BIBLIOTECA NAZIONALE
13
22 M
25
N. 111 n4

Digitized by Google

Digitized by Google

AVGVSTINI BARBOSÆ, I.V.D. LVSITANI,

PROTONOTARII APOSTOLICI,

OLIM S. CONGREGATIONIS INDICIS CONSVLTORIS, & inſignis Eccleſiæ Vimaranenſis Theſaurarij maioris,

NVNC-VERO EPISCOPI VGENTINI, ET A CONSILIIS D. PHILIPPI IV. Hiſpaniarum Regis Catholici,

COLLECTANEA DOCTORVM, TAM VETERVM QVAM RECENTIORVM. *IN IVS PONTIFICIVM VNIVERSVM.*

TOMVS QVINTVS.

IN QVO CONTINETVR DECRETVM GRATIANI.

Acceſſit quadrigeminus INDEX: I. eiuſdem Decreti Canonum. II. Capitulorum, & legum incidenter diſcuſſarum: III. Rerum & verborum: IV. Materiarum legalium, à Doctoribus ex profeſſo tractatarum, copioſiſſimus.

Vltima editio ab ipſomet Auctore aucta, recognita & à mendis expurgata.

LVGDVNI,
Sumpt. PHIL. BORDE, LAVR. ARNAVD, & PETRI BORDE.

M. DC. LXIX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Domus Romanae Cler. Regul. Ministr. Infir.

ELENCHVS
DECRETI
CANONVM,
Qui in hoc quinto Tomo continentur.

Prior numerus paginam, poſterior eiuſdem paginæ columnam ſignat.

A

A Iudicibus, 2.q.6. 206.1
A quonam Iudæo, de conſecr. diſt.4. 424.2
à ſubdiacono, d.93. 179.1
ab exordio, d.35. 107.1
ab illo exige, 14.q.4. 252.1
Abbatem, 1.18.q.2. 292.2
Abbates, 18.q.2. 294.1
abſens, 3.q.9. 210.1
abſit, d.50. 127.2
abſit, 11.q.3. 228.2
accedens, d.50. 127.2
accuſatores, 3.q.5. 209.2
acolytus, d.23. 82.1
ad eius, d.5. 26.1
ad Epiſcopos, 17.q.4. 275.2
ad fidem, 23.q.5. 330.2
ad limina, 30.q.1. 373.2
addidiſtis, 20.q.1. 299.2
admoneant, 26.q.7. 347.2
admonere, 33.q.2. 396.2
agathoſa, 27.q.1. 355.2
alienationes, 12.q.2. 243.1
aliquando, 32.q.2. 382.2
aliquantos, d.51. 130.2
aliter, d.31. 96.2
aliter, 30.q.4. 376.2
aliud quidem eſt, 11.q.1. 226.2
alius, 15.q.6. 259.2
altare, 1.q.3. 201.1
altaria ſi non fuerint lapidea, de conſecr. d.1. 416.2
an non diſtricta, 24.q.3. 339.2
an putatis, d.86. 174.1
Anaſtaſius, d.19. 68.2
animaduertendum, 22.q.2. 310.2
Annis ſingulis, d.18. 66.2
ante Baptiſmum, de conſecr. d.4. 425.1
ante omnia, d.35. 108.1
ante triennium, d.31. 95.1
antiquitas, 2.q.2. 204.2
Apoſtolicis, 16.q.1. 266.2
Apoſtolicos, 12.q.2. 241.1
Apoſtolus, d.81. 169.2
Apoſtolus, 32.q.7. 388.1
Apoſtolus, 33.q.4. 408.1
apud miſericordem, 32.q.1. 380.2
apud nos, 32.q.5. 387.2
aquam, de conſecr. d.3. 423.1
Archidiaconus, d.85. 172.2
Artaldus, 8.q.3. 221.1
attendendum, 17.q.4. 276.1
audacter, 8.q.1. 220.2
audi, 11.q.3. 229.1
audiuimus, 24.q.1. 334.1
aurum Eccleſiæ, 12.q. 244.2

B

BAptizandis, 1.q.1. 191.1
Beata Maria, 27.q.1. 353.2
B. Paulus, 22.q.4. 322.1
Bene quidem, d.96. 182.1

C

CAnon, diſt.3. 16.1
Canones, d.15. 48.1
Canones, d.16. 57.2
Cantantes, d.92. 177.2. med.
Caſellas, 10.q.2. 224.1
Catinenſis, d.61. 144.2
Caue, 28.q.1. 366.2

Digitized by Google

Celebritatem,de conſecr.d.3. 423.1
Certum, 24.q.3. 339.1
Certumeſt,de conſecr.d.1. 414.1
Chriſtiana,32.q.5. 387.4
Chriſtiano,d.34. 104.2
Circumcelliones, 23.q.5. 326.1
Clericus maledicus,d.46. 123.2
Clericus victus,d.91. 177.1
Clerico percutiente,d.50. 129.1
Clericus per creaturas,22.q.1. 305.1
Clerici,d.81. 171.1
Clerici,19.q.1. 294.2
Clericos,d.71. 156.2
Clericos,1.q.2. 197.2
Cleros,d 21. 73.1
Cœpit Hermenigildus,24.q.1. 338.1
Comperimus,de conſecr.d.2. 420.2
Communis filius,d.23. 81.1
Communiter,d.33. 102.2
Concedimus,d.conſecr.d.1. 416.2
Concilia,d.17. 62.1
Confirmandum,d.50. 130.1
Conſtantinus,d.96. 184.1
Conſtantinopolitanæ,d.22. 77.2
Conſtat,de conſecr. d.4. 424.1
Conſtituimus,3.q.5. 209.2
Conſtituit,17.q.4. 288.2
Conſtituit,20.q.3. 302.1
Conſtitutio Principum,d.2. 15.1
Conſuetudo,d.1. 4.2
Conſuetudo 16.q.6. 268.1
Conſulendum,d.28. 92.1
Contra idolorum,26.q.5. 344.
Contra ſtatuta,25.q 1. 341.1
Conuenientibus,1.q.7. 202.2
Conuenior,23.q.8. 332.2
Conuertimini,de pœnit.d.1. 397.2
Conuiuia,d.44. 121.2
Corpora Sanctorum, de conſecr. diſtinct. 1. 416.2
Crucis,de conſecr.d.3. 424.1
Cui eſt illata, 11.q.4. 230.2
Cui portio, 12.q.1. 235.1
Cuius rei,29.q.2. 371.1
Cum ad verum,d.96. 183.1
Cùm apud Theſſalonicam,11.q.3. 231.2
Cùm excommunicatio,11.q.3. 228.2
Cùm Hadrianus,d.63. 150.2
Cùm homo,23.q.5. 329.2
Cùm in lege,23.q.4. 325.2
Cùm longè, d.63. 149.2
Cùm multo 15.q.8. 260.1
Cùm omne,de conſecr.d.2. 420.1
Cùm per bellicam,34.q.1.& 2. 410.2
Cùm ſimus,9.q.3. 222.2
Cùm ſocietas,27.q.2. 355 1
Cuncta per mundum,9.q.3. 223.1
Curæ,11.q.3. 229.1
Cyprianus,21.q.3. 304.1

D

DÆmonium,26.q.7. 348.2
Daibertum,1.q.7. 203.2
De benedicto, 32.q.1. 380.1
de Catechumenis, de conſecr.d.4. 424.1
De crimine,15.q.3. 259.1
De decimis,16.q.1. 263.2
De eo,30.q.1. 373.1
De eulogiis,d.18. 65.1
De fabrica, de conſecr.d.1. 416.1
De his,d.12. 39.2
De his qui,31.q.1. 377.2
De his,33.q.2. 397.1
De his,35.q.2.& 3. 411.2
De iis,d.28. 90.1
De illo,d.32. 97.2
De inceſtis,35.q.2.& 3. 411.2
De Iudæis,d 45. 123.1
De libellis,d.20. 71.2
De Monachis,16.q.1. 260.2
de Monachis,18.q.2. 294.1
De occidendis,23.q.5. 327.1
De Petro,d.47. 124.1
De præſentium,16.q.1. 262.1
De propinquis,35.q.2.& 3. 411.1
De quibus,d.20. 72.1
De quibuſdam,d.37. 110.1
De raptoribus,36.q.1.& 3. 412.2
De Syracuſanæ,d.28. 91.2
De viduis,27.q.1. 349.2
Debet homo,23.q.4. 326.1
Debent,11.q.3. 234.2
Decernimus,d.18. 66.2
Decernimus,d.28. 89.1
Decernimus,16.q.7. 272.2
Decimæ tributa,16.q.1. 265.2
Decimas,16.q.1. 264.1
Decimas 1.16.q.7. 268.2
Decimas 3.16.q.7. 269.2
Decreta,27.q.2. 257.2
Decreuit,22,q.5. 322.1
Deinde,d.26. 87.1
Denique,d.4. 25.2
Denique,d.21. 75.2
Denique,14.q.5. 255.1
Denique,d.4. 430.1
Deuotis, 20.q.1. 300.2
Deus omnipotens,2.q.1. 204.1
Duo iſta,23.q.4. 325.2
Diaconiſſam,27.q.1. 350.1
Diaconus,d.23. 81.2
Diaconi,d.28. 90.1
Diaconi ſunt, d.93. 179.1
Dictum,de conſecr.d.5. 427.2
Dictum eſt,29.q.2. 371.2
Didici,1.q.7. 203.1
Diffiniuit,17.q.4. 289.2
Dilectiſſimis,12.q.1. 235.1

Diſci

Elenchus Canonum Decreti.

Diſciplina, d.45. 123.2
Diſcipulos,de conſecr.d.5. 428.2
Diſcordantes Clericos,d.89. 175.2
Diſpar, 23.q.8. 331.2
Diuinis,25.q.1. 340.1
Dixit Apoſtolus, 24.q.3. 339.2
Dixit Dominus, 14.q.5 255.2
Dixit Dominus, 32.q.1. 379.1
Docendus, d.62. 144.2
Dominus noſter, 23.q.2. 323.2
Domino ſancto d.50. 128.1
Donare,d.86. 173.2
Duæ ſunt, 19.q.2. 295.1
Duo mala, d.13, 40.2
Duo ſunt,d.96. 183.1

E

EA enim, 10.q.2. 224.1
Ecce,d.99. 189.1
Ecce dico, 22.q.5. 321.1
Ecce ego, d.95. 182.1
Eccleſia,1.q.4. 201.2
Eccleſia, de conſecr.d.1. 414.2
Eccleſiæ, d.97. 187.1
Eccleſiæ, 16.q.1. 263.2
Eccleſiæ Principes, d.35. 107.2
Eccleſiam 1.de conſecr.d.1. 416.2
Eccleſiarum ſeruos, 12.q.2. 244.2
Eccleſiis, d.68. 153.2
Eccleſiis,de conſecr.d.1. 415.2
Eccleſias, 13.q.1. 245.2
Eccleſiaſtica, d.23. 81.1
Eccleſiaſticorum, d.11. 38.2
Ego Ludouicus,d.63. 151.1
Ego ſolis,d.9. 35.1
Electionem, d.79. 164.1
Eleutherius, d.91. 176.2
Engeltrudam, 3.q.4. 208.2
Eos qui, d.32. 99.1
Eos quos, de conſecr.d.4. 426.1
Epheſiis,d.43. 121.1
Epiſcopus, d.35. 107.1
Epiſcopus,d.18. 65.1
Epiſcopus,2.d.18. 65.2
Epiſcopus,d.23. 80.2
Epiſcopus, d.41. 119.1
Epiſcopus,d.47. 124.1
Epiſcopus,d.72. 157.1
Epiſcopus,d.74. 157.2
Epiſcopus,d.77. 161.2
Epiſcopus, 14.q.1. 250.2
Epiſcopus nullus,de conſecr.d.1. 420.1
Epiſcopus qui filios,12.q.2. 242.2
Epiſcopi,d.64. 151.1
Epiſcopi,11.q.3. 218.1
Epiſcopi,16.q.5. 344.2
Epiſcopos, d.17. 63.2
Erit autem lex, d.4. 19.2
Erubeſcant, d.32. 99.2
Eſau, d.86. 173.2
Eſt ordo, 33.q.5. 410.1
Et temporis, 16.q.1. 264.1
Eunuchus, d.55. 137.1
Ex pœnitentibus,d.50. 129.2
Ex quo inſtituta, de conſecr. d.4. 423.2
Exemplum,12.q.1. 239.2
Exigunt, 1.q.7. 103.2
Exorciſta,d.23. 82.2
Extraordinaria,35.q.2.& 3. 411.2

F

FActæ ſunt, d.4. 19.1
Fatendum, 12.q.2. 249.2
Fidelior,d.50. 129.1
Filiis vel nepotibus, 16.q.7. 272.1
Firmiſſimè,de conſecr.d.4. 423.2
Flagitia, 32.q.7. 389.1
Fœminæ, 30.q.4. 377.1
Fraternitas,12.q.2. 240.2
Fraternitatis,d.34. 104.2
Fraternitatem, d.54. 134.1
Fruſtrà, d.8. 34.1
Fucare pigmentis, de conſecr. d.5. 429.2
Fuerunt, d.7. 32.2
Fur autem, 14.q.6. 257.2
Futurum, 12.q.1. 239.2

G

GEneralis,d.54. 153.2
Gloria Epiſcopi, 12.q.2. 245.1
Gonſaldus, 17.q.2. 273.1
Guillſarius,23.q.4. 325.2

H

HAbeatur, d.18. 64.1
Habebat,12.q.1. 239.2
Habeo librum,d.16. 59.2
Hac ratione,31.q.1. 378.1
Hadrianus,2.d.63. 147.1
Hadrianus, d.63. 932.2
Hæc imago Dei, 33.q.5. 410.1
Hæreſis,24.q.3. 339.2
Hæreticus,24.q.3. 339.2
Hanc conſuetudinem, 10.q.1. 224.1
Hi ergo,27.q.1. 350.1
Hi qui, 32.q.7. 391.1
Hi qui arbores,d.50. 129.2
Hi qui Baptiſmum,1.q.1. 290.2
Hinc etenim, d.49. 126.1
His igitur, d.23. 80.2
Hoc nequaquam,7.q.1. 218.2
Hoc quoque, de conſecratione, diſtinct.1. 419.1
Homines,22.q.2. 312.1

Hone

Honeſtum,22.q.5. 321.2
Honorantur,32.q.2. 283.2
Humanæ aures,22.q.5. 321.1

I

IAm nunc,28.q.1. 362.1
Iam verò, 23.q.6. 330.2
ibi adunati,7.q.1. 219.1
id conſtituimus,17.q.4. 290.1
idololatria,27.q.2. 361.1
ieiunium, d.76. 159.1
ieiunium quarti,d.76. ibid.
ieiunia,de conſecr.d.3. 423.1
igitur genus diminutionis, 26.q.3.4. 342.2
ignorantia, d.38. 110.2
illa,diſt.12. 39.2
ille qui,22.q.5. 320.2
illiterales, d.36. 108.2
illos planetarios,26.q.2. 342.2
illud, d.77. 159.2
illud,8.q.2. 221.1
illud,16.q.6. 268.2
illud.13.q.2. 246.2
illud,26.q.2. 342.1
illud,de conſecr.d.40. 424.1
illud quoque, d.71. 156.1
imitare, 6.q.1. 215.1
importuna,de pœnit.d.1. 399.1
in apibus,7.q.1. 2.18,1
in altari, de conſecr.d.2. 422.1
in Bāptiſmate,de conſecr.d.4. 425.2
in Canonibus,16.q.1. 265.1
in canonicis,d.19. 68.1
in capite,d.50. 130.1
in criminalibus, 5.q.3. 213.2
in dolo,22.q.2. 310.1
in Eccleſiaſtico,13.q.2. 247.1
in his rebus,d.11. 38.2
in illis, d.80, 164.2
in iſtis, diſt.4. 22.2
in lectum,34.q.1.& 2. 411.1
in legibus,12.q.2. 240.2
in malis,22.q.4. 216.2
in memoriam, d.19. 67.2
in neceſſitate,de conſecr. d.4. 424.1
in nomine Domini,d.23. 79.2
in nouo, d.21. 74.2
in primis,2.q.1. 203.2
in ſingulis,d.77. 160.1
in Synodo,d.63. 149.1
in tantum, d.21. 76.1
in venditionibus, 17.q.4. 290.2
indicas,3.q.9. 210.1
inebriauerunt, 15.q.1. 259.1
infames,6.q.1. 215.1
inferior, d.21. 75.2
innocens,22.q.4. 319.2
inolita, 11.q.1. 227.2
inſtitutio,de conſecr. d.2. 422.1
inſtitutionis,23.q.1. 341.2
inſtitutum,27.q.2. 258.2
inter cætera,22.q.4. 318.1
inter Catholicam, 1.q.1. 190.2
inter hæc,33.q.2. 395.2
inter hæreſim, & ſchiſma,24.q.3. 339.2
interea,10.q.3. 225.1
interdixit, d.32. 100.2
interfectores, 33.q.2. 395.2
interueniente, 22.q.7. 388.1
irreligioſum, d.87. 175.1
is qui, d.34. 104.1
is qui pœnitentiam,26.q.1. 346.2
ita diligere, 30.q.20. 375.2
ita Dominus, d.19. 68.1
ita nos, 25.q.1. 341.2
iudæi, 1.q.4. 201.1
iudæi, 28.q.1. 362.2
iudæorum,28.q.1. 363.2
iulianus,11.q.3. 234.1
iurauit,22 q.4. 306.1
ius ciuile, d.1. 12.1
ius generale, d.1. 3.2
ius gentium,d.1. 12.2. & 430.1
ius naturale,d.1. 5.2
ius Quiritum, d.1. 14.1
iuſtum,d.9. 34.2
iuuenculæ,20.q.1. 299.2
iuxta Sanctorum,d.93. 178.2

L

LAici,d.33. 102.2
Laico,2.q.7. 206.2
Latorem, 33.q.2. 397.1
Lector,d.23. 83.1
Lector,d.34. 106.2
Lectores,d.32. 98.2
Lex eſt,d.1. 4.1
Lex diuinæ, 27.q.2. 355.2
Legi,16.q.1. 263.1
Legem, d.53. 132.1
Lege, d.10. 36.1
Legimus,d.93. 179.2
Legunt,d.37. 110.1
Liberi,32.q.4. 386.2
Liberorum,32.q.4. 386.1
Licet ergo,3.q.1. 220.2
Ligna Eccleſiæ,de conſecr.d.1. 417.1
Liquido apparet,de conſecr.d.2. 422.1
Lugdunenſis,9.q.2. 222.1
Luminoſo,18.q.2. 293.2
Luxurioſa res vinum,d.35. 107.1

M

MAla,d.8. 33.2
Mancipia,d.54. 133.2

Mani

Elenchus Canonum Decreti.

Manifeſtum,33.q.5. 409.2
Manus,de conſecr.d.5. 427.1
Martium,d.33. 101.2
Maximianus,d.81. 169.2
Mennam,2.q.5. 204.2
Meritò,15.q.1. 258.1
Metropolitanum,2.q.7. 206.2
Miles,23.q.5. 329.2
Militare,23.q.1. 323.2
Miniſtri,d.81. 170.1
Miniſtrum,d.23. 84.1
Miror,17.q.4. 275.1
Miſſarum,de conſecr.d.1. 415.1
Miſſas,de conſecr.d.1. 419.2
Monachus,d.77. 162.1
Monacho,20.q.4. 303.1
Monacho,27.q.1. 352.1
Monachi,16.q.1. 262.2
Monaſteria,18.q.2. 294.2
Monaſteriis,19.q.3. 295.2
Mos antiquus,d.65. 151.2
Mos eſt,diſt.1. 4.2
Mouet,22.q.1. 307.2
Moyſes,diſt.7. 32.1
Moyſes,32.q.2. 383.1
Mulier,d.23. 84.1
Mulier,32.q.2. 384.1
Mulier,33.q.5. 408.2
Mulier quæ acceſſerit,15.q.1. 258.2
Multi,d.40. 118.2
Multos,d.54. 134.2

N

Ne quis arbitretur,22.q.2. 313.1
Nec aliqua,27.q.1. 349.1
Nec illud,30.q.4. 377.2
Nec illud,33.q.5. 410.2
Nec mirum, 26. q.5. 345.2
Nec ſolo,32.q.5. 387.1
Neceſſe,d.29. 92.2
Nemo,d.32. 99.2
Nemo,9.q.3. 222.2
Nemo,de conſecr.d.1. 414.2
Nemo blandiatur,32.q.4. 385.1
Nemo contemnat,11.q.3. 229.1
Nemo qui rapit, 14.q.5. 254.2
Neminem,d.69. 155.1
Neophytus,d.61. 143.2
Neque viduas,27.q.1. 349.1
Neque furioſis,32.q.7. 391.1
Nerui,diſt.13. 56.2
Nicæna Synodus,d.31. 95.2
Nihil,7.q.1. 218.1
Nihil iniquius,32.q.6. 387.2
Nimium,23.q.7. 331.1
Nobiliſſimus,d.97. 187.1
Nocte ſancta,de conſecr.d.1. 417.1
Noë,30.q.1. 372.2

Noli,diſt.9. 34.2
Noli exiſtimare,23.q.1. 323.1
Nolite timere,11.q.3. 234.1
Nolo 12.q.1. 239.2
Noluit itaque,33.q.5. 410.1
Non autem,7.q.1. 217.1
Non debet,d.65. 151.2
Non debet,11.q.3. 231.1
Non decet,diſt.12. 39.1
Non eſt,diſt.6. 28.1
Non eſt,22.q.1. 304.2
Non eſt, d.6. 431.1
Non eſt culpandus,32.q.1. 381.2
Non eſt dubium,27.q.2. 355.1
Non eſt noſtrum 23.q.5. 328.1
Non eſt obſeruandum,22.q.4. 317.2
Non imputantur,1.q.4. 201.2
Non in inferendo,23.q.3. 324.1
Non licet,diſt.10. 37.1
Non licet,33.q.4. 407.2
Non licet Abbati,de conſecrat. diſtinct. 4. 425.2
Non licet iudici.11.q.3. 232.1
Non liceat.1.d.23. 84.2
Non liceat, 2.d.23. ibid.
Non liceat,19.q.3. 298.2
Non liceat Chriſtianis, 26.q.5. 344.1
Non liceat Papæ,12.q.2. 241.2
Non mediocriter, de conſecrat. diſtinct. 5. 428.1
Non mœchaberis,32.q.6. 388.1
Non obſeruatis,26.q.7. 348.1
Non oportet,1.q.23. 84.1
Non oportet,1.d.42. 120.2
Non oportet,2.d.42. ibid.
Non oportet,28.q.1. 367.1
Non oportet 2. 35.q.4. 507.2
Non oportet,2.de conſecr.d.5. 429.1
Non plures,de conſecr. d.4. 425.1
Non regenerabantur,de conſec. diſtinct. 4. 426.2
Non ſatis, d.86. 174.2
Non ſanè,14.q.5. 256.1
Non ſolùm,23.q.5. 330.1
Non ſolùm 27 q.22. 361.2
Non ſolùm abnegat,11.q.3. 233.2
Non ſtatim,26.q.2. 233.2
Non ſunt audiendi,21.q.3. 230.2
Nos conſecrationem, 9.q.1. 221.1
Nos conſuetudinem,diſt.12. 39.1
Nos nouimus,17.q.2. 273.1
Nos qui præſumus,d.40. 112.1
Nos Sanctorum,15.q.6. 259.2
Noſſe,de conſecr.d.3. 425.1
Noſtrates,40.q.4. 377.1
Notificati,33.q.5. 408.1
Nouatianus,7.q.1. 216.2
Nulla officia d.54. 134.1
Nulla præter,de conſecr.d.3. 426.2

Nullam,

Nullam,2.q 4. 205.2
Nullam poteſtatem,18.q.2. 293.2
Nullus,d.24. 84.2
Nullus,d.32. 97.2
Nullus,d.58. 140.2
Nullus,d.63. 145.1
Nullus,28.q.1. 364.2
Nullus,31.q.1. 377.2
Nullus Abbas,19.q.3. 295.1
Nullus Clericorum,17.q.1. 276.1
Nullus Epiſcopus,d.60. 142.2
Nullus Epiſcopus,2.1.q.1. 192.1
Nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſtinct.1. 419.1
Nullus expectat,de pœnit.d.7. 405.2
Nullus in Epiſcopum,d.60. 143.1
Nullus inuitus,d.61. 144.1
Nullus omnino,16.q.7. 271.1
Nullus Patriarcharum, d.99. 188.2
Nullus pœnitentiam, d.55. 135.2
Nullus Presbyteriorum, d.44. 122.1
Nullus Primas,9.q.2. 221.2
Nulli,d.19. 67.2
Nulli,d.42. 121.1
Nulli de ſeruili, d.54. 133.1
Nulli dubium,12.q.5. 245.2
Nulli liceat, 12.q.2. 240.1
Nullum,30.q.4. 377.1
Nunc autem,d.21. 75.2
Nunquam,de conſecr.d.5. 429.1
Nuptiæ,32.q.1. 371.1
Nuptiarum bonum,27.q.1. 352.2

O

OBlatrones, d.90. 176.1
Occidit,23.q.8. 332.1
Offerebat, 32.q.1. 388.2
Omni,d 95. 181.1
Omnis,d.3. 18.1
Omnis ætas,12.q.1. 235.1
Omnis chriſtianus, de conſecrat. diſtinct.1 420.1
Omnis electio,d.63. 146.2
Omnis homo,de conſecr.d.2. 421.1
Omnis,qui recedit,24.q.1. 337.2
Omni timore, 23.q.7. 331.1
Omnes, d.22. 76.2
Omnes,d.38. 111.1
Omnes,11.q.1. 226.2
Omnes,30.q.1. 374.2
Omnes, 31.q.7. 388.2
Omnes,de conſecr.d.5. 425.1
Omnes baſilicæ,16.q.7. 270.2
Omnes baſilicæ,de conſecr.d.1. 414.1
Omnes decimæ,16.q.7. 269.1
Omnes deinceps,28.q.1. 365.1
Omnes Eccleſiæ,17.q.4. 274.2
Omnes leges,d.1. 3.2
Omnes verò infames,6.q.1. 215.1
Omnium,23.q.5. 330.2
Omnibus,d.34. 103.2
Omnibus,29.q.2. 370.1
Omnino,d.31. 95.2
Oportebat.79. 163.1
Oportet,28.q.3. 369.1
Ordinationes,d.75. 158.1
Ordinationes,2.d.75. ibid.2
Origo,32.q.4. 385.1
Oſius,d.56. 138.2
Oſtiarius,d.23. 83.1

P

PArſimoniam,d.41. 119.1
Paruuli,22.q.5. 321.2
Paſce,d.86. 174.2
Pauper,11.q.3. 233.2
Per Baptiſmum,de conſecr.d.4. 423.2
Per ſingulas.16.q.3. 266.1
Perlatum,29.q.2. 371.1
Perlectis,d.25. 85.2
Petrus Diaconus,d.39. 111.2
Peruenit,d.95. 180.1
Peruenit,1.18.q.2. 294.2
Peruenit ad nos,30.q.1. 372.1
Piæ mentis,16.q.7. 271.1
Piracium.30.q.3. 376.1
Placuit,diſt.28. 64.1
Placuit,d.32. 100.1
Placuit,d.18. 65.1
Placuit,10.q.3. 224.2
Placuit,16.q.1. 260.2
Placuit,2.16.q.1. 261.1
Placuit,2.16.q.3. 267.2
Placuit.23.q.5. 329.2
Placuit,de pœnit.d.6. 405.1
Placuit,de conſecr.d.4. 426.1
Plebiſcita,d.2. 15.1
Plures baptiſmales,16.q.1. 264.2
Pœnitentia, de pœnit.d.3. 401.1
Porrò,d 66. 153.1
Porrò,16.q.3. 267.2
Poſtquam,16.q.1. 264.2
Præcepit,32.q.5. 385.2
Præceptis,d.12. 39.1
Præcipiendum,13.q.2. 247.2
Præcipimus,d.34. 105.2
Præcipimus,d.93. 180.1
Præcipimus,16.q.1. 264.2
Præcipuè,11.q.3. 228.1
Præſens,20.q.3. 301.2
Præſul.2.q.4. 205.1
Præter hoc,d.32. 98.1
Præterea,d.51. 131.1
Precariæ,10.q.2. 224.2
Presbyter,d.23. 82.1
Presbyter,d.28. 90.2

Presbyter,d.32. 101.1
Presbyter,d.78. 162.2
Presbyter,d.82. 171.2
Presbyterum,d.82. 91.2
Presbyteri,d.34. 106.2
Presbyteri,d.68. 153.1
Presbyterorum,d.56. 138.2
Presbyteris,d.27. 88.1
Presbyteros,d.50. 129.1
Prima adnotatio,d.16. 61.1
Primaautem,d.16.. 61.1
Primæ ſedis,d.99. 188.1
Primatus,d.71. 157.1
Primatus,2.q.1. 203.2
Priuilegia,d.3. 17.1
Priuſquam,d.28. 89.2
Principium,de pœnit.d.2. 401.1
Priuilegium,11.q.3. 231.1
Pro obeuntibus,13.q.2. 248.1
Prohibere,d.23. 83.2
Propter,d.18. 64.1
Prouinciæ,d.99. 187.2
Propoſito,32.q.5. 586.2
Propoſuiſti,d.82. 171.2
Pſalmiſta,d.23. 83.2
Pudor,32.q.2 381.2
Puella,20.q.2. 301.1
Pueri,1.q.1. 192.1
Pueri,22.q.5. 321.2
Pura,3.q.9. 211.1

Q.

QVa traditione,d.22. 78.2
Quaecumque arte,22.q.5. 320.2
Quadrageſima,d.4. 25.1
Quadrageſima,de conſecr.d.5. 428.1
Quæ contra mores,d.8. 33.1
Quæde cauſa,2.q.5. 205.1
Quæ dignior,25.q.1. 337.2
Quæ ipſis.d.38. 110.2
Quæ Lotharius,2.q.1. 204.1
Quæ ſemel,19.q.3. 295.2
Quæcunque,d.30. 94.1
Quædam etiam leges,d.2. 15.2
Quæritur.22.q.2. 315.2
Quæſitum,13.q.2. 250.1
Qualis,d.25. 86.2
Quàm periculoſum.7.q.1. 219.6
Quàm pio,1.q.2. 192.1
Quàm pœnitet,de pœnit.d.1. 400.1
Quàm ſit neceſſarium,18.q.2. 293.1
Quamvis,d.21. 75.2
Quamvis,d.68. 154.1
Quamvis,7.q.1. 217.2
Quando,d.24. 85.1
Quando autem,d.44. 122.2
Quatuor modis,11.q.3. 233.2
Queſta eſt nobis,13.q.2. 247.1

Queſti ſunt,10.q.1. 263.1
Qui aliorum,24.q.3. 339.2
Qui ambulat,5.q.5. 214.1
Qui bis,de conſecr.d.4. 426.1
Qui bona,17.q.1. 273.1
Qui Chriſti,12.q.2. 240.1
Qui compulſus,22.q.5. 320.1
Qui contra,24.q.1. 337.2
Qui diuinationes,26.q.5. 344.1
Qui dormierit,27.q.2. 257.2
Qui dormierit,32.q.7. 391.1.1
Qui Eccleſiaſticis,d.36. 109.1
Qui Epiſcopatum,8.q.1. 220.2
Qui Epiſcopus,d.23. 80.2
Qui in maternis,de conſecr.d.4. 426.1
Qui meritò,11.q.3. 229.2
Qui partem,d.55. 136.1
Qui peccat,23.q.4. 326.1
Qui plures,21.q.1. 303.2
Qui præſulatus,1.q.4. 201.1
Qui recedunt,26.q.6. 346.1
Qui rectè,11.q.3. 231.2
Qui reſiſtit,11.q.3. 254.2
Qui ſe ſcit,2.q.6. 205.2
Qui ſine,d.26. 87.2
Qui verè,16.q.1. 261.2
Quia ingredientibus,19.q.3. 296.1
Quia Sacerdotes,10.q.1. 223.2
Quia ſancta,d.63. 150.2
Quia ſunt,d.28. 91.1
Quia tua,12.q.1. 235.2
Quibus Epiſcopi,11.q.3. 229.2
Quicquid,32.q.2. 382.1
quicunque ſciens,6.q.1. 215.2
Quicunque,12.q.2. 244.2
quinque,12.q.5. 245.1
quicunque 12.q.5. 245.2
quicunque recognouerit,16.q.7. 269.1
quicunque vult.17.q.4. 290.2
quicunque fidelium,16.q.7. 271.2
quicunque,26.q.5. 345.2
Quid culpatur,23.q.1. 323.2
quid in omnibus,32.q.7. 389.1
quidam,d.27. 387.1
Quidam clerici,d.81. 171.1
quidam maligni,5.q.1. 213.2
quidam deſponſauit,27.q.2. 357.2
quieſcamus,d.42. 119.2
quis autem leges,d.54. 133.1
quiſquis,1.q.1. 190.1
Quiſquis,11.q.3. 233.2
Quiſquis inuentus,17.q.4. 276.1
Quo iure,d.8. 33.1
Quod à Patribus,d.75. 158.2
Quod ait,q.14. 47.2
Quod autem,27.q.2. 257.2
Quod autem,30.q.4. 376.2
Quod autem,32.q.1. 380.2
Quod autem,33.q.1. 361.2

Quod Deo,33.q.5. 409.1
Quod dicitis,d.16. 61.2
Quod interrogaſti,d.27. 88.1
Quod propoſuiſti,32.q.7. 390.1
Quod quidam,1.q.1. 190.2
Quod verum,32.q.2. 382.2
Quodcunque,24.q.1. 334.2
Quoniam, d.10. 37.2
Quoniam,d.16. 59.2
Quoniam,d.18. 64.2
Quoniam,d.31. 96.2
Quoniam,d.69. 554.2
Quoniam,d.75. 158.5
Quoniam,d.100. 589.2
Quoniam,d.10. 431.2
Quoniam mos,d.65. 552.2
Quoniam multos,15.q.3. 234.2
Quoniam quicquid,16.q.1. 266.1
Quorundam,d.33. 103.1
Quotidie,de conſecr.d.2. 421.1
Quoties à populis,1.q.7. 203.1
Quoties cordis,1.q.7. 203.1
Quoties Epiſcopi 2.q.6. 206.1
Quoties poſt audita, 2.q.6. 206.1
Quotieſcunque,43.q.4. 407.1
Quotquot virginitatem,17.q.1. 355.5

R.

Rapinam,14.q.5. 254.2
Raptor,27.q.2. 358.1
Regenerante,de conſecr.d.4. 426.2
Regula,d.5. 16.2
Regum officium,23.q.5. 330.5
Reintegranda,3.q.1. 207.1
Relatum,de conſecr.d.2. 420.2
Remittuntur,23.q.5. 330.2
Renouantes,d.22. 78.2
Reperiuntur,de pœnit.d.3. 401.2
Requiſiſti,33.q.1. 392.2
Reſecandæ,24.q.3. 339.1
Reſponſa prudentum, d.2. 15.2
Reuertimini,16.q.1. 265.1
Reum ad Eccleſiam,17.q.4. 275.2
Rogamus,24.q.1. 337.1
Rogationes,de conſecr.d.3. 422.1
Romanus Pontifex, de conſecr. diſtinct.4. 424.1
Rurſus,15.q.3. 230.1

S.

Sabbatho,de conſecr.d.3. 422.2
Sacerdos,26.q.7. 347.1
Sacerdos,de pœnit.d.6. 404.1
Sacerdotes, d.49. 126.1
Sacramenta altaris,de conſecr.d.5. 418.1
Sacratas,d.23. 84.1
Sacrorum, 12.q.2. 241.1
Sacroſancta,d.22. 77.1
Sæpe malorum,28.q.5. 364.1
Salonitanæ,d.63. 149.2
Saluator,1.q.3. 599.1
Sancta octo,d.56. 60.2
Sancta Romana,d.15. 53.2
Sanctorum,d.69. 155.1
Sanctam, de conſecr.d.4. 425.1
Sanè diſcimus,115.q.5. 258.2
Sane quiſquis,15.q.3. 259.2
Sanè profertur,24.q.1. 338.2
Satis peruerſum,d.56. 139.1
Satyra,d.2. 15.2
Senicis, de conſecr.d.2. 422.1
Schiſma,24.q.1. 338.1
Sciatis,33.q.4. 406.2
Sciendum,d.29. 92.2
Sciendum,26.q.3.& 4. 343.1
Scire debet,d.76. 159.1
Sciſcitatis,7.q.1. 219.1
Scitote,6.q.3. 216.1
Scripſit,7.q.1. 216.2
Scripſit nobis,27.q.2. 257.1
Scriptum eſt,6.q.3. 216.1
Secunda poſt naufragium, de pœnit. diſt.1. 400.1
Seoatuſconſultum,d.2. 15.1
Sententia,11.q.3. 227.2
Septuaginta, d.16. 61.2
Seriatim,d.32. 100.1
Serpens,de pœnit.d.5. 398.2
Sexaginta,d.16. 58.2
Sexto,d.35. 108.1
Sextum,d.16. 58.2
Si ad ſcripturas,d.9. 35.2
Si cauſa, 33.q.4. 407.1
Si conſuetudinem,d.8. 33.2
Si ciuitatis, 105.d.34. 105.1
Si decreta,d.20. 72.1
Si de rebus,23.q.7. 335.1
Si dominus,15.q.3. 234.1
Si Epiſcopus,d.18. 66.1
Si Epiſcopus,d.50. 127.2
Si Epiſcopus,3.q.2. 208.2
Si Epiſcopus,11.q.3. 228.1
Si Epiſcopum, 16.q. 6. 268.2
Si Euangelica,d.55. 138.1
Si expoſitus,d.87. 175.1
Si fœneraueris,14 q.3. 251.2
Si gens Anglorum,d.56. 140.11
Si recuperator,d.96. 183.2
Si in adiutorium,d.10. 37.1
Si in quolibet,20.q.2. 301.1
Si infidelis,28.q.1. 362.1
Si infidelis,28.q.2. 368.1
Si inimicus,d.93. 177.fin.
Si nupſerit,d.27. 88.1
Si officia,d.59. 142.1

Si

Si Papa d.40. 113.1
Si Paulus,32.q.5. 387.1
Si per negligentiam, de conſecr. d.2. 421.2
Si per ſortiarias,33.q.1. 393.2
Si Petrus,8.q.1. 219.1
Si qua Monacharum,27.q.1. 351.2
Si qua mulier,19.q.3. 297.1
Si quando,2.q.6. 206.2
Si quatuor,23.q.8. 333.2
Si qui filij,d.30. 93.1
Si qui ſunt,d.81. 170.1
Si qui verò,d.32. 97.1
Si quid veri,d.37. 110.1
Si quippe,27.q.2. 360.1
Si quis,d.23. 83.2
Si quis,d.33. 101.1
Si quis,d.50. 128.1
Si quis,d.57. 140.2
Si quis,d.58. 141.2
Si quis,d.78. 162.1
Si quis,2.q.3. 204.2
Si quis,6.q.1. 215.2
Si quis,6.q.3. 216.1
Si quis,30.q.1. 375.1
Si quis à Medicis,d.55. 136.2
Si quis abſcidit,d.55. 135.2
Si quis acceperit,33.q.1. 393.1
Si quis ariolos,26.q.5. 343.2
Si quis carnem,d.30. 94.2
Si quis Clericus,d.81. 169.2
Si quis cum Clerico,11.q.1. 227.2
Si quis coactus,22.q.5. 320.1
Si quis contriſtans,d.90. 176.1
Si quis contumax.17.q.4. 276.1
Si quis cum duabus,33.q.2. 397.1
Si quis cum duabus,34.q.2.& 2. 411.1
Si quis cum nouerca, 32 q.7. 391.1
Si quis de alio,de conſecr.d.4. 426.2
Si quis deinceps, 16.q.7. 271.1
Si quis deſponſauerit,27.q.2. 355.1
Si quis Diaconus,d.50. 128.2
Si quis docuerit,d.28. 91.2
Si quis eorum,d.32. 98.2
Si quis Epiſcopus,1.q.3. 197.2
Si quis gentilis,27.q.2. 360.2
Si quis habuerit,28.q.2. 367.2
Si quis in Clero,7.q.1. 218.1
Si quis in infirmitate,d.55. 137.2
Si quis in tantam.1.q.4. 202.1
Si quis incognitus,17.q.2. 273.2
Si quis ingenuus,29.q.2. 370.2
Si quis inſanient,15.q.1. 259.1
Si quid inueniſti, 14.q.5. 255.1
Si quis iratus,2.q.3. 104.1
Si quis Iudaicæ,28.q.1. 367.1
Si quis Kalendas,26 q.7. 347.2
Si quis laicus,16.q.1. 263.1
Si quis laicus,22.q.5. 322.1
Si quis liber,29.q.2. 370.1
Si non licet,23.q.5. 327.1
Si quis neceſſitate,34.q.1.& 2. 411.1
Si quis iratus,15.q.1. 259.1
Si quis non recto,24.q.2. 338.2
Si quis obiecerit,1.q.3. 198.2
Si quis oblitus,14.q 4. 251.2
Si quis Papa,d.79. 162.2
Si quis pecunia,d.79. 163.2
Si quis per ebrietatem, de confec. d.2.421.2
Si quis poſitus,de pœnit.d.7. 405.1
Si quis poſt Baptiſmum,d.51. 131.1
Si quis Presbyter,2.q.5. 204.2
Si quis Presbyter,11.q.3. 228.1
Si quis pro ægritudine,d.55. 137.2
Si quis rapuerit,27.q.1. 351.2
Si quis ſacerdotum 11.q.1. 225.2
Si quis ſacro,27.q.1. 350.1
Si quis ſeruum,17.q 4. 290.1
Si quis ſuadente,17.q.4. 279.1
Si quis tanquam,d.30. 94.1
Si quis viduam,1.d.34. 106.1
Si quis viduam,2.d 34. ibid.
Si quis viduam,d.50. 127.1
Si qui viduam,32.q.7. 390.2
Si quis virginem,36.q.2. 413.1
Si quis virorum,d.30. 94.2
ſi quis votum,27.q.1. 353.1
ſi quis vſuram,14.q.4. 252.1
ſi quis vxorem,32.q.1. 379.2
ſi quod verius,35.q.2. 396.2
ſi res aliena,14.q.6. 357.2
ſi Romanum,d.19. 67.1
ſi ſacerdotes,16.q.3. 267.1
ſi ſacerdos,de pœnit.d.1. 399.2
ſi ſeruus abſente,d.54. 134.1
ſi ſeruus ſciente,d.54. 134.2
ſi teſtes,4.q.2.& 3. 211.2
ſi tributum,11.q.1. 226.1
ſi tu abſtines,27.q.2. 357.1
ſi vir & vxor,27.q.2. 356.2
ſi virgo,34.q.1.& 2. 411.1
ſi vxorem,32.q.1. 387.1
ſicut,d.15. 52.2
ſicut 2.d.47. 124.2
ſicut,d.47. 432.2
ſicut alterius vxor,7.q.1. 218.1
ſicut antiquitus.17.q.4. 374.2
ſicut Apoſtoli,11.q.3. 228.2
ſi membrorum,27.q.1. 348.2
ſicut crudelis,31.q.1. 378.2
ſicut Epiſcopum,1.q.2. 194.2
ſicut ſatius, 32.q.4. 386.11
ſicut vir,7.q.1. 217.9
ſine exceptione,12.q.2. 243.2
ſingula,d.88. 175.2
ſint manifeſtæ,12.q.1. 239.2
ſolent plures,de conſecr.d.1. 418.1
ſolicitatores,de pœnit,d.1. 397.1
ſolicitudo,d.52. 131.2

Sors,26.q.2. 342.1
Sortilegi,26.q.1. 341.2
Spiritus ſanctus, de conſecrat. diſtinct. 5. 427.1
Statuimus,d.4. 24.2
Statuimus,16.q.1. 264.2
Statutum,2.q.6. 206.1
Statutum,27.q.2. 258.1
Statutum,18.q.1. 291.1
Subdiaconus,d.23. 81.2
Subdiaconus,d.77. 161.1
Sufficit,de conſecr.d.1. 418.2
Sufficiat 27.q.1. 353.2
Suggeſtum,7.q.1. 218.2
Sunt nonnulli,1.q.1. 192.1
Sunt qui dicunt,27.q.2. 355.2
Sunt qui opes,17.q.4. 274.1
Sunt quidem,25.q.1. 340.1
Super prudentia,14.q.1. 250.2
Suſpectos,3.q.5. 209.2

T

TAlis,de pœnit.& 3. 402.1
Tamdiu,3.q 2. 208.2.1
Tamen,d.86. 174.2
Tempus,13.q.2. 248.2
Tempora,26.q.7. 346.2
Tenere,d.51. 95.2
Terrulas,12.q.2. 244.1
Teſtamentum,d.6. 27.1.& 430.2
Teſtes,3.q.9. 210.2
Teſtimonium,11.q.1. 225.2
Totum,1.q.3. 198.2
Tribus gradibus, de conſecrat. diſtinct.2. 421.2
Tributum,23.q.8. 333.1
Tunc valere,de conſecr.d.4. 425.1

V

VAlentinianus,d.63. 246.2
Valentino,d.34. 106.2
Vbi iſta,d.74. 157.2
Vbi non eſt,30.q.2. 375.2
Vbicunque ſepeliamur,12.q.2. 2.249.2
Vendentes.1.q.3. 200.2
Vera,d.45. 123.2
Verbum,de pœnit.d.1. 397.2
Veſtimenta,de conſecr.d.1. 417.1
Vident,d.34. 106.2
Viduas autem velare,27.q.1. 350.1
Viduitatis,27.q.1. 352.2
Vir cum propria,35.q.4. 407.2
Virgines,20.q.4. 302.2
Virginibus,27.q.1. 350.1
Vltima voluntas,13.q.2. 246.1
Vnaquæque,13.q.2. 246.1
Vnde,8.q.1. 230.1
Vndecumque,d.56. 138.2
Vnio,10.q.3. 225.1
Vnius vxoris,d.26. 86.2
Vnum orarium,d.25. 86.1
Vnuſquiſque,22.q.4. 317.1
Volumus,d.81. 170.2
Volumus,16.q.3. 267.2
Vouentibus,d.27. 87.2
Vrbes,d.80. 164.1
Vſus,d.11. 38.2
Vt ieiuni,de conſecr.d.5. 247.2
Vt lex,27.q.1. 352.2
Vt veterum,d.9. 35.1
vtilem ſimulationem,22.q.2. 313.2
Vtinam,d.76. 159.2
Vxor,17.q.4, 289.1
Vxor à viro,32.q.7. 389.1
Vxor legitima,27.q.2. 960.2

RECEN

RECENSIO

Capitulorum, legum, & paragraphorum, qui in hoc Quinto Tomo incidenter diſcuſſi, & quandoque extra locum poſiti.

Primus numerus paginam, ſecundus eiuſdem paginæ columnam denotat; tertius eſt marginalis.

EX DECRETALIBVS.

CAP. DILECTI *6. de indic. decl.* 36.2.5
cap. Fundamenta, §. decet, de elect. in 6. declaratur. 115.1.20
c. Si aliquando, de ſent. excomm. declaratur. 178.1.5
c. Quanto, de conſuet. decl. 181.1.4
c. Aqua, de conſecrat. Eccleſiæ, vel Altarii. 181.1.5
c. Licet, in fin. de teſtibus, declaratur. 227.1.3.4
c. Tertio loco, de prob. decl. 250.2.3
c. Litteras, de præſumpt. declaratur. 351.1.5
cap. Sanctorum, de præſcript. declaratur. 266.2.4
cap. 1. de teſtam. falsò tribuitur Gregorio IX. cùm deſumptum ſit ex Gregorio I. 296.1.1
cap. Etſi Chriſtus, de iureiur. ibi, quod amplius eſt, à malo eſt, *declaratur.* 304.2.3
c. Maiores. §. item quæritur, de Baptiſm. decl. 310.1.4
c. 2. De furtis, decl. 399.1.4

EX DECRETO.

c. 1. de arbitr. debet in foro, & inter laicos obſeruari.

EX CLEMENTINIS.

Clement. vlt. de ſentent. excomm. declaratur. 178.1.5

EX DECRETO.

c. Lex eſt, diſt. 1. declaratur. 4.1.3
c. Mulier 15. q. 1. decl. 6.1.3
cap. Ius naturale, diſtinct. 1. declaratur. 10.2.37
cap. Ius Quiritum, diſtinct. 1. declaratur. 11.1.39
cap. Non eſt, verſ. hic itaque, diſtinct. 6. decl. 29.1.7
cap. Canentes, diſt. 16. decl. 58.1.3
cap. Sancta, verſ. in quibus, diſt. 15. declaratur. 58.1.4
cap. Regula, diſt. 17. decl. 63.1.7
cap. In nouo, diſt. 21. decl. 77.1.2
cap. Conſtitutiones, diſtinct. 96. declaratur. 77.1.4
cap. Renouantes, diſt. 22. decl. 79.1.8
cap. Syracuſanæ, diſtinct. 28. declarat. 892.6
cap. Priuſquam, diſtinct. 28. declaratur. 89.2.5
cap. Catinenſis, diſtinct. 62. declaratur. 89.2.7
cap. Aliter, diſt. 31. decl. 97.1.3
cap. Seriatim, diſtinct. 32. declaratur. 100.2.3
cap. Valentinianus, diſt. 63. decl. 146.2.4

cap. In illis, diſt. 80. declaratur. 564.2.3

cap. Archidiaconus, diſt. 83. declaratur. 172.2.5

cap. Legimus, diſtinct. 93. declaratur. 182.1.6

cap. Olim, diſt. 95 decl. 182.1.6

cap. Emendari, 1. quæſt. 2. declaratur. 196.1.9

cap. Preſbyter, 1. quæſtione 3. declaratur. 198.1.4

cap. Si quis obiecerit, 1. quæſt. 3. declaratur. 199.1.3

cap. Saluator, 1. quæſt. 3. declaratur, & præſtantur plures intellectus. 199.2.2. & ſeqq.

cap. Iam id eoque, 1. quæſt. 4. declaratur. 201.2.2

cap. Engeltrudam, 3. quæſt. 4. declaratur. 209.1.4

cap. Epiſcopi, 11. q. 3. decl. 209.1.5

cap. Si quis, 6. quæſtione 4. declaratur. 216.2.2

cap. 1. §. ordinandus, verſ. quomodo etiam, diſt. 42. decl. 217.2.13

cap. Sicut, diſt. 47. decl. ibid. 14

cap. Si Petrus, 8. quæſtione 1. declaratur. 219.2.4

cap. Lugdunenſis, 9. quæſt. 2. declaratur. 222.1.3

cap. Engeltrudam, 11. quæſt. 3. declaratur. 228.2. init.

cap. Non liceat Papæ, 12. quæſt. 2. declaratur. 242.1.5

cap. fin. verſic. Romanorum, 24. quæſt. 2. declaratur. ibid. 7

cap. Tempus, 13. quæſt. 2. declaratur. 249.1.4

cap. Ab illo exige vſuras, 14. quæſt. 4. declaratur. 253.1.8

cap. Volumus, 16. quæſt. 4. declaratur. 267.2.2, 3, 4, 5

cap. Monaſteriis, 19. quæſt. 3. declaratur. 296.1.3

cap. Quia ingredientibus, 19. quæſt. 3. declaratur.

cap. Clericum per creaturas, 22. quæſt. 1. declaratur. 306.2.7

cap. Si quis per capillum, 22. quæſt. 1. declaratur. 307.1.8

cap. Monet, 22. quæſtione 1. declaratur. 308.1.4.5

Tà Minus malum eſt per Deos falſos veraciter iurare, quam per Deum verum fallaciter, declarantur. ibidem 2.10

cap. Humanæ aures, 22. quæſt. 4 declarat. 314.1.2

cap. Inter cætera, 22. quæſt. 4. declarat. 319.1.8, 9, 10, 11, 11, 13

cap. Si quis laicus, 22. quæſt. 5. declarat. 322.2.4

cap. Si quis Sacerdotem, 11. q. 1. declaratur. 323.1.5

cap. Occidit 23. q. 8. decl. 332.2.3

cap. Quodcumque, 24. quæſt. 1. declaratur. 335.2.6

cap. Verbum, de pœnitent. diſtinct. 1. declarat. 337.1.16

cap. Epiſcopi, 26. q. 5. decl. 343.1.5

cap. Diaconiſſam. 26. q. 5. decl. 350.2.3

cap. Non dubium, & cap. cùm ſocietas, 27. q. 2. declarantur. 259.2.11

cap. Ad menſam, 11. quæſt. 3. intellectus. 365.2.4

cap. Si quis habuerit, 28. quæſt. 2. declaratur, & concordatur cum cap. Si infideles, immediatè ſequenti. 368.1.2

c. Non omnis, 32. q. 2. concordatur c. Si quis, diſtinct. 33. & c. ab omnibus, diſt. 34. 383.1.1

cap. Origo, 32. q. 4. decl. 385.1.3

cap. Requiſiſti, 33. q. 1. decl. 391.2.2

cap. 1. in princip. de pœnitent. diſtinct. 6. declaratur. 399.1.2

cap. Sanctum, de conſecr. diſt. 4. declaratur. 399.1.3

cap. Si quis potius, & c. Si quis autem, de pœnit. diſt. 7. declarantur. 409.2.2

cap. Idcirco, de pœnitent. diſtinct. 7. declaratur. ibid. 3

EX CONC. ANTIOCHENO.

Can. 20. declaratur. 48.2.5

EX DIGESTIS.

l. In cauſæ, 16. §. idem Pomponius, de minorib. decl. 18.1.3

l. Item ſi pretio, 22. §. vlt. locati, decl. ibid.

l. Ius

l.Ius ſingulare, de legib.decl. 22.1.*init.*
l.Deprecatio, ad leg.Rhodiam de iactu, declar. 148.2.14
l.Theopompus 1.*de dote præleg.decl.* 210.22
l.2.de cond.ob turp.cauſ.decl. 256.1.3
l. Codicillis, aliàs l. Lucius 88.§.*matre, de legat.2.decl.* 389.2.5
l.Si ſerua,46.§.*vlt. de iure dot.decl.* 392.1.3

EX CODICE.

l.Bene à Zenone, de quadriennij præſcript. declaratur. 148.2.1
l.Diui, ad legem pecul.declaratur. 276.2 4.5
l.Tranſigere, de tranſactionibus, declaratur. 389.2.6.

EX INSTITVTIONIBVS.

§.*Conſtat, de iur. natur.gent.& ciu. declarat.* 4.1.4
§. *Sed & naturalia, de iur.natur. declaratur.* 340.26

COLLE

COLLECTANEA DOCTORVM.

Tam veterum, quàm recentiorum, qui ſuper ſelectiora Capitula, & Gloſſas Decreti Gratiani, eorúmque intellectum ex profeſſo, vel incidenter ſcripſerunt.

SVMMARIVM.

1 *Gratianus voluminis Decreti compilator natus fuit ex adulterio.*

2 *Gratianus vir religioſiſſimus in Monaſterio S. Felicis Bononien. Ordinis S. Benedicti, in ſacris, & diuinis litteris erudiτiſſimus.*

3 *Decreti volumen compilauit Gratianus Bononiæ tempore Eugenij III. ſub anno 1150.*

4 *Decreti volumen authenticum non eſſe affirmant aliqui.*

5 *Errores quot reperiantur in hoc Decreti volumine, oſtenditur.*

6 *Decreti volumine reperiuntur quatuor ſpecies auctoritatum.*

7 *Sanctorum Patrum teſtimonia in Decreti volumine inſerta ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſtatuti Canonici robur obtinent, dummodo in contrarium aliqua Pontificia diſpoſitio non appareat.*

8 *Gratiani compilatoris Decreti auctoritas à nullo hactenus Pontif. reperitur approbata, nec eſt authentica.*

9 *Palea quis fuerit, & de auctoritate ſuorum Capitulorum in hoc Decreti volumine inſertorum.*

10 *Leges ciuiles inſerta in hoc Decreti volumine iuris Canonici vim non habent.*

In Prœmium Decreti Gratiani.

1 GRATIANVS voluminis Decreti compilator, quamvis natus ex adulterio, vt referunt Corraſ. *in paraph. Sacer. cap.* 2. *num.* 3. Tiraq. *de nobilit. cap.* 13. *num.* 32. Roias *de ſucceſſionib. cap.* 15. *n.* 18. *cum ſeqq.* Paleoth. *de noth. & ſpuriis cap.* 66. *litt.* G. Hippol. de Marſil. de Columna *de Eccleſiaſt. reddit. orig. p.* 2. *cap.* 18. *num.* 4. Iacob. Benn. *de priuileg. iuriſc. p.* 3. *priuil.* 64. *n.* 9. fuit S. Felicis Bononienſis Ordinis S. Benedicti, vir quidem religioſiſſ. vt legitur in eius
2 vita inſerta in hoc Decreti volumine, & referunt Alciat. *lib.* 4. *parerg. c.* 23. *in princ.* Th. Canan. *in repet. prœm. huius voluminis n.* 120. *cum ſeqq.* & in ſacris, ac diuinis litteris eruditiſſimus, ex Petr. Magdal. *de numero teſtium in teſtamento requiſ. p.* 2. *c.* 6. *à n.* 27. Duaren. *in præfat. de ſacris Eccleſ. miniſt. verſ. vnum eſt à Gratiano*, Sannien *de redditibus Eccleſiaſt. part.* 3. *cap.* 1. *numero* 2. *ad fin. & cap.* 4. *num.* 9 & in referendis SS.
Patrum auctoritatibus diligentiſſimus, ſecundùm 1
Couarr. *de ſponſalib. part.* 2. *cap* 6. §. 11. *num.* 2. *verſ. hactenus Ambroſius*, de quo multa ſcribunt Cardin. Bellarm. *de ſcriptor. eccleſiaſt. anno Domini* 1100. *tit. de Gratiano, fol.* 184. Genebr. *in chronolog. lib.* 4. *anno Chriſti* 1159. *verſ. Gratianus*, Card. Baron. *tom.* 12. *annal. anno Chriſti* 1122. *n.* 1. *& an.* 1151. *n.* 6. Tutr. *lib.* 3. *epiſt. e.* 26.

Compilauit vir iſte doctiſſimus hoc Decreti volumen tempore Eugenij III. ſub anno 1150. apud Bononiam in Monaſterio S. Felicis, vt notant gloſſ. *in cap. poſt appellationem.* §. *forma* 2. *q.* 6. Felin. *in cap.* 2. *n.* 43. *in fine. de reſcript.* Ioan. Calderin. *in prœm. Decretal. n.* 16. *cum ſeqq.* Corraſ. *in paraphraſi Sacerd. p.* 4. *cap.* 5. *n.* 2. Bapt. de S Blaſio *in repet. Decreti num.* 4. Thom. Canan. *in repet. prœm. Decreti num.* 128. Maiant. *de ordine iudic. p.* 3. *num.* 39. Sebaſt. Medic. *de legibus, & ſtatut. p.* 1. *q.* 3. *n.* 4. Viuald *in candel. aureo in prologo n.* 3. Tritem. *lib.* 3. *de viris illuſtrib. S. Benedicti.* 3

Circa verò huius voluminis auctoritatem Docto- 4
res varie loquuntur, quidam enim authenticum non eſſe affirmant, cùm dictus Gratianus non habuerit poteſtatem legis condendæ, ac proinde eius dicta frequenter reprobantur, ſicut dicta alterius Doctoris, ita Butr. *in prœm. Decretal.* §. *ſane num.* 10. & 17. Miles *in repert. verbo lex licèt ſit.* Rebuff. *in repet. l. quod iuſſit. in gloſſ. magna num.* 10. *ff. de re iudic.* Gretſer. *pro defenſione Bellarm. l.* 2. *de Roman. Pont. cap. vlt. verſ. quintum dubium, p. mihi* 816. Andr. ab Exea *in rub. de conſtitut. num.* 120. Anch. *in cap.* 1. *eod. tit. num.* 50. Alciat. *lib.* 4. *parerg cap.* 23. Petr. Magdalen. *d. p.* 2. *cap.* 6. *à num.* 27. & ideò pluſquam quadraginta errores eſſe in hoc volumine reperies apud Felin. *in cap.* 2. *de reſcript. num.* 43. *poſt princ.* Cæpol. *de cognitione librorum iuris Canon. num.* 18. *& ſeqq.* Tiraq. *de nobilit. cap.* 31. *num.* 538. Roias *de hæret. p.* 1. *num.* 58. Petr. Magdalen. *d. part.* 2. *cap.* 6. *num.* 28. *cum ſeqq.* Cæſ. Contard. *in l. vnic. C. ſi de moment. poſſeſſ. in ſecunda ratione decidendi, n.* 39. Verùm volumen hoc Decreti reperiri approbatum atteſtatur Abb. *in cap.* 2. *de reſcript. num.* 9. *verſ. ſed dico* vbi Felin. *num.* 44. ſubdens rationem, quia volumen Decreti communiter etiam à multis annis fuerit publicè lectum in ſcholis, vnde ipſius dicta tacitè approbata cenſentur.

Sed oportet aduertere in hoc volumine Decreti 5

reperiri præcipuè quatuor ſpecies auctoritatum, ad quas poſſunt illæ ſeptem reduci, quas tradit Sebaſt. Med. *in d. tract. de legibus, & ſtatut. p. 1. q. 3. n. 13.*

7 Prima eſt SS. Patrum, quorum teſtimonia quamuis ex ſe vim Canonum non habeant ad cauſarum deciſionem, at ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſic acceptantis, & publicè legi volumen hoc Decreti permittentis, quæ in eo inſerta ſunt Sanctorum dicta robur ſtatuti Canonici obtinent, dummodo in contrarium aliqua Pontificia diſpoſitio non appareat, vt docent Archid. *in c. de his il 2. ſtatim in princ. 50. diſt.* vbi Dominic. *n. 2. verſ. ſed quaro nunquid*, & Præpoſ. *poſt 5. q. verſ. redeundo ad text.* Turrec. *ibid. num. 5. verſ. de his*, dum quærunt nunquid ſtandum ſit deciſioni illius text. eo quòd non ſit Pontificis, nec Concilij generalis, ſed Rabani Archiepiſcopi ad Heribaldum, reſpondentque ſtandum eſſe, quia opus hoc Decreti recipit Romana Eccleſia quoad Capitula in eo contenta, idem Archid. *in cap. quis neſciat, ad fin. 9. diſt.* vbi Dominic. *verſ. quaro quid de volumine*, Abb. *in cap. 2. num. 9. de reſcript.* vbi Felin. *num. 43. verſ. firmat*, & Rip. *num. 8.* Turrec. *in proœm. Decreti art. 8. num. 15.* Thom. Canan. *in repet. eiuſdem proœm. num. 343. cum duobus ſeqq.* Matant. *de ordine iudic. part. 3. quaſt. unica, num. 36.* Anton. Cuch. *inſtit. maior. lib. 1. tit. 1. num. 5.* Medin. *de ſacrorum hominum continentia lib. 2. cap. 35. in fin.* Dionyſ. Paul. *de vera Patriarchal. ſedium erect. cap. 4. num. 1.* Fr. Emman. *quaſt. Reg. tom. 1. q. 6. art. 2.* Sanchez *de matr. lib. 9. diſp. 12. n. 3.*

Ex quibus apparet neceſſariam habere obſeruantiam decreta Conciliorum generalium, ac ſummorum Pontificum à Gratiano in hoc libro relata, eo quòd ab habentibus poteſtatem ſunt condita, vt aduertunt Abb. *in cap. 2. de reſcript. num. 9. verſ. & praſuppoſito*, & Felin. *ibid. num. 44. verſ. firmat etiam*, Sanch. *d. lib. 9. de matr. diſp. 12. num. 5. verſ. praterea*, vnicuique enim Canoni, qui in Decreto eſt, eadem fides danda eſt, quæ auctori eius datur Rip. *in lib. 1. numero 69. ff. ſi certum petat.* Caiet. *2. 2. q. 88. art. 8. dub. vlt. §. ad primum dicitur*, vbi Aragon. *dub. 1. in ſolut. ad 2. in fine*, Sot. *de iuſtit. lib. 7. queſt. 3. art. 1. verſ. aut ergo ſant.* Valent. *2. 2. diſp. 6. queſt. 6. de voto, puncto 6. §. hinc ſequitur deceptum fuiſſe.* Et Gratiano referenti auctoritatem Concilij, ſeu Papæ credendum eſt, niſi oſtendatur exemplar in contrarium, ſecundùm Felin. *in d. cap. 1. de reſcript. num 47.* vbi Dec. *num. 15.* & Præpoſ. *in hoc proœm. num. 4.* Ratio eſſe poteſt, quia paſſim noſtri Pontifices hanc fidem tribuunt Gratiano, patet *in cap. cum Apoſtolica, de his qua fiunt à Pralat. & in cap. per tuas, de ſent. excom. & in Clem. 1. col. 4. verſ. nos eodem mandato*, ibi, *ſecundum formam in decretis determinatur.*

8 Secunda ſpecies eſt auctoritas ipſius Gratiani compilatoris huius voluminis, quæ à nullo hactenus Pontifice reperitur approbata, nec eſt authentica, vt tradunt Felin. *d. num. 43.* & Rip. *vbi ſuprà à num. 77.* Capra *in lib. commun. opinion. verbo Decretorum, pag. 493.* Coſta *in §. & quid ſi tantùm p. 3. numero 196.* Caniſ. *in ſum. iuris Canon. lib. 1. tit. 1. in annot.* Soar. *de legib. libro 4. capite 5. numero 6.* Paul Layman. *in Theologia morali tract. 4. de legib. cap. 3. §. 3. num. 12.* & alij citati *ſuprà num. 4.*

9 Tertia eſt cuiuſdam Paleæ, de quo nomine, & quiſnam fuerit, ſunt Doctorum variæ ſententiæ, multi ea capita, in quibus res inanes tenues ac leues modicæque vtilitatis continentur, hoc nomine, appellari cenſuerunt, vnde in Chronicis relatum extat Alexandriam ad Tarrum flumen conditam in gratiam Alexandri III. Summi Pont. Paleæ cognomen in contemptum à vicinis, qui Imperatorem Federicum I. ſequebantur, accepiſſe, vt referunt Platina & Ileſcas in Alexandro III. Sic cùm Corradus Imper. coronam Regni Italici, non Mediolani, ſecundùm veterum morem ſuſcepiſſet, ſed alibi, vulgo tunc ferebatur, Corona Paleæ fuiſſe redimitum, & ſic hanc ſententiam ſequitur Alciat. *lib. 12. parerg. cap. 3. verſ. ego compertam habeo.* Sed Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de diſp. & allegat. prope finem* quem alij ſequuntur, putat quemdam Protopaleam (quem Iaſon *in rub. de action.* addit Cardinalem fuiſſe) collectioni Gratiani capita hæc adiunxiſſe. Nonnulli verò fuiſſe diſcipulum Gratiani, & ſua auctoritate inſeruiſſe aliqua capitula in hoc volumine, quæ authentica non ſunt, nec vllam faciunt fidem, ſicut teſtantur Corſet. *in repert. Abbatis, verbo liber Decretorum*, Baptiſt. de S. Blaſio *in repet. rub. Decreti num. 42.* Sebaſt. Medic. *d. p. 2. quaſt. 3. numero 13.* Petr. Magdalen. *d. p. 2. cap. 6. num. 42. cum ſeqq.* Anton. Auguſtin. *ad Decretal. in praſat. ad Gregor. XIII. pag. 3.* Cott. *in memorab. verbo iuriſperiti. §. deinde*, Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom. 1. quaſt. 6. art. 2. verſ. nam Palea*, Card. Baron. *tom. 12. annal. Eccleſ. anno Chriſti. 1151. num. 6. in fine.* Vtrùm ex pluribus diligentiis ſuper hac re factis illud videtur poſſe colligi, has paleas eſſe additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani in margine primùm adſcriptas, ac nonnullas fortaſſe ab ipſomet Gratiano, vt fit, inter componendum, aut legendum, quas deinde librariorum quidam omiſerint, quidam in contextu poſuerint, interdum cum aliquo diſcrimine, vt habetur inter ea, de quibus lectorem in principio huius voluminis viſum fuit admonere.

Quarta ſpecies eſt auctoritas Iuriſconſultorum, & 10
Imp. ſecularium, quoniam ſunt multæ leges ciuiles inſertæ in hoc volumine, quæ tamen vim iuris Canonici minimè habere dicuntur, quia Gratian. qui eas inſeruit, non habuit talem poteſtatem; ita gl. *verbo tractatus, verſ. ſed quaris, in cap 1. de reb. Eccl. non alien. in 6.* Abb. *in d. cap. 2. de reſcript. numero 9. in fine.* vbi Felin. *num. 39.* idem Abb. *in cap. ſuper eo. il 1. num. 4.* & ibi Felin. *n. 3. de teſtibus.* Capra *d. verbo Decretorum, verſ. quare nec leges, pag. 493. & pag. 505. verſ. leges per Gratianum*, Marant. *vbi ſuprà n. 38* Baptiſta de S. Blaſio *in repet. d. rub. Decreti num. 8.* Petr. Magdalen. *d. p. 2. cap. 6. num. 21. cum ſeqq* Burg. de Pace *in l. 1. Tauri num. 270.* Cæſar. Contard. *in l. vnica, C. ſi de moment. poſſeſſ. in 2. ratione decidendi num. 30. cum ſeqq.* Gutier. *lib. 1 Canon. cap. 21. a. 32 cum ſeqq.* Sanch. *de matr. lib. 9. diſp. 12. num. 3. verſ. fatentur tamen ferè omnes*, Fr. Emman. *d. art. 2. verſ. quoad quartam.* Quod adeo verum eſt vt habeat locum, quamuis tales leges ciuiles ſint fauorabiles clericis, ſeo Eccleſiis, nihil enim ſuffragatur is fauor ad ſupplendum defectum poteſtatis in concedente, *c. Eccleſia S. Maria, de conſtit.* & *ibid.* Abb. *n. 15.* Felin. *n. 46.* & Dec. *n. 24.* Declara tamen, niſi prædictæ leges eſſent per aliquem Canonem approbatæ, eo namque ipſo ſuſcipiunt vim legis canonicæ, vt optimè aduertit d. gl. *verbo tractus ſingularis*, ex Peruſ. *ibid. collect. 3.* Abb. *dicto num. 9. in fine*, & *ibi* addit. *lit. D.*

SVMMARIVM.

1 *Humanum genus, aut natura, aut moribus regi quomodo dicatur.*

2 *Lex in quatuor membra diſtinguitur, videlicet in legem aternam, naturalem, diuinam, & humanam.*

3 *Lex*

3 *Lex aut eſt diuina, aut humana.*

4 *Ius naturale quomodo intelligatur eſſe illud, quod in lege, & Euangelio continetur.*

Distinctio I.

1 HVMANVM genus aut natura aut moribus regi, ait Gratian. *in princ. huius diſt.* quam diuiſionem multi nituntur excuſare, intelligentes per mores legem humanam poſitiuam, in quem etiam ſenſum vniuerſum ius natura conſtare, aut lege, tradiderunt Plato, Ariſt. & Cic. quibus applaudit ex noſtris Conan *comment. iuris Ciuilis lib. 1. c. 4. n. 4.*

2 Verùm hæc iuris diuiſio diminuta videtur, quia ad nullum ex prædictis membris reduci poteſt lex diuina poſitiua, quo etiam vitio laborat diuiſio Vlpiani (cui ſe morem gerere velle nequit Conanus) in ius naturale, gentium, & Ciuile, *in l. 1. §. huius ſtudij, in fin. ff. de iuſti. & iure*, conſonat Iuſtinian. *in §. vlt. Inſtit. eod.* Quare frequentiùs DD. quatuor membra diſtinguunt, ſcilicet legem æternam, naturalem, diuinam, & humanam, ita poſt D. Thom. Sot. Henriq. & alios, tenet Sayr. *in claui Regia lib. 3. c. 2. n. 2.* Sed adhuc non ſatisfacit, quia vel Doctores in hac diuiſione volunt comprehendere ſingula membra iuris, & tunc reſtat ius gentium, ius Canonicum, & pleraque alia, de quibus *infra in hac diſt.* vel ſolùm comprehendere intendunt capita, ad quæ aliæ ſpecies reducuntur, & nunc ſufficiebat pauciora membra diſtinguere, ad diuinam pertinet æterna, & naturalis. Omiſſis igitur aliis diuiſionibus, de quibus D. Thom. 1. *p. tit. 17. c. 1. §. 4.* Azor. *inſtit. moral p. 1. lib. 5.*
3 *c. 1. q. 5.* placet diuiſio Iſidori *in c. omnes, proximè ſequenti*, quòd omnis lex aut eſt diuina, aut humana, ad hæc enim duo membra reducuntur reliqua omnia, vt eo loci oſtendemus.

4 *Ius naturale eſt quod in lege, & Euangelio continetur.* Mirantur Doctores qua ratione dixerit *hic* Gratianus omnia, quæ in lege veteri, & Euangelio continentur, ad ius naturale pertinere, cum in lege veteri multa ſint cæremonialia, & iudicialia non à natura, ſed à Deo ſpecialiter data populo Iſraëlitico, quæ ſubinde per aduentum Chriſti Domini expirarunt, iuxta *reg. cap. tranſlato, de conſtit.* cum ſimilibus, & in lege Euangelica ſint multa ſupernaturalia, quæ minimè ad legem naturæ ſpectant, ſunt qui arbitrentur Gratianum in præſenti non deſcribere ius naturale, ſed ius diuinum poſitiuum, ita gloſſ. *in præſenti, verbo naturale*; ſed meritò refelluntur per Turrec. *hic num.* 8. Alij contendunt omne ius diuinum eſſe naturale, ſed illorum ſententia omnino falſa eſt, vt bene probat Nauarr. *in princ. de pœnit. diſtinct. 5. num. 7.* Denique nonnulli veritati propiùs accedentes exiſtimant prædicta verba Gratiani legenda eſſe per parentheſim, quaſi velit Gratianus ius naturale eſſe quo quis iubetur aliis facere, quod ſibi vult fieri, & hoc ius, inquit, in lege & Euangelio continetur, ita Nauar. *citato loco, numero 9. in fin.* & ante illum dixerat Sot. *de iuſtit. lib. 1. quæſt. 4. ad. 1.* Anton. de Fuertes *canon. lection. lib. 1. cap. 1.* quæ interpretatio bene defendi poterat, niſi ipſe Grat. mentem ſuam aliter explicaſſet *in principio, diſtinct. 5. verſ. ſed cùm ius naturale.* Ego igitur omiſſis his & aliis interpretationibus dicendum puto noluiſſe Gratianum, vt Doctores eius ſenſum non percipientes eadem tribuant, ſcilicet omnia, quæ in lege, & Euangelio continentur eſſe ius naturale, ſed è conuerſo omne ius naturale in lege, & Euangelio contineri, quatenus ibi Deus præcipit, vt vnuſquiſque alteri faciat, quod ſibi vult fieri, & ne faciat alteri, quod ſibi fieri non vult, his enim duobus, vt bonum faciamus, quod in poſteriori inſinuatur, continentur omnia præcepta legis naturalis, & conſequenter in lege, & Euangelio, quibus hoc præcipitur, totam legem naturalem contineri non abs re dicit Gratianus, & in hunc ſenſum hæc verba poſuiſſe ipſemet declarauit *in principio, verſ. ſed cùm naturale 5. diſtinct. & in capite vltimo, verſ. his itaque 6. diſtinct.* atque ita poſt ſanctum Thomam 1. 2. *q. 94. art. 4. ad 1.* interpretantur Sotus *de iuſtit. lib. 1. quæſt. 4. art. 4. ad 1.* Nauar. *in princip. de pœnit. diſtinct. 5. numero 9. pag. mihi* 219.

Lex, & Prophetæ. Cùm in ſacris Scripturis lex Moyſis ſoleat ſolùm lex vocari, vtpote lex Dei, ideo in præſenti verbum *lex* de lege Moyſis intelligitur, *Prophetæ* autem de Prophetis veteris Teſtamenti, qui largius hîc accipiuntur pro omnibus libris ſanctæ Scripturæ, & ſic proprius huius text. ſenſus eſt, videlicet, hæc eſt enim lex & Prophetæ, id eſt, hoc præceptum includit quicquid in lege Moyſis, & in omnibus libris ſanctæ Scripturæ habetur, ita Abulenſis *in cap. 7. ſuper Math. quæſt.* 24. quem refert Illuſtriſſ. D. meus Rodericus à Cunha *hic.*

In gloſſ. *Vultis*, ibi, *id eſt, debetis velle.* Notatur ad hoc quòd quamuis actus in liberam voluntatem alterius ſit relictus, voluntas hæc non debet ad actum prohibitum, ſeu doloſum extendi, quia verbum *vole.* ad actum licitum & permiſſum, non autem ad actum regularum ex voluntate corrupta referendum eſt, vt per Molin. *de primog. lib. 2. cap. 5. num. 16. cum ſeqq.*

Cap. Omnes leges. I. *Iſid.*

DIuinas leges natura, humanas moribus conſtare ait S. Iſidor. *lib. 5. etymolog. c. 2.* fuit ille Epiſcopus Hiſpalenſis, qui plura opera edidit, ſedere cœpit in Epiſcop. Sede anno Chriſti 596. & migrauit in cœlum anno 636. de quo multa ſcribunt Card. Bellarm. *de ſcriptoribus eccleſ. anno Domini 600. ad 700. tit. de Iſidoro Hiſpalenſi, pag.* 136. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 2. lit. I.*

Diuina] De lege diuina, & quotuplex ſit, & quando cœperit obligare, vide latè Valent. *tom. 2. diſp. 6. q. 6. puncto 1.* & 5. *& quæſt. 8. puncto 1. cum ſeqq.* Valer Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 13. cap. 13.*

Humana.] De multiplici ſpecie legis humanæ agunt Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5.* Ioann. de Salas, Franc. Soar. & Martinus Bonacin. *in ſpecial. tractat. de legibus.*

Moribus conſtat.] Notatur ad hoc quòd conſuetudo eiuſdem eſt pœnæ, cuius eſt lex, quia eadem poteſtate nituntur lex humana, & conſuetudo, vt per Nauarr. *de ſpol. cleric. §. 14. num. 7.*

In gloſſ. *Diſcrepant. ibi, diuina lex permittit, humana prohibet.* Errat hæc gloſſ. dum exiſtimat diſcrepantiam, de qua in præſenti, ad leges diuinas & humanas eſſe referendam, quia Iſidorus loquitur de diſcrepantia legum humanarum inter ſe, leges enim diuinæ naturales apud omnes gentes ſunt eædem, nec leges humanæ poſſunt ab illis diſcrepare, vt per Marr. *de iuriſd. p. 1. c. 38. num. 14.*

Cap. Ius generale II.

IVs vnde dicatur, & quas habeat ſignificationes, vide Conan. *comment. iuris Ciuilis lib. 1. cap. 2. num. 4.* Ioan Salas *de legib. diſp. 1. ſect. 2. num. 7.* Molin. *de iuſtit. tr. 1. diſp. 2.*

In gloſſ. *Ius generale* ibi, *& tamen contra illam æquitatem indulta eſt vſucapio, ſiue præſcriptio*, Notatur

ad hoc quod præſcriptio introducta eſt de rigore iuris contra æquitatem naturalem, vt per Azo. *in ſum. C. pro emptor. col. 1.* Bald. *in l. ancillam, num. 1 1. C. de furt.* Angel. & Alex. *in l. poſſeſſio quoque, §. etſi poſſeſſ. ff. de acquir. poſſeſſ.* Nat. *conſ. 6 20. n. 7.* Sed melius dicitur introducta naturali æquitate ſuggerente propter bonum publicum, vt ſit aliquando litium finis, & ne dominia vagentur in incerto, vt cenſuerunt Ioan. Andr. Anch. & Franch. *in cap. poſſeſſor. de regulis iuris lib. 6.* ibi Cou. *p. 3. n. 1.* Men. *h. illn. tr. cap. 5 1.*

In ea. l. gl. ill. ibi, *& hoc ſolum pro ratione ſufficit* Ergo dabilis eſt lex, cuius ratio ſit ſola voluntas legiſlatoris; ſed contrarium eſt verius, & colligitur apertè ex text. *in cap. erit autem lex 4. diſt.* amplectuntur B. Thom. *1. 2. quæſt. 90. art. 1. ad 3.* Caſtr. *de l. pœn. c. 1. pag. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Scriptura an requiratur ad ſubſtantiam, & rationem legis, oſtenditur, & num. 1.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Declaratur §. conſtat, Inſtit. de iure naturali gentium & ciuili.*

5 *Priuilegij ad eſſentiam, & ſubſtantiam non pertinet, nec eſt neceſſarium, vt ſit ſcriptum.*

6 *Scriptura neceſſaria eſt in priuilegiis quoad probationem.*

Cap. Lex eſt. III.

1 L*Ex eſt conſtitutio ſcripta.*] Ergo ad ſubſtantiam, & rationem legis requiritur ſcriptura, vt colligunt Sebaſt. Medic. & plures ab eo citati, *in tract. de legibus p. 3. quæſt. 1 1.*

2 Verùm ſcripturam ad legis ſubſtantiam non requiri, ſed voce etiam aliove ſigno communicari denunciari poſſe, communis eſt Doctorum ſententia & probatur ex *c. conſtitutione 25. q. 1.* Ariſt. *lib. 10. ethic. cap. 9.* dum inquit, *ſcriptæne ſint leges, an non ſcriptæ, nihil referre videtur,* Valent. *diſp. 6. q. 1. punct. 2.* Mich. Aninyon. *de vnitate ouilis, & paſtor. c. 28. n. 6. in fine.* Sclu. *de benef. pag. 3. quæſt. 22. num. 2. cum ſeqq.* Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. . numero 10. verſ. vnde nec hodie,* Burg. de Pace *in l. 3. Tauri n. 378. in princ.* Menoch. *de arbit. caſu 420. num. 25. cum ſeqq.* Ioan. de Salas *de leg. diſp. 1. ſect. 9. n. 64* Soar. *in ſimili tract. lib. 1. cap. 11 n. 9. & lib. 6. c. 13. num. 4. & lib. 9. cap. 11. num. 9.* Bonacin. *in eodem tract. diſp. 1. quæſt. 1. puncto 4. num. 49.* Becan *p. 2. tract. 3. c. 1. quæſt. 3. n. 2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 13, num. 166.* Paul Layman. *in Theologia morali tract. 4. de legibus, cap. 2. num. 2.* Morl. *in emporio iuris pag. 1 tit. 1. quæſt. 8.*

3 Non obſtat text. *in præſenti,* dum ait legem eſſe conſtitutionem ſcriptam, quia hîc non aſſeritur quaſi de ratione legis ſit ſcriptura, ſed quia lex vt plurimum, & regulariter loquendo, in ſcripturam redigitur, vt perpetua memoria inuiolata perſeueret, ita reſpondent Bonacin. *dict. puncto 4. n. 51. in fine,* & Paul. Layman. *loco citato.*

4 Nec obſtat §. *conſtat, Inſtit. de iure naturali gent. & ciuili,* dum ait hanc eſſe differentiam inter conſuetudinem & legem, quòd conſuetudo eſt ius non ſcriptum, lex verò eſt ius ſcriptũ; ergo ſcriptura pertinere videtur ad ſubſtantiam, & eſſentiam legis, quia reſpondetur ideo hanc conſtitui differentiam inter conſuetudinem, & legem, quòd conſuetudo conſtituitur vſu, & non ſcriptura lex verò vt plurimum, introducitur ſcripto ſed non ſemper ac proinde non licet inferre ſcripturam ad legis eſſentiam pertinere, ita Valer Reginal. *d. lib. 13. num. 166.* Becan. *d. q. 3. n. 3.* Bonacin. *d. puncto 4. n. 51 verſ. obiicies.*

Vnde infertur ad eſſentiam, ſeu ſubſtantiam priuilegij non pertinere, nec eſſe neceſſarium, vt ſit ſcriptum, ſeu per Bullam, aut per Breue conceſſum, ſed ſufficere verba, vt probat text. *in Clem. dudum, verſ. nos etenim, de ſepult. gloſſ. 1.* per text. *ibi in cap. inſtitutionis 25. quæſt. 2.* Panorm. *in cap. in noſtra, n. 11. de reſcript.* Nauar. *conſ. 1. num. 1. de priuileg.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. quæſt. 7. art. 5.* Bonacin. *d. puncto 4. num. 51.* D. Tamburin. *in ſuo nouiſſimo tract. de iure Abbatum tom. 1. diſp. 16. quæſt. 2.* 5

Non obſtat doctrina gloſſ. *verbo in ſcriptis, in capit. 1. de cenſibus lib. 6.* dum habet quòd in priuilegiis neceſſaria eſt ſcriptura, arg. text. *in c. contra morem 100. diſt.* ibi, *ſcriptis priuilegiis,* quia reſpondetur hoc eſſe intelligendum quoad probationem, vt cum communi reſoluunt Molin. *de primogen. lib. 2. c. 8. à n. 8.* Auendan. *l. 31. Tauri gloſſ. 2. à n. 14.* 6

Lex vnde dicatur vide Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ in proœm gloſſ. 1. ex n. 1.* Caſtr. *de lege pœnali lib. 1. cap. 1. & 2.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 1. c. 8.* Modic. *in §. lex, Inſt. de iure natur. dub. 1.* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſ. 1. ex n. 6.* Decian. *in tract. crimin. lib. 2. cap. 5.* Valent. Decian. *tom. 2. lib. 7. puncto 1. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 13. c. 1. & 2.* Ioan. de Salas *de legib. diſp. 1. ſect. 1.* Soar. *in ſimili tr. lib. 1. c. 1. n. 9.*

Cap. Mos eſt IV.

MOs eſt longa conſuetudo ſecundùm Iſidor. *lib. 5. etymolog. cap. 4.* & hanc eſſe vſitatiorem moris acceptionem apud Latinos dicit Ioan. de Salas *de legib. diſp. 19. ſect. 1. num. 4.* Differunt autem mos & conſuetudo, ſecundum Varron. quia mos eſt in iudicio animi conſtitutus, quem ſequi debet conſuetudo, qui ſcilicet omnium iudicio firmo, & certo comprobatur, vſque adeo vt conſuetudinem inducat, id eſt, ab omnibus cùm res poſtulat, vſurpetur, & ita mos animi eſt, & voluntatis, conſuetudo autem actionis, ille præcedit, hæc ſequitur, & non tam breui tempore perficitur, quam mos ipſe, vt per Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 1. c. 10. n. 6. ad fin.* & de eadem differentia inter morem & conſuetudinem vide Roch. *de conſuet. ſect. 1. n. 23.* Rebuff. *ad leges Galliæ tom. 3. in præfat. tit. de conſuet. n. 38.* Hoc etiam videtur differre inter morem & vſum, quòd vnus tam de frequentia actuum, quàm de ſingulis actibus dici poteſt, mos autem non dicitur propriè de vno actu, ſed de frequentia actuum ſimilium, vt per Soar. *de legibus, lib. 7. cap. 1. num. 3. ad fin.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex.*

2 *Conſuetudo ex vi & efficacia ſua poteſt legem abrogare.*

3 *Conſuetudo non valet contra ius naturale.*

4 *Lex vbi deficit recurrendum eſt ad conſuetudines, & leges Regni vicinioris, & ſecundum eas iudicandum.*

Cap. Conſuetudo V.

COnſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum, 1
quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex, ita definit Iſidorus quem refert Gratianus *in præſenti,* vide, Mich.

Mich.Graſſ.*tom.1.commun. opinio.lib.1.tit.17.num.*299. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Conſuetudo, n.*1. Paul. Layman. *in Theologia morali tract.4.cap.14.num.*1. Rebuff.*ad leges Galliæ tom 2. in præfat.tract.de conſuet. n.*1. *&* 43. Fr. Emman. *quæſt. Regular.tom.1. q.69.art.1. in princ.*Azor.*inſtit.moral.p.1 lib.5. cap.17. in princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.13. cap.23. num.*241. Ioan. de Salas *de legib. diſp* 19. *ſect.*1. *num.*4. *&* 6. Soar.*in Simili tractat.lib.7. cap.1. num.5. cum ſeqq.* vbi latè defendit hanc Iſidori definitionem, licet ab aliquibus impugnetur.

2 In gloſſ. *cum deficit lex.* vbi, *conſuetudini ſtatur contra ius ſcriptum.* Ratio eſt, quia conſuetudo ex vi, & efficacia ſua poteſt legem abrogare, vt per Greg. *l.1. tit.2.p.1.*Rebuff. *tom.3. ad leges Galliæ tit. de conſuetud. in præfat. q.5. n.*59. Spin. *in ſpeculo teſtam. p.14. rubrica n.*17. Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo contractum, num.24.C.de in integr.reſtit. minor.* Soar. *de legib. lib.7. cap.*18. Azor.*inſtit.moral p.1.lib.7.cap.*17. Sayr.*in claui Regia lib.3.cap.11.num.*2. Card. Tuſch. *tom.3. lit. C. concl.*805.*&* 807.

3 Non tamen contra ius naturale conſuetudo valet, ſecundùm Duen.*reg.*137. Mich.Graſſ. *tom.1. commun. opinion lib.1.tit.17.num.*308.*pag.*243. Brunor. à Sole.*in locis commun. verbo conſuetudo num.*11. Cardoſ. *in praxi iudicum, eodem verbo num.*18. Azor. *d.cap.17. quæſt.* 3. Sayr. *d. cap.11. num.*4. Farin. *fragm. crimin. p.1. lit.C. num.*714. vbi *num.*716. quod nec valet contra ius diuinum.

4 In eadem gloſſ. ibi, *& ad conſuetudinem vicinarum prouinciarum ſit recurrendum.* Ita Boër. *deciſ.263.num.*3. Menoch. *conſ.* 311. *num.*13. *& conſ.*390. *num.*22. *& conſ.395.n.9.&* 10. Cam.*deciſ.16.num.6. & deciſ.*144. *num.*10. Maſcard. *concluſ.*1415. *n.*12. Valaſc. *conſ.*51. *num.*48. *& conſ.70. num.*15. Sic eodem modo vbi lex deficit, recurrendum eſt ad leges Regni vicinioris, & ſecundùm eas iudicandum, vt tradunt Rebuff. *ad lib.114. in fine.ff. de verb.ſignif.pag.mihi* 455. Gutier. *practic. lib.3.q.17.num.*215. Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ.5. §.7. num.*119. Marc. Anton. Pereg. *var. lib.1. ſub rub. de officio iudicis ordinar. num.*7. Cabed. *Luſit. deciſ.211. in fine part.*1. Valaſc. *in praxi partit. cap.19. num.*11.

SVMMARIVM.

1 *Ius naturale eſt illud, quod natura omnia animantia docuit.*
2 *Homines feruntur, ſeu inclinantur à natura ipſa in duo genera actionum, quarum altera ſunt hominibus communes cum reliquis animantibus, alia verò ſunt ſolis hominibus propria.*
3 *Declaratur text.in cap. mulier 15.quæſt.*1.
4 *Duplex iuris gentium caput apparet ex duplici iuris naturalis capite.*
5 *Matrimonium pertinet ad ius naturale ſecundi capitis.*
6 *Matrimonium ex ipſa Dei inſtitutione inter ipſos communes parentes Adamum,& Euam incepit.*
7 *Vim vi repellere an ad ius naturale, vel gentium pertineat, oſtenditur.*
8 *Ius naturale hominibus proprium deſcribitur quòd ſit lex à natura hominum mentibus inſita.*
9 *Lex hominum mentibus naturaliter indita eſt illa conſcientia, quæ ab iniuria arcet improbos, & in ſolitudine malè vexat etiam tyrannos non iudiciis, ſed continuis mentis cruciatibus.*
10 *Præcepta naturalia in duplici notantur differentia vel dicuntur prima principia, quæ ſunt propoſitiones quædam de ſe nota, & quibus aſſentimur, abſque aliquo rationis diſcurſu, vel ſunt concluſiones, quæ ex illis primis principiis deducuntur.*
11 *Legis naturalis attributum eſt primum quòd vna, eadémque omnibus ſit mortalibus*
12 *Cilices ex rapto olim viuebant.*
13 *Maſſagetæ, & Lacedæmonij communes olim habebant vxores.*
14 *Perſæ etiam filiarum ſuarum matrimonio vtebantur.*
15 *Lex naturalis eſt immutabilis quoad prima principia, quoad concluſiones verò, quæ ex illis proximè deducuntur, poteſt mutari aliquando in particulari propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſeruantiam præcepti.*
16 *Gladium deponens penes aliquem ſi ſiat furioſus, & illum repetat, recta ratio exigit, ne reddatur in ipſius deponentis euidens periculum.*
17 *Dominiorum diuiſio an ſit de iure naturali, vel ad ius gentium, aut humanum pertineat, oſtenditur, & num.*18.
19 *Declaratur tex. in cap. quo iure, octaua diſtinctione*
20 *Seruitus an fuerit contraria de iure gentium inducta, vel iuri naturali contraria, oſtenditur.*
21 *Maris, & fœminæ coniunctio omnibus animantibus etiam brutis eſt iure naturali communis.*
22 *Matrimonium non eſt naturale quaſi ex propriis naturæ procedens, ſed naturale eſt, id eſt, ex inclinatione naturali proueniens.*
23 *Legitima portio, ſiue ſucceſſio in bonis parentum iure naturæ debita eſt filiis, ſecundùm vnam ſententiam.*
24 *Ex iure Canonico,*
25 *Ex iure ciuili,*
26 *Ex lege Diuina,*
27 *Et ratione, iuncto n.*28. } *probatur.*
29 *Succeſſiones filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas quòd ex iure Ciuili proueniat qui Doctores teneant, referuntur.*
30 *Succeſſio inteſtati iuris Ciuilis eſt.*
31 *Legitima filiorum lege, vel conſuetudine mutari poteſt, declara vt num.*40.
32 *Iure naturali communis erat omnium poſſeſſio.*
33 *Legitima originaliter pertinet ad legem naturalem, quoad quotam, & quantitatem pertinet ad legem humanam, & declaratur num.*36.
34 *Legitima in totum tolli non poteſt, licèt poſſit in parte minui.*
35 *Iuris naturalis duplex caput oſtenditur.*
37 *Declaratur text.in præſenti.*
38 *Alimentorum loco an ſucceſſerit legitima, oſtenditur.*
39 *Declaratur text.in cap.ius Quiritum, hac eadem diſtinctione.*
41 *Legitimorum, & illegitimorum differentia an lege ipſa naturali, & principio cognita fuerit, oſtenditur.*
42 *Dominiorum diſtinctio an cognita fuerit de iure naturali, oſtenditur.*

Cap. Ius naturale. VII.

IVs naturale definit Vlpian. *in l.§. ius naturale. ff. de iuſtit. & iure,* quem ſequitur Iuſtinian. *in princ. Inſtit.de iure natur.* eſſe illud, quod natura omnia animantia docuit. Verùm huic definitioni obſtat reg. tex. *in cap.mulieri 15.q.1.* ibi, *nec vllo modo legis capax eſt.* & ideo Vlpianum & Imp. irridet Laurent. Valla *lib.4. elegant.c.*48.& reprobat Soar.*de legib.lib.1.c.3. num.*8. Vnde Iſidor. hîc inquit commune eſſe omnium nationum quod vbique inſtinctu naturæ, non conſtitutione habetur, conſonat Iuſtin. §. *ſed & naturalia. Inſtit. de iure natur.* ibi, *apud omnes gentes peræquè obſeruantur* 1

nantur. Obſtat deinde quòd ius hoc, quod naturalis ratio apud omnes gentes conſtituit, vocari ius gentium, non verò naturale, docuit Caius Iureconſ. *in l. omnes, §. quod verò. ff. de iuſtit.* Quapropter non immeritò in hac difficultate explicanda noſtri atque Theologi multum inſudarunt, reprehendentes alij Iuriſconſulti & Imperatoris diffinitionem, quam improbat Conan. *comment. lib. 1. cap. 4. num. 7.* alij verò aſſerentes duplex ius naturale, aliud primæuum, aliud ſecundarium, quos meritò reprobat idem Conan. *eod. lib. 1. cap. 5. n. 3.* alij aliter, atque aliter, vt videbis apud D. Thom. qui meminit de prædictis Iuriſconſultorum auctoritatibus, *2. 2. quæſt. 57. art. 3.* Sot. *de iuſtit. lib. 3 quæſt. 1. art. 3.* latè Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap. 2. à n. 6.* & ex noſtris vltra Fortun. & ſcribentes communiter *in d. §. ius naturale.* Cou. *in reg. peccatum, p. 2. §. 11. à num 4.* Ferrand. *in iuris partes lib. 1. cap. 3.* Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit p. 1. c. 2. n. 19.* & alij, de quibus Alphan. *collect. 821.* Viuald. *in candel. aureo, p. 4. cap. 4. à princ.*

2 Pro ſolutione autem aduertere oportet in duo genera actionum homines ferri, ſeu inclinari à natura ipſa, quædam enim ſunt hominibus communes cum reliquis animantibus, vt optimo exemplo oſtendit Iureconſ. in coniunctione maris, & fœminæ, & in filiorum educatione; aliæ verò ſunt ſolis hominibus propriæ, veluti erga Deum Religio, & vt parentibus, & patriæ pareamus, de quibus *in l. veluti, ff. de iuſtit. & iure.* Habito reſpectu ad hoc duplex actionum genus, duplex quoque naturale ius in homine diſtinguitur, illud enim, quod homines inclinat ad actiones ſibi cum brutis communes, generali nomine retento naturale, illud verò, quod inclinat ad actiones ſibi proprias, ius gentium appellatur, vt inquit Vlpian. *in d. l. 1. in fine,* iuncta *d. l. omnes populi, §. quod verò.* de priori egerunt Iureconſulti, & Imperatores tanquam naturales Philoſophi abſolutè illud accipientes: de poſteriori agunt ſancti Patres, & Theologi, quia doctrinam ſuam ſolis hominibus ad æternam beatitudinem prodeſſe voluerunt. Difficultas verò ex *dict. cap. mulier,* ſoluitur ſi dicas quòd licèt ius illud omnibus

3 animantibus conueniat, in modo tamen eſt maxima differentia, nam hominibus ratione præditis lumine naturali, & per rationis diſcurſum cognitum eſt, agunt enim propter finem, & cauſas rerum vident, bruta autem per ſolum inſtinctum, ſeu naturæ inclinationem mouentur, vt breuiter dicit Senec. *lib. 2. de ira cap. 16. Animalibus,* inquit, *pro ratione impetus, hominibus pro impetu ratio eſt,* quod latiùs exornauit Cicer. *lib. 1. Offic. in princ.* dum inquit, *principium generi animantium omni eſt à natura tributum,* &c. & addit, *ſed inter hominem, & belluam hoc intereſt, quòd hæc tantum ſenſu mouetur, homo autem, qui rationis eſt particeps, cauſas rerum videt,* &c. Vnde ſicut omnia animalia poſuit Iureconſ. dicere potuiſſet, omnia creata, ſed de animalibus ſolùm loquutus eſt, quia in ipſis maior aliqua ſimilitudo cum hominibus reperitur, quàm in rebus inſenſibilibus, quæ liberiùs agunt, & non per appetitum ſenſitiuum, ſicut bruta, & ita propter hanc ſimilitudinem intelligetur Iureconſultum dicere bruta huius naturalis iuris peritia cenſeri, non propriè quidem vt homines, ſicut eleganter explicat Petr. Fab. *ſemeſtr. lib. 2. cap. 1. in princ.* & ante eum docuit Fortun. *in d. ius naturale, num. 7.*

4 Ex hoc autem duplici iuris naturalis capite duplex quoque Iuris gentium caput apparet, aliud, quod natura ipſa, ſeu naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, & propriè naturale eſt: aliud verò, quod exigentibus neceſſitatibus omnes homines inter ſe conſtituerunt, de quo Iuſtin. *in §. ius autem gentium Inſtit. de iure natur.* & propriè humanum Ius eſt, vt infrà dicetur.

Præterea ex illo diuerſo modo, quo ius naturale in hominibus, & in brutis reperitur, explicantur exempla à Iureconſ. adducta, & in primis primum illud de maris; & fœminæ coniunctione, quam inquit à nobis matrimonium appellari, non ſine maxima difficultate procedit, licet enim appetitus ille coniunctionis in omnibus animantibus reperiatur, quod tamen ſit vnius ad vnam, & ad indiuiduam vitæ conſuetudinem, vt definitur *in princ. Inſtit. de patria poteſt.* ſolis hominibus proprium eſt, quare ad ius illud naturale ſecundi capitis, quod gentium appellatur, matrimonium pertinere contendunt Conan. *d. lib. 1. cap. 6. numer. 10.* Petr. Fab. *vbi proximè,* ſcribens matrimonij vſum poſt tempora Cecropis incœpiſſe, & deinde omnium gentium vſu fuiſſe approbatum, quod ex fabulis videtur petiiſſe, cùm potiùs ex ſacris Litteris petendum eſſet *Geneſ. 2. & 3.* vbi cum ipſo humano genere, ſcilicet inter ipſos communes parentes Adamum, & Euam ex Dei Optim. Max. inſtitutione matrimonium incœpiſſe conſtat, vt explicat text. *in cap. vnic. de voto lib. 6.* & Conc. Trid. *ſeſſ. 24. in princ.* Quare meritò ex prædictis differentia inter homines, & bruta defenditur, cùm enim coniunctionis appetitus in homine ſecundùm rectam rationem debeat regulari, meritò non ad quamcumque fœminam, ſed ad eam ſolam, quæ ſibi legitimè fuerit coniuncta, acceſſus licitus cenſeri debet; quia verò recta etiam ratio poſtulat vt homines non ſolùm filios procreent, ſed etiam eos ad diuinum cultum, æternam beatitudinem, & ad bonum totius communitatis inſtruant, quod non niſi multo tempore, & vtriuſque parentis opera, & mutuo amore fieri poterat, meritò etiam in eis indiuidua illa vitæ conſuetudo reperitur, de qua *in princ. inſtit. de patria poteſt.* quod non ſolùm in homine, ſed etiam in reliquis animantibus reperitur; videmus enim quòd ſi ad obtinendum finem à natura prætenſum, ſcilicet propagationem prolis, ſola mater ſufficiat ad vagum acceſſum ſolummodo inclinando, ſi autem mater non ſufficiat, ſed vtriuſque ſocietas neceſſaria ſit, vterque parens per illud tempus ſimul permanet, vt in auibus clariſſimè cernitur, & de elephantibus, delphinis, & turturibus ex Plinio notat Petrus Greg. *Syntagm. Iuris libr. 8. cap. 6. num. 13. & 14.* Hac igitur explicatione rectè defenditur primum hoc Iureconſulti exemplum cum aliis, quos aduertit Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. in princ. num. 6.* & cum D. Thom. & communi Theologorum, quos latè refert Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 1. §. iuncta lit. R.* 6

Ex illo etiam diuerſo modo iuris naturalis in brutis, & hominibus intelligi poteſt difficile reſponſum Iureconſulti Florentini *in l. vt vim. ff. de iuſtit. & iure,* dum relatum ad immediatè præcedentia probat vim vi repellere ad ius gentium pertinere, quem multis defendere nititur Ribera *lib. 1. obſeruat. c. 1.* repugnante Vlpiano *in l. 1. §. cum arietes ff. ſi quadrup. pauper.* vbi etiam brutis licitum eſſe violentiam ſibi illatam vi repellere, expreſsè docet, & latè explicat Balduin. *ad leges ruſticas titul. 6. num. 7.* & probatur ex præcitatis Ciceronis verbis, & aliis elegantiſſimis eiuſdem *in orat. pro Milone,* & exemplis, quæ adducit Conan. *d. lib. 1. capit. 6. numer. 7. & 9.* Quare Bart. à quo non diſcrepat Fortun. *num. 10.* ibi interpretatur duobus modis defenſionem poſſe conſiderari, vel ſimpliciter, & abſolutè, vel cum moderamine inculpatæ tutelæ, de quo *in l. ſcientiam. §. ſi quis cùm aliter. ff. ad leg. Aquil. & in Clem. ſi furioſus, ad fin. de homicid.* priori modo fatentur eſſe iuris naturalis, quia eodem modo omnibus animantibus commune eſt, diuerſo tamen modo, nempe in omnibus ſecundùm rectam rationem, ideóque oportere moderamen illud in defenſione obſeruare 7

in

In brutis verò per ſolum impetum, & ſine vlla moderationis ratione, vt poſt Con. Sot. & Viuald. explicat Sayr. *de lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 8. expendentes text. *in l.* 4. *ff. ad l. Aquil. & in Clem. paſtoralis, de re iudic. ad fin.* quibus probatur defenſionem iuris naturalis eſſe, quæ tamen non concludunt ad propoſitum; vt bene aduertit Ribera *citato loco.* Ad auctoritatem vero Florentini *in d. l.* 3. reſpondetur cum Conan. *d. cap.* 6. *num.* 9. exemplum ibi poſitum non eſſe coniungendum cum immediatè præcedentibus, quaſi referatur ad ius gentium, ſed potius pertinere ad ius naturale, de quo etiam *in d. l.* 1. *§. vlt.* Iureconſultus loquutus erat, cum enim de vtroque doctrinam poſuerit, voluit Trebonianus ex aliis Iureconſultis exempla vtriuſque adducere, vt vtriuſque vim, & differentiam magis explicaret.

8 Primo ergo illo capite iuris naturalis omiſſo, quod omnibus animantibus commune eſt, ius naturale hominibus proprium ex mente D. Thom. 1.2. *quæſt.* 91. *art.* 2. & Concil. Colonien. *pag.* 237. D. Anton. & aliorum quos refert Viuald. *d. cap.* 4. *num.* 3. & Sayr. *d. cap.* 2. *num.* 6. deſcribitur quod ſit lex à natura ſingulorum mentibus indita, conſonat text. *hic,* ibi, *inſtinctu naturæ,* explicat Sot. *d. lib.* 1. *quæſt.* 4. *art.* 1. Per naturam autem non intelligas naturam creatam, ſed naturantem, id eſt, Deum, cum *gloſſ.* 1. *in l. intellectu in d. §. ius naturale,* vbi latè explicat Fortun. *à num.* 55. de qua naturali lege D. Thom. quem alij communiter ſequuntur, intelligunt vulgatem verſum Pſalm. 4. *Quis oſtendet nobis bona; ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine,* quaſi Deus totius naturæ Auctor mentibus noſtris lumen impreſſerit, quo poſſimus bonum eligere, & malum reprobare, quamvis aliter verſum illum intelligant D. Auguſt. Hector Pintus *in Danielem cap.* 2. & alij, quos refert Viuald. *citato loco num.* 5. & 8. Ad hanc etiam naturalem legem pertinet illud Pauli ad Roman. 2. *Gentes, quæ legem* ſcilicet *ſcriptam*
9 *non habent, naturaliter quæ legis ſunt faciunt.* eiuſmodi enim legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis. Hæc lex hominum mentibus indita illa conſcientia eſt, quæ ab iniuria arcet improbos, & in ſolitudine malè vexat etiam tyrannos non iudiciis, ſed continuis mentis cruciatibus, vt eleganter deſcribit, & ex Plutarcho confirmat Conan. *d. lib.* 1. *c.* 1 *à num.* 8. Oncala *opuſc. c.* 9. *cui tit. Conſcientia quem obliget.* Hæc denique eſt illa ſynderesis, quæ hominum animos inſtigat ad bonum faciendum, & malum vitandum, de qua D. Thom. 1. *p. quæſt.* 79. *art.* 12. ad hoc etiam vnicum præceptum reliqua omnia legis naturalis reducuntur, docente eodem S.Thom. 1.2. *q.* 94. *art.* 2. explicat Sot. *d. q.* 4. *art.* 1. quod manifeſtius fiet ſi aduertas ius hoc naturale nihil aliud eſſe quam collectionem quandam plurium præceptorum naturalium, vt docet Iureconſ. *in l.* 1. *§. huius*
10 *ſtudij,* ibi, *collectum eſt enim, &c. ff. de iuſtitia.* Hæc autem in duplici notantur differentia, vel enim dicuntur prima principia, quæ ſunt propoſitiones quædam de ſe notæ, & quibus aſſentimur abſque aliquo rationis diſcurſu, vel ſunt concluſiones, quæ ex illis primis principiis deducuntur, & dicuntur ſecunda præcepta, quemadmodũ enim in ſpeculatiuis primum principium per ſe notum, & indemonſtrabile eſt quod non eſt ſimul negare, & affirmare, quod hoc ſit, & non ſit; ſic etiam in practicis principium quoddam primum, & per ſe notum eſt, ſcilicet, bonum eſt faciendum, quia quicquid homo appetit ſub ratione boni, vel veri, vel apparentis appetere certum eſt, ex quo communi principio ſtatim ſequitur; ergo Deus colendus, parentibus, & patriæ obediendum, ex illo vero malum eſt fugiendum ſtatim ſequitur; Ergo nihil illicitum eſt admittendum, neque etiam ergo iniuria nulli inferenda, neque illud quod tibi non vis, alteri ne facias, de quo Gratian. *in princ. huius diſt.* & ſumpſit ex Tobia *cap.* 4. *& Matth.* 7. & conſequenter depoſitum eſt reddendum, adulterium non eſt faciendum, & ſimilia, quæ proſequitur Sayr. *d. loco, num* 10. Vnde iam conciliabis auctoritatem Iureconſ. *in d. §. huius ſtudij,* aſſerentis plura eſſe præcepta iuris naturalis, cum Doctrina D. Thom. dum aſſerit vnicum eſſe præceptum, id eſt, commune, & generale, quod reliqua omnia, de quibus Iureconſulti, ſub ſe comprehendit. Ex quibus intelliges text. difficilem *in princip. huius diſt.* dum Gratian. definit Ius naturale eſſe, quod in lege, & Euangelio continetur, prout eo in loco explicauimus.

Huius autem legis naturalis attributa duo ſunt præ- 11
cipua, primum quod vna, eademque omnibus eſt mortalibus, vt Iſidor. docet in præſenti, ibi, *omnium nationum,* & Iureconſ. *in d. l. omnis, §. quod vero. ff. de iuſt. & iure,* ibi, *apud omnes gentes,* conſonat Iuſtin. *in d. §. ſed & naturalia,* & ex prædicta deſcriptione apertè deducitur, & reſoluit D. Thom. & Sot. *proximè citatis locis,* & alij de quibus Sayr. *d. cap.* 2. *num.* 10. optimè in hoc propoſito aduertentes diſtinguendum eſſe inter prima principia, & ſecunda principia, illa enim vbique eadem ſunt non ſolum quoad rectitudinis veritatem, ſed etiam quoad cognitionem, nullus enim, ſi capax ſit rationis, adeo ſtupidus eſt, qui non approbet omnia illa præcepta, bonum eſt faciendum, & ſimilia, hæc autem ſecunda, ſcilicet præcepta ab his, vel illis populis non cognoſcuntur, quia ſcilicet viſionis nubibus excæcati luminis naturalis radios non perſpiciunt, vel ob prauam conſuetudinem non rectè aplicant communia illa præcepta actionibus particularibus, vt ſcribit Paul. *ad Roman.* 1. & cernitur in mul- 12
tis, quæ legi naturali manifeſtiſſimè ſunt contraria, & tamen à pleriſque gentibus, & populis tanquam licita admittuntur, & approbantur. Cilices enim ex rapto olim viuebant, non damnantes furtum, quod de aliis ſcribit Alex. ab Alexandro *dierum genialium lib.* 6. *cap.* 10. Meſſagetæ, & Lacedæmonij communes habe- 13
bant vxores, quod de aliis oſtendit Petr. Fab. *d. lib.* 2. *cap.* 1. & pleniùs Polyd. Virgil. *de inuentorib. rerum lib.* 1. *cap.* 4. & de his meminit text. *in d. c. dilectiſſimis, verſ. denique* 12. *q.* 1. licèt ineptè gloſſ. *verbo coniuges,* quam ſequuntur Doctores communiter, & Viuald. *d. p.* 4. *cap.* 6. *n.* 16. interpretentur non quoad carnis vſum, ſed alia obſequia; meliùs enim refertur ad mores Græcorum, id eſt, Lacedæmoniorum, de quibus proximè.
Perſæ etiam filiarum ſuarum matrimonio vtebantur, 14
vt latè proſequitur Cæl. Rhodigin. *lectionum antiq. lib.* 10. *c.* 18. & latiſſimè Tiraquel. *l.* 7. *connub. p.* 7. *gloſſ.* 1. *num.* 32. *cum ſeqq.* Alij denique alia deteriora legi naturæ eſſe contraria non intellexerunt, de quibus Paul. *ad Roman. c.* 1. & proſequitur Caſtro *de lege pœnali lib.* 2. *c.* 14. *poſt princ.* Conan. *lib.* 2. *commentar. cap.* 1. *n.* 3. & poſt alios Sayr. *d. cap.* 2. *num.* 11.

Secundum huius legis naturalis attributum eſt 15
quòd ſit immutabilis, vt docet Iuſtin. *in d. §. ſed & naturalia.* ibi, *firma atque immutabilia,* conſonat Gratian. *in princ.* 5. *diſt. & in cap. vlt.* 6. *diſt.* ibi, *manet immobile,* & de hac naturali lege intelliguntur aurea D. Auguſtini verba *lib.* 2. *Confeſſ. cap.* 4. hæc lex ſcripta eſt in cordibus hominum, quam nec vlla quidem delet iniquitas, explicat S.Thom. *d. q.* 93. *art.* 5. Sot. *d. q.* 4. *art.* 5. & faciunt elegantiſſima Cicer. verba *lib.* 3. *de Republ.* quem ad idem propoſitum adducit Con. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 6. *§.* 9. *num.* 3. quæ concluſio quoad prima principia apud omnes indubitabilis eſt, nullo enim caſu deficere poſſunt, vel variari. Circa ſecunda verò præcepta, ſeu

concluſiones, quæ ex illis primis proximè deducentur, reſoluunt mutari non poſſe cum rectum ſit in communi quod lex naturalis præcipit, vt benè ſentit Cicer. *lib.3. de Republ.* poſſe tamen mutari in particulari propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſeruantiam talium præceptorum, vel quia mutatis rebus, circa quas verſatur, deficit neceſſitas conſequentiarum per quas illa præcepta ex iure naturali deducuntur; ſicque magis ex parte rerum, quam ex parte ipſius legis contingit mutatio, atque ita reſoluunt Diuus Thom. quem reliqui omnes ſequuntur *proximè citatis locis*, & ita explicatur Iureconſultus *in l. ius ciuile, ff. de inſtit. & iure,* ibi, *cum aliquid addimus, vel detrahimus.*

16 Exempla autem accomodatiſſima, ſunt ex *l. bona fides. ff. depoſiti*, vbi Iureconſ. aliquot adducit caſus, in quibus ratio illa naturalis, quæ poſtulat rei depoſitæ traditionem, deficere noſcitur, addunt Doctores aliud de eo, qui gladium depoſuit, & factus furioſus illum repetit, recta enim ratio exigit ne reddatur in ipſius deponentis euidens periculum.

17 Aliud exemplum eſt de dominiorum diuiſione, indeque conciliatur ardua difficultas, ne dicam antinomia, dum aliquando Iureconſulti, atque Pontifices diuiſionem hanc ad ius hoc naturale, quod naturalis ratio inter omnes gentes peræquè conſtituit, *l. 1. ff. de acquirendo rerum domin. §. ſingulorum, Inſtit. de rerum diuiſ.* textu *in præſenti*, ibi, *acquiſitio eorum,* &c. referunt. Aliquando vero ad ius humanum, *c. quo iure* 8. *diſt.* aliquando ad ius gentium, *l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iure*, & per conſequens earundem rerum diuiſio à iure naturali recedit, conſonant auctoritates, quibus rerum omnium communicatio ad ius naturale refertur, textu *in præſenti*, ibi, *communis rerum omnium poſſeſſio*, & docuit expreſsè Clemens I. *in cap. dilectiſſimis* 12. *quæſt.* 1. dum inquit communem omnium vſum, quæ in hoc mundo ſunt, omnibus eſſe debuiſſe; ſed per iniquitatem alium dixiſſe hoc meum. Verùm omiſſis variis interpretationibus, de quibus Fortun. *in d. §. ius naturale, num. 19.* Couuarr. *in reg. peccatum part. 2. §. 11. à num. 1.* & latè Pinel. *in rub. Cod. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 1. per tot.* facilè ex dictis omnia conciliabis cum D.Thom. 1 *p. q.* 98. *art. 1. ad* 3. quem ſequuntur proximè citati, & Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput.* 10. quòd communia omnium poſſeſſio in ſtatu naturæ integræ communis omnibus eſſe debuit, ſed poſt eam corruptam ſtatus rerum poſtulauit, & condecens fuit inducere dominiorum diſtinctionem, quia iam eo ſtatu communio præſtaret occaſionem diſcordiæ, iuxta reg. textu *in leg. cùm pater* 79. *§. dulciſſimis, ff. de legat. 2.* aliáque ſequerentur incommoda quæ diligenter proſequitur Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 1. cap. 14. num. 11.* atque ita intelliges verba illa text. *in d. cap. dilectiſſimis*, ibi, *per iniquitatem*, quod ſcilicet iniquitas cauſam dedit diuiſioni, non verò quòd diuiſio naturali æquitati fuerit contraria, vt perperam *ibi*, gloſſ. interpretatur, quam meritò improbat Sot. *d. lib. 4. q. 7. art. 2. ad* 2.

18 Nullatenus tamen dicere poſſumus hanc dominiorum diuiſionem ad ius purè humanum neceſſariò pertinere, quod ex proximè dictis, & auctoritate text. *in d. cap. quo iure*, videntur colligere D.Thom. 2. 2. *quæſt. 66. art. 2. ad* 1. Conrad. *de contract. tract. 1. concl. 1. & 4.* Mench. *illuſtr. cap. 54. num. 2.* Molin. *d. diſp. 20. concl. 2.* magis enim ex proximè dictis ſequitur poſt naturæ corruptionem naturalem rationem inter omnes gentes conſtituiſſe, vt dominia diſtinguerentur, ſubindéque talis conſtitutio ad ius gentium primæuum, quod naturale vocant Iureconſulti, & cum humano genere dicitur incœpiſſe, eſt referẽda, vt expreſsè probat *d. l. 1. & d. §. ſingulorum*, atque ita ex mente D. Thom. 2. 2. *p. 57. art. 3. ad* 3. explicant Caiet. *d. q. 66. art. 2. ad fin.* latè Fortun. *in d. §. ius naturale, num.* 20. *&* 23. Conan. *lib. 1. cap. 6. n. 5.* Pinel. *d. cap. 1. à n.* 17. Valaſc. *de iure emphyt. q. 3. n. 3.*

19 Nec obſtat text. *in d. cap. quo iure,* vel enim intelligitur ſecundùm doctrinam Pauli Caſtren. quam communiter receptam dicit Mench. *vbi proximè*, de rebus immobilibus, quarum acquiſitionem ius naturale nunquam agnouit, quod tamen latè improbat Fortun. *d. num.* 19. Vel ſecundò ex Connano appellaſſe Auguſtinum ius humanum ius illud gentium primæuum, quòd licèt iuris naturalis pars ſit, humanum tamen appellatur, quia ſolis hominibus proprium eſt, & non tam natura ipſa, quàm hominum iudicio, etiam per conſequentias à iure naturali deducitur, ſed repugnant verba text. ibi, *Iura autem humana, iura Imperatoris ſunt.* Quare ex mente Caietani dicendum eſt ſolum probare Auguſtinum modos acquirendi à iure Ciuili inductos, non tamen negare rerum diuiſionem ſecundùm naturalem rationem per proximas conſequentias inter omnes homines inductam eſſe, & conſequenter ad ius naturale ſecundi capitis pertinere, de quo *ſuprà.*

20 Denique illud exemplum eſt in materia æquè difficili, ſcilicet de ſeruitute, quam contrariam de iure gentium fuiſſe inductam, inquit Iureconſ. *in l. libertas. ff. de ſtatu homin.* & Iuſtinian. *in §. ſeruitus. Inſtitut. de iure perſonar.* Cùm enim iure naturali homines liberi naſcerentur, *l. manumiſſiones, ff. de iuſtit. Auth. quibus modis naturales effic. leg. §. liceat, collat.* 6. textu *in præſenti*, ibi, *omnium vna libertas*, iam ſequitur ſeruitutem iure naturali eſſe contrariam, vt infert Iuſtin. *in §. ius. Inſt. de iure natur.* & ſic conuincitur reſolutio eorum, qui diſtinguunt inter ius naturale, poſitiuum, ſeu præceptiuum, & negatiuum, ſeu per non repugnantiam, quale eſſe inquiunt libertatem, quam iuris naturalis eſſe ea ſolùm ratione volunt, quia ius naturale eam permittebat, & contrarium, ſcilicet ſeruitutem, non induxit, ita D. Thom. *d. 94. art. 5. ad* 3. Sequitur Sot. *de iuſtit. lib. 4. quæſt. 3. art. 1. ad* 1. Conan. *lib. 1. cap. 6. à num.* 8. & non diſplicuit Couarr. *dicto §. 11. num. 3. verſ. 2.* Nau. Aragon. atque alij, quos refert Sayr. *lib. 9. capit. 6. num. 9.* Sed non plenè reſoluunt prædictas difficultates, præcipuè illam, quæ colligitur ex dictis iuribus apertè conſtituentibus ſeruitutem iuri naturali eſſe contrariam, quod non conuenit iure naturali, niſi præceptiuo: omiſſa etiam alia interpretatio, forſan magis grata audientibus quàm vera, quam adducit Paleoth. *de nothis, & ſpurijs capite 2. numero 3.* meliùs ex dictis reſoluitur difficultas conſiderato duplici naturæ ſtatu integro, ſcilicet ante peccatum primi parentis, quo attento condecens erat, & ratio naturalis poſtulabat, vt omnes liberi naſcerentur, ſicque prima naturæ intentio fuit omnes homines liberos producere, vel poſt naturam corruptam, quo conſiderato ſicut condecens fuit, & ſecundùm naturalem rationem, vt qui bello iuſtè occidi poterant, ſeruarentur potiùs, vnde ſerui ſunt dicti, *d. l. libertas, §. ſerui autem, Inſtit. de iure perſon.* & per conſequens ſi ſola prima rerum conſtitutio ſpectetur rectè in dictis iuribus, ſeruitus iuri naturali contraria dicitur, poſitis verò iuſtis circumſtantiis, mutatóque primo illo naturæ ſtatu, rectè ipſa naturalis ratio inter omnes gentes admiſit ſeruitutem, indéque ſuo reſpectu ſeruitus dicitur naturalem habere rationem, comprobat totum diſcurſum D. Auguſtin. *de Ciuitate Dei lib. 19. cap. 15.* dum inquit, Nullus naturæ in qua priùs hominem Deus condidit, ſeruus eſt hominis, aut peccati, &

deinde

deinde, quia ſi contra eam legem non eſſet factum
nihil eſſet pœnali ſeruitute coërcendum, ideoque
Apoſtolus ſeruos monet ſubditos eſſe dominis ſuis,
vt deducitur ex Paulo 1. *ad Timoth. 6.* ex quibus in-
ter Chriſtianos ſeruitutem licitam eſſe definiunt
Concilia, & Pontifices *In cap. ſi quis ſeruum* 1. *&* 2.
17. q. 4. & reſoluunt latè Fortuo. *in d. l. manumiſſiones*
à n. 3. & poſt D.Th. Sot. *lib. 4. q. 1. art. 2. ad arg.* Cou.
vbi proximè, & Molin. *de iuſtitia, tr. 1. diſp. 4. concl. 9.*
& tract. 2. diſp. 32. ad finem, atque alij quos magis
probat Sayr. *d. n. 9.*

21 *Vt viri, & fœminæ coniunctio.*] Notatur ad hoc quod
maris, & fœminæ coniunctio omnibus animanti-
bus etiam brutis eſt iure naturali communis, vt per
Cou. *de ſponſalibus, pag. 2. cap. 1. in princ. num. 6.* Spin.
in ſpeculo teſtam. gloſſ. 14. princ. num. 59. Matrimo-
22 nium vero non eſt naturale quaſi ex principiis na-
turæ proueniens, ſicuti moueri ſurſum eſt natu-
rale igni, quia libero contrahentium arbitrio cele-
bratur, eſt tamen naturale, id eſt, ex inclinatione na-
turali proueniens, quod quidem ſecundum aſſump-
tum, vt bene explicetur obſeruandum eſt duo in-
tendere naturam cuiuſlibet, nempe ſeipſum conſer-
uare, & perficere, & quia hoc perpetuo fieri nequit,
Intendit ſecundo ſaltem per indiuiduorum multi-
plicationem conſeruari: hæc duplex naturæ inten-
tio ex duplici appetitu oritur, quorum alter eſt ad
cibum, quo vita conſeruatur, alter verò ad genera-
tionem per quam natura multiplicatur, quæ vt fa-
cilius fierent, addit natura delectationem, quæ con-
dimentum operationum eſt, teſte philoſopho 10.
ethic. c. 4. cum autem ſit natura perfecta non tantum
intendit generationem, ſed etiam prolem ipſam ad
perfectionem vſque perducere, & ad perfectum ho-
minis ſtatum, vt homo eſt, habent enim filij à pa-
rentibus eſſe, nutrimentum, & inſtructionem, 18.
ethic. cap. 12. ad quod neceſſarium erat matrimonium,
vt parentes illa conferant puero, & quia matrimo-
nium conducit ad hunc naturæ finem, dicitur ho-
mini naturale ita D. Thom. *in 4. diſt. 26. q. 1. art. 1.*
Sanch. *d. matrim. lib. 2. diſp. 1.*

23 *Liberorum ſucceſſio.*] Notatur ad hoc quod filiis
legitima portio, ſiue ſucceſſio in bonis parentum
iure naturæ debita eſt, vt per Abb. *in c. Rainutius n.*
12. de teſtam. Ant. Gom. *tom. 1. var. c. 1. n. 2. cum ſeqq.*
Cuiraſ. *lib. 3. miſcel. c. 16 à n. 3.* Roias *de ſucceſſ. c. 7. in*
princ. Molin. *de primog. lib. 2. cap. 1. à num. 14.* Spin. *in*
ſpeculo teſtam. gloſſ. 17. à n. 19. Mich. Graſſ. *de ſucceſſ.*
§. 1. in princ. Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 2. c. 17.* nouiſſimè
Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib. 1. c. 2.* quorum ſen-
24 tentia multipliciter probatur.

Primò ex iure Canonico *in c. Rainutius*, ibi, *portio*
iure naturæ debita, cap. Rainaldus, ibi, *partem debitam*
iure naturæ, de teſtam. cap. 1. eod. tit. lib. 6.

25 Secundò ex iure Ciuili, vt *in l. nam etſi parentibus*,
ibi, *naturalem erga filios charitatem, ff. de inoffic. teſt.*
& in l. cum ratio. ff. de bonis damnat. dum inquit, cum
ratio naturalis quaſi lex quædam tacita parentum
liberis hæreditatem adiiciat, velut ad debitam ſuc-
ceſſionem eos vocando, *auth. hoc amplius*, ibi, *præter*
debitum naturale, de fideicom. optim. text. *in auth. de*
hæred. & falcid. §. 5. ibi, *tanquam hoc ſecundum ipſam*
naturam eis debeatur, nec dictio. *tanquam*, imperfe-
ctionem denotat, ſi ad alia prædicta iura aduerta-
mus, in quibus hæc obligatio ſine ea imponitur,
iuncta gloſſ. *verbo quaſi debitum, in c. Parochianos, de*
decim. recepta ab omnibus, *ibi*, & à Buër. *deciſ. 44.*
num. 29 Hippolyt. *ſing. 236.*

26 Tertiò ex lege diuina hoc ipſum oſtenditur, nam
ante omnes ſcriptas leges legimus *Gen. 13.* Abraha-
mum, & Loth bona patris defuncti inter ſe diuiſiſ-
ſe, & *Leuit. 25. & Numer. 17.* ſtatuitur de hæreditate
ad poſteros tranſmittenda, vnde Paul. ad Galat. 2. *ſi*
filius, ergo hæres.

Quartò ratione probatur, nam filiis hanc ſucceſ- 27
ſionem deberi alimentorum loco, ne ſcilicet ſolatio
& præſidio deſtituti fame pereant, probat text. opt.
in auth. de trien. & ſemiſſe, in fine principij collat. 3. ibi,
non vult filiorum fame morientium, ſed viuere valen-
tium vocari pater, conſonat *l. quiſquis, §. ad filias*, ibi,
habeant mediocrem potius alimoniam, C. ad legem Iul.
maieſt. Conſtat autem iure naturali filiis legitimis
deberi alimenta iuxta text. *in præſenti, l. 1. § ius natu-*
rale, ibi, *hinc educatio, ff. de iuſtit. & iure.* ergo & ſuc-
ceſſio eodem iure naturali debita eſt.

Quintò, & vltimo hoc ipſum oſtenditur, quia ius 28
naturale eſt ratio quædam hominum mentibus in-
ſita, qua abſque vlla ſcripta lege ducimur, & impel-
limur, iuxta illud Pſalmi 4. *Signatum eſt ſuper nos lu-*
men vultus tui Domine, Genebrard. & omnes ferè Pa-
tres de hoc lumine naturali interpretantur. Ideo-
que Iureconſulti, & Imperatores dicunt ius naturale
eſſe, quod apud omnes gentes peræquè obſeruatur
ſine vlla conſtitutione. *§. ſed & naturalia, Inſtit. de iure*
natur. conſonat Iſidorus *hic.* Conſtat autem omnibus
gentibus ab ipſa natura hoc inſitum eſſe, vt multa filiis
ſuis parent, diligenterque ſeruent, vt poſt mortem relin-
quant, ſicut probat text. *in l. pen. ff. de bonis liber.* ibi, *ex*
voto parant, id eſt ardenti deſiderio, & hoc eſt parentum
commune votum, de quo dicit Iureconſ. *in l. ſcripto, in*
fine ff. vnde liberi.

Verum contrariam partem, quòd ſcilicet huius 29
ſucceſſionis filiorum in bonis parentum origo, &
neceſſitas ex iure Ciuili proueniat, tuentur Dyn. *in*
reg. indultum, num. 22. cum ſeqq. lib. 6. Bart. *in leg. Titia*
centum. §. Titio genero n. 6. ff. de condition. & demonſtr.
& multi, quos in huius ſententiæ confirmationem
adducit Mench. *de ſucceſſione, lib. 2. §. 20. num. 296.* ex
quibus, & Albert. Brun. communiter receptam pro-
fitetur Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis. §. idem*
reſcripſit, à num. 149. ff. de liber. agnoſc. & alij hinc re-
ſoluentes valere legem, quæ permittit parentibus,
ne teneantur nec poſſint nomine legitimæ filiis ſuis
quicquam relinquere, & multis latè contendit Ser-
mien. *lib. 2. ſelect. cap. 14. num. 6.* ex quibus hanc com-
munem dicit Ceuall. *commun. contra commun. q. 122. in*
princ. & refert alios idem atteſtantes, Craſſ. *d. §. legiti-*
ma q. 42. num. 2. Spin. parum ſibi conſtans *in ſpeculo te-*
ſtam. gloſſ. 19. à n. 19. ſuadent plura, & non leuiora fun-
damenta.

Primò, quia ad legem duodecim tabularum id re- 30
fert text. *in l. lege duodecim tabularum, C. de legit. hær.*

Secundò, quia inteſtati ſucceſſio iuris Ciuilis eſt, *l.*
lege hoc venire 130. ff. de verb. ſignif. §. inteſtatorum, Inſtit.
de hæred. quæ ab inteſt. Conſtat autem hanc legitimam
filiorum eſſe partem ſucceſſionis ab inteſtato, *l. Pa-*
pinianus. §. ſi quis mortis. ff. de inoffic. teſtam. illud C. de
collation.

Tertiò, quia ſi legitima eſſet debita iure naturali, 31
non poſſet immutari lege, aut conſuetudine, ex reg.
l. eas ff. de cap. diminut. d. §. ſed & naturalia, cap. vlt. de
conſuetud. Conſtat autem lege, vel conſuetudine, le-
gitimam filiorum variè mutatam eſſe, iure enim an-
tiquiſſimo omnia bona patris velut patrimonium
filiorum adhuc viuente patre ad ipſos deferri, itavt
non de nouo acquirere, ſed dominium continuare
mortuo patre videantur, *dict. l. cum ratio, l. in ſuis, ff. de*
liber. & poſthum. Deinde iure Digeſtorum, & Codi-
cis quarta tantum pars pro filiorum legitima con-
ſtituta eſt, *d. l. Papinianus. §. quarta, l. cum quæritur. C.*
eod.

eod. tit. de inoff. teſt. Deinde iure nouiſſimo authenticorum tertia pars fuit conſtituta cum diſtinctione de qua text. *in d. auth. de trien. & ſemiſſe, in princ.* Iure Regio Luſitanorum *in Ordin. lib. 4. tit. 82.* per contrarium totum patris patrimonium legitima eſt filiorum, excepta tertia; in aliis verò nationibus neceſſitas relinquendi legitimam ſublata eſt, vt de ſtatutis Italiæ, & aliarum Prouinciarum teſtantur *ſuprà* citati. Denique varias cauſas propter quas parentibus licet filios legitima priuare, enumerat text. *in auth. vt cum, de appellat. cognoſc. §. aliud quoque capitulum*, notant noſtri *in cap. licet, de voto*.

Quartò, quia ſi legitima hæc lege naturali deberetur, æquales eſſent in ſucceſſione parentum filij legitimi, & naturales, ac ſpurij, probatur conſequentia, quia attenta lege naturali inter legitimos, vel naturales, & ſpurios nulla eſt differentia, *auth. quibus modis naturales effic. §. liceat.* & tamen in ſpuriis nullo modo, naturalibus verò longè diuerſum conſtituit lex Ciuilis, vt conſtat ex *l. 1. l. 2. auth. licet & per tot. Cod. de natural. liber.*

32 Quintò, & vltimò facit, quia iure naturali communis erat omnium poſſeſſio, vt probat text. *in præſenti, & in cap. dilectiſſimis 12. quæſt. 1.* Deinde verò iure gentium, ſeu ſimilium dominiorum diſtinctio inducta eſt, *cap. quod iure 8. diſt.* ergo non poteſt hæc ſucceſſio originem ducere ex iure naturali, quo dominij diuiſio condita non erat, cùm hæc ſucceſſio dominij tranſlationem de vno in alterum neceſſariò præſupponat.

33 His ita pro vtraque parte adductis difficilis redditur huius quæſt. reſolutio, & ideo aliqui ſupradictas pugnantes ſententias conciliare nituntur, aut enim, inquiunt, agimus de legitima originaliter, aut de quota, ſeu quantitate: ſi de legitima ipſa, & eius origine, ad legem naturalem pertinet, ſi de quota, ſeu quantitate, pertinet ad legem humanam, ita omnes tenere, nemine diſcrepante, *in l. in quartum. ff. ad l. falcid.* poſt Picum, & Berengar. *ibi* teſtatur Craſſ. *d. §. legiti-*
34 *mar. quæſt. 41* Roias *de ſucceſſion. cap. 7. num. 7.* & conſequenter referunt legitimam in totum tolli non poſſe, licet poſſit in parte minui, in quo poſteriori omnes conuenire ex Imola *in dict. §. Titio genero*, & multis aliis teſtatur Craſſ. *dict. quæſt. 42. num. 1.* Couar. *de ſponſal. part. 2. c. 8. §. 6. num. 5.* & multi, quos refert Spin. *d. gloſſ. 18. n. 8.*

Verum adhuc hæc conciliatio difficultates propoſitas non reſoluit, aliquæ enim ex iis, quas ſecundo loco propoſuimus, videntur concludere quod origo huius ſucceſſionis ad ius naturale, quo dominiorum diſtinctio cognita non erat, referri non poteſt, ſicut & aliæ videntur concludere non ſolum quotam, verum etiam legitimam ipſam, eiuſque originem ſimpliciter iuris Ciuilis eſſe, & ideo potuiſſe leges multis in caſibus eam non ſolum minuere, ſed in totum tollere, in qua difficultate Coſtan. *ſelect. cap. 15. per tot.* omnes præcitatas opiniones improbat, concludens tandem *num. 3.* hanc ſucceſſionem originem traxiſſe à iure gentium, quotam verò, ſeu determinationem certæ partis à lege Ciuili fuiſſe ſtatutam.

35 Sed vt meliùs percipiatur hæc Coſtani diſtinctio, quæ ad verum propiùs accedit, & argumenta contraria, & inter ſe repugnantia concilientur, præmittendum eſt iuris naturalis duplex eſſe caput, alterum quod inclinat ad eas actiones, quæ cum brutis animantibus communes ſunt hominibus, de quo agit. *d. §. ius naturale*, ibi, *quod natura omnia animantia docuit*; obſeruata tamen inter homines, & bruta ea differentia, quod hæc ſenſu mouentur, homo rationis eſt particeps, & per cauſas rei videt, & intelligit conſequentia, docente Tullio *offic. 1.* & in hunc ſenſum intelliguntur exempla Iureconſulti, maris, & fœminæ coniunctio, liberorum procreatio, & educatio. Alterum caput iuris naturalis eſt, quod inclinat ad actiones ſolis hominibus proprias, vt eſt religio erga Deum, obſequium in parentes, & in patriam, ideoque ius gentium appellatur, quia ſolis gentibus, ſeu hominibus conuenit. Prius autem naturale dicitur generali nomine retento, quia illud natura omnibus animantibus, ſeu potius omnibus rebus creatis indixit: quam duplicem iuris naturalis diuiſionem hoc modo explicatam apertè tradit text. *in eod. §. ius naturale*, dum in fine concludit ius gentium à naturali in eo ſolùm differre, quòd hoc omnibus animantibus, illud ſolis hominibus inter ſe commune ſit, ſed non ideo minus hoc quoque poſterius naturale eſt, probat text. *in leg. omnes. §. quod verò. ff. de Inſtit.* ibi, *quod verò naturalis ratio inter homines conſtituit, & inter omnes gentes, &c.* text. opt. *in §. ſingulorum, Inſtitut. de rerum diuiſ.* ibi, *Ius naturale, quod ſicut diximus, appellatur ius gentium.* Ex qua duplici iuris naturalis diſtinctione duplex etiam diſtinguendum eſt iuris gentium caput, alterum ſcilicet, quod propriè eſſe naturale diximus, & ius gentium ea ſolùm ratione dicitur, quod ſolis omnibus conuenit, ad differentiam alterius, quod omnibus animantibus commune eſt, alterum verò ius gentium, eſt, quod non ipſa naturalis ratio inter homines conſtituit, ſed gentes omnes neceſſitatibus ſibi conſtituerunt, vt explicat Iuſtinian. *in §. ius gentium*, ibi, *gentes humana iura quædam ſibi conſtituerunt, Inſtitut. de iure natur.* iunctis exemplis, quæ adducit de bello, & de ſeruitutibus, cum ſimilibus quamvis enim hæc omnia fundamentum habeant in dictamine rationis naturalis, non tamen propriè, & immediatè deducuntur ex naturalibus principiis, ſed maiori indigent ratiocinio, quod alibi latè, Deo dante, faciemus.

Hac igitur doctrina præhabita ad noſtram quæ- 36
ſtionem reuertendo reſoluo veriſſimam eſſe concordiam inter duas opiniones priores contrarias ſupra adductas, vt ſcilicet prior, quæ legitimam, ſeu ſucceſſionem filiorum in bonis parentum affirmat iuris naturalis eſſe, procedat, & intelligatur quoad originem ipſius ſucceſſionis, intelligendo deinde de iure naturali poſterioris capitis, quod ſolis hominibus proprium eſt, & ius gentium à Iureconſultis dicitur, atque ita de iure gentium primi capitis. Secunda verò, opinio, quæ hanc legitimam, & filiorum ſucceſſionem ait iuris Ciuilis eſſe, intelligatur de legitima quoad quotam, ſeu quantitatem, quæ iuris Ciuilis eſſe libenter agnoſcimus.

Vnde iam facilè conciliantur fundamenta omnia 37
vtriuſque partis, quæ enim pro priori ſententia adduximus dum ſucceſſionem hanc ad ius naturale refert, nullam habent difficultatem ſi de hoc iure naturali ſecundi capitis intelligantur, vt *in d. l. cum ratio*, cum ſimilibus; ſic etiam bene procedit quod ex ipſa lege diuina ante omnes ſcriptas leges antiquos PP. feciſſe legimus. Circa auctoritatem Iſidori in hoc noſtro rex. aliquis remanet ſcrupulus ſi aduertas text. ponere ſucceſſionem filiorum inter exempla, quæ pertinent ad primum caput iuris naturalis, ſcilicet procreatio liberorum, & educatio, quod tamen erit abſurdum dicere de ſucceſſione, minimè enim brutis conuenit, & deinde cum noſtra pugnat reſolutione. Sed dupliciter reſpondetur, vel literam vulgatam vitiatam eſſe, vbi enim *ſucceſſio* legimus, *ſuſceptio*, id eſt, procreatio liberorum, legitur in origina

gina

Google

ginali apud Iſidor. vt gloſſ. *hic* ſentit, & neceſſario retinendam contendit Menoch. *d.§. 20. n. 301.* & maximè conuenit ſi aduertas Iſidorum fuiſſe ſequutum exempla Iuriſconſulti *in d.§. ius naturale*, & loco illius particulæ, *procreatio*, reperiri repoſitam illam *ſucceſſio*, quare meliùs *ſuſceptio* legitur, ſicque in tribus Codicibus manuſcriptis Iſidori ſe legiſſe, & in aliquot Gratiani libris, reſtantur eruditiſſimi Patres, qui iuſſu Gregorij XIII. volumen Decreti emendarunt, in notis ad hunc text. quod etiam aduerterat Anton. Auguſt. *in tract. de emendatione Gratiani lib. 1. dial. 19.* Quòd ſi vulgarem litterarum retinendam aliquis exiſtimauerit, reſponderi poterit non omnia exempla *hic* poſita ad primum caput iuris naturalis pertinere, vt patet in reſtitutione rei depoſitæ, & in acquiſitione eorum, quæ terra, mari, cœloque capiuntur, quæ ad ſecundum caput iuris naturalis, quod gentium Iureconſulti dicunt, pertinere docet Iuſtinian. *in d.§. ſingulorum*, & apertiùs *l. 1. ff. de acquir. rerum domin.*

38 Similiter parùm vrgent rationes, quas in eiuſdem primæ ſententiæ confirmationem adduximus, nam circa vltimam nulla eſt difficultas, imo illa eſt ratio, quæ apertiùs noſtræ reſolutionis veritatem demonſtrat, quia nititur communi illo parentum voto, quo omnia filiis ſuis parant, *d. l. pen. ff. de bonis libert*, ſeu theſaurizant, docente B. Paulo 2. *ad Corinth. 12.* refertur *in c. prædicator. 16. q. 1.* quod ſolis hominibus, minimè verò brutis conuenit. Alia ratio, quam de alimentis adduximus, in quorum locum ſucceſſit legitima, aliquid difficultatis habet, tum quia alimenta ad primum caput iuris naturalis pertinent, *d.§. ius naturale*, tum & fortiùs, quia ſi hæc ratio alimentorum ad legitimam neceſſariam inferret conſequentiam, ſequeretur legitimam eſſe neceſſariò relinquendam iuxta modum pro alimentis neceſſarium, & tamen compertum eſt longè minus legib. eſſe definitum, vt conſtat ex *d. auth. de trien. & ſemiſſe*; ſequeretur etiam neceſſarium non eſſe filiis diuitibus legitimam relinquere, quemadmodum conſtat eis alimenta non deberi, ex *d. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. ff. de liber. agnoſc.* quod tamen falſum eſt ex *d. auth. cùm de appellat. cognoſcitur §. aliud quoque capitulum.* Deinde ſuperſtite patre poſſet filius legitimam petere, ſicut poteſt eo viuo petere alimenta *d. l. ſi quis à liberis, in princ. ff. de liberis agnoſc.* quod tamen de legitima nemo dicet, eſt enim contra text. *in l. 1. §. præmatura ff. de collat. bonor. l. pater filiū. ff. de inoffic. teſt.* aliaque ex hac ratione ſequerentur abſurda, quæ colligit Coſtan. *d. cap. 15. à num. 24.* quare rationem iſtam ad noſtrum propoſitum firmam non eſſe cum eodem Coſtano libenter fatemur.

39 Ad argumenta verò, quæ pro ſecunda opinione adduximus, eadem facilitate ex dictis reſoluuntur, nam primum, & ſecundum ex *l. lege duodecim tabularum, & l. lege hoc venire*, cum ſimilibus, *& in cap. ius Quiritum, hac diſt. 1.* ſolùm euincunt hanc ſucceſſionem filiorum iuris Ciuilis eſſe quoad quotam, modum, & formam ſucceſſionis, minimè verò quoad originem, quam iuris gentium eſſe oſtendimus, imo in ſucceſſionibus è contrà iure gentium ſeu naturali fuiſſe inductam ab inteſtato ſucceſſionem parentum in bonis filiorum, & tranſuerſalium inter ſe magis communiter receptum eſt, quia ratione ipſa naturali gentes cognouerunt æquum eſſe & iuſtum, vt morientium bona ad proximiores conſanguineos deferantur, ſi ipſi viuentes de iis non diſpoſuerunt, vt probat text. ſic intelligendus (à multis enim difficilis reputatus) *in l. vlt. ff. quorum bonor.* nam de conſanguineis agens ait quòd lex ipſa naturæ eos ſucceſſores facit, conſonat text. *in d. auth. de hæredib. & falcid. in fine princ.* ibi, *ſecundùm naturam*, &c. quamvis enim lex Ciuilis ſucceſſiones, ordinem, & modum legitimarum hæreditatum definiuerit, vt ſcilicet hæres repræſentet defunctum, in quo ſecundùm totum rigorem verificatur, quod ait text. *in d. c. ius Quiritum*, ibi, *legitimarum ſucceſſionum*, negari tamen non poteſt alias etiam gentes præter Romanum populum agnouiſſe hanc ſucceſſionem ab inteſtato inter conſanguineos, vt proſequitur multos adducens, ex quibus magis communem teſtatur Craſſ. *d.§. 1. n. 4.* Coſtan. *d. lib. 1. ſelectar. c. 6. n. 4.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 14. n. 26.* aduertendo illud inter ſucceſſionem filiorum, vel collateralium intereſſe, quòd licet vtraque fundamentum habeat in ratione naturali, illa tamen, ſcilicet filiorum, proximè, & per immediatas conſequentias, de quibus ſuprà, à naturali ratione deducitur, hæc verò, ſcilicet tranſuerſalium, non immediata proximè, ſed maiori indiget ratiocinio.

40 Ad tertium de ſtatutis, ſeu legibus prouinciarum quæ filios in totum à legitima excludunt, vel ea maxima ex parte minuunt, reſpondetur id poſſe Principem, ſeu legem humanam vbi ſubſit cauſa, ſeu circunſtantia, quæ concludat, eo caſu deficere rationem, quæ in communi ſuadet & imponit hanc neceſſitatem parentibus, quamvis enim legitima ad ſecundum caput iuris naturalis pertinere noſcatur, vt ſuprà diximus, & lex, ſeu princeps directè, & propriè ea, quæ iuris naturalis ſunt, tollere vel immutare non poſſit, poteſt tamen indirectè, & impropriè, ſcilicet quando occurrit cauſa, ſeu circunſtantia, quæ ceſſare faciat illius legis iuſtitiam, ſeu rectitudinem rationis propter quam illud, quod in communi rectum erat, & iuſtum, differat ab ea rectitudine in illo caſu particulari; vnde iam infertur vera ratio decidendi ad *d.§. aliud quoque capitulum*, vbi variæ commemorantur cauſæ ob quas lex permittit parentibus vt in totum filios exhæredes faciant, & legitima priuent; ſunt enim omnes illæ cauſæ ingratitudinis filiorum in parentes, quod in eos, per quos viuere acceperunt, manus intulerunt iniurioſas, vel ſimilia, tali poſita circunſtantia ipſa naturalis ratio, quæ docet vt filiis benemerentibus parentes omnia ex voto parent, poſtulat vt ingrato, & impio filio omnia pietatis denegentur officia. *l. 1. C. de ingratis liberis. l. Titius ff. de obſeq.*

41 Circa quartum de illegitimis, quos legitimis pares eſſe diximus attento iure naturali, tamen à parentum ſucceſſione repelli, dupliciter reſpondetur. Primò verius eſſe lege ipſa naturali, & à principio creati generis humani legitimorum, & illegitimorum cognitam fuiſſe differentiam, quemadmodum & matrimonium à quo legitimi fiunt, eodem iure cognitum fuiſſe negari non poteſt, ex *d.§. ius naturale.* Ad text. verò *in citato §. liceat*, reſpondetur, Iureconſultos, & Imperatores, qui perfectè fidei noſtræ myſteria non cognouerunt, illud fuiſſe opinatos contra apertiſſima ſacræ Paginæ teſtimonia, vt tradit Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 2.* Vel forſan reſponderi poteſt ſecundùm ſenſum Iureconſultorum, quòd licet ſtando in ſtatu naturæ integræ omnes filij legitimi naſcerentur, poſtquam tamen ad concupiſcentiam diuerſio legitimorum, & illegitimorum differentiam emicuit, iuſtiſſimis rationibus fuit etiam conſtituta differentia circa ſucceſſionem, ſed ad noſtrum propoſitum illa eſt præcipua quòd extra matrimonium, ex quo naſcuntur legitimi, reliqui filij patrem certum demonſtrare non poſſunt, *leg. vulgo concepit. ff. de ſtatu homin.* & quia mater certa eſt

l. quia

l. quia ſemper. ff. de in ius vocan. meritò ſpurios patri omnino inſucceſſibiles lex reddidit, matri verò non ita; quia autem naturales ex vnica concubina domi retenta naſcuntur, ſubindeque de patre maior aliqua poteſt haberi certitudo, non omnino eos à paterna ſucceſſione lex reiicit, vt alibi latiùs probauimus.

42 Vltima ratio, quòd iure naturali cognita non fuerit dominiorum diſtinctio, quam ſucceſſio ſupponit, non pugnat cum noſtra reſolutione, originem enim huius ſucceſſionis iuri gentium tribuit, quo attento dominium, & acquiſitionem rerum cognitam fuiſſe dubium non eſt, ex *d. §. ſingulorum d. l. 1.* cum ſimilibus. Deinde reſpondetur quòd licèt à principio res omnes communes fuerint, & gentes deinde rerum dominia diuiſerint, ita exigentibus neceſſitatibus, ſuppoſita ea diuiſione dictat naturalis ratio, vt parentes ex bonis, quæ habent, partem aliquam filiis relinquant, ex qua viuere, ſuiſque neceſſitatibus valeant prouidere, ſicut in multis aliis iuris naturalis Doctores ſolent obſeruare. exemplum illud eſt expeditum in materia ſimoniæ, in qua ſi lex Canonica, ſeu Pontifex aliquid facit ſpirituale, ſcilicet per annexionem, veluti ſi beneficium de nouo erigat, ratio ipſa dictat quòd ſi illud poſtquam ſpiritualibus annexum eſt pretio æſtimetur, illicitè fit, & ſimonia committitur legibus diuinis prohibita, vt ex communi ſententia reſoluit Soat. *de Relig. tom. 1 tr. 2. de ſimonia lib. 4. c. 24 n. 5* inferens non poſſe Papam titulum beneficij vendere. Aliud exemplum eſt in vſucapione, qui modus eſt acquirendi dominium iure Ciuili inductus, *d. c. ius Quiritium. l. 1. & per tot. ff. de vſucap* poſtquam tamen per eam dominium acquiſitum eſt, ratio naturalis docet ne à domino, qui ita acquiſiuit, ſine facto ſuo auferatur etiam à Principe, ex doctrina *gl. vlt. in l. vlt. C. ſi contra ius, vel vtil. publ* communiter recepta, vt latè comprobat Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. p. 1. c. 2. n. 4.* & poſt eum Salzed. *in addit. ad Bernard. reg. 109. ampl. 1.*

Et omnium vna libertas] Vtrùm autem aliqua ſit ſeruitus inducta iure naturali? vide Cou. *in reg. peccatum p. 2. §. 11. n. 5.* Nauar *in cap. ita quorundam de Iuda. notab. 11. gloſſ. pen num. 1. cum ſeqq*

Item depoſita] Notatur ad hoc quod eſt de iure naturali dominium rei depoſitæ reſtituendæ deponenti, vt per Sot. *de iuſtit lib. 4. quæſt. 3. art. 1.* & licèt Hottom *in l. 1. num. 9. ff. de iuſtit. & iure*, reprehendat in hoc Iſidor. *in præſenti*, tamen illum bene defendit Pinel. *in rub. de reſcind. vend part. 1. cap. 1. num. 16. ad fin.*

Cap. Ius Ciuile. VIII.

DE iure Ciuili, eius origine, cauſa, & diuiſione latè agunt Budæ. *ad Pandectas in annot. leg. ius Ciuile. ff de iuſtit. & iure, pag.* 10. & 11. Zaz. *de interp. iuris Ciuil. tit.* 4. Conan. *comment. iuris Ciuilis lib. 1. cap. 13. num. 1.* Tiber. Decian. *tr. crimin. lib. 2. cap. 13. per tot.* Ferand. *lib. 1. explicat cap. 5.* Pichard. *in §. ſed ius quidem, ex num. 1. inſtit de iure natur.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 1. v. rſ. ſecundo diuiditur*, Ioan. de Salas *de legibus diſp. 2. ſect. 7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 13. cap. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Ius gentium alij primæuum, alij ſecundarium dixerunt, ſed reprobatur, num. 2.*

3 *Ius gentium aliud propriè naturale eſt, quod ſcilicet naturalis ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes gentes conſtituit.*

4 *Ius gentium aliud humanum dicitur, quod ſcilicet non naturalis ratio conſtituit inter homines, ſed homines ipſi & gentes neceſſitatibus exigentibus ſibi conſtituerunt.*

5 *Ius gentium, quod naturalis ratio conſtituit, ex primis principiis iuris naturalis proximè, & immediatè deducitur, alterum verò, quod humanum dicitur, non ita proximè, & immediatè deducitur, ſed longiùs à dictis principiis diſtat.*

6 *Ius gentium primæuum eſt immutabile, licèt in rebus ipſis, circa quas verſatur, aliquando mutatio contingat, aliud verò ſecundarium quamvis ex parte, in totum tamen mutari non poteſt.*

7 *Ius gentium ſecundarium ex iuſta cauſa aliquo caſu per Principem, vel conſuetudinem mutari poteſt.*

8 *Dominium quaſitum iure gentium an tolli poſſit à Principe remiſſiuè.*

9 *Furari licet rem propriam cùm aliter conſequi non poteſt.*

10 *Seruus, vel captiuus fugiens à domino ſuo, cùm furtum ſui ipſius faciat, tenetur in conſcientia.*

11 *Capti in bello iuſto ex parte capientium, iniuſto verò ex parte aduerſariorum, quando ad ſuos fugere poſſint, oſtenditur.*

Cap. Ius gentium. IX.

IVs gentium quod dicatur variè Doctores tradiderunt, inter quos communis inualuit ſententia, quòd duplex ſit, primæuum alterum, quod ſtatim cum ipſo humano genere incœpit, veluti obſeruatio fidei datæ erga Deum, Religio, & ſimilia, de quibus *in l. veluti. ff. de iuſtit.* & hoc ad ius naturale pertinere inquiunt: alterum verò ſecundarium, quod non cum ipſo humano genere incœpit, ſed deinde homines, & vniuerſæ gentes ſibi conſtituerunt, vt bella, ſeruitutes, & ſimilia, de quibus *in l. ex hoc iure. ff. de iuſtit.* & hoc reſoluunt propriè humanum eſſe, ita Bart. *in l. ſi id quod n. 1. ff. de condict. indeb.* quem ſequuntur Iaſ. & alij communiter, teſte Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. p. 1. c. 1. n. 11.* 1

. Verùm ab hac communi reſolutione recedunt Conan. *lib. 1. commentar cap. 5. num. 3. & 8.* & poſt Aretin. Fortun. & plures alij, quos refert Pinel. *dec. 1. n. 12.* & conſtanter Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 3. à num. 6.* Mouentur autem, quia inquiunt nullibi in iure noſtro repetiri hanc duplicis iuris gentium diſtinctionem. Deinde quia diſtinguere ius gentium per ætates, nihil aliud eſt quàm dicere, hoc eſt de iure Ciuili antiquo; hoc de nouiori, ex qua tamen diſtinctione neque duplex oritur iuris Ciuilis ſpecies. Adde fortiùs quòd ex illa differentia iuris gentium, quod cum ipſo humano genere incœpit, vel alterius, quod poſtea introductum eſt, non efficitur quòd minus vtrumque ad ius naturale pertineat, ſi recta ratio per proximas conſequentias ex primis legis naturalis præceptis deducta id iuſtum eſſe, & adæquatum humano generi dictauerit. Qua etiam ratione conuincitur aliorum explicatio, qui ius gentium vnum eſſe contendentes, duplex in eo caput diſtinguunt, alterúmque referunt ad ea, quæ in ſtatu naturæ integræ per dictamen rationis naturalis conſtituta ſunt, vt erga Deum Religio; alterum verò ad ea, quæ attento naturæ corruptæ ſtatu eodem dictamine ſunt conſtituta, vt bellum, ſeruitus, & ſimilia; parum enim hæc reſolutio à præcedenti differt, eodémque laborat vitio, ſiue enim naturæ integræ, ſiue corruptæ ſtatum conſideremus, quicquid naturalis ratio per neceſſarias, & proximas conſequentias dictat, ad ius naturale pertinet ex dictis; & patet ex præcepto de red-

denda

denda re depoſita, ſi enim naturam integram ſpectemus, nec dominiorum erat diſtinctio, neque conſequenter depoſitum, & tamen dominiorum facta diuiſione poſt naturam corruptam, iuris naturalis eſt depoſitum reddere, quia ex primis principiis per proximas conſequentias id concluditur, & probat text. *in cap. ius naturale.* ibi, *item depoſita rei, &c. ſup. hac diſt.*

3 Quare tenendum eſt ius gentium duplex eſſe, aliud, quod propriè naturale eſt, quod ſcilicet naturalis ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes gentes conſtituit, dicitúrque ius gentium ea ſolùm ratione, quòd ſolis gentibus proprium eſt, non verò reliquis animantibus commune, vt expreſſit Iureconſ.
4 *in l.1.in fine, cum ſeqq. ff. de iuſtit. & iure.* Aliud verò propriè humanum eſt, quod ſcilicet non naturalis ratio conſtituit inter homines, ſed homines ipſi & gentes neceſſitatibus exigentibus ſibi conſtituerunt, de quo Iuſtin. *in §. ius autem gentium, Inſtit. de iure natur.* vbi ſic explicauit, & exempla accommodata propoſuit, ex quo deſumpſit Gratianus textum in præſenti, atque ita ex eodem §. ibi, *gentes humana iura quidem ſibi conſtituerunt*, iuncto §. *ius autem Ciuile, Inſtit. eod.* ibi, *naturalis ratio inter omnes gentes con-*
5 *ſtituit*, apertè colligitur duplex hoc ius gentium, ſcilicet quod naturalis ratio conſtituit, vel quod homines ipſi ſibi conſtituerunt, explicaturque magis ſi aduertas quòd licèt vtrumque ius gentium fundamentum, & radices habeat in dictamine legis naturalis, in eo tamen maxima eſt inter vtrumque differentia, nam prius ex primis principiis iuris naturalis proximè, & immediatè deducitur, ita vt facili negotio, & ſine longiori diſcurſu concluſioni ex illis principiis deductæ aſſentiamur, vt ſunt omnia præcepta Decalogi; at verò poſterius non ita proximè, & immediatè deducitur, ſed longius à dictis principiis diſtat, & maiori indiget ratiocinio, vt ex naturæ principiis concluſio inferatur, ſicut ſentit Sot. *de iuſtit. lib.1.q.5.art.3.* quem laudat Valaſc. *d.q.3.numer.2.* & ſequitur Sayr. *in claui Regia lib.3. capit.4. num.7.* & explicauit meliùs quàm omnes Cou. *in reg. peccatum p.2.§ 11. num.4.*

6 Eáque poſita diſtinctione iam infertur, ius gentium primæuum, quod ex primis principiis per proximas, & neceſſarias conſequentias deducitur, eſſe immutabile, licèt in rebus ipſis, circa quas verſatur, aliquando mutatio contingat; aliud verò ſecundarium in totum etiam mutari non poſſe videtur certiſſimum tum ex auctoritate text. *in §. ſed & naturalia, Inſtit. de iure natur.* in quo planè de vtroque iure gentium videtur egiſſe Iuſtinianus, propter aduerſatiuam, de qua *in verſ. fin.* ibi, *Ea verò, quæ ipſa ſibi quæque ciuitas conſtituit, ſæpè mutari ſolent*; oſtendit enim his verbis agere de omni iure in antecedenti verſ. quod non eſt proprium cuiuſque ciuitatis; ſed omnium gentium, ſiue per proximas, ſiue per remotas conſequentias deducatur à iure naturali. Et deinde ratione oſtenditur, quia cùm ius hoc ſuam vim habeat obligandi non ſolùm ex cuiuſque Principis, ſeu ciuitatis conſtitutione, ſed quia ex communi omnium nationum conſenſu, bonæ Reipublicæ adminiſtrationi adæquatum exiſtimatur, & ideo apud omnes peræquè obſeruatur, ideò vt in totum tollatur, omnium nationum conſenſus eſſet neceſſarius, vt aduertit Molin. *de iuſtitia tractat.1. diſput. 5.* Si verò Princeps intra ſui imperij limites illud velit abrogare, poteſtate ſua abuti cenſendus, erit, cùm nulla ad id poſſit iuſta cauſa ſubſiſtere, vt in totum ſubditos ſuos priuet vſu eorum, quæ naturali dictamine reliquæ omnes gentes approbarunt, veluti, ſi Rex, vel Imperator ſtatuat ne fiant emptiones, venditiones, locationes, permutationes, vel ſimiles contractus, manifeſtiſſima enim apparent incommoda, quæ inde ſequerentur, ex quibus licèt Molin. *proximè citato loco* aſſerat ſe non dubitare quòd non valeret mutatio hæc in totum ſi per Principem fieret, dubitandum tamen maximè cenſeo, quòd autem peccaret mortaliter, nemo dubitat.

Data verò iuſta cauſa huiuſmodi ius gentium caſu 7
aliquo per Principem, vel conſuetudinem mutari poſſe videtur etiam certiſſimum, ex auctoritate text. *in l. ius ciuile. ff. de iuſtit.* & patent manifeſtiſſima exempla, nam licèt dominia iure gentium, ſiue primæuo, ſiue ſecundario diſtincta ſint, iuſtiſſimis tamen rationibus in Eccleſia primitiua omnes Chriſtianam pietatem profitentes, & multo deinde tempore Clerici, & vſque adhuc Monachi vitam communem retinuerunt. *cap. dilectiſſimis 12.q.1.* Sic etiam licèt ſeruitus eodem iure gentium ſit introducta, iuſtiſſimè tamen admiſit conſuetudo ne Chriſtiani à Chriſtianis bello capti ſerui fiant capientium, vt reſoluit Bart. *in l. hoſtes, num. 16. in fine. ff. de captiuis*, receptus ex multis, de quibus Cou. *d.§.11. num.6.* Coſtan. *lib.1. ſelectar. cap.2. num.20.* Molin. *de iuſtit. tract.2 diſput.33.* Valaſc. *conſ. 30.n.3.* Ratio verò quare ius gentium hoc caſu inter Chriſtianos mutatum eſt, illa reddi ſolet, quia repugnat Chriſtianæ charitati, per quam omnes vnum corpus ſumus in Chriſto, vt ex Paul. *1. ad Corinth. 12.* explicat text. *in cap. ad menſam 11. quæſt. 3.* quòd Chriſtiani bello capti, ſicut bruta animantia, ſerui fiant aliorum Chriſtianorum capientium, & conſequenter in iis non habere locum fictionem poſtliminij, vel legis Corneliæ neque alia iura, quæ de veris captiuis loquuntur *toto tit. ff. de captiu. & poſtlimin. reuerſis*, notauit Bart. & reliqui omnes, qui eum ſe-
quuntur. An autem dominium quæſitum iure gentium 8
tolli poſſit à Principe, diuerſa inſpectio, & alterius loci eſt, interim reſolue cum Pinel. *in d.p.1.c.5.* ſtante iuſta cauſa id poſſe Principem, ea deficiente minimè, ſicut neque illud, quod iure Ciuili quæſitum eſt, vt alibi opportuniùs,

Quæ autem ſint iuris gentium, & de exemplis relatis ab Iſidor. in præſenti firmante illa omnia ad ius gentium pertinere, vide Cou. *in reg. peccatum part. 1. §. 11. à princ.* Nauar. *in cap. ita quorundam, de Iuda. notab. 11. gloſſ. pen. numer. 3.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 2. cap. 10.* Vaſq. *1. 2. diſput. 157. cap. 3. & 4.* Molin. *de iuſtit. tract. 5. diſput. 9. num. 1.* Soar. *de legib. lib. 2. cap. 18. per to.* & latè de iure gentium agunt Zaz. *de iuris ciuilis interp. tit. 3.* Forcat. *dial. 30.* Pinel. *in rub. de reſcind. vend. p. 1. c. 1. num. 3.* Roſci. *lib. 2. memorabil. cap. 8.* Soar. & Vaſq. *citatis locis*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 1. verſ. ſecundò diuiditur.* Salas *de legib. diſp. 1. ſect. 3. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Sedium.* ibi, *niſi fortè alio modo non poſſet* 9
rem conſequi, &c. Notatur ad hoc quòd licet furari rem propriam, cùm aliter conſequi non poteſt, vt per Cou. *lib. 1. var. c. 2. num. 15.* Reboff. *in l. vnic. C. de ſent. quæ pro eo. notab. 9. num. 13.* Decian. *tract. crim. lib. 2. cap. 13. num. 9. num.* Menoch. *remed. 1. recuper. num. 313. & remed. 9. num. 191.* Zerol. *in praxi Epiſcopi p. 1. verbo compenſatio.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo furtum. 1.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 24. n. 63.*

In gloſſ. *Seruitutes.* ibi, *& ſecundum hoc peccat tali-* 10
ter captus, &c. Notatur ad hoc quòd ſeruus, vel captiuus fugiens à dominio ſuo, cùm furtum ſui ipſius faciat tenetur in conſcientia, vt per Couar. *lib. 1. var. cap. 2. num. 10. verſ. in ſecunda*, Azeued. *ad tit. 1. num. 26. lib. 2. noua recopil. pag. 126.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 2. c. 34. q. 2.* S. Antonin. *p. 3. tit. 3. c. 6. §. 4.* Nauar. *in man.*

*cap.17. num.*103. Molin.*de iuſtit. tract.*1. *diſput.*37. quod limitant prædicti Doctores, niſi taliter captus ad ſuam patriam redeat,& ſequitur Vaſq.1.2.*diſp.*174. *c.*1.*num.*8.Non eſt tamen improbabile quòd capti in bello etiam iuſto ex parte capientium,iniuſto autem ex parte aduerſariorum ad ſuos fugere poſſunt abſque peccato, modò ſcandalum, & ſpecialis permanendi pollicitatio abſit, ſecundùm Sot. *lib.*4. *de iuſtit.q.*5. *art.*2.*concl.*3. Couar. *in reg. peccatum p.*2.§.11.*num.*6. Vaſq.1.2.*tom.*2.*diſput.*174.*c.*1.*n.*8.Petr.Nau.*de reſtit. cap.*1.*num.*200.Ioan.Malder.*in* 2.2.*q* 49. *art.*1. Paul. Laymann.*in Theologia morali lib.*2. *tract.*3.*c.*12.*n.*16. Ioan.Valer.*de different.inter vtrumque forum,verbo peccatum,differ.*5.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus verus ad hunc text. vbi præſtetur, oſtenditur.*
2 *Iudæi legibus Romanorum, & iure communi vtuntur, quia dicuntur & ipſi de populo Romano,ſubditique ſunt illius Principis, & ciuitatis in qua morantur.*
3 *Iudæi ligantur ſtatutis,& conſuetudinibus illius ciuitatis in qua morantur.*
4 *Iudæi ſunt de populo ciuitatis,quamvis non ſint de populo Eccleſiæ.*

CAP. Ius Quiritum. XII.

1 CIrca intellectum huius text. vide quæ dixi ad *c. ius naturale hac diſt.n.*39. & repert. Inquiſitor. *verbo ius Quiritum,pag.*507.

2 In gloſſ. *Quod nulli*.ibi,*vt dicitur quòd Iudæi vtuntur Romano iure*,&c.Notatur ad hoc quòd Iudæi ideò legibus Romanorum,& iure communi vtuntur, quia dicuntur & ipſi de populo Romano, ſubditique ſunt illius Principis,& ciuitatis in qua morantur, vt per Alex. *conſ.*75.*num.*6.*& ſeqq lib.*5.*& conſ.*99.*numer.*3. *lib.*6.*& conſ.*16. *num.*13. *& ſeq.lib.*7. Natt. *conſ.*620. *num.*18.Brun. *de ceſſione bonorum,q.*36. *numer* 3. *in* 4. *quæſt.princ.*Roland.*conſ.*45.*num.*8.*& ſeq.& numer.*38. *lib.*2. Tiraq.*de primog. quæſt.*66.*num.*19. Pariſ.*conſ.*1. *num.*9.*lib.*4. Marquar.*de Iudæ. part.*2.*cap.*1.*ſub num.*9. Menoch.*remed.*9.*recup.numer.*291. Decian. *in tractat. crimin.lib.*5.*cap.*14.*num.*5. *verſ.dicuntur enim Iudæi de populo Romano.*Surd.*deciſ.*133.*num.*2. Farin.*fragment. criminal.part.*2.*lit.I.num.*622. D.Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*2. *capit.*14. *num.*3.

3 Amplia vt non ſolùm Iudæi ligentur iure communi,& legibus Romanorum, vt ſuprà dixi, ſed etiam ligentur ſtatutis,& conſuetudinibus illius ciuitatis,in qua morantur, & cuius, vt pariter dixi, ſubditi dicuntur,ſicuti docent Tiraq. *d.q.*66.*num.*4.*verſ. & præterea ſtatuta,num.*14.*&* 19.Roland. *conſ.*35.*num.*8.*& ſeqq.iuncto num.*42.*cum ſeqq.lib.*2. Menoch.*d.remed.*9. *num.*290.Marquar. *d.part.*2.*capit.*2.*numer.*1.*in fine,& num.*4. Bec. *conſ.*84.*num.*7. Laderch. *conſ.*115. *num.*3. *lib.*1.Card.Tuſch. *lit.I.concluſ.*371.*numer.*23.*& concl.* 373. *numer.*18. Farin. *d. lit.I. numer.*623. Ricciul.*d. cap.*14.*num.*4.Sunt enim Hebræi de populo ciuitatis, quamvis non ſint de populo Eccleſiæ, Soc. *in conſ.* 70.*numer.*3.*lib.*1. Natt. *conſ.*62. *propè num.*8. Bec. *d. conſ.*84.*numer.*6. quos refert, & ſequitur Ricciul.*vbi proximè.*

SVMMARIVM.

1 *Ius Ciuile ſcriptum in quinque partes diuidit Papinianus,& in ſex Iuſtinianus.*
2 *Gubernationis omnis ratio, vel eſt monarchia, vel Ariſtocratia,vel Democratia,vel regimen ex prædictis commixtum.*
3 *Lex illa dicitur, quam populus Romanus Senatorio Magiſtratu interrogante ferebat.*
4 *Conſtitutiones Principum pertinent ad Monarchiam.*
5 *Principi quod placuit legis habet vigorem, quod intelligitur non de quacunque Principis voluntate, ſed tantùm de deliberata,& ſecundùm rectam rationem regulata.*
6 *Senatuſconſulta erant illa, quæ Senatus iubebat, & conſtituebat.*
7 *Reſponſa prudentum quæ fuerint, oſtenditur.*
8 *Plebiſcita pertinent ad Democratiam, quæ ſcilicet plebs plebeio Magiſtratu interrogante conſtituebat.*

DISTINCTIO II.

IVs Ciuile ſcriptum in quinque par- 1
tes diuidit Papinian. *in l.ius autem ff. de iuſtit.* ſcilicet in Leges, Plebiſcita, Senatuſconſulta, Conſtitutiones Principum,& Reſponſa prudentum, additque ius Prætorium, veluti ſpeciem à iure Ciuili diſtinctam,quia ſcilicet iuris Ciuilis adiuuandi,ſupplendi,vel corrigendi cauſa introductum eſt. Sed meliùs omnes has ſex ſpecies generali iuris Ciuilis appellatione contineri docuit Iuſtinian. *in §.conſtat. verſ.ſcriptum. Inſtit.de iure natur.* ſequitur Gratian. *in princ. huius diſtinct.* vbi deinde ſingulas ſpecies vterque latiùs explicauit, & vlira ſcribentes eiſdem locis,latè Conan. *comment.iuris Ciuilis lib.*1.*c.*13.*cum ſeqq.*Anton.Auguſt.*de legib. capit.*5. Viuald.*in candelab.aureo p.*4.*c.*9.*num.*3. Sayr. *in claui Regia lib.*3. *cap* 4.*num.*9.

Huius autem in ſex membra diuiſionis rationem 2
petendam eſſe explicant communiter Theologi ex diuerſo adminiſtrationis modo, vt per D.Thom.2.2. *q.*95.*art.*4.quem ſequuntur Sot.*de iuſtit.lib.*1.*quæſt.*5. *art.*3. *ad* 2.Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*5.*cap.*19. *quæſt.*5. *verſ.*3. inquiunt enim quòd quemadmodum omnis gubernationis ratio, vel eſt Monarchia, quando Ciuitas, aut Reſpublica ab vno gubernatur; vel Ariſtocratia, quæ eſt regimen Optimatum; vel Democratia, quæ eſt omnium, vel multorum, ſeu populi gubernatio; vel denique eſt regimen ex prædictis commixtum, veluti ex Principe, & Optimatibus. Sic etiam iuxta hos varios gubernandi modos variæ diſtinguuntur iuris ſpecies nam ad vltimum hoc regimen ex aliis commixtum lex pertinet, quæ ſpeciali
nomine illa dicitur, quam Populus Romanus Sena- 3
torio Magiſtratu interrogante ferebat, de qua *in §. lex. Inſtit. de iure natur.* & meminit Gratian. *in princ. huius diſt.*explicat Conan.*d.lib.*1.*cap.*13.*per tot.*& ante eum Gellius *noctium Atticar.lib.*10.*capit.*20. Alex. ab Alexand.*dierum genial.lib.*6.*capit.*25. vbi latè proſequitur Tiraq.explicantes quomodo in his terminis populus à plebe, quæ plebiſcitum, conſtituebat, di-
ſtinguatur. Ad Monarchiam pertinent conſtitutio- 4
nes Principum, de quibus *in l.*1.*ff.de conſtit. Princip. & in §. ſed & quod Principi. Inſtit. de iure natur.* quæ
iura, dum inquiunt quod Principi placuit legis ha- 5
bere vigorem, intelliguntur non de quacumque
Principis

Digitized by Google

Principis voluntate, ſed tamen de deliberata, & ſe-
cundùm rectam rationem regula, iuxta ea, quæ de
legis attributis tradit Iſid. *in cap. erit autem lex. inf. 4.*
diſt. vbi dixiuous; ex quo ita explicarunt D. Thom.
1. 2. *q.* 90. *art.* 1. *ad* 3. Sot. *de iuſtit. lib.* 1. *q.* 1. *art.* 1. *col.*
6 *pen.* & Ribeira *lib.* 1. *obſeruat. cap.* 37. Ad Ariſtocratiam
pertinent Senatuſconſulta, quæ erant illa, quæ Se-
natus iubebat, & conſtituebat, §. *Senatuſconſultum,*
Inſtit. de iure natur. de quibus quo ordine, & ſolem-
nitate, & à qoibus fierent; tradit multa Conan. *d.*
lib. 1. *cap.* 13. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 43. *c.* 15.
7 *à num.* 23. *cum ſeqq.* Ad eaodem etiam reducuntur reſ-
ponſa prudentum, de quibus *in* §. *reſponſa prudentum,*
Inſtit. de iure natur. Circa quæ adootabis, quòd licet
Doctores nonnulli generaliter illom textum intelli-
gant de reſponſis omnium Iureconſultorum, & alij
aliter controuertant, vt per Conan. *d. lib.* 1. *cap.* 15. *à*
num. 3. Corraſ. *epiſt. quaſt. cap.* 6. Petr. Gregor. *lib.* 18.
capit. 11. *à numer.* 2. latè Cabed. *diuerſorum iuris argu-*
mentorum, lib. 2. *capit.* 1. Verum eſt ſolum fuiſſe per-
miſſum certis quibuſdam Iureconſultis à Cæſare, vt
contra iuris rigorem aliquid poſſent ſtatuere, cæte-
ris verò ſolummodò ſecundùm ius commune licuiſ-
ſet reſpondere, vt docet Iureconſultos *in l.* 2. §. *pri-*
mus, iunctis, præcedentibus, *ff. de origine iuris.* & ita
intelligitur text. *in* §. *reſponſa.* ibi, *quibus permiſſum*
8 *erat iura condere. Inſtit. de iure natur.* Ad Democra-
tiam pertinent plebiſcita, quæ ſcilicet plebs plebeio
Magiſtratu interrogante conſtituebat, de quibus *in* §.
plebiſcitum. Inſtit. de iure natur. explicat Conao. *d. cap.*
13. *à num.* 5. Petr. Greg. *lib.* 43. *cap.* 34. *à princ. & n.* 7.
ionctis reſolutis per Gellium, Alex. ab Alex. & Tira-
quell. *dictis locis.*

Cap. Plebiſcita. II.

PLebiſcita eæ leges dicuntur, quas ſola plebs ſciuit, vnde plebiſcituum non lex vocatur illud quod non populus vniuerſus, ſed plebs tantùm conſtituebat, vt per Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 1. *c.* 13. *num.* 5. *&* 6. Budæ. *ad Pandectas in l. poſteriore. ff. de orig. iuris, pag.* 15. Vaſq. 1. 2. *diſput.* 157. *c.* 5. *n.* 35. Pichard. *in* §. *plebiſcitum, num.* 1. *&* 2. *Inſtit. de iure natur.* Plebiſcita primùm lege Horatia, & Valeria latis anno ab Vrbe condita 304. vim legis habere cœperunt, deinde lege Hortenſia lata anno 467. idem clariùs ſtatutum fuit, ſicut refert Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib.* 2. *cap.* 27. *n.* 3. *&* 6.

Cap. Senatuſconſultum. III.

POpolus Romanos ad regimen ciuitatis centum viros depotabat, qui Senatores appellabantor, qui vbi aliqua lex noua facienda erat, in vnum congregabantur, ad caſum propoſitum decidendum, & deciſio per illos facta erat lex quæ vocabatur Senatuſconſultum, vt per Corraſ. *in tractat. de redigen. iur. ad artem, lib.* 2. *cap.* 12. Modic. *in* §. *Senatuſconſultum, Inſtit. de iure natur. dubit.* 1. *in princ.* Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib.* 2. *cap.* 18. *ex num.* 1. Vaſq. 1. 2. *diſput.* 157. *c.* 3. *num.* 36. De Senatuſconſultis, & de Senato legitimo, & indicto, vide Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 1.

Cap. Conſtitutio Principum. IV.

COnſtitutionem appellari quam Rex, vel Imper. conſtituebat, ex Iſidor. colligit Gratian. *in præſenti,* & notant Rebuff. *in proœm. legum Galliæ num.* 4. Ludou. Gomſ. *in c. ſtatutum n.* 2. *de reſcript. lib.* 6. quodcumque enim Princeps per epiſtolam conſtituit, vel cognoſcens decreuit, vel edicto præcepit legem eſſe conſtat ex traditis per Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 1. Guerean. *lib.* 2. *var. cap.* 30. Decian. *in tract. crimin. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 1. 14. 16. 18. *&* 20. Corraſ. *lib.* 6. *miſcel. cap.* 8. Duaren. *lib.* 2. *diſput. cap.* 19. Pichard. *in* §. *ſed & quod Principi, num.* 1. *Inſtit. de iure naturali,* Vaſq. *diſp.* 157. *cap.* 5. *num.* 38. *cum ſeqq.* Ioan. de Salas *de legib. diſp.* 2. *ſect.* 8. *n.* 42. *cum ſeqq.*

Cap. Reſponſa prudentum. V.

DE reſponſis & auctoritate prudentum vide latè Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 1. *capit.* 15. *num* 3. *cum ſeqq.* Decian. *in tract. crimin. lib.* 2. *capit.* 31. *num.* 3. *cum ſeqq.* Pichard. *in* §. *reſponſa prudentum n.* 1. *Inſtit. de iure natur.* vbi ait qoòd reſponſa prudentum vim legis habebant, litibúſque & contentionibus finem imponebant; ſed hoc de illis prudentum ſcriptis intelligitur, quæ Principes probabant, nemini enim licebat de iure conſulentibus reſpondere, niſi quibus ipſe Princeps permiſiſſet. Plures autem fuerunt ij, quibus ius publicè reſpoodendi datum fuerat, quos ex profeſſo connumerat Pompon *in l.* 1. §. *iuris Ciuilis ſcientiam ff. de orig. iuris,* proſequuntur Conan. *d. cap.* 15. *numer.* 14. Decian. *d. c.* 31. *num.* 6. *cum ſeqq.*

Cap. Quædam etiam leges. VI.

ISidorus *lib.* 5. *etymologiarum cap.* 14. relatus in hoc textu, ait quòd ſub Octauiano Cæſare ſuffecti Conſules Papius, & Poppæus legem tulerunt, quæ à nominibus eorom appellatur Papia Poppæa, continens patrum præmia pro ſuſcipiendis liberis; ſuper quo ex Dione *lib.* 56. aduertit Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 8. *in initio, num.* 4. legem hanc latam fuiſſe ſub Auguſto à Marco Papio, & Quinto Poppæo ea parte aoni Conſulibus, qui & vxoribus, & liberis carebant, refértque plura huius legis Papiæ capita, quorum vnum erat, vt ſi vir, & vxor filios non haberent, quos alter alteri reliquiſſet, decima pars fiſco adiudicaretur, qua in parte dicta lex ſublata fuit per *l fin. C. de infirm. pœn. calib.* Erat prætetea in eadem lege Papia ſancitum ad puniendos cælibes, vt qui à viceſimo quinto anno vxorem non haberent, nihil ex teſtamento lucrarentur, oiſi ipſi teſtanti genere proximi forent, qui verò filios non habuiſſent medietatem relictorum ſibimet amittebant, vt ſcribit Sozomen. *lib.* 1. *Hiſtor. Tripart. cap.* 10. dicens à Conſtantino has cælibatus pœoas ſublatas fuiſſe, prout illum refert. Cou. *vbi ſup. num.* 5.

Suffecti conſules.] Illi dicebantur qui pro aliis ſubſtituebantur, vt ex Iſidor. Suet. & Lamprid. tradit Briſſon. *de verb. ſignifi. lib.* 17. *verbo ſuffectus Conſul.* Alciat. *lib.* 3. *diſput. cap.* 3.

Papia & Poppæa.] De lege Papia, & Poppæa à Papiano primùm rogata, poſtea à Poppæo Sabino ſub Auguſto emendata, aucta, & ab eodem lata, vide Conan. *lib.* 8. *iuris Ciuilis c.* 1. *à n.* 3. Cou. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. §. 8. *num.* 2. *&* 3. Lipſi. *in comment. ad* 3. *annal. Cornelij Taciti pag.* 136.

Cap. Satyra. VII.

DE hac lege Satyra meminit Lucilius Poëta dum ait,

Per Satyram ædilem factum qui legibus vluat,

quem refert Chriſtoph. Landin. *in præfat. ſermon. ad Horat.* & Dionyſ. Lambin. *in Horat. lib.* 1. *Satyr.* 1.

meminit etiam Saloſt. *in Iugurtha*, prout refert. Ioan. Britannic. *in præfat. ad Iuuen.* & Ioan. Baptiſt. *in præfat. ad Perſium.* & de ea agit, textúmque allegat & explicat Anton. Auguſt. *de legibus & ſenatuſconſ. pag. mihi* 185.

Distinctio III.

Summarium.

1 *Canon Græcè Latinè regula nuncupatur.*
2 *Canon propriè dicitur id, quod ſtatuitur in vniuerſali Concilio.*
3 *Canon largo modo continet etiam alias Eccleſiaſticas conſtitutiones, quàm Concilij generalis.*
4 *Quaternaria in Canone opportunè apparent.*

Cap. Canon. I.

1 CANON Græcè Latinè regula nuncupatur, vt definit Iſidor. *lib. 6. etymolog. cap.* 16. quem refert Gratian. *in præſenti.* & ex eo colligunt Abb. *in capit. 1. numer. 1. de conſtitut.* Decian. *in tractat crim. lib. 2. cap.* 18. *numer.* 1. Turrecr. *in proœm. Decreti num.* 1. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib. 1. cap.* 6. Ioan. Salas *de legibus diſput.* 1. *ſect.* 5. *n* 17. *poſt med.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal.*
2 *ſedium erect. cap.* 12. *num.* 60. Et quamvis propriè Canon dicatur id, quod ſtatuitur in vniuerſali Concilio, vt notat gloſſ. *verbo omnes, verſ. Canon dicitur, in prin-*
3 *cip. huius diſt.* tamen largo modo continet etiam alias Eccleſiaſticas conſtitutiones, quàm Concilij generalis, vt bene tradunt Doctores *in cap.* 1. *de conſt.* & maximè Anton. Burg. *in repet. n.* 1. *& ſeqq.* Hippol. Riminald. *num.* 14. *& ſeq.* Ferret. *num.* 1. quos refert Dionyſ. Paul. *dict. cap.* 12. *n.* 66.

4 In gloſſ. *Canon.* ibi, *habet autem Canon ſub ſe quatuor ſpecies.* Cùm Canon propriè determinatio ſit Concilij generalis, vt *ſupra* diximus, quaternaria etiam in eo opportunè appareat, tum quia receptus mos fuit in Eccleſia Dei, vt Euangelicus Codex quatuor Euangeliſtarum, *Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis*, in medio conſeſſus generalis Concilij celebrandi in Regia quadam ſede collocabatur, vt patet ex Chalcedonenſi Concil. *act.* 1. & obſeruat Cardin. Baron. *in Annalibus Eccleſiaſt. tom.* 3. *ſub anno Chriſti* 325. *pag.* 273. *verſ. quod duplici ratione, & tom.* 6. *ſub anno Chriſti* 451. *pag.* 141. *verſ. conſeſſus autem, & verſ. ſed etſi quæ ſunt.* Tum quia in eo concurrunt quatuor genera hominum, ex Card. Reginaldo Polo *de Concil. in quæſt.* 34. & Prælati in quatuor nationes diuiduntur, & res in eo ſtatuendæ per quatuor diſputationes diſcuſſæ approbantur, iuxta Cæremon. Roman. *lib.* 1. *ſect.* 14. *cap.* 5. *in princip. & verſ. generalis.* Tum etiam, quia ad illud celebrandum quatuor conditiones requiruntur, quas expendit Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *controu.* 4. *lib.* 1. *capit.* 17. *verſ. reſpondeo, & verſ. ſeq.* Tum denique, quia Prælati ad illud vocandi quatuor requiſita habere debent, ſapientiam, vitæ ſanctitatem, experientiam, & zelum, vt tetigit Gryſald. *in deciſionib. Cathol. ſid. verb. Concilium. n.* 48.

Summarium.

1 *Ius Canonicum ſcientiarum omnium ſcientia dicitur.*
2 *Ius Canonicum dicitur quaſi Regula, qua homines ab Eccleſiaſticis Prælatis ad rectè viuendum, & ſpirituale bonum diriguntur.*
3 *Ius Canonicum componitur ex Decretis Pontificum, vel Conciliorum, vel Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, vel tantùm ex dictis Sanctorum Patrum, vbi in contrarium nulla adeſt Canonica auctoritas.*
4 *Decreta Pontificum omnimodam habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum.*
5 *Papa quicquid vel cum Cardinalium conſilio, ſeu per ſe ſtatuit, lex eſt, firmámque habet auctoritatem.*
6 *Iuris Canonici origo nedum à Papa, ſed à Chriſto Domino procedit.*
7 *Ius Canonicum plerumque ius diuinum appellatur.*
9 *Canones ſacri ſuggerente Spiritu ſancto conſcripti fuerunt.*

Cap. Regula. II.

REgula vnde dicatur tradit ex Iſidor. Gratianus *in præſenti*, ex quo Turrec. *in proœm. Decreti n.* 3. colligit regulam ex eo dictam, vel quòd regat, vel quòd rectam viuendi normam præbeat, & ex hoc text. infert Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *q.* 66. *artic.* 2. *verſ. quarta regula eſt*, officium regulæ eſſe ordinare partes ad totum.

Ius Canonicum, quod ſcientiarum omnium ſcientiam dicit, Hoſt. *in Summ. in princip. n.* 11. & notat 1
V uald. *in candel. aur. part.* 4. *cap.* 8. *num.* 10. ſtrictè acceptum, prout à naturali, diuino, gentium, & ciuili diſtinguitur, dicitur quaſi regula, qua homines ab Ec- 2
cleſiaſticis Prælatis ad rectè viuendum, & ſpirituale bonum diriguntur, vt docet Iſidor. *in præſenti*, & tetigit Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. ſedium erect. cap.* 12. *num.* 60. Componitur autem vel ex Decretis Pontificum, vel Conciliorum. Concilia 3
verò aut Vniuerſalia ſunt, aut Prouincialia, vt benè diſtinguitur text. *in præſenti.* vel tandem ſunt Epiſcopalia, vel Synodalia, de quibus *in cap. annis ſingulis* 18. *diſt. & in cap. quod ſuper his, de maioritat. & obed.* & in propoſito notat Viguer. *de inſtitut. cap.* 17. §. *verſ.* 1. Vel conſtat ex Decretis Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, de quibus *in c. vlt. de offic. deleg.* Vel tandem conſtat ex dictis Sanctorum Patrum, de quibus *in cap. ſancta*, §. *iam nunc, & in cap. de libellis* 15. *diſt.* quod quidem intelligendum eſt, vbi in contrarium nulla adeſt Canonica auctoritas, vt ſatis ſignificat *dict. cap. de libellis*, & diximus *ſuprà in proœm. n.* 7. quòd ſi in contrarium adſit, illi omninò eſt adhærendum; & ita intelligitur text. *in cap. ego ſolis* 9. *diſt.* Primum illud membrum, ſcilicet Decreta 4
Pontificum omnimodam habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum, quemadmodum enim illæ legis habent vigorem, ſiue Princeps edicto decreuerit, ſiue per epiſtolam ſtatuerit, vel etiam cognoſcens fuerit interlocutus, iuxta *l.* 1. *ff. de conſtit. Princip. iuncta l. vlt. C. de legib.* ita etiam quicquid Pon- 5
tifex, vel cum Cardinalium conſilio, ſeu per ſe ſtatuit, lex eſt, firmamque habet auctoritatem, vt videmus in conſtitutionibus, & Bullis, ac epiſtolis, quas vocamus Decretales, de quibus *in cap. quidam, cum ſeqq.* 25. *q.* 1. *& in cap.* 1. §. *quibus* 19. *diſt.* inuictis reſolutis per Viuald. *d. c.* 8. *à n.* 28. *&* 33.

Quicquid aliqui Nouatores, & alij deperditi ho- 6
mines iuris Canonici auctoritatem, & dignitatem labefactare tentauerint, vt patet ex iis, quæ referunt Nicol. Boer. *deciſ.* 10. incip. *Percutiens num.* 3. & Adrianus Papa VI. *in Breui ad Fridericum Saxoniæ Ducem aduerſus Lutherum*, incip. *Satis, ac pluſquam ſatis, verſ. Sacroſanctis, in tom.* 5. *Concil. pag.* 201. dum hic Sanctiſſimorum Patrum Decreta, & Eccleſiaſticos Canones igne publicè concremare non dubitauit; alter

alter verò, Ferratienſis videlicet *in ſua practica ciuili,*
(criminaliter tamen) ſcribere auſus fuit, quòd iura
Canonica ad placitum ſint, & ſine ratione condita; ni-
hilominus tamen ipſius Canonica iuris origo nedum
à Papa, ſed à Christo Domino procedit, vt poſt alios
aduertit Franc. Conti. *in repet. rub. de conſtitut. num. 93.*
in tantum iure diuino inhæret, & in ratione naturali
fundatur, ex Hippol. Rimin. *in repet. cap. 1. num. 46. de*
conſtit. quod plerumque ius diuinum appellatur, vt
aduertit Ludou. Gom. *in repet. c. vt animarum, num. 19.*
7 *de conſtitut. lib. 6.* Melch. Cano ex Iureconſultis id ex-
plicans, *de locis Theolog. lib. 5. cap. 5. verſ. tertio verò.* Fue-
8 runt enim ſacri Canones ſuggerente Spiritu ſancto
conſcripti, *cap. igitur, cap. violatores, cap. ideo 25. q. 2.*
Thom. Ferrar. *caut. 19. num. 2. in fine,* Franc. Arias *in re-*
pet. cap. porrò. num. 63. de ſentent. excommun.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia ſunt leges priuatorum, quaſi priuatæ leges,*
eo quòd in priuato ferantur.
2 *Priuilegium definitur, quòd ſit lex priuata, ſeu ius ſin-*
gulare contra ius commune indultum.
3 *Ius ſingulare, de quo in l. ius ſingulare ff. de legibus, an*
idem ſit quod priuilegium oſtenditur.
4 *Beneficium præter ius conceditur, & ideo diſtin-*
guitur à priuilegio, quod contra ius commune
datur.
5 *Legis de ratione eſt, quòd in commune feratur, non*
in ſingulos.
6 *Lex omnis præceptum continet.*
7 *Priuilegio partes quando renunciare non poſſunt.*

Cap. Priuilegia. III.

1 PRiuilegia ſunt leges priuatorum, quaſi priuatæ le-
ges nam priuilegium inde dictum eſt quòd in pri-
uato feratur, ita ait Iſidor. *lib. 5. etymolog. cap. 18.* quem
refert Gratian. *in cap. vlt. verſ. neque 25. q. 1.* ibi, *quaſi*
priuata legia, &c. Briſſon. *de verborum iuris ſignificat.*
verbo priuilegium, Gell. *noctium Atticarum lib. 10. cap.*
20. vbi ſic ſcribit, *Non ſunt generalia iuſſa, neque de*
vniuerſis ciuibus, ſed de ſingulis concepta, quocirca pri-
uilegia potiùs vocari debent, quia veteres priua dixerunt
quæ nos ſingula dicimus.
2 Priuilegium igitur ſtrictè, & in ſpecie ſumptum
communiter definitur quòd ſit lex priuata, ſeu ius
ſingulare contra ius commune indultum, ita Hoſt.
in ſum. de priuileg. §. 1. Rip. *in rub. de priu. num. 19.* Abb.
in cap. olim. num 7. & in cap. Abbate, num. 6. de verb. ſi-
gnif. Sebaſt. Medic. *tit. de legib. & ſtatut. p. 4. q. 33. & de*
definition. q. 17. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 7.*
art. 1. Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 5. cap. 22. q. 1.* Petr.
Gregor. *de iuris arte, cap. 7. nu. 14* Henric. Caniſ. *in ſum.*
iuris Canon. lib. 1. tit. 2. §. duplex genus placitorum, Re-
uard. *tom. 1. ad leges duodecim tabularum, cap. 2.* Gonzal.
ad regul. 8. Cancel. gloſſ. 35. à num. 5. Ioan. de Salas *de le-*
gib. diſput. 1. ſect. 7. num. 43. & ſect. 8. num. 44. poſt princ.
& diſput. 17. ſect. 1. num. 2. Suar. *in ſimili tract. lib. 8. cap.*
1. num. 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœn. lib. 13. c. 21.*
num. 231.
3 Ponitur, *Lex priuata, ſeu ius ſingulare,* loco gene-
ris, tum quia vtrumque eandem habet ſignificandi
vim, tum quia legis priuatæ, & iuris ſingularis ap-
pellatio latius patet quàm priuilegij; quamvis enim
Doctores certent an ius ſingulare, de quo *in l. ius ſin-*
gulare, ff. de legibus, idem ſit & priuilegium, affir-
mantibus pluribus ex *ſuprà citatis,* negantibus aliis
qui docent ius ſingulare non eſſe indulgentiam il-

lam, quæ contra ius commune conceditur; ſed eam
iuris partem, quam Iuriſprudentes auctoritate ſua
conſtituerunt, de qua *in §. reſponſa prudentum, Inſtit.*
de iure natur. vt explicat Conan. *commentar. iuris Ci-*
uilis lib. 1. cap. 5. num. 15. & partim conſentit Cuiac.
lib. 15. obſeru. 8. & in l. ſi is, qui pro emptore, in princ.
ff. de vſucap. meliùs tamen ſentit Aleand. Turamini
in l. 1. num. 9. & 10. ff. de legibus, dum diſtinguit, pri-
uilegium à iure ſingulari tanquam genus à ſpecie;
nam ius ſingulare ex vi nominis ſignificat quicquid
ſpecialiter conceditur; ratione verò adiecti vel pri-
uilegium erit in ſpecie, ſi contra ius commune con-
cedatur, vt *in d. l. ius ſingulare,* ibi, *contra tenorem*
rationis, id eſt, contra ius commune, vel aliud iuxta
qualitatem, quæ fuerit adiecta. Benè igitur loco ge-
neris ponuntur illæ particulæ; differentiæ vero loco
adiiciuntur alia verba, *contra ius commune,* vt per
eam à reſcripto ſtrictè ſumpto, quod ad iuris com-
munis obſeruantiam emanat, ſecundùm ea, quæ ad-
duximus *ad rub. de reſcript. in 6.* & à beneficio, quod 4
præter ius conceditur, diſtinguatur, vt explicant Selu.
de benefic. part. 1. quæſt. 1. num. 4. Rebuff. *in praxi tit.*
quid ſit beneficium, Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5.*
cap. 22. q. 5.
Non obſtat quòd de ratione legis eſt, quòd in com- 5
mune feratur, non in ſingulos, *cap. erit autem lex. 4.*
diſt. vbi dixi, quòd priuilegio conuenire non videtur,
vt oſtendit ipſius definitio ibi. *priuata,* quia reſponde-
tur quòd licèt priuilegia certæ perſonæ concedantur,
ſemper tamen in commune bonum ordinantur, & in
eo habent fundamentum, quod ſufficit ad perfectam
legis rationem, vt latè explicaui *ad d. capit. erit au-*
tem lex.
Nec etiam obſtat quòd omnis lex præceptum 6
continet, *l. 1. ff. de legib.* cuius eſt proprium neceſſi-
tatem imponere, *cap. vlt. verſ. quod præcipitur 14. q. 1.*
quod etiam non conuenit priuilegio, cui partes
liberè non poſſunt renunciare, *l. penult. C. de pactis,* 7
reſpondetur enim in primis nihil concludere reſpe-
ctu priuilegiorum, quæ fauorem publicum concer-
nunt, & quibus partes nequeunt renunciare, iuxta
cap. ſi diligenti, de foro compet. deinde etiam in aliis,
quæ priuatum fauorem reſpiciunt, neceſſitatem im-
portare aliquo modo; licèt enim priuatis, quibus
conceduntur priuilegia, præceptum impoſitum non
ſit, vt illis neceſſariò vti debeant reſpectu tamen
aliorum, ſiue iudicum, ſiue priuatorum neceſſitas
imponitur, quia ea obſeruare tenentur, & conſe-
quenter præceptum, & veram legis rationem con-
tinent, ex adductis per Suar. *de legib. lib. 1. cap. 14. num.*
8. & lib. 8. cap. 1. num. 3. & cap. 23. à princ. & omnino à
num. 7.

§. Officium.

Vt dare libellum repudij.] Gratianus in præſenti
præſupponere videtur quòd repudia Iudæis fuerunt
permiſſa non tanquam licita, ſed tanquam minora
mala, quod etiam tradunt Alphonſ. de Caſtro *de le-*
ge pœnali cap. 11. in 3. princ. arg. Sot. *in 4. diſt. 33. q. 2.*
art. 2. concluſ. 2. Tiraq. *l. 9. connub. gloſſ. 1. num. 5. & de*
retractu in præfat. num. 59. Nouar. *conſ. 3. in fine, de con-*
uerſ. coniug. in nouis, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 8.*
lib. 9. cap. 16. num. 1. & part. 3. lib. 22. cap. 3. num. 22. Ve-
rùm quamvis hæc opinio ſit probabilis, probabilior
tamen eſt contraria, quam tuentur S. Antonin. *p. 3.*
tit. 14. cap. 10. §. 3. Abulen. *in Matth. cap. 19. q. 46.*
& q. 51. Martin. Ledeſm. *2. 4. q. 69. art. 7. dub. 1.* Verac.
in ſpeculo coniug. part. 2. art. 10. concluſ. 1. & 2. Petr. Sot.
lect. 13. de matrim. diffic. 2. Petr. de Ledeſma *de matrim.*

q.68.art.1.in ſolut.ad 14.obiect. Henriq. *in ſum.lib.11. de matrim.cap.10.§.13.*Soar.*de legib.lib.9.cap.4.n.9.& 10.* plures, quos refert & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.10.diſp.1.num.7.*

SVMMARIVM.

1 *Permiſſio inter præcipuas legis virtutes connumeratur.*

2 *Poteſtas legis humanæ ad permittenda minora mala, vt impediantur maiora, quæ & vnde originem habuit, oſtenditur.*

3 *Declarantur text. in l. in cauſa 16. §. idem Pomponius, ff. de minor. & in l. item ſi pretio 22.§.vlt. ff.locati.*

4 *Meretrices permittuntur ad nefandam libidinem auertendam.*

5 *Permiſſa non approbantur.*

CAP. Omnis IV.

LEgis officium quadruplex eſſe ex Iſid.tradit Gratian. *in præſenti*, permittere ſcilicet, vetare, punire, & præcipere, quam diuiſionem tradit etiam Iureconſ. *in l.legis virtus. ff.de legib.* & explicant Ioan. de Salas *de legib.diſp.3.ſect.3.* Soar. *in ſimili tract.lib.1.cap.15. num.2.& 9.*vbi *cap.16.num.2.*ſubdit omnes iſtos effectus non conuenire ſingulis legibus; & an dentur aliqui præter iſtos quatuor, vide eundem Salas *d.diſp.3. ſect.6.*Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.13.cap.2.* Soar. *d.lib.1.cap.17.*

1 *Permittit.*] Inter præcipuas legis virtutes permiſſio connumeratur *in l.legis virtus, ff.de legib.* & probat text. *in præſenti*, ibi, *omnis autem lex aut permittit aliquid, &c. & in cap. duo mala, & in cap. nerui, prope fin.13.diſtinct. & in cap.hac ratione, in fin.31.quæſt.1.*

2 gloſſ. *hic, verbo permittit*, cum concordantiis per eam adductis, iunctis iis, quæ circa iuſtitiam, & poteſtatem legis humanæ ad permittenda minora mala, vt impediantur maiora, reſoluunt D.Thom.1.2. *qu.93. art.3.& 2.2.q.10.art.11.* Suar. *de legib.lib.3.cap.15. & 16.* Sanch. *de matrim. lib.2. diſput.39. ſub num.2.* Azor. *inſtit.moral.lib.5.q.5.cap.5.* & alij plures, cum quibus proſequitur Tiraq. *l.9.connub. num.2. & ſeqq.* Caſtr. *de lege pœnali lib.2.cap.9.*Cou.*de ſponſal.part.2. c.4.in princip. ſub num.9. & var.lib.2.cap.4.à num.11.* hanc legis humanæ poteſtatem dedocentes ab ipſamet lege æterna, & à naturali, dum ſcilicet huiuſmodi leges licet prohibeant omnia peccata, & per conſequens ea committentes ſemper obligentur in foro conſcientiæ, tamen non omnia puniunt, neque puniri iubent in foro externo, & in hoc ſæculo, ſed potiùs multa permittunt in hoc ſenſu, ne maiora bona impedirentur, vel mala maiora ſequerentur, id quod explicat cæteris meliùs, Suar.*d.cap.15.* vbi *num.7.*reſpondet ad locum Auguſtini *de libero arbitrio lib.1.cap.5.& 6.*dicentis legem æternam nullum peccatum permittere.

3 Quam quidem legis humanæ ſic permittentis deriuationem agnoſcens Iureconſultus Pomponius relatus ab Vlpiano *in l.in cauſa 16.§. idem Pomponius.ff. de minoribus*, & Iureconſ. Paul. *in l. item ſi pretio 22. §. vlt. ff. locati*, aiunt in pretio emptionis, & venditionis, videlicet intra, non vltra dimidiam iuſti, ſecundùm *l. 2. C. de reſcind. vendit. & cap.pen. de empt.* naturaliter licere contrahentibus ſe circumſcribere, naturaliter, inquam, licere, id eſt, permitti à lege naturæ, id eſt, à ratione naturali ſemper dictante, hanc permiſſionem, quoties illam contigerit expedire ad maiora mala vitanda, prout ſanè vitantur, videlicet lites, quarum nullus finis eſſet in Republ. ſi ex qualibet læſione in pretio contractus reuocarentur, & actio ciuilis daretur pro huiuſmodi circumſcriptione materiali ſolùm, & non formali, nec dante cauſa in contractui, & inſuper ex illa nimia æqualitatis obſeruatione commercia ipſa turbarentur, prout illa duo iura, quoad prædictum quidem verbum *licere* explicant frequentiùs Doctores, non quidem de aliqua legis approbatione, quæ dehoneſtatem, & iniuſtitiam prædictæ læſionis, & reſtituendi obligationem tollat, ſed de permiſſione ſupradicta in foro externo, vt eſt Bald. & Alberic. poſt antiquiores in eiſdem iuribus, & poſt alios Nauar. *in cap. qualitas, num.41. cum ſeqq.de pœnit.diſt.5.* Couar. *lib.2.var.cap.4.à num. 11.*Tiraq.*l.9. connub. à num.7.* ſic explicantem verba text alioquin difficilia, *in l. non omne 186. in princ. & in l. ſemper 153.ff.de regul.iuris, & in leg.ſemper 42. in princ ff.de ritu nupt.*Suar.*d.c.15.ſub num.10.*Azor.*d.lib. 5.cap.21.col.2.verſ.ſunt etiam*, & poſt Fortun.& alios Pinel. *in l.2.p.1.à num.35.C.de reſcind. vend.* vbi *num. 36.* bene reſpondet ad text. prima facie negantem hanc læſionis permiſſionem *in l.iure ſuccurſum 6.in fine*, ibi, *quia bono, & æquo non conueniat, &c. ff. de iure dot.*

Sic etiam procedunt plures permiſſiones malorum, quæ vt minora tolerantur paſſim in Republ. ad vitanda maiora, vt proſequuntur omnes Doctores *ſuprà* citati *in princip.* quarum altera maximè cernitur in meretricibus ad nefandam libidinem auertendam, iuxta ea, quæ ex aliis congerunt Cou. *d. num.9. col.2.* Nau. *in man cap.17.ſub num.195.* Menoch. *illuſtr cap. 48.ex num.1.*Roias *de ſucceſſionibus cap.10.ex num.17.* Matienſ.*l 6 gloſſ.1.numer.13.tit 8. lib. 5. nouæ recop.* & alij plures, de quibus Cened. *ad Decretal. collect.146. num. 2.* latè exornantes deciſionem text., facientis mentionem huius permiſſionis, *in cap. inter opera, de ſponſalib.* 4

Permiſſio autem, de qua hic text.agit, non eſt permiſſio facti, quia talis non eſt effectus legis, ſed permiſſio iuris, quæ regulariter attribui ſolet malis actibus, & de illis maximè intelligitur, vt per Soar. *de legib.lib.1. cap.15.ex num 5. vſque ad num.12.& cap.16.à num.4.* Salas *in ſimili tract.diſput.3.ſect 4.num.15.* Vaſq. *1.2.q. 91.art.1.num.9.* 5

Aut vetat.] Vitia vetare eſt alius effectus legis, de quo vide Vaſquez *d.q.92.ff.art. 2.num.9.in fine*, Salas *d. diſp.3.ſect. 3.* Soar.*d.cap.15.ex num.2.* Azor. *inſtit. moral.p.1.lib.5.c.5.q.3.*

Aut punit.] Hic eſt alius effectus legis, cuius proprium punire, de quo vide Vaſq.*d.q.92.art.2.n.10.*Salas *d.diſp.3.ſect.4.n.17.& ſect.5.n.20. in fine*, Azor. *d. c.5.q 4.cum ſeqq.*Soar. *d.c.15.n.13.& 14.*

Præcipit.] Legis virtus eſſe præcipere cùm aliquando actus humani ſunt boni, & illos lex præcipit, defendit S.Thom.1.2.*quæſt.92.art.2.*ſequuntur Valent. *diſput.7.q.2.punct.1.*Vaſq.*d.q.92.art.2.num.9.*Salas *d. diſp.3.ſect.3.num.3.*Soar.*d.cap.15.num.2.& 3.*Azor.*d. cap.5.q.5.*

Diuina.] Verbum hoc cum ſeqq. vſque ad finem non ſunt in codicibus Iſidori, nec in aliquot exemplaribus Vaticanis Gratiani, & ideo legendum tantùm, *aut præcipit*, vt ſit quædam additio ad numerationem Iſidori. nam lex humana etiam præcipit, vt obſeruant Vaſq.*d.art.1.num.10.*Soar.*d.cap.15.n.2.* Salas *d.ſect.3. num.12.*

In gloſſ. *Permittit.* ibi, *& quæ permittimus non approbamus*, Refert Farin. *part.4.conſ.30.n.221.in fine.*

DISTIN

Distinctio IV.

SVMMARIVM.

1 *Legis virtus eſt quòd ſubditos non ſolùm metu pœnarum, verùm etiam præmiorum exhortatione bonos efficiat.*

2 *Ætas omnis hominum poſt peccatum primi parentis ad malum prona cœpit eſſe.*

3 *Poteſtas leges condendi immediatè à Chriſto Domino in lege Euangelica data fuit Petro, & reliquis Apoſtolis.*

4 *Præcepta à principio naſcentis Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolis tradita ſunt.*

Cap. Factæ ſunt I.

1 ILLA inter alias legis virtutes minima non eſt, quòd ſubditos non ſolùm metu pœnarum, verum etiam præmiorum exhortatione bonos efficiat, vt inſinuat Iſidor *lib.6. etymolog. cap.20.* relatus in præſenti, dum ait factæ ſunt leges, vt eorum metu humana coërceatur audacia, & multis comprobant Sebaſt. Medic. *in cap. erit. autem lex, à num.4 in fin. hac diſt.* Perez *in proœm. Ordin. q.15.* Rebuff. *in proœm. ad leges Galliæ gloſſ.1. n.9. & 14.* Maſcard. *de probat. q.1. num.2.* Fuſc. *de viſitat. lib.1. cap.17. num. 22.* Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap.1. num. vlt. & cap.3. num.1.* Turamin. *de legib. p.2. cap.6. à num.10.* Vaſq. *1.2. diſp.151. num.3. & 19.* Suar. *de legib. lib.1. cap.15. num.9. & cap. 17. n.13.*
2 nam poſt peccatum primi parentis omnis hominum ætas ad malum prona cœpit eſſe, vt inquit text. *in cap. omnis ætas, 12. q.1.* & naturæ lumen maxima ex parte obſcuratum eſt, ac ſubinde lege opus fuit, quæ nos velut manu duceret ad virtutis opera, atque etiam à vitiis diuerteret, in quem ſenſum Dauid *Pſalm. 118.* dixit, *Lucerna pedibus meis verbum tuum*, explicat latiùs S. Thom. *1.2 q.95.* Viguer. *de inſtit. cap.17.* Sot. *de inſtit. lib.1. q.5.* optim. Ioan. Pap. *in præf. præcepti, non mœchaberis, poſt princ.*
3 In lege verò Euangelica poteſtatem hanc leges condendi immediatè à Chriſto Domino datam Petro & reliquis Apoſtolis ea pluribus argumentis manifeſtum eſt, primò ex auctoritate ipſius Chriſti Ioan. 21. *Paſce oues meas*, & Matth. 10. *Si Eccleſiam non audierit, &c.* & Matth. 16. *Quodcumque ligaueris*, & Ioan. 10. *Sicut me miſit Pater, & ego mitto vos*, iuncta auctoritate Deuteron. 17. *facies quæcunque dixerit*, & ibi, *qui ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio*, &c. refertur, *in cap. per venerabilem, verſ. rationibus, qui filij ſint legit.* quibus omnibus poteſtatem ferendarum legum, & imponendi iuſta præcepta, & obligationem eiſdem obtemperandi cooriteri latè comprobat Cardin. Bellarm. *lib.4. de Romano Pontific. cap.16.* Secundò confirmatur ex auctoritate Regum *lib.1. cap.13.* de qua *in cap. 2. de maiorit. & obed.* & ea Apoſt. *ad Rom. c.13.*
4 Tertiò ea antiquitate præceptorum, quæ à Principio naſcentis Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolis tradita ſunt, vt conſtat ex Act. *cap.15.* ibi, *vt abſtineatis, &c.* & ex multis aliis, quæ latè proſequitur Martin. de Ayala *de traditionib. pag.3. tit. de antiquitate ſanctorum Canonum Apoſtolorum*, & Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſiæ lib.18. cap.15.* & confirmat Card. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt. tom.1. anno Chriſti 33. cap.4. cum ſeqq.* quæ Apoſtolorum, & ſequentium ſucceſſorum præcepta firmiſſimè retinenda, & obſeruanda comprobat Gregorius relatus *in cap. præceptis 12. diſt.* Damaſ. *in cap. violatores*, Vrbanus *in cap. ſunt quidam 25. q.1.* rurſus Greg. *in cap. inſtitutiones*, & Nicolaus *in cap. ſi quis dogmata*, cum multis *ibid. 25. q.2.*

SVMMARIVM.

1 *Legis conditiones, ſiue proprietates quæ ſint, remiſſiuè.*

2 *Lex debet eſſe honeſta.*

3 *Lex vt iuſta ſit, ſeruata æqualitate proportionis ſubditis ſecundùm eorum vires, & facultates propoſita eſſe debet.*

4 *Lex dicitur iniuſta, quando ſubditis onus inæqualiter imponitur, vel quando repugnat legi, & præcepto diuino, item quando aduerſatur bono communi, & quando tranſcendit, & excedit poteſtatem legiſlatoris.*

5 *Lex debet eſſe poſſibilis ſecundùm naturam.*

6 *Lex debet eſſe loco, temporique conueniens.*

7 *Lex non debet in priuatum commodum alicuius inſtitui, ſed in communem, ſiue Reipublicæ vtilitatem cedere.*

8 *Leges aliquando continent bonum commune primò, & principaliter, aliquando ſecundariò.*

9 *Lex à priuilegio in quo differat, oſtenditur.*

10 *Lex debet eſſe clara.*

21 *Legibus in commune quæ conueniunt, omnéſque effectus, qui eis tribuuntur, priuilegiis etiam conuenire certum eſt.*

12 *Omnia, quæ prædicantur de genere, debent prædicari de ſingulis ſpeciebus.*

13 *Lege requiruntur quatuor cauſæ, efficiens ſcilicet materialis, formalis, & finalis.*

14 *Condere qui poteſt, poteſt & ſoluere.*

15 *Lex extra territorium conſtituentis non obligat.*

16 *Priuilegium extra Epiſcopi concedentis diœceſim, vel Principis extra ſuam Prouinciam prodeſſe non poteſt.*

17 *Licentiam obtinens ab inquiſitoribus Luſitaniæ ad legendos libros prohibitos, ea vti non poteſt in Hiſpania.*

18 *Priuilegium conceſſum ratione certi loci, vel certæ rei, extincta re extinguitur, nec prodeſt reſpectu alterius.*

19 *Priuilegij ad rationem perfectam conſtituendam ſcriptura neceſſaria non eſt.*

20 *Mens in lege verbis præfertur.*

21 *Intentio in priuilegiis eſt attendenda, & verbis præferenda.*

22 *Priuilegiorum pro interpretatione non ad alium, quàm ad concedentem erit recurrendum.*

23 *Priuilegium quomodo dicatur ordinari ad bonum commune, oſtenditur.*

24 *Legis de ratione eſt quòd ſit ordinatio rationis.*

25 *Ius dicitur, quia ſemper iuſtum eſt, & æquum.*

26 *Declaratur text. in l. ius ſingulare, ff. de legibus.*

Cap. Erit autem lex. II.

LEgis conditiones, ſiue proprietates Iſidor. nobis tradit *lib.1. etymolog. cap.21.* relatus *in præſenti textu*, quem ſatis explicant S. Thom. *1.2. q.95. art.3.* Caſtro *de lege pœnali lib.1. cap.1. col.3.* Sot. *de inſt. lib.1. quæſt.5. art.3.* Morl. *in emporio iuris in prælud. num.42. & 43.* Sayr. *in claui regia lib. 3. c.3.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.5. cap.5.* Nauar. *in man. c.25. n.48.* Bonacin. *de legib. diſp.1. q.1. puncto 4.* Paul. Layman. *in Theologia morali tract.4. c.1. à n.3.*

 Honeſta.]

2 *Honeſta.*] Hæc conditio quòd lex debet eſſe honeſta, reſpicit materiam legis ſecundùm dictum eiuſdem Iſidor. *lib. 5. etymolog. cap. 3.* relati *in cap. conſuetudo 1. diſt.* Lex erit quòd ratione conſtiterit, religioni conueniat, diſciplinæ congruat, de qua legis materia latè agunt Vaſq. 1. 2. *diſputat. 153. cap. 1. num. 6.* Salas *de legib. diſput. 1. ſect. 9. num. 57.* Suar. *in ſimili tract. lib. 1. cap. 9. num 7.* Bonacin. *d. quæſt. 1. punct. 5.* Layman. *d. tract. 4 cap. 4.*

3 *Iuſta*] Hæc conditio reſpicit formam legis, quæ ſeruata æqualitate propoſitionis ſubditis ſecundùm eorum vires, & facultates propoſitâ eſſe debet, ſicuti docent S. Thom. 1. 2. *quæſt. 96. art. 4.* Syueſt. *in ſumm. verbo lex, q. 5.* Carbo *de legib. lib. 6. diſp. 10.* Bonacin. *de legib. diſp. 1. q. 1. punct. 1. num. 4. & punct. 4. num. 4.* Suar. *in ſimili tract. lib. 1. cap 9. num. 14.* Layman. *dict.*
4 *tractat. 4. cap. 1. num. 4.* E contrario enim lex dicitur iniuſta, quando ſubditis onus inæqualiter imponitur, non ſeruata debita proportione, vt ſi pauper ſine rationabili cauſa æquali, aut maiori onere ſoluendi grauetur, quàm diues, ſecundùm Sot. *de iuſtit. lib. 1. q. 6. art. 4. concl. 1. & 3.* Caſtr. *de lege pœnali lib. 1. cap. 5.* Molin. *de iuſtit. tract. 5. de iuriſdict. diſput. 73. num. 2.* Suar. *d. cap. 9. num. 16.* Sayr. *d. lib. 3. cap. 7. num. 3.* Bonacin. *d. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. § 3.* vbi explicat quibus modis dicatur lex iniuſta ad hoc, vt non obliget in conſcientia, & reſoluit legem dici iniuſtam, quando repugnat legi & præcepto diuino, item quando aduerſatur bono communi, item quando tranſcendit, & excedit facultatem, & poteſtatem legiſlatoris, item quando ſubditis imponitur onus improportionatum cauſæ, & denique quando fundatur in falſa præſumptione contra rei veritatem notam illi, contra quem fertur lex, & his modis ait legem iniuſtam non obligare in conſcientia, nec peccare, qui legem illis modis iniuſtam non obſeruat, præciſo ſcandalo, & perturbatione Reip.

5 *Poſſibilis ſecundum naturam, &c.*] Hanc legis conditionem explicant Molin. *de iuſtit. tom. 6. tractat. 5. diſp. 6. verſ. item quid ſit poſſibilis*, Suar. *de legib. lib. 1. cap. 9. num. 15. cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo lex, num. 3.* breuiter Laymann. *dict. tractat. 4. cap. 1. num. 4. verſ. tertio.* Vaſq. 1. 2. *diſp. 155. cap. 1. n. 8. & 9.* Salas *dict. diſput. 1. ſect. 9. num. 55. & ſeq.* qui omnes tradunt legem debere eſſe non tantùm de re honeſta, nec tantum æqualiter ſubditis imponi, ſed etiam debere eſſe poſſibilem tum reſpectu naturæ, tum reſpectu conſuetudinis patriæ; nam ſi induceretur ieiunium in pane ſolo & aqua per totam Quadrageſimam, videretur impoſſibile ſecundùm naturam ſubditorum, addúntque ſecundùm patriæ mores & conſuetudinem impoſſibile aliquid iudicari, v. g. ſi lex iuberet, vt æquo honore tractarentur ruſtici, & nobiles.

Loco, temporique conueniens.] Inter legis virtutes, & conditiones illa poni ſolet, quòd loco temporique ſit conueniens, licèt enim lex ſit de re ſecundùm ſe honeſta, æquali, & poſſibili, poteſt ratione loci, aut circumſtantiæ temporis, reddi impoſſibilis, & inhoneſta, de qua Caſtro *de lege pœnali, lib. 1. c. 1. pag. 5.* Conan. *comment. iuris Ciuilis lib. 1. cap. 6. num. 3.* Sayr.
6 *in claui Regia lib. 3. cap. 5. num. 6.* Vaſq. *d. cap. 1. num. 9. in fine.* ex arte Medicorum adducentes ſimilitudinem, quos conſtat pro morborum qualitate diuerſa adhibere remedia.

7 *Nullo priuato commodo, &c.*] Hæc eſt alia legis conditio, vt ſcilicet non debeat in priuatum commodum alicuius conſtitui, ſed in communem, ſiue Reipub. vtilitatem cedere, nam lex eſt commune præceptum, communis Reip. ſponſio, *leg. 1. D. de legibus* S. Thom. 1. 2. *q. 90. art. 2.* Menck. *illuſtr. c. 31. num. 26.* Sayr. *dict. lib. 3. cap. 1. num. 4. & cap 5. num. 5.* Laymann. *dict. tractat. 4. cap. 2. num. 5.* & de hac conditione vide S. Thom. *lib. 3. de regimine Princip. cap. 11.* Rebuff. *in proœm. ad leges Galliæ tom. 1. art. 1. gloſſ. 1. num. 16.* Nauarr. *in comment. de ſimb. num. 28.* Menck. *de ſucceſſ. prog. in præfat. num. 70. & 78.* Vaſq. *d. diſp. 151. capit. 2. & 3.* Salas *de leg. diſput. 1. ſect. 7.* Suar. *in ſimili tract.*
lib. 1. cap. 7. Id tamen diuerſimodè contingit, aliquan- 8
do namque leges continent bonum commune primò, & principaliter, ita vt immediatè vtilitas ad Remp. pertineat, in conſequentiam verò, & ſecundariò ad priuatos, prout ſunt leges, quæ ſtatui Reip. prouidentes vel lites exterminant, vel delicta puniunt, ſeu de rebus ſacris, aut de Sacerdotibus diſponunt, & omnes aliæ ſimiles, in quibus vtilitas executionis immediatè confertur in Remp. in conſequentiam verò in priuatos: aliquando verò continent bonum priuatum primò, & immediatè, ſecundariò verò vtilitas in Rempub. dimanat, & ita reſpiciunt bonum commune mediante priuato, vt ſunt leges, quibus conſeruantur patrimonia ſingulorum, vel quibus conſulitur fragilitati minorum, vel mulierum imbecillitati, & ſimiles, ex quarum executione principaliter, & immediatè confertur vtilitas in eoſdem priuatos, qui bona ſua conſeruant, & mediantibus illis in Rempub. manat vtilitas, cuius intereſt ſubditos eſſe locupletes, & ne quiſquam illorum ſua re male vtatur, *Auth. vt iudices ſine quoquo ſuffragio. §. conſideramus, collat. 9. §. fin. Inſtit. de iis, qui ſunt ſui*, colligitur hæc diſtinctio ex *l. 1. §. huius ſtudij. Dig. de iuſtit. & iure*, & eam intendunt Bart. *in leg. ſi quis pro eo Dig. de fideiuſſ. & in l. ius publicum ff. de pactis*, Abb. *in cap. cùm contingat, num. 5. & 6. ff. de iureiur.* explicant Nau. *in cap. cum miniſter, num. 28. cum ſeqq. 23. q. 5.* Couar. *in c. quamuis pactum p. 2. §. 1. num. 6.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 1. à num. 64. ff. ſolut. matrim.* Suar. *de legibus lib. 2. cap. 26. num. 2.*

In eo differt à priuilegio, quòd eſt lex priuata, ſiue 9
perſonalis, vt optimè declarat Cicer. *lib. 3. de legib. Maiores noſtri in perſonas priuatas leges ferri noluerunt, id eſt enim priuilegium.* Quamvis priuilegium alicui perſonarum generi conceſſum conſideretur, ratione tamen aliorum, qui immunitatem perſonis priuilegiatis ſeruare tenentur, eatenus legis rationem habere cenſetur, vt adnotauit Suar. *de legibus lib. 1. cap. 14. num. 8.*

Manifeſta quoque.] Lex ergo debet eſſe clara, vt 10
paſſim iura proclamant *in l. leges ſacratiſſimæ. C. de legibus. l. lege Leonis 10.* vbi *gloſſ. pen. C de pactis*, dicens quòd legi in claritate nihil eſt proprius, *& in l. tanta 2. §. hoc autem. C. de veteri iure enucl.* vbi ſub pœna falſi prohibetur, ne quis leges per ſignorum obſcuritates auſus ſit conſcribere, & *in auth. de teſtam. imperf.* vbi gloſſ. *verbo clara, collat. 8.* dum ait quòd lex ideo debet fieri cum magna deliberatione, vt clara ſit, *cap. iudicantem 30. q. 5. cap. Abbate, de verbor. ſignific.* cum aliis citatis ab Emman. de Valle *de incantat. & enſalm. ſect. 1. cap. 5. num. 23.* vbi addit quod lex dubia ſibi ipſi parat inſidias, & *num. 24.* ſubdit legem habentem multiplicem intellectum non poſſe allegari ad deciſionem cauſarum.

Omnia ſupradicta, quæ legibus in communi 11
conueniunt, & ad earum perfectam rationem requiruntur, omneſque effectus, qui eis tribuuntur, priuilegiis etiam conueniunt, & cum ſua proportione applicantur; probatur, quia priuilegium definiunt, quod ſit lex priuata, &c. vt notaui *in collect.*
ad rub. de reſcript. lib. 6. num. 3. & ſic legem genus eſ- 12
ſe ad quod reducitur priuilegium, ſed principium

eſt

eſt notiſſimum apud noſtros, & Philoſophos, quòd
omnia, quæ prædicantur de genere, debent prædi-
cari de ſingulis ſpeciebus, notant omnes per text. *ibi*
in l. iuris gentium. §. ſed ſi fraudandi. in fin. ff. de pactis,
& in l. ſi quid earum 45. §. inter emptum. ff. de legat. 3.
cum aliis, de quibus Euerard. *in topicis legalibus loco*
61. & ex Ariſtot. Agricola *de inuent. dialect. lib. 1. cap. 6.*
Igitur meritò hanc reſolutionem firmat Suar. *de legi-*
13 *bus lib. 8. cap. 12. in princip.* Quemadmodum enim in
lege quatuor cauſæ requiruntur, efficiens ſcilicet, à
qua fit, idest, publica legitimi ſuperioris auctoritas,
materialis, ex qua & hæc dicitur vel remota actuum,
ſcilicet ad quos dirigitur, & circa quos verſatur, vel
proxima, ſcilicet verba materialiter ſumpta, forma-
lis, per quam ſcilicet, mens, ſententia legis, & fi-
nalis propter quam, idest, bonum commune, de
quibus multa ſcripſerunt Eunius *de princip iuris lib. 4.*
VVeſemb. *in paratula Digeſtor. tit. de legibus §. 3. cum*
ſeqq. Toramin, *ad eundem tit. capit. 3. cum ſeqq.* Suar.
de legibus lib. 1. cap. 13. cum præcedentibus, Bonacin. *in*
ſimili tractatu diſput. 1. q. 1. punct. 5. cum ſeqq. Paul. Lay-
mann. *in Theologia morali tract. 4. de legibus cap. 4.* ita
etiam in priuilegiis has quatuor cauſas conſiderari
oportet.

14 Requiritur igitur pro cauſa efficiente priuilegij,
(vt in lege) poteſtas aliqua proportionata, & hæc
cenſetur omnis illa, quæ legem facere poteſt, ex
reg. vulgari, quòd is demum, qui condere poteſt
& ſoluere. *l. 3. ff. de reindic. l. vlt. C. de legibus cap.*
verbum, de pœnit. diſtinct. 1. cum ſimilibus, de qui-
bus Garc. Falcon. *reg. 110.* Aſcan. Tamburin. *de iure*
Abbatum tom. 1. diſput. 16. quæſt. 1. num. 4. Ego ipſe *de*
officio, & poteſtate Epiſcopi p. 3. alleg. 52. numer. 1. ideò
omnem, & ſolum illum qui legem condere valet, etiam
priuilegium concedere poſſe, reſoluunt Azor. *d. p. 1.*
lib. 5. cap. 22. q. 3. Salas *de legibus diſp. 17. ſect. 3. num. 27.*
Suar. *in ſimili tractat. lib. 8. cap. 9. & 10.* Bonacin *eo-*
dem tract. diſput. 1. quæſt. 3. puncto 2. num. 1. Paul. Lay-
mann. *dict. tract. 4. cap. 23. num. 14.* Aſcan. Tamburin. *d.*
q. 1. num. 1.

15 Vnde ſequitur quòd quemadmodum lex extra ter-
ritorium conſtituentis non obligat, *cap. 2. de conſtit.*
lib. 6. Conat. *in cap. alma mater p. 1. §. 10. num. 3.* Leſſi.
de iuſtit. lib. 4. cap. 2. dub. 8. Rebello *de obligat. iuſtit.*
p. 2. lib. 2. q. 7. ſect. 3. Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de feſtis*
cap. 13. & de legib. lib. 3. cap. 32. Sanch. *de matrim. lib. 3.*
diſp. 18. Paul. Layman *d. tract. 4. cap. 11. num. 1.* ita nec
16 priuilegium extra Epiſcopi concedentis diœceſim,
vel Principis extra ſuam prouinciam prodeſſe poteſt,
vt poſt Azor. notat Salas *d. diſput. 17. ſect. 10.* & Suar.
de legib. lib. 8. c. 26. vbi eleganti diſtinctione vniuer-
ſam reſoluit materiam, vel enim Epiſcopus, aut
alius ſuperior in ſuo territorio priuilegium concedit
ad faciendum actum ſpeciali ſtatuto prohibitum ſo-
lùm in ſua diœceſi, & tunc certum eſt prodeſſe pri-
uilegium extra eam, quæ prohibitio ad illud terri-
torium non extenditur; aut priuilegium conceditur
ad faciendum actum ſpeciali ſtatuto prohibitum
etiam in aliis diœceſibus, & ad eas non proderit
17 priuilegium ex regula prædicta; & hinc eſt quòd
illi, qui ab Inquiſitoribus Luſitaniæ licentiam ha-
bent ad legendos libros prohibitos, ea vti non poſ-
ſunt in Hiſpania, vt poſt Nauar. *conſil. 6. de priuileg.*
in nouis, probant Salas, & Suar. *locis proximè citatis,*
quamvis ex eodem Nauar. contrarium reſoluat Azor.
dict. lib. 5. cap. 23. q. 6. aut priuilegium conceditur ad
gerendum actum iure communi prohibitum, & ſub-
diſtinguitur, vel enim priuilegium remouet à perſo-
na concedenti ſubiecta impedimentum iuris, velut
ſi Legatus hominem ſuæ prouinciæ illegitimè na-
tum natalibus reſtituat, & certum eſt vbique poſſe
priuilegio vti, & ad Ordines promoueri, aut priui-
legium impedimentum in totum non remouet, vt
ex rigore videbatur adhærendum regulæ prædictæ
negatiuæ, ſed ex æquitate, & vſu probabilis eſt diſtin-
ctio per Suar. *vbi proximè num. 14. cum ſeqq.* dum ſub-
diſtinguit, quòd vel conceditur priuilegium ea cau-
ſa caſum certum reſpiciente, veluti vt in locis à
mari diſtantibus lacticinia, & carnes comedantur
diebus prohibitis, & extra illum non prodeſt pri-
uilegium; vel denique ex cauſa cohærente perſo-
næ, veluti propter infirmitatem, & vbique pro-
deſſe oſtendit Suar. *dicto num. 14.* comprobans exem-
plo quotidiano de Religioſis, & facit regul. vulgaris,
priuilegium perſonale perſonam ſequitur, lib. 6. cum ſimi-
libus.

Ex cauſa etiam materiali, quæ remota, ſeu obie- 18
ctiua dicitur, ſequitur priuilegium conceſſum ratio-
ne certi loci, vel certæ rei extincta re extingui, nec
prodeſſe reſpectu alterius. *cap. cum capella. 16. de pri-*
uileg. ſicut perſonale vni conceſſum alteri non pro-
deſt, *cap. ſanè 9. eodem tit.* Ea materiali autem pro-
xima, quam verba eſſe dicimus, ſequitur requiri,
& ſufficere ad priuilegij ſubſtantiam ſignum ali-
quod ſenſibile, quod corporis, vt in homine, vicem
ſubeat, & ex quo ad cognitionem cauſæ formalis,
idest, mentis, deuenire poſſimus, ſecundùm Suar. *de*
legibus lib. 3. cap. 20. & in priuilegiis *lib. 8. cap. 12. à*
num. 1. Sufficiunt ergo verba, nec ſcriptura erit ne- 19
ceſſaria ad perfectam priuilegij rationem conſtituen-
dam, vt probat text. *in Clem. dudum, verſ. nos etenim,*
ibi, priuilegia gratias, indulgentias verbo, ſeu ſcripto, &c.
de ſepultur. cum aliis, *ſuprà adductis in collect. ad cap.*
lex eſt 1. diſt.

Ex cauſa verò formali, quam mentem, & ſen- 20
ſum verborum dicimus, ſequitur quòd quemadmo-
dum in lege mens verbis præfertur, *cap. intelligentia,*
de verborum ſignificat. l. ſcire. §. aliud ff. de excuſat. tu-
tor. ita etiam in priuilegiis præcipuè eſt attendenda in- 21
tentio, & verbis præferenda, *cap. quanto 26. poſt prin-*
cip. de priuileg. Denique ex eadem cauſa formali ſe-
quitur, quòd quemadmodum oportet quòd ſenſus
legis clarus ſit, ſicut probat text. *in præſenti*, itavt ſi
aliquod obſcurum irrepſerit ad ipſum legiſlatorem,
non ad alium ſit pro interpretatione recurrendum.
l. 1. l. leges. l. vlt. C. de legib. cum aliis adductis à Paul.
Layman. *dict. tract. 4. de legibus cap. 18. de interpreta-*
tione legum, ita etiam priuilegiorum verba manife- 22
ſtum ſenſum debent continere, & pro eorum inter-
pretatione non ad alium quàm concedentem eſt re-
currendum, *l. Neratius, ff. de regul. iuris, l. ex facto ff.*
de vulgari, cap. cum veniſſent, de iudic. cum ſimilibus,
de quibus Anton. Gabr. *lib. 6. commun. tit. de regul.*
iuris, concl. 3. à num. 7. Burg. de Pace *in proœm. legum*
Tauri à num. 307. Henriq. *in ſumm. lib. 7. cap. 29. § 3.*
Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. gloſſ. 52. num. 35.* Aſcan.
Tamburin. *de iure Abbatum tom. 1. diſput. 26. quæſt. 6.*
apud quos videbis varias huius regulæ limitationes,
& declarationes.

Ex cauſa denique finali, propter quam, idest, bo- 23
num commune, procedit quòd quemadmodum de
intrinſeca ratione legis eſt quòd ordinetur ad bonum
commune, ita etiam priuilegium, quia licet illud
certæ perſonæ concedatur, ac proinde lex priuata, ſeu
ius ſingulare dicatur, vt indicta definitione, quod
legi non conuenit, quæ in commune fertur, non
in ſingulos, vt probant text. *in præſenti, l. 1.* ibi, *com-*
mune præceptum, l. iura 8. ff. de legibus, ſemper tamen
in commune bonum ordinatur, & in eo fundamen-
tum habere debet, quicquid dicant Sot. *de iuſtit.*
lib. 1.

lib.1.q.1.art.2.ad 2. & Caniſ. *in ſumm. iuris Canon. lib.1.tit.2.3.duplex genus placitorum.*

24 Hinc etiam quemadmodum de ratione legis eſt, quòd ſit ordinatio rationis, ex D.Thom. 1.2.*q.9.art.1.*
25 & ius dicitur iuſtum, quia ſemper iuſtum eſt, & æquum *l.1.in princip.l.penul. Dig.de iuſtitia, & iure;* eodem modo ſi priuilegium lex eſt, ſeu ius, prout definiri ſolet, iuſtum quoque eſſe, nec a iuſtitia, & rationis dictamine deuiare debet. Non obſtat text. *in l. ius ſingulare. Dig. de legibus*, quia reſpondet eleganter *ibi* Turamin. *num.11.cum ſequentib.* aduertens non dicere iureconſ. abſolutè eſſe priuilegia contra rationem, ſed contra tenorem rationis, quia duplex iuris ratio conſiderari poteſt, illa propter quam vniuerſalis lex data eſt, hæc primò ſe offert aſpectui, & hæc illa eſt, de qua Iureconſ. *in leg. quod verò 23.ff. de legibus.* Altera verò, quæ in caſu particulari occurrit, quam ipſe vocat poſtremam, vt in exemplis vulgaribus ait lex generaliter depoſitum eſſe reddendum, & optima ratione ne fidem fallas, & tamen firmior alia ratio in caſu particulari poteſt occurrere, ſi furioſus repetat enſem depoſitum, vt damno Reipubl. alios occidat, & in exemplo minorum, qui ætatis facilitate læſi ſunt, vt *in leg. bona fides, ff. depoſiti, & in l.1.ff.de minorib* & benè explicat Petr. Gregor. *ad rubr.de reſcript.cap.1.num.4.&* 5. Sic igitur eodem modo inter legem, & priuilegium illud intereſt, quòd lex generali ratione immediatè bonum commune reſpicit, priuilegium verò ex ratione particulari remotè in illud dirigitur, vt explicat Vaſq. 1.2. *diſput.151.num.19.*

SVMMARIVM.

1 *Legis ad eſſentiam requiritur, vt promulgata, ſiue Communitati denuntiata ſit.*
2 *Promulgatio in priuilegiis neceſſaria non eſt, niſi dentur per viam legis, & num.3.*
4 *Legis de conditione eſt, vt ſit vſu recepta, ſeu acceptata.*
5 *Legis vis, & ſubſtantia an à populi acceptatione dependeat, oſtenditur, &* num.6.
7 *Lex tunc vſu recepta, & acceptata dicitur, quando non vnus, vel duo eam recipiunt, ſed maior pars Communitatis eam recipit.*
8 *Lex recepta nec ne ſit, nec in dubio pro ipſa præſumendum eſt, vt qui illam in fauorem ſuæ cauſæ allegat, onus probandi in aduerſarium reiiciat, qui legem receptam negat.*
9 *Lex ſi quandoque ſeruetur, & quandoque non, an cenſeatur vſu recepta, an verò abrogata, oſtenditur.*
10 *Lex ſeu conſtitutio Principis vſu non recepta, ſubditos non ligat.*
11 *Lex, quæ non eſt vſu recepta, vt non obliget, an requiratur vt Princeps ſciat legem non eſſe vſu receptam, & toleret ipſius non vſum, oſtenditur, &* num.12.& 13.
14 *Lex promulgata, ſed à maiori populi parte prætextu rationabilis cauſæ non recepta, cenſetur ſpatio decem annorum per non vſum abrogata.*
15 *Lex Eccleſiaſtica vt aboleatur via præſcriptionis requiritur ſpatium 40.annorum.*
16 *Lex, ſeu conſtitutio vbi per contrariam conſuetudinem legitimè præſcriptam abrogata cenſetur, non requiritur Principis ſcientia.*
17 *Præſcriptio vt currat aduerſus legem ſuperioris non requiritur eius ſcientia, & tacitus conſenſus.*
28 *Bona fides non requiritur ad præſcribendum aduerſus legem ſi Princeps ſciens toleret, ſecus ſi ignoret.*

Cap. In Iſtis. III. *Auguſt.*

AVguſtin. *in lib. de vera Relig. cap.31.* quem refert Gratian. *in præſenti*, ait non eſſe de legibus iudicandum, ſed ſecundùm ipſas decidendum, de quo agunt Nauarr. *in rub. de iudic.num.71.* Menoch. *de præſumpt.lib.2.præſ* 2. Henriq. *in ſum.lib.13.cap.17.§.6.lit.F.*

Leges inſtituuntur cùm promulgantur, &c. Ad legis eſſentiam requiri, vt promulgata, ſiue Communitati denunciata ſit, tradunt, & explicant S.Thom. 1.2 *q.90.art.4.* Sot. *de iuſtit.lib.1.q.1.art.4.* Menoch. *illuſt.cap.44.* Greg. de Valent.*tom.2.diſp.7.q.5.punct.5.* Ioan.Garc. *reg.196.* Burſat. *conſ.200. num. 102. cum ſeqq.vol.2.* Caſtr. *lib.1.de lege pœnali,cap.1.col.10.verſ. hoc tamen hac conditione,* Anton. Gabr. *commun.lib.6. tit.de legib.& conſtitut.concluſ.4.* Azeued. *l.1. num.7. cum ſeqq.tit.1. lib.2. noua recopil.* Mexia *in tract. taxa panis,concluſ.7.num.9. &* 10. Sebaſt. Medic. *in tract. de legibus,& ſtatut.p.4.q.34.* Gab.Vaſq. 1.2.*tom.2.d.156.cap.2.* citati à Cened. *ad Decretal. collect.1.n.3.* Zerol. *in praxi Epiſcop.p.1.verbo pragmatica,in princip.* Nicol.Garc. *de benef.p.5. cap.8. à num.14.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.200.num.10.& ſeq.* Azor. *inſtit.moral.p.1. lib.5. cap.5. q.1.* Farinac. *fragment.crimin p.1.lit.C.num.643.cum ſeqq.& p.4. conſ.65 lit.A.* Suar. *de legib.lib.1.cap.11.& lib.3.cap.16.*& 18. Sayr. *in claui Regia lib.3.cap.5.per tot. & de cenſ.lib.1.cap.7. num.3.* Fr.Emman. *quæſt.Regul.tom.1.q.6.art.3.* Molin. *de iuſtit.tract.6.diſput.70.num.1.* Salas *de legib.diſput.12.ſect.1.* Bonacin. *in ſimili tract.diſput.1.q.1. punct.4.num.6.cum ſeqq.* Paul. Laymann. *in Theologia morali tract.at.4. de legibus cap.2. de promulgatione legis.*

Cum autem priuilegium ſit priuata lex, vt definiri ſolet à Doctoribus, quos citaui *in collect.ad rub.de reſcript.lib.6.num.3.* & de perfecta ratione legis eſt, quòd legitimè ſit promulgata, ſecundum *ſupra* citatos; igitur & in priuilegiis promulgatio neceſſaria eſt, vt probat text. *in l.pen. ad fin.* ibi, *ea die, quo promulgata eſt, C.de decurion.lib.10.* In contrarium tamen facit quod leges ideò promulgantur, quia in commune feruntur, & eis omnes homines viuere debent, *l.leges, C.de legib.cap.1.verſ. quod vec, de poſtul. Prælat.* quod non conuenit priuilegiis, quæ dantur in ſingulorum commodum; & ideò non ſimpliciter leges dicuntur; ſed cum adiectione, *priuatæ*, vt per citatos per me *in collect.ad d.rub.* Confirmatur etiam vſu, nunquam enim vidimus, vel audiuimus priuilegia particularia publicè promulgari, ſed ſolùm iudicibus intimari, vt ea faciant obſeruari, qui à tergo ſolent ſcribere, vt obſeruetur ſicut in eo continetur, quibus rationibus in priuilegiis, quæ per ſe dantur, id eſt, non per viam legis, reſoluit Bart. *in dict. l.leges, n.2.* & noſtri communiter *in cap. 2. de conſtit.* Felin. *ibi num.7.verſ.tertia limitatio,* Fr.Emman. *quæſt. Regul. tom.1.q.7.art.6.* Azor. *dict. cap.3. q.vlt.* Salas *de legib. diſput.17.ſect.5.à num.31. &* 34.

Dixi, *quæ per ſe dantur*, quia ſi dentur per viam legis, promulgationem requirunt, cùm ſequantur naturam ipſius legis, iuxta reg. *acceſſorium, de regulis iuris lib.6.* cum vulgaribus, notat gloſſ. *verbo de cætero, ad med.in proœmio Clementinarum*, & ſequuntur omnes proximè citati, & in his terminis procedit *dict. l.pen.* in aliis verò rationes in contrarium adductæ, & text. *in cap.1.verſ.nec obſtaret, de conceſſ. præb.lib.6.* faciens differentiam inter leges generales & priuilegia, ſeu conceſſiones ſpeciales, quod in his eius, cui conceduntur, notitia ſufficiat, in legibus non

ita,

ita, ſed aliorum, cum quibus actus gerendus eſt, notitia requiritur.

4 *Firmantur cum moribus vtentium approbantur.*] Ergo de conditione legis eſt vt ſit vſu recepta, ſeu accepta, de quo vide Syluest. *verbo lex.q.*6. Abb. *in cap. fin.num.*13.*de conſuet.* Nauar. *in man.cap.*23. *num.*41. *& conſ.*18.*num.*2.*de ſtatu mon.* Natt.*conſ.*628.*num.*13. *&* 14.*vol.*3. Emm.Sà *verbo lex*, *num.*1. Menoch. *de arbitrar.caſu* 420.*num.*10.*& conſ.*75. *num.*90. Couar. *lib.*2.*variar.cap.*16.*num.*6. *verſ. quinto*, Perez *ad lib.*5. *Ordinam.tit.*7. *pag.*202.*col.*2. Henriq. *in ſum. lib.*7. *cap.*20. §.1.*& lib.*13.*cap.*17.§.6. Gutier. *canon.lib.*1. *cap.*8.*num.*25. Azeued. *l.*1.*num.*8.*tit.*1. *lib.*2. *noua recop.* Fr.Emman. *quaſt.Regular. tom.*1. *quaſt.*6. *art.*10. Flamin.Pariſ. *de reſignation.benefic.lib.* 11.*q* 9.*num.*26. Zerol. *in praxi Epiſcop.p.*1. *verbo contractus cenſuales*, *verſ.ad* 1. Quarant. *in ſumm. Bullarij. verbo alienatio*, *num.*48. Valent. *diſput.*7.*q.*5.*dub.*2. Azor. *inſtit.moral.p.*1.*lib.*5.*cap.*4.*q.*1.Sayr. *in claui Regia lib.*3.*cap.*5. *num.*14. Bernard.Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.*2.*concluſ.*60.*coron.*2. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ.cap.*202.*num.*17. Ioan.de Salas *de legibus diſp.* 13.*ſect.*1.*&* 5. Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.* 13.*n.*160. Bonacin. *dict.puncto* 4.*n.*27. Paul Layman. *dict.tract.*4.*cap.*3.

5 Sed an vis, & ſubſtantia legis à populi acceptatione dependeat, ſolet à Doctoribus in dubium reuocari, quidam enim id affirmant ea ratione, quia leges ad populum ferri cenſentur, ea tacita conditione ſi ab ipſo acceptatæ fuerint; alioquin vim nullam obligandi habituræ, & ideò hanc partem ſuſtinent Maior *in* 4. *diſt.*14. *q.*4.*contra* 2. *concluſ.* Armil. *in ſumm. verbo lex*, *num.*11. Driedon. *lib.*1.*de libert.Chriſtiana cap.*9. *conſid.*2. Nauar. *in man.c.*23.*num.*41. *& conſ.*1.*q.*5.*de conſt.*Fr.Emman.*d.q* 6.*art.*6. Azor. *dict cap.* 4.*quaſt.*1. Duen. *reg.*79.*n.*5. Rolan. *de lucro dotis, quaſt.*99.

6 Verùm oppoſita ſententia abſolutè, ac per ſe loquendo, verior eſt, quæ dictat leges Principis, vel Magiſtratus abſoluti, minimè dependere à populi acceptatione, & conſenſu, ſed mox vt legitimè promulgatæ ſunt, obligare populum ad acceptationem; ratio eſt, quia poſtquam populus omnem ſuam poteſtatem in vnum Regem, vel paucos Optimates abſolutè contulit, poſſunt hi, & niſi aliud ſignificent, cenſendi ſunt etiam velle iuſtis ſuis legibus obligare ſubditos ad recipiendum, & parendum, cùm alioquin vltima, & ſuprema poteſtas gubernandi non penes Regem, vel Optimates, ſed penes populum foret, ideòque non eſſet forma Reipub. Monarchicæ, vel Ariſtocrati.æ, ſed potiùs Democraticæ; quod verò attinet ad legem Pontificiam, ea multò minus à populi acceptatione pendet, quandoquidem Summus Pontifex ſupremam in Eccleſia poteſtatem non à populo per electionem, ſed immediatè à Chriſto accipit, ex vi primæ inſtitutionis, ac promiſſionis Sancto Petro factæ *Matth.*16.*& Ioan.*21. Quare hanc partem optimo iure tenent Caſtro *lib.*1. *de lege pœnali*, *cap.*1. Ioan.Medina *in C.de reſtitut.quaſt.*36. *ad* 5. Barthol.Medin. 1.2.*q.*7.*art.*3.*ad fin.* Gregor. de Valent. *tom.*2.*diſp.*2 *q.*5.*dub.*4. Suar. *de legibus lib.* 3. *cap.*19.*num.*4. quos refert, & ſequitur Layman. *vbi ſuprà num.*1. firmans concluſionem, quòd licèt lex tam Pontificia, quàm Imperatoria ſubſtantiam ſuam, & intrinſecam vim ſubditos obligandi promulgatione acquirat, accidentaliter tamen perficitur, & confirmatur per populi acceptationem, & vſum, ſubdens *ibid.* hanc procul dubio fuiſſe mentem Gratiani *in præſenti.*

7 Dicitur autem lex vſu recepta, & acceptata, quando non vnus, vel duo eam recipiunt, ſed maior pars Communitatis eam recipit, faciendo quod lex præcipit, aut illam approbando verbo, vel ſcripto, aut illam non reiiciendo, ac improbando, & viceverſa dicitur vſu non recepta, quando populus, vel maior pars illius proſequitur facere, quod facere conſueuerat ante legis promulgationem, ſiue ſciat legem promulgatam eſſe, ſiue ignoret, ita Nauar. *conſil.*1.*de conſtitut.q.*6.*num.*31. Azor. *dict.cap.*4.*quaſt.*1. Valer. Reginald. *d.lib.*13.*num.*164. Salas *de legibus diſp.*13 *ſect.*1.*num.*9. Suar. *in ſimili tractatu lib.*3.*cap.*19.*n.*9. *& lib.*4.*cap.*16.*num.*9.

Porrò in dubio num lex recepta ſit, necne, pro ipſa præſumendum eſt, vt qui eam in fauorem ſuæ cauſæ allegat, intentionem fundatam habeat, onúſque probandi in aduerſarium reiiciat, qui legem receptam negat, ſicuti docent Dec. *conſ.*649. *num.*9. Curt.iun. *conſ.*129. *num.*12. Natt. *conſ.*575. *num.*33. *verſ.non obſtat.lib.*3. Benintend. *deciſ.*13. *num.*9. Roland. *conſ.*99.*n.*39.*lib.*2. Herculan. *de negatiua*, *n.*26. *verſ.inferiur* 28. Maſcard.*de probation.concl.*1331.*n.*3. Menoch.*de præſumpt. lib.* 2.*præſ.*1. vbi intelligit quando lex fuit ſemel obſeruata, & vſu recepta, Fr. Emm. *quaſt.Regular.tom.*1.*quaſt.*6. *art.*11. Seraphin. *deciſ.* 153.*num.*2. *& deciſ.*113. *n.*3. Alderan. Maſcard. *de generali ſtatutorum interpretatione*, *concl.*6. *à num.*94. *cum ſeqq.* Card.Tuſc. *lit. L. concluſ.*237. *num.*2. *&* 4. Layman. *dict.tract.*4.*cap.*3. *num.*6. 8

Si autem lex quandoque ſeruetur, & quandoque 9
non, an cenſeatur vſu recepta, an verò abrogata; vide Felin. *in d.c.*1.*num.*11.*verſ.quinta declaratio*, vbi concludere videtur in hoc attendendum eſſe quod ſeruat, vel non ſeruat maior pars, Rimin.ſen. *conſ.*110. *num.*19.*lib.*1. Aretin. *conſ.*11. *num.*5. qui dicere videntur, quòd ſi lex in parte ſeruetur, & in parte non, tunc non præſumitur vſu recepta, prout eos ſic dicentes refert, & ſequitur Card.Tuſch. *d.lit.L.concluſ.* 257.*num.*13. Hippol.Rimin. *conſ.*249.*n.*27.*lib.*3. vbi dicit iſto caſu attendendum eſſe id, quod frequentius fuit ſeruatum, Alderan.Maſcard. *dict. concluſ.*9. *num.*90.

Lex igitur, ſeu conſtitutio Principis vſu non rece- 10
pta ſubditos non ligat, vt hic text.probat *in fine*, ibi, *aliter agentes tranſgreſſionis reos non arguit*, & adnotarunt Archid. *numer.*1.*cum ſeqq.* Bellam. *in princ.& num.*1. & Turrec.*num.*1.*&* 3.*in præſenti*, gloſſ. & Doct. *in cap.*1.*de treuga, & pace*, Alder. Maſcard. *d.concl.*6. *num.*77.*cum ſeqq.* vbi addit, quòd iurans ſeruare ſtatuta, non tenetur ſeruare ea, quæ vſu recepta non ſunt, & *num.*86. ſubdit quòd lex, ſeu conſtitutio tollitur non ſolùm quando nunquam fuit vſu recepta, ſed etiam quando vſu recepta contraria conſuetudine abrogata fuit.

Sed vt lex, quæ non eſt vſu recepta, non obliget, 11
an requiratur vt Princeps ſciat legem non eſſe vſu receptam, & toleret ipſius non vſum; in qua quæſt. ſcientiam, & conſenſum Principis requiri tenent Præpoſit. *hic num.*3. *poſt med.col.*4. *verſ. vel quod*, *& verſ. tertia concluſio.* Doct. *in dict.cap.*1. *de treuga*, *& pace*, & præcipuè Butr. *num.*23.*in fine*, Imol. *col.pen. in fin. num.*9. Felin. *poſt num.*6. *in verbo lex noua*, *& num.*13. Porc. *deciſ.*1.*num.*4. *verſ.ergo vt detur contrarius vſus lib.*1. Benintend. *deciſ.*13. *num.*9. Syluest. *verbo lex q.*6.Card.Tuſch. *lit.L. concluſ.*257. *num.*12. Couar. *var.lib.*2.*cap.*16.*ſub num.*6. *verſ.quinto*, Capt. *concluſ.*14.*num.*6.*&* 8. Valer.Reginald. *dict. lib.*13. *num.*164.

Contrarium verò, immo ſufficere tacitum ipſius 12
Principis conſenſum, qui conſiſtit in tacita illa conditione, ſi acceptetur, ſub qua Princeps legem condere videtur, ſuſtinens Azor. *d.p.*1.*lib.*5.*cap.*4.*quaſt.*2.

Ioan.

Ioan. de Salas *de legib. diſp.* 13. *ſect.* 2. *n.* 13. Suar. *in ſimili tract. lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 10. & alij quos refert, & ſequitur Bonacin. *d. punct.* 4. *num.* 45.

13 Ego tamen diſtinguendum eſſe puto, vtrùm legiſlator populi repugnantiam ſciat, & conniueat, an verò ignoret, an denique ſciat, & ad legis obſeruationem per executores compellat. Primo caſu cenſetur legem reuocare tanquam ſubditis difficilem, & incommodam; in ſecundo verò legis obligatio durat, donec legitimæ præſcriptionis tempus decurratur, in tertio denique ſi legiſlator promulgatæ legis obſeruationem compellat, tranſgreſſoreſque puniat, tunc ſinguli eam obſeruare tenentur, ſi iuſta ſit, etiam ſi maior Communitatis pars reſiſtat; ita Nau. *conſil.* 1. *quæſt.* 5. *de conſtitut.* & Layman. *d. tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 3. *verſ. tertium.*

14 Legitimæ autem præſcriptionis tempus, quod requiritur vt lex promulgata, ſed à maiori populi parte prætextu rationabilis cauſæ non recepta, per non vſum abrogare cenſeatur, eſt curſus, ſeu conſuetudo decem annorum, nam cùm lex iam recepta, & vſu confirmata per contrariam conſuetudinem abrogari poſſit, iuxta *cap. vlt. de conſuetud.* multò magis ab initio per non vſum ei derogari poterit: & ideo ita tenent Butr. *in d. cap.* 1. *num.* 23. *verſ. non obſtat*, Imol. *col. fin. n.* 9. *in fine verſ.* & *ſic eodem modo.* Capr. *concl.* 14. *num.* 10. & 17. Cephal. *conſ.* 96. *n.* 21. *lib.* 1. & *conſ.* 129. *num.* 10. *eod. lib.* 1. & *conſ.* 155. *num.* 17. *lib.* 2. Beninteod. *deciſ.* 13. *n.* 9. Duen. *reg.* 138. *in* 5. *limit.* Cou. *d. cap.* 16. *ſub num.* 6. *verſ. quinto*, Roland. *conſ.* 99. *numer.* 9. *lib.* 2. Plot. *de in litem iurando, n.* 321. *verſ.* & *lapſus decennij*, Hieron. Gabr. *conſ.* 84. *num.* 1. *lib.* 2. Decian. *reſp.* 32. *num.* 42. *lib.* 2. Alderan. Maſcard. *d. concl.* 6. *n.* 83. Azor. *d. lib.* 5. *c.* 4. *q.* 4. Soar. *de legib. lib.* 4. *c.* 16. *n.* 11. & *lib.* 7. *c.* 18. *num.* 12. Layman. *d. tract.* 4. *c.* 3. *num.* 4. Bonacin. *d. puncto* 4. *num.* 47.

15 Ad abolendam verò via præſcriptionis legem eccleſiaſticam ſpatium 40. annorum requiritur, *c. vlt. de conſuetud. lib.* 6. Imol. *in d. capit.* 1. *col. fin. in fine*, vbi Felin. *n.* 13. *in* 7. *declar. verſ. conſiderabam tertio*, Capr. *d. concl.* 14. *n.* 12. & 17. Card. Tuſch. *d. lit. L. concl.* 257. *num.* 16. & 22. Soar. *d. lib.* 7. *capit.* 12. *num.* 12. Bonacio. *vbi ſuprà*, Layman. *d. numer.* 4. Et quamvis aliqui hoc ipſum intelligant de lege vſu iam recepta, ita vt in deſuetudinem tunc non abeat, nec per contrariam conſuetudinem abrogata cenſeatur niſi illa fuerit præſcripta per annos 40. quaſi ſufficiant decem anni ſi nunquam vſu recepta fuit, vt colligitur ex allegatis per Præpoſ. *hic col.* 4. *num.* 3. & 4. Imol. *in d. cap.* 1. *num.* 9. & *ibi* Abb. *ſub num.* 4. *verſ. ſi verò aliqui*, & Felin. *num.* 11. *in* 5. *declar.* & *num.* 13. *in* 7. *declar. verſ. quod autem dicitur*, Capr. *d. conſil.* 14. *num.* 13. Hieron. Gabr. *d. conſ.* 84. *n.* 62. *lib.* 2. Soar. *d. lib.* 7. *cap.* 18. *n.* 12. *in princ. verſ. ſed hi loquuntur*, & alij non plures aſſerant hoc caſu, vbi ſcilicet lex nunquam vſu recepta fuit, nullam requiri præſcriptionem, nec temporis lapſum, ſed ſufficere aliquos actus contrarios, ex quorum numero ſunt Butr. *in d. cap.* 1. *numer.* 23. *in fine*, vbi Abb. *col.* 2. *numer.* 4. *verſ. ego ſic diſtinguerem.* Aretin. *conſ.* 15. *numer.* 5. *verſ. ſed oſtenditur.* Capr. *d. concluſ.* 14. *numer.* 7. Cephal. *conſ.* 129. *num.* 10. *verſ. immo videtur ſufficere, lib.* 1. & alij citati à Bonacin. *d. numer.* 47. Tamen hæc noſtra reſolutio vera eſt non ſolùm vbi lex Eccleſiaſtica fuerit iam vſu recepta ſed etiam quando adhuc non fuerit recepta, vt reſoluit Layman. *d. num.* 4. ſubdens quòd etſi forsaſſe primi, quibus lex data fuit, præſertim Metropolitani, Epiſcopi, &c. peccauerint eam non recipiendo, & in vſum deducendo, horum tamen ſucceſſores ſi Pontificiam, v.g. conſtitutionem poſt longam temporis moràm nunquam in diœceſi receptam, vel obſeruatam videant, per non vſum titulo præſcriptionis ſublatam credere poſſunt.

His autem caſibus, quibus lex, ſeu conſtitutio per 16
contrariam conſuetudinem legitimè præſcriptam abrogata cenſetur, non requiritur Principis ſcientia, difficile enim eſt eundem Principem ſcire omnes conſuetudines, quæ ſeruantur, ſecundùm gloſſ. *hic in verbo abrogata, in fine*, & *ibidem* Præpoſ. *numer.* 1. *in princ.* & *num.* 3. *ad fin. verſ. ſi autem*, Imol. *in d. capit.* 1. *col. pen. in fine num.* 9. *verſ. ſed aduerte*, vbi etiam Felin. *numer.* 13. *in* 7. & *vlt. declarat.* Plot. *de in litem iurando numer.* 321. Put. *deciſ.* 1. *in fine lib.* 1. Alderan. Maſcard. *d. concl.* 6. *n.* 91. & *ſeqq.* Soar. *lib.* 7. *de legib. cap.* 18. *n.* 11. *verſ. neque hic ſit diſtinctio*, & *n.* 14.

In gloſſ. *Abrogata*, ibi, *etiam ſine ſcientia Princi-* 17
pis, &c. Notatur ad hoc quòd ad præſcribendum aduerſùs legem ſuperioris non requiritur eius ſcientia, & tacitus conſenſus, vt per S. Antonin. *pag.* 1. *tit.* 16. §. 2. Ioan. Fab. *ad* §. *ex non ſcripto, num.* 8. *Inſtit. de iure natur. gent.* & *ciuil.* Roch. *de conſuetud. ſect.* 4. *numer.* 24. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 18. *q.* 7. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 4. *num.* 12. & 14. Ioan. de Salas *de legib. diſput.* 19. *ſect.* 4. *num.* 37. Soar. *in ſimili tract. lib.* 7. *c.* 13. *num.* 7. & *cap.* 18. *num.* 15. Paul. Layman. *in Theologia morali tractat.* 4. *de legibus cap.* 24. *num.* 10. vbi *num.* 11. reſoluit ad præſcribendum aduerſùs legem bonam fidem non requiri ſi Princeps ſciens toleret, ac proinde tacitè abrogationi conſentire cenſeatur. Si verò 18
præſcribatur aduerſùs legem Principe ignorante, tunc ad huiuſmodi præſcriptionem, ſicut ad omnem aliam bona fides requiritur, ſine qua impoſſibile eſt conſuetudinem præſcriptiuam inchoare, ſicuti reſoluunt Azor. *inſtit. moral. pag.* 1. *lib.* 5. *cap.* 17. *q.* 6. Soar. *de defenſione fidei Cathol. lib.* 4. *cap.* 31. *num.* 20. Verum tamen licèt primi temerè, & non ſine culpa legem Reipubl. vtilem tranſgredientes præſcriptionem re ipſa inchoare non potuerint, horum tamen ſucceſſores videntes legē ab anteceſſoribus ſuis non obſeruatam, exiſtimare poſſunt, & in dubio præſumere illos habuiſſe iuſtam legis non ſeruandæ cauſam, & ita illorum veſtigiis inſiſtentes præſcriptionem inchoare, vel quaſi bona fide ab anteceſſoribus inchoata fuiſſet, tandem perficere, ſicut optimè explicat Sot. *de iuſtit. lib* 1. *q.* 7. *art.* 2. *ad* 2. quem refert, & ſequitur Layman. *loco proximè citato.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſeptem hebdomadibus ante Paſcha à carne, & deliciis abſtinebant ex decreto Teleſphori, quod deinde contraria conſuetudine abrogatum fuit.*

2 *Quadragenarium ieiunium non iure diuino, ſed Apoſtolica traditione, & iure Canonico celebratur.*

3 *Quadrageſima, & omnibus diebus, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ ieiunare tenemur, ab eſu carnium eſt omnino abſtinendum.*

4 *Carnium appellatione veniunt illa, quæ ſunt animalium, quæ extra aquam diu naturaliter viuere queunt.*

Cap. Statuimus. IV. *Teleſphor.*

TEleſphorus Papa ad omnes Epiſcopos *epiſt.* 1. relatus in hoc text. ſtatuit clericos ſeptem hebdomadibus ante Paſcha à carne, & deliciis abſtinendos eſſe, referunt Albin. *de diuinis Offic. cap. de Septuageſima*, & alij citati ab Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 16. *q.* 1. & ſubdit idem Azor. *eod. lib.* 7. *capit.* 12. *q.* 2. *verſ.*

cùm

cùm ergo, Teleſphorum non hoc præceptum tunc temporis cunctis in vniuerſum dediſſe, ſed clericis duntaxat, qui ſunt (vt ipſe ait) in ſortem Domini vocati; quia ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum à laicorum conuerſatione, ita & in ieiunio debet eſſe diſcretio. Verùm hoc Teleſphori decretum contraria conſuetudine abrogatum fuit, vt aſſerit Fr. Emmán. *quæſt. Regul. tom.2. quæſt.100. art.2.* & in Gallia Synodus Aurelianenſis IV. abrogauit, & expreſſe Sacerdotibus omnibus eſt decretum, vt ante Paſchæ ſolemnitatem non ſeptuageſima, ſexageſima, vel quinquageſima, ſed quadrageſima teneantur vt teſtatur Azor *loco proxime citato.* Vnde colligitur Quadrageſimarum ieiuniorum non iure diuino, ſed Apoſtolica traditione, ſiue mandato, & iure Canonico, ac generali Eccleſiæ conſuetudine coli, & celebrari, ſicuti reſoluunt Medin. *in tract. de ieiunio quæſt.2.* Martin. Ledeſm. *in 4.p.2.quæſt.17.art.dub.1.* Nau. *in man. capit.21. num.12.* Henriq. *in ſum. lib.4. capit.13.§.8.* Azor. *d.lib.7. capit.12.q.1.* De ieiunio quinquageſimæ, circa quod & quænam fuerit eius origo, & inſtitutio, vide Alphonſ. Chacon *de varia ieiuniorum obſeruantia, ſtatim in princ.* Cou. *lib.4. var. cap.20.n.6. ad med.* Leſſi. *de iuſtit. lib.4. cap.2.num.25. cum ſeqq.*

3 In Quadrageſima, & omnibus diebus, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ ieiunare tenemur, ab eſu carnium eſſe omninò abſtinendum, ex Sanctis Patribus, & Conciliis comprobant Cou. *var. lib. 4. capit.20. numer. 15.* Azor. *d.lib.8. capit.10. quæſt.6.* vbi *in fine* cum Maior. *in 4 diſt. 15. quæſt.3.* ſubdit nomine carnium intelligi eas, quæ ſunt animalium, quæ extra aquam diu naturaliter viuere queunt. Rationem autem præſtat Iſidor. *de offic. lib.1. capit.44.* dum ait, Bonum eſt non manducare carnem, non quia carnes malæ ſunt, ideò prohibentur, ſed quia illarum epulæ luxuriam carnis gignunt, ſunt enim fomes, & nutrimentum omnium vitiorum.

4 In gloſſ. *Statuimus, vt ſeptem 1. ibi. ſed dic quòd iſtud cap. non tenent quia hodie quinquageſima non ſeruatur,* &c. Notatur ad hoc quòd neceſſitas ieiunandi poteſt tolli per contrariam conſuetudinem, vt per Syluest. *verbo ieiunium q.2. num.7.* Roſel. *eod. verbo numer.8.* Medio. *in C. de ieiunio. capit de conſuetudine legem ieiunij diſſoluente,* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7. capit.3. verſ. primò quæritur.*

Cap. Quadrageſima. V.

Idem, & Ambroſ.

PRæpoſ. *in præſenti num.1.* ex hoc text. colligit ſub ſtatuto habente quòd committens tale delictum in Quadrageſima tali pœna puniatur, non includi, qui in quatuor diebus, qui primam Dominicam præcedunt, illud committeret quia Quadrageſima non habet niſi ſex hebdomadas, dies namque primam Dominicam præcedentes non pertinere ad Quadrageſimam, ſed ſub quinquageſima collocari obſeruat ipſe, vnde Henriq. *in ſum. lib.7. capit.13.§.8. in fine,* & Leſſi. *de iuſtit. lib.4. capit.2. numer.63.* per hunc text. aduertunt olim Quadrageſimæ ieiunium pro laicis incepiſſe feria ſecunda poſt eam, quæ nunc dicitur prima Dominica Quadrageſimæ.

SVMMARIVM.

1 *Carnium vſu prohibito prohibetur vſus ouorum, lactis, & aliarum huiuſmodi, quæ à carne originem trahunt.*

2 *Conſuetudo loci facit de licito licitum, excuſatque à pœnis temporalibus delinquentes.*

3 *Conſuetudo praua excuſat à pœna exteriori, non autem à peccato, & culpa.*

4 *Multitudini in delictis parcitur.*

Cap. Denique. IV.

DE auctoritate huius text. agens Viuald. *in candel. aureo p.3. capit.15. num.18.* aduertit quod quamuis inter opera S. Bernardi non inueniatur epiſtola ex qua dicitur deſumptus, ſufficit tamen Eccleſiæ auctoritas, quæ iam Canonem iſtum approbauit, maximè poſt correctionem & emendationem à Gregorio XIII. factam.

Per autem, &c.) Vulgò colligitur prohibito vſu carnium prohiberi vſum ouorum, lactis, & aliorum huiuſmodi, quæ à carne originem trahunt, vt per Cou. *var. lib.4. cap.20. numer.14.* Naua. *in man. capit.21. num.11.* Bonacoſ. *commun. crimen. part.1. verbo ieiunans, fol.97. & p.2. verbo ieiunium, fol.35.* Henriq. *in ſum. lib. 7. capit.13.§.8.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.7. capit.10. quæſt.2.* Ita è conuerſo data facultate alicui, vt in diebus quadrageſimalis oua comedat, poterit vti lacte, caſeo, & butyro, quia hæc omnia eiuſdem videntur eſſe rationis, cùm ex carne ducant originem, ita Medin. *in inſtruct. Confeſſ. lib.1. capit.15. §.10.* Azor. *d. capit.10. quæſt.4.* vbi *quæſt.5.* ſubdit illum, cui ex priuilegio licet oua comedere, poſſe ſimul cum ouis vti piſcibus ne faſtidiat. De cibis prohibitis, quibus ieiunantes vti non debent, vide Gregor. Lop. *l.4. gloſſ. pen. tit.23. part.1.* Cou. *lib.4. var. capit.10. numer.15.* Nauar. *in man. capit.21. num.15.* Henriq. *in ſum. lib.7. cap.13. §.7.* Leſſi. *de iuſtit. lib.4. capit.2. numer.8.* vbi ex *numer.22.* agit an caupo peccet ſi die ieiunij cœnam apponat, aut cibos vetitos. 1

Exhortando.) Notatur ad hoc quòd inobediens conſilio non obligatur, atque ita illud non obſeruando, non peccat. nam conſilium importat ſolùm exhortationem, quæ tantùm liberam voluntatem excitat, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 380. n.3.*

In gloſſ. *Dignitas.* ibi, *cùm illa ſolùm dicantur priuatæ perſonæ, quæ non habent dignitatem.* Sequitur Tiraq. *de nobilit. cap.8. num.3. & 10.*

In gloſſ. *Conſuetudine.* ibi, *conſuetudo excuſat in delictis*, &c. Notatur ad hoc quòd conſuetudo loci facit de illicito licitum, excuſátque à pœnis temporalibus coottahentes, homicidas, falſarios, & quoſſibet alios delinquentes, vt per Marſil. *conſ.12. numer.6. vol.1.* Rolad. *conſ.75. num.42. cum ſeqq. lib.1. & conſ.58. numer.19. lib.4.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.83. numer.56.* Gutier. *practic. lib.3. quæſt.19. numer.22.* Mexi. *in truct. taſſæ panis concl.5. numer.25.* Farin. *in praxi crim. p.1. q.20. num.45.* Et ſic quòd praua conſuetudo excuſet à pœna exteriori, licèt ea non excuſet à peccato, & culpa, ex hac gloſſ. colligunt Romao. *ſing.19.* & Cremenſ. *ſing.149.* quos refert, & ſequitur Cou. *in cap. quamuis pactum p.1. §.7. num.12. verſ. quid, de conſuetudine, in princ.* Paol. Fuſc. *lit. C. ſing.9. verſ. ſed obſtat.* Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.5. q.6. num.122.* Bron. à Sole *in loco commun. verbo conſuetudo 16.* 2 3

In gloſſ. *Venia.* ibi, *licèt non puniat eos propter multitudinem.* Sequitur Tiraquel. *de pœnis temper. capit.47. num.14.* 4

In ead. gloſſ. ibi, *non eſt dicendum*, &c. Notatur ad hoc quòd tolerantia Papæ, qui ſolùm permittit, & non approbat actum, non facit eum licitum, vt per Nauar. *conſ.15. numer.11. de empt. & vend. in nouis.*

SVMMARIVM.

1 *Iuris naturalis materia vbi tractetur, oſtenditur.*
2 *Fœtus in maſculo dicitur animatus poſt 40. dies, in fœmina verò poſt dies 80.*
3 *Fœtus an animatus, vel inanimatus in dubio præſumatur, oſtenditur.*

Distinctio V.

1 Reuertit noſter Gratianus in hac *diſt.* 5. ad ius naturale, de quo *diſt.* 1. egerat, & nos latè tractauimus *ad cap. ius naturale, ead.* 1. *diſt.* ideò in præſenti nihil de eo à nobis dicendum eſt.

2 In gloſſ. *Quadraginta* ibi, *quia tot diebus mortuus eſt partus ante infuſionem animæ*, &c. Notatur ad hoc quòd in maſculo fœtus dicitur animatus poſt 40. dies, in fœmina autem poſt dies 80. vt per Nauar. *conſ.* 46. *num.* 2. *de homicid. in nouis*, Viuald. *in candel. aureo tractat. de irregul. tit. ex homicid. volunt. num.* 130. *& ſeq.* Cornel. de Cornel. *ad cap.* 12. *Leuit. numer.* 5. Molin. *de iuſtit. tractat.* 3. *diſput.* 27. *num.* 1. Farin. *in praxi crimin.* 143. Sayr. *de cenſuris lib.* 7. *cap.* 1. *numer.* 2. Auil. *eodem tract. part.* 7. *diſput.* 6. *ſect.* 4. *dub.* 1. *verſ. pro explicatione*
3 *conditionis.* Si autem non conſtiterit fœtum eſſe tot dierum, ac proinde neſciatur an animatus, vel inanimatus fuerit, in dubio quoad excluſionem pœnæ quãdo criminaliter agitur, fœtus præſumitur potius inanimatus, quàm animatus, ſecus ad effectum incurrendi irregularitatem, quam in dubio incurſam eſſe præſumendum eſt, quia in dubio tutior pars eligenda eſt, tutiúſque eſt putare fœtum fuiſſe animatum, quàm inanimatum, iuxta ea, quæ tradunt Sot. *in* 4. *diſtinct.* 25. *quæſt.* 1. *art. concluſ.* 4. Cou. *in Clem. ſi furioſus part.* 1. *in princ. numer.* 3. Nau. *in man. capit.* 27. *numer.* 183. *&* 222. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 9. *verſ. ſi verò dubium ſit, & d. lib.* 7. *cap.* 2. *n.* 5. Auil. *d. part.* 7. *diſp.* 6. *ſect.* 4. *verſ. tertia concluſio.*

SVMMARIVM.

1 *Debitum petere de tempore, quo mater ſobolem lactat, nulla culpa eſt.*
2 *Conſuetudo praua in coniugibus eſt, vt filios ſuos, quos gignunt, matres nutrire negligant, eóſque ad nutriendum aliis mulieribus, tradant.*
3 *Matres ſi ex iuſta cauſa filios ſuos aliis nutriendos tradant, nullum peccatum contrahunt.*
4 *Debitum petere de tempore, quo re vera durat immunditia illa corporalis poſt partum, nulla eſt culpa.*
5 *Menſtrui tempore prohibetur commiſceri cum vxoribus ob prolis damnum.*
6 *Debitum tempore purgationis, vel menſtrui reddi non debet, niſi immineret periculum fornicationis.*
7 *Corrupta per vim non conſecratur inter Virgines.*

Cap. Ad eius. IV. *Greg.*

1 Ex hoc text. *in princ.* (quem ex Gregorio ad Auguſtinum Cantuarieñſem Epiſcopum deſumpſit Gratianus *in præſenti*, ſicut refert Tiraq. *de nobilitate capit.* 28. *num.* 83.) quidam colligunt eſſe peccatum mortale debitum petere de tempore, quo mater ſobolem lactat, ex illis verbis, *Ad eius verò concubitum vir accedere non debet, quouſque qui gignitur, ablactetur.* Ita Butr. *in rub. de ſponſalibus, num.* 14. & ibi Alex. de Neuo *num.* 21. *caſu* 2. Tiraq. *l.* 15. *connub. num.* 13. Sed verius eſt nullam contrahi culpam, cùm ſolùm ſit conſilium eo tempore debitum non petere, prout tradunt Rich. *in* 4. *diſt.* 32. *art.* 4. *quæſt.* 1. Atten. *in ſum. p.* 2. *lib.* 8. *tit.* 10. *art.* 4. *q. vltim.* Roſel. *verbo debitum num.* 9. Turrec. hîc *num.* 1. quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſput.* 22. *num.* 14.

Vt mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, &c.] 2
Prouidentia naturæ, inquit Macrob. *lib.* 5. *Saturnal. cap.* 11. fecit cum ipſo partu alimoniæ copiam naſci, nam poſtquam ſanguis ille opifex in penetralibus ſuis omne corpus effinxit, atque alui ſuperna conſcendens, in naturam lactis albeſcit, vt recens natis idem ſit altor, qui fuerat fabricator; vnde Gelli. *lib.* 12. *noctium Attic. cap.* 1. ait eſſe contra naturam imperfectum, atque dimidiatum matris genus peperiſſe, & ſtatim à ſeſe abieciſſe, non enim fœmінis mammarum vbera, quaſi quoſdam næuulos venuſtiores, aut ornandi pectoris cauſa, ſed alendorum liberorum gratia natura dedit, & ideò ſumma cum ratione Gregorius *in præſenti* manifeſtè ait prauam irrepſiſſe in coniugibus conſuetudinem, vt filios ſuos, quos gignunt, matres nutrire negligant, eóſque ad nutriendum aliis mulieribus tradant; quod tamen ſi iuſta ex cauſa faciant matres, veluti ob naturam imbecillem, vel ob inopiam, ſeu propter indecentiam, nullum ea re peccatum contrahere teſtantur Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 13. Nauar. *in man. cap.* 14. *num.* 17. *verſ. decimoſexto*, Rebuff. *ad leg. Galliæ tom.* 3. *in præfat. tit. de conſuet. num.* 47. Tiraq. *de nobilit. cap.* 20. *num.* 81. *cum ſeqq.* Surd. *de aliment. titul.* 8. *priuil.* 56. *numer.* 25. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 2. *capit.* 4. *quæſt.* 3. vbi etiam ſubdit non eſſe facilè, & temerè vt lethale peccatum damnandum ſi matres famil. ſine iu- 3
ſta cauſa atque legitima filios ſuos alieno, non proprio lacte nutriant, præcipuè ſi mulieribus bonæ vitæ ac morum tradantur, à quibus diligenter ali ſolent.

Niſi purgationis tempus prius tranſierit, viris ſuis non 4
debent admiſceri.) Ergo de tempore, quo re vera durat immunditia illa corporalis poſt partum, videtur eſſe mortale petere debitum, nec eſſe reddendum ceſſante fornicationis periculo, vt per Butr. *in rub. de ſponſalib. num.* 14. & Alex. de Neuo *ibidem num.* 21. *caſu* 1. Sed nullam eſſe culpam tunc debitum exigere, cùm text. *in præſenti* loquatur de conſilio, meritò tenent Turrec. *hîc num.* 1. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *cap.* 15. §. 7. & plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 9. *diſput.* 22. *num.* 11.

In gloſſ. *Ablactetur.* ibi, *ideò autem prohibetur illis* 5
temporibus commiſceri cum eis, quia ex tali coitu naſcuntur morboſi, & leproſi. Notatur ad hoc quòd tempore menſtrui prohibetur commiſceri cum vxoribus ob prolis damnum, quæ variis morbis affecta ſolet tunc concipi, vt latè probat plura in huius concubitus deteſtationem adducens Tiraq. *leg.* 15. *connub. numer.* 128. *cum ſeqq.* & tangit Sanch. *d. lib.* 9. *diſput.* 21. *num.* 2. Vtrùm autem debitum eo tempore petere ſit peccatum mortale, an veniale, vel an nullum incurratur, dicam *in collect. ad gloſſ. verbo conceptus, in cap. ſi cauſa* 33. *quæſt.* 4.

In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi mulier petat debitum à* 6
viro tempore menſtrui, vel tempore purgationis; dico quòd non reddet debitum ei, niſi timeretur fornicatio eius. Sequuntur Butr. Alex. de Neuo, Turr. & alij citati à Sanch. *d. lib.* 9. *diſp.* 21. *n.* 12. & in vxore quòd minimè teneatur reddere debitum niſi coniux ſentiat exigenti periculum fornicationis imminere, firmant Viguer. *inſtit. c.* 16. §. 7. *verſ. decimo*, & Henriq. *d. lib.* 11. *c.* 15. §. 7.

In

In gloſſ. *Inuita ibi, corrupta per vim non conſecrabitur inter virgines.* Vide D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon. part. 2. num.* 106.

Notatur etiam ad hoc vt quòd quis inuitus patitur, nullum ei debet parare præiudicium, vt per Tiraquel. *de retract. lig. §. 1. gloſſ.* 18. *num.* 39.

Distinctio VI.

Svmmarivm.

1 *Pollutionis, vel illuſionis nocturna materia, & an & quando poſt illam valeat Sacerdos Miſſam celebrare, remiſſiuè.*

2 *Pollutio quoties ſequitur præter intentionem ex cauſa aliqua neceſſaria, vel conuenienti corpori, tunc nulla eſt culpa non deſiſtere à cauſa illa, quamvis in ea præuideatur pollutio inde ſubſequenda.*

3 *Pollutio præuiſa in gula veniali non obſtat ſumptioni Eucharistiæ, & an obſtaret ſi gula eſſet mortalis, oſtenditur num.* 4.

Cap. Teſtamentum. I. *Greg.*

1 De multiplici genere nocturnæ pollutionis, vel illuſionis, & an, & quando poſt illam valeat Sacerdos Miſſam celebrare quiſquis ſumere Corpus Chriſti poſſit, agit optimè S. Greg. *reſp. 11. ad Auguſtinum*, relatus *in hoc text.* de cuius materia tractant Palud. *in 4. diſt. 9. q. 5.* Caiet. *in ſum. verbo Communio ſacramentalis. verſ. quartum eſt reuerentia, & deuotio, & verbo pollutio,* Syluest. *in ſumm. verbo Eucharistia lib. 3. n. 12. & verbo pollutio nocturna.* Victor. *de Sacram. tit. de Eucharistia n.* 81. Tabien. *verb. Communicare num.* 38. *cum ſeqq.* Abb. *in cap. ſignificatum num. 4. verſ. quod enim, de præbend.* Dec. *in capit. ad audientiam, num. 45. de reſcript.* Sot. *in 4. diſt. 11. quæſt. 1. art.* 7. Paludan. *in 4. diſt. 9. quæſt.* 3. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib. 2. capit. 27. verſ.* 15. Ludou. Lopez *in instruct. conſcientiæ part. 1. capit. 11. col. 108. cum ſeqq.* Guilelm. Benedict. *in capit. Rainutius part. 5. verbo qui cum alia matrim. numer.* 114. Alphonſ. de Verac. *in ſpec. coniug. part. 3. art. 17. concl. 1. & 2.* Sebaſt. Medic. *in ſum. peccat part. 2. titul. 8. quæſt. 36. & in ſumm. Decreti, de conſecrat. diſt. 2. art.* 15. Ioſeph. Angles *in floribus Theolog. in quæſt. de ſoluendo debitum, pag.* 346. Petr. Plac. *de delictis capit. 32. numer.* 7. Cou. *in Clem. ſi furioſus part. 3. in initio numer.* 7. Neu. *in man. capit. 21. numer.* 51. Medin. *p. 1. instr. de Confeſſores cap. 14. §. 41. verſ. la primera, & cap. 16. §. 2. verſ. lo vndecimo*, Sim. Maiol. *de irregul. lib. 3. cap. 24. num. 3. verſ. tempus, & lib. 5. capit. 1. num. 8. cum ſeqq.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 5. numer. 9. in fine, & ad l. 5. connub. num. 111. cum ſeq.* Paul. Fuſc. *lit. C. ſing.* 8. Stephan. de Gaëta *in repet. c. ad limina 30. q. 1. §. 6. n. 115. & 116.* Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 1. q.* 7. Petr. à Nauarra *tom. 1. de reſtitut. lib. 2. capit. 1. numer. 43. cum ſeqq.* Viuald. *in candel. aureo tit. de Sacram. Eucharistiæ num.* 111. Ludou. Beia *reſponſ. caſuum. conſcientiæ p. 1. caſu* 8. Henriq. *in ſum. lib. 8. c. 51. §.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 38. n.* 33. Valent. *tom. 4. diſp. 6. q. 8. puncto* 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. n. 111. cum ſeqq.* Barthol. ab Angelis *de Sacram. dial. 4. §.* 221. Petr. de Ledeſm. *in ſum. p. 1. vbi de Eucharistia c. 33. verſ. tercera concluſion.* Bonacin. *de Sacram. diſput. 4. q. 6. puncto 2. num. 3. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 3. c.* 24. Vaſq. *1. 2. diſp. 207. c. 1. & 2.*

2 *Et quidem cum ex natura, &c.*] Notatur ad hoc quòd quoties pollutio ſequitur præter intentionem ex cauſa aliqua neceſſaria, vel conuenienti corpori, tunc nulla eſt culpa non deſiſtere à cauſa illa, quamvis in ea præuideatur pollutio inde ſubſequenda, quia ille patiens pollutionem potius patitur, quàm agat, ita docent S. Thom. *2. 2. q. 154. art. 5. in corpore*, Nau. *in man. cap. 16. num.* 7. Valent. *1. 2. diſput. 9. q. 3. puncto 3. §. cùm autem cauſa.* Petr. Nauar. *lib. 2. de reſtitut. capit. 3. dub. 2. de indirectè occidente num. 131. in noua edit.* Iacob. de Graff. *d. p. 1. lib. 2. cap. 87. in fine*, Philiarch. *de officio Sacerd. tom. 1. p. 1. cap. 18. in fine.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 211. numer.* 1. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 9. diſput. 45. numer.* 4. vbi *numer.* 5. idem dicendum eſſe aſſerit, quamvis ea cauſa licita, in quam pollutio præuidetur, ſit illicita ratione circumſtantiæ extrinſecæ nihil ad pollutionem conferentis, & *num.* 6. hanc doctrinam temperat, niſi probabile conſenſus in pollutionis delectationem periculum ſubſit, tunc enim quantumvis cauſa licita ſit, eſt ab ea abſtinendum ſub culpa lethali.

Notatur etiam ad hoc quòd pollutio nocturna, quæ accidit ex ſuperfluitate vel infirmitate, non eſt timenda, nec impedit ſumptionem Eucharistiæ, vt per Syluest. *in ſumm. verbo Eucharistia 3. verſ. decimò quæritur, num.* 1. Nau. *in man. capit. 21. numer. 51. verſ. minus autem,* Viual. *in candel. aureo part. 1. de Sacram. Euchar. numer.* 110. Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcient. part. 1. caſu 8. ad fin.* Cordub. *quæſt. Theolog. lib. 1. quæſt.* 7. Suar. *de Sacrament. diſputat 68. art. 8. ſect. 2. verſ. dico igitur primò.* Vaſq. *tom. 3. de Euchar. diſput. 210. art. 7. numer. 19. & 20.* Vnde ad expellendum ſemen corruptum, vel ad ſedandum pruritum licet refricare verenda cum periculo pollutionis, non tamen conſenſus in ea, vt poſt Sanch. Filliuc. Reginald. & Bonacin. quos refert & ſequitur, reſoluit Ioan. Sanci *in ſuis diſput. ſelectis diſput. 21. numer.* 29. & docet Villalob. *in ſumm. tom. 2. tract. 40. diffic. 16. numer. 4. & 5.* vbi cum Sanch. *d. lib. 9. diſp. 17. n.* 19. ſubdit fas eſſe confricare verenda ad expellendum ſemen corruptum, licèt præter intentionem ſequatur veri ſeminis emiſſio, & licèt fœmina id conaretur efficere, non ſolùm fricatione partium verendarum, ſed etiam cum intromiſſione digitorum vſque ad os vteri, & hanc opinionem tuetur etiam Bonacin. *de matrim. q. 4. puncto 10. n.* 12. Et ratio eſt, quia in his caſibus pollutio ſequitur præter intentionem operantis, refert Diana *reſol. moral. p. 2. tract. 2. miſcellan. reſol.* 56.

Cùm verò vltrà modum appetitus gulæ, &c.] Notatur ad hoc quòd pollutio præuiſa in gula veniali non obſtat ſumptioni Eucharistiæ, ſicut obſtaret ſi gula eſſet mortalis, per S. Antonin. *p. 2. titul. 6. capit. 5. paulò poſt princip. verſ. & nota quòd quamvis.* Angel. *verbo pollutio in* 12. Syluest. *eod. verbo in fine, & verbo virginitas quæſt.* 4. Nau. *in man. capit. 16. numer.* 8. & alios citatos à Sanch. *d. diſput. 45. numer.* 17. Sed huiuſmodi pollutionem præuiſam in gulæ peccato etiam mortali, vt in ebrietate, vel nimia comeſtione mortali, non habere ſpecialem pollutionis malitiam mortalem, niſi ſit intenta, aut ſi probabile conſenſus periculum, colligitur ex Vaſq. *1. 2. quæſt. 74. artic. 8. diſput. 115. num.* 9. dum dicit eſſe peccatum mortale quoties applicatur cauſa, quæ ex ſe nullum alium habet effectum, & per ſe tendit ad pollutionem, vt tactus, ſecus ſi alium habeat effectum, vt crapula mortalis, & fauet Suar. *3. p. quæſt. 80. art. 7. paulò princ.* vbi tradit tunc ſolùm in cauſa pollutionis reperiri culpam mortalem ratione pollutionis præuiſæ quando actio, quæ fuit cauſa pollutionis, ex natura ſua eſt turpis, & ordinata ad actus venereos excitandos, & conſummandos, ſecus quando illa actio in ſuo genere habet aliàs malitiam mortalem non tamen vt eſt cauſa pollutionis, ſequitur Sanch. *d. diſp. 45. num.* 17. 3 4

SVMMARIVM.

1 *Præcepta omnia Legis Veteris, vel ſunt moralia, vel iudicialia vel cæremonialia.*

2 *Moralia præcepta Legis Veteris adhuc durant, & immutabilia ſunt, quia ſcilicet naturalia erant, & vti talia hodie obligant.*

3 *Iudicia, & cæremonialea præcepta per aduentum Chriſti Domini, & Legis Euangelicæ promulgationem omninò ceſſarunt.*

4 *Iudicialia præcepta mortua ſunt, quia non habent vim obligandi, non tamen mortifera, qaia per legem humanam ſuſcitari non inconuenit.*

5 *Cæremonialia præcepta, quà talia, & mortua ſunt, quia non obligant. & mortifera, quoniam per legem humanam ſuſcitari non poſſunt.*

6 *Cæremonialia præcepta, quæ non figurabant aduentum Chriſti, ſed ad deuotionem pertinebant, licitè Lego Euangelica retinentur.*

7 *Declaratur text. in præſenti in verſ. his itaque.*

8 *Cæremonialia præcepta quo tempore cœperunt, eſſe mortifera, oſtenditur.*

9 *Euangelij ſufficiens promulgatio quo anno facta cenſeatur, oſtenditur.*

10 *Lex vetus quomodo aliquando ceſſauerit cùm à Deo data ſit, qui immutabilis eſt, & eam vt æternam ſtabiliuit, oſtenditur.*

11 *Euangelium dicitur Græco nomine, quaſi bonam, optatum, ſeu ſanctum afferens nuncium.*

12 *Lex noua dicitur ſcripta non quòd in lapideis tabulis, vt vetus, vel atramento ſcripta ſit, ſed in cordibus hominum, &* num. 13. *reſpondetur aliquibus obiectionibus.*

14 *Euangelica lex ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, at verò lex vetus per Angelos ordinata eſt.*

15 *Lex vetus ad tempus duratura data eſt, Euangelica verò vſque ad finem mundi.*

16 *Lex vetus pro ſolo populo Iſraelitico data eſt, lex verò Euangelica non ſoli populo illi, ſed vniuerſo mundo, omnique creaturæ data eſt.*

17 *Infideles bello compelli non debent ſuſcipere Euangelium cùm non inuiti, ſed volentes Chriſtianam Fidem ſuſcipere teneantur.*

18 *Lex vetus ſenſibile, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat, lex verò Euangelica bona ſpiritualia.*

18 *Lex vetus onus graue, & importabile, lex noua ſuaue dicitur continere.*

CAP. Non eſt. vlt.

1 PRæceptorum omnium Legis Veteris imperfectam diuiſionem tradit Gratian. *in præſenti*, optima verò illa eſt, quæ etiam in tria membra fit, quòd ſcilicet vel ſint moralia, vel iudicialia, vel cæremonialia; ex auctoritate *Deuteron. cap.* 6. hæc ſunt præcepta cæremoniæ, atque iudicia, quæ mandauit Dominus, &c. explicant D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 99. *art.* 1. *cum ſeqq.* Sot. *de iuſtit. lib.* 2. *quæſt.* 2. *art.* 2. Sayr. *in clau. Regia lib.* 4. *cap.* 1. *à num.* 6. latè Cornel. de Cornel. *in fine comment. ad Pentateuchum*, Con. *lib.* 1. *var. capit.* 17. *n.* 1. *poſt princ.* cuius diuiſionis conuenientiam aliqui explicant in eo conſiſtere, quoniã cùm humanæ actiones inſtitui debeant, vel in ordine ad Deum, vel in ordine ad proximum, vel in ordine ad ſe ipſum, per cæremonialia inquiunt homines inſtitui ad cultum Deo exhibendum, per iudicialia ad iuſtitiam, & æquabilitatem cum proximo, per moralia ad actiones proprias
in ordine ad ſeipſum componendas; ſed non plenè ſa-
tisfacit ſi aduertas per moralia quoque ad Deum,
& proximum homines in multis ordinari, vt ex præ-
ceptis Decalogi apparet. Moralia igitur ſunt natura-
les obligationes, quæ verſantur circa actus vitiorum,
& virtutum, oſtendúntque quomodo malum fu-
giendum, & bonum ſit faciendum, quia verò vltra
obligationes naturales in lege ponebantur alia præ-
cepta poſitiua, & hæc vel ad cultum Religionis, vel
ad ciuilem, & politicam gubernationem ſpectabant,
priora cæremonialia, poſteriora iudicialia dicta ſunt,
ſignificauitque Paul. hanc trimembrem diſtinctio-
nem *ad Roman.* 7. his verbis, *mandatum ſanctum,*
iuſtum, & bonum; ſanctum ad cæremonialia vide-
tur retuliſſe, quia ſpecialiter circa Dei cultum ver-
ſabantur, quæ autem Deo ſpecialiter dicantur, ſan-
cta dicuntur, *capit.* 1. *in fine, de ſucceſſ. ab inteſt.* iu-
ſtum ad iudicialia, bonum, id eſt, honeſtum ad mo-
ralia, vt aduertit S. Thom. *d. quæſt.* 99. *artic.* 4. quem
omnes ſequuntur. Quamuis autem in eadem Lege
Veteri aliqua eſſent conſilia ſeu mandata, quæ non
obligabant cum tanto rigore ſicut præcepta, veluti
de votis emittendis, hæc tamen, & alia ſimilia ad ali-
quod ex prædictis tribus membris neceſſariò redu-
cuntur. Nam conſilium, & obligatio vouendi quam-
uis in materia cæremoniali ſit, in ſe tamen morale
eſt, iuxta illud Pſalmi 25. *Vouete, & reddite*, de quo
in cap. magna, de voto, atque ita diuiſionem illam
in tria membra adæquatam eſſe D. Thom. *dict. arti-*
cul. 4. & alij communiter concludunt, vt conſtat ex
præcitatis.

Inter hæc autem præcepta notabilis eſt differen- 2
tia, nam moralia adhuc durant, & immutabilia ſunt,
quia ſcilicet naturalia erant, & vti talia hodie obli-
gant, non verò quatenus legalia; vt probat Gratian. *in*
præſenti. Iudicialia verò, & cæremonialia per aduen-
tum Chriſti Domini, & Legis Euangelicæ promul- 3
gationem omninò ceſſarunt, iuxta *cap.* 1. *de purificat.*
poſt partum, cap. tranſlato. de conſtitut. ex quibus no-
tauit S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 103. *art.* 4. *iuncta quæſt.* 104.
art. 3. ex quo etiam notabilis inter iudicialia, & cære-
monialia colligitur differentia, quamvis enim vtra- 4
que per aduentum Chriſti ſint euacuata, iudicialia ta-
men mortua ſunt, quia non habent vim obligandi,
non tamen mortifera, quia per legem humanam ſuſci-
tari non inconuenit, vt in præcepto de decimis ſoluen-
dis, quòd licèt quoad congruam ſuſtentationem iuris
naturalis ſit, quoad quotam tamen, id eſt, decimam
partem fructuum, tanquam eccleſiaſticum hodie obli-
gat, quia lex Canonica legem illam veterem renoua-
uit, vt notant omnes per text. *ibi in cap. Parochianos de*
decimis, quos ibi ad ſaturitatem citauimus, & in mul-
tis aliis, de quibus *in toto tit. de iniur. & in capit.* 1. *de*
homicid. & paſſim alibi.

Per contrarium verò cæremonialia qua talia, & 5
mortua ſunt, quia non obligant, & mortifera, quoniam
per legem humanam ſuſcitari non poterunt, cùm
enim qua cæremonialia principaliter, & per ſe inſtitu-
ta ſint ad figuranda Chriſti venturi myſteria, illorum
obſeruatio poſt Chriſti aduentum præiudicat fidei
veritati, qua profitemur Chriſtum veniſſe, & myſteria
omnia, quorum illæ cæremoniæ erant figuræ, iam im-
pleta eſſe, vnde meritò tales cæremonias obſeruantes,
vt verè hæretici condemnantur, *in cap.* 3. *& in cap. con-*
tra Chriſtianos, de hæret. lib. 6. proſequitur latiſſimè Al-
bertin. *in rub. illius tit. q.* 12. *§.* 4. *n.* 11. *cum ſeqq.* Brun. *de*
cæremon. lib. 4. *cap.* 8.

Dixi, *qua talia*, quia illa quæ non figurabant ad-
uentum Chriſti, ſed ad deuotionem pertinebant,
licitè Lege Euangelica retinentur, vt ſunt templa,
veſtes

veſtes, aleare, & ſimilia, quæ & rem, & nomen tenent, vſu tamen, ſignificatione, & intentione differunt poſt Chriſti aduentum, vt explicat D. Auguſt. *epiſt*. 86. comprobat text. *in capit. 1. de conſecr. diſt.* 1. latè proſequitur Brun. *citato loco*, & Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſiæ lib. 1. capit. 2. cum ſeqq.* ſecus etiam in aliquibus præceptis iudicialibus, licèt derut aliqua ſignificatio in futurum, quia tamen id erat in conſequentiam, lege Canonica ſuſcitari non inconuenit, vt in præcepto de decimis explicat D. Thom. *dict. quæſt.* 87. *art* 1.

7 Hinc etiam patet intellectus ad text. *in præſenti, in verſ. his itaque*, dum ducet præcepta cæremonialia, veluti de Agno, & ſimilia, licèt quoad ſuperficiem videantur mutata, tamen ſecundùm moralem intelligentiam, & myſticam interpretationem, mutabilitatem neſcire nonnulli explicant, ex doctrina S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 99. *artic.* 3. *ad* 2. quòd præcepta cæremonialia aliqua ex parte ad legem naturalem pertinebant, ex alia verò ad cæremonias, vt exemplo de Sabbato ſanctificando, quòd enim Deus colatur præceptum naturale eſt, quòd verò Sabbatum ad diuinum cultum determinaretur cæremoniale eſt, & ad legem poſitiuam pertinet, vt notant omnes *in capit. licet, de feriis*, atque ita inquiunt ex ea parte, qua naturale eſt, adhuc durare, ceſſaſſe verò ex ea, qua cæremoniale erat. Sed alius videtur illorum verborum ſenſus ſi aduertas myſticam interpretationem idem eſſe, quod abſconditam, ſeu latentem, per quam aliud, ſeu plus intelligitur, quàm littera, & verba ſonant *capit. 1. in princ. verſ. ad exhibendum, de ſacra vnct.* ideò meliùs explicabis cum Brunu, & Albertino *dictis locis*, ſenſum Gratiani *in præſenti* eſſe quòd licèt cæremonialia præcepta ſecundùm corticem literæ ceſſauerint, & iam non obligent, quoad moralem tamen ſenſum, & myſticam interpretationem, quæ ſub illo verborum cortice latebat, adhuc durant, & licitè ſeruáriq́; poſſunt, & debent, quod exemplis fit manifeſtiſſimum. *Deuteron.* 22. dicitur, *non arabis in boue ſimul, & aſino, non indueris veſtimento, quod ex lana, linóque contextum eſt*, ſi ſolam verborum ſuperficiem conſideres, ceſſabit omninò præceptum, nec enim in boue, & aſino arare, nec ex lana, & lino veſtes contextas induere vetamur in lege Euangelica, ſecus ſi myſticam interpretationem attendas, ſecundùm quam in illis verbis præcipiebatur ne homines diſparis Religionis, vel profeſſionis in ſimul ſociarentur, vt interpretatur *capit. in noua* 16. *quæſt.* 7. *& cap. cauſam* 27. *de elect.* iuncta *Clem.* 1. *eod. tit.* ex quibus conſtat ſecundùm hunc ſenſum præcepta illa non ceſſaſſe, ſed adhuc durare, vel ſi ſenſus ad hos deriuetur, qui in Chriſtiana Religione miſcent Iudaicos ritus, & Circumciſionem cum Baptiſmo, vt ſentit Pieri. *hierogl. lib.* 4. *verſ. vniſtoloris*, & damnatum eſſe hæreſim inquit text. *in cap. maiores, in princ. verſ. abſit, de Baptiſmo.* Aliud exemplum de præcepto de non edendis carnibus porcinis, adducit Albert. *d. loco*, & rectè procedit ſi aduertas animal illud hominis laſciui, & luxurioſi hieroglyphicum Ægyptiis fuiſſe, & ſentit Horat. *in epiſt.* dum inquit, *Epicuri de grege porcorum*, explicat Pier. *lib.* 19. §. *luxurioſa delitia.*

8 De tempore autem, quo cæremonialia præcepta cœperant eſſe mortifera, celebris eſt inter ſcribentes controuerſia. Diuus enim Hieronymus inquit ſtatim poſt Chriſti ſacratiſſimam Paſſionē, per quam omnia Legis veteris conſummata ſunt, quando *Ioan.* 19. dixit, *conſummatum eſt*, & Sacerdotium tranſlatum fuit, in cuius rei ſignum velum Templi ſciſſum fuiſſe interpretes adnotarunt, nec deinceps licitum fuit in cæremoniis Legis veteris ſpem ponere, iuxta illud Pauli. *ſi circumcidimini, Chriſtus nihil vobis prodeſt.* & refertur *in d. capit. maiores, in princ.* Verùm D. Auguſtinus, quem ſequitur S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 103. *artic.* 4. & communis ſchola Theologorum, vt conſtat ex Sot. *de iuſtitia lib.* 2. *quæſt.* 5. *artic.* 4. Albertin. *dict.* §. 4. *à num.* 20. & multis, quos latiſſimè refert Henriq. *lib.* 2. *capit.* 2. §. 4. quibus adde Suar. *tom.* 3. *diſp.* 27. *ſect.* 4. reſoluunt Legem veterem mortuam ſtatim fuiſſe per mortem Chriſti, vt prioris ſententiæ fundamenta concludunt, non tamen mortiferam, niſi poſt ſufficientem Euangelij promulgationem, ad quam vſque inquiunt licitum fuiſſe, qui ex Iudæis conuertebantur, eam obſeruare. Pro qua ſententia ſolet expendi Conc. Trid. *ſeſſ.* 6. *capit.* 4. ibi, *poſt Euangelium promulgatum.* Sic Paulus poſt Chriſti Paſſionem circumcidit Timotheum *Act. c.* 16. *& cap.* 21. purificauit ſe, atque etiam more Nazaræorum caput totondit, & Petrus ſe à Gentibus ſegregabat, licitè quidem, & à Pauli *ad Galat.* 2. reprehenſione liberum reddunt Patres, ex quibus explicat latè Card. Baron. *tom.* 1. *anno Chriſti* 51. *capit.* 23. *cum ſeqq.* Conueniénſque maximè fuit tempus illud veluti per diſpenſationem indulgeri, tum vt ſufficiens notitia nouæ Legis per promulgationem haberetur, tum etiam vt lex vetus, & Synagoga religioſè, & cum honore aliquo ſepeliretur: quemadmodum enim defunctorum corpora propinquorum officiis ad ſepulturam ducuntur, nec continuò deſerenda ſunt; ſic Lex vetus aliquo tempore poſt Chriſti aduentum vt mortuam ſeruari non inconuenit, ita ſcilicet vt ſpem in ea non ponerent quaſi ad ſalutem neceſſaria, vt poſt D. Thom. explicant omnes proximè citati, & optimè Brun. *dict. cap.* 8. *pag.* 3.

Quo autem anno ſufficiens Euangelij promulgatio 9 facta cenſeatur, variæ etiam ſunt Patrum ſententiæ, alij enim id referunt ad diem Pentecoſtes, in quo *Actor.* 2. Apoſtoli Spiritu ſancto repleti ſunt, & ſummus ille præco Petrus in Regia Vrbe Hieruſalem ſummam doctrinæ Euangelicæ explicauit. Alij verò probabilius cenſent fuiſſe tempus excidij Hieruſalem facti à Tito, & Veſpaſiano anno XL. poſt Chriſti Paſſionem, quo tempore mortui erant omnes Apoſtoli, atque etiam vltimus Ioannes, qui per omnes Orbis Prouincias diuiſi in vniuerſa terra Euangelicam doctrinam prædicauerant, iuxta illud Pſalmi 18. *In omnem terram exiuit ſonus eorum*, &c. iuncta auctoritate Pauli ad Coloſ. 1. *Euangelium, quod audiſtis, prædicatum eſt in vniuerſa creatura*, atque ita multis adductis ex antiquioribus, & recentioribus concludit Henriquez *d. c.* 2. § 7. quem vide.

Si verò quærat aliquis quomodo Lex vetus ali- 10 quando ceſſauerit cùm à Deo data ſit, qui immutabilis eſt, & eam vt æternam ſtabiliuit, Circumciſio enim Geneſ. 17. *Fœdus æternum*, & ritus Agni Paſchalis *Exodi* 12. ſempiternus dicitur; reſpondebitur cum D. Auguſtino, quem ſequitur S. Thom. *ad Hebræ.* 7. *lect.* 3. Brun. *d. capit.* 8. *pag.* 5. Albertin. *numer.* 16. *dictis locis*, diuinam prouidentiam immobilem ſemper permanſiſſe, legem autem pro temporum diuerſitate mutationem recepiſſe, vt de legibus humanis, inquit Pont. *in capit. non debet, de conſang. & affinit.* ea tamen inter vtraſque adhibita differentia, quòd humanæ licet à principio vt perpetuæ duraturæ ſtatuantur, mutatione tamen temporum, & rerum mutationem admittunt; hæc verò Lex diuina ſtatim à principio ad tempus data eſt, vt docet Paul. *ad Galat.* 3. lex poſita eſt donec veniret ad ſemen, id eſt, Chriſtus, de quo proximè dixerat, *ſemini tuo, qui eſt Chriſtus*, & conſonat auctoritas Lucæ cap. 16. *lex & Propheta vſque ad Ioannem*, & ex ipſa Lege veteri ſunt apertiſſima teſtimonia, in primis illud *Hierem. cap.* 31.

vbi promittitur fœdus nouum, dicendo autem nouum vetauit prius, vt explicat Paul. *ad Hebræ.* 8. Deinde Leuit. 26. *vetera nouis ſuperuenientibus abycietis*, & tandem Malachiæ cap. 1. *non eſt mihi voluntas in vobis, dixit Dominus, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra*, &c. quæ ſequuntur iuncta interpretatione Concilij Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 1. vbi illam auctoritatem accommodat ad puriſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, in quod cultus Legis veteris commutandus. Vlteriùs optima ſimilitudine confirmatur, quemadmodum enim paterfamilias pro diuerſitate temporum diuerſas gubernandi normas ſuis accommodat, ita non inconuenit quòd Deus populo ſuo olim leges tribuerit illi tempori conuenientes, & quibus Chriſtus venturus ſperabatur, diuerſas autem poſt ipſius Chriſti aduentum, & adimpleta omnia, quorum lex vmbra, & figura erat, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 11. *hæc autem omnia in figura contingebant illis*; ſicut etiam Euangelij pædagogum legem vocat idem Paul. *ad Galat.* 3. quaſi hæc pro pueris, & infirmis, illud pro viris iam perfectis datum ſit. Ad auctoritates vero quibus probatur præcepta illius legis data eſſe vt perpetuò duratura, dupliciter reſpondetur, primò perpetua cenſeri vel in ſe, vel in myſterio, quæ repræſentabat, ſicut ritus agni Paſchalis durat in vero agno Chriſto per illum repræſentato, vt in ſimili de promiſſione bonorum temporalium agens explicat Nicolaus de Lyra *in Exod.* 15. Vel ſecundò reſpondetur illam particulam, *in æternum*, non ſemper ſignificare æternam permanentiam vſque ad finem ſæculi, ſed aliquando durationem longæuam, & indefinitam, vnde *Exod.* 15. additur, *in æternum & vltra*; quare in æternum ea præcepta non impropriè dicuntur conſtituta, quia per tempus à Deo prædeſtinatum ſunt conſtituta, intra quod nemo ea mutare poterat, atque ita interpretatur Abulenſ. *in Exod. cap.* 18.

11 Sublata igitur Lege veteri, Lex ſucceſſit Euangelica, quæ eſt ſecunda legis diuinæ ſcriptæ ſpecies, dicitúrque Euangelium Græco nomine, quaſi bonum, optatum, ſeu fauſtum afferens nuncium, quid enim eo nuncio lætius? quo annunciatur filium Dei procurandæ ſalutis noſtræ cauſa hominem factum, morteque ſua peccata noſtra condonari, ſolui inimicitiam inter Deum & hominem, vt inquit Concil. Colonien. *in explicat. Decalogi* §. *lex noua*, explicat optimè Maldonat. *in explicat. Euangelij cap.* 1. in eandémque coincidunt plures aliæ acceptationes, & deſcriptiones, quas adducit Viuald. *in candel. aureo p.* 4. *cap.* 7. *à num.* 2.

12 Dicitur autem ſcripta lex noua, non quòd in lapideis tabulis, vt vetus, vel attramento ſcripta ſit, ſed in cordibus hominum, vt docet Paul. 2. *ad Corinth. c.* 3. *& ad Hebræos, cap.* 7. adducens illud Hieremiæ 31. *Dabo legem meam in viſceribus eorum*, explicat D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 106. *art.* 1. Sot. *lib.* 2. *quæſt.* 7. *art.* 1. Viuald. *in candel. aureo part.* 4. *capit.* 7. *numer.* 11. multiplicem eius differentiæ adducentes rationem, inter quas præcipua illa eſt, quam adducit D. Thom. quòd ſcilicet vnaquæque res illud videtur eſſe, quod in ea eſt potiſſimum, quia verò illud in quod præcipuè Lex Euangelica conſiſtit, eſt gratia Spiritus ſancti, quæ datur per fidem Chriſti, ea dicta auctoritate Ioan. 1. *gratia facta per Ieſum Chriſtum*, vnde ipſius aduentus plenitudo temporis dicitur in Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 1. *&* 2. vbi hanc vtriuſque Legis explicauit differentiam, & Paul. *ad Romanos* 8. Euangelium Legem Spiritus appellauit, & nos Gratiæ legem antonomaſticè appellamus, quia vetus pœnas, noua autem veniam promittit, & miſericordiam pœnitentibus, explicat text. opt. *in cap. hæc autem cap. in lege* 23. *quæſt.* 4. cùm ergo gratia non ſcribatur exteriùs, ſed interiùs in anima infundatur, meritò Lex Euangelica non attramento, ſed in cordibus ſcripta dicitur.

Contra quam rationem nonnulli replicant quòd licèt Lex Euangelica præcipuè gratiam promittat, eáque ſit in anima, gratia tamen ipſa non eſt lex, ſed effectus legis, lex verò circa agenda exteriùs dari oportuit, cùm detur hominibus, qui ſenſibus viuntur, quod ſi exteriùs dari oportuit, ſcripto potius quàm verbo dari debuit, quia ſcripturæ permanent, & certiores ſunt quàm verba, pluſque veritas oculata fide, quàm per aures animis hominum infigitur, vt Iuſtinian. inquit *in* §. *vlt. Inſtit. de gradib.* vbi gloſſ. adducit illud Horatij, *Segnius irritant animos*, &c. iunctis multis, quæ eleganter adducit Ferrand. *ad iuris partes libr.* 2. *capit.* 86. Sed reſpondetur argumentum concludere oportuiſſe Legem Euangelicam ſenſibiliter, & exteriùs proponi, ſed non inde ſequitur neceſſarium fuiſſe vt ab ipſo Chriſto ſcriberetur, tum quia id, quod ſcribere oporteret, poterat ſufficienter fieri per ſuos miniſtros, Apoſtolos ſcilicet, tum quia per ſe, & abſolutè non erat neceſſarium, quia traditio Eccleſiæ cum interna, & ſpeciali gubernatione Spiritus ſancti ſufficiens erat ad conſeruandam memoriam huius legis Chriſti verbo prædicatæ, vt enim inquit Chryſoſt. *in prologo ſuper Matth.* vice librorum, gratia Spiritus ſancti deberemus vti; ſed quia illam excuſſimus literæ ſunt inuentæ, refert Sot. *dict. artic.* 1. vbi præterea explicat Legem Euangelicam non conſiſtere in exteriis verbis ſine Spiritus ſancti gratia, vt eleganter etiam inquit Tertul. *in capit. Marcion.* 1. *quæſt.* 1. Sed in fide etiam & eius dictamine, quod ab ipſo Deo mentibus imprimitur, quia verò hæc fides viua eſſe debet per gratiam, quem efficaciter hæc lex confert, ex Conc. Trid. *vbi proximè* meritò dicitur lex cordibus indita. Vnde iam explicatur difficultas, quæ ſtatim hîc ſuboritur, videtur enim ex dictis inferri nullam inter legem naturalem, & Euangelicam remanere differentiam, cùm vtraque mentibus hominum ſit indita, ſtata modò dicta, iunctis iis, quæ de lege naturali *ſuprà* reſoluimus, ſed reſpondetur quòd licèt vtraque mentibus ſit indita, in eo tamen differunt, quia lex naturæ eſt notitia naturalis, quæ à natura ipſa animis noſtris indita eſt, & concreta gentibus etiam non incognita, iuxta præcitatam Pauli auctoritatem *ad Roman.* 2. gentes, quæ legem non habent, naturaliter faciunt, quæ ſunt legis, at verò Euangelica non eſt notitia naturaliter nobis indita, ſed myſterium à ſæculis abſconditum ſupernaturaliter nobis per Chriſtum reuelatum, iuxta illud Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit nobis*, atque ita hanc differentiam notarunt D. Thom. & Sot. *ad* 2. *dictis locis*, & latiùs explicat Colonien. Concil. *vbi ſuprà, verſ. ex præcedentibus.*

Vnde iam ex dictis colliguntur plures differentiæ inter Legem veterem, & Euangelicam, ſeu excellentiæ, quibus hæc illam antecellit, quas latè proſequuntur Albertin. *dict. quæſt.* 12. §. *à num.* 24. Sot. *dict. lib.* 2. *quæſt.* 8. *art.* 1. *ad argumenta*, Viuald. *dict. cap.* 6. *à num.* 23. Prima eſt quòd Lex vetus ſcripta eſt in tabulis lapideis, Euangelica in cordibus hominum, ex modò dictis. Ex qua proximè ſecunda conſequitur differentia, nam Euangelica ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, Matth. cap. 5. *Aperiens os ſuum docebat eos*, quæ verba non pleonaſmum, ſed myſterium aliquod, & maximum continere notant Patres, & primum, quod ad noſtrum facit propoſitum, illud eſſe volunt B. Auguſtinus, & Gregorius quod Chriſtus, qui antè Prophetarum os aperiebat, nunc 14

ſuum

ſuum aperiens docebat, *Beati pauperes*, &c. vt videtur explicaſſe D.Paul.*ad Hebr.*1.dum inquit, *Olim Deus loquens in Patribus, in Prophetis, nouiſſimè diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio*, quem ita explicat Sot. *d.lib.*1.*q.*1.*art.*2. *concl.*3. atque ita plura referens hoc non improbat Maldonat.*eod.capit.*5.*verſ. ſecundo.* At verò Lex vetus per Angelos ordinata eſt, & Moyſis miniſterio promulgata, ex dicta auctoritate Pauli ad Galat.3.*lex data eſt per Angelos in manu mediatoris*, & Act.7. *hic eſt qui fuit in ſolitudine cum Angelo, qui accepit verba vitæ dare nobis*, & inferiùs, *qui accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum*, quod ad illius legis imperfectionem pertinere docuit D.Thom.1.2.*quæſt.*98.*art.*3.Cùm enim lex eſſet ſeruituris, per miniſtros inferiores dari conueniens erat, quòd verè Deus immediatè in perſona ſua hominibus loqueretur, eiſque legem daret, perfectio erat, quæ Euangelicæ legi reſeruabatur.

15 Tertia differentia eſt, quòd Vetus ad tempus duratura data eſt, vt ſuprà oſtendimus, Euangelica verò vſque ad finem mundi: certum enim eſt nunquam abrogandam, vel in aliam legem, quæ hominibus viatoribus conueniat, commutandam. Vnde *Lucæ* 1. Regnum Chriſti æternum dicitur.& *Matth. vlt.* promiſit Chriſtus *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*, & *Pſalm.*109. iuncta auctoritate Pauli *ad Hebræos* 7.Sacerdotium æternum. Connexio autem inter Legem, & Sacerdotium notiſſima eſt ex text. *in capit. tranſlato, de conſtit.* Sic etiam in forma Calicis ex antiquiſſima Eccleſiæ traditione dicitur, Noui,& æterni teſtamenti myſterium, explicat Innoc. III. *in capit.cùm Marthæ, in princ.de celebrat. Miſſar.* vbi *in verſ.cæterùm*, hanc inter Nouum, & Vetus Teſtamentum notat differentiam, quòd vetus fuit tranſitorium, nouum æternum eſt,& reſoluit D.Thom.1.2. *quæſt.*106.*art.*4.Albertin.*d.*§.4.*num.*35.*verſ.*7. Sot.*d.lib.*2.*quæſt.*7.*art.*4.

16 Quarta differentia eſt quòd Lex vetus pro ſolo populo Iſraëlitico data eſt, vt ex ipſius verbis apertè colligitur, quæ ſemper ad populum illum diriguntur Deuteron. cap.1. & Exod.19. *Eritis mihi in populum peculiarem*, & Pſalm.149. *non fecit taliter omni nationi*, Vnde Paul. *ad Roman.*4. interrogat quæ vtilitas circunciſionis?& reſpondet multùm per omnem modum, quia credita ſunt illis eloquia Dei, & *cap.*3.quorum adoptio,& legiſlatio. Ex quibus ita reſoluit D.Thom. 1.2.*quæſt.*98. *art.*4. & 5. Sot. *d.lib.*2. *quæſt.*1. *art.*3. apud quos vide rationes quare huic populo ſpecialiter, non verò aliis lex illa data ſit. At verò Lex Euangelica non ſoli populo illi, ſed vniuerſo mundo, omnique creaturæ data eſt, vt conſtat ex verbis Chriſti Domini Lucæ 16. *Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ*, idest, omnibus hominibus, vt videtur declaraſſe Matth.cap. vlt.in fine, *Docete omnes gentes*, vt eleganter ibi explicauit Maldonat.atque rationem quare Matth.10.*Mittens Apoſtolos*, præcepit, *in viam gentium ne abieritis*, &c. Nunc verò eos dimiſit in vniuerſam terram ibi vide, notátque hanc vtriuſque Legis differentiam Sot.*d.quæſt.*8. *art.*2.*verſ.*4.

17 Vnde Albertin.poſt Ioan.Maior. *in d.rub. de hæret. quæſt.*8.*num.*4.*cum ſeqq.*& Caſtr.*de iuſta hæretic. punit. lib.*2.*c.*14.atque alij grauiſſimi Auctores colligebant iuſtam cauſam inferendi bellum infidelibus, qui fidem Chriſti nunquam ſuſceperunt, hanc eſſe, ſi Euangelium, Fidémque Chriſtianam ſuſcipere recuſant, quia cùm ex modò dictis ad id lege diuina teneantur, meritò inquiunt eam ſuſcipere etiam bello compelli poſſe, eámque ſufficientem fuiſſe cauſam vt Indiæ noui Orbis bellum iuſtè inferretur, atque vt Hiſpanis ſubiicerentur. Sed verius, & receptius eſt, ex eo quòd Euangelium ſuſcipere teneantur, non inferri quòd bello compelli debeant, cùm non inuiti, ſed volentes Chriſtianam Fidem ſuſcipere debeant, atque ita decidit Tolet.Concil.*in cap. de Iudæis* 45. *diſt.c. diſpar*, 23.*q.*8.text. opt. *in l.Chriſtianis C. de paganis*, ex quibus latè comprobant Victor. *in relect.*5. *de Indis ſect.* 2. *à num.*7.& *omninò num.*15.Cou. *in reg.peccatum, part.*2. §.10.*per tot.*& deducitur ex doctrina D. Thom. 2.2.*q.*10.*art.*8.& 9.ex quo notauit Henriquez *in ſum.lib.*2. *cap.*4.§.8.& latiſſimè proſequuntur Bannes *ead.q.*10. *art.*10.*dubit.*3.Molin.*de iuſtit. tract.*2.*diſput.*105.*in fin.* & *diſput.*106.*per totam.*

Quinta differentia ea eſt quòd Lex vetus ſenſibile, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat, iuxta illud Eſaiæ cap.1. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*; at verò Euangelica bona ſpiritualia, vt conſtat ex initio prædicationis ipſius Chriſti Matth. 4. *Pœnitentiam agite appropinquauit enim Regnum Cælorum*, & Matth.5. *Beati pauperes*, &c. vndè etiam Lex vetus dicitur externos tantummodo actus præcipere, non autem internos. Quare etiam Chriſtus Matth.5. *Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Pariſæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum*, quibus verbis clariſſimè opponit virtutem, & excellentiam Legis Euangelicæ Legi Veteri, atque ita hanc etiam differentiam notarunt Sot. & Viuald.*dictis locis*,& *cap.*7.*numer.*4.Sayr.*dict. lib.*4.*cap.*1. *num.*4. 18

Sexta differentia eſt, quòd Lex vetus onus graue, & importabile, lex noua ſuaue dicitur continere, tum quia hæc ad opera, & præcepta inducit per charitatem, & amorem; illa pœnarum timore, vt proſequitur text.*in d.cap.hac autem* §.*in lege* 23.*q.*4. indeque eleganter D.Auguſt. *in lib.contra Adimantum* dicit, breuis differentia Legis, & Euangelij eſt timor, & amor, tum etiam quia Legis veteris innumera erant præcepta,& nonnulla difficillima, ſexcenta enim in ea connumerari ex Rabbinis aduertit Albertin. *d.q.*82. §.4.*num.*26.& ſexcenta & tredecim, quia tot ſunt oſſa in humano corpore, poſt Albertum Magnum,& alios notat Viuald. *d.cap.*6. Lex verò Euangelica pauciora habet præcepta, moralia enim non obligant qua talia, ſed quia naturalia ſunt, iudicialia verò nulla poſuit Chriſtus, cæremonialia autem pauciſſima ſunt, pauciſque & manifeſtis Sacramentorum ritibus continentur, ſeptem ſcilicet, quæ omnia non omnibus ſunt neceſſaria. Quod verò maiorem aliquam habet difficultatem Confeſſio eſt auricularis, quæ tamen difficultas maximis aliis vtilitatibus compenſatur; propter quas, quod de virtute dicebat Plato, de Confeſſionis præcepto dici ſolet radices amaras eſſe, fructus verò ſuauiſſimos, atque ita hanc differentiam poſt D.Thom. 1.2.*quæſt.*108.*art.*5. proſequitur latè Albertin. *d.*§.4. *à n.*24.Sot.*d.q.*8.*art.*2.*per tot.*Viual.*d.cap.*7.*à num.*12. Sayr.*d.num.*4.*verſ.denique.* 19

§. His itaque.

Manet immobile.) Notatur ad hoc quòd præcepta moralia veteris legis non expirarunt à paſſo Chriſto, quia ſunt naturalia,& permanebunt in perpetuum, vt per Greg.Lop.*l.*32.*gloſſ.*3.*verſ. vt dixi ſuperius. tit.*9.*part.*6.Roch.*in cap.vlt.de conſuetud. ſect.*2. *num.*1.Rebuff.*tom.*3.*ad leges Galliæ, in præfat.tit.de conſuetud.n.*45.Nauar.*de datis & promiſ.*§.*octauo noto,n.*13. *poſt princip.*

Ex quo Cain, &c.) Gratianus *in præſenti* credit ius conſuetudinarium ab eo tempore exordium habuiſſe, ex quo Cain ciuitatem ædificaſſe legitur; &

Digitized by Google

ſiq poſtq uam homioes conuenientes in vnum cœperunt ſimul habitare, ita Roch. *de conſuet. in præfat. n. 2.* Rebuff. *d. loco num. 5.* Nau. *in cap. nouit. de iudic. notab. 3. num. 154.*

Distinctio VII.

SVMMARIVM.

1 *Legum iuſta præcepta quis primus gentes docuit non bene conſtat.*

2 *Romulus legum initium poſuit, editis ſcilicet Legibus Curiatis, Numa vero multa addidit, quæ legibus Romuli deerant.*

3 *Leges de rebus Diuinis, & Sacris primus explicauit Moyſes.*

4 *Rempublicam magis expedit optimis legum præceptis, quàm optimo Principe gubernari.*

5 *Principem, ſeu aliquam ſuperiorem poteſtatem in vnaquaque Repub. eſſe oportet, cui reliqui parere debeant.*

6 *Principum poteſtas in ferendis legibus quare ad Legem diuinam referatur, oſtenditur.*

Cap. Moyſes. I. *Iſidor.*

1 QVIS fuerit primus, qui iuxta legem præcepta Gentes docuit non ſatis conſtat, quidam enim ad Cererem id referunt, Ouid. *Metamorph. 15.* Virgil. 4. *Æneid.* explicat Pierius *hyerog. lib. 22.* Alij vero ad Cain, & Nembroth, vt ex *Geneſ. capit. 1.* colligit Iſidor. relatus *in capit. vlt. ad fin. 6. diſt.* Græcis autem Phoronæus primùm leges dediſſe, Solonem Athenienſibus, Lycurhum, Lacedæmoniis, docet idem Iſidor. relatus *in præſenti text.* & alios aliis, vt proſequuntur Alex. ab Alex. *dierum genialium lib. 6. c. 10.* & Caſſan. *in Catalogo gloriæ mundi part. 10. conſil. 19.* Inter Romanos verò Romulo id tribuit Pompon. *in l. 2. ff. de origine iuris, in princ.* licèt eius ſucceſſori Numæ Pompilio id tribuat Iſidor. *in præſenti*; ſed facilè com-
2 ponuntur, certum eſt enim legum initium Romulum poſuiſſe, editis ſcilicet legibus Curiatis, quarum meminit Iureconſ. *in dict. l. 2. in princ. ff. de orig. iuris,* explicat Alex. ab Alex. *dict. lib. 1. capit. 17.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 18. capit. 13. numer. 2.* Sed quia deinde Numa Vrbem nouam conditam vi, & armis, iure, legibúſque ac moribus deintegro condere parat, vt inquit Liu. *lib. 1. decad. 1.* multaque addidit, quæ legibus Romuli deerant, vt ſcribit Alicarnaſ. *lib. 1.* Vrbemque ipſam ad meliorem reduxit formam, & cumulatiſſimè ſatisfecit optimæ Reipub. gubernationi, vt proſequitur Carol. Sigon. *de iure antiquo Romanorum lib. 1. capit. 3.* non immeritò Numam auctorem fuiſſe legum Populi Romani ait Iſidorus. Illud tamen certum eſt leges de rebus Diuinis, & Sacris primum explicaſſe
3 Moyſen, vt docet *hic* Iſidorus, & comprobat latè Polyd. Virgil. *de inuentorib. rerum lib. 2. cap. 1.* vbi oſtendit ipſum Moyſen fuiſſe multò ante Cererem, Solonem, Lycurgum, & alios, qui primi legum Auctores traduntur. Non dicas tamen Moyſen tuliſſe Hebræis legem, ſed quam Deus latam à ſe ipſi Moyſi tradidit, illam èis promulgaſſe, ſecundùm S. Thom. *1. 2. q. 98. art. 1. 2. & 3.* Modic. *in §. lex eſt, Inſtit. de iure nat. dub. 1. num. 7.* Nauar. *in princip. de pœnit. diſt. 5. numer. 7.* Vaſq. *1. 2. diſp. 180. cap. 3.* Intellige Deum non per ſe immediatè, ſed per Angelos Moyſi legem dediſſe, & antiquis Patriarchis apparuiſſe, vt obſeruant Petr. Thyræ. *lib. 1. de Spirituum apparitionibus, c. 4. lib. 1. de apparit. viſib. c. 24. & lib. 2. de apparit. vocali, capit. 15. & lib. 3. de apparit. imagin. cap. 15.* Molin. *part. 1. quæſt. 51. diſp. 2. verſ. quod attinet,* Martin. Delri. *diſquiſit. magic. lib. 4. cap. 1. quæſt. 1.* Valent. *tom. 1. diſp. 4. quæſt. 2. puncto 2.* Ribeira *in cap. 1. epiſt. ad Hebræos à num. 3.* Pereira *in c. 31. Geneſ. diſp. 1. & in cap. 3. Exodi diſp. 6.* Pined. *in cap. 1. Iob, verſ. ſextò, in fine,* Barradas *tom. 1. concord. lib. 1. c. 15.* Lorin. *in c. 7. Act. num. 30.* Soar. *de Angelis lib. 6. cap. 20. §. 25. cum ſeqq. & de legib. lib. 9. cap. 2.*

Antiqua fuit inter veteres Philoſophos diſceptatio, 4
vtrùm expediret magis Remp. optimis legum præceptis, an verò optimo Principe gubernari, in qua ſemper eorum præualuit ſententia, qui pro bonis legibus pugnabant, vt docuit Ariſtot. *3. Polyt. capit. 11. & 12. & 0thic. 5. capit. 4.* quem deinde alij conſtanter ſequuti ſunt, vt conſtat ex Franc. Patritio *de Regno lib. 1. in princ.* Sot. *de iuſtit. lib. 1. quæſt. 5. art. 1. ad 4.* Caſtr. Valent. & alij, ex quibus communem comprobat Sayr. *in clauis Regia lib. 3. capit. 3. numer. 3.* apud quos videbis vniuſcuiuſque partis rationes. Quamvis autem
alij in contrarias abierint ſententias, nunquam tamen 5
aliquis dubitauit expedire, immo oportere in vnaquaque Republica eſſe aliquam ſuperiorem poteſtatem, ſeu Principem, cui reliqui parere debeant, eleganter enim ſcribit Cicer. *3. de legib.* quòd ſine Imperio, nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec ipſe Mundus poteſt, ratióque colligitur ex Tacito *annalium 1.* dum inquit, vnum eſt Imperij corpus, vnius animo regendum videtur, exornat latè Lipſius *Politicor. lib. 2. capit. 1. & 2.* Virgil. Polydor. *dict. cap. 1.* exemplóque brutorum animantium comprobat S. Hieronymus *in cap. in apibus 7. quæſt. 1.* & ex Philoſophis Cou. *practicar. cap. 1. num. 2.* Sic quamvis à principio homines in ſyluis vitam degerent, nullam colentes Religionem, nullúmque humanitatis officium poſtquam tamen lumine ipſo naturali ducti ad ciuilem ſocietatem congregati ciuitates condere cœperunt, ſtatim intellexerunt ſine legibus, & iudicibus, qui iuſtitiam ſingulis adminiſtrarent, non poſſe conſiſtere, vt optimè docuit Iuſtinian. *in §. ſingulorum, Inſtit. de rerum diuiſ.* conſonat Iſidor. *in capit. vlt. §. ius verò 6. diſt.* eleganter proſequitur Conan. *comment. iuris Ciuilis lib. 1. cap. 4. num. 4. & cap. 7. à princip.* & Luſitanus noſter Oſorius *de nobilit. ciuil. §. 2.* comprobátque totum hunc diſcurſum Iureconſ. Pompon. *in d. l. 2. in princip ff. de origine iuris*; quamvis enim narret initio Romanæ Ciuitatis populum ſine certa lege, & ſine certo iure omnia agere inſtituiſſe, id eſt, ſine certis ſcriptis legibus, ſtatim tunc ſubiungit, quòd omnia manu à Regis gubernabantur, hi enim ex more, ac rationis & æquitatis præſcripto, quod ſibi rectum videbatur, præcipiebant.

Ex quibus colligitur ratio, quare Principum pote- 6
ſtas in ferendis legibus, & obligatio ſubditorum obediendi eorum præceptis ad legem diuinam referatur, ex Paul. *ad Roman. 13.* refertur *in capit. qui reſiſtet. 11. quæſt. 3.* & rurſus leges diuinitus dicuntur per ora Principum promulgatæ *in cap. vlt. 16. quæſt. 3.* quia ſcilicet Deus ipſe mediante lumine naturali Principibus hanc poteſtatem conceſſit, Prouerb. 8. *per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* explicat Auguſt. *in c. quo iure 8. diſt.* exornat Couar. *d. c. 1. n. 6.*

Decem viros.] Qui fuerint enumerat Maraot. *de ordine iudic. part. 3. num. 20.*

Cap. Fuerunt. II.

DE legibus XII. tabularum, de quibus hic text. loquitur, videndi ſunt Conan. *lib. 3. de iure Ciuili*

uili, cap.11.n.2.verſ. quo tempore, Alex. ab Alex. *lib.6. dierum genial. cap.10. non longè poſt princip. verſ. ex his*, Anton. Auguſt. *de legibus, & ſenatuſconſ. pag. mihi* 217. Decian. *tract. crimin. lib.2. cap.26.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.6. cap.63. per tot.*

Distinctio VIII.

SVMMARIVM.

1 *Verba, meum, & ſuum, ſpectant ad dominium.*
2 *Meum dicitur, quod ex re mea prouenit.*
3 *Imperatorum conſtitutiones ſuper rebus Eccleſiaſticis non valent, niſi confirmata ſint ab Eccleſia.*

Cap. Quo iure. I. *Auguſt.*

NONNE *iure humano*, &c.] Notatur ad hoc quod iure humano, ſeu Gentium rerum diuiſio fuit introducta, de quo tamen vide S. Tho. 2.2. *quaeſt.66. art.2. ad 1.* Scot. *in 4. diſtinct.15. quaeſt.2. artic.1.* Conan. *lib.1. iuris Ciuilis cap.6. num.5.* Medina. *in C. de rebus reſtit. quaeſt.1. concl.5. verſ. quibus non obſtantibus.* Salon. 2.2. *quaeſt.4. art.1. & 2.* Molin. *de iuſt. tract.2. diſp.10. concl.1. & 2.* Nau. *in cap. nouit. de iudic. notab.3. num.22. ad fin.* Mart. *de iuriſdict. lib.1. cap.1. num.12.* At vero communiter receptum eſt omnem rerum diuiſionem virtualiter quidem iure Gentium fuiſſe inductam, non tamen actualiter, cùm plures ſint diuiſiones, quæ licèt ad illam iuris gentium diuiſionem, velut partes ad totum reducantur; per ſe tamen conſideratæ non ad ius gentium, ſed ad ciuile potiùs ſpectant. Nec contrarium reſoluit text. *in præſenti.* dum omnem tribuit diuiſionem iuri Ciuili, ibi, *tolle iura Imperatorum*, &c. quia D. Auguſtinus *hic* omnes iuris opiniones ad duas tantùm reduxit, nempe ius humanum, & diuinum, proinde ſicut ius naturale ad diuinum, ita meritò ius gentium (quod conſtat eſſe humanum) ad ius Imperatorum reducitur.

1 In gloſſ. *Meus eſt.* ibi, *hæc verba* meum, & ſuum *ſpectant ad dominium.* Ita Nauar. *comment.2. de Regularib. num.1.* Menoch. *conſ.456. num.6.* Cald. Pereira *de emption. & vendit. cap.10. num.2.* Ego ipſe *in tract. de dictionib. vſufreq. dict.198. num.7.* ſecundum Lugdunen. impreſſ. Meum enim dicitur, quòd ex re mea pro-
2 uenit, Menoch. *conſ.106. num.182. & num.236. & n.239. & conſil.115. num.60.*

3 In gloſſ. *Leges.* ibi, *conſtitutiones Imperatorum ſuper rebus Eccleſiaſticis non valuiſſent, niſi poſtea confirmatæ fuiſſent ab Eccleſia.* Vide Azot. *inſtit. moral. p.2. lib.10. cap.7. quaeſt.9.* Surd. *conſ.301. n.9.* Suar. *de legib. lib.3. cap.14.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.164. num.12. & 13.* Cardin. Baron. *tom.7. annalium Eccleſiæ anno Chriſti 565. pag.486.* Mart. *de iuriſdict. p.4. cent.1. caſu 1. num.21. & caſu 19. & caſu 86. num.10. & cent.2. caſu 137. num.6.* Fr. Anton. de Souſa *in collect. de conſ. Bullæ Cœnæ diſput.76. cap.15. num.4.*

Cap. Quæ contra mores. II.

VIde dicta *in collectan. ad cap. illa inf. 12. diſt.* Et notatur hic text. ad hoc quòd aduerſus naturale ius nulla conſuetudine agere licet, vt per Sylu. *in ſum. verbo conſuetudo §.1. n.2. ad med.* Greg. Lop. *l.3. gloſſ.1. tit.2. part.1.* Petr. Rauen. *de conſuetud. ſect.3. num.51.* Nauar. *de redditib. Eccleſ. q.1. mon.24. c.1.* Soar. *de leg. lib.7. cap.6. num 4.*

Turpis eſt pars.] Ergo ſubditi partes ſuæ Reip. ſunt, vt per Nauar. *conſ.7. num.11. in fine, de iure patron.* Simanch. *de Cathol. inſtit. cap.4. à princ.*

In gloſſ. *Aut peregrini.* ibi, *ſoli perpetuò habitantes, obligantur legibus ciuitatis*, &c. Ita Ledeſm. *1.4. q.17. art.3. fol.204. col.1. §. tertio dico,* Angl. *in floribus Theolog. 1. p. q.4. de ieiunio, ante dub.1. diffic.2. fol.386.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.1. cap.26. q.9.* plures, quos refert Sanch. *de matrim. lib 3. diſput.18. num.8.* vbi tamen *num.9.* credit ſufficere, vt aliquis teneatur legibus, & conſuetudinibus alicuius oppidi, vt maiori anni parte ibi ſit habitaturus & ſubdit Dominic. *hic verſ. cogitate tamen*, Felin. *in cap. quod clerici, ſtatim in princ. de foro compet.* reprobare hanc gloſſam dum comparat ſcholares peregrinis, quia inquiunt, quamvis minimè ſcholares acquirant domicilium in loco ſtudij defectu animi perpetuò habitandi, ſortiuntur tamen forum. Vnde videtur innuere aduenas non obligari legibus loci in quo morantur, vt notant Comitol. *reſponſ. moral. quaeſt.57. num.2.* Soar. *tom.1. de Relig. lib.2. cap.14. num.2.* ſed contrarium verius eſt, vt probant Nauar. *in man. cap.13. num.5. verſ. infertur tertio, & cap. 23. num.120.* Bart. *in l. cunctos populos n.14. cum ſeqq. C. de ſum. Trinit.* Decian. *tract. crim lib.1. cap.35. n.21. & 26.* Henriq. *in ſumm. lib.7. cap.13. §.8.* Soar. *d. cap.14. num.9. & de legib. lib 3. cap.23. num.3. cum ſeqq.* Sanch. *d. diſput.18. num.4. & in præcepta Decalogi tom.1. lib.1. cap.12. ex num.19.*

Cap. Mala. III. *Nicol.*

RAdicitus extirpandam eſſe pernicioſam conſuetudinem, docet Nicol. Pontifex *in hoc text.* & ex eo colligunt Petr. Rauen. *de conſuet. ſect.2. n.43.* Iacob. de Graſſis *in aureis deciſ. p.2. lib.3. cap.19. n.48.* Rebuff. *tom.3. ad leges Galliæ, in præfat. tit. de conſuetud. n.44.* Abb. *in cap. cùm venerabilis, num.4. de conſuet. & in cap. cùm conſuetudinis, num.3. in fine, & in cap. cum tanto, num.4. eod. tit.* Paul. Fuſc. *lit. C. ſing.9.* Tiraq. *de retract. lig. in præfat. n.68. verſ. nam ſi hæc conſuetudo,* Rebuff. *in proœmio ad leges Galliæ gloſſ.5. n.124.* Salazar *de vſu, & conſuetud. cap.3. in princip.* Petr. Magdalen. *de num. teſtium in teſtam. part.1. cap.22. n.76.* Marienſ. *l.8. gloſſ.10. tit.11. lib.5. nouæ recopil.* Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſ.1. n.9. cum ſeqq.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.88. num.19.*

Cap. Si conſuetudinem. V. *Greg.*

GRegorius relatus per Grat. *in præſenti* ait quamlibet conſuetudinem veritati eſſe poſtponendam, quia conſuetudinem ratio, & veritas ſemper excludit, de quo vide Roch. *de conſuet. ſect.1. num.14.* Rebuff. *ad leges Galliæ tom.5. in præfat. tit. de conſuetud. num.44.* Iacob. de Graſſis *in aureis deciſ. part.2. lib.3. cap.19. num.48.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo præſumitur iuſta, ac ſanctè, & magna cum ratione introducta.*
2 *Lex informans per conſuetudinem abrogari poteſt.*
3 *Conſuetudo attenditur in præcedentiis, in ſoluendis gabellis, in decimis, in locationibus, in emphyteuſi, & in teſtamentis.*
4 *Conſuetudo debet obtineri in contradictorio iudicio.*
5 *Conſuetudo requirit ſcientiam, & conſenſum Principis.*
6 *Conſuetudo requirit pro ſubſtantia totius, vel ſaltem maioris partis populi conſenſum.*

Cap.

Cap. Fruſtrà. VII. *Auguſtin.*

AVguſtinus *lib.4. de Baptiſmo. contra Donatiſtas capit.5.* relatus in hoc text. ait conſuetudinem veritati fruſtrà opponi, vt per Roch. *capit.vlt.de conſuetud,ſect.7.ex num.18.& ſect.1.num.14.* Petr.Rauen. *de conſuet.ſect.2.numer.13.* Abb. *in cap.vlt.numer.14.de conſuet.*vbi Anchar.*numer.6.ad med.& numer.7. verſ.ſed hic tertiò.*

1 Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſumpt.1. numer.4.* ex hoc text. colligit conſuetudinem præſumi iuſtam, ac ſanctè,& magna cum ratione introductam.

2 In gloſſ.*Conſuetudinem.* ibi, *item ratione conſuetudinis poteſt Epiſcopus*, &c. Notatur ad hoc quòd lex informans,puta quæ formam,ſeu ſolemnitatem ſubſtantialem actibus præſcribit, vel certas perſonas ad contrahendum,eligendum,&c.incapaces reddit, per conſuetudinem abrogari poteſt,vt per Suar.*de legib.lib.7.cap.29.num.14.*Salas *eodem tract.diſp.16.ſect.10.*Sanch. *de matrim.lib.7.diſp.4.n.13. cum ſeqq.* Coninck *in 3.part. tom.2.diſp.30.dub.1.concluſ.6.* Laymann *in Theol.morali tract.4.c.24.num.13.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *item in aliis caſibus.* &c. Plures reperiuntur in iure caſus vltra *hic* expreſſos, in quibus attenditur conſuetudo, veluti in præcedentiis, & prælationibus,Menoch. *conſ.126.num.3. & conſ.302.num.43.* Ioan.Garc. *de nobil.gloſſ.48.§.3. num.22.* Stephan. Gratian. *diſceptat.forenſ.capit.106. numer.8.* Rot. *deciſ.595.n.1.* apud Farin. *part.4.diuerſ.*In decimis Gutiet. *practic.lib.1.q.19.num.3.*In ſoluendis gabellis Menoch. *conſ.9.num.7.& conſil.21.num.15.*In locationibus Surd. *deciſ.131.numer.2.*In emphyteuſi Cald.Pereira *de poteſtate eligendi cap.6.n.3.* In teſtamentis, Menoch. *conſil.302.num.43.cum ſequent.*

4 In eadem gloſſ.ibi,*item quod obtinuerit in iudicio.* Vide Maſcard. *de probat.concl.427.num.3.*Flamin.*de reſignat.benefic.lib.3.q.6.num.28.* Bernad. Græuæ. *in pract. Cameræ imperial.lib.2.concl.31.num.17.cum ſeq.* Ceual. *commun.contra commun q.338.*

5 In eadem gloſſ. ibi, *item quòd ſit de ſcientia Principis inducta, uel tamen de tolerantia.* Vide Duen.*reg.141.* Rebuff. *tom.3.ad leges Galliæ, in præf. tit. de conſuetud. num.36.*Vaſq.*1.2.diſp.177.cap.2.num.59.*Salas *de legib. diſput.19.ſect.4.num.37.ad fin.& num 40.* Mich.Graff. *tom.2.commun.opin.lib.1.tit.17.n.368. pag.247.* Valaſc. *conſil.162. num.17.* Bernard. Græuæ. *dict. concluſ.21.à num.34.* Mench. *v. uſfreq.cap.3.num.3.*Azor. *inſtit.moral.part 1. lib.5. cap.18.q.9.* Fr.Emman. *quæſt Regular. tom.1.q.6.art.12.*Ceuall.*comm.quæſt.557.numer.3.* Cardoſ.*in praxi iudic.verbo conſuetudo, numer.5.* Sanch. *de matrimon.lib.7.diſputat.4.numer.12.& 14.& diſput.17.num.7.& diſput.82.num.20.*Soar.*de legib.lib.7.capit.13.numer.7.& 11.*

6 In eadem gloſſ.ibi,*item maior, pars populi conſueuerit illa conſuetudine vti.* Vide Mich.Graſſ. *d.tit.16. n.302.* Valaſc.*d.conſ.162.num.16.*Maſcard.*concl.423.numer.3.* Ceuall.*d.quæſt.557.numer 7.*Cardoſ.*d.num.5.* Rebell.*de oblig.iuſtit.p.1.lib.1.quæſt.5.num.17.*Soar.*de legib.lib.7.cap.9.num.12.*

Distinctio IX.

SVMMARIVM.

1 *Principem legibus ſuis obtemperare iuſtum eſt.*
2 *Princeps ſaltem directiuè propria lege tenetur.*
3 *Princeps ſuis legibus quoad vim coactiuam, & pœnas in foro exteriori ſolutus eſt.*
4 *Principi quis dicere auderet, cur ita facis.*

Cap. Iuſtum. II. *Iſidor.*

SAnctus Iſidorus *lib.3. ſententiarum, de ſummo bono, capit.52.* relatus *in hoc text.* ait iuſtum eſſe Principem legibus obtemperare ſuis, concordant. *capit. ſi incompetenter 2. quæſt.7. l. ex imperfecto. ff. de legat.3. l.digna vox C. de legib.§. vltim. Inſtit. quibus modis teſtam. infirm.* vnde Principem ſaltem directiuè propria lege teneri,reſoluunt Sot.*de iuſtitia lib.1.q.6. art.7.concl.3.*S.Thom.*1.2.quæſt.96.art.5.ad 3.* Greg. Lop. *l.16.tit.1.p.1.gloſſ.1.*Cou. *in cap. alma mater p.1.§.1.n.3.& 4.*Nauar.*in cap.ſi quando,except.8.numer.12.& 13. de reſcriptis.* Rebuff. *in proœm. ad leges Galliæ, gloſſ.1. numer.54.*Ioſeph.Ludou.Peruſ. *dec.71.num.26.* Mexi. *in tract.taſſa panis concl.5.numer.52.* Menoch. *de arbitr. quæſt.7.num.70.& conſil.331.num.64.*Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Princeps 10.* Mench. *illuſtr. lib.1. cap.1.à num.19.& cap.2.numer.1.& capit.26.numer.13.* Gondiſſ. Mendez de Cabed. *diuerſorum iuris argument. lib.3.cap.1.numer.3.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.146. numer.1. & 2.* Fachin. *controuer. lib.1.capit.2.* Surd *de aliment.tit.1.q.1.à num.10.* Flamin.*de reſignat. benefic.lib.3.q.2.à num.56.*Bobadil *in ſua Politica lib.2. cap.10.num.51.*Sayr. *in claui Regia lib.3.cap.4. num.10.* Azor.*inſtit.moral.p.1.lib.5.cap.11.q.1. ad fin.* Ioan. Pineda *tom.2.in Iob.cap.34.verſ.18.pag 637.* Suar. *de legibus lib.3.cap.35.à numer.25.*Georg.de Cabed. *Luſit. deciſ.78.& 79.num.1 p.3.*Merl. *in emporio iuris part.1. tit.1.q.1.per tot.*Sanch.*de matrim.lib 8.diſp.17.num.32.* pariter reſoluentes Principem ſuis legibus, quoad vim coactiuam,& pœnas in foro exteriori ſolutum eſſe,quis enim Principi dicere audeat,cur ita facis, Afflict. *deciſ.265.num.62.*Caſſan.*in catalogo gloriæ mundi p.5. conſid.35.verſ.& vt ſemel,* Mench. *d.capit.1. num.4.* Menoch. *conſ.103.num.38.& conſ.181.num.24.*Pereg. *de iure fiſci lib.1.tract.3.num.4.& 64.*Farin. *in praxi crimin. p.3. quæſt.97.num.25.& 26.*

Damnare iura, &c. Ergo Princeps facta pace cum hoſtibus non poſſe bona illis remittere, quæ ſubditi ſui tempore belli acquiſierunt abſque illorum ſubditorum conſenſu,vt per Gam.*Luſitan.deciſ.335.n.5.*

Cap. Noli. III. *Auguſtin.*

AVguſtinus *in prologo. lib.3. de Trinitate* relatus à Gratiano *in præſenti textu*, oſtendere vult Sanctorum Patrum ſcripta non eſſe pro lege ſuſcipienda, ac neceſſariò admittenda. Sunt etenim multa, quæ ab ipſo Auguſtino traduntur, quorum contraria placuerunt Hieronymo, & alia, quæ etſi ad Religionem, & fidem pertineant, poſſunt in controuerſiam deduci, & examinari an ſint contraria veritati, quæ eo tempore latebat, poſtea verò in lucem prodierit Eccleſia Catholica definiente; vnde gloſſ. *in præſenti, verbo in iſtis*, temerè, ac falsò ſcripſit poſtea à Gelaſio *in cap. Sancta Romana 15. diſt.* ſcripta Auguſtini, & aliorum Sanctorum Patrum authentica cenſeri, ac pronunciari, vt vſque ad vltimum iota neceſſariò recipiantur, nam Gelaſij teſtimonium *in dict. cap. Sancta Romana*, quod ipſe præſtat tantùm Leonis Papæ epiſtolæ ad Flauianum, cæteris Sanctorum virorum ſcriptis itidem tribuere mera eſt hallucinatio, ac temeritas viri parum intelligentis, & ideò optimo iure huius gloſſæ interpretationem improbant, ac refellunt Alphonſ. de Caſtro *lib.1. de hæreſib.capit.7.*Cou.*ver.lib.4. capit.16. num.6. in verſ. Item epiſtolam, in fine.* niſi dicamus vnius, aut duorum Sanctorum auctoritatem in his, quæ ad ſacras litteras, & doctrinam fidei pertinent, probabile quidem

dem argumentum ſubminiſtrare poſſe, firmum verò non eſſe, iu quo ſenſu poteſt intelligi Caſtr. *citato loco*, vt eleganter tradit Can. *de locis Theologicis lib. 7. cap. 3. concl. 2.* Quando verò eſt concors omnium ſanctorum Patrum, atque Doctorum Eccleſiæ ſententia, & ſenſus circa fidem, & ſacram Scripturam, tunc omnino tenenda eſt, quo pacto intelligunt dictam gloſſ. *in præſenti*, Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 4. quæſt. 1. propoſ. 6. verſ. tertium ſignum*, Soar. *de Fide, diſp. 5. ſect. 3. num. 13.*

Cap. Ego ſolis. V.

AVguſtinus ad Hieron. *epiſt. 19.* relatus *in hoc text.* ſcribit in Scripturis Canunicis mendacia non admitti, quoniam aliter Deus, qui illarum omnium primus creditur auctor, ſuſpectus de mendacio haberetur, quod Chriſtianæ aures audire horrent, vide Caſtr. *de iuſta hæret. punit. lib. 1. cap. 4. verſ. prima via*, Soar. *de Fide, diſp. 5. ſect. 3. n. 7. & 8.* Franc. de Mendoça *tom. 1. in lib. 1. Regum, annot. 2. proœm. ſect. 3.*

In gloſſ. *Probabiles*, ibi, *ratio æquiualet. Canoni.* De quo, vide Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 7. q. 1. n. 12. verſ. ſextum.*

Cap. Vt veterum. VI.

EX hoc text. quatenus veterum librorum meminit, colligit Tiraq. *de iure primog. in præfat. num. 155.* quòd in libris corrigendis præferuntur ſeniores.

In gloſſ. *Græci*, ibi, *quia inter iſtos tres Auguſt. Hieronym. & Gregor.* &c. Notatur ad hoc quòd Auguſtino magis credendum eſt in diſputationibus, Hieronymo in hiſtoriis & tranſlationibus, Gregorio in moralibus, vide Panorm. *in cap. ne innitaris, num. 2. & 3. de conſtitut.* vbi Felin. *num. 8.* Azeued. *ad rub. tit. 1. num. 21. lib. 2. nouæ recop.* Auguſtinus tamen fatetur ſe multis in rebus Hieronymo eſſe minorem *epiſt. 97. ad Hieronym.* quia Hieronymus ætate erat grandior, Chriſtianus à puero, inſuper linguarum peritia excellebat, nullâque aliquando hæreſi fuerat deformatus, vel ſpuria ſobole auctus, vt obſeruat Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 4. anno Chriſti 382. num. 25. verſ. ex his autem.*

In ead. gloſſ. ibi, *& eſt hîc argumentum quòd quantumcunque authenticum ſit aliquod inſtrumentum, ſi tamen de ipſo aliquid in dubium reuocatur, ſemper exhibendum ſit illud, à quo originem ducit.* Vide Perez *l. 2. tit. 6. lib. 2. Ordin. pag. 257.* Azeued. *l. 16. num. 4. tit. 25. lib. 4. nouæ recop.*

Et ideò falſum præſumi inſtrumentum, ex quo originale non reperitur, tradiderunt Menoch. *remed. 4. adipiſc. num 735. q. 86. & de arbitrar. caſu 187. num. 31.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 187. num. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum in parte falſum, reputatur falſum in totum.*
2 *Falſitas reperta in vno capitulo inſtrumenti, non tollit in totum fidem in aliis capitulis diuerſis, & ſeparatis.*
3 *Falſitas reperta, & commiſſa per Notarium vitiat inſtrumentum totum, quando illa reſpicit ſolemnia, ſeu ſubſtantialia inſtrumenti, non autem ſecus.*
4 *Falſitas vbi nullo modo reſpicit negotium, de quo agitur, non vitiat inſtrumentum in totum.*
5 *Falſitas quando conſiſtit circa rem, cuius veritas aliunde demonſtratur, vel in re tenui, & modica, vel in aliquo acceſſorio, non vitiat inſtrumentum in totum.*
6 *Inſtrumentis partes quando conſtat ex conſtitutione partis eſſe veras, falſitas in vna non vitiat illud in totum.*

Cap. Si ad ſcripturas VII.

IN gloſſ. *Quid in eis arg. quòd ſi inſtrumenta, vel at-* 1
teſtationes pro parte inueniuntur falſa, quòd in totum reprobantur. Vulgariter allegari ſolet hæc gloſſ. ad hoc, quòd inſtrumentum in parte falſum, reputatur falſum in totum, eiúſque fides pariter, & in totum proſternitur. Ita Doctores *in l. ſi ex falſis. C. de tranſact.* vbi Cyn. *num. 5.* Bart. *num. 2. verſ. aut inſtrumentum, & in ſecunda lect. verſ. ſi de vitio falſitatis*, Bald. *num. 14.* Alberic. *num. 4.* Angel. *num. 2.* Paul. de Caſtr. *num. 12. in princ.* Alex. *num. 10.* & Iaſ. *num. 9.* Canoniſtæ noſtri *in cap. fraternitatis, de hæreticis*, de Hoſt. *num. 6. in princip.* Ioan. Andr. *num. 1. verſ. decimus*, Felin. *num. 61.* & Mar. Socin. *n. 11. verſ. ſecundo caſu*, Coro. *conſ. 16. n. 23. lib. 1.* Cephal. *conſil. 338. num. 56. lib. 3.* Bernard. *regul. 348. in princip.* Menoch. *de præſumption. lib. 5. præſumpt. 21.* Maſcard. *de probation. concl. 742.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 25. num. 3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo inſtrumentum num. 25.*

Amplia, vt non ſolùm procedat, quoad capitula 2
connexa, & acceſſoria, vt expreſsè tenet gloſſ. *in præſenti*, & admittunt tanquam ſine dubio Maſcard. *d. concl. 742. num 13.* & Menoch. *d. præſumpt. 21. num. 15. 16. & 31.* ſed etiam in ſeparatis, & diuerſis, ſi credimus Anchar. *in dict. cap. fraternitatis, num. 2. col. 1. verſ. & hoc dicunt*, & ibi Butr. *num. 4.* Marian. Socin. *num. 11. verſ. ſecundo caſu, & num. 12.* Bald. *conſ. 66. n. 4. verſic. aut ſuper pluribus, lib. 3.* Verùm contrarium, immò quòd falſitas reperta in vno capitulo inſtrumenti non tollat in totum fidem in aliis capitulis diuerſis, & ſeparatis, reſoluit hæc gloſſ. & maiori Doctorum calculo recipitur, vt videre eſt ex multis, quos referunt, & ſequuntur Gabr. *lib. 7. commun. concluſ. 3. n. 4. ampl. 2.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris, lib. 36. cap. 5. num. 3.* Maſcard. *d. concl. 742. num. 7. & 11. cum ſeqq.* Menoch. *d. præſumpt. 2. num 42.*

Intellige principalem huius gloſſæ ſententiam 3
procedere, quando falſitas reſpicit ſolemnia ſeu ſubſtantialia inſtrumenti, vel, vt alij dicunt, quando reſpicit ea, in quibus eſt vis totius inſtrumenti, & de quibus Notarius de viſu facit fidem, provt eſt in loco, & tempore, rogitu, teſtibus, & ſimilia; in his enim falſitas reperta, & commiſſa per Notarium, etiam per verba narratiua, & enunciatiua, circa ſolemnia tamen, & ſubſtantialia, vitiat inſtrumentum in totum, Ita Gabr. *dict. concluſ. 3. num. 3.* Bernard. *regul. 348. in 1. ampliat.* Maſcard. *dict. concluſ. 742. num. 2.* Menoch. *dict. præſumpt. 21. num. 6. & 27.* Fachin. *controuerſ. lib. 9. cap. 79. verſ. iſtis ergò.* Vnde ſecus erit dicendum, ſi 4
falſitas non reſpiciat ſubſtantiam inſtrumenti, vel eius circumſtantias ſubſtantiales, tunc enim non vitiat totum inſtrumentum, putà ſi Notarius dicit contrahentem eſſe de vna terra, vel Parochia, de qua non ſit; item ſi dixit contrahentem eſſe filium, conſanguineum, vel affinem alicuius, & non ſit, idem ſi dixerit, actum in domo Titij, & domus non erat Titij, ſed alterius, & his ſimilia, ſecundum noſtros Canoniſtas *in dict. cap. fraternitatis*, vbi Innoc. *num. 1.* Hoſt. *num. 7.* Ioan. Andr. *num. 2. col. 1. verſ. ſi autem errauit*, Anchar. *num. 2.* Butr. *num. 4. verſ. ſecus ſi mentitus eſt.* Abb. *num. 4. verſ. ſed ſi falſitas*, Mar. Socin. *num. 14. verſ. ſecus ſi errauit*, & Card. Zabarel. *n. 1. col. 1. in 5. oppoſit. verſ. aliquando.* Idem etiam vbi falſitas nullo

Digitized by Google

nullo modo reſpici negotium, de quo agitur, Maſcard. *d.concluſ.742.num.8.cum ſeqq.* Menoch.*d.præſumpt.21. num.19.*

5 Limita quando falſitas conſiſtit circa rem, cuius veritas aliunde demonſtratur, vt per Bernard. *reg.348. fallent.3.* Gabr.*d.concl.3.num.8.* Maſcard. *d.concl.742. num.8.& 9.* Menoch.*d.præſumpt.21.num.11.* Vel commiſſa eſt in re tenui, & modica, Gabr *d.concluſ.3.n.11.* Maſcard. *d.concl.742.num.21.* Menoch.*d.præſumpt. 21. num.18.* Vel reperitur in aliquo acceſſorio, veluti pœna vel fideiuſſore, Bernard.*reg.348.fallent.2.*Maſcard.*dict. concluſ.742.num.19.* Menoch.*d.præſumpt.21.num.14.& ſeq.* Vel denique quando ex confeſſione partis conſtat alias inſtrumenti partes eſſe veras. Gabr.*d.concl.3.n.5. & in 1.limit.* Menoch. *dict.præſumpt.21.n.7.& 8.* Maſcard. *d.concl.742.num.16.*

Distinctio X.

SVMMARIVM.

1 *Leges ſæculares veluti inferiores ſacris Canonibus famulantur.*

2 *Legi, aut Principi ſæculari nulla competit poteſtas in materia ſpirituali, & inter perſonas Eccleſiaſticas.*

3 *Lex Canonica præualet ſæculari in materia peccati nutritiua.*

4 *Lex Ciuilis inter laicos in ſuo foro debet obſeruari ſi materia temporalis ſit, nec ſubſit ratio peccati.*

5 *Declaratur text.in cap.dilecti 6.de iudic.*

6 *Cap. 1. de arbitr. lib. 6. debet in foro ciuili, & inter laicos obſeruari.*

7 *Papa ſolus Epiſcopatus diuidit.*

8 *Papa etiam inuito Epiſcopo poteſt Epiſcopatum diuidere.*

Cap. Lege. I. *Nicol.*

1 Nicolavs Papa ſcribens ad Epiſcopos in Concilio apud Conuicinum congregatos, *in præſenti text.* relatus, elegantibus, & diſertis verbis probat leges ſæculares velut inferiores ſacris Canonibus famulari, quod eleganter comprobat Felin.Pont. *in cap.certum eſt, hac eadem diſt.* vbi, *Regiam voluntatem Sacerdotes Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre*, &c. quod & Imperatores ipſi profiteri non erubeſcunt, vt refertur *in cap.Valentinianus 63.diſt.* ibi, *talem itaque in Pontificali conſtituite ſede, cui & nos, qui gubernamus Imperium, ſyncerè noſtra capita ſubmittamus*, & deducitur ex iis, quæ circa vtriuſque poteſtatis ſpiritualis ſcilicet, & temporalis, diſtinctionem docent generaliter Pontifices *in cap. ſolitæ, de maior.& obed.* text. opt. *in extrauag.vnam ſanctam, verſ. vterque, eodem tit.* vbi poſt multa concludit, oportet gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſubiici poteſtati, cum multis aliis, quæ adducunt Viguer. *inſtitut. Theolog. cap.17.§.2. verſ.6.* Viuald. *in candel.aureo p.4. cap.9. num.1.* Bobadil. *in ſua Politica, lib.1.cap.8.num.13.& 39.* Suar. *de legibus, lib.4.cap.11. à num.6.& 9.* Vnde infert Abb. *in cap.clerici, de iudic.* ſcientiam Canonicam legali, & Doctorem iuris Canonici Doctori legum eſſe præferendum, quod poſt alios comprobat Dec. *in cap.ſuper ſpecula 28. num.3.de priuil.* Caſſan.*in catalogo gloriæ mundi, part.10.conſid.17.* & eleganti diſcurſu tradit Fortun. *de vltimo fine iuris à num.11.& 49.cum ſeqq.* Benoi. *de priuileg.Doctorum in proœm.p.3.num.21.* Azeued.*ad l.2.num.4.tit.14.lib.6. noua recop.*

Quod quidem notabiliter declarandum venit, vt rectè procedat in materia ſpirituali, & inter perſonas Eccleſiaſticas: nam in his certum eſt legi, aut 2
Principi ſæculari nullam competere poteſtatem, iuxta reg. text. *in cap. Eccleſia, de conſtitut.* proinde in eis non ſolùm legem Canonicam præualere, ſed omnino obſeruandum eſſe, veluti in materia decimarum, *cap.tua, §. 1. de decim.* vbi dixi, & in materia iuramenti *cap.vlt. de foro compet. in 6.* cum aliis, de quibus Cou. *in cap.quamuis, part.1.§.5.num.6.* Gutier. *de iuram. confirm. p.3. cap.12.* & Cened. *ad Sextum collect. 21.* quibus addo Corn. *de abſolut.iuram, prælud.3. à n.10.* Seraphin. *de priuileg.iuram.priuil.66.* Mar. *de iuriſdict. p.2.cap.9.* in materia matrimoniali, *cap. tuam, de ordine cognit. cap.cauſam quæ, cap. lator,* vbi dixi, *qui filij ſint legitim.*

Procedit etiam facilè ſupradicta reſolutio in materia peccati nutritiua, in qua certum eſt legem Canonicam præualere, neque Ciuile, quæ peccatum fouet, ſtandum eſſe, vt generaliter decidit text. *in cap.vlt. de præſcript.* accommodatum exemplum adducens de præſcriptione cum mala fide, explicant Marant. *de ordin. iudic.3.p.num.64.* & citati à Garc.Falcon.*reg.57.à n.7.* & in materia vſurarum probat *cap.1.& 3. & per tot. de vſur.* text. opt. *in Clem 1.eodem tit.* Cou.*lib.3.var.c.3. à princip.* Gutier.*canon.lib.2.cap.18.à n.7.* Aliud exemplum adducit Henric. Caniſ. *in tract. differentiarum vtriuſque iuris, differ.17.* de materia text. *in cap.vlt.de ſepult.& in cap.in litteris, de raptoribus,* dum ratione peccati, vt ab eo defuncti liberentur, coguntur vbi hæredes damnum ex delicto proueniens reſtituere, contra ea, quæ notantur *in l.vnic.C.ne ex delictis defunct.* Sic etiam licèt iure Ciuili conſtitutum ſit pro regula, interdictum *vnde vi* non dari contra ſingularem ſucceſſorem, *l.cum à te, ff.de vi.& vi arm.* ratione tamen peccati iure Canonico contra ſcienter ſuccedentem in vitio prouiſum eſt *in cap.ſæpe, de reſtitut.ſpoliat.* ex ea ratione, quòd ad periculum animæ non multum interſit iniuſtè retinere, aut inuadere alienum, vt notat Caniſ. *vbi ſuprà, differ.15.*

Extra hos verò caſus ſi materia temporalis ſit, nec ratio peccati ſubſit, lex Ciuilis debet Canonicæ præualere, & in ſuo foro inter laicos obſeruari, iuxta reg. text. *in cap. cum ad verum 96. dist. & in cap. nouit, in princip. de iudic.* explicat Ceuall. *commun. contrar. in præfat. num.50.cum ſequentibus*, & ad propoſitum exemplum adducit Caniſ. *d tract. different.10. ex cap. dilecti 6. de iudic.* vbi multi putant probari attento iure Canonico actionis nomen in libello exprimere neceſſe non eſſe, cùm iure Ciuili ſine actione nullus valeat experiri. *l. ſi pupilli. §.vlt. ff. de negot. geſtis*; vnde vnam hanc eſſe differentiam ex aliis iuris Canonici, & Ciuilis profitetur Butr. *in princip.* & Barbat. *num. 25. in d. c. dilecti*, & velut communem tradit Dec. *in l.edita, num.2. C. de edendo*, ſed minimè text. ille hoc probat, ſed ſolùm quòd attento iure Canonico, non attenditur quo nomine actio intentetur, quod etiam de iure Ciuili verum eſſe profitentur Doctores communiter *in dicta l. edita*, minimè verò admitti ſine actione poſſe quempiam experiri, atque ita eam differentiam contra Butr. improbant *ibi* Abb.Felin.& communiter Doctores, Valaſc. *de iure emphyt.quæſt.10.num.6.* Azeued. *ad l.1. num.6. tit.2. lib.4. noua recop.* Illud verò 6
exemplum faciliùs procedit, quod adducit Caniſ. *differ.8. ex cap 1. de arbitr. lib.6.* dum ſtatuit, vt duo ex tribus arbitris poſſint in cauſa procedere, tertio contumaciter, vel voluntariè abſente; debet enim in foro ciuili, & inter laicos ſeruari contraria regula iuris Ciuilis, de qua *in l.ſi in tres, ff.de arbitr.* vt benè notauit gloſſ. *in d. cap. 2.* recepta communiter ſecundùm

Anton.

Anton.Gom.*l.*38.*Tauri numer.*4. Rebuff. *ad leges Galliæ in proœm.gloſſ.*1.*ad finem*, Mantu. *dialog.*64. Simili modo diſcurrere poteris circa materiam text.*in capit. vt debitus.de appellat.& in cap.cùm tibi. de teſtam.*& circa duas quartas,de quibus *in cap.Rainutius,& in c. Raynaldus,eodem tit.*& circa alias LIV. vtriuſque iuris differentias,quas commemorat Caniſ.*dict.tractat.* & circa XCVIII.quas ponit Caluan.*in ſimili tract. differentiarum legum,& Canonum,&* CC. quas adducit Baptiſta de S.Blaſio,& demum CCLXXVII.quas congeſſit Zoanner.*ſup.repet.text.in c.*2.*de accuſat.*

7 In gloſſ. *Diuiſis.* ibi,*Papa Epiſcopatus diuidit.* Ita Hoſt.*in cap.cùm contingat numer.*15. *de foro compet.* vbi Butr.*num.*51.*verſ.de conſuetudine.*Panorm.*numer.*18.& Bellam.*n.*15.*verſ.tamen certum eſt*, Rot. *deciſ.*324.*n.*2. apud Farin.*part.*1.*recent.*

8 In gloſſ. *Diuiſiones.*ibi,*nec Papa inuito Epiſcopo,* &c. Notatur ad hoc, quòd Papa inuito Epiſcopo non poteſt diuidere Epiſcopatum præterquam ex cauſa,vt per Abb. *in cap.vlt.ſub numer.*12.*verſ. & vide , de confirm. vtili,& inter ſuas quæſtiones q.*1.*num.*17. Felin. *in capit. qua in Eccleſiarum, numer.*42. *ad fin. de conſtit.* Nauar. *de ſpol.cleric.*§.3.*num.*1. Sed contrarium meritò reſoluit Melch.Lother.*de re benefic.lib.*1.*quæſt.*11. *num.*33. *cum ſeqq.* vbi reprobat hanc gloſſam, & reſpondet fundamentis per ſequaces adductis,ac declarat doctrinam Abb.*d.q.*1. *num.*12. *verſ. conſilium tamen Collegij*, exiſtimantis in noua conſtitutione Sedis Epiſcopalis, & diſmembratione , aſſignationéque diœceſeon requiri conſilium Collegij Cardinalium , vt procedat reſpectu neceſſitatis directiuæ,& intrinſecæ,non verò reſpectu neceſſitatis coactiuæ,& extrinſecæ,prout declarat etiam Card.Paleoth.*de ſacr.Conſiſt.conſult.part.*1.*q.*3.*in reſp.ad* 3.*argum.*

Cap. Non licet. II. *Symmach.*

Symmachus Papa *in ſexta Synodo Romana tempore Theod. Regis*, relatus *in hoc text.* aſſerit Imperatori, vel cuiquam non licere aliquid contra diuina mandata præſumere , nec quidquam , quod Euangelicis, Propheticis, aut Apoſtolicis regulis obuiet, agere ; & ideo Pontificem & Imperatorem non poſſe diſpenſatio vinculum legis diuinæ ſoluere, tenent S.Thom. 1.2.*q.*97.*art.*4.*ad* 3. Soar. *de legibus lib.*10. *cap.*6.*num.*7. Vnde neminem obedire debere ſuo ſuperiori,ſiue Principi,ſiue domino, ſiue patri,aut marito in prohibitis à iure diuino,& à ſacris Scripturis, ex hoc text.colligunt Nau. *in rub.de iudic.* §.13. *princ. num.*5.*verſ.quibus duobus*, Iacob de Graff. *in aureis deciſion.part.*2.*lib.*3.*cap.*25.*rub.de obedientia,n.*7.Farinac. *in praxi crimin.p.*3.*quæſt.*97.*numer.*5. & 6. Amplia vt idem ſit in prohibitis à iure naturali, in quibus non eſſe obediendum Principi , & obedientem non excuſari per hunc text.ſcripſerunt Archid. *in cap. reſcripta num.*2.*verſ.ſi iure naturali* 25.*quæſt.*2.Bellam.*ibid.col.*1. *num.*2.*in princip.* Grammat. *conſ.*32. *num.*8. vbi ſecus reſoluit in prohibitis à iure poſitiuo,ſcripto, vel conſuetudinario.

Cap. Si in adiutorium. VII. *Auguſt.*

Gloſſ. *verbo ciuem* , *in præſenti text.* ait Paulum ciuem Romanum ſe appellare , quia pater eius ſocietatem contraxerat cum Romanis , & in ſignum fuit data ei penula , quam additio marginalis deſcribit eſſe veſtem conſularem, qua induebantur conſules ingredientes Curiam , & de ea meminit ipſe Paul.2.*ad Timoth.capit.*4. *numer.*13. dum inquit *penulam, quam reliqui Troade*, & addunt ibi Anſelm. Lyra, Carthuſ.& Hugo Gardin. Lorin.*in cap.*22.*num.*28. *Act. Apoſt.*Cardin.Baron.*tom.*1. *annal. Eccleſ.anno Chriſti* 48. *num.*7. & S.Ambroſ. relatus à Magalanio *citato loco* Pauli , penulam eſſe veſtem conſularem, quam Pauli pater à Romanis acceperat , ipſe verò Paulus à patre in argumentum nobilitatis, & ciuilitatis Romanæ.

Ex hac gloſſ.colligit etiam Boër.*deciſ.* 160.*num.*22. & 23. quòd appellatione *ciuis* comprehenditur ciuis priuilegio factus , de quo vide quæ latè dixi *in tract. de appellat.verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.*113. *num.*5.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas duplex reperitur diſtincta, ſpiritualis ſcilicet à Chriſto Domino in Lege Gratiæ ſupernaturaliter data,& temporalis à Deo,naturáque ipſa naturaliter data in finem naturalem, & num.*2.*vbi reſpondetur contrariis.*

2 *Imperium an à ſolo Deo habeatur, vel à Papa pendeat,oſtenditur, & num.*4.

3 *Papa quandoque vtramque poteſtatem ſibi aſſumit.*

Cap. Quoniam VIII.

Nicol. I.

Dvplex reperitur diſtincta poteſtas,ſpiritualis ſcilicet à Chriſto Domino in lege Gratiæ ſupernaturaliter data,qua homines ad finem ſupernaturalem, æternámque beatudinem dirigerentur; alia temporalis à Deo, naturáque ipſa naturaliter data in finem naturalem , vt ſcilicet temporalis Reſpublica in pace , & tranquillitate gubernetur, floreat , & conſeruetur : quam diſtinctionem , & vtriuſque poteſtatis finem ſatis docet Cyprian. *in præſenti* , confirmat text.vulgaris in *capit.cùm ad verum* 96. *diſt. cap.ſolitæ , de maiorit. Extrau. vnam ſanctam , eodem tit. inter commun.* & text. opt. *in capit.nos ſi competenter.* §. *notandum* 2.*quæſt.*7. Neque id ſolum atteſtantur Pontifices, verùm etiam ex ipſis Imperatoribus Iuſtinianus *in authent.quomodo oporteat Epiſcopos, collat.*5. ibi. *Sacerdotium,& Imperium,illud Diuinis miniſtrans, hoc autem temporalibus præſidens.* Facit elegans Imper. Valentini auctoritas in electione Ambroſij, relata *in cap. Valentiniano* 93. *diſt.* ibi , *ego commiſeram corpora , tu autem animas.* Vnde Theodoret. *lib.*5.*Hiſtor.capit.*17. ſcribit Ambroſium dixiſſe Theodoſio Imperat. *Purpura Imperatores facit,non Sacerdotes.* Denique in Lege veteri adeſt teſtimonium *in* 2. *Paral. cap.*19. vbi inquit Ioſaphat Rex, *Azarias Sacerdos , & Pontifex in omnibus,quæ ad Deum pertinent,præſidebit. Porrò Zabadias ſuper ea opera erit , quæ ad Regis officium pertinent*, & *cap.*26.*in eodem Paralip.*2. Quibus & aliis fundamentis ſpiritualem Clauium poteſtatem ſæcularibus Principibus minimè competere docent Victor. *de poteſt.Eccleſ.relect.*2.*ſect.*4. *num.*2. Nauar. *in cap. nouit notab.*3. *à num.*23.*de iudic.* Cou. *prædic.cap.*21.*num.*1. *verſ.prima concluſio* , latè Cardin.Bellarm. *tom.*1. *controu.*3.*lib.*1.*cap.*7.*per tot.* latè refutans contrarium errorem Henrici VIII. Angliæ Regis, qui Eccleſiæ Anglicanæ caput ſe conſtituit , eodémque modo cenſuit alios Principes ſuprema eſſe capita Eccleſiæ in ſuis Imperiis, atque Regnis.

Neque iam obſtat præcipuum, quod ille ſuam adſtruebat ſententiam, fundamentum ex Regum Legis veteris exemplo , dum legimus Moyſen , Ioſue, Dauid, Salomonem , atque alios , qui Duces , atque

Reges erant, negotiis Religionis ſe immiſcuiſſe; nam primò reſpondetur Moyſen non ſolùm Regem, ſed etiam Sacerdotem fuiſſe, vt conſtat Pſalm. 98. *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus eius*; reliquos autem ſi quando ſacra munera obierunt, non tanquam Reges, ſed tanquam Prophetas, vel aliis rationibus ex poteſtate quadam extraordinaria geſſiſſe, comprobat Cardin. Bellarm. *dict. cap. 7. ad finem.* Neque tamen inde negandum eſt in illa lege ſacra miniſteria ſolis Sacerdotibus, non autem Regibus fuiſſe permiſſa, iuxta prædictas auctoritates 2. *Paralip.* 19. & 26. Adducitur præterea auctoritas Pauli *ad Roman.* 13. dum inquit, *Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit*, & ibi, *Dei miniſter*, refertur *in cap. omnis anima, de cenſibus*, vnde inquiunt, cuſtodiam, & conſeruationem Legis diuinæ Regibus, & Principibus eſſe commiſſam; ſed facilè reſpondetur fatendo Principem poteſtatem habere reſpectu ſpiritualium, ſed miniſterialem, quatenus ſcilicet opus eſt ad ſpiritualium defenſionem, & poteſtatis ſpiritualis obſequium, vt optimè explicat Pont. *in Extrauag. vnam ſanctam, verſ. in hac, de maiorit. inter communes*, confirmat Couar. *in reg. peccatum part. 2. § 9. num. 7.* Mench. *illuſtr. cap. 20. cum ſeq.* & paſſim alij diſputantes, an Summus Pontifex temporalem habeat poteſtatem. Neque obſtat auctoritas Petr. 1. *c.* 2. ibi, *Regi tanquam præcellenti.* nam reſpondetur clericos Regi ſubditos eſſe, quatenus homines politici ſunt, & partes Reipublicæ ciuilis, iuxta ea, quæ notantur *in cap. 2. per text. ibi, de immun. Eccleſ.* & quæ Henriquez *in ſum lib. 10. cap. 15. §. 5.*

3 In gloſſ. *Diſcreuit, & imperium à ſolo Deo habetur*, &c. Sed non proximè, non enim Deus per ſe ipſum Imperatorem elegit, vel creauit, ſed voluit vt ab Eccleſia, ſiue Romano Pontifice, cui totius Eccleſiæ adminiſtrationem commiſit, eligeretur, & crearetur; vnde quia Pontifex id facit ratione muneris, & officij, quo fungitur; ideò ipſe eſt, qui proximè per ſe ipſum, vel per alium Imperatori iuriſdictionem, & poteſtatem tribuit, ipſe eſt, qui electum Imperatorem vngit, conſecrat, coronat, & patronum, ac protectorem Eccleſiæ facit, *cap. venerabilem. de elect. Clem. 1. d. iureiuran. Clem. paſtoralis, de re iudic.* propter quæ iura, & alia Romanorum Pontificum Decreta, Imperium à Romano Pontifice eſſe, & pendere, & Imperatorem ab eo ſuam iuriſdictionem, & poteſtatem habere, docent Auguſtin. Triumph. *de poteſtate Papæ q. 39. art. 1. & 2.* S. Anton. *part. 3. tit. 22. cap 5. §. 15.* Abb. *in dict. cap. venerabilem, num. 11. & conſ. 28 part. 2.* Sylueſt. *in ſumm. verbo Papa, quæſt. 10.* Caſtadd. *de Imper. quæſt. 50. à princip.* Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib. 1. cap. 13.* Mench. *illuſtr. lib. 2. capit. 21. num. 25.* Marr. *de iuriſdict. part. 1. capit. 32. à princip.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 10. capit. 2. quæſt. 1.*

4 Quod quidem eo maximè procedit poſt tranſlationem Imperij à Græcis in Germanos à Summo Pontifice factam, vt in effectu conſiderant Nauar. *in cap. nouit. de iudic. notab. 3. num. 127. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 24. & diſput. 29. col. penult. verſ. ad primum.* Cardin. Bellarmin. *controuerſ. 3. generali de Romano Pontifice, lib. 5. cap. 8. verſic. ſeptimum*, Suar. *de legibus lib. 3. capit. 7. ſub numer. 7. iuncto numer. 22. & 25.*

5 In eadem gloſſ. ibi, *licet Papa quandoque vtramque poteſtatem ſibi aſſumat.* Vide Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 62. artic. 7.* & quæ latè dixi *in tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 1. titul. 2. cap. 2.* ferè per totum.

Distinctio XI.

Cap. Vſus. I. *Nicol.* I.

Isidorus *in Synonymis lib. 2.* relatus per Gratianum *in præſenti*, ait prauum vſum ratione ſuperari & lege, vnde vulgò colligitur quòd vſus non excuſat in iis, quæ de ſui natura mala, & deteſtabilia ſunt, de quo vide Felin. *in c. ea quæ num. 1. in fine, de ſimon.* Farin. *in praxi crimin. part. 1. quæſt. 20. num. 26.* In quo autem differat vſus à more, tradit Suar. *de legibus lib. 7. cap. 1. num. 3. ad fin.* quòd ſcilicet vſus tam de frequentia actuum, quàm de ſingulis actibus dici poteſt, mos autem non dicitur propriè de vno actu, ſed de frequentia actuum ſimilium.

Cap. Eccleſiaſticarum. V. *Baſil.*

Baſilius *in lib. de Spiritu ſancto cap. 16.* huius text. auctor, vt refert Nauar. *in Enchirid. de orat. cap. 4. num. 6.* meminit Apoſtolicæ traditionis, de qua plura congerit Couar. *lib. 1. var. cap. 10. num. 3. ante fin.* & illius nomine intelligitur illa, quam Apoſtoli ex ore Chriſti acceperunt, vel quam illi tanquam inſtrumenta Spiritus ſancti, ſeu dictante Spiritu ſancto tradiderunt Eccleſiæ, non verò ea, quam hiſtoria tantum continuat à tempore Apoſtolorum deductam, hæc enim non facit rem de fide, Suar. *de Fide diſp. 5. ſect. 4. num. 5. 6. & 7.*

Quibus per ritus, &c.) Notatur ad hoc quòd conſuetudo vniuerſalis perinde ligat ac lex vniuerſalis, & conſuetudo particularis, ac lex particularis, vt per Nauar. *in 3. p. ſum. gloſſ de pœnit. diſt. 4. n. 32.* vbi hunc text. ad hoc optimum dicit.

Quæ Orientem verſus nos orare, &c.) Nota hic rationem quare debemus orare verſus Orientem, quam etiam præſtat Paul. Fuſc. *de Viſitat. lib. 1. cap. 10. numer. 7.*

Cap. In his rebus. VII. *Auguſt.*

Conſuetudo parem vim habet cum lege, vt per Guid. Pad. *ſingul. 83.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 86.* immo ex vi, & efficacia ſua poteſt legem abrogare, Greg. *l. 1. tit. 2. part. 1.* Rebuff. *tom. 3. ad leges Galliæ in præfat. de conſuetud. quæſt. 5. num. 59.* Spin. *in ſpeculo teſtam. p. 14. rub. num. 17.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, num. 24.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 17.* Suar. *de legibus lib. 7. cap. 18.* Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap. 11. num. 1.* Vnde tranſgreſſores conſuetudinis debere puniri ſicut tranſgreſſores legis, vt per Abb. *in cap. cùm conſuetudinis, num. 3. de conſuetud.* Petr. Rauen. *de conſuetud. ſect. 2. num. 43.* Iſa. *in l. iubemus, num. 3. C. de indic.*

Appellatione legis, an & quando veniat conſuetudo, vide quæ dixi *in tract. de appellatione verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo Lex.*

Distinctio XII.

Cap. Non decet. I. *Calixt.*

Ecclesiam Romanam tanquam magiſtram in omnibus eſſe ſequendam ex hoc text. colligunt Palat. *de Beneſic. in Curia vacant.* §. 3. Param. *de origine S. Inquiſit. lib.* 3. *quaſt.* 1. *in princip. num.* 63. Ratio eſt, quia in Romana Eccleſia remanſit integra Apoſtolorum ſucceſſio, & traditio, vt per Bellarm. *de verbo Dei non ſcripto, cap.* 9. *verſ. quinta regula eſt.*

Cap. Præceptis II. *Greg. IV.*

IN ſuperſcript. ibi, *Gregor. Papa IV.* Vide Cæſar. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 9. *anno Chriſti* 839. *num.* 4. *pag. mihi* 608.

Collige ex text. neminem debere præceptis Apoſtolicis ſuperbè reſiſtere, vt per Palat. *de beneſic. in Curia vacant.* §. 3. Felician. *de cenſib. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 1. *verſ. quarto.*

In gloſſ. *Cauſatio Epiſcoporum.* ibi, *ſolus enim Papa poteſt condemnare Epiſcopum.* Vide quæ dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 112. *per tot.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſolus Papa reſtituit eum.* Ita Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 41. *num.* 21. Ego ipſe *d. p.* 3. *alleg.* 50. *num.* 11. ſecundùm Lugdun. impreſſ.

In eadem gloſſ. ibi, *ipſe ſolus agit de eorum renunciatione.* Ita Flamin. Pariſ. *de reſignat. beneſ. l.* 7. *q.* 11. *n.* 17. Ego ipſe *d. alleg.* 50. *num.* 12.

S V M M A R I V M.

1 *Conſuetudo immota permanet, quæ nihil fidei Cathol. contrarium vſurpare dignoſcitur.*

2 *Perſona ineligibilis poteſt conſuetudine fieri eligibilis.*

Cap. Nos conſuetudinem. VIII.

Gregorius.

1 GRegorius vniuerſis Epiſcopis Numidiæ *lib.* 1. *epiſt.* 75. relatus *in hoc text.* ait immotam permanere conſuetudinem, quæ contra Fidem Catholicam nihil vſurpare dignoſcitur, de quo vide nonnulla per Tiraq. *de nobilit. c.* 10. *num.* 1. *& de iure primog. quaſt.* 40. *n.* 158. Paul. Fuſc. *de Viſitat. lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 31. Menoch. *de arbitr. cent.* 1. *caſu* 82.

2 In gloſſ. *De Primatibus.* ibi, *quòd perſona quæ aliàs eſt ineligibilis ratione conſuetudinis*, &c. Notatur ad hoc quòd perſona ineligibilis poteſt conſuetudine fieri eligibilis, vt per Suar. *de Legib. lib.* 7. *capit.* 19. *num.* 14.

S V M M A R I V M.

1 *Peregrini ceſſante ſcandalo tenentur ſeruare leges, vel conſuetudines loci in quo per modum tranſitus reperiuntur, quando illa in ſuo domicilio non obligant.*

2 *Peregrini non tenentur legibus ſui territorij dum per alia loca peregrinantur.*

3 *Inteſtina die ſabbati veſci poſſunt illi, qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamvis eo loci oriundi ſint, in quibus talia non veſcuntur.*

Cap. Illa. XI. *Auguſt.*

AVguſtinus ad Ianuarium *epiſt.* 119. *capit.* 1. relatus *in hoc text. in verſ. Mater mea*, videtur probare peregrinos, ceſſante ſcandalo, teneri ſeruare leges, vel conſuetudines loci, in quo per modum tranſitus reperiuntur, quando illæ in ſuo domicilio non obligant, vnde gloſſ. *in præſenti. verbo ſocietatem*, inquit inde ſumi argumentum quemlibet teneri viuere ſecundùm conſuetudinem illorum, inter quos verſatur, ſubditque hinc ortum habuiſſe verſus illos. 1

Si fueris Romæ, Romano viuito more,
Et ſi ſis alibi, viuito ſicut ibi.

& gloſſ. *verbo debent in l.* 3. *ff. de munerib. & honorib.* ponit verſum.

Terra ad quam pergis cape mores, quos ibi cernis.

Quare ita reſoluunt Abb. *in cap. conſilium, numer.* 18. *de obſeruat. ieiun.* Philiar. *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 23. §. *eſt tertiò notandum*, Nau. *in man. c.* 23. *numer.* 120. Cou. *l.* 4. *var. c.* 20 *num.* 8. *verſ. ſunt & in dicto*, Mexi, *in tract. taſſa panis, concluſ.* 5. *n.* 80. Henriq. *in ſumm. lib.* 7. *de Indulgent. c.* 13. §. 8. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *c.* 122. *n.* 1. *& ſuper Bullam Cruciatæ* §. 1. *n.* 8. *ad fin.* Suar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 2. *de duobus feſtis. cap.* 14. *n.* 2. Gabr. Vaſq. *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 184. *cap.* 3. *numer.* 28. Salas *de legib. diſput.* 16. *ſect.* 4. *concl.* 4. latè, & eleganter Baſil. Pont. *in tract. de ſacramento matrimon. lib.* 5. *cap.* 7. §. 1. *à princip.* vbi fundamenta huius ſententiæ refert, & contrariis benè reſpondet, & *à numer.* 13. *cum multis ſeqq.* diſputat quid dicendum ſit de obſeruantia feſtorum, & ieiuniorum à tranſeuntibus, & *num.* 14. reſoluit in hæc verba: *Tenentur peregrini ad ea præcepta ſeruanda ſi tempore, quo moram faciunt in eo loco, occurrat tempus obligationis adimplendi præceptum, aliàs verò non. Vnde ſi occaſio fuerit comedendi, tenentur à carnibus abſtinere, ſi in eo oppido abſtinetur ab illis: idem eſt ſi cùm commorantur, inſtat occaſio audiendi Miſſam, quia videlicèt dies feſtus eſt.* Ex quibus benè infertur peregrinos legibus ſui territorij, dum per alia loca peregrinantur, non teneri, ac proinde eos, qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamvis ex eo loco oriundi ſint, in quo non veſcuntur inteſtina die Sabbati, poſſe illis veſci iuxta Hiſpaniæ conſuetudinem, item eos, qui ex iis locis ſunt, in quibus lacticinia non comeduntur diebus ieiuniorum ſecundùm ius commune, poſſe veſci illis in eis locis, in quibus etiam ſine priuilegio ex conſuetudine adhibentur in cibum, ſicuti benè reſoluunt Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſput.* 18. *num.* 18. *cum ſeqq.* Suar. *d. lib.* 2. *capit.* 13. *numer.* 2. Leſſi. *de iuſtit. lib* 4. *capit.* 2. *dub.* 8. Baſil. Pont. *d. lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 1. Fagundez *in ſeptem Eccleſiæ præcepta præc.* 4. *lib.* 1. *cap.* 7. *à num.* 10.

2 (licèt dies feſtus eſt)

3 (niam iter faciunt)

Quamvis hæc ſententia ſit probabiliſſima, probabilitate tamen non caret, quæ ait peregrinos, & forenſes non adſtringi legibus, & conſuetudinibus loci, per quem tranſeunt, vel in quo per modum hoſpitij reperiuntur, ceſſante ſcandalo, & quando eæ non obligant in ſuo domicilio, & pariter probari videtur ex hoc text. *in verſ. Alia, quæ per loca terrarum*, & ſequuntur Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 13. *q.* 3. & plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 3. *diſput.* 18. *num.* 6. & nos quoque *in collect. ad c.* 2. *de obſeruat. ieiun.* ideò omnes ſunt probabiles, ſed prima probabilior.

Cap. De his. XIII.

Ex Concil. Tol. XI.

PRobat hic text. poſſe Metropolitanum punire deuiantes à conſuetudine Metropolitanæ Eccle-

ſiæ in diuinis Officiis, vt per Stephan. Quatant. *in ſum. Bullarij, verbo Archiepiſcopi auctoritas, auct.22. pag.mihi* 80. quem refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.1.tit.4.de præeminentia Archiepiſcop.n.*2.ſecundùm Lugdunen. impreſſ. Suam enim Metropolim tenetur ſequi Eccleſia ſuffraganea. *c. Altaria il 1. de conſecrat.diſt.1.cap.inſtitutus, de conſecrat. diſt.* 2. & in Eccleſiis inferioribus ſeruandum eſt quod in maiori ſeruatur. Nauar. *conſ.5.numer.3.de Regularib. in antiq. aliàs conſ.26.num.3.eodem tit.in nouis.* Hodie verò obſeruari debent Pij V. conſtitutiones ſuper recitatione Romani Breuiarij, vna incipit, *Quod à nobis poſtulas, ſub dat.6. Idus Iulij* 1568. & alia quæ incipit, *Quod primum, ſub dat.Id. Iulij* 1570.

2 In gloſſ. *Adſtringat.* ibi, *argum. Metropolitanum poſſe ſuſpendere, & excommunicare ſuum ſuffraganeum.* Ita Lancel. Conrad. *in templo omnium iudic.lib.2.cap.4. ſub num.*18. Boitæ. *de Synodo part.1.num.45.46.& 47.* Stephan. Quatant. *dict. verbo Archiepiſcopi auctoritas. num.8.pag.52.*

Distinctio XIII.

SVMMARIVM.

1 *Perplexus accidentaliter & ſecundùm quid inter duo, quorum alterum neceſſariò eſt facturus, & vtrumque arbitratur eſſe peccatum, iuſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videbitur minus, vt maius euitet, & ratio redditur num.* 5.

2 *Suaſio ſtupri filiarum facta à Loth impiis Sodomitis, vt maius malum euitaret, ei vertitur ad culpam.*

3 *Lex humana ciuilis non poteſt eligere minus malum, vt maius euitet, ſed veriùs vt* num. 22.

4 *Peccatum nullum quantumuis minimum poteſt liberè aliquando eligi ſecundùm rectam rationem.*

6 *Malum minus in comparatione maioris, quando dicatur habere rationem boni, & deſinere eſſe peccatum, oſtenditur.*

7 *Errans ſine copia Doctoris ex ignorantia inuincibili putans vtramque dubitationis partem æque peccatum eſſe, poteſt minus malum eligere.*

8 *Malum minus ex duobus eſt eligendum, non ſolùm in malis pœna, ſed etiam in malis culpa, intellige etiam vt* num. 21.

9 *Suadens, & inducens electionem minoris mali non peccat.*

10 *Conſulere, aut inducere an poſſit quis aliquem ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit ad auertendum maius malum à parte rei tale, oſtenditur, &* num. 11.

12 *Loth an peccauerit in filiarum proſtitutione minus malum continente, oſtenditur & num.*13.

14 *Ruben an iuſtè ſuaſerit fratres volentes occidere Ioſeph, vt mitterent in ciſternam, & ibi ſinerent mori fame, oſtenditur.*

15 *Proximum occidere volenti iuſtè poſſumus ſuadere, quòd prius ſpoliet eius domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum ſubducere valeamus.*

16 *Malum minus ſuadere poſſumus ad maius auertendum, quando ſuaſio minoris mali facta fuerit abſque præiudicio tertij, niſi illa moleſte non ſuſcipiet, vel alioquin obligatus fuerit ad illud ſuſcipiendum.*

17 *Electio, & ſuaſio minoris mali poteſt fieri vbi præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & in indiuiduo.*

18 *Mali minoris ſuaſio etiam damno tertij in particulari fieri poteſt, ſi tertius damnum moleſte non ſuſciperet.*

19 *Suaſio minoris mali fieri poſt etiam cum damno tertij in particulari, vbi tertius fuerit aliquid obligatus ad illud ſuſcipiendum.*

20 *Suaſio minoris mali fieri poteſt quando alter in actu iam paratus fuerit patrare maius malum, non verò quando ad id promptus fuerit ſolùm in potentia.*

23 *Perplexus inter duo mala poteſt eligere quod ſibi videbitur minus, ſi habuerit conſcientiam inuincibilem vtriuſque mali exiſtimati.*

24 *Perplexus inter duo mala ſi minus iuſtè eligit, excuſatur à peccato in foro conſcientiæ, non verò à pœna per legem humanam impoſita ipſi operi, quod ille eligit in ratione minoris mali.*

25 *Homicidium eſt peccatum grauius periurio, contrarium verò num.27.& componitur num.*28.

26 *Vita humana ex bonis temporalibus ſummum eſt.*

29 *Peccata contra præcepta primæ tabulæ, ex genere ſuo, & ſecundùm ſpecificam malitiam grauiora ſunt, quàm ea, quæ aduerſùs præcepta ſecundæ tabulæ admittuntur.*

30 *Peccatum contra aliquod præceptum ſecundæ tabulæ ratione circumſtantiarum in indiuiduo aliquando eſt grauius eo, quod offendit præceptum aliquod primæ tabulæ.*

31 *Voti, & diei feſti violatio inducit peccatum contra ſecundum, & tertium præceptum primæ tabulæ, & tamen peccata ex hoc prouenientia minora ſunt homicidio, & adulterio pertinentibus ad ſecundum, & tertium præceptum ſecundæ tabulæ.*

32 *Circumſtatia plures, & grauiores concurrunt in homicidio, quàm in periurio.*

Cap. Duo mala. 1. *Ex Concl. Tol. VIII.*

EX Conc. Toletan. VIII. *capit.*1. quod refert Gratianus *in præſenti*, colligitur illa celebris concluſio, quòd accidentaliter, & ſecundùm quid perplexus inter duo, quorum alterum neceſſariò eſt facturus, & vtrumque arbitratur eſſe peccatum, iuſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videbitur minus, vt maius euitet, in idem eſt text. *in capit. nerui, hac eadem diſt.* (vbi latè declaraui quid eſſet perplexitas ſecundùm quid, & quæ dicatur abſoluta,) *& in capit. ſi aliquid* 21.*quæſt.*4. obſeruant Archid. Dominic. Præpoſ. Bellam. & Turrec. *in præſenti* D.Thom.1.2.*quæſt.*19.*artic.* 6.*ad* 5. vbi Medin. *q.*1. Cordub. *in ſuo queſtion. lib.3.q.4. ad fin.* Valent. *t.2.quæſt.*14. *puncto* 5. *ad* 2. Vaſq. *ad d. q.19.diſp.*60.*cap.*2.*num.*6. & ex omnium ſententia reſoluit Molin. *de iuſtit.diſp.*335.*ſub num.*10. Fr. Emman. Roderic. *in ſum.tom.*2.*cap.*51.*num.*6. Suar. *tom.4.de pœnit.diſput.4.ſect.10.n.*4. Couar. id obſeruans ad quorundam iurium intellectum, *de ſponſalib. p.2.c.7.§.2. num.9.cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.2. diſput.39. ſub num.12.verſ.ad quartum.* 1

Verùm contra prædictam concluſionem ex hoc text. deſumptam obſtat primò, quòd ſi huiuſmodi perplexus poſſet iuſtè eligere minus malum, vt maius euitet, poſſet vtique alius eandem electionem ei ſuadere, cùm in hac ſuaſione cooperetur in bono, prout quilibet poteſt iuſtè, & meritoriè cooperari; atqui hoc conſequens videtur eſſe falſum; ergo & illud ex quo ſequitur, Conſequentia legitima eſt. Minor probatur exemplo Loth, qui, vt legitur *Geneſ. cap.*19. Sodomitis in hoſpites irruere conantibus ſuaſit electionem minoris mali, nempè ſtuprum filiarum, quas eiſdem impiis proſtituit, vt maius illud malum 2

malum vitaret, & tamen hæc ſuaſio ei vertitur ad culpam à D. Auguſtino *contra mendacium cap.* 9. & aliis, quos refert, & ſequitur *annotat. ad ſummam Toleti lib.* 5. *cap.* 37. *pag.* 1. poſt Caiet. agnoſcit Cou. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 4. *in princip. num.* 9. *propè fin.* & faciunt tradita per Leon. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 20.

3 Secundò obſtat, quòd ſi hæc electio minoris malicita eſſet huiuſmodi perplexo ſecundum quid, ſanè liceret etiam ipſimet legi humanæ ciuili eligere minus malum, vt maius euitet, ex reg. *l. vlt. in fine, C. de fideiuſſ.* atqui videtur id non licere legi ciuili, ex text. *in cap. vlt. de præſcript.* vbi per legem Canonicam abrogatur lex ciuilis vt iniuſta, & quæ ſine peccato obſeruari nequit: dum præſcriptionem in aliquibus caſibus cum mala fide, & ita cum peccato permittebat, cùm tamen hanc permiſſionem feciſſe videatur ad vitandum maius Reipub. malum, videlicet lites, & iurgia, & contentiones iudiciales, & extraiudiciales, & dominiorum incertitudinem, iuxta text. *in l.* 1. *ff. de vſucap. & in l. vlt. ff. pro ſuo*, proſequitur poſt alios Cou. *in reg. poſſeſſor. p.* 1. *§. unico, num.* 5. Igitur, &c.

4 Tertiò obſtat quòd huiuſmodi perplexus, dum ſic eligit minus malum, tendere videtur abſolutè, & ſecundùm ſe, & naturaliter in obiectum in ſua æſtimatione prohibitum, & conſequenter videtur illud liberè velle, & amplecti, cum à parte rei, & naturaliter poſſit illud nolle, vt alioquin conſiderant multi agentes de caſu, in quo ſic erroneè perplexus putaret vtramque contradictionis partem peccatum eſſe, nec cognoſceret, & diſtingueret vtra grauior eſſet, nec quam in eo dubio ſequi teneretur, & nihilominus alteram eligeret, quos refert Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *capit.* 11. *num.* 13. atqui nullum peccatum quantumvis minimum poteſt liberè aliquando eligi ſecundùm rectam rationem, vt conſtat ex text. *in cap. ſuper eo, de vſur. & in capit. quis arbitretur, iunctis ſeqq.* 22. *quæſt.* 5. cum ſimilibus adductis per gloſſas in eiſdem iuribus, vnde proceſſit illud, quòd præſtat millies mori, quàm Deum vel leuiſſimè offendere, vt in noſtris propriis terminis contendit Suar. *d. num.* 4.

5 His tamen non obſtantibus à ſupradicta concluſione recedendum non eſt, quam optimè probat text. *in præſenti, & dict. cap. nerui, & d. cap. ſi aliquid,* 22. *quæſt.* 4. Ratio eſt quia ſic erroneè perplexus non poteſt dici, quòd abſolutè, & liberè vult obiectum minoris mali, prout malum eſt, nec quod fertur in malum, vt poſſibile vitatu moraliter, ſed potiùs coactè, & neceſſariò fertur in illud obiectum, prout ſcilicet neceſſarium eſt in ordine ad maiorem culpam vitandam excuſante erronea, & inculpabili ignorantia inuincibili dictante vtrumque opus cum ea minoris mali comparatione malum eſſe; nam licet actio illa ſic eligendi vtrovis opere electo, ſit in ſe, & abſolutè, & vt fertur, in illud minus malum exiſtimatum libera, & ita ſit libera naturaliter, vt aiunt, & in genere entis, vt conuincit tertium argumentum in contrarium adductum; tamen prædicta eligendi actio non eſt moraliter, & vt aiunt, in genere moris, libera in ordine, ſcilicet ad maiorem culpam vitandam, quia ſuppoſito quòd eam vitare aliter nequit, niſi per admiſſionem minoris mali, iam hoc non poteſt non admitti, nec poteſt moraliter vitari, ac proinde nec dicetur liberè amari, ac tandem nec in eo peccari, cùm conſtet ad inducendum peccatum neceſſariam eſſe vtramque libertatem, nempè illam, per quam feratur voluntas in obiectum malum, quod ſecundum ſe ipſum naturaliter, & abſolutè loquendo ſit eligibile, & rurſus illam, per quam feratur in illud, vt poſſibile, vitatu moraliter, id eſt, in ea occaſione, in qua moraliter poſſibile ſit illud vitari, iuxta ea quæ de requiſitis neceſſariis, vt peccatum dicatur voluntarium, tradit poſt alios Tolet. *in ſumm. lib.* 3. *cap.* 1. *pag.* 1. *ex med.* & maximè *in verſ. alterum*, & antè tradiderat D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 13. *art.* 6. *in corpore.* Sicque in effectu, quando neceſſitas cogit alterum malum eligere, vt in terminis noſtræ concluſionis, & huius text. eligens minus malum nihil aliud formaliter facit quàm adimplere præceptum plus faciendi præcepti de maiori malo vitando, vndè cùm hanc electionem minoris mali faciat ex præcepto, non poteſt in eadem cenſeri peccator, ex reg. *cap. quod quis, de regul. iuris libr.* 6. conſonat text. *in l. iuſtè poſſidet, ff. de acquir. poſſeſſ.* quæ ſanè ratio colligitur ex alioquin dictis per Adrianum IV. *in materia de reſtitutione, in quæſt. incipit, quia dictum eſt, verſ. mihi videtur planius,* & per Sanch. *dict. cap.* 11. *num.* 14. vbi alios generaliter refert, *iuncto cap.* 10. *ſub num.* 35. *col.* 2. *verſ. tandem*, & ſatis intendit Fr. Emman. *dict. num.* 6. dum eandem ſententiam probat ex eo, quòd Dominus nolit nos inducere in anguſtias perplexitatis, id eſt, ne hinc inde inter duo inuincibiliter exiſtimata mala coſtringamur, quando alterum ex illis neceſſariò admittendum poſſimus ita eligere, vt ſine culpa euadamus, videlicet eligendo minus malum, iuxta ſupradictam concluſionem quæ ſanè in hoc ſenſu, & ſecundùm huiuſmodi rationes veriſſima eſt, & recepta ab omnibus citatis in principio huius text.

In quem ſenſum, & ſecundùm eaſdem rationes accipienda ſunt verba, quibus hæc in re vtitur Turrec. *in præſenti ſub num.* 1. dum inquit, quòd minus malum in comparatione maioris mali videtur habere quodammodo rationem boni, & deſinere eſſe peccatum, iuxta verba Auguſt. *in lib. contra Mendacium, cap.* 7. *&* 9. dicentis, quòd illa deſinunt eſſe peccata, quæ propter grauiora vitanda ſuſcipiuntur, in quo etiam ſenſu intelligenda ſunt verba Ariſt. *lib.* 5. *ethic. cap.* 3. adducta per Couar. *ſub dict. n.* 9. *poſt med.* dum inquit minus malum boni vicem habere, ſi maiori malo comparetur; rurſus & verba Leſſij *de iuſt. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 11. dum inquit, quod malum minus reſpectu maioris non cenſetur malum: item & text. *in cap. inquiſitioni* 44. *verſ. verùm, de ſent. excom. & in cap. dominus, verſ. ſi verò, de ſecund. nupt. & in cap. iuuenis* 3. *verſ. quia igitur, de ſponſal.* vt ſcilicet in eorum iurium caſibus inuincibiliter de vtroque malo dubitantes potuerant ſine peccato minus malum à ſe ibidem electum pro vitando maiori eligere etiam ſtante huiuſmodi dubio, & illo non depoſito, vt benè intelligit Cou. *dict. num.* 9. Leſſ. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 4. *cap.* 3. *ſub num.* 34. *col.* 2. *ante med.* & alij plures antiqui, & moderni relati, & approbati per Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 41. *ſub num.* 45. Nec ad hanc electionem iuſtificandam in terminis eorundem iurium opus eſſe, quod illud dubium deponerent reſpectu partis electæ, contra Adrian. & alios benè obſeruant Nauar. *in cap. ſi quis autem, num.* 101. *de pœnit. diſp.* 7. Sanch. *d. diſp.* 41. *num.* 47. *cum ſeqq.* Couar. *d. §.* 2. *à num.* 7. *&* 8. noſtram hanc reſolutionem tenens *dict. num.* 9. vbi *num.* 11. ſecundùm eandem reſoluit alium caſum vtilem, & notandum ad intellectum text. *in cap. ſi quis ingenuus* 29. *quæſt.* 2.

Amplia primò prædictam concluſionem ex noſtro text. deductam, & vt *ſuprà* explicatam, vt procedat etiam eo caſu, quo ex ignorantia inuincibili errans ſine copia Doctoris conſulendi putaret vtramque dubitationis partem æquè peccatum eſſe, nec poſſet intelligere, & diſtinguere vtra grauior eſſet, nec quam in ea contradictione poſſit, & teneatur amplecti, prout in exemplo de ruſticis, qui aliquando putant 7

Digitized by Google

ſe non audiendo Miſſam in feſtis peccare pariter, ac deſerendo gregem, vt eam audiant, nec diſcernere intelligunt, quodnam ex his præceptis incompatibilibus anteponendum ſit, etenim adhuc in his terminis ſic dubitans, & anceps non peccat, ſi alterutram partem eligat quæ ſibi magis placuerit, dummodo tamẽ hoc placitum ita dirigat, vt præ inordinata alterius partis affectione non decipiatur fingendo perplexitatem, vbi nulla fuerit, ita Fr. Emman. *dict. num.6.* & Sanch. alios referens *dict.cap.11. num.13.*

8 Vnde patet notabilis intellectus ad regulam communiter collectam ex hoc text. quòd ſcilicet ex duobus malis minus eſt eligendum, vt procedat non ſolùm in malis pœnæ, prout in hoc malorum genere eam intelligit poſt alios Sanch. *de matrim. libr. 2. diſp.39. ſub num.12.* ſed procedat etiam in malis culpæ, ſi hæc proueniat non quidem ex parte operis intrinſecè, aut propter aliam vrgentem prohibitionem mali; ſed ex parte inuincibilis ignorantiæ, quæ malum etiam culpæ in opere de ſe bono repræſentet erranti poſito inter duo opera, vel inter duplicem vnius operis partem ſibi dubiam, & exiſtimat culpabilem, vt in effectu etiam intelligit Sanch. *ſub dict. num.12.*

9 Amplia ſecundò, vt procedat non ſolùm in ipſo ſic erroneè, & inuincibiliter dubitante, & minùs malum eligente, ſed etiam in ſuadente, & inducente illum ad huiuſmodi electionem; ſic enim apertè concluditur ex ratione cooperationis in bono, quæ inuoluitur in ipſa ſuaſione, & inductione, & in hoc nulla eſt difficultas.

10 Tota in eo ſolùm difficultas eſſe poteſt, an hæc ſecunda ampliatio locum habeat etiam in eo, qui ſuaſerit, conſuluerit, & induxerit alium ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit ad auertendum maius malum à parte rei tale, quod aliquis ex malitia ſua patrare decreuerat, veluti ſi ad vulnus inferendum, vel ad aliam mitiorem vindictam inducam illum, qui grauiorem de alio ſumere, nempè illum interficiendo, decreuit? In hac quæſtione ſunt aliqui Doctores, qui huiuſmodi inductionem, ſuaſionem, & conſilium reprobant, intelligentes id ſine peccato fieri non poſſe, cùm formaliter inuoluat, vt ipſi credunt, cooperationem in malo, quæ nunquam licita eſſe poteſt, iuxta illud, *agentes & conſentientes*, &c. de quo *in capit.1. de offic.deleg.* cum ſimilibus, nec poſſunt fieri mala, vt eueniant bona, aut minora mala, iuxta illud Pauli *ad Roman.3.* ſolùmque concedunt iidem Doctores poſſe alterum alteri ſic ad peccandum parato offerre materiam minoris mali, eámque ſimpliciter eidem proponere, intelligentes in hunc ſolum ſenſum excuſari Loth, nempe ſi dicamus eum dum obtulit filias abuſui impiorum, non induxiſſe illos, nec filias ad ſtuprum, ſed ſolùm ſimpliciter propoſuiſſe materiam minoris mali, ſicque procedere locum Petri Apoſtoli *2. epiſt. capit.2.* dum eundem Loth iuſtum vocat, dicens, *Loth virum iuſtum à nefandorum iniuria liberatum à Deo fuiſſe.* Hanc itaque diſtinctionem inter inductionem, & ſuaſionem minoris mali, & inter ſimplicem propoſitionem materiæ minoris mali facit Caiet. *2.2.q.78.art.4.* Cou. *d.num.9. prope fin.* iuxta eandem diſtinctionem, intelligens excuſandum eſſe Iudam, de quo *Geneſ.cap.37.* quaſi non induxerit, nec ſuaſerit, fratribus venditionem fratris Ioſeph, ſed ſolùm eam propoſuerit eis, vt materiam minoris mali ad auertendum maius, nempè occiſionem ipſius fratris; deinde idem Cou. *citato loco* intelligit Ruben, *illo c.37.* vſum fuiſſe ſola ſimplici propoſitione prædicta dum animo euitandi idem homicidium dixit eiſdem fratribus, Non occidamus eum, ſed proiiciamus in ciſternam veterem,

Contrariam verò ſententiam, immo licere non 11
ſolùm prædictam ſimplicem obligationem, & propoſitionem materiæ minoris mali, ſed etiam formalem illam ſuaſionem ipſius ad maius auertendum, meritò tenent Innoc. *in cap. ſuper eo, col.5. de vſuris,* Caiet. meliori conſilio ductus *in ſumm. verbo tyrannus, & tom.2. opuſcul. tract.31. cap.13. in ſolut. dub.3.* Adrian. & alij, quos refert, & ſequitur Nauar. *in man. cap.14. ſub num.40. & cap.17. num.262.* Syluest. *in ſumm. verbo vſura 7. num.1.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput.335. num.9. cum ſeqq. in actio num.7.* Leſſi. *in ſimili tract. lib.2. cap.13. numer.19. cum ſeqq. & lib. 4. capit.3. à numer.33.* adducentes text. quem ſic intelligunt, *in capit. ſi quod verius, verſ. ſi enim 33. quæſt. 5. & in cap. nerui, verſ. hinc etiam, hac eadem diſt.* indéque reſoluentes deliberato homine occidere ſuaderi poſſe aliam mitiorem vindictam, videlicet vulnus non lethale: rurſus & volentem committere adulterium, vel furtum graue, induci poſſe ab alio, vt committat ſolùm ſimplicem fornicationem, aut furtum leuius, præterea & eum, qui non vult ſubuenire extremè indigenti, induci poſſe, vt illi ſubueniat, ſaltem dando ei mutuo ſub vſuris, quod minus malum eſt. Ratio eſt, quia ſi conſulens, ſuadens, aut inducens ad minus malum non tendit ad hoc, vt minus malum fiat abſolutè, prout in ſe eſt obiectum malum, & peccaminoſum, nec illud abſolutè approbat, & petit in hoc ſenſu; id enim eſſet illicitum pariter ac facere, cùm inuolueret formalem cooperationem in malo, in quibus terminis procedere poterunt prioris ſententiæ fundamenta, ſed ſolùm petit formaliter commutationem minoris mali pro maiori, & quòd illud huic præferatur, licèt id non ſemper exprimatur, & cùm ita rogatus decreuerit omninò alterum malum facere, & ita iam per ſe ductus ſit ad peccandum, dici non poteſt eo conſilio, & ſuaſione minoris mali denuò duci vt peccet, ſed vt culpam minuat per deſiſtentiam à maiori peccato, quæ abſque vlla cooperatione formaliter intenditur in ſuaſione minoris mali à ſuadente, alioquin hoc etiam de ſuaſuro, & impedituro ſi poſſet abſque maiori, vel pari incommodo.

Qua retentâ ſententia non obſtant quæ pro prima 12
ſuprà adduximus, nam ad illud de culpa, quæ imponitur Loth in illa filiarum proſtitutione minus malum continente, reſpondetur dupliciter, primò negando peccaſſe Loth, & eum excuſando, quia videlicet non obtulit filias Sodomitis, vt earum concubitu tanquam minori malo maius, nempe ſodomiam recompenſaret, nec animum habuit vt filiæ proſtituerentur, ſed vt eorundem furentium impetum hyperbolica ſubmiſſione frænaret, declarans hoc modo quàm ſibi moleſta eſſet immanitas ſceleris, & iniuriæ, quam attentabant aduerſùs hoſpites à ſe receptos, qua ratione eundem Loth à peccato excuſant Caiet. *in comment. ad d.cap. Geneſ.19.* ſequitur Molin. *dict. diſput.335. num.2.* non improbat poſt Pererium Tolet. *d.cap.37. pag.2. ante med.* firmat Leſſ. *d.capit.13. num.10.* ſicque iuxta hanc rationem procedere poterunt dicta per D. Ioann. Chryſoſt. *homil. 43. in Geneſ.* & per Ambroſ. *lib.1. de Abraham capit.6.* dum laudibus celebrant facinus Loth. Poteſt etiam excuſari idem Loth. iuxta eoſdem Doctores, ex quadam animi perturbatione, & ardenti cupiditate defendendi hoſpites ab illa iniuria temeraria, vt qui metore ſic turbata, & indeliberata proceſſit, à culpa illinc extenuata liberetur; quod tamen intelliges, vt ſcilicet liberetur in totum vel in parte, prout hæc animi perturbatio, & paſſio in totum, vel in parte excluſerit voluntarium requiſitum ad peccatum iuxta tradita per D.Thom. *1.2. quæſt.77. art.6. cum ſeqq.* & per

eius

eius commentatores *ibidem*, & per Tolet. *in ſumm. lib.2.cap.1.pag.2.verſ.alterum.* Azor. *inſtit. moral.p.1. lib.4.cap.9.queſt.4.*

13 Vel ſecundò reſponderi poteſt, & meliùs, fatendo quidem Loth peccaſſe, ſed concedendo huiuſmodi peccatum non proceſſiſſe ex eo quòd minus malum ſuaderi non poſſit ad vitandum maius (illud enim ſuadere ſine aliqua extrinſeca, & nociua circumſtantia peccatum non eſt, iuxta ſupradictam reſolutionem?) ſed proceſſiſſe in eo quòd in hac ſuaſione interuenit alia circumſtantia extrinſeca, nempè detrimentum tertij, ideſt, filiarum, quæ quidem circumſtantia interueniente peccat ſic ſuadens minus malum, etiam ad vitandum maius, vt bene ad limitandam prædictam noſtram, & communem reſolutionem aduertit Molin. *d.diſp.335.num.9.* & 12. Leſſi. *d.cap.13.num.*20. & *infrà* latiùs agemus.

14 Ad illud verò de Ruben reſpondetur iuſtam fuiſſe ſuaſionem, qua ille fratres volentes occidere Ioſephum induxit, vt mitterent in ciſternam veterem, & ibi ſinerent mori fame, *Geneſ. capit.*37. & ita ſuaſit æquale peccatum, vt hac via, licèt fratres perſiſterent in ea praua intentione mortis per famen inferendæ, tamen ipſe Ruben hunc effectum impediret aliunde, videlicet ſubducendo clam à ciſterna eundem Ioſephum, vt conſtat ex verbis eiuſdem *capit.*37. ibi, *hoc autem dicebat* (ſcilicet Ruben) *volens excipere eum* (ſcilicet Ioſephum) *de manibus eorum, vt redderet patri ſuo*, ita Leſſ. *d.lib.4.capit.2.number.*34. ſubdens ſatis eſſe quòd ex parte ſuadentis detur hic animus commutandi, & præeligendi minoris mali, immò mali æqualis, veluti cuiuſdam illecebræ obiectæ, vt dum circa illam obduratus occupatur, poſſit maius malum impediri: qui intellectus aptior eſt illo, quem ad eundem locum præſtat Cou. *de ſponſal.part.1.cap.4. in princ.* dum ſentit Ruben, *ibid.* egiſſe de prædicta proiectione in ciſternam, tanquam de minori malo ad vitandum maius, ſcilicet occiſionem Ioſephi, fallitur enim Cou. ex modò dictis, ſecundùm quæ conſtat eandem proiectionem *ibi* conſideratam fuiſſe vt referentem occiſionem eiuſdem Ioſephi, quamvis diuerſo medio, videlicet fame ab occiſoribus fratribus in ciſterna procurandam; arg. text. *in cap. paſce.* 86. *diſt.* ſuaſit igitur Ruben non minus, ſed æquale malum, prout iuſtè potuit, vt ita ab alio æquali malo fratrem alioquin non liberandum ſubduceret interim, & liberaret iuxta *ſuprà* reſoluta.

15 Ex quibus colligitur poſſe nos ſuadere volenti occidere proximum, quòd priùs ſpoliet eius domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum ſubducere valeamus; prout etiam poſſumus volenti prodere vrbem ſuadere vt priùs expilet eius ærarium, vt interim aliunde, videlicet conuocatis defenſoribus, proditio impediatur, qua etiam ratione captus à latronibus poteſt eis ſuadere vt inſequantur alium quendam, ſi ſuadens certò ſciat illum euaſurum ratione celeritatis, vel ob inſidias eo loco poſitas ad capiendos latrones, vt ipſimet captus poſſit interim fugere, ſicut benè obſeruat Leſſi. *vbi proximè.*

16 Intellige tamen & declara reſolutionem ſupradictam, quæ concedit etiam formalem ſuaſionem mali ad maius auertendum, vt procedat ſolùm quando ſuaſio minoris mali facta fuerit abſque præiudicio tertij, non verò procedere cum dicto præiudicio in particulari, niſi tertius ille moleſtè non ſuſcipiat, aut niſi fuerit alioquin obligatus ad illud ſuſcipiendum, vt reſoluunt Molin. *dict.diſp.335.n.9.* Leſſ. *dict.capit.13.num.*10. & quidem meritò. nam ex diſpoſitione priuatorum non poteſt inferri tertio damnum, quod ipſe nolit, aut non teneatur alioquin ſuſtinere, ex reg. *l. id quod noſtrum* 11. iuncta reg. *l. factum* 198. *ff de regul. iuris, & reg. non debet, eod. tit. in* 6. Iuxta quam reſolutionem iam patet in quo peccauerit Loth dum filias ſuas impiis obiecit, vt maius malum hoſpitibus imminens vitaret, peccauit videlicet in eo, quia illas obiecit cum damno ſuæ pudicitiæ, cùm tamen ipſi de illis non cogitarent, non peccaturus alioquin ſi hoc illarum præiudicium non obſtaret, etiamſi eos ad illarum vſum induceret, ſi ita intenderet maius illud malum auertere, quod aliter auerti non poſſet, ita in ſpecie obſeruant Molin. *d.diſp.335.num.* 12. & Leſſ. *d.cap.13.num.*20.

Dixi, *cum dicto præiudicio in particulari*, quia ſi 17
præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & indiuiduo, ſed in genere, tunc non reprobabitur electio illa, & ſuaſio minoris mali, immo fieri poterit, veluti ſi latroni firmiter quid ſtatuenti inferre damnum alterutri ex duobus, Titio, v. g. aut Mæuio, ſed adhuc ancipiti circa perſonam quam ex illis duobus in eo damno præferret, ego in genere abſque particulari deſignatione alterius, qui opulentior eſt, & cuius reſpectu damnum illud minus eſt, & abſque ſuaſione, quæ directè inclinet latronem in alterutrum, ſuadeam illum, non quidem rogando, vt huic potius quàm illi in indiuiduo noceat, ſed ſolùm proponendo, & conſulendo damnum, quod minus fuerit, etenim in his terminis non fit iniuria ei, cui minus damnum infertur à latrone: nam in huius mentem non reuocani aliquid, quod ipſe etiamſi anceps non cogitaret, ſed ſolùm in genere docui minus malum in eo, & ſimilibus obdurationis euentibus potius eſſe fatendum quàm maius indicando, quale ſit minus comparatione perſonarum, quas latro in eum furandi finem mente reuoluerat, ita in terminis reſoluit Leſſ. *d.cap.13.num.*21. contra Petr. Nauar. *de reſtit. lib.3.cap.4.num.*39.

Dixi, *niſi tertius damnum moleſtè non ſuſcipiat.* vt 18
oſtendam quòd in his terminis poterit dicta ſuaſio minoris mali fieri etiam cum damno tertij in particulari, deſignando ſcilicet eius perſonam directè, & indiuiduè: nam ſuppoſito quòd ille, vt quia multum diues eſt, & coniunctus, v.g. pater, aut mater, aut aſcendens, vel deſcendens, aut alioquin amantiſſimus alteri, cui damnum alternatiuè paratur à latrone, non feret moleſtè illud ſibi potiùs inferri, iam cenſetur in eo damno conſentire, ac proinde nulla ei fit iniuria in ea ſuaſione, & indicatione, iuxta reg. *ſcienti, de regul. iuris lib.*6. cum ſimilibus, & ita in terminis reſoluit Leſſ. *dict. cap.13. ſub numer.*20. cuius tamen reſolutio cautè limitari debet vt procedat ſolùm in damno remiſſibili per illum tertium, & in quo ille poſſit conſentire ſecus in damno irremiſſibili per eundem, vt concluditur à ceſſante illa ratione remiſſæ iniuriæ, iuncta reg. text. *in cap. cùm ceſſante, ad appellat.* cuius reſolutionis exemplum cerni poteſt in Loth: nam licèt veriſimile eſſet filias ab eo proſtituras habuiſſe animi præparationem vt patris vota ſubmiſsè licèt iniuſtè, in ſe ipſis adimplerent; tamen quia dictum earum præiudicium, nempe propria pudicitia, non poterat ab illis remitti abſque peccato, ideò Loth in hac minoris mali ſuaſione reprobatur à Doctoribus meliùs ſentientibus, quos *ſuprà* citaui.

Dixi, *niſi fuerit alioquin obligatus ad illud damnum* 19
ſuſcipiendum, vt oſtendam quòd in his terminis ſuaſio minoris mali fieri poterit etiam cum damno tertij in particulari, quia ſuppoſita eius damni neceſſaria ſuſceptione, ad quam tertius ſupponitur obligatus, iam ei non infertur damnum iniuſtum, nec formale, ſed ſolummodo materiale, & iuſtum, & ita

ceſſat fundamentum contrariæ reſolutionis ſuprapoſitæ. Fxemplum poni poteſt in eo, quem vt diuitem, & furanda, v.g. pecunia nullatcnusl egentem latroni deſignato nominatum, & in indiuiduo, vt ipſi potius damnum inferat, quàm alteri, ſi in hac hypotheſi ſupponatur quòd alter à quo illud auertere intendo, ſit illi totum damnum congruo tempore repenſurus, itavt in eo non præiudicetur, hoc enim damnum ipſe à me deſignatus permittere tenetur ex lege charitans, vt in ſpecie reſoluit Leſſ. *d.num.20. in fine*, & efficaciter deducitur ex reg. *quod tibi non nocet, & alteri prodeſt. ſuſtinere teneris*. de qua *in l.1.§. jidem aiunt. ff. de aqua pluuib. arcenda.*

20 Intellige etiam & declara ſupradictam reſolutionem, vt procedat ſolùm quando alter in actu iam paratus fuerit patrare maius malum, non verò quando ad id promptus fuerit ſolùm in potentia ex prauo aliquo habitu ad dictum malum tendente, tunc etenim non licet nobis eum inducere ad minus, v.g. ad fornicationem ſimplicem, præueniendo executionem ſui praui habitus, ad maius, v.g. ad peccatum contra naturam, vt bene aduertit Molin. *dict. diſput. 335. numer. 9.* & quidem meritò. nam dum non adeſt illa promptitudo actualis, licèt adſit hæc potentialis, tamen non adeſt adhuc peccatum maius, quod auerti neceſſe ſit, ſed tantùm adeſt quidam habitus ad illud, qui de præſenti non indiget hoc auerſionis medio, cùm poſſit aliis remediis impediri, & cohiberi, videlicet ieiuniis, orationibus, eleemoſynis, & aliis operibus pœnitentialibus, quibus habitus praui ſolent auxilio diuino mediante coërceri.

21 Ex quibus omnibus inſurgit notabilis obſeruatio, & intellectus ad reg. *ex duobus malis minus eſt eligendum*, de qua in hoc text. cum concord. vt ſcilicet conſtituenda ſit differentia inter electionem hanc faciendam in alio, & inter faciendam in ſe ipſo, etenim in alio actualiter parato poſſumus etiam ſuadendo, non autem abſolutè approbando, eligere abſque iniuſto præiudicio tertij in particulari minus malum, ſiue exiſtimatum ſolummodo, ſiue etiam verum ad vitandum maius, quod aliter impediri non poſſit, iuxta ſupradicta, & in his terminis indiſtinctè procedit prædicta reg. At verò in ſe ipſo non ita, ſed diſtinguendo inter duo mala, & peccata per ſe talia, & inter ea, quæ per ſe talia non ſunt, ſed exiſtimantur inuincibiliter ab ignorante, etenim ex prioribus illis malis, nemini licet in ſe ipſo alterum etiam leuius eligere, quia non ſunt facienda mala aliqua vt maiora expediantur, vel etiam vt eueniant bona, iuxta illud Paul. *ad Roman. 3.* quod procedit, & intelligendum eſt vbi vel ad ſolicitanda bona, vel ad euitanda mala aliquis in ſe ipſo patraret aliquid de ſe malum, in his etenim terminis non ſunt aliquatenus eligenda, & facienda mala etiam venialia, & in hoc caſu non procedit reg. prædicta, procedit tamen in ſecundo & ſecundùm eam ex dictis poſterioribus malis exiſtimatis poterit quilibet etiam in ſe ipſo eligere minus ad vitandum maius; & ideò huiuſmodi diſtinctionem, & explicationem ad dictam reg. ex duobus malis ſentiunt Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 39. ſub n. 12. verſ. ad confirmationem*, & Leſſ. ſic intelligendus *d. cap. 3. ſub num. 34. col. 2.*

22 Amplia principalem huius text. concluſionem, vt procedat etiam in lege humana, itavt electio minoris mali ad vitandum maius licita ſit, iuxta ea, quæ latè dixi *ad cap. omnis 4. ſup. 3. diſt.*

23 Limita iam primò eandem concluſionem vt ſolùm procedat quando ita ſecundùm quid perplexus habuerit conſcientiam inuincibilem vtriuſque mali exiſtimati, cæterùm ſi ea fuerit vincibilis, qualis eſt illa quæ imprudenter iudicat, itavt minimè erraret, ſi adhiberetur debita diligentia, aut ſaltem conſuleret Doctorem, quem facilè adire poſſet, tunc ſanè ſic errans non excuſabitur eligendo malum minus, immo in vtroque euentu peccabit, quia ſcilicet tenebatur deponere conſcientiam vincibiliter erroneam tanquam culpabilem, ac proinde ſi eam cùm poſſet non depoſuerit, iam ipſemet ſe voluntariè ſubiicit huic perplexitati, & amat periculum vtriuſque peccati in ea purxtiuè contenti; vnde nihil mirum ſi ita pereat in eodem periculo ſpiritualiter, iuxta illud Eccleſiaſt. 3: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Exemplum huius limitationis poni poteſt in eo, qui ex conſcientia erronea vincibili putat aliquid eſſe ſub præcepto, quod tamen peccatum erat à parte rei, videlicet ſi putet ſub præcepto teneri quempiam furari, vt pauperi extremè non indigenti ſubueniat, is etenim ex prædicta ratione peccabit in vtroque euentu ſiue furetur, ſiue non furetur, furando quidem contra præceptum non furandi, à cuius tranſgreſſione excuſare nequit ignorantia illa vincibilis, & ita culpabilis, iuxta reg. *ignorantia.* & ibi notata, *de regul. iuris lib. 6.* iuncta reg. *Non ſunt facienda mala vt eueniant bona.* Rurſus, & non furando peccabit, quia agit contra dictamen erroneæ conſcientiæ, *capit. omnes §. ex his 28. quæſt. 1. cap. per tuas 35. verſ. nos igitur, de ſimon. capit. litteras verſ. porrò de reſtit. ſpoliat.* iunctis iis, quæ de peccato contra erroneam conſcientiam reſoluunt plures, cum quibus proſequitur Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 2. cap. 8. quæſt. 3. cum ſeqq.* Cordub. *in ſuo quæſt. lib. 3. quæſt. 4.* Vaſq. *1. 2. q. 19. art. 6. diſput. 59. cap. 2. num. 6.* Sayr. *in clau. Regia lib. 1. cap. 4. ex num. 3.* Nau. *in man. prælud. 9. n. 9. & in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt. 7. numer. 81. cum ſeqq. & in cap. conſideret, de pœnit. diſt. 5. in princ. num. 54. cum ſeqq.* & alij quos refert & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 1. capit. 11. numer. 2. cum ſeqq.* latè explicantes quid ſit conſcientia erronea, & qualiter contra eam peccetur, & quando confitendum de hoc peccato, & in terminis huius limitationis ſic reſoluit Nau. *d. capit. ſi quis autem, ſub numer. 85.* & *num. 95.* agens de eo qui habuerit conſcientiam erroneam vincibilem de implendo iuramento non parendi Prælato ſuo, & reſoluens quòd hic ex eo quia non vult, cùm poſſit & teneatur eam vt vincibilem, & culpabilem deponere, peccabit in omni euentu, videlicet vel contra votum ſi non pareat, vel contra conſcientiam erroneam ſi paruerit. & in propria eiuſdem noſtræ limitationis hypotheſi ita reſoluit Sanch. *dict. cap. 11. num. 12.* vſus bona ſimilitudine, de illa ſcilicet perplexitate, cui aliquis in Miſſa, v.g. ſe ſubiecerit, dum ex praua voluntatis intentione habuerit animum, & finem quærendæ vanæ gloriæ ex Miſſa in feſto audita, is etenim ſuppoſita huiuſmodi praua voluntate, quam poterat, & tenebatur deponere, ſi eam non depoſuerit, non poterit non in altera peccare. nam ſi Miſſam non audiat, peccat contra præceptum eam audiendi feſtis diebus, & ſimiliter ſi eam audierit, peccabit ratione praui illius finis vanæ gloriæ, niſi eum adeò pœniteat huius ignorantiæ culpabilis, vt ea quam hîc & nunc vincere non potuerit, reddatur inuincibilis, iuxta explicationem, quam tradit idem Sanch. *d. numer. 12. in fine*, prædictam ſimilitudinem limitans.

Limita ſecundò eandem concluſionem, vt procedat ſolùm quoad excuſandum peccato in foro conſcientiæ ſic perplexum ſecundùm quid, non verò à pœna per legem humanam impoſita ipſi operi, quod ille elegit in ratione etiam minoris mali. nam quoad hanc legem ipſe noxius eſt, cùm ea non curet de huiuſmodi perplexitate, nec de rationibus, quæ ſic per- 24

plexi

plexum excuſant in conſcientia quoàd Deum interiora videntem, & quoad eius forum ſacramentale, ſed iudicet ſolùm de exaternis, iuxta text. *in capit. vnic. §. porrò. vt eccleſiaſt. benef. ſine demin. conf.* cum his quæ de defectu poteſtatis humanæ circa actus internos proſequitur ad varias, & vtiles quæſtiones, poſt alios Cou. *in reg. peccatum p. 2. in princ. à numer. 7.* Planè ſi ad externa attendamus, idem perplexus quamvis interiùs culpam non habeat ſuppoſita ſua ignorantia, & perplexitate ſecundùm quid, vt ſupponimus inuincibili, tamen exteriùs reperitur nocens, & obnoxius iuſtæ illius legis punitioni, & conſequenter eam pati debet humiliter, nec poteſt conqueri quòd pœnam ſuſtineat ſine culpa, contra reg. text. *in capit. 2. de conſtitut.* quia quoad huiuſmodi legem humanam culpabilis cenſetur, & ita ſubeſt cauſa ſufficiens ad eam pœnam etiam ſine colpa ſuſtinendam, vt membrum Reip. in ordine ad conſeruationem totius corporis, cuius reſpectu ſtat adhuc etiam contra huiuſmodi perplexum communis iuſtitia eiuſdem legis, ac proinde eum ligare debet quoad dictam pœnam, quamvis ſi ad eiuſdem perplexi internam innocentiam attendamus, videatur in eo ceſſare culpa, & conſequenter ratio dictæ legis humanæ, vnde ſuccedunt tam reg. *ſine culpa in 2. part. de regul. iuris lib. 6.* quàm etiam ea, quæ de legis humanæ diſpoſitione, & obligatione non ceſſatura, quantumvis eius ratio negatiuè ceſſet in caſu particulari, reſoluunt communiter Doctores *in l. proſpexit*, per text. *ibi in verſ. quod quidem, ff. qui & à quibus*, poſt alios D. Barboſ. *in l. 1. p. 1. numer. 86. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Suar. *de legib. lib. 6. capit. 5. numer. 6. cum ſeqq.* Cui limitationi ſic nouiter obſeruatæ, & probatæ conſequens eſt electionem hanc minoris mali, etiam ad vitandum maius non excuſare à nullitate actus referentis illud malum minus ſi per legem fuerit non ſolùm prohibitus, ſed etiam nullus.

25 *Etenim dum peierare*, &c.] Dum text. hic ad probandum regulam de minori malo eligendo ad vitandum maius à perpleao ſecundùm quid, adducit exemplum de periurio potiùs eligendo in comparatione homicidij, ſatis probat homicidium eſſe peccatum grauius periurio; idque agnoſcunt Bellam. *in præſenti numer. 3.* Angel. *in ſumm. verbo periurium, numer. 8.* Gabr *in 3. diſtinct. 39. quæſt. 2. articul. 3. dubit. 4.* & alij *ibidem*, quos refert, & ſequitur Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. capit. 41. ſub numer. 75.* tum quia homicidium nocumentum affert immediatè perſonale, & irreparabile, cùm tollat vitam humanam, quæ ex bonis temporalibus ſummum eſt, iuxta reſoluta per Sot. *de ra-*
26 *tione tegendi membr. 1. quæſt. 3.* & multis probat, & controuertit Nauar. *in cap. inter verba 11. quæſt. 3. concl. 4. numer. 20. cum ſeqq.* & ſemel ablata ampliùs reſtitui non poteſt de lege ordinaria, iuxta illud Pſalmi 77. *Spiritus vadens, & non rediens*, conſonat text. *in lib. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.* ibi, *quòd iterum non redit arbitrium*, cum his, quæ ad eundem text. notat Benedict. Ægid. *part. 6. §. 3.*, tum quia homicidium ſeruata proportione magis offendit virtutem humanæ iuſtitiæ commutatiuæ ſibi proximè, & formaliter oppoſitam, quàm periurium offendit Religionem, cui directè opponitur, quippè quòd homicidium, vt pote auferens iniuſtè vitam, & ita ſummum bonum temporale, & externum, iuxta *ſuprà* dicta, maius eſt cæteris peccatis contra iuſtitiam commutatiuam inferiora bona auferentibus; periurium verò non eſt maximum inter peccata contra Religionem, immo alia ſunt ipſo grauiora, videlicet odium Dei, hæreſis, idololatria, & blaſphemia, vt benè aduertunt Præpoſ. *in præſenti col. 1. in fine.* & alij, quos refert, & ſequitur Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 12. quæſt. 6.* & ideo mirum non eſt, homicidium vocari immane flagitium *in capit. miror 50. diſtinct.* Tum denique, quia homicidium ordinariè, & moraliter loquendo excedit periurium in grauitate circunſtantiarum, nam primò denotat vtplurimum pertinaciorem infeſti animi deliberationem, quia ſcilicet difficiliùs committitur, vt obſeruat Leſſ. *ſub dict. num. 75.* deinde gignit maius ſcandalum, quia ſcilicet magis repugnat viſibili naturæ, & ſatis oſtendit grauitas pœnarum, quibus ſolet puniri, quæ tamen circumſtantiæ non reperiuntur vtplurimum in periurio, ac proinde non ſolet ita grauiter ac homicidium puniri, vt ſatis intendit *gloſſ. vltim. in præſenti*, prout ex ea colligit Dominic. *ibidem col. 1. in fin.* Præpoſ. *col. 2. etiam in fine.*

Contrarium tamen, immò quòd periurium ſit pec- 27
catum grauius homicidio, tenuerunt D. Thom. *quodlib. 1. articul. 18.* Sylueſt. *in ſumm. verbo periurium quæſt. 2.* Sot. *de iuſtit. libr. 8. quæſt. 2. artic. 3. concluſ. 4.* Couarruu. *in cap. quamvis pactum part. 1. §. 7. num. 1.* Medin. *in ſumm. lib. 1. cap. 14. §. 5. fol. 83.* Azor. *dict. quæſt. 6.* Menoch. qui nihil decidit, *de arbitrar. caſu 319. num. 2.* Suar. *de Religion. tom. 2. tractat. 4. lib. 3. cap. 3. num. 8.* Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 3. cap. 4. numer. 37.* latè hanc ſententiam defendentes plurimis argumentis, tum quia periurium excedit ea parte virtutis, cui opponitur, nempè religionis erga Deum, quæ nobilior & perfectior virtus eſt, quàm iuſtitia humana, cui ſolùm, & non alteri virtuti proximè, & formaliter opponitur homicidium. Tum quia culpæ contra præcepta primæ tabulæ grauiores ſunt culpis contra præcepta ſecundæ tabulæ, quia priores tendunt immediatè, ac directè contra Deum, & contra virtutem Religionis, & cultum latriæ ipſi Domino debitam, poſteriores autem contra proximum, vt reſoluunt Archid. Præpoſ. Domin. & Turrecr. *in præſenti*, Sylueſt. Azor. Leſſ. & Sanch. *dictis locis*; atqui periurium, vtpotè immediatè offendens virtutem Religionis, iuxta proximè dicta, eſt contra præcepta primæ tabulæ, homicidium autem, vtpotè immediatè, & directè offendens iuſtitiam commutatiuam, & bonum proximi per eam immediatè conſeruandum, pertinet ad peccata contra præcepta ſecundæ tabulæ; igitur periurium eſt peccatum grauius homicidio. Tum denique, quia vt aduertit Couar. *d. §. 7. ſub num. 2.* grauitas, & magna deordinatio periurij conuincitur ex ea ratione quòd cùm illud quantum ex ſe eſt, tollat certitudinem diuini teſtimonij in iuramento contenti, conſequenter tollit hoc velut primum principium confirmandi, & ſtabiliendi contractus humanos, ac tandem maxima ex parte euertit humana commercia, ita vt ex iis omnibus mirum non ſit periurium vocari grande ſcelus, *in cap. prædicandum 21. quæſt. 2.*

His ita pro vtraque parte adductis, videtur in hac 28
homicidij, & periurij comparatione nihil certius, aut veriſimiliùs iudicari poſſe, quàm quòd hæc duo peccata adinuicem ſe excedunt penes diuerſos reſpectus, vt apertè obſeruat Suar. *dict. capit. 3. numer. 11.* Ego tamen dicendum puto peccatum homicidij, licèt ex genere ſuo, & ſecundùm ſuam ſpecificam malitiam, leuius ſit periurio ſecundùm ſuam conſiderato ex genere ſuo, tamen ſumptum in indiuiduo cum ſuis ordinariis circumſtantiis grauius eſſe periurio cum ſuis conſiderato.

Probatur, nam quamvis, cæteris paribus, pecca- 29
ta contra præcepta primæ tabulæ ex genere ſuo, & ſecundùm ſpecificam malitiam grauiora ſint, quàm ea, quæ aduerſùs præcepta ſecundæ tabulæ committuntur

mittuntur, vt potè quia priora immediatè, & directè tendunt contra Deum, & contra virtutem Religio-
30 nis; poſteriora verò tendunt immediatè, & directè contra proximum, & contra iuſtitiam commutatiuam humanam, quæ inferior virtus eſt ipſa virtute Religionis: tamen poteſt aliquando inter eademmet peccata contingere vt peccatum contra aliquod præceptum ſecundæ tabulæ ratione circunſtantiarum in indiuiduo ſit grauius, eo quòd offenderit præceptum
31 aliquod primæ tabulæ, vt aduertit Suarius *dict. cap. 3. num. 10. col. 2.* Exemplum proponi poteſt in violatione voti, & diei feſti, quæ inducit peccatum contra ſecundum, & tertium præceptum primæ tabulæ, iuxta reſoluta per D.Thom. & alios communiter, quos refert, & ſequitur Nauarr. *in man. cap. 12. num. 24 cum ſeqq.* Suar. *de Relig. tom. 2. tract. 6. lib. 1. cap. 15. maximè numer. 5.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. caput. 11. numer. 7.* & tamen eadem peccata ratione prædictæ circumſtantiarum inæqualitatis minora ſunt homicidio, & adulterio pertinentibus ad ſecundum, & tertium præceptum ſecundæ tabulæ, ob quam etiam inæqualitatem circunſtantiarum facilè procedit illa reſolutio, quam contra Medinam conſtituunt Suar. *d. num. 10. col. 2.* & Sanch. *d. lib. 3. cap. 4. num. 37. in fine*, periurium eſſe peccatum minus parricidio, quamvis hoc ad ſecundam, illud verò ad primam tabulam pertineat, quod idem dicendum eſt de eodem periurio in comparatione peccati contra naturam, immo & adulterij, quamvis hæc duo vltima peccata pertineant ad ſecundam tabulam, vt bene reſoluit Suar. *d. cap. 3. ſub num. 15.*

32 Quòd autem in homicidio concurrant circumſtantiæ plures, & grauiores, quàm in periurio, ex eo oſtenditur, quia in homicidio offenditur Deus, & ſpiritualis ſalus homicidæ, & maius bonum temporale proximi occiſi, & maiori conatu, & affectu magis infeſto. & deliberato, & cum maiori ſcandalo committi ſolet, vt probat hic text. *in verſ. etenim*, quæ tamen circumſtantiæ non ita ſe habent in periurio, cùm in eo licèt offendatur Deus, & ſalus ſpiritualis periuri, tamen vt plurimum non æquè grauiter offenditur proximus, nec committitur tam difficulter, ſed facilè, nec tam infeſto conatu, & tam directo affectu lædendi, ſed potiùs proficiendi in temporalibus ſibi, vel alij, in cuius fauorem peieratum fuit, iuxta tradita per Leſſium *dict. cap. 42. num. 75. in fine.* Nec putes numerum, & grauitatem circunſtantiarum periurij in comparatione homicidij augeri ex eo quòd periurium videatur habere coniunctam blaſphemiam, ex Sanch. *dict. lib. 2. cap. 32. num. 7. & 8.* nam potius aduertere debes in periurio de ſe non inuolui blaſphemiam, nam peierans non dicit aliquid falſum de Deo, nec id ei tribuit, prout eſt de ratione blaſphemiæ, ſecundùm Menoch. *de arbitr. caſu 375. num. 3. cum ſeqq.* quamvis enim Deum adhibeat in teſtem falſitatis, tamen id facit non quaſi exiſtimet Deum poſſe teſtem eſſe falſitatis, nec quaſi id ei tribuere velit, ſed tanquam qui ſperat fore vt Deus ſuper re iurata non teſtificetur per aliquod euidens ſignum, ex quo periurij falſitas innoteſcat, vt docet D.Thom. 2. 2. *quæſt. 53. art. 3. ad 2.* Sanch. *d. lib. 2. cap. 32. num. 35.*

SVMMARIVM.

1 *Perplexitas alia eſt abſoluta, alia ſecundùm quid.*
2 *Perplexitas abſoluta dari nequit.*
3 *Perplexitas ſecundùm quid prouenit ex erronea conſcientia ipſius operantis, & num. 4.*
5 *Perplexitas ſecundùm quid dari poteſt.*
6 *Conſulens paratum occidere clericum adulterum in adulterio cum ſua ſorore deprehenſum, vt mutilet, non incurrit irregularitatem, aut excommunicationem.*

Cap. Nerui. II. *Greg.*

POſſibilem eſſe perplexitatem in peccatis, ex D. Gregorio probat Gratian. *in præſenti*, pro cuius 1
tamen materiæ vera cognitione aduertendum duxi perplexitatem dupliciter poſſe conſiderari, alia eſt abſoluta, alia verò ſecundùm quid. Prior conſideratur ex parte operis, dum ſcilicet illud ſi multiplex occurreret, & vtrumque ſub peccato perplexum obligaret ex aliqua legitima prohibitione vnum, & alterum opus inficiante, induceret à parte rei quandam ineuitabilitatem peccandi, & impoſſibilitatem ſeruandi vnam, & alteram prohibitionem, & quidem 2
hæc abſoluta perplexitas dari nequit, quia ſequeretur hominem peccare poſſe in eo, quod vitare non poteſt, quod omninò falſum eſt, cùm ſine voluntate peccatum actuale committi nequeat, iuxta ea, quæ habentur *in ſumm. & in cap. 1. & in cap. non eſt 15. quæſt. 1.* tum quia iam maneret impoſſibilis legis conſtitutio, aut præceptum prohibens opus vtrumque, contra text. *in cap. erit autem lex 4. diſt.* cum adductis *ibidem num. 5.* Quare in effectu ſic reſoluunt *in præſenti* Domin. *col. 1. in med.* Archid. *col. 3. in fine.* & Præpoſ. *in princip.* D.Thom. 1. 2 *quæſt. 19. art. 6. ad 3.* & *ibi* Medin. *quæſt. 1.* Vaſq. *ibid. diſput. 6. cap. 2. num. 6.* Valent. 1. 2 *quæſt. 24. puncto 5. ad 2.* Cordub. *in ſuis quæſt. lib. 3. q. 4. ad fin.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. cap. 51. num. 6.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 2. cap. 8. q. 8.* Suar. *de pœnit. tom. 4. diſp. 4. ſect. 10. ſub n. 4.* Sanch. *in præcepta Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 11. ſub num. 13.*

Poſterior verò perplexitas ſcilicet ſecundùm quid 3
conſideratur non quidem ex parte operis occurrentis, ſed ex erronea conſcientia ipſius operantis, dum ſcilicet ignorantur, & fatuè credit ſe inter vtrumque opus ita prohibitione teneri, vt quolibet patrato nequeat euadere peccatum, vt in exemplis adductis per Doctores *ſuprà* citatos, maximè per Suar. & Sanch. *vbi proximè*, veluti ſi quis dum exiſtimat peccatum eſſe mentiri pro vitando homicidio, ſimul ex ignorantia putet ſe in his terminis ad mentiendum teneri, cùm tamen à parte rei non teneatur ad illud, immo ad oppoſitum, iuxta text. *in cap. ſuper eo, de vſur.* poſt alios Suar. & Sanch. *citatis locis*; vel etiam in ruſticis contingere ſolet ſi aliter eorum credat ſe peccatum committere ſi pro Miſſa in feſtis audienda gregem deſerat, & ſimul ex ignorantia exiſtimet in his terminis ſe illam non audiendo peccare, cùm tamen à parte rei non peccet ſi abſque gregis conſiderabili damno non poteſt eam audire, & adimplere illius præceptum affirmatiuum, obligans ſolùm pro loco & tempore, data ſcilicet opportunitate, & commoditate, ſicuti reſoluunt Nau. *in man. cap. 21. num. 3. cum ſeqq.* Tolet. *in ſum. lib. 6. cap. 9. col. 3. in med.* Suar. *tom. 3. de Sacram. diſput. 88. ſect. 6. col. 5. in fin.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 7. q. 17.* Sanch. *d. cap. 11. num. 13.*

Ruſſus de eadem perplexitate ſecundùm quid alia 4
exempla habentur in hoc text. in quo agitur de malis, & peccatis, non quidem per ſe talibus, ſed ſolùm exiſtimatis, præ ignorantia ſic perplexi, vt conſtabit legenti, & intuenti, regulas iuris ad eadem exempla pertinentes, quas eſſet hîc longum recenſere, ſit ſatis eas legere apud Dominic. Anch. Præpoſ. & Turrec. *hic*. Adeſt aliud exemplum *in cap. duo mala.*

ſup.

ſup. hac eadem diſt. vbi iurans proximum, v.g. interficere, exiſtimat ſe peccatum homicidij committere interficiendo illum, & ſimul ex ignorantia putat ſe peccare, & in periurium incidere ſi iuratam mortem proximi non compleat, cùm tamen à parte rei ille non incidat in illud in his terminis, quia ſcilicet ad eam non obligatur, ex tali iuramento, vtpote de materia iniuſta, nullo & peccaminoſo, iuxta reg. text. *in capit. animaduertendum 22. q. 2. & in capit. etſi Chriſtus verſ. & iurabunt, de iureiur.* obſeruant Archid. Præp. & Turrec. ac gloſſ. *verbo peierare in dict. capit. duo mala,* Cou. *in capit. quamvis pactum part. 1. §. 6. numer.* Suar. *de Relig. tom. 2. tract. 4. lib. 3. c. 26.* Azor. *d. part. 1. lib. 11. cap. 5.* D. Barboſ. *in l. alia, §. eleganter num. 28. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 3. c. 4. num. 26. cum ſeqq.*

5 Hæc quidem poſterior perplexitas ſecundùm quid dari poteſt, quippe quòd non ponit à parte rei in opere, & in legis prohibitione impoſſibilitatem illam, & inevitabilem peccandi, nec reliqua inconuenientia, quæ in perplexitate abſoluta conſiderantur, ſed ſolum procedit per accidens, & ſecundùm quid, ſuppoſito ſcilicet errore intellectus, & ignorantia ſic perplexi, & ita hæc perplexitas non ſolùm dari poteſt, ſed etiam de facto dari conſueuit, vt conſtat ex text. in præſenti, & reliquis exemplis *ſuprà* adductis, & in alijs pluribus, quæ poſſunt innoteſcere Confeſſorum experientia, & ſolent ſuggeri ex inſtigatione diaboli hominibus laqueum illæ & vndique parantis, vt conſtat ex hoc text. *in princip.* Vt tandem quilibet noſtrorum cauere debeat ne in huiuſmodi perplexitatibus laqueum incidat, immo viribus omnibus pacem, & quietem conſcientiæ in Deo diſcretè procuret ab his dubitationibus, & indiſcretis ſcrupulis deſiſtendo iuxta normam ad ſedandus ſcrupulos inter alias traditum poſt alios per Nauar. *in man. cap. 27. num. 281. cum ſeqq.* & Fr. Emman. *d. tom. 2. ſum. cap. 52. a princ.* hanc itaque poſteriorem perplexitatem admittunt omnes Doctores proximè citati, & quidem meritò, cùm facilè contingere poſſit ſupradicta Diaboli inſtigatione, & multorum hominum timida complexione, & melancholia, ac apprehenſiua imaginatione, ex quibus ſolent indiſcreti ſcrupuli procedere, iuxta tradita per Nauar. & Fr. Emman. *vbi proximè*, quamvis de poſſibili, & frequenti contingentia huius poſterioris perplexitatis dubitet Suar. *de pœnit. tom. 4. diſp. 4. ſect. 10. num. 4.*

6 *Conceſſit minima, &c.*) Notatur ad hoc quòd illum, qui eſt paratus occidere clericum adulterum in adulterio cum ſua ſorore deprehenſum, conſulere poſſum, vt non occidat, ſed potiùs mutilet abſque vllo irregularitatis, & excommunicationis incurſu, quia non pecco in hoc bono conſilio, cùm illud non influat moraliter, vt fiat mutilatio, ſed ne fiat homicidium, nec conſulo malum, ſed propono tantùm materiam minoris mali, vt cum à maiori malo retraham, quod eſt licitum; quare ita tenent Caiet. *tom. 1. opuſc. tract. 31. reſp. 13. dub. 3. & 2. 2. queſt. 95. art. 8. in 5. cauſa duelli, in fine,* Sot. *de iuſtit. lib. 6. quæſt. 1. art. 5.* Nauar. *in man. capit. 14. num. 40. verſ. decimotertio. & capit. 17. num. 263.* Suar. *de cenſur. tom. 5. diſput. 45. ſect. 5. num. 2. in fin. verſ. vnum verò caſum, & numer. 2. 3. & 4.* Sayr. *de cenſuris lib. 7. capit. 3. num. 13.* Auil. *in ſimili tract. p. 7. rub. de homicid. directè voluntario diſp. 6. ſect. 2. dub. 3. verſ. vnde.*

In gloſſ. *Præcipitat.* Notatur ad hoc quòd ſi quis ſe præcipitat ex muro, præſumens euadere mortem, non peccat mortaliter, licèt moriatur, niſi murus eſſet altus, vt per Gregor. Lopez *l. 16. gloſſ. 4. tit. 18. part. 2.* vbi ad hoc dicit gloſſam notabilem.

DISTINCTIO XIV.

CAP. Quòd ait. I. *Auguſt.*

DE materia huius text. & an peccauerit Loth offerendo filias impiis Sodomitis ad maius malum vitandum, dixi latè *ad c. duo mala n. 12. & 13. ſup. diſt. 13.*

In gloſſ. *Hæc compenſatio.* ibi, *admittitur tamen compenſatio in criminibus.* Ita Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, & vxorem §. 20. numer. 4.* Sanch. *de matrimon. lib. 10. diſput. 8. numer. 29.* Farin. *in praxi crim. part. 5. quæſt. 142. n. 39.* & latè *fragment. crimin. part. 1. lit. D. num. 110. cum multis ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo delicta num. 34.* Hieronym. Baccaron *de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. different. 131. per totam.*

In ead. gloſſ. ibi, *non in foro pœnitentiali.* Ita Hieron Buccaron *d. differ. 131. num. 10.*

In gloſſ. *Periculoſiſſimè.* ibi, *nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum.* Ita Abb. *in cap. qui ſcandalizauerit num. 1. in fine, de regulis iuris, & in cap. debitores num. 3. ad fin. de iureiur.* Sot. *de iuſtit. lib. 5. q. 1. art. 5. verſ. item alteri,* Molin. *de iuſtit. tract. 2. de ſp. 335. verſ. ad ſecundum.*

DISTINCTIO XV.

SVMMARIVM.

1 *Conciliorum diuiſio in quot ſpecies fiat, oſtenditur, & num. 2.*
3 *Concilia vniuerſalia in duo membra diſtinguuntur.*
4 *Concilia localia in varias ſpecies ſubdiuiduntur.*
5 *Declaratur Antiochenum Concil. can. 20.*
6 *Concilia generalia à ſolo Romano Pont. poſſunt congregari, localia verò inferiores Prælati, Prouincialia Metropolitanus, Epiſcopalia, ſeu Synodalia Epiſcopus congregare poſſunt.*
7 *Conciliorum generalium auctoritas ad vniuerſum Orbem ſe extendit, Nationalia verò extra Regnum, Prouincialia extra Prouinciam, Epiſcopalia extra diœceſim non extenduntur.*
8 *Quæſtiones maiores ad vniuerſale Concilium deferri debent.*
9 *Concilia vniuerſalia à principio naſcentis Eccleſiæ pro grauioribus quæſtionibus congregari conſueuerunt.*
10 *Conſtantinus primus conceſſit licentiam vt publicè, & liberè celebrarentur Concilia.*
11 *Fidei quæſtiones neque aliæ maiores cauſæ poſſunt deferri ad Concilia localia.*
12 *Concilia localia errare poſſunt.*
13 *Concilia generalia à Pontifice confirmata, vel præſentibus Legatis ipſius ſpecialem habentibus inſtructionem in decretis Fidei, vel morum, errare non poſſunt.*
14 *Concilia generalia in Spiritu ſancto dicuntur congregata.*
15 *Declatur auctoritas Matt. capit.* 18. Vbicumque fuerint duo, &c.
16 *Ariminenſe Concilium non fuit ab aliquo ſummo Pont. congregatum, ſeu confirmatum, ac proinde inter opera damnata recenſetur.*
17 *Conſtantinopolitanum Concilium congregatum ſub Leone III. Iſaurico Imper. & eius filio, quia ſine Papæ auctoritate fuit congregatum, conciliabulum eſt.*

18 *Epheſi*

18 *Epheſinum Concil. II. quare inter reprobata annumeretur, oſtenditur.*

19 *Turlani canones quam auctoritatem habeant, oſtenditur.*

20 *Baſilienſe Concilium ſub Eugen. IV. infelicem habuit exitum, & illegitime fuit finitum.*

21 *Nicænum Concilium I. celebratum fuit ſedente Syluestro Conſtantino imperante ab anno CCCXXVII.*

22 *Arriana hæreſis in Nicæno Concilio I. damnatur, & Arrius eijcitur.*

23 *Nicæno Concilio I. 318. Epiſcopi interfuerunt.*

24 *Euangelij ſacroſanctus Codex in Concil. Nicæno I. ſede Regia in medio conſeſſus Epiſcopalis collocatus fuit.*

25 *Nicæni Concilij I. decreta in magna fuerunt æſtimatione.*

26 *Conſtantinopolitanum Conc. I. fuit celebratum anno Domini 381. auctoritate Damaſi Papæ, & fauente Theodoſio Imp. ſeniore, & conuenerunt in eo Epiſcopi 150.*

27 *Macedonij Epiſcopi Conſtantinop. hæreſis condemnata eſt in Concil. Conſtantinop. I.*

28 *Epheſinum I. Concilium auctoritate Cœleſtini Papæ petente, & fauente Theodoſio iuniore Imp. fuit congregatum anno Domini 431.*

29 *Neſtorij hæreſis damnata fuit in Concilio Epheſino I.*

30 *Chalcedonenſe I. Concilium auctoritate Leonis Papæ, inſtante Martiano Imper. congregatum fuit anno 450.*

Cap. Canones. I. *Iſid.*

1 CIRCA diuiſionem Conciliorum non ſatis conſtat inter ſcribentes; in duplicem enim ſpeciem partitur text. *in cap. Regula. §. porro 3. diſt.* in generalia ſcilicet, & Prouincialia. Gloſſ. verò *in capit. conuenientibus, verbo vniuerſalis 1. quæſt. 7.* ex text. ibi colligit diuiſionem Synodi, ſeu Concilij eſſe quòd aliud ſit vniuerſale, aliud locale, ſed reprobatur communiter, addunt enim Doctores tertiam ſpeciem, ſic diuidentes, quòd aliud ſit vniuerſale, ſeu generale, id eſt, omnium Prælatorum Orbis ſub Romano Pont. de quo Gratianus *infra 16. & 17. diſt.* aliud Prouinciale, id eſt, Epiſcoporum alicuius Prouinciæ ſub ſuo Metropolitano, de quo idem Gratian. *per tot. 18. diſt.* aliud Epiſcopale, id eſt, clericorum vnius diœceſis ſub ſuo Epiſcopo, de quo agit text. *in capit. 1. & vlt. 18. diſt. & in cap. quod ſuper his, de maior. & obed.* & iſtud ſecundùm communem loquendi vſum dicitur Synodus, *vt in cap. ſicut olim, in princip.* ibi, *prouincialia non omittant Concilia*, iuncto fine, ibi, *in Epiſcopalibus ſynodis, de accuſat.* atque ita hanc trimembrem diſtinctionem tradit gloſſ. *in ſum. 17. diſt.* recepta ex multis, de quibus Henric. Bottæ *in tract. de Synodo p. 1. n. 4.* Turrec. *in ſum. lib. 3. capit. 3.* Dominic. Bannes *in 2. 2. quæſt. 1. art. 10. dubic. 5. in 1. p. commentarij.* Addunt alij quartum genus, ſcilicet Conuentuale, ſeu Monachale, quod propriè dicitur Capitulum, de quo *in capit. in ſingulis, & in capit. ea quæ, de ſtatu monachor.* Adduut alij quintum, ſcilicet Nationalia, in quibus ſcilicet conueniunt omnes Epiſcopi vnius nationis, ſeu Regni, præſidente Primate, vel Patriarcha. Vnde in hæc quatuor membra, ſcilicet Vniuerſalia, Nationalia, Prouincialia, & Epiſcopalia diuidunt omnia Concilia, Card. Bellarm. *de Conciliis lib. 1. c. 4. in princip.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium ſedium erect. c. 12. num. 67.*

2 Mihi verò magiſtralior videtur Hoſt. doctrina, qui *in ſum. tit. de conſtitut. num. 5.* tradit ſummam Conciliorum diuiſionem eſſe quam inſinuat text. *in d. cap. conuenientibus*, & expreſſit *ibid.* gloſſ. quòd ſcilicet alia ſint Vniuerſalia, ſeu Generalia, alia localia, ſeu particularia. Rurſus vniuerſalia in duo membra ſubdiſtinguuntur, in ea ſcilicet, quæ ex vniuerſo Orbe congregantur auctoritate Rom. Pont. & plenaria vocat Auguſt. *in cap. illa 12. diſt.* & in ea, quæ licet ex vna ſola prouincia congregentur, à Papa tamen ſunt approbata decernente ab omnibus eſſe obſeruanda, ita vt ratione auctoritatis, & approbationis vniuerſale cenſeantur, vt explicat Alexandrin. *hîc ad finem*, Iacobat. *de Concil. lib. 1. art. 2. §. quot autem*, iunctis multis, de quibus Pigh. *de eccleſiaſt. hierarch. lib. 6. capit. 2. verſ. medij verò.* Rurſus localia in varias alias ſpecies ſubdiuiduntur ſecundùm maiorem, vel minorem locorum ambitum, ſeu perſonarum numerum; vt ſi ex aliqua tota natione, vel Regno conuocentur, dicantur Nationalia, ſi ex vna Prouincia à Metropolitano, Prouincialia, ſi ab Epiſcopo in ſua diœceſi Epiſcopalia ſeu Synodalia. 3 4

Non obſtat quod Antiochenum Concilium *in cap. 20.* innuere videtur nulla eſſe Synodalia Epiſcoporum Concilia, in illis verbis, *Nullus ergo liceat apud ſe celebrare Concilia, præter eos, quibus Metropolitana videntur eſſe iura conceſſa*, vt habet prima editio dicti Concilij, cui reliquæ in ſenſu concordant *in tom. 1. Conc. pag. 648.* quibuſque adſtipulatur S. Martinus natione Græcus, & in Luſitania Bracharen. Epiſcopus *in collectan. Græcarum Synodorum*, dum *in cap. 18.* ita habet, *Nulli autem Epiſcopo liceat propria apud ſemetipſum Concilia facere præter eos, quibus Metropoles ſunt credita, in tom. 1. Concil. pag. 834.* Quia reſpondetur dupliciter, & primò hanc potuiſſe eſſe vnam inter Latinos, & Græcos differentiam, ex multis, quæ notantur *in capit. aliter 31. diſt. & in cap. licet Græcos, de Baptiſmo, cap. 1. de ſumma Trinit. in 6.* & referunt Hoſt. *in ſum. tit. de voto, numer. 18.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part. 12. conſid. 21. verſ. quinta ratio* Direct. Inquiſitor. *par. 2. quæſt. 18.* vbi Pœota *commenta 43. verſ. cæterum.* Vel ſecundò reſpondetur ſupradicta verba exponenda eſſe quòd Epiſcopos cum aliis etiam Epiſcopis non poſſit abſque Metropolitano Prouinciale Concilium celebrare; poterit tamen cum Presbyteris ſuis diœceſanum facere, iuxta Toletanum Conc. IV. *can. 20.* de quo *in capit. quando Presbyteri*, ibi, *vel ad Concilium venerint, 38. diſt.* & ita exponit gloſſ. *verbo Concilia in capit. propter Eccleſiaſticas 1. & 2. 18. diſt.* Colliges hæc ex Dionyſ. Paulo *d. cap. 12. n. 69. cum ſeqq.* 5

Cuius ſummæ diuiſionis in illa duo membra euidens ratio, eiúſque cognitio ad plures notabiléſque effectus vtilis & neceſſaria eſt. In primis enim generalia à ſolo Rom. Pont. poſſunt congregari *capit. regula, capit. nec licuit, capit. multis 17. diſt.* text. opt. *in capit. ſignificaſti, de elect.* Localia verò inferiores Prælati poſſunt congregare, Prouincialia Metropolitanus, *cap. 1. cap. quoniam 18. diſt.* Epiſcopalia, ſeu Synodalia Epiſcopus, *d. cap. quod ſuper his, dict. capit. ſicut olim.* 6

Secunda hinc reſultat differentia quòd generalium auctoritas ad vniuerſum Orbem ſe extendit, propter auctoritatem Rom. Pont. à quo ſunt approbata, & cui cuncta per mundum ſubiecta ſunt, *in c. cuncta per mundum 5. q. 3.* cum ſimilibus notat Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 5. cap. 3. n. 6.* At verò Nationalia extra Regnum, Prouincilia extra Prouinciam, Epiſcopalia extra diœceſim non extenduntur, ex reg. *l. vlt. ff. de iuriſdict. omnium iudic. c. 2. in fine de conſtit. lib. 6.* & in hunc ſenſum propriè iſta Conc. dicuntur localia, quia extra certa loca non habent auctoritatem, Turrec. *in d. c. 3. in fine* 7

& dili

Google

& diligenter Caſtro *aduerſus hæreſes*, *lib.* 1. c.8. hinc
notans in prouerbium abiiſſe quod articuli Pariſien-
ſium non tranſeunt Alpes.

8 Tertia differentia eſt quòd ad vniuerſale Conci-
lium deferri poſſunt maiores quæſtiones, veluti cau-
ſæ Epiſcoporum depoſitionis, & quæſtiones reſpi-
cientes articulos Fidei, & mores Eccleſiæ vniuerſa-
9 lis, immò pro his grauioribus quæſtionibus à prin-
cipio naſcentis Eccleſiæ ſemper in vſu fuiſſe huiuſ-
modi Concilia congregari, conſtat ex auctoritate
Actor. cap. 15. & quæ commemorat B.Gregorius, &
Gelaſ. *in cap. ſicut, & in cap. ſancta, infr. hac diſtinct.*
proſequuntur Turrecr. *dict. lib.* 3. *c.* 9. Iacobat. *lib.* 4.
art. 2. Card. Bellarm. *d. lib.* 1. *cap.* 9. *&* 10. immo ab
ipſo Chriſto exordium habuiſſe morem hunc, oſten-
dit Card. Cæſ. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti*
10 58. *cap.* 100. & conſequenter apparet in ſano ſenſu
intelligendos eſſe eos, qui à Conſtantino Concilio-
rum vſum, & auctoritatem exiſtimant incœpiſſe, vt
docuit gloſſ. *verbo ſynodo, in cap. futuram* 12. *quæſt.* 1.
concludit Pigh. *d. lib.* 6. *c.* 1. Pro quibus facere videtur
Iſidor. *in præſenti.* Sed ita interpretandus eſt quòd ſo-
lùm doceat Conſtantinum conceſſiſſe licentiam vt
publicè & liberè celebrarentur Concilia, cum antea
Romani Principes, quorum imperio regebatur Or-
bis, ita in Chriſtianum nomen ſæuirent, vt minimè
liceret publicè congregare Concilia, ſicuti multis ex-
11 plicat Polydor. Virgil. *de inuentorib. rer. lib.* 8. *c.* 3. Car-
ranz. *controu.* 4. Iacobat. *lib.* 1. *art.* 5. Ad Concilia verò
localia neque Fidei quæſtiones, neque aliæ maiores
cauſæ poſſunt deferri, *c. Concilia*, ibi *non de maioribus*
negotiis, 17. *diſt.* cum aliis, de quibus communiter re-
ceptum teſtatur Bottæ. *de Synodo p.* 3. *art.* 1. *num.* 25.
Caſtro *d. lib. cap.* 8. Sed in his agitur de correctione
morum clericorum, & aliis ſimilibus, quæ minora
ſunt, *cap. annis ſingulis* 18. *diſt.* conſonat Concil. Tri-
dent. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 5. *fine.*

12 Tandem illa notabilior eſt differentia, quia Con-
cilia localia infallibilem veritatem non habent, im-
mo errare poſſe reſoluunt conſtantiſſimè ſcribentes
communiter, vt probat text. *in d. c. Concilia* 17. *diſt.*
ibi *quia præſentiam Papæ non habent, valetudinem*
perdiderunt. Et deinde ratione confirmatur; quia,
vt ſtatim dicendum eſt, generalibus Conciliis dupli-
ci ex ratione infallibilem auctoritatem tribuunt Do-
ctores, vel quia vniuerſalem Eccleſiam repræſentant,
vel quia Summi Pont. auctoritate ſunt approbata,
quæ planè rationes euidenter ceſſant in Conciliis lo-
calibus, vnde infallibilem auctoritatem non habe-
re fatentur Doctores omnes, vt proſequuntur Can.
lib. 3. *capit.* 4. *concl.* 4. Caſtr. *dict. lib.* 1. *capit.* 8. *& lib.* 4.
verbo Concilium, in princ. Cardin. Bellarmin. *de Concil.*
lib. 2. *c.* 10. Bannes 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. *dubit.* 3. *in fin.* &
confirmat, quia plura Concilia Prouincialia erraſſe
conſtat. In primis Carthaginenſe ſub B. Cypriano de
rebaptizãdis hæreticis, & Concil. apud Aquiſgranum
relatum *in cap. placuit* 36. *quæſt.* 2. dum decernebat in-
ualidum eſſe matrimonium inter raptam, & rapto-
rem, quamvis poſtea libere conſentiant contra deci-
ſionem Pont. *in c. vlt. de raptorib.* & Conc. Trid. *ſeſſ.* 14.
de reformat. matrim. cap. 6. & quæ late reſoluunt Cou.
de ſponſal. p. 2. *cap.* 3. *§.* 9. *à princip.* & relati à Cened. *ad*
Decretal. collect. 92. *num.* 1. & Elibertinum dum de-
creuit imagines in Eccleſiis pingendas non eſſe, vt
refertur *tom.* 1. *Concil. cap.* 36. *pag.* 284. quod eſt contra
Catholicam veritatem, de qua in Concil. Trid. *ſeſſ.* 25.
in decret. de inuocat. & venerat. Sanctor. licet multi Ca-
nonem illum excuſare nitantur, varias adducentes
interpretationes, quas videbis apud Cardin. Baron.
tom. 1. *anno Chriſti* 57. *c.* 96. *& ſeqq.* & Duran. *de ritib.*

Eccleſ. lib. 1. *cap.* 5. *n.* 11. Bellarm. 1. *controu.* 7. *lib.* 2. *c.* 9.
verſ. ad 2.

At verò generalia Concilia à Pontifice confirma- 13
ta, vel præſentibus Legatis ipſius ſpecialem haben-
tibus inſtructionem in decretis Fidei, vel morum er-
rare non poſſe veriſſima concluſio eſt & ab omnibus
Catholicis recepta. & conſtat ex *cap. ſicut, & cap. ſan-*
cta, infr. hac diſt. Vnde decreta in huiuſmodi genera-
libus Conciliis in dubium, vel controuerſiam voca-
ri non poſſe, probat Iſid. *in præſenti §. hac autem*, ibi
omnia maneant ſtabilita vigore conſonat Gelaſ. *in cap.*
maiores, 24. *quæſt.* 1. *& in cap.* 1. & Damaſus *in cap.*
violatores 25. *quæſt.* 1. conſonat Martianus Imper. *in l.*
nemo C. de ſum. Trinit. ex quibus atque aliis ita re-
ſoluunt Abb. *quæſt. num.* 13. latiſſime Turrec. *lib.* 3.
cap. 58. *cum ſeqq.* Albertin. *de aſſertion. Cathol. quæſt.* 30.
num. 18. Caſtr. *d. lib.* 1. *cap.* 2. *ad fin. & verbo Concilium*
à princ. Can. *lib.* 5. *à princ.* & omnino *cap.* 4. *concluſ.* 3.
Cardin. Bellarmin. *de Concil. lib.* 2. *cap.* 11. Bannes *vbi*
ſupra dub. 3. *concluſ.* 3. ex quibus meritò Leo X.
damnauit inter alios articulos Lutheri *art.* 29. quo
ipſe aiebat viam nobis eſſe factam liberè contradicen-
di geſtis Conciliorum, & iudicandi eorum Decreta,
vt habetur *tom.* 3. *Concil. pag.* 716. Deinde rationibus
oſtenditur, quia conſtat Sedis Apoſtolicæ, & Romani
Pontificis iudicium in decretis Fidei, & morum cer-
tum eſſe, & infallibile, ſed modò agimus de Conciliis
à Summo Pontifice ſpecialiter confirmatis, vel geſtis
ab ipſius Legatis cum ſpeciali inſtructione ſuper eo
articulo, quem Concilium definiuit; ergo neceſſariò
fateri oportet talia Concilia errare non poſſe in decre-
tis Fidei, & morum. Confirmatur ſecundò, quia pro- 14
pter infallibilem Spiritus ſancti aſſiſtentiam, quam
hæc Concilia habere dicuntur, in Spiritu ſancto di-
cuntur legitimè congregata, vt paſſim legitur in Conc.
Trident. *ſeſſ.* 3. *&* 4. & in principio omnium ſequen-
tium, & Decreta Conciliorum ſententiæ dicuntur
eiuſdem Spiritus ſancti, vt habetur *Actor. cap.* 15.
ibi *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis.* Confirmatur ter-
tiò, quia certum eſt, & indubitatum vniuerſalem Ec-
cleſiam errare non poſſe in Fidei, & morum decretis;
porrò vniuerſale Concilium legitimè congregatum
Summi Pontificis auctoritate, vel eo præſente, ſeu
per ipſius Legatos cum ſpeciali inſtructione vniuer-
ſalem Eccleſiam repræſentare, *dict. capit. ſicut. in fine*,
ibi *vniuerſali ſunt conſtituta conſenſu*, *inf. hac diſtinct.*
& clariùs probat Bulla Martini V. *in fine Concilij*
Conſtantien. & refertur *tom.* 2. *Concil. pag.* 1162. ibi,
Sacrum Concilium, & vniuerſalem Eccleſiam. Tandem
confirmatur viua ratione, ſi enim hæretici Papæ iudi-
cium atque etiam vniuerſalis Concilij recuſent, nul-
lum ſanè iudicem inuenient, qui dubia in quæſtioni-
bus Fidei, & morum exorientia poſſit dirimere; quòd
ſi, vt ſolent, ad ſacram Scripturam prouocent, fa-
cilè occurrit ſacras Scripturas elingues, & mutos
iudices eſſe, & ſæpè de earum ſenſu verſari quæſtio-
nem, quam ipſæ dirimere non poſſunt, ac ſubinde ad
aliquem viuentem recurrendum eſt, non autem oc-
currit, ſiquidem Papæ iudicium recuſant, modus alius
opportunior, quàm totius Concilij iudicium, in quo
vniuerſalis Eccleſia repræſentatur, ex quibus inter
omnes Concilium Pontificis auctoritate congrega-
tum, & ſpecialiter confirmatum in decretis Fidei,
& morum errare non poſſe; deinde pro certo tradi-
tur errare poſſe Concilium, quod ſine Summi Pon-
tificis auctoritate congregatum eſt, ex *d. cap. Concilia*
17. *diſt.* cum ſimilibus. vel etiam quando eſt congre-
gatum ipſius auctoritate, ſi contra inſtructionem ab
eo datam aliquid ibi decidatur.

Non obſtat auctoritas Chriſti Domini Matth. 18 15

vbicumque fuerint duo, vel tres, &c. quæ eodem modo, quo concludit infallibilitatem in Decretis vniuerſalis Concilij, concludere etiam videtur in Decretis Conciliorum Prouincialium, quia reſpondetur primò cum Cano *lib. 5. cap. vlt. ad* 4. auctoritatem infallibilem Conciliorum non initi ea auctoritate, ſed potiùs in confirmatione Summi Pontificis, ad quem finaliter pertinet determinare quæ ſunt Fidei, ſed quia Innocentius Papa *in d. cap. de quibus*, atque alij Pontifices ſæpè eam auctoritatem adducunt ad Conciliorum auctoritatem firmandam. Vel ſecundò reſponderi poteſt eam auctoritatem duplicem habere ſenſum, primus eſt quod vbi duo, vel tres in nomine Chriſti, id eſt, pio, & bono animo ad tractandas res Fidei, & Religionis, ibi habent ipſum Chriſtum adiutorem, non vt infallibiliter veritatem decernant, ſed vt ſi fortè errauerint, non deficiat qui eos erudiat, vt contingit in Concil. Carthaginenſi ſub S. Cypriano, qui à Cornelio Papa eruditus, ſtatim mutauit ſententiam. Secundus ſenſus eſt, quod vbi ſunt duo, vel tres congregati in nomine Chriſti, id eſt, iuſſu, & auctoritate ſummi Pontificis ipſius Chriſti Vicarij, ibi eſt Chriſtus, qui eos non permittit errare, colligitur vterque ſenſus ex Cano *d. loco*, Card. Bellarm. *de Concil. lib. 1. capit. 12. verſ. porrò, & lib. 2. capit. 1. verſ. & ne quis*, Bañes *d. art. 10. dub. 3. concl. 1.* & conſequenter minimè ex illa auctoritate conuincitur parem eſſe debere auctoritatem Conciliorum generalium, accedente Summi Pontificis confirmatione, & Prouincialium ſine ea.

16 Ad errores verò, qui aliquibus Conciliis generalibus obiſciuntur, facilè reſpondetur, & in primis quod attinet ad Ariminenſe, quod conſenſiſſe cum Arriu teſtatur Ruffin. *lib. 1. Eccleſiaſt. hiſtor. capit. 21.* ineptum ex eo inmitur argumentum; conſtat enim Concilium illud neque ab aliquo Summo Pontifice confirmatum, neque etiam alicuius Pontificis auctoritate congregatum fuiſſe, ſed potiùs reclamante Liberio Papa ab hæreticis Guizacio, & Valente cum Imperatore Conſtantio, vt proſequitur Caſſiodor. *in hiſtor. Eccleſiaſt. Tripartita lib. 5. capit. 19. cum ſeqq.* & ex *Pontificali Damaſi Papæ*, refertur *tom. 1. Concil. inter acta Liberij Papæ pag. 69. verſa*, vnde inter opera damnata meritò Ariminenſe Concilium recenſet Gelaſ. Papa *in cap. ſancta. §. quibus 15. diſt.* notauit Can. *dict. cap. vlt. verſ. ad 5.* Cardinal. Bellarmin. *dict. lib. 2. cap. 6. verſ. 3.*

17 Similiter Concilium illud Conſtantinopolitanum congregatum ſub Leone III. Iſauro Imperatore, & eius filio Conſtantino I. ſine Papæ auctoritate congregatum eſt, immo eodem repugnante, atque ideò licèt maxima Sacerdotum, & Epiſcoporum turba ibi coacta fuerit (legitur enim conueniſſe in eodem 338. Epiſcopos) quia tamen Summi Pontificis defuit auctoritas, non Concilium fuit, ſed Conciliabulum, ex reg. text. *in capit. regula, & in capit. Concilia 17. diſt.* cum ſimilibus, & conſequenter nil mirum ſi in grauem illum inciderit errorem de ſacris Imaginibus adolendis; ideóque idem Concilium ſub Conſtantino optimo iure congregatum eſt à ſeptima generali Synodo, quæ aliàs ſecunda Nicæna dicitur, auctoritate Papæ Adriani I. ſub Imperatore Conſtantino V. & eius matre, vt refertur *tom. 2. Concil. in Synodo II. Nicæna, aliàs VII. generali act. 6. pag. 551.* Vnde Can. & Bellarm. *proximè citatis locis* colligunt rationem quare Conſtantinopolitanum Concilium, quod ſexta Synodus dicitur, cùm ſolùm in eo interfuerint 150. Epiſcopi, tanquam vnum ex quatuor Euangel. receptum ſit, *in capit. ſicut. inf. hac diſt.* non ita verò hoc, de quo agimus, cùm in eo interfuerint 338. Epiſcopi, eam ſcilicet eſſe quòd illud Summi Pontificis auctoritate congregatum, & conſtitutum fuerit, hoc verò non ita.

Quod attinet ad Concilium Epheſinum II. quod Dioſcori erroribus conſenſiſſe refert Leo *epiſt. 11.* relata *tom. 1. Concil. pag. 649.* reſpondetur, quòd licèt Concilium illud à principio legitimè fuerit congregatum auctoritate Leonis I. & Legatis ſuis ſufficienter inſtructis intereſſentibus, nihilominus Dioſcorus per vim, & potentiam ſibi vni auctoritatem omnem ita vſurpauit, vt non permiſerit ſingulos Epiſcopos, atque etiam Romani Pontificis Legatos liberè ſuam proferre ſententiam, & iuxta Summi Pontificis inſtructionem procedere, & decernere, quæ decerni debuerunt, vt pleniſſimè conſtat ex actis in Concil. Chalcedonenſi *act. 1.* refertur *tom. 1. Concil. pagina 745. cum ſeqq.* acta ideò meritò ab eodem Leone I. in eo Concilio reprobata ſunt, vt conſtat ex *epiſt. 32.* eiuſdem Leonis ad Clerum, & plebem Conſtantinop. *& epiſt. 23. ad Theodoſium Auguſtum, cum duabus ſequentibus*, quæ referuntur *d. tom. 1. pag. 649.* 18

De Trullanis Canonibus, eorúmque auctoritate multa tradunt recentiores, vt per Carranz. *in ſumm. fol. 262.* Can. *d. capit. vlt. verſ. ad 6.* Cardin. Bellarm. *dict. lib. 1. cap. 7. verſ. tertio. & lib. 2. cap. 8. verſ. 13.* latè Bañes *dict. art. 10. dub. 5.* cum quibus aduertendum eſt quòd licèt Canones illi frequenter tribuantur ſextæ Synodo generali tam à Gratian. *in capit. placuit, & in cap. quoniam 16. diſt. & in cap. quoniam 31. diſt.* quàm etiam à Papa Innocentio III. *in capit. à multis, de ætate, & qualit.* verè tamen in ſexta Synodo editi non ſunt neque ab aliquo Summo Pontifice confirmati, ideóque in magnis tomis Conciliorum non reperiuntur illi 102. Canones licèt integros referat Carranz. *in ſum pag. 262.* Occaſio autem cur ſextæ Synodo tribuantur, explicatur à proximè citatis; quare licèt Innoc. III. *in d. cap. à multis*, & alij Pontifices afferant vnum, vel alterum Canonem ex illis, qui ſanam continent doctrinam, & illum, quem referunt, videantur fortaſſis approbare, non tamen inde ſequitur reliquos omnes approbaſſe, vt in ſimili de dictis Salomonis inquit Abb. *in c. afferte, de præſump.* Vide *infrà* quæ dixi ad *cap. ſexta Synodus 16. diſtinct.* 19

Tandem ad Concilium Baſilienſe ſub Eugenio IV. congregatum definiens Concilium eſſe ſuprà Papam, reſpondetur Concilium illud legitimè quidem à principio fuiſſe inchoatum, ſcilicet à Martino V. & ab Eugenio congregatum; ſed tamen infelicem habuiſſe exitum, & illegitimè fuiſſe finitum. Patres enim Concilij ab Eugenio recedentes Antipapam Amadæum Ducem Sabaudiæ Felicem V. dictum elegerunt, qui poſtea ceſſit Nicolao V. vt conſtat ex actis Concilij Baſilienſis *tom. 3. Conc.* ac ſubinde acta in eo Concilio antequam aliquo Pontifice fuerint confirmata, non habent infallibilem veritatem; conſtat verò Bullam Nicolai V. quæ refertur *dict. tom. 3. pag. 135.* ſolùm approbaſſe acta Concilij, quoad beneficiorum prouiſiones, & cenſuras, minimè verò Decreta circa Fidem, vel mores, vt latè comprobat reſpondens omnibus obiectionibus Baſilienſium in contrarium, Turrecr. *in ſum. lib. 2. capit. 100.* notat Carranz. *fol. 370.* Card. Bellarmin. *d. lib. 1. cap. 7. in fin.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 1. n. 15.* & alij, de quibus Henriquez *lib. 13. cap. 5. §. 3. lit. K.* & in particulari Decretum illud de auctoritate Concilij ſuprà Papam improbauit ipſe Eugenius IV. vt latè refertur *ſeſſ. 14. eiuſdem Concilij*, Leo X. *in Concil. Lateran. ſeſſ. 11. pag. 696.* aduertit Card. Bellarmin. *d. lib. 2. cap. 19. in fine.* Quod verò circa eandem Concilij auctoritatem ſuprà Papam adducitur ex Conſtantien. Conc. *ſeſſ. 4.* explicabis 20

cum

cum Turrecr. *d.lib.1.cap.99.* Bellarmin. *d.lib.2.ad fin.* & aliis proximè citatis. Quare neque ex Baſilienſi Conſilio, neque ex vllo alio deduci poteſt argumentum, quod concludat errasse aliquatenus generalia Concilia à Romano Pontifice confirmata; in omnibus enim quæ ab aduerſariis obiiciuntur, Summi Pontificis confirmationem defuiſſe manifeſtum eſt ex dictis, nonnulla alia, quæ minutiora ſunt, proſequere cum ſuprà citatis.

21 *Harum prima Nicana Synodus*, &c.) Primum Concilium generale extitit Nicænum, quod celebratum fuit ab ann. CCCXXVII. vſque ad annum CCCXXX. qui fuit annus XV. Syluestri Papæ, & XX. Conſtantini Imperatoris, ipſemet Conſtantino curante, petente, & fauente, vt ait Azor. *inſtitut. moral.part.2.lib.5.cap.16.quaſt.1.verſ. primum*, & probabile eſt quod Cardin. Baron. *circa annum 325. numero 6.* annotatum reliquit, Conſtantinum ſcilicet cum Syluestro egiſſe de Synodo agenda, & de ea re inter eos conueniſſe, potiſſimùm ad reprimendos Arrianos; de quorum inſolentia Alexander Alexandrinus Epiſcopus iam tum Pontifici, tum Imperatori Romano conqueſtus erat. Cauſa conuocandi hoc Concilium primaria fuit, vt de Chriſti Domini diuinitate blaſphema Arrij ſententia in iudicium Eccleſiæ vocata diſcuteretur, quid de ea fideles ſentire deberent, definitiuo iudicio decideretur. Arrius enim cum Theologiæ Profeſſor eſſet in ſchola Alexandriæ apud Ægyptios, eius hæreſi, & errore mirabiliter Eccleſiæ concordia diuiſa eſt, eius enim error ita placuit Orbi, vt doctiſſimi Epiſcopi, & vniuerſa ferè Orientalis Eccleſia, plurimi etiam in Occidente eum amplexi ſint. Fuit nempè huius impietatis tam incredibilis ſucceſſus, vt omnes ferè Romani Imperij Eccleſias hæc lues præuaſerit, magna nimirum facilitate, ac plauſu id cunctis ſequentibus, quod Imperatoribus, quod Epiſcopis ferè omnibus probari videretur.

22 Verùm damnata Arriana hæreſi in hoc Nicæno Concilio proſcriptus, & eiectus fuit à Conſtantino Arrius, ſed eo Imperatore mortuo Presbyter quidam apud Conſtantium ſumma familiaritate coniunctus ſuo ſuaſu effecit, vt reuocatus Arrius ſuo officio fungeretur. Sopitum vtcumque incendium antea iterum exardeſcere cœpit vehementiùs, adeò vt Cæſar Conſtantius etiam huic errorem Arrij amplecteretur. Cæterùm Alexander Alexandriæ Epiſcopus, qui inter cæteros Orthodoxos Patres ſeſe huic errori infracta animi conſtantia opponebat, obtinuit ſtatutum diem à Conſtantio, quo ipſemet & Arrius inter ſe publicè conferrent de Scripturis, totam noctem in oratione conſumpſit Alexander, & adueniente conſtituta diſputationis hora, cum in auditorium pergeret Arrius cœpit inter eundum ventris dolore laborare, & exonerandæ alui cauſa cloacam ingreſſus eſt, vbi præter omnium opinionem fataliter illicò periit, vna enim cum excrementis viſcera diuino miraculo effudit. Ita referunt Socrat. *lib.1.cap.25.* Ruffin. *lib.1.cap.13.* Soxomen. *libr.2. cap.29. & 30.* Nicephorus *lib.8.cap.51.* Couarruu. *variar.lib.4.cap.15. verſ. in qua Arrius.* Baron. *annal. Eccleſ.tom.3.anno Chriſti 336.num.45.cum ſeqq.*

23 Conuenerunt ad hoc Concilium trecentum decem & octo Epiſcopi, vt referunt Athanaſ. qui etiam interfuit *in epiſt. ad Iouin. Imperat.* Theodoret. *lib.1. cap.7.* Socrat. *lib.1.cap.9.* Ruffin. *lib.10. hiſtor.cap.2.* Cou. *lib.4.var.cap.15.verſ. Trecentorum*, Azor. *d.p.2. lib.5.cap.16.in princip.* Card. Cæſ. Baron. *tom.3.annal. Eccleſ.anno Chriſti 325.num.18.* Card. Bellarm. *tom.1. controu.4.lib.1.de Concil.cap. verſ.de numero.* Qui numerus auctore S. Ambroſio *in praſat. librorum de Fide*, ſacer eſt, & myſticè figuratus 318. militibus illis, quibus Abraham de quinque Regibus victoriam reportauit.

In hoc Concilio non minus quàm Epheſino, & Chalcedonenſi ſacroſanctum Euangelij Codicem, qui Deis Iudicis perſonam repræſentaret, Sede Regia in medio conſeſſus Epiſcopalis, vt eum omnium vultus intuerentur, collocatum fuiſſe non eſt dubium, vt refert Cardinalis Baronius *anno Chriſti 325. numer.60.* 24

Huius autem Concilij auctoritas, (cuius decreta in Concilio Romano II. confirmauit Sylueſter Papa) in tanta veneratione fuit ſemper apud Patres, vt eius decreta, *cœleſtia mandata*, alij appellauerint, Auguſt. *lib.1.de Baptiſmo, cap.18.* Alij, *Verbum Dei*, alij, *diuinum & ſanctiſſimum oraculum Spiritus ſancti*, vtpotè cuius Canones per Spiritum ſanctum ordinati fuerint, Athanaſ. *in epiſt. ad Epiſcopos Africanos*, Leo *epiſt.53.ad Anatolium.* Cyrill. *lib.1.de Trinit.* Hoc ſicut & tria ſequentia OEcumenica ſacroſancta Concilia, & non minus quam quatuor Euangelia venerari affirmat S. Gregor. *lib.1.epiſt.24.* qui huic Concilio contradicit non eſſe Catholicum, ideo excommunicatum ſcribit Leo *epiſt.77.& 78.* 25

Secunda Synodus, &c.) Secundum Concilium fuit Conſtantinopolitanum anno Domini 381. celebratum, conuenerunt in eo 150. Patres auctoritate Damaſi Papæ, & fauente Theodoſio Imperatore ſeniore, ita ex antiquis Scriptoribus colligunt Cou. *libr.4. var.capit.15.verſ. ſanctam Synodum.* Azor. *inſtit. moral.part.2.lib.5.cap.16. verſ. ſecundum.* Poſſeuin. *in appar.ſacro tom.1.lit. C.pag.350.* Cardinal. Bellarmin. *tom.1.controu.4.lib.1.de Concil.cap.5. verſ. eſt aduertendum*, Cardinal. Baron. *tom.4. annal. Eccleſiaſt. anno Chriſti 383. num.14. cum ſeq.* Condemnata eſt in 26
27 eo hæreſis Macedonij Epiſcopi Conſtantinopolitani, qui tempore Conſtantij Imperatoris, & Liberij Papæ Fidem Catholicam, & Orthodoxos euertere conatus hæreſi nefandiſſima Spiritum ſanctum impetiuit, aſſeuerans Spiritum ſanctum eſſe minorem Patre, & Filio, & non eſſe eiuſdem ſubſtantiæ cum Patre, ſed eſſe veram creaturam, ad quam & alias hæreſes Eunomianorum, & Arrianorum condemnandas Nicænum Fidei Orthodoxæ ſymbolum omnes ſine cunctatione receperunt. Sed cùm in eo parciùs de diuinitate Spiritus ſancti actum eſſet, eo quòd nulla tunc hæreſis ei aduerſaria emerſiſſet, placuit huic ſanctæ Synodo de Spiritus ſancti diuinitate (vt olim de Filio in Nicæno Concilio factum fuerat) aliqua addere, quibus aduerſùs omnes hæreticos eiuſdem Spiritus ſancti, vna eadémque cum Patre, & Filio diuina ſubſtantia prædicaretur, idemque Dominus diceretur, & ideò ad Symbolum Nicænum addita ſunt, quæ ſequuntur, *Et Spiritum ſanctum Dominum, & viuificantem ex Patre procedentem, cum Patre, & Filio ſimul adorandum, & conglorificandum, qui loquutus eſt per Prophetas.* Fuit autem hæc Synodus OEcumenica, Damaſus enim Pontifex eam in iis, quæ ſunt Fidei, approbaturus, nominat illam OEcumenicam, quia in id, quod Occidens, ac demum vniuerſa Eccleſia cum Romano Pontifice de Spiritus ſancti diuinitate ſentiendum eſſe docebant, paribus votis Orientales ediderunt. Non obſtat quod D. Gregor. *libr.6. epiſt.195.* de hac Synodo ſcribit Eccleſiam Romanam eius Canones, vel geſta non habere, nec accipere; reprobationem vero hæreſis Macedonianæ, & aliarum probare, & admittere, quia reſpondet Couar. *loco proximè citato*, id

Gregorium ſcripſiſſe propter Primatum, qui datus fuit in hac Synodo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, prauè etenim à quibuſdam canon ille de hoc Primatu intelligebatur, nos eius verum intellectum explicauimus *ad cap. Conſtantinopolitane a 2. diſt.*

28 *Tertia Synodus Epheſina, &c.)* Tertium Concilium fuit Epheſinum I. auctoritate Cœleſtini Papæ, petente, & fauente Theodoſiu iuniore Imperatore congregatum anno Domini 431. Ad hanc Synodum conuenerunt Epiſcopi pluſquam ducenti ex Oriente, &
29 nomine Pontificis Romani, Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus præfuit. In illa damnata eſt hæreſis Neſtorij, is enim Conſtantinopolitanam Sedem adeptus duxerat ſecum ex Antiochia Anaſtaſium Presbyterum fidiſſimum comitem, quo admodum familiariter vtebantur; hic Presbyter cùm aliquando verba faceret ad populum, in tantum ſcelus erupit, vt beatam Mariam *Theotocon*, hoc eſt, Deiparam vocandam eſſe impudentiſſimè negauerit, propterea quòd ab homine Deus naſci non poſſet. Excitauit impia vox magnos populi tumultus, ac turbas. Neſtorius autem ſuum Presbyterum tantæ ſeditionis auctorem, diro alioquin anathemate, & vltimo dignum ſupplicio, aduocata concione magnificè collaudauit, vtque ſacrilegia ſacrilegiis affirmaret ſublato Deiparæ nomine, Chriſtum Dominum in duas diſtraxit hypoſtaſes, ac perſonas, in eóque aſſeruit, ſicut naturas duas, ita & filios duos, & Chriſtos duos, vnum quidem Deum ex Patre Deo, hominem alterum ex Matre, quam idcircò non *Theotocon*, ſed *Chriſtotocon* appellabat. Vide Cou. *lib. 4. var. cap. 15. verſ. Sanctam Synodum Epheſinam*, Azor. *inſtitut. moral part. 2. lib. 5. cap. 16. verſ. tertium.* Poſſeuin. *in apparat. ſacro tom. 1. lit. E. pagin. 437.* Iacobat. *de Concil lib. 1. artic. 7. verſ. 3.* Card. Bellarm. *tom. 1. lib. 1. de Concil. c. 5. verſ. tertia Synodus*, Card. Baron. *tom. 5. annal. Eccleſ. anno Chriſti* 431. *numer. 7. & 8.*

30 *Quarta Synodus Chalcedonenſis, &c.)* Quartum Concilium fuit Chalcedonenſe I. auctoritate Leon. Papæ inſtante, & vigente Marciano Imperat. congregatum anno. 450. & 451. ad quod Summus Pontifex Legatos miſit Paſchaſium ſcilicet, & Lucentium Epiſcopos, Bonifacium, & Baſilium Presbyteros, conſtat hoc, quia ipſi in omnibus actionibus primi nominantur, primi ſedent, primi loquuntur, primi ſubſcribunt, vt conſtat ex act. 3. eiuſdem Concilij. Conuenerunt in hoc Concilio DCXXX. Epiſcopi, ex quibus erant Patriarchæ, Dioſcorus Alexandrinus, qui tamen non eiectus eſt. Maximus Antiochenus, Anatolius Conſtantinopolitanus, & Iuuenalis Hieroſolymitanus. qui omnes ad Leonem I. Legationem miſerunt eum recognoſcentem in Paſtorem vniuerſalem totius Eccleſiæ. In hoc Concilio damnata hæreſis Eutychetis Archimandritæ, quæ vnam tantùm in Chriſto naturam aſſerebat, poſt Incarnationem humanam ſcilicet, eámque paſſam, atque mortuam eſſe, &c. Decreuerunt in hoc eodem Concilio, vt Hieroſolymitana Eccleſia Patriarchalem honorem habeat, vnde ea eo tempore Epiſcopus Hieroſolymitanus Patriarchæ nomen obtinuit poſt Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, & Antiochenum, antea enim Cæſarienſi ſubiiciebatur, qui Syriæ Metropolitanus erat. Vnde Cou. *libr. 4. var. cap. 15. verſ. Sanctam Synodum Chalcedonenſem*, Azor. *diſt. part. 2. lib. 5. cap. 16. verſ. Quartum.* Iacobat. *de Concil. lib. 1. art. 7. fol. 5. verſ. Chalcedonenſe*, Cardin. Bellarmin. *tom. 1. lib. 1. de Concil. cap. 5. verſ. quarto.* Cardin. Baron. *tom. 6. annal. Eccleſ. anno Chriſti* 451. *ex numer. 22. vſque ad numer. 162*

Eutychem.) Damnatus fuit Eutyches Archimandrita, ſeu Abbas Conſtantinopolitanus, qui aſſerebat poſt Verbi diuini Incarnationem, & carnis ac diuinitatis vnionem ſtatim carnem conuerſam fuiſſe in Deitatem, atque inde cogebatur multa contra Catholicam Fidem nefanda, & abſurda confiteri, de quibus vide Alphonſ. de Caſtro *in lib. de hæreſib. verbo Chriſtus, hær. 4.* Cou. *var. lib. 4. cap. 15. num. 4. verſ. in hac*, Card. Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap. 5. verſ. 4.* Cardin. Baron. *tom. 6. annal. Eccleſiaſt. anno Chriſti* 449. *n.* 22. *cum ſeqq.* vbi *num.* 68. refert ſententiam præſcriptam à Leone Pont. in Eutychetem, & *anno* 454. *num.* 16. de eius exilio agit.

Eius defenſorem Dioſcorum.] Cum Eutyche tanquam eius defenſor fuit etiam damnatus Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus, qui licèt homo eſſet facinoroſiſſimus, ſanctiſſimus tamen videri voluit, fuit tandem Gangram ciuitatem in Paphlagonia iuſſus proficiſci, ibidem namque relegatus eſt, & infelix diem clauſit extremum, vt tradit Card. Baron. *dict. tom. 6. anno Chriſti* 451. *num.* 160.

Neſtorium.) In Synodo Epheſina fuit damnatus Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus, qui eam incidit hæreſim vt aſſeueraret Chriſtum purum hominem ex S. Maria Virgine natum fuiſſe, vt aliam perſonam carnis, aliam faceret Deitatis, de quo vide Cou. *d. cap. 15. num. 3. verſ. in qua.* Card. Baron. *annalium Eccleſiæ tom. 5. anno Chriſti* 431. *num.* 59. vbi ponit verba in Neſtorium prolatæ ſententiæ, & *à n. 69. vſque ad finem illius anni* cumulat quæ ipſe Neſtorius poſt ſententiam machinatus fuerit, & *anno* 435. *à n.* 1. ponit quæ paſſus fuerit in exilio, & *anno* 435. *à n.* 9. narrat miſerandum Neſtorij interitum.

Cap. Sicut. II. *Greg.*

QVintum Concilium quatuor præcedenti capite enumeratis addit B. Gregorius *lib. 1. Regeſti epiſt.* 24. relatus *in hoc text.* quod eſt Concilium Conſtantinopolitanum II. quod communiter dicitur quinta Synodus generalis, congregatum fuit apud Conſtantinopolim Vigilio Sum. Pont. & Iuſtiniano ſeniore Imper. anno 12. poſt conſulatum Baſilij, vt initio eiuſdem Synodi legimus, qui eſt annus Dominicæ Incarnationis 553. contra Petrum Antiochenum Epiſcopum, Antimum Patriarcham Conſtantinopolitanum, Seuerum, Theodorum, & Zoaram Epiſcopos hæreticos Origeniſtas. In eo conuenerunt Epiſcopi CLXV. è quibus erant Patriarchæ, Eutychius Conſtantinopolitanus, Apollinaris Alexandrinus, Domnus Antiochenus, & Euſtochus Hieroſolymitanus, qui tamen non per ſe, ſed per Legatos interfuit. Damnauit ipſum Concilium Theodorum, eo quòd dixerit alium eſſe Dei Verbum, alium Chriſtum, paſſionibus animæ, & carnis concupiſcentiis vexatum, & à malis infeſtatum, atque à malis ſeparantem ſe paulatim. Condemnauit itidem impia ſcripta Theodoreti, quæ contra duodecim S. Cyrilli capitula conſcripſit. Item epiſtolam Ibæ Epiſcopi Edeſſeni ad Marium Perſam, in qua Neſtorium, & Theodorum Mopſueſtenum, & eorum impia dogmata defendit, damnátque duodecim S. Cyrilli capitula, & ipſum Cyrillum hæreticum appellat, vide Zonaram *in vita Iuſtiniani*, Nicephor. *libr. 17. cap. 27.* Liberat. *in Breuiario capit. 23. & 24.* cautè legendum, Azor. *inſtit. moral. part. 2 lib. 5 cap. 26. verſ. quintum.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Opuſcula Sanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur, recenſentur.*
2 *Cyprianus,*
3 *Athanaſius,*
4 *Gregorius Nazianzenus,*
5 *Baſilius,*
6 *Ioannes Chryſoſtomus,*
7 *Theophilus,*
8 *Cyrillus Alexandrinus,*
9 *Hilarius Pictauienſis,*
10 *Ambroſius,*
11 *Auguſtinus,*
12 *Hieronymus,*
13 *Proſperus,*
quo tempore floruerint, & qua clare geſſerint, oſtenditur.
14 *Leonis epiſtola ad Flauianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum celebratur contra Eutychetis perfidiam, & errorem.*
15 *Decretales epiſtolæ ſunt omnium veneratione recipiendæ.*
16 *Hieronymus Pauli & Hilarij vitas ſcripſit.*
17 *Hiſtoria de Conſtantini donatione vbi approbetur, oſtenditur.*
18 *Inuentionis Crucis Dominicæ hiſtoria.*
19 *Scripta de inuentione capitis S. Ioannis Baptiſtæ, quæ fuerint, & quis eorum auctor extiterit, remiſſiuè.*
20 *Ruffinus Aquileienſis Eccleſiæ Presbyter clarus ætate Hieronymi Græca & Latina lingua eruditiſſimus.*
22 *Origenis quæ opuſcula in Eccleſia Catholica recipiantur.*
23 *Horoſius Presbyter Hiſpanus vir eloquens, & eruditione inſignis.*
24 *Sedulius Presbyter Scotus opus in fine iuxta ſeriem Euangelij carmine ſcripſit.*
25 *Iuuencus Presbyter Hiſpanus quatuor Euangelia Hexametris verſibus penitus ad verbum transferens ſcripſit.*
26 *Arimmenſis Synodus Arrianorum Conciliabulũ fuit.*

Cap. Sancta Romana. III. *Gelaſ.*

a DE Opuſculis Sanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur, agit Gelaſ. in Concilio habito Romæ cum LXX. Epiſcopis, relatus à Gratiano in præſenti, & illum eleganter explicant Simanch. *de Catholicis inſtit. c.59.* Can. *de locis Theolog. lib.2. c.5.* Bellarmin. *tom. 1. lib. 1. de verbo Dei c.4. cum ſeqq.* Iacob Gretſer. *in defenſ. Bellarm. tom. 1. lib.1. c.4.* latè Couar. *lib.4. var. c.16. per totum*, ex quo aliqua ad explicationem præſentis text. breuiter deſumam in hunc, qui ſequitur, modum.

2 *Opuſcula B. Cypriani, &c.)* Cyprianus, vt refert D. Hieronymus *de ſcriptoribus Eccleſiaſt.* natione Afer primùm glorioſè Rethoricam docuit, exinde ſuadente Presbytero Cæcilio, à quo & cognomentum ſortitus eſt, Chriſtianus factus, ac paulò pòſt in Presbyterum electus, Epiſcopus Carthaginenſis conſtituitur, ac demum præclariſſimis ſcriptis operibus paſſus eſt ſub Valeriano, & Galieno Principibus, octaua perſecutione, eadem die, qua Romæ Cornelius Papa; non tamen eodem anno. Verùm cum multis Africæ, Numidiæ, & Mauritaniæ Epiſcopis Cyprianus in illum incidit errorem, vt exiſtimaret ſemel ab hæreticis baptizatos iterum baptizandos fore, at ſimplex fuit apud Cyprianum error, non ex ambitione, malitiáve, ſed odio in hæreticos feruentiſſimo ipſe vir ſanctiſſimus Concilio apud Africam hac de re celebrato, quod inter eius opera extat, definiuit hæreticos cùm ad communionem redierint, fore rebaptizandos, quia, vt aſſerebat, inter hæreticos non poteſt conferri Baptiſma, paratus ſanè propriam mutare ſententiam, quam & ipſi Africani Epiſcopi mutuauerunt à Cornelio, Lucio, & Stephano Summis Pontificibus edocti. Vnde Cyprianus, & alij, qui eidem acceſſerunt, propter hũc errorem non ſunt hæretici iudicandi, quippè qui pertinaci animo illum non defenderint, ita D. Auguſtin. *lib.5. de Baptiſmo, c.17. & 18.* relatus *in cap. quomodo, de conſecr. diſputat.4. & lib.2. contra Donatiſtas, cap.5.* fatetur Cyprianum in mortis articulo errorem depoſuiſſe, refert Couar. *d.c.16. num.2.* Vide Poſſeuin. *in apparatu, verbo Cyprianus, p.362. tom.1.* Card. Baron. *tom.2. annal. Eccleſ. anno Chriſti 250. vſque ad 261.* Card. Bellarmin. *de Eccleſ. ſcriptor. anno Domini 250. pag.48.*

Item Opuſcula Beati Athanaſij, &c.) Athanaſius Alexandrinus per ludum nondum ephebus à pueris Epiſcopus creatus, poſtea Alexandri Epiſcopi Alexandrini in Epiſcopatu ſucceſſor, magnus, fortiſſimúſque hæreſum expugnator, Arrianos ab Eccleſiis abegit, Orthodoxos ſubſtituit, eáque ex cauſa ab eiſdem Arrianis grauiter apud Conſtantinum Magnum, deinde apud Conſtantium, & Conſtantem accuſatus multis calumniis afficitur, quas & multa ſæpiſſimè pericula diuinitus fugiens, obiit tandem poſtquam Epiſcopatum 46. annis obtinuerat, ſub Cæſaribus Valentiano, & Valente, anno Domini 373. ita Socrate, Theodoreto, Sozomeno, Nicephoro, Hieronymo, & Caſſiodoro, refert Cou. *d. lib.4. c.16. n.2.* Vide Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 340. p.58.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro. 1. verbo Athanaſius, p.237. cum ſeqq.* 3

Item Opuſcula Beati Gregorij Nazianzeni Epiſcopi.) Gregorius Nazianzi Cappadociæ paruæ vrbis natus, primùm Saſimorum Epiſcopus, deinde patri in Nazianzi Epiſcopatu ſucceſſor ob inſignem virtutem, præclarámque in Theologia eruditionem Conſtantinopolitanus Epiſcopus conſtitutus eandem ſedem depoſuit publicæ pacis gratia, & Nazianzum reuerſus eadem Eccleſia alteri commiſſa monaſticam in quodam agro vitam egit, obiit ſub Theodoſio Magno anno Domini 392. ſeu 393. vt ex D. Hieron. qui fuit eius diſcipulus, tradit Couar. *d. cap.16. num.3.* Vide Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 370. pag.73.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.1. verbo, Gregorius Nazianzenus, pag.574.* 4

Item Opuſcula Beati Baſilij, &c.) Baſilius Cæſareæ, Cappadociæ, quæ prius Nazaia vocabatur, Epiſcopus, egregios, varióſque libros eloquentia, ſanctitate multáque eruditione inſignes elaborauit, fuit magna familiaritate coniunctus Gregorio Nazianzeno, fratrem habuit præter alios Gregorium Nyſſenum vrbis Nyſſenæ Epiſcopum, doctrina, moribus, & ſanctitate ſpectatiſſimum, obiit Baſilius ſub Gratiano Cæſare, vt ex Socr. & Nicephor. tradit Couar. *dict. cap.16. ſub num.3.* Vide Cardin. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 370. pag.73.* Poſſeuin, *in apparatu ſacro tom.1. verbo, Baſilius Magnus, cap.2. & 4. pag.184.* 5

Item Opuſcula Beati Ioannis, &c.) & Ioannes patria Antiochenus ob ſapientiſſimam eloquentiam, & eloquentiſſimam ſapientiam ab ore aureo cognomento Chryſoſtomus dictus concionator inſignis, Chriſtíque præco infatigabilis, criminum cenſor acerrimus, Theologorum omnium eloquentiſſimus ſub Siricio Papa mortuo Neſtorio, in eius locum clerici, & populi conſenſu Epiſcopus Conſtantinopolitanus 6

politanus eligitur, Cæſaribus Arcadio, & Honorio, tandem ob linguæ libertatem, quia in omnes integerrimo zelo vtebatur, ab ipſomet Principe Arcadio Auguſtæ Eudoxiæ priuata indignatione in exilium mittitur, ducitúrque, & in diuerſa aſperrima loca deportari iubetur, & demum in itinere, propè Romam ſumptis Eccleſiæ Sacramentis expirauit die 14. Nouembris anno Domini 409. vt ex Socr. Sozom. Suid. & Trithem. tradit Couarr. *d. cap. 16. ſub num. 3.* Vide Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 398. pag. 94.* Poſſeu. *in apparatu ſacro tom. 1. lit. I. pag. 145. cum ſeqq.*

7 *Item Opuſcula Theophili, &c.*] Quamquam Theophilus hic fuerit Diui Chryſoſtomi obtrectator, tamen pio in Chriſtianam Religionem animo à Principe impetrauit, vt templa Mithræ, & Serapidis in Ægypto euerterentur, & Crucem hieroglyphicam Serapidis templi ſaxis inciſam ad Religionem noſtram accommodauit, obiit Alexandriæ lethargico morbo, die 15. Octobris anno quinto Theodoſij iunioris, & ſic anno Domini ferè 430. ita ex aliis Couarru. *dict. cap. 36. num. 4. in princip.* Cardin. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 390. pag. 91.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 3. lit. T. pag. 289.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 5. anno Chriſti 397. cum ſeqq. & anno 412. num. 1. & 42.*

8 *Item Opuſcula Beati Cyrilli, &c.*] Cyrillus mortuo patruo Theophilo, de quo ſupra proximè, Alexandrinus Epiſcopus eligitur, vir inſignis eruditionis, qui que pro Chriſtiana Religione aduersùs Neſtorium egregiè pugnauerit, eius extant præclara opera, claruit ſub Theoſio iuniore, obiit anno Domini ferè 462. Ita Cou. *d. cap. 16. ſub n. 4.* Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 430. pag. 115.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. lit. C. pag. 370.* vbi ſpecialiter de omnibus operibus Cyrilli.

9 *Item Opuſcula Beati Hilarij, &c.*] Hilarius Pictauij vrbis Galliæ Aquitaniæ Epiſcopus, tempore quo Martinus Turonenſis Eccleſiæ Præſul erat, de Fide ad perſuadendum valde appoſitos libros ſcripſit, primúmque in exilium miſſus, tandem ab eo reuocatus Italos, & Gallos, quæ vel expetenda, vel fugienda dogmata eſſent erudiens multis editis libris, Arrianam opinionem diſertiſſimè refellit. Obiit Pictauij ſub Valentiniano, & Valente anno eius Imperij 3. & à natiuitate Domini 375. Vide Socr. *lib. 3. c. 10.* Sozomen. *lib. 5. c. 13.* Niceph. *lib. 9. c. 16. & lib. 10. c. 18.* Couar. *c. 16. ſub num. 4.* Card. Bellarm. *de Scriptorib. Eccleſ. anno Domini 355. pag. 67.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 2. lit. H. pag. 49.*

10 *Item Opuſcula Beati Ambroſij, &c.*] Ambroſius cùm Mediolani ſub Valentiniano præfecturam gereret, & mortuo Auxentio Epiſcopo diſſidium populi in Epiſcopo eligendo ſedaſſet, ex laico in Epiſcopum eius verbis eligitur, eámque dignitatem primus reiiciens, libentiſſimè tamen Baptiſmo ſuſcepto Chriſtianus efficitur, iuſſúque Principis Epiſcopalem ſedem accepit, qua quidem accepta Epiſcopi officio egregiè fungitur, & multa aduersùs hæreticos præclara edidit opera, ſcripsítque & alia Chriſtianæ Religioni admodum vtilia. Obiit propè annum Domini 400. Socrat. *lib. 4. c. 30.* Theodoret. *lib. 4. c. 6.* Niceph. *lib. 11. c. 33. & lib. 12. c. 41.* Sozomen. *lib. 4. c. 14.* Caſſiod. *in tripart. lib. 7. c. 8. & lib. 9. c. 30.* Cardin. Bellarmin. *de ſcript. Eccleſ. anno Domini 374. pag. 75.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. lit. A. pag. 59. cum ſeqq.*

11 *Item Opuſcula Beati Auguſtini, &c.*] D. Auguſtinus Eccleſiæ Doctor celebratiſſimus, in quem opulentus ille ſpiritus iuſtus, ob benignas dotes ſuas omnes vbertimè effudit, ex Prouincia Africana Tagaſtæ parentibus honeſtis, & Chriſtianis progenitus, Diui Ambroſij diſcipulus, multa in Chriſtianæ Religionis patrocinium edidit opera, in quibus veram Theologiam, mores integerrimos, abſolutámque pietatem docet, eius vitam Poſſidonius ſcripſit, qui latè tradit, qua ratione fuerit Hipponenſis Epiſcopus conſtitutus, cuius muneris officio ſanctiſſimè functus, obiit anno Domini 430. ætatis 76. Epiſcopatus 40. Ita Couarru. *dict. c. 16. num. 5.* Cardin. Bellarmin. *de ſcriptor. Eccleſ. anno Domini 400. pag. 97.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. verbo Auguſtinus, cap. 6. & 7 pag. 160.*

Item Opuſcula B. Hieronymi, &c.] D. Hieronymus patre Euſebio natus, oppido Stridonis, quod Dalmatiæ, Pannoniæque olim confinium fuit ſub Imperatore Conſtantino, anno Domini 371. Hebrææ, Græcæ, ac Latinæ linguæ peritiſſimus, ſub Gregorio Nazianzeno ſacras literas edoctus, multos ſcripſit libros adeò celebres, vt maximam illi famam, & auctoritatem poſt vitæ integritatem pepererint. Obiit anno Domini 421. Vide Couarruu. *dict. c. 16. ſub num. 5.* Cardin. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 490. p. 83.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 2. verbo Hieronymus.* Et quòd fuerit Cardinalis tradunt Ioſephus à Seguen. *in vita einſdem lib. 3. c. 6.* Illeſcas *in Chronico Pontificali, p. 1. lib. 4. c. 30. pag. mihi 193.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. ann. Chriſti 382. pag. mihi 342.* 12

Item Opuſcula Beati Proſperi, &c.] Hic eſt Proſper ille Aquitanus, qui poſt Euſebium, & Hieronymum chronicon ſcripſit, claruit ſub Leone Primo Pontifice Maximo, cuius ſcriba fuiſſe creditur, à quo Regij Lepidi Epiſcopus eſt inſtitutus, vbi tum doctrina, tum ſanctitate floruit, ſcripſit multa ligata, & ſculpta oratione, claruit propè annum 460. ita Couar. *dict. c. 16. num. 15. in fine.* Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 460. p. 121.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 3. lit. P. p. 106.* 13

Item Epiſtolam Beati Leonis, &c.] Leo Papa anno eius Pontificatus nono, à natiuitate Domini 551. ſcripſit epiſtolam omnibus numeris abſolutam, maximiſque dignam laudibus ad Flauianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum contra Eutychetis perfidiam, & errorem, in qua multis rationibus, & auctoritatibus ſacræ Scripturæ Eutychetis Abbatis hæreſim Catholicæ Sanctæ Sedis Apoſtol. decreto, & illa in rebus Fidei definiendis ſacroſancta, & irrefragabili maieſtate, ac certitudine infallibili euertit, & damnat. Qua ratione mirum non erit, ſi à Gelaſio hæc Leonis Papæ epiſtola, quæ definitiones Sedis Apoſtolicæ de rebus Fidei continet, ſic laudetur, vt pronuncietur anathema, qui non eam in omnibus omninò receperit, vel de ea ad vnum iota diſputauerit. Vide quæ dixi *ad c. noli 9. diſtinct.* & tradit Couarruu. *var. lib. 4. c. 16. num. 6. in princip.* Vide Cardin. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſ. anno Domini 440. pag. 119.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 2. lit. L. p. 338.* qui referunt elenchum eius operum, Card Baron. *annal. Eccleſ. tom. 6. anno Chriſti 449. num. 38. cum ſeqq.* vbi refert integram epiſtolam B. Leonis, & viſionem S. Eulogij de hac ipſamet epiſtola. 14

Item Decretales Epiſtolas, &c.] Inter Sanctorum Patrum ſcripta hoc in loco connumerat Gelaſius Decretales epiſtolas, quas admonet omni cum veneratione recipiendas eſſe; eas etenim ſcripſere Beatiſſimi Papæ pro diuiſorum Patrum conſolatione eodem auctore Gelaſio, cuius & Innocentij I. teſtimonio vtitur Nicolaus Papa *in cap. ſi Romanorum 19. diſtinct.* Ita Couar. *d. c. 16. ſub n. 6.* 15

Item

16 *Item vitas Patrum, &c.*) D. Hieron. *in lib. de ſcriptoribus Eccleſ.* aſſerit ſe ſcripſiſſe vitas Pauli, Hilarionis, & Captiui Monachorum, quæ inter eius opera *tom. 1.* vulgò circumferuntur. Ita Cou. *d. cap. 16. ſub. n. 7.* Card. Baron. *tom. 3. annal. Eccleſ. anno Chriſti* 358. *num. 24.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. verbo Antonius Ægyptius, pag. 355.*

17 *Item actus B. Sylueſtri, &c.*) Hoc in loco Gelaſius laudat, & probat actus B. Syluestri, ideſt, hiſtoriam de rebus geſtis à Beato Syluestro, tametſi aſſeueret eorum auctorem eſſe incertum, de quibus vide Cardin. Cæſ. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti* 315. *num. 10 cum ſeqq.* vbi *num. 14.* refert verba huius verſ. & *anno Chriſti* 324. *num. 97. cum ſeqq.* agit de dracone in ſpecu Romæ morante lethali habitu homines necante, cuius ora poſtea clauſit Syluester quantum attinet ad donationem Conſtantini egi latè *in meo tractat. de officio, & poteſt. Epiſc. part. 1. titul. 3. capit. 2. numer. 77.*

18 *Item ſcripta de Inuentione S. Crucis.*] Hiſtoriam de Inuentione Crucis Dominicæ, à Gelaſio nec refellitur, nec omninò recipitur inter Hagiographa, admonet tamen Summus Eccleſiæ Pontifex, vt eam cum iudicio, & piè legamus. Sed aduertendum eſt cum Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 1. cap. 16. quæſt. 2.* profectò Gelaſium non eſſe loquutum in vniuerſum de ſcriptis Crucis inuentæ, ſed de quibuſdam, quæ eo tempore vulgò legebantur, & non erant ſatis certæ, & probatæ fidei; non ergo loquitur de hiſtoria Dominicæ Crucis inuentæ, quam referunt Ambroſ. *in oratione de obitu Theodoſij*, Paulin. *epiſt. 11. ad Seuerum Sulpit. lib. 2. hiſtoria*, Socrat. *lib. 1. cap. 13.* Ruffin. *lib. 10. cap. 18.* Caſſiodor. *in tripartita lib. 2. capit. 18.* Nicephor. *lib. 13. cap. 19.* Couar. *d. cap. 16. num. 9.*

19 *Et alia ſcripta de inuentione capitis B. Ioannis, &c.*) Quæ autem fuerint ſcripta hæc de inuentione capitis Beati Ioannis Baptiſtæ, & quis eorum auctor extiterit, latè tradit Cou. *d. cap. 16. ſub n. 9.* Cardin. Baron. *tom. 4. anno Chriſti* 371. *à num. 8. vſque ad* 14.

20 *Item Ruffinus, &c.*) Ruffinus Aquileienſis Eccleſiæ Presbyter non minimam apud veteres laudem eſt conſequutus, tum in diuinis Scripturis interpretandis, tum in Græcè, & Latinæ linguæ eruditione non equidem vulgari, claruit ætate Hieronymi, cum quo graues exercuit ſimultates, nam Hieronymus in Ruffino aliqua notauit, quæ deduci poſſunt ex iis libris, qui aduersùs Ruffinum ab eodem Hieronymo editi ſunt, & in ſecundo tomo habentur, quæ autem Ruffino aduersùs Hieronymum ſcripſerit, habentur typis excuſa in quarta parte operum Hieronymi, refert Couar. *d. c. 16. num. 10. in princip.* Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 390. *p.* 92. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 5. anno Chriſti* 410. *num. 60. & 62.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 3. verbo Ruffinus*, vbi errores Ruffini curioſè congerit.

21 *Et non ſolùm de Ruffino, &c.*] Hæc quæ Gelaſius ſcribit de Hieronymi cenſura, obſeruanda in alios Eccleſiaſticos Auctores, ita, ni fallor, ſunt accipienda, vt ſi quid Hieronymus notauerit, illud ſit cautè legendum, & maximo eum iudicio ne qua ex parte offendat catholicas de Fide aſſertiones, non tamen ſtatim hæreticum erit cenſendum, niſi id Eccleſia definierit, aut iam fuerit definitum, vel ſit adeò diuinis Scripturis contrarium, vt manifeſtus ſit in rebus Fidei error, ita obſeruat Couar. *loco proximè cit.*

22 *Item & Origenis nonnulla Opuſcula.*] Quia Origenes à Conciliis generalibus, & Romanis Pontificibus tanquam hæreticus damnatus fuerat, præcipuè in Concilio Conſtantinopolitano II. circa annum Domini 553. Ideò olim apud Patres magna fuit controuerſia, an eius libri legi poſſent; quare Gelaſius *in præſenti* Origenis illa Opuſcula, quæ vir Beatiſſimus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcepit; reliqua autem omnia cum ſuo auctore dicit eſſe renuenda; talia autem opuſcula, quorum lectio permittitur, ſunt quæ paſſim vſu recepta circumferuntur. Vide Couar. *lib. 4. var. c. 16. ſub num. 10.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 19. q. 16.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 2. in verbo Origenes pag. 518. cum ſeqq.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 2. anno Chriſti* 256. *num. 18.* vbi plura de Origene, & *tom. 4. anno Chriſti* 388. *num. 104. & anno* 399. *numer. 9. & anno* 402. *numer. 16.* qui verba huius text. refert, & *tom. 2. anno Chriſti* 220. *num. 9.* vbi de Origenis excellentia in omnibus ſcientiis, & *anno* 229. *num. 1. & anno* 232. vbi de laboribus Origenis contra hæreticos, & *anno* 280. *num. 1.* vbi de Origene quando ſe ipſum caſtrauit.

Chronicon Euſebij Cæſarienſis.] Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus fuit, qui & Pamphili dictus eſt, quòd cum eo familiariter vixerit quique Conſtantino Magno & Conſtantino Imper. vixit, plura edidit, illius errores plures congerit Cardin. Baron. *tom. 3. annal. Eccleſ. anno Chriſti* 324. mortuus eſt anno Chriſti 306. tempore Damaſi Papæ ex eodem Baron. *tom. 4. anno* 398. *num* 41. de quo vide Card. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſ. anno Domini* 326. *pag.* 56. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. verbo Euſebius Cæſarienſis.*

23 *Item Oroſium, &c.*] Fuit Oroſius Presbyter Hiſpanigenis vir eloquens, & eruditione inſignis, ſcripſit aduersùs querulos Chriſtiani nominis, qui aſſerebant Romanum Imperium ex eo defeciſſe, quòd Chriſti Fidem, & Religionem Romani, eiúſque ſubditi ſuſcepiſſent, idémque opus in ſeptem volumina diſtinxit. Vide Cou. *dict. c. 16. num.* 11. Card. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno* 425. *pag.* 112. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 3. in verbo, Paulus Oroſius, pag.* 26. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 5. anno Chriſti* 414. *num. 10 & 11.* Bernard. de Brito *in monarch. Luſit. part. 2. lib. 6. c. 27.*

24 *Item venerabilis viri Sedulij, &c.*] Sedulius Presbyter Scotus natione fuit, qui opus inſigne iuxta ſeriem Euangelij carmine ſcripſit, quod vulgò legitur, floruit ſub Theodoſio ſeniore, anno fermè Domini 430. Vide Cou. *dict. num.* 11. Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno* 430. *pag.* 112. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 3. verbo Sedulius, pag.* 201.

25 *Item Iuuenci, &c.*] Iuuencus Presbyter fuit Hiſpanus nobili genere natus, qui quatuor Euangelia Hexametris verſibus penè ad verbum transferens ſcripſit, nonnulláque alia de Sacramentis, floruit ſub Conſtantino Magno, & eius filiis, propè annum Domini 330. Vide Petr. Crinit. *de Poetis Latinis lib.* 5. Greg. Gyrald. *dialog.* 5. Cou. *dict. num. 11. in fin.* Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 330. *pag.* 57. Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti* 337. *num.* 48. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 2. verbo. Iuuencus, pag.* 319.

26 *In primis Ariminenſem Synodum, &c.*] De hac Synodo Ariminenſi, quæ Arrianorum Conciliabulum fuit, vide Socrat. *lib. 2. c. 36. & 38. cum ſeqq.* Theodoret. *lib. 2. c.* 18. Sozom. *lib. 4. c. 17. 18. & ſeqq.* Ruffin. *in Eccleſiaſt. hiſtor. lib. 20. cap.* 21. Caſſiodor. *lib. 5. tripart. cap. 22. & 34.* Niceph. *lib 9. c. 39. & ſeq.* Couar. *var. lib. 4. c. 17. ſub num.* 2. Menoch. *de arbit. caſu* 458. *num.* 44. Cardin. Bellarm. *lib. 1. de Romano Pont. cap. 8. verſ. ac Concilium. & lib. 1. de Concil. pag. 6. verſ. tertium generale.* Cardin. Baron. *tom. 3. annal. Eccleſ. anno Chriſti* 359. *num. 3. cum ſeqq. & tom. 4. anno* 365. *numer.* 13. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. verbo Ariminenſe, pag.* 126.

27 *Item, itinerarij, &c.)* De hoc vide Cou. *dict. lib.* 4. *cap.* 17. *ſub num.* 2. vbi numeris ſequentibus agit de alijs libris apocryphis, qui ſequuntur Poſſeuin. *in verbo, Clemens* 1. *verſ. cæterùm Clementis.*

Actus nomine Andreæ.) Andreæ Apoſtoli acta Nexocharidas, & Leonidas Philoſophi ſunt ementiti, Innocent. *in epiſt. ad Exuperium*, & Gelaſius Papa *in præſenti* reprobauit. Vnde Cou. *d. cap.* 17. *num.* 3. Card. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 34. *num.* 235. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Andreas Apoſtolus, pag.* 81.

Actus nomine Philippi Apoſt.) Euangelium Philippi Apoſt. nomine confictum fuit à Gnoſticis hæreticis; de quo Cou. *d. num.* 3. Cardin. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 34. *num.* 235. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Philippus Apoſt. pag.* 76.

Actus nomine Thomæ Apoſt.) Euangelium Thomæ Apoſtoli nomine coofictum fuit ab hæreticis, & liber alter, qui inſcribebatur, *Actus Thomæ*, inter damnatas ſcripturas habetur. Vide Cou. *dict. num.* 3. Card. Baron. *d. tom.* 1. *anno Chriſti* 34. *num.* 235. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *verbo Thomas Apoſtolus, pagin.* 295.

Euangelium nomine Thaddæi.) Euangelium nomine Thaddæi Apoſt. confictum reprobatur *in præſenti*, de quo agunt Card. Baron. *dict. tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 48. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo, Thaddæus, pag.* 268.

Euangelium nomine Barnabæ) Ab hæreticis Barnabæ inſcribitur falsò Euangelium, de quo vide Card. Baron. *tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 48. *& anno* 51. *n.* 51. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Barnabas Cyprius, pag.* 181.

Euangelium nomine Bartholomæi.) Hæretici nomine Barthol. Apoſtoli Euangelicam confinxerunt hiſtoriam, quam æquè cum cæteris Gelaſius reiicit *in præſenti*, de quo vide Card. Baron. *tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 48. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Bartholomæus, pag.* 182.

Euangelia quæ falſificauit Lucianus.) Cou. *d. c.* 17. *num.* 3. *poſt med.* ait hunc Lucianum fuiſſe ex ſorore nepotem Eunomij hæretici, & Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui ſub Arcadio, & Honorio in Epiſcopatu Eudoxio ſucceſſit, fuitque hæreticus. De alio Luciano agit Card. Baron. *tom.* 2. *anno Chriſti* 171. *n.* 7. & de alio *tom.* 3. *anno Chriſti* 33. *num.* 101.

Euangelia, quæ falſicauit Hircius.) Immo *Tſicius* legitur apud Burchard. *in ſuo decreto lib.* 3. *cap.* 221. & *Heſychius*, ſiue *Eſitius* apud Gelaſium *tom.* 1. *Concil. pag.* 993. quis autem fuerit iſte homo impius mihi non conſtat.

Liber de infantia Saluatoris.) Miracula quæ circumferuntur & referuntur in hoc libro de infantia Saluatoris, tanquam apocrypha reiiciuntur. Vide Soar. *de vita Chriſti diſp.* 17. *ſect.* 3. *ante fin. verſ. quinto & vltimo*, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Ieſus Chriſtus, pag.* 94. Card. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſiaſt. anno Chriſti* 1. *num.* 46. *ad fin. & anno Chriſti* 12. *num.* 6. *& anno* 44. *num.* 48. vbi ait hunc librum editum fuiſſe Matthæi nomine, qui à Valentinianis hæreticis putabatur fuiſſe conſcriptus.

Liber de natiuitate Saluatoris.) Hic liber tanquam apocryphus à Gelaſio *in præſenti*, reprobatur, vide Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Jeſus Chriſtus, pag.* 94. De vera Saluatoris natiuitate abſque dolore Matris, & ſordibus puerperij, vide Card. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 1. *num.* 2. *cum ſeqq.* Soar. *de vita Chriſti diſput.* 13. *ſect.* 1. *cum ſeqq.* nouiſſimè Bonacin. *de ſacroſ. Chriſti Incarnat. diſput.* 3. *quæſt.* 1. *puncto* 1. *cum ſeqq.*

Et de Sancta Maria.) Gnoſtici portentoſum librum de ſtirpe Mariæ olim confinxerunt, vide Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Maria, verſ. librum autem, pag.* 291. Card. Baron. *in apparatu ad tom.* 1. *annal. numer.* 35. *&* 39.

Item Liber, qui appellatur Paſtoris.) Vide de hoc libro Cou. *d. cap.* 17. *num.* 3. *ante fin.* Medina *de recta fide in Deum lib.* 6. *cap.* 17. Card. Bellarm. *de verbo Dei lib.* 1. *cap.* 20. *verſ. nec minus*, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Paſtoris pag.* 9. vbi ſubdit quòd vtilis à Patribus antiquis fuit iudicatus hic liber.

Libri omnes, quos fecit Lemitius.) Immo *Leucius* legitur apud Card Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 44. *num.* 43. vbi refert verba huius text.

Liber, qui appellatur fundamentum.) Vide Couar. *d. cap.* 17. *ſub num.* 3. Gregor. Lopez Madeira *in diſcurſu Montis ſancti Granatenſis c.* 38. *verſ. el ſecundo punto, pag.* 154. vbi refert noſtris temporibus in Monte Granatenſi repertum fuiſſe librum, qui inſcribitur, *Fundamentum Fidei*, & eum latè defendit, qoamvis nonnulli per hunc text. intenderint illum reprobare.

Liber qui appellatur, de filiabus Adæ) Auguſtinus contra Fauſtum teſtatur Manichæos auctores huius libri fuiſſe, vt teſtantur Cou. *d. cap.* 17. *num.* 4. *in princip.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 1. *verbo Adam, pagin.* 24.

Liber qui appellatur Nepotis) Nepos, qui viuebat ſub Galieno Imper. anno 270. fuit olim quidam apud Ægyptios Epiſcopus, à quo dicti Nepotiani hæretici, qui librum eiuſdem Nepotis proferentes, eius auctoritate oſtendere, ac probare nitebantur Regnum Chriſti in terris defuturum. Vide Cou. *dict. cap.* 17. *num.* 4. *ad fin.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 2. *verbo Nepos, pag.* 466. qui ſubdit fuiſſe Nepotem virum planè bonum, & eruditum, ſed Chiliaſtarum errore deceptum.

Liber Prouerbiorum. &c.) Hic liber falsò aſcribitur Sixto Papæ II. & Martyri, de quo vide S. Hieron. *in Hieron. cap* 22. Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 2. *anno Chriſti* 142. *num.* 5. Card. Bellarmio. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Chriſti* 254. *pag.* 48.

Reuelatio quæ appellatur Pauli.) Pauli nomine reuelationes aliquæ ſunt editæ, quæ fabulas continebãt, hæreticorum, de quo vide Cou. *dict. cap.* 17. *num.* 4. *in fine*, teſtantem apud Paleſtinos ſemel quotannis in Eccleſiis in die Paſceues legi has reuelationes fuiſſe ſolitum, Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *verbo Paulus, verſ. quæ tamen, pag.* 21. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 37.

Reuelatio quæ appellatur Thomæ.) de illa vide Cou. *d. cap.* 17. *num.* 4. *in fine*, Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 58.

Reuelatio, quæ appellatur Stephani.) Hæc reuelatio nomine Stephani Protomartyris fuit ab hæreticis conficta, & de ea meminerunt Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *verbo Stephani, pag.* 252. Cardin. Baron. *tom.* 1. *annal. anno Chriſti* 44. *num.* 48. *in fine*, vbi ſubdit Valentinianos & Sabellianos hæreticos hanc reuelationem edidiſſe.

Liber qui appellatur tranſitus B. Mariæ.) Liber iſte de tranſitu, hoc eſt, de Aſſumptione S Mariæ Virginis cum multa haberet fatua & delira, reprobatur vt apocryphus ab Auguſt. *ſerm.* 35. *de Sanctis*, & à Beda *in retractationibus*, exponens illud Actor. 8. *num.* 1. *Omnes diſperſi erant per regiones Iudææ & Samariæ.*

Liber qui appellatur nomine Ogiæ Gigantis.) Erat hic liber inſcriptus Og, Regis Baſan, cuius Moyſes meminit *Numer.* 32. *num.* 33. *& Deuteron cap.* 1. *num.* 5. de quo Cou. *cap.* 17. *num.* 5. *ad fin.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 2. *verbo Og, pag.* 511.

Liber

Liber qui appellatur, Teſtamentum Iacob.) De quo vide Cou. *d.num.5. in fine*, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.2. verbo Iacobs, pag.69.*

Liber qui appellatur, Pœnitentia Origenis.] De hoc libro vide Epiphan. *har.64.* Card. Baron. *tom.2. annal. Eccleſia anno Chriſti 233.n.118.cum ſeqq.*

Liber qui appellatur, Pœnitentia S. Cypriani.) Vide de hoc libro Cardin. Baron. *tom.2. annal. Eccleſ. anno Chriſti 261.num.46.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.1. verbo Cyprianus, verſ. ſanè verè, pag.361.*

Liber qui appellatur, Pœnitentia Iannis, & Mambre.] Moyſi reſtiterunt Iamnes, & Mambres, quemadmodum impij ae propterui reſiſterũt veritati, ea Paul. *2. ad Timoth. cap.3.n.8.* meminit huius libri Origen. *tract.33. in Matth.* Ambroſ. *1. ad Cor.15.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.2. verbo Iamnes, pag.89.*

Qui appellatur, Sortes Apoſtolorum.) Huius libri meminerunt Burchard. *lib.3. cap.221.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.1. verb. Apoſtolorum, pag.124.* Card. Baron. *tom.1. anno Chriſti 44.n.49.*

Liber Phyſiologus.) Hic liber ſic dictus eo quòd de rerum naturis tractaret, ab hæreticis conſcriptus fuit, & S. Ambroſij nomine præſignatus, Cou. *d.c.17. num.5. in fine*, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Epiphanius. verſ. ſcripſit autem, pag.444.* vbi aduertit quod hic liber non eſt Phyſiologus ille putandus, quem Græcè Sanctus Epiphanius edidit, iſte autem Latinè creditur compoſitus.

Opuſcula Tertulliani.) Tertullianus fuit Presbyter ciuitatis Carthaginenſis in Africa patre Centurione Proconſulari, eius opuſcula ideo apocrypha cenſentur, quia is auctor nouæ prophetiæ meminerit, & in libro de monogamia vim fecerit verbis Apoſtolicis, & in Montani hæreſim ſecundas nuptias deteſtantis prolapſus fuerit, viuebat ſub Pontificibus Victorino & Zepherino, Imperatoribus Seuero, & Antonino, *anno Chriſti 300.cum ſeqq.* vide Cou. *d.cap.17.num.8.* Card. Baron. *tom.2. annal. Eccleſ. anno Chriſti 201. à num.3.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.3. verbo Tertullianus, pag.266.* Azor. *inſtit.moral. part.1.lib.8.cap.16. quaſ.16.verſ.de Tertulliano.*

Omnia opuſcula Fauſti Manichai) Vide Poſſeu. *in apparatu ſacro, to.1. verbo Fauſtus Manichaus pag.481.*

Opuſcula alterius Clem. Alex. apocrypha.) Cur autem Gelaſius Papa opuſcula Clementis Alexandrini viri aliàs eruditiſſimi, & inſtitutionum Chriſtianæ Religionis magiſtri apocryphorum nota voluit eſſe inuſta, oſtendit Card. Baron. *tom.2. annal. Eccleſ. anno Chriſti 169 ex n.26.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.1. verbo Clemens, p.324.*

Opuſcula Caſſiani Presbyteri Galliarum.) Gelaſius Papa *in præſenti* opera huius viri ea potiſſimum ratione iudicauit apocrypha quòd collatione tertiadecima, aliiſque locis de gratia & libero hominis arbitrio more Pelagianorum loquutus fuerat; de quo vide S. Antonin. *part.2. hiſtor. tit.10.cap.10.§.2.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.2. verbo Ioannes Caſſianus, pag.131.* Card. Baron. *tom.5. anno Chriſti 404. num. 78. & anno 430. num.90. cum ſeqq.* Card. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 440. pag.118.*

Victorin. Pictauienſis.) Fuit Victorinus Epiſcopus Pictauienſis martyrio coronatus in perſecutione Diocletiani, inter ſcriptores Eccleſiaſticos habitus, de quo vide Cou. *cap.17.num.10.in fine.* Card. Bellarm. *de ſcriptor. Eccleſ. anno Domini 270. pag.53.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.3. verbo Victorinus, pag.346.* Cur autem Gelaſius in præſenti recenſeat opuſcula Victorini inter apocrypha, non eſt mihi cognitum, duplex tamen poteſt eſſe ratio, tum quòd (vt de ipſo Victorino teſtatur Hieronym. *epiſt.35.*) in explanatione Scripturarum ſecutus ſit Origenem, tum etiam quod Millenariorum eſt ſectatus ſententiam.

Opuſcula Fauſti Rhegienſis.) Plures errores Fauſti in Gallia apud Rhegium Epiſcopi notati ſunt à Cæſario Arelatenſi Epiſcopo, qui Pelagianum illum detexit, de quo vide Card. Bellarm. *de ſcriptor. Eccleſ. anno Domini 480. pag.125.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 6. anno Chriſti 472. num.18. & anno 520. num.11.13. & 14. & anno 490. num.15.19. & 32.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.1. verbo Fauſtus Rhegienſis, pag.480.*

Opuſcula Frumenty.) Prædicauit Euangelium Indis ſigna & prodigia mirandum in modum Dei fauore operando, vt tradunt Sozomen. *lib.2. hiſtor. Eccleſ. cap.23.* Socrates *lib.1. cap.15.* Card. Baron. *annal. Ecc. tom.3. anno Chriſti 356. num.18. & 24.* Sed aſtutia Satanæ interdum Sanctorum vera ſcripta corrupit, interdum falſa edidit, propter quæ eius opuſcula inter apocrypha à Gelaſio connumerantur, vt notat Card. Baron. *tom.2. annal. anno Chriſti 290. n.34.*

Epiſtola Ieſu ad Abagarum.) Extat hæc epiſtola in ciuitate Ædeſſa vltra Euphratem, quam Euſebius Syria lingua tranſtulit in Græcam, *hiſtor. lib.1. cap.13.* & illam Latino idiomate tranſcribit Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.1. anno Chriſti 31. num.58.*

Paſſio Georgij apocrypha.] Hic Georgius fuit Arrianus Epiſcopus, inuaſor Sedis Alexandriæ, & magni Athanaſij eiuſdem Sedis Epiſcopi pugnaciſſimus perſecutor, qui ob ſua ſcelera Alexandriæ occiſus fuit, relatúſque à ſuis inter Martyres, de quo vide Card. Bar. *in Martyrolog. Roman. 23. Aprilis, & tom.2. annal. anno Chriſti 290. num.35.*

Contradictio Salomonis.) Hic liber intitulatus, Contradictio Salomonis, à Gelaſio reprobatur. *in præſenti*, eo quòd plenus eſſet diabolicarum impoſturarum, de quo vide Sixtum Senenſem *lib.2. Biblioth. in verbo Salomon.* Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. verbo Salomon, pag.6.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.3. verbo Salomon, pag.188. verſ. fertur.*

In gloſſ. *Cyrici.* ibi, *aliàs Quirici.* Reprobatur à Card. Bellarm. *de verbo Dei lib.1.c.20. verſ. quòd autem.*

Distinctio XVI.

Summarium.

1 *Canones Apoſtolorum, an & quot ſint Canonici, vel apocryphi cenſendi, oſtenditur. &* num.2.

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Declaratur text. in ſancta, verſ. in quib. 15. diſt.*

Cap. Canones I. *Iſid.*

1 Apostolorum Canones, (qui referuntur *in fine huius voluminis decreti*, & habentur originaliter ſecundùm varias verſiones ex Græco, *tom.1. Conciliorum in princip.*) inter apocrypha deputatos Iſidor. ſcribit, prout eum refert Gratian. *in præſenti*, & confirmatur, quia minimè conſtat quo loco Apoſtoli conuenerunt ad hos Canones edendos; deinde quia eorum numerus incertus traditur; alij enim tantùm L. recipiunt, alij LX. alij LXXXV. *cap. Clementis, cap. ſexaginta, cap. placuit, infrà hac diſt.*

2 Verùm pro horum Canonum auctoritate pugnant Summi Pontifices, Concilia, & Patres antiquiſſimi, vt ex Anacleto, Alexandro, Eleutherio, Sixto, Concilio Nicæno, Innoc. I. & pluribus aliis latè comprobat Turrian. pro canonibus Apoſtol. *lib.1. cap.22. cum ſeqq.* videndus per integrum librum, ſed inter omnes

Digitized by Google

omnes ſextæ Synodi ſatis erat auctoritas, nam Canones apud Trullum *can.2.* receperunt LXXXV. Canones Apoſtolorum, vt habentur *in cap. placuit, & in c. quoniam hac 16. diſt.* Quantam verò auctoritatem habeat Trullana Synodus conſtat ex *ſexta. hac eadem 16. diſt.* ex quibus, & multis aliis ſaltem LXXXIV. Canones, qui habentur in fine huius voluminis tam antiqui, quam correcti iuſſu Gregorij XIII. auctoritatem legis habere multis latè contra Magdeburgenſes oſtendit Turrian. *d. lib. 1. à princip. & per tot.* Martin. de Ayala *de traditionib. Eccleſiaſt. p. 3 pag. 131.* Viguer. *inſtit. cap. 17. §. 1. verſ. 3.* Couar. *lib. 4. var. c. 17. num. 6.* latè Viuald. *in candel. aureo p. 4. cap. 8. num. 16. cum ſeqq.* Ea quorum mente reſoluendum eſt quòd vel quærimus an huiuſmodi Canones inter ſacros diuinæ Scripturæ, qui Canonici ſtrictè ſolent appellari, ſint connumerandi, vel an authentici ſint, & vim habeant humanæ legis Pontificiæ? in hoc poſteriori ſenſu authenticos eſſe, & ab Eccleſia receptos, dicendum eſt ex *d. cap. placuit, & cap. quoniam,* vt per proximè citatos; in priori autem ſenſu Canonicos eſſe negandum eſt, vt patet ex Decreto Concilij Trident. *ſeſſ. 4. in decreto de Canonicis ſcript.* vbi omnes enumerans de his Canonibus nullam facit mentionem quare meritò ſic diſtinguunt Melch. Can. *de locis Theologicis lib. 5. c. 5. pag. 321.* Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 102.* & confirmatur ex iis, quæ circa intellectum text. *in cap in ſcripturis, 19. diſt.* tradunt Can. *dict. loco quaſt. 3.* Caſtr. *aduerſus hæreſes lib. 2. c. 2.* Cardin. Bellarm. *tom. 1. de Concil. lib. 2. cap. 12.*

3 Non obſtat text. *in præſenti,* quia reſpondetur, quòd licèt illè inueniatur in præfatione Iſidori ad collectionem Conciliorum, quæ ex Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ deſcripta Romam Miſſa eſt; tamen in illa, quæ vulgatæ Iſidori collectioni proponitur, contrarium potius videtur dici, vt *hic* adnotarunt Patres, qui emendationi huius voluminis interfuerunt.

4 Nec etiam obſtat Gelaſij Papæ auctoritas *in cap. ſancta. verſ. quibus,* ibi, *liber Canonum Apoſtolorum apocryphus, 15. diſt.* quia id propter aliquos vel corruptos, vel additos ab hæreticis feciſſe videtur, ſecundùm Cardin. Bellarm. *de verbo Dei c. 20. verſ. quoad priorem,* Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Apoſtolorum acta, pag. 123.* vel meliùs reſpondetur agere non de his Canonibus Apoſtolorum, ſed de libro Canonum Apoſtolorum qui diuerſus erat iſtis Canonibus, qui non libro, ſed vna charta cõtinebantur, confictúſque à Priſcillianiſtis, qui multa alia ſub Apoſtolorum nomine falſa ediderunt, vt in noſtro propoſito benè aduertit Turrian. *d. lib. 1. cap. 15.* licet tanquam nouum ſibi aſſumat Viuald. *dict cap. 8. num. 25.* Quòd verò dicantur à Papa Clemente I. editi, ſiue ab Apoſtolis traditos Græcè ſcripſerit, ſiue ea alia lingua in Latinam verterit, ex hoc minimè eorum Canonum auctoritas minuitur, vel eorundem antiquitati derogatur, vt bene conſiderat Turrian. *d. lib. 1. cap. 1. in princip.* De loco etiam nihil refert, ſiue cum eodem Turrian. *cap. 25. in fine,* Hieroſolymis, ſiue cum Azala *dicto loco* Antiochiæ editos dicamus, vide apud eoſdem, & Card. Baron. *tom. 1. annal. Eccleſia, anno Chriſti 102. num. 11.* ſic reponit integram ſententiam Iſidori. Denique propter eorum auctoritatem cæteris Conciliis præpoſuimus Canones, qui dicuntur Apoſtolorum (licèt à quibuſdam apocryphi dicantur) quoniam plures eos recipiunt, & ſancti Patres eorum ſententias ſynodali auctoritate roborauere, & inter Canonicas poſuere conſtitutiones.

In gloſſ. *Atque inter apocrypha,* ibi, *ideſt, ſine certo auctore,* &c. Exiſtimat gloſſ. *in præſenti* libros aliàs Canonicos per ipſam relatos, apocryphos dici, quia auctores ignorantur, licèt de veritate non dubiterur & in hoc eam ſequuntur Couar. *lib. 4. var. cap. 17. n. 1.* Albert. *de agnoſcend. q. 22. n. 51.* Sed meritò Cardin. Bellarm. *de verbo Dei lib. 1. cap. 20. in princip.* quem ſequitur Gretſer. *in defenſione illius tom. 1. lib. 1. cap. 20. poſt. verſ. quando igitur,* illam reprobant, dicentes non eſſe probabile apocryphos vocari eos libros, quorum auctor ignoratur, quia tunc multi libri ſacri eſſent apocryphi, vt liber Iudicum, Ruth. Iob. primus Machabæorum, & permulti alij, quorum auctores ignorantur, quod tamen abhorret ab vſu loquendi Eccleſiæ.

Cap. Sexaginta. II. *Zepherin.*

Zepherinus Papa, de quibus plura Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom. 3. verbo Zepherinus, pag. 308.* & Cardin. Baron. *tom. 2. annal. Eccleſ. anno Chriſti 204. & ſeqq. in præſenti text.* Canones Apoſtol. ſexaginta eſſe demonſtrat, tradique obſeruandos, licet ſeptuaginta ex eiuſdem Zepherini epiſtola tradat Card. Bellarm. *de verbo Dei, cap. 20. verſ. quoad priorem.* Sed quicquid ſit, quinquaginta tantùm Canones, eoſdemque à Dionyſio in Latinum tranſlatos, nouit antiquitas, qui in noua editione quadraginta nouem numero continentur, ita vt vltimus habeatur ille, in quo agitur de trina in baptiſmate merſione: & quidem qui his ſuperſunt vſque ad numerum octogeſimum quintum, quos habet Canon ille, qui dicitur ſexta Synodus poſtea emanarunt. Ita Card. Baron. *tom. 2. annal. Eccleſ. anno Chriſti 102. numer. 12.* Iacob. Gretſer. *in defenſ. Bellarmin. tom. 2. lib. 1. cap 10. verſ. de Gratiano. & verſ. de Martiali, pag. 54.* Non obſtat *cap. placuit. inf. hac diſt.* dum dicit LXXXV. capitula Canonum Apoſtolorum eſſe ſeruanda, quia reſpondetur cum Cardin. Bellarmin. *dicto loco,* non eſſe hos Canones ſanctæ Synodi, vt dicit Gratianus, ſed cuiuſdam alterius Concilij poſtea celebrati, quod Summus Pont. Sergius, qui tunc ſedebat, non ſolùm non approbauit, ſed etiam reprobauit.

SVMMARIVM.

1 *Canones ſextæ Synodi non Adrianus, ſed Tharaſius Conſtantinopolitanus Patriarcha recipit, & approbat.*

2 *Concilium Quiniſextum, in quo Canones Trullani continentur, celebratum fuit anno 692.*

3 *Sexta Synodus, quæ ſub Agathone, & tempore Conſtantini IV. celebrata fuit, nullos Canones edidit, ſed poſt quinque annos ab ea diſſoluta conuenerunt aliqui Epiſcopi Græci, qui Canones pluros ſub nomine ſextæ Synodi illegitimè ediderunt.*

4 *Trullani Canones non ſunt Canonici, & authentici, nec ſextæ Synodi.*

5 *Gratianus falsò citat Trullanos Canones tanquam Canonicos, & Eccleſiaſticos, & à ſexta Synodo conſtitutos.*

Cap. Sextam. V. *Adrian.*

Falsò Gratianus verba huius text. tanquam Adriani Papæ refert, cùm conſtet non Adrianum Papam, ſed Tharaſium Patriarcham Conſtantinopolitanum Canones ſextæ Synodi recipere, & approbare, & ita Adrianus refert ea verba ex epiſtola à Tbaraſio ad ſe miſſa, quod adnotat additio quædam in nouo Decreto Gregoriano in hoc text. poſita, de qua meminit Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 28. num. 7. in fine.* Extat enim epiſtola Adriani ad Tbaraſium, ex

qua

qui fragmentum malè citatur à Gratiano, non enim vt posuit dixerat Adrianus, *Sextam Synodum ſanctam recipio, cum omnibus Canonibus ſuis*, ſed vt habet germana Anaſtaſij verſio ſecundùm ea quæ propoſita fuerant à Tharaſio. *Quare eaſdem ſanctas ſex Synodos recipio cum omnibus regulis, quæ iure ac diuinitus ab ipſis ſunt promulgata ita* Cardin. Bellarm. *de Concil. lib. 2. c. 8. verſ. decimotertio, cum ſeqq.* Cardin. Baron. *tom. 2. annal. Ecleſ. anno Chriſti* 102. *num.* 13. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Apoſtoli verſ. qui verò, pag.* 123. Azor *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 16. verſ. tertio obiicies.*

2 Sed vt de Canonibus illis ſextæ Synodi, (quos *Trullanos* appellamus) aliquid dicamus, ſciendum eſt anno 692. celebratum fuiſſe Concilium Quiniſextum, in quo continentur Canones illi Trullani; ſex-
3 tam verò Synodum, quæ ſub Agathone, & tempore Conſtantini IV. fuit, nullos Canones edidiſſe, ſed poſt annos quinque ab ea Synodo diſſoluta iterum conueniſſe neſcio quot Epiſcopos Græcos, auctore Iuſtiniano iuniore Imperatore, ac multos Canones edidiſſe ſub nomine ſextæ Synodi. Card. Bellarmin. *lib. 1. de cleric. cap. 19. verſ. ad tertium, & lib. 1. de Concil. c. 7. verſ. tertium eſt.* Id quod manifeſtè colligitur tum ex principio horum ipſorum Canonum, tum ex confeſſione Tharaſij Epiſcopi Conſtantinopolitani *in octaua Synodo act. 4.* quos eoſdem Canones Beda *in lib. de ſex ætatibus in Iuſtiniano iuniore*, erraticam Synodum appellat, & à Sergio Papa, qui tunc ſedebat, reprobatos fuiſſe ſcribit, quod etiam aſſerit Paul. Diacon. *lib. 8. de rebus Romanis c. 9.* & mittunt Franc. Torrienſ. *in tractat. de poteſtate Papæ, lib. 3. pag.* 109. Cardin. Baron. *tom. 6. annalium Eccleſiæ, pag.* 157. *in verſ. conſidera lector, & in verſ. at certè*, Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch. ſedium erect. capit. 6 numer. 9.* quamvis aliqui Canones poſtea probati fuiſſent à Papa, aut aliis legitimis Conciliis, qualis eſt canon 82. de pingendis imaginibus, receptus ab Adriano Papa, & à ſeptima Synodo *act. 2. & 4.* Card. Bellarm. *d. c. 7. verſ. hos ergo*, Vaſq. *de ordine diſput. 247. cap. 5. num. 55. & 58.* Bouer. *aduerſus hæreticos, tom. 2. exam. 4. centur. 18. verſ. poſt hoc Concil.*

4 Et ideò Trullanos Canones non eſſe Canonicos, & authenticos, nec ſextæ Synodi, tradunt Simanch. *de Catholic. inſtit. tit. 40. n. 38.* Can. *de locis Theolog. lib. 5. cap. vlt. in reſp. ad 6. arg.* Sot. *in 4. diſt. 38 quæſt. 1. art. 2. col. 4. verſ. quocirca, & lib. 7. de iuſtit. q. 6. artic. 2. col. 10. verſ. hæc ergo.* Torrienſ. *lib. vnic. de Canonibus ſextæ Synodi.* Surius. *tom. 3. Concil. in ſexta Synodo*, Bañes 2. 2. *quæſt. 1. art. 10. dub. 5. fol.* 159. Valent. *part. 4. diſp. 9. q. 5. punct. 5. §. 2. verſ. reſpondeo Canones illos, & diſp. 10. q. 5. punct. 3. in impedimento diſparitatis cultus, §. cum infideli autem*, Card. Bellarm. *in ſuis controuer. lib. 1. de Concil. cap. 7. verſ. hos ergo & lib. 2. de Pontifice cap. 18. & lib. 1. de Clericis cap. 21. col. 3. verſ. ad tertium.* Probatur quia Anaſtaſius Apoſtolicæ Sedis Bibliothecarius *in proœmio ad octauam Synodum*, ad quam iuſſu Adriani II. miſſus eſt, teſtatur illos Canones non eſſe in Eccleſia Romana receptos vt habetur *in cap. 263. diſt.* Item dicit Vmbert. Syluæ candidæ Epiſcopus Leon. IX. *in libello contra epiſtolam Michaëlis Patriarchæ Conſtantinopolitani.* Idem Theophanes Græcus Hiſtoricus, Theodorus Balſam. *in interpret. eorundem canonum*, Marth. Monachus Græcus *in Hiſtoria Conciliorum, & virorum illuſtrium.*

5 De ſextæ Synodi appendice, & eiuſdem Synodi dicta erratica, & damnata à Romanis Pont. vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 8. anno Chriſti 692. per tot.* & quomodo huius Synodi acta corruperit Theodorus Patriarcha Conſtantinopolitanus, vide eundem Baron. *d. tom. 8. anno 681. ex num. 19. vſque ad numer. 25.*

Trullani Canones ideo dicuntur, quia hæc ſexta Synodus coacta fuit Conſtantinopoli in Secretario ſacri Palatij, quod cognominatum eſt Trullus; Trullus autem, ſiue Trulla fœmineo genere præter inſtrumentum cæmentarium ſignificat etiam quod Itali dicunt *capula*, fuit autem locus Synodi Palatij Secretarius, quod eiuſmodi Trullo, ſiue Trulla faſtigiatum, teſtudine ſurſum erecta ſui rotunditate conficiens hemiſphærium ab ipſo ædificij genere nominatum eſt.

Vnde iam colligitur quàm falsò Gratianus prædictos Canones citet tanquam Canonicos, & Eccleſiaſticos, & à ſexta Synodo conſtitutos, *in cap. placuit, hac eadem diſt. & in cap. quoniam, diſt. 31. & in cap. ſi quis, diſt. 32. & in cap. vlt. 93. diſt. & in capit. Iacobus de conſecrat. diſt. 1. & in cap. dicimus de conſecrat. diſt. 2. & in c. ſi quis Epiſcopus 35. quæſt. 1.* Potuit ille quidem horum Canonum auctoritate vti ſed non tanquam Canonica. Ad text. verò *in cap. à multis de ætate, & qualit.* reſpondetur prout dixi *in collect. ad cap. Canones, num. 19. diſtinct. 15.* 5

Cap. Habeo librum. VI.

Petr. Epiſc. Nicom.

I*Vſtiniano filio.*] Ergo filius Imperatoris poteſt immediatè eligi in Imperatorem poſt mortem patris, per Gregor. Lop. *l. 2. gloſſ. vlt. tit. 1. part. 2.*

Monothelitas.] Hæretici fuit, ita dicti ab vna tantùm voluntate, quam Chriſto tribuebant, vt ex verbo Græco μόνος, quod eſt vnum & θέλημα, quod eſt voluntas, comprobat Alphonſ. à Caſtro *aduerſus hæreſes, verbo Chriſtus, verſ. ſexta eſt hæreſ.*

Cap. Quoniam. VII.

Patres in VI. Synod.

A*Ncyranam.*] Hæc Synodus fuit coacta anno Domini 314. à Vitali Epiſcopo Antiocheno Ancyræ, quæ ciuitas opportuno in loco erat ſita, ad quam facilius conuenire poſſent tanquam ad centrum minoris Aſiæ Epiſcopi Cappadoces, Pontici, Armeni, Cilices, & Syri interfuerunt viginti duo inſignes Epiſcopi. Extant 24. Canones ipſius, iidémque è Græco conuerſi triplici editione, de eo vide Card. Cæſ. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti. 314. numer. 75. cum ſeqq.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Ancyranum, pag.* 81. Coriolan. *compend. de Concil. Prouincialib. ſtatim in princ.* Martin. Delri. *diſquiſ. cleric. lib. 5. ſect. 11. pag. mihi* 411.

Neocæſarienſem.] Eodem anno Domini 314. ſed poſt celebrata eſt Synodus Neocæſarienſis, in qua Patres 17. ſtatuerunt Canones 14. quorum auctor maximè fuit Vitalis Epiſcopus Salonitanus, & illos vide apud Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 19.* Baron. *annal. tom. 5. anno Chriſti 314. numer. 90. & 91.* & tangit aliqua Coriolan. *in ſuo Breuiario chronolog. anno Domini 314. pag. 67. & breuiter in compendio de Conciliis prouinc. verſ. eodem anno.* Neocæſarienſis Eccleſia in Ponto florentiſſima vſque ad Baſilij tempora, cuius patria erat: quomodo autem hæc ciuitas ſubuerſa fuerit terræmotu, excepta Eccleſia ac Epiſcopo, cæteriſque qui ibidem reperti ſunt, narrat Baron. *anno 343. num. 18. & 19.*

Gangrenſem.] Gangrenſe Concilium Gangris oppido Paphlagoniæ, ſiue regione Pelaſgiorum, non ita multo poſt Nicænam Synodum celebratum eſt ſub Sylueſtro I. vide Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo, Gangrenſe Concilium, pag.* 525. Fuit congregatum

contra

contra Euſtachium Epiſcopum Sebaſtinenſem, qui aliquos errores in Armenia docuerat, affirmabat inter alia nullum in coniugali poſitum gradu poſſe ſpem habere apud Deum, & ideo in eo latus fuit canon, de quo *in cap. ſi quis diſcernit* 28. *diſt.* contra eos qui nolebant Miſſam Sacerdotis coniugati audire, vt tradit Vaſq. *de Ordine diſput.* 247. *cap.* 5. *num.* 50. *&* 51. Circa verò annum, quo fuit coactum, non benè conſtat; nam Onuph. *in chronico*, ait fuiſſe anno 361. quod etiam aſſerit Azor. *inſtit. moral p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 19. *verſ. tertia.* Sed Franciſc. Gratian. *in compendio iuris Canon. part.* 1. *diſt.* 3. *num.* 56. firmat fuiſſe celebratum circa annum Domini 324.

Antiochenam] Aduersùs ſchiſma Donatiani fuit coacta ab Orientalibus Antiochena Synodus anno Domini 355. ad quam è Cappadocia, Aſia, Syria, & Ægypto fuerunt vocati Epiſcopi. Fuerunt deinde Antiochenæ duæ, prior anno Domini 265. poſterior anno 272. contra Paulum Samoſatenum celebratæ, vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 2. *anno Chriſti* 265. *num.* 10. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Antiochena, pag.* 97.

Laodicenſem] Laodicenſis Synodus apud Laodicæam Pacatianæ ex diuerſis regionibus Aſiæ coacta fuit, non autem apud Laodicæam Syriæ, vt nonnulli putarunt, in ea Patres 32. ſtatuerunt Canones 59. quorum auctor Theodoſius Epiſcopus extitit anno Domini 364. teſte Onuphrio *in chronico*, quem ſequitur Azor. *d. c.* 19. *verſ. ſexta,* Franc. Gratian. *d. diſt.* 3. *num.* 60. *poſt princip.* vbi ſubdit fuiſſe congregatam in fine Liberij Papæ, ſeu in initio Damaſi. Sed verius eſt celebratam fuiſſe non ſolùm ante Theodoretum, verùm etiam ante Baſilium, quin & ante Concilium Nicænum, vt grauibus rationibus comprobat Card. Baron. *in append. ad tom.* 4. *annal. ad fin.* vide Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom* 2. *verbo Laodicenſis pag.* 327.

Conſtantinopolitanam.] De ea dixi *in collect. ad cap Canones num.* 26. *ſup. diſt.* 15.

Epheſinam I.] De ea dixi *in collect. ad d. cap Canones, ex num.* 28.

Chalcedonenſem.] De ea dixi *in collect. ad d. cap. Canones, ex num.* 30.

Sardicenſem.] Tempore Iulij I. & Conſtantij Imper. anno 351. fuit generalis; & ſemper in Eccleſia recepta Sardicenſis Synodus, in qua fuerunt plusquam 300. Epiſcopi Catholici ex 36. Prouinciis totius Orbis Chriſtiani, vltra quos octoginta Orientales adfuerunt, qui omnes 80. aduersùs Athanaſium Arrianæ hæreſi fauerunt, ac ſubſcripſerunt, ſed alij Epiſcopi Occidentales Fidem Catholicam confirmarunt, vnde S. Auguſt. *lib.* 3. *contra Creſconium cap.* 34. dum inquit, *Diſce quod neſcis. Sardicenſe Concilium Arrianorum fuit,* eſt intelligendus de Epiſcopis Orientalibus ſeptuaginta qui Fidem Catholicam, & Athanaſium damnarunt. Vnde Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 347. *per tot.* Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de Concil. cap.* 7. *in princip.* vbi hoc Concilium Sardicenſe appellat partim confirmatum, partim reprobatum. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Sardicenſe, pag.* 196.

Carthaginenſem.] Hæc Synodos fuit celebrata tempore Pontificis Iulij anno Chriſti 348. occaſione legationis à Conſtante Imper. in Africam miſſæ per Paulum & Macharium clariſſimos viros ad vniendos diuiſos ſchiſmate Donatiſtas, Eccleſiæ Catholicæ. Vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 348. *num.* 16. vbi *n.* 42. aduertit ab aliquibus dici primam Synodum non ex eo quòd nulla alia hanc ipſam præceſſerit, ſed ideo quòd aliæ perierunt, & aliarum quæ extarunt, hæc antiquiſſima probetur.

Opuſcula Theophili.] Vide *ad c. ſancta n.* 7. *diſt.* 15.

Dionyſij Alexandrini Epiſcopi.] Dionyſius Alexandrinæ vrbis Epiſcopus, & Origenis valde inſignis auditor fuit, de quo multa Poſſeu. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Dionyſius Alexandrinus.*

Petri Alexandrini, &c.] Petrus Alexandrinus in Ægypto Archiepiſcopus à Maximo Imper. ob Catholicæ Fidei defenſionem capite plexus fuit Martyrio coronatus, ſcripſit acta quædam, quæ ab Anaſtaſio S.R.E. Bibliothecario accuratiùs Latinè è Græco reddita fuerunt. Vide Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo, Petrus Alexandrinus.*

Gregorij Thaumaturgi.] Gregorius Neocæſareæ Ponti Epiſcopus ſanctitate, doctrinâque illuſtris, ſignis verò ac miraculis multo illuſtrior, quorum multitudine atque præſtantia Thaumaturgus appellatus eſt. Plura ſcripſit, quibus Dei Eccleſiam illuſtrauit, cuius opera prodierunt Græcè & Latinè interprete & ſcholiaſte D. Geraldo Voſſis anno 1604. De eodem Gregorio vide Cardin. Baron. *in not. ad Martyrol. die* 27. *Nouembris, & annalium Eccleſia, tom.* 2. *anno Chriſti* 233.

Athanaſij Epiſcopi.] De eo dixi *in collect. ad cap. ſancta, num.* 3. *diſt.* 15.

Baſilij.] Dixi de eo *in collect. ad d. cap. ſancta n.* 5.

Gregorij Nyſſeni.] Fuit Gregorius Nyſſen. Epiſcopus Magni Baſilij frater, dignus vt inter præcipuos Catholicæ Fidei propugnatores ſanctione etiam Imperiali laudaretur; ſcripſit plura opera, quæ notis Frontonis Ducæi Societat. Ieſu illuſtrata Pariſiis anno 1605. impreſſa fuerunt. De eo vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 4. *anno Chriſti* 369. *num.* 64. *cum ſeqq. & anno* 370. *n.* 17. *cum ſeqq. & anno* 378. *n.* 44. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Gregorius Nyſſenus pag.* 584. *cum ſeqq.*

Gregorij Theologi.] De eo dixi *in collect. ad cap. ſancta num.* 4. *ſuprà diſt.* 15.

Amphilochij Iconienſis.] Amphilochius Iconij Epiſcopus floruit anno 390. Baſilio, Gregorio Nazianzeno, Gregorio Nyſſeno, Hieronymo cognitus, multa ſcripſit ſatis eruditè, de quo agunt Hieron. *epiſt.* 84. *ad Magnum.* Cardin. Baron. *tom.* 4. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 381. *num.* 74. *& anno* 385. *numer.* 30. *anno* 383. *num.* 36. *& anno* 394. *num.* 29. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Amphilochius, pag* 77.

Timothei Alexandrini.] Timotheus Alexandrinus fuit Epiſcopus, viuebat anno 385. tempore Valētis & Theodoſij, de illo plura ſcribunt Ruffin. *Eccleſ. hiſtor. lib.* 1. *cap.* 17. *& lib.* 2. *cap.* 21. Socrat. *lib.* 5. *cap.* 8. *&* 12. Sozom. *lib.* 6. *c.* 19. *& lib.* 7. *cap.* 7. *&* 9. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 4. *anno Chriſti* 380. *num.* 16. *& anno* 385. *num.* 30. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Timotheus Alexandrinus, pag.* 319.

Gennadium Conſtantinop.] De Gennadio Epiſcopo, ſiue Patriarcha Conſtantinopolitano, vide Nicephor. *Eccleſ. hiſtor lib.* 15. *cap.* 22. *&* 25. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 6. *anno Chriſti* 458. *num.* 32. *& anno* 459. *num.* 5. 10. *&* 15. *& anno* 471. *num.* 1. vbi de eius morte Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Gennadius Epiſcopus, pag.* 534.

Cyrilli Alexandrini.] Vide poſita *ad cap. ſancta n.* 8. *diſtinct.* 15.

Cypriani Carthag.] Vide dicta *ad cap. ſancta num.* 2. *diſtinct.* 15.

Cap. Sancta octo. VIII. *Et Diurno.*

AGitur *in præſenti* text. de ſexta Synodo Conſtantinopolitana, quæ Agathone Pont. Max. & Conſtantino IV. Imper. celebrata fuit, ſed nullos

Canones

Canones prorſus edidit, at quinquennio pòſt conuenerunt iterum aliqui iuniores Epiſcopi, auctore Iuſtiniano iuniore, & plures nomine ſextæ Synodi falsò ediderunt. Vide Franc. Turrian. *in lib. de ſexta Synodo*, Melch. Can. *de locis communib. cap. fin. in ſolut. ſexti argumenti*, Azor. *inſt. moral. p. 2. lib. 5. c. 16. verſ. ſextum Concilium*, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Conſtantinopolitana ſexta, pag. 553. & verbo Franciſcus Turrianus, pag. 509.* De aliis Synodis hîc enumeratis egimus *in collect. ad cap. Canones, diſt. 15.*

Cap. Prima autem. X.

DE Synodis quorum in hoc text. fit mentio, egi *in collect. ad cap. Canones, & ad cap. ſexta, diſt. 15.* De omnibus hæreticis hîc numeratis vide Couarru. *var. lib. 4. c. 15.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Concil. c. 5.* Card. Baron. *annal. Eccleſia. tom. 3. anno Chriſti 325. ex n. 1. & tom. 4. anno 381. à n. 17. & tom. 5. anno 430. à n. 5. & anno 451. & tom. 6. anno 553.*

Agathonis Papæ.] Tertij ſcilicet, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 5. c. 16. verſ. ſextum Concil. in princ.*

Cap. Prima adnotatio. XI.

DE Synodis Ancyrana, Neocæſarienſi, Gangrenſi, Antiochena, & Laodicenſi, de quibus fit mentio in hoc text. dixi *in collect. ad cap. quoniam, ſup. hac diſtinct.*

Quarta Sardinenſis.] Generalis ferè fuit hæc Synodus, quia ex pluribus Prouinciis Epiſcopi conuenerunt, ex Occidente 300. ex Oriente 70. vt referunt Socrates *lib. 2. cap. 15.* Sozomen. *lib. 3. cap. 11.* In ea præſentibus Legatis à Iulio I. Pont. miſſis Patres ſtatuerunt Canones 21. anno Domini 347. Vide Franc. Gratian. *in compend. iuris Canon. p. 1. diſt. 3. n. 57.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 19. verſ. quarta*, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 347. num. 3. cum ſeqq.*

Octaua Africana.] Celebrata fuit anno Domini 397. ſub Theodoſio minore, in qua Patres 229. recitarunt & firmauerunt Canones 105. qui per diuerſa Concilia Africanæ Prouinciæ tempore Aurelij Carthaginenſis Epiſcopi leguntur eſſe conſcripti.

Nona Arelatenſis.] Coacta fuit anno Domini 314. ſub Syluestro Papa, in qua Patres 200. ſtatuerunt Canones 13. & nomine Syluestri præſederunt Claudius & Vitus Presbyteri, Eugenius, & Cyriacus Diaconi; adfuit etiam Conſtantinus vt omnia abſque tumultu agerentur, cùm videret Donatiſtas ad turbas ciendas admodum promptos, vide Cotiolan. *in compend. de Concilijs Prouincialibus, verſ. anno 314.* Card. Baron. *annalium Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 314.* Syluestri Papæ I. & Conſtantini IX. refertur hæc Synodus *tom. 1. Concil. pag. mihi 368.*

Decima item Arelatenſis.] Coacta fuit tempore Syluestri Papæ I. & refertur *tom. 1. Concil. pag. 375.* de illa meminerunt Franc. Gratian. *in compendio iuris Canon. part. 1. diſt. 3. verſ. decima iterum*, & Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 19. verſ. decima*, qui etiam meminerunt alterius Synodi vndecimæ Arelatenſis.

Duodecima item Arelatenſis.] De hac Synodo agit Cardin. Baron. *tom 6. annal. Eccleſ. anno Chriſti 453. verſ. quòd verè ad præſentem*, & refertur *tom. 1. Concil. pag. 726.*

Decimaquarta Arauſicenſis.] De hac Synodo & ſequentibus vide Franc. Gratian. *in compendio iuris Canon. part. 1. diſt. 3. verſ. decimaquarta*, Azor. *part. 2. inſtit. moral. lib. 5. cap. 19. verſ. vndecima*, Cotiolan. *in compendio de Concil. Prouincialib.*

Cap. Septuaginta. XII. *Athanaſ.*

ATHanaſius Alexandrinus Epiſcopus ſcribens Marco Papæ *in præſenti*, poſtulat ab eo Nicæni Concilij capitula, cùm enim Ægyptij dira Arrianorum perſecutione vexati inter alia diſpendium paſſi eſſent Nicænorum Canonum, qui vnà cum omnibus aliis libris ab eiſdem incenſi fuerunt, Athanaſius igitur eorum exemplaria à Romana Eccleſia datis ad Marcum Papam litteris, poſtulat impertiri, de quo vide Card Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 336. num. 36. cum ſeqq. & num. 58. & 59.* Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 1100. tit. de Gratiano, verſ. primò.*

Cap. Quod dicitis. XIV. *Steph.*

SArdicenſe Concilium.] Fuit celebratum anno Domini 347. in Sardica ciuitate, quæ confinis eſt Illyrij, Myſiæ, & Thraciæ, nobilis tunc ciuitas diſtincta à Sardibus, nunc à Turcis, qui eam occuparunt, *Triaditze* vocata; interfuerunt 300. ferè Epiſcopi Orientales, & Occidentales. Vide Franc. Padill. *in epitome Concil. pag. 8. & 114.* Cardinal. Bellarm. *lib. 1. de Conciliis cap. 7. in princ.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 347. num. 1. cum ſeqq.*

Distinctio XVII.

GRATIANVS tota hac diſtinctione Sanctorum Patrum teſtimoniis demonſtrare intendit Concilia generalia ſine Roman. Pontif. auctoritate congregari non poſſe, explicant Corr. *in memorabilib. verbo Concilium*, Hieron. Roman. *de Republica Chriſtiana lib. 5. cap. 1. & 2.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 13. quæſt. 2.* Dec. *conſ. 151. incip. Diuino implorato præſidio, num. 13. cum ſeqq.* Caiet. *in opuſcula de auctoritate Papæ, & Concil. cap. 15. & 16.* Padil. *in epitom. Concil. poſt princ. in rub. ad quem ſpectet celebrare Concil. & lib. 1. de Concil. cap. 12. verſ. quartò probatur*, vbi affirmat Concilia generalia ſolùm à Romano Pontifice congregari poſſe, & ad id inducit *cap. 1. huius diſtinct.* Lancellot. Conrad. *in templo omnium iudic. lib. 1. cap. 1. §. 4. verbo Concilium ſolus Papa congregat*, Burſat. *conſ. 109. num. 2. & 3.* Læl. Iordan. *de Epiſcopor. cauſis cap. 3. num. 41. & 42. & cap. 4. num. 8.* Cardin. Tuſch. *tom. 2. lit. C, concl. 549 num. 1. & 2. & concl. 555. n. 1. & 6.* Soar. *de Fide diſp. 11. ſect. 3. ex num. 4.* Vnde non eſſe ratum Concilium quod auctoritate Pontificis fultum non fuerit, per text. *in cap. regula 2. huius diſt.* tenent, Læl. Iordan. *d. cap. 3. num. 43. & 47.* Franc. Gratian. *in compendio iuris Canon. diſt. 6. num. 258. verſ. nec vllum*, Card. Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap. 12. verſ. clariſſime*, Ioan. Salas *de legib. diſp. 8. ſect. 15. in princ.* Soar. *d. ſect. 3. per tot.* nec illud quod ſine Sedis Apoſt. auctoritate fuerit celebratum, vt per text. *in c. multis huius diſt.* tradunt Dec. & Burſat. *citatis locis*, Iordan. *d. cap. 4 num 8.* Gregor. Lopez *l. 10. gloſſ. 9 poſt med. tit. 5. p. 1.* Franciſc. Gratian. *d. n. 258. verſ. etſi in qualibet.* Cardin. Bellarm. *d. cap. 12. verſ. ſeptimò probatur.* Card. Tuſch. *tom. 2. lit. C, concl. 552. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Concilium generale legitimè congregatum auctoritate Pontificis ante eiuſdem confirmationem errare poteſt.*

2 *Concilia omnia antiquiſſimo Eccleſia vſu, ſemper à Summis Pontificibus confirmationem petierunt.*

3 *Concilium congregatum auctoritate Papa, & praſentibus eius Legatis de facto aliquando errauit.*

4 *Concilium generale perfectam Eccleſiam vniuerſalem repræſentat, quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem, non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt.*

5 *Decreta Conciliorum generalium an & quando ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandari poſſint, oſtenditur.*

6 *Concilium auctoritate Papa vbi eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum.*

7 *Declaratur cap. regula, hac eadem diſt.*

Cap. Concilia. VI. *Symmach.*

1 SYmmachus Papa, quem refert Gratianus *in præſenti*, dum ait Concilia Prouincialia, ſine Romani Pontificis præſentia valetudinem perdere, à fortiori probare videtur generale Concilium etiam legitimè congregatum auctoritate Pontificis ante eiuſdem confirmationem errare poſſe, vt reſoluunt Turrecrem. *in ſumm. lib 2. cap. 58. concluſ.* 2. latè Can. *de locis Theolog. lib. 5. cap. 4. concluſ. 1. & cap. 5. per totum*, Cardin. Bellarmin. *de Concil. lib. 2. cap.* 11. Bañes 2. 2. *quæſt. 1. art.* 10. *dub. 6. limit.* 4. & multiplici ratione confirmatur, quia non poteſt habere infallibilem veritatem illud decretum, in quo deficit iudicium, & ſententia illius, ad quem pertinet finaliter determinare ea, quæ ſunt Fidei, hunc autem eſſe ſolum Romanum Pontificem nemo negabit, & conſtat ex dictis ad *cap. ſi Papa* 40. *diſtinct.* & per conſequens cùm in his terminis adhuc ſuam ſententiam non declarauerit, poſsitque contrarium ſentire, quàm Patres Concilij, & ipſius Legati decreuerunt, dici non poteſt ante ipſius Papæ approbationem, hæc decreta firmam, & infallibilem habere auctoritatem, & veritatem, vt ſatis probat Iulius Papa *in cap. nolite* 11. *diſtinct.* ibi, *totum corpus Eccleſia in hac obſeruatione concordet, qua inde auctoritatem habet, vbi Dominus Eccleſia poſuit principatum.*

2 Confirmatur ſecundò, quia conſtat antiquiſſimo Eccleſiæ vſu omnia Concilia ſemper à Romano Pontifice confirmationem petiuiſſe, vt videre eſt ex Concilio Niceno, & multis aliis, quæ latè proſequitur Turrecrem. *lib. 3. cap.* 34. & ex vltimo Decreto Concilij Tridentini, vbi Patres Concilij decreuerunt petendam eſſe à Papa confirmationem Concilij, quam dedit Pius IV. vt conſtat ex ipſius Bulla *in fine eiuſdem Concilij*, ex quo ita notauit multum commendans Nauar. *conſ. 1. num. 4. de conſtitut.* Con-

3 firmatur tandem, quia Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus eius Legatis, de facto aliquando erraſſe conſtat, vel quia Legati fecerunt contra Papæ inſtructionem, vt de Rodoaldo, & Zacharia conſtat ex *epiſtol. Nicolai I. in Concil. Conſtantinopolit.* vel quia ab eo ſufficienter non erant inſtructi, vt in Concil. Conſtantien. in quo Iulianus Eugenij IV. Legatus conſenſit Decretis *ſeſſ. 2. 3. & 18.* de auctoritate Concilij ſupra Papam, quam doctrinam hæreticam, vel ſaltem erroneam eſſe iam hodie manifeſtum eſt per Leonem X. *in Concil. Lateranen. ſeſſ. 11. tom. 3. Concil pag. 696.*

4 Quamuis contrariam ſententiam tueantur multi, vt per Victor. *de poteſtate Papa, & Concilij, num.* 2. Sot. *in 4. diſt. 20. quæſt. 1. art. 4. ad* 2. Pro quibus non facit, quia Concilium ſic legitimè congregatum vniuerſalem Eccleſiam repræſentat, *cap. ſicut, in fine.* ibi, *vniuerſali ſunt conſtituta conſenſu,* 15. *diſtin.* & probat Bulla Martini V. *in fine Concilij Conſtantien.* refertur *tom. 2. Concil. pag.* 1163. ibi, *ſacrum Concilium, & vniuerſalem Eccleſiam*, quia variis modis reſpondent Doctores; nam Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia lib. 6. cap.* 4. id abſolutè negat. Cano autem *dict. cap. 5. pagin. mihi* 313. & alij, quos ſequitur Bañes *dicto loco concluſ.* 1. & 2. diſtinguendo fatentur eo modo, quo Eccleſia errare non poteſt, non poſſe etiam errare Concilium, id eſt, quòd quemadmodum tota Eccleſia, ſcilicet omnes ſimul fideles errare non poſſunt, ita non poteſt errare vniuerſale Concilium, & omnes ſimul Patres in eo congregati; & per contrarium quemadmodum non eſt inconueniens, quòd aliquando erret maior pars Eccleſiæ, ita non inconuenit, quòd maior pars Concilij cum Legatis Papæ errare poſſit, cùm verò in geſtis Concilij, quod maior pars facit præualeat, ex reg. *capit. 1. de ijs, qua fiunt à maiori parte capit.* & ab omnibus fieri dicatur, ex reg. *l. quod maior, ff. ad municip. l. aliud. §. refert. ff. de regul. iuris*, iam fit non rectè inferri ex eo quòd Concilium generale vniuerſalem Eccleſiam repræſentat, maiorem partem Concilij errare non poſſe; ſed meliùs reſponderi poterit cum Card. Bellarm. *d. c.* 11. *verſ. intellige*, vide apud eum. Dico igitur per Concilium generale perfectam Eccleſiam vniuerſalem repræſentari quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem, non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt, ſed tanquam internuncij adſunt, qui ad Pontificem referre debent dubia circa quæſtiones exorientia, ita vt illius debeant expectare ſententiam eo enim caſu licèt Patres Concilij repræſentent reliquum Eccleſiæ corpus. Legati tamen perfectè non repræſentant caput, id eſt, Summum Pontificem, cui principaliter à Chriſto data eſt poteſtas definiendi maiores Fidei quæſtiones, & ad quem finaliter pertinet determinare quæ ſunt Fidei, ac ſubinde ſuccedit reg. text. *in cap. cùm te 18. de offic. deleg.*

5 Nec etiam obſtat, quòd Decreta huiuſmodi Conciliorum ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandantur, *capit. placuit*, ibi, *à modo confirmata, & rata ſunt*, 16. *diſtinct.* & dicitur anathema contrarium tenentibus, vt apparet in omnibus Canonibus Concilij Tridentini, quia reſpondetur præmiſſa eadem diſtinctione, vel enim Legati, qui præſunt nomine Romani Pontificis, plenè inſtructi ſunt, vt in omnibus ferè Conciliis fieri ſolet, de particularibus omnibus, quibus agendum eſt, vel non ita veniunt inſtructi, vt notant omnes in Concilio Tridentino, in quo propter diuerſitatem, & multitudinem materiarum, quæ in eo agendæ, & decidendæ proponebantur, poſſibile non erat ſufficientem dari Legatis inſtructionem. In primo caſu ſtatim & ante aliam Papæ confirmationem poſſunt Decreta mandari executioni; & ita procedit text. *in d. cap. placuit*, cum ſimilibus. In ſecundo verò cùm Legati in his plenè inſtructi non ſint, ideò Papæ confirmationem eſſe neceſſariam reſolumus, niſi fortaſſe in Conciliis legitimè congregatis definiantur articuli, aliis Conciliis, & Summorum Pontificum Decretis iam antea deciſis, in quibus executione opus eſt, non verò noua deciſione, qua ratione legitimè proceſſit Concilium Conſtantien. contra Hieronymum de Praga eum comburendo, vt refertur in actis eiuſdem Concilij *ſeſſ. 21. tom. 2. Concil. pag.* 1123. quia ſequebatur doctrinam Ioannis VVicleſ per Concilium Conſtantien. & Martinum V. antea expreſsè damnatam, licèt conſultius fore hoc etiam caſu expectare Summi Pontificis confirmationem, ſcribat Bañes *d. dub. 4. ad* 2.

Nec

6 Nec item obſtat, quia vbi Concilium auctoritate Papæ eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum, vt paſſim legitur in Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *& 4. & in principio omnium ſequentium*, & Decreta Conciliorum ſententiæ dicuntur eiuſdem Spiritus ſancti, vt habetur *Act. capit.* 15. ibi, *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis*, quia reſpondetur cum Cano *d. pag.* 314. non ſequi ex eo quòd huiuſmodi Concilia in Spiritu ſancto ſunt congregata, quòd omnia ibi definita ante finale iudicium Summi Pontificis, ſunt iudicia Spiritus ſancti, & infallibilem contineri veritatem; ſtat enim quòd in Spiritu ſancto legitimè inchoëntur, Spiritus tamen eiuſdem ſententiæ non ſit, niſi poſtquam omni ex parte deliberatum ſit, & omninò perfectum, accedente Romani Pontificis approbatione, ſic *dicto capit.* 15. *Actorum* rectè dicitur, *viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*, quia Petri, & aliorum Apoſtolorum, & conſequenter Summi Pontificis erat iudicium.

7 Nec denique obſtat *capit. regula, hac ead. diſt.* nam facilis eſt ſolutio, quia minimè ſequitur ex eo quòd Concilia ſine Papæ auctoritate congregata rata non ſunt, ſi ibi non adſint ipſius Legati, quòd illis interuenientibus ſtatim abſque alia Pontificis approbatione firmam, & infallibilem habeant auctoritatem, vt benè aduertit Can. *vbi proximè*, & patet ſi aduertas tria in propoſito inter ſe diuerſa poſſe conſiderari, primum eſt quando Concilium ſine Papæ auctoritate congregatur, quo caſu nullam omninò habet auctoritatem, ſed potiùs damnabile eſt conciliabulum, vt inquit text. *in cap. multis, hac diſt.* cum ſimilibus; ſecundum eſt, ſi cum ea auctoritate ſit congregatum ante Papæ confirmationem, quo caſu maximam quidem habet auctoritatem, ex reg. *d. cap. illa*, adeò vt contradicentes huiuſmodi Conciliorum decretis, tanquam ſuſpectos de hæreſi habendos eſſe concludat Ban. *d. dub. 4. concl.* 3. & probatur ex reg. *cap. ad abolendam, de hæret.* ſed tamen auctoritas infallibilis non eſt, iuxta noſtram reſolutionem. Tertium eſt quando Papæ auctoritate congregatum, & confirmatum eſt, quo caſu infallibilem eſſe auctoritatem ex dictis conſtat, & per conſequens ex *d. capit. regula.* ſolùm ſequitur ratum eſſe Concilium congregatum auctoritate Pontificis, quod fatentur ad effectum, vt aliquam habeat auctoritatem, quod libenter concedimus.

Sedis prærogatiuam.] Notatur ad hoc quòd hi qui maiorem prærogatiuam habent in ſubſcribendo, ſedendo, incedendo, & loquendo, debent eſſe digniores ratione temporis, promotionis ad officium, aut dignitatis adeptionem, vt per Gam. *Luſitan. deciſ.* 1. *numer.* 1. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 122. *cum ſeqq.*

In gloſſ. *Iuſſione.* ibi, *habet ergo Romana Eccleſia auctoritatem à Concilijs.* In hoc falſum dicit hæc gloſſ. cùm Romanus Pont. immediatè poteſtatem accipiat à Chriſto, à quo Eccleſiaſtica poteſtas Petro & ſucceſſoribus data eſt, vt per Auguſt. Triumph. *de poteſt. Pontif. q.* 1. *art.* 1. Capiſtran. *de auctor. Papæ & Concil. p.* 1. 2. *principalis, à princ.* Torrec. *in ſum. Eccleſia lib.* 2. *cap.* 38. *cum ſeqq.* Card. Bellarm. *lib.* 2. *de Romano Pont. c.* 13. *cum ſeqq. & c.* 17.

Non obſtat text. *in præſenti*, qui videtur probare gloſſæ opinionem, quia reſpondet Turrecr. *d. lib.* 2. *cap.* 41. *ad* 2. Romanum Pont. à Concilijs accepiſſe poteſtatem ſecundariò, ideſt, declaratiuè, & executiuè, obediendo ſcilicet diuinæ ordinationi, ſedem illam honorando vt caput & matrem omnium Eccleſiarum, quod eſt facilius & aptius verbis huius text. quàm reſpondere cum Bellarm. *dict. capit.* 17. *verſ. quare ad primum*, negando Concil. Chalcedonenſe, ex quo fuit deſumptus text. *in præſenti*, ea in parte legitimè factum.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ſecundùm ordinationis ſuæ tempus, ſiue ad conſedendum in Concilio, ſiue ad ſubſcribendum in eo, loca attendit.*
2 *Doctor creatus examine rigoroſo præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus.*
3 *Receptus à maiore ſemper præfertur.*
4 *Doctor creatus à Papa, vel Principe præcedit alios in quibuſcumque Collegijs graduatos.*
5 *Dignitas antiquitati præfertur.*

Cap. Epiſcopos. VII. *Greg. I.*

GRegorius I. *lib.* 7. *reg. epiſt.* 122. Syagio Epiſcopo Auguſtudunenſi, relatus *in præſenti*, decreuit Epiſcopos ſecundùm ordinationis ſuæ tempus, ſiue ad conſidendum in Concilio, ſiue ad ſubſcribendum, vel in qualibet re ſua attendere loca, vnde Doctores communiter deſumere ſolent, quòd ad hoc vt Epiſcopi in Concilijs ſubſcribant, & ſedeant, non gradus Prouinciæ, nec diœceſis conſideratur, ſed antiquitas conſecrationis, ita vt antiquior conſecratione, licèt diœceſi recentior ſit, priùs ſubſcribat, & ſedeat, ita Caſſan. *in catal. gloriæ mundi p.* 3. *conſider.* 23. Tiraq. *de nobil. cap.* 20. *num.* 52. Boër. *de auctor. Concil. à num.* 62. Nao. *conſ.* 5. *n.* 8. *verſ. quod autem, & conſ.* 10. *num.* 1. *de maior. & obed.* Iacobat. *de Concil. lib.* 1. *art.* 12. Selu. *de benefic. p.* 1. *q.* 2. *num.* 31. Card. Baron. *tom.* 6. *anno Chriſti* 451. *&* 465. Tiraq *de nobilit. cap.* 20. *num.* 52. Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo Concilium* §. 4. Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Concilium Prouinciale, num.* 9. Iacob. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ cap.* 3. *num.* 5. *in fin.* Franc. Leo *in theſaur. fori Eccleſiaſt. part.* 1. *cap* 9. *num.* 5. 1

Intellige niſi ſecundò ordinatus ſit potioris dignitatis, vt eſt Patriarcha, vel Primas reſpectu Archiepiſcopi, & Archiepiſcopus inter Epiſcopos, vide Felin. *in rub. de maior. num.* 2. Seraphin. *deciſ.* 1223. Mart. *voto* 101. *num.* 8. Maſtril. *Sicil. deciſ.* 130. *num.* 13.

In gloſſ. vnica ibi, *quoniam ille gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior, & ſtipendia longiora fecerunt anteire.* Vnde Doctor creatus examine rigoroſo præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus, vt per Menoch. *conſ.* 126. *num.* 18. Sebaſt. Næui. *ad l.* 1. *C. de decretis ab ordine facien. num.* 2. *& in l. adminiſtrantes* 42. *n.* 3. *ff. de excuſat. tutor.* 2

In eadem gloſſ. ibi, *niſi aliquis receperit dignitatem à Principe.* Notatur ad hoc quòd ſemper præfertur, qui à maiori receptus eſt, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.* 6. *num.* 8. & ideò Doctor creatus à Papa, ſeu à Principe præcedit alios in quibuſcumque Collegijs graduatos, ſecundùm Rebuff. *in tract. nominat. quæſt.* 21. *num.* 19. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 186. *n.* 75. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §. 3. *proœm. num.* 115. 3 4

In ead. gloſſ. ibi, *& niſi ſint loco Metropolitani,* &c. Notatur ad hoc quòd in omnibus caſibus, in quibus reperimus ſeniores cæteris præferri, ſemper intelligitur, niſi auctoritate, aut dignitate minores excellant, vt ſcilicet dignitas antiquitati præferatur, ita Tiraquell. *in præfat. de primogen. num.* 151. 5

Distinctio XVIII.

Cap. Placuit. I. *Ex Cabilon. Concil.*

Archiepiſcopum in Concilio Prouinciali omnibus Epiſcopis præeſſe per hunc text. tradunt Boniſac. de Vitalin. *in Clem.1. num.45. de ſent. excom.* Tiraquel. *in præfat. primogen. numer.115.* Pute. *deciſ.505. num.5. in fin. aliàs deciſ.104. in correctis lib.3.* Menoch. *de arbitrar. caſu 458. numer.17.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part.1. verbo Concilium* §.4. Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Concilium prouinciale, num.19. verſ. vigeſimetertiò.*

Cap. Habeatur. III. *Ex Niceno Conc.*

Concilium Prouinciale celebrari debere temporibus, quibus abſtinentiæ, ſeu contemplationi eſt vacandum, vt in Quadrageſima, & in diebus, quibus inſiſtendum eſt celebrationi feſtiuitatum, ita ex Nicæno Concil. *c.5.* probat Gratian. *in præſenti*, prout referunt Bottæ. *de Synodo part.1. numer.56.* Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij verbo Concilium Prouinciale, num.4.* vbi *num.8.* ſubdit quòd in congregationibus Conciliorum debet haberi ratio, vt hi qui vocati ſunt, non fatigentur propter diſcrimina itinerum, & etiam debet haberi ratio temporis, vt non hyeme fiant, cùm in iſtis temporibus periculoſa ſit itineratio.

SVMMARIVM.

1 *Vocatus ad Concilium ſi negligat venire, non ſtatim puniendus eſt.*
2 *Concilium Prouinciale cognoſcit de omnibus cauſis Eccleſiaſticis totius Prouinciæ.*
3 *Concilium Prouinciale adire poſſunt omnes, qui ſe læſos eſſe exiſtimant, pro iuſtitia conſequenda.*
4 *Delicta cognoſcit, ac examinat non ſolùm ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum Concilium Prouinciale.*
5 *Cauſa Epiſcoporum depoſitionem, & quæſtiones articulos Fidei, & mores Eccleſiæ vniuerſalis reſpicientes ad Prouinciale Concilium deferri non poſſunt.*
6 *Concilium Prouinciale non poteſt formare proceſſum in cauſis criminalibus grauioribus contra Epiſcopum ad effectum tranſmittendi illum ad Summum Pontificem.*
7 *Cauſæ minores Epiſcoporum criminales in Concilio Prouinciali terminari poſſunt, etiam ibi non exiſtentibus duodecim Epiſcopis.*
8 *Concilium Prouinciale conuocare ſpectat ad Metropolitanum.*

Cap. Propter. IV. *Ex Antioch. Conc.*

1 Ex verbis huius text. ibi, *& ſynodicam expectare ſententiam*, colligunt communiter Doctores, vt ſi vocatus ad Concilium negligat venire, non ſtatim puniendus eſt tanquam contumax, ſed priùs debet admoneri, & requiri, & tandem citari ad videndum ſe declarari, ita Cardin. Iacob. *de Conc. lib.1. art.5. in princ. fol.114. col.1.* Campeg. *eodem tract. c.13.* Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij verbo Concilium Prouinciale n.7.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part.1. verbo Concilium* §.5.

Græcos hyperberetai.] Menſis Octobris ita vocatur apud Macedones, eſtque vltimus apud illos, vt per Alciat. *lib.1 parerg. c.48.* qui huius text. meminit.

Quibus de omnibus cauſis, &c.] Notatur ad hoc quòd Concilium Prouinciale cognoſcit de omnibus cauſis Eccleſiaſticis totius Prouinciæ, amplia vt nedum per appellationem, ſed etiam per ſimplicem querelam, Card. Iacob. *in tract. de Concil. lib.5 art.11. fol.598.* Lancell. Conrad. *in templo omnium iudic. lib.2. cap.3. num.10.* & ita omnes, qui ſe læſos eſſe exiſtimant pro iuſtitia conſequenda ad Concilium Prouinciale venire poſſunt, vt per Card. Alexand. *hîc in 1. notab.* Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij verbo Concilium Prouinciale ſub num.3. verſ. quintò quæro*, & ipſum Concilium cognoſcit, ac examinat delicta non ſolùm ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum ſuorum, *cap. graue, cap. ſicut olim, de accuſat.* Franc. *in capit. fin. de cenſib. lib.6.* Lancell. Conrad. *d. lib.2. cap.6. numer.2.* Maiores verò quæſtiones, veluti Epiſcoporum depoſitionem, & quæſtiones, articulos Fidei, & mores Eccleſiæ vniuerſalis reſpicientes, ad Prouinciale Concilium deferri non poſſunt Bottæ. *de Synodo p.3. art.1. numer.25.* Caſtr. *aduerſùs hæreſes lib.1. c.8.* quod quidem nec etiam formare poteſt proceſſum in cauſis criminalibus grauioribus contra Epiſcopum ad effectum tranſmittendi illum ad Summum Pont. vt refert deciſum Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.145. num.5. part.4.* quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p.3. alleg.122. num 2. in fine, ſecundùm Lugdunen. impreſſ.* Minores verò cauſæ Epiſcoporum criminales in Concilio Prouinciali terminari poſſunt, vt diſponit Concil. Trident. *ſeſſ.24. de reformat. capit.5. in fine, verſ. minores*, tradunt Henriquez *in ſum. lib.13. capit.55. §.2.* Hieron. Veneto, & Leyua *in examine Epiſcoporum lib.4. capit.18. num.2.* & declaratum fuiſſe a ſacra Congreg. refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra lib.1. tit.18. l.7. de Epiſcopis num.80.* vbi ſubdit poſſe in Prouinciali Concilio huiuſmodi cauſas criminales minores tractari etiam non exiſtentibus duodecim Epiſcopis, quia prædicta Concilia ex minori numero Epiſcoporum plerumque conſtant. 2 3 4 5 7

Sine Metropolitanorum, &c.] Notatur ad hoc quòd ad Metropolitanum ſpectat Concilium Prouinciale conuocare, ſimilis text. *in capit. ſi Epiſcopus, & in cap. ſi quis Epiſcoporum, & in capit. quoniam, hac ead. diſt.* Quaranta *dict. verbo Concilium Prouinciale, numer.2.* vbi ſubdit quòd Sede Metropolitana vacante Epiſcopi Prouinciæ ſe congregare poſſunt ad illud celebrandum, & citat Petr. de Monte *in monarchia Conc. cap.2. num.9.* Vgon. ſiue Synodum Vgoni, *de Concil. in prælud. q.5 & in 3. part. fol.134.* Bottæ. *de Synodo Epiſcopi part.1. num.43.* 8

SVMMARIVM.

1 *Concilia Prouincialia olim bis ſingulis annis cogi debebant, nunc quolibet ſaltem triennio.*
2 *Epiſcopi in Concilio Prouinciali ſe exercere debent in meditatione Euangeliorum, & Canonicorum præceptorum.*
3 *Prælati tempore Concilij Prouincialis non debent intendere conuiuiis, nec ludis.*
4 *Archiepiſcopus non debet petere aliquid à Prælatis venientibus ad Concilium Prouinciale.*

Cap. Quoniam. VII. *Ex ſeptima Synod.*

Bis anno, &c.] Olim Concilia Prouincialia bis ſingulis annis cogi debebant, quæ in te Concil. Trident. 1

Trident. *ſeſſ. 24 de reformat. c. 2.* ſic ait: *Quare Metropolitani per ſe ipſos, ſeu illis legitimè impeditis Coepiſcopus antiquior intra annum ad minus à fine præſentis Concilij, & deinde quolibet ſaltem triennio poſt octauam Paſcha Reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſeu alio commodiori tempore pro more Prouinciæ non prætermittat Synodum in Prouincia ſua cogere*; ita referunt Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 3. cap. 47. q. 6.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo Concilium. §. 2.*

2 *Dum autem*, &c.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopi in Concilio Prouinciali ſe exercere debent in meditatione Euangeliorum, & Canonicorum præceptorum, ac in ſolicitudine ipſorum cuſtodiendorum, vt per
5 Card. Alexandrin. *in præſenti*, qui hinc infert, quòd illis temporibus non debent Prælati intendere conuiuiis, nec ludis, vel aliis actibus ſecularibus, ſed de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, refert Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Concilium Prouinciale num. 13. verſ. 37.*

4 *Porrò non habeat*, &c.] Notatur ad hoc quòd Archiepiſcopus non debet petere aliquid a Prælatis venientibus ad Concilium, aliàs teneretur in quadruplum, vt per Stephan. Quarant. *d. verbo Concilium Prouinciale num. 8. verſ. vigeſimoquarto*, vbi ſubdit textum in præſenti loqui quando Archiepiſcopus exegerit, ac proinde eius pœnam non incurrere Archiepiſcopum, cui non petenti aliquis de ſuffraganeis Epiſcopis aliquid daret de his contentis.

Cap. De Eulogiis. VIII. *Leo IV.*

INtégram epiſtolam Leonis, ex qua iſte text. deſumptus fuit, refert Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 10. anno Chriſti 855. num. 16.* Et quid ſiut Eulogia, vide *gloſſ. 1. in præſenti*, Alexand. Scot. *verbo Eulogium, in fine*, Cæl. Rhodigin. *lectionum antiq. cap. 25.*

In gloſſ. *Minus.* ibi, *Arg. quòd magiſtri non petant collectam à ſcholaribus, vt libentius veniant ad ſcholas.* Immo poſſunt Magiſtri exigere collectam à diſcipulis ſi pro docendi laborioſo munere publicum & ſufficiens ſalarium non percipiat, vide Barthol. Carthag. *in ſua expoſit. lib. 5. tit. 5. obſeru. 3. gloſſ.* & per me dicta *in cap. quia nonnullis, de magiſtr.*

Cap. Epiſcopus. *j.* IX.

Ex Concil. Carthag. IV.

NOn quælibet neceſſitas excuſat Epiſcopum, vt non teneatur venire ad Concilium, ſed requiritur grauis neceſſitas, & tunc tenetur mittere nuncium ad recipienda ſtatuta edita in Concilio Prouinciali, ita ex hoc text. colligit Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Concilium Prouinciale, numer. 6. verſ. decimoquartò quæro.* Quæ autem ſint illa, quæ excuſant ne vocatus teneatur venire ad Concilium, vide Campeg. *de Concil. c. 11.* & Bottæ. *de Synodo p. 2. ſub num. 59. poſt gloſſ. verbo neceſſitatibus in cap. peruenit, hac eadem diſt.* & quòd impedimentum excuſat etiam ab obligatione accedendi ad Concilium Prouinciale, notat Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 11. quæſt. 13. num. 17.*

Cap. Placuit. X. *Ex Concil. Carthag. V.*

N*Eque ætati.*] Notatur ad hoc quòd ſenectutis grauitas, & pondus eſt circa onera ſufficiens excuſatio, vt per Alciat. *de præſumpt. reg. 1. præſ. 45. n. 1.* & ſeniores à longis itineribus excuſantur, Tiraquel. *de iure primog. in præfat. n. 215.* qui huius text. meminerunt.

Competenter.) Si enim non competenter, & extra terminum aſſignatum, veniret puniendus, vt per Duen. *reg. 271. verſ. amplia decimo.*

In gloſſ. *Communione.* ibi, *ſed dic quòd iſte non eſt excommunicatus*, &c. Notatur ad hoc quòd vnica eſt excommunicatio minor, quæ priuat paſſiua Sacramentorum communione, illa verò priuatio communionis quorumdam fidelium, non eſt cenſura, ſed quædam ſeparatio, & priuatio pœnalis, ita declarat & ſequitur hanc gloſſ. Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 24. ſect. 15. num. 5.*

In gloſſ. *Rationem.* ibi, *per vnum teſtem.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopus non veniens ad Synodum poteſt probare impedimentum per vnum teſtem, vt per Iacobat. *de Concil. lib. 2. art. 4. verſ. rurſus quia dictum, pag. 103.*

Cap. Epiſcopus. *ij.* XI.

Ex Concil. Turon.

ABbatem ad Synodum ire non debet cogere Epiſcopus, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat, prout ait Palea in hoc text. Sed gloſſ. *hic* occurrit, dicens hoc intelligi poſſe de Abbatibus Ciſtercienſibus, cùm alij Abbates debeant venire ad Concilium, & ſic illos, qui habuerint populum, & territorium proprium, iuriſdictionémque Epiſcopalem exercuerint intra ambitum ipſius Prouinciæ ad Concilium Prouinciale vocari debere, ſicut Epiſcopos Comprouinciales, dicit Proſper ad Auguſtin. *in addit. ad Quarant. in ſumma Bullarij, verbo Concilium Prouinciale, poſt q. 3.* ſubdens cum Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij cap. 51. §. 2. fol. 508.* huiuſmodi Abbates tanquam locorum Ordinarios in Concilio Prouinciali habere vocem deciſiuam, & ampliat quòd teneantur ad Concilium Prouinciale accedere, etiamſi ab eorum ſententiis immediatè ad Sedem Apoſtol. & non ad Archiepiſcopum appelletur, vide Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiepiſcop. Neapol. deciſ. 151. numer. 4. part. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Metropolitanus per litteras Comprouinciales Epiſcopos ad Concilium inuitare debet, qui ita ceu per edictum generaliter vocati ire tenentur.*

2 *Epiſcopus vocatus ad Concilium Prouinciale ſi moriatur, & eo mortuo fuerit prouiſum de alio ante inchoatum Concilium ex illa citatione non arctaretur ſucceſſor.*

3 *Epiſcopus nondum conſecratus ſi ſit electus, & confirmatus, ac poſſeſſionem Epiſcopatus adeptus, poteſt intereſſe Concilio, ac proinde de neceſſitate ad illud eſt vocandus.*

4 *Epiſcopalem iuriſdictionem habentes vltra Epiſcopos vocandi ſunt ad Concilium Prouinciale.*

5 *Epiſcopi, qui nulli Archiepiſcopo ſubijciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel debent, in cuius Synodo Prouinciali interſit.*

6 *Electione ſemel facta ab exempto de Metropolitano, in cuius Synodo Prouinciali intereſſe poſſit, ad illã accedere tenetur, eiúſque electio ligat ſucceſſores.*

7 *Capitulum Cathedralis Sedis vacantis debet de neceſſitate ad Concilium Prouinciale vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato.*

8 *Preſbyteri, & Diaconi Legati Epiſcoporum, legitimè impeditorum veniunt ad Concilium Prouinciale, & in eo definiendi auctoritatem habent.*

9 *Epiſcopus, qui impedimento canonico ceſſante, non venit ad Concilium, debet priuari communione aliorum Epiſcoporum vſque ad futurum Concilium.*

10 *Epiſcopus priuatus communione aliorum Epiſcoporum, à quibus cenſeatur prohibitus, oſtenditur.*

11 *Vocatus ad Concilium à Metropolitano ſi eodem tempore vocetur à Rege, ad quem potiùs accedere debeat, remiſſiuè.*

Cap. Si Epiſcopus. XIII.

Ex Concil. Agathenſi.

1 Metropolitanus per literas comprouinciales Epiſcopos ad Concilium inuitet, qui ita, ſeu per edictum generaliter vocati ire tenentur, vt per Card. Iacob. *in tract. de Concil. lib. 2 art. 4. q. 5. fol.* 102. Stephan. Quarant. *in ſumm. Bullary, verbo Concilium Prouinciale, num 3. in princ.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3.*
2 *cap. 47. q. 2. verſ. porro.* Si verò Epiſcopus vocatus moritur, & eo mortuo fuerit prouiſum de alio ante inchoatum Concilium, ex illa citatione non arctaretur ſucceſſor, Card. Iacobat. *d. art. 4 q. 6.* Stephan. Quarant. *d. verbo Concilium Prouinciale num. 3. verſic. ſeptimò quaro.*

3 Epiſcopus nondum conſecratus ſi ſit electus, & confirmatus, ac poſſeſſionem Epiſcopatus adeptus, poteſt intereſſe Concilio, ac proinde de neceſſitate ad illud eſt vocandus, vt reſoluit Proſp. de Auguſtin. *in addit. ad Quarant. dict. verbo Concilium Prouinciale poſt quaſt. 6.*

4 Præter Epiſcopos ad Concilium Prouinciale vocandi ſunt quicumque iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, vt per Azot. *d. cap. 47. q. 2. verſ. nihilominus,* Proſp. de Auguſtino *loco proximè citato*, cuiuſmodi ſunt multi Abbates, de quibus ſuprà egi ad *cap. Epiſcopus il 2. hac ead. diſt.*

5 Epiſcopi etiam, qui nulli Archiepiſcopo ſubiiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel debent, in cuius Synodo Prouinciali intereſſe cum aliis cogantur, quæque ibi ordinata fuerint, obſeruare, & obſeruari facere teneantur, in reliquis omnibus eorum exemptione, & priuilegiis ſaluis, & integris ma-
6 nentibus, vt diſponit Conc. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. capit. 2.* qua facta ſemel electione ſemper in futurum talis Epiſcopus exemptus ad Synodum Prouincialem accedere tenetur, eiúſque electio ligat ſucceſſores, ſicut reſoluunt Quarant. *d. verbo Concilium Prouinciale, numer. 2. quaſt. 1. in fine, verſ. an autem,* Gallet. *in margarita caſuum conſcientia, verbo Epiſcopus, pag.* 100. *col. 2.*

7 Capitulum Cathedralis Sede vacante tempore celebrationis Concilij Prouincialis debet ad illud de neceſſitate vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato dandi vocem deciſiuam, vt tenet Proſp. de Auguſtino *in addit. ad Quarant. d. verbo Concilium Prouinciale poſt q. 4.* vbi ſubdit Capitula Collegiatarum quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentia ad Concilium Prouinciale eſſe vocanda.

8 Item ad Concilium Prouinciale veniunt, & in eo definiendi ius, & poteſtatem habent Presbyteri, & Diaconi Legati Epiſcoporum, qui legitimè impediti in Concilio intereſſe non poſſunt, hi enim cùm Epiſcoporum locum teneant, & eorum vice fungantur, auctoritatem habent definiendi in Concilio. Inſuper auctoritate Romani Pont. præter Epiſcopos, Presbyteri, & Diaconi in Concilio Prouinciali intereſſe, & definiendi ius habere poſſunt, vnde in Synodis ſub Symmacho Papa ex vniuerſis Italiæ Epiſcopis conuocatis interfuerunt Presbyteri, & Diaconi, & ſubſcripſerunt, ita Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 47. q. 1. verſ. nihilominus.*

A charitate fratrum, &c.] Notatur ad hoc quòd 9
Epiſcopus, qui impedimento Canonico ceſſante non venit ad Concilium, debet priuari communione aliorum Epiſcoporum vſque ad futurum Concilium ſi fuerit contumax, vt per Stephan. Quarant. *d. verbo Concilium Prouinciale, num. 7. verſ. decimooctauò quaro,*
vbi ſubdit quòd non erit talis Epiſcopus prohibitus 10
celebrare diuina Officia, & recipere Sacramenta eccleſiaſtica, & communicare cum cæteris Epiſcopis, & aliis, ſed tantùm erit ſuſpenſus à communibus negotiis cum aliis Epiſcopis, nec poterit intereſſe ſcrutinio Epiſcoporum, nec conſecrationi eorum, & aliis communiter pertractandis cum Metropolitano, & Epiſcopis, & poſt Iacobat. addit idem Quaranta quòd etiam poterit excommunicari excludendo à communione fidelium, prout Archiepiſcopo magis expedire videbitur, quod ſanè intelligi debere ait vt ſi primò vocatus non venit, procedat prædicta pœna, ſi iterum & tertiò monitus non accedat, poterit excommunicari.

In gloſſ. *Praceptione.* ibi, *tamen hic defertur Regia* 11
dignitati. Vtrùm autem vocatus ad Concilium à Metropolitano ſi eodem tempore vocetur à Rege ad quem potiùs accedere debeat? Vide Campeg. *de Concil. capit.* 11. Iacobat. *in ſimili tract. lib. 1. art. 5. fol.* 117. Conrad. *in templo omnium iudicum lib. 1. cap. 2. §. 3. n. 6.* Bertachin. *de Epiſcopo lib. 4. p. 1. q. 14.*

Cap. Annis ſingulis. XVI.

Ex Conc. Bylon.

Diœceſanam Synodum quotannis celebrari iubet Concil. Tridentin. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 2. verſ. Synodi quoque.* Vbi verò neceſſitas poſtularet ſæpiùs in anno celebrari poſſe reſoluit Vgolin. *de poteſtat. Epiſcopi cap. 48. num. 3.* quem refero ego ipſe *in ſimili tract. part. 3. alleg. 93. in fine.*

Necnon Abbatibus.] An, & quando Abbates ad diœceſanam Synodum accedere teneantur, vide Aſc. Tamburin. *in tract. de iure Abbatum tom. 1. q. 24. quaſ. 4.* Aduerte cum Felin. *in cap. quòd ſuper his, in princ. de maior. & obed.* quod licèt Abbates non teneantur venire ad Concilium Prouinciale, tamen expedit eis vt veniant propter ſtatuta, quæ ibi fiunt quandoque in eorum præiudicium, quòd ſi præſentes eſſent, potuiſſent impedire ne fierent. Vide Coriam Piſan. *lib. 2. cap. 13. num. 2.* vbi Azeued. *lit. C.* Zerol. tamen *in praxi Epiſcop. verbo Concilium,* abſolutè docet Abbates in tota prouincia commorantes prouinciali Concilio intereſſe debere.

Cap. Decernimus. XVII.

Ex Concil. Tolet. XVI.

Difficilis reputatur hic text. dum probat excommunicationem proferri poſſe ad certum, & determinatum tempus, in illis verbis ibi, *ſententia excommunicationis duorum menſium curriculo perſiſtat*, & quamvis gloſſ. *in præſenti* communiter recepta, & Henriquez *in ſum. lib. 13. cap. 38. §. 3. lit. C. & lit. L.* exiſtiment textum loqui de ſuſpenſione, quod nullo modo dicendum eſt cùm aliud ſit ſuſpenſio, aliud excommunicatio,

Digitized by Google

municatio, *capit,quærenti,de verbor.ſignificat.* Attamen meliùs dicere textum loqui de excommunicatione minori, quæ poteſt ferri ad certum tempus, ſecundùm Syluest. *verbo excommunicatio 4.n.2.in fine*, S. Antonin. *in tract.de excommunicat.cap.79.n.11.* Nec obſtat quòd hîc fiat ſimpliciter mentio excommunicationis, cuius appellatione venit maior. *cap. pen,de ſentent.excomm.* quia reſpondetur textum non procedere vbi ea materia ſubiecta, vel de contraria mente diſponentis conſtat, iuxta reg. *l.non aliter,in princip.ff.de legat.3.*

DISTINCTIO XIX.

SVMMARIVM.

1 *Epiſtola Pontificis aliquod dubium interpretantis cenſenda eſt decretalis.*

2 *Principis epiſtola ad iuris declarationem promanans conſtituit legem generalem.*

3 *Verbo generali omnia debent comprehendi.*

4 *Verba generalia intelligenda ſunt ſecundùm ea quæ præcedunt.*

5 *Verba generalia reſtringuntur ad habilia, & non includunt caſus inſolitos.*

6 *Verba generalia reſtringuntur ne abſurdi, aut iniqui quicquam ſequatur.*

7 *Inſtrumentum publicum faciens mentionem de alio inſtrumento, non facit fidem niſi exhibeatur.*

CAP. Si Romanorum. I. *Nicol.*

1 NICOLAVS Papa ſcribens Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Gallias conſtitutis, relatus in hoc text. ait Epiſtolam Pontificis aliquod dubium interpretantis cenſendam eſſe Decretalem, vt per Burg. de Paz *in procem. legum, Tauri num 450.* vbi ſubdit reſponſionem, vel
2 epiſtolam Principis ad iuris declarationem promanantem conſtituere legem generalem, refert Sanch. *de matrim.lib.2.diſp.31.num.6.verſ.ſed hac ſolutio*, & quòd epiſtolæ Decretales dicantur illæ, quibus Romani Pont. ad diuerſorum conſultationes reſpondere ſolebant, & quid ſeruandum, vitandúmque eſſet, dicebant, tradit Cardin. Baron. *annal. Eccleſ.tom.2. anno Chriſti 142.num.9.* Et de epiſtolis Decretalibus vide Caſtr. *aduersùs hæreſes lib.1.cap.2.poſt med.verſ.poſt Conciliorum*, Cou. *lib.4.var.cap.16. verſ.ſic iſti*, Poſſeuin. *in apparatu ſacro,verbo Decretales epiſtolæ.pag.123.*

3 In gloſſ. *Dicendo.* ibi, *verbo generali omnia debent comprehendi* &c. Ita Cardin. Tuſc. *pract.concluſ.tom.8.*
4 *lit.V.concluſ.121.* Verba tamen generalia intelligenda ſunt ſecundùm ea quæ præcedunt, *l. non eſt meum. ff.de legib.l.hæres meus. §.1.ff.de legat.1.* Menoch. *conſil.496. num.54.* Surd. *conſ.431.num.12.* & ideò reſtringuntur ſecundùm ſubiectam materiam, *l.3. §. ſi quis hæredi.ff.de ſtatu lib.* Rot. *deciſ.542. num.4.* apud
5 Farinac. *p.1.recent.* & reſtringuntur ad habilia. *l. vt gradatim,in princ.ff.de muner.& honor.l.1. in princip. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Menoch. *remed 4.adipiſc. num.755.& remed.1.recup num.38.* Surd. *deciſ.112. num.2.* Franc. Molin. *de ritu nuptiar.lib.3. quæſt.85. num.61.* & non includunt caſus inſolitos, de quibus non eſt veriſimiliter cogitatum. Flores de Mena *var.quæſt.24.numer.33.*
6 item reſtringuntur ne abſurdi, aut iniqui quicquam ſequatur, ex Mario Antonio. *var.reſol.lib.2. reſol.40.numer.11.& 18.*

7 In gloſſ. *Deſunt.* ibi, *licèt non poſſint exhiberi*, &c. Vide Boër. *deciſ.247.num.3.* vbi quòd inſtrumentum publicum faciens mentionem de alio inſtrumento, non facit fidem niſi illud exhibeatur, Ioan. Garc. *de nobilit.gloſſ.41.numer.3.* Maſcard. *de probation. concluſ. 923.num.9.*

CAP. In memoriam. III.

Ex Capitulis Caroli Imp.

HVius text. formalia verba refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ.tom 9.anno Chriſti 801.num.10.* vbi *num.11.* maximè extollit Caroli Magni erga Sedem Apoſtol. reuerentiam, & animi ſubmiſſionem erga Romanum Pontificem.

In gloſſ. *Falſam.* Quibus modis literæ dicantur falſæ, & ex quibus tales præſumantur, vide poſita *in cap.ex literis,& in cap. inter dilectos,de fide inſtrum.* vbi latè dixi.

In ead. gloſſ. ibi falſarius deponitur. De pœna falſificantis literas Papæ, vide quæ dixi *in collect.ad cap.ad falſariorum, de crimine falſi.*

SVMMARIVM.

1 *Papam non habere poteſtatem condendi canones ſi quis crediderit non ſolùm dicitur ſchiſmaticus, ſed etiam hæreticus.*

2 *Statutis Romanæ Eccleſiæ non obediens ex fragilitate humana licèt grauiter peccet, non tamen eſt hæreticus.*

3 *Delictum ratione dignitatis perſonæ delinquentis an augeatur, remiſſiuè.*

CAP. Nulli. V. *Greg. IV.*

HVius text. integram originem refert Cardin. Baron. *annal. Eccl.tom.9.anno Chriſti 839.n.6.* & aduertit optimè Soar. *tom.5. de cenſur. diſp.22.ſect. 1.numer.1.* cenſuram in hoc text. contentam non eſſe ipſo iure latam, ſed ferendam, neque eſſe propter hæreſim, ſed propter inobedientiam Eccleſiæ, neque denique eſſe reſeruatam Papæ, ſed communem, quamvis Nauar. *in man.c.27.num.117. verſ.octauò*, contrarium doceat.

Ex illo vulgò colligi ſolet quòd credens Papam non habere poteſtatem condendi canones, non ſolùm 1
dicitur ſchiſmaticus, ſed etiam hæreticus, & vt hæreticus puniri debet, vt per Albertin. *in rub. de hæretic. lib.6.q.13.num.56.* Bonifac. de Vitalinis *in Clem.ad noſtram,num.45.de hæretic.* Decian. *in tract.crimin. lib.5. cap.71.num.2.verſ.hi tamen,& cap.73.num.1.* Menoch. *de arbitr.caſu 546.num.25.* Farin. *de hæreſi quæſt.183. §.1.num.56.*

In gloſſ. *Proſtratus.* ibi, *hîc videtur quòd omnis, qui* 2
non obedit ſtatutis Romanæ Eccleſiæ ſit hæreticus. Limita vbi ex fragilitate humana Romanæ Eccleſiæ præceptis non obedierit, licèt grauiter peccet, vt per Decian. *d.lib.5.cap.73.num.1. ad fin.verſ.ſin autem nolet obedire ex nimia carnis concupiſcentia*, Menoch. *dict.caſu 546. num.27.* Farin. *d.quæſt.183. num.60.*

In gloſſ. *Maioris.* ibi, *quantò aliquis delinquens eſt* 3
maior, tantò magis eſt puniendus. Delictum ratione dignitatis perſonæ delinquentis an augeatur, ita vt plus puniatur pœna ſpirituali, aut temporali in dignitate conſtitutus ſi delinquat, quam ignobilis? Vide Tiraquel. *de nobilit.cap.20. num.117.* Cou. *lib.2.var.c.9. num.3.verſ. tertiò*, Iacob. Simanch. *de Cathol. inſtitut. cap.46.num.67.cum ſeqq.* Lancellot. Conrad. *in tem-*

*plo omnium iudic.lib.2.cap.2.§.5.num.12.fol.*144.Clar. *lib.5.§.fin.q.60.num.*14.Guilelm.Benedict.*in cap.Raynutius,de teſtam.verbo,cuidam Petro tradiderunt, n.69. verſ.quamvis omnibus,*Ioan.Rojas *ſing.*158.Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.17.princip. numer.73.cum ſeqq.* Mexia *in tract.taſſa panis,concl.6.n.21.cum ſeqq.*Tiraq.*de pœnis temper.cauſa* 31.*à num.9.*

Cap. In Canonicis. VI. *Auguſt.*

Gratian.*hic* ex Auguſt.*lib.3.de doctrina Chriſtiana cap.*8.colligere videtur Decretales epiſtolas eſſe Scripturis diuinis annumerandas, & in earum ordinem referendas, quem defendere nititur Cou. *lib.4. variar.cap.16.verſ.item Decretales epiſtolæ,*& ſubtiliter Card.Bellarm.*lib.5.de Concil.cap.5. verſ. dico ſecundò;* ſed malè Auguſtini auctoritatem intelligit,corruptéque citat; nam Auguſtini mens fuit de libris canonicis regulam nobis tradere, vt illi libri pro canonicis habeantur, qui à pluribus Catholicis Eccleſiis recipiuntur, inter quas Eccleſiis Auguſtinus credit eas eſſe computandas, quæ Apoſtolicas Sedes habuerunt, ideſt, quas Apoſtoli velut earum Epiſcopi rexerunt, item illas eſſe præcipuè Catholicas Eccleſiis, cenſet Auguſtinus, quæ epiſtolas ab Apoſtolis accipere meruerunt, vt Romana, Corinthia, Theſſalonicenſis, Coloſſenſis, Epheſina, Hieroſolymitana, Antiochena, & Alexandrina, quas omnes Apoſtoli aut verbis docuerunt, aut ſcripto, qua ratione ſit maximum abſurdum eſſe quod Gratianus ex D. Auguſtino voluit deducere, cùm ex eo neceſſariò ſequeretur diuinis Scripturis eſſe adnumerandas epiſtolas, quas Romani Pontifices ab Eccleſiis inferioribus receperunt,quod nemo vnquam nec dixit, neque probauit, atque ideò hunc Gratiani errorem meritò notant,& improbant Alphonſus Caſtro *lib.1. de hæreſib.cap.5.col.*10.*verſ.quòd ſi fortè,*Nau.*in cap.nouit.notab.3.num.44.de iudic.* Penia *in direct. Inquiſ.p.*1. *commento* 19.*lit.*F.Poſſeuin.*in appa:atu ſacro,verbo Gratianus,verſ.præterea,pag.*560.Cou.*variar.lib.4.cap.16. num.6.verſ.præter has.*Azor.*inſtit.moral.p.2. lib.5.c.12. quæſ.5.verſ.obiectes quod dicit Auguſt.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi immediatè à Summo Pont. accipiunt iuriſdictionem.*

2 *Poteſtas omnis,quæ ad politicam Eccleſiæ gubernationem ſpectat in Summo Pont.veluti in fonte repoſita eſt,& ab eo immediatè ad alios deriuatur.*

Cap. Ita Dominus. VII. *Leo.*

1 Vt *ab ipſo quaſi quodam capite, &c.*] Collige ex his verbis Epiſcopos immediatè à Summo Pont. accipere iuriſdictionem, vt per Sot. *in 4.diſt.*20.*q.*1. *art.*2.*concl.*4. Augl.*in quæſt. de Clauibus,art.*1. *diffic.*2. Card.Bellarm.*tom.1.de Romano Pont.lib.4.c.14.& ſeq.* Bañez *x.5.quæſt.1.art.10.dub.5. à princip.* & omninò *concl.5.*& plures,quos refero *de officio,& poteſtate Epiſcopi,part.1.,tit.1. cap.1. à num.*18. & *ibi* citatis addo Suar.*de defenſione Fidei lib.5. de Primatu Summi Pont. cap.11.n.14.& lib 4.de immun.Eccleſ.cap 5.n.11.&* 15. Quamvis Epiſcopos accipere iuriſdictionem immediatè à Chriſto exiſtimauerint Victor. *relect.2.ſect.2. q.1.num.16.*Caſtro *de iuſta hæret.punit.lib.5 cap.*54. *& aduerſus hæreſes,verbo Epiſcopus,* Fr.Eman. *quæſt.Regular.tom.1.q.*21.*art.*10.

2 Omnis enim poteſtas, quæ ad politicam Eccleſiæ gubernationem ſpectat,in Summo Pont. ceu in fonte repoſita eſt,& ab eo immediatè ad alios deriuatur, ac veluti per riuulos quoſdam,& canales transfunditur, & permanat, & ab ipſo capite in membra tranſmittitur, ita Franc. Varg. *in tractat. de iuriſdict. Epiſcoporum, & Pontificis Max. auctoritatis axiom.* 2. Azeued. *leg.1.numer.97.titul.5. lib.8. nouæ recopil.* Sahag. *in capit. decernimus, de iudic. in princip.num.7.cum ſeqq.* quos refert,& ſequitur Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel.§.1. procem. à num.*14. Et ſic poteſtas Epiſcoporum qui ſunt ſucceſſores Apoſtolorum à Petro, & à ſucceſſoribus Romanis Pont. eſt deriuata, ita quòd ſucceſſor Petri eſt immediatè Vicarius Chriſti, & à Chriſto accepit poteſtatem, ſed ſucceſſores Apoſtolorum nec ſuſceperunt poteſtatem ab ipſis Apoſtolis,nec à Chriſto immediatè,ſed immediatè à Romano Pont. & ita hunc text.intelligunt Caiet, *de auctor.Papæ cap.1.cum ſeqq.* Victor. *de claub.num.5.* Greg. Lopez *l.4 gloſſ.3. tit.5. part.1.*

SVMMARIVM.

1 *Anaſtaſius II. minimè conſenſit Achacij erroribus, nec illum à Felice III. & vt hæreticum meritò damnatum vnquam reuocauit.*

2 *Papa nullus fuit qui in Fide etiam vt priuatus errasset.*

3 *Petrus illo tempore, quo Chriſtum negauit, nondum erat Pontifex.*

4 *Petrus negando Chriſtum Fidei confeſſionem amiſit, non autem ipſam Fidem.*

5 *Petrus quare à Paulo reprehenditur quòd Gentes cogebat iudaizare, remiſſiuè.*

6 *Marcellini & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria an veritate fulciatur? remiſſiuè.*

7 *Liberius non conſenſit Conſtantio hæretico.*

8 *Liberius an tædio exilij aliquando victus fuerit,& hæreſis particeps? oſtenditur.*

9 *Felix II. verus fuit Pontifex,& ſanctus.*

10 *Honorius I.Sergij hæreſi non conſenſit.*

11 *Ioannes XXIII. liberatur ab impoſtura hæreſis.*

12 *Formoſi Pont.cum Stephano VI. & Sergio III. magna diſſenſio, & immunia.*

13 *Pontifices prauas animi paſſiones ſequentes aliquando in hoc,aliquando in illud peccatum incidere poſſunt.*

14 *Platina tentans aliquando à Paulo II. ad futurum Concilium appellare, in compedes, tetrúmque carcerem coniectus fuit.*

15 *Antonius Roſellus, & Abbas Panormitanus ob aliquas captas occaſiones in Pontificum honorem aliquando irruere non erubuerunt.*

16 *Synodus an maior Papa.*

17 *Papa poſſitne Concilio ſe ſubmittere.*

Cap. Anaſtaſius. IX.

Falſò Gratianus *hic & in cap.dictum* 1.*q.*1. Anaſtaſio II. ſanctiſſimo Pontifici grauiſſimum imponit crimen, quòd ſcilicet Achacium hæreticum à Felice III. meritò damnatum reuocare voluerit Photino, qui eidem Achacio communicauerat. Conſtat enim in primis Achacium viuente Felice III. obiiſſe, vt ex Niceph.& aliis probant ſtatim referendi, Felicique ſucceſſiſſe Gelaſium, Gelaſio verò poſt annos ſex Anaſtaſium, vt colligitur ex *tom.1. Concil.p.*958. *cum ſeqq.* & conſequenter ineptum eſt dicere voluiſſe Anaſtaſium reuocare Accahium iam mortuum. Deinde ex *epiſt.*1. eiuſdem Anaſtaſij, quæ integrè refertur 1

*d.tom.*1.

d.tom.1. pag.997. ad Anaſtaſium Imper. conſtat minimè Achacij erroribus conſenſiſſe Anaſtaſium Pont. immò multis rationibus Imperatori eum defendenti oſtendiſſe iuſtiſſimè damnatum ob graues, & intolerabiles exceſſus, ex quibus multum aduerſus Gratianum excandeſcit Albert. Pigh. *lib.4. de Eccleſiaſt. hierarch. cap.*8. & ex profeſſo Coir. *lib.4. var. cap.13. per tot.* & multis addictis Cened. *ad Decretum collect.* 16. *numer.*1. quibus addo Card. Bellarm. *tom.1. de Romano Pont. lib.4. cap.10. verſ.*19. Melch Can. *de locis Theolog. lib.6. c.1. verſ. nono*, Moel. *in emper. inris, tit. de legib. q.*3. *numer.*3. Soar. *de legibus lib.4. cap.3. num.*15. Quamvis Platina, Volaterran. Turrecrem. & vulgò alij Gratianum ſequentes in eundem de Anaſtaſio errorem inciderint, adhuc enim ſi contentiosè quis aſſerere velit Anaſtaſium propenſiorem fuiſſe in reſtituendo Achacij nomine, ſed morte præuentum id præſtare minimè valuiſſe, in hoc erit quòd magis admiremur Dei prouidentiam erga Romanam Eccleſiam cum turbantem Apoſt. Sedis præſidem ex humanis ante ſubduxerit, quàm quod meditaretur, impleret. ita Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.6. anno Chriſti 497. in fine.*

2 Quod quidem non ſolùm in Anaſtaſio abſque dubio procedit, ſed etiam veriſſimum eſſe conſtat, & optimis rationibus comprobatiſſimum ab hæreſis errore liberari Pontifices omnes, quos tanquam priuatos in hæreſim incidiſſe, & hæreticos fuiſſe non vulgares aſſeruerunt Auctores, quos confutaui nus *in collect. ad cap. ſi Papa 40. diſt.* cùm nullus ſit Pontifex, qui in Fide etiam vt priuatus errauerit, quod faciliùs apparebit ſi ſingulos, quibus hæreſis imponitur, breuiter percurramus.

3 Primò igitur occurrit primus ipſe Pontifex Beatus Petrus, pro cuius Fide Chriſtum oraſſe probatur Lucæ 22. *Ego oraui pro te vt non deficiat fides tua*, & tamen Chriſtum negauit, *Matth.* 26. à Paulo reprehenditur *ad Galat. cap.2.* eo quòd Gentes cogebat iudaizare. Sed primum nihil conuincit, conſtat enim illo tempore, quo Petrus Chriſtum negauit, nondum fuiſſe Pontificem; nam quamvis Chriſtus Claues Petro promiſerit Matth.16. *Tibi dabo claues*, eas tamen non tradidit niſi poſt ſanctiſſimam Reſurrectionem, cùm *Ioann. vlt.* dixit, *Paſce oues meas*; ac per conſequens etiamſi argumentum illud concluderet B. Petrum in Fide erraſſe, minimè tamen concludit

4 fuiſſe errorem Pontificis. Deinde reſpondetur Petrum negando Chriſtum, Fidei quidem confeſſionem amiſiſſe, non autem ipſam Fidem, vt ex Chryſoſt. Theoph. & Proſp. explicat Card. Bellarm. *d. lib.4. cap.3. verſ. de primo*, & aliter Turrecr. *in ſum. lib.2. cap.*112. *ad* 1.

5 Quoad illud verò de Pauli reprehenſione variis modis reſpondent Patres tum *ibi*, quàm paſſim alibi, & noſter Gratian. *in cap. teſtes, verſ. item Paulus* 2. *q.* 7. multúmque ac diu de illius loci interpretatione inter Hieronymum, & Auguſtinum concertatum eſt, vt ex eorum epiſtolis apparet. ſcilicet 86. Hieronymi, octaua verò Auguſtini *cum ſeqq.* & præcipuè 19 & latè proſequitur Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom.1. anno Chriſti* 51. *cap.*23. *cum ſeqq.* Sot. *lib.2. de iuſtit. q.5. art.4. ad 3. membrum 1. arg.* Albertin. *in rub. de hæretic. lib.6. num.*23. Pigh. *de Eccleſiaſt. hierarchia lib.3. cap.*11. *verſ. ad* 2. Fr. Hector Pint. *in Danielem cap.1.* Vaſq. 1.2. *diſp.*132. *cap.3. num.*27. Cardin. Bellarm. *tom.1. de Romano Pont. lib.1. c.*28. *verſ. poſtremam, & lib.4. capit.*8. *poſt princip.* Soar. *de legib. lib.9. cap.10. ex num.*19. Franc. de Mendoza *tom.2. in lib.1. Regum cap.1. verſ. decimo-octauo, annot 6. ſect.3. num.9. &* 10. vbi in commendationem Petri, atque eius humilitatis, quæ in hac ferenda reprehenſione illuxit, multa adducit ex S. Cyprian. *in epiſt. ad Quirinum, de hæret. bapt.* & Gregor. Magno *lib.28. cap.6.* aliàs 12. *& homil.18. in Ezechiel.* Illud tamen aduertere oportet quòd licèt Auguſtinus *locis allegatis*, admittat in Petro aliquod peccatum reprehenſione dignum, illúmque ſequatur S. Thom. 1.2. *qu.*105. *art.4. ad* 2. Bonauent. *in 4. diſt.5. art.1. q.2.* & *ibi* Scot. *q.4. §. quantum ergo*, Durand. etiam *in 4. diſt.1. q.9. n.7. &* 8. Palud. *q 6. art.5. concl.4.* Gabr. *q.4. art.3. dub* 3. Nullus tamen dicit peccatum illud fuiſſe mortale, immo multi affirmant fuiſſe tantùm veniale, quia re vera vſus cæremoniarum non erat tunc omnino prohibitus, ſed quia incautè, aut intempeſtiuè vſus fuerit Petrus cæremoniis legis. Ego tamen exiſtimo nullius peccati neque venialis apud Deum ipſum Petrum reum fuiſſe, non mortalis, cùm iam Petrus eſſet in gratia confirmatus, non venialis, quia neque ex intentione operantis, nec ex obiecto talis colligitur, fuit tamen ipſe Petrus rectè admonitus & reprehenſus à Paulo, quia fecit aliquid quod non expediebat, quamvis liceret, neque enim hæc duo inter ſe repugnant, iuxta eundem Paul. 1. ad Corinth. cap.6. *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt*, & in hoc tantùm defecit, iudicando ſcilicet magis expedire quod minus expediebat, quamvis ſemper ageret quod licebat, atque ob hunc defectum tam exiguum fuit à Paulo reprehenſus; & colliges hæc omnia ex latè traditis per Vaſq. 1.2. *diſp.*182. *cap.7. num.*56. *cum ſeqq.* vbi refert ita publicè docuiſſe in collegio Complutenſi de anno 1582.

Secundò de Marcellini, & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria, an veritate fulciatur, dixi *in collect. ad cap. nunc autem 21. diſt.* 6

Tertiò de Liberio quòd conſenſit Conſtantio hæretico ex Pontificali Damaſi Papæ, refertur *tom.1.* 7
*Conciliorum pag.*346. & colligi videtur ex aliis locis infrà citandis, vnde illi hæreſis ab aliquibus imponitur, in quo licèt verſari difficultatem negandum non ſit, non tamen multum concludit, nihil enim certum traditur de huius Pontificis errore, immo certum eſt vſque ad tempus exilij, ad quod miſſus eſt ab Imperatore Conſtantio, acerrimum fuiſſe Chriſtianæ Fidei propugnatorem. Certiſſimum etiam eſt à reditu ab exilio vſque ad vltimam vitæ periodum conſtantiſſimè in Fidei confeſſione perſeueraſſe. Illud tantùm 8
in controuerſia eſt, verùm tædio exilij aliquando victus fuerit, & hæreſis particeps, quod nonnulli aſſerunt ex quibuſdam verbis S. Hieronymi *in chronico*, vt per Platin. Volaterran. & alios, quos etiam ſequitur Cardin. Baron. *anno Chriſti* 357. Sed negant alij, vt ex elegantiſſimis Theodoreti verbis comprobat Pigh. *lib.4. cap.*8. Socr. Suzom. & Niceph. *locis citatis* à Card. Bellarm. *d. lib.4. cap.*9. cum quibus aduertendum eſt quòd etiamſi concedatur id, quod ex verbis Hieronymi colligunt prædicti, quod tamen in aliquibus emendatis chronicis non reperitur, non tamen inde concluditur Liberium hæreticum fuiſſe, quòd enim tædio exilij victus, & metu tyranni coactus polluerit ſe hæreticorum communione, non ſufficit ad hæreſim conſtituendam, ſolùm enim conuincit à Fidei confeſſione defeciſſe, non verò defeciſſe à Fide, vel aliquid contra eam credidiſſe, ac ſubinde hæreticum fuiſſe non concluditur, vt tradit Carranza *in actis Liberij pag.*70. Deinde quia, vt aduertit Card. Baron. *citato loco*, licèt Liberius à crimine excuſari non poſſit, quatenus ſubſcripſit iniuſtæ condemnationi Athanaſij, & dum cum hæreticis communicauit, in nullam tamen hæreſim incidit, vel aliud geſſit propter quod dici poſſit hæreticus. Si verò aliquis replicet oportere quòd fateamur fuiſſe Liberium hæreticum, ne aliàs ex catalogo Pontificum reiiciatur Felix II. qui non aliter verus Pontifex eſſe potuit

tur niſi Liberius fuerit hæreticus, & hoc eam cauſam
à Pontificatu depoſitus, vt omnes aduertunt in pro-
9 poſito; fuiſſe autem Felicem II. verum Pontificem
probatur, tum quia à Beda, Gregorio, & aliis anti-
quiſſimis Patribus 4. *Kalend. Auguſti*, id eſt, 29. *Iulij*,
ponunt memoria, & integrum officium Felicis II.
Papæ, & Martyris; tum etiam ex illa fide digniſſi-
ma hiſtoria, cùm enim hîc Romæ anno 1582. ambi-
geretur deberétne hic Felix in Martyrologio collo-
cari, caſu inuenta eſt area marmorea in Baſilica SS.
Coſmi, & Diaconi, cum hac inſcriptione characteri-
bus antiquiſſimis inciſa, *Hic iacet corpus S. Felicis Pa-
pæ, & Mart. qui Conſtantium hæreticum damnauit*, in-
ciditque hæc inuentio 5. *Kalend. Auguſti*, id eſt 28.
Iulij, atque ita pridie eius diei, quo eiuſdem Felicis
feſtum ſolebat celebrari, quod non immeritò diuini-
tus contigiſſe creditum eſt, vt ſcribunt Card. Bellarm.
d. cap. 9. & Card. Baron. *citatis locis*. Reſpondetur enim
quòd licèt verum Pontificem Felicem fuiſſe admit-
tamus, quod tamen non ſatis conſtat, nec D. Hieron.
in chronico, nec D. Auguſtin. *epiſt.* 165. eum ponunt
in catalogo Pontificum, vnde Pontificem fuiſſe con-
ſtanter negat Pigh. *d. loco*, adhuc argumentum nihil
concludit ſi aduertas quòd licèt Liberius nunquam
verè fuerit hæreticus ex dictis, quia tamen cum hæ-
reticis communicauerat, & Athanaſij damnationi
ſubſcripſerat, non immeritò Romanus Clerus, qui
corda interiùs ſcrutari non poteſt, ex *reg. cap. erube-
ſcant 32. diſt.* iudicans ſecundùm facta exteriora Li-
berium à Pontificatu depoſuit, & ex illo tempore
cœpit Felix verus eſſe Pontifex quouſque vel ſponte
ceſſit ſecundùm Theodoretum, & Sanctum Antoni-
num, vel eo mortuo idem Liberius ab Arrianis re-
cedens Romanum Clerum iterum ſibi conciliauit,
Catholicum ſe præſtans Pontificem; vt enim refert
Socrat. *lib. 4. cap.* 11. poſtquam ab ex illo rediit, noluit
ad Eccleſiam recipere Macedonianos, niſi apertè hæ-
reſim deteſtarentur. Quod verò de hæreſi iſtius Fe-
licis II. nonnulli aſſerunt, impudens eſt hæreticorum
mendacium, conſtat enim ſemper Catholicæ Reli-
gionis Fide, & Confeſſione conſtantiſſimè permaſ-
ſiſſe, & tanquam ſtrenuum Chriſti militem pro ea
glorioſo martyrio ab hæreticis fuiſſe coronatum, eo-
demque loco, quo Theodoretus inquit quòd Felix II.
cum hæreticis coniungi non verebatur, clariſſimè
profitetur ipſum Fidem Nicææ expoſitam incorru-
ptam ſemper ſeruaſſe.

10 Quartò de Honorio I. quòd Sergij hæreſi con-
ſenſit, habetur in VI. Synodo *act.* 12. *in tom. 2. Concil.
pag.* 368. & 373. & ex VII. & VIII. Synodo, Aga-
thone, Leone II. & aliis Romanis Pontificibus, &
Patribus receptam eſſe ſententiam videbis apud Car-
din. Bellarm. *d. lib. 4. cap.* 11. Sed reſpondetur cum eo-
dem Pighio, atque Hoſio, & aliis recentioribus mi-
nimè Honorium fuiſſe hæreticum, non enim nega-
uit duas operationes in Chriſto, ſicut neque duas
naturas. Dei ſcilicet, & hominis in vna Chriſti perſo-
na, ſed ſolùm prohibuit nomina duarum volunta-
tum, & geminarum operationum, quia tunc erant
inaudita, & prudenti quidem conſilio, ne ſi duas ope-
rationes diceret, videretur cum Neſtorio duas perſo-
nas ponere, prohibuit etiam ne vnius operationis
nomen vſurparetur ne cum Eutychianis videretùr
vnam naturam aſſerere, *vt in 1. epiſt. & 2.* apertis ver-
bis loquitur idem Honorius, ſicut refertur *tom. 2. Con-
cil. pag.* 308. in VI. Synodo ſub Agathone *act.* 12. Ad
prædictam verò auctoritatem Synodi dictis locis vel
reſpondetur falsò ab hæreticis corruptam, & vitia-
tam eſſe, quod multis conatur oſtendere Cardin.
Bellarm. *vbi proximè*, vel Patres Concilij ſequentes
probabilem opinionem, & communem eorum, qui
dicunt Pontificem, vt priuatum errare poſſe, exiſti-
maſſe quoque ex falſis ductos probationibus erraſſe
Honorium I. cùm tamen in rei veritate non errauε-
rit, vt meliùs & manifeſtiùs eius ſenſum explicantes
declarauerunt Summi Pontifices Ioannes IV. Marti-
nus I. Agatho, & Nicolaus I. & vniuerſale Romanum
Concilium ſub eodem Martino, vt legitur *d. tom. 2.
Concil. ex pag.* 234. in quo argumento videtis ſemper
Card. Bellarm. qui pleniſſime illud abſoluit, ſatisfa-
ciens argumento, quod ſtatim ex hac ſecunda ſolu-
tione inſurgit, quòd ſcilicet ſaltem conuincitur in-
tellexiſſe Concilium Papam, vt priuatum errare poſſe,
reſpondetur Concilium id non decidere, ſed ſuppo-
nere opinionem communem, quæ hoc aſſerit, & ſatis
probabilem eſſe non negamus.

Quintò Ioanni XXIII. hæreſis imponitur quòd 11
dixerit vitam æternam non eſſe, & animas hominum
ad inſtar brutorum ſimul cum corpore mori & extin-
gui, ſed hæc impoſtura duobus modis refellitur, pri-
mò Ioannem XXIII. non fuiſſe certum, & indubi-
tatum Pontificem, immo eo tempore tres fuiſſe ſimul
Pontifices, neque facilè conſtare potuiſſe, qui eſſet ve-
rus Pontifex, vt conſtat ex longiſſima hiſtoria, quæ
legitur in actis Concilij Conſtantien. *tom. 2. Conc.* &
propterea iuſtiſſimè à Pontificia dignitate depoſiti
ſunt & concordi Patrum conſenſu electus fuit Marti-
nus V. qui diuturnum ſchiſma feliciter ſedauit, & Chri-
ſtianam Rempubl. prudenter deinceps in pace, &
tranquillitate gubernauit. Secundò reſpondetur quòd
licèt ex d. Concil. Conſtantien. *pag.* 1060. proferatur
illum errorem obiectum fuiſſe Ioanni XXIII. mini-
mè tamen conſtat illum fuiſſe probatum, quinimò
in principio accuſationis annotantur articuli, qui pro-
bati ſunt, is verò qui penultimus eſt, inter eos po-
nitur, qui obiecti ſunt, non tamen probati, ſed ſolo
vulgi rumore illud de Ioanne dicebatur; cùm enim
viderent homines illum perditiſſimis moribus vi-
uere, exiſtimare cœperunt eum non credere vitam
futuram, quàm autem inefficax ſit hoc argumentum
experientia ipſa demonſtrat; paſſim enim cernimus
multos, qui rectiſſimè credunt, & perditiſſimè vi-
uunt, facit illud Matth. 23. *Quæ dicunt facite, quæ fa-
ciunt facere nolite*.

Multa alia præterea, quæ Summis Pontificibus im- 12
pij obiiciunt nouatores, quia vel ad præſens pro-
poſitum non pertinent, vel apertiſſima ſunt menda-
cia; nec ad hoc ſpectat hiſtoria illa, ſeu magis diſ-
ſenſio, & inimicitiæ Formoſi Pontificis cum Ste-
phano VI. & Sergio III. ipſius ſucceſſoribus, qui
Formoſi corpus ob antiquum odium è ſepulchro
eruere, contumeliis afficere, & in Tiberim proiicere
tulerunt, quia huiuſmodi contentiones, etſi dam-
nabiles eſſe non negemus, hæreticos tamen non fa-
ciunt Pontifices, qui prauas animi paſſiones ſequen- 13
tes aliquando in hoc, aliquando in illud peccatum
incidere poſſe, poſt Turrecrem. *dict. lib. 2. cap.* 112.
verſ. ad 9. comprobat Cardin. Bellarm. *d. lib. 4. cap.* 12.
verſ. 23. Circa plures errores falsò Summis Pontifi-
cibus impoſitos etiam in publicis Fidei, & morum
decretis, dicam commodiùs ad *d. cap. ſi Papa* 40. *diſt.*
vbi vide, & interim benignum Lectorem monendum
eſſe volo vt circa hæc cautè legat Platinam, quippè 14
quòd aliqua in eo indignationis ſuſpicio in Pontifi-
cium honorem poſſet oriri, ex eo quòd tentans
aliquando à Paulo II. ad futurum Concilium appel-
lare, in compedes, tetrúmque carcerem coniectus fue-
rit, vt ex ipſo Platina refert Marc. Anton. Cuch. *in
inſtitut. maiorib. lib. 2. titul. 3. de Concilio num.* 48. Sicut
etiam ſimilibus captis occaſionibus alij odia ſua in 15

Papam

Papam diſſemioarunt, vt de Antonio Roſſello aduertnnt Ioann. Neuizan. *in ſylua nupt.lib.*1.*num.*152. & Lambertin.*de iurepatronat.lib.*2.*p.*1.*q.*7.*art.*13.*num.*6. & de Abbate Panormitano referunt Lęl. Iordan. *in tractat.de Romana Sedis origine,cap.*8. *num.*2. & Paul. Gryſald. *in deciſionibus Catholica Fidei ,verbo Petrus numer.*2.*in reſp.*1. *&* 39.*contra Lutherum* , & de Petro Ferratienſe poſt Petrum Rebuff. obſeruauit Dionyſ. Panl. Lopys *in floſculo de clericorum excellent. part.*1. *num.* 58.*verſ.Petrus etiam.*

16 In gloſſ. *Concilio.* ibi, *Synodus maior eſt Papa.* Huius opinionia fuit Abb.*in cap.ſignificaſti,n.*3. *de elect.* vbi Dec.*num.*7.Abulen.*in c.*18.*Matth.quaſt.*108.Roman.*in tribus conſil. vltimus.* Verùm contraria opinio veriſſima & amplectenda eſt, eámque expreſsè contra hanc gloſſ.tenent S.Antonin.*p.*3.*tit.*23.*c.*10.§.4. *ſum.hiſtor.* Caiet. *in tract. de comparat. Papa & Concil. cap.*7. Turrec. *in ſum. lib.*5. *cap.*93. *&* 104. Pelag.*de planctu Eccleſ.lib.*1.*art.*6.Iacobat.*de Concil.lib.*10.*q.*7. *fol.*660.*cum multis ſeqq.*Card.Bellarm.*lib.*2. *de Concil. auctorit.cap.*14.*in fine,& cap.*17. Card.Tuſch. *practic.*

17 *concl.tom.*2. *lit.C. concl.*552. Verùm autem Papa cùm ſit ſupra Cooeilium poſſit ſe Concilio ſubmittere? Vide Turtec.*d.lib.*5. *cap.*104. Card. Bellarm. *d.lib.*5. *c.*14.*verſ.ſecunda opinio,& c.*18.*&* 19.*in princip.* Soar. *de Fide diſp.*10.*ſect.*6.*numer.*9.Card.Tuſch.*d.concl.*552. *num.*4.

Distinctio XX.

SVMMARIVM.

1 *Decretales epiſtola an Canonibus Conciliorum ſint exequanda.*

2 *Gratianus reprobatur.*

3 *Iudex,maximè Eccleſiaſticus,ſit peritus.*

1 GRATIANVS in principio huius Diſtinctionis ſcribit Decretales epiſtolas Canonibus Cooeiliorum pari iure exæquandas , quod veluti manifeſtum errorem improbat Alphonſ.à Caſtro *lib.*1.*de hereſibus c.*5. negans epiſtolas Decretales , etiamſi recipiendæ ſint, & ab omnibus Catholicis probandæ , Conciliorum vniuerſalium Canonibus exæquandas fore. Verùm optimo iure Coo.*var.lib.*4.*c.*16.*n.*6.*verſ.item Decretales*, exiſtimat opinionem Gratiani veram eſſe dubio procul in cauſarum, & litium definitionibus, in quibus diiudicandis, ac diſcernendis non minor eſt Papæ poteſtas, quàm Conciliorum vniuerſalium, ſubditque quòd ſi de rebus Fidei tractemus , & Papa per epiſtolam Decretalem maturo conſilio, & præuia deliberatione aliquid reſponderit eo animo, vt ea reſponſio ſit Apoſtolicæ Sedis de Fide definitio, conſtanter aſſerendum eſt hoc reſponſum eſſe recipiendum omninò , ac tenendum vti certum de Fide.

2 *Vnde nonnullorum Pontificum*, &c.] Gratianus communiter reprobatur *in præſenti* , dum videtur tenere quòd in explanando verum Scripturæ ſenſum præferuntur Doctores ſacri iudicio Romani Pontificis, nam ad illum tanquam Eccleſiæ caput pertinet definire veros Scripturæ ſenſus , cuius iudicium omnes fideles adſtringit , *cap.per venerabilem, qui filij ſint leg.* Concil.Trident *ſeſſ.* 4 *in decreto de edit.& vſu librorum, verſ. præterea,* Albert. Pigh. *de Eccleſ. hierarch. lib.*1. *cap.*4.*in princ.& lib.*4.*cap.*5. Can.*de locis Theolog.lib.*5. *cap.*2. *& lib.*12.*cap.*7.*concluſ.*1. Baſſes 2.2.*q.*1.*art.*10. *dub.*6.*concl.*5.*cum ſeqq.* Card.Bellarm. *controuerſ.Cathol. controuerſ.*1.*lib.*3.*cap.*3.*cum ſeqq.& controuerſ.*3.*lib.*4.*de Romano Pontif.cap.*1. *per tot.* Et iudicium Eccleſiæ in vera Fidei doctrina omnibus Sanctis Patribus exponentibus Scripturam præponi tradit Henriquez *in ſum.lib.*1.*cap.*1.§.3.Soar.*de defenſione Fidei,lib.* 1. *c.*11. *num.*5. Poteſt tamen Gratianus ex mente Turrec. & aliorum *in præſenti*, intelligi vt loquatur de Pontifice vt priuato Doctore Scripturam explanante , quia tunc non habet omnino adſtringens iudicium, ſecundùm Cardin. Bellarm. *d.controuerſ.*1. *lib.*3. *capit.*10. *verſ.*16. *& verſ. reſpondeo* , Præpoſ. & Archid. & alij *hîc* agentes de operibus Gregorij Papæ, quæ tanquam Doctor compoſuit , & de commentariis Innocentij IV. illi enim non ſunt præferendi aliorum Patrum ſcriptis, niſi quatenus fortiori ratione iuuentur, vt innuit Gratian.ibi, *quo quiſque magis ratione nititur, eo maior eſt auctoritatis eius.*

In gloſſ. *Dedit.* ibi , *ſed qualiter ſcientia dicitur eſſe clauis*, &c. Vide Sot. in 4.*diſt.*30.*q.*1.*art.*1.*concl.*2. Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.*1.*lib.*1.*c.*13.*num.*9. Soar. *de Pœnit.diſput.*16.*ſect.*4.

Io gloſſ. *Scientia.* ibi , *quòd nullus poteſt eſſe index,* 3
maximè Eccleſiaſticus, niſi ſit peritus, &c. Vide Bobad. *in ſua polit.lib.* 1.*cap.*6.*num.*16.

SVMMARIVM.

1 *Canones Pontificij, ac Conciliorum generalium habent vim ad cauſarum deciſionem.*

2 *Sanctorum dicta ad cauſarum deciſionem magni ſunt facienda vbi deficiunt Canones Pontificij, ac Conciliorum generalium.*

3 *Leges ciuiles deficiente Canonum auctoritate ſi reperiantur contraria Sanctorum Patrum dictis, vtrùm potius ſtandum ſit legibus, an Sanctorum Patrum ſententiis, oſtenditur.*

4 *Graci,& Orientales clerici more Gracorum viuentes, an teneantur Canonicis Latinorum conſtitutionibus, remiſſiuè.*

CAP. De libellis. I. *Leo IV.*

LEo IV. ſcribens Epiſcopis Britanniæ , explicans 1
quæ vim Canonum habeant ad cauſarum deciſionem, retulit Canones Pontificios, ac Conciliorum
generalium ; iiſque nil ſtatuentibus dixit Sanctorum 2
dicta magnanimiter eſſe retinenda , quæ cùm vim non habeant ad cauſarum deciſionem , ideò non numerauit inter Canones , quibus cauſa decidenda eſt, ſed inter ea , quæ dirigunt , & magnifacienda ſunt, ita Sanch.*de matrim.lib.*9.*diſp.*15.*num.*6. Vnde nimis largè Greg.Lop.*l.*6.*gloſſ.*1.*tit.*1.*part.*1.& Azor.*inſtitut. moral.p.*5.*lib.*5.*cap.*19. *in princ.* colligunt ex hoc text. quod dicta Sanctorum habentur pro lege in deciſionibus cauſarum, & totam integram ex qua text. *in præſenti* fuit deſumptus, refert Card.Baron. *annal. Eccleſ. tom.*10.*anno Chriſti* 855.*num.*17.

Si autem deficiente Canonum auctoritate repe- 3
riantur leges ciuiles contrariæ Sanctorum dictis, veluti Hieronymi, Auguſtini, & ſimilium, vtrùm potiùs ſtandum ſit legibus, an verò Sanctorum Patrum ſententiis , ſolet ab aliquibus in dubium reuocari, & ad vtramque partem latè diſputauit Lucas de Pena *in l.medicos col.*2.*C.de profeſſor.& medic.lib.*10. cuius verba ad literam transfert Caſſan. *in catalogo gloria mundi part.*10. *conſid.*23. laudat Perez *ad leges Ordinan. in proœm. q.*11. Burg. de Pace *ad l.* 1. *Tauri num.*620. *ad finem*, Azeued. *ad tit.*1. *in princip.à num.*30. *lib.*2.*noua recop.*videtur reſoluendum ſub diſtinctione, aut enim agitur de materiali ſpirituali , & ad Fidem ſpectanti,

ac de interpretatione ſacræ Scripturæ, & tunc Sanctorum Patrum dicta legibus ciuilibus ſunt præferenda, vt probat text. *in præſenti*; aut agitur de materia abſolutè temporali, veluti de teſtamentis, hæreditatibus, & ſimilibus, & tunc potiùs legibus ciuilibus ſtandum eſt, quia leges ciuiles à Summis Pont. approbantur in huiuſmodi materiis, & dicuntur per ora Principum diuinitus promulgatæ *in c. vlt. 16. q. 3.* quam tamen approbationem non habent dicta Sanctorum Patrum, *cap. noli. cap. ego ſolis 9. diſt.* comprobat Can. *de locis Theolog. lib. 7. c. 3. cum ſeqq.* Albert. *de aſſertion. Cathol. q. 15. à num. 7. & 15.*

4 In gloſſ. *Conuincitur.* ibi, *ſed nónne Orientalis Eccleſia recipit Canones*, &c. Vide Auguſtin. Beroi. *ad capit. Canonum ſtatuta n. 197. de conſtitut.* vbi concludit Græcos, & Orientales clericos more Græcorum viuentes teneri Canonicis Latinorum conſtitutionibus, Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 11. quæſ. 7.*

In gloſſ. *Illorum.* ibi, *quod verum eſt, niſi Auguſtinus innitur auctoritate noui, vel veteris Teſtamenti*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi S. Auguſtinus vel Hieronymus dicat aliquid & innitatur auctoritate noui, vel veteris Teſtamenti, illis eſt magis credendum quàm Papæ, vt per Abb. *in capit. ne innitaris num. 3. de conſtitut. & in cap. certificari num. 3. de ſepultur. & in cap. qualiter il 2. num. 3. de accuſat.* Afflict. *in prælud. de feudis n. 102.* Roman. *ſing. 228.* Tiraq. *de iure primog. q. 60. num. 5.* Greg. Lop. *l. 6. gloſſ. 1. tit. 1. part. 1.* Vide tamen quæ dixi *in collect. ad princip. huius diſt.*

Cap. Si decreta. II. *Nicol. I.*

DEſumitur hic text. ex epiſtola Nicolai I. ſcripta Photio Romanorum Pontificum implacabili hoſti, laico, & eunucho, in Sedem Conſtantinopolitanam intruſo, & conſecrato, vt refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 10. anno Chriſti* 858. *num.* 49. vbi *num.* 51. oſtendit quis ille fuerit, & *anno* 859. *n.* 68. & *anno* 861. *n.* 3. & 10. plura cumulat de eius doloſis artibus, & *anno* 886. *num.* 28. & 31. de eius obitu agit, integram verò, ex qua hic text. deſumptus fuit, ponit *anno* 862. *num.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium plurimorum firmius.*
2 *A ſenſu communi non eſt recedendum ſine lege, vel ratione efficaci.*

Cap. De quibus. III. *Innocent.*

SCripta Græca.] Immo Canonica, vt legit Henriq. *in ſum.* vbi de vero ſacrificio Miſſæ, *c. 31. §. 4. lit. E.*

1 *Facilius namque inuenitur quod à pluribus*, &c.] Notatur ad hoc quòd firmius eſt iudicium plurimorum, vt per Syluest. *verbo conſuetudo §. 1. numer. 2. ad med. & §. 19. num. 3.* Iaſ. *in §. quædam, num. 67. in princ. Inſtitut. de action.* Alciat. *de præſumpt. reg. 1. præſ. 51. num. 51.* Vnde Nauar. *de reddit. Eccleſ. monit. 48. num. 2.* ex hoc text.
2 colligit quòd à communi ſenſu non eſt recedendum ſine lege, vel efficaci ratione.

DISTINCTIO XXI.

SVMMARIVM.

1 *Flamines, & Archiflamines qui remiſſiuè.*
2 *Gratianus defenditur.*

GRATIANVS *in princip. huius Diſtinctionis* ait ad limitationem Gentilium, eorúmque Flaminum, Archiflaminum, & Prothoflaminum, Diuum Petrum ordinaſſe Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus, de quo dixi ad *capit. in illis, inf. 80. diſt.* Qui autem fuerint iſti Flamines, & Archiflamines, tradunt Alex. ab Alex. *dierum genialium cap. 12.* & *ibi* Tiraquel. *in addit.* Hieronym. Roman. *lib. 3. de Republ. Gentilica cap. 7. pag. mihi* 74. Sirach. *de mercat. part. 2. numer. 77.* Illeſc. *in chronica Pontific. lib. 1. cap. 16.* 1

Subdiaconos & Acolytos procedente tempore Eccleſia ſibi conſtituit.] Videtur Gratian. *in præſenti* falſum docere, quia omnes Ordines Chriſtus inſtituit, Concil. Trident. *ſeſſ. 23. cap. 2.* Henriq. *in ſum. lib. 10. de Ordine cap. 3. à princ.* Ægid. de Coninck *diſput. 20. de ſacram. Ordin. dub. 5. & 6.* Vaſq. *in 3. part. diſp. 236.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib. 30. tract. 1. capit. 1.* Verùm Gratianus docet verum ſi intelligatur non de inſtitutione Ordinis Subdiaconatus, quam nouerat à Chriſto factam, neque de vſu illius officij, quem apud Patres legit, ab Apoſtolorum tempore cœpiſſe, ſed de illius Ordinis diſtinctis perſonis, vt optimè intellexit Turrecr. *in præſenti.* nam in initio naſcentis Eccleſiæ non erant hi Ordines in perſonis diſtinctis, ſed propter penuriam miniſtrorum omnes Ordines ſingulis quibuſcumque perſonis conferebantur, quæ omnium officium gerebant, ita vt non poſſet vnus vocari Subdiaconus, alius Pſalmiſta, alius Exorciſta, ita S. Thom. *in addit. quæſt. 57. art. 2. ad 2.* 2

SVMMARIVM.

1 *B. Iſidorus magnus etymologiarum magiſter dicitur.*
2 *Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus eſt omnino reprobatus.*
3 *Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus tunc licitus cenſebitur quando ſors mittatur inter perſonas, quas dignas eſſe conſtat.*
4 *Cleros ſors Latinè vel hæreditas dicitur.*
5 *Epiſcopalis Ordo vnus tantùm eſt.*
6 *Archiepiſcopus, & Metropolitanus an idem ſint, oſtenditur.*
7 *Dictio, videlicet, declaratoria eſt einſdemmet rei.*
9 *Patriarcha Græca lingua ſummus Patrum interpretatur.*
10 *Patriarchales Sedes veræ, & præcipuæ quatuor ſunt, & num. 12. & 13. contrarius reſpondetur.*
11 *Patriarcharum in iure vbi fit mentio, veniunt tantùm quatuor principales.*
12 *Sanctorum Patrum auctoritas in hoc volumine Decreti allegari poſſunt ad deciſionem cauſarum vbi Pontificia diſpoſitio contraria non apparet.*
14 *Archiepiſcopus dicitur Princeps Epiſcoporum.*
15 *Metropolitanus dicitur à Matrice ciuitate.*
16 *Epiſcopi vox Græca, Latinè Speculatores dicuntur.*
17 *Epiſcopus cur aliquando nuncupetur Pontifex Max. oſtenditur.*
18 *Antiſtes Sacerdos dictus eſt quòd antè ſtat.*
19 *Presbyter Græcè, Latinè ſenior dicitur.*
20 *Diaconi Græcè, Latinè miniſtri dicuntur.*
21 *Hypodiacones Græcè, quos nos Subdiaconos dicimus.*
22 *Pſalmiſta à Pſalmis canendis vocatur.*
23 *Lectores à legendo dicuntur.*
24 *Acolyti Græcè, Latinè ceroferarij.*
25 *Exorciſta Græcè, Latinè adiuuantes.*
26 *Oſtiarius idem & ianitor.*

Cap. Cleros. I. *Iſid.*

1 Magnus ille etymologiarum magiſter B. Iſidorus *lib. 7. etym. cap. 12.* vnde nomina Eccleſiaſticorum graduum ſumantur, eleganter exponit, provt illum refert in præſenti Gratianus, de qua etiam materia non pauca diximus in noſtro *tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi* diuerſis in locis provt ex infra dicendis apparebit, & Ordines Eccleſiaſtici in text. poſiti referuntur à Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 44. num. 78. cum ſeqq.*

2 *Quia Matthias ſorte electus eſt.*] Quamvis ſortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus ſit omninò reprobatur, ſicuti docent Troil. Malueſ. *de ſortib. p. 3. num. 7.* Sayr. *in claui Regia lib. 4. cap. 5. num. 20.* Martin. Delr. *diſq. magic. lib. 4. c. 4. num. 1.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 43. à num. 58.* Suar. *tom. 1. de Relig. tract. de ſuperſtit. lib. 2. cap. 12. à num. 5.* Sanch. *in præcepta Decal. tom. 1. lib. 2.* 3 *cap. 38. à num. 58.* tunc tamen licitus cenſebitur ſi ſors mittatur inter perſonas, quas dignas eſſe conſtat, vt factum fuit ab Apoſtolis in electione Matthiæ, de qua meminit hic text. non enim promiſcuè inter omnes Diſcipulos miſerunt ſortem, ſed inter Matthiam, & Barnabam, quos digniſſimos inter omnes iudicarunt, vt cognoſcerent, cuiuſnam electio Deo eſſet acceptior, atque ita benè explicant Caiet. 2. 2. *q. 95. art. 8. dub. 2.* Nauar. *in man. cap. 11. num. 38. ad fin.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 21. verſ. at verò*, Suar. *d. cap. 12. num. 6. & 25.* Sanch. *d. cap. 38 num. 67.*

4 *Sors Latinè, vel hæreditas dicitur*, &c.] Cleros vnde dicatur, exponit Iſid. *in præſenti*, quem ſequuntur Prate. *in lexic. iuris, verbo Cleros*, Ioan. Alſtentaig *in ſuo lexic. Theologico, verbo Clericus*, Didac. Ximen. *in lexic. Eccleſiaſt. verbo Cleros.* Barthol. Cartag. *in expoſit. iuris Canon. lib. 1. tit. 22. verſ. ſecunda obſeruatio*, Alciat. *lib. 5. parerg. cap. 22.* Tiraq. *de iure primog. q. 17. opin. 1. num. 8.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 16. cap. 1. n. 5.* Catech. Roman. *de ſacram. Ordinis cap. 2. num. 13.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Clericus num. 1.*

5 *Ordo Epiſcoporum quadripartitus*, &c.] Intellige de gradu Epiſcopali, non autem de Ordine, quia Epiſcopalis Ordo vnus tantùm eſt, vt conſtat ex Anacleto Papa *epiſt. 3. cap. 3. verſ. Epiſcoporum verò*, & explicant Turrecr. *hîc num. 14.* Iacob. Simanch. *in paruo libello de dignitate Epiſcoporum cap. 4.* & tetigit Marc. Anton. Cuch. *in inſtit. maiorib. lib. 2. tit. 6. in princip. & titul. 7. etiam antè num. 1.*

6 *Archiepiſcopos Metropolitanos*, &c.] Supponit igitur Iſidor. Archiepiſcopum à Metropolitano differre, dum gradus quatuor conſtituit Epiſcopalis Ordinis, quòd primus ſit in Patriarchis, ſecundus in Archiepiſcopis, tertius in Metropolitanis, & quartus in Epiſcopis. Verùm Metropolitanum, & Archiepiſcopum pro eodem ſumi ſatis innuit Ordo Romanus *tit. qualiter Epiſcopus in Romana Eccleſia ordinetur*, & expreſſe obſeruant Bart. *in leg. vnic. n. 2. C. de Metropoli Beryto lib. 11.* Ludou. Gomez *in repet. capit. 1. num. 20. de conſtit. lib. 6.* Franc. de Pauin. *in tract. de Officio, & poteſt. Capituli Sede vacante, prælud. 6. numer. 14.* Raban. Maur. *de inſtitut. cleric. lib. 1. cap. 5. de Ordine tripartito Epiſcoporum*, Rebuff. *in concord. rub. de collation. in §. 1. in princip. in gloſſ. verbo Metropolitana*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 15. cap. 11. num. 2.* Ergo ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p. 1. tit. 1. cap. 3. num. 12.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 33. quæſ. 4.* ita etiam Ioan. Paul. Lancel. *in inſtit. Canon. lib. 1. titul. de Epiſcopis, in princip. & in ſcholio in verbo tripartitus*, omiſſa Iſidori ſententiæ, Epiſcopalem Ordinem in tres tantùm gradus diuiſit, & hæc ſententia benè probatur *in cap. referente, de præbend.* ibi, *ad Metropolitanum videlicet Remenſem Archiepiſcopum*, natura ſi quidem illius dictionis *videlicet*, declaratoria eſt eiuſdem rei, & perſonæ, ex text. *in l. videlicet. ff. de pactis, & in cap. tranſmiſſa, de eo qui cognouit conſang.* cum aliis per me adductis *in* 7 *tract. de diction. vſufreq. dict. 423. num. 1. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

Non obſtat quòd Iuſtinianus contrarium ſentire videtur *in auth. de priuileg. Archiep.* Iuſtin. *in princip.* ibi, *non ſolùm Metropolitanus, ſed etiam Archiepiſcopus fiat*, quia præferenda eſt in hoc iuris Canonici deciſio ex not. *in cap. de noui operis nunciat.* 8

Patriarcha Græca lingua Summus Patrum interpretatur.] Ita Dec. *in cap. vlt. num. 2. de confirm. vtili* Greg. *l. 9. gloſſ. 1. tit. 5. part. 1.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 1. c. 2. à num. 9.* Læl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. tit. de ſtatu Reuerendiſſ. Patriarcharum*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 15. cap. 10.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 41. n. 13.* Ioan. Paul. Lancellot. *in inſtit. Canon. lib. 1. titul. de Epiſcopis in §. appellantur*, Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 29. §. 1.* Paul. Griſald. *in deciſionibus Catholicæ Fidei, in verbo Patriarcha in princip.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium orest. cap. 2. num. 43.* Galganec. *de iure publico lib. 3. tit. 17. num. 1.* 9

Sicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus.] Ex 10 hoc loco colligitur Romanam, Antiochenam, & Alexandrinam tantummodo Eccleſias Patriarchales appellatas, & habitas fuiſſe Apoſtoli Petri Sedes, idem deſumitur ex *epiſt. 3. Anacleti, in cap. ſacroſancta 22. diſt.* Sed his non obſtantibus aſſerendum eſt nunc poſt Romanam Eccleſiam quatuor eſſe præcipuas, & veras Patriarchales Sedes, Conſtantinopolitanam ſcilicet, Alexandrinam, Antiochenam, & Hieroſolymitanam, & hæc eſt communis omnium antiquorum, & recentiorum ſententia, quam tenent Hoſt. *in ſum. de auctoritate, & vſu pallij numer. 4.* Gulielm. *in ſpeculo iuris lib. 1. part. 1. titul. de diſpenſat. in §. 8. incip. ſunt quoque, num. 1. & 2.* Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib. 2. art. 11. & 17.* Zabarel. *in clem. in pleriſque, de elect. quæſt. 8. numer. 9.* Ioan. Monach. *in c. fundamenta, numer. 6.* & ibi Archid. *numer. 8. de elect. in 6.* Beroi. *in capit. 1. num. 2. de iudic.* S. Antonin. *in ſum. part 3. tit. 20. c. 4. in princ.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part. 4. conſid. 9.* Beriachin. *de Epiſcopo in prælud. num. 5.* Ludouic. Gom. *in cap. cùm in multis num. 92. de reſcript. lib. 6.* Paul. Orian. *in repet. l. 1. n. 23. ff. de officio eius, cui mandata eſt iuriſd.* Gaſpar Valaſc. *in repet. l. Imperium num. 100. ff. de iuriſd. omn. iudic.* Rebuff. *in concord. rub. de collationib. in §. ſi quis verò, verbo Patriarchalis*, Ioan. Paul. Lancel. *in inſtitut. Canon. lib. 1. tit. de Epiſcop. in §. Patriarcha*, Cuch. *in inſtitut. maiorib. lib. 2. tit. 7. numer. 2.* Marc. Mantua *in tract. de Concilio numer. 79.* Hieronym. Gig. *in tract. de reſidentia Epiſcop. cap. vlt. num. 8.* Ioan. Selu. *de benefic. part. 1. quæſt. 2. numer. 40.* Gulielm. Redoan. *in tract. de ſimonia mentali part. 1. cap. 16. numer. 2.* Marc. Anton. Marſil. *in tract. de Eccleſiaſt. redditib. p. 1. cap. 11. n. 16.* Raimund. Ruff. contra Molinæum pro Pontif. Max. *ſub num. 14. pag. 75.* Andr. Gammar. *in repet. Extrauag. Iulij III. de ſimoniaca Papæ electione n. 171. & in tract. de auctoritate Legati de Latere lib. 2. titul. de variis Ordinariorum nominib. num. 13. & 14.* Lancellot. Conrad. *in templo omnium iudic. lib. 2. cap. 2. §. 3. num. 2. & cap. 3. num. 4.* Sebaſtian. Medic. *in tract. de legib. & ſtatut. p. 1. quæſt. 12. num. 1.* Rodulph. Cupers *de ſacroſancta Eccleſia ad cap. oportebat 79. diſt. in § ad quem ſenſum n. 16. & in §. patet num. 2.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 2 quæſt. 1. num. 41.* Anaſtaſ. Germ. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 1. numer. 1.* Filliuc. *de benefic. tract. 41. cap. 2. n. 55.* Quorum ſententia probatur expreſſis iuribus, & in primis ex *c. antiqua, de priuileg. & ex c. grauis nimis, de præbend. & ex Extrauag. ſancta Romana,*

de elect. inter communes, & in cap. renouantes & in cap. diffinimus 11. *diſt.* & quampluribus alijs, vbi expreſsè
11 habetur Patriarchales Sedes quatuor tantùm eſſe, & ideò vbi in iure de Patriarchis fit mentio, veniunt tantùm quatuor hi principales, & non alij, vt dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo Patriarcha.*

12 Ad contraria verò reſtat vt reſpondeamus, & primò ad auctoritatem Iſidori *in præſenti*, dico quòd quamuis Sanctorum Patrum auctoritas in hoc volumine Decreti allegata potens ſit tanquam authentica ad deciſionem cauſæ allegari, hoc tamen intelligitur vbi Pontificia diſpoſitio contraria non apparet, vt reſoluunt plures ex Doctoribus per me citatis *in proœm. huius voluminis verſ. prima*; at cùm aduersùs B. Iſidori dictum aperta ſint iura, ideò contra illa, & receptam quamplurium Doctorum, quos *ſupra* citauimus, ſententiam, hæc B. Iſidori vti particularis Doctoris opinio, nihil concludere poteſt.

13 Nec etiam obſtat auctoritas Nicolai I. *ad conſulta Bulgarorum reſp.* 92. vbi apertè docet præcipuas Sedes Patriarchales veraciter illas tres tantùm eſſe, Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, quia reſpondetur Nicolaum *ibi* loquutum fuiſſe ſecundùm priora tempora, in quibus Eccleſia ſacroſancta, & Romani Pont. adhuc verè non aſſenſerat electioni, & conſtitutioni Eccleſiarum Conſtantinopolitanæ, & Hieroſolymitanæ in veras Sedes Patriarchales, intelligendo ſecundùm ea, quæ dixi *ad cap. Conſtantinopolitana* 22. *diſtinct.*

14 *Archiepiſcopus Princeps Epiſcoporum.*] Ita Homobon de bonis *de humana vitæ ſtatib. part.* 1. *cap* 6. *verſ. hi dicuntur*, Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib* 3. *cap.* 33. *q.* 1. *in princ.* Galganet. *de iure publico lib.* 3. *tit.* 18. *num.* 1. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop part.* 1. *tit.* 1. *c.* 6. *num.* 10. *& tit.* 4. *num.* 1. vbi *per totum illum tit.* 4. latè egi de præſtantia Archiepiſcopali.

15 *Metropolitanus à menſura ciuitatem*) Immo dicere debebat à Matrice ciuitate, vt aduertunt Gouar. *practic. cap.* 19. *num.* 2. Foreat. *dialogo* 61. *num.* 4. Alciat. *lib.* 2. *diſpunct. c.* 23 *ad fin.* Gambar. *de officio Legati de Latere lib.* 2. *tit. de varijs Ordinariorum nom. num.* 14. *& ſequent.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap.* 1. *num.* 13. Ego ipſe *d. cap.* 6. *num.* 12. *ſecundùm Lugdunen. im. reſſ.*

16 *Epiſcopi autem Græcè. Latinè ſpeculatores.*] Hanc Epiſcopi etymologiam referunt, & ſequuntur Durand. *in ration Diuinorum lib.* 2. *c.* 11. *à n.* 1. Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij lib.* 1. *c.* 4. Greg. Lop. *l.* 1. *gloſſ.* 1. *tit.* 5. *part.* 1. Troc. *de vero cleric. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 7. Ioan. Altenſtaig. *in ſuo lex. verbo Epiſcopus.* Hieron. Gig. *in tract. de reſidentia Epiſcoporum cap.* 1. *à n.* 1. Anaſtaſius Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 3. *cap.* 8. Azor *inſtitut. moral. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 27. *quæſ.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ* 42. *num.* 18. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *à n.* 1. Mendoc. *lib.* 1. *Regum cap.* 7. *ſect.* 1. Fuit autem Epiſcopi nomen in Eccleſia antiquiſſimum, S. Auguſt. *de ciuitate Dei lib.* 18. *c.* 19. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236 *c.* 1. *n.* 112. *& c.* 9. *n.* 101. *verſ. porrò*, Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 58. *n* 8. *&* 9.

17 *Ipſe & Pontifex Max. nuncupatur.*) Hoc eſt, maximus Sacerdos, ipſe namque efficit Sacerdotes, atque Leuitas, ipſe officia, & Eccleſiaſticos Ordines diſtribuit, & diſponit, Durand. *d. c.* 11. *num.* 4. Ego ipſe *d. c.* 2. *num.* 4.

18 *Antiſtes Sacerdos dictus eſt quòd anteſtat*, Ita Durand. *d. c.* 11. *n.* 5. Ego ipſe *d. c.* 2. *n.* 6.

19 *Presbyter Græcè, Latinè ſenior.* Ita Troc. *de verò & perfecto clerico lib.* 1. *c.* 11. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *capit.* 9. *num.* 96. *cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p.* 2. *lib.* 16. *cap.* 8. Galganet. *de iure publico lib.* 3. *tit.* 23. *num.* 1. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 14. *num.* 7.

20 *Græce Diaconi. Latinè miniſtri.*] Referunt Durand. *in rationale diuinorum Offic. lib.* 2. *c.* 9. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 1. Ego ipſe *d. alleg.* 14. *num.* 6. Mich. de Medina *lib.* 1. *de continent. cap.* 13. *&* 15.

21 *Hypodiacones Græcè, quos nos Subdiaconos dicimus.*] Referunt Durand. *d. lib.* 2. *c.* 8. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 26. *num* 1. Ego ipſe *d alleg.* 14. *num.* 5.

22 *Pſalmiſta à Pſalmis canendis vocari.*) Referunt Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 30. *num.* 1. Ego ipſe *d. part.* 2. *alleg.* 11. *num.* 8.

23 *Lectores à legendo.*] Ita Durand. *in ration. diuinorum lib.* 2. *cap.* 5. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 20. *num.* 1. Ego ipſe *d. part.* 2. *allegat.* 11. *num.* 10.

24 *Acolyti Græcè, Latinè ceroferarij.*) Ita Durand. *d. l.* 2. *cap.* 7. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 27. *num.* 1. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *num.* 27. Ego ipſe *d. p.* 2. *alleg.* 11. *num.* 11.

25 *Exorciſta ex Græce in Latinum adiurantes.*) Ita Durand. *d. lib.* 2. *cap.* 6. Galganet. *d. lib* 3. *tit.* 28. Ego ipſe *d. allegat.* 11. *num.* 11.

26 *Oſtiarij idem & ianitores.*) Ita Durand *d. lib.* 2. *cap.* 4. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 35. Ego ipſe *d. p.* 2. *alleg.* 11. *n.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtoli parem cum Petro acceperunt poteſtatem Eccleſiaſticam in totum Orbem, & in omnes ad quos Petrus habebat.*

2 *Petrus ſuper reliquos Apoſtolos Primatum, & principatum habuit, aliorúmque poteſtas Petri auctoritati ſubordinata fuit.*

3 *Epiſcopi in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt.*

4 *Epiſcopus parem poteſtatem habere cum Papa non eſt dicendum.*

5 *Apoſtolis Chriſtus quædam conceſſit tanquam pertinentia ad communes, & maximas Eccleſiæ commoditates, in quibus ſucceſſerunt Apoſtolis, alia verò conceſſa ſunt eiſdem tanquam priuilegia perſonalia, & in ijs minimè.*

6 *Primatus fuit à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus.*

CAP. In nouo. II. *Anaclet.*

1 Licèt omnes Apoſtoli parem cum Petro acceperint poteſtatem Eccleſiaſticam in totum Orbem, & in omnes ad quos Petrus habebat, iuxta Matth. vlt. *Data eſt mihi omnis*, &c. iuncto ibi, *euntes ergo docete omnes gentes*, & Marci vlt. *Euntes in vniuerſum mundum*, immediatè à Chriſto Domino, vt comprobant Caiet. *de auctorit. Papæ & Concil. capit.* 3. Sot. *in* 4. *diſt.* 20. *quæſt.* 1. *art.* 2. Victor. *relect.* 2. *ſect.* 2. *q.* 2. *num.* 9. Card. Bellarm. *de Romano Pont lib.* 4. *capit.* 23. ref. agentibus alijs, vt ſunt Turrec *lib.* 2. *cap.* 54. & Iacobat. *de Concil. lib.* 10. *art.* 7. minimè tamen inde negandum eſt
2 Petrum ſuper reliquos Apoſtolos Primatum, & principatum habuiſſe, aliorúmque poteſtatem Petri auctoritati ſubordinatam fuiſſe, vt multis explicat Victor. *d. q.* 2. *à num.* 10. Abb. *in cap. quàm graui numer.* 3. *de crim. falſi. & in cap. ex literis numer.* 4. *de excrſſ. Præl.* & confirmatur ex hoc text. ibi, *ipſúmque Principem eorum eſſe voluerunt*, vt aduertit Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. capit.* 11. *numer.* 34. cum adductis per me *ad cap. ſacroſancta* 22. *diſt.* vbi ſimilia verba explicaui, conſonat text. *in cap. loquitur, cum ſeqq.* 24 *quæſt.* 1.

Quamvis

3 Quamvis autem Epiſcopos in Apoſtolorum locum ſucceſſiſſe probet text. *in præſenti, & in cap. quorum vices 68. diſt.* & Apoſtoli parem cum Petro habuerint poteſtatem ex dictis, non tamen inde dicen-
4 dum eſt Epiſcopos parem habere poteſtatem cum Papa, ſicut inconſiderate protulit Stephan. à Gaëta *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. in princ. num. 6.* provt illum refert Dionyſ. Paul. *dict. cap. 17. num. 54.* aduertere namque oportet tam Petro, quàm reliquis Apoſtolis à Chriſto Domino quædam fuiſſe conceſſa tanquam pertinentia ad communes, & maximas Eccleſiæ commoditates, quæ ſanè poteſtas ordinaria cenſetur: alia verò conceſſa ſunt eiſdem tanquam priuilegia perſonalia, vt eſt illud Ioan. 14. *Ego orabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis*; atque etiam illud Marci vlt. *Euntes in vniuerſum mundum*, ex qua auctoritate conſtat Apoſtolos non ordinariam in ſuis & particularibus Eccleſiis, ſed generalem in vniuerſalem Orbem, parémque cum Petro, atque ita extraordinariam poteſtatem accepiſſe; manet igitur inter hæc illa differentia; nam in priori poteſtate, ordinaria ſcilicet, quam Apoſtoli in ſingulas Prouincias ſibi demandatas acceperunt; ſucceſſerunt Epiſcopi, iuxta *dict. cap. quorum vices*, cum ſimilibus; in poſteriori verò poteſtate extraordinaria in vniuerſum Orbem cùm perſonale fuerit priuilegium, minimè; vt eleganter reſoluit Cano *de locis Theolog. lib. 6. cap. vlt. ad fin. verſ. præterea illud*, atque ita quamvis negemus Epiſcopos ſucceſſiſſe Apoſtolis in illa extraordinaria poteſtate ex modò dictis, negandum tamen non eſt in ſuis diœceſibus habere Epiſcopos pleniſſimam poteſtatem, vt omnia poſſint, exceptis nonnullis Pontifici reſeruatis, quæ poteſt Pontifex in vniuerſum Orbem, & probatur arg. text. *in cap. ad honorem, de auctorit. & vſu pallij.* & conſtat ex modò dictis, & ex his quæ Sot. *de iuſtit. lib. 10. quæſt. 1. art. 3. concl. 1.* & copioſè relati ab Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 32. §. 2. lit. B.* vide *in collect. ad c. ſacroſancta 22. diſt. num. 2.*

A Petro ſacerdotalis cœpit Ordo.] Intellige non de Ordine minorum Sacerdotum, ideſt, Presbyterorum, cùm Apoſtoli ſimul omnes in vltima Cœna fuerint ordinati Sacerdotes, ſed de Ordine maiorum Sacerdotum, ideſt, Epiſcoporum, qui à Petro dicitur incœpiſſe, nam ſolus Petrus à Chriſto fuit Epiſcopus ordinatus, cæteri autem Apoſtoli a Petro Epiſcopalem conſecrationem acceperunt, vt probant Turrecr. *in ſum. Eccleſ. lib. 2. c. 32.* Henriq. *in ſum.* vbi *de ſacram. Ordin. lib. 10. cap. 4. §. 2. cum ſeqq.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Romano Pont. cap. 23.* vbi *in verſ. quid eſt ergo*, refert verba huius text. quicquid dicat Sot. *in 4. diſt. 24. q. 1. art. 1. concl. 2. verſ. vnum tamen.*

Voluerunt.] Intellige non de voluntate antecedente, ſeu eligente, ſed de voluntate conſequente, & acceptante, vt per Soar. *de legib. lib. 4. cap. 3. n. 9. ad fin.*

Quorum typum gerunt Presbyteri.] Intellige Presbyteros non propriè ſuccedere Diſcipulis LXXII. ſed ſolùm per ſimilitudinem, nam Diſcipuli illi non fuerunt Presbyteri, neque vllum Ordinem, aut iuriſdictionem à Chriſto ſuſceperunt, vt probat Card. Bellarm. *lib. 4. de Rom. Pont. cap. 25. verſ. denique.*

In gloſſ. *Pari*, ibi. *omnis Epiſcopus ſit par Apoſtolico quantum ad Ordinem, & rationem conſecrationis*, &c. Vult hæc gloſſ. Apoſtolos fuiſſe pares Petro eo tantùm modo quo Epiſcopi ſunt pares Pontifici, ſcilicet in ordine, & conſecratione, ſequitur Turrecr. *in ſum. de Eccleſ. lib. 1. cap. 74.* Verùm Soar. *de legib. lib. 4. c. 3. num. 9. ante fin.* eum reprobat, quia de Apoſtolis conſtat fuiſſe etiam pares Petro in dignitate Apoſtolica, & conſequenter in vniuerſalitate iuriſdictionis in vniuerſum Orbem.

In gloſſ. *Tu es Petrus.* Notatur ad hoc quòd Primatus à Domino ante paſſionem ſuam Petro promiſſus, *Tibi dabo claues Regni Cælorum*, poſt Reſurrectionem datus fuit cùm dixit, *Paſce oues meas*, vt per Nau. *de Indul. & Iubilæo, notab. 23. num. 10.* Mich. Aninyon. *de vnitate ouilis, & paſtoris, cap. 10. n. 7. & 8.* Blaſ. Nauar. *de ſacro Eccleſiæ principatu lib. 1. cap. 9. in verſ. poteſtas ſpiritualis*, quos refert, & ſequitur Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. c. 17. n. 29.* 5

Cap. Quamuis. III. *Gelaſ.*

GElaſius Vrbis Romæ Epiſcopus omnibus Orthodoxis ſcribens relatus in hoc text. ait Primatum Romanæ Eccleſiæ non aliquam Synodum, ſed Chriſtum inſtituiſſe, quod ex eo colligunt Greg. Lop. *l. 2. gloſſ. 2. tit. 5. part. 1.* Nau. *de Indulg. notab. 23. num. 10.* Guillelm. Roſæ *de Rege hæretico excommunicando c. 8. num. 4.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 30. verſ. ſecundo obijcies, & lib. 4. cap. 11. §. deinde Pelagius*, Soarij *de legib. lib. 4. cap. 3. num. 10.*

Cap. Inferior. IV. *Nicol.*

HIc text. allegari ſolet ad hoc quòd Prælati inferiores non poſſunt diſpenſare in legibus ſuperiorum, & in pœnis earum, vt per Greg. Lop. *lib. 5. gloſſ. al que huuieſſe deſcomulgado, tit. 5. part. 1. lib. 7. gloſſ. 6. & 7. tit. 9. ead. part.* Cou. *de ſponſalib. p. 2. cap. 6. num. 15.* Duen. *reg. 248.* Anchar. *in cap. vlt. de conſuet. numer. 5. verſ. octauo*, Fr. Emman. *quæſt. Regular tom. 1. q. 22. art. 8.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 5. ſect. 4. num. 7. & diſp. 7. ſect. 4. num. 1. & diſp. 29. ſect. 1. n. 21. & de legibus lib. 6. c. 14. n. 4. & in defenſ. Fidei lib. 4. c. 8. n. 15.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 7. n. 6.* & vide poſita *in collect. ad c. cùm inferior, de maior. & obed.*

Cap. Denique. VI.

M*Inor à maiore benedicitur.*] Vide S. Thom. *ſuper epiſtol. ad Hebræos*, Sylueſt. *verbo benedictio n. 1. poſt princip.* Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib. 4. cap. 59. num. 5. & 6.* Mendoç. *lib. 1. Regum cap. 2. n. 20. in expoſit. litteræ*, vbi explicat.

Quia Regnum Dei non poſſidebunt.] Notatur ad hoc quòd maledici Regnum Dei non poſſidebunt, vt per Greg. Lop. *l. 9. gloſſ. 5. tit. 7. part. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Marcellini, & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria, an ſit vera oſtenditur.*
2 *Marcellini hiſtoria licèt veritas eſſet indubitata, non tamen inde concluditur eum fuiſſe hæreticum.*
3 *Fidem negans metu tormentorum, licèt peccatum grauiſſimum committat, non tamen dicitur hæreticus, cum non fecerit pertinaciter.*

Cap. Nunc autem. VII.

VEritatem hiſtoriæ Marcellini, & thurificationis, 1
quam fecit idolis, provt habetur *in hoc text.* comprobant Albert. *in tract. de agnoſcend. aſſertionib. q. 30. num. 6.* Albert. Pigh. *lib. 4. de Eccleſiaſt. hierarch. cap. 8.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 1. n. 6.* illam tamen negat Auguſtin. *de vnico Baptiſmo c. 6.* & nihil habere veriſimilitudinis, & auctoritatis præter eam, quam refert antiquitas, ſcribit latè Card. Baron. *annalium Eccleſiæ anno Chriſti 303.*

Et quamvis huius hiſtoriæ veritas eſſet indubitata, non tamen inde concluditur Marcellinum fuiſſe hæreticum, pertea, quæ latè dixi ad *cap. Anaſtaſius 19. diſt. & ad capit. ſi Papa 40. diſtinct.* nam ſi bene aduertatur, nihil aliud narrat hiſtoria illa præterquam quòd ſæuiente maxima illa Diocletiani perſecutione, qua (diuturnior, vel immanior in Eccleſia nulla fuit, vt poſt Platinam eleganter deſcribit Card. Baron. *anno Chriſti 392.*) cum minis inſtarent carnifices, vt thura Diis Pontifex adoleret, metu mortis perterritus thurificauit, quo facto licèt peccatum grauiſſimum admiſerit, ideóque ipſe ſua ſententia ſe è Pontificatu depoſuerit, vt habetur *in tom. 1. Concil. pag. 187.* cùm potius omnia mala pati debuerit, quàm ma-
3 lo conſentire, ex reg. *capit. ſacris de iis, quæ vi, cum ſimilibus*; hæreticus tamen non fuit, cùm non fecerit pertinaciter, in quo formalis ratio hæreſis conſiſtit, vt in propriis terminis docent Albert. *in rub. de hæret. lib. 6. quæſt. 13. à num. 67.* Nau. *in man. cap. 11. num. 24. & in cap. humanæ aures 22. q. 5. in q. 3. num. 16.* teſtantur communem Iul. Clar. *§. hæreſis num. 3.* Tiber. Decian. *in tract. crimin. tom. 1. lib. 5. c. 18. verſ. 28.* Cardin. Bellarmin. *lib. 4. de Romano Pont. cap. 8. verſ. decimus eſt Marcellinus*, Soar. *de Fide diſput. 10. sect. 6. numer. 11. & 14.*

Confeſſus eſt.] Ergo errans in Fide, & redire volens ad Eccleſiam Catholicam tenetur agnoſcere, & confiteri in ſpecie, & in indiuiduo hæreſes, de quibus conuictus exiſtit, vt per Boër. *deciſ. 343. num. 1.*

In gloſſ. *Diocletiani.* ibi, *Nota ſimul duos fuiſſe Imperatores*, &c. De hoc an verum ſit, vel poſſit eſſe, vide Tiraq. *de iure primog. quæſt. 17. in 4. opin. num. 20. cum ſeqq.* latè Fului. Pacian. *de probationib. lib. 2. cap. 35. numer. 56. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Marcellinus.* ibi. *ſi quis enim præcipiat quòd corpus ſuum non ſepeliatur, hoc præceptum non eſt implendum*, &c. ita Boër. *deciſ. 23. n. 65. & deciſ. 187. n. 5.* Roder. Xuar. *alleg. 1. num. 4 & 12.*

In ead. gloſſ. ibi, *quare iſti Epiſcopi non depoſuerunt Papam cùm eſſet confeſſus de hæreſi? dicit Hug. quia paratus erat corrigi.* Sequitur & laudat Caiet. *tractat. 1. de auctor. Papæ cap. 18.* Soar. *de Fide diſp. 10 sect. 6. n. 15.*

CAP. In tantum. IX. *Nicol.*

Nicolaus Papa *in epiſt. ad Imperatorem Michaëlem ſcripta anno Domini 865.* quam refert Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 10. anno Chriſti 865. num. 73. cum ſeqq.* & cuius particula ponitur *in præſenti text.* agit de Dioſcoro Antiſtite Alexandrino, qui auſus eſt in S. Leonem Romanum Pont. excommunicationis ſententiam iaculari. Fuit Dioſcorus creatus Epiſcopus Alexandrinus anno Domini 444. cuius hypocriſis diu latuit, homo turpiter facinoroſus, vt tradit Card. Baron. *tom. 6. d. anno 444. n. 10. & 33.* vſurpare niſus eſt Antiochenæ Eccleſiæ iura. Tandem poſt longa ſcelera S. Leonem impiiſſimè excommunicauit, vt per eundem Baron. *anno Chriſti 449. num. 168. & ſeq.* & refert ſententiam in Dioſcorum latam, & promulgatam in Concilio Chalcedonenſi *anno 451. num. 68. & 87.* vbi *n. 160.* eius infeliciſſimam mortem narrat.

DISTINCTIO XXII.

SVMMARIVM.

1 *Papa ordinauit, & inſtituit in primordio Orientalis Eccleſiæ dignitates, & alia beneficia Eccleſiaſtica.*

2 *Beneficia Eccleſiaſtica ſunt de iure Canonico, non Diuino inſtituta.*

3 *Papa iuris poſitiui conſtitutiones ad libitum tollere poteſt.*

4 *Papa in beneficialibus tanquam dominus beneficiorum poteſt quidquid voluerit immutare, extinguere, & priuare.*

5 *Theſauri omnes dignitatum Eccleſiaſticarum reconditi ſunt in Summo Pont.*

6 *Simonia in beneficiis ſolùm eſt de iure poſitiuo prohibita.*

7 *Primatus Romanæ Eccleſiæ eſt ſuper omnes alias.*

CAP. Omnes. I. *Nicol.*

PAPAM ordinaſſe, & inſtituiſſe in primordio Orientalis Eccleſiæ dignitates, & alia Eccleſiaſtica beneficia, ait Nicolaus Papa I. relatus in hoc text. prout referunt 1
Ioan. de Selua *de benefic. p. 2. quæſt. 22. numer. 3.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. capit. 28. quæſt. 3.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. § 1. proœm. num. 2.* ita Eccleſiaſtica beneficia eſſe iure Canonico, non Diuino inſtituta reſol- 2
uunt Marſil. *de redditibus p. 1. capit. 8. a princip.* Selua *d. part. 1. quæſt. 4. num. 11.* Muſcon. *de maieſtate militantis Eccleſiæ lib. 1. p. 3. cap. 1. pag. 418.* Azor. *inſtit. moral part. 2. lib. 6. capit. 1. quæſt. 1.* latè Lotter. *de re be- 3
nefic. lib. 1. quæſt. 4.* Vnde cùm Papa iuris poſitiui conſtitutiones ad libitum tollere poſſit, ſecundùm Albertin. *de agnoſc. aſſert. quæſt. 23. à num. 30.* Borgas *de irregul. titul. de homicid. à num. 3.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 3. num. 54.* Ideò nil mirum ſi poſſit in beneficialibus tanquam domi- 4
nus beneficiorum, quicquid voluerit, immutare, extinguere, & priuare, iuxta ea, quæ dixi *in collect. ad cap. 2. in princip. de præbend. lib. 6.* quia in Romano 5
Pontifice omnes theſauri dignitatum Eccleſiaſticarum reconditi ſunt, vt obſeruant Mandoſ. *in reg. 6. Cancell. quæſt. 3. n. 1.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarc. Sedium erect. cap. 10. num. 79.* Hinc etiam ſimoniam in 6
beneficiis ſolùm eſſe de iure poſitiuo prohibitam aduertunt plures, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 1. à num. 8.* & eſt communis Canoniſtarum.

De Primatu Romanæ Eccleſiæ ſuper omnes alias, 7
de quo agit text. *in præſenti*, immorandum non eſt, quia licèt fremant hæretici, inter Catholicos certiſſima eſt, & indubitata concluſio, plurimis antiquorum Canonum, & generalium Conciliorum decretis confirmata, prout pleniſſimè comprobant Cordub. *in quæſtion. lib. 4. quæſt. 1. art. 2.* Mandoza *quæſt. 4. ſcholaſt. § 4.* Turrecr. *de poteſtate Eccleſiæ lib. 2. capit. 36.* Albertin. Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia lib. 3. cap. 12.* Can. *de locis Theolog. lib. 2. cap 4.* Card. Bellarm. *tom. 1. de Romano Pontifice cap. 12. cum ſeqq.* Bannes *in 2. 2. D. Thomæ quæſt. 1. art. 12. concl. 5.* Card. Tuſch. *tom. 7. lit. R. concl. 363.* Matr. *de iuriſdict. part. 1. cap. 13. num. 19. cum ſeq.* Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 2. à num. 19.*

SVMMARIVM.

1 *Papa immediatè à Chriſto poteſtatem ſuam accipit.*

2 *Declaratur text. in cap. in nouo 21. diſt.*

3 *Cardinales non ſunt cauſa vt Pontifex, quem eligunt, poteſtatem habeat, ſed ipſa à Chriſto immediatè dimanat.*

4 *Declaratur text. in cap. conſtitutiones, il 2. 96. diſtinct.*

CAP.

Cap. Sacroſancta. II. *Anaclet.*

1 PRobat hic text. Romanum Pontificem immediatè à Chriſto poteſtatem ſuam accipere, conſonant *cap.1. hac eadem diſtinct. cap. loquitur 24.quaeſt.1.* & pluribus fundamentis comprobat Capiſtran. *de auctorit. Papæ, & Concilij 1. part.2. princ. à princip.* ſicut etiam Romanam Eccleſiam Primatum accepiſſe non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino, per hunc text. tradunt Couar. *in reg. peccatum part.2. §.9. num.5. verſ. quartâ ratione*, Can. *de locis Theolog. lib.6. cap.1. verſ. decimo*, Burſat. *conſ.109. n.2. cum ſeqq.* & eſt veriſſima ſententia, adeò vt valde temerarium eſſet, & ſcandaloſum multarúmque hæreſum fundamentum contrarium aſſerere, vt ſcribit Bannes *2.2. quaeſt.1. art.10.*
2 *dub.2. verſ. præterea.* Non obſtat *cap. in nouo 21. diſt.* ibi, *ipſum, quem Principem ſuum eſſe voluerunt*, vbi videtur probare Petrum ab Apoſtolis immediatè poteſtatem accepiſſe, quia reſpondetur verbum illud, *voluerunt*, intelligendum eſſe de voluntate conſequente, id eſt, acceptante & approbante diſpoſitionem Chriſti Domini, non verò de voluntate antecedente, ſeu cauſante, vt benè, & latè explicat Soar. *de legibus lib.4. cap.3. num.9. ad fin.* Turrecr. *de poteſt. Eccleſ. lib.2. cap.40.* vbi *cap.41.* aduertit Romanum Pontificem à Concilijs accepiſſe poteſtatem ſecundariò, id eſt, declaratiuè, & executiuè, obediendo ſcilicet diuinæ ordinationi, ſedem illam honorando, vt caput, & matrem omnium Eccleſiarum. Nec etiam obſtat, quòd Pontifices à Cardinalibus eliguntur, iuxta *cap. licèt, de elect. cap. vbi periculum, eodem tit. lib.6. Clem. ne Romani, eod. tit.* ac proinde ab illis poteſtatem accipere videntur, quia reſpondetur Cardinales perſonam Pontificis eligere, eámque determinare poteſtatem, quam à Chri-
3 ſto conferri fatemur, ac proinde Cardinales cauſam eſſe, vt talis Pontifex electus poteſtatem habeat, ſed tamen ipſam à Chriſto immediatè dimanare, vt latè explicat Turrecr. *dict. lib.2. cap.42.* & faciunt in ſimili quæ notantur *in l. vnum ex familia, §. ſed ſi de Fal-*
4 *cidia, ff. de legat.2.* Nec denique obſtat *cap. Conſtantinus il 2.96. diſt.* ibi, *deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimúlque phrygium, &c.* quia reſpondet Auguſtin. Triumph. *quaeſt.38. art.3.* id feciſſe Imperatorem tanquam miniſtrum obſequentem, non vt auctoritatem præſtantem, iuuant verba eiuſdem *c. Conſtantinus.* ibi, *tenentes frenum, &c.*

Et Apoſtolica Eccleſia] Sicut Eccleſia Romana appellatur Apoſtolica, ita Summus Pontifex Epiſcopus Apoſtol. nuncupatur, vt per Gregor. Lop. *l.3. gloſſ.3. tit.5. part.1.*

SVMMARIVM.

1 *Conſtantinopolitana ciuitatis Epiſcopum habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum.*
2 *Patriarchatus diuiſos fuiſſe in primo Conſtantinopolitano Concilio, qui teneant, referuntur.*
3 *Canon, ex quo deſumptus eſt textus in præſenti, fuit ſuppoſitus, adulterinus, ac falſus, ac proinde nullius auctoritatis exiſtit.*
4 *Conſtantinopolitana prima Synodi tempore tres tantum erant Patriarchales Eccleſiæ, quas B. Petrus fundauerat.*
5 *Romana Eccleſia Patriarchalis à principio fuit, quia ad eam iubente Domino ex Antiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus.*
6 *Alexandrina Eccleſia ideò Patriarchalis inſtituta fuit, quia B. Petri nomine à Marco Euangeliſta eius diſcipulo conſecrata eſt.*

7 *Antiochia fuit prima B. Petri ſedes, ibidémque primum Chriſtianorum nomen accepit initium.*
8 *Alexandrina Eccleſia, quare præcedat Antiochenam, oſtenditur.*
9 *Imperatoria Sedes ad Byzantium tranſlata, illud nomine ſuo, pluribúſque priuilegiis Conſtantinus exornauit, & non ſolùm Conſtantinopolim, ſed etiam nouam Romam appellari voluit.*
10 *Conſtantinopolitanis Epiſcopis priuilegium Patriarchatus conceſſit Innoc. III. in generali Concilio Lateranen.*

Cap. Conſtantinopolitanæ. III.

Ex Synodo Conſtantinopol.

COnſtantinopolitanæ ciuitatis Epiſcopum habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum. propterea quod ſit noua Roma. Hæc ſunt formalia text. verba, deſumpta ex *prima Synodo Conſtantinopolit. can.5.* quæ nondum inſtitutionem dictæ Sedis Patriarchalis, ſed etiam primum inter Patriarchales locum innuunt, ac declarant, & ideò hinc colligunt 1
Socrates *in hiſtoria Eccleſiaſt. lib.5. cap.8. in fine*, Niceph. Caliatus *in ead. lib.12. cap.13.* inſtitutos, diuiſóſque fuiſſe Patriarchatus in primo Conſtantinopolitano Concilio, quod quidam videntur etiam ſentire, qui de Conſtantinopolitano Patriarchatu agentes aſſeruerunt illum fuiſſe in primo Conſtantinopolitano Concilio inſtitutum, vt ſunt Raymund. Ruffus in Molinæum pro Pontifice Maximo *ſub num. 8. p.62. in verſ. præterea cur, & ſub num.19. pag.161. in verſ. cum quatuor*, Mich. Aninyon *de vnitate Ouilis, & Paſtoris cap.18. num.9.* Læl. Zech. *in tractat. de Sacrament. vbi de Sacrament. Ordinis cap.1. verſ. octaua propoſitio, in fine.* 2

Verùm licèt Card. Baron. *in Annalibus Eccleſiaſt. tom.4. ſub anno Chriſti 382. pagin.447. in verſ. ſed hîc aduerte, & verſ. ſed felicius*, ex Sozomeno explicauerit mentem dicti Conſtantinopolitani Concilij fuiſſe diſcernere Catholicos Antiſtites ab hæreticis, non verò Patriarchatus diuidere, atque inſtituere, tamen probatiſſimorum auctorum teſtimonio, ac fide obſeruatum fuit prædictum Canonem, ex quo deſumptus eſt text. *in præſenti*, ſuppoſitum fuiſſe, adulterinum, ac falſum, & tunc clanculum editum abſque Romanæ Sedis, ſeu Legatorum eius approbatione, ideóque nullius eſſe momenti, fidei, & auctoritatis, vt ſatis patet ex *epiſtolis* Leonis I. Papæ 51. 52. & 53. quas allegat ſcholium ad ſupradictum Canonem *in 1. tomo Conciliorum pag.733.* reperiúntque doctiſſimi Decreti huiuſmodi emendatores *in ſcholio ad hunc text.* quos conſtat alios fuiſſe ab iis, qui ſcholia in tomos Conciliorum fecerunt, vt probat ſchol. *ad cap. arguttiis 26. q.5.* Quòd autem prædictus Canon ſuppoſitus fuerit, innuunt etiam qui aduertunt eodem vitio laborare Canonem 28. *ſeſſ.16. Calcedonenſis Concilij, & Canonem 36. Sextæ Synodi*, quibus idem, quod in hoc Conſtantinopolitano diſpoſitum videtur; hos enim Canones priuatis quorundam Antiſtitum, aliorúmque inſolentium hominum præſumptionibus, abſque tamen aſſenſu Romanæ Sedis, editas fuiſſe, teſtantur Franc. Torrenſ. *in tract. de poteſtate Papæ lib.3. pag.109. in verſ. ſequitur iam, & in tract. de actis veris ſextæ Synodi fol.64. in verſ. ſequitur 36. Canon.* & Albert. Pigh. quem allegat Melch. Cano *de locis Theolog. lib.5. c. fin. in verſ. nunc ſextam argumentum, & lib.6. c.8. in reſp. ad vndecimum, verſ. huic loco*, Card. Baron. *in annalib. Eccleſiaſt. tom.6. pag.157. in verſ. conſidera lector, cum verſ. ſeq.* 3

4 Nam verum eſt à principio, & tempore dictæ pri-
mæ Synodi Conſtantinopolitanæ, tres tantùm Eccle-
ſias Patriarchales fuiſſe, quas Beatus Petrus fundaue-
rat, ſcilicet Romanam, Alexandrinam, & Antioche-
nam, quarum meminit text. *in c. cleros, verſ. Patriarchæ*
5 *21. diſt.* Romanam, quia ad eam iubente Domino ex
Antiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus, vt re-
fertur *in cap. per venerabilem, verſ. ſanè, qui filij ſint leg.*
& quia Petri, & Pauli glorioſo martyrio coronata eſt,
6 *cap. fundamenta, de elect. lib. 6.* Alexandrinam, quia B.
Petri nomine à Marco Euangeliſta eius diſcipulo con-
ſecrata eſt; Antiochenam, quia prima fuit Beati Petri
7 Sedes, & ideò eius nomine eam celebrat Eccleſia, ibi-
démque primùm Chriſtianorum nomen accepit ini-
tium, quæ omnia ex Anacleto ponit Gratian. *in c. ſa-
croſancta. verſ. prima ergo ſedes, hac diſt.* & deducitur ex
antiquiſſimo Nicæno Concilio *Can. 6.* refertur *in cap.
mos antiquus 65. diſt.*

8 Ratio autem quare illo tempore Alexandrina Ec-
cleſia præcedebat Antiochenam, cùm hæc erecta fue-
rit à Petro ante illam, quæ eius nomine à Marco fuit
inſtituta, ea eſt, quia præfectura Alexandrina, quæ Au-
guſtalis dicebatur ab Auguſto ſuo nomine inſignita
magnificentia præ cæteris ab eodem fuit nobilitata,
& rex Ægypti Prouinciis, & vniuerſo eius Imperio
ius dicebat, vt conſtat ex text. *in l. 1. ff. de officio Præfe-
cti Auguſtalis,* quem diligenter exornat Card. Baron.
in martyrolog. die 10. Octobr. in B. Archenio, meritò ſu-
perior erat præfecturæ Syriæ ad quam Antiochia per-
tinebat, & conſequenter eadem conſideratione primus
etiam honor poſt Romanam Eccleſiam eius Patriar-
chis à Summis Pontificibus datus eſt, vt explicat
idem Cardin. Baron. *dict. tom. 1. pag. 310.* neque ſatis
concludit alia ratio, quam *ibi* affert *anno Chriſti 46.
pag. 407.* quæ etiam placuit Cardin. Bellarm. *tom. 1. de
Romano Pontifice, lib. 1. c. 24.* quòd Alexandrina pri-
mum obtinet locum poſt Romanam, quia eam Marcus
Petri nomine erexit; non enim ideò ſequitur, quòd
debuit præcedere Antiochenam, cui Petrus ipſe pri-
mò, & principaliter præfuit.

9 Poſtea ſuccedentibus temporibus hoc immutatum
fuit, & Regia, ſeu Imperatoria Sedes ad Bizantium
tranſlata, quod nomine ſuo, pluribúſque priuilegiis
Conſtantinus exornauit, & non ſolùm Conſtantino-
polim, ſed etiam nouam Romam eſſe, & appella-
ri voluit ideóque primum locum poſt Romanam ip-
ſi Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ datum fuiſſe in di-
cto ſuppoſito can. Conſtantinopolitani Concilij I.
dici cœpit, quod deinde in ſexta Synodo fuiſſe confir-
matum colligi videtur ex *cap. renouantes, hac eadem
diſt.* & ab eodem Iuſtiniano *in authent. de Eccleſiaſti-
cis tit. in prin. verſ. ideòque ſancimus.* Et quamvis vſu
Romanæ Eccleſiæ multo poſt tempore hoc rece-
ptum non eſſet, nihilominus Epiſcopi Conſtantino-
politani Imperatorum fieri potentia aſſertum illud
priuilegium ſibi vſurpare contendebant, immò ſupe-
riores eſſe Romano Pontifice, vt ex Paulo Diaco-
no, Platina, & aliis comprobat Raymund. Ruffus
pro Pontifice *pag. 50. cum ſeqq.* & ſentit Card. Bellar-
min. *dict. lib. 2. de Romano Pontifice cap. 18. in fine ſe-
cundi argumenti.* Denique pro bono pacis Innoc. III.
in generali Concilio Lateranen. de quo *in cap. antiqua*
10 *23. de priuileg.* conceſſit idem priuilegium Conſtan-
tinopolitanis Epiſcopis, vt aduertunt Patres, qui
iuſſu Gregorij XIII. emendationi decreti præfue-
runt, *in notis ad text. in præſenti,* qui etiam rectè ad-
uertunt *in dict. capit. renouantes,* legendum eſſe, *ſimi-
lia priuilegia, quæ ſuperior Roma habet, accipiat, nec non
in Eccleſiaſticis rebus magnificetur vt illa.* quamvis in
antiquis Codicibus legeretur *inferior Roma,* & non
tamen *in Eccleſiaſticis rebus,* vt etiam antè benè ad-
uerterat Anton. Auguſtin. *ad Decretum lib. 1. dia-
log. 9.*

Cap. Qua traditione. V. *Gelaſ. I.*

GElaſius Papa I. *hîc* ſcribens ad Fauſtum legatio-
nis Magiſtrum, de quo Card. Baron. *tom. 6. an-
nal. anno Chriſti 493. n. 6. & 10.* agit de facto Archa-
cij, qui Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas
excommunicauit, de quo vide Baron. *d. tom. 6. anno
Chriſti 493. à n. 10. vſque ad 21. & anno 482. num. 22.
& anno 488. num. 37. & 38. & anno 471. num. 2.* vbi ait
quòd fuit Epiſcopus Conſtantinopolitanus creatus
anno Domini 471.

SVMMARIVM.

1 *Papa eſt ſuperior aliorum Patriarcharum.*
2 *Patriarchæ ad Summum Pontificem ſic ſe habent ſi-
cut radij ad Solem, fluuij ad fontem, & rami ad
radicem.*
3 *Dignitas omnis, ac poteſtas, quam habent omnes Pa-
triarchæ ſimul habet ipſe ſolus dominus Papa.*
4 *Canon de octuaginta Nicæni Conc. ex Arabico habi-
tus refertur.*
5 *Papa non habet ſolùm prælationem ratione loci alio-
rum Patriarcharum, verùm etiam veram maiori-
tatem, ſupremámque poteſtatem.*
6 *Hæreticum eſt aſſerere Papam non eſſe Prælatum, ac
ſuperiorem cæterorum Patriarcharum.*
7 *Canones, qui Trullani dicuntur, nulla Pontificis au-
ctoritate probati fuerunt.*
8 *Declaratur text. in præſenti.*
9 *Pœna ex cauſa etiam abſque culpa diuino, & huma-
no iudicio infligitur.*

Cap. Renouantes. VI.

Ex VI. Synodo.

EX hoc text. colligi videtur Conſtantinopolita- 1
nam Eccleſiam parem habere dignitatem cum
Eccleſia Romana, quod tamen ita crudè ſumptum
prorſus eſt à veritate alienum; nam (quicquid dixerit
impius ille Carolus Molinæus, dum ſcripſit Roma-
num Pontificem non eſſe ſuperiorem aliorum Pa-
triarcharum, prout eum deteſtando refert Pius Ray-
mundus Ruffus contra illum pro Pontifice Maximo,
ſub num. 8. pag. 19. in verſ. Primatum) ſicut radij ad So-
lem, fluuij ad fontem, & rami ad radicem, ſic ſe
habent Patriarchæ ad Summum Pontificem, quod ex 2
Beato Cypriano habetur *in capit. loquitur 24. quæſt. 1.*
& tangit Nauar. *de ſpoliis clericor. §. 1. num. 1. verſ. Papa
ſtupor mundi.* Quinimmò allegando S. Bernardum
pulchrè dicebat Bald. *in l. reſcripta, num. 7. C. de precib.
Imper. offer.* quòd omnis dignitas, ac poteſtas, quam 3
habent omnes Patriarchæ ſimul, habet ipſe ſolùm
Dominus Papa, quem refert, & ſequitur Caſſan. *in
catalog. gloriæ mundi part. 4. conſid. 6. in fine.* Vnde inter 4
octuaginta Canones Nicæni Concilij ex Arabico ha-
bitis *in can. 39.* ita habetur, *Conſideres Patriarcha,
quæ Archiepiſcopi, & Epiſcopi eius in Prouinciis ſuis fa-
ciunt, & ſi quid reperiat, ſecus quàm oporteat, factum
mutet, & diſponat, vt ſibi videbitur, ſiquidem ipſe eſt
pater omnium, & illi filij eius, ſicque præeſt Patriarcha
iis omnibus, qui ſub poteſtate eius ſunt, ſicut ille, qui te-
net Sedem Romæ caput eſt, & Princeps omnium Pa-
triarcharum, quandoquidem ipſe eſt primus ſicut Petrus,*

cui

cui data eſt poteſtas in omnes Principes Chriſtianos, & omnes populos eorum, vt qui ſit Vicarius Chriſti Domini noſtri ſuper cunctos populos, & vniuerſam Eccleſiam Chriſtianam,& qui contradixerit à Synodo excommunicetur. Hactenus Concil. & refert Alphonſ. Piſanus *lib.3. in Nicanum Concilium.* habetúrque *tom.1. Concil. pag.554. & iterum pag.584. cum ſcholio Franciſci Turriani.*

5 Super quo illud aduertere oportet quòd Romanos
Pontifex non ſic eſt habendus primus in ordine alio-
rum quatuor Patriarcharum, ſicut eſt Conſtanti-
nopolitanus reſpectu Alexandrini, & Alexandrinus
reſpectu Antiocheni, & Antiochenus reſpectu Hie-
roſolymitani, quia in illo non eſt ſola prælatio
ratione loci aliorum Patriarcharum, verùm etiam
eſt vera maioritas, ſupremáque poteſtas; vt contra
hæreticos aduertunt Franc. Turrian. *in ſchol. ad d.
can.39. Nicæni Concilij,* Læl.Zech. *in tract. de Romano
Pontifice in hæreſi 3. in reſponſo ad 17.* Card. Bellarm.
*in controuerſ. Cathol. tom.1. controuerſ.3. lib.2. capit.
8. verſ. argumentum tertium, & verſ. ſeqq.* io tan-
tum quòd hæreticum ſit aſſerere Papam non eſſe
6 Prælatum, ac ſuperiorem cæterorum Patriarcharum,
vt in terminis poſt S. Thom. contra errores Græco-
rum aduertit Paul. Gryſald. *in deciſionibus Catholicæ
Fidei, verbo Papa, num 4. & 10. & verbo Patriar-
cha.*

7 Ad text. verò *in præſenti* multipliciter reſponderi
poteſt,& in primis auctoritatem illorum Canonum,
qui Trullani, aliàs ſextæ Synodi appellantur, proba-
tam, & certam non eſſe, neque legitima alicuius
Romani Pontificis fuiſſe auctoritate approbatam. vt
8 latè probauimus *ad cap. ſextam 16 diſt.* Sed meliùs
reſpondetur in terminis huius text.vt ex ipſius verbis
conſtat,ſimilia priuilegia dari EpiſcopoConſtantino-
politano poſt Romanum Pontificem, ad effectum vt
ad ipſum detur appellatio, & habeat alia iura Pa-
triarchalis Eccleſiæ,quæ commentat text.*in capit. an-
tiqua 23. in verſ. ſeruata, de priuileg.* & deducitur ex
cap.conqueſtus 9.quæſt.3. ita tamen vt Romana Eccle-
ſia ſemper ſuperior maneat,vt ſatis conſtat ex verbis,
quæ refert Caranz.*in ſumma Conciliorum fol.269.* ibi,
*æqualia priuilegia cum antiqua Romæ throno obtineat,
& in Eccleſiaſticis negotiis, vt illa emineat ſecundus
poſt illam exiſtens*, atque ita ex iis, multiſque aliis re-
ctè concludit Cardin.Bellarm. *lib.1.de Concil.cap.24.*
nullo vnquam tempore ab vllo Romano Pontifice da-
tum fuiſſe ConſtantinopolitanæEccleſiæ priuilegium
æqualitatis cum Romana, neque etiam primum lo-
cum poſt hanc obtinuiſſe, niſi poſtquam Romani
Pontifices ratum habuerunt, quod confirmat aucto-
ritate Nicephor. *lib.17. cap.9.* dum narrat Ioannem
Papam cùm Conſtantinopolim veniſſet rogatum à
Iuſtiniano, vt Epiphanio Patriachæ Conſtantino-
politano aſſideret, non antea voluiſſe,quàm ſibi pro
prærogatiua Sedis Apoſtol. thronus ſuper Epipha-
nium collocatus fuiſſet.

9 In gloſſ. *Priuſquam.* ibi, *Sic ergo aliqua Eccleſia
priuatur iure ſuo,abſque culpa ſua,*&c.Notatur ad hoc,
quòd ex cauſa etiam abſque culpa diuino, & hu-
mano iudicio pœna infertur, vt per Couar. *lib.2.
var.cap.8.num.1.*& alios citatos *in gloſſ.extrauag.vnic.
de pœn. Ioann. XXII.* & an & quando vnus ſine
culpa pro alio puniatur, vide Gaminat. *deciſ.45.*Cou.
*var.lib.2.cap.8.num.1.verſ.ſit prima,*Anton.Gom.*tom.
2.var.cap.2.num.51.*Perez *l.2.tit.23.lib.2.Ordin. pag.
433.*& dixi latè *in collect.ad reg.19.& 22.de regul. iu-
ris lib.6.*

Distinctio XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa de electione vbi latè dictum ſit oſtenditur.*
2 *Tempore huius text. totum ius eligendi Pontificem Cardinalibus conceſſum erat, habita tamen & populi & Imperatoris aliqua ratione.*
3 *Alexander II.electus,& conſecratus fuit, nulla accedente Imperatoris auctoritate.*
4 *Gregorius VII.conſecrationem non admiſit,priuſquam miſſis ad Henricum Legatis illius quoque voluntatem exploratam habuit.*
5 *Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper forma,& ratione obſeruanda in electione ſui ſuccessoris.*
6 *Cardinales olim tempore huius text. non omnes eligebant Summum Pontificem,ſed triplex ex eis conſtituebatur cœtus.*
7 *Electio tota Pontificis poſt diſpoſitionem huius text. redacta fuit ad ſolum Cardinalium Collegium.*
8 *Sedes Apoſt.ſi vacauerit tempore, quo generale Concilium legitimè fuerit congregatum, non ad ipſum Concilium,ſed ad ſolos Cardinales,eorúmque Collegium pertinet electio Papæ.*
9 *Papa vbi deponitur à Concilio, tunc ab eo deponente fit electio.*
10 *Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligendus eſt,ſi reperiatur idoneus.*
11 *Confirmatio non eſt neceſſaria electione Summi Pontificis.*
12 *Electio in quo loco fieri debeat remiſſiuè.*

Cap. In nomine Domini. I. *Nicol. II.*

NICOLAVS Papa II. *in Concilio Latera- 1
nenſi* relatus à Gratiano *in præſenti*, decre-
tum fecit de electione Summi Pontificis, de
qua materia latè diximus *in collect. ad cap. licet, de
elect. in Decretalibus, & ad cap.vbi periculum, eodem
tit.lib.6.*illud quoad præſentem text.aduertere opor- 2
tet quòd hic Nicol.II. ſtatuit vt Summi Pontificis
electio præcipuè à Cardinalibus perageretur, deinde
reliquus Clerus, ac populus ad eam comprobandam
accederet, ſaluo tamen, inquit, honore, & reueren-
tia Henrici,ac proinde iampridem illo tempore totũ
eligendi ius Cardinalibus conceſſum erat; habita ta-
men & populi, & Imperatoris aliqua ratione, licèt
eodem Nicolao defuncto, electum, & conſecratum 3
fuiſſe Alexandrum II. nulla accedente eiuſdem Hen-
rici auctoritate notum ſit, cuius electionis quamvis
ille indignatus,& conuocato conuentu Baſileæ, Ca-
dolum Parmenſem Epiſcopum renunciaſſet Pontifi-
cem, attamen pacatus deinde animo poſt Alexandri
obitum electus fuit Gregorius VII. qui tamen conſe- 4
crationem non admiſit priuſquam miſſis ad Henricum
Legatis,illius quoque voluntatem exploratam habuit;
Ita referunt Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.7.cap.
6.numer.55.* Iul. Lauor. *var.lucub.tom.1. tit.4.capit.5.
num.10.*

Decernent de electione, &c.] Ergo Papa poteſt face- 5
re conſtitutionem ſuper forma,& ratione obſeruanda
in electione ſui ſucceſſoris,vt per Flamin. Pariſ.*de re-
ſignat.benefic.lib.2. quæſt.2. numer.13.* Iul.Lauor. *diſt.
tom.1.tit.4.cap.3.num.13.*Azor. *inſtit. moral.part.2.lib.
5.quæſt.2.*

In primis Cardinales Epiſcopi, &c.] Olim non 6
omnes Cardinales in vim huius decreti Nicolai II.
tunc temporis eligebant, ſed triplex ex eis conſti-

tucbatur cœtus, primò namque eligebant Epiſcopi
Cardinales,ſecundò Presbyteri Cardinales,tertiò Dia-
coni Cardinales,& enumerabantur voces Cardinaliũ
non ſingulariter, ſed tantum illa tria corpora, ſicuti
referunt Alban.*de Card.q.*11.Gambar. *in Bull.Iulij II.*
*num.*195. Iul.Lauor. *dict.tom.*1.*tit.*4.*cap.*5.*num* 9. vbi
ſubdit hodie patia eſſe omnia vota, & enumerari per
capita,non per corpora.

7 *Sicque reliquus Clerus, & populus,* &c.] Licèt olim
tempore huius text.* electio Romani Pontificis fieri
non poſſet a ſolis Cardinalibus,ſed adhibere oporteret
totius Cleri,& populi conſenſum, vt habetur in hoc
text. poſtea tota Pontificis electio ad ſolum Colle-
gium Cardinalium redacta eſt, *cap.licet* 6. *de election.*
cap.vbi periculum, eodem tit.in 6.*Clemen.ne Romani, eo-*
dem tit. Cardin.Turrecr. *de poteſt. Eccleſ.lib.*2.*cap.*43.
Cardin.Bellarmin. *tom.*1.*de Cleric.lib.*1. *cap.*9.*cum ſe-*
quentib. Paleoth. *de conſultat. Sacri Palatij part.* 3.
*quæſt.*4.*verſ. & eo magis,* latè Burſat. *tom.*2. *conſ.*126.
*num.*6.*&* 7.*& à princ.& conſ.*108.*à princ.* & omninò
8 *à num.*18. optibiliter amplians poſt Card. Iacobat.
Seluam, & alios etiam ad caſum, in quo Apoſtolica
Sedes vacat tempore, quo generale Concilium legi-
timè fuerit congregatum, adhuc enim non ad ipſum
Concilium,ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Col-
legium pertinere electionem ibi comprobat, & facto
ſeruatum fuiſſe in electione Leonis X. tempore vlti-
9 mi Lateranenſis Concilij atteſtatur. At verò vbi Pa-
pa deponitur à Concilio, tunc ab eo deponente fit
electio, & non ſpectat ad Collegium Cardinalium,&
hoc ſibi placere ait Abb. *in dict.cap.licet,in vlt.notab.*
verſ.ſed aduertere, & proſequitur Barbat. *in d.Clem.ne*
Romani, in §.*ſanè,* & apertè *in conſ.*8x. *ſub numer.*10.
*verſ.& vlterius ad prædicta,vol.*4. nec ab hoc recedere
abſolutè videtur Marian.ſen. *in cap.ad petitionem,n.*7.
de accuſat.

10 *Eligatur autem de ipſius Eccleſiæ gremio.*) Ergo Ro-
manus Pontifex ex ipſo Collegio,& numero Cardi-
nalium eligendus eſt,ſi reperiatur idoneus,de quo ta-
men vide Sot. *lib.*4 *de iuſtit.q.*6.*art.*2.*ad* 5. Auguſtin.
Triumph.*de electione Papæ quæſt.*3. *art.*6. Mandoſ. *ad*
*regul.*13.*Cancellar.q.*8 *num.*23. Azor.*inſtit. moral.p.*2.
*lib.*4.*cap.*5.*q.*6.Iul.Lauor.*d.tit.*4. *cap.*12. *numer.*7.*cum*
ſeqq. Vide latè ad *cap.oporteat,num.*1.*diſt.*79.

11 *Inthronizari non valeat.*) Ergo poſt electionem Sum-
mi Pontificis non eſt neceſſaria inthronizatio,ſeu con-
firmatio,quia ſtatim ac electus fuit verus eſt Papa,&
ius habet adminiſtrandi, vt gloſſ. *in præſenti, verbo*
diſpenſandi & cum ea concordant *hîc* Bellam.*ſub num.*
7.11.*&* 12.Turrec.*ſub num.*16.*&* 17.Gemin.*num.*20.
& 21.Card.Alexandrin.*propè n.*65.& notant Lancell.
Conrad *in templo omnium iudicum lib.*2. *capit.*1. *de*
Pontif.Maxim. §.2.*q.*1.*in* 11.*ſpeciali,* Campan. *dict.*
*rub.*7.*cap.*6.*num.*57.Iul.Lauor.*dict.tit.*4.*cap.*12.*n.*19.
Ratio eſt,quia confirmatio electionis per ſuperiorem
fieri debet, Papa autem nullum in terris habet ſupe-
riorem, Flamin. Pariſ. *de renunciatione beneficiorum,*
*lib.*7.*quæſt.*5.*num.*1.*&* 2.

12 In gloſſ. *Fieri in Vrbe.* ibi,*& ſi alibi fit electio quàm*
in loco ad hoc determinato, electio eſt nulla. Hæc gloſſa
in hoc ſuo dicto reprobatur,quia locus Pontificiæ ele-
ctionis,licèt adſit in Palatio Apoſtolico,in quo Con-
claue fieri ſolet,& cellulas parari, non eſt de ſuſtan-
tia,ſiquidem alibi facta electio non inualidatur.ita te-
nent *in præſenti* Archid.*numer.*15.Bellam.*num.*11. Ge-
min.*num.*16.Turrec.*circa numer.*18. & Card.Alex *col.*
6. *prope fin ſuper gloſſ. verbo in Vrbe*, & hoc etiam
tuentur *in d. capit.vbi periculum, de elect.in* 6. Archid.
*col.*2.*in princip* Ioan. Andr.*ſub num.*4.Butr. *n.*12.Gem.
in §.*hoc ſacro,ante num.*5.quos refert & ſequitur Cam-
pan. *in diuerſ.iuris Canon.rub.*7.*cap.*6. *num.*55. & iux-
ta hanc opinionem audiui dicere dum vacabat Sedes
per obitum Gregorij XV. de menſe Iulij 1623. quòd
Illuſtr. DD. Cardinales vt pernicioſum aërem Vati-
cani tempore illo æſtiuo vitarent, inclinabant Concla-
ue fieri in monaſterio S. Mariæ ſupra Mineruam, ſed
hoc non fuit effectu mancipatum,quia vidi illos intra-
re Conclaue factum in Palatio Vaticani, quod for-
tè in cauſa fuit, vt plus Cardinales, & plurimi con-
clauiſtæ illo anno morbo correpti morerentur. Quid
autem faciendum ſi Romanus Pontifex extra Roma-
nam Vrbem decedat, decidit text. *in d.cap.vbi pericu-*
lum §.*porrò,& in Clem. ne Romani* §.*ſanè,eod.tit.de elect.*
& Clemens VII. *in ſua conſtit. incip. Cum chariſſimus,*
ſub Dat.Romæ apud S.Petrum anno Incarnationis Domi-
nicæ 1528. *Pridie Nonas Octobris, Pontificatus ſui an-*
no VI.

Cap. Qui Epiſcopus. II.

QVomodo autem ſit examinandus,qui in Epiſcopum eligitur,& quibus qualitatibus, & virtutibus præditus eſſe debeat,latè dixi *in meo tractatu de officio,& poteſtate Epiſcopi part.*1.*tit.*1.*cap.*6. *& tit.*2. *per totum.* & de hac etiam materia agunt Bertachin.*de Epiſcopo lib.*2.*part.*1.*ex num.*1.*cum multis ſeqq.* Bernardin.Roſignol. *de diſciplina Chriſtianæ perfectionis lib.*5. *cap.*2. §.*etſi Epiſcopi*, Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun.lib.*2.*cap.*6 *ex numer.*1. Gulielm.Roſæ. *de Rege excommunicando cap.*6. Ioan.Mariana *lib.*3.*de Rege capit.*1.*ad fin.& cap.*2. Sottomaior *in commentar. epiſt.*1. *ad Timoth.c.*3.

In gloſſ. *Per conditionem* ibi, *æque ad bonum & malum,* &c. Quomodo autem mala opera ſolùm in liberum hominis arbitrium, buna verò, & ſupernaturalia in Dei gratiam refundantur, vide latè Soar. *de gratia lib.*1.*cap.*21.*num.*1.*& cap.*8.*num.*4.*& cap.*26.

In gloſſ. *Non per conditionem.* ibi, *per id quotidie meretur.* Contra hanc gloſſ. tenendum eſt Beatos iam non eſſe in ſtatu merendi,cum Soar. 3.*part. de Gratia, lib.*12.*cap.*15.*&* 34.

Cap. His igitur. III. *Iſid.*

ISidorus *de Eccleſiaſticis officijs lib.*2. *cap.*2. relatus *in hoc text.* agit qualis eſſe debeat clericorum conuerſatio,de quo vide Greg.Lop. *l.*57.*gloſſ.*1.*cum ſeqq. tit.*5.*part.*1. Repert. Inquiſit. *verbo clericus, verſ.item de vita clericorum.* vbi verba text. refert.

Amorem pecuniæ.] Inordinatum ſcilicet,vt intelligit S.Thom. 2.2.*q.*118.*art.*1. An & quando amare pecunias ſit peccatum mort.vide Ioan.Royard. *in homil.ad illud* Lucæ 19. *Zachæus princeps publicanorum, & ipſe dives.* Pined. *lib.*7. *de rebus Salomonis c.*13.

In gloſſ. *Pro beneficijs.* ibi, *In omnibus ſacramentis committi ſimoniam,niſi in matrimonio.* Immo dicendum matrimonium quatenus Sacramentum vendi non poſſe,vt per Soar. *tom.*1.*de Relig.lib.*4.*de ſimon.cap.*10.*numer.*8.

Cap. Epiſcopus. VII. *Concil.Carthag.*

QVo pacto fiat Epiſcopi conſecratio,decernit text. *in præſenti*, & nos latè diximus *in tractatu de officio,& poteſtate Epiſcopi part.*1.*tit.*1.*cap.*5. & ibi citatis adde Azor. *inſtit.moralium part.*2.*lib.*3.*cap.*30.*q.*3. Andr.Piſcara *in praxi cærem.lib.*1.*ſect.*10. *cap.*4. Vaſq. *de Ordine diſt.*243.*cap.*5.

In gloſſ. *Codicem.* ibi, *nullus ſolus*, &c. Notatur ad hoc quod nullus Epiſcopus per ſe ſolum conſecrat

electum

electum, ſed omnes tres ſimul; ſed verius eſt vnum Epiſcopum totam conſecrationem efficere, alios verò adiutores eſſe, vt per Syluest. *verbo conſecratio* 1. *quæſt.* 1. Azor. *d. cap.* 30. *q.* 3.

In ead. gloſſ. ibi, *non autem credo quòd liber ſit de ſubſtantia conſecrationis.* Notatur ad hoc, quòd ad ſubſtantiam conſecrationis non pertinet, vt Epiſcopi teneant Euangelij Codicem ſuper caput Epiſcopi, qui conſecratur, vt per Azor. *dicta quæſt.* 3. *verſ. deinde quæres*, quamvis Syluest. *verbo conſecratio num.* 1. oppoſitum docere videatur.

Cap. Presbyter. VIII.

DE materia & forma conſecrationis Presbyteri, vide S. Thom. *in* 4. *diſt.* 24. Henriq. *in ſum. lib.* 10. *capit.* 6. Cardin. Bellarmin. *lib.* 1. *de ſacramento Ordinis cap.* 9. qui aiunt materiam in illo qui ſacerdotio initiatur integram ex præcepto eſſe traditionem Calicis cum vino, & patenæ cum Hoſtia, dicetur tamen promotus accipere characterem, quamvis Calix vino careat, vt per Henriquez *d. lib.* 10 *cap.* 6. §. 1. ſed meliùs contrarium ſuſtinent Ledeſma *in ſum. tom.* 1. *ſub tit. de Sacram. Ordin. cap.* 3. *verſ. la tercera difficultad*, Campan. *in diuerſ. iuris Can. rub.* 2. *n.* 17. Villalob. *in ſumm. tratado* 11. *diffic.* 4. *n.* 1. In Pontificali Romano quinque munera Presbytero aſſignantur, videlicet, offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, & baptizare, quæ ſigillatim explicat Vaſq. *de ſacramento Ordinis diſp.* 236. *cap.* 10. *num.* 106. *cum ſeqq.* vbi *n.* 110. agit in hæc munera attento iure diuino Presbyteris conuenianc. Presbyteri vnde dicantur, vide poſita in *collect. ad cap. cleros num.* 19. *diſt.* 21.

Cap. Eccleſiaſtica. IX.

Ex Conc. Brach. III.

IN Concilio Bracharenſi III. *cap.* 3. legitur, vt omnis Sacerdos, cùm ordinatur, orario, vtroque humero ambiatur, vnde colligitur Sacerdotes debere vti orariis propter differentiam ſacerdotalis dignitatis, ſecundùm Stephan. Gratian. *diſceptationum forenſium capit.* 298. *numer* 54. *cum ſequentibus*; & ideò orarium ita dicitur, quia fere in ſingulis orationibus Presbyter eo vtitur frequentius, quàm aliis ornamentis, vt per Turrecrem. *hic num.* 3. *&* 4. Alia de orario dixi *ad cap. monacho* 17. *q.* 1. vide *ibi*. Et ideo colligitur ex hoc text. Sacerdotem non debere ſumere Euchariſtiam ſine ſtola, quando Miſſæ ſacrificium non facit, aliàs peccatum mortale contrahit, vt per Henriq. *in ſum. lib.* 8. *cap.* 44. §. 3. *lit. N.* Nald. *in ſum. verbo Miſſa n.* 16. *& verbo Sacerdos num.* 6. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico part.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. *qu.* 106. Sed contrarium tenent Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 28. *quæſt.* 12. Pirhingian. *in* 4. *tom.* 1. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 5. *in fine*, Gauant. *in comment. ad rub Miſſal. tom.* 1. *p.* 4. *tit.* 8. *n.* 7. Diana *reſol. moral. p.* 2. *tract. de celebr. Miſſar. reſol.* 29. putant enim huiuſmodi decretum eſſe vſo abrogatum.

In gloſſ. *Ceruicem.* ibi, *ſi Sacerdos legit Euangelium, nunquid vtetur ſtola ſecundùm quod Diaconus.* &c. Notatur ad hoc quòd quando quis eſt ſimul Doctor, & miles, ſi actus, quos exercet, ſint militares, debet vti veſtibus militaribus: ſi autē ſint doctorales, doctoralibus vti debet, ſemota tamen conſuetudine, vt per Rō. *ſing.* 561.

Cap. Communis filius. X. *Greg.*

GRegorius ſcribens Aregio Epiſcopo Francorum *libr.* 7. *epiſt.* 111. ait ne Epiſcopis, aut Diaconis permittatur abſque Apoſt. licentia Dalmaticis vti; ratio erat, quia Dalmatica erat inſigne Diaconorum Romanæ Eccleſiæ, & interdum pro magno priuilegio concedi ſolitum alicuius nobilis Eccleſiæ Diaconis, vide Durand. *in ration. diuinor. officior. lib.* 3. *c.* 11. *n.* 8. Stephan. Durand. *de ritib. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 9. *numer.* 24. *cum ſeqq.* & *ibi* diſputat, quis fuerit primus Pontifex qui vſum Dalmaticarum inſtituerit, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 8. *anno Chriſti* 598. *verſ. hoc regulariter, & anno* 604. *verſ. Dalmaticam quidem.* Dalmatica dicta eſt à Dalmatia Græciæ prouincia, in qua primùm texta fuit. Iſidor. *lib.* 19. *etymolog. capit.* 22. Raban. *de inſtit. cleric. lib.* 7. *c.* 20. Cæli. *lect. antiq. lib.* 16. *cap.* 10.

Cap. Diaconus. XI.

QValiter ordinetur Diaconus refert Gratianus *in præſenti*, deſumptos ex Concilio Carthaginen. IV. *cap.* 4. & tradunt Viuald. *in candel. aureo part.* 1. *tit. de Sacram. Ordin. num.* 28. Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 8. §. 1. *&* 2. *& cap.* 13. §. 2. *&* 3. Ægid. de Conink *de Sacram. Ordin. diſput.* 20. *dub.* 7. *num.* 68. Iſidor. Moſcon. *de maieſt. milit. Eccleſ. p.* 1. *lib.* 1. *c.* 1. *de Ordine pag.* 382. *cum ſeqq.* ſed & quales, & in qua ætate ſint ordinandi, legitur in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 12. *&* 13. & latè dixi *de officio & poteſtate Epiſcop. part.* 2. *alleg.* 16. Diaconi officium eſt publice legere Euangelium in Eccleſia, & miniſtrare in Sacrificiis, verbum gentibus prædicare, & Sacerdotibus in ſacris Eccleſiæ actibus deſeruire, ad quos actus omnes alij, qui attribuuntur huic Ordini, redduntur, ideò illi aſſignatur liber Euangelij, & ſtola in modum iugi, altera tantummodò eius humero iniecta. Colliges hæc ex Crepet. *in ſum. Eccleſiaſt. diſcipl. verbo Diaconus*, Vaſquez *tom.* 3. *in* 3. *part. diſput.* 236. *cap.* 4. *cum ſequentibus.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 9. Rodulph. Cupers *in repet. capit. oportebat* 79. *diſt. in rubr. Diaconatus inſtitutum, artic.* 1. *numer.* 38. Petr. Greg. *ſyntagm. iur. part.* 2. *lib.* 16. *cap.* 7. Vaſq. *de Sacram Ordin. diſp.* 236. *cap.* 7. *&* 8. Mich. de Medina *lib.* 1. *de continent. cap.* 28. *cum ſeqq.* Læl. Zech. *de Sacr. tit. de Sacram. Ordin. cap.* 1. *pag.* 668. *ante fin. col.* 1. Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſ. lib.* 2. *c.* 23. *num.* 3. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. n.* 290. Homobon. de Bonis *de humana vita ſtatibus p.* 1. *c.* 19. *in princ.* Molfeſ. *in ſumma Theologia morali tract.* 2. *cap.* 9. Galganet. *de iure publico lib.* 3. *tit.* 25. De officio Diaconi in Miſſa ſolemni, & proceſſionibus, & dum miniſtrat Epiſcopo cùm ſolemniter celebrat, latè agit Andr. Piſcara Caſtaldus *in praxi cæremon. lib.* 1. *ſect.* 7. *cap.* 5. 6. *&* 7. Vnde autem dicantur Diaconi, vide poſita ad *cap. cleros num.* 20. *diſt.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus cùm ordinatur patenam de manu Epiſcopi accipit vacuam, & calicem vacuum.*

2 *Calix vacuus cum patena Subdiacono in eius ordinatione porrigitur, cuius traditione perficitur ordinatio.*

3 *Calix licèt conſecratus non ſit, Subdiacono validè in eius ordinatione porrigitur.*

Cap. Subdiaconus. XV.

Ex Concil. Carthagin.

SVbdiaconus cùm ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi 1
accipit

accipit vacuam, & Calicem vacuum: de manu verò Archidiaconi accipit vrceolum cum aqua, manile, & manutergium; hactenus Concil. Carthagin. IV. *cap. 5.* quod refert Gratian. *in præſenti.* Vnde pro ma-
2 teria porrigi Subdiacono in eius ordinatione Calicem vacuum cum patena, cuius traditione perficitur ordinatio, tradunt Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part. 2. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Rodulph. Cupers *in reper. cap. oportet 79. diſt. in §. Subdiaconatus Ordo art. 1.* Vaſq. *tom. 3. in 3. part. diſpat. 236. capit. 3.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis tract. 2. capit. 8. numer. 14. & 15.* Paul. Comitol. *reſp. moral. lib. 1. quæſt. 52.* Galganet. *de iure publico lib. 3. tit. 26. num 1.* Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. in prælud. 288. & ſeqq.* vbi addit onus eſſe pertinens ad hunc Ordinem ad Sacrificium deferre vinum, & aquam in vrceolis, Diaconis administrare, & manile, & manutergium tenere, & pro lauandis ante Altare manibus Sacerdotibus aquam præbere.

3 *Et calicem vacuum.*] Licèt conſecratus non ſit, vt poſt Sot. Martin. Ledeſm. & Emman. Sa reſoluit Henriq. *in ſum. lib. 10. capit. 5. in commento lit. F. & capit. 8. §. 3.* Contra Syluestr. *verbo ordinatio 2. §. 4. verſ. 3.* Fornat. *de Ordine cap. 1. §. 6. ad fin.* Molfeſ. *d. cap. 8. num. 23.* Homobon. de Bonis *de humana vita ſtatib. p. 1. c. 19. verſ. Subdiacon.* Ratio eſt, quia nullo iure conſtat neceſſariam eſſe Calicis conſecrationem ad eſſentiam Sacramenti, tum quia ſicut validè confici poteſt Sacramentum in Calice non conſecrato, ita validè conferri poteſt character Ordinis per traditionem Calicis non conſecrati; attentè tamen inuigilandum eſt ab Epiſcopo ne Calice non conſecrato vtatur, cùm non ſine maxima cauſa conſtitutum ſit, vt Calices conſecrentur, & non niſi à perſonis ſacris tractentur, *cap. in ſancta de conſecrat. diſt. 1.*

In Pontificali Romano hæc munera Subdiacono aſſignantur, aquam ad miniſterium Altaris præparare, Diacono miniſtrare, pallas Altaris, & Corporalia abluere, Calicem & patenam in vſum Sacrificij eidem offerre, oblationes populi ſuſcipere, & ſupra Altare ponere, licèt tria tantùm officia Subdiacono aſſignent Raban. *lib. 1. de inſtitut. cleric. capit. 8.* Alcuin. *lib. de diuinis officiis cap. 35.* Eatenus verò dicitur Subdiaconus diuinis Sacramentis inſeruire, quatenus ſacra vaſa, lintea, panem, & vinum ad venerabile Euchariſtiæ Sacramentum præparat, vt per Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib. 30 tract. 1. numer. 13.* Ægid. de Coninck *diſput. 20. dub. 3.* Bouer. *de Republ. Eccleſiaſt. part. 2. lib. 2. c. 10. verſ. ex his plane, pag. 376.* Vaſq. *diſput. 236. cap. 2. cum ſeqq.*

Manus impoſitionem, &c.] Notatur ad hoc quòd Subdiaconus non accipit impoſitionem manus, vt per Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 8. §. 2. lit. K.*

De manu Epiſcopi.] Ergo de eſſentia Sacramenti requiritur quòd ordinatus tangat inſtrumentum ſibi porrectum ab Epiſcopo, vt per Syluestr. *in ſum. verbo Ordo 2. quæſt. 5. verſ tertio.* Nau. *in man. cap. 21. num. 17.* Sot. *in 4. diſt. 24. quæſt. 1 art. 3. verſ. vnum autem*, Viuald. *in candel. aureo p. 1. vbi de Sacram. Ordine n. 21.*

Cap. Acolytus. XVI.

Acolytus cùm ordinatur, ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat, ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, vt ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari, accipiat & vrceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti. Hactenus Concil. Carthaginen. IV. *capit. 6.* quod refert Gratianus *hic.* Vnde colligitur materiam huius Sacramenti eſſe cereum extinctum ſimul cum vrceolis vacuis, ſicuti tradunt S. Thom. *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 3. verſ. Acolytorum Ordo*, Viuald. *in candel. aureo part. 1. vbi de Sacram. Ordinis num. 15.* Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 9. §. 1.* Vaſq. *tomo 3. in 3. part. diſputat. 236. num. 29. & 30. & diſput. 237. ſub num. 32. verſ. cæterùm.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis tract. 2. cap. 7. num. 10.* Filliuc. *tract. 9. num. 19. & 51.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p. 2. alleg. 11. num. 8.* Galganet. *de iure publico, lib. 3. tit. 27. num. 2.*

Huius autem munus eſt candelabra, luminaria, & vrceolos ad aram deponere, & portare, ac neceſſaria pro Euchariſtiæ miniſterio Subdiaconis præparare. Vide S. Thom. *d. art. 3. ad 6.* Greg. Lop. *lib. 11. in princ. tit. 6. part. 1.* Troc. *de vero & perfecto clerico, lib. 1. cap. 19. num. 10. in princ.* Petr. Greg *ſyntagm iuris part. 2. lib. 16. capit. 6.* Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib. 1. cap. 23. num. 8.* Card. Bellarm. *de Clericis capit. 12. verſ. quartus Ordo*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus p. 2. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 2. cap. 2. num. 8 & lib. 3. capit. 3. numer. 56.* Rodulph. Cupers *in repetit. cap. oportebat. 79. diſtinct. in tit. de Acolytis*, plures refert Carolus de Graſſis *de effectibus clericalibus, in prælud. numer. 287.* nouiſſimè Andr. Piſcara Caſtald. *in praxi cæremon. lib. 1. ſect. 4. cap. 1. cum ſeqq.* Acolytorum etymologiam habes *ad capit. cleros num. 24. diſtinct. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Exorciſta cùm ordinatur accipit de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi.*
2 *Liber exorciſmorum in ordinatione Exorciſtæ traditur pro materia, & pro forma, verba ab Epiſcopo proferenda.*
3 *Exorciſtæ officium quod ſit, oſtenditur.*
4 *Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone iocentur.*

Cap. Exorciſta. XVII.

Exorciſta cùm ordinatur accipiat de manu Epiſ- 1
copi libellum, in quo ſcripti ſint exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo, *Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſiue baptizatum, ſiue catechumenum.* Deſumitur ex Concil. Carthaginen. IV. *capit. 7.* Vnde colligitur 2
in Ordinatione Exorciſtæ pro materia tradi librum Exorciſmorum, & pro forma verba illa Epiſcopi ſuprà relata, vt aduertunt S. Thom. *in 4. diſt. 24. quæſt. 2. art. 2. & 3.* Viuald. *in candel. aureo p 1. vbi de Sacram. Ordinis num. 12. & 13.* Card. Bellarm. *de cleric. lib. 1. cap. 13. verſ. tertius Ordo*, Henriq. *in ſumm. lib. 10. cap. 9. §. 2.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis tractat. 2. capit. 6.* Filliuc. *tract. 9. num. 10. & 15.* Ego ipſe *de officio, &* 3
poteſtate Epiſcopi part. 2. allegat. 11. numer. 11. Ad illum enim pertinet exorciſmos memoria tenere, ac manus ſuper energumenos, & à malis dæmonibus obſeſſos exorcizando imponere, eóſque adiuuare adiurando illos per Dominum, vt exeat ab eis Satanas, quod myſterium pluries fuit operatus Dominus, vt legitur in Euangelio, quòd multos dæmones expulit, & præcipuè à perſona Mariæ Magdalenæ, à qua fugauit ſeptem. Vide ad hoc Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib. 3. capit. 3. numer. 38.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part. 2. lib. 1. cap. 9. numer. 6.* Rodulph. Cupers *in repet. c. oportebat diſt. 79. ſub tit. de exorciſtis art. 1.* quos refert Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. num. 286.* quibus addo Henriq. *d. §. 2.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 16. cap. 5.* Card. Baron.

annal.

annal. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 59. *num.* 7. Vaſquez *de Ordine diſp.* 235. *n.* 23. *verſ. tertius, & n.* 24.

Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone iocentur, & curioſa, nugaciáve miſceant colloquia, vt aduertit Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 6. *cap.* 2. *ſect.* 3. *de remediis ſupernaturalibus diuinis, ſeu Eccleſiaſticis, verſ. quartum eſt exorciſmus.*

In gloſſ. *Super energumenum.* ibi, *energumeni dicuntur lunatici, & obſeſſi à dæmone*, &c. Vide Durand. *in ration. diuin. lib.* 2. *cap.* 6. *verſ. qui autem*, Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib.* 1. *cap.* 48. §. *de irregularitatibus homicidij col.* 11. *pag.* 28. Petr. Gregor. *d. cap.* 6. *n.* 1. vbi ait energumenos dici à verbo Græco quod ſignificat detineri atque impediri, quaſi energumeni ſint à dæmone impediti, ſubditque aliquando lunaticos dici energumenos, velut in eos agat luna.

Cap. Lector. XVIII.

Lector cùm ordinatur faciet de illo Epiſcopus verbum ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atque ingenium, poſt hæc ſpectante plebe tradat ei Codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eum, *Accipe, & eſto relator verbi Dei habiturus, ſi fideliter, & vtiliter impleueris officium, partem cum eis, qui verbum Dei miniſtrauerint.* Deſumitur ex Concil. Carthaginen. IV. *cap.* 8. Ex quo colligitur in ordinatione Lectoris pro materia porrigi ei librum lectionum de prophetis, formam autem eſſe verba illa Epiſcopi ſuprà relata, vt per Troc. *de vero & perfecto clerico cap.* 19. *numer.* 6. & 7. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 6. *poſt princ. & num.* 18. *in fine.* Card. Bellarm. *de clericis lib.* 1. *cap.* 13. *verſ. ſecundus Ordo.* Henriquez *in ſum. lib.* 10. *cap.* 9. §. 2. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moral. tract.* 2. *capit.* 5. Vaſq. *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 236. *capit.* 2. *numer.* 19. *cum ſeqq.* Galganet. *de iure publico lib.* 3. *tit.* 16. *num* 1. Filiuc. *tract.* 9. *numer.* 21. & 51. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part.* 2. *allegat.* 11. *numero* 10.

Eius autem officium eſt lectiones legere, ac veteris Teſtamenti, & ſacrarum hiſtoriarum libros rectè, & verè populo pronunciare, quod, etiam exercuit Dominus noſter Ieſus Chriſtus in medio ſeniorum librum Eſaiæ aperiens, & legens. Vide Anaſtaſ. Germ. *de ſacrorum immun. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 63. Rodulp. Cupers *in repet. c. oportebat* 79. *diſt. in tit. de Ordine Lectoris art.* 1. quos refert Carol. de Graſſis *de effectibus clericat. in prælud. n.* 285. Gregor. Lop. *l.* 11 *in princ. tit.* 6. *part.* 1. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.* 16. *c.* 4. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *cap.* 2. *n.* 16. *cum ſeqq.*

Cap. Oſtiarius. XIX.

Oſtiarius cùm ordinatur, poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit qualiter in Domo Dei debeat conuerſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei Epiſcopus claues Eccleſiæ de Altario, dicens, *Sic age quaſi redditurus Deo rationem pro iis rebus, quæ his clauibus recluduntur.* Deſumitur ex Concil. Carthaginen. IV. *cap.* 6. vnde colligitur materiam huius Sacramenti eſſe claues, quæ cùm Oſtiarius ordinatur, ei porriguntur, & formam eſſe verba illa prolata per Epiſcopum in traditione clauium, vt per Durand. *in ration. diuin. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 4. Iacob. de Graff. *in aur. deciſio. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 6. *in princip. & num.* 16 Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de clericis cap.* 13. *verſ. primus.* Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *cap.* 9. §. 2. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moralis tractat.* 2. *cap.* 4. Filiuc. *tract.* 9. *num.* 22. & 51. plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 11. *num.* 9.

Eius autem officium eſt ſacras ædes tueri, aperire, & recludere, & omnia quæ ſunt intus & extrà cuſtodire, fideles recipere, & infideles, ac excommunicatos expellere, quo quidem officio functus fuit Dominus noſter Ieſus Chriſtus in propria perſona quando eiecit ementes, & vendentes de Templo, item quando dixit, *Attollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales.* Vide Henriquez *d.* §. 2. *lit. L.* Vaſq. *de Ordine diſp.* 136 *cap.* 2. *num.* 17. & 18. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 64. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 6. Rodulph. Cupers *in repet. cap. oportebat* 79. *diſt. in tit. de Ordine Oſtiarij*, plures refert Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. in prælud. à num.* 283.

Cap. Pſalmiſta. XX.

Pſalmiſta, id eſt, Cantor poteſt abſque licentia Epiſcopi ſola iuſſione Presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi Presbytero, *Vide vt quod ore cantes, corde credas, & quod ore credis, operibus comprobes.* Deſumitur ex Concil. Carthagin. IV. *cap.* 10. & confertur Pſalmiſtatus, ſeu prima Tonſura in abſciſſione capillorum S. Thom. *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 1. *art.* 1. *verſ. vlterius*, Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *cap.* 9. §. 3. & 4. Vnde cùm nihil dicatur de materia, & forma eſſentiali Pſalmiſtæ, colligi videtur illum eas minimè habere, ac proinde ſine prolatione aliquorum verborum validam eſſe tonſurationem tenent illi, qui affirmant eam non eſſe Ordinem, & præcipuè Nauar. *conſ.* 4. *de Sacram. non iteran. in nouis*, Fornar. *in tract. de Ordine capit.* 7. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moral. tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 20. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *cap. num.* 3. Cuius tamen contrarium reſoluunt Doctores per me citati *in collect. ad proœm. Sexti num.* 12. *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 2. *num.* 16.

Officium autem Pſalmiſtæ eſt canere in choro, atque benedictiones dicere, ſed hoc miniſterium non pertinet per ſe ad Ordinem aliquem, cùm hoc munus cantandi diuinum Officium, licèt ad totam plebem fidelium non pertineat, nihilominus non eſt ita proprium clericorum, vt illi ſoli ad illud aſſumantur, Card. Baron. *annal. Eccleſiaſt. tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 80. Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *de horis Canon. capit.* 9. *num.* 14. *cum ſeqq.* Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *cap.* 1. *num.* 5.

Cap. Prohibete. XXI. *Anicet. II.*

Anacletus Papa relatus in hoc text. prohibuit Clericis ſub anathemate comam nutrire, vt referunt Illeſcas *in Chronico Pontificali part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 7. & 14. Menoch. *de arbitr. caſu* 392. *num.* 25. Carol. de Graſſis *de effectib. clericalibus effectu* 37. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.* 2. *alleg.* 9. *n.* 10. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali* §. 17. *num.* 11. *cum ſequentibus*; Duaren. *lib.* 1. *de ſacris Eccleſ. miniſt. cap* 4. *verſ. Specialiter*, Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 14. *verſ. ad euidentiam.*

In modum ſphæra. Præcipit Pontifex vt clerici ſuper caput in modum ſphæræ radant, vt per Fuſc. *de Viſitat. lib.* 1 *cap.* 20. *num.* 13. *in fine*, Menoch. *de arbitr. caſu* 192. *num.* 26. *cum ſeqq.* vbi aduertit legendum eſſe *ſphæra*, non autem *ſpera*, vt erat in vulgatis Codicibus.

Cap. Si quis. XXIII. *Greg. II.*

Gregorius II. de quo Card. Baron. *annal. Eccl. tom.* 9. *anno Chriſti* 714. *cum ſeq.* in Concilio Romæ habito

habito in Baſilica S.Petri *cap.17.* de quo jdem Baron. *anno Chriſti 721. ex num.1.* vbi *num.4.* refert verba huius text. ſtatuit non poſſe clericum comam nutrire, de qua materia latè dixi *in collect. ad cap.4. de vita, & honeſt. cleric.*

In gloſſ. *Sit anathema.* ibi, *& Innoc. dicit quòd admoneri debet priuſquam ſuſpendatur.* Ergo non eſt ipſo iure excommunicatus, ſed ſi admonitus ceſſare noluerit, tunc venit excommunicandus, vt per Sot. *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 1. col. 6.* Soat. *tom. 5. de cenſur. diſput. 18. ſect. 3. num. 19.*

Cap. Sacratas. XXV. *Soter.*

SOter Papa omnibus Epiſcopis Italiæ *epiſtola 2.* relatus in hoc textu, veſtimenta Altaris, ac vaſa ſacrata mulieres tangere, & incenſum circa Altaria deferre prohibuit, & refert etiam Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 9. quaſt. 6. & lib. 10. cap. 29. quaſt. 2.* Greg. Lop. *l. 1. gloſſ. 10. tit. 21. part. 1.* Troc. *de vero & perfecto clerico lib. 2. cap. 3. num. 2.* Henriq. *in ſum. lib. 9. cap. 28. §. 3. & in comm. lit. S.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 2. anno Chriſti 179. num. 51.* vbi obſeruat rationem huius deciſionis fuiſſe, quia ex Montani hæretici ſecta poterant fœminæ in ſacris miniſteriis ſe immiſcere, Et quod nulla fœmina præſumere debeat ad Altare accedere, & Presbytero miniſtrare, dixi *in collect. ad cap. inhibendum de vita, & honeſtate clericorum.*

Et hinc colligunt aliqui fœminas incapaces eſſe Ordinis clericalis, vt per Ledeſm. *in 2. 4. quaſt. 1. art. 1.* Iacob. de Graff. *in deciſionibus aureis part. 1. lib. 1. cap. 1. num. 56.* Henriq. *in ſumma de ſacramento Ordinis lib. 1. cap. 16. §. 1.* Suar. *de cenſur. diſput. 51. ſect. 2. in princip.* Beller. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſcip. clerical. § 8. num. 5.*

Pallas.] Vide Soat. *de Sacram. diſp. 18. ſect. 8. art. 3. verſ. quartò addendum eſt.*

Cap. Non oportet. j. XXVI.

Ex Concil. Laod.

COncilium Laodicenſe ſub Damaſo Papa *cap. 21.* ſtatuit ſacrarium Subdiacoois ingredi non licere, quod multis Sanctorum Patrum, & Conciliorum auctoritatibus ornat Soat. *de Sacram. diſp. 80. art. 8. ſect. 3. verſ. dices ſecundò, & verſ. tertium exemplum ſit.*

Cap. M niſtrum. XXVII.

ORarium hic accipitur pro ſtola ſecundùm Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 28. quaſt. 10.* & vide alia, quæ de orario cumulaui ad *cap. Eccleſiaſtica hac eadem diſt. & ad c. Monacho 27. q. 1.* Et an & quando ornamenta Altaris, & vaſa ſacra poſſint tangi à laicis, ſeu fœminis, vide Sylueſt. *in ſum. verbo Miſſa 1. q. 2. §. 2.* Sot. *in 4. diſt. 13. quaſt. 2. art. 3. verſ. ſed crimen hoc,* Henriquex *in ſum. lib. 9. capit. 28.* Soat. *tom. 1. de Sacrament. diſput. 81. ſect. 8. verſ. tertium exemplum, & ſeqq.*

Cap. Mulier. XXIX.

Ex Concil. Carthag.

EX hoc text. colligunt aliqui laicos non poſſe prædicare, de quo vide quæ dixi *in collectan. ad cap. cùm ex iniuncto 12. num. 3. & 4. de hæret.* & ibi citatis adde Valer. Reginald. *lib. 18. num. 121.* Beller. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina cleric. §. 1. num. 7.* Ex commiſſione tamen Parochi illos poſſe prædicare, tenent Dec. *in cap. 2. num. 19. de iudic.* Nau. *conſ. 7. num. 3. de officio deleg. in nouis*; non enim eſt actus annexus alicui Ordini, & ideo prædicantem in mortali non peccare mortaliter, reſoluunt Valent. *in 3. part. quaſt. 64. diſp. 3. q. 5. puncto 3.* Soar. *de Sacram. diſp. 72. ſect. 4.* Vaſq. *de Sacram. diſp. 138. cap. 5. numer. 39.* Sanch. *de matrim. lib. 2. dip. 6. num. 5.* Ægid. de Conink *de Sacram. in genere quaſt. 64. art. 9. dub. 1. num. 39.* quamuis contrarium teneat Caiet. *2. 2. quaſt. 187. art. 2. & in 3. part. quaſt. 64. 6.*

Cap. Non liceat. j. XXXI.

Ex Concil. Brach.

SAcra Altaris vaſa, quæ cuilibet ex Lectoribus, aliiſque portare non licet, vt ait text. *in præſenti,* intelliguntur Calix, & Patena, quia hæc ſola ita dicuntur, ſic interpretatur Turrecr. *hic num. vnico,* Iacob. de Graff *in aureis deciſion. p. 2. lib. 2. cap. 14. num. 8.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 43. num. 26.* vbi ſubdit nullam eſſe culpam ſi laicus reuerenter Sanctorum reliquias portet, ac contingat.

Cap. Non liceat. *ij.* XXXII.

Ex Concil. Martini.

N*Iſi Subdiacono.*] Ergo Subdiacono licet tangere vaſa Sacra, de quo vide Soat. *tom. 1. de Sacram. diſp. 81. ſect. 8. art. 3. verſ. alia autem forma, & verſ. tertium exemplum ſit.*

Clerici comam non nutriant.] Vide Doctores citatos *in collect. ad cap. 4. de vita, & honeſt. cleric.*

Patentibus auribus.] Notatur ad hoc, quod clerici debent portare capillos ita tonſos vt aures pateant, ſicut notat ex hoc text. Greg. Lop. *t. 39. gloſſ. 7. tit. 5. part. 1.*

Distinctio XXIV.

Cap. Nullus. I. *Sylueſt.*

PRobat hic text. non licere Acolytis, nec Subdiaconis tangere vaſa ſacra, de quo vide Card. Bellarm. *de Sacram. Ordinis lib. 1. capit. 7. verſ. olim tamen,* Soar. *de Sacram. diſputat. 81. ſect. 8. artic. 3. verſ. tertium exemplum, ad fin.*

Gloſſ. vnica in hoc text. celebris eſt, dum probat notoriè habiles examinandos non eſſe, prout eam referunt, & ad hoc notant Felin. *in cap. vltim. num. 28. de præſumpt.* Dec. *in cap. conſtitutus 46. num. 3. notab. 4. de appellat.* Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 18. lit. A.* Caualſ. *commun. contra commun. q. 302. num. 14.* Duen. *reg. 299. verſ. undecimò fallit,* Lambert. *de patronat. lib. 2. part. 2. q. fin. art. 3. num. 1.* Mandoſ. *in reg. 24. de malè promotis quaſt. 3. num. 4. cum ſeqq.* Mench. *illuſtr. cap. 103. num. 59.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 4. num. 86.* Vnde licèt ordinatus nullo præmiſſo examine, nullàque præhabita inquiſitione deponendus ſit, iuxta text. *in cap. ſi qui ſine examinatione 81. diſt.* tamen ſi eſſet cognitus, & dignus, nec peccaret, nec deponeretur, ſi abſque præcedenti examinatione fuerit Ordinibus inſignitus, ſicut docent Sylueſt. *in ſum. verbo Ordo 2. in 2.* Maiol. *de irregul. lib. 4. cap. 9. n. 6.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 3. num. 6.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur agentes de intellectu, & materia Concil. Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 5. quod innouat textum in præſenti.*

2 *Formula denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, remiſſiuè.*

3 *Epiſcopus debet à latere ſuo eligere Sacerdotes & alios prudentes viros, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem inueſtigent.*

4 *Genus ordinandorum inueſtigandum eſt, an ſcilicet ex Catholicis parentibus, vel proditione damnatis, aut matre ſerua nati ſint.*

5 *Originem à Iudæis trahentes non ſunt ab ordinatione excludendi.*

7 *Epiſcoporum munus eſt in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam præ cæteris in titulum ordinandi inquirere.*

Cap. Quando. V.

Ex Concil. Nanneten.

1 MEmorabilis eſt hic text. circa examen & ſcrutinium ordinandorum faciendum, quem innouat eius veſtigiis inhærendo, Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 5. & 7.* licèt in aliquibus conuenire non videantur, quia hic text. decreuit, quòd quando Epiſcopus diſponit ordinationes facere, omnes volentes accedere ad ſacrum miniſterium debent conuenire feria quarta præcedenti ad examinationem coram Epiſcopo, qui viros prudentes, diuinæque legis gnaros, & exercitatos in Eccleſiaſticis ſanctionibus eliget, vt illa inueſtigent, quæ inferiùs memorabo. At Concil. Trid. *d. cap. 5.* requirit, vt per menſem antea adeant Epiſcopum, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus, ac deſiderio eorum, qui volent promoueri publicè in Eccleſia propoſitis, de requiſitis diligenter inquirat, & teſtimoniales literas ipſam inquiſitionem factam continentes ad ipſum Epiſcopum quamprimum tranſmittat, de cuius Conciliaris decreti materia agunt Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 17. §. 2.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part. 1. tract. 2. cap. 3. quæſt. 26.* Vgolin. *de officio, & poteſtate Epiſcopi cap. 26. §. 18.* Ego ipſe *in ſimili tractat. part. 2. alleg. 10.*

2 Formulas autem denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, & literarum teſtimonialium Parochi emanantium vigore facultatis euolgandi nomina ordinandi, poſui *in meo formulario Epiſcopali form. 3. & 4.* & poſt. *form. 2.* inſtructionem feci ad inquirendum per Parochos ſuper vita, & moribus ordinandorum. Deputati autem ad examinandos eos, qui ad Ordines, ſiue minores, ſiue maiores promoueri petunt, antequam ad examen articulorum veniant, quomodo, & de quibus inquirere debent ab eo, qui ad examen acceſſit, inſtructionem feci *in dicto formul. Epiſc. poſt form. 10.*

3 Deinde diſponit hic text. vt Epiſcopus à latere ſuo eligere debeat Sacerdotes, & alios prudentes viros gnaros diuinæ legis, & exercitatos in Eccleſiaſtis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum vbi educati ſunt, & benè literati, ſi inſtructi in lege Domini diligenter inueſtigent: per eadem ferè verba diſponit Concil. Trident. *dict. ſeſſ. 23. de reformat. cap. 7.*

Genus namque primo loco relatum requiſitum declaratur, an ex Catholicis parentibus, vel proditione damnatis, aut matre ſerua nati ſint, iuxta expoſitionem Majoli *de irregul. lib. 4. cap. 2.* Henriquez *in ſum. l. 10. c. 17. §. 2. in comment. lit. G.* Auil. *de cenſur. part. diſp. 4. dub. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 28. n. 15.* vbi multis citatis Doctoribus ait Concil. Trid. *d. cap. 7.* in illis verbis, *Ordinandorum genus*, voluiſſe, vt Epiſcopi inquirant an promouendus ſit ex filiis, aut nepotibus hæreticorum, fautorum, defenſorum, receptatorum, quos ius à ſuſcipiendis Ordinibus excludit vſque ad ſecundum gradum via maſculina, & vſque ad primum via fœminina, vel an ſit filius ancillæ, & ſic ſeruus, Cened. *ad Decretal. collect. 77. num. 2.* vbi dicit, quòd verbum, *genus*, in hac materia propriè idem ſignificat, quod legitimus, vel liber, non autem refertur ad deſcendentes ex genere Hebræorum, refero ego ipſe *d. alleg. 10. num. 5.* 4

Ideò non eſſe illos ab ordinatione excludendos (niſi aliud Canonicum obeſſet impedimentum) qui à Iudæis originem trahunt, vel quorum maiores etſi hæretici fuerint, emendatos tamen eſſe conſtat, & reincorporatos Eccleſiæ vnitati, & pro culpa huiuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe, quam vel perfecerunt, vel perfectioni eius inſiſtunt, aut paratos fuiſſe ad recipiendum eandem, reſoluit Sanch. *d. cap. 18. à n. 10. & à Sacra Congreg.* deciſum fuiſſe refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 1. tit. 21. l. vnica n. 6.* 5

In gloſſ. *Inſtitutionem.* ibi, *id eſt, titulum.* Ita Campan. *in diuerſorio iuris Canonic. rub. 8. cap. 1. num. 3.* vbi ſubdit munus Epiſcoporum eſſe in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam præ cæteris in titulum ordinandi inquirere, refero ego ipſe *dict. alleg. 10. num. 13.* 6 7

In gloſſ. *Patriam*, ibi, *non propter natiuitatem, vel patriam carius, vel vilius emitur mancipium.* Notatur ad hoc quòd propter natiuitatem, vel patriam præſumitur quis bonus, vel malus, vt per Simanch. *de Cathol. inſtit. c. 50. n. 8. & 9.* & dicit Tiraq. *l. 7. connub. gloſſ. 1. num. 17.* per hunc text. quòd patria ordinandorum eſt inueſtiganda, vt ſciatur quibus ipſi ſunt imbuti moribus. Faciunt plura quæ circa hanc materiam cumulant Coſm. Magallan. *epiſt. 1. ad Titum c. 1. num. 12. ſect. 10. annot. 3. n. 3.* Mendoz. *tom. 1. in lib. 1. Regum c. 1. num. 1. annot. 4. ſect. 4. ſect. 4. ex num. 21.* 8

DISTINCTIO XXV.

Cap. Perlectis. I.

QVæ autem ſpectent ad miniſteria vniuſcuiuſque Ordinis, dixi *ſup. diſt. 23.* ideò *hic* repetere non oportet. 1

Archidiaconus enim, &c.] De officio Archidiaconi agunt Lancel. Conrad. *in templo omnium iudicum, lib. 2. cap. 8.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. & 2. verbo Archidiaconus*, Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana lib. 3. cap. 10.* Galgan. *de iure publico, lib. 3. tit. 21.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 14.* 2

Archipresbyter verò, &c.] De officio Archipresbyteri latè tractant Lancel. Conrad. *d. lib. 2. c. 11.* Gregor. Lop. *l. 8. gloſſ. 1. tit. 6. part. 1.* Hieron. Roman. *d. lib. 3. c. 10. §. ſuccede. fol. mihi 202. verſo,* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 15. c. 21.* Azor. *d. part. 2. lib. 3. c. 15.* Galganet. *d. lib. 3. tit. 22.* 3

*diſp.*160.*cap.*4.*n.*19. plures quos plena manu refero, & ſequor *in collect.ad d.Clem.*1.*n.*37.

Cap. Si nupſerit. V.

Hieronymus contra Iouinianum *lib.* 1. relatus *in hoc text.* ait Virginem nubendo non peccare, nubere quidem velle malum non eſt, ſed potiùs bonum, atque remedium ſingulare concupiſcentiæ malæ, & infirmitatis humanæ, bene Sotomaior *in epiſtol. ad Timoth.cap* 5.*num.*10.*&* 14. ſuper illa verba, *nubere volunt*, vbi ſubdit per hunc text. quem allegat, poſſe ex accidenti matrimonium fieri malum atque culpabile, nempe ſi quis poſt votum continentiæ nubere velit, & nuptias affectet, de quo etiam Cardin. Bellarmin. *de ſacram. matrimon.tom.*2. *lib.*1.*cap.*21. *verſ. ſit igitur prima propoſitio.* Intellige tamen quòd licèt mulier habens votum caſtitatis non poſſit nubere abſque peccato, iuxta hunc text. attamen vir, qui eam deſponſauit, liberè illa vti poterit, non ſolùm reddendo, ſed etiam exigendo, vt bene reſoluunt Syluest. *in ſum.verbo matrimonium* 7.*q.*5.*verſ.ſextò, in fine*, Sanch. *de matrim.lib.*9. *diſp.*33.*n.*2. Suar. *tom.*2. *de Relig. lib.*4. *de obligat.voti, c.*16.*n.*12.

Cap. Quod interrogaſti. VI. *Nicol.*

Nicolaus Papa ad Aluinum Viennen. Eccleſiæ Archiepiſcopum, relatus *in hoc text.* ſcribit quòd mulier; quæ ſanctimonialem ſe eſſe finxerat, nubere non valet, vt per Palat. *in repet.rub.de donat.inter virum & vxor.*§.47.*num.*4. Couar. *in cap.*2.*num.*1. *de teſtam.* Profeſſio enim monialis poteſt induci per impoſitionem ſacri velaminis factam à ſe ipſa, itavt impediatur reditus ad ſæculum, Caiet. *in opuſc. tom.* 1 *tract.* 31.*q.*7. & dixi *in collect. ad cap. vidua, & ad cap.conſulti, de Regularib.*

Per hypocryſim.] Illa enim eſt vitium quo quis factis vitæ integritatem & ſanctimoniam fingit, ac ſimula, cupiens, & ſtudens bonus haberi, & prædicari, vt per Azor. *inſtit.moral.part.*1. *lib.*4.*cap.*13. *verſ hypocriſis*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœniten. lib* 17. *num.*113. Leſſi. *de iuſt. lib.*3. *cap.*47. *dub.*6. *verſ. eſt autem*, vbi ſubdit hypocriſim per ſe & ex genere ſuo eſſe peccatum veniale, aliquando tamen poſſe eſſe peccatum mortale ratione finis, quem intendit ipſe hypocrita.

Cap. Presbyteris. VIII. *Calixt. II.*

Calixtus Papa II. relatus *in hoc text.* ſtatuit vt in ſacris Ordinibus conſtituti non ducant vxores, & ſi duxerint, ſeparentur, de quo vide latè Tiraquell. *l.* 13. *connub.num.*118. Bernard. *in pract. c.*80. Farin. *in praxi crimin.part.*5.*q.*138. *num.*89. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim.lib.*7.*diſput.*18. *cum ſeqq.* Et eundem Calixtum, qui ſedit ab anno 214. vſque ad 220. fuiſſe auctorem conſtitutionis continentiam ſacro Ordini annectentis, exiſtimant Sot. *lib.*7. *de iuſticia, & iure q.*6.*art.*2.*verſ. probatur*, & latè Vaſq. *de Ordine diſp.* 249. *cap.*4.*num.*36.*&* 37. Sed contrarium, immo ab ipſo naſcentis Eccleſiæ primordio omnibus Diaconis ac ſacerdotibus fuiſſe prohibitum contrahere matrimonium, tenent Ægid. de Conink *de ſacram. Ordinis, diſput.*20.*dub.*11. & Campan. *in diuerſ.iuris Canon. rub.*7.*cap.*3.*n.*11.

Iuxta ſacrorum Canonum definitiones.] Ergo ſolo iure Eccleſiaſtico annexa eſt continentia Ordinibus ſacris, vt per Cou. *de ſponſalib.part.*2.*cap.*6.§.3.*num.*2. Cuch. *lib.*5 *inſtit.maior tit.*12. *num.*219. D.Barboſ. *in rubr.ff. ſoluto matrimon.part.*2. *numer.*89. Azor. *inſtitut. moral.part.*1.*lib.*13.*cap.*12.*q.*5. & plures, quos refert. & ſequitur Sanch. *d.lib.*7.*diſp.*27.*num.*5. quibus addo Bellet. *diſquiſit.cleric. part.*2. *tit.de diſcipl. cleric.*§.15. *n.*15.*n.*61. Homobon. de bonis *de humana vita ſtatib. part.*1.*cap.*19.*propè fin. verſ. quoad ſecundum*, & alios citatos per me *de officio, & poteſtate Epiſcop.part.*2. *allegat.*15.*num.*3.

SVMMARIVM.

1. *Caſtitas olim apud Latinos aſſumptis ad Ordines ſacros, & coniugatis, & non coniugatis iniuncta fuit.*
2. *Continentia in non coniugatis ad ſacros Ordines aſcendere cupientibus cœpit iniungi, & ita ſacro Ordini eſſe annexa ex inſtitutione Siricij Papæ anno* 338.
3. *Continentiam promouendi ad ſacros Ordines cogebatur antiquitus expreſsè polliceri.*
4. *Ordinandorum nullus ex conſtitutione Martini Papæ tenentur continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè.*
5. *Continentia annexa eſt Ordinibus ſacris ſolo iure Eccleſiaſtico.*
6. *Obligatio, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non conſurgit immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis.*

Distinctio XXVIII.

IN hac diſtinctione latè agitur de 1
continentia voto ſacris Ordinibus
annexo, ſed vt omnia iura de eo loquentia facilè intelligi poſſint, aduertere oportet olim ab initio naſcentis Eccleſiæ aſſumptis ad Ordines ſacros, & coniugatis, & non coniugatis, vtriuſque autem apud Latinos iniunctam caſtitatem, perpetuòque obſeruatam fuiſſe, vt de coniugatis conſtat ex *Clem. Romano epiſt.* 2.*col.*2. & aliis citatis per Baſil. Ponc. *de impedimẽt. matrim.cap.*3.§.2. illis verò, qui non coniugati ad ſacros Ordines aſcendere cupiebant, cœpit continentia 2
iniungi, & ita ſacro Ordini eſſe annexa, ex inſtitutione Siricij *anno* 338. *in capit. plurimos* 82.*diſt.* vt aſſerunt gloſſ. *verbo qui Sacramentis, in cap. præterito* 84.*diſt. &* Clitou. *lib.de continent. cap.*4. eamque poſtea confirmauit Innocent. I. *anno* 408. vt videtur deduci ex *cap. propoſuiſti* 82.*diſt.* quod deinde ad miniſtros extendiſſe Gregorium colligitur ex *cap.nullum, hac ead. diſt.* & ex *cap. ante triennium* 31.*diſt.*

Hanc continentiam promouendi cogebantur anti- 3
quitùs expreſsè polliceri, *cap. nullum. cap. præterea, quando, hac ead.diſt.* illi tamen qui ad Diaconatus, & Presbyteratus Ordinem aſcendere cupiebant, *cap. propoſuiſti, & cap.plurimos* 82. *diſtinct.* & confirmauit poſtea Leo I. extenditque ad Subdiaconatum, *cap. omnium Sacerdotum* 32. *diſt.* cuius lex non obligauit illicò, quia vſu recepta non fuerat, *cap. in iſtis* 4.*diſt.* ideò Gregorius Magnus cœlibatum annexum Ordini ſacro etiam Subdiaconatui mandauit eſſe coniunctum, *d.cap. ante triennium* 31. *diſtinct.* & poſtmodum
Vrbanus II. *in cap. erubeſcant, ead. diſt.* Poſtremò au- 4
tem ex conſtitutione Martini Papæ nemo ordinandorum tenetur hanc continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè, vt ſilentium ordinati pro conſenſu reputetur. *cap. Diaconus*, 27.*diſtinct.cap. Diaconi,*
hac

hac ead.diſt. Sicut enim in Religioſi inſtituti ſuſceptione erat profeſſio tacita per longinqui temporis geſtationem habitus, & etiam expreſſa, ita mihi videtur probabile, quod docuit Gregor. de Valentia 2.2. *diſput.9. generali quaſt.5. puncto 3.* fuiſſe tacitam, & expreſſam profeſſionem continentiæ in Ordinibus ſuſcipiendis, ipſámque Ordinis Eccleſiaſtici ſuſceptionem iuxta Eccleſiæ leges fuiſſe tacitam profeſſionem, & emiſſionem voti continentiæ, illóſque ita obligari, & ab Eccleſia compelli, ac ſi expreſsè votum emiſiſſent caſtitatis, non ſecus ac ij, qui longo tempore habitum religioſum geſtauerunt.

5 Ex quibus iam primò colliges ſolæ iure Eccleſiaſtico annexam eſſe continentiam Ordinibus ſacris, vt tradunt Doctores per me citati *ad cap. Preſbyteris, 27. diſtinct.*

6 Secundò colliges obligationem illam, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non conſurgere immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis, quod Eccleſia ſuo præcepto annexuit Ordinibus ſacris, cogítque eos, qui Ordinem ſacrum aſſumunt, vt votum caſtitatis emittant, non expreſsè, ſed facto ipſo, & tacitè, quamuis enim non voce voueant, at facto & opere profitentur caſtitatem per ſacrorum Ordinum ſuſceptionem; quamuis enim Eccleſia neminem poſſit abſolutè cogere ad continentiam, quòd ſit res meri conſilij, *cap. integritas 32.q.2.* poteſt tamen in Ordine ſacro, quem confert, apponere conditiones, & leges iuſtas illi ſtatui conuenientes, qualis eſt vt ad illum promotus caſtitatem voueat; & ideò ita meritò tenent Ant. Cuch. *lib.5. inſtit.maior.tit.12.n.219.* Gutier. *canon. lib.2.c.7. n.2.* Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.12.princ. n.2. verſ. votum autem ſolemne*, Azor. *inſtitut.moral.part.1. lib.13. cap.13.quaſt.6. & cap.14. quaſt.10.* D.Barboſ. *in rubr. ff.ſoluto matrim.p.2.n.100. & 101.* & plures alij, quos plena manu refert, & ſequitur Sanch. *de matrim.lib.7. diſp.27.n.10.*

Cap. Decernimus. II. *Innoc. II.*

De Clerico in Sacris conſtituto, quòd ſi vxorem duxerit, aut concubinam habuerit, Eccleſiaſtico beneficio, & officio careat, per hunc text. tenent Abb. *in cap.2. qui clerici vel vou.* Bernard. *in practic. cap.80. numero 2.* Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.13. cap.12. quaſt.3.* & quòd efficiatur irregularis, adeò vt nec in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, nec ad maiores Ordines ſuſcipiendos admitti poſſit, reſoluunt Couar. *de ſponſalib.part.2.cap.6.§.3. num.1.* Nau. *in man.cap.27. num.195.* Decian. *in tract.crimin.lib.6.c.22.num.9.verſ. item clericus*, Viuald. *in candel.aureo part.1. tit. de matrim.n.230.* Marienſ. *in rub.tit.1.gloſſ.1.n.157.lib.5.nouæ recop.* Ceual. *commun. contra communes q.558. num. vnico*, Sayr. *de cenſur.lib.6.c.4. num.22.* Sanch. *de matrim.lib.7.diſp.85.num.5.in fine*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.31. num.120.* Bonacin. *de matrim.q.3. puncto 9.num.8.* Bellet. *diſquiſ.clerical.p.1.tit.de diſcipl. cleric.§.5.n.72.* Farinac. *in praxi criminal. p.5.q.138. num.98.*

Debeant eſſe.] Ergo tenentur clerici in ſacris conſtituti in ſtatu clericali perſeuerare, neque poſſunt ſine apoſtaſia illum deſerere, vt per Soar. *in defenſ. Fidei aduerſus Anglicana ſecta errores, lib.4.c.27.n.6.*

SVMMARIVM.

1 *Filios habens non poteſt in Epiſcopum promoueri, ſed contrarium verius*, vt num.2.

3 *D. Petrus vxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam.*
4 *Clemens IV. tempore promotionis ſuæ duas habebat filias.*
5 *Declaratur text. in præſenti.*
6 *Declaratur text. in c. de Syracuſana, hac diſt.*
7 *Declaratur text. in cap. Catinenſis, 61. diſt.*

Cap. Priuſquam. IV. *Greg.*

Hic text. ſolet allegari ad hoc quòd filios habens non poteſt in Epiſcopum promoueri, & gloſſ. 1 *hic verbo paruulam*, ſubdit quòd hodie iure communi nullus talis promouendus eſt in Epiſcopum, ſimilis text. *in cap. de Syracuſana, hac ead. diſtinct.* ibi, *per quam principalis conſtitutio habentem filios, & vxorem ad Epiſcopatus Ordinem promoueri prohibet*, &c. quæ principalis conſtitutio eſt *auth. de ſanctiſſim. Epiſcop. in princ. collat.9.* In idem eſt text. *in cap. Catinenſis, 61. diſtinct.* ibi, *qui nec vxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod Canonibus inimicum*, &c. cùm non debeant in Epiſcopos eligi, qui longam corporis ſui continentiam non habeant. Sotomaior *in epiſt.1. ad Timoth.c.1. n.9. verbo pudicum.* Facit quia etſi nulla daretur prohibitio, in recto tamen gubernandi regimine ſatis inordinatum videtur illos ad Epiſcopatum eligere, qui propter nimiam in filios affectionem, vt plurimum, & cupiditate, & auaritia miſerè detinentur, hi ſunt clerici, & Epiſcopi erga filios, & nepotes, *gloſſ. vlt. in c. peruenit 1. q.3.* Vnde probabile reſultat periculum quòd bona per vxorem, filios, nepotes, & cæteros temerè diſſipabuntur, vt ſatis inſinuat *d.c. de Syracuſana*, & ideò prædictum huius text. notabile tenent Innoc. *in cap.1. de teſtam.* & ibi Abb. *num.2.* & hanc partem eſſe magis conſonam iuri affirmat Nau. *de ſpolijs cleric. §.19. num.2.*

Verùm quòd filios habens poſſit in Epiſcopum 2
promoueri, probat text. *in c. ſint manifeſta, verſ. fortaſſis 32.q.1.* vbi gloſſ. *verbo aut filios, & in cap. Epiſcopus qui filios 12. quaſt.1.* D. Paul. 1. *ad Timoth. 3.* ibi, *Epiſcopum vnius vxoris virum*, & ibi, *filios habentem.* refertur, *in c.1. in princ. 26. diſt.* idque pleriſque conſtat
exemplis, patet in D. Petro, qui vxorem habuit, & ex 3
ea filiam Petronillam, Clemens IV. tempore promo-
tionis duas habebat filias ex vxore legitima, vt videre 4
eſt penes Platinam *in eius vita*, apud quem in vita Alexandri III. idem reperies, & cum hac ſententia tranſire Doctores communiter poſt Hoſt. fatetur Abb. *d. num. 2.* affirmat communem, & receptam Nauar. *loco citato*, vbi teſtatur ſe plures vidiſſe Epiſcopos, & alios Prælatos filios habentes promotos fuiſſe à ſede Apoſt. nulla facta de filijs mentione, neque aliqua ſuper eo habita diſpenſatione.

Qua retenta opinione non obſtant quæ pro prima 5
ſupra adduximus, in primis enim ad text. *in præſenti*, facile reſpondetur non agere de habente vxorem, ſed de habente filiam, qui retro ante à longo tempore incontinens fuit, quod longè diuerſum eſt à caſtitate
coniugali. Ad *dict. cap. de Syracuſana*, reſpondetur 6
textum illum quoad intentum nihil de nouo ſtatuiſſe, ſed retuliſſe ſe ad Imperialem conſtitutionem, de qua *in d. auth. in princ.* quæ in primis interdicere non potuit electionem ad Epiſcopatum, iuxta reg. *cap. Eccleſia S. Mariæ 10. de conſtit. cap. vlt. de rebus Eccleſiæ non alien.* cum aliis; deinde ſi rectè aduertas. Iuſtinianus *ibi* abſolutè non probauit talium promotionem, ſed ſolummodo quando promouendus vxorem habuit legibus interdictam, aut alio defectu laborantem, non verò ſi vnicam, & primam, vt patet *ibid. in*
verſ. ſed etſi prim. Denique ad text. *in cap. Catinenſis*, 7

4 Nam verum eſt à principio,& tempore dictæ pri-
mæ Synodi Conſtantinopolitanæ,tres tantùm Eccle-
ſias Patriarchales fuiſſe, quas Beatus Petrus fundaue-
rat,ſcilicet Romanam , Alexandrinam, & Antioche-
nam,quarum meminit text. *in c,cleros,verſ. Patriarchæ*
5 *21.diſt.* Romanam , quia ad eam iubente Domino ex
Antiochia Cathedram ſuam transtulit Petrus, vt re-
fertur *in cap.per venerabilem, verſ.ſanè. qui filij ſint leg.*
& quia Petri,& Pauli glorioſo martyrio coronata eſt,
6 *cap.fundamenta.de elect.lib.6.* Alexandrinam , quia B.
Petri nomine à Marco Euangeliſta eius diſcipulo con-
ſecrata eſt; Antiochenam, quia prima fuit Beati Petri
7 Sedes,& ideò eius nomine eam celebrat Eccleſia,ibi-
démque primùm Chriſtianorum nomen accepit ini-
tium,quæ omnia ex Anacleto ponit Gratian. *in c.ſa-
croſancta. verſ.prima ergo ſedes,hac diſt.* & deducitur ex
antiquiſſimo Nicæno Concilio *Can.6.* refertur *in cap.
mos antiquus 65. diſt.*

8 Ratio autem quare illo tempore Alexandrina Ec-
cleſia præcedebat Antiochenam,cùm hæc erecta fue-
rit à Petro ante illam , quæ eius nomine à Marco fuit
inſtituta,ea eſt,quia præfectura Alexandrina,quæ Au-
guſtalis dicebatur ab Auguſto ſuo nomine inſignita
magnificentia præ cæteris ab eodem fuit nobilitata,
& ſex Ægypti Prouinciis , & vniuerſo eius Imperio
ius dicebat,vt conſtat ex text. *in l.1.ff.de officio Præfe-
cti Auguſtalis,* quem diligenter exornat Card. Baron.
in martyrolog.die 10.Octobr.in B. Archonio, mirò ſu-
perior erat præfecturæ Syriæ,ad quam Antiochia per-
tinebat,& conſequenter eadem conſideratione primus
etiam honor poſt Romanam Eccleſiam eius Patriar-
chis à Summis Pontificibus datus eſt , vt explicat
idem Cardin.Baron. *dict.tom.1.pag.310.* neque ſatis
concludit alia ratio , quam *ibi* affert *anno Chriſti 46.
pag.407.* quæ etiam placuit Cardin.Bellarm.*tom. 1.de
Romano Pontifice, lib.1.c.14.* quòd Alexandrina pri-
mum obtinet locum poſt Romanam,quia eam Marcus
Petri nomine erexit ; non enim ideò ſequitur , quòd
debuit præcedere Antiochenam , cui Petrus ipſe pri-
mò,& principaliter præfuit.

9 Poſtea ſuccedentibus temporibus hoc immutatum
fuit , & Regia , ſeu Imperatoria Sedes ad Bizantium
tranſlata , quod nomine ſuo , pluribúſque priuilegiis
Conſtantinus exornauit, & non ſolùm Conſtantino-
polim , ſed etiam nouam Romam eſſe , & appella-
ri voluit ideóque primum locum poſt Romanam ip-
ſi Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ datum fuiſſe in di-
cto ſuppoſito can. Conſtantinopolitani Concilij I.
dici cœpit,quod deinde in ſexta Synodo fuiſſe confir-
matum colligi videtur ex *cap. renouantes , hac eadem
diſt.* & ab eodem Iuſtiniano *in authent.de Eccleſiaſti-
cis tit. in prin. verſ. idèoque ſancimus.* Et quamvis vſu
Romanæ Eccleſiæ multo poſt tempore hoc rece-
ptum non eſſet, nihilominus Epiſcopi Conſtantino-
politani Imperatorum freti potentia aſſertum illud
priuilegium ſibi vſurpare contendebant,immò ſupe-
riores eſſe Romano Pontifice, vt ex Paulo Diaco-
no, Platina, & aliis comprobat Raymund. Ruffus
pro Pontifice *pag.50.cum ſeqq.* & ſentit Card. Bellar-
min. *dict.lib.2. de Romano Pontifice cap. 18. in fine ſe-
cundi argumenti.* Denique pro bono pacis Innoc. III.
in generali Concilio Lateranen. de quo *in cap.antiqua*
10 *23. de priuileg.* conceſſit idem priuilegium Conſtan-
tinopolitanis Epiſcopis , vt aduertunt Patres , qui
iuſſu Gregorij XIII. emendationi decreti præfue-
runt , *in notis ad text. in præſenti* , qui etiam rectè ad-
uertunt *in dict.capit. renouantes* , legendum eſſe , *ſimi-
lia priuilegia , quæ ſuperior Roma habet,accipiat,nec non
in Eccleſiaſticis rebus magnificetur vt illa.* quamvis in
antiquis Codicibus legeretur *inferior Roma*, & non
tamen *in Eccleſiaſticis rebus* , vt etiam antè benè ad-
uerterat Anton. Auguſtin. *ad Decretum lib. 2. dia-
log.9.*

Cap. Qua traditione. V. *Gelaſ. I.*

GElaſius Papa I. *hîc* ſcribens ad Fauſtum legatio-
nis Magiſtrum, de quo Card.Baron. *tom.6. an-
nal.anno Chriſti 493. n.6.& 10.* agit de facto Archa-
cij , qui Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas
excommunicauit , de quo vide Baron. *d. tom.6. anno
Chriſti 493.à n.10.vſque ad 21. & anno 482. num.21.
& anno 488. num.37.& 38.& anno 471.num.2.* vbi ait
quòd fuit Epiſcopus Conſtantinopolitanus creatus
anno Domini 471.

SVMMARIVM.

1 *Papa eſt ſuperior aliorum Patriarcharum.*
2 *Patriarchæ ad Summum Pontificem ſic ſe habent ſi-
cut radij ad Solem , fluuij ad fontem , & rami ad
radicem.*
3 *Dignitas omnis, ac poteſtas, quam habent omnes Pa-
triarchæ ſimul habet ipſe ſolus dominus Papa.*
4 *Canon de octuaginta Nicæni Conc.ex Arabico habi-
tus refertur.*
5 *Papa non habet ſolùm prælationem ratione loci alio-
rum Patriarcharum, verùm etiam veram maiori-
tatem, ſupremámque poteſtatem.*
6 *Hæreticum eſt aſſerere Papam non eſſe Prælatum , ac
ſuperiorem cæterorum Patriarcharum.*
7 *Canones, qui Trullani dicuntur , nulla Pontificis au-
ctoritate probati fuerunt.*
8 *Declaratur text.in præſenti.*
9 *Pœna ex cauſa etiam abſque culpa diuino, & huma-
no iudicio infligitur.*

Cap. Renouantes. VI.

Ex VI. Synodo.

EX hoc text. colligi videtur Conſtantinopolita- 1
nam Eccleſiam parem habere dignitatem cum
Eccleſia Romana, quod tamen ita crudè ſumptum
prorſus eſt à veritate alienum; nam (quicquid dixerit
impius ille Carolus Molinæus , dum ſcripſit Roma-
num Pontificem non eſſe ſuperiorem aliorum Pa-
triarcharum, prout eum deteſtando refert Pius Ray-
mundus Ruffus contra illum pro Pontifice Maximo,
ſub num.8.pag.19.in verſ. Primatum) ſicut radij ad So-
lem , fluuij ad fontem , & rami ad radicem , ſic ſe
habent Patriarchæ ad Summum Pontificem , quod ex 2
Beato Cypriano habetur *in capit.loquitur 24. quæſt. 1.*
& tangit Nauar. *de ſpoliis clericor.§.2.num.1. verſ.Papa
ſtupor mundi.* Quinimmò allegando S. Bernardum
pulchrè dicebat Bald. *in l.reſcripta,num. 7. C.de precib.
Imper.offer.* quòd omnis dignitas , ac poteſtas, quam 3
habent omnes Patriarchæ ſimul , habet ipſe ſolùm
Dominus Papa , quem refert, & ſequitur Caſſan. *in
catalog.gloriæ mundi part.4.conſid.6.in fine.* Vnde inter 4
octuaginta Canones Nicæni Concilij ex Arabico ha-
bitis *in can.39.* ita habetur , *Conſideret Patriarcha ,
quæ Archiepiſcopi, & Epiſcopi eius in Prouinciis ſuis fa-
ciunt , & ſi quid reperiat , ſecus quàm oporteat . factum
mutet , & diſponat , vt ſibi videbitur , ſiquidem ipſe eſt
pater omnium , & illi filij eius , ſicque præeſt Patriarcha
iis omnibus , qui ſub poteſtate eius ſunt , ſicut ille , qui te-
net Sedem Romæ caput eſt , & Princeps omnium Pa-
triarcharum, quandoquidem ipſe eſt primus ſicut Petrus,*
cui

cui data eſt poteſtas in omnes Principes Chriſtianos, & omnes populos eorum, vt qui ſit Vicarius Chriſti Domini noſtri ſuper cunctos populos, & vniuerſam Eccleſiam Chriſtianam, & qui contradixerit à Synodo excommunicetur. Hactenus Concil. & refert Alphonſ. Piſanus *lib. 3. in Nicænum Concilium.* habetúrque *tom. 1. Concil. pag. 554. & iterum pag. 584. cum ſcholio Franciſci Turriani.*

5 Super quo illud aduertere oportet quòd Romanus Pontifex non ſic eſt habendus primus in ordine aliorum quatuor Patriarcharum, ſicut eſt Conſtantinopolitanus reſpectu Alexandrini, & Alexandrinus reſpectu Antiocheni, & Antiochenus reſpectu Hieroſolymitani, quia in illo non eſt ſola prælatio ratione loci aliorum Patriarcharum, verùm etiam eſt vera maioritas, ſupremáque poteſtas, vt contra hæreticos aduertunt Franc. Turrian. *in ſchol. ad d. can. 39. Nicæni Concilij,* Læl. Zech. *in tract. de Romano Pontifice in hæreſi 3. in reſponſo ad 17.* Card. Bellarm. *in controuerſ. Cathol. tom. 1. controuerſ. 3. lib. 2. capit. 8. verſ. argumentum tertium, & verſ. ſeqq.* in tantum quòd hæreticum ſit aſſerere Papam non eſſe
6 Prælatum, ac ſuperiorem cæterorum Patriarcharum, vt in terminis poſt S. Thom. contra errores Græcorum aduertit Paul. Gryſald. *in deciſionibus Catholicæ Fidei, verbo Papa, num 4. & 10. & verbo Patriarcha.*

7 Ad text. verò *in præſenti* multipliciter reſponderi poteſt, & in primis auctoritatem illorum Canonum, qui Trullani, aliàs ſextæ Synodi appellantur, probatam, & certam non eſſe, neque legitima alicuius Romani Pontificis fuiſſe auctoritate approbatam, vt
8 latè probauimus *ad cap. ſextam 16 diſt.* Sed meliùs reſpondetur in terminis huius text. vt ex ipſius verbis conſtat, ſimilia priuilegia dari Epiſcopo Conſtantinopolitano poſt Romanum Pontificem, ad effectum vt ad ipſum detur appellatio, & habeat alia iura Patriarchalis Eccleſiæ, quæ commentat text. *in capit. antiqua 23. in verſ. ſeruata, de priuileg.* & deducitur ex *cap. conqueſtus 9. quæſt. 3.* ita tamen vt Romana Eccleſia ſemper ſuperior maneat, vt ſatis conſtat ex verbis, quæ refert Caranz. *in ſumma Conciliorum fol. 269.* ibi, *æqualia priuilegia cum antiqua Romæ throno obtineat, & in Eccleſiaſticis negotiis, vt illa emineat ſecundus poſt illam exiſtens,* atque ita ex iis, multiſque aliis rectè concludit Cardin. Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap. 24.* nullo vnquam tempore ab vllo Romano Pontifice datum fuiſſe Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ priuilegium æqualitatis cum Romana, neque etiam primum locum poſt hanc obtinuiſſe, niſi poſtquam Romani Pontifices ratum habuerunt, quod confirmat auctoritate Niceph. *lib. 17. cap. 9.* dum narrat Ioannem Papam cùm Conſtantinopolim veniſſet rogatum à Iuſtiniano, vt Epiphanio Patriachæ Conſtantinopolitano aſſideret, non antea voluiſſe, quàm ſibi pro prærogatiua Sedis Apoſtol. thronus ſuper Epiphanium collocatus fuiſſet.

9 In gloſſ. *Priuſquam.* ibi, *Sic ergo aliqua Eccleſia priuatur iure ſuo, abſque culpa ſua,* &c. Notatur ad hoc, quòd ex cauſa etiam abſque culpa diuino, & humano iudicio pœna infertur, vt per Couar. *lib. 2. var. cap. 8. num. 1.* & alios citatos *in gloſſ. extrauag. vnic. de pœn. Ioann. XXII.* & an & quando vnus ſine culpa pro alio puniatur, vide Gammar. *deciſ. 45.* Cou. *var. lib. 2. cap. 8. num. 1. verſ. ſit prima,* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 51.* Perez *l. 2. tit. 23. lib. 2. Ordin. pag. 433.* & dixi latè *in collect. ad reg. 19. & 22. de regul. iuris lib. 6.*

DISTINCTIO XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa de electione vbi latè dictum ſit oſtenditur.*

2 *Tempore huius text. totum ius eligendi Pontificem Cardinalibus conceſſum erat, habita tamen & populi & Imperatoris aliqua ratione.*

3 *Alexander II. electus, & conſecratus fuit, nulla accedente Imperatoris auctoritate.*

4 *Gregorius VII. conſecrationem non admiſit, priuſquam miſſis ad Henricum Legatis illius quoque voluntatem exploratam habuit.*

5 *Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper forma, & ratione obſeruanda in electione ſui ſucceſſoris.*

6 *Cardinales olim tempore huius text. non omnes eligebant Summum Pontificem, ſed triplex ex eis conſtituebatur cœtus.*

7 *Electio tota Pontificis poſt diſpoſitionem huius text. redacta fuit ad ſolum Cardinalium Collegium.*

8 *Sedes Apoſt. ſi vacauerit tempore, quo generale Concilium legitime fuerit congregatum, non ad ipſum Concilium, ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Collegium pertinet electio Papæ.*

9 *Papa vbi deponitur à Concilio, tunc ab eo deponente fit electio.*

10 *Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligendus eſt, ſi reperiatur idoneus.*

11 *Confirmatio non eſt neceſſaria electione Summi Pontificis.*

12 *Electio in quo loco fieri debeat remiſſiuè.*

CAP. In nomine Domini. I. *Nicol. II.*

NICOLAVS Papa II. *in Concilio Lateranenſi* relatus à Gratiano *in præſenti*, decretum fecit de electione Summi Pontificis, de qua materia latè diximus *in collect. ad cap. licet, de elect. in Decretalibus, & ad cap. vbi periculum, eodem tit. lib. 6.* illud quoad præſentem text. aduertere oportet quòd hic Nicol. II. ſtatuit vt Summi Pontificis electio præcipuè à Cardinalibus peragetetur, deinde reliquus Clerus, ac populus ad eam comprobandam accederet, ſaluo tamen, inquit, honore, & reuerentia Henrici, ac proinde iampridem illo tempore totũ eligendi ius Cardinalibus conceſſum erat; habita tamen & populi, & Imperatoris aliqua ratione, licèt eodem Nicolao defuncto, electum, & conſecratum fuiſſe Alexandrum II. nulla accedente eiuſdem Henrici auctoritate notum ſit, cuius electionis quamvis ille indignatus, & conuocato conuentu Baſileæ, Cadolum Parmenſem Epiſcopum renunciaſſet Pontificem, attamen pacatus deinde animo poſt Alexandri obitum electus fuit Gregorius VII. qui tamen conſecrationem non admiſit priuſquam miſſis ad Henricum Legatis, illius quoque voluntatem exploratam habuit, Ita referunt Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 7. cap. 6. numer. 55.* Iul. Lauor. *var. lucub. tom. 1. tit. 4. capit. 5. num. 10.*

(margin: 1 2 3 4)

Decernent de electione, &c.] Ergo Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper forma, & ratione obſeruanda in electione ſui ſucceſſoris, vt per Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 2. numer. 13.* Iul. Lauor. *dict. tom. 1. tit. 4. cap. 3. num. 13.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. quæſt. 2.* 5

In primis Cardinales Epiſcopi, &c.] Olim non omnes Cardinales in vim huius decreti Nicolai II. tunc temporis eligebant, ſed triplex ex eis conſti- 6

tuebatur cœtus, primò namque eligebant Epiſcopi
Cardinales, ſecundò Presbyteri Cardinales, tertiò Dia-
coni Cardinales, & enumerabantur voces Cardinaliũ
non ſingulariter, ſed tantum illa tria corpora, ſicuti
referunt Alban. *de Card q.* 11. Gambar. *in Bull. Iulij II.*
num. 195. Iul. Lauor. *dict. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 5. *num.* 9. vbi
ſubdit hodie paria eſſe omnia vota, & enumerari per
capita, non per corpora.

7 *Sicque reliquus Clerus, & populus,* &c.] Licèt olim
tempore huius text.* electio Romani Pontificis fieri
non poſſet a ſolis Cardinalibus, ſed adhibere oporteret
totius Cleri, & populi conſenſum, vt habetur in hoc
text. poſtea tota Pontificis electio ad ſolum Colle-
gium Cardinalium redacta eſt, *cap. licet* 6. *de election.*
cap. vbi periculum, eodem tit. in 6. *Clemen. ne Romani, eo-*
dem tit. Cardin. Turrecr. *de poteſt. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 43.
Cardin. Bellarmin. *tom.* 1. *de Cleric. lib.* 1. *cap.* 9. *cum ſe-*
quentib. Paleoth. *de conſultat. Sacri Palatij part.* 3.
quaeſt. 4. *verſ. & eo magis,* latè Burſat. *tom.* 2. *conſ.* 126.
num. 6. & 7. *& a princ. & conſ.* 108. *à princ.* & omninò
8 *à num.* 18. notabiliter amplians poſt Card. Iacobat.
Seluam, & alios etiam ad caſum, in quo Apoſtolica
Sedes vacat tempore, quo generale Concilium legi-
timè fuerit congregatum, adhuc enim non ad ipſum
Concilium, ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Col-
legium pertinere electionem ibi comprobat, & facto
ſeruatum fuiſſe in electione Leonis X. tempore vlti-
9 mi Lateranenſis Concilij atteſtatur. At verò vbi Pa-
pa deponitur à Concilio, tunc ab eo deponente fit
electio, & non ſpectat ad Collegium Cardinalium, &
hoc ſibi placere ait Abb. *in dict. cap. licet, in vlt. notab.*
verſ. ſed aduertere, & proſequitur Barbat. *in d. Clem. ne*
Romani, in §. *ſanè,* & apertè *in conſ.* 82. *ſub numer.* 10.
verſ. & vlterius ad praedicta, vol. 4. nec ab hoc recedere
abſolutè videtur Marian. ſen. *in cap. ad petitionem, n.* 7.
de accuſat.

10 *Eligatur autem de ipſius Eccleſiae gremio.*) Ergo Ro-
manus Pontifex ex ipſo Collegio, & numero Cardi-
nalium eligendus eſt, ſi reperiatur idoneus, de quo ta-
men vide Sot. *lib.* 4. *de iuſtit. q.* 6. *art.* 2. *ad* 5. Auguſtin.
Triumph. *de electione Papa quaeſt.* 3. *art.* 6. Mandoſ. *ad*
regul. 13. *Cancellar. q.* 8. *num.* 23. Azot. *inſtit. moral. p.* 2.
lib. 4. *cap.* 5. *q.* 6. Iul. Lauor. *d. tit.* 4. *cap.* 12. *numer.* 7. *cum*
ſeqq. Vide latè ad *cap. oporteat, num.* 1. *diſt.* 79.

11 *Inthronizari non valeat.*) Ergo poſt electionem Sum-
mi Pontificis non eſt neceſſaria inthronizatio, ſeu con-
firmatio, quia ſtatim ac electus fuit verus eſt Papa, &
ius habet adminiſtrandi, vt gloſſ. *in praeſenti, verbo*
diſpenſandi & cum ea concordant *hic* Bellam. *ſub num.*
7. 11. & 12. Turrec. *ſub num.* 16. & 17. Gemin. *num.* 20.
& 21. Card. Alexandrin. *propè n.* 65. & notant Lancell.
Conrad *in templo omnium iudicum lib.* 2. *capit.* 1. *de*
Pontif. Maxim §. 2. *q.* 1. *in* 11. *ſpeciali,* Campan. *dict.*
rub. 7. *cap.* 6. *num.* 57. Iul. Lauor. *dict. tit.* 4. *cap.* 12. *n.* 19.
Ratio eſt, quia confirmatio electionis per ſuperiorem
fieri debet, Papa autem nullum in terris habet ſupe-
riorem, Flamin. Pariſ. *de renunciatione beneficiorum,*
lib. 7. *quaeſt.* 5 *num.* 1. & 2.

12 In gloſſ. *Fieri in Vrbe.* ibi, *& ſi alibi fit electio quàm*
in loco ad hoc determinato, electio eſt nulla. Hæc gloſſa
in hoc ſuo dicto reprobatur, quia locus Pontificiæ ele-
ctionis, licèt adſit in Palatio Apoſtolico, in quo Con-
claue fieri ſolet, & cellulas parari, non eſt de ſuſtan-
tia, ſiquidem alibi facta electio non inualidatur. ita te-
nent *in praeſenti* Archid. *numer.* 15. Bellam. *num.* 11. Ge-
min. *num.* 16. Turrec. *circa numer.* 18. & Card. Alex *col.*
6. *prope fin ſuper gloſſ. verbo in Vrbe,* & hoc etiam
tuentur *in d. capit. vbi periculum, de elect. in* 6. Archid.
col. 2. *in princip* Ioan. Andr. *ſub num.* 4. Butr. *n.* 12. Gem.
in §. *hoc ſacro, ante num.* 5. quos refert & ſequitur Cam-
pan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 7. *cap.* 6. *num.* 55. & iuxta hanc opinionem audiui dicere dum vacabat Sedes per obitum Gregorij XV. de menſe Iulij 1623. quòd Illuſtr. DD. Cardinales vt pernicioſum aërem Vaticani tempore illo æſtiuo vitarent, inclinabant Conclaue fieri in monaſterio S. Mariæ ſupra Mineruam, ſed hoc non fuit effectu mancipatum, quia vidi illos intrare Conclaue factum in Palatio Vaticani, quod fortè in cauſa fuit, vt plus Cardinales, & plurimi conclauiſtæ illo anno morbo correpti morerentur. Quid autem faciendum ſi Romanus Pontifex extra Romanam Vrbem decedat, decidit text. *in d. cap. vbi periculum* §. *porrò, & in Clem. ne Romani* §. *ſanè, eod. tit. de elect.* & Clemens VII. *in ſua conſtit. incip. Cùm chariſſimus, ſub Dat. Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae* 1528. *Pridie Nonas Octobris, Pontificatus ſui anno VI.*

Cap. Qui Epiſcopus. II.

QVomodo autem ſit examinandus, qui in Epiſcopum eligitur, & quibus qualitatibus, & virtutibus præditus eſſe debeat, latè dixi *in meo tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 1. *cap* 6. *& tit.* 2. *per totum,* & de hac etiam materia agunt Bertachin. *de Epiſcopo lib.* 2. *part.* 1. *ex num.* 1. *cum multis ſeqq.* Bernardin. Roſignol. *de disciplina Chriſtianae perfectionis lib.* 5. *cap.* 2. §. *etſi Epiſcopi,* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun lib.* 2. *cap.* 6 *ex numer.* 1. Gulielm. Roſæ. *de Rege excommunicando cap.* 6. Ioan. Mariana *lib.* 3. *de Rege capit.* 1. *ad fin. & cap.* 2. Sottomaior *in commentar. epiſt.* 1. *ad Timoth. c.* 3.

In gloſſ. *Per conditionem* ibi, *aeque ad bonum & malum,* &c. Quomodo autem mala opera ſolùm in liberum hominis arbitrium, bona verò, & ſupernaturalia in Dei gratiam refundantur, vide latè Soar. *de gratia lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 1. *& cap.* 8. *num.* 4. *& cap.* 26.

In gloſſ. *Non per conditionem.* ibi, *per id quotidie meretur.* Contra hanc gloſſ. tenendum eſt Beatos iam non eſſe in ſtatu merendi, cum Soar. 3. *part. de Gratia, lib.* 12. *cap.* 15. & 34.

Cap. His igitur. III. *Iſid.*

ISidorus *de Eccleſiaſticis officijs lib.* 2. *cap.* 2. relatus *in hoc text.* agit qualis eſſe debeat clericorum conuerſatio, de quo vide Greg. Lop. *l.* 57. *gloſſ.* 1. *cum ſeqq. tit.* 5. *part.* 1. Repert. Inquiſit. *verbo clericus, verſ. item de vita clericorum,* vbi verba text. refert.

Amorem pecuniae.] Inordinatum ſcilicet, vt intelligit S. Thom. 2. 2. *q.* 118. *art.* 1. An & quando amare pecunias ſit peccatum mort. vide Ioan. Royard. *in homil. ad illud* Lucæ 19. *Zachaeus princeps publicanorum, & ipſe diues.* Pined. *lib.* 7. *de rebus Salomonis c.* 13.

In gloſſ. *Pro beneficijs.* ibi, *In omnibus ſacramentis committi ſimoniam, niſi in matrimonio.* Immo dicendum matrimonium quatenus Sacramentum vendi non poſſe, vt per Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de ſimon. cap.* 10. *numer.* 8.

Cap. Epiſcopus. VII. *Concil. Carthag.*

QVo pacto fiat Epiſcopi conſecratio, decernit text. *in praeſenti,* & nos latè diximus *in tractatu de officio & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. & ibi citatis adde Azor. *inſtit. moralium part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. *q.* 3. Andr. Piſcara *in praxi caerem. lib.* 1. *ſect.* 10. *cap.* 4. Vaſq. *de Ordine diſp.* 243. *cap.* 5.

In gloſſ. *Codicem.* ibi, *nullus ſolus,* &c. Notatur ad hoc quod nullus Epiſcopus per ſe ſolum conſecrat electum

electum, ſed omnes tres ſimul; ſed verius eſt vnum Epiſcopum totam conſecrationem efficere, alios verò adiutores eſſe, vt per Syluest. *verbo conſecratio* 1. *quaſt.* 1. Azor. *d.cap.* 30. *q.* 3.

In ead. gloſſ. ibi, *non autem credo quod liber ſit de ſubſtantia conſecrationis.* Notatur ad hoc, quòd ad ſubſtantiam conſecrationis non pertinet, vt Epiſcopi teneant Euangelij Codicem ſuper caput Epiſcopi, qui conſecratur, vt per Azor. *dicta quaſt.* 3. *verſ. deinde quares*, quamvis Syluest. *verbo conſecratio num.* 1. oppoſitum docere videatur.

Cap. Presbyter. VIII.

DE materia & forma conſecrationis Presbyteri, vide S. Thom. *in* 4. *diſt.* 24. Henriq. *in ſum. lib.* 10. *capit.* 6. Cardin. Bellarmin. *lib.* 1. *de ſacramento Ordinis cap.* 9. qui aiunt materiam in illo qui ſacerdotio initiatur integram ex præcepto eſſe traditionem Calicis cum vino, & patenæ cum Hoſtia, dicetur tamen promotus accipere characterem, quamvis Calix vino careat, vt per Henriquez *d. lib.* 10 *cap.* 6. §. 1. ſed meliùs contrarium ſuſtinent Ledeſma *in ſum. tom.* 1. *ſub tit. de Sacram. Ordin. cap.* 3. *verſ. la tercera difficuldad*, Campan. *in diuerſ. iuris Can. rub.* 2. *n.* 17. Villalob. *in ſumm. tratado* 11. *diffic.* 4. *n.* 1. In Pontificali Romano quinque munera Presbytero aſſignantur, videlicet, offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, & baptizare, quæ ſigillatim explicat Vaſq. *de ſacramento Ordinis diſput.* 236. *cap.* 10. *num.* 106. *cum ſeqq.* vbi *n.* 110. agit an hæc munera attento iure diuino Presbyteris conueniant. Presbyteri vnde dicantur, vide poſita *in collect. ad cap. cleros num.* 19. *diſt.* 21.

Cap. Eccleſiaſtica. IX.

Ex Conc. Brach. III.

IN Concilio Bracharenſi III. *cap.* 3. legitur, vt omnis Sacerdos, cùm ordinatur, oratio, vtroque humero ambiatur, vnde colligitur Sacerdotes debere vti orariis propter differentiam ſacerdotalis dignitatis, ſecundùm Stephan. Gratian. *diſceptationum forenſium capit.* 298. *numer* 54. *cum ſequentibus*; & ideò òrarium ita dicitur, quia fere in ſingulis orationibus Presbyter eo vtitur frequentius, quàm aliis ornamentis, vt per Turrecrem. *hic num.* 3. & 4. Alia de orario dixi *ad cap. monacho* 27. *q.* 1. vide *ibi*. Et ideo colligitur ex hoc text. Sacerdotem non debere ſumere Eucharistiam ſine ſtola, quando Miſſæ ſacrificium non facit, aliàs peccatum mortale contrahit, vt per Henriq. *in ſum. lib.* 8. *cap.* 44. §. 3. *lit. N.* Nald. *in ſum. verbo Miſſa n.* 16. & *verbo Sacerdos num.* 6. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico part.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. *qu.* 106. Sed contrarium tenent Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 28. *quaſt.* 12. Pithigian. *in* 4. *tom.* 1. *diſt.* 13. *quaſt.* 2. *art.* 5. *in fine*, Gauant. *in comment. ad rub Miſſal. tom.* 1. *p.* 4. *tit.* 8. *n.* 7. Diana *reſol. moral. p.* 2. *tract. de celebr. Miſſar. reſol.* 29. putant enim huiuſmodi decretum eſſe vſu abrogatum.

In gloſſ. *Ceruicem.* ibi, *ſi Sacerdos legit Euangelium, nunquid vtetur ſtola ſecundùm quod Diaconus.* &c. Notatur ad hoc quòd quando quis eſt ſimul Doctor, & miles, ſi actus, quos exercet, ſint militares, debet vti veſtibus militaribus: ſi autē ſint doctorales, doctoralib' vti debet, ſemota tamen conſuetudine, vt per Rō. *ſing.* 561.

Cap. Communis filius. X. *Greg.*

GRegorius ſcribens Aregio Epiſcopo Francorum *libr.* 7. *epiſt.* 111. ait ne Epiſcopis, aut Diaconis permittatur abſque Apoſt. licentia Dalmaticis vti; ratio erat, quia Dalmatica erat inſigne Diaconorum Romanæ Eccleſiæ, & interdum pro magno priuilegio concedi ſolitum alicuius nobilis Eccleſiæ Diaconis, vide Durand. *in ration. diuinor. officior. lib.* 3. *c.* 11. *n.* 8. Stephan. Durand. *de ritib. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 9. *numer.* 24. *cum ſeqq.* & *ibi* diſputat, quis fuerit primus Pontifex qui vſum Dalmaticarum inſtituerit, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 8. *anno Christi* 598. *verſ. hoc regulariter*, & *anno* 604. *verſ. Dalmaticam quidem.* Dalmatica dicta eſt à Dalmatia Græciæ prouincia, in qua primùm texta fuit. Iſidor. *lib.* 19. *etymolog. capit.* 22. Raban. *de inſtit. cleric. lib.* 7. *c.* 20. Cæli. *lect. antiq. lib.* 16. *cap.* 10.

Cap. Diaconus. XI.

QValiter ordinetur Diaconus refert Gratianus *in præſenti*, deſumens ex Concilio Carthaginen. IV. *cap.* 4. & tradunt Viuald. *in candel. aureo part.* 1. *tit. de Sacram. Ordin. num.* 28. Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 8. §. 1. & 2. & *cap.* 13. §. 2. & 3. Ægid. de Conink *de Sacram. Ordin. diſput.* 20. *dub.* 7. *num.* 68. Iſidor. Moſcon. *de maieſt. milit. Eccleſ. p.* 1. *lib.* 1. *c.* 1. *de Ordine pag.* 382. *cum ſeqq.* ſed & quales, & in qua ætate ſint ordinandi, legitur in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 12. & 13. & latè dixi *de officio & poteſtate Epiſcop. part.* 2. *alleg.* 16. Diaconi officium eſt publice legere Euangelium in Eccleſia, & miniſtrare in Sacrificiis, verbum gentibus prædicare, & Sacerdotibus in ſacris Eccleſiæ actibus deſeruire, ad quos actus omnes alij, qui attribuuntur huic Ordini, redduntur, ideò illi aſſignatur liber Euangelij, & ſtola in modum iugi, altera tantummodò eius humero iniecta. Colliges hæc ex Crepet. *in ſum. Eccleſiaſt. diſcipl. verbo Diaconus*, Vaſquez *tom.* 3. *in* 3. *part. diſput.* 236. *cap.* 4. *cum ſequentibus.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 9. Rodolph. Cupers *in repet. capit. oportebat* 79. *diſt. in rubr. Diaconatus inſtitutum, artic.* 1. *numer.* 38. Petr. Greg. *ſyntagm. iur. part.* 2. *lib.* 16. *cap.* 7. Vaſq. *de Sacram. Ordin. diſp.* 236. *cap.* 7. & 8. Mich. de Medina *lib.* 1. *de continent. cap.* 28. *cum ſeqq.* Læl. Zech. *de Sacr. tit. de Sacram. Ordin. cap.* 1. *pag.* 668. *ante fin. col.* 1. Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſ. lib.* 2. *c.* 23. *num.* 3. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. n.* 290. Homobon. de Bonis *de humana vita ſtatibus p.* 1. *c.* 29. *in princ.* Molfeſ. *in ſumma Theologia moralis tract.* 2. *cap.* 9. Galganet. *de iure publico lib.* 3. *tit.* 25. De officio Diaconi in Miſſa ſolemni, & proceſſionibus, & dum miniſtrat Epiſcopo cùm ſolemniter celebrat, latè agit Andr. Piſcara Caſtaldus *in praxi caremon. lib.* 1. *ſect.* 7. *cap.* 5. 6. & 7. Vnde autem dicantur Diaconi, vide poſita ad *cap. cleros num.* 20. *diſt.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus cùm ordinatur patenam de manu Epiſcopi accipit vacuam, & calicem vacuum.*

2 *Calix vacuus cum patena Subdiacono in eius ordinatione porrigitur, cuius traditione perficitur ordinatio.*

3 *Calix licèt conſecratus non ſit, Subdiacono validè in eius ordinatione porrigitur.*

Cap. Subdiaconus. XV.

Ex Concil. Carthagin.

SVbdiaconus cùm ordinatur, quia manus impoſi- 1
tionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi accipit

Digitized by Google

accipit vacuam, & Calicem vacuum: de mano verò Archidiaconi accipit vrceolum cum aqua, manile,& manutergium; hactenus Concil. Carthagin. IV. *cap.5.* quod refert Gratian. *in preſenti.* Vnde pro ma-
2 teria porrigi Subdiacono in eius ordinatione Calicem vacuum cum patena, cuius traditione perficitur ordinatio, tradunt Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part.2.lib.1.cap.9.num.6.* Rodulph. Cupers *in reper. cap. oportet 79. diſt.in §.Subdiaconatus Ordo art.1.* Vaſq. *tom.3. in 3. part. diſput.236. capit.3.* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis tract.2.capit.8. numer.14.& 15.* Paul.Comitol. *reſp.moral. lib.1.quaſt.52.* Galganet. *de iure publico lib.3.tit.26.num.1.* Carol.de Graſſis *de effectibus cleric. in prelud.* 288. *& ſeqq.* vbi addit onus eſſe pertinens ad hunc Ordinem ad Sacrificium deferre vinum, & aquam in vrceolis, Diaconis adminiſtrare, & manile, & manutergium tenere, & pro lauandis ante Altare manibus Sacerdotibus aquam præbere.

3 *Et calicem vacuum.*] Licèt conſecratus non ſit, vt poſt Sot Martin.Ledeſm.& Emman.Sa reſoluit Henriq. *in ſum.lib.10. capit.5.in commento lit.F.& capit.8.§.3.* Contra Syluestr. *verbo ordinatio 2.§.4.verſ.3.* Fornat. *de Ordine cap.1.§.6.ad fin.* Molfeſ. *d.cap.8.num.23.* Homobon.de Bonis *de humana vita ſtatib.p.1.c.19. verſ. Subdiaconi.* Ratio eſt,quia nullo iure conſtat neceſſariam eſſe Calicis conſecrationem ad eſſentiam Sacramenti,tum quia ſicut validè confici poteſt Sacramentum in Calice non conſecrato,ita validè conferri poteſt character Ordinis per traditionem Calicis non conſecrati; attentè tamen inuigilandum eſt ab Epiſcopo ne Calice non conſecrato vtatur,cùm non ſine maxima cauſa conſtitutum ſit, vt Calices conſecrentur, & non niſi à perſonis ſacris tractentur, *cap. in ſancta de conſecrat.diſt.1.*

In Pontificali Romano hæc munera Subdiacono aſſignantur, aquam ad miniſterium Altaris præparare, Diacono miniſtrare, pallas Altaris, & Corporalia abluere, Calicem & patenam in vſum Sacrificij eidem offerre, oblationes populi ſuſcipere, & ſupra Altare ponere, licèt tria tantùm officia Subdiacono aſſignent Raban. *lib.1. de inſtitut. cleric. capit.8.* Alcuin. *lib.de diuinis officiis cap.35.* Eatenus verò dicitur Subdiaconus diuinis Sacramentis inſeruire,quatenus ſacra vaſa,lintea, panem,& vinum ad venerabile Eucharistiæ Sacramentum præparat,vt per Valer. Reginald *in praxi fori pœnit.lib.30.tract.1.numer.13.* Ægid. de Coninck *diſput.20.dub.3.* Bouer. *de Republ. Eccleſiaſt.part.2.lib.2.c.10.verſ.ex his planè, pag.376.* Vaſq. *diſput.236.cap.2.cum ſeqq.*

Manus impoſitionem, &c.] Notatur ad hoc quòd Subdiaconus non accipit impoſitionem manus, vt per Henriq. *in ſum.lib.10.c.8.§.2.lit.K.*

De manu Epiſcopi.] Ergo de eſſentia Sacramenti requiritur quòd ordinatus tangat inſtrumentum ſibi porrectum ab Epiſcopo,vt per Syluest. *in ſum.verbo Ordo 2.quaſt.5.verſ tertio.* Nau. *in man.cap.21.num.17.* Sot. *in 4.diſt.24.quaſt.1 art.3.verſ.vnum autem,* Viuald. *in candel.aureo p.1.vbi de Sacram.Ordinis n.21.*

Cap. Acolytus. XVI.

Acolytus cùm ordinatur, ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat, ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, vt ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari, accipiat & vrceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti. Hactenus Concil.Carthaginen. IV. *capit.6.* quod refert Gratianus *hic.* Vnde colligitur materiam huius Sacramenti eſſe cereum extinctum ſimol cum vrceolis vacuis, ſicuti tradunt S.Thom. *in 4. diſt.24.q.2.art.3. verſ. Acolytorum Ordo,* Viuald. *in candel. aureo part.1. vbi de Sacram.Ordinis num.15.* Henriq. *in ſum.lib.10. cap.9.§.1.* Vaſq. *tomo 3.in 3.part.diſputat.236. num.29. & 30.& diſput.237.ſub num.32.verſ. caterùm.* Molfeſ. *in ſum.Theologia moralis tract.2.cap.7.num.10.* Filliuc. *tract.9.num.19. & 51.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.2.alleg.15.num.8.* Galganet. *de iure publico, lib.3.tit.27.num.2.*

Huius autem munus eſt candelabra, luminaria, & vrceolos ad aram deponere, & portare, ac neceſſaria pro Euchariſtiæ miniſterio Subdiaconis præparare Vide S.Thom. *d. art.3. ad 6.* Greg. Lop. *lib.21. in princ.tit.6.part.1.* Troc. *de vero & perfecto clerico, lib.1. cap.19.num.10.in princ.* Petr.Greg *ſyntagm iuris part.2. lib.16.capit.6.* Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib.2. cap.23.num.8.* Card.Bellarm. *de Clericis capit.12. verſ. quartus Ordo,* Iacob.de Graff. *in aureis deciſionibus p.2. lib.1.cap.9.num.6.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit.lib.2.cap.2.num.8.& lib.3.capit.3.numer.56.* Rodulph.Cupers *in repetit.cap.oportebat.79.diſtinct.in tit. de Acolytis,* plures refert Carolus de Graſſis *de effectibus clericalibus, in prelud.numer.*287.nouiſſimè Andr. Piſcara Caſtald. *in praxi caremon.lib.1.ſect.4.cap.1.cum ſeqq.* Acolytorum etymologiam habes *ad capit.cleros num.24.diſtinct.21.*

SVMMARIVM.

1 *Exorciſta cùm ordinatur accipit de manu Epiſcopi libellum,in quo ſcripti ſunt exorciſmi.*
2 *Liber exorciſmorum in ordinatione Exorciſta traditur pro materia, & pro forma, verba ab Epiſcopo proferenda.*
3 *Exorciſta officium quod ſit,oſtenditur.*
4 *Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone iocentur.*

Cap. Exorciſta. XVII.

Exorciſta cùm ordinatur accipiat de manu Epiſ- 1
copi libellum, in quo ſcripti ſint exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo, *Accipe, & commenda memoria, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſiue baptizatum, ſiue catechumenum.* Deſumitur
ex Concil. Carthaginen. IV. *capit.7.* Vnde colligitur 2
in Ordinatione Exorciſtæ pro materia tradi librum Exorciſmorum,& pro forma verba illa Epiſcopi ſuprà relata,vt aduertunt S.Thom. *in 4.diſt.24. quaſt.2. art.2. & 3.* Viuald. *in candel.aureo p.1. vbi de Sacram. Ordinis num.12.& 13.* Card. Bellarm. *de cleric. lib.1. cap.13.verſ.tertius Ordo,* Henriq. *in ſumm.lib.10.cap.9. §.2.* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis tractat.2. capit.6.*
Filliuc. *tract.9. num.10. & 15.* Ego ipſe *de officio, &* 3
poteſtate Epiſcopi part.2. allegat.11.numer.11. Ad illum enim pertinet exorciſmos memoria retinere, ac manus ſuper energumenos,& à malis dæmonibus obſeſſos exorcizando imponere, eóſque adiuuare adiutando illos per Dominum,vt exeat ab eis Satanas, quod myſterium pluries fuit operatus Dominus, vt legitur in Euangelio, quòd multos dæmones expulit, & præcipuè à perſona Mariæ Magdalenæ, à qua fugauit ſeptem. Vide ad hoc Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun.lib.3.capit.3.numer.38.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part.2.lib.1.cap.9.numer.6.* Rodulph. Cupers *in repet.c.oportebat diſt.79. ſub tit. de exorciſtis art.1.* quos refert Carol.de Graſſis *de effectibus clerical. in prelud. num.286.* quibus addo Henriq. *d.§.2.* Petr. Greg. *ſyntagm.iuris part.2.lib.16.cap.5.* Card. Baron. *annal.*

annal. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 59. num. 7. Vaſquez *de Ordine diſp. 235. n. 23. verſ. tertius, & n. 24.*

Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone iocentur, & curioſa, nugaciáve miſceant colloquia, vt aduertit Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib. 6. cap. 2. ſect. 3. de remediis ſupernaturalibus diuinis, ſeu Eccleſiaſticis, verſ. quartum eſt exorciſmus.*

Io gloſſ. *Super energumenum.* ibi, *energumeni dicuntur lunatici, & obſeſſi à dæmone.* &c. Vide Durand. *in ration. diuin. lib. 2. cap. 6. verſ. qui autem.* Pelag. *de planctu Eccleſia lib. 1. cap. 48. §. de irregularitatibus homicidy col. 11. pag. 28.* Petr. Gregor. *d. cap. 6. n. 1.* vbi ait energumenos dici à verbo Græco quod ſignificat detineri atque impediri, quaſi energumeni ſint à dæmone impediri, ſubditque aliquando lunaticos dici energumenos, velut in eos agat luna.

Cap. Lector. XVIII.

LEctor cùm ordinatur faciet de illo Epiſcopus verbum ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atque ingenium, poſt hæc ſpectante plebe tradat ei Codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eum, *Accipe, & eſto relator verbi Dei habiturus, ſi fideliter, & vtiliter impleueris officium, partem cum eis, qui verbum Dei miniſtrauerint.* Deſumitur ex Concil. Carthaginen. IV. *cap. 8.* Ex quo colligitur in ordinatione Lectoris pro materia porrigi ei librum lectionum de prophetis, formam autem eſſe verba illa Epiſcopi ſuprà relata, vt per Troc. *de vera & perfecto clerico cap. 19. numer. 6. & 7.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 2. lib. 1. cap. 9. num. 6. poſt princ. & num. 18. in fine.* Card. Bellarm. *de clericis lib. 1. cap. 13. verſ. ſecundus Ordo,* Henriquez *in ſum. lib. 10. cap. 9. §. 2.* Molſeſ. *in ſumm. Theologia moral. tract. 2. capit. 5.* Vaſq. *tom. 3. in 3. part. diſp. 236. capit. 2. numer. 19. cum ſeqq.* Galganet. *de iure publico lib. 3. tit. 26. num 1.* Filiuc. *tract. 9. numer. 21. & 51.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part. 2. allegat. 11. numero 10.*

Eius autem officium eſt lectiones legere, ac veteris Teſtamenti, & ſacrarum hiſtoriarum libros rectè, & verè populo pronunciare, quod, etiam exercuit Dominus noſter Ieſus Chriſtus in medio ſeniorum librum Eſaiæ aperiens, & legens. Vide Anaſtaſ. Germ. *de ſacrorum immun. lib. 3. c. 3. n. 63.* Rodulp. Cupers *in repet. c. oportebat 79. diſt. in tit. de Ordine Lectoris art. 1.* quos refert Carol. de Graſſis *de effectibus clericat. in pralud. n. 285.* Gregor. Lop. *l. 11. in princ. tit. 6. part. 1.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 16. c. 4.* Vaſq. *de Ordine diſp. 236. cap. 2. n. 16. cum ſeqq.*

Cap. Oſtiarius. XIX.

OStiarius cùm ordinatur, poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit qualiter in Domo Dei debeat conuerſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei Epiſcopus claues Eccleſiæ de Altario, dicens, *Sic age quaſi redditurus Deo rationem pro iis rebus, qua his clauibus recluduntur.* Deſumitur ex Concil. Carthaginen. IV. *cap. 6.* vnde colligitur materiam huius Sacramenti eſſe claues, quæ cùm Oſtiarius ordinatur, ei porriguntur, & formam eſſe verba illa prolata per Epiſcopum in traditione clauium, vt per Durand. *in ration. diuin. lib. 2. c. 4. n. 4.* Iacob. de Graff. *in aur. deciſio. part. 2. lib. 1. cap. 9. num. 6. in princip. & num. 16* Cardin. Bellarm. *lib. 1. de clericis cap. 13. verſ. primus.* Henriq. *in ſumm. lib. 10. cap. 9. §. 2.* Molſeſ. *in ſumm. Theologia moralis tractat. 2. cap. 4.* Filiuc. *tract. 9. num. 22. & 51.* plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. alleg. 11. num. 9.*

Eius autem officium eſt ſacras ædes tueri, aperire, & recludere, & omnia quæ ſunt intus & extrà cuſtodire, fideles recipere, & infideles, ac excommunicatos expellere, quo quidem officio functus fuit Dominus noſter Ieſus Chriſtus in propria perſona quando eiecit ementes, & vendentes de Templo, item quando dixit, *Attollite portas principes veſtras, & eleuamini porta aternales.* Vide Henriquez *d. §. 2. lit. L.* Vaſq. *de Ordine diſp. 236. cap. 2. num. 17. & 18.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib. 3. cap. 3. num. 64.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 2. lib. 1. cap. 6. num. 6.* Rodulph. Cupers *in repet. cap. oportebat 79. diſt. in tit. de Ordine Oſtiary,* plures refert Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. in pralud. à num. 283.*

Cap. Pſalmiſta. XX.

PSalmiſta, id eſt. Cantor poteſt abſque licentia Epiſcopi ſola iuſſione Presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi Presbytero, *Vide vt quod ore cantes, corde credas, & quod ore credis, operibus comprobes.* Deſumitur ex Concil. Carthagin. IV. *cap. 10.* & confertur Pſalmiſtatus, ſeu prima Tonſura in abſciſſione capillorum S. Thom. *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 1. verſ. vlterius,* Henriq. *in ſumm. lib. 10. cap. 9. §. 3. & 4.* Vnde cùm nihil dicatur de materia, & forma eſſentiali Pſalmiſtæ, colligi videtur illum eas minimè habere, ac proinde ſine prolatione aliquorum verborum validam eſſe tonſurationem tenent illi, qui affirmant eam non eſſe Ordinem, & præcipuè Nauar. *conſ. 4. de Sacram. non iteran. in nouis,* Fornar. *in tract. de Ordine capit. 7.* Molſeſ. *in ſumm. Theologia moral. tract. 2. cap. 3. num. 20.* Vaſq. *de Ordine diſp. 236. cap. num. 3.* Cuius tamen contrarium reſoluunt Doctores per me citati *in collect. ad proœm. Sexti num. 12. de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 2. alleg. 2. num. 16.*

Officium autem Pſalmiſtæ eſt canere in choro, atque benedictiones dicere, ſed hoc miniſterium non pertinet per ſe ad Ordinem aliquem, cùm hoc munus cantandi diuinum Officium, licèt ad totam plebem fidelium non pertineat, nihilominus non eſt ita proprium clericorum, vt illi ſoli ad illud aſſumantur, Card. Baron. *annal. Eccleſiaſt. tom. 1. anno Chriſti 44. num. 80.* Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 4. de horis Canon. capit. 9. num. 14. cum ſeqq.* Vaſq. *de Ordine diſp. 236. cap. 1. num. 5.*

Cap. Prohibete. XXI. *Anicet. II.*

ANacletus Papa relatus in hoc text. prohibuit Clericis ſub anathemate comam nutrire, vt refert Illeſcas *in Chronico Pontificali part. 1. lib. 1. cap. 7. & 14.* Menoch. *de arbitr. caſu 392. num. 25.* Carol. de Graſſis *de effectib. clericalibus effectu 37.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p. 2. alleg. 9. n. 10.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali §. 17. num. 11. cum ſequentibus;* Duaren. *lib. 1. de ſacris Eccleſ. miniſt. cap 4. verſ. Specialiter,* Pelag. *de planctu Eccleſ. lib. 2. cap. 14. verſ. ad euidentiam.*

In modum ſphara. Præcipit Pontifex vt clerici ſuper caput in modum ſphæræ radant, vt per Fuſc. *de Viſitat. lib. 1. cap. 20. num. 13. in fine,* Menoch. *de arbitr. caſu 392. num. 26. cum ſeqq.* vbi aduertit legendum eſſe *ſphara,* non autem *ſpera,* vt erat in vulgatis Codicibus.

Cap. Si quis. XXIII. *Greg. II.*

GRegorius II. de quo Card. Baron. *annal. Eccl. tom. 9. anno Chriſti 714. cum ſeq.* in Concilio Romæ habito

habito in Baſilica S. Petri *cap.* 17. de quo idem Baron. *anno Chriſti* 721. *ex num.* 1. vbi *num.* 4. refert verba huius text. ſtatuit non poſſe clericum comam nutrire, de qua materia latè dixi *in collect. ad cap.* 4. *de vita, & honeſt. cleric.*

In gloſſ. *Sit anathema.* ibi, *& Innoc. dicit quòd admoneri debet prinſquam ſuſpendatur.* Ergo non eſt ipſo iure excommunicatus, ſed ſi admonitus ceſſare noluerit, tunc venit excommunicandus, vt per Sot. *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 2. *art.* 1. *col.* 6. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 18. *ſect.* 3. *num.* 19.

Cap. Sacratas. XXV. *Soter.*

SOter Papa omnibus Epiſcopis Italiæ *epiſtola* 2. relatus in hoc textu, veſtimenta Altaris, ac vaſa ſacrata mulieres tangere, & incenſum circa Altaria deferre prohibuit, & refert etiam Azot. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 9. *quæſt.* 6. *& lib.* 10. *cap.* 29. *quæſt.* 2. Greg. Lop. *l.* 1. *gloſſ.* 10. *tit.* 11. *part.* 1. Tioc. *de vero, & perfecto clerico lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 2. Henriq. *in ſum. lib.* 9. *cap.* 28. §. 3. *& in comm. lit. S.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 2. *anno Chriſti* 179. *num.* 55. vbi obſeruat rationem huius deciſionis fuiſſe, quia ex Montani hæretici ſecta poterant fœminæ in ſacris miniſteriis ſe immiſcere, Et quod nulla fœmina præſumere debeat ad Altare accedere, & Presbytero miniſtrare, dixi *in collect. ad cap. inhibendum de vita, & honeſtate clericorum.*

Et hinc colligunt aliqui fœminas incapaces eſſe Ordinis clericalis, vt per Ledeſm. *in* 2. 4. *quæſt.* 1. *art.* 1. Iacob. de Graff. *in deciſionibus aureis part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 56. Heoriq. *in ſumma de ſacramento Ordinis lib.* 1. *cap.* 16. §. 1. Suar. *de cenſur. diſput.* 51. *ſect.* 2. *in princip.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſcip. clerical.* §. 8. *num.* 3.

Pallas.] Vide Soar. *de Sacram. diſp.* 18. *ſect.* 8. *art.* 3. *verſ. quartò addendum eſt.*

Cap. Non oportet. j. XXVI.

Ex Concil. Laod.

COncilium Laodicenſe ſub Damaſo Papa *cap.* 21. ſtatuit ſacrarium Subdiaconis ingredi non licere, quod multis Sanctorum Patrum, & Conciliorum auctoritatibus ornat Soar. *de Sacram. diſp.* 80. *art.* 8. *ſect.* 3. *verſ. dicta ſecundò, & verſ. tertium exemplum ſit.*

Cap. Miniſtrum. XXVII.

ORarium hic accipitur pro ſtola ſecundùm Azot. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 28. *quæſt.* 10. & vide alia, quæ de orario cumulaui ad *cap. Eccleſiaſtica hac eadem diſt. & ad c. Monacho* 27. *q.* 1. Et an & quando ornamenta Altaris, & vaſa ſacra poſſint tangi à laicis, ſeu fœminis, vide Syluest. *in ſum. verbo Miſſa* 1. *q.* 2. §. 2. Sot. *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 3. *verſ. ſed crimen hoc,* Henriquez *in ſum. lib.* 9. *capit.* 28. Soar. *tom.* 1. *de Sacrament. diſput.* 81. *ſect.* 8. *verſ. tertium exemplum, & ſeqq.*

Cap. Mulier. XXIX.

Ex Concil. Carthag.

EX hoc text. colligunt aliqui laicos non poſſe prædicare, de quo vide quæ dixi *in collectan. ad cap. cùm ex iniuncto* 12. *num.* 3. *& 4. de hæret.* & ibi citatis adde Valer. Reginald. *lib.* 18. *num.* 121. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſciplina cleric.* §. 1. *num.* 7. Ex commiſſione tamen Parochi illos poſſe prædicare, tenent Dec. *in cap.* 5. *num.* 19. *de iudic.* Nau. *conſ.* 7. *num.* 3. *de officio deleg. in nouis*; non enim eſt actus annexus alicui Ordini, & ideo prædicantem in mortali non peccare mortaliter, reſoluunt Valeor. *in* 3. *part. quæſt.* 64. *diſp.* 3. *q.* 5. *puncto* 3. Soar. *de Sacram. diſp.* 72. *ſect.* 4. Vaſq. *de Sacram. diſp.* 138. *cap.* 5. *numer.* 39. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 6. *num.* 3. Ægid. de Conick *de Sacram. in genere quæſt.* 64. *art.* 9. *dub.* 1. *num.* 39. quamuis contrarium teneat Caiet. 2. 2. *quæſt.* 187. *art.* 2. *& in* 3. *part. quæſt.* 64. 6.

Cap. Non liceat. j. XXXI.

Ex Concil. Brach.

SAcra Altaris vaſa, quæ cuilibet ex Lectoribus, aliiſque portare non licet, vt ait text. *in præſenti*, intelliguntur Calix, & Patena, quia hæc ſola ita dicuntur, ſic interpretatur Turrecr. *hic num. vnico*, Iacob. de Graff *in aureis deciſion. p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 8. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 43. *num.* 26. vbi ſubdit nullam eſſe culpam ſi laicus reuerenter Sanctorum reliquias porret, ac contingat.

Cap. Non liceat. ij. XXXII.

Ex Concil. Martini.

NIſi Subdiacono.] Ergo Subdiacono licet tangere vaſa Sacra, de quo vide Soar. *tom.* 1. *de Sacram. diſp.* 81. *ſect.* 8. *art.* 3. *verſ. alia autem forma, & verſ. tertium exemplum ſit.*

Clerici comam non nutriant.] Vide Doctores citatos *in collect. ad cap.* 4. *de vita, & honeſt. cleric.*

Patentibus auribus.] Notatur ad hoc, quod clerici debent portare capillos ita tonſos vt aures pateant, ſicut notat ex hoc text. Greg. Lop. *l.* 39. *gloſſ.* 7. *tit.* 3. *part.* 1.

Distinctio XXIV.

Cap. Nullus. I. *Syluest.*

PRobat hic text. non licere Acolytis, nec Subdiaconis tangere vaſa ſacra, de quo vide Card. Bellarm. *de Sacram. Ordinis lib.* 1. *capit.* 7. *verſ. olim tamen*, Soar. *de Sacram. diſputat.* 81. *ſect.* 8. *artic.* 3. *verſ. tertium exemplum, ad fin.*

Gloſſ. vnica in hoc text. celebris eſt, dum probat notoriè habiles examinandos non eſſe, prout eam referunt, & ad hoc notant Felin. *in cap. vltim. num.* 28. *de præſumpt.* Dec. *in cap. conſtitutus* 46. *num.* 3. *notab.* 4. *de appellat.* Heoriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 18. *lit. A.* Cauall. *commun. contra commun. q.* 302. *num.* 14. Duen. *reg.* 299. *verſ. vndecimò fallit*, Lambert. *de patronat. lib.* 2. *part.* 1. *q. fin. art.* 3. *num.* 1. Mandoſ. *in reg.* 24. *de malè promotis quæſt.* 3. *num.* 4. *cum ſeqq.* Mench. *illuſtr. cap.* 103. *num.* 59. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *num.* 86. Vnde licèt ordinatus nullo præmiſſo examine, nullâque præhabita inquiſitione deponendus ſit, iuxta text. *in cap. ſi qui ſine examinatione* 81. *diſt.* tamen ſi eſſet cognitus, & dignus, nec peccaret, nec deponeretur, ſi abſque præcedenti examinatione fuerit Ordinibus inſignitus, ſicut docent Syluest. *in ſum. verbo Ordo* 2. *in* 5. Maiol. *de irregul. lib.* 4. *cap.* 9. *n.* 6. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 3. *num.* 6.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur agentes de intellectu, & materia Concil. Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 5. quod innouat textum in præſenti.*

2 *Formula denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, remiſſiuè.*

3 *Epiſcopus debet à latere ſuo eligere Sacerdotes & alios prudentes viros, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem inueſtigent.*

4 *Genus ordinandorum inueſtigandum eſt, an ſcilicet ex Catholicis parentibus, vel proditione damnatis, aut matre ſerua nati ſint.*

5 *Originem à Iudæis trahentes non ſunt ab ordinatione excludendi.*

7 *Epiſcoporum munus eſt in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam præ cæteris in titulum ordinandi inquirere.*

Cap. Quando. V.

Ex Concil. Nanneten.

1 MEmorabilis eſt hic text. circa examen & ſcrutinium ordinandorum faciendum, quem innouat eius veſtigiis inhærendo, Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 5. & 7.* licèt in aliquibus conuenire non videantur, quia hic text. decernit, quòd quando Epiſcopus diſponit ordinationes facere, omnes volentes accedere ad ſacrum miniſterium debent conuenire feria quarta præcedenti ad examinationem coram Epiſcopo, qui viros prudentes, diuinæque legis gnaros, & exercitatos in Eccleſiaſticis ſanctionibus eliget, vt illa inueſtigent, quæ inferiùs memorabo. At Concil. Trid. *d. cap. 5.* requirit, vt per menſem antea adeant Epiſcopum, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus, ac deſiderio eorum, qui volent promoueri publicè in Eccleſia propoſitis, de requiſitis diligenter inquirat, & teſtimoniales literas ipſam inquiſitionem factam continentes ad ipſum Epiſcopum quamprimum tranſmittat, de cuius Conciliaris decreti materia agunt Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 17. §. 2.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part. 1. tract. 2. cap. 3. quæſt. 26.* Vgolin. *de officio, & poteſtate Epiſcopi cap. 26. §. 18.* Ego ipſe *in ſimili tractat. part. 2. alleg. 10.*

2 Formulas autem denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, & literarum teſtimonialium Parochi emanantium vigore facultatis euulgandi nomina ordinandi, poſui *in meo formulario Epiſcopali form. 3. & 4.* & *poſt. form. 2.* inſtructionem feci ad inquirendum per Parochos ſuper vita, & moribus ordinandorum. Deputati autem ad examinandos eos, qui ad Ordines, ſiue minores, ſiue maiores promoueri petunt, antequam ad examen articulorum veniant, quomodo, & de quibus inquirere debent ab eo, qui ad examen acceſſit, inſtructionem feci *in dicto formul. Epiſc. poſt. form. 10.*

3 Deinde diſponit hic text. vt Epiſcopus à latere ſuo eligere debeat Sacerdotes, & alios prudentes viros gnaros diuinæ legis, & exercitatos in Eccleſiaſtis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum vbi educati ſunt, & benè literati, ſi inſtructi in lege Domini diligenter inueſtigent: per eadem ferè verba diſponit Concil. Trident. *dict. ſeſſ. 23. de reformat. cap. 7.*

Genus namque primo loco relatum requiſitum de-
claratur, an ex Catholicis parentibus, vel proditio- 4
ne damnatis, aut matre ſerua nati ſint, iuxta expoſitionem Majoli *de irregul. lib. 4. cap. 2.* Henriquez *in ſum. l. 10. c. 17. §. 2. in comment. lit. G.* Auil. *de cenſur. part. diſp. 4. dub. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 28. n. 15.* vbi multis citatis Doctoribus ait Concil. Trid. *d. cap. 7.* in illis verbis, *Ordinandorum genus*, voluiſſe, vt Epiſcopi inquirant an promouendus ſit ex filiis, aut nepotibus hæreticorum, fautorum, defenſorum, receptatorum, quos ius à ſuſcipiendis Ordinibus excludit vſque ad ſecundum gradum via maſculina, & vſque ad primum via fœminina, vel an ſit filius ancillæ, & ſic ſeruus, Cened. *ad Decretal. collect. 77. num. 2.* vbi dicit, quòd verbum, *genus*, in hac materia propriè idem ſignificat, quod legitimus, vel liber, non autem refertur ad deſcendentes ex genere Hebræorum, refero ego ipſe *d. alleg. 10. num. 5.*

Ideò non eſſe illos ab ordinatione excludendos 5
(niſi aliud Canonicum obeſſet impedimentum) qui à Iudæis originem trahunt, vel quorum maiores etſi hæretici fuerint, emendatos tamen eſſe conſtat, & reincorporatos Eccleſiæ vnitati, & pro culpa huiuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe, quam vel perfecerunt, vel perfectioni eius inſiſtunt, aut paratos fuiſſe ad recipiendum eandem, reſoluit Sanch. *d. cap. 28. à n. 10. & à Sacra Congreg.* deciſum fuiſſe refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 1. tit. 21. l. vnica n. 6.*

In gloſſ. *Inſtitutionem*. ibi, *ideſt, titulum.* Ita Cam- 6
pan. *in diuerſorio iuris Canonic. rub. 8. cap. 1. num. 3.* vbi
ſubdit munus Epiſcoporum eſſe in ſcrutinio facien-
do circa perſonam promouendam præ cæteris in titu- 7
lum ordinandi inquirere, refero ego ipſe *dict. alleg. 10. num. 13.*

In gloſſ. *Patriam*, ibi, *non propter natiuitatem, vel* 8
patriam carius, vel vilius emitur mancipium. Notatur ad hoc quòd propter natiuitatem, vel patriam præſumitur quis bonus, vel malus, vt per Simanch. *de Cathol. inſtit. c. 50. n. 8. & 9.* & dicit Tiraq. *l. 7. connub. gloſſ. 2. num. 17.* per hunc text. quòd patria ordinandorum eſt inueſtiganda, vt ſciatur quibus ipſi ſunt imbuti moribus. Faciunt plura quæ circa hanc materiam cumulant Coſm. Magallan. *epiſt. 1. ad Timot. c. 1. num. 12. ſect. 10. annor. 3. n. 3.* Mendoz. *tom. 1. in lib. 1. Regum c. 1. num. 2. annot. 4. ſect. 4. ſect. 4. ex num. 21.*

Distinctio XXV.

Cap. Perlectis. I.

QVæ autem ſpectent ad miniſteria vniuſ- 1
cuiuſque Ordinis, dixi *ſup. diſt. 23.* ideò *hìc* repetere non oportet.

Archidiaconus enim, &c.] De officio 2
Archidiaconi agunt Lancel. Conrad. *in templo omnium iudicum, lib. 2. cap. 8.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. & 2. verbo Archidiaconus*, Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana lib. 3. cap. 10.* Galgan. *de iure publico, lib. 3. tit. 21.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 14.*

3 *Archipresbyter verò*, &c.) De officio Archipresbyteri latè tractant Lancel. Conrad. *d. lib. 2. c. 11.* Gregor. Lop. *l. 8. gloſſ. 1. tit. 6. part. 1.* Hieron. Roman. *d. lib. 3. c. 10. §. ſuccede. fol. mihi 205. verſo.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 15. c. 25.* Azor. *d. part. 2. lib. 3. c. 15.* Galganet. *d. lib. 3. tit. 22.*

4 *Ad Primicerium pertinent, &c.*) De ſpectantibus ad officium Primicerij agunt Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part 4. conſid.* 42. *fol.* 97. Grammat. *deciſ.* 64. *num.* 6. *cum ſeqq.* Azor. *dict. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 16. Galganet. *dict. lib.* 3. *tit.* 31. Cardin. Tuſch. *pract. concl. lit. P. concl.* 650. Greg. Lop. *l.* 7. *gloſſ.* 1. *tit.* 6. *part.* 1. Læl. Zech. *de Republ. Eccleſ. cap.* 6. *num.* 1.

In gloſſ. *Prædicare*, ibi, *id eſt, legere.* Recipitur per Nau. *conſ.* 2. *de temporib. Ordin. in antiq.*

In gloſſ. *Et iurgia*, ibi, *hic videtur quòd Archidiacon habeant ordinariam iuriſdictionem*, &c. De quo vide Greg. Lop. *l.* 4. *gloſſ. vlt. ad med. tit.* 6. *part.* 1. Abb. *in cap. dudum num.* 35. *de elect.* Felin. *in rub. de offic. deleg. n.* 4. *verſ. in crimin.* Cottaſ. *lib.* 3. *miſcel. cap.* 29. *num.* 22. Cou. *lib.* 3. *var. cap.* 20. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum eſt nullum adeò veniale, quòd non fiat criminale, dum placet, declaratur.*
2 *Animæ in Purgatorio igne cruciantur ad tempus.*
3 *Leuitas materiæ excuſat à mortali.*
4 *Pauperibus dare cibos delitioſos peccatum veniale eſt.*
5 *Ieiunij horam debitam, qui ſine cauſa præuenit, qualiter peccet, oſtenditur.*

Cap. Vnum orarium. III.

Ex Concil. Tolet.

1 DE Orario vide quæ dixi ad *cap. Monacho* 27. *q.* 1. Refert Gratianus auctoritatem Auguſtini ita dicentis, *Nullum peccatum eſt adeò veniale, quod non fiat criminale, dum placet*, quæ dupliciter intelligi poteſt, primo de ſolo veniali ob deliberationis defectum, fit enim mortale dum plena deliberatione placet; vel ſecundò de omni veniali, quando ex legis contemptu placet: ita Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 4. *c.* 9. *quæſ.* 13. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 5. *in fine.* An autem & quando veniale peccatum in mortiferum vertatur? Vide Cou. *in cap. alma p.* 1. §. 7. *num.* 7. Nauar. *in man. cap.* 23. *de vana gloria, n.* 17. Gregor. Lop. *l.* 23. *gloſſ.* 2. *poſt med. tit.* 4. *part.* 1. Anton. Gom. *tom.* 3. *cap.* 5. *num.* 3. *poſt princ.* Viuald. *in candel. aureo p.* 3. *cap.* 22. Lorca *de peccatis diſp.* 59.

2 *Igne tranſitorio.*] Notatur ad hoc quòd in Purgatorio animæ ad tempus igne cruciantur, non tamen per Angelos bonos, aut malos, vt per Henriq. *in fine, ſummæ*, vbi de fine hominis *cap.* 25. §. 3. *lit. I.* Card. Bellarm. *lib.* 2. *de Purgat. cap.* 13.

3 *Quæ autem ſint minuta peccata.*) Notatur ad hoc quòd leuitas materiæ excuſat à mortali, vt per Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 1. *num.* 2.

4 *Si pauperibus eſurientibus, &c.*) Notatur ad hoc quòd pauperibus dare cibos delitioſos peccatum veniale eſt, vt per Tiraq. *de nobilit. cap.* 20. *n.* 146. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis* §. *ſed ſi filius, num.* 48. *ff. de liber. agnoſcend.* Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ lib.* 3. *art.* 2. *c.* 1. *pagina mihi* 130. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 8. *n.* 41. Pacian. *de probat. lib.* 2. *c.* 26. *n.* 121.

In gloſſ. *Criminale*, ibi, *id eſt, cuius aſſiduitas.* &c. Notatur ad hoc quòd aſſiduitas in criminibus magis punitur cùm propter conſuetudinem delinquendi augeatur pœna, vt per Dec. *in cap. cum non ab homine, n.* 7. *de iudic.* Hipol. *ſingul.* 338.

In gloſſ. *Plus accepit.* ibi, *caſu, non ex contemptu, & non ad ingurgitationem, aliàs eſſet mortale peccatum.* Vult igitur gloſſ. quòd omni caſu qui in cibo, aut potu plus accipit quàm neceſſe ſit, peccat mortaliter, de quo vide Cou. *lib.* 4. *var. cap.* 20. *num.* 11. Valer Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 22. *num.* 52. & 53. vbi ſeptem caſus aſſignat in quibus circa cibum grauiter peccari poteſt.

In gloſſ. *Ieiunantibus.* ibi, *ſed nónne comedere ante horam*, &c. Notatur ad hoc quòd lethaliter peccat ille, qui ſine cauſa legitima notabiliter horam ieiunij debitam præuenit, tametſi abſque contemptu id faciat, vt per Caiet. 2. 2. *q.* 147. *art.* 7. Syluest. *in ſum. verbo ieiunium quæſt.* 4. *verſ. tertium*, Couar. *lib.* 4. *var. cap.* 20. *num.* 14. *ad fin.* Nau. *in man. cap.* 21. *n.* 17. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 11. *q.* 4. vbi aduertit poſſe quem, præſertim Superioris auctoritate ante horam conſuetam comedere cauſa legendi ad menſam, docendi, iter faciendi, vel ob aduentum hoſpitum, aut alia iuſta de cauſa: & ſubdit idem Azor. notabiliter anteuertere horam ieiunij debitam, itavt lethale peccatum admittat, eum, qui per vnam horam integram anteuertit; qui verò per ſemihoram, fortaſſis leuiter tantùm peccat. Vide Leſſi. *de iuſtit. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 13. 5

Cap. Qualis. IV. *Greg.*

AGitur in hoc text. de peccatis, quæ poſt hanc vitam purgantur, de quo vide Abb. *in cap. ſignificauit num.* 2. *& in cap. Deus num.* 6. *de pœnit.* Henriq. *in ſum. lib.* 4. *cap.* 15. §. 9. *& ibi* gloſſ. *lit. R.* Ochogau. *de Sacram. tit. de ſacram. Pœnit. q.* 21. *num.* 2. Item agitur de Purgatorio, de quo vide Dom. Sot. *in* 4. *diſt.* 19. *quæſt.* 3. Petr. Sot. *de inſtit. Sacerd. lect.* 1. *&* 2. *de Purgat.* Caſtr. *aduerſus hæreſes verbo Purgatorium*, Theodot. Peltan. *in tract. de Purgat.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontif. ſub titul. de Purgator. pag.* 199. Cordub. *lib.* 1. *quæſt.* 9. *de Indulgent.* Card. Bellarm. *in ſuis contrſou. Cathol.* vbi de Purgator. Greg. de Valent. *tom.* 4. *diſput.* 11. *de locis, ſeu receptaculis animarum poſt mortem quæſt.* 1. *puncto* 1. Galler. *in margar. caſuum conſcientiæ, verbo Purgatorium*, Suar. *tom.* 4. *de Pœnit. diſput.* 45. *ſect.* 1. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 44. *art.* 1. Ægid. de Conink *de Sacrament. & cenſur. tom.* 2. *diſput.* 11. Fernandez *in examine Theologiæ moralis p.* 3. *cap.* 8. *de Purgat.* Homobon. de bonis *de examine Eccleſ. tract.* 3. *q.* 61. *cum ſeqq.* Iul. Lauor. *de Iubilæo, & Indulgent. part.* 2. *cap.* 29. 1

Quia ſi quis in Spiritum ſanctum blaſphemiam, dixerit, &c.] Vide poſita ad *cap. ſi Sacerdos, de pœnit. diſt.* 1.

Distinctio XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia ante Baptiſmum inita non efficere contrahentem bigamum, & irregularem, qui teneant, referuntur, ſed contrarium verius* num. 3.
2 *Homo nouus per batiſmum quis ſit.*
4 *Bigamia impedimentum ad Ordines ſuſcipiendos non inducit Eccleſia in alicuius delicti pœnam.*
5 *Iudæus effectus Chriſtianus minimè puniri poteſt de delictis ante Baptiſmum commiſſis.*

Cap. Vnius vxoris. I. *Hieron.*

DIVVS Hieronymus ſcribens ad Oceanum *epiſtol.* 8. relatus in hoc textu, expreſsè ſentit matrimonia ante Baptiſmum inita non efficere contrahentem bigamum, & irregularem, idem tenuit *in epiſtolam* Diui Pauli 1. *ad Timoth.* 3. & refertur *in* 1

cap.

cap.1.28. quæſt.3. & in epiſt. ad Tit. capit.1. eiuſdem opinionis fuerunt Gloſſ. ordinaria, & Lyra 1. *ad Timoth.* 3. Maior *in 4.diſt.27. quæſt.6.dub.vlt.* Almain. *in 4.diſt.26. q.1.* Ductus eſt autem D. Hieronymus,
2 quod ea matrimonia iam baptizato non imputentur, quaſi nouus homo per Baptiſmum effectus ſit, ſicut nec ſtupra, & adulteria ante Baptiſmum patrata ei imputantur.

3 In contrariam verò ſententiam iuit D. Auguſtinus *in epiſt. ad Titum, & de bono coniugali, cap.* 18. refertur *in cap. Acutius, hac ead. diſt. & in cap. vlt. 28. quæſt.* 3. & S. Ambroſ. *lib.1. de offic. cap. vlt.* & refertur *in cap. vna, hac eadem diſt.* & iam eſt definitum ab Innocent. I. *in epiſt.2.c.5. & epiſt.22.c.2.* & refertur *in cap deinde, hac eadem diſt. & in cap ſi quis viduam* il 2.34 *diſt.* & referunt, ac ſequuntur D. Thom. *in 4.diſt.27.q.1.art.4. & in ſupplem. ad 3.part. quæſt.66.art.4.* Couar. *in Clem. ſi furioſus. part.1.§.2.n.5.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part.1. tit. de diſcipl. cleric. §.5.n.148. & §.6.n.17.* Fuſc. *de viſitat. lib.2. cap.28. num.7.* Sayr. *de cenſur. lib.6. c.3.n.16.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.83.n.9.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.11. cap.6.n.3.* Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib.2.c.7.n.21.* Card. Bellarm. *de clericis cap.24. verſ. contra verò,* Griſald. *in deciſion. fidei, verbo bigamia, deciſ.3.* vbi concludit aſſertionem tenentem contrarium, & bigamiam ſcilicet auferri per Baptiſmum, temerariam eſſe, quicquid diſtinguat Henriq. *in ſum. lib.14. de Irregul. cap. 27.§.2.*

4 Ratio autem manifeſta eſt, quia Eccleſia non induxit impedimentum hoc ad Ordines ſuſcipiendos in alicuius delicti pœnam, vt ea per Baptiſmum vnà cum delicto remittatur; ſed quia id matrimonium non eſt aptum ad ſignificandam coniunctionem Chriſti cum Eccleſia; qui defectus æquè inuenitur in matrimonio, ante Baptiſmum, ac poſt illum inito, ſicut ante Baptiſmum corruppta non conſecratur poſt illum inſtar Virginum. Vide Abb. *in cap. gaudemus num.16. de diuort.* Syluest. *verbo irregularitas, num. vlt.* Cou. *d. num.5.* Henriq. *in ſum. lib.14. de imped. irregul. cap.9.§.3.*

5 *Nec ſtupra, vel alia,* &c.] Notatur ad hoc quòd Iudæus effectus Chriſtianus minime puniri poteſt de delectis ante Baptiſmum commiſſis, vt per Farin. *in praxi crimin. part.3. quæſt.68. num.145.* vide tamen Doctores, quos citaui *ad cap. gaudemus, de diuort. n.23.* & adde Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib.4. tit.68. num.17. & in tract. de Neophytis, c.9. num.26.* vbi poſt Marquar. *de Iuda. part.3. cap.5. num.1.* & alios concludit ſecundùm receptiorem opinionem teneri Neophytum ex delicto patrato ante Baptiſmum.

Cap. Deinde. III. *Innoc.*

1 De materia huius text. vide quæ dixi *ſuprà ad cap.1. hac ead. diſt. num.1. & 2.* & collige bigamum eſſe qui ante Baptiſmum habuerit vnam vxorem, & poſt Baptiſmum alteram, de quo Villadieg. *de irregular. cap.16. in princip.* vbi hunc text. vocat optimum.

2 *Meminerint hoc à Iudæi interrogatam,* &c.] Notatur ad hoc quòd debet reſponſio interrogationi accommodari, vt per Soar. *tom.2. de Relig. lib.2. de Iuram. cap.13. num.4.*

3 In gloſſ. *Inter peccata.* ibi, *ſed dico infamiam,* &c. Notatur ad hoc quòd infamia, & irregularitas omnis tollitur per Baptiſmum, vt per Syluest. *in ſumm. verbo Baptiſmus 6. quæſt.2.* Bellet. *diſquiſit. clerical. par.1. tit. de diſcipl. cleric. §.5. num.147. & §.10. num.39.* Sayr. *de cenſur. l.6. cap.3. n.27. & cap.15. num.10. & lib.7. c.12. num.5.* Maiol. *de irregul. l.5. cap.51. antè num.11. verſ. propter diſpenſationis.* Plures quod refert, & ſequitur Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib.2. cap.7. num.18.* De effectibus Baptiſmi, & quas maculas auferat, vide Soar. *tom.1. de Sacram. quæſt.69. art.1. diſp.26. ſect.1.* Ægid. de Conink, *de Sacram. & cenſur. q.69. art.1. cum ſeqq.* Vaſq. *tom.2. in 3.p. diſp.156. capit.1.2. & 3.* Carthag. *lib.3. titul.48. obſeru.4.* qui quatuor aſſignant præcipuos Baptiſmi effectus. Primus eſt animam abluere ab omni peccato: ſecundus eſt gratiæ infuſio, & virtutum theologalium, Fidei, Spei, Charitatis: tertius liberare ab omni pœnæ reatu peccatis debitu: quartus aperire ianuam Regni Cœlorum.

Cap. Qui ſine. V. & vlt. *Ambroſ.*

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd bigamus non poteſt ad Ordines promoueri, concordant alia iura *ſup. hac eadem diſt. c.1. & cap. maritum. 33. diſt. cap. cognoſcamus, 34. diſt. cap. quicumque 2. cap non confidat, 50. diſt. cap.1. & 2. 55. diſt. cap. ſi quis 77. diſt.* Cou. *in Clem. ſi furioſus p.2.§.2.* Nau. *in man. cap.27. num.195.* Henriq. *in ſum. l.12. c.6.§.9.* Bellet. *diſquiſ. cleric. part.1. tit. de diſcipl. cleric. §.6. à princ.*

Distinctio XXVII.

Cap. Quidam. II. *Auguſt.*

Augustinus *in libro de bono viduitatis ad Iulianam viduam capit.* 10. prout eum refert Gratianus *in præſenti*, ait nubentes poſt votum non eſſe adinuicem ſeparandos, quod omninò de voto ſimplici intelligendum eſt, vt notant Patres *in fine huius cap.* & ita probat votum ſimplex minimè dirimere matrimonium initum, vt reſoluit Sanch. *de matrim. lib.7. diſput. 11. num.4.* Vnde quantumcumque votum fiat publicè, & cum magna ſolemnitate, non irritabit matrimonium poſtea contractum, quia ad illud irritandum requiritur quòd publicè fiat, & ſit ſolemne per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum, vel per profeſſionem factam in Religione approbata, ita S. Thom. 2.2.q.88. *art.7. ad 3.* Nau. *in man. cap.12. num.31. verſ. decimotertiò.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.2. n. 99.* Soar. *de Religione tom.3. l.9. c.3. n.14.* De voto autem ſolemni quòd impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum, dixi latè *in collect. ad c. vnic. de voto, lib.6.* 1

Cap. Vouentibus. IV. *Hieron.*

Gloſſ. *verbo etiam velle, in præſenti,* tenere videtur poſſe Eccleſiam punire voluntatem, cui ſimilis verbo ipſe iure *in Clem.1. de hæret.* quam gloſſatam ſententiam tenent Adrian. *quodlib 8. verſ. huius deciſio,* Pigh. *de Eccleſ. hierarch. l.6. cap.16.* Medina *in C. de Pœnit. tract. de orat. quæſt. de poteſt. Eccleſ. reſpectu actuum cordis,* Cordub. *l.4. q. Theologicar. quæſt.13.* & alij quos retuli *in collect. ad d. Clem.1. numer.36.* Sed contraria ſententia verior & receptior eſt, & expreſsè tuentur Caſtr. *l.2. de iuſta hæret. pœnit. capit.18.* Nauarr. *in man. cap.23. num.103. ad fin. & ad cap. fin. de ſimon. numer.20. verſ. nec obſtat.* Simanch. *de Cathol. inſtitut. cap.41. num.2.* Cutier. *canon. lib.1. cap.13. num.4. & 5.* Soar. *tom.5. de cenſur. diſput.4. ſect.2.* Vaſq. 1.2. 1

*diſp.*160.*cap.*4.*n.*19. plures qnos plena manu refero, & ſequot *in collect.ad d.Clem.*1.*n.*37.

Cap. Si nupſerit. V.

Hieronymus contra Iouinianum *lib.* 1. relatus *in hoc text.* ait Virginem nubendo non peccare, nubere quidem velle malum non eſt, ſed potiùs bonum, atque remedium ſingulare concupiſcentiæ malæ, & infirmitatis humanæ, bene Sotomaior *in epiſtol. ad Timoth.cap* 5.*num.*10.*&* 14. ſuper illa verba, *nubere volunt*, vbi ſubdit per hunc text. quem allegat, poſſe ex accidenti matrimonium fieri malum atque culpabile, nempe ſi quis poſt votum continentiæ nubere velit, & nuptias affectet, de quo etiam Cardin. Bellarmin. *de ſacram. matrimon.tom.*2. *lib.*1.*cap.*21. *verſ. ſit igitur prima propoſitio.* Intellige tamen quòd licèt mulier habens votum caſtitatis non poſſit nubere abſque peccato, iuxta hunc text. attamen vir, qui eam deſponſauit, liberè illa vti poterit, non ſolùm reddendo, ſed etiam exigendo, vt bene reſoluunt Sylueſt. *in ſum. verbo matrimonium* 7.*q.*5.*verſ.ſextò, in fine*, Sanch. *de matrim.lib.*9. *diſp.*33.*n.*2. Soar. *tom.*2. *de Relig. lib.*4. *de obligat.voti,c.*16.*n.*12.

Cap. Quod interrogaſti. VI. *Nicol.*

Nicolaus Papa ad Aluinum Viennen. Eccleſiæ Archiepiſcopum, relatus *in hoc text.* ſcribit quòd mulier; quæ ſanctimonialem ſe eſſe finxerat, nubere non valet, vt per Palat. *in repet.rub.de donat.inter virum & vxor.*§.47.*num.*4. Couat. *in cap.*2.*num.* 1. *de teſtam.* Profeſſio enim monialis poteſt induci per impoſitionem ſacri velaminis factam à ſe ipſa, ita vt impediatur reditus ad ſæculum, Caiet. *in opuſc. tom.*1.*tract.*31.*q.*7. & dixi *in collect. ad cap. vidua, & ad cap. conſulti, de Regularib.*

Per hypocryſim.] Illa enim eſt vitium quo quis factis vitæ integritatem & ſanctimoniam fingit, ac ſimula, cupiens, & ſtudens bonus haberi, & prædicari, vt per Azor. *inſtit.moral.part.*1. *lib.*4.*cap.*13. *verſ hypocriſis,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœniten. lib* 17. *num.*113. Leſſ. *de iuſt. lib.* 3. *cap.*47. *dub.*6. *verſ. eſt autem*, vbi ſubdit hypocriſim per ſe & ex genere ſuo eſſe peccatum veniale, aliquando tamen poſſe eſſe peccatum mortale ratione finis, quem intendit ipſe hypocrita.

Cap. Presbyteris. VIII. *Calixt. II.*

Calixtus Papa II. relatus *in hoc text.* ſtatuit vt in ſacris Ordinibus conſtituti non ducant vxores, & ſi duxerint, ſeparentur, de quo vide latè Tiraquell. *l.* 15. *connub.num.*118. Bernard. *in pract. c.*80. Farin. *in praxi crimin.part.*5.*q.*138. *num.*89. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim.lib.*7.*diſput.*28. *cum ſeqq.* Et eundem Calixtum, qui ſedit ab anno 214. vſque ad 220. fuiſſe auctorem conſtitutionis continentiam ſacro Ordini annectentis, exiſtimant Sot. *lib.*7. *de iuſtitia*, *& iure q.*6.*art.*2.*verſ. probatur*, & latè Vaſq. *de Ordine diſp.* 249. *cap.*4.*num.*36.*&* 37. Sed contrarium, immo ab ipſo naſcentis Eccleſiæ primordio omnibus Diaconis ac ſacerdotibus fuiſſe prohibitum contrahere matrimonium, tenent Ægid. de Conink *de ſacram. Ordinis, diſput.*20.*dub.*11.& Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.*7.*cap.*3.*n.*11.

Iuxta ſacrorum Canonum definitiones] Ergo ſolo iure Eccleſiaſtico annexa eſt continentia Ordinibus ſacris, vt per Cou. *de ſponſalib.part.*2.*cap.*6.§.3.*num.*2. Cuch. *lib.*5.*inſtit.maior tit.*12. *num.*219. D.Barboſ. *in rubr.ff.ſoluto matrimon.part.*2. *numer.*89. Azor. *inſtitut, moral.part.*1.*lib.*13.*cap.*12.*q.*1. & plures, quos refert. & ſequitur Sanch. *d.lib.*7.*diſp.*27.*num.*5. quibus addo Beller. *diſquiſit.cleric. part.*1. *tit.de diſcipl. cleric.*§.15. *n.*15.*n.*61. Homobon. de bonis *de humanæ vitæ ſtatib. part.*1.*cap.*19.*propè fin. verſ.quoad ſecundum*, & alios citatos per me *de officio, & poteſtate Epiſcop.part.*2. *allegat.*15.*num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Caſtitas olim apud Latinos aſſumptis ad Ordines ſacros, & coniugatis, & non coniugatis iniuncta fuit.*

2 *Continentia in non coniugatis ad ſacros Ordines aſcendere cupientibus cœpit iniungi, & ita ſacro Ordini eſſe annexa ex inſtitutione Siricij Papæ anno* 338.

3 *Continentiam promouendi ad ſacros Ordines cogebantur antiquitus expreſsè polliceri.*

4 *Ordinandorum nullus ex conſtitutione Martini Papæ tenentur continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè.*

5 *Continentia annexa eſt Ordinibus ſacris ſolo iure Eccleſiaſtico.*

6 *Obligatio, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non conſurgit immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis.*

Distinctio XXVIII.

IN hac diſtinctione latè agitur de 1
continentiæ voto ſacris Ordinibus
annexo, ſed vt omnia iura de eo loquentia
facilè intelligi poſſint, aduertere
oportet olim ab initio naſcentis
Eccleſiæ aſſumptis ad Ordines ſacros,
& coniugatis, & non coniugatis, vtriuſque autem apud
Latinos iniunctam caſtitatem, perpetuóque obſeruatam
fuiſſe, vt de coniugatis conſtat ex *Clem. Romano
epiſt.* 2.*col.*2. & aliis citatis per Baſil. Ponc. *de impedimēt.
matrim.cap.*3.§.2. illis verò, qui non coniugati ad ſacros
Ordines aſcendere cupiebant, cœpit continentia 2
iniungi. & ita ſacro Ordini eſſe annexa, ex inſtitutione
Siricij *anno* 338. *in capit. plurimos* 82.*diſt.* vt aſſerunt
gloſſ. *verbo qui Sacramentis, in cap. præterito* 84.*diſt. &*
Clitou. *lib.de continent. cap.*4. eamque poſtea confirmauit
Innocent. I. *anno* 408. vt videtur deduci ex *cap.
propoſuiſti* 81.*diſt.* quod deinde ad miniſtros extendiſſe
Gregorium colligitur ex *cap.nullum, hac ead. diſt.* & ex
cap.ante triennium 31.*diſt.*

Hanc continentiam promouendi cogebantur anti- 3
quitùs expreſsè polliceri, *cap. nullum . cap. præterea,
quando, hac ead.diſt.* illi tamen qui ad Diaconatus, &
Presbyteratus Ordinem aſcendere cupiebant, *cap.
propoſuiſti, & cap.plurimos* 82. *diſtinct.* & confirmauit
poſtea Leo I. extenditque ad Subdiaconatum, *cap.
omnium Sacerdotum* 32. *diſt.* cuius lex non obligauit
illicò, quia vſu recepta non fuerat, *cap. in iſtis* 4.*diſt.*
ideò Gregorius Magnus cœlibatum annexum Ordi-
ni ſacro etiam Subdiaconatui mandauit eſſe coniun-
ctum, *d.cap. ante triennium* 31. *diſtinct.* & poſtmodum
Vrbanus II. *in cap. erubeſcant, ead. diſt.* Poſtremò au- 4
tem ex conſtitutione Martini Papæ nemo ordinando-
rum tenetur hanc continentiam expreſſis promitte-
re verbis, ſed tacitè, vt ſilentium ordinati pro con-
ſenſu reputatur. *cap. Diaconus,* 27.*diſtinct. cap. Diaconi.*

hac

hac ead. diſt. Sicut enim in Religioſi instituti ſuſceptione erat profeſſio tacita per longinqui temporis geſtationem habitus, & etiam expreſſa, ita mihi videtur probabile, quod docuit Gregor. de Valencia 2.2. *diſput 9. generali quaeſt. 5. puncto 3.* fuiſſe tacitam, & expreſſam profeſſionem continentiæ in Ordinibus ſuſcipiendis, ipſámque Ordinis Eccleſiaſtici ſuſceptionem iuxta Eccleſiæ leges fuiſſe tacitam profeſſionem, & emiſſionem voti continentiæ, illóſque ita obligari, & ab Eccleſia compelli, ac ſi expreſsè votum emiſiſſent caſtitatis, non ſecus ac ij, qui longo tempore habitum religioſum geſtauerunt.

5 Ex quibus iam primò colliges ſolo iure Eccleſiaſtico annexam eſſe continentiam Ordinibus ſacris, vt tradunt Doctores per me citati *ad cap. Preſbyteris, 27. diſtinct.*

6 Secundò colliges obligationem illam, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non conſurgere immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis, quod Eccleſia ſuo præcepto annexuit Ordinibus ſacris, cogítque eos, qui Ordinem ſacrum aſſumunt, vt votum caſtitatis emittant, non expreſsè, ſed facto ipſo, & tacitè, quamuis enim non voce voueant, at facto & opere profitentur caſtitatem per ſacrorum Ordinum ſuſceptionem; quamuis enim Eccleſia neminem poſſit abſolutè cogere ad continentiam, quòd ſit res meri conſilij, *cap. integritas 32. q. 1.* poteſt tamen in Ordine ſacro, quem confert, apponere conditiones, & leges iuſtas illi ſtatui conuenientes, qualis eſt vt ad illum promotus caſtitatem voueat; & ideò ita meritò tenent Ant. Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 12. n. 219.* Gutiet. *canon. lib. 2. c. 7. n. 2.* Spin. *in ſpeculo teſtam gloſſ. 12. princ. n. 2. verſ. votum autem ſolemne,* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 13. cap. 13. quaeſt. 6. & cap. 14. quaeſt. 10.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. p. 2. n. 100. & 101.* & plures alij, quos plena manu refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 27. n. 10.*

Cap. Decernimus. II. *Innoc. II.*

De Clerico in Sacris conſtituto, quòd ſi vxorem duxerit, aut concubinam habuerit, Eccleſiaſtico beneficio, & officio careat, per hunc text. tenent Abb. *in cap. 2. qui clerici vel vou.* Bernard. *in practic. cap. 80. numero 2.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 13. cap. 12. quaeſt. 3.* & quòd efficiatur irregularis, adeò vt nec in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, nec ad maiores Ordines ſuſcipiendos admitti poſſint, reſoluunt Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 1,* Nau. *in man. cap. 27. num. 195.* Decian. *in tract. crimin. lib. 6. c. 22. num. 9. verſ. item clericus,* Viuald. *in candel. aureo part. 1. tit. de matrim. n. 230.* Marienſ. *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 157. lib. 5. nouæ recop.* Ceual. *commun. contra communes q. 558. num. vnico,* Sayr. *de cenſur. lib. 6. c. 4. num. 22.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 85. num. 5. in fine,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 120.* Bonacin. *de matrim. q. 3. puncto 9. num. 8.* Bellet. *diſquiſ. clerical. p. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 5. n. 72.* Farinac. *in praxi criminal. p. 5. q. 138. num. 98.*

Debeant eſſe.] Ergo tenentur clerici in ſacris conſtituti in ſtatu clericali perſeuerare, neque poſſunt ſine apoſtaſia illum deſerere, vt per Soar. *in defenſ. Fidei aduerſus Anglicanæ ſectæ errores, lib. 4. c. 27. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Filios habens non poteſt in Epiſcopum promoueri, ſed contrarium verius,* vt num. 2.

3 *D. Petrus vxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam.*

4 *Clemens IV. tempore promotionis ſuæ duas habebat filias.*

5 *Declaratur text. in præſenti.*

6 *Declaratur text. in c. de Syracuſana, hac diſt.*

7 *Declaratur text. in cap. Catinenſis, 61. diſt.*

Cap. Priuſquam. IV. *Greg.*

Hic text. ſolet allegari ad hoc quòd filios habens non poteſt in Epiſcopum promoueri, & gloſſ. *hic verbo paruulam,* ſubdit quòd hodie iure communi nullus talis promouendus eſt in Epiſcopum, ſimilis text. *in cap. de Syracuſana, hac ead. diſtinct.* ibi, *per quam principalis conſtitutio habentem filios, & vxorem ad Epiſcopatus Ordinem promoueri prohibet,* &c. quæ principalis conſtitutio eſt *auth. de ſanctiſſim. Epiſcop. in princ. collat. 9.* In idem eſt text. *in cap. Catinenſis, 61. diſtinct.* ibi, *qui nec vxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod Canonibus inimicum,* &c. cùm non debeant in Epiſcopos eligi, qui longam corporis ſui continentiam non habeant, Sotomaior *in epiſt. 1. ad Timoth. c. 1. n. 9. verbo pudicum.* Facit quia etſi nulla daretur prohibitio, in recto tamen gubernandi regimine ſatis inordinatum videtur illos ad Epiſcopatum eligere, qui propter nimiam in filios affectionem, vt plurimum, & cupiditate, & auaritia miſerè detinentur, hi ſunt clerici, & Epiſcopi erga filios, & nepotes, *gloſſ. vlt. in c. peruenit 1. q. 3.* Vnde probabile reſultat periculum quòd bona per vxorem, filios, nepotes, & cæteros temerè diſſipabuntur, vt ſatis inſinuat *d. c. de Syracuſana,* & ideò prædictum huius text. notabile tenent Innoc. *in cap. 1. de teſtam.* & ibi Abb. *num. 2.* & hanc partem eſſe magis conſonam iuri affirmat Nau. *de ſpolijs cleric. §. 19. num. 2.* 1

Verùm quòd filios habens poſſit in Epiſcopum promoueri, probat text. *in c. ſunt manifeſta, verſ. fortaſſis 12. q. 1.* vbi gloſſ. *verbo aut filios, & in cap. Epiſcopus qui filios 12. quaeſt. 1.* D. Paul. *1. ad Timoth. 3.* ibi, *Epiſcopum vnius vxoris virum,* & ibi, *filios habentem.* refertur, *in c. 1. in princ. 26. diſt.* idque pleriſque conſtat exemplis, patet in D. Petro, qui vxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam, Clemens IV. tempore promotionis duas habebat filias ex vxore legitima, vt videre eſt penes Platinam *in eius vita,* apud quem in vita Alexandri III. idem reperies, & cum hac ſententia tranſire Doctores communiter poſt Hoſt. fatetur Abb. *d. num. 2.* affirmat communem, & receptam Nauar. *loco citato,* vbi teſtatur ſe plures vidiſſe Epiſcopos, & alios Prælatos filios habentes promotos fuiſſe à ſede Apoſt. nulla facta de filijs mentione, neque aliqua ſuper eo habita diſpenſatione. 2 3 4

Qua retenta opinione non obſtant quæ pro prima ſupra adduximus, in primis enim ad text. *in præſenti,* facile reſpondetur non agere de habente vxorem, ſed de habente filiam, qui retro ante à longo tempore incontinens fuit, quod longè diuerſum eſt à caſtitate coniugali. Ad *dict. cap. de Syracuſana,* reſpondetur textum illum quoad intentum nihil de nouo ſtatuiſſe, ſed retuliſſe ſe ad Imperialem conſtitutionem, de qua *in d. auth. in princ.* quæ in primis interdicere non potuit electionem ad Epiſcopatum, iuxta reg. *cap. Eccleſia S. Mariæ 10. de conſtit. cap. vlt. de rebus Eccleſiæ non alien.* cum aliis; deinde ſi rectè aduertas, Iuſtinianus *ibi* abſolutè non probauit talium promotionem, ſed ſolummodo quando promouendus vxorem habuit legibus interdictam, aut alio defectu laborantem, non verò ſi vnicam, & primam, vt patet *ibid. in verſ. ſed etſi prius.* Denique ad text. *in cap. Catinenſis,* 5 6 7

reſpondetur cum *gloſſ.pen.ibidem*, textum procedere propter præſumptionem, quæ eſt contra habentem filios quòd bona Eccleſiæ diſſipabit, & vt ceſſet labor faciendi inuentarium, de quo *in d.cap. de Syracuſana*, & tandem quia datis paribus terminis ad benè eſſe meliùs erit illum eligere, qui nullis occupationibus detinetur, & multò magis paratus eſt ad munus iniunctum exequendum, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 7. *Solicitus es quæ ſunt mundi*, &c.

In gloſſ. *Ab altera parte.* ibi, *quia nomine partis medietas deſignatur.* Vide quæ latè dixi *in tract. de appellatione verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.* 186. *num.* 8.

Cap. De iis. V. *Ex Conc. Tolet. II.*

Concil. Tolet. II. *cap.* 1. habitum anno 5. Amalarici Regis circa tempora Ioannis Papæ II. ſtatuit quòd ad Subdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur, & refertur *in hoc text.* ex illóque notant Bernard. *in pract. cap.* 80. *n.* 2. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 2?. *n.* 3. *&* 10.

Circa ætatem ordinandorum in maioribus adeſt decretum Concil. Triden. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 12. & latè dixi *de officio & poteſtate Epiſcopi p.* 2. *alleg.* 16.

A primis infantiæ annis.] Id eſt, poſt primos infantiæ annos, vt exponit Menoch. *de arbitr. caſu* 57. *n.* 11. propoſitio enim *a* idem quod *poſt* ſignificat *in præſenti*, vt multis oſtendit Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo, & poſtea, n.* 21. *C. de reuoc. donat.*

Quibus autem voluntas propria, &c.] Notatur ad hoc quòd Eccleſiæ integrum non eſt iis, qui hactenus ad Ordines minores prouecti ſunt, continentiæ legem indicere, vt per Azor. *inſtitut. moral. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 13. *quæſt.* 4. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 31. *num.* 4. Vaſq. *de Ordine diſp.* 249. *cap.* 4. *n.* 39.

In gloſſ. *Infantia*, ibi, *id eſt, pueritia, quia infantia non durat, niſi vſque ad ſeptennium.* Vide Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 57. *n.* 51.

SVMMARIVM.

1 *Acyranum Concilium, licèt Prouinciale fuerit, approbatum tamen & receptum eſt.*

2 *Continentiam an vellent profiteri olim apud Græcos in ordinatione dabatur optio, quam ſi ſemel profiterentur, non ampliùs licebat impunè vel inire connugia, vel contractis vti.*

3 *Græcis nunquam licuiſſe poſt ſacrum Ordinem nuptias contrahere, exiſtimarunt nonnulli.*

4 *Alij aliter dixerunt.*

Cap. Diaconi. VIII. *Ex Ancyr. Synod.*

1 Deſumitur hic text. ex Concil. Ancyrano *can.* 10. inter Græcos celebrato poſt tempora Marcelli Papæ circa annum Domini ferè 308. de quo Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *an Chriſti* 314. *poſt med* quòd etſi Prouinciale fuerit, approbatum tamen, & receptum eſt frequentibus Græcorum Synodis, vt conſtat ex *cap. quoniam ſancta, & ex cap. prima adnotatio* 16. *diſt.* & probatur à Leone IV. *in c. libellis* 20. *diſt.* vbi ſic habetur. *Quibus autem in omnibus Eccleſiaſticis vtimur iudiciis, ſunt Canones Apoſtolorum, Nicænorum, ancyranorum, Neocæſarienſium*, &c.

2 Ex hoc text. conſtat olim omnibus abſolutè apud Græcos in ordinatione datam optionem an vellent profiteri continentiam, quam ſi ſemel profiterentur, non ampliùs licebat impunè vel inire coniugia, vel contractis vti, ſi tamen nollent continentiam profiteri, licebat vxores ducere, & ſi coniugati erant, vti matrimoniis antea contractis, ita Theologi veteres ferè omnes Scholaſtici, vt per Richard. *in* 4. *diſt.* 37. *art.* 1. *q.* 1. *in ſolut.* 2. Scot. *quæſt. vnica*, Palud. *ibidem q.* 1. *concl.* 4. Thom. de Argent. *q. vnica art.* 1. *in ſolut. ad* 4. *contra* 2. *concl.* Sot. *eadem diſt. quæſt.* 1. *art.* 1. *& de iuſtit. lib.* 8. *quæſt.* 6. *art.* 3. *pag.* 2. Card. Bellarm. *lib.* 1. *de cleric. capit.* 19. *col.* 3. *verſ. probatur ſecundò.* Caietan. *in opuſc. tom.* 1. *tract.* 27. Petr. Sot. *de inſtitut. Sacerdot. lect.* 5. *&* 6. Quintanad. *lib.* 1. *rerum Eccleſiaſticarum cap.* 6. *num.* 9. qui meritò hunc dicit eſſe communem ſenſum.

Scio non defuiſſe alios opinantes Græcis nunquam licuiſſe poſt ſacrum ordinem ſuſceptum nuptias contrahere, Valent. *tom.* 4. *diſp.* 9. *quæſt.* 5. *puncto* 3. Petr. Bollo *in ſua œconom. Canon. claſſi* 1. *capit.* 1. §. 5. Vaſq. *in* 3. *part. diſput.* 249. *cap.* 3. Ægid. Conick *de Sacram. diſput.* 20. *de Ordine dub.* 11. Suar. *de relig. tom.* 3. *lib.* 9. *cap.* 14. & reſpondent text. *in præſenti* intelligendum eſſe eo caſu procedere, ſi proteſtati fuerint ſe velle vxores habere, hoc eſt, velle ſe vti vxoribus ante Ordinem ductis, intelligentes præterea verba illa, *ſi poſtea ad nuptias venerint*, id eſt, ſi nuptiis antea contractis vti voluerint, ſic tacito eorum nomine referunt Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *capit.* 14. §. 3. *lit. D.* Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 12. *quæſt.* 4. & Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 28. *numer.* 7. *verſ. ad quintum.* Qui intellectus violentus apparet, & nonnulla ſupplet, & ex verbis Canonis manifeſtè refellitur, nam verba illa, *ad nuptias venerint*, non eſt vti vxoribus antea ductis, ſed tunc de nouo eas ducere, vt aduertit Vaſq. *de ſacram. Ordinis diſp.* 146. *cap.* 2. *num.* 16. 3

Denique Archid. Turrecrem. & Gemin. *in præſenti* exponunt id, quod dicitur *in hoc capit. ſi poſtea ad nuptias venerint*, hoc eſt, ſi poſtea matrimonium contraxerint facto ipſo, non iure, tunc ſeparentur ab vxoribus, quas duxerunt facto, non iure, eo quòd matrimonium non valeat, & ſeparati ab vxoribus in miniſterio permaneant, hoc eſt, non deiiciantur à Clero, Balſamon *in comment ſuper Concilium Ancyranum*, quem ſequitur Mich. de Medina *lib.* 2. *de continentia capit.* 14. *ſub fin.* ait hunc Concilij Canonem eſſe abrogatum in Concil. VI. generali *can.* 6. *Trullano.* vbi definitur Subdiaconis, & Diaconis nullo modo licere ad nuptias tranſire, quòd ſi tranſierint, eſſe ab vxoribus ſeparandos, & hac præſtita reſponſione nunquam licuiſſe Clericis etiam Græcis poſt ſacros Ordines nuptias contrahere concludunt Azor. & Sanch. *citatis locis.* Vel meliùs forſan reſponderi poterit Concilium de quo *in præſenti*, non habuiſſe ratum coniugium à Diaconis contractum, nec liberam facultatem eis conceſſiſſe illud contrahendi, & in matrimonio ſic contracto vxore vtendi, ſed tantùm ſtatuere, vt ordinatus, qui ſi ex licentia Epiſcopi contraheret, de gradu ſuo & Ordine non amoueretur, ſed poſt huiuſmodi nuptias in eo permaneret, ita tamen vt vxore ſua minimè vteretur, quia in text. ſolùm dicitur Diaconos de gradu ſuo remouendos non eſſe, ita Turrian. *lib.* 2. *de dogmaticis characteribus* §. *ad hæc obiicient*, Bouer. *de Republ. Eccleſiaſt. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 10. §. *à Subdiaconatu, pag.* 277. Aliter poraſt reſponderi cum Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 314. *num.* 88. ſed prima ſententia forſan communior eſt, & receptior. 4

Cap. Presbyter. IX. *Ex Conc. Neocæſ.*

Neocæſarienſe Concilium *cap.* 1. ſub Syluestro I. celebratum ſecundùm Card. Baron. *annal. tom.* 3.

anno

anno Chriſti 354.*poſt med.pag.* 128. vbi *in verſ. Presbyter*, refert verba huius text. ſtatuit quòd Presbyter ducens vxorem deponatur ab Ordine. Hodie verò ſi conſtituti in Sacris matrimonium contrahant, excommunicationem incurrunt, *Clem.eos, de conſang.* & deinde ſuſpecti ſunt de fide, ac in eos poſſunt Inquiſitores animaduertere, Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat.inter virum* §.18. *num.*26. *verſ.ex quo*, Penia *in direct.inquiſ.p.* 2.*comment.*74.*verſ.atque*. Patam. *de origine Inquiſ.lib.*3.*q.*10.*n.*75.& 98. Carol.de Graff. *de effectib. cleric.effectu* 5.*num.*4. Farin. *de hæreſi quæſt.*183.*num.*72. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Vxor, cuius licentia, vel diſſimulatione vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita tenetur ad caſtitatem, vt viro defuncto nequeat validum matrimonium inire.*

2 *Amplia ad vxorem, quæ nec expreſsè conſenſit, nec diſſenſit, ſed conſcia promotionis viri ad Ordines, diſſimulauit.*

3 *Vxor, quæ conſcia promotionis viri, ac potens commodè reclamare, nec conſenſum, nec diſſenſum præſtitit, ſed diſſimulando tacuit, poteſt virum repetere.*

Cap. Quia ſunt. X. *Greg.*

1 CAſus in terminis huius text. fuit de vxore, quæ conſcia promotionis viri ad Ordines, mortuo viro iam facto Diacono ad alias nuptias tranſiit, & ſic ait Gregor. *lib.* 2. *epiſt.*59. relatus *in præſenti. Si in coniugio Diaconi mulierem, de qua agitur, fuiſſe conſtiterit ij, qui malè ſociati ſunt, disiungantur.* vbi gloſſ. *verbo fuiſſe*, ſubiicit, ſupple & ipſum ordinatum vxore ſciente: vnde colligitur vxorem, cuius licentia, vel diſſimulatione, vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita teneri ad caſtitatem, vt viro defuncto nequeat validum matrimonium inire. Colligitur etiam ex *cap. ſi ſe, & ex cap. ſi qua vidua, hac eadem diſt.* reſoluunt Ochogau. *de ſacram.matrimon.quæſt.*53. *num.*8. Azor. *inſtitut.moral part.*1.*lib.*13.*cap.*14.*quæſt.*11. Sanch. *de matrim.lib.*7.*diſput.*40.*num.*2. vbi *num.*3. ſubdit legitimam rationem, cur hoc matrimonium irritum ſit, non eſſe quòd votum ſimplex vxoris efficiatur ſolemne per actionum communicationem, ſed quia Eccleſiaſtica conſtitutio ob reuerentiam Ordinis aſſumpti à viro ex licentiam vxoris vouentis caſtitatem reddidit eam ad ſubſequens matrimonium inhabilem.

2 In gloſſ. *Fuiſſet.* ibi, *ſed ſciuit, & tacuit, &c.* Hæc gloſſ. extendit ſuprapoſitam reſolutionem ad vxorem, quæ nec expreſsè conſenſit, nec diſſenſit, ſed conſcia promotionis viri ad Ordines diſſimulauit, eo quòd tunc cenſeatur vouere continentiam, vt per Hoſt. Archid. Domin. Turrect. & alios, quos refert Sanc. *d.diſp.* 40.*num.*5. vbi tamen ſubdit ſe id non credere, ſed exiſtimare vxorem diſſimulantem id minimè pati detrimentum. Idem *eodem lib.*7. *diſput.*38. *num.*15. contra plures citatos à ſe *num.*14. reſoluit vxorem, quæ con-
3 ſcia promotionis viri, ac potens commodè reclamare, nec conſenſum, nec diſſenſum præſtitit, ſed diſſimulando tacuit, poſſe virum repetere, quia ex ea diſſimulatione nullum vxori præiudicium generatur, ſed ius ſuum virum repetendi illæſum manet, quia ad rem tam arduam iura non contenta ſunt vxoris diſſimulatione, quæ varias interpretationes patitur, nec ſignum apertum licentiæ eſt, vt expreſsè definitur *in cap. conſuluit, de conuerſ. coniug.*

Cap. De Syracuſanæ. XIII. *Pelag.*

VIde quæ circa materiam, & intellectum huius text. dixi ad *cap. priuſquam, num.*6. *ſuprà hac eadem diſtinct.* & adde quod aduertit Bouer. *de Republ. Eccleſ.part.*2. *lib.*2.*cap.*10.§. *ſextum dictum, pag.*387. quòd Pelagius *in præſenti* dùm clericum coniugatum Epiſcopum conſecrari permittit, non ei coniugis vſum indulget.

Habita rerum deſcriptione ſubſtantiam, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus tempore, quo Epiſcopatum conſequitur, tenetur facere inuentarium illarum rerum, quas ipſe ex patrimonio, vel alio titulo comparauit, vt per Couar. *ad cap.*1. *de teſtament. num.*9.*verſ. tamen Epiſcopus.* Cened. *ad Decretal. collect.*145. *num.*2. aduertens quòd ſi Prælatus hoc non fecerit, præſumitur contra eundem nihil habuiſſe, & quòd omnia intuitu Eccleſiæ acquiſierit, vt in ſimili de hærede non conficiente inuentarium probat *authent. de hæred. & falcid.* §. *ſancimus, collat.*1. *verſ. patet.*

Cap. Si quis docuerit. XIV.

Ex Canone Apoſt.

DVm in Canon. Apoſtolorum *can.*6. aliàs 5. ſtatuitur vt Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam vxorem, prout refertur *in hoc text.* colligi ex eo videtur tempore Apoſtolorum coniugatis ad ſacrum Ordinē cooptandis vſum anterioris matrimonij permiſſum eſſe, vt per Clicthoue. *de continentia Sacerd. cap.*4.*cum ſeqq.* & ſentit Henriq. *in ſum.* vbi *de Ordine, cap.*14.§.7. *verſ. eodem ſtatuto.* Contrariam tamen opinionem, nempe quod circa Apoſtolorum tempora cunctis fuerit Sacerdotibus vxorius vſus interdictus, probat auctoritas Apoſtol. ad Titum *cap.*1. *num.*9. *Oportet Epiſcopum eſſe continentem*; cùm enim Apoſtoli Spiritu ſancto edocti neceſſariam eſſe Eccleſiæ continentiam proſpicerent, fatendum eſt illos docuiſſe nonniſi continentes miniſtros eſſe ſuſcipiendos; quare ita tenet Sot. *lib.*7. *de Iuſtit q.*6. *art.*2. *concluſ.*3. Cou. *de ſponſal.part.*2.*cap.*6.§.3.*num.*5. Cardin. Bellarmin. *de clericis lib.*1. *cap.*18. & 19. Non obſtat hic text. ſolùm enim prohibet ne Sacerdotes ſic vxores contemnant, vt eis, liberiſque, & familiæ non prouideant, ſed debent, adhuc eas alere, & alimenta præſtare; at verò circa contemptum communi thoro ex amborum conſenſu abſtineat, aduertunt Sot. *d.concl.*3.*verſ. ſed eſt præterea*, Card. Bellarm. *d.lib.*1. *de clericis cap.*21. *col.*2.*verſ. ad primum.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum clerico in Sacris conſtituto viduam ducente quoad officium, ſecus in beneficio.*

2 *Ordinatus ſacris Ordinibus etiamſi ignorauerit votum Ordini annexum, tenetur omninò continere, nec poteſt validè matrimonium inire.*

Cap. Presbyterum. XVI.

Ex VI. Synodo in Trullo.

PRobat hic text. non poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Clerico in Sacris conſtituto viduam ducente quoad officium, ſecus in beneficio, ſicuti tradunt Ioan. Andr. *in cap. vlt. in fin. de bigam.* vbi Butr. 1

in fine, Card. *oppoſit*.2. Abb. & Bellem. *in fine*, quos refert Sauch.*de matrimon. lib*.7. *diſp*.86. *num*.21. cum Clerico enim ex matrimonio contracto bigamiam incurrente ſolus Papa poteſt diſpenſare, vt per Auil. *de cenſur.p*.7.*diſp*.8.*dub*.4. Ægid de Conink *diſput*.18. *dub*.14.*num*.110.

. *Non legalibus nuptiis*.] Non intelligas de ſecundis nuptiis,ſed de quibuſcumque à Presbyteris contractis, omnes enim ſunt prohibitæ,ita Soar.*tom*.5.*de cenſuris diſp*.49.*ſect*.2.*num*.8.

In gloſſ. *Habere*.ibi,*beneficium tenebit*. Ergo ſuſpenſus non priuatur beneficio,de quo vide Soar.*tom*.5.*de cenſur.diſp*.26.*ſect*.3.*num*.2.*cum ſeqq*.

2 In gloſſ. *Ignorantia*.ibi, *Arg.quod licet aliquis ignoret ſe debere, continere qui ordinatur, tamen ex eo, quòd recipit Ordinem,tenetur continere*. Notat quòd ordinatur, ſacris Ordinibus etiamſi ignorauerit votum Ordini annexum, tenetur omninò continere, nec poteſt validè matrimonium inire, eo quòd potuerit Eccleſia iuſtiſſimam de cælibatu Clericorum legem indicere, atque ea ligare quoſcumque in poſterum promouendos, ſiue ſciuerint, ſiue ignorauerint prædictam legem, vt pluribus citatis tradit Sanch. *d.lib*.7. *diſpu*.27.*num*.11.

In gloſſ. *Priuatus eſt*. ibi, *ſi Sacerdos eſt excommunicatus, vel ſuſpenſus, non debet priuatim dicere Horas Canonicas*, &c. Ita Cou. *in cap.alma mater,part*.1.§.3. *numer*.8.Nauar. *in man capit*.7.*numer*.17.Soar.*tom*.5.*de cenſur. diſputat*.12.*ſect*.2.*num*.14. Leſſi. *de iuſtit.lib*.2. *cap*.37.*dub*.9.

SVMMARIVM.

1 *Nicolaus I. conſultus à Bulgaris, quid reſponderit refertur.*

2 *Græcis licuit vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerant.*

3 *Bulgari quare reprehenſibiles, ac improbi vocantur, qui cum eſſent Preſbyteri habebant vxores, oſtenditur.*

Cap. Conſulendum. VII. & vlt.

Nicolaus I.

1 Nicolaus I. conſultus à Bolgaris, qui ſemper reuiuuerunt, & retinent Græcorum morem, num eorum Presbyteri habentes vxores ſuſtentandi eſſent? reſpondet *cap*.70. vt habetur *in hoc textu*, his verbis. *Licèt ipſi validè ſint reprehenſibiles, vos tamen Deum conuenit imitari, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos*,ex quibus poſſet aliquis exiſtimare Sacerdotes Græcos vtentes matrimonio ante Ordines inito, peccare,ſed in eo manere permitti ob eorum duritiem, tanquam minùs malum inſtar permiſſionis lupanarium, vt ſentiunt quidam quos tacito nomine refert Azor. *inſtitut.moral.part*.1.*lib*.13.*cap*.12. *quæſt*.1. De hac conſultatione Bulgarorum ad Nicolaum I. agit latè Card.Baron.*annal.Eccleſ.tom*.10.*anno Chriſti* 866. *in princ*.& verba huius text.referuntur *tom*.3.*Concilior*. ſub reſcripto Nicolai I. *pag.mihi* 517.

2 Verùm dicendum eſt Græcis licuiſſe vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerunt, eóſque minime peccare, vt clarè colligitur ex *cap.aliter*,31. *diſtinct*. vbi Stephanus Pontifex Græcorum morem refert, nec reprehendit,& ſimiliter Innocent.III. *in cap.quæſitum, de pœnitent. & remiſſ.* clarè ſupponit eum vſum eſſe licitum, ibi, *quæſitum eſt vtrùm Sacerdotibus Græcis,quibus legitimo matrimonio licet vti*, & Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. *in capit. vt Clericorum, de vita, & honeſtate Clericorum, in fine*, id clarè dicit, ibi, *qui autem ſecundùm regionis ſuæ morem non abdicarunt copulam coniugalem ſi lapſi fuerint, grauius puniantur, cùm legitimo matrimonio vti poſſint*, vbi *gloſſ.fin*.id dici ait propter Græcos, qui in Sacris conſtituti vtuntur matrimonio antea contracto; quare hanc partem ſuſtinent Azor.*d.quæſt*.1. Ludou. Lopez *in inſtructor. Conſcientiæ,part*.2.*vbi de matrimon. cap*.49. *col*.1. *verſ. ad verbum*, & poſt D.Antoninum, Syluest.Sot.& alios,tenent Sanch.*de matrim.lib*.7.*diſp*.28. *num*.6.

Reſtat nunc vt exponamus quare Bulgari vocantur reprehenſibiles, ac mali, & improbi,ſi receptam vſu conſuetudinem à magna Synodo probatam ſequebantur, & quare reprehenſioni Græci ſubiaceant,qui cùm eſſent Presbyteri,habebant vxores,quòd vt clarè intelligatur ſciendum eſt procedente tempore eò inſaniæ Græcos peruenisse,quo ſe ſe magis Latinis opponerent,vt omnes,qui ordinabantur, ad nuptias cogerent,nec vllum,niſi coniugatum, ordinarent, quod olim reprehendis in Vigilantio Hieronymus his verbis, *Si tamen Epiſcopi nominandi ſunt, qui non ordinant Diaconos, niſi prius vxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam, imme oſtendentes quàm ſanctè ipſi viuant, qui malè de omnibus ſuſcipicantur*, in hanc etiam inſaniam procipuere Græci primùm, quantum ſuſpicari poſſunt, poſt ſextam Synodum, cùm in Trullo conuenientes ſine capite legitimo, odio in Latinos concitati illum decimumtertium Canonem ediderunt, vbi nec antea coniugatos priuant vſu coniugum,nec antea coniugatos volunt reiici ab Ordinibus ſuſcipiendis, & in eorum ſuſceptione continentiæ profeſſionem prohibent.Hanc eandem Græcorum inſaniam nobis apertè oſtendit Humberti diſputatio, aduerſùs Nicetam Pectoratum tempore Leonis VIII. quæ habetur apud Cardinalem Baronium *tom*.11. *in fine*, loquitur enim, *ante omnia autem comprobamus te mentitum ipſi veritati in eo quod dixiſti noſtros priùs ordinari,deinde vxores ſortiri.* 3

Distinctio XXIX.

Cap. Sciendum. I. *Iſid.*

Ex hoc text. colligitur quatuor conſiderationibus poſſe Canones inter ſe pugnantes ad concordiam reduci, nempe ratione cauſæ, perſonæ, loci, & temporum, vt per Cou.*in capit.alma mater,part*.2.*in initio numer*.1.& vide quæ dixi in *collect.ad proœmium Decretal.*

Non indagantur.] Notatur ad hoc quòd confeſſio in iudicio ex abrupto, & abſque deliberatione facta poteſt quandocumque reuocari, etiam non docto de errore,vt per Decian.*reſp*.8.*num*.106.

Cap. Neceſſe. III. *Hieron.*

Iuxta diuerſitates locorum, &c.] Notatur ad hoc non omnibus Communitatibus, & Rebuſpublicis eædem leges conueniunt,vel vtiles ſunt,vt per Ariſtot. *lib*.5.*ethicor.cap*.7. Couar. *in cap. alma mater, in initio num*.3.

Imperiti medici.] Peritia medici quomodo cognoſcatur tradit Petr.Rebuff.*in concord. rub. de collation*.§. *præterea, in verbo medicina, pag*.366. hæc autem daxi non poteſt in medico nouo, quia illum peritiam in-

partſa

patria dicit Alberic. *in l. prouidendum, in princip. C. de poſtulando*, & ideo Scotos medicos iuuenes in Angliam mittere, vt ibi ſe exerceant in grauem inimicorum perniciem, referunt Rebuff. *ad leges Galliæ tom. 3. tit. de mat poſſeſ. gloſſ. vnic. numer.* 13. & Iacob. Benni. *de priuileg. Iureconſ. p. 3. priuil.* 55. *num.* 4. Medicum imperitum, ex cuius ignorantia mortuus eſt ægrotus, extraordinariè debere puniri, reſoluit Ripa *de peſte cap.* 7. *num.* 7. nam medicus errans maiori pœna punitur, quàm iudex etiam errans, vt tradit Burg. de Paz *l. 1. Tauri num.* 26. Si tamen infirmus dolo ipſius Medici deceſſit, tunc pœna mortis punitur, vt aduertit Menoch. *de arbit. caſu* 581. *num.* 3. & quam reſtitutionem facere teneatur, vide apud Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 10. *num.* 98. vbi citat Medin. *in C. de rebus reſtituen. quæſt.* 9.

Distinctio XXX.

Vide Cardin. Cæſ. Baron. *tom. 3. annal. Eccleſiæ anno Christi* 361. *n.* 5. *verſ. ſed & quod*, vbi reprehendit Gratianum dum *in principio huius diſtinctionis*, firmat cauſam Concilij Gangrenſis fuiſſe hæreſim Manichæorum.

SVMMARIVM.

1 *Parentes neceſſitate oppreſſos qui deſeruerint occaſione diuini cultus, anathematizantur in Concilio Gangrenſi.*

2 *Filius peccabit mortaliter ſi Religionem ingrediatur parentibus in graui neceſſitate conſtitutis.*

3 *Filius etiamſi votum Religionis habeat, adhuc tenetur parentes neceſſitate oppreſſos non deſerere, vt illam ingrediatur, donec ceſſet eorum neceſſitas.*

4 *Filius ingrediendo Religionem poteſt deſerere parentes neceſſitate oppreſſos ſi ſpem probabilem non habet ſubueniendi eorum neceſſitatibus. vel ſi pater, aut mater habet alios filios. vel alium modum.*

6 *Filius, quem ipſimet parentes ad peccandum prouocant, vel in ſæculo morari nequit abſque proximo lethaliter peccandi periculo, poteſt Religionem ingredi, relictis parentibus neceſſitate oppreſſis.*

6 *Filij tenentur honorare parentes.*

7 *Filij habentes parentes Iudæos, vel aliter infideles in neceſſitate conſtitutos, non poſſunt eos deſerere cauſa adeundi Religionem.*

8 *Patri infideli, & malo potius ſubueniendum eſt, quàm alicui fideli ſancto.*

9 *Pater hæreticus egens præferendus eſt extraneo Catholico in eleemoſyna à filio eroganda.*

Cap. Si quis filij. I. *Ex Conc. Gangrenſ.*

1 Anathematizantur in Concilio Gangrenſi hîc relato, filij deſerentes parentes neceſſitate oppreſſos occaſione diuini cultus, vt refert Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. capit.* 20. *numer.* 3. Vnde non licere filio, immò illum peccare mortaliter, ſi Religionem ingrediatur, parentibus in graui neceſſitate conſtitutis, quibus non poteſt prouideri niſi ipſe maneat in ſæculo, reſoluunt D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 101. *art.* 4. *ad* 4. D. Antoninus 3. *part. tit.* 16. *capit.* 2. *in princ.* Nauar. *comment.* 3. *de Regularibus numer.* 48. *& in man. capit.* 14. *numer.* Silueſt. *in ſumm. verbo Religio* 2. *quæſt.* 4. Angl. *in floribus Theologicis in quæſt de voto, pag.* 94. *cum ſeqq.* Sebaſt. Medic. *in ſum. peccatorum part.* 1. *titul.* 3. *quæſt.* 16. *verſ. quinto*, Pedraça *in ſum. in* 4. *præcepto Decalogi fol.* 36. *verſ. Aqui ſe offrece, & in* 7. *præcepto fol.* 96. *verſ. la ſexta*, Cordub. *de caſibus conſcient. quæſt.* 151. Ludou. Lop. *in inſtruct. conſcient. part.* 1. *capit* 54. *verſ. peccátque filius* Sayr. *in claui Regia lib.* 7. *capit.* 6. *num.* 2. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 3. *quæſt.* 5. *& lib.* 12. *capit.* 1. *quæſt.* 8. Leſſi. *de Iuſtitia lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 3. *num.* 34. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *quæſt.* 13. *art.* 5. *verſ. tertiò dico*, Iacob. de Graff. *lib.* 3. *conſ.* 5. *de voto numer.* 8. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 29. *num.* 12. Fr. Lodou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *quæſt.* 17. *artic.* 8. *concluſ.* 1. Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 11. Bonacin. *in præcepta Decalogi diſput.* 6. *quæſt. vnica puncto* 5. *num.* 4. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſ. lib.* 5. *quæſt.* 143. *cum ſeqq.* vbi *quæſt.* 145. reſoluit quòd ſi de facto filius parentibus in graui neceſſitate conſtitutis Religionem ingrediatur, & profiteatur, talis profeſſio eſt valida, & *quæſt.* 148. oſtendit quando neceſſitas dicatur grauis, citati à Cened. *ad Decretum collect.* 20. *num.* 3. *in med.*

Amplia vt procedat etiamſi filius votum Religionis habeat, quia adhuc tenetur præfatos parentes non deſerere, donec ceſſet eorum neceſſitas, vt tenent Sanch. *dicto cap.* 20. *num.* 8. & Suarez *dict. cap.* 58. *num.* 16. Et procedit quamvis in actu parentes in præfata neceſſitate non ſint, ſed probabilibus coniecturis tractu temporis in eam abſque filij auxilio eos caſuros eſſe creditur, quia neceſſitas, quæ probabiliter futura cenſetur, neceſſitati præſenti æquiparatur, ita Sanchez *dict. cap.* 20. *num.* 5. Suarez *dict. cap.* 5. *numer.* 3. *in fin.* Bonacin. *de legibus diſp.* 6. *quæſt. vnica puncto* 3. *numer.* 4. *verſ. amplia*, quicquid dicat Fr. Emman. *in ſumma part.* 2. *cap.* 6. *numer.* 4. Quæ quidem obligatio locum ſibi vendicat, ne dum in graui parentum neceſſitate, vt dictum eſt, ſed etiam cæterorum aſcendentium, ſecundum Sanch. *d. cap.* 20. *numer.* 28. contra Suar. *dict. cap.* 5. *num.* 8. 3

Limita tamen vt non procedat in filio, qui ſpem probabilem non habet ſubueniendi neceſſitati parentum manendo in ſæculo, Sayr. *in claui Regia lib.* 7. *cap.* 6 *num.* 5. Sanch. *dict. cap.* 20. *num.* 3. Suar. *d. cap.* 5. *num.* 4. Vel quando pater, aut mater habet alios filios, vel alium modum, quo ſuæ neceſſitati proſpicere poſſit Suar. *d. cap.* 6. *num.* 6. Sanch. *d. cap.* 20. *n.* 3. Suar. *d. cap.* 5. *num.* 5. 4

Vel quoque in filio, quem ipſimet parentes ad peccandum prouocant, Miranda *in manuali Prælatorum tom.* 1. *quæſt.* 17. *art.* 8. *concluſ.* 2. Sanch. *d. cap.* 20. *num.* 12 Vel denique in filio, qui in ſæculo morari nequit abſque proximo lethaliter peccandi periculo, Sayr. *dict. cap.* 6. *num.* 7. Sanch. *d. cap.* 20. *num.* 11. Suar. *d. cap.* 5. *num.* 32. 5

Debitum honorem.) Ergo filij tenentur honorare parentes, vt per Nau. *in man. cap.* 14. *num.* 3. *verſ. quinto*, S. maurh. *de patre hæret. numer.* 54. *cum ſeqq.* Menoch. *lib* 1. *illuſtr. cap.* 37. *num.* 5. Lancel. Conrad. *in templo omnium iudicum, lib.* 2. *cap.* 5. §. 3. *de ſollicitud, & officio Epiſcopi n.* 70. Lara *in l. ſi quis à liberis* §. *vtrùm. n.* 83. *ver' hanc ſententiam ff. de liber. agneſc.* Ioan. Gare. *de expenſis cap.* 3. *num.* 26. 6

Maximè fideles.) Notatur ad hoc quòd filij habentes parentes Iudæos, vel aliter infideles in neceſſitate conſtitutos, non poſſunt eos deſerere cauſa adeundi Religionem, & eſt ratio, quia tenetur filius tales parentes alere, eiſque ſuccurrere, vt colligitur ex gloſſ. *hic verbo infideles*, & probat Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 18. *à num.* 3. Immo Gloſſ. *verbo domeſticos, in cap. non ſatis* 86. *diſt.* & in hoc textu Panorm. *in cap. ſi quis Epiſcopus notab.* 1. *de hæretic.* Barbat. *conſil.* 63. 7

conſil.63.col.2.poſt medium vol.2. & alij, quos refert,
8 & ſequitur Surd. *dict.tit.1.quaſt.96.n.1.* Iure optimo docent potius ſubueniendum eſſe patri infideli, & malo, quàm alicui fideli ſancto, & in eadem neceſſitate conſtituto, niſi huiuſmodi alimentorum præſtatione parentes fierent deteriores, & ita demum quod filius conuerſus ad fidem teneatur alere parentes infideles etiam in concurſu extranei fidelis, poſt Marquard. *de Iuda.part.3.c.4. n.7.* & alios, reſoluit Ricciulus *in tractat.de Neophyt.cap.9.num.24.*

9 In gloſſ. *Fideles.* ibi, *ſed pone. quòd habes patrem hæreticum*, &c. Notatur ad hoc quòd pater hæreticus egens præferendus eſt extraneo Catholico in eleemoſyna à filio eroganda, vt per Caſtr. *de iuſta hæreticorum punit.lib.2.cap.7.* Surd. *de aliment.tit.5.q.18.num.3. & quaſt.19.à num.3.* plures per Sanch. *in præcepta Decalogi tomo 1 lib.2.cap.24.num.7.* Sed verius eſt non teneri, niſi pater extremè indigeat, ita Lara *in l.ſi quis à liberis,§.etſi impubes,num.10.ff.de liber.agnoſc.* Surd. *de aliment.tit.7.quaſt.14.à num.29.* Sanchez *dict.cap. 24. n.7.* Farinac. *de hæreſi quaſt 182.num.14.*

In eadem gloſſ.ibi, *ſed dicas,quod patrem,qualiſcumque ſit,debemus proponere extraneo etiam ſancto,*&c. Vide Perez *ad tit.9.lib.8. Ordin. pag.222.* & citatos *ſuprà num.8.*

Cap. Quæcumque. II.

CONcilium Gangenſe *cap.17.* de quo latè Card. Baron. *annal.Eccl.anno Chriſti 361.num.54. verſ. at longè,cum ſeqq.* relatum à Gratiano *in præſenti,*ſtatuit non debere mulieres comam ſibi datam à Deo ad velamen & memoriam ſubiectionis amputare, & præſcindere, vt per Syluest. *in ſum.verbo fœmina num.3.* Tiraq. *l.1.connub gloſſ.1.part.1. num.21.ad med.* Et quòd coma in mulieribus ſit pulchritudinis ſignum & ornatus;ex ſacris & prophanis auctoribus tradunt Mantu. *lib.8.obſeru.76.* Pined.*in Iob.tom.1.cap...verſ.30.numer.53.* Villalpand. *in epiſt.delict.in defenſ. cap.6.n.18. cum ſeqq.* Intellige tamen text. de laicis mulieribus, non autem de Religioſis fœminis,quæ Deo,& Eccleſiæ dicatæ ſunt,gloſſ. *in Clem.2. de ſtatu Regul.* cuius rei rationem aſſignat S.Thom. *ſuper epiſt.ad Corinth. cap.15.* quia Virgines intrantes Religionem aſſumunt pœnitentiæ lamentum,mulieres verò tempore luctus comam deponunt, vt poſt Senec. tradit Villalpand. *d. cap.9.num.19.& 20.*

Cap. Si quis tanquam. VII.

1 *SI quis, tanquam hoc continentia conuenire iudicans die Dominico ieiunauerit, in eiuſdem diei contemptum, anathema ſit.*] Vnde colligitur ieiunantem die Dominico peccare mortaliter,quia tale ieiunium eſt contra Eccleſiæ vniuerſalis conſuetudinem, cùm dies Dominici lætitiæ deputentur,non luctui,& pœnitentiæ,ita Rebuff. *tom 3. ad leges Galliæ, tit. de conſuet. in præfat. num.73.* Card.Bellarm. *tom.3.contro.3.gener.lib.2. capit.23.* Azor. *inſtit.moral.part.1. lib.7. cap.27.verſ.ſeptimò.* Iacob.de Graff. *conſ.13.num.4. de voto,* Valer. Regin.*in praxi fori pœnit.lib.4.cap.12.num.137.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom.1.lib.2.cap.37. num.51.* intelligendo iuxta ea,quæ dicam *num. ſeq.*

2 In gloſſ. *Contemptum.* ibi, *quia ſi non facit in contemptum illius diei, etiam omni die bonum eſt ei ſi ieiunet.* Sequitur Iacob.de Graff. *d.conſ.13. num. 8.* Vnde ieiunium in die Dominico non eſt ſemper prohibitum,ſed ſolùm ſi quis in illis, vel ex ſuperſtitione ieiunet, vt Montaniſtæ faciebant, vel ex errore, vt Manichæi, & Priſcillianiſtæ, vel ex contemptu Eccleſiæ, vt Euſtathiani, & Aëriani; vel denique cum ſcandalo aliorum, vt ſi quis vnum diem ieiunaturus, eligat diem Dominicum,ita Cardin.Bellarm. *d.c.23.* Azor. *d.cap. 27.quaſt.9.* Valer.Reginald. *d.cap.12.num.178.* Vnde & multi Eremitæ diebus Dominicis ieiunabant, vt ex vitis Patrum conſtat,& tradunt Sanch. *d.cap.37.num. 52.* Leſſi. *de iuſtit.lib.4.cap.2. num.168.* Filliuc. *tract. 27.cap.5.num.103.*

Cap. Si quis carnem. XIII.

SI quis carnem manducantem ex fide cum Religione præter ſanguinem, & idolo immolatum & ſuffocatum crediderit condemnandum tanquam ſpem non habentum, qui eam manducat, anathema ſit.] Hæc ſunt formalia 1
verba huius text. deſumpta ex *canon. 2. Apoſtolorum,* & quamvis multi ſcripſerint Apoſtolos hoc in loco ſolùm præcepiſſe, vt fideles abſtineant ob homicidio, quod per ſanguinem intelligunt, verbáque illa, *& ſuffocatum,* non tradita ab Apoſtolis, ſed poſtmodum ſuperaddita fuiſſe, vel per illa violentiam, ſeu rapinam prohiberi, longè verius eſt,& receptius nouum præceptum hic tradi de abſtinendo ab eſu carnis, & ſuffocati, vt interpretantur Chryſoſtom. Tertullian.& reliqui omnes primæ Eccleſiæ Patres,explicat D.Thomas *1.2. quaſt.103.art.4.* proſequuntur latè Cardin.Bellarmin. *tom.1, de Romano Pontifice lib.4. c.16.verſ.quintus locus.* Card. Baron. *in annalibus Eccleſiaſticis tom.1. anno Chriſti 51. cap. 11. cum ſequentib.* vbi in confirmationem adducit nouellam conſtitut. 58. Leonis Imperatoris, pluréſque alias auctoritates, quod ſanè præceptum nonnulli conſuetudine abrogatum ſcripſerunt,vt per Nauar. *in princip. de Pœnit.diſt.5.part.3.gloſſ...num.2.* Verior tamen ſententia eſt præceptum illud ab Apoſtolis traditum fuiſſe ad tempus, donec ſcilicet vnio Gentilium, & Iudæorum, qui cibos illos abhorrebant, coaleſceret, ſed iam huius ſuperſtitionis nulla inter fideles prohibitio ſupereſt, vt optimè docet D. Thomas *citato loco,* ſequitur Sot. *lib.2.de iuſtit.quaſt.5.art.4.in fine,* proſequitur Card.Baron. *vbi proximè,n.54 cum ſeqq.* Vaſq. *s.2.diſp.182.capit.10.n.77.cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tract.5.diſp.62.circa fin.verſ. obiicit.*

Idolo immolatum.] Debet igitur abſtinere à ſanguine,& à carne idolo immolata, vt per Victor *in relect. de vſu ciborum, numer.3.* Gerſon. *in tract.de abſtinent.* Ioan. Maior. *in 4.diſt.38.q.24.concl.5.* Vaſq.*diſp.162. cap.2.& 5.* vbi *num.29.cum ſeqq.* reſoluit quòd homo conſtrictus extrema neceſſitate poteſt non ſolùm veſci carnibus immolatis, ſed etiam recumbere in idolio ad comedendum,hoc eſt,in menſa idolo conſecrata,ita tamen vt aliis explicet ſuam neceſſitatem propter ſcandalum. 2

Cap. Si quis dereliquerit. XIV.

NEceſſaria non præbuerit.] Ergo pater neceſſaria filiis præbere tenetur,vt per Anton. Gom. *tom.1. var.cap.11. numer.39.* Cened. *practic. & canon. quaſt. lib.1.quaſt.57.num.2.& 14.* Vnde per hunc text.tenet Nauar. *in man. cap.14. num.27. in princip.* peccare patrem,qui notabiliter negligit exhibere illa,quæ ad filij neceſſitatem ſpiritualem, aut corporalem pertinent,niſi habeat excuſationem paupertatis,vel alterius rationabilis cauſæ.

Cap. Si quis virorum. XV.

ANathematizantur *in præſenti text.* illi,qui pretioſas veſtes deferentes tanquam ex eo iuſtitiam habituri,

habituri, alios reprehendunt, qui vilioribus ornantur veſtibus, vide Tiraquell. *l.3.connub.gloſſ.1.p.3.n.52. in fine.* vbi refert huius reatus verba.

2 *Birris,*] Cœli. *lib.16.cap.56.cap.19.* exiſtimat birrum eſſe quoddam veſtimenti genus, Rader. meliùs *in Martial. lib.6. epigr. 6.pag.*438. aſſerit birrum eſſe ſimile cucullo, ſiue bardocucullo. Omnes tamen eo pro regmine capitis vtuntur. Alciat. *lib.3. pareg. cap.52.poſt princip.& lib.8.cap.10.ad med.* Lencell. *in templo omnium iudicum.lib.2. c.4.n.1.*

3 In gloſſ. *Veſte,* ibi, *ſufficit ergo quòd quis veſte vtatur ſecundùm conſuetudinem regionis,* &c. Notatur ad hoc quòd non dicitur clericus indecoris veſtibus indutus, qui iuxta regionis conſuetudinem veſtitus incedit, vt per Alex. *conſil.156. num. 12.vol.6.* Abb. *in c.pen.num.18.de vita,& honeſt.cleric.* Cou. *practic.c.31.n.7.verſ 4.* Thom.Vaſq. *alleg.iuris com.1.alleg.11.num 1. & alleg.56.n.13.* vbi probat poſſe clericos ea conſuetudine vti pretioſis veſtibus. Nam in vſu veſtimentorum cauſar, mos regionis, vt multis exemplis latè comprobat Tiraq. *l.3.connub.gloſſ.1.p.3.n.66.*

Distinctio XXXI.

Cap. Ante triennium. I. *Greg.*

1 GRegorius ſcribens Petro Subdiacono Siciliæ *lib.1. epiſt.42.* relatus in hoc text. innuit quatenus Pelagius eius prædeceſſor decreto in Siciliam miſſo abſtulerat conſuetudinem illic vigentem, ſecundùm quam poterant Subdiaconi coniugari ſuis vxoribus licitè frui, quo quidem decreto Subdiaconis vxoratis indicebatur, vt vnum ex duobus, eligerent, videlicet aut à ſuis vxoribus abſtinerent, aut certè nulla ratione miniſtrare præſumerent, vt reliqui Eccleſiaſtici in tota Eccleſia cælibes viuebant. Verùm quamvis Gregorius hoc Pelagij decretum ſuſtulerit, non tamen Subdiaconis vſum coniugum permiſit, ſed quid in futurum obſeruandum eſſet ſanciuit *in verſ. vnde videtur.* Cardin. Bellarm. *de cleric. lib.1. cap.22. verſ. præterea,* Bouet. *de Republ. Eccleſiaſt. part. 2. lib. 2. cap. 10. verſ. venio ad Subdiaconos, pagin. 375.*

2 *Vt nullum Subdiaconum facere,* &c.] Dum Gregorius *in præſenti* decernit, vt nullus Subdiaconus ordinetur niſi priùs caſtitatem promittat videtur probare non teneri Subdiaconos iure diuino, ſed tantùm Eccleſiaſticè continentiam cum propriis vxoribus ſeruare, benè ponderat Vaſq. *de ſacram.Ordinis diſput.247. cap.6. num.72. cum ſeqq.* contra Franc.Turrian. *lib. de ſexta, ſeptima, & octaua Synodo generali in expoſit. Canonis 3. ſexta Synodi* exiſtimantem Clericos ſacris Ordinibus poſt matrimonium initiatos diuino præcepto continentiæ ita teneri vt coniugibus matrimonio vti non poſſint ſine peccato. Quod autem Subdiaconis continentiam ſeruare oporteat, per text. *in præſenti, & in cap.multorum. & in cap. Subdiaconis 32. diſt.* notant Victor. *de ſacram. matrimon. numer.308.* Neuizan. *in ſylua nupt.lib.1.ex num.134.* Rojas *de hæret.part.1. ex num.550.* de Mozz. *de contract.tit.de matrimon. §. qui poſſint contrahere matrimonium, vel non, num.19.* Et à quo tempore fuerit præcepta continentia Subdiaconis, dixi *in collect.ad cap.ſi quis eorum, n.2. diſt.32.*

3 *Præterita mala.*] Gregorius Pont. per mala præterita *in præſenti* intelligit ſeparationes Subdiaconorum ab vxoribus, & vxorum à Subdiaconis maritis; vocat autem mala has ſeparationes, non quia caſtitas ob quam fierent, ſecundùm ſe mala ſit, ſed quia iniuria vtrique coniugi irrogatur, eo quòd ſine propoſito caſtitatis matrimonium contrahentes ius habebant ad vſum matrimonij, quo ſi priuarentur ſine conſenſu proprio, damnum & malum paterentur contra iuſtitiam. Hæc ergo mala & damna vocat Grægorius præterita, non quia iam illata eſſent, ſed quia circa contractum præteritum matrimonij eſſent, ſi violenter inferrentur, ita Vaſq. *d.diſp.247.n.75.*

Futura mala.] intelligi incommoda quæ ex coniugio & vſu illius in ſacris miniſteriis conſequuntur, 4
exiſtimat Mich. de Medina *lib.2. de continent. cap.25. ad fin.* Sed meliùs Vaſq. *d. diſput.247. num.76. & 77.* ait intelligi peccata, & damna ſpiritualia, quæ ſequerentur ſi Subdiaconi iſti à thoro coniugali ſepararentur.

Cap. Tenere. IV. *Innoc. I.*

INnocentius I. ſcribens Victricio Rothom. Epiſcopo *epiſt.2.cap. 9.* relatus *in hoc text.* ait Sacerdotes, 1
& Leuitas cum vxoribus ſuis miſceri non debere, quod obſeruant Tiraquell. *l.15.connub.gloſſ.1. numer.118.* Creſper. *in ſum.Cathol. Fidei, verbo cælibatus, concluſ.4.pag.263.* Et vide dicta *in collect. ad cap.quoniam, inf. hac diſt.*

Cap. Omnino XI. *Leo IX.*

HVmbertus *in reſponſ. ad libellum Nicetæ Presbyteri, & Monachi aduerſus Latinos editum,* vt refert Bouet. *de Rep. Eccl. part.2. lib.2. capit.10. verſ. hunc tamen,pag.384.* relatus, *in præſenti text.* ait Epiſcopum, vel Presbyterum non debere vxorem propriam à cura ſua abiicere, vt per Sot. *in 4. diſt.38. q.1. art.1. verſ. pluribus,* Card. Bellarm. *lib.1. de cleric. capit.21. verſ. ad primum,* debere tamen illam habere vt ſororem, & eius curam gerere, abſque ſuſpicione tamen carnalis commercij, aduertunt Bellarm. *citato loco,* & Vaſquez *de Ordine diſput.249.verſ. neque eo tempore.* 1

Io gloſſ. *Vt de mercede,* ibi, *arg. quòd ſi quis habet* 2
vxorem, & filios, de bonis Eccleſiæ ipſos poteſt paſcere ſi non habet propria. Ita Cord. de Lata *in l.ſi quis à liberis §. idem reſcripſit n.25.ff.de liberis agnoſc.* Axor. *inſtit. moral. part.2.cap.40.q.5.*

SVMMARIVM.

1 *Paphnutij hiſtoria, qui diſſuaſit Concilio ne legem ſtatueret, qua Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & & Subdiaconos iuberet ab vxoribus antea ductis abſtinere, vera eſt.*

2 *Græcis licuit vxoribus vti quas ante ordinationem duxerant.*

3 *Contrariis reſpondetur,* & num.4.

Cap. Nicæna Synodus. XII.

IN hoc text. Gratianus ex aliis refert hiſtoriam Paphnutij, qui diſſuaſit Concilio ne legem ſtatue- 1
ret, qua Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos iuberet ab vxoribus antea ductis abſtinere, obtinuiſſéque Paphnutij ſententiam. Hanc veram eſſe hiſtoriam referunt Socr. *lib.1.cap.18.* Sozom. *lib.1. cap.22.* Caſſiod. *in hiſtor. tripart. lib.2.cap.14.* Niceph. *lib.8.cap.19.* & extat in Concilio Nicæno, quod in lucem edidit Alphonſ. Piſan. *lib.3. eiuſdem Concilij*

circa

Digitized by Google

circa finem, & lib. 2. cap. vlt. Vaſquez *de ſacram. Ordinis diſp. 47. cap. 4. n. 35. cum ſeqq.* quamvis hanc eſſe confictam fabellam aſſerant Sot. *lib. 7. de Iuſtit. q. 6. art. 2.* Can. *de locis Theolog. lib. 5. capit. vlt. ad 6.* quos refert Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 13. cap. 13. q. 1. verſ. inter Catholicos*, Turrian. *ad canon. 3. Concilij Nicæni*, & Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 58. à n. 20.* & latiùs *tom. 3. anno 325. §. habes lector*, Bonet. *de Repub. Eccleſ. part. 2. lib. 1. cap. 10. verſ. labile quoque, & verſ. ſecunda ſeries*, Seuer. Binios *in collect. Concil. general. tom. 1. in notis ad Conc. Nicænum canon. 3.* Ægid. de Conink, vbi *de ſacram. Ordinis diſput. 20. dub. 12. numer. 122.* Non enim reiici poteſt ea hiſtoria, quòd conſilium Paphnutij aut ratione caruerit, aut recens fuerit, non quidem abſque ratione fuit; id namque conſuluit Paphnutius, tum propter nuptiarum honorem, quas Paulò antea inſectatus Euſtachius etiam in Presbyteris, qui Laici vxorem duxerant, vt conſtat ex Concilio Gangrenſi *in præfat. ad Epiſcopos Armeniæ, & can. 4.* qui contra hunc errorem ſcriptus eſt; tum etiam, vt conſuleret multorum Clericorum coniugatorum fragilitati, non enim omnes poſſent lege contineri. Idem etiam conſuluiſſe Dionyſium Corinthiorum Epiſcopum refert Euſeb. *lib. 4. cap. 23.* & Nicephor. *lib. 4. cap. 8.* non fuiſſe autem nouum Paphnutij concilium conſtat ex Socrate *lib. 5. cap. 22.* & Niceph. *lib. 12. cap. 34.*

2 Et qua Paphnutij hiſtoria colligitur licuiſſe apud Græcos vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerant, quod quidem optimè probat Innoc. III. *in cap. olim. de cleric. coniug.* ibi, *in ſuperioribus Ordinibus vtuntur matrimonio iam contracto*, & idem Innoc. III. *in Concil. Lateranen. ſub ipſo cap. 14.* grauiùs puniendos Clericos incontinentes ex Græcis aſſeruit, rationemque reddit, quia non abdicarunt copulam coniugalem, ſecundùm regionis ſuæ morem, cùm legitimo matrimonio vti poſſent, & Clem. III. *in capit. quæſitum, de pænit. & remiſſ.* ibi, *Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet vti*, & reſoluunt. Richard. *in 4. diſt. 37. art. 1. q. 1. in 2. ſolut.* & *ibid.* Scot. *quæſt. vnica*, Palud. *quæſt. 1. concl. 4.* Thom. de Argent. *quæſt. vnic. art. 1. in ſolut. ad 4. contra 2. concl.* Petr. Sot. *de inſtitut. Sacerdot. lect. 5. & 6.* Quintanaduen. *lib. 1. rerum Eccleſiaſticarum cap. 6. num. 9.* Sot. *l. 7. de iuſtit. q. 6. art. 2. poſt 5. concl. verſ. haud ergo, & in 4. diſt. 38. q. 1. concl. 4. verſ. dubium*, Cou. *de ſponſalib. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 1.* Henriq. *in ſumm. lib. 30. cap. 14. §. 8. lit. X.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part. 2. num. 91.* Caſtr. Bellarmin. *lib. 1. de cleric. cap. 21. verſ. dico ſecundò, in fine.* Vaſq. *de Ordine diſp. 337. cap. 5. num. 58. verſ. nullus*, Bouet. *de Republ. Eccleſ. part. 2. l. 2. cap. 10. verſ. neque placet, & verſ. id quidem non negamus*, Filliuc. *moral. quæſt. tom. 1. tract. 11. cap. 3. n. 65. & 69.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 28. ex num. 3.* quorum aliqui obſeruant paternam Romanorum Pont. pietatem ac benignitatem id illis propter ſuam ipſorum duritiem permiſſiuè contuliſſe, quod prioribus Conciliis ac perpetuo Eccleſiæ vſu interdictum fuerat.

3 Non obſtant iura aliqua, quæ videntur indiſtinctè aſſerere Clericis apud Græcos in Sacris conſtitutis licuiſſe matrimonio copulari, nulla facta diſtinctione, an ante, vel poſt ordinationem coniugati eſſent, quia reſpondetur provt dixi ad *capit. aliter, hac ead. diſt.*

4 Nec etiam obſtat quòd Presbyteri Græci vxores habentes reprehenduntur à Nicolao I. *ad conſulta Bulgarorum cap. 70.* quia reſpondebis iuxta ea quæ dixi *ad cap. conſulendum, 28. diſt.*

Cap. Quoniam. XIII.

Ex VI. Synodo.

Canonem 13. ſextæ Synodi, ex quo deſumptus fuit text. *in præſenti*, falſum dici, & apocryphum, docent Sot. *de iuſtit. lib. 7. quæſt. 6. art. 2. concl. 5.* Card. Bellarm. *lib. 1. Concil. capit. 7. verſ. tertium eſt, & lib. 2. de Rom. Pont. capit. 18. verſ. cæterùm*, Henriquez *in ſum. lib. 10. cap. 14. §. 8. lit. Z.* & colligitur ex iis, quæ tradunt Vaſq. *de Ordine q. 247. c. 5. n. 55. cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 28. num. 7. verſ. ad vltimum*, & ex latè adductis per me *in collect. ad capit. ſententia, diſt. 16.* licèt hunc text. negare ſe non audere aſſerat Cou. *de ſponſal. p. 2. cap. 6. §. 3. num. 1. ad fin.* Decidit enim quòd quamvis permittatur clericis Orientalibus vxores habere, non tamen eis licet hebdomada, qua ſeruiunt Eccleſiæ, vxoribus commiſceri, ita S. Thom. *in 4. diſt. 23. art. 1. ad 1.* Greg. Lop. per text. *ibi in l. 40. gloſſ. 5. tit. 5. part. 1.* Cou. *d. §. 3. num. 2. verſ. ſed & dicimus*, Sanch. *de matrim. lib. 9. diſput. 13. num. 10. in princ.* nam Græci minimè quotidie ſingulis Sacris operantur, ſed Dominicis duntaxat, & feſtiuis diebus, & ideo cùm non eſſent frequentes in miniſterio Altaris, & diuinis Officiis, quia extra quadrageſimi ieiunij tempus vnumtantùm Miſſæ ſacrificium pro vniuerſo populo faciunt, & offerunt, ſatis viſum fuit Patribus Trullanis ſi illi tempore vicis ſuæ continentiam ſeruarent, vt aduertit Vaſq. *d. diſp. 247. cap. 5. num. 58. in fine.* Contrà verò cùm Epiſcopi apud Græcos frequentius miniſterio Altaris aſſiſterent, quàm cæteri, eadem ratione ipſis perpetuam continentiam cum propriis vxoribus etiam Trullani Patres indixerunt, nec eis licebat ſimul cum vxoribus cohabitare, nec vt cum ſororibus, qood ex eadem ſexta Synodo *can. 111.* referunt Couar. *d. §. 3. numer. 2. col. 2.* Henriq. *d. §. 8. verſ. olim.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 58. numer. 20.* Vaſq. *d. diſp. 247. cap. 5. n. 59. in princ. & diſput. 248. cap. 2. verſ. hic autem.* Azor. *inſtit. moral. tom. 1. lib. 13. cap. 13. in princ.* vbi ſubdit quòd tenebantur eis extra domum conſtitutis alimenta neceſſaria præſtare.

SVMMARIVM.

1 *Græcis Diaconis licuiſſe olim matrimonium inire, ex hoc textu ſumpſit Sotus.*

2 *Matrimonium inire nunquam licuit ſacro Ordine prædito in Eccleſia ſiue Latina, ſiue Græca.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Aliter. XIV. & vlt.

Stephanus Papa in prima actione Synodi ab ipſo in Baſilica Lateranenſi congregatæ, provt refertur *in hoc textu*, ait quòd aliter ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarum, aliter huius Sanctæ Romanæ Eccleſiæ; nam earum Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi matrimonio copulantur; ex quibus verbis Caiet. *in Opuſc. tom. 1. tract. 27. de diſpenſ. matrimonij in Eccleſia Occidentali, quæſt. vnic. paulò ante princ.* colligit olim Græcis Diaconis licuiſſe matrimonium inire, & idem ex hoc textu deſumit Sot. *in 4. diſt. 38. q. 1. art. 1. col. penult. verſ. colligito, & lib. 7. de iuſtit. q. 1. art. 2. concl. 2.* Decian. *tract. crimin. lib. 6. c. 21. num. 5. & cap. 12. num. 2.* 1

Sed verius eſt nunquam licuiſſe in Eccleſia, ſiue Latina, ſiue Græca ſacro Ordine prædictis matrimonium inire, nam *in cap. ſi quis eorum 32. diſt.* & in ſexta Synodo 2

Synodo generali ſic dicitur de Eccleſia Græca, *Si quis eorum, qui ad Clerum accedunt, voluerit nuptiali iure mulieri copulari, hoc ante ordinationem Subdiaconatus faciat*, & reſoluunt Albert Trot. *de vero & perfecto clerico lib.2.cap.10.num.4* Azcued.*l.1.num.49. tit.19. lib.8. noua recop.* Cou. *de ſponſal. part.2. cap.6. §.3. num.2. verſ.vtcumque ſit*, D.Barboſ. *in rub.ff. ſoluto matrim. part.2. num.90. in fine*, Card.Baron. *annal. Eccleſ.tom.1.anno Chriſti 58. & tom.3.num.325. §.habes lector.* Dionyſ.Paul.*in floſculo cleric.p.1. ex num.90*, Vaſq.*de ordine diſp.249. cap.2. in princ.* Bouer. *de republ.Eccleſ.part.2.lib.2. cap.10.verſ. neque, & verſ.in Oriente.* Azor.*inſtit.moral.part.1.lib.13.cap.12.quæſt.3. & 5.* Sanch. *de matrim.lib.7. diſput.28. num.3.* & fatentur Doctores, qui tradunt licuiſſe apud Græcos vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerant, citati *ſuprà* ad *cap. Nicæna Synodus, hac eadem diſt. num.2.*

3 Non obſtat text. *in præſenti*, quia licèt tribuatur Stephano non tamen conſtat quis ille fuerit, cùm multi Pontifices Stephani nomine appellati eſſent, & apud nullius epiſtolam hic Canon inueniatur, vt aduertit Card.Bellarm. *lib.1. de cleric. cap.21. verſ. ad quintum*; vnde Petr. Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei, verbo Cælibatus col.2.* exiſtimauit ſine aliqua probabilitate eſſe huius text. auctorem Stephanum I. ſed meliùs eſſe conditum à Stephano III. aſſerit Vaſq. *de Ordine diſput.247.cap.6.num.77. verſ.ſecundum.* Verum relicta auctoris incertitudine qua fundari quis poſſet ad eius auctoritatem diluendam, reſponderi poteſt verba illa, *matrimonio copulantur*, non eſſe intelligenda quaſi in Sacris conſtitutis vt apud Græcos liceret nubere, ſed vt idem ſit ac matrimonio iam antea contracto licèt vti, qua phraſi in ea ſignificatione vtitur. Sexta Synodus *capit.3.* & Innocent.III. *in cap. gaudemus, de diuort.* ibi, *fideles homines matrimonialiter copulari liberè poſſunt.* ideſt, matrimonio iam contracto vti, vt conſtat ex contextu, ita exponit gloſſ. *in præſenti, verbo copulantur*, quam ſequuntur Richard. *in 4. diſt.37. art.4. quæſt. 1. ſolut. ad 2. & ibidem* Sot. *quæſt. vnica*, Scot. *de inſtit.lib.7.quæſt.6. art.2.concl.2.* Couar. *ſponſalib. part.2. capit.6. §.3. numer.1.* Henriquez *lib.10.capit.14. §.7.litt. N.* Cardin. Bellarm. *lib.2.de clericis capit.21.§.dico ſecundò.* Azor. *dict.cap. 12.verſ.ad illud.* Quintanad. *lib.1. rerum Eccleſiaſticarum cap.6.num.9.* Sanch. *dict.diſput.28. num.7. verſ. ad tertium.*

Distinctio XXXII.

Cap. Si quis verò. III. *Greg.*

Ex hoc text. vulgò colligitur Ordines minores nullum prorſus impedimentum matrimonio præſtare, ac proinde liberum eſſe conſtitutis in minoribus Ordinibus omni tempore attento iure matrimonium contrahere, vt per Cou. *de ſponſalibus part.2. capit.6.§.3. numer.3. in fine*, Henriquez *in ſum. lib.10. de Sacram. Ordin. capit.2. §.2. lit. L. & lib.2. de matrim. cap.5.§.9.lit.O* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.13. cap. vlt. quæſt.14.* Vaſq. *de Ordine diſput. 249. cap.4. num. 39.* Filliuc. *moral. quæſt.tom.1. tract.10. part.2. capit.4. num.129.* Sanch. *de matrim.lib.7.diſp.35.num.3.* Nec obſtat *Canon 17. Apoſtolorum*, ibi, *qui ad Clerum prouecti ſunt, præcipimus, vt ſi noluerint, vxorem accipiant, ſed Lectores, & Cantores tantummodo*, quia reſpondetur cum Cardin. Bellarm. *in ſuis controuerſ. lib.1. de cleric. cap.19. col.5. verſ.probatur.tertiò*, & Azor. *inſtit. moral.part.1. lib.13. cap.13.quæſ.4. in fine.* dictionem illam taxatiuam non excludere duos alios Ordines minores, ſed includere, quia in illis eſt eadem prorſus ratio, atque ea eſt dictionis taxatiuæ natura, vt ita excludat extranea, & diſſimilia, vt includat omnes caſus ſimiles eandem rationem habentes, vt tradunt Cened. *poſt canon. & practic. quæſt.ſingul.21. numer.2.* Menoch. *conſ.432.num.36.& conſ.1122. n.24.* & plures alij, quos refero ego ipſe *in tractatu de dictionib. vſufreq. dict.402. numer.8. ſecundum Lugdunen. impreſſ.*

Cap. De illo. V. *Nicol.*

Nicolaus Papa Odoni Viennenſi Archiepiſcopo ſcribens ait, non licere Subdiacono vxorem ducere, vt per Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei verbo Cælibatus. pag.165.* Peccat enim qui ordine aliquo ſacro initiatus contrahit, & non valet matrimonium, quia illi eſt annexum votum ſolemne caſtitatis, quòd impedit matrimonium, & dirimit, Cou. *de ſponſal. part. 2.cap.6.§.3.num.1.in princ.* Azeued.*l.1.num.2..tit.19. lib.8.noua recop.* Sanch.*de matrim.l.7. diſp.28. numer.2.* Vide quæ dixi *in collect. ad capit. ſi quis eorum, inf. hac diſt.*

In gloſſ. *Damus*, ibi, *ſed nunquid Papa dare poteſt Subdiacono licentiam contrahendi? Videtur quòd ſic.* Ita Filliuc. *moral.quæſt.tom.1.tract.10.cap.4.n.120.* Sanch. *de matrim.lib 8.diſp.8.num.1.cum ſeqq.* vbi *num.4.* ſubdit, quòd ſi abſque legitima cauſa Pontifex diſpenſaret vt ſacris initiati vxores ducant, peccaret vtique, ſed matrimonium valeret.

SVMMARIVM.

1 *Miſſam nullus audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere.*

2 *Concubinarios, ſeu fornicarios Clericos etiam in Sacris notorios hodie vitare non tenemur, niſi per iudicem fuerint publicati, & denunciati.*

3 *Extrauag. Ad euitanda, eſt vſu recepta cum ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore, non verò cum exceptione de notorio excommunicato.*

Cap. Nullus. V. *Nicol. II.*

Nicolaus Papa II. omnibus Epiſcopis, prout refertur à Gratiano *in præſenti*, ſtatuit, vt nullus 1
Miſſam audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem; idem præcipit Alexander II. *in ſequenti textu*, ad quorum materiam, & intellectum vide Nauar. *in capit. 1. §. laboret, de pœnit.diſt.6. numer.10.* Lambertin. *de iure patron.1. part.2. lib. in 20. art.9. quæſtion. princ. à num.1.* Stephan.de Gaeta *in repet.cap. ad limina 30. q.1.§.6.à num.138.* Cou. *in cap.alma mater. part.1. §. 2.num.10.* Sebaſt. Medices *in ſum.Decreti diſt.32.art. 2.* Læl.Zech. *de caſibus reſeruat. caſu 1. numer.19. verſ. ſecundò Clericus*, Ferdinand.Paëx *in repet. cap. Miſſa 1. de conſecrat. diſt.1. num.198. cum ſequentibus*, Barthol. Humada *l.43.gloſſ.2.à princ. tit.6.part.1.* Gutier. *lib.1. canon.cap.1.num.44.cum ſeqq* Azor.*inſtit. moral. part.1. lib.7.c.7. quæſ.16. & part.2. lib.6. cap.7. quæſ.5.* Paul. Comitol.*reſponſor.moral.lib.1.quæſt.57.num.8.cum ſeqq. & lib.6.q.42.à num.8.* Farinac.*in praxi crimin.part.5.q. 138.n.59.*

Licèt olim tanto iure huius text. iuncto *capit. quæſitum vlt. de cohabit. cleric.* teneremur vitare Cle-

Digitized by Google

ricos concubinarios, ſeu fornicarios notarios per ſententiam, aut confeſſionem in iudicio factam, aut per operis euidentiam, ſeu notorietatem facti, hodie tamen per *Extrauag. Ad euitanda ſcandala*, Martini V. quæ poſtea in Concilio Baſilienſi renouata eſt *ſeſſ.20. decimo Kalendas Februar.* 1435. ſeclusa conſuetudine non tenemur eos etiam in Sacris vitare, niſi per iudicem fuerint publicati, & denunciati, vt tradunt Fr. Emman. *in ſumma. tom.1. cap. 82. ſub num 6.* Henriq. *in ſum. lib.15. cap.5. §.3.* Petr. de Ledeſma *in ſumma part.1. tit. de Euchariſtia ſacramento capit.27. circa finem*, Spix. *in ſpeculo teſtamen. gloſſ. 2. princ. numer.43.* Gutier. *canon. lib.2. cap.7. num.85.* Azeued. *l.1. num.65. tit.15. lib.8. noua recopil.* Axor. *d. lib.7. cap.7. quæſ.16.* Sayt. *de cenſur. lib.2. cap.12. n.20.* Suar. *tom.5. diſp.31. ſect.4. num.16.* & latiùs *tom.3. de Sacram. diſp.18. ſect. 1. & diſp.88. ſect. vlt. verſ. vltimum caput excuſationis*, Comitol. *d. lib.1. quæſt.57. numer.13.* Bonacin. *de Sacramen. diſp.4. q. vlt. puncto 12. num.1. verſ. verum*, Nicol. Garc. *de benefic. part.7. cap.14. à num.36.* vbi cum Nauar. Valent. Henriq. Vega. Tolet. Vuila, &
3 aliis reſoluit dictam Extrauag. *Ad euitanda*, non eſſe vſu receptam cum receptione de notorio excommunicato iuxta literam Concilij Baſilienſis, ſed cum ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore. Aduertit Comitol. *d. lib.1. quæſt.57. num.14.* quòd etiam poſt dictam Extrauag. Martini nulla ſuadente neceſſitate publicos inducere concubinarios ad Sacramenta miniſtranda, aut ad Miſſam celebrandam nemo ſine mortifera culpa poteſt, cùm ſit contra ius naturale quempiam inducere ad peccandum.

SVMMARIVM.

1 *Clerici concubinarij, ſeu fornicarij notorij ſuſpenſi ſunt à Diuinis.*
2 *Baptiſmi Sacramentum ſatius eſt ab hæretico ſumere, quam in æternum perire.*
3 *Papa poteſt mero Laico delegare cauſas ſpirituales ac certis caſibus ei concedere iura ſpiritualia.*
4 *Papa non poteſt delegare mero laico omnes cauſas ſpirituales, nec cauſas Ordinibus annexas.*

CAP. Præter hoc. VI. *Alex. II.*

1 OMninò contradicimus, vt Miſſas non cantent. Ergo Clerici concubinarij, ſeu fornicarij notorij ſuſpenſi ſunt à Diuinis, de quo tamen vide quæ dixi ad *cap. vlt. num.4. de cohabit. Cleric.* & ibi citatis addo Bellet. *diſquiſit. Cleric. part.1. tit. de diſciplina Cleric. §.5. num.4.*

2 *Neque partes ab Eccleſia ſuſcipiat.*] Vide Rebuff. *tom.1. ad leges Galliæ, tract. de ſentent. prouiſ. num.110. pag.147.*

3 *Sanctius eſt ab hæretico Baptiſmi ſacramentum ſumere*, &c.] Vide Gutier. *canon. lib.1. cap.1. num.53.* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcientiæ p.4. caſu 6.*

Vtrum ſit vtendum ordinationibus, &c.) Notatur ad hoc quòd licèt ſacramentum Ordinis ab excommunicato collatum imprimat characterem, tamen ſic ordinatus non habet Ordinis executionem, donec ſubſequatur diſpenſatio, ſiue ignorans, ſiue ſciens Ordines ſuſceperit, vt per Cou. *in c. alma. p.1. §.6. n.6.* Soar. *tom.5. de cenſur. diſp.31. ſect.1. n.61. & 63.*

4 In gloſſ. *Duci.* ibi, *tamen Dominus Papa*, &c. Notatur ad hoc quòd Papa poteſt mero laico delegare cauſas ſpirituales, ac certis caſibus ei concedere iura ſpiritualia, hoc eſt, vt poſſit excommunicare, beneficia conferre, ab excommunicationis vinculo abſoluere, & ſimilia, vt per Bero. *in quæſt. famil. q.7.* Petr. Lanſm. *in tract. de priuileg. Doctorum part.2. §.18.* Cou. *in cap. alma mater, part.1. §.11. num.3.* Nauar. *in man. cap.27. num.6. & conſ.1. de ſentent. excommun. in nonis, & in princ. de Pœnit. diſt.7. n.83.* Henriq. *in ſum. lib.13. de Excom. cap.24. in princ. lit. B.* Carol. de Graſſ. *de effectibus Clerical. effect.1. num.30.* vbi cum Anaſt. Germon. *de ſacrorum immun. lib.3. cap.15. num.12.* id limitat quando delegatio eſſet generalis de omnibus 5
cauſis ſpiritualibus, quod etiam limitatur vt non poſſit Papa merè laico delegare cauſas Ordinibus annexas, veluti quòd Miſſam dicat, vel à peccatis abſoluat, vel Ordines conferat, de quo gloſſ. *verbo concedimus in cap. peruenit 95. diſtinct.* Cou. *lib.1. var. capit.10. num.4.* Morl. *in emporiatu p.1. tit.2. de iuriſdict. quæſt. 22. num.9.*

In gloſſ. *Sed agentibus.* Agit hæc gloſſ. quæ Sacramenta à præciſis nominatim, & hæreticis ſumi poſſunt in extrema neceſſitate, de quo vide Nau. *in man. c.22. n.4. & cap.26. n.26.* Soar. *de Sacram. tom.1. diſp. 18. ſect.1. & diſp.72. ſect.4.* Sayr. *de ſacrament. lib.2. cap.8. q.2. art.1.2. & 3.* Iacob. de Graſſ. *in aureis deciſ. p.1. lib.1. cap.26. n.2.* vbi dicit hanc gloſſam communiter receptam.

CAP. Si quis eorum. VII.

Ex VI. Synodo.

GRatianus ex ſexta Synodo *cap.6.* refert quòd vxorem ducere volens, ante Ordinem Subdiaconatus hoc facere debet, vt per Soar. *in 4 diſt.38. quæſt.1. art.2. concl.4. verſ. plurib* Syluest. *in ſum. verbo matrimon. 8. §.12. dicto 6.* Cou. *de ſponſalib. part.2. cap.7. §.3. num.1. in princ.* Salzed. ad Bernard. *capit.80. lit. A.* Azeued. *l.1. num.50. cum ſeqq. tit.19. lib.8. noua recopil.* Petr. Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei, verbo Calibatus, pag.165.* Vaſq. *de Ordine diſp.249. cap.4. num.32.* ad varias quæſtiones hunc text. inducentes. Vide poſita ad *cap. ante triennium 1. hac diſt. num.1. & 2.* Et quòd Ordines minores nullum prorſus impedimentum matrimonio præſtent, vide poſita ad *cap. ſi quis verò, n.1. hac eadem diſt.* 1

In gloſſ. vnic. ibi, *nec etiam tempore Apoſtolorum licitum fuit contrahere in Subdiaconatu* Contra hanc gloſſ. meritò tenent communiter Doctores, reſoluentes multo tempore Subdiaconis fuiſſe permiſſum matrimonium poſtquam prohibitum fuerat Diaconis, & Presbyteris, ita Abb. *in capit. à multis, notab.2. de ætate & qual.* Turrec. *in capit. nullus 1. diſt.28. & in princ. diſt.31.* Card. Bellarm. *de monach. lib.2. capit.34. ad fin.* Henriq. *in ſum. lib.10. cap.2. §.2. lit. L. & capit.14. §.7.* Vaſq. *de Ordine diſp.237. cap.2. ex numer.12. & diſp.238. cap.6. n.57. cum ſeqq. & diſp.240. c.3.* quorum aliqui tenent à tempore Syluestri in Concilio Romano fuiſſe præceptam continentiam Subdiaconis alij verò à tempore Gregorij I. per *cap. miramur, de ſeruis non ordinand.* dom Innoc. Papa inquit à Gregorio Subdiaconatus Ordinem cœpiſſe dici ſacrum, in primitiua enim Eccleſia ſacer non fuit, *cap. nullus 60. diſt. cap. à multis, de ætate & qual.* 2

CAP. Lectores. VIII.

Ex Concil. Carthag. III.

COncilium Carthaginenſe III. *cap.19.* de quo Card. Baron. *annal. Eccl. tom.5. anno Chriſti 397. poſt med. verſ. eiſdem huius anni conſulibus*, ſtatuit teneri, lectores aut vxorem ducere, aut continentiam profiteri,

profiteri, cuius verba refert Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 13. quæſ. 4. in fin.* quod non videtur congruere cum iis, quæ dixi ad *cap. ſi qui verò, num. 1. ſupr. hac diſt.* vbi ex illo text. notaui liberum eſſe conſtitutis in minoribus Ordinibus omni tempore matrimonium contrahere, difficultatem ſoluere nititur Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu, cap. 12.* & Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 2. §. 2. lit. L.* vbi dicit textum *in præſenti* conſtituiſſe vt lectores non contraherent ſine licentia Epiſcopi, ſed eſſe iam abrogatum, Sed meliùs Turrec. *hic*, verbum illud, *cogantur*, de quo in text. interpretatur, hoc eſt, moneantur, quæ interpretatio magis placet, ne aliàs dicamus cogendum aliquem ab Eccleſia, vel ad matrimonium, vel ad votum continentiæ, quare huiuſmodi coactio de monitione & ſuaſione neceſſariò videtur intelligenda. Verùm litera huius tex. vitioſa eſt, ſi enim ad antiquos Codices aduertas, & illam, prout illic eſt, reponas, nullam patitur text. difficultatem; nam illi ſic habent: *Vt lectores vſque ad annos pubertatis legant, deinceps autem niſi vxores cuſtodita pudicitia, duxerint, aut continentiam profeſſi fuerint, legere non ſinantur.* Habentur hæc verba *in collect. Concil.* apud Laurent. Surd. *tom. 1. pag. mihi 505.* & notant Vaſquez *de Ordine, diſp. 246. cap. 4. n. 30.* Seuerin. Biui. *in nouiſſ. collect. Conciliorum, tom. 1. part. 1. p. 575.*

SVMMARIVM.

1 *Vxor clerici in minoribus conſtituti fruitur priuilegio fori vt maritus, etiamſi habitauerit ſeorſum à viro, qui vouit continentiam ſolemniter.*

2 *Vxor, mortua & extincta perſona clerici eius viri, non fruitur priuilegio fori.*

3 *Concubina clerici ſortitur forum ipſius clerici quoad delicta commiſſa cum clerico.*

Cap. Eos, qui. X. *Vrban. II.*

M*Ancipent ſeruituti.*] Ergo Papa poteſt ſtatuere vt laicus committēs aliquod crimen fiat ſeruus, ita gloſſ. *verbo priuatione, in cap. ita quorundam, de Iud.* vbi Nauar. *notab. 11. gloſſ. 5. & gloſſ. pen. num. 15.* ſubdens hinc probari aliquam ſeruitutem inductam eſſe iure Pontificio.

In gloſſ. *Eos qui*, ibi, *intellige quando quaſi matrimonialiter ducunt vxores, & eo caſu filij rediguntur in ſeruitutem.* Notatur ad hoc quòd filij clericorum ſi de facto contrahant, ſtatim cùm naſcuntur effici ſeruos, & mancipia Eccleſiæ, cuius pater eſt ſacerdos, vt per Abb. *in cap. ſi quiſquam, num. 5. de cohabit. cleric.* Roman. *ſing. 526. incip. Dic quod filij*, Rojas *de ſucceſſionibus, cap. 27. ex num. 18.* Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 8. §. 5. numer. 19.* Nau. *in d. cap. ita quorundam, notab. 11. in gloſſ. pen. num. 16.* Perez *l. 2. tit. 3. lib. 5. Ordin. pag. 151.* Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 21. n. 38.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 3. dub. 4. num. 14.* Sayr. *in claui Regia, lib. 9. cap. 1. num. 14.*

1 In ead. gloſſ. ibi, *legitima vxor ſortitur forum ex perſona viri*, &c. Notatur ad hoc quòd vxor clerici eſt de foro Eccleſiæ, & fruitur priuilegio fori ſicut maritus, ſiue ille ſit clericus in minoribus coniugatus, iuxta *cap. vnic. de cleric. coniug. lib. 6.* ſiue de licentia vxoris ſacros Ordines percipiat, iuxta *cap. coniugatus, de conuerſ. coniug.* ſiue Religionem profiteatur, iuxta *cap. 1. eod. tit.* Ita Abb. *in cap. 2. num. 7. de foro compet.* & *ibi* Imol. *num. 3.* & Felin. etiam *num. 3.* Aretin. *n. 10.* Monach. *in cap. vnico, num. 1. de cleric. coniug. lib. 6.* & *ibi* Dominic. *9. fin. num. 7. in fine*, Tiraquel. *poſt leges connub. gloſſ. 2. n. 54.* Auiles *ad capit. Prætor. in Proœm. gloſſ. 1. num. 28.* Anton. Cuch. *lib. 3. inſtit. maior. tit. 9. num. 20.* Perez *l. 2. verſ. vxor etiam clerici, tit. 3. lib. 1. Ordin, pag. 57.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 4. c. 9. n. 53.* & ſequitur Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. effectu 1. num. 155. cum ſeqq.* vbi *n. 182.* ampliat procedere in vxore habitante ſeorſum à viro, qui vouit contine- 2 ntiam ſolemniter, & *num. 158.* limitat mortua, & extincta perſona ipſius clerici.

In ead. gloſſ. ibi, *ſed illa, quæ non eſt legitima*, &c. 3 Notatur ad hoc quòd concubina clerici ſortitur forum ipſius clerici quoad delicta commiſſa cum clerico, vt per Octau. Vulpel. *in tractat. de libert. Eccleſ. part. 3. n. 27.* Decian. *lib. 6. c. 21. n. 37. & 38.* Carol. de Graſſ. *de effectu 1. num. 181.* Marc. *de iuriſdict. p. 4. caſu 44. num. 7. cum ſeqq.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, in rub. §. 39. n. 7. in princ.*

Cap. Erubeſcant. XI.

SEcretorum autem eſt cognitor Deus. Vnde Eccleſia de occultis non iudicare ipſa fatetur *in c. vt noſtrum, vt Eccleſ. benefic. & in cap. tua nos, in fine, de ſimon. & in cap. à nobis, il 2. de ſentent. excommun. & in cap. tua, de ſponſal. & in cap. 1 de clandeſt. deſponſ.* & pluribus aliis iuribus, quæ refert Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. lib. 4. cap. 10. num. 10.* Et hinc infert Nauar. *in rub. de iudic. notab. 15. num. 53.* contra iudices, qui per torturam, vel iuramentum non probatis certam ipſis priùs indiciis in id ſufficientibus, interrogant, & compellunt partes ad reſpondendum ſuper criminibus occultis.

Ab omni graduum dignitate, &c.] Notatur ad hoc 2 quòd clericus in Sacris matrimonium contrahens priuatur officio ſi quod habet, vt per Simanch. *de Cathol. inſtit. cap. 40. num. 13.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 5. num. 5.* vbi ſubdit quòd talis clericus poſt peractam pœnitentiam poterit reſtitui ad Officij executionem.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus dicitur, qui ducit illam, quam credebat virginem, & tempore conſummationis matrimonij ab alio corruptam inuenit.*

2 *Matrimonium contrahens cum ea, quam priùs fornicariè violauerat, & corruperat, efficitur bigamus, proinde irregularitatem incurrit, ſed contrarium verius, vt num. 3.*

Cap. Nemo. XII.

IN gloſſ. vnica, ibi, *quid ſi credit ſe contrahere cum* 1 *virgine, & eſt corrupta*, &c. Notatur ad hoc quòd bigamus dicitur, qui duxit illam, quam credebat virginem, & tempore conſummationis matrimonij ab alio corruptam inuenit, vt per addit. ad Capell. Tholoſ. *ſuper quæſt. 255.* Cou. *in Clem. ſi furioſus, part. 1. §. 2. num. 2. verſ. tertio*, Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. 10. num. 4.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 16. cap. 19. num. 8.* Maiol. *de irregul. lib. 1. cap. 33. numer. 4.* Humald. *l. 5. gloſſ. 33. n. 2. tit. 5. part. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 84. ſub num. 15. verſ. & alio*, Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 4. n. 11. & in claui Regia lib. 2. cap. 9. numer. 28.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 6. num. 24.*

In ead. gloſſ. *Quid ſi primò corrupi virginem, &* 2 *poſtea illam deſponſaui*; &c. Notatur ad hoc quòd contrahens matrimonium cum ea, quam priùs forni-

Digitized by Google

carie violauerat, & corrupetat, efficitur bigamus, ac proinde irregularis, vt per Hoſt. *in ſum. tit. de bigamis poſt arborem bigamiæ quæſt.6. & cap.2. n.2. verbo virginem, de cleric. coniug.* vbi Ioan. Andr. Imol. & Anthar. omnes *num. vlt.*

3 Verùm hæc gloſſ. in hoc eſt communiter reprobata per Doctores aſſerentes hunc non eſſe bigamum, nec irregularem, quia nec ille, aut illa diuiſerant ſuas carnes in plures, tum quia matrimonium illud retrotrahitur purgans præcedens vitium, *c. tanta, qui filij ſint leg.* quare ſic reſoluunt, Capell. Tholoſ. *quæſt.259. & 154.* S. Thom. *in addit. ad 3. part. quæſt.66. art.3. ad 2.* Sot. *in 4. diſt.17. quæſt.3. art.1. concl.4. in fine.* Cou. *in Clem. ſi furioſus p.1. §.2. num.2. in fine*, Anton. Gom. *tom.3. var. cap.10. num.4.* Borgaſ. *de irregul. part.5. tit. de bigamis num.47.* Nau. *in man. cap.27. num.195. verſ.2.* Maiol. *de irregul. lib.1. cap.33. num.5.* Henriq. *in ſum. lib.12. cap.6. §.10.* Valent. *part.4. diſp.7. quæſt.19. puncto 3. in 1. ſpecie irregul. col.1.* Ceuall. *commun. contra commun. q.556. num. vnico*, Farin. *in praxi crimin. p.1. q.8. n.8.* Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.4. num.17.* Beller. *d. §.6. numer.28.* plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.84. num.14.*

CAP. Placuit. XIII.

Ex Concil. Carthag. V.

1 Concil. Carthaginenſe V. *capit.3.* de quo Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.5. ann. Chriſti 398. poſt princ. verſ. quod inſuper*, relatum *in hoc text.* decreuit Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos debere ab vxoribus abſtinere, de quo vide Greg. Lop. *1. l. gloſſ. 1. tit.2. part.4.* Creſpet. *in ſum. Cathol. fidei, verbo Calibatus, pag.163.* Cardin. Bellarm. *tom.1. lib.1. de clericis cap.19. verſ. Eccleſia Hiſpanica*, Bouer. *de Republ. Eccleſ. part.2. lib.2. cap.10. verſ. ex his planè pag.376. & verſ. cæterum pag.378.* Vaſq. *de Ordine diſp.447. cap.5. n.60. verſ. putarunt.*

2 *Secundum uniuſcuiuſque Eccleſiæ conſuetudinem.*] Notatur ad hoc quòd conſuetudo quamvis minimè ſit approbata per Summum Pontif. poteſt tamen introducere impedimentum impediens matrimonium contrahendum, maximè ſi adſit ſcandalum, quod ex matrimonio inito pullularet, vt per gloſſ. *verbo conſuetudo, in cap. ſuper eo, de cognat. ſpirit.* gloſſ. *verbo non obſtante, in cap. quod ſuper, de conſang. & affinitat.* vbi Abb. *num.4.* & Alex. de Neuo *num.7. & 8.* Turrec. *in præſenti, num.10.* Couar. *de ſponſal. part.2. cap.6. §.10. n.18.* Villalob. *in ærario commun. opinion. verbo conſuetudo n.260.* Perez *l.5. gloſſ.1. col.2. tit.3. lib.1. Ordin.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.4. n.11.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinibus minoribus initiatos ſi abſque iuſta cauſa retrocedant ducentes non virginem, ac binas nuptias contrahentes peccare mortaliter, tenuit Caietanus, ſed contrarium verius, vt num.2.*

2 *Declaratur text. in præſenti.*

3 *Vxor, quæ voto caſtitatis emiſſo licentiam conceſſit viro Ordinis ſacri aſſumendi, redditur inhabilis matrimonio ineundo poſt viri obitum.*

CAP. Seriatim. XIV. *Leo IX.*

1 Per hunc text. tenet Caietan. *2.2. q.12. art.1. dub. 2.* culpam eſſe mortalem ſi initiati prima Tonſura, aut minoribus Ordinibus abſque iuſta cauſa retrocedant, ducentes non virginem, aut binas nuptias contrahentes ac proinde reddentes ſe inhabiles propter bigamiæ irregularitatem ad exequenda horum Ordinum miniſteria, & id propter prohibitionem quam fecit illis verbis hic text. ibi, *non autem viduam, aut repudiatam.* Sed tantùm eſſe culpam venialem ducere non virginem, aut bis contrahere nuptias, qui in minoribus Ordinibus ſunt conſtituti, tenent Tabien. *verbo apoſtaſia quæſt.10. num.13.* Bannes *2.2. q.12. art.1. verſ. ſit tamen tertia concluſio*, Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.31. n.11.* Vaſquez *de Ordine diſput.249. c.4. n.39.* Filliuc. *quæſt. moral. tom.1. part.2. tract.10. cap.4. num.130.*

2 Verum quando ex iuſta cauſa retrocedit huiuſmodi clericus, etiamſi viduam ducat, nulla eſt culpa; quia vtitur iure ſuo, nec recedit à ſtatu perfecto, ſed à ſtatu, qui initium eſt, & via ad perfectum Ordinis ſtatum, ita Aragon. *2.2. quæſt.11. art.1. dub.2.* Fr. Emman. *in ſum. tom.2. cap.7. n.1.* Tolet. *in ſum. lib.4. cap.18. num.4.* Valent. *2.2. diſp.1. quæſt.12. puncto 1.* Bonacin. *de matrim. q.3. puncto 9. num.3. & 4.* Ægid. de Conink. *diſp.23. dub.3. num.56.* Rebell *de obligat. iuſtit. part.2. lib.4. q.8. num.27.* Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.13. capit.14. quæſ.14.* Couar. *de ſponſalib. part.2. capit.6. §.3. n.3. in fine*, abſolutè ait nulla diſtinctione præmiſſa nullam eſſe culpam initiatum minoribus Ordinibus retrocedere tranſeundo ad matrimonium, & Petr. de Ledeſma *in ſum. part.1. de Sacrament.* vbi *de Sacram. Ordinis, cap.7. poſt.3. concluſ. verſ. de la primera corona, circa med.* Nec obſtat text. *in præſenti*, quia non abſolutè interdicit matrimonium huius cum vidua, ſed ſi velit mortua vxore ad clericatum redire ad maioréſque Ordines aſcendere, vt interpretantur Archid. *hic num.1.* Turrec. *art.2. numer.2.* S. Bonauent. *in 4. diſt.37. in inst. in expoſitione literæ.*

3 *Nec cuiquam nubere in vita*, &c. Notatur ad hoc quòd vxor, quæ voto caſtitatis emiſſo licentiam conceſſit voto Ordinem ſacrum aſſumendi, redditur inhabilis matrimonio ineundo poſt viri obitum, vt per Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.13. cap.14. q.11.* Filliuc. *quæſt. moral. tom.1. tract.10. cap.4. n.132. cum ſeqq. & à num.146.* Baſil. Ponc. *de imped. matrim. capit.19. §.1. verſ. ſimili.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.40. num.2.* vbi *num 3.* rationem præſtat huius inhabilitatis inducendæ, Secus autem erit ſi maritus repugnante, vel ignara vxore fuerit ad ſacros Ordines promotus, quia tunc vxor habet ius repetendi virum, illúmque reuocare ad matrimonium, & vir vxori reſtitutus debitum coniugale reddere iure ipſo compellitur, nequit tamen petere debitum, quia promiſit non exigere, quod in eius poteſtate erat, *capit. quidam, de conuerſ. coniug.* Azor. *d. cap.14. q.12.* Sanch. *d. lib.7. diſp.38. numer.12.* Filliuc. *d. cap.4. num.183.* vbi *num.147.* idem dicendum aſſerit, ſi licentia vxoris fuiſſet extorta per metum grauem, vel vim, aut dolum. Illud demum aduertendum duxi quòd licèt Sanch. *d. lib.7. diſput.31. numer.7.* putauerit hunc textum emanaſſe à Leone IX. contra epiſtolam Nicetæ Abbatis, vt habet illius ſuperſcriptio, tamen verius eſt quod tradit Vaſquez *de ordine diſput.246. capit.4. numer.39.* videlicet emanaſſe ab Humberto Legato Leonis IX. in reſp. contra Nicetam.

CAP. Interdixit. XVI.

Ex Concil. Niceno.

Quatenus in hoc text. deceditur quòd clerici non debent habere in domo mulieres ſuſpectas, vide ad ornatum poſita ad *cap... de cohabit. cleric.*

Subintro

2 *Sub introductam mulieram.*] Quæ dicatur ſubintroducta mulier, de qua pluries ſit mentio in hoc decreto, noo erit abs re inueſtigare, ſed qoia hoc non pertinet ad noſtrom inſtitutum, ideo remitto Lectotem ad Cooar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 8. §. 4. *num.* 5. Vaſquez *de Ordine diſt.* 247. *cap.* 4. *num.* 41. *cum ſeqq.* Latiſſimè Anaſtaſ. Germon. *animaduerſ. iuris lib.* 1. *cap.* 15. *per tot.* vbi tandem concludit his verbis, *Introductitia ergo mulier meo iudicio erit, quæ libidinis cauſa intus retinetur hoc eſt, quæ non in luce, & oculis ciuium, ſed intus in domo habetur,* & pauiò infrà, *Et ex his infertur fornicarias mulieres dici ſolitum introduci, vxores vero in domum deduci cum feſtiuitate, & pompa.*

Cap. Presbyter. XVIII. *Greg.*

1 P*Resbyteram.*] Non ſic dicitur ex eo quòd habeat officium Sacerdotis, nec ab vlio Ordine, quem ſuſcepiſſet, nec à miniſterio, ad qnod eſſet deſtinata, ſed à vitis, quorom vxotes erant, vt obſeruant Mich. Medin. *lib.* 4. *de contin. controu.* 6. *cap.* 7. Vaſq. *de Ordine diſp.* 245. *c.* 3. *num.* 49 Ochagauia *de Sacrament. tractat. de Ordine q.* 8. *n.* 6. Iul. Lauor. *var lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 24. *num.* 26. Aiiquando verò Presbytera ob ætatem vidua ſenior dicitur, vt *in c. ſeq.* & tradunt Aibert. Troc. *de vero & perfecto clerico lib* 2. *c.* 3. *n.* 7. Card. Baron. *annal. Eccleſ tom.* 1 *anno Chriſti* 34. *n.* 289. Iul. Lauor. *d. cap.* 24. *n.* 27.

Distinctio XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Concubina in hoc text. non dicitur ea cum qua vagus, ac ſolutus fit concubitus, ſed vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, cum qua matrimonialis coniunctio fiebat.*

2 *Bigamus cenſetur qui duobus ſolemnibus matrimoniis copulatus fuerit, vel alterum ſolemne, alterum cum concubina, id eſt, minus ſolemniter contraxerit.*

3 *Reprobatur Ferdinandus de Mendoza hunc text. de concubina turpi intelligens.*

4 *Reiicitur interpretatio Couar. quam ad hunc text. præſtat.*

Cap. Si quis. I.

1 EX auctoritate Canonum Apoſtolorum *capit.* 17. Gratian. *in præſenti* ait qoòd qui poſt acceptum Baptiſma ſecundis nuptiis fuerit copulatus, vel concubinam habuerit, non poteſt fieri Epiſcopus, non Presbyter, non Diaconus, nec prorſus de eorum nomero, qui Altari deſeruiunt, cuius canonis verba, *concubinam habuerit*, non ſunt intelligenda de ea, cum qua vagus, ac ſolutus eſſet concubitus, ſed de vxore matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua tamen vera matrimonialis coniunctio erat, vt explicauit Gratian. *in capit. omnibus* 34. *diſt.* vbi Doctores citaui.
2 Decernunt enim Apoſtoli, vt qui duobos ſolemnibus matrimoniis copulatus fuiſſet, vel alterum ſolemne, alterum cum concubina contraxiſſet, hoc eſt, non ſolemni coniuge, bigamus cenſeretur, eo quòd re vera duo matrimonia conſummauerat. Quamvis enim certom eſſet apud Eccleſiæ Patres non licere habere concubinam retenta vxore, attamen quia ſciebant duplex eſſe, & receptum eo tempore vxorum genus, ne quis exiſtimaret tantùm bigamum cenſeri, qui duas ſolemni ritu duxerat vxores, non verò qui vnam ſolemniter, aliam ſine ſolemnitate, declarant verè eſſe bigamum, & à ſacris Ordinibus arcendum tam eum, qui duo ſolemnia matrimonia conſummauerat, quàm etiam minus ſolemnia, & cum concubinis contracta, hoc eſt, cum inferioris ordinis coniugibus.

Quamvis Ferdinandus de Mendoza *lib.* 2. *de con-* 3
firmat. Concil. Illiber. capit. 8. affirmet in hoc Canone Apoſtol. concubinam turpe nomen eſſe, quod quidem ex eo colligit, quia ſi concubina vxor eſſet, nequaqoam Apoſtoli id conſtituiſſent, cum clerici minorum ſaltem Ordinum, de quibus etiam agit Canon ille, vxores habere non prohiberentur; ſed à verò ſenſu penitus aberrat, nam Canon Apoſtolicus non prohibet ne coniugatus ordinetur, vt falsò deducit, ſed ne bis coniugatus aſſumatur ad Clerum; ſiue vtrumque coniugium ſolemne fuerit, ſiue vnum ſolemne, alterum ſine ſolemnitate cum concubina inferioris claſſis vxore ob bigamiam contractam; bigami autem ab omni prorſus Ordine excludebantur; qoamvis enim aliquando toleratum vt bigamus etiam ad Subdiaconatum aſcenderet, vt conſtat ex Concil. Arelatenſi II. *capit.* 26. & Tolet. I. *cap.* 3. attamen à minoribus Ordinibus bigamus olim etiam excluſus planiſſimum alióque oſtendendum loco.

Ex quo reiicitur interpretatio, quam adhibet Cou. 4
in clem. ſi furioſus part. 1. §. 2. *numer.* 3. qui cùm meretricium concubitum in iſto Canone Apoſtol. intellexiſſet, affirmauit, olim eo effici aliquem irregularem, iam tamen ſublatum vſu, id enim abſque fundamento aſſeritur. Reiicienda etiam venit interpretatio Suar. *tom.* 5. *de cenſur. diſputat.* 46. *ſect.* 2. *numer.* 1. qui cùm idem, ac Couarruuias concubinæ nomine intellexiſſet, addit reiici ab Altari, qui concubinam habuerit propter infamiam, infamis enim ad ſacros Ordines non eſt admittendus, *c. infamis.* 6. *quæſt.* 1. cum aliis. Fillius. *moral. quæſt. tract.* 19. *cap.* 8. *ex num* 213. Thom. Valaſc. *alleg. iuris tom.* 1. *alleg.* 41. *n.* 8. Sed neque is ſenſus quadrat Apoſtolico Canoni, in quo de bigamiæ irregularitate agi planum eſt, ex ſupradictis iunctis iis, quæ in ſequenti text. dicemus.

SVMMARIVM.

1 *Maritus duarum poſt Baptiſmum matronarum in clericum ordinandus non eſt.*

2 *Matronæ nomen quid ſignificet, oſtenditur.*

3 *Concubinæ nomine in hoc text. non venit ea cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus.*

7 *Pœnitentes publicè prohibentur ordinari.*

8 *Pœnitentia publica peracta, dummodo non ſit ſolemnis, poteſt quis ordinari.*

9 *Epiſcopus propter neceſſitatem vel vtilitatem Eccleſiæ poteſt cum ſolemniter pœnitentibus ad ſuſcipiendos minores Ordines diſpenſare.*

Cap. Oſtiarius. II. *Greg.*

GEnnadius, cuius eſt text. iſte, vt notant Decreti Gregoriani correctores, ait maritum duarum poſt Baptiſmum matronarum clericom non ordinandum, neque eum, qui vnam quidem, ſed
concubinam, non matronam habeat, quo loco 2
matronæ nomen noo in eo ſenſu vſurpatur, quo Gellius accipit *lib.* 16. *noctium Atticarum capit.* 6. *in fine*, vbi matrisfam. nomen à matrona diſtinguit, matronam appellans, quæ in matrimonium cum viro con-

Digitized by Google

uenit,& matremſam.quæ eſſet in mariti manu, mancipióque,aut in cuius mann,mancipióque maritus eſſet. Sed matronæ nomen *hic* accipitur pro ſpectatæ, probitatis, & ingenuitatis fœmina,in quo ſenſu non ſemel accipitur in iure Ciuili, vt Briſſon. docet *de verborum ſignif.verbo Matrona.*

3 Concubinæ autem nomine in hoc text. non venit ea cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus,ſed vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate,aut ſine ſolemnitate, cum qua tamen vera matrimonialis coniunctio erat, ſicut interpretatur Gratian.*in cap.omnibus 34. diſt.* vbi plures citaui Doctores.

4 *Qui ſemetipſum truncauerit.*] Notatur ad hoc quòd ille, qui propria voluntate aliquo ſui corporis membrum amiſit,irregularitatem incurrit,de quo vide poſita ad *cap.1.de corpore vit.*

5 *Qui vſuras accepiſſe conuincitur.*] Notatur ad hoc quòd conuictus de vſura eſt inhabilis ad ſacrorum Ordinum ſuſceptionem, vt per Perez *in procem. tit.2. col.26. verſ. hinc venit, lib.8. Ordin. pag.26.* Illi enim ſunt infames,vt tenent plures Doctores per me citati *de officio & poteſt. Epiſcopi part.2. alleg.43. num.3.*

6 *Aut in ſcena luſiſſe dignoſcitur.*] Notatur ad hoc quòd repræſentantes comœdias, tragœdias,aut ſatyras,non poſſunt ad ſacros Ordines promoueri, quia ipſo iure ſunt infames. Alphonſ. de Mendoza *in quodlib.q 9.num.12.*Sayr. *de cenſur.lib.7.cap.10.num.8. in fine,* Bellet. *diſquiſit. cleric. part.1. tit. de diſciplina clericali.§.10.num.17.cum ſeqq.*vbi intelligit.Ergo ipſe *c.alleg.43.num.10.*

7 *Nec illum, qui publica pœnitentia*, &c. Notatur ad
hoc quòd pœnitentes, ideſt, qui publicam pœni-
tentiam pro graui, & publico delicto agunt, ordinari
prohibentur, ſimilis text. *in cap. ex pœnitentibus, &*
in capit.illud, hac ead diſtinct. Maiol. *de irregul. lib.3.*
cap.2.ſub num.4. Ergo ipſe *de officio,& poteſt Epiſcopi*
part.2. alleg.10. num.42. alleg.43. num.7. ſecundùm
8 *Lugdunen. impreſſ.* vbi reſoluo quòd peracta publica
pœnitentia dummodo non ſit ſulemnis, poteſt quis
ordinari,at propter neceſſitatem,vel vtilitatem Eccle-
9 ſiæ licere Epiſcopò cum ſolemniter pœnitentibus ad
ſuſcipiendos minores Ordines diſpenſare, reſoluunt
Bernard.Diaz *in pract.cap.23. num.3.* Maiol. *d. cap.3.*
*ſub num.6.verſ.hac qua,*Campan. *in diuerſ. iuris Canon.*
*rub.11.cap.21.n.7.*Mat.Alter.*de cenſur.tom.2.diſput.16.*
de ſuſpenſ.c.1.verſ.quartus caſus, quos refero ego ipſe
de alleg.43.num.8.

10 *In furiam aliquando*, &c.] Notatur ad hoc quòd non debet ordinari,qui aliquando in furiam inſaniuit, vt per Nau.*in man.cap.25.num.27.& c.27.num.203.* Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.13. num.1.* Perpetuò enim manet irregularis qui ſemel in furiam incidit,licèt poſtea ſanitatem recuperet, vt per Viuald. *in candel.aureo,tit.de irregul.num.181.*Sayr. *d.lib.6.cap.6. num.14.* Valenz. *conſ.25.num.5.*Soar..*tom.5.de cenſur.diſp.31. ſectione 1. numero.4.* vbi intelligit de furore, qui procedit ex propria organorum læſione,non autem ſi ex vehementi febre quis deliret, vel furiuſus fiat, quia nullam inde contrahit irregularitatem, de quo etiam Viuald.*vbi ſup.num.182.*

Diaboli vexatus.] Vide poſita ad *cap.communiter n.1. hac ead.diſt.*

In gloſſ.*Concubina.*ibi, *Arg.quòd ſi quis habuit virginem concubinam, licèt poſtea ſumat eam in vxorem, quòd non poteſt promoueri.* Reprobatur per Doctores, quos citaui *in cap.nemo,in fine 32.diſt.*

SVMMARIVM.

1 *Dæmoniaci perpetuò ab Ordinum ſuſceptione excluduntur,& promoti ſuſceptos Ordines adminiſtrare non poſſunt.*

2 *Morbo caduco laborantes ſunt irregulares cùm impediantur promoueri ad Ordines, & promoti ſuſpendantur.*

3 *Morbo caduco laborans eſt inhabilis ad beneficia obtinenda, & collatio illi facta eſt ipſo iure nulla.*

Cap. Communiter. III. *Pius.*

DE *his, qui aut in terram arrepti à dæmonibus, &c.*] 1
Notatur ad hoc quòd dæmonici arreptici, & energumeni perpetuò ad Ordinum ſuſceptione excluduntur, & promoti ſuſceptos Ordines adminiſtrare non poſſunt, vt per Maiol. *de irregul. lib.2. capit.17. col.2.* Pelag *de planctu Eccleſ. lib.1.cap.48.verſ. dæmoniaca vexatio,pag.98.* Nau. *in man.cap.27. numer.203. verſ.14.*Tolet.*in ſum. lib.1. capit.25.* Viuald. *in candel. aureo,tit.de irregul. num.184.* Soar. *de cenſur. diſp.51. ſect.1 num.7.*Flaminio.Pariſ. *de reſignation. benefic. lib.5. quæſt.6. n.94.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.11. cap.17.num.188.*Filliuc. *tract.19.num.181. verſ. ſeptimum,* Henriq. *lib.14.cap.8.§.8.*Raguſ. *de Miſſa.q.17. num.1.*Sayr. *de cenſur.lib.6.cap.9. num.14.* Fr.Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.5.dub.11. ſub numer.4.* cum aliis per me citatis *de officio. & poteſt. Epiſcopi part.2. alleg.42.num.31. cum ſeqq.*Amplia,etiamſi ſemel hoc genus vexationis quis paſſus fuerit, vt per Viuald. *n. 181.*Soar.*n.7.*Sayr.*n.14.citatis locis.* Valenzuel. *conſ. 25.n.2.cum ſeqq.*

Quouſque vnius anni ſpatio, &c.] Ergo dæmoniaci & ſimiles non aliter ſunt admittendi in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare,niſi poſtquam annus lapſus ſit, in quo arreptio aliqua non videatur, quod tamen prudenti arbitrio Epiſcopi relinquitur,qui tenebitur ſuum conſenſum præbere, cùm potius ſit iuſta declaratio, quàm gratioſa diſpenſatio, vt per Viuald. *vbi ſup. numer.183.* Soar. *d.diſput. 51. ſect.1.num.5.& 7. verſ. quoad vſum,*Sayr.*dict.lib.6.cap.9. num.14. verſ. quod ſi dicas.*

Notatur etiam ad hoc hic text.quòd morbo cadu-
co laborans eſt irregularis,cùm impediatur promoue- 2
ri ad Ordines & promotus ſuſpendatur, vt per Maiol.
de irregul. lib.2. cap.16. num.4. Verall. *deciſ.236. in*
princ.part.2. Flamin. Pariſ. *d.q.6. numer.106.* Vgolin.
de irregul.cap.54.§.1. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſ.*
*lib.1.c.48.lit.F.*Nau. *in man. cap.27. num.203.* Franc.
Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.2.cap.8.num.32.*Hen-
riquez *in ſumm.lib.14.cap.8. §.8.* vbi declarat. huius
morbi ſpecies, Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia q.16.* Fil-
liuc.*tract.19.num.181.verſ. ſextum.* Ergo ipſe *de offi-*
cio. & poteſt.Epiſcopi part.2.alleg.42. num.48. Fr. Bar-
thol.de Vecchis *d. num.4. in princip.* Rot. *in Salaman-*
tina dimidia portionis 23. Ianuarij 1609. coram Card.
Marquemontio,impreſſa per Farin. *deciſ.236. num. 2.*
part.2.recent. vbi etiam quòd iſte eſt inhabilis ad be- 3
neficia obtinenda, & collatio illi facta eſt ipſo iure
nulla,& *n.3.*declarat,id non procedere in beneficio in
quo aliquis Ordo ſacer non requiritur.

Cap. Laici. VI. *Innoc. I.*

INnocentius I. *epiſt.4. ad Nucerinum num.4.* relatus
in hoc text. prohibet, ne qui habentes vxores, ac 1
illis defunctis poſtea concubinam habuerint, admit-

tantur

tantur ad Clerum, ſunt enim illi bigami ob ſecundum coniugium cum concubina contractum, licèt enim concubina propriè illa dicatur cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus, vt multis probare contendit Ferdinand. de Mendoza *de confirmat. Concilij Illiber, cap.* 8. ſæpè tamen accipitur pro vxore matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua vera matrimonialis coniunctio erat. & in hoc ſenſu vſurpatur concubina in hoc text. iuxta ea, quæ Gratianus ſcribit *in cap. omnibus* 34. *diſtinct.* cum *ibi* per me adductis; nec verò quemquam moueat quòd concubinam, aut pellicem coniunxerit hic text. tum quia dici poteſt illa disiunctiuè accipi, ac potiùs indicare aliud eſſe pellicem, aliud concubinam, ac proinde concubinæ nomine etiam coniugalem copulam intelligendam; tum quia pellicis olim, vt inquit Feſtus, non omninò probroſum nomen. *Antiqui*, inquit, *propriè pellicem nominabant, quæ vxorem habenti nubebat.* Quare olim erat idem quod concubina, idest, ordinis inferioris vxor, quæ etiam vxoris loco, ſine nuptiis tamen legitimis, & ſolemnibus, habebatur, vt inquit Paul. *in l. Manſurius, ff. de verbor. ſignific.* vbi Alciat. *num.* 5. *&* 4. ponit diſcrimen inter pellicem, concubinam, pallacam, amicam, & meretricem. Vide Tiraquell. *ad leges connub. gloſſ.* 8. *num.* 244. Anton. Auguſtin. *lib.* 1. *emendat. Gratiani dial.* 15. *pag.* 151. Sotomaior *in cap.* 6. *Cantic. n.* 7. *pag.* 1096.

Distinctio XXXIV.

Cap. Quorumdam. I.

Nicolaus.

1 VENATOREM *nunquam legimus ſanctum.*] Quia venatores miſerandam in animalibus exercendo carnificinam, multum inde ſanguinariæ crudelitatis aſſumunt, & mentem induunt ab omni pietate alienam. Pined. *in Iob. cap.* 16. *verſ.* 10. *num.* 3. *&* 7. Ferdinand. Salazar. *Prouerb. cap.* 12. *verſ.* 27. *num.* 123. vbi fraudulentos homines venatori dicit perſimillimos, ipſámque artem venatoriam multis fraudibus, ac dolis eſſe coniunctam, & Martin. Delr. *in adag. ſacr. adag.* 13. *per tot.* firmat quòd facer textus venationis nomine omnem tyrannidem, crudelitatémque deſignat. Non obſtat quod obiicit gloſſ. *verbo Venatorem, in præſenti text.* de ſancto Euſtachio, quia bene ſoluit, dicens, quòd deſeruiens venationi non eſt ſanctus, ſed qui ſemel fuit venator, poteſt poſtea effici ſanctus peracta iam pœnitentia, ſequitur Abb. *in cap.* 1. *verſ. & pro illa, de clerico ven.* declarant Abulen. *in Matth. c.* 6. *q.* 43. *verſ. ſi autem obijciatur.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 529. *ex num.* 7. *p.* 1. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 39. *c.* 10. *n.* 13. Thom. Valaſc. *alleg.* 31. & alij plures per me citati *in collect. ad d. c.* 1. *de clerico ven.*

2 In gloſſ. *Excommunicatus abſcedat*, ibi, *vt non interſit cum eis in negotijs communibus.* Intelligit gloſſa verba text. *excommunicatus abſcedat*, non de propria communicatione, ſed de ſola quadam ſeparatione in negotiis, & aliis miniſteriis, v. g. vt non vocetur ad conſecrandum aliquem Epiſcopum, vel ad alia negotia tractanda, ſequuntur Greg. Lop. *l.* 5. *gloſſ. vlt. tit.* 9. *p.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 418. *num.* 12. *in fine*, Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 24. *ſect.* 1. *n.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Venationes, & ſyluaticæ fatigationes cum canibus, & falconibus clericis prohibitæ ſunt.*

2 *Concubinæ nomine ſæpè ſignificatur vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua vera matrimonialis coniunctio erat.*

Cap. Omnibus. III.

DE venationibus, & ſyluaticis fatigationibus cum 1
canibus, & falconibus clericis prohibitis, dixi *in collect. ad cap. omnibus* 2. *de clerico venat.* vbi plures citaui Doctores, & multipliciter declaraui.

Concubina autem hic ea intelligitur, &c.] Concu- 2
binæ nomine ſæpè poſt Chriſtum non tantum ſignificatur illa, cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus, ſed etiam vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua tamen vera matrimonialis coniunctio erat, non quidem vigente prioris coniugis copula, aut prima vxore alia ſuperſtite ſed tantùm, quæ minùs ſolemniter ducta eſſet, ita Archid. & Turrecr. *in cap. is qui, & in cap. Chriſtiano, hac ead. diſtinct.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 10. *cap.* 1. *num.* 16. Turrian. *pro Canonibus Apoſtolor. lib.* 1. *cap.* 13. Anaſtaſ. Germon. *animaduerſ. iuris lib.* 1. *cap.* 11. Cardin. Bellarmin. *lib.* 2. *de Concilijs cap.* 8. *verſ.* 11. Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſiæ cap.* 41. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 138. *num.* 5. Et ſic Agar verè fuiſſe Abrahæ vxorem, licèt minus principalem, docent ex SS. Patribus S. Auguſt. *in lib. de bono coniugali cap.* 9. 13. 15. *vſque ad* 20. *& lib.* 1. *q. ſuper Geneſ. quæſt.* 90. *& lib.* 16. *de ciuitate Dei cap.* 25. *&* 34. S. Ambroſ. *de Abrahamo lib.* 1. *cap.* 4 S. Hieron. ad Ageruntiam *de monog. tom.* 1. *pag.* 119. *& lib.* 1. *contra Iouinian. pag* 509. Tertullian. *lib. de exortat. ad caſtitatem pag.* 650. *& lib. de monogam. pag.* 665. Anton. Auguſtin. *lib.* 1. *de emendat. Gratiani, dial.* 15. *pag.* 151. *&* 155. Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de matrimon. cap.* 11. *& lib.* 2. *de Concil. cap.* 8. Ludou. de Sotomaior *in Cantica cap.* 6. *num.* 7. ibi, *ſexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ*, &c. quamuis Ferdin. de Mendoza *de confirmat. Concilij Illiber c.* 8. aſſerat concubinæ nomen, ſi Rempublicam Hebræorum excipias, ſemper in turpem partem acceptum, & infame habitum, nec vxorum vnquam nomine comprehendi. Non obſtat text. *in cap. non omnis* 32. *q.* 2. quia reſpondetur prout *ibi* circa illius textus intellectum latè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Vxorem non habenti quomodo ſit licitum vnicam habere concubinam.*

2 *Communio quare deneganda non ſit illi, qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam, oſtenditur.*

3 *Concubina in hoc text. dicitur, quæ ducebatur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, & ita ceſſantibus veris ſolemnitatibus, & legalibus inſtrumentis, ſed tamen coniugali affectu.*

4 *Sacra Pagina eas fœminas, quas Sancti Patres præter proprias vxores carnaliter cognouerant, eaſque in contubernio, veluti vxorum ancillas retinebant, promiſcuè appellabant uxores, vel concubinas, veras tamen vxores nunquam concubinas, nominauit.*

5 *Concubinæ olim ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuijs per ſeptem dies.*

6 *Filiis concubinarum olim loco vxoris habitarum, non debebatur hæreditas, non æqualis honor, non ſacerdotium, non primogenitura, munera tantùm recipiebant, mutua ſe charitate complectebantur, & ſe ſe iuuabant.*

7 *Ferdinandus de Mendoça reprobatur hunc text. interpretans de vago concubitu, & n. 8. & 9.*

Cap. Is, qui. IV.

5 IN aliquibus antiquis Canonibus non habenti vxorem licitum ſit vnicam habere concubinam, vt expreſsè ait text. *in cap. Chriſtiano, inf. hac ead. diſtinct.* & ideò ſtatuit Concil. Tolet. I. *cap.* 17. quod refert Gratian. *in præſenti*, à Communione repellendum non
2 eſſe qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam; qualis autem debeat eſſe hæc concubina inue-
3 ſtigare oportet; illa igitur talis dicitur in hoc propoſito, quæ ducebatur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, & ita ceſſantibus iatis ſolemnitatibus, & legalibus inſtrumentis, ſed tamen coniugali affectu, vt interpretatur Gratian. *in cap. omnibus, hac ead. diſt.* vbi plures citaui Doctores, & colligitur ex notatis per Doctores *in l. Maſurius ff. de verb. ſignific.* & ſequuntur communiter Gregor. Lop. *in proœm. tit. 14. gloſſ. 3 p. 4.* Perez *l. 4. tit. 7. lib. 8. Ordin. pag.* 202. *ad fin.* Couar. *de ſponſalib. p. 1. cap. 4. in initio num. 9.* Menoch. *de arbitr. caſu* 418. *n.* 20. Gutier. *canon. lib. 1. cap. 7. num.* 35. Sayr. *in claui Reg. lib. 8. cap. 2. n. 5.* Anaſtaſ. Germon. *animaduerſ. aurio lib. 1. cap.* 11. Pined. *in vltra S. Ioannis Baptiſtæ lib. 1 art. 1. c. 8. §. 35. pag.* 145. Fr. Ludou. de Sotomaior *ſuper Cantica cap. 6. num. 7. pag. mihi* 1094.

4 Sacra autem Pagina eas fœminas, quas ſancti Patres, præter proprias vxores carnaliter cognouerunt, eáſque in contubernio veluti vxorum ancillas retinebant, promiſcuè appellat vxores, vel concubinas, veras tamen vxores nunquam concubinas nominauit, vt exponit D. Auguſtin. *lib. 1. quæſt. ſuper Geneſ. cap. 90. & lib 16. de Ciuitate Dei cap.* 34. ſcribens Cethuram veram Abrahæ vxorem peculiari myſterio di-
5 ci concubinam. Inter vtraſque ea eſt differentia, quia concubinæ ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuij per ſeptem dies, de quo Lyra intelligit illud Geneſ. cap. 29. *Imple hebdomadam dierum huius copulæ*, iuncta auctoritate Iudicum cap. 14. *Vxor Sampſon ſeptem diebus conuiuij flebat*, vt poſt Magiſtr. ex Aloyſ. Lippom. *in Geneſ. cap.* 22. explicant Henriq. *in ſumm lib.* 12. *cap. 6. §. 2. lit. S.* Gutier. *d. cap. 7. num.* 32. Cou. *d. n. 9.* vbi ex Lippom.
6 *citato loco* ſubdit concubinas olim eſſe non illegitimas, & fornicarias, ſed vxores minimè principales, quarum filiis non debebatur hæreditas, nec æqualis honor, non ſacerdotium, non primogenitura, ſed munera tantum recipiebant, mutua ſe charitate complectebantur & ſe ſe iuuabant.

7 Verùm Ferdinandus de Mendoça *lib. 2. de confirm. Concil. Illiber. c.* 8. qui textum *in præſenti* de vago concubitu contra communem Doctorum omnium ſenſum interpretatur, inquit eo permitti vt concubinarius à Communione ſacri Corporis non repellatur, etiamſi communicare auderet, idque permiſſum ob temporum iniquitatem, & peccantium multitudinem: qua ratione Alexander III. *in append. part.* 50. *cap.* 51. clericis concubinariis depoſitionis pœnam mitigauit; & quod magis ad rem, Auguſtin. *ſerm. 2. Domin. 22. poſt Pentecoſt.* qui eſt de caſtitate coniugali idem Africanos Epiſcopos permiſiſſe ob eandem cauſam, diſertiſſimè docet. Quod ergo Afris permiſſum, eodem tempore permiſſum apud Hiſpanos, vtrorumque enim effrænatam libidinem ſcripſit Saluian. Maſilienſis Epiſcopus *lib. 7. de prouidentia Dei.*

His tamen non obſtantibus à prima interpretatio- 8
ne non eſt recedendum, nam licèt hæc Ferdinandi de Mendoça & acutè, & eruditè excogitata videatur, ea tamen ratione refellitur, quia quamvis, vt Auguſtinus inquit, peccantium multitudo cogeret, vt in ſacra diſtribuenda Communione Epiſcopi tolerarent etiam concubinarios ad illam accedentes, attamen vniuerſali, ac publica lege ab Hiſpanis Patribus ſtatutum, ne à Chriſti corpore percipiendo repellerentur etiam publici, & noti populo concubinarij, indignum eſt tantorum Patrum egregia ſanctitate; laxarentur enim ea lege habenæ laſciuiæ, & quod publica lege non ſolùm tolerari, ſed etiam præcipi vidiſſent, vires libido ſumeret, quare non minueretur peccatum, ſed augeretur. Refellitur etiam, quia ex Concil. Illiberitano *c.* 3. & 7. & Illerdenſi *cap.* 4. conſtat ſcortationem, & fornicariam coniunctionem fuiſſe paulo ante hoc Toletanum Concilium in Hiſpania ſeueriſſimè punitam, & in Nicæna Synodo *cap.* 65. & 68. (cuius meminit text. *in præſenti*) tam clericorum, quam laicorum fornicationem interdici.

Denique refellitur hic vltimus Mendoçæ intelle- 9
ctus, & interpretatio ad hunc text. ſi eius verba attentè, & conſideratè legantur; nam cùm eum, qui concubinam habuerit ſimul cum vxore, à Communione repellat, quo pacto publicum concubinarium, licèt ſolutus lege ille ſit, ad Communionem admittet? adde eandem iubere eſſe rationem, & æquè ad Communionem admittendum vxoratum, & qui concubinam habuerit tantum, aut vnius mulieris, ſiue vxoris, ſiue concubinæ ſit coniunctione contentus, vt ei placuerit. At ſi eadem ratio eſt aut vxorem, aut concubinam habenti, coniunctio cum concubina matrimonialis erat. Expendo etiam verbum illud, *vt ei placuerit*; ſi enim concubina permitteretur tantum in hoc text. vt minus malum, & non approbaretur, aliquod ſanè verbum eſſet, quod illud vt minus malum indicaret permitti tantum; at verbo illo, *vt ei placuerit*, optio datur eligendi vel vxorem, vel concubinam; ergo licita coniunctio vtraque erat, aliàs quo pacto inter licitam, & illicitam copulam illi optio daretur eligendi nullo interim verbo addito, quo turpis ea coniunctio cum concubina declararetur, ſicut eo loco, quem ex Auguſtino citat Ferdinandus de Mendoça, ſunt quampluríma.

Cap. Chriſtiano. V:

VIde dicta ad *cap. is qui, ſup. hac eadem diſtinct.* Et quatenus *hîc* agitur circa pluralitatem vxorum, vide poſita ad *c. gaudemus, de diuort.* & adde Franc. de Mendoça *tom. 1. in lib. 1. Regum c. 1. n. 2. annot. 5. ſect. 2.*

Cap. Fraternitatis. VII. *Pelag.*

FVturæ incontinentiæ ſuſpicionem, &c.] Notatur ad 1
hoc quod ætas ſenilis futuræ incontinentiæ ſuſpicionem aufert, vt per Tiraq. *l. 6. connub. gloſſ. 1. part. 6. num. 9.* Alciat. *de præſumpt. reg. 2. præſ. 1. num.* 8. Menoch. *de arbitr. caſu* 89. *num.* 53. Et ſeniores virtutibus præſumuntur excellere, idem Tiraquel. *in præfat. primogen. num.* 153. & præferuntur iunioribus Menoch. *conſ. 1. 26. n. 22. & 26.* Gulielm. Bened. *in c. Raynutius, verbo in extremis n. 6. de teſtam.* Nam plus valet vmbra ſenis, quàm enſis iuuenis, vt ex Bald. refert Auiles *ad capita Prætorum in proœm. num.* 18. *pag.* 17. Pined. *in vita D. Ioannis Baptiſtæ lib. 2. art. 1. cap. 6. §. 139. pag. mihi* 98.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Bigamus dicitur ille, qui virginem duxit, & poſt adulterium ab ea vxore commiſſum eandem etiam ignoranter carnaliter cognouit.*

2 *Irregularitas vt incurratur à viro carnaliter cognoſcente vxorem adulteram, an requiratur vt vxoris adulterium ſit euidenter probatum, oſtenditur.*

3 *Maritus cognoſcens vxorem adulteram etiam Eccleſia præcipiente, vel tempore, quo lis pendet, incurrit irregularitatem.*

Cap. Si cuius. VIII.

1 EX hoc text. colligunt communiter Doctores non debere illum Sacerdotem fieri, cuius vxorem conſtat adulterium commiſiſſe, vt per Greg. Lop. *leg.* 15. *gl.* 6. *tit.* 3. *part.* 1. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 48. *ſect.* 3. *num.* 14. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 6. *cap,* 4. *num.* 18. Vnde bigamum dici illum, qui virginem duxit, & poſt adulterium ab ea vxore commiſſum, eandem carnaliter cognouit, reſoluunt Sot. *in* 4. *diſt.* 27. *quæſt.* 3. *artic.* 1. *col. pen. concluſ.* 5. Capell. Tholoſ. *q.* 220. *in fine.* Albert. Trot. *de vero, & perfecto clerico lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 3. Alphonſ. de Caſtr. *libr.* 2. *de lege pœnali cap.* 14. *corol.* 5. quod infert ex 1. *concluſ.* Villadieg. *de irregul. cap.* 13. *num.* 1. Burgaſ. *in ſimili tract. part.* 5. *tit. de bigamia, num.* 46. Maior *eod. tract. lib.* 1. *cap.* 33. *num* 6. Cou. *in Clem. ſi furioſus part.* 1. §. 2. *num.* 4. *verſ. quartò,* Petro de Soto *lect.* 18. *de matrimon. part.* 4. *verſ. hac igitur,* Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 7. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *de matrim. cap.* 6. §. 10. Marienſ. *in rub. titul.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 102. *lib.* 5. *nouæ recopil.* Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 35. Sanch. *de matrim lib.* 7. *diſput.* 84. *numer.* 15. Sayr. *de cenſuris lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 19. Salzed. de Bernard. *in practic. cap.* 16. *littera F.* Bellett. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina clerical.* §. 6. *n.* 39. idipſum aſſerentes, etiamſi vir ignoranter vxorem adulteram cognouerit, cùm hæc irregularitas contrahatur, ex quacumque adulterij ignorantia cognoſcatur vxor, quia hic non agitur de vitio promouendi ad Ordines, ad quod deſideratur ſcientia; ſed de ſignificationis defectu, quem poteſt pati ignorans, & expreſsè Couar. *d.* §. 2. *num.* 3. Nau. *in man. cap.* 28. *n.* 193. *verſ. ſecundò dico,* Tolet. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 226. *num.* 6. Henriq. *d.* §. 10. Sanch. *d. num.* 14. *verſ. & ideo,* Soar. *d. ſect.* 3. *n.* 15. quamvis contra eos teneant Rebuff. *de pacif. poſſeſſ. num.* 194. Sà *verbo irregularitas, ubi de bigamia, numer.* 3. Petr. Ledeſio. *de matrimon. q.* 66. *art.* 3. *col. pen.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.* 2. *lib.* 16. *cap.* 10. *num.* 8.

2 Et quamvis Bernard. Diaz *in pract. cap.* 16. *in fine,* intelligat tunc irregularem eſſe virum cognoſcentem vxorem adulteram, quando poteſt probari adulterium, quia in hoc text. petitur ad inducendam huiuſmodi irregularitatem vt vxoris adulterium ſit euidenter probatum, tamen melius aduertit Alphonſ. de Caſtro *citato loco* hanc facti euidentiam ad hoc ſolum peti in præſenti, vt ſi vir tentaret ſacros Ordines recipere, iuſtè poſſet repelli in foro externo, non autem vt vir ipſe ſit irregularis; vnde optimè Nau. *in man. cap.* 16. *n.* 27. ait quoad forum conſcientiæ nihil referre, poſſit vir probare adulterium, necne.

3 In gloſſ. *Admitti.* Notatur ad hoc quòd maritus cognoſcens vxorem adulteram etiam Eccleſia præcipiente, vel tempore quo lis pendet incurrit irregularitatem, Cou. & Nau. *vbi ſuprà* Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 189. Salzed. ad Bernard. *d. cap.* 16. *in fine.* Henriquez *d. cap.* 6. §. 6. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 25. *num.* 15. Ccned. *ad decretal. collect.* 166. *num. vlt.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 158. *n.* 4. *concluſ.* 3. Soar. *de cenſur. diſput.* 48. *ſect.* 3. *num.* 17. Sayr. *in claui Regia lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 29. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 84. *num.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus excluditur à clericatu.*

2 *Bigamus prohibetur Eccleſiaſtica conſequi beneficia.*

3 *Beneficij collatio facta bigamo eſt inualida.*

4 *Pœnitentes an & quando ordinari poſſunt, remiſſiuè.*

5 *Corpore vitiati, & literas ignorantes ordinari non poſſunt.*

6 *Curiales ordinari prohibentur.*

7 *Curiæ oblati quandiu in eius officiis eidem ſunt obligati, ordinari prohibentur.*

Cap. Præcipimus. X. *Greg.*

GRegorius vrbis Romæ Præſul Squilatino Epiſ- 1
copo *lib.* 2. *epiſtol.* 25. relatus *in hoc text.* ſcribit
promouendum non eſſe bigamum, pœnitentem, cor-
pore vitiatum, literas ignorantem, & Curiæ, vel con-
ditioni obnoxium. De bigamo vide quæ dixi *de offi-*
cio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. *alleg.* 10. *num.* 43. *ſecun-*
dum Lugdunen. impreſſ. & *allegat.* 49. latè diſputaui,
an & quando Epiſcopus cum bigamis diſpenſare poſ-
ſit. Quòd autem bigamus excludatur à clericatu tra-
dunt Bernard. Diaz. *in prax. cap.* 16. Bellet. *diſquiſit.*
clerical part. 1. *tit. de diſciplina cleric.* §. 6. *num.* 1. Ego ip- 2
ſe *d. alleg.* 49. *num.* 16. ac proinde prohibetur Eccleſia-
ſtica conſequi beneficia, Rebuff. *in tract. de pacificis*
poſſeſſ. n. 193. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 9. Auil.
in ſimili tract. part. 7. *diſput* 8. *dub.* 1. Nicol. Garc. *de be-* 3
nefic. part. 7. *cap.* 6. *num.* 1. & 2. ita vt collatio beneficij
facta bigamo inualida ſit, ſecundùm Nauar. *conſ.* 3.
num. 1. *de bigam.* Flamin. *de reſignat. lib.* 5. *quæſt.* 3. *num.*
192. quamvis accederet Epiſcopi conſenſus ex Azor.
inſtit. moral. part. 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *q.* 11.

De pœnitente dixi ad *cap. maritum* 33. *diſt. num.* 4. 4
cum ſeqq.

De corpore vitiatis, & de ignorantibus literas dixi 5
infrà ad cap. illiteratos 36. *diſt.*

De Curialibus, ideſt, iis, qui propter aliquod offi- 6
cium Curiæ ſunt addicti, quod ordinari prohibeantur, probant etiam text. *in cap.* 1. & 2. & *per tot.* 51. *diſt. cap. vnic.* 53. *diſt. cap ſi quis* 77. *diſtinct. cap. infames* 6. *quæſt.* 1. S. Anton. *p.* 3. *tit.* 29. *cap.* 6. Sylueſt. *verbo Ordo* 4. *q.* 2. *verſ. nec ſeptimo,* Tabien. *eod. verbo* 4. Maiol. *de irregul. lib.* 2. *cap.* 5. Tolet. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 60. *num.* 2. Henriq. etiam *in ſum. lib.* 14. *cap.* 5. §. 5. & *in gloſſ. lit. L.* Sayr. *de cenſ. lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 9. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 3. *tract.* 2. *num.* 64. cum aliis adductis per Belett. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 11. *num.* 6. vbi hoc intelligendum eſſe exiſtimat de iis Curialibus, qui exercuerint ſæua, vel turpia, ſiue vilia, vt ſunt nuntij, lictores, & id genus ſimilia, ſeu qui fuerunt officiales in cauſa ſanguinis, &c. quia nec poterant tales ad armatam militiam aſſumi. *l. omnes, C. qui militare poſſunt, lib.* 12. optimè Soar. *de cenſ. tom.* 5. *diſputat.* 47. *ſect.* 4. *num.* 1. qui concludit, Curiales, qui irregularitatem incurrunt, eſſe omnes, qui in quacumque ſæculari Curia miniſtri ſunt in cauſis ſanguinis, quomodocumque ad illas cooperentur, vt tabelliones, ſollicitatores, procuratores, & inferiores miniſtri, qui vel denuntiant, vel ſcribunt ſententiam, vel aliquod ſimile munus exhibent, quos omnes dicit eſſe irregulares dum talibus detinentur, alios verò ex iis etiam poſtquam talia munera dimiſerunt, nimirum

nimirum eos, qui dum eis occupabantur, irregularitatem ex lenitatis defectu contraxerunt, aut infames facti ſunt; vide Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 16. ex num. 1.* vbi *num. 12.* numerat ſatellites, lectores, miniſtrum Iuſtitiæ publicæ, qui vindictam exercet mutilando, ſtrangulando, in fruſta ſecando, &c. item deferentes inſtrumenta ſanguinis, eáque ad id aptantes, & applicantes, curſores quoque ad eandem cauſam ſanguinis deputatos, & præcones, quos omnes irregulares dicit. Qui ergo ublati ſunt Curiæ alicuius publicæ poteſtatis, ſiue ſint milites, ſiue Aduocati, aut Iudices, vel aliud officium gerentes, ſiue honeſtum, ſiue inhoneſtum, vel indecens, præſertim verò in cauſa ſanguinis non ſunt ad Ordines promouendi, quandiu in huiuſmodi perdurant officiis, aut ſunt in iis Curiæ obligati, nec à Curia abſoluunt, *cap. Oſius 61. diſt.* qui nec eo caſu potuerunt ordinari ſi inde irregularitatem aliquam, vel infamiam traxerint, niſi cum eis fuerit diſpenſatum, ſed & adeò debent à cura eſſe ſoluti, vt reperi omninò non poſſint, *capit. 1. & 3. 51. diſt.* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 19. num. 46. ſecundum Lugdunen. impreſſionem.*

Cap. Si quis viduam. j. XIII.

Innocent.

DE materia huius textus dixi ad *cap. 1. 26. diſtinct.*

SVMMARIVM.

1 *Ancillam ducens irregularis fit.*

2 *Ancillam ſuam in vxorem ducens iure communi attento minimè facit liberam.*

Cap. Si quis viduam. ij. XV.

Ex Canonib. Apoſt.

1 AVi *Ancillam.*] Notatur hic text. iuncta gloſſ. ad hoc quòd ancillam ducens irregularis eſt, vt per Maiol. *de irregular. lib. 3. cap. 1. num. 5.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 158. num. 3.* Nau. *in man. cap. 27. n. 196.* Henriq. *in ſum. lib. 14. de irregularit. cap. 5. §. 4. in fine,* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 19. num. 12.* Intellige, etiamſi illa mulier ſit virgo, propter vilem conditionem perſonæ, cui ſimilis efficitur; qui cum illa contrahit, & ideo cenſetur indignus Ordinibus, qui contrahit cum ancilla, mima, vel ſcenica, ſaltatrice, ioculatrice, abrepta, vel meretrice, vt gloſſ. ſentit *in præſenti, prope fin.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſputat. 48. ſect. 3. in fine,* & Sayr. *in ſimili tractat. lib. 7. cap. 10. num. 8.*

2 In gloſſ. *Ancillam,* ibi, *Eo ipſo quòd aliquis ducit ancillam ſuam in vxorem, ipſa libera efficitur.* Verùm cùm nullus detur text. eam libertam decernens, iure optimo ab opinione huius gloſſ. recedunt communiter Doctores, tenentes iure communi attento eam ancillam minimè effici liberam, vt per Cou. *de ſponſalib. p. 2. cap. 3. §. 7. num. 1. verſ. tertio,* Emman. Sà *in aphoriſm. verbo matrimonium, ibi de impedim. dirimentibus, num. 2. verſ. ſi dominus,* Viuald. *in candelabro aureo, tit. de Sacrament. p. 1. de matrimon. num. 125.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrimon. cap. 10. §. 4. in commento, lit. Z.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 39. verſ. ſextus eſt,* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 20. num. 11.*

Cap. Vidua XVI. *Hieron.*

MEretrix, *quæ multorum libidini paret.*] Quæ autem dicatur meretrix, dixi latè *in collect. ad cap. inter oper. num. 6. cum ſeqq. de ſponſalib. & in meo tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appellat. 150.* 1

Io gloſſ. *Quæ multorum,* ibi, *quæ admiſerit plures quàm 23. millia hominum.* Refert & ſequi videtur Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. M. concluſ. 211. numero 4.* ſed hoc videtur gratis dictum, & ideo hæc eadem gloſſa moderando ſuam primam opinionem ad fin. appellat meretricem, quæ admiſit ſexaginta viros, referunt Præpoſ. *in cap. inter opera, num. 1. verſ. item, de ſponſalib.* Azeued. *l. 2. num. 114. tit. 13. lib. 8. nouæ recop.* Verùm Iureconſultus *in l. palàm quæſtum, poſt princ. ff. de ritu nupt.* videtur appellare meretricem, quæ duos pretio admiſit; quare Abb. quem ſequitur Præp. *d. n. 1.* pro concordia nota, quod amore plures admittens non eſt meretrix, niſi admittat vſque ad numerum prædictum huius gloſſ. quæ verò pretio duos admiſit, meretrix eſt, videlicet ſi ſe palàm proſtituerit. vt obſeruant Azeued. *d. num. 114. ad fin.* Pichard. *ad §. iuris præcepta, n. 22. Inſtit. de iuſtit. & iure.* 2

Cap. Lector. XVII. *Martin.*

IN bigamia quis poſſit diſpenſare, latè egi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. allegat. 49.* Aduerte auctorem huius text. eſſe Martinum Papam, vt bene dicit Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſp. 86. num 11. in princ.* non verò Martinum Epiſcopum Bracharen. vulgò Dumien. vt exiſtimauit Soar. *de cenſur. diſputat. 49. ſect. 6. num. 5.* 1

Gloſſ. *verbo fiat, in hoc text.* tota eſt in oſtendendo integrum eſſe Summo Pont. in bigamiæ veræ irregularitate diſpenſare, quia ſolo iure Pontificio inducta eſt, & ſic refert Lucium diſpenſaſſe cum Epiſcopo Panormitano, qui bigamus erat: ita omnes *in cap. 2. de bigam.* vbi Hoſt. *num. 4.* Innoc. *num. 2.* Ioan. Andr. *à num. 9.* Butr. etiam *num. 9.* Abb. *num. 6.* Card. *quæſt. 2.* Anch. *num. 4.* Bellarm. *num. 1.* Couar. *in Clem. ſi furioſus, p. 1. §. 2. numer. 4.* Nau. *in man. cap. 27. n. 197.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 86. num. 6.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 4. q. 7.* 2

Cap. Presbyteri. XIX.

Ex Concil. Agath.

IN Concilio Agathenenſi *cap. 39.* de quo *in hoc text.* legitur non debere Presbyteros intereſſe conuiuiis, choreis, & ſaltationibus, ne propter motus obſcœnos oculi eorum contaminentur, vt per Gregor. Lop. per text. *ibi, in l. 57. gloſſ. 1. tit. 5. part. 1. & l. 34. gloſſ. 7. tit. 6. part. 1.* Tiraquel. *de nobilit. cap. 34. num. 25.* Nau. *in cap. inter verba, concluſ. 2. num. 6. poſt princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 8. & 19.* 1

Turpium ſpectaculorum.] Quales ſunt comœdiæ, de quibus egi *in collect. ad cap... de vita, & honeſt. cleric.* vel agitationes taurorum, de quibus plura adduxi *in collect. an.*

Cap. Valentino. XX. & vlt. *Pelag.*

NOtatur hic text. ad hoc, quòd bigamus non dicitur ille, qui contraxit cum virgine, quæ nondum ab eo cognita eſt mortua, & poſtea contrahit cum alia virgine, quia nec ipſe carnem ſuam diuiſit in plures, vt per Capell. Tholoſ. *q. 253. in fine,* Sayr. *de cenſ. lib. 6. cap. 4. n. 1. & 3.* Beller. *diſquiſit. clerical.* 1

part. 1.

part.1. tit. de diſcipl. cleric. §.6. num.25. Sic etiam ſi quis ducat vxorem corruptam, moriatur tamen illa ante carnis copulam, ſi poſtea ducat virginem, & illam cognoſcat, non manet bigamus, aut irregularis, Sayr. *d.lib.6.cap.4. num.16.* Oportet enim ad irregularitatem inducendam, vt ipſa vidua ſit cognita à primo marito, ſicut reſoluit Sebaſt. Medic. *in ſumm.p.2. tit.9.quæſt.28.*

Distinctio XXXV.

Cap. Epiſcopus. I. *Ex Canonib. Apoſt.*

1 De clerico aleatore dixi *in collect.ad cap. clerici 15.num.3.cum ſeqq.& à num.15.de vita, & honeſt.cleric.*

2 Et de clerico ebrietati deſeruiente, dixi *in collect.ad cap à crapula 14.eod.tit.*

3 *Similiter etiam laicus.*] Ex his verbis colligitur laicum luſorem ratione huius criminis ſubijci iudicio Epiſcopi, cuius tamen contrarium tenent Salzed.ad Bernard. *in practic.70.lit.C. verſ.hoc de clericis.* & Far *in praxi crimin.quæſt.109.num.79. in fine,* & ideo textum *in præſenti* conſuetudine eſſe derogatum, dicit Caiet. *2.2.quæſt.168.art.3.in fine,* Acued. *l.4. num.2. tit.1.lib.4.nouæ recop. & l.2. num.53. tit.7. lib.8. etiam nouæ recopil.* vbi limitat, niſi fortè Eccleſiaſticus procederet contra ludentes in Eccleſia, vel extra, dum ſacra officia in die feſto celebrantur.

4 In gloſſ. *Alea,* ibi, *ſed nunquid poteſt repeti id, quod in alea perditur,* &c. De hoc dubio vide Gutier. *de iuram.confirm.part.1.cap.53.ex num.1.* Farin. *d.qu.109. num.17.* Molin. *de iuſtit.tract.4.diſp.514.* Valer.Regin. *in praxi for.pœnit.lib.10.n.385.& ſeq.* Rebell. *de oblig. iuſtit.lib.12.q.2.num.5.*

5 In gloſſ. *deſeruiens.* ibi, *id eſt, valde ſeruiens.* Notatur ad hoc quòd vt clericus dicatur publicus aleator, & pœnas aleatorum incurrat, non ſatis eſt ſi bis, aut ter ludat, ſed requiritur vt ſæpè id efficiciat, vt per Menoch. *de arbitr.caſu 399.num.19.* Farinac. *d.q.109. num.102.* Molin. *de iuſtit.tract.2.diſput.512. verſ.quod verò, in fine.*

Cap. Ab exordio. II. *Hieron.*

1 Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd via eſt admittenda per quam ad ius commune redditur, vt per Rebuff. *in praxi benefic.tit. differentia inter priuilegium num.6.* Couar. *var.lib.3.cap.6.num.4.* Gutier. *conſ.1.num.37.* Tiraq. *de primog.quæſt.24.num.6.* Palat. *in repet. cap. per veſtras §.8. num.5. & ſeqq.* Et fauorabilis eſt diſpoſitio, qua reuertimur ad ius commune. Fratr. Anton. de Souſa *in collect. de cenſur. in Bulla Cœnæ Domini cap.26. diſput.83. num.6.* & facilis eſt reditus ad ius commune, ex Monet. *de optione Canon. cap.8.num.39.*

Cap. Luxurioſa res vinum. III.

1 Gratianus multis Sanctorum Patrum adductis auctoritatibus tam in præſenti text. quàm in ſequentibus, oſtendit quot malorum origo ſit vinum immoderatè ſumptum, quæ colligunt, & latè explicant Menoch. *de arbitr. caſu 404. à princip.* Farinac. *fragmen.crimin. part.1. lit.C. num.253.* Aldrete *de Religioſa diſcipl. tuenda lib.2.cap.15.num.39. cum ſeqq.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p.1.tit.2. gloſſ.10. num.5.* Vinum enim ad luxuriam incitat, vt ex hoc text. colligit Gutier. *canon. lib.2.cap.4.num.17.* Et vbi eſt ebrietas, ibi libido dominatur, & furor, vt per text. *in c.venter.inf.hac diſt.* notant Gregor. Lop. *l.36. gloſſ.6.tit.5.p.1.* Ludou. Sotomaior *in epiſt.1. ad Timoth. cap.3. verbo, non vinolentum, in princip.* Et demum quantum, & quàm inſatiabile ſit ebrietatis malum, oſtendit Didac. de Baëza *in commentar. moralib. tom.2.lib.10.cap.11.§.9.per tot.* Vnde Philo Iudæ. *lib.de plant. Noe, & lib. de temulentia,* vini abuſum damnat, & Clem.Alexand. *lib.2. Pædag. cap.2.* multa contra ebrietatem ſcribit allatis Salomonis, & Poëtarum teſtimoniis, Iſidor. Peluſiota *lib.1.ep.203.* commemoratis Noë, Loth. & Herodis ebrietatibus, ſubdit omnia veſana crimina à vino promanare. Rectè igitur vini abſtinentiam Hiſpani, & præcipuè noſtri Luſitani, præſertim dum pueri, & adoleſcentes ſunt, ac mulieres omnes, ſaltem donec viro copulentur, excolunt, & quòd ab antiquo etiam tempore Hiſpani abſtemij fuerint, refert ex Philarco Athenæus *lib.1.* in hæc verba, *Hiſpanos quamuis hominum ditiſſimos aquam bibere, ſolos cibum capere ob parſimoniam, induis tamen ſumptuoſa veſte,* &c. Quæ autem bona corpori, & animo præſtet vinum moderatè ſumptum, dixi *d.gloſſ.10.num.4.* Et ideo Apoſtolus Thimotheo *cap.5. n.23.* qui ſe longa abſtinentia iam fregerat, & ſtomachum aquæ perceptione corruperat, modico vino vti debere præcipit, ſi tamen de fuerit debilitas, à vino eſt abſtinendum, ne vini perceptio, quæ infirmum ſuſtentat, ſanum corpus incendat, S.Thom. *2.2. qu.149. art.3.* Proſper. *lib.2.de vita contempl.c.22.* Gut. *can.lib.2. c.4.à n.32.& 37.*

SVMMARIVM.

1 *Temperantia clericis cur accuratè colenda ſit ex multis caſibus oſtenditur.*

2 *Sobrietas ſpecialiter indicenda eſt Epiſcopis, & aliis Eccleſiæ miniſtris.*

3 *Clericis ignominioſum eſt effluere epulis inter quas difficulter poteſt ſeruari pudicitia.*

4 *S.Auguſtinus in patria ſua petitus ad conuiuium nunquam ire voluit.*

5 *Sacerdos debet eſſe contentus moderatis epulis.*

Cap. Eccleſiæ Principes. IV.

Vna ſententia multas cauſas affert Beatus Hieronymus relatus *in hoc text.* cur accuratè colenda ſit clericis temperantia, primò quòd iis deliciis priuandi, ſecundò quòd perpetuis ſuppliciis excruciandi, tertiò quòd probrum illorum, & dedecus ſit, vt intemperantes non modò temperantem, ſed & egenum, famelicum Chriſtum prædicent, quartò quòd in indigentium Apoſtolorum locum ſucceſſerint; ſed & aliam *ibi* ſubminiſtrat cauſam cur Eccleſiaſticos eſſe in cibo, potúque moderatos oporteat, nimirum quod fallantur illi, qui inter epulas, atque laſciuias ſe pudicitiam ſeruare poſſe arbitrantur, & rectè eos decipi affirmat, refert Giſbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſt. vita, morib. & offic. libr.3. capit.35.* 1

Rectè igitur inter Epiſcoporum ornamenta collocarunt pulcherrima illa parcitatis virtus, quia, vt ait S.Thom. *2.2.quæſt.289.art.4.* Epiſcopis, & aliis Eccleſiæ miniſtris, qui mente deuota debent ſpiritualibus officiis inſiſtere, & Regibus, qui per ſapientiam debent populum ſubditum gubernare, ſpecialiter ſobrietas indicenda eſt, nam ignominioſum eſt clericis effluere epulis, inter quas difficulter poteſt ſeruari 2 3

ſeruari prædictis, vt ex Hieronym. refert Gratianus *in præſenti*, ex pluribus Sanctorum Patrum ſententiis comprobo ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi parte* 1. *titul.* 2. *gloſſ.* 5. *à princ.* vnde Proſper. *lib.* 2. *de vita contempl. cap.* 17. *de abſtinent.* ita dicit, *Quicquid ſine quo poteſt vini percipitur, non ſuſtentandæ naturæ, ſed luxuriæ cauſa ſumitur.* Hinc etiam Poſſid. *in vita S. Au-*
4 *guſt.* atteſtatur eum in patria ſua petitum ad conuiuium nunquam ire voluiſſe, ne per frequentiam in patriæ conuiuiis conſtitutus temperantiæ amittere-
5 tur modus. Oportet igitur moderatis epulis contentum eſſe Sacerdotem, vt nos admonet Eutych. Papa *cap. fin. Concilij Carthaginen. cap.* 15. vt aliorum incontinentiam, & immoderationem, valeat arguere, dicente S. Clemente *in Apoſtol. conſtit. lib.* 8. *cap.* 50. Cùm ſitis Presbyteri, & Diaconi Christi, ſobrij eſſe debetis, & priuatim, & cum aliis, vt poſſitis intemperantes coërcere. Liberator enim noſter Sacerdos ſecundùm Ordinem Melchiſedech idcircò conuiuia adiit, vt verbo, & exemplo alios temperantiam doceret, non vt ſe ipſum paſceret, qui modeſtiam victus præſcriberet, & ipſe continuis quadraginta diebus nihil guſtauit. Verùm abſtinentiam inſtar citharæ temperandam docet Greg. *lib.* 20. *moral. cap.* 31. Penſandum, inquit, eſt quòd chorda in cithara ſi minus tenditur, non ſonat, ſi amplius, raucum ſonat; ſic virtus abſtinentiæ aut omninò nulla eſt, ſi tantum quiſque corpus non edomat, quantum valet, aut valdè inordinata eſt, ſi corpus atterit pluſquam valet. Vide plura per me adducta *d. gloſſ.* 5.

Eccleſiæ Principes.] Ergo Prælati Eccleſiarum Principes vocantur, vt per *gloſſ. in præſenti*, ad quod faciunt quæ tradit Card. Bellarm. *de officio Princ. lib.* 1. *c.* 5.

Cap. Sexto. VIII. *Ambroſ.*

1 S*Exto die beſtiæ ſunt creatæ.*] Ita Soar. *de opere ſex dierum lib.* 2. *cap.* 10. vbi *cap.* 7. *ex num.* 9. oſtendit ad quid Deus creauit ſerpentes, & herbas venenoſas, cùm nihil proficiant, & hominibus noceant, de quo etiam Abulen. *ſuper Geneſ. c.* 1. *q.* 30.

2 *Non eſſet hodie ſeruitus ſi ebrietas non fuiſſet.*] Ergo hinc fuit ſeruitus inducta, vide Pined. *in monarchia Eccleſiaſt. l.* 1. *c.* 18. §. *ad finem.* Sed hoc non obſtante tenendum eſt veram & propriam ſeruitutem ſolo iure gentium fuiſſe inſtitutam, cùm ſola hæc ſeruitutus ipſum libertatis ſtatum prorſus euertat. *l. libertas, verſ. ſeruitus. ff. de iuſtit. l.* 1. *ff. de ijs qui ſunt ſui*, ibi, *tota poteſtas in ſeruos eſt gentium.* Non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondetur S. Ambroſium, de quo *hic* ſolùm aſſerere ſeruitutem à Noë fuiſſe pronunciatam, quaſi velit non alia de cauſa poſtmodum proceſſu temporis fuiſſe inductam, quàm vt Prophetieæ maledictioni erga Chanaam ſatisfactum foret, idque ſignificant verba text. proximè relata, & ſic non negat. S. Ambroſ. ſeruitutem iure gentium bellorum iniuria fuiſſe inſtitutam, vt deducit optimè S. Auguſt. *lib.* 19. *de ciuitate Dei cap.* 15. Fuit igitur ſeruitus conſequuta ex ebrietate occaſionaliter in quantum Cham maledictionem ſeruitutis in ſua poſteritate ſuſcepit, vt exponit S. Thom. 2. 2. *q.* 150. *art.* 5. *ad* 3. & ſic ceſſat labor, gloſſ. *verbo ſeruitutes, in cap. ius gentium, diſt.* 1. ac Soti *l.* 4. *de iuſt. q.* 2. *art.* 2. *in fine*, affirmantis ſe verba S. Ambroſij non intelligere.

Cap. Ante omnia IX. & vlt. *Ex Concil. Agath.*

1 V*T triginta diebus à Communione abſtineat clericus, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, ſtatuit* Concil. Agathen. *cap.* 41. relatum *in hoc text.* ſicuti referunt Menoch. *de arbitrar. caſu* 404. *n.* 3. 5. & 6. Farinac. *fragment. crimin. part.* 1. *lit. C. num.* 243. vbi *n.* 250. obſeruat textum *in præſenti* derogatum eſſe per *cap. à crapula, de vita, & honeſt. cleric.* vbi ſtatuitur clericum à crapula & ebrietate non abſtinentem qui à ſuperiore commonitus non ſatisfecerit, ab officio, & beneficio eſſe ſuſpendendum, cuius auctoritate ita docent Trot. *de vero & perfecto clerico lib.* 2. *cap.* 59. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 63. & alij per me citati *in collect. ad eundem text.* cuius *gloſſ. vlt.* relinquit ſuperioris arbitrio, an & quando debeat delinquentem ſuſpendere ab officio, vel beneficio, ſequuntur Salzed. ad Bernard. *cap.* 77. *num.* 4. Menoch. *d. caſu* 404. *num.* 4. Gutier. *d. cap.* 4. *num.* 63. Soar. *de cenſur. diſp.* 2. *ſect.* 2. *num.* 12.

Distinctio XXXVI.

IN hac Diſtinctione, vt ex eius principio conſtat, agit Gratianus, qualiter oporteat prudentem Epiſcopum eſſe non ſolùm literarum peritia, verùm etiam ſæcularium negotiorum diſpoſitione, de quo vide quæ late dixi *in tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 6. & 17. *per tot.* Eſt enim prudentia virtus propria eius, qui cæteris præeſt, teſte Ariſtot. *lib.* 3. *polit. c.* 3. quanta verò prudentia ſit opus, iudicis arbitrio relinquitur. Andr. Sicul. *conſ.* 34. *Prælati, num.* 39. *vol.* 2. Nauar. *in cap. ſi quando, de reſcript. excep.* 11. *num.* 5. Menoch. *de arbitr. caſu* 426. *num.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Clericatus ad Ordinem nullus debet aſſumere illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos.*
2 *Illiterati penitus non poſſunt fieri clerici.*
3 *Illeterati penitus ſunt irregulares.*
4 *Litteratura in clericis requiritur de iure diuino.*
5 *Illiteratus penitus dicitur, qui prima Grammaticæ rudimenta non didicit.*
6 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ordinando ſi aliquod principium Grammaticæ habuerit, aut modicum quid ſciat, & oſtendat ſpem addiſcendi in futurum.*
7 *Corpore vitiati, ſeu diminuti ad clericatus Ordinem promoueri non poſſunt.*

Cap. Illiteratos I. *Gelaſ.*

GElaſius Papa *in epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniam cap.* 18. & 19. relatus *in hoc text.* ſeriſit vt nul- 1
lus illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos, ſeu diminutos præſumeret ad clericatus Ordinem promouere.

Quoad illiteratos *gloſſ.* 5. *in præſenti*, ſubdit, ſcilicet penitus, vnde recepta deducitur concluſio, quòd pe- 2
nitus illiterati non poſſunt fieri clerici, quam tradunt Bernard. Diaz. *in practic. cap.* 18. Lambertin. *de iure patron. part.* 5. *lib.* 2. *art.* 24. *quæſt.* 9. *num.* 9. Nauar. *in cap. ſi quando excepe.* 51. *num.* 45. & 50. *de reſcript.* Menoch. *de arbitr. caſu* 425. Fului. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 79. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 26. *numer.* 37. Henriquez *in ſum. lib.* 14. *cap.* 8. §. 15. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 4. *quæſt.* 4. *num.* 2. & *quæſt.* 51. *num.* 57. *cum ſeqq.* & *lib.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 70. *cum ſeqq.* Azor. *inſtitut. moral part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 28. *q.* 9. Gonzal. ad *reg.* 8. Cancell.

Cancell. *gloſſ.4.num 41. cum ſeqq.* Ego ipſe *de officio*
3 *& poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg.46. num. 5.* Tales enim irregulares ſunt, cùm inter irregularitates connumeretur hæc ex defectu litteraturæ, Rebuff. *de pacif.poſſeſſ. num.226.* Viuald. *in candel.aureo, part.2. tit. de irregul. §.1.* Nicol.Garc. *de benefic.part.7.cap.7. n.19.* Gonzal. *dict.gloſſ.4. num.41.* Flamin. *d.quæſt.3. num.89.* Auil. *de cenſuris, part.7. diſputat.4. dub.1.* quæ eſt omninò indiſpenſabilis, Maiol. *de irregul.lib.1.cap.31.* Flamin.
4 *d.q.4.n.6.* nam literatura in clericis requiritur de iure diuino, Viuald. *d.tit.de irregul.n.79.* Flamin. *d.q.4.n.7.* Azor. *d.p.2.lib.6.c.6.q.4.* Carol.de Graſſis *de effectib. clerical.in prælud.n.64.* Bellet. *diſquiſit. cleric.p.1.tit. de diſcipl.cleric.§.4.n.2.*

5 Dicitur autem penitus illiteratus, qui prima Grammaticæ rudimenta non didicit, ſicut tradunt Præpoſ. *in c.1.n.2.poſt med.39.diſt.* Maiol. *d.c.32.* Rot.*deciſ.16. n.3.p.2.diuerſ.* Flamin.*d.q.4.n.2 cum ſeqq.& dict.lib.5. quæſt.3.num.70.cum ſeqq.* Campan.*in diuerſ.iuris Canon. rub.5.c.5.n.2.* Bellet. *diſquiſit.cleric.part.1.tit.de diſcipl. cleric.§.4.n.4.*

6 Verùm ſi ordinandus aliquod principium Grammaticæ habuerit, aut modicum quid ſciat, & oſtendat ſpem addiſcendi in futurum, poteſt Epiſcopus cum eo diſpenſare, quia minor ſcientia ſufficit quando adeſt ſpes addiſcendi in futurum, ita Henriquez *in ſumm. lib. 24. cap.8. §.11. propè fin.* Salzed. *ad Bernard. in pract.cap.21.lit.D. in nouiſſ.impreſſ.* Gonzal. *d.gloſſ.4. num.80. cum ſeqq.* remiſſiuè Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſputat. 16. de ſuſpenſ. cap.1. verſ. ſecundo, in fine.*

7 Quoad corpore vitiatos, ſeu diminutos, quòd non poſſint ad clericatus Ordinem promoueri, vltra text. *in præſenti* probant *cap.1.49. diſtinct. cap. non confidat, 50.diſt.cap.1. cap.pœnitentes, cap. præcepta 55. diſt.cap. infames 6 quæſt.1.* tradunt Albert.Trot. *de vero,& perfecto clerico.lib.2.cap.16.* Lambert.*de iure patron.part.1. lib.2.quæſt.7. art 12.n.1.* Cou. *in Clem. ſi furioſus,p.1. in initio,num.5.* Thom.Acti. *de ludo ſcaccorum,quæſt.3. princ.num.23.* Campan. *in diuerſ.iuris Canon. rubr.11. cap.17.num.1.* Azor. *inſtitut.moral.part.1.lib.6. cap.4. quæſ.13.* Bellet. *diſquiſit.cleric. part. 1.tit. de diſciplina cleric.§.7.num.1.pag.86.* Nicol.Garc. *de benefic.part.7. cap.12.num.4.* latè ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi. part.2. allegat.42.à princip.* vbi latè qui dicantur corpore vitiati ad hoc, vt ad Ordines promoueri non poſſunt.

De illis qui ſe ipſos abſcindunt, vide quæ dixi *ad cap. ſi quis abſcidit, & ad cap.ſi quis pro ægritudine 55. diſtinct.*

SVMMARIVM.

1 *Sacrarum litterarum oportet Epiſcopum habere peritiam.*
2 *Examen fidei qualiter faciendum à promouendo in Epiſcopum, oſtenditur.*
3 *Epiſcopus qua doctrina, & quo ſcientiarum genere præditus eſſe debeat, remiſſiuè.*

Cap. Qui Eccleſiaſticis. II.

Zozimus.

1 GRatianus multis ſacræ Paginæ adductis auctoritatibus totus eſt in oſtendendo, quòd ſacrarum Litterarum oportet Epiſcopum habere peritiam, id etiam docet Gregor. *in laudibus Athanaſij*, dum inquit: *Abſurdum eſt, & ſalutis Doctorem, & Antiſtitem ſalutis principia ignorare.* Vnde ad examen 2
fidei, quod tanquam fundamentum, & baſis totius ædificij eſt, in Epiſcopum conſecrandus ſe ſe confert, fitque per Conſecratorem inquiſitio, an doctrinam veteris, & noui Teſtamenti, cuius magiſter & interpres eſſe debet, rectè nouit? & non prudentiam ſuam, quantum illius capax eſt natura, diuinæ Scripturæ ſenſibus accommodare velit? Hæc dum ſanctè profeſſus fuerit, proponitur illi vniuerſæ fidei ſumma, eorum præſertim capitum, quibus vniuerſa Religio Chriſtiana continetur, ſummæ ſcilicet, ac diuiniſſimæ Trinitatis confeſſio, Incarnationis, ſalutiſque noſtræ œconomia, ſpes vitæ, & Reſurrectionis futuræ, Sanctorum communio, ac vnius ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ auctoritas. Interrogatur num ea, quæ ex diuinis Scripturis legit, & intelligit, plebem, cui ordinandus eſt, & verbis, & exemplis docere velit? Num traditiones Orthodoxorum Patrum, ac Decretales ſanctæ, & Apoſtolicæ Sedis conſtitutiones veneranter ſuſcipere, docere, ac ſeruare? Num Beato Petro Apoſtolo, cui à Deo data eſt poteſtas ligandi, atque ſoluendi, eiúſque Vicario Domino noſtro, ſuiſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus fidem, ſubiectionem, & obedientiam ſecundùm Canonicam auctoritatem per omnia exhibere? Num mores ab omni malo temperare, & quantum poterit, Domino adiuuante, ad omne bonum commutare, caſtitatem, & ſobrietatem cum Dei auxilio cuſtodire, & docere, diuinis ſemper negotiis mancipari, & à terrenis negotiis, vel lucris turpibus alienus eſſe? Num humilitatem, & patientiam in ſe ipſo cuſtodire, & alios ſimiliter docere velit? Hæc omnia ſancta, & bona fide ſeruaturum ſe, quantum humana fert conditio, promittere debet conſecrandus. Qua verò doctrina, & quo ſcientiarum genere prædi- 3
tus eſſe debeat Epiſcopus, dixi *de officio, & poteſt. Epiſc. part. 1.tit. 2. gloſſ.10.*

Distinctio XXXVII.

GRATIANVS in hac Diſtinctione totus eſt in oſtendendo, quanta vtilitas nobis proueniat ex Sacræ Scripturæ, & diuinorum Scriptorum lectione, & è conuerſo quàm damnoſa ſit librorum Gentilium, hæreticorum, & ſimilium lectio, quod Scripturarum ſtudium. 1
D. Hieron. *tota epiſtol.103.* hortatur Paulinum, & *epiſt.4. ad Ruſtic. cap.5.* ſic ait: *Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis*, & *epiſt.10. ad Fur. cap.4. De Scripturis*, inquit, *ſanctis habeto fixum verſuum numerum, iſtud penſum Domino tuo redde. Nec antè membra quieti concedas, quàm calathum pectoris tui, hoc ſubtegmine impleueris. Poſt Scripturas ſacras Doctorum hominum tractatus lege, eorum duntaxat, quorum fides nota eſt.* Et *epiſt.2.ad Nepot.cap.8. Diuinas Scripturas ſæpiùs lege, immò nunquam de manibus tuis ſacra deponatur lectio, &c.* S. Auguſt. *ſerm.112. de temp. Qui vult cum Deo ſemper eſſe, frequenter debet orare, & legere, nam cùm oramus, ipſi cum Deo loquimur, cùm verò legimus, Deus nobiſcum loquitur.* Vide Gisbert Scheuichau. *de Eccleſiaſticor. vita, morib & offic.lib.1. cap.125.* De incommodis ex lectione hæreticorum, prophanorúmque librorum prouenientibus, vide Caſtr. *de iuſta hæret.puni lib.2.capit.15.& lib.3.cap.8.* Nonnunquam verò prodeſt malos libros legere, vt errores refutentur eorum, & fraudes detegantur, ita per text. *in capit.1. inf. hoc capit. diſtinct.* tradunt Albertin. *de agnoſcend.aſſert.quæſt.28.num.4.* Penia *in direct. Inquiſ.*

part.1.comm.68.lit.B. Prophani autem legi non poſſunt quando ex eorum lectione quis prouocatur ad laſciuiam, Sylueſt. *in ſum. verbo Doctor, q.8. in fine.*

Cap. Legant. V. *Hieron.*

1 EX hoc textu colligit Surd. *de aliment. tit.7. quæſt.14.n.55.* quòd pater qui non curauit filium in aliqua arte erudiri, non alitur à filio.

2 *Heli Sacerdos ipſe Sanctus fuit.*] Quamvis Heli ſummus Sacerdos aliàs bonus exiſteret, quia tamen exceſſus ſubditorum efficaciter non correxit, diuinam vindictam excepit, dum filiis ſuis in bello peremptis, idem de ſella corruens fractis ceruicibus expirauit, vt dicitur *in cap. licet Heli 31. de ſimon.* Perez *l.3. tit.4. lib.8. Ordin. pag. mihi 130. in princ.*

3 *Supinus cecidit, & mortuus eſt.*] Ac proinde propter peccata æterno ſupplicio damnatum fuiſſe indicant S. Gregor. *lib.2. cap.3. & Paſtor. part.2. cap.6.* Auguſtin. *lib.17. de ciuitate Dei, cap.4.* Franc. Mendoça *tom.2. in lib. Regum, c.4. num.18. annot.13. ſect.3.*

4 In gloſſ. *Strenam.* ibi, *ſtrena eſt primum donum quod datur in principio Kalendarum, & datur pro augurio.* Similis *gloſſ.1. in l. laudabile. C. de aduoc. diuerſ. iudic.* Vide Sueton. *in Caligulam cap.42.* Radet. *in proœm. lib.13. Martialis.*

Cap. De quibuſdam, XII.

Ex Synodo Eugenij.

1 COllige ex text. Magiſtros & Doctores debere ab Epiſcopo congruis locis conſtitui, de quo vide Gregor. Lop. *l.7. gloſſ.a. prope med. tit.6. part.1.* Syluest. *in ſum. verbo Doctor, quæſt.9.* Nau. *in man. capit.25. num.107.* Sebaſt. Medic. *in ſumm. peccatorum, part.2. cap.2. q.74.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.10. cap.13.* Et per nouam diſpoſitionem Concilij Trid. *ſeſſ.5. de reform. cap.1.* in ſingulis Eccleſiis Metropolitanis, vel Cathedralibus, & collegiatis inſignibus præbenda Theologalis pro S. Scripturæ lectione habenda, conſtitui, & deputari iubetur; & in monaſteriis quoque monachorum, & in Conuentibus aliorum Regularium, in quibus ſtudia commodè vigere poſſunt, ſimiliter ſtatuitur lectionem S. Scripturæ habendam, vnde poſſe Epiſcopum vti à Sede Apoſt. delegatum Regulares ſuæ diœceſis compellere vt lectionem S. Scripturæ in monaſteriis ſuis habeant, reſoluunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccl. part.2. cap.2. numer.59.* Piaſce. *in praxi Epiſcop. part.2. capit.3. numer.41. verſ. item.* Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub.12. capit.13. num.5.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.3. allegat.56. num.16.*

In gloſſ. *Vt magiſter.* ibi, *quare non poſſet magiſter vendere doctrinam ſuam,* &c. Vide Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuileg.66.* Suar. *de Relig. lib.4. de ſimon. cap.18. num.7.*

Cap. Siquid veri. XIII. *Auguſt.*

2 S*Ibylla.*] Lingua Græca dicitur omnis fœmina vates, quod nomen ex officio, non ex proprietate eſt vocabuli. Decem autem Sibyllas à Doctoribus fuiſſe traduntur, quas fatidico plenas ſpiritu conſtat multa labentibus annis futura prædixiſſe, necnon Saluatoris Chriſti natiuitatem, & mortem diuinaſſe, & ex Boſſio *de ſignis Eccleſ. lib.20. cap.6.* refert Seraphin. de Freitas *in ſuo lib. de iuſto Imper. Aſiat. cap.8. num.6.* noſtrorum Luſitanorum in Indiam nauigationem Sibyllas vaticinatas fuiſſe. De illis vide S. Auguſt. *lib.18. de ciuitate Dei, cap.23.* vbi Leonard. Coquæ. *in addit.* Iſidor. *lib.8. etymolog. cap.8.* Lactant. *lib.1. diuinarum Inſtit. cap.6.* Diodor. Sicul. *lib.5. rerum antiq. cap.6. ad fin.* latè Vincent. *in ſpeculo hiſtor. lib.2. cap.100. cum ſequent.*

Distinctio XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia eſt mater omnium errorum.*
2 *Scientia eſt mater virtutum.*
3 *Literati ratione ſcientiæ, qua ſunt decorati, præſumuntur abſtinere à vitiis.*
4 *Sapientia ab ignorantia tantum differt, quantum lux à tenebris.*
5 *Clericorum officium eſt docere, & paſcere populum, & ab errore eum reuocare.*

Cap. Ignorantia. I.

Ex Concil. Tolet. IV.

IN Concil. Tolet. IV. *cap.24.* quod refert Gratian. *hic,* legitur quantum Eccle- 1
ſiaſticorum ignorantia Deo diſplicet, & ab eis euitanda eſt, cum ſit mater cunctorum errorum, referunt Lambertin. *de iurepatr. lib.2. part.1. q.9. art.24. num.4.* Viui. *in deciſ.455. num.3.* & alij citati per Carol. de Graſſ. *de effectib. cleric. in prælud. num.63.* & multis S. Paginæ, & Sanctorum Patrum auctoritatib. comprobat Gisbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſt. vita, moribus, & offic. lib.2. cap.67.* Nam 2
quemadmodum ſcientia eſt mater virtutum, *cap. præſentium 1. quæſt.5.* Menoch. *de præſump. lib.6. præſ.91. num.20.* quia literati ratione ſcientiæ, qua ſunt de- 3
corati, præſumuntur abſtinere à vitiis *cap. cùm à iuuentute, §. quis præterea, de præſumpt.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.3. allegat.46. num.3.* ita ignorantia eſt mater omnium errorum, maximè in Clericis, vt probat text. *in præſenti,* cum aliis citatis per me *dict. alleg.46. numer.4.* Vnde elaborare debent Sacerdotes vt ignorantiam à ſe quaſi quandam peſtem abiiciant. Mandoſ. *reg.20. de idiom. in princ. num.3. & 12.* & tantum differt ſapientia ab ignorantia, quan- 4
tum lux à tenebris, nam ſapientis oculi ſunt in capite eius, ſtultus verò in tenebris ambulat. *Eccleſ. capit.2.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part.1. tit. de diſciplin. Clerical.* 5
§.4. num.15. Et prædictorum ratio eſt, quia Clericorum officium eſt docere, & paſcere populum vti gregem ſibi commiſſum, & ab errore eum reuocare, vt habetur in hoc tex. & eo deſumunt Anaſtaſ. Germon. *de ſacror. immunit. lib.2. cap.3. numer.5.* Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. num.65.* qui proinde tenentur ea omnia ſcire, & docere, quæ fuerint neceſſaria ad ſalutem populi, vt per text. *in cap. ſi in laicis, infr. hac ead. diſt.* tenent Syluest. *in ſumm. verbo clericus 2. à princip.* Menoch. *de arbitr. caſu 425. ex num.47.*

Cap. Quæ ipſis. V.

Ex dictis Auguſtini.

GRatianus *hic* ex Auguſtini dictis ait Sacerdoti 6
neceſſarium eſſe ſcientiam libri Sacramentorum, Lectionarij, Antiphonarij, Homiliarum per circulum anni Dominicis diebus, & ſingulis feſtis aptanto, prout eum referunt Abb. *in c. cum in cunctis, num.4.*

n.4.vbi Hoſt. n.10. *de elect.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part.1. tit. de diſciplina cleric. part.1.§ 4. num.22.* Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.6. cap.6. quæſt.2. verſ.2. verſ. ad minores.* Menoch. *de arbitr. caſu 425. num.49.* Carlo. de Graſſ. *de effect. cleric. in præludi. à num.76.* Non enim poterit Sacerdos alios ad rectam viam deducere, ſi ipſe ignorans extiterit, atque ea debet eſſe ſcientia, quæ ſufficiat ad regendum beneficium obtentum, vt per Fuſc. *lib.2. de viſitat. lib.2. cap.5. numer.8.* Gregor. Lop. *l.2. gloſſ.1. tit.16. part.1.* Perez *lib.5. gloſſ.1. tit.5. lib.2. Ordin.* Attenta verò noua diſpoſitione Concil. Tridentini *ſeſſ.23. de reformat. cap.14.* nullus ad Presbyteratus Ordinem eſt aſſumendus, niſi qui ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac miniſtrandi Sacramenta diligenti examine præcedenti comprobetur, Bellet. *vbi ſuprà*, & Campan. *in diuerſor. iuris Can. rubr.5. cap.2. num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus debet habere ſcientiam veteris, & noui Teſtamenti, & iuris Canonici.*

2 *Epiſcopus attento iure Concilij Trident. debet antea in Vniuerſitate ſtudiorum, Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel iure Canonico promotus eſſe, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus renuntiatus.*

3 *Clemens VIII. quid ſtatuerit circa Epiſcoporum examen, oſtenditur.*

Cap. Omnes. VI. *Ex VII. Synodo.*

1 QVæ oportet ſcire eum, qui Epiſcopus eſt ordinandus, declarat text. *in præſenti*, dum aſſerit illum debere ſcientiam habere noui, & veteris Teſtamenti, vt per ſacram Scripturam, ſuos docere, & alios confutare poſſit, concordant text. *in cap. Epiſcopus 22. diſt. cap. qui Epiſcopus 23. diſt. cap. qui Eccleſiaſticis, & cap. fin. 36. diſt.* Item & ſcientiam iuris Canonici, & Ciuilis Epiſcopus habere debet, cùm ius dicere, & iudicare teneatur, vt probat text. *in præſenti*, tradunt Abb. *in c. cùm in cunctis, in princ. num.4.* & Hoſt. *n.9. de elect.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p.1. tit. de diſciplin. clerical. §.4. num.33.*

2 Poſtea verò per Concil. Trident. *ſeſſ.22. de reform. cap.2. & ſeſſ.24. etiam de reform. cap.1.* eam in Epiſcopo ſancitur requiri ſcientiam, qua muneris ſibi iniungendi neceſſitati ſatisfacere poſſit; ſic igitur qui antea in vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel iure Canonico meritò ſit promotus, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur, & ſi Regularis fuerit à Superioribus ſuæ Religionis ſimilem fidem habeat, tali cenſebitur munere dignus; quod etiam ſanciuit Gregorius XIV. *in ſua conſtitutione incip. Onus Apoſtolicæ ſeruitutis, ſub Datum Romæ Idibus Maij* 1591. Vide Menoch. *de arb. caſu 425. num.35.* Henriq. *in ſumma lib.10. cap.16. §.2. in commento lit. B. & cap.33. §.2. & lib.14. cap.9. §.1. verſ. gradus,* Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.3. cap.28. quæſt.9. & lib.6. cap.6. q.1.* Leſſi. *de iuſtitia lib.2. cap.34. dub.24.* Gonzal *ad regul.8. Cancel. gloſſ.4. n.67.* Bellet. *d. cap.4. à num.33. verſ. hodie,* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.5. cap.4. num.4.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part.1. tract.1. cap.9. quæſt.52. & 53.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.2. alleg.1. num.24.*

Sed cùm priuilegium Doctoratus non faciat Doctorem, ſed requiratur doctrina, nouiſſimè Clemens VIII. ſtatuit, vt non ſolùm habentes priuilegium, ſed docti viri ad Cathedrales aſſumantur, quoad Epiſcopatus in Italia ſumendi in Vrbe coram ipſo, & Sacra Congregatione Illuſtriſſimorum Cardinaliũ, aliorumque grauium, & peritorum Prælatorum, & virorum. In Gallia verò, & Hiſpania coram S.R.E. Cardinalibus Legatis ibi exiſtentibus, & Legatis deficientibus coram Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Nunciis, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis de ſpeciali Papæ mandato, aſſiſtentibus aliis Prælatis, ac peritis viris, vt huiuſmodi negotij grauitas requirit, ſe examini ſubiiciant, qui approbat, & non aliàs ad Eccleſiæ regimina admittantur, referunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.1. cap.4. num.10. & 11.* Campan. *d. cap.4. num.4.*

Diuini Apoſtoli librum. Ex hoc loco colligit Torreblanc. *in tract. de Magia cap.1. de prophetia numer.7. & 8.* hoc nomen diuinus, & diuinatio in ſacris literis vſurpari pro ipſa inſpiratione, & diuina prophetia, habetur *in cap. nos 2. quæſt.1. & in cap. prædicatur 16. quæſt.1.* Aliquando etiam nomen illud accipitur pro ſcientia à Deo hominibus infuſa, ac ſi homines diuini aliqui ab ipſo Deo hauriant diuinitatis, de quo Prouerb. c.16. *Diuinatio in labiis Regis*, & Franc. Pie. *lib.1. prænotionum*, Dicitur igitur diuinus Apoſtolus, cui multa à Deo ſunt reuelata, & qui diuino Spiritu multa futura præuidebat. 4

Distinctio XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Simplex penitus, & omnino ſæcularium negotiorum imperitus non eſt in Epiſcopum ordinandus.*

2 *Regiminis œconomici ex aptitudine, & dexteritate ſumitur iudicium de aptitudine ad regimen politicum, & Eccleſiaſticum.*

3 *Epiſcopus duo extrema cauere debet ne exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis non impendat.*

Cap. Petrus Diaconus. Vnic.

Gregorius.

GREGORIVS Clero, & nobilibus Neapolitanis *lib.8. epiſtol.40.* relatus *in hoc text.* ſcribit penitus ſimplicem, & omninò ſæcularium negotiorum imperitum non eſſe in Epiſcopum ordinandum, quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.1. tit.2. gloſſ.6. numer.7.* Menoch. *de arbitr. caſu 427.* quia eligendus ad beneficium non ſolum debet habere ſcientiam, ſed etiam experientiam factorum, Imol. *in cap. graue n.4. de præbend.* Menoch. *de arbitr. caſu 424. num.1. cum ſeqq.* 1

Ex aptitudine, & dexteritate regiminis œconomici ſumitur iudicium de aptitudine ad regimen politicum, & Eccleſiaſticum, qui enim benè domum ſuam moderatur, ſignum eſt quòd idem benè reget Eccleſiam. Vnde Hieron. *ad Oceanum. Vult*, inquit *Apoſtolus Epiſcopum domum ſuam benè regere, non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, non vt calatas patinas ſtruat, non vt phaſides auts lentis panonibus coquat, qui ad oſſa perueniant, & ſuperficiem carnis non diſſoluant artifici temperamento; ſed vt quòd populo præ-* 2

ceptum eſt, priùs à domeſticis exigat. Quare benè ait Theodor. *qui parua neſcit adminiſtrare, quomodo poterit ei credi cura proſtamiorum, ac diuinorum.* Et Ambr. *Manifeſtum eſt, quia tunc poteſt idoneus Rector futurus probari, ſi prius domum ſuam rectè gubernauerit, qui enim in minimis fidelis eſt, & in magnis fidelis erit* Paulus enim 1. *ad Timoth.* 3. omninò neceſſariò à maiori negando concludit, nam qui familiam non poteſt rectè adminiſtrare, is Eccleſiaſticæ præfecturæ, quæ multò eſt tum difficilior, tum laborioſior, par eſſe non poteſt. Sic namque Chryſoſtom. *Eccleſia*, inquit, *eſt velut domus quadam, ac ſicut in domo uxor eſt & filij, ac ſerui, omniúmque cura, & regimen incumbit viro, ita ferme & in Eccleſia videas, eſt autem longè facilius domum, quàm Eccleſiam regere.* Qui igitur rem, vt dixi familiarem diſpenſare congruè neſcit, is quo pacto Eccleſiæ præeſſe conuenienter poſſe putandus eſt.

3 Verùm duo extrema, vt admonet Greg. cauere debet Paſtor, ne aut exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus, quæ foris debet, proximis non impendat, quod multis Sanctorum Patrum auctoritatibus comprobaui *dict. tractatu de officio Epiſcopi p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 16. *à num.* 2.

Simplex eſt.] Ita ſimplicitas diſcretioni aduerſatur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 193. *num.* 8.

Distinctio XLII.

Cap. Nos qui præſumus. III. *Greg.*

1 Eleganter Gratianus ex B. Gregorio nobis oſtendit quòd Sacerdotes non ex locorum, vel generis dignitate, ſed morum nobilitate innoteſcere debent, refert Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *titul. de diſciplin. cleric.* §. 15. *num.* 4. *in fine*, nam vera nobilitas non ex ſanguine, & carne, ſed ex virtute animi accipit formam, & claritatem, quia, vt inquit Hieron. ad Celant. *Summa nobilitas eſt clarum eſſe virtute* & Oſor. noſter *de nobilit. ciuili. Omnis generis ſplendor & familia claritas à fonte virtutis ortum habet*, cum aliis per me adductis *de offic. & poteſt. Epiſcopi part.* 1. *tit.* 3. *gloſſ.* 17. *n.* 13. *cum ſeqq* & per Bellet. *d.* §. 16. *num.* 5. *cum ſeqq.*

2 *Morum nobilitate.*] Ergo virtus nobilitatem confert, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap.* 4. *in princip.* immo nobilitati anteponitur, *cap. illud, diſt.* 40. Tiraquell. *de nobil. c.* 12. *num.* 3. *& cap.* 7. *num.* 9.

3 *Vrbium claritate.*] Igitur patriæ claritas ſuos municipes nobilitat, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap.* 12. *n.* 3. *cum ſeqq.* Vnde Luc. de Penna *in l. mulieres col.* 3. *verſ.* 8. *C. de dignitat. lib* 12. dicit, ciuem ex vrbe ſplendida oriundum eſſe nobilem, allegat *l. non tantum.* §. *clientibus*, ibi *propter inclytam nobilitatem ciuitatis. ff. de excuſat. tutor.* Et propter patriam præſumitur quis bonus vel malus, Simanch. *de catholicis inſtit. cap.* 50. *num.* 8. *&* 9. & ideo ordinandorum patria inueſtigatur vt ſciatur quibus ipſi ſint imbuti moribus, Tiraquell. *l.* 7. *connub. gloſſ.* 1 *num.* 17. nam vidimus apud aliquas nationes plura laudabilia ſtudia adeſſe, quæ in aliis deſiderantur. Coſm. Magal. *epiſt.* 1. *ad Titum cap.* 2. *num.* 12. *ſect.* 10. *annot.* 3. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Canon iſte non eſt alicuius Pontificis, vel Concilij generalis, neque alicuius ex prima claſſe Eccleſiaſticis Scriptoribus.*

2 *Papa conſideratur vel tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſia Paſtor, vel tanquam priuata perſona.*

3 *Papa conſideratus tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſia paſtor in definiendis iis, qua ſunt Fidei, habet infallibilem auctoritatem.*

4 *Declaratur auctoritas Chriſti Domini Luc.* 21. Ego oraui pro te, &c.

5 *Fidei quaſtiones ad ſolum iudicium Papa pertinent.*

6 *Primatus, & Papatus annexus eſt Romana Eccleſia.*

7 *Primatus à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus fuit.*

8 *Petri pes in lotione poſitus ſupra manus Domini Primatus ſoliditatem, ac perpetuitatem ſignificauit.*

9 *Pes hieroglyphicè ſoliditatem innuit.*

10 *Romana Eccleſia cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra.*

11 *Hæreticorum impudens mendacium, qui Petrum Romam veniſſe, vel ibi Cathedram conſtituiſſe negant, conuincitur.*

12 *Papa infallibile eſſe iudicium de Fide eſt, itaut contraria doctrina hæreſis ſit.*

13 *Papam errare poſſe in iis, qua ſine Concilio vniuerſali decernit, eſt temerarium dicere.*

14 *Priuilegium confirmandi fratres in Fide per Chriſtum Petro ſoli non autem vniuerſa Eccleſia, nec omnibus Apoſtolis ſimul conceſſum fuit.*

15 *Papa ſi eius ſolam perſonam conſideremus, homo eſt, & humanis infirmitatibus ſubiectus, ſicut alij homines.*

16 *Papa licet vt homo errare poſſit, non poterit tamen ſi ponamus diuinam prouidentiam, & Chriſti promiſſionem.*

17 *Papa quare peccare poſſit, & in alia vitia incidere, non ita errare in Decretis, qua tanquam Pontifex edit, oſtenditur.*

18 *Papa in decidendis cauſis fidei, aliiſque arduis petit conſilium Cardinalium.*

19 *Papa errare non poteſt in deciſionibus quaſtionum Fidei ſi ſolus ipſe definiat, debet tamen non contemnere media humana, & ordinaria ad illum finem aſſequendum.*

20 *Declaratur text. in cap. fundamenta, §. decet, de elect. lib.* 6.

21 *Papa etiam in quaſtionibus fidei ac reliquis arduis non tenetur Cardinalium conſilium exigere de neceſſitate.*

22 *Clauſula*, de Fratrum noſtrorum conſilio, *decentia magis eſt, quàm neceſſitatis.*

23 *Papa in decretis morum, qua ad ſtatum totius Eccleſia ſpectant errare minimè poteſt.*

24 *Papa in iis, qua vt Summus Paſtor decernit, & neceſſaria ſunt ad ſpecialem ſuarum ouium ſalutem, infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ex Chriſti Domini promiſſione iuuatur, & gubernatur.*

25 *Papa in decretis, qua non totius Eccleſia ſtatum, ſed certas perſonas, vel certam Eccleſiam reſpiciunt, an errare poſſit, oſtenditur, & num.* 27.

26 *Papa errare poteſt circa quaſtiones facti, qua ex probationibus dependent.*

28 *Papa errare non poteſt in alicuius Sancti canonizatione, & num.* 29.

30 *Canonizatio Sanctorum quamvis aliquo modo pendeat ex probationibus, eſt tamen quaſi profeſſio, & proteſtatio Fidei.*

31 *Declaratur Auguſtini auctoritas. Multorum corpora honorantur in terris, qua torquentur in gehenna.*

32 *Papa an errare poſſit in approbandis, vel confirmandis Religionibus, oſtenditur, & num.* 33.

34 *Papa aliquando tanquam priuati, & particulares Doctores reſponderunt.*

35 *Papa quatenus perſona priuata an in fide errare, atque ita hæreticus eſſe poſſit, oſtenditur, & num. 40. cum ſeqq.*

36 *Papa vt homo eſt naturaliter, erroribus, & ignorantiæ, aliiſque humanis infirmitatibus eſt ſubiectus.*

37 *Papa errare poteſt vt priuata perſona, quando ſcilicet doctrinam aliquam tradit, quam non vult vt vniuerſale decretum apud omnes conſeri; ſed tanquam particularis Doctor docet, & ſcribit.*

38 *Innocentius IV. interrogatus, an vellet, quæ in iure Pontificio ſcripſit, pro lege teneri, reſpondit id ſe minimè velle, quia ea non vt Pontifex, ſed vt Doctor priuatus ſcripſerat.*

39 *Papa ſi detur caſus, in quo hæreticus eſſe poſſit, ſtatim per ſe deſinit eſſe Papa, & vt talis poteſt ab Eccleſia declarari, & verus Pontifex eligi.*

Cap. Si Papa. VI.

Ex dictis Bonifacij Martyris.

1 CLariſſimè ſupponit hic text. Summum Pontificem hæreticum eſſe poſſe in illis verbis, ibi: *Niſi deprehendatur a fide deuius*, quod quantum ſit à veritate alienum, apparebit ex infrà dicendis, & ideò Pigh. *de Eccleſiaſt. hierarchia, lib. 4. cap. 8. in fine.*, dicit hunc Canonem non eſſe text. alicuius, Pontificis, vel generalis Concilij, nequa alicuius ex primæ claſſis Eccleſiaſticis Scriptoribus, cuius nos premat auctoritas, ſed cuidam Bonifacio Martyri vix noto illud tribui à Gratiano, incertúmque eſſe, verène, an falsò tribuatur, & cùm in tam ardua quæſtione maius aliquod requiratur teſtimonium, quàm vnius Bonifacij Martyris citati à Gratiano, ideò de ea imptæſentiarum latè tractare, & pro eruenda veritate diſputare operæpretium duxi.
2 Ad cuius maiorem dilucidationem ſciendum eſt Summum Pontificem, vel conſiderari poſſe tanquam ſupremum iudicem, & vniuerſalem Eccleſiæ Paſtorem, vel tanquam priuatam perſo-
3 nam: ſi primo modo conſideretur, certum eſt in definiendis his, quæ ſunt fidei, habere infallibilem auctoritatem, itaut in publico fidei iudicio minimè errare poſſit.

4 Probatur primò auctoritate Chriſti Domini *Lucæ 22.* vbi ad Petrum inquit: *Ego oraui pro te, vt non deficiat fides tua*, quem locum licet aliqui intelligant de tota Eccleſia, quaſi Dominus orauerit pro Petro, quatenus totius Eccleſiæ figuram gerebat, conuincitur tamen hæc interpretatio primò ex *Clem. 1. in fine* ibi, *perſona B. Petri, de re iudic.* deinde quia non conuenit verbis Chriſti, ibi, *& tu conuerſus confirma fratres tuos*, non poteſt enim conſiderari conuerſio reſpectu ipſius Eccleſiæ, cùm nunquam in totum defecerit à fide. Deinde, quia reſpectu Eccleſiæ nulli ſunt fratres, ſed potiùs omnes filij. Deinde repugnant particulæ illæ, *te, & tuos*, atque alia verba præcedentia, vbi Simon bis repetitur, & apertius, quia dixerat Dominus, *Satan expetiuit, vt cribraret vos*, mox mutata loquendi ratione inquit: *Ego autem oraui pro te, &c.* quæ omnia ſatis oſtendunt aliquid ſpeciale pro ipſo Petro Chriſtum Dominum impetraſſe: neque etiam dici poteſt auctoritatem illam perſonaliter ad Petrum pertinere, non verò ad eius ſucceſſores Romanos Pontifices; contrarium enim meritò declarauit Innoc. III. *in cap. maiores, in princ. de Baptiſmo*, ad Petri Sedem referendas, atque alij ſex antiquiores Pontifices, & Patres, quos refert Card. Bellarm. *de Romano Pontifice lib. 4. cap. 3.*

Probatur ſecundò ex auctoritate eiuſdem Chriſti Matth. 16. *Tu es Petrus*, &c. quam authoritatem de Petro, omnibuſque eius ſucceſſoribus explicat Leo Pont. *in cap. ita Dominus 19. diſt.*

Probatur tertiò ex auctoritate eiuſdem Chriſti Ioan. 21. *Paſce oues meas*, quo loco omnis poteſtas neceſſaria ad rectam Eccleſiæ gubernationem ſignificauit modò per officium Paſtoris, quod ex maxima parte conſiſtit in pabulo veræ doctrinæ ſpiritualis exhibendo, modò per aliam metaphoram ligandi, & ſoluendi, ſeu Clauium, tollendo ſcilicet impedimenta, quæ clauderent ingreſſum Regni Cœlorum; & conſtat in primis neceſſariam eſſe poteſtatem reſoluendi dubias fidei quæſtiones, ad tollendam ex parte intellectus ignorantiam, ſicuti neceſſarium eſt ex parte voluntatis ſalubribus præceptis ad tullendas prauas voluntatis affectiones, cùm hoc duplex ſit impedimentum, quod ingreſſum Regni poteſt, & ſolet impedire. Ergo rationes, quibus conuincitur poteſtatem Petro datam non perſonalem fuiſſe, ſed in omnibus Succeſſoribus duraturam, concludunt & infallibile iudicium, quod Chriſtus Petro promiſit, ad eius Succeſſores pertinere.

Quòd quartò confirmatur ex *Deuteron. 17.* vbi difficile, & ambiguum iudicium iuber Dominus deferri ad Sacerdotes Leuitici generis, & Iudicem, qui fuerit illo tempore, & addit, *qui iudicabunt tibi Iudices veritatem*, & quæ ibi ſequuntur, quibus Summi Pontificis poteſtatem depingi explicat Innocent. III. *in cap. per venerabilem, verſ. rationibus, qui filij ſint legitimi*, iunctis multis traditis à Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia. lib. 4. cap. 3.* Can. *de locis Theolog. lib. 6. capit. 3. propoſit. 3.*

Tandem confirmatur, quia huiuſmodi fidei quæſtiones ad ſolum iudicium Papæ pertinent, *cap. omnes 22. diſtinctione, cap. quoties 24. quæſtione 1.* ex quibus, atque aliis hanc reſolutionem probauit expreſsè Diuus Hieronymus *in capite hæc eſt fides 24. quæſtione prima*, vbi ad Damaſum Papam inquit, aut parum fortè aliquid poſitum eſt, emendari cupimus à te, qui Petri Sedem, & fidem tenes, & conſtantiſſimè recipiunt Catholici omnes, vt poſt antiquiores Patres tradunt, D. Thom. 2. 2. *q. 1. art. 10. & q. 11. art. 2. ad 3.* Caiet. *in apologia de poteſtate Papæ. part. 2. cap. 13. cum ſeq.* Turrec. *l. 2. c. 19.* Bigh. & Cano *dictis locis*, Cartanz. *in ſum. Concil. controu. 3.* Albertin. *de aſſert. Cathol. q. 30. à num. 19.* Card. Bellarm. *l. 4. de Romano Pont. c. 3. verſ. de cætero*, Soar. *de fide, diſp. 5. ſect. 8. à num. 9.* Vnde Bañes 2. 2. *q. 1. art. 10. concl. 3. & 4. dub. 2.* meritò concludit ita tenendum eſſe tanquam Apoſtolicam traditionem, & iam ita eſſe definitam à Leone X. in Bulla condemnationis Lutheri *art. 18.* in quo aiebat quòd etſi Papa & maior pars Eccleſiæ aliquid ſentiret, non eſſe peccatum, neque hæreſim, oppoſitum tenere, quem errorem cum aliis ipſius Lutheri meritò damnauit Leo X. vt conſtat ex *tom. 2. Concil. pag. 706.* 5

Quòd verò hic ſupremus Paſtor & iudex, cuius in fidei quæſtionibus infallibile iudicium eſſe oſtendimus, ſolus ſit Romanus Pontif. probatur omnibus rationibus, & auctoritatibus, quibus Romanæ Eccleſiæ Primatum, & Papatum annexum eſſe Doctores omnes ſolent demonſtrare, quod ex ipſa lege diuina, & Chriſti inſtitutione procedere apertè videtur deduci ex Pelagio Papa *in cap. quamuis 21. diſt.* ibi: *Sancta Romana Eccleſia Catholica, & Apoſtolica nullis Synodicis conſtitutis prælata eſt, ſed Euangelica voce Domini, &c.* conſonat Nicol. *in cap omnes*, & Anaclet. *in c. ſacroſancta 22 diſt.* 6
Pro quo pondero quòd cùm Primatus à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, dicendo, *Tibi dabo claues Regni Cælorum*, & 7

poſt Reſurrectionem datus cùm dixit: *Paſce oues*
meas. vt habetur in Euangelio *Ioan. cap. 21.* gloſſ. *ver-*
bo Petrus, in cap. in nouo 21. diſt. Mich. Aninyon. *de vni-*
tate Ouilis, & Paſtoris, cap. 10. num. 7. & ſeq. Blaſ. Nau.
de ſacro Eccleſiæ Principatu, lib. 1. cap. 9. verſ. poteſtas. In
ſacra tamen illa lotione pedum Petrus fuit ei deſigna-
8 tus, illius enim per ſupra manus Domini poſitus fuit,
vt ſoliditatem, ac perpetuitatem huius Primatus ſi-
9 gnificaret, cùm ex Ægyptiorum doctrina, & hiero-
glyphico conſtet quòd pes ſic apparens ſoliditatem
innuat, vt Pierius Valerian. annotauit *in hieroglyphi-*
10 *cis, lib. 35. tit. de pedibus, in verſ. fundamentum.* Vnde ex
diſpoſitione diuina dicitur Romana Eccleſia cuncto-
rum fidelium mater, & magiſtra *in cap. 2. ad fin. de*
ſumm. Trinit. conſonat *cap. 1. in princip.* ibi, *diſponente*
Domino, de homicid. lib. 6. & confirmatur ex celebra-
tiſſima Petri hiſtoria, cuius meminit Marcell. Pont.
in cap. rogamus 24. q. 1. ibi: *Poſtea iubente Domino Ro-*
mam tranſlata eſt, & poſtea Innocent. III. *in capit. per*
venerabilem, ante fin. verſ. ſanè, ibi: *Dum enim Petrus*
Vrbem fugiens, &c. & veram eſſe conſtat ex antiquiſſi-
mis, & fide digniſſimis auctoribus, ſcilicet Abdia, Ege-
ſippo, DD. Ambroſio, & Antonino, quos refert Can.
dict. lib. 6. cap. 8. ad 10. & plures alij citati ab Alphon-
11 ſo de Mendoza *in quodlibet. quæſt. 4. ſcholaſt. §. 4. verſ.*
ſecundò arguitur. Vnde etiam conuincitur impudens
mendacium hæreticorum huius tempeſtatis, qui Pe-
trum Romam venisse, vel ibi Cathedram conſtituiſſe
negant, quos tum ex dictis, tum ex multis alijs con-
uincit Pigh. *lib. 3. cap. 13.* Turrian. *aduerſus Magde-*
burgenſes, lib. 2. capit. 16. Card. Baron. *annalium Ec-*
cleſiæ tom. 1. anno Chriſti 44. capit. 22. cum ſeqq. latiſ-
ſimè Cardin. Bellarm. *d. tom. 1. contron. 3. lib. 2. per to-*
tum. Vnde etiam ſic argumentantur Banes, & Men-
doza *dictis locis.* Quoties alicuius ſyllogiſmi altera pars
præmiſſa eſt de fide, aut iure diuino, altera verò per
ſe, & moraliter euidens, concluſio inde deducta per
fidem, vel ius diuinum pertinet, ſed in propoſito de
iure diuino eſſe conſtat quòd Petri ſucceſſor ha-
beat poteſtatem, quam ipſi Petro Chriſtus Domi-
nus communicauit, euidens etiam eſt conſtantiſſi-
mo omnium hiſtoriarum teſtimonio ex proximè di-
ctis Romanum Pont. eſſe ipſius B. Petri ſucceſſorem;
ergo de iure diuino ſolum Romano Pont. eſſe
ſummum illum Paſtorem, qui Petro ſucceſſit, rectè
infertur; quibus & alijs rationibus ita docent fre-
quentiſſimè Doctores tam antiqui, quàm recentiores,
vt conſtat ex Turrec. *lib. 2. part. 36.* Pigh. *libr. 3. capit.*
32. Can. *lib. 6. capit. 4.* Carranz. *d. contron. 3.* Cardin.
Bellarm. *dict. lib. 2. de Romano Pontifice, capit. 12. cum*
ſeqq. & plures, quos latè refert Cened. *ad Decre-*
tum collect. 11. numer. 4. & 5. Neque obſtabit text.
difficilis *in cap. primæ ſedis, & in cap. ecce 99. diſtinct.*
variè enim intelligitur à Doctoribus, vt videre eſt
apud Mendoz. *diſtinct. quæſt. 4. §. 3. verſ. veruntamen.*
& eiſdem locis demonſtrabo, & per conſequens ſi
Petri, eiúſque ſucceſſorum in quæſtionibus fidei infal-
12 libile eſt iudicium, & Rom. Pont. verus eſt Petri
ſucceſſor, vt proximè demonſtrauimus, rectè ſequitur
de fide eſſe Romani Pont. qui nunc eſt, & erit in fu-
turum, infallibile eſſe iudicium, & contrariam doctri-
nam hæreſim eſſe, quam vti talem meritò damnauit
Sixtus IV. primò per Synodum Complutenſem, quam
reperies apud Carranz. *in ſumma Concil. pag. 388.* de-
inde per ſe inter alios errores Petri Oxomenſis Sal-
manticenſis Primarij ſacræ Theologiæ, vt teſtatur eiuſ-
dem Academiæ, & facultatis Primarius Bannes *dict.*
art. 10. dub. 2. concl. 5. & explicat latius *in poſterioribus*
commentarijs, dub. 4. concl. 3.
13 Quibus omnibus fit conſequens falſam eſſe co-
rum ſententiam, qui docent in his, quæ ſine Con-
cilio vniuerſali decernit Papa, errare poſſe, quod
hæretici omnes contendunt, & ex Catholicis tenue-
runt Gerſon. Almain. & Adrian. *in d. q. de confirmat. ad*
fin. & alij, quos refert Can. *d. lib. 6. capit. 1. ad fin.* hoc
ipſum tribuentes Gratiano *in capit. ita dominus, verſ.*
hoc autem 19. diſt. eiuſdem etiam ſententiæ videtur
fuiſſe Abb. Panorm. *in capit. ſignificaſti, num. 3. de elect.*
& quæſt. 1. numer. 22. Anton. de Roſell. *de Concil.*
quæſt. 14. numer. 13. & 17. à quibus non multum
diſcrepat Caſtro *dict. lib. 1. capit. 8.* dum diſputat
Papam in quæſtionibus fidei, quas decidit ſolus, er-
rare poſſe, non tamen Sedem Apoſt. ideſt, Papam
cum Cardinalium collegio. Conuincitur enim ex om-
nibus prædictis, ex quibus conſtat ſoli Petro, non au- 14
tem vniuerſæ Eccleſiæ, neque omnibus Apoſtolis ſi-
mul conceſſum priuilegium illud confirmandi fratres
in fide; pro ipſo Petro ſingulariter orauit Chriſtus Do-
minus, ne eius fides deficeret. Petrus petra eſt, & fun-
damentum, ſuper quo Eccleſia fundatur, quæ omnia
concludunt certitudinem, & infallibilitatem illam
in ipſo Petro, Romaniſque Pontificibus eius ſucceſ-
ſoribus, non verò in Concilio vniuerſali, nec in Car-
dinalibus, & conſiliariis poſitam eſſe, atque ita me-
ritò doctrinas prædictas reprehendunt Cano *dict. c. 8.*
Cardin. Bellarmin. *d. lib. 4. cap. 2. & 7.* optimè Banes
d. dubit. 2. concl. 3.

Non obſtat ratio, quam adducunt Anton. de Ro- 15
ſellis, atque alij præcitati, quòd ſcilicet Summus
Pontifex homo eſt, & humanis infirmitatibus ſub-
iectus, ſicut alij homines, docente Paulo *ad*
Hebr. cap. 7. dum inquit: *Omnis Pontifex ex homi-*
nibus aſſumptus, &c. & qui condolere poſſit his,
qui ignorant, & errant, quoniam & ipſe circunda-
tus eſt infirmitate, vnde ſe errare poſſe Pontifex
ipſe fatetur *in capit. à nobis 28. de ſentent. excommun.*
quemadmodum in alia vitia auaritiæ, vel ſimilia
poteſt incidere, vt apud omnes eſt indubitatum,
facile enim reſpondetur quòd ſi ſolam perſonam
Papæ per ſe conſideremus, vt homo eſt, facilè er- 16
rare poteſt, non ita ſi ponamus diuinam prouiden-
tiam, & Chriſti promiſſionem, ſecundum quam
Eccleſia, & eius ſupremus Princeps Spiritus ſancti
aſſiſtentia ita dirigitur, vt in decretis ſtatum totius
Eccleſiæ reſpicientibus errare minimè poſſit, vt no-
tauit bene Turrec. *lib. 2. cap. 112. num. 2.* Vnde etiam 17
euidens apparet differentiæ ratio, quare Papa pecca-
re poſſit, & in alia vitia incidere, non ita errare in de-
cretis, quæ tanquam Pontifex edit, quia ſcilicet pro
hoc orauit Chriſtus, non ita pro illis, vt vltra præ-
citatos optimè aduertit Albertin. *de aſſertion. Catholic.*
quæſt. 9. à num. 12. Cardin. Bellarm. *dict. lib. 4. capit. 7.*
verſ. vltima ratio. Nec etiam obſtat ſi replices ex text. 18
in d. cap. per venerabilem, verſ. ſunt autem, iuncto capit.
fundamenta, §. decet, de elect. lib. 6. quibus probatur in
decidendis cauſis fidei, alijſque arduis debere Papam
petere conſilium Cardinalium, vt vſus obſeruat, paſ-
ſim enim vidimus in reſcriptis de cauſis grauioribus
apponi clauſulam *de S. R. E. Cardinalium conſilio,* &
probat text. *in cap. Apoſtolica, de re iudic. lib. 6. Clem. ne*
Romani, Clem. in pleriſque, de electione, proſequuntur
noſtri *in rub. de conſtitut.* vbi Dec. *num. 20.* Rip. *num. 14.*
& Bero. *num. 42.* latè Cardin. Paleoth. (cuius ſcripta
ferunt ſecum laudem ſuam, teſte Card. Baron. *annal.*
Eccleſ. tom. 6. anno Chriſti 506. pag. mihi 574. in verſ.
quod autem) *de conſultationibus Sacri Conſiſtor. part. 1.*
q. 3. art. 2. cum ſeqq. refert multos Mench. *illuſtr. quæſt.*
cap. 23. & eſſe communem ex alijs aſſerit Cenall. *com-*
mun. contra communes, q. 645. à num. 1. Quinimo pro
cauſis fidei neceſſariò teneri Pontificem conuocare
generale

generale Concilium, tenuit gloſſ. *verbo Concilio, in cap. Anaſtaſius 19. diſtinct.* quod ex eo probari videtur, quia à principio naſcentis Eccleſiæ ita vſus obſeruat, vt quæſtiones fidei in generalibus Concilijs definiantur, vt conſtat de Concilio Apoſtolorum *Actor. cap.* 15. & ex quatuor illis antiquiſſimis, quæ ſicut quatuor Euangelia veneratur Eccleſia, de quibus B. Gregorius *in cap ſicut*, & Gelaſius *in capit. ſancta 15. diſtinct.* & alijs, vt ex ſequentibus facilè apparebit, quod tamen fruſtrà fieret, ſi abſque Concilio generali, vel Cardinalium conſilio poſſit Papa quæſtiones fidei decidere. Ad hoc enim argumentum facilè cum Cardin. Bellarmin. *vbi proximè* reſpondetur mi-
19 nimè concludere erraturum Papam in deciſione huiuſmodi quæſtionum ſi ſolus ipſe definiat, ſed ſolùm conuincere debere ipſum facere, quod in ſe eſt, vt veram quæſtionis deciſionem, & rei, de qua agitur, cognitionem aſſequatur, non contemnendo media humana, & ordinaria ad illum finem aſſequendum, quæ ſanè ea eſſe noſcuntur, vt cum perſonis doctrina, & rerum experientia pollentibus maturam habeat deliberationem, quales eſſe ſolent Cardinales ad exequutionem ſacerdotalis officij coadiutores deputati. Quòd ſi maior vrgeat difficultas, vtiliſſimum ſemper fuit, & vſitatiſſimum quòd omnes conueniant Epiſcopi, tum vt maturè deliberent, tum vt ex relatione conſuetudinis, quæ in vniuſcuiuſque Eccleſia viget, appareat quæ ſit vniuerſalis Eccleſiæ, atque ita conſentaneum quidem eſt, quòd Pontifex Cardinalium conſilium in arduis exigat, vel etiam Concilium conuocet, non tamen ita eſt neceſſarium vt ſine eo deficiat aſſiſtentia illa infallibilis diuini Spiritus, quam Petro Eccleſiæ capiti Christus promiſit. Quare me-
20 ritò Pontifex *in dicto §. decet*, loquitur per verba honeſtatis, ſcilicet *decet*, non verò neceſſitatis ac ſubinde optimo iure veriorem eſſe, & receptiorem ſen-
21 tentiam quòd Pontifex etiam in quæſtionibus fidei, atque reliquis arduis non teneatur Cardinalium conſilium exigere de neceſſitate, teſtantur Beroïus *num. 60. dicto loco*, & infinitos adducunt communem aſſerentes Menoch. *dict. capit. 24.* Card. Iacobat. *de Concil. lib. 7. art. 5.* Caſſan. *in catalogo gloria mundi, part. 3. conſid. 47.* Marc. Anton. Cuch. *de inſtit. maiorib. lib. 2. tit. 2. de Summo Pontifice, numer. 57.* Gabriel Paleoth. *de ſacri Conſiſtorij conſultation. p. 1. quæſt. 3. per tot.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap. 20. num. 18.* Maſcard. *de probation. concluſ. 262. num. 56.* latè Ceuall. *dicta q. 645. num. 3.* Gloſſam verò *in dicto cap. Anaſtaſius* meritò reprehendunt Doctores communiter, vt per Abb. *dicta quæſt. 1. numer. 13.* Albertin. *dicta quæſt. 9. à num. 16.* Iacobat. *lib. 4. art. 2. §. reperio.*
22 Clauſula verò illa, *de Fratrum noſtrorum conſilio*, decentiæ magis eſſe, quam neceſſitatis, iam antea aduertit Albert. *in rub. num. 3. C. de legibus* & pleriqueex proximè citatis.
23 Secundò fit conſequens Pontificem in decretis morum, quæ ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectant, errare minimè poſſe. Probatur, nam licèt (vt *ſuprà* diximus) Summus Pontifex, qua homo eſt, & intra limites humanarum virium, ſit ignorantiæ, alijſque humanis infirmitatibus ſubiectus, in his tamen quæ vt Summus Paſtor decernit, & neceſſaria ſunt ad ſpi-
24 ritualem ſuarum ouium ſalutem, infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ex Chriſti Domini promiſſione iuuari, & gubernari certiſſimum eſt, iuxta auctoritatem Ioan. 14. & 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*, quòd ſanè in his decretis, quæ ad mores totius Eccleſiæ pertinent, omninò neceſſarium eſt, aliàs enim ſi in his Pontifex erraret, talis error totius Eccleſiæ error eſſet, ſubindéque in maximum totius Eccleſiæ damnum redundaret; cùm enim omnes fideles teneantur Summi Pontificis decreta, quæ ad mores pertinent, ſequi, & venerari, *capit. 1. de conſtitut.* vbi omnes, & ab illis recedere crimen eſſet grauiſſimum, iuxta reg. *capit. non decet. 12. diſt. cap. cùm non liceat, de præſcript.* iuncta prædicta auctoritate *Deuteron. 17.* & alia Christi Domini *Matth. 23. Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, omnia ergò quæ dixerint vobis, ſeruate, & facite,* meritò ſequitur oportere Summi Pontificis auctoritatem in huiuſmodi decretis infallibilem eſſe, atque ita inter omnes receptum eſt, vt conſtat ex multis quæ latè Can. *d. lib. 5. cap. 5.* Menoch. *de arbitrar. caſu 458. numer. 31.* Cardin. Bellarm. *lib. 4. capit. 5.* Dominic. Bannez *dub. 6. dictus locus.*

Vtrùm verò in decretis, quæ non totius Eccleſiæ 25
ſtatum, ſed certas perſonas, vel certam Eccleſiam reſpiciunt, Papa errare poſſit, inter prædictos controuertitur. Partem affirmatiuam ſentire tuetur Can. *d. cap. 5. concluſ. 3.* cuius rei ait eſſe rationem, quia huiuſmodi decreta reſpectu particularis Eccleſiæ, vel
certæ perſonæ, non nituntur certis principijs, ſed pro- 26
bationibus, quæ incertæ ſunt, ac ſubinde non immeritò falli poteſt Pontifex, vt in iudicijs, & ſententijs particularibus manifeſtum eſt, & in excommunicatione probat text. *in cap. à nobis 28. de ſentent. excommun.* iuncta ratione, quam reddit text. *in capit. 1. de conſtit. lib. 6.* ibi, *cùm ſint facti, & in facto conſiſtant, poſſet probabiliter ignorare*, iunctis reſolutis per Albertin. *de aſſertion. Cathol. q. 30. num. 22.* Card. Bellarm. *d. lib. 4. cap. 2. verſ. his notatis.*

Contrariam tamen ſententiam meliùs tuetur Ba- 27
ñes *dub. 6. concluſ. 4.* ſic diſtinguens. Vel enim agimus de iudicio rerum geſtarum, ſeu forenſi, quando ſcilicèt Pontifex ſententialiter inter duas Eccleſias aliquam quæſtionem definit, veluti ſi decidat controuerſiam illam, & antiquam quæſtionem de Primatu Hiſpaniæ inter Toletanam, & Bracharenſem Eccleſias, de qua latè egimus *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 3. cap. 8.* & tunc verum eſt errare poſſe, quia tale iudicium nititur probationibus, quæ incerta ſunt, vt *ſuprà* diximus, & procedit argumentum factum à Cano. Vel agimus de decretis Pontificis circa mores alicuius Prouinciæ, vel Eccleſiæ, condendo ſcilicet legem, & præſcribendo præcepta, quibus ſubditi regantur, & viuant, & hoc caſu nulla poteſt aſſignari congrua differentiæ ratio inter decreta pro Eccleſia vniuerſali, vel particulari, immò in omnibus Pontifex ſe gerit tanquam ſupremus Paſtor, & legiſlator, vtroque etiam caſu decreta illa ad ſubditorum ſalutem, quibus præſcribuntur, neceſſaria ſunt, cùm ſecundùm illorum formam viuere debeant, eorúmque ſalus ſpiritualis periclitetur, ſi vel illis non obtemperent, vel obtemperando faciant id, quod legi diuinæ, aut naturali repugnat, vel alias illicitum eſt.

Ex illa verò generali regula ſuprà poſita, quòd Sum- 28
mus Pontifex falli & errare poſſit circa quæſtiones facti, quæ ex probationibus dependent, putarunt nonnulli illum aliquando errare poſſe in alicuius Sancti canonizatione, cùm enim hoc pendeat ex probationibus miraculorum, & ex multis alijs, quæ in facto conſiſtunt, quæ latè recenſet Maſcard. *de probat. concluſ. 261. à princip.* non eſt mirum ſi aliquando in eo decipiatur Eccleſia, vt voluit gloſſ. *verbo Sedis, verſ. item inter alios,* ibi, *licèt accidere poſſit, in cap. 1. de reliq. & vener. Sanctor. lib. 6.* & alij adducentes auctoritatem S. Auguſtini: *Multorum corpora honorantur in terris, quorum animæ torquentur in gehenna.*

Verùm huiuſmodi ſententiam temerariam eſſe, & 29

ſcandaloſam, & hæreſim ſapere tradunt recentiores contra VViclephum, Lutherum, & alios hæreticos irridentes poteſtatem Eccleſiæ, in Sanctis canonizandis. Ratio autem colligitur ex Diu. Thom. *quod-*
30 *lib. 9. art. vlt.* Quamuis enim huiuſmodi canonizatio aliquo modo pendeat ex promotionibus, eſt tamen quædam quaſi profeſſio, & proteſtatio fidei, qua Sanctorum gloriam credimus, ac ſubinde ad vniuerſalem totius Chriſtianæ Religionis ſtatum pertinet, & conſequenter credendum eſt, diuinum illum ſpiritum, quem Chriſtus Dominus Eccleſiæ promiſit *Ioan. 4. & 16.* eidem Eccleſiæ non defuturum in re grauiſſima, & quæ in ipſius Eccleſiæ, diuinique honoris vilipendium redundaret, ſi viderent dæmones Eccleſiam Catholicam pro Sanctis venerari eos, quos ipſi torquent in inferno. Quare poſt D. Thom. hanc eſſe veram, & communem ſententiam quòd Eccleſia in canonizatione Sanctorum errare non poſſit, ex D. Antonin. comprobant Viguer. *de inſtitut. cap. 10. §. 3. verſ. 1.* Couar. *lib. 1. var. cap. 10. num. 13.* Can. *vbi proximè*, Auguſt. de Anchona *de poteſt. Eccleſiæ, quæſt. 14. art. 3.* Caiet. *de Indulg. cap. 8. verſ. ad id vero*, Driedon. *de dogmatib. cap. 1. fol. mihi 207.* Iacob. Caſtellan. *de canonizat. Sanctorum, quæſt. 9. art. 3.* vbi D. Contelor. Turrect. *in defenſ. reuelationum Sanctæ Brigidæ, cap. vlt.* Aragon. *2. 2. quæſt. 1. art. 10. tit. de Summo Pontifice, col. pen. in concluſ. 2.* Malcard. *d. concluſ. 261. numer. 56.* Viuald. *in candel. aureo, part. 3. cap. 17. à num. 15.* Card. Bellarm. *tom. 1. controu. 7. lib. 1. cap. 9.* Maluer. *in tract. de canonizat. Sanctorum, dub. 3. num. 47.* Angelus Rocha *in ſimili tract. cap. 39. & 40.* Ioan. Baptiſta Signius *in tract. de reliq. & veneratione Sanctorum, capit. 4.* Dominic. Anfoſſ. *de ſacrarum reliquiarum cultu, §. 14. num. 5.* Valent. *2. 2. quæſt. 1. artic. 11.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 6. quæſt. 5.* Card. Baron. *tom. 1. annalium Eccleſiæ, anno Chriſti 55. cap. 15. pag. 488.* Carbo *in ſumma ſummarum, tom. 3. lib. 1. cap. 17.* Aloyſ. Turrian. *in 2. 2. diſp. 16. de poteſtate Pontificis in ordine ad fidei doctrinam, dub. 4.* variis modis reſpondentes ad auctoritatem
31 Auguſtini *ſupra* citatam, vel quòd veneramur corpora, quæ putamus eſſe eorum, qui ab Eccleſia canonizati ſunt, cùm tamen ſint alicuius perditi hominis, non quòd Eccleſia in canonizatione fallatur, ſed quia corpora mutata ſunt ob rerum viciſſitudinem, vel etiam quod non agat Auguſtinus de veneratione, & cultu ab Eccleſia præſtito per canonizationem, ſed quia apud Gentiles, vel barbaras nationes in honore, & pretio ſunt, quorum tamen corpora torquentur in inferno. Et confirmatur quia ſi iniuriam facit Martyri, qui erat pro Martyre, *c. cum Martha, §. vlt. de celebrat. Miſſar.* multò maiorem iniuriam Sanctis irrogat, qui aliquem è Sanctorum catalogo reiicit, & non multum diſtat ab illorum hæreſi, qui Sanctos colendos eſſe negant contra antiquiſſima Eccleſiæ decreta, de quibus *in capit. rogationis, de conſecr. diſt. 3.* & in multis aliis, quæ commemorat text. *in capit. 1. de reliq. & vener. Sanctor. lib. 6.* quæ confirmat Concil. Trid. *ſeſſ. 25. in decreto de inuocat. & vener. Sanct.* & quæ latè comprobant Conrad. Brun. *de cæremon. lib. 3. cap. 1. & 6.* Card. Bellarm. *d. controu. 7. à princip.* Azor. *inſtitut. moral. p. 1, lib. 9. cap. 10. quæſt. 5. cum ſeqq.* & poſt relati à Cened. *ad Decretal. collect. 52.*

32 Ex prædicta generali regula dicendum etiam videbatur Eccleſiam errare poſſe in approbandis, vel confirmandis Religionibus, cùm enim huiuſmodi approbatio fiat præcedentibus probationibus circa virtutes, & merita inſtitutoris, & profitentium, ſequi videtur in eo decipi poſſe, quòd planè fateri videtur Gregor. X. *in cap. 1. in princ. de relig. domib. lib. 6.* vbi referens Concilij Lateranen. decretum *in cap. vlt. eod. tit. in Decretalib.* dum probat ex nimia Religionum diuerſitate grauem in Eccleſia confuſionem induci, addit quòd importuna petentium inhiatio illarum multiplicationem extorſit; ex quibus ita concludit Cano *d. lib. 5. cap. 5. ad fin.* adducens in confirmationem, quia videmus Religionem ab vno Pont. ab aliis deinde damnari tanquam impiam, & errorum nutritiuam, vt de ordine Fratricellorum conſtat, fuit enim à Papa Cœleſtino V. approbatus, & deinde à Ioanne XXII. damnatus, qui declarauit approbationem illam, infirmam, & inualidam fuiſſe *in Extrauag. 1. de Relig. domibus Ioann. XXII.*

Contraria tamen ſententia verior, & receptior eſt 33
vt poſt Bannes *dub. 8. concl. 3. & 4.* teſtatur Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. quæſt. 3. art. 4. ad med.* Et vt argumenta in contrarium adducta diluantur, aduertere oportet, quòd vel quærimus an Eccleſia falli poſſit in approbando plures Religiones, quam expediebat, & fatemur in eo aliquem errorem dari poſſe ex falſis informationibus, ex quibus, v. g. conſtitit populum ſufficientem eſſe vt maiorem alere poſſit Religioſorum numerum, quàm poteſt in rei veritate, vel quando tot ſunt Religioſorum Ordines, vt ex nimia diuerſitate aliqua oriatur confuſio in hac, vel illa ciuitate, quod tamen ſatis Summo Pontif. expreſſum non eſt, & huc ſolùm concludunt rationes, quas adducit text. *in d. cap. 1.* & Can. *d. loco.* Aut rurſus quæſtio eſt, an errare poſſit Eccleſia in confirmanda Religione in iis, quæ pertinent ad veritatem doctrinæ, & inſtituti, aut legum & conſtitutionum, quibus Religioſi eam profitentes, viuere debent, & reſoluendum eſt minimè in hoc errare poſſe Pontificem, ſeu Eccleſiam, tradendo ſcilicet leges ſacræ Scripturæ, legibus diuinis, aut bono ſpirituali animarum contrarias, cùm enim ex dictis certum ſit Eccleſiam, ſeu Summum Pontificem errare non poſſe in decretis Fidei, vel morum, ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectantium, & in approbatione alicuius Religionis decernat ſtatum illum bonum eſſe, & conuenientem ad ſpiritualem ſalutem, & charitatis perfectionem, iam ſequitur valdè perniciosum toti Chriſti fidelibus hunc Eccleſiæ errorem, vt ſcilicet Religio, quam tanquam vtilem bono ſpirituali approbauit, & ſequendam propoſuit, ſit bono ſpirituali contraria, vel nociua. Quod verò adducit Cano de ordine Fraticellorum, & aliis, quos ſemel ab aliquo Pontifice approbatos deinde alij iuſtè damnarunt, reſpondetur iuſtè hoc fieri, non tamen ex ea ratione, quòd à principio Eccleſia, vel Pontifex in confirmando errauerit, ſed quia poſtea inſtitutor, eiuſque alumni, ſeu ſequaces non ſeruant ſtatum Religionis, vt debuerunt, ſecundùm formam & modum, ſub quo à Pontifice fuit confirmatus.

Sed iam circa eundem Pontificem ſecundo modo 34
hoc eſt, quatenus perſonam priuatam, conſideratum,
(aliquando enim Pontifices Romanos tanquam pri- 35
uatos, & particulares Doctores reſpondere aiunt Penia *in direct. Inquiſit. part. 1. ad quæſt. 17. comment. 42. verſ. rurſus*, Paul. Gryſald. *in deciſion. Catholicæ fidei, verbo Baptiſmus, num. 44. verſ. dico tertiò*,) ſciendum eſt receptam eſſe Doctorum, præſertim antiquorum ſententiam, quòd in fide errare, atque ita hæreticum eſſe poſſit, per text. *in præſenti*, in illis verbis, ibi: *Niſi deprehendatur à fide deuius.* & vltra Ordinarios *hîc*, tenet *gloſſ. 1.* ſic intelligenda *in capit. à recta 24. quæſt. 1.* refert multos ex noſtris Rojas *de hæret. ſing. 146.* quibus adde Turrecrem. *lib. 2. cap. 112. numer. 2.* Albertin. *d. quæſt. 9. num. 12. & quæſt. 30. num. 20. & 24.* Cardin. Iacobat. *de Concil. lib. 3. art. 1.* Cou. *lib. 1. var. capit. 10. num. 12.* Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 52. num. 1.* Card. Tuſch. *tom. 2. concluſ. 524. num. 26.* ex Theologis verò

certum

certum hoc eſſe inquit Caietan. *de auctorit. Papa c.9.*
& in apologia part.2.cap.13. Sot. *in 4.diſt.22. quæſt.2.*
art.2.ad med. Caſtr. *de iuſta heret. punit. lib.2. cap.23.*
Cordub. *in quæſt.Theolog.lib.4.q.3.poſt princ. verſ. reſ-*
pondeo ad primum,& quæſt.5.verſ.hanc opinionem. con-
ſtanter Can. *lib.6.cap.8.ad 11.verſ. huic loco,* Turrian.
de fide , diſput.16. dub.1. vbi communiorem opinio-
nem dicit, & hanc eſſe omnium & Romanorum Pon-
tificum, & Scholaſticorum ſententiam ait, & multis
tuetur Bannes *d. art. 10. dub.2. concluſ.1.* multóſque
eiuſdem ſententiæ aſſertores refert Cened. *ad Decre-*
36 *tum collect.44.num.1.* Quod prætetea ea ratione con-
firmatur, quia Papa vt homo eſt naturaliter erroris,
& ignorantiæ aliiſque humanis infirmitatibus eſt ſub-
iectus , vt ſatis probat prædicta auctoritas Pauli *ad*
Hebr.7. neque à Deo , niſi quatenus Paſtor ſupre-
37 mus , & Eccleſiæ caput in publicis morum , & fidei
decretis præſeruatus eſt, vt conſtat ex dictis, & con-
ſequenter à ceſſante ratione non videtur inconue-
niens fateri,poſſe errare vt priuatam perſonam,quan-
do ſcilicet doctrinam aliquam tradit, quam non vult,
vt vniuerſale decretum apud omnes cenſeri, obligan-
do omnes fideles ad id recipiendum,aut credendum,
ſed tanquam particularis Doctor docet,aut ſcribit, vt
fecerunt Innocentius III. & IV. Adrianus VI. atque
alij,etſi enim in eorum ſcriptis aliquis error reperia-
tur, non ideò Papam qua Papam, aut Sedem Apoſto-
licam errasſe dicendum eſt, vt benè explicat Caſtro
lib.1.de iuſta heret.punit.cap.6. vbi refert elegans In-
38 nocentij IV. reſponſum , qui rogatus an vellet , quæ
in iure Pontificio ſcripſit , pro lege teneri, reſpon-
dit id ſe minimè velle , quia ea non vt Pontifex,ſed vt
Doctor priuatus ſcripſerat. Confirmatur denique ex
euentu , quia plures Romanos Pontifices,vt priuatas
perſonas errasſe contendunt *ſuprà* citati ex hiſtoriis ,
& de Honorio I. dubitandum non eſſe inquiunt Ca-
ſtro, Bannes, & plerique ex præcitatis , quia in ſexta
Synodo de hæreſi damnatum eſſe conſtat , & negari
non poteſt , niſi abrogando illius generalis Concilij
auctoritatem , ac Leonis III. Pontificis qui eandem
ſextam Synodum confirmauit , & Honorium hære-
ticum vocauit, vt legitur *tom.2. Conc. pag.412.* hinc
39 diſputantes , & præcipuè Roſell. *de auctoritate Im-*
perat. part.3. princip. à numer.35. Turrecrem. *lib.4.*
*cap.18.*Iacobat. *lib.3.art.1. & lib.9. in princip.* Caſtro
d.lib.2.capit.23. verſ. an Papa , vel quiuis alius , Drie-
don.*de libertate Chriſt.cap.14.*Aragon. *2.2. q.1.art.10.*
*in tract.de Eccleſ.pag.64.*Decian.*d.lib.5.cap.52.num.3.*
Bañes *dub.2. concl.2.* Hieron dela Rua *in controuerſ.*
Theolog. controuerſ.3.ſcholaſt. pag.105. cum ſeqq. Perez
l.3. verſ. quæritur 15. tit.4. lib.8. Ordinam. Mich. de
Aniñon.*de vnitate Ouilis,& Paſtor.cap.15.n.14.* Card.
Bellarmin. *lib.2. cap.30. de Romano Pontifice* , & alij
plures citati à Cened. *d. collect.44. num.2.* an Papa hæ-
reticus ſtatim deſinat eſſe Papa , cum quibus verior,
& receptior ſententia eſt ſtatim deſinere eſſe Papam,
cùm primùm per legitimam Eccleſiæ iuriſdictionem
ſententia declaratoria criminis in eum profertur , de
quo latè Suar.*in tractat.de fide diſput.10.ſect.6. num.6.*
Et vide Azor.*inſtit.moral.part.2. lib.4. cap.7.* vbi con-
cludit Pontificem in hæreſim lapſum eſſe quidem iu-
re diuino priuatum Pontificatu , ſed Eccleſiæ ſenten-
tia poteſt iudicari & declarari eum ob crimen hære-
ſis Pontificia dignitate cecidiſſe, pro qua ſua ſenten-
tia citat Auguſt. Ancon.Iacobat. Alphonſ.de Caſtro,
& alios. Et quot teſtes ſufficiant vt probetur Sum-
mum Pont. eſſe hæreticum , tradit Spin. *in ſpeculo te-*
ſtam.gloſſ 15.rub. num.2. An quando Pontifici oppo-
nitur quòd ſit hæreticus, & ille negat , poſſit admitti
probatio opponentis ? vide Caſtald. *de poteſt. Papa,*
*num.44.*Iacob.*de Concil.lib.8.art.1.pag.514.* latè De-
cian. *in tractat. crimin. lib.5. cap.52. num. 10.* Si Papa
poſt mortem de hæreſi accuſetur,quis ſit iudex com-
petens ? vide Dominic. *in cap.in fidei fauorem num.5.*
de heret.lib.6. & ibi Anchar. *n.2.* Decian. *d.lib.5.cap.*
52.num.17. Card.Bellarm. *de Romano Pont.lib.2.capit.*
30.prope fin. Azor. *inſtit.moral.p.2. lib.4. capit.7. verſ.*
quæres cuius auctoritate. vbi cum Archid.Ioann. Andr.
& aliis reſoluit Papam iam defunctum , ſi conſtiterit
eum mortuum eſſe hæreticum,condemnari debere au-
ctoritate ſucceſſoris,non verò Concilij.

Verùm contrariam ſententiam, videlicet Summum 40
Pont.etiam quatenus priuatam perſonam non poſſe in
fide errare,nec hæreticum eſſe,multis rationibus con-
ſtanter tuetur Pighius *de Eccleſiaſt.hierarch.lib.4. ca-*
pit. 8. quem non citatum ſequitur Cardin. Bellarm.
d.lib.4.c.6. & in eandem partem magis inclinat Car-
ranz *in princ. ſummæ Conciliorum controu.4.verſ.ex om-*
nibus prædictis , quamvis deinde poſt longam diſpu-
tationem ſuccumbens argumento *ſuprà* facto de Ho-
norio I.concludat non audere ſe hoc affirmare, & in
hanc partem magis inclinat Suar.*de fide diſp.10.ſect.6.*
*num.11.*dum ait ſibi magis pium , & probabilius vi-
deri poſſe quidem Papam vt priuatam perſonam erra-
re ex ignorantia , non tamen ex contumacia , refert
Sanctarel. *de hereſi cap.31. in initio num.5.* Præcipuæ
autem rationes.quibus mouentur,tres ſunt. Prima ex
promiſſione illa Chriſti Domini ad Petrum Lucæ 22.
Oraui pro te, &c. quam non perſonaliter ad Petrum,
ſed ad omnes ſucceſſores in eius Cathedra pertinere
oſtendimus , & quia conſtat Petrum ſic à Deo fuiſſe
confirmatum, vt eius fides etiam perſonalis minimè
poſſet deficere , vt denotant illæ particulæ , *pro te* , &
tua,quas *ſuprà* expendimus. Secunda ratio ex eo de-
ducitur , quia cùm Pontifex regula ſit , quam omnes
fideles ſequi , & præ oculis ſemper habere debent,
oportet ſingulari aliquo muniri priuilegio,quo ab er-
rore in iis,quæ ſunt fidei , non ſolùm Sedes ipſa, ſed
& illius perſona præſeruetur, aliàs enim ſi & ipſum
Pontificem errare poſſe admittamus , nihil aliud ſpe-
rari poteſt,niſi quòd cæcus ipſe nos cæcos ſimul in
foueam trahat , vt in veteri prouerbio eſt, de quo *in*
*c pen.in fine,de ætate,& qualit.*cum vulgaribus. Quòd
ſi dicas à diuina prouidentia gubernari,quando Pon-
tifex docet,vel leges condit,quas à ſubditis vult ob-
ſeruari, non ita quando vt priuatus credit,aut ſcribit,
replicatur quòd etſi negandum non ſit poſſe Deum
ex hæretico corde veram fidei confeſſionem extor-
quere , vt patet in Confeſſione Caïphas *Ioan.11.* &
in aſina Balaam *Numer.22.*refertur *in cap.ſicut.2. q.7.*
hoc tamen violentum eſt , & non ita facile, vt expe-
diebat ad optimam , & perfectam Eccleſiæ guberna-
tionem, & alienum à mente diuinæ prouidentiæ, quæ
omnia diſponit ſuauiter,vt habetur *Sapient.c.6.*Tertia
ratio eſt , quia hæc Romanæ Eccleſiæ præ omnibus
aliis ſingularis prædicatur excellentia , quòd omnes
aliæ non ſolùm hæreticos, verùm etiam hæreſiarchas
habuerunt Epiſcopos , Antiochena videlicet Paulum
Samoſatenum , Alexandrina Dioſcorum, Conſtanti-
nopolitana Neſtorium, & Macedonium , & ſic dere-
liquitur,vt proſequitur Mendoc. *d.q.4.§.4.arg.7.* Ro-
mana verò nunquam , ab erroribus enim , qui aliqui-
bus Romanis Pontificibus imponuntur, facilè vindi-
catur ab eodem Pighio,& Cardin. Bellarm. *citatis lo-*
cis.

His tamen rationibus non eſſet difficile reſponde- 41
re , nam ad primam dici poteſt in Petro duplex pri-
uilegium poſſe conſiderari, alterum perſonale , quod
ad ipſius Petri excellentiam ſpectabat, ſcilicet quòd
eius fides perſonalis non deficeret , alterum quòd ad

officium

officium Summi Pont. pertinebat, vt ſcilicet in doctrina, & decretis fidei vt Prælatus non erraret, in hoc poſteriori ſucceſſerunt Summi Pontif. ſicut etiam in officio, & poteſtate conſtat ſucceſſiſſe, non ita in priori, iuxta *reg. priuilegium, de reg. iuris lib. 6.* optimè Can. *d. lib. 6. ad fin.* Bañes *vbi proximè, verſ. nunc verò.* Ad ſecundam reſpondetur Summum Pont. eſſe regulam ſecundùm quam omnes credere debent non in iis, quæ ipſe tanquam priuatus ſcribit, aut docet, ſed in illis, quæ decernit tanquam Summus Pontif. quare in iis tantùm ſequitur oportere infallibile eſſe ipſius iudicium, non verò in prioribus, quæ docet, tanquam priuatus, vnde de vno caſu ad alterum non bene infertur conſequentia, vt explicat Turrecr. *dict. lib. 2. capit. 112. verſ. ad 6.* Ad confirmationem verò de facilitate boni regiminis, quæ in hoc caſu videtur deſiderari ſi Pontificis perſona labatur in hæreſim, & aliter doceat vt Pontifex, quam ipſe vt priuatus credit; reſpondetur ſuppoſita diuina prouiſione, & infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ipſum Deum optimum Max. ſumma cum facilitate, & ſuauitate omnia gubernare, & mentem Summi Pont. atque omnia media neceſſaria ad hunc finem ſuauiter diſponere, ne in doctrina, & decretis fidei, & morum, quæ omnibus fidelibus tenenda, & credenda proponit, errare poſſit, iuxta illud Pſalmi 22. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit*, iuncto illo Sapient. 8. *Attingit ergo a fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.* Ad tertiam reſpondetur illam Romanæ Eccleſiæ excellentiam in eo conſiſtere, quòd in aliis Eccleſiis ſederunt Prælati publicè docentes, & profitentes hæreſim, itavt error non ſolùm perſonalis fuerit, ſed ipſorum Prælatorum quà talium, quod tamen de Romana Eccleſia nunquam dici poteſt, vt oſtendimus, & in hunc ſenſum illa ratione vtitur Mendoç. *d. loco*, atque Cardin. Bellarm. *d. lib. 4. capit. 5. ad fin.* Vnde etiamſi verum eſſet quòd aliquis Romanus Pont. in hæreſim lapſus eſſet vt priuatus, non inde ſequeretur aliqua ex parte minui, vel offendi ſingularem illam Romanæ Eccleſiæ excellentiam.

42 Quare ex his omnibus videtur concludendum primam communem ſententiam firmam conſiſtere, contrariam verò ſecundùm ſtrictam diſputationem non ſatis defendi, eſſet nihilominus valde probabile, piéque credi poſſet (vt Bellarm. inquit *d. capit. 6.*) Summum Pontif. in hæreſim non poſſe incidere, neque etiam vt priuatam perſonam aliquid firmiter credere, quod fidei, & Religioni Chriſtianæ repugnet: cùm enim negari non poſſit hoc magis extollere Romani Pont. dignitatem, & in maiorem cedere Romanæ Eccleſiæ ſplendorem, bene etiam ſequitur maiorem eſſe pietatem credere Chriſtum Dominum, qui mirificis donis Eccleſiam exornauit, & perfectiſſimam eſſe voluit, datnrum hoc quoque, quo Eccleſia ipſa ſpecioſior redditur, vt in aliis materiis noſtri, & Theologi argumentari ſolent. Quòd verò de facto nec vt Pontifex, nec vt priuatus aliquando in hæreſim incideret, apparet ex iis, quæ dixi ad *cap. Anaſtaſius 19. diſtinct.*

43 In gloſſ. *A nemine*, ibi, *Papa à nemine poteſt iudicari*, ita Dec. *in cap. ſignificaſti, num. 9. de elect.* Felin. *in cap. nihil, num. 4. verſ. vigeſimo, de præſcript.* Card. Bellarm. *de Romano Pont. cap. 26. in princ. & lib. 2. de Concil. auctorit. cap. 17.*

In gloſſ. *A fide deuius*, ibi, *ſed quare non poteſt accuſari de alio crimine*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi Papa committat crimen notorium, & ſcandalizatur Eccleſia per factum eius, poteſt ille accuſari de tali crimine, vt per Abb. *in cap. ſignificaſti, num. 4. de elect.* vbi dicit hanc gloſſ. ſingularem, Barbat. *in Clem. ne Romani, num. 86. eod tit.* vbi aſſerit gloſſam communiter approbari, ſequitur Dec. *in dict. capit. ſignificaſti, numer. 21. verſ. vlt.* affirmans quòd totus mundus illam ſequitur, & quod practicata fuit in Concil. Conſtantienſi.

Contrariam tamen opinionem tenent omnes fere Theologi, & Canoniſtæ, quos refert, & ſequitur Turrec. *in præſenti*, Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 4. q. 5. opin. 3. & §. hanc opinionem expreſſè*, Card. Tuſc. *tom. 2. concluſ. 52. ex n. 30.* latè Soar. *de fide, diſp. 15. ſect. 6. n. 14. cum ſeqq.* & ipſe *diſp. 10. ſect. 6. num. 17.* optimè aduertit quòd ſi liceret caſus aliquos fingere in quibus eſſet Papa deponendus, vt propter nimiam ſenectutem, aut captiuitatem, daretur occaſio ſchiſmatum, & ſæpè nimia iniuria verus Pontifex in dubium vocaretur, & *ibi, num. 18. ad fin.* reſoluit quod ſi Papa ob perpetuam amentiam depoſitus, deinde ad ſe rediat, tamen depoſitus manet, quia negotium hoc non debet, ex futuro contingenti dependere.

In ead. gloſſ ibi, *ideo quia etſi occulta eſſet hæreſis, de illa poſſet accuſari*, &c. Notatur ad hoc quod Papa de hæreſi occulta accuſari poteſt, vt per Decian. *tractat. crimin. lib. 5. cap. 52. n. 9.* Soar. *de fide, diſputat. 10. ſect. 6. numer. 11. ad fin.* vbi de Pontifice occulto hæretico. 44

In ead. gloſſ. ibi, *item nunquid denuntiari poteſt crimen Papa*, &c. Ergo ſi Papa eſt hæreticus, poteſt ei fieri monitio, quòd ſi te non audierit, dic Eccleſiæ, *Matth. 18. num. 17.* Decian. *d. cap. 52. num. 12.* Soar. *d. diſp. 10. ſect. 6. num. 11. poſt princ.*

In ead. gloſſ. ibi, *item nunquid Papa poſſit ſtatuere quòd non poſſit accuſari, de hæreſi*, &c. Notatur ad hoc quòd non poteſt Papa legem condere quòd ipſe non poſſit de hæreſi accuſari, vel alius quiſpiam Pontifex, vt per Decian. *d. cap. 52. num. 11.* Card. Tuſch. *d. tom. 2. concluſ. 52. num. 27.* qui hanc gloſſam dicunt communiter approbatam. 45

In ead. gloſſ. ibi, *ſed pro quo peccato poteſt Imperator deponi*, &c. Vtrùm autem in eo caſu quo Papa deponit Imperatorem, ſeu Regem, poſſit id facere ſine auctoritate Concilij? Vide Præpoſ. *num. fin. in præſenti*, Decian. *d. lib. 5. cap. 51. num. 8.*

Cap. Multi. XII. & vlt.

Chryſoſtomus.

Non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum] Vide Tiraquell. *de nobilit. cap. 7. n. 9.* Valenz. *conſ. 1. n. 1. cum ſeqq.*

Omnis ſanctus eſt Sacerdos.) Intellige cum Sot. *in 4. diſt. 25. q. 1. art. 4. §. vnum autem.*

Distinctio XLI.

SVMMARIVM.

1 *Clerici debent honeſtam parſimoniam ſeruare.*
2 *Clerici honeſtis veſtibus, & non fulgidis, ac pompoſis vti debent.*
3 *Humilitas non habet locum vbi adeſt pompa.*
4 *Veſtibus ſericis clerici vti non debent.*
5 *Clericus ſicut vti non debet veſtibus nimis fulgidis, & pompoſis, ita nec etiam nimis vilibus, aut ſordidis.*

Cap.

Cap. Parſimoniam. V.

Ex Concil. Gangren.

1 GRATIANVS ex Concilio Gangrenſi *cap. vltim.* tradit quomodo clerici debeant eſſe parci, & honeſtam parſimoniam ſeruare, prout referunt Gondiſal. Villadieg. *in tract. de Legat. quæſt.7. num.20. in 13. tom. tract. Doctor. part.2.* Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. in prælud. num.154.* & de temperantia à clericis ſeruanda plura ſcripſit Gisbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſt. vita, moribus, & offic. lib.3. cap.35. cum ſeqq.* aliqua tradit Tiraquell. *lib.3. connub. gloſſ.1. num.52. & 54.*

2 Debent pariter clerici honeſtis veſtibus vti, & non fulgidis, pretioſis, ac pompoſis, quia, vt loquit S. Baſilius *homil.24.* quæ eſt de legendis libris Gentilium: *Comarum, aut veſtium extra neceſſitatem curam gerere, vel infelicium eſt, vt ait* Diogenes, *vel iniuſtorum.* Et S. Hieronym. *epiſtol 2. ad Nepot. cap.11. Veſtes pullas æquè deuita vt candidas, ornatus, & ſordidæ pari modo fugiendæ ſunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet,* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.2. lib.3. cap.1.*
3 *num.6. in fine,* qui ait, vbi pompa, ibi humilitas non habet locum, Menoch. *conſ.912. num.23.* qui dicit quòd
4 clerici non debent vti veſtibus ſericeis, Fulu. Pacian. *in tractat. cui incumbat onus probandi negatiuam, lib.2. c.34. numer.38.* vbi dicit quòd in veſtitu clericorum eſt diligenter attendendum quid locis, quid temporibus & quid perſonis conueniat.

5 Verùm quia omne extremum eſt vitioſum, ideò ſicut non debet clericus vti veſtibus nimis fulgidis, & pompoſis, ita nec etiam nimis vilibus, aut ſordidis, aut ſenio exterminatis, laceratis propter humilitatem, quia ex hoc dignitas clericalis vileſceret, Abb. *in cap. vlt. clerici, numer.11. de vita & honeſt. cleric.* Fulu. Pacian. *d. capit.3... numer.34. & 35.* Tiraq. *l.3. connub. gloſſ. 1. part.3. ex n.51.* Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, §.11. num.10.* & habetur *in princ. huius diſt.* Mediocritas igitur in omnibus rebus placet, quæ ſecundùm S. Ambroſ. *lib.1. de offic. capit.19.* in eo poſita eſt, vt veſtitus non ſit affectatus, ſed naturalis, & ſimplex, neglectus magis, quam expetitus, vt honeſtati, vel neceſſitati nihil deſit, nihil accedat nitori.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habere debet.*
2 *Supellex Epiſcopi nihil aureum, aut argenteum, vel ſericum continere debet.*
3 *S. Auguſtinus quomodo menſa vtebatur frugali, & parca, oſtenditur.*

Cap. Epiſcopus. VII.

Ex Concil. Carthag. IV.

ELeganter Gratianus ex Conc. Carthaginenſi IV. *cap.5.* admonet, vt Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habeat, quod decretum innouauit Concil. Trident. *ſeſſ.25. de reformat. cap.1.* in hæc verba: *Quapropter exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi non ſolùm iubet vt Epiſcopi modeſta ſupellectili, & menſa, & frugali victu contenti ſint, verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota ſua domo caueant ne quid appareat quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quódque non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præſeferat.* Vide Nauar. *de reddit. Eccleſ. q.1. mon.22. n.1.*

Qualis autem debeat eſſe vilis hæc Epiſcopi ſupellex, eſt à nobis inquirendum, & illam talem eſſe exiſtimo, quæ nihil aureum, aut argenteum continet, nihil in ea auro, vel argento ornatum exiſtit, vel ſericum, aut ſerico contextum, vbi abeſt colorum varietas, aulæa, vel tapetia, nil acu eſt depictum, vel variè contextum, nec ſtudioſè elaboratum, cum aliis per me adductis *de offic. & poteſt. Epiſc. p.1. tit.2. gloſſ.7. num.9.* 2
quod optimè de S. Auguſtini ornatu, frugalitate, & parſimonia *in eius vita.* Poſſidonius depingit in hunc modum. *Menſa vſus eſt frugali, & parca, quæ quidem inter olera, & legumina etiam carnes aliquando propter hoſpites, vel quoſque infirmiores continebat. Cochlearibus tantum argenteis vtens, cætera vaſa, quibus menſæ eius cibi inferebantur, vel teſtea, vel lignea, vel marmorea erant non neceſſitatis inopia, ſed propoſito voluntatis. Denique morti iam proximus teſtamentum nullum fecit, quia vnde faceret pauper Chriſti non habuit.* Vide quæ adduxi *d. tit.2. gloſſ.5. num.12.* 3

Diſtinctio XLII.

SVMMARIVM.

1 *Emolumenta ex eleemoſyna quot acquiramus, oſtenditur.*
2 *Abrahamum, & eius nepotem Loth multis opibus cumulauit Deus, cùm ipſi in egenos eſſent benigniſſimi.*
3 *Tiberium Cæſarem eo quòd fuit in pauperes liberaliſſimus duplici theſauro cumulauit Deus.*
4 *S. Paulinus cùm mandaſſet vinum, qui ſupererat panem, vt pauperi daretur, naues annona, & vino onuſta ad eum aliunde delata ſunt.*
5 *S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad menſam adhibebat.*
6 *S. Martinus Turonenſis Epiſcopus adhuc Catechumenus opem ferebat miſeris, egenos alebat, & nudos veſtiebat.*
7 *Eleemoſyna quam vim, & effectum habeat, remiſſiuè.*
8 *Eleemoſyna an omnibus pauperibus bonis, & malis ſit elargienda indifferenter, oſtenditur.*
9 *Irregularem in foro conſcientiæ ſe reputare debet ille, qui dubitat ſe lethaliter vulneraſſe.*

Cap. Quieſcamus. II. *Chryſoſt.*

IOANNES Chryſoſtomus *in ep. ad Hebræos hom.11. ad c. 6.* relatus *in hoc text.* elegantibus, & diſertis verbis nobis oſtendit quantum fructum, quantaque emolumenta ex eleemoſyna acquirimus, ea enim Deo, quod ipſe dedit, reddimus. Quid donamus in egenis Deo? dona ipſius. *Tua,* ait Dauid, *1. Paral. c.29. ſunt omnia, & quæ de manu tua accipimus, dedimus tibi.* S. Auguſt. *lib.1. Confeſſ. c.4. Deus,* inquit, *meus nunquam inops, & gaudes lucris, nunquam auarus, & vſuras exigis, ſupererogatur tibi vt debeas, & quis habet quicquam non tuum?* Qui idem Auguſt. *ſerm.15. de verbis Domini: Dicit tibi Chriſtus: Da mihi ex eo, quod tibi dedi de meo, quæro, da, & redde. Habuiſti me largitorem fac me debitorem, habeam te fœneratorem. Temporalia mihi das, & æterna tibi reſtituã, teipſum mihi reddam, quando te mihi reddidero.* Rectè S. Leo *ſer.10. de Quadrag. Securus, & hilaris ſit eleemoſyna*

ſynæ diſtributor, quia tunc maximum lucrum habebit, quando ſibi minimum reſeruaui.

2 Multis ſanè opibus Abrahamum, & eius nepotem Loth cumulauit Deus, cùm ipſi in egenos eſſent benigniſſimi, *Geneſ.* 18. & 19. Similiter Tobiam *cap.* 1. & 12. Tiberium Cæſarem, vt auctor eſt S. Gregorius

3 Turonen. *lib.* 5. *hiſt. Francor. cap.* 19. in pauperes liberaliſſimum duplici, eóque ingenti theſauro, cumulauit, altero in palatio, altero in Narſetis domo reperto. Idem B. Gregor. Turon. *lib. de gloria Confeſſ. capit.* 107. narrat quòd cùm S. Paulinus vnum, qui ſupererat, pa-

4 nem, mandaſſet vt pauperi daretur, naues annona, & vino onuſtæ ad eum aliunde delatæ ſunt. Scio pleroſque Sacerdotes quò plus contulerunt plus abundaſſe, ait S. Ambroſ. *lib.* 1. *offic. cap.* 16. Accedit & illud quòd ait Cic. *lib.* 1. *de finib. Liberalitate qui vtuntur beneuolentiam ſibi conciliant.* Plura alia ad hoc propoſitum adduco *in meo tractat. de offic. & poteſt. Epiſcopi, tit.* 2. *gloſſ.* 9. *de hoſpitalitate.*

5 Habent enim in hoc genere Eccleſiaſtici præſtantiſſimos, & ſanctiſſimos ſui Ordinis, quos æmulentur, viros, in egenos beneficentiſſimos, & largiſſimos. S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad menſam adhibebat, in quibus & Angelum, & Angelorum Dominum peregrini facie accepit. Pauperes, & vrbanos, & externos, quorum numerum deſcriptum habebat, benigniſſimè ſuſtentabat: ita Ioan. Diacon. *in S. Gregory vita, lib.* 1. *cap.* 10. *lib.* 2. *cap.* 22. & 23.

6 S. Martinus Turonenſis Epiſcopus, adhuc Baptiſmi candidatus, & ſub Iuliano militans, continenter aſſiſtebat laborantibus, opem ferebat miſeris, egentes alebat, nudos veſtiebat, nihil ſibi ex militiæ ſtipendiis, præter quotidianum victum reſeruans. Ambiam chlamydem ſuam, cùm aliud ad manum non eſſet, omnibus in materiæ opera expoſitis, cum paupere partitus, ea Chriſtum inſecuta nocte veſtitum conſpexit, dicentémque ad circumſtantes Angelos inaudiuit, Martinus adhuc Catechumenus hac me veſte contexit; ita Seuer. Sulp. *in eius vita hiſtor. c.* 1. & 2.

7 De vi, & effectibus eleemoſynæ multa ſcribunt Didac. Perez de Meſa *in lib. de los marauillosos effectos de la limoſna*, Benedict. Perer. *in Daniel. lib.* 5. *cap.* 4. ſuper illa verba: *Peccata tua eleemoſynis redime, pag.* 173. *cum ſeqq.* Caſſan. *in catalog. gloriæ mundi, part.* 11. *conſid.* 46. Paul. Fuſch. *de viſit. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 31. & *liber.* 2. *capit.* 13. *à princ. & lit. E. ſing.* 11. Bannez 2. 2. *quæſt.* 82. *art.* 2. *verſ. de laudibus eleemoſynæ.* Illud eſt notatu dignum, quod ex Bannes & Aragon. adducit Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 4. *numer.* 327. viros ſcilicet miſericordes etiam in peccato exiſtentes, ſi non ex malitia, ſed ex humana fragilitate peccare ſoleant, ante mortem accipere à Deo veram pœnitentiam, ſicque euadere damnationem æternam. Per eleemoſynam enim diſponitur peccator ad gratiam conſequendam, vt doctè probat Ioann. Sanctius *diſp.* 22. *num.* 35. ex illo loco Eccleſiaſt. 29. num. 15. *Conclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.*

8 In gloſſ. *Poſtulat.* ibi, *ergo indiſtinctè omnibus eſt danda eleemoſyna*, &c. Notatur ad hoc quod eleemoſyna omnibus pauperibus eſt elargienda indifferenter, ſcilicet bonis, & malis, nec illos in eleemoſyna præferendos eſſe, quos magis ex charitate debemus diligere, quamplurimi affirmarunt; quod planè hoc pacto intelligendum eſſe cenſeo: aut enim eleemoſyna adeò copioſa eſt, quæ vniuerſis ſufficiat, & tunc omnibus ſubuenire æquum erit, aut tanta eſt multitudo egentium, vt ſuperet eleemoſynæ quantitatem, & tunc ordo charitatis in diſtributione erit ſeruandus, itavt illos in eleemoſyna conferenda præferamus, quos magis ex charitate, debemus diligere. Ita Ioan. Medin. *in C. de eleemoſyna, in cap. de his. quibus eſt danda eleemoſyna, & quo ordine, fol.* 157. *col.* 4. *verſ. inde oritur*, Barthol Humad. *in lib.* 4. *tit.* 10. *part.* 2. *in gloſſ.* 6. *numer.* 1.

In gloſſ. *Sed quoniam*, ibi, *& eſt arg. ad quæſtionem. Cùm dubitatur qui ex duobus occiderit hominem, &c.* Notatur ad hoc quòd ex homicidio commiſſo in rixa à multis, ſi quis dubitet ſe lethaliter vulneraſſe, in tali dubio tutius eſt in foro conſcientiæ ſe irregularem reputare, vt per Marian. Socin. *in cap. ad audientiam, numer.* 46. *de homicid.* Nicol. Prou. *de irreg. reg.* 28. Gregor. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 13. *verſ. quando autem dubium eſt*, Auil. *in ſimili tractat. part.* 7. *diſp.* 6. *ſect.* 3. *dub.* 3. *verſ. ſed quid quando plures*, Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *lit. I. num.* 450. Soar. *de cenſur. diſp.* 45. *ſect.* 3. *num.* 8. Molin. *de iuſtit. tom.* 4. *tract.* 3. *diſputat.* 33. In foro autem exteriori quando in rixa à pluribus commiſſa reperitur quis vnico tantùm vulnere interfectus, & ignoratur quis ex rixantibus illud intulerit, tunc propter hanc incertitudinem omnes abſoluuntur à pœna ordinaria homicidij, & condemnantur aliqua pœna extraordinaria arbitrio iudicis, ita Anan. *in capit. ſignificaſti, il* 2. *numer.* 24. *verſ. occurrit, de homicid.* & *ibi* Bellam. *numer.* 9. Felin. etiam *n.* 9. Hippol. *conſ.* 14. *num.* 4. & 9. & *conſ.* 36. *numer.* 45. plures refert Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *quæſt.* 96. *num.* 1. vbi citat hanc gloſſ. 9

Extra verò caſum quo conſtat de facto in dubio ſiue ſit iuris, ſiue ſit facti, facta diligenti inquiſitione, & manente dubio nemo cenſendus eſt irregularis, vt per Sà *in aphoriſm. verbo irregularitas, aphor.* 3. *in* 1. *edit.* Soar. *de cenſur. diſp.* 40. *ſect.* 6. *num.* 10. Ægid. de Conink *de ſacram. & cenſur. diſp.* 8. *de irregular. dub.* 2. *num.* 16. *in fine*, Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 1. *capit.* 10. *num.* 37. *cum ſeqq.* 10

Cap. Non oportet. j. III.

Ex Concil. Laudicenſ.

Vide Card. Cæſ. Baron. *in addit. ad Martyrolog. Romanum die* 24. *Decembris, pagina mihi* 492. vbi tradit vnde deſumptus fuerit hic text. & eius litteram corrigit. 1

Agapen.] Vide Alciat. *lib. prætermiſſorum* 1. *in dict. Agapes*, Couar. *in capit. vlt. num.* 2. *de teſtament.* vbi ait quòd conuiuia Chriſtianorum, quæ pauperibus exhibentur, Agapen appellantur, quaſi dilectio, eo nempe quòd dilectionis, & charitatis cauſa fiant, qua dictione in hunc ſenſum vtuntur Tertul. *in apologet. capit.* 39. S. Hieronym. *tom.* 1. *epiſtol. ad Euſtoch. de cuſtodia virginitatis.* 2

Cap. Non oportet. ij. IV.

In Baſilicis.] De Baſilicis Martyrum fit mentio in Conc. Gangrenſi *can.* 20. & in Conc. Cabil. *can. vlt.* Vide Soar. *tom.* 1. *de ſacram. diſput.* 81. *ſect.* 1. *verſ. dico ergo ſecundò, in fine*, Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 7. & *cap.* 26. *num.* 8. 1

Manducare, vel accubitus ſternere, &c.] Nam contra reuerentiam debitam loco ſacro eſt, quòd ibi fiant conuiuia, & ibi hoſpitentur, aliqui dormiant, & faciant alias actiones humanas, quæ locum ſacrum minus decent, vide Soar. *tom.* 1. *de ſacrament. diſput.* 81. *ſect.* 8. *artic.* 3. *verſ. ſecundo ex hoc principio, ad med.* & quod de præcepto non prohibeantur in hoc text. conuiuia in Eccleſia, ſed quòd tantum contineat 2

illud,

illud, quod ad decentiam locua ex natura rei poſtulat, vide apud eundem Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 3. de reuerens debita loco ſacro cap. 6. num. 7.* Et de pernoctationibos, & vigiliis, quæ olim in Eccleſiis fiebant, agunt Fr. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſt. lib. 5. c. 13.* Card. Baron. *in addit. ad martyrolog. die 5. Ian. pag. 13.* Cened. *ad Sextum collect. 11. num. 4.*

Cap. Nulli. V. *Ex Conc. Carthag. III.*

1 Concil. Carthag. III. *capit. 3.* quod refert Gratiaous *in præſenti*, ſtatuit quò clerici niſi neceſſitate coacti in Eccleſia non conuiuentur, & circa illnd notat Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 3. cap. 6. de reuerensia debita loco ſacro, num. 7.* contra Nauar. quem citat, quòd in hoc etiam reſpectu clericorum nulla eſt culpa ſpecialis contra ios poſitiuum, ſed ſolùm contra rationem naturalem, quæ in hoc caſu dictat ad reoerentiam loci ſacri pertioere quòd id non fiat.

2 *Neceſſitate illic reficiantur.*] Notat Soar. *dicto cap. 6. num. 7.* quòd confeſſio, quam text. facit, poteſt extendi ad omnem caſum vbi prudentia dictauerit eſſe aliquam neceſſitatem. Vnde Nauar. *de oration. cap. 5. num. 3.* reſoluit quòd ob multam pluuiam, aut Solis æſtum, aut quando alius locos opportunus non inuenitur, poſſunt fieri conuiuia in Eccleſia abſque peccato.

Distinctio XLIII.

1 Gratianus in hac Diſtinctione quampluribus Sanctorum Patrum auctoritatibus adductis, oſtendit pudicum debere eſſe Sacerdotem, vt & moribus, & verbis pudorem indeſioenter exhibeat; nam D. Paul. Apoſtol. perpetuus caſtimoniæ cultor, & laudator eximius ſuum amantiſſimum hortatur Timotheum, vt ſit pudicus, *1. ad Timoth. 3.* vbi Anſelm. interpretatur pudicum, id eſt, verecundum, qui nihil admittat, quod caſtitati vllo modo repugnet: *Doctiſſimi viri*, inquit Hieron. *lib. 1. contra Iouin. cap. 30. vox eſt pudicitiam in primis eſſe retinendam, qua amiſſa omnis virtus ruit.* Cæli. *libr. 4. antiq. lection. capit. 27.* Pudicitia enim eſt quædam virtus animæ ad caſtitatem ſpecialiter pertinens, Præpoſ. & Turrec. *hic*, S. Thom. *2. 2. quaſt. 151.* è contra verò impudicitia eſt inordinatio, quæ in tactis & oſculia imputis ſita eſt, Leſſ. *de iuſtit. lib. 4. cap. 3. dub. 6. n. 45. verſ. inordinatio.* Læditur enim pudicitia per oſcula, tactus, & amplexus, ac ſigna venerea, Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in tract. de Confeſſ. ſollicitat. quaſt. 11. num. 16.* Plura ad hoc propoſitum diligenter cumolaui *in tract. de officio, & poteſt. Epiſc. part. 1. tit. 2. gloſſ. 8.*

Cap. Epheſis. IV. *Greg.*

1 Ex auctoritate Pauli *Act. 20.* relata in hoc text. iuncta alia Ambroſij, quæ refertur *in cap. error inf. 82. diſt.* volgò colligitur Doctorem publicum, ſiue Concionatorem teneri publicè veritatem docere, licèt fructus alicuius priuati non ſperetur, ſed ſcandalum, quia doctrina ea ad bonum publicum ordinatur, quare propter priuatum malum non eſt intermitteoda. Ita Sot. *in 4. diſt. 18. quaſt. 2. art. 4. ad 2.* Can. *in relect. de Pœnit. part. 5. fol. 101. verſ. teſtimonia verò*, Martin. de Ledeſm. *2. quanti quaſt. 8. art. 4. dub. 8.* Bartho1. de Ledeſma *de Pœnit. dub. 13.* qnos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſput. 38. num. 19.* aduertentes quòd ſi timeretur puſillorum in tota Republica ſcandalum, in aliud tempus differendam eſſe eam doctrinam.

Quia cùm increpare delinquentes noluerit, &c.] Quæ negligentia in Prælato eſt reatus & delictum, vt dicit Abb. *in c. ea qua, num. 1. de offic. Archid.* & quod negligentia & diſſimulatio in Prælato ſit peccatum mort. tradunt Felin. *in cap. 1. num. 6. de offic. deleg. & in cap. 1. num. 2. de trenga & pace*, Alex. *conſ. 75. num. 2. vol. 3.* vnde bene Ioao. Sanctius *in ſuis ſelectis, & practicis diſputat. diſp. 6. num. 9.* obſeruat Prælatum, qui per correctionem non obuiat ſubditorum delictis, peccare non ſolùm contra miſericordiam, ſed etiam contra iuſtitiam, proptereáque Prælati circunſtantiam eſſe in Confeſſione aperiendam. 2

Distinctio XLIV.

Gratianus in hac Diſtinctione totus eſt in oſtendendo, nulli Clericorum licere tabernas intrare, aut comeſſationibus, & ebrietatibus vacare, & ad hoc plures affert Sanctorum Patrum auctoritates, nonoullas ego diligenter cumulaui *in meo tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 2. gloſſ. 5. à princ.* & de Clericis à crapula, & ebrietate non ſe abſtinentibus, hiſtrionibus, ioculatoribus, & tabernas intrantibus, egi latè *in collect. ad cap. à crapula, & ſeq. de vita, & honeſt. Clericorum, in Decretal.* & de tenentibus tabernam *ad cap. vnic. num. vlt. eod. tit. in 6.* 1

SVMMARIVM.

1 *Clericus conuiuia vitare debet.*
2 *S. Auguſtinus in patria ſua ad conuiuia nunquam ire voluit.*
3 *Conuiuiis honeſtis, & quæ fiunt gratia charitatis, & dilectionis, ſeu in anniuerſariis defunctorum poſſunt Clerici intereſſe.*

Cap. Conuiuia. IV. *Greg.*

Clericum conuiuia vitare debere vltra Gregorij auctoritatem, de qua *in præſenti*, probat Hieron. *epiſt. 2. ad Nepot. de vita cleric. cap. 23. Conuiuia*, inquit, *tibi vitanda ſunt ſacularium, & maximè eorum, qui honoribus tument*, & *cap. 17. Conſolatores nos Chriſtiani potius in mœroribus ſuis, quàm conuiuas in proſperis nouerint. Facilè contemnitur Clericus, qui ſæpè vocatus ad prandium non recuſat.* Idem omninò ſuadet S. Ambroſ. *lib. 1. offic. cap. 20. Habet ſanè ſuos ſcopulos*, ait, *verecundia, non quos ipſa inuehit, ſed quos ſæpè incurrit, ſi in intemperantium incidamus conſortia, qui ſub ſpecie iucunditatis venenum infundunt bonis, hi ſi aſſidui ſint, & maximè in conuiuiò, ludo, ac ioco, eneruant, grauitatem illam virilem. Caueamus itaque nedum animum relaxare volumus, ſoluamus omnem harmoniam, quaſi concentum quemdam bonorum operum. Vſus enim citò inflectit naturam, vnde quod prudenter facitis, conuenire Eccleſiaſticis, & maximè miniſtrorum officiis arbitror, declinare extraneorum conuiuia, vel vt ipſi hoſpitales ſuis peregrinantibus, vel vt ea cautione nullus ſit opprobriis locus. Conuiuia quippe extraneorum occupationes habent, tum etiã epulandi produnt cupiditatem. Surrepunt etiam fabula frequenter de* 1

ſæculo, ac voluptatibus, claudere aures non potes, prohibere putatur ſuperbia: ſurrepunt etiam præter voluntatem pocula, Melius eſt domui tuæ ſemel excuſes neceſſitati ſatisfaciendo, quam alienæ frequenter; & vt ipſe ſobrius ſurgas, tamen ex aliena inſolentia condemnari non
2 *debet præſentia tua.* Et S. Auguſtinus commendabat, & obſeruabat B. Ambroſij inſtitutum, teſte Poſſid. *in D. Auguſtini vita*, vt in patria ſua petitus ad conuiuium non iret, ne per frequentiam in patriæ conuiuiis conſtitutæ temperantiæ amitteretur modus. Vide Bertachin. *in tract. de Epiſcopo, p. 1. lib. 4. §. de vita Epiſcopi, n. 10. & eadem part. 1. lib. 2. tit. de cauſa mater. Epiſcop. num. 74.* per text. *in cap. multis, ſup. hac diſt.* tenet quòd Epiſcopus nō debet inuigilare conuiuiis, quinimo nec conſentire quòd in illis interueniant fabulæ otioſæ, nec cantilenæ, decantationes, nec plauſus, nec riſus fieri nec ioculationes, & *n. 9.* ſubdit quòd ſi hæc fiant, debet à menſa recedere,

3 Conuiuiis tamen honeſtis, & quæ fiunt gratia charitatis, & dilectionis, poſſunt clerici intereſſe *cap. conuiuia, cap. quando il 1. & 2. hac ead. diſt.* Couar. *in cap. fin. num. 1. de teſt.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina cleric. §. 22. num. 14.* Item & iis, quæ fiunt in anniuerſariis defunctorum, ſiue in ſolemnitatibus Sanctorum, *cap. nullus, hac eadem diſt. cap. nullus, de conſecr. diſt. 5.* Bellet. *vbi ſupra, num. 28.* vbi admonet quòd in huiuſmodi conuiuiis nulla abſentium vita morderi permittatur, nullus ex irriſione reprehendi, nec in eis inanes ſæcularium negotiorum fabulæ, plauſus, riſus inconditi audiendi, ſeu referendi, aut cantandi, nec turpia ioca, vel vrſo, vel tornatricibus ante ſe fieri huiuſmodi clerici patiantur, neque laruas ante ſe fieri conſentiant, & citat text. *in præſenti, cap. nullus, & cap. pro reuerentia, hac eadem diſt.*

Cap. Nullus Presbyterorum. VII.

Ex Concil. Nannetenſi.

1 D*Iem trigeſimam.*] Celebratur iſte trigeſimus dies ad ſignificandum quòd ſicut 30. diebus menſis perficitur, qui denotat curſum noſtræ vitæ præſentis, vt facilè cognoſcitur ex curſu lunæ, qui 30. diebus perficitur; ita mediante Miſſæ ſacrificio, opera mortuorum, pro quibus ſacrificium offertur, & oratur, fiot plena, & perfecta in conſpectu Dei, vnde ex S. Gregor. *in expoſit. moral. Iob. lib. 8.* Amal. Fortun. *lib. 3. de Eccleſ. offic. cap. 44.* menſium nomine dierum collectio, & ſumma ſignatur, per diem vnaquæque actio exprimi poteſt, per menſem autem actionum finis innuitur, optimè Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 15. num. 86. cum ſeqq.*

2 *Aut ſeptimum, vel tertium.*) Vide Durant. *in rat. Diuin. lib 7. capit. 35. num. 5. & 6.* Alcuin. *de diuinis offic. cap. fin.* de tertio, ſeptimo, & trigeſimo die, Stephan. Durant, *de ritib. Eccleſ. lib. 2. cap. 43. num. 5.* Iul. Lauor. *d. cap. 5. ex num. 73.*

3 *Inebriare vllatenus præſumas.*) Nota quòd in exequiis mortuorum non prohibentur conuiuia, quæ intuitu pietatis fiunt, niſi honeſta, & laſciua, & in quibus clerici inebriari poſſunt. Vide Couar. *in cap. vlt. num. 2. de teſtam.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 8. num. 12.* quem citat Cened. *ad Decretum collect. 46. n. 5.* vbi agit de conuiuiis funerum.

4 *Non laruas dæmonum.*) Quæ ſint, explicat Ramirez *ad Martialem lib. 1. epigr. 59.* Et cùm ſit Clericis prohibitum laruas ante ſe fieri conſentire, quia hoc eſt diabolicum, vt ait text. *in præſenti*, & ex eo colligit Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 22. num. 6.* multò magis laruis ſe tegere, vt reſoluunt Doctores per me citati *in collectan. ad cap. cùm decorem, num. 3. de vita, & honeſtate Clericorum, in Decretal.*

Cap. Quando autem. VIII.

QVòd conuiuium benedictione, ſiue precatione inchoari debeat, & gratiarum actione terminari, oſtenditur *in præſenti*, & à S. Ioanne Chryſoſtomo didicimus, qui *homil. 79. ad Antioch.* ita ait: *Opus eſt nos, & menſam petentes, & deſiſtentes Deo gratias agere. Menſa ab oratione ſumens initium, & in orationem deſinens nunquam deficiet, ſed fonte largius omnia nobis efferet bona.* S. Hieronym. *epiſt. 22. ad Euſtochium, capit. 16. Nec cibi ſumantur niſi oratione præmiſſa, nec recedatur à menſa, niſi referatur Creatori gratia,* refert Gisbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſticorum vita, moribus, & offic. lib. 3. cap. 36. in princ.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. clerical. §. 22. num. 26.* vbi *num. 27.* ſubdit quòd in omni clericali conuiuio lectio diuinarum Scripturarum miſceri debet, per *cap. pro reuerentia, hac ead. diſt.* Vide Fuſ. *de viſitat. lib. 2. capit. 25. num. 55.* & dicit Turrec. *ibi*, illum text. habere locum non ſolùm vbi eſt collegium Regulare, ſed etiam quodcumque aliud clericorum, & aduertit Nauar. *de orat. cap. 17. num. 42.* quòd Sacerdotes non benedicentes menſam peccant tantùm venialiter, quamvis Præpoſ. *num. 2. in cap. non liceat, hac diſtinct.* exiſtimauerit peccare mort. 1

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopum non oportet ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, vt percutiat cum debeat eſſe patiens.*
2 *Clericum ſummoperè dedecet, vt eas violenter manus alicui iniiciat, quæ Deo ſolemni ritu conſecratæ ſunt.*
3 *Epiſcopus tenetur ex debito officij delicta, & errores ſubditorum corrigere.*
4 *Clementia, & benignitate potius quàm ſeueritate vtendum eſt in delictis puniendis.*

Distinctio XLV.

GRATIANVS tota hac Diſtinctione multis Sanctorum Patrum auctoritatibus oſtendit non oportere Epiſcopum ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, vt percutiat eùm debeat eſſe patiens. Clericum enim ſummoperè de- 1
decet, vt eas violenter manus alicui iniiciat, quæ Deo 2
ſolemni ritu conſecratæ ſunt, quæ extenſæ pro omnibus Numini ſupplicant, quæ in eius honorem tremenda Corporis, & Sanguinis Chriſti myſteria peragunt. *Percuſſorem Epiſcopum*, ait S. Hieron. *epiſt. 83. ad Oceanum, cap. 4. ille condemnat, qui dorſum ſuum poſuit ad flagella, & maledictus non remaledixit*, ex quo mutuatus eſt Gratianus *in principio huius diſtinct.* Et octauus Canon Apoſtolorum hunc in modum habet: *Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniqua agentis, & per huiuſmodi volentem timeri, deiici ab officio ſuo præcipimus, quia nunquam nos docuit hoc Dominus, ſed à contrario ipſe cum percuteretur, non repercutiebat, cùm malediceretur, non remaledicebat, cùm pateretur, non comminabatur.*

Verùm cùm omne regimen, omniſque adminiſtratio auctoritate, & amore contineatur, 3

Oderunt

Oderunt (enim) *peccare mali formidine pœna.*
Oderunt peccare boni virtutis amore.

tenetur Epiſcopus ex debito officij delicta, & errores corrigere, & caſtigare ſubditorum, debet tamen ſolerter intueri, vt admonet Gregor. *in Paſtor. cap.6. part.2.* ne dum immoderatiùs cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis, & dum Prælatus quiſque plus ſe, quàm decet, deiicit, ſubditorum vitam ſtringere ſub vinculo diſciplinæ non poſſit, vtendum,
4 vt plurimum in delictis puniendis clementia, & benignitate potiùs, quàm ſeueritate, *cap. licet plerumque, cap. licet nonnunquam, cap. qui ſyncera, hac ead. diſt.* cum aliis adductis per Farin. *in praxi crimin. part.1. quæſt.17. n.4.* & per me *de offic. & poteſtate Epiſcopi, p.1. tit.2. gloſſ.12. à num.17.*

S V M M A R I V M.

1 *Iudæi inuiti ad fidem compellendi non ſunt.*
2 *Iudeus baptizatus per vim cauſatiuam, vel conditionalem recipit characterem, ſecus ſi vis eſſet præciſa.*
3 *Iudæus ſi ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, poterit compelli.*
4 *Iudæi ſi illatam vim in Baptiſmo per longum temporis ſpatium patiantur, non contradicendo, ſed approbando per actus poſitiuos, recipiunt characterem.*

Cap. De Iudæis. V.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 IN Concil. Tolet. IV. *cap.56.* provt refertur in hoc text. ſtatutum eſt Iudæos inuitos ad fidem compellendos non eſſe, quod aliis iuribus citatis tradunt Sot. *in 4. diſt.5. q. vnic. art.10.* Narr. *conſ.434. num.1.* Bald. Nouell. *de dote, part.11. num.47.* Pariſ. *conſ. 2. num.17. cum ſeq. lib.4.* Marquar. *de Iudæis, part.3. cap.2. numer.5.* Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.14 numer.1.* Sanch. *de matrimon. lib.7. diſp.29. num.4.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.1. quæſt.55. ad fin.* Farin. *fragm. crimin. p.2. lit. I. num.732.* Soar. *de fide, diſp.18. ſect.4. & 5.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.1. cap.31. per tot.*

2 Limita primò, vt non procedat ſi vis fuerit cauſatiua, vel conditionalis, quia tunc recipit Iudæus baptizatus characterem, cùm talis voluntas ſit, *cap. meritò 15. quæſt.1.* Quando autem vis eſſet præciſa, vt quia ligatis manibus, & reclamans mergeretur, tunc procedit huius textus concluſio, nec characterem recipiet. gloſſ. *verbo abſoluti, in cap. contra Chriſtianos, de hæret. lib.6.* Ita Pariſ. *conſil.2. numer.17. & ſeq. lib.4.* Marquar. *dict. cap.2. num.5. verſ. & prædicta procedunt, & num.7. & 8.* vbi etiam benè declarat quando vis dicatur præciſa, & quando cauſatiua, vel conditionalis, Decian. *dict. lib.5. cap.14. num.1.* vbi vim cauſatiuam exemplificat quando qui minatur Hebræo aliquod malum, niſi ſe baptizauerit. Vide Abb. *in capit. maiores, §. item quæritur, num.3. de Baptiſmo,* Azeued. *l.5. cum ſeqq. tit.2. lib.8. nouæ recopil.*

3 Secundò limita, ſi Iudæus ſua ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, vt per Marquar. *de Iudæis, part.3. cap.3. num.1.* Anton. Ricciul. *d. cap.31. num.26.*

4 Tertiò limita, ſi Iudæi illatam vim in Baptiſmo patientes per longum temporis ſpatium non contradicendo approbauerunt, etiam per actus poſitiuos gerentes ſe pro Chriſtianis, tunc enim non obſtante præcedente vi illata characterem recipiunt, vt per Pariſ. *dict. conſil.2.* Marquar. *dict. part.3. cap.2. numer.5. ante med. verſ. & prædicta procedunt, & num.9.* Farinac. *dict. lit. I. num.634.*

Cap. Diſciplina. IX.

Gregorius.

GRegorius *in hoc text.* eleganter dicit diſciplinam non eſſe ſeruandam ſine miſericordia, neque miſericordiam ſine diſciplina, ac proinde miſcendam eſſe lenitatem cum ſeueritate, referunt Tiraquell. *l.9. connub. gloſſ.1. num.234.* Nauarr. *in cap. inter verba, concluſ.6. numer.131.* Decian. *reſponſ.72. numer.38. vol.3.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.1. tit.2. gloſſ.12. num.17.* 1

Ite, & redite.] Præpoſ. *hîc* tenet quòd conceſſa licentia eundi, conceditur etiam redeundi, vide Dec. *conſ. 51. num.3.* Abb. *in cap. Ego N. num.5. ad fin.* & *ibi* addit. *de iureiur. & in cap. innouamus, de treuga, & pace,* vbi reſoluit quòd data ſecuritate pro eundo ad locum non tutum, videtur data pro redeundo. 2

In gloſſ. *Obtinuit.* ibi, *puniti enim ſunt pro illo peccato in Romana,* &c. Videtur hæc gloſſ. innuere captiuitatem Romanam propter peccatum vituli fuiſſe, ſed in hoc falſum dicit, quia captiuitas Romana fuit tempore Veſpaſiani, & Titi à natiuitate Domini anno 73. & ab eius paſſione 40. circiter, & fuit in pœnam quòd ipſi Iudæi eius aduentum, non cognouerunt, vt probatur *Luc. cap.19. num. 41.* Vbi Saluator videns ciuitatem fleuit ſuper illam, & ſubdens dixit: *Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te vndique, & ad terram proſternent te, & filios, qui in te ſunt;* deinde addit cauſam, *eo quòd non cognoueris tempus viſitationis tuæ,* ſcilicet Chriſtum tibi prædicantem. Vide Turrec. *hic,* & Molin. *de iuſtit. tom.6. tract.5. diſp. 54. per tot.*

Cap. Vera. XV.

SIngularis eſt gloſſ. *verbo falſa, in præſenti text.* ad probandum quòd falſa iuſtitia non eſt iuſtitia, falſus iudex non eſt iudex, falſum teſtamentum non eſt teſtamentum, falſus denarius non eſt denarius, & in hoc illam valde elegantem dicit Alex. *conſ.104. incip. Statutum loquens, col.2. verſ. pro hoc lib.1.* & ſingularem appellat Barbat. *conſ.43. incip. Præclarè ſcribitur, num.16. lib.1.* & allegant Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & uxor. §.70. num.31.* Tiraquell. *de retractatu lig. §.1. gloſſ.20. num.11.* 1

Distinctio XLVI.

Cap. Clericus maledicus. V.

Ex Concil. Carthag. IV.

DE pœna Clerici maledici vide Bernard. Diaz. *in practic. cap.69. in noua impreſſ.* Menoch. *de arbitr. caſu 437.* & quæ dixi ad *titulum de maledicis, in Decretalibus,* benè Franciſc. Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat. lib.5. tit. de maledicis,* vbi *numer.8. fin.* colligit ex hoc text. clericum maledicum eſſe degradandum. 1

Distinctio XLVII.

Cap. Epiſcopus. I. cum ſeqq.

1 A Clericatv reiiciuntur, qui vſuras fecerint, *cap. maritum 33. diſtinct. cap. ſeditionarios 46. diſt. cap. quoniam, cap. de Petro, hac ead. diſt.* Nam mens potentiæ auida, nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere conceſſis, nec pietati adhibere conſenſum, *cap. virum 47. diſt.* & ſi iam Clericus factus vſuras egerit eſt deponendus, text. *in preſenti, dict. cap. quoniam, d. cap. de Petro, cap. ſi quis Clericorum, hac eadem diſt. cap. quoniam 14. quæſt. 4. cap. 1. de vſuris.* Ita colliges ex Bernard. Diaz. *in practic. capit. 91. ſecundum nouiſſ. impreſſ.* Couar. *variar. lib. 3. capit. 3. numer. 2. & 3.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 10. num. 35.* Ratio eſt, quia huiuſmodi vſuratij dicuntur infames, *l. improbum fœnus, C. ex quibus cauſ. infam. cap. 5. §. porrò 3. quæſt. 7.* Gemin. *de vſur. commento 4. in præfat. num. 3.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 8. à num. 50.* Campano *in diuerſ. iuris Canon. rubr. 11. cap. 20. à princ.* cum aliis per me citatis *de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 3. allegat. 43. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Doctor in collatione beneficij, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ex quo notus promoueri poteſt abſque examine.*

2 *Parochialium in collatione examen præcisè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod notoriè quis dignus ſit.*

Cap. De Petro. IV.

Gregorius.

1 IN gloſſ. *Ignota.* ibi, *per hoc patet, quòd qui eſt notus, non examinatur,* &c. Notatur ad hoc quòd Doctor in collatione beneficij, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ex quo notus promoueri poteſt abſque examine, vt per Dec. *in cap. conſtitutus, il 2. numer. 7.* & Abb. *num. 4. de appellat.* & Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de collat. §. item vt de cætero, in gloſſ. verbo præcipitata, poſt princ.* Auil. *ad cap. 4. Pretorum in gloſſ. que les diere, num. 4. & in gloſſ. prematica, numer. 9.* Petr. Leſnao *in tractat. de Doctoribus, part. 4. quæſt. 28.* Henriquez *in ſumm. lib. 10. cap. 19. in princip.* Emman. Sà *in aphoriſm. verbo examen,* Concil. Trid. *ſeſſ. 7. de reform. cap. 13. in fine.*

2 Limitabis tamen in collatione Parochialium, in hac enim examen præcisè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod prouiſus notoriè dignus ſit, cùm à Concil. Tridentin. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 18.* & per Bullam Pij V. *incip. in conferendis,* pro forma requiratur, vt habetur in aliquibus declarationibus ad illud decretum, vbi inter alias ſic legitur: *Doctor, ſeu Licentiatus in Theologia, ſeu iure Canonico non excuſatur ab examine, quando petit prouideri in aliqua Eccleſia Parochiali,* de qua teſtantur plures per me citati *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 60. numero 86.* vbi *numer. ſequenti* admonuimus cauendum eſſe à Nicolao Garcia abſque bono fundamento contrarium docente.

SVMMARIVM.

1 *Pauperibus, & indigentibus in conſcientia ſuccurrere tenentur de ſuperfluis habentes plura, quæ ſuperſunt ſtatui, quem profitentur.*

2 *Diuites tempore magnæ neceſſitatis non poſſunt iure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandum, niſi per officium iudicis, aut per viam denuntiationis Euangelicæ.*

3 *Pauperi exiſtenti in extrema neceſſitate non tenemur officio iudicis, vel per viam Euangelicæ denuntiationis ſubuenire dando, ſed ſufficit, vel commodando, vel mutuando.*

4 *Eleemoſynis præceptum an adimpleatur in foro conſcientiæ ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quod quis extremè eget, oſtenditur,* & num. 5.

6 *Reſtituere vbi quis tenetur in foro conſcientiæ ſi non reſtituat, licèt ad id non teneatur in foro iudiciali, poteſt Eccleſia adiri, vt per denuntiationem Euangelicam compellat.*

7 *Obligatus naturaliter poteſt denuntiari in foro conſcientiæ.*

8 *Neceſſitate extrema conſtitutus poteſt licitè, & abſque peccato rem alienam accipere, quæ ſubleuet ſuam egeſtatem.*

Cap. Sicut ij. VIII. *Ambroſ.*

EX hoc text. vulgò colligitur habentes, quæ ſuperſunt ſtatui, teneri in conſcientia ſub pœna peccati mortalis impendere dicta ſuperflua in pauperes, & indigentes, ſicuti docent Caiet. *2. 2. quæſt. 18. artic. 4. ad fin. & in ſum. verbo eleemoſynæ, cap. 3.* Contrad. *de contract. lib. q. 16. concl. 5. & 6.* Nauar. *in man. capit. 23. num. 73. & cap. 24. num. 3.* Aragon. *2. 2. quæſt. 32. art. 3. pag. 738.* Villadieg. *2. part. in vita Iudith. capit. 2. pag. 598.* Couar. *var. lib. 3. cap. 14. num. 5.* Medin. *in C. de pœnit. tract. 5. de eleemoſyna,* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 119. concl. 2.* Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ. part. 5. caſu 1.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 4. quæſt. 31. num. 3.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 12. cap. 7. quæſt. 4.* vbi aliquos refert contrarium tenentes, & declarat quid hac de re ſenſerit S. Thomas, latè Ioann. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo eleemoſyna, differ. 1. num. 1. verſ. Circa hos.* 1

In gloſſ. *Eſurientium.* ibi, *nunquid ergo pauperes,* &c. Notatur ad hoc quòd diuites tempore caritatis, & magnæ neceſſitatis non poſſunt iure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandum, benè tamen cogi poterunt per officium iudicis, vel coram Epiſcopo, ſeu eius Vicario generali per viam denuntiationis Euangelicæ, at in foro conſcientiæ ad id abſque dubio ſemper tenentur. Ita Syluest. *in ſumm. verbo eleemoſyna, numer. 9.* Sot. *de iuſtit. lib. 6. quæſt. 3. art. 4. verſic. ad quæſtionem tribus,* Mexia *in tractat. teſſa panis, concluſ. 1. num. 5.* Tiraquell. *de nobilit. c. 29. num. 46. & de pœnis temper. cauſ. 44. num. 10.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum. & uxor. §. 65. num. 43.* Cordub. *lib. 1. quæſt. Theolog. quæſt. 27. in rat. 13. pro tertia opin. §. tum quartò,* Couar. *lib. 3. var. capit. 14. num. 5.* Nauar. *in man. cap. 23. num. 73.* Hippol. Marſil. de Columna *de Eccleſ. redit. orig. part. 3. cap. 23. num. 56.* Albert. Trot. *de vero, & perfecto Clerico, lib. 2. capit. 51. num. 14.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis §. & ſi impubes, num. 37. cum ſeqq. ff. de liber. agnoſc.* Ioan. Valer. *d. verbo eleemoſyna, differ. 5.* Rebell. *de oblig. iuſtitia, part. 2. lib. 9 quæſt. 2. ſect. 1. num. 5.* 2

Quamuis exiſtenti in extrema neceſſitate, per 3
officium

Google

officium iudicis imploratum, vel per viam denuntiationis Euangelicæ ſubuenire teneamur, & ad id compellamur ſi poſſumus, iuxta ſupra dicta, non tamen tenemur ſubuenire dando, ſed ſufficit vel commodando, vel mutuando, nec eſt prodituum ius, per quod quis in foro iudiciali ad dandum dicto extremè indigenti cogi poſſit, cùm debitum charitatis non ſpectet ad dictum forum, iuxta tradita per Nauar. *in man. cap. 17. num. 70.* Corbub. *dict. quæſt. 27. in rat. 13. pro vera opinione,* §. *tum quarto,* Ioan. Valer. *vbi ſupra verbo debitum differ. 1. & verbo Peccatum differ. 22.* vbi ait quòd ſufficit quomodocumque ſubuenire neceſſitati proximi, non tamen eſt neceſſarium vt fiat hoc, vel illo modo.

4 At in foro conſcientiæ putant aliqui non ſatisfacere coram Deo, nec implere eleemoſynæ præceptum, ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quod quis extremè eget, ſed debere abſolutè illud dare, ita vt nunquam teneatur egens illud reſtituere, vel ſoluere, licèt ad pinguiorem fortunam deuenerit. Ita Syluest. *verbo furtum, quæſt. 5. dicto 3.* Sot. *de iuſtit. lib. 4. q. 6.* Martin. Ledeſm. *in 4. part. 2. quæſt. 15. art. 3.* Cordub. *lib. 1. ſuarum quæſt. q. 26.* Bannes *2. 2. quæſt. 32. art. 6. dub. 3.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. cap. 181. concluſ. 4.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 12. cap. 9. quæſt. 1.*

5 Contrarium tamen verius eſt, quia neceſſitas indigentis ſatis idoneè interim ſubleuatur, ſi diues mutuum dederit, quia mutuum dare etiam eſt miſericordiæ opus, tum quia extrema neceſſitas non facit, vt dominium rerum ſit commune, ſed vſus; quare hanc partem tenent Couar. *in reg. peccatum p. 2. §. 1. n. 4.* Nauar. *in man. cap. 17. n. 61.* Ioan. Valer. *dict. verbo Peccatum differ. 22.* vbi reſpondet contrariis.

6 In eadem gloſſ. ibi, *ſed denuntiare poſſunt,* &c. Notatur ad hoc quòd vbicumque quis tenetur aliquid reſtituere, aut facere in foro conſcientiæ, ſi non reſtituat, aut faciat, licèt ad id non teneatur in foro iudiciali, nec compelli in eo poſſit, poteſt Eccleſia adiri, vt per denuntiationem Euangelicam compellat, ſecundùm Abb. *in cap. quia plerique, n. 17. ante ſecundum caſum, de immunit. Eccleſ.* quæ denuntiatio debet præſupponere peccatum, idem Abb. *conſil. 60. num. 4. vol. 2.* & vbi quis conueniri poteſt in foro Eccleſiaſtico per viam dictæ denuntiationis, multò magis poterit excludi exceptione malæ fidei in foro ciuili, vt reſoluit Petr. de Anch. *conſ. 5. incip. Pro parte,* quia exceptiones deſcendentes ex æquitate Canonica debet ſæcularis iudex admittere, *cap. licet, de iureiur. lib. 6. cap. 2. de except. eod. lib.* quod commendat Felin. *in cap. fin. n. 3. in fin. de præſcript.*

7 Collige etiam poſſe quem denuntiari in foro Eccleſiaſtico quotieſcumque manet obligatus naturaliter vt per Abb. qui hanc gloſſam citat, *in cap. 1. num. 8. ad fin. de clerico ægrot.* Quod intelligere oportet in obligatione naturali, quæ legis naturæ vinculis innititur, quæve parit actionem, & exceptionem per ius Canonicum, vel quę habet per ius Ciuile retentionem, & exceptionem. Secus de illa, quæ inſurgit ex honeſtate, & debito morali, quæve impedit tantùm receptionem, iuxta notata per Fortun. Garc. *in l. 1. §. ius naturale, illat. 10. ff. de iuſtitia, & iure,* & per Couar. *in cap. cum eſſes, num. 9. verſ. tertium quoad primum, de teſtam.*

8 In gloſſ. *Commune.* ibi, *quòd cibaria tempore neceſſitatis ſunt omnibus communicanda,* &c. Ergo conſtitutus in extrema neceſſitate poteſt licitè, & abſque peccato rem alienam accipere, qua ſubleuet ſuam egeſtatem, vt per S. Thom. *2. 2. quæſt. 66. art. 7.* Couar. *in regul. peccatum part. 2. §. 1. num. 3.* Azor. *inſtitut. moralium, p. 2. lib. 12. c. 8. quæſ. 8.* Et ita poteſt accipere eleemoſynam propria auctoritate, etiam apertè ab inuito, Nauarr. *d. cap. 17. num. 62.* Petr. à Nauarr. *de reſtit. tom. 1. lib. 2. c. 13. n. 25.* Quin etiam quando quis patitur grauem neceſſitatem, benè poterit occultè eleemoſynam accipere ab eo, qui illam dare recuſat, ex Syluest. *in ſumma verbo furtum. quæſ. 5.* dicit probabilem Couar. *d. n. 3.* quamvis ipſe contrarium teneat, cuius tamen fundamentis ſatisfacit Petrus à Nauarra, quem refert, & ſequitur Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. cap. 144. aliàs 147. concl. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Neophyti in Epiſcopos ordinari non debere.*
2 *Neophytos aliquando Summi Pontifices ad Epiſcopatus promouerunt.*
3 *Alexandrum de Franciſcis in Hebraiſmo natum, & alitum ad Epiſcopatum Forolimenſem aſſumpſit Clemens VIII.*
4 *Neophytus ad Epiſcopatum ne promoueatur, pronuntiauit Apoſtolus tanquam Eccleſiæ Doctor, non vti præcipiens nomine Chriſti.*
5 *Papa eo ipſo quod promouet Neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare.*
6 *Neophytus is dicitur, qui à reprobata Religione conuerſus de recenti Chriſtianæ militia nomen dedit.*
7 *Neophyti nuncupari non debent ij, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt conuerſi.*

DISTINCTIO XLVIII.

GRATIANVS in hac Diſtinctione probare intendit Neophytos in Epiſcopos 1
ordinari non debere, quod & ego multis adductis auctoritatibus oſtendi, & declaraui *in meo tract. de officio, & poteſtate Episc. part. 1. tit. 2. gloſſ. 17. à princ.*

Verùm quando qualitas vitæ Neophyti oſtendit il- 2
lum eſſe talem, qualem decet eſſe bonum Sacerdotem, ceſſat ratio prohibitionis, & conſequenter ceſſat prohibitio propter rationem inducta; & ideo Summi Pontifices huiuſmodi Neophytos aliquando ad Epiſcopatus promouerunt, prout vidimus ætate noſtra Alexandrum de Franciſcis vulgò Hebraïnum nuncu- 3
patum à Clemente VIII. ad Epiſcopatum Forolimienſem aſſumptum, qui quamvis eſſet in Hebraïſmo natus, & alitus, ad Fidem tamen conuerſus, non ſolùm Chriſtianam pietatem ſinceris fuit amplexatus affectibus, ſed ſanctiſſimam Dominicanam familiam ingreſſus, ibi euaſit homo charitatis inſignis, & Prædicator egregius, quod ſufficere viſum fuit, vt illi Epiſcopale munus committeretur.

Cùm enim prohibitio hæc, quòd Neophytus ad 4
Epiſcopatum non promoueatur, procedat ſolùm ab Apoſtolo 1. *ad Timotheum* 3. & non ſit ex præcepto Chriſti, ſed ſecundùm legem communem, quia ipſe hoc pronuntiauit tanquam Eccleſiæ Doctor, non vti præcipiens nomine Chriſti, vt per Turrecr. *in ſumma huius diſtinctionis n. 4. verſ. ad ſecundam patet,* Azor. *inſtitutionum moral. part. 2. lib. 4. cap. 6. quæſ. 12. verſ. verius tamen.*

Ideò eo ipſo, quòd Papa promouet Neophytum 5
ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare, quia illius irregularitas non eſt ſimilis aliis, quæ requirunt diſpenſationem, ſed remittitur arbitrio

Superiori ,qui propterea illum promouendo videtur declaraſſe eum eſſe in fide ſolidatum, ac proinde impedimentum in eo ceſſaſſe,iuxta tradita per Couar.*in Clement.ſi furioſus,part.1.§.2.n.7.verſ.ſecunda concluſio,* Hoied.*de incompatib.beneſic.part.1.cap. 24.num.2.* Vide quæ dixi ad *cap. Neophytus 92.diſt.*

6 Neophytum dicimus eum, qui à reprobata Religione conuerſus de recenti Chriſtianæ militiæ nomen dedit, *cap.quoniam , cap. ſicut 2. & vlt. hac eadem diſt.* Anton. Ricciul. *in tractatu de Neophytis,cap.1. num.1.*

7 Vnde ij,qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt conuerſi , Neophyti nuncupari non debent,quamvis iniuriosè hoc nomine appellentur ab aliquibus, quos grauibus verbis arguunt Turrecrem. *in ſumma huius diſtinct. numer.2. verſ. ex qua deſcriptione ,* Nauar. *in man. capit.27. ſub num.105. verſ. dixi recentior conuerſus ,* quos refero ego ipſe *dict. tractatu de officio , & poteſtate Epiſcopi , part.1. tit.2. gloſſ.17. num.4.*

Distinctio XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Sacrificium Deo offerentes à quibus vitiis debeant eſſe immunes remiſſiuè.*
2 *Cæcus non poteſt fieri Clericus.*
3 *Claudus non poteſt ad Ordines promoueri , ſi eum oporteat cum baculo ad Altare accedere.*
4 *Naſi paruitas, magnitudo , vel tortuoſitas impedit quemvis ad Ordines promoueri,ſi deformitatem pariat.*
5 *Gibboſi ab Ordinibus tanquam corpore vitiati repellendi ſunt.*
6 *Lippitudo continua , quæ horrorem inſpicientibus affert,impedit ad Ordines promoueri.*
7 *Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares ſunt.*

Cap. Hinc etenim. I. *Greg.*

1 EX Paſtorali Gregorij *capit.11.* Gratianus *hic* oſtendit à quibus vitiis debeant eſſe immunes , qui ſacrificium Deo offerunt, de qua materia egi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi ,part.2. alleg.42. per tot.* ex quo loco aliqua deſumam pro maiori huius tex. ornamento.

2 *Si cæcus fuerit.*) Ergo cæcus non poteſt fieri Clericus,vt per Henriq. *in ſumma,lib.14. cap.8.§.2.lit. L.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part.1. tit. de diſciplina cleric. §.7.num.22.* Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub.11. cap.17.n.51.*Filliuc.*tract.19.n.167.*Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia, quæſt.7.*In ſuſceptis tamen Ordinibus miniſtrare poteſt , eáque ad vſum illorum ſpectantia exequi, in quibus vſu non eſt opus,veluti prædicare, & Confeſſiones audire,ac pariter beneficium retinere, illi tamen dato coadiutore , ſi perſonale ſeruitium requirat, ſecundùm Maiol. *de irregul. lib.1. cap.20. num.2.verſ.cæcum verò.*Flamin.*de reſignat.beneſic.lib.5. q.6.n.37.*

3 *Si claudus.*) Is enim non poteſt ad Ordines promoueri, ſi eum oporteat cum baculo ad Altare accedere, iuxta gloſſ. *verbo cum baculo, in cap. nullus Epiſcopus , de conſecrat. diſt.1.* vel ſi ligneo incedat, Abb. *in capit.2. num.3. de cleric. ægrot.* Flamin. *de reſignat.beneſic.lib.5. quæſt.6. numer.46.* Molin. *de iuſtit. tom.4.tractat.3.diſp.70.num 6.*Sayr.*de cenſur.lib.9.cap. 32.num.22.* Bonacin. *in ſimili tractat. diſputat.7.quæſt. 2.puncto 2.n.5.* Bellet. *dict.§.7. num.23.* Filliuc. *dict. tract.19.n.173.*Campan. *d.cap.17.n.127.*

Si paruo , vel grandi. torto naſo.] Illo autem caſu paruitas , magnitudo , vel tortuoſitas naſi impedit quemvis ad Ordines promoueri, ſi deformitatem pariat, vt obſeruat Selua *de beneſic. part. 3. quæſt 5. verſ. item ille, poſt n.44.* idque arbitrio Epiſcopi dirimendum cenſent Viuald. *in candelabro aureo, part. 2. tit. de irregularit.n.491.*Campan.*dict. cap.17. à num.82. cum ſeqq.* 4

Si gibbus.) Gibboſos ab Ordinibus repellendos tanquam corpore vitiatos tenent Flamin.Pariſ. *de reſignat. beneſic.lib.5.q.6.num.55.*Sayrus *de cenſuris,lib.6. cap.8.n.4.* Bellet. *dict.tit.de diſciplina cleric.§.7.numer. 25.* præcipuè ſi nimia in eis ſit deformitas,in quo arbitrabitur Epiſcopus, Henriq. *d.lib.14. capit.8.§.2. lit.O.* Vgolin. *de irregular. capit.50. numer.6.* Molin. *dict.tractat.3.diſp.70.num.8.* Bonacin. *d. puncto 2.n.9.* Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia q.11.* Campan. *d. cap.17. num.103.* 5

Si lippus.]Hic Clericus fieri non poteſt,modò longa, & diuturna, atque continua ſit lippitudo, & horrorem inſpicientibus afferat abſque ſubtili inſpectione,ita Henriquez *dict.lib.14.cap.8.§.2.in princ.* Campan. *dict. cap.17. n.74.* vbi *n.75.* agit de habente in oculo albuginem. 6

Si iugem ſcabiem.) Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares fieri reſoluunt Molin. *dict.diſput.70.num.11.* Campan. *dict. cap.17.num 163.* Bonac. *d.punct.2.n.19.* quos refero ego ipſe *d. allegat. 42.n.44.* vbi , *numeris ſeqq.* de aliis infirmitatum generibus tetraheotium ab Ordinibus ſuſcipiendis. 7

SVMMARIVM.

1 *In ſacro faciendo idem eſt valor boni, quàm mali Sacerdotis.*
2 *Indignum eſt dare Deo,quod dedignatur homo.*

Cap. Sacerdotes. II. & vlt.

Hieronymus.

P*Anem pollutum afferunt.*] Nota quod in Sacro faciendo idem eſt valor boni quàm mali Sacerdotis, vterque enim validum Sacramentum efficit. Præpoſ. *in cap.ſi fuerit 1.quæſt.1. n.2.& in cap. inter catholicam, num.1.ead.cauſa,& quæſt.* Petr.Ledeſma *in ſum.part. 1. vbi de ſacramento Euchariſtia, capit.10. concluſ.9. pagin.72.* 1

Indignum eſt enim dare Deo, quòd dedignatur homo.] Hoc elegans Diui Hieronymi dictum refert Rebuff. *in praxi tit.de diſpenſat.cum corp.vit.num.1.*& eius argumento Menoch.*de arbit.caſu 226.n.6.*inuchit aduersùs parentes,qui filias deformes Religionibus conſecrant, de quo etiam Tiraq. *l. 2.connub.n.59.*Plaza *de delictis, cap.25.n.3.* 2

Distinctio L.

SVMMARIVM.

1 *Crimen omne capitale Epiſcopi, Presbyteri,aut Diaconi iuris rigore depoſitionem meretur.*
2 *Teſtimonium falſum qui dixerit punitur depoſitione, & detruditur in monaſterium ad pœnitentiam peragendam.*

Cap.

Cap. Si Epiſcopus. VII.

Ex Concil. Agathen.

1 EX Concil. Agathenſi *cap.* 50. quod refertur *in hoc text.* colligitur omne crimen capitale Epiſcopi, Presbyteri, aut Diaconi iuris rigore depoſitionem meteri, vt Goffred. *in ſum. de cohabit. cleric. & mulier.* notat Azor. *inſt. mor. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quaſ.* 12. *verſ. teſte igitur.*

2 *Aut falſum teſtimonium,* &c.) Notatur ad hoc quòd Clericus, qui falſum dixerit teſtimonium, punitur depoſitione, & detruſione in Monaſterium, vbi tanti ſceleris pœnitentiam agat, ita Bernard. Diaz *in pract. canon. cap.* 96. *in princip.* vbi Salzed. *lit. A. ſecundùm nouiſſ. impreſſ.* Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *q.* 119. *num.* 46. & Menoch. *de arbitr. caſu* 306 *numer.* 22. Et de pœna clerici falſificantis literas Pontificis, aut alterius Principis, vel Epiſcopi vide Perez *l.* 21. *gloſſ.* 1. *tit.* 19. *lib.* 8. *Ordin.* Azeued. *l.* 3. *num.* 14. *tit.* 17. *lib.* 8. *nouæ recop.*

SVMMARIVM.

1 *Bigamia irregularitas incurritur etiam à Iudæo, vel alio infideli.*
2 *Conſulens illicitè homicidium irregularis eſt.*
3 *Irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam.*
4 *Baptiſmus tollit omnem irregularitatem, ſiue ex licito, ſiue ex illicito homicidio, aut mutilatione prouenientem.*

Cap. Si quis viduam. VIII.

Ex Concil. Martini.

1 CIrca irregularitatem prouenientem ex bigamia, quòd incurratur etiam à Iudæo, vel alio infideli, vide Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 83. *num.* 9. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. l.* 2. *cap.* 7. *n.* 21. Bellet. *diſq. cleric. p.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 5. *num.* 148. & nos latè diximus ad *cap. vnius vxoris* 1. 26. *diſtinct.*

2 *Aut conſilio.*] Notatur ad hoc quòd conſulens illicitè homicidium irregularis eſt, vt per Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 2. *in initio, num.* 1. *cum ſequentibus,* Nauar. *in man. cap.* 17. *num.* 223. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 48. §. 1. Trot. *de vero, ac perfecto clerico, libr.* 2. *cap.* 20. *à num.* 4. Gom. *tom.* 3. *variar. cap.* 3. *numer.* 43. Suarez *de cenſur. diſp.* 44. *sect.* 5. *numer.* 10. Sayr. *in ſimili tractat. lib.* 7. *capit.* 3. *à princip.* Farinac. *fragment. crim. part.* 2. *lit. I. num.* 547. *cum multis ſequentibus,* vbi multis modis ampliat, & limitat, Bellet. *dict.* §. 5. *num.* 8. *cum ſequentibus.*

3 *Aut defenſione.*] Intellige euitabili, vt ait gloſſ. *in præſenti,* tunc enim in his terminis ſolùm irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam, vt obſeruat Suarez *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 46. *sect.* 1. *n.* 7. Sayr. *in ſimili tractat. lib.* 6. *cap.* 17. *num.* 7. Auil. *eodem tractatu, p.* 7. *diſp.* 5. *sect.* 3. *dub.* 2. Farinac. *dict. lit. I. num.* 485. *& in praxi crimin. quæſt.* 125, *num.* 418.

4 *Poſt Baptiſmum.*] Ergo per Baptiſmum tollitur omnis irregularitas ſiue ex licito, ſiue illicito homicidio, aut mutilatione proueniens, quia iura, quæ occidentibus, ſiue mutilantibus irregularitatem imponunt, loquuntur de iis, qui occidunt, vel mutilant poſt Baptiſmum, vt gloſſ. dicit *in præſenti,* tum quia per Baptiſmum homo efficitur noua creatura, *cap. ferrum, hac eadem diſtinctione,* tum denique, quia irregularitas oritur ſolùm ex illo horrore occiſionis, qui horror tollitur per Baptiſmum, quare ita tenent Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 1. §. 2. *num.* 5. Farinac. *in man. cap.* 17. *num.* 219. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 51. *ante n.* 11. *verſ. propter diſpenſationis,* Toletus *in inſtruct. Sacerdot. lib.* 1. *c.* 88. *num.* 2. Suar. *de cenſur. diſput.* 40. *sect.* 1. *num.* 2. *& diſput.* 44. *sect.* 3. *num.* 1. Sayr. *in ſimili tractatu, lib.* 6. *cap.* 2. *n.* 8. *& cap.* 3. *n.* 27. *& c.* 15. *num.* 10. *& cap.* 16. *num.* 2. *& lib.* 7. *cap.* 1. *n.* 5. Auil. *in eodem tractatu part.* 7. *diſput.* 5. *sect.* 1. *in princ.* §. *& primò.* Bellet. *dict.* §. 5. *num.* 147. Anton. Ricciul. *d. l.* 2. *c.* 7. *num.* 18. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 98. *num.* 151. *& fragm. crimin. part.* 2. *lit. I. num.* 416. Vnde quamcunque irregularitatem baptizatus incurreret ob crimen proprium, vel ex infamia ob crimen ſecuta, item crimen ex defectu lenitatis nullo modo incurrit non baptizatus, quamvis idem crimen committat, & infamiam patiatur, & reliqua præſtet, vnde irregularitatem ex defectu lenitatis pateretur baptizatus, ita Syluest. *verbo baptiſmus* 6. *quæſt.* 2. Tabien. *eod. verbo* 8. §. 9. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 51. *num.* 12. Henric. *in ſumm. lib.* 14. *cap.* 18. §. 2. *&* 3. Suar. *dict. diſput.* 40. *sect.* 1. *numero* 2. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *cap.* 13. *num.* 1. quorum aliqui reſoluunt Baptiſmum non auferre aliquas irregularitates vt bigamiæ, defectus natalium, & quæ in ipſo Baptiſmo contrahuntur, ſiue ex iteratione, ſiue ex ſuſceptione in infirmitate.

SVMMARIVM.

1 *Degradatus Clericus ſemper retinet characterem.*
2 *Degradatus ſi ex aliqua iuſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri.*
3 *Degradatum clericum percutiens an incidat* in can. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. *remiſſiuè.*

Cap. Accedens. X. *Greg.*

CElebris eſt gloſſ. *verbo Presbytero, in præſenti,* dum primo loco concluſionem firmat, quòd Clericus degradatus ſemper retinet characterem, ſequuntur Couar. *lib.* 1. *variar. cap.* 10. *num.* 8. *in princip.* Nauar. *comment.* 2. *de Regular. num.* 36. Viuald. *in candel. aureo, tit. de ſacramento Eucharistiæ, num.* 58. Decian. *in tractat. crimin. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 78. *in fine,* Mar. Alter. *de cenſur, tom.* 2. *diſp.* 2. *cap.* 2. *verſ. ſecundo,* Sayr. *de Sacramentis in genere, l.* 2. *cap.* 6. *art.* 5. *verſ. ad quartum.* Cened. *pract. & canon. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 30. *num.* 84. Carol. de Graſſ. *de effectibus cleric. effectu* 1. *num.* 819. *in fine,* vbi *num.* 834. *in fine,* poſt. Mart. *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 132. *à num.* 3. ſubdit quod ſi degradatus ex aliqua iuſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri, refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 110. *num.* 6. 1 2

Deinde firmat aliam concluſionem, quòd ille, qui percutit ipſum Clericum degradatum, non incidit in canonem, quod explicabis ſecundùm ea, quæ dixi ad *cap. ſi quis ſuadente* 17. *q.* 3. *verſ. ſecundò infertur.* 3

Cap. Abſit. XXVI.

Ex epiſt. Cleric. Rom.

ET *vernos.*) Olim corruptiſſimè legebatur, *& aiſi vos,* Sed tamen hunc locum feliciter ſic reſtituit 1

Margarita Thomæ Mori filia, vt refert Pamel. *in ann. ad epiſt.* 31. *S. Cyprian. n.* 15. vbi allegauit hunc text.

In gloſſ. ſuperſcriptionis, *Cypriano*, ibi, *in chronicis non inuenitur quod aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus, tamen quod fuit Papa, habes inf. ead. de eo tantùm, ſed fortè hic, & ibi eſt mendoſa litera.* Gloſſa in his verbis quatenus dicit non inueniri in chronicis, quòd aliquis Papa dictus ſit Cyprianus, verum aſſerit ſed immeritò carpit Gratianum, qui fideliter tranſcripſit hunc text. ex *lib.* 2. *epiſt.* 7. S. Cypriani Epiſcopi Carthaginenſis, quæ ſic habet inſcriptio: *Cypriano Papa Presbyteri & Diaconi Romæ conſiſtentes ſalutem*, obſeruauit Pamel. *in annot. ad Cyprian. tom.* 1. *epiſt.* 31. Nec nomen *Papa* priſcis temporibus accommodatum fuiſſe conſtat aliis Epiſcopis quàm Romanis, tum ex hac epiſtola, & aliis S. Cypriani, tum ex epiſtolis SS. Ambroſij, Hieronymi, & Auguſtini, nam *Papa* eſt nomen Græcum, quod patrem ſignificat, vt obſeruauit idem Pamel. *in annot. ad epiſt.* 3. *numer.* 3. & plura adducunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib* 25. *cap.* 2. *numer.* 13. Renat. Choppin. *de ſacra politia, lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 14.

Cap. Sis qui. XXVII.

1 HVius text. mentionem facit, laudátque Gratianum Pamel. *in annot. ad lib* 5. *Cyprian. de lapſis tom.* 2. *num.* 69.

2 In gloſſ. *Videri, vlt.* ibi, *arg. quòd non ſtatim tenetur quis credere etiam bono viro*, &c. Dicit ad hoc memorabilem Nauar. *in rub. de iudic. num.* 52. *verſ. ſuboritur*, iuuat doctrina S. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 70. *art. u. ad* 2. dum ait de quolibet præſumendum eſſe bonum, dummodo non vergat in periculum alterius, quia tunc adhibenda eſt cautela vt non de facili vnicuique credatur, & Tiraquel. *de retract. lig.* §. 36. *gloſſ.* 2. *num.* 9. per hunc text. ait non eſſe de facili alicui credendum quando agitur de præiudicio tertij, & de pœnis temper. *cauſa* 15. *numer.* 51. affirmat non eſſe credendum Medico dicenti aliquem ex vulnere obiiſſe, etiamſi ſit bonus vir, ſi agatur de magno alterius præiudicio.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus diſpenſare tenetur ſub peccato, quoties ſubeſt iuſta cauſa.*

2 *Diſpenſare vbi ius non præcipit, ſed Ordinarij, conſcientiæ relinquit an expediat, non poteſt ad diſpenſandum cogi iure actionis, ſed officio iudicis.*

3 *Infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto, ad quod ſua facultas extenditur.*

Cap. Domino ſancto. XXVIII.

Iſidorus.

ANtiquior.] Ergo quando leges inter ſe pugnant debet iudicari ſecundùm antiquiorem, de quo vide Tiraq. *de iure primog. in præfat. num.* 105. Maſcard. *de probat. concl.* 1295. *num.* 4.

Gratianus in fine huius text. ait quòd ſi vera detur pœnitentia in criminibus, propter quæ irregularitas incurritur, pœnitens priſtinæ dignitatis gradum recipit, & ad nouam poteſt aſcendere. Sed contra illum efficaciter vrget quòd irregularitas cùm ſit pœna exterior, non tollitur ſine diſpenſatione, etiam data interiori pœnitentia, vt per Nau. *in man. cap.* 20. *num.* 73. & 76. Henriq. *de irregul. cap.* 5. §. 1. *lit. G.* & in ſpecie illum reprobat Turrec. *in cap.* 1. *ſup. hac diſt.* ſed poterit defendi dicendo Gratianum minimè dixiſſe irregularitatem tolli per pœnitentiam, ſed quòd poſt pœnitentiam poteſt quis ad ſuum gradum recipi, hoc eſt, per diſpenſationem illius temporis faciliorem, & id ſignificant verba, *recipere poſſint.*

In gloſſ. *Neceſſe.* ibi, *& ſic patet, quod Epiſcopus peccat*, &c. Notatur ad hoc quòd tenetur Prælatus diſpenſare quoties ſubeſt iuſta cauſa, aliàs peccare, ſequuntur hic Turrecrem. *num.* 9. Butr. *in cap. at ſi Clerici*, §. *de adulteriis num.* 12. *in fine, de iudic.* & ibi Card. *num.* 2. & Alex. de Neuo *num.* 29. Rebuff. *in repet. cap. poſtulaſtis, notab.* 3. *num.* 12. *de Clerico excommun. min.* probabilem dicit Sanchez *de matrimon. lib.* 3. *diſp.* 10. *num.* 2. & 1
21. reſoluit quòd eo caſu, quòd ius non præcipit, ſed conſcientiæ Ordinarij relinquit an expediat diſpenſare, tunc etiamſi talis adſit cauſa, vt teneatur diſpenſare, non poteſt ad diſpenſandum cogi iure actionis, ſed poteſt eum Superiore agi officium iudicis implorando, vt fiat diſpenſatio. 2

In gloſſ. *Atque ignominiam*, ibi, *& ſic patet quod poteſt*, &c. Notatur ad hoc quòd infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto ad quod ſua facultas extenditur, vt per Henriquez *in ſumma lib.* 14. *cap.* 6. §. 3. *in fine*, Vgolin. *de irregularit. cap.* 60. §. 5. *num.* 3. Auil. *de cenſur. part.* 7. *diſp.* 4. *dub.* 6. Bonacin. *in ſimili tractatu diſput.* 7. *quæſt.* 5. *puncto* 1. *num.* 6. *verſ. tertio*, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 43. *num.* 31. vbi per totam illam *alleg.* 43. egi latè, an & quando Epiſcopi cum infamibus diſpenſare poſſint. 3

Cap. Si quis Diaconus. XXIX.

GLoſſ. *verbo, & inimicos, in hoc text.* probat ex inobedientia præſumi inimicitiam, ſequuntur Maſcard. *de probat. concl.* 898. *n.* 43. Decian. *in tract. crimin. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 80. Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *quæſt.* 49. *num.* 78. 1

In gloſſ. *Deprehenſi*, ibi, *videtur ergo quòd ſola deprehenſio ſufficit*, &c. Verùm autem & quando ſufficiat quòd quis deprehendatur in ipſo crimine vt abſque alia conuictione condemnari, & puniri valeat, vide *gloſſ.* 1. Butr. *num.* 4. Abb. *num.* 19. Dec. *num.* 11. & alios *in cap. cùm non ab homine, de iudic.* Boſſ. *in pract. tit. de denuntiat. num.* 10. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & uxor.* §. 21. *notab.* 3. *num.* 12. & 17. Clar. *in pract.* §. *vlt. q.* 8. ex quorum dictis colligitur quòd vbi delinquens à paucis deprehenditur in crimine, vel in actu proximo, dicitur crimen manifeſtum probabile, quia per illos probari poteſt: ſi verò in crimine, vel in actu proximo deprehendatur à populo, vel multitudine, vel à pluribus rem notoriam efficientibus, nunc ex tali deprehenſione, vel potiùs ab actu percipiendo ſenſu corporeo inſurgit notorium, ita vt ex eo poſſit reus condemnari, & puniri, licèt aliter conuictus non ſit. 2

SVMMARIVM.

1 *Irregulares ſunt, qui ob timorem faciunt actum aliquem externum fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant.*

2 *Peccatum mortale incurrit, qui diſſimulat ſe ore Catholicum, licèt corde confiteatur eſſe talem, quamvis metu etiam iuſto id faciat.*

3 *Chriſtiano nuſquam licitum eſt Catholicam fidem negare, immo tenetur ad confitendum ſe talem quoties id exigit honor Dei.*

Cap.

Cap. Presbyteros. XXXII.

Ex Concil. Ancyrano.

1 QVi ob timorem faciunt actum aliquem externum fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant, ſunt irregulares, non ea irregularitate, quam contrahunt hæretici, & apoſtatæ à fide, cùm propriè tales non ſint ſed aliam propriam illius criminis, ita per hunc text. tenent Maiol. *de irregul. lib. 5. cap. 33. n. 2.* Suar. *tom. 5. diſp. 43. ſect. 2. num. 1.* Sanctarel. *de hæreſi cap. 25. n. 4.*

2 Ex hoc text. colligitur peccare mortaliter eum,
qui diſſimulat ſe ore Catholicum, licèt corde confiteatur
eſſe talem, etiamſi metu etiam iuſto id faciat,
vt per Nauar. *in cap. humana aures q. 3. num. 16.* Azor.
inſtitut. moral. part. 1. lib. 8. cap. 27. in princip. Anton.
Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exi-*
3 *ſtent. lib. 1. cap. 4. num. 10. & 11.* nuſquam enim licitum
eſt Chriſtiano Catholicam fidem negare, immo tenetur
ad confitendum ſe talem quoties id exigit honor
Dei, & confirmatio fidei proximi, & neceſſitas tollendi
ſcandalum aliorum, qui crederent eum non eſſe
Catholicum, niſi confiteretur ſe talem, iuxta illud
Apoſt. ad Rom. cap. 10. *Corde creditur ad iuſtitiam, ore
autem fit confeſſio ad ſalutem.* Vide Bañ. *2. 2. q. 3. art. 2.
dub. 1. concl. 2.* vbi Aragon. *concl. 2. dub. 1.* Petr. Ledeſm.
in ſum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. concl. 4. Sanch. *in præcepta
Decalogi tom. 2. libr. 2. cap. 4. num. 7. cum ſequent.* Soar. *de
fide, diſput. 14. ſect. 1. & 3.*

Cap. Clerico jaciente. XXXVIII.

Vrbanus II.

1 COllige ex text. quòd lapidem proiiciens, & caſu puerum interficiens non debet irregularis cenſeri, niſi hoc minus diligenter fecerit, vt bene intelligit gloſſ. *in præſenti*, de quo vide Caſtr. *lib. 2. de lege pœn. c. 14.* Syluest. *in ſumm. verbo homicidium 2. q. 5.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 45. ſect. 5. n. 4. ad fin.* Maiol. *de irregular. lib. 5. cap. 48. §. 3. n. 4. cum ſeqq.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. c. 6. n. 5. & num. 29. & 30.* Farinac. *in praxi crimin. q. 126. n. 17. cum ſeqq.*

Cap. Fidelior. XLIV. *Ambroſ.*

1 CElebris eſt gloſſ. *verbo gratiam, in præſenti textu*, dum expreſſè tenet, quòd potiùs eſt eligendus, qui peccauit, & pœnituit, quàm qui ſemper fuit bonus, de quo videas quæ tradunt Abb. *in cap. dudum, il 2. num. 24. iuxta fin. de elect. & in cap. at ſi Clerici. §. de adulteriis, num. 21. in fine, de iudic.* vbi Decius *numer. 174.* Roman. *ſing. 132. incip. Sunt electi*, Felinus *in cap. eam te, n. 12. verſ. limita tertiò, de reſcript. & conſ. 3. num. 4. cum ſequentibus*, Rip. *in cap. eam te, num. 39. de reſcript.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 51. numer. 22.* Menoch. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. n. 600.* Selua *de benefic. part. 3. q. 2. n. 14. & q. 7. n. 8.* Roch. *de iure patron. verbo oneroſum. n. 6. verſ. quid autem*, Lambert. *in ſimili tractatu lib. 2. 3. part. 5. quæſt. princip. in 14. artic. in fol. 195.* Paul. Granut. *theor. 23. num. 20. cum ſeqq.* Cordub. *in quæſt. Theol. lib. 1. q. 54. verſ. ſed pro complemento huius materiæ, pag. 446.* Perez *l. 49. tit. 19. lib. 8. Ordin. pag. 308. col. 1.* Segura Daualos *in direct. iudicum Eccleſiaſticorum, part. 1. cap. 8. ex n. 7. verſ. poſtremò.*

SVMMARIVM.

1 *Irregularitatem incurrit incidens arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, niſi acclamauerit, vt tranſeuntes præcaueant.*

2 *Irregularitas non incurritur ex homicidio ſequuto ex eo quòd quis rei licitæ operam dabat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, ne homicidium ſequatur, aliàs ſecus.*

3 *Clericus etiam non ſuam arborem incidens, ſed alienam cum peccato, ſi ex inciſione aliquis occiſus fuerit ipſo acclamante, vt gentes præcauerent, irregularitatem non incurrit.*

Cap. Hi, qui arbores. XLIX

Nicolaus.

EX hoc text. iunctis duobus immediatè ſequenti- 1
bus, vulgò colligitur incidentem arborem pro-
pè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis ho-
micidium ſequutum fuit, irregularitatem incurrere,
niſi acclamauerit vt tranſeuntes præcaueant, ita Nau.
in man. cap. 27. num. 237. verſ. vigeſimoſecundò, Maiol. *de
irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 10.* Sayr. *de cenſur. lib. 7.
cap. 6. num. 27.* Farinac. *fragment. crimin. lit. I. num. 543.*
Ratio eſt, quia irregularitas non incurritur ex homi- 2
cidio ſequuto ex eo, quod quis rei licitæ operam da-
bat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, nec homicidium
ſequatur, aliàs ſecus, *cap. lator, cap. dilectus filius, cap. ex
literis, cum multis ibid. de homicidio*, latè Sayr. *dict. lib. 7.
c. 5. à n. 8.* Auil. *de cenſur p. 7. diſp. 6. ſect. 1.* Nicol. Garc.
de beneſ. part. 7. c. 11. n. 53.

Et quamvis Syluest. *verbo homicidium 2. §. 18.* Ta- 3
bien. *verbo irregularitas 3. §. 19. verſ. ſed quid ſi incide-
bat arborem alienam*, Maiol. *dict. §. num. 10.* teneant,
quòd ſi Clericus non ſuam arborem incidebat, ſed
alienam cum peccato, veluti animo furandi ligna, &
ex arbore cæſa caſu aliquis occiſus fuerit, tunc etiam
quòd incidens acclamauerit, vt gentes præcauerent,
quòd irregularis efficiatur, quia dabat operam rei illi-
citæ; tamen contrariũ verius eſt, quia hæc illicita ope-
ra non erat de ſe periculoſa ad mortem, & ideò ſic me-
ritò tenuerunt Sot. *de iuſtit. lib. 5. q. 1. art. 9. poſt med.*
Nauar. *in man. cap. 27. n. 237. verſ. vigeſimo ſexto*, Sayr. *d.
lib. 7. cap. 6. n. 22.* vbi dicit contrariam Sylueſt. & Ma-
ioli ſententiam omni probabilitate carere, refert Farin.
d. lit. I. n. 555.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentes ſolenniter ordinari non poſſunt.*

2 *Irregularitatem operatur publica pœnitentia pro crimine tantùm inflicta.*

3 *Pœnitentia ſolemni etiam peracta prohibetur quis ordinari, ſecus poſt publicam pœnitentiam.*

4 *Ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis.*

Cap. Ex pœnitentibus. LV.

Ex Conc. Carth. IV.

PRobat hic text. ſolenniter pœnitentes ordinari 1
non poſſe conſonat, *cap. quicumque, cap. ſi ille, cap.
non conſiderat, cap. canones, cap. confirmandum, & cap.
illud, hac eadem diſt. cap. fin. 51. diſt. cap. nullus, cap. pœni-
tentes 55. diſt.* tradunt Sylueſt. *in ſumma, verbo Ordo 4.
verſ. nec quintò*, Bellet. *diſquiſit. clerical, part. 1. tit. de
diſciplin. clericali, §. 13.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon.
rubr. 11. capit. 21. num. 1.* Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2.
diſput. 16. de ſuſpenſ. cap. 1. verſ. quartus caſus.* Ego ipſe
de

de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2.alleg.23.num.6. cum ſeqq.

2 Publicam quoque pœnitentiam operari irregularitatem deſumitur ex *c. illud, & ex cap. placuit, hac eadem diſtinctione*, quod locum habet in pœnitentia publica pro crimine tantùm inflicta, prout colligi fortaſſe poteſt ex *eodem capit. placuit*, & apertis verbis notat Archid. *in capit. hac eadem diſt.* & fuit dictum *in una Gadicen. Canonicatus 20. Iunij 1587. coram Comitolo*, prout refert Campan. *d.cap.11.num.2.*

3 Eſt etiam inter ſolemnem, & publicam pœnitentiam diſtinctio quædam, quòd qui ſolemnem fecerint, etiam illa peracta prohibentur ordinari, ſecundum Maiol. *de irregularit.lib.3. cap.2. ſub. 4. verſ. quæ omnia, per cap. ſi quis poſt remiſſionem, iuncta gloſſ.1. hac eadem diſt.* Si verò publica peracta, non vetantur poſt illam promoueri, idem Maiol. *dict. lib.3. capit.3. poſt num.1.verſ.& licet*, & corroboratur diſpoſitione *cap. ſi ille, hac eadem diſt.* quod, vt *ibi* notat Archid. de publica pœnitentia verba facit, vt refert Campan. *dict. cap.21.n.1.in fine.*

4 *Deponatur, quia ſe ordinationis tempore non prodidit.*] Ergo ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis, vt per Turrecrem. *hic art.1. num.1.* Maiol. *de irregular. lib 4. cap.10.in princip. & numer.4.& lib.5. cap. 33.num....in princip.* Henriquez *in ſumma,lib.10.c.18. §.2.*Sanchez *de matrimon.lib.3.diſp.14.num.2.verſic.ſecundò.*

5 In gloſſ. *Non prodidit*, ibi, *quia licet confeſſus fuerit, tamen non punitur, quia ad hoc non agebatur.* Notatur ad hoc quòd clerico promouendo nocet confeſſio ad hoc tantùm vt non promoueatur, non tamen vt puniatur, cùm ad hoc principaliter non agatur, vt per Felin. *in c.1.n.11.de except.* Crot. *de teſtib.num.280.* Abb. *in cap.at ſi clerici, in princ.n.6. de iudic.* Tiraq. *in tract. res inter alios,num.24.*

Cap. In capite. LXIV. *Auguſt.*

1 In ſolemni pœnitentia quæ ſit firmanda, tradunt Fr.Hieron.Roman. *de Republ.Chriſtian.lib.5. cap.11.* Azor. *inſtitut.moral.part....lib.7.cap.32.quæſt.6.* Aleiat. *lib.9.parerg.cap.21.* affirmans pœnitentiam publicam iam hodie exoleuiſſe, Sot. *in 4.diſt.29 q.1.art 5.col.2.* Maiol. *de irregular.lib.3.cap.2.& 3.* Viuald. *in candel. aureo, tit.de ſacram.pœnit.num.10.cum ſeqq.* Henriq. *in ſum. lib.2. de Pœnit. ſacram. capit.10.§.7.* Campan. *in diuerſ.iuris Canon.rub.11.cap.21.n.8.*

2 *Sacco induti.*] Nota quòd in multis videmus certum habitum aſſignari etiam in remiſſionem peccatorum vt per Paul. Fuſc. *de viſitat.lib.2. cap.13.num.26.* vbi ſubdit primos illos eremitas tunicas certas pro afflictione corporum ſuorum geſtaſſe.

Cap. Confirmandum. LXV.

Ex Concil. Carthag.

1 Collige ex text. ſolemnem pœnitentiam ſolis prophanis concedi ſacris verò viris prohiberi, vt per S. Thom. *in addit. ad 3. part. quæſt.28.art.3. ad 2.* Aleiat. *lib.9.parerg.cap. 22. in princ.* Couar. *lib.1. var. cap.10. num.3.* Salzed. ad Bernard. *in practic. cap.23. lit.B.* Soar. *tom.5.de cenſur.diſp.42. ſect.2.num.3.* Sayr. *in ſimili tract.lib.7.cap.10.num.19.*

2 *Rebaptizati.*] Notatur ad hoc quòd rebaptizati minimè admittuntur ad ſacros Ordines, latè Bernard. *in practic.cap.15.verbo rebaptizati, numer.1.& 2.* & *ibi* Salzed. *lit.B.* Cou. *in Clem.ſi furioſus, part.1. in initio, num.8.* Soar. *tom.5.de cenſur.diſp.42.ſect.1.à princip.* vbi *num.7.* agit vtrùm hæc irregularitas incurratur quando quis neceſſitate compulſus rebaptizatur, veluti per vim, aut metum.

Distinctio LI.

Summarium.

1 *Ordinator Epiſcopus dum Curiales, & hoc text. contentos initiat, pœnam inferendam à iudice tantùm incurrit.*

Cap. Aliquantos. I. *Innoc.*

Aliquantos.] Sic legit Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.16. numer.1.* licet addat textus aliquos habere, *aliquando*; verùm Fr. Barthol. Carranza *in ſum. Concil. ſub Innocent. I. pagin. 550.* dicit legendum *quantos.*

Forenſi exercitatione verſati ſunt.] Hi ſunt Agentes, Aduocati, Procuratores, Sollicitatores, & Promotores fiſcales, item qui iudicant de cauſa, proceſſum faciunt, aut formant ad faciliorem iudicis inſtructionem, qui in fauorem fiſci dicit dubia, contrarietatem, nullitatem, & ſimilia in cauſa ſanguinis, ſequuta morte, vel mutilatione, quos omnes eſſe irregulares reſoluunt Abb. *in capit.ſententiam ſanguinis,num.1.ne clerici, vel mon.* Sylueſt. *in ſumm.verbo homicidium 3. quæſt.2. verſ.primus*, Nauar. *in man.cap. 27.num.212.* Villadieg. *in tract.de irregul.cap.6.* Sot. *de iuſtit.lib.3. quæſt.1. art. 4.* Viuald. *in candel.aureo, tit.de irregul. §.3. num.250.* Henriq. *in ſum.lib.14. de irregul. cap.12. §.8. & 10.* Auil. *de cenſur. part.7. ſect.2. diſp.5. dub.1.* Sayr. *in ſimili tract.lib.6. cap.16. num.10.* Soar. *eodem tractat. diſput.47. ſect.4. numer.5.* vbi dicit hunc text. optimum, *& ſect.4. num.6.* vbi verba huius text. bene explicat.

Qui voluptatis, &c.] Gloſſ. *in præſenti, verbo voluptatis*, explicat, id eſt, ludibria, quibus voluptatibus exercitabantur homines, vt facere ſolent hiſtriones, actores comœdiarum, mimi, & ſimiles hominum fæces. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.30.tract.2. cap.25.n.197.*

Deponantur.) Notatur ad hoc quòd Ordinator Epiſcopus dum Curiales, hoc text. contentos initiat 1 pœnam inferendam à iudice tantùm incurrit, licet tales verè ſint irregulares, nec ad Ordines admittendi, vt per Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 45. ſect.4. num.1.*

Summarium.

1 *Promittens perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio iuramento ſe obligaſſet.*

2 *Promittens iureiurando perſonam ſuam alicui cauſa ſcribendi, aut quid ſimile faciendi vnà cum obligatione iuſtitiæ ratione iniuriæ, vel damni dati, ſeu debiti facti, non poteſt ingredi religionem non adimpleta promiſſione.*

3 *Obligatus ad aliquid agendum poſt religionis ingreſſum non tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, licet non ſit cum religione incomparatibilis.*

Cap.

Cap. Præterea. III. *Innoc.*

1 Memorabilis eſt gloſſ. *verbo functionibus, in præſenti*, dum probat quòd ſi quis promiſerit perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit vtique promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio iuramento ſe obligaſſet, ſequuntur Abb. *in cap. vnic. num.* 8. *de oblig. ad ratioc.* Sylueſt. *in ſum. verbo Religio* 2. *quæſt.* 4. *in fine, & quæſt.* 5. Angel. *verbo Religioſus, num.* 9. *&* 10. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 4. *& lib.* 12 *cap.* 1. *quæſt.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 32. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib* 18. *num.* 378. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub.* 14. *à num.* 1. eam potiſſimum afferentes rationem quia in omni promiſſione ſubintelligitur conditio, ſeu exceptio melioris frugis.

2 Limita vt non procedat in eo, qui vltra promiſſionem iureiurando firmam habet aliam iuſtitiæ obligationem, ratione vel iniuriæ, vel damni illati, ſeu debiti facti, vt ſi quis ſtipendium anticipatum pro munere, ad quod exercendum ſe obligauit, recepiſſet: vt per Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 4. Sanch. *d. cap.* 19. *num.* 32. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 33. Fr. Barthol de Vecchis *d. dub.* 14. *num.* 4. vbi *num.* 8. cum Sanch. *vbi ſuprà num.* 34. ſubdit quòd ſi ingreſſus religionem non impleta promiſſione, & exiit ab ea tempore probationis, tenetur adimplere, quod promiſerat.

3 In ead. gloſſ. ibi, *vel dic quòd in monaſterio exiſtens poteſt exequi tale officium, dum tamen non negligat diuinum obſequium.*] Notatur ad hoc quòd obligatus ad aliquid agendum poſt Religionis ingreſſum tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, dum tamen non ſit cum religione incompatibilis, ita Nauar. *in commente* 2. *de Regular. num.* 42. Bonacin. *de reſtitut. diſput.* 1. *quæſt. vlt. puncto* 2. §. 1. *num.* 6. Sed contrarium verius eſt, quia ſi præfatæ obligationi ſubintelligitur conditio, niſi ſtatus Religionis eligatur, poſita electione omninò ceſſat obligatio, ſicut in promiſſione eadem conditio expreſſa foret, qua ratione hanc partem tenent Sanchez 1. *cap.* 19. *num.* 39. Fr. Bartholom. de Vecchis *d. dub.* 14. *num.* 6.

Cap. Si quis poſt Baptiſmum. IV.

Ex Concil. Tolet. I.

1 *Si quis.*] Comprehendere tam laicos, quàm clericos reſoluit Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 47. *ſect.* 5. *n.* 6. contra Maiol. *de irregul. lib.* 2. *c.* 9. exiſtimantem hunc. text. debere intelligi non de quocumque militante; ſed de duce, vel belli præfecto.

2 *Poſt acceptum Baptiſmum, &c.*] Vide poſita *in collect. ad cap. viduam, num.* 4. *diſt.* 50.

3 *Ad negandum fideles.*] Hæc verba in originali deeſſe aduertit Soar. *de cenſur. diſput.* 47. *ſect.* 5. *num.* 6. & probat ex *tom.* 1. *Concil.* & ex collect. Garſiæ de Loayſa in Concil. Tolet. I. *cap.* 8. ſed Carranza ea apponit *in eadem collect. pag. mihi* 101.

4 *Etiamſi grauia.*] Notatur ad hoc quòd in iuſto bello pugnantes, ſi manu propria occidant, & deformenti ſunt irregulares, licet in ipſo alia peccata non committant, vel etiamſi in ipſo bello grauiter non delinquant, quia iuſtum eſt, ita Soar. *d. diſput.* 47. *ſect.* 5. *num.* 6. vbi ait hunc eſſe proprium ſenſum huius text. quamuis Garſias, de Loayſa *vbi ſupra* loco verbi *grauia*, legat grauiora.

5 *Diaconi non accipiat dignitatem.*] Immò etiam Subdiaconi & minorum Ordinum, vt ingenioſè interpretatur Soar. *d. ſect. num.* 7.

Distinctio LII.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſionem ab executione ſuſceptorum Ordinum incurrit ille, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit.*

2 *Diſpenſatio à ſuſpenſione incurſa ab illo, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, obtineri poteſt, dummodo cautè ſuppleatur, quod incautè fuit omiſſum.*

3 *Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare cum promotis, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter per ſaltum, ſi non miniſtrauerint.*

4 *Diſpenſatione Apoſt. indiget, qui ſaltuatim Ordinibus inſignitus miniſtrauerit.*

5 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum etiam poſtquam miniſtrauerit, ſi delictum occultũ ſit.*

Cap. Sollicitudo, vnic.

Alexander. II.

Alexander II. ſcribens Grimaldo Conſtantinienſi Epiſcopo decidit illum, 1
quia Subdiaconatus Ordine poſtpoſito negligentia potius, quàm ſuperbia Diaconus, & Presbyter eſt ordinatus, ab officio ſacerdotali abſtineri debere, donec proximo quatuor temporum ieiunio Subdiaconatus miniſterium ipſe Epiſcopus ſibi ritè imponat; & ſic deinceps ad maiora officia eum redire concedat. Ex qua deciſione primo loco emanat concluſio, quòd ille, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, incurrit ſuſpenſionem ab executione ſusceptorum, ſicuti docent Nauar. *in man. cap.* 27. *n.* 242. Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *de excomm. cap.* 35. *propè finem lit. P.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 17. *n.* 7. *cum ſeqq.* Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſp.* 31. *ſect.* 1. *à num.* 44. Auila *eod. tractat. part.* 7. *diſp.* 9. *dub.* 2. Bonacin. *in ſimili tractat. diſput.* 7. *q.* 3. *puncto* 4. *n.* 5. Mar. Alter. *eod. tract. tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 5. *verſ. verùm tota difficultas, & verſ. reſpondeo,* Molfeſ. *in ſumm. Theologia, moralis tractat.* 2. *cap.* 18. *num.* 13. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 10. *cap. vnico, n.* 4.

Intellige vt per ſaltum promotus ſit ſuſpenſus tantùm ab ordine ſic malè ſuſcepto, non tamen ab Ordine ritè ſuſcepto, in quo extra periculum irregularitatis poterit miniſtrare, vt per Gregor. Lop. *lib.* 63. *tit.* 5. *part.* 1. Sylueſt. *in ſum. verbo irregularitas, quæſt.* 15. Henriq. *lib.* 14. *de irregul. cap.* 6. §. 3. *& in commento lit. H.* Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 31. *ſect.* 1. *num.* 42. *ad med.* Auila *in ſimili tract. part.* 7. *diſp.* 9. *ſect.* 1. *dub.* 2. *verſ. ſecunda concluſio, ad fin.* quamvis Maiol. *de irregul. lib.* 4. *cap.* 12. & Nauarr. *d. num.* 242. exiſtiment talem ſuſpenſum eſſe ab Ordine tam ritè, quàm malè ſuſcepto.

Quæ quidem ſuſpenſio ab adminiſtratione Ordinis ſic ſuſcepti incurritur ipſo iure, vt per S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 26. *cap.* 5. *col.* 3. *ad med.* Sylueſt. *verbo irregularitas, quæſt.* 11. Sot. *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 4. Nauarr. *in man. cap.* 27. *num.* 243. *verſ. ſextè,* Sebaſt. Medic. *part.* 2. *titul.* 9. *quæſt.* 35. *verſ. ſeptimo.* Viuald. *in candel. aureo tit. de ſuſpenſ. num.* 48. Maiol. *de irregular. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 1. Philiarch. *de officio Sacerd. libr.* 4. *cap.* 12. *num.* 5. Tolet. *in ſumm. lib.* 1. *cap.* 30. *n.* 17. Valent. *tom.* 4. *diſp.* 7.

diſp.7.q.19.puncto 3.§.5. Henriquex *lib.14.cap.6.§.3.*
Zerol. *in praxi Epiſcop.p.1. verbo dimiſſoria.§.3. & 4.*
Soar. *tom.5.de cenſur.diſp.31.ſect.1.dub.2.concl.2.* Sayr.
in ſimili tract.lib.7.c.10.n.39.

2 Ab hac ſuſpenſione diſpenſatio obtineri poteſt,
dummodo cautè ſuppleatur, quod incautè fuit omiſ-
ſum, ex D.Thom. *in ſuppl.ad 3.part. quaeſt.35.art.5.* &
Campan. *dict. cap.vnic. num.7.* vbi ampliat, etiamſi
prima Tonſura fuiſſet omiſſa, intellige temporibus ad
Ordinem deſtinatis, vt per Henriq. *dict.lib.14.cap.6.*
3 *§.3.* Sayr. *d.cap.10.num.40.* Quis autem illam conce-
dere valeat, huius loci eſt inueſtigare, & omiſſa iuris
communis deciſione hac de re habemus nouam Con-
cilij Trid.diſpoſitionem *ſeſſ.23.de reform.cap.14.in fine,*
vbi ſic ſtatuitur: *Cum promotis per ſaltum ſi non mini-
ſtrauerint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare,*
quod intelligit Mari.Alter. *d.cap.5.verſ.hoc in loco,* ſiue
ſcienter, ſiue ignoranter fuerint ita promori, quia
Concilium non diſtinguit de ordinato ſcienter, & ex
ſuperbia, vel ignoranter, ſed ſimpliciter loquitur; vnde
à contrario ſenſu colligitur prohiberi id facere cum
eo, qui miniſtrauit, nulla præhabita diſtinctione ſcien-
4 tiæ, vel ignorantiæ, cùm hic, qui ſaltuatim Ordinibus
inſignitus miniſtrauerit, Apoſtolica indiget diſpenſa-
tione, ſicut benè reſoluunt Maiol. *de irregul.lib.4.c.12.*
num.2. Salzed.ad Bernard. *in pract.cap.24.lit.D.* Sayr.
de cenſur.lib.4.cap.14.num.26. Mar.Alter.*d.c.5.verſ.hoc
in loco, & in verſ. reſpondeo,* Filliuc. *tract.17.c.3.n.92.*
Aloyſ.Rice. *in deciſ.Curia Archiep. Neapol.deciſ.150.*
num.5.p.4. Homobon. de Bonis *de examne Eccleſ.p.2.*
tract.12.c.3.quaeſt.15.reſol.5.

5 Si tamen delictum ſit occultum, poterit Epiſcopus
diſpenſare cum promoto per ſaltum etiam poſtquam
miniſtrauerit, vigore Concil.Trid. *ſeſſ.24.de reform.c.6.*
& tradunt Henriq. *in ſumm.lib.14.c.6.§.5.in fine.* Vgo-
lin. *de cenſur.cap.39.num.3.* Suar. *tom.5.diſp.41.ſect.3.*
num.5. Sayr. *de cenſur.lib.7.cap.10.num.37.* Auil. *in ſi-
mili tract.part.7.diſput.9.ſect.1. dub.2. verſ. ſequitur ſe-
cundò,* Maiol. *de irregul.lib.4.cap.12.n.2.* Zerol. *in pra-
xi Epiſcop.part.2.verbo irregularitas,dub.3.* Bonacin. *d.
punct.4.num.5.in fine.* Campan. *dict.cap.vnic.num.6* Et
de hac materia vide quæ latè dixi *de officio, & poteſtat.
Epiſc.part.2.alleg.47.per tot.*

DISTINCTIO LIII.

SVMMARIVM.

1 *Obligati ad ratiocinia non ſunt ordinandi niſi poſt red-
ditas rationes.*

2 *Ratiocinijs publicis, ſeu priuatis obnoxij à Religionis
ingreſſu excluduntur.*

3 *Religionem ingredi non prohibetur ille, qui ſecundùm
prudentis viri præſumptionem ſine lite, aut magno
grauamine, vel diſtractione poteſt rationes reddere.*

4 *Nouitium tempore probationis habitum ſuæ Religionis
induere eſt de ſubſtantia nouitiatus.*

5 *Nouitium induere habitum nouitiorum ab habitu pro-
feſſorum diſtinctum non eſt de ſubſtantia anni pro-
bationis.*

CAP. Legem, vnic. *Greg.*

1 DE obligatis ad ratiocinia non ordinandis
niſi poſt redditas rationes, dixi latè, &
multipliciter declaraui *in collect. ad cap. 1.
de obligat.ad ratiocin.in decretalib. & de offi-
cio, & poteſt.Epiſcopi, p.2.alleg.10.num.47. ſecundùm
Lugdunen.impreſſ.*

An verò huiuſmodi ratiociniis reddendis obnoxij 2
in religionem admitti queant, magis pertinet ad de-
ciſionem huius text.inueſtigare, ad cuius intellectum
aduertendum eſt, quòd licèt ea attenta à Religionis
ingreſſu excluderetur ille, qui publicis ratiociniis red-
dendis, non autem, qui priuatis erat obnoxius, vt te-
nent D. Antonin. *3.part.tit.16.cap.2.§.3.* Syluest. *in
ſumm.verbo Religio 2. quaeſt.6.* Armil. *eod. verbo,num.5.*
& Tabien. *numer.11.* nihilominus tamen vigore con-
ſtitutionis Sixti V.incip. *Cùm de omnibus,ſub Dat.Ka-
lend. Decembris* 1586. obligati & publicis, & priua-
tis ratiociniis reddendis ab ingreſſu Religionis pro-
hibentur, vt colligitur ex verbis eiuſdem conſtit. ibi:
*Auctoritate Apoſtol. perpetuò ſtatuimus, vt huiuſmodi in-
genti ære alieno ſupra vires facultatum ſuarum grauati,
vel reddendis ratiociniis obnoxij nullatenus recipiantur,*
quæ conſtitutio cum abſolutè, & abſque vlla diſtin-
ctione inter publica, & priuata ratiocinia loquatur,
de omnibus generaliter eſt intelligenda, arg. *l. de pre-
tio,ff.de publ.in rem act.* quare ita reſoluunt Fr.Emman.
quaeſt.Regul.tom.3.quaeſt.10.art.11. Fr.Ludou.Miranda
in manuali Prælat. tom.1.q.17. art.6. Salzed. ad Ber-
nard. *in pract.cap.20.in fin.* Sanch. *in præcepta Deca-
logi,tom.1.lib.4.cap.19.n.29.* Suar.*tom.3.de Relig.lib.5.
cap.7.n.20.* Ego ipſe *in collect. ad d.cap.1.de obligat. ad
ratiocin. n.8.*

Limita tamen vt non procedant ſupradicta in eo, 3
qui ſecundùm prudentis viri præſumptionem ſine li-
te, aut magno grauamine, vel diſtractione poteſt ra-
tiones reddere, quia huiuſmodi ratiocinia religionis
ingreſſum non impediunt, vt colligitur ex prædictæ
conſtit.verbis, ibi: *Vel reddendis ratiociniis ita obnoxios,
vt ex huiuſmodi cauſa lis, vel moleſtia eis iam illata, vel
timendum ſit ne inferatur:* & ideò ita tenent Beroard.
Diaz. *in practic.cap.20.* Nald. *verbo Religioſus, num.1.*
Sanch.& Suar. *citatis locis.*

Debent in ſuo habitu, &c.] Et his verbis, & aliis iu- 4
ribus adductis *in collect.ad cap.multos 54. dist.* ſuaderi
videtur ſatis eſſe nouitium in habitu ſæculari proba-
ri, ſed ex contraria conſuetudine vniuſcuiuſque reli-
gionis text. *in præſenti,* cum ſimilibus abolitus eſt,
& iam omninò tenendum de ſubſtantia nouitiatus eſ-
ſe nouitium tempore probationis habitum ſuæ Reli-
gionis induere, quia inter auſteritates, & difficultates,
quas experiri debet nouitius, vna eſt delatio habitus
ſuæ Religionis, tum quia hoc videtur expreſsè decidi
à Concil.Trident. *ſeſſ.25. de Regular. cap.15.* & ideò
ita tenent gloſſ. *hic verbo in ſuo,* & Præpoſ. *n.7.* Ioan.
Andr. *in cap.ſuper eo,ad fin.* & *ibi* Butr. *de Regular.* An-
gel. *in ſumm.verbo nouitius,n.16.* Tabien.*eod.verbo,n.11.*
Syluest. *verbo Religio 5. quaeſt.5.* Fr.Emman. *quaeſt.Re-
gular.tom.5.quaeſt.15.art.9.* Azor. *inſtit.moral. part.1.
lib.13.cap.2.quaeſt.9.* Valer.Reginald. *in praxi fori pæ-
nit.lib.18.c.26 num.384.* Fr.Ludou. Miranda *in man.
Prælat.tom.1. quaeſt.22. art.6.* Sanch. *in præcepta deca-
logi, tom. 2.lib.3.cap.4. num.29.* Bartholom. à S.Fausto
in Theſaur.Religioſorum lib.5.quaeſt.577. aduertit tamen
Suar. *de Relig.tom.3.lib.5.cap.14. num.10.* non eſſe de
ſubſtantia anni probationis nouitium induere habi-
tum nouitiorum ab habitu profeſſorum diſtinctum,
Fr. Barthol. de Vechis *in praxi ſeruanda in admittendis
ad religionis ſtatum nouitiis, diſp. 11.dub.7.*

Limita tamen ſupradicta, niſi talis eſſet Religio, 5
quæ habitum proprium non haberet, vt non habet
Societas Ieſu, vnde nunquam eius Religioſi, ſiue ij,
quos vocant Scholaſticos, poſt biennium nouitiatus,
ſiue alij profeſſi, vel coadiutores formati poſſunt inci-
dere in excommunicationem, *c.2.ne clerici,vel mon.* ob
habitus demiſſionem, ita Sanch. *in præcepta Decalogi,
tom.2.lib.6.cap.8.num.70.*

Distinctio LIV.

1 GRATIANVS multis Sanctorum Patrum auctoritatibus repetitis vicibus hac diſtinct. oſtendit ſeruos ordinandos non eſſe, niſi à proprijs dominis libertatem legitimam conſequantur, circa quam concluſionem intelligendam, amplian- dam, & reſtringendam, vide Bernard. Diaz, & ibi Salzed. in practic. canon. cap. 19. in nouiſſ. impreſſ. Albert. Trot. de vero, & perfecto clerico, lib. 1. cap. 4. & 5. Sot. in 4. diſt. 25. quaſt. 1. art. 3. verſ. tertia concluſio, Læl. de Zanchis de priuileg. eccleſiaſt. priuil. 34. Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 35. num. 3. cum ſeqq. Felician. de cenſur. tit. de irregul. cap. 6. verſ. ſerui, Paul. Lancelott. lib. 1. inſtitut. iuris Canon. tit. 25. in §. ratione, & in §. ſi tamen, Vgolin. de irregul. cap. 57. Suar. de cenſur. tom. 5. diſp. 51. sect. 4. Sayr. eod. tract. lib. 6. cap. 14. Auil. in ſimili tractat. part. 7. diſput. 3. dub. fin. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 30. num. 63. cum ſeqq. Campan. in diuerſ. iuris Canon. rub. 11. cap. 8. Beller. diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de diſciplin. clericali, §. 14. Et vide quæ dixi in collect. ad cap. 1. cum ſequent. de ſeruis non ordinan. in Decretalib.

Cap. Nulli de ſeruili. II.

Ex Concil. Triburien.

1 NIſi priùs à propriis dominis.] Notatur ad hoc quòd libertas donata ſeruo à domino debet ipſam præſentationem, & ordinationem antecedere, vt per Soar. tom. 5. de cenſur. diſp. 51. sect. 3. num. 4.

2 *Eius conditionis ſit.*] Intellige gloſſ. verbo acciderit, in præſenti, de ordinato in minoribus, qui domino ſuo ſeruire etiam in actibus temporalibus cogendus eſt, ac ſi nunquam Ordines ſuſcepiſſet, ita Syluest. verbo ſeruitus, quaſt. 6. Nauar. in man. cap. 27. num. 203. verſ. 16. Henriq. lib. 14 cap. 8. §. 7. Sayr. de cenſur. lib. 6. cap. 14. num. 2. Sic etiam quando ſeruus per dolum, & calliditatem ſuo domino ignorante ad ſacerdotium promouetur, ab ipſo ſacerdorio deponitur, & domino redditur, vt per Trot. de vero, & perfecto, clerico lib. 2. cap. 4. num. 3. Anton. Gam. in tract. de ſacram. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis, q. 5. num. 9. Sayr. de cenſur. lib. 6. cap. 14.

3 In gloſſ. *Ceciderit*, ibi, *ad hoc dico quòd iſte in omnibus caret priuilegio clericali*, &c. Intellige quoad dominum, quoad cæteras verò perſonas priuilegiis clericalibus, vide Soar. tom. 5. de cenſur. diſput. 51. sect. 3. num. 13. Campan. in diuerſ. iuris Canon. rub. 11. c. 8. num. 6. Excipitur tamen ab aliquibus priuilegium can. ſi quis ſuadente 17. quaſt. 4. cuius excommunicationem incurrere etiam dominum, ſi ſeruum percutiat, tenent Sum. Angelic. verbo ſeruitus, num. 5. Sayr. d. lib. 6. cap. 14. num. 5. Campan. d. num. 6. in fine, ſed meliùs alij contrarium ſentiunt, vt per Soar. de cenſur. diſput. 22. sect. 1. num. 48. Molin. de iuſtit. tract. 3. diſp. 56. n. 2. cum ſeqq.

Cap. Quis autem leges. XI.

Gelaſius.

1 ORiginarios ſuos.] Originarij ſunt nati ex adſcriptitiis liberi pariter ac ipſi adſcriptitij ſunt, ſed computantur ſimul cum adſcriptitiis inter bona immobilia, & ſunt partes fundi, vt habetur in l. iubemus nulli 14. C. de ſacroſ. Eccleſ. iuncta gloſſ. verbo mancipia, vide Conan. commentar. iuris Ciuilis lib. 2. cap. 10. num. 3. Menoch. remed. 3. retin. à num. 116. Couar. in cap. quamvis pactum, part. 2. §. 1. num. 2. de pactis, Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 33. num. 15. Azor. inſtitut. moral. part. 2. lib. 2. cap. 32. quaſ. 4. Soar. tom. 5. de cenſur. diſp. 51. sect. 3. num. 15. vbi ſubdit huiuſmodi ſeruitutem tam circa originarios, quàm adſcriptitios ſeruos iam in vſu non eſſe.

Diaconos ordinatos.] Notatur ad hoc quòd ſerui facti Diaconi contradicentibus dominis, & neſcientibus Epiſcopo ordinante, ac præſentantibus ad Ordines, ipſis dominis in ſeruos vt antea reſtituuntur, quod intellige, niſi Vicarium offerant, vt in cap. ex antiquis ſup. hac diſt. ita Soar. d. sect. 3. ad med. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 59. num. 4. Lodou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 17. art. 2. concl. 3. 2

Barboſ. Collect. Tom. V.

Cap. Generalis. XII.

PRobat hic text. ſeruum, cùm non ſit ſui iuris, nec poſſit de ſe diſponere, in religionem admitti non poſſe, niſi de licentia domini ſui, vt per S. Antonin. part. 3. tit. 16. cap. 3. §. 4. Syluest. in ſum. verbo Religio 2. quaſt. 3. Azor. inſtit. moral. part. 1. lib. 12. c. 1. quaſ. 3. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi ſeruanda in admittendis ad Relig. ſtatum nouitiis, diſp. 2. dub. 2. num. 2. 1

In gloſſ. *Et originarios* 1. ibi, *nec videtur eſſe differentia*, &c. Notatur ad hoc quòd non datur differentia inter ſeruos, & originarios, de quo vide Aldobrandin. in §. ſeruitus, n. 29. Inſtit. de iure perſon. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 37. num. 6.

Cap. Mancipia. XIII. *Greg.*

GRegorius ſcribens Libertino Præfecto Siciliæ lib. 2. epiſt. 36. ſeu cap. 76. relatus in hoc text. ait mancipia Chriſtiana à Iudæis comparata ad libertatem perduci, & hoc licèt iuſto bello capiantur, nec ad aliquod malum contra legem Chriſti excitentur, ita Couar. in reg. peccatum, part. 2. §. 11. num. 5. Salon. in tract. de domin. quæſt. 3. art. 1. poſt 3. concl. Sayr. in claui Regia, lib. 9. cap. 6. n. 12. qui indifferenter loquuntur, ſiue Iudæi ſint Principibus Chriſtianis ſubiecti, ſiue non, contra Syluest. in ſum. verbo furtum, quæſt. 6. Sot. de iuſtit. lib. 4. q. 2. art. 2. poſt. 3. concl. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 33. & diſp. 37. verſ. ab hac concl. qui aiunt Chriſtianos fieri captiuos Iudæorum, & infidelium, ſi capiantur bello iuſto, & capientes non ſint ſubditi imperio Chriſtianorum, quod etiam probabile iudicat Sayr. d. cap. 6. num. 12. prope fin. Leſſi. de iuſtit. lib. 2. cap. 5. dub. 4. num. 12. nam regulariter Iudæos ſeruos Chriſtianos habere non poſſe tenent Foller. in conſtitut. Regni, tit. de Iudæis, num. 8. Surd. de aliment. tit. 1. q. 18. num 9. Anton. Ricciol. de iure perſonar. extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 1. cap. 28. num. 1. vbi num. 3. per cap. ſi quilibet, hac eadem diſt. extendit vt procedat, ſiue ſeruus fuerit olim Chriſtianus, ſiue fuerit de recenti, aut nunc baptizatus, & num. 4. per cap. vlt. etiam hac eadem diſtinct. pariter extendit, vt procedat non ſolùm in baptizato, ſed etiam in eo, qui ſolam voluntatem ſuam declarauerit ſe velle baptizari. Vide quæ dixi ad cap. 2. de Iudæis, in Decretalib. 1

Chriſtiana.] Secus ſi huiuſmodi ſerui fuerint deſertores fidei, & apoſtatæ, cùm talibus non proſit priuilegium huius text. vt per Bannez 2. 2. tom. 1. q. 40. art. 1. dub. 12. & tom. 3. tract. de domin. q. 2. Salon. tract. de dominio, q. 3. art. 1. poſt 4. concl. Valent. tom. 3. diſput. 3. q. 16. puncto 3. Sayr. d. cap. 6. num. 10. ad fin. 2

3 Vtrùm antem Chriſtiana mancipia eorum qui in tribunali S.Inquiſitionis de crimine hæreſis,aut apoſtaſiæ à fide damnantur, libera maneant? vide Alphonſ. à Caſtro *de iuſta heret punit.cap.7.* Simanch. *de Cathol. inſtit.tit.* 61 *.à n.*8.Penia *in direct.Inquiſ.part.*3*.q.*119*. commento* 168. latè Molin. *de iuſtit. tract.*2*. diſput.*40*. per tot.*vbi tam de iure Ciuili,quàm Canonico affirmatiuam multis fundamentis tuetur, adde Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.*1*.lib.*2*.cap.*24*.ex num.*9.Soar.*de fide diſput.*22*.ſect.*5*.n.*6.

Cap. Nulla officia. XIV.

Ex Conc. Tolet. III.

PRobat hic text. Iudæos, ſeu infideles eſſe prorſus cuiuſcumque iuriſdictionis,& poteſtatis incapaces inter Chriſtianos,conſonant *c.conſtituit* 17*.q.*4*. c.*1*.c. cum nimis,c.poſt.de Iud.*&*l.fin.C. eod. tit.* cum aliis congeſtis per Bart.*in rub.ff.de iuſtit.& iure,num.*1. vbi Iaſ. *num.*2*.&* 8.Crot.*in rub.ff. de noui oper. nunciat. num.*9*. & ſeq.* Barbat. *conſ.*63*.col.*2*.lib.*4.Anch.*conſ.*27*.num.*2. Alex.*conſ.*75*.ante num.*2*.l.*5. Brun. *in tractat. ſtantibus maſcul.art.*6*.ſub num.*60*. verſ. & quid Iudæi,* Molin. *de iuſtit. tract.*2*. diſputat.*39*. verſ.quintus eſt , ad fin.* latè multis ampliationibus materiam proſequitur Anton. Riccinl. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent.lib.*2*.cap.*22*.à princ.*

Cap. Fraternitatem. XV.

1 DE materia huius text. dixi *in collect. ad cap.*1*. de Iud. in Decretalib.* & *ibi* citatis addo Molin. *de iuſtit. tract.*2*. diſputat.*39*. verſ.quartus eſt ,* qui de hoc text.meminit.

2 In gloſſ. *Dicitur.* Notatur ad hoc quòd vt dicatur iuris, & de iure præſumptio, non deſideratur iure exprimi ne admittatur probatio in contrarium , ſed ſatis eſt ita ſua præſumptione inniti,vt ex ea certum quid ſtatuat, ita ſimilis gloſſ. *in cap.ferrum in fine , hac ead. diſtinct. & verbo facto ad fin. in l. ſine poſſidetis. C. de probat.* vbi Bart.*num.*12. & Salicet. *num.*16*. in initio,* Bald. *in cap. quoniam frequenter , in princip. num.*7*. verſ. item vbicumque,vt lite non conteſt.*Abb. *in cap. quanto, n.*2*.de præſumpt* & *ibi* Felin.*n.*3.Socin. *reg.*314*.num.*2*.in fine,* Alciat.*de præſumpt.in prælud.*2*.p. num.*3. Couar.*de ſponſalib.part.*1*. cap.*4*. §.*1*. num.*2. Maſcard. *de probat. concluſ.*1218*.n.*4. Menoch.*de præſumpt.lib.*1*.præſumpt.*3*.num.*22.

Cap. Si ſeruus abſente. XIX.

Ex Concil. Aurel. I.

1 S*It, Diaconus , aut Presbyter fuerit.*] Si autem ordinati fuerint in minoribus in omni caſu in quo cõtra domini voluntatem ordinantur,erunt vt ſerui, nec ad eos reſtituendos in duplo tenebuntur Epiſcopus ſcienter ordinans,aut ſcienter præſentantes ad ordinationem,vt per Henriq. *in ſum. lib.*14*. de irregul.cap.*8*. §.*7*.& in commento lit. D.* Tolet. *in ſum. lib.*1*. cap.*59*. num.*4.Sayr. *de cenſur.lib.*3*.c.*14*.num.*5. Auil.*de cenſur. part.*2*.diſput.*3*.dub.vlt.*quicquid inuoluat Soar.*in ſimili tract.diſput.*51*. ſect.*3*.num.*12*.ad med.*

2 *Duplici ſatisfactione compenſet.*] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus ordinans in Diaconum , ſeu Presbyterum ſeruum alienum ſcienter , tenetur pretium eius domino in duplo reſtituere , ſeruo libero manente. Henriq. & Auil. *citatis locis ,* Tolet. *d.cap.*59*. num.*1. Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*30*.tract.*2*.n.*63. Soar. *d.ſect.*3*.num.*13.vbi *num.*12. reſoluit huiuſmodi duplam recompenſationem ſtatim deberi non expectata ſententia iudicis.

Cap. Si ſeruus ſciente. XX.

DE materia huius text.vide quæ dixi ad *cap ſi quis incognitus* 17*.quæſt.*1. 1

Intra ſpatium vnius anni.] Computandi ſcilicet à ſcientia domini, non ab ordinatione ſerui , vt per gloſſ. *verbo vnius, in præſenti ,* S. Antonin. 3*.p. tit.*20*. cap.*6. Sayr. *de cenſur. lib.*6*. cap.*54*. num.*5. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.*11*. cap.*8*. num.*12. Ludou. Mirand *in man. Prælat.tom.*1*. quæſt.*17*. art.*2*. concluſ.*4*. in fine,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*30*. tract.*2*.num.*63.Sanch.*in præcepta Decalogi,tom.*2*. lib.*5*. cap.*4*.num.*46. 2

In gloſſ. *Sed non à curiali.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopalis dignitas à patria poteſtate liberat, per iura ab ea citata tradunt Pinel. *in l.*1*.num.*42*.C.de bonis mater.* Bernard.*reg.*235. Couar. *in cap.quia nos, num.*5*.de teſtament.* Garc.Falcon. *reg.*198.Cott.*in memorabil.verbo Epiſcopalis dignitas,* Viui. *tom.*2*. comm.opinion.lib.*8*. tit.*29*.de patria poteſt.num.*4*.pag.mihi* 403. Aſcan. *de patria poteſt.cap.fin.num.*49. Menoch. *remed.*15*.recup.*321. Gutier.*in repet.§.ſui,num.*10*.&* 11*.Inſtit. de hæred. qualit.* Valdeſ. *ad Xuar. part.*2*. pag.*62. Azor. *inſtitut. moral.part.*2*.lib.*3*.cap.*32*.quæſ.*1. Molin. *de iuſt.tract.*2*. diſput.*229*.verſ.ſextò,*Rebell.*de obligat. iuſtit. p.*2*. lib.*1*. q.*8*.num.*6*.verſ.octauò,*Thom. Valaſc. *allegationum iuris tom.*1*.alleg.*19*.num.*79. Marr. *de iuriſd. p.*1*. cent.*1*. caſu* 27*.num.*4.Ego ipſe *de officio,& poteſt. Epiſcopi, part.*2*. alleg.*1*.num.*10. 3

SVMMARIVM.

1 *Nouitij olim non ſtatim ad habitum Religionis admittebantur,ſed geſtare ſolebant ſæcularem veſtem toto probationis tempore.*

2 *Probationis tempus in Religionibus initio naſcentis Eccleſiæ non erat definitum,ſed apud quaſdam longius,apud alias breuius.*

3 *Habitus Regularis à nouitio deferendus eſt hodie de eſſentia atque ſubſtantia anni probationis.*

4 *Habitum Regularem ſuſcipiens debet attenta diſpoſitione Concilij Trid. per annum in probatione ſtare, ita vt profeſſio antea facta ſit nulla.*

Cap. Multos. XXIII.

OLim nouitij non ſtatim ad habitum Religionis admittebantur , ſed geſtare ſolebant ſæcularem veſtem toto probationis tempore ; vt conſtat manifeſte in illis verbis ibi : *Probabitur prius in laicali habitu conſtitutus, & ex text.in cap.legem.*53*. diſtinct.* ibi, *& iuxta normam regularem in ſuo habitu per triennium probati, & ex cap.*3*.* 17*.q.*2*. ante triennium monachi habitus non præſtetur* , & multò poſt adhuc apud aliquos Ordines in vſu fuiſſe liquet ex *cap.conſtitutionem , de Regularib. lib.*6*.* ibi , *etiam in ſæculari habitu non mutato ,* quæ tamen vſu contrario aboleri cœperunt , quia de ſubſtantia nouitiatus ex conſuetudine cuiuſlibet religionis eſſe vidimus nouitium tempore probationis habitum ſuæ religionis induere , vt admonuimus ad *d.c. legem.* Sic etiam ex ſupradictis iuribus colligitur multis annis ab initio naſcentis Eccleſiæ in Religionibus probationis tempus non fuiſſe definitum, ſed apud quoſdam longius , apud alios breuius; regula enim Pachomij , quam ab Angelo acceptam 1 2

ex Palladin, & aliis refert Nicephor. *lib. 9. cap. 14.* præſcribebat triennium probationis, idem conſtat ex Iuſtiniano *in auth. de Monachis, collat. 1. nouel. 5.* idque vſo receptum videtur colligi ex Gregor. *lib. 7. indict. 1. epiſtol. 51.* vt habetur *in d. legem*; eſt etiam vbi idem Gregor. exigat biennium *lib. 8. epiſt. 25.* relatus *in cap. monaſteriis 19. q. 3.* Redactum poſtea fuiſſe probationis tempus ad annum, conſtat ex Alex. II. *in cap. Conſaldus 17. quaſt. 2. & in c. ad Apoſtolicam, de Regularib.* Sed nequoid perpetuum deinde fuit, & apud omnes Religiones receptum, quia ad profeſſionem multos admiſſos ante expletum annum probatur ex Alex. III. *in appendice Concilij Lateranen. part. 27. cap. 5.* vbi dimidius annus, vel integer ad profeſſionem requiritur, & ex *d. cap. ad Apoſtolicam*, vbi etiam ante expletum annum ad profeſſionem admittitur nouitius, dummodò tam ille, quàm Religio, in quorum fauorem introductum eſt tempus probationis, iuri ſuo velint renunciare, ac probationis annum diminuere. Denique lege ſtatutum eſt quoad Mendicantes, prædicatores, & Minores *in cap. conſtitutionem, de Regul. lib. 6.* vt ante completum annum probationis nullus ad profeſſionem admittatur & extenſum deinde fuit ad alios *in cap. is qui, & in cap. non ſolum, & in cap. beneficium, eod. tit. de Regularib. in 6.*

3 Denique Concilium Trident. *ſeſſ. 25. de Regularib. cap. 15.* nouè ſtatuit vt in quacumque Religione tam virorum, quàm mulierum profeſſio non fiat ante decimumſextum annum expletum, nec qui minori tempore quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur, profeſſio autem antea facta ſit nulla, nullámque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel obligationis, vel Ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcumque effectus. Vnde iam conſtat habitum Regularem à nouitio deferendum eſſe de eſſentia, atque ſubſtantia anni probationis, vt reſoluunt Doctores per me citati *in*

4 *collect. ad cap. legem vnic. 53 diſtinct.* Item eundem habitum Regularem ſuſcipientem debere per annum in probatione ſtare, itavt profeſſio antea facta ſit nulla, ſicuti reſoluunt Fr. Emman. *quaſt. Regular. tom. 2. quaſt. 2. art. 7. & tom. 3. quaſt. 15. art. 1. cum ſeq.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. quaſ. 6. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 18. num. 385. cum ſeqq.* Armendar. *ad recopilat. legum Nauarræ, lib. 2. tit. 18. l. 7. de Religion. num. 4. cum ſeqq.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 12. cap. 3. à princip.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 22. art. 5. cum ſeqq.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 8. cum ſeqq.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſor. lib 5. q. 160. cum ſeqq.* Bonacin. *de clauſura, & pœnis eam violantibus impoſitis, q. 2. puncto 10. diffic. 2. §. 2.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis. diſput. 11. dub. 2.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 105. num. 16. cum ſeqq.* vbi multis citatis Doctoribus hanc materiam plenè tractaui, & ideò in præſenti repetere non oportet. Quomodo autem annus probationis in Religione complendus, ſi fuerit biſſextilis, dixi ad *cap. nullus pœnitentem 55. diſt.*

Distinctio LV.

Summarium.

1 *Dies duo pro vno cedunt in menſe biſſextili in fauorabilibus, ſecus in odioſis.*

2 *Suſpenſus per menſem ſi incipiat menſis Februarij biſſextilis, poteſt celebrare vltima Februarij die.*

3 *Dies biſſextus computatur vbi fit mentio dierum, & non menſium.*

4 *Annus probationis in Religione quomodo complendus, ſi fuerit biſſextilis, oſtenditur.*

Cap. Nullus pœnitentem. II.

Ex Concil. Arelat. III.

ANNO *integro.*] De hac ſuſpenſione per annum à celebratione agunt Syluest. *in ſum. verbo ſuſpenſio, num. 6.* Con. *in Clem. ſi furioſus, part. 1. initio, num. 10.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de ſuſpenſ. num. 54. & ſeqq.* Henriq. *in ſum. lib. 13. de excom. cap. 38. §. 3. caſu 3.* Sayr. *de cenſur. lib. 4. cap. 12. num. 20.* Suar. *in ſimil. tractat. diſput. 35. ſect. 5. num. 6.* vbi videtur ſentire hanc ſuſpenſionem non eſſe ipſo iure ferendam.

Gloſſ. *verbo, anno in præſenti*, notabilis eſt dum primò firmans illos duos dies anni biſſextilis computari pro vno, poſtea innuens ſuſpenſum per annum ſufficere abſtinere CCCLXV. diebus, videtur probare illam diſtinctionem, vt in fauorabilibus in menſe biſſextili duo dies pro vno cedant, ſecus in odioſis, 1 ac proinde ſuſpenſum per menſem, ſi incipiat menſis Februarij biſſextilis poſſe celebrare vltima Februarij die, vt pluribus citatis Doctoribus reſoluit Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſp. 24. num.* 18. ſubdens hoc eſſe in- 2 telligendum, quando computantur anni, vel menſes, nam ſi computentur dies, vt ſi dicatur, *ſit ſuſpenſus quadraginta diebus*, tunc enim computabitur dies biſſextus, quia eſt verus dies, & ſic erunt illi duo dies: & deinde ſimiliter intelligit, quando ſuſpenſio eſſet abſolutè per menſem, ſecus quando eſſet per menſem Februarij, quia tunc cùm dies accreſcens ratione biſſexti, ſit verè Februarij, non liceret vltima die Februarij celebrare. 3

Vnde quia in profeſſione Nouitios ſe obligat, & 4 obligatio ſignificat odium, ideò ſi nouitius compleat probationis annum die 24. Februarij anno biſſextili, non dicitur expletus hic annus, niſi ſecunda die, quæ etiam appellatur 24. ideſt, 25. die, ac proinde emittere non poteſt profeſſionem niſi eadem die 25. in puncto diei 24. Februarij præcedentis anni, in quo ſuſcepit habitum, ita tenent Fr. Emman. *tom. 3. q. 15. art. 4. & 5.* Molin. *de iuſtit. tractat. 2. diſp. 573. verſ. atque vt à minori ætate*, Sanch. *d. diſp. 24. num. 21. verſ. ſimiliter crede*, Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 41. num. 59. verſ. hinc ſequitur*, Fr Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. diſp. 22. art. 3.* Fr. Barthol de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp. 11. dub. 4. num. 5.* Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. titul. de comitiis, cap. 6. num. 15.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 3. alleg. 301. poſt num. 22. ſecundum Lugdunen. impreſſ.* vbi refero nouiſſimè Sacram Concilij Congregationem in vna Patauina de menſe Iunij 1627. cenſuiſſe non valere profeſſionem reſpectu anni biſſextilis cuiuſdam, qui ingreſſus eſt Religionem 23. Martij, & die 16. eiuſdem menſis ſequentis anni currente anno biſſextili emiſit profeſſionem.

Cap. Si quis abſcidit. IV.

Ex Canonib. Apoſt.

IRregularitatem incurri ab eo, qui ſeipſum mutilat, ſeu abſcindit ex indignatione, ea ratione, quia 1 nemo membrorum ſuorum dominus eſt, per hunc text. tradunt Nauarr. *in man. cap. 27. num. 219. verſ.*

ſeipſum. Viuald. *in candel. aureo, tit. de irregul. num.* 201. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 48. *in princip. num.* 5. *verſ. nam etſi quis, & cap.* 50. *num.* 1. Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſp.* 44. *ſect.* 2. *num.* 10 Sayr. *in ſimili tract. lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 7. Auila *eod. tract. part.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 1. *verſ. ſed petis*, Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 128. *num.* 32. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 2. *tit. de diſcipli. cleric.* §. 7. *num.* 9. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 14. Molin. *eod. tractat. de iuſtit. tractat.* 3. *diſp.* 8. *num.* 2. *ad fin.* Item eandem irregularitatem incurrere, ac proinde clericos fieri non poſſe eos, qui ſe caſtrauerunt, ſeu permiſerunt ſponte ſe caſtrari, reſoluit idem Bellet *d.* §. 7. *n.* 12. Amplia procedere, etiamſi hoc fecerint vt caſtè viuant, pro vt dicam ad *cap. ſi quis pro ægritudine, inf. hac ead. diſtinct.*

2 In gloſſ. *Clericus*, ibi, *ſed quid dices de Origene*, &c. Refert hæc gloſſa Origenem ſe Eunuchum feciſſe vt liberiùs fœminis intra domos Euangelium prædicaret ſine periculo incontinentiæ, atque hoc minimè obſtante Sacerdotem creatum eſſe Cæſareæ, vt narrat Euſeb. *in hiſtor. Eccl. lib.* 6. *cap.* 6. Vtrùm autem propter hanc ſui euirationem peccauerit mortaliter, vide Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 14. *num.* 98. *in fine*, Sayr. *in claui Regia lib.* 7. *cap.* 9. *num.* 24. *ad med.*

3 In ead. gloſſ. ibi, *item Marcus.* Refert hæc gloſſa ſanctum Marcum ſibi ex humilitate pollicem præcidiſſe ne fieret ſacerdos, ſed oportet aduertere non eſſe hunc Marcum illum, qui Euangelium ſcripſit, ſed alium quendam Marcum Anachoretam, qui niſi id fecerit ex diuina inſpiratione, aut probabili ignorantia excuſetur, proculdubio in eo laudandus non eſt. Vide Leſſi. *d. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 14. *n.* 99. *ad med.*

SVMMARIVM.

1 *Irregularis eſt ille qui ſibi ipſi digiti partem volens abſciderit.*

2 *Digiti partem alteri abſcindens non incurrit irregularitatem.*

3 *Irregularitas an contrahatur ex mutilatione digitorum, quibus à Sacerdote Euchariſtia contractatur, oſtenditur.*

4 *Irregularitas an incurratur ab eo, qui aliquem percutit, & vulnerat ſine mutilatione, & abſciſſione membri, ſi percuſſus ita deformis remaneat, vt quia irregularis ad Ordines promoueri nequeat, oſtenditur, & num.* 5.

Cap. Qui partem. VI. *Innoc.*

1 IRregularem eſſe illum, qui ſibi ipſi digiti partem volens abſciderit, per hunc text. tenent Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſputat.* 44. *ſect.* 1. *num.* 10. Auil. *eod. tract. part.* 7. *diſp.* 3. *ſub dub.* 1. vbi intelligit, quamvis talis abſciſſio notabilem deformitatem non inducat, nec celebrationem impediat.

2 Intellige tamen id procedere in præſcindente ſibi ex indignatione partem digiti, non autem in abſcindente alteri, quia iſte talis non eſt irregularis, cùm irregularitas non incurratur ex mutilatione, ſeu abſciſſione membri, quod licèt ad corporis ornatum, & decorem, integritatem, & perfectionem ſpectet, non habet tamen propriam, & per ſe diſtinctam operationem ab aliis, ſed coniunctam, & acceſſoriam cum aliqua participatione, provt eſt digitus pedis, vel manus, & ideò ſic reſoluunt, Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 206. *verſ. ſecundò dico*, Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 3. *in initio, num.* 8. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 50. *num.* 2. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 62. *num.* 4. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 15. *à num.* 13. Auil. *eodem tract. part.* 7. *diſp.* 5. *ſect.* 1. *dub.* 1.

Vtrùm autem ex mutilatione digitorum, quibus à Sacerdote Euchariſtia contractatur, provt eſt pollex, aut index, vel medius, contrahatur irregularitas, quæſtio eſt dubia: in qua vna eſt opinio affirmatiua, quam ſequuti ſunt Syluest. *verbo homicidium* 3. *quæſt.* 3. *verſ. quartum*, Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 50. *num.* 2. Card. 3
Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.* 1. *cap* 27. *notab.* 3. Ratio 4
eſt, quia irregularitas incurritur etiam ab eo, qui aliquem percutit, & vulnerat ſine mutilatione, & abſciſſione membri, dummodo percuſſus, & vulneratus ex vulnere, & percuſſione ita deformis remaneat, vt quia irregularis ad Ordines promoueri nequeat, percutiendo enim facere alterum inhabilem perinde eſt ac ſi membrum illi abſcinderet, ſicut reſoluunt Boniſ. de Vitalin. *in Clem.* 1. *de homicid. col.* 6. Maiol. *d. cap.* 50. *num.* 4. *&* 9. *in fine, & lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 10. *verſ. decimanona*, Vuald. *in candelab. aureo, tit. de irregul. num.* 35. nec diſſentire videtur Auila *d. part.* 7. *rub. de irregul. ex defectu corporis, diſp.* 3. *dub.* 1. *verſ. ex dictis ſequitur.*

Altera fuit opinio præcedenti contraria, quòd ſcilicet nec ex abſciſſione prædictorum digitorum irregularitas contrahatur, quam tenet Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *c.* 15. *n.* 16. motus ex ratione etiam præcedenti contraria videlicet, quòd non ſit irregularis percutiens, ſeu vulnerans aliquem, niſi membrum mutilet, aut abſcindat, etiam quòd ex illa percuſſione, ſeu vulnere percuſſus, ſeu vulneratus remaneat deformis, & ceu aliàs inhabilis ad Ordines, vt ex Nauar. *dict. cap.* 27. *num.* 207. firmat *eodem cap.* 15. *num.* 7. *verſ. alij tamen, & num.* 16. *verſ. nec hoc mirum eſſe debet*, & tranſire videtur Suar. *de cenſur. diſp.* 44. *ſect.* 2. *poſt num.* 10. *&* 12. quare vtraque opinio probabilis eſt, ſed prima probabilior. 5

SVMMARIVM.

1 *Clericus fieri poteſt, qui non ſponte, ſed caſu fuerit ſectus, vel caſtratus, & ſi iam ſit in ſuſceptis Ordinibus, miniſtrare poterit.*

2 *Caſtratus ob ægritudinem de conſilio medicorum ſine vlla diſpenſatione ad Ordines ſacros ab Epiſcopo ſuo promoueri poteſt.*

3 *Caſtratus ſua culpa, ob morbum ſcilicet Gallicum, non poteſt fieri clericus.*

4 *Clericus fieri non poteſt, ille cui fuerint abſciſſa virilia adultero à marito vlciſcente iniuriam, quia ipſum inuenit cum ſua vxore coire.*

5 *Medicus incurrit irregularitatem, ſi eius imperitia, aut negligentia ſequatur homicidium, aut mutilatio.*

6 *Medicus ab irregularitate erit immunis, ſi in nulla fuerit culpa ſubſequutæ mortis, omnémque ne ægrotus moriatur diligentiam adhibuerit.*

Cap. Si quis à medicis. VII.

Ex Nicæno Concil.

PRobat hic text. quòd vbi quis non ſponte, ſed caſu fuerit ſectus, vel caſtratus, nempe propter infirmitatem, aut chirurgum, aut in cunabulis, ſeu à barbaris, aut per inſidias hominum, ſiue dominorum, poteſt fieri clericus, & ſi iam ſit in ſuſceptis Ordinibus, miniſtrare poterit, conſonant *cap. Eunuchus, cap. ſi quis pro ægritudine, cap. ſi quis in infirmitate, cap. lator, cap. præterea, hac eadem diſt.* tradunt Henriq. *in ſumm. lib.* 14. 1

*lib.*14.*cap.*8.§.1.Nicol.Garc. *de beneſic.part.*7. *cap.*12. *n.*7.Sayr.*In claui Regia,lib.*7.*cap.*9.*n.*34.*& ſeq.* Beller. *diſquiſit.clerical. part.*1.*tit. de diſciplin. cleric.*§.7.*num.* 16. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.*11.*cap.*17.*ſub num.*124.Ego ipſe *de officio,& poteſtate Epiſcopi,part.*2. *allegat.*42.*num.*14. Et in hoc caſu non eſt opus ei,cui virilia abſciſſa ſunt,ſecum in pulueren redacta,aut ſicca, portare, gloſſ.1. *in dicto cap. eunuchus*, Abb. *in cap. ex parte,num.*6. *de corpore vitiat.* Beller. *dict.*§.7. *num.*17. plures citati à Cened. *ad Decretales collect.* 69.*num.*2. quibus addo Viuald.*in candel.aureo,tit.de irregular.num.*172.Tolet. *in ſum.lib.*1.*cap.*63.*n.*4. *ad fin.* Vgolin. *de irregular.cap.*49.*n.*5.

2 Quod adeò verum eſt vt hic ſic ob ægritudinem de conſilio medicorum caſtratus ſine vlla diſpenſatione ad Ordines ſacros ab Epiſcopo ſuo promoueri poſſit; ſecundùm Nauar. *conſil.*2.*ſub titul.de corpore vitiatis,in nouis*, Sayr.*ſub eodem titulo,deciſ.*3.quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.*2. *allegat.*42. *num.*16. *in fin.*

3 Limita tamen, niſi id ſua culpa acciderit, veluti ſi cognouit carnaliter mulierem habentem morbum Gallicum,& ex huiuſmodi contagio amiſit membrum geniale, attento quòd ex hoc id ſolet ſuccedere, niſi ignoranter eam cognouiſſet, quam ſanam putabat, vt per Fr. Emman. *in ſua ſumma, tom.*1.*cap.*158. *num.*7.
4 Idem ſi fuerint abſciſſa virilia adultero à marito vlciſcente iniuriam,quia ipſum inuenit cum ſua vxore coire,ſicuti traduot Villadieg. *de irregul. titul. de corpore vitiatis,col.*2. Vgolin. *eodem tract. cap.*51.*num.*3. Couar.*in Clement. ſi furioſus, part.*1. *in initio,num.*6. Soar. *tom.*5.*de cenſur.diſp.*51. *sect.*2.*num.*8. Sayr. *eodem tract. lib.*7.*cap.*7.*num.*12.*&* 15.Molin. *de iuſtit. tract.*3.*diſp.* 70.*num.*18.Campan.*in diuerſ.iuris Canon.rub.*11.c.17. *num.*11.

5 In gloſſ. *A medicis*, ibi, *Tamen imperitia eius culpæ annumeratur.* Notatur ad hoc, quòd irregularitatem incurrit medicus,ſi eius imperitia, aut negligentia ſequatur homicidium,aut mutilatio, vt per Maiol. *de irregul. lib.*2. *cap.*12. *tit. de medicorum irregul. num.*1. Soar.*de cenſur. tom.*5. *diſput.*47. *sect.*7. *num.*1. *& ſeq.* Sayr. *in ſimili tract.lib.*7.*c.*4.*num.*5.*verſ. medicus etiam*, vbi *num.*6. agit in ſpecie de medico dante infirmo
6 medicinas non proprias. Sic è contrario medicus ab irregularitate erit immunis,ſi in nulla fuerit culpa ſubſequutæ mortis, omnémque ne ægrotus moriatur diligentiam adhibuerit, ita Maiol. *vbi ſupra, num.*6. Couar. *in Clem. ſi furioſus,part.*2.§.9.*num.*2. Auil. *de cenſur. part.*7. *diſp.*6. *sect.*1. *dub.*10. *concl.*1. Sayr. *dict.lib.*7.*cap.*6. *num.*8. vbi propterea dicit tria præcipua eſſe neceſſaria ad hoc,vt medicus non teneatur de morte infirmi,primum vt ſit peritus in illa arte,& profeſſione, ſecundum vt adhibeat omnem diligentiam iuxta artis præcepta, tertiom vt admoneat infirmum, vt præcaueat ab iis, quæ ſibi nocumento futura ſunt.

Cap. Eunuchus. VIII.

Ex Canon. Apoſt. 21.

1 V*El ſi in perſecutione*, &c.] Quid ſi,quis euitationem iuſſam à tyranno, vel quamcumque aliam mutilationem, quæ non ſit partis neceſſariæ ad Ordines, aut notabilem deformitatem inducat, ſibi ipſi inferat ad conſeruandam vitam, & fugiendum maius malum,an incurrat irregularitatem, peccatúmque committat, ſolet à Doctoribus in dubium reuocari; affirmatiuè reſpondent Sot. *de iuſtit. lib.*5. *quæſt.*2. *art.*1.*concl.*3.Salon.& Arag.2.2. *quæſt.*65. *art.*1. Sayr. *in claui Regia,lib.*7.*cap.*9.*num.*37.*ad fin.* Verùm contrariam opinionem tenent Petr.Nauar. *de reſtit.lib.*2. *cap.*3.*n.*98.*&* 99.Sà *in aphoriſm. verbo homicidium, in fine*, Tolet.*in ſum.lib.*5.*cap.*9.*num.*4.latè Leſſi. *de iuſtit. lib.*2.*cap.*9.*dub.*4.*num.*101. ſobdens etiam ex propria voluntate,abſque tamen iuſſione tyranni ſine peccato fieri poſſe,quando prudenter crederetur illum hoc facto ad miſericordiam commouendum.

In gloſſ. *Si in perſecutione.* ibi, *non eſt ergo neceſſe,*&c. Notatur ad hoc quòd non eſt opus ei,cui virilia per inſidias hominum,vel in perſecutione amputata ſunt, vel Eunuchus natus eſt,illa ſecū in puluerem redacta,aut ſicca portare,ſi fiat clericus, vt dicunt vulgares, referunt, & ſequuntur Abb. *in cap. ex parte, num.*6. *de corpore vitiatis*, Villadieg. *de irregularitate, cap.*11.*num.*3. *pag.*159. Felician. *de cenſur. tit. de irregular. cap.*6. *pag.*425. Alber. Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.*2. *cap.*16.*num.*8. Nauar. *in man.cap.*27. *num.*200. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de diſpenſat. cum corpore vitiatis, num.*15.Petr.Plac. *de delict. cap.*25.*n.*5. Viuald. *in candel. aureo,tit.de irregul.ex corpore vitiatis, n.*181.Bellet.*diſquiſitionum clericalium p.*1.*tit.de diſcipl. clericali*, §.7.*n.*17.Auil.*de cenſur.p.*7.*diſp.*3. *dub.*1.*verſ. ſequitur tertiò.* 2

Cap. Si quis pro ægritudine. IX.

Ex Martino.

PRobat hic text. quòd ij,qui ſe caſtrauerunt, ſeu permiſerunt ſponte ſe caſtrari, vt caſtè viuerent, non poſſunt eſſe clerici,ſicuti per hunc textum,& alia ſimilia iura reſoluunt Nicol. Garc. *de benefic. p.*7.*cap.*12. *à num.*7. Bellett. *diſquiſitionum clericalium p.*1. *tit. de diſciplina clericali*, §.7. *num.*12. Molfeſ. *in ſumma Theologia moralis,tractat.*2. *cap.*16. *num.*16. Rague. *de Miſſa in Eccleſia q.*12.*num.*2. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi,p.*2.*allegat.*42.*n.*13. 1

Non enim per abſciſſionem corporis à Deo plaſmati exiſtimare debent poſſe à ſe carnales concupiſcentias amputare,ſed per diſciplinam Religionis,vel abſtinentiæ,vnde illud *Matth.*19. quatenus Dominus noſter dicit eſſe Eunuchos, qui ſe caſtrauerunt propter regnum Dei,eſt intelligendum de Eunuchis ſpiritualiter,ideſt,de iis, qui ſe abſtinent perpetuò à concubitu fœminarum, prout interpretantur D. Auguſt. & alij, quos congerunt Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.*1. *in initio num.*6. *verſ. quintò*, Beller. *d.* §.7. *num.*13. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.*11. *cap.*17. *num.*12. vbi etiam ſecundùm Chryſoſt. quem refert Sot. *de iuſtit. lib.*5. *quæſt.*2. *art.*1. *in fine*, dicit intelligi poſſe de illis, qui non per membrorum abſciſſionem, ſed per malarum cogitationum interemptionem ſe caſtrauerunt. Vnde carni repugnare neſcit, qui non ad ieiunia, flagellationes,humi cubationes, frequentiam Confeſſionis, & auguſtiſſimæ Euchariſtiæ, ſed ad amputanda virilia confugit,cùm certum ſit Eunuchos libidine magis incendi, vt bene probant Petr. Greg. *ſyntagm.iuris p.*2.*lib.*7.*cap.*2. Sayr. *de cenſur.lib.*6.*c.*7. *num.*12. 2

Cap. Si quis in infirmitate. X.

Ex Concil. Illerden.

M*Edicorum inciſione claudus.*] An, & quando claudus poſſit primò promoueri, aut ad cæteros Ordines aſcendere, vel in ſuſceptis miniſtrare, vide Maiol.*de irregul.lib.*1.*cap.*18.*num.*2.Tolet. *in ſum.l.*1. *cap.*62.*num.*1.Henriq. *lib.*14. c.8.§.1. Nauar. *in man.* 1

*cap.*27.

*cap.*27. *num.*199. Soar. *tom.*5. *de cenſur.diſp.*51. *ſect.*2. *n.*12. & 13. Sayr. *in ſimili tract. lib.*6. *cap.*8. *num.*22. Auil. *eod. tract. part.*7. *diſp.*8. *dub.*1. *verſ. ſed circa*, ex quorum dictis colligitur eum, qui ita ſit claudus, vt cruribus, vel pedibus careat, eſſe irregularem, tam ne primò promoueatur, quàm ne poſt promotionem ad alios, vel ad Altare aſcendat; adducit verò exigente iuſta cauſa diſpenſari poſſe cum claudo, qui poteſt ſtare ad Altare ſi habeat claudicationem ante Ordines, & nec baculo, nec pede ligneo indigeat, niſi magna fuerit deformitas, ſi claudicatio extra culpam claudicantis contigit.

2 Nota quod ligneo pede incedens ad Ordines promoueri non poteſt, ſecundum Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.* 5. *quæſt.* 6. *n.* 46 Molin. *de iuſtit. tractat.* 3. *diſp.*70. *num.*9. Sayr. *d.lib.*6. *cap.*2. *num.*22. Bonacio. *de cenſur. diſp.*7. *quæſt.*2. *puncto* 2. *num.*15. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.*11. *cap.*17. *num.* 127. Beller. *diſquiſit. cleric. part.*1. *tit. de diſcipl. cleric.* §.7. *numer.*23. quos refero *de officio, & poteſt. Epiſc. part.*2. *allegat.*62. *num.*40. & aduertunt Maiol. *d. cap.*18. *num.*3. ac Auila *d. diſput.*3. *dub.*2. *verſ. vnde ſit prima concl.* quòd poterit Epiſcopus diſpenſare cum Religioſo, vt celebret cum pede ligneo, & quod poterit etiam ſuperior diſpenſare cum Religioſo Sacerdote facto claudo poſt ſacerdotium, ita vt celebrare poſſit cum pede ligneo. De his, qui habent pedes diſtortos, vel pedum digitos amiſſos, vide Troi. *de vero, & perfecto cleric. lib.* 2. *c.*16. *num.*9. Rebuff. *in praxi benef. p.* 3. *tit. de diſpenſat. cum corpore vit. num.*6. Molin. *num.*3. Sayr. *num.*23. Auil. *diſput.*3. *dub.*1. *verſ. ſequitur tertiò, citatis locis.*

Cap. Si Euangelica. XIII. & vlt.

Gelaſius.

1 Gelaſius relatus in præſenti ſcribit Ruffino Epiſcopo non eſſe præſtanda iura ſacerdotij, cui oculus erutus eſt, & ideò iſtum talem non poſſe fieri clericum etiam primæ Tonſuræ, tradunt Seraphin. *deciſ.*625. *n.*1. *cum duobus ſeqq.* Nauar. *in man. cap.* 27. *num.*199. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.*11. *cap.*17. *num.*70. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*2. *alleg.*42. *num.*29.

2 In gloſſ. *Inuitus*, ibi, *arg. eſt ad quæſt. quòd ſi ſponſa eſt oppreſſa à ſponſo, non poſſet intrare Religionem*, &c. De hoc vide Greg. Lop. *l.*4. *gloſſ. fin. tit.*1. *p.*4. Sylueſt. *verbo diuortium, quæſt.*5. *num.*8. Perez *l.*1. *verſ. circa præmiſſa, tit.*2. *lib.* 5. *Ordin. pag.*11. Couar. *de ſponſalib. d. p.*2. *c.*7. §.4 *num.*10. Henriq. *in ſum. lib.*11. *de matrim. cap.*8. §.... D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon. par.*2. *num.* 106. Valaſc. *conſ.*29. *n.*5. *tom.* 1. Sanch. *de matrim. lib.*2. *diſput.*27. *num.*5. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Presbyterorum filij ad ſacra Officia non ſunt admittendi.*

2 *Filij legitimi Presbyterorum an poſſint ſuccedere patri in beneficio, quod ipſe poſſedit nulla perſona mediante, remiſſiuè.*

3 *Monaſterij ingreſſus tollit irregularitatem conſurgentem ex defectu natalium quoad Ordines tantum.*

4 *Epiſcopus cum illegitimis, an & quando ad Ordines, & beneficia diſpenſare poſſit, remiſſiuè.*

Distinctio LVI.

Gratianvs in hac diſtinctione agit de Presbyterorum filiis ad ſacra Officia non admittendis, de qua materia, & latè de illegitimorum inhabilitate, ſeu irregularitate ad Ordines, & beneficia citaui plures Doctores *ad rub. de filiis Preſbyter. in Decretal. & in collect. ad textus illius tit.* reperies multa, quæ hîc deſiderari poterant. 1

In gloſſ. *Preſbyterorum*, ibi, *de legitimis filiis non eſt dubium, quin licitè promoueantur*, &c. Et an iſti tales poſſint ſuccedere patri in beneficio, quod ipſe poſſedit nulla perſona mediante? vide per me reſoluta *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*3. *allegat.*65. *num.*16. *& in collectan. ad cap. ad extirpandas* 11. *de filiis Preſbyt. num.*1. 2

In ead. gloſſ. ibi, *quia ingreſſus monaſterij tollit irregularitatem.* De hoc latè dixi *in collectan. ad cap.*1. *de filiis Presbyt. in Decretal.* Intellige de ſola irregularitate conſurgente ex defectu natalium quoad Ordines ſuſcipiendos tantùm, non ſic de aliis irregularitatibus, vt per Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.*1. §.2. *num.*6. Nauar. *in commento* 2. *de Regular. num.*60. Henriquez *in ſum. lib.*14. *de irregular. cap.*7. *num.*2. Azor. *inſtitut. moral. part.*1. *lib.*12. *cap.*5. *quæſ.*12. *& part.*2. *lib.*6. *c.*4. *quæſ.*10. Auil. *de cenſur. part.*7. *diſput.*10. *dub.*3. Soar. *eodem tract. diſput.*41. *ſect.*1. *num.*3. Sanch. *de matrim. lib.*7. *diſp.*80. *num.*4. Leſſ. *de iuſtit. lib.*2. *cap.*41. *dub.*8. *num.*74. 3

In ead. gloſſ. ibi, *Et dico Epiſcopum poſſe diſpenſare circa tales*, &c. An, & quando Epiſcopus cum illegitimis ad Ordines, & beneficia poſſit diſpenſare, dixi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 2. *allegat.* 45. *per totam, & in collectan. ad cap.*1. *de filijs Preſbyter. lib.*6. 4

Cap. Presbyterorum. I. *Vrban.*

Ex hoc text. colligitur illegitimum per ingreſſum in Religionem (cum effectu ſcilicet) aptum fieri ad Ordines, de quo latè dixi *in collect. ad cap.*1. *de filiis Presbyter. in Decretalib.* & *ibi* citatis addo Fratrem Bartholom. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.*5. *dub.*6. 1

In gloſſ. *Filios*, ibi, *Sed nunquid hoc ad nepotes extenditur*, &c. Vide quæ dixi *in collect. ad cap. ad extirpandas* 11. *n.*4. *de filijs Presbyter. in Decretalib.* 2

Cap. Oſius. II. *Damaſus.*

Nomina plurimorum Pontificum Cardinalium, Epiſcoporum, & clariſſimorum virorum, qui fuerunt ſpurij, referunt Tiraquel. *de nobilit. c.*15. *n.*31. *cum ſeq.* Ioan. Rojas *de ſucceſſion. cap.* 15. *ex num.* 31. Card. Paleoth. *de nothis, & ſpur. c.*66. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.*8. §.3. *num.*8. *cum ſeqq.* vbi ait illegitimos aliquando ſolere acutioris eſſe ingenij, & perſpicaciores legitimis, & exemplificat in Salomone, Romolo, Alexandro Magno, Hercule, Iephthe, Iabel, Tubalchain, Batolo, & Iaſone, refert Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.*5. *dub.*4. *n.*7. 1

Cap. Vndecumque. III. *Auguſt.*

Eleganter Auguſtinus *lib. de bono coniug. cap.*16. relatus in hoc text. nobis oſtendit non genus hominum, ſed perſonas eſſe perpendendas, cunctis enim vnam, atque eandem nobilitatem donauit Deus cùm 1

dignatus

dignatus eſt omnium pater vocari, vt ait Chryſoſtom. *homil.20.in Matth.* qui etiam ſuper illud Matth.4. *Patrem habemus Abraham, Quid*, inquit, *Timotheo nocuiſſe creditur, quòd fuit ex patre gentili, aut quid nocuit Abrahæ, quod patrem habuit Tharam luteorum Deorum cultorem? nónne ſeparatus à genere ſuo poſitus eſt in caput fidelium, vt non iam diceretur filius peccatorum, ſed pater Sanctorum, nec potuerunt eius gloriam ſordidare paternè errores. Non ergo*, concludit Auguſtin. ſuper Matth. *contemni debet filius probus ex infirmo patre natus, nam ſplendidum lumen de fumo, lilium candens de ſentibus, rubens roſa de ſpinis exoritur.* Vide alia plura, quæ in huius rei argumentum cumulaui *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.1. tit.2. gloſſ. 17. num.12. cum ſeqq.*

2 In gloſſ. *Sic mali filij.* ibi, *Sed verum eſt quòd non nocet delictum patris*, &c. Notatur ad hoc quòd eccleſiaſticis pœnis vnus pro alio puniri non poteſt, vt per Menoch. *conſ.99. num.8.* De validitate autem legum, vel ſtatutorum imponentium pœnas temporales filiis ob parentum delicta, vide Doctores, quos citaui *in collect. ad Extrauag. vnic. num.2. & 3. de pœnis Ioan. XXII.*

SVMMARIVM.

1 *Filij eorum, qui committunt crimen læſæ maieſtatis humanæ contra Principes ſæculares non priuantur beneficiis obtentis ante parentum delictum.*

2 *Filij committentium crimen læſæ maieſtatis humanæ in Principes temporales redduntur inhabiles ad beneficia in poſterum conſequenda, ſi tempore delicti paterni nondum erant clerici.*

3 *Pœna patris committentis crimen læſæ maieſtatis humanæ non imponuntur filio clerico.*

4 *Delictum quotieſcumque eſt graue poteſt quis beneficio priuari ſi exprimatur à iure.*

5 *Condemnatio nulla quamvis ſit ad perpetuos carceres, non ſe extendit ad priuationem beneficij niſi exprimatur.*

Cap. Satis peruerſum. VII. *Greg.*

1 AB *officio, quo fungitur, &c.*] Intellige de officio, ſiue Ordine obtento poſt delictum patris, nam ſi ante delicti paterni ſententiam ordinatus ſit, non incurret filius propter illud ſuſpenſionem, & priuationem talis Ordinis, vt per Maiol. *de irregular. lib.5. cap. 46. n.6.* Soar. *de cenſur. diſp.43. ſect.3. n.2. in fine.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap.28. num.10.* ſicut nec incurret priuationem beneficiorum obtentorum ante declarationem criminis paterni, quod in filiis etiam punitur, nam ſuperueniens crimen non facit inhabilem ad beneficium iam obtentum, vt per Simanch. *de Cathol. inſtitut. tit.29. num.2. & in enchirid. tit.69. n.9.* Clar. *§ hæreſis, num.16.* Otalor. *de nobil. part. 4. princ. cap.9. num.9.* Couar. *lib.2. variar. cap.8. numer. 5.* Perez *l.1. tit.7. lib.8. Ordin.* Penia *in direct. Inquiſit. part.3. comm.163. verſ. ego verò*, Hoicd. *de incomp. benef. p.1. cap. pen. numer.100.* Decian. *in tract. crimin. lib.3. cap.45. num.6. limit.7.* Menoch. *conſ.805. numer.33. & conſ.808. num.36.* Azeued. *l.1. num.206. tit.3. lib.8. noua recop.* Petr. de Ledeſma *in ſum. part.2. tract.1. cap.6. poſt 17. concl. diffic.2.* Param. *de origine S. Inquiſ. leg.3. quæſt.9. num.203. cum ſeqq.* Soar. *de cenſur. diſputat.43. ſect.3. num.2. in fin.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. c.28. n.28.* quicquid dicat Nicol. Garc. *de benefic. part.11. cap.10. num.77.*

In gloſſ. *Satis peruerſum, vnic.* ibi, *ſed illud ideo perdit*, &c. Notatur ad hoc quòd filius, qui beneficium adeptus eſt ob patris pecuniam; licèt ipſe filius id omnino ignoret, beneficium perdit, quia furtiuum eſt, vt per Ludou. Gom. *in reg. de triennali, quæſt.12. verſ. & iſta*, Caſſad. *deciſ.3. num.3. de ſequeſt. poſſeſſ.* Vega *in ſum. part.2. cap.101. caſu 33.* Leſſ. *de iuſtit. lib.2. cap.35. num.142.* Soar. *de Relig. tom.1. tract. de ſimon. cap.38. num.35.* Nicol. Garc. *de benef. part.8. c.1. num.6.* quamvis contrarium teneant Couar. *in reg. peccatum, part.2. §.8. num.8.* Corraſ. *part.4. cap.1. num.3.* Nauar. *in man. cap.25. n.113. & conſ.37. n.3. & conſ.95. & 96. de ſimon.*

In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi pater commiſit crimen læſæ maieſtatis*, &c. Hæc gloſſ. dum indiſtinctè reſoluit filium non eſſe priuandum beneficiis, ſi pater commiſit crimen læſæ maieſtatis humanæ, iam videtur probare hoc eſſe intelligendum tam de beneficiis obtentis, quàm obtinendis, ita tenent Roland. *conſ.16. num. 15. vol.4.* Hippol. *in rub. de fideiuſſ. num.120.* Centul. *in addit. ad Farin. dec.62. p.1. lit. B. ampl.1.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. c.28. n.18.*

Verum ex ratione, quam præſtat gloſſ. ibi, *quia cum clericus eſt à iuriſdictione Principis exemptus*, videtur colligi filios eorum, qui committunt crimen læſæ maieſtatis humanæ contra Principes ſæculares, non priuari beneficiis obtentis ante parentum delictum, quia hoc modo iam tempore delicti commiſſi erant actu clerici, cùm beneficia non conferantur niſi clericis, ac proinde infamia, de qua *in l. quiſquis, §. filij, C. de leg. Iul. Maieſt.* eos vti à iuriſdictione Principis ſæcularis exemptos comprehendere non poteſt, quare ita tenent Gig. *in tract. de crimine læſæ maieſt. lib.3. tit.1. de pœnis, quæ incurrunt filij, quæſt.9.* Couar. *var. l.2. c.8. num.4. ad fin.* Perez *titul.7. lib.8. Ordin. pag.197.* Farin. *in praxi crimin. part.5. q.116. num.117.* Sanctarel. *de hæreſi, cap.34. dub.2. num.5.* vbi *num.6.* poſt Decian. *in tract. crimin. lib.7. cap.41. num.11.* ſubdit filios committentium crimen læſæ maieſtatis humanæ in Principes temporales reddi inhabiles ad beneficia in poſterum conſequenda, ſi tempore delicti paterni nondum erant clerici, quia talis vt ſubditus incurret infamiam comminatam *in d. l. quiſquis, § filij verò*, ac proinde eo ipſo ſic factus infamis conſequitur ex iure Canonico, vt fiat irregularis, iuxta *cap. infames 6. quæſt.1.* & regulariter infames ſecundùm leges, ſunt infames ſecundùm Canones, ex *cap. omnes vero 7. quæſt.1.* & docent Maiol. *de irregul. lib.3. cap.1. num.3.* Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.6. c.7. q.3.* Suar. *tom.5. de cenſur. diſp. 48. ſect.1. n.4. & 5.* Auila *in ſimili tract. part.7. diſp.4. dub.5. concl.1.* 2

3 Vnde colligitur, quòd pœnæ patris committentis crimen læſæ maieſtatis humanæ non imponuntur filio clerico, ſecundum Roland. *conſ.16. num.15. lib.4.* Balard. *ad Clar. § læſa maieſtas, num.19.* latè Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 45. per tot.* Hinc etiam procedit, vt ſi filij ad Ordines promoti ſunt ante parentis delictum, non priuantur vſu Ordinum, ſecundùm Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap.28. num.10. & 18.*

4 Et quamvis aliqui ex hac gloſſ. deſumere tentauerint, quòd quotieſcumque delictum eſt graue, poteſt quis beneficio priuari, ad quod, meo iudicio (ineptè adducitur) ex quorum numero ſunt Sclu. *de benef. part. 3. quæſt.5. num.2. cum ſeqq.* & Rebuff. *in praxi, tit. de modis amittendi beneficia, num.61.* Intelligendum tamen eſt ſi exprimatur à iure, aliàs non ſecundùm Doctores, quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ. 15. n.139.* quia nulla condemnatio, quamvis ſit ad perpetuum carcerem, ſe extendit ad priuationem beneficij, 5 niſi exprimatur, Mandoſ. *de monit. q.16. num.1.* Gonzal. *vbi ſuprà, num.137.*

6 In ead. gloſſ. ibi, *hoc tamen ſcias quòd multoties quis punitur ſine culpa, non tamen ſine cauſa.* Adducunt Doctores ad paruulos occiſos in expugnatione vrbis hoſtilis, in bello iuſto, quos quidem interficere licere ſecundariò, & indirectè reſoluunt Victor. *in relect. de iure belli, num.* 37. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 3. *quaſt.* 16. *puncto* 3. Sayr. *in claui Regia, lib.* 7. *cap.* 12. *num.* 14. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 3. *cap.* 7. *q.* 7. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 7. *n.* 37.

SVMMARIVM.

1 *Incontinens præſumitur ille, qui patrem incontinentem habuit.*
2 *Filij ſolent eſſe imitatores paternæ incontinentiæ.*
3 *Filius eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris.*
4 *Filius vnde dicatur oſtenditur.*

Cap. Si gens Anglorum. X.

1 De *tali commiſtione*, &c.] Notatur ad hoc quòd incontinens præſumitur ille, qui patrem incontinentem habuit, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 58. *num.* 6. nam adulterinæ plantæ non dabunt radices altas, nec ſtabilem ſedem ponent, de quo Alciat. *lib.* 10. *parerg. cap.* 8. Palat. *in repet. capit. per veſtras, de donat. inter virum, & vxorem, not.* 3. §. 10. *num.* 3.
2 Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap.* 55. *num.* 1. Menoch. *de arbitrar. caſu* 464. *num.* 17. Solent enim filij imitatores eſſe paternæ incontinentiæ, iuxta vulgatum illud.

Et patris ignoti abeunt cum ſemine mores.

& deinde,

Sæpè ſolet ſimilis filius eſſe patri.

referunt gloſſ. *verbo defectu, in cap. fin. de filiis presbyter. lib.* 6. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſcipl. Cleric.* §. 3. *n.* 9. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 11. *c.* 13. *ſub num.* 62. *verſ. tertia*, iunctis his quæ eleganter congerit Cæl. Rhodig. *lection. antiq. lib.* 3. *cap.* 28. ſuceurrit itque illud Horatij.

Fortes creantur fortibus, & bonis.
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ columbam.

3 Et filius eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris, *cap. prinſquam, in fine,* 28. *diſt. cap. propoſuiſti, circa princip. & ibi gloſſ. verbo filij* 82. *diſt.*
4 Vnde aliqui ſecundùm Petr. Gregor. *ſyntagm. lib.* 10. *c.* 3. *n.* 4. dixerunt filium pro effigie, & ſimilitudine interpretari, quia plerumque filij non ſolùm corporis, ſed etiam animi, ideſt, moris parentum referunt ſimilitudinem, vt Cicero ſæpiùs teſtatur, & optimè *lib.* 6. *epiſtol. imago animi, & corporis filius*, licèt frequentiùs & fortè meliùs filium ἀπὸ τοῦ φιλεῖν, ideſt, ab amore, quòd omnium conſtantiſſimus amor ſit parentum in filios, Doctores deriuari tradant, ſecundùm gloſſ. *verbo appellantur, in* §. *vlt. Inſtitut. qui tutores dare poſſunt.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam. in præfat. num.* 11. *verſ. ne quid, C. de reuocand. donat.* Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 10. *cap.* 1. *num.* 2. Roias *in epitom. ſucceſſ. cap.* 2. *num.* 5.

Nec in bello fortes,] Notatur ad hoc quòd vacantes libidini ſunt aliis in bello deteriores, vt per Tiraquell. *l.* 15. *connub. gloſſ.* 1. *num.* 25. Palat. *dict.* §. 10. *num.* 2.

Distinctio LVII.
Cap. Si quis, vnic.
Ex Neocæſarienſi Concil.

Concilivm Neocæſarienſe *c.* 12. quod refert Gratian. *in præſenti*, ſtatuit, vt non ordinetur Presbyter, qui in ægritudine cōſtitutus baptizatur, niſi fortè poſtea ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, ita Roman. *ſing.* 421. *incip. An fictus Chriſtianus*, Anton. Riccinl. *poſt tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. tit. de Neophyt. c.* 3. *n.* 1. 6. *&* 7. Viuald. *in candel. aurei, tit. de irregular. n.* 45. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *c.* 8. *n.* 30. Tolet. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 30. quæ quidem irregularitas non eſt propter culpam, vt exiſtimat Soar. *de cenſ. diſp.* 42. *ſect.* 1. *num.* 5. quamvis ea fortè daretur, vt ſupponit Henriq. *in ſum. vbi de irregular. cap.* 5. *num.* 7. ſed propter minorem Eccleſiæ ſatisfactionem ex tali conuerſione, vt optimè notat Illuſtriſſ. D. meus *in præſenti n.* 1
2. Vnde vulgò colligitur nouiter conuerſos etiamſi non ſint ante rationis vſum baptizati, ſed poſt, poſſe iam ſatis morib. in Chriſtiana diſciplina inſtructos ad ſacros Ordines, & beneficia promoueri cum iudicio Epiſcopi, vt per Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 1. §. 2. *n.* 4. *concl.* 3. Auil. *de cenſur. part.* 7. *diſp.* 4. *dub.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 28. *n.* 12.

Niſi fortè poſtea ipſius ſtudium, & fides, &c.] Aduertit Soar. *d. ſect.* 1. *n.* 6. etiam requiri diſpenſationem, quamvis iſte purget ſuſpicionem per fidei, & religionis manifeſtationem, & neceſſitas miniſtrorum vrgeat, ſubditque contra Maiol. ab Epiſcopo huiuſmodi diſpenſationem præſtari poſſe, adueniente aliqua ex conditionibus requiſitis, ſcilicet purgatione ſuſpicionis, aut raritate miniſtrorum cùm hic text. vtatur terminis diſiunctiuis. 2

Distinctio LVIII.
SVMMARIVM.

1 *Monachus non ordinatur clericus niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus.*
2 *Regulares ordinandi ſunt ab Ordinario loci, in quo ſitum eſt monaſterium, quod inhabitant, accedentibus tamen litteris dimiſſoriis ſuorum Regularium ſuperiorum.*
3 *Decretum Sacræ Congregationis Concilij refertur.*
4 *Nouitius à ſuo Prælato an habere debeat facultatem, & literas dimiſſorias, quatenus legitimè ordinetur, oſtenditur.*
5 *Nouitius non indiget licentia Superioris Religionis, vt ad Ordines ſe promoueat.*
6 *Nouitius ſi ad Ordines accederet abſque ſui Superioris Religionis aſſenſu, ſufficiens indicium præberet ſe velle Religionem deſerere.*
7 *Patres Societatis Ieſu habent priuilegium mittendi ſuos ſubditos ad quoſcumque Epiſcopos cauſa ſuſcipiendi Ordines.*

Cap. Nullus. I. *Greg.*

Gregorivs ſcribens Mariniano Epiſcopo Rauennati *lib.* 7. *epiſt.* 18. relatus à Gratiano *in præſenti*, tradit vt Monachus non ordinetur clericus, niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus 1

2 oblatus. Vnde attentis etiam particularibus Decretis hac de re factis Regulares ordinandos eſſe ab Ordinario loci, in quo ſitum eſt monaſterium, quod inhabitant, accedentibus tamen literis dimiſſoriis ſuorum Regularium Superiorum, tradunt Maiol. *de irregularit. lib. 4. cap. 10. num. 2.* Nauar. *conſ. 21. in antiq. alias 36. in nouis, de tempor. ordinat.* Sayr. *in florib. deciſ. ſub eodem tit. deciſ. 24.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 12. cap. 13. à num. 33.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quæſt. 39. art. 2.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 1. cap. 4. num. 36.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico, tract. 2. cap. 1. q. 2. in fine*, Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curia Archiepiſcop. Neapolit. in deciſ. 118. num. 3. part. 4.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. alleg. 4. num. 60.*

3 Et Clemens VIII. in ordinandis Regularibus mandauit expreſsè omnibus, & ſingulis quotumcunque Regularium Superioribus, vt de cætero obſeruent, & obſeruari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Concilij continentur, cuius tenor eſt talis: *Congregatio Concilij cenſuit Superiores Regulares poſſe ſuo ſubdito item Regulari, qui prædictis qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerit, literas dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, nempè illius monaſterij, in cuius familia ab iis, ad quos pertinet, is Regularis poſitus fuerit, etſi Diœceſanus abfuerit, vel non eſſet habiturus ordinationes, ad quemcunque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſanus vel abfuturus, vel nullas habiturus ordinationes eſſet. Verùm cùm à Superiorib. Regularibus Epiſcopo Diœceſano abſente, vel Ordinationes non habente, literæ dimiſſoriæ dabuntur, in eis vtique huiuſmodi cauſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum exprimendam eſſe, quòd qui non fecerint, officij & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, priuationis, ac aliàs arbitrio eiuſdem S. D. N. Papæ reſeruatas pœnas incurrent. In quorum fidem*, &c. Referunt Capuccin. *in addit. ad compend. verbo Ordines ſacri*, Piaſec. *in praxi Epiſcop. p. 1. cap. 1. num. 14.* Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. cap. 26. §. 10. num. 8.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 12. c. 13. num. 37.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 28. art. 2.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis, tract. 2. c. 2. num. 23.*

4 Verum autem nouitius ordinari cupiens indigeat licentia Superioris Religionis, in qua probationem facit, poterit ab aliquibus in dubium reuocari, cuius dubij deciſio pendet ab alterius reſolutione, ſcilicet à quo Prælato dependeat, ſeu habere debeat nouitius facultatẽ, & literas dimiſſorias, quatenus legitimè ordinetur, & in primis hoc ſpectare ad Epiſcopum, in cuius diœceſi eſt nouitius, tenent Cuch. *l. 3. inſtit. maior. tit. 1. de Regul. n. 94.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 9. c. 1. n. 3.* Sanch. *in præcepta Decalogi, t. 2. l. 6. c. 10. n. 21.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ. 118. n. 6. part. 4.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcop. part. 2. alleg. 4. n. 62. & 63.* Alij verò non incongruè ſuſtinent id pertinere ad Epiſcopum, in cuius diœceſi domicilium habebat, quando ingreſſus eſt Religionem, vt ſunt Henriq. *in ſum. lib. 10. de ſacram. Ordinis, cap. 23. §. 3. in comment. lit. F.* & Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 6. c. 12. n. 9. & tom. 3. etiam de Relig. lib. 5. c. 16. n. 17.* ex quibus apparet vtramque opinionem eſſe probabilem.

5 Vnde infertur reſolutio quæſtionis propoſitæ, vt ſcilicet nouitius non indigeat licentia Superioris Religionis, quia cùm idem Superior tempore probationis iuriſdictionem non habeat quaſi Epiſcopalem abſolutam in nouitio, ſed magis limitatam ad finem tantùm probationis, ſpectat ad Epiſcopum conferre ei literas dimiſſorias iuxta reſoluta. At ſi ad Ordines accederet abſque ſui Superioris Religionis aſſenſu, ſufficiens indicium præberet ſe velle Religionem deſerere, aut forſan ſufficientem præſtaret cauſam expellendi eum à Religione, quia talis actio eſſet grauis deordinatio contra diſciplinam Regularem, nec careret culpa graui, ſed non mortali. 6

Si verò Religio gauderet priuilegio mittendi ſuos ſubditos ad quoſcumque Epiſcopos, cauſa ſuſcipiendi Ordines (vt ſunt Patres Societatis Ieſu, ſicut atteſtatur Piaſec. *in praxi Epiſc. part. 1. cap. 1. num. 10. verſ. 4. extende*, quem refero ego ipſe *d. alleg. 4. num. 60.*) eſt probabile integrum eſſe Superiori Religionis conferre nouitio hanc licentiam, literáſque dimiſſorias, vt à quoque Epiſcopo Ordines ſuſciperet, ſicut tradunt Suar. & Sanch. *citatis locis.* 7

Cap. Si quis II. & vlt.

Ex Concil. Carthag. V.

Ex Carthaginenſi Concilio V. *cap. 13.* Gratianus *in præſenti*, tradit Epiſcopum promouentem Regularem, abſque dimiſſorijs ſui Superioris Regularis incurrere pœnam, vt à reliquorum communione ſeiunctus ſuæ tantummodo plebis communione ſit contentus, cuius text. verba illa *vt priuatus ſit a communione cæterorum*, intelligenda ſunt, ideſt, Epiſcoporum, ſicut interpretantur Syluest. *in ſum. verbo ſuſpenſio, poſt num. 6.* Henriq. *in ſum. lib. 13. c. 38. §. 1.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. part. 2. allegat. 8. n. 17.* Poſt verbum *conſtituere* antea ſequebatur, *ſine licentia Abbatis, & Monachorum*, quæ verba ſunt expuncta, quia abſunt à Concilio Carthaginen. & Africano, & pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus, & ad intellectum prædictorum verborum, quæ modò deſiderantur, notat Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 17. n. 66.* tunc ſolùm indigere Regularem aſſumptum ad beneficium Eccleſiaſticum ſæculare præter licentiam Abbatis, licentia etiam Conuentus, quando beneficium ad Abbatem cum Conuentu pertinet. 1

Suæ tantummodo plebis communione, &c.] Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 31. ſect. 5. n. 5. in fine*, exiſtimat hanc pœnam eſſe excommunicationem, ſed talem, quæ iam non ſit in vſu; Henriq. verò *in ſum. lib. 13. c. 38. §. 1. & in comment. lit. K.* Viuald. *in cand. aureo, tit. de ſuſpenſ. n. 79.* & Sayr. *de cenſur. lib. 4. c. 6. n. 24.* rectiùs aiunt hanc pœnam pertinere ad quandam ſuſpenſionem. 2

In gloſſ. *Maiorem*, ibi, *quòd Epiſcopus poſſit eſſe non eſt dubium.* Notatur ad hoc quòd monachus abſque dubio ad Epiſcopatum aſſumi poteſt, vt per Selu. *de benefic. part. 3. q. 70.* Greg. Lop. *l. 13. tit. 5. p. 5.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 7. n. 48.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. cap. 10. n. 30.* 3

In ead. gloſſ. ibi, *item quòd Canonicus ſæcularis poſſit eſſe*, &c. Verius tamen eſt Regularem nec Canonicatus, nec alicuius beneficij ſimplicis ſæcularis eſſe capacem, vt poſt infinitos propemodum à ſe relatos probat Sanc. *d. lib. 7. c. 29. n. 75.* vbi ſubdit, nec in hoc Epiſcopum poſſe diſpenſare. 4

Distinctio LIX.

SVMMARIVM.

1 *Principes ſæculares directè, vel indirectè ad ſpiritualia ſubditos ſuos legitimare non poſſunt.*

Lex

2 *Lex humana ciuilis inter legitimos, & illegitimos induxit differentiam.*

3 *Canonis Pontificum legibus inductum eſt impedimentum, quo ab Ordinibus, & beneficiis, & aliis ſpiritualibus repelluntur illegitimi.*

4 *Princeps non poteſt efficere quòd is, qui extra matrimonium, vel ex matrimonio non legitimo ortus eſt, ex matrimonio legitimo ortus ſit, ſed ſolum efficit, vt habeatur ac ſi a principio ex legitimo matrimonio naſceretur.*

5 *Fictio ſolùm poteſt operari effectus poteſtati, ex qua procedit, adæquatos.*

6 *Legitimati à ſæculari Principe minimè admittuntur ad Eccleſiaſticam emphyteuſim.*

Cap. Si officia. II. *Zozimenus*.

1 RARVM *eſt quod magnum eſt.*] Ergo raritas omnes res commendat, frequentia, & numeros eas viles facit, vt per Gregor. Lop. *l. 18. gloſſ. 4. tit. 13. part. 1.* Tiraquel. *de nobilit. cap. 37. num. 22.* Franc. de Mendoza *tom. 2. Regum cap. 3. cap. 3. num. 1.* ſuper verba: *Et ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis.*

In gloſſ. *Quis*, ibi, *& eſt arg. ad quaſt. illam*, &c. Hæc gloſſ. tenet legitimatum à Principe non eſſe apud Eccleſiam legitimatum, quia Principes ſæculares directè, vel indirectè ad ſpiritualia ſubditos ſuos legitimare non poſſe reſoluunt *gloſſ. 1. in cap. 1. 10. diſtinct. gloſſ. vlt. in cap. 1. 101. diſt.* Perez *l. 1. verſ. regula 3. tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 94* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 45. cap. 7. num. 11.* Suar. *de cenſur. tom. 5. diſput. 50. ſect. 5. num. 8.* Sayr *eodem tract. lib. 6. cap. 11. num. 5.* Sanchez *de matrimon. lib. 8. diſp. 7. num. 11.* quia ita colligitur ex diſtinctione illa duplicis poteſtatis ſpiritualis ad ſpiritualia, & temporalis ad temporalia, de qua *in c. cùm ad verum 96. diſt.* tum quia Principes ſæculares directè diſponere de ſpiritualibus non poſſunt, cùm temporalia ſpiritualibus ſint ſubordinata, atque ita temporalis poteſtas ſubſit ſpirituali, non è contra, quæ ratio etiam efficit, ne poſſit in conſequentiam, & indirectè ſæcularis Princeps ad ſpiritualia legitimare, licèt Papa in conſequentiam, & indirectè poſſit ad temporalia, tam ex ſubordinatione, quam temporalia habent ad ſpiritualia, quàm ex communi doctrina, de qua latè egi *de officio, & poteſtate Epiſc. p. 1. tit. 3. cap. 1. n. 103. cum ſeqq.*

2 Non obſtat quòd Anton. de Roſel. *in tract. de legitimat. tit. de legitimationis effectu*, & Roland. *conſil. 61. n. 50. vol. 1.* & alij, quos refert, & ſequitur Pereg. *de fideicom. art. 23. n. 36.* contrarium ſcripsère, ex eo quia effectus illegitimationis non aliunde prouenit, quàm ex lege humana ciuili, quæ inter legitimos, & illegitimos inducit differentiam, quám Princeps legitimatione ſua, & effectus ab ea productos poteſt tollere antiquæ naturæ, in qua naſci debuerunt, reſtituendo, iuxta text. *in auth. quibus modis naturales efficiantur ſui, §. illud, verſ. ſicut enim*, per quam reſtitutionem redduntur legitimi, ac ſi à principio ea iuſtis natalibus orti eſſent, *l. 2. §. vlt. ff. de natal. reſtit.* explicat eleganter Conan. *comment. iuris Ciuilis, lib. 2. cap. 12. num. 14.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 21. num. 71.* Non obſtat, inquam, hoc fundamentum, quo ſuam ſententiam adſtruit Peregrin. nam in primis Doctores, quos ipſe refert, ſolùm nituntur explicare modum, quo fit legitimatio à ſæculari Principe reſtitutione natalium; non tamen aſſerunt talem reſtitutionem eos efficere legitimos ad ſpiritualia, immò Alex. quem ipſe Pereg. refert, contrarium expreſsè aſſerit *in l. ſed hac, §. patronum, num. 6. ff. de in ius vocando*; fundamentum autem falſum ſupponit, quòd ſcilicet impedimentum illegitimorum, quoad Ordines, & beneficia ex lege vniuerſali proueniat; quamvis enim certum ſit à lege Ciuili inductam eſſe differentiam legitimorum, & illegitimorum, quia à principio omnes legitimi naſcebantur, illud eſt indubitatum, quòd impedimentum, quo 3
ab Ordinibus, beneficiis, & aliis ſpiritualibus repelluntur illegitimi, totum eſt Canonicum legibus Pontificiis inductum, nec ab Imperatoribus, vel Principibus ſæcularibus facultatem eam datam eſſe, vt de illis quidquam diſponant habilitando, vel inhabilitando, vt omnes notant *in tit. de filiis Presbyt.* & in materia irregularitatis, Nauar. *in man. cap. 27. numero 191.* Couar. *in Clem. ſi furioſus 1. part. in princip.* multò, de quibus Sayr. *de cenſur. lib. 6. capit. 2. numer. 6.* Quare quemadmodum impedimentum hoc ad ſolam Eccleſiam pertinet, ita & auferre ad eandem ſolùm pertinere debet, ex *reg. l. 3. ff. de re iud. l. vlt. C. de leg. cum ſimilibus.* Si quis verò replicet argumentum ſolum concludere, non poſſe ſæculares directè habilitare ad ſpiritualia, non verò quòd non poſſit natalibus reſtituere, & reponere legitimatum in eo ſtatu, quo naſcuntur nati ex legitimo matrimonio, quod directè cadit in ſuam poteſtatem ciuilem; licèt in conſequentiam veniant, quòd facti legitimi maneant habiles ad ſpiritualis; reſpondetur hanc reſtitutionem natalium non effi- 4
cere iſtum legitimum, nec enim poſſet efficere Princeps; quòd is, qui extra matrimonium, vel ex matrimonio non legitimo ortus eſt, ex matrimonio legitimo ortus ſit, ſed ſolùm efficit, vt habeatur proinde ac ſi à principio ex legitimo matrimonio naſceretur, *d. l. vlt. ff. de natalib. reſtit.* ibi, *perinde habetur*, quæ verba fictio-
nem denotant, fictio autem ſolùm poteſt operari effe- 5
ctus poteſtati ciuili, ex qua procedit, adæquatos, iuxta vulgarem reg. quòd limitata cauſa limitatos producit effectus *l. in agris, ff. de acquir. rerum domin.* cum aliis, de quibus Tiraq. *ceſſante cauſa, part. 1. à num. 147.* & de fictione agens, ne ſequatur abſurdum, quod poteſt Princeps fingendo inducere, quod verè diſponendo non poteſt, contra reg. vulgatem in materia fictionum, de qua poſt Bart. *in l. filio, ff. de liber. & poſthum.* Alex. & omnes *in l. eius, ff. ſi certum petatur*, notat Philip. *de fictionib. p. 6. c. 2.*

Exquibus fit conſequens legitimatos à ſæculari 6
Principe minimè admitti ad Eccleſiaſticam emphyteuſim, ſed legitimationem Pontificiam eſſe neceſſariam, vt ex Iaſ. Dec. & aliis communem teſtatur Gam. *Luſit. deciſ. 72. num. 6. verſ. nec ille*, & poſt alios Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q. 25. à n. 49.* Valaſc. *conſ. 134. num. 8.* Quam tamen doctrinam notabiliter limitat idem Gam. *deciſ. 307. n. 3. cum ſeqq.* poſt Afflict. *deciſ. 306.* quòd ſolùm procedat in emphyteuſi, quæ ad Eccleſiam reditura eſt, non ita in ea, quæ ad extraneos peruenire debet.

DISTINCTIO LX.

Cap. Nullus Epiſcopus. I.

Ex Concil. Vrbani.

GRATIANVS ex Concilio Vrbani 1
Papæ Aluerniæ celebrato, colligit non licere Epiſcopo in Eccleſia ſua aliquem Archidiaconum facere, niſi ſit Diaconus, nec Archipresbyterum, aut Decanum, niſi Presbyteri ſint. Verùm hodie quicquid Doctores controuertant ſuper intellectu huius text. habemus hac de re ſpecialem deciſionem Concilij

Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 12. in hæc verba: *Neminem etiam deinceps ad dignitatem, Canonicatum, aut portionem recipiant, niſi qui eo Ordine ſacro aut ſit initiatus, quem illa dignitas, præbenda, aut portio requirit, aut in tali ætate, vt intra tempus à iure, & ab hac ſancta Synodo ſtatutum initiari valeat. In omnibus verò Eccleſiis Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyteri, Diaconatus, vel Subdiaconatus.* Hactenus Concil. Qua quidem Concilij diſpoſitione attenta Epiſcopus cogere non poteſt, vt omnes Canonici efficiantur Sacerdotes, ſed ſufficit ſi dimidia pars Canonicorum Presbyteri ſiot, inter quos debet eſſe præcipuè Archidiaconus, cæteri verò Diaconi, aut Subdiaconi, ſicut deciſum refert Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol.* 238. *num.* 1. Et ſic obtinens Canonicatum in Cathedrali Eccleſia etiam ante factam Ordinum diſtributionem, in ea ſaltem ætate oportet eſſe conſtitutus, vt intra annum ad Subdiaconatum poſſit promoueri, ita à ſacra Congregatione deciſum referunt Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra, lib.* 1. *tit.* 20. *l.* 2. *de ætate n.* 6. *&* 7. Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol.* 239. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 60. *n.* 70.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus nullus eſt eligendus, niſi in ſacris Ordinibus religioſè viuens fuerit inuentus.*

2 *Cathedrales ad Eccleſias aſſumendus in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio debet eſſe conſtitutus, ex Concil. Trident. at verò attenta conſtitut. Gregor. XIV. oportet omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe.*

3 *Epiſcopalis Ordinis collatio valida erit, etiamſi ſacerdotium non præceſſerit.*

4 *Subdiaconatus primis propagata poſt Apoſtolos Eccleſia temporibus non fuit inter ſacros Ordines computatus.*

Cap. Nullus in Epiſcopum. IV.

1 NVllum in Epiſcopum eligendum, niſi in ſacris Ordinibus religioſè viuens fuerit inuentus, probat text. *in præſenti*, qua de re Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *de reformat. cap.* 2. ita diſponit: *Quicumque poſthac ad Eccleſias Cathedrales erit aſſumendus, is non ſolum natalibus, ætate, moribus, & vita, ac aliis, quæ à ſacris Canonibus requiruntur, planè ſit præditus, verùm etiam in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutus.* Referunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici p.* 1. *cap.* 3. *num.* 9. Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub.* 7. *capit.* 6.
2 *num.* 45. Verùm licèt attenta hac Concilij Tridentini diſpoſitione ſufficeret promouendum ad Epiſcopatum in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutum fuiſſe, hodie tamen oportet omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe, ſecundùm conſtitutionem Gregorij XIV. quæ plurali numero vtitur, incip. *Onus Apoſtolica, ſub Dat. Romæ* 1. *Maij* 1590. per quam ita obſeruat Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr.* 11. *c.* 7. *n.* 8. quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 1. *n.* 37.

3 Si verò ſacerdotium non præceſſerit, valida tamen erit Epiſcopalis Ordinis collatio, etenim præpoſteratio in collatione ordinum non vitiat, licet executionem impediat, ita poſt Ioan. Andr. Anch. & alios, tenent Rendina *in prompt. recept. ſentent. rub.* 38. *num.* 6. Fornar. *de ſacram. Ordinis, cap.* 6. *numer.* 5. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 10. *cap. vnic. num.* 3. Quamvis contrarium, immò Epiſcopalem Ordinem non ſuſcipere, qui ſacerdotio caret, teneant gloſſ. *in fin. cap. vnic. de Cleric. per ſalt. promoto*, D. Thom. *in* 4. *ſent. diſt.* 24. Borgaſ. *de irreg. p.* 5. *rub. de clerico per ſaltum promoto, n.* 3. Maiol. *in ſimili tract. lib.* 4. *cap.* 12. *n.* 3. Henriq. *in ſum. lib.* 10. *c.* 7. §. 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 30. *quæſ.* 9.

Sacros autem Ordines, &c.] Notatur ad hoc quòd Subdiaconatus primis propagatæ poſt Apoſtolos Eccleſiæ temporibus non fuit inter ſacros Ordines computatus, vt per Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *c.* 13. *quæſ.* 2. *in princ.* Reſtaur. *de Imper. quæſt.* 29. *n.* 3. Panuin. *de viſitat. p.* 1. *q.* 6. *n.* 24. Card. Bellarm. *de ſacram. Ordinis, lib.* 1. *cap.* 7. *verſ. ſunt autem*, Vaſq. *de ſacram. Ordinis diſput.* 148. *cap.* 3. A quo autem tempore cœperit inter Ordines ſacros computari, vide Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 2. *n.* 10. 4

Distinctio LXI.

GRATIANVS in hac Diſtinctione multis Sanctorum Patrum auctoritatibus oſtendit laicos non eſſe in Epiſcopos eligendos, ſed per ſingulos Ordines prius eſſe probandos, de quo vide quæ dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *num.* 45. *ſecundum Lugdunen. impreſſ.* Et quòd hodie nullus in Epiſcopum eſt promouendus, niſi antea ſex menſium ſpatio in ſacris Ordinibus ſit conſtitutus, dixi *in collect. ad cap. nullus in Epiſcopum ſup.* 60. *diſtinct.* 1

SVMMARIVM.

1 *Neophytus de recenti conuerſus prohibetur ordinari, ne fortè contingat eum ex ſuperbia euehi.*

2 *Neophytus poteſt minoribus, & ſacris etiam Ordinibus initiari, ſi tranſactum ſit biennium a ſua conuerſione.*

3 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Neophyto bene inſtructo, & confirmato in fide, vt promoueatur.*

4 *Neophyti ſi humiles inueniantur bene poſſunt ordinari.*

Cap. Neophytus. IX. *Ambroſ.*

AMbroſius *epiſt.* 82. *ad Vercellenſes*, relatus *in hoc text.* ait quòd Neophytus de recenti conuerſus prohibetur ordinari, ne fortè contingat eum ex ſuperbia euehi, vt per Turrecrem. *in cap.* 2. *num.* 1. 48. *diſt.* Rip. *in cap. eam te, num.* 31. *verſ. tertiò reſpondet, de reſcript.* & ibi Dec. *n.* 32. Lambertin. *de iurepatron.* 1. *part.* 2. *lib. quæſt.* 7. *art.* 14. *num.* 7. Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 1. §. 2. *num.* 7. *verſ. ſecunda concluſ.* Hoied. *de incompat. benef. part.* 1. *cap.* 24. *num.* 3. Maiol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 31. Marquard. *de Iuda. part.* 3. *cap.* 5. *ſub num.* 8. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 2. *quæſ.* 1. Campan. *in diuerſ. iur. Canon. rub.* 12. *cap.* 7. *num.* 1. vbi *num.* 5. ſubdit in Neophyto volente ſe ordinare, tam ad ſacros 1
Ordines, quàm ad minores requiri tranſactum biennium à ſua conuerſione, Henriquez *in ſum. lib.* 14. *de irregular. cap.* 4. §. 7. vbi ait cum Neophyto benè inſtructo, & confirmato in fide poſſe Epiſcopum diſpenſare. 2 3

Quando igitur qualitas vitæ Neophyti oſtendit illum eſſe talem, qualem decet eſſe bonum Sacerdotem, ceſſat ratio prohibitionis, & conſequenter prohibitio propter rationem inducta, quod D. Ambroſ. 4

in

in hoc text. oſtendit, dum ait, quòd ſi humiles inueniantur Neophyti, benè poſſunt ordinari, ita Alphonſ. Aluarez Guettero *in ſpeculo iuris Pontificy, c.* 10. *paulò poſt princ. pag.* 31. quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 17. *n.* 7.

In gloſſ. *Cauſa.* Vide Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, p.* 1. 55. *& limit.* 1. *ex n.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus nullus inuitis detur ſubditis de aliena Eccleſia.*
2 *Beneficiorum in prouiſionibus ſemper eſt anteponendus ille, qui eſt de gremio Eccleſia.*
3 *Dignus de gremio Eccleſia ad illius beneficia poſthabito digniore extraneo eligi poteſt.*
4 *Parochialium in concurſu dignus de gremio Eccleſia poſtponitur digniori extraneo.*
5 *Eccleſia fauor verſatur, ne emeritis, & antiquis, noui, rudéſve, aut extranei praponantur.*
6 *Beneficia potius conferri debent Clericis naturalibus, incolis, & indigenis, quam forenſibus peregrinis, & extraneis.*
7 *Regna Portugalia, Caſtella Nauarra, Aragonia, & Francia ex Sedis Apoſt priuilegiis habent, vt beneficia in eis ſita nulli niſi oriundis conferantur.*

CAP. Nullus inuitus. XIII.

Cœleſtinus.

1 COEleſtinus Papa *ad Epiſcopos Gallia epiſt.* 1. *c.* 4.
relatus *in hoc textu*, admonet, vt nullus inuitis
detur Epiſcopus ſubditis de aliena Eccleſia, ex quo ita
tradunt Couar. *practic. cap.* 35. *n.* 5. Azor. *inſtit. moral.*
part. 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *quaſ.* 25. *verſ. & certa.* Ego ipſe
de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *num.* 48.
2 *in princ. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.* Ille enim, qui eſt
de gremio Eccleſiæ, ſemper anteponendus eſt in prouiſionibus beneficiorum eiuſdem Eccleſiæ, Cuch. *inſtit. maior. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 127. Viuian. *in praxi iuriſpatron. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 3. *ſecundùm nouiſſ. impreſſ.* Rot. *deciſ.* 413. *num.* 1. *part.* 1. *diuerſ. & in Calaguritana beneficy de Arnedo* 22. *Ianuar.* 1622. *coram R.P.D. Merlino,*
3 Lotther. *de re beneſic. lib.* 2. *q.* 25. *num.* 12. & poteſt eligi
poſthabito digniore extraneo, vt per Zech. *de beneſic. cap.* 12. *num.* 36. Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 12. Vgol. *de offic. Epiſcop. cap.* 50. §. 8. *num.* 4. quos refero ego ipſe *in ſimili tract. p.* 3. *alleg.* 60. *num.* 102. *in*
4 *fine, ſecundùm Lugdunen. impreſſ.* quod in concurſu Pa-
rochialium agnoſcunt Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 13. *&* 14. *& cap.* 21. *n.* 25. Maudoſ. *conſ.* 55. *num.* 4. Maſtril. *Sicil. deciſ.* 2. *n.* 147. Mat. Anton. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 104. *n.* 2. Viuian. *d. cap.* 11. *num.* 5. ego ipſe *loco proximè citato.*
5 Verſatur equidem fauor Eccleſiæ, ne emeritis, & an-
tiquis noui, rudéſve, aut extranei præponantur, vt dicit text. *in cap. ſtatuimus, & in cap. nec emeritis, hac eadem diſt.* refert Lotter. *dict. quaſt.* 25. *num.* 14. immò
6 etiam iuri communi conſonans eſt, quod potiùs con-
ferantur beneficia Clericis naturalibus, incolis, & indigenis loci, vbi beneficia conſiſtunt ſecundum cuiuſque eruditionem, mores, & doctrinam, quàm forenſib. peregrinis, & extraneis, vt probatur *in l. in Eccleſiis* 11. *C. de Epiſc. & cler. in hoc text. & cleric. in d. c. nec emeritis,* & obſeruant plures Doctores; quos citaui *in collect. ad cap. bona* 4. *num.* 7. *de elect. in decretalibus,* quibus addo Nicol. Garc. *de benef. part.* 7. *cap.* 9. *num.* 5. *&* Viuian. *d. cap.* 11. *num.* 2. vbi rationes aſſignat *num.* 4.

Sed quia de rigore quilibet Clericus cuiuſcum- 7
que nationis ſit, ſiue ciuis, ſiue externus, poteſt ad beneficium præſentari, dummodò ſit idoneus, & habeat qualitates requiſitas, ad not. *in cap. venerabilis.* vbi gloſſ. Abb. & alij, *de prabend.* ideò vt beneficia iuxta ſupradicta inter indigenas ſubditos diſtribuantur, nonnulla Regna ex Sedis Apoſtolicæ priuilegiis obtinuerunt, vt beneficia in eis ſita, nulli niſi oriundo, ſeu naturali conferantur, vt de Regnis Portugaliæ, Caſtellæ, Nauarræ, Aragoniæ, & Franciæ memini *in collectan. ad dict. cap. bona, num.* 8. *cum ſequentibus.*

CAP. Catinenſis. XVII. *Pelagius.*

DE intellectu, & materia huius text. dixi ad *cap. priuſquam, ſup.* 28. *diſt.*

DISTINCTIO LXVII.

CAP. Docendus. II. *Cœleſtinus.*

COElestinvs Papa *ad Epiſcop. Apu-* 8
lia, & Calabria, epiſt. 3. *cap.* 3. relatus *in hoc text.* ſcribit quòd docendus eſt populus, non ſequendus, refert Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 4. *num.* 39. vulgi enim opinio plerumque eſt mendax. *l. ſi priuatus, ff. qui, & à quibus, l. Barbarius, ff. de officio Prator.* ac proinde vanæ voces populi non ſunt audiendæ, *cap. vnuſquiſque* 22. *q.* 4. Præpoſ. *in cap. Canones, diſt.* 15. *num.* 5. *ad med.* Imol. *in cap. graue, num.* 20. *de prabend.* & iudex debet magis adhærere legibus, quàm clamori populi, *l. decurionum* 12. *C. de pœnis*, nam vt paſſim inquit Cicero, præcipuè *pro Mur. pro Roſc. pro Planc. & de legibus*, Nihil eſt incertius vulgo, nihil ſtultius, quàm ſentire opinionem vulgi aliquem eſſe beatum, vulgus ex veritate pauca, ex opinione multa æſtimat, non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia, & vulgi opinionibus rapimur in errores. Antiſthenes dicebat ſe ſtudere, vt ſemper ageret id, quod contra populi iudicium eſſet, quaſi norma ſit benè diſſentiendi à populo diſſentire; & Chiliaſt. Peſſimum mihi nominas auctorem rei benè gerendæ vulgum. Præmio namque, prece, pretio, ſpe, gratia, leuitate, & acclamationibus facilè ad electionem faciendam poteſt populus moueri, & corrumpi, *cap. ſi ergo* 8. *q.* 1. *cap. Oſius*, vbi gloſſ. *verbo populi, de elect.* cum alijs adductis per Iul. Lauor. *d. cap.* 4. *à n.* 38. nulli enim Chriſtianorum eſt incognitum iudicium populi erga Dominum Ieſum, qui primum illum excepit vt Regem, & acclamationibus benedicebat: *Benedictus qui venit in nomine Domini,* Matth. cap. 21. Luc. cap. 19. & paucis poſt diebus clamarit: *Tolle, tolle, crucifige eum*, & electione ſua prætulit illi homicidam latronem Barrabam, *Matth. cap.* 21. *Marc. c.* 15. 21. *Luc. cap.* 23.

DISTINCTIO LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcoporum electiones olim Apoſtolis vita functis totius Cleri, & populi auctoritate fiebant.*
2 *Epiſcopum, vt Clericus eligeret populus deinde conſenſiſſet, ſtatutum reperitur.*

3 *Principum*

3 *Principum ſæcularium auctoritate electio.& nominatio Epiſcoporum olim fiebat.*

4 *Principibus ſæcularibus conceſſum extitit, vt electio à Clericis facta valida non ſit, niſi eorum accederet cenſus.*

5 *Poteſtas laïcis conceſſa eligendi Epiſcopos, vel eorum electioni conſenſum præſtandi abrogata omnino fuit.*

6 *Electio Epiſcoporum penes omnes Clericos,& Religioſos diœceſis remanſit poſt abrogatam laicis poteſtatem circa eam faciendam.*

7 *Clerici à Religioſis in electionibus Epiſcoporum fuerunt ſeparati,& conſtitutum fuit, vt Religioſi ſuorum Abbatum, & ſuperiorum, Canonici verò ſuorum Epiſcoporum faciant electionem, & declaratur* num.8.

9 *Epiſcopos eligendi poteſtas in Capitulis, & Canonicis durauit vſque ad tempora Bonifacij VIII. & Clem.V.*

10 *Papa prouidet hodie omnes Epiſcopales Eccleſias,niſi vbi Principes ex eiuſdem Papa conceſſione,poteſtatem nominandi Epiſcopos in ſuis Regnis,& dominiis habent.*

11 *Electionis Canonica per Capitula facienda de Epiſcopis vetus conſuetudo viget tantùm in Germania.*

Cap. Nullus I. cum ſeq. *Hadrian.*

1 Ex tota hac Diſtinctione, & aliis iuribus infrà referendis colligitur ſecundùm varia tempora, varios modos in electionibus Epiſcoporum ab ipſo Summu Pontifice præſcriptos,& iuxta varias pro tempore occurrentes circumſtantias variis perſonis ius eligendi Epiſcopos ab eodem Pontifice conceſſum, ſiue permiſſum fuiſſe; & in primis omiſſo primo illo tempore, in quo Apoſtoli ea poteſtate accepta ab ipſo Chriſto Domino Epiſcopos elegerunt, eiſque vita functis, duo tempora præcipua, ad quæ alia reducuntur, ſunt diſtinguenda, prius eſt, in quo totius Cleri,& populi auctoritate electiones Epiſcoporum fiebant, alterum in quo huiuſmodi poteſtas Laicis abrogata,omninò adempta ſolis Clericis fuit reſeruata. De priori conſtat ea auctoritate antiquiſſimorum Pontificum, videlicet Stephani I. *in cap.noſce*, ibi, *conuocato Clero, & populo*, Cœleſtini I. *in cap.Clerici*, Leonis I. *in cap. vota, cum ſequentibus, hac eadem diſtinct.* & eſt optimum Concilij Toletani decretum *in cap.vltim. §. ſed nec, 51. diſtinct.* qui mos, & conſuetudo ex D. Pauli iuuatur: auctoritate 1. *ad Timoth.3.* dum in ordinatione Epiſcoporum requirit, vt habeant bonum teſtimonium etiam ab iis,qui foris ſunt, atque etiam ratione, vt ſcilicet omnibus dicendi in eligendum eſſet facultas, & liceret cuique vitia palàm, vel virtutes eligendi proferre, vt annuere videtur D. Hieron. relatus *in cap. licet 8. q.1.* ibi, *& populi præſentia*, iuncto ibi, *ne qua poſtmodum retractatio cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret*, & Gratianus *in cap. cùm lege, in fine*, ibi, *tunc enim in Eccleſia Dei rite præficitur Antiſtes, cùm populus pariter in eum acclamauerit, quem Clerus communi voto elegit*, explicant bene Petr. Greg. *ad Decretal. tractat.de elect.cap.5. num.10. & 16.* Burſat. *conſ.126. à num.8. tom.2.* Azor. *inſtit. moral.part.2.lib.3. capit.17. quaſ.3;* rectè aduertentes non pariformiter, ſed diuerſimodè hanc electionem Clero, & populo datam eſſe, aliquando enim Clero, & populo pariter datur electio, itavt tam hi, quam illi Epiſcopum nominarent, deſignarent, & eligerent, *cap. Epiſcopus*, ibi, *poſt electionem Clerici,& populi, cap. lectis*, ibi, *Clerum, & plebem eiuſdem Eccleſia elegiſſe, hac eadem diſt.cap.factus*, ibi, *de plebis,qua tunc affuit ſuffragio 7.quaſt.1.* Deinde verò 2
in melius hoc more reformato conſtitutum eſt vt Clerus eligat,populus verò conſentiat, vt optima ratione docuit Stephanus Papa *in d.cap.noſce*, ibi: *Sacerdotum quippe electio eſt, & fidelis populi conſenſus adhibendus, quia docendus eſt populus,non ſequendus*, text.optimè *in d.cap.vota.*

Similem varietatem reperies circa auctoritatem 3
Principum ſecularium in electionibus Epiſcoporum, nam aliquando vel ipſi auctoritate propria eorum electionem, & nominationem faciebant, vt de Conſtantio Conſtantini magni filio, & aliis ante Valentinianum ea Socrate, Euſebio, Nicephoro, & Theodoreto explicat Petr.Gregor. *d.cap.5.num.5.* aliquando verò ipſa Romana Eccleſia aliquibus fecit poteſtatem eligendi,& nominandi Epiſcopos, atque etiam Romanum Pontificem, vt de Hadriano Pontifice ſtat, qui Carolo magno remunerationis ergò ob inſignia beneficia in ipſam Apoſtolicam Sedem quæ referuntur *in cap. Hadrianus il 2. hac diſt.& in cap.hinc eſt 16.quaſt.1.* hoc priuilegium eidem indulſit. Sic etiam Hiſpaniarum Regibus *in d. cap. cùm longè*, Id conceſſum reperitur. Aliquando verò Principibus conceſ- 4
ſum eſt,vt electio à clericis facta valida non,niſi Principis accedat conſenſus, *cap. quia igitur,hac eadem diſt.* ibi: *Totius Concilij vnito conſenſu,& Sereniſſimi Principis voluntate*, conſonat *dict. cap. nobis, d. cap. lectis, cap. Abbatem 18.quaſt.2.* text.opt. *in capit quod ſicut, 28.in princip.* ibi, *debet Principi præſentari*, &c. *de elect. capit.cum terra 14.* ibi, *auribus Patriarcha,vel Principis exprimendas, eod.tit.*

De poſteriore autem tempore, quo huiuſmodi po- 5
teſtas laicis omnino noſcitur abrogata,conſtat quoad vtramque partem populi, & ſæcularium Principum, quoad populum ex *cap. nun eſt permittendum, hac eadem diſtinct.* & ea antiquiſſimo Sardicenſi Concilio ſub Iulio I. circa annum ſalutis Dominicæ CCCXL. refertur *in c. Oſius 2.de elect.* vbi eam reddit rationem; ne ad clamorem populi fiat electio, quia manifeſtum eſt potuiſſe plures eorum,qui ſynceram fidem non habent,pretio,& mercede corrumpi iunctis is, quæ latè proſequuntur Petr. Greg. *d.c.5.n.8.* & ea Platone, & aliis Philoſophis Marc. Mantua *ſing.194.* Ea eadem etiam ratione iam apparet iuſtiſſimè ſacris Canonibus reuocatum eſſe priuilegium illud Principibus ſæcularibus conceſum eligendi Epiſcopos, aut ne valeat electio ſine eorum conſenſu, quia ſcilicet per impreſſionem, & metum facta cenſetur, text. *in præſenti cap. 2. cap. ſi quis per ordinationem, ead. diſt.* Duplici præterea ex capite iuſtiſſimè priuilegium hoc Principibus ſæcularibus ademptum eſſe notat iidem Petr. Gregor. *d.cap.5.à n.16.* vel quia idem Principes ſponte ſua ei renuntiarunt, vt de Valentiniano probat text. *in cap. Valentinianus, hac ead.diſt.* vel quia conceſſa ſibi poteſtate abutentes pro arbitrij temeritate indignos promouere, dignos vexare,& eiicere cœperunt,eóque facto priuilegium amittere meruerunt, iuxta reg.text. *in c.priuilegium 11.q.3. ſuarum 11.verſ. verum, de priuileg.*cum *ibi* notatis.

Abrogata ſic laicis prædicta poteſtate eligendi Epi- 6
ſcopos, primo ea penes omnes Clericos,& Religioſos diœceſis remanſit, vt auctoritate text. *in cap.obeuntibus hac eadem diſt.* ſcribunt Petr. Greg. *d. tract.de electione.c.6.n.1.& 2.* Burſat.*d.conſ.126.n.16.ad fin.* Dein- 7
de verò Clerici à Religioſis ſunt ſeparati, vt iidem Doctores reſoluunt, & conſtitutum fuit vt Religioſi ſuorum Abbatum,Priorum,ſeu Præpoſitorum,Canonici verò ſuorum Epiſcoporum faciant electionem, *cap.cùm terra,& per tot.tit.de elect.*

Quam quidem doctrinam veriſſimam eſſe agno- 8

ſco, ſed temporum ſeriem ab eiſdem auctoribus edi-ſcere cupiebam, animaduerto enim hanc conſtitutionem, vt ſoli Canonici Cathedralium ſuos eligant Epiſcopos à Fulgentio, & Gratiano *in cap. ſacrorum, hac eadem diſtinct.* tribui Nicæno Concilio II. quod aliàs ſeptima Synodus ſolet appellari, & celebratum conſtat circa annum Chriſtianæ ſalutis DCCLXXX. auctorem verò text. *in dict. cap. obeuntibus,* apparet eſſe Innocentium II. *in Romano Concil.* circa annum MCXXXI. & conſequenter antiquitus vedetur conſtitutio, quæ ſolis Clericis Cathedralium facultatem eligendi Epiſcopum concedit, recentior verò illa, quæ omnibus Clericis diœceſis eam tribuit, ac ſubinde illam per hanc reuocari videbatur, ex reg. text. *in l. non eſt nouum, & in l. ſed & poſteriores, ff. de legib.* Sed facilè reſpondetur, quod verba illa, quæ referunt *in d. cap. ſacrorum, verſ. ex conſtitutionibus, vſque ad fin.* non fuit alicuius Pontificis, aut Concilij, ſed Gratiani, quæ ſubinde nullam habent iuris auctoritatem, aut neceſſitatem ex iis, quæ dixi ad procem. huius voluminis Decreti, quamvis ſemel, atque ſæpiùs diligenter perlegerim, nihil ad hoc propoſitum potui reperire tum in magnis Conciliorum tomis, in quorum *tom. 1. pag. 287. cum ſeqq.* Gangrenſe, *& in 2. pag. 461.* ad longum Nicænum reperiuntur, & omnia vtriuſque decreta, quàm etiam *in ſumma eorundem Concil.* apud Carranc. *ex pag.... & ex pag. 47. 288. cum ſeqq.* Ex text. verò *in d. cap. 1. de elect.* nullum firmum argumentum quoad temporum computationem poteſt deduci, minimè enim conſtat quiſnam Pontifex illius fuerit Auctor, vulgò Lucio Papæ tribuitur, ſed ab aliis Pio, vel Gregorio, vel Alexandro, vt conſtat ex Anton. Auguſt. *in notis ad collectan. 1. Decretal. ſub eod. tit.* vbi ſimiliter teſtatur in libris Conciliorum, verba illa non inueniſſe.

9 Durauit huiuſmodi poteſtas eligendi Epiſcopos in Capitulis, & Canonicis vſque ad tempora Bonifacij VIII. & Clementis V. vt conſtat ex *titulis de election. in ſexto, & Clementinis.* Poſtea verò cùm magnæ orirentur diſcordiæ in huiuſmodi electionibus faciendis, vt aduertit Lancelot. *in inſtitut. Canon. tit. qui eligere, eligive poſſint, in princip.* cœpit Benedictus XI. ſibi reſeruare Eccleſias Patriarchales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales *in extrauag. ad regimen, de prabend.* inter communes, addita clauſula ibi, *nunc apud Sedem vacantes, vel in futurum vacaturas,* quod deinde per ſequentes Summos Pontifices factum fuit ſimpliciter, & generaliter quoad omnes Ecleſias Epiſcopales, tam apud Sedem Apoſtolicam, quàm extra Curiam vacan-
10 tes *in reg. 3. Cancellaria.* & ita hodie Summus Pontifex prouidit omnes Epiſcopales Eccleſias, niſi quòd Reges Hiſpaniæ, Galliæ, Luſitaniæ, & Poloniæ ex eiuſdem Pont. conceſſione poteſtatem nominandi Epiſcopos in ſuis Regnis habeor, & in Germania tantùm ve-
11 tus conſuetudo Canonicæ electionis per Capitula faciendæ obſeruatur, vt refert Azot. *inſtit. mor. p. 2. lib. 6. cap. 14. q. 1. in fin.* & me citato Lauot. *var. lucub. tom. 1. tit. 4. c. 15. n. 23.*

SVMMARIVM.

1 *Imperator an in Subdiaconatus Ordine conſtitutus ſit, oſtenditur,* & num. 2.
2 *Imperator laïcus eſt.*
3 *Imperator, & alij Principes, licèt inungi, & conſecrari dicantur, non tamen propriè, & ſtrictè conſecratio eſt.*
4 *Declaratur text. in praſenti.*

Cap. Valentinianus. III.

Ex hiſtoria tripartita.

EX hoc text. Alexandrin. *hic num. 3.* & alij *infrà* 1
referendi, aiunt vulgò deduci, Imperatorem in Subdiaconatus Ordine conſtitutum eſſe; tum quia conſecratur, *cap. venerabilem 14. verſ. verum,* ibi, *inungimus, conſecramus, & coronamus, de elect.* tum quia ſacratiſſimus, & ſacra maieſtas ſolet appellari, tum denique quia ita vſus, & conſuetudo Eccleſiæ videtur obſeruare, ſecundùm quam ſi Imperator in Curia Romana reperitur, Miſſæ Papali inſeruit, maximè in feſto Natiuitatis, in quo ad matutinum cantat ſeptimam lectionem ſub Euangel. *Exiit edictum à Caſare, &c.* idque obſeruaſſe Federicum III. Imper. præſente Papa Paulo II. anno 1468. teſtatur Auctores grauiſſimi, de quibus *infrà.*

His tamen non obſtantibus tenendum eſt Impera- 2
torem laïcum eſſe, illámque vulgò opinionem meritò reprobari, cum *gloſſ. vlt. in praſenti,* vbi Alex. & reliqui omnes ſequuntur, teſte Caſtald. *de Imperat. q. 29. à princ.* vbi latè, ex eo quia Subdiaconatus ſacer Ordo eſt dirimens matrimonium, *cap. erubeſcant 22. diſtinct. cap. à multis, de atate, & qual.* notatur *in cap. vnic. de voto, lib. 6.* & tamen Imperator licitè, & validè contrahit, vt vſus docet: deinde quia licèt Imperator, ſicut 3
& alij Principes inungi, & conſecrari dicantur, *d. cap. venerabilem,* non tamen propriè, & ſtrictè conſecratio eſt, ſed longè diuerſa ab Epiſcoporum, & Sacerdotum conſecratione, vt ſatis colligitur ex diſcurſu text. *in cap. vnic. §. vnic. de ſacra vnct.* nec in alio ſacro Ordine conſtitutus dici poteſt, hic enim non aliter, quàm cum certo ritu, certiſque adhibitis cæremoniis confertur, & neceſſariò oportet, vt initiandus inſtrumenta accipiat de manu Epiſcopi, Subdiaconus ſcilicet vacuum Calicem cum patena, *c. Subdiaconus 23. diſt.* D. Thom. *ad 3. part. quaſt. 31. artic. 1. ad 1.* Viuald. *in candel. aureo, part. 1. vbi de Sacramento Ordinis, numer. 5.* quæ tamen ſolemnia in Imperatoris electione, vel coronatione minimè obſeruari ſatis conſtat ex iis, quæ Caſtald. *de Imperat. quaſt. 29.* Hieronym. Bald. *tractat. de coronat. Imper. per tot.* maximè *pagin. 61. & ſeqq.* dum poſt alios latè probat antequam vngatur, vel coronetur, plenam Imperij per ſolam electionem conſequi adminiſtrationem, atque ita iam colligitur actum illum offerendi Calicem Papæ celebranti, atque etiam recitandi epiſtolam non exerceri ab Imperatore ratione alicuius Ordinis Eccleſiaſtici, quam non habet ex modò dictis, ſed ex poteſtate quadam extraordinaria.

Ad text. verò *in praſenti,* ibi, *vt meum Ordinem decet,* 4
reſpondetur eſſe intelligendum non de aliquo ſacro Ordine, ſed potiùs de officio Imperiali, quaſi promittat Imperator adiutorem Eccleſiæ ſemper ſe futurum, prout munus ſuum, & Officij debitum videtur poſtulare, quod præcipuum eſſe conſtat vt Eccleſiæ patronus ſit, & Aduocatus text. *in c. Princeps 23. q. 5.*

Cap. Omnis Electio. VII.

Ex ſeptima Synodo.

VIde Card. Cæſarem Baronium *annalium Eccleſia tom. 9. ann. Chriſti 787. n. 48. pag. mihi 390.* vbi integrum originale refert, & ait dignum eſſe, quòd Regum omnium domus foribus inſcribatur.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Carolus Magnus laudanda, & Principe Chriſtiano digna in Eccleſia fecit ſeruitia.*

2 *Carolo Magno conceſſit Hadrianus I. poteſtatem eligendi Pontificem, Sedémque Apoſtolicam ordinandi, & inueſtituram Epiſcopis concedendi.*

3 *Bulla conceſſionis Hadriani I. facta Carolo Magno eligendi Pontificem, aſſeruatur Pariſiis inter præcipuos Regni theſauros.*

4 *Otho I. Theutonicorum Rex obtinuit à Leone Papa VIII. poteſtatem eligendi Pontif.*

5 *Text.* in præſenti, & in cap. ex Synodo hac eadem diſt. *fictitium, & commentitium eſſe, qui referant, oſtenditur.*

6 *Carolus Magnus non acceptauit, ſed potiùs repudiauit conceſſionem ſibi factam ab Hadriano I. de eligendo Pontifice, ſecundùm aliquos, ſed probabilius eſt quòd renuntiauerunt ſequentes Imperatores,* vt num. 7.

8 *Hiſpania Regna auxilio diuino, & virtute propria, non autem Imperatoris ſe in libertatem vendicarunt à manibus, & tyrannide Maurorum, ac proinde à Romano Imperio exempta ſunt.*

9 *Superior quando non poteſt defendere ciuitatem, vel non eſt in apparatu id faciendi, poteſt talis ciuitas alteri ſe ſubdere, vt eam defendat.*

10 *Imperator dominus Mundi dicitur, ſed nec de iure, aut de facto dominium totius Orbis habuit,* vt num. 11.

12 *Imperatores antiqui exceptis iis Prouinciis, quæ ipſis legitimo aliquo titulo ſubiiciebantur, reſpectu aliarum potius erant tyranni, quàm legitimi ſucceſſores.*

13 *Declaratur,* l. deprecatio, ff. ad l. Rhodiam de iactu, & l. benè à Zenone, C. de quadrienoij præſcr. *& num. 14.*

Cap. Hadrianus. ij. XXII.

Ex hiſtoria Eccleſiaſtica.

1 HAdrianus Papa I. ob accepta à Carolo Magno
laudanda quidem, & Principe Chriſtiano digna
in Eccleſia facta ſeruitia, de quibus agunt Reginon. *in
chronic. lib. 2. in Carolo Magno.* Paul. Æmil. Anan. Maſonius,
Ganguinius, & alij *in eo,* Sigon. *lib. 3. de Regno
Italiæ, anno 786. & 799.* Cardin. Bellarmin. *in tract. de*
2 *tranſlat. Imperij, lib. 1. cap. 4. & ſeqq.* tam beneficus remunerator
extitit, vt congregata Synodo CLIII. Epiſcoporum,
Abbatum, & Religioſorum, poteſtatem
eligendi Summum Pontificem, Sedémque Apoſtol.
ordinandi, & inueſtituram Epiſcopis concedendi eidem
Carolo dederit, vt refertur in hoc text. & tangunt
Bozi. *de ſignis Eccleſiæ, lib. 19. ſigno 8. cap. 4. & de
ſtatu Italiæ lib. 3. cap. vltim.* Eynard. *in vita Caroli Magni.*
Iacob. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ,
cap. 20. num. 16.* Iul. Lanor. *var. lucubrat. tom. 1.*
3 *tit. 4. cap. 4. num. 13. & 14.* cuius conceſſionis Bullam
Pariſiis inter præcipuos Regni theſauros aſſeruatam
fuiſſe, tradit gloſſ. *in pragmat. ſanct. titul. de annatis in
verbo Regalia,* & Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius,
verbo & vxorem, num. 267. de teſtament. in antiq. impreſſ.
alias verbo, & vxorem 1. numer. 61. in noua impreſſione.*
4 Similémq; conceſſionem à Leone Papa VIII. Otho I.
Theutonicorum Rex obtinuit, vt patet *in c. in Synodo,
ſup. hac eadem diſt.*
5 Hos text. fictitios, & commentitios eſſe, ac primum
ipſorum auctorem fuiſſe Sigibertum Monachum,
à quo Gratianus hoc mutuauit, referunt Azor.
inſtit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 2. quæſt. 3. Card. Baron. *in
annalib. Eccleſiaſt. circa annum Domini 516. & 535. &
præſertim 774. à num. 10. & 964. à n. 22.* Iacob. Gretſer.
in apologia Baronij, c. 1. & 2. Soar. *de defenſione fidei Cathol.
contra Anglicanæ ſectæ errores, lib. 3. cap. 29. num. 7.*
& non diſſentit Card. Bellarm. *de Summo Pontifice, lib.
2. cap. 29. & de clericis, cap. 9.*
Alij verò dicunt Carolum Magnum non acceptaſſe, 6
ſed potiùs repudiaſſe prædictam conceſſionem, aliàs
enim Stephanus Papa, qui poſt Leonem ſucceſſit, ab
ipſo electus fuiſſet, ſicut argumentatur Alban. *de Card.
q. 11.* ac proinde Imperatores nunquam vſos fuiſſe illis
conceſſionibus tradunt Raymund. Ruffus *pro Pont.
Max. ſub num. 39. & 40. pag. 479.* & commendat Nauarr.
in rub. de iudic. num. 69.
Nonnulli denique (quod mihi probabilius videtur) 7
ſentiunt Imperatores prædictis Apoſtolicis conceſſionibus
renuntiaſſe, vt de Ludouico, ipſius Caroli
filio, referunt Volater. *in Geographia lib. 3. cap. de Pipini,
& Carolorum geſtis, circa med.* S. Antonin. *in hiſt.
part. 2. tit. 16. cap. 1. §. 2.* Gondiſal. Villadieg. *de originc,
& poteſt. Cardin. q. 5. num. 18.* Alban. *citato loco,* Azor.
d. part. 2. lib. 4. cap. 2. quæſt. 2. & 3. & habetur *in cap. Ego
Ludouicus, hac ead. diſt. & in cap. conſtitutio, & in c. tibi
Domine, & in cap. ſacrorum, §. ex conſtitutionib. hac eadem
diſt.* vbi de renonciatione præfati Othonis conſtat,
vel quia dum eis abuteretur, iuſtè fuerunt per Summos
Pontifices reuocatæ, vt ſentit Petr. Gregor. *ſyntagm.
iuris lib. 13. cap. 30. n. 20.* Vel quia vtraque, ſcilicet renuntiatio,
& reuocatio concurrit, ex Quintil. Mandoſ.
in reg. 13. Cancel. q. 8. num. 13.
In gloſſ. *Per ſingulas.* De pluribus Regibus, & 8
Ducibus à Romano Imperio exemptis memini ego ipſe
*in collect. ad cap. per venerabilem, à num. 23. vſque
ad num. 35. qui filij ſint legit.* vbi *n. 24.* agitur de Regibus
Hiſpaniæ, de quibus loquitur gloſſ. *in præſenti,* manifeſtum
enim eſt ferè prædicta Hiſpaniæ Regna auxilio
diuino, & virtute propria, non autem Imperatoris ſe
in libertatem vendicaſſe à manibus, & tyrannide Maurorum,
vt tangit hæc gloſſ. *in fine,* & conſtat ex Hiſpanis
Chroniſtis, & ex Oldrad. *conſ. 69. ſub num. 8. & 9.*
Couar. *in reg. peccatum, part. 2. §. 9. num. 9.* Nauar. *in cap.
nouit. notab. 3. n. 116. cum ſeqq. de iudic.* Mench. *illuſtr.
lib. 1. cap. 22. num. 31.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. cap.
18. num. 223.* Azeued. *in l. 3. tit. 5. lib. 3. nouæ recopil. &
in l. 1. num. 5. tit. 17. lib. 9.* Parlad. *lib. 2. rerum quotid.
cap. 21. num. 3.* Matt. *de iuriſd. part. 1. cap. 26. num. 60.*
Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4. quæſt. 1. num. 360.
& 389.* Cabed. *Luſit. deciſ. 7. num. 4. & deciſ. 211. ſub
num. 3. part. 1. & deciſ. 8. num. 3. part. 2.* Soar. *de legib.
lib. 3. cap. 7. num. 9.* & in ſpecie de Regno Portugaliæ
idem teſtantur Ferrer. *de iuſto, & iniuſto bello, num. 24.*
Nauarr. *in d. cap. nouit. notab. 3. num. 165.* Cabed. *d. dec. 7.
num. 4. & d. deciſ. 8. num. 3.* Ceuall. *vbi ſup. num. 391.*
Soar. *d. lib. 3. cap. 8. num. 3. in fine.* Quia tunc cùm Imperator 9
non eſſet in apparatu præſtandi auxilium,
ſuccedit illud ſingulariſſimum dictum Baldi *in cap. 1.
col. 2. lect. 2. de iudic.* quem ſequitur Almain. *de poteſt.
Papæ, cap. 15.* Nauar. *d. notab. 3. num. 115.* dum ita loquit:
*Si non eſt ſpes, quòd ſuperior defendat ciuitatem, vel non
eſt in apparatu id faciendi, poteſt ſe ciuitas ſubdere alteri,
& etiam pro conſequutione accipere vnum Regem, cui ſe
ſubdat, & hoc conceditur iure naturali.* Vnde iam ſequitur
prædicta Regna Hiſpaniæ iuſtè potuiſſe ſe eximere
à ſubiectione Imperatoris, dato etiam quòd
antea eum recognoſcerent, & ſe in totum ſubiicere,
prout ſubiecerunt aliis, qui ſibi eſſent Reges ſupremi,
& tanquam tales ſuæ ipſorum Regnorum conſeruationi,
& defenſioni incumberent, vnde meritò

ritò prædictam exemptionem in eiſdem Regibus Hiſpaniæ agnoſcunt omnes Doctores proximè citati, *& in collect. ad dictum cap. per venerabilem, num. 24.*

10 In ead. gloſſ. ibi, *fateamur ergo Imperatorem eſſe dominum Mundi.* Aliqui intelligunt quoad illa intermedia tempora, quibus Romani floruerunt, cùm vniuerſum penè Orbem armis peragrare viſi ſunt, adeò vt Romanorum Imperator Antoninus ſeipſum Mundi dominum appellare videatur *in l. deprecatio, ff. ad leg. Rhod. de iactu*, habetur etiam *in l. bene à Zenone, C. de quadrien. præſcript. cum ſimilib.* quare Imperatorem licèt non de facto, tamen de iure Mundi dominum eſſe contendit Bartol. *in l. hoſtes, ff. de captiu. & in extrauag. ad reprimendam, verbo totius Orbis*, Bald. *in §. vlt. col. pen. de prohibita feudi alien. per Feder. & in l. 1. C. de ſumm. Trinit.* Gregor. Lopez *in l. 1. tit. 1. part. 2.* & innumeri penè Scriptores, vt per Couar. *dict. §. 9. ſub n. 7. verſ. his tandem*, & per Menoch. *illuſtr. lib. 1. cap. 20. num. 1. cum ſequentibus*, & per Caſſan. *in catalogo gloriæ Mundi, part. 5. conſid. 28.* & per Sot. *de iuſtit. lib. 4. q. 4. art. 2.* & per Nauar. *d. notab. 3. à num. 155.* & per Soar. *d. cap. 4. num. 1.* ſequitur poſt multos Azeued. *in d. lib. 1. num. 20. cum ſeqq.* Mart. *de iuriſdiction. part. 1. cap. 10. à num. 1.*

11 Verùm his non obſtantibus dicendum puto etiam quoad prædicta intermedia tempora Imperatorem ſæcularem nuſquam dominium totius Orbis habuiſſe de iure, nec de facto, etenim quod attinet ad ius, competeret enim vel de iure naturali, vel de iure diuino poſitiuo, vel de iure humano, aut ex aliis titulis ab altero prædictorum iurium approbatis, atqui neutro ex prædictis iuribus vniuerſalis illa poteſtas ſuper totum Orbem conceſſa eſt Imperatori, immò magis veroſimiliter denegata; igitur, &c. conſequentia legitima eſt, maior autem vt manifeſta recipitur poſt alios à Vict. *ſuper c. vlt. Matth. n. 25. & à med.* Nauar. *d. notab. 3. num. 153.* & à Couar. Molin. & Soar. *citatis locis*, tandem & minor patet ex dictis per eoſdem, cum quibus ſatis erit eius probationem percurrere, ne in re clara, & ab illis luculenter, & dilucide tractata immoremur.

12 Quod verò attinet ad factum oſtenditur, tum quia antiqui Imperatores, exceptis iis Prouinciis, quæ ipſis legitimo aliquo titulo ſubiiciebantur, de quibus Menoch. *d. cap. 21. n. 4. cum ſeqq.* Soar. *d. cap. 7. num. 12. & 13. & cap. 8. à num. 2.* reſpectu aliarum potius erant tyranni, quàm legitimi ſuperiores, quia eas ferè omnes per violentiam occuparunt, pauciſſimis earum ſponte, multiſque violenter tacentibus, immò & pluribus, quod fieri potuit, pro modo oblatæ occaſionis expreſsè repugnantibus, & priſtinam libertatem vendicantibus, vt inquit S. Auguſt. *lib. 8. de ciuit. Dei, c. 2.* quem poſt Durand. ſequitur Nauarr. *d. notab. 3. n. 152.* proſequitur late Bernard. de Brito *in ſua Monarchia Luſitana, tom. 1. à princ.* tum etiam, quia prædicti Imperatores nec etiam ita violenter vniuerſum Orbem peragrarunt, vt ex Proſp. *l. 2. de vocat. gentium, cap. 16.* obſeruat Soar. *d. cap. 7. ſub num. 4.* & Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 30. col. 1. verſic. hoc autem*, & quidem meritò, nam innumeræ nationes, & Prouinciæ ſemper extiterunt, quæ ipſis incognitæ fuerunt, vt colligitur *ex l. mercatores, C. de commerc. & ex l. 2. C. de offic. præfecti Prætor. Africæ, & ex l. poſtliminium, ff. de captiu.* obſeruant Alciat. *in l. 1. col. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Couar. *d. §. 9. ſub num. 5. col. 1. in fin.* & videre eſt in Luſitanicis, & Hiſpanicis conquiſitionibus, vt in hanc rem conſiderat Menoch. *d. cap. 20. ſub num. 23.* ita vt meritò dixerit Nauarr. *d. notab. 3. num. 156.* nec dimidiatum Orbem Romanorum Imperio paruiſſe.

13 Non obſtat text. *in d. l. deprecatio, & in d. l. benè à Zenone, cum ſimilib.* quia omiſſo intellectu Nauar. *dict. notab. 3. num. 157.* quem nemine citato amplectitur Soar. *d. cap. 7. ſub num. 6.* reſpondetur cum Menoch. *d. c. 20. num. 29.* Imperatorem *in d. l. deprecatio*, non intendiſſe agere directè de dominio, quod haberet ſuper Orbem terrarum, aliter enim ineptè ab eodem dominio exciperet maria, quæ excipit *ibidem*, cùm per aduerſatiuam, *autem*, (quæ ſecundùm ſuam naturam, dum aliud ex mente diſponentis non colligitur, implicat diuerſitatem caſuum, iuxta gloſſ. *verbo autem, in l. hoc amplius, §. de his, ff. de damno infecto.* Bart. *in l. transfigere, n. 6. de tranſact.* cùm aliis per me adductis *in tractat. de dictionibus vſufrequent. diſt. 47. num. 1. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*) inquit: *Ego quidem mundi dominus, lex autem maris*, non, inquam, maria exciperet, & ſoli legi ſubiecta eſſe diceret, nam ſciebat appellatione Mundi, de quo agebat, contineri & ipſa maria ſimul cum cæteris rebus, quæ ſub cœlo ſunt, vnde potiùs ſe ipſum pronunciaret dominum pariter maris, & terræ, & cæterorum. Ruiſus ſciebat idem Imperator quòd etiam de iure ei, qui alicuius Prouinciæ ſupremus dominus eſt, ſubiiciuntur etiam maria coadiacentia, iuxta gloſſ. *verbo territorio, in cap. vbi periculum, §. porrò, de elect. lib. 6.* vbi citaui Doctores, quibus addo Tell. Fernand. *in lib. 3. Tauri, n. 5.* & Valaſc. *conſ. 181. ſub num. 15.* Denique ſi Imperat. *in d. l. deprecatio*, intenderet directè agere de dominio totius Orbis, & illud ſibi adrogare, non conſtitueret differentiam inter ſeipſum, & legem ſuam, aut prædeceſſorum etiam conſuetudinariam, vt talem ab eius ſaltem generali approbatione, voluntate, & poteſtate pendentem, iuxta notata per Burg. de Pace *in lib. 1. Tauri n. 233.* & Sahag. *in cap. vlt. num. 35. de conſuetud.* nam ſciebat idem Imper. quoad poteſtatem dominandi non differre legem huiuſmodi dum durat, ab ipſo legiſlatore, quaſi in eo, aut in ea eſſet poteſtas maior, aut diſtincta, ſed potiùs parem eſſe, & vnam in vtroque, licèt alioquin ſecundùm diuerſos reſpectus poſſit modò in illo, modò in ſua, aut prædeceſſorum lege conſiderari quædam ſuperioritas ſecundùm quid, in illo quidem, quia eam ex iuſta cauſa reuocare poteſt, iuxta reg. text. *in cap. non debet de conſang. & cap. propoſuit, de conceſſ. preben.* in illa autem quia ea durante tenetur legiſlator ſuas, & alienas actiones, ſecundùm eam proportionabiliter dirigere, iuxta regul. text. *in l. digna vox, C. de legib.* cum adductis *ſuprà ad cap. iuſtum, 9. diſt.*

Quare tota Imperatoris mens *in d. l. deprecatio*, fuit vt reſtitutio rerum in naufragio maris amiſſarum, de qua *ibi* quæſtio erat, fieret adeò præcisè, & plenariè iuxta aliquos ex terminis conſuetudinariæ legis Rhodiæ de iactu, vt vellet illam potiùs, quàm ſemetipſum conſuli ſuper huiuſmodi reſtitutione, & quoad hunc effectum illam potius vt maris dominam, quàm ſemetipſum quodammodo recognoſcit, niſi in iis, in quibus leges propriè ſcriptæ eidem conſuetudinariæ legi aduerſarentur, vt *ibidem* text. inquit, prout ſanè aduerſabantur pro ea parte, qua ex iniqua mercatorum conſuetudine in Rhodos inſulam confluentium deferebat accipienti omnia naufragio amiſſa, & *ibi* delata, iuxta tradita per Sahag. *in d. cap. vltim. num. 11. cum ſeqq.* eandem conſuetudinem vt iniquam meritò redarguentem, per text. *in l. vltim. ff. de incend. & in l. 1. C. de naufrag. lib. 11. cum ſimilibus*, hanc igitur mentem, vt Imper. aperiret *in d. l. deprecatio*, alloquitur conſulentem hac vna breui, ſed efficaci reſponſione: *Ego quidem Mundi dominus, lex autem maris, lege id Rhodia, quæ de rebus nauticis præſcripta eſt, iudicetur*, quaſi diceret hanc reſtitutionem ita fac plenè, & præcisè ſecundùm terminos iuſtos legis Rhodiæ, abſque alio 14

viuæ

Digitized by Google

viuæ vocis noſtræ oraculo, ac ſi illa lex ſola maris, & eorum, quæ in mari contingunt, ego autem ſolum eorum, quæ in terris Imperij fiunt, domini eſſemus. Cùm ergo is ſolus, & non alius ſit Imperatoris ſeſſus, iam conſtat illa verba, *ego quidem Mundi dominus*, prolata fuiſſe non principaliter, ſed enuntiatiuè vt benè aduertit Menoch. *ſub d.num.*29. & in alium finem, nempe huoc, quem in prædictum ſenſum, apeſuimus, vnde conſequitur ab illis non poſſe argumentum ſumi.

Cap. In Synodo. XXIII. *Leo.*

1 VIde quæ *ſuprà* dixi *ad cap. Adrianus, il.*2. *hac eadem diſt.* Et adde ſpecialiter de hoc text. agentes Card. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſiaſt. verbo Gratianus, verſ. ſecundo, pag.*185. Gretſer. *in defenſ. eiuſdem Bellarm. tom.*2. *libr.* x. *de Romano Pont. cap.* 29. *verſ. ſextum argumentum,* Card. Baron. *annalium Eccleſ. tom.*9. *anno Chriſti* 774. *num.*13. *verſ. at non alterius,* qui Gratianum reprehendit, & impoſtorem vocat, cùm Leonis Pontificis nomine VIII. textum hunc referat, & vide eundem *num.*15. *verſ. verum quod dicitur, & tom.*10. *anno Chriſti* 964. *num.*21. & 22. refert integra verba huius text. dicens hanc conſtitutionem etſi verè fieri contigit, nullius eſſe roboris, cùm à Leone Pſeudopontifice, & ſic non à legitimo Papa ſit promulgata, & ex *num.*23. *cum ſeqq.* plura adducit circa text. confutationem.

2 In gloſſ. *Apoſtolicam.* Quicquid hæc gloſſ. dicere videatur, Romanum Pontificem poſſe ſe Imperatori ſubiicere, tamen conſtans eſt omnium ferè tam iuris Pontificij, quàm ſacræ Theologiæ profeſſorum ſententia, Papam ſe alterius iuriſdictioni ſubdere iure non poſſe, vt latè comprobant Ioan. Andr. & Abb. *in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtitut.* Archid. *in cap. ſi quis ſuperbus* 7. *queſt.*11. Turrectem. *in lib.*2. *ſum. cap.* 108. & alij, quos refert, & ſequitur Azor. *inſtitutionum moralium part.* 1. *l.*4. *c.*7. *quæſt.*6. vbi contrariis reſpondet. Et probatur, quia nec Imperator eam habet poteſtatem, nec etiam Summus Pont. ſupra omnes alios, nedum ſupra ſeipſum, quia nemo dat, quod non habet. Deinde, quia exemptio Papæ eſt priuilegium non intuitu perſonæ, ſed in honorem Chriſti datum, cui non poteſt Papa renuntiare, ſicut nemo poteſt renuntiare priuilegio in fauorem communitatis conceſſo; Deinde facit, quià Pontifex non poteſt humanæ poteſtati quoad vim coërcitiuam ſe ſubmittere, vt latè Cardin. Bellarm. *de Concil. lib.*2. *c.*18. Soar. *de defenſ. fidei, lib.*1. *cap.*7. *num.*3. Denique, quia omnis iuriſdictio Eccleſiaſtica pendet, & manat à Summo Pontif. ipſe verò non accepit poteſtatem coërcitiuam ſupra ſeipſum, quia nullus niſi volens poteſt ſe punire, non tamen cogi; ergo neque alteri poteſt eam poteſtatem communicare, vnde colliges non poſſe per cenſuras compelli, ita Soar. *tom.*6. *de cenſur. diſput.*5. *ſect.*1. *num.*17. Sayr. *in ſimili tract. lib.*1. *cap.*1, *numero* 32.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis licentia iuſtam excuſationem præſtat.*
2 *Iudicis iuſſus, & auctoritas in illicitis excuſat à dolo.*
3 *Iudicis iuſſus liberat ſoluentem ab omni obligatione.*
4 *Verba*, ſub excommunicationis ſententia, *an importent latam ſententiam, remiſſiuè.*
5 *Epiſcopus, cuius ſubditus ab alieno Epiſcopo fuit ad Ordines promotus, ratam habere poteſt talem promotionem.*

Cap. Salonitanæ. XXIV.

Gregorius.

REliquere non poſſunt.] Ergo Papa non poteſt illatam Eccleſiæ iniuriam remittere, vt per Boër. *deciſ.*120. *num.*5. 1

In gloſſ. *Iuſſiſſent,* ibi, *arg. quòd auctoritas maioris excuſat,* &c. Notatur ad hoc quòd licentia iudicis iuſtam excuſationem præſtat, vt per Bald. *in ſua diſputat. accuſatus de vi turbatiua, col. antepen, verſ. quartò quæritur, & conſil.*58. *verbo præterea vbi quis, vol.*5. Octau. Gloric. *reſp.*1. *part.*3. *num.*174. & iudicis iuſſus, & auctoritas in illicitis excuſat à dolo, Tiraquell. *de pœnis temp. cauſ.*34. *num.*4. *cum ſeqq.* Decian. *in tract. crimin. lib.*9. *cap.*37. *n.*7. & iuſſus iudicis liberat ſoluentem ab omni obligatione. Rot. *deciſ.*345. *apud Farin. part.*1. *recent.* vbi latè declaratur. 2 3

In gloſſ. *Sub excommunicationis.* Vide Tiraquell. *in l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur, n.*235. Sayr. *in claui Regia, lib.*3. *c.*8. *n.*19. Perez *l.*1. *verſ. quarè ſolet, tit.*5. *lib.*8 *Ordin. pag.*176. *col.*1. 4

In gloſſ. *Ac ſi me,* ibi, *arg. quòd ratihabitio ſequens facit aliquid legitimum, quod ab initio factum fuit illegitimè.* Ex hac gloſſ. colligunt aliqui poſſe Epiſcopum, cuius ſubditus ab alieno Epiſcopo fuit ad Ordines promotus, ratam habere eam promotionem, itavt valeat ad legitimum vſum, & executionem Ordinis ſuſcepti, vt per Prob. *ad monach. in c.*1. *de tempor. Ordin. lib.*6. Nau. *conſil.*11. *verſ. ad quartum, & conſ.*39. *ſub tit. de temporibus Ordin. in nouis.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, c.*26. §. 13. *n.*1. metipſum *in ſimili tractatu, p.*2. *alleg.*8. *num.*10. quamvis contrarium teneant Parıſ. *conſil.*136. *Stante defectu, lib.*4 Rebuff. *in praxi, tit. forma dimiſſor. num.*12. & 13. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.*3. *c.*48. *quæſ.*4. *verſ. dubiæ quæſt.* vbi reſpondet non obſtare text. *in præſenti,* quia *hic* Gregor. non confirmat ordinationem ab alieno Epiſcopo factam, ſed tantùm remittis iniuriam illatam miſſione falcis in ſuam meſſem, quod mihi non probatur. 5

Cap. Cùm longè. XXV.

Ex Concil. Tolet. XII.

ATque Gallicia.] Legendum eſt *Gallia Gothica,* vt obſeruat Garibai *in compend. hiſtor. lib.*8. *cap.*43. Valdeſ. *de dignitate, Regum Regnorúmque Hiſpaniæ, c.*3. *num.*29. 1

Quoſcumque Regalis poteſtas elegerit.] Olim apud Hiſpanos conſuetudo obtinuit, vt Canonicorum collegium, cui munus eligendi Epiſcopos iure incumbit, ſtatim mortuo Paſtore Regi eius obitum nuntiaret, ab eoque peteret licentiam, & facultatem eligendi Epiſcopos, qua per Regem conceſſa ipſi Canonici eligebant Prælatum, quem ante miſſionem in poſſeſſionem Regi exhibebant, vt ab ipſo bonorum adminiſtrationem obtineret, ſicut inſinuare videtur text. *in præſenti.* Poſtea propter difficultates, quæ naſcebantur ex relatione Regiæ poteſtati facienda ſub Agathone, aut Leone Rom. Pont. anno I. Heruigij Gothorum Regia, qui Hiſpanias obtinebat anno à natiuitate Domini 685. auctore Roderico Archiepiſcopo Tolet. *lib.*3. *cap.*12. qui ex Æra Cæſaris annum computauit, Toleti celebratum eſt Conc. Tolet. XII. quo decretum fuit, quòd ad Epiſcopalem dignitatem promouendos eligeret, ipſe verò Toletanus Antiſtes præuià morum examinatione inſtitueret, vt refertur in hoc textu, quod deinde non ſolùm priuilegiis Summorum Pontificum confirmatum extitit, ſed etiam 2

generali iuris communis conceſſione munitum, qua conſtruentibus, aut dotantibus Eccleſias conceditur poteſtas præſentandi ad eas, conſtat namque Hiſpaniarum Reges Cathedrales Eccleſias ferè omnes erexiſſe, conſtruxiſſe, & ampliſſimis redditibus exornaſſe, prout referunt Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſiæ, lib. 20. ſigno 87. cap. 6.* Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ, cap. 21.* & aliter à primordiis rem narrat Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib. 2. cap. 18. cum ſeqq.* & de Eccleſiis Cathedralibus noſtræ Luſitaniæ dicit Cabed. *de patron. Regiæ Coronæ, cap. 37. per tot.* quare ineptum eſt dicere Reges Hiſpaniæ à Carolo Magno ius hoc accepiſſe, vt bene oſtendit Anton. de Fuertes *d. l. 2. cap. 20.* Vide tamen Lanc. Conrad. *in templo omnium iudicum, lib. 1. cap. 2. §. 3. n. 15. fol. 103. & lib. 2. cap. 1. §. 4. verbo dignitates, & Ordines, num. 9. cum ſeqq. fol. 132.* Couar. *in reg. poſſeſſor, p. 2. §. 10. num. 5. cum ſeqq.* Greg. Lop. *l. 18. verbo antiqua coſtumbre, tit. 5. part. 1.* Perez *l. 3. gloſſ. 1. tit. 4. & l. 2. tit. 6. lib. 1. Ord. pag. 147.* Palat. Rub. *in præfat. de donat. inter virum, & vxor. num. 24.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 4. princip. num. 13.* Humad. *l. 18. gloſſ. 1. tit. 5. part. 1. pag. 49.* Azeued. *l. 1. a princ. tit. 6. lib. 1. nouæ recopil.* Camil. Botel. *de præſtantia Regis Catholici, c. 50. ferè per tot.* metipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit. 1. cap. 3. à n. 29.*

3 Illud aduotare oportet non rectè cenſuiſſe Ioannem Igneum *in l. neceſſarios. §. 1. eu aliàs, num. 143. ad Senatuſconſ. Syllan.* & alios quoſque Gallicos ſcriptores, qui affirmare auſi ſunt, nihil eſſe cur glorientur Hiſpani propter hunc text. eo quòd ius iſtud nominandi, vel eligendi Epiſcopos non ex Concilio Toletano *in hoc text.* relato, ſed ex conceſſione à Carolo Magno facta, qui Hiſpanias debellauit, conſequuti ſunt, cuius quidem conceſſionis mentio, & relatio, poſita eſt *in cap. Adrianus, il 2. 63. diſt.* eámque iuridicè; & hiſtoricè præ cæteris explicant, & expendunt Boër. Epiſcopo *heroic. quæſt. de iure ſacro, lib. 1. ſub tit. de Regalib. & vniuerſo iure Principum in benefic. Eccleſ. ex num. 144.* & Petr. Greg. *de elect. cap. 5. ex num. 8.* Cæterùm Ioan. Igneus, & Ioan. Ferrald. quàm fœdè lapſi fuerint hac in re (vt ait Couar. *in reg. poſſeſſor, part. 2. §. 10. num. 5.*) ſatis apparet, primò ex eo, quia Concil. Tolet. vnde deſumptus eſt hic text. Caroli Magni natiuitatem ferè LX. annis, & eius imperium, vel principatum pluſquam LXXX. præceſſit, quemadmodum ex ratione temporum quam Ganguinus Gallicus ſcriptor poſuit, & ex Vaſæo collegit Couar. *d. loco, num. 6.* Secundò ex eo, quia Carolus Magnus nuſquam Hiſpanias debellauit, vel iiſdem potitus eſt, quin potiùs cùm id tentauit, re infecta, & capite, vt aiunt, fracto victus, & inglorius recedere compulſus fuit, Rolando & aliis pleriſque Franciæ Patibus in memorabili Roncevallis conflictu ad Pirenæi fauces deſideratis, & interfectis, vt noſtri hiſtorici, & nonnulli ex Gallicis teſtati ſunt; ob idque longè minus habent cur glorientur Carolus, & Galli ex Hiſpaniarum expeditione, quàm Hiſpani, ex diſpoſitione huius text. qui ex ſuppoſitione procedit, & ius nominandi, vel præſentandi Regibus Hiſpaniæ longè ante Caroli Magni tempora competiiſſe expreſsè continet.

4 Hinc etiam ſummè notandum cenſeo omnino cauendum eſſe à Franciſco Duareno ſcriptore Gallico viro vtcumque docto, ſed parum pio, atque de poteſtate, & iuriſdictione eccleſiaſtica peſſimè merito, is enim auctor *in tract. de ſacris Eccleſ. miniſt. lib. 3. c. 11.* audacter nimis cenſuit ex hoc text. apertiſſimè probari atque concludi creationem Epiſcoporum Regij iuris eſſe, & ad omnes Reges ex iure communi liberè pertinere, & vlteriùs addidit Adriani Pontificis conceſſionem, de qua *in d. cap. Adrianus, il. 2. hac ead. diſt.* non fuiſſe priuilegium aliquod ex mera Pontificis gratia, & liberalitate profectum, ſed hominis virò bonam fidem agnoſcentis confeſſionem, quaſi ſcilicet nihil Adrianus Carolo dediſſet, ſed id totum, quoad creandos Epiſcopos pertinet, eidem Carolo, iure ſuo competiiſſet, vt refert Boër. Epiſcopo *vbi ſuprà, num. 145.* Sed Duaren. *hic*, vt in pleriſque aliis longè fœdius, quàm Igneus, & Ferraldus lapſus eſt, quia communis Canoniſtarum opinio tenet textum *in præſenti* non de creatione Epiſcoporum, vel eorundem plena, & abſoluta electione, vt Duaren. ipſe perperam cenſuit, ſed de ipſa nominatione, præſentatione, conſenſu, vel conuenientia intelligi debere.

Cap. Quia ſancta. XXVIII.

Stephanus.

Gratianus ex decreto Stephani Papæ tenet *in præſenti* electionem Romani Pontificis debere fieri præſentibus Legatis Imperatoris, ſed de veritate huius decreti, & quòd non ſit Stephani, multum dubitat Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 9. anno Chriſti 816. num. 101. per tot.* præſertim cùm Ludouicus Imp. anno ſequenti in conſtitutione à ſe edita de donatione facta Romanæ Eccleſiæ, declarat liberam eſſe velle electionem, & coronationem Romani Pont. nec ad aliud teneri, qui creatus eſt Pontifex, niſi vbi eſt conſecrandus Legationem mittere ad ipſum Imper. vt ponderat ipſe Baron. *citato loco.* 1

SVMMARIVM.

1 *Inimicitiæ ſignum eſt, quando is, qui ſalutare conſueuerat, non ampliùs ſalutat.*

2 *Recuſari poteſt index, qui differt partem ſalutare, prout antea ſolebat.*

3 *Iniuriam remittere videtur offenſus in foro exteriori, qui familiariter conuerſatur cum iniuriante.*

Cap. Cùm Hadrianus. XXIX.

Gregorius.

Celebris eſt gloſſ. *verbo, & ad ſalutandum, in præſenti*, dum tradit, ſignum eſſe inimicitiæ, quando is, qui ſalutare conſueuerat, nō ampliùs ſalutat, ſequuntur Gig. *de crimine læſæ maieſt. tit. quomodo, & per quos, q. 2. num. 34.* Hippol. *in l. 1. §. præterea, n. 8. ff. de quæſt.* Petr. Nauar. *de reſtit. lib. 2. cap. 1. num. 102. pag. 337.* Menoch. *de præſumpt. l. 5. præſumpt. 43. num. 10.* Maſcard. *de probat. concluſ. 898. num. 33. & concluſ. 1156. n. 14. cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. p. 1. q. 49. num. 54.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 284. n. 26.* 1

Vnde recuſari poſſe iudicem, qui differt partem ſalutare, prout antea ſolebat, reſoluunt Maſtril. *Siciliæ deciſ. 151. num. 49. part. 2.* Stephan. Gratian. *d. c. 284. num. 26. & ſeq. & cap. 538. num. 57.* Carraſ. *in explicat. ad aliquas leges nouæ recop. cap. 9. num. 316.* Pater meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib. 3. tit. 21. in initio, num. 23.* 2

Hinc è contra inferior videri offenſum iniuriam remittere in foro exteriori, qui familiariter conuerſatur cum iniuriante, vel cum ſalutat, ita addit. ad Abb. *in proœm. Decretal. ſub num. 6.* & *ibi* Felin. *propè fin.* D. Antonin. *part. 2. cap. 2, §. 3.* Sylueſt. *in ſum. verbo iniuria, q. 8.* Pedraza *præcepto 7. §. 10.* Cordub. *q. 58. pag. 160.* quos ſequitur Io. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo remiſſio iniuriæ, differ. 4.* vbi dupliciter limitat, primò

primò quando ante conuerſationem, vel ſalutationem offenſus propoſuit in iudicio actionem iniuriarum, vel prædicta ſigna exhibet tempore neceſſitatis, aut talia, quæ inimicis exhibere tenetur; ſecundò niſi proteſtatus fuerit id facere ad ſatisfaciendum Deo, non tamen animo remittendi iniuriam quoad forum exterius.

Cap. Ergo Ludouicus. XXX.

Ludouicus Imp.

1 INtegram huius text. refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.9. anno Chriſti* 817. *num.9. &* 10. & de eius materia & intellectu agit *ibidem num.* 14. *in fine. & n.*15. *& anno* 816. *in fine*, aliqua tradit Boër. *deciſ.* 31. *&* 39. *num.*1. Palat. *de benefic. in Curia vacant.* §. 9. *col.*1.

2 *Vicario tuo.*] Ergo Papa dicitur Vicarius Petri, ſed contrarium verius eſt, prout reſoluit Cardin. Bellarmin. *lib.*2. *de Romano Pont. cap.*17. *verſ. prima opinio*, vbi hunc text. refert, & eius argumento reſpondet.

3 In gloſſ. *Seu.* De dictione, *ſeu*, quod aliquando ſit copulatiua, & augmentatiua, reſoluunt Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de diction. vſufreq. diſt.* 363. *n.*6.

4 In gloſſ. *Et territorij*, ibi, *& ſic eſt arg. quòd nomine ciuitatis non comprehenduntur eius territoria.* Vide quæ dixi *in tractatu de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo ciuitas.*

Distinctio LXIV.

Cap. Epiſcopi. I. cum ſeqq.

CVIVSLIBET Epiſcopi conſecrationem à tribus Epiſcopis faciendam eſſe probat text. *in præſenti.* & tradunt Henriquez *in ſumma, lib.*10. *cap.*24. §. 1. Selu. *de benefic. part.*3. *quæſt.*38. *num.*5. Vincent. Filliuc. *tom.*1 *tract.*9. *de ſacram Ordin. cap.*5. *num.*106. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*1. *quæſt.*48. *num.*13. Marc. Anton. Genuen. *in pract. Archiep. Neapol. cap.*70. *num.*26. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*2. *alleg.*1. *num.*45. qui & ratione, & exemplo requiruntur. Ratione, ne tantum beneficium videatur furtiuè præſtitum, vt pro illo pariter preces ad Deum effundant. Et exemplo, quia & Iacobus frater Domini à Petro, Iacobo, & Ioanne Apoſtolis ordinatus fuit, *cap. porrò* 66. *diſt.* ita Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib.*3. *cap.*11. *num.*7. *&* 9. Anton. Auguſt. *in epit. iuris Pontificij veteris, lib.*4. *tit.*17. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*1. *tit.*1. *cap.*5. *num.*5. Azor. *inſtitut. moral. p.*2. *lib.*3. *cap.*30. *quæſ.*3. *verſ. quæret item quiſpiam*, vbi ſubdit, quòd auctoritate Summi Pontificis, ſiue generalis Concilij, ſeu Eccleſiæ concedi poteſt, & inſtitui, vt vnus Epiſcopus iuſtis de cauſis Epiſcopum conſecret, eo quòd non Chriſtus Dominus, ſed Apoſtoli conſtituerunt, vt Epiſcopus à tribus Epiſcopis conſecraretur; at Apoſtolorum decretum, quando iuris Diuini non eſt, poteſt Eccleſia mutare, cùm iuſta ſubeſt cauſa, vti in multis quoque decretis Apoſtolorum id Eccleſiam feciſſe conſtat.

Distinctio LXV.

Cap. Non debet. II. cum ſeqq.

Ex Concil. Martini.

EX Concilio Martini Papæ Gratianus *in hoc textu* refert quòd Epiſcopus non eſt ordinandus ſine concilio, & præſentia Metropolitani, & Comprouincialium etiam Epiſcoporum, qui ſaltem ſi adeſſe non poſſent, propriis literis conſenſum ſuum exprimere debent, vt referunt Azor. *inſtit. moral. part.*2. *lib.*3. *cap.*50. *quæſ.*2. *in princip.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.*1. *quæſt.*48. *n.*13. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*1. *tit.*1. *cap.*5. *n.*5. 1

SVMMARIVM.

1 *Verba text. referuntur.*
2 *Patriarcha Hieroſolymitanus aliquando venit appellatione Romani.*
3 *Nicani Concilij primi tempore non erat Patriarcha Conſtantinopolitanus, nec Conſtantinopolis ciuitas ædificata.*
4 *Vrba*, quandoquidem, & Epiſcopo Romano parilis mos eſt, *ſuppoſita fuiſſe ab hæreticis tenent aliqui.*
5 *Verba*, æqualis mos, *importare ſimilitudinem poteſtatis quoad iura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas, dixerunt nonnulli.*
6 *Conſtantinopolitana Eccleſia fuit appellata mater Chriſtianorum Orthodoxæ Religionis.*
7 *Text. in præſenti non decidere, ſed narrare morem, qui vigebat, exiſtimarunt alij.*
8 *Emendatur litera text. in præſenti.*

Cap. Mos antiquus. VI.

Ex Concil. Nicæno.

MOs *antiquus perdurat in Ægypto, vel Libya, & Pentapoli, vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem; quandoquidem, & Epiſcopo Romano parilis mos eſt.*] Hæc ſunt formalia huius text. verba deſumpta ex Nicæno Concil. I. *can.*6. *alias* 8. ex quibus in tacitam conſequentiam inferri videtur Romanum Pontificem poteſtatem in Alexandrinum Patriarcham non habere, cùm par in parem non habeat imperium, ex vulgatis iuribus per me adductis *in tract. de Axiomat. iuris vſufreq. verbo Par.* 1

Horum enim verborum difficultatem neſciens gloſſ. *hic in verbo parilis*, dicebat illa non de Romano Pont. ſed de Conſtantinopolitano Patriarcha eſſe intelligenda, quia aliquando ipſe venit appellatione Romani, *cap. ſanè profertur, in* §. *Romanorum* 24. *quæſt* 2. vbi gloſſ. *in verbo Romanorum*, exponit, id eſt, *Conſtantinopolitanorum.* Pro cuius expoſitione facit text. *in l.*1. §. *ſed etſi qua, C. de veteri iure enucl.* ibi: *Romam autem intelligendum eſt non ſolum veterem, ſed etiam Regiam noſtram*, vt ſi ſenſus Concilij, Alexandrinum Patriarcham, parem eſſe cum Conſtantinopolitano, non autem cum Romano; & hunc meliorem, ac planiorem dictorum verborum intellectum eſſe profeſſus eſt Hugo antiquus Doctor, vt refert gloſella marginalis *in præſenti.* Veruntamen licèt hæc expoſitio in ea placere poſſet quòd in eſſentia Patriarchali, 2

Digitized by Google

3 parem faciat Conſtantinopolitanum cum Alexandrino, tamen Nicænum illud Concilium non poteſt de Conſtantinopolitano Patriarcha intelligi, cùm eo tempore nec Conſtantinopolis ciuitas eſſet ædificata, vt ex Beato Hieronymo *in chronico* conſtat.

4 Franciſcus igitur Torrenſis *in tract. de poteſt. Papæ, lib. 3. part. 112. in verſ. videamus ergo*, dicebat, quòd illa verba, *quandoquidem & Episcopo Romano parilis mos eſt*, adiecta ac ſuppoſita fuerunt ab hæreticis clanculum, ac dolosè, & quòd ideò nullo modo ex Nicæno Concil. Alexandrini Patriarchæ parilitas cum Romano Pontif. comprobari poterat. Iuuit autem hanc Franciſci Torrenſis ſpeculationem Barthol. Carranza *in ſumma Concil. in ſcholio ad d. canonem ſextum Nicæni Concilij*, dicens quòd facta per ipſum Romæ diligenti, ac laborioſa inueſtigatione circa dicta verba Concilij, reperit vetuſtiſſimum Codicem Latinum Marcelli Cardinalis S. Crucis, vbi loco dictorum verborum ita legebatur, videlicet: *Quoniam quidem Metropolitano Epiſcopo hoc idem moris eſt.*

5 Alij verò reſpondent quòd æqualis mos in præſenti importat ſimilitudinem poteſtatis quoad iura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas, ad effectum ſcilicet, vt ad ipſum detur appellatio, & habeat alia iura Patriarchalis Eccleſiæ, quæ commemorat text. *in cap. antiqua 23. verſ. ſeruata, de priuileg.* & deducitur ex *cap. conqueſtus 9. q. 3.* vt poſt Ruffum pro Pontifice *pag. 44. cum ſeqq.* explicant Burſat. *conſil. 109. n. 14. cum ſeqq. vol. 1.* Marc. *de Iuriſdict. part. 1. cap. 16. à num. 4.*
6 licet enim Conſtantinopolitana Eccleſia mater Chriſtianorum Orthodoxæ Religionis ſit appellata *in l. decernimus. C. de ſacroſ. Eccleſ.* & omnium aliarum caput *in l. Conſtantinopolitana Eccleſia, C. eod. tit.* hoc tamen intelligendum eſt ratione Eccleſiarum Orientis, ſicut optimè aduertit Cardin. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt. tom. 7. ſub anno Chriſti 534. in verſ. dum ergo, pag. 103.* vt in omnibus ſalua ſit Romanæ Eccleſiæ auctoritas, iuxta Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de reformat. cap. 21.* cum aliis cumulatis à Franc. Gratiano *in compendio iuris Canon. part. 1. diſtinct. 6. de Sede Apoſtol.*

7 Nonnulli etiam aiunt text. *in præſenti* non decidere quòd perduret mos Alexandrinæ Eccleſiæ, vt parem habeat poteſtatem cum Romana, ſed, narrare morem, qui vigebat, expendentes in aliquibus Codicibus Gratiani legi *perdurat*, non *perduret*, imperatiuè, vt in vulgaribus legitur, & ſic *perdurat* emendatum eſt in nouiſſimis iuſſu Gregorij XIII. impreſſis.

8 Denique Ramundus Ruffus vir in iure noſtro doctus, ac diligens, *vbi ſuprà, ſub num. 8. pag. 66. in verſ. ſed videamus*, expreſsè confitetur, quòd licèt in Græcis Codicibus Nicæni Concilij non legantur verba illa, vt *in principio text.* recitata ſunt, habentur tamen in hunc modum, videlicet: *Quandoquidem Romanus Pont. hoc conſueuit*, & in hoc ſenſu concordant doctiſſimi Decreti eiuſmodi emendatores, ſuper hunc text *in ſcholio, verbo parilis*, dicentes in Græco Codice ita legi, videlicet: *Quoniam & Romæ Pontifici hoc vſitatum eſt*, vnde optimè inferunt, quòd ex verbis Nicæni Concilij nulla colligi poteſt æqualitas Alexandrini Patriarchæ cum Romano Pontif. In cuius rei confirmationem adducunt verba Nicolai Papæ I. *in epiſt. ad Michaëlem Imper.* omninò videnda. Addit autem & Ramundus Ruffus *vbi proximè*, ſatis aptam ſimilitudinem, dicens: Nam ſicut Rex quamvis comedat, viuat, ac moriatur, ſicut cæteri homines, nihilominus eorum ſuperior eſt; ſic etiam licèt Alexandrinus, & alij Patriarchæ aliqua habeant cum Romano Pont. communia, non tamen in ſuprema poteſtate, ac Primatu; non enim ſequitur, minor in ſua prouincia morem maioris ſeruat; ergo illi par eſt, & æqualis, immo quia de iure morem, ac ſtylum alterius ſeruare tenetur (cùm non deceat à capite membra diſcedere, *cap. cum non deceat, de præſcript.*) ex eo ipſo colligitur quòd ſuperiorem recognoſcat, arg. *cap. inſtitutio Miſſarum, de conſecrat. diſt. 2.* & aduertit etiam in terminis Anaſtaſius Germ. *ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 3. n. 60. & ſequent.*

SVMMARIVM.

1 *Hieroſolymitanus Epiſcopus tempore Nicæni Concil. verè Patriarcha non erat, ſed ſubditus Metropolitano.*

2 *Hieroſolymitanus Patriarchatus quando inſtitutus fuit, oſtenditur.*

3 *Hieroſolyma fuit variis pro tempore nominibus appellata.*

Cap. Quoniam mos. VII.

Tempore Nicæni Concilij Hieroſolimytanus Antiſtes verè Patriarcha non erat, ſed ſubditus Metropolitano, vt patet ex *Can. 7.* eiuſdem Concilij relato in hoc textu, & expreſſius *in Can. 10.* eiuſdem Concilij ex illis octoginta Canonibus ex Arabico Codice habitis diligentia Franciſci Turriani, in illis verbis: *Quæ eſt conſuetudo honorandi Epiſcopum Eliæ nomine Patriarcha, cùm ſit dignus honore propter ſanctitatem loci, & probitatem eius, præſit ei Prouinciæ, & locis ei vicinus, reddáque Archiepiſcopo eius debitum honorem*, refert Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, cap. 6. n. 16.* 1

Creſcente deinde in ipſam Hieroſolymitanam Eccleſiam Chriſti fidelium deuotione, factum fuit, vt Vigilij Papæ, & Imperatoris Iuſtiniani tempore de Antiocheno Patriarchatu; itémque de Alexandrino tantùm fuerit Hieroſolymitanæ Eccleſiæ conceſſum, atque largitum, tótque eidem decreti, & aſſignati ſuffraganei Antiſtites, vt verum Patriarchalis titulum, honorem, ac poteſtatem conſequi mereretur, ſicut ex Guillelmo Tyro *de bello ſacro, lib. 13. cap. 12.* obſeruauit Cardin. Baron. *annal. Eccleſiaſt. tom. 7. anno Chriſti 553.* Vigilij Papæ *anno 14.* & Iuſtiniani *anno 27. pag. 441. verſ. acta illa*, his verbis: *Tempore prædicti Principis* (Iuſtiniani videlicet) *congregata eſt Synodus generalis apud Conſtantinopolim tempore D. Vigilij Papæ, Eutichij Conſtantinopolitani, & Euſtochij Hieroſolymitani Patriarcharum ſuper tribus capitulis*, &c. In qua Synodo poſt alias populo Dei neceſſarias inſtitutiones, quas pro tempore promulgandas decreuerat, Sanctorum Patrum, qui ad eam conuenerant, auctoritas, prædictam Deo amabilem Hieroſolymitanam honorare Eccleſiam, & eius Epiſcopo locum inter Patriarchas dare communi ſanxit voluntate, reuerentiam exhibens ſanctæ reſurrectioni. Et quoniam prædicta Dei cultrix ciuitas, quaſi in limine Alexandrini, & Antiocheni Patriarchatum erat, nec haberet, vnde illi Vrbi ordinaret ſuffraganeos, niſi vtrique Patriarchæ aliquid detraheret, viſum eſt expedire ab vtroque aliquid detrahere, vt eidem iuxta formam aliorum Patriarcharum ordinaret ſubiectos. Subtraxerunt ergo Antiocheno Cæſarienſem, & Scythopolitanum Metropolitanos; Alexandrino verò Rubenſem, & Brythenſem item Metropolitanos, & quoniam iterum eundem Patriarcham oportebat habere præter ſupradictos Metropolitanos, familiares ſuffraganeos, 2

gancos, quos Græci Syncellos vocant, ſubtraxeront prædictis Metropolitanis quoſdam Epiſcopos, & quoſdam de nouo erexerunt vſque ad vigintiquinque. Hactenus Card. Baron.

3 In gloſſ. *Vt Elia*, Hieroſolyma quòd fuerit variis tempore nominibus appellata, Salem videlicet, Salomonia, Elia, & ſimilibus, referunt Euſeb. *Eccleſiaſtica hiſt. lib. 4. cap. 6.* Ioan. Ludou. Viuald. *in opere Regali in tract. de magnificentia Salomonis, notab. 6. §. vt ex dictis*, Abraham. Ortel. *in theſauro Geographico, verbo Hieroſolyma*, Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sed. erect. c. 9. num. 3.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit. 3. cap. 6. num. 1.*

Distinctio LXVI.

Cap. Porrò. II.

1 ANACLETVS *epiſt. 2. ad Epiſcopos Italia*, prout refertur *in hoc text.* ſcribens dicit ad rationem conſecrationis Epiſcopi pertinere, vt fiat à tribus Epiſcopis, vt per Henriq. *in ſumm. lib. 10. capit. 7. §. 3.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 30. verſ. quæret item*, Optimè Vaſq. *de Ordine, diſput. 243. cap. 6.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. l. 1. q. 48. num. 13.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Curia Archiep. Neapol. cap. 70. num. 26.* metipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. allegat. 1. numer. 45.*

2 Vtrùm autem, ad hanc ordinationem ita tres requirantur, vt ſi fiat à paucioribus, nulla omnino ſit ordinatio, vide S. Ant. *in ſum. p. 3. tit. 14. c. 16. §. 9.* Syluest. *verbo conſecratio 1. in princ.* Armil. *eod. verbo n. 2.* Vaſq. *d. cap. 6. num. 59. cum ſeqq.* Gregor. Lopez *lib. 28. gloſſ. 2. tit. 5. part. 1.*

3 In gloſ. *Ordinatus*. ibi, *ergo Apoſtoli fuerunt Epiſcopi.* Item tenent Anton. de Roſel. *de poteſtat. Imper. & Papa, n. 21.* Ludou. *in addit. ad tract. de poteſt. Papa, num. 20.* Caiet. *de auctorit. Papa, num. 22.*

4 In ead. gloſſ. ibi, *Apoſtoli erant ſimplices Sacerdotes.* Notatur ad hoc quòd Apoſtoli viuente Chriſto non fuerunt niſi ſimplices Sacerdotes, vt per Selu. *de benefic. part. 1. quaſt. 4. num. 17. & 31.*

Distinctio LXVIII.

Cap. Presbyteri. II. *Greg. III.*

1 VVLGO colligitur ex gloſſ. *verbo conſecrentur, in hoc text.* clericatum nonquam præſumi, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 76.* Maſcard. *de probat. concl. 302. num. 13. & concluſ. 963. num. 1.* Fulu. Pacian. *eod. tractat. lib. 2. cap. 74. num. 9.* Azeued. *l. 10. num. 1. tit. 1. lib. 4. noua recopil.* Farin. *in praxi crimin. part. 1. quaſt. 8. num. 38.* D. Barboſ. *in l. Titia, n. 27. & 31. ff. ſoluto matrim.* Flores de Mena *var. quaſt. 23. num. 57. cum ſeqq.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. in praelud. num. 184.* nam probatur ex literis patentibus Ordinarij, Maſcard. *concl. 305.* Menoch. *d. præſ. 76. num. 2.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 10. quaſt. 3. num. 30.* Couar. *practic. cap. 33. num. 3.* Farin. *d. quaſt. 8. num. 40.* Surd. *conſ. 396. num. 13.* Maſtril. *Sicilia deciſ. 113. num. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 61. num. 23.* Camill. Borrell. *in ſumma deciſ. tit. 7. num. 18.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 1. num. 139.* Rot. *deciſ. 101. num. 1. & deciſ. 321. num. 5. & deciſ. 715. num. 3.* apud Farin. *p. 1. recent. & deciſ. 17. num. 1. & deciſ. 312. numer. 1. & deciſ. 401. num. 4. & deciſ. 523. num. 1. & deciſ. 605. num. 2. & deciſ. 669. num. 2. part. 2. recent.* Caualer. *deciſ. 483. num. 2. & deciſ. 502. n. 2. & dec. 572. num. 4. & dec. 608. num. 2.* vbi quod etiam probatur ex litteris patentibus ordinatis, dummodò ſint in publica forma, ſecundùm Mantic. *deciſ. 360. num. 2.* Probatur etiam per teſtes deponentes vidiſſe clericum celebrantem, ead. Rot. *deciſ. 629. num. 3. part. 1. recent. & deciſ. 252. numer. 6. part. 2. recent.* Caualer. *deciſ. 559 num. 2.* Item per teſtes deponentes de publica voce, & fama, ead. Rot. *deciſ. 613. num. 4. part. 1. recent. & dec. 116. num. 3. p. 2. recent.* & de communi reputatione, ead. Rot. *deciſ. 99. num. 4. & deciſ. 736. num. 4. d. part. 2.* Flamin. *de reſignat. lib. 4. q. 2. num. 70.* Nicol. Garc. *d. cap. 1. n. 140.* Marr. *d. c. 31. num. 6. & 7.*

In gloſſ. Et *conſecrentur*. ibi, *ſimiliter in dubio præſumitur potius non baptizatus, quàm baptizatus.* Ita Arnon. *caut. 25.* Dec. *conſ. 184. à n. 4.* Alciat. *de præſumpt. reg. 1. præſ. 4. n. 1.* Caſſan. *conſ. 1. n. 23. in 5. quaſt.* Couar. *var. l. 2. cap. 20. n. 10. verſ. quinto.* 2

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſemel conſecrata non eſt iterum conſecranda.*
2 *Parietes Eccleſia ſi igne decruſtentur intus, & exterius, erit iterum Eccleſia conſecranda.*
3 *Sanguinis effuſione polluitur Eccleſia.*
4 *Debitum reddere in Eccleſia petenti nullo modo tenetur alter coniux.*
5 *Acceſſus coniugalis in Eccleſia extra caſum neceſſitatis eſt lethalis.*
6 *Eccleſia polluitur per coitum coniugalem in ea habitum.*

Cap. Eccleſiis. III.

Ex Concil. Nicæno.

ECcleſiam ſemel conſecratam non eſſe iterum cõſecrandam, ex Nicæno Concilio refert Gratian. *in præſenti*, arguens de ſacramento Baptiſmi ſemel ſuſcepto ad conſecrationem Eccleſiæ factam, vt in neutro caſu conſecrationis reiteratio fieri debeat, ita Durand. *in ration. Diuin. lib. 1. c. 6. n. 31. & 36.* Henriq. *in ſumm. lib. 9. cap. 2. q... §. 1.* Soar. *tom. 3. q. 83. & tom. 5. diſp. 81. ſect. 5.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 1. alleg. 27. n. 12.* 1

Niſi aut ab igne exuſta.) Notatur ad hoc quòd ſi parietes Eccleſiæ igne decruſtentur intus, & exteriùs, erit iterum Eccleſia conſecranda, vt per Piaſec. *in praxi Epiſc. p. 1. cap. 5. n. 24. verſ. ſecundò*, Miranda *in man. Prælat. tom. 2. q. 39. art. 4. concl. 1.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 27. num. 18.* 2

Aut ſanguinis effuſione.) Vide quæ dixi *in collect. ad can. vnic. n. 2. de conſecrat. Eccleſia, lib. 6.* 3

In gloſſ. *Semine*. ibi, *Nam dicit G. quòd etiam in Eccleſia vir vxori tenetur debitum reddere, ſed malè.* Notatur ad hoc quòd nullo modo tenetur alter coniux petenti reddere debitum in Eccleſia, vt per Nauarr. *in man. cap. 16. numer. 25.* Stephan. de Gaëta *in rep. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. num. 179.* & alios, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib. 9. diſputat. 15. num. 8. in fine*, nam coniugatis acceſſus in Eccleſia extra caſum neceſſitatis eſt lethalis, ſecundùm Couar. *de ſponſal. part. 2. c. 7. §. 2. num. 3.* Steph. de Gaëta *d. §. 4. num. 178.* Perez *l. 1. verſ. quæri poteſt vtrum copula, tit. 1. lib. 5. Ordin.* Matien. *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 99. lib. 5. nona recop.* 4 5

Viuald.

Viuald. *in candelab. aureo, p.* 1. *num.* 272. Iacob. de Graff.
6 *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 83. *num.* 10. Et ideò
per coitum coniugalem lo Eccleſia ipſam pollui tra-
dunt Doctotes pet me citati *in collect. ad dict. cap. vnic.
num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Chorepiſcopi ab aliquibus numerantur inter Epiſcopales gradus, eo quòd Subdiaconatum, & minores ordines conferebant, intelligitur de illis, qui Epiſcopalem conſecrationem accipiebant, vt* num. 3.

2 *Chorepiſcopi à χώρα dicuntur, quod Gracè pagum, ſeu villam ſignificat, quaſi in pagis, & villis loco Epiſcoporum ad Epiſcopalia munia obeunda conſtituti ſint.*

4 *Obiicitur contra concluſionem text.*

5 *Gradus duos, Epiſcoporum ſcilicet, & Presbyterorum Chriſtus Dominus ſolum inſtituit.*

6 *Chorepiſcopi ex Eccleſia inſtitutione nihil aliud fuerunt quàm Presbyteri.*

7 *Ordo Chorepiſcoporum damnatus eſt ab Eccleſia.*

8 *Chorepiſcopi iidem olim fuerunt, qui Parochi hodie dicuntur.*

Cap. Quamvis. IV. *Leo.*

1 INter Epiſcopales gradus ab aliquibus enumerantur
Chorepiſcopi, eò quòd Subdiaconatum, & minores
Ordioes confetebant, aliáque exercebant munia ſolis
Epiſcopis propria, per text. *in præſenti*, & pet Concil.
Antiochen. *can.* 10. relatum *tom.* 1. *Concil. pag. mihi.* 122.
2 vbi etiam legitur Chorepiſcopos manuum impoſitio-
nem Epiſcoporum percepiſſe, & vt Epiſcopos conſe-
crari ſolitos, ſcribúntque ſic dictos à χώρα, quod Græ-
cè pagum, ſeu villam, aut locum ſignificat, quaſi in
pagis, & in villis, & loco Epiſcoporum; atque eorum
Vicarij ſint conſtituti ad Epiſcopalia munia obeun-
da, quales dicunt hodie eſſe noſtros Epiſcopos titu-
lares, ita Pett. Gtegor. *ſyntagm. iuris lib.* 15. *cap.* 1.
3 *à num.* 49. ſed noo de omnibus hoc verum eſſe, ſed de
aliquibus, qui conſecrationem Epiſcopalem accipie-
bant, verum agnoſcit Card. Bellarm. *tom.* 1. *contron.* 5. *de
clericis, lib.* 1. *cap.* 17.
4 Verùm obſtat, quia ſi Epiſcopi ſunt, cur non Dia-
conatum, & reliqua Epiſcopalia munia exercere poſ-
ſunt, quæ vel in locis ſibi deputatis, vel ſaltem conſen-
tiente Epiſcopo Diœceſano exequuntur, quod tamen
prohibet text. *in præſenti.* Deinde ſi Epiſcopi ſunt, quo-
modo io pagis, & villis conſtituuntur, contta regulam
text. *in cap.* 1. *de priuileg.* & ſimilibus, qnibus proba-
tur ſolùm maioribus ciuitatibus Epiſcopos eſſe præfi-
ciendos. Obſtat tandem *cap. Chorepiſcopi*, immediatè
ſequens, vbi Damaſus Papa Chorepiſcoporum inſtitu-
tionem improbat vt prauam, & ſacris Canonibus, &
Scripturæ contratiam, quia in illis nullum habent fun-
damentum, ſed potiùs conſtat ſolos duos gradus ma-
iorum, & minorum Sacerdotum Chriſtum Dominum
inſtituiſſe.
5 Quare cum Synodo Neocæſarienſi dicendum eſt
Chriſtum Dominum ſolos duos gradus, Epiſcoporum
ſcilicet, & Presbyterorum inſtituiſſe, ſed Chorepi-
ſcopi non ſunt Epiſcopi, vt ipſa nominis etymolo-
gia ſonat, qui loco ſunt Epiſcoporum, igitur vt Pteſ-
byteri ſint, oportet; quòd ſi deſpiciunt, eſſe Presbyte-
ros, nihil ſunt, nam tertius Ordo nec ſacris Literis,
6 nec Pontificiis Canonibus tepetitur; & ideò conclu-
dendum eſt Chorepiſcopos ex Eccleſiæ inſtitutione
nihil aliud fuiſſe quàm Presbyteros, quibus crede-
rentur res præcipuè temporales, & cura pauperum, &
eleemoſynarum, & aliqua miniſteria Epiſcopalia, ve-
luti vt conferrent minores Ordines, inter quos erat
Subdiaconatus illis primis temporibus, *cap. erubeſcant,*
32. *diſt. cap. miramur, de ſeruis non ordin.* & ſic poſtea
eorum ambitione creſcente, gerebant ſe pro Epiſcopis,
ſuoque officio non contenti audebant maiores Ordi-
nes, & omnia Epiſcopalia munia exercere, & ali-
quando conſecrationem, quæ Epiſcoporum eſt pro-
pria, extorquebant, & ideò merito eorum Ordo ab 7
Eccleſia damnatus eſt *in dict. cap. Chorepiſcopi*, & poſt
antiquiores explicant Contad. Brun. *de cæremon. lib.* 1.
cap. 4. Cattanza *in ſumma Concil. Damaſi epiſt.* 4. *pag.
mihi* 77. Petr. Boll. *in œconomia Canonica, claſſe* 4. *cap.* 2.
§. 4. & latè poſt multos, quos refert Henriq. *in ſumma,
lib.* 10. *cap.* 13. §. 2. & iuxta hanc reſolutionem Cho- 8
repiſcopos eoſdem eſſe, quos Patochos dicimus, ſcri-
bit Ioan. Fileſac. *in erudito libello, quem Parœcia in-
ſcripſit, cap.* 2. *pag.* 28. dicens *Coepiſcopos* legendum eſſe.
Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *lib.* 1. *de cleric. cap.* 17. Filliuc.
tom. 1. *tract.* 9. *de ſacram. Ordinis, cap.* 5. *unm.* 103. *&*
104. Ex quibus facilè ſoluuntur, quæ in conttarium
adducebamus de iſtorum conſecratione. Ad illud ve-
rò quod Subdiaconatum, & minores Ordines confe-
rebant, teſpondetur parum concludere, quia iſta à
non Epiſcopis quandoque conferri probat text. *in
capit.* 1. *de ordinatis ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui re-
nuntiauit*, immo & aliquando maiores ex commiſſione
Romani Pontif. ſicut & Chriſma conficere, *cap. peruenit* 9. *diſt.*

Distinctio LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Abbates attento iure communi poterant minores Ordines conferre ſibi ſubditis non ſolùm monachis, ſed etiam laicis, in quos ordinariam Eccleſiaſticam habebant iuriſdictionem.*

2 *Abbates hodie ſecundùm Concilij Tridentini diſpoſitionem, cuiquam, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel minores Ordines conferre non poſſunt.*

3 *Abbates an hodie poſſint Tonſuram, & minores Ordines conferre aliis Regularibus, vel ſæcularibus, qui dimiſſorias ſuorum ſuperiorum habuerint, remiſſiuè.*

5 *Abbatis benedictio ad Epiſcopum ſpectat.*

Cap. Quoniam. I.

Ex ſeptima Synodo.

LIcet attento iure communi huius text. 1
& cap. Abbates 3. *de priuileg. lib.* 6. Ab-
bates minores Ordines poſſent conferre
ſibi ſubditis noo ſolùm Monachis, ſed
etiam laïcis, in quos ordinatiam Eccleſiaſticam ha-
bebant iuriſdictionem, vt obſeruant Couar. *variar.
lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 10. Syluestr. *in ſumm. verbo Orde, il* 3.
num. 2. Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *cap.* 15. *numero* 93.
Rodulph. Cupers *in rep. cap. oportebat,* 79. *diſtinct. in* §.
Tonſura, num. 6. Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. part.* 4.
collect. 955. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 48.
quæſt. 2. Flores de Mena *var. lib.* 2. *quæſt.* 24. *numer.* 14.
Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *quæſt.* 38.
art. 6. *concl.* 1. Hodie tamen ex noua diſpoſitione Con- 2
cilij Trident. *ſeſſ.* 13. *de reformat. c.* 10. non licet Abba-
tibus, & aliis quibuſcumque, quantumvis exemptis in
poſterum

poſtetum intra fines alicuius diœceſis exiſtentibus, etiamſi nullius diœceſis, vel exempta eſſe dicantur, cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel Minores Ordines conferre, vt referunt Fr. Lodou. Miranda *d. art. 9. concl. 2.* Azor. *d. q. 5.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 3. num. 11.* & cogit Portel. *in dub. Regul. verbo Abbas 2.*

3 Verùm autem huiuſmodi Abbates poſſint Tonſuram, & Minores Ordines conferre aliis Regularibus, qui dimiſſorias ſpeciales ſuorum Superiorum, & ſpecialem licentiam Epiſcopi loci habuerint, ac proinde aliis ſæcularibus ſuorum Superiorum dimiſſorias afferentibus, dixi *in collect. ad d. cap. Abbates, de priuileg. lib. 6.* vbi etiam an huiuſmodi Abbates, poſſint nouitios ſui Monaſterij ad Ordines minores promouere.

4 *Facta noſcatur ab Epiſcopo.*] Ergo Abbatis benedictio ad Epiſcopum ſpectat, vt per Sbroz. *de Vicario Epiſcopi, lib. 2. q. 8. num. 3.* Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 12. c. 10. quæſt. 6.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 31. §. 1. n. 1.* meipſum *in ſimili tract. part. 2. alleg. 27. n. 5.* vbi plures citaui Doctores, quibus addo nouiſſimè Aſcan. Tambur. *in tract. de iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum, tam Regularium, quàm Sæcularium Epiſcopis inferiorum, tom. 1. diſp. 11. quæſt. 9.*

Distinctio LXX.

SVMMARIVM.

1 *Chalcedonenſe Concilium, & Vrbanus voluerunt irritas, & inanes eſſe ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur.*

2 *Ordinans aliquem ſine titulo, & eius ſucceſſores tenentur ſic Ordinato prouidere, donec ipſe Eccleſiaſticum ſit aſſequutus beneficium.*

3 *Concil. Tridentin. an duorum Canonum, de quibus in præſenti, & textus in* c. cùm ſecundùm, de præb. *an verò alicuius ex illis pœnas innouet, oſtenditur,* & n. 4. & 5.

6 *Conſtitutio Sixti V. contra malè ordinantes, & ordinatos reducta fuit per Clementem VIII. ad terminos ſacrorum Canonum, & Conſtitutionis Pij II.*

CAP. { Neminem. I. *Ex Conc. Chalced.* / Sanctorum. II. *Ex Conc. Vrb. II.*

1 CHALCEDONENSE Concil. *can. 5.* relatum *in hoc cap. 1.* & aliud Vrbani habitum Placentiæ, de quo *in cap. 2.* voluerunt irritas, & inanes eſſe (ſcilicet quoad executionem) ordi-
2 nationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur. Pontifices verò ſucceſſores benigniùs agere cupientes tandiu per Ordinatores, & ſucceſſores eorum prouideri ordinatis conſtituerunt, donec ipſi Eccleſiaſtica ſint aſſequuti beneficia, vt decreuit Innoc. III. *& in cap. cùm ſecundum, de præbend.* cui ſucceſſit poſtea Conciliaris in hac re diſpoſitio *ſeſſ. 21. de reform. cap. 2.* certam non exprimens pœnam, ſed antiquorum Canonum ſimpliciter innouans, ex cuius verbis non immeritò dubitatur à Doctoribus, an Concilium Trident. *citato loco* innouet pœnas horum duorum Canonum, de quibus *in præſenti*, an verò *dicti c. cùm ſecundùm*, an demum omnium prædictorum Canonum; Tres hac in re inuenio opiniones, quarum ſingulas referam, vt ex illis quæ ſequenda ſit faciliùs colligi poſſit.

Prima tenet omnium relatorum Canonum pœnas innouare Concil. Trident. *diſtinct. cap. 2.* tum, quia vtitur plurali numero, inquiens, pœnas innouando, quod in vna, quam vnuſquiſque ex illis textibus infligit, verificari nequit, iuxta reg. *cap. pluralis locutio 40. de regul. iuris lib. 1.* cum ibi adductis per me; tum etiam, quia pœna *d. cap. cùm ſecundùm*, tantùm promouentem afficit, promotique reſpicit fauorem, ideò iuſtè credendum eſt illam quoque pœnam innouaſſe, quæ taliter ordinatum caſtigat, quámque conſtituerunt hi textus; quare ita ſuſtinent Nauar. *conſil. 14. num. 4 in vtraque edit. & conſ. 46. num. 1. &* 3. quod erat *in antiq conſ. 47. ſub tit. de tempor. Ordin.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub eodem tit. deciſ.* 14. & 50. Soar. *de cenſur. diſput. 31. ſect. 1. poſt num. 35.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 8. cap. 6. num. 1.* quæ præhabita diſtinctione hanc opinionem tenet, vt ſcilicet Concil. *d. loco* innouet pœnam horum Canonum, de quibus *in præſenti diſt.* quotieſcumque ordinatus tantùm in culpa fuit decipiendo Ordinatorem, & illi mentiendo ſe habere titulum ſufficientem, cui Ordinator iuſtè credens, aut credere debens, ipſum promouit, ne tunc Ordinator citra culpam mulctetur, compellendúſque ſit prouidere illi de victu, pœnam verò ſtatutam *in d. cap. cùm ſecundùm*, innouare ait, cùm ipſe Ordinator fuit in culpa, eo quòd, ſciens illum non habere titulum, ordinauit, nec malitioſè Ordinatus paſſus eſt promouere, idem tradit Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 26. §. 8. num. 3.* & hac in puncto iuris verior eſt ſententia.

Secunda opinio tenet Conc. *dicto loco* innouare pœnam ſuſpenſionis, de qua *in his duobus Canon.* eamque amplectuntur Maiol. *de irregul. lib. 4. cap. 15. in princip.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 2. cap. 15. num. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 18. princ. num. 75.* Zerol. *in praxi Epiſcopali p. 1. verbo dimiſſoria, §. 4. & part. 2. eod. verbo, §. 6. & verbo irregularitas, §. 2.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 38. in fine.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 6. quæſt. 38.* Bonacin. *de Sacram. diſput. 8. quæſt. vnica, puncto 5. num. 24.* 4

Tertia, cui tanquam receptiori magis adhæreo, tuetur per Concil. Trident. *d. loco* ſolùm eſſe innouatam pœnam *dict. cap. cùm ſecundùm*, & ſic Ordinatum ſine titulo non eſſe ſuſpenſum, neque aliquam pœnam incurrere, ſed Epiſcopum cogendum eſſe illi prouidere, defendunt Viuald. *in candel. aureo, part. 2. tit. de ſuſpenſ. num. 28. aliàs num. 35. in noua edit.* Henriquez *in ſum. lib. 13. cap. 37. §. 2.* Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 65. num. 11. verſ. nec opinio,* Auila *de cenſur. part. 3. diſput. 5. dub. 4. & 5.* & ſic deciſum fuiſſe à Sacra Concilij Congregatione atteſtantur Emman. Sà *verbo ſuſpenſio, num. 19.* Fornat. *de Ordine, cap. 8. num. 8.* addit. ad Nauar. *conſ. 2. quæſt. 16. de conſtitut.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 16. num. 18.* Sayr. *de cenſur. lib. 4. cap. 14. num. 16.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 10. num. 22.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. c. 5. n. 27.* Armend. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib. 2. tit. 8. l. 1. de patrimon. cleric. num. 19.* Sanctarel. *var. reſolut. quæſt. 49. num. 15.* 5

Non obſtat conſtitutio Sixti V. incip. *Sanctum, & ſalutare, ſub Dat. Nonis Ianuar.* 1588. quatenus Ordinatorem ſine patrimonio à collatione quorumcunque Ordinum, atque etiam ipſius Tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipſo ſuſpenſum, atque ab ingreſſu Eccleſiæ interdictum declarat, & promotum ab executione, miniſterio, & exercitio Ordinum ſuſceptorum, & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad alios Superiores 6

perpetuò

perpetuò ſuſpenſum pronuntiat, quia hæc conſtitutio cùm nimis rigida multis viſa fuiſſet, & ſcrupulos varios tam promouentibus, quàm eis, qui promoti fuerant, ingeneraſſet, illam poſtea Clem. VIII. noua quadam conſtit. incip. *Romanum Pontificem, ſub Dat. Pridie Kalend. Martij* 1595. Motu proprio, & ex certa ſcientia de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſua perpetuò valitura conſtitutione ad terminos ſacrorum Canonum, & conſtitutionis Pij Papæ II. quæ incip. *Cùm ex ſacrorum*, & ad diſpoſitionem decretorum Sacri Concilij Trident. reſtrinxit, & reduxit, nec non cenſuras, & pœnas in eadem Sixti V. cōſtitut. contra quoſcumque (præterquam contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos inflicta, quas voluit in ſuo robore permanere) moderatur, & aboleuit. Alia ſpectantia ad materiam horum Canonum latè egi *in collect. ad Conc. Trid. citato cap. 2. & de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 2. alleg. 19. & 20.*

DISTINCTIO LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo nulli licet clericum alterius ciuitatis ordinare ſine conſenſu Epiſcopi ipſius.*

2 *Epiſcopus proprius poteſt ratam habere ordinationem ſui ſubditi factam ab alieno ſine ſua licentia, & ſic ordinatus habebit executionem.*

3 *Concil. Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 8. refertur.*

4 *Ordinatus ſine litteris dimiſſoriis ſui Ordinarij à ſuſceptorum Ordinum executione eſt ſuſpenſus.*

5 *Inhabilis eſt ad beneficia conſequenda ordinatus ſine litteris dimiſſoriis ſui Ordinarij.*

6 *Epiſcopus ordinans alterius ſubditos ſine licentia, & litteris dimiſſoriis quam pœnam incurrat remiſſiuè.*

CAP. Illud quoque. I.

Ex Concil. Sardicenſi.

1 IN Sardicenſi Concil. *cap. 18. & 19.* quod
refert Gratian. *in præſenti*, prohibetur vt
nulli Epiſcopo liceat clericum alterius
ciuitatis ordinare ſine conſenſu Epiſcopi
ipſius, alias non ſit rata ordinatio eius, id eſt, quoad
2 executionem, quod gloſſ. *verbo ordinatio, vt in præſenti.*
intelligit niſi poſtea ratum habeat ſuus Epiſcopus,
nam illo ratificante ſic ordinatum executionem habere reſoluunt Nauar. *conſ. 11. verſ. ad quartum, & conſ. 39 ſub tit. de temporib. ordinat. in nouis.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 26. §. 23. num. 1.* Ego ipſe *in ſimili tract. p. 2. allegat. 8. num. 10.* quicquid poſt Pariſ. & Rebuff. contrarium firmet Azor, *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. c. 84. quæſt. 4. verſ. dubia quæſtionis.*

3 Qua in re Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 8.*
ſic ſtatuit: *Vnuſquiſque autem à proprio Epiſcopo ordinetur, quod ſi quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiam cuiuſuis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel priuilegij prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi eius probitas, ac mores Ordinarij ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit*
4 *ſuſpenſus.* Ex quo Concilij loco ſic ordinatum à ſuſceptorum Ordinum executione eſſe ſuſpenſum Salzed. ad Bernard. *in practic. cap. 26. lit. E.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 26. n. 24.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 4. quæſt. 1. num. 89.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 2. verbo dimiſſoria*, Franc. Leo. *in theſauro fori Eccleſ. p. 3. cap. 8. num. 5.* Cened. *practic. lib. 1. quæſt. 38. à num. 4.* Ægid. de Conink *de Sacram. tom. 2. diſp. 15. dub. 5. num. 35.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tractat. 2. num. 69.* Bonacin. *de cenſur. diſput. 3. quæſt. 6. puncto 5.*
n. 27. Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 17. à num. 9.* ac proinde 5
fieri inhabilem ad beneficia conſequenda tradunt Rebuff. *conſ. 1. incip. Ordinatus, & in praxi rub. de litteris dimiſſor. n. 22. & de pacificis poſſeſſ. num. 127.* Petr. Gregor. *de benefic. cap. 36. num. 12.* Flamin. *lib. 4. quæſt. 2. num. 58.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 9. cap. 2. n. 1.* Carol. de Graſſ. *de effectib. clerical. effectu 1. n. 636. & effectu 15. num. 28.* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 8. num. 13.* vbi *num. 16. in fine*, poſt Marol. Nauar. & Bonacin. obſeruaui ſufficere ratihabitionem proprij Epiſcopi ad hoc vt fiat capax, & poſſit beneficium retinere. Vnde collationem beneficij poſt Trident. factam ſuſcipienti etiam primam Tonſuram ab alieno Epiſcopo ſine proprij facultate, antequam illam ratam habeat, ordinationem eſſe nullam, vt per Caputaq. *deciſ. 126. part. 1.* Rebuff. *conſ. 1.* Hieron. Gabr. *conſ. 181. & 189. lib. 2.* Flamin. *de reſign. lib. 4. quæſt. 2. à num. 58. & 82.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 5. num. 151.* quare opus erit vt is, qui ab alieno ordinatus eſt Epiſcopo, ſine proprij facultate, narret in impetratione beneficij ſe taliter fuiſſe ordinatum, aliter erit impetratio
ſubreptitia, & nulla, Rebuff. *in tract. nomin. quæſt. 14.*
num. 42. Camill. Borrel. *conſil. 15. num. 22.* De pœna 6
autem, quam incurrit Epiſcopus ordinans alterius ſubditos ſine licentia, & literis dimiſſoriis, vide *d. allegat. 8. à princip. & in collect. ad cap. eos, & ad cap. fin. de tempor. ordinat. lib. 6.*

Non ſit rata ordinatio.] Intellige cum gloſſ. *hic ver-* 7
bo ordinatio. niſi poſtea ratum habet ſuus Epiſcopus, vt per Soar. *tom. 5. de cenſur. diſpat. 31. ſect. 1. ex num. 15.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tractat. 2. cap. 24. ſect. 3. num. 69. verſ. ſunt autem*, quamvis Sayr. *de cenſur. lib. 4. cap. 9. num. 10.* aſſerat ſe non audere poſt Trident. hanc ratihabitionem admittere.

CAP. Clericos. IV.

Ex Concil. Chalcedonen.

T*Andiu excommunicatos*, &c.] Hæc verba conti- a
nere excommunicationem latæ ſententiæ aſſerunt Tolet. *in ſum. lib. 1. cap. 5. num. 5.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſpat. 18. ſect. 4. num. 3.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 1. c. 11. n. 10.* Auil. *eod tract. part. 2. c. 2. diſp. vnic. dub. 2.*

Quandiu ipſe clericus reuertatur.] Excommunicatio 1
lata ad certum tempus, vel ſub conditione, veluti *quandiu non ſatisfecerit*, tranſacto termino, vel impleta conditione an tollatur ſine alia abſolutione vide Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 4. cap. 25. num. 24.* Vgolin. *de cenſur. tab. 4. §. 3. num. 2.* Nauar. *in man. cap. 27. num. 165.* Tolet. *in ſum. lib. 1. cap. 46. num. 1.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 19. ſect. 2. num. 5.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 4. cap. 17. num. 3.* Auil. *eod. tract. p. 2. c. 7. diſp. 2. dub. 6. verſ. concluſio.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus extraneus ſine commendatitiis literis ſui Epiſcopi ſuſcipi non debet.*

2 *Epiſcopo nulli licet alieno Presbytero facultatem concedere celebrandi in ſua diœceſi niſi de promotione conſtet, vel commendatitias literas à proprio Ordinario portet.*

3 *Clericus peregrinus ſi literas commendatitias non habuerit, poteſt admitti ad celebrandum ſi fidem fecerit de ſua ordinatione.*
4 *Clericus peregrinus non faciens fidem de ſua ordinatione poteſt ſecluſo ſcandalo celebrare.*
5 *Epiſcopus extraneus an poſſit ordinare laicum de alterius Epiſcopatu, oſtenditur.*

Cap. Primatus. VI. cum ſeqq.

Ex Concil. Carthag.

1 IN Concilio Carthaginenſi I. *cap. 5.* relato *in hoc text. & ſeqq.* ſancitum eſt ne extraneus clericus ſine commendatitiis literis ſui Epiſcopi ſuſcipiatur, vel miniſtret, idem ferè diſponit Conc. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 16. verſ. nullus,* dum iubet, ne vllus clericus peregrinus ſine commendatitiis ſui Ordinarij literis ab vllo Epiſcopo ad Diuina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda admittatur, latè Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub. 9. cap. 6. à princip.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 2. allegat. 21. à princip.*
2 Nulli enim Epiſcopo licet alieno Presbytero facultatem concedere celebrandi in ſua diœceſi niſi de promotione conſtet, vel commendatitias literas à proprio Ordinario portet, *cap. extraneo, cum duobus ſeqq. hac ead. diſt.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 121. art. 1.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. cap. 40. num. 1.* Henriq. *in ſumm. lib. 10. cap. 34. §. 6. in fine,* Soar. *de Relig. tract. de voto, lib. 3. c. 4. num 9.*
3 Et quamvis Mandoſ. *ad reg. 24. Cancell. quæſt. 5.* inſinuet huiuſmodi commendatitias literas eſſe de forma, tamen ſi Presbyter peregrinus commendatinas literas non habuerit, poteſt admitti ad celebrandum, ſi fidem fecerit de ſua ordinatione Nauar. *conſ. 1. num. 1. in fine, de celebr. Miſſar.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ. 150. part. 1.* & etiam ea non facta
4 nullo iure eſt ſuſpenſus, immo poteſt ſecluſo ſcandalo celebrare, Nauar. *in man. cap. 27. num. 153. & conſ. 1. ſub tit. de celebr. Miſſar. quod eſt in nouis, conſ. vnic. de clericis pereg.* Henriq. *d. §. 6. in commento lit.* ... Reg. *in praxi fori pœnit. lib. 29. num. 42. verſ. tantopere.* Ego ipſe *dicta alleg. 21. num. 3.*
5 In gloſſ. *Obtineat.* ibi, *Sed nónne extraneus Epiſcopus poteſt Ordinare laicum de alterius Epiſcopatu cùm laicus poſſit transferre domicilium quò voluerit? dico quòd ſic, ſed domicilio non tranſlato non poteſt eum ordinare,* Vide Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo dimiſſoria, pag. mihi 106.*

Distinctio LXXII.

Cap. Episcopus. I. *Leo.*

1 DIMISSORIAS literas ab Epiſcopo præſtandas non eſſe Sacerdoti ſibi ſubiecto, vel alij clerico, niſi ipſo petente, ex Leone Papa tradit Gratianus *in præſenti*, illas verò ipſe Epiſcopos denegare non debet Sacerdotibus, & clericis, qui non habent beneficia in titulum reſidentiam requirentia, ſicut deciſum à Sacra Congr. refert Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib. 1. tit. 18. l. 7. de Epiſcopis, num. 63. & 56.* pariter deciſum atteſtatur huiuſmodi dimiſſorias literas eſſe obtinendas ab eo, qui petentis Clerici Ordinarius fuerit, refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 2. alleg. 22. num. 4. & 5.*

Distinctio LXXIII.

GRATIANVS in hac diſtinct. ponit qualiter commendatitia, vel dimiſſoria epiſtola facienda ſit, cuius ergo formulas poſui *in meo formulario. Epiſcopali. form. 32. cum ſeqq. impreſſo Lugduni poſt meum tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi.* 1

De literis formatis, quarum meminit Gratianus *in principio huius diſt.* vide Alciat. *lib. 11. parerg. cap. 3. verſ. in Concil.* Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom. 2. anno Chriſti 142. verſ. quæ autem,* vbi ait ex antiquo Eccleſiæ more dici literas quaſdam, quibus Epiſcopus clericum à proprio ſubiectionis iure demittebat, vt alteri ſubiiceretur Epiſcopo, tradit gloſſ. *verbo inter Epiſcopos, in cap. Eccleſiis, diſt. 68.* quam ſequuntur *ibi* Turrec. & alij. Sic dicuntur Latinè, vt refert Henriq. *in ſumm. lib. de Ordine, cap. 23. §. 2. lit. I.* ex eo, quia ſub certa quadam Græcarum literarum forma dantur ex præcepto Concilij Nicæni, de quo *in c. 1 infr. eod.* 2

Distinctio LXXIV.

Cap. Episcopus. I.

Ex Concil. Aurel. III.

EPISCOPVS ſit ipſo iure per annum à celebratione Miſſæ ſuſpēſus, ſi inuito homini conferat Tonſuram, ita Angel. *verbo ſuſpenſio, num 4. & verbo Ordo 1. n. 34.* Syluest. *eodem verbo ſuſpenſio, §. 6. verſ. tertiò ſuſpenditur.* Henriquez *in ſum. lib. 13. cap. 38. §. 3. verſ. primò.* Bonacin. *de cenſur. diſp. 3. q. 6. puncto 5. num. 23.* Mat. Alter. *eodem tract. tom. 2. diſp. 16. de ſuſpenſ. cap. 1. verſ. quintus caſus,* Soar. *in ſimili tract. diſput. 31. ſect. 5. num. 6.* Sayr. etiam *eod. tract. lib. 4. cap. 6. num. 23.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de ſuſpenſ. num. 52.* Molfeſ. *in ſumma Theologiæ moral. tract. 2. c. 17. num. 10.* Filliuc. *tract. 17. num. 140.* Iul. Lauor. *de Indulgent. p. 2. cap. 24. num. 28.* plures refero ego ipſe *de officio. & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 111. num. 3. ſecundum Lugdunen. impreſſ.* 1

SVMMARIVM.

1 *Inuitus aliquis non eſt ad Epiſcopatum pertrahendus.*
2 *Ordinatus conditionali adductus coactione recipit characterem, ſecus ſi abſoluta coactione compulſus fuerit;* vt num. 3.
4 *Ordinatus, vi, metúve, qui in conſtantem virum caderet, eſto ſuſcipiat Ordinem, continentiæ voto non tenetur.*

Cap. Vbi Iſta. VII.

EX Simplicij Papæ *epiſtola 2.* Epiſcopo Rauennati ſcripta, & per Gratianum *hic* relata, colligitur non eſſe aliquem inuitum ad Epiſcopatum pertrahendum, legimus enim multos olim in Eccleſia Dei viros Epiſcopatus reiecisse, & inuitè acceptaſſe, de quibus memini *in meo tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 2. gloſſ. 1. num. 14. cum ſeqq.* quod hac tempeſtate meminiſſe non oportet, exclamante 1

Petrarcha *de remedio vtriuſque fortunæ*, *lib.* 1. *dialogo* 170. *O vertigo morum peſſima, ad quod olim conſueuerant, & deberent cogi homines, inde nunc retrahi non poſſunt.*

2 In gloſſ. *Honorem.* ibi, *hic patet quòd licèt quis coactus ordinetur*, &c.] Notatur ad hoc quòd promotus coditionali addoctus coactione, ſcilicet qui vt mortem vitaret, aut ne aliam ſibi comminatam pœnam patiatur, Ordines ſibi conferri permiſit, vtique recipit characterem, vt per Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.* 1. *q.* 45. *poſt n.* 1. metipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 2. *num.* 6.

3 In eadem gloſſ. ibi; *Sed ſi abſoluta*, &c. Notatur ad hoc, quòd abſoluta coactione compulſus ſi ad Ordines promoueatur, nempè quando vi, tenetur, & ordinatur, is vtique Ordinem, minimè recipit, ciúſque animæ talis ordinatio non relinquit indelebile ſignum, vt per Angel. *verbo coactio*, *num.* 1. Syluest. *verbo Ordo* 4. *num.* 1. *verſ. ſecunda*, metipſum *d. allegat.* 2. *num.* 5.

4 In ead. gloſſ. ibi, *Sed nunquid ille, qui conditionali coactione ordinatus eſt, teneatur continere*, &c. Notatur ad hoc, quòd ordinatus vi, metúve, qui in constantem virum caderet, eſto ſuſcipiat Ordinem, continentiæ voto non tenetur, vt per Nauar. *conſ.* 1. *num.* 8. & *conſ.* 2. *n.* 2. & *conſ.* 3. *num.* 8. *de his quæ vi, in nouis*, Petr. de Ledeſma *in ſum. part.* 1. *tract. de ſacram. Ord. cap.* 6. *diffic.* 3. *dict.* 2. Henriq. *in ſum. lib.* 10. *c.* 14. §. 3. & *lib.* 12. *cap.* 5. §. 9. *in commento lit. Q.* Sayr. *in claui Reg. lib.* 6. *c.* 4. *ſub num.* 10. Vgolio. *de poteſt. Epiſcop. cap.* 13. *num.* 3. Ægid. de Coonk. *tom.* 2. *diſp.* 20. *dub.* 14. *à num.* 143. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 19. *num.* 5. Bonac. *in ſimili tractat. q.* 3. *puncto* 9. *num.* 14. Quamvis contrarium teneatur Syluest. *verbo Ordo* 4. *num.* 1. & 2. Petr. de Ledeſma *de matrimon. q.* 55. *art.* 4. Rebello *de obligat. inſtit. p.* 2. *lib.* 5. *q.* 12. *num.* 9. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 55. *à num.* 3.

Distinctio LXXV.

Cap. Ordinationes. I. *Anacletus.*

1 Anacletvs Papa ſcribens ad Epiſcopos Italiæ *epiſtol.* 2. relatus *in hoc text.* oſtendit ordinationes Epiſcoporum quo modo, & qua hora fieri debeant, de quo latè egi *in tract. de officio Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. *de conſecrat. Epiſcopi*, & *ibi* citatis addo Andr. Piſcat. Caſtald. *in praxi cæremoniarum, lib.* 1. *sect.* 10. *capit.* 4. *de conſecrat. electi Epiſcopi.* Ludouic. Sotom. *in epiſt.* 1. *ad Timoth. c p.* 4. *pag.* 636.

2 *Dominica die.*) Notatur ad hoc quòd Epiſcopi conſecratio regulariter die Dominica fieri debet, vt per Henriq. *in ſumm. lib* 6. *cap.* 25. §. 1. *in commento lit. D.* metipſum *de officio, & poteſt. Epiſc. part.* 2. *alleg.* 1. *n.* 42. Andr. Piſcat. Caſtald. *d. lib.* 1. *sect.* 10. *cap.* 3. *num.* 1. vbi ſubdit quòd die feſtiuo fieri poteſt, ſi Summus Pont. diſpenſauerit, ſemper tamen præuio ieiunio. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *l.* 5. *cap.* 2. *poſt princip. verſ. poſtremo*, vbi reſoluit non ſpectare ad ſubſtantiam conſecrationis Epiſcopi, vt illa fiat die Dominica, & re diuina facta.

Cap. Quoniam. II. *Ex Concil. Chalced.*

1 Chalcedonenſi Concilio *cap.* 25. legitur vltra tres menſes non eſſe differendam Epiſcoporum ordinationem, prout refert Gratian. *in præſenti.* Quare te Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reformat. c.* 2. ſic ſtatuit: *Eccleſiis Cathedralibus, ſeu Superioribus quocumque nomine, ac titulo perfecti, etiamſi S.R.E. Cardinales ſint, ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint, ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur; ſi intra totidem menſes poſtea id facere neglexerint, Eccleſiis ipſo iure ſint priuati.* De quorum iurium materia latè Zerol. *in praxi Epiſcopali, part.* 1. *verbo conſecratio Prælatorum*, Piaſec. *in ſimili praxi in proœm. de elect. n.* 6. *pag.* 19. Salzed. ad Bern. *in pract. c.* 26. *lit. A. verſ. Epiſcoporum.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 58. Rendin. *in prompt. recept. ſentent. tit.* 38. *n.* 13. Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub.* 6. *cap.* 6. *num.* 9. Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap.* 2. *in princ. à n.* 2. Galgan. *de iure publico, lib.* 3. *tit.* 108. Vaſq. *in opuſcul. de benefic. part.* 3. §. 3. *num.* 27. Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis tract.* 6. *cap.* 7. *num.* 47. Filliuc. *tract.* 41. *de benefic. cap.* 5. *num.* 23. *verſ. & quidem primò.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 2. *allegat.* 1. *num* 39. vbi aduerto huiuſmodi trimeſtre tempus exordiri à die confirmationis, iuxta gloſſ. *verbo tempore, in cap. cum in cunctis.* §. *cum verò, de elect.* & reſpondeo text. *in præſenti*, dùm præcipit, ne conſecratio vltra tres menſes poſt electionem protrahatur, intelligendum de electione confirmata, aut de electione Papæ, cuius prouiſio electionis, & confirmationis locum habet, ad not. per Abb. *in d. cap. cum in cunctis*, §. *cum verò, num.* 3. & *in cap. cam te, num.* 2. *de reſcript.* & *in cap. noſti, num.* 4. *de elect.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 1394. *num.* 3. & *deciſ.* 1395. *etiam num.* 3.

Cap. Quod à Patribus. IV.

Leo Epiſcop.

De materia huius text. vide quæ dixi *ad cap. vlt. infrà hac ead. diſt.* & Nauar. *de horis Canon. cap.* 3. *num.* 42. Soar. *tom.* 3. *de ſacram. diſput.* 80. *sect.* 4. *verſ. ſed quæres*, vbi obſeruat, iam non licere, etiamſi ordinationes ſint faciendæ, vel officium Sabbati ſancti ſit dicendum, veſpertina hora illud inchoare, præſertim quia Pij V. Motus proprius vetuit omnes nocturnas, vel matutinas Miſſas etiam in Sabbato ſancto. 1

In gloſſ. *Sabbati.* ibi, *Sed nunquid Dominico die in manè poteſt quis ordinari in Sacerdotem, & eadem die hora tertia in Epiſcopum? H. dicit quòd ſic*, &c. Contra hanc gloſſ. meritò reſoluunt hanc quæſt. negatiuè Innoc. *in cap. literas, de tempor. ordinat.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 6. *cap.* 4. *num.* 5. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. part.* 2. *alleg...num.* 46. 2

Cap. Ordinationes. VII. & vlt.

Gelaſius.

Gelaſius ad Epiſcopos per Lucaniam *Epiſt.* 1. *cap.* 13. relatus *in hoc text.* ſic ſcribit: *Ordinationes Presbyterorum, & Diaconorum, niſi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, ideſt, quarti menſis ieiunio, & ſeptimi, & decimi, ſed etiam quadrageſimalis initij, ac mediana hebdomada, & Sabbato circa veſperas ipſas ordinationes nouerint celebrandas.* Quibus verbis probatur Ordines ſacros extra tempora iure definita non eſſe concedendos, tempora verò eſſe quatuor anni ieiunia, & hebdomadam quartam Quadrageſimæ, quæ præcedit Dominicam in paſſione, & Sabbatum ante Reſurrectionis diem, ſicuti reſpondit Alexander III. *in cap. de eo, de temporib. ordinat.* Appellat autem Gelaſius ieiunium quarti menſis, quod 1

obſeruatur

obſeruatur poſt Pentecoſten, & ab aliis dictur menſis Iunij ieiunium, quemadmodum & ſub initio Quadrageſimæ complexus eſt ieiunium menſis Martij. Statutis his temporibus Ordinationes ſacrorum Ordinum celebrare iubet Concil. Trident. *ſeſſ.13. de reformat. cap.8. in princip.* tradunt Henriquez *in ſum. lib.10. cap.12. in princ.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtic. part.1. cap.4. num.20.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap.26. §.25. num.1. verſ. tertiò*, Bonacin. *de Sacrament. diſput.8. quæſt. vnica, puncto 6. num.1. verſ.1.* Aloyſ. Riccius *in deciſ. Curiæ Archiep. Neap. deciſ.63. part.4.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.17. num.1.* Quod adeò verum eſt, vt nec conſuetudine contrarium induci poſſit, text. *in cap.2. de tempor. ordinat.* vbi plures citati Doctores. Excipitur tamen, vbi ſpecialiter Summus Pontifex licentiam concederet, quia tunc extra quatuor tempora ſacri Ordines conferri poterunt, ſicuti reſoluunt Maiol. *de irregul. lib.3. cap.14. num.6.* Rebuff. *in praxi benefic. part.1. tit. de cleric. ad ſacros Ordines malè promotis, gloſſ.1. num.12.* Quaranta *in ſumma Bullarij, verbo Ordo, verſ. deuenio ad ſecundum.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moral. tract.2. c.1. n.53. & 55.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico, p.1. tract.2. c.1. q.12.* Quas autem pœnas incurrat ille, qui extra prædicta tempora Sacris ſe initiari fecit, oſtendo ego ipſe *d. allegat.17. num.9. cum ſeqq.*

Distinctio LXXVI.

Cap. Ieiunium. I. cum ſeqq.

Calixtus.

1 Circa tempora, quibus ieiunia olim in Eccleſia celebantur, magnam reperio varietatem, vt colligitur ex multis can. ſub hac diſtinct. collocatis, & aliis adductis per Couar. *var. lib.4. cap.20. num.9.* olim enim ter in anno ieiunium agebatur, quod deinde, vt quater fieret ſtatuit Calixtus Papa *in epiſt.1. Decretali ad Benedictum Epiſcopum, tom.1. Concil.* relatus *in hoc text.* & tandem magnæ ieiunij quatuor temporum diuerſitati finem impoſuit Vrbanus II. *in Concil. Placentiæ coacto*, cuius decretum habetur *in cap. ſtatuimus, hac ead. diſtinct.* vbi decidit, vt ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur, primum in initio Quadrageſimæ, ſecundum in hebdomada Pentecoſtes, tertium verò in Septembri, quartum in Decembri more ſolito fiat. Vide Cou. *d. cap.20. num.9.* & Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.7. cap.14. quæſt.2.* Alphonſ. Ciacon. *in tractat. de varia ieiuniorum obſeruantia, cap.2.*

Cap. Ieiunium quarti. VI.

1 A Die Dominicæ Reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes, non indici obſeruanda ieiunia refert Gratian. *in præſenti*, & per eum tradunt Tiraq. *de retract. lig. §.1. gloſſ.11. num.38.* Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.7. cap.15. verſ. ſecundò quæritur quo pacto, & cap.16. quæſt.8.* Ciacon. *de varia ieiunij obſeruat. cap.1. ad med. pag.18. & cap.6. in princip. pag.19.* Iſidor. tamen *in c. poſt Paſcha, infr. hac diſt.* ait non inhiberi ita ieiunium illis quinquaginta diebus inter Paſcha, & Pentecoſten, vt non poſſit in eiſdem quilibet (exceptis Dominicis) ieiunare, nam hoc cuilibet licere exemplis propoſitis rectè aſſeruerat, & proſequitur Ciacon. *d. tract. cap.6. verſ. Iſidorus, pag.18.*

Cap. Scire debet. VIII.

Ambroſius.

Gratianus *in fine huius text.* ſignificat in peruigilio Pentecoſtes nullum ieiunium iure communi eſſe ſancitum, quod & præſentit S. Thom. *2.2. q.147. art.5. ad 3.* cum apertè docet nullum ieiunium eſſe ab Eccleſia inſtitutum in toto Paſchali tempore. Verùm, licèt iure communi attento verum ſit in peruigilio Pentecoſtes non eſſe ieiunium indictum, generali tamen Eccleſiæ Latinæ conſuetudine, quæ legis, & præcepti vim habet, eo die debere ieiunium ſeruari tradunt gloſſ. ſic intelligenda *verbo neceſſario, in præſenti*, Caiet. *2.2. quæſt.147. art.5.* Syluest. *in ſumm. verbo ieiunium, num.5.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7. cap.13. quæſt.2.* Nauar. *conſ.1. de obſeru. ieiun. in nouis*, & ſubdit, quòd Eccleſiæ conſuetudo generalis ita habet in omnibus Regnis, in quibus ipſe moratus fuerat, tam Galliæ, & Luſitaniæ quàm Caſtellæ, Nauarræ, & Romæ, vbi tunc morabatur, gratias agens Deo, qui illum ieiuniorum amatorem fecerat. 1

Neque ad exorandum Deum genibus ſuccedamus.] Ex hoc text. dicit Nauar. *de orat. cap.4. num.7. & ſeq.* magnam contentionem exortam fuiſſe inter nonnullos cùm Salmanticæ perlegeret, an liceret geniculari ad verba, *& homo factus eſt*, tempore Reſurrectionis, ſiue inter Paſcha & Pentecoſten; nonnulli enim dicebant non licere, permoti verbis huius text. cui ſimilis *in cap. quoniam, de feriis, & in cap. vlt. diſt.30.* Contrarium tamen tenet ipſe Nauar. *d. cap.4. num.21.* vt videre eſt apud illum. 2

Cap. Vtinam. XI. *Hieron.*

Hieronymus ad Lucinium *epiſt.28.* relatus *in hoc text.* ſcribit non eſſe peccatum ieiunare in 50. diebus poſt Paſcha Reſurrectionis, & in diebus Dominicis, de quo vide Azor. *inſt. moral. p.1. lib.7. c.15. quæſt.1.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap.37. n.12.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.1. lib.2. cap.18. num.10.* Couar. *var. lib.4. cap.10. num.10. poſt princip.* Ciacon. *de varia ieiun. obſeruat. cap.5. pag.18. ad med.* 1

Distinctio LXXVII.

Ex Concil. Chalcedonen.

Cap. Illud. I. *Caius.*

Caius Papa Felici Epiſcopo *epiſt. vnica in fine*, relatus *in hoc text.* ſcribit, vt quiſquis velit Ordines ſuſcipere, à minoribus incipiat, ex quibus debeat gradatim aſcendere ad Presbyteratum, vt ſi meretur, poſſit deinde Epiſcopus conſecrari, refert Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.10. cap. vnic. num.1.* Et de his qui per ſaltum ſe promoueri faciunt, quas pœnas incurrant, & à quo diſpenſari valeant, dixi *ad cap. vnic. 52. diſt.* 1

SVMMARIVM.

1 *Ordines minores per temporum interſtitia conferendi ſunt, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videbitur.*
2 *Interuallum quod interuenire debeat de vno minori Ordine ad alium, oſtenditur.*
3 *Conſuetudo vbi permitteret minores Ordines, & primam Tonſuram vnica die conferri, ſeruanda eſt.*

4 *Ordinibus minoribus initiati niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus ad ſacros Ordines promoueri debent.*

5 *Ordines minores cum Subdiaconatu ſimul conferre poterit Epiſcopus vbi vigeret conſuetudo.*

6 *Subdiaconatus Ordine inſigniti ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittuntur.*

7 *Annus interſtitiorum non eſt mathematicè computandus, ſed eccleſiaſticè, & iuxta ritum Eccleſiæ.*

8 *Epiſcopus, cui ſpectat in interſtitiis diſpenſare, eſt Diœceſanus ordinandi, non verò Ordinator.*

9 *Presbyteratus ad Ordinem aſſumendi in Diaconatu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur) adminiſtrare debent.*

10 *Vtilitas Eccleſiæ, ac neceſſitas ſimul interuenire debent iudicio Epiſcopi probanda, vt cum aſſumendo ad Presbyteratus Ordinem ille valeat in interſtitiis diſpenſare.*

11 *Epiſcopus aliquem ſcienter intra interſtitiorum annum ad quemlibet ex ſacris Ordinibus tacitè aſſumens in illis cum eo diſpenſare videtur, ſecus ſi ignoranter.*

Cap. Inſingulis. II.

Zozimus.

1 ZOzimus Epiſcopus Vrbis Romæ ad Iſychium
epiſt.1.cap.3. relatus *in hoc text.* oſtendit quæ in-
terualla temporis in ſingulis gradibus ſeruanda ſint.
Sed quia hac in re antiquata huius text, deciſione ex-
tat noua Conciliaris diſpoſitio in Trident. *ſeſſ.23. de
reform.* 11, 13. & 14. ideo de illa à nobis hoc in loco
agendum eſt, & in primis illo *cap.11.* quoad Ordines
minores ſtatuitur, vt per temporum interſtitia, niſi ali-
ud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur, ac
ſubinde ordinandi de gradu in gradum aſcendant, vt
obſeruant Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælator.
tom.1. quæſt.38. art.5. concluſ.2.* Mari. Antonin. *vari.
reſolut. lib.1. reſolut. vlt. caſu* 26. Homobon. de Bonis
de examine Eccleſiaſt. part.1. tract.2. quæſt.14. Inter
2 vnum, & alterum minorem Ordinem interuallum
de vno ex temporibus generalium Ordinationum ad
aliud interuenire debet, ſecundùm Maiol. *de irregul.
lib.3.cap.24.num.13.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, c.26.
§.27.num.4.* vel ſaltem de vno die feſto ad alium pro-
ximum eum ſingulis diebus feſtis conferri poſſint,
ſicut tenent Sorb. *in compend. Mendicant. verbo Ordo,
verſ. & ſic bene,* Campan. *in diuerſ. iuris Canonic. rub.6.*
3 *cap.3.num.13.* Niſi conſuetudo adeſſet, quæ permit-
teret minores Ordines, & primam Tonſuram vnica
die conferri, quæ ſeruanda erit, ad not. per Syluest.
in ſumma, verbo Ordo 2. num.7. verſ. tertiam, Rebuff.
ſuper reg.23. Cancel. verſ. item cupiens. Henriq. *in ſum.
lib.10.cap.11.§.4.* Campan. *dict. rub.6. cap.2. num.20.*
Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib.1. tit.18.
l.7.num.57.* In omni tamen caſu ſi quis vno, eodémque
die omnes Ordines minores, vel primam Tonſuram
cum minoribus receperit, nullam incurret irregulari-
tatem, ſecundùm Valent. *tom.4. diſput.7. q.19. puncto 3.*
Auil. *de cenſur. part.7. diſput.9. ſect.5. dub.4.* Sayr. *eod.
tract. lib.7. c.10. num.22.* Bonacin. *in ſimili tract. diſp.7.
quæſt.3. punct.5. num.35.*

4 Eodem *cap.12.* Concil. Trident. ſtatuitur, vt mi-
noribus Ordinibus initiati, nonniſi poſt annum à ſuſ-
ceptione poſtremi gradus ad ſacros Ordines promo-
ueantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas iudi-
cio Epiſcopi aliud expoſcat, quo loci Concil. arbi-
trio Epiſcopi remittit facultatem abbreuiandi inter-
ſtitia, non autem promouendi, vel diſpenſandi, vt
quis promoueatur vna die ad vltimum minorum,
cum primo Sacrum, vt aduertunt Maiol. *de irregular.
lib.4.cap.11. poſt num.... & lib.3.cap.24. poſt num.13.*
Menoch. *de arbitr. caſu* 364. *num.6.* Salzed. ad Bernard.
*in pract. cap.25. verſ. vna, eadémque die, ſecundum no-
uiſſ. impreſſ.* Et quamvis hi Doctores, videlicet Ma-
iol. *d.cap.11.num.12.* Menoch. *num.8.* & Salzed. *cita-
tis locis,* exiſtimauerint quoad hoc ſublatam eſſe om-
nem contrariam conſuetudinem, tamen verius eſt, & 5
receptius poſſe Epiſcopum, vbi vigeret conſuetu-
do ante Tridentinum Concilium legitimè obtenta,
vt minores Ordines cum Subdiaconatu ſimul con-
ferre valeat, eos licitè ſimul conferre, ſicut meritò re-
ſoluunt Rebuff. *in praxi benefic. tit. de Clericis malè
promotis, gloſſ.1. num.18.* Sorb. *in compend. priuilegio-
rum Mendicant. verbo, Ordines ſacri, verſ. & licet,*
Nauar. *in man. cap.25. num.71. verſ. octauo,* Viuald. *in
candelabro aureo, tit. de ſacram. Ordinis, num.36.* Gutier.
canon. lib.1. cap.26. num.30. & 31. Henriquez *in ſumma,
lib.10. cap.11. §.4.* Soar. *tom.5. diſp.31. ſect.1. num.41.*
Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.3. quæſt.23. art.4.* Fr. Lu-
douic. Miranda *dict. quæſt.38. art.8. concl.2.* Thom. Va-
laſc. *alleg. iuris tom.1. alleg.4. num.2.* Valer. Reginald.
in praxi fori pœnit. lib.32. tract.2. num.70. verſ. ad hanc,
Homobon. de Bonis *de humana vita ſtat. part.1. c.20.
verſ. ſecundò.*

Promoti ad ſacrum Subdiaconatus Ordinem, ſi 6
per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altio-
rem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcende-
re non permittantur, verba ſunt Concilij Trid. *ſeſſ.23.
de reformat. cap.13.* & ex eo colligunt Carol. de Graſ-
ſis *de effectib. clerical. in præludi. n.326. cum ſeq.* Fr. Lu-
dou. Miranda *in man. Prælat. tom.1. q.38. art.9. concluſ.3.*
Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico, tractat.
2. cap.2. quæſt.14. & 15.* Molfeſ. *in ſumma moralis Theo-
logia, tractat.2. cap.1. num.55.* Vgolin. *de officio Epiſcopi,
cap.29. §.27.* Ego ipſe *in ſimili tractatu, part.1. alleg.18.
à princip.*

Non eſt annus iſte mathematicè computandus, ſed 7
eccleſiaſticè, & iuxta ritum Eccleſiæ, videlicet ab
vna Quadrageſima ad aliam, à Pentecoſte ad Pente-
coſten, quamvis inter primam, & ſecundam Pen-
tecoſtes feſtiuitatem nondum ſint elapſi duodecim
menſes, ſicut deciſiuo referunt Hieron. Sorbo *in com-
pend. priuil. Mendicant. verbo Ordines ſacri, verſ. circa
id,* Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Ordo, in fine,* Zerol.
in praxi Epiſcop. p.1. verbo Ordo, §.4. circa med. Vgolin.
dict. §.27. num.6. Fornat. *de Ordine, cap.3. n.4.* Campan.
in diuerſ. iuris Canon. rub.6. cap.3. num.12. Aloyſ. Ricc.
*in praxi rerum fori Eccleſiaſt. poſt reſol.276. in notab. de
materia ſacram. Ordinis, verſ. quoad,* Bonacin. *de ſacram.
diſput.8. quæſt. vnica, puncto 5. num.33.* Ego ipſe *dict. al-
legat.18. num.2.*

Epiſcopus verò, cui ſpectat in interſtitiis diſpen- 8
ſare, eſt Diœceſanus ordinandi, non verò Ordina-
tor, qui cum literis dimiſſoriis ſubditos alienos ordi-
nat, niſi hoc in eiſdem literis expreſsè concedatur, vt
tenent Marr. *de iuriſdict. p.2. c.9. num.4.* Piaſec. *in praxi
Epiſc. part.1. cap.1. num.11. pag.29.* Carol. de Graſſis *in
dict. præludi. num.339.* Fr. Ludou. Miranda *d. tom.1. q.38.
art.7. conc.2.* Ego ipſe *dict. alleg.18. num.9.* vbi *num.10.*
multis citatis Doctoribus reſoluo hanc interſtitiorum
diſpenſationem pertinere ad Epiſcopum Diœceſanum
etiam reſpectu Regularium, cum quibus diſpenſare
poteſt ex cauſa ſibi per atteſtationum ſuorum ſuperio-
rum manifeſta.

Ad Presbyteratus Ordinem aſſumendi in Diaco- 9
natu

natu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem aliud (Epiſcopo videtur) adminiſtrare debent, vt ſtatuit Concil. Trident. *ſeſſ.* 23.
10 *de reform. cap.* 14. *in princip.* ex qua Conciliari diſpoſitione vtilitatem Eccleſiæ, ac neceſſitatem ſimul interueniri debere, ac probari iudicio Epiſcopi, colligunt F.Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *quæſt.* 24. *art.* 6. Vgolin. *de officio Epiſcopi part.* 2. *c.* 26. §. 27. *num.* 3. Bonacin. *de Sacram. diſput.* 8. *quæſt. vnica, puncto* 6. *num.* 3. F.Ludou. Miranda *d. quæſt.* 38. *art.* 8. *concl.* 4., vbi declarat quid intelligatur vtilitatis, & neceſſitatis nomine ad diſpenſandum in his interſtitiis. Non requiritur tamen cauſa neceſſitatis, & vtilitatis ordinaria, aut publica, quia Concil. *dict. cap.* 14. remittere videtur hoc negotium arbitrio, & prudentiæ Epiſcoporum poſita vtilitate Eccleſiæ, & neceſſitate, quam Epiſcopus iuxta circumſtantiam loci, & temporis, aut iuxta conditionem perſonæ ſufficientem iudicauerit, vt aduertunt Sorb. *in compend. priuileg. Mendicant. verbo Ordines ſacri, ad finem*, Menoch. *de arbitr. caſu* 427. *num.* 30. Fr. Emman. *d. quæſt.* 24. *art.* 7. Bonacin. *loco proximè citato.*

11 Epiſcopus aſſumens aliquem ſcienter intra huiuſmodi interſtitiorum annum ad quemlibet ex ſacris Ordinibus, tacitè in illis cum eo diſpenſare videtur, ſecus ſi ignoranter, vt per Maiol. *de irregul. lib.* 3. *c.* 24. *num.* 14. Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 25. *verſ. opportunè*, Menoch. *de arbitr. caſu* 563. *num.* 10. Carol. de Graff. *de effectib. clerical. in præl. numero* 342. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moralis, tractat.* 2. *cap.* 1. *num.* 22. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. part.* 1. *tractat.* 2. *c.* 2. *q.* 15. meipſum, *d. alleg.* 18. *n.* 8. Si verò non ſeruatis interſtitiis ſubditum ordinauerit abſque legitima cauſa, nullam pœnam incurrit, ſecundùm Nau. *conſ.* 4. *num.* 1. *de temporib. ordinat. in nouis*, Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol.* 483. *num.* 7. *in* 2. *edit.* quos refero ego ipſe *d. alleg.* 18. *num.* 11. nec ordinatus aliquam contrahet cenſuram, vel irregularitatem, vt per Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo Ordo*, §. 8. *& part.* 2. *eodem verbo*, §. 5. Piaſec. *in ſimili praxi part.* 1. *cap.* 1. *num.* 50. *verſ. nullam*, Sayr. *in floribus deciſ. tit. de temporibus ordin. deciſ.* 56. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 43. Bonacin. *de Sacram. diſp.* 8. *q. vnic. puncto* 5. *n.* 35. *& de cenſur. diſp.* 3. *q.* 6. *puncto* 5. *n.* 7. Campan. *d. rub.* 6. *c.* 3. *num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Ordinari nullus debet ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimumtertium, ad Preſbyteratus ante vigeſimumquintum ætatis ſuæ annum.*

2 *Regulares in minori ætate quam à Concilio Tridentino ſtatuta eſt, virtute quorumcumque priuilegiorum ordinari non poſſunt.*

3 *Ordinati ante legitimam ætatem quas pœnas incurrant, remiſſiuè.*

Cap. Subdiaconus. IV.

Ex ſexta Synodo.

1 EX ſexta Synodo *cap.* 15. prout refertur *in hoc text.* Subdiaconus non minor viginti annorum ordinari debet, & in Concil. Carthaginenſi III. *cap.* 4. relato *in cap. placuit*, immediate ſequenti, ſtatuitur vt ante viginti quinque ætatis annos Diaconi non ordinentur. Verùm concilium Trident. *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 12. circa ætatem ad Ordines maiores requiſitam ſic ſtatuit: *Nullus in poſterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Preſbyteratus ante vigeſimumquintum ætatis ſuæ annum promoueatur.* Ex quo ita deſumunt Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 19. §. 2. Gutier. *can. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 8. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 1. *cap.* 4. *num.* 31. Petr. de Ledeſma *in ſumm. part.* 1. *de Sacram. vbi de ſacram. Ordinis, cap.* 7. *à princ.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo Ordo*, §. 1. Piaſec. *in ſimili praxi, p.* 1. *cap.* 1. *ſub rub. de requiſitis ætat. n.* 23. *pag.* 34. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 23. *art.* 6. Ægid. de Conink *de Sacram. tom.* 2. *diſp.* 20. *num.* 202. Vgolin. *de offic. Epiſcopi, c.* 26. §. 6. *num.* 4. *&* 5. Moner. *de diſtribut. quotid. part.* 2. *quæſt.* 19. *num.* 12. Bonacin. *de Sacram. diſput.* 8. *quæſt. vnic. puncto* 5. *num.* 12. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tractat.* 3. *num.* 167. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 7. *cap.* 4. *num.* 21. Zipæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. ſub titul. de elect. num.* 11. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 49. *art.* 4. Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. in præclud. n.* 289. *&* 295. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 7. *cap.* 3. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib.* 1. *tit.* 1. *l.* 1. *de ætate in declarat.* 4. Galgan. *de iure publico, lib.* 3. *tit.* 24. 25. *&* 26. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part.* 1. *tract.* 1. *cap.* 10. *quæſ.* 60. *verſ. ad maiores.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 2. *allegat.* 16. *à princip.* vbi *num.* 2. aducto diem biſſexti in ea legitima Ordinis ætate computandum non eſſe.

Regulares quoque in minori ætate virtute quorumcunque priuilegiorum ordinari non poſſunt, vt decidit Concil. Trident. *d. c.* 12. & tradunt Fr. Emman. *d. q.* 23. *art.* 6. *&* 8. *& in addit. ad ſumm. tom.* 4. *cap.* 77. *concl.* 1. Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap.* 20. §. 1. *num.* 1. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 14. *&* 15. Fr. Ludou. Miranda *d. quæſt.* 39. *art.* 1. vbi aſſerit ſe neſcire de aliqua conceſſione; quæ id concedat Regularibus poſt Concil. Tridentin. Portel. *in dubiis Regularibus, verbo Ordines ſacri, num.* 1. 2

Quas autem pœnas incurrant promoti ante legitimam ætatem, dixi *in collect. ad cap. vel non eſt compos, de tempor. ordinat.* 3

Cap. Epiſcopus. VI.

Ex Concil. Agathenſi.

COncil. Agathenſe *cap.* 16. *&* 17. Vnde deſumitur text. *in præſenti*, ſtatuit vt ſi coniugatus iuuenis voluerit ordinari, requirenda eſt vxoris voluntas, & ſequeſtrato cubiculo, & Religione promiſſa, ordinetur, ex quo loco probatur deſiderari ingreſſum vxoris iuuenis in Religionem, vt vir licitè poſſit ad Ordines promoueri, vt per Greg. Lop. *l.* 38. *in fine, verbo mui vieja, tit.* 6. *part.* 1. *& l.* 2. *verbo en orden, tit.* 10. *part.* 4. Couar. *de ſponſal. part.* 1. *cap.* 6. §. 3. *num.* 3. Nauar. *in man. cap.* 22. *num.* 52. Anton. Cuch. *inſtit. maior. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 223. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *c.* 13. *quæſ.* 2. *& c.* 24. *quæſ.* 11. *&* 12. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *quæſt.* 177. plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 39. *num.* 6. vbi ſubdit gloſſ. *in præſenti, verbo Religione*, & Turrecrem. *hic num. vnic.* malè exponere nomine Religionis promiſſæ intelligi caſtitatem, quia videtur ea expoſitio ad libitum, præterea quia ſi vxor iuuenis profeſſi compellitur ingredi Religionem, à fortiori vxor promouendi ad Ordines, quippè quòd faciliùs poteſt Clericus ſæcularis vxorem inuiſere, & conſeruato priſtino amore ea familiariter vtetur: vnde patentiſſimo periculo incontinentiæ exponentur, & tantum

aberit vt moraliter loquendo,ipſe vir Clericus factus vxorem iouiſcos eius iocontineotiam corrigat,vt potior occaſio iocontineotiæ ſit ipſemet eius curam gerens; quare vir ad Ordines promotus ex vxoris licentia manentis in ſæculo cum voto caſtitatis, oon poſſe ſimul habitare cum vxore,videtur probare hic text.in illis verbis, ibi, *ſequeſtrato manſionis cubiculo*, ex quo Barthol.à Sancto Fauſto *dict.lib*.5.*q*.118.obſeruat hoc procedere ,ſi illi coniuges ſunt de incontinentia ſuſpecti ; ſecus ſi ſuſpecti non ſint , quia tunc ſatis eſſet cubiculum ſeqoeſtrare.

Cap. Monachus. IX. *Gelaſ.*

1 DEfenſor effectus.] De defenſorum muneribus, quibus probatis, clericis ſuperiores Ordines aſpirare licebat, vide Card. Baroo. *annal. Eccleſ. tom*.1. *anno Chriſti* 44.*num*.89. vbi allegat hunc text.

2 In gloſſ. *Deuotio*. ibi, *& ita compenſatur probitas cum tempore*,&c. Notatur ad hoc quòd iuniores docti præferendi ſunt iunioribus indoctis, & ætas per virtutem ſuppleiur; vt per Caſſan. *in conſuet. Burgund. in proœm. gloſ. verb.ordine,n*.4.*&* 5.*fol*.19.Tiraq. *de pœn.in præfat.n*.175.186.*&*210.Paul.Fuſc.*de viſit.lib*.1.*c*.27.*n*.8.

3 In gloſſ. *Quorum*. ibi, *argum.poteſt colligi*, &c. Notatur ad hoc quòd teſtimonium Clericorum præualet teſtimonio laicorum , de quo vide Dec. *in cap. ex literis,num*. 24.*de probat*.Perez *l*.1.*tit*.3.*lib*.1.*Ordin.pag*. 61. Menoch. *de arbitr. caſu* 98.*num*.5.*& conſ*.45.*num*. 26.*& conſil*.92.*num*.89. Rebuff. *de reprobat.teſtium,n*. 123. Farin. *in praxi crimin.quæſt*.65. *n*. 177. Maſcard. *de probat.concl*.308. Anton.Gabr. *commun.tit.de teſtib. concl*.4.*n*.41.*&* 61. Buccaron. *de differens. inter indicia ciuilia,& crimin.differ*.64.*num*.3.

Distinctio LXXVIII.

Cap. Si quis. I.

1 ANte anoos triginta Presbyterum non eſſe ordinandum decidit text. *in præſenti*, vt aduertit Gutier. *canon. lib*.1. *cap*.26. *num*.1. Sed iure nouiori ſufficit attingere 25.annorum ætatem,prout eſt text. *in cap.cùm in cunctis*,§.*inferiora,de elect.Clem.fin.de ætate, & qual*. Concil.Trident. *ſeſſ*.23.*de reform. cap*.12. obſeruat Nauat. *in man. cap*.25. *num*.69. cum iofinitis propemodum per me citatis *de officio, & poteſtate Epiſcopi,part*. 2. *alleg*.16. *num*.1. qui omnes conſtanter tenent ad Presbyteratum ſatis eſſe incepiſſe 25. annum per voum diem.

Cap. Presbyter. IV.

Ex Concil. Neocæſar.

1 GRatianus non ſolùm *in hoc text*. quod ex Concilio Neocæſarienſi *c*. 11. deſumpſit,ſed & aliis præcedentibus,& ſubſequentibus oſtendit ante triginta anoorum ætatem Presbyterum non eſſe ordinandum , ſed hodie quid circa hoc ſeruandum ſit attenta noua Concilij Trident. diſpoſitione dixi ad *cap. Subdiaconus*,77. *diſt*.

In gloſſ. *Ante triginta*. ibi, *dico quòd ei, qui agit*, &c. Notatur ad hoc quòd qui dicit Clericum noo habere legitimam ætatem, hoc probare debet, ſiue agat, ſiue excipiat allegando,vt per Menoch. *de arbitr.lib*.2. *quæſt*. 50. *num*. 25. Cald.Pereira *in l.ſi curatorem,verbo hunc contractum, num*. 42. *ad fin. C.de in integr. reſtitut. minor*. Iacob.de Graff.*tom*.2.*conſil.lib*.1.*conſil*.11.*n*.14. & quod ipſis minoribus incumbat onus probandi eſſe in minori ætate læſos, poſt Natt.*conſ*.514.*num*.12. *lib*.2. Gozadin. *conſil*.22.*num*.13. & alios reſoluit Flamin. Pariſ. *de reſignat.benefic.l*.3.*quæſt*.7.*n*.34.Farinac. *fragm.crimin.part*.1,*verbo ætas,num*.81.

Distinctio LXXIX.

Cap. Si quis Papa. I.

Nicolaus. II.

SYmmachus Papa in Synodo Romana *in cap*.3.*&* 5.relatus *in hoc text*.ſtatuit, vt Papa ſuperſtite eo inconſulto de electione futuri Pontificis nemo audiat loqui, 1
referunt Hieronymus Alban. *de Cardin. quæſtione* 3. *inter tr.Doctor,tom*.13.*p*.2.*fol*.116. Manfred.*eodem tract. deciſ*.294. Azcued.*l*.1.*num*.102. *tit*.18.*n*.8.*noua recopil*. Azor. *inſtitut.moral.p*.2.*l*.4.*c*.2.*q*.15.Iul.Lauor.*var.lucubrat.tom*.1.*tit*.4.*c*.3.*n*.59. Et hac de re extat conſtitut.Pauli IV.incip. *Cùm ſecundum, ſub Datum* 16. *Decembris* 1558. quæ habetur *in Bullario,tom*.1.*pag*.735. edita contra eos , qui viuente Romano Pontifice , & eodem inſcio,de alio Pontifice agunt eligendo, vbi *in verſic. necnon*, ſic legitur: *Omnes, & ſinguli tam Clerici quàm vtriuſque ſexus laici, qui per ſe vel alios nobis viuentibus,& inconſultis, vel ſcriptis, aut nuntiis cum aliquo de futuro Pontifice hactenus tractarunt, & tentarunt , ſeu impoſterum Romano Pontifice viuente , & inconſulto tractabunt,& tentabunt, etiamſi, vt præfertur,qualificati, & dignitate,& honore,& auctoritate,& excellentia prædictis & præditi exiſtant,ſint ipſo iure,& facto, abſque alia deſuper ferenda ſententia excommunicati excommunicatione maiori, & maledictione æterna damnati & excommunicatione, & maledictione huiuſmodi per alium , quàm per nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem , præterquam in mortis articulo abſolui non poſſint, incurrerintque, & incurrant reſpectiuè crimen ſimoniacæ hæreſeos, & læſæ maieſtatis in primo capite,ac priuationem omnis etiam Epiſcopalis , Archiepiſcopalis, & Patriarchalis , ac cuiuſvis alterius maioris , vel minoris dignitatis , ac Cardinalatus honoris, necnon Ducalis , Regalis, Reginalis, & Imperialis auctoritatis,& excellentia, ac omnium, & ſingularum Eccleſiarum, Cathedralium quoque,ac priuatorum , aliorúmque beneficiorum,& officiorum Eccleſiaſticorum, cum cura, & ſine cura, ſæcularium,ac quorumvis Ordinum Regularium per eorum quemlibet obtentorum , necnon quorumvis fructuum, redditwum,& prouentuum Eccleſiaſticorum, ac penſionum annuarum ſuper ſimilibus fructibus, redditibus, & prouentibus reſeruatorum , & aſſignatorum, ac Regnorum, dominiorum, feudorum, & bonorum ſpiritualium, & temporalium , necnon iuriſpatronatus , & iuriſdictionum quarumcumque, careantque voce actiua,& paſſiua,ac effecti ſint, & efficiantur reſpectiuè perpetuo inhabiles, & incapaces omnium dignitatum , & honorum , iurium , & legitimorum actuum , perpetuáque infamia vbique gentium ſint notati, & notentur reſpectiuè, nec infamia huiuſmodi ab eis aboleri, neque ipſi vllo vnquam tempore ad vocem, dignitates, honores, bona,iura,& actus huiuſmodi,niſi ex ſpeciali verbo,& mandato noſtro,ſeu Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, noſtra, ſeu illius manu propria ſubſcripto,ac ſpecifica,& indiuidua reatus,& culpa ſuæ qualitate expreſſa reſtitui poſſint*. Hactenus Paulus IV.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligi debet, extra Collegium verò electus, cùm in Romana Curia non inueniatur idoneus, valebit electio.*

2 *Gregorius X. ex Archidiacono, Eugen. III. ex Abbate ſimplici, & Cœleſtinus V. cùm nec in ſacris adhuc eſſet, fuerunt in Pontifices electi.*

3 *Romæ nulla fœmina ſedit.*

Cap. Oportebat. III.

Ex Concil. Stephan. III.

1 EX Concilio Stephani Papæ III. habito in Baſilica Conſtantiniana *act.* 3. refert Gratian. *in præſenti*, quod in Apoſtolatus culmen vnus de Cardinalibus Presbyteris, aut Diaconis conſecrari debet, & *in cap. nullus* immediatè ſequenti ex eodem Concilio refert, vt nullus vnquam laicorum, neque ex alio Ordine præſumat, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, Diaconus, aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoueri. Ex quibus iuribus colligi videtur, Romanum Pontificem ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligi debere, Burſat. *conſ.* 126. *num.* 6. *vol.* 2. Verùm quia nouiori iure, de quo *in cap. licet, de elect.* ſtatutum eſt vt nulla exceptio opponi poſſit contra eum, qui fuerit à duabus partibus Cardinalium electus, præter hæreſim, aut aliam exceptionem, quæ in iure Diuino conſiſteret, ideò ſi electus ſit aliquis extra Collegium Cardinalium cùm in Romana Eccleſia non inueniatur idoneus, valebit electio, & ſic non Cardinalem electum verum eſſe Pontificem reſoluunt Auguſtin. Triumph. *de elect. Papæ, quæſt.* 3. *art.* 6. Mendoſ. *regul.* 13. *Cancell. q.* 8. *num.* 23. Sot. *de inſtit. lib.* 3. *q.* 6. *art.* 2. *ad* 5. Gambat. *de poteſt. Legati, lib.* 7. *ex num.* 151. Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 19. *col.* 5. *verſ. hinc eſt.* Carol. Signn. *de Regno Italiæ, lib.* 9. *anno* 1859. Illeſc. *in hiſtor. Pontif. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 11. Soar. *de fide, diſput.* 10. *ſect.* 4. *num.* 19. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt.* 6. Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 12. *num.* 7. *cum ſeq.* & plures citati à Cened. *ad*
2 *Decretum collect.* 18. *num.* 1. Confirmanie experientia, quia, vt referunt hiſtoriæ, multi ſanctiſſimi viri fuerunt Summi Pontifices, & tamen nunquam legitur eos fuiſſe Cardinales, vt de Gregorio X. qui ex Archidiacono fuit electus in Pontificem *Kalendis Septembr. anno Domini* 1271. ſicut refert Roſinac. *de re Pontif. lib.* 2. *cap.* 30. Illeſcas *in vita dicti Pontificis, part.* 1. *hiſtoria Pontificalis, lib.* 5. *cap.* 40. Iul. Lauor. *dict. cap.* 12. *num.* 8. *in fine*, vbi ſubdit Eugenium III. ex Abbate ſimplici, & Cœleſtinum V. cùm nec in Sacris adhuc eſſet, in Pontifices fuiſſe electos; & de Eugenio III. tradit Plato *de bono ſtatus Religioſi, lib.* 2. *cap.* 28. *ad med.*

3 De illo autem, quod à multis falsò, vt creditur, circumfertur, Gilbertam ſcilicet Anglicam fœminam (quæ librum de Negromantia fecerat) ſub nomine Ioannis fuiſſe electam Romæ in Summum Pontificem, & ſediſſe in Petri Cathedra vltra duos annos, vide poſt Platin. Sabell. & alios hiſtoriographos, Lancel. Conrad. *in templo omnium Iudicum, lib.* 2. *cap.* 1. §. 2. *quæſt.* 4. *n.* 18. Tiraquel. *l.* 12. *connub. in lit. G. verſ. Gilberta.* Rojas *ſing.* 179. *verſ. prout fuit*, Petrus Meſſia *in ſilua varia lect. lib.* 1. *part.* 1. *cap.* 9. Maiol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 14. *cum ſeqq. & lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 4. Tarcagnota *in hiſtoria vniuerſali totius Mundi, part.* 2. *l.* 9. *pag.* 374. Hieron. Roman. *lib.* 2. *de Republica Chriſtiana, c.* 4. *verſ. quitro yo, pag.* 123. Illeſc. *dict. part.* 1. *lib.* 4. *c.* 35. Camil. Buriel. *in reg. Aragon.* §. 2. *in gloſſ.* 4. *num.* 22. *verſ. vt non interim cadat nobis*, Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *controu.* 3. *cap.* 24. latè Georg. Scherer. *in lib. quem inſcripſit, An ſit verum, quod fœmina Romæ Pontifex fuerit*, & Florimuod. Remuod. Conſiliarius Regius Burdegalenſis *in ſimili tract.* Franc. Long. à Corialano *in ſuo Breuiario Chronologico, pag.* 255. Iul. Lauor. *d. tit.* 4. *cap.* 12. *num.* 13. Non enim veriſimile eſt quòd Græcis auderet Romanus Pontifex Leo IX. exprobrare quòd mulier in Patriarchali Sede Conſtantinopolitana collocaretur, vt patet *in eius epiſtola ad Michaelem, & Acridanum Conſtantinopolitanos Antiſtites, cap.* 23. ſi verè Romæ ſimile contigiſſet. Prætereà nec veriſimile eſt quòd Chriſtus qui Mariæ Virgini matri ſuæ ſanctiſſimæ Pontificatum, vel claues Eccleſiæ non commiſit, vt patet ex *cap. noua, de pœnit. & remiſſ.* voluiſſet poſtea illum, vel illas per negromanticam illam fœminam gubernari, vt notat Læl. Zech. *de Romano Pontifice, hæreſi* 4. *in reſponſ. ad vltimum, verſ. ad id de Ioanne Papa.* Denique notabili quodam ſigno oſtendere voluit Dominus Romanam Sedem nunquam per fœminam gubernandam fuiſſe, ex eo videlicet quòd in perſonam Romani Pontificis Ioannis I. apud Corinthum contigit. Cùm enim Conſtantinopolim proficiſceretur, vt à Iuſtino Imperatore contra Theodoricum Regem Italiam deuaſtantem auxilium peteret, peruentum Corinthum quidam vir nobilis manſuetum equum, quo illius vxor vtebatur itineris cauſa prædicto Pontifici commodauit, remiſſus poſtea equus ita ferox euaſit, vt fremitu, & totius corporis agitatione ſemper deinceps dominam ſuam expulerit, quaſi indignaretur mulierem recipere, ex quo ſediſſet in eo Ieſu Chriſti Vicarius, vt refert Romanum Breuiarium *ad diem* 27. *May in ſolemnitate prædicti S. Ioannis Papæ*, & ex B. Gregorio *in moralibus* refert Cardin. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt. tom.* 7. *ſub anno Chriſti* 525. *in princip. in verſ. Gothorum tempore.*

Cap. Si quis pecunia. IX.

Nicolaus. II.

GLoſſ. *verbo non Apoſtolicus, in præſenti textu*, innuit crimen ſimoniæ in Summum Pontificem 1
cedere poſſe, de quo vide S. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 7. Redoan. *de ſimon. part.* 1. *cap.* 20. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 16. *puncto* 6. *ad fin.* Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 52. *num.* 3. & 7. *ad fin.* Azor. *inſtitut. moral. part.* 3. *lib.* 12. *cap.* 25. *à princ.* Molfeſ. *tract.* 6. *c.* 15. *num.* 31. *cum ſeqq.* Filliuc. *tract.* 43. *cap.* 12. *quæſt.* 1. *ad fin. num.* 2. Bonacin. *var. tract. tit. de ſimonia, q.* 5. *prop.* 1. & magis ad materiam gloſſ. Iul. Lauor. *var. lucubr. tom.* 1. *tit.* 4. *de elect. cap.* 6. *num.* 37.

In eadem gloſſ. ibi, *ſed quid ſi dum vxor*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi vir abſque licentia vxoris ad 2
ſummum eueheretur Pontificatum, poteſt ab ipſa reuocari, vt ei teneatur debitum reddere, cum enim hoc ſit ius iuſtitiæ, priùs non potuit lædi per Pontificatum, quamvis bona fide aſſumptum, eo quòd vxor mortua crederetur; ita Abb. *in cap. conſtitutus, num. vlt. de conuerſ. coniug. & in cap. vxoratus, num.* 5. *eod. tit.* Tror. *de vero clerico, lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 3. Perez *l.* 1. *gloſſ.* 3. *verſ. in tantum, tit.* 5. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 23. Syluestr. *in ſum. verbo matrimonium* 8. *quæſt.* 1. *dicto* 3. Maiol. *de irregul. lib.* 1. *c.* 34. *num.* 3. Sanch. *de matr. l.* 7. *diſp.* 38. *n.* 12. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. l.* 3. *q.* 18. *num.* 135. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 14. *quæſt.* 13. *in fine.*

3 In ead, gloſſ. ibi, *elegeris in Papam*, &c. Ergo laicus poteſt eligi in Romanum Pontif. vt per Dec. *in cap. licet de vitanda, num. 9. de elect.* Lauor. *dict. tit. 4. cap. 15. num. 10.* nam licèt Summus Pontificatus ſit beneficium Eccleſiaſticum, *cap. 5. de maledicis*, cum *ibi* citatis per me, non tamen inconuenit dari laico intra congruum tempus promouendo, ſed tunc habebit tantùm quæ ſunt iuriſdictionis, non ea, quæ ſunt Ordinis, Anton. de Roſel. *de poteſt. Imper. & Papa, tit. de forma eligendi Papam, n. 48.*

Cap. Electionem. XI. & vlt.

Anacletus.

1 EX *epiſtol. 5. cap. 5.* Anacleti Papæ ad Epiſcopos Italiæ, quæ habetur *tom. 1. Concil. epiſt. 2. pag. mihi 509.* vnde deſumptus eſt hic text. colligitur eius litteram vitioſam eſſe, debet enim ita legi: *Electionem verò Summorum Sacerdotum* (non autem *electionem*, vt hîc legitur) *ſibi Dominus reſeruauit, licèt electionem eorum bonis Sacerdotibus, & ſpiritualibus populis conceſſiſſet*; ita ex Petr. Gregor. *ad Decretal. cap. 5. n. 1.* obſeruaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 1. tit. 1. c. 3. n. 4. in princ.* & me citato notauit Iul. Lauor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 4. de elect. cap. 2. n. 62.*

2 *Sibi Dominus reſeruauit.*] Quamvis in creatione Summi Pontif. electores perſonam deſignent, ſolus tamen Chriſtus immediate confert dignitatem, & poteſtatem, nam Papa Vicarius eſt Chriſti, ita Caiet. *opuſc. 1. de auctor. Papæ, cap. 23. & in part. 2. apolog. c. 52.* Torres *de fide, diſput. 15. dub. 3.* Soar. *eod. tract. diſp. 10. ſect. 4. num. 3.*

Distinctio LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitates fuerunt ante legem Euangelicam, & Chriſti Domini aduentum.*

2 *Ciuitas vt conſtruatur non eſt opus aliqua Principis licentia, cum hoc de iure Gentium vnicuique populo competat.*

3 *Vrbes ante aduentum Chriſti Domini erant, non ita Epiſcopi.*

Cap. Vrbes. I. *Lucius.*

1 SEd *etiam multis ante aduentum Chriſti, &c.*] Ante legem Euangelicam, & Chriſti Domini aduentum Ciuitates fuiſſe, dilucidè profitetur Lucius Papa *in præſenti textu*, ac proinde cum ipſo iure gentium incepiſſe probat text. *in l. hoc iure, ff. de iuſtitia, & iure*, ibi, *ædificia collata*, ideſt, ſimul iuncta. Gentes enim lumine naturali, & vſu edoctæ primùm ſinguli ſibi domos conſtruxerunt, creſcenteque filiorum, & nepotum numero domos alias addiderunt, cùm verò eos capere non poſſent, pagos, ſeu oppida conſtituerunt, & cùm ſenſim deinde cernerent maximæ vtilitatis eſſe humanam ſocietatem, vt plurimi faciliùs quàm ſinguli victui neceſſaria pararent communicando inuicem operas ſuas in alterutrum, maiores ciuitates conſtruxerunt, vt in Politicis ſcribit Ariſtot. Cicero *in offic.* & latè Patritius *de Regno, lib. 1. cap. 3.* Polidor. Virgil. *de inuentor. rerum lib. 3. cap. 9.* & multi ex Poëtis, & Philoſophis, quos refert Nan. *in Polyanthea, verbo ciuitas.*

Vnde communiter infert Bart. *in l. vlt. C. de colleg. illic. & in l. 1. ff. de verborum ſignific.* Abb. *in dicto cap. 1. num. 5. de priuileg.* ad ciuitatem conſtruendam opus non eſſe aliqua Principis licentia, cum hoc de iure gentium vnicuique populo competat, & notant Rebuff. *in concord. tit. de collationib. §. ſtatuemus il a. verſ. in ciuitatibus*, ac alij, quos refert Duen. *reg. 32.* iunctis iis, quæ ad expoſitionem huius articuli diſputaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 1. tit. 1. cap. 7. n. 16. cum ſequentibus.* 2

In ipſis verò Ordinibus, &c.] Verum facit textus differentiam inter vrbium, & Epiſcoporum inſtitutionem, ſeu originem, quòd ante aduentum Chriſti Domini vrbes erant, non ita Epiſcopi quos in illis poſuerunt Apoſtoli, & eorum ſucceſſores, ſi illud quod de Apoſtolis dicit, minimè referamus ad ipſius Epiſcopalis dignitatis inſtitutionem, hæc enim ab ipſo Chriſto facta eſt, vide Duen. *reg. 72. verſ. limita ſecundò.* Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 7. §. 2. lit. M.* Card. Bellarm. *tom. 1. controu. 5. de cleric. lib. 1. cap. 14.* Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 15. ſect. 1. à num. 4.* & probaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 1. cap. 1. num. 9.* & alibi ſæpè, ſed ad diuiſionem plebium, ſeu diœceſium, quæ aliquando Parochiæ ſolent appellari, vt latè comprobat ex antiquis Canonibus Ioann. Filzac. *in erudito libello, quem Parochia inſcripſit, cap. 5. pag. 3. & per tot.* 3

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus D. Petrus ordinauit ad imitationem Gentilium, eorúmque Flaminum, & Archiflaminum ſecundùm aliquo, ſed magis pium eſt dicere ad cœleſtis hierarchia ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe*, vt num. 2.

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Ciuitas an detur ſine Epiſcopo, oſtenditur*, & n. 5. & 6.

Cap. In illis. II. *Clemens.*

AD imitationem Gentilium, eorúmque Flaminum, & Archiflaminum Diuum Petrum ordinaſſe Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus, ait Clemens Papa *ad Iacobum epiſt. 1.* relatus *in hoc textu*, ex quo ita colligunt Boët. *de auctoritate magni Conſilij, num. 54. ad fin.* Petr. Greg. *ſyntagmat. iuris lib. 15. c. 11. n. 1.* & Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 30. in princ.* Flamines autem, & Archiflamines huiuſmodi qui fuerint, à quibus, & ad quid inſtituti tradunt Alex. ab Alex. *dierum genial. lib. 6. cap. 12.* & Polydor. Virgil. *de inuentor. rerum, l. 4. c. 24.* Sebaſt. Cæſ. *in relect. de Eccleſ. hierarch. diſp. 5. §. 1. n. 5. & q. 2. proœm. §. 5. n. 4.* 1

Verùm Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus ad cœleſtis hierarchiæ ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe magis pium, & Chriſtianæ Religioni conſentaneum eſt, vt dicemus, quemadmodum enim in triumphante Eccleſia ſunt Angeli, Throni, Principatus, ita congruentiſſimo ordine in militante Miniſtrorum Eccleſiaſticorũ officia diſtinguuntur per Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & cæteros gradus, de quibus *in cap. cleros 21. diſtinct.* comprobant Roſæ. *in tract. de præeminentia Archiep. dignitatis, in præfat. à princip.* Pigh. *de Eccleſiaſtic. hierarchia, lib. 3. c. 1.* 2

Ad auctoritatem verò Clementis, de qua *in hoc text.* reſpondebitur, ſi dicamus D. Petrum ad abolendam Idolorum memoriam ordinaſſe, vt in illis locis, in quibus impiè eorum Flamines ſacra faciebant, eiſdem nominibus, diuerſo tamen, ſanctóque Sacerdotio, veri, & ſancti Sacerdotes conſtituerentur: 3

ſicut

ſicut Romæ deiecto ſummo idololatriæ Pontificatu, ſubrogatum eſt caput totius terreſtris ſanctitatis, Summus ſcilicet Chriſtianæ Religionis Pontifex, vt eleganter ait D. Ambroſ. relatus *in cap. Beati 2. quæſt. 7.* & Leo Papa *in ſermone 1. de natali Petri*, & dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 1. capit. 7. numer. 3. cum ſeqq.*

4 *In ſingulis verò reliquis ciuitatibus*, &c.] Ergo nulla datur ciuitas ſine Epiſcopo; conſonat *c. 1. de offic. Ordinar.* ibi, *ſingularum vrbium*, ex quibus in terris Chriſtianorum ſolas illas dicit ciuitates, quæ habent Epiſcopum, ait Bald. *in l. ex hoc iure, num. 12. ff. de iuſtit.* & de iure Canonico, verum eſſe profitetur Alciat. *in d. cap. 1. n. 1. verſ. aut loquimur, de offic. Ordin.* & de vſu Italiæ teſtatur Bart. *in l. vlt. n. 3. verſ. nam in vſu, ff. de colleg. illic. & in extrauag. qui ſint rebelles, verbo Lombardia*, Rebuff. *in concord. tit. de collation. §. volumus, verbo in ciuitatibus*, Iaſ. *in l. ſi hæredes, §. viris, num. 4. cum ſeqq. ff. de legat. 1.* Hieron. de Monte *de finibus regund. c. 5.* Cabalin. *in Ægidiana conſtit. lib. 4 cap. 87. in gloſſ. lit. B. num. 2.* Camill. Borrel. *in addit. ad Belling. in ſpeculo Principum, rub. 6. in lit. F. la 2.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 1. lit. G. concl. 280. n. 15.*

5 Contrarium verò, immò ad ſubſtantiam, & eſſe ciuitatis non requiri quòd habeat Epiſcopum, poſt Abb. poſt longam diſputationem concludit Dec. *n. 8. & à princip. in dict. cap. 1. de priuileg.* & alij ſequentes Bart. *in d. verbo Lombardia, num. 5.* Et primò probatur ex eodem *cap. 1.* dum decidit in ciuitatibus Epiſcopos ponendos eſſe, quia ſupponit iam antea fuiſſe ciuitates ſine eis. Secundò & fortiùs *in cap. Epiſcopi 80. diſt.* dum prohibet ne in caſtellis, & modicis ciuitatibus Epiſcopi conſtituantur, ſicque apertè probat dari modicas ciuitates, quæ Epiſcopum non habent. Tertiò oſtenditur quia ſi ad eſſe, & ſubſtantiam ciuitatis requireretur Epiſcopus, iam ſequeretur quòd ſi ob delictum, vel aëris intemperiem, aut aliam cauſam ciuitas priuaretur Epiſcopo, deſineret eſſe ciuitas, iuxta generalem reg. text. *in l. Iulianus, §. ſi rem, ff. ad exhibend.* cum ſimilibus; & tamen Epiſcopo priuata adhuc ciuitas remanet, vt in caſu notabili ciuitatis, quæ proprium occidit Epiſcopum, probat text. *in cap. ita nos 22. q. 2.* & de aliis ciuitatibus, quæ ob alias cauſas carent Epiſcopo, quem olim habuerunt, domeſtica docent exempla.

6 Verùm hæ contrariæ ſententiæ optimè componuntur, ſi dicas priorem procedere de iure Canonico, ſecundam verò de iure gentium, quo attento Vrbes ſine Epiſcopo fuiſſe, quos deinde in lege Euangelica ordinatos eſſe conſtat, vt probat text. *in cap. Vrbes 80. diſt.* vbi dixi, procedit quoque de iure Ciuili, vt oſtendi *d. tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit. 1. c. 7. n. 18. ſecundùm Lugdun. impreſſ.*

7 Quibus non obſtat text. *in præſenti*, tripliciter enim reſpondet Dec. *à num. 13. in d. cap. 1. de priuil.* Duo intellectus ſunt principaliores: primus quòd ad rationem boni regiminis pertineat, quòd ciuitas habeat Epiſcopum, idque ſolùm concludere re vera; alter verò quòd ſenſus eorum ſit negatiuus, quòd Epiſcopi non ponuntur in illis, ſed in ſolis ciuitatibus, atque ita quòd ſine ciuitate Epiſcopus eſſe non poteſt, vnde quando nouus erigitur Epiſcopatus, villa, vel oppidum, in quo erigendus eſt, priùs ciuitatis honore decoratur, vt optimè probat text. *in Extrauag. Saluator, verſ. volentes, de præbend. inter communes*, & poſt Barr. *d. loco*, notat Petr. Gregor. *de re benefic. cap. 17. num. 2.* non tamen è conuerſo ſequitur, quòd ciuitas non poſſit eſſe ſine Epiſcopo, immo contrarium concludunt prædicta fundamenta, aut tandem de conſuetudine quærimus, & fatemur ex teſtimonio Bart. & aliorum, quos *ſuprà* retulimus, ciuitates dici omnes, & ſolas illas, quæ habent Epiſcopum, vel habuerunt, & ſic intelliguntur, qui docent manifeſtum ſignum demonſtrationis quod ſit ciuitas, eſſe quòd habeat Epiſcopum, ſecundùm Peroſ. relatum à Dec. *num. 27. in d. cap. 1. de priuileg.*

Hac de re optimè, vt ſolet, & eruditò ſcribit dominus meus Ludouicus Centoflorenius IC. in ſua iuris allegatione pro Illuſtri Communitate Ciuitatis nouæ in Piceno, tenoris vt ſequitur, videlicet.

LVDOVICI CENTOFLORENII IC.

Pro Illuſtri Communitate Ciuitatis nouæ.

In Sacra Rituum Congregatione.

POſita conſtitutione Innocentij III. in Concilio Lugdunenſi edita, ac relata *in cap. ſtatutum, de reſcript. in 6.* qua cauetur, vt cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinentes à Sede Apoſt. vel eius Legatis in partibus delegandæ, non audiantur alibi, quàm in ciuitatibus, vel locis inſignibus.

Quæritur pro parte Communitatis Ciuitatis nouæ in Piceno, an dictæ cauſæ poſſint audiri in eodem loco non modò tanquam in loco ex ſententia S. Congregationis inſigni, ſed etiam tanquam in ciuitate, quamuis Sedem Epiſcopalem non habeat.

Videtur reſpondendum affirmatiuè, quia Ciuitas noua eſt vere ciuitas, vt probatur ex infraſcriptis, videlicet à ſtructura, à nomine, à ciuibus, à iuriſdictione, à priuilegiis, ab æſtimatione, ab auctoritate, & ab antiquis Sedis Epiſcopalis documentis. Et

Primò arguitur à ſtructura loci, quam Doctores ex ſe conſideratam non ciuitatem, quam incolæ, ac ciues conſtituunt, ſed vrbem vocant ex eo, quòd ſulco in orbem circumacto fieri ſolebat: qui quidem lucus, cuius planta his noſtris adiuncta exhibetur, poſitus eſt in Prouincia Piceni, non longè à Mare diſſitus, in territorio, quod Pamphilius de Piceni nobilitate, ac laudibus vocat feliciſſimum inter flumina Aſulæ, ac Cluentis, de quo Virgil. 5. *Æneid.* in nouis Codic.

——— *genus vnde Cluenti.*

Idémque Pamphilius lib. 2.

Clens pedibus tritus rapuit furibundus arenas:
Flumen ab Argino nomina Clente tenens.
Nuper in hoc fluuio lignum lapideſcere viſum,
Altera pars baculus, pars erat ima lapis.

Antiquitus *Nonana* nuncupabatur, vt infrà probabimus, & vt patet ex circuitu mœnium, ac veſtigiis portarum, eius præſertim, quam hactenus vocant *il Portone*, à duobus lateribus 50. & vltrà paſſus latior erat, & ab aliis duplo maiori ambitu, domibus vndique referto, claudebatur; ſed ob plures Gothorum incurſus, Totila Rege anno 545. & Marſete Eunucho anno 553. vniuerſam ferè Prouinciam depopulantibus, vt teſtatur Tarcagn. *part. 1. hiſtor. Mund. lib. 7. fol. 254. & 267.* vnà cum inſigni Arce ibi exiſtenti magna ex parte diruta fuit; vnde d. Pamphil. *lib. 3. pag. 24.* ait:

Vita Nouana iacet, verſa Cluana ſolo.

Attamen inter multa veluti cadauera, quæ adhuc extant antiquæ vrbis, reuixit, & vocata eſt Ciuitas Nouana, ſeu Ciuitas noua, quaſi de nouo ædificata: murorum ambitu terminatur, prout regulariter terminantur ciuitates, gloſſ. *in verbo ciuitatibus, d. c. ſtatutum, & c. ſi ciuitas, de ſent. excommun. in 6.* & præter publica, ac priuata non vulgaria ædificia, à quibus non obſcurum recipit ornamentum, habet Eccleſiam Collegiatam

Digitized by Google

Collegiatam ex ſenteotia eiuſdem Sacræ Coogregationis inſignem, & 34. alias Eccleſias fabrica, & ornatu, ſacraque ſupellectili pro dignitate conſpicuas, quatuor Regularium, vnum Sanctimonialium Monaſteria, & continet familias, ſeu focularia 820. habitatores verò quatuor mille, vt patet ex publico Inſtrumento hac de re exhibito. Leander Albertus io deſcriptione Piceni *reg.* 3. vocat eum nobilem. Paulus Merul. *in ſua Coſmogr. part.* 2. *lib.* 4. nobiliſſimum, & Cardinalis Borgia Calixti Papæ Tertij nepos tuoc eius Prouinciæ Legatus, proindéque eius loci ſub ſua Legatione exiſtentis qualitates optimè callens, in priuilegio Illi Apoſtolica auctoritate conceſſo, teſtatur eſſe eximia laude in ſitu digniſſimum: S. Rituum Congregatio, re maturè diſcuſſa, atque eius qualitatibus conſideratis, cenſuit eſſe ad omnes iuris effectos inſignem: & re ipſa plures Italiæ ciuitates, & magnitudine, & pulchritudine excedit, vt meritò de eo Annibal Carus dixerit:

Pico non vide mai nido sì bello.

Secundò arguitur à nomine: Plato enim *in Cratilo*, quem de recta nominum ratione ſcripſit, nomina ab antiquis non temerè impoſita, & magnam in his animaduerti obſeruationem affirmat: & cum à Cicerone nomen dicatur, quod vnicuique tribuitur, vt ſuo proprio vocabulo appellentur, impropriè Ciuitas noua vocaretur ciuitas, ſi verè talis non eſſet; nomen enim debet eſſe conueniens, & conſonans loco, *Can. ſi quis diſt.* 36. *Can. oratorium, diſt.* 42. *& gloſſ. in cap. cùm ſecundùm, de preben.* Quippè quòd debet eius qualitatem, ac differentiam diſtinguere, ac declarare, gloſſ. *non intelligantur, in cap. Sedes Apoſtol. de reſcript. & in Can. olim, diſt.* 93. Ex quo confirmatur, quòd hic locus vocetur Ciuitas noua, quaſi noua ſit ciuitas, & de nouo ædificata, ſeu reſtituta ad veteris Nooanæ differentiam: vt dicitur de Neapoli, cuius nomen apud Græcos idem ſignificat, ac noua ciuitas, quódve ideo fuit illi impoſitum, quia eùm ea ciuitas à Cumanis fuiſſet euerſa, ingruente acerbiſſima peſte, atque ita iubente Apollinis oraculo à Chalcedonenſibus fuit reſtituta, & ad differentiam veteris vrbis appellata Neapolis, quaſi noua ciuitas.

Nec mirum ſi hoc antiqui rerum Italiæ Scriptores non referant de Nouana, ſeu Ciuitate noua, vt tamen inouit Pamphil. *pag.* 4. *lib.* 1. ibi:

Paſſibus hinc totidem volitabis ad oſtia Clentis,
Vrbis vbi aſpicies mœnia facta noua.

Quia, vt rectè aduertit Tarcagn. *lib.* 10. *fol.* 389. Itali tunc temporis erant maximè otio dediti, & omnis fere in eis ſcientia erat extincta: & à tranſl tione Sacri Romani Imperij à Conſtaotino Magno anno Domini 250. habita, cùm idem Conſtantinus ex Italia in Thraciam, ac Conſtantinopolim ſecu viros omnes armis, ac litteris præſtantes traxiſſet, Italia per multa vſque ad Caroli Magni in eandem Italiam aduentum ſæcula, qui fuit anno 801. aſſiduis Barbarorum incurſionibus fuit obnoxia, vt clarè colligitur ex Cardinalis Baronij annalibus, in quibus dicto annorum curriculo, nulla ferè fit mentio rerum Italiæ, niſi Summorum Pontificum, & rerum ad Eccleſiam pertinentium. Neque enim nouum eſt, ciuitates in earum reædificatione nomen mutare, quia paſſim hoc legitur; atque ita Sipontina ciuitas à Manfredo Federici II. filio ſalubriori à loco reædificata, à Conditoris nomine Manfredonia fuit appellata, & Luceria à Federico II. diruta, & à Saraceois reſtituta Noceria Saracenorum dicitur, Tarcagn. *in hiſtor. Mund. part.* 2. *lib.* 14. & vt dicitur in Hiſtoria Aquilæ in Aprutio, hæc vrbs ex ruinis Furconij antiquiſſimi oppidi à Longobardis ædificata, Aquila fuit nuncupata.

Tertiò, arguitur à ciuibus, à quibus ciuitas dicitur quaſi ciuium vnitas, vt teſtatur Cicero, & notat gloſſ. *in cap. ſi ciuitas, de ſent. excom. in* 6. Et quidem non latet copia ciuium hoc loco exiſtentium, ex quibus non pauci, quorum nomina ſedulò prætermittimus, conſanguinitatem cum multis ex nobilioribus Prouinciæ familiis inierunt. Habétque ex eius ſtatutis 48. ciues ex generali Concilio eligendos, ex quibus quatuor Priores nuncupati ſingulis menſibus extrahuntur, qui eam gubernant, ac regunt, vt legitur *in cap.* 8. *eorundem ſtatutorum*, & 20. Regulares, qui ex Decreto à Bonifacio VIII. confirmato conſtituunt Concilium, vt vocant, Credentiæ. Et quia ij verè ciuiles ſunt, vt docet Quintil. *in præfatione primi libri*, qui regere conſiliis vrbes, fundare legibus, emendare iudiciis poſſunt, atque, vt ait Petr. de ignobili patria: *ſola virtus locum nobilitat*, non erit ſilentio prætereundum, Ciuitatem nouam vltra antiquam eius Academiam nuncupatam, *de gli Infermi*, cuius & multorum illius Academicorum inſignia refert Io. Ferrus, I.V.D. habere 23. Inde originarios, ac viuos, vt ex fide publica, qui præferendi etiam ſunt ciuibus; qui nobilitatem non à ſe, ſed à parentibus acceperunt, vt latè probat Tiraqual. *de nobilit. c.* 5. *num.* 3. & Caſſan. *in catal. glor. Mund.* 12. *conſider. p.* 8. Et concludit Academicus ex hoc, quia.

La palma infra le ſtelle al Sol ſi deue
Perche da luce altrui non la riceue.

Neque hæc qualitas illi de nouo accidit, vt colligitur ex inſcriptione literarum Gregorij IV. ibi, *Dilectis filiis, & nobilibus viris Poteſtati, & Communitati Ciuitatis noua.* Item ex litteris Venetorum Ducis, ibi: *Nobili, & ſapienti viro Poteſtati, & prudentibus viris, Conſilio, & Communitati Ciuitatis noua amicis ſuis*, & infra: *Amicitiam igitur veſtram attentè requirimus, & rogamus, quatenus vobis placeat*, necnon ea teſtimonio dicti Cardinalis Prouinciæ Legati, aſſerentis Ciuitatem nouam eximia laude non modò in ſitu, ſed etiam in hominum præſtantium numero digniſſimam eſſe: ac tandem ex literis erectionis inſignis eius Collegiatæ, in quibus aſſeritur, eum locum notabili Doctorum, & copioſo Chriſti fidelium numero refertum eſſe. Inter quos Commendatarius Annibal Carus litteris, ac Beatus Iacobus Minorum de Obſeruantia ſanctitate celeberrimi floruerunt, vt eſt notiſſimum, ac refertus in antiqua eiuſdem Religionis Hiſtor. *fol.* 236. De quo quidem Beato gloriari præcipuè poſſumus; nam vt inſignis Poëta ait:

Più che ſcettri de Regi
Di Chriſtiana virtù le palme ammira,
Splendor di rai più chiari
Nella Terra, è nel Ciel non ſi deſira
Qual ſia potenza equale
Quant' è Nume immortale
Regnar beato in adorati Altari?

Quartò à iuriſdictione; tres enim ſpecies ciuitatum conſtitoit Bart. *in Extrauag. qui ſint rebelles, verſ. Prouincia verò.* Minores, quæ habent Magiſtratum com ſimplici iuriſdictione: maiores, quæ habent Magiſtratum cum iuriſdictione, & mixto Imperio: maximas, quæ habent merum, & mixtum Imperium. & hæc qualitas non obſcurè probatur ex facultate iam coonceſſa Communitati Ciuitatis nouæ regendi ſe in communi ad inſtar Reipublicæ, vt conſtat ex indulto Vrbani Sexti, atque ex eius ſtatutis à Nicolao V. Calixto III. & Iulio II. coofirmatis, *lib.* 1. *cap.* 8. ibi, Cùm per officium DD. Priorum, & Concilij tam generalis, quàm particularis vniuerſa noſtra Reſpublica regatur, & *cap.* 9. Decet Dominos Priores intentos eſſe, vt Iuſtitia miniſtretur, & cætera facere, quæ ad

ad vtilitatem Reipublicæ tendunt, & *cap.* tu. Debent qui Reipublicæ præſunt priuatas curas poſtergare, ne proprium commodum vtilitati publieæ iacturam iuſerat, & alibi paſſim. Item ex facultate illi conceſſa à Calixto III. condendi ſtatuta; vt dieitur etiam in Procemio eius ſtatutorum, quæ fecit, ſeu reformauit anno 1487. quia ſine iuriſdictione id facere non potuiſſet, *cap. cum conſuetudine, de conſuetud.* gloſſ. & Doctores *in l.* 1. *ff. de iuriſdiction. omn. iudic.*

Ad hæc ex facultate deputandi iudices pro primis, & ſecundis inſtantiis in omnibus cauſis tam ciuilibus, quàm criminalibus, & mixtis, exceptis cauſis hæreſis, & læſæ maieſtatis, quæ fuit illi conceſſa à Federico II. Imperatore, & Manfredo Rege Hieruſalem, & Siciliæ, ac deinde ab Innocentio IV. Clemente IV. Greg. X. Nicolao V, Vrbano VI. & Paulo III. vt dicitur etiam in eius ſtatutis, ſub *rub.* 4. *lib.* 1. *de electi poteſtat. & eius offic. & in lib.* 6. *de offic. & iuriſdiction. iudic. appell.*

Iuſuper ex facultate imponendi, & exigendi pœnas, ac mulctas, de qua *tot. lib.* 3. *eorundem ſtatutorum de crimin.* quæ ſunt iura regalia, ad text. *in c. vnic. quæ ſint Regalia*, & *ibi* Andr. Bald. & alij, ac regulariter non competunt, niſi ciuitatibus, quæ per Rempublicam gubernantur, Bart. *in l.* 1. *§. de qua re, ff. de poſtul.* aut habent merum, & mixtum Imperium, *l.* 2. *§. fin. ff. de iudic.*

Et quia habuit ſub ſe Caſtrum ſub titulo S. Maronis, vbi ad præſens ſupereſt Eccleſia eiuſdem Sancti. Quod quidem Caſtrum anno 1292. Sede Nicolai IV. vacante, à Malleano Gentili Firmano Tyranno exercitu 12. millium, & vltrà militum omnia illac deuaſtante, fuit dirutum, vnde ipſimet Firmani condemnati fuerunt in pœnam 24. millium librarum argenti, vt conſtat ex proceſſu in noſtræ Communitatis Archiuio exiſtenti.

Quintò à priuilegiis, quia ſi Princeps concedat Terræ, vel oppido priuilegia, quæ non niſi ciuitatibus concedi ſolent, Terra, vel oppidum efficitur ciuitas, vt ait Bart. *in dict. Extrauag. qui ſint rebelles, verſic. ſed quid dicas*, & Innoc. *in cap. cùm ab Eccleſia, in verbo Item hoc ipſo, quod Princeps, & ibidem* Ioan. de Anania *de offic. ordin.* Et quidem Ciuitas noua habet in proprio Archiuio plura Priuilegia, & præcipuè Gregor. IV. Ioan. XXII. Gregor. VIII. & IX. Innocen. IV. Gregor. X. Nicol. IV. Vrbani IX. Bonif. IX. Eugenij IV. Nicolai V. Calixti III. Pij II. Innoc. VIII. Leon. X. Clemenais VII. Pauli III. & aliorum, videlicet regendi ſe in communi ad inſtar Reipublicæ, immediatæ protectionis Sedis Apoſtolicæ condendi, ac reformandi ſtatuta, deputandi iudices, ac alios Officiales, cognoſcendi cauſas tam ciuiles, quàm criminales etiam in ſecundis inſtantiis, imponendi, & exigendi mulctas, Saluiconductus pro Mercatoribus accedentibus ad eius Portum, Iuriſdictionis, litoris à flumine Cluentis vſque ad flumen Aſulæ. Emendi vendendi, & extrahendi victualia, & blada abſque alicuius licentia, Immunitatis à gabellis pro importantibus, & exportantibus merces. Faciendi nundinas per quatriduum poſt quintam Iunij. Manutenendi milites in eodem Portu. Exemptionis ab onere hoſpitandi milites, & eligendi milites, ſi quando neceſſe ſit inde illos deſumere, pro grauioribus Sedis Apoſtolicæ neceſſitatibus, Quæ priuilegia, vt per ſe patet, non niſi ciuitatibus, nec tamen omnibus concedi conſueuerunt.

Non obſtat, quòd aliqua ex his priuilegiis abierint in deſuetudinem, quia ſatis eſt ea habuiſſe, cùm priuilegia, licèt plurimum conferant ad eſſe ciuitatis non tamen ſint de illius eſſentia, vt patet in priuilegio Sedis Epiſcop. quod eſt omnium maximum ad hunc finem, quandoquidem ciuitas priuata Epiſcopo, adhuc ciuitas remanet, vt in caſu notabili ciuitatis, quæ proprium occidit Epiſcopum, probat text. *in c. ita nos* 25. *q.* 2. & gloſſ. *in Extrauag.* 1. *Ioan.* 22. *in verbo ciuitates*, expreſsè ait, Sedem Epiſcopalem non eſſe de ſubſtantia ciuitatis.

Sextò ab æſtimatione, in qua habita ſemper fuit à Sede Apoſtolica, Innoc. enim *in cap. cùm ab Eccleſia, extrà de offic. ordin.* ait, Si Summus Pontifex, vel Imperator ſcribat vni loco tanquam ciuitati, eo ipſo locus efficitur ciuitas, cùm ſola Principis voluntas ſufficiat, vt ciuitas dicatur, & conſtituatur, *Clem. ſi Summ. Pontifex, de ſentent. excom.* Bartol. *in l. vlt. n.* 5. *ff. de colleg. illic.* & quòd Summi Pontifices æſtimauerint, & ſcripſerint Ciuitati nouæ, vti ciuitati, probatur ex hoc, quòd ſcripſerunt ei paſſim literas in forma Breuis, quas, vt eſt notiſſimum, nonniſi ciuitatibus ſcribere conſueuerunt. Ita fecit Alexander IV. cùm anno 1245. noſtræ Communitati commiſit, vt Rectori ipſius Prouinciæ contra Firmanos, vti Sanctæ Romanæ Eccleſiæ rebelles, aſſiſteret.

Et anno 1288. Clemens itidem IV. per huiuſmodi literas in forma Breuis hortatus eſt eiuſdem ciuitatis homines, vt relicta ſequela Manfredi Siciliæ Regis, ad debitam Sanctæ Sedis obedientiam redirent.

Bonifacius etiam VIII. cùm anno 1389. Comes Carratiæ Patauinus Picenum ingreſſus, eam Prouinciam magno exercitu deuaſtaret, per ſimiles literas, mandauit Communitati, & hominibus Ciuitatis nouæ, vt aſſiſterent Don Andreæ Tomacello Sanctitatis ſuæ fratri contra eundem Comitem delegato.

Idem obſeruauit Iulius III. cùm anno 1551. exercitu Cæſareæ Maieſtatis illac tranſeunte, prohibuit, ne quis Communitati, aut hominibus Ciuitatis nouæ vllum in bonis, aut perſonis damnum, aut moleſtiam inferret.

Et tandem cùm placuit Sedi Apoſtolicæ ibi Gubernatorem contra Communitatis priuilegia deputare, non aliter id fecit, quàm per literas in forma Breuis, quemadmodum fieri ſolet cum Ciuitatibus; vt apparet ex literis Apoſtolicis, quibus Leo X. deputauit in eius Gubernatorem Doctorem Iulianum Argentatum de Fabriano. Et præſertim quia Iulius III. deputauit in eius Gubernatorem ad beneplacitum Don Iulianum Cæſarinum, cuius familiæ poſtmodum præter alia eiuſdem Iulij III. ac Pij IV. Indulta, Sixtus V. ob multa præſtantium virorum merita (ſunt verba Pontificis) qui tum armis, tum Eccleſiaſticis dignitatibus inſignes, magno Sedi Apoſtolicæ, dum viuerent, commodo fuerunt, & ornamento, titulum ibi nobilis Ducatus conceſſit, habita, vt aſſerit, ratione quòd idem locus incolarum frequentia, & opibus erat admodum inſignis.

Septimò ab auctoritate Scriptorum, quippè quia vt ait Bald. *in l. ex hoc iure in* 6. *col. ff. de inſtit. & iure.* Ciuitas eſt, quæ veterum auctoritate ciuitas nuncupatur: & integrum eſt iudicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur, *Can. extra conſcientiam, diſt.* 64. *& cap. prudentiam, de offic. deleg.*

Et quidem Plin. *in* 3. *lib. ſuæ hiſtoriæ naturalis, regul.* 5. dicit Ciuitatem nouam antiquitus vocatam fuiſſe, Nouanam, eámque refert inter antiquas Piceni ciuitates.

Abrahamus Ortelius *in ſuo Theſaur. Geograph.* de Ciuitate noua hæc ait: *Nouana Piceni vrbis, Plinio, Nobana*, aliquot Codicibus, *Città noua* nunc.

Paulus Merola Belga *in ſua Coſmograph. p.* 1. *lib.* 4. *fol.* 176.

fol. 176. ibidem teſtator Ciuitatem nouam Nouanam fuiſſe à Plinio nuncupatum, eamque refert inter antiquas eius Prouinciæ ciuitates, ibi Aſculum, Nouana, Cluana, Potentia, & Humana.

Ptolomæus *in Indice lib.* 3. *n.* 1. *Tabul.* 6. *Europa, fol.* 66. vbi deſcribit ciuitates Piceni, ait: *Nouana ciuitas.*

Carolus Stephanus *in ſuo Dictionario Hiſtorico, Geographico, & Poetico, fol.* 1397. *Nouana ciuitas Piceni vrbs.*

Pamphilus *in Indice eius libri, Nouane,* vulgò *Città noua,* dictæ, *ſitus, & feliciſſimi territorij deſcriptio.*

Franciſcus Alumnus, loquens de Portu Ciuitatis nouæ, vocat eum *il Porto della noua Città.* Et tandem dici poteſt ei cum Ouidio:

Optima tu proprij nominis auctor eris.

Quippè quòd ipſamet Ciuitas appellatur. Idémque ſupponit Coytus 5. *part. ſua hiſtoria, fol.* 352. vbi refert, quòd cùm anno 1445. vniuerſa ferè Marchiæ Prouincia à Thaliano Ductore exercitus Regis Neapolis eſſet obſeſſa, & plures ciuitates, & oppida ſeſe ſpõtè illi dediſſent, Ciuitas noua, quæ acriter fuit oppugnata, tantum abeſt vt expugnata fuerit, vt exercitus, nullo illato ei damno, coactus fuerit ab obſidione diſcedere. Id quod teſtatur etiam auctor fragmentorum ciuitatis Firmanæ *fol.* 118. vbi ait, Regionem totam Picentinam, præter Ciuitatem nouam defeciſſe, quæ obſidione à prædicto Thaliano premebatur.

Magnus Etruriæ Dux, ac Magiſter Sacræ Religionis Sancti Stephani, cuius ſtatuto expreſsè cauetur, vt admittendi ad eam Religionem inter alias qualitates originem trahant à loco, qui ante eius ortum ciuitas fuerit, habuit pro conſtanti Ciuitatem nouam eſſe ciuitatem, dum Equitem nunc viuentem, inde oriundum admiſit.

Et Sacra Religio Hieroſolymitana Commendatorem Annibalem Carum, & alios hinc oriundos abſque vlla difficultate recepit.

Ac præterea comprobatur ex ſententia huius Sacræ Congregationis omnibus meritò præferenda, ea enim dum quæreretur, an Eccleſia Collegiata Sancti Pauli, Ciuitatis nouæ eſſet inſignis, ad hoc, vt dignitas, & ſaltem dimidia pars Canonicatuum ibi exiſtentium conferri debeant habentibus qualitates *cap.* 12. *ſeſſ.* 24. *Sacri Concil. Trident.* necnon ad hoc vt Ordinarius poſſit in vim *cap.* 1. *eiuſdem ſeſſ. & Concilij* augere illius redditus, qui ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui pro locis, & perſonarum qualitate non ſufficiunt, hac peculiari loci conſideratione inter reliquas Eccleſiæ qualitates, iam cenſuit, eſſe ad omnes iuris effectus inſignem, atque ideò honoribus, ac priuilegiis Collegiatarum inſignium frui, & gaudere poſſe, ac debere.

Tandem probatur ex antiquis Sedis Epiſcopalis documentis, videlicet ex Bulla relata à Caſtellino *de inquiſitione miracul. in Sanctorum Martyrum canonizatione,* in qua Petrus Epiſcopus Ciuitatis nouæ anno 1317. concedit vnà cum aliis Epiſcopis Indulgentias quadragenas viſitantibus Eccleſiam Monialium S. Euangeliſtæ Florentiæ. Et ex auctoritate Philippi Cluerij, qui *in deſcriptione Italia antiqua, lib.* 5. *fol.* 74. poſtquam meminit de aliquibus Piceni oppidis, ait, ſupra hoc oppidum, aliud eſt Epiſcopali ſede inſigne, quod nomine ipſo videtur eſſe Plinij Nouana, creditur tamen ea ſede priuatam, ex quo anno 1387. & 1396. Sedi Apoſt. parere neglexerit ex diſpoſitione *cap. fin. §. quapropter, de pœnis in* 6. vbi ciuitas propter delictum ciuium interdicitur, & priuatur dignitate Pontificali.

Nec dicatur non conſtare de identitate loci, cùm in ſtagnis Venetiæ extet alia Ciuitas noua; quia ea ciuitas anno 639. Epitergienſi ciuitate à Rotaro Longobardorum Duce diruta, anno 821. ab Angelo Particiaco reædificata proprio nomine vocata eſt Heraclea, & paulò poſt fuit euerſa teſte Tarcagnotta *lib.* 9. *fol.* 360.

Neque ad conturbandam eiuſmodi identitatem dicatur extare aliam Ciuitatem nouam pariter dictam in Iſtria ſub Patriarchatu Pragenſi: nam hæc non vocatur verè Ciuitas noua, ſed Æmonia, vnde illius Epiſcopus Æmonienſis nuncupatur, vt videre eſt ex relationibus ſtatus eius diœceſis S. Congregationi Concilij anno 1607. & 1618. oblatis, in quarum prima, dicit Epiſcopus, cùm nondùm acceſſerim ad ciuitatem Æmonienſem, quæ vulgariter dicitur *Città noua,* & in vtraque ſe ſubſcribit Epiſcopus Æmonienſis.

Non obſtat hodie noſtram ciuitatem non habere Sedem Epiſcopalem; nam non eſt verum, quòd non detur ciuitas ſine Epiſcopo, cùm Sedes Epiſcopalis non requiratur ad eſſe ciuitatis, nec de iure gentium, nec de iure ciuili, nec de iure Canonico.

Non requiritur de iure gentium, quia (teſte Ariſtotele 3. *Polit. cap.* 1. *verſus finem,*) ciuitas eſt multitudo hominum ſibi ſufficiens habentium poteſtatem in publicum decernendi, & conſtituendi. Et, vt alij volunt, Ciuitas eſt ciuium multitudo vnum in locum congregata, vt eodem iure viuat. Vnde Cicero *de ſomno Scipionis,* Nihil eſt illi Principi Deo, quod in terris fiat acceptius, quam Concilia, cætúſque hominum iure ſociati, quæ Ciuitates appellantur. Et de hoc iure ipſimet homines poſſunt ſibi ciuitatem propria auctoritate conſtituere, Gloſſ. *in l.* 1. *& ibi* etiam Bartol. *numero* 1. *&* 2. *ff. quod cuiuſque vniu. nom.* Eoque attento ciuitates fuerunt ſine Epiſcopis, qui inſtituti fuerunt à lege Euangeliſt. vt in *Can. Vrbes,* 80. *diſtinct. Can. Clericos, diſtinct.* 25. *Can. olim, diſtinct.* 96. & Epiſcopi habent ſe per accidens ad ciuitates.

Non requiritur de iure ciuili, quia de hoc iure ad conſtituendam ciuitatem ſufficit ſola auctoritas Imperatoris, qui poteſt quidem dare priuilegia, ſed non poteſt ſedem Epiſcopalem conſtituere, vt firmat Barthol. *in d. Extrauag. qui ſint rebelles, in verb. Lombardia, num.* 6. vbi Apoſtill. *in verb, ciuitas,* & Paul. de Caſtr. *in l. ex hoc iure, de iuſtit. & iur.* & Canoniſtæ *in cap.* 1. *de priuil.* & in ſpecie Abb. *n.* 2. Dec. *n.* 18. & Caſtr. *num.* 7.

Neque etiam requiritur de iure Canonico, quia aliqui volunt, D. Petrum conſtituiſſe Prælaturas, & Dignitates Eccleſiaſticas iuxta qualitatem ciuitatum, ita vt vbi apud Ethnicos erant primi Flamines, ac Rectores Prouinciarum, poſuerit Patriarchas, & Primates; vbi Archiflamines, Archiepiſcopos, & in reliquis ciuitatibus, Epiſcopos, vt referunt Clemens Papa *in Can. ex illis* 80. *diſtinct.* & Anacletus *in Can.* 1. 99. *diſtinct.* Alij, non approbantes, D. Petrum ordinaſſe gradus Prælatorum Eccleſiaſticorum ad imitationem Gentilium, volunt eundem D. Petrum in iis ciuitatibus, in quibus dicti Flamines, & Archiflamines celebrabant, ad tollendam Idolorum memoriam poſuiſſe veros Sacerdotes, ideſt, Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Primates, vt refert Diuus Ambroſios *in Can. Beati* 8. *quæſt.* 7. & Leo Papa *in ſerm.* 1. *de natali Petri.* Alij verò, & fortè meliùs volunt D. Petrum conſtituiſſe Prælatorum Eccleſiaſticorum gradus ad inſtar Hierarchiæ cæleſtis, ita vt ſicut in Eccleſia Triumphanti ſunt Angeli, Throni, ac Principatus, ita in Militanti eſſent Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Primates, vt *Can. Clericos* 21. *diſtinct.* Omnes autem conueniunt Epiſcopos poſitos fuiſſe in locis,

locis, qui iam ante aduentum Domini erant ciuitates. Nec tamen in omnibus ciuitatibus poſiti ſunt, aut ponuntur Epiſcopi, imò *in Can. Epiſcopi* 80. *diſt.* cautum eſt, vt non ponantur in modicis ciuitatibus, ne vileſcat nomen Epiſcopi, & *in cap.*1.*de priuil.* iisdem cauetur, vt non præſideant niſi in frequentioribus ciuitatibus, ne hic honor ſui numeroſitate vileſcat, Ex quibus patet ciuitates fuiſſe ante Epiſcopatus, & adhuc eſſe multas ciuitates, in quibus non ſunt Epiſcopi. Et quòd ſedes Epiſcopalis non requiratur ad eſſe, & ſubſtantiam ciuitatis, probatur ex gloſſ. *in Extrauag.* 1. *Io. XXII. in verb. ciuitates*, & gloſſ. *in cap. ſi ciuitas, de ſentent. excommun. in* 6. vbi hoc expreſſè dicitur, *& ex cap. ita nos* 15. *quæſt.* 2. Vnde, vt *ſuprà* diximus, colligitur, ciuitatem ob delictum ciuium Epiſcopo priuatam, adhuc ciuitatem remanere.

Minus obſtat opinio vulgi, quòd non detur ciuitas ſine Epiſcopo, quia in ea opinio nullo iure, aut ratione fundatur, & vulgus eſt vilior pars populi, eiuſque opinio plerumque eſt mendax, *l. ſi priuatus, ff. qui, & quibus, & l. Barbarius, ff. de offic. Prætor.* ac iudex magis debet adhærere legibus, quàm clamori populi, *l. Decurionum* 12. *C. de pœnis*, atque vt ſcribit Cœleſtinus Papa ad Epiſcopos Apuliæ, & refertur *in Canon. docendus diſt.* 62. Docendus eſt populus, non ſequendus; nam, vt inquit Petrarcha, Nulla propior ad errorem via eſt, quam per vulgi veſtigia: quicquid vulgus cogitat, vanum eſt, loquitur quidquid falſum eſt, quidquid improbat, bonum eſt, quicquid approbat, malum eſt, quidquid prædicat, infame eſt, quidquid agit, ſtultum eſt: nihil eſt à virtute vel à veritate remotius, quàm vulgaris opinio.

Nec obſtat tandem diſtinctio aliquorum inter Terras, ſeu oppida, ac ciuitates, & quòd à d. Prouinciæ Legato ciuitas noua dicta iam fuerit Terra, inter alias eius Prouinciæ florens, & eximia laude digniſſima. Itemque atque à Merola vocatur nobiliſſimum oppidum, & S. Rituum Congregatio declarauit, eſſe oppidum ad omnes iuris effectus inſigne; quia nomen Terræ quæ dicitur à terrendo, ſicut & Territorium, eo quòd Magiſtratus intra eius fines terrendi habeat poteſtatem *gloſſ. penult. in cap. final. de conſt. & l. pupillus.* §. *territorium, ff. de verb. ſignif.* eſt aptum comprehendere etiam ciuitatem *cap. cum in partibus, de verb. ſignif.* Hier. de Mont. *in tract. de fin. regun. cap.* 5. *num* 9. *& in libris feudorum, tit. de pace ten. in princip.* Et nomen oppidi quod dicitur ab oppoſitione murorum, quibus eſt cinctum, ſeu quia dat opem mœnibus contra hoſtes, vt tradunt Doctores *in d. l. pupillus*, §. *oppidum*, indifferenter ponitur pro Vrbe, vnde Plaut. *in Perſa*, cùm Eleuſipolim ſæpiùs Vrbem vocaſſet, poſtea ſubdit, Eleuſipolim Perſæ cepere antiquum oppidum, Seru. Sulp. *in epiſt. conſol. ad Cicer. de morte Tulliæ*, cùm numeraſſet multas inſignes vrbes partim vi hoſtili, partim terræmotu euerſas, ait quæ oppida quodam tempore florentiſſima fuerunt, Cic. *pro Poſtum.* celeberrimum oppidum Neapolis, & alibi plures ciuitates hoc eodem vocabulo appellat. Plin. *d. lib.* 3. *cap.* 13. Firmum vocat etiam Caſtellum, & multi, ac præcipuè Quintil. *lib.* 8. vni Romæ Vrbis nomen tribuerunt, reliqua omnia oppida appellantes: & Doct. *in proœmio Digeſtorum* §. *illud verò, de lud. probib.* aiunt nomine oppidi comprehendere etiam ciuitatem, vt ibi, *neque in hac ſplendidiſſima ciuitate, neque in Berithienſium pulcherrimo oppido*, quod in §. *ſequenti* vocatur ciuitas.

Ex quibus planè conſtat, ciuitatem nouam eſſe verè ciuitatem, ideóque haud dubiè poſſe ibi cauſas ad forum Eccleſiaſticum pertinentes à Sede Apoſtolica, vel eius Legatis in partibus delegandas audiri, non modò tanquam in loco inſigni, ſed etiam tanquam in ciuitate.

Distinctio LXXXI.

Cap. Apoſtolus. I. *Auguſt.*

CRimen licèt lato ſumpto vocabulo pro quolibet peccato etiam veniali ſumatur, iuxta illud vulgare, *nemo ſine crimine viuit*, tamen ſtrictè dicitur peccatum graue, accuſatione, & damnatione digniſſimum, vt tradunt Galganet. *de different. indiuiduorum, litt. C. verbo, crimen, numero* 109. & Azor. *inſtitut. moral. parte* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæſt.* 1. & ita ſumi ad Apoſtolo dicente Epiſcopum, Preſbyterum, & Diaconum eligendum debere ſine crimine eſſe, ſcribit Auguſtin. *tractat.* 41. *ad cap.* 8. *Ioannis* relatus in hoc text. Crimen enim propriè dicitur omnis operatio mala, quæ poteſt accuſari, & puniri criminaliter in hoc ſæculo. Marant. *diſp.* 5. *num* 18. 1

In gloſſ. *Et damnatione*, ibi, *Solet quæri propter quæ crimina quis deponi debet*, &c. Crimina digna depoſitione quæ ſint dixi ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 110. *à num.* 10. & *ibi* citatis addo Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæſt.* 12. vbi meminit huius gloſſ. 2

Cap. Maximianus. VI.

Innocent.

GLoſſ. *verbo Renouatur*, *in præſenti*, ait communiter dici quòd pro ſimplici fornicatione Preſbyter deponi non debet, cùm pauci ſine hoc crimine inueniantur, de quo tamen vide Selu. *de benefic. part* 3. *quæſt.* 3. *num.* 6. Bernard. *in practic. cap.* 81. *in princip. ſecundùm nouiſſ. impreſſ.* latè Duen. *reg.* 501. vbi multipliciter limitat, Clar. *lib.* 5. §. *fornicatio, verſ. ſed quæro.* Lambertin. *de iurepatron.* 1. *part.* 2. *lib. art.* 20. *q.* 9. *princ. num.* 14. Paul. Griland. *in tractat. de pœnis omnif. coitus, quæſt.* 9. *num.* 3. Nauar. *in cap. conſideret, num.* 122. *de pœnis, diſt.* 5. Franc. Viui. *lib.* 3. *commun. opinion. verbo clericus per ſimplicem.* Perez *l.* 23. *verſ. vtrùm autem, tit.* 91. *lib.* 8. *Ordinam.* Couar. *de ſponſ. part.* 1. *cap.* 6. §. 8. *num.* 3. Azeued. *l.* 7. *num.* 21. *tit.* 20. *lib.* 8. *noua recopil.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 262. Menoch. *de arbitr. caſu* 418. *num.* 1. *& in addit. ad caſum* 289. *n.* 14. Decian. *in tract. crimin. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. *num.* 7. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. num.* 54. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæſt.* 13. 1

Cap. Si quis clericus. X.

Ex tertia Synodo Aurel.

COncil. Aurelianenſe III. *cap.* 7. relatum *in hoc text.* ſtatuit vt clericus conuictus de adulterio, aut illud confeſſus depoſitus ab officio in monaſterium toto tempore vitæ ſuæ detrudatur, ita referunt Bernard. *in pract. cap.* 86. *n.* 2. *ſecundùm nouiſſ. impreſſ.* Greg. Lop. *per text. ibi in l.* 42. *verbo adulterio, tit.* 6. *p.* 1. Duen. *reg.* 101. *limit.* 2. Bermond. *in tract. de public. concubin. rub. de adulter. num.* 26. Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 7. §. 7. *num.* 19. Decian. *in tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 23. *n.* 54. Villalob. *commun. lit. C. num.* 81. Emman. Soarez *in* 1

theſauro recep. ſent. verbo clericus adulterij, Clat. §. *adulterium, verſ. ſed quæro*, Menoch. *de arbitr. caſu* 419. *n.* 60. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 141. *num.* 29. & *q.* 149. *num.* 34. quod maximè procedit quando clericus de eo crimine accuſatur: nam ſi non accuſetur, Epiſcopus remittere aliquid poteſt de iuris rigore, vt per Molin. *de inſtit. tract.* 3. *diſput.* 98. *num.* 1.

Cap. Si qui ſunt. XV.

Gregor. VII.

1 Collige ex text. quòd ſi clericus ita ſit publicè concubinarius vt nulla tergiuerſatione poſſit ſuum crimen celare, maneat ipſo iure ſuſpenſus, vt per Sylueſt. *in ſum. verbo clericus* 2. *num.* 4. *verſ. quæritur* 2. Ferdinand. Paëz *in repet. c. Miſſæ, n.* 196. *cum ſeqq.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *cap.* 31. *n.* 8. Perez *l.* 23. *verſ. quæri tamen poteſt, tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 104. Soar. *tom.* 5. *de cenſur diſput.* 31. *ſect.* 4. *num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Proles habita ex parentibus coniugatis voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis an ſit legitima, oſtenditur*, & num. 2.

3 *Peccatum leuius eſt copulari cum propria vxore poſt mutuum caſtitatis votum, quàm ſi alter ad ſolutam fœminam ſolutumve virum accedat.*

Cap. Miniſtri. XIX. *Lucius.*

1 Miniſtres, &c.] Intelligi etiam de clericis minorum Ordinum tenent aliqui, ſed Soar. contrarium opinionem meritò defendit *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 4. *num.* 8. vbi refert hunc text. cuius etiam meminit Bouer. *de Republ. Eccleſ. part.* 2. *c.* 1. *verſ. eſt igitur, pag. mihi* 378.

Inuadere cubile, &c. Notatur ad quòd Subdiaconus continentiam non ſeruans etiam cum propria vxore, ab omni Altaris officio remouetur, vt per Soar. *d. n.* 8. *ad fin.* vbi ſubdit poſſe tamen ex ſuperioris facultate in functionibus minorum Ordinum permitti, his præſertim quæ extra Altare fiunt.

2 Gloſſ. *verbo, propria vxoris, in præſenti text.* tradit prolem habitam ex parentibus coniugatis voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis non eſſe legitimam, quia votum caſtitatis, quod ambo fecerunt, impedit quominus coniuges ritè matrimonio vtantur, cùm tale matrimonium ampliùs non ſit quoad actus coniugalis vſum, ac proinde reputetur idem ac ſi à ſolutis proles concepta eſſet; quare ita tenent Angel. *in ſum. verbo matrimonium* 3. *imped* 5. *num.* 5. Anchar. *in cap. vnic. num.* 2. *de voto, lib.* 6. Abb. *in cap. chariſſimus, num.* 7. *de conuerſ. coniug.* Supplem. Gabriel. *in* 4. *diſt.* 32. *quæſt. vnica, art.* 2. *poſt* 7. *concluſ. verſ. quid ſi vterque*, Brunell. *de ſponſalib. concluſ.* 30. *n.* 14. Hieron. de Zennetinis *in tract. de foro conſcientiæ, & contentioſo, num.* 141. & habetur *tom.* 3. *tractatuum Doctor. p.* 3. Gregor. Lopez *l.* 7. *verbo ſin volunt ad tit.* 1. *part.* 4. vbi ſubdit fortè id eſſe verum quando votum eſt perpetuum, ſecus ſi ad tempus, Stunic. *de voto, q.* 3. *num.* 63. Vega *in ſum.* 2. *cap.* 129. *caſu* 60. Fr. Emman. etiam *in ſum. tom.* 2. *cap.* 90. *num.* 6. qui duo vltimo loco citati ſubdunt prolem illam eſſe ſpuriam etiam quoad ſucceſſionem in parentum hæreditate, D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p.* 2. *num.* 7. vbi tamen loquitur quando votum eſt ſolemne.

Cæterùm contraria ſententia verior eſt, ac proinde ſecurè reſoluendum prolem habitam ex parentibus voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis nullo modo eſſe illigitimam, quia fortior eſſe debet cauſa tendens ad fauorem prolis innocentis ob ſolam parentis culpam punitæ, quàm tendens ad odium, & pœnam ipſius, reg. *odia, de regul. iuris in* 6. tum quia plus operari debet cauſa naturalis, & radix eſſentialis legitimationis, qualis eſt verum matrimonium, quàm culpæ parentum accidentaliter ſuperueniens, *l. qui habent, in princ. ff. de tutel.* tum denique quia non eſt ſolita peti facultas vt huiuſmodi filij legitimi fiant, nec vt in bonis parentum ſuccedant, cùm parentes filios tales abſque vllo conſcientiæ ſcrupulo bonorum hæredes relinquant, veluti ex legitimo coniugio natos, quamvis vſu matrimonij ſacrilego: & ideò hanc partem meritò ſuſtinent Card. *in cap. dudum, in oppoſit. poſt quæſt.* 3. *in fine, de conuerſ. coniug.* Alex. de Neuo. *in cap. tua il* 2. *num.* 9. *de iureiur.* Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 39. *num.* 3. & ſequi videtur Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 6. *quæſt.* 8. *verſ. cæterùm*, dum ait quòd ſi non fuiſſent pro contraria parte Doctores non contemnendæ auctoritatis, hæc ſequenda videretur ex rationibus per eum adductis.

Io. ead. gloſſ. ibi, *Et plus peccat cum iſta, quàm cum ſoluta.* Notatur ad hoc quòd grauius delictum eſt poſt mutuum caſtitatis votum ſimplex coniuges copulari, quàm ſi alter ad ſolutam fœminam, ſolutúmve virum accedat, vt per Archid. *in cap.* 2. *num.* 1. *verſ. quem patitur, de filiis Preſbyt. lib* 6. Ioan. Andr. *in cap. litteras, num.* 9. & Henric. *in fine, eodem tit. in Decretalib.* Verùm Sanch. *d. lib.* 9. *diſput.* 37. *num.* 13. exiſtimat leuius eſſe hoc caſu copulari cum propria vxore, quia eſt acceſſus inter veros coniuges abſque fornicationis, ſeu adulterij labe, licèt ſacrilegio ſe commaculent; acceſſus verò huiuſmodi vxorati ad ſolutam ſolutúmve ex parte coniugis peccantis iam eſt ſacrilegium, & inſuper eſt adulterium, quod præponderat ſacrilegio, & ideò concludit idem Sanch. *in* Confeſſione detegendum eſſe fuiſſe acceſſum ad proprium coniugem contra mutuum votum, quo exprimatur circumſtantia aggrauans ſacrilegij duplici ex parte admiſſi, & minuens excuſans à fornicatione, & adulterio. 3

Cap. Volumus. XXIV.

Gregor.

Gregorius ſcribit Symmacho defenſori *lib.* 1. *Reg. indict.* 9. *epiſt.* 50. relatus in hoc text. ut Sacerdotes prohiberi debeant, ne cum mulieribus conuerſentur, excepta duntaxat matre, ſorore, vel vxore, quæ caſtè regendæ eſt: vnde colligi videbatur virum Sacris initiatum ex legitima vxoris licentia manētis in ſæculo cum voto caſtitatis, poſſe ſimul habitare cum vxore; eulus tamen contrarium decidi videtur *cap. Epiſcopus, ſup.* 77. *diſt.* ibi, *ſequeſtrato manſionis cubiculo*; pro conciliatione tamen ſic diſtinguendum eſſe puto, vel coniuges ſuſpecti ſunt de incontinentia, & tunc nullatenus permittendi ſunt habitare; vel ſuſpecti minimè ſunt, & tunc poſſunt in eadem domo, ſed non in eodem lecto, nec in eadem camera ſimul habitare, & hoc eſt quod voluit *dict. cap. Epiſcopus*, in citatis verbis. Ita gloſſ. *in præſenti verbo vel vxore*, & *in dict. cap. Epiſcopus, verbo ſequeſtrato*, Abb. *in cap. coniugatus, num.* 5. *de conuerſ. coniug.* Franc. Marc. *deciſ.* 734. *num.* 6. *part.* 1. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *quæſt.* 118. Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 39. *num.* 8. vbi ſubdit ſe exiſtimare, moraliter loquendo, 1

loquendo, huiuſmodi, quamvis de incontinentia ſuſpecti non ſint, nec in eadem domo habitare permittendos eſſe, licèt ex ſe id licitum ſit, quia moraliter loquendo, talis habitatio non vacabit magno incontinentiæ periculo, aut ſaltem non leuem anſam iniquæ ſuſpicionis, & ſcandali præbebit.

Cap. Quidam Clerici. XXX.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 Concil. Toletanum IV. *cap.2.* relatum *in hoc text.* præcipit vt mulieres extraneæ, vel ancillæ clericorum conſortio demorantes, & auferantur, & venundentur, clericis etiam pro tempore ad pœnitentiam peragendam relegatis, de quo vide Anton. Gom. *l.*80. *Tauri, num.* 21. *&* 22. Clar. *§. fin. quæſt.* 37. *verſ. quæro etiam*, Auendan. *de exequend. mand. part.* 2. *cap.* 26. *num.* 7. *verſ. tertia concluſio*, Gutier. *practic. lib.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 5. *&* 12. Decian. *in tractat. crimin. lib.* 6. *cap.* 21. Thom. Valaſc. *allegat.* 34. *tom.* 1. Cabed. *Luſit. deciſ.* 116. *part.* 1.

2 *Clerici* Sacris Ordinibus initiati, vt per Auil. *ad c.* 47. *Prætor. verbo clerico, n.* 3. Azeued. *l.* 1. *n.* 31. *tit.* 19. *lib.* 8. *noua recop.* Thom. Valaſc. *d. alleg.* 34. *num.* 6.

3 *Relegatis.*] Immo *relegatis* dicendum eſſe refert Loayſa Archiepiſcopus Toletan. *in collect. Conc. Hiſpania, cap.* 43. *pag.* 348.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur agentes de materia gloſ. verbo aliqui, in præſenti.*
2 *Teſtes præferendi ſunt qui pro reo deponunt.*
3 *Teſtibus duobus affirmantibus magis creditur quàm longè pluribus negantibus.*
4 *Teſtibus affirmantibus non magis creditur, quàm negantibus in criminalibus ad defenſionem reorum.*
5 *Delinquere nemo præſumitur.*
6 *Fauorabilior eſt cauſa rei, quàm actoris.*

Cap. Clerici. XXXII.

Ex Concil. Africano.

1 Celebris eſt gloſſ. *hic verbo aliqui*, de cuius materia agunt Tiraquel. *l.* 9. *connub. part.* 9. *num.* 71. *& de nobilit. cap.* 20. *num.* 34. Menoch. *de arbitr. caſu* 90. *num.* 12. *& caſu* 98. *num.* 5. Hippol. *l.* 1. *C. de ſicar. num.* 69. Perez *l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 61. Rebuff. *de reprobat. teſtium, n.* 125. Maſcard. *de probat. concl.* 234. *num.* 5.

2 Ex qua vulgò colligitur teſtes præferendos eſſe, qui pro reo deponunt, ſicuti oſtendit gloſella marginalis, & docent Abb. *in cap. cùm P. Manconella, num.* 13. *de accuſat.* Crot. *de teſtib. p.* 5. *n.* 369. Antou. Gabr. *commun. tit. de teſtib.* 4. *num.* 44. Farin. *in praxi crimin. part.* 2. *q.* 65. *num.* 152. Boccaron. *de differen. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ.* 154. *num.* 4.

3 Item licèt iuris regula ſit & firma concluſio, magis credendum eſſe duobus teſtibus affirmantibus, quàm longè pluribus negantibus, vt reſoluunt Doctores citati per me *in collect. ad cap.* 1. *num.* 20. *de præſcript. lib.* 6. illa tamen non habet locum in criminalibus, & ad defenſionem reorum, quia tunc non magis creditur affirmantibus, quàm negantibus, immò plus negantibus, ita ex hac gloſſ. tradunt Bart. *in l. data opera, num.* 44. *C. de iis, qui accuſare non poſſ.* Boſſ. *in pract. crimin. tit. de defenſ. reorum, num.* 32. Maſcard. *de*

probat. concl. 109. *num.* 8. Fulu. Pacian. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.* 48. *num.* 172. Farin. *in praxi crimin. tit. de oppoſit. contra teſtes, quæſt.* 65. *num.* 154. *& conſ.* 78. *num.* 16. *lib.* 1. Ratio eſt, quia nemo præſumitur delinquere, *l. merito, ff. pro ſocio*, Alexand. *conſ.* 50. *vol.* ... Boſſi. *in tit. de defenſ. reorum, n.* 9. & ſic cùm teſtes iſti negatiuè deponentes ad fauorem rei fulciantur dicta iuris præſumptione, iure meritò affirmantes erunt præferendi, tum quia fauorabilior eſt cauſa rei quàm actoris, *l. fauorabiliores, ff. de regul. iuris*, Boſſ. *in tit. de fau. defenſ.* Maſcard. *de probat. concl.* 490. 5

Distinctio LXXXII.

Cap. Propoſuiſti. II.

Innocent.

Collige ex text. omni Eccleſiaſtico honore priuandos eſſe clericos, qui incontinentiæ dediti Eccleſiaſticis præceptis voluptatem præponendam iudicant, mulieribus ſe commiſcendo, vt per Bouer. *de Republ. Eccleſiaſt. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 10. *pag.* 397. *in princip.* Petr. Creſpet. *in ſum. verbo cœlibatus, col.* 5. *pag.* 164. 1

Qui autem ſunt in carne, Deo placere non poſſunt.] Intellige cum Card. Bellarm. *tom.* 2. *lib.* 1. *de matrim. c.* 6. *&* 7. Vaſquez. *in opuſcul. tractat. de matrimon. diſput.* 2. *cap.* 8. *num.* 86. Ægid. de Conink. *de matrim. diſput.* 24. *dub.* 2. *num.* 18. 2

Gloſſ. *verbo præcepit, in hoc text.* oſtendere intendit qualiter ſit præceptum diebus feſtis, ſiue feriatis proceſſionum, aut ieiunij ab actu coniugali abſtinere, de quo commodiùs dicam *ad cap. fratres* 33. *quæſt.* 4. interim tamen ſcias ſolum eſſe conſilium quibuſvis diebus à coniugali actu abſtinere, ac proinde omni culpa vacare coniugem, qui tunc exigit debitum, vt poſt multos ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.* 9. *diſp.* 12. *num.* 5. 3

In gloſſ. *Non probatur.* ibi, *Sed qualiter probat ſe aliquis ignoraſſe*, &c, Notatur ad hoc quòd ignorantia probatur iuramento eam allegantis, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 186. *num.* 2. *cum ſeqq. & conſ.* 120. *num.* 3. *&* 4. Maſcard. *de probat. concluſ.* 638. *num.* 1. *&* 2. *& concluſ.* 881. *num.* 1. *&* 2. Ioan. Baptiſta Coſta *in tract. de facti ſcient. & ignor. inſpect.* 84. *num.* 2. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 4. Seraph. *de priuil. iuram priuil.* 4. *n.* 1. *cum ſeqq.* Mancin. *de iureiur. effecta* 103. *n.* 1. Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 48. *in coronide*, D. Barboſ. qui limitat. *in l. poſteaquam, num.* 262. *&* 265. *cum ſeqq. ff. de iudic.* Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 90. *n.* 106. *& fragment. crimin. part.* 2. *lit. I. n.* 236. *cum multis ſeqq.* 4

Cap. Presbyter. V.

Ex Conc. Hybernen.

Clericum de rigore pro ſimplici fornicatione eſſe deponendum per hunc text. tenent Clar. *§. fornicatio, verſ. ſed quæro*, Mench. *de ſucceſſ. creat.* §. 22. *num.* 49. Duen. *reg.* 101. *limit.* 4. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 137. *num.* 40. & quando hoc procedat, oſtendit Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæſt.* 13. & vide Doctores, quos citaui *ad cap. Maximianus*, 81. *diſtinct.* & præcipuè Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 7. *à num.* 55. 1

In gloſſ. *Sagimine.* Notatur ad hoc quòd illis diebus, quibus licet comedere oua, & caſeum, licet etiam veſci ſagimine, vt per Syluest. *verbo ieiunium, q.5.n.26.* Corſet. *ſing. verbo caro.* Azor. *inſtitut. moral. p.1. lib.7. cap.10. q.8.*

In gloſſ. *Denarium.* Vide Soar. *de Relig. tom.2. tract. de voto, lib.4. c.9. n.12.*

Distinctio LXXXIII.

1 Singvlaris gloſſ. *verbo inferas, in ſumma huius diſtinctionis*, multa vtilia tractat de Medicis, & præcipue quòd tenentur gratis curare ægrotos pauperes, quod ex ea colligunt Tiraquell. *de nobilitat. cap.29. numero* 44. Andr. Iſern. *ſuper 3. conſtitut. Neapol. §. in terra qualibet, pagin.117. verſic. Ioannes Andr.* Nauarr. *in man. cap.25. num.64. & in princip. de pœnit. diſtinct.5. part.3. n.14.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tractat. de ſentent. promiſ. num.96. pag.145.* cùm eodem modo teneatur Aduocatus ſuſcipere patrocinium pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis, ſecundùm Emman. Soar. *in theſauro recept. ſentent. litt. A. num.93.* Lancel. Polit. *de offic. aduocati, c.3.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib.1. concl.43. conſid.1. num.4. & 5.* Sigiſm. Scacc. *de appellat. quæſt.12. ſub num.166. verſ. verum, & quæſt.15. num.25.* itavt peccet ſi ſalarium petat ab illis, ex Tiraquell. *de nobilit. cap.29. num.39.* Conar. *practic. cap.6. num.4.* Meneh. *illuſtr. cap.1. n.3.* Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg.90.* Viui. *Neapol. deciſ.159. n.2. cum ſeqq.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.65. num.38.* Cald. Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunct. p.4. n.18.*

2 In hac gloſſ. ibi, *Sed dico quòd eum inuitum poſſunt curare.* Notatur ad hoc quòd medicus poteſt ægrotum inuitum, & repugnantem curare, vt per Roman. *ſing.123.* Anton. Corſet. *in ſingular. verbo expenſa, verſ. tu habes*, & ſic poteſt petere ſalarium, quamvis curauerit infirmum inuitum, vt per Sigiſm. Scacc. *de appellat. quæſt.17. limit.45. num.3.* & medicus eſt in culpa ſi infirmo etiam inuito non dederit medicamenta, vt per Sayr. *de cenſur. lib.7. cap.4. num.5. ante fin. verſ. nec excuſabitur ex eo*, Farinac. *fragment. crimin. p.2. verbo irregularitas, n.437. in fine*, nam multa bona præſtantur inuitis quando eorum conſulitur vtilitati, non voluptati, Tiraq. *de nobilit. c.6. n.38.* Cott. *in memor. verbo beneficium.*

3 In ead. gloſſ. ibi, *etiamſi moriatur æger, poteſt petere impenſas*, &c. Notatur ad hoc quòd medicus repetere poteſt expenſas, etiamſi ægrotus deceſſerit, vt per Barbat. *in rub. de ſolut. ante fin.* Tiraquell. *de retract. conuent. §.7. gloſſ.1. num.10. & de nobilit. cap.6. num.31.* Nauar. *in man. cap.25. num.64. in fine*, vbi ſubdit gloſſam eſſe intelligendam de eo, qui vellet quidem curari, ſed ob auaritiam non quærit medicum exiſtens in magna opis neceſſitate, & tunc ſi medicus medeatur illi, poſt mortem, aut curationem poterit exigere ſtipendium.

4 In ead. gloſſ. ibi, *præſumo furioſum.* Notatur ad hoc quòd ſi quis ægrotet, & nolit medico obtemperare, manifeſtum ſignum furoris oſtendit, vt per Ferret. *conſil.207. poſt num.11. verſ.7.* Marant. *in l. in poteſt. num.128. ff. de acquir. hæred.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.2. tit.5. num.11. verſ. ſextum*, Maſcard. *de probat. concl.826. n.23.*

Distinctio LXXXV.

Svmmarivm.

1 *Iuramentum de non acceptando Epiſcopatum an validum cenſeatur, oſtenditur*, & n.5. cum ſeqq.
2 *Iuramenta non ſunt obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiua.*
3 *Iuramentum de non ingrediendo Religionem non valet.*
4 *Epiſcopalis ſtatus eſt perfectior ſtatu Religionis.*
5 *Declaratur text. in præſenti*, & num. ſeqq.

Cap. Archidiaconus, vnic.

Gregorius.

Ex hoc text. paſſim colligunt Doctores iuramentum de non acceptando Epiſcopatum valere, quem diuerſimodè intelligunt P. Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis IESV, cap.21.* Sayr. *in claui Regia, lib.5. cap.7. num.3.* Soar. *tom.1. de Relig. tract. de iuram. lib.2. cap.13. num.13. cum ſeqq.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.1. quæſt.67.* 1

Verùm obſtat maximè, quia iuramenta non ſunt 2
obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiua, ſicuti docent Couar. *in cap. quamvis pactum, p.2. §.6. num.7.* Sayr. *in claui Regia, lib.5. cap.7. num.4.* Soar. *de Relig. tom.1. tract. de iuram. lib.2. cap.17. num.7. cum ſeqq.* conſtat autem huiuſmodi iuramentum eſſe melioris boni impeditiuum, quia acceptato Epiſcopatu inter opera meliora cenſeri debet, ex reg. *cap. in ſcripturis, & cap. qui Epiſcopatum 8. quæſt.1.* Igitur &c. 3
Confirmatur deinde difficultas, quia iuramentum de
non ingrediendo religionem non obligat iuxta ſuprà 4
citatos, ſed ſtatus Epiſcopalis eſt perfectior ſtatu Religionis, ille namque ſtatus eſt perfectior, qui magis charitatem attingit, qualis eſt Epiſcoporum, conſiſtit namque in officio paſtorali, iuxta illud Ioann.10. *Bonus paſtor*, &c. ob idque præ omnibus aliis ſtatibus charitatem attingere dicendum eſt, iuxta illud Ioan. *Maiorem charitatem*, &c. refertur ad hoc propoſitum *in cap. niſi cum pridem, §. quippè, de renunciat.* & hinc fit quòd faciliùs indulgetur, vt Monachus ad Epiſcopatum aſcendat, quam Præſul ad Monachatum deſcendat, vt probat text. optimus *in d. cap. niſi cum pridem, in verſ. nec putes*, text. item optimus *in capit. licet. verſ. illa de Regularib.* D. Thom. *2.2. quæſt.84. art.1.* Ergo à fortiori iuramentum de non acceptando Epiſcopatum obligatorium non eſt cenſendum, arg. *auth. multo magis, C. de ſacroſ. Eccleſ.*

Quare hic text. difficilis reputatur, varióſque pa- 5
titur intellectus, nam Abb. *in cap. ſi verò, numer.4. de iureiur.* Angel. *verbo iuramentum 5. §.5.* D. Antonin. *p.2. tit.10. cap.6. §. tertius caſus*, Selu. *de iureiur. part.3. q.2. num.21.* & alij citati à Soar. *d. lib.1. cap.13. num.14.* aſſerunt iuramentum illud in ſpecie huius textus attendi, non quia validum, aut obligatorium, ſed quia illud emittens mortaliter peccat in actu iurandi, licèt enim ſimpliciter iurans ſe non facturum aliquod opus conſilij, & perfectionis venialiter tantùm peccet, ſecundùm Couar. *d. §.6. num.7.* Nauarr. *dict. cap.12. num.16.* & plures alios, quos refert & ſequitur Sayr. *d. lib.5. capit.4. num.36.* nihilominus tamen mortaliter peccat qui iurat nunquam ſe illud opus facturum, & ita includit caſum neceſſitatis, in quo iam non ex conſilio, ſed ex præcepto tenetur, vt per

Couar.

Couat. Nauat. & Sayr. *locis proximè citatis*, vnde quia Archidiacoous, de quo *in præſenti*, iurauit ſe nunquam Epiſcopatom accepturum, vt text. habet, vtique mortaliter deliquit, vt aduertit Caiet. 2.2. *quæſt.* 89. *artic.* 7. *ad* 2. & ideò ad Epiſcopatum non promouetur.

6 Verùm hic iotellectus nullo modo eſt admittendus; quia peccatum mort. non impedit promoueodum, nec ſufficit ad repellendum electum, *cap. ſicut* 27. *iuncta gloſſ.* 1. *de iureiur. gloſſ. verbo emendato, in cap. definitio* 22. *quæſt.* 4. Sic alias ſolum illud peccatum impedit promouendum, quod vel irregularitatem inducit, vel ſaltem talem præſefert infamiam, vt morum honeſtatem tollat, ſicuti docent Felin. *in c. delicta, num.* 4. *de except.* Cou. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 8. *num.* 4. Deinde verius eſt Archidiaconum iurantem, de quo *in præſenti*, nullum commiſiſſe peccatum in ipſo actu iurandi, vt *infrà* oſtendetur, ergo uon propter peccatum eſt Epiſcopatu repulſus.

7 Secundo loco Sot. *lib.* 8. *de inſtit. quæſt.* 2. *art.* 7. *in* 2. *arg.* aſſerit Archidiaconum illum fuiſſe coactum à Pootifice accipere Epiſcopatum, eo quòd iudicatus fuit Eccleſiæ neceſſarius, & ideò oportuiſſe infringere iuramentum. Sed hic intellectus nullum habet fundamentum, immò litteræ omninò repugnat, & Epiſtolæ originali Gregorij, à qua textus deſumitur, cuius verba ad hoc propoſitum refert Soar. *d. capit.* 13. *numer.* 15.

8 Reiectis igitur his atque aliis intellectibus, vt verus pateat, præmittendum eſt, iuramentum duobus modis fieri poſſe, priori modo, quando v.g. iuramentum generaliter fit de non acceptando Epiſcopatum, animo etiam reſiſtendi Superiori præcipienti vt accipiat; item animo non acceptandi, quandocumque vrgens neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ id expoſcat, & tale iuramentum peccatum mortale includit tam in actu iurandi, quam in ſui obſeruantia, & ideò nullatenus eſt obligatorium: vt expreſsè teoent Syluest. *verbo Epiſcopatus, quæſt.* 3. *in fine.* Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 11. *cap.* 1. *quæſt.* 1. *verſ. quares*, Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract. de iuramen. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 13. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 37. *& tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 30. poſteriori verò modo poteſt fieri hoc iuramentum cum debita moderatione, videlicet non acceptandi Epiſcopatum, niſi neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ, aut præceptum Superioris interueniat, iuxta reg. *cap. venientes, de iureiur.* & in hoc caſu dubium eſt, an obliget iuramentum extra caſom neceſſitatis, in quo reſoluendum eſt quòd ſic, quia tale iuramentum ſimpliciter eſt de meliori bono, nec in actu iurandi, nec in ſui obſeruantia aliquod datur peccatum, ex reſolutis per Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *c.* 72. *n.* 9. Fr. Emman. *in tom.* 2. *cap.* 94. *num.* 15. Ribadeoeira. *dict. cap.* 21. Valent. 2.2. *diſput.* 10. *quæſt.* 3. *puncto* 2. *quæſt.* 2. *concl.* 1. *in fine.* Sanch. *d. cap.* 8. *num.* 37. *& d. cap.* 18. *num.* 33. quamvis gloſſ. *hic, verbo ſacroſanctis*, exiſtimet committi ſaltem in hoc iuramento peccatum veniale, ſed immeritum, ideóque reprobatur à Soar. *d. lib.* 2. *de iuram. cap.* 32. *num.* 13. licèt namque Epiſcopatus ſit ſtatus perfectionis, *d. cap. qui Epiſcopatum, d. cap. niſi cum pridem, in verſ. quippè, & d. cap. licet, verſ. illa*, tamen acceptatio ob honorem, & diuitias ei inhærentes, & ob alia pericula adeò à perfectione recedit vt optimum conſilium ſit illud non acceptare, immò opus minus perfectum illud accipere, niſi quando vrgeat vtilitas Eccleſiæ, vel præceptum Superioris, iuxta doctrinam Gregorij *lib.* 13. *moralis cap.* 13.

9 Hoc ſuppoſito dicendum eſt Archidiaconum, de quo *in præſenti*, non iuraſſe iuxta priorem modum, ſed tantùm iuxta poſteriorem, io quo nullum commiſit peccatum, vnde cùm iuramentum non ſit melioris boni impeditiuum, iuxta ſupradicta, ſuam habet vim obligandi, atque adeò impedit promouendum iuxta hunc text. quem ſic interpretantur. Caiet. *d. artic.* 7. *ad* 2. *Roman. ſingul.* 501. Sayr. *d. lib.* 5. *cap.* 7. *numer.* 3. Sayr. *d. capit.* 13. *num.* 13. *cum ſeqq.* nam quamvis ſtatus Officij Epiſcoporum propter curam animarum, cui intendit, ſit magis perfectus, ſtatus tamen vitæ Religioſorum eſt magis ſecurus, & tutus, quia Maria optimam partem elegit, refertur ad hoc propoſitum *in dict. cap. niſi cùm pridem, verſ. nec putes.*

Distinctio LXXXVI.

Cap. Donare. VII. *Auguſt.*

AVGVSTINVS *tractat.* 100. *ad cap.* 16. 1
Ioannis, relatus *in hoc text.* docet immane eſſe peccatum res ſuas donare hiſtrionibus, vide Sarmient. *de redditibus Eccleſ. part.* 4. *cap.* 5. *ſub numer.* 6. Rebuff. *in praxi benef. part.* 2. *tit. de diſpenſat. ratione ætatis, verbo necnon debitis, numer.* 8. qui intelligunt de his, qui ſuperflua ſua conſumunt, vel etiam ſuſtentant hiſtriones; quod tamen an, & quando procedat, & qui dicantur hiſtriones: & qualiter ipſi peccent, qui eorum ſpectaculis, & comœdiis aſſiſtunt, vide Petr. Ribadeneïra *lib.* 1. *de la tribulacion, cap.* 11. Ioan. Pined. *part.* 1. *de la agricultura Christiana, dial.* 15. *ex* §. 25. *vſque ad* §. 29. Alphonſ. de Mendoza *in quodlib. Theolog. in quæſt.* 9. *ſcholaſt. per totam*, Sebaſt. Medices *in ſumm. peccatorum part.* 2. *tit.* 7. *quæſt.* 29. Petr. Gregor. *ſyntag. iuris lib.* 39. *cap.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Eſaü non venaretur niſi peccator fuiſſet, dum venator permanſit.*
2 *Euſtachius licèt venator fuerit, ſanctus tamen peracta pœnitentia euaſit.*
3 *Clerici venari non poſſunt.*
4 *Clericus in Sacris conſtitutus venationi incumbens ſequuto homicidio an & quando irregularis fiat, oſtenditur.*
5 *Venari quare clericis prohibeatur, & non piſcari, remiſſiuè.*

Cap. Eſaü. XI. *Hieron.*

HIeronymus *in Pſalm.* 90. *ad verſ. ſperabo in Domi-* 1
no, relatus *in hoc text.* dicit quòd Eſaü non ve-
naretur niſi peccator fuiſſet, quòd *gloſſ.* 1. *hic* intelli-
git, dum venator permanſit, ne obiiciatur illud de B.
Euſtachio, qui licèt venator fuerit, Sanctus tamen 2
fuit, peracta ſcilicet pœnitentia, vt declarant Fran-
ciſc. Marc. *deciſ.* 529. *numer.* 7. *cum ſeqq. part.* 1. Petr.
Gregor. *ſyntagmat. iuris lib.* 39. *cap.* 10. *numer.* 13. vide
ad cap. 1. *diſt.* 34.
Vnde ex hoc text. vulgò colligitur clericos venari 3
non poſſe, de quo vide Menoch. *de arbitrar. caſu* 413.
à princip. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl.
clericali*, §. 19. Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib.
effectu* 33. & alios plures citatos per me ad *capit.* 1. *de
clerico venat. in Decretalib.* vbi multipliciter decla-
raui.

4 Vtrum autem clericus in Sacris conſtitutus venationi incumbens ſequuto homicidio, irregularis fiat nõ abſre erit inueſtigare, cuius quæſtionis deciſio ſub hac diſtinctione cõmuniter præſtari ſolet, aut venatio de ſe eſt periculoſa ad mortem, vtpotè quæ fit armis adhibitis, & cũ clamore, veluti in venatione aprorum & tunc ſequuto homicidio irregularis fit etiam, quòd omnem adhibeat diligentiam, ne homicidium ſequatur; aut venatio nõ eſt ad mortem periculoſa, licèt clerico prohibita ob honeſtatem, & decentiam, veluti ſi fiat de cuniculis, aut aliis animalibus manſuetis, & auib. ſine ſtrepitu, ſine armis, & clamore, & tunc ſequuto homicidio non manet irregularis, ſi omnem adhibuit diligentiam ne illud ſequatur; colligitur hæc diſtinctio ex S. Anton. *part. 3. tit. 29. cap. 2. num. 4.* Syluest. *in ſumm. verbo homicidium 2. num. 5.* Alphonſ. à Caſtro *de poteſt. legis pœnalis, lib. 2. cap. 24. verſ. nec refert,* Caiet. 2. 2. *quaſt. 64. art. 8.* Nauar. *in man. cap. 27. n. 235. verſ. vigeſimo ſecundo,* Sot. *de iuſtit. lib. 5. quaſt. 1. art. 9.* Couar. *in Clem. ſi furioſus part. 2. §. 4. num. 10. verſ. quarto.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. cap. 6. num. 17. & 18.* Auil. *in ſimili tract. part. 7. tit. de homic. caſuali, diſp. 6. ſect. 1. verſ. primò ſequitur.*

5 In gloſſ. *Piſcatores.* ibi, *Sed quare prohibetur venari, & non piſcari,* &c. De hoc vide Natt. *conſ. 604. num. 3.* Franc. Marc. *deciſ. 529. num. 10.* Menoch. *de arbitr. caſu 413. num. 20.* latè Sebaſt. Medic. *de venat. & piſcat. p. 1. quaſt. 8. cum ſeqq.* vbi vndecim notandas differentiæ rationes aſſignat. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 2. lib. 3. cap. 3. verſ. ſexta,* Azeued. *l. 1. num. 3. verſ. niſi & piſcatio, tit. 8. lib. 7. noua recopil.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 19. num. 8.*

Cap. An putatis. XIII.

Ambroſius.

1 Ambroſius *in homil. 33. de Quadrageſima,* relatus *in hoc text.* ait laicis etiam tempore ieiunij, Quadrageſimæ venationem prohibitam eſſe, eo enim tempore in Eccleſia homines conueniri debent, arg. text. *in cap. non oportet 35. quaſt. 4.* & facit illud: *Aduenerunt dies pœnitentiæ ad redimenda peccata, ad ſaluandas animas, immutemus habitum in cinere, & cilicio, ieiunemus, & ploremus ante Dominum, emendemus in melius quod ignoranter peccauimus.* Laicis etiam interdicta eſt venatio tempore feſto ne impediantur, & retrahantur ſtudio venandi ab Officiis diuinis; ſi verò eo tempore venationem exerceant, licèt malè agant, non tamen teneotur ad reſtitutionem eorum, quæ per venationem habuerint, ita Couar. *in reg. peccatum, part. 2. §. 8. num. 3.* Sebaſt. Medic. *de venat. part. 1. quaſt. 3. à n. 12. & quaſt. 11. num. 2. cum ſeqq.* Petr. Nauar. *de reſtitution. tom. 2. lib. 3. cap. 1. num. 286.* Si tamen laici eo tempore venationi operam dederint, non tenentur capta reſtituere, vt per Couar. *d. §. 8. num. 3.* Sebaſt. Medic. *d. part. 3. quaſt. 5. num. 12. & quaſt. 7. num. 13.* ſic nec tenentur clerici ſi contra prohibitionem venationi operam dederint, capta à ſe in foro conſcientiæ reſtituere. Couar. *d. n. 3.* Sebaſt. Medic. *d. quaſt. 7. num. 12.* Petr. Nauar. *d. cap. 1. ex num. 290.* Menoch. *de arbitr. caſu 413. num. 19.* Immo ex conſuetudine, quæ videtur in hac parte præualuiſſe, poſſunt laici etiam his temporibus abſque peccato venationem exercere, quamvis in die feſto id faciant, vt aduertit Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 28. num. 5.*

Cap. Non ſatis. XIV.

Ambroſius *lib. 1. de offic. c. 30.* relatus *in hoc text.* pulchrè ait quòd grandis eſt culpa, ſi ſciente te fidelis egeat, ſi ſcias eum ſine ſumptu eſſe, fame laborare, ærumnam perpeti, &c. de quo vide Greg. Lop. *l. 1. tit. 8. part. 2.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. etſi impubes, num. 7. ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment. tit. 1. quaſt. 25. num. 24. & quaſt. 63.* & hinc colligit Nauar. *in man. c. 14. n. 13.* peccare filios, qui non ſubueniunt parentibus neceſſitate magna oppreſſis, aut graui morbo detentis, maximè circa victum & veſtitum, cùm id commodè facere poſſint. 1

In gloſſ. *Domeſticos.* De materia huius gloſſ. vide Gregor. *l. 15. verbo quanto, tit. 18. part. 2.* Cordub. de Lara *in d. §. etſi impubes, num. 8.* Surd. *de aliment. tit. 1. quaſt. 93. num. 2.* vbi quòd eleemoſyna prius danda eſt conſanguineis pauperibus, quàm extraneis, de quo etiam Fuſc. *de viſit. lib. 1. c. 30. n. 24.* 2

Cap. Paſce. XXI.

De eleemoſyna, eiúſque obligatione, virtute, & effectibus, vide D. Thom. *2. 2. quaſt. 31. & q. 66. art. 7.* Viguer. *inſtitut. Theolog. tit. 12. §. 2. verſic. quinto,* Cordub. *lib. 1. qu. 26.* Tolet. *in inſtruct. Sacerdot. lib. 8. c. 27. cum ſeqq.* Roſignol. *de actib. virtutum, lib. 1. c. 15. §. neceſſaria,* Couar. *lib. 3. var. c. 14. num. 5.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 1. cap. 5.* & citatos à Cened. *ad Decretum collect. 27.* quibus adde quæ plenè, & piè tradit inſignis Nauar. per integrum tractatum, quem de eleemoſyna inſcripſit, ad *cap. quieſcamus 22. diſt.* 1

SVMMARIVM.

1 *Senectuti parcendum eſt.*
2 *Confinium, ſeu terminorum motores quibus pœnis mulctentur, remiſſiuè.*
3 *Teſtis vnius dicto in quibus caſibus ſtandum ſit remiſſiuè.*
4 *Tacens non ſemper conſentire videtur.*

Cap. Tanta. XXIV.

Gregorius.

Gregorius *lib. 7. indict. 2. epiſt. 1.* ſcribens Ianuario Epiſcopo ſuper quodam exceſſu per eum perpetrato, ſic ait: *Quia adhuc canis eius parcimus, hortamur.* & vnde colligi ſolet quòd ſenectuti parcendum eſt, de quo vide Tiraquel. *de pœnis temperant. c. 8.* Clar. *in §. fin. q. 60. num. 6.* Simanch. *in enchirid. tit. 47. num. 12. & de Cathol. inſtitut. cap. 17. num. 15.* Plac. *de delict. c. 32. n. 15. cum ſeqq.* Baëc. *de inope debitore, cap. 7. n. 13. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitrar. caſu 329. à n. 20.* Farinac. *in praxi crimin. p. 3. q. 92. n. 35. & 40.* 1

In gloſſ. *Etiam terminos.* Quibus pœnis mulctentur terminorum, vel confinium motores, tradunt Boſſ. *in practic. tit. de termino moto,* Abb. *in cap. ex litteris, num. 13.* Dec. *num. 77. de probation.* Clar. *§. final. quaſt. 83. num. 10.* Hieronym. de Monte *de finibus regund. cap. 34.* 2

In gl. *Sed filius,* ibi, *Arg. quòd creditur dicto vnius,* &c. In quibus caſibus dicto vnius teſtis ſtandum ſit, dixi ego ipſe *in collect. ad cap. in omni negotio 4. num. 13. cum ſeq. de teſtib.* 3

In gloſſ. *Tacemus,* ibi, *Non ergo ſemper qui tacet conſentit,* &c. Vide quæ dixi *ad cap. qui tacet, de regul. iuris lib. 6.* 4

Distinctio LXXXVII.

Cap. Irreligioſum. V. *Gelaſ.*

1 VLtra *latrocinium. &c.*] Quia ſicut tutor cum bene adminiſtrat habetur loco domini, ita cùm malè loco furis, vt per Panorm. *in cap. cùm venerabilis, num. 5. de except.*

2 In gloſſ. *Irreligioſum.* ibi, *clericus bene poteſt legitimam tutelam ſuſcipere.* Ita Gregor. Lopez *l. 14. tit. 16. part. 6.* Caualcan. *de tuterib. cap. 288.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 35. reg. 1. num. 195.* Gutier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 1. num. 26.* Molin. *de inſt. tract. 2. diſp. 221. verſ. clerici,* Matt. *de iuriſdict. part. 4. caſu 110. num. 3.* Stephan. Gratian *diſceptat. forenſ. c. 57. n. 32.* Thom. Valaſc. *alleg. iuris tom. 1. alleg. 47. num. 29.*

3 In gloſſ. *Non omni.* ibi, *clientulos non defendunt.* Notatur ad hoc quòd Aduocatus cauſam clientuli ſumma fidelitate debet defendere, vt per Greg. Lopez *in proœm. tit. 6. part. 3* Soar. de Pace *in praxi p. 1. in initio, annot. 5. num. 45. fol. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Expoſitorum filiorum materia vbi tractatur, oſtenditur.*
2 *Infans expoſitus à patre, vel ab alio eo ſciente, & ratum habente ſtatim liberatur à patria poteſtate.*
3 *Filium exponens, an impediatur tantum ab acquirendo vſufructu, an etiam acquiſitum amittat, remiſſiuè.*
4 *Expenſa cum infante, aut ſeruo expoſito facta, an & quando repeti poſſint, remiſſiuè.*
5 *Expoſito ſuccedit hoſpitale excluſo fiſco.*

Cap. Si expoſitus. IX.

Ex Concil. Arelat. II.

1 DE filiis expoſitis latè egi *tit. de infantibus expoſitis, & de offic. & poteſtate Epiſcopi, p. 3. allegat. 51. à num. 144.*

Ponas epiſtolam.] Vide Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 63. num. 6.* Menoch. *de arbitr. caſu 396. num. 11.* Surd. *de aliment. tit. 4. quæſt. 18. num. 2. & tit. 8. priuileg. 63. num. 5. & priuil. 64. num. 2.* Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 5. cap. 26. q. 1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 267. ex num. 1.*

2 In gloſſ. *Expoſitus.* ibi: *Hoc teneas breuiter quòd ſi à patre infans exponitur, vel ab alio eo ſciente, & ratum habente, ſtatim liberatur à patria poteſtate.* Ita Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 63. num. 6.* Petr. Gregor. *ſyntagm. lib. 11. cap. 11.* Menoch. *de arbitr. caſu 396. n. 11.* Surd. *de aliment. tit. 4. q. 18. n. 52. & tit. 8. priuil. 63. num. 4. & priuil. 64. à num. 2.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num. 10. ff. de liber. agnoſc.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 2. c. 26. quæſt. 1.* Stephan. Gratian. *diſc. forenſ. cap. 267. à princip.* vbi *à n. 37.* ſubdit patrem non eximi ab onere dotandi filiam expoſitam, refert Sanctarel. *var. reſolut. q. 45. à num. 1.*

3 Verùm autem pater exponens filium impediatur tantùm ab acquirendo vſufructu an etiam acquiſitum amittat, vide Anton. Gom. *l. 6. Tauri, num. 11.* Meneh. *de ſucceſſ. progreſſu, lib. 1. §. 1. num. 38.* Sfor. *conſ. 51. n. 4. lib. 1.* Gutier. *practic. lib. 3. quæſt. 78. num. 3.* Caſtil. *quotid. lib. 1. de vſufructu, cap. 3. num. 45.*

In gloſſ. *Intra decem dies.* An, & quando expenſæ circa infantem, aut ſeruum expoſitum factæ repeti poſſint? vide Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 2. num. 1.* Vincent. de Franch. *deciſ. 198.* Surd. *de alim. tit. 6. q. 19.* vbi *q. 7. in fine,* an poſſit retineri pro alimentis, Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 26. quæſt. 1.* Rebell. *de obligat. iuſtitiæ, p. 2. lib. 7. quæſt. 2. num. 7. verſ. quod ſi.* Expoſito autem ſuccedit hoſpital excluſo fiſco, vt per Cordub. de Lara *in d. §. ſi quis ex his, num. 10.* Pereg. *de iure fiſci, lib. 4. tit. 3. rub. de bonis vacantib. num. 16.* Farin. *fragm. crimin. part. 1. lit. F. num. 134.* 4 5

Distinctio LXXXVIII.

DE materia huius Diſtinct. vide quæ dixi ad *tit. Ne clerici, vel monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant, in Decretalib.*

Distinctio LXXXIX.

Cap. Singula. I. *Gregor.*

VNi perſonæ duo officia committenda non eſſe ſcribit Gregorius omnibus Epiſcopis, relatus *in hoc text.* & per plura iura oſtendit Tiraquel. *de conſtituto, part. 3. limit. 30. num. 38.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 1. conſid. 61.* & eſt ad literam text. *in l. 1. C. quemadmodum ciuilia munera, libr. 10.* & habetur *in l. quiſquis, C. de cohortal. & Princip. lib. 12.* vbi Bart. dicit quòd duo etiam officia non licet ſimul habere Azeued. *l. 19. num. 3. tit. 23. lib. 4. nouæ recop.* ſecus ſi exercitium vnius alteri non contradicat, aut repugnet, vel alterius vſum non impediat, *l. ſi conſul.* & *ibi* gloſſ. *ff. de adoption. l. ſiſtulas, §. 1. ff. de contrah. emp. l. accipientis, ff. de auctor. auth. quiſquis, C. de poſtul. vlt. C. de aſſeſſor.* vel priuilegium Principis accedat, etiamſi ius obſtet, vt per Couar. *lib. 3. var. cap. 13. num. 6.* quo caſu ſi vni duo officia committantur, ſeruiens vtriuſque debet habere ſalarium, ſicut reſoluunt Auiles *ad cap. 1. Prætor. pag. 30.* Azeued. *ad Curiam Piſanam, lib. 3. cap. 22. num. 6.* Zerol. *in praxi Epiſc. part. 1. verbo diſtributiones verſ. primum,* Couar. *vbi ſuprà,* Hoied. *de incompatibil. benefic. cap. 12. n. 15.* Labori enim duplicato duplex merces, & ſtipendium debetur, ſicut minuitur imminuto labore. *l. Seio amico, in princ. ff. de annuis legat.* Monet. *de diſtribut. quotid. part. 3. quæſt. 4. num. 11.* 1

Distinctio XC.

Cap. Diſcordantes clericos. I.

Ex Conc. Carthag. IV.

IN Concilio Carthaginenſi IV. *c. 59.* relato *in hoc text.* legitur Epiſcopum diſcordantes clericos vel ratione, vel poteſtate ad concordiam trahere debere, vide Matt. *de iuriſd. part. 2. c. 22. ex num. 14.* vnde ſi negligens fuerit in reuocando diſcordes ad concordiam, peccabit mortaliter, licèt in aliis peccatum veniale ſit, ſecundùm Felin. *in c. 1. n. 5. de treuga, & pace,* Marc. Ant. Genuenſ. *in man. Paſtorum, cap. 43. num. 1.* Bellet. *diſquiſit. cleric.* 1

part.1. tit. de diſcip.clericali, §.15.*num.96.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part.2. allegat.79. num.1.* Et ideo ob obligationem, quæ ſibi incumbit, poterit per cenſuras compellere etiam laicos, qui diu fuerunt diſcordes, & adhuc inter eos diſcordia durat, & ad pacem & concordiam deueniant, dummodò priùs eos admoneat, ita Barbat. *conſ.1. num.2. verſ. & adduco, vol.3.* Bellet. *d.tit.de diſciplina clericali*, §.15.*num.96.& tit.de fauore clericorum reali*, §.15.*num.75.* Ad iudices enim ſuperiores ſpectat ſedare tumultus, vt non veniatur ad rixas, ſed ad pacem & concordiam, vt docent Paris de Puteo *in tractat. de ſyndicatu*, §.*ſyndicantur quintò ſub num.3.pag.35.* Nicol.Boër. *de ſeditioſis*, §.1.*num.6.* Perez *l.2.gloſſ.1. verbo no aian ocaſion, in fine,tit.4.lib.3.Ordin.*

Cap. Oblationes. II.

1 De oblationibus dixi ad *cap. quia Sacerdotes, 10. q.1. & in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific.appell.193.& de offic.& poteſtate Epiſcopi, part.3. alleg....*

2 *Diſſidentium fratrum*, &c.] Notatur ad hoc quòd oblationes diſſidentium recipiendæ non ſunt ab Eccleſia, neque dona eorum, qui pauperes opprimunt, vt per Paul. Fuſc. *de viſit. lib.1. cap.24. num.10. cum ſeqq.* Abb. *in cap.ex tranſmiſſa, num.10. de decim. & in cap. cum voluntate, num.7. de ſentent. excommun.* Bero. *in cap.quia in omnibus, num.18. de vſur.* Soar. *de Relig. tom.1.lib.1.de diuino cultu,cap.6.à num.4*, vbi *n.10.* ait text. in præſenti cum ſimilibus, intelligendum eſſe de oblationibus tantùm quæ fiunt ad Altare, non autem de aliis factis Eccleſiæ, vt de donatione inter viuos, legato, teſtamento, quovis alio modo, & *num.* 12. contra Gloſſ. Archid. & Turrec. *num.2. in præſenti*, ſoluit pariter intelligi non ſolùm de oblationibus ſpontaneis tantùm, ſed etiam de neceſſariis, & quæ ex aliquo titulo debentur, nec eas accipiendas eſſe in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia, vt tales peccatores confundantur.

3 *Neque in ſacrario, neque in gazophylacio.*] Gazophylacium quid ſit, vide Sebaſt. Barradas *tom.2. concordia Euangelica, lib.2. cap.24.* ad illum locum *Ioannis cap.8.n.20.* Olim namque laici inferebant munera ſua in ſacrarium, ſeu gazophylacium, Suar. *dict. num.10.* qui nunquam per ſe immediatè, ſed per Diaconum munera ſua offerebant Altari, cuius officio pertinebat oblationes inferre, & diſponere in Altari, vt habetur *in cap.perlectis, diſt.55.*

4 In gloſſ. *Dona.* Enumerat hæc gloſſ. ſeptem perſonarum genera, quibus prohibitum eſt oblationes offerre; de quibus Soar. *d.cap.6.num.4.*

5 In ead.gloſſ.ibi, *de meretrice*, &c. Sentit hæc gloſſ. publicas meretrices non poſſe oblationes offerre, de quo vide Sarmien. *de redditib. Eccleſ.p.4.c.2.n.9.prope fin.* Soar.*d.c.6.n.6.cum ſeqq.*

Cap. Si quis contriſtatus. V.

Ex octaua Synodo.

1 Gloſſ. *verbo ſatisfaciente, in præſenti text.* probat quòd quamvis ſit facta remiſſio iniuriæ, vel offenſæ ab aliquo in foro conſcientiæ, non propterea cenſetur ſublatum ei ius accuſandi, & exercẽdi actiones iniuriarum, & expenſarum in foro contentioſo, ita Bart. *in l.non ſolùm, §.iniuriarum, ff. de iniur.& in l. ſi tibi decem, §.1.ff.de pact.* vbi Iſa. *numero* 5. D.Thom. *2.2.quæſt.108.art.1.* Clar.§.*fin.quæſt.58. num.39. & §. iniuria,num.51.* Paul.Fuſc.*litt.I.ſing.18.* Lancel.Conrad. *in templo omnium iudicum, lib.1.cap.2.§.4. in tit.de præſt. & potent. Imper. verſ. partes ad concordiam cogit, num.7.* Bonacoſ. *commun, crimin. verbo remiſſio iniuriæ, pag.523.* Couar. *lib.2.var.c.10.num.7.* Nauarr. *conſ.3. n.5.de pœnit.& remiſſ.* Molin. *de primogen. lib.2.cap.5. num.22.* Martinus Delr. *in repet. l. tranſigere, part.2. num.125.cum ſeqq.C.de tranſact.* Perez *l.1.in gloſſ. perdonando los enemigos, tit.11.lib.2.Ord.pag.176.* Ioann. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo remiſſio iniuriæ, differ.1.*

Distinctio XCI.

Summarium.

1 *Obligationis clericorum in recitando Officio diuino materia vbi tractetur, oſtenditur.*

2 *Factum alienum quis promittere non poteſt.*

3 *Promittens ſe facturum, & curaturum excuſatur ſi fecit quicquid potuit, licèt effectum non habuerit.*

4 *Promittens ſe facturum cum effectu liberatur faciens quod in ſe eſt.*

Cap. Eleutherius. I. & ſeq.

Pelagius.

1 De obligatione clericorum in recitando Officia diuina dixi latè *in collect. ad cap.2. & ad cap.dolentes, de celebr. Miſſar. in Decretalib.*

2 In gloſſ. *Vigiliæ*, ibi: *Promittendo eorum factum*, &c. Brix. *in ſuo Dictionar. in verbo factum*, provt eum citat *gloſſella marginalis, hic*, hanc gloſſam dicit ſingularem ad hoc quòd quis non poteſt promittere factum alienum; Felin. *in cap. ex reſcriptis, n.5.de iureiur.* Couar. *in cap. quamvis pactum, part.2. §.5.à num.2.* Seraphin. *de priuileg.iuram.priuileg.87.* quam concluſionem declarat Rot. *in Anconitana pecuniaria* 20. *Iunij* 1613. *coram bonæ memor. Buratto*, inter eius impreſſas *deciſ.* 64. vbi bona annotatio D. Ioannis Franciſci Ferentilli in Romana Curia Aduocati.

3 Promittens ſe facturum, & curaturum excuſatur, ſi fecit quidquid potuit, licèt effectum non habuerit. Ruin. *conſ.67.num.1.lib....* Caputaq. *deciſ.232.part.2.* Port.Imol.*conſ.5. num.22.& ſeq.* Gabr. *commun.tit. de pactis, conſ.2.num.1. & 7.* Surd. *conſ.3.num.2.* modò non fictè, & ſimulatè faciat, ſed bona fide, ſecundùm Card.Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.2.tit.35. num.2.* Sanch. *de matrimon.lib.2.diſputat.24. num.12.* Beltramin. *ad Greg.XV.deciſ.241.num.8.* quod ampliatur, etiam ſi promitteret ſe facturum cum effectu, quia adhuc liberatur faciens quod in ſe eſt, Couar. *in cap. quamvis pactum,part.1.§.1.n.6.* Sanch. *d.lib.2.diſp.25. num....* quicquid dicat Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.4. gloſſ.vnica,part.vnica,num.20.*

4 In ead. gloſſ. ibi, *conſuetudinem nouam*, &c. Notatur ad hoc quòd poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi inducere conſuetudinem, vt iuxta nouam formam, Officium diuinum dicatur, vt per Nauar. *de horis Canon. capit.22. num.17.* vbi dicit hanc gloſſ. memorabilem.

Summarium.

1 *Clericus non prohibetur aliquod artificium facere manibus ſuis operando, etiam ſine neceſſitate.*

2 *Intellige, modò clericus à Diuinis, & à debito eius officio propter artificium non deſiſtat, & non ſe ſubtrahat.*

3 *Artificium quod dicatur, oſtenditur.*
4 *Beneficium quantumvis exiguum obtinens eſt obligatus ad recitandum diuinum Officium.*

Cap. Clericus victum. III.

Ex Conc. Carthag. IV.

1 Clericum non prohiberi aliquod artificium facere manibus ſuis operando, ex hoc text. colligunt Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 1. cap. 20. num. 25.* Nauar. *de horis Canon. cap. 7. num. 27.* Soar. *tom. 2. de Religion. lib. 4. de horis Canon. cap. 21. num. 6.* Valent. *tom. 3. diſp. 6. quaeſt. 2. puncto 10.* Farin. *fragment. crimin. part. 1. lit. C. num. 164. cum ſeqq.* Beller. *diſquiſ. cleric. part. 1. tit. de exempt. clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis, §. 4 num. 4. & 5.* Redoan. *de ſpolio, quaeſt. 2. n. 2. cum ſeqq.* vbi ſubdit clericis artificia non ſolùm non eſſe prohibita, ſed etiam eſſe de praecepto, vt ſic manibus propriis operentur otij vitandi cauſa, Marc. Anton. Genueſ. *in practic. Archiepiſcop. Neapol. cap. 77. in 1. edit. aliàs cap. 62. in 2. edit. num. 10. & 11.* vbi obſtruat quòd licèt ex iuribus hac de re loquentibus colligi videatur hoc procedere in caſu neceſſitatis, vt clericus ex artificio victum quaerat, tamen intelligit etiam ſine neceſſitate, quicquid ſenſerit Abb. *in cap. 1. & in cap. cùm ſecundùm, ne clerici, vel monachi,* cuius opinio, inquit idem Marc. Anton. Genueſ. *vbi proximè,* procedere poſſe quando in clerico conſpiceretur ardens auaritiae animus, & cum ſcandalo. Et demum poſſe clericum ſibi artificio aliquo victum quaerere, per text. *in cap. clericus, hac ead. diſt.* reſoluit Strach. *de mercat. part. 1. num. 53.* Apoſtoli enim hoc dedignati non ſunt, vt de ſe ipſo profitetur Paul. Act. 20. *Ad ea, quae mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtae,* refertur *in cap. 1. 21. quaeſt. 1.* Viui. *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 21. num. 43. verſ. & Concilium pag. 565.* Nauar. *commento 2. de Regular. num. 37.* Nec viris ſanctis indecorum, aut ignominioſum eſt alicuius honeſtae artis exercitio victum ſibi quaerere. Nam S. Lucas pingendo, & S. Antonius terram colendo, fiſcellaſque iuncis texendo congruam vitae ſuſtentationem perquirebant. Quapropter clericis per ſacros Canones permiſſum eſt opera ruſticalia exercere, caniſtra viminibus texere, humum ligonibus exhaurire, hortenſes areolas diuidere, plantas ordinatim diſponere, ſurculos inſerere, apum aluearia cannaris corticibus conſuere, vineas amputare, domos reficere, retia piſcandis piſcibus conſtruere, & his ſimilia, optimè Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap. 57. num. 27.*

2 Intellige vt procedat modò clerici à Diuinis, & à debito eorum Officio propter artificium non deſiſtant, & non ſe ſubtrahant, ſicuti tradunt Redoan. *d. q. 2. num. 5. & num. 8. in fin. & num. 36.* Marc. Anton. Genuen *d. cap. 62. num. 10.*

3 Artificium autem dicitur quando quis emit aliquam rem, ſeu materiam, & manibus operando, & per artificium illam reducit in aliquam formam, puta emendo vimina, & faciendo caniſtra, emendo chartam & conficiendo libros, emendo filum, & faciendo retia, & his ſimilia, ita Redoan. *d. quaeſt. 2. num. 6. 7. & 16.* Marc. Anton. Genuen. *d. cap. 62. num. 2. 4. & 15. in fine,* Farin. *d. lit. C. num. 167.*

4 In gloſſ. *Vigiliis.* Notatur ad hoc quòd obtinens beneficium quantumvis exiguum, aut tenuem Eccleſiam etiam ad vitae ſuſtentationem non ſufficientem, eſt obligatus ad recitandum Officium diuinum, vt per Couar. *lib. 3. var. cap. 13. num. 8. verſ. 12.* Nauar. *in man. c. 25. n. 102. & de orat. c. 2. n. 27. & cap. 21. n. 11.* Valent. *tom. 3. diſput. 6. quaeſt. 2. puncto 10. verſ. excludit.* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcientiae, part. 1. caſu 54.* Nald. *verbo diuinum Officium, num. 2.* Peſant. *2. 2. quaeſt. 62. art. 2. diſput. 2. propè fin.* Zerol. *in praxi Epiſcop. verbo beneficium, §. 4. & verbo hora Canonica, §. 2.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. 4. lib. 4 cap. 21. num. 3. & 9.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 3. cap. 1. num. 39.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 10. cap. 3. quaeſ. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori poenit. lib. 30. tract. 3. n. 34* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. cap. 68.* Carol. Macign. *de horis Canon. cap. 11. num. 3.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, p. 1. cap. 13. §. 1. num. 2.* Filliuc. *tract. 23. cap. 5. num. 181.* Bonacin. *de horis Canonicis, diſp. 1. q. 2. puncto 3. num. 17.*

Quamvis beneficiarium non teneri ſaltem quotidie recitare diuinum Officium, cuius beneficij fructus non attingunt mediocrem ſuſtentationis partem, aſſerant Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. cap. 140. num. 3.* Veg. *in ſumma, part. 1. cap. 128. caſu 13.* Petrus de Ledeſma *in ſumma, part. 2. tract. 9. cap. 4. concluſ. 6. diffic. 4.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 34. dubit. 31. num. 169.* Malder. *de virtut. tract. 10. c. 2. dub. 3. verſ. nihilominus,* Vaſquez *de benefic. c. 4. §. 1. dub. 4. n. 17.* Molfeſ. *in ſumm. Theolog. moralis, tract. 5. c. 3. num. 29. & tract. 6. c. 2. num. 36.* 5

Distinctio XCII.

Cap. Cantantes. I. *Hieronymus.*

Non *voce, ſed corde,* &c. Notetur ad hoc quòd in Eccleſia non ſolùm voce, ſed animo & corde eſſe canendum, vt per Alphonſ. de Leon *de ſeruit. Sacerd. col. 8. in princ.* Nauar. *de horis Canon. cap. 13. num. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 3. princ. p. 67.* Fr. Emman. *quaeſt. Regular. tom. 1. quaeſt. 40. art. 1. poſt princ.* 1

Vt in Eccleſia theatrales moduli audiantur.] Reprehendit igitur S. Hieronym. relatus *in hoc text.* eos qui theatrico more in Eccleſiis diuinas laudes decantabant, vt per S. Thom. *2. 2. quaeſt. 91. art. 2. ad 2.* Fuſc. *de viſitat. lib. 1. cap. 26. ſub num. 1.* Steph. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib. 3. cap. 21. num. 8.*

Distinctio XCIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa cum excommunicato nulla etiam cauſa ſubſiſtente communicans in humanis, vel in Diuinis, vel alio modo cenſuras eccleſiaſticas violans, non incurrit poenas contra violatores cenſurarum iure praeſcriptas.*
2 *Cenſurarum effectus ſunt iuris humani.*
3 *Principes ſupremi in his, quae iuris humani ſunt, quoad vim coactiuam non obligantur.*
4 *Papa an ſine iuſta cauſa communicans cum excommunicato peccet mortaliter oſtenditur,* & num. 5.
5 *Declaratur text. in cap. ſi aliquando, de ſent. excom. & in Clem. vlt. eod. tit.*

Cap. Si inimicus. I. *Petrus Apoſt.*

Notabilis eſt gloſſ. *hic, verbo expectare, in verſ. ſed quid,* dum probat Summum Pont. cum excommunicato nulla etiam cauſa ſubſiſtente communicantem in humanis, vel etiam Diuinis, vel alio modo cenſuras Eccleſiaſticas violantem, non in- 1

currere

Digitized by Google

currere pœnas contra violatores cenſurarum iure præſcriptas, ſimilis gloſſ. *verbo pari, in c.qui merito* 11. *quæſt.3.& verbo ſalutationis, verſ. ſed pone quod Papa, in in cap.ſi aliquando, de ſentent. excommun. & verbo vitare, in cap.nulli, eodem tit.* vbi Ioan. Andr. *num.2.* Anch. *num.5.* Cardin. *num.1.* Butr. *num.7.* Boïc. *num.4.* Abb. *num.7.* & Felin. *num.5.* Gemin. *in cap.ſtatuimus, num.11. de ſentent.excomm.* vbi Franc. *ante num.5.verſ.licèt aliud eſſet in Papa*, Anton. Riceiul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ.exiſtent.lib.4.cap.42.* Couar. *in cap. alma mater part.1.§.1. num.5.* Vgolio. *de cenſuris, tab.1.*
2 *cap.3. §.8. num.5.* Ratio eſt, quia ſubſtantia, & effectus cenſurarum iuris eſt humani, ſecundùm Lap. *alleg.48.num.2.* Nauar. *de orat.miſcel.47.numer.4. & in cap.inter verba, prælud.3.num.4.* Vgolin. *d.tab.1.cap.3.*
3 Soar. *tom.3. diſput.2.ſect.1.* Conſtat autem in his, quæ iuris humani ſunt, Papam, aliósque ſupremos Principes quoad vim coactiuam non obligari, nulliſque pœnis iuris humani adſtringi, vt notant omnes per text. *ibi, in l.Princeps, ff.de legib.* & quia nemo ſibi ipſi imperare poteſt, *l.pen.ff. de arbitr.* vel legem imponere à qua non poſſit recedere, *l.ſi quis 22. in princ. ff. de legat.3.* & Sot. *de iuſtit.lib.1.q.6.art.7.concluſ.3.* Cotraſ. *lib.2.miſcel.c.25. num.4.* quamvis contradicat Mench. *illuſtr.c.45.à n.7.*

4 Vtrùm autem Papa ſine iuſta cauſa communicans cum excommunicato peccatum committat? diſputant ſcribentes, cuius quæſtionis reſolutio pendet ex alia generali Doctorum latè controuertentium, vtrùm Princeps lege ſua ita obligetur, vt contra faciens peccatum committat, quæ opportunius tractatur in materia de legibus: illud ad noſtrum propoſitum annotare ſufficiat, veriorem eſſe Theologorum, & Canoniſtarum communem ſententiam, quæ partem tuetur affirmatiuam, docens Principes ſuis legibus obligari quoad vim directiuam, ideſt, quatenus eſt regula rationis dirigens, & ordinans membra Reipubl. tanquam partes in ſuum totum, ea text. *in cap.regula 3. diſt.* & quatenus lex continet id, quod iuſtum eſt, & æquum, & totius Reipubl. bono, & ſtatui magis conueniens, atque ita probat text. *in cap. iuſtum 9. diſt. & in l. digna vox, C.de legib. & in l. ex imperfecto 23.§. vlt.ff.de legat.3.* text. opt. *in l.3. C.de teſtament,* adducit multa ex bonis Auctoribus Ioſt. Lipſ. *lib.2. Polit.capit.10.* ex quibus docuit D.Thom. Sot. & Corraſ. *dictis locis*, Victor. *relect.3. de poteſtate ciuili, numer.21.* Azor. *inſtitut.moral.part.1.lib.5.cap.11.quæſit.1.* Fachin. *controu. iuris lib.1.cap.2.per tot.* Neque obſtat ratio ex *reg. d. l.pen. & d. l. ſi quis*, quod nemo ſibi ipſi poteſt legem imponere, à qua non poſſit recedere, quæ etiam quoad effectum, de quo agimus, videbatur vrgere, nam facilè reſpondetur in his terminis Principem non tam lege ſua obligari, quàm lege naturali, quæ præcipit vt Princeps illud in ſuis actibus obſeruet, quod æquitas, & rationis honeſtas præſcribit, & quod in ſubditis ſuis iuſtum, & Reipub. conueniens conſtituit, vt benè inquit text. *in d. cap. iuſtum.* Quare ſecundùm hanc receptiſſimam doctrinam peccare Papam, qui ſine iuſta cauſa cum excommunicato communicat, reſoluit ex mente communi Couar. *d.§.1.num.3.* & Soar. *tom.5. diſput.5. ſect.4.num.5.*

5 Ea quibus non ſine difficultate procedit text. *in d. cap. ſi aliquando, de ſentent. excomm. & in Clem. vlt. eod. tit.* dum probant, quòd ſi Papa ignoranter, vel etiam ſcienter cum excommunicato communicat, non videtur eum abſoluere; difficultas in eo eſt, quia ex dictis Papa cum excommunicato ſine cauſa communicans peccat, quo dato vt excludamus peccati coniecturam, iuxta *reg.eſtote, de regul. iuris.* videbatur dicendum quòd Papa communicans cum excommunicato eum vult abſoluere; *ſed ad cap.ſi aliquando*, facilis eſt ſolutio, loquitur enim in Pontifice ignoranter communicante cum excommunicato, in quo caſu nulla poteſt conſiderari culpa, vt probat *cap. quoniam multos 11.quæſt.3.* Tota difficultas eſt circa *d.cap. clem. vlt.* quæ loquitur de ſcienter communicante, ſed omiſſis multis, quæ de illius text. intellectu tradunt, ſcribentes *ibi*, Caiet. *2. 2. quæſt.100.art.6.in reſp. ad 7.* Vgolin. *d. tab. 1. cap.10.§.2.* & alij, de quibus Henriq. *lib.13. cap. 29.§. 2.lit.O.* recurrere oportet ad diſtinctionem prædictam, nam ſi Papa ex iuſta cauſa participat cum excommunicato, non peccat, ſubindéque non poſſumus ex illa ratione colligere abſoluere voluiſſe excommunicatum; ſi verò ſubeſt cauſa, & non vult abſoluere, peccat ex prædicta reſolutione, vt in terminis, poſt Guilelm. & alios antiquiores, concludit Imol. *in d.Clem.vlt.n.5.*

Obedire cœperit monitis præſidentis.] Notatur ad hoc, quòd ſuperioribus ſemper eſt feſtinanter obediendum, vt per Paul.Fuſc. *de viſitat.lib.2.c.15.n.98.*

Cap. Iuxta Sanctorum. IV.

Anaclet. & Zachar.

ANacletus, & Zacharias Papæ ſtatuerunt vt ſingulis annis Apoſtolorum limina viſitent Epiſcopi; qui ordinarioribus Apoſtol. ſubiacent, prout refertur *in hoc text.* cuius integra verba refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ.tom.9 anno Chriſti 743. num.29.* Et de exemplo S.Bonifacij limina Beatorum Apoſtolorum frequenter ex Anglia viſitante *eod. tom.9. anno 725.num.13.* nouiſſimè Sixtus V. conſtitutionem edidit de viſitandis liminibus Apoſtolorum, incip. *Romanus Pontifex, ſub dat. Roma 20. Decembris 1585.* quam refert Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Apoſtolorum limina*, in qua tempus, quo hoc viſitationis debitum officium fieri debet, aſſignatur maius, & minus pro diuerſitate longioris, & breuioris diſtantiæ ab Vrbe, & recenſentur diſtinctæ omnes Prouinciæ, in quibus Catholica fides viget in qualibet mundi parte, ſcilicet Europa, Africa, & Aſia, & quoto anno Epiſcopus ex qualibet dictarum prouinciarum ad limina Apoſtolorum viſitanda accedere debeat; quare viciniores tertio quoque anno, alij verò pro maiori, vel minori diſtantia quarto, quinto, vel decimo anno iter ſuſcipere, & Deo adiuuante perficere debent, & ſucceſſiuè eiſdem temporibus tranſactis repetere tenentur, ita referunt Anaſtaſ.Germon. *de indultis Cardinalium, in fine*, Nald. *verbo Epiſcopus, n. 35.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, p.1.c.3.n.8.* Hieron.Venero, & Leyna *in examine Epiſcoporum, lib.4.c.18.n.28.* & de hac Sixti V. conſtitutione meminerunt Homobon. de Bonis *de exam.eccleſiaſt.tract.11.c.9.q.25. prælud.2.* Sayr. *de cenſur.lib.4.c.12.n.33.* Mar. Alter. *eod.tract. tom.2. diſp.16.c.3.verſ.nona.* Iul.Lauor. *de Indulg.p.2.cap.24. n.24.* Fillliuc. *tract.17.num.159.verſ.ſexta.* 1

SVMMARIVM.

1 *Monachi olim clerici non erant.*
2 *Monachi in ſtatu laicali fuerunt vſque ad tempora Euſebij, Zozimi, & Syricij.*
3 *Gelaſius conceſſit quibuſdam Monachis, vt poſſent clericari in defectum clericorum, remanentibus tamen ſaluis antiquis inſtitutis.*
4 *Gregorius Monachis conceſſit, vt poſſent clericari, & de oblatis viuere.*

5 *Abba*

5 *Abbates cùm antiquitùs eſſent laici, tunc temporis*
præſtabant obedientiam Oſtiario, & aliis in maiori-
bus ſacris Ordinibus conſtitutis.
6 *Clerici digniores ſunt Monachis, & illos præcedunt.*

Cap. A Subdiacono. V.

O*Stiario Abbas.*] Ergo Abbas inferior eſt omni-
bus aliis Eccleſiæ miniſtris, quod eſt abſur-
dum dicere, ſed poteſt reſponderi textum intelligi de
illis Abbatibus, qui non erant conſtituti in dignita-
te clericali, ſed tantùm laici, vt olim eſſe ſolebant, de
quibus Nauar. *conſ.1.de ſtatu monach.* vbi allegat hunc
text.
1 Gloſſ. *verbo Abbas in præſenti text.* notat quòd Mo-
nachi olim clerici non erant, immo ex ipſorum origi-
ne laicos fuiſſe probat *l. generaliter, C. de Epiſcop. &*
cleric. quæ eſt canonizata *in cap. generaliter, 16. quæſt. 1.*
Abb. *in cap. 2. col. 2. num. 6. verſ. ſed quia, de inſtit.* vbi
quod poteſt quis eſſe verus Monachus, & laicus, Spe-
cul. *in tit. de diſpenſat. §. nunc de Epiſcoporum, verſ. 56.*
& *ibi* Ioan. Andr. *in addit. in verbo Superioris,* vbi dicit
2 quod ſtatus primitiuæ Eccleſiæ non cogebat Mona-
chos vt fierent clerici. In hoc ſtatu laïcali fuerunt Mo-
nachi vſque ad tempora Euſebij, Zozimi, & Syricij,
vt ex ſententia hiſtoriæ Eccleſiaſticæ teſtatur Gratian.
in cap. hinc eſt, circa fin. 16. quæſt. 1. vbi etiam adducit
Hieronymum referentem Monachos Siciliæ conue-
niſſe in vnum, vt Sacerdotem ſibi inuenirent, qui eis
3 Miſſarum ſolemnia celebraret. Ex cauſa tamen neceſ-
ſitatis fuit ſemel à Gelaſio conceſſum quibuſdam Mo-
nachis, vt poſſent clericari in defectum clericorum, re-
manentibus tamen ſaluis antiquis inſtitutis, vt habetur
in cap. priſcis, 55. diſt. & in cap. requiſitis, in fine 1. quæſt.
4 *7.* Gregorius etiam Monachis conceſſit, vt poſſint cle-
ricari, & de oblatis viuere, *in cap. moderamine, cap. ex*
auctoritate 16. quæſt. 1. non tamen paſſim, & indiſtinctè,
ſed ita demum ſi fuiſſent probatæ vitæ, & bonorum
morum, ac etiam docti, *d. cap. priſcis in fine, 55. diſt. cap.*
ſi quis Monachis, cap. ſic viue, cap. in Parochia, cap. Mona-
chos, cap. doctos 16. quæſt. 1. Vnde cùm antiquitus Mo-
5 nachi, & etiam eorum Abbates eſſent laici, ideò præ-
ſtabant obedientiam Oſtiario, & aliis in maioribus ſa-
cris Ordinibus conſtitutis, vt probat text. *in præſenti,*
per quod ita conſuluit Scipio Lancelotus apud Aſcan.
Tamburin. *in tract. de iure Abbatum tom. 1. diſput. 25.*
quæſt. 1. num. 184.
6 In eadem: gloſſ. ibi, *vel fortè quilibet clericus dignior*
eſt quolibet Monacho. Notatur ad hoc quòd clerici di-
gniores ſunt Monachis, & illos præcedunt, vt per
Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 19. quæſt. 11.* Carol.
de Graſſ. *de effect. lib. 16. cleric. in prælud. n. 392.* Floſcul.
Cleric. *p. 2. num. 109.*

Cap. Diaconi ſunt. XXIII.

Hieronymus.

1 D*Iaconus vnde dicatur, vide Doctores citatos *in*
collection. ad cap. cleros, num. 20. diſt. 21. & qualiter
ordinetur, & de eius officio in Eccleſia, vide poſita *in*
cap. Diaconus, diſt. 23.
2 *Ipſe prædicat.*] Ergo videtur dicendum Diaconis ex
eorum officio incumbere populo prædicare, id eſt,
Euangelium explicare, *cap. perlectis 25. diſt.* ibi, *prædi-*
care Euangelium, cap. in ſancta 92. diſt. ibi, *ad prædica-*
tionis officium. Verùm quamvis illi prædicare poſſint
de licentia habentis ad illud iuriſdictionem, tamen
non eſſe hoc munus eis proprium, reſoluunt S. Thom.
in 3. part. quæſt. 67. art. 1. in princ. Nau. *conſ. 7. per tot. de*
offic. deleg. Læli. Zech. *de ſacrament. tractat. de Ordine*
cap. 1. pag. 668. in princip. Moſcon. *de maieſtat. militantis*
Eccleſ. part. 2. lib. 1. de Ordine, pag. 384. lit. A. & B. Quia
tenenta opinione non obſtant iura in contrarium ſu-
pracitata, quia reſpondetur, intelligenda eſſe non de
prædicatione, hoc eſt, de explicatione Euangelij, ſed de
eius lectione à Diacono decantanda, ita Durand. *in ra-*
tion. Diuin. lib. 2. cap. 9. n. 10. Nau. *d. conſ. 7. n. 3.* Moſcon.
citato loco.
Mendicat infelix, &c.] Notatur ad hoc quòd non 3
licèt clericis oſtiatim mendicare, cùm hoc ſit maxi-
mum dedecus Ordinis clericalis, & ideò omnibus mo-
dis vitandum, vt per Paul. Fuſc. *de viſit. lib. 2. cap. 22.*
numer. 23. in fine, Nauar. *comment. 2. de Regularib. ad*
cap. non dicatis 12. quæſt. 1. num. 37. verſ. tertio, vbi ſub-
dit reprehenſione dignos eſſe clericos, qui peregrinan-
tes mendicant, immo potiùs ſe conſenſiſſe multis illos
reprehendentibus, attamen ipſe ait poſſe clericos de-
uotionis gratia aliquem pium locum viſitantes, &
exercentes humilitatem & patientiam, ſumpto pauper-
tatis habitu mendicare, & citat ad hoc Calderin.
conſ. 1. de vita, & hon. cler.

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopalis dignitas eiuſdem eſt meriti inter omnes*
Epiſcopos.
2 *Fatuus eſt, qui fatua loquitur.*
3 *Inſaniæ eſt ſignum ſi quis ad rem non reſpondet.*

Cap. Legimus. XXIV.

H*Ieronymus ad Euagrium Epiſcopum epiſt. 85. com.* 1
2. relatus in hoc textu *in verſ. ſi auctoritas,* ait
quòd vbicumque fuerit Epiſcopus, ſiue Romæ, ſiue
Eugubij, &c. eiuſdem meriti, eiuſdem eſt & Sacer-
dotij, quia potentia diuitiarum, & paupertatis hu-
militas, vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum
non facit, cùm omnes ſint Apoſtolorum ſucceſſores,
quibus verbis tradunt vterque Cardin. Alexand. *in*
fine, & Turrecr. *num. 10. in præſenti,* ac Petr. Gregor.
rei benefic. cap. 14. num. 4. Sanctum Doctorem to-
tum fuiſſe in improbando abuſu eorum, qui Epiſco-
pos diuites venerantur, & colunt, pauperes verò de-
ſpiciunt, ad quem abuſum alludere videntur Pontifi-
ces *in cap. Epiſcopi, & in cap. præcipimus 16. quæſt. 1. &*
in cap. 1. de priuilegiis, dum probant vileſcere Epiſco-
palem dignitatem in pagis, & villis, ſcilicet quoad po-
pulares, & vulgi æſtimationem, non verò in rei veri-
tate, & quoad doctos, apud quos Epiſcoporum digni-
tas eiuſdem eſt meriti inter omnes Epiſcopos, vt habe-
tur *in hoc text.*
Fatuus fatua loquetur.] Notatur ad hoc quòd fatuus 2
eſt, qui fatua loquitur, vt per Alexand. *conſ. 86. num. 10.*
verſ. ille eſt fatuus, vol. 2. Socin. ſen. *conſ. 42. num. 2. verſ.*
nam omnes teſtes, & num. 4. vol. 1. Maſcard. *de probation.*
concl. 503. num. 2. ex varia, & inordinata locutione
colligitur mentis error, & vagatio. Xuar. *allegat. 1. n. 4.*
Boët. *deciſ. 23. n. 58.* Fuſc. *de viſitat. lib. 2. c. 22. n. 11.* Si-
gnum enim dementiæ, & inſaniæ eſt, ſi quis ad rem 3
non reſpondet, veluti ſi vna de re interrogetur, de alia
reſpondeat, ſicut tradunt Raudenſ. *de analogis, cap 30.*
n. 156. Menoch. *conſ. 82. num. 230. & de præſumpt. lib. 6.*
præſ. 45. n. 39.
Si auctoritas quæritur, &c.] Ergo dum Hieronymus
in præſenti, ait maiorem auctoritatem habere orbem
quàm vrbem, colligunt hæretici nullam auctoritatem
habere Romanam Eccleſiam, vt refert Can. *de locis*
Theolog. lib. 6. c. 1. verſ. poſtremo, ſed illos refutat, & in-
telli

telligit hunc text.idem Cap. *d. lib. 6. cap. 8. verſ. ad poſtremum, ante fin.*

SVMMARIVM.

1 *Locumtenenti debitus eſt honor, locus, & prærogatiua quæ debetur principali.*

2 *Delegatus ab Epiſcopo ad aliquem actum debet in illo actu præferri etiam in ſedendo in loco delegantis.*

3 *Dictio,tunc,extremitatem temporis ſignificat.*

Cap. Præcipimus. XXV.

Ex ſexta Synodo.

1 IN ſexta Synodo *cap.7.* relata *in hoc textu* legitur quòd Diaconus Sacerdotibus non præferatur, niſi locum Metropolitani ſui obtineat. Vnde colligitur quòd prærogatiua,honor,& locus,qui debetur principali,eſt debitus Locumtenenti,vt perRoman.*ſing.*362. Caſſan. *in catal. gloria mundi, p.4. conſid.*46. Azeued. *ad Curiam Piſanam lib.2.cap.2.n.*19.Menoch. *conſ.*51. *num.*16.Bobadil. *in ſua politica lib.1.cap.*12. *num.*56. Stephan.Gratian.*diſcept. forenſ. cap.*111. *n.*29. *&* 30. Vnde colligunt communiter Doctores Vicarium generalem Epiſcopi eſſe præferendum Archidiacono,& aliis dignitatibus in ſeſſionibus, & his,quæ illi competunt ratione officij ſui, nempe Vicariatus,ex quorum numero ſunt Abb.*conſ.*21.*num.*3.*part.*1.Boër. *in tract. de auctor.magni conſilij,num.*66. Rebuff. *in praxi tit. de Vicar. num.*7.Pauin.*de pot.Capituli Sede vac. part.x. q.* 10.*num.*19.Azeued. *ad Curiam Piſanam lib.2. cap.2.n.* 3.*&* 19.vbi intelligit procedere etiam quando præſens eſt Epiſcopus, faciunt quæ Felin. *in c.cùm olim,n.*1.*de offic.deleg.*Menoch.*conſ.*51.Gam.*Luſit.deciſ.*1.*num.*48. quicquid dicat Gonzal.Mendez de Cabedo *diuerſ.iuris arg.lib.* 1.*cap.*1.

2 In gloſſ. *Tunc.* ibi, *arg. aliquem tandiu habere priuilegium, quandiu tenet eius locum,* &c. Notatur ad hoc quòd delegatus ab Epiſcopo ad aliquem actum debet in illo actu præferri etiam in ſedendo in loco delegantis,vt per Roman.*ſing.*340. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.cap.*106.*num.*38.

3 In ead.gloſſ.ibi,*hæc dictio*,tunc, *extremitatem, ideſt, finem iuriſdictionis complectitur.* Vide Doctores, quos citaui *in tract. de dictionib. vſufreq. dict.*409. *ſecundùm Lugdunen.impreſſ.*

Distinctio XCV.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationis Sacramentum conficere poſſunt ſimplices Presbyteri ex delegatione,ſeu priuilegio Pont.*

2 *Epiſcoporum & Presbyterorum gradus ex diuina inſtitutione diſtincti ſunt ad certa illa miniſteria,quibus Epiſcopi præſtant.*

3 *Presbyterus ſolum ex Eccleſiaſtica determinatione conſtat.*

4 *Declaratur text. in cap.aqua, de conſecrat. Eccleſia, vel Altaris.*

Cap. Peruenit. I. *Greg.*

1 GREGORIVS ſcribens Ianuario Epiſcopo Calaritano *lib.3.epiſt.*29.*indict.*12. concedit, vt vbi abſunt Epiſcopi Presbyteri confirment, prout illum refert Gratianus *in præſenti*,ex quo text.apertè colligitur ex delegatione, ſeu priuilegio Pontificis poſſe ſimplices Presbyteros Confirmationis ſacramentum conficere, ita D. Thom.*ad* 3.*part.q.*72.*art.*11.*ad* 1.Couar. *lib.*1. *var.c.* 10.*à n.*7.Nauar.*in man.c.*22.*n.*8.Victor. *de Sacram.n.* 49.Angles *in floribus Theolog. tit. de Confirmat. artic.*8. *concluſ.*3. Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij tit.de Confirmat.pag.mihi* 179.Iacob.de Graff. *in aureis deciſ.part.*2.*lib.*1.*cap.*5.*num.*29.*&* 30.*& tom.*1. *conſil.tit.de ſacra Vnct.conſ.*1. *num.*5. *cum ſeqq.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. part.*1. *vbi de ſacramento Confirmat. cap.*9.Henriq.*in ſum.lib.*1.*cap.*26. §.5. *lit.G. & lib.*9.*c.* 27.§.6.*ad fin.iuncta lit. H.& lib.*10.*cap.*23. §.1. Card. Bellarm.*de Confirmat.cap.*12.Iodoc. Coce.*in theſauro Cathol. tom.*2.*lib.*5.*art.vlt.*Franc.de Pitigian.*diſt.*7.*q.*1. *art.*5.10.*&* 13.Valent.*tom.*4. *diſp.*5. *quæſt.*2.*puncto* 1. Vaſq.*part.*3.*quæſ.*72.*art.*3.*diſput.*216.*c.*1.*n.*3. Vgolin. *de officio Epiſcopi,cap.*29.*num.*3.Viuald.*in candel.aureo tit.de Confirmat.c.*4.*n.*5.Piaſec *in praxi Epiſcop.p.*1.*c.*3. *de Confirmat.n.*1.*in fin.*Balduin. iun. *ſuper opera controuerſ.*Bellarm.*p.*2.*lib.*2.*c.*6.*prope fin.verſ.Catholici omnes.* Suar.*tom.* 3.*diſput.*36.*ſect.*4.Fr.Emman. *quæſt.Regular. tom.*1.*quæſt.*18.*art.*3.Azor.*inſtit.moral.part.*2.*lib.*3.*cap.* 30.*quæſt.*4.*verſ in primis,& lib.*5.*cap.*1.*quæſ.*6.Miranda *in man.Prælatorum,tom.*1.*quæſt.*44.*art.*4.Cardin. Cæſ. Baron.*annal.Eccleſ.tom.*8.*anno Chriſti* 594.*pag.*54.Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*28.*n.*17. *cum ſeqq.* Bonacin.*de Sacram.diſpu.*3.*quæſt.vnica punct.*2.*num.*3. *dixi,* Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap.*4. *num.* 110. Filliuc. *tract.*3.*num.*13.*&* 26. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi,part.*1.*allegat.*30. *num.*40. & facit Concil.Trident. *ſeſſ.*7.*de Confirmat.can.*3.vbi definitur ordinarium Sacramenti Confirmationis miniſtrum eſſe Epiſcopum, atque ita ſignificat non eſſe inconueniens,quòd non Epiſcopi extraordinarij,ſeu delegati ſiant miniſtri huius Sacramenti.

Obſtat maximè, quia ex ipſa Chriſti inſtitutione 2
diſtincti ſunt Presbyteri ab Epiſcopis, nam quamvis Chriſtus Dominus ad Eccleſiaſticæ gubernationis,ſeu Monarchiæ Euangelicæ perfectionem Petrum conſtituerit caput, & Principem Eccleſiæ ſuæ, aliquos tamen diſtinxit inferiorum miniſtrorum gradus,& actus, qui ad eos pertinerent,& ideò primùm Apoſtolos conſtituit *Luc.cap.*6. ſecundò Diſcipulos *Luc.c.* 10. in locum Apoſtolorum Epiſcopi, in locum Diſcipulorum Presbyteri ſucceſſerunt,*cap.in nouo* 21.*diſt. cap. quorum vices* 68. *diſt.* vnde hos duos maiorum, & minorum Sacerdotum gradus ex diuina inſtitutione diſtinctos eſſe comprobat,& definit Concil. Trid.*ſeſſ.*23. *cap.* 3. *& can.*7.Sot.*in* 4.*diſt.*24.*quæſt.*2.*art*... *& de iuſt.lib.*10. *quæſt.*2.*art.*4.latè Card.Bellarm.*tom.*1. *contron.*5. *lib.*1. *cap.*14.*cum ſeqq.* Conſtat autem quòd ea, quæ lege diuina, vel à Chriſto reſeruata ſunt certo Ordini minimè poſſunt aliis committi etiam à Romano Pontifice,ex vulgari reg. text. *in cap.ſunt quidam,* 25. *quæſt.* 1. Igitur &c. facit, text. *in cap. quanto, de conſuetud.* dum negat conſuetudinem id poſſe efficere, iuncta vulgari reg.quòd à pari procedunt priuilegia, & conſuetudo, *l.*5.§. *ductus aquæ,ff.de aqua quotid. cap.ſuper quibuſdam, §.præterea, de verb.ſignific,* quibus fundamentis hanc partem tuenturDurand.*in* 4.*diſt.*7 *quæſt.*4. Adrian. *de Confirmat art.* 3. atque alij, quos referunt *ſuprà* citati,adducentes tandem text. *in cap. aqua, de conſecratione,Eccleſia,vel Altar.*

His tamen non obſtantibus recedendum non eſt 3
à communi Doctorum ſententia, quos primo loco citaui, neque obſtant contrariæ ſententiæ fundamenta; quamvis enim ita fortiſſima eſſe dicat Couar.*dicto loco,num.*12.*ad fin.* vt difficillimum exiſtimet diſſolui poſſe, facilem tamen habent ſolutionem, & ad

ad primum libenter fatemur Epiſcopos, & presbyteros ex diuina inſtitutione diſtinctos gradus conſtituere; verùm certa illa miniſteria, quibus Epiſcopi præſtant Presbyteris, non ita ex ipſius Chriſti conſtat inſtitutione, ſed potiùs ex Eccleſiæ determinatione, iuxta ea, quæ notantur *in cap. licet, de feriis, in cap. omnis, de pœnit. & remiſſ.* nam character ſacerdotalis idem eſt, atque Epiſcopalis, in eodem ſolum differt quòd ſacerdotalis reſtrictus, Epiſcopalis verò extenſus eſt: nil ergo mirum videri debet, ſi ex delegatione Summi Pontificis character ſacerdotalis, qui reſtrictus eſt, poſſit extendi ad illa miniſteria, quæ ſolis Epiſcopis reſeruantur.

4 Ad argumentum vero deſumptum ex *dict. c. quanto*, iuncta reg. *d. cap. ſuper quibuſdam* reſpondet eleganter Cunar. *dict. cap. 10. num. 14.* & confirmatur ex adductis ab Anton. Gabr. *commun. opin. tit. de præſcript. concluſ. à num. 16.* diſſimiles eſſe terminos priuilegij & conſuetudinis in propoſito, de quo agimus, nam priuilegium Romani Pontificis efficax eſt, & potens ad tollendam inhabilitatem, quæ ex ſimplicibus ſacerdotibus repetitur ad gerenda miniſteria iuxta modò poſitam conſiderationem, quod tamen efficere non poteſt conſuetudo, atque ideò non benè procedit argumentum.

5 Ad vlt. ex *dict. cap. aqua*, reſpondetur text. agere de delegatione Epiſcoporum, ſeu aliorum Prælatorum inferiorum, quos libentiſſimè fatemur huiuſmodi miniſteria committere non eſſe, vt patet ex littera ipſius text.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopum, ac Preſbyterum idem eſſe impij contendunt hæretici.*

2 *Arrius cum Epiſcopatum fruſtra, & impotenter ambiuiſſet, ab Eccleſia diuertit, eam impugnans dignitatem, quam conſequi non potuit.*

3 *VVicleph hæreticus cum Epiſcopatum Vigorienſem potenter appeteret, Epiſcopalem dignitatem, quam obtinere non potuit, impugnare auſus eſt.*

4 *Epiſcopi tam in poteſtate iuriſdictionis, quàm in poteſtate Ordinis Sacerdotibus, ſeu Preſbyteris ſuperiores ſunt.*

5 *Reſpondetur obiectionibus*, & num. ſeq.

6 *Declaratur* text. in præſenti, & in cap. legimus, 93. diſtinct.

Cap. Olim. V. *Hieron.*

1 Hieronymus *in cap. 1. Epiſtolæ ad Titum*, ad ea verba, *& conſtituas*, relatus *in præſenti*, apertis verbis dicit eoſdem eſſe Presbyteros, atque Epiſcopos, & ex diaboli inſtinctu propter ſchiſmata inductam inter eos fuiſſe differentiam, hoc ipſum repetit idem Hieron. *ad Euagrium Epiſcopum, epiſtol. 85. tom. 2.* relatus *in cap. legimus 93. diſt.* ibi, *ex quo manifeſtiſſimum comprebatur eundem eſſe Epiſcopum, atque Presbyterum.* Ex quibus locis impij hæretici Epiſcoporum, & Presbyterorum diſtinctionem, & pulcherrimam Catholicæ Eccleſiæ hierarchiam conantur
2 euertere, quem errorem iam olim excitauit Arrius, qui cùm Epiſcopatum fruſtrà, & impotenter ambiuiſſet, ab Eccleſia diuertit, eam impugnans dignitatem, quam conſequi non potuit, quem deinde errorem ex eadem cauſa permotus ſuſcitauit VVicleph
3 cùm Epiſcopatum Vigorienſem impotenter appeteret, adducentes auctoritates Pauli 1. *ad Philip.* ibi, *cum Epiſcopis, & Diaconis*, quaſi nomen Epiſcopis pro Presbyteris ponatur, alias enim de Presbyteris quoque Paulus feciſſet mentionem; & deinde quia in plurali numero dicit, *Epiſcopis*, quia tamen in eadem ciuitate plures eſſe non poſſunt, iuxta ea, quæ notantur *in cap. quoniam, de officio Ordin.* Adducunt deinde Paul. *ad Titum cap. 1.* ibi: *Conſtituas per ciuitates Preſbyteros*, & inferiùs, *oportet enim Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, quaſi illi, quos ſuperiùs Presbyteri nomine ſignificabat iidem ſint, atque illi, quos modò Epiſcopos appellat.

Sed his non obſtantibus de fide tenendum eſt Epi- 4
ſcopos tam in poteſtate iuriſdictionis, quam in poteſtate Ordinis Sacerdotibus, ſeu Presbyteris ſuperiores eſſe, quamvis enim Chriſtus Dominus ad Eccleſiaſticæ gubernationis, ſeu monarchiæ Euangelicæ perfectionem Petrum conſtituerit caput, & Principem Eccleſiæ ſuæ, aliquos tamen diſtinxit inferiorum miniſtrorum gradus, qui Petro ſubeſſent, & cum eodem præeſſent ouibus, & Paſtorali officio fungerentur, primùm enim Apoſtolos conſtituit *Luc. cap. 6.* & ſecundò Diſcipulos *Lucæ cap. 10.* in locum Apoſtolorum Epiſcopi, & in locum Diſcipulorum Presbyteri ſucceſſerunt. *in cap. in nouo 21. diſt. cap. quorum vices 68. diſt.* vnde hos duos maiorum, & minorum Sacerdotum gradus ex diuina inſtitutione diſtinctos eſſe comprobat, & definit Concil. Trident. *ſeſſ. 23. cap. 3. & can. 7.* Sot. *in 4. diſt. 24. quæſt. 2. art. 2. & de inſtit. lib. 10. q. 1. art. 4.* latè Cardin. Bellarm. *tom. 1. controuerſ. 5. libr. 1. cap. 14. & ſequentibus.* Probatur deinde, quia comprobatiſſimum eſt tam Ordinis, quam iuriſdictionis poteſtatem competere Epiſcopis in ſuis diœceſibus, Sacerdotibus verò eſſe communem Ordinis poteſtatem cum Epiſcopis, exceptis ordinandi, confirmandi, nonnulliſque aliis miniſteriis, ergo fit conſequens manifeſtiſſimum quoad poteſtatem iuriſdictionis Epiſcopos ſuperiores eſſe Presbyteris cùm conſtet hos nullam, illos plenam in ſuis diœceſibus habere iuriſdictionem: quoad poteſtatem verò Ordinis idem oſtenditur, ſiquidem ſacramentum Confirmationis conficere, Ordines conferre, multáque alia Ordinis miniſteria ſolis Epiſcopis fuere reſeruata, & Presbyteris omninò denegantur, vt de ſacramento Ordinis probat *capit. 1. de Ordin. ab Epiſcopo*, Concil. Trid. *ſeſſ. 23 can. 7.* Cunar. *lib. 1. var. cap. 10. num. 7.* Viuald. *in candel. aur. 10. tit. de ſacramento Ordinis, à numer. 170.* & de ſacramento Confirmationis probat *capit. quanto de conſuetud.* & Concil. Trident. *ſeſſ. 7. de Confirm. can. 3.* Viuald. *de Confirm. num. 23.* & ideò ita hanc Catholicam veritatem definit Conc. Trid. *ſeſſ. 23. capit. 4. & can. 6. & 7.* confirmant latè Cardin. Bellarm. *d. capit. 14.* & alij, quos plenè refert Henriq. *in ſumm. lib. 10. c. 7. litt. L.* qui fatentur inter Epiſcopos, & Presbyteros diſcrimen adeſſe, & eleganter confirmat Petr. Sot. *de inſtit. Sacerdotum, ubi de ſacramento Ordinis lect. 1. verſ. ex ipſa Scriptura.*

Qua retenta vera, & Catholica ſententia non ob- 5
ſtant, quæ pro contraria ſupra adduximus, ad prioris enim obiectionis ſolutionem aduertere oportet vniuerſum Clerum, omneſque Ordines ad duo primaria genera reuocari, ad Sacerdotes ſcilicet, & miniſtros, quorum priores, ſcilicet Sacerdotes ſubdiuiduntur in maiores, & minores, poſteriores verò, ſcilicet miniſtri, in ſex alias ſpecies, Diaconos, Subdiaconos, Acolytos, Lectores, Exorciſtas, & Oſtiarios, quibus noſtri addunt Pſalmiſtas, vt habetur *in capit. Clericos 21. diſt.* quamvis nomen Epiſcopi principalibus tantùm Sacerdotibus tribui ſoleat, & nomen Diaconi principaliori tantùm miniſtro, vtcumque tamen ſuo modo aliis conuenit, nam etiam Presbyteri, ſuper

inter

intendant populo, volens igitur Paulus vniuerſum populum ſalutare, ſeu magis Clerum, ne cogeretur ſingulos Ordines numerare generatim idfecit nomine Epiſcopi, comprehendens omnes Sacerdotes, nomine Diaconi omnes miniſtros. Ad ſecundam obiectionem ex Paulo *ad Titum* reſpondetur Apoſtolum illis verbis vſum fuiſſe tanquam generalibus, non verò tanquam diſtinctis, ex ratione ſupradicta.

6 Ad textum verò *in præfati, & d.capit. legimus*, variæ traduntur ſolutiones, Medina *de ſacrorum hominum continentia, lib.1. capit.1.* auſus eſt affirmare Hieronymum cum Arrio ſenſiſſe, ſed meritò reprehenditur à Cardin. Bellarmino *dicto loco*, alij aliter, quibus omiſſis Pigh. & Cardin. Bellarm. ac alij aduertunt Hieronymum, alióſque Patres non negare hanc inter Epiſcopos, & Presbyteros diſtinctionem ex Apoſtolorum, & Eccleſiæ traditione inſtitutam, ſed ſolùm contendere à Chriſto Domino inſtitutam non eſſe, qua in re illis temporibus non perſpicuè deceptum fatentur Hieronymum, priúſque vniuerſalis Eccleſiæ decreto eſſe adhærendum, quàm Hieronymi, atque aliorum Patrum opinionibus.

Cap. Ecce ergo. VI.

1 NOtabilis eſt gloſſ. *verbo benedicere, in præſenti*, dum reſoluit poſſe Sacerdotem præſente Epiſcopo in Miſſa benedictionem populo dare, eam ab Epiſcopo petendo, vt per Tulu. Pacian. *de probat. lib.2. cap.26. num.81.* in eiuſdem *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. allegat.27. num.66.* Ferdin. Paëz *in repet. capit. Miſſas, de conſecr. diſt.1. numer.223.* vbi reſpondet text. *in cap. miniſtrare 26. quæſt 6.* & Doctores *in cap.3. de priuileg. lib.6.* qui contrarium ſentire videntur loqui in benedictione ſolemni, quæ ſolis Epiſcopis reſeruata eſt, non autem in priuata, quæ Presbyteris conceditur, & *num.226.* colligit in hac gloſſ. miniſtrantem coram Epiſcopo poſſe benedicere abſque eo, quòd Epiſcopus ſimplicis Sacerdotis Miſſam auditor, eique permittit celebrare, tacitè, videtur permittere, vel delegare benedictionem illam priuatam, quæ fit in fine Miſſæ per illa verba, *Benedicat vos omnipotens Deus.*

Distinctio XCVI.

Summarium.

1 *Refertur text. hiſtoria.*
2 *Papa poteſt tollere priuilegium ſori vni Clerico, vel Clericis certi Ordinis.*
3 *Laicis nulla datur facultas diſponendi de Eccleſiis, & de rebus Eccleſiaſticis ſiue in temporalibus, ſiue in ſpiritualibus.*
4 *Laicus poteſt excommunicare ex delegatione Papæ.*
5 *Mediolanen. Archiepiſcopus prærogatiuam ſedis habet ante Rauennatem.*

Cap. Benè quidem. I. *Symmach.*

1 IN primo Concilio Romano tempore Odoactis celebrato anno 478. ex lege eiuſdem Odoacris, & Baſilij Patricij vices eius gerentis ſtatutum fuit, vt deinceps finita vita Simplicij eo tempore Pontificis Romani, nullus eligeretur Pontifex inconſulto Odoacre, & eius ſucceſſoribus, vt referunt Carol. Sigon. *lib.25. de Imperio Occidentali, anno 478.* Naucler. *generat.17.* Cardin. Baron. *annalium Eccleſiæ tom.6. anno Chriſti 483. pag. 371.* Deinde mortuo Simplicio Papa ſchiſma graue in Eccleſia ortum fuit, aliis Laurentium, aliis Symmachum poſtulantibus, ſed conuocato ſecundo Romano Concilio, & iterum tertio, quod anno 501. ſub Theodorico celebratum fuit, & refertur in hoc text. Symmachus legitimus Papa fuit declaratus, léxque Odoacris primo Concilio lata, in hoc tertio derogata extitit, in quo quidam decepti ſunt, exiſtimantes dicto III. vnde deſumitur hic text. eam legem fuiſſe promulgatam, cùm potiùs in ea derogata fuerit, vt ſummo cum iudicio aduertunt Sigon. & Card. Baron. *vbi ſuprà.*

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd Papa poteſt tollere priuilegium fori vni clerico, vel clericis certi Ordinis, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.4. gloſſ.1. n.16.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt.8. num.4.* Sigiſmund. Scacc. *de iudic. part.1. cap.11. num.43. verſic. hoc tamen*, Carolum de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 1. n.24.* 2

Quibus nulla de Eccleſiaſticis, &c.] Notatur ad hoc quòd laicis nulla datur facultas diſponendi de Eccleſiis, & de rebus Eccleſiaſticis, ſiue in temporalibus ſiue in ſpiritualibus, vt per Iacobat. *de Concil. lib.7. art.7. poſt princ.* Cou. *in cap. alma mater, part.1. §.11. n.3.* Nauar. *in c. cùm contingat, de reſcript. 2. cauſa nullit. num.11.* Soar. *contra Anglicanæ ſectæ errores, lib.3. c.18. n.2. cum ſeqq.* Bellet. *diſquiſ. cleric. p.1. tit. de fauore clericorum reali, §.1. num.1. cum ſequentibus.* 3

In gloſſ. *Laice* ibi, *ſed ex delegatione Papæ bene*, &c. Notatur ad hoc quòd laicus poteſt excommunicare ex delegatione Papæ, vt per Ioan. Andr. *in cap.2.* vbi etiam Gemin. *de præbend. in 6.* Abb. *in c. Eccleſia S. Mariæ, n.5. de conſtit. & in c. ſacroſancta, num.3. de elect.* Clar. *§. fin. q.41. n.8.* Perez *ad librum octauum Ordin. pag.98.* Bellet. *dicta part.1. tit. de fauore clericorum perſonali, §.1. n.34. in princ.* 4

In gloſſ. *Præter.* ibi, *& eſt argum. Papam quamlibet cauſam Eccleſiaſticam*, &c. Notatur ad hoc quòd poteſt Papa delegare laicis iuriſdictionem ſpiritualem, vt per Segur. Daualos *in direct. iudicum Eccleſ. part.2. cap.11. num.2.* Nauar. *conſ.1. de ſent. excommun. in nouis. & in man. cap.27. num.6. & in princip. de Pœnitent. diſt.7. n.83.* Couar. *in cap. alma mater, part.1. §.11. num.3.* Henriq. *in ſum. lib.13. c.24. in princip. lit. B.* Decian. *in tract. crimin. tom.1. lib.4. cap.9. num.70.* Soar. *tom.5. de cenſur. diſp.2. ſect.3. num.10. in fine*, Sigiſm. Scacc. *de iudic. p.1. c.11. n.41.* Marc. Antonin. Genueoſ. *in practicabilib. Eccleſ. quæſt.730.*

In ead. gloſſ. ibi, *cauſam autem ciuilem*, &c. Notatur ad hoc quòd Epiſcopi & alij Prælati inferiores laicis tantùm delegare poſſunt cauſas pecuniarias, & merè ciuiles, vt per Roland. *conſ.4. n.14. lib.1.* Abb. Dec. *n.5.* & Rip. *num.34. in cap.2. iudic.*

In gloſſ. *Mediolanenſis.* ibi, *arg. Mediolanen. prærogatiuam ſedis habere ante Rauennatem. cùm ante eum reſpondet.* Notatur ad hoc quòd prærogatiua maioris dignitatis arguit loqui priùs in Synodo, vt docent Tiraquel. *de iure primog. in præfat. n.112. & 113. & quæſt.19. num.2.* Nauar. *in c. inter verba, prælud.1. num.1.* Gam. *Luſit. deciſ.1. num.1.* Caſſan. *in catal. gloriæ mundi, part.4. conſid.24.* Gonzal. Mendez de Cabedo *diuerſ. iuris argum. lib.1. cap.1. num.3. verſ. quinto*, Colluſitanus, & amicus noſter Gaſpar Statius *de antiquit. Luſitan. c.65. num.1.* 5

Cap.

CAP. Cùm ad verum. VI.

Nicolaus.

PRobat hic text. Chriſtum Dominum diſtinxiſſe poteſtatem, & officia Pontificis, & Imperatoris, ne aut Imperator iura Pontificis, aut Pontifex iura Imperatorum præſumeret vſurpare, & in hoc citatur à Iacobat. *de Concil. lib. 7. art. 7. poſt princ.* Nau. *conſ. 1. num 2. & 3. de foro comp.* Suar. de Pace *in pract. tom 2. pag. 1. col. 1. à num. 1.* Ceual. *commun. contra commun. q. 339. num. 14.* Ludou. Correà *in relect. cap. inter alia, de immun. Eccleſ. part. 2. num. 34. ante fin.* cuius tamen contrarium videtur decidere text. *in cap. 1. 22. diſt. & in Extrauag. vnic. poſt princ. verſ. ſanè, ne ſide vocante, Ioan. XXII.* dum *ibi* habetur, quòd Chriſtus Dominus Summo Pontifici in perſona Beati Petri æternæ vitæ clauigeri commiſit iura terreni ſimul & cœleſtis Imperij. Sed facillimo negotio componuntur, nam text. *in præſenti* loquitur de poteſtate ſæculari formaliter ſumpta in ſuum finem naturalem, & hanc præſuppoſuit non eſſe in Summo Pontifice, at verò alia iura *ſuprà* in contrarium adducta loquuntur de poteſtate materialiter tantùm ſæculari in ordine ad finem ſupernaturalem, quam Summo Pontifici iure optimo concedunt, ita ex Card. Bellarm. refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, parte 1. tit. 1. cap. 2. n. 30.* vbi numeris præcedentibus multa adduxi ad materiam huius text. ſpectantia, quæ hic repetere non oportet, vide Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 4. cap. 16. quæſt. 2. in fine,* qui illa iura etiam non ineptè ad concordiam reduxit.

In gloſſ. *vſurpauit* ibi, *Imperator non habet gladium à Papa,* &c. De hoc dixi latè *ad cap. quoniam, à num. 3. diſtinct. 10.*

In gloſſ. *Temporalium* ibi, *arg. quod in cauſis ſpiritualibus, vt in matrimonio, ſit vtendum legibus Imperialibus,* &c. Vide quæ latè dixi *ad cap. 1. diſt. 10.*

CAP. Duo ſunt. X. *Gelaſ.*

BEatus Ambroſius Theodoſium Imperatorem excommunicans ab Eccleſiis excluſit quouſque pœnitentiam egerit, de qua *in cap. cùm apud Theſſalonicam 11. quæſt. 3.* ſicut ſcribit Gelaſius Papa Anaſtaſio Imper. relatus *in hoc text.* ſic etiam Valentinianus Imparator Epiſcopum poſtulabat, cui ipſe, aliique Principes ſyncerè capita ſua ſubmitterent, *cap. Valentinianus 62. diſt.* inde etiam Princeps tam maioris ordinis, quam etiam inferioris Epiſcopis non obedientes à conſortio fidelium, & à liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ alienos fieri probat text. *in cap. ſi autem 11. quæſt. 13.* & denique Reges, eorumque filios excommunicari poſſe ab Epiſcopis, niſi ſpeciale habeant exemptionis priuilegium probat text. *in cap. ne aliqui,* ibi, *illis per quæ regibus,* &c. *de priuileg. lib. 6.* ex quibus atque aliis certum fit Reges, & alios Principes, atque etiam Imperatores iure communi exemptionis priuilegium à poteſtate Ordinariorum non habere, & niſi ſpeciali priuilegio muniti fuerint, ab Epiſcopis excommunicari poſſe, conſtituit gloſſ. *hic verbo excommunicauit,* recepta communiter ex Duen. *reg. 378. ampliat. 1.* Sot. *de iuſt. lib. 4. quæſt. 4. §. in hac, verſ. nihilo ſecius,* & poſt Mandoſ. eleganter comprobat Vgolin. *de cenſur. tab. 1. cap. 17. §. 1. & cap. 1. §. 12. num. 5.* Quamuis Reges, & Imperatores quaſi ab Ordinariorum poteſtate exemptos à ſolo Papa excommunicari poſſe teneant Henriq. *in ſum. lib. 13. c. 25. §....* Emman. Sà *in aphoriſm. verbo excommunicatio, n. 15.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. par. 1. lib. 4. cap. 6. num. 11. verſ. ſeptimo.*

Hic text. ſolet ſæpiſſimè allegari ad hoc quòd duplex eſt poteſtas, alia nempe Eccleſiaſtica, quæ ſpiritualis dicitur, alia laicalis, quæ ſcilicet temporalis, ſeu politica appellatur, inter quas magnum intereſt diſcrimen, vt dicitur *in cap. ſoluæ, de maiorit.* vbi notaui, vide Sot. *de iuſtit. lib. 4. quæſt. 4. §. in hac, verſ. ſunt nihilominus,* Trot. *de vero, & perfecto, clerico, lib. 1. cap. 18. num. 2.* Nauar. *in cap. nouit. de iudic. notab. 3. num. 24. & 88.* Fuſc. *de viſitat. lib. 2. cap. 21. à num. 1.* Decian. *in tract. crimin. lib. 4. cap. 10. verſ. quinquageſimo,* Card. Bellarm. *controuerſ. 3. lib. 5. de poteſt. Pontificis temporali, cap. 6. col. 1. & 2.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 739. num. 9.*

Pro culpa quæ alijs Sacerdotibus, &c.] Dubitari poteſt quare S. Ambroſ. nulla citatione nec monitione præcedente excommunicat Theodoſium Imperatorem ob factum omnino præteritum, ſcilicet occiſionem innocentium, vt refertur *in cap. cùm apud Theſſalonicam 11. quæſt. 2.* cùm obſtent poſita ad *cap. ſacro, de ſentent. excommun.* Multipliciter reſpondet Soar. *de cenſur. diſp. 4. ſect. 5. num. 23.* videlicet, vel quia peccata commiſſa, de quibus *hic,* talia fuiſſent, vt per aliquam publicam ſatisfactionem, damnum, vel ſcandalum ex illis generatum auferri oportet: vel quia fortaſſe Ambroſius ſæpiùs Imperatorem ipſum monuit, vt facti pœniteret, & debitam exhiberet ſatisfactionem, ex text. *in d. cap. cùm apud Theſſalonicam,* ibi, *& cùm contumax extitiſſet,* tunc illum excommunicauit, & ideo illæ cenſuræ, vel excommunicationes non fuerunt latæ propter ſolum peccatum commiſſum in pœnam eius, ſed ad extorquendam condignam pœnitentiam, vel ſatisfactionem, vel denique poteſt reſponderi cum multis Ambroſium non excommunicaſſe Theodoſium, ſed ſolum ingreſſum Eccleſiæ interdixiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ante omnem humanam legem fuerunt exempti à iuriſdictione ſæculari.*
2 *Clericos iudicandi facultas ſi fuit apud Principes ſæculares poſt aduentum Chriſti, hoc extitit de facto, & ex vſurpatione, quia Eccleſia non poterat reſiſtere.*
3 *Exemptio clericorum an ſit iuris diuini, oſtenditur, &* num. 4. & 5.

CAP. Si Imperator. X. *Ioan.*

GLoſſ. *verbo, & diſcuti in præſenti textu,* ſcribit clericos ante omnem humanam legem fuiſſe & eſſe exemptos à iuriſdictione ſæculari, vt præter Ordinarios *hic* ſequuntur Abb. Felin. & Dec. *num. 2. in cap. Eccleſia Sancta Mariæ, de conſtitut.* idem Abb. *in cap. at ſi clerici, num. 25. de iudic.* Roman. *ſing. 414.* Felin. *in cap. 2. col. 1. de maior. & obed.* & alij, quos refert Couar. *pract. cap. 31. num. 1. in princ.* vnde ſi poſt aduentum Chriſti facultas iudicandi clericos fuit apud Principes ſæculares, hoc extitit de facto, & ex vſurpatione, Caſtald. *de Imperat. quæſt. 50 n. 13.* Iodoc. Cocci. *in theſauro Catholico, part. 1. lib. 7. de hierarchia Eccleſiaſt. art. 22.* nam Eccleſia non poterat reſiſtere, Bald. *in cap. ſi clericus, n. 3. de pace tene. in vſibus feudor.* Gulielm. Benedict. *in c. Raynutius, verbo vxorem nomine Adelaſiam, ſect. 2. n. 165. de teſtam.* 1 2

Quorum omnium ea videtur principalis ratio quòd hæc clericorum exemptio ſit omninò iuris diuini, cui per humanam legem derogari non poſſit, ita Clar. *lib. 5. §. fin. quæſt. 36. ſub numer. 1.* Nauar. *in capit. nouit. de iudic. notab. 6. num. 6. & 32.* Roland. *conſil. 4.* 3

num.7.cum ſeqq. & præcipuè *num.* 30. Romao. *ſing.* 410. Natt. *conſ.* 495. *num.* 18. *& ſeqq.* Vant. *de nullit. tit. de nullit. ex defectu citat. num.* 101. Perez *l.* 2. *verſ. quæro vtrùm Papa, tit.* 1. *lib.* 3. *Ordin. & l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 55. Surd. *conſ.* 30. *num.* 16. *&* 51. Burg. *in tract. de laudemio, part.* 3. *inſpect.* 1. *num.* 4. *& in tractatu de modo procedendi ex abrupto, cont.* 1. *quæſt.* 65. *n.* 55. Garc. Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 159. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 3. *cap.* 15. *num* 15. *cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 7. *quæſt.* 9. *num..* . Ambroſin. *de immunit. Eccleſiaſt. cap.* 16. *num.* 4. Decian. *in tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 1. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 50. *art.* 1. Marr. *de iuriſdict. part.* 1. *cap.* 6. *à num.* 1. *& par.* 4. *caſu* 64. *num.* 1. Gutier. *in repet. l. nemo poteſt, num.* 209. *ff. de leg.* 11. *& practic. lib.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 8. Azot. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 12. *quæſt.* 1. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. num.* 1. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 92. Glorit. *reſp.* 413. *num.* 4.

4 Contrarium tamen, immò clericorum exemptionem eſſe iuris poſitiui, tennerunt Couar. *pract. c.* 31. *num.* 2. Mexia *in tract. taſſa panis, concl.* 5. *n.* 55. Menoch. *illuſtr. cap.* 22. *num.* 8. *& de ſucceſſionib* §. 22. *n.* 58. Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 9. *à princ.* Mort. *in emporio iuris pag.* 1. *q.* 12. *n....* Ceual. *communium contra commun. q.* 550. Valaſc. *conſil.* 100. *num.* 8.

5 Verùm has contrarias opiniones poteris facillimo modo conciliare, vt ſcilicet prima procedat in iis, quæ verè ac propriè ſpiritualia, & Eccleſiaſtica ſunt, ſecunda verò in aliis temporalitatem quodammodo tangentibus, ita Humad. *in l.* 34. *gloſſ.* 2. *num.* 13. *tit.* 6. *part.* 1. Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *lib.* 1. *de clericis, c.* 28. Didac. Sahag. *in cap. fin. de ſequeſt. poſſeſſ. n.* 32. *verſ. primam ſententiam*, Soar. de Pace *in pract. tom.* 2. *prælud.* 2. *à num.* 1. Farinac. *in praxi crimin. quæſt.* 8. *num.* 2. *verſ. limita primò*, Bañes 2. 2. *quæſt.* 67. *art.* 1. Anaſtaſ. Germon. *d. cap.* 15. *à num.* 39. Ceuall. *commun. contra communes, q.* 739. *num.* 2. *& quæſt.* 899. *num.* 161. Molin. *de iuſtit. tract.* 1. *diſput.* 31. *concl.* 1. *&* 3. Leſſi. *in ſimili tract. lib.* 1. *c.* 33. *dub.* 4. Cened. *ad Decretum collect.* 37. *num.* 1. & latè *practic. & canonic. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 4. *per tot.* Fr. Anton. de Souſa *in relect. de cenſuris Bullæ in Cœna Domini, cap.* 19. *diſp.* 91. latè Aſcan. Tambur. *de iure Abbatum, tom.* 1. *diſp.* 15. *quæſt.* 19. *num.* 6. *cum multis ſequentibus*, vbi plures ad hoc comprobandum firmat concluſiones.

SVMMARIVM

1 *Conſtantinus Imper. inſignem, ac munificentiſſimam donationem fecit S. Sylueſtro Papæ I.*

2 *Conſtantini donationis tenorem refert de verbo ad verbum Alberic. de Roſate.*

3 *Conſtantini donationem ab hæreticorum, & quorumdam cauillationibus defendunt quamplures. Et reſpondetur fundamentis contrariæ opinionis num. 5. cum ſeqq.*

4 *Donationem factam à Conſtantino Eccleſiæ Romanæ ſi quis dicat non eſſe veram, non procul erit ab hæreſi.*

5 *Eccleſiæ amplitudo, dignitas, & maieſtas hac tempeſtate fulget.*

CAP. Conſtantinus. XIII.

1 CONſtantinus Imperator zelo Catholicæ fidei motus, deſiderans Apoſtolicam Romanam Sedem, temporali quoque adiutorio, ac maieſtate ſplendeſcere, inſignem illam, ac munificentiſſimam Beato Papæ Sylueſtro I. Domini noſtri Ieſu Chriſti Vicario, Eccleſiæque viſibili capiti, & ſuis ſucceſſoribus donationem fecit; cum qua annuentibus omnibus Satrapis, conſentientéque toto Senatu, inter alia Imperialia iura, Romanam Vrbem illi conceſſit, libeŕeque dimiſit, vt probat text. *in præſenti*; cuius donationis licèt apud Scriptores illius ſæculi mentionem non repetiri contendant aliqui; veritas tamen eſt illam non eſſe deſtitutam auctoritate antiquiſſimorum, grauiſſimorúmque Patrum, Damaſi ſcilicet Pontificis, SS. Iſidori, Bernardi, Hieronymi, & Pontificum *in præſenti text. & in Clem.* 1. *verſ. porro, de iureiuran.* vbi commemorat Carolum I. Henricum II. Othonem IV. & Federicum II. donationem à Conſtantino factam confirmaſſe, & innouaſſe, quam confeſſus eſt Imper. *in l. Diui, in princ. C. de natural. liber.* ibi: *Romanum muniuit imperium*, legendo, *minuit*, cum Bald. *in proœm. Digeſtorum*, & Marr. *de iuriſdict. part.* 1. *cap.* 30. *num.* 27. & licet fateantur à Scriptoribus illius ſæculi de hac donatione mentionem non reperiri, verum eſt tamen dicere hoc ex eo proceſſiſſe, quia cùm facta foret in vltimis annis Imperij Conſtantini, curabant ſequentes Imperatores eius memoriam abolere, prout facere intendit Henricus Imperator negando Pontifici Max. fidelitatis, & obedientiæ iuramentum, quem Pontifex ipſe conuincit *in d. Clem.* 1. *de iureiurando.*

Huius verò donationis tenorem de verbo ad verbum refert Alberic. de Roſate *in l.* 1. §. *in initio, num.* 6. *ff. de officio Præfecti Vrbis*, & in Lateranenſi Eccleſia conſeruari refert videndus Paol. Gryſald. *in deciſionibus Catholicæ fidei, verbo Imperator, num.* 2. & eam ab 2
hæreticis & quorumdam cauillationibus multis rationibus, & auctoritatibus defendunt, & comprobant Card. Turrec. *de poteſtate Eccleſiæ, lib.* 2. *cap.* 42. Corſet. *in tract. de poteſtate Regia, quæſt. fin. num.* 3. Colluſitanus noſter Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.* 1. *cap.* 43. *& lib.* 2. *cap.* 29. Hieron. de Monte *de finibus regund. cap.* 11. *num.* 11. *cum ſeqq.* Couar. *lib.* 4. *variar. cap.* 16. *num.* 8. Turrian. *lib.* 2. *cap.* 41. Caſtald. *de Imper. quæſt.* 51. Mantu. *obſeru.* 100. Iacobat. *de Concil. lib.* 1. *art.* 8. *de donat. Conſtantini*, Soar. *de legib. lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 6. Driedon. *de libert. Chriſtiana, lib.* 1. *cap.* 9. *pag.* 10. Caſtald. *de Imper. quæſt.* 51. Melch. Cano *de locis theologicis, lib.* 11. *cap.* 5. *verſ. quod deinde*, Arnald. Albertin. *in repet. rub de hæret. q.* 2. *num.* 17. Alphonſ. de Mendoza *in quodlib. q.* 4. *ſcholaſt.* §. 4. *verſ.* 5. Bueſat. *conſ.* 124. *lib.* 1. Nauar. *in cap. nouit, de iudic. notab.* 3. *num.* 77. Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 32. *num.* 83. *pag.* 424. Azeued. *ad l.* 6. *in princip. tit.* 2. *lib.* 1. *nouæ recopil.* Menoch. *conſil.* 149. *num.* 39. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 1. *cap.* 1. *à num.* 21. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 345. Bobadil. *in ſua politica lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 21. Marr. *de iuriſdict. part.* 1. *cap.* 30. Molin. *de iuſtitia, tract.* 2. *diſput.* 25. Card. Bellarm. *in controuerſ. fidei, tom.* 2. *lib.* 2. *de tranſlat. Imper. c.* 3. Card. Baron. *annalium Eccleſiæ tom.* 4. *anno Chriſti* 324. *Conſtantini* 19. 3

Quamvis contra hanc veritatem inſurgant hæretici, ex iis, qui Chriſtianam profitentur pietatem Laurentius Valla per integrum tractatum, Igneus *in l. donatione, num.* 32. *C. de donat. inter virum*, Bald. *in tract. de coronatione Imperatorum, pag.* 79. & Cagnol. *in proœmio Digeſtorum, à num.* 79. quos non procul eſſe ab hæreſi, ſicut & omnes alios, qui affirmant donationem factam à Conſtantino Imp. Eccleſiæ Romanæ non eſſe validam, atteſtantur Abb. *conſ.* 84. *n.* 2. *volum.* 1. Roland. *conſ.* 88. *num.* 29. *vol.* 1. Menoch. *conſil.* 149. *num.* 39. 4

Non obſtat argumentum, quo Laurentius Valla 5

&

& ſequaces mouentur, quod ſcilicet non potuerit Imperator in damnum Imperij tam amplas facere donationes, quia in ſua coronatione iurat honorem, & Imperij iura illæſa, & illibata ſeruare, ac proinde quòd hæc donatio de terris, & ciuitatibus Imperij illicita fuerit, & inualida, arg. text. *in cap. intellecto, de iureiur.* iunctis iis, quæ *ibi* aduotaui à *num.* 2. nam facilè reſpondetur in donatione ab Imperatore factaRomano Pont. & Sedi Apoſt. minimè poſſe conſiderari graue Imperij præiudicium, tum quia in Sanctiſſimis Eccleſiis optima menſura eſt donatarum rerum immẽſitas, quia ſi plura dent Imperatores Deo, eiúſque Eccleſiæ, multò maiora ab ea accipiunt, vt eleganter ait text. *in auth. de non alienandis rebus Eccleſiæ, §. ſi minus, collat.* 2. tum quia Conſtantinus donando non tam Eccleſiæ dedit, quàm reddidit, tum quia quod Eccleſiis donatur, Deo redditur, à quo omne bonum, & donum optimum prouenire Apoſtolus docuit, & ideò cum Dauid *Paralip.* 1. *cap. vlt.* dicere potuit Conſtantinus: *Tua ſunt omnia Domine, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*, tum quia terras, quas donauit, præcedentium Principum tyrannide fuerunt occupatæ, quæ ratione vtitur exquiſitam dicens Abb. *d. conſ.* 8 2. *par.* 1. & ante eum Hoſt. *in ſum tit. de immun. Eccleſ. num.* 12. *ad fin.* Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia, lib.* 5. *cap.* 16. *verſ. de Conſtantino* & eleganter Quintin. *in repet. c. noui, de iudic. pag. mihi* 84. tum denique quia meritò alij obſeruant Principes omnes, qui in Eccleſiam magnifici, & liberales extiterunt, de hoſtibus ſuis triumphaſſe, & Imperium, ſeu Regnum ad longiſſimam poſteritatem traduxiſſe, vt longo diſcurſu proſequitur Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſ. tom.* 3. *lib.* 20. *cap.* 89. Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *controu.* 4. *generalis de Eccleſia militanti, lib.* 4. *cap.* 18. & quia ingentibus beneficiis à Deo acceptis, ſcilicet in curatione lepræ, & victoria contra Maxentium diuinitus permotus eſt ad donationem illam faciendam, quia oportebat Romanam Eccleſiam Imperatorum tyrannide malè vexatam temporalium bonorum præſidio muniri, vt ait text. *in cap fundamenta, de elect. lib.* 6.

6 Deinde reſpondetur omnem Imper. poteſtatem à populo in eos fuiſſe tranſlatam, *l.* 1. *ff. de conſtit. princip.* ac ſubinde idem populus conſentiente Principe poteſtatem hanc, & dominium in alium transferre potuit, ex reg. text. *in cap.* 1. *de regul. iuris*, conſtat autem donationem non à ſolo Conſtantino factam fuiſſe, ſed cum Satrapis, Optimatibus, Senatu, ac populo, vt probat text. *in præſenti, & in d. cap. fundamenta.* Igitur, &c. Tandem reſpondetur quòd licèt daremus Conſtantini ſucceſſores eo tempore, quo Imperium apud Græcos reſidebat, conqueri potuiſſe de profuſa Imper. largitione, quod falſum eſſe apparet ex *dict. §. ſi minus*, minimè tamen iam nunc conqueri poſſunt Imperatores Germani, ad quos ex Græcis Imperium tranſlatum eſt. non enim à Conſtantino, vel aliis Græcis Imperatores Imperium ſuſceperunt, ſed ab ipſo Romano Pont. *c. venerabilem, de elect.* explicant Nauar. *ad d. cap. nouit. notab.* 3. *num.* 3. *& n.* 124. & per integrum tractatum Cardin. Bellarm. *t.* 1. *tract. de tranſlat. Imperij*, quare de viribus huius donationis agere non magis pertinet ad hodiernos Imperatores, quàm ſi Regnum Macedonum, ac Perſarum repeterent, vt benè arguit Pigh. *loco citato.*

Impugnantes igitur Eccleſiæ Romanæ maieſtatem, ac dignitatem, dum aliis obſequuntur, offuſcare non poterunt, obſequi enim Regibus non eſt malum, vbi terga non vertuntur Altari, ſed adorare Reges, Deúmque contemnere impium eſt, & omninò execrabile: *Eccleſiæ namque proprium eſt*, ſicut ait Hilarius *de Trinit. lib.* 4. *vt tunc vincat cùm læditur, tunc intelligat cùm arguitur, tunc obtineat cùm deſeritur, dum perſequitur floret, dum opprimitur creſcit, dum contemnitur proficit, tunc ſtat cum ſuperari videtur.* Quare & Auguſtinus *ſuper Matth. c.* 2: *Adhuc habet Eccleſia, quòd creſcat, donec illud impleatur, dominabitur à mari vſque ad mare*; & Caſſador. *ſuper Pſalm.* 30. *Eccleſia magis incipiet eſſe vberrima, cùm ad finem ſæculi erit perducta.* 7

Increſcunt magis, & in dies magis increſcent, & fulgebunt Romanæ Eccleſiæ Amplitudo, Dignitas, & Maieſtas, & potiſſimum noſtra tempeſtate ſub VRBANO VIII. Pont. Opt. Max. qui picturæ immenſa, æternúmque duratura, Regali munificentia ſacrum Sanctorum Petri, & Pauli monumentum æreis, aureiſque columnis ſumptuosè illuſtrauit, tumulum Adriani ex ſeptem Orbis miraculis vnum, arcem reddidit inexpugnabilem vndique totam, & munitam, & miſſis quamplurimis ad barbaras, exteráſque nationes ad fidem propagandam operariis, ſubactis, & profligatis Germaniæ, Galliarúmque hæreticis, ac in Mundum ferè vniuerſum veritatis lumine inuecto, iam Chriſtianus Orbis ob tanti Principis innata merita, doctrinarúmque affluentiam felicitate gaudebit, & conſequetur ſempiternam, quam Colluſitanus, & amicus noſter D. Andreas Baianus admiratione præſentiens dum ipſo Dedicationis Sancti Michaëlis Archangeli feſto die Lateranenſem Eccleſiam Orbis, & Vrbis Eccleſiarum Principem de anno M. DC. XXIII. idem S. D. N. ſolemniter viſeret, poſſeſſionis ergò, ſequenti celebrauit Elogio. 8

BONIS AVIBVS, ANGELIS AVSPICIBVS, ANGELORVM HAC LVCE CANDIDISSIMA
ANGELORVM IN TERRIS MAXIME ET OPTIME MORTALIVM

FELIX VRBANE EXEAS,
SECVRVS EXEAS,
VT APVD VATICANVM TERGEMINO CAPVT ONERI, ET HONORI. SVBIICIAS,
AVSPICATO VENIS.
ECCE ENIM AD DEXTERAM TRES GRANDIVM ALARVM VOLVCRES
TIBI DE COELO CONVOLANT,
MICHAEL VT DVCAT, RAPHAEL VT COMITETVR, GABRIEL VT SEQVATVR,
DVCTOR VT INITIVM, COMES VT PROGRESSVM, SEQVENS VT EXITVM
TIBI FACIAT FELICISSIMVM.

INTENDE, PROSPERE PROCEDE, ET REGNA,
DIV VRBI REGNATVRVS ET ORBI

VRBANE FELIX
SECVRVS EXEAS.

VRBANE QVO NON ALTER VRBANIOR,
OCTAVE VRBANORVM, ET VRBANORVM SECVNDE NEMINI,
EXPECTATISSIME VENIAS,
ÆTERNITATIS IANITOR SÆCVLI PROPINQVI IANITOR ET VLTRA.

VRBANE QVI QVOD SEPTEM ES VRBANORVM FVTVRVS EXEMPLAR
SVMMA, ET EPILOGVS.

OCTAVVS VRBANVS DICERIS, QVASI EX TOT VRBANIS
VNVS COALESCAS VRBANVS.
DIGNVS VENI, QVI QVOT CVNCTI VIXERE DIES, MENSES ET ANNOS,
TOT SOLVS VIVAS, ET SÆCVLA, ET SÆCVLORVM
MYRIADAS.

INTENDE, PROSPERE PROCEDE, ET REGNA,
DIV VRBI VICTVRVS ET ORBI
BONIS AVIBVS, ANGELIS AVSPICIBVS,

VRBANE OPT. MAX.
FELIX EXEAS,
SECVRVS EXEAS.

Andreas Baianus Theologus.

DISTIN

Distinctio XCVII.

Cap. Eccleſiæ. I. *Bonifac. Epiſc.*

1 CHRISTIANISSIMI.] Qui titulus *Chriſtianiſſimi* fuit Imperatoribus vt genuinus, & imperio naturalis eſt, vt Honorium Auguſtum vocat Bonifacius *in cap. Eccleſia mea 97. diſtinct.* & Leo Papa Conſtantinum IV. *in epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ*, de recipienda ſexta Synodo Conſtantinopolitana, & 10 diuerſis legibus Codicis, *in l. inter claras, C. de ſum. Trinit.* & Codicis Theodoſiani Chriſtianiſſimi Imperatores cognominantur, & ſingolis annis in Paraſceue ab Eccleſia oratio dicitur, *Oremus & pro Chriſtianiſſimo Imperatore noſtro*, vt aduertit Caſtald. *de Imperat. quæſt. 2. circa fin.* refert Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ, cap. 13. num. 17.* vnde redarguit Ioannem Ferrault Gallum *de iuribus Regum Franciæ, iure 2.* aſſerentem nullum alium præter Regem Franciæ Chriſtianiſſimum ab Eccleſia appellari. Vtrum autem præſtantior, & antiquior ſit titulus *Chriſtianiſſimi*, quam *Catholici*, vide per eundem Valdeſ. *dict. cap. 3. num. 19. cum multis ſeqq. & n. 10.* aliqua tradit de titulo glorioſiſſimi.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalis aſſertioni atteſtantis de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ, aut de mente Summi Pontificis creditur.*
2 *Delegato creditur abſque exhibitione mandati delegatorij, quando eſt perſona excelſæ dignitatis, & non agitur de præiudicio tertij, ſed ſolùm de negotio, & facto ipſius delegantis.*
3 *Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum plena fides adhibetur, licèt litteras ſui mandati non oſtendat.*

Cap. Nobiliſſimus. III. *Nicol.*

1 ALlegari ſolet hic text. ad hoc quòd credendum eſt viro nobiliſſimo legatione fungenti, quamvis litteras non oſtendat, exemplo Cardinalis atteſtantis de ſpeciali mandato Sedis Apoſt. aut de mente Summi Pont. cui creditur abſque litteris ſui mandati, vt per Rot. *deciſ. 33. de probat. in antiq.* Specul. *in tit. de teſtib. §. reſtat, num. 10. & in tit. de legat. §. supereſt, num. 16.* Ægid. *deciſ. 183. incip. Aſſertioni*, Lap. *alleg. 32. num. 3. verſ. an credatur*, Alex. *conſ. 206. num. 19. lib. 2.* Iaſ. *in l. admouendi, ff. de iureiur. num. 96.* aliàs 175. *verſ. tertiò moueor*, vbi limitat dictum Cardinalis quando de ſeipſo aſſerat, Hippol. *ad l. 1. §. 1. num. 7. verſ. & facit, de quæſt. & ſing. 273. verſ. limito etiam*, Nau. *conſ. 6. num. 8. de teſtam.* Anton. Gabr. *commun. tit. de probat. concl. 3. n. 20.* Maſcard. *de probat. concl. 160. à num. 1. & concl. 492. n. 10. & concl. 1004. num. 58.* Farin. *in praxi crim. part. 3. q. 97. num. 56. & p. 4. conſ. 60. n. 118.* Rot. *deciſ. 339. n. 1.* apud Farin. *p. 2. recent.*

2 Intellige procedere quando nulli infertur præiudicium, tunc enim Legato Principis fides adhibetur, non ſic ſi alicui aliquod inferatur præiudicium, Capell. Tholoſ. *deciſ. 463.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 51. n. 13. & 14.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 1459.* Farin. *in praxi crimin. quæſt. 63. num. 55.*

In gloſſ. *Signatis*, Notatur ad hoc quòd creditur delegato abſque exhibitione mandati delegatorij, quando eſt perſona excelſæ dignitatis, & non agitur de præiudicio tertij, ſed ſolùm de negotio, & facto ipſius delegantis, vt per Menoch. *de præſumpt. l. 2. præſ. 15. n. 9. & conſ. 100. num. 77. cum ſeqq.* & ideò dicit Maſcard. *concl. 84. num. 2.* quòd litteris Ambaſciariæ non eſt opus quando perſona eſt nobiliſſima, perexcellens, & nota Principi.

In gloſſ. *Nihilominus*. Notatur ad hoc quòd Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum plena fides adhibetur, licèt litteras ſui mandati non oſtendat, vt per Maſcard. *de probat. concluſ. 140.* Seraphin. *deciſ. 133. n. 1.* Far. *in praxi crim. part. 2. quæſt. 63. num. 55.* 3

Distinctio XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Primas late ſumpto vocabulo idem, quod Patriarcha.*
2 *Patriarcharum nomine ſtrictè, & propriè non continentur Patriarchæ.*
3 *Primatum, & Archiepiſcoporum maiores Prælationes ad ius diuinum referendas eſſe tenuerunt nonnulli,*
4 *Poteſtas omnis regiminis, ſeu iuriſdictionis in Epiſcopis immediatè prouenit ab ipſa Eccleſia.*
5 *Patriarchalis dignitas eſt iuris poſitiui.*
6 *Patriarchis, & Primatibus duo diſtincta reperiuntur, Epiſcopalis ſcilicet Ordo omnibus communis ex ipſius Chriſti inſtitutione, & regimen Prælationis, ex Apoſtolorum ordinatione.*

Cap. Prouinciæ. I. *Anaclet.*

PATRIARCHÆ, *vel Primates, qui vnam formam tenent*, &c. Notatur ad hoc quòd latè ſumpto vocabulo idem eſt Primas, quod Patriarcha dicitur, vt per Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib. 2. q. 1. n. 46.* Dionyſ. Pariſ. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. c. 7. n. 9.* Strictè tamen ac propriè Patriarcharum nomine non continentur Primates, qui minores Patriarchæ dicuntur, ſed ſolùm quatuor illi principaliores, Conſtantinopolitanus ſcilicet, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus vt notant Doctores, quos plena manu citaui *in tractat. de appell. verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo Patriarcha.* 1

Leges diuinæ, & Eccleſiaſticæ poni, &c. Collige ex text. maiores Prælationes Primatuum, & Archiepiſcoporum ad ius diuinum referendas eſſe, vt per Pigh. *de Eccleſiaſt. hierarch. lib. 3. c. 1.* & de diuerſitate miniſtrorum in Eccleſia Dei, Roſæ. *in præf. tractat. de præem. Archiep.* Duen. *reg. 72. limit. 2.* 2

Contrarium tamen quòd licèt Epiſcoporum gradus, quoad ſubſtantiam, ſeu in genere à Presbyteria diſtinctus fuerit, diſtinctio tamen quoad prædictos Prælationum, & dignitatum gradus ad Eccleſiæ inſtitutionem, & ius humanum ſit differentialiter referenda, probant noſtri communiter *cap. in illis, hac ead. diſt.* vbi Primatuum inſtitutio refertur ad Apoſtolos, & eorum ſucceſſores. Sed fortiùs efficaci ratione confirmatur, quia certum eſt omnem poteſtatem regiminis, ſeu iuriſdictionis immediatè prouenire ab ipſa Eccleſia, & ſaltem quoad modum, & inter ſingulos inferiores diſtributionem à Romano Pontifice deprehendere, & conſequenter ab humano iure, *c. ita dominus 19. diſt. c. quoties 24. quæſt. 1.* explicat Soarez *tom. 4. de pœnit. diſp. 25. sect. 1. à n. 4. & omninò num. 10.* Igitur quamvis fateri oporteat iſtos Prælatos, quoad Epiſcopalem Ordinem, qui apud omnes vnus eſt, 4 3

iuris diuini eſſe,quoad poteſtatẽ tamen iuriſdictionis, ſeu regiminis,per quam diſtinguũtur,iuris eſſe humani,ex Selu.Turrec. & aliis receptam oſtendit,ac benè explicat Burſat.*conſ.*125.*n.* 45.*vol.* 1.cum quo à *n.*16. reſponderi poterit ad auctoritates,quibus probari videtur harum dignitatum inſtitutionem ad legem diuinam eſſe referendam, vt ſcilicet loquantur de lege diuina latiſſimè ſumpta iuxta quatuor modos, quos *ibi* explicat, prout dicimr de lege Canonica,vt *in c.in*
5 *ſcripturis* 19. *diſt.* & *in cap. nimis, de iureiur.* Et quòd Patriarchalis dignitas iuris poſitiui ſit,tradunt Guillel. Redoan. *de ſimonia mentali, p.*1.*c.*16.*n.*15.Dion.Paul. *de vera quatuor Patriarch.Sedium erect.cap.*4.*n.*4.

6 Verùm hic intellectus quamvis communiter receptus ſit,conuincitur tamen,ſi diligenter inſpiciamus additionẽ inutilis repetitionis excuſari non poſſe, patet ex verbis huius text. ibi, *leges diuina,& Eccleſiaſtica poni, & eſſe iuſſerunt*; ſi igitur particula, *diuina*, ad Pontificias leges referiot, fruſtra adiungitur hæc, *Eccleſiaſtica.* Quare conſiderandum eſt in Patriarchis,ſeu Primatibus duo diſtincta reperiri, Epiſcopalẽ ſcilicet Ordinem omnibus communem ex ipſius Chriſti inſtitutione,& regimen Prælationis ex Apoſtolorum ordinatione;nõ impropriè igitur Patriarchas leges diuinæ poni iuſſerunt, ſi Ordinis poteſtatem reſpiciamus, atque ſollicitudinem Epiſcopalem, quæ omnibus Epiſcopis communis eſt,atque etiam Eccleſiaſticæ,quatenus ad Prælationem ſpectat. Neque nouum eſt, quòd idem nomen Primatus ex eadẽ oratione iuxta diuerſos reſpectus diuerſimodè accipiatur,ſcilicet reſpectu legis diuinæ,quoad Epiſcopatus Ordinẽ,reſpectu Eccleſiaſticę quoad Prælationẽ,ſicut *in c.in aliquib.§.ille quippè de decim.* decimæ reſpectu congruæ ſuſtentationis ad legis diuinæ debitum referuntur, reſpectu quotæ ad conſuetudinẽ, vt poſt Cou. *lib.*1. *var.c.*17.*n* 2. teſtatur tenere Theologos omnes Gut. *l.*1.*can.c.*21.*n.*9. & in multis aliis,quæ omittimus,facilè poſſit demõſtrari.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſummus Sacerdos appellatur.*
2 *Epiſcopi dicuntur ſummi Sacerdotes.*
3 *Conſtantinopolitani Epiſcopi Imperatorum freti potentia, contendebant ſe non eſſe inferiores Romano Pontifice.*
4 *Deciſio huius text. non fuit ſemper etiam circa Epiſcopos vſu recepta.*

Cap. Primæ Sedis. III. *Ex Conc. Afric.*

1 P*Rima Sedis Epiſcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, vel ſummus Sacerdos, aut aliquid huiuſmodi, ſed tantùm prima ſedis Epiſcopus.*] Hæc ſunt formalia Concilij Africani verba, ad quæ intelligenda admodũ defatigatus eſt Alphonſ.de Mendoz.*in quæſt. quodlib. quæſt.*4.§.3. *verſ. verumtamen, pag. mihi* 271. nam cùm non ſolùm Romani Põtifices ſummi Sacerdotes appellentur,vt tradit Ludo.Gom.*in repet.cap.*1. *num.* 16.*cum ſeq. de conſtit.lib.*6. & Steph.de Gaëta *in repet. c.ad limina* 30.*q.*1. *in proœm.num.*8. ſed etiam ita dicantur Epiſcopi *in c.vlt.*3.*q.*1.& *in cap. videntes* 12.
2 *q.*1.& *in c.*1.§.*per frontis,de ſacr.Vnct.*cum aliis citatis per Azor.*inſtit.moral.p.*2.*lib.*3.*c.*27.*q.*1.*verſ.quæres*, & per me *de offic.& poteſt.Epiſc.p.*1.*tit.*1.*c.*2.*n.*3. quibus addo Simanch. *in tractat. de dign. Epiſc. cap.*8.& 9. Raymund.Ruff.*pro Pontifice Max.ſub n.*26. *pag.*291. Dion.Paul. Lop. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect.cap.*17.*num.*61.ideò mirum videtur qua ratione Concil. de quo *in præſenti*,prohibuerit Papam appellari Principem Sacerdotum.

Verùs igitur intellectus eſt, quod cùm quidam ex quatuor principalioribus Patriarchis cœperit ſibi vſurpatè nomen Principis Sacerdotum, & cum Romano Pont.parilem habere poteſtatem, vt colligitur ex notatis *in cap. nos antiquus*, 65. *diſt.* immo huiuſmodi Conſtantinop. Epiſcopi Imperatorum freti potentia contendebant inferiores non eſſe Romano Pont.vt ex Paul.Diac.Platina,& aliis diligenter comprobat Ruff. *d.loco,pag.*50.*cum ſeqq.*& ſentit Bellarm.*lib.*2.*de Rom. Pont.cap.*18.*in fin.*2. *art.* igitur de eo intelligi debet prædictus Concilij locus, quia ille Primates tantùm, & Patriarchas ligare potuit, non verò Romanum Pont.vt aduertunt Iacobat. *de Concil.lib.*10.*art.*7.*num.* 258.Ruff.*vbi ſup.ſub n.*14.*pag.*74.*verſ.diffinitum*,Germon. *de indultis Cardin.§.Epiſcopus,num.*21. *cum ſeqq.*
Nec obſtat quòd Epiſcopi dicuntur ſummi Sacerdotes,vt adnotarunt Doctores *ſuprà* citati, quia reſpondetur deciſionem huius Concilij non fuiſſe ſemper etiam circa Epiſcopos vſu receptam, ſicut obſeruat Dion.Paul. *d.cap.*17.*num.*16.*in princ.*

(right margin, beside the opening line "Verùs igitur intellectus eſt": 3; beside the line "Nec obſtat": 4)

SVMMARIVM.

1 *Primatum Papæ in Patriarchas negauit impius auctor Molinæus.*
2 *Papa non eſt Patriarcha,ſed Princeps Patriarcharum.*
3 *Generali in ſermone non comprehenditur perſona loquentis.*
4 *Papa verè eſt vniuerſalis,& talis poteſt appellari.*

Cap.Nullus Patriarcharum.IV.

Pelagius. II.

PElagius II. *epiſt.*1.*ad omnes Epiſcopos*, prohibuit vt nullus Patriarcharum ſe vniuerſalem appellaret, 1
vt refertur in hoc textu, ex quo loco impius ille Molinæus Primatum Papæ in Patriarchas negare non erubuit, ponderando verba illa, *quaſi vnus Patriarcha vniuerſalis dicitur, Patriarcha nomen cæteris derogatur*; ſed tantum adeſt,quòd hæc Pelagij verba fundare poſſint huius impij auctoris opinionẽ, quòd immo illam apertè confundant,ac deſtruant.Nec mirum quòd homo in fide cæcus,lumen claræ veritatis in dicta Pontificia diſpoſitione non videat; nam,vt dicebat Princeps Apoſtolorum Petrus *in epiſt.*2.*c.*1. *Cui non præſto ſunt hæc,cæcus eſt,& manu tentans.*

Hic enim text. cùm de Patriarchis loquitur; non 2
eſt ad Papam extendendus, qui propriè non eſt Patriarcha, ſed Princeps Patriarcharum, vnde quod de iis negauit Pelagius,viſus eſt de Papa conceſſiſſe, arg. *cap. nonne, de præſumpt.* & *l. cùm prætor, ff. de iudic.* & maximè,quia etſi Romanus Pont. propriè ſit Patriarcha, adhuc ſub illo generali ſermone nullo modo ſe comprehendere voluit Pelagius,iuxta reg.text. *in l.inquiſitio veritatis, C. de fideiuſſ.* qua probatur, quòd in generali ſermone non comprehenditur perſona loquentis,quam reg.exornat Ant.Gab. *commun.lib.*6.*tit. de verb.ſignific.concl.*9.Quo fit,vt licet Patriarchæ non 4
poſſint ſe vniuerſales appellare,per text. *in præſenti*,id tamen licitè, ac iure poterit Summus Pont. qui verè vniuerſalis eſt,& Princeps Patriarcharum, vt expreſſè contra Molinæum probat Ruffus *pro Pontifice Maximo, n.*8.*verſ. Primatum,pag.*19. & obſeruant Bannes 2.2.*q.*1.*art.*10.*ad tertium, verſ.ad confirmationem*,Franc. Vargas *in tract.de auctor. Pontificis,prop.*5.*incip.quoniam verè*, Ant. Auguſt. *in epitome veteris iuris Pontificij,p.*1. *de perſonis. lib.*1.*tit.*3.*per tot.*Bellarm.*tom.*1.*contron.*3.*de Romano Pont.lib.*2. *cap.*31. *verſ.*15.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Gregor. Papa humilitatis ergo noluit ſe vniuerſalem appellare & quare*, num. 6.

2 *Carolus Molinaus impius auctor fuit homo parum modeſtus erga Sancta Apoſtolica Sedis maieſtatem.*

3 *Principes laici aliquando voluerunt ſe dominos appellare.*

4 *Principes laici vniuerſali titulo nonnunquam vtebantur, & ideò titulus ille hominum malitia ſuperbus, & profanus effectus eſt.*

5 *Gregorius Papa inſignis humilitatis profeſſor extitit.*

CAP. Ecce. V. *Greg.*

1 SAnctiſſimus ille Papa Gregorius noluit ſe vniuer-
ſalem appellare, & titulum illum ab Alexandrino
Patriarcha ſibi ſcriptum, repulit, vt conſtat ex eius
epiſt. lib. 7. epiſt. 30. *indict.* 1. Eulogio Patriarchæ Ale-
2 xandrino ſcripta, ex qua deſumitur hic text. Hine
impius ille Carolus Molinæus, homo quidem parum
modeſtus erga S. Apoſt. Sedis maieſtatem, vt aduertit
Couar. *lib. 4. var. cap.* 16. *num.* 8. & *pract. cap.* 31. *num.* 2.
quem impium, pertinacem, atque de hæreſi ſuſpectum
aſſerit Nauar. *in comment. de vſuris, ad cap. ſi fœneraue-
ris* 14. *quaeſt.* 3. *num.* 8. 10. & 11. & expreſsè hæreticum
appellat, ac dicit Franc. Viu. *in lib.* 2. *ſuorum commun.
opin.* 318. *num.* 3. & illum denique inter hæreticos pri-
mæ claſſis collocatum videmus in indice librorum
prohibitorum, is, inquam, non erubuit Primatum Pa-
pæ in Patriarchas negare. Pro quo nihil facit huiuſ-
modi Gregorij auctoritas, nam vt titulum illum (aliàs
de iure ſibi debitum) tunc non admitteret ipſe Gre-
3 gor. hæc illum laudabiliter mouere potuerunt. Primò,
quia licèt aliquando laici Principes voluerint ſe do-
minos appellare, vt ex Sueton. aduertit Gomez. *in
4 repet. capit.* 1. *num.* 14. *in fin. de conſtit. in* 6. tamen tunc
temporis titulus ille vniuerſalitatis ſuperbus erat, &
hominum malitia factus profanus, eóque laici Prin-
cipes vtebantur, vt in terminis expendit Ruffus con-
tra Molinæum *pro Pont. Max. ſub num.* 8. *pag.* 27. *in verſ.
vti tamen*, & Fiſcherus Roffenſis Epiſc. *in confutatione
aſſertionis Lutheranæ, artic.* 25. *verſ. impudentiam tuam.*
Vnde nihil mirum quòd qui moribus, & non verbis
proſperari deſiderabat, ſi ſuperbum tunc titulum illum
repuliſſet.

5 Fuit enim Gregor. inſignis humilitatis profeſſor;
ad occurſum namque cuiuſdam Ioann. Abbatis pri-
mus ſe humi proſtrauit, in ſe autem erigendo vltimus
fuit, vt meritò commendauit Pratum ſpirituale So-
phronij *in cap.* 151. Præterea primus fuit, qui nota-
bilem illam humilitatis clauſulam in Eccleſia intro-
duxit, qua Romanus Pont. ſeruus ſeruorum appella-
tur, vt aduertit gloſſ. *verbo ſeruus, in proœm. Decretal.* &
adnotaui *num.* 19.

Secundò moueri potuit, vt nollet tunc Gregorius
vniuerſalis appellari, ne aliquis deciperetur, exiſtimans
quòd immediatè vnicuique ſic præeſſet ciuitati, &
diœceſi, includerétque in ſe omnes Epiſcopos, quaſi
nihil ad alios de Eccleſia Domini pertineret, nam iſto
modo Papa non eſt vniuerſalis, vt aduertunt Aluar.
Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.* 1. *cap.* 54. *poſt med. verſ.
ſecundò Eccleſia, num.* 84. Rodulphus Cupers *de ſacroſ.
Eccleſia. ad cap. oportebat* 79. *diſt. in §. dicitur autem
Eccleſia, num.* 12. Paul. Cryſald. *in deciſionib. Catholicæ
fidei, verbo Papa, num.* 3. *in reſp. ad nonam obiectionem*,
Bellarm. *tom.* 1. *controu.* 3. *lib.* 2. *c.* 31. *verſ. reſpondeo duobus
modis*, & ex Innoc. III. ſic etiam obſeruarunt huius De-
creti emendatores *hic.*

DISTINCTIO C.

CAP. Quoniam. I. cum ſeqq.

Pelagius.

DE materia Pallij egi *in rub. & per tot. tit.* 1
de vſu pallij in Decretalib. Et collige ex
text. pallium eſſe proprium inſigne Pa-
pæ, Metropolitanorum, Patriarcharum,
& Primatum, Durand. *in ration. diuin. lib.* 3. *cap.* 16.
num. 1. Menoch. *de præſump. lib.* 3. *præſ.* 103. *numer.* 8.
Iſidor. Moſcon. *de maieſt. milit. Eccleſ. part.* 1. *lib.* 1. *pag.*
234. *ad fin.* Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 34. *in
princ.*

Reperiuntur tamen aliqui Epiſcopi ex ſpeciali pri- 2
uilegio Papæ pallio vtentes, vt in Italia Oſtienſis, Lu-
cenſis, & Papienſis. In Gallia Dolenſis, in Germania
Bambergenſis, in Vngaria Quinqueeccleſienſis, notant
Durand. *d. lib.* 3. *cap.* 17. *n.* 13. *in fine*, Moſcon. *d. lib.* 1.
cap. 8. *pag.* 236. *lit.* C. Stephan. Durand. *de ritibus Eccleſ.
lib.* 2. *c.* 9. *num.* 43. Aubert. Miræ. *in notitia Epiſcopatuum,
lib.* 1. *cap.* 23.

Licèt olim Archiepiſcopi à magnis illis quatuor 3
Patriarchis pallium petere conſueuiſſent, iuxta text.
in cap. antiqua, de priuileg. nunc verò à ſolo Summo
Pont. peti debet, & ei competit illud conferre. Azor.
d. part. 2. *lib.* 3. *cap.* 24. *lit.* B. *verſ. quæritur*, qua autem
forma dandum ſit, traditur *in Cæremon. lib.* 1. *cap.* 8.
verſ. Ego N.

Per Pallium conceditur Archiepiſcopo iuriſdictio 4
Archiepiſcopalis, *cap. ſcriptorum, inf. hanc diſtinct.*
Abb. *in cap. quanto, & in cap. paſtoralis, de offic. Ordin.*
Azor. *d. lib* 3. *cap.* 34. *quaeſt.* 9. Debet illo vti in Eccleſiis
tantùm ſuæ Prouinciæ, & non omnibus diebus, qui-
bus in Pontificali celebret, ſeu ſolùm in illis, quæ nu-
merantur in Cæremoniali, vt ſunt natiuitas Domini,
feſtiuitas S. Ioannis, & S. Stephani Protomartyris, &
in aliis, quæ *ibi* videri poterunt, Durand. *d. lib.* 3. *c.* 17.
num. 13. Moſcon. *part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *pag.* 236. *lit.* B.
Quarant. *in ſumm. Bullarij, verbo, Archiepiſcopi auctori-
tas, verſ.* 32. Azor. *d. lib.* 3. *cap.* 34. *verſ. quæres quinam*,
vbi *in q.* 8. dicit quòd vſus pallij eſt perſonale priuile-
gium, ac proinde non poteſt Archiepiſcopus Pallium
ſuum alteri accommodare, vt illo vtatur, niſi accom-
modet vt videatur, vt obſeruat Lancel. *inſtit. Canon.
lib.* 1. *tit. de pallij receptione, verſ. commodari*, vbi, *in
verſ. ſepeliendus*, ſubdit per text. *in c. pallium, inf. hac diſt.*
Archiepiſcopum cum ſuo pallio debere ſepeliri, & ſi
ad aliam Eccleſiam tranſlatus fuerit, nouum pallium
petendum eſſe, & addit *d. lib.* 3. *cap.* 34. *q.* 8. quòd debet
ſepeliri cum pallio ſecundæ Eccleſiæ, ad quam fuit
tranſlatus. Vnde nunquam vnus Metropolitanus cum
alterius pallio poterit ſepeliri, Quarant. *dict. verſ.* 32.
auctoritas.

AD
SECVNDAM PARTEM
DECRETI.

CAVSA PRIMA.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Simonia vitium vocatur ſimoniaca hæreſis.*
2 *Simonia largè modo, & non propriè hæreſis dicitur.*
3 *Simonia crimen dicitur piaculare flagitium, quia comparatur ei, quod morte expiatur.*

CAP. Quiſquis. V. *Greg.*

1 GREGORIVS Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi *lib. 7. epiſt.* 110. relatus *in hoc text.* & in aliis præcedentibus, vitium ſimoniæ vocat ſimoniacam hæreſim, item & *in præſenti* vocat Neophytorum hæreſim, non quia ab aliquo homine ſic appellato originem traxerit, (nullum enim talem hiſtoriæ referunt) ſed quia Simon adhuc Neophytus, id eſt, recens baptizatus, illam inuenit, vt ex gloſſ. & aliis notat Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia, n. 5. in fine.* Quòd autem huiuſmodi vitium dicatur ſimoniaca hæreſis, probatur ex quamplurimis iuris Pontificij Decretis, in quo hic modus loquendi vſitatiſſimus eſt, vt patet ex *c. Preſbyter, & ex cap. cùm liqueat, & ex c. Statuimus, hac ead. cauſ. & quæſt.* & grauiſſimè *ex cap. eos, hic,* vbi dicitur quòd grauitas ſimoniæ tanta eſt, vt illa tolerabilior ſit hæreſi Macedonij, & eorum, qui errarunt contra ipſum Spiritum ſanctum, vt aduertit Lerin. *Actor. 6. verſ.* 18. *§. ſimonia.*

2 Ratio verò quare ſic vocetur, eſt, quia (licèt vitium hoc per ſe, & formaliter non ſit contrarium fidei cùm per ſe non requirat errorem in intellectu contrarium fidei) qui rem ſpiritualem, & ſacram vendit, eam tanquam venalem ſe exiſtimare ſignificat, ac ſubinde indicat eſſe rem pretio æſtimabilem, quod ſpeculatione iudicatum hæreſis eſſet, & ita hoc ſenſu largo modo, & non propriè ſimonia dicitur hæreſis de hac & aliis rationibus, vide Caraf. *de ſimon. num.* 41. Vbert. *verbo ſimonia,* Iacobat. *in tract. de Concil. lib. 4. cap. 4. num. 73. verſ. ex præmiſſis,* Maſcard. *de probation. concl.* 1305. *num. vlt.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſ. 6. n. 30. & præſ. 8. n. 1.* Henriq. *in ſumma, lib. 14. cap. 6. §. 7. lit. K.* Flamin. *de confident. quæſt. 8. num. 22.* Mart. *de iuriſdict. part. 2. cap. 37. numer. 15.* Emman. de Valle *de enſalm. & incantat. ſect. 3. cap. 3. num. 22.* Soar. *d. num. 5.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 11. cap. 27. n. 1.* nouiſſimè Ripam *in tract. de ſimonia, part. 1. art. 1. num. 1.*

3 *Piaculare flagitium.*] Ita dicitur crimen ſimoniæ, quia comparatur ei, quod morte expiatur, vt ex gloſſ. *in præſenti* exponit Soar. *d. lib. 4. cap. 3. num. 2.* & ſic dicitur capitale, Redoan. *de ſimonia, part. 1. cap. 5. num. 1. & part. 4. cap. 3. n. 16.* quem refert Ripa *d. art. 17. num. 7.*

CAP. Hi qui Baptiſmum. LI. *Leo.*

LEO ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum *epiſt. 77. aliàs 76. cap. 7.* relatus *in hoc text.* ait quòd hi qui ab hæreticis baptizantur per impoſitionem manus Epiſcopi ſunt confirmandi, vt ſic gratiam Spiritus ſancti in Eccleſia recipiant, Baptiſma tamen reiterari non debet, vnde colligitur hæreticum validè conferre poſſe Baptiſmum, modò intentionem habeat baptizandi, de quo Doctores, plena manu refert Bonacina *de Sacrament. diſp. 2. quæſt. 2. punct. 5. num. 6.* 1

CAP. Inter Catholicam. LXXVII.

IN hoc text. cum multis ſequentibus legitur de malis Presbyteris Catholicis adhuc in ſuo officio toleratis, quorum probitas, regulariter loquendo, non eſt neceſſaria ad validam Sacramentorum adminiſtrationem, vt per Henriq. *in ſum. lib. 1. cap. 19.* Chamer. *de Sacramen. cap. 2. dub. 4.* Barthol. ab Angelo *eod. tract. dialog. 1. num. 38.* Soar. *tom. 3. diſp. 13. ſect. 4.* Vaſq. *in 3. part. D. Thomæ, tom. 2. diſput. 137. num. 18.* Sayr. *de Sacram. in genere, lib. 5. cap. 4. & lib. 2. c. 6. art. 2. q. vnica,* Ægid. de Conink *de Sacram. & cenſur. q. 64. art. 5. & 9. §. 2. num. 34.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 26. num. 34.* Bonacin. *de Sacram. diſput. 1. q. 3. puncto 2. §. 1. num. 1* 1

Vnde Sacerdotem malum, & improbum conficere Sacramentum Eucharistiæ modò omnia eſſentialia ſeruet, de fide definitum eſt à Concil. Trid. *ſeſſ. 7. de Sacram. in genere, can. 12. Si quis dixerit miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modò omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſeruauerit, non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema ſit,* referunt Iodoc. Coec. *in theſauro Catholico, tom. 2. libr. 5. art. 2.* Petr. de Ledeſma *in ſumma, part. 1. tract. de Euchariſtia, cap. 9. concl. 8.* Molfeſ. *in ſumma Theologiæ moralis, tract. 1. cap. 7. num. 15. 17. 19. & 22.* 2

CAP. Quod quidam. XCVII.

Auguſtinus.

EX hoc text. *in §. ex his verbis verſ. opponitur,* videtur colligi degradatum Epiſcopum propter hæreſim non poſſe conferre ordines, contra communem reſolutionem quæ dictat verum eſſe Ordinem validum, & non iterandum, ſi conferatur ab Epiſcopo quacunque cenſura innodato, & præciſo ab Eccleſia, ſed benè Mat. Alter. *de cenſuris, tom. .. lib. 1. cap. 5. diſp. 8. verſ. ad verba, pag. 97.* ait quòd in ſacramento Ordinis duo includuntur, ſcilicet poteſtas ipſa ſacra, & executio huius poteſtatis, qui factus eſt Epiſco- 1

pus

pus legitimè in Eccleſia Catholica, & poſtea ſit hæreticus, & per ſententiam degradatur, & deponitur, confert quidem Ordinem quantum ad poteſtatem, non autem executionem Ordinis, & hac ratione dicitur priuatus facultate largiendi Ordines, ſcilicet quantum ad executionem, non quantum ad poteſtatem.

SVMMARIVM.

1 *Adulto in extrema neceſſitate conſtituto an liceat pecuniam dare ſacrilego Sacerdoti, qui aliter eum non vult baptizare, oſtenditur,* & num. 6.

2 *Baptiſmi Sacramentum ſi nullus miniſtrare velit paruulo in vltimo vitæ termino conſtituto, an tunc licitum ſit pecunia vexationem redimere, oſtenditur,* & num. 5.

3 *Simonia de ſe mala eſt, nec poteſt aliqua circumſtantia cohoneſtari.*

4 *Vexationem redimere licet quando is à quo redimitur, de facto nocet, prodeſſe verò de iure non poteſt.*

5 *Simonia non committitur quando intentio dantis in aliquam honeſtam cauſam immediatè dirigitur, quæ ab ipſis ſpiritualibus diſtingui poteſt.*

Cap. Baptizandis. XCIX.

Gelaſius.

1 NOtabilis eſt gloſſ. *hic verbo moliantur*, dum tenent non licere adulto in extrema neceſſitate conſtituto pecuniam dare ſacrilego Sacerdoti, qui aliter eum non vult baptizare, ſed potiùs ſine Baptiſmo diccedendum, quia cùm per fidem, & Baptiſmum flaminis poſſit ſaluus fieri iuxta *cap. dubium, de Baptiſmo*, nunquam poteſt in extremà neceſſitate conſtitui, ſequuntur Theologi *in 4. diſt. 5. quæſt. 2. & diſt. 25.* affirmantes quando aliquis adfuerit laicus, vel fœmina, à quibus poſſit baptizari, eo enim caſu, ac ſi nullus eſſet clericus, nemo dubitat laico, aut fœminæ id licere, iuxta *cap. ſuper quibus 30. quæſt. 3. cap. conſtat, cap. mulier, cum ſeqq. de conſecr. diſt. 4.* docent Theologi *in 4. diſt. 4. quæſt. 2.* quod multò magis de aliis Sacramentis affirmant, in quibus percipiendis nulla poteſt dari præciſa, & abſoluta neceſſitas, ita vt ſi neceſſitatem extremam, & abſolutam æternæ ſalutis remoueamus, conueniunt omnes non licere pecuniam dare, & ita vexationem redimere.

2 Cæterùm in neceſſitate abſoluta, qualis in paruulo dari poteſt ſi nullus adſit alius à quo baptizetur, & in vltimo vitæ termino conſtitutus ſit, vt pote quando ſola adeſt mater, aut ſolus pater, ſeu alia ſola perſona, quæ aut truncatis ſit manibus, aut muta, ita vt nequeat Sacramentum baptiſmi miniſtrare, hoc caſu adhuc licitum non eſſe exiſtimant multi pecunia vexationem redimere, ſed potiùs dimittendum eſſe paruulum, vt ſine Baptiſmo pereat, ita gloſſ. *in præſenti d. verbo moliantur*, quam communiter receptam dicit *hic* Præpoſ. *n. 1.* ſequitur Card. *in cap. cùm Eccleſia, de ſimon.* D. Thom. *in 4. diſt. 5. q. 2. in fine,* Paludan. *ibid. quæſt. 3. num. 17.* Riccard. *d. diſt. 25. quæſt. 1. art. 3. ad* 8. D. Antonio:
3 *part. 2. tit. 1. cap. 5. §. 16.* Sylueſt *in ſumma, verbo ſimonia, quæſt. 8.* Horum autem illud præcipuum fundamentum eſt quòd ſimonia de ſe mala eſt, nec poteſt aliqua circumſtantia cohoneſtari, vt probat Caiet. *quod lib. 1. quæſt. 9.* mala autem facienda non ſunt vt inde veniant bona, Paul. *ad Roman. cap. 3. cap. ſuper eo, de vſur. cap. magnopere, qui clerici, vel monachi, cap. faciat 32. quæſt. 2.*
4 Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 52. num.* 8. Igitur non licebit propter neceſſitatem extremam pecuniam dare. Secundo tunc demum licet redimere vexationem, quando is à quo redimitur, de facto nocet, prodeſſe verò de iure non poteſt, hoc eſt, cùm impedimentum ſolum obiicit iniuſtum, ius verò ſpirituale dare non poteſt, vt contingit in homine priuato, qui aut matrimonio contrahendo, aut beneficio obtinendo, aut poſſeſſioni ipſius iniuſtæ ſe opponit, quo caſu, is qui vexationem ſuam redimit, nullum ius ſpirituale ab impediente conſequitur, & ideò iuſtè facit: ſi autem ab eo fiat vexatio, qui dum ab ea ceſſat ſpirituale ius confert, non eſt licitum pecunia redimere, vt contingit cùm is ad quem pertinet confirmatio, aut conſtitutio beneficij, id facere iniuſte recuſat, quod Palud. *citato loco* docet, & eſt de mente Doctorum *in cap. ad aures, & in cap. Matthæus, & in cap. dilectus, il. 2. de ſimon.* licèt aliis loquantur verbis: hoc enim poſteriori caſu redemptio vexationis ideò illicita eſt, quia nihil aliud importat quàm aſſequutionem ſpiritualium, tunc namque ceſſat cùm ſpirituale ius conceditur. Igitur in caſu propoſito non licebit paruuli vexationem ita redimere, quia non aliter redimitur quàm per conceſſionem ſpiritualis Sacramenti, & in effectu videtur pro eo dari pecunia.

Contrariam tamen ſententiam probarunt multi Doctores antiqui, quos referent Archid. & Domin. 5
in præſenti, qui etiam in hanc partem magis inclinant data neceſſitate extrema; eandem probat Abb. *in d. cap. cùm Eccleſia, num. 5.* quem ſequitur Auan. *num. 3.* Nau. *in man. cap. 23. num. 101. in fine,* aſſerens hanc ſententiam receptiorem eſſe, Caiet. *2. 2. quæſt. 100. art. 3.* Angel. *in ſumma, verbo ſimonia 2. num. 12.* Sot. *de iuſtit. lib. 9. quæſt. 6. art. 1.* Soar. *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 4. cap. 12. à num. 13.* Leſſ. *de iuſtit. lib 2. cap. 35. dub. 7. à num.* 38. Filliuc. *tom. 3. tractat. 45. cap. 3. quæſ. 5. & 6.* Bonacin. *var. tractat. quæſt. 4. de ſimonia, §. 1. num. 4. verſ. ex dictis*, me citato *in hoc loco* nouiſſimè Ripa *de ſimonia part. 1. art. 2. num. 21. cum ſeqq.* Et citra dubium receptior eſt, & confirmatur ex eo, quia 6
quando intentio dantis in aliquam honeſtam cauſam immediatè dirigitur, quæ ab ipſis ſpiritualibus diſtingui poteſt, non committitur ſimonia, cum ſpiritualia emere non intendat, hæc autem intentio dantis immediatè tendit ad remouendum impedimentum miniſtri, aut ex auaritia, aut ex neceſſitate proueniens, dat enim vt auaritiæ, aut neceſſitati ſatisfaciat, & in hoc conſiſtit immediatè redemptio vexationis. Igitur ſimonia ceſſat. Præterea cùm is, qui temporale dat ſpiritualia recipit tantùm, nec ex eorum aſſequutione aliqua temporalis vtilitatis ad eum peruenire poteſt, tunc omnis praua ſuſpicio ex parte dantis ceſſare debet, niſi manifeſtè appareat contrarium, nemo enim ita fatuus eſſe creditur, vt temporalia concedat mala intentione, quæ tunc nec ad ſpiritualem ſalutem, nec ad temporale bonum proſunt, prout contingit quando dat miniſtro baptizanti, vngenti, aut confirmanti; ſecus verò dicendum quando ex aſſequutione ſpiritualium temporale aliquod commodum redundare poteſt, prout fit in ſacramento Ordinis, in abſolutione à cenſuris, in beneficio, aut monaſterij loco comparando. Qua ratione ſacri Canones non ſolent condemnare eos, qui miniſtris Baptiſmi, aut Confirmationis temporalia dant, quaſi in ipſis præſumptio mali deficiat, cōdemnant tamen paſſim exigentes, vt colligitur ex text. *in præſenti, cum ſeqq.* Cùm ergo in propoſito nulla poſſit temporalis vtilitas conſiderari ex parte dantis, & extrema ſit neceſſitas, qua is redimit, eſt proculdubio excuſandus.

Cap.

Cap. Sunt nonnulli. CXIV.

Gregorius.

1 CElebris eſt gloſſ. *verbo ab obſequio, in præſenti* dum probat quòd dare, & accipere beneficium ſpirituale propter obſequia, & beneficia temporalia iam facta in eorum recompenſationem, & quaſi ſolutionem debiti, & oblationis ex iuſtitia ad condignam mercedem tribuendam, ſimonia eſt, ad quod plures citaui Doctores *in collectan. ad cap. cùm eſſem, num. vlt. de ſimon.*

Cap. Pueri. CXX.

1 IN gloſſ. *Pueri* ibi, *Pueri dicuntur intra 14. annum,* &c. Ita citati nouiſſimè per Mauſon. *de cauſis excuſationis, lib. 1. limit. 11. num. 3.*

2 In gloſſ. *Ad ſacros.* ibi, *Tamen ſi puer ordinetur in ſacris Ordinibus, benè recipit characterem*, &c. Ita plures citati per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 1. alleg. 16. num. 5.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *Sed nunquid tenetur continere,* &c. Notatur ad hoc quod pueri ad Ordines ſacros promoti nulla ratione adſtringuntur ad continentiam, vt per Sot. *lib. 7. de. iuſtit. quæſt. 2. art. 5. ad vlt. & in 4. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. circa ſolut. ad 2. poſt 3. concl. verſ. quod ſi roges,* Mogollon. *in tract. de his, quæ 21, cap. 8. §. 2. num. 23.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 12. n. 221.* Viuald. *in candelabro aureo, part. 1. vbi de ſacramento Ordinis, n. 25.* Henriq. *in ſumma, lib. 10. c. 14. §. 3. & lib. 11. cap. 5. num. 9. in commente lit. Q.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. cap. 96. num. 4. concl. 4.* Azor. *inſt. moral. p. 1. lib. 13. c. 24. q. 9.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 30. n. 3.* metipſum *d. part. 2. alleg. 15. num. 4.*

1 Cap. Nullus Epiſcopus. ij. CXXIV.

PRobat hîc text. excommunicatum non poſſe pecunia, vel quovis munere temporali abſolutionem ab excommunicatione redimere, vt late per Mati. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 4. diſp. 6. cap. 3. per tot.*

Qvæstio II.

SVMMARIVM.

1 *Pactum illicitum eſt de dando Iudæo, ſeu infideli pecuniam, vt ad Chriſti fidem conuertatur.*

2 *Iudæo cupienti venire ad Baptiſmum, ſed timenti paupertatem inter Chriſtianos, licitum eſt pecuniam promittere.*

3 *Pactio, & conuentio omnis in ſpiritualibus ceſſare debet, & declaratur* num. 4. & 5. cum ſeqq.

6 *Conuentiones illæ in ſpiritualibus prohibentur, in quibus temporale datur, retinetur, aut promittitur.*

7 *Tranſactio pro bono pacis inter colitigantes in ſpiritualibus, in quibus datur temporale, verum non continet ſimoniam contra ius diuinum.*

8 *Beneficiorum permutatio abſque Superioris auctoritate prohibetur.*

9 *Pactiones tacitæ in ſpiritualibus an poſſint efficere ſimoniam legibus humanis prohibitam oſtenditur.*

Cap. Quàm pio II. *Bonifac.*

1 BONIFACIVS Papa ſcribens omnibus Calaritanæ Eccleſiæ cœnobitis, relatus *in hoc text.* atteſtatur nunquam legiſſe Domini diſcipulos, vel eorum miniſterio conuerſos quempiam ad Dei cultum aliquo muneris incitamento prouocaſſe. ex quibus verbis communiter colligitur illicitum eſſe pactum de dando Iudæo, ſeu infideli pecuniam, vt ad Chriſti fidem conuertatur, ita *in præſenti* tenent Archid. *verſ. in gloſſ. ſin.* Turrecr. *in 1. quæſt. ad 1. argum.* & Præpoſ. *ſub. num. 1.* Abb. *in cap. cum in Eccleſia, ſub num. 6. de ſimon.* Petrus Leuander *de priuileg. doctor. part. 4. quæſt. 86.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput. 39. num. 4. verſ. ſexto,* nouiſſimè Ioann. de Valboa *in annuis Academicis prælectionib. Salmanticenſib. ad cap. fin. n. 20. de pactis,* Ricciul. *de iure perſonar. lib. 2. cap. 36. num. 2. & 4.* poſt Stephan. de Licio *in tract. de Iudæis, §. promiſſionibus,* & Simanch. *de Catholic. cap. 35. n. 10.* ac alios, 2
ſubdit licitum eſſe Chriſtiano promittere pecuniam Iudæo cupienti venire ad Baptiſmum, ſed timenti paupertatem inter Chriſtianos.

Dum tamen omnis abſit pactio, &c.] Dum text. *hîc* 3
probat in ſpiritualibus omnem pactionem, & conuentionem ceſſare debere, cui ſimili *in cap. vlt. de pactis, & in cap. tua, de ſimon.* torquentur Doctores, & latè diſputant, quónam pacto vulgaris hæc regula accipienda ſit, & dubitandi occaſionem præſtant quamplurimæ pactiones, quæ circa ſpiritualia licitæ reperiuntur, licet enim ſpiritualia pro ſpiritualibus dare, facere, aut promittere, ſi nulla ibi temporalium ratio haberi poteſt, ſæpéque Sacerdotes, & Eccleſiæ miniſtri ſic inter ſe conueniunt, vt pro Antonio Petrus Sacra faciat, aut curam animarum exerceat, ea lege, vt ſimili tempore Antonius pro Petro idem faciat, quod poſt alios obſeruat Syluest. *in ſum. verbo ſimonia, quæſt. 17.* Couar. *var. lib. 1. cap. 5. num. 3. verſ. contrariam,* ſimiliter *in cap. ad quæſtiones, de rer. perm.* conceditur parochialium Eccleſiarum per ſe facta commutatio, ſic *in cap. ſignificatum, de præbend. & in cap. ad audientiam, iuncta gloſſ. de reſcript.* conditiones in ſpiritualibus ſuſtinentur. Tandem licitum eſſe videmus Sacerdotibus, aliiſque omnibus Eccleſiæ miniſtris & iudicibus de ſuo ſtipendio paciſci, vnde non eſt regula illa adeò generalis, & perpetua.

Quare gloſſ. *hîc verbo pactio*, ait inhoneſtas pa- 4
ctiones ſolùm prohiberi in ſpiritualibus, honeſtas verò permitti; & inhoneſtas illas eſſe vult, quæ fiunt de re temporali pro ſpirituali danda, honeſtas verò, quæ de re ſpirituali ad aliam ſpiritualem celebrantur, eandem ſententiam probat gloſſ. *verbo ceſſare, in d. cap. vlt. de pactis*, & *ibidem* Anch. *num. 2.* Abb. *in princip.* teſtatur communem Cardin. *num. 3.* probant Doctores omnes *in cap. 2. de tranſact.* vbi Abb. *num. 5.* Præpoſit. *in præſenti num. 2.* Syluest. *vbi ſuprà,* Couar. *dict. lib. 1. cap. 5. num. 4.* Pro qua recepta ſententia expendi poteſt *d. cap. ſuper eo, de tranſact.* dum ait non eſſe licitum tranſigere, vt aliquo dato, vel retento ſpiritualia poſſideantur, gratis tamen & nullo dato, aut retento temporali licere. Illud etiam communem ſententiam confirmat, quia omnia ferè iura, quæ hanc reg. conſtituunt, de his caſibus agunt, in quibus pactiones de rebus ſpiritualibus ita fiebant vt aliquid daretur, vel retineretur temporale; ſic enim proponitur *in hoc text.* ſic *in cap. præterea 1. & 2. de tranſact. & in cap. niſi eſſent, de præbend. & in cap. vnic. vt Eccleſiaſt. benefic. & in cap. tua, de ſimon.* Vnde dum habent quòd omnis pactio, aut conuentio in ſpiritualibus improbatur, iuxta propoſitas ſpecies, videntur intelligenda de pactionibus, in quibus temporale datur, vel reſeruatur.

Verùm communem ſententiam improbant Goſ- 5
fred. Card. Imol. & Butr. *in d. c. vlt.* eo potiſſimum argumento, quòd iura indiſtinctè aiunt omnem pactionem, & conuentionem in ſpiritualibus, & annexis ceſſare,

ceſſare, ideóque cùm vniuerſalia, ſeu generalia verba habeant, non debent ad eas tantùm pactiones reſtringi, in quibus temporale aliquid interuenit, ſed in omnibus, quamvis fiant de ſolis ſpiritualibus ad ſpiritualia, locum habere debent, iuxta reg. *l. in fraudem, ff. de milit. teſtam.* eandem ſententiam, nemine citato, quaſi citra dubium, probat Nauar. *in man. c.* 23. *num.* 100. *verſ. ſecundo*, & ante eum Ricard. *in 4. diſt.* 25. *art.* 3. Pro qua in primis faciunt verba text. *in d. cap. vlt. de pactis, & in cap. 2. de tranſact.* ibi, *omnis pactio*; accedit quòd ſi ad eas pactiones quæ fiunt de ſpiritualibus pro temporalibus dandis Eccleſiæ prohibitio reſtringatur, nulla videtur poſſe dari ſimonia legibus tantum humanis prohibita, quoniam iam ibi contra leges diuinas perpetratur, cùm pro ſpiritualibus temporalia dentur. Tertiò pro eadem ſententia expenditur *dict. cap. quaſitum, & cap. cùm olim, de rerum permut.* quibus probatur beneficiorum commutationes abſque Superioris auctoritate illicitas eſſe, cùm tamen ibi temporale nihil detur, aut retineatur pro ſpiritualibus. Tandem illud etiam non parum vrget, quòd Eccleſia hoc ſimoniæ deteſtabile vitium ita voluit exterminare, vt non ſolùm veras ſpiritualium venditiones, aut cum temporalibus permutationes lege iam diuina interdictas voluerit prohibere, ſed etiam quicquid huius criminis ſpeciem habere videbatur iuxta Apoſtoli præceptum iubentis ab omni ſpe mali abſtinere, quod in propoſito refert Pontifex *in cap. audiuimus, de ſimon.* Omnis autem pactio, & conuentio etiamſi de ſpiritualibus ad ſpiritualia tantum fiat, ſpeciem ſimoniæ videtur habere, quoniam vnum ſpirituale quaſi pretium alterius videtur dari, aut promitti, vt Nauar. conſiderat. Sed tamen hæc Ricardi, Goffredi, & ſequacium opinio vix defendi poteſt, confunditur enim ex eo, quia vbi nullum interuenit temporale, quod poſſit conſiderari, ſed ab vtraque parte ſpirituale tantùm, nec vera datur ſimonia, nec aliqua eius ſpecies, quam Eccleſia debeat improbare, nec vlla reperitur lex, quæ tales prohibeat conuentiones, nam *d. capite vlt. de pactis* ita accipiendum eſt, vt agat de pactionibus, quibus pro ſpiritualibus obtinendis temporale promittitur, vt colligitur ex illis verbis, *pro ſpiritualibus obtinendis*, Sícque prædictam reg. declarat Pontifex *in d. c. ſuper eo*, ibi, *dato aliquo, vel retento.* Confunditur denique hæc ſententia ex *d. c. ad quæſtiones*, cui Goffred. & ſequaces minimè ſatisfaciunt.

6 Quapropter in hac difficultate communis Doctorum ſententia defendi poteſt, ſi tamen rectiùs explicetur, ex quorum mente dicendum eſt illas conuentiones in ſpiritualibus prohiberi, in quibus temporale datur, retinetur, aut promittitur, quòd ſi ab vtraque parte nihil temporale conſideretur, ſed ſpiritualia ſint omnia, & pactio nullo iure improbata cenſebitur, Eccleſia enim vt in re periculoſa cautè ageret, & ſancta ſanctè tractarentur, omnes gratuitas pactiones circa ſpiritualia prohibuit, in quibus temporale aliquid interueniret, quod pretij imaginem habere videretur, quamvis recta fuiſſet partium intentio, quæ opera prohibita contra præceptum recta non faciunt, ſicque omnem ſiniſtram ſuſpicionem, & mali ſpeciem habet, vt ait text. *in dict. c. audiuimus*, Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. capite* 14. ibi: *Simoniaca labis, aut ſordida auaritiæ ſuſpicionem habent*; fiétque res hæc apertior ſi conſiderentur tripliciter temporalia dari dum ſpiritualia dantur, aut tanquam ſuſtentationis, ſeu laboris accidentalis ſtipendium, aliáve ſimili honeſta cauſa, aut gratis, & liberaliter, aut tanquam pretium ſpiritualium. Primo caſu ſi euidens eſt honeſta illa dandi, aut recipiendi cauſa, datio, & pactio licita iudicabitur: ſin autem in ea conuentione talis cauſa non appareat, ſed illud demum quæritur, vtrùm liberalis ſit datio, aut illiberalis, & quaſi pretium, tunc ſi nulla pactio, conuentio, exactio, aut taxatio interueniat, illud gratis datum poſſumus credere obſeruatis circumſtantiis, de quibus *in capite ſicut Epiſcopum, hac eadem cauſa, & quæſt.* Sin autem pactio, aut conuentio interuenerat, non gratis datum intelligemus, habent enim manifeſtam pretij imaginem, vt probat text. *in d. capite ſicut Epiſcopum.* Quibus ſic delibatis reſoluendum eſt Eccleſiam eas conuentiones iure optimo prohibuiſſe, quæ ſecundùm ſuam formam veram exprimunt ſimoniam, aut ſi temporalia pro ſpiritualibus re vera data non ſint, habent tamen cuiuſdam æſtimationis figuram, ſícque communis ſententia explicata defendi poteſt, & dum Doctores aiunt eas pactiones improbari, in quibus temporale datur, aut retinetur pro ſpiritualibus, ita ſunt exaudiendi, vt verbum *pro neceſſario* pretium non ſignificet, iam enim contra ius diuinum ſimonia eſſet, ſed illud demum, vt iuxta pactionis figuram temporale illud ratione ſpiritualium datum, aut retentum prima facie videatur, probatúrque noſtra, & communis ſententia ex ſupradictis, & ex *capite vlt. de rerum permut.* dum ait permutationes de ſpiritualibus ad temporalia prohiberi.

Non obſtant argumenta in contrarium adducta, ad primum enim reſpondetur, verba vniuerſalia, *omnis pactio*, ad illas pactiones velle reſtringi, in quibus temporalia dantur, vt *ſuprà* diximus, nec nouum eſt verba vniuerſalia ad habiles terminos reſtringi, iuxta text. *in l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ſecundùm receptum intellectum, de quo Iaſ. *ibi à n.* 12. *l. a §. prætor ait, iuncta gloſſ. verbo qualiſcumque, ff. qui ſatiſd. cog.* Ad ſecundum dicendum multas adhuc ſupereſſe pactiones, quæ ſimoniam tantùm continent lege humana prohibitam, vt ex dictis patet. Ad tertium ex *d. capite quæſitum, de rerum permut.* reſpondemus in eo non probari permutationes præbendarum ſimoniæ labem continere, ſed tantùm illas, quæ fiunt præmiſſa pactione, in qua aliquid temporale datur, aut reſeruatur: ſic enim explicanda eſt pactio de qua *ibi*; aliàs enim nihil permutationi adderet, quæ & pactio eſt, & ita probatur *in d. c. vlt. eiuſdem tit. & in c. vnic. eodem tit. lib. 6.* ibi, *liberè, & ſine fraude.*

Ex quibus iam primò infertur multas eſſe pactiones in ſpiritualibus, in quibus temporale datur, quæ tamen veram non continent ſimoniam, contra ius diuinum, prout eſt tranſactio pro bono pacis inter collitigantes, de quo *in capite conſtitutus, & in capite præterea, de tranſaction.* & omnes aliæ in quibus temporale illud re vera, non datur tanquam pretium ſpiritualium, ſemper tamen contra ius humanum ſpeciem ſimoniæ habent, & ideo ſimoniacæ, quia prohibitæ dicuntur, vt poſt Innocent. & alios antiquos obſeruat Abbas *numer.* 3. *in dicto capite conſtitutus, & in capite ſuper eo, num.* 2. *eodem tit.* Anchar. *in cap. cùm pridem, de pactis.* 7

Secundo infertur pactiones, etiam dari poſſe in ſpiritualibus, quæ neque contra ius diuinum, neque contra ius humanum aliquam continent ſimoniam, ſunt tamen illicitæ, qualis eſt beneficiorum permutatio abſque Superioris auctoritate, & omnes aliæ, quæ fiunt de ſpiritualibus ad ſpiritualia abſque vlla interueniente re temporali, fiunt tamen iniuſtè, & contra leges, ſeu animo non recto, & ideò illicitas pactiones in ſpiritualibus à ſimonia diſtinguit Concil. Trident. *vbi ſuprà*, & in literis beneficialibus in quibus clauſula apponi ſolet ne ſimonia interueniat, 8

aut alia illicita pactio, obſeruat Couar. *d.capite,numer.4.*

2 Tertiò infertur reſolutio ad illam quæſt. Vtrùm tacitæ pactiones poſſint efficere ſimoniam legibus humanis prohibitam, ita vt ſub ea prohibitione comprehendantur, de qua *in d.cap.vlt.de pactis?* Card. *ibidem not.3.* & Anch. *in princ.* poſt alios antiquos, volunt eam prohibitionem ad tacitas quoque pactiones pertinere, Quorum ſententia probatur ex eo quòd etiam tacitæ conuentiones fiunt, & propriæ pactiones ſunt, *l.item quia,ff.de pactis,* & taciti atque expreſſi idem eſt iudicium, *l.cùm quid, ff.ſi certum pet.* Facit etiam quòd tacitæ pactiones, quinimo & ſola voluntas veram efficit ſimoniam, iuxta text. *capit. tua,& in cap. vlt. de ſimon.* Caiet. *in ſum.verbo ſimonia interior,* Sot. *de iuſtit.lib.9. q.8.art.1.* Nauar. *in man.capite 23.n.103.* Igitur etiam poterit efficere ſpeciem ſimoniæ lege tantùm Eccleſiæ prohibitam. Sed hæc ſententia indiget cenſura, aut enim prædicti Doctores agunt de ſimonia verè iure diuino prohibita, cùm ſcilicet ſpiritualia pretio æſtimantur, aut de ſimonia, quam prohibet lex tantùm Eccleſiæ. Priori modo Doctores rectè docent, quoniam lex diuina per actus internos violatur, & eos comprehendit, vt præcitata iura probant, & hoc nobis videntur docuiſſe Card. & Anch. *vbi ſuprà.* Poſteriori verò modo ſi Doctores accipiantur, oportet diſtinguere inter tacitas pactiones, poſſunt enim dici impropriè tacitæ, quæ verbis non fiunt, ſed ſignis æquipollentibus, qualis eſt illa, quæ fit à muto, de qua *in d.l.item quia, ad fin.principij,& in capite cùm apud, de ſponſalibus,* & illa de qua *in l. ſtipulor, 35.§. vlt. ff. de verb. oblig.* & huiuſmodi tacita pactio poteſt efficere ſimoniam lege tantùm humana prohibitam, & in ea comprehenditur, quoniam vera conuentio eſt, cuius ſubſtantia in partium conſenſu verſatur ſiue verbis, ſiue ſignis declaretur, *l.2.in fine, ff.de pactis,dict.§.vlt.* Cæterùm talis pactio non bene dicitur tacita, ſed potiùs expreſſa appellari debet, parui enim refert verbis, aut ſignis conſenſum explicari, vt benè docet gloſſ.recepta *in d. l.item quia, verbo mutus,* & pluribus congeſtis Tiraquell. *poſt leges connub.gloſſ.7.n.160.* Sin autem tacita pactio propriè accipiatur pro ea, quæ à lege fit mediante facto hominis, vel ab ipſa lege, ſeu natura actus ſubintelligitur, tunc non poteſt comprehendi in aliqua prohibitione iuris humani, quæ pactiones, aut conuentiones interdicat, nec efficere ſimoniam, lege tantùm humana prohibitam, quoniam pactio propriè non eſt, ſed magis legalis obligatio, cuius vis potius ex auctoritate legis, quàm ex partium conſenſu prouenit, prout cernitur in omnibus quaſi contractibus, de quibus *in d.l.item quia, & ex l. conſenſu,ff. de action. & oblig. & ex toto tit. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi contractu,* in quibus quoniam ſubſtantia pactionis deficit, humana prohibitio de pactionibus agens locum habere non poteſt, vt colligitur ex text. *in l. conuentiones 98. ff. de condit. & demonſt. & ex l. actus legitimi,ff.de regulis iuris,* ex quo; patet quoniam odioſa prohibitio extendi non debet, contra *reg.odia,de reg. iuris lib.6.*

SVMMARIVM

1 *Simonia præſumptio ceſſat quando temporalia dantur miniſtro poſt ſuſcepta Sacramenta, aut ex interuallo.*

2 *Simonia non præſumitur ſi non appareat an velut pretium, an verò cauſa honeſta datum ſit temporale miniſtro ſpirituali ſi cauſa aliqua honeſta in eo actu reperitur.*

3 *Sacramenta miniſtranti ſiue antè, ſiue poſt, ſiue incontinenti, ſiue ex interuallo vbi temporalia dentur, ſtante tamen re dubia quia ex vtraque parte extant æquales boni, aut mali coniectura, non eſt iudicanda ſimoniaca, ſed honeſta datio.*

4 *Spiritualium perceptionis tempore licitum eſt temporalia dare pacto, & conuentione ceſſante, quia liberalis donatio præſumitur.*

5 *Notario prohibetur quicquam temporale percipere antequam abſolutum ſit Ordinis miniſterium, poſtea verò gratis datum permittitur.*

6 *Notarius non committit veram ſimoniam ſi antequam ſit abſolutum Ordinis miniſterium quicquam recipiat temporale, ſed quoad illum ſola eſt humana prohibitio, quæ diuerſis pœnis illum afficit.*

7 *Spiritualia alia ſunt quæ aliquod examen de perſonis ac rebus admixtum habent, vel ſaltem illud requirunt, & alia quæ nullum examen, aut iudicium admixtum tenent, & ponderantur inter vtraſque differentia rationes.*

8 *Notario prohibetur etiam gratis datum ante Ordinis miniſterium abſolutum accipere, non quia ab eo ſpirituale aliquid vendatur, niſi temporalem operam, ſed quia iudicium adhibetur, quod magis liberalibus donis euertitur.*

9 *Declaratur capite emendari, hac eadem cauſa, & quaſt.*

10 *Temporalia quotieſcunque dantur ſpiritualium miniſtris in aliquo actu vbi honeſta dandi, & recipiendi cauſa viget, ex data & recepta iudicandum eſt.*

11 *Simonia non committitur dum pro obligatione actionis ſpiritualis accipitur aliquid titulo ſuſtentationis.*

12 *Spiritualia ſi miniſtrentur à Prælato, cui iure incumbunt, & aliquid temporale recipiat nulla habita certitudine an pio, ſeu prauo animo id receperit, in dubio iudicabitur ſimonia, ſi pactio, conditio, taxatio, aut exactio interueniant.*

13 *Simonia eſt difficilis probationis ac proinde coniecturis, & minus legitimis probationibus iudicatur.*

14 *Animus prauus in faciente indicatur vbi aliquid iure prohibitum committitur, vel mali ſpeciem habet.*

15 *Datio, aut receptio temporalium pro ſpiritualibus vbi cernitur, & an data ſit gratis, aut pro ſpiritualibus neſcitur, tunc hoc ex datæ rei quantitate, perſonarum qualitate, & temporum circumſtantia colligendum eſt.*

16 *Temporalia gratis data ſi lex recipi prohibeat, vel eo caſu, quo nulla iuris committitur ſimonia, niſi aut ex verbis, aut ex titulo contrarium colligatur, non ſimonia, ſed inobedientiæ crimen incurritur.*

CAP. Sicut Epiſcopum. IV.

Gregorius.

SImoniæ præſumptionem ceſſare quando temporalia dantur miniſtro poſt ſuſcepta Sacramenta, aut ex interuallo, colligitur ex hoc text. quia videtur tunc magis ſpontanea, & liberalis datio, quæ nulla neceſſitate cogente fit, quàm vbi temporalia dantur tempore, quo ſpiritualia percipiuntur, quia aliqua videtur aſſumi poſſe ſuſpicio non tam liberalis dationis: ſi verò in eo actu aliqua honeſta cauſa reperiri poteſt, ad quam datio, & receptio temporalium referatur, in dubio ad illam referri debent, prout eſt cauſa ſuſtentationis, merces laboris accidentalis, aut obligationis, liberalis donatio, oblatio pia, iuſta lex, & rationabilis conſuetudo, aut vexationis 1

tionis iuſta redemptio, ex his enim cauſis datio, & receptio à ſimonia in dubio excuſari debet, ſicut probatur ex vulgari regula *l. meritò, ff. pro ſocio, & reg. ſtatte, de regul. iuris*, quia in dubio actus hominum in meliorem partem iubentur interpretari, quam regulam exornant Alciat. *de præſumpt. reg. 3. præſ.* 2. Bernard. *de reg.* 65. & Ioan. Garc. *reg.* 363.

2 Vnde fit vt ſi res dubia ſit, nec appareat an velut pretium, an ea cauſa honeſta datum ſit temporale miniſterio ſpirituali, ſi cauſa aliqua honeſta in eo actu reperitur, ex illa præſumendom ſit temporalia fuiſſe data, aut recepta, non verò per ſimoniam, quinimo etiam iuſta cauſa dandi, aut recipiendi in eo actu non recipiatur, quia ſcilicet lex prohibet omnem receptionem temporalium etiam à ſpontè offerente, provt *in c. 1. §. pen. de cẽſib. in 6.* adhuc ſi aut grauior, aut leuior culpa in eo actu dari poteſt, ſemper leuior erit iudicanda, etiam quoad pœnas, vt mitior imponatur; quemadmodum enim in dubio bonum eſt iudicandum, ſic eodem præcepto tenemur in dubio minorem culpam credere, vt obſeruant Bald. *in l. vlt. num. 17. ff. de addit. action.* Alciat. *de reg. 3. præſ. 6.* per text. *in l. præſes, ff. de pœnis*, erit autem res in dubio non ſolùm quando à parte rei quid certum ſit non apparet, & vtrinque æquales extant coniecturæ, ſed etiam quando lex humana in eo dubio nihil definit, nam ſi definiat iudicans in eo actu ſimoniam, id in foro exteriori iudicandum eſt, quamvis à parte rei res videatur dubia eſſe; quotieſcumque enim lex definitiuè præſumit malum iam quoad forum exterius, res deſinit eſſe dubia, quia credendum eſt dari pro lege ſufficientes mali coniecturas, atque ideò aut vera ſimonia iudicari poterit, ſaltem prohibita iure humano, prout fit in Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. cap.* 18.

3 Immo ſi miniſtranti Sacramenta ſiue ante, ſiue poſt, aut ex interuallo, aut incontinenti temporalia dentur, ſtante tamen re dubia, quia ex vtraque parte extant æquales boni, aut mali coniecturæ, adhuc non eſt iudicanda ſimoniaca, ſed honeſta datio, vt apertè probat text. *in cap. de eulogijs, 18. diſtinct. & in cap. placuit 1. quæſt. 1. & in cap. dictum, in fine, eadem quæſt. cap. dilectus 30. cap. tua nos, de ſimon.* quibus probatur licitum eſſe gratis datum accipere, etiamſi immediatè detur ante perceptionem Sacramenti, id ipſum colligitur ex *cap. etſi quæſtiones, de ſimon.* perque iura hanc
4 ſententiam probat gloſſ. *verbo purè, in dict. cap. tua nos*, aſſerens tempore perceptionis ſpiritualium licitum eſſe temporalia dare pacto, & conuentione ceſſante, quia non minùs liberalis donatio præſumitur quòd eo tempore facta, & gloſſam ſequuntur, *ibidem* Abb. *num.* 4. Anan. *num.* 5. & eſt doctrina Innocent. *in c. cùm M. de conſtit.* vbi Abb. *num.* 16. & Felin. *num.* 19. Dec. *num.* 33. teſtatur communem Rip. *ibid. num.* 179. Præpoſ. *in cap. emendari, ad fin. 1. q. 1.* quamvis gloſſ. Aret. & alij antiqui DD. *ibid.* contendant, quòd ſi temporalia dentur miniſtro tempore, quo Sacramenta percipiuntur, ſimonia præſumitur, eandem ſententiam probat Hoſt. & Anch. *num. 5. in d. cap. tua, per text. in præſenti, & in d. c. emendari*, & ea ratione quia multa ex circunſtantia temporis prohibentur, quæ per ſe ſunt licita, iuxta *cap. relatum, 81. diſt. d. cap. & ſi quæſtiones*; cum aliis à prædictis Doctoribus adductis, quia illis omnibus facilè reſpondebimus.

5 Et in primis ad text. *in præſenti*, quatenus prohibet notarium quicquam temporale percipere, antequam abſolutum ſit Ordinis miniſterium, poſtea verò gratis datum permittit, reſpondetur agi de notario, qui ſtipendium non habebat, ideò oblatum antea prohibet datum gratis, vt omnis exactionis ſuſpicio ceſſet, quæ planè ceſſat quando poſtea gratis datum recipitur, cùm nulla extet dandi neceſſitas, quo pacto etiam procedit text. *in capite primò de ſimon.* deſumptus ex hoc *in præſenti*, & ita gloſſ. *in dicto cap.* 1. Innocent. & Abb. *num.* 3. Anan. *numerò vigeſimo ſecundo*, & alij omnes, Cardin. & Præpoſ. *in dicto cap. ſicut*, atque ideò dicendum, quòd non prohibetur ibi notario temporale percipere, quia ſimoniam in eo committeret, cùm ſpirituale nihil venderet, ſed temporalem operam; at verò improbatur praua conſuetudo, quâ Epiſcopus Ordines conferens, & alij in eo miniſterio ſpirituali cooperantes, & notarij ſimul temporalia percipiebant pro ſpiritualibus, & exigebant, vnde vt omninò extirparetur talis conſuetudo, ea prohibitio facta eſt, & comprehendit etiam gratis data ante perceptionem, vt nullum eius maneret veſtigium, aut occaſio iterum ad eandem conſuetudinem reuocandi, & omnis ſiniſtra ſuſpicio, quæ non penitùs ceſſaret in eo caſu ſi eis permitteretur gratis antè data recipere. Verùm communis hic intellectus ad text. *in præſenti*, quamvis in ſe verus ſit, non omninò difficultatem tollit, adhuc enim dubitari poteſt, vtrùm illa prohibitio generalis ſit, & ad alios trahi debeat, in quibus temporalia dantur miniſtris ſpiritualium, ex quo pacto probauit ſententiam gloſſa *ibidem*, an verò in eo tantùm caſu obtineat, de quo agit, Doctores non explicant.

Quapropter ad exactam huius text. intelligen- 6
tiam præmittendum eſt primò prohibitionem, de qua *hîc*, pleraſque perſonas comprehendere, in quibus omnibus non eadem ratio eſt, & prohibendi cauſa, etenim Epiſcopi, & alij miniſtri cooperantes accipiendo temporalia pro ſpiritualibus ſimoniam committunt, vel ſaltem committere creduntur, quia non gratis data, ſed exacta munera accipiebant, vt ex text. conſtat, non ſic ſe res habet in notario, cuius munus temporale eſt, vnde quoad illum non ſimonia vera, aut præſumpta iudicatur, ſed ſola eſt humana prohibitio, quæ diuerſis pœnis illum afficit, ideò autem cum aliis inuoluitur, quia conſuetudo, quæ omnes immiſcebat omnibus, æquum erat vt reprobaretur, iuxta *ſuprà* citata.

Secundò præmittendum eſt, quædam eſſe ſpiri- 7
tualia, quæ aliquod examen, & iudicium de perſonis ac rebus admixtum habent, vel ſaltem illud requirunt, prout eſt ſacramentum Ordinis, quod prærequirit ordinandorum examen, & iudicium, vt ſint moribus, & ſcientia, & ætate idonei, iuxta *cap. pen. & vlt. de ætate, & qual.* Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. capite quinto, cum ſeqq.* Sacramentum etiam Pœnitentiæ, in quo adhibetur iudicium interius circa peccata, & ſatisfactionem, & inſuper viſitatio, prouiſio beneficiorum, & omnes alij actus iuriſdictionis ſpiritualis, in quibus cauſæ cognitio deſideratur. Alia verò ſunt ſpiritualia, quæ nullum examen, aut iudicium adiunctum habent, prout ſacramentum Baptiſmi, Confirmationis, & reliqua. Inter hæc autem diſcrimen putamus obſeruandum, quòd in ſpiritualibus prioris ordinis miniſtrandis non licebit temporale aliquid etiam gratis datum recipere ante ipſorum perceptionem, non quia tunc ſimonia committatur, quæ nulla eſſe poteſt quando temporalia gratis dantur, aut recipiuntur, ſed quia aduertitur integritas omnis iudicij, quæ maximè in illis ſpiritualibus deſideratur, vt rectè fiant, quod manifeſtè colligitur ex text. *in cap. exigit, de cenſib. libro ſexto*, & Concil. Trident. *dict. cap. decimo octauo*, poſtea verò gratis data recipi poſſunt, quia omnis prohibendi cauſa, & ſiniſtra ſuſpicio ceſſat; in ſpiritualibus verò poſterioris ordinis, in quibus nullum iu-

dictum exercetur antea, & poſt gratis data iuſtè recipiuntur, vt colligitur ex auctoritatibus ſuperiùs citatis pro communi ſententia.

Quibus ſuppoſitis dicendum eſt in hoc noſtro text. prohiberi etiam gratis data, quia non ſolùm ibi confertur ſpirituale, ſed etiam iudicium adhibetur, quod magis liberalibus donis euertitur, vt optimè colligitur ex Concil. Trident. *ſeſſ. 21. de reformat. cap. 1.* vbi huius text. prohibitio innouatur, & declaratur, nec decretum illud ad prohibitionem reddit cauſa ſimoniæ euitandæ, ſed vt omnis auaritiæ ſuſpicio remoueatur. Vnde dicendum eſt ad propoſitam controuerſiam componendam quòd hic text. trahi non poteſt ad alia ſpiritualia, in quibus eadem non viget ratio: ſententiam autem Innoc. & communem, quam defendimus, ſine dubio locum habere in ſpiritualibus, in quibus iudicium non exercetur, tunc enim ſola illa temporis circumſtantia non efficiet præſumptionem ſimoniæ, vel alterius culpæ & procedunt omnia iura pro communi allegata, contraria verò ſententia gloſſ. huius text. locum habet in ſacramento Ordinis miniſtrando, & alijs ſpiritualibus, quibus iudicium adiunctum eſt, tunc enim illicita erit receptio illorum, quæ gratis dantur, non tamen committetur ſimonia, niſi lex id exprimat etiam quoad pœnas, prout expreſſit in decreto Concil. Trid. *ſeſſ. 21. de reform. c. 1.* ſed alia erit culpa, non ſimoniæ pœnis, ſed diuerſis afficienda.

9 Ad text. verò *in d. cap. emendari* reſpondetur illum non agere de ſpontanea muneris oblatione, ſed de neceſſaria, & coacta præſtatione, inoleuerat ſibi conſuetudo praua, qua baptizandi cogebantur nummum in concham mittere, id verò, quod ex lege, aut conſuetudine fit, vel aliqua neceſſaria cauſa præcedenti, etiamſi ex non expreſſa fiat, non ſpontè, ſed ex cauſa neceſſaria factum creditur, vt docet Bald. per text. *ibi in l. nouiſſimè, ff. quod falſ. tutor.* Abb. & Doctores *in d. c. dilecto,* latè Dec. *vbi ſup. num. 34.* Rip. *d. loco,* Aretin. *conſ. 24. n. 9.* Iaſ. & Alex. *n. 16. in l. 2. C. de tranſact.* Xuar. *alleg. 23.* Nos verò agimus quando nulla neceſſaria cauſa cogente aliquid temporale datur, ſi autem quæras quare ibi conſuetudo non ſufficit vt illa oblatio iuſta redderetur, reſpondemus quia ab actione iniuſta initium habuit, cœperant enim ibi nummi illi extorqueri, quia lauabantur priùs baptizandorum pedes, & eo poſtea abuſu ſublato adhuc nummi exigebantur, & fortaſſe etiam conſuetudo præſcripta non erat, quod ſi bonum habuiſſet initium in eo text. non improbaretur.

10 Ex quibus omnibus faciliùs tota hæc controuerſia ſequentibus concluſionibus explicabitur.

Prima concluſio. Quotieſcumque temporalia dantur ſpiritualium miniſtris in aliquo actu vbi honeſta dandi, & recipiendi cauſa viget, ex data & recepta iudicandum eſt, cauſæ verò honeſtæ dandi, & recipiendi ſunt eleemoſynæ; pia oblatio, ſtipendium ſuſtentationis, merces laboris accidentalis, & oblationis ſuſceptæ, lex iuſta conſuetudo rationabilis, & præſcripta. Probatur concluſio ex dictis manifeſtè, nam ſi tenemur in dubio mali præſumptionem euitare, & bonum credere, multò magis in his caſibus cogimur iudicare homines honeſtos, & fideles ex illa honeſta cauſa dediſſe, quæ in eo actu reperitur, nec non putare fas eſt eum, qui ſanctè dare potuit, & recipere, nefariè tanquam pretium dediſſe, & recepiſſe, niſi contrarium euidenter appareat, probatur prædicta concluſio quoad ſingulas cauſas, & de eleemoſyna, & oblatione, ex text. *in c. placuit il 2. & in c. dictum 1. quaſt. 1. & in capit. dilectus 30. de ſimon.* De

11 ſtipendio & ſuſtentatione eſt text. *in capit. pen. hac ead. cauſ. & quaſt. capit. cum ſecundum, de prabend.* cùm latè traditis per Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 12. cap. 5. quaſ. 6.* Valent. *tom. 3. diſput. 6. q. 16. puncto 3.* & alios citatos à Bonacin. *var. tractation. tract. 1. de ſimonia, quaſt. 6. puncto 2.* De conſuetudine eſt text. *in capit. ad Apoſtolicam 42. de ſimon. vbi gloſſ. vlt.* & Abb. *num. 4.* D. Thom. *2. 2. quaſt. 100. art. 2. & 5.* Azor. *d. p. 3. lib. 12. cap. 19. q. 1.* Bonacin. *d. q. 6. puncto 6.* Probant in effectu concluſionem Theologi omnes *in 4. diſt. 25.* D. Thom. *vbi ſuprà,* Sot. *lib. 9. de iuſt. q. 6 art. 1. cum ſeqq.* Viguer. *de inſtit. cap. 5. §. 6. verſ. 9. col. ...* Nauar. *in man. cap. 23. à num. 100.*

Secunda concluſio. Si ſpiritualia miniſtrentur eo 12
caſu, quo nulla ex prædictis honeſtis cauſis conſiderari poteſt, prout in Epiſcopo Ordinante, Confirmante, Conſecrante, aliòve Prælato, cui illud ſpirituale munus iure incumbit, ſed illud demum in dubio veniat, vtrùm liberali, aut pio animo, an prauo temporalia data, aut recepta ſint, ſimonia meritò iudicabitur, ſi pactio, conditio, taxatio, aut exactio interueniant. Probatur concluſio, ſi vrgent, aut ſaltem ſimiles mali coniecturæ appareant, non immeritò delictum præſumitur ſiue ad aliquam pœnam, vt frequentiùs Doctores volunt, ſiue ad omnem, vt alij rectiùs putant, vt probat text. *in cap. afferte, & in cap. litteras 12. & in cap. tertio loco, de praſump. cap. dixit Dominus, & ibi gloſſ. verbo ſuſpicio 32. quaſt. 1. cap. cum contumacia 7. de haret. lib. 6.* tradunt Hippol. *in rub. C. de probat. num. 230.* Boër. *deciſ. 164.* Tiraquell. *de pœnis temper. cauſa 27.* Menoch. *de arbitrar. cauſa 416. num. 14.* Sarmien. *ſelectar. lib. 1. cap. 1.* & multò magis id obtinet cùm delictum natura ſua difficilis eſt probationis, & occultè ſolet fieri, *l. dolum, C. de dolo,* facit *cap. veniens 38. de teſtib.* & quæ ſcribunt Dec. *conſil. 342. num. 3.* Boſſi. *in pract. tit. de partu ſuppoſ. à num. 44.* Eſt autem ſimonia inter alia difficil- 13
limæ probationis, atque ideò coniecturis, & minus legitimis probationibus iudicatur, *cap. per tuas, il. 1. de ſimon. cap. ſiue il 1. eodem tit. vbi gloſ. vlt. in fine,* ab omnibus recepta, obſeruant Aym. *conſ. 122. num. 8.* Menoch. *de arbitr. caſu 116. num. 12.* communis ex Claro *§. ſimonia, in fine, & §. fin. quaſt. 20. num. 7.* Ioan. Garc. *reg. 347. in fine,* at verò pactio, conditio, taxatio, & exactio manifeſtiſſimæ ſunt ſimoniæ coniecturæ, indicant enim pro ſpiritualibus temporalia dari, & recipi; quia venditionis imaginem, & non gratuiti contractus præſeferunt, quando eo caſu interueniunt, quo nulla temporalis cauſa reperitur, de qua liceat paciſci, vel ob quam taxatio, aut exactio præmitti debeat; ergo ex his ſimonia rectè iudicabitur.
Inſuper vbi aliquid iure prohibitum committitur, vel 14
quod mali ſpeciem habeat, paruus animus in faciente iudicatur *l. 1. C. de ſicar.* Bart. receptus *in l. ſi quis ex argumentariis, §. an verò, ff. de edendo,* Alexand. *conſ. 73. num. 2. lib. 6.* atqui prædicta omnia in ſpiritualibus, iure prohibentur vbi temporale interueniunt, & liberalitatis præſumptio remouetur, vt probant iura *infrà* citanda, nec temporalis cauſa extat ad quam referri poſſint, iuxta *c. vlt. de pactis.* Igitur, &c. Probant concluſ. text. *in cap. dictum, & in c. quam pio 1. quaſt. capit. tua nos, de ſimon. ibi, ſine pacto, & conditione, Extrau. 1. de ſimon. inter commun.* ibi *petere, aut exigere.* declarant D. Thom. & omnes Doctores *locis in prima concluſione citatis,* Bonacin. *var. tract. tom. 1. tract. 1. de ſimon. quaſt. 1. §. 2. num. 1.*

Tertia concluſio. Vbi nec honeſta aliqua ex præ- 15
dictis cauſis conſiderari poteſt, aut aliqua ex prædictis mali coniecturis non apparet, ſed ſola datio, & receptio temporalium cernitur, & an gratis, an verò pro ſpiritualibus data, aut recepta ſint, quæritur, tunc datæ rei quantitas, perſonarum qualitas, & temporis

temporis circumſtantiæ inſpiciendæ ſunt, vt ex iis aut liberalis, & pia donatio, aut praua commutatio indicetur. Quantitas igitur rei datæ in primis conſideranda eſt, quia ſi magna ſit, ita vt liberalis finem videatur excedere, non erit donatio præſumenda, arg. text. *in l. cum de indebito, ff. de probat. cap. ſuper hoc 5. de renunciat.* cum his, quæ congerit Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, à n. 206. C. de reuocand. donat.* Qualitas etiam perſonæ eſt conſideranda, vt ex ea quantitas data, aut liberalis donatio, aut è contrario iudicetur, etenim perſonæ dignitas, nobilitas, & diuitiæ in cauſa ſunt, vt maiora munera gratis data præſumantur, arg. text. *in cap. 1. de donat.* docent Bald. *in l. aduerſus, in fine, C. mandati*, latè, Baëc. *de decim. tutor. cap. 9. n. 7.* Tiraquel. *de nobilit. cap. 29. n. 37.* Azeued. *l. a 1. n. 5. tit. 16. lib. 3. noua recopil.* qui omnes rectè docent ex nobilitate, & dignitate perſonæ donationem præſumi. Tandem temporis circumſtantia conſideratur, an videlicet temporalis detur ante traditionem rei ſpiritualis, vel in ipſa traditione rei ſpiritualis, vel pòſt, huiuſmodi enim circumſtantia prodeſt ad coniiciendum an res temporalis liberaliter tradatur, licèt non ſit ex ſe ſufficiens ad iudicium firmiter ferendum, neque æquè iuuet ad præſumendum, nam ſi res temporalis datur, dum res ſpiritualis confertur, inducit aliquam ſuſpicionem commutationis, ſeu recompenſationis, pro re ſpirituali, ob idque *in d. cap. emendari 1. q. 1.* ſtatuitur, vt qui baptizantur nummos in concham non mittant, vt fieri ſolebat, ne Sacerdos quod gratis accipit pretio diſtrahere videatur, quod ex tempore poterit eſſe licitum, veluti ſi ſpiritualium miniſtri indigeant temporalibus, quæ non poſſunt pretio comparare, ſcilicet ob loca ſterilia vbi neceſſaria quocumque pretio obtineri non valent, tunc enim quicquid illis donatum fuerit pia donatio meritò iudicabitur, vt volunt Doctores *in d. cap etſi quæſtiones.* quibus adde conſanguinitatem, & antiquam amicitiam optimam eſſe donationis coniecturam, iuxta tradita per Doctores *in d. cap. requiſiti, de teſtament.* Alciat. *de præſumpt. reg. 1. præſ. 32.* Probant concluſionem Soar. *tom. 1. Relig. lib. 4. cap. 36. num. 8. cum ſeqq.* Fillinc. *tract. 45. cap. 9. q. 3. n. 4. & 5.* Bonac. *d. quæſt. 1. §. 2. verſ. tertiam.*

16 Quarta concluſio: Temporalia gratis data ſi lex recipi prohibeat, vel eo caſu, quo nulla iuris committitur ſimonia, niſi aut ex verbis, aut ex titulo contrarium colligatur, non ſimoniæ, ſed inobedientiæ crimen incurrunt, quod vel arbitrariis, vel taxatis ab ipſa lege pœnis mulctabitur. Probatur concluſio ex dictis, & ex eo quia ſimonia, aut vera eſt legibus diuinis contraria, aut prohibita legibus Eccleſiaſticis tantùm, iuxta omnium Doctorum ſententiam, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 23. num. 155.* Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. cap. 2. n. 1.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 55. dub. 4.* atqui aut caſu vera non eſt ſimonia, quia tanquam pretium ſpiritualium nihil datur, nec eſt etiam prohibita lege Canonica, quia non poteſt hæc dari niſi in caſibus expreſſis. Igitur niſi lex exprimat, ſola prohibitio humana his caſibus ſimoniam non faciet. Vnde *in hoc text. & in cap. 1. de ſimonia*, vbi quicumque ex illis miniſtris gratum oblatum acceperit temporale ante ſpiritualia de ſimonia condemnabitur, quando, ex verbis legis, & ex titulo id colligitur, & ex Concil. Trid. *ſeſſ. 21. cap. 1.* Contra verò *in cap. ſtatutum, §. inſuper, de reſcript. lib. 6. & in cap. 1. §. pro & in cap. exigit, de conſtit. eod. lib.* quamvis etiam illi ſpirituale miniſterium exerceant niſi temporalia ſpiritualibus licèt prohibita recipiant, quia lex id non exprimit, ſimoniam non committunt, & aliis mitioribus pœnis afficiuntur, quod etiam dicendum eſt circa decretum Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 18.* quo fit vt verba legum, atque etiam earum tituli diligenter ſint his caſibus inſpicienda, licèt Doctores ad hoc non aduertant.

Cap. Clericos. VI. *Hieron.*

PRobat hic text, quòd ille, qui ſumptibus propriis ſuſtentari poteſt, ab Eccleſia ſtipendia accipere non debet, concordant text. *in cap. paſtor, & in cap. ſi quis, hac ead. cauſa, & quæſt. & in cap. illa autem, & in cap. ſi priuatim 12. quæſt. 1. & in cap. vlt. 16. q. 1.* & videntur ſentire Sylueſt. *in ſumm. verbo ſimonia, q. 9.* & Angel. *eod. verbo 2. num. 6.* Caiet. *quæſt. 100. art. 2. dub. 2.* dum abſolutè dicunt non licere clerico recipere ab Eccleſia ſtipendia ſi aliunde habeant neceſſariam ſuſtentationem, quia eſt turpe lucrum, & auaritia, licet non ſimonia. 1

Sed contrarium latè defendit Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia, cap. 46. num. 7.* quia hoc ex natura rei malum non eſt, nec etiam inuenitur prohibitum, tum quia nemo ſuis ſtipendiis militare tenetur, etiamſi diues ſit, vnde ſeruat æquitatem miniſtrando, & recipiendo ſuſtentationem, nam quòd poſſit aliunde habere eſt per accidens. Ad textus verò *ſuprà* in oppoſitum adductos reſpondet idem Soar. *eod. cap. 55. n. 8.* non eſſe Eccleſiaſticas leges, ſed dicta quædam Hieronymi, Auguſtini, & Proſperi, quæ legem poſitiuam non faciunt, ſed declarant ea, quæ magis decent ſtatum clericalem. Et licèt interdum vtantur verbis ſignificantibus grauem culpam, non ideò ita loquuntur, quia id per ſe malum eſt, ſed quia in tali ſtatu facilè committi poteſt, cùm magis ad congregandas diuitias, quàm ad ſubueniendum pauperibus Eccleſiaſticis redditibus vtantur. Vnde illæ ſententiæ magis habent locum in ipſis Eccleſiaſticis beneficiis, & eorū redditibus, quàm priuatis ſtipendiis, & videntur fuiſſe ſcripta iuxta morem antiquum, quando Eccleſiaſtici redditus in communi poſſidebantur, & inter miniſtros Eccleſiæ non tam iuxta eorum laborem, quàm pro ſingulorum indigentia diſtribuebantur. 2

Qvæstio III.

Svmmarivm.

1 *Beneficia vendens ab officio eſt ſuſpendendus.*
2 *Simonia in crimine aliquando ciuiliter, aliquando criminaliter.*
3 *Inquiſitio ad emendationem principaliter fit, accuſatio verò ad punitionem, & ideò mitius agitur per inquiſitionem, quàm per accuſationem.*
4 *Declaratur text. in cap. Presbyter, hac eadem cauſa, & quæſt.*

Cap. Si quis Epiſcopus. III.

Gregorius.

A*B Eccleſia officio ſuſpendatur.*] Probat hic text. illum, qui beneficia vendit, ab officio ſuſpendendum, vt per Innoc. communiter receptum *in cap. tanta, n. 1. de ſimon.* vbi Abb. *n. 5.* & Anan. *n. 9.* Nauar. qui dicit communem *in man. cap. 23. n. 111. verſ. tertio, cum ſeqq.* 1

In contrarium tamen eſt text. *in cap. Presbyter, & in cap. reperiuntur, cum ſeqq. 1. q. 1.* in quibus ſimoniaci deponi iubentur. Pro reſolutione tamen aduer-

tendum eſt in crimine ſimoniæ aliquando ciuiliter, aliquando criminaliter agi poſſe: ciuiliter cùm ad ſuum priuatum commodum quis principaliter agit, prout cùm beneficium à poſſeſſore petit, quem ſimoniacum probare contendit, vt ab eius adminiſtratione amoueatur; criminaliter verò cùm ad publicam vindictam, & pœnam criminis ordinariam quis accuſatur. Priori modo depoſitionis pœna locum non habet, poſteriori verò maximè, vt colligitur ex *c. per tuas, il. 1. de ſimon.* Rurſus criminaliter de ſimonia duobus modis agitur, aut per accuſationem, quæ eſt delatio criminis ad publicam vindictam cum legitima ſubſcriptione, vt ait Felin. *in rub. de accuſat. num.* 3. & tanquam receptum tradit Clar. §. *fin. q.* 12. *in princ.* Vel per inquiſitionem cùm iudex officio ſuo contra aliquem de crimine inquirit, infamia legitimè præcedente, iuxta *cap. qualiter* 42. *de accuſat.* cum per accuſationem procedatur ordinaria pœna depoſitionis, vt *in d. cap. per tuas*; cùm autem per inquiſitionem, non illa, ſed alia mitior, vt ſcilicet, à loco, aut beneficio ſimoniacè obtento remoueatur, & pro arbitrio pœnitentiam agat, vt probat *cap. dilectus* 30. & *ibi* notat gloſſ. *verbo amatos, in cap. de hoc, de ſimon.* vtrobique Innoc. Abb. & Anan. idem Abb. *in cap. inquiſitioni n.* 1. *& 7. de accuſat.* Redoan. *de ſimon. c.* 20. *à num.* 25. Neque diſtinguendum eſt, vtrùm Regulares ſint, vel ſæculares qui ſimoniam commiſerint, vt nonnulli putant, nec rurſus vtrùm in ordine, aut beneficio, vel aliis ſpiritualibus ſupernaturalibus ſimonia committatur, vt conſtat ex *d. cap. inquiſitioni, in princip.* ſemper enim cùm per inquiſitionem proceditur pœna aliqua remitti debet, ex reg. *d. cap. qualiter,*
3 *verſ. ſed cum ſuper, & d. cap. inquiſitioni,* quæ habet mitius per inquiſitionem agi, quàm per accuſationem, eo quòd inquiſitio ad emendationem principaliter fit, accuſatio verò ad punitionem, quam regulam de iure Canonico abſque dubio procedere volunt Abb. *in cap. at clerici, num.* 34. *de iudic.* Auil. *ad cap.* 2. *Prætor. cap.* 2. *verbo parcialidad, à n.* 5. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 53. quo fit vt idem ſit in ſimonia obſeruandum, neque contrarium probatur *in d. cap. inquiſitioni, in princ.* vt aduertit *gloſſ.* 2. *ibidem ad med.* non tamen hoc ita erit perpetuum, quin in circumſtantiis perſonarum, atque aliis, quæ crimina augere, aut minuere ſolent, & per accuſationem conuictus non deponatur, & per inquiſitionem deponi poſſit, pœnæ enim omnes, quæ per ſimoniam infliguntur, quamvis in iure ſint expreſſæ, vel augeri, vel minui ex cauſa poſſunt, vt per text. *in d. cap. inquiſitioni, cap. quoniam frequenter, vt lite non conteſt. l. quod ergo, §. pœna grauior ff. de iis, qui not. infam. l. etſi ſeuerior, C. ex quib. cauſ. infam.* communis ex Dec. *in cap. de cauſis, n.* 18. *cum ſeqq. de offic. deleg.* Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. à n.* 16. Boër. *deciſ.* 317. Menoch. *de arbitr. caſu* 401. *in fine*, Clar. §. *vlt. quæſt.* 185. *à num.* 10.

4 Ex quibus patet intellectus ad *d. cap. Presbyter,* cum ſimilibus, quatenus probant ſimoniacos eſſe deponendos, vt ſcilicet intelligantur quando de ſimonia fuerint criminaliter accuſati, quod apertè colligitur ex ſupradictis, & probatur ex verbis prædictorum iurium, quæ omnia futuri temporis ſunt, & indicant ſententiam ferendam, ſic etiam procedit *cap. de cætero* 1. *quæſt.* 1. *cap. de hoc, de ſimonia.* Intellige autem depoſitum ſimpliciter propter ſimoniam, ab officio, & beneficio depoſitum cenſeri, vt ex aliis benè reſoluunt Innoc. *num.* 11. Bonif. *num.* 31. *in Clem. vlt. de pœnis.* Nauar. *d. cap.* 27. *n.* 160. Intellige rurſus ſiue quis de crimine ſimoniæ fuerit probationibus conuictus, ſiue confeſſus, vtroque enim caſu deponi poteſt, vt probat text. *in d. cap. de hoc, & in cap.* 2. *de confeſſ.* facit etiam text. *in cap. nos in quemquam* 2. *q.* 1. *& in l. ſi confeſſus, C. de cuſtod. reorum.*

Cap. Totum. VI. *August.*

Totum quicquid homines habent in terra, loquitur textus *pecunia vocatur, ſeruus, vas, ager, arbor, pecus, quicquid horum eſt pecunia dicitur.*] Idem probant 1
l. pecuniæ appellatione 4. *& l. ſeq. l. pecuniæ verbum* 178. *l. pecuniæ nomine* 222. *ff. de verbor. ſignif.* gloſſ. *verbo pecuniæ, in l.* 2. *C. de conſtit. pecun. & verbo conuerti, in l. fin. C. eod. tit.* gloſſ. *verbo pecuniam, in Clem. volentes, de hæret.* Gig. *in tract. de crimine læſæ maieſt. lib.* 1. *quæſt.* 34. *num.* 14. Mozz. *de contractib. tract. de empt. tit. quæ veniant appellat. rei, §. deuenio, num.* 25. Tiraquell. *de retracttu lig. §.* 1. *gloſſ.* 14. *num.* 42. Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 6. *lit. P. concl.* 200. Seraphin. *deciſ.* 965. *num.* 4. *& deciſ.* 998. *num.* 1. Aluarez de Velaſco *in tractat. de priuilegiis pauperum, part.* 1. *q.* 4. *num.* 10. Ego ipſe *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appell.* 196. Idque vel ex eo, quia antiquitus pecudis effigies in moneta cudebatur, teſte Plinio *lib.* 18. *naturalis hiſtoria, cap.* 3. *& lib.* 33. *cap.* 3. Chriſtoph. de Paz *in legibus ſtyli, l.* 78. *num.* 9. Cotta *in memorab. aureis, verbo pecunia.* vel quia de pecorum coriis nummi excudebantur, poſteáque à Saturno æreus nummus inuentus eſt, vt notat Luc. de Penna *in l. chartulas, num.* 4. *C. de conuenien. fiſci debit. lib.* 10. Vel quia antiquitus omnis ſubſtantia in pecoribus conſiſtebat, text. *in præſenti, l.* 1. *§. vlt. & l.* 2. *ff. de calumniat. l.* 2. *§. & neminem, C. de conſtit. pecun.* Luc. de Penna *in l. domin, num.* 2. *C. de agricol. & cenſ. lib.* 10. Cotta *citato loco,* Aluarez de Velaſco *d. num.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Conſecratæ res vendi poſſunt ratione materiæ, ſiue ſint artificiales, vt vaſa, ſiue naturales vt oleum.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*
3 *Simoniam committit, qui vendit laborem ſine quo ſacrum, & ſpirituale non fit.*

Cap. Si quis obiecerit. VII.

Paſchalis.

Paſchalis Papa *in principio huius text.* videtur innuere res conſecratas vendi non poſſe etiam ra- 1
tione materiæ eo pretio, quo vendi poſſent ante conſecrationem. Vnde noſtri Canoniſtæ putant res conſecratas vendi non poſſe quandiu conſecrationem retinent, amiſſa verò conſecratione frangendas eſſe, & illam materiam vendi poſſe: ita gloſſ. *in cap. ea quæ, & in cap. non ſatis, & in cap. non tantùm, de ſimon.* cum aliis citatis à Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *de ſimon. c.* 14. *n.* 3. & à Bonacin. *var. tract. tit. de ſimon. q.* 4. *§.* 2. *n.* 4. *verſ. Canoniſtæ.*

Sed in contrarium ſtat communis Theologorum ſententia indifferenter aſſerentium has res ſacras vendi poſſe ratione materiæ, ſiue ſint res artificiales, vt vaſa, ſiue naturales, vt oleum, vel ſimplex, vel mixtum balſamo, quod Chriſma dicitur, & ita tenent S. Anton. *part.* 2. *tit.* 2. *cap.* 5. *§.* 23. Syluestr. *in ſum. part.* 3. *cap.* 16. *in princip, & cap.* 17. *n.* 5. *cum ſeqq.* Nauar. *in c.* 23. *n.* 108. Soar. *d. c.* 14. *n.* 6. Filliuc. *part.* 3. *tract.* 45. *de ſimonia, c.* 3. *q.* 10. *n.* 21. Bonacin. *d. n.* 4. *verſ. ſed mihi dicendum videtur,* vbi ampliat etiamſi materia modica ſit, & parua, aut minus principalis.

Ad

2 Ad text. verò *in præſenti*, dum etiam probare videtur committi ſimoniam humanam iuris vendendo Eccleſiam, etiamſi vendatur ratione rei, & non conſecrationis, reiectis explicandi modis, de quibus Bonau. *in 4 diſt. 25. dub. 5.* reſpondetur ſecundum Valent. *tom. 3. diſp. 6. q. 16. puncto 2. col. 7. verſ. prioris*, hunc text. intelligendum eſſe de Eccleſia ratione benedictionis, ſeu, vt alij volunt, hîc eſſe ſermonem formalem de Eccleſia, vt Eccleſia, ſicut eſt ſermo de Epiſcopo vt Epiſcopo, & de Abbate vt Abbate, quo modo vendi non poteſt, quia vtrumque includit, ſpirituale ſcilicet, & materiale. Vel potiùs reſponderi poteſt quòd mendosè legitur hic text. apud Gratianum, cuius verba: *Nam cum corporalis Eccleſia, aut Epiſcopus, aut Abbas, aut tale aliquid ſine rebus corporalibus in nullo proficiat.* Legenda potiùs ſunt: *Cùm corporalis Eccleſia Epiſcopus, vel Abbas ſine rebus*, &c. vt ex originali aduertunt Gregoriani decreti cenſores, & ita conſtat hîc non agi de materiali Eccleſia an poſſit vendi néene, ſed de dignitate Epiſcopi, vel Abbatis, & ita intelligunt Soar. *d. c. 24. num. 13. & 23.* ac Bonacin, *d. §. 2. num. 4. verſ. obycies primo.*

3 *Quiſquis horum alterum*, &c.] Ergo, qui vendit laborem, ſine quo opus ſacrum, & ſpirituale non fit, non cenſetur derelinquere opus ſpirituale inuenditum, ac proinde ſimoniam committit, vt per Caiet. *in ſum. verbo ſimonia, reg. 5.* Victor. *in relect. de ſimonia, part. 1. num. 20.* Sot. *de iuſtit. lib. 9. quæſt. 6. art. 1.* Nauar. *in man. cap. 23. num. 101. & 102.* Valent. *tom. 3. diſp. 6. q. 16. puncto 2. verſ. nihilominus*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 23. num. 119.* Bonacin. *var. tract. tit. de ſimonia, q. 6. diſp. 3. num. 1.* vbi *n. 2.* ſubdit non committi ſimoniam ſi non accipitur pro labore intrinſeco, ſed pro extrinſeco, ſeu per accidens adiuncto operi ſacro, vel ſpirituali, veluti pro defatigatione, & moleſtia, quæ percipitur ex magna contentione animi, virium, vocis, & ſimilium cauſarum.

SVMMARIVM.

1 *Simoniam an incurrat qui res Eccleſiæ propter proprium lucrum vendit oſtenditur, & numeris ſeqq.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & præſtantur plures intellectus numeris ſeqq.*

6 *Simoniacæ prauitatis radix, & fundamentum ab auaritia, & cupiditate procedit.*

7 *Simoniaca appellatur hîc omnis venditio cuiuſuis rei Eccleſiaſticæ temporalis ſi propter commodum proprium venditionis facta ſit.*

Cap. Saluator. VIII

Vrbanus II.

1 Difficilis eſt hic textus dum B. Vrbanus II. multis rationibus, & auctoritatibus probare contendit ſimoniacū eſſe res Eccleſiæ propter proprium lucrum vendere, & quod difficilius eſt auctoritate D. Petri, qui Simonē damnauit eo quòd exiſtimauerit donum Dei pecunia poſſideri, ita interpretatur, vt donum Dei non ſolum ſint Spiritus ſancti dona ſuper naturalia, ſed etiam omnia dona, quæ à fidelibus dantur Deo, inde inferens donum Dei eſſe quamcunque rem Eccleſiæ oblatam. Difficultas in eo verſatur, quòd res Eccleſiæ temporales, mobiles, & immobiles eiuſdem naturæ ſunt cum cæteris bonis temporalibus, quæ ſpiritualibus annexa dici poſſunt tanquam fini, omnia enim temporalia propter ſpiritualia ſunt, & in illa, veluti in finem vltimum, diriguntur, ſed tamen non ideò minus pretio dari poſſunt, vt patet, & docent D. Thom. *2. 2. q. 100. art. 3.* Sot. *de iuſtit. lib. 9. q. 6. art. 1.* Illud etiam difficultatem facit, quòd ſi ſimoniacum eſſet vendere res Eccleſiæ temporales in propriam vtilitatem, vt Vrbanus ait, committeretur etiam ſimonia ſi venderētur ad commodum Eccleſiæ, & in vſus pios, ſiquidem conuerſio pretij in bonos, vel malos vſus nihil facit ad rationem ſimoniæ, cuius deformitas verſatur in venditione ſpiritualium. Igitur ſi res Eccleſiæ inter dona Dei, & Spiritus ſancti connumerari debent, vt Pontifex ait, planè nec ad vtilitatem Eccleſiæ licitè venduntur, idque apertè colligitur à ſimili *in capit. ſuper eo, de vſur.* nec ſimoniam euitaret, qui venderet beneficium in redemptionem captiuorum, aut propter neceſſitatem Eccleſiæ, at verò idem Vrbanus *in præſenti*, ait non eſſe ſimoniacum vendere res Eccleſiæ in vtilitatem ipſius, ſed tantùm in proprium commodum. Igitur difficile eſt intelligere quo pacto Pontifex hic ſimoniam conſtituat, vt videre eſt ex pluribus intelligendi modis adductis per Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia, capit. 29. numer. 15. cum ſeqq.*

In hac difficultate aliqui antiqui Doctores, quos refert Archid. *hic numer. 9.* exiſtimant Beatum Vrbanum de rebus Eccleſiæ conſecratis *in hoc text.* agere, quas in caſu illicito vendere ſimoniacum eſt, iuxta *cap. ſi fortè 17. quæſt. 4.* & pro hoc intellectu expendunt vltima verba text. ibi, *circa venditores rerum ſacrarum.* Facit etiam *cap. res, eadem cauſ. & q.* quo loco alter Vrbanus, ſi gloſſæ credimus, auctoritatem Beati Vrbani videtur intelligere de rebus conſecratis. Verùm hæc interpretatio verbis huius text. non conuenit, ait enim ſimpliciter, res Eccleſiæ, quo verbo res mobiles, & immobiles, ſacræ, & profanæ continentur, *lege rei appellatione, ff. de verb. ſignific.* idque apertè colligitur ex illis verbis: *Dei dona, quæ à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo dantur*, quibus omnes res Eccleſiæ comprehendit Pontifex. Deinde confunditur, quia etiam res ſacræ vendi poſſunt abſque labe ſimoniæ, dummodo ratione conſecrationis non pluris æſtimentur, vt ſuo loco dicemus. Nec obſtant vltima verba huius text. quoniam à Gratiano adiecta ſunt, qui in eo ſenſu hunc text. accipit, cuius etiam eſt *d. capit. res*, vt agnoſcit Card. S. Sixti *ibidem*, quamvis per gloſſ. alteri Vrbano falsò tribuatur. 2

Quare ſecundo loco gloſſ. & Archid. & communiter ſcribentes *in præſenti* putant hunc text. intelligendum eſſe de rebus Eccleſiæ, quæ adminiſtrationem ſpiritualem, ſeu officium habent annexum, qualia ſunt beneficia, & iuriſdictiones Eccleſiaſticæ; hæc enim abſque ſimonia vendi non poſſunt, iuxta *c. ſi quis Epiſcopus, & cap. quæſitum 1. quæſt. 3.* eundem intellectum ſecit gloſſ. *in capit. ſi quis obiecerit, eadem quæſt.* ſequitur Soar. *de Relig. tomo 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia, capit. 29. numer. 18.* Bonacin. *de ſimon. quæſt. 3. numer. 9. verſ. obiicies.* Sed verbis text. non conuenit propter illa verba, *res Eccleſiæ*, & quia agit etiam de rebus oblatis à fidelibus, & de adminiſtrationibus temporalibus. Tandem quia text. ait ſimoniacum eſſe vendere res Eccleſiæ propter proprium lucrum, & aliter quam ad id, ad quod inſtitutæ ſunt, diſpenſare, ſed beneficia & adminiſtrationes ſpirituales etiam in commodum Eccleſiæ abſque ſimonia vendi non poſſunt, vel dari pro munere obſequij, vel linguæ, vt dictum eſt. Igitur textus hanc interpretationem non patitur. 3

Vnde alij arbitrantur ſimoniam in hoc text. eſſe, 4
quia prohibitā, vt *hic* Archid. & Præpoſ. volunt, exiſtimantes omnes illicitam venditionem rerum Eccleſiæ eſſe ſimoniacam, quia prohibitam, nec mirum eſſe aiunt ſi lex Canonica tales venditiones ſimoniacas

conſtituat,

conſtituat, quas etiam ſacrilegas facit, *cap. omnes*, 17. *quæſt.* 4. *c. quid ergo* 23. *quæſt.* 4. & eundem intellectum videtur probare Rebuff. *in tract. de rebus Eccleſ. non alien. num.* 114.

5 Vltimo loco alij exiſtimant text. *in præſenti*, tunc demum locum obtinere cùm vltra iuſtum rei pretium Prælatus aliquid ſibi exigit pro ipſa venditione facienda, non pro re vendita, idque colligunt ex illis verbis, *propter propria lucra*, quo pacto ſimonia committitur, quia pro actu poteſtatis Eccleſiaſticæ, ideſt, auctoritate, quam à lege habet ad vendendum, Prælatus pretium exigit. Sed non rectè ſentiunt illi, qui ſic textum intelligunt, primò, quia Pontifex ſimoniacum appellat vendere rem Eccleſiæ ad proprium lucrum, venditio autem in re ipſa vendita, & pretio conſiſtit, atque ideò minus aptè interpretatur verba text. qui putat ibi condemnari venditionem ipſius venditionis, quaſi ipſa venditio pretio æſtimetur, non res vendita. Deinde quando vltra iuſtum pretium Prælatus aliquid recipit, iniuſta venditio eſt, non ſimoniaca, in qua nihil ſpirituale æſtimatur pretio. Tandem ſequeretur, quòd ſi vltra iuſtum pretium aliquid exigeretur pro venditione facienda in vtilitatem Eccleſiæ conuertendum, ſimonia committeretur, cùm eadem ſit ratio in vtroque caſu, quod tamen text. negat in illis verbis, *non ad hoc, ad quod inſtituta ſunt.*

6 Itaque his, & aliis interpretationibus exploſis, verum Pontificis ſenſum colliges, ſi animaduertas, radicem, ſeu fundamentum ſimoniacæ prauitatis ab auaritia, & cupiditate procedere, nam ſi vendentis, aut ementis animum conijcias, nihil aliud videtur agere velle, quàm vt pecuniam conſequatur, eáque fuit Simonis intentio, vnde ſimonia dicta eſt, quod etiam docet Pont. *in capit. ex multis, hac eadem cauſ. & quæſt. ad med.* ibi, *ex nimia concupiſcentia*, & paulò inferiùs ibi, *ambitione*, *capit. cùm omnis auaritia, eadem quæſt. capit. 3. de magiſtr.* ibi, *à cupiditatis radice*, *capit. ad Apoſtolicum, de ſimon.* ibi, *eorum cupiditati*, *capit. ſicut, eodem tit.* ibi, *cupiditate huiuſmodi*, Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *de reformat. capit.* 14. ibi, *quæ ſimoniaca labis, aut ſordida auaritia*, notat D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 1. *ad* 4. reperiunturque in hoc crimine duo mala, alterum auaritia, & cupiditas, alterum ſpiritualium æſtimatio, vtrumque ſimoniacum à Simone rectè dicitur, quia is vtrumque habuit, non tamen ſimoniæ crimen, prout ſuam habet diſtinctam ſpeciem ab aliis, dici poteſt, niſi ſpiritualia ſupernaturalia pretio æſtimentur.

7 Hoc ſuppoſito dicendum eſt Vrbanum *in præſenti*, ſimoniacam appellare omnem venditionem cuiuſuis rei Eccleſiaſticæ temporalis, ſi propter commodum proprium venditionis facta ſit, non quia ſpiritualia pretio æſtimantur, ſed quia execrabilis auaritia eſt, & pecuniæ cupiditas circa res Eccleſiæ commiſſa, nec hic veram eſſentiam ſimoniæ conſiderat, ſed deteſtabilem eius radicem, quæ Simonem in illud crimen impulit, quod non obſcurè ſignificant illa verba, ſed ambitione quæſtus, & auaritia; & paulò inferiùs, ſola pecuniæ cauſa, auaritia ſcilicet. Tandem ſuadetur ex illis verbis toties repetitis, *ad propria lucra*, indicant enim non committi culpam aliquam *in hoc text.* cùm res Eccleſiæ ad ipſius commodum, vt debent iuxta *cap. ſine exceptione* 12. *quæſt.* 2. ſed tum demum cùm in proprium Prælati lucrum id fit, quia tunc auaritia eſt, ſicque eiſdem fermè pœnis auari rerum Eccleſiaſticarum venditores afficiuntur, quibus ſimoniaci, *capite monemus, cum ſeqq.* 12. *quæſt.* 2. *capit. nulli, capit. ſi quis, de rebus Eccleſ. non alien.* & ſic exaudiendus eſt Rebuff. *vbi ſuprà.* Nec huic interpretationi refragantur auctoritates, de quibus *ſuprà* à Summo Pontifice adductæ, quoniam in deteſtationem illius criminis verba illarum in latiſſima vſurpat ſignificatione, vt videre licet.

SVMMARIVM.

1 *Iudex vendens iuſtitiam, ſiue benè, ſiue malè aliàs faceret, non committit ſimoniam in naturalibus, vel politicis.*

2 *Simonia non committitur docendo Theologiam practicam, vel ſpeculatiuam, ſeu ſcholaſticam pro pretio.*

3 *Conſilium præbens in materia Theologica ſpeculatiua, vel practica pretio accepto, non peccat peccato ſimoniæ.*

Cap. Vendentes. X. *Gregor.*

IN gloſſ. *Iuſtitiam*, ibi, *videtur quòd in his duobus modis non ſit ſimonia, quod verum eſt.* Notatur ad hoc quòd iudex vendens iuſtitiam, ſiue benè ſiue malè aliàs faceret, non committit ſimoniam in naturalibus, vel politicis, vt per Soar. *tom.* 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 4. *de ſimon. cap.* 8. *numer.* 25. *& capit.* 20. *per tot. & capit.* 53. *numer.* 10. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 111. *n.* 6. *cum ſeqq.* 1

In gloſſ. *Debitam.* ibi, *ſed dic accipi poſſe licitè*, &c. Notatur ad hoc quòd ſimonia non committitur docendo Theologiam practicam, vel ſpeculatiuam, ſeu ſcholaſticam, pro pretio, quia actiones Magiſtri docentis Theologiam naturales ſunt, & labor ac opus ipſius eſt pretio æſtimabile, vt per Victor. *relect.* 1. *de ſimon. numer.* 6. Sot. *lib. de iuſtit. quæſt.* 5. *art.* 1. *&* 2. *ad* 2. Soar. *d. lib.* 4. *de ſimon. capit.* 18. *à numer.* 7. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *capit.* 35. *dub.* 13. *num.* 80. Filliuc. *part.* 3. *tract.* 45. *cap.* 4. *quæſ.* 7. Nam venditio ſcientiæ, & doctrinæ, ſeu donorum ſpiritualium intellectus ſimoniam non inducit, quia non venditur aliquid, quod vendibile non ſit; quamvis enim huiuſmodi dona in ſe vendibilia non ſint, cùm inhæreant animæ, nec in alium transferri poſſint, nihilominus actus, & exercitium ipſorum donorum vendi poteſt, & in venditione ipſorum non committitur ſimonia, tum quia materia ſimoniæ eſt res aliqua ſacra pertinens ad Religionem, cui opponitur ſimonia, actus autem prædictorum donorum non eſt res ſacra, ſed potiùs eſt res naturalis non pertinens ad Religionem, quare ita tenent D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 3. *ad* 3. Nauar. *in man. capit.* 23. *num.* 100. Valent. *tom.* 3. *diſput.* 6. *quæſt.* 16. *puncto* 2. *col.* 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 23. *numer.* 112. Soar. *d. lib.* 4. *capit.* 8. *numer.* 8. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *capit.* 35. *dub.* 13. *numer.* 74. Azor. *inſtitut. moralis part.* 3. *de ſimon. lib.* 12. *capit.* 18. *quæſ.* 5. Filliuc. *tract.* 45. *capit.* 2. *quæſ.* 2. vnde 3 referunt eum, qui conſilium in materia Theologica ſpeculatiua, vel practica pretio accepto præbet, non peccare peccato ſimoniæ, quod D. Thomas Nauar. Soar. *numero* 20. *citatis locis*, & Filliuc. *d. tract.* 45. *capite* 4. *quæſt.* 8. *numero* 31. ampliant, etiamſi detur ad pacandam alterius conſcientiam, quia intentio, ſeu finis pacandæ conſcientiæ extrinſecus eſt conſilio, nec mutat naturam actionis ſecundùm ſe ſpectatæ, tum quia huiuſmodi conſilium non eſt ſpirituale, ſed potiùs doctrinale, nec à Theologo datur vt peculiari inſtrumento Dei, ſed tanquam à Magiſtro, & Doctore humano, non ad immutandum, & permouendum affectum, ſed ad remouendam ignorantiam, & ad inſtruendum intellectum

Digitized by Google

lectum in re morali, quicquid dicant aliqui, quos refert, & ſequitur Leſſi. *d.cap.15.dub.13.n.80.*

Cap. Altare. XIV.

Paſchal. II.

1 Gloſſ.1 *in hoc text.* dum inſinuat res oblatas ad Altare non poſſe vendi, reprobari communiter innuunt Nauar. *de ſpoliis ad cap. non liceat 12. q.2.§.18.num.7.& 8.* Soar. *de Relig.tom.1. tract.3. lib.4. de ſimonia,cap.29.num.17.*

Qvæstio IV.

Cap. Quia Præſulatus. V. *Leo IV.*

1 Probat hic textus quòd conſanguineorum maleficia in nullo Clericis obſunt, niſi conſcij fuerint, de quo vide Couar. *in Clem. ſi furioſus, art.2.§.2.n.8. de homicid.* Ant.Gom. *variar.reſolut.tom.3.*

2 In gloſſ. *Canonicè.* Vide de materia huius gloſſ. Molin. *de primogen.lib.2.cap.5.num.12.* Menoch. *conſ.53.num.13.* Surd. *de aliment.tit.9. quæſt.26.num.114.* & quæ dixi ad gloſſ. *verbo non ſatisfaciente, in c.ſi quis contractus 90.diſt.*

Cap. Iudæi. VII.

Ex Concil. Tolet.

1 Multa ad comprobandum qualiter perfidia parentum filiis obeſſe non debet, dixi ad *cap.ſine culpa 23. de regul. iuris in 6.*

2 In gloſſ. *Fideles.* Notatur ad hoc quòd Iudæi gaudent diſpoſitione text. *in auth.bona damnatorum, C.de bon.proſcript.* prætetquam in crimine læſæ maieſtatis, vt per Marquard. *de Iudæis, part.2.cap.1.num.6. in fin. verſ.item, & ſicut patris.* Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.14.num.5. in fin. verſ. item ſicut bona damnatorum,* quos refert, & ſequitur Farinac. *fragm.crimin.part.2 lit.I.num.535.*

Cap. Non imputantur. X.

Auguſtinus.

1 Auguſtinus ad Auxilium Epiſcopum *epiſtol.75.* quæ ferè integra habetur *in cap.ſi habes 24.q.3.* ſcribit non imputari filiis peccata parentum, quæ poſt eorum natiuitatem à parentibus committuntur, cuius auctoritas iuncto *cap.iam itaque, ſuprà hac eadem quæſt.* facit pro ſententia illorum qui tenent pœnas impoſitas à ſacris Canonibus filiis hæreticorum non comprehendere natos ante, ſed poſt patris delictum, quos refert Ricciul. *de iure perſonarum, lib.5.cap.30.num.27.* ſed retenta contraria opinione, quam ſequutus fui *in collect. ad cap.ſtatutum, numer.3. de hæret. in 6.* reſpondet Couar. *var.lib.2.cap.8.num.6.in princ.* Auguſtinum *in hoc text.* tractare de pœna ſpirituali, nempè de ſententia excommunicationis, qua, inquit ipſe, ob crimen hæreſis à patre commiſſum filij nati ante crimen plecti non debent, nec huic reſponſioni obſtabit ſi quis ita replicet, igitur D. Auguſtinus concedit filios poſt crimen à parentibus commiſſum natos pœna ſpirituali puniri poſſe, quod falſum eſt, quia reſpondebitur ſenſum iſtum alienum eſſe ab Auguſtino, à quo omiſſus eſt caſus, & omiſſa quæſtio de filiis poſtea natis, & in his, quæ omittuntur ab Auctoribus non licet ſenſum abſurdum coniectare. Deinde ita D. Auguſtinus ſcripſit quaſi præſumeret filios poſt crimen natos ex ſanguine infecto participes futuros criminis, & ideò poſſe ob eam culpam pœna etiam ſpirituali puniri tanquam verè delicti participes. Et præterea arguens Auguſtinus Auxilium Epiſcopum, quod perperam ob crimen parentis innocentes filios pœna ſpirituali puniſſet, oſtendit in maiorem perſuaſionis vim id malè fieri, etiamſi ratione ſanguinis infecti ea punitio præceſſerit, cùm filij eſſent ante crimen commiſſum nati: ita Couar. *citato loco*, vbi ſubdit illud eſſe obſeruandum ætate Auguſtini nondum fuiſſe à Canonibus ſtatutas pœnas aduerſus hæreticorum filios, ſi quidem filius hæretici etiam poſt crimen natus ab Eccleſia recipiebatur ad ſacros Ordines, & beneficia, vt habetur *in cap.placuit, hac eadem cauſ.& quæſt.* Vnde patet non benè Gratianum *hic in verſ.officio*, ab Auguſtino, qui de ſpirituali pœna loquitur, deſumpſiſſe illationem pertinentem ad temporale, officia ſcilicet, & beneficia eccleſiaſtica, illis enim priuari pœna eſt temporalis, non ſpiritualis, quandoquidem ſi ſpiritualis eſſet, non poſſet quis ea pœna ob alterius culpam puniri, iuxta ea, quæ dixi ad *regul.22.& 23.de regul. iuris lib.6.*

Ad text. verò *in d.cap.iam itaque*, quod deſumitur ex Auguſtino ad Boniface. *epiſt.23.* reſpondetur intelligendum eſſe reſpectu pœnæ ſpiritualis cum adducat illud Domini per Ezech. *Anima quæ peccauerit ipſa morietur*, vt benè ex eiuſdem Auguſtini dictis declaratur *in dicto cap.ſi habes 24.quæſt.3.* tum etiam quia creſcente hæreticorum corruptela ad illorum audaciam reprimendam, qui vix vllis pœnis reſipiſcunt, augendæ erant pœnæ, vt innuit Summus Pontifex *in cap. vergentis, in princ.de hæret.* atque alibi ad hæreticorum filios pœnæ extenduntur. Ita Rota *in Conchen. penſionis 6. Martij 1598.* coram Peregrino, quam refert Nicol.Garc. *de benefic.part.11.cap.10.poſt num.79. in verſ.cui firma.* 2

Sed magis pie videbatur tenendum delictum patris commiſſum poſt filios natos in ſucceſſionibus ipſis nocere non debere, vt videntur tenere Iſern. *in cap.1.num.10. quæ ſit prima cauſ. benef.amitt.* Imol. *in cap. ex parte, num.19. de feud.* Gom. *tom.3.var.cap.2. num.16.* Matta *in tract.de ſucceſſ.part.1.quæſt.8. art.20. num.9.* Seraphin. *deciſ.830. num.9.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.2.cap.27.n.10.cum ſeqq.* quos refert, & ſequitur Rot. *in Romana fideicommiſſi de Cinciis 17. Maij 1617.* coram Card. Virili. 3

Cap. Eccleſia. XI.

Dum text. iſte ait Eccleſiam per pactionem conſecratam potius execratam, quam conſecratam dici debere ſupponere videtur talem conſecrationem irritam eſſe, quod eſt contra communem omnium Doctorum ſententiam reſoluentium ordinationem, & conſecrationem Eccleſiæ; aut Calicis ſimoniacè factam ratam, & validam eſſe quoad ſubſtantiam ſuam, quia hæc omnia nullibi inueniuntur irritata propter ſimoniam in eis commiſſam: quare ad text. *in præſenti*, dupliciter reſpondet gloſſ. *hic*, primò conſecrationem illam non fuiſſe factam iuxta formam Eccleſiæ, & ideò reprobari. Sed hoc dicitur ſine fundamento in textu, immò contra illum, quia ratio execrationis non ponitur niſi in pacto, & alioquin dicitur conſecrata Eccleſia. Secundò reſpondet illud eſſe dictum in odium, & deteſtationem criminis, ſed non explicat quomodo verè dicatur. 1

Debet

Debet ergo intelligi quantum eſt ex parte ſic conſecrantis; conſecratio enim ex poteſtate, & auctoritate, Eccleſiæ, cuius officium exercetur, valida eſt, quia verò conſecrans quantum eſt ex ſe polluit Eccleſiam, & vt profanum locum illam contrectat, ideò ex parte execrare illam dicitur. Ita Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimon. cap. 58. num. 5.*

S V M M A R I V M.

1 *Poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoſlibet hominum conſtitutarum violenter inuadens ante euentum iudicialis arbitrij, quam pœnam incurrat, remiſſiuè.*

2 *Abbas,*
3 *Prælatus Eccleſiæ,*
4 *Minor,*
5 *Prodigus,*
6 *Furioſus,*
7 *Fœmina,*
8 *Miles,*
9 *Debitor, qui eripuit pignus à creditore,*
10 *Vſufructuarius,*
11 *Beneficiarius violenter capiens poſſeſſionem beneficij,*

(2–11:) *Pœnam,* l. ſi quis in tantã, C. vnde vi, *an incurrat.*

12 *Pœna* l. ſi quis, in tantam, C. vnde vi, *hodie receſſerunt ab aula, & in earum loco ſucceſſit pœna arbitraria.*

Cap. Si quis tantum. XIII.

Valentinianus.

1 IMperator Valentinian. Auguſtus *in l. ſi quis in tantam, C. vnde vi,* canonizata per Gratianum *hic,* agit de pœna violenter inuadentis poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoſliber homines conſtitutarum ante euentum iudicialis arbitrij, de cuius materia latè tractant Socin, *reg. 52.* Duen. *reg. 67.* Alphan. *collect. 177.* Neguzan. *de pignoribus part. 4. numer. 9.* Anton. Gom. *l. 35. Tauri, num. 187. & tom. 3. var. cap. 4. col. 2.* Sarmien. *ſelect. lib. 2. cap. 13.* Menoch. *remed. 9. recuper. per tot. & conſ. 10. num. 350. cum ſeqq.* Pontan. *de ſpolio, lib. 1. cap 9. num. 53.* Brun. à Sole *in locis communibus, verbo inuadens 1. & 3.* Azeued. *ad l. 1. n. 60. cum ſeqq tit. 13. lib. 4. noua recopil.* vbi an procedat in iuribus incorporalibus, Gutier. *pract. lib. 1. q. 78.* D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora, num. 18. & 20. ff. ſolut. matrim.* Molin. *de iuſtit. tom. 3. diſput. 681. à num. 16.* Rebello *de obligat. iuſtit. p. 1. lib. 1. q. 8. ſect. 3. num. 14.* Farinac. *de furtis, quæſt. 185. per totam.*

2 Multa ſolent Doctores circa deciſionem huius text. controuertere, quæ cùm opportunius ſedeant *in d. l. ſi quis,* ideò ad illum locum reſeruandas duximus, interim tamen remiſſiuè de aliquibus meminiſſe oportet, & in primis, an Abbas inuadens violenter poſſeſſionem rerum apud quoſlibet homines conſtitutarum ante euentum iudicialis arbitrij faciat incurrere monaſterium in pœnas huius text. vide Rip. *in l. fin. n. 174. de reuoc. donat.* Tiraquel. *de priuil. piæ cauſæ, priuileg. 144.* Nauat. *comment. de regularib. n. 61.* Azeued. *d. l. 1. n. 35.*
3 Quid in Prælato Eccleſiæ, vide Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 66. n. 22.* Tiraquel. *d. priuileg. 144.* Menoch. *conſil. 39. n. 1. & 55.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 48. num. 72. cum ſeqq.* Molin. *diſp. 681. num. 29.*

4 Quid in minore; vide Socin. *reg. 360.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo vel aduerſarij dolo, num. 62. C. de in integr. reſtitut. minor.* Molin. *d. diſp. 681. num. 18.*

Quid in prodigo, vide Anton. Gom. *tom. 5. variar. c. 1. n. 75.* Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 31. num. 10.* & Viu. *tom. 2. lib. 9. tit. 1. n. 96. pag. 439.* Mench. *de ſucceſſion. lib. 3. §. 3. num. 41.* Molin. *d. diſput. 682. n. 10.* Farin. *de furtis q. 175. num. 4.* 5

Quid in furioſo? vide Azeued. *l. 1. n. 27. cum multis ſeqq. tit. 13. lib. 4. noua recop.* 6

Quid in fœmina? vide Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 9. n. 211.* Sfort. Odd. *de in integ. reſtitut. q. 10. num. 20.* Farinac. *de furtis, q. 175. num. 8.* 7

Quid in milite? vide Anton. Gom. *l. 80. Tauri, n. 18.* Sfort. Odd. *dict. quæſt. 10. num. 47.* Molin. *d. diſput. 682. num. 18.* 8

Quid in debitore, qui vi eripit pignus à creditore? vide Molin. *d. diſput. 682. num. 23.* Farinac. *de furtis quæſt. 175. num. 41.* 9

Quid in vſufructuario violenter ſpoliato an ſuccurratur remedio huius textus; vide Menoch. *remed. 9. recuper. à n. 295.* Molin. *d. diſp. 82. n. 27.* Farinac. *d. q. 175. num. 14. cum ſeqq.* Caſtill. *controuerſ. lib. 1. de vſufruct. cap. 7. num. 32.* 10

Quid in beneficiario, qui violenter poſſeſſionem 11 beneficij accepit? vide Gou. *var. lib. 3. cap. 17. n. 7.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 11. cap. 10. num. 108. cum ſeqq.* 12 illud aduertere oportet quòd pœnæ *dict. l. ſi quis in tantam,* hodie receſſerunt ab aula, & earum loco ſucceſſit pœna arbitraria, vt teſtantur Gulielm. *in cap. Raynutius, verbo ſi abſque liberis il 2. n. 148. de teſtam.* Azeued. *l. 1. num. 99. & l. 1. num. 4. tit. 17. lib. 7. nouæ recopil.* Parlador. *lib. 1. rerum quotid. cap. 10. n. 17.* Thom. Valaſc. *alleg. tom. 1. alleg. 58. n. 14.* Farin. *d. q. 175. n. 144.* Buccaron. *de diff. inter iudicia ciuilia, & criminalia, differ. 55. in fine.*

Qvæstio VII.

Cap. Conuenientibus. IV.

Ex ſeptima Synodo.

IN ſuperſcriptione huius text. ibi, *Item in eadem Synodo VII. act. 1.* vide Dilect. *Inquiſ. part. 3. q. 56. pag. 516.* 1

2 Ex hoc textu colligit Azor. *inſt. moral. part. 1. lib. 8. cap. 21. quæſ. 22.* hæretico ad meliorem vitam conuerſo, & in foro conſcientiæ ab excommunicatione, in quam ob hæreſim inciderat, abſoluto, diſpenſationẽ concedi vt poſſit ſacris ordinibus initiari, & creari Sacerdos, cùm certum ſit omnem hæreticum iure ipſo irregularem contrahere, & ad Catholicam fidem per pœnitentiam reuerſum, & ab excommunicatione, & peccatis abſolutum adhuc diſpenſatione indigere, vt ad Ordines admitti legitimè poſſit, ſecundùm Nauar. *in man. cap. 27. num. 105.* quem ſequitur Azor. *citato loco,* & ita Eccleſia experta aliquorum fictas pœnitentias, & conſiderata hac de re Canonum diuerſitate, ſeruat irregularem etiam poſt pœnitentiam manere, ſicut notant Maiol. *de irregul. lib. 5. cap. 46. ſub num. 1.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 5. cap. 54. num. 17. & ſeq.* Penia *ad Eymeric. part. 3. q. 113. commento 162. verſ. ad primum.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 25. num. 2.* quoa refert, & ſequitur Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 5. cap. 18. num. 1. cum ſeqq.* obſeruant hoc ita ſtatutum non propter deſperationem indulgentiæ, ſed rigore diſciplinæ, vt maiori medicina humilitatis adhibita redeuntia ſalus tutiùs muniretur, vnde ſi pœnitentia peracta redeuntes laudabiliter

liter ſeſe gesſerint, conſueuit cum eis miſericorditer diſpenſari, quæ miſericordia, vt proficeret non integre vnica largitione conſueuit effundi, ſed gradatim ac maxima adhibita circumſpectione, quandoque enim diſpenſatur, vt poſſint tantùm in Ordinibus ſuſceptis miniſtrare, non autem vt ad ſuperiores aſcendant, *cap. ſi quis hæretica 1. quæſt. 2. cap. ſaluberrimum, hac eadem quæſt.* Interdum vt in Epiſcopatu perſiſtere poſſit, non autem Primas effici, vt *in cap. nos conſuetudinem*, vbi gloſſ. *in verbo. prohibemus, 12. diſt.* nonnunquam etiam talium, reuertentium tantos virtutum ſplendor emicuit, vt ad omnes dignitates fuerint diſpenſati, & promoti, *cap. ipſa pietas, 23. q. 4.*

3 *Sancta Synodus dicit*, &c.] Notatur ad hoc quod poteſtas Ordinis Epiſcopalis manet penes Epiſcopum in hæreſim lapſum, ac proinde Epiſcopi redeuntes ab hereſi, necnon ordinati ab eis, dum hæretici fuerant, ſeruata tamen Eccleſiæ forma iterum non ordinantur, *cap. ordinationes 9. quæſt. 1.* vt per Azor. *dict. part. 1. l. 8. cap. 13. quæſt. 5.* vbi ad text. *in cap. Daibertum, hac eadem quæſt.* dum videtur in eo legi Daibertum, qui fuerat à Nezelone hæretico ordinatus, iterum ordinari debere, quia Nezelon nihil habuit quod fuerat ab hæreticis ordinatus, & proinde nihil dare potuit, reſpondet ideò iterum ordinatum fuiſ, quia ordinatus fuerat non ſeruata Eccleſiæ forma.

Cap. Quoties cordis. IX.

Gregorius.

1 GLoſſ. notabilis *verbo, Ex perte, in præſenti text.* allegari ſolet ad hoc, quòd quicquid promittitur piæ cauſæ, promittitur Deo, qui vbique eſt præſens, & acceptans, vt per Abb. *in proœm. Decretal. p. 2. incip. Gregorius dividitur, num. 26.* Felin. *ibid. n. 25. verſ. ex iſto remedio*, Rebuff. *de priuileg. piæ cauſa, priuileg. 114. & 115.* quos refert Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 7. n. 201.* quibus adde Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 73. num. 5.* Quid autem dicatur promiſſum vel relictum piæ cauſæ dixi *in tract. de iure Eccleſiaſtico, lib. 3. c. 23. de legatis ad pias cauſas, num. 2. cum ſeqq.*

Cap. Quoties à Populis. XIV.

Innocent.

1 GLoſſ. *verbo propter multitudinem*, ex hoc text. colligit parcendum eſſe multitudini, de quo Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 47. à princip.* Rebuff. *in repet. l. Diuus. ff. ad Syllan. num. 38.* Andr. Gail. *de pace publica lib. 2. cap. 9. num. 37. & ſeq.* Clar. *§. fin. quæſt. 60. verſ. allegatur etiam*, latè Farinac. *in praxi crimin. q. 96. per tot.*

Cap. Didici. XV. *Cyrill.*

2 D*Iſpenſationis enim gratia*, &c.] Ergo diſpenſatio exiſtente iuſta cauſa non ſemper eſt debita, ſed quandoque eſt gratia, ita ex aliis tradit Sanch. *de matrimon. lib. 3. diſput. 10. num. 3.* vbi *numeris ſequentibus* diſcutit quando diſpenſatio ſit debita, & quando gratia. Vnde poſſe dari cauſam ſufficientem ad diſpenſandum ſi velit ſuperior, non tamen ſufficientem ad illum conſtringendum ad diſpenſationem præſtandam, tenent Sanch. *d. diſput. 10. num. 6.* Salas *de legib. tract. 14. diſp. 20. ſect. 7. in fine*, Soar. *in ſimili tractat. lib. 6. cap. 18. num. 22.* quos refert, ſed non ſequitur Ioan. Sancti. *in ſelectis, & practic. diſput. diſp. 43. num. 8. verſ. præterea.*

Cap. Exigunt. XVIII.

GLoſſ. *hic verbo cauſa*, tradit, quòd vbi diſpenſatio eſt debita, ſi Imperator non diſpenſet, peccabit mortaliter, de quo vide latè diſputantem Sanch. *de matrimon. lib. 3. diſput. 10. à princip.* 1

In eadem gloſſ. ibi, *ſicut ad eleemoſynam tenemur pauperi, pauper tamen eam nullo iure petit*, &c. Paupertatis fauore conceſſum eſt iudicis officio compelli poſſe diuites, vt pauperibus ſubueniant, vt per Rebuff. *de priuil. ſcholaſt. priuil. 90. num. 10.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 9.* Auendan. *de exequendis mand. part. 2. cap. 10. num. 10.* Mexi. *in tract. caſſa panis, concl. 1. numer. 5.* Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuit. part. 2. quæſt. 4. num. 16.* Menoch. *de arbitr. caſu 182. num. 43.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 2. n. 21.* latè Aluarez de Valaſco *de priuileg. pauper. part. 1. quæſt. 34. num. 4.* habereque pauperem actionem ad petendum panem, quem auarus detinet ex Specul. refert Gonzal. *d. gloſſ. 2. num. 22.* Et in extrema neceſſitate actionem pauperi dari ex Sarmient *de reddit. Eccleſ. part. 3. cap. 4. à num. 3.* firmat Aluarez de Valaſco *d. quæſt. 34. num. 6.* Vide quæ dixi *ad cap. ſicut, num. 2. 47. diſtinct.* 2

Cap. Daibertum. XXIV.

Vrban. II.

VIdetur probare hic text. Nezelonem qui ab hæreticis in Epiſcopum ordinatus fuerat, non recepiſſe Ordinem Epiſcopalem, item cùm dictus Nezelon poſtea Daibertum ordinauerit in Diaconum, Daibertum nihil ab eo accepiſſe, & reddit rationem, *quia qui nihil habuit, nihil dare potuit ei, cui manus impoſuit*, ſed Mart. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 1. diſp. 8. c. 5. verſ. tertio, pag. 97.* reſpondet textum procedere, quia conſtabat Nezelonem ordinatum fuiſſe in Epiſcopum ab hereticis, non ſeruata forma ab Eccleſia, & ſic ordinem Epiſcopalem non recepiſſe, & hanc ob cauſam Daibertum poſtea ab ipſo vel præter formam, vel iuxta formam Eccleſiæ Diaconum ordinatum nihil potuiſſe ab eo recipere, quia nemo dat quod non habet, & propterea Vrbanus diſpenſauit cum eo ob vtilitatem Eccleſiæ, & denuo ordinauit illum auctoritate Damaſi Papæ, & Innocentij. 5

CAVSA II.

QVÆSTIO I.

Cap. Primatum V. *Felix.*

PRobat hic textus Epiſcopum nec à Patriarcha abſque ſpeciali Papæ mandato deponi, aut primari poſſe, ad quod illum citaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 122. num. 3.* & per totam illam allegationem latè de hac materia egi. 1

Cap. In primis VII. *Greg.*

GLoſſ. 1. *in hoc tex.* ait quòd quamvis ſpolij reſtitutio ante omnem iuris contentionem facienda ſit, iuxta vulgatas regulas, ſæpe tamen differri poteſt ratione ſcandali vitandi, ſimilis gloſſ. *verbo, non eſt reſtituendus, in cap. petitionem 22. de accuſ.* Burſat. *conſil. 282. num. 24. vol. 3.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. lib. 2. c. 105.* Citra enim peccatum mortale pro vitando ſcandalo 1

ſcandalo ſæpè à iuris regulis recedere licitum eſt, Thom. 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 7. *& in* 4. *diſt.* 33. *quæſt.* 2. Cou. *in reg. peccatum* 2. *part. in initio num.* 5. Gail. *de pace publica, lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 20. Et plura ratione ſcandali vitandi fieri permittuntur, vel prohibentur contra iuris regulas, Felio. *in c.* 2. *n.* 2. *de appellat.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 46. Gail. *d. num.* 20.

2 Eadem gloſſ. *in hoc text.* tenet pauperes ac miſerabiles in iudiciis diuitibus præferri, potioréſque & in cauſæ expeditione, & in iudicio In ea ferendo exiſtere, vt per Felin. *in cap.* 1. *num.* 6. *de accuſat.* Socin. *reg.* 229. *fallent.* 24. Ludou. Roman. *in repet. l. ſi verò,* §. *de viro, fallent.* 25. *ff. ſoluto matrimon.* quem refert, & ſequitur Petr. Rebuff. *tom.* 1. *ad conſtit. Galliæ, tit. de ſentent. prouiſion. art.* 3. *gloſſ. vlt. num.* 21. *& de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 90. *n.* 11. Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuitis, part.* 2. *q.* 4. *num.* 14.

Cap. Quæ Lotharius. XVI.

Nicolaus.

1 HIc text. ſolet allegari ad hoc, quòd in notoriis nullus ordo, & ſolemnitas ſolet obſeruari, vt per Grammat. *deciſ.* 56. *n.* 45. Dec. *conſ.* 544. *n.* 6. Marſil. *conſil.* 5. *num.* 2. *& ſing.* 511. Menoch. *remed.* 15. *recuper. num.* 260 quia notorium non indiget probatione. Maſcard. *de probat. concl.* 1109. *num.* 10. Cardin. Tuſch. *lit. N. concl.* 208. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.... c.* 925. *n.* 13. Ioan. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignorantia, inſpect.* c 3. *num.* 5.

Cap. Deus omnipotens. XX.

Euariſtus.

1 EVariſtus Papa *in epiſt.* 2. relatus *in hoc text.* admonet ſententiam non præcipitanter ferendam eſſe, conſtat enim eo ipſo iure nullam eſſe ſi lata fuerit præcipitanter & in tam breui tempore, & cum tanta feſtinatiooe, qoòd acta veroſimiliter noo potuerint videri, ſecundùm ea, quæ reſoluunt Greg. *l.* 16. *verbo acabar, tit.* 8. *part.* 5. Hippol. *conſ.* 48. *num.* 34. Bonacoſ. *commun. crimin. verbo ſententia, fol.* 150. *verſo.* Marant. *de ordine iudic. part.* 4. *pag.* 197. *num.* 16. *cum ſeqq.* Balb. *tom.* 2. *communium opin. lib.* 7. *tit.* 8. *num.* 25. *pag.* 243. Pute. *deciſ.* 344. *in antiq. aliàs deciſ.* 334. *in correctis, lib.* 1. Maſcard. *de probationibus concluſ.* 240. *num.* 2. *& concluſ.* 241. *num.* 2. *& concluſ.* 1296. *num.* 36. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 67. *num.* 31. Hercul. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 115. Card. Tuſch. *lit. S. concl.* 147. Aluarez de Velaſc. *de priuileg. pauperum part.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 20. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 46. *num.* 46. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 2. *tit. de iudic. reſol.* 2. Amat. Roderic. *in pract. videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap. vlt. part.* 1. *num.* 16. Bobadil. *in ſua politica lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 17. Rot. *deciſ.* 109. *num.* 3. apud Farin. *in* 1. *collect. nouiſſimarum, aliàs p.* 4. *diuerſ.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 153. *n.* 2. vbi *num.* 7. limitat quando iudex in tempore breui poterat eſſe inſtructus de negotio.

2 In gloſſ. *Iudicis,* Ibi: *ſed pono, quòd reus neget aliquid eſſe notorium, nunquid ſufficiunt duo teſtes,* &c. Notatur ad hoc quòd notorium probatur per duos teſtes, vt per Clar. §. *fin. q.* 9. *verſ. quæro nunc.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 1105. Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *de teſtib. q.* 21. *n.* 109. qui quidem tenentur dicti ſui rationem reddere, ſicut docent Rebuff. *de reprobat. teſtium, num.* 467. Maſcard. *d. concl.* 1105. *num.* 2. Gutier. *de tutel. p.* 1. *cap.* 70. *n.* 6. Farin. *d. part.* 1. *q.* 70. *num.* 52.

Qvæstio II.

Cap. Antiquitus. I. *Ioan.*

GLoſ. *verbo ante litem conteſtatam, in præſenti text.* reſoluit exceptionem ſpoliatoris eſſe dilatoriam, ac proinde ante litis conteſtationem eſſe proponendam, per quam ita tradunt Menoch. *remed.* 3. *retin. n.* 666. *& remed.* 15. *recup. n.* 491. Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 1. *n.* 124. *&* 339. Bernard. Muſcatel. *in praxi aurea ciuili Neapol. part.* 3. *gloſſ. Actorem, num.* 38. 1

Qvæstio III.

Cap. Siquis. I. *Caius.*

IN gloſſ. *verbo ſuſtinere.* ibi, *non tamen ipſo iure ſed per ſententiam.* Vide Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.* 244. *C. de reuocand. donat.* Sayr. *in claui Regia, l.* 3. *c.* 8. *n.* 22. 1

Cap. Siquis iratus. V.

Fabianus.

EX hoc textu vulgò colligitur contractus iracundiæ calore celebratos nullos, & inualidos eſſe, vt per Duen. *regul.* 291. *ampliat.* 9. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 1. *num.* 24. *verſ. ideóque,* Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 91. *num.* 19. 1

Per ſcripturam, &c.] Notatur ad hoc quòd cùm quis in ſcriptis aliquid fatetur, deliberatè id dixiſſe præſumitur, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 61. 2

Cap. Siquis Presbyter. IV.

Qvæstio V.

Ex Concil. Tribur.

QVIA Sacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Vide Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 11. *quæſ.* 6. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 4. *c.* 3. *q.* 5. *pag. mihi* 311. Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 3. *n.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 7. *cum ſeqq.* 1

Cap. Mennam. VII. *Greg.*

TExt. iſte deſumptus eſt ex Gregorio *lib.* 11. *epiſt.* 8 *ad Reginam Francorum,* & videtur inde colligi excommunicandi, & abſoluendi poteſtatem eſſe poſſe penes laicum, quod ex delegatione Pontificis procedere reſpondet gloſſ. *verbo duobus, in cap. præter* 32. *diſt. & verbo laico, in cap. bene quidem,* 96. *diſt.* vtrobique Archid, & Turrec. Roland. *conſ.* 23. *num.* 2. *vol.* 2. Decian. *tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 42. Couar. *practic. cap.* 31. *num.* 4. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 9. *à num.* 23. Laici enim incapaces ſunt ne propria auctoritate de cauſis iuriſdictionis ſpiritualis cognoſcant, non verò ex delegatione Papæ, vt benè ait Ioan. de Valboa *in annuis Academ. prælect. Salmanticenſ. ad cap.* 2. *de iudic. num.* 147. 1

Probationes illas per experimentum ferri candentis, 2

dentis, & aquæ feruentis, quæ purgationes vulgares appellantur, ſacris Canonibus prohiberi colligitur ex hoc text. & ex *c. conſuluiſti*, *& ex cap. monomachiam, hac eadem quæſt. & ex cap. ex tuarum, de purgat. canon. & ex cap. vlt. de purgat. vulgari*, obſeruant Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib. 4. c. 4. q. 4. ſect. 3. & 4. pag. mihi 322. cum ſeqq.* vbi infert ad intellectũ aliorum textuum huius quæſtionis, Soar. *tom. 1. de Relig. tract. 5. lib. 1. de irreligioſ. cap. 3. num.* 8. cum aliis per me citatis *ad rub. de purg. vulgari in Decretal.*

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſandi poteſtas in generali commiſſione non cenſetur delegata.*

2 *Reſtitutio in integrum non delegatur per generale mandatum.*

3 *Subrogato debetur honoris præeminentia prout principali.*

CAP. Quæ de cauſa. IX.

1 GLoſſ. notabilis *hic verbo quicquid*, firmat poteſtatem diſpenſandi in generali commiſſione non cenſeri delegatam, niſi ſpecialiter committatur, quod in Vicario generali Epiſcopi agnoſcunt, Bertachin. *de Epiſc. lib. 4. part. 7. numero* 17. Rebuff. *in praxi benef. in forma Vicariatus, num.* 44. Ant. Cuch. *inſtit. maior. tit. 8. num.* 111. Soar. de Pace *in pract. tom. 2. prælud. 3. in fin.* Gut. *can. lib. 1. cap. 19. num.* 15. Ant. Gom. *ſuper Bullam Cruciatæ, cap. 4. circa quartam quæſt. num.* 19. Azor. *inſtitut. moral. par. 2. l. 3. cap. 45. quæſ.* 8. Sbroz. *de Vic. Epiſc. lib. 2. quæſt.* 35. Nicol. Garc. *de benef. p. 5. cap. 8. num.* 47. Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſput. 40. num.* 12. Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap. 5. num.* 478. Ego ipſe *de offic. & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 54. num.* 112.

2 In eadem gloſſ. ibi, *& reſtitutio in integrum non delegatur per generale mandatum*, &c. Ita Sbroz. *de vicario Epiſcopi, lib. 2. quæſt. 35. num.* 4. Sanch. *d. num. 12. in fin.* Ego ipſe *d. alleg. 54. num.* 108. ſpeciale enim mandatum requiritur ad petendam reſtitutionem in integrum, vt per citatos *in collectan. ad gloſſ. verbo mandatum, cap. coram, de in integrum reſtit. & in tract. de clauſulis vſufreq. clauſ. 35. num* 31. ſecundùm Lugdunen. impreſſ. vbi intelligo procedere quoties principaliter petitur reſtitutio, ſecus vbi incidenter.

3 In eadem gloſſ. ibi, *& ideo honor ei exhibendus eſt ſicut Papa.* Notatur ad hoc quòd honoris præeminentia debetur ſubrogato, prout principali, vt per Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 106. num.* 15.

QVÆSTIO IV.

CAP. Præſul. II.

1 SYLVESTER Papa *in* generali Synodo reſidens relatus *in hoc textu*, præſcripſit numerum teſtium ad conuincendos Cardinales Presbyteros, & Diaconos neceſſarium, de quo vide Barbat. *de præſtant. Cardin. part. 1. quæſt.* 11. Nell. à S. Gemin. *de teſtibus, part. 1. à num.* 83. Nep. de Monte Albano *eod. tract. num.* 98. Crot. *in ſimili tractat. num. 225. cum ſeq.* Sot. *de iuſtit. lib. 5. quæſt. 7. art. 2. in 3. argum.* Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib. 1. cap. 10. num. 5. cum ſeqq.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 66. num.* 5. Menoch. *de præſumpt. lib. 1. quæſt.* 80. *à num.* 23. Maſcard. *de probat. concl.* 461. *num. 9. &* 10. *& concl.* 1536. *num.* 53. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 12. art. 1.* latè Farin. *in praxi crimin. part. 2. q. 63. num. 237. cum ſeqq.* vbi *num.* 242. ampliat etiam in delictis commiſſis ante Cardinalatum, & *num.* 244. per text. *in cap. nullus, §. ſed hoc, hac eod. quæſt.* dicit diſpoſitionem huius text. hodie ceſſare, quia emanauit ſecundùm illa tempora ad compeſcendam malitiam hæreticorum, qui aliquando Cardinales, & Clericos accuſabant ad effectum vt ab eorum officio remouerentur, & alij eorum loco ſubſtituerentur, quod etiam ante eum obſeruarunt Dec. *in c. at ſi Clerici in 6.* & Beroi. *ibi n. 5. de indic.* addit. *ad Roman. ſing.* 207. Clar. *d. quæſt.* 66. *n.* 5. Ant. Scap. *d. c. 10. n. 15. cum ſeqq.*

2 In gloſſ. *Præſul*, ibi, *ſed nunquid contra Papam*, &c. Dicit hæc gloſſ. quòd ſufficiunt duo teſtes, ſi agatur de probatione criminis contra Summum Pontif. referunt Abb. *in cap. at ſi clerici, in princ. num. 3. de iudic.* vbi Dec. *num.* 2. & Beroi. *à num.* 7. Clar. *d. q.* 66. *num.* 6. Marc. Socin. *conſil. 109 num. 16. vol.* 2. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, l. 2. cap.* 10. Gig. *conſ. 29. num.* 9. Roias *de hæretic. part. 2. aſſert. 4. num.* 87. *& ſing. 146. num. 8. & ſing. 165. num* 8. Anton. Gom. *var. tom. 5. de delict. cap. 12. num.* 5. Viu. *lib. 2. commun. opin. opin. 292. num.* 3. Maſcard. *de probat. concl.* 461. *num.* 9. vbi *num.* 10. meritò dicit hanc gloſſam propter eius impiam doctrinam à ſanctiſſimo Inquiſitionis Vrbis Tribunali improbatam, deteſtatam, & exectatam fuiſſe, & mirandum eſt, vt verbis vtat annotationis ad hunc text. de auctore huius gloſſæ, qui putauit Pontificem Max. minori teſtium numero poſſe condemnari, quàm Diaconum Cardinalem, atque Oſtiarium, cùm tamen ipſe Pontifex à generali ſaltem Præſulis nomine minimè eſſet excludendus.

CAP. Nullam. III. *Leo IV.*

GLoſſ. *verbo nullam, in præſenti text.* tradit quòd Papa quando committit aliis cauſam ſuorum Clericorum, ne ipſe ſuſpectus habeatur, iudices non ſuſpectos de honeſtate dare debet, vt per Roman. *ſing. 92. in fine*, Aufrer. *in tract. de recurſu, num. 55. verſ. 93. cauſa.* Menoch. *conſ. 94. num.* 12. licèt verum ſit illum nunquam recuſari poſſe, ſicut reſoluunt Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo Papa*, Moll. *in emporio iuris, part. 1. tit. 2. in prælud. num.* 188. Iacob. Laurent. *de iudic. ſuſpecto, cap. 2. a num.* 2. Carraſc. *in explicat. ad aliquas leges nouæ recopil. cap. 9. num.* 19. Sicut nec poteſt Imperator, Lancelot. *de attent. p. 2. cap. 6. num.* 41. Caualcan. *p. 2. deciſ. 28. num.* 111. Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 45. n.* 94. aut alius quilibet Princeps ſuperiorem non recognoſcens. Moll. *vbi ſuprà, num. 188. &* 189. Carraſc. *dict. cap. 9. num.* 30. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 4. num.* 24. 1

QVÆSTIO VI.

CAP. Qui ſe ſcit. XII. *Vigilius.*

VERBA huius text. eſſe Sancti Leonis refert Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 9. anno Chriſti* 839. *pag.* 908. Ex quo colligit Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 1. proœm. n.* 5. Papam conceſſiſſe Epiſcopis poteſtatem, & vices ſuas, vt quilibet in ſua diœceſi beneficia ibidem conſiſtentia conferre poſſet. Epiſcopus enim in ſua diœceſi ex cauſa ea omnia poteſt, quæ Pontifex in toto orbe, niſi per ſacros canones, vel per ipſum Papam prohibeatur, vt me citato, tradit Homobon. *in reſponſ. q. moral. part. 4. reſp.* 107. *in fine.* 1

Cap. Quoties Epiſcopi. XVI.

Felix II.

1 GLoſſ. *verbo appellent, in præſenti text.* probat dicta per iudices recuſatos eſſe nulla ipſo iure abſque alia appellatione, vt per Lap. *alleg.1.à num.1.* Marant. *de ordine iudic.part.6. num.24.* Ruin. *conſil.6. num.5.* Cephal. *conſ.141.num.19.lib.2,* Anton.Gabr. *commun. tit de iudic.concl.3.* Viui. *opin.866.num.22.* Thom.Triuiſan. *deciſ.51.num.1.part.1.* Pacian. *de probation.lib.2. cap.45.num.5.* Seraphin. *de priuileg.iuramenti,priuil.7. num.20.* Sigiſm.Scace. *de iudic.lib.1.cap.101.num.16.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ.c.100.num.4.cum ſeqq.* latè Farin. *fragm.crimin.part.2.lit.I.num.933.cum multis ſeqq.* vbi multipliciter declarat, Perez *l.1.tit.5.lib.3. Ordin.pag.566.* Vant. *de nullit.tit. ex defectu iuriſdictionis Ordin.num.140.* Kirchou. *tom.1.commun opin lib.3. tit.1.num.168.* Azeued. *l.1 num 8.tit.16.lib.4. nouæ recopil.* Camil. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.42. num.31.* Eſcobar. *de ratiociniis,c.8.num.20.* Cariaſc. *in explicat. ad aliquas leges nouæ recopil. cap.9. num.337.* Amat. Roder. *in practica videndi, ſeu examinandi proceſſum,cap.10. num.14. cum ſeqq.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſit.lib.2. cap.7.* Modern. *in tractat. de cognit. per viam violentiæ,part.2. q.14. n.3.11. & 12.* Ordin. Reg.Luſitan. *lib.3.tit.21. §.4.* vbi parens meus *num.9.* cum Gratiano. *d.c.100.ex n.6.* intelligit ſi recuſans opponat de nullitate, cùm quilibet actus tendens in fauorem alicuius, intelligatur eo opponente ad text. *in l.reſcripta,* vbi gloſſ. *verbo præbeatur,* & *ibi* Iaſ. *num.3. C.de precib.Imp.offeren.*

Cap. Quoties poſt auditam. XXVI.

Ex locis Theodoſian.

1 IN gloſſ. *Sequeſtrantur.* ibi, *vel dic quòd ſi appellatur ab executore,* &c. Notatur ad hoc quòd ſequeſtratio conceditur appellatione pendente, ſi depopulentur fructus, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.cap. 114.num.2.* Nam diſſipatio fructuum, quos quis ſeruare tenetur, eſt ſufficiens cauſa imponendi ſequeſtrum, vt per Caroc. *de ſequeſtro,p.2.q.2.num.40.* Cald. Pereira *quæſt.forenſ.lib.1.quæſt.21.num.32.* An & quando ſequeſtrum idonea cautione euitetur, vel tollatur? vide Put. *deciſ.311.in antiq.aliàs deciſ.303.in correctis lib.1.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel.§.7. præm.num.95. cum ſeqq.* Bernard.Græuæ. *ad pract.Cameræ Imper.lib.1.concl.148.conſid.1.*

Cap. A iudicibus. XXXIII.

Ex Concil. Meleuitano.

1 NOtari ſolet hic text. ad hoc, quòd appellatione iudicum veniunt arbitri, vt per Roman. *ſing.191. Quæro, in fine,* Abb. *conſ.13. Quia quicumque,col.2.n.5. verſ.hinc eſt,* Steph.Gratian. *diſcept.forenſ.c.66.num.14.* declarando, prout latè dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific.appell.122. à num.3.*

Cap. Statutum. XXXVIII.

Ex Concil. Carthag.

2 ALlegatur vulgò hic text. ad hoc quòd nemo in eadem cauſa poteſt eſſe iudex, & teſtis, ſiue coram eo pendeat, ſiue iam finita ſit, ſiue in eadem, ſiue in alia inſtantia, veluti appellationis, vt per gloſſ. *verbo magiſtratus; in l.ob carnem, ff.de teſtib.* Menoch. *de arbitr.lib.1.q.73.* Rebuff. *de reprobat.teſtium,num.267. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concluſ. 950. ex num.1.* Cald. Pereira *quæſt.forenſ.lib.1. quæſt.9.num.15.* Cuti. Philipp. *part.1.§.17. num.11.* Farinac. *in praxi crimin. q.60.ex num 89. cum multis ſeqq.* Carol. de Graſſ. *de except. ad ſtat. excluden. except.24.num. 67.* Surd. *conſ. 57.ex num.1.* Et quamvis Socin. *num.9.per text.ibi in c. cùm olim 12.de priuileg.* limitet hanc regulam in Papa, reſoluens poſſe illum in eadem cauſa eſſe iudicem, & teſtem, & atteſtari de eo, quod in eadem cauſa vidit, tamen verius eſt in illo textu minimè probari hanc limitationem, nam Summus Pontifex illic non depoſuit vt teſtis, ſed ex iis, quæ extraiudicialiter vidit, firmauit animi ſui motum ad confirmandam, & coadiuuandam probationem, quæ ex aliorum teſtimoniis, & Cardinalium dictis apud iudices delegatos legitimè facta fuerat: hoc autem etiam in aliis inferioribus regulariter licitum eſſe ad meliorem cauſæ inſtructionem, comprobat ex aliis Maſcard. *de probat. concl. 124.num.18.cum ſeqq.* & poſt eum Farin. *d.q.60.num. 127.& 140.*

Cap. Si quando XL. *Hadrian.*

GLoſſ. *verbo ſtatus in præſenti text.* tenet in cauſa ſtatus non conſtitui procuratorem, niſi ille, qui conſtituit, ſit in poſſeſſione libertatis, ſequuntur Barthol de Valmarin. *conſ. crimin. diuerſ.69.num. 4.lib.1. & inter eadem conſ.* Benedict. de Barz. *conſil. 91.num. 54.eodem lib.1.* Farinac. *in praxi crimin.part.3.quæſt.99. num.206.* 1

QVÆSTIO VII.

Cap. Laico. III. *Marcellin.*

MARCELLINVS Papa *ad Epiſcop.Orientales epiſt.2.in hoc text.* ſcribit non licere laico quemlibet Clericum accuſare, quam concluſionem latè exornat Bernard. *in practic.cap.4.* vbi Salzed. decem limitationes ponit, idem Bernard. *c.131.ſecundùm nouiſſ.impreſſ.* Bonacoſ. *commun.crimin.verbo laicus non poteſt accuſare Clericum,* Io. Crot. *in tract.de teſtib.p.3. ex n.54.* Campeg. *eodem tr. reg.98.* Nep.de Monte Albano *in ſimili tractat. num. 153.* Clar. *lib.5.§.fin.q.14.n.21.& q.24. n.10.* Hippol. *ſing.98.verbo Laicus.* Paul. Fuſc. *lit. C.ſing. 31. & lit. L.ſing.2.* Duen. *reg.315.* Ioan.Roias *ſing.118. & 120.* Marant. *de ordine iudic.part.4.à num.45. in fin.* Couar. *practic.cap.18.n.2.* Sebaſt.Medic. *de definit.part.1.quæſt. 8.num.3.* Perez *l.1. verſ.laicus præterea contra Clericum, tit.2.lib.1.Ordin.pag.60.* Azeued. *l.6.num.4.tit.9.lib.3. nouæ recopil.* Ioan. Segura Daualos *in direct. iudicum Eccleſiaſt.part.2. cap.2. num.25.* Carol.de Graſſis *de effectibus clericalibus, effect.12. num.22.* & vide quæ habentur *in collectan. ad cap.de cætero,de teſtib.* 1

Et oppido eis quidem infeſti exiſtunt.] vide Mantuam 2
dialog.113.

Cap. Metropolitanum. XLV.

GLoſſ. *verbo Metropolitanum in præſenti text.* ait quòd tunc dicitur quis facere in contemptum iudicis, aut legis, quando voluntas in hoc dirigitur, vt quis nolit obedire, eo quia ſpernat poteſtatem iudicis, aut legis, vt per Couar. *in cap.alma mater,part.1.§.7.n. 6.* Rot. *deciſ.838 n.2.* apud Farin. *collect.1. nouiſſimar. aliàs part.4.diuerſ.* 1

CAVSA

CAVSA III.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de materia huius text. agentes.*
2 *Remedium reintegrandæ magis generale eſt, & vtilius inter omnia remedia poſſeſſoria.*
3 *Remedium reintegrandæ conceditur illis, quibus poterat competere interdictum*, Vnde vi.
4 *Remedium reintegrandæ competit laico pro rebus profanis.*
5 *Reintegrationi vt locus ſit debet exiſtere extremum neceſſarium agenti interdicto recuperandæ, quod eſt poſſeſſio, & poſſeſſionis priuatio.*
6 *Spoliatus is dicitur, qui ſemel poſſedit.*
7 *Remedio reintegrandæ non ſuccurritur illi, qui ſua culpa poſſeſſionem amiſit.*
8 *Spoliatus vbi quis reperitur, debet ante omnia reintegrari.*
9 *Spoliatus auctoritate iudicis de facto, & non ritè procedentis, non agit remedio reintegrandæ.*
10 *Reintegratio ceſſat vbi quis auctoritate iudicis ritè procedentis à poſſeſſione ſua ceciderit.*
11 *Reintegratio non dicitur facta niſi totaliter quis ſit reſtitutus.*
12 *Remedium reintegrandæ datur etiam pro quaſi poſſeſſione rerum incorporalium.*
13 *Vſufructuarius,* } *Remedium reintegrandæ intentare poteſt.*
14 *Commodatarius,* }
15 *Hæres,* }
16 *Remedium reintegrandæ quanto tempore præſcribatur, oſtenditur.*

CAP. Reintegranda. III.

Ioannes Epiſc.

1 CELEBRIS eſt hic textus, in quo Ioannes vrbis Romæ Epiſcopus ſcribit Zachariæ Archiepiſcopo *epiſtol. 1.* qualiter debeat fieri reſtitutio ſpoliatis, & eiectis, de cuius materia latè agunt Bonacoſ. *commun. conclu. part. 2. verbo Canon.* Anton. Gabr. *commun. lib. 5. tit. de reſtitut. ſpoliat. concluſ. 3.* Rot. Bonon. *deciſ. 10. & 12.* Menoch. *remed. 13. recuper. per tot. & conſ. 5. num. 153. cum multis ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl. 1321.* Gutier. *canonic. lib. 1. c. 34.* Conrad. *de moment. poſſeſſ. limit. 4.* Ioan. Baptiſta Coſta *de remed. ſubſid. remed. 49. per tot. & de facti ſcientia, & ignor. cent. 2. diſt. 60.* Card. Tuſch. *tom. 1. lit. C. concluſ. 45.* D. Barboſ. *in l. ſi alienam, numer. 44. cum ſequentibus, ff. ſoluto matrimonio*, Octau. Glorit. *reſp. 10. ex numero 117.*

2 Remedium huius text. eſt magis generale, & vtilius
inter omnia remedia poſſeſſoria, & concurrit cum omnibus aliis, ita vt vbicumque habeat locum aliud remedium, videlicet interdictum, *Vnde vi*, aut quid ſimile, procedat etiam iſtud, ita Alex. *conſ. 94. Viſis, ad finem, verſ. nec etiam obſtat, num. 22. lib. 5.* Marant. *de ordine iudic. part. 4. diſt. 7. remed. 19. numer. 58.* Ste-
3 phan. Gratian. *diſcept. forenſ. capit. 311. numer. 1.* Et in
ſpecie quòd remedium iſtud, concedatur illis, quibus poterat competere interdictum, *Vnde vi*, tradunt Menoch. *conſil. 2. num. 134.* Valaſc. *de iure emphyteut. q. 8.*
4 Intentari poteſt non ſolùm in foro Eccleſiaſtico,

ſed etiam in ſæculari, ac proinde laico competit pro rebus profanis, vt per Alex. *conſ. 6. n. 4. conſ. 31. lib. 3. & conſ. 199. Viſo, col. 2. lib. 2. & conſ. 91. In cauſa & lite, col. 2. verſ. non obſtat, & conſ. 94. Viſis & ſapius, col. pen. verſ. non obſtat. lib. 3.* Corn. *conſ. 62. col. 5. lib. 1.* Caſtren. *conſ. 105. num. 2. verſ. ſecundò principaliter, lib. 1.* Card. Tuſch. *tom. 1. lit. C. concl. 45. n. 44.* Gregor. Lop. *l. 30. verbo falare, tit. 2. p. 3.* Anton. Gabr. *dict. concluſ. 5. n. 1.* Couar. *lib. 1. var. capite 4. num. 2.* Menoch. *remed. 13. recuper. num. 23.* Dom. Barboſ. *in d. l. ſi alienam, n. 48. ff. de ſoluto matrimon.*

Et competit remedium huius text. etiamſi ſpolium fiat cum dolo, vel violentia, Alex. *conſ. 6. Circa præfſum num. 3. verſ. tertiò reſpondeo, lib. 3.* maximè quando illud intentatur contra poſſidentem ſine titulo. Alex. *conſ. 31. in princ. verſ. & præſertim lib. 1.* Cardin. Tuſch. *dict. concl. 45. n. 2. & 3.*

Reintegrationi vt locus ſit, debet exiſtere extremum 5
neceſſarium agenti interdicto recuperandæ, quod eſt
poſſeſſio, & poſſeſſionis priuatio, gloſſ. *in l. 1. §. interdictum autem, ff. de vi, & vi arm.* gloſſ. *verbo reſtitutionem, in capite olim, de reſtit. ſpoliat.* Canoniſtæ *in capite conſultationibus, de officio deleg.* Socin. *in l. rem, quæ nobis, n. 16. in 7. quæſt princ. ff. de acq poſſ.* Alex. *conſ. 6. n. 5. vol. 3. & conſ. 89. n. 8. vol. 3.* Gozad. *conſ. 69. num. 5.* Pariſ. *conſ. 98. à n. 23. vol. 3.* Neuizan. *conſ. 68. n. 11.* Menoch. *d. conſ. 2. numer. 162.* Didac. de Marin. *in addit. ad deciſ. Grammat. 43. col. 2. & alleg. 10. num. 12.* Cardin. Toſch.
d. concl. 45. n. 29. Spoliatus enim is dicitur, qui ſemel 6
poſſedit, *l. 1. §. deiicitur, ff de vi, & vi arm.* Menoch. *de recuper. poſſeſ. in prælud. num. 1.* Surd. *conſ. 160. num. 39. & conſ. 221. n. 17.* quia priuatio ſupponit habitum, ex citatis per me *in tractatu Axiomatum iuris vſufreq. verbo Priuatio.* Declarando tamen dummodò quis ſua culpa
poſſeſſionem non amiſerit, quia huic remedio huius 7
text. ſuccurritur, vt reſoluunt Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap. 17. num. 35.* Rot. *deciſ. 462. num. 2. p. 1. recent.*

Et vbi qui ita ſpoliatus reperitur, debet ante omnia 8
reintegrari, *l. 1. §. 1. ff. de vi, & vi armata, l. ſi quis ad ſe fundum, C. ad legem Iuliam de vi public. capite nullus 2. q. 2. capite literis, capite conquerente, de reſtitut. ſpoliat.* Boër. *deciſ. 238. n. 2.* Iaſ. *conſil. 172. col. 2. vol. 1.* Curt. iun. *conſ. 41. in fine*, Menoch. *conſ. 307. n. 63. & conſ. 630. num. 10.* Surd. *conſ. 28. n. 29. cum ſequentibus, & conſ. 166. n. 1.* Didac. de Mar. *in ſuis communibus opinionibus, litt. S. in verbo ſpoliatus.*

Quod vendicat ſibi locum etiam in ſpoliato iudicis 9
auctoritate ſecundùm Abb. *in cap. dilectus filius, in vltim. notab. & ibi* Felin. *n. 1. de reſcript.* Grat. *conſil. 76. col. 1. vol. 2.* Brun. *conſil. 22. num. 2.* Roland. *conſ. 6. num. 12. vol. 2.* de facto ſcilicet, & non ritè procedentis, vt declarat Anton. Gabr. *d. tit. de reſtitut. ſpoliat. concl. 1. n. 114.* Menoch. *remed. 8. recuper. numer. 8.* Lancel. *de attent. p. 1. cap. 2. num. 5.* Surd. *conſ. 168. n. 3. & 26. & conſ. 189. num. 30.* nam ſi quis authoritate iudicis ritè pro-
cedentis à poſſeſſione ſua ceciderit, reintegratio ceſ- 10
ſat, ad not. per Ruin. *conſ. 49. n. 11. vol 4.* Anton. Gabr. *d. concl. 1. n. 123.* Boër. *deciſ. 238.* Crauet. *conſ. 5. num. 8. conſ. 124. & conſ. 302. num. 3.* Menoch. *remed. 8. recuper. numer. 3. & conſ. 696. n. 30.* Didac. de Mar. *d. verbo ſpoliatus.*

Intellige vt reſtitutio probata ſpoliatione & ante- 11
riori poſſeſſione ſit plenè facienda, quia non dicitur facta reintegratio niſi totaliter quis ſit reſtitutus, Bald. *in cap. fin. n. 6. de ordine cognit.* Dec. *conſ. 199. ſub num. 1.* Pariſ. *conſ. 100. n. 7. vol. 3.* Anton. Gabr. *d. tit. de reſtit. ſpoliat. concl. 1. n. 2.* Roland. *conſ. 53. n. 25. vol. 1.* Cancer. *var. reſolution. lib. 2. cap. 7. num. 4.*

Amplia primò vt remedium huius can. datur etiam 12

pto quaſi poſſeſſione rerum incorporalium, vt per Franc.Mar. *deciſ.*389.*part.*1. vbi de actu iuriſdictionis, Menoch. *remed.*1.*recup.num.*88.*ante fin.* vbi de iure vectigalis, & pedagij, Bertrand. *conſ.*2.*num.*20.*lib.*2. vbi de homagio domino præſtando; Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*311.*num.*17.*cum ſequent.* Card.Tuſc. *d.concl.*45. *num.*4.

13 Secundò amplia in vſufructuario, vt illi etiam competat remedium huius can. vt per Marant. *de ordine iudic.part.*4.*diſt.*7.*n.*58.*in fine, verſ.item illud*, Bonogn. *de vſufructu, n.*6.*in fine*, Anton. Gabr. *d. tit. de reſtit. ſpoliat.conc.*5.*n.*9. Stephan.Gratian. *d.cap.*311.*à num.*4. Card.Tuſch. *d.concl.*45.*num* ..

14 Tertiò amplia in commodatario, vt per Tiraq. *tr. le mort. part.*3.*declar.*3.*n.*6. Anton. Gabr. *d.concl.*5.*n.*4. vbi *n.*5. ampliat ad conductorem eiectum, & *num.* 17. ad ceſſionarium, Cardin. Tuſch. *d.concl.*43. *numer.*10.

Quartò amplia in hærede, quia huiuſmodi remedium ad illum tranſit, ſecundùm Socin.ſen. *in l. rem, quæ nobis, ff. de acquirend. poſſeſſ.* Grat. *conſil.*70. *col.*2. *vol.*2. Marc. Antonin. *var.reſol.lib.*1.*reſol.*53.*numer.*2. vbi *n.*3. Poſt Corn. *conſil.*329.*num.*7. *vol.*1. intelligit dummodò hæres probet defunctum poſſediſſe, & quòd defunctus in vita fuerit ſpoliatus, Card.Tuſch. *vbi ſup.num.*30.

15 Quintò amplia in conductore ad longum tempus, quia dicitur habere vtile dominium, late Dec. *conſil.* 292.*col.*1. Card.Tuſch.*d.conc.*45.*n* 9.

Limita primò, quia non datur ei, qui habet iuniorem poſſeſſionem contra illum qui habuit antiquiorem, eo quòd iuniorem habens dicitur malæ fidei. Alex *conſ.*6. *Circa promiſſum.lib.*3. vbi *num.*9. reſtringit quando iunior poſſeſſor habet titulum legitimum, & *num.*11. reſtringit etiam quando iunior ſpoliaſſet antiquiorem poſſeſſorem, deinde ex interuallo antiquior ſpoliaſſet iuniorem, quia vltimum ſpolium purgandum eſt, refert Card. Tuſch. *d. concl.*45. *ex num.*79. *cum ſeqq.*

Limita ſecundò, quia non datur ei, cui denegatur audientia per ſtatutum, Ioan. Andr. *in capite ad abolendam, col.*6.*de hæret.* Florian.de S.Petro *conſ.*24.*n.*10. *& conſ.*25. Card.Tuſch. *d.concl.*45.*n.*90. vbi *n.*91. limitat etiam in eo, qui rem litigioſam emit, & poſtea cecidit à poſſeſſione.

16 Quæſtio eſt dubia quanto tempore præſcribatur remedio huius Canonis, vt videre licet apud Caſſad. *deciſ.*5. *pag.*2. *verſ. videretur tamen*, *de reſtitut. ſpoliat.* Villalob. *tom.*2. *commun.opinion.lib.*7.*tit.*1.*n.*307.*pag.*218. Pure.*deciſ.*115.*in antiq.aliàs deciſ.*110.*in correctis, lib.*1. vbi bona apoſtilla, Anton. Gabr. *d.tit.de reſtit. ſpoliat.concl.*3.*n.*53. Inter quos illa eſt magis communis ſententia, ſpatio 30. annorum præſcribi hoc remedium, nam licèt *in hoc text.* adſint verba illa, *quacumque temporis conditione*, tamen iſta perpetuitas debet intelligi incluſa ſpatio 30. annorum, quia important verba illa qualitatem temporis, non præſcriptionem, ita Menoch. *remed.*15.*recuper.n.*422. Roland. *conſ.*72. *n.*19.*lib.*2. Grauat. *ad Veſtrium lib.*7. *cap.*3.*n.*41. *verſ. fautores enim*, Bernard.Græuæ. *ad pract.Cameræ Imper. lib.*2.*concl.*75.*in coronide,n.*4. Ioan. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignorant.cent.*2.*diſt.*60. *num.*23. *& poſt n.*50. vbi refert pro hac parte 45. Doctores Seraphin. *dec.*1360.*per tot.* Rot.*deciſ.*763. apud Farin. *in* 1.*collect. nouiſſim.aliàs p.*4.*diuerſ.* Stephan.Gratian.*diſcep.forenſ. cap.*2.*n.*7.*cum ſeqq. & cap.* 173.*num.*1. nouiſſimè D. Barboſ. *ad rub. C. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annorum, num.*389.

Qvæstio II.

Cap. Tandiu. VII. *Felix.II.*

MEnoch. *remed.*15.*recuper.n.*646. ex hoc text. colligit quòd ſpoliatus, & deinde reſtitutus antequam ſpoliator ſupra cauſam dominij audiatur, tandiu remanere debet in poſſeſſione; quandiu ſtetit ſpoliatus.

Cap. Si Epiſcopus. VIII.

Felix. I.

ALlegari ſolet hic text. ad hoc quod ſpoliatus debet reſtitui vſque ad minimum quadrantem tam 1
quoad poſſeſſionem rei, quam quoad fructus, damna, & intereſſe; vt per Bald. *in c.conquerente, num.*1.*de reſtitut.ſpoliat.* Iaſ.*conſil.*162.*col.*2.*in fin.vol.*1. *& in l. ſæpeimus, verſ.quartò extende, C.de iudic.* Curt.iun. *conſil.* 41.*in fine*, Roland.*conſ.*53.*vol.*1. Bero. *in cap.grauis,n.*2.*de reſtit.ſpoliat.* Crauet. *conſ.*140.*num.*3. Surd. *conſil.* 166.*num.*1.*lib.*2. Pereg.*conſil.*232.*n.*1.*&* 2.*vol.*5. Giurb. *deciſ.*39.*tom.*1. Maſtrill. *deciſ.*198.*n.*1. *&* 2. *& deciſ.* 270.*num.*7.*&* 10. *& deciſ.*272.*num.*1.*&* 2. Viu. *tom.*2. *communium opin.lib.*8.*tit.*3. *numer.*2.*in med.* Dominum meum *in comment. ad Ordinat. Regiam Luſitan. lib.*2. *tit.*1.§.2.*num.*10.

Qvæstio IV.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio maior à fidelium ſeparat communione, minor verò à ſola perceptione, ſeu participatione Sacramentorum.*

2 *Vgolinus reprobatur dum aſſerit varias eſſe minoris excommunicationis ſpecies.*

3 *Excommunicationis minoris vna tantùm fuit ſpecies olim ſecundum antiquiorem Eccleſiæ vſum, vnúſque illius effectus.*

4 *Declaratur text.in præſenti.*

5 *Declaratur cap.* Epiſcopi 11.q.3.

Cap. Engeltrudam. XII.

NIcolavs Papa *in Epiſt.*27. ad Germaniæ Epiſcopos, & habetur *tom.*3. *epiſtol. Decret. Rom. edit.* narrat quòd Engeltrudam Boſonis Comitis vxorem, quæ proprio viro relicto hac atque illac vagabunda errabat, anathematis vinculo anno Domini 860. in Romana Synodo duxit innodandam. At Mat.Alter. *de cenſur.tom.*1. *diſp.*3.*lib.*1. *cap.*3. *verſ.Nicolaus, pag.*28. tribuit hunc text. Ioanni Papæ VIII. non Nicolao, ſubditque fieri potuiſſe vt hæc fœmina viueret tempore Ioannis VIII. à quo etiam cenſura excommunicationis eſſet percuſſa, vel potiùs Ioannes non excommunicauit illam, ſed denunciauit fuiſſe excommunicatam à Nicolao.

Difficilis eſt hic text. dum de minori excommunicatione loquens inquit eam à fraterna ſocietate ſeparare, quod illi non conuenit, cùm inter maiorem; & 1
minorem excommunicationem ea interſit differentia, quòd maior à fidelium ſeparat communione, minor verò à ſola perceptione, ſeu participatione Sacramentorum, vt probat *capite* 2. ibi, *tantum à Sacramentorum*

Digitized by Google

mentorum participatione, *de exception. cap. ſi celebrat. de cleric. excommun.* ibi, *qua in ſola perſiſtit perceptione*, & adnotarunt Couar. *in cap. alma mater, part.1. in princ. n.4.& §.8.num.1.* Nauar. *in man. cap.27. num.1.& 24.* Soar. *tom.5. diſputat.24. ſect.1. cum ſeqq.* Augent difficultatem plura iura, quæ priuant Eccleſiaſtica communione, & tamen ad maiorem excommunicationem reduci non poſſunt, nec ad minorem, cùm communio, qua priuant, alia ſit longe diuerſa à Sacramentorum participatione, vt colligitur ex *cap.1. in fine 34. diſt.* ibi, *veſtro collegio excommunicatus abſcedat*, *cap. Epiſcopi* 8. ibi, *communio vſque ad tempus Synodi 11. quæſt.3.* cum ſimilibus, de quibus gloſſ. *verbo ſuſpenſi in Clem. cupientes, de pœnis.*

2 Quorum iurium difficultate oppreſſus Vgolin. *de cenſur. tab.3. c.1.* multis contendit varias eſſe minoris excommunicationis ſpecies, vnam, quæ priuat Sacramentorum participatione, alias verò, quæ priuant fraterna ſocietate, vel aliqua alia Eccleſiaſtica communionis parte, & ita interpretatur text. *in præſenti*, contra quem tamen ſtat irrefragabiliter text. *in d.c.2. cum ſimilib.* in quibus per illam taxatiuam, *tamùm*, explicant minorem excommunicationem ſola priuare Sacramentorum participatione. Aliter atque aliter intelligit Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib.1. c.9.*

3 Quapropter aduertendum eſt, quòd licèt negandum non ſit dari poſſe tanquam poſſibiles varias minoris excommunicationis ſpecies, potuit enim Eccleſia ſub alio modo, & forma minorem excommunicationem inſtituere, illique hunc, vel illum effectum, vel plures hoc, vel illo caſu tribuere; ſecundùm tamen præſentem Eccleſiæ vſum certum eſt vnam tantum inſtituiſſe, illique vnum ſolum effectum tribuiſſe, ſcilicet quod à Sacramentorum ſeparet perceptione, vt conſtat *ex dict. cap. 2. & dict. cap. ſi celebrat, cum ſimilibus*; quinimo ſecundùm antiquiorem Eccleſiæ vſum vnam tantùm fuiſſe minorem excommunicationem, vnúmque illius effectum probabilius eſt cum communi ſententia, vt conſtat ex præcitatis.

4 Non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondent Archidiac. Turrec. Alexandrin. & alij communiter *hic*, quòd cùm in Sacramentorum participatione fideles inter ſe fraternitatem contrahant, vt Deum Patrem vocare poſſint, ſicut inquit text. *in cap. ad menſam 11.q.3.* qui per minorem excommunicationem ab hac Sacramentorum participatione ſeparatur, rectè etiam à fraterna ſocietate dicitur ſeparatus. Vnde etiam intelliguntur plura iura antiqua, vbi minor excommunicatio ſimpliciter excommunicatio dicitur, *cap. de Presbyterorum 17. quæſt. 4. cap. Sacerdotem, de conſecr. diſt.2.* cùm iam hodie de ſola maiori intelligi decidat text. *in cap. pen. de ſent. excommun.* Cuius rei ratio eſt, quia in primitiua Eccleſia ardentior erat zelus charitatis, quæ poſtea paulatim cœpit frigeſcere, ac ſubinde primis illis temporibus grauiſſimum reputabatur priuari ſanctiſſimæ Euchariſtiæ, & aliorum Sacramentorum perceptione, ideóque hac ſacra Communione priuatus non immeritò ſimpliciter excommunicatus illis temporibus dicebatur, vt ex aliis notat Henriq. *in ſum. lib.13. cap.2. §.2.*

5 Ad alia reſpondetur, pœnas de quibus ibi propriè cenſuras Eccleſiaſticas non eſſe, neque ad excommunicationem ſtrictè, quà cenſura eſt, poſſe reduci, & quod attinet *ad d. cap. Epiſcopi*, quo præcipuè nititur Vgolin. patet, quia priuatio communionis reliquorum Epiſcoporum *ibidem* ad tempus certum præſcribitur, ſcilicet vſque ad tempus Synodi, ſicut *in cap. in loco 5. quæſt.4.* fertur excommunicatio etiam ad tres dies, & *in cap. præſenti 5.q.2.* ad ſeptem, quod longè abeſt à propriæ cenſuræ ratione, quæ ea eſſe noſcitur vt minimè ad tempus præfinitum durare debeat, ſed tantùm donec durauerit contumacia, *cap. ex litteris, de conſtit.* Ruſſus conſtat de intrinſeca cenſuræ ratione eſſe quòd priuet bono aliquo ſpirituali, quà tale eſt, planè tam *in dict. cap. Epiſcopi*, dum illi priuantur aliorum Epiſcoporum communione, quam *in d. c.1. 34. diſt.* dum venatorem à collegio ſuo excommunicat, non priuantur iſti bono aliquo ſpirituali, quà tali, ſed vel collegij, aut Coëpiſcoporum communione circa negotia communia, quà ciuilis communio eſt, benè ſenſit *gloſſ. vlt. in eod. cap.1.* quòd verò *ibi* text. vtatur verbo *excommunicatus*, non inconuenit, ponitur enim ibi in generali ſignificatione, quatenus ſignificat; & idem importat ac excluſus, ſeu exterminatus, arg. text. *in cap. ſi Epiſcopus, cap. abſit, cap. canonica 11.q.3.*

QVÆSTIO V.

Cap. Accuſatores. II. *Anaclet.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd accuſator non poteſt eſſe teſtis contra accuſatum, vt per Maſcard. *de probat. concl. 26. & concl. 1357. n.41.* latè Farin. *in praxi crimin. q.60. n.64. cum ſeqq.* vbi *n.70.* limitat in cauſa hæreſis, & *n.72.* in cauſa matrimonij. 1

Cap. Suſpectos. IV.

Pontinianus.

Inter ſeptem genera perſonarum, quas Pontifex in præſenti ſtatuit eſſe ſemouendas ab accuſatione, & teſtimonio ferendo, connumerantur facilè litigantes; quos à teſtimonio repelli docent Maſcard. *de probat. concluſ. 1358. num. 31.* Rebuff. *de reprobat. teſtium, n.330.* Farinac. *in praxi crimin. part.2. quæſt.56. n.461.* 1

SVMMARIVM.

1 *Homicida,*
2 *Malefici,*
3 *Adulteri,*
4 *Criminoſi,*
5 *Domeſtici,*
} *Teſtes eſſe non poſſunt.*

Cap. Conſtituimus. IX.

Euſebius.

Homicida.] Hos à teſtimonio repellendos eſſe reſoluunt Rebuff. *de reprobat. teſtium, num.228.* Maſcard. *de probat. concl.464. n.1. & concl.1356. n.43. & 48.* Farin. *in praxi crimin part.2. q.56. n.127.* 1

Malefici.] Vide Rebuff. *de reprobation. teſtium, num.332.* 2

Adulteri.] Vide Rebuff. *de reprobat. teſtium, num.32.* vbi ſubdit hoc intelligendum quando eſſent condemnati, alioquin maior pars hominum à teſtimonio repelleretur, Farin. *dict. part.2. quæſt.56. num.189. cum ſeqq.* 3

Criminoſi.] Vide Rebuff. *de reprobat. teſtium, num.175.* Farin. *d.q.56. n.126.* 4

Domeſtici.] Vide Nep. de Monte Albano *de teſtibus in princ. n.1.4. & 5.* Menoch. *conſil.199. num.19.* 5

Mench. *vſuf. cap.* 33. *à n.* 15. Maſcard. *concl.* 533. *& concluſ.* 1317. *n.* 10. *& concl.* 1357. *num.* 46. Rebuff. *de reprobat. teſtium, à num.* 184. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 374. *num.* 6. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de empt. cap.* 34. *num.* 52. latè Farin. *d. part.* 2. *q.* 54. *num.* 1. *cum ſeqq.*

QVÆSTIO IX.

CAP. Abſens. III.

Zepherinus.

1 EX hoc text. colligit gloſſ. *verbo non mortuos, in cap. damnationis* 24. *quaſt.* 2. abſentem non poſſe excommunicari, ſed illam gloſſ. intelligit Mar. Alter. *de cenſuris, tom.* 1. *lib.* 4. *diſput.* 6. *cap.* 1. *verſ. & ad hunc modum, pag.* 435. de abſente qui non fuerit monitus, iuxta diſpoſitionem iuris.

SVMMARIVM

1 *Furioſus ſemel in dubio præſumitur talis in futurum.*
2 *Furor quo pacto probetur, remiſſinè.*
3 *Furor probatur per teſtes ſingulares, & domeſticos, & qui etiam non interrogati reddant rationem dicti ſui.*
4 *Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur quam deponentibus de inſania.*

CAP. Indicas. XIV. *Nicol.*

1 EX gloſſ. *verbo oſtenderis, in præſenti text.* vulgò colligitur ſemel furioſum in dubio præſumendum talem in futurum, vt per Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 6. vbi ſubdit procedere ſi probatum fuerit aliquem furioſum eſſe quodam continuo tempore, nempe vno menſe, vel vno anno, Duen. *reg.* 350. *verſ. limita quinto,* Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 30. Menoch. *conſ.* 374. *n.* 45. *& de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 45. *n.* 18. *&* 19. Gutier. *conſ.* 14. *num.* 12. *&* 13. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 136. *num.* 3. *verſ. an dubio autem,* Valaſc. *conſil.* 145. *num.* 13. *&* 14. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *diſp.* 8. *num.* 17. *verſ. & ratio eſt.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.* 56. *num.* 16. *&* 17. Farin. *fragment. crimin. part.* 1. *lit. F. num.* 317. *cum ſeqq.* Anton. Gomez *tom.* 3. *var. c.* 1. *num.* 71.

2 In ead. gloſſ. ibi, *Alias tenetur ille potiùs probare,* &c.
Furor quo pacto probetur, vide Anton. Gom. *l.* 3.
Tauri, num. 6. Valaſc. *d. conſ.* 145. *à num.* 12. Paul. Mon-
tan. *de tutelis, cap.* 28. *n.* 29. Cald. Pereira *quaſt. forenſ.*
conſ. 24. *num.* 7. *&* 36. Farinac. *d. lit. F. à num.* 233. Et
3 poteſt probari per teſtes ſingulares, Maſcard. *concluſ.*
827. *num.* 7. *& concl.* 1045. *n.* 33. Farinac. *in praxi cri-*
min. part. 2. *q.* 64. *n.* 159. Cald. Pereira *conſ.* 24. *num.* 7. &
per domeſticos, Farinac. *d. part.* 2. *q.* 55. *n.* 116. dum-
modo omnes, & quicumque etiam non interrogati
reddant rationem dicti ſui, ad not. per Menoch. *conſ.*
311. *num.* 27. *&* 28. Brunor. à Sole *in locis communib.*
verbo furor 2. Valaſc. *d. conſ.* 145. *num.* 10. *&* 22. Farin.
d. lit. F. à n. 293. Burg. de Pace *conſ.* 11. *n.* 20. vbi ait
4 deponentes etiam de ſana mente teneri reddere ratio-
nem dicti ſui. Et in concurſu magis creditur teſtibus
deponentibus de ſana mente quàm inſania, vt per Me-
noch. *conſ.* 311. *num.* 14. *&* 15. Valaſc. *dict. conſil.* 145.
n. 24. Farinac. *dicta lit. F. n.* 306.

SVMMARIVM.

1 *Teſtimonium per ſcripturam dici non poteſt, ſed neceſſario dicendum eſt per propriam vocem teſtificantis.*
2 *Declaratur text.* in l. Theopompus 14. ff. de dote præleg.

CAP. Teſtes. XV. *Calixtus.*

VVlgò colligitur ex hoc text. teſtimonium per ſcripturam dici non poſſe, ſed neceſſariò dicendum eſſe per propriam vocem teſtificantis, vt per Abb. *n.* 3. per text. *ibi in cap.* 2 *qui matrimon. accuſ. poſſ.* Hippol. *in l. de minore, §. plurium, ff. de quaſtion.* Felin. & alios *in cap. de teſtibus, & atteſtat.* Albetic. *de teſtib. part.* 3. *num.* 31. Crot. *in ſimili tract. n.* 197. *&* 373. Viui. *tom.* 1. *com. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *n.* 24. *&* 25. *pag.* 514. Aufrer. *de reprobat. teſtium, num.* 44. Couar. *var. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 6. *in princ.* Maſcard. *de probat. in proœm. q.* 5. *à n.* 11. *& concl.* 149 *n.* 26. *& concl.* 460. *n.* 3. Fulu. Pacian. *in ſimili tract. lib.* 1. *c.* 43. *n.* 80. Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib.* 1. *concl.* 100. *conſid.* 3. *n.* 7. Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 80. *à n.* 27. 1

Non obſtat text. *in l. Theopompus* 14. *ff. de dote præleg.* ibi, *iuratus ſcripſit,* quia vltra alia, quæ ad illum text. tradunt Doctores *ibi,* & Couar. *d. num.* 6. nobis reſpondendum videtur quòd in ſpecie illius text. pro verbo, *iuratis,* de quo *ibi,* reponendum eſt verbum, *rogatus,* prout volunt Padil. *in l. ſi quis maior, num.* 10. *C. de tranſaction.* Menoch. *de arbitrar. q.* 58. *num.* 3. & ita videtur dicendum in ſpecie illius text. rogatum fuiſſe Polianum à marito puellæ, ſiquidem iure Digeſtorum, in quo text. ille continetur, non erat adhuc cognita neceſſitas iuramentorum in teſtimoniis, prout colligitur ex text. *in l. iuriſiurandi, C. de teſtib. ibi, iam dudum arctari præcipimus,* quæ verba non ſolùm dicunt iuramentum à teſtibus eſſe requirendum, ſed etiam id nouè per Imperatorem fuiſſe introductum, ac ſubinde dicendum eſt in ſpecie *dict. l. Theopompus,* non fuiſſe propriè teſtimonium, quo probaretur voluntas teſtatoris, ſed magis declarationem ſimplicis dicti, hoc eſt, aſſertionis: iuxta text. *in l. ſciendum, §. dictum, ff. de ædil. edicto,* declarantis quantitatem, quæ ſoluenda erat filiæ teſtatoris, qui quidem voluit vt illi diſpoſitioni ſtaretur, cum qua ſecretè ſe conformaſſe declarauit. Pro quo intellectu expenduntur illa verba ibi, *prouidebit tradi Polianus,* quibus verbis Iureconſultus denotat teſtatorem voluiſſe non eſſe ſtandum dicto Poliani circa illud, quod ipſe teſtator ei dixit, ſed ſtandum eſſe voluntati eiuſdem circa illud, quod ſic deponenti videtur, quo caſu teſtis nequaquam reputatur, vt fatetur Bart. *num.* 7. *in d. l. Theopompus.* Nec refragatur dicere quòd ſuppoſita tali declaratione maneret diſpoſitio teſtatoris collata in alienam volontatem, ſeu arbitrium, contra text. *in l. illa inſtitutio, & in l. ſi quis Sempronium,* 68. *ff. de hæred. inſtitut. & in l.* 1. vbi omnes *ff. de legat.* 2. ſiquidem vltra illa quæ tradit Bart. *num.* 4. & alij *in d. l. Theopompus,* ſatisfit ſi dicas verum quidem eſſe ſubſtantiam legati, ſeu alterius vltimæ diſpoſitionis in voluntatem alterius collatam efficere diſpoſitionem captatoriam, vel ſaltem talem, quæ legibus improbatur, iuxta ſupracitata iura, quæ procedunt. Secus verò ſi arbitrium ſolummodò ponatur, & operetur circa quantitatem diſpoſitionis non expreſſam, nec declaratam per teſtatorem, iuxta text. ſic intelligendum *in dict. l.* 1. *verſ. ſed cùm ita legatum ſit, ff. de legat.* 2. vbi eleganter aduertit Imol. *num.* 1. prout contigit in ſpecie *d. l. Theopompus,* 2

pompus, vt colligitur ex verbis illius ibi, *prouideri*, & ibi, *in æqualibus portionibus, in quibus*, &c.

Cap. Pura. XVII.

Ambroſius.

1 ALlegati vulgò ſolet hic text. ad hoc quòd teſtimonium falſum in vna parte in reliquis videtur eſſe vitiatum, & totum corruit, vt per Alex. *conſ.99. num.21.vol.5.& conſ.150.num.21.vol.6.* Hippol. Bonacoſ. *commun. crimin. part.1. verbo teſtis in vno falſus, pag.335.* Clar. *lib.5.§.fin.quæſt.53.num.8.cum ſeqq.* Roland. *conſ.7. num.23. vol.1.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 44.num.42.* Rebuff. *de reprobat.teſtium.num.204. cum ſeqq.* Anton. Gabr. *commun.lib.7. tit. de criminalib. concl.4.* Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib.4. cap.91. à princip.* Seraphin. *de priuileg.iuram. priuil.107.num.45.* Menoch. *conſ.1.num.300. & de arbitr.caſu 308. & de præſumpt. lib.5.præſ.22.* Maſcard. *de probationib. concl. 743.& concl.1039.num.9.* Bobadil. *in ſua politica, lib.5. cap.2.num.57.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo teſtis 40.* Cardoſ. *in praxi iudicum, eod. verbo, num.64.* Farin. *in praxi crimin.part.2.q.67.à num.111.& part.4. conſ.19. num.12.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſit. lib.1. cap.3.num.43.* Ioan. Vincent. de Anna *alleg.52. num.37.* Surd. *conſ.61.num.37.* Octau. Glautit. *reſp.12. num.97.* qui mendax in vno, in omnibus talis præſumitur, Barhol. Perett. *ad Extrauag. ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ alienan.c.3.num.51.* Maſcard. *de probat. concl.1039. num.7.* Anton. Monach. *Lucen. deciſ.38. num.11.* Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.227.n.8.* Et ſemel mendax, in futurum præſumitur mendax. Alciat. *de præſumpt.reg.3.præſ.7.* Maſcard. *d.concl.1039.num.12.* Stephan. Gratian. *d.deciſ.22.num.9.*

CAVSA IV.

QVÆSTIO II. & III.

SVMMARIVM.

1 *Peritioribus teſtibus maior fides adhibetur.*
2 *Nobili teſti plus creditur quàm ignobili.*
3 *Clericis teſtibus magis creditur quàm laicis.*
4 *Maſculis teſtibus plus creditur, quàm fœminis.*
5 *Teſti vario, & ſibi ipſi contrario non eſt fides adhibenda.*
6 *Pauper non eſt teſtis.*
7 *Inimicus à teſtimonio repellatur.*
8 *Amicus non poteſt eſſe teſtis in cauſa amici quando amicitia talis eſt, quòd inter eos eſt vnum velle, & vnum nolle.*
9 *Socer, & ſocrus non poſſunt cogi ferre teſtimonium aduersùs ſuum generum, & è contra.*
10 *Vitricus non poteſt cogi dicere teſtimonium contra priuignum, & è contra.*
11 *Seruorum atteſtationi tunc credendum eſt vbi veritas aliter haberi non poteſt.*
12 *Senes ad teſtificandum inuiti cogi non poſſunt.*
13 *Abſentes cauſa Reip. ad perhibendum teſtimonium cogi non poſſunt.*
14 *Aduocatus in cauſa in qua patrocinatur propter præſumptam affectionem teſtimonium ferre non poteſt.*
15 *Aduocatus vbicumque conuenerit de ſalario, ſed patrocinari non cœperit, poteſt in ea cauſa teſtimonium ferre.*
16 *Parentes non poſſunt eſſe teſtes in cauſis filiorum.*
17 *Auus non poteſt eſſe teſtis in cauſis nepotum.*
18 *Pater non poteſt eſſe teſtis pro extraneo in cauſa in qua filius eſt procurator.*
19 *Adoptiuus filius ſi ſit in poteſtate patris non poteſt pro eo teſtimonium ferre.*
20 *Filij legitimi, naturales, ſpurij, & inceſtuoſi non poſſunt teſtificari pro patre.*
21 *Filius ſpiritualis poteſt eſſe teſtis in cauſa patris ſpiritualis.*
22 *Parentes admittuntur in probanda ætate filiorum.*
23 *Hæreſis in crimine,*
24 *Maieſtatis læſæ in crimine,*
25 *Matrimoniali in cauſa,*
26 *Religionis in cauſa,*
27 *Status in cauſa,*
28 *Partus de conſenſu,*
29 *Inſtrumento,*
30 *Cauſa vbi agitur inter duos filios,*
31 *Teſtamento filij militis.*
} *Parentes pro & contra filios teſtes eſſe poſſunt.*
32 *Teſti vnico quando creditur, remiſſiuè.*
33 *Domeſtici quando ſint idonei teſtes, remiſſiuè.*

Cap. Si teſtes. III.

NON *enim ad multitudinem*, &c. Vnde fit vt teſtibus peritioribus maior fides adhibeatur, ſecundùm Menoch. *conſil. 380. numer. 6.* Maſcard. *de probat. concl.1169. num.14.* Farin. *in praxi crimin. part.2. quæſt.65.num.118.& 186.* & teſti nobili plus credatur quàm ignobili, ex Rebuff. *de reprob.teſtium, num.123.* Tiraquel. *de nobilit.cap.20. à num.33.* Menoch. *de præſumpt.lib.6.præſ.59.num.9.* Farin. *d.quæſt.65. num.115.* Melch. Phæbus *Luſit. deciſ.67. num.8. tom.1.* Et teſtibus clericis magis credatur quàm laicis, ex Rebuff. *d. tract. num.123.* & Farin. *d.q.65. num.177.* Et demum teſtibus maſculis plus credatur quàm fœminis, Rebuff. *d.tract.num.123.* Menoch. *vſufreq.cap.30.n.8.& 21.* Farin. *d.quæſt.65.num.179.* 1 2 3 4

Qui aduerſus fidem teſtationis ſuæ vacillant, &c.] Notatur ad hoc quòd teſti vario, & ſibi ipſi contrario non eſt fides adhibenda, vt per Clar. *§. falſum, verſ. teſtis,* Menoch. *de præſumpt.lib.5.præſ.23.num.2. & 3.* Farin. *d.part.2.quæſt.65. à num.56. & part.4.conſil.39. num.9 cum ſeqq.* 5

An locuples, vel egens ſit.] Ergo pauper non eſt idoneus teſtis, de quo tamen vide Hippol. *conſil.28. num. 20.& 21.& conſ.31.num.31.& conſ.65.num.30.* Cort. *in memorab. verbo paupertas, pag. mihi 662.* Bonacoſ. *commun. crimin. part.1.verbo teſtis, pag.172.* Rebuff. *de probat. teſtium, num.387. cum ſeqq.* Soar. *recept. ſententi.lit.T. num.24.* Menoch. *de arbitr. caſu 65. numer. 12.& conſ.149.num.45.& ſeqq.& conſ.199. numer.21.* Maſcard. *de probation. concl.1155.& concl.1357.n.37.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.277. num.4.* Farin. *d part.2. quæſt.57.num.1. cum ſeqq. & conſ.22. num.27.* Aldotin. *conſil.22.num.29* Rot. apud Farin. *deciſ.444. num.1. part.1.recent.* Qui autem pauper dicatur multis in locis tradit nouiſſimè Aluarez de Velaſco *de priuilegiis pauperum.* 6

Vel an ei inimicus ſit.] Inimicum à teſtimonio repellendum reſoluunt citati per me *in collect. ad cap. meminimus, num.4. de accuſat.* 7

Vel amicus.] Non poteſt enim amicus eſſe teſtis in cauſa amici, quando amicitia talis eſt, quòd inter eos eſt vnum velle, & vnum nolle, vide Vezin. *tom.1. commun.opin.lib.4. tit.10. num.234. pag.537.* Maſcard. *de probat.concl.86.& concl.1337.num.38.* Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg.170.& de reprob. teſtium, à num.39.* 8

Seraphin.*de priuileg.iuram. priuil.* 33.*num.*48. Surd. *de aliment. tit.*6.*quæſt.*21.*num.*6. *&* 7. Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*200.*à num.*1. Fr. Ludou. Miranda *de ordine iudic.quæſt.*23.*art.*6.*concl.* 5. Amat.Roder. *de forma videndi,ſeu examinandi proceſſum,cap.*7.*de forma probation.num.*53.

9 *Aduerſus ſocerum.*] Notatur ad hoc quòd ſocer, & ſocrus non poſſunt cogi ferre teſtimonium aduersùs ſuum generum,& nurum, & è contra, vt per Anton. Gom. *tom.*3.*var.cap.*12. *num.*14. *verſ. quod eſt verum,* Farin.*in praxi crimin.p.*2.*q.*78.*num.*87. Cabed.*Luſitan. deciſ.part.*2.*arreſto* 9.

10 *Vitricum,* &c.] Notatur ad hoc quòd vitricus non poteſt cogi dicere teſtimonium contra priuignum, & è contrà, vt per Farin.*d.quæſt.*78.*num.*82. *&* 83. idem dicit de fratre, ſobrino, ſobrina, natiſve ex ſobrino, vel ſobrina, & *numer.*89. quòd liberti cogi non poſſunt ad ferendum teſtimonium contra patronum, & è contra.

11 *Serui reſponſo tunc credendum eſt,* &c. Notatur ad hoc quòd ſeruorum atteſtationi tunc credendum eſt vbi veritas aliter haberi non poteſt, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.*1358. *num.*18. Farinac. *dicta part.*1. *quæſt.*55.*num.*172.

12 *Inuiti teſtimonium dicere non coguntur ſenes.*] Notatur ad hoc quòd ſenes ad teſtificandum inuiti cogi non poſſunt, vt per Farinac. *d part.* 2. *quæſt.*78. *numer.* 59. vbi declarat quòd non poſſunt cogi venire, ſed quòd ad eorum domos mittere debet iudex, qui illos examinet.

13 *Qui cum magiſtratu Reip.cauſa adſunt.*] Notator ad hoc quòd abſente cauſa Reip. ad perhibendum teſtimonium cogi non poſſunt, vt per Campeg.*de teſtibus, reg.*160. Farin *d. quæſt.*78.*num.*68. vbi *num.*69. diſputat an poſſint cogi venire, vel ad eos mittendum ſit qui ex propria cauſa abſunt.

14 *Patroni quoque in cauſa,* &c.] Notatur ad hoc quod Aduocatus in cauſa, in qua patrocinatur propter præſumptam affectionem, teſtimonium ferre non poteſt, vt per Nell. *de teſtib. num.*31. Campeg. *eodem tractat. reg.*58. *à princ.* Soar. *recept. ſentent. lit. A. num.*96. *& lit. T.num.*193. Anton. Fab. *in ſuo Codice ſub tit. de teſtib.diffinit.*19. Vincent.de Franch. *deciſ.*222. Rebuff. *de reprobat. teſtium, num.*33. *cum ſeqq.* Hect.Æmil. *in tract.de teſtib.part.*1.*verbo Aduocatus,* Perez *l.*2.*tit.*19. *lib.*2.*Ordinam.pag.*403. Maſcard.*de probat. concluſ.*66. *num.*1.*&* 2.*& concl.*1357.*num.*3. Gutier. *conſ.*24.*n.*8. *&* 9. Surd.*deciſ.*219. *&* 190. Mench. *quæſt. vſufreq. cap.*33. *num.*4. Anton. Scap. *de iure non ſcripto,lib.*5. *cap.*112. *num.*13. Bobadil. *in ſua politica, lib.*5. *cap.*2. *num.*55. Æmnæ. Robert.*rerum iudicat.lib.*2.*cap.*19.*p.*1. Hieron. Treutler. *diſputat. ſelect. part.*1. *diſputat.*8. *theſ.* Maſtril. *Sicilia deciſ.*151. *num.*39. Camill. Bortel.*in ſumma omnium deciſ. tit.*65. *de Aduocatis,num*.... *cum ſeqq.* latè Farinac.*d.p.*2.*q.*60. *num.*255. *cum multis ſeqq.* vbi *num.*156. ampliat procedere etiam ſinita aduocatione, & patrocinio, & *num.*161. quod nec etiam in cauſa appellationis.

15 Limita non procedere vbicumque Aduocatus conuenerit de ſalario, non tamen patrocinari cœperit, vt tenent Vincent.de Franch. *Neapol.deciſ.*211.*n.*10.*Surd. deciſ.*219.*n.*6. Camill.Bortel.*d.tit.*65. *num.*77. Limita deinde ſi is, qui fuit vnius cauſæ Aduocatus, à parte contra quam patrocinatus eſt, in teſtem producatur, Vincent.de Franch.*d.deciſ.*222.Æn.Robert. *d.l.*1.*cap.*19. Maſtrill.*Sicilia deciſ.*151.*num.*40.

16 *Teſtis idoneus pater filio,aut filius patri non eſt.*] Notatur ad hoc quòd parentes non poſſunt eſſe teſtes in cauſis filiorum, nec è contra, vt per Nell. *in tract. de teſtib.num.*7. Nep.de Monte Albano *num.*12. Maſcard. *de probat.concl.*1148.*& concl.*1357.*n.*43. Curi.Philip. *part.*1.§.17.*num.*15. *in fine,* Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo teſtis, num.*9. Amat. Roderic. *de modo, & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum,cap.*7. *num.*47. Morl. *in emporio iuris, part.*1. *tit.*11. *in prælud. num.*40. Ludou. Miranda *de ordine iudic. quæſt.*22. *art.*4.*concl.*2. Farinac. *conſ.*29. *num.*4. *tom.*1.*& in praxi crimin.part.*2.*ac oppoſit.contra perſonas teſtium quæſt.* 54.*n.*145.*cum ſeqq.* latè Ioan. de Valboa *in annuis academicis prædictionibus Salmanticenſ.ad cap.*5.*de probationib.num.* 8.*cum ſeqq.*

Amplia primò procedere in auo reſpectu nepo- 17
tum, vt per Crot. *de teſtib.part.*4.*n.*110.*verſ.& parentes intelligo,* Campeg. *eodem tract.reg.*1. *verſ. quod habet locum,* Maſcard.*concluſ.*1148.*num.*3. Farin. *dicta quæſt.*54. *num.* 148.

Amplia ſecundò, vt pater non poſſit eſſe teſtis pro 18
extraneo in cauſa in qua filius eſt procurator, vt per Anton.Gabr.*commun.tit. de teſtib.concl.*17. *num.*3. Maſcard.*concl.*1148.*n.*11. Farin.*d.quæſt.*54.*num.*149. bene Ioan.de Valboa *ad d.cap.*5.*de probat.n.*11. vbi dicit ſibi placere elegantem Aretini diſtinctionem *in §.pater,n.* 2. *de teſtam.* dum diſtinguit quòd aut agitur de probando facto filij,& illud eſt tale vt ex illo filius teneatur ad intereſſe ſuo principali, v.g. ſi fuerit negligens & contumax, vt *in l. cum qui res agit, C. de procurator.* quo caſu pater non erit legitimus teſtis; & è conuerſo: aut agitur de alia re & negotio ex quo filius commodum non reportet, aut damnum, vt *in l.planè,§.fin. ff.de legat.* 1 tunc pater teſtis poterit eſſe in cauſa filij, arg.text.*in l.pater,l.in teſtamento in princ.ff.de teſtam.* eo enim caſu non teſtificatur filio, ſed domino.

Amplia tertiò in filio adoptiuo ſi ſit in poteſtate 19
patris, vt per Hect.Æmil.*in tract.de teſtib.part.* 1. *verbo adoptans,num.*1.*pag.*48. Maſcard. *concl.*1148. *num.*18. Farin. *dicta quæſt.*54.*num.*160.

Amplia quartò in filio emancipato, Campeg. *de teſtib. reg.*2.*verſ. ſecundò quando,* Anton.Gabr. *dicta concluſ.*17.*num.*7. Maſcard.*concluſ.*1148. *num.*5. Farinac. *d.q.*34.*num.*154. Ioan.de Valboa *ad.d.c.*5.*n.*12.

Amplia quintò in filiis legitimis, naturalibus, ſpu- 20
riis, & inceſtuoſis, vt per Maſcard. *concl.*1148. *num.*8. Molin.*de iuſtit.tract.*2.*d.*170.*verſ.in reliquis,* Farinac. *dicta q.*54.*num.*157.*cum ſeqq.* Ioan.de Valboa *d.cap.*5. *num.*13.*de probat.*

Limita primò in filio ſpirituali, qui poteſt eſſe te- 21
ſtis in cauſa patris ſpiritualis, quia nullibi in iure reperitur quòd repellatur à teſtimonio, & clarum eſt edictum de teſtibus eſſe prohibitorium certarum perſonarum, itavt quilibet admittatur in teſtem, qui non prohibetur. *l.* 1. *in princip. ff. de teſtib.* qua ratione ita cenſuit Rot. *deciſ.*147. *num.*8. apud Farin.*part.*1. *recentior.* Vide Crot.*de teſtib.num.*101. Soar. *recept. ſentent.lit.T.num.*114. Tiraquel. *in l.ſi vnquam, verbo ſuſceperit, num.*38. Menoch. *de arbitr. caſu* 100. *num.* 5. *&* 2. Maſcard. *concl.*310. *num.*3. *&* 4. *concluſ.*332. *num.*1.*cum ſeqq.& concl.*1357.*num.*50. Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo teſtis,num.*24. Farin. *dicta part.*2.*quæſt.*54.*num.*198. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.cap.*100.*num.*19.*cum ſeqq.* & citatos per Cened.*ad Decretum collect.*38.*num.*1. Ioan.de Valboa *ad dict.c.*5. *num.*19.

Limita ſecundò in probanda ætate filiorum, cùm 22
tunc admittantur parentes, vt reſoluunt S fort. Odd. *de in integ.reſtit.part.*1.*quæſt.*37.*art.*5.*num.*57. Maſcard. *concluſ.*668.*à num.*7.*& concluſ.*1148.*num.*14. Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo minoribus, num.*13. Gutier. *allegat.*11.*num.*10. Menoch. *de præſumpt.l.*2. *præſumpt.* 51.*num.*11.*cum ſequentib.* Morl. *in emporio iuris,part.* 1. *tit.*11.*in prælud.n.*80.*verſ. vltimo,* Farinac. *dicta q.*54. *num.*177.

*num.*177. Cardoſ. *dict.verbo teſtis, n.*10. Ioan.de Valboa *ad d.cap.*5. *num.*16. Sic etiam per eorum librum filiorum ætatem ſufficienter probari tradiderunt Caluacan.*de tutore.& curat.n.*296.Menoch. *conſ.*33.*n.*34. Morl. *dicta part.*1. *tit.*5. *in prælud.n.*24.Farinac. *fragment.criminal.part.*1 *littera A.num.*168. *cum ſeqq.*

23 Limita tertiò in crimine hæreſis, vt per Simanch. *de Cathol.inſtit.cap.*64. *num.*47. Maſcard. *concluſ.*857. *num.*18.*cum ſeqq.*Farinac.*d.q.*54.*num.*174.Ludou.Miranda *de ordine iudic. q.*22.*art.*4. *concl.*2. Ioan.de Valboa *ad d.cap.*5.*n.*15.

24 Limita quartò in crimine læſæ maieſtatis, vt per Maſcard. *concluſ.*461. *num.*9. *& concluſ.*857. *num.*20. *&* 24.Farinac.*dicta q.*54.*num.*175.Ioan.de Valboa *ad d.cap.*5.*num.*15.

25 Limita quintò in cauſa matrimoniali. Crot. *de teſtib.num.*105. Albert. *eodem tract. part.* 1. *in princip. à num.*3.Maſcard.*concl.*109.*in princ.& concl.*1148.*n.*23. Farin.*dicta q.*54.*num.*191.Cardoſ.*in praxi iudicum, & aduocat.verbo pater, num.*40.*& verbo teſtis,n.*9. Amat. Roderic. *in practic. videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap.*7. *n.*47.

26 Limita ſextò in cauſa Religionis, veluti quando filius ingreſſus eſt Religionem, & dubitatur an habuerit animum profitendi,Menoch.*de arbitr.caſu* 102. *num.*11. Maſcard.*concluſ.*1148.*num.*15. Farinac. *dicta quaſt.*54. *num.*185.

27 Limita ſeptimò in cauſa ſtatus, Anton. Gabr.*communium tit.de teſtib.concl.*17.*n.*13.Maſcard.*concl.*1148. *n.*30. Farinac.*d.q.*54.*num.*186.

28 Limita octauò de conſenſu patris tacito, vel expreſſo, Maſcard. *concluſ.*342.*num.*25. *& concluſ.*1148. *num.*17.Menoch.*conſ.*342.*num.*25.Cald.Pereira *de extinct.emphyt.cap.*17.*num.*10.*verſ.infero quintò*, Farinac. *d.quaſt.*54.*n.*186.

29 Limita nonò in teſtibus inſtrumentariis, eſt enim filius idoneus teſtis in inſtrumento celebrato inter patrem,& alium extraneum, Hippol. *l.*1.*§.ad quaſtionem, numer.* 27.*ff.de quaſt.*Duen.*regul.*384. *verſ.limita ſecundo,*Menoch.*de arbitrar.caſu* 105. *num.*6.Maſcard. *concluſ.*408.*num.*17.*& concluſ.*533.*num.*29.*& concluſ.*1036.*num.*21.*& concluſ.*1148. *n.*25. *& concluſ.*1360. *num.*3.Rebuff.*de reprobat.teſtium, num.*381.Farinac.*d. q.*54.*n.*187.Ioan.de Valboa *ad d.cap.*5.*n.*17.

30 Limita decimò quando lis eſt inter duos filios,quia tunc pater eſt idoneus teſtis propter parem affectionem,vt per Anton.Gom. *variar.tom.*3.*cap.*12.*num.*14. *col.*4. Menoch.*de arbitrar. caſu* 106. *n.*19.*& caſu* 152. *num.*8. *& conſ.*45.*num.*27.Maſcard. *concluſ.*408.*n.*21. *& concluſ.*155.*n.*36.*& concl.*1148.*num.*29. Farin.*dicta q.*54.*num.* 205. ſicut & filius ſi teſtimonium dicat inter patrem,& matrem,ſecundùm Viui.*tomo* 1. *commun. opinion. lib.*4. *titul.*10. *num.* 273. *verſ. vnde filius, pag. mihi* 543.

31 Limita vndecimò in teſtamento filij militis teſtantis de caſtrenſi peculio,in quo patrem poſſe in teſtem adhiberi tradunt Maſcard. *concl.*1148.*num.*20. Farin. *dicta q.*54.*n.*195.

32 *Vnius verò teſtimonium*, &c.] An & quando vnico teſti credatur dixi plenè *in collect. ad cap.in omni negotio* 3. *à n.*1.*vſque ad n.*30. *de teſtib.*

33 *Sola domeſtici teſtimonij fides improbatur.*] An & quando domeſtici,& de familia producentis ſint idonei teſtes, dixi *in collect.ad cap.in litteris* 24. *à num.* 1. *de teſtib.*

CAVSA V.

QVÆSTIO I.

Cap. Quidam maligni. II.

Gregorius.

EX hoc text.in illis verbis ibi,*qui ſi non exierit*, &c. videtur colligi occultum 1
peccatorem cogi poſſe ad ſe manifeſtandum, quia author libelli famoſi, de quo *hîc*, erat occultus; quod videtur ſatis dubium,cùm contrarium decidat text. *in cap.quis aliquando,§. non tibi dico, de pæn. diſt.*1.S. Thom.2.2. *quaſt.*69. *art.*2. Nituntur difficultatem ſoluere gloſſ. *in præſenti*, Caiet. *in d.art.*2.Sot.*de inſtit.lib.*5.*quaſt.*6. *art.*2.*col* 8.*& in* 4.*diſt.*22.*q.*1.*art.*2.*col.*5. Ex quorum dictis quatuor colliguntur ſolutiones, quarum duæ, de quibus per gloſſ.meritò reiiciuntur à Caiet.*vbi ſuprà.* Tertia eſt ipſius Caiet. quæ multo minus admittenda videtur, vt per Sot.*in locis citatis.* Quarta eſt eiuſdem Soti, quòd ſcilicet ideo occultus peccator, de quo *hîc*, cogi potuit ad ſe manifeſtandum, quia cùm iure naturali teneretur famam proximi, quam illo libello abſtulerat, quocumque modo id commodius,abſque periculo tamen vitæ,reſarcire,ex *reg. peccatum,de regul.iur.lib.*6. optimè S.Thom.2.2.*quaſt.*62. *art.*2.*ad* 2. inuictis reſolutis per Caiet. *ibidem*, nec aliter huic debito commodè ſatisfacere poſſet, quam ſe prodendo, vt per eundem S. Thom. *vbi ſuprà*, rectè fit poſſe illum cogi hoc caſu, in quo aliàs conſtat nullum ex eius manifeſtatione mortis periculum inſurgere ad ſe prodendum, iuxta hunc text. ita eleganter Sot. *vbi ſuprà*, cuius ſolutio admodum congruit litteræ; vnde venit limitanda reg. *d.§.non tibi dico*, vt non procedat duobus concurrentibus,nempè quando peccator occultus non aliter quàm ſe prodendo damnum famæ alteri illatum reſarcire poteſt; inſuper quando abſque vitæ periculo id facere nequeat. Adrian. *quodl.* 11 S. Anton.*part.*2.*tit.*2.*cap.*2.*§.*3.Sot. *vbi ſuprà.*

QVÆSTIO III.

SVMMARIVM.

1 *Criminalibus in cauſis nec accuſator niſi per ſe aliquem accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur.*

2 *Vniuerſitas accuſat,& accuſatur per procuratorem.*

3 *Dominus defendens ſeruum ſuum accuſatum criminaliter admittitur.*

4 *Procurator vbi fuerit à iudice in criminalibus admiſſus, ſi pars non oppoſuit, proceſſus non cenſetur nullus.*

Cap. In criminalibus II.

Hadrianus.

HADRIANVS Papa *in capitulis*, *cap.* 38. 1
relatus *in hoc text.* ait quòd in criminalibus cauſis nec accuſator niſi per ſe defendere permittitur,de quo vide Corſet. *ſing.*255. *incip. Procurator,il* 2. Ioan.de Arnon. *ſing.*82. Paul.Fuſc.*littera P, ſing.*105.Ioan.Raias *ſing.*179.Guid.Papæ *dec.*238. Clar.

Clar. §. *fin. quæſt.* 32. Gregorium Lopez per text. *ibi in l.* 6. *tit.* 1. *part.* 7. Boſſ. *in praxi criminal. tit. an in criminalibus iudiciis quis pro abſente interuenire poſſit*, Mandoſ. *in praxi tit. de monit. quæſt.* 33. *num.* 2. Hippolyt. Bonacoſ. *commun. crimin. p.* 1. *verbo procurator regulariter.* Anton. Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 1. *ex n.* 21. Anton. Gabriel *comm. opinion. lib.* 7. *tit. de criminalib. concluſ.* 1. Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib.* 5. *cap.* 61. Marant. *de ordine iudic. part.* 4. *ex num.* 51. *pag.* 77. Peregrin. Iannin. *inter conſilia criminalia Farinacij, lib.* 1. *conſil.* 85. *num.* 64. *cum ſequentibus*, nouiſſimè Hieron. Buccaron. *in tractat. de different. inter iudicia ciuilia, & criminalia, different.* 141. *per tot.* Brunot. à Sole *in locis communib. verbo procurator* 2. & 4. Camill. Borrel. *in addit. ad Bellug in ſpeculo Principum, rub.* 4. *in lit. B.* Perez *lib.* 1. *verſ. ſed quæro dato vt verum, tit.* 11. *lib.* 2. *Ordin.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 80. Parladot. *lib.* 1. *rerum quotid. cap.* 20. *num.* 3. Mench. *vſufreq. cap.* 39. *num.* 24. Horteul. Caualcan. *de brachio Regio, part.* 1. *n.* 49. *verſ. ſeptimo*, Ceuall. *commun. contra communes, quæſt.* 137. *num.* 1. & 2. Aloyſ. Rice. *in collect. deciſ. part.* 4. *collectan.* 1035. Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *quæſt.* 99. *per totam*, Cald. Pereira *in comment. ad l. vnic. Cod. ex delictis defunct. p.* 2. *à n.* 50.

Limitatur aliquibus modis, & primò ſi vniuerſitas accuſet, vt *in l. tam collatores, §. vt autem, Cod. de re milit.* 12. Bald. *in l.* 3. *n.* 35. *C. de accuſat.* vel ſi accuſatur, idem Bald. *in l. ſeruum quoque, §. publica, n.* 11. *ff. de procurator.* Capyc. *deciſ.* 5. *in princip.* Farinac. *dicta quæſt.* 99. *num.* 148. *cum ſeqq.* Secundò ſi dominus defendat ſeruum, quia eſt admittendus, vt per Cald. Pereira *in comment. ad d. l. vnic. Cod. ex delictis defunctor. part.* 2. *num.* 64. Farinac. *conſil.* 35. *num.* 6. *tom.* 1. & *dict. quæſt.* 99. *numer.* 154. vbi *num.* 169. idem dicit in marito pro vxore.

Illud aduertere oportet quòd vbi procurator fuerit à iudice in criminalibus admiſſus ſi pars non oppoſuit, proceſſus non cenſetur nullus, vt per Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 16. Perez *l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 532. Clar. *dicta quæſt.* 32. *num.* 24. Mench. *vſufreq. cap.* 21. Cald. Pereira *d. p.* 2. *num. vlt.* Farin. *dict. q.* 99. *n.* 241. *cum ſeqq.*

QVÆSTIO V.

SVMMARIVM.

1 *Secretum ſibi commiſſum an & quando quis reuelare teneatur, oſtenditur.*

2 *Teſtis tenetur teſtificari indiſtinctè etiam de iis, quæ ſibi ſub fide ſecreti dicta ſunt ab ipſo etiam litigante, quando huiuſmodi teſtis legitimè* [illegible]*rrogatur à iudice.*

CAP. Qui ambulat V.

1 TOTA ferè Theologorum ſchola ex auctoritate *Prouerb. cap.* 11. quam refert text. *in præſenti*, reſoluit neminem ſecretum ſibi commiſſum reuelare teneri, nec poſſe, ſiue denuntiando, ſiue teſtificando, etiam iudice interrogante, & præcipiente, præuia ſcilicet infamia, vel ſemiplena probatione contra delinquentem, immo tunc quaſi illegitimè interrogatum poſſe amphibologicè reſpondere ſecundùm propriam, non ſecundùm iudicis interrogantis intentionem, reſpondendo ſcilicet verbis etiam iuratis ſe id neſcire, & intelligendo in mente, ideſt, ita vt poſſit illud licitè detegere ne aliter offendatur fides conſeruandi ſecreti, & ita iuſtitia, & rurſus ius naturale eiuſdem ſecreti obſeruantiam præcipiens, iuxta *l.* 1. *ff. de conſtit. pecun.* cum ſimilibus, & vt tale præponderans dicto iudicis præcepto, vtpotè ſolùm humano, iuxta reg. text. *in §. vlt. Inſtit. de legit. agnat. tutel. & in cap. ſunt quidem* 25. *q.* 1. *cum ſimilibus*; quare ita tenent Scot. & Theologi *in* 4. *ſentent. diſt.* 21. D. Thom. 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. *ad* 2. *prope fin.* Syluest. *verbo teſtis, ſub quæſt.* 8. *col.* 2. *ante med.* Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 30. *ſub num.* 46. Nauar. *in cap. inter verba, concluſ.* 6. *ſub num.* 21. & 23. 10. *quæſt.* 3. & *in cap. Sacerdos ſub num.* 24. *de pænit. diſt.* 6. & *in man. cap.* 18. *num.* 60. & 61. *cap.* 25. *num.* 33. Cordub. *in ſuo quæſt. libro* 1. *quæſt.* 43. *pag.* 347. *verſ.* 3. Gutier. *lib.* 1. *canon. cap.* 11. *num.* 48. & 75. & poſt Socio. *conſ.* 102. *lib.* 4. reſoluit Clar. §. *fin. quæſt.* 27. *num.* 3. *in fine*, quorum plures, præcipuè D. Thom. Nauar. Cordub. Gutier. *dictis locis*, & Leſſ. *d. cap.* 30. *numer.* 47. id limitant, vbi aliquod crimen proximo damnoſum, & ex malitia criminoſi nolentis deſiſtere impendens dictum fuerit alicui ſub fide ſecreti, veluti ſi proximus iniuſtè ſit occidendus, vel furtum ſit committendum, aut ſimilia; & quidem meritò, quia talis criminoſus vtpote iniuſte agens non habet ius, vt ſibi ſeruetur fides ſecreti ab eo commiſſi in damnum proximi iniuſtè patientis, è contra verò proximus iniuſtè patiens damnum imminens habet ius ſe defendendi per ſe, vel per alium, ſcilicet per reuelationem, ex adductis per Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 3. *ſub numer.* 21. vnde huic potius quàm illi conſulere tenemur in hac parte, & hoc eſt, quod intendit D. Thom. *in d. reſp. ad* 2. Syluest. *d. col.* 2. dum dicunt quòd aliter ſi hoc ſecretum in his terminis non detegeretur frangeretur per occultantem fides proximo innocenti debita, cui etiam rationi accedit Nau. *ſub d. num.* 24. & 25.

Verùm quod attinet ad perſonam teſtis, hæc communis Theologorum ſententia à noſtris communiter reprobatur, aſſerentibus teneri quemlibet teſtificari 2
indiſtinctè etiam de iis, quæ ſibi ſub fide ſecreti dicta ſunt ab ipſo litigante, quando huiuſmodi teſtis legitimè quoque interrogatur à iudice, ſicuti docent Innoc. *in cap. qualiter, il* 1. *num.* 1. *col.* 2. *poſt princ. de accuſat.* Panorm. *in cap. intimauit, num.* 3. *de teſtib.* & *in cap. dilectus, num.* 5. *de exceſſ. Prał.* Felin. *in d. cap. intimauit, num.* 4. *cum ſeqq* & alij, quos refert & ſequitur Capell. Tholoſ. *q* 241. *num.* 2. *cum ſeqq* Sot. *de iuſtit. lib.* 5. *q.* 7. *art.* 1. *ad* 1. & *de ratione tegendi, membr.* 2. *quæſt.* 4. *concluſ.* 2. *verſ. nec vetat, & quæſt.* 7. *concl.* 4. *ad* 1. Maſcard. *de probat. lib.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 48. *cum ſeqq.* Fr. Emman. *in ſumma tom.* 2. *cap.* 7. *num.* 10. moti ex eo fundamento quia fides ſecreti in his terminis non obligat, cùm ſit contra ius, *l. iuriſgentium, §. ait Prætor, ff. de pact. l. pacta, quæ contra, C. eod. l. non dubium, C. de legib. cum ſimilib.* quòd autem ſit contra ius, probat ex eo quòd præiudicium parat iudici, quin poſſit cum effectu compellere teſtes, vt teſtificentur in cauſis in quibus ipſe ius habet ad inquirendum, & interrogandum legitimè de crimine, & delinquente, quando ſcilicet præcedit infamia legitima in iudicio inquiſitionis, iuxta reg. text. *in cap. qualiter, quando* 24. *ad fin. de accuſat.* vel ſemiplena probatio in iudicio accuſationis, iuxta reſoluta per Doctores proximè citatos; rurſus & præiudicium parat parti læſæ, cuius cauſa pendet ex teſtimonio occultantis, ac demum ipſi Reipub. & iuſtæ criminum probationi, & punitioni, contra reg. text. *in l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil.* & *in l. vt fama* 35. *de ſentent. excomm.*

* * *

Cauſa

CAVSA VI.

QVÆSTIO I.

CAP. Omnes verò infames. II.

Hadrianus.

1 EX hoc text. probatur, illos, qui ſunt infames de iure Ciuili, regulariter eſſe quoque infames de iure Canonico, niſi expreſsè ius Canonicum infamiam illam tollat, vt per Bernard. *in pract. cap.91. num.2. in nouiſſ. impreſſ.* Henriquez *in ſum. lib. 14. cap.5.§.4. in commento lit. T.* Azor. *inſtitut. moral. p.2. lib.6. cap.7. q.3.* Nicol. Garc. *de benefic. p.7. c.8. n.11.* Catol. de Graſſis *de effectib. clericalib. effectu 2. n.251.* Auil. *de cenſur. p.7. cap.11. dub.5. concl.1.* Filliuc. *tract. 19. à num.204.* Sigiſm. à Bononia *de electione, dub.86. num.1.*

CAP. Imitare. X. *Ambroſ.*

1 GLoſſ. ſingularis *verbo tertio, in præſenti text.* ait toties nouam imponendam eſſe pœnitentiam à Confeſſario, quoties quis fornicatus eſt cum eadem muliere, & ita ex ea colligunt Nauar. *in c. 1. in princip. in gloſſ. perſeuerauerit, de pœnitent. diſtinct. 1.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo Pœnitentia, differ.3.*

2 Verùm licet in foro pœnitentiali vera ſit hæc opinio gloſſæ, in foro tamen exteriori ſecus eſt, cùm eo attento ſi quis in eo lecto multiplicet, vna vice, ſeu nocte plures fornicationes, habetur pro vno delicto illud commiſſum, & pro vna fornicatione, ſecundùm Bald. *in l. quicumque, n. 3. C. de ſeruis fugit.* Card. *in Clem. 1. verſ. ſi quis in 1. oppoſit. de priuil.* & Petr. de Anchar. *ibid.* Vnde adulterium ſæpè ſæpiùs cum eadem muliere committens non niſi ſemel pœnas illi per ſtatutum inductas luit, vt per Clar. §. *adulterium, verſ. ſed pœna,* Couar *lib.2. var. cap.10. num.8. ad fin.* cum quo intellige.

CAP. Infames. XVII. *Stephan.*

1 QVæ perſonæ infames habeantur refert Steph. Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſcribens Hilario *epiſt.1. cap. 1.* relatus *in hoc text.* de quo etiam Syluest. *in ſum. verbo infamia, num. 11.* Crot. *de teſtib. num.33.* nouiſſimè Aluarez de Valaſco *de priuileg. pauperum, part.2. q....* Bellet. *diſquiſitionum clericalium part.1. tit. de diſciplina clericali, §.10. n.3.10. 12.17.20.21. & 23.* Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.6. cap.7. q.3.* & plures alij, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.43. & de iure Eccleſiaſt. lib.1. cap.33. num.108.*

2 *Et omnes anathematizatos*, &c.] Notatur ad hoc quòd excommunicatus redditur per excommunicationem infamis. Syluest. *in ſumm. verbo excommunicatio 3. §.1. verſ. octauò non poteſt eligere, & verſ. decimoſeptimò infamis efficitur,* Petr. Reboff. *in repet. c. poſtulaſtis, n.44. & ſeq. de cleric. excomm.* Nau. *in man. c.27. num. 21. verſ. ſeptimò facit, & in c. ſi quando, de reſcript. remed.2. n.44.* vbi ait excommunicatum non eſſe perſonam honeſtam, Ludou. Rom. *ſing.675. incip. An excommunicatus,* vbi dicit hunc text. ſingularem, & limitat *ſing.682. in princ.* vt ſolùm procedat in excommunicato ob cauſam aſſerentem infamiam iuris, aut ob contumaciam in cauſa infamiam inureote; refert Marl. Alter. *de cenſur. tom.1. lib.2. diſp.8. cap.1. per tot.*

CAP. Quicumque ſciens. XVIII.

Fabianus.

NOtabilis eſt gloſſ. *verbo recipiat, in præſenti text.* dum probat periurium, quod non cedit in præiudicium alicuius, etiamſi deliberatè fiat, in foro exteriori non puniri, ſed tantùm in foro animæ, quia ſolum Deum habet vltorem, quam communiter receptam teſtantur Iaſ. *in l. ſi duo patroni, §. ſi quis iurauerit in 2. poſt num.1. ff. de iuriur.* Clar. *in §. periurium, num. 10.* Paul. Granut. *theorem.3. n.15.* quos refert, & ſequitur Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo iuramentum, different.7.* quibus addo Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſionum, tit.62. n.30.* 1

SVMMARIVM.

1 *Illuſtres viros occidentes quam pœnam incurrant remiſſiuè.*
2 *Filij committentis crimen læſæ maieſtatis quas pœnas incurrant.*
3 *Filij naturales, & ſpurij an incurrant pœnas ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis.*
4 *Nepotes an incurrant pœnas iure ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis.*
5 *Pœna ſtatuta contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis an extendatur ad conceptos, & natos ante crimen patris.*
6 *Pœna ſtatuta pro crimine læſæ maieſtatis an comprehendat clericos.*

CAP. Si quis. XXII.

Arcadius, & Honorius.

DE *nece etiam virorum illuſtrium.*] De pœnis occidentium illuſtres viros, vide Anton. Gom. *tom.3. var. cap.2. n.6.* Ioan. de Garc *de nobilit. gloſſ.35. n.39.* vbi de ſenatoribus, Chriſtoph. de Pace *in ſchol. ad leges ſtyli, l.54. ſchol.2. num.6.* 1

Filij verò eius, &c.] Vide ad intellectum huius text. Cou. *lib.2. var. cap.18. ex n.2.* Gramm. *deciſ.6.* Menoch. *conſ.101. n.2.* Martio. Coler. *de aliment. lib.1. cap.1. n. 11. & 12.* Fario. *in praxi crim. p.4. quæſt.111. inſp.1. n.5. cum ſeqq. & tom.1. conſ.65. n.105.* vbi quid in foro conſcientiæ, latè Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.2. cap.28. n.2. & cap.29. n.10.* Marr. *de iuriſdict. pars.4. caſu 233. n. 20. cum ſeqq.* vbi de filia fœmina. 2

An procedat pœna huius text. in filio naturali, vel ſpurio, vide Bonacoſ. *commun. criminal. p.1. verbo filius, pag.72.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſ.33. num.9. cum ſeqq.* Craſſ. *recept. ſentent. §. ſucceſſio ab inteſtato, q.5. n.2.* Cabed. *Luſitan. deciſ.82. n.12. tom.1.* 3

Aut comprehendat etiam nepotes; vide Gig. *de crimine læſæ maieſt. lib.3. q.8.* Cou. *lib.2. var. cap.8. num.2.* Decian. *in tract. crimin. lib.7. cap.41. n.7.* Pereg. *de iure fiſci, lib.3. tit.9. num.5.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.658. verſ. dubium circa ſuperius.* 4

An extendatur ad conceptos, & natos ante crimen patris; vide gloſſ. *verbo filij in præſenti,* Couar. *lib.2. var. cap.8. n.3.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſ. 33. n.16.* Simanch. *de Catholicis inſtit. tit.29. num.23.* Molin. *de primog. lib.4. cap. fin. n.55.* Pat. Molin. *de iuſtit. tract.1. diſp.658. verſ. dubium deinde eſt, cum ſeq.* 5

Denique

6 Denique an clerici afficiantur pœna iure ſtatuta contra committentes crimen læſæ maieſtatis? vide Rebuff. *in declarat. arboris except.n.7.* Menoch. *conſil. 99.n.21.* Azeued. *l.4.n.12.tit.1.lib.4.noua recopil.* Henriquez *in ſum.lib.13.cap.55.n.3.in commento,lit.P.* Cabed. *Luſit.deciſ.82.n.3.p.1.* Marc. *de iuriſdict. part.4. cent.2.caſu 133.*

7 In gloſſ. *Priuatos*, ibi, *Not.milites non dici priuatos.* Vide Tiraquel. *de Nobilit.cap.8.n.3.*

QVÆSTIO III.

CAP. Scriptum eſt. I. *Gregor.*

1 FALCEM in alienam meſſem quis non debet mittere, vt ait Gregorius relatus *in hoc texte.* quem ad hoc refert Mantu. *dial.116.* Card. Tuſch. *practic.concl.lit.F.concl.35.* Aluarez de Velaſco *de priuileg.pauperum,part.1.q.52.n.8.*

CAP. Scitore. II.

Pelagius II.

1 PRouinciam appellari quæ habet decem, aut vndecim ciuitates, per hunc text, tenet Forcatul, *dialog. 61.num.3.& 4.*

QVÆSTIO IV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes, vel alij inferiores quando ſunt deponendi, requiritur vnanimis iudicantium ſententia.*

2 *Declaratur text.in præſenti.*

CAP. Si quis. I.

1 DVM iſte text.in deponendis Epiſcopis requirit vnanimem iudicantium ſententiam in illis verbis, ibi, *vt firmum ſit iudicium*, &c. iam videtur probare non requiri eandem iudicantium concordiam, quando Sacerdotes, vel alij inferiores deponendi ſunt, ita in effectu ſentit gloſſ. *verbo præſentes, in c.cùm olim, de ſent.& re iudic.* apertè gloſſ. *verbo Sacerdotium*, vbi Bald. *num. 2. in cap.3. illo tit.* dicit communem Syluest. *in ſumma, verbo degradatio, n.1.& 3.* Contrariam verò ſententiam tenuit Abb. *n.16.* Felin. *n.5.* Bellam. *n.4.in princip. de reſcript.* Abb. *n.8.in cap. in cauſis, de elect.* ſentit Marant. *de ordine iudic.part.4.diſtinct.11.à num.17.* Menoch. *de arbitrar.caſu 222. num.10.* quorum ſententia attento iure nobis verior videtur, pro qua facit primò text. expreſſus *in dicto cap.3.de ſent.& re iud.* vbi ille agens de depoſitione Sacerdotis, patet ibi, *à ſacerdotali gradu*, requirit apertè concordem iudicantium ſententiam, patet ibi, *concors Sacerdotum ſententia*, quod quidem verbum, *concors*, importat iudicium nemine diſcrepante, vt optimè probat text. *in d. cap. in cauſis*, ibi, *quem illi concorditer, vel tres ex his*, &c. *de elect.* vbi text. ponit illa verba tanquam diuerſa, prout *ibidem* eleganter expendit Abb. *d.num.8.* idipſum manifeſtè colligitur ex text. *in cap. paſtoralis 14.in princip. de reſcript.* ibi, *in vnam ſententiam concordare*, iunctis verbis ſequentibus, ibi, *quamuis plures ſint ex vna parte, quàm ex altera.* Secundò facit, quia text. *in d. cap. 1.* in originali agebat de depoſitione Epiſcopi, in cuius depoſitione propter verbum, *concors*, quo D. Gregorius vtebatur, fatentur omnes Doctores quòd requirebatur omnium Iudicantium conſenſus, nemine diſcrepante, prout etiam nunc attento iure requiri fatentur, ac proinde cùm in hoc volumine verbum, *concors*, remanſerit, & ſublata ſint verba antiqua, *Epiſcopali gradu*, & adiecta, *ſacerdotali gradu*, neceſſariò dicendum videtur Gregorium IX. voluiſſe vt in Sacerdotis depoſitione nemine diſcrepante ſententia proferatur.

Quæ ſententia retenta ad text. *in præſenti* reſpondendum eſt illius deciſionem de Epiſcopo loquentem ampliandam eſſe caſu, quo agatur de depoſitione Sacerdotis, per iura *ſuprà* citata, quæ cùm in depoſitionibus clericorum inferiorum, nempe Diaconorum, & Subdiaconorum expreſſè quoq; non requirant concordem iudicum opinionem, ſicut requirunt in Epiſcopo & Sacerdote, quibus maius reperitur præiudicium, grauiorque in eis iudicatur, vtique videtur talem iudicantium conformitatem non deſiderari, vt in ſpecie fatetur Abb. *num. 16.* Felin. *num. 5.* Bellam. *à n.4. in d.c.3.* goſſ. *verbo plures, in c. paſtoralis, de reſcript.* Abb. *n.8. in d. cap. in cauſis*, Menoch. *d. caſu 222. num.10.* 2

CAVSA VII.

QVÆSTIO I.

CAP. Scripſit. I. *Ex regeſto Gregorij.*

1 HIc text. vulgò allegatur ad hoc, quòd coadiutor habet plenam, & liberam adminiſtrationem, per illa verba ibi, *qui poſſit eius curam omnem agere, & locum illius in regimine*, &c. in idem eſt text. *in cap.quamuis, hac ead.cauſa.& quæſt. cap. grandi, de ſuppl.neglig. Prælat. lib.6. cap. dilect. de offic.ordin.c.accedentibus,de priuil.* Anchar. *in cap. vnic. num.5.verſ.octauò nota, de clerico ægrot.lib.6.* Gonzal. *ad regul.8.Cancel.§ 9.gloſſ.5.num.5.* vbi *num.4.* ſubdit procedere non ſolùm in temporalibus, ſed etiam in ſpiritualibus.

CAP. Nouatianus. VI.

Nicolaus.

1 EX hoc text. in illis verbis ibi, *qui nec vnitatem*, &c. colligitur Paſtorem Eccleſiæ hæreticum diminutus ipſo facto dignitate ſpoliari; ſed S. Thom. *2. 2. quæſt.39. art.3.* declarat ab hæreticis, atque ſchiſmaticis poteſtatem ſacramentalem non deperdi quoad ſubſtantiam, ſed tantùm quoad eius legitimum vſum, at verò iuriſdictionem non per conſecrationem, ſed ſolùm per commiſſionem attributam ipſo facto ab huiuſmodi amitti, refert, & ſequitur nouiſſimè R. P. Dominicus Puteo Congregationis Montis Oliueti Abbas generalis *tom.2. inſtitutionum de Regularium ariſtocratia, cap.6.n.6.*

CAP. Quàm periculoſum. VIII.

1 DE renunciatione maioratus, vide quæ tradunt Gam. *Luſitan.deciſ.339.n.8.* Molin. *de primogen. lib.1.cap.6.*

2 In gloſſ. *Quàm periculoſum*, ibi, *Arg.quòd qui iuri ſuo renunciat, illud repetere non poteſt.* Ita Flamin. *de reſign. lib.1. quæſt.13. num.1.* Et rationes ſuas remittentibus non eſt dandus ad eas regreſſus, vt per Couar. *var. lib.*

lib. 2. cap. 4. numer. 1. Tiraquel. *de retract. lig.* §. 1. *gloſſ.* 9. *numer.* 119. Surd. *deciſ.* 231. *num.* 13. Flamin. *dicta quæſt.* 13. *num.* 8. Mari. Antoniu. *var. reſolution. lib.* 1. *reſolut.* 104. *num.* 14.

3 In gloſſ. *Primatus*. De materia huius gloſſæ ſingularis vide Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri, num.* 1. Caſſan. *in catalog. gloriæ mundi, part.* 3. *conſid.* 40. Tiraquell. *de iure primog. in princip. numer.* 12. *& quæſt.* 66. *numer.* 42. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, in princ. num.* 20. *&* 21. *ff. de liberis agnoſc.* Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 2. *numer.* 3. Surd. *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 18. *numer.* 25.

Cap. Sicut vir. VI.

Euariſtus.

EX hoc text. in finalibus verbis, ibi, *eo petitionem ſcripto damo.* colligunt Doctores reſignationem beneficij debere fieri in ſcriptis, vt per Turrecrem. *hic num.* 1. & Anchar. *numer.* 4. Bellam. *de permut. benefic. part.* 8. *quæſt.* 1. *n.* 1. & approbari ab omnibus ex ſtylo vulgari, & notorio in Romana Curia atteſtatur Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.* 8. *quæſt.* 2. *num.* 1. vbi *numeris ſeqq.* id diuerſimodè declarat.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopis coadiutores dare cum futura ſucceſſione, an, & quando, & quibus liceat, remiſſiuè.*

2 *Valerius B. Auguſtinum an, & quomodo coadiutorem, & ſucceſſorem ſibi elegerit, oſtenditur, &* numeris ſeqq.

6 *Epiſcopi duo auctoritate, & poteſtate pares Romani Pontificis conceſſu in vna ciuitate iuſta de cauſa inſtitui poſſunt.*

7 *Papæ duo in Eccleſia eſſe non poſſunt.*

Cap. Non autem XII.

Ex epiſt. Paulini.

1 CIrca materiam dandi Epiſcopis coadiutores cum futura ſucceſſione, & an, & quando, & ex quibus cauſis liceat, dixi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 118. *per tot. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

2 Illud verò conſideratione dignum exiſtimo, quòd B. Paulin. refert *in hoc text.* de Valerio, qui B. Auguſtinum coadiutorem, & ſucceſſorem ſibi elegit, quod pleniùs aſſerit idem Auguſtinus *epiſt.* 110. vbi etiam narrat de Seuero Mileuitano Epiſcopo, quòd ſimiliter ſucceſſorem ſibi deſignauit, exultátque gaudio ipſe Auguſtinus, quòd opera ſua populus cum pace illum acceperit, & ſe ipſo commemorat modum, quo ſibi poſt mortem nominauit ſucceſſorem Heradium, ſeu Heraclium, vt notat Luſitanus noſter Fr. Ludou. ab Angelis ex eadem Auguſtiniana familia alumnus *in vita eiuſdem B. Auguſtini, lib.* 4. *cap.* 16.

3 Verùm hoc ipſum de ſucceſſore ſibi deſignando videtur illegitimè factum, cùm prohibitum extitiſſet in Concilio Nicæno, vt refert idem Auguſtin. *epiſt.* 40. & in Conc. Antiocheno *c. Epiſcopo* 8. *q.* 1. & ab Hilario Papa *in c. plerique*, & ab Innocentio II. *c. Apoſtolica* 8. *q.* 1. & ab aliis, vt refert Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.* 7. *cap.* 20. *num.* 4.

4 Omiſſa tamen aliquorum reſponſione arbitrantium prædictas, & ſimiles ſucceſſorum deſignationes ex conceſſione Romani Pontificis factas fuiſſe, vt innuit Fr. Ludouicus ab Angel. *dicto loco*, quia diuinatio eſt, nam, vt benè aduertit Poſſidon. *in vita Auguſtini, cap.* 8. & clarè fatetur ipſe Auguſt. *d. epiſtol.* 110. poſt mortem dixit ille ne deinceps fieret quod de ſe factum dolet, eo quòd viuo Valerio in Epiſcopatu factus fuerat Coadiutor, ſeu Coëpiſcopus neſciens eſſe prohibitum in Nicæna Synodo.

Meliùs igitur reſpondetur conſtare ex *d. epiſt.* 110. D. Auguſtini, neque ipſum, neque Valerium, neque Seuerum ſibi ſolos ſucceſſores elegiſſe, ſed potiùs Clero, & populo propoſuiſſe perſonas, quas tanto munere dignas indicabant, populúmque, & clerum per acclamationem conſenſiſſe, & eo modo elegiſſe iuxta formam, & modum illis temporibus ab ipſo Summo Pontifice permiſſum. Quod quidem non prohiberi in dictis Conciliis patet ex ipſorum verbis, quæ referuntur *in cap. Epiſcopo* 1. *&* 2. 8. *quæſt.* 1. vbi enim poſtquam conſtituunt non licere Epiſcopo in vita ſucceſſorem conſtituere, addunt limitationem, niſi cum conſilio, & iudicio Epiſcoporum, & clericorum, qui poſt obitum poteſtatem haberent eligendi, conſonat *dict. cap. plerique, eadem cauſa, & quæſt.* ibi, *ſed populi gratificatio pro populi habeatur aſſenſu*, quibus ſignificatur improbari morem, vt ſolus Epiſcopus ſucceſſorem ſibi eligeret, non verò ſi populi accederet conſenſus; hæc videtur etiam ratio, quare B. Auguſtinus *in dict. epiſt.* 110. ſæpè, ac ſæpiùs repetit deſignationem Heradij, quem ſibi ſucceſſorem nominauit, poſt obitum populum multis repetitis vicibus acclamaſſe, & quare exultat populum Mileuitanum cum pace accepiſſe ſucceſſorem, quem ſibi Seuerus deſignauit. 5

In gloſſ. *Vt non ſuccederet.* ibi, *ſic ergo vterque in ſolidum eſt Epiſcopus*, &c. Notatur ad hoc quòd Romani Pontificis conceſſu in vna ciuitate duo Epiſcopi auctoritate, & poteſtate pares iuſta de cauſa inſtitui poſſunt, vt per Panorm. *in c. quoniam, n.* 4. *de Offic. Ordin.* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 29. *quæſ.* 13. 6

In eadem gloſſ. ibi, *Item nunquid eo modo poſſunt eſſe duo Apoſtolici*, &c. Notatur ad hoc quòd duo Summi Pontifices in Eccleſia eſſe non poſſunt, vt per Gerſon. *in lib. de vita ſpirituali animæ, lect.* 1. *&* 3. Sot. *in* 4. *diſt.* 24. *quæſt* 2. *art.* 5. Couar. *in cap. nouit. corol.* 55. *de iudic.* Pinel. *in l.* 1. *part.* 3. *num.* 16. *ad fin. C. de bonis mat.* Azor. *d. part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 12. *à princip.* Alban. *de poteſtate Papæ, & Conc. part.* 1. *à num.* 16. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.* 1. *cap.* 11. Lancel. Conrad. *in templo omnium iudic. lib.* 2. *cap.* 1. §. 2. *q.* 3. *verſ. an duobus electis in Pontificem*, Tiraquel. *de primogen. q.* 17. *opin.* 4. *n.* 21. Simanch. *de Catholic. inſtitut. c.* 43. *à n.* 10. latè Cordub. *l.* 4. *q.* 1. *propoſ.* 8. Mich. Auinion. *de vnitate ouilis, & Paſtoris, c.* 11. *à n.* 4. *& c.* 12. *à num.* 9. 7

Cap. Quamvis. XIV.

GLoſſ. *verbo triſte, in præſenti text.* notabiliter reſoluit furioſum non poſſe reſignare beneficia, quæ obtinet, vt per Ludou. Gom. *de infirmis reſignat. q.* 10. *in princ.* Roffinac. *de benefic. cap.* 25. *num.* 1. Rebuff. *in praxi benefic. tit. reg. de infirm. benef. reſign. num.* 16. latè Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. libr.* 3. *quæſt.* 8. *per tot.* vbi *num.* 9. ſubdit quòd ſi habens dilucida interualla renuntiaret, reſignatio tenet ſi fuit facta in interuallo furoris, & *à num.* 10. reſoluit quòd ſi aliquis fuit in furore, furor præſumitur durare, & contrarium dicenti incumbit onus probandi. 1

Cap. Nihil. XVI.

Ex Concil. Tolet. VII.

1 HIc text. *in fine*, videtur decidere illum, qui Miſſam reliquit inceptam, excommunicationis ſententiā incurrere, vt per Palud. *in 4. diſt.* 21. *quæſt.* 1. *art.* 1. Sed verius eſt in nullam incidere excommunicationem, quia text. *in præſenti*, iuncto *capite illud*, immediatè præcedente ſolùm denuntiat, & ſtatuit huiuſmodi Presbyterum excommunicatione feriendum, vel ab officio amouendum ad tempus, ſicuti docet Angel. *in ſumm. verbo Euchariſtia* 2. §. 2. Sylueſt. *eodem verbo* 2. *quæſt.* 7. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 22. *quæſt.* 2. Menoch. *de arbitrar. caſu* 406. *num.* 3. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 4. *art.* 4.

Cap. Si quis in Clero. XXIX.

Ex Concil. Agathenſi.

1 EX Concil. Agathenſi *capit.* 64. refert Gratianus *in præſenti*, quòd ſi Presbyter, vel Diaconus per tres hebdomadas defuerit ab Eccleſia, triennio ab officio ſuſpendatur, vnde colligit Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 31. *num.* 11. *verſ. hoc autem*, breue tempus dici ſpatium trium hebdomadarum. Verùm attenta diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 1. *verſ. eadem omninò*, Parochus non poteſt abeſſe niſi per duos, aut tres menſes, & id ex licentia Epiſcopi, & electo Vicario idoneo ab ipſo Ordinario approbando, aliàs ipſum Parochum peccare mortaliter, & fructus pro rata temporis amittere reſoluunt Flamin. Pariſ. *de reſignation. benef. lib.* 1. *q.* 10. *num.* 32. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 1. *capite* 2. *numer.* 15. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 29. *num.* 259. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *q.* 9. Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap.* 13. §. 4. *num.* 2. & §. 5. *num.* 2. *in fine*. Ego ipſe *in ſimili tract. part.* 3. *alleg.* 53. *num.* 92. me citato Sanctarel. *var. reſol. q.* 4. *num.* 10. vbi *num.* 17. extendit ad quoſcumque habentes beneficia curata.

2 In gloſſ. *Solemnibus.* ibi, *ſed quid ſi plures*, &c. Notatur ad hoc quòd diſpenſatio ad plura beneficia non extenditur ad licentiam non reſidendi in vtroque, ſed in ſolo altero; ita plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 1. *num.* 29.

Cap. Sicut alterius vxor. XXXIX.

Calixtus.

1 GLoſſ. *verbo iudicari, in præſenti textu*, reſoluit quòd maritus poteſt temperatè vxorem caſtigare, non tamen acriter verberare, de quo vide Tiraq. *l.* 1. *connub. gloſſ. part.* 1. *à num.* 22. & *l.* 9. *gloſſ.* 1. *p.* 8. *n.* 13. Boërt. *deciſ.* 303. *numer.* 2. Menoch. *conſ.* 31. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *p.* 2. *rub. ff. ſoluto matrimon. num.* 33. *cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 16. *num.* 4. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſput.* 18. *num.* 16. Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *q.* 149. *num.* 195. Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo maritus, numer.* 26. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 31. *numer.* 317. *verſ. aduerto verò*, Cald. Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunct. part.* 2. *num.* 56.

Cap. In apibus. XLI. *Hieron.*

1 VIde Pinel. *in l.* 1. *part.* 3. *num.* 16. *C. de bonis matrim.* Couar. *in reg. peccatum, part.* 2. §. 9. *num.* 5. *verſ. ad idem, & practic. cap.* 1. *num.* 2. Nauar. *in cap. nouit. de iudic. not.* 3. *corol.* 63. vbi dicit in originali non eſſe: *In apibus vnus eſt Rex*, ſed, *in apibus principes ſunt.*

De apibus multa tradunt Thom. de Cantiprato *in ſpeciali tract. de apibus*, Mathiol. *in libr.* 2. Dioſcor. *cap.* 77. & ex Plinio, Æliano plura congerit doctiſſimus P. Ludouicus Granatenſ. *in Symbolo Fidei, part.* 1. *capite* 20. *per tot.* Si naturarum ſpecies, ac apum differentias, earúmque prærogatiuas, tam iuxta naturalis, quàm moralis Philoſophiæ documenta deſideras, eruditionéſque circa illas quæris, abundantius, & doctios, quàm alibi inuenies in Apiario Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. D. Federici Cæſij Lyncæorum Principis, ac Principis S. Angeli, S. Poli, &c. in literarum ſtudiis huius noſtræ ætatis verè Principis, impreſſion. Romæ anno 1625. 2

Vulgò allegatur hic text. ad hoc quòd ſicut in apibus vnus eſt Princeps, ſic Regnum vni tantùm Regi eſt deferendum, de quo vide Abb. *in cap. licet, num.* 9. *de voto*, Tiraquel. *de primogen. quæſt.* 4. *ex num.* 21. & *quæſt.* 17. *opin.* 4. *ex num.* 20. Lancel. Conrad. *in templo omnium iudicum, lib.* 1. *cap.* 1. §. 1. *verſ. an vnus tantum ſit, eſſéve debeat Imperator*, Roias *de ſucceſſionib. c.* 5. *ex numer.* 23. Bellug. *in ſpeculo Principum, rub.* 14. §. *veniamus, numer.* 25. *verſ. nec obſtat.* Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri, numer.* 6. Pined. *in l.* 1. *C. de bonis matern. part.* 3. *ex num.* 16. Couar. *practic. cap.* 1. *num.* 5. & *in reg. peccatum, p.* 2. §. 9. *numer.* 5. *verſ. ad idem facit*, Nauar. *in capite nouit, de iudic. notab.* 3. *numer.* 131. *cum ſeqq.* & *num.* 174. Decian. *conſil.* 19. *num.* 25. *vol.* 3. Martin. *in c. afferte, de præſumpt. in verbo diuidite infantem, num.* 15. Scor. *reſp.* 1. *num.* 231. *lib.* 2. *tom.* 1. Petr. Gregor. *ſyntagmat. iuris lib.* 18. *capite* 2. *num.* 6. & *lib.* 47. *cap.* 13. *ex num.* 24. & *in ſyntagm. artis mirabilis tractat. de iure polit. lib.* 2. *capite* 4. Mench. *in præfat. ad controuerſ. illuſt. num.* 102. *cum ſeqq.* & *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 10. & 24. Matthæ. Lop. Brauo *de Rege, & regendi ratione, lib.* 11. *fol.* 8. Melch. de Valent. *illuſt. tract. iuris tractat.* 2. *cap.* 3. *à numer.* 5. Bened. Ægid. *in l. ex hoc iure, de iuſt. & iure, tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 7. & 8. 3

Cap. Hoc nequaquam. XLV.

Ex Conſtantinopol. Synodo.

PRobat hic text. Epiſcopum de Pontificali Ordine ad Monachorum, idest, pœnitentium vitam deſcendentem, vlteriùs non poſſe ad Pontificatum reuerti, vt per D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 4. *verſ. ad* 2. *in fin.* Maiol. *de irregul. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 4. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 1. *quæſt.* 13. *n.* 52. vbi loquitur de Epiſcopo renuntiante, vt Monachus fiat, cùm vlteriùs ad Epiſcopatum illum redire non poſſit, & *lib.* 3. *q.* 3. *num.* 242. vbi agit de illo, qui fuit Epiſcopatu depoſitus, & in Monaſterio detruſus ad pœnitentiam peragendam, quòd non poſſit iterum ad Epiſcopatum reuocari, & *num.* 243. ſubdit ex quadam Pauli IV. conſtitutione, quòd ſi Epiſcopus ante Epiſcopatum erat Monachus, & poſtea relicto, aut depoſito Epiſcopatu redeat ad Monaſterium, in ea Religione non poteſt habere dignitates, neque officia. 1

Epiſcopus an, & quando, & de cuius licentia poſſit Religionem ingredi: vide Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 20. *numer.* 4. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.* 2. *dub.* 3. 2

Cap. Suggeſtum. XLVI. *Liberius.*

GLoſſ. *verbo decipiat, in præſenti textu*, tenet reſignationem dolo factam eſſe nullam, vt per Sebast. 1

baſt. Medic. *de caſibus fortuit.q.*10.*num.*19. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de reſignat. dol. num.* 1. *& conſ.* 8.*n.*2. Petr. Greg. *ſyntagm.iuris lib.*17.*cap.*18.*num.*2. Flamin. Pariſ. *de reſign.benef.* 13. *q.*3. *num.*1. Azor. *inſtitut. moral.part.*2.*lib.*7.*cap.*26.*queſ.*4.

Cap. Sciſcitaris. XLVII. *Nicol.*

1 VVlgò colligitur ex *hoc text.& ex cap. ſuggeſtum*, immediatè præcedenti, Epiſcopum non poſſe deſerere Eccleſiam ſuam propter perſonale periculum ſibi imminens, quando ſalus ſubditorum exigit præſentiam Paſtoris, vt per Gig. *in tractatu de reſident. Epiſcopo,cap.*17.*ſub num.*2. Campeg. *eodem tract.n.*20. Flamin. Pariſ. *de reſignat.benefic.lib.*3.*quaeſt.*3.*num.*130. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*9.*c.*5.*num.*14. Licèt enim attenta diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ.*23.*de reform. cap.*1. Epiſcopus propter vigentem neceſſitatem excuſetur à reſidentia, videlicet quando ſi ipſe reſideret, graue vitæ periculum incurreret, vel propter aliquam perſecutionem, vel propter aëris intemperiem, aut ob inimicitias, ſeu ob principis, & populi furorem declinandum, vt exemplificat Barthol. Carranz. *in tractatu de reſident. Epiſcop.c.*11. *verſ.ſecundo.* Salzed. ad Bernard. *in pract.c.*34.*lit.C. ſecundum nouiſſ.impreſſ.* Valent. *tom.*3. *diſp.*10 *q.*3.*puncto* 3.*verſ.vrgens neceſſitas*, Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici,reſol.*643. Ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcopi,part.*3.*allegat.*53.*num.*7.8. *&* 9. & me citato Sanctarel. *var.reſol.quaeſt.*3. *num.*5. hoc tamen non procedit quoties immineret detrimentum ouium in ſpiritualibus, quia tunc ea nulla cauſa debet abeſſe, immò bonus Paſtor tenetur animam ſuam pro ouibus ſuis ponere, iuxta illud *Ioan.*10. vt obſeruant plures, quos referunt, & ſequuntur Vaſq. *in opuſc. de benef.cap.*4.§.5.*art.*1.*dub.*2. *n.*134. Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis,tract.*6.*c.*11.*n.*31.

Cap. Ibi adunati. XLIX. & fin.

Gregorius.

1 EX hoc text, iuncta gloſſ. colligitur laborem ſine mercede eſſe non debere, neminémque mercede fraudandum eſſe, vt per Surd. *de aliment.tit.*1.*quaeſt.*39. *num.*1. Mexi. *in tract.taſſa panis concluſ.*5. *num.*87. Valaſq. *conſ.*127.*num.*2. Bobadil. *in ſua Politica,lib.*1.*cap.*12.*n.*48. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel.gloſſ.*4 *num.*17. Et labori debere commenſurari præmium, ex latè traditis per Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.*101.*per tot.*

CAVSA VIII.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Papa an liceat ſibi eligere ſucceſſorem? oſtenditur, &* num.2. & 3.

4 *Declaratur text.in præſenti,*& num.5.

Cap. Si Petrus. I. *Ioannes II.*

1 IOANNES III. ſcribens Epiſcopis Germaniæ, & Galliæ *epiſt. vnica,cap.*2. relatus *in hoc textu*, ait quòd Petrus Linum, & Cletum adiutores ſibi adſciuit, ſed Clementem ſucceſſorem, vnde elici videtur licere Summis Pontificibus ſibi eligere ſucceſſores, & tradiderunt Victor. *relect.*2. *de poteſtate Eccleſ. quaeſt.*2. *numer.* 23. Soar. *de fide,tract.*1. *sect.*4. *num.*16. & ſaltem vrgenti, & aperta neceſſitate Eccleſiæ tenent Martin. Ledeſma 2.4. *quaeſt.*58. *art.*4. *concl.*2. *cum dubiis ſeqq. pag.*313. Brix. *in ſuo Indice, verbo Papa.* Vaſq. *tom.*3. *in* 3.*part. diſput.*244. *c.*3.*à n.*2. cum multis, & primò, quia hoc iure Canonico prohibetur, ſuper quo poſſunt Romani Pontifices diſpenſare. Secundò, quia Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper electione ſui ſucceſſoris, ex Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.*2. *quaeſt.*1. *num.* 12. Azor. *inſtitut. moral.part.*2.*lib.*4. *cap.*3. *quaeſt.*1. Tertiò, quia poteſt alteri facultatem concedere, vt in ipſius locum poſſit ſucceſſorem eligere, vt de facto dediſſe Hadrianum I. Carolo Magno, & Leonem VIII. Othoni I. refert text. *in cap. Hadrianus,* il.5. *& in cap. Synodo* 63.*diſt.*

2 Verùm his non obſtantibus tenendum eſt Papam in vita non poſſe ſibi eligere ſucceſſorem, vt meritò ſuſtinent Turrecr. *de auctoritate Papæ, & Concilij, tractat.*1.*cap.*13. *& tractatu* 2.*cap.* 21. Tiraquel. *de conſtit. part.*3.*limit.*1. *num.*4. Azor. *d.part.*2.*lib* 4.*cap.*5. *quaeſ.* 3. Paul. Comitol. *reſponſ. moral.lib.*1.*q.*98. Caiet. *de auctor. Papæ, cap.*22.*ad fin.verſ. ad obiecta*, Card. Baron. *annal. Eccleſ.tom.*11. *anno Chriſti* 1073. *verſ.ſed inter hæc*, & multis rationibus comprobat Iul. Lauor. *var. lucubr. tom.*1.*tit.*4.*cap.*3. *à num.*33. *vſque ad num.* 40. Primò, quia Papa, & Epiſcopus ſe habent ad Eccleſiam, ſicut vir ad eius vxorem, *cap. ſicut vir, hac eadem cauſa, & quaeſt.* ſed vir, licèt ſit caput vxoris, *ad Corinth.*6. non poteſt vxori ſuæ alium virum relinquere, quia eo mortuo ab illius lege eſt ſoluta, 2.*ad Corinth.* 8. Igitur, &c. Secundò, quia ſi id liceret, aliud non eſſet quàm vniuerſalem Eccleſiæ ſtatum immutare. gloſſ. *in cap. Apoſtolica,§.his omnibus, hac eadem cauſa, & quaeſt.* eſſet enim contra antiquiſſimam, & inueteratam conſuetudinem, ſecundùm quam à Chriſti aduentu ad hæc vſque tempora ſemper Pontifex creatus eſt per electionem, ſiuè Clerici, & populi, ſiue Cardinalium, vt latè oſtendit Lauor. *dict.tit.*2.*ferè per tot.* Et ideo ſapientiſſimus Paulus III. perſuaſus à Cardinale S. Marci, qui fuit Franciſcus Piſanus Venetus Epiſcopus Patauinus, vt ſibi ſucceſſorem eligeret, hoc omninò reſpuit, ſicut refert Syluest. Aldobrandin. *in addit.ad Dec.in cap. licet, de elect.* Tertiò, quia electio refertur ad tempus, in quo Papa futurus non eſt, arg. text. *in l.ſi qui,ff.de iuriſd. omnium iudic.* vnde quemadmodum tunc non poſſet, ita nec nunc poteſt, paria enim ſunt aliquid gerere tempore inhabili, vel tempore habili, & effectum eius conferre in tempus inhabile, *l. quod ſponte, C. de donat. ante nupt.* & conſiderat Rendina *in prompt. recept. ſentent.tom.*1. *tit.*84. *num.*6.

Qua ſententia retenta non obſtant quæ pro prima ſupra adducebamus, nam ad primum reſpondetur Summum Pontificem, non iure tantùm Canonico prohiberi ſibi eligere ſucceſſorem, ſed etiam iure diuino, vt per Turrecrem. *in ſum. lib.* 2.*cap.* 51. Azor. *d.p.*2.*lib.*4.*cap.*3.*quaeſt.*3. Lauor. *d.tit.*4.*c.*3.*n.*40. *&* 45. Ad ſecundum reſpondetur aliud eſſe diſponere per legem de modo eligendi ſucceſſorem, aliud ſucceſſorem eligere, & conſtituere Eccleſiam hæreditario iure poſſidendam, vt obſeruat Gambar. *in Extrauag. Iulij II.n.*69. ad tertium reſpondetur iuxta ea quæ dixi *in collect. ad d.cap. Hadrianus.* 3

Reſtat nunc vt reſpondeamus ad text. *in præſenti*, dum inſinuare videtur Petrum elegiſſe ſibi in ſucceſſorē Clementem, & in primis ſunt qui exiſtiment valde dubium hoc factum, quia videtur illud deſumptum 4

ex epiſt. 1. eiuſdem S. Clementis ad Iacobum Hieroſolymitanum, vt refertur *in cap. vnde, hac eadem cauſ. & quæſt.* quæ falsò inſcribitur eiuſdem Clementis nomine, vt *ibi* dicam; tum quia hac de re dubitaſſe videtur Sanctus Epiphanius *contra hæreſes lib. 1. tom 2. hæreſi 27.* dum dicit: *Non ita clarè ſcimus,* &c. tum denique, quia Caiet. *in ſuis opuſculis, tom. 1. tract. 2. de poteſtate Papæ, & Concilij, in 2. part. apologia, capit. 22. verſus fin.* ita ait: *Videtur autem mihi quòd tanquam incertum factum auctoritatem firmam non faciat, dico autem incertum, quia Eccleſia Linum, & Cletum reputans Summos Pontifices computatis annis, quibus quilibet eorum rexit Eccleſiam Romanam ante Clementem, teſtari videtur, quòd verba illa Ioannis Papæ III. tanquam narratiua crediti facti accipienda ſint, & non vt authorizantia factum, quod narratur, propter quod auctoritate illa vtimur, vt valeat quantum valere poteſt. Accedit ad hoc verſus* in gloſſ. in cap. ſi Petrus 8. quæſt. 1. §. de Clemente, *dicens:*

Diſputat hîc Mundus quartus fuerit ve ſecundus.

5 Conceſſa verò hac hiſtoria multipliciter reſponderi poteſt, & primò quòd ex hoc textu conſtat Petrum nòn ſolùm elegiſſe Clementem, ſed in præſentia totius Eccleſiæ, atque ita de conſenſu Plebis, & Cleri. Secundò, quia B. Petrus ita erat Spiritu ſancto plenus, vt in electione Clementis minimè falli potuerit, non ita autem certum erat omnes alios Petri ſucceſſores tales futuros; vnde de Petro ad alios non rectè infertur. Tertiò, quia Clemens ipſe cernens exemplum hoc pernicioſum fore, vt oſtenderet Pontificem non debere ſibi ſucceſſorem eligere, Papatui renuntiauit, Petróque immediatè ſucceſſit Linus, & deinde Cletus, & poſt ipſos Clemens, vt adnotauit gloſſ. *verbo aut ligandi, in præſenti,* & tradunt Turrect. *de poteſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 51. verſ. nec oberit,* latè Iacobat. *de Concil. lib. 10. art. 7. in ſolut. 11. argumen. pag.* 734. Ioan. Driedon. *de libertate Chriſtiana, lib. 1. c. 3. ad fin.* Manfred. *cap. 27. fol. 47.* Azor. *dict. p. 2. lib. 3. cap. 43. verſ. de Lino, & lib. 4. cap. 6. quæſ. 5.* Andr. Gamb. *in expoſit. Extrauag. Iulij II. num. 95.* Iul. Lauor. *dict. tit. 4. cap. 3. à n. 3.* & ſic in Chronologiis annotatur, præcipuè in Breuiario Chronologico Fr. Franciſci Longi à Coriolano *in vita Lini, pag.* 20. & habetur etiam in Martyrologio, in Breuiario Romano, & in Canone Miſſæ, vbi poſt Linum, & Cletum fit commemoratio Clementis, licet poſt alios contradicat Mendoz. *quæſt. 4. §. 11. verſ quartò.*

Cap. Vnde. II.

1 Hic text. videtur deſumptus ex *epiſtol.* 1. S. Clementis ad Iacobum Hieroſolymitanum, quæ habetur *tom. 1. Concl. pag.* 279. ex qua conſtat quòd cum S. Petrus non procul à morte eſſet, dum martyrij ſui tempus Domino reuelante appropinquare cognouiſſet, conuocatis iis, qui ſibi aderant Chriſti fideles Beatum Clementem veterem Presbyterum Epiſcopum Romæ deſignatum, ſucceſſorem ſibi ſubſtituit, quod tamen videtur eſſe contra ea, quæ reſoluimus *cap. proximè præcedenti.* Sed reſponderi poteſt, illam epiſtolam, ex qua deſumptus eſt hic text. videri falsò inſcriptam eiuſdem Clementis nomine, vt innuit Cardin. Baron. *annal. Eccl. tom. 1. ſub anno Chriſti 69. fol.* 680. longè enim antè obierat Iacobus cognomento Alphæi frater Domini, dictus iuſtus, & minor, qui conſtitutus erat à Petro Epiſcopus Hieroſolymitanus, & ex Templi vertice fuit præcipitatus anno Domini 63. Petri verò 19. Neronis 7. ex tabula Chronographica Iacobi Gualterij, primo ſæculo *fol.* 8. & ex Breuiario Chronologico Fr. Franciſci Longi à Coriolano *fol.* 15. & ex Card. Baron. *d. tom. 1. anno Chriſti 69. fol.* 628. & 680. & non debet confundi iſte Iacobus cum altero Iacobo filio Zebedæi, qui cæſus obiit, anno Domini 44. ſub Herode Agrippa, & propterea Cardin. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in S. Clemente,* dicit dictam Epiſtolam non carere ſcrupulo, & multis rationibus hoc ipſum oſtendit Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 3. n. 51.*

Cap. Qui Epiſcopum. XI.

Auguſtinus.

Epiſcopale munus non tam honorem, quàm onus eſſe multis ſanctorum Patrum auctoritatibus oſtendi ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 1. tit. 2. gloſſ. 2. per tot.* 1

Superintendentes poſſumus dicere.] Epiſcopos Græcè, Latinè ſuperintendentes dici ex hoc text. colligunt Hieron. Gig. *de reſident. Epiſcoporum, cap. 1. à num. 1.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij, lib. 1. cap. 4.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 8.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 5. q. 3. n. 235.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 28. q. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 42. n. 18.* quos refero ego ipſe *d. p. 1. tit. 1. cap. 2. num. 2.* & multo plures *in tract. de iure Eccleſ. lib. 1. cap...* 2

Cap. Licet ergo. XV.

Hieronymus.

Gloſſ. *verbo percepiſſet, verſ. ſufficit enim, in præſenti text.* tenet quòd procurator non dicitur fines mandati excedere, quoties facit contigua, & vicina mandato, vt per Bero. *conſil. 74. num. 2. lib. 1.* Ferret. *conſil.* 208. *num.* 22. Rimin. iun. *conſil. 26. num. 17. lib. 1.* Menoch. *conſil. 37. n. 95. lib. 1.* quos refert, & ſequitur Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 9. quæſt. 17. numero 33.* 1

In gloſſ. *Qui præſtantior.* An & quando electio ad Prælaturas de digno valeat omiſſo digniore, vide Doctores, quos plena manu citaui *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 60. n. 97.* quibus addo Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumq; forum, verbo electio, differ. 1.* vbi meminit huius gloſſæ, & multo plures retuli nouiſſimè *de iure Eccleſiaſt. lib. 1. cap...* 2

Cap. Audacter. XVIII.

Gloſſ. *verbo, & non per me, in præſenti text.* docet per importunitatem obtenta dici fieri inuito dante, vt per Ioan. Lap. *in repet. rub. de donation. inter virum, & vxor. §. 81. num. 5.* Rebuff. *ad leges Galliæ tom. 2. lit. vt beneficia ante vacat. art. 2. gloſſ. 15. verſ. ratio eſt,* Matien. *l. 10. gloſſ. 1. num. 1. tit. 1. lib. 5. noua recop.* quos refert, & ſequitur Sanc. *de matrim. lib. 4. diſp. 7. num. 4* Paria enim ſunt obtinere per importunitatem, & obtinere per metum. Petr. Peck. *de teſtament. coniugum, lib. 1. cap. 3. num. 4. cum ſeqq.* Valenz. *conſil. 29. n.* 31. Baſil. Ponti. *de matrim. lib. 4. cap. 5. num. 17.* Et nimia importunitas infert ad actus nullitatem ſicut metus. Angel. de Vbaldis *conſil. 46. num. 4. part. 1.* inter matrimonialia Ziletti, Martin. de Garratis inter eadem conſilia *conſ. 15. num. 16.* Crauet. *conſ. 461. num. 11. vol. 3.* 1

QVÆSTIO

Qvæstio II.

Cap. Illud. I.

GLoſ. *verbo patrocinia*, *in præſenti textu*, tota eſt in oſtendendo an, & quando preces habitæ apud aliquem Prælatum, vt beneficium conferat alicui, inducant ſimoniam; in qua quæſtione Doctores magis communiter diſtinguunt de precibus permanentibus in propria natura, vel tranſeuntibus in rationem pretij; & priori modo aiunt eas non ſufficere ad ſimoniam, poſteriori autem modo ſufficere, quam diſtinctionem veram eſſe dicit Soar. *de Relig tom. 1. tr. 3. lib. 4. de ſimon. c. 40. n. 2.* vbi *n. 3.* citato hoc text. reſoluit quòd poſtulare ab aliquo Prælato, vt conferat alicui beneficium ſine promiſſione alia, vel pacto, nunquam eſt ſufficiens ad ſimoniam, nec illæ preces habent rationem pretij, nec Prælatus propter illas principaliter conferens beneficium, ſimoniam committeret, licèt aliàs peccare poſſit.

Qvæstio V.

Cap. Artaldus. II.

1 NVllam *conuentionem ante*, &c.] Notari ſolet hic text. ad hoc quòd ſimonia non committitur ſine conuentione, & tractatu præcedente, & quòd quicquid factum reperitur, eam non inducit ſi non probetur factum in vim & executionem præcedentis tractatus, vt per Flamin. Pariſ. *de confidem. quæſt. 16. n. 4. & 5* Rot. *deciſ. 358. n. 11. part. 2. recent. & in Balneoregien. ſimonia 17. Maij* 1624. coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, vbi etiam fuit dictum, tractatum de renunciando certo modo non eſſe prohibitum, ſed pactionem firmam eſſe prohibitam.

Cavsa IX.

Qvæstio I.

Cap. Nos conſecrationem. I.

EX hoc text. *in princip.* videtur colligi ordinationem factam ab excommunicato, nullo modo poſſe dici ordinationem, ſed occurrit Mar. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 1. diſput. 8. capit. 5. verſ. ſecundò, pag. 97.* reſpondendo cum gloſſ. quòd ſiue Epiſcopus receperit vltimam manus impoſitionem in Eccleſia, ſiue extra Eccleſiam, dummodo forma Eccleſiæ ſeruetur in ordinando, ſemper Ordinem confert, ſed non ſemper executionem; differentia tantùm eſt inter vtrumque modum quòd ordinati ab Epiſcopo, qui recipit vltimam manus impoſitionem in Eccleſia ſiue ignoranter, ſiue ſcienter, ſi aliàs digni fuerint, poſſunt tolerari, vt dicitur *in cap. ab excommunicatis, & cap. ordinationes, ſup. hac eadem cauſa, & quæſt.* Si autem ſint ordinati ab Epiſcopo, qui extra Eccleſiam recipit manus impoſitionem, ſi ſcienter, nunquam tolerantur, vt refertur *in cap. conuenientibus 1. q. 1.*

Cap. Ab excommunicatis. IV.

Vrbanus II.

GLoſſ. *verbo quondam in præſenti textu*, docet valere Ordinem collatum ab occoltè excommunicato, vel ſuſpenſo, non tamen conferri recipienti Ordinis executionem, vt per Couar. *in capite alma mater, part. 1. §. 6. n. 6.* Rebuff. *in repet. cap. poſtulaſtis, de clerico excom. miniſt. notab. 2. num. 18. iuncto n. 27.* D. Anton. Syluest. Palud. Henriq. & alij, quos refert, ſed non ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 22. numer. 35. verſ. alij.* 1

Contrarium tamen, immò geſta per occultum excommunicatum in quibuſcunque ſpiritualibus valida eſſe, & ita Epiſcopum ſic excommunicatum, vel ſuſpenſum conferre Ordinis executionem verius eſt; quia cùm adſit communis error facti cum titulo, æquitas poſtulat vt omninò valeat quicquid gerit, quia dignitas potius quàm perſona agit, neque text. *in præſenti, & in cap. 2. de ordinat. ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcop.* contrariæ ſententiæ oppoſitum probant, intelligendi enim ſunt de publicè excommunicatis, & quando ignorantia non eſt probabilis, & illud axioma, *nemo dat, quod non habet*, intelligitur de cauſa principali, non autem de inſtrumento, quale eſt Sacerdos Sacramentum conferens, & ita, licèt iniquus ſit, gratiam, quia caret, largitur, quare ita tenent Gutier. *canon. lib. 1. capite 1. numer. 80.* Maſcard. *de probation. concluſ. 648. numer. 45.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. diſput. 22. num. 45. verſ. verius.*

Qvæstio II.

Svmmarivm.

1 *Epiſcopo nulli licet Pontificalia in alterius Diœceſi exercere.*
2 *Ordinatio proprij Epiſcopi ſi extra territorium fiat valida erit, licèt puniri poſſit.*
3 *Epiſcopus, qui inuitatus accedit ad aliam Diœceſim pro ordinandis Clericis, debet habere expenſas.*

Cap. Nullus Primas. III.

Calixtus.

CAlixtvs *epiſt. 2.* relatus *in hoc text.* prohibet vt nullus Primas, Archiepiſcopus, vel Epiſcopus iudicet, aut ordinet, vel diſponat aliquid in Parochia alterius, niſi fuerit inuitatus; ſi verò præſumpſerit, damnabitur cum cooperantibus, & conſentientibus ei, hac de re Concil. Trid. *ſeſſ. 6. de reform. cap. 5.* ita diſponit: *Nulli Epiſcopo liceat cuiuſvis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubiectas tantum. Si ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione Ordinum ſint ipſo iure ſuſpenſi.* De cuius decreti materia, & intellectu agunt Nauar. *conſil. 69. de ſentent. excomm. in antiq. aliàs conſil. 12. de cleric. excomm. miniſt. in nouis*, Henriq. *in ſum. lib. 11. capite 3. §. 2. in fin. iuncto comm. lit. S.* Salzed. ad Bernard. *capite 26. lit. A.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 26. num. 26.* Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib. 1. quæſt. 17. numer. 27.* Petr. de Ledeſma *in ſum. part. 1. vbi de ſacramento Ordinis capite 8. concl. 4. dub. 4.* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis tract. 2. capit. 2. numer. 12.* Bonacin. *de cenſur.* 1

*diſput.3.quæſt.6.puncto 3.num.27.*Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.1. cap.1. num.46.pag.35.*Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ,lib.1.tit.18.l.7. de Epiſcopis, n.68.*Campan.*in diuerſ.iuris Canon.rub.9.cap.5. num.6.*

2 Si verò contra prohibitionem Concilij Tridentini *dict. cap.5.* ordinatio proprij Epiſcopi extra territorium fiat,valida erit,licèt puniri poſſit, vt reſoluunt Henriq. *lib.11.cap.3.§.2.in fin.lit.S.*Vgolin.*de poteſtate Epiſcopi cap.4.§.14.n.2.*Fornar.*in tractatu de Ordine,cap.8. §.8.* Molfeſ.*d.cap.2.num.11.*

3 *Niſi vocatus abeo,* &c.] Nota quòd Epiſcopus, qui inuitatus accedit ad aliam diœceſim pro ordinandis clericis,debet habere expenſas,vt per Archid.*numer.2.* Turrecr. *num. vlt. in præſenti,* Iacob. de Graff.*in aureis deciſ.part.2. lib.1.cap.10.num.3.*

4 Ex hoc text.colligitur quòd qui non poteſt aliquẽ ordinare,non poterit etiam illum iudicare,ſed hoc intelligit D.Barboſ.*ad l.1.art.3.n.103.ff.de iudic.* ſcilicet ſine licentia Epiſcopi,qui ei Ordines contulit, & per argumentum à contrario ſenſu qui ei Ordines contulit, poteſt eum iudicare , quaſi per ordinum collationem ita ei efficiatur ſubditus,vt tantùm per illum poſſit iudicari,vel per alium cum eius licentia.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus an excuſetur ſi ordinet extraneum bona fide ſub ratihabitione proprij Epiſcopi,&* num.2.
3 *Declaratur text.in præſenti.*
4 *Epiſcopus proprius poteſt diſpenſare cum promoto ab alieno abſque eius licentia.*

Cap. Lugdunenſis. X. & vlt.

Vrbanus.

1 Ex hoc text.vulgò colligitur excuſari Epiſcopum, ſi ordinet extraneum bona fide ſub ratihabitione proprij Epiſcopi, vt patet ex facto S.Epiphanij, qui, vt refertur *in hoc textu* , Ordines contulit quibuſdam clericis diœceſis Ioannis Chryſoſtomi,quod nulla ratione ſaluari poteſt , niſi quia id fecit pro comperto habens illud Ioanni viro pientiſſimo, & ſibi amiciſſimo placitum, & gratum fore , vt coniectatur Nauar. *ad cap.placuit,de pænit. diſt.6.num.102. verſ.7.* & ideo ita ſentit Maior.*de irregul.lib.4.cap.2.num.7.*& videtur tenere Campan. *in diuerſ. iuris Canon.rub.9. capite 4 à num.2.*

2 Verùm Epiſcopi hoc maximè effugere debent,cùm iure non benè probetur, & anſam eis præſtare poſſet vt hoc quæſito colore alienos Ordines promouerent, vnde innumera damna orirentur , quapropter hanc partem ſuſtinent Salzed. *ad Bernard. in practic. cap.16.lit.C.verſ.ſecundus,*Quarant.*in ſum.Bullarij,verbo Ordo, verſ. amplia hanc Extrauag.* Rebuff. *in praxi rub.de forma dimiſſ.num.11.* Pariſ.*conſil.136.col.1.vol.4.* Azor.*inſtitut.moralium part.1.lib.3.cap.48.q.4. §. dubia quæſtiones,*Molfeſ.*in ſum.Theologiæ moralis,tractat.2. c.2. n.14.*Bonacin. *de cenſur.diſp.8.quæſt.vnic.punct.4.n.28. verſ.ſecundò.*

3 Qua retenta ſententia vti magis ſecura, licèt prima non ſit improbabilis,vt alibi dixi,multipliciter reſponderi poterit ad text.*in præſenti.* Primò quòd illius deciſio iuribus recentioribus ſit antiquata, vt ſentire videtur Archid. *hîc ad fin. verſ. ſed contra* , allegat plura iura contrarium diſponentia , quorum pleraque emanarunt poſt huius text.ſanctionem. Secundò, vt refert Mandoſ. *ad reg.24.Cancel.quæſt.4.num.12.* interpretari poteſt, vt tantùm procedat in collatione primæ Tonſuræ ſeu minorum Ordinum,non verò in Sacris.Tertiò poteſt aſſeuerari,quòd ideò admiſſa fuit ratificatio , quia ille ordinatus notus erat, prout *hîc* ponderat Archid. *numer.3.* Erat quidem ſaltem ſecundùm antiqua iura maxima differentia inter ordinatum cognitum,vel incognitum. Quartò ex eo quidem procedere text. *hîc* videtur quòd ordinatio facta fuit idoneo,& habili,non in contemptum proprij Epiſcopi , ſed quia crediderit ei placere,non verò liceret aliàs.Quintò cum Rebuffo *vbi ſuprà num.14.* dici poteſt in hoc text. non probari, quòd per ratihabitionem Epiſcopi confirmetur ordinatio,ſed Epiſcopum relaxare iniuriam ſibi ab ordinato illatam,ibi, *miſerationis intuitu in ſuo quoque honore recipis.*

In gloſſ. *Mod. ratio tua.*ibi, *permittitur Epiſcopo diſpenſatio,*&c.Notatur ad hoc quòd proprius Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto ab alieno abſque eius licentia,vt per Hieron. Gabr. *conſ.181. numer.9. vol.2.*Campan.*d.rub.9.cap.4.à princ.*& eſt hodie indubitabilis reſolutio ex noua diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ.23. de reform. capite 8.* vbi deciditur ſic promotum ſuſpenſum eſſe à ſuſceptorum Ordinum executione,quandiu proprio Ordinario videbitur expedire;nec Pij II.conſtit incip.*Cùm ex ſacrorum,*obſtat dum inſinuare videtur prædictum non poſſe à proprio Epiſcopo habilitari,quia illi derogatum extitit per ius poſterius Concil.Trident.*d.cap.8.* vt adoertit Gutier. *canon.lib.1.capite 26.numer.25.*Nec denique obſtat Sixti V. conſtit. *contra clericos promotos* , dum illos declarat ipſo iure ſuſpenſos,& iure huiuſmodi ſuſpenſionis abſolutionem ſibi tantùm reſeruat, quia reſpondetur illam moderatam fuiſſe per Clementem VIII. *in ſua conſtitut. incip. Ad Romanum Pont. decet* , ac proinde Conciliaris conſtitutio ad hæc vſque tempora vigere debet. 4

Qvæstio III.

Cap. Cùm ſimus. III.

Ex ſeptima Synodo.

Declaratur *in collect.ad caput 1. de ſupp.negl. Præl lib.6.num.10.*

Cap. Nemo. XIII. *Innocent.*

De materia huius text. vide quæ latè dixi *ad c. Si Papa 40.diſt.*

In gloſſ.1.ibi,*& cùm ſubmittit ſe confeſſori ſuo ,* &c. Nota Summ. Pont. teneri ad confeſſionem , quæ Sacerdotibus ſecretè fit in omnibus illis caſibus, quibus ea iure diuino eſt inſtituta, & præcepta,tametſi minimè teneatur ſaltem quoad vim coactiuam præciaè ſemel in anno confiteri iuxta præceptum humanæ conſtitutionis, de qua *in cap. omnis vtriuſque ſexus,de pænit.& remiſſ.* Colliges hæc ex Nau. *in princ. de pænit. diſt 5.num.32.& in cap.placuit,n.15.& in cap.Sacerdos, n.50.de pænis.diſt.6.* Couar. *in cap.alma mater,p.s.§.1. n.5.* iunctis aliis, quos citaui *ad d.c.omnis vtriuſque ſexus,num.2.* 1

SVMMARIVM.

1 *Papa eſt Ordinarius Ordinariorum.*
2 *Papa eſt Epiſcopus vniuerſalis Eccleſiæ, & habet pro propria diœceſi totum Orbem.*

3 *Papa*

3 *Papa concurrit cum omnibus Ordinariis.*
4 *Appellari non poteſt à Papa.*
5 *Papa Chriſti Domini noſtri Vicarius eſt, & vnum, idémque tribunal, & conſiſtoriū cum Chriſto facit.*
6 *Hæreſim ſentire videtur, qui à ſententia Papæ ad Chriſtum appellat.*
7 *Concilium generale legitimè congregatum recuſari non poteſt.*

Cap. Cuncta per mundum. XVIII

Gelaſius.

1 CElebris eſt hic text. & multum allegabilis in iis,
quæ ſpectant ad Pontificiam poteſtatem, & vul-
gò notari ſolet ad hoc quòd Papa eſt Ordinarius Or-
dinariorum, Mohed. *deciſ.* 1. *num.* 4. *de conceſſ. præb.* Ca-
putaq. *deciſ.* 282. *n.* 3. *part.* 1. Ludou. Gom. *in proœm.*
regul. Cancel. q. 2. *verſ. conſidera etiam, ſub n.* 7. Gon-
zal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 2. *proœm. num.* 24. Camil. Borrel.
in ſum. omnium deciſ. tit. 4. *num.* 10. Flamin. *de reſignat.*
2 *benefic. l.* 8. *quæſt.* 7. *num.* 4. *cum ſeqq.* & quia eſt Epiſco-
pus vniuerſalis Eccleſiæ idem Flamin. *d. tract. lib.* 11.
quæſt. 13. *num.* 132. Card. Baron. *tom.* 8. *annal. Eccelſia.*
anno Chriſti 595. *pag.* 64. & 68. & habet pro propria
diœceſi totum Orbem, ex gloſſ. *verbo priuntn, in cap.*
felicis, §. *finali de pœnis, lib.* 6. Gonzal. *d.* §. 2. *proœm. n.*
3 46. ideò concurrit cum omnibus Ordinariis, idem
Gonzal. §. 1. *proœm. à num.* 32. Matt. *de iuriſdict. p.* 3. *c.*
21. *à num.* 15.
4 Notatur etiam ad hoc quòd à Papa nullus appellat,
ita vt error eſſet in fide aſſerere à Summo Pontifice ap-
pellari poſſe ad Deum, vel ad alium hominem, vt per
Auguſt. de Ancona *de poteſt. Papæ, q.* 6. *art.* 3. Palat.
Rub *de iure obtent. Regni Nauarræ, part.* 2. §. 4. *in princ.*
Iacobat. *de Concil. lib.* 10. *art.* 1. Anton. Ricc. *de iure per-*
ſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 9. *cap.* 5.
num. 13. Dominic. Puteo *tom.* 5. *inſtitut. de Regular. ari-*
5 *ſtocratia, cap.* 5. *num.* 6. Nam cùm Summus Pont. Chri-
ſti Domini noſtri Vicarius ſit, *cap. inter corporalia,*
cap. quanto, cap. licet, de tranſ. Epiſcopi, & vnum idém-
que tribunal, & conſiſtorium cum Chriſto faciat, Selu.
de benef. part. 3. *quæſt.* 8. *num.* 25. Maluet. *de canonizat.*
Sanctor. dub. 2. *num.* 10. Menoch. *conſ.* 51. *num.* 13. *lib.* 1.
Iacob. de Laurent. *de iudice ſuſpecto, c.* 5. *n.* 3. ideò hære-
6 ſim ſentire videntur, qui à ſententia Papæ ad Chriſtum
appellant, quaſi Papam Chriſti non eſſe Vicarium, nec
cum eo idem tribunal habere credant, vt obſeruant
ſupracitati Doctores.
7 Notatur denique ad hoc quòd Concilium genera-
le legitimè congregatum recuſari non poteſt, ſicut
docent Præpoſit. Mediolanen. *in cap. cùm ſpeciali, n.* 25.
in fine, de appellat. & in cap. poſtremò, eodem tit. num. 8.
verſ. & ideo nec Concilium generale, vbi etiam Franch.
num. 16. Andr. Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 33. *n.* 3. Fulu. Pacian.
de probat. lib. 2. *cap.* 45. *num.* 96. Sigiſm. Scacc. *de appellat.*
quæſt. 16. *limit.* 1. *n.* 17. *verſ. Concilium generale,* Iacob. de
Laurent. *de iudice ſuſpecto, cap.* 3. *num.* 6.

CAVSA X.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Oblationes, quæ ſacris Imaginibus deferuntur, debe-rentur Epiſcopo ſecundùm aliquos, ſed meliùs ſpe-ctare ad Parochos tenent alij, vt num.* 2.
3 *Oblationes factæ in Eccleſia Cathedrali ſpectant non ad Epiſcopum, ſed ad Archipresbyterum, qui curam animarum ibi exercebat.*
4 *Oblationes in certum vſum, ſeu finem ex piorum offerentium voluntate deſtinatas non poteſt Parochus in proprium vſum conuertere, ſed debet fideliter diſpenſare.*

Cap. Quia Sacerdotes. XIII. cum ſeq.

ANTIQVITVS inter Doctores fuit 1
magna controuerſia, an oblationes, quæ
ſacris Imaginibus deferuntur, debe-
rentur Epiſcopo, vel Parocho, quo-
tum plures partes Epiſcoporum tuentur, vt Angel.
in diſput. incip. Iam refulgenti, in 2. *dub.* Maluet. *de obla-*
tionibus in 4. *dub. num.* 14. Petr. de Vbaldis *de Canon.*
part. cap. 4. *quæſ.* 56. & refert Decian. *conſ.* 16. *ſub num.* 7.
lib. 5.
Attamen verior, & hodie receptiſſima ſententia eſt, 2
quòd ſiue in Eccleſia parochiali poſitæ ſint huiuſmo-
di ſacræ Imagines, ſiue extra, intra tamen limites Pa-
rochiæ, habet fundatam intentionem Parochus ſuper
omnibus obuentionibus contingentibus intra limi-
tes ſuæ Parochiæ, & ad eum ſpectant, ita per text. *in*
præſenti cum duobus ſequentibus, Abb. *in cap. dictus,*
numer. 4. *verſ. quoad primam, de offic. Ordin.* ibi ſub-
dit Epiſcopo ſolùm deberi oblationes quando ſacræ
Imagines reperiuntur extra omnem Parochiam, Fe-
lin. *ibidem in princ. & num.* 3. idem Abb. *in cap. quoniam,*
num. 1. *de decim.* vbi ſignanter quòd ſpectant ad Paro-
chum, & non ad Epiſcopum. Capell. Tholoſ. *deciſ.*
483. Ferret. *conſ.* 143. *num.* 2. 3. & 4. Bellet. *diſquiſit.*
clerical. part. 1. *tit. de bonis clericorum,* §. 3. *à num.* 4. Azor.
inſtitutionum moralium part. 1. *lib.* 7. *cap.* 38. *quæſ.* 13.
Decian. qui fusè pro Parocho contra Epiſcopum in
his oblationibus, quæ Iconi ſanctiſſimi Crucifixi offe-
rebantur, conſuluit *dict. conſil.* 16. *per tot. lib.* 2. Gutier.
quæſt. lib. 2. *cap.* 21. *num.* 162. Mareſcot. *variarum reſol.*
lib. 5. *cap.* 42. *num.* 6. 7. & 8. Aloyſ. Ricc. *in deciſion.*
Curiæ Archiepiſcop. Neapol. part. 4. *deciſ.* 170. *num.* 7. &
hanc eandem opinionem videtur amplexus D. Thom.
2. 2. *quæſt.* 86. *art.* 2. *præſertim in reſp. ad* 2. *argum.* & ex-
preſsè ſequuta eſt Rot. *in Aquilana nullitatis erectionis*
20. *Decembris* 1610. coram R.P.D. meo Pirouano; quæ
eſt *deciſ.* 256. *part.* 1. *recent. & in Beneuentana ſpolij* 2.
Decembr. 1587. coram Orano; vbi dictum fuit obla- 3
tiones factas in Eccleſia Cathedrali ſpectare non ad
Epiſcopum, ſed ad Archipresbyterum, qui curam
animarum ibi exercebat, & idem reſpondit Sacra Con-
gregatio Illuſtriſſimorum Interpretum Concilij Tri-
dent. *in vna Cauen.* Ius enim vniuerſale habet Paro-
chus intra limites ſuæ Parochiæ, mediúſque eſt inter
Deum, & populum; vnde quemadmodum dogmata
& Sacramenta, quæ proueniunt à Deo, exhibet popu-
lo, ita vice verſa exhibet Deo ea, quæ ſunt populi,
nempè preces, & oblationes, & qui Altari ſeruiunt,
de Altari participant, vt egregiè ratiocinatur D. Thom.
d. art. 2. quem refert Rot. omnia ſupradicta adducens
in Lunen. Sarzanen. oblationum 8. *Februarij* 1617. coram
R.P.D. Merlino.
Intellige ſupradicta, niſi oblationes in certum 4
vſum, ſeu finem, puta pro Miſſis, & fabrica, ex pio-
rum offerentium voluntate fuerint deſtinatæ, quia
tunc ad Parochum nullo modo ſpectabunt, vt illas
in proprium vſum conuertat, ſed voluntas eorum,
qui eleemoſynam, ſeu oblationes dederunt, præcisè
ſeruari debet, ſicut benè obſeruant addit. ad Capell.
Tholoſ. *d. deciſ.* 483. Mareſcot. *d. cap.* 42. *num.* 1. *lib.* 1.
Aloyſ. Ricc. *d. deciſ.* 170. *num.* 1. Rot. *in Bracharen. obla-*

rionum 17. *Decembr.* 1612. coram Reuerendiſſ. Patriarcha Pamphilio. Verum adminiſtratio harum oblationum etiam tali caſu ad Parochum videtur ſpectare ex eodem iure Parochialitatis, & qua ratione oblationes ſpectant ad Parochum, niſi fuerint in determinatum vſum datæ, eadem, immo & maiori ratione ad eundem Parochum ſpectat ſaltem adminiſtratio oblationum, quoties ad certam cauſam ſunt erogandæ, cùm & regulariter de iſtis oblationibus Parochus debeat eſſe fidelis adminiſtrator, ac diſpenſator, partim conuertendo in proprium vſum, partim in erogando in iis quæ concernunt cultum diuinum, & partim ad pauperum inopiam ſubleuandam, vt per D. Thom. *loco præcit.* & de harum oblationum diſtributione idem ſancitum fuit *in cap. Vulterana, & in cap. quatuor* 12. *q.* 2. Et quòd huiuſmodi oblationum ſolus Parochus habeat adminiſtrationem dixit Abb. *in cap. poſtulaſtis, numer.* 2. *verſ. adminiſtrationem autem, de his, quæ fiunt à Prælat. ſine conſ. Capit.* Ferrer. *d. conſ.* 143. *n.* 4. *verſ. & quod.*

Cap. Hanc conſuetudinem. XV. & vlt.

Damaſus.

1 IN hoc text. Damaſus Papa conſtituit ius ad oblationes eſſe Eccleſiaſticum, & ad clericos pertinens, ac ſubinde ſub laicorum dominio non detineri, vt per S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 86. *art.* 2. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tractat.* 2. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 3. vbi *in fine* ſubdit, quod licèt ius oblationum ſit proprium clericorum, res tamen ipſæ oblatæ, præſertim mobiles, ſi conſecratæ non ſint, poſſunt in laicorum vſum conuerti per donationem, vel alium iuſtum contractum, quia nec res illæ in ſe ſacræ ſunt, nec aliquo iure eſt prohibitum, ſecus verò eſt poſt conſecrationem talis rei.

2 Poteſt tamen oblationum adminiſtratio committi laico, quoties illas non conuertit in proprios vſus, ſecundùm Dec. *conſ.* 148. *n.* 3. Rot. *in Toletana eleemoſynarum* 24. *Maij* 1619. coram R.P.D. meo Pirouano, Aloyſ. Ricc. *in d. p.* 4. *deciſ.* 170. *n.* 11. & 12.

3 *Sub anathematis vinculo ſit colligatus.*] Notatur ad hoc quòd excommunicationem incurrunt laici, qui oblationes intra Eccleſiam factas de Eccleſiis auferunt, & ſibi vſurpant, vt per Bonacin. *de cenſuris extra Bullam diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 1. *à princ.* vbi etiam reſoluit hanc excommunicationem eſſe ipſo iure latam, & ſtatim incurri.

Qvæstio II.

Cap. Caſellas. I. *Ex Concil. gathenſi.*

1 ECCLESIÆ res an, & quando Epiſcopis alienare liceat, dixi ad *tit. de reb. Eccleſiæ non alien. in Decret. & ad Extrauag. ambitioſæ eod. tit. inter communes, & de officio, & poteſtat. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 95. & *ibi* citatis addo nouiſſimè Ioan. Hoöor. *in ſum. iuris Canon. ad tit. de rebus Eccleſiæ non alien.*

Cap. Ea enim. II. *Leo, & Anthemius.*

1 INſeruntur ſub hoc textu authenticæ plures, ex *tit. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* de quarum materia ſuis locis opportuniùs agemus; interim tamen remiſſiuè aliquid dicemus.

2 *Hoc ius porrectum.*] De materia huius authen. vide *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 59. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.* 9. §. 9. *num.* 33. *fol.* 311. Rebuff. *in compend. alienat. n.* 20. *cum ſeqq.* Gutier. *alleg.* 1. *n.* 7. Nauar. *in tract. de alienat. rerum Eccleſiæ, num.* 5. nouiſſimè Ioan. Hoöor. *in ſumm. iuris Canon. ad tit. de rebus Eccleſ. non alien. num.* 29.

Item prædium.] Vide Capyc. *deciſ.* 113. Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 1. *q.* 16. *n.* 23. Valaſc. *de iure emphyteut. lib.* 1. *q.* 17. 3

Sed & permutare.] Vide Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap.* 5. *n.* 36. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuentionibus, tom.* 2. *lib.* 25. *tit.* 4. *n.* 9. & *ſeqq.* vbi de intellectu. 4

Perpetua.] Vide Grammat. *deciſ.* 223. *in princ.* Tiraqoel. *de retract. lig. tit.* 2. §. 24. *gloſſ.* 1. *num.* 9. Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 16. *n.* 3. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 5. *num.* 5. Gam. *Luſit. deciſ.* 49. *num.* 1. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 10. *n.* 3. 5

Qui rem.] Vide quæ dixi *in collectan. ad cap. potuit, de locato, & ad extrauag. ambitioſæ, à num.* 27. *de rebus Eccleſiæ non alien.* Et de emphyteuta deteriorante rem in emphyteuſim ſibi conceſſam, quòd cadat in commiſſum tradunt plures, quos plena manu refert Cened. *ad Decretal. collect.* 144. *num.* 23. quibus addo Surd. *deciſ.* 102. *n.* 7. Fachin. *lib.* 3. *controuerſ. cap.* 16. D. Barboſ. *in l. diuortio, § ſi fundum, num.* 15. *cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 457. Valaſc. *conſil.* 50. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom.* 2. *lib.* 12. *tit.* 19. Cardoſ. *in praxi iudic. verbo emphyteuſis, num.* 9. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. q.* 11. *n.* 50. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *num* 548. Quæ autem deterioratio ſufficiat, vide Caualcan. *de vſufruct. mul. relicto, num.* 157. Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ.* 22. *num.* 21. & *deciſ.* 49. *num.* 10. Ioan. Garc. *de expenſis, cap.* 11. *num.* 34. *in fine,* Surd. *deciſ.* 102. *num.* 9. D. Barboſ. *in d. §. ſi fundum, num.* 20. *verſ. & tenebis enim,* Valaſc. *in conſ.* 50. *num.* 6. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 29. *num* 19. Menoch. *de arbitr. caſu* 78. *num.* 8. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 152. *n.* 1. Caſtil. *controu. iuris lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 18. 6

Cap. Precariæ. IV.

Ex Concil. Mediomatricis.

VIde quæ dixi ad *titulum de precariis, in Decretalibus.*

Qvæstio III.

Cap. Placuit. I.

CATHEDRATICVM, quod ob honorem Cathedræ Epiſcopalis ſic vocatur, Flamin. *de confident. quæſt.* 15. *num.* 5. Bellet. *diſquiſ. cleric. part.* 1. *tit. de cleric. debit.* §. 15. *num.* 7. *verſ. appellatur,* Epiſcopi exigere poſſunt, vt probat text. *in præſenti,* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 2. *c.* 14. *num.* 5. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *verbo ius Cathedraticum*; taxam autem huiuſmodi Cathedratici ponit hic text. ideſt, duos ſolidos, qui tamen ſoluendi ſunt ſecundùm taxam, quæ antiquitus ſolui conſueuit, vt obſeruant Aloyſ. Ricc. *in praxi aur. reſol.* 182. *num.* 1. & Surd. *conſ.* 434. *num.* 12. Sed quia ſolidorum valor conformis non eſt, immo varius, ſecundùm diuerſam prouinciarum taxationem, vt per Couar. *lib.* 1. *var. c.* 51. *n.* 3. & *de vet. numiſm. collat. c.* 6. *n.* 5. Gregor. *l.* 9. *verbo de oro, tit.* 4. *p.* 5. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 7. *n.* 4. Surd. *conſil.* 454. *n.* 51. Molin. *de iuſtit. tr.* 2. *diſp.* 278. *verſ. dubiũ tamen eſt.* Chriſtoph. de Pace *in ſchol. ad leges Styli, l.* 84. *à n.* 1. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 51. *n.* 14. 1

ideò

ideò attendenda eſt diuerſarum Cathedralium conſuetudo bona, & rationabilis in eius taxatione, ſecundùm Zerol. *d. verbo ius Cathedraticum*, §. 2. Aloyſ. Ricc. *d. reſolut. 182. n. 1. in fine*, Piaſce. *in praxi Epiſcopi, p. 2. cap. 2. n. 10.*

Cap. Vnio. III.

Ex Concil. Toletano XVI.

1 DE Canonica portione Epiſcopis debita, latè egi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 86. n. 1. cum ſequentib.* vbi memini huius text. & *ibi* citatis addo Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canon. ad tit. de teſtam. ex num. 10.*

2 *Sed hoc neceſſariò*, &c.] Notatur ad hoc quòd propter tenuitatem Parochialium plures poſſunt ab vno retineri, vt per Ioan. Lignano *de pluralit. benefic. num. 1.* Et ex diſpenſatione Epiſcopi cauſa ſaltem vtilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ poſſe ſimul plures Eccleſias Curatas retineri, ſi adeò tenues ſint, vt ſingulæ proprium non poſſint Sacerdotem alere, tenent Sot. *de iuſtit. lib. 3. quæſt. 6. art. 3. verſ. primus caſus*, Hoied. *de incompatib. benefic. part. 2. cap. 5. à princip.* Verùm Rota *in Leodien. Canonicatus 5. Iulij 1610.* coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, impreſſa apud Fario. *deciſ. 310. part. 2. recent.* cenſuit non obſtante exiguitate diſtantiæ, & tenuitate fructuum Parochialis cuiuſdam, & Canonicatus, quos quidam ea diſpenſatione Epiſcopi poſſidebat, illos cadere ſub incompatabilitate, & ſi vtrumque retinere pergeret, eſſe vtroque ipſo iure abſque alia admonitione priuatum, refert Ioan. Cochier. *in comment. ad reg. 52. Cancell. à n. 4. pag. 147. cum ſeqq.*

Cap. Inter cætera. VIII.

Ex Concil. Tolet. VII.

1 HIc text. *in verſ. cùm verò*, admonet ne Epiſcopus cùm diœceſim viſitat, vlli præ multitudine oneroſus exiſtat, quòd à fortiori procedat in aliis inferioribus viſitandi ius habentibus, de quibus agit Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 3. verſ. Archidiaconi autem*, quibus poterit ipſe Epiſcopus præſtituere terminum ad viſitationem expediendam, & præſcribere comitatum, & equitatum ne oneri ſint Eccleſiis, quas viſitauerint, ſicut obſeruat Piaſec. *in praxi Epiſcopi, part. 2. cap. 3. num. 62. pag. 113.* quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 73. num. 39.*

2 *Aut ampliùs quàm vna die*, &c.] Nota quòd ſi Epiſcopus vna die duas Parochias viſitaret, vnam tantùm procurationem habebit, vt per Zerol. *in praxi Epiſc. part. 1. verbo Viſitatio*, §. 6. *dub. 6.* quia illam pro temporis tantùm neceſſitate conſequitur, ſecundùm Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 3. verſ. pro temporis*, cui quidem neceſſitati pro illo die vnica procuratione in prima viſitatione acquiſita iam ſatisfactum eſt. Vnde Epiſcopo viſitanti clerum ciuitatis, vbi ſita eſt Cathedra, procurationem nullam deberi reſoluunt Marc. Auton. Genueuſ. *in man. Prælat. cap. 35. num. 9.* & Piaſec. *in praxi Epiſcop. part. 2. cap. 3. num. 65.* ego ipſe *dict. part. 3. allegat. 73. num. 46.* quamvis aliud velint Surd. *de aliment. tit. 4. quæſt. 22. num. 9.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 42. quæſ. 4.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore*, §. 11. *num. 2. & 3.*

CAVSA XI.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram iudice ſæculari abſque licentia ſui Epiſcopi.*
2 *Peſtis tempore non requiritur licentia Prælati, vt clericus coram iudice ſæculari teſtimonium ferre poſſit.*
3 *Formula licentiæ dandæ per Epiſcopum clerico, vt deponat coram iudice ſæculari, refertur.*
4 *Depoſitio clerici teſtificantis abſque licentia ſui Prælati coram iudice ſæculari valet, licèt malè faciat.*

Cap. Teſtimonium. IX. *Syluester.*

HIc text. vulgò allegari ſolet ad hoc quòd Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram iudice ſæculari abſque licentia ſui Epiſcopi, vt per Pariſ. *conſil. 83. num. 35. vol. 1.* Natt. *conſ. 39. num. 1. vol. 4.* Crau. *conſ. 2. num. 1. vol. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 306. num. 6.* Mart. *de iuriſdict. part. 4. caſu 128. num. 1.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. titul. de clerico teſte*, §. 2. *à princ.* Carol. de Graſſis *de effectibus clericalibus, effect. 10. per tot.* Et ideò ibi admittuntur clerici ad teſtificandum contra laicum coram iudice ſæculari, id eſt intelligendum cum licentia Epiſcopi, & Superioris; vt aduertunt Campeg. *de teſtibus regul. 91. fallent. 1.* Maſcard. *de probationibus, concluſ. 1358. num. 6.* Farinac. *in praxi criminal. p. 2. quæſt. 62. num. 83.* Bellet. *d.* §. 2. *num. 3. verſ. Quare*; niſi 1

2 tempore peſtis, quia tunc non requiritur licentia Prælati propter imminens periculum, ſecundùm Rip. *in tractatu de peſte, rub. de priuileg. ind. cauſ. peſt. 44.* Farin. *d. q. 61. n. 85.*

Licentiam autem dandam per Epiſcopum clerico, vt deponat, coram iudice ſæculari, debet eſſe ſub hac, ſiue alia ſimili forma: *Conceditur licentia N. clerico deponendi in Curia ſæculari in tali cauſa, dummodò non deponat ſuper articulis concernentibus criminalitatem, infamiam, negatiuam, aut repulſam*, & ponit hanc formulam Bellet. *d.* §. 2. *ſub n. 5.* de qua licentia conſtare, & apparere debet in actis, Cott. *in tract. de teſtib. concl. 49. in fine, verſ. oportet ergo*, Ioan. de Amic. *conſ. 77. num. 18.* Syluan. *conſ. 16. num. 7. verſ. plus dico, & num. 8.* Bellet. *vbi proximè*, ſubdens quod vbi conceditur huiuſmodi licentia, non poteſt Epiſcopus facultatem impartiri clerico iurandi coram iudice ſæculari, niſi quòd iuret in manibus Vicarij, aut alterius perſonæ Eccleſiaſticæ. 3

Si tamen de facto clericus abſque licentia ſui Prælati teſtimonium perhibebat coram iudice ſæculari in cauſa ciuili, valet huiuſmodi depoſitio, licèt malè fecerit, Abb. *in cap. 1. n. 17. de iure calumn. & in cap. cùm nuntius, num. 3.* vbi etiam Felin. *num. 3. de teſtib.* Aretin. *conſ. 160. verſ. venio ad octauum*, Roland. *conſil. 14. n. 77. volum. 1.* quos refert, & ſequitur Bellet. *d.* §. 2. *num. 3. in princ.* 4

Cap. Si quis Sacerdotum. XVIII.

Pius.

PIus Papa *epiſtol. 2.* relatus *in hoc text.* ſcribit clericum ſuo inobedientem Epiſcopo, vel inſidias ei parantem, vel contumeliam, aut calumniam, ſeu 1

conuitia

Digitized by Google

conuitia inferentem depoſitum Curiæ tradi; vnde gloſſ. vlt. in cap. cùm non ab homine, de iudic. & verbo relinquatur, in cap. ad abolendum, de hæret. & verbo tradatur, in cap. nouimus, de verb. ſignif. colligit clericum huiuſmodi talia perpetrantem eſſe degradandum, & Curiæ ſæculari tradendum, quam gloſſatum opinionem referunt, & ſequuntur Bero. in cap. at ſi clerici, num. 178. de iudic. vbi Dec. num. 143. Albertin. de hæret. cap. 1. quæſt. 12. num. 9. Bernard. Diaz in pract. Canon. cap. 109. in antiq. aliàs cap. 120. in nouiſſ. impreſſ. Rojas ſing. 32. verſ. quando clericus contulit, Felician. de cenſur. tit. de depoſit. & degradat. cap. 13. verſ. tertio ſi quis Sacerdotum, pag. 31x. Clar. lib. 5. §. fin. quæſt. 36. num. 38. Paul. Fuſch. in ſingularib. iuris Pontificij, & Cæſar. lit. E. ſing. 27. Farin. in praxi crimin. q. 8. num. 78. Beller. diſquiſ. cleric. part. 1. tit. de fauore clericor. perſonali, §. 10. n. 6. verſ. tertius, quorum plures, & præcipuè Dec. n. 145. Beroard. d. c. 120. verſ. tertius caſus, & Albertin. d. num. 9. notant in hoc textu dictionem, mox, ſignificare longum interuallum, ita vt poſtquam incorrigibilis fuerit, tradatur Curiæ ſæculari.

2 Verùm obſtat maximè quòd quis realiter degradandus non eſt, & Curiæ ſæculari tradendus, niſi in caſibus à iure expreſſis, ex quorum numero non eſt crimen conſpirationis in perſonam Epiſcopi, vt colligitur ex traditis per me de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 110. per tot. tum quia dutum videtur, vt quod non fit propter homicidium in d. cap. cùm non ab homine, fieri debeat propter ſimplex conuitium, tum quia abeſt illa dictio, depoſitus, ab originali, & Iuone, tum denique, quia tempore huius text. adhuc traditio Curiæ, & poteſtati ſæculari, vel non erat ſtatuta, vel Eccleſiæ tunc parum potenti illa non patebat, vt conſtat ex Platina de vitis Pontificum, fol. 21.

3 Quare omiſſo dicto intellectu, & alio, quem tradit Ioan. de Villanuer. in l. diuus, n. 34. ff. ad l. Cornel. de ſicar. intelligendus eſt hic text. & in cap. clericus verò 3. q. 4. de traditione, quæ fiebat Curiæ clericorum, vt ibi quis deſeruiret: ſolebant enim antiquitus clerici in commune viuere, cap. præter hoc 32. diſt. cap. in omnibus, de conſecr. diſt. 5. cap. quoniam, de vita, & honeſt. cleric. & eorum congregatio appellabatur curia, vt colligitur ex Alex. ab Alexand. lib. 1. dierum genialium cap. 16. Zaz. in l. 2. in gloſſ. verbo Curia, de origine iuris, Duaren. lib. 1. de ſacris Eccleſiæ miniſt. cap. 3. & qui peccabant, & delicta de quibus hic, committebant à clericali officio ſemoti huiuſmodi Curiæ ſeruiebant, & in hunc ſenſum tales dicuntur Curiæ tradi. Vide quæ dixi in collect. ad cap. ſi quis laicus 12. q. 5. n. 5.

Cap. Si tributum. XXVII.

Ambroſius.

1 EX hoc text. videtur colligi clericos, & Eccleſias ad ſoluenda imperialia tributa teneri ex debito iuſtitiæ, vt in illis verbis: *Si tributum petis Imperator, non negamus, agri Eccleſiæ ſoluunt tributum*; ſed veritas eſt in contrarium, ad auctoritatem verò Ambroſij in præſenti, poſt Card. Baron. & Caſtr. lib. 1. de lege pœnali, cap. 5. pag. 78. poſt med. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 17. num. 7. reſpondet Ioan. de Valboa in annuis Academicis prælectionibus Salmanticenſ. ad cap. 2. num. 113. de iudic. dicens verba illa dicta fuiſſe ab Ambroſio permittendo potius quàm approbando factum, aſſerendo, non verò ius confitendo. Eo enim tempore cùm puer eſſet Valentinianus, mater eius Iuſtina gubernabat, quæ cùm eſſet Arriana, tributum aliquod ab Eccleſiis exegit, & prudenter cenſuit Ambroſius illi reſiſtendum non eſſe ad vitanda mala, & pericula imminentia, vt longiori ſermone ipſe Ambroſius hic declarat, concludens his verbis: *Imperatori non dono, ſed non nego.* Potuit enim Ambroſius facilius tolerare tributorum exactionem, quàm vſurpationem bonorum Eccleſiæ, & eodem modo intelligendus eſt text. in cap. conuenior 25. quæſt. 8.

Cap. Aliud quidem eſt. XXXIV.

Leo.

AN, & quando Pœnitentes, qui à iudice Eccleſiaſtico per ſententiam propter aliquod crimen Eccleſiaſticum damnati ſunt ad agendum pœnitentiam, poſſint à iudicibus ſæcularibus (cùm ſint alioquin laici) ob alia crimina puniri, & ad punitionem capi, atque in carcerem ſæcularem mitti? Vide Abb. in cap. nullus, num. 9. verſ. quæro quid, de foro comp. Bero. in cap. de his, num. 13. de accuſat. Simanch. de Catholic. inſtitut. cap. 47. num. 19. cum ſeqq. Rojas ſingul. 98. num. 3. latè Couar. practic. cap. 34. num. 3. cum ſeqq. Azeued. l. 10. num. 56. cum ſeqq. tit. 1. lib. 4. nouæ recopilat. 1

Vtrùm autem inquiſitores fidei fauore ſint iudices competentes omnium cauſarum ciuilium, & criminalium illorum, qui Eccleſiæ ſunt reconciliati, & habitum geſtant publicè pœnitentiæ, qui vulgariter, *Sambenitados*, vocantur; Vide Simanch. d. cap. 47. num. 18. & Rojas d. ſing. 98. Clar. lib. 5. §. fin. quæſt. 35. num. 20. Couar. d. cap. 34. num. 5. Penia in direct. Inquiſit. ſ. 3. ſchol. 144. 2

SVMMARIVM.

1 *Teſtimonium vnicum Epiſcopi efficit plenam probationem.*

2 *Conſuetudo efficere poteſt vt vnius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicuius cauſæ.*

3 *Declaratur text.* in c. licet, in fine, de teſtib. & n. 4.

Cap. Omnes. XXXVI.

Theodoſius.

EX hoc textu vulgò colligitur vnicum Epiſcopi teſtimonium efficere plenam probationem, ac proinde legem poſſe facere, vt vnico teſti plenè credatur, idem probat text. in cap. paruulos, & in cap. cauſa itaque, de conſecrat. diſt. 4. & in cap. ſtatutum, §. cùm verò, de reſcript. lib. 6. & in Clem. de probat. & Clem. 1. §. ſanè, de foro compet. & ita in ſpecie colligit Archid. & alij in præſenti, gloſſ. vlt. in cap. licet, de teſtib. & verbo niſi iuratus, in cap. nuper, eodem tit. tradunt Abb. num. 7. & alij in cap. 1. de probation. Iaſ. in l. admonendi, num. 178. de iureiur. Roman. ſingul. 356. Dec. in cap. 1. num. 11. de appellat. Crot. in tract. de teſtib. num. 208. cum ſeqq. Doen. reg. 48. Pro quibus primò efficaciter facit text. in cap. cùm dilectus 9. verſ. ſuper, de fide inſtrum. vbi ſtatuitur conſuetudinem efficere poſſe, vt vnius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicuius cauſæ, ac proinde cùm lex poſſit illud, quod conſuetudo, neceſſariò dicendum eſt legem ſimiliter poſſe facere, vt vnius teſtimonio plena fides adhibeatur, & per illud cauſa aliqua terminetur. Deinde facit, quia auctoritas illa, *in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum*, ſicut repugnat credere plenariè vni teſti, ita negandum non eſt repugnare etiam non credere duobus, vel tribus, vtrumque enim comprehenditur in forma illorum verborum, & tamen conſtat legem efficere poſſe, vt plures

plures teſtes quàm duo, vel tres requiriantur in aliqua cauſa, itavt in illa duobus, vel tribus fides nõ adhibeatur, provt in ſpecie reſoluit Conar. *in practic. c. 33. num. 3.* & videre eſt in moltis exemplis, quæ iure reperiuntur, veluti in teſtameotis, iuxta text. *in §. ſed cum paulatim, Inſt. de teſtam. & in l. fin. C. de codicil.* & in cauſa, de qua *in c. pen. & vlt. 2. q. 4.* & paſſim alibi. Vnde dicendum eſt quòd ſicut in illis caſibus potuit lex numerum teſtiuoi ampliare, ita etiam aliquando in aliqua cauſa reſtringere poteſt, & dimiouere, itavt voius teſtimooio cauſa terminetur.

3 Ad text. verò *in cap. licèt, in fine, de teſtib.* ibi, *nulla tamen eſt cauſa, quæ vnius teſtimonio quamvis legitimo terminetur,* multipliciter reſpondent Doctores: quidam modom ſoluere noo valentes dicunt text. *in præſenti* correctum eſſe: alij tenent text. agere de ſententia Epiſcopi, non verò de illius proprio teſtimooio, ſicut ſimiliter volunt intelligere aliqua iura Decreti procedere, qoando non agitur de præiudicio alicuius, provt eſt text. *in d. cap. paruulos, & in d. cap. cum itaque,* & alia iura, de quibus gloſſ. *verbo niſi iuratus, in d. cap. nuper*, reſoluit io ſpecie Iaſ. *in repet. l. admonendi, num. 197. ff. de iureiur.* & propè infiniti Doctores, quos refert Valaſc. *tom. 1. conſ. 73. in princip.* Nonnulli putant huoc textum explicandum eſſe ex verbis originalis relati *in d. cap. licèt,* vbi conſtat refutari *ibidem* legem impiam, qua erat receptum, vt crederetur teſtimonio vnius iofidelis contra fidelem ad effectum condemnationis, & quibuſdam verbis interiectis ait, oullam eſſe cauſam, qoæ vnius teſtimooio terminetur ita, vt aliquis coodemnetur, id enim à lege Pontificia non reperitur coocesſum, non tamen negat poſſe credi ob iuſtas cauſas à lege humana conſideratas, ſic explicari poteſt text. *in cap. licèt ex quadam, de teſtib.* ibi, *cùm non ſufficeret illi ſi viueret*, & ibi, *cùm ſecundùm ordinem ſolitum iudiciorum non ſufficiat vnius teſtis aſſertio,* & e. iunctis reſolutis per Doctores, quos refert Valaſc. *vbi ſuprà, num. 2.*

4 Verùm licèt prædictæ reſponſiones defendi poſſint, melius tameo nobis videtur reſpondendum text. illum *in d. cap. licet*, eſſe intelligendum de cauſa, quæ à iure expreſſa non eſt, in qua quidem iudex ſuum arbitrium interponere non poteſt, & in illa vnico credere teſtimonio, quaſi dicat textus, quòd licet aliquæ ſint cauſæ ſpeciatim iure noo expreſſæ, in quibus iudex ex arbitrio ſuo, & circumſtantiis poſſit duobus vel tribus non credere, & plures exigere, vt colligitur ex text. *in l. ... §. 1.* ibi, *tu magis ſcire potes, &c. ff. de teſt.* provt videntur concedere verba illa, in ore duorũ, vel trium, in alternatiua poſita, nulla tamen eſt cauſa non excepta à iure, & expreſſa in qua iudex ex arbitrio vnius teſtimonium, quantumvis legitimom recipiat, ad effectum, vt per illud ſolum cauſam decidere poſſit, de quo *ibidem* erat quæſtio, patet ex principio text. ibi *admittatis*, ſic ſanè oon negat text. ille ea auctoritate legis ſtatuentis iuſtè poſſe iudicem id efficere, & ſic data legis expreſſiooe voico teſtimonio cauſam terminare.

SVMMARIVM.

1 *Clericus, vel laicus, qui clericum conuenit, & trahit coram iudice ſæculari excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet non ipſo iure, ſed per ſententiam,* vt num. 3.

2 *Amplia, etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſæculari, ſit victus.*

Cap. Inolita. XLII.

Ex Concil. Mileuitano.

PRobat hic text. quòd clericus, vel laïcus, qui clericum cooueniit, & trahit coram iudice ſæculari, excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet, vt per gloſſ. *verbo cauſam perdant,* per text. *ibi in cap. ſi diligenti, de foro comp.* vbi Anch. *num. 10.* Butr. *num. 10.* Socin. *ex num. 24.* & Abb. *num. 6. ex num. 18.* Roman. *conſ. 379. n. 39.* Roland. *conſ. 16. n. 14. vol. 4. & conſ. 23. à num. 14. vol. 2.* Aufrer. *de poteſt. ſæculari ſuper Eccleſ. perſonas, reg. 2. num. 24.* Villalob. *commun. opin. verbo clericus, num. 97.* Boriel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum, rub. 11. §. viſo, lit. A.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 4. cap. 9. num. 1.* Franc. Viui. *deciſ. 49. num. 3.* Menoch. *de arbitrar. caſu 346. num. 5.* Farin. *in praxi crimin. quæſt. 8. num. 1.* Carol. de Graſſis *de effectib. clericatus effect. n. 1. num. 413.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 36. in princ.* 1

Amplia procedere, etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſæculari, ſit victus, & ſuccubuerit, adhuc enim tanti condemnatus eſt, quantum valebat ipſa cauſa, vt tradit Socin. *in d. cap. ſi diligenti, num. 25. verſ. & prædicta, de foro comp.* vbi dicit eſſe ootandum, oec reperiiſſe ſcriptum à Doctoribos, ſed certè idem ante eum tenoeiat Archid. *in cap. placuit, num. 1.* & Turrecr. *ibidem, num. 4. hac ead. cauſa, & quæſt.* Et iſta cauſa ſic deperdita, vel eius valor applicari debet ipſi reo conuenio, ſeu cedit eius lucro, vt tradunt Archid. & Turrecr. *in præſenti*, vterque *num. 5.* Roland. *d. conſil. 23. num. 14. vol. 1.* 2

In gloſſ. *Inolita*, in fine. ibi, *Et quod dicit quòd cauſam perdit, dicunt quidam ipſo iure, veriùs credo quòd per ſententiam.* Ita Villalob. *dict. verbo clericus, num. 97.* Roman. *conſ. 369. n. 39.* Roland. *conſ. 23. n. 14. vol. 2.* Rebell. *de obligation. iuſtitia part. 1. lib. 1. ſect. 6. num. 43.* & faciunt quæ Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num. 155. C. de reuocand. donation.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 21.* 3

Cap. Si quis cum clerico. XLV.

DIxi de illius intellectu ad *c. & ſi ſententia, de ſent. & re iudic. lib. 6. num. 3.*

QVÆSTIO III.

Cap. Sententia. I.

ALLEGARI ſolet hic text. ad hoc quòd ſententia excommunicatioois iniuſta afficit excommunicatum, donec abſoluatur, & timenda eſt, cùm quoad pœnas à Canonibus inflictas aduerſùs non ſeruantes excommunicationis cenſuram, habeat eandem vim ac ſi fuiſſet iuſta, vt per Couar. *in c. alma mater, p. 1. §. 7. n. 4. in 1. 2. & 3. concl.* Caiet. *2. 2. q. 70. art. vlt.* Farinac. *fragm. crimin. p. 1. lit. E. n. 30. cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib. 13. q. 1. à n. 135.* vbi ſubdit quòd ſeotentia excommuoicationis iniuſta noo ligat quoad Deum, vide *infrà ad cap. quibus Epiſcopi, hac eadem quæſt.* 1

Sententia Paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt.] Declarant Soar. *de cenſur. diſput. 4. ſect. 7. propè fin.* Mar. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 3. diſput. 2. cap. 1. verſ. ſecundò,* Bonacin. *de cenſur. part. 1. q. 1. puncto 10. n. 3.* ibi: *Hinc patet quomodo intelligẽda ſit illa Gregorij ſententia homil. 29. in Euangel. vbi habetur, quòd ſententia Paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta ſit, timenda eſt, intelligenda enim eſt de illa* 2

ſententia,

Digitized by Google

ſententia, quæ fertur à Paſtore non ſeruato iuris ordine tantum accidentali, aut de illa ſententia, quæ prouenit ex prauo affectu, & Mari. Alter. *dict. cap.* 1. *paulò poſt verſ. quando verò*, ita ait: *Poteſt etiam propoſitio Gregorij habere locum interdum in ſententia iniuſta, quæ reipſa ſit nulla quando non conſtat certò de nullitate, quia in re dubia parendum eſt Prælato, & hoc pertinet ad commune bonum, & conuenit optimo regimini Eccleſiæ, & eſt magis expediens ad ſalutem animæ cùm agatur de pœna ſpirituali, quia in re tutior pars eſt eligenda*, & latiùs de hac materia, & intellectu huius text. egimus latè in informatione propriæ cauſæ contra Balthaſarem Diaz Daſonſeca *dub.* 7. Matriti impreſſa de menſe Octobris 1633. nobis ibi tunc commorantibus.

3 In gloſſ. *ſed penatur*. Communiter recipitur ſecundùm Couar. *in d. cap. alma mater, part.* 1. §. 7. *num.* 4. *concl.* 4.

Cap. Præcipuè. III. *Nicol.*

1 AD *perenne traheris exitium.*] Notatur ad hoc quòd grauius peccant & puniuntur conſtituti in dignitate, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.* 20. *n.* 117. *& de pœnis temper. cauſa* 31. *num.* 18. Sayr. *in claui Regia, lib.* 2. *c.* 7. *n.* 11.

2 *Quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla transmittunt.*] Notatur ad hoc quòd peccata eo grauiora reputantur, atrociúſque puniuntur, quò ſunt maioris, ac perniciòſioris exempli, vt per Tiraq. *de pœnis tẽper. cauſa* 44. *num.* 53. *& cauſa* 51. *num.* 96. *cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia, lib.* 11. *capit.* 1. *num.* 7. Et nobilium, ac in dignitate conſtitutorum peccata trahi ſolent ab inferioribus in exempla, Tiraquel. *eodem tract. de pœnis temper. cauſa* 31. *num.* 38. *cum ſeqq. & de nobilit. cap.* 20. *num.* 136.

Cap. Si Epiſcopus. IV.

Ex Concil. Sardicen.

1 VVlgò notari ſolet hic text. ad hoc quòd ſententia excommunicationis per iracundiam lata valet, vt per Dec. *in l. quicquid, num.* 5. *verſ. nota tamen, ff. de regulis iuris*, Duen. *reg.* 292. *in* 4 *limit.* Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 91. *num.* 34.

Cap. Si quis Presbyter. V.

Ex Concil. Carthag.

1 NOtatur hic text. ad hoc quòd clericus excommunicatus pro crimine notorio ſi celebrare præſumpſerit in excommunicatione, priuatur beneficiis, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 416. *n.* 44. *cum ſeqq.* vbi declarat procedere in excommunicatione maiori, Farin. *fragm. crimin. part.* 1. *lit. C. num.* 269.

Cap. Epiſcopi. VIII.

Ex Concil. Agathen.

1 GLoſſ. *verbo minimis, in princip.* tenet quòd ſiue crimen ſit magnum, ſiue paruum, nunquam eſt excommunicandus aliquis niſi ſit contumax; ſed videtur obſtare text. *in c. qua fronte, de appellat.* vbi pro contumacia, vel alia qualibet cauſa, & ita non ſolùm pro contumacia, ſed pro aliis etiam cauſis excommunicatio inferri poteſt: at ſatis ſit dicendo quòd text. ille ſentit quod frequenter vltra contumaciam, quæ ſemper eſt immediata cauſa excommunicationis, ſolet ſubeſſe aliud delictum vt cauſa remota & mediata ipſius excommunicationis, vt intelligunt Præpoſ. *num.* 6. Peruſ. *num.* 5. ibi, & probari videtur *in cap. ex parte, el.* 1. *de verbor. ſignif. in verſ. ad intelligendam*, iuncta gloſſ. *verbo pro contumacia*.

Declaratur hic text. *in cap. Engeltrudam* 3. *quæſt.* 4. *num.* 5.

Gloſſ. *verbo peccatum, in præſenti text.* notabiliter ait quod citiùs moritur quis propter peccatum, ad quod eam citant, Tiraq. *de nobilit. cap.* 31. *n.* 554. Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Archiepiſcopi auctoritas, n.* 14. *verſ. quinta concluſio.* 2

Cap. Abſit. XIV. *Anterus.*

MVltum allegabilis eſt gloſſ. *verbo ſiniſtrum, in præſenti text.* dum ait quod ſi clericus amplectatur mulierem, interpretabitur quod cauſa benedicendi eam hoc faciat, ſed reprehenditur communiter à Doctoribus, vt per Felin. *cap. audiuis, num.* 32. *verſ. & per prædicta, de præſcript.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 2. *num.* 57. *& ſeq.* Maſcard. *de probat. concl.* 59. *num.* 16. *& concl.* 64. *num.* 6. Farinac. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 85. *num.* 29. *& part.* 5 *q.* 136. *n.* 100. 1

Cap. Sicut Apoſtoli. XVI.

Fabianus Epiſc.

COllige ex text. cum multis aliis ſeqq. optime iuncte antiquiſſimis Canonibus ab ipſo Apoſtolorum tempore conſtitutum eſſe vt communicãtes cum ligatis maiori excommunicatione in minorem incidant, & multis comprobant Couar. *in cap. alma mater, part.* 1. §. 3. *num.* 3. Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 26. Vgolin. *de cenſur. tab.* 2. *cap.* 23. §. 12. Soar. *tomo* 5. *diſp.* 24. *ſect.* 3. *à num.* 2. Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *cap.* 3. §. 4. *iunct. lit. D. & ſeqq.* 1

Non obſtat text. *in cap. excommunicatos*, ibi, *ſimili excommunicatione, & in capit. cum excommunicato*, ibi, *ſtatim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam. hac eadem cauſ. & quæſt.* quibus probari videtur communicantes cum excommunicatis eandem maiorem excommunicationem incurrere. quia omiſſa temporum diſtinctione olim apud noſtros receptiſſima, reſpondetur dupliciter poſſe intelligi, vel cum communi agere iura illa de excommunicatione non eadem in ſpecie, ſed ſimili ſecundum genus, atque ita de minori, ita vt verba generalia per ſequentes conſtitutiones Pontificum declarentur; vt intelligunt Turrecr. *ibi*, & Abb. *in cap. ſacris, numer.* 3. *de his quæ vi*, Couar. *d.* §. 3. *num.* 4. Sot. *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 4. *concl.* 4. Henriq. *d. lib.* 13 *cap.* 7. §. 7. *iuncta lit. P.* Soar. *d. tom.* 5. *diſput.* 18. *ſect.* 3. *n.* 14. vel de maiori per ſententiam ferenda, vt videtur interpretari Pontifex *in cap. quod dubijs, de ſentent. excommun.* Quibus autem caſibus communicatio cum excommunicatis licita ſit, oſtendit Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 4. *c.* 46. *cum ſeqq.* Et qui ſint caſus in quibus maior excommunicatio propter hanc participationem incurritur, referunt & explicant, Sot. *d. concl.* 4. Cou. *d.* §. 3. *n.* 3. *cum ſeqq.* Henriq. *d. lib.* 13. *cap.* 8. Vgolin. *d. cap.* 23. §. 13. 2

Cap. Cum excommunicato. XVIII.

Iſidorus.

DE prohibita communicatione cum excommunicatis, latè Anton. Ricciul. *de iure perſonarum* 1

extra

extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. cap. 45. cum ſeqq. & dixi *in collect. ad cap. cùm deſideres*, & ſæpè ibi *de ſentent. excommunic.*

2 *Statim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.*] Hunc text. ponderat Mari. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 1. diſp. 2. cap. 1. verſ. ſi obijcias, pag. 15.* ad hoc quòd aliquando in iure excommunicatio minor ſignificatur nominè excommunicationis ſimpliciter ſine aliqua adiunctione, contra text. *in cap. vlt. de ſentent. excomm.* probantem appellatione excommunicationis intelligi de maiori, & reſpondet hoc limitandum quando ex antecedentibus, & ſubſequentibus verbis apertè colligi poteſt ſermonem inſtitutum eſſe de excommunicatione minori: vt *in hoc text.*

3 *Niſi quæ ad eandem excommunicationem*, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi agitur de procuranda ſalute excommunicati, iuſta, & rationabilis eſt cauſa vt communicare poſſimus cum illo, vt per Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 1. num. 16.* Anton. Ricciul. *d. lib. 4. cap. 55. n. 2.*

Cap. Curæ. XX. *Ex decreto Honorij.*

1 HOnorius Papa ex ſententia Burchardi *lib. 11. c. 44.* relatus *in hoc text.* præcipit omnibus Epiſcopis vt excommunicatorum nomina publicè denuncient, refert Mari. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 5. diſp. 5. cap. 3. in princip.* addens quòd hæc denonciatio nihil aliud eſt niſi ſolemnitas quædam, & cæremonia ab ipſo iure imperata adhibenda poſt ſententiam excommunicationis in promulganda excommunicatione.

2 Probat hic text. quod boni Epiſcopi patres erunt curare, vt excommunicatus ab alio Epiſcopo vitetur à propriis ſubditis, non ſecus ac ſi eſſet ab eodem met excommunicatus, vt per Viui. *deciſ. 99. n. 10.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. cap. 43. n. 12.* vbi ſubdit in facti contingentia ita cenſuiſſe Sacram Congregationem Epiſcoporum *in vna Tropien. ſub die 23. Nouembris 1582.* & *num. 13.* ampliat vt obligatio vitandi excommunicatos afficiat etiam exemptos à iuriſdictione excommunicantis. Excommunicatus enim quoad vnam Eccleſiam eſt vti talis vitandus ab omnibus Eccleſiis in toto terrarum Orbe, vt per Rebuff. *in cap. poſtulaſtis, n. 55. de cleric. excommun. miniſt.* Caualcan. *deciſ. 77. n. 55. part. 2.*

Cap. Audi. XXI. *Hieron.*

1 TExtum *in præſenti* ſingularem dicit Couar. *in cap. alma mater, p. 1. in initio, num. 6. propè fin.* dum explicat Apoſtoli auctoritatem *ad Corinth. 1. cap. 5.* in illis verbis ibi, *tradidi huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis vt ſpiritus ſaluus fiat.* Nam certum eſt, inquit Couar. Corinthium illum, qui patris vxorem acceperat, tunc poſſeſſum eſſe à Diabolo, ac ſimul cùm peccauit in Satanæ poteſtatem veniſſe, tamen Paulus denuò cùm illum excommunicauit, ſub ditionem Satanæ tradidit. Vnde planè intelligitur Corinthium illum primùm per Baptiſmum communionis Eccleſiaſticæ participem, ac perinde per culpam mortalis criminis charitate amiſſa dilapſum in aliquam Diaboli ſeruitutem, non ita in Dæmonis poteſtatem veniſſe propter vnionem, quia licèt membrum aridum Eccleſiæ per fidem coniunctus erat, ſicuti poſtea cum Paulo excommunicatus in Satanæ ſeruitutem, & tormenta liberiùs traditus fuit, nec illa traditio Pauli tantùm ſignificat Corinthium illum per culpam traditum fuiſſe Satanæ. Etenim licèt per peccatum in Dæmonis ſeruitutem is venerit, bona quidem ex parte, nihilominus in ampliorem Satanæ poteſtatem poſtea per excommunicationem à Paulo traditur. Alioquin cur obſecro Corinthiis ſcripſit ſe decreuiſſe ſuo Spiritu vnà cum poteſtate Domini noſtri Ieſu Chriſti quatenus fornicator ille traderetur Satanæ in interitum carnis? Nec dixit Paulus Corinthium traditum eſſe, ſed tradendum fore, vt Spiritus eius ſaluus fieret. Et profectò ſi per hanc traditionem non accepiſſet Satanas in eum maiorem poteſtatem, minimè ipſe Corinthius à Dæmone, fatigatus in interitum carnis conaretur, vt ſpiritus eius ſaluus eſſet in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hactenus Couar. *citato loco.*

Cap. Quibus Epiſcopi. XXVII.

Vrbanus.

PRobat hic text. ſententiam Paſtoris timendam eſſe licèt iniuſtè liget, vt per citatos *ad cap. 1. ſup. hac eadem quæſt.* Nam excommunicatio iniuſtè lata vim obtinet quoad pœnas à iure ſtatutas aduerſùs eam non ſeruantes, vt benè probat Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 6. ſub num. 6. verſ. quarta concluſio*, itavt iniuſtè excommunicatos ſi ante abſolutionem ſe in Diuinis immiſcuerit, efficiatur irregularis, ex D. Thom. & aliis *in 4. diſt. 18. quæſt. 1. art. 2. ad 4.* Couar. *d. §. 7. ſub num. 9. verſ. his equidem fit*, Gutier. *canon. lib. 1. cap. 4. num. 34. poſt med. & num. 35.* Ratio eſt, quia excommunicatio, quantum attinet ad Eccleſiam militantem, non ſumit vires à iuſtitia cauſæ, ſed à Clauium poteſtate, Gemin. per text. *ibi in cap. Romana, §. in vniuerſitatem, ante n. 3. de ſentent. excommun. lib. 6.* vbi Franch. *num. 4.* Mileſ. *in repet. verbo excommunicati.* Et ideò prætendens ſe iniuſtè excommunicatum, non auditur niſi primùm petat abſolutionem, *cap. per tuas, §. verum,* vbi Abb. *ſub num. 3. verſ. ſecunda regula, de ſentent. excommun.* Viui. *deciſ. 93. num. 8.* cùm etiam iniuſtè excommunicati dicantur extra Eccleſiam militantem conſtituti, gloſſ. *verbo non alligat, in cap. quomodo, hac ead. quæſt.* Anch. *conſ. 60. ad fin.* Roman. *conſ. 369. num. 12* Stephan. Coſta *in cap. 1. num. 12. de ſentent. excommun.*

Verùm licèt ſupradicta procedant quoad Eccleſiam militantem, tamen quoad Deum ſententia excommunicationis non aliter afficit quàm ſi ritè, & rectè feratur, Couar. *d. §. 7. verſ. prima concluſio*, Gutier. *canon. lib. 1. cap. 4. ſub num. 54.* 2

Cap. Qui meritò. XXIX.

Ex Concil. Carthag. II.

GLoſſ. *hic verbo pari, in fine*, tenet Summum Pont. non incidere in excommunicationem ſi communicet cum excommunicato, de quo latè dixi *ad c. inimicus 1. 95. diſt.* 1

Cap. Nemo contemnat. XXXI.

Ioan. Chryſoſtom.

POteſtas ferendi cenſuras eſt in Eccleſia iure Euangelico, trahit enim immediatam originem à Chriſto Domino *Matth. 18.* Siquidem Chriſtus primò Eccleſiæ tradidit modum corrigendi fratrem peccantem; ſecundò ſtatuit, ſi te non audierit ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus; quæcumque enim ligaueris ſuper terram, erunt ligata in cœlis, quo loci notat Auguſtinus per illa verba traditam fuiſſe Eccleſiæ poteſtatem 1

ſtatem ligandi non ſolùm in foro interiori, ſed etiam per cenſuras, ſequuntur Theologi *in 4. diſt. 2.* vbi Sot. *quaſt. 1. art. 1.* Caſtr. *aduerſùs hæreſes, lib. 6. verbo excommunicatio*, Ludou. Magoo. *in clypeo militantis Eccleſia, cap. 7. verſ. excommunicationem*, Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 1. rub. n. 13. verſ. quare in hac veritate*, Mari. Alter. *de cenſur. part. 1. diſp. 31. lib. 1. cap. 1. cap. 26. verſ. & ad dubitationem.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus excommunicatus pro aliquo delicto & contumax habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis priuari.*

2 *Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert priuationem ipſo iure, in alÿs verò, quæ inferunt priuationem per ſententiam, veniret priuandus.*

3 *Excommunicatus ex cauſa ciuili perſiſtens in excommunicatione per annum, neque priuatur beneficÿs ipſo iure, nec poteſt priuari per ſententiam.*

4 *Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax poſt annum poteſt audire ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam.*

5 *Excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax ſi poſt annum probauerit ſuam innocentiam ſuper crimine, an poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit priuatus, remiſſiuè.*

Cap. Rurſus. XXXVI.

Ex Concil. Carthag. V.

1 PRobat hic text. quòd clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis priuari, vt per Duen. *reg. 153. verſ. amplia quartò*, Farin. *fragmentor. crimin. part. 1. lit. C. num. 264.* Menoch. *de arbitr. caſu 416. à n. 19.* nouiſſimè Ioan. de Valboa *in annuis prælectionibus Salmanticenſibus, tom. 2. ad cap. 2. de iudic. num. 79.* vbi de intellectu huius text. ſi verò in excommunicatione per annum contumax perſtiterit, iuris præſumptione habetur pro confeſſo, & conuicto de delicto pro quo eſt excommunicatus, Abb. *in cap. 1. n. 19. in fine, verſ. ad prædicta, de iudic.* vbi Ripa *num. 78.* Alex. de Neuo *n. 60. in princip. verſ. iſta opinio*, Anton. Burg. *num.* 68. Boſch. Codecha *num.* 165. Duen. *reg. 153. ampl.* 4. Couar. *in cap. alma mater, part. 1. §. 7. ſub n.* 10. Menoch. *d. caſu 416. n. 5. 11. &* 16. Farin. *d. lit. C. n.* 270. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib. 4. cap. 7. n. 4.* & erit priuatus ipſo facto, Abb. *in d. cap. 1. n. 25. & ſeq.* Auſter. *ad Capell. Tholoſ. deciſ.* 366. Seraph. *deciſ.* 1185. *ſub n.* 1. Anton. Ricciul. *d. cap. 7. n. 3.* ita vt non audiatur ſi veniat poſt annum ad recuperandum beneficium, Rebuff. *in cap. poſtulaſtis, n. 249. & ſeq. de cleric. excomm. miniſt.* Anton. Ricciul. *d. cap. 7. num.* 6.

2 Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert priuationem ipſo iure, in aliis verò, quæ inferunt priuationem per ſententiam, an prædicta reſolutio procedat, magna altercatio eſt inter Doctores, affirmat Barbat. *in d. cap. 1. ſub n. 134. verſ. ſed vnum pondero*, quem refert, & ſequitur *ibi* Boſch. Codecha *num.* 170. Negat Dec. *in eodem cap. 1. ſub num. 83. in 2. lect.* Sed quòd tunc veniat priuandus per ſententiam meritò reſoluunt Mileſ. *in repertor. verbo excommunicatus, §. 11.* Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis, ſub num. 260. verſ. tertia concluſio*, Anton. Ricciul. *d. cap. 7. num. 9.* vbi *num. 10. cum ſeqq.* ſubdit quòd ex perſeuerantia in excommunicatione per annum lata propter crimen, quod nec infert priuationem ipſo iure, neque debet priuari per ſententiam, ſed eſt imponenda pœna arbitraria, niſi perſeuerantia eſſet triennalis, quia tunc confeſſio inſurgens ex delicto iuncta obſeruantia tanti temporis, operatur vt poſſit priuari etiam in caſu in quo delictum non inferebat priuationem de ſui natura.

Declara diſpoſitionem huius text. & *in cap. ſeq.* non procedere in excommunicato ex cauſa ciuili, nempe ob non ſolutionem penſionis, vel alia ſimili cauſa, quia tunc perſiſtens in excommunicatione per annum neque priuatur ipſo iure, nec poteſt priuari per ſententiam, vt per Abb. *in d. cap. 1. de iudic. n. 27. verſ. ſane tamen menti*, vbi Rip. *num. 77. verſ. retenta igitur*, Barbat. *ſub d. n. 134. verſ. his*, Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis, ante n.* 243. Seraphin. *d. dec. 1285. in fine*, vbi reprobat Menoch. contrarium tenentem, Ricc. *d. cap. 7. n. 14.* vbi *n. 15. cum ſeqq.* diſputat quid dicendum ſi quis perſtiterit in huiuſmodi excommunicatione ex cauſa ciuili vltra annum. 3

Nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.] Ergo per duplicem vniuerſalitatem videtur huic omnem defenſionem denegatam, ſicut reſoluunt Butr. Felin. & alij, quos refert Boſch. Codecha *in d. c. 1. de iudic. n.* 168. Verùm communis Doctorum opinio ſuſtinet quòd licèt hic poſt annum audiri non poſſit ſuper recuperatione beneficij, tamen poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam, nam perſeuerantia operatur quoad hoc, vt ſit fundata intentio accuſatoris, non autem tollit, quin reus poſſit oſtendere, & iuſtificare eius innocentiam, prout ſcribunt Ægid. *deciſ. 668. num. 8. verſ. ſeptimò quia*, Rip. *in d. cap. 1. num. 77. verſ. tertiò reſtringe*, vbi nititur reſpondere ad hunc text. Menoch. *de arbitrar. caſu 416. num. 38.* vbi *num.* 41. plura tradit ſuper intellectu huius text. Mareſcot. *var. reſol. lib. 2. cap. 34. num.* 60. Ricciol. *d. cap. 7. num. 7. & ſeqq.* vbi exiſtimat textum *in præſenti*, eſſe accipiendum ſecundùm ſubiectam materiam, nempe vt poſt annum nulla excommunicati vox penitùs audiatur, ſecundùm tamen naturam fictæ confeſſionis, de cuius natura eſt vt admittat probationem in contrarium, ex Neuiz. *conſ. 60. numer. 2. cum ſeqq.* An autem ſi quis poſt annum probauerit ſuam innocentiam ſuper crimine poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit priuatus, vide Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis, n. 260. de cleric. excomm.* Rip. *in d. cap. 1. num. 78. ante fin. verſ. vltim.* 4 5

Cap. Cui eſt illata. XLVI.

Gelaſius.

VIde de materia huius text. quæ dixi ad *cap. quibus Epiſcopi, ſup. hac ead. quaſt.* & addo Spin. *in ſpeculo teſtam. part. 1. rub. num.* 32. Sayr. *in claui Regia, lib. 3. cap. 7. n.* 7. 1

Cap. Non ſunt audiendi. LVI.

Auguſtinus.

AVguſtinus *lib. de bono viduitatis, cap.* 22. relatus *in hoc textu*, multis oſtendit neminem debere famam negligere, nec eſſe damnandum illum, qui eâ ſtuduerit, de quo vide Menoch. *conſ. 94. num. 1. cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia, lib. 9. cap. 5. num. 10. & lib. 11. cap. 3. num. 29. & cap. 7. num.* 14. Sot. *de ſecreto regendo, memb.* 1. 1

memb.1.quaſt.3.fol.10. quia omni temporali commodo honor præferendus eſt, *l. Iulianus. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſtam.* Auendan. *in tract. de iniuria, n.10.* multa ad hoc propoſitum adducit Ioan. Sanct. *in ſelectis, & pract. diſput. diſp.46. num.8. cum ſeqq.* referens ad hoc illud Poëtæ:

Omnia ſi perdas, famam ſeruare memento,
Qua ſemel amiſſa, poſtea nullus eris.

Cap. Priuilegium. LXIII.

Gregorius.

1 PRiuilegium omninò meretur amittere qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, ita habetur *in hoc text.* cui conſonant *cap. vbi 74. diſt. cap. tuarum, cap. vt priuilegia, in princ. de priuileg. cap. licet, verſ. talis, de regularib. cap. contingit 2. de ſentent. excom.* Damaſ. *in tract. de brocard. memb.3. num.18.* Aufrer. *in Clem.1. num.12. de offic. Ordin.* Nepos de Monte Albano *art.2. num.13.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.56. num.2.* Card. Tuſch. *tom.6. lit. P. concl.754.* Soar. *de legib. lib.8. cap.36. per tot.* nouiſſimè Trullench. *in expoſit. Bulla Cruciata lib.1. §.1. dub.9. num.6.* qui hanc concluſionem ad varios caſus adducunt. Ego ipſe *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. verbo Priuilegium.*

2 Quamvis multi ex noſtris, atque etiam Sylueſt. *in ſum. verbo priuilegium, quaſt.10.* paſſim confundant hos terminos, quòd priuilegium amittatur per non vſum, vel per contrarium vſum, vel etiam per abuſum, longè tamen differunt de prioribus, ſcilicet non vſu, vel contrario vſu, dixi *in collect.* ad *cap. ſi de terra, de Priuileg.* Per abuſum autem propriè amitti dicitur priuilegium quando priuilegiatus metas priuilegij ſui excedit, vt *in d. c. vt priuilegia*, quia ſcilicet Religioſi, de quibus *ibi* confratres tempore interdicti tradebant eccleſiaſticæ ſepulturæ praua interpretatione priuilegiorum, quæ minime competebant eo caſu, neque confratres comprehendebant, atque etiam *in dicto c. tuarum*, vbi laici miſſi ab eiſdem Religioſis pro eleemoſynis colligendis Presbyteros ab Epiſcopis ſuſpenſis abſoluebant, & falsò Cruce ſignati prædicationis officium exercebant iuxta priuilegiorum formam, & prohibitionem iuris communis. Poteſt etiam non impropriè dici abuſus priuilegij occaſionalis, quando ſcilicet ex conceſſione, ſeu priuilegio occaſionem ſumunt delinquendi, aut inferendi alteri iniuriam, vt in terminis *d. cap. contingit. & l. qui ſine 40.* ibi, *qui videntur abuti, ff. de negot. geſtis*, ad quod etiam pertinet deciſio text. *in cap. vlt. de vita, & honeſtat. cleric. & in cap. vlt. de immun. Eccleſ.* Vel etiam ex parte finis ipſius priuilegij, quia ſcilicet, quod priuilegiatus gerit, repugnat fini priuilegij, vt in ſcholaſticis otioſis, qui non ſtudent & ſcholas non frequentant, quòd non gaudeant priuilegiis ſcholaſticorum notat Tiraq. *ceſſante cauſa, part.1. n.213.* Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. n.101.* Gail. *de areſt. Imperij, cap.10. num.10.* Alia multa latè proſequitur Soarez *d. cap.36. à num.3.* vbi benè explicat per huiuſmodi abuſum non amitti priuilegium ipſo iure, vt apertè ſignificant Pontifices in iuribus citatis.

Cap. Non debet. LXIV.

1 PRobat hic text. quòd ille, in quem canonica non fertur ſententia, pœnam non debet ferre canonicam, vide Menoch. *remed.1. recup. n.311.* Vnde excommunicationis ſententiam ſi nulla fuerit, excommunicatum non afficere, nec ab eo timendam eſſe, aſſerunt Couat. *in cap. alma mater, part.1. §.7. num.5.* Clar. *§. fin. quaſt.77. in fine, num.34. verſ. ſolet dubitari,* Menoch. *de arbitr. caſu 542. n.15.* vbi plures Theologorum auctoritates adducit Farin. *fragm. crimin. part.1. lit. E. n.29. cum ſeqq.* & ideò nulliter excommunicatus non efficitur irregularis, immiſcendo ſe in Diuinis, & celebrando, Co[illegible] *.7. verſ. his equidem,* Menoch. *d. caſu 542. n.* [illegible] *ac. d. lit. E. n.32.* Mar. Alter. *de cenſur. tom.1. lib.2. diſp.2. cap.4. dubit.3.* vbi cum Nauar. intelligit quando nullitatis cauſa publicata fuerit.

Cap. Qui rectè. LXVI.

1 GLoſſ. *verbo expectat. in præſenti text.* eleganter tractat, an datum iudici vt iuſtam ſententiam pronuntiet, poſſit repeti, & an is, qui dedit, perdat litem, de quo vide Couat. *in reg. peccatum, p.2. §.3. à princ.* Greg. *l.27. verbo, non le indgaſſe tuerto, tit.22. p.3.* Farin. *in praxi crimin. p.3. q.111. n.157.* & latè dixi ad text. *in cap. non ſanè 14. quaſt.5.*

Cap. Cùm apud Theſſalonicam. LXIX.

Ambroſius.

1 CElebris eſt huius text. caſus, nam cùm quidam miles impetu furentis populi apud Theſſalonicam fuiſſet interfectus, Theodoſius Imperator atrocitate ſceleris commotus, hoc audito ad ludos Circenſes iuſſit populum conuocari, & præcepit militibus, vt populum indifferenter obtruncarent: ſuper quo facto cùm ab Epiſcopis Italiæ redargueretur, in conſpectu Eccleſiæ, indumentis Regalibus depoſitis publicam pœnitentiam egit, & ſtatuit vt ſententiæ Principum ſuper capitali cauſa ab executoribus vſque ad dies triginta differantur, vt locus eſſet miſericordiæ, ſi videret expedire, vel æquitati conſonare, & hac de cauſa ipſe Theodoſ. hoc ipſum lege ſanciuit *in l. ſi vendicari 20. C. de pœnis*, narrant hiſtoriam Ruffin. *lib.11. Eccleſiaſtica hiſtoria cap.18.* Theodoret. *lib.5. cap.17. cum ſeq.* Sozomen. *lib.7. cap.24.* Nicephor. *lib.12. cap.40.* Euſeb. *in hiſtoria Eccleſiaſt. lib.11. cap.18.* Card. Baron. *tom.4. annal. Eccleſ. ann. Chriſti 390. pag. mihi 454.* Ambroſ. de Morales *1. p. hiſtoria Hiſpania, lib.10. cap.45. pag.409.* & ad multa inferunt Duen. *reg.292. ampl.7.* Caſſan. *in catalogo gloria mundi, p.5. conſider.24. verſ.96.* Couar. *var. lib.2. cap.8. n.1. verſ. ſecundò infertur, & pract. c.35. n.6. verſ. quod non,* Anton. Gam. *de Satram. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis, q.1. num.12.* Balb. *tomo 2. commun. opinion. lib.7. tit.15. num.22.* Menoch. *de arbitr. caſu 334. n.6. & conſil.98. n.64.* Auiles *ad cap.1. Prætorum, verbo mandamientos, n.19. fol.52. verſo.* Ioan. de Orozco *en los emblemas morales, lib.2. emblem.32.* Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſta, lib.3. artic.1. cap.3. pag.63.* Iuſt. Lipſ. *annot. ad Cornel. Tacitum lib.3. pag.193.* Bobadil. *in ſua Politica, lib.2. cap.10. num.76.* Cened. *practic. & canon. quaſt. lib.1. quaſt.9. num.17.* Sayr. *in claui Regia, lib.7. cap.12. num.13.* Farinac. *in praxi criminal. part.3. de pœnis temper. quaſt.97. num.34.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex non poteſt recipere pretium pro ſententia ferenda.*

2 *De ſtores referuntur de peccato, & turpitudine iudicis iudicium vendentis.*

3 *Iudices delegati an poſſint à litigantibus recipere munera ſiue ſportulas, remiſſiuè.*

4 *Aduocatis quod præmium debeatur pro labore, quem patiuntur, remiſſiuè.*

5 *Aduocatis debetur ſalarium, quamvis conſulant ſine labore, & librorum reuolutione.*

6 *Aduocatus pro ſalario habet tacitam hypothecam in bonis ſuorum clientum, & præfertur aliis creditoribus.*

7 *Aduocatus non debet immodicum ſalarium extorquere.*

8 *Aduocati pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur gratis patrocinium præſtare, & ad id inuiti cogi poſſunt.*

9 *Ciuitas qualibet debet habere Aduocatum pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum.*

10 *Aduocati peccant mortaliter ſi ſalarium petant à pauperibus.*

11 *Aduocatus in propria cauſa ſibimet patrocinium præſtare non debet.*

12 *Aduocatus in propria cauſa aduocans, ſi in ea fuerit victor, an expenſas recuperet à parte ſuccumbente, oſtenditur.*

13 *Aduocatum, ſeu procuratorem gratuitum habens repetit expenſas taxandas per iudicem in medietate, vel in tertia parte arbitrio iudicis.*

Cap. Non licet iudici. LXXI.

Auguſtinus.

1 AVguſtin. *ad Macedonium epiſt.* 54. relatus *in hoc text.* ait non licere iudici vendere iuſtum iudicium, vnde communiter colligitur iudicem non poſſe recipere pretium pro ſententia ferenda, de quo, & pœnis contra tales à iure ſtatutis, latè tractatur *in tit.ff.& C.ad legem Iuliam repetund.& in c.qui rectè* 11. *q.*3. *& in cap.non ſanè, verſ. ſed non ideò* 14. *quæſt.*5.*& in cap. militare, ad fin.* 23. *quæſt.*1.*& in cap.cum ab omni, de vita, & honeſtat. cleric.* tradunt Rebuff. *tom.*3. *ad leges Galliæ, tract. de ſalar. taxat.pro viſ.art.*1. *in gloſſ.unic.à num.*1.Mandol. *in gloſſ.facultatum, §.ſanè, in verſ.ſubuertat, pag.*66.*& in proœm.verbo prainy, pag.*60.*cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in Regia Aragon.§* 3. *gloſſ.*4. *à n.*96. Matienſ. *in dialogo relatoru, part.*3.*cap.*23. Ioann. Benni. *de priuileg. Iuriſconſ.part.*3. *priuileg.*70.*num.*3. *cum ſeqq.* Azeued. *l.*5. *tit.*9. *lib.*3. *noua recopil.* Menoch. *de arbitr. caſu* 342. Decian. *in tractat crimin.lib.*8.*cap.*23. *& cap.*55.*à num.*6. Cened. *ad Decretum collect.*28.*n.*1. *cum ſeqq. & ad Decretal. collect.*154. Farinac. *in praxi crimin.quæſt.*111.*à princ.*

2 Item de ſupradictis, peccato quoque, & turpitudine iudicis iudicium vendentis, agunt Sot. *de iuſtit. lib.*4. *quæſt.*7.*art.*2. Couar. *in reg.peccatum, part.*2. *§.*5. *num.*1. *col.*3. Nauar. *in manual. cap.*17. *n.*33. *cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit.tractat.*2. *diſput.*83. *à princip.* Leſſi. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.*14.*num.*64. *cum præcedent. & à num.*62. Fr.Emman. *in ſumma, tom.*2.*cap.*40.*n.*6.*&* 7. Rebello *de obligat.iuſt.part.*2. *lib.*18.*quæſt* 20.*& quæſt.* 22. *per totam*, vbi *num.* 6. agit etiam de famulis eiuſdem iudicis aliquid recipientibus pro aditu ordinario ad eundem, de quo etiam Molin. *dicta tract.* 2. *diſp.*88. *n.*6.

3 Et an iudices delegati poſſint à litigantibus recipere munera, ſiue ſportulas? vide Syluestr. *in ſumma, verbo Iudex, il.*1. *quæſt.* 8.*n.*13.*cum ſeqq.* Corſet. *ſingul.* 297. *incip. Sportula*, Roman. *ſing.*183. *incip. Tuſcis*, Franc. Viui. *libr.*2. *opin.* 259. Ioan. Fab. *in §. triplici, num.* 3. *Inſtitut. de actionib.* Cordub. *quæſt.*110. *verſ.ſi contrà*, Auiles *ad cap.* 9. *Prætorum, in gloſſ. commiſſion. num.*4. Ioan.Segura Daualos *in directior. iud. eccleſiaſt. part.*1.*cap.*14.*num.*42. *cum.ſeqq.* Penia *in* 3.*part.direct. Inquiſ. ſchol.*148. *verſ. de ea quid ſentiam.* Laboris ratione iudicibus ſportulæ debentur, iuxta text. *in §.tripli. Inſtit. de actionib. & in auth. iudices ſine quoquo ſuffragio, §.volumus, collat.*2.*auth.de iudicib.§. ne autem circa hoc labor, collat.* 6.*auth. offeratur, C. de litis conteſt.* Roland.à Valle *conſ.*87.*à n.*1.*lib.*2. Ioan. Bapt. Coſta *de ratione rata, quæſt.*86.*per tot.* Franc.Bimi. *conſ.*103.*lib.* 2. Garc.Maſtril. *de magiſtratib.lib.*1. *c.*22.*n.*1. non tamen à pauperibus, *auth.de mandatis Principum.§.ſit tibi quoque, collat.*3. vbi gloſſ. *verbo gratis, auth. de iudicib. §. hoc autem dicimus, collat.*6. *cap. ſtatutum, §.inſuper, in fine*, & ibi gloſſ. *verbo pauperes, de reſcript. lib.*6. Tiraq. *de nobilit.cap.*29.*num.*41. Grauat. *in annot. ad Veſtr. in praxi, lib.*4.*cap.*4.*verbo paupertas, n.*31. Roland.à Valle *d.conſ.*87.*n.*23. *&* 24. Marant. *de ordine cognit. part.*4. *diſt.*9.*n.*77. Rebuff. *de priuileg.ſcholaſt.priuil.*90. *num.*1. *&* 4. Mynſing. *cent.*4.*obſeru.*47. *n.*4, Petr.Roiz *Lituan. deciſ.*4.*n.*293. Pacian. *de probat.lib.*1. *cap.*54. *num* 61. *verſ.ſed nec etiam*, Maſtril. *d.cap.* 22. *num.*19. *cum duobus ſeqq.* etiamſi ſponte aliquid pro ſalario, vel ſportulis offerant, *d.c.ſtatutum, §. inſuper*, vbi gloſſ. *verbo recipere, cap.exigua.* ibi, *vel etiam à volente, de cenſib. eod. lib.* Tiraq. *d cap.*29.*num.*40. Gaſp.Baeç. *de decima tutor. cap.*10.*n.*12. Petr.Roiz *d.loco.*

Etſi liceat Aduocato vendere iuſtum patrocinium.] De 4
præmio debito Aduocatis pro labore, quem patiuntur,
vide latè Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper.*
*lib.*1.*concluſ.*44. Iacob.Benni. *de priuileg. Iureconſ.p.*3.
priuileg. 73. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.*
257. Camill.Borrell. *in ſumm. deciſ.tit.*65.*de Aduocatis, num.*103.*cum ſeqq.* & Dominum meum *in comment. ad Ordin.Regiam Luſitan. lib.*1.*tit.*48. *§.*27. *& tit.*91. *in initio*, Cornel. Benincaſ. *de paupert. ſpec.*1. *in iudic. num.*1. Camill.Borrel. *in ſumm. deciſ. tit.*65. *de aduocator.offic.num.*52.*cum ſeqq.* Flores de Mena *var.libr.*1.
*quæſt.*8.*§.*1. *n.*46. quod locum vendicat, quamvis id 5
faciant ſine labore, & librorum reuolutione, quia non
ſolùm huiuſmodi præmium, ſiue ſalarium præſtatur
pro labore, ſed etiam pro probitate ſcientiæ, & intellectus, vide Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 46. *num.*1. Tiraquel. *de nobilitat.cap.*29. *à num.*31. Azeued. *l.*21. *numer.*6. *tit.*16. *lib.*2. *noua recopil.* Iacob. Benni. *dicta part.* 3. *priuileg.*74. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ.cap.* 39.*à num.*15. Carraſc. *in expoſit. ad aliquas leges noua recop. cap.*10. *n.*26. etiam in foro conſcientiæ, ob præteritorum laborum memoriam, Vincent. Carot. *in tract. de locato, quæſt.*8. *tit. de fructib. & litium expenſis, verſ. ampliatur ſexto.* Petr. Laud. *de pri-*
*uileg. Doct.quæſt.*37.*num.*55. pro quo ſalario habent ta- 6
citam hypothecam in bonis ſuorum clientum, & præferuntur aliis creditoribus, ex Rebuff. *vbi proximè, priuileg.*118. Stephan. Gratian. *diſceptat.forenſ.cap.*257. *num.*17.*cum ſeqq.* Flor. de Mena *variar.lib.*1. *quæſt.*8. *§.*1.*numer.*70. Amat. Roderic. *de priuileg.creditorum, part.*1.*art.*3.*num.*18.

Non debet tamen Aduocatus immodicum ſala- 7
rium extorquere, quia de exceſſu teneretur ad reſtitutionem in foro conſcientiæ, niſi gratis ſibi offeratur, ſicuti reſoluunt Nauar. *in manual.cap.*25.*n.*30. Olan. *in antinom.lit. A.num.*78. Auil. *ad cap.*1. *Prætorum, fol.*57. Perez *l.*2.*tit.*19.*lib.*2.*Ordin.pag.*403.*& ſeqq.* Azeued. *l.*21.*num.* 3. *cum ſeqq. tit.*16.*lib.*2.*noua recopil.* Soarez de Pace *in practic.tom.*1.*annotat.* 5. *num.*50. Bart. Humada *l.*3.*tit.*10.*part.*2.*gloſſ.*8.*num.*6.*poſt med.* Gutier. *practic. lib.*1. *quæſt.*31. *à princip.* Sayr. *in claui Regia, lib.*12. *cap.*23. *num.*28. *cum ſeq.* Flores de Mena *variar.lib.*1.*quæſt.*7.*§.*1. *num.*49. Caldas Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunctor. p.*4. *num.*27. *cum ſeq.*

Pro

8 Pro paupetibus, & miſetabilibus perſonis tenentur Aduocari gratis patrocinium præſtare, & ad id inuiti eogi poſſont, vt per Mennch. de arbierar. caſu 369. num. 2. cum ſequent. Perez l. 1. verſ. ſexto dubitetur, tit. 19. libr. 2. Ordin. pag. 400. Aluar. Pelag. de planctu Eccleſ. lib. 1. cap. 46. verſ. ſed & pauperi, Baëça de inope debitore, cap. 1. num. 14. cum ſeqq. Anton. Grauat. ad Octauian. lib. 2. cap. 7. à num. 2. Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 111. à num. 8. Cornel. Benincaſ. de priuileg. paupere. in 1. ſpecie in iudic. à num. 9. Iacob. Benni. de priuileg. Iureconſ. part. 3. priuileg. 71. num. 8. Soarez in theſauro commun. opinion. liter. A. num. 93. Iacob. Polit. de officio Aduocat. cap. 3. Bernard. Græuæ. ad pract. Camera Imperial. lib. 1. concluſ. 43. conſider. 1. num. 4. & 5. Carraſc. dicto cap. 10. n. 34. vbi limitat adoersùs conſanguineum, vel amicum, Fulu. Pacian. d. cap. 54. n. 61. Thom. Act. in tract. de infirmis, part. 2. §. Aduocati, num. 6. & 7. Vincent. Carot. d. quæſt. 8. num. 12. Camill. Borrel. d. tit. 65. de Aduocator. officio, num. 37. Flores de Mena d. quæſt. 8. §. 1. num. 52. Cabed. Luſit. deciſ. 214. n. 7. part. 1. Sebaſt. Guazin. in præfat. tract. ad defenſam, n. 5. Maſtrill. d. lib. 1. cap. 22. num. 19. & ſeq. Maldet. de virtutib. theolog. & iuſtitia, & Relig. tract. 6 cap. 3. dub. 8. Itavt ſi noluerint pro egenis patrocinari, mortaliter peccabunt, Franc. Viui. deciſ. 159. num. 2. & 3. Vincent. Carot. d. quæſt. 8. num. 45. Camill. Borrel. d. tit. 65. num. 39. Hieron. Treuiler. diſput. ſelect. part. 1. diſput. 8. theſi 1. Sebaſt. Guazin. de defenſ. reorum, defenſ. 24. cap. 2. numero 8.

9 Sed meliùs eſt vt quælibet ciuitas Aduocatum habeat pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum, vt aduertit Thom. Cerdan in lib. viſita de la carcel, cap. 6. num. 21. & ideo optimè faciunt Neapolitani, qui Regio ſumptu Aduocatum pauperum creant, vt per Thom. Actum in tract. de infirmis. part. 2. verbo Aduocati, num. 8. Camill. Borrell. in ſumma omnium deciſion. tit. 65. num. 40. hoc idem in Camera Imperiali obſeruatur ſecundùm Gail. lib. 1. obſeruat 43. num. 15. & 19. & apud Germanos idem conſtitutum eſſe ſcribit Matthæ. ad Guid. Papa dec. 561. & denique apud Gallos conſuetudine introductum dicit Boër. deciſ. 324. n. 6. & in Hiſpania ex l. 16. tit. 4. & l. 28. tit. 5. lib. 2. noua recop.

10 Aduertant tamen Aduocati ſe peccare mortaliter, ſi ſalarium petant à pauperibus, ſicuti reſoluunt Tiraquel. de nobilit. cap. 29 num. 39. Couar. pract. cap. 6. n. 4. Rebuff. ad l. 27. ff. de verborum ſignific. pag. 157. & de priuileg. ſcholaſt. priuileg. 90. Franciſc. Viui. Neapolis. deciſ. 139. num. 2. cum ſeqq. Mench. illuſt. cap. 41. num. 3. Cornelius Benincaſ. vbi ſuprà, n. 10. Roland. à Valle d. conſ. 87. num. 28. lib. 2. Flores de Mena d. §. 1. num. 52. Frat. Emman. in ſumma, tom. 1. cap. 4. n. 6. Sayr. in clavi Regia, lib. 12. cap. 23. Camill. Borrell. dicto tit. 65. n. 38. Cald. Pereira in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunct. part. 4. num. 28.

11 Aduocatus in propria ac ſua cauſa aduocans (licèt in ea patrocinium ſibimet præſtare non debeat, ex Valaſc. conſ. 25. num. vlt. Bernard. Græuæ. dicto lib. 1. concluſ. 151. conſider. 1. num. 14. Alexand. Trentacinq. variar. reſolut. lib. 2. tit. de poſtulando, reſol. 3. Matien. l. 7.

12 gloſſ. 3. num. 31. tit. 15. lib. 5. noua recop.) ſi in ea fuerit victor, expenſas à parte ſuccumbente non recuperat, niſi probauerit non potuiſſe alias cauſas defendere, & ſic petat tanquam damni, & intereſſe, ſicuti docent Rebuff. tomo 3. ad leges Galliæ, tit. de expenſ. art. 5. gloſſ. vnic. num. 27. & 28. Viui. tomo 1. commun. opin. lib. 2. tit. 6. numero 21. verſ. ſed aduerte, pag. 311. Iacob. Benni. dicto priuileg. 73. num. 4. Surd. de aliment. tit. 9. quæſt.

13 39. num. 11. Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 111. num. 13. vbi ſubdit quòd quando habet Aduocatum, ſiue procuratorem gratuitum, repetit expenſas taxandas per iudicem in medietate, vel in tertia parte, parum plus, vel minus, arbitrio iudicis, Camill. Borrel. dicto tit. 65. à n. 351. D. Barboſ. in l. cum qui temere, in princip. num. 261. ff. de iudic.

Cap. Pauper. LXXII. Iſidor.

Iſidorus lib. 3. de ſummo bono, cap. 58. relatus in hoc text. diſertis, & elegantibus verbis ita loquitur: *Pauper dum non habet quod offerat, non ſolum audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur. Citò violatur auro iuſtitia, nullámque reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat.* Referunt Cou. lib. 1. variar. cap. 9. n. 2. & 9. Bobadil. in ſua Politica, tomo 1. lib. 2. cap. 11. num. 13. 1

Cap. Quatuor modis. LXXVIII.

Gregorius.

QVot modis humanum iudicium peruertatur optimè declarat S. Gregorius in hoc textu, dum ſic ait: *Quatuor modis peruertitur humanum iudicium; timore, dum metu poteſtatis alicuius veritatem loqui pertimeſcimus; cupiditate, dum præmio animum alicuius corrumpimus; odio, dum contra quemlibet aduerſarium molimur; amore, dum amico, vel propinquo complacere contendimus.* Refert Tiraq. de pœnis temper. cap. 51. num. 81. cum ſeqq. vbi plura de amore. 2

Cap. Quiſquis. LXXX.

Auguſtinus.

ALlegari ſolet hic text. ad hoc quòd falſum committit qui interrogatus veritatem occultat, ac ſi mendacium dixerit, vt per Bald. in l. data opera, num. 29. C. qui accuſare non poſſ. Cou lib. 1. var. cap. 2. num. 3. verſ. cæterùm, Tiraq. de pœnis temper. cauſa 36. n. 4. & cauſa 44. num. 15. & 16. 2

SVMMARIVM.

1 *Chriſtiano non licet verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, quamvis corde fideliter credat.*
2 *Negare ſe eſſe Chriſtianum, nulli licet Chriſtiano, quamvis faciat metu, vel vi tormentorum.*
3 *Amplia etiamſi negatio fiat ſimulatè.*
4 *Amplia non ſolùm quando negatio fit verbis expreſſis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium.*

Cap. Non ſolùm abnegat. LXXXV.

PRobat hic text. nullatenus licere homini Chriſtiano verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, vt per Abulen. in Matth. cap. 10. quæſt. 130. Bann. 2. 2. quæſt. 3. art. 2. dub. 1. concluſ. 2. vbi Arag. concluſ. 2. dub. 1. Petr. de Ledeſm. in ſum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. concl. 4. Sanch. in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 4. num. 7. id ipſum extendentes, quamvis taliter negans corde fideliter credat, quia inficiari non poteſt, quin ex tali negatione duo mala ſequantur, primum quod profert mendacium in doctrina Religionis, quod ſub nulla conditione licet, cap. primum eſt capitale 22. quæſt. 2. ſecundum, quia aufert Chriſto externam Fidei profeſſionem. 1

Amplia primò, vt procedat quamvis negatio fiat a vi,

niorum 17. *Decembr.* 1622. coram Reuerendiſſ. Patriarcha Pamphilio. Verum adminiſtratio harum oblationum etiam tali caſu ad Parochum videtur ſpectare ex eodem iure Parochialitatis, & qua ratione oblationes ſpectant ad Parochum, niſi fuerint in determinatum vſum datæ, eadem, immo & maiori ratione ad eundem Parochum ſpectat ſaltem adminiſtratio oblationum, quoties ad certam cauſam ſunt erogandæ, cùm & regulariter de iſtis oblationibus Parochus debeat eſſe fidelis adminiſtrator, ac diſpenſator, partim conuertendo in proprium vſum, partim in erogando in iis quæ concernunt cultum diuinum, & partim ad pauperum inopiam ſubleuandam, vt per D.Thom. *loco pracit.* & de harum oblationum diſtributione idem ſancitum fuit *in cap. Vulterana. & in cap. quatuor* 12. *q.* 2. Et quòd huiuſmodi oblationum ſolus Parochus habeat adminiſtrationem dixit Abb. *in cap. poſtulaſtis, numer.* 2. *verſ. adminiſtrationem autem, de his, quæ fiunt à Prælat. ſine conſ. Capit.* Ferret. *d. conſ.* 143. *n.* 4. *verſ. & quod.*

Cap. Hanc conſuetudinem. XV. & vlt.

Damaſus.

1 IN hoc text. Damaſus Papa conſtituit ius ad oblationes eſſe Eccleſiaſticum, & ad clericos pertinens, ac ſubinde ſub laicorum dominio non detineri, vt per S.Thom. 2.2. *quæſt.* 86. *art.* 2. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tractat.* 2. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 3. vbi *in fine* ſubdit, quod licèt ius oblationum ſit proprium clericorum, res tamen ipſæ oblatæ, præſertim mobiles, ſi conſecratæ non ſint, poſſunt in laicorum vſum conuerti per donationem, vel alium iuſtum contractum, quia nec res illæ in ſe ſacræ ſunt, nec aliquo iure eſt prohibitum, ſecus verò eſt poſt conſecrationem talis rei.

2 Poteſt tamen oblationum adminiſtratio committi laico, quoties illas non conuertit in proprios vſus, ſecundùm Dec. *conſ.* 148. *n.* 3. Rot. *in Toletana eleemoſynarum* 24. *Maij* 1619. coram R.P.D. meo Pirouano, Aloyſ. Ricc. *in d. p.* 4. *deciſ.* 170. *n.* 11. & 12.

3 *Sub anathematis vinculo ſit colligatus.*] Notatur ad hoc quòd excommunicationem incurrunt laici, qui oblationes intra Eccleſiam factas de Eccleſiis auferunt, & ſibi vſurpant, vt per Bonacin. *de cenſuris extra Bullam diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 1. *à princ.* vbi etiam reſoluit hanc excommunicationem eſſe ipſo iure latam, & ſtatim incurri.

Qvæstio II.

Cap. Caſellas. I. *Ex Concil.* [A]*gathenſi.*

1 ECclesiæ res an, & quando Epiſcopis alienare liceat, dixi ad *tit. de reb. Eccleſiæ non alien. in Decret. & ad Extrauag. ambitioſæ eod. tit. inter communes, & de officio, & poteſtat. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 95. & *ibi* citatis addo nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canon. ad tit. de rebus Eccleſiæ non alien.*

Cap. Ea enim. II. *Leo, & Anthemius.*

1 INſeruntur ſub hoc textu authenticæ plures, ex *tit. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* de quarum materia ſuis locis opportuniùs agemus; interim tamen remiſſiuè aliquid dicemus.

2 *Hoc ius porrectum.*] De materia huius authen. vide *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 59. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.* 9. §. 9. *num.* 33. *fol.* 311. Rebuff. *in compend. alienat. n.* 20. *cum ſeqq.* Gutier. *alleg.* 1. *n.* 7. Nauar. *in tract. de alienat. rerum Eccleſiæ, num.* 5. nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſumm. iuris Canon. ad tit. de rebus Eccleſ. non alien. num.* 29.

Item prædium.] Vide Capyc. *deciſ.* 113. Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 1. *q.* 16. *n.* 23. Valaſc. *de iure emphyteut. lib.* 1. *q.* 27. 3

Sed & permutare.] Vide Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap.* 5. *n.* 36. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuentionibus, tom.* 2. *lib.* 25. *tit.* 4. *n.* 9. *& ſeqq.* vbi de intellectu. 4

Perpetua.] Vide Grammat. *deciſ.* 233. *in princ.* Tiraquel. *de retract. lig. tit.* 2. §. 24. *gloſſ.* 1. *num.* 9. Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 16. *n.* 3. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 5. *num.* 5. Gam. *Luſit. deciſ.* 49. *num.* 1. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 10. *n.* 3. 5

Qui rem.] Vide quæ dixi *in collectan. ad cap. potuit, de locato, & ad extrauag. ambitioſæ, à num.* 27. *de rebus Eccleſiæ non alien.* Et de emphyteuta deteriorante rem in emphyteuſim ſibi conceſſam, quòd cadat in commiſſum tradunt plures, quos plena manu refert Cened. *ad Decretal. collect.* 144. *num.* 13. quibus addo Surd. *deciſ.* 101. *n.* 7. Fachin. *lib.* 3. *controuerſ. cap.* 16. D.Barboſ. *in l. diuortio, § ſi fundum, num.* 15. *cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 457. Valaſc. *conſil.* 50. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom.* 2. *lib.* 12. *tit.* 29. Cardoſ. *in praxi iudic. verbo emphyteuſis, num.* 9 Cald. Pereira *quæſt. forenſ. q.* 11. *n.* 10. Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib.* 25. *num* 548. Quæ autem deterioratio ſufficiat, vide Caualcan. *de vſufruct. mul. relicto, num.* 157. Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ.* 22. *num.* 21. *& deciſ.* 49. *num.* 10. Ioan. Gaie. *de expenſis, cap.* 11. *num.* 34. *in fine,* Surd. *deciſ.* 102. *num.* 9. D.Barboſ. *in d. § ſi fundum, num.* 20. *verſ. & tenebis menti,* Valaſc. *in conſ.* 50. *num.* 6. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 29. *num* 19. Menoch. *de arbitr. caſu* 78. *num.* 8. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 152. *n.* 1. Caſtil. *controu. iuris lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 18. 6

Cap. Precariæ. IV.

Ex Concil. Mediomatricis.

VIde quæ dixi ad *titulum de precariis, in Decretalibus.*

Qvæstio III.

Cap. Placuit. I.

CATHEDRATICVM, quod ob honorem Cathedræ Epiſcopalis ſic vocatur, Flamin. *de confident. quæſt.* 15. *num.* 5. Bellet. *diſquiſ. cleric. part.* 1. *tit. de cleric. debit.* §. 15. *num.* 7. *verſ. appellatur,* Epiſcopi exigere poſſunt, vt probat text. *in præſenti,* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 2. *c.* 14. *num.* 5. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo ius Cathedraticum*; taxam autem huiuſmodi Cathedratici ponit hic text. ideſt, duos ſolidos, qui tamen ſoluendi ſunt ſecundùm taxam, quæ antiquitus ſolui conſueuit, vt obſeruant Aloyſ. Ricc. *in praxi aur. reſol.* 182. *num.* 1. & Surd. *conſ.* 454. *num.* 12. Sed quia ſolidorum valor conformis non eſt, immo varius, ſecundùm diuerſam prouinciarum taxationem, vt per Couar. *lib.* 1. *var. c.* 31. *n.* 3. *& de vet. numiſm. collat. c.* 6. *n.* 5. Gregor. *l.* 9. *verbo de ore, tit.* 4. *p.* 5. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 3. *c.* 7. *n.* 4. Surd. *conſil.* 454. *n.* 11. Molin. *de iuſtit. tr.* 2. *diſp.* 278. *verſ. dubiū tamen eſt.* Chriſtoph. de Pace *in ſchol. ad leges Styli, l.* 84. *à n.* 1 Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 51. *n.* 14. 1

ideò

ideò attendenda eſt diuerſarum Cathedralium conſuetudo bona, & rationabilis in eius taxatione, ſecundùm Zerol. *d. verbo ius Cathedraticum*, §. 2. Aloyſ. Ricc. *d. reſolut.* 182. *n.* 1. *in fine*, Piaſec. *in praxi Epiſcopi, p.* 2. *cap.* 2. *n.* 10.

Cap. Vnio. III.

Ex Concil. Toletano XVI.

1 DE Canonica portione Epiſcopis debita, latè egi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 86. *n.* 1. *cum ſequentib.* vbi memini huius text. & *ibi* citatis addo Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canon. ad tit. de conſtam. ex num.* 10.

2 *Sed hoc neceſſariò*, &c.] Notatur ad hoc quòd propter tenuitatem Parochialium plures poſſunt ab vno retineri, vt per Ioan. Lignano *de pluralit. benefic. num.* 8. Et ex diſpenſatione Epiſcopi cauſa ſaltem vtilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ poſſe ſimul plures Eccleſias Curatas retineri, ſi adeò tenues ſint, vt ſingulæ proprium non poſſint Sacerdotem alere, tenent Sot. *de inſtit. lib.* 3. *quæſt.* 6. *art.* 3. *verſ. primus caſus*. Hoied. *de incompatib. benefic. part.* 2. *cap.* 5. *à princip.* Verùm Rota *in Leodien. Canonicatus* 5. *Iuly* 1610. coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, impreſſa apud Farin. *deciſ.* 310. *part.* 2. *recent.* cenſuit non obſtante exiguitate diſtantiæ, & tenuitate fructuum Parochialis cuiuſdam, & Canonicatus, quos quidam ex diſpenſatione Epiſcopi poſſidebat, illos cadere ſub incompatabilitate, & ſi vtrumque retinere pergeret, eſſe vtroque ipſo iure abſque alia admonitione priuatum, refert Ioan. à Cochier. *in comment. ad reg.* 32. *Cancell. à n.* 4. *pag.* 147. *cum ſeqq.*

Cap. Inter cætera. VIII.

Ex Concil. Tolet. VII.

1 HIc text. *in verſ. cùm verò*, admonet ne Epiſcopus cùm diœceſim viſitat, vlli præ multitudine oneroſus exiſtat, quòd à fortiori procedat in aliis inferioribus viſitandi ius habentibus, de quibus agit Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 3. *verſ. Archidiaconi autem*, quibus poterit ipſe Epiſcopus præſtituere terminum ad viſitationem expediendam, & præſcribere comitatum, & equitatum ne oneri ſint Eccleſiis, quas viſitauerint, ſicut obſeruat Piaſec. *in praxi Epiſcopi, part.* 2. *cap.* 3. *num.* 62. *pag.* 113. quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 73. *num.* 39.

2 *Aut ampliùs quàm vna die*, &c.] Nota quòd ſi Epiſcopus vna die duas Parochias viſitaret, vnam tantum procurationem habebit, vt per Zerol. *in praxi Epiſc. part.* 1. *verbo Viſitatio*, §. 6. *dub.* 6. quia illam pro temporis tantùm neceſſitate conſequitur, ſecundùm Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 3. *verſ. pro temporis*, cui quidem neceſſitati pro illo die vnica procuratione in prima viſitatione acquiſita iam ſatisfactum eſt. Vnde Epiſcopo viſitanti clerum ciuitatis, vbi ſita eſt Cathedra, procurationem nullam deberi reſoluunt Marc. Anton. Genuenſ. *in man. Prælat. cap.* 35. *num.* 9. & Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 65. ego ipſe *dict. part.* 3. *allegat.* 73. *num.* 46. quamvis aliud velint Surd. *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 22. *num.* 9. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 42. *quæſ.* 4. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 11. *num.* 2. & 3.

CAVSA XI.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram iudice ſæculari abſque licentia ſui Epiſcopi.*

2 *Peſtis tempore non requiritur licentia Prælati, vt clericus coram iudice ſæculari teſtimonium ferre poſſit.*

3 *Formula licentiæ dandæ per Epiſcopum clerico, vt deponat coram iudice ſæculari, refertur.*

4 *Depoſitio clerici teſtificantis abſque licentia ſui Prælati coram iudice ſæculari valet, licèt malè faciat.*

Cap. Teſtimonium. IX. *Sylueſter.*

HIc text. vulgò allegari ſolet ad hoc quòd Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram iudice ſæculari abſque licen- 1
tia ſui Epiſcopi, vt per Pariſ. *conſil.* 83. *num.* 35. *vol.* 1. Natt. *conſ.* 39. *num.* 1. *vol.* 4. Crau. *conſ.* 2. *num.* 1. *vol.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 306. *num.* 6. Mart. *de iuriſdict. part* 4. *caſu* 128. *num.* 1. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *titul. de clerico teſte*, §. 2. *à princ.* Carol. de Graſſis *de effectibus clericalibus, effect.* 10. *per tot.* Et ideò ibi admittuntur clerici ad teſtificandum contra laicum coram iudice ſæculari, id eſt intelligendum cum licentia Epiſcopi, & Superioris; vt aduertunt Campeg. *de teſtibus regul.* 91. *fallent.* 1. Maſcard. *de probationibus, concluſ.* 1358. *num.* 6. Farinac. *in praxi criminal. p.* 2. *quæſt.* 62. *num.* 83. Bellet. *d.* §. 2. *num.* 3. *verſ. Quare*; niſi 2
tempore peſtis, quia tunc non requiritur licentia Prælati propter imminens periculum, ſecundùm Rip. *in tractatu de peſte, rub. de priuileg. ind. cauſ. peſt.* 44. Farin. *d. q.* 61. *n.* 85.

Licentiam autem dandam per Epiſcopum clerico, 3
vt deponat, coram iudice ſæculari, debet eſſe ſub hac, ſiue alia ſimili forma: *Conceditur licentia N. clerico deponendi in Curia ſæculari in tali cauſa, dummodò non deponat ſuper articulis concernentibus criminalitatem, infamiam, negatiuam, aut repulſam*, & ponit hanc formulam Bellet. *d.* §. 2. *ſub n.* 5. de qua licentia conſtare, & apparere debet in actis, Curt. *in tract. de teſtib. concl.* 49. *in fine, verſ. oportet ergo*, Ioan. de Amic. *conſ.* 77. *num.* 18. Syluan. *conſ.* 16. *num.* 7. *verſ. plus dico*, & *num.* 8. Bellet. *vbi proximè*, ſubdens quod vbi conceditur huiuſmodi licentia, non poteſt Epiſcopus facultatem impartiri clerico iurandi coram iudice ſæculari, niſi quòd iuret in manibus Vicarij, aut alterius perſonæ Eccleſiaſticæ.

Si tamen de facto clericus abſque licentia ſui Præ- 4
lati teſtimonium perhibebat coram iudice ſæculari in cauſa ciuili, valet huiuſmodi depoſitio, licèt malè fecerit, Abb. *in cap.* 1. *n.* 17. *de iure calumn.* & *in cap. cùm nuntius, num.* 3. vbi etiam Felin. *num.* 3. *de teſtib.* Aretin. *conſ.* 160. *verſ. venio ad octauum*, Roland. *conſil.* 24. *n.* 77. *volum.* 1. quos refert, & ſequitur Bellet. *d.* §. 2. *num.* 3. *in princ.*

Cap. Si quis Sacerdotum. XVIII.

Pius.

PIus Papa *epiſtol.* 2. relatus *in hoc text.* ſcribit cleri- 1
cum ſuo inobedientem Epiſcopo, vel inſidias ei parantem, vel contumeliam, aut calumniam, ſeu

comitia

conuitia inferentem depoſitum Curiæ tradit; vnde *gloſſ.vlt. in cap.cùm non ab homine, de iudic. & verbo relinquatur, in cap.ad abolendum, de hæret. & verbo tradatur, in cap.nouimus, de verb.ſignif.* colligit clericum huiuſmodi talia perpetrantem eſſe degradandum, & Curiæ ſæculari tradendum, quam gloſſatum opinionem referunt, & ſequuntur Beto. *in cap.at ſi clerici, num.* 178. *de iudic.* vbi Dec. *num.* 243. Albertin. *de hæret. cap.* 1. *quæſ.* 11. *num.* 9. Bernard. Diaz *in pract. Canon. cap.* 109. *in antiq. aliàs cap.* 120. *in nouiſſ. impreſſ.* Rojas *ſing.* 32. *verſ. quando clericus contulit*, Felician. *de cenſur. tit. de depoſit. & degradat. cap.* 13. *verſ. tertiò ſi quis Sacerdotum, pag.* 312. Clar. *lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 36. *num.* 38. Paul. Fuſch. *in ſingularib. iuris Pontificij, & Cæſar. lit. E. ſing.* 27. Farin. *in praxi crimin. q.* 8. *num.* 78. Beller. *diſquiſ. cleric. part.* 1. *tit. de fauore clericor. perſonali*, §. 10. *n.* 6. *verſ. tertius*, quorum plures, & præcipuè Dec. *n.* 245. Bernard. *d.c.* 120. *verſ. tertius caſus*, & Albertin. *d. num.* 9. notant in hoc textu dictionem, *mox*, ſignificare longum interuallum, ita vt poſtquam incorrigibilis fuerit, tradatur Curiæ ſæculari.

2 Verùm obſtat maximè quòd quis realiter degradandus non eſt, & Curiæ ſæculari tradendus, niſi in caſibus à iure expreſſis, ex quorum numero non eſt crimen conſpirationis in perſonam Epiſcopi, vt colligitur ex traditis per me *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 110. *per tot.* tum quia durum videtur, vt quod non fit propter homicidium *in d. cap. cùm non ab homine*, fieri debeat propter ſimplex conuitium, tum quia abeſt illa dictio, *depoſitus*, ab originali, & Iuone, tum denique, quia tempore huius text. adhuc traditio Curiæ, & poteſtati ſæculari, vel non erat ſtatuta, vel Eccleſiæ tunc parum potenti illa non parebat, vt conſtat ex Platina *de vitis Pontificum, fol.* 21.

3 Quare omiſſo dicto intellectu, & alio, quem tradit Ioan. de Villamar. *in l. diuus, n.* 34. *ff. ad l. Cornel. de ſicar.* intelligendus eſt hic text. & *in cap. clericus verò* 3. *q.* 4. de traditione, quæ fiebat Curiæ clericorum, vt ibi quis deſeruiret: ſolebant enim antiquitus clerici in communi viuere, *cap. præter hoc* 32. *diſt. cap. in omnibus, de conſecr. diſt.* 5. *cap. quoniam, de vita, & honeſt. cleric.* & eorum congregatio appellabatur curia, vt colligitur ex Alex. ab Alexand. *lib.* 1. *dierum genialium cap.* 16. Zaz. *in l.* x. *in gloſſ. verbo Curia, de origine iuris*, Duaren. *lib.* 1. *de ſacris Eccleſiæ miniſt. cap.* 3. & qui peccabant, & delicta de quibus *hic*, committebant à clericali officio ſemoti huiuſmodi Curiæ ſeruiebant, & in hunc ſenſum tales dicuntur Curiæ tradi. Vide quæ dixi *in collect. ad cap. ſi quis laicus* 12. *q.* 5. *a.* 5.

Cap. Si tributum. XXVII.

Ambroſius.

1 EX hoc text. videtur colligi clericos, & Eccleſias ad ſoluenda imperialia tributa teneri ex debito iuſtitiæ, vt in illis verbis: *Si tributum petis Imperator, non negamus, agri Eccleſiæ ſoluunt tributum*; ſed veritas eſt in contrarium, ad auctoritatem verò Ambroſij *in præſenti*, poſt Card. Baron. & Caſt. *lib.* 1. *de lege pœnali, cap.* 5. *pag.* 78. *poſt med.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 17. *num.* 7. reſpondet Ioan. de Valboa *in annuis Academicis prælectionibus Salmanticenſ. ad cap.* 2. *num.* 113. *de iudic.* dicens verba illa dicta fuiſſe ab Ambroſio permittendo potius quàm approbando factum, aſſerendo, non verò ius confitendo. Eo enim tempore cùm puer eſſet Valentinianus, mater eius Iuſtina gubernabat, quæ cùm eſſet Arriana, tributum aliquod ab Eccleſiis exegit. & prudenter cenſuit Ambroſius illi reſiſtendum non eſſe ad vitanda mala, & pericula imminentia, vt longiori ſermone ipſe Ambroſius *hic* declarat, concludens his verbis: *Imperatori non dono, ſed non nego.* Potuit enim Ambroſius facilius tolerare tributorum exactionem, quàm vſurpationem bonorum Eccleſiæ, & eodem modo intelligendus eſt text. *in cap. conuenior* 25. *quæſt.* 8.

Cap. Aliud quidem eſt. XXXIV.

Leo.

AN, & quando Pœnitentes, qui à iudice Eccleſiaſtico per ſententiam propter aliquod crimen Eccleſiaſticum damnati ſunt ad agendum pœnitentiam, poſſint à iudicibus ſæcularibus (cùm ſint alioquin laici) ob alia crimina puniri, & ad punitionem capi, atque in carcerem ſæcularem mitti? Vide Abb. *in cap. nullus, num.* 9. *verſ. quæro quid, de foro comp.* Beto. *in cap. de his, num.* 13. *de accuſat.* Simanch. *de Catholic. inſtitut. cap.* 47. *num.* 19. *cum ſeqq.* Rojas *ſingul.* 98. *num.* 3. latè Couar. *practic. cap.* 34. *num.* 3. *cum ſeqq.* Azeued. *l.* 10. *num.* 56. *cum ſeqq. tit.* 1. *lib.* 4. *nouæ recopilat.* 1

Vtrùm autem inquiſitores fidei fauore ſint iudices competentes omnium cauſarum ciuilium, & criminalium illorum, qui Eccleſiæ ſunt reconciliati, & habitum geſtant publicè pœnitentiæ, qui vulgariter, *Sambenitados*, vocantur; Vide Simanch. *d. cap.* 47. *num.* 18. & Rojas *d. ſing.* 98. Clar. *lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 35. *num.* 20. Couar. *d. cap.* 34. *num.* 5. Penia *in direct. Inquiſit. p.* 3. *ſchol.* 144. 2

SVMMARIVM.

1 *Teſtimonium vnicum Epiſcopi efficit plenam probationem.*
2 *Conſuetudo efficere poteſt vt vnius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicuius cauſæ.*
3 *Declaratur text.* in c. licet, in fine, de teſtib. & n. 4.

Cap. Omnes. XXXVI.

Theodoſius.

EX hoc textu vulgò colligitur vnicum Epiſcopi teſtimonium efficere plenam probationem, ac proinde legem poſſe facere, vt vnico teſti plenè credatur, idem probat text. *in cap. peraulos, & in cap. cauſa itaque, de conſecrat. diſt.* 4. & *in cap. ſtatutum*, §. *cùm verò, de reſcript. lib.* 6. & *in Clem. de probat. & Clem.* 1. §. *ſanè, de foro compet.* & ita in ſpecie colligit Archid. & alij *in præſenti, gloſſ. vlt. in cap. licet, de teſtib. & verbo niſi iuratus, in cap. nuper, eodem tit.* tradunt Abb. *num.* 7. & alij *in cap.* 1. *de probation.* Iaſ. *in l. admonendi, num.* 178. *de iureiur.* Roman. *ſingul.* 356. Dec. *in cap.* 1. *num.* 11. *de appellat.* Cror. *in tract. de teſtib. num.* 208. *cum ſeqq.* Duen. *reg.* 48. Pro quibus primò efficaciter facit text. 2
in cap. cùm dilectus 9. *verſ. ſuper, de fide inſtrum.* vbi ſtatuitur conſuetudinem efficere poſſe, vt vnius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicuius cauſæ, ac proinde cùm lex poſſit illud, quod conſuetudo, neceſſariò dicendum eſt legem ſimiliter poſſe facere, vt vnius teſtimonio plena fides adhibeatur, & per illud cauſa aliqua terminetur. Deinde facit, quia auctoritas illa, *in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum*, ſicut repugnat credere plenariè vni teſti, ita negandum non eſt repugnare etiam non credere duobus, vel tribus, vtrumque enim comprehenditur in forma illorum verborum, & tamen conſtat legem efficere poſſe, vt plures

plures teſtes quàm duo, vel tres requirantur in aliqua cauſa, ita vt in illa duobus, vel tribus fides nõ adhibeatur, prout in ſpecie reſoluit Couar. *in practic. c.* 33. *num.* 3. & videre eſt in multis exemplis, quæ iure reperiuntur, veluti in teſtamentis, iuxta text. *in §. ſed cùm paulatim, Inſt. de teſtam. & in l. fin. C. de codicil.* & in cauſa, de qua *in c. pen. & vlt.* 2. *q.* 4. & paſſim alibi. Vnde dicendum eſt quòd ſicut in illis caſibus potuit lex numerum teſtium ampliare, ita etiam aliquando in aliqua cauſa reſtringere poteſt, & diminuere, ita vt vnius teſtimonio cauſa terminetur.

3 Ad text. verò *in cap. licèt, in fine, de teſtib.* ibi, *nulla tamen eſt cauſa, quæ vnius teſtimonio quamvis legitimo terminetur,* multipliciter reſpondent Doctores: quidam modum ſoluere non valentes dicunt text. *in præſenti* correctum eſſe: alij tenent text. agere de ſententia Epiſcopi, non verò de illius proprio teſtimonio, ſicut ſimiliter volunt intelligere aliqua iura Decreti procedere, quàndo non agitur de præiudicio alicuius, prout eſt text. *in d. cap. paruulos, & in d. cap. cùm itaque,* & alia iura, de quibus gloſſ. *verbo niſi iuratus, in d. cap. nuper,* reſoluit in ſpecie Iaſ. *in repet. l. admonendi, num.* 197. *ff. de iureiur.* & propè infiniti Doctores, quos refert Valaſc. *tom.* 1. *conſ.* 73. *in princip.* Nonnulli putant hunc textum explicandum eſſe ex verbis originalis relati *in d. cap. licèt,* vbi conſtat refutari *ibidem* legem impiam, qua erat receptum, vt crederetur teſtimonio vnius infidelis contra fidelem ad effectum condemnationis, & quibuſdam verbis interiectis ait, nullam eſſe cauſam, quæ vnius teſtimonio terminetur ita, vt aliquis condemnetur, id enim à lege Pontificia non reperitur conceſſum, non tamen negat poſſe credi ob iuſtas cauſas à lege humana conſideratas, ſic explicari poteſt text. *in cap. licèt ex quadam, de teſtib.* ibi, *cùm non ſufficeret illi ſi viueret,* & ibi, *cùm ſecundùm ordinem ſolitum iudiciorum non ſufficiat vnius teſtis aſſertio,* &c. iunctis reſolutis per Doctores, quos refert Valaſc. *vbi ſuprà, num.* 2.

4 Verùm licèt prædictæ reſponſiones defendi poſſint, melius tamen nobis videtur reſpondendum text. illum *in d. cap. licet,* eſſe intelligendum de cauſa, quæ à iure expreſſa non eſt, in qua quidem iudex ſuum arbitrium interponere non poteſt, & in illa vnico credere teſtimonio, quaſi dicat textus, quòd licet aliquæ ſint cauſæ ſpeciatim iure non expreſſæ, in quibus iudex ex arbitrio ſuo, & circumſtantiis poſſit duobus vel tribus non credere, & plures exigere, vt colligitur ex text. *in l. ... §.* 1. ibi, *tu magis ſcire potes,* &c. *ff. de teſt.* prout videntur concedere verba illa, in ore duorũ, vel trium, in alternatiua poſita, nulla tamen eſt cauſa non excepta à iure, & expreſſa in qua iudex ex arbitrio vnius teſtimonium, quantumvis legitimum recipiat, ad effectum, vt per illud ſolum cauſam decidere poſſit, de quo *ibidem* erat quæſtio, patet ex principio text. ibi *admiratur,* ſic ſanè non negat text. ille ex auctoritate legis ſtatuentis iuſtè poſſe iudicem id efficere, & ſic data legis expreſſione vnico teſtimonio cauſam terminare.

SVMMARIVM.

1 *Clericus, vel laicus, qui clericum conuenit, & trahit coram iudice ſæculari excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet non ipſo iure, ſed per ſententiam,* vt num. 3.

2 *Amplia, etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſæculari, ſit victus.*

Cap. Inolita. XLII.

Ex Concil. Mileuitano.

PRobat hic text. quòd clericus, vel laïcus, qui clericum conuenit, & trahit coram iudice ſæculari, excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet, vt per gloſſ. *verbo cauſam perdant,* per text. *ibi in cap. ſi diligenti, de foro comp.* vbi Anch. *num.* 10. Butr. *num.* 20. Socin. *ex num.* 24. & Abb. *num.* 6. *ex num.* 18. Roman. *conſ.* 379. *n.* 39. Roland. *conſ.* 16. *n.* 14. *vol.* 4. *& conſ.* 23. *à num.* 14. *vol.* 2. Aufrer. *de poteſt. ſæculari ſuper Eccleſ. perſonas, reg.* 2. *num.* 24. Villalob. *commun. opin. verbo clericus, num.* 97. Borrel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum, rub.* 11. *§. viſo, lit. A.* Decian. *in tractat. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 1. Franc. Viui. *deciſ.* 49. *num.* 3. Menoch. *de arbitrar. caſu* 346. *num.* 5. Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 8. *num.* 1. Carol. de Graſſis *de effectib. clericatus, effectu* 1. *num.* 413. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 36. *in princ.* 1

Amplia procedere, etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſæculari, ſit victus, & ſuccubuerit, adhuc enim tanti condemnatus eſt, quantum valebat ipſa cauſa, vt tradit Socin. *in d. cap. ſi diligenti, num.* 25. *verſ. & prædicta, de foro comp.* vbi dicit eſſe notandum, nec reperiiſſe ſcriptum à Doctoribus, ſed certè idem ante eum tenuerat Archid. *in cap. placuit, num.* 1. & Turrec. *ibidem, num.* 4. *hac ead. cauſa, & quæſt.* Et iſta cauſa ſic deperdita, vel eius valor applicari debet ipſi reo conuento, ſeu cedit eius lucro, vt tradunt Archid. & Turrecr. *in præſenti,* vterque *num.* 5. Roland. *d. conſil.* 23. *num.* 14. *vol.* 1. 2

In gloſſ. *Inolita,* in fine. ibi, *Et quod dicit quòd cauſam perdit, dicunt quidam ipſo iure, veriùs credo quòd per ſententiam.* Ita Villalob. *dict. verbo clericus, num.* 97. Roman. *conſ.* 369. *n.* 39. Roland. *conſ.* 23. *n.* 14. *vol.* 2. Rebell. *de obligation. iuſtitiæ part.* 1. *lib.* 1. *ſect.* 6. *num.* 43. & faciunt quæ Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.* 155. *C. de reuocand. donation.* Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 21. 3

Cap. Si quis cum clerico. XLV.

DIxi de illius intellectu ad *c. & ſi ſententia, de ſent. & re iudic. lib.* 6. *num.* 3.

Qvæstio III.

Cap. Sententia. I.

ALLEGARI ſolet hic text. ad hoc quòd ſententia excommunicationis iniuſta afficit excommunicatum, donec abſoluatur, & timenda eſt, cùm quoad pœnas à Canonibus inflictas aduersùs non ſeruantes excommunicationis cenſuram, habeat eandem vim ac ſi fuiſſet iuſta, vt per Couar. *in c. alma mater, p.* 1. *§.* 7. *n.* 4. *in* 1. 2. *&* 3. *concl.* Caiet. 2. 2. *q.* 70. *art. vlt.* Farinac. *fragm. crimin. p.* 1. *lit. E. n.* 30. *cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.* 13. *q.* 1. *à n.* 135. vbi ſubdit quòd ſententia excommunicationis iniuſta non ligat quoad Deum, vide *infrà ad cap. quibus Epiſcopi, hac eadem quæſt.* 1

Sententia Paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt.] Declarant Soar. *de cenſur. diſput.* 4. *ſect.* 7. *propè fin.* Mar. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 3. *diſput.* 2. *cap.* 1. *verſ. ſecundò,* Bonacin. *de cenſur. part.* 1. *q.* 1. *puncto* 10. *n.* 3. ibi: *Hinc patet quomodo intelligẽda ſit illa Gregorij ſententia homil.* 29. *in Euangel. vbi habetur, quòd ſententia Paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta ſit, timenda eſt, intelligenda enim eſt de illa ſententia,* 2

ſententia, quæ fertur à Paſtore non ſeruato iuris ordine tantum accidentali, aut de illa ſententia, quæ prouenit ex prauo affectu, & Mari. Alter. *dict. cap.1. paulò poſt verſ. quando verò*, ita ait: *Poteſt etiam propoſitio Gregorij habere locum interdum in ſententia iniuſta, quæ reipſa ſit nulla quando non conſtat certò de nullitate, quia in re dubia parendum eſt Prælato, & hoc pertinet ad commune bonum, & conuenit optimo regimini Eccleſiæ, & eſt magis expediens ad ſalutem animæ cùm agatur de pœna ſpirituali, quia in re tutior pars eſt eligenda*, & latiùs de hac materia, & intellectu huius text. egimus latè in informatione propriæ cauſæ contra Balthaſarem Diaz Daſonſeca *dub.7.* Matriti impreſſa de menſe Octobris 1633. nobis ibi tunc commorantibus.

3 In gloſſ. *ſed ponatur.* Communiter recipitur ſecundùm Couar. *in d. cap. alma mater, part.1. §.7. num.4. concl.4.*

Cap. Præcipuè. III. *Nicol.*

1 AD *perenne traheris exitium.*] Notatur ad hoc quòd grauius peccant & puniuntur conſtituti in dignitate, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap 20. n.117. & de pœnis temper. cauſa 31. num.18.* Sayr. *in claui Regia, lib.2. c.7. n.11.*

2 *Quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla transmittunt.*] Notatur ad hoc quòd peccata eo grauiora reputantur, atrociúſque puniuntur, quò ſunt maioris, ac pernicioſioris exempli, vt per Tiraq. *de pœnis tēper. cauſa 44. num.53. & cauſa 51. num.96. cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia, lib.11. capit.1. num.7.* Et nobilium, ac in dignitate conſtitutorum peccata trahi ſolent ab inferioribus in exempla, Tiraquel. *eodem tract. de pœnis tempor. cauſa 31. num.38. cum ſeqq. & de nobilit. cap. 20. num. 136.*

Cap. Si Epiſcopus. IV.

Ex Concil. Sardicen.

1 VVlgò notari ſolet hic text. ad hoc quòd ſententia excommunicationis per iracundiam lata valet, vt per Dec. *in l. quicquid, num.5. verſ. nota tamen, ff. de regulis iuris*, Duen. *reg.292. in 4. limit.* Farinac. *in praxi crimin. part.3. q.91. num.34.*

Cap. Si quis Presbyter. V.

Ex Concil. Carthag.

1 NOtatur hic text. ad hoc quòd clericus excommunicatus pro crimine notorio ſi celebrare præſumpſerit in excommunicatione, priuatur beneficiis, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 416. n.44. cum ſeqq.* vbi declarat procedere in excommunicatione maiori, Farin. *fragm. crimin. part.1. lit. C. num.269.*

Cap. Epiſcopi. VIII.

Ex Concil. Agathen.

1 GLoſſ. *verbo minimis, in princip.* tenet quòd ſiue crimen ſit magnum, ſiue paruum, nunquam eſt excommunicandus aliquis niſi ſit contumax; ſed videtur obſtare text. *in c. qua fronte, de appellat.* vbi pro contumacia, vel alia qualibet cauſa, & ita non ſolùm pro contumacia, ſed pro aliis etiam cauſis excommunicatio inferri poteſt: at ſatis ſit dicendo quòd text. ille ſentit quod frequenter vltra contumaciam, quæ ſemper eſt immediata cauſa excommunicationis, ſolet ſubeſſe aliud delictum vt cauſa remota & mediata ipſius excommunicationis, vt intelligunt Præpoſ. *num.6.* Petruſ. *num.5.* ibi, & probari videtur *in cap. ex parte, il. 1. de verbor. ſignif. in verſ. ad intelligendum*, iuncta gloſſ. *verbo pro contumacia.*

Declaratur hic text. *in cap. Engeltrudam 3. quæſt.4. num.5.*

Gloſſ. *verbo peccatum, in præſenti text.* notabiliter 2
ait quod citiùs moritur quis propter peccatum, ad quod eam citant, Tiraq. *de nobilit. cap.31. n.554.* Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Archiepiſcopi auctoritas, n.14. verſ. quinta concluſio.*

Cap. Abſit. XIV. *Anterus.*

MVltum allegabilis eſt gloſſ. *verbo ſiniſtrum, in præſenti text.* dum ait quod ſi clericus amplectatur mulierem, interpretabitur quod cauſa benedicendi eam hoc faciat, ſed reprehenditur communiter à Doctoribus, vt per Felin. *cap. auditis, num. 32. verſ. & per prædicta, de præſcript.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ.2. num.57. & ſeq.* Maſcard. *de probat. concl.59. num.16. & concl.64. num.6.* Farinac. *in praxi crimin. p.3. q.85. num.29. & part.5 q.136. n.200.* 1

Cap. Sicut Apoſtoli. XVI.

Fabianus Epiſc.

COllige ex text. cum multis aliis ſeqq. optimo iure antiquiſſimis Canonibus ab ipſo Apoſtolorum tempore conſtitutum eſſe vt communicātes cum ligatis maiori excommunicatione in minorem incidant, & multis comprobant Couar. *in cap. alma mater, part. 1. §.3. num. 3.* Nauar. *in man. cap. 27. num. 26.* Vgolin. *de cenſur. tab.2. cap. 23. §.12.* Soar. *tomo 3. diſp.24. ſect.3. à num.2.* Henriq. *in ſumm. lib. 13. cap.3. §.4. iuncta lit. D. & ſeqq.* 1

Non obſtat text. *in cap. excommunicatos*, ibi, *ſimili excommunicatione, & in capit. cum excommunicato, ibi, ſtatim cum eo communem excommunicationis contrahat pœnam, hac eadem cauſ. & quæſt.* quibus probari videtur communicantes cum excommunicatis eandem maiorem excommunicationem incurrere, quia omiſſa temporum diſtinctione olim apud noſtros receptiſſima, reſpondetur dupliciter poſſe intelligi, vel cum communi agere iura illa de excommunicatione non eadem in ſpecie, ſed ſimili ſecundum genus, atque ita de minori, ita vt verba generalia per ſequentes conſtitutiones Pontificum declarentur; vt intelligunt Turrecr. *ibi*, & Abb. *in cap. ſacris, numer. 3. de his quæ vi*, Couar. *d. §. 3. num.4.* Sot. *in 4. diſt.22. q.1. art.4. concl.4.* Henriq. *d. lib.13. cap.7. §. 7. iuncta lit. P.* Soar. *d. tom.5. diſput.18. ſect.3. n.14.* vel de maiori per ſententiam ferenda, vt videtur interpretari Pontifex *in cap. quod dubijs, de ſentent. excommun.* Quibus autem caſibus communicatio cum excommunicatis licita ſit, oſtendit Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.4. c. 46. cum ſeqq.* Et qui ſint caſus in quibus maior excommunicatio propter hanc participationem incurritur, referunt & explicant, Sot. *d. concl.4.* Couar. *d. §.3. n.3. cum ſeqq.* Henriq. *d. lib.13. cap.8.* Vgolin. *d. cap.23. §.13.* 2

Cap. Cum excommunicato. XVIII.

Iſidorus.

DE prohibita communicatione cum excommunicatis, latè Anton. Ricciul. *de iure perſonarum* 1

extra

extra gremium Eccleſia exiſtent. lib.4.cap.43. *cum ſeqq.* & dixi *in collect. ad cap. cùm deſideres*, & ſæpè ibi *de ſentent. excommunic.*

2 *Statim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.*] Hunc text. ponderat Mari. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 1. diſp. 2. cap. 8. verſ. ſi obijcias, pag. 15.* ad hoc quòd aliquando in iure excommunicatio minor ſignificatur nomine excommunicationis ſimpliciter ſine aliqua adiunctione, contra text. *in cap. vlt. de ſentent. excomm.* probantem appellatione excommunicationis intelligi de maiori, & reſpondet hoc limitandum quando ex antecedentibus, & ſubſequentibus verbis apertè colligi poteſt ſermonem inſtitutum eſſe de excommunicatione minori: vt *in hoc text.*

3 *Niſi quæ ad eandem excommunicationem*, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi agitur de procuranda ſalute excommunicati, iuſta, & rationabilis eſt cauſa vt communicare poſſimus cum illo, vt per Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 1. num. 16.* Anton. Ricciul. *d. lib. 4. cap. 55. n. 1.*

Cap. Curæ. XX. *Ex decreto Honorij.*

1 HOnorius Papa ex ſententia Burchardi *lib. 11. c. 44.* relatus *in hoc text.* præcipit omnibus Epiſcopis vt excommunicatorum nomina publicè denuntient, refert Mari. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 3. diſp. 5. cap. 3. in princip.* addens quòd hæc denontiatio nihil aliud eſt niſi ſolemnitas quædam, & cæremonia ab ipſo iure imperata adhibenda poſt ſententiam excommunicationis in promolganda excommunicatione.

2 Probat hic text. quod boni Epiſcopi partes erunt curare, vt excommunicatus ab alio Epiſcopo vitetur à propriis ſubditis, non ſecus ac ſi eſſet ab eodem met excommunicatus, vt per Viui. *deciſ. 99. n. 10.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib. 4. cap. 43. n. 12.* vbi ſubdit in facti contingentia ita cenſuiſſe Sacram Congregationem Epiſcoporum *in vna Tropien. ſub die 23. Nouembris 1582.* & *num. 13.* ampliat vt obligatio vitandi excommunicatos afficiat etiam exemptos à iuriſdictione excommunicantis. Excommunicatus enim quoad vnam Eccleſiam eſt vti talis vitandus ab omnibus Eccleſiis in toto terrarum Orbe, vt per Rebuff. *in cap. poſtulaſtis, n. 55. de cleric. excommun. miniſt.* Caualcan. *deciſ. 77. n. 55. part. 2.*

Cap. Audi. XXI. *Hieron.*

1 TExtum *in præſenti* ſingularem dicit Couar. *in cap. alma mater, p. 1. in initio, num. 6. propè fin.* dum explicat Apoſtoli auctoritatem *ad Corinth. 1. cap. 5.* in illis verbis ibi, *tradidi huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis vt ſpiritus ſaluus fiat.* Nam certum eſt, inquit Couar. Corinthium illum, qui patris vxorem acceperat, tunc poſſeſſum eſſe à Diabolo, ac ſimul cùm peccauit in Satanæ poteſtatem veniſſe, tamen Paulus denuò cùm illum excommunicauit, ſub ditionem Satanæ tradidit, Vnde planè intelligitur Corinthium illum primùm per Baptiſmum communionis Eccleſiaſticæ participem, ac perinde per culpam mortalis criminis charitate amiſſa dilapſum in aliquam Diaboli ſeruitutem, non ita in Dæmonis poteſtatem veniſſe propter vnionem, quia licèt membrum aridum Eccleſiæ per fidem coniunctus erat, ſicuti poſtea cum Paulo excommunicatus in Satanæ ſeruitutem, & tormenta liberiùs traditus fuit, nec illa traditio Pauli tantùm ſignificat Corinthium illum per culpam traditum fuiſſe Satanæ. Etenim licèt per peccatum in Dæmonis ſeruitutem is venerit, bona quidem ex parte, nihilominus in ampliorem Satanæ poteſtatem poſtea per excommunicationem à Paulo traditur. Alioquin cur obſecro Corinthiis ſcripſit ſe decreuiſſe ſuo Spiritu vnà cum poteſtate Domini noſtri Ieſu Chriſti quatenus fornicator ille traderetur Satanæ in interitum carnis? Nec dixit Paulus Corinthium traditum eſſe, ſed tradendum fore, vt Spiritus eius ſaluus fieret. Et profectò ſi per hanc traditionem non accepiſſet Satanas in eum maiorem poteſtatem, minimè ipſe Corinthius à Dæmone, fatigatus in interitum carnis conaretur, vt ſpiritus eius ſaluus eſſet in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hactenus Couar. *citato loco.*

Cap. Quibus Epiſcopi. XXVII.

Vrbanus.

PRobat hic text. ſententiam Paſtoris timendam eſſe licèt iniuſtè liget, vt per citatos *ad cap. 1. ſup. hac eadem quæſt.* Nam excommunicatio iniuſtè lata vim obtinet quoad pœnas à iure ſtatutas aduerſùs eam non ſeruantes, vt benè probat Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 6. ſub num. 6. verſ. quarta concluſio*, itavt iniuſtè excommunicatus ſi ante abſolutionem ſe in Diuinis immiſceuerit, efficiatur irregularis, ex D. Thom. & aliis *in 4. diſt. 18. quæſt. 1. art. 2. ad 4.* Couar. *d. §. 7. ſub num. 9. verſ. his equidem ſic*, Gutier. *canon. lib. 1. cap. 4. num. 34. poſt med. & num. 35.* Ratio eſt, quia excommunicatio, quantum attinet ad Eccleſiam militantem, non ſumit vires à iuſtitia cauſæ, ſed à Clauium poteſtate, Gemin. per text. *ibi in cap. Romana, §. in vniuerſitatem, ante n. 3. de ſentent. excommun. lib. 6.* vbi Franch. *num. 4.* Mileſ. *in reper. verbo excommunicati.* Et ideò prætendens ſe iniuſtè excommunicatum, non auditur niſi primùm petat abſolutionem, *cap. per tuas, §. verum,* vbi Abb. *ſub num. 3. verſ. ſecunda regula, de ſentent. excommun.* Viui. *deciſ. 93. num. 8.* cùm etiam iniuſtè excommunicati dicantur extra Eccleſiam militantem conſtitui, gloſſ. *verbo non alligat, in cap. quomodo, hac ead. quæſt.* Anch. *conſ. 60. ad fin.* Roman. *conſ. 369. num. 18* Stephan. Coſta *in cap. 1. num. 12. de ſentent. excommun.* 1

Verùm licèt ſupradicta procedant quoad Eccleſiam militantem, tamen quoad Deum ſententia excommunicationis non aliter afficit quàm ſi ritè, & rectè feratur, Couar. *d. §. 7. verſ. prima concluſio*, Gutier. *canon. lib. 1. cap. 4. ſub num. 34.* 2

Cap. Qui meritò. XXIX.

Ex Concil. Carthag. II.

GLoſſ. *hic verbo pari, in fine*, tenet Summum Pont. non incidere in excommunicationem ſi communicet cum excommunicato, de quo latè dixi *ad c. inimicus 1. 93. diſt.* 1

Cap. Nemo contemnat. XXXI.

Ioan. Chryſoſtom.

POteſtas ferendi cenſuras eſt in Eccleſia iure Euangelico, trahit enim immediatam originem à Chriſto Domino *Matth. 18.* Siquidem Chriſtus primò Eccleſiæ tradidit modum corrigendi fratrem peccantem; ſecundò ſtatuit, ſi te non audierit ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus; quæcumque enim ligaueris ſuper terram, erunt ligata in cœlis, quo loci notat Auguſtinus per illa verba traditam fuiſſe Eccleſiæ poteſtatem 1

ſtatem ligandi non ſolùm in foro interiori, ſed etiam per cenſuras, ſequuntur Theologi *in 4. diſt. 2.* vbi Sot. *quaſt. 1. art. 1.* Caſtr. *aduerſùs hæreſes, lib. 6. verbo excommunicatio*, Ludou. Magon. *in clypeo militantis Eccleſia, cap. 7. verſ. excommunicationem*, Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 1. rub. n. 13. verſ. quare in hac veritate*, Mael. Alter. *de cenſur. part. 2. diſp. 32. lib. 1. cap. 2. cap. 26. verſ. & ad dubitationem.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus excommunicatus pro aliquo delicto & contumax habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis priuari.*

2 *Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert priuationem ipſo iure, in alijs verò, quæ inferunt priuationem per ſententiam, veniret priuandus.*

3 *Excommunicatus ex cauſa ciuili perſiſtens in excommunicatione per annum, neque priuatur beneficijs ipſo iure, nec poteſt priuari per ſententiam.*

4 *Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax poſt annum poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam.*

5 *Excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax ſi poſt annum probauerit ſuam innocentiam ſuper crimine, an poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit priuatus, remiſſinè.*

Cap. Rurſus. XXXVI.

Ex Concil. Carthag. V.

1 PRobat hic text. quòd cleeicus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis priuari, vt per Duen. *reg. 153. verſ. amplia quartò*, Farin. *fragmentor. crimin. part. 1. lit. C. num. 264.* Menoch. *de arbitr. caſu 416. à n. 19.* nouiſſimè Ioan. de Valboa *in annuis prælectionibus Salmanticenſibus, tom. 2. ad cap. 2. de iudic. num. 79.* vbi de intellectu huius text. ſi verò in excommunicatione per annum contumax perſtiterit, iuris præſumptione habenit pro confeſſo, & conuicto de delicto pro quo eſt excommunicatus, Abb. *in cap. 1. n. 29. in fine, verſ. ad prædicta, de iudic.* vbi Ripa *num. 78.* Alex. de N... *n. 60. in princip. verſ. iſta opinio*, Anton. Burg. *num. 68.* Boſch. Codecha *num. 165.* Duen. *reg. 153. ampl. 4.* Couar. *in cap. alma mater, part. 1. §. 7. ſub n. 10.* Menoch. *d. caſu 416. n. 5. 11. & 16.* Farin. *d. lit. C. n. 270.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib. 4. cap. 7. n. 4.* & erit priuatus ipſo facto, Abb. *in d. cap. 1. n. 25. & ſeq.* Aufrer. *ad Capell. Tholoſ. deciſ. 366.* Seraph. *deciſ. 1285. ſub n. 1.* Anton. Ricciul. *d. cap. 7. n. 3.* itavt non audiatur ſi veniat poſt annum ad teeuperandum beneficium, Rebuff. *in cap. poſtulaſtis, n. 249. & ſeq. de cleric. excomm. miniſt.* Anton. Ricciul. *d. cap. 7. num. 6.*

2 Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert priuationem ipſo iure, in aliis verò, quæ inferunt priuationem per ſententiam, an prædicta reſolutio procedat, magna altercatio eſt inter Doctores, affirmat Barbat. *in d. cap. 1. ſub n. 134. verſ. ſed vnum pondero*, quem refert, & ſequitur *ibi* Boſch. Codecha *num. 170.* Negat Dec. *in eodem cap. 1. ſub num. 83. in 2. fall.* Sed quòd tunc veniat priuandus per ſententiam meritò reſoluunt Mileſ. *in repertor. verbo excommunicatus, §. 12.* Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis, ſub num. 260. verſ. tertia concluſio*, Anton. Ricciul. *d. cap. 7. num. 9.* vbi *num. 10. cum ſeqq.* ſubdit quòd ex perſeuerantia in excommunicatione per annum lata propter crimen, quod nec infert priuationem ipſo iure, neque debet priuari per ſententiam, ſed eſt imponenda pœna arbitraria, niſi perſeuerantia eſſet triennalis, quia tunc confeſſio inſurgens ex delicto iuncta obſeruantia tanti temporis, operatur vt poſſit priuari etiam in caſu in quo delictum non inferebat priuationem de ſui natura.

Declara diſpoſitionem huius text. & *in cap. ſeq.* non procedere in excommunicato ex cauſa ciuili, nempe ob non ſolutionem penſionis, vel alia ſimili cauſa, quia tunc perſiſtens in excommunicatione per annum neque priuatur ipſo iure, nec poteſt priuari per ſententiam, vt per Abb. *in d. cap. 1. de iudic. n. 27. verſ. tene tamen menti*, vbi Rip. *num. 77. verſ. retenta igitur*, Barbat. *ſub d. n. 134. verſ. bis*, Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis, ante n. 243.* Seraphin. *d. dec. 1285. in fine*, vbi reprobat Menoch. contrarium tenentem, Ricc. *d. cap. 7. n. 14.* vbi *n. 15. cum ſeqq.* diſputat quid dicendum ſi quis perſtiterit in huiuſmodi excommunicatione ex cauſa ciuili vltra annum. 3

Nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.] Ergo per duplicem vniuerſalitatem videtur huic omnem defenſionem denegatam, ſicut reſoluunt Butr. Felin. & alij, quos refert Boſch. Codecha *in d. c. 2. de iudic. n. 168.* Verùm communis Doctorum opinio ſuſtinet quòd licèt hic poſt annum auditi non poſſit ſuper recuperatione beneficij, tamen poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam, nam perſeuerantia operatur quoad hoc, vt ſit fundata intentio accuſatoris, non autem tollit, quin reus poſſit oſtendere, & iuſtificare eius innocentiam, prout ſcribunt Ægid. *deciſ. 668. num. 8. verſ. ſeptimò quia*, Rip. *in d. cap. 1. num. 77. verſ. tertiò reſtringe*, vbi nititur reſpondere ad hunc text. Menoch. *de arbitrar. caſu 416. num. 38.* vbi *num. 41.* plura tradit ſuper intellectu huius text. Mareſcot. *var. reſol. lib. 2. cap. 34. num. 60.* Ricciul. *d. cap. 7. num. 7. & ſeqq.* vbi exiſtimat textum *in præſenti*, eſſe accipiendum ſecundùm ſubiectam materiam, nempe vt poſt annum nulla excommunicati vox penitùs audiatur, ſecundùm tamen naturam fictæ confeſſionis, de cuius natura eſt vt admittat probationem in contrarium, ex Neuiz. *conſ. 60. numer. 2. cum ſeqq.* An autem ſi quis poſt annum probauerit ſuam innocentiam ſuper crimine poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit priuatus, vide Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis, n. 260. de cleric. excomm.* Rip. *in d. cap. 1. num. 78. ante fin. verſ. vltim.* 4 5

Cap. Cui eſt illata. XLVI.

Gelaſius.

VIde de materia huius text. quæ dixi ad *cap. quibus Epiſcopi, ſup. hac ead. quæſt.* & addo Spin. *in ſpeculo teſtam. part. 1. rub. num. 32.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. cap. 7. n. 7.* 1

Cap. Non ſunt audiendi. LVI.

Auguſtinus.

AVguſtinus *lib. de bono viduitatis, cap. 22.* relatus *in hoc textu*, multis oſtendit oeminem debere famam negligere, nec eſſe damnandum illum, qui ei ſtuduerit, de quo vide Menoch. *conſ. 94. num. 1. cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia, lib. 9. cap. 5. num. 10. & lib. 11. cap. 3. num. 29. & cap. 7. num. 14.* Sot. *de ſecreto tegendo, memb. 1.* 1

Digitized by Google

memb. 1 *.quaſt.* 3 *.fol.* 10. quia omni temporali commodo honor præferendus eſt, *l. Iulianus. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſtam.* Auendan. *in tract. de iniuria, n.* 20. multa ad hoc propoſitum adducit Ioan. Sanct. *in ſelectis, & pract. diſput. diſp.* 46. *num.* 8. *cum ſeqq.* referens ad hoc illud Poëtæ:

Omnia ſi perdas, famam ſeruare memento,
Qua ſemel amiſſa, poſtea nullus eris.

Cap. Priuilegium. LXIII.

Gregorius.

1 PRiuilegium omninò meretur amittere qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, ita habetur *in hoc text.* cui conſonant *cap. vbi* 74. *diſt. cap. tuarum, cap. vt priuilegia, in princ. de priuileg. cap. licet, verſ. talis, de regularib. cap. contingit* 2. *de ſentent. excom.* Damaſ. *in tract. de brocard. memb.* 3. *num.* 18. Aufrer. *in Clem.* 1. *num.* 12. *de offic. Ordin.* Nepos de Monte Albano *art.* 2. *num.* 13. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 56. *num.* 2. Card. Tuſch. *tom.* 6. *lit. P. concl.* 734. Soar. *de legib. lib.* 8. *cap.* 36. *per tot.* nouiſſimè Trullench. *in expoſit. Bulla Cruciata lib.* 1. §. 1. *dub.* 9. *num.* 6. qui hanc concluſionem ad varios caſus adducunt. Ego ipſe *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. verbo Priuilegium.*

2 Quamvis multi ex noſtris, atque etiam Sylueſt. *in ſum. verbo priuilegium, quaſt.* 10. paſſim confundant hos terminos, quòd priuilegium amittatur per non vſum, vel per contrarium vſum, vel etiam per abuſum, longè tamen differunt de prioribus, ſcilicet non vſu, vel contrario vſu, dixi *in collect.* ad *cap. ſi de terra, de Priuileg.* Per abuſum autem propriè amitti dicitur priuilegium quando priuilegiatus metas priuilegij ſui excedit, vt *in d. c. vt priuilegia*, quia ſcilicet Religioſi, de quibus *ibi* confratres tempore interdicti tradebant eccleſiaſticæ ſepulturæ praua interpretatione priuilegiorum, quæ minime competebant eo caſu, neque confratres comprehendebant, atque etiam *in dicto c. tuarum*, vbi laici miſſi ab eiſdem Religioſis pro eleemoſynis colligendis Presbyteros ab Epiſcopis ſuſpenſis abſoluebant, & falsò Cruce ſignati prædicationis officium exercebant iuxta priuilegiorum formam, & probibitionem iuris communis. Poteſt etiam non impropriè dici abuſus priuilegij occaſionalis, quando ſcilicet ex conceſſione, ſeu priuilegio occaſionem ſumunt delinquendi, aut inferendi alteri iniuriam, vt in terminis *d. cap. contingit. & l. qui ſine* 40. ibi, *qui videntur abuti, ff. de negot. geſtis*, ad quod etiam pertinet deciſio text. *in cap. vlt. de vita, & honeſtat. cleric. & in cap. vlt. de immun. Eccleſ.* Vel etiam ex parte finis ipſius priuilegij, quia ſcilicet, quod priuilegiatus gerit, repugnat fini priuilegij, vt in ſcholaſticis otioſis, qui non ſtudent & ſcholas non frequentant, quòd non gaudeant priuilegiis ſcholaſticorum notat Tiraq. *ceſſante cauſa, part.* 1. *n.* 213. Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. n.* 101. Gail. *de areſt. Imperij, cap.* 10. *num.* 10. Alia multa latè proſequitur Soarez *d. cap.* 36. *à num.* 3. vbi benè explicat per huiuſmodi abuſum non amitti priuilegium ipſo iure, vt apertè ſignificant Pontifices in iuribus citatis.

Cap. Non debet. LXIV.

3 PRobat hic text. quòd ille, in quem canonica non fertur ſententia, pœnam non debet ferre canonicam, vide Menoch. *remed.* 1. *recup. n.* 351. Vnde excommunicationis ſententiam ſi nulla fuerit, excommunicatum non afficere, nec ab eo timendam eſſe, aſſerit Couat. *in cap. alma mater, part.* 1. §. 7. *num.* 5.

Clar. §. *fin. quaſt.* 77. *in fine, num.* 34. *verſ. ſolet dubitari*, Menoch. *de arbitr. caſu* 542. *n.* 15. vbi plures Theologorum auctoritates adducit Farin. *fragm. crimin. part.* 1. *lit. E. n.* 29. *cum ſeqq.* & ideò nulliter excommunicatus non efficitur irregularis, immiſcendo ſe in Diuinis, & celebrando, Cou. *d.* §. 7. *n.* 7. *verſ. his equidem*, Menoch. *d. caſu* 541. *n.* 33. Farinac. *d. lit. E. n.* 32. Mar. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 1. *cap.* 4. *dubit.* 3. vbi cum Nauar. intelligit quando nullitatis cauſa publicata fuerit.

Cap. Qui rectè. LXVI.

GLoſſ. *verbo expectat. in præſenti text.* eleganter tractat, an datum iudici vt iuſtam ſententiam pronunciet, poſſit repeti, & an is, qui dedit, perdat litem, de quo vide Couat. *in reg. peccatum, p.* 2. §. 3. *à princ.* Greg. *l.* 27. *verbo, non le indgaſſe tuerto, tit.* 22. *p.* 3. Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 111. *n.* 157. & latè dixi ad text. *in cap. non ſanè* 14. *quaſt.* 5. 1

Cap. Cùm apud Theſſalonicam. LXIX.

Ambroſius.

CElebris eſt huius text. caſus, nam cùm quidam miles impetu furentis populi apud Theſſalonicam fuiſſet interfectus, Theodoſius Imperator atrocitate ſceleris commotus, hoc audito ad ludos Circenſes iuſſit populum conuocari, & præcepit militibus, vt populum indifferenter obtruncarent, ſuper quo facto cùm ab Epiſcopis Italiæ redargueretur, in conſpectu Eccleſiæ, indumentis Regalibus depoſitis publicam pœnitentiam egit, & ſtatuit vt ſententiæ Principum ſuper capitali cauſa ab executoribus vſque ad dies triginta differantur, vt locus eſſet miſericordiæ, ſi videret expedire, vel æquitati conſonare, & hac de cauſa ipſe Theodoſ. hoc ipſum lege ſanciuit *in l. ſi vendicari* 20. *C. de pœnis*, narrant hiſtoriam Ruffin. *lib.* 11. *Eccleſiaſtica hiſtoria cap.* 18. Theodoret. *lib.* 5. *cap.* 17. *cum ſeq.* Sozomen. *lib.* 7. *cap.* 24. Nicephor. *lib.* 12. *cap.* 40. Euſeb. *in hiſtoria Eccleſiaſt. lib.* 11. *cap.* 18. Card. Baron. *tom.* 4. *annal. Eccleſ. ann. Chriſti* 390. *pag. mihi* 454. Ambroſ. de Morales 1. *p. hiſtoria Hiſpania, lib.* 10. *cap.* 45. *pag.* 409. & ad multa inferunt Duen. *reg.* 292. *ampl.* 7. Caſſan. *in catalogo gloria mundi, p.* 5. *conſider.* 24. *verſ.* 96 Couat. *var. lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 1. *verſ. ſecundò infertur, & pract. c.* 35. *n.* 6. *verſ. quòd non*, Anton. Gam. *de Sacram. praſtandis vltimo ſupplicio damnatis, q.* 1. *num.* 12. Balb. *tomo* 2. *commun. opinion. lib.* 7. *tit.* 15. *num.* 22. Menoch. *de arbitr. caſu* 334. *n.* 6. *& conſil.* 98. *n.* 64. Auiles *ad cap.* 1. *Pratorum; verbo mandamientos, n.* 19. *fol.* 52. *verſo.* Ioan. de Orozco *en las emblemas morales, lib.* 2. *emblem.* 32. Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſta, lib.* 3. *artic.* 1. *cap.* 3. *pag.* 63. Iuſt. Lipſ. *annot. ad Cornel. Tacitum lib.* 3. *pag.* 193. Bobadil. *in ſua Politica, lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 76. Cened. *practic. & canon. quaſt. lib.* 1. *quaſt.* 9. *num.* 17. Sayr. *in claui Regia, lib.* 7. *cap.* 12. *num.* 13. Farinac. *in praxi criminal. part.* 3. *de pœnis temper. quaſt.* 97. *num.* 34. 1

SVMMARIVM.

1 *Iudex non poteſt recipere pretium pro ſententia ferenda.*
2 *Doctores referuntur de peccato, & turpitudine iudicis iudicium vendentis.*
3 *Iudices delegati an poſſint à litigantibus recipere munera ſiue ſportulas, remiſſiuè.*

4 *Aduocatis quod premium debeatur pro labore, quem patiuntur, remiſſinè.*

5 *Aduocatis debetur ſalarium, quamvis conſalant ſine labore, & librorum reuolutione.*

6 *Aduocatus pro ſalario habet tacitam hypothecam in bonis ſuorum clientum, & præfertur aliis creditoribus.*

7 *Aduocatus non debet immodicum ſalarium extorquere.*

8 *Aduocati pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur gratis patrocinium præſtare, & ad id inuiti cogi poſſunt.*

9 *Ciuitas qualibet debet habere Aduocatum pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum.*

10 *Aduocati peccant mortaliter ſi ſalarium petant à pauperibus.*

11 *Aduocatus in propria cauſa ſibimet patrocinium præſtare non debet.*

12 *Aduocatus in propria cauſa aduocans, ſi in ea fuerit victor, an expenſas recaperet à parte ſuccumbente, oſtenditur.*

13 *Aduocatum, ſeu procuratorem gratuitum habens repetit expenſas taxandas per iudicem in medietate, vel in tertia parte arbitrio iudicis.*

Cap. Non licet iudici. LXXI.

Auguſtinus.

1 AVguſtin. *ad Macedonium epiſt.* 54. relatus *in hoc text.* ait non licere iudici vendere iuſtum iudicium, vnde communiter colligitur iudicem non poſſe recipere pretium pro ſententia ferenda, de quo, & pœnis contra tales à iure ſtatutis, latè tractatur *in tit. ff. & C. ad legem Iuliam repetund. & in c. qui rectè* 11. *q.* 3. *& in cap. non ſanè, verſ. ſed non ideò* 14. *quæſt.* 5. *& in cap. militare, ad fin.* 23. *quæſt.* 1. *& in cap. cum ab omni, de vita, & honeſtat. cleric.* tradunt Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ, tract. de ſalar. taxat. pro viſ. art.* 1. *in gloſſ. vnic. à num.* 1. Mandol. *in gloſſ. facultatum, §. ſanè, in verſ. ſubuertat, pag.* 66. *& in proœm. verbo præmij, pag.* 60. *cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in Regia Aragon.* § 3. *gloſſ.* 4. *à n.* 96. Mattienſ. *in dialogo relatoris, part.* 3. *cap.* 23. Ioann. Benni. *de priuileg. Iuriſconſ. part.* 3. *priuileg.* 70. *num.* 3. *cum ſeqq.* Azeued. *l.* 5. *tit.* 9. *lib.* 3. *noua recopil.* Menoch. *de arbitr. caſu* 342. Decian. *in tractat. crimin. lib.* 8. *cap.* 23. *& cap.* 55. *à num.* 6. Cened. *ad Decretum collect.* 28. *n.* 1. *cum ſeqq. & ad Decretal. collect.* 134. Farinac. *in praxi crimin. quæſt.* 111. *à princ.*

2 Item de ſupradictis, peccato quoque, & turpitudine iudicis iudicium vendentis, agunt Sot. *de iuſtit. lib.* 4. *quæſt.* 7. *art.* 2. Couar. *in reg. peccatum, part.* 2. § 3. *num.* 1. *col.* 3. Nauar. *in manual. cap.* 17. *n.* 33. *cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 83. *à princip.* Leſſi. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 64. *cum præcedent. & à num.* 62. Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 2. *cap.* 40. *n.* 6. *&* 7. Rebello *de obligat. iuſt. part.* 2. *lib.* 18. *quæſt.* 20. *& quæſt.* 22. *per totam*, vbi *num.* 6. agit etiam de famulis eiuſdem iudicis aliquid recipientibus pro aditu ordinario ad eundem, de quo etiam Molin. *dicto tract.* 2. *diſp.* 88. *n.* 6.

3 Et an iudices delegati poſſint à litigantibus recipere munera, ſiue ſportulas? vide Syluestr. *in ſumma, verbo Iudex, il.* 1. *quæſt.* 8. *n.* 13. *cum ſeqq.* Corſet. *ſingul.* 297. *incip. Sportula*, Roman. *ſing.* 183. *incip. Tuſcis*, Franc. Viui. *libr.* 2. *opin.* 259. Ioan. Fab. *in §. triplici, num.* 3. *Inſtitut. de actionib.* Cordub. *quæſt.* 110. *verſ. ſi contrà*, Auiles *ad cap.* 9. *Prætorum, in gloſſ. commiſſion. num.* 4. Ioan. Segura Daualos *in director. iud. eccleſiaſt. part.* 1. *cap.* 14. *num.* 42. *cum ſeqq.* Penia *in* 3. *part. directt. Inquiſ. ſchol.* 148. *verſ. de eo quid ſentiam.* Laboris ratione iudicibus ſportulæ debentur, iuxta text. *in §. tripli. Inſtit. de actionib. & in auth. iudices ſine quoquo ſuffragio, §. volumus, collat.* 2. *auth. de iudicib. §. ne autem circa hoc labor, collat.* 6. *auth. offeratur, C. de litis conteſt.* Roland. à Valle *conſ.* 87. *à n.* 1. *lib.* 2. Ioan. Bapt. Coſta *de ratione rata, quæſt.* 86. *per tot.* Franc. Bimi. *conſ.* 103. *lib.* 2. Garc. Maſtril. *de magiſtratib. lib.* 1. *c.* 22. *n.* 1. non tamen à pauperibus, *auth. de mandatis Principum, §. ſit tibi quoque, collat.* 3. vbi gloſſ. *verbo gratis, auth. de iudicib. §. hoc autem dicimus, collat.* 6. *cap. ſtatutum, §. inſuper, in fine*, & ibi gloſſ. *verbo pauperes, de reſcript. lib.* 6. Tiraq. *de nobilit. cap.* 29. *num.* 40. Grauat. *in annot. ad Veſtr. in praxi, lib.* 4. *cap.* 4. *verbo paupertas, n.* 31. Roland. à Valle *d. conſ.* 87. *n.* 23. *&* 24. Marant. *de ordine cognit. part.* 4. *diſt.* 9. *n.* 77. Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 90. *num.* 1. *&* 4. Mynſing. *cent.* 4. *obſeru.* 47. *n.* 4. Petr. Roiz *Lituan. deciſ.* 4. *n.* 293. Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 54. *num.* 61. *verſ. ſed nec etiam*, Maſtril. *d. cap.* 22. *num.* 19. *cum duobus ſeqq.* etiamſi ſponte aliquid pro ſalario, vel ſportulis offerant, *d. c. ſtatutum, §. inſuper,* vbi gloſſ. *verbo recipere, cap. exigit* 2. ibi, *vel etiam à volente, de cenſib. eod. lib.* Tiraq. *d. cap.* 29. *num.* 40. Gaſp. Baëç. *de decima tutor. cap.* 10. *n.* 12. Petr. Roiz *d. loco.*

Etſi liceat Aduocato vendere iuſtum patrocinium.] De præmio debito Aduocatis pro labore, quem patiuntur, vide latè Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 1. *conclaſ.* 44. Iacob. Benni. *de priuileg. Iureconſ. p.* 3. *priuileg.* 73. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 257. Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tit.* 65. *de Aduocatis, num.* 103. *cum ſeqq.* & Dominum meum *in comment. ad Ordin. Regiam Luſitan. lib.* 1. *tit.* 48. *§.* 27. *& tit.* 91. *in initio*, Cornel. Benincaſ. *de paupert. ſpec.* 1. *in indic. num.* 1. Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. tit.* 65. *de aduocator. offic. num.* 52. *cum ſeqq.* Flores de Mena *var. libr.* 1. *quæſt.* 8. *§.* 1. *n.* 46. quod locum vendicat, quamvis id faciant ſine labore, & librorum reuolutione, quia non ſolùm huiuſmodi præmium, ſiue ſalarium præſtatur pro labore, ſed etiam pro probitate ſcientiæ, & intellectus, vide Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 46. *num.* 1. Tiraquel. *de nobilitat. cap.* 29. *à num.* 31. Azeued. *l.* 21. *numer.* 6. *tit.* 16. *lib.* 2. *noua recopil.* Iacob. Benni. *dicta part.* 3. *priuileg.* 74. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 39. *à num.* 15. Carraſc. *in expoſit. ad aliquas leges nouæ recop. cap.* 10. *n.* 26. etiam in foro conſcientiæ, ob præteritorum laborum memoriam, Vincent. Carot. *in tract. de locato, quæſt.* 8. *tit. de fructib. & litium expenſis, verſ. ampliatur ſextò.* Petr. Laud. *de priuileg. Doct. quæſt.* 37. *num.* 55. pro quo ſalario habent tacitam hypothecam in bonis ſuorum clientum, & præferuntur aliis creditoribus, ex Rebuff. *vbi proximè, priuileg.* 118. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 257. *num.* 17. *cum ſeqq.* Flor. de Mena *variar. lib.* 1. *quæſt.* 8. *§.* 1. *numer.* 70. Amat. Roderic. *de priuileg. creditorum, part.* 1. *art.* 3. *num.* 18. 4 5 6

Non debet tamen Aduocatus immodicum ſalarium extorquere, quia de exceſſu teneretur ad reſtitutionem in foro conſcientiæ, niſi gratis ſibi offeratur, ſicuti reſoluunt Nauar. *in manual. cap.* 25. *n.* 30. Olan. *in antinom. lit. A. num.* 78. Auil. *ad cap.* 1. *Prætorum, fol.* 57. Perez *l.* 2. *tit.* 19. *lib.* 2. *Ordin. pag.* 403. *& ſeqq.* Azeued. *l.* 21. *num.* 3. *cum ſeqq. tit.* 16. *lib.* 2. *noua recopil.* Soarez de Pace *in practic. tom.* 1. *annotat.* 5. *num.* 50. Bart. Humada *l.* 3. *tit.* 10. *part.* 2. *gloſſ.* 8. *num.* 6. *poſt med.* Gutier. *practic. lib.* 1. *quæſt.* 31. *à princip.* Sayr. *in claui Regia, lib.* 12. *cap.* 23. *num.* 28. *cum ſeq.* Flores de Mena *variar. lib.* 1. *quæſt.* 7. *§.* 1. *num.* 49. Caldas Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunctor. p.* 4. *num.* 27. *cum ſeq.* 7

Pro

8 Pro paoperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur Aduocati gratie patrocinium præſtare, & ad id inuiti cogi poſſoot, vt per Menoch. *de arbitrar. caſu 369. num. 2. cum ſequent.* Perez *l. 1. verſ. ſextò dubitetur, tit. 19. libr. 2. Ordin. pag.* 400. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſ. lib. 1. cap. 46. verſ. ſed & pauperi*, Baëça *de inope debitore, cap. 1. num. 14. cum ſeqq.* Anton. Grauat. *ad Octauian. lib. 1. cap. 7. à num. 2.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 111. à num. 8.* Cornel. Benincaſ. *de priuileg. paupere. in 1. ſpecie in iudic. à num. 9.* Iacob. Benni. *de priuileg. Iureconſ. part. 3. priuileg. 71. num. 8.* Soarez *in theſauro commun. opinion. litter. A. num. 93.* Iacob. Polit. *de officio Aduocat. cap. 3.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imperial. lib. 1. concluſ. 43. conſider. 1. num. 4. & 5.* Carraſc. *dicte cap. 10. n. 34.* vbi limitat aduersùs conſanguineum, vel amicum, Fulu. Pacian. *d. cap. 54. n. 61.* Thom. Act. *in tract. de infirmis, part. 2. §. Aduocati, num. 6. & 7.* Vincent. Carot. *d. quaſt. 8. num. 12.* Camill. Borrel. *d. tit. 65. de Aduocator. officio, num. 37.* Flores de Mena *d. quaſt. 8. §. 1. num. 52.* Cabed. Luſit. *deciſ. 214. n. 7. part. 1.* Sebaſt. Guazin. *in præfat. tract. ad defenſam, n. 5.* Maſtrill. *d. lib. 1. cap. 22. num. 19. & ſeq* Malder. *de virtutib. theolog. & iuſtitia, & Relig. tract. 6. cap. 3. dub. 8.* Itavt ſi noluerint pro egenis patrocinari, mortaliter peccabunt, Franc. Viui. *deciſ. 159. num. 2. & 3.* Vincent. Carot. *d. quaſt. 8. num. 45.* Camill. Borrel. *d. tit. 65. num. 39.* Hieron. Treutler. *diſput. ſelect. part. 1. diſput. 8. theſi 1.* Sebaſt. Guazin. *de defenſ. reorum, defenſ. 24. cap. 2. numero 8.*

9 Sed meliùs eſt vt quælibet ciuitas Aduocatum habeat pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum, vt aduertit Thom. Cerdan *in lib. viſita de la carcel, cap. 6 num. 21.* & ideo optimè faciunt Neapolitani, qui Regio ſumptu Aduocatum pauperum creant, vt per Thom. Actium *in tract. de infirmit. part. 2. verbo Aduocati, num. 8.* Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſion. tit. 63. num. 40.* hoc idem in Camera Imperiali obſeruatur ſecundùm Gail. *lib. 1. obſeruat. 43. num. 15. & 19.* & apud Germanos idem conſtitutum eſſe ſcribit Matthæ. *ad Guid. Papa dec. 561.* & denique apud Gallos conſuetudine introductum dicit Boër. *deciſ. 324. n. 6.* & in Hiſpania ex *l. 26. tit. 4. & l. 28. tit. 5. lib. 2. noua recep.*

10 Aduertant tamen Aduocati ſe peccare mortaliter, ſi ſalarium petant à pauperibus, ſicuti reſoluunt Tiraquel. *de nobilit. cap. 29 num. 39.* Couar. *pract. cap. 6. n. 4.* Rebuff. *ad l. 27. ff. de verborum ſignific. pag. 157. & de priuileg. ſcholaſt. priuileg. 90.* Franciſc. Viui. *Neapolit. deciſ. 159. num. 2. cum ſeqq.* Mench. *illuſt. cap. 41. num. 3.* Cornelius Benincaſ. *vbi ſuprà, n. 10.* Roland. à Valle *d. conſ. 87. num. 28. lib. 2.* Flores de Mena *d. §. 1. num. 52.* Frat. Emman. *in ſumma, tom. 1. cap. 4. n. 6.* Sayr. *in claui Regia, lib. 12. cap. 23.* Camill. Borrell. *dicto tit. 65. n. 38.* Cald. Pareira *in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunct. part. 4. num. 28.*

11 Aduocatus in propria ac ſua cauſa aduocans (licèt in ea patrocinium ſibimet præſtare non debeat, ex Valaſc. *conſ. 25. num. vlt.* Bernard. Græuæ. *dicto lib. 1. concluſ. 151. conſider. 1. num. 14.* Alexand. Trentacinq. *variar. reſolut. lib. 2. tit. de poſtulando, reſol. 3.* Marien. *l. 7.*
12 *gloſſ. 3. num. 31. tit. 12. lib. 5. noua recop.*) ſi in ea fuerit victor, expenſas à parte ſuccumbente non recuperat, niſi probauerit non potuiſſe alias cauſas defendere, & ſic petat tanquam damni, & intereſſe, ſicuti docent Rebuff. *tome 3. ad leges Gallia, tit. de expenſ. art. 5. gloſſ. vnic. num. 27. & 28.* Viui. *tomo 1. commun. opin. lib. 2. tit. 6. numero 21. verſ. ſed aduerte, pag. 111.* Iacob. Benni. *dicto priuileg. 73. num. 4.* Surd. *de aliment. tit. 9. quaſt.*
13 *39. num. 11.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 111. num. 13.* vbi ſubdit quòd quando habet Aduocatum, ſiue procuratorem gratuitum, repetit expenſas taxandas per iudicem in medietate, vel in tertia parte, parum plus, vel minus, arbitrio iudicis, Camill. Borrel. *dicto tit. 65. n. 111.* D. Barboſ. *in l. eum qui temere, in princip. num. 261. ff. de iudic.*

Cap. Pauper. LXXII. *Iſidor.*

1 Iſidorus *lib. 3. de ſummo bono, cap. 58.* relatus *in hoc text.* diſertis, & elegantibus verbis ita loquitur: *Pauper dum non habet quod offerat, non ſolùm audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur. Citò violatur auro iuſtitia, nullámque reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat.* Referunt Cou. *lib. 2. variar. cap. 9. n. 1. & 9.* Bobadil. *in ſua Politica, tomo 1. lib. 2. cap. 11. num. 13.*

Cap. Quatuor modis. LXXVIII.

Gregorius.

1 Qvot modis humanum iudicium peruertatur optimè declarat S. Gregorius *in hoc textu*, dum ſic ait: *Quatuor modis peruertitur humanum iudicium; timore, dum metu poteſtatis alicuius veritatem loqui pertimeſcimus; cupiditate, dum præmio animum alicuius corrumpimus; odio, dum contra quemlibet aduerſarium molimur; amore, dum amico, vel propinquo complacere contendimus.* Refert Tiraq. *de pœnis temper. cap. 51. num. 81. cum ſeqq.* vbi plura de amore.

Cap. Quiſquis. LXXX.

Auguſtinus.

1 Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd falſum committit qui interrogatus veritatem occultat, ac ſi mendacium dixerit, vt per Bald. *in l. data opera, num. 29. C. qui accuſare non poſſ.* Cou. *lib. 1. var. cap. 2. num. 3. verſ. caterùm,* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 36. n. 4. & cauſa 44. num. 15. & 16.*

SVMMARIVM.

1 *Chriſtiano non licet verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, quamvis corde fideliter credat.*
2 *Negare ſe eſſe Chriſtianum, nulli licet Chriſtiano, quamvis faciat metu, vel vi tormentorum.*
3 *Amplia etiamſi negatio fiat ſimulatè.*
4 *Amplia non ſolùm quando negatio fit verbis expreſſis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium.*

Cap. Non ſolùm abnegat. LXXXV.

1 Probat hic text. nullatenus licere homini Chriſtiano verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, vt per Abulen. *in Matth. cap. 10. quaſt. 130.* Bann. *2. 2. quaſt. 3. art. 2. dub. 1. concluſ. 2.* vbi Arag. *concluſ. 2. dub. 1.* Petr. de Ledeſm. *in ſum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. concl. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 4. num. 7.* id ipſum extendentes, quamvis taliter negans corde fideliter credat, quia inficiari non poteſt, quin ex tali negatione duo mala ſequantur, primum quod profert mendacium in doctrina Religionis, quod ſub nulla conditione licet, *cap. primum eſt capitale 22. quaſt. 2.* ſecundum, quia aufert Chriſto externam Fidei profeſſionem.

Amplia primò, vt procedat quamvis negatio fiat à

vi, vel metu tormentorum, aut mortis, hoc enim ex parte ſua poteſt minuere deformitatem peccati, non autem ex toto tollere, vt obſeruant Doctores *ſuprà citati*, & tradit Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 27. in princip.* ſubdentes hoc fuiſſe peccatum Petri, qui mortis timore negauit ſe eſſe Diſcipulum.

3 Amplia ſecundò, vt procedat etiamſi negatio fiat ſimulatè, ita vt animus abſit ab actu, veluti ad effectum vt cognita falſitate illius Religionis, cuius negans ſe eſſe profitetur, poſſit deinde eam faciliùs confutare, vt per Valent. 2. 2. *quæſt. 3. diſp. 1. puncto* 2. *dub.* 4. Emeric. *in direct. Inquiſit. p. 1. quæſt. 9. n. 3.* vbi Penia *commento* 24. Sanch. *d. cap. 4. num.* 14.

4 Amplia tertiò, vt procedat non ſolùm quando negatio fit verbis expreſſis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium, per text. *in cap. Imperatores, hac eadem quæſt.* vbi tres illi pueri ſtatuam Nabuchodonoſor adorare noluerunt, *& in cap. Iulianus, etiam hac quæſt.* vbi Chriſtiani milites Imperatoris Idola neque adorare, neque thus offerre illi noluerunt, tradunt Bano. 2. 2. *quæſt. 3. art. 2. dub.* 2. *concluſ.* 4. Ruiil. Benzon. *in tractat. de fuga Epiſcopi, lib. 1. diſp. 1. concluſ. 4. in ſolut. ad* 4. Petr. de Ledeſma *in ſum. tom. 2. tractat. 1. cap. 4. paulò ante num.* 10. Sanch. *d. cap. 4. n.* 11.

Cap. Nolite timere. LXXXVI.

Ioan. Chryſoſtomus.

1 ALlegatur hic text. ad hoc quòd ad liberandum proximum ab iniquo damno ex lege charitatis verum teſtimonium omninò quis dicere tenetur, vt per Sot. *de iuſtit. lib. 5. quæſt. 7. art. 1. & in relect. de ſecreto, memb. 2. q. 7.* Nauar. *in cap. inter verba 11. quæſt. 3. corol.* 63. Couar. *in reg. peccatum, part. 2. §. 3. num.* 2.

Cap. Si dominus. XCIII.

Hieronymus.

1 PRobat hic text. quòd ſi dominus, vel Princeps ipſe aliquid iniuſtum præcipiat, minimè ei obediendum eſt, & obediens non excuſatur, vt per Marant. *diſp. 1. num. 20. & 37.* Anton. Gumez *tomo 3. var. cap. 3. num. 42. poſt princ. verſ. adeóque in his*, Petr. Placa *in epit. delictor. lib. 1. cap. 15. num.* 25. Farinac. *in praxi crimin. q. 97. num.* 3. nouiſſimè Aluarez de Velaſco *in tract. de priuileg. pauperum, part. 2. q. 65. num.* 81. Præcipuè in prohibitis à iure Diuino, & a ſacris Scripturis, in quibus quòd nemo debeat obedire ſuo Superiori, ſiue ſit Princeps, ſiue Prælatus, ſiue dominus, per hunc text. tenent Nauar. *in rub. de iudic. §. 13. princ. n. 59. verſ. quibus duobus*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 3. cap. 25. tit. de obedient. Relig. n.* 7. Farin. *d. q. 97. num.* 5.

Cap. Iulianus. XCIV. *Ambroſius.*

1 OPtimè Couar. *lib. 4. var. cap.* 12. multa tradit circa huius text. intellectum, vbi obſeruat apud D. Ambroſium in his operibus, quæ eius titulo modò extant, & publicè typis traduntur, nondum potuiſſe locum iſtum deprehendere, ſed benè apud D. Auguſtinum *in Pſalm.* 124. relatum *in cap. Imperatores, verſ. Iulianus, hac ead. quæſt.*

2 Iulianus Imperat. apoſtata dictus fuit, cùm victimarum Gentilium ſanguine ſacrum Baptiſmi lauacrum ſibi abluerit, atque ſe ipſum à myſteriis Eccleſiæ exauthoratum excluſerit, vt referunt Sozomen. *lib. 5. cap. 2.* Nicephor. *lib. 10. cap. 1. 2. & 3.* Caſſiadot. *in tripart. cap. 1. 2. & 3.* Couar. *d. cap. 12. verſ. verum apud Gratianum.*

Habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites, &c.] Narrant Sozomen. *d. lib. 5. cap.* 18. Caſſiadot. *lib. 6. tripart. cap.* 39. & Niceph. *lib. 10. cap.* 23. Iulianum Cæſarem apoſtatam milites Chriſtianos habuiſſe, qui pro Imperij Romani maieſtate ſub eo militarunt, quos tamen ipſe dolo ad Deorum Gentilium ſacrificia donatiuo ea de cauſa dato adducere tentauit, vt accepto donatiuo ſimul & thus acciperent, idque adolerent ad ipſius Iuliani imagines ex veteri inſtituto, quibus Iouis, Martis, & Mercurij erant inſuper depictæ, quo tamen dolo cognito pœnitentes donatiuum Imperatori reſtituunt, & Chriſtianiſmum liberrimè cum martyrij affectione profitentur, quos Imperator ira quidem commotus à cæde abſtinens exauthoratos ea aula Imperiali exegit, vt refert Cou. *dict. cap. 12. verſ. ſecundò obſeruandum.* 3

Cap. Qui reſiſtit. XCVII.

Auguſtinus.

QVamvis Principi, & Superiori poteſtati obediendum ſit, ea latè adductis per Grammat. *voto* 32. *n.* 1. Marant. *diſp. 1. n.* 11. Clar. *in § fin. quæſt. 60 verſ. ſolet dubitari, ante fin.* tamen ei aliquid iniuſtum præcipienti minimè obediendum eſt, vt per Iacob. Nouell. *reg. 47. in 1. fallent.* Marant. *dicta diſp. 1. num. 20. & 37.* Roland. *conſil. 12. n. 80. cum ſeqq.* Anton. Gomez *tom. 3. variar. cap. 3. num.* 42. Farinac. *in praxi crimin. quæſt. 97. n.* 1. vbi *numeris ſequentibus* multipliciter declarat nouiſſimè Aluarez de Velaſco *de priuileg. pauperum, p. 2. q. 65. n.* 81. 1

Cap. Quoniam multos. CIII.

Gregor. VII.

GRegorius VII. *lib. 5. Regeſti in Concilio Romæ habito*, relatus *in hoc text.* ea duabus cauſis, neceſſitatis ſcilicet, & ignorantiæ, mouetur ad concedendum aliquibus vt ſine culpa cum excommunicatis communicare valeant, ſicut obſeruat Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. cap.* 47. 1

Videlicet vxores.] An & quando vxor poſſit communicare viro excommunicato, dixi latè *in collect. ad c. inter alia, num. 3. cum ſeqq. de ſent. excomm.* 2

Liberos.] De liberis an & quando poſſint licitè communicare parentibus excommunicatis, dixi *in collect. ad cap. ſi verò, de ſentent. excomm.* 3

Seruos.] An & quomodo ſerui poſſint communicare dominis excommunicatis reſpectu poteſtatis dominicæ, dixi *in collect. ad d. cap. inter alia, n.* 7. 4

In gloſſ. *Vxores.* Vide Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 1. n. 9. & §. 2. n.* 11. Paul. Comitol. *reſp. moral. lib. 6. quæſt.* 34. 5

Cap. Debent. CVI.

MOdus, & forma excommunicationis publicandæ ponitur *in hoc text.* de quo vide Couar. *in cap. alma mater, part. 1. §. 8. num.* 6. Duen. *reg. 272. verſ. vltra caſum*, & de illius intellectu latè agit Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib. 1. cap.* 10. 1

CAVSA

CAVSA XII.

QVÆSTIO I.

CAP. Omnis ætas. I.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 OMNIS ætas ab adoleſcentia in malum prona eſt, vt habetur *in hoc text.* cuius ad hoc meminerunt Tiraquell. *de iureprimogen. in præfat. num.*198. Pined. *in vita S. Ioan. Baptiſtæ, lib.*3. *art.*1. *cap.*4. *pag. mihi* 73.

CAP. Dilectiſſimis. II. *Clemens.*

1 CLemens *epiſt.*5. relatus *in hoc text.* communem omnibus clericis eſſe vitam ſeruandam, oſtendit, de quo vide quæ doctè tradunt Frat. Gabr. del Toro *in el tratado de la miſericordia Apoſtolica, cap.*14. Ribadeneira *in tract. de Religione Societatis Ieſu, in princ. notab.* 10. Sayr. *in claui Regia, lib.*9. *cap.*8. *n.*1. *&* 13.

2 *Ananias autem*, &c.] Notatur ad hoc quòd citius quis moritur propter peccatum, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.*31. *n.*557.

CAP. Cui portio. VI.

Ambroſius.

1 AD hunc text. commentarium edidit doctiſſimus Nauar. *ſub tit. de Regularib. commento* 1. Et notari ſolet ad hoc quòd clerici dicuntur res ſacroſanctæ & ſpirituales, vt per Surd. *conſ.*193. *num.*4. *& conſ.*301. *num.*52. Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. in prælud. n.*8. & ad hoc propoſitum Doctores, Patres, Canones, atque Concilia paſſim vſurpant illud vulgatiſſimum ex Pſal. 104. *Nolite tangere Chriſtos meos*, quod latè & eleganter explicat nouiſſimè Dom. Dominic. de Puccoolb. *tom.*2. *inſtitutionum de Regul. ariſtocratia, cap.*13. *n.*28. *cum multis ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur diſputantes vtrum clerici dominium habeant in redditibus, & diſtributionibus ratione beneficij acquiſitis.*

2 *Clericos dominos non eſſe, ſed ſolummodò diſpenſatores redditumm beneficialium tenuerunt nonnulli, &* num.3.

4 *Clericos redditus ſuorum beneficiorum ita proprios facere, vt de illis eodem modo diſponere valeant, quo de patrimonialibus, ſuſtinet verior ſententia, &* num.5.

6 *Dominium ille habere dicitur, qui habet ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente.*

7 *Clericos aliquando vſurarios ſolummodò, aliquando tam in vita, quàm in morte vſufructuarios faciunt aliqui Doctores.*

8 *Tempore primitiuæ Eccleſiæ neque Eccleſia, neque Chriſtiani tam clerici, quàm laici, neque in communi, neque in particulari, bona propria poſſidebant.*

9 *Laici Chriſtiani poſt primitiuam Eccleſiam cœperunt bona propria retinere, clerici verò & Eccleſiæ adhuc communem vitam agebant.*

10 *Clericis approbatiuè fuit permiſſum tertio tempore, vt parentum patrimonia, vel bona aliundè quæſita habere poſſent.*

11 *Parochiæ quarto tempore ſunt diuiſæ, ſingulaque ſingulis Presbyteris Eccleſiæ aſſignatæ, bonáque Eccleſiarum quoad redditus in quatuor partes diſtributa.*

13 *Declaratur* c.1. §. ordinandus, verſ. quomodo etiam 42. diſtinct.

14 *Declaratur* cap. ſicut 47. diſtinct.

15 *Dominium maximum eſt ſolius Dei, quippè qui ſolus habet plenum, & abſolutum rerum omnium dominium.*

16 *Dominium medium, ſeu ſubalternum eſt ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente.*

17 *Dominium infimum eſt illud, quod Principes in ſuis ſubditis, & in bonis illorum habent.*

18 *Bonorum eccleſiaſticorum primæua natura quomodo mutari poterit per diuiſionem de illis factam in quatuor partes, oſtenditur.*

19 *Declaratur auctoritas Chriſti Lucæ* 12. *& n.* ſeqq.

CAP. Quia tua. VIII. *Gregor.*

EX hoc text. & aliis ſequentibus colligunt Doctores reſolutionem ad illam controuerſam quæſtionem vtrùm clerici dominium habeant in redditibus, & diſtributionibus ratione beneficij acquiſitis, quam diſputant in plures abientes ſententias citati à Cened. *ad Decretal. collect.*12. *num.*5. *& p.*3. *collect.*15. *in fine*, refert octo, & plures Doctorum opiniones Sarmien. *de redditib. part.* 2. *ex cap.*1. *vſque ad cap.*8. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.*2. *cap.*28. Clar. *in* §. *fin. quæſt.*27. *num.*8. Mench. *de ſucceſſion.* §. 22. *à n.*19. Molin. *de primog. lib.*2. *cap.*10. *num.*37. Hieronym. Llamas *in methodo, p.*3. *c.*13. §. 8. Molin. *de iuſtit. tract.*2. *diſp.*142. Azor. *inſtit. moral. p.*2. *lib.*7. *cap.*8. *à princ.* & alij in diſcurſu citati. 1

Prima ſententia arbitratur clericos dominos non eſſe, ſed ſolummodo diſpenſatores, vt ſibi aſſumere valeant, & illis, qui ſibi inſeruiunt, neceſſaria ad ſuſtentationem, ita vt redditus illi, non proprij, ſed communes, hoc eſt, ſibi & pauperibus erogandi, vel ſi ſuperſint, in vtilitatem Eccleſiæ conuertendi ſint, quòd ſi aliter fecerint, furtum committunt, & ſacrilegium, & ad reſtitutionem tenentur, huius ſententiæ auctor eſt Archid. *in princ.* 44. *diſtinct. & in cap. ſi Epiſcopus, hac ead. cauſa, & quæſt. & in cap. ſtatutum,* §. *aſſeſſorem, num.*13. *de reſcript. in* 6. Innoc. *in cap. indecorum, de ætate, & qual.* acriter nimis Nauar. *de redditib. q.*1. *num.*17. *& in apologia, quæſt.*1. *num.*24. 27. *&* 38. plores ex Theologis, qui eam ſequuntur, refert Azor. *d. cap.*8. *verſ. prima igitur ſententia, & verſ. quod attinet*, ſubdit hanc opinionem cum iure Canonico, & Sanctorum Patrum teſtimoniis plurimum conuenire, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*1. *q.*70. *& ſeq.* 2

Pro quibus expenditur primò *cap.*1. §. *ordinandus, verſ. quomodo etiam,* 42. *diſt.* ibi, *aliena rapere conuincitur, qui vltra neceſſaria ſibi retinere probatur; d. cap.*1. 12. *quæſt.*3. *cap. vlt. in princ.* ibi, *quicquid habent clerici pauperum eſt* 16. *quæſt.*3. bonus text. *in cap. ſicut hi*, ibi, *eſurientium panis eſt*, 47. *diſt.* ergo exceptis neceſſariis ad ſuam ſuſtentationem, cæterorum, quæ ſuperſunt, dominium nō habent, quinimmò ſi retineant, furtum, vel ſacrilegium committere dicentur, *cap. quod autem* 23. *quæſt.*7. ibi, *non ſunt illa noſtra, ſed pauperum*, & ibi, *quorum procurationem quodammodo gerimus, iuncta reg. c.*2. *de donat.* Secundò à priori facit quòd bona Eccle- 3

ſiaſtica fuerunt Eccleſiis donata pia fidelium deuotione ad miniſtrorum, & pauperum congruam ſuſtentationem, debebatur enim omni iure inſpecto miniſtro laboranti iuſta merces, & præmium laboris. Vnde iura paſſim vocant bona eccleſiaſtica ſtipendia ſanctis laboribus debita, *cap. vlt. 1. quæſt. 2.* conſtant hæc ex pletiſque ſacræ Scripturæ locis *Matth. & Luc.* 10. D. Paul. 1. *ad Timoth.* 5. *cap. charitatem, cap. quicumque* 12. *q.* 2. *cap. cùm ſecundum* 16. *de prabend.* ergo ſaltem eorum, quæ ſuperant congruam ſuſtentationem, dominium habere non poſſunt. Confirmatur hæc ratio ex eo, quia alienatio nullius eſt momenti, quæ fit ſine cauſa contra voluntatem domini prohibentis, vel deſtinantis rem ad alios vſus, ita Doctores communiter *in l. filiusfam. §. Diui, ff. de legat.* 1. *& in l.* 2. *C. de vſucap. pro empt. & in Clem. quia contingit, de relig. domibus.* Igitur cùm Fideles à principio bona ſua Eccleſiis donauerint ad miniſtrorum, & pauperum ſuſtentationem, atque ita ſaltem tacitè prohibuerint in alios vſus transferre, fit conſequens extra hos terminos dominium non poſſe penes clericos remanere. Vltimò in idem expenduntur innumeræ propemodum Sanctorum Patrum auctoritates congeſtæ à D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 7. *in princ.* Nauar. Soto, Sarmien. & aliis citatis à Cened. *dictis locis*, quibus oſtenditur bona hæc clericorum dici non poſſe, ſed communia inter miniſtros pauperes, & Eccleſias. Igitur contra tot Sanctorum Patrum auctoritates oppoſitum affirmari non poteſt, eo maximè, quia dominium vnius rei non poteſt penes duos eſſe inſolidum, *l. ſi vt certo, §. ſi duobus, ff. commodati*, cum his, quæ tradunt Pinel. *ad l.* 1. *p.* 3. *ex num.* 10. *C. de bonis mat.* Gam. *Luſit. deciſ.* 244. dominium autem horum bonorum eſt penes Chriſtum, *d. c. cùm ſecundum, cap. tua nobis* 26. *verſ. cùm enim, de decim. cap. cùm ex eo* 34. *de electio. lib.* 6. Ergo ſimul penes clericos eſſe non poteſt.

4 Secunda ſententia primæ directè contraria eſt D. Thomæ *d. q.* 185. *art.* 7. *in corpore, verſ. de his autem*, qui licèt ex inſtituto principaliter articulum de Epiſcopis examinauerit, ſatis id ipſum inſinuat de cæteris miniſtris, vt quemadmodum Epiſcopi de portione ſuo vſui deputata poſſunt in vita tanquam de ſuis patrimonialibus diſponere abſque vllo peccato contra iuſtitiam, & ideò ad reſtitutionem minimè tenentur, quamvis malè impendant, ita ſimiliter clerici diſponere valent de portione ſuo vſui deſtinata, ita quòd Sanctus Doctor rectè expenſus manifeſtè agit ſuppoſita diuiſione bonorum eccleſiaſticorum inter miniſtros, pauperes, Eccleſiam, fabricam, vt *infrà* oſtenditur, quo tempore inſpecto ſatis ſignificat Epiſcopos, & clericos redditus ſuorum beneficiorum ita proprios facere, vt de illis eodem modo diſponere valeant, quo de patrimonialibus, quòd ſi eiſdem redditibus abutantur, nullam iuſtitiæ legem offendere, neque ad reſtitutionem malè expenſorum teneri, ſed ſolum modò peccare contra legem charitatis, clariùs ſuppoſita eadem bonorum diuiſione id ipſum expreſſit idem D. Thom. *quodlib.* 6. *quæſt.* 8. *art.* 12. *ad* 3. in hæc verba: *Aliter ergo dicendum de illis Eccleſiaſticis bonis, quæ principaliter ſunt attribuenda neceſſitatibus pauperum, & conſequenter neceſſitatibus miniſtrorum, qualia ſunt bona hoſpitalium, & aliorum huiuſmodi, & aliter de illis bonis, quæ ſunt principaliter attributa vſibus miniſtrorum, ſicut ſunt prabenda, & alia huiuſmodi, nam in prioribus bonis peccatum committitur non ſolum ex abuſu, ſed etiam ex ipſa rerum conditione, dum aliquis in ſuos vſus aſſumit, quod eſt alterius, & ideò tenetur ad reſtitutionem tanquam defraudator rei alienæ in ſua diſtributione; de aliis verò bonis non committitur peccatum, niſi per abuſum, ſicut & de patrimonialibus dictum eſt, vnde non tenetur quis ad reſtitutionem, ſed ſolùm ad pœnitentiam peragendam.* Planè qui hæc verba D. Thomæ perlegerit, quamvis maximè ſcrutari velit, non inficiabitur in ea fuiſſe opinione, vt exiſtimaret redditus beneficiorum, & fructus bonorum patrimonialium æquiparari, eiſdémque regulis conſiſtere quoad dominium, & legem iuſtitiæ in materia reſtitutionis, quamvis enim Nau. *dicto loco*, atque alij arbitrentur D. Thomam in alia fuiſſe opinione; gratis videtur dictum contra ipſius verba, & mentem. Ad alia verò loca eiuſdem Sancti Thomæ, quæ Nauar. & aduerſarij expendunt, vt ſuadeant contrariam opinionem tenuiſſe, doctè reſpondet Sarmien. *dicto loco, cap.* 2. vbi pro hac Diui Thomæ opinione plures refert Auctores; fuit hæc opinio gloſſ. *verbo proprietatem, in cap. duo ſunt, hac eadem cauſa, & quæſt.* Caiet. 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 5. Abulen. *ſuper Matth. cap.* 6. *quæſt.* 74. Adrian. *in* 4. *diſt.* 4. *quæſt.* 9. *art.* 3. *concl.* 2. Martin. Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 18. *art.* 5. *col. pen.* Sot. *lib.* 10. *de inſtit. quæſt.* 4. *art.* 3. Couar. *in cap. cùm in officijs, num.* 6. *de teſtam.* Sarmien. *de reddit. part.* 4. *cap.* 6. *num.* 2. Molin. *d. diſput.* 142. Marſil. de Columna *de redditibus, part.* 2. *cap.* 1. Bañes 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 6. *dub. vlt. & ibi* Aragon. Valent. *tom.* 3. *diſput.* 10. *q.* 3. *puncto* 7. Guriet. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 114. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 14. *ſub num.* 4. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 5. D. Barboſ. *in l. diuortio, p.* 2. *n.* 59 *ff. ſoluto matrimon.*

Pro quibus primò expenditur *auth. Presbyteros*, ibi, *quolibet modo ad dominium eorum*, & ibi, *quaſi caſtrenſium, C. de Epiſcop. & cleric. cap. vnic.* ibi, *dominium, de cleric. non reſid. lib.* 6. *cap. peruenit*, ibi, *de redditibus eorum, cap. conſtitutus, cap. quod quibuſdam, de fideiuſſoribus.* Secundò fortiùs vrget quòd diuiſio bonorum, quæ à principio erant communia, emptioni ſimilis eſt ad effectum, vt vel dominium transferat, ſi fiat inter dominos, vel inter alios vſucapiendi conditionem; ergo cùm eccleſiaſticorum bonorum, quæ à principio erant communia, diuiſio facta fuerit poſtea, *cap. de redditibus, cap. quatuor, cum multis ibidem* 12. *quæſt.* 2. fit conſequens ſuppoſita illa diuiſione, per quam certa portio miniſtris conſtituta eſt, verùm in eoſdem dominium tranſlatum eſſe, antecedens conſtat ex *l.* 1. vbi gloſſ. *l.* 2. ibi, *dominium in actione*, cum multis *ibidem, C. communia vtriuſque iudicij*, plures, vt per Sarmien. *vbi proximè, num.* 4. Vltimò facit, quia ille dicitur habere dominium, qui habet ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente, vt ex Bart. *in l.* 3. *§. differentia, n.* 4. *ff. de acquir. poſſeſſ.* obſeruant Bald. *in cap.* 1. *col.* 5. *de poſtulat. Prælat.* Rebuff. *in concord. in proœm. gloſſ. verbo dominus*, Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum, num.* 40. *de conſtit.* Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri, num.* 5. Sot. *de iuſtit. lib.* 4. *q.* 1. *art.* 1. Alciat. *lib.* 12. *parerg. c.* 13. Medina *in C. de iuſtit. q.* 2. Conan. *lib.* 3. *comment. c.* 3. *num.* 1. Corraſ. *lib.* 6. *miſcellan. c.* 20. Pinel. *in l.* 1. *de bonis mat. p.* 2. *num.* 2. planè hæc omnia quoad omnes particulares conueniunt clericis reſpectu ſuorum redditPuum, habent enim ius diſponendi nomine proprio ad ſuam vtilitatem in vſus lege non prohibitos, dantur namque huiuſmodi redditus miniſtris expendendos in proprios vſus, neque reperitur lex aliqua, quæ poſt diuiſionem certum ſolummodò vſum conceſſerit, vel prohibuerit eiſdem vti nomine proprio, vt patet; igitur nihil eſt quod impediat verum dominium reſpectu ſuarum portionum, vt Diuus Thomas, & citati docent.

Tertia ſententia eſt illorum, qui mediam ferè inter vtramque partem ſequuntur viam, & clericos aliquando vſuarios ſolummodò, aliquando tam in vita, quàm in morte vſufructuarios faciunt, ita *gloſſ.* 2. *in cap. quia nos* 3. *de teſtam.* gloſſ. *verbo ſibimet, in cap. vlt. de pecul.*

pecul.cleric. gloſſ. *verbo reſeruari,in cap.præſenti,de offic. Ordin. lib.6.* Molin. *de primogen.lib.2.cap.10. num.37. & 43.* Menoch. *conſil. 66. n.32.& de arbitr.caſu 433. num. 35.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.3.quæſt.74. art. 4. verſ. quarta ratio*, Valaſc. *de priuation. cap.36. num.4.* Cald.Pereira *de reſolut. emphyt. cap.15. n.43. & de emptione,cap.16.n.1.* D. Barboſ.*in d.l.diuortio, in princip. part. 2.n.53.cum ſequentibus.*

8 Ex his tribus ſententiis ſecunda D. Thomæ hac in re longè verior eſt, quæ vt meliùs intelligatur, quinque potiſſimum tempora conſideranda ſunt, ex quorum cognitione deprehenditur intellectus ad plura iura huius cauſæ, & quæſt. & aliarum quæ ſequuntur. Primum igitur tempus fuit,in quo neque Eccleſia,neque Chriſtiani tam clerici,quam laici, neque in communi, neque in particulari bona propria poſſidebant, ſed Euangelicam perfectionem imitantes omnia ſibi oblata vendebant,pretiúmque ad Apoſtolorum pedes ponebant, vt ſuis, & cæterorum indigentium neceſſitatibus ſubuenirent, diuidebatur ſingulis, provt cuique opus erat, patet Act. *cap.4.prope fin.*ibi:*Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*, & ibi, *diuidebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat*, & Ioan. 12.*poſt princip.* ibi, *loculos habens ea, quæ mittebantur, portabat,cap.ſcimus,cap.habebat*, cum multis, *ibid.hac ead. cauſa,& quæſt.*

9 Secundum tempus fuit, quòd cùm numerus Fidelium ſummoperè excreſceret, & ideò commodè neque in communi vitam agere, neque ad victum, aut veſtitum neceſſaria eiſdem ſuppeditari poſſent, laici Chriſtiani cœperunt bona propria ex commiſſione retinere, clerici verò, & Eccleſiæ adhuc communem vitam agebant, nihil proprium habentes in particulari; prædia tamen illo tempore à Fidelibus donata, vel aliàs quæſita materialibus Eccleſiis tradebantur, quibus Epiſcopi præſidebant, vt ex illorum redditibus, decimis, & oblationibus, aliiſque eleemoſynis clerici communem vitam ducentes, ſuſtentarentur, *cap. videntes, cap. expedit, cap. duo ſunt*, cum aliis, *hac eadem cauſa, & quæſt.cap.vltim.cap.decimæ 16. quæſt.1.* & de hoc tempore in illis terminis intelligendus eſt D.Thom.2.2. *quæſt.43. art. 8. in corpore*, dum inquit, bona Eccleſiaſtica committi Prælatis ad erogandum aliis,ſicut bona Reipubl.committuntur Rectoribus, loquitur enim attento hoc tempore ante bonorum diuiſionem, de qua ſtatim: vel, quod magis placet,loquitur de proprietate bonorum eccleſiaſticorum, quorum conſeruatio Prælatis incumbit, vt ſatis deprehenditur ex facto Diui Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis, de quo diſputat in eodem articulo, & ideò neque ſecum pugnat in opinione ſua, quam ſequimur.

10 Tertium tempus fuit, in quo clerici ægrè ferebant carere rebus propriis, & ideò fuit eiſdem approbatiuè permiſſum, vt parentum patrimonia, vel bona aliunde quæſita habere poſſent, ita tamen vt proprium habentes nihil caperent de bonis deputatis ad pauperum, & laicorum ſuſtentationem, meminêre huius temporis, *cap. clericos, cap.paſtor Eccleſiæ, cap. ſi quis propter, cum multis ibidem 11.q.2.cap.certè ego, cap. Epiſcopi, c. Epiſcopus, hac eadem cauſa, & quæſt.*

11 Quartum tempus fuit, in quo Parochiæ ſunt diuiſæ, ſingulæque ſingulis Presbyteris Eccleſiæ aſſignatæ, bonáque Eccleſiarum,quoad redditus in quatuor partes diſtributa, vna Epiſcopo, ſeu Diœceſano, altera Parocho, tertia fabricæ, quarta hoſpitibus peregrinis, & pauperibus, *cap. conceſſo, cap. quatuor, cap. de redditibus, cap. cognouimus, cap. mos eſt, cap. ſancimus, cum multis ibidem 12. q. 2. cap. vnico, in princ.13. q. 1.* Executio autem, ſeu applicatio huius diuiſionis per Epiſcopum fieri ſolebat *dicto cap.conceſſo.* Si verò perquiras apud quem remanſerit quarta hæc pars pauperibus deputata; dic apud Epiſcopos, & ſimiles Prælatos,quibus vt plurimum maxima redditum numerus eſt relicta, non enim fuit tunc temporis ablata Epiſcopis bonorum adminiſtratio.

Vltimum tempus eſt hodiernum,quo Epiſcopi exceptis bonis,quæ ſuæ menſæ in ſolidum ſunt applicata,& inſuper Capitulis Sedium Cathedralium,in pleriſque Eccleſiis habent tertiam partem fructuum,reliquas partes habent Rectores Eccleſiarum cum onere fabricæ circa ornamenta neceſſaria, veſtes ſacras,vaſa, & alia id genus & denique circa eam partem Eccleſiæ, quæ dicitur Sancta Sanctorum, vulgò *Capella maior.* Ex quorum temporum diſtinctione intelligere poſſimus plura iura, quæ ſecundùm ea loquuntur in hac materia, & ſic ad illa patebit reſponſio ex dictis. 12

Fundamenta autem contraria, quæ pro prima ſententia adduxi, facilè diſſoluuntur, & in primis ad primum ex *d.cap.1.§. ordinandus, verſ.quomodo, d.c. Epiſcopus*, cum aliis ibi citatis, facilè reſpondetur iura illa, & ſimilia procedere ante diuiſionem in quatuor partes, de qua *ſuprà* dixi, quo tempore bona omnia eccleſiaſtica communia erant, neque miniſtri poterant aliquid accipere vltra propriam ſuſtentationem, tunc enim ſi aliter prædictis bonis vtebantur, & furtum,& ſacrilegium committebant: at verò text. iura, & rationes, quæ pro ſecunda D. Thomæ ſententia adduxi, procedunt poſt factam diuiſionem propter efficacia fundamenta ibi expreſſa. Vel aliter intelligi poſſunt verba Hieronymi *in d. cap. ſicut, 47.diſt. ibi,eſurientium panis*, &c. vt ſint prolata lato modo,& impropriè ad maiorem exaggerationem, vt per Cardin. *in cap. cum in officiis 7.n.11. de teſtam.* D. Thom. 2.2. *quæſt.66.art.7.* Sot. *lib.5. de iuſtit.q 3. art.4.* Vel aliter, vt per Caiet. 2.2.*quæſt.118.art.4. ad 1.* Cou. *in reg.peccatum,part.2.§.1.num.3. & lib.3 variar.cap.14. num.5.* Ad ſecundum libenter agnoſcimus bona illa pia Fidelium deuotione donata fuiſſe Eccleſiis ad congruam miniſtrorum, & pauperum ſuſtentationem, vt iura *ibidem* citata euincunt, vnde illo tempore bona erat conſequentia, eroganda fore pauperibus omnia, quæ ſuperſunt, iuxta illud Lucæ 11. *quod ſupereſt*, &c. Cæterùm cùm poſt diuiſionem deputata fuerit clericis certa portio, quæ eiſdem pro congrua ſuſtentatione conceditur, pauperibus quoque alia pars fuerit diſtributa, iam in lege iuſtitiæ clerici non tenentur ad pauperum ſuſtentationem: ſicut enim fabrica, & pauperes ſuarum portionum dominium acquirunt, ita & clerici, vt *ſuprà* pro dicta ſecunda ſententia conſideraui, vnde alienatio, quam clerici faciunt de ſuis redditibus, non dicitur facta contra, ſed ſecundùm domini voluntatem, vt patet, cùm ipſimet domini ſint. Ad text. verò *in d.cap. cùm ſecundum,& in d.cap.tua nobis*, cum ſimilibus, in quibus probatur dominium bonorum eccleſiaſticorum 15 eſſe penes Chriſtum, reſpondetur intelligenda eſſe illa iura de dominio pleno,& abſoluto, quòd vt clariùs pateat, ſciendum eſt dominium in tres potiſſimum ſpecies diſtribui, aliud ſupremum, quod maximum,& abſolutum vocatur, aliud medium,ſeu ſubalternum, aliud infimum, ſeu minus proprium. Primum ſolius Dei eſt,quippè qui ſolus habet plenum, & abſolutum rerum omnium dominium, iuxta illud Pſal.23. *Domini eſt terra, & plenitudo eius*, habetur *in dict.cap.tua nobis*, cum aliis citatis à Ioan. Valer. *de differ.inter vtrumq; forum, verbo munera, differ.1.num.3.* & ſic in hoc procedunt prædicta iura. Secundum eſt

illud,

16 illud, quod habemus in rebus propriis deſcribitur quòd ſit ius deponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente, Bart. & Doctores communiter citati *in vltimo fundamento ſecundæ opinionis*, & alij citati à Ioan. Valer. *vbi ſuprà, n.* 11. *&* 12. de quo intelligenda ſunt iura in eius confirmationem citata.

17 Tertium dicitur illud, quòd Principes in ſuis ſubditis, & in bonis illorum habent, quod infimum, & impróprium dicitur, quippè qui non in ſuam, ſed communem ſubditorum vtilitatem exerceatur, de quo gloſſ. *verbo omnia*, per text. *ibi* ſic neceſſariò intelligendum *in l.* 3. *verſ. quæ enim, C. de quadrienny præſcript.* iuncta reg. *l. item ſi verber..:um,* 15. §. 1. *verſ. item ſi forſe, ff. de rei vendic. l.* 1. *C. quibus ex cauſ. ſerui pro præmio,* iunctis iis, quæ tradunt Tiraquel. *de nobilit. cap.* 6. *n.* 6. Marant. *de ordine iudic. part.* 3. *num.* 25. Anton. Gabr. *commun. tit. de iure quæſito, concl.* 1. *n.* 9. Sot. *de iuſtit. lib.* 4. *quæſt.* 4. *art.* 4. Conar. *in reg. peccatum, part.* 2. §. 9. *n.* 8. Nauar. *de ſpol. cleric.* §. 17. *n.* 4. *ad med.* Pinel. *in rub. de reſcind. vendit. part.* 1. *cap.* 2. *n.* 29. de quo in præſenti materia nulla nobis diſputatio eſt, quippè cùm ad poteſtatem publicam ſpectet, non verò ad priuatam ſingulorum vtilitatem.

18 Non obſtat contra reſponſiones ad contraria adductas, ſi quis vlterius vrgeat diuiſionem non mutaſſe, neque mutare potuiſſe talium bonorum naturam, arg. *Clem. quia contingit, de relig. domib.* vnde etiam hodie eandem retinere conditionem, vt quæcumque ſuperexcreuerint, pauperibus erogentur, ne contingat abſurdum, quòd bona contra dominorum voluntatem in alios vſus expendantur, quia reſpondetur multipliciter, & primò diuiſionem illam factam fuiſſe à Summis Pontificibus, penes quos eſt poteſtas commutandi defunctorum voluntatem in alios vſus, *d. Clem. quia contingit*, cum citatis per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 1. *allegat.* 83. Vnde nullum eſt abſurdum data cauſa per illam diuiſionem Pontifices mutaſſe talium bonorum naturam. Secundò reſpondetur, quòd cùm communia, vt plurimum negligi ſoleant, & ex communione frequenter rixæ, & contentiones inſurgant, *cap. dilectiſſimis*, ibi, *per iniquitatem*, &c. ſecundùm veriorem ſenſum, *hac ead. cauſa, & quæſt.* ideò diuiſio facta fuit, vt vnuſquiſque eorum, inter quos fieret, dicere poſſet, meum, tuum, &c. arg. *d. cap. dilectiſſimis*, vnde non inconuenit quòd bona illa à principio communia, poſtea diuiſa per diuiſionem mutaſſent naturam, atque ita in poteſtatem tranſiiſſent, vt contra primæuam bonorum naturam poſſet vnuſquiſque dicere hoc meum, tuum, &c. Tertiò reſpondetur bona illa fuiſſe à principio Eccleſiis donata cum onere, vt in Eccleſiarum, miniſtrorum, & pauperum cederent alimoniam, poſtea verò Epiſcopis, miniſtris inferioribus, Eccleſiis, & pauperibus ſingulas partes aſſignatas, vnde cùm iuxta bonorum ſubſidium ſit prædicto oneri ſatisfactum, non eſt cur vnus alterius portionem ambiat, ſed ſua contentus tanquam verus dominus de ſua diſponat in vſus proprios lege non vetitos, & ideò ſicut iniuſtum foret, vt poſt aſſignatas ſingulas ſingulis laborantibus mercedes, teneretur alter alteri ex lege iuſtitiæ de ſuo contribuere, ita in propoſito affirmandum eſt. Denique reſponderi poteſt diuiſionem non immutaſſe bonorum naturam, ſed qualitatem ſolummodò, vt ita quod commune erat fieret ſingulorum, quod ex cauſa factum per habentem poteſtatem neque diuinæ, neque humanæ legi repugnat; ſi autem contra hanc reſponſionem, dum qualitatis mutationem admittit, replicetur de ſacro Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 5. facilè reſpondetur agere de prouiſione particulari beneficiorum à partibus impetrata contra qualitates eorundem poſitas in erectione, vel fundatione, patet ibi, *in beneficiorum collatione,* & *in fine*, ibi, *aliter facta prouiſio ſubreptitia cenſeatur.* non verò in mutatione qualitatum facta per legem Summi Pontificis in bonum commune, de qua antiquiſſima illa, & iuſtiſſima bonorum diuiſione multò ante Concil. Trid. à pluribus Conciliis approbata, ab omnibus Summis Pontific. totiùſque Eccleſiæ vſu, & conſuetudine recepta.

Nec etiam obſtat auctoritas illa Lucæ 11. *quod ſu-* 19
pereſt, &c. dum probat iure Diuino primæuo, & poſtea ex Apoſtolorum inſtituto iniunctum eſſe rebus, vt quod ſupereſt debet in eleemoſynam conuerti; ergo ſtante hac lege diuina non potuit humana dominium transferre eorum, quæ ſuperſunt, ac proinde non humana ſolùm, ſed diuina quoque lex teſtari, & diſponere prohibet tanquam de rebus alienis. Cui difficultati reſpondere conatur Sarmien. *de redditibus, p.* 4. *c.* 2. *num.* 6. legem illam diuinam generalem eſſe, & indeterminatam, determinationem verò factam hoc, vel illo modo, tali, vel tali tempore, ſub hac, vel illa quantitate, quod ſupereſt expendatur, legem eſſe non diuinam, ſed humanam, & ideò ſuppoſita determinatione legis humanæ tam in portionum diuiſione, quàm in beneficiorum erectione ſi quis illud, quod ſuperfuerit, in pauperes non expendat, nulla lex diuina offenditur, nec aliquod iuſtitiæ præceptum violatur, itaque idem Sarmien. ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 85. *art.* 1. *ad* 1. *&* q. 87. *art.* 1. contendit innumeris propemodum exemplis probari poſſe legem humanam determinare legem diuinam generalem, cuius determinationibus ſi ſatisfiat, liberantur ſubditi à lege diuina generali. Vnde cùm lex illa, *quod ſupereſt*, iam determinata ſit per legem humanam, ſua vnicuique portione aſſignata, ſi ſatisfiat huic determinationi, liberantur clerici à lege diuina generali, ac ſubinde ex præcepto iuſtitiæ non tenentur pauperibus, quod ſupereſt, erogare, quia potuit Eccleſia fructus beneficiorum à tali onere exemptos aſſignare clericis loco ſtipendij.

Verùm hæc Sarmienti conſideratio ad auctorita- 20
tem Lucæ *d. cap.* 11. nec in ſe vera eſt, nec difficultatem tollit. Primò, quia non video cur magis lex illa, de ſuperfluo dando pauperibus ſit generalis, quàm lex de honorandis parentibus, de non iurando in vanum, non furando, & ſimilibus, ſi ad strictam verborum ſignificationem reſpiciamus, ſed lex nulla humana poteſt contra vllam ex illis in particulari aliquid determinare; ergo nec contra illam, quod ſupereſt. Deinde facit, quia etſi diligenter enumeremus omnes legum humanarum determinationes, quarum plura exempla adducit Sarmien. *dicto loco*, nullam inueniemus, quæ contra legem diuinam generalem aliquid ſtatuat, quinimo totæ ſunt in obſeruantia illarum, & vt ad praxim, ſeu executionem reducantur, vt rectè intuenti conſtabit; hæc tamen lex humana, (quæ beneficia erexit, ſingulaſque ſingulis miniſtris portiones diuiſit, vt Sarmien. vult, & nos defendimus) non agit de obſeruantia illius legis diuinæ de ſuperfluo dando pauperibus, neque illam ad praxim, ſeu exequutionem perduxit, quinimò de applicanda ſingulis portione libera ab omni onere; igitur non poteſt dici determinatio illius legis diuinæ, erit quidem determinatio alterius, cuius ſuprà meminimus, in pleriſque ſacræ paginæ locis, *dignus eſt operarius mercede ſua*, quia lex hæc diuina generaliter docet cuicumque laboranti deberi præmium laboris, non tamen determinat quantitatem, tempus, nec locum, vnde quòd quarta pars debeatur, quòd in ſuo beneficio quis tantam, ac talem portionem habeat, determinatio

minatio dicentur, non quidem reſpectu legis diuinæ, de eo, quod ſupereſt dando pauperibus, ſed alterius longè diuerſæ, nempè de congrua laboratori mercede diſtribuenda.

21 Quare reiecta Sarmienti reſponſione Sot. *lib.* 10. *de iuſtit.q.*4.*art.*3.*col.*8. diſtinguendum putat inter bona tempore primitiuæ Eccleſiæ à Fidelibus donata, & inter decimas,& cætera omnia,quæ poſt beneficiorum creationem data ſunt, vt prioribus onus inhæreat legis diuinæ iniunctum ad eroganda pauperibus,quæ ſuperexcreuerint, idque ex debito iuſtitiæ ſpeciali, qua tenentur omnes, in quos à domino cum aliquo onere res transferrur, arg. *l. vlt.* §. *vlt. ff. de contrah. emp.* cum aliis,poſterioribus verò affirmat nulla lege diuina tale onus fuiſſe iniunctum, & ideò ceſſare debitum iuſtitiæ.Verùm nec hæc reſponſio placet,quiaSot.non probat bona illa à principio cum onere fuiſſe donata, quinimo etſi illud concederemus, non tollitur difficultas ex auctoritate *Luc.* 11. ſecundùm quam quod ſupereſt in pauperes erogandum eſt.

Idcirco his, atque aliis exploſis locus ille facillimè vnico verbo abſque tot laboribus intelligetur cum D. Thom. 2. 2. *q.*32.*art.*5.*&* 6. vt ſolummodo in vnico caſu ſit in præcepto,data ſcilicet extrema neceſſitate ex parte recipientis, quæ tamen nec in dante, nec in ſuis contingat, in cæteris verò aliis ſpeciebus de conſilio procedat, & ideò non obligat tranſgreſſorem,arg. *cap. nullus* 62. *de reg.iuris in* 6. cum *ibidem* reſolutis. Inſuper conſidero locum illum generalem eſſe in quacumque perſona tam ſæculari,quàm Eccleſiaſtica,vnde ex illo contra eam, quam ſequimur opinionem, nihil efficaciter colligi poteſt, & in hunc ſenſum reducit D. Thom. *d art.*5.*ad* 2. auctoritatem Baſilij, quæ ſimillima eſt cum Ambroſ. *de quo in c. ſicut hi* 47. *diſt. gloſſ. fin. in præſenti text.* videtur ſentire pauperem non teneri ad decimarum ſolutionem ſi vita ſibi,familiæque neceſſaria non percipiat, idémque videtur tenere Franc. Marc. *Delphin.deciſ.*198.*n.*6. Vincent. Carot. *deciſ. ſine caſu* 52. *n.* 6. Aloyſ. Ricc. *in ſua praxi var. reſolutionum, reſol.* 115. *per tot.* Et ſaltem ſi extrema prematur paupertate, admittunt Bellencin. *de charitatiuo ſubſidio, quæſt.* 77. *n.* 2. Sarmien. *de reddit. Eccleſ.part.* 3. *cap.* 4.*n.*12. Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab. Eccleſ. q.* 100. Camill. Borrel. *in ſum.deciſ. tit.* 19. *de decimis,num.* 83.

Cap. Nolo. X. *Auguſt.*

1 NOtatur hic text. ad hoc quòd nemo teneatur propriam detegere turpitudinem, vt per Soar. de Paz *in pract. tom.* 1. *tit. de Confeſſ. num.* 10.*fol.*152. Ioan. Sanct. *in ſelectis, diſp.*46.*num.*22.*in fine.* Vnde non poſſe lege aliqua humana ſanciri hominem teneri ſua publicè detegere delicta, docent expreſsè Soar. *de pœnitent. diſp.* 31. *ſect.* 2 .*num.* 6. Salas *de legib. diſp.* 9. *ſect.* 3. *dub.* 4. Eſt enim contra ius naturæ quòd quis obligetur ſe reum prodere. Sot. *lib.* 4. *de iuſtit. q.* 6. *art.*3.§.*ſecundò præter damna*, Tolet. *lib.* 4. *cap.* 21. *n.* 9. Bañes 2. 2. *q.* 21. *art.* 4.*dub.*2.§.*reſpondetur ad hoc argumentum*, Vaſq. 1.2.*tom.*2.*diſput.*168.*n.*48. Fr.Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 18.*art.*3. Salas *de legib. diſp.* 15. *ſect.* 2.*num.*39. inhumanum hinc eſſet obligare aliquem quòd ſit executor ſuæ ſententiæ in rebus arduis, & maximè violentis, Soar. *de legib.lib.*5. *cap.* 10. *num.* 11. Vaſq. 1. 2. *tom.*2.*diſp.*173.*num.*24. vel ad ſui verberationem inhumanam & crudelem, cùm præceptum naturale ſeruandi vitam obliget ad remouenda media ducentia ad mortem, vel illius periculum, Sanchez *in præcepta Decal. lib.* 4.*cap.*6. *num.* 4. Nec denique teneri aliquem ſe reum prodere etiam ad liberandum innocentem, cui delictum à reo commiſſum imputatur, docet Anton. Raguc. *in Lucerna Paroch.* vbi *de reſtitut.quæſ.*162. nam reus tunc nequaquam concurrit poſitiuè ad necem innocentis, ſed tantùm permiſſiuè; fas eſt autem cuicumque mortem alterius permittere, vt propriam vitet. Nau. *in man. cap.*15. *n.*17. Emman. Sà *verbo Reus, num.* 3. Sed ad vitanda grauia tormenta excuſabitur quiſpiam etiam à veniali labe falſum ſibi imponendo, licet ob illius confeſſionem eſſet morte plectendus. Sà *verbo infamare, n.* 1. Petr. Nauar. *de reſtit. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 21. Anton. Raguc. *d. loco,quæſ.* 167. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 51. *dub.* 7. *n.* 4. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 66. *n.*7. Dixi *grauia tormenta*, quia ſi leuia eſſent, mortiferum foret imponere ſibi crimen falſum,ob quod eſſet morte afficiendus. Sot. *de iuſtit. lib.* 5. *quæſt.* 10.*art.*2. Leſſ. *d.dub.*7.*n.*35.

Cap. Exemplum. XII.

EX hoc cap. colligitur vulgatum illud axioma, ſuperiorum actio noſtra eſt inſtructio,vt per Ferrer. *in conſtit. Cathalon. gloſſ.* 6. *n.* 21. vbi adducit illud Claudiani *in paneg. in* 4.*conſul. Honor.* 1

——Totus componitur orbis
Regis ad exemplum.

Cap. Futuram. X V.

Melchiades.

GRatianus ex teſtimonio Melchiadis Papæ *in præſenti* tradit Conſtantinum Magnum baptizatum Romæ fuiſſe, & donationem Eccleſiæ Romanæ feciſſe, ſed falsò id tribuit Melchiadi, vt *hic* admonet gloſſ. quia Melchiades Papa ab Imperatore Maximino martyrio eſt occiſus,&Maximinus Conſtantinum præceſſit in Imperio, vt tradit Platina,& eleganter oſtendit Cou. *lib.* 4. *var. cap.* 16. *n.* 8. *verſ. cæterùm, & pract. cap.*31. *n.* 1.*in fine,& num.* 2. 1

Cap. Habebat. XVII. *Auguſt.*

AVguſtinus *tract.* 62. *in Ioann.* relatus *in hoc text.* tradit timendum eſſe ne propter inopiam iuſtitia deſeratur, ad quod illum citat Tiraq. *de nobilit. c.* 3. *n.*24. & ideò teſtibus ditioribus plus creditur, quàm pauperibus, ſecundùm Farin. *in praxi crimin. q.* 65. *n.* 117. quia pauper non eſt idoneus teſtis,vel omni exceptione maior, vt tradunt citati *ad cap.ſi teſtes,n.*6.*ſuprà* 4. *quæſt.* 2.

Cap. Sint manifeſtæ. X X I.

Ex Canonibus Apoſtolorum.

GLoſſ. *verbo probantur, in præſenti textu*,tota eſt in reſoluenda quæſtione, an clericorum bona præſumantur eſſe intuitu Eccleſiæ acquiſita, in qua vt certa ab incertis ſeparemus, diſtinguere oportet ſequentes caſus: Aut enim conſtat Prælatum habuiſſe bona illa iam tempore ſuæ promotionis, aut conſtat quòd non habebat, aut ſumus in dubio. Primo caſu non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ quæſita cenſentur, cùm præſumatur pro poſſeſſore, & Eccleſiæ contrarium intendenti incumbat onus probandi; & deinde quia in his terminis pro Eccleſia nulla, & pro ipſo Prælato non parum probabilis datur coniectura, cùm conſtet bona illa iam multò ante Epiſcopatum fuiſſe penes eundem, text. opt. *in cap.*1.*de teſtam.*ibi, *quod* 1

cum

cùm ante *Epiſcopatus ordinem, cap. de Syracuſana, verſ. qua de re*, ibi, *vniuerſa ſui Epiſcopatus quaſita tempore Eccleſia ſua dominio ſociaret* 28. *diſt.* quaſi longè aliud iu quæſitis ante Epiſcopatum.

2 In ſecundo verò quando tempore promotionis conſtat nihil habuiſſe, pro Eccleſia præſumendum eſt, quòd intuitu illius fuerint quæſita, text. opt. *in d. cap.* 1. dum probat nulla Epiſcoporum bona poſſe ab aliis detineri, niſi illa ſolummodò, quæ Epiſcopus ante Epiſcopatum propria habuiſſe, conſtiterit; ergo cùm exceptio firmet regulam in contrarium, fateri omnino oportet omnia quæſita poſt Epiſcopatum præſumi intuitu Eccleſiæ quæſita, interim dum aliud legitimè non probatur. Iuuant maximè vltima verba eiuſdem text. ibi, *vel in Epiſcopatus Ordine prædictum Epiſcopum acquiſiuiſſe*, &c. *d. cap. de Syracuſana*, in ſenſu directo, *cap.* 3. *de pecul. cleric.* ibi, *poſt dies conſecrationis*, *cap. res in Epiſcopatu* 12. *quaſt.* 2. *gloſſ. verbo probentur*, per text. ibi, *in authent. de eccleſiaſt. titulis, §. interdicimus, collat.* 9. *gloſſ. verbo Prælatus*, per text. *ibi in authen. licentiam, C. de Epiſc. & cleric. gloſſ. verbo morientium, in c.* 2. *de ſucceſſ. ab inteſt.* Abb. *in d. c.* 1. *notab.* 6. vbi Couar. *num.* 6. communis, vt per Clar. §. *teſtamentum, quaſt.* 27. *verſ. ſed quid*, Mench. *illuſt. cap.* 105. Menoch. *de arbitrar. caſu* 195. *à princip.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 202. Craſſ. §. *teſtamentum, quaſt.* 34. *n.* 2. *verſ ſed dubium*, Gam. in caſu notabili, *Luſitania deciſ.* 313. *num.* 1.

3 Tandem in tertio caſu, quando ſumus in dubio, quia neque conſtat bona inuenta penes Prælatum fuiſſe quæſita ante, vel poſt Epiſcopatum, tunc etiam pro Eccleſia præſumendum eſt, quòd illius intuitu fuerint comparata, text. opt. *in d. cap.* 1. ibi, *vel in Epiſcopatus Ordine prædictum Epiſcopum acquiſiuiſſe*, ſi conſideremus æquiparationem, quam text. facit de bonis, quæ erant Eccleſiæ ante Epiſcopi conſecrationem, & de illis, quæ in Epiſcopatus Ordine prædictus Epiſcopus acquiſiuit ad effectum, vt vtraque in Eccleſiæ dominio conſeruentur, priora quia realiter ad ipſam pertinent, poſteriora verò quia ſaltem præſumptiuè, *d. cap.* 3. *de pecul. cleric. d. cap. res in Epiſcopatu*, Menoch. *d. caſu* 195. *num.* 3. *& de præſumpt. l.* 3. *præſ.* 51. *num.* 13. *& præſ.* 53. *per tot.* Cened. *ad Decretal. collect.* 145. *num.* 2.

QVÆSTIO II.

CAP. Qui Chriſti. I. *Stephanus.*

1 ALLEGATVR hic text. ad hoc communiter quòd bona eccleſiaſtica ſunt in patrimonio Chriſti, vt per Panorm. *in rep. cap. cum eſſes, num* 29. *de teſtament. & in cap. cum ſuper, num.* 18. *de cauſa poſſeſſ.* Card. *in cap. videntes, ſup.* 12. *q.* 1. Adrian. *in* 4. *de reſtitut. ſol.* 32. Felin. *in cap. conſtitutus, n.* 29. *de reſcript.* Bero. *in rub. de rebus Eccleſ. non alienan. n.* 18. *& in cap. ex litteris, n.* 24. *de probat.* Bertachin. *in tract. de Epiſcopo, lib.* 4. *part.* 4. Barbat. *in tract. de præſtant. Cardinal. n.* 4. Nauar. *de redditib. q.* 1. *n.* 19. *& in apologia quaſt.* 1. *mon.* 24. *n.* 8. *&* 11. nouiſſimè Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo munera, differ.* 1. *n.* 5. *cum ſeqq.* Declara tamen ſecundùm ea, quæ dixi *ad cap. quia tanta, n.* 13. *cum ſequentibus* 12. *q.* 1.

CAP. Nulli liceat. III. *Bonifac.*

1 NOtari ſolet hic text. ad hoc quòd res Eccleſiæ inuadentes, & propria auctoritate occupantes, ſacrilegium committunt, vt per Tiraquel. *de priuileg. piæ cauſa, priuil.* 136. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 33. *cap.* 18. *num.* 2. Card. Tuſch. *tom.* 7. *lit. S. concl.* 6. *à n.* 4. Decian. *in tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 30. *in princ. & num.* 18. *&* 20. Contra quoſcumque indebitè vſurpantes bona Eccleſiarum pœna excommunicationis ipſo facto impoſita eſt à Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *de reformat. cap.* 11. vt notat Villag. *de rebus Eccleſ. reſtituen. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 5. *cum ſeqq.* Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 22. *ſect.* 6. *n.* 22. Sayr. *de cenſur. lib.* 3. *cap.* 31. *n.* 26. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſc. part.* 3. *alleg.* 50. *n.* 130. *ſecundùm Lugdun. impreſſ.* Vide *infra ad cap. Apoſtolicos, hac ead. quaſt.*

CAP. In legibus. X. *Euſebius*,

IN gloſſ. *In legibus*. ibi, *& Salica*. De lege Salica vide Pined. *in Monarchia Eccleſiaſtica, part.* 3. *lib.* 18. *cap.* 11. §. 4. 1

SVMMARIVM

1 *Furis pœna quæ? remiſſiuè.*
2 *Latro famoſus quis dicatur.*
3 *Furtum commiſſum in re minima, quando puniatur, remiſſiuè.*
4 *Pœna legalis etiam ipſo iure, vel ipſo facto impoſita non debetur in foro conſcientiæ ante latam ſententiam criminis declaratoriam.*

CAP. Fraternitas. XI.

DE pœna furis latè agunt Duen. *reg.* 399. Clar. §. *furtum, n.* 12. Anton. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 6. *num.* 6. Perez *l.* 1. *gloſſ. conuencido de furto, tit.* 13. *lib.* 8. *Ordin.* Hieron. Poriel. *in ſchol. ad Molinum, verbo furtum, num.* 27. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu* 295. Molin. *de iuſtit. tom.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 695. *num.* 7. *verſ. diſpoſitionem*, Pradil. *in ſum. legum pœnal. part.* 1. *cap.* 28. Parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib.* 5. *tit.* 60. *in princ. n.* 4. & alij citati per Cened. *ad Decretum collect.* 2. *numer.* 1. Et quis dicatur famoſus latro, vide Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 9. *n.* 7. Clar. *dict.* §. *furtum, n.* 8. Gom. *d. num.* 6. Farinac. *in praxi crimin. q.* 23. *n.* 4. & quomodo furtum commiſſum in re minima puniatur? vide Menoch. *de arbitr. caſu* 72. *num.* 13. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 37. *cap.* 1. *num.* 6. *verſ. animas autem*, Farinac. *de furtis, q.* 174. *n.* 70. *cum multis ſequentibus.* 1 2 3

Verùm illud Euſebij, &c.] Non placet hæc Conciliatio Caſtro *de lege pœnali, lib.* 2. *cap.* 9. *pag. mihi* 417. vbi melius conciliat.

In gloſſ. *cum argumento*, vlt. in fine. ibi, *reſpondeo quòd non.* Solet hæc gloſſ. communiter allegari ad hoc, quòd pœna legalis etiam ipſo iure, vel ipſo facto impoſita non debetur in foro conſcientiæ ante latam ſententiam criminis declaratoriam, vt per Panorm. *in proœm. Decretal. Rex pacificus, num.* 6. *& in cap. dilecti, n.* 12. *de arbitr. & in cap. ſuam, de pœnis, num.* 3. *& in cap. Raynaldus, num.* 25. *de teſtam.* Fortun. Garc. *in tractatu de vltimo fin. illat.* 18. *num.* 208. Simanch. *de cathol. inſtitut. cap.* 9. *n.* 31. Sot. *de iuſtit. lib.* 1. *q.* 6. *art.* 6. Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.* 291. *cum ſeqq. C. de reuocan. donat.* Caſtr. *lib.* 2. *de lege pœnali, cap.* 9. *pag.* 412. Decian. *tract. crimin. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 12. *à n.* 11. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 7. *à princip.* Cordub. *in ſuo quaſt. lib.* 1. *quaſt.* 36. Couarr. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. *ſub num.* 10. Nauar. *in man. cap.* 23. *num.* 66. *&* 67. Anton. Gom. 4

l. 1.

l.1.Tauri, num.4. & variarum tom.3.cap.2. numer.5. & cap.14.num.3.lib.7. Anton.Gabr. *commun.tit.de criminal. concl.12.* Penia *in director. Inquiſit.p.3.ſchol.151. verſ.ſed cùm ex benignitate*, Mench. *illuſtr. lib.1.cap.7. à num.17.* Gutier. *canonic.lib.1.cap.1.num.23.& pract. lib.2.quaſt.180.num.2.* Cened. *dicto collectan.2.num.3.* Menoch. *remed.5.recuper.num.68.cum ſequentibus,& de arbit.caſu 220.* Sanch. *de matrim. lib.7.diſp.91.num.2. cum ſequentibus,& in pracepta Decalogi tom.1. lib.1. capit.1.num.4.cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin.quaſt.10. num.70.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem,verbo ſua facilitate,n.19.C.de in integr.reſtit.minor.* Quarant.*in ſumma Bullarij,verbo alienatio,num.49.*Gonzal.*ad regul.8.Cancellaria,gloſſ.15.num.150.*

Cap. Apoſtolicos. XIII.

Ex VIII. Synodo vniuerſali.

1 DE pœna clerici alienantis rem Eccleſiæ abſque cauſa permiſſa,vel abſque ſolemnitate requiſita, agitur *in hoc text.* Ex decretis autem Concilij Trident. clericus fabricator, aut conſentiens vſurpationi iuriſdictionis bonorum etiam feudalium, ac quarumcumque obuentionum alicuius Eccleſiæ, ſeu cuiuſvis ſæcularis, vel Regularis beneficij, aliorúmque piorum locorum vi,vel timore incuſſo, ſeu quacumque arte, aut quocumque colore factæ, anathemati tandiu ſubiacet, quamdiu integra fuerit facta per vſurpatores reſtitutio, & deinde à Romano Pontifice abſolutionem meruerit, necnon quibuſcumque beneficiis priuatus eſt,& ad quæcumque alia inhabilis efficitur, ac poſt integram ſatisfactionem & abſolutionem à ſuorum Ordinum executione arbitrio ordinarij ſuſpenditur, *c.fin ſeſſ.22.* refert nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſumm. iuris Canon. ad rub.de rebus Eccleſ. non alienan. num.31.*

Cap. Sacrorum. XV. *Gregor.*

1 VIde ad materiam text. quæ dixi *infrà in cap. arum hac eadem quaſt.*

2 De materia gloſſ. *verbo repetitionis in praſenti text.* vide Gregor. *l.10.verbo que no pueden,tit.3.part.6.* Perez *ad titul. lib 3.Ordin.pag.mihi* 463. Cald. Pereira *in l.ſi curatorem,verbo laſis,n.15.C.de in integr. reſtitut. minor.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *ſed nunquid de capto in maleficiis*, &c. Ergo res Eccleſiæ poſſunt alienari pro redimendis à publicis carceribus his,qui ob ſua ſcelera in eum ſtatum deuenerunt,de quo vide Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ 8.ex num.178.* Palaci. *in repet.rubr.§.78.n.30.* Couar. *lib.var.cap.16.num.9.*

4 Aliqui argum. huius text. meritò reſoluunt quòd Epiſcopus habens patrimonium poteſt illud conſeruare,& redditus Eccleſiaſticos in vſus proprios conuertere, illud expendentes quòd ſicut inter neceſſitates Eccleſiæ connumeratur redemptio captiuorum, & ſuſtentatio pauperum graui fame laborantium,vt probat hic textus *cum ſequentibus*, ita quoque connumeratur ſuſtentatio ipſius Prælati miniſtrorum,& officialium Eccleſiæ,*c.praſenti 9.§. porrò de offic. Ordin.in 9.* ſed Prælatus poteſt reſeruato proprio patrimonio,propter pauperum, & captiuorum neceſſitates bona Eccleſiæ expendere,ſecundùm text.*in praſenti, d.§. porrò*, ergo redditus quoque Epiſcopales pro ſua ſuſtentatione: quare ita in effectu reſoluunt Innocentius, Abbas,& Doctores communiter, vt per Dec. *n.6. in cap. Epiſcopus, de prabend.* Felin. *in capite poſtulaſti.num.6. de reſcript.* plures, quos ſequitur Couar. *in capit.1. de teſtament. numer.2.* Nauar. *de redditibus, quaſt.1. num.78.* Sarmien. *eodem tractat.part.1. capit.1. numer.18.* Mench. *illuſtr.capit.105.numer.9.* Menoch. *de arbitr. caſu 145. num.5.* Molin. *de iuſtit. tract.2.diſput.145.* quamvis contradicant Syluest. *in ſumma, verbo ſimonia.quaſt.6.* Adrian. *in 4. tit.de reſtitut.quaſt.32.* Palud. *ibidem diſt.34.q.3.* Mai. *diſt.24. quaſt.21. in fine*, quibus nòn multum opitulatur auctoritas Hieronymi *in capite clericos 1. quaſt.2.* ibi, *quibus parentum,& propinquorum nulla ſuffragantur bona.* Exploſa enim prima ſolutione, de qua per *gloſſ.2.ibi.* & Couar. *vbi proximè*, affirmantes procedere de conſilio, confunditur namque manifeſtè per text. *ibi*, dum habet ſacrilegium committere illos, qui cum ſuo patrimonio ſuſtentari valeant, ſtipendia Eccleſiaſtica in ſuos vſus impendunt, quod tamen nullatenus commiſiſſent ſi Hieronymus loqueretur de conſilio, iuxta reg. *capite vlt. verſ. quod pracipitur*, ibi, *efferentes arbitrium 14.quaſt.1. gloſſ. in reg.nullus 62. de regular. in 6.*

Planius ergo reſpondetur cum eadem gloſſ.& Cou. *dicto numer.2.verſ. prima*, textum illum procedere attento tempore antiquo, quo bona Eccleſiæ erant ſolummodo deſtinata ad alendos pauperes Chriſtianos, & clericos egenos,vt ſatis inſinuat *cap.certè 12.quaſt.1.* aduertit poſt alios Sarmient. *dict. part.1.capite 5. num.17.* 5

Secundò non obſtat *cap.ille autem 14.q.1.ad finem*, faciliùs enim reſpondetur procedere inſpecto eodem tempore antiquo, quo Eccleſia Catholica, veluti nouum germen floreſcere incipiebat,& Apoſtolicis conſiliis ita addicta, vt multitudinis Chriſtianorum eſſet cor vnum, & anima vna, omnia namque erant communia, nemo ſibi aliquid proprium vendicabat, *dict. cap.illud.ad finem*, plures,quos refert, & ſequitur Couar. *d.num.2.prope fin.* 6

SVMMARIVM.

1 *Papa propter hareſis crimen poteſt excommunicari ſecundum aliquos, & declaratur* num.6.
2 *Cenſura ferri poſſunt in eos, qui Eccleſia, & ferentis poteſtati fuerint ſubiecti.*
3 *Papa nulli humana poteſtati eſt ſubiectus.*
4 *Papa nec excommunicari, nec aliis cenſuris ligari poteſt.*
5 *Declaratur text. in praſenti.*
7 *Declaratur* cap.final.verſ.Romanorum 24.q.2.
8 *Epiſcopi, & alij Pralati Papa, ideſt, Patres Graca voce appellabantur.*
9 *Conſtantinopolis noua Roma, & interdum Roma ſimpliciter fuit appellata.*
10 *Conſtantinopolitana Eccleſia, Romana aliquando appellabatur.*
11 *Toletana ciuitas vrbs Romana nuncupata fuit.*
12 *Valentia olim Roma fuit appellata.*

Cap. Non liceat Papæ. XX.

Symmachus.

DVm Symmachus Papa, Papæ imponit anathematis pœnam *in praſenti*, videtur hic text. probare Papam excommunicari, vel aliis cenſuris irretiri poſſe,quod in hæreſi notauit *gloſſ. vlt.in cap. Achatius,il.1.24.quaſt.1.* & plures citaui ad Henriq. *in ſum. libr.13.capite 25. §.3.iuncta litt. N.* facit text. *in capite fin. verſic. Romanorum etiam 24. quaſt.2.* vbi legitur Romanorum Eccleſiam anathematizaſſe Dioſco- 1

tum, qui fuit Papa eiuſdem Eccleſiæ, cùm nec in fide peccaſſet.

2 His tamen non obſtantibus ſecurè tenendum eſt Papam à nemine excommunicari, vel aliis cenſuris poſſe irretiri. Probatur, quia in eos tantùm cenſuræ ferri poſſunt, qui Eccleſiæ, & ferentis poteſtati fuerint ſubiecti, Vgol. *de cenſ. tab. 1. cap. 2. §. 1 1. & cap. 17.*
3 *§. 6. à n. 4.* Valent. *tom. 4. diſp. 7. quæſt. 17. punct.* 4. Conſtat Papam nulli humanæ poteſtati eſſe ſubiectum, *capite nemo, cap. aliorum, cum ſeqq. 9. quæſt. 3.* cum aliis, quæ latè comprobant Turrec. *de poteſt. Eccleſiaſt. lib. 2. capit.* 93. refert multos Alphonſ. de Mendoz. *quæſt. 4.*
4 *ſcholaſt §. 9. verſ. 2.* Igitur Papam nec excommunicari, nec aliis cenſuris ligari cenſendum eſt, ex quibus ita reſoluunt Nauar. *in capit. nouit, de iudic. notab. 3. numer. 78. & 142. & in man. cap. 27. numer. 13.* Vgol. *d. tab. 1. capit. 17. §. 6. à numer.* 8. Soat. *tom. 6. diſput. 5. ſect. 1. à num.* 27. amplianres procedere hanc ſententiam etiam reſpectu legis, ita ſcilicet, vt quamvis Papa hæreticus fiat, vel aliud crimen committat, cui annexa ſit à lege excommunicatio, eam non incurrat, quod illa ratione confirmatur, quia licet Papa legibus Eccleſiaſticis quoad vim directiuam ſubiectus ſit, minime tamen eis ſubiicitur quoad coactiuam, iuxta ea, quæ notaui ad *cap. ſi inimicus 93. diſtinct.* & conſtat cenſuras ad coactiuam poteſtatem pertinere.

5 Qua retenta ſententia, non obſtant ea, quæ in contrarium adduximus, in primis ad textum *in præſenti*, dupliciter reſpondetur, & primò Papæ nomine poſſe *hic* intelligi Epiſcopos, & alios Prælatos inferiores, iuxta *infra* dicenda, quod confirmatur, quia text. prohibet Papæ ne faciat alienationes rerum Eccleſiaſticarum pro quacumque neceſſitate, quod Summo Pontifici minimè conuenit, qui ex iuſta cauſa liberè, & licitè poteſt diſponere de omnibus rebus Eccleſiæ, *c. 2. de præbend. lib. 6. Clem. quia contingit, in princ. de relig. domibus.*

Secundò, ſi de Romano Pontifice intelligamus alienante ſine neceſſitate, vt communis interpretatur, reſpondetur *verſic. qua lege*, vbi pœna ponitur, referri ad miniſtros inferiores, vt patet ibi, *qua lege omnes cuſtodes adſtringantur, vt donator, &c. honorem perdat, & qui ſubſcripſerit, anathema ſit*; non verò comprehendere Papam, de quo in principio loquutus eſt.

6 Ad ſecundum verò de Papa committente crimen hæreſis, quod in excommunicationem incidat, reſpondetur, quod dato, & non conceſſo quòd Papa hæreticus eſſe poſſit (ſaluis ſemper illis, quæ ſuper hunc articulum diximus *ad cap. ſi Papa 40. diſtinct.*) ex lege tamen diuina, vbi primùm in hæreſim incidit, Papa eſſe deſinit, vt tenent Cardin. Bellarmin. *libr. 1. de Romano Pontifice, capite 30.* & plenè citati à Cened. *ad Decretum collectan. 44. numer. 2.* ac proinde hæc reſolutio nihil nobiſcum pugnat, agimus enim de Papa, quatenus talis manet, non verò poſtquam talis eſſe deſiit.

7 Ad vltimum de text. *in dicto capite fin. verſic. Romanorum*, reſpondetur Dioſcorum, de quo *ibi*, non fuiſſe Papam vniuerſalis Eccleſiæ Romanæ, ſed Patriarcham Alexandrinum, ſeu Conſtantinopolitanum, vt notat *ibi* gloſſ. & Turrecrem. ac etiam Narbon. *de appellat. à Vicario ad Epiſcopum, pagin. 2. fundament. 1. numer. 24.* & colligitur ex adductis per Cardinalem Bellarmin. *tom. 1. de Concil. libr. 2. capite 17. collect.* 907.

8 Dicitur autem *ibi* Papa, quia frequens vſus eſt apud Sanctos Patres Epiſcopos, & alios Prælatos, Papas, id eſt, Patres, Græca voce appellare, vt conſtat ex multis epiſtolis Hieronymi Auguſtino Papæ ſcribentis, & inter apologetica Athanaſij paſſim leguntur inſcriptiones Papæ Athanaſio; quod idem fertur de Anſegiſſo Archiepiſcopo Senonenſi totius Galliæ, & Germaniæ à Ioanne Summo Pontifice Patriarcha inſtituto, qui in Synodo habita in loco, qui Pontigonis dicitur, ſecundus Papa nuncupatus eſt, vt refert Petrus Gregor. *lib. 2. partit. iuris Canon. tit. 9. de perſonis Eccleſiaſtic. in ſchol. ad capit. 3. lit. D.* Sic Populus Romanus Cyprianum Papam appellat *in capite abſit, 50. diſt.* comprobat latè Petrus Gregorius *ſyntagmat. lib. 15. cap. 2. numer. 53.* Renat. Chopin. *de ſacra politia, libr. 3. tit. 1. numer. 14.* Romanos verò poni pro Conſtantinopolitanis mirandum non eſt, quia Romam, Valentiam, & Conſtantiam idem ſignificare, eandémque eſſe Vrbem conſtat ex probatiſſimis Auctoribus, quos latè refert Mendoza *dicta q. 4. ſcholaſtica, §. 9. per tot.* noſséque omnes, vel minimum verſatos Conſtantinopolim nouam Romam, & interdum Romam ſimpli- 9
citer fuiſſe appellatam, ait Florim. Raymond. *in fabula Ioanna Papa, capite 25. numer. 3. & ex cap. Conſtantinopolitana 22. diſt. & authent. vt ordinaria præfectura, verſ. renouantes, collat. 5. & authent. de Eccleſiaſt. tit. §. ſancimus, collat. 9.* colligit Narbona *in tractatu de appellatione à Vicario ad Concil. Archiepiſcop. Toletani, part. 2. numer. 39.* citans Petr. Gregor. *dicto lib. 15. c. 5. numer. 7.* Iacob. Spieg. *in lexicon iuris, verbo noua Roma*, Hieron. Cagnol. *in proœm. Digeſtor. §. hæc autem tria, num. 335. cum ſequentibus*, Ludou. Gom. *in repet. c. 1. num. 44. de conſtit.* Quamobrem Conſtantinopo- 10
litanam Eccleſiam, Romanam appellari, arg. *dicti capit. fin. verſ. Romanorum etiam*, docent Sozomen. *lib. 2. hiſtoria Eccleſiaſtica cap. 2.* Socrates *in hiſtoria tripartit. lib. 2. cap. 6.* Hieronym. Verruc. & Barnabas Briſſon. *de verborum ſignificatione, verbo Roma autem duplex*, Azeued. *in addit. ad Curiam Piſanam lib. 1. cap. 12. lit. D.* Card. Baron. *in annalibus Eccleſiaſtic. ſub anno Chriſti* 330. Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, cap. 17. num. 75.*

Sic etiam Toletana ciuitas vrbs Romana nuncupa- 11
ta fuit, ſicuti obſeruant Molin. *de primogeniis Hiſpanorum, lib. 1. cap. 2. num. 11.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 19. princ. numer. 73.* latè Narbona *dicta parte ſecunda, num. 41.*

Simili modo Valentiam olim Romam appellari tra- 12
dunt Ioann. Baptiſta Agneſius *in apologia pro equitibus, & ciuibus Valentinis optimis in germanam malorum ciuium factionem, part. 1. in ſcholio, incip. extremo.* Ioannes Vaſæ. *in chron. Hiſpania, tom. 1. cap. 10. verſ. Toſtha vita defuncto*, & Abraham. Ortel. *in theſauro Geographico, in verbo Valentia*, quos refert, & ſequitur Dion. Paul. *vbi ſupra, cap. 15. num. 30.*

Cap. Epiſcopus, qui filios. XXXIV.

Ex Concil. Agathenſi.

Hic textus dum habet quòd ſi Epiſcopus filios, aut 1
nepotes non habeat, non poteſt liberè quemcumque hæredem facere, ſed omninò tenetur Eccleſiam inſtituere, videtur obſtare communi Doctorum ſententiæ aſſerentium Epiſcopum valide teſtari poſſe de bonis propriis, quæ ante, vel poſt Epiſcopatum, non tamen ratione Epiſcopatus acquiſiuit, ita per text. *in capit. 1. de teſtament. & in cap. Epiſcopi, & in capite ſint manifeſtè 12. quæſt. 1. & in cap. fixum 12. quæſt. 5.* cum ſimilibus, reſoluunt Abb. *notab. 3.* & Conar. *numer. 3. in d. cap. 1.* Nauar. *de ſpoliis clericorum, §. 1. numer. 3. & in apologia, quæſt. 1. numer. 22. & mon. 50. numer. 5.* Sarmien. *de redditibus, part. 3. cap. 5. num. 4.* Mench. *vſufrequent. cap. 4. n. 6. & illuſtr. cap. 11. num. 1.* Clar. *§. teſtamentum*

mentum, quæſt. 27. *num.* 1. & communem eſſe omnium reſolutionem affirmant Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 20. *num.* 27. Cardin. Mantic. *de coniecturis vltim. voluntat. lib.* 6. *tit.* 7. *num.* 19. Plures, vt per Craſſ. *in teſtamentum, q.* 34. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 147. *concluſ.* 1. plures quos plena manu refert Cened. *ad Decretal. collect.* an. 145. *num.* 1.

2 Qua communi ſententia retenta ad textum *in præſenti*, reſpondet gloſſ. *hic* communiter recepta, vt per Couar. *in dicto cap.* 1. *teſtament. num.* 4. poſt Barbatiam, & alios, Clar. *dicto* §. *teſtament. q.* 27. *numer.* 5. Craſſ. *dicta quæſt.* 34. *num.* 1. textum hunc non de præcepto, ſed de conſilio procedere, quia quamvis Epiſcopus filios non habens liberè, ac valide poſſit etiam extraneos hæredes facere, non tamen rectum erit illius conſilium, & ideò neceſſitatem non inducit. Verùm hic intellectus manifeſtò refellitur, quia textus hic habetur *tom.* 1. *Conc. in Agathenſi Concilio, c.* 33. vt per Couar. *loco citato, vbi proximè*, planè impoſſibile eſt dare legem ſine præcepto, *l.* 1. ibi, *commune præceptum, ff. de legibus*, ergo impoſſibile eſt legem non neceſſitatem, ſed conſilium Epiſcopo morienti conſulere, vt exhæredatis parentibus fortaſsè pauperrimis, & omnium rerum inopia oppreſſis, Eccleſiam aliàs diuitem in bonis patrimonialibus hæredem faceret.

3 Quare ſi literam reponas iuxta originale, in nihilo nobiſcum pugnabit, ſolummodò enim intendit Agathenſe Concilium, de quo *in præſenti*, diſcrimen conſtituere inter eum caſum, quo Epiſcopus filios, aut nepotes non habuit, & inter illum, in quo habuit, vt in primo caſu ſi non Eccleſiam, ſed alium hæredem faciat, & res Eccleſiæ illicitè alienauit, irrita ſit alienatio, iuxta reg. *cap. ſine exceptione, hac eadem cauſa, & quæſt.* cum vulgatibus. In ſecundo verò de bonis, quæ relinquit, ab hæredibus eius indemnitatibus Eccleſiæ conſulatur, non autem irrita ſit alienatio; quòd verò de conſilio, vel de præcepto teneantur Eccleſiam inſtituere, ne verbum quidem fecit prædictum Concilium Agathenſe, & in hoc ſenſu text. *in præſenti*, elegans erit limitatio ad reg. *dicti cap. ſine exceptione*, quæ facilè ſanè conſtabunt, ſi verba originalia fideliter referas.

SVMMARIVM.

1 *Abbates non omnes oportet conſecrari, ſed eos tantùm qui ſuæ Eccleſiæ more conſecrari ſolent.*
2 *Abbates dicuntur etiam ante benedictionem.*
3 *Abbates non conſecrantur, ſed propriè benedici dicuntur.*

Cap. Alienationes. XXXVII.

Vrbanus.

1 A*Vt Abbatis, qui ſecundùm Eccleſiæ ſuæ vſum conſecrandus eſt.*] Ergo non omnes Abbates conſecrari oportet, ſed eos tantùm, qui ſuæ Eccleſiæ more conſecrari ſolent, vt per Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 20. *quæſ.* 2. Et quamvis Arcbidiaconus *in præſenti ſuper gloſſ.* 1. teneat promotum ad Abbatiam ante benedictionem non debere vocari Abbatem, ſed electum; contrarium tamen verius eſt, quia Abbates non conſtituuntur in ſuo munere per benedictionem, ſed per electionem, & confirmationem, ſicuti meliùs reſoluunt Bertachio. *verbo Abbas* 5. Brunor. à Sole *in locis communibus, eodem verbo, num.* 2. Ego ipſe *in collect. ad cap.* 1. *de ſupp. negl. Prælat. num.* 6. me citato Tamborin. *de iure Abbatum, tom.* 1. *diſput.* 11. *q.* 5. & Hieron. Roderic. *in compendio quæſt. Regul. reſolut.* 1. *num.* 18.

In gloſſ. *Conſecrandus.* ibi, *id eſt, benedicendus.* Notatur ad hoc quòd Abbates non conſecrari, ſed benedici propriè dicuntur, vt per Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 20. *q.* 2. Tamburin. *d. diſp.* 11. *q.* 1. 3

In gloſſ. *Præbendam.* Dicit hæc gloſſa quòd ſi Canonicus locauerit nomine Eccleſiæ, tenetur ſucceſſor Canonicus locationem ſeruare, ſaltem ſi Epiſcopi auctoritas in tali locatione interueniat, eam ſequitur Arcbid. *hic num.* 12. Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienandis, pag.* 337. *num.* 19. *cum ſeqq.* ſed eius opinio non videtur vera, quia cùm Canonicus habeat ius præbendæ, licet reſtrictum ad eius vitam, & ita nomine proprio, non verò adminiſtratario locauerit, perſonalis tantùm, quæ cum ipſius vita extinguitur, non verò realis obligatio eſt cenſenda, vt ex D. Barboſ. reſoluit Didac. de Britto *in rub. de locato, & conducto, p.* 2. §. 5. *num.* 7. *in fine.* 4

SVMMARIVM.

1 *Alienare res, aut bona Eccleſiæ nullus poterat olim inconſulto Epiſcopo.*
2 *Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur vtilis, vbi Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit.*
3 *Alienatio bonorum ad aliquod Collegium ſpectantium, vt valida ſit; vnus ſaltem tractatus requiritur.*
4 *Conſenſus expreſſus maioris partis Capituli, etiam ſingulariter præſtitus poſt tractatum requiritur in alienatione bonorum Eccleſiæ.*
5 *Vtilitas pro validitate alienationis rerum Eccleſiæ debet eſſe clara, & indubitata.*
6 *Alienatio rerum Eccleſiæ facta ſine debita iuris ſolemnitate eſt ipſo iure nulla.*

Cap. Sine exceptione. LII.

Ex Epiſtola Leonis.

OLim nullus poterat res, aut bona Eccleſiæ inconſulto Epiſcopo alienare, *cap. Abbates, cap. placuit, hac eadem cauſa, & quæſt.* Epiſcopus verò eas tantum res Eccleſiæ ſuæ alienare, aut ſubditis alienandi facultatem concedere poterat, quæ Eccleſiæ plus incommodi, quàm vtilitatis afferrent, & ea de cauſa, vt meliora proſpiceret, vt decidit text. *in præſenti*, aut ſi de propriis tantum Eccleſiæ contuliſſe, quantum alienare voluerat, *cap. ſi quis qualibet, hac eadem cauſa, & quæſt.* Sed quoniam non recto iudicio plerumque bona Eccleſiarum in graue earum damnum etiam ab Epiſcopis alienabantur, & propterea alienationes huiuſmodi grauia detrimenta patiebantur, & plerique ambitioſa cupiditate detenta immobilia, & pretioſa mobilia Deo dicata, ex quibus Eccleſiæ, monaſteria, & pia loca reguntur, atque illuſtrantur, & eorum miniſtri aluntur, profanis vſibus applicare, atque cum maximo illorum, ac diuini cultus detrimento exquiſitis mediis vſurpare, aut alienare non verebantur, propterea Paulus II. *in extrauag. ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienan. inter communes*, expreſsè prohibuit omnium rerum, & bonorum eccleſiaſticorum alienationem; aut omne pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, conceſſionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum, niſi in caſibus à iure expreſſis, de cuius materia 1

latè egi *in collect. ad ipſammet Extrauag. & de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. allegat. 95.*

2 *Niſi forte aliquorum horum faciat, vt meliora proſpiciat.* Ergo alienatio rei Eccleſiæ non dicitur vtilis, vbi Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit, vt ex Bellam. & Gemin. *in præſenti* cenſuit Rota *in Lucana bonorum*, 11. *Februar.* 1613. coram Reuerendiſſimo Patriarcha Pamphilio, impreſſa per Farinac. *deciſ.* 430. *n*.... *part. 2. recent.*

3 *Et cum totius Cleri tractatu, & conſenſu.*] Notatur ad hoc quòd ad validam alienationem bonorum ad aliquod Collegium ſpectantium requiritur vnus ſaltem tractatus, ideſt, diſcuſſio, quæ fit allatis rationibus pro, & contra, vtrùm expediat huiuſmodi bona alienare, vt per Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 17. *num.* 1. Vaſq. *de redditib. dub.* 12. & alios citatos à Bonacin. *var. tractat. tit. de alienat. bonorum Eccleſiaſt. diſp.* 2. *q. vnica, puncto* 4. *num.* 1. Soar. *de Relig. tom.* 4. *tractat.* 8. *lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 8.

4 Poſt tractatum requiritur conſenſus expreſſus maioris partis Capituli, quamvis ſingulariter præſtetur, dummodo præceſſerit dictus tractatus, vt per Vaſq. *d. dub.* 12. *numer.* 42. Bonacin. *d. puncto* 4. *num.* 2.

5 *Quod non ſit dubium profuturum.*] Ergo vtilitas pro validitate alienationis debet eſſe clara, & indubitata, vt per Bellam. *in princ. verſ. quod non ſit dubium*, & Præpoſ. *num.* 3. *in præſenti*, Bald. *conſil.* 156. *circa med. verſ. præterea, lib.* 1. Barbat. *conſ.* 40. *num.* 1. *part.* 1. Rot. *deciſ.* 40. *n.* 1. *p.* 1. *diuerſ. & d. deciſ.* 430. *n.* 4. *p.* 2. *recent.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori rerum Eccleſ. in princ. verbo Cauſa*, vbi multipliciter declarat quando dicatur clara, & euidens vtilitas in hac materia.

6 *Irrita enim Epiſcoporum*, &c.] Notatur ad hoc quòd alienatio rerum Eccleſiæ facta ſine debita iuris ſolemnitate eſt ipſo facto nulla, vt per Redoan. *de rebus Eccleſ. non alienan. quæſt.* 21. *tit.* 2. *an contractus malè facta alienationis ſit nullus ipſo iure*, *num.* 4. *cum ſeqq.* nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canon. ad tit. de rebus Eccleſ. non alienan. num.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 56. *num.* 94. vbi *num.* 95. multis citatis Doctoribus, & Rotæ deciſionibus hoc intelligit ipſa Eccleſia volente.

Cap. Tetrulas. LIII.

Ex Concil. Agathenſi.

1 TExt. iſte eſt multum allegabilis ad probandum quòd poteſt Epiſcopus alienare abſque ſolemnitatibus rem immobilem paruam, tribus copulatiuè concurrentibus, videlicet, vt ſit exigua, & modica, quòd non ſit Eccleſiæ vtilis, & quòd fuerit neceſſitas. Ita Hippol. *conſ.* 103. *numer.* 23. & 24. Rebuff. *in compend. alienationum, num.* 112. Redoan. *de rebus Eccleſ. non alien. quæſt.* 13. *num.* 19. & *quæſt.* 51. *cap.* 8. & 20. *num.* 6. Maſcard. *de probation. concl.* 77. *num.* 12. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, num.* 15. *C. de in integr. reſtit. minor.* Gutier. *conſ.* 15. *numer.* 7. *cum ſeqq.* Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſ. num.* 41. vbi notabiliter ſubdit per ſacram Congregationem deciſum fuiſſe neque conſtitutionem Pauli II. neque Concilii Tridentini decretum derogaſſe diſpoſitioni huius text. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.* 36. *in* 1. *edit. aliàs reſolut.* 36. *in* 2. *edit.* & *in praxi aurea, reſol.* 383. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo alienatio, pag. mihi* 23. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. part.* 2. *cap.* 15. *num.* 6. Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiepiſcop. Neapol. cap.* 60. *num.* 3. Seraphin. *deciſ.* 401. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 4. *conſid.* 1. Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 32. *verſ. vltra prædictos*, Vgolin. *de offic. Epiſc. cap.* 14. §. 7. *num.* 4. Filliuc. *part.* 3. *tract.* 44. *cap.* 3. *quæſt.* 5. & *cap.* 4. *q.* 3. Bonacin. *var. tract. tit. de alienat. rerum eccleſiaſtic. diſp.* 2. *quæſt. vnica, puncto* 4. *numer.* 3. nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canonic. ad rub. de rebus Eccleſiæ non alienan. n.* 27. *verſic. ſeptimo.*

Ex tunc text. procedere non ſolùm in alienatione, ſed etiam in locatione ex Toning. *deciſ.* 23. & Crot. *conſ.* 96. *num.* 14. *vol.* 1. reſoluit Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſ. deciſ.* 113. *n.* 5. *in* 1. *edit. aliàs reſol.* 98. *n.* 5. *in* 2. *edit.* 2

In gloſſ. *Exiguas.* Quæ autem dicantur terrulæ & quæ res exigui valoris, differit hæc gloſſ. & ait quòd fortè hic text. exiguas vocat non valentes vltra viginti ſolidos, refert, & ſequitur Archid. *in cap. ſi quos, hac eadem cauſa, & quæſt.* Alciat. *conſ.* 23. *num.* 6. & *ſeq.* Sed probabilius eſt iudicis arbitrio hoc eſſe remittendum, qui conſuetudinem terræ, & temporum, locorúmque qualitatem attendere debet, & inſpicere conditionem Eccleſiæ, ſi ſit pauper, vel multum abundans, ita Quarant. *d. num.* 41. Aloyſ. Ricci. *dict. reſolut.* 36. *in fin.* Piaſec. *d. cap.* 5. *num.* 32. *verſ. vltra prædictos.* 3

Cap. Quicumque. LXVI.

Ex Tolet. Concil. IV.

ALlegari ſolet hic text. ad hoc quod Prælatus res Eccleſiæ alienare poteſt pro remuneratione meritorum in Eccleſiam collatorum, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.* 27. *C. de reuocand. donat.* Magon. Florent. *deciſ.* 64. *num.* 41. latè Borrel. *in ſumma omnium deciſ.* 16. *à num.* 12. vbi *num.* 13. declarat id procedere quando donarentur mobilia, & *num.* 14. dummodo Prælatus remunerationis metas non excederet. 1

Cap. Eccleſiarum ſeruos. LXIX.

Ex Concil. Tolet. III.

NOtatur ad hoc quòd Eccleſiarum ſerui gaudent priuilegio fori, vt per Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 2. *num.* 140. Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 1. *num.* 131. 1

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ aurum, & argentum quibus ex cauſis capi, & alienari, ſeu pignorari poſſit? remiſſiuè.*
2 *Eccleſiæ res alienari poſſunt pro pauperum alimentis.*
3 *Alimentorum cauſa dicitur cauſa pia.*
4 *Alienari poſſunt res Eccleſiæ ad redimendos captiuos.*
5 *Captiuorum redemptio eſt cauſa pia, & maximè fauorabilis.*
6 *Alimentorum cauſa, & redemptionis à pari procedunt.*

Cap. Aurum Eccleſiæ. LXX.

Ambroſius.

ECcleſiæ aurum, & argentum quibus ex cauſis capi, & alienari, ſeu pignorari poſſit? vide Couarru. *lib.* 2. *variar. cap.* 16. *à num.* 9. Perez *l.* 1. *col.* 12. *tit.* 2. *lib.* 1. *Ordin.* Mozz. *de contractib. tit. de empt. cap. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, num.* 28. Menoch. *de arbitrar. caſu* 128. *num.* 24. Surd. *conſ.* 367. *n.* 43. Morl. *in emporio* 1

iuris

iuris Ciuilis part.1.quæſt.16. num.26. Rebello de obligation. inſtit. lib.16. quæſt. vnica. de oblig. contract.pignorat. numer.4. Matt. de iuriſdict. p.4. cent.1. caſu 10. num.3. Morl.in emporio iuris part.1.tit.2. de legib. quæſt. fin.n.26. Nicol.Intrigl. conſ.1.num.186.part.1. Nouar. in praxi elect.& variar. fori quæſt.44. num. 3. cum ſeqq. ſect.2. Marc.Anton.Genuenſ. in practic.eccleſiaſt.quæſt. 199.num.2. Aluar. de Velaſco in priuileg. pauperum, p. 1.quæſt.22.num.41.

Propter alimoniam pauperum.] Notatur ad hoc quod
2 Eccleſiæ res alienari poſſunt pro pauperum alimentis, vt per Maſcard. de probat. concl.277. num.7. cum
ſeqq. Cauſa enim alimentorum dicitur cauſa pia, vt per
3 Cardin. Mantic. de coniect.vltim.volunt.lib.6.tit.3.num. 22.& de tacitis, & ambig.conuent. lib.13. tit.12. num.1. Et pauperum cauſam piam eſſe, gaudereque per conſequens omnibus priuilegiis, immunitatibus, & ſpecialibus piis cauſis conceſſis, firmant Tiraq. de priuil. pia cauſa, in præfat.num.9.& 23. Emman. Coſta in cap. ſi pater, verbo pauperes, numer.9. de teſtam. lib.6. Sebaſt. Medic. de caſibus fortuitis, part.2.q.4.n.49. Cornel.Benincaſ. de paupert. quæſt.6.princ.ex num.40. Franc. Viui. dec.221.n.2.l.2. Sigiſm.Scacc. de iudic.lib.2.c.9.n.44. Rebello de obligat.inſtit.p.2.l.18.quæſt.7.num.1. Ioan. Maria Nouar.in praxi electionis, & variationis fori, q.16. n.2.ſect.1.

Nec redempti, &c.] Notatur ad hoc quod ad redi-
4 mendos captiuos Eccleſiæ res alienari poſſunt, vt per Maſcard. dicta concl. 277.num.5.Cald.Pereira in l.ſi curatorem, verbo lnſis, num.12. C. de in integr. reſtit. quia redemptio captiuorum verè eſt cauſa pia, & maxi-
5 mè fauorabilis, ſecundum Tiraquel. in præfat.pia cauſa fol.mihi 20. Menoch. de præſumpt.l.4 præſumpt.113. num.13. Stephan. Gratian. diſceptat.forenſ.c.108.n.1. Cardin.Mantic. de tacitis, & ambig.conuent. lib.13. titul.31. num.6. quam quidem captiuorum redemptionem, ſummam pietatem, Reipubl. Chriſtianæ maximè vtilem, & præclarum munus iuſtitiæ dicit Tiraq. ad leges connub.gloſſ.6. num.277. A pari enim procedunt alimentorum cauſa, & redemptionis, vt per Surd. conſil.367.num.41.

In gloſſ. in his tribus, ibi, Id eſt, in alimonia pauperum
6 in redemptione captiuorum, in ædificatione templi. Vide Greg.Lop. l.4.verbo de piedad, tit.11.part.6.

Cap. Gloria Epiſcopi. LXXI.

Hieronymus.

1 DOctiſſimus Præſul Couar. lib. 2. cap.16.num.8. med. ait manifeſtum vitium eſſe dum in hoc text. legitur abſurdo protſus ſenſu, columnas Eccleſiæ ſubtrahunt, cùm deberet legi ſubſtruunt.

Qvæstio IV.

Cap. Quinque. II.

Ex Concil. Brach. III.

1 GLos. ſingularis verbo, aut neglectum in præſenti text. notabiliter reſoluit quòd ſi Prælatus aliquid negligit acquirere Eccleſiæ ſuæ cùm poſſet, tenetur ad inſtar tutoris qui ſi negligentia ſua pupillo non acquirit, ad reſtitutionem obligatur, ita tradunt Boër.dec.44.n.14. Mench. vſufreq.c. 9.n.20. Spin.in ſpeculo teſtam.gloſſ.8. princ.n.53.Sanch. de matrim.lib.6.diſp.4.num.15. Paul. Comitol. reſponſ.moral.lib.1.quæſt.85.

Qvæstio V.

Cap. Nulli dubium. I. *Greg.*

PRobat hic text. poſſe Epiſcopum valide teſtari de bonis, quæ ante Epiſcopatum acquiſiuit, quod idem ad bona poſt Epiſcopatum, non tamen ratione Epiſcopatus acquiſita extendit in cap fixum, inf. hac eadem cauſa, & quæſt. tradunt Cou. in cap.1.de teſtam.n.3. Nauar. de ſpol. clericor. §.1. num.3. & in apologia, quæſt.1. mon.22. & mon.50.num.5.Sarmien .de redditibus, part.3.cap.3. num 4. Menoch. vſufreq. cap.4. n.5. & illuſtr. cap.11. num.1. Clar. §.teſtamentum, quæſt.27. num.2. Molin. de primogen.lib.2.cap.10.num.27. Card. Mantic. de coniect.vltim.volunt.lib.6. tit.7.num.19. Craſſ. §.teſtamentum.q.33. Molin. de iuſtit. tract.2.diſp.147. concluſ.1. nouiſſimè Ioan. Honor. in ſum. iuris Canon. ad rub.de peculio clericorum. 1

In gloſſ. Vt ſi hoc. ibi, Ideo Epiſcopo incumbit probationis onus, quia ille erat in poſſeſſione. Vide Tiraq. de iure primogen.quæſt.17.opin.11. num.8. Menoch. de præſumpt.lib.3.præſ.53.n.9. Rebuff. de pacificis poſſeſſ.num. 297.verſ.nonò, Maſcard. de probation.concl.1178. n.31. & concl.1194.n.12. 2

Cap. Quicumque. VII.

Ex Concil. Triburienſi.

PEr gloſſ. verbo de ſanctimonialibus, in præſenti text. tenent nonnulli iure improbatam eſſe viuendi rationem quarumdam mulierum in Germania, & Flandria, quæ ſimul congregabantur, & inſtar Canonicorum Regularium viuebant, ac diuinas laudes, & preces recitare, & cantare ſolebant, ſed earum inſtitutum defendit à iure damnatum non eſſe Azor. inſtitut. moral. p.1.lib.13.c.9.in fine, verſ.ſciendum. 1

Cavsa XIII.

Qvæstio I.

Cap. Eccleſias, vnic. *Dionyſius.*

DIonysivs Papa Seuero Epiſcopo Corduben. ſcribens epiſt. 2. relatus in hoc text. ait ſe Eccleſias Vrbis ſingulis Presbyteris dediſſe, Parochias, & cœmeteria eis diuiſiſſe, & vnicuique ius proprium habere ſtatuiſſe, vnde gloſſ. hic verbo diuiſimus colligit iſtum Dionyſium diuiſiſſe, vel diſtinxiſſe, terminos Eccleſiarum, de quo meminit text. in cap. paſtoralis, in princip. de his, quæ fiunt à Prælat. & latè explicant Polydor. Virgil. de inuentorib. lib.4. cap.9. Nauar. in capit.placuit, num.3.cum ſeqq.de pœnit.diſt.6. Selu. de benefic.part.1.quæſt.4.num.19. Paul.Fuſc. de viſitat.lib.2. cap.1.num.1. Hoieda de incompatib. benefic. p.1. in præfat.num.5. Hippol. Marſil. de Columna de Eccleſiaſt. reddit.origine, part.1.cap.4.ex num.1. Stephan. de Gaëta in repet. capit. ad limina 30.quæſt.1. §.5. numer.253. Soar. de Relig.tom.1.tract.de decimis, lib.1.cap.12.à n.4. Ego ipſe de officio, & poteſtate Parochi, capit.1.numer.18. nouiſſimè Lotter. de re benefic. lib.1.quæſt.8.numer.18. vbi num. 19. ex Rota in vna Conchen. decimarum del Infantado, 7. Februarij 1618. coram Andrea, ſubdit 1

 hoc

hoc extra Vrbem ſeriùs, neque vtrique exequutum fuiſſe.

2 *Paſtinatores vinearum.*] Vide D.Barboſ.*in l.diuortio, §.fin.part.1.num.33.ff.ſoluto matrimon.*

QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Vxor tenetur ſequi virum aliò migrantem, vt transferat domicilium.*

2 *Vxor tenetur ſequi virum non habentem certam ſedem, ſed hic inde vagari ſolitum ſi id ſciebat, ſecus verò ſi ignorabat.*

3 *Mulier, quæ plures viros habuit, ſepelienda eſt in ſepulchro vltimi.*

CAP. Vnaquæque. III.

Auguſtinus.

1 EX hoc text. vulgò colligitur vxorem teneri ſequi virum aliò migrantem, vt transferat domicilium, ita Iacob. de Graff. *in aureis deciſ.p.1.lib.1.cap.59. n.2.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.1.part.2.lib.4.c.10.* Sanch. *de matrim. lib.1. diſp. 41.num.1.concluſ.1.* Farinac. *in praxi crimin.p.6.quæſt. 143.num.257.*

2 In gloſſ. *Sequatur*, ibi, *Credo quòd ſi ſciret*, &c. Notatur ad hoc quòd vxor tenetur ſequi virum non habentem certam ſedem, ſed hinc inde vagari ſolitum ſi id ſciebat, ſecus verò ſi ignorabat, vt per Corſet. *in ſingul.lit.V.verbo vagabundus.* Tiraq. *l.1.connub.gloſ.1. part.1.num.39.* Guillelm.Bened. *in cap.Raynutius,verbo cuidam Petre,num.89.de teſtam.* Couar. *de ſponſalib. part.2.cap.7. in initio,num.5.* Peguer. *deciſ.3. num.11.* Perez *l.29.tit.11.lib. 4.Ordin.pag.928* Garc. *reg.499. num.18.* Anton.Cucb. *lib.5.inſtit.maior.tit.11.n.149. & ſeqq.* Menoch. *de arbitrar. caſu 169.num.4.3.& 7.* Azeued. *l.29.in fine, tit.3.lib.6. noua recopil.* Sanch. *dicta diſp.41.num.6.*

3 In gloſſ. *In morte*, ibi, *Quod tenetur vltimum ſequi*, &c. Notatur ad hoc quòd mulier, quæ plures viros habuit, ſepelienda eſt in ſepulchro vltimi, vt per Iul.Lauor. *variar.lucubrat tom.1.tit.5.cap.11.num.137.* quem refero ego ipſe *de officio, & Poteſtate Parochi, cap.29. num.29.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum non fit irreuocabile quamuis teſtator iuramento promittat non reuocaturum.*

2 *Donatio cauſa mortis reuocabilis eſt vſque ad extremum vitæ ſpiritum, & tamen ſi iuramento confirmetur fit irreuocabilis, & ratio præſtatur.*

3 *Iurans non reuocare teſtamentum, aut alium actum ſua natura reuocabilem, periurium incurrit reuocando.*

CAP. Vltima voluntas. IV.

Gregorius.

1 GLoſſ. notabilis *verbo vltima voluntas, verſ. ſed pone, in præſenti textu*, reſoluit teſtamentum non fieri irreuocabile, quamvis teſtator iuramento promittat non reuocaturum. Probatur hæc ſententia, quia licet iuramentum habeat illud peculiare quòd actus ſaltem de iure naturali validos confirmet, vt *in auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſùs vend. & in cap. cùm contingat, de iureiur. & in cap. quamvis pactum, de pactis, lib.6. cum ſimilibus*, nunquam tamen illorum naturam immutat, ſed priſtinam conſeruat ad effectum vt ſi abſque iuramento reuocabiles erant tales, maneant; ſin autem irreuocabiles, eandem & meliorem retineant naturam, vnde quamvis teſtamento apponatur, ipſius naturam non mutabit, ſed prout antè manebit reuocabile: confirmatur ex eo, quia iuramentum adiectum non irritat materiam, neque formam teſtamenti, neque ſolemnitates neceſſarias ad illius validitatem, neque reddit inhabilem perſonam teſtantis; ergo concurrentibus his omnibus nihil impedit validitatem ſecundi teſtamenti, & prioris reuocationem, eo maximè cùm teſtamenti factio iuris publici ſit, & ideò priuatorum actibus tolli non poſſit, *l.3.ff. de teſtam. l.nemo poteſt, ff. de legat.1.* Et ideò hanc opinionem probarunt *gloſſ.vlt.* vbi addit. *in dict. auth. ſacramenta puberum*, Loazes *in conſ. pro oppido de Mula, n.160. pag.383.* Anton. Gabr. *commun. opin.tit. de iureiur.concluſ.1.n.8.* Gutier. *de iuram. confirmat.p.2.cap.1. num.2. verſ. ſecunda opinio.* Craſſ. *§. teſtamentum,q.87. num.1.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo teſtamentum, differ.6.*

Non obſtat quòd donatio cauſa mortis reuocabilis eſt vſque ad extremum vitæ ſpiritum, *l.ſi mortis cauſa 29. cum l.ſeq. ff. de donat. cauſa mort.* Clar. *§. donatio, quæſt.25.* Craſſ. *§.donatio cauſa mortis, quæſt. 21.num.3.* & tamen ſi iuramento confirmetur fit irreuocabilis, arg. *l.vbi ita donatur.ff. de donat. cauſa mort.* defendit Anton.Gab. *d.tit.de iureiur. concluſ.9.num.11.* quia reſpondetur cum Guillelm.Benedict. *in cap.Raynutius, verbo teſtamentum, il.2. n.26. de teſtam.* Molin. *de primogen.lib.4.cap. 2.num.57. verſ.contrariam.* Craſſ. *dict. quæſt.21.num.4.* donationem illam ſuppoſito iuramento de non reuocando cenſeri factam in terminis *d.l. vbi ita donatur*, & ideò tranſire in donationem inter viuos, vt ampliùs reuocari non poſſit. Vnde ex vi talis iuramenti non fit irreuocabilis donatio cauſa mortis, ſed potiùs fit interpretatio ſecundùm iuris cenſuram, quòd donans illo modo voluerit inter viuos donare, ſicut *in d.l.* vbi *ita donatur.* 2

Vtrùm autem iurans non reuocare teſtamentum, aut alium actum ſua natura reuocabilem, periurium incurrat reuocando? & incurri tenent communis profeſſorum vtriuſque iuris ſententia, cuius auctor fuit Ioan. Andr. *in reg. quod ſemel, de reg. iuris lib. 6.* ſequuntur Couar. *part.2. rub. de teſtament. num.15. verſ. ſecunda opinio*, Boët. *deciſ.204. num. 17.* Clar. *§. teſtamentum, quæſt.94.num.4.* Gutier. *dicto cap.1.num.5.* Craſſ. *§. teſtamentum, quæſt.87.* Leon.Leſſ. *de iuſti. l.12. cap.19.num.95.* vbi reddit rationem Ioan.Valer. *dict. differ.6. verſ.in foro verò conſcientia.* Mouentur præcipuè illo fundamento receptiſſimo, nempe quòd teſtator in eo quod eſt non reuocare teſtamentum, nullius omninò labem incurrit, quippè cùm poſſit licitè vel inteſtatus decedere, vel in priori voluntate perſiſtere, neque enim lex aliqua, vel iuſtum Superioris præceptum inuenietur, quo teſtator cogatur à priori teſtamento recedere; vnde cùm in iuramenti obſeruantia nullum prorſus detur peccatum, neque directum tertij præiudicium, vinculum iniicit, & tranſgreſſorem obligat ad periurium, *d.cap. quamvis pactum, cum ſimilibus.* 3

CAP. Illud. V. *Gelaſius.*

GElaſius Papa relatus *in hoc text.* ſcribit Honorio Epiſcopo ſeruum teſtamentum facere non poſſe. 1

poſſe, tradunt Anton. Gomez *l. 3. Tauri, num.* 12. Molin. *de inſtit. tract. 2. diſput.* 137. *numer. 2. verſ. ſeruus*, parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib. 4. tit.* 81. §. 4. *num.* 3.

Cap. Quæſtio eſt nobis. XII.

Gregorius.

1 GRegorius *lib. 7. Regeſti indict. 2. epiſt.* 55. relatus *in hoc text.* ſcribit Ianuatio Epiſcopo Sardiniæ pro ſepultura nihil moneris exigendum eſſe, de quo plures citaui Doctores *in collect. ad c. abolenda, n. 2. de ſepultur.* quibus addo Bonacio. *var. tract. tit. de ſimonia, quæſt.* 4. §. 6. Iul. Lauor. *var. lucub. tom. 1. tit. 2. cap.* 10. *per tot.* Villalob. *in ſum. part. 2. tract.* 37. *diffic.* 12. *num.* 3. *&* 9. Hieron. Rodcric. *in compendio quæſt. Regular. reſol.* 128. *n.* 2. & alios quos nouiſſimè retuli *de officio, & poteſtate Parochi, cap.* 26. *num.* 16. Ioan. Honor *in ſumm. iuris Canon. ad rub. de ſepultur. num.* 1. *in fin.*

Cap. In Eccleſiaſtico. XIV.

Ex Concil. Triburien.

1 GLoſſ. *verbo ſi terram, in præſenti textu*, ait quòd quamvis attento iure Ciuili *in l.* 2. *C. de relig. & ſumpt. funer.* quilibet locus efficeretur religioſus ſi in eo conſentiente domino fidelis ſepeliebatur, tamen de iure Canonico locus ille nec erit ſacer, nec nomine Eccleſiæ comprehendetur, niſi Epiſcopi auctoritas interueniat, vt per Padil. *in l. iubemus, n.* 16. *C. de tranſact.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſput.* 15. *num.* 43. Iul. Lauor. *var. lucub. tom. 1. tit. 2. cap. 7. numer.* 15. Vnde ſepulchrum, ſeu monomentum factum non interueniente Epiſcopi auctoritate vendi, & alienari poteſt, quamvis in illo ſit aliquis ſepultus, vt per Gregor. Lop *l. 1. verbo vendere, tit. 13. part.* 1. Pariſ. *conſ.* 34. *n.* 14. *&* 15. *lib.* 4. Molin. *de primog. lib. 1. c. 24. à n.* 38. quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloſſ. 5. n.* 37.

SVMMARIVM.

1 *Cadauera ne intra vrbes ſepelirentur lege 12. Tabularum cautum fuit.*

2 *Cæmeteria pro fidelium mortuorum corporibus ſepeliendis ab ipſis naſcentis Eccleſia primordiis inſtituta fuerunt.*

3 *Sepeliri intra Eccleſiam antiquitùs ſtrictè prohibitum erat.*

4 *Conſtantinum Imp. magno honore affectum dicit Chryſoſtomus, eò quòd eius corpus pro foribus Piſcatoris ſepulturæ mandatum fuerat.*

5 *Sepultura intra Eccleſiam honor Epiſcopis deferri cœpit, & aliis perſonis inſignibus.*

6 *Sepultura intra Eccleſiam omnibus, ſiue clericis, ſiue laicis vltimò conceſſum extitit.*

7 *Declaratur* text. in cap. quod in te, verſ. licet, de pœnit. & remiſſ.

Cap. Præcipiendum. XV. cum ſeqq.

Ex Concil. Vuren.

1 SEpulturæ vſus qualiter olim fuerat conceſſus, vt pleniùs percipere poſſimus, nonnulla ex iuris antiquitatibus breuiter repetere oportet, & in primis lege 12. Tabularum cautum fuiſſe ne cadauera intra vrbes ſepelirentur, verba erant *hominem mortuum in vrbe ne ſepelito; néve vrito*, huius prohibitionis meminit Iureconſ. *in l. 3. §. Diuus, ff. de ſepulch. violato, & in l. mortuorum, C. de relig. & ſumpt. funer.* in quo propoſito multa ex bonis Auctoribus proſequitur Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 33. cap. 21. num.* 4. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 2 princ. à num.* 30.

Deinde tamen ſtatim ab ipſis naſcentis Eccleſiæ 2
primordiis piè maiores noſtri inſtituerunt cœmeteria pro fidelium mortuorum corporibus ſepeliendis, vt latè explicat Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſiæ*
lib. 1. cap. 33. à princ. erat enim tunc ſtrictè prohibi- 3
tum ne intra Eccleſiam aliqui ſepelirentur, vt oſtendit text. *in præſenti*, vbi Card. Turrec. quatuor eius prohibitionis affert rationes, tradunt Laurent. Bel. *in repet. cap. nullus mortuus, in princ. hac ead. cauſa, & quæſt.*
F. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 58. art.* 1. indéque ma- 4
gno honore affectum Conſtantinum Imper. aſſerit Chryſoſtomus *homil. 66. ad populum Antiochenum*; quòd pro foribus Piſcatoris corpus maximi Imperatoris ſepulturæ mandatum fuerit, factúſque ſit Conſtantinus Piſcatoris ianitor, & de vtroque Theodoſio; & Arcadio ſimile in Apoſtolorum porticu ex Nicephoro, atque aliis adducit Stephan. Durant. *cap. 23. num.* 6.

Sed deinde honor iſte ſepulturæ intra Eccleſiam 5
Epiſcopis deferri cœpit, aliiſque perſonis inſignibus; vt probat text. *in cap. nullus, hac ead. cauſa, & quæſt.* iuxta communem intellectum, de quo poſt gloſſ. Turrec. *ibi in fine*, quem alij ſequuntur, vt conſtat ex Conrad. Bruno *de cærem. lib. 2. cap. 2 verſ. illud tamen*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 2. cap. 13. num.* 12. Ambroſ. de Morales *part. 3. chronicæ Hiſpaniæ. lib. 17. cap.* 7. F. Hieron. Roman. *lib. 4. de repub. Chriſtiana, cap. 4. &* 15. Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. de reuerent. debita loco ſacro, cap. 9. num.* 7. & alij de quibus Cened. *ad Decretum collect. 46. num.* 1. & ego ipſe *de officio, & poteſtate Parochi, cap. 26. num.* 17. interpretantibus textum, *ibi, fideles laici*, non de omnibus fidelibus ex fide Baptiſmi; ſed de iis, qui ex fidei virtute, & conſtantia ſancti habiti ſunt, miraculiſque coruſcant, vel alias inſignes perſonæ extiterunt.

Denique conſuetudine effectum eſt vt quod ſolis 6
Epiſcopis, & perſonis inſignibus concedebatur, quibuſcumque ſiue clericis, ſiue laicis licitum, & liberum iam ſit, vt Stephan. Durant. *dict. cap. 23. num. 7. &* 8. Spin. & alij, de quibus Cened. *vbi ſuprà*, atteſtantur, & quotidiano vſu ſatis compertum eſt: nec ſine maxima ratione, vel ex illa quæ colligitur ex D. Gregorio, & refertur *in cap. cùm grauia, hac ead. cauſa, & q.* ibi, *proximi quoties ad loca ſacra conueniunt, ſuorumque ſepulturam aſpiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt.* Vel ex ea, quam reddit text. *in cap. non æſtimemus, in fine, hac eadem cauſa, & quæſt.* quòd eorum Martyrum, & Sanctorum, quibus Eccleſia dicata eſt, patrocinio, & interceſſione releuantur ibi, quia minus in Eccleſiis ab immundis Spiritibus vexantur, & ideo in cœmeteriis dicitur eſſe requies Sanctorum, *cap. aurum 12. q.* 2. Colliges hæc omnia, vltra citatos ex Lap. *alleg.* 83. Guillelm. Durant. *in ration. diuinor. Offic. lib. 1. cap. 5. num. 12. cum ſeqq.* Sot. *in 4. diſt.* 45. *art. 3. verſ. ſecunda concluſio*, Selu. *de benefic. part. 1. q. 5. numero* 85. *cum ſeqq.* Sebaſt. Medic. *in tract. de ſepultur. part. 1. quæſt.* 5. Aſin. *in l. 2. §. in locum, ex n. 19. ff. de relig. & ſumpt. fun.* Mich. Timoth. *de viſitat. Eccleſ. lib. 2. tract. 1. cap. 57. in princ.* Anton. Sous. *de iure non ſcripto, lib. 1. cap. 45. num. 14. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 9. cap.* 6. Stephano Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 210. Iul. Lauor. *var. lucubr. tom. 1. c. 5. à num. 104. & cap. 8. à princ.*

Iuxta hanc conſuetudinem, qua clericis, & laicis 7

 quibuſcum

quibuſcumque conceditur, vt intra Eccleſiam poſſint ſepeliri, intelligitur text. *in cap. quod in te, verſ. licet, de pœnit.* dum clericis tempore interdicti concedit vt in cœmeterio ſepeliantur, quod etiam intra Eccleſiam iam hodie id liberum, & licitum cenſeri debet, vt ex Nauar. Sylueſt. & aliis communiter receptum teſtatur Viuald. *in candelabro aureo, tit. de interdicto, §. 3. num. 16. in fine,* Henriquez, *in ſumma, lib. 13. cap. 44. §. 4. in princ.* Sayr. *de cenſur. lib. 5. c. 8. n. 6.* Auila *in ſimili tract. part. 6. diſp. 4. ſect. 3.* & confirmatur ex *Clem. 1. de ſepultur.* iuncto communi intellectu, de quo Cardin. & Imol. vterque, *num. 12.* ibi, *quatenus probat iam hodie cœmeterij nomine ſignificari quemcumque locum in quo defunctorum corpora poſſunt, & ſolent ſepeliri.*

SVMMARIVM.

1 *Defunctorum animæ in Purgatorio detentæ viuorum ſuffragijs adiuuantur.*

2 *Anniuerſariorum, ſeptendialium, & ſimilium officiorum vſus laudabilis eſt.*

3 *Orationes de Sanctis fieri poſſunt vt magis honorificentur in terris, pro eis tamen orare non licet, cùm noſtris non indigeant ſuffragijs, & orationibus.*

Cap. Pro obeuntibus. XXI.

Gregor. II.

1 DEfunctorum animas in Purgatorio detentas viuorum ſuffragiis adiuuari probat Greg. Papa II. ſcribens Bonifacio Epiſcopo *epiſtol. vlt.* relatus *in hoc text.* conſonant text. *in capite animæ, hac cauſa, & quæſt. cap. viſum, de conſecrat. diſt. 1.* Concil. Trident. *ſeſſ. 22. can. 3.* ibi, *pro viuis, & defunctis.* & *ſeſſ. 25. in decreto de Purgatorio,* & contra Vualdenſ. Lutherum, atque alios huius tempeſtatis hæreticos comprobant Guillelm. Durand. *in ration. Diuinor. lib. 7. capite 35. numero 19.* Petr. Sot. *de Purgator. lect. 3.* Dominic. Sot. *in 4. diſt. 45. q. 2. art. 1.* Caſtr. *aduerſus hæreſes, verbo ſuffragia defunctorum,* Petr. Caniſ. *in doctrina Chriſtiana, tit. de ſatisfact. 9. pag. 281. cum ſeqq.* Henriq. *in ſumma, lib. 9. c. 16. à princ.* Sebaſt. Medic. *in ſumma omnium hæreſum, part. 1. verbo Purgatorium, & verbo ſuffragia defunctorum,* Valent. *tomo 4. diſput. 11. quæſt. 1. puncto 3. aſſert. 6.* Durantes *de ritib. Eccleſiæ, lib. 2. cap. 43. num. 4.* Honcala *in tract. de exequiis pro defunctis celebran. fol. 63.* Viuald. *in candelabro aureo, tit. de Purgator. num. 10. cum ſeqq.* Soar. *tomo 3. diſp. 78. ſect. 3. & tomo 4. diſp. 48. ſect. ... à num. 4.* Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 9. cap. 31. quæſt. 1. & lib. 10. cap. 22. quæſt. 8. cum ſeqq.* non comprobat expreſsè auctoritas lib. 2. Machab. cap. 12. *Sancta, & ſalutaris eſt cogitatio orare pro defunctis,* cum multis aliis, quæ adducit Turrian. *lib. 4. pro epiſt. Pontif. cap. 12. cum ſeqq.* vbi reſpondet auctoritati *Apocalypſ. c. 14.* apud quem vide, conſtantiſſimóq; conſenſu tradidére omnes antiqui Patres, Dionyſ. Areopag. Chryſoſtom. Tertulian. Athanaſ. & reliqui omnes, quos refert Durant, *dicto cap. 43. à princip.* & Card. Bellarmin. *lib. 2. de Purgator. cap. 16.* confirmántque plures animarum apparitiones, quas refert Stephan. Durant. *vbi proximè, n. 4.*

2 Vnde laudabilem eſſe vſum anniuerſariorum, ſeptendialium, & ſimilium Officiorum quæ pro defunctis Eccleſia facere conſueuit tertio, ſeptimo, trigeſimo, vel quadrageſimo die, probat Ambroſ. relatus *in cap. quia alij, hac eadem cauſa, & quæſt. capite nullus, 44. diſt. cap. vlt. de teſtam.* vbi proſequitur Couar. & optimè Durant. *d. cap. 43. à num. 5.* & a principio orti Euangelij animas defunctorum ſuffragiis viuorum adiutas fuiſſe oſtendit Polydor. Vigil. *de inuentorib. rerum, lib. 6. cap. 10.* quem vide *cap. 9.* circa primum inuentorem commemorationis defunctorum, quam ſingulis annis Eccleſia vniuerſaliter facit poſtridie kalend. Nouembris. De conſuetudine verò, quam hodie obſeruari videmus vt fideles tegẽtes ſepulchra, panes, alióſque terræ fructus offerant Sacerdotibus, mentionem facit text. *in cap. cùm inter 29. de verb. ſignific.* ſicut etiam conuiuiorum, quæ adhoc hodie aliquibus locis fiunt in Eccleſiis pro animabus defunctorum, meminit text. *in cap. non oportet 42. diſt.* explicat Couar. *d. cap. vlt. num. 5. de teſtam.* & latè Durantes *de ritibus Eccleſ. lib. 1. cap. 1. num. 3.* iuncto *c. 26. num. 8.* quibus adde multa, quæ de diebus exequiarum tradit Anton. de Honcala *opuſc. 4. tract. 4. & 5.*

Non otioſè autem adieci animas detentas in Purgatorio iuuari ſuffragiis viuorum, ſed potiùs vt ſignificarem non ita iuuari animas Sanctorum, vel defunctorum damnatorum. De Sanctis patet, licèt enim orationes pro eis, ſeu potiùs de eis fieri poſſint, vt magis honorificentur in terris, & ad vtilitatem noſtram, iniuriam tamen facit Martyri, ſeu Sanctis, qui pro eis orat, vt illos iuuet, quaſi noſtris indigeant ſuffragiis, & orationibus, vt optimè probat text. *in cap. cùm Marthæ, § vlt. de celebrat. Miſſar.* & reſoluunt D. Thom. *in 4. diſt. 45. q. 1.* receptus communiter ſecundùm Nauar. *de orat. cap. 19. n. 64.* Card. Bellarm. *dicto lib. 2. c. 18.* Azor. *dict. part. 1. lib. 10. c. 22. quæſt. 5.* Soar. *tom. 3. diſp. 78. ſect. 3. ad fin.* Iul. Lauor. *de Iubilæo, & Indulgent. part. 5. c. 30. num. 29.* De damnatis probat hic text. ibi, *non tamen pro impiis,* & S. Thom. *2. 2. q. 83. art. 7. & in 4. diſt. 45. q. 2. art. 2.* Turrec. *in c. tempus, hac ead. quæſt.* Cou. *in cap. alma mater, p. 1. §. 6. num. 4. verſ. octaua concluſio,* & latè probaui ad Gloſſ. *in cap. tempus, hac ead. cauſa, & quæſt.* vbi vide. 3

SVMMARIVM.

1 *Mortui ſacrificijs, & eleemoſynis ante diem iudicij iuuandi ſunt.*

2 *Damnatorum pœnæ non mitigantur viuentium ſuffragijs.*

3 *Mortem ſibi voluntariè per ferrum, venenum, ſuſpendium vel præcipitium inferentes ſepultura Eccleſiaſtica tradendi non ſunt, nulláque oratio pro eis facienda eſt.*

4 *Declaratur text. in præſenti.*

5 *Oratio Eccleſiæ in qua petimus ne defunctos abſorbeat Tartarus, & liberentur à pœnis inferni, quomodo intelligenda.*

Cap. Tempus. XXIII.

Auguſtinus.

ANte diem iudicij ſacrificiis, & eleemoſynis mortuos iuuari docet Auguſtin. *in enchirid. cap. 109. & 110.* relatus *in hoc text.* de cuius materia iam egimus ad text. *in cap. pro obeuntibus,* immediatè præcedenti, vbi vide. 1

In gloſſ. *Pro valde.* ibi, *Proſunt ad hoc vt minùs puniantur,* &c. Communiter reprobatur hæc gloſſ. dum exiſtimat ſuffragiis viuentium pœnas damnatorum mitigari, tum quia eis æterna pœna debetur. Eccleſiaſtic. cap. 11. *In quocumque loco ceciderit lignum,* &c. & Prou. 11. *Mortuo impio nulla erit vltrà ſpes,* &c. tum quia ſi admittamus pœnas damnatorũ mitigari, ſequeretur 2

retur multitudine ſuffragiorum eas tandem aliquando tolli poſſe contra prædicta, tum denique quia ratio vt mortui iuuentur ſuffragiis, tota conſiſtit in vinculo charitatis, quo nobis vniuntur exiſtentes in Purgato-
3 rio, quæ planè ratio deficit in damnatis; vnde pro illis, qui in peccato mort. mortui ſunt, veluti ſi mortem ſibi voluntariè per ferrum, venenum, ſuſpendium, vel præcipitium intulerunt, nullam eſſe faciendam orationem, nec ſepulturæ Eccleſiaſticæ tradendos, probat text. *in cap. placuit 23. quæſt. 5. & in c. pro obeuntibus, ſupra proximè*, ibi, *non tamen pro impiis, capite 2. de furtu*, comprobant D. Thom. *ad 3. p. quæſt. 71. art. 5.* Sot. *in 4. diſt. 45. quæſt. 2. art. 2.* Nauar. *de oration. cap. 19. num. 64.* Durant. *de ritib. Eccleſ. lib. 2. c. 43. à numer. 10.* Card. Bellarm. *de Purgat lib. 2. cap. 18.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. libr. 9. cap. 31. quæſ. 2. & lib. 10. cap. 22. quæſ. 6.* Henriq. *in ſum. lib. 9. cap. 16. §. 2.* Iulius Lauor. *de Iubil. & Indul p. 2. c. 30. num. 4.* & citati per me *de offic. & poteſt. Parochi, cap. 26. num. 49.*

4 Non obſtat text. *in præſenti, prope fin.* ibi, *vt tolerabilior fiat ipſa damnatio*, reſpondetur enim hic agere Auguſtinum de exiſtentibus in Purgatorio, ponitque damnationem pro punitione, vt patet ex verbis præcedentibus ibi, *quibus autem proſunt*, &c. quæ referuntur ad non valdè malos, quales conſtat eſſe detentos in Purgatorio, vt benè multos referens interpretatur Cardin. Bellarm. *d. c. 18. ad 1.* quomodo intelligitur text. *in cap. cùm Martha, §. vlt. de celebr. Miſſar.* ibi, *propitiationem pro mediocriter malis*, quòd ſcilicet referatur ad exiſtentes in Purgatorio. Diſtinguuntur verò *in hoc text.* mediocriter mali à mediocriter bonis, quia licèt hi, atque illi in Purgatorio detineantur, nihilominus mediocriter boni ſunt, qui nullum habent mortalis, vel venialis reatum, ſed ſolius pœnæ temporalis; at verò mediocriter mali ſunt, qui non ſolùm habent reatum pœnæ, ſed etiam veniales culpas expurgandas, vt benè explicat Cardin. Bellarm. *vbi proximè verſic. ad vlt.* Azor. & Durant. *dictis locis*, quòd melius eſt quàm dicere cum eodem Bellarmin. Innocentium III. immemorem quòd diſtinctio, quam *ibi* tradit, trimembris ſit apud Auguſtinum, eam feciſſe quadrimembrem.

5 Nec etiam obſtat oratio Eccleſiæ in qua petimus ne defunctos abſorbeat tartarus, & liberentur à pœnis inferni, omiſſa enim reſolutione Ledeſmæ, qui ineptè eam fieri ait, meliùs Sot. & Henriq. *citatis locis*, & Azor. *d. cap. 22. quæſ. 8.* reſpondent Eccleſiæ orationem fieri pro conſtitutis in vltimo vitæ ſpiritu, & pro illis, qui coram diuino iudicio ſiſtunt reddituri rationem, vel etiam pro exiſtentibus in Purgatorio, qui locus infernus eſt, & tartarus non impropriè dici poteſt; quod etiam aſſerunt Fagundex *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 1. lib. 3. c. 11. num. 6. & ſeq.* Homobon. *de exam. Eccleſ. tractat. 4. cap. 13. quæſ. 114.* & nouiſſimè me citato, *in hoc loco in reſponſ. quæſtionum moral. reſp. 50. in fine, part. 1.* vel etiam reſpondetur cum Cardin. Bellarm. *d. lib. 2. cap. 1.* Eccleſiam in ea oratione repræſentare diem obitus, ac ſi nunc anima exiret à corpore, intendens eo modo, quo poteſt, & oportet applicare fructum orationis neceſſitatibus animarum, vt *ibi* latè proſequitur.

6 Nec denique obſtat hiſtoria Traiani, quia reſpondetur, prout dixi *in collect. ad dict. cap. cùm Martha, num. 16. de celebrat. Miſſar.*

7 An Papa poſſit facere vt Indulgentiæ, & ſuffragia Eccleſiæ meritoria proſint illis, qui ſunt in inferno? Vide Sot. *in 4. ſent. diſt. 45. q. 2. art. 2.* Auguſt. Triumph. *q. 34. art. 4.* quos refert Iulius Lauorius *de Iubil. & Indulgent. part. 2. cap. 30. num. 28.*

Cap. Vbicumque ſepeliamur. XXVI.

Ioan. Chryſoſtomus.

IOannes Chryſoſtomus *homil. 28. in cap. 11. epiſtola ad Hebræos*, relatus *in hoc text.* ait quòd lugere, & deplorare, & lamentari eos qui de hac vita decedunt, ex puſillanimitate contingit, de quo vide tradita per 1
Abb. *in rub. ſepult. num. 4.* Conrad. Brun. *de cerem. Eccleſ. lib. 4. c. 3.* Mandoſ. *in praxi tit. de ingratitudine, cap. 127. verſ. non nego*, Couar. *var. lib. 2. cap. 10. num. 10.* Perez *l. 7. gloſſ. 1. tit. 1. lib. 1. Ordin. pag. 29.* Azeued. *l. fin. tit. 1. lib. 1. noua recopil.* Matien. *l. 2. gloſſ. 13. tit. 5. lib. 5. etiam noua recop.* Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 1. num. 147. cum ſeqq.* benè Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ, lib. 3. art. 2. cap. 6. pag. mihi 217.*

SVMMARIVM.

1 *Animæ Purgatorij quomodo memores eſſe poſſint beneficiorum eis collatorum per ſuffragia, oſtenditur.*

2 *Boni, & damnati apparere nobis poſſunt corporibus aſſumptis in habitu, quo prius vtebantur.*

3 *Animæ beatæ quandoque è Paradiſo Deo permittente egrediuntur.*

4 *Animæ ex Purgatorio ſæpiùs, & frequentiùs apparere ſolent viuis.*

5 *Animæ damnatæ ex inferno quare permittantur aliquando egredi, & nobis apparere.*

Cap. Fatendum. XXIX.

EX Auguſtino *in lib. de agenda cura pro mortuis, cap. 15.* relato *in hoc text.* Iulius Lauor. *de Iubileo, & Indulg. part. 2. cap. 30. num. 145.* colligit quadruplici via animas Purgatorij memores eſſe poſſe beneficiorum eis collatorum per ſuffragia, & ſcire quæ fiunt in hac vita. Primò per diuinam reuelationem, ſecundò per reuelationē Angeli cuſtodis, tertiò ex ſe ipſis cognoſcendo, quartò, per reuelationem mortuorum, & decedentium ex hac vita, & euntium ad Purgatorium. Speculum verò Pereg. quæſt. *in cap. 6. prima decad. fol. 168.* triplicem affert cognitionem, certam ſcilicet, & naturalem, coniecturalē, & reuelationis; primo modo neſciunt quid hîc agatur, ex Iob. 12. & Diuo Gregor. 12. *moral.* ſecundo modo multa cognoſcunt *Luc. 16.* vbi de diuite epulone, tertio modo etiam cognoſcunt, vel per reuelationem æqualis, aut ſuperioris Spiritus, & bonorum, & malorum Angelorum, vel per infuſionem ſpecierum ab aliquo ſuperiori Spiritu Dei, vel Angelorum, aut per reuelationem nouiter ad eos tranſeuntium, vt dictum eſt. Vnde Henriq. *in ſumma, lib. 7. c. 8. n. 4.* affirmat quòd tales animæ detentæ in Purgatorio per Angelum cuſtodem ſciunt orationes viuorū. 1

Multi quoque ad viuos aliquos ex mortuis venire credunt.] Addit gloſſ. & malè, quia ſunt phantaſmata, ſed illa decipitur ſecundùm D. Thomam *in addit. ad 3. part. quæſt. 69. art. 3. pag. 123.* nam licèt tam beati, quàm damnati apparere poſſent corporibus aſſumptis, in habitu, quò priùs vtebantur, ſicut B. Auguſtinus apparuit Fratri Alberto in habitu Pontificali, & patet de aliis de quibus Barthol. Sibyl. *quæſt. 1. c. 4. fol. 146.* & Angeli boni in perſonis animarum corporibus competentibus aſſumptis, vt legitur de Angelo bono, qui in perſona Dei apparuit Moſi; & animæ ipſæ in perpetuum, & non ampliùs reuerſuræ è receptaculis ſuis exire non poſſint, tamen ſecundùm 2
ordinem

ordinem diuinæ prouidentiæ ad tempus ex omnibus receptaculis præterquam e a lymbo puerorum exire, & in hac vita comparere poſſunt.

3 Ex Paradiſo quandoque egrediuntur toties quoties eis placet, quia cùm ſint Angeli beati, Deus illis permittit comparere quoties voluerint, quod tamen de raro euenit, ſed quando comparent, Deo diſpenſante apparent, vel ad conſolationem, oſtendentes ſe diuino conſpectu frui, etiam quòd occiſæ, vel alia violenta morte ab hac vita egreſſæ fuerint, aſſignantes rationem quòd tempore mortis erant in gratia, vel contritionem habuerunt, & ſic hortabantur viuos, & ſuos ad parcendum inimicis, qui occiderunt, vel ad oſtendendum pro eadem occiſione carceratos reos criminis non eſſe, ſed innocentes pati, vt euenit Vlyſſipone; nam cùm pater Sancti Antonij ad furcam duceretur ob occiſionem cuiuſdam adoleſcentis ei falsò impoſitam, filius è Padua vbi tunc erat, vnico inſtanti iuſtitiariis patrem ducentibus apparuit in via, & illis omnibus præſentibus inuenta adoleſcentis ſepultura, eum in nomine Domini ſurgere iuſſit, qui in omnium conſpectu ad vitam redactus, & ab Antonio interrogatus, an homo ille eum occidiſſet, reſpondit clara, & intelligibili voce minimè, & iterum requieuit in Domino, vt habetur apud Fr. Marcum ab Vlyſſipone *in chronicis Religionis S. Franciſci.* Item iidem Beati comparent in hac vita, vt nos alliciant ad eandem beatitudinem, vel vt ſuis reliquiis, ſi ſancti ſunt, iuſti honores deferantur, vt legitur de Ioanne Baptiſta, & aliis, vel ad auxiliandum obſeſſis, vt patet de B. Felice Martyre, qui viſibiliter apparuit ciuibus Nolanis, dũ à Barbaris oppugnarentur, vt per D. Auguſtin. *in lib. de agenda cura pro mortuis, capite* 16. *& lib.* 1. *de Ciuitate Dei, capite* 10. D. Gregor. *dialog. lib.* 3. *c.* 23. *&* 24. Iul. Lauor. *de iubil. & Indulgent. part.* 2. *capite* 29. *à num.* 90.

4 Ex Purgatorio ſæpiùs, & frequentiùs animæ apparere ſolent viuis, vel ad perſuadendum eis, vt patienter ferant tribulationes, & anguſtias in hac vita, vel vt ſe abſtineant à peccatis, & pœnitentiam agant viuentes de per ſe, abſque eo quòd ſperent hæredibus poſt mortem, vel ad petenda ſuffragia, ſacrificia, Miſſas, & Orationes, vt legitur *in Breuiario chronolog.* Fratris Franciſci Coriolani *in vita Ioannis VIII. pag.* 270. *& in ſpecul. pereg. quæſt. quæſt.* 2. *c.* 4. Iulius Lauor. *de iubil. & Indulg. cap.* 29. *à num.* 101.

5 Ex inferno etiam permittuntur animæ aliquando egredi, & viuentibus apparere, vel ad eruditionem, vel ad timorem, vel ad terrorem viuentium, vel ad maius ipſarum, tormentum, vel ad reuelandum earum miſerum ſtatum, quem in inferno ſuſtinent, vt viui abſtineant à malo, & faciant bonum, vt legitur de diuite epulone, qui comparuit fratribus peccatoribus ad eos terrendos, *Lucæ c.* 16. legitur etiam de vmbra ſordida latronis in vita Beati Martini, necnon de Benedicto Pſeudopapa, qui viſus eſt à quodam viatore ſtans ad molendinum cum auribus, & cauda aſini ad inſtructionem luxurioſorum, de quo vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 11. *anno Domini* 1054 & Iul. Lauor. *d. cap.* 12. *num.* 95.

Cap. Quæſitum. XXX.

1 De materia huius text. dixi latè *in collect. ad Clem.* 1. *de pœnit. & remiſſ.* & *ibi* citatis addo Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *capit.* 12. *numer.* 51. *cum ſeq.*

2 In gloſſ. *In patibulis*, ibi, *Quæri conſueuit, &c.* Per hanc gloſſ. quærit Clar. *lib.* 5. *§. fin. quæſt.* 98. *num.* 2. an condemnatus ad mortem ſi aufugiat à manibus ſatellitum, & amplectatur Sacerdotem portantem ſacratiſſimam Euchariſtiam per vicos, & plateas ad infirmos, nunquid ſit liberandus ac ſi confugiſſet ad Eccleſiam, de quo vide Doctores plena manu per me citatos *in collect. ad cap. Eccleſia* 9. *n.* 15. *de immunit. Eccleſ.*

CAVSA XIV.

QVÆSTIO I.

Cap. Epiſcopus. I. *Ex Conc. Carth. IV.*

A Iurgio, & litigio Epiſcopum nedum, ſed omnes etiam Eccleſiaſticos temperandos eſſe multis ſacræ Paginæ auctoritatibus oſtendit Gilbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſt. vita, moribus, officiis, lib.* 2. *capit.* 46. *cum ſeqq.* & ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 3. *gloſſ.* 14. 1

QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Singuli de Communitate non poſſunt eſſe teſtes in cauſa criminali eiuſdem Communitatis.*

2 *Teſtes, & probationes dilucida requiruntur in criminalibus.*

3 *Declaratur text.* in cap. tertio loco, de prob.

4 *Teſtimonium dicere poſſunt ſinguli de Communitate in cauſa criminali quando illa non eſt ipſius Communitatis, ſed potiùs alicuius de eadem.*

5 *Declaratur* cap. literas 14. de præſumpt.

6 *Canonicus vnus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra eiuſdem Eccleſiæ Canonicos.*

7 *Prælatus, & Abbas poteſt induci in teſtem pro Eccleſia ſua.*

Cap. Super prudentia. I.

Paſchalis. II.

Ex hoc text. vulgò colligitur ſingulos de Communitate non poſſe eſſe teſtes in cauſa criminali eiuſdem Communitatis, vt per Abb. *num.* 3. Felin. *num.* 4. Dec. & Mynſing. *num.* 9. *in cap. inſuper, de teſtib.* Bald. *conſ.* 31. *vol.* 1. Specul. *tit. de teſtib. p.* 1. *§.* 1. *n.* 22. Auſter. *de reprobat. teſtium, à num.* 35. *&* 91. Rebuff. *in ſimili tractat. num.* 582. Menoch. *de arbitr. caſu* 106. *à num.* 17. *& caſu* 474. *à num.* 15. *cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. p.* 2. *quæſt.* 60. *num.* 508. Boccaron. *de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ.* 107. Ratio eſt, quia in criminalibus requiruntur teſtes, & probationes dilucidæ, iuxta reg. text. *in l. fin. C. de probation. & in cap.* 2. *quæſ.* 8. quales teſtes non ſunt ſinguli de Communitate in cauſa eiuſdem, iuxta ea, quæ reſoluunt Doctores per me citati *in collect. ad cap. inſuper* 6. *de teſtib. in Decretalib.* ac proinde cùm in cauſa ardua teſtis diminutus non admittatur, meritò in cauſa criminali, quæ ardua eſt, ſinguli de Communitate non admittentur, ſecundùm Felin. *in d. cap. inſuper, num.* 4. Cou. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 8. *§.* 12. *num.* 8. Non obſtat text. *in cap. tertio loco, de probat.* vbi ſinguli de Communitate fuerunt admiſſi in teſtimonium circa falſitatem inſtrumenti, de qua *ibi* agebatur, quia ſatisfit, ſi aduertas *ibidem* non tractari principaliter de cauſa criminali, ſed ſolùm de ciuili, nempe verùm

1 (beside "Ex hoc text.") · 2 (beside "Ratio eſt") · 3 (beside "Non obſtat")

allenatio rei fuiſſet facta per Capitulum, vel non, quod quidem concludebatur ex teſtium depoſitione, qui in conſequentiam depoſitionis ſuæ arguebant falſitatem inſtrumenti.

4 Intellige tamen ſupradictam ſententiam non procedere quando cauſa criminalis, quæ intentatur, non eſt ipſius Communitatis, ſed potiùs alicuius, qui in eadem Communitate commoratur, tunc enim in tali cauſa ſinguli de Communitate poſſunt dicere teſtimonium; patet ſi expendas tales teſtificantes ſolummodo prohiberi dicere teſtimonium in cauſa criminali ipſius Communitatis iuxta ſupradicta, qualis non eſt cauſa alterius particularis illius, arg. text. *in cap. nulla ratio, de præbend.* ac proinde ceſſante prohibitione, inhabilitas quoque ad teſtificandum ceſſare debet, quod quidem temperandum eſt, niſi Communitas talis ſit adeò parua, vt inducat cohabitationem, vel familiaritatem, tunc enim vnus pro alio in cauſa criminali ipſius teſtimonium dicere nequit contra alium extraneum, provt in ſpecie aduertit Abb. & Felin. vterque *n.4.* Dec. & Mynſing. vterque *num.9. in dict. cap. inſuper, de teſtib.* Pro quibus apertè facit text. *in cap. conſanguinei*, text. melior *in cap. accuſatores, il. 23. quæſt. 5.* vbi ad dicendum teſtimonium in cauſa criminali nec familiares, nec de domo prodeuntes admittuntur, quales cẽſentur ſinguli, qui in parua Cõmunitate familiariter cohabitationem faciunt, ex doctrina Abb. Felin. & Decij *dictis locis.* Rurſus facit, quia habitantes cum inimicis litigantis ad accuſationem non admittuntur, vt probat text. *in cap. repelluntur, de accuſation.* vnde cum prohibiti accuſare, prohibeantur quoque & à fortiori teſtificari, eo quòd difficilius accuſatio quàm atteſtatio reiicitur, fatetur in ſpecie gloſſ. *verbo nec eſſe, in cap. ipſi Apoſtoli 2. q. 7.* meritò dicendum videtur collegam in eadem Communitate habitantem, & in familiaritate exiſtentem in cauſa criminali pro alio collega aduersùs extraneum teſtimonium dicere non poſſe.

5 Ex quibus vera eſt ſupradicta ſententia, licèt contrarium teneat Bald. *num. 1. in l. parentes, C. de teſtib.* Rip. *in l. damnum, numer. 12. ff. de damno infecto.* Hippol. *ſing.* 108. plures quos refert, & ſequitur Duen. *reg.* 383. expendentes text. *in c. litteras 14. de præſumption.* cui ſatisfit ſi aduertas verba illa text. ibi, *poſtea ſe dixiſſe negauit*, &c. magis facti narrationem quam teſtimonium pro altero fratre, de quo *ibi*, continere, eo quòd *ibidem* text. ille tantummodo intendit decidere confitentẽ fratrem propter ſuſpicionem condemnandum non eſſe: quòd ſi pro vno contra alium collegam dicerit teſtimonium, illud quidem admittetur, eo quòd par affectio tollit ſuſpicionem, provt in ſpecie reſoluunt omnes ſupracitati, per text. *in l. non ſolum*, vbi Bart. *ff. de ritu nupt.* quod quidem videtur probare text. *in cap. conſanguinei*, ibi, *de domo prodeuntes*, iunctis verbis præcedentibus, ibi, *aduerſus extraneos 3. quæſt. 5.* facit doctrina Baldi *in l. qui teſtamento, ff. de teſtament.* iuxta quam reſolutionem explicatur text. *in cap. cùm ibi 22. verſic. iudicis*, ibi, *& Canonicorum iuramenta recipientes, de re iudic.* Sicut ſimiliter colliges quòd Collegialis licèt poſſit contra alium collegam pro alio teſtificari, non tamen pro illo contra extraneum poteſt dicere teſtimonium in cauſa criminali, quod diuerſum eſt in ſcholaſticos Academiæ, qui quidem non ſolùm contra alium, verùm etiam contra extraneum in prædicta cauſa in teſtem admittetur.

6 In gloſſ. *Stephani.* ibi, *Vnus canonicus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra eiuſdem Eccleſiæ canonicos.* Ita Rebuff. *de reprobatione teſtium, n. 56.* Hector Æmil. *verbo teſtis*, Abbas, *n. 13.* Maſcard. *de probation. concluſ. 261. num. 6. & 9.* Farinac. *dict. q. 60. n. 460.*

In ead. gloſſ. ibi, *Similiter Prælatus iſte poteſt induci in teſtem pro Eccleſia ſua.* Ita Maſcard. *de probation. concluſ. 3. num. 1. & concluſ. 1358. n. 34.* Farinac. *dicta quæſt. 60. n. 544.* 7

Qvæstio III.

Cap. Si fœneraueris. I.

Gratianvs ex Auguſt. Hieron. & Ambroſ. *in hoc c. & ſeqq.* probat quicquid ſorti accedit vſuram eſſe, eaornant D. Thom. *2. 2. q. 78. art. 2. ad 7.* Nauar. *in manual. c. 17 à num. 160. & in commentar. vſuris*, quem fecit ſuper hunc text. Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 5. tract. de vſura, cap. 1.* & faciunt plura congeſta per me conſ. pro Illuſtri. & admodum R. D. Georgio Mazzauto Archipresbytero Cleſij Tridentinæ diœceſis contra D. Baronem à Firmiano. 1

De ſpecie pignoris, quod dicitur Antichreſis, an & quando ſit licita, vel illicita, ſeu vſurarius contractus potiùs cenſenda; vide Sot. *de iuſtit. lib. 6. quæſt. 1. art. 2. in fine, verſ. ex his*; Duaren. *in tit. de vſuris, & fructibus, cap. 1. fol. 997.* Conrad. *de contractib. quæſt. 33 concluſ. 6. & 7. fol. 149.* Gail. *lib. 2. obſernat. 9. fol. 138.* Mynſing. *centur. 6. obſeruat. 71.* Caballin. *q. 35. n. 259.* Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad. 9. errore 5. 6. & 7. in C. lib. 2. tit. 23 defint. 3.* Anæ. Robert. *rerum iudicat. lib. 2. c. 8. fol. 429.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. l. 2. concl. 3.* Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib. 2. q. 11. n. 1. cum ſeqq* Binsfeld. *in cap. 1. de vſur. q. 2.* 2

Qvæstio IV.

Cap. Si quis oblitus. IV.

Ex Concil. Martini.

Vsvræ centeſimæ, de quibus *in hoc text.* fit mentio, apud Romanos fuerunt illæ per quas ſingulis quibuſque menſibus vnus nummus, & ita ſingulis annis duodecim pro centum ſoluebantur, quicquid aliter reſoluant gloſſ. *verbo dubium, in l. ſi non ſortem 26. in princ. ff. de condict. indeb. & verbo tertiam, in l. eos, §. 1. C. de vſuris.* Dicebantur autem centeſimæ, vel quia centum menſibus ſortem principalem exæquabant, vel, quod verius eſt, quia ſingulis menſibus ſoluebatur centeſima pars ſortis, quæ more Romano ad numerum centenarium redigebatur; vnde quia vſuræ centeſimæ erant grauiſſimæ, & omnium maximæ, *l. qui ſine 40. ff. de negot. geſtis*, iuncta *l. tutor qui 8. §. vlt. verſ. ſolent, & l. non exiſtimo 59. ff. de admin. tutor.* effectum eſt, vt huiuſmodi vſuræ centeſimæ conſiderarentur veluti as vſurarum, à quo reliquæ omnes vſuræ leuiores, veluti partes illius per reſpectum ad centeſimam conſiderarentur, & denominarentur, vtputà beſſes, qui duas partes centeſimæ, hoc eſt, octo pro centum, ſemiſſes, qui dimidiam centeſimæ, hoc eſt, ſex pro centum ſingulis annis importani, & ſic de reliquis, de quibus paſſim in iure fit mentio, vt contra antiquos pulchrè explicant Socin. *in l. 3. §. item ſi Reip. ff. ad leg. Falcid.* Budæ. & plures relati à Con. *lib. 3. var. cap. 9. numero 6.* Nauar. *in cap. 1. hac ead. quæſt. q. 3. à n. 14.* Guibert. *lib. 1. quæſt. ... cap. 1. n. 6.* 1

Cap.

Cap. Si quis vſuram. X. *Ambroſ.*

Hic text. in illis verbis, *vita non viuit*, intelligitur id eſt, non viuit vita ſpirituali, animæ, quæ per peccatum mortale interimitur, & ita probat eum qui vſuram facit, mortaliter delinquere, S. Thom. *opuſc.* 73. *cap.* 4. *verſ. ex prædictis*, Sot. *de iuſtit. lib.* 6. *q.* 1. *art.* 1. *concl.* 1. Nauar. *in man. cap.* 17. *num.* 207. *verſ. quidquid.* Perez *ad rub. tit.* 2. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 24. *col.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Vſuras ab illis exigere poſſumus, aduerſus quos licitè, & iuſtè bellum gerere valemus.*

2 *Text. in præſenti non eſſe auctoritati D. Ambroſij tribuendum minus bene aliqui exiſtimarunt.*

3 *Alij dixerunt textum eſſe intelligendum de iure permiſſiuo, non verò approbante, alij aliter, atque aliter*, vt n. 4. & 5.

6 *Bellum iuſtum dici poteſt quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex iuſta cauſa.*

7 *Bellum an poſſit eſſe licitum ex vtraque parte, oſtenditur.*

8 *Declaratur text. in præſenti.*

9 *Declaratur locus Deuteroṅ. c.* 13. & num. 10. & 11.

Cap. Ab illo exigere vſuras. XII.

1 EX littera huius text. paſſim colligitur quòd poſſumus illis mutuare ſub vſuris, & ab illis vſuras exigere, aduerſus quos licitè & iuſtè bellum gerere poſſumus prout ſunt hæretici, & infideles, in quem ſeorſum difficilis reputatur hic text. cùm attento omni iure naturali, diuino, & humano vſuræ prohibitæ cenſeantur, vt latè tradunt Doctores per me citati *in collect. ad cap.* 2. *num.* 2. *de vſuris, in Decretal.* & per Rot. *in Romana vſurarum* 23. *Iunij* 1629. coram R. P. D. Merlino.

2 Quare non defuerunt qui difficultati ſuccumbentes reſpondeant non eſſe prædictam ſententiam auctoritati D. Ambroſij tribuendam, immò falsò illi impoſitam, vt tenent Conrad. Alex. de Ales, Gabr. & plures alij, quos refert Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 7. Mex. *in tract. taſſa panis, concl.* 2. *num.* 69. *col.* 4. *in fine*, & alij citati à Cened. *ad Decretum collect.* 1. *num.* 1. Sed ſanè hic intellectus communiter reprobatur, ſicut aſſerit Paul. Lancel. *lib.* 1. *reg. iuris Canon. fol.* 24. fatetur eſſe D. Ambroſij ſententiam impius auctor Carol. Molin. *de contract. num.* 9. prout eum refert, & ſequitur Couar. *citato loco*; & conſtat hoc etiam, quia, vt ipſimet Paol. Lancel. & Couar. citatis locis teſtantur, text. *in præſenti* habetur inter opera D. Ambroſij *in lib. de Tobia, c.* 15. & ideò præſumitur quòd idem Ambroſius ſit illius verus auctor.

3 Alij verò dicunt hanc D. Ambroſij ſententiam intelligendam fore quatenus antiquo tempore permiſſa fuerat, non verò approbata, itavt verba illa, ibi, *ius eſt belli vbi ius eſt vſura*, intelligantur de iure permiſſiuo, non verò approbante, ſicut in lege veteri permittebatur Iudæis vſura cum alienis fratribus; immo etiam in primitiua Eccleſia vſque ad tempora Ambroſij inter fideles, vt deduxit Alciat. *lib.* 10. *parerg. cap.* 20. ſicut etiam in prædictum ſenſum intelligitur auctoritas *Deuteron. c.* 23. & hic intellectus communis eſt Theologorum, deducitúrque ex traditis per D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 68. *art.* 1. vbi Caiet. teſtatur communem Theologorum Archid. & Turrect. hîc, quos refert Paol. Lancel. *dicto loco*, tenent etiam propè infiniti, quos refert Con. *d. c.* 1. *n.* 7. Verùm hic intellectus non ſatisfacit, D. enim Ambroſius æquiparat ius belli cum iure vſuræ, vnde cùm ius belli non tantùm ſit permiſſum, ſed approbatum cum aliquibus, nempè infidelibus, etiam ius vſuræ in eundem ſenſum debet intelligi, nempè de iure non ſolùm permiſſo, ſed etiam approbato. Præterea verba illa, *ab his vſuras exige*, important præceptum, & approbationem præſentis temporis, nempe D. Ambroſij, in quo per ſacra Concilia, & Sanctorum Patrum decreta vſuræ prohibitæ iam extabant, non verò præteriti temporis, vbi tantùm fuerant permiſſæ.

4 Vnde obtinuit communis intelligendam fore hanc D. Ambroſij ſententiam prout verba ſonant, itavt licèt cum fidelibus fratribus vſuræ ſint prohibitæ, non tamen prohibitum ſit, immo approbatum, vt ab infidelibus exigantur, cum quibus ius eſt belli; ſicut enim licitum eſt ipſos occidere, ſic etiam & bona ipſorum occupare, præſertim quando dantes fœnori non tam mouentur ex auiditate, quàm zelo charitatis, nempè vt hoſtes vſuris macerentur, & debilitentur, vt ita minùs nocere valeant, & faciliùs reſipiſcant. Sed hic intellectus quantumvis communis, nullatenus admittendus, ſiquidem quamvis in bello iuſto liceat infideles occidere, & eorum bona occupare, non tamen hue licet extra bellum, nempè in contrahendo ipſos lædere, cùm hoc ſit contra ius naturale, quod omnibus eſt commune, præſertim cùm tales conuentiones fiant iure pacis & non iure belli, id quod communi omnium conſenſu teſtatur Couar. *d. loco*; ſuadetúrque efficaci ratione, nam infidelitas minimè priuat infideles dominio rerum ſuarum, quod habent iure humano, vel habuerunt ante legem Euangelicam in prouinciis, & Regnis; quæ obtinent, vt poſt D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 1. Conrad. *de contract. lib. q.* 7. *part.* 1. reſoluit Couar. *in reg. peccatum, part.* 2. §. 10. *n.* 2.

5 Denique ſunt qui reſpondeant hunc text. intelligi in eum ſenſum, nempè quod cùm nulli nocere quis debeat, ex conſequenti à nullo ſunt vſuræ exigendæ, & ita quòd mens D. Ambroſij fuerit oſtendere in nullo caſu vſuras licitè exigi poſſe, ſicque interpretanda fore illius verba, nempe *ab illis poſſumus vſuras exigere, quibus nocere volumus*; ſed nulli debemus deſiderare nocere, ergo nulli debemus ſub vſuris fœnerari. Sed ſanè hæc reſponſio deſtruit litteram huius text. cuius mens eſt vt vbi iuſtum bellum geri poteſt, poſſit ex conſequenti fieri licita vſurarum exactio, planè non eſt dubium poſſe idem iuſtum bellum multoties fieri.

6 His ergò intelligendi modis vt *ſuprà* reprobatis, pro exacta reſponſione, & intelligentia huius text. illud eſt aduertendum, nempè bellum iuſtum dici quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex iuſta cauſa; vt colligitur ex iis, quæ poſt D. Auguſt. *lib.* 22. *contra Fauſtum, c.* 74. D. Thom. 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. & paſſim Summiſtas *verbo bellum*, copioſè tradunt. Couar. *in reg. peccatum, part.* 2. §. 9. *num.* 1. *cum ſeq.* Caſtr. *lib.* 2. *de iuſta hæret. punic. c.* 14. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 100. *num.* 2. *& diſp.* 102. Luyſ. Turrian. *tom. unic. n.* 22. *diſput.* 90. *dub.* 1. §. *item videro.* Requiritur etiam ad hoc vt bellum iuſtum dicatur, recta bellantium intentio, qua ſcilicet intenditur vt bonum promoueatur, vel vt malum vitetur, bella enim non crudelitate, aut cupiditate, ſed pacis ſtudio geruntur, vt mali coërceantur, & boni ſubleuentur, Couar. *d.* §. 9. *n.* 3. *&* 4. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 3. *quæſt.* 16. *puncto* 2. Sayr. *in claui Regia, lib.* 7. *cap.* 13. *ex num.* 5. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tract.* 21. *n.* 94. *&* 95. Verùm autem infidelitas licitum reddat bellum; vide Suar. *de Fide, diſp.* 18. *ſect.* 1. *num.* 4. *cum ſeqq.* Deinde aduertendum quòd licèt controuerſum ſit an bellum poſſit eſſe licitum ex

vtraque

vtraque parte, cuius quæſtionis affirmatiuam partem videtur ſenſiſſe Aleiat. *lib.2.paradox.cap.vlt.* poſt Fulgoſ. *in l. ex hoc iure, ff. de inſt. & iure*, pars tamen contraria verior eſt, nempè quòd bellum iuſtum tantummodò ex altera parte conſiderati poteſt, licèt aliquando circa ipſam belli iuſtitiam dari poſſit probabilis ignorantia; ratio eſt, quia iuſtitia belli eo ipſo quòd fauet alteri ex Principibus bellum gerentibus, neceſſario alteri aduerſatur, ſi vno & eodem reſpectu, & in eundem finem inter ſe contendant ſuper Regno, vel prouincia; repugnat enim quòd ius, & iuſtitia circa idem Regnum ſit penes ambos, arg. *l. ſi vt certò, §. ſi duabus, ff. commodati, l.3. §. ex contrario, ff. de acquir. poſſeſſ.* ſecus ſi bellum geratur, & contentio ſit ſuper diuerſis rebus, & circa fines diuerſos, tunc enim poterit reſpectu diuerſorum penes ambos iuſtum bellum conſiderari, in quem ſenſum legitimè procedit ſententia Fulgoſij, & Aleiat. *dictu locu.* Denique illud eſt obſeruandum quod licet capta in bello iuſto efficiantur capientium ex parte gerentis idem iuſtum bellum, nec detur reſtituendi obligatio, hoc tamen non procedit ex parte gerentis bellum iniuſtum, vt omnibus eſt in confeſſo, vnde cum regulariter iuſtitia belli detur ex parte fidelium tantum, non vero ex parte infidelium, conſequens fit vt fere ſemper bona infidelium in bello capta efficiantur capientium, non vero è controuerſo bona fidelium infidelium efficiantur capientium.

8 Ex quibus iam facilè deducitur intellectus ad ſententiam D. Ambroſij *in præſenti*, hoc enim intendit, vt cùm his licita ſit vſura, & eiuſdem vſuræ exactio cum quibus ius eſt belli, id eſt, quòd cùm ex parte illius, pro quo ſtat belli iuſtitia, detur ad recuperandi bona in bello deperdita, & iniuſtè ab infidelibus capta ex conſequenti datur ius vſuræ, & ſic per hoc medium poſſit eadem bona ſic recuperare; eſt enim veriſſima tam noſtrorum, quàm Theologorum ſententia poſſe illum, cui res iniuſtè aufertur, eandem propria auctoritate recuperare ceſſante ſcandalo, in ſpecie ſic intelligentes concludunt Paul. Lancel. & Couar. *citatis locu*, poſt alios, quos referunt, nec in propoſito dicenda eſt vſura propria iure naturali prohibita, immo potiùs impropria compenſatoria, & licita, cùm fidelis recipiens lucrum ab infideli vltra ſortem non recipiat ratione mutui principaliter, ſed potiùs ratione intereſſe, & in vim compenſationis, ita intelligunt præter alios additio ad Paul. Lancel. *dicto loco*, Couar. *lib.3. var.c.1.num.7.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.13. rub. d.num.8.* Perex *l.3. verſ. ſed videtur, tit. 2. lib.8. Ordin.pag.49.* Mea. *d.conclnſ.2. num.96. verſ. nec prædictis*, & plures alij ex citatis à Ceued. *ad Decretum collect.3. num.2.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo vſura, differ.11. verſ. præterea non obſtat.*

9 Deinde infertur reſolutio difficultatis ortæ ex *Deuteron. c.23.* habet enim locus ille varias interpretationes. Non defuerunt qui ſuſpicati ſunt verba *d.cap.23. ſed alieno*, non eſſe germana, nec à Moyſe poſita, ſed ab Interpretibus Collegij Ginandrini pro gloſſatione adiecta fuiſſe, vt refert Hier. de Luc. *de camb. §. reſtat videre, num.16. & ſeq. & num.19.* addit quòd in Bibliis antiquis, & correctis etiam Hebraïcis illa verba, *ſed alieno*, non habentur in textu, ſed ſunt in gloſſ. obſeruátque idem Hieron. de Luc. *in eod.cap.23. Deuteron.* Idumæum appellari fratrem, prohiberique Hebræis odium erga Ægyptium, qui tamen hoſtes erant, & infenſi gentis Iſraëliticæ, vnde non videtur congruere quòd *in eod.c.23.* conſtituatur diſcrimen inter fratres, & alienigenas.

Verùm eſto non Interpretum adiectione illa verba, *ſed alieno*, irrepſiſſe, at prolata fuiſſe à Moyſe, prout verè dicendum videtur, cum etiam in purgatiſſimis Bibliis habeantur, non inde tamen abſque crimine fœnerati poſſunt Hebræi, quia illa aduerſatiua, *ſed alieno*, non fuit diſpenſatio, ſeu relaxatio, lex enim naturalis eſt indiſpenſabilis, & nihil iuri naturæ aduerſum licuit vnquam Iudæis, nec tanquam licita in eo loco permiſſa fuit vſura Hebræis, ſed ſolum tanquam impunita ad maiora mala euitanda, quemadmodum & libellum repudij permiſit Moyſes ad interfectionem vxorum euitandam, & ſic hæc vſurarum permiſſio comparatiua fuit ex quadam diſſimulatione, ne ſcilicet quod turpius erat fratres ſuos Deum colentes vſuris exhaurirent Hebræi, ad quod fœnus proni admodum, & procliues erant, ita Guillelm. Pariſien. Epiſcop. *de legibus circa princ.* Alex. de Ales *3. part.quæſt.59.memb.4.art.1.* D. Thom. *2.2. quæſt.78.art.1.* & *ibi* Caiet. Turrecr. Sot. & alij relati per Couar. *dict. lib.3.var.capit.1.numer.7.* Bermond. *de publicis concub. §. de finali ſpecie, numer.6. & 7.* Binsfel. *in capite quia in omnibus, de vſur. quæſt.2.* Alex. de Neuo *conſ.101. num.1. & 2. & conſ.102. numer.3.* Ludou. Peguer. *deciſ.30. num.10.* Lup. *de vſuris, §.5. num.69. & 70.* Leſſi. *de iuſtit.lib.2. cap.20. de mutuo, & vſur. dub.4. num.30.* Molin. *in ſimili tract.2. diſput.304. num.15. cum ſeqq.* Ioannes Valer. *dict. verbo vſura, differ.11. verſ. nec obſtat*, Fr. Sixti. *de fœnore Hebræor lib.2. cap.3.4. & 5.* & *dict. cap.3.* teſtatur Romæ à Philippo Archinto Vicario Papæ & poſtea Archiepiſcopo Mediolanen. præuio reſponſo peritiſſimorum Rabbinorum declaratum fuiſſe per ſententiam nullo modo citra peccatum etiam attenta Lege Moyſis licere Hebræis neque in ſuos, neque in alienos exercere vſuras, & hæc eſt vera explicatio, & communis reſolutio Doctorum; quamvis nonnulli non ſolum permiſſionem ibi contineri velint, ſed approbationem vſuræ cum alienigenis, non quod Deus cum Iſraëlitis verè in ea diſpenſauerit, vel quod vera, & formalis vſura eo caſu committatur, ſed quia tanquam Dominus bonorum omnium conceſſit Iudæis vt bona à Gentilibus poſſeſſa eo modo poſſent obtinere, ita vt ſit ſenſus, quod vſura illa, quæ ſi fiat fratri, vſura formalis eſt, & conſequenter illicita, vt de facto Ægyptiorum diximus ad *caput dixit Dominus 14. quæſt.5.* atque ita ex Conrado, & aliis Theologis reſoluit Couar. *libro 3. var. capit. 1. numer.7. in fine*, & Spin. *in ſpeculo teſtament. part.13. rubr. numero 9.* huius conceſſionis eam afferentes rationem, quia bona, & prædia gentium incolentium terram Promiſſionis ad ipſos Iudæos pertinebant, atque ita eoſdem ab illis recipientes vſuras, non accipere aliquid vltra ſortem principalem ſibi indebitum, in quo formalis vſuræ ratio noſcitur conſiſtere, quia retenta communi opinione contra hanc ſolutionem replicat Sot. *dict. loco* terram promiſſionis fuiſſe ſolùm vtram- 10
que Iordanis ripam, quæ LX. milliaribus in longitudine, & LXIX. in latitudine patebat, at verò in auctoritate illa concedebatur à quibuſcumque gentibus vſuras exigere; & quamvis alij generaliter de quibuſcumque extraneis intelligentes veram 11
rationem exiſtiment eam eſſe, quæ colligitur ex text. *in præſenti*, vbi D. Ambroſius licitum cenſet exigere vſuras ab omnibus illis cum quibus iuſtè bellum geritur; cur igitur vſuram ab eis accipere non licebit, quos armis ſpoliare, vita, boniſque omnibus licitum eſt; quamobrem tunc non formaliter exerceri vſuram, ſed magis recuperari debitum multis comprobat Molin. *de iuſtit.tom.2. diſput.304.* Sed quia communis Doctorum ſententia intelligit prædictam D. Ambroſij auctoritatem non de omnibus hoſtibus,

ſed ſolùm de illis, qui iniuſtè aliquam tem noſtram occupant, vt *ſuprà* oſtendimus, ideò totum hoc diuinæ conceſſioni eſt tribuendum, ita vt Iudæi eaſdem res tanquam proprias accipientes vſuram formalem non committerent, rationem autem non aliunde quàm ex ipſius Dei voluntate petere oportet, qui vt plurimis aliis beneficiis populum illum voluit exornare, ita & ditare aliarum gentium bonis eo modo facili interueniente, ſcilicet quali quali earundem gentium vſuras ſoluentium conſenſu, vt ante nos Præceptores noſtri colendiſſimi aduerterunt.

QVÆSTIO V.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio quàm citò facienda eſt, & ad tempus mortis minimè differenda, ne raptor habens vnde reddat ſi mortuus ſit condemnetur.*

2 *Reſtitutio in quibus caſibus licitè poſſit ad hæredes remitti.*

3 *Paupertas ſola in foro pœnitentiali ſufficiens cauſa eſt, vt quis à reſtitutionis obligatione liber ſit donec ad pinguiorem fortunam deuenerit.*

CAP. Nemo qui rapit. IV. *Hieron.*

1 EST igitur reſtitutio quàm citò facienda, & ad tempus mortis minimè differenda, ne raptor habens vnde reddat ſi mortuus ſit, condemnetur, vt dicit text. *in præſenti*, & aduertunt D.Thom. 2.2.*q.*62.*art*.8.Sot. *lib*.4. *de iuſtit. quæſt*.7.*art*.4. *verſ.ex his ergo facilè colligas*, Con. *in reg.peccatum, part*.1.*initio num*.1. Mexi. *in tract.taſſe panis, concluſ*.6.*ex num*.45. Gutier. *canon.lib*.1.*cap*.40.*ex num*.14. Tolet.*lib*.5.*cap*.24.*n*.4. Palar.Rub. *in rep. rub.de donat.inter virum, & vxorem*,§.63.*ex num*.35. Medin. *part*.1.*inſtr. de Confeſſ. cap*.14.§.33.*verſ.la ſexta cabeça es, pag*. 120. Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo reſtitutio, diff*.32. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt*.729. *n*.2. Molin. *de iuſtit.tract*.2. *diſp*. 716. *num*. 3.& 4.*diſput*.753.*n*.2.*verſ.idcirco autem*, nouiſſimè Aluarez de Velaſco *de priuilegiis pauperum, part*.1.*q*.27.*n*.2.*cum ſeqq*.

2 In quibus autem caſibus quis deobligatur à reſtitutione de præſenti, & poteſt ad hæredes reſtitutionem faciendam remittere, vide Syluest. *verbo reſtitutio* 5.*quæſt*.5. vbi duobus caſibus excuſat teſtatorem, primò quando certus eſt retentionem non eſſe contra voluntatem domini, ſecundò quando irrationabiliter vellet ſtatim tradi, putà cum paruo damno ſuo, & magno creditoris, Leſſi. *de iuſtit.lib*.1.*cap*.16.*per tot*. Rebell. *de obligat. iuſtit. part*.1.*lib*.2.*quæſt*.17.*cum ſeqq*. vbi inter plures caſus, in quibus ad hæredes reſtitutiones remitti poſſunt, duos principaliores ponit, putà quando teſtator vendere cogeretur inſtrumenta artis, vel caderet notabiliter à ſtatu ſuo.

3 *Si habet vnde reddat.*] Igitur in foro pœnitentiali ſola paupertas eſt ſufficiens cauſa, vt quis à reſtitutionis obligatione liber ſit, donec ad pinguiorem fortunam deuenerit, vt per Nauar. *in man.cap*.17.*num*.59. & 61. Gutier. *d.c*.40.*num*.3. Molin.*d.tract*.2.*diſp*.754.*n*.2. Rebello *d.quæſt*.17.*ſect*.4. Aluar. de Velaſ.*d.q*.27.*num*.5. Ioan. Valer. *d.verbo reſtitutio, different*.36.*num*.2. adeò vt qui non poteſt reſtituere, niſi vendendo inſtrumenta artis, quibus victum ſibi, & familiæ acquirit, non teneatur cum tanto damno debitum reſtituere Nau. *d. num*. 59. Rebell. *d.p*.1.*lib*.2.*q*.17.*num*.26. niſi is, cui facienda eſt reſtitutio, eadem premeretur neceſſitate, ſecundùm Tabien. *verbo reſtitutio*, §. 4. Sylueſt. *verbo reſtitutio* 5. *q*. 4. *verſ. quartò quæro*, Paul. Comitol. *reſponſ. moral.lib*.4.*q*.31.*num*.3. Ioan. Valer. *d.differ*.36.*n*.4. Leſſi. *d.lib*.2.*dub*.10.*num*.15.19.& 31. Molin. *d. diſput*.754.*num*.2.*verſ.quando verò*, quia in pari neceſſitate potior eſt conditio creditoris, vt notat Leſſi. *d. num*.19. id tamen in extrema neceſſitate limitans, quia in pari extrema neceſſitate potior eſt conditio poſſidentis, refert & ſequitur Aluarez de Velaſco *d. q*. 27. *num*. 20.& 21.

Si hi, quorum fuit, inuenire non poterit, &c.] Notatur 4
ad hoc quòd quando dominus rei ignoratur, pauperibus, vel piæ cauſæ iniuſtè ablata, aut quæſita reſtituenda, erogandáque ſunt, in idem eſt, *l. Regia* 2.*in fine, tit*. 15.*part*.6. ibi, *è ſi non ſupieron ciertamento cujas fueron eſtas coſas que fueron aſſi ganadas, entonce ſe deben dar por Dios, por que el anima de aquel que aſſi las ganò non ſea penada por ellas*, teſtatur de communi Leſſ. *de iuſtit. lib*. 2.*cap*.14.*dub*.6.*num*. 33. Sed an tunc ſibi, filiiſque ſuis pauperibus retinere, erogaréve huiuſmodi poſſit bona, non ſemel vidi in dubium reuocari; in quo nonnulli in negatiuam partem inclinabant, per text. *in c.conſuluit* 15. & *cap.per noſtras* 26.*de iurepatron.cap.fin.de inſtitut*. quibus iuribus cauetur non poſſe patronum ſeipſum eligere, præſentaréve ad iuriſpatronatus beneficium: tum etiam ex eo, quia procurator ad reſignandum in fauorem perſonæ per ipſummet procuratorem eligendæ conſtitutus, ſeipſum eligere non poterit, vt tenent Franc. Burſat. *conſil*. 395.*n*.24.*lib*.4. Patiſ. *de reſignat. benef. lib*. 9. *quæſt*. 17. *num*. 102.*cum ſeqq*. apud quem plura ſimilia *ſequentibus numeris* videre licet: tum denique ex eo, quia procurator conſtitutus ad vendendum cui velit, ſibimet vendere non poterit, Rot. Genuenſ. *deciſ*. 4.*num*. 3. Scacc. *de camb*. §. 1.*quæſt*.7. *part*. 1.*num*.13.

Contrarium tamen immo tunc ſibi, filiiſve pauperi- 5
bus retinere, erogaréve huiuſmodi poſſe bona, reſoluunt S.Antonin.*part*.2.*tit*.1.*c*.8.*col*.3. Guillelm.Benedict. *in cap. Raynutius, verbo & vxorem nomine Adelaſiam, num*.933. *de teſtam*. Nau. *in man.cap*.3.*n*.131.& *in cap. quieſcamus*, 42.*diſt.num*.68. Card.Tuſch. *pract. concl.lit. V.concl*.352. *n*.22. Giurba *in conſuet. Meſſan. cap*. 2.*gloſſ*.12.*numer*.26.*part*.1. Leſſi. *d.dub*.6.*num*.41. Ratio eſt, quia non debet eſſe deterioris conditionis inuentor, & diſtributor quàm alij pauperes, ſi præſertim in re illa acquirenda, inuenienda, vel debito contrahendo culpa ipſius non interceſſit, vt idemmet Leſſ. declarat *dicto num*.41. vbi *num*. 42. docet nec ad pinguiorem poſtmodum deuoluente fortunam aliis id pauperibus teneri reſtituere, & *num*.44. ſecundùm Petr. Nauar, *de reſtit.lib*.4.*cap*.2.*num*.57. & Henriq. *de Indulgent. cap*.34.*num*.8. ſubdit domino poſtmodum comparente re ſemel debito modo pauperi diſtributa, licèt ſibiipſi pauperi applicauerit, etiamſi in ſua ſpecie extet, non eſſe neceſſariò domino reſtituendam, quamvis poſtea contrarium ipſe velit.

Qua retenta ſententia non obſtant quæ pro contra- 6
ria *ſuprà* adduximus, nam ad *d.cap.conſuluit*, & *ad d. cap. per noſtras*, & *ad d.c.fin*. reſpondetur procedere ex ſpeciali prohibitione, quæ reperitur in illo, qui ſe ingerit in eccleſiaſticis prælationibus, propter ambitionem ob quam ab illis repellendum eſſe ait gloſſ. *verbo ingerere, in d.cap. per noſtras*. Alia verò ſimilia procedunt, quia reſignatarius, venditor & emptor quis ſimul eſſe nequit.

CAP. Rapinam. V. *Ambroſius.*

PER hunc text. amplectenda videtur ſententia eo- 1
rum, qui aſſerunt ementem rem à latrone etiam bona fide, poſtquam ſciuerit illam eſſe furtiuam non

non poſſe tuta conſcientia contractum emptionis reſcindere, & latroni rem illam reddere, vt ab eo pretium pro illa datum recuperet, ſed omninò teneri ad reſtitutionem vero domino, etiam cum iactura pretij, ita Caiet. 2.2. *quaeſt.*62.*art.*6. Martin. de Ledeſma 2.4.*queſt.*18.*art.*6.*pag.*269.Sot.*de iuſtit. lib.*4. *queſt.*7. *art.*2.Sylui. *in* 2.2.*S.Thoma,queſt.*62. *art.*6.*quaritur* 1. *concl.*6.Barthol.Medina *lib.*1.*inſtr.cap.*14.*num.*31. latè Couar. *in reg. poſſeſſ.part.*3. *initio.* Leſſ.*de iuſtit. lib.* 2. *cap.*14.*dub.*3. Molin. *in ſimili tractatu, tom.* 3. *tract.* 2. *diſput.*722.*per tot.* Rebell. *de obligat.iuſtit.part.*1. *lib.*2. *queſt.* 19. *num.*3. Quamvis teneant tuta conſcientia poſſe emptorem reſcindere contractum cum latrone, & rem illi reddere, vt pretium recuperet. Syluest. *in ſumma,verbo reſtitutio* 3. *queſt.*7. *dict.* 5. *verſ.*3. Mich. Salon.2.2. *queſt.*62.*artic.*6.Gregor.de Valent.2.2.*q.*6. *diſput.*3.*puncto* 4. Ludou.Lop.*part.*1.*inſtr.conſcien.cap.* 95. Io. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo repetitio, differen.*5. Turrian.*in* 2.2.*tom.*2.*diſt.*13.*dub.*2. *n.*3.Pitigian.*in* 4.*ſentent. diſt.*15.*queſt.*2. *art.*1. Megala *in* 2.2.*lib.*2.*cap.*6.*queſt.*6.*n.*182.Maider.*in* 2.2.*tract.*4. *c.*3.*dub.*2. Barthol. à S.Fauſto *in ſpeculo confeſſ.diſp.*4. *q.*23.*n.*2. Bonacin.*de contractib. diſp.*1. *q.*4.*puncto* 2. *n.*1.Diana.*moral.reſol.tract.de contract.reſol.*69.

Vtrùm autem ſcienter emens à fure rem furtiuam, quæ vſu conſumitur, & recipit functionem in genere ſuo, teneatur ad reſtitutionem æſtimationis, etiamſi fur habeat aliàs vnde reſtituat? vide Ioan. Valer. *dict. tract. de different. inter vtrumque forum, verbo reſtitutio, different.*26.

Cap. Si quid inueniſti. VI. *Auguſt.*

1 AN & quando ille, qui rem inuenit, peccet non reſtituendo, furtúmque committat, vel ſibi poſſit retinere? vide S. Thom. 2.2. *queſt.*66.*art.*5.*ad* 2. Sot. *de iuſtit. lib.*3. *queſt.*3.*art.*3. *ad* 2.Guid.*ſing.* 127. Bonacoſ.*commun. crimin.verbo furtum, verſ. quod ſi quis inuenit, fol.* 86. Couar. *in reg.poſſeſſor, part.*3. §.1.& 2. Nauar.*in man.cap.*17.*à n.*170.*cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.*3. *var.cap.*5. *num.*2. Medin.*part.*1.*inſtr.de confeſſ. cap.*14.§.33. *verſ.quinta regula,* Vaſq.*in opuſ.moral.tractatu de reſtit.cap.*5.§.4. *dub.* 2.

2 Vtrùm autem inuentor qui præuia diligenti inquiſitione non potuit ſcire qui ſit rei inuentæ dominus, teneatur illam pauperibus dare pro anima domini? vide Felin. *in cap. cum dilecti,num.*7. & Abb. *n.*52.Marian. Socin.*n.*14.*verſ.vtrùm autem,de accuſat.*Cou.*d.part.*3. §.1.*n.*2.Medin.*d.*§.33.*verſ.quando vno alla coſas,*Sebaſt. Medic. *in ſum.peccat.p.*1. *tit.*6. *quaeſt.*127. Anton.Scap. *de iure non ſcripto,lib.*5.*cap.*555.*ex n.*8.Vaſq. *d.tract.de reſtit. cap.*5.§.4.*dub.*1. & dicam *infrà ad cap. qui rapit,* 17.*quaeſt.*4.

Cap. Denique. X. *Ambroſ.*

1 AMbroſ.*lib.*3.*de offic.cap.*9.relatus *in hoc textu,* ait non licere cum alterius detrimento alteri ſubuenire, referunt Sayr.*in claui Regia,lib.*7. *cap.*12.*n.*19. Paul. Comitol. *reſp.moral.lib.*4. *quaeſt.*13. *num.*7. Sanchez *de matrim.l.*9.*diſput.*20.*num.*7. Locupletari enim quis non debet cum alterius iactura, Doctor. quos citaui *de Axiomat. iuris vſufreq. Axiom.* 139. & Gabriel Aluarez de Velaſco in libello, quem *Axiomata & loca communia iuris* inſcripſit, *lit. D.num.*59.is enim parum modeſtè, vt decebat litteratum hominem, ſibi arrogans fratris mei Doctoris Simonis Vaz Barboſa librum hac de re editum prætextu additionis trium, vel quatuor Doctorum, quos in hac materia facilè fuit inuenire, auſus eſt librum conficere, & ſibi nomen auctoris in allegando vſurpare, & quod peius eſt, in eius inſcriptione, & in prologo ad Lectorem ſibi tantum arrogat, vt credat vnius, vel trium Doctorum additione è tenebris ad lucem libellum illum minutè, defectuoſéque editum, vt ipſe malè irreuerenter ait, traduxiſſe; nec is bonus Auctor orationem ſuam finire viſus eſt, ſed mihi ob plura opera in lucem edita non ignoto auſus eſt detrahere, aſſerens, impudenter tamen, Axiomata illa à fratre meo olim deprompta, facie poſtmodum fucata, mutatáque vel paululum minute defectuoſéque per me edita fuiſſe, non recordatur ſe fucata facie hoc quod mihi imponit, feciſſe, nam licentiatus *Fuente el Carnero* ex commiſſione Regij conſilij eius librum perlegens aſſerit à Doctore Barboſa fratre meo priùs Romæ impreſſum fuiſſe, vt ex approbatione *pag.*6.edita conſtat. Quòd autem ipſe Gabriel Aluarez ait me libellum olim à Simone Barboſa editum tranſcripſiſſe, & in lucem edidiſſe inter alios varios tractatus Lugduni impreſſos de anno 1631. loquitur malè, & à veritate prorſus aberrat, nec debebat ſic honori meo detrahere, nulla per me ſibi datâ occaſione, nec per illum habita caſus notitia. Ego cum fratre meo Romam appuli, vbi cùm ipſe mea Bibliotheca aliqua principia & loca communia iuris inueniſſet, ea in vnum collegit, & ſic mea licentia typis mandauit, vt in prologo ſui libelli teſtatur; cùm poſtmodum varias iuris tractationes in lucem edidiſſem, principia, & iuris Axiomata, ex quibus illa deſumpſit frater meus, vt ipſe non negauit, publicare operæ pretium duxi, non eadem ſunt, vt dictus Gabriel mordicus ait; licèt enim frater meus illa contextura, & diuiſionibus imprimere potuiſſet, tamen vt manuale volumen conficeret, alium ordinem in diſponendo aſſumpſit, & breuitati ſtudendo librum paruum conſultò confecit. Admiratus valdè ſum quòd dictus Gabriel tantum curaſſet quòd ego tranſcripſiſſem, vt ipſe ait, libellum fratris mei, & non agnoſcit ſuam hac de re ambitionem, qui vt nomen Actoris ſibi vſurpaſſet, noluit additiones ſuas ad partes ponere, ſed illas cum materia fratris mei miſcendo Axiomatum Auctorem ſe appellat, cùm nec quidem vigeſima illorum pars, ſi rectè inſpiciatur, ſua ſit.

Cap. Dixit Dominus. XII.

AVguſtinus *in l.quaeſt. Exodi q.*39.relatus *in præſenti textu,* ait quòd quando filij Iſraël præcepto Dei tulerunt Ægyptiorum vaſa, & ſpolia, furtum non commiſerunt, ſed Deo iubente miniſterium præbuerunt. Ad cuius intellectum præmiſſis illis, quæ diximus *ad c.occidit* 23.*q.*8. aduertendum eſt filios Iſraël Ægyptiorum vaſa, & ſpolia ſuſtuliſſe, quia ex Dei ſententia illis debita erant, quoniam de laboribus, quos Iſraëlitæ impenderant Ægyptiis, nullam receperunt mercedem, vnde iuſto iudicio illam eis Deus perſoluit, vt habetur *Exod.cap.*1.in quo non eſt vſus abſoluta poteſtate (qua tamen poterat vti, ſi vellet,) ſed legitima iudicis auctoritate, vt obſeruant Sot. *de iuſtit. lib.*2. *q.* 3. *art.* 8. *verſ. tertium autem argumentum,* Sayt. *in claui Regia,lib.*7.*c.*8.*n.*11.& *c.*9. *n.*9. *cum ſeq.* & *cap.*14.*à n.*1. & poſt Clement. Alexandrin. notat Cano *de locis theologic.lib.*2.*cap.*4. 1

SVMMARIVM.

1 *Iudici dans aliquid temporale, vt pro ſe iuſtam ſententiam ferat, poteſt repetere.*

2 *Iudici pecuniam dans, vt pro ſe iuſtam ferat ſententiam, non committit turpitudinem, & peccatum,*

quando imminet periculum certum, aut omninò veriſimiliùs futurum, quòd euidens litigantis iuſtitia ab eodem iudice iniquè, alioquin iudicaturo peruertatur.

3 *Declaratur* l. 2. ff. de condict. ob turpem cauſam, & numeris ſequentibus.

4 *Iudici quando aliquid datur, non quidem determinatè in fauorem dantis, ſed ſimpliciter, & indeterminatè, vt eum expediat, prout iuſtitia poſtulauerit, tunc de iure Digeſtorum danti concedebatur actio ad repetendum, ſecùs de iure Authenticorum.*

5 *Idem dicendum ſi iudici aliquid datum fuerit determinatè, vt pro ipſo dante ſententiam iuſtam ferat, nulla præcedente certitudine de ſententia iniuſta ab eodem alioquin pronuntianda.*

6 *Iudici determinatè aliquid dare ex parte ipſius litigantis licitum eſt, vt pro ſe ferat ſententiam iuſtam, etiamſi interuenerit futuræ iniquitatis certitudo, & læſio iuris euidentis.*

7 *Pecunia, vel aliud munus vbi datur iudici ſimpliciter non expreſſa cauſa dationis, in dubio, dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum iudici in malum.*

Cap. Non ſanè. XV. *Auguſt.*

1 NOtabilis eſt gloſſ. *hic, verbo, ille,* dum tenet, quòd dans iudici aliquid temporale, vt pro ſe iuſtam ſententiam ferat, repetere poteſt, ſecundùm Abb. *in c. cùm ab omni, n. 8. de vita, & honeſtate cleric.* Syluest. *in ſum. verbo Iudex, 1. q. 12. pronuntiato 6.* Couar. *in reg. peccatum, part. 2. §. 3. num. 1. col. 1.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 123. num. 2.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 88. num. 5. cum ſeqq. & diſp. 90. ſub num. 11.* Salon. *in ſimili tract. de iuſtit. & iure, tom. 2. art. 1. de vendit. q. 77. num. 8.* Menoch. *de arbitr. caſu 343. n. 5. 8. & 9.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 14. num. 64.* Rebello *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 18. quæſt. 21. num. 4.*

2 Ratio eſt, quia dans iudici in his terminis, non committit turpitudinem, & peccatum, quando imminet periculum certum aut omninò veriſimilius futurum, quòd euidens litigantis iuſtitia ab eodem iudice iniquè alioquin iudicaturo peruertatur, vel iniuſtè differatur, & ita ex tali negligentia, & iniuſta iudicis dilatione longè maiores eodem munere ſumptus facit, aut alia via maius detrimentum patietur, vt aduertunt Cou. Menoch. Graff. Molin. & Leſſ. *citatis locis,* Sayr. *in claui Regia, lib. 10. tract. 5. cap. 3. n. 6.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Farin. *in praxi crimin. quæſt. 111. n. 109. & 116.* ergo ſic datum repetere poterit etiam in foro exteriori, ſuppoſita turpitudine, & peccato ex parte iudicis, iuxta reg. text. *in l. 1. in fin. & in l. 2. ff. de condict. ob turpem cauſ.*

3 Non obſtat *d. l. 2. verſ. ſed ſi dedi,* ab hac gloſſ. in oppoſitum abducta, dum probat quòd ſi litigans dederit iudici, vt pro ſe in bona cauſa pronuntiet, cenſetur iudicem corrupiſſe, & ita crimen contraxit, quo interueniente non poterit datum repetere ab eo in foro externo, vt ex eodem textu colligitur, quaſi aduerſariua oratio, qua ille vtitur, ibi, *ſed hic quoque crimen contrahit,* &c. excludat repetitionem, & condictionem dati, & reſoluat, ac emendet aliorum ſententiam dictæ repetitionis, & condictionis admiſſiuam, & relatam in verbis præcedentibus eiuſdem text. ad hanc ſolam eorum relationem in eo poſitis, ibi, *eſt quidem relatum condictioni locum eſſe,* in quo loquendi genere Vlpianus indicauit ſatis eſſe poſuiſſe cauſam denegandæ repetitionis, nempè dictum crimen corruptionis. idque adeò graue, cui infligatur pœna perditionis litis, iuxta vltima verba eiuſdem text. vt ita ex eadem cauſa effectum colligamus, nempè repetitionis denegationem, vt in ſumma intellexit gloſſ. *ibidem, verbo dedi in 1. intellectu, gloſſ. in verbo expectat, in cap. qui rectè 11. q. 3.* Bart. *in auth. nouo iure, num. 3. C. de pœna iudic. qui malè iud.* Turrect. *hic num. 8. col. 2. poſt princ.* Abb. *in d. c. cùm ab omni, n. 8.* Cou. *in reg. peccatum, p. 2. §. 3. num. 1. col. 2.* Menoch. *de arbitr. caſu 343. n. 6. cum ſeqq.* Iacob. de Graff. *d. c. 123. n. 3.* Clar. *§. fin. q. 73. num. 2. ante fin.* Card. Tuſch. *tom. 2. lit. C. concl. 152. n. 2.* Nauar. *de datis, & promiſſ. n. 48.* Molin. *d. tract. 2. diſput. 89. ſub n. 2. & diſp. 90. n. 1.* optimè Donel. *comment. iuris ciuilis, lib. 14. cap. 25. col. 1. & 3. ſub verſ. videndum;* quidquid oppoſitum, immò *in dict. verſ. ſed ſi dedi, per tot.* conceſſam eſſe repetitionem ei, qui iudici dedit, vt pro ſe in bona cauſa iudicaret, credat minus benè gloſſ. *ibidem, verbo dedi, in 2. intellectu,* Bart. ſibi contrarius in eadem *l. 2. numero 1.* Paul. *in l. 1. n. 5. ff. de condict. ob turpem cauſam,* & *ibi* Iaſ. *à numero 3.* Archid. *in præſenti,* & Bellarm. *ſub num. 5. col. 1.* Duaren. *ad eundem tit. de condictione ob turpem cauſ. cap. 3. poſt princip.* & alij, quos refert, & ſequitur Farinac. *in praxi crimin. part. 3. q. 111. n. 109.*

Non inquam obſtat ille text. *in l. 2. ſuprà,* iuxta ve- 4
rum eius ſenſum expenſus, quia pro maiori illius explicatione quatuor caſus principales conſiderandi ſunt. Primus caſus eſt, quando iudici datur non quidem determinatè in fauorem dantis, ſed ſimpliciter, & indeterminatè, vt eum expediat, prout iuſtitia poſtulauerit, nec prolationem ſententiæ differat iniuſtè; in quo diſtinguendum eſt inter ius antiquum Digeſtorum, de quo *d. verſ. ſed ſi dedi,* & inter ius nouum Authenticorum, de quo *in auth. vt litigantes iurent in exordiolitis,* &c. *circa princ. collat. 9.* nam de iure antiquo Digeſtorum ſpectata rei natura danti concedebatur actio ad repetendum, quia turpitudo huius dationis verſabatur ſolùm ex parte accipientis, non verò ex parte dantis, quippè quòd eo tempore non cenſebatur in ea datione iudicem corrupiſſe, & ita nec deliquiſſe videbatur, vnde ſuccedebat reg. text. *in l. 1. in fin. & in l. 4. verſ. quoties, ff. de condict. ob turpem cauſam;* at verò ex dicto iure nouo Authenticorum nunquam repetitio danti concedetur, ſed munus datum iudici publicum ſtipendium habenti adiudicabitur fiſco in foro exteriori, quippè quòd ſuppoſita noua huiuſmodi iuris prohibitione condemnante, & excludente omnem in vniuerſum dationem ex quacumque cauſa iure non permiſſa iudici factam, iam non eſt licita, ſed turpis hæc datio ex parte etiam dantis, quantumvis ipſe à parte rei non intenderit iudicem corrumpere, atque ita in particulari ceſſauerit negatiuè finis huius nouæ prohibitionis, neque enim ob id ceſſare debet eadem prohibitio, iuxta text. ſic intelligendum *in l. proſpexit, verſ. quod quidem, ff. qui, & à quibus;* ſic enim concluditur ex generalibus, & abſolutis verbis text. *in d. auth. vt litigantes, in princ.* intendentis ſic exterminare omnem occaſionem, & palliamentum corrumpendi iudices, quare ita diſtinguunt Bart. *in auth. nouo iure, num. 3. C. de pœna iudic. qui malè ind.* Salic. *in l. vlt. num. 2. in fin. verſ. hodie verò, C. eodem tit.* Bald. *in d. l. 2. col. 1. verſ. hodie ſecus,* vbi Alberic. *num. 3. verſ. hodie,* poſt gloſſ. *ibi verbo dedi, ad fin.* Molin. *d. tractat. 2. diſput. 90. n. 5.* quamvis contrarium, immò quod etiam hodie non ſit correctum dictum ius antiquum per huiuſmodi ius Authenticorum, ac proinde quòd etiam hoc attento cenſenda non ſit, turpis ex parte dantis datio, de qua in hoc primo caſu, & conſequenter quòd repetitio danti concedenda ſit, tenuerunt minùs benè Abb. *in d. cap. cùm ab omni, num. 8.* Couar. *d. §. 3. num. 1. col. 2. ante fin.* Syluest. *verbo Iudex 1. q. 12. pronunt. 6.*

pronunt.6. Fulgoſ. *in l.1.n.3. cum ſeqq. ff. de condict. ob turpem cauſ.* Menoch. *de arbitr.caſu* 343.*num.*9. & alij, quos refert, & ſequitur ſaltem de iure Canonico Farinac. *dict.quaſt.*111.*num.*112.

5 Secundus caſus eſt quando iudici datum fuerit determinatè, vt pro ipſo dante ſententiam iuſtam ferat nulla præcedente certitudine de ſententia iniuſta ab eodem alioquin pronuncianda, vel de euidentia iuris ipſius dantis, & tunc locum habent omnia, quæ hactenus in primo caſu conſtituimus quoad forum exterius, & quidem à fortiori, quippe quòd ea in hoc ſecundo caſu non ſolùm habent locum ex ſupradicto iure nouo Authenticorum, ſed etiam ex ipſo iure antiquo Digeſtorum *in d.l.2.verſ.ſed ſi dedi,* cuius caſus expreſſus proprius eſt hic ſecundus: rurſus in hoc eodem obtinent quoad forum interius, quippe quòd in hoc ſecundo caſu pariter ac in primo vigent rationes, & doctrinæ in primo contentæ, & in vtroque pariter applicandæ ſunt.

6 Tertius caſus eſt, quando in hac determinata datione interuenerit futuræ iniquitatis certitudo, & læſio iuris euidentis, & tunc ex parte ipſius litigantis licita eſt, & ſemper fuit tam ex rei natura, quàm attento omni iure poſitiuo, & tam in foro exteriori, quàm in interiori in ordine ad redimendam propriam vexationem, & conſequenter repetitionem danti competere, & ſemper competiiſſe ſecundùm Doctores, quos *ſuprà in principio* citauimus, & ita eſt propriè intelligendus hic text. *in verſ.ille tamen*; non obſtat quòd alia remedia præter dictam pecuniæ, vel alterius temporalis muneris dationem ſuperſunt ad redimendam hanc iudicis vexationem, nempe recuſatio, vel appellatio, ac proinde quòd dicta datio neceſſaria non eſt, & conſequenter improbari debet, reſpondetur enim hæc iuris remedia non eſſe adeò certa in ſui executione, immò vt plurimum eſſe in hoc reſpectu dubia cùm pendeant ex arbitraria probationum admiſſione, & ex aliis, quæ ſolent cuiuſlibet litis euentum dubium reddere, iuxta text. *in l. quod debetur* 51. ibi, *& euentus executionis poſſit eſſe incertus, ff. de pecul.* quod cùm ita ſe habeat, rationi conſonat, vt aliud remedium quæratur, quod non ita dubium ſit, ſed adeò certum, ac ipſummet damnum ex iniquitate iudicis indubitanter imminens, vt in effectu benè conſiderans reſpondet Fr. Emman. *in ſum. tom.*2. *cap.*40. *num.*7. Nec etiam obſtat quòd ſi hoc pecuniarum redemptionis genus admittatur, videtur reperiri via, & palliamentum facilè ad ſubornandos, & corrumpendos iudices, quippè quòd ex affectu ad propriam cauſam vnicuique prima fronte apparebit ſe ius certum habere in lite, quod tamen in rei veritate non ſit tale; rurſus ex eodem effectu facilè timebit fraudandum ſe iri iure ſuo, etiamſi à parte rei nulla ſibi fraus, & vexatio paretur à iudice, reſpondetur enim hoc palliamentum non habere locum quoad forum conſcientiæ in his terminis, in quibus ſupponimus dantem certum eſſe abſque vlla palliatione de iure ſuo euidente ex conſilio peritorum, & de vexatione omninò certiuta, niſi eam ſic redemerit à iudice apud quem plurimum fortè valet aduerſarius, vel potentia, vel diuitiis, vel amore, vt benè pro foro interiori reſpondet Fr. Emman. *ſub d. num.*7. immò nec pro foro exteriori hoc fundamentum procedet ex ſupradictis.

7 Quartus, & vltimus caſus eſt quando pecunia, vel aliud munus datur iudici ſimpliciter, non expreſſa cauſa huius dationis, & tunc in dubio, dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum iudici in malum, id eſt, non eſſe datum pro redimenda vexatione in terminis, in quibus ea licitè redimi poteſt, ſed potiùs pro iudice corrumpendo, & ſollicitando ad ſententiam ferendam pro ipſo dante, ſic in effectu reſoluit gloſſ. *verbo abſtinere, in cap. cùm ab omni, de vita, & honeſtate cleric.* poſt alios Farin. *in praxi crim.part.*3.*quaſt.*111.*num.*117. iuncto *num.*105. & 108. inde concludentes ſic dantem non poſſe repetere, & quidem meritò, nam cùm hæc datio, & acceptatio abſolutè improbetur à iure, iuxta diſtinctiones *ſuprà* poſitas in caſibus præcedentibus, conſequitur quòd ſimpliciter dans, cenſetur in dubio dediſſe contra dictam prohibitionem, & ita contra ſic dantem in dubio præſumendam eſſe culpam dignam dictis pœnis, & dicta priuatione repetitionis, ſic enim generale eſt, vt faciens actum à lege prohibitum etiam poſitiua, ſi actus contra hanc geſtus aliquem conſiderabiliter lædat, vel lædere poſſit, præſumatur in dubio culpabilis, immò & doloſus, vt poſt multos reſoluunt Card. Tuſch. *tom.*2.*lit.D.concluſ.*573.*num.*48. *cum ſequentibus,* Maſcard. *de probationibus, concluſ.*532. *n.*47. *cum ſeqq. &* à *n.*66. per text. *in l. quemadmodum, C. de agricol. & cenſ. lib.*11.

QVÆSTIO VI.

Cap. Si res aliena. I.

De materia huius text. dixi latè ad *reg. peccatum, de regulis iuris lib.*6. & *ibi* citatis addo nouiſſimè Aluarez de Velaſco *de priuilegiis pauper. quaſt.*27. 1

SVMMARIVM.

1 *Fur non ſolùm in maioribus, ſed etiam in minoribus iudicatur, cùm non id quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur.*
2 *Minima qui furatur, animo tamen furandi, & nocendi grauiter, & notabiliter, peccat mortaliter.*
3 *Furtum an & quando in re minima committatur, ſitque peccatum, & pro ea furti actio competat, remiſſiuè.*
4 *Furtum minimum ſæpius iteratum an & quando inducat peccatum mortale? remiſſiuè.*
5 *Simonia non committitur in modico ſicut in magno.*
6 *Peccatum maius an committat ille, qui peccat cum muliere formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatur? remiſſiuè.*

Cap. Fur autem, vlt. *Hieron.*

Hieronymus *in epiſt. ad Titum cap.*2. (quam nonnullis omiſſis, & mutatis refert Gratianus *in preſenti*) docet quòd fur non ſolùm in maioribus, ſed etiam in minoribus iudicatur, cùm non id, quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur; vnde 1
D. Thomas 2.2. *queſt.*66. *art.*6. *ad* 3. ait, quòd qui 2
aufert, ſeu furatur minima, animo tamen furandi, & nocendi grauiter, & notabiliter, peccat mortaliter, ratione enim affectus, vel voluntatis furandi plura, vel maiora ſi poſſet, peccatum mortale committi reſoluunt, ita ſententiam D. Thomæ explicatores, Syluest. *in ſumma, verbo furtum, quaſt.*2. Vaſq. *in opuſculis moralib. tit. de reſtit. cap.*5.§.1.*dub.*6. De quo tamen, an 3
ſcilicet & quando in re minima committatur furtum, ſitque peccatum, & pro ea furti actio competat; vide §. *gallinarum,* & *ibi* Doctores, *Inſtit. de rerum diuiſ.* Gerard. *ſing.*19. Sot. *lib.*1. *de iuſtit. quaſt.*3. *art.*3. *verſic. ad tertium argum.* Clar. §. *furtum, num.*23. Sebaſt. Medic. *in ſum. peccat part.*1. *tit.*6. *queſt.*126. *verſ*

poteſt tamen eſſe veniale, Ludouic. Lopez *in inſtructorio conſcientia, part. 1. cap. 92.* Tiraq. *in tract. de iudic. in rebus exig. num. 114.* Couar. *lib. 1. var. cap. 3. num. 12. & in cap. alma mater, part. 1. §. 9. num. 2. in fine*, Nau. *in man. cap. 17. num. 3.* Mexi. *in tract. taſſa panis, concl. 5. num. 9. cum ſeq.* Perez *l. 1. in gloſſ. gallinas, tit. 23. l. 2. Ordinam.* Petr. à Nauar. *de reſtitut. tom. 2. lib. 3. cap. 1. num. 26. cum ſequentibus*, Salaz. *de vſu, & conſuetud. cap. 5. n. 14.* Matienſ. *l. 16. gloſſ. 2. n. 2. tit. 11. lib. 5. nouæ recopil.* Sayr. *in claui Regia lib. 9. cap. 15. num. 3. cum ſequentib.* Molin. *de inſtit. tom. 3. tract. 2. diſp. 685. per tot.* Leſſ. *in ſimili tract. lib. 2. cap. 12. dub. 6. num. 29.* Rebell. *de obligat. iuſtitia, p. 1. l. 3. q. 15. ſect. 1. verſ. ſecunda concluſio.*

4 An autem furtum minimum ſæpius iteratum inducat peccatum mortale? vide Martin. de Ledeſma 2. *4. p. 18. art. 8. ſol. 273. ſol. 1.* Couar. *lib. 1. var. c. 3. n. 12.* Nauar. *d. cap. 17. n. 140.* Sayr. *in claui Regia, lib. 2. c. 13. n. 19. cum ſeq. & lib. 9. c. 15. n. 16. cum ſeq.* Molin. *d. tom. 3. tract. 2. diſp. 678. cum ſeq.*

5 In gloſſ. *Quod furto.* ibi, *non committitur ſimonia in modico, ſicut in magno*, &c. De quo vide Tiraquel. *de iudic. in rebus, exig. verſ. 30. ſol. 32.* Valer. Reginald. *in praxi fori, pœnit. lib. 23. num. 166.* Soarez *de Religione tom. 1. lib. 4. de ſimon. cap. 3. n. 5. cum ſeq.*

6 In gloſſ. *Fornicatione.* An magis peccet qui cum formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatur. diſputat gloſſ. *in præſenti*, pro cuius quæſtionis ſolutione vide Abb. *in cap. cùm quidam, n. 2. & ibi* Felin. *n. 7. in fine de iureiuran.* Iaſ. *in §. ex maleficijs, n. 13. Inſtit. de actionib.* Mich. Gribald. *in tract. de homicid. in princip. pag. 5. n. 4. in fine*, Tiraq. *l. 2. connub. n. 12.* Guillelm. Benedict. *in c. Raynutius, verbo cuidam Petro, trad. n. 28. de teſtam.* Quæ autem conſideranda ſunt, vt mulier poſſit dici pulchra. tradunt Neuizan. *in ſylua nupt. lib. 2. n. 93.* Caſſan. *in catalogo gloria mundi conſiderat. 22. part. 2.*

CAVSA XV.

QVÆSTIO I.

CAP. Meritò. I. *Auguſt.*

1 AVGVSTINVS *lib. 4. q. 24. ad c. 15. Numerorum*, relatus *in hoc text.* ait ſine voluntate peccatũ actuale committi non poſſe, vide Card. Bellarm. *in controuerſ. Chriſtianæ fidei, tom. 3. contrau. 2. generali, cap. 5. col. 3. verſ. vnum*, Cardin. 3 Tolet. *in ſumma, lib. 9. cap. 84. poſt princ.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium, Eccl. exiſtent. l. 4. c. 69. num. 14.* Mari Giurb. *in conſuetud. Meſſanen. c. 6. gloſſ. 7. n. 7.* Scacc. *de commerc. §. 1. quæſt. 7. p. 2. ampl. 19. n. 67. verſ. non obſtat.*

2 Ex hoc text. vulgò colligitur delicta ſine voluntate non committi, nec puniri commiſſa, quia à voluntate delicta pendent, vt per Celſ. Burgal. *de dolo lib. 4. c. 8. n. 13. fol. mihi, 528.* Mari. Giurb. *conſ. crimin. 32. n. 13. cum ſeqq.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ, exiſtent. lib. 9. c. 2. n. 32. & ſeqq.* Ioan. Baptiſta Nauar. *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 59. n. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Beſtia interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit.*

2 *Beſtialitatis propter crimen quando animal alicuius interficitur, quis illius pretium ſoluere debeat, oſtenditur.*

3 *Doctores referuntur de beſtialitatis crimine agentes.*

4 *Conatus ſolus in delicto beſtialitatis, an puniatur? remiſſiuè.*

CAP. Mulier, quæ acceſſerit. IV.

COllige ex text. quòd licèt pecus ratione careat, & à culpis immunis ſit, nihilominus interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit in deteſtationem tanti criminis, & ne tali flagitio contaminata indignam refricet facti memoriam, de quo vide Iaſ. *in l. furioſum, num. 10. C. qui teſtam. facere poſ.* Alex. *in l. ex facto, num. 35. ff. de vulgari*, Carrer. *in praxi tit. de homicid. §. circa igitur, num. 29. pag. 349.* Guid. Papæ *deciſ. 238.* Alphonſ. de Caſtro *lib. 4. aduerſus hæreſes verbo coitus, verſ. coitus cum iumento*, Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib. 2. cap. 2.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, de teſtam. verbo mortuo itaque, il. 1. num. 138.* Mantua *ſing. 15. num. 3.* Hoied. *de incompatib. benefic. part. 1. cap. 23. num. 105.* Idem Mantua *dial. 123.* Clar. *§. fornicatio, num. 27. & §. fin. q. 99. n. 8. verſ. niſi in vno caſu*, Coo. *lib. 2. var. cap. 8. num. 1.* Ant. Gom. *l. 1. Tauri, num. 12. poſt med. & l. 80. Tauri, n. 35.* Roland. *conſ. 7. à princip. vol. 1.* Rojas *ſingul. 102. incip. vbi animal brutum*, Tiraq. *de pœnis temper. cauſa, 49. num. 39.* Menoch. *illuſtr. cap. 96. num. 11.* Aoil. *ad cap. 1. Prætor. in gloſſ. derechamente, n. 19.* Ioan. Matien. *in dial. relatoris, part. 3. cap. 64. num. 6. verſ. facit etiam*, Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 77. num. 9.*

Quando propter crimen beſtialitatis animal alicuius interficitur, pretium animalis ſoluendum eſt domino de bonis delinquentis, ſi ſoluendo eſt defunctus, ſecus ſi non eſt ſoluendo, quia tunc ſolui debet ex pecunia fiſcali, ſicuti tradit Ignat. del Villar. *in ſylua reſponſ. lib. 1. reſp. 4. num. 11. cum ſeqq.* eam refert parens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Luſitan. lib. 5. tit. 13. §. 2.* 2

De beſtialitatis crimine vide vltra citatos Menoch. *de arbitrar. caſu 286. num. 7.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt. 148. num. 46.* Sayr. *in claui Regia, lib. 8. cap. 5. à num. 18.* Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 3. c. 22.* Valer. Reginald. *in praxi fori, pœnit. lib. 22. n. 51.* 3

Vtrùm autem in hoc delicto ſolus conatus cum bruto puniatur? vide Boër. *deciſ. 316.* Cou. *in Clem. ſi furioſus, p. 2. in initio, ad fin. verſ. hac quidem obiter.* Marant. *de ordine iudic. part. 4. num. 70. pag. 83.* Roland. *d. conſ. 7. n. 4. volum. 1.* Menoch. *dict. caſu 286. num. 7. & caſu, 360. n. 61.* Et quid in aliis atrociſſimis delictis, vide Anton. Gom. *de delictis, c. 3. n. 11.* Mutam. *deciſ. 50. n. 25.* Mart. *voto 230. n. 14.* Theſaur. *deciſ. 243. n. 2. & 3.* Theſaur. iun. *lib. 2. quæſt. forenſ. q. 24.* Giurb. *conſ. 46. n. 37. & conſ. 97. n. 16.* Sebaſt. Guazin. *de defenſ. reor. defenſ. reor. defenſ. 33. c. 24. n. 2.* 4

CAP. Sanè diſcimus. VII. *Ambroſ.*

DE ebrietate, & an, & quando excuſet à delicto, irregularitate, aut peccato, vide Caſtr. *de poteſtate legis pœnalis, lib. 2. cap. 14. verſ. de ebrio autem*, Bonacoſ. *commun. crimin. verbo ebrietas excuſat*, Petr. Plaça *de delict. c. 30. per tot.* Pedraza *in 6. præcepto, Decalogi, in fin. verſ. de la embriaguez*, Cou. *in Clem. ſi furioſus p. 3. in initio, num. 3. cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom. 3. var. c. 1. num. 73.* Sebaſt. Medic. *in ſom. peccatorum, p. 1. tit. 1. ex quæſt. 13. cum ſeqq. & tit. 7. quæſt. 26.* Petr. à Nau. *de reſtit. tom. 1. lib. 2. cap. 1. num. 75.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 6. per tot.* Menoch. *illuſtr. cap. 96. num. 31.* 6

Perez

Perez *in rub.tit.8. lib.8.Ordinam.pag.*204. Maſcard. *de probat.concl.*579. Anton.Scap. *de iure non ſcripto lib.*1. *cap.*63. Menoch. *de arbitr.caſu* 326. Pined. *in monarchia Eccleſiaſt.lib.*2.*cap.*3.§.4.*& in vita S. Ioannis Baptiſta lib.*3.*art.*2.*c.*1.*pag.*141. Azor. *inſtit.moral.part.*1. *lib.*7.*cap.*33. Sayr. *in claui Regia lib.*2.*cap.*9.*num.*41.*& de cenſur.lib.*6. *cap.*17.*n.*34. Leſſ. *de inſtit.lib.*4.*cap.*3. *dub.*3.*n.*25.*cum ſeqq.* Paul.Comitol.*reſponſ.moral.lib.*5. *quaſt.*5.*n.*8. Farin. *in praxi crimin.part.*1.*q.*20.*n.*51.*& part.*3.*quaſt.*93.*per tot. & fragm.crimin.p.*2. *lit.I.numer.* 422.*& ſeqq.* Soarez *tom.*5.*de cenſur.diſput.*46.*ſect.*1.*numer.*12.*verſ.nam communis,* Auila *in ſimili tractatu, p.*7. *rub.de homicidio directè volunt,ſect.*1.*dub.*15.

Cap. Inebriauerunt. IX. *Auguſt.*

1 DE materia huius cap. latè, & eleganter agit Meтol. *tom.*1. *diſput. in vniuerſam Theolog. moralem, diſput.*1.*cap.*2.*n.*130.& vide Caſtr. *lib.*2. *de lege pœnali lib.*2.*cap.*14.*pag.*580.

Cap. Si quis inſaniens. XII.

1 PRobat hic text. clericum in furore occidentem non peccare,ſed officium exercere non poſſe. At videtur corrigi per *Clem ſi furioſus, de homicid.* quæ habet irregularitatem non incurri ex homicidio patrato à furioſo, vide Tiraquel. *de pœnis tempor. cauſa* 2. *à n.*5. *&* 8. Ludou. Beja *reſponſor. caſuum conſcientia, part.*1. *caſu* 40. *pag. mihi* 66. Maiol. *de irregul. lib.*5. *cap.*48. *num.*11. Auil. *de cenſur. part.*7. *rub. de homicid.caſuali, diſp.*6.*ſect.*1. *dub.*12. Farinac. *in praxi crimin.quaſt.* 94. *num.*16. *& fragm.crimin.part.*2. *lit.I.n.*417. vbi *n.*418. ſubdit procedere etiam quòd occiſor ſua culpa in furorem inciderit,aduertens *ibi in fine,*vix dari poſſe caſum, in quoquis velit culpa ſua furioſum euadere, & *n.*421. intelligit procedere in eo,qui occidit durante furore, vnde ſecus ſi habens dilucida interualla occidat tempore ſanæ mentis.

Cap. Si quis non iratus. XII.

Hieronymus.

1 DE magiſtro moderatè diſcipulum corrigente, & verberante, quòd non incurrat irregularitatem etiam quòd inde mors ſequatur, reſoluunt Nauar. *in man.cap.*27.*num.*235. *verſ.*22. Couat. *in Clem.ſi furioſus,p.*2.§.4.*ſub num.*5. Soar. *de cenſur.diſput.*46.*ſect.* 2. *rub. de irregul. ex homicid. caſuali, num.*4. Auil. *de cenſur.p.*7.*rub.de homicid. caſuali diſputat.*4.*ſect.*1. *dub.*3. Farin. *fragment. crimin.part.*2.*lit.I. num.*508. Si ergo magiſter nimis modum excedendo percuſſerit in capite, aut alio periculoſo loco, ex quo percuſſus obiit, aut deformatus eſt, irregularitatem incurret,per text. *in cap. Presbyterum* 7. *de homicid.* vbi *num.*2. plures citaui Doctores.

Qvæstio III.

Cap. De crimine. I.

1 PRobat hic text. mulieri in publico iudicio non permitti quemquam accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur, & niſi in criminibus, in quibus eſt ei ſpecialiter conceſſum accuſare ſine inſcriptione,de quo vide Anton.Gom. *var.tom.*1.*cap.*1. *num.*31. *cum ſeqq.*Clar.§.*fin.q.*14.*n.*8,Decian.*in tract.crim.lib.*3. *cap.*7.*à n.*1. Soar.de Pace *in pract.tom.*1.*p.*5.*cap.*3.*n.*14. Caſtill. *controuerſ.iuris lib.*1. *de vſufruct.c.*40.*n.*10. *cum ſeqq.* vbi *num.*18. ſubdit vxorem eſſe præferendam filiis in accuſatione mortis patris.

Cap. Sanè quiſquis. IV.

DEſumitur ex *l.ſi quemquam* 29. *C.de Epiſcop. & cler.* de cuius materia vide Tiraquel. *de retract. lig.*§.1.*gloſſ.*34.*num.*41. Cardin.Baron. *tom.*6.*annal.Eccleſ.anno Chriſti* 469.*pag.*18.Soar.*de Relig.tom.*1.*lib.*4. *de ſimonia cap.*3.*n.*2. Mart. *de iuriſdict. part.*2. *cap.*37. *n.*8. Thom. Valaſc. *alleg.iuris tom.*1.*alleg.*13.*num.*145. vbi ait, ſimoniæ crimen de iure ciuili prohibitum eſſe per *d.l.ſi quemquam.* 1

Cum enim generaliter legibus, &c.] Vide de intellectu Decian. *in tract.crimin.lib.*3.*cap.*7.*num.*2. 2

Qvæstio IV.

Cap. Alius. III. *Gregor.*

DE materia huius text, vide Victor. *de poteſtate Eccleſia part.*1.*n.*19. Clar. §.*fin. q.*35.*n.*8. Azor. *inſtit.moral. part.*2.*lib.*4.*cap.*19.*propè fin.in verſ.Samuel.cum ſeqq.* & quæ latè dixi *in collect.ad c.grandi,de ſuppl.neglig.Pral.*vbi *num.*5.peculiariter egi de materia huius text. & *ibi* citatis adde nnuiſſimè Ioan. de Valbos, *in annuis Academicis pralectionib. Salmanticenſib.ad c.*13. *de iudic. num.*46. *cum multis ſeqq.* 1

Cap. Nos Sanctorum. IV.

Gregor. VII.

GRegorius VII. Romanæ Synodo præſidens, relatus *in hoc text.* ait quòd ſubditi abſoluuntur à fidelitate, & debito obſequendi dominis excommunicatis,& modis omnibus prohibet ne eis fidelitatem obſeruent, quouſque excommunicati ad ſatisfactionem veniant,referunt Couar. *in reg.peccatum,p.*1.*in fine,n.*8. *verſ.illud,* Sayr.*in claui Regia,lib.*5.*c.*8.*n.*7. Anton.Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib.*4. *c.*52.*num.*1. Vgolin. *de cenſur. tab.*2. *cap.*23.§.9. Soar. *tom.*5.*diſp.*15.*ſect.*6.*n.*1. 1

Qvæstio VIII.

SVMMARIVM.

1 *Filius natus ex coitu clerici, & fœmina libera, ſub ſpecie tamen matrimonij ſcienter contracti, ſeruus efficitur Eccleſia.*

2 *Text. in praſenti non eſt contraria conſuetudine abrogatus.*

3 *Filius non ſuccedit matri, vbi ex parte matris coitus non fuerit reprobatus, & punibilis.*

4 *Coitus damnatus dicitur ille,qui aliqua pœna temporali per legem,aut conſtitutionem iuris imponitur.*

5 *Mulier commiſcens ſe cum clerico ſaculari ſacris Ordinibus inſignito, non committit ex parte ſua inceſtum,ſed ſimplicem tantùm fornicationem.*

6 *Filius clerici in Sacris conſtituti ſuccedit matri, ſed* num.7. *referuntur plures contrarium tenentes, at* num.8.*concordantur.*

9 *Natus ex coniugato,& ſoluto an matri ſuccedat,oſtenditur.*

Cap. Cùm multæ. III.

Ex Concil. Tolet. IX.

1 CONcilio Toletano IX. *cap.* 10. ſtatutum eſt filium natum ex coitu clerici, & fœminæ liberæ, ſub ſpecie tamen matrimonij ſcienter contracti, ſeruum effici Eccleſiæ, vt refertur *in hoc text.* & ex eo colligunt Gregor. per text. *ibi, in l.3. tit.21. p.4.* Guillel. Bened. *in c. Raynutius, de teſtam. verbo Raynutius, n.21.* Couar. *de ſponſal. part.1. cap.8. §.5. num.27.* vbi aduertit Romanum *ſing.526. incip. Dic quod filij,* nimis largè ex hoc text. deſumere filios clericorum eſſe ſeruos Eccleſiarum, cùm tamen conſtet illum de natis ex clericorum coniugio loqui, Ioan. Fab. *in §. ſeruitus, num.5. verſ. item alius modus, Inſtit. de iure perſon.* vbi ſubdit, quòd hodie multi eſſent ſerui Eccleſiæ, ſi iſte text. ſeruaretur, Nauar. *in c. ita quorundam, de Iudæis, notab.11. in gloſſ. pen. num.27.* vbi intelligit text. de filio conſtituto in Sacris, qui cum eius rei conſcia contraxit matrimonium, reſoluens è contrario non eſſe ſeruum, ſed liberum filium Sacerdotis, qui contraxit matrimonium cum aliqua eius ignara, Roias *de ſucceſſ. cap.27. à num.17.* Perez *l.2. tit.3. lib.5. Ordin. pag.150. in fin. & pag.151.* Paul. Comit. *reſponſ. moral. lib.1. quæſt.56.* Azor. *inſtit. moral. part.2. lib.2. cap.6. quæſt.5.*

2 In gloſſ. *Connubio.* ibi, *quicquid tamen hic dicatur,* &c. Ergo ſtatutum Concilij Toletani, de quo *in hoc text.* abrogatum eſt, ac per deſuetudinem euanuit, ſed contrarium rectiùs tenent Abb. *in cap.1. col. fin. de treuga, & pace, & in cap. cum ſit, de foro compet. num.15.* Cou. *d. num.17.* Duen. *reg.345. verſ.12.* Clar. *§. fin. q.30. in princ.* Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de concub. verbo cohabitare, §. qui etiam,* Nauar. *vbi ſup. num.16.*

3 In gloſſ. *Hereditatem.* ibi, *nam matri etiam ſuccedit ſpurius filius,* &c. Intellige vbi ex parte matris coitus non fuerit reprobatus, & punibilis, quia tunc filius non ſuccedit matri, vt reſoluit Negreir. *in introduct. vlt.*

4 *volunt. lib.2. c.11. n.5.* Coitus autem damnatus dicitur ille, cui aliqua pœna temporalis per legem, aut conſtitutionem iuris imponitur, ſecundùm Bermon. *de publicis concubin. prope fin. in verbo, qui etiam filios, n.73.* Boſſi. *de coitu damnato, n.38.* Clar. *§. fornicatio, n.5.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt.21. num.16.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.33. n.20.* Molin. *de iuſt. tract.2. diſp.167. verſ. licet in concluſione.*

5 Vnde quia mulier commiſcens ſe cum clerico ſæculari ſacris Ordinibus inſignito, non committit ex parte ſua inceſtum, ſed ſimplicem tantùm fornicationem, ex reſolutis per Menoch. *in addit. ad caſ.289. n.6. verſ. tertia opinio,* Surd. *de aliment. tit.5. quæſt.7. num.44.*

6 Stephan. Gratian. *d. cap.35. num.24.* ideò filium clerici in Sacris conſtituti ſuccedere matri tradunt Perez *ad tit.2. lib.5. Ord. pag.69. & ad tit.8. verſ. vtrùm autem, lib.8. Ordin. pag.279.* Auendan. *ad l.9. Tauri, gloſſ.5. num.5. cum ſeq.*

7 Contrarium verò, immo matri non ſuccedere, tenuerunt Anton. Gom. *l.9. Tauri, n.15. in fine,* & Tello Fernandez *n.34.* Menoch. *de ſucceſſ. creat. §.10. num.497.* Matienſ. *l.6. gloſſ.4. n.6.7. & 8. tit.8. lib.6. noua recopil.* Gam. *Luſit. dec.136.* Pereg. *de iure fiſci, lib.3. tit.8. n.37. in med.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.16. princ. num.18.19.89. & 90.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.197. num.8. verſ. licet,* Gutier. *pract. lib.2. q.102.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.2. concl.115. conſid.1. num.2.* Leſſi. *de iuſtit. lib.2. cap.19. dub.6. num.65.*

8 Ego tamen has contrarias opiniones ad concordiam reducendas eſſe probabilius duco cum D. meo Petro Barboſa *in primatis ſcholiis ad l. ex facto, §. ſi quis rogatus, il.2. verſ. ad Ordin. lib.4. ff. ad Trebel.* vt ſcilicet prima opinio habeat locum in clerico, qui ſuſcepit filium ex muliere ſoluta, quam pro concubina non habebat, cùm in his terminis verum ſit mulierem non puniri; ſecunda verò vt procedat in clerico, qui ſuſcepit illum ex concubina, cùm in noſtris præcipuè Hiſpaniarum partibus concubina clerici acriter puniatur.

Ex qua diſtinctione iam infertur reſolutio ad illam quæſtionem vtrùm natus ex coniugato, & ſoluta matri ſuccedat, in qua licet non pauci negatiuam teneant partem, ex quorum numero ſunt Azor. *dict. p.2. lib.2. cap.6. quæſt.9.* Surd. *deciſ.249. num.16. & conſ.456. num.14.* Molin. *d. diſput.167. num.8.* & alij pro affirmatiua pugnent, vt per Spin. *d. gloſſ.1. in princ. num.90.* Caſtr. Angel. Dec. Nicaſ. Aym. & Fulgoſ. citati à Stephano Gratiano *d. cap.35. num.26.* tamen diſtinctione ſupradictæ opus eſt, vt ſcilicet negantium ſententia locum habeat, cùm ex ea naſcitur, quam in domo pro concubina habebat, cùm factum huiuſmodi ſecundùm bonos mores magis deteſtabile ſit, & per legem punibile; at verò aliæ negantium opinio procedat cum ſpurius naſcitur ex ſoluta per coniugatum accidentaliter cognita; ita D. Barboſa *vbi ſuprà,* Pereg. *d. tit.8. num.36. verſ. concordando,* Stephan. Gratian. *d. cap.35. à num.27.*

CAVSA XVI.

QVÆSTIO I.

Cap. Placuit. I.

EX hoc text. & aliis ſequentibus vulgò colligitur Monachos omnes olim Epiſcoporum iuriſdictioni ſubiectos fuiſſe, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.1. quæſt.63. art.1.* Aſcan. Tambur. *in tract. de iure Abbat. tom.1. diſp.15. quæſt.1. in princ.* & alios, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. p.3. alleg.105. à princ.* vbi refero quo tempore Regulares exemptiones obtinuerunt. Et ideò plura antiqua iura indiſtinctè poteſtatem corrigendi Monachos etiam extra regulam delinquentes Epiſcopo tribuunt *cap. de perſona 11. quæſt.1. cap. Abbas, cap. Monaſteria, il.1. cap. cognouimus 18. quæſt.2.* & ex Ægid. & Marian. obſeruat Rot. *deciſ.17. n.1.* apud Farin. *part.1. recent.* 1

In gloſſ. *Sepeliat.* ibi, *ſed quid ſi Parochianus alicuius deliquit in alterius Epiſcopatu?* Vide Azeued. *l.1. n.39. tit.16. lib.8. nouæ recopil.* Zerol. *in praxi Epiſc. p.1. verbo Vicarius, pag. mihi 338.* D. Barboſ. *in l. hæres abſens, §. proinde, in art. de foro delicti, n.65. de iudic.* 2

Cap. De Monachis. III. cum ſeqq.

Innocentius.

PRo varietate temporum diuerſæ leges, & canones ſunt de Monachis conſtitutæ, vt videre eſt per 1 totam hanc *quæſt.1.* qui prima facie videntur inter ſe pugnare, ſed tamen ſecundùm temporum diuerſitatem facilè componuntur. Primò namque Monachi omnes etiam Abbates laici erant, & ideò clericis inferiores habebantur, ac proinde cum ſolitudini, quieti, ſilentio, pœnitentiæ, & contemplationi eſſent penitus dicati, extra monaſteria commorari prohibebantur, ac ab Eccleſiaſticis Ordinibus arcebantur, & fuerunt in hoc laicali ſtatu, vſque ad tempora Euſebij, Zozimi, & Syricij, & vt ex ſententia hiſtoriæ

Eccle-

Eccleſiaſt.teſtatur Gratian.*in cap.hinc eſt, circa fin. hac ead. cauſa, & quaeſt.* Poſtea procedente tempore cœperunt corum aliqui in ſuis Monaſteriis Presbyteri creari, vt ibi rem diuinam facerent, & deinde Epiſcoporum conceſſu, vel conſuetudine introductum eſt, vt etiam Sacramenta cæteris Monachis miniſtrarent in ſuis tantùm monaſteriis, ac proinde prohibebatur extra monaſteria clericorum munera obire, & exequi, ſecundùm quæ intelligendi ſunt plures text. *hac ead. cauſa, & quaeſt.* & præcipuè *cap. placuit, il. 1.* vbi præcipitur ne Monachi pœnitentiam alicui tribuant, niſi ſibi inuicem, & ne mortuum ſepeliant, niſi Monachum in monaſterio ſecum commorantem, *& cap. interdicimus*, vbi prohibentur Abbates, & Monachi publicas pœnitentias dare, infirmos viſitare, & vnctiones facere, & Miſſas publicas cantare, *& cap.peruenit*, vbi reprehenduntur Monachi, & Abbates qui in parœciis Epiſcoporum, ac Presbyterorum munera præſtabant, *cap. qui verè*, vbi ſtatutum eſt ne Monachi, qui per ciuitates ſingulas, ſeu poſſeſſiones in monaſteriis morantur communicare audeant Eccleſiaſticas, aut ſæculares aliquas attrectare actiones, niſi fortè iubeantur propter vrgentes neceſſitates ab ipſius ciuitatis Epiſcopo, *& in cap. Agapitus*, vbi increpat Gregorius quendam Epiſcopum, qui in certo monaſterio prohibebat Miſſarum ſacrificia fieri. Denique ij Monachi, qui erant ad Sacerdotium prouecti, cœperunt quoque Epiſcopi auctoritate, & Abbatis conſenſu extra monaſterium officia Presbyterorum obire, & ideò *in cap.ſunt nonnulli*, Bonifacius reprehenſit quoſdam aſſerentes Monachos, qui mundo mortui ſunt, & Deo viuunt, ſacerdotalis officij dignitate indignos, neque pœnitentiam dare, neque Chriſtianitatem largiri, neque abſoluere poſſe per ſacerdotalis officij diuinitus ſibi iniunctam poteſtatem, ſed omninò, inquit, labuntur. Colliges hæc ex Azor.*inſtitut.moral.pag.1.lib.2.c.29.quaeſ.11.* & ex iis, quæ dixi ad *c.Subdiacono, 93.diſt.n.ſt.*

SVMMARIVM.

1 *Abbates, & Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo, vel Confirmatione.*

2 *Religioſi licèt peccent ſi in Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſceptores ſint, veri tamen ſuſceptores erunt.*

3 *Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſæculare.*

4 *Monachi etymologia quæ? remiſſiuè.*

5 *Donatio cauſa mortis an confirmetur morte ciuili, & profeſſione in Religione.*

Cap. Placuit. ij. VIII. *Eugen.*

1 NEque *filium de Baptiſmo accipere.*] Notatur ad hoc quòd Abbates, & Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo, vel Confirmatione, vt docent plures, quos refert, & ſequitur Sanch.*de matrimon. lib.7. diſput.60.numer.21.* quibus addo Poſſenin. *de offic. Curati, c.6.numer.27. verſic. ſecundè*, Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo Religioſus, pag.225. in fine*, Rebell.*de obligat.iuſtit.part.2.lib.3.quaeſt.6.n.10.* Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit. l.31. num.157. verſ. quareò*, Fr.Ludou. Miranda *in man.Prælat.tom.1.quaeſt. 43.art.1. in concl. propè med.* Bonacin. *de matrim. q.3. puncto 5.§.2. num.23.* Baſil.Pont. *de impediment. matrimon.c.24.§.1.verſ.excluſi*, meipſum *de officio, & poteſt.*
2 *Epiſcopi,p.2.alleg.30.n.36.* quorum plures id bene intelligunt, dummodò qui confirmantur non ſint etiam Religioſi, & addunt quòd licèt Religioſi peccent, ſi in Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſceptores ſint, veri tamen ſuſceptores erunt, ac proinde contrahent ſpiritualem cognationem, cùm in hoc textu, & ſimilibus nullum ſit verbum irritans factum.

Neque ad Eccleſiam ſæcularem.] Notatur ad hoc quòd Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſæculare, vt per Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 4. quaeſt. 5. num.1.* & citatos à me *in collect.ad cap.quod Dei, num. 3. de ſtatu Monach.* 3

Agnoſcat nomen ſuum, &c.] De hac etymologia nominis Monachi, vide Aſcan.Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 5. diſput.27.quaeſt.3.* 4

In gloſſ. *Mortuus.* Collige ex gloſſ. Monachum non haberi pro mortuo niſi in caſibus à iure expreſſis, vt per Alexand. *conſ.559. num.4.lib.2.* Oldrad. *conſ.284. n.4.* Foſat. *de ſubſtitut. q.430.n.15.* Rot. *deciſ.543.n.1. part. 2.recent.* quos refert & ſequitur nouiſſimè Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitijs, diſp.13.dub.9.in princip.* vbi *num.3.* hinc notat Monachum dici mortuum ciuiliter quoad poſſeſſionem propriæ voluntatis, & bonorum temporalium; ſecùs verò quoad perdenda naturalia, licèt ea contemnere debeat.

In ead. gloſſ. ibi, *& ſic vt donatio cauſa mortis, confirmatur morte naturali, ita ſimiliter confirmatur morte ciuili.* Vide Gregor. *l.4.verbo en ſu vida, tit.11. part. 4.* Tiraquel. *in l.ſi vnquam, verbo libertis, num.122. Cod. de reuoc.donat.* Card.Mantic. *de coniect. vltim. volunt. l.1. tit.13.& de tacitis, & ambig.conuention l.21.tit.7.num.9.* Molin. *de iuſtit.tract.2.diſp.288.verſ.donatio cauſa mortis*, Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.c.172.n.16.* Sanch. *de matrimon.lib.6.diſp.17.num.3.* Benedict.Pinel. *ſelect. interpret. lib.2. cap.2.* Et an confirmetur profeſſione; vide Cou. *in 3.part.rub.de teſtam.num.4.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo hunc contractum, num.35.Cod. de in integr.reſtit.min.* Matienſ. *l.7.gloſſ.3.n.7.tit.10.lib.5. nouæ recop.* Sanch.*d.diſp.17.num.7.* Card.Mant.*d.lib.21. tit.7.num.13.* 5

Cap. Qui verè. XII.

Ex Concil.Chalced.

GLoſſ. *verbo verè, in præſenti text.* ait Eremitas priuilegium Clericorum habere, quod verum credo ſi in communi ſint certo viuendi modo ab Eccleſia approbato; nam ſi illum non habeant, nec vllam profiteantur Religionem, nullóque clericali Ordine inſigniti ſint, exempti à poteſtate ſæculari non erunt, ac proinde priuilegio fori minimè gaudebunt, ad not. per Duen. *reg. 100. limit. fin.* Boër. *in tract.de ſtatu, & vita Eremitarum, num.13.& 14.* Cou.practic.*c.34.n.4. verſ.ſecundò intellige*, Curi.Philip. *p.3.§.2.n.15.* Armēd. *in addit.ad recopil. legum Nauarræ, lib.4.tit.29.l.1.§.1.* Fr.Emman. *quaeſt.Regul.tom.2. quaeſt.62. art.2.* Camill. de Curte *in diuerſor.ſeu comprehenſ.iuris feudal.p.2.c.2. num.93.* Morl. *in emporio iuris, part.1. tit.2. in prælud. n.141.* Molin.*de iuſtit.tractat.2.diſp.141.verſ.Eremita, & tract.3.diſp.50.num.4.in fine*, Ceuall. *commun.contra commun.tom.4. quaeſt.196. num.585.cum ſeqq.* Zerol.*in praxi Epiſc.part.1. verbo Eremita*, Flores de Mena *var. quaeſt.quaeſt.25.à num.194.* Corol.de Graſſis *de effect.ib. clerical. effect.1. num.102.cum ſeqq.* Fr. Paolin. Berti Locenſ. *in praxi crimin.Regul.tit.1. cap.3. num.4.* Sanchez *in præcepta Decalog. tom.1. lib.4. cap.16. num.10.* Bellet. *diſquiſit.cleric.p.1.tit.de diſciplina clericali, §.2. num.25.* & ideò in Collectis non eſſe immunes ſuſtinent Auendan. *de exequend. mand. l.2.cap.14. num.24.* Gutier. *de gabell.q.95.num.7.* Fr.Emman. *quaeſt.Regul. tom. 3.q.74.art.11.* Flores de Mena *d.q.21.à num.195.* nec proinde priuilegio *can. ſi quis ſuadente 17.quaeſt.4.* 1

gaudere

gaudere reſoluunt Iacob.de Graff. *in aureis deciſ.pag.1. lib.2.cap.18.num.27.* Soar.*tom.5.de cenſur.diſp.23.ſect.1. num.11.* Molin.*d.diſput.50. num.4.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.1.num.214.*

SVMMARIVM.

1 *Monachus an poſſit eſſe Aduocatus, arbiter, & iudex, remiſſiuè.*

2 *Monachus poteſt ab Epiſcopo, cum conſenſu tamen Abbatis Vicarius creari, dummodo non ſit illegitimus,vt* num.3.

Cap. De præſentium. XX. *Pelag.*

1 GLoſſ.*verbo defenſor, in præſenti text.* agit an Monachus poſſit eſſe Aduocatus,arbiter,& iudex, de quo commodiùs dicam *infrà ad cap. Monachi,il.2. hac eadem cauſa,& quæſtione.*

2 Vulgò notari ſolet ad hoc, quòd Monachus poteſt ab Epiſcopo, cum conſenſu tamen Abbatis, Vicarius creari,vt per Nauar. *commento 2. de Regularib. num.68. & commento 4.num.15.verſ.9.& conſ.65. num.3. in antiq. aliàs conſil.74.num.3. in nouis ſub tit. de Regularib.* Anton.Cuch. *lib.2. inſtit. maior.tit.8. num.58.* Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.3.quæſt.76.art. vlt.* Flamin.Pariſ. *de reſignation.benefic.lib.9.quæſt.4. num.5.* Sbroz. *de Vicario Epiſcopi,lib.1.quæſt.38.* Azor. *inſtit.moral.part.2. lib.3.cap.43.quæſ.10.* vbi ſubdit debere Monachum ſocium habere ex eodem cœnobio aſcitum, Sanchez *in præcepta Decalogi,tom.2.lib.6.cap.13.num.88.* Campan. *in diuerſor.iuris Canonici, rub.11. cap.13. num.118.* vbi cum Majolo *de irregul. lib.1. cap.10. ſub num.3. verſ. ideóque*, ſubiicit huiuſmodi Monachum, ſi illegitimus
3 ſit, quamvis profeſſione legitimatus fiat, Vicarij officium propter præeminentiam, & iuriſdictionem, quam haber, exercere non poſſe, refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi,part. 3.alleg.54.num.12.& ſeq.* qui omnes hoc ipſum extendunt ad quemlibet Religioſum, excepto Mendicante, licèt in eo limitationem non admittat Sanch. *d. num.88.*

SVMMARIVM.

1 *Procuratoris munus an, & quando Religioſus obire poſſit, remiſſiuè.*

2 *Monachus de licentia ſui Abbatis eo caſu Aduocatus, vel Procurator eſſe poterit, cùm id munus ſuſcipit pro miſerabilibus perſonis tuendis.*

3 *Arbiter non poteſt eſſe Monachus, ſiue quivis alius Religioſus, niſi concurrant licentia Superioris, & vtilitas Monaſterij.*

4 *Arbitrator poteſt eſſe Religioſus ſine licentia Superioris.*

5 *Religioſus factus Epiſcopus poteſt eſſe arbiter.*

6 *Religionis Superior nullius indiget licentia, vt arbiter ſit.*

7 *Arbitri ſine licentia Abbatis poſſunt eſſe Monachi ſimplices habentes aliquam adminiſtrationem, ſeu Prioratum.*

8 *Tutor an, & quando poſſit eſſe Monachus, oſtenditur.*

9 *Vtilitatis Monaſterij nomine quid veniat ad hoc, vt Monachus procuratoris officium agere poſſit, oſtenditur.*

10 *Licentia Abbatis ſaltem tacita obtenta requiritur, vt Monachus poſſit procurare, ſeu aduocare.*

11 *Abbas ſicut poteſt dare ſubditis licentiam obeundi munus procuratoris,ita & ille poteſt ipſum obire.*

Cap. Monachi. XXXIII.

Ex Concil. Agathen.

DE materia huius text. & an, & quando Religioſus munus procuratoris obire poſſit, dixi latè *in collectaneis ad Clem. Religioſus, de procurator.* Illud verò addendum duxi quòd eo caſu poterit Monachus de li- 1
centia ſui Abbatis Aduocatus, vel Procurator eſſe cùm 2
id munus ſuſcipit pro miſerabilibus perſonis tuendis, vt per gloſſ. *verbo defenſor in cap. de præſentium ſuprà hac eademq.* Sayr. *in claui Regia,lib. 12. cap. 22. num.5.* Pacian. *conſ.162.n.194.lib.1.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 13. num. 23.*

Forenſis negotij ſuſceptor, &c.] Ergo Monachus ſiue 3
alius quivis Religioſus non poteſt eſſe arbiter,niſi concurrant licentia Superioris, & vtilitas Monaſterij; nam cùm hîc prohibeatur ne Monachus ſit ſuſceptor, & executor abſque licentia Abbatis, & vtilitate Monaſterij, nomine autem ſuſceptorum, & executorum intelligantur omnia officia iudicialia,ſecundùm Anchar. *in c.2.n.1.de poſtulando,* vbi Hoſt.*in fine,*Abb. *num.3.* & Butr.*n.8.* ac Ioan. Andr.*n.2.* & officium arbitri iudiciale ſit, ad notat.per me *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo iudex*, iam ſequitur non licere Religioſis arbitri officio fungi, niſi ea duplici conditione concurrente. Quare ita tenent Æmill. Vetall. *deciſ.174.num.3.part.1.* Camill. Borrell. *de compromiſſ.§. 2. gloſſ.4. à num.65.& in ſumm. omnium deciſ. tit.63.num.196.* Fulu. Pacian. *conſ.162.num.188.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.123. à princ.* plures,quos refert, & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.2. capit. 13. à numer.55.* vbi *numer. 60.* addit nul- 4
lam licentiam Superioris requiri, vt Religioſus arbitrator ſit.

Religioſus tamen factus Epiſcopus poteſt eſſe arbi- 5
ter,eo quòd à Religionis regulis eximatur,nec ea omnia ſibi interdicantur, quæ Religioſis intra clauſtrum degentibus interdicta ſunt.Ita Bertrand. *conſ.3.numer. vlt.vol.1.in1.part.* Lanfranc. de Oriano *de arbit.part.2. in princip. num. 4.* Anton. Blanc. *de compromiſſ. in 4. quæſt.princ.quæſt.2.num.6.* Sanch. *dict.cap.13.num.57.* Camill. Borrell. *dict.tit.63.num.203.* Flamin. *de reſignat.lib.9.quæſt.4.num.15.*

Eodem modo Superior Religionis nullius indiget 6
licentia,vt arbiter ſit, quia cùm ipſe ſuis ſubditis eam licentiam dare poſſit,poteſt quoque ea vti,ita per gloſſ. *verbo defenſor, in cap. de præſentium, ſuprà hac eadem cauſa,& quæſt.* reſoluunt Fulu.Pacian. *conſ.162.ex num 175.vſque ad numer.180.tom.1.* Sanchez *dict.cap.13. num.58.*

Immò & Monachi ſimplices habentes aliquam ad- 7
miniſtrationem, aut aliquem Prioratum, poterunt arbitri, & arbitratores abſque Abbatis licentia eſſe,quia tunc ſunt quaſi emancipati à ſuo Abbate, ita ex Fulu. Pacian.tenet Sanch. *d.cap.13.num.57.in fine.*

An Monachus poſſit eſſe tutor de licentia Prælati, 8
ſolet ab aliquibus dubitari; de teſtamentariis, & datiuis nullum dubium eſſe poteſt, cùm id eis expreſsè interdicatur *in cap.vlt.86.diſt.& in authent.de ſanctiſſ. Epiſcopis,§.Deo autem amabiles,collat.9.* De tutela verò legitima tota eſt difficultas,quidam enim exiſtimant Monachos nullo modo poſſe cogi ad eam ſuſcipiendam, ac ſi velint eam ſuſcipere, id eis integrum eſſe, ex quorum numero ſunt gloſſ. *in verbo tutelas,num.2. ſolut. in d.cap.vlt.* Angel. *verbo tutela, numer.1.* Syloeſt. *eodem verbo. quæſt.3.* Azor. *inſtitut. moral. part.1. l.12. cap.11.quæſ.3.* Sed alij meliùs ſentiunt nec legitimam tutelam integrum eſſe Monachis ſuſcipere,vt expreſsè habetur *in dict. §. Deo amabiles*, & tenent Gregor.

Lop.

Lop. *per text. ibi in l.14. verbo non puede, tit. 16.part.6.* Molin. *de inſtit. tract.2. diſp.221.col.3.verſ. Religioſus tutor.* Coſta *de remed. ſubſid.remed.72. num.7.* quos refert & ſequitur Sanch.*d.lib.6.cap.14.num.24.*

9 *Niſi quod Monaſterij expoſcit vtilitas.*] Vtilitatis Monaſterij oomine in præſenti materia quidam intelligunt eam vtilitatem debere eſſe directam, vtpote ſi tracteτur de rebus Monaſterij conſeruandis, aut in iudicio petendis, aut defendendis, & ideò dicuot oon cenſeri vtilitatem Monaſterij, vt propter eam licitum fiat Religioſis patrocinari, aut procurare ſi velint, & circa alienas cauſas id munus in iodicio obire, ſi inde lucrum obueniat Monaſterio quantumvis pauperi, ac ære alieno grauato, ex quorum numero ſunt Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Bellam. *in d.c. 2. de poſtulando,* Syluest. *verbo Aduocatus, quæſt.7.* Chriſtophor. de Pace *ad leges ſtyli, l.6. ſchol. vnico num.8.* Alij verò rectiùs ſeotiuot ſufficere vtilitatem eam indirectam Monaſterij indigentis ad magnam paupertatem ſubleuandam, & æs alienum ſoluendum, vt Religioſus id monus obeat, ita Nauar. *commento 2. de Regular. num.6.* Guillelm. Redoan. *de ſpol. Eccleſiaſt. quæſt.2. num.16.* Gouzal. *ad regul.8. Cancell. gloſſ.2. num.33.* Sayrus *in claui Regia, lib.12.cap.22.num.5.*

10 *Abbate ſibi nihilominus imperante.*] Ergo requiritur licentia obtenta, quia non dicitur Abbas imperare ex eo ſolom, qoòd ab illo licentia petatur, niſi illam concedat, vt per Sanchez *dict. lib.6. cap.23. n.5. & 6.* reſoluit quòd ante licentiam poteſt inſtitui Religioſus procurator, at ipſe acceptare non poteſt, donec licentiam obtineat, & *num.7.* ſubdit ſufficere tacitam licentiam, & *num.8.* addit quòd poteſt hanc licentiam concedere Superior immediatus Religioois.

11 Abbas tamen ipſe ſicut poteſt dare ſubditis licentiam huios muneris obeuodi, ita & ipſe poteſt illud obire, vt tradunt gloſſ. *verbo defenſor, in d.cap.præſentium,* Nau. *commento 2. de Regularib. num.64.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.12. c.11. quæſ.9.* & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d.cap.13. num.18.*

Cap. Legi. XXXVI. *Auguſt.*

1 GLoſſ. *verbo inſtructio in præſenti text.* quamvis ioſiooare videatur in Monacho bonitatem, & non ſcientiam eſſe neceſſariam, nihilominus hodie & Monachi, & clerici debent eſſe ſcientia ornari, ſed mioor requiritur in Monachis, hos enim benè legentes, & cantantes, etſi in lingua Latina aliquatenus deficiant, tuta, & ſecura cooſcientia poteſt Epiſcopus ordinare, regulariter enim loquendo non ordinantur ad curam animarum habendam, ſed ſolummodò ad aſſiſtendum choro, diuiniſque officiis, & ad miniſtrandum Altari, faciendámque rem ſacram, remanétque in illis ſpes de comparanda tali ſcientia, & cognitione neceſſaria ad ſuum munus, & officiom peragendum propter continuam inſtructiooem, quæ hiſce de rebus habetur in cunctis Religionibus; quare ita tenet Maiol. *de irregul. lib.1. cap.31. num.5.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.1. lib.3. cap.2. num.24.* Henriquez *in ſumma, lib.10. de ſacram. Ordinis, c.16. in fine,* Carol. de Graffis *de effect. clericalib. in prælud. num.64.* Portel. *in dub. Regular. verbo Ordines ſacri, num.6.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.2. q.8. art.7. concluſ.1.*

Cap. Si quis laicus. ij. XLII.

Ex Moguntin. Concil.

1 IN Concilio Moguntinenſi relato *in hoc text.* ſtatutum inuenitur, quòd delegans alicui res ſuas, decimationom prouentum priori Eccleſiæ auferre non poterit, refert Soar. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1. cap.17. num.21. & cap.12. num.4.*

Vnde ex hoc text. volgò colligitur quòd penſio eſt onus reale, & cohærens beneficio, vt per Gig. *de penſion. quæſt.39. num.5. & 6. & quæſt.40. n.1.* Decian. *conſ. 37. num.14. vol.2.* Rot. *deciſ.17. num.3.* apud Farinac. *part.2. recent. & deciſ.352. numer.1. eadem part.2.* metipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.3. allegat.120. num.1. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.* 2

Cap. Eccleſiæ, & ſeq. XLIII.

Ex Cabilon. Concil.

EX Concilio Cabiloonenſi, & Vormacienſi, colligit Gratian. antiquiores Eccleſias propter nouas non eſſe decimis priuandas, refert Soar. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1. cap.17. num.28.* Verùm quando Eccleſia Baptiſmalis conſentit aſſignationi limitum, & fundationi nouæ Parochiæ, tunc cenſetur remiſiſſe ius decimandi, & alia iura parochiæ quoad illam portionem limitum, qui nouæ Eccleſiæ aſſignati ſunt, Rebuff. *de decimis, quæſt.6. numer.20.* & ex Tind. & Cardin. reſoluit Monet. *in ſimili tract. cap.7. numer.30.* ita vt Eccleſia Parochialis denuò erecta fundatam habeat intentionem ſuper decimis contra Eccleſiam antiquiorem cui priùs decimæ habebantur, vt ſæpè cenſuit Rot. & ſignanter *in Mediolanea, decimarum S. Iuliani 16. Ianuarij* 1613. coram Reoerendiſſ. D. Patriarcha Pamphilio, vbi ſubdit hoc procedere qoando diſmembratio eſt facta ſimpliciter, non autem quando eſt facta cum clauſula, *ſine præiudicio alicuius.* Verùm de illa concluſione, an ſcilicet decimæ abſque alia aſſignatione, & diſmembratione facta per Epiſcopum tranſireot ipſo iure in Eccleſiam Parochialem nouiter erectam, dubitauit eadem Rota *in Mediolanen. decimarum de Carlatio 18. Martij* 1616. coram bonæ mem. Aodrea, propter Concil. Trideot. *ſeſſ.21. de reformat. cap.4.* ibi, *aſſignetur competens portio arbitrio Epiſcopi,* &c. & ideò cauſam remiſit ad Illuſtriſſimos Sacræ Congreg. Concilij Trident. interpretes, qui partibus auditis de anno 1617. cenſuerunt decimas ad Eccleſiam Matricem pertinentes non tranſire ipſo iure in Parochialem Eccleſiam nooiter erectam, ſed remanere apud Eccleſiam Matricem, niſi eas Epiſcopus nouo Parocho ad præſcriptum Coocilij aſſignauerit. 1

Cap. De Decimis. XLV.

PRobat hic text. decimas Baptiſmali Eccleſiæ deberi, vt per Rebuff. *de decim. quæſt.6. à num.9.* Monet. *in ſimili tract. cap.7. n.27. cum ſeqq.* vbi *à n.4.* declarat quæ dicatur Eccleſia Baptiſmalis. 1

Cap. Quæſti ſunt. XLVI.

Ex Moguntin. Concil.

IN Concilio Moguntinenſi ſtatutum fuiſſe ne Epiſcopi, & Abbates de propriis prædiis decimas perſoluant, refert Gratiao. *in præſenti,* de quo vide Rebuff. *de decim. quæſt.5. num.16. & 17. & quæſt.14. n.39.* Monet. *in ſimili tract. cap.5. n.6. cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1. cap.17. num.13. cum ſeqq. & num.30. & cap.22. à princ.* 1

In gloſſ. *Coloni.* ibi, *Partiarij qui partem fructuum percipiunt, tales enim pro ea portione, quam ipſi percipiant, tenentur dare decimas, & domini eorum pro ea, quam* 2

quam ipſi percipiunt. Ita Reboff. d. quæſt. 5. n. 16. Azor. enſtitut. moral. part. 1. lib. 7. cap. 35. quæſt... Monet. d. tract. cap. 5. n. 2.

Cap. Decimas. XLVII.

Paſchal. II.

1 PAſchalis II. relatus in hoc text ſtatuit vt de propriis laboribus Monachi, & Canonici decimas ſoluere cogantur; quales autem Canonici hodie, & alij Religioſi ſint per Summorum Pontif. priuilegia à decimarum ſolutione exempti, latè oſtendit Aſcan. Tamburin. de iure Abbatum, tom. 1. diſp. 15. q. 8. n. 8. cum multis ſeq. & poſt illum ego ipſe de officio, & poteſt. Parochi, cap. 28. §. 3. ex n. 11. Cætera circa materiam huius text. vide apud Rebuff. de decim. q. 7. à n. 1. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 18. n. 3.

Cap. Et temporis. XLVIII.

Gregorius.

1 GLoſſ. notabilis verbo vnire, in præſenti text. declarat tres vniendi modos, de quibus latè Mil. in repert. verbo vnio Eccleſiarum fit tribus modis, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 7. n. 26. cum ſeq. Azor. inſtitut. moral. part. 2. lib. 6. c. 28. quæſt. 2. Nicol. Garc. de benefic. part. 12. c. 2. num. 7. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 29. n. 146. Filliuc. tract. 41. de benef. cap. 3. à n. 121. & alij per me citati de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 1. alleg. 66. n. 1. & nouiſſimè in tract. de iure Eccleſiaſtico, lib. 3. cap. 16. de vnionibus benef. paulò poſt princ. in verſ. tribus potiſſimum, Aluarez de Valaſco de priuileg. pauperum part. 1. q. 11.

2 In ead. gloſſ. ibi, Tertio modo poteſt. &c. Refertur hîc tertius modus vniendi duas diœceſes, vel Eccleſias quoad caput, & gubernatorem, vt vtraque remaneat cum ſuis propriis bonis, & iuribus diſtinctis, & ſeparatis, & non communicatis, vt priùs, ac habeat vnum dumtaxat Epiſcopum, & Rectorem, & quælibet retinet ſua priuilegia, iura, & ſtatuta, vt per Mandoſ. in reg. 12. de vnionibus, quæſt. 1. num. 4. & conſ. 27. num. 3. Gonzal. dict. gloſſ. 5. §. 7. numer. 30. vbi exemplificat in Epiſcopatu Viterbi, & Toſcanen. quia licèt ſint duæ diœceſes, vnus tamen ſolus Epiſcopus eſt, & cùm ille reſcribit ſuper concernentibus iuriſdictionem, & adminiſtrationem Epiſcopatus Viterbien. ſe nominat Epiſcopum Viterbien. & Tuſcaneo. ſi verò ſuper concernentibus Epiſcopatum Tuſcanen. ſe inſcribit Epiſcopum Tuſcanen. & Viterbien. ſemper anteponendo nomen illius diœceſis, in qua conſiſtit res de qua agitur, de quo etiam S. Congreg. Concil. in cauſa ciuit. Caſtellana, & Hortana, 8. Iunij 1624. quam tranſcripſi d. cap. 16. ante §. 1. Quæſtio autem fuit an pro his Epiſcopatibus Viterbien. & Tuſcanen. ſic æquè principaliter vnitis, vnus tantùm, vbi Epiſcopus ſedem habet, ſit conſtituendus Vicarius generalis, de qua ex profeſſo agit Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 655. per tot. & aliqua dixi ego ipſe de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 54. num. 131. De his omnibus vide quæ dixi in collectan. Bullarij, verbo...

3 Vnde infero ad vnionem Regnorum, vt ſi aliquæ prouinciæ de nouo quæſitæ, & alicui Regno acceſſoriè vnitæ ſint, vnum & idem Regnum cenſentur, iiſdemque legibus, iuribus, & priuilegiis gubernantur, & gaudere debent, Gregorio Lopez l. 4. tit. 12. & l. 27. tit. 7. part. 1. & l. 7 tit. 20. part. 3. Auiles ad c. Prætor. in proœmio, verbo Iſtas, ex numer. 1. ad 14. & cap. 6. verbo y ſu tierra, numer. 5. Lanor. conſ. 79. numer. 13. Vincent de Franchis deciſ. 506. n. 11. Mieres de maioratu, part. 2. quæſt. 5. à num. 11. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 7. n. 119. cum ſeqq. Ioan. Baptiſta Valençuela conſ. 82, num. 70. & conſ. 79. num. 39. Lazarte de decim. vendit. in præfat. n. 20. vbi agit de prouinciis noui orbis. Verùm quādo plura Regna æquè principaliter vniuntur, vnumquodque retinet, & conſeruat iura, & priuilegia ſua, vt de noſtro Regno Portugaliæ agentes aduertunt Aguirre in apologia, p. 4. num. 55. Dicac. de Britto in cauſa maioratus Regiæ Coronæ, q. 1. num. 13. & 20. Gabri. Pereira Luſitan. deciſ. 2. num. 2. cum ſeqq. Et de Regno Aragoniæ, Ioſeph Seſſe deciſ. 113. num. 20. part. 2. Et Regno Valentiæ, Leo deciſ. 2. num. 34. part. 1. Et de Neapolitano, & Siculo Franc. Milanen. deciſ. 2. Camill. Borrel in ſum. omnium deciſ. tom. 1. tit. 43. n. 158. Guizzatel. Neapol. deciſ. 43. num. 23. & 29. Et de Ducatu Mediolani Lancell. Gallia ad conſuetud. Alexand. in præfat. n. 94.

Cap. Poſtquam. XLIX.

VVlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd duos Epiſcopatus in vnum ſola Sedes Apoſt. valet redigere, vt tenent citati per me de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 50. num. 3. ſecundùm Lugdunen. impr. Et quomodo in vtroque Epiſcopus ſe gerere debeat, & in quo ſit celebranda Synodus, ac conficere Chryſma, & cauſas vtriuſque cognoſcere, & decidere, ac reſidere poſſit, & valeat magiſtraliter docet S. Congreg. Concil. in cauſa ciuitatis Caſtellanæ, & Hortanæ, 8. Iunij 1624. quam tranſcripſi in tract. de iure Eccleſiaſtico, lib. 3. cap. 16. de vnionibus, benefic. ante §. 1. 1

Cap. Præcipimus. LIII. Gregor. iun.

ALlegatur hîc text. ad hoc quòd ſolus Papa Eccleſiam erigit, & conſtituit in Cathedralem, vt per Rebuff. in praxi benefic. tit. de erect. in Eccleſiam Cathedralem, n. 1. & 5. Azor. inſtitut. moral. part. 2. l. 3. c. 29. quæſt. 25. in princip. & l. 6. c. 30. quæſt. 2. & 4. Gambat. de officio, & poteſt. Legatè de Latere, tit. de variis Ordinariorum nominibus, n. 60. Nicol. Garc. de benefic. part. 12. cap. 5. n. 1. Monet. de commut. vltim. volunt. c. 11. n. 251. vbi num. 252. idem dicit de erectione Eccleſiæ Cathedralis in Metropolitanam, latè Lotter. de re benefic. l. 1. q. 11. à princ. vbi num. 25. ex hoc text. colligit cauſam erectionis ex quantitate, & loco æſtimandam eſſe, nimirum ex quantitate animarum, quæ talis ſit vt vnus Paſtor ei non ſufficiat. 1

Cap. Plures Baptiſmales. LIV.

Ex Concil. Tolet.

IN Toletano Concilio relato in hoc text. legitur in vna terminatione plures Baptiſmales Eccleſias eſſe non poſſe, de quo Rebuff. de decimis, q. 6. num. 8. Monet. in ſimili tract. c. 7. ſub n. 4. vbi etiam declarat quæ dicatur Eccleſia Baptiſmalis, quod ego tradidi de iure Eccleſiaſtico, lib. 2. cap. 1. in verſ. Eccleſia alia. 1

Cap. Statuimus. LV. Anaſtaſ.

ANaſtaſius Papa relatus in hoc text. ait Communione priuandum, qui decimas, vel oblationes extra Epiſcopi conſcientiam tenere voluerit, de quo vide Rebuff. de decim. quæſt. 6. n. 3. 9. & ſeq. & quæſt. 7. n. 4. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 5. Azor. inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 37. 1

In gloſſ. Oblationes. Hæc gloſſ. quærit vtrùm detur præceptum 2

præceptum de ſoluendis oblationibus, in quo dubio ſecurè tenendum oblationes non deberi ex præcepto cùm id in ſacris Canonibus nuſquam appareat, vt docent Azor. *inſtitut. moral.part.*1. *lib.*7.*cap.*7. *quæſt.*11. Leſſ. *de iuſtit.lib.*2.*cap.*39.*dub.*6.*num.*34.Soar.*d.cap.*5. *num.* 2. limitatur tamen hæc opinio in quatuor caſibus enumeratis à S.Thom.2.2. *quæſt.*86.*art.*1. Primus eſt cùm debentur per modum cenſus,penſionis, aut conuentionis, antea factæ cum Eccleſia; Secundus cùm debentur ex teſtamento, legato, donatione, voto, &c. Tertius quando miniſtri Eccleſiæ non habent congruam ſuſtentationem: Quartus cùm alicubi oblationes conſuetudine ſunt introductæ, ſequuntur Azor. & Soar. *citatis locis*, ſubdens ipſe Soar. *num.* 7. circa tertium caſum eſſe aduertendum obligationem, de qua *ibi*, verificari quando neceſſitas miniſtrorum oritur ex eo, quòd Parochiani non ſoluerent decimas ſufficientes ad ſoſtentationem, nam ſi ſoluerent, non daretur talis obligatio, additque *num.*8. non currere hanc obligationem Parochianis quando adeò pauperes & tenues ſunt, vt non poſſint conferre ad congruam Parochi ſuſtentationem. Circa verò vltimum caſum aduertendum hanc conſuetudinem, licèt à principio voluntariam, & minimè obligatoriam, ſenſim poſſe habere vim legis,& obligare, quia accepta eſt,& præſcripta vt obligatoria, ita Gutier. *canon. lib.*1.*cap.*21. *num.*140.Azor.*d.lib.*7.*cap.*30. *quæſt.*12. Leſſ. *d. lib.*2. *cap.*39.*dub.*6.*n.*34. Soar. *d.cap.*5.*num.*12.vbi *n.*21. & Leſſ.*num.*39. *citata loco*, adducit ad huiuſmodi præſcriptionem ſufficere decennij tempus.

Cap. In Canonibus. LVII.

Symmachus Epiſc.

1 EX hoc text.*in verſ.iniquum enim*, &c. Colligit Cou. *in reg.peccatum,part.*1. *in initio,num.*6. teneri Prælatos bona, & patrimonium Eccleſiæ repetere ab iniquis poſſeſſoribus,& ea illæſa ſeruare, alioquin mortaliter peccare.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt.*
2 *Conſuetudo valet quòd decimæ prædiales non ſoluantur ſtatim,ſed certa tempore.*
3 *Decimæ perſonales regulariter debentur ſolùm in fine anni.*
4 *Decimas in horrea Eccleſiæ an deferre debeant ruſtici, oſtenditur.*

Cap. Reuertimini. LXV. *Hieron.*

1 DE primitiis quòd ſunt de neceſſitate ſoluendæ, tradunt Hieron. Carat. *in opuſcula de iuribus Paroch.tit.*4.*cap.*3. nouiſſimè Ioan.Honor.*in ſum.iuris canon. ad tit. de decimis, n.*40. Ego ipſe *de officio,& poteſt. Parochi,cap.*27.*à n.*4.

In gloſſ. *Annus expletus.* ibi, *Non tamen finis anni ſpectandus eſt,vt tunc decimæ præſtentur*, &c. Notatur ad hoc quòd decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt,vt per Zanahin.*de priuileg.Eccleſ. priuil.* 120.*num.*11.Rebuff. *de decimis,quæſt.*12. *n.* 2. Monet. *in ſimili tract.cap.*6. *num.*8. Azor.*inſtitut. moral.part.*2. *lib.*7. *cap.*35. *quæſt.*16.latè metipſum *de officio, & poteſt.Parochi,cap.*27. §.2.*n.*21.& Nouiſſimè Ioan. Honor.*in ſum. iuris canon.ad rub.de decimis,n.*10.

Valebit tamen conſuetudo quòd decimæ prædiales non ſoluantur ſtatim, ſed certo tempore, Rebuff. *d. q.*11.*n.*3.*& quæſt.*13.*n.*52.Monet.*d.cap.*6.*n.*15. 2

In ead. gloſſ. ibi, *In perſonalibus tamen*,&c. Notatur ad hoc quòd decimæ perſonales regulariter debentur ſolùm in fine anni, vt per Rebuff.*d.quæſt.*12. *num.* 4. vbi ait quòd ſi intra annum ſoluantur, non poſſunt à Parocho recuſari, Franc.Viui. *Neapol.deciſ.*4. *num.*35. Azor.*d.quæſt.*16.Monet.*d.cap.*6.*num.*11. *cum ſeqq.* vbi *num.* 15. *in fine*, ait conſuetudinem eſſe apud Venetos de ſoluendis decimis perſonalibus in articulo mortis. 3

In gloſſ. *in horrea.* ibi, *Arg. quòd ipſi ruſtici debent deferre in horrea decimas ad ipſas Eccleſias.* Ita Couar. *lib.*1.*var.cap.*17.*num.*8.*verſ.octauò*, Perez *l.*3.*tit.*5.*l.*1. *Ordinam.pag.*133. Vincent.de Franch. *deciſ.* 124. *n.*1. Franc.Viui.*deciſ.*4.*num.*33.Cened.*ad Decretum collect.* 66. *num.* 4. vbi ait ſeruandam eſſe in hoc conſuetudinem diœceſis, in qua decimæ colliguntur, quo caſu hanc ſententiam procedere poſſe dixi *d.tract. de officio, & poteſtate Parochi*, *c.*28. §.2.*n.*24. latè Monet.*de decim.cap.* 6. *à num.*1. vbi *num.*2. ſubdit quòd non poſſunt laici decimas ſoluentes fruges aſportare donec clerici, quibus ſoluendæ ſunt decimæ, certiores fiant de collectione, & *num.*5. dicit quòd ſi horrea ſunt ad hoc deputata, debent decimæ in illa horrea, vel vbi de hoc adſit conſuetudo, debent in horrea clericorum portari, aliàs ſecus. 4

In gloſſ. *Suas*, ibi, *Si ergo ſuæ ſunt, rei vendicatio intentabitur pro eis.* Vide Rebuff.*de decimis,q.*9.*n.*6.*&* 7.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ Sacerdotibus ſunt tradendæ.*
2 *Decimæ prædiales ſoluendæ ſunt de illicitè acquiſitis.*
3 *Iudæi non tenentur ad decimas perſonales.*
4 *Decima non ſoluitur ex legato, vel hæreditate ſiue ab inteſtato, ſiue in extraneum, ſiue in legitimum hæredem perueniat.*

Cap. Decimæ tributa. LXVI.

Auguſtinus.

AVguſtinus *ſerm.* 219. *de tempore*, relatus *in hoc text.* ait quòd decimæ Sacerdotibus ſont tradendæ, de quo Rebuff. *de decim.quæſt.*15.*n.*19. Tiraquel. *de pœnis temper.cauſa* 44.*num.*11.Soar.*de Relig.tomo* 1. *tract.* 2. *lib.*1.*cap.*31. *num.*2. latè ego ipſe *de officio, & poteſtate Parochi,cap.*28.§.2. 1

In gloſſ.*Negotio*.ibi, *Sed numquid de furto*, &c. Notatur ad hoc quòd de illicitè acquiſitis decimæ prædiales ſoluendæ ſont, vt per Rebuff. *de decimis, q.*5. *num.*11. Monet. *in ſimili tract. cap.*4.*à num.*39. Azor. *inſtitut. moral. part.*1. *lib.*7.*cap.*35.*quæſt.*13.Soar. *dicto cap.*31. *num.* 5. vide quæ latè dixi *dict. cap.* 28. §.1. *à num.* 29. 2

In ead.gloſſ.ibi, *Item numquid Iudæi perſonales decimas debent*, &c. Vult hæc gloſſ. Iudæos teneri ad decimas perſonales, ſequuntur Anchar.*in cap. de terris, ſub num.*1. *de decim.* vbi Abb.*ſub num.*6.Rebuff.*de decim. quæſt.* 5.*ſub num.* 11. Verùm contrarium tuentur gloſſ.& Butr.*ſub num.*2.*verſ.ſed oppono,in d.cap.de terris*, Sot.*de iuſtit. lib.*6.*quæſt.*4 *art.*4.Soar. *d.lib.*1.*c.*16. *num.*4.*verſ.in qua*, latè Anton.Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. l.*2.*c.*9.*per tot.* Fagund.*in præcepta Decal.præc.*5.*lib.*2.*c.*1.*ex n.*4.ego ipſe *d.cap.*28.§.3.*num.*3. 3

In ead. gloſſ. ibi, *Item ex omnibus, quæ ex lucratiua* 4

cauſa habentur, dabuntur decima, vt de donatione ex legato, vel ſi extraneus inſtituitur in teſtamento, &c. Sequuntur hanc gloſſ. Syluest. *in ſumma, verbo dicima, q.* 6. & Azot. *d. cap.* 35. *quaſt.* 8. Sed quòd decima non ſoluatur ex legato, vel hæreditate, ſiue ab inteſtato, & ſiue in extraneum, ſiue in legitimum hæredem perueniat, meritò tenent Rebuff. *dicto tract. quaſt.* 8. *num.* 31. & Moner. *eod. tract. quaſt.* 4. *num.* 37. vidè quæ latè dixi *d. cap.* 28. §. 1. *ex num.* 18.

Cap. Apoſtolicis. LXVII. *Hieron.*

1 HIeronymus *in commento ad cap.* 3. *epiſtola ad Titum in fine*, relatus *in hoc text.* ait ſe ipſum condemnare qui Euangelizantibus neceſſaria ſubtrahit, refert Cordub. de Lata *in l. ſi quis à liberis*, §. *impubes*, *n.* 29. *ff. de liber. agnoſc.*

Cap. Quoniam quicquid. LXVIII. & vltim.

1 GLoſſ. *verbo non licere, in præſenti text.* ait quòd ius decimandi tanquam ſpirituale non poteſt laicis competere, vt per Couar. *lib.* 1. *variar. c.* 17. *n.* 5. & 6. Rebuff. *de decim. q.* 10. *n.* 17. & 34. & *q.* 13. *à num.* 37. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *l.* 7. *c.* 34. *quaſt.* 7. Boët. *deciſ.* 224. *n.* 1. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 25. Monet. *de diſtribut. quotid. c.* 5. *n.* 57. Epiſcopus an & quando poſſit ius percipiendi decimas laïcis concedere dixi latè *de officio, & poteſt. Parochi, cap.* 28. §. 3. *n.* 55. *cum ſeqq.*

QVÆSTIO III.

SVMMARIVM.

1 *Præſcripsio triennalis contra Eccleſias olim admittebatur, hodie verò quadragenaria requiritur.*

2 *Declarantur multa iura hac de re loquentia.*

3 *Præſcriptio quadragenaria in rebus Eccleſiæ inuenta fuit à Iuſtiniano, quæ tamen cùm tunc eſſet Canonibus contraria, non fuit recepta.*

4 *Declaratur* cap. Sanctorum 3. de præſcript. & n. 5.

Cap. Per ſingulas. I. cum ſeqq.

1 OLim contra Eccleſias triennalis præſcriptio admittebatur, vt *in hoc text.* & *in cap.* 2. & *in cap. ſicut, cum ſeq.* & *in cap. ſi Sacerdotes, hac ead. cauſa*, & *quaſt.* & *in cap.* 1. 12. *quaſt.* 2. Sed iam hodie huiuſmodi Canones abrogantur iure nouiori, quo attento ſola quadragenaria præſcriptio admittitur, vt *in cap.* 3. & *in c. illud*, & *in c. de quarta*, & paſſim alibi, *de præſcript.* obſeruant gloſſ. & communis *in præſenti*, Couar. *in reg. poſſeſſor. part.* 2. §. 2. *n.* 1. vbi *n.* 2. reponit veram litteram, & intelligentiam *d. c. ſicut, cum ſeq.* quæ in vulgatis Codicibus corruptè legebatur.

2 Verùm obſtat maximè quòd licèt hæc explicatio conueniat text. *in præſenti*, & *in cap.* 2. & *in cap. placuit*, *il.* 1. *hac ead. quaſt.* & *in d. cap.* 1. 13. *quaſt.* 2. quæ olim antiquiſſimis temporibus emanarunt à Concil. Chalcedonenſi celebrato propè annum Domini 460. & à Gelaſio I. qui vixit propè annum 500. vt conſtat ex hiſtoriis, & colligitur ex *cap. poſt quingentos, hac ead. quaſt.* nihilominus tamen non conuenit textui *in d. cap. ſicut*, & *c. ſeq.* editis in Concil. Toletano IV. nec etiam *dict. cap. ſi Sacerdotes*, in Toletano IX. conſtat enim ex Chronicis, & hiſtoriis Toletanum IV. fuiſſe celebratum ſub Honorio I. circa annum Domini 630. & Toletanum IX. ſub Martino I. circa annum 650. quo tempore iam erat cognita, & ſola contra Eccleſiam recepta præſcriptio quadraginta annorum, quam *in auth. hac conſtitutio*, & *in auth. de eccleſiaſt. tit.* §. *pro temporalibus*, nouè induxerat Iuſtinianus, qui imperauit propè annum 530. & tandem receperat D. Greg I. qui præfuit Eccleſiæ circa annum 590. *in cap. volumus* 16. *quaſt.* 4. quod deſumitur ex eod. D. Gregorio *lib.* 1. *epiſt.* 9. & *in cap. quia indicante, de præſcript.* quod falsò tribuitur Alex. III. cùm verè ſit eiuſdem Gregorij I. vt refertur *tom.* 2. *Concil. pag.* 913. *cap.* 6. & conſtat ex D. Gregor. *lib.* 6. *epiſt.* 36. vbi verba illius *cap.* originaliter referuntur.

Retenta tamen communi explicatione difficultas 3
ſupradicta reſolui poteſt fatendo huiuſmodi præſcriptionem quadragenariam in rebus Eccleſiarum multò ante prædicta Concilia Toletana inuentam à Iuſtiniano *in dictis Authenticis*, ſed quia huiuſmodi conſtitutiones ſolam quadragenariam admittentes non reperiebantur receptæ iure Canonico, immò repugnabant Concilij Chalcedonenſis antiquiſſimi, & notiſſimi, & inſuper pleriſque Gelaſij I. decretis, quibus tricennalis præſcriptio contra Eccleſiam indiſtinctè admittebatur, meritò Patres in vtroque Toletano Conc. congregatos illis decretis adhærentes tricennalem præſcriptionem contra Eccleſiam præceperunt, quadragenariam verò à Iuſtiniano inuentam, ſed Canonibus contrariam reiecerunt. Nec ad rem facit quod iam tempore illorum Conciliorum D. Gregorius quadragenariam admiſerat, vt patet ex præcitatis Capitulis, ſiquidem cùm epiſtolæ ex quibus illa deſumuntur, ad certa quædam loca, & illorum Epiſcopos directæ fuerint, & in volumen iuris redactæ non eſſent, vel probabiliter ignorabantur, vel dubium erat an per illas Gregorius abſolutè, & generaliter voluerit recedere à Sanctiſſimis decretis Concilij Chalcedonenſis, & Gelaſij, quē intellectum ſatis inſinuat *cap. illud, de præſcript.* ibi, *volumus te ſcire, & tenere*, &c. quaſi antea id ſatis ſcitum, & cognitum non eſſet, nec indiſtinctè teneretur, & nulla inter Canones antiquos eſſet certa, & expreſſa lex Canonica, quæ abrogaris Chalcedonenſis, & Gelaſij decretis ſolam quadragenariam præſcriptionem admitteret. His conſequens eſt quòd licèt Iuſtinianus olim in aliquibus caſibus contra Eccleſiam centum annorum præſcriptionem conceſſerit *in l. vlt. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* quam poſtea generaliter, & indiſtinctè in omnibus ſeruari voluit *in Authent. vt Eccleſia Romana*, & tandem vtramque conſtitutionem reuocauit *in Authent.* hæc conſtitutio innouat, nihilominus tamen quamvis ille non reuocaſſet, neutra in rebus Eccleſiæ erat obſeruanda, quia vtraque aduerſabatur ſacris Canonibus tam antiquis Concilij Chalcedonenſis, & Gelaſij, qui tricennalem, quàm aliis, qui poſtea iure nouiori quadragenariam præſcriptionem contra Eccleſias indiſtinctè præceperunt.

Non obſtat textus *in cap. Sanctorum* 3. *de præſcript.* 4
ibi, *per triginta annos*, quia reſponderi poteſt cum *gloſſ. in cap.* 1. 16. *q.* 4. illum textum non agere de rebus Eccleſiarum; ſed de rebus Epiſcoporum, vel clericorum patrimonialibus præſcribendis, quam gloſſæ ſententiam ſequuntur Doctores communiter, vt per Abb. & Felin. *ibi* Roman. *ſing.* 457. Couar. *lib.* 1. *variar. cap.* 4. *num.* 3. Perez *ad l.* 8. *gloſſ.* 1. *tit.* 2. *lib.* 1. *Ordin.* Tiraquel. *de præſcript.* §. 1. *gloſſ.* 10. *in fine*. Sed non placet is intellectus tum quia repugnant verba illius text. ibi, *ad ſingulas prouincias noſtrorum fratrum*, &c. conſtat enim huiuſmodi res patrimoniales

non

non pertinere ad prouincias, ſed ad perſonas, tum quia aduerſantur verba illa, *Sanctorum Patrum*, &c. & alia, quæ habentur *tom. 2. Concil. inter decreta Alexand. III. ſub hoc tit. pag.* 91 2. *cap.* 7. vbi refertur ille text. & in principio dicitur præſcriptionem tricennalem, de qua *hic*, non tantùm ſacris Canonibus, verùm etiam legibus humanis irrefragabiliter comprobari, & tamen nullibi reperitur Canonis, aut legis auctoritas, quæ triginta annorum præſcriptionem exigat in rebus patrimonialibus Epiſcoporum, vel clericorum præſcribendis.

5 Quare reiectis hoc intellectu, & aliis, quos præſtant *gloſſ.* 2. *&* 3. *in d. cap. Sanctorum, & gloſſ* 3. *in d. c. illud, & gloſſ. verbo triginta, in d. cap.* 1. 13. *quæſt.* 2. communiter intelligitur *dictum cap. Sanctorum*, vt procedat attento tempore antiquorum Canonum, de quibus in principio huius text. ac ſubinde iam hodie non teneat, ſed iure nouiori abrogetur, ita *gloſſ.* 2. *in d. cap. illud*, Couar. *d. p.* 2. *§.* 2. *num.* 2. Et confirmatur, quia probabilius videtur text. *in d. cap. Sanctorum*, non eſſe Gregorij, ſed Gelaſij, quia verba quæ habentur *in dict. cap.* 7. (vbi ille text. refertur abſque nomine Pontificis) apertè dicunt eam conſtitutionem in Concilio editam fuiſſe, & per illam confirmari leges humanas; quæ contra Eccleſiam tricennalem præſcriptionem ſtatuerunt, id quod nullatenus poteſt accommodari Gregorio, tum quia in Conciliis ſub illo celebratis, quæ habentur *lib.* 4. *epiſtol. cap.* 88. & iterum *lib.* 12. *in fine*, non refertur hæc conſtitutio, immò nec verbum vllum ea de re habetur, quia conſtat tempore Gregorij leges humanas, quales erant leges Iuſtiniani Imperatoris, non tricennalem, ſed quadragenariam præſcriptionẽ agnouiſſe, & tamen tẽpore Gelaſij non tantùm ſacri Canones ex Concilio Chalcedonenſi, ſed etiam leges humanæ, quæ hodie non habentur in Codice Iuſtiniani, tricennalem præſcriptionem admittebant contra Eccleſiam, *cap. Præſulum, verſ. illud, hac ead. quæſt. d. cap.* 1. 13. *quæſt.* 2. Nec dicas quòd illa Decretalis iuxta hunc intellectum iam correcta ſuperfluit, nec debeat à Gregorio IX. redigi in volumen Decretalium vbi reperitur, immò reſecari iuxta *proœmium earumdem Decretalium*, ibi, *reſecatis ſuperfluis*, quia licèt fateamur text. illum reſpectu triginta annorum hodie eſſe correctum; nihilominus tamen vim habet, & non ſuperfluit quatenus in fine probat neceſſariam eſſe poſſeſſionem quietam, & ſinceram, hoc eſt, bona fide, & continuam abſque interruptione; & rurſus dum probat præſcriptionem longiſſimi temporis, qualis eſt triginta, ſeu quadraginta annorum, interrumpi per proclamationem ſynodalem ſicut per citationem, iuxta *l. ſicut, C. de præſcript.* 30. aduertunt Imol. Panorm. *num.* 4. & Doctores communiter *in d. cap. Sanctorum, gloſſ.* 4. & omnes *in d. cap. illud*, & ad hunc effectum retulit Gregorius IX. illam Decretalem *in dicto cap. Sanctorum.*

6 Nec obſtat *cap. ſi de terra, de priuileg.* quia reſpondetur prout latè dixi *in collect. ad eundem textum.*

Cap. Si Sacerdotes. X.

Ex Tolet. Concil. IX.

1 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd præſcriptio dormit dum viuit Prælatus ille, qui rem Eccleſiæ temerè alienauit, vel aliquid aliud contra ſacros Canones, & in Eccleſiæ præiudicium facit, quia ſcilicet dum is viuit perinde eſt (quod hoc) ac ſi Eccleſia non haberet Prælatum, cùm habeat ad hoc inutilem, quem lex veroſimiliter non credit ventu-

rum contra id, quod temerè fecit, & ita hunc textum notant gloſſ. *verbo cauſa, in cap.* 1. *de in integ. reſtit. in* 6. Roman. *ſing.* 267. Rebuff. *in compend. alienat. num.* 37. Balb. *de præſcript.* 1. *part.* 5. *n.* 8. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo intra legitimum n.* 5. *C. de in integ. reſtit. minor.* Ioan. de Valboa *in annuis prælectionibus Salmanticenſ. ad cap.* 1. *de præſcript. num.* 32.

Cap. Porrò. XIV. *Ioan. VIII.*

Gloſſ. *verbo in cauſa, in præſenti text.* reſoluit poſſe Iudæum præſcribere rem Chriſtiani, vt per Iaſ. *in rub. ff. de iuſtit. & iure, n.* 10. Rip. *in l. ſi inſulam, n.* 10. *verſ. facit, ſecundum Feli n. ff. de verb. oblig.* Balb. *de præſcript.* 1. *part.* 5. *princ. in fine*, Tiraquel. *de iure primog. q.* 66. *n.* 6. Natt. *conſ.* 620. *n.* 7. Marquard. *de Iudæis, part.* 2. *c.* 2. *n.* 3. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 13. *& c.* 20. *n.* 13. Declaratur autem hæc reſolutio, vt non procedat in re Eccleſiæ, nam eam Iudæus, vel alter infidelis præſcribere non poteſt, vt tradit hæc gloſſ. Roman. *conſ.* 489. *n.* 3. Ricciul. *d. cap.* 20. *n.* 14. 1

Cap. Placuit. ij. XV.

Ex Concil. Africano.

De materia, & intellectu huius text. dixi *in collect. ad cap.* 1. *n.* 1. *de præſcript.* & latiùs addit. *verſ. ad tertium*; & ibi adductis addo nouiſſimè D. Barboſ. ad *l. competit*, 6. *C. de præſcript.* 30. & Ioan. de Valboa *in annuis prælect.* 6. *Salmantic. ad c.* 1. *de præſcript.* 1

Quæstio IV.

Summarium.

1 *Præſcriptio centenaria requiritur in rebus pertinentibus ad Romanam Eccleſiam.*

2 *Declaratur* text. in præſenti, & n. 3. 4. & 5.

Cap. Volumus. II. *Gregor.*

Gregor. *lib.* 1. *epiſt.* 9. relatus *in hoc text.* videtur decidere in rebus pertinentibus ad Romanam Eccleſiam admitti præſcriptionem quadragenariam, in illis verbis, ibi, *quadraginta annis poſſediſſe reppereris, nullam deinceps (etiamſi cui Sancta Romanæ Eccleſiæ competere potuit) patiaris ſuſtinere calumniam.*, in quo difficilis reputatur, cùm in his in quibus contra Eccleſias inferiores procedit quadraginta annorum præſcriptio, requiratur centenaria contra Romanam Eccleſiam, vt probat text. *in cap. vlt.* 16. *quæſt.* 3. *& in cap. ad audientiam, & in c. ſi diligenti, de præſcript.* tradunt Balb. *in tract. illius, tit.* 1. *p.* 5. *in princip. à n.* 16. Couar. *in reg. poſſeſſor. part.* 2. *§.* 2. *num.* 6. Pinel. *in auth. niſi, n.* 37. *C. de bonis matern.* 1

Quare ad hunc text. varij ſolent præſtari intellectus, & in primis non ſatisfacit primus intellectus gloſ. *verbo Eccleſiæ, in præſenti*, quia non conſtat in propoſito tractari de præſcriptione emphyteuſis conceſſæ per Romanam Eccleſiam, præſertim quia verba originalis apertè probant controuerſiã de qua hic extitiſſe inter Abbatem, & inter homines fundi Saloniaci, qui erat Eccleſiæ Romanæ, ac ſubindè ſi homines illi erant laici, vt littera ſonat, quantumcumque eſſent emphyteutæ Eccleſiæ Romanæ, potuit ius emphyteuticum ad eoſdem ſpectans præſcribi tem- 2

pore ordiuatio, nec fuit neceſſaria quadragenaria præſcriptio, quæ contra Eccleſias, non verò contra priuatos requiritur.

3 Sic ſimiliter non ſatisfacit communis intellectus, ſcilicet quòd hîc text. procedat in præſcriptione rerum Eccleſiæ inferioris exemptæ, & ſubiectæ immediatè Romanæ Eccleſiæ, in qua ſpecie ſufficit quadragenaria præſcriptio, iuxta reg. *cap. illud, de præſcription.* nec centenaria opus eſt, quamvis per conſequentiam videatur aliquid pertinere ad Romanam Eccleſiam, id quod intendunt *d. gloſſ. hîc verbo Eccleſia,* & alij antiquiores, vt per Archid. *hic,* gloſſ. *verbo principaliter, in cap. ad audientiam, de præſcrip.* vbi Abb. *à n. 12.* Felin. *n. 17. gloſſ. verbo generaliter, in c. 2. de Capell. Monach.* Dec. *num. 6. in cap. cùm dilecta, de confirm. vtili,* poſt alios Couar. *in d. reg. poſſeſſor. part. 2. cap. 2. num. 6. ante princip.* ſiquidem & is intellectus licet in ſe verus ſit, non conuenit huic text. in quo (vt apertè conſtat ex dicto originali) non agitur de præſcriptione contra Eccleſiam, ſed contra homines fundi ad Romanam Eccleſiam pertinentis, qui homines in hoc text. dicuntur actores Eccleſiæ, & in originali actores Sanctæ Eccleſiæ, id eſt, agentes cauſam, & partes Eccleſiæ Romanæ, cuius erat fundus, quem obtinebant. Accedit quia ex rebus Eccleſiæ exemptæ nihil pertinet ad Romanam, cui per illarum præſcriptionem nullum infertur, nec inferri poteſt præiudicium, ſecundùm commonem *in d. cap. ad audientiam,* vbi Panor. *n. 13.* per text. *in cap. cùm tempore, de arbitr.* ac ſubinde verba illa, *etiamſi cui Sancta Romana Eccleſia,* intelliguntur ratione fundi ad illam pertinentis, non verò ratione exemptionis, de qua *in text. verbo nullam.*

4 Omiſſis igitur aliis intellectibus, de quibus per d. gloſſ. *verbo Eccleſia, in præſenti,* probabiliter dici poteſt cum Vgone, & aliis antiquioribus, textum hunc continere aliquid gratiæ, quam Gregorius voluit facere Abbati, & Conuentui, remittens aliquid de iure ſuo in fauorem illorum, itavt licèt contra homines prædictos quatenus fundus ad eos pertinebat, ſufficeret ordinaria præſcriptio decem, vel viginti annorum, & quatenus ad Romanam Eccleſiam ſpectabat centenaria iure requireretur, nihilominus tamen Pontifex *hîc* quadragenariam admiſit contra vtroſque volens recedere à iure communi, tam in hoc articulo, quàm in alio, de quo per *gloſſ. vlt. hîc,* idque ſignificant verba illa, *volumus. &c. quæſtionem ipſam tali ratione diſcutere,* quæ oſtendunt voluiſſe Pontificem ius ſpeciale, non verò generale inducere, quamvis Gratianus aliud exiſtimauerit, dum hoc cap. in ſuum volumen redegit, circa iuris auctoritatem, quam is text. habuiſſet, ſi in volumen Decretalium, Sexti, & Clementinarum à Pontificibus referretur, in ſimili *cap. 2.* ibi, *etſi ad Romanam, de præſcript. lib. 6.*

5 In gloſſ. *Inconcuſſam.* De materia huius gloſſ. vide Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. num. 269.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 66.* Maſcard. *de probat. concl. 1595. num. 26.*

Qvæstio VI.

Cap. Conſuetudo I.

1 Gloſſ. *verbo Eccleſia, in præſenti text.* ait quòd vbi Princeps litigat cum ſubdito, cauſam de honeſtate delegare debet, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 4. num. 25.*

Cap. Si Epiſcopum. III.

1 Allegatur hic text. ad hoc quòd decima non poteſt retineri Sacerdotibus ex eo quòd ſint malæ vitæ, vt per Syluestr. *in ſum. verbo decima, num. 14.* Rebuff. *de decim. quæſt. 7. num. 15.* Moner. *in ſimili tract. cap. 7. num. 32.* Delictum enim perſonæ in damnum Eccleſiæ conuerti non poteſt, Xuar. *alleg. 26. num. 4.* Duen. *reg. 13. limit. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus Eccleſiæ præiudicare poteſt in quærendis, non in quæſitis.*

2 *Prælatus an poſſit repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, remiſſinè.*

3 *Caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ an poſſit Prælatus, vel beneficiarius ſolus remittere.*

4 *Statutum laicorum an valeat in quærendis in præiudicium Eccleſiæ.*

Cap. Illud. VIII. & vlt. *Gelaſius.*

1 Gloſſ. *verbo meliorem, in præſenti text.* ait Prælatum Eccleſiæ præiudicare poſſe in quærendis, & non in quæſitis, vt per Dec. *conſ. 588. Viſo puncto, num. 15. & conſ. 624. Copioſè, num. 9.* Angel. *verbo emphyteuſis, n. 21.* Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, & uxor. §. 47. num. 5.* Ripa *reſp. 62. In cauſa, n. 8. & in l. legatum, n. 9. ff. de legat. 1.* Pute. *deciſ. 519. in antiq. aliàs deciſ. 507. in correctis, lib. 2.* Molin. *de iuſtit. tr. 2. diſput. 465.* Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n. 23. verſ. octauò amplia,* vbi ſecus ſentit de acquirendis, quæ tranſeunt in Eccleſiam ipſo iure, Ioan. Valer. *de differen. inter vtrumque forum, verbo reſtitutio, differ. 25. num. 1.* nouiſſime Ioan. Honor. *in ſum. iuris canon. ad tit. de rebus Eccleſiæ non alienan. n. 27. in fine.*

2 Vnde per hanc gloſſ. dicit Abb. *in cap. tua, num. 9. de his, quæ fiunt à Prælat.* ſolum Prælatum poſſe repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, ad quod plures citaui Doctores *in collect. ad Extrauag. ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alienan. inter communes, ſub. n. 5. verſ. vtrum verò.*

3 An Prælatus, ſeu beneficiarius poſſit remittere per ſe ſolùm caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ; Vide quæ dixi *in collect. ad cap. potuit, de locato, n. 121.*

4 Vtrùm autem in quærendis valeat ſtatutum laicorum in præiudicium Eccleſiæ? Vide Dec. *in auth. caſſa, C. de ſacroſanct. Eccleſ. num. 17.* Curt. ſen. *conſ. 27. num. 8.* Couar. *in reg. poſſeſſor. p. 2. §. 4. n. 9. verſ. tertium.* Menoch. *vſufruct. cap. 9.* Menoch. *conſ. 350. n. 6.* Cald. Pereira *de empt. cap. 8. num. 33. & 37. & conſ. 48. n. 2.* latè Cened. *practic. & canon. quæſt. lib. 1. quæſt. 35. n. 5. 6. 19. & 20.*

Qvæstio VII.

Cap. Decimas. j. I. *Greg. VII.*

1 Gregorius VII. in Concilio Lateranenſi *cap. 7. lib. 6. Regeſti,* relatus *in hoc text.* ait decimas à laicis poſſideri non poſſe, vt per Couar. *lib. 1. var. c. 17. num. 5. & 6.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part. 1. conſid. 41.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. c. 34. quæſt. 7. & cap. 36. quæſt. 2.* Rebuff. *de decim. quæſt. 10. n. 17. & quæſt. 13. num. 38. 39. & 75.* Monet. *in ſimili, tract. cap. 5. n. 57.*

num. 57. Soar. *de Relig. tomo* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 25. *num.* 3. cum aliis per me adductis *in tract. de officio, & poteſtate Parochi, cap.* 28. §. 2. *num.* 50. nouiſſime Ioan. de Valboa *in annuis Academ. prælect. Salmanticenſ. ad c.* 7. *de præſcript. à princ.*

Cap. Quicumque recognouerit. IV.

Ambroſius.

1 S. Ambroſius *in ſerm. Quadrageſima*, relatus *in hoc text.* ex quibus rebus decimæ perſoluendæ ſint, oſtendit, quod ego latè tradidi *de officio & poteſtate Parochi, cap.* 28. §. 1. *per tot.*

2 In gloſſ. *Quod minus.* ibi, *ſic nec in quantitate decimarum*, &c. Vide S. Thom. 2. 2. *quæſt* 87. *art.* 1. diſtinguentem inter liberationem à decima ſoluenda quoad quintam, & inter liberationem totalem, itavt prima præſcribi poſſit, non autem ſecunda; hanc diſtinctionem communiter eſſe approbatam aſſerunt Pariſ. *conſ.* 25. *num* 21. *lib.* 4. Mench. *illuſtr. quæſt. cap.* 89. *num.* 10. quos refert D. Barboſ. *ad l. competit* 6. *num.* 78. *Cod. de præſcript.* 30. vbi *num. ſeq.* dicit eſſe verum quod decima quatenus eſt neceſſaria ad ſuſtentationem Eccleſiæ, & miniſtrorum, præſcriptione non tollitur, quia iure naturali & diuino ei debetur.

Cap. Omnes Decimæ. V.

Ex Concil. Rothomagenſi.

1 PRobat hic text. non ſoluentem decimas cùm teneatur, excommunicari poſſe, ac debere, vt per Monet. *de decimis, cap.* 8. *quæſ.* 6. *num.* 64. Molin. *de iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 756. *num.* 4. Rot. *in Dertuſen. decimarum* 11. *Maij*, 1609. coram Cardin. de Marquemont. impreſſa per Marcheſ. *de commiſſion. p.* 1. *pag.* 675. *& in Motulen. decimarum* 31. *Ianuary* 1614. coram Card. Sacrato, meipſum *de officio, & poteſtate Parochi, cap.* 18. §. 4. *num.* 15. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 12. ibi, *excommunicetur.*

2 Intellige monitione præmiſſa, vt inſinuat text. *in præſenti*, & reſoluunt Perez *ad tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 130. Rebuff. *de decim. quæſt.* 12. *num.* 8. *&* 15. Monet. *d. cap.* 8. *num.* 69. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *l.* 7. *c.* 24. *quæſ.* 17. Soar. *de Relig. tomo* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 37. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapolit. part.* 4. *deciſ.* 195. *num.* 6. ego ipſe *vbi ſup.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi non poſſunt decimas à ſuis ſubditis redimere, etiamſi ab eis in earum ſolutione iniuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint, & declaratur* num. 6. & 7. cum ſeqq.

2 *Ius ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum poteſt quis redimere quolibet munere temporali.*

4 *Vtilitas vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbet regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum, vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc vexationem requiſitis.*

5 *Lex humana quam poteſtatem habeat ad impediendas vtilitates ſubditorum neceſſarias, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex iuſta ratione boni publici, remiſſiuè.*

Cap. Decimas. iij. VII.

Ex Concil. Mogunt.

COllige ex text. Epiſcopos non poſſe decimas à ſuis ſubditis redimere, etiamſi ab eis in earum ſolutione iniuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint, ita ſecundùm vnum intellectum Archid. *hic poſt princ. & in addit. ad gloſſ. vlt. in cap. altare* 1. *quæſt.* 3. gloſſ. *verbo accepit, poſt med. in cap. dilectus, il.* 1. *de ſimon.* Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *c.* 50. *ſub n.* 33. 1

Verùm obſtat maximè, quia vel in hac iniuſta vexatione ſubditi negabant Epiſcopo ius ſpirituale percipiendi decimas ſub prætextu quòd propter eiuſdem iuris defectum ex aliquo peculiari vitio contingentem, non tenerentur ad earum ſolutionem eidem Epiſcopo faciendam, vel rurſus ius illud ſpirituale non diffitebantur, ſed eorum contradictio verſatur ſolùm circa fructus earum decimarum temporales; atqui videtur quòd in vno, & altero poterat Epiſcopus ſic iniuſtè à ſubditis vexatus eas redimere, quolibet munere temporali. Igitur Concil. Moguntinum, de quo *hic*, non videtur benè oppoſitum conſtituere. Maior conſtat ex ſufficienti partium enumeratione. Minor verò quoad primam partem probatur ex eo, quia generale videtur vt quilibet ius ſuum etiam ſpirituale, veluti circa beneficium Eccleſiaſticum poſſit iniuſtè vexatus redimere licitè quolibet munere temporali, iuxta text. *in d. c. dilectus*, vbi gloſſ. *verbo accepit*, & Doctores *in c. Matthæus, de ſimon.* vbi plures citaui *in collect.* quoad ſecundam verò partem probatur, quia extra omnem ferè controuerſiam eſt poſſe quemlibet ius ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum redimere quolibet munere temporali, iuxta text. *in l. ſerui, C. ad leg. Iuliam, de adulter. & in l.* 1. *& in l. & generaliter, ff. de calumniat. & in l. in ſumma, verſ. ſin autem, ff. de condict. indeb. l.* 2. *ff. de condict. ob turpem cauſam*, iunctis traditis per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de ſimon. in reſig. n.* 17. conſtituentem non eſſe contra bonos mores redimere vexationem, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 96. *n.* 51. cum aliis adductis per me *ad cap. mouet* 22. *quæſt.* 1. Conſequentia benè colligit. 2

Quare nonnulli ſupradicta difficultate oppreſſi fatentur potuiſſe licitè Epiſcopos *in hoc text.* iniuſtam decimarum negationem, & ſolutionis vexationem redimere quolibet munere temporali, nec id *in hoc text.* prohiberi, ſed illud ſolùm ne ſubditi laici, faciant hanc earum decimarum extorſionem, eámque per Epiſcopos prohibendam eſſe ne fiat ſcilicet ab eiſdem laicis, atque ita eſſe intelligenda vltima verba huius text. ex aliorum intellectu, maximè Hugon. refert Turrecr. *in præſenti, ſub num.* 1. Archid. *in princip.* Bellam. *ſub num.* 6. Soar. *d. cap.* 50. *num.* 33. Verùm hic intellectus licèt videatur ſatis accommodatus ad hunc text. vt iudicat Soar. *loco proximè citato*, tamen non eſt frequentior, vt conſtat ex relatione Archid. Bellam. & Turrecr. *vbi proximè.* 3

Pro vera igitur huius text. intelligentia aduertendum eſt quod licèt vtilitas, vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbeant regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc redemptionem requiſitis, per ea, quæ reſoluunt Sanch. *de matrimon. l.* 7. *diſp.* 95. *n.* 7. *cum ſeqq. & in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 41. *num.* 5. *cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract.* 5. *lib.* 3. *c.* 13. *à n.* 3. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 6. *cap.* 1. *ſect.* 1. *q.* 2. *col. pen.* tamen ſecus erit quando 4

5 eadem neceſſitas, vel vtilitas per aliquam legem fuerit ad eundem effectum improbata, tunc etenim illa non ſufficiet, nec erit cenſenda cauſa iuſta ad petitionem, de qua loquimur licitè faciendam, vt concluditur ex iis, quæ de poteſtate legis etiam humanæ ad impediendas vtilitates ſubditorum temporales, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex iuſta ratione boni publici ſcribunt Doctores *in l. item ſi verberatum, §. 1. ff. de rei vend.* per text. *ibi, & in l. Lucius, ff. de euiction.* poſt alios Cou. *lib. 3. var. cap. 6. num 6.* Pinel. *ad rub. C. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 2. num. 14.* Anton. Gom. *l. 1. Tauri, à num. 11.* Meneh. *illuſtr. lib. 2. c. 5.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quaſt. 65. n. 3.* tum etiam ex text. in ſpecie *in cap. 1. de vſuris in 6.* dum *in verſ. & quia*, prohibet ne vſurariis alienigenis locentur domos, quibus fœnebrem pecuniam valeant exercere, & ita quòd earum domini etiam ex cauſa vtilitatis, quam alioquin poterant ex illarum conductione percipere, non petant hanc conductionem ab huiuſmodi vſurariis, quamvis aliàs poſſent ab illis eam poſtulare ex cauſa dictæ vtilitatis, vtpote de ſe iuſta ad petendum opus de ſe licitum, nempe dictam conductionem, iuxta ea, quæ reſoluunt Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 335. num. 5.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 12. c. 18. in princip.* Iacob. de Graff. *d. lib. 2. cap. 108. num. 3. & 4.* niſi hæc locandi, & conducendi vtilitas reſpectu alienigenorum eſſet ſpecialiter improbata per legem Canonicam *in d. cap. 1.*

6 Secundò aduertendum eſt quòd inter caſus, in quibus dicta neceſſitas, vel moralis vtilitas improbatur à lege, itavt non præbeant iuſtam cauſam petendi ſiue peccato opus de ſe etiam licitum, vel indifferens à patrato illud inique gerere, potiſſimum locum habet caſus, in quo ſubditi Epiſcoporum iniuſtè negarent debitam decimarum ſolutionem, hæc etenim vtilitas recipiendarum decimarum improbata eſt ſpecialiter à lege Canonica *in Concil. Moguntino*, de quo *in hoc text.* ad effectum ne Epiſcopi valeant eiuſdem vtilitatis prætextu decimas ſic iniuſtè negatas redimere pro aliquo munere temporali, vnde peccabunt ſi eas nihilominus redemerint, vt quia in eo infringunt iuſtum legis præceptum, & prohibitionem, vt arg. *c. qui reſiſtit 11. q. 3. & cap. omnis anima, de cenſib.* in ſpecie agentes de prohibitione huius text. tradunt Archid. *hic*, & Turrecr. *num. 2.* Soar. *de cap. 50. num. 33.* Ratio autem huius prohibitionis ſolet multipliciter aſſignari, alia eſt vt mediante hac prohibitione poſſet habere locum repetitio muneris dati ab Epiſcopo pro redemptione decimarum, vt arbitrantur Archid. Bellam. & Turrecr. *vbi proximè*; altera verò, quæ magis placet, & poſt gloſſ. *verbo accepit, col. 2. poſt princ. in cap. dilectus, il. 1. de ſimon.* aſſignatur à Soar. *d. c. 50. ſub num. 33.* videlicet ne ex hoc pernicioſo exemplo laici ſumant occaſionem faciendi Eccleſiæ, & eius Prælatis ſimiles iniurias ſpe lucri prouenturi ex dicto munere temporali ſibi dati pro redemptione decimarum, néve ruſtici inde credant ſe ius earum habere dum ſibi aliquid datur, vt eas diu retentas perſoluant; tandem ne mali ſentiant aliquem dictæ ſuæ contumaciæ fructum contra rationem deſumptam ex reg. text. *in l. itaque fullo, ff. de furtis, & in cap. intelleximus, de iudic.*

7 Ex quibus iam patet intellectus ad noſtrum text. vt ſcilicet dum iuxta communem explicationem probat Epiſcopos non poſſe pro munere temporali redimere decimas à ſubditis eas ſibi iniuſtè negantibus, intelligendus ſit quòd procedat non quidem ex capite ſimoniæ; nam hæc redemptio ſimoniaca non eſt, ſuppoſito quòd ex parte ſubditorum dabatur promptitudo, & proteruia ad huiuſmodi negationem iniuſtam, & ex parte Epiſcoporum dabatur cauſa neceſſitatis, aut ſaltem moralis vtilitatis, iuſta quidem ſecundùm ſe, niſi ſpecialiter à lege Canonica improbaretur ad hunc effectum redemptionis. Rurſus & ſuppoſito quòd opus per Epiſcopos petitum, nempe ſolutio ipſa decimarum, erat de ſe licitum, neque ad illud, tanquam ad aliquid ſpirituale, referebatur datio illa temporalis, ſed ad ſummum referebatur ad fructus decimarum temporales, immò nec ad illos, ſed ſolùm ad iniuſtam illorum negationem, & ad impedimenta ſubditorum, vt ipſa per huiuſmodi dationem remouerentur, vnde facilè poſſet alioquin eſſe locus dictæ dationi, & redemptioni decimarum. Eſt ergo intelligendus text. *in præſenti*, vt procedat ex prohibitione ſpeciali fundata in rationibus ſuaſoriis, de quibus *ſuprà*, propter quas Concil. Moguntinum ſatiùs iudicauit hanc iniuſtam decimarum negationem cohibere per remedia iuris ordinaria, & per recurſum ad Superiorem, quam eam relinquere priuatæ redemptioni Epiſcoporum, cum tanto ipſorum, & Eccleſiarum, ac ipſiuſmet boni publici detrimento, quale in dictis rationibus deſignatur, vt in effectu aduertunt gloſſ. Archid. Bellam. Turrecr. & *proximè citatis locis.*

Amplia primo text. *in præſenti*, vt *ſuprà*, intellectum, vt procedat non ſolùm in Epiſcopis, ſed etiam in cæteris Prælatis, & clericis inferioribus, quibus decimæ debeantur, nam dictæ rationes magis habent locum in his vt pote minus potentibus, & conſequenter magis expoſitis ad hanc ſubditorum iniuſtam decimarum extorſionem, & negationem, cui lex Canonica de qua *in hoc text.* obſeruare intendit hac via in fauorem publicum Eccleſiæ, vnde nil mirum ſi eadem lex quantumvis quoad verba loquatur de ſolis Epiſcopis, tamen quoad mentem extendatur ad Prælatos, & clericos inferiores; & ideò hanc ampliationem tenent Archid. & Turrecr. *in præſenti*, Bellam. *ad hanc cauſam 16 q. 7. ſub num. 6.* quicquid dicat Soar. *dict. cap. 50. num. 33. in fine.* 8

Amplia ſecundò dictam prohibitionem huius text. vt nec etiam de conſenſu, & auctoritate Epiſcopi poſſint Parochi, & cæteri Prælati inferiores ius ad decimarum exactionē habentes redimere illas à ſubditis laicis pro aliquo munere temporali, nam cùm ipſemet Epiſcopus *in eodem text.* prohibeatur per ſe facere huiuſmodi redemptionē, conſequitur quòd nec etiam poterit in aliis authorizare, quia ſuppoſita ea prohibitione non habet ad hunc effectum auctoritatem legitimam quam aliis præſtet, vnde ſuccedit reg. text. *in cap. Daybertum 1. q. 7. & in l. nemo plus iuris, ff. de reg. iuris*, cum concordantiis. 9

Cap. Omnes Baſilicæ. X.

Ex Aurelianenſi Concil.

MVltum allegabilis eſt hic text. ad hoc quod omnes Baſilicæ præſumuntur illius Epiſcopi, in cuius diœceſi ſitæ ſunt, & ad hoc quòd eo ipſo quòd quis eſt Epiſcopus, eſt etiam ordinarius collator, vt per Roman. *conſ. 180. num. 4. verſ. habet enim Epiſcopus*, Feder. de Senis *conſ. 145. num. 6. ante fin. verſ. vnde ſi aliquis*, Rot. Bonon. *deciſ. 23. num. 2.* Maſcard. *de probation. concluſ. 167. & 173.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib. 7. q. 14. num. 2.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo beneficia, §. 2. pag. 38.* Rot. *deciſ. 447. n. 1. & deciſ. 15. num. 2.* apud Farin. *part. 1. recent. & deciſ. 30. num. 6.* apud eundem *part. 2. recent.* nouiſſimè Ioan. de Valboa *in ann. Acad. prælect. Salmant. cap. 3. de iudic. num. 18.* Quicquid enim eſt intra fines Epiſcopatus, 1

cenſetur

cenſetur etiam de diœceſi, Rot. *deciſ.* 683. *num.* 1. *d. p.* 1. *recen.* & ideò Epiſcopus de iure communi habet fundatam intentionem ſuper iuriſdictione in omnibus Eccleſiis totius ſuæ diœceſis, Rot. *dec.* 171. *num.* 2. *& deciſ.* 491. *num.* 1. *d. part.* 1. *recent.*

Cap. Nullus omnino. XI.

Calixtus.

1 VVlgò allegatur ad hoc quòd omnes Epiſcopi de iure communi habent fundatam intentionem in iure conferendi omnia beneficia Eccleſiaſtica in ſuis diœceſibus exiſtentia, conſonant *c. regenda* 10. *quæſt.* 1. *cap. nemo, de conſec. diſt.* 1. *c. conquerente, de offic. Ordin. capit. ex frequentibus, de inſtit. cap.* 2. *de relig. domib. capit. cùm perſonæ, de privil. in* 6. & pro regula ponit cum duabus ampliationibus, & quinq; limitationibus Felin. *in cap. cùm venerabilis, n.* 31. *cum multis ſeqq. de except.* Selu. *de benef. part.* 2. *quæſt.* 26. *n.* 28. *cum ſeq.* Mendoſ. *in reg. Cancel.* 14. *quæſt.* 2. *num.* 2. Franc. Marc. *deciſ.* 392. *num.* 3. *& quæſt.* 870. *num.* 1. *lib.* 2. Rot. *deciſ.* 78. *num.* 1. *& per tot. part.* 1. *diuerſ.* Ordinariorum enim collatio eſt fauorabilis, vt ex hoc text. colligit Pariſ. *de reſign. benef. lib.* 12. *quæſt.* 10. *num.* 16.

Cap. Si quis deinceps. XII.

Gregor. VII.

1 NOtatur ad hoc quòd beneficium conferri non poteſt niſi ab Eccleſiaſtica perſona, Epiſcopo, vel Prælato, non verò, à laico, vt per Anchar. *in reg. beneficium, ſub num.* 3. *de reg. iuris lib.* 6. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *quæſt.* 9. *art.* 3. *num.* 10. *poſt princip.* Rebuff. *in tract. nominat. quæſt.* 21. *num.* 58. *& de pacific. poſſeſſ. n.* 287. *in princip.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. *n.* 10. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 4. *collect.* 1042. *verſ. quartum*, Flamin. Pariſ. *de confidem. quæſt.* 7. *num.* 5. Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 1. *lit. A. concluſ.* 54. *num.* 5. Nic. Garc. *de benef. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 32. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 88. quem vide *ad capit. ſi quis Epiſcopus, & ad cap. ſi quis clericus, inf. ead.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus in aliena diœceſi non poteſt Eccleſiam conſecrare abſque proprij Epiſcopi permiſſione.*

2 *Epiſcopus prouidere debet, vt conſecranda Eccleſia facta ſit competentis dotis aſſignatio ſi hoc prius in eius conſtructione factum non ſit.*

3 *Iuſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimum modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione.*

Cap. Piæ mentis. XXVI.

Gelaſius.

1 VVlgò allegari ſolet text. *in præſenti, & in cap. ſeq.* ad hoc quòd in aliena diœceſi non poteſt Epiſcopus Eccleſiam conſecrare abſque proprij Epiſcopi permiſſione, vt per Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 10. *c.* 26. *quæſ.* 10. *& part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 4. *quæſ.* 1. Bonacin. *de Sacrament. diſput.* 4. *quæſt. vlt. puncto* 9. *num.* 8. Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *c.* 5. *n.* 2. *verſ. ædificata*, Fr. Lodou. Miranda *in manual. Prælat. to.* 2. *quæſt.* 39. *artic.* 1. *concl.* 3. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap.* 28. *à num.* 1. quos refero ego ipſe *in ſimili tractat. part.* 2 *allegat.* 27. *num.* 1.

2 vbi etiam aduerto per hunc text. Epiſcopum prouidere debere, vt conſecrandæ Eccleſiæ facta ſit dotis competens aſſignatio, ſi hoc priùs in eius conſtructione factum non ſit.

3 In gloſſ. 1. Vulgò notatur hæc gloſſ. ad hoc quòd iuſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimum modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione, vt per Lambertin. *de iurepatron. part.* 1. *lib.* 1. *q.* 2. *art.* 2. *num.* 1. Paul. de Citadin. *eodem tract. part.* 3. Roch. etiam *eodem tract. verbo Eccleſiam fundauit*, *& verbo conſtruxit*, præcipuè *quæſt.* 4. *à num.* 3. *& verbo dotauit*, Fuſch. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 10. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princ.* Perez *l.* 1. *gloſſ.* 1. *tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin.* Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 4. *q.* 4. *numer.* 40. *cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo Iuſpatronatus*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 2. *c.* 6. *num.* 25. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 5. *c.* 9. *à n.* 36. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap.* 51. *in princip. num.* 6. Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo Iuſpatronatus, n.* 1. *cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. titul.* 32. *à num.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 8. *num.* 33. *cum ſeqq.* Iul. Viuian. *in praxi iuriſpatron. part.* 1. *l.* 2. *cap.* 1. *cum ſeq. in vlt. impreſſ.* Filliuc. *part.* 3. *tract.* 41. *de benefic. c.* 2. *n.* 55. Maſſob. *in praxi habendi concurſum, prælud.* 7. *dub.* 6. *ſecundùm Romanam impreſſ.* metipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *allegat.* 70. *à princip.* & nouiſſimè *de iure Eccleſ. lib.* 3. *c.* 12. *de iurepatron. verſ. non ſolum*, Rot. *deciſ.* 311. *num.* 1. apud Farinac. *part.* 2. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Patronum ſi ad inopiam perueniat qualiter Eccleſia alere debeat, remiſſiue.*

2 *Eccleſia patronum alere debet quando ille in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia supereſt.*

3 *Eccleſia non tenetur alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit viuere.*

Cap. Quicumque fidelium. XXX.

Ex Tolet. Concil. IV.

1 QValiter autem Eccleſia alere debeat patronum ſi ad inopiam perueniat, dixi *in collect. ad cap. nobis* 25. *num.* 7. *cum ſeqq. de iurepatron.* & optimè declarant Seraphin. *deciſ.* 668. *num.* 5. Rot. *in Neapolitana alimentorum* 31. *Maij* 1613. coram bonæ memor. Patriarcha Manzanedo, impreſſa per Farin. *deciſ.* 454. *part.* 2. *recent. & deciſ.* 594. *num.* 5. *part.* 4. *diuerſ.* Grileozon. *conſ.* 151. *à num.* 22. Campan. *in diuerſ. iuris can. rub.* 11. *cap.* 27. *ſub num.* 22.

2 In gloſſ. *Ad inopiam.* ibi, *Illud autem intelligat quando patronus in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia supereſt.* Ita Lambertin. *de iurepatron. lib.* 3. *art.* 2. 3. *quæſt. princip. num.* 2. Paul. de Cittad. *eodem tractat.* 6. *part.* ... *art.* 4. *num.* 3. *& 5. cum ſeq.* Roch. *in ſimili tract. verbo, & vtile, num.* 1. *&* 2. Roland. *conſ.* 2. *num.* 33. *lib.* 3. Caſſad. *deciſ.* 3. *n.* 2. *de iurepatron.* Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 32. *à num.* 1. quos refert, & ſequitur Rot. *d. deciſ.* 454. *num.* 1. Ego verò *in tract. de iure Eccleſiaſtico, lib.* 3. *cap.* 12. *de iurepatron. in verſ. patronum ad inopiam*, exiſtimo non eſſe neceſſarium quòd patronus in ſumma egeſtate poſitus ſit, ſed ſufficere quòd iam iam ad paupertatem deuenerit; itavt verùm ſit dicere quòd iam ſecundùm qualitatem ſuæ perſonæ ſuſtentari nequit. 3 Vnde Eccleſiam non teneri alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit viuere, tradunt Paul. de Citadin. *vbi ſupra num.* 5. Lambertin. *d. lib.* 3. *art.* 3.

tertie queſt. princip. num. 1. cum ſeqq. Surd. *d. tract. tit. 1. queſt. 54. à num. 15.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſolent, num. 20. ff. de lib. agnoſc.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredes eius, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ ex collatis ſcilicet per patronum aut eius maiores, ſecus reſpectu collatorum ab alijs, vt* num. 2.

3 *Patronus ſemper poteſt ſe opponere ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur.*

4 *Patronus Eccleſiaſticus poteſt videre, & ſe informare quomodò expendantur prouentus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere.*

5 *Patronus non poteſt cuſtodem, vel œconomum apponere niſi habeat ex particulari priuilegio Papæ.*

CAP. Filiis, vel nepotibus. XXXI.

Ex Tolet. Concil. IV.

1 IN Concilio Toletano IV. *cap. 1.* quod refertur *in hoc text.* habetur quòd hæredes eius, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum, aut eius maiores, vt per D. Melch. Lotter. *de re beneſic.*
2 *lib. 1. queſt. 11. à num. 63.* vbi *n. 70.* ſubdit quòd cùm hic text. ſit reſtrictus ad collata per patronos, vel ſuos, reſpectu collatorum ab alijs, ceſſat omne intereſſe, & citat Imol. *in cap. mancipia, ſub num. 4. verſ. & ſic eſſet dicendum, de rerum permut.* Soar. *de immun. Eccleſ. lib. 4. cap. 14. num. 21. verſ. quod autem.* Deinde idem D. Lotter. *vbi ſupra, num. 66. cum ſeqq.* ſic ait. Ta-
3 men negari non poteſt quòd poſſit ſemper patronus ſe opponere ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur, in hoc enim præcipua debet eſſe eius ſollicitudo. Innoc. *in rub. num. 1. de iurepatron.* & benè declarat Anch. *conſ. 122. ſub num. 5. verſ. item ius patroni*, & cenſuit Rota *in vna Calaguritana erectionis Capellæ 15. Nouembris 1654. coram bonæ mem. Archiepiſcopo Seleucien.* adeò vt ſequuta diſtractione valeat ſemper patronus vrgere illius retractionem ſi minus iuſta ſit. Roch. *de iurepatron. in verbo honorificum, ſub num. 10. ad med. verſ. verum eſt quòd vbi alienatio.* Similiter
4 licèt patronus Eccleſiaſticus poſſit videre, & ſe informare quomodo expendantur prouentus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere, Roch. *de iurepatron. verbo honorificum, ex num. 100.* Rebuff. *in tract. de congrua,*
5 *num. 41.* neque cuſtodem, vel œconomum apponere niſi id habeat ex particulari priuilegio Papæ. Abb. *in cap. cùm nos, numer. 4. de offic. Ordin.* Axeued. *conſ. 10. num. 22. & 25.* cùm ad ipſum non ſpectet cura de temporalibus Eccleſiæ, Roch. *d. verbo honorificum, ſub numer. 80. verſ. facit etiam quia.* Patronus autem capiens aliquid de bonis Eccleſiæ ſui iuriſpatronatus, ſiue per ſe, ſiue per interpoſitas perſonas, iurepatronatu priuatum eſſe ipſo iure, & incurrere excommunicationem cum reſeruatione, dixi *in collectan. ad cap. præterea, num. 3. de iurepatronat.*

6 *Regis hæc auribus intimare non differat.*] Aliqua circa intellectum horum verborum dixi *in collect. ad cap. Eccleſia S. Mariæ, num. 6. cum ſeqq.* & præcipuè *num. 15. de conſtitut.* Multa tamen circa intellectum huius text. cumulant Doctores aliter atque aliter interpretantes. In primis Marc. *de iuriſd. part. 4. cent. 2. caſu 43. num. 4.* exiſtimat text. iſtum intelligendum eſſe in caſibus, in quibus iuriſpatronatus collatio, atque inſtitutio ex priuilegio Summi Pōt. ſpectat ad Regem, idem ait Duard. *in Bull. Cœnæ, lib. 4. can. 14. q. 8. num. 8.* qui adducit alias duas interpretationes, nempe vigore huius text. tunc eſſe recurrendum ad Regem pro reparatione Eccleſiæ iuriſpatronatus, cùm per Eccleſiaſticum iudicem ipſius Rector cogi non poteſt, vt *in cap. petimus 11. queſt. & in cap. non licuit, diſtinct. 17.* vel cùm iudex Eccleſiaſticus deeſt, ne propter diſtantiam ab Vrbe Roma Eccleſia ruat, pendente prouiſione facienda per Rom. Pontif. Alij verò, ex quorum numero ſunt Peſant. *in tract. de immun. Eccleſ. diſput. 2. num. 1.* Mari. Alter. *de cenſur. tom. 1. diſput. 16. lib. 5. cap. 2. pag. 686. col. 2.* Chriſtoph. de Anguiano *in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. controu. 17. n. 93.* dicunt text. *in præſenti*, eſſe intelligendum quòd in defectum Eccleſiaſticorum Princeps ſæcularis poſſit cauſas Eccleſiaſticas ad ſe aduocare, ſed vt moneat ſuperiorem Eccleſiaſticum de neglecta, vel iniquè adminiſtrata iuſtitia, vel vt faciat inſtantiam alteri ſuperiori pro illius correctione. Demum cætera Theologorum recentiorum ſchola ſuſtinet ius, de quo *in hoc text.* fuiſſe ſublatum, & abrogatum ab Innoc. III. *in cap. qualiter, & quando, de iudic.* ita Peſant. *de immunit. Eccleſ. diſput. 16.* Azor. *part. 1. lib. 5. c. 14. quæſ. 2. ad fin.* Filliuc. *tom. 1. tract. 16. cap. 10. n. 263.* Bonacin. *de legib. diſp. 10. quæſt. 2. puncto 1. §. 1. num. 12.* Salas *eod. tract. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 14. cap. 19. num. 109.* Duard. *in Bull. Cœnæ, lib. 2. can. 14. q. 8. num. 8.* Ioan. de Valboa *in omnium Academ. prælectionib. Salmanticenſib. ad cap. 2. de iudic. num. 130.*

CAP. Decernimus. XXXII.

Ex Concil. Toletano.

GLoſſ. *verbo idoneum, in hoc text.* ait ordinem charitatis in diſtributione facienda inter pauperes 1
omnino ſeruandum eſſe, vt ſcilicet primò inter teſtatoris conſanguineos, in Parochianos deinde, tertiò in pauperes de teſtatoris loco, vltimò inter forenſes pauperiores, vel magis meritos fiat diſtributio, vide Gregor. Lop. *l. 20. verbo de aquel lugo, tit. 3. part. 6.* Couar. *in cap. cum tibi, n. 14. de teſtament.* Tiraq. *de priuil. piæ cauſæ, priuil. 50.* Nauar. *in man. cap. 25. num. 123.* Læl. Zechi. *de priuil. Eccleſ. priuil. 75. num. 20. & ſeq.* Mich. Graſſ. *recept. ſentent. §. legatum, quæſt. 64. num. 4. & 5.* Tiber. Decian. *conſ. 1. num. 51. lib. 3.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 155.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 5. num. 16.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 93. per tot.* Anton. Petra *de fideicom. quæſt. 11. num. 521.* Cornel. Benincaſ. *de paupert. ſpec. 5. in iudicio, num. 54.* Caualcan. *deciſ. 26. num. 22. part. 3.* Non tenetur autem nominatus ad diſtribuendum inter pauperes, eligere pauperiores, ſed eſt locus gratificationi, & abſque peccato pauperes eligere ſufficit, vt per Bened. Capra *conſ. 54. n. 15. & in tract. de extrut. memb. 6. num. 160.* Card. Mantic. *d. lib. 8. tit. 5. num. 6.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tit. 18. de oblation. & eleemoſyn. num. 28. part. 1.* Alex. Randenſ. *Piſana deciſion. 37. num. 290.* Leſſium *de iuſtit. lib. 2. cap. 14. dub. 6. num. 41.*

CAVSA

CAVSA XVII.

QVÆSTIO I.

CAP. Qui bona. IV. *Gregor.*

1 AN votum ſolo animi ptopoſito perfici queat, & alia de materia huius text. vide per Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 11. cap. 13. queſ. 5.* Soar. *de Religione, tomo 1. tract. de voto, lib. 1. cap. 2. num. 3. & 5.*

2 In gloſſ. *Deliberant.* ibi, *firmiter proponendo, & tunc ſecundum Hugon. peccant mortaliter, ſecundum alios venialiter.* Vide Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 1. n. 6.*

QVÆSTIO II.

CAP. Gonſaldus. I. *Alexand.*

1 GLoss. *verbo vnius anni, in præſenti text.* ait tempus ad nouitiorum probationem eſſe arbitrarium, cùm aliquando fuerit eis tempus vnius anni præfixum, vt *in hoc text. & in cap. ad Apoſtolicam, de Regularib. & in c. 1. 2. & 3. eodem tit. in 6.* nonnunquam duorum annorum, vt *in cap. monaſteriis, 19. queſt. 2.* interdum verò trium annorum, vt *in cap. ſi quis incognitus, hac eadem cauſa, & queſt.* ita obſeruant Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. queſ. 6.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 4. num. 12.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſput. 11. dub. 2.* Verùm attenta noua diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ. 25. de Regularib. c. 15.* ille, qui minore tempore quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admitti non poteſt, & ſi ante hoc tempus admittatur, determinat profeſſionem eſſe nullam, nullámque inducere obligationem, de cuius decreti materia latè tractaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 101. num. 16. cum ſequentibus.*

CAP. Nos nouimus. II. *Auguſt.*

1 GLoſſ. *verbo nauigaſti, in præſenti text.* dicit, quod ſicut nauigans ſubiicit ſe variis periculis, nec proprio motu regitur, ſed ventis, ſic habens vxorem, vt per Tiraquel. *in l. boues, §. hoc ſermone, numer. 158. ff. de verborum ſignificat.*

2 In gloſſ. *Sciens,* ibi, *ergo ſciuiſſet, quòd votum ſimplex fecerat, peccaſſet ipſa mortaliter,* &c. Notatur ad hoc quòd ſcienter contrahens cum habente votum caſtitatis peccat mortaliter, vt per Nauar. *in man. cap. 22. num. 73.* Matienſ. *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 151. lib. 5. noua recopil.* Sanchez *de matrimon. l. 7. diſp. 11. n. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Nemo probus niſi diutius illius mores probati fuerint.*

2 *Seruus ſi Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei tradendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & quid ſi intra id triennium dominus non repetierit.*

3 *Triennium numeratur à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſerui in Religione.*

4 *Seruum dominus repetere non poteſt abſque ſua licentia in Religione admiſſum, elapſo triennio, quamvis nondum ſit profeſſus.*

5 *Seruus ſi profeſſionem emittat intra triennium, caſu quo à domino reuocari poteſt, inualidè profitetur.*

CAP. Si quis incognitus. III.

IN ſupraſcrip. text. ibi, *ex decreto Bonifacij*, dicendum eſt *Burchardi*, vt obſeruat Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu, cap. 8.* vbi latè de materia huius text. Et notari ſolet ad hoc, quòd nemo probus, niſi diutiùs illius mores probati fuerint, vt per Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 51. num. 158.* 1

Probat hic text. quòd ſi ſeruus Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei tradendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & ſi intra triennium dominus non repetierit, non poterit eum vltrà repetere, niſi tam longè ſeruus diſtet, vt intra id triennium dominus repetere nequeat, ita Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſput. 2. dub. 2. numer. 3.* quod quidem triennium numerandum eſſe à die probationis inceptæ, exiſtimant Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. c. 1. queſ. 3.* & Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 31.* Sed verius eſt numerandum eſſe à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſerui in Religionem, ſecundùm Campan. *in diuerſ. iuris canon. rub. 12. cap. 8. num. 12.* Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 17. art. 2. concl. 4. in fine,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 1. num. 63.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 4. numer. 46.* 2 3

Vnde infertur dominum repetere non poſſe ſeruum abſque ſua licentia in Religionem admiſſum elapſo præfato triennio, quamvis nondum ſit profeſſus, vt expreſſè tenet Sanchez *d. cap. 4. num. 44.* 4

Quæſtio eſt dubia vtrùm ſi ſeruus profeſſionem emittat intra triennium illud caſu, quo à domino reuocari poteſt, validè profiteatur, quidam cenſent eam profeſſionem eſſe validam, ex quorum numero ſunt Arch. d. n. 1. Bellam. *etiam num. 1.* & Turrect. *num. 3. in præſenti,* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 31.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælator. tom. 1. q. 17. art. 2. concluſ. 3.* Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 6. n. 3.* Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub. 1. n. 6.* At multò veriùs alij tenent eam profeſſionem fore irritam inſtar profeſſionis coniugis abſque alterius coniugis licentia, ſicut benè reſoluunt Azor. *dict. part. 1. lib. 12. cap. 1. queſ. 3.* Sanch. *dict. c. 4. num. 49.* vbi alios refert. 5

In gloſſ. *Intra triennium,* ibi; *poſſet tamen dici quòd Eccleſia debet compenſare damnum domino.* Sequitur Azor. *d. queſt. 3.* Sed contrarium verius eſt, vt clarè probat hic text. *in verſ. ſi autem intra triennium,* & tenent Sanch. *dict. cap. 4. num. 45.* & Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub. 2. num. 4.* 6

QVÆSTIO IV.

SVMMARIVM.

1 *Contractus iracundiæ calore celebrati, ſunt nulli, & inualidi, niſi ſint ad pias cauſas, declarando vt ibi.*

2 *Votum per importunitatem, & impulſum aliorum emiſſum non tenet, ſecus ſi proprio quodam animi impulſu.*

3 *Paria ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis.*

4 *Votum*

4 *Votum calore iracundiæ emiſſum non valet.*
5 *Iuramentum calore iracundiæ emiſſum non valet.*
6 *Electio facta ad aliorum impulſum, non valet.*

Cap. Sunt qui opes. III. *Ambroſ.*

1 QVamvis contractus iraeundiæ calore eelebrati, ſint nulli, & innalidi, vt per text. *in l. licitatio, in princ. ff. de publ.* reſoluunt *gloſſ. 1. in cap. ſi quis iratus 2. quæſt. 3.* Roman. *ſing. 514. Vole, n. 1. verſ. circa primum,* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 1. num. 24. verſ. ideoque contractus,* Duen. *reg. 292. in 9. ampl.* tamen ſecus eſt io contractu ad pias cauſas, vt per textum *in præſenti,* tradunt Roman. *d. ſing. 114. num. 1. verſ fallit niſi fiat, & ſing. 508.* Tiraq. *d. cauſa 1. num. 24. in fine, & num. 28. in fin. & de priuileg. piæ cauſæ, priuil. 108.* Duen. *dict. reg. 292. in 2. limit.* niſi ita fuerit talis, quæ donantem à mente alienauetit, quia tune nec etiam vale[t] contractus in fauorem piæ cauſæ, iuxta ea, quæ notant Duen. *d. reg. 292. limit. 1.* Dec. *in l. quicquid, num. 4. in fin. ff. de regul. iuris,* vbi Cagnol. *num. 17.* Sed obſtat reg. *l. quicquid calore 38. ff. de regul. iuris,* cui prædicti Doctores non ſatisfaciunt, expendit difficultatem Abb. ſed non ſoluit, *in cap. dudum, numer. 8. de conuerſ. coniug.* & tamen reeeptior videtur ſententia quòd hie text. generaliter procedat in quibuſcumque actibus geſtis calore iraeundiæ, dummodo calor iracundiæ non induear mentis alienationem; contrà verò text. *in d. l. quicquid,* proeedat in geſtis ealore inducente ſupradictam mentis alienationem, ita Ioan. Andr. *in d. cap. dudum,* intendunt gloſſ. 1. Archid. & Doctores *hic,* Dec. *in d. l. quicquid, numer. 5.* Sot. *lib. 7. de iuſtit. quæſt. 7. art. 2. col. 5.* Sed profectò hæc eoncordia inter huoc text. & *dict. l. quicquid.* omnino eſt explodenda, tum quia text. hie de eodem iraeundiæ ealore agere videtur, de quo *in d. l. quicquid,* vt patet ibi, *nec indicium habuit,* tum quoque quia communis illa reſolutio ad *d. l. quicquid* defendi nequit. Rectiùs itaque reſoluemus dicendo quòd donatio de qua *hic,* à principio non valuit, vtpote calore iracundiæ facta, ſed nihilominus ex perſeuerantia donatoris vires percipit, ex quo enim donator illo calore ſedato ſtatim non pœnituit, nec donationem reuocauit, planè oſtendit ſe donaturum, etiamſi calor ille iraeundiæ non ſubeſſet, ac ſubinde obligatur, iuxta text. *in d. l. quicquid,* ibi, *niſi perſeuerantia;* idque ſatis intendit hic text. ibi, *poſtea,* quem ſic interpretati videtur gloſſ. *in d. c. dudum, verbo calore, in fine,* quicquid Abb. *ibidem* non aduertat. Vnde conſequitur quòd licèt votum calore iracundiæ factum non valeat, vt Doctores reſoluunt citati *num. 4.* data tamen ipſius vouentis perſeuerantia, vt quia ſtatim poſt ſedatum animum non pœnituit, tenetur voto ex dictis.

a In gloſſ. *Non indicio perpetuo.* Notatur ad hoc quòd votum per importunitatem, & impulſum aliorũ emiſſum non tenet, ſecus ſi proprio quodã impulſu animi, vide Peralt. *in l. ſi quis, in princ. num. 93. ff. de legat. 3.* Farinac. *in praxi crimin. part. 3. quæſt. 91. n. 22.* Sanch. *de matrimon. lib. 4. diſp. 7. num. 4. verſ. vltimo, in med.* Soar. *tom. 2. de Relig. tract. de voto, lib. 1. cap. 9. num. 6.*

3 Paria enim ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis, vt per Boët. *deciſ. 101. num. 10.* Aym. *conſ. 192. num. 12. vol. 1.* Padil. *in l. interpoſitas, num. 32. C. de tranſact.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. caſu 395. n. 41. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 11. in fin.* Matienſ. *l. 17. gloſſ. 6. num. vnico, tit. 10. lib. 5. noua recopil.* Gutier. *canon. quæſt. lib. 2. cap. 37. num. 20.*

4 Notatur etiam hæc gloſſ. ad hoc quòd votum iracundiæ calore emiſſum non valet, vt per Roman. *ſing. 514. Vole, n. 2.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 1. num. 27.* Duen. *reg. 292. in 2. ampliat.* Sicut nec valet iuramentum ex Tiraquel. *d. cauſa 1. num. 26.* Ioan. Selu. *in tractat. de iuram. in 3. part. num. 26.* Duen. *reg. 292. ampl. 2.* Simoncel. *de decret. lib. 3. tit. 8. n. 178.* 5

In eadem gloſſ. ibi, *nam electio facta ad aliorum impulſum non valet.* Ita Ioan. Lup. *in rep. rub. de donat. inter virum, & uxor. §. 81. num. 3.* Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ, tit. de reſcript. art. 2. gloſſ. 3. verſ. item non valet electio.* 6

Cap. Omnes Eccleſiæ. V.

Lucius Epiſcop.

PRobat hic text. inuaſores rerum ſiue mobilium, ſiue immobilium, quæ in dominio ſunt Eccleſiæ, ſacrilegium committere, conſonant text. *in cap. ſacrilegium, & in cap. attendendum, hac eadem cauſa, & quæſtione,* tradunt Boſſ. *in praxi crimin. tit. de ſacrileg. n. 7.* Fuſch. *de viſit. lib. 2. cap. 21. num. 28.* Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 36. à princ.* Soar. de Pace *in pract. tit. 2. prel. 2. num. 19.* Card. Tuſch. *tom. 4. lit. I. concluſ. 445. num. 19. & concluſ. 446. num. 50.* 1

SVMMARIVM.

1 *Confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus, ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis ſi verò fuerit maior, & Cathedralis, intra quadraginta paſſus.*
2 *Bona confugientis ad Eccleſiam inde extrahi non poſſunt.*
3 *Latro publicus non gaudet immunitate Eccleſiæ.*
4 *Excommunicationis pœnam incurrit extrahens ad Eccleſiam confugientes, & ab illa abſolui non poteſt, niſi extractum reſtituat.*
5 *Paſſus habet quinque pedes, pes autem quindecim digitos.*

Cap. Sicut antiquitus. VI. *Nicol.*

NIcolaus Papa relatus *in hoc text.* omnibus Epiſcopis ſcribens ait, quòd confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus ſi Eccleſia oon fuerit Cathedralis; ſi verò fuerit maior, & Cathedradis, inter quadraginta paſſus, vt per Sylueſt. *in ſumm. verbo immunitas 3. num. 1. verſ. & ſimiliter ſpatium,* Angel. *de maleſic. verbo in ſcalis S. Petronij, num. 3.* Nauar. *in man. cap. 25. num. 18. verſ. ſpatium item,* Villagut. *de extenſ. legum cap. fin. num. 30.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. num. 38. cum ſeqq.* Alexand. Ambroſin. *de immunit. & libert. eccleſiaſt. cap. 19. num. 4.* Card. Tuſch. *verbo Eccleſia, concluſ. 9. num. 1 & concluſ. 10. num. 4. & 5. & verbo immunitas, concluſ. 59. num. 2. 23. & 27.* Farin. *in praxi crim. q. 28. num. 12. & de immunit. eccleſ. num. 284.* vbi *num. 294.* ſubdit hanc immunitatem trigiota, ſeu quadraginta paſſuum circa Eccleſiam, de conſuetudine non ſeruari. 1

Aut perſonam hominis, vel bona eius inde ſubtraxerit.] Ergo non ſolùm perſona confugientis ad Eccleſiam, ab ea extrahi non poteſt, ſed nec etiam eius bona inde ſubtrahi poſſunt, vt per Angel. *in ſumm. verbo immunitas, num. 10.* S. Antonin. *in ſumm. part. 3. tit. 12. cap. 3. in princip. verſ. item ea qua,* Farinac. *de immunit. eccleſ. num. 55.* 2

Niſi publicus latro fuerit.] Vide quæ dixi *in collect. ad cap. inter alia, num. 37. de immunit. eccleſ.* & ibi citatis addo Ludou. Corream *in repet. cap. inter alia, de immun.* 3

imman. eccleſ. part. 5. *à n* 26. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta*, *præc.* 2.*lib.*4.*cap.*4.*num.*45.

4 *Quouſque emendes, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.*] Notatur ad hoc quòd extrahentes confugientes ad Eccleſiam, incurrunt excommunicationis pœnam, à qua abſolui non poſſunt, niſi extractum reſtituant, vt per Decian. *in tract. crim. lib.* 6. *cap.* 28. *il.*2.*num.*1. Ludou.Peguer. *in pract.crimin. cap.*26.*ſub num.* 5. *verſ. præterea text.* Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 3. *num.*7.*verſ.ſed quæret aliquis*, Alexand. Ambroſin. *de immunit.eccleſ. cap.*15.*num.*4. Gambacurt. *de immunit. lib.*8.*cap.* 1.*num.*11. Eraſm à Cochier *de iuriſdict. ordin. in exemptos, part.* 4. *quæſt.* 65.*ad fin.* Farin. *in ſimili tract.n.* 311.vbi *num.*312. dicit de iure communi hinc excommunicationem non incurri ipſo iure, & *num.* 313. ſecus ait vigore conſtitutionis Gregorij XIV. de quo etiam Gambacurt. *d.lib.*4.*cap.*4.*num.*2. *&* 6. Ludou Correa *in repet.d.cap.inter alia,part.*4.*n.*8. *in fine*, & S.Congr.Concil.de anno 1617.cenſuit abſolutionem à cenſuris ob violatam immunitatem eccleſiaſticam.iuxta dictam conſtit. Gregor.XIV. eſſe Sedi Apoſt. reſeruatam.

5 In gloſſ. *Paſſus.* ibi, *eſt menſura quinque pedum*,&c. Notatur ad hoc quòd paſſus prædicti triginta, aut quadraginta ſunt quinque pedum pro quolibet, & pes eſt ſpatium quindecim digitorum, vt per S. Antonin. *in ſumma, part.*3.*tit.*12.*cap.*5.§.1.*verſ.item nota*, Decian. *in tract.crimin.lib.*6.*cap.*25. *num.*9. *verſ.paſſus autem ſunt quinque pedum.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun.lib.*3.*cap.*16.*num.*41.*cum ſeqq.* Card.Tuſch. *verbo Eccleſia,concluſ.*9. *num.*2. Villagut. *de extenſ. legum,cap.fin.num.*31. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici,part.*1.*cap.*13.*rub.de immunit. eccleſ.num.*4.*&* 6. Alexand.Ambroſin. *de immunit.& libert.eccleſ.cap.*10. *num.*4.*verſ paſſus verò*, Mar.Ital. *de immunit.eccleſ.*§.6. *num.*24.

6 In gloſſ. *Niſi publicus.* ibi, *& nocturnus depopulator agrorum*, &c. Dixi *in collect.ad d.cap.inter alia,num.*43. *de immun. eccleſ.* & ibi citatis addo Ludou. Correa *in repet.cap.inter alia,de immun,eccleſ.part.*3.*num.*26. Fagundez *in præcepta Decalogi, præc.*2.*lib.*4.*c.*4.*num.*45. *verſ.* 2. Bonacin. *de cenſur. extra Bullam, diſput.*2.*q.*3. *puncto* 16.§.6.*num.*5.

7 In ead.gloſſ. ibi, *Inter leges enim*, &c. Notatur ad hoc quòd quævis quæſtio in materia immunitatis eccleſiaſticæ ſuperueniens potius Summorum Pont.decretis, quam Imperatorum legibus decidi debet, vt per Syluest.*in ſum.verbo immunitas* 1.*n.*9. Ludou.Correa *in repet.cap.inter alia,part.*4 *num.*1.

Cap. Miror. VIII. *Auguſt.*

1 VVlgò allegatur hic text. ad hoc quòd extractus per vim ab Eccleſia eidem Eccleſiæ reſtituendus eſt, vt per Archid.*n.*2. Bellam. *poſt n.*1. & Turrec. *col.*1. *verſ.in ſecunda, in præſenti text.* Syluest. *in ſum. verbo immunitas,col.*3.*num.*11. Decian. *tract.crimin.l.*2. *cap.*28.*il.*2.*num.*7.Bajard. *ad Clar.*§.*fin. quæſt.*30.*n.*26. Azor. *inſtit.moral.part.*2.*l.*9.*c.*9.*quæſ.*15.Soar.*de Relig. tom.*1.*tract.*1.*lib.*3.*cap.*13.*num.*6.*&* 12. *in fine.* Ludou. Correa *in repet.cap. inter alia,de immunit. eccleſ. part.*4. *ex num.*11. Marc.Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neapol.c.*22.*n.*7.*verſ.anno ſequenti in antiq.impreſſ.* aliàs *capit.*17.*numer.*5.*in vlt.impreſſ.* vbi quòd iſto caſu ſufficit extractum reſtitui Epiſcopo, vel eius Vicario, Marc.Ital. *de immun.eccleſ.lib.*1.*c.*6.§.2. *num.*23.*& ſeq.* vbi *à num.*41. reprobato Gam. *deciſ.*51. ſubdit adeò verum eſſe, vt per vim extractus ab Eccleſia illi reſtituendus ſit, vt nec etiam interim poſſit, pro aliis delictis à iudice ſæculari detineri, latè Farinac. *de immun. Eccleſ.n.*48.*cum multis ſeqq.* vbi *num.*33. ampliat non ſolùm ſi extractus fuerit per vim expulſiuam, ſed etiam ſi per vim compulſiuam, ſubditque inde inferri, quòd ſi ad Eccleſiam confugiens ex ea non per vim expulſus fuerit, ſed inde aufugerit timens capi à Curia ſæculari, & extra Eccleſiam capiatur, Eccleſiæ reſtituendus eſt non ſolùm ſi timor in fugiente ab Eccleſia fuerit iuſtus, & cadens in virum conſtantem, ſed etiam ſi fuerit timor in conſtantem virum non cadens.

2 *Sed ſi de poteſtate*, &c.] Vide Pined. *in Monarchia Eccleſiaſtica, part.*1.*cap.*20.§.1.*pag.*170.

Cap. Reum ad Eccleſiam. IX.

Ex libro Capitularium.

1 N*Eque inde donare ad pœnam*, &c.] Notatur ad hoc quòd confugiens ad Eccleſiam ſæculari iudici, etiam in quibuſcumque caſibus exceptis, non conſignabatur, niſi ab eo recepto iuramento, & etiam cautione; ſi iudici Eccleſiaſtico viſum fuerit, de non puniendo ipſum corporaliter, ſimilis text. *in cap. conſtituimus, hac eadem cauſa, & quæſt.* tradunt Decian. *in tract. crimin. lib.*6. *cap.*19. *ſub num.* 6. *& conſ.*80.*num.* 9.*lib.* 3. Alexand. Ambroſin.*de immun.& libert.eccleſiaſt.c.*11. *num.*5. *verſ. ſed conſilio, & num.*6. Farinac. *de immunit. eccleſ. n.*341. ſubdens hodie ſtante conſtitut. Gregorij XIV. de conſuetudine contrarium ſeruari, quia quando ſic ad Eccleſiam confugiens, & ab ea extractus in caſibus exceptis iudici ſæculari traditur, poteſt tunc idem iudex eum ſibi traditum etiam corporaliter punire, nec tenetur ſeruare promiſſionem de non puniendò corporaliter ſi promiſſionem, ſeu cautionem præſtiterit, & amplius iudex Eccleſiaſticus abſque alia receptione promiſſionis, & cautionis de non puniendo corporaliter, & abſque irregularitatis periculo, à qua abſoluitur in d.conſtitut.Gregor.XIV. conſignare debet extractum.

2 *Tamen legitimè componat, qui iniquè fecit.*] Notatur ad hoc quòd confugiens ad Eccleſiam, licèt inde extrahi non poſſit, poterit tamen pecuniaria pœna puniri, ponderando verbum, *componat*, quod ad pecuniariam pœnam referri videtur, vt *hic* adnotauit gloſſ. *in verbo reum,& in verbo ad mortem, in fine*, Archid.*num.*2. *&* 3.Bellam.*num.*1.*in fine*, plures, quos refert, & ſequitur Farinac. *de immunit. Eccleſ.n.*330.

Cap. Ad Epiſcopos. XI. *Gelaſ.*

1 GElaſius Epiphanio Epiſcopo reſcribens ait Eccleſiarum violatores per Epiſcopos iudicari, & colligunt Fr.Emman. *quæſt.Regular.tom.*2. *qu.*51. *artic.*3. *poſt med.* Gambac. *de immunit.eccleſ.lib.*6. *cap.*2. *num.*1. *cum ſeqq.* Gabr. Pereira *de manu Regia*, *part.*2. *cap.*50. *num.*12.*cum ſeqq.* Ludou.Correa *in repet.cap.inter alia, de immun. Eccleſ.part.*4. *numer.*2. hinc infereos quòd quando fugiens ab Eccleſia extrahitur ſub dubio, an gaudeat immunitate, in carcere Eccleſiaſtico eſt pro interim ſeruandos, & ſemper cum Epiſcopi, vel eius Vicarij licentia ab Eccleſia erit tollendus. Et in hac cauſa immunitatis ita ſolus Epiſcopus, vel ab eo deputatus iudex eſt competens vt nulli alij Eccleſiarum, & Monaſteriorum Prælati aliquam cognitionem ſuper ea ſibi vſurpare valeant, ſicut benè reſoluunt Gambac. *dict. lib.*6. *cap* 9. *num.*1. & Ludou. Correa *d. part.*4. *num.*3. idque ex aperta diſpoſitione Gregorij XIV. *in* §.8.*propè fin.*

Cap. Attendendum. XIII. *Vrban.*

1 ALlegatur hic text.ad hoc,quòd poteſt iudex Eccleſiaſticus,qui alioquin iure de crimine cognitionem habet, laicum reum capere, & in carcerem mittere,vt per Roman.*ſing*.66.& citatos a Cou.*pract. cap*.10.*num*.2.

Cap. Nullus clericorum. XIX.

Ex Concil. Ilerden.

1 COllige ex text. quòd ſeruum ad Eccleſiam confugientem non poteſt dominus propria auctoritate ab ea inuitum extrahere, vt per Azor. *inſtit. moral.part.*2.*lib*.9.*cap*.9.*quæſ*.9.*verſ.quid dicendum de ſeruo,* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt.part*.2.*c*.13.*n*.11. Soar. *de Relig.tom*.1.*tract*.3.*lib*.3.*c*.10.*num*.2. Farinac. *de immunit.eccleſ.num*.67. *cum ſeqq.* vbi ſubdunt procedere in ſeruo confugiente ad Eccleſiam timente ſe puniri, & caſtigari à domino, ſeu cauſa vitandi ſæuitiam domini,aut ſe monachandi, limitántque in ſeruo confugiente ad Eccleſiam armato, vel vbi receptum fuerit à domino iuramentum, aut ſecuritas, ſi iudici videbitur,de illo non offendendo.

Cap. Si quis contumax. XX.

Ex Concil.Triburien.

1 NOtatur ad hoc quòd confugiens ad Eccleſiæ atrium, ſeu porticum, immunitate gaudet, ac ſi ad Eccleſiam confugerit,vt per Mantu. *conſ*.218.*n*.25. Menoch. *de arbitr.caſu* 95.*n*.11. Farinac. *de immunitate eccleſiaſt.n*.168. Ludou.Correa *in repet.cap. inter alia, de immun.eccleſ.part*.2.*à num*.4. vbi *num*.6. dicit hunc text.procedere in porticu Eccleſiæ priuato.

In gloſſ. *Componat*, ibi, *ſed dic quod pœnæ ſunt arbitrariæ.* Notatur ad hoc quòd extrahentes ab Eccleſia confugientes ad eam, poſſunt arbitraria pœna puniri, vt per Ludou.Peguer. *in ſua practic. criminal. cap*.26. *num*.5.*in fin.* Gutier. *pract.lib*.3. *quæſt*.4. *poſt num*.11. Alexand.Ambroſin. *de immunit. & libertate eccleſiaſt. cap*.13.*n*.7. Farin. *d.tract.de immunit.eccleſ.n*.320.Item pecuniaria, ſcilicet nongentorum ſolidorum, Ludou. Correa *d.part*.2.*poſt num*.7.*verſ*.2.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium eſt rei ſacræ violatio.*

2 *Sacrilegium ratione rerum inuaſarum non committitur,niſi vbi iniuria rebus ſacris infertur, vel quia aufertur ſacrum de ſacro,vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro*, & num.3.

4 *Declaratur* l.Diui 5.C.ad l. Iuliam peculatus, & num.5.

7 *Eccleſiæ immunitas non ſe extendit intra triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum.*

8 *Clericorum domus an & quando gaudere debeant Eccleſiæ immunitate, oſtenditur.*

Cap. Quiſquis inuentus. XXI.

Ioannes.

1 SAcrilegium, quod definitur vt ſit rei ſacræ violatio,ſecundùm Azor. *inſtit. moral.part*.1.*lib*.9.*c*.27. *quæſ*.1. Leſſi. *de iuſtit.lib*.2.*cap*.45.*de ſacrileg.à num*.6. Soar.*de Relig. tom*.1.*tract.de ſacrileg. lib*.3.*c*.1. Salzed. *ad Bernard.in pract. cap*.87. Ratione rerum inuaſarum 2 non committitur, niſi vbi iniuria rebus ſacris infertur, vel quia aufertur ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, vt probat text. hîc *in verſ. ſimiliter*, & tradunt Clar. *in §.ſacrilegium,num*.1. Iacob.de Graff. *in aureis deciſ.part*.1. *lib*.2. *cap*.48.*n*.4. Decian. *in tract. crimin. lib*.6. *cap*.30.*à num*.16. Soar. *dict.lib*.3.*cap*.1. & *cap*.5.*num* 3.

Vel non ſacrum de ſacro] Notatur ad hoc quòd ſacrilegium committitur, ſi quis de loco ſacro aliquid non ſacrum abſtulerit,vt vltra *ſuprà* citatos, reſoluunt Nau.*in man.cap*.6.*num*.4. Leſſi. *d.c*.45. & *num*.45. & Cardin.Tuſch.*tom*.7.*lit.S.concluſ*.6.*in princ.* 3

Obſtat tamen maximè text. *in l. Diui* 5.*C.ad legem Iuliam pecul.* dum dicit, ſi res priuatorum in ædem ſacram depoſitæ ſint ſurreptæ, furti actionem eſſe, non ſacrilegij. Sed communis ſolutio tenet faciendam eſſe differentiam inter ius Canonicum, & Ciuile, vt ſcilicet illo attento ſufficiat diſiunctiuè alterum ex tribus, vel ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, & procedit text. *in præſenti*; hoc verò ſcilicet iure Ciuili inſpecto requiratur copulatiuè, quod ſacrum de ſacro auferatur, & procedat *d.l. Diui*, ita Bald. *in l.nondum, num*.5.*C. de furtis*, Zoanet. *de different. vtriuſque iuris*, *differ*.70. & poſt Gril and. communem teſtantur, & ſequuntur Boër. *deciſ*.254.*num*.2. Menoch. *de arbitr.caſu* 389.*num*.14. Decian.*d.lib*.6.*cap*.15.*num*.6.& *cap*.30. *num*.16. Soar. *d. cap*.5. *num*.4. Contra quam tamen vtriuſque iuris differentiam viget text. *in l.aut facta,§.locus, ff. de pœnis*, vbi ait, locus facit vt idem vel factum ſit, vel ſacrilegium; ergo ratione loci fit ſacrilegium, quamuis quod aufertur ſacrum non ſit; nam ſi cum gloſſ. *in eadem l.Diui* dicamus textum *in d. §. locus* intelligi de re ſacra, obſtat quia nunquam aſſignatur adæquata ratio,quare ſacrilegium fiat, ſi res ſacra de ſacro auferatur,& tamen illud non ſit ſi ſacrum auferatur de loco profano, cùm ibi formaliter reperiatur irreuerentia, & iniurioſa violatio rei ſacræ,in quo ſolummodò conſiſtit tota ratio ſacrilegij, vnde ſufficeret quòd locus, à quo res profana aufertur, ſacer ſit, vt colligitur ex verbis duodecim tabularum, dum ait, ſi quis ſacrum, ſacróve commendatum eripſerit, repſeritque, parricida eſto, & clariùs ex Cicerone, vbi eam legem refert 2.*de legibus*, dum ait, *ſacrilego pœna eſt, neque ei ſoli, qui è ſacro abſtulerit, ſed etiam, qui ſacro commendatum*; quibus fundamentis etiam iure Ciuili ſacrilegium eſſe non ſacrum auferre de ſacro conſtanter tuetur Petrus Gregor. *ſyntagm. iuris lib*.35.*cap*.14. *num*.8. quod etiam tenuiſſe antiquos gloſſatores conſtat ex gloſſ. *in eadem l. Diui*, & aliis ibi reſpondentibus ad eum textum,quòd debent ſubaudiri dictiones,*etiam & tantùm*,vt ſit ſenſus non ſacrilegij ſed furti,hoc eſt,non ſolùm ſacrilegij, ſed etiam furti, quemadmodum in multis iuribus, quæ *ibi* refert gloſſ. ſubaudiuntur. Alium intellectum affert idem Petr.Gregor. ſcilicet ſolum textum illum agere de actione danda priuato pro repetitione rerum ſurreptarum, quas in templo depoſuerat, quæ furti eſt, non verò negare pro vindicta publica ad pœnam imponendam dari actionem ſacrilegij, iuxta *dictam §.locus*, ex quibus hæc ſententia contra communem probabilis eſt,nec difficile erit eam in rigore diſputationis defendere.

Verùm ſi communis magis placuerit, duo circa 5 eam obſeruanda ſunt, primum à pleriſque limitari per Leſſ. *d. cap*.45.*num*.14. vt procedat ſolummodo quando res ablata loco ſacro eſt commendata, vel 6 depoſita ſecuritatis loco, tunc enim ſacrilegium eſſe ea ratione fatentur, quia irreuerentia committitur erga

erga locum, cui res commendata erat, non ita quando res ibi erat per accidens, & caſualiter. Sed ex dictis verius eſt indiſtinctè ſacrilegium eſſe rem quamlibet etiam ſacram de ſacro auferre vtroque iure, ſecundum noſtram ſententiam, de iure verò Canonico ſecundum omnes, quare meritò à Leſſio recedit Soar. *d.c.5. à n.3.* vbi *n.9.* frequens adducit exemplum de latronibus ſuffurantibus, ſeu abſcindentibus crumenas in Eccleſia, quos dubium non eſt grauiſſimum committere ſacrilegium. Secundò aduerte quod etſi differentia inter vtrumque ius vera eſſet, ſemper tamen deciſioni iuris Canonici vtroque foro ſtandum erat, cum materia ſit peccati, ex notatis *in cap.vlt.de præſcript.* & in propriis terminis poſt Roman. notat Zoanet. & Boer. *dictis locis*, Dec.*d.c.30.n.16.* aduertens ſic Carolum V. Imperatorem noua conſtitutione declaraſſe.

6 *Si quis domum*, &c.] Vide Azor. *inſtit.moral. p.1. lib.9. c.27. q.13.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2.c.41.n.24.*

7 *Quæ ſunt intra ambitum murorum, caſtellorum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Eccleſiæ immunitas non ſe extendit ad triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum, & hoc propter anguſtiam loci, vt per Alex. *conſ.145.n.12. verſ. & licet dictus circuitus, & n.13. verſ. ſi autem eſſent intra caſtella, lib.7.* Vulper.*conſ.230.n.10.*Dec.*in tract. crimin.lib.6.c.25. n.9.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit.lib.2.c.16.n.40.* vbi declarat, Villag. *de extenſ.leg.cap.fin.n.32.* Card.Tuſch. *practicarum concluſ. verbo Eccleſia, concl.9.n.5.& 6.*Alex.Ambroſ. *de immunit. Eccleſ.c.10.n.4.* Farin.*in praxi crimin.q.28.ſub n.12.& de immunit.Eccleſ.n.290.*

8 In gloſſ. *Vel domos*, ibi, *ſcilicet clericorum*. Notatur ad hoc, quod domus clericorum exiſtentium intra triginta, aut quadraginta paſſus Eccleſiæ, cui ſeruiunt gaudere debent immunitate Eccleſiaſtica, vt per Alex.*conſ.145.n.11.lib.7.*Dec.*tract.crimin.lib.6.c.25. n. 12.* vbi *n.16.* ſubdit quod non ſolum domus clericorum, ſed etiam laicorum, conſtructæ tamen intra quadraginta paſſus, gaudere debeant immunitate Eccleſiaſtica, præſertim ſi illi laici inſeruirent ipſi Eccleſiæ, vt putà pulſando campanas, mundam Eccleſiam tenendo, & ſimilia, & *n. 15.* pariter firmat quòd domus Canonicorum, vel Clericorum exiſtentes intra ſepta, atrium, vel porticum Eccleſiæ, vel etiam intra dictos paſſus gaudent hac immunitate, ſecus ſi ſint extra ſepta, atrium, porticum, vel dictos paſſus quadraginta, Nauar. *in man. c.25. n. 18. verſ. domus etiam*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.1.c.13.n.6.in fine*, Alex.Ambroſ.*de immun.& libert. Eccleſiaſt.c.10.n.8.* Mar. Ital. *de immun. Eccleſ. lib.1. c. 4. §. 6. in diſcurſu*, vbi declarat domus intra hos paſſus triginta, aut quadraginta prope Eccleſiam exiſtentes gaudere immunitate ſi in illis habitent Religioſi, ſecus ſi alij.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de materia huius textus agentes.*

2 *Prælati Eccleſiaſtici ſi Clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrunt.*

3 *Viri, & fœminæ Clericos percutientes in hanc excommunicationem incidunt.*

4 *Pueri, & alij, qui non ſint capaces malitiæ, ſeu doli, & non habent iudicium ad peccandum, non incurrunt excommunicationem huius text.*

5 *Iudæus Clericum percutiens non incidit in excommunicationem huius text.*

6 *Iniuria grauis requiritur, adeòque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegij, ad incurrendam huius text. cenſuram.*

7 *Clerici ſub nomine quoad hanc materiam intelliguntur quicumque ſaltem prima Tonſura initiati.*

8 *Clericus Tonſuratus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus ad hoc, vt huius text. priuilegio gaudeat, an debeat obtinere requiſita ad priuilegium fori neceſſaria, oſtenditur*, & n. 9.

10 *Clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum percutiens ſubiacet excommunicationi huius text.*

11 *Degradatum verbaliter Clericum percutiens afficitur excommunicatione huius text. ſecus ſi percuteret degradatum realiter.*

12 *Hæreticum Clericum percutiens non eſt excommunicatus.*

13 *Bigami verè qui cum duabus, vel cum vna vidua, aut ab altero corrupta matrimonium contraxerunt, & conſummarunt, omni priuilegio clericali nudati ſunt, non ita illi, qui in ſacris conſtituti inualidè contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt.*

14 *Clericus coniugatus cum vnica, & Virgine incedens in habitu clericali, & Tonſura, priuilegio huius text. gaudet.*

15 *Vxor Clerici an gaudeat priuilegio huius textus, remiſſiuè.*

16 *Clericus enormitatibus ſe commiſcens non tantum perdit priuilegium fori, ſed etiam Canonis.*

17 *Clericus dicitur ſe immiſcere enormitatibus, quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & huiuſmodi in populo.*

18 *Clerici etiam in minoribus conſtituti, qui dimiſſo habitu, & Tonſura negotiis ſæcularibus ſe immiſcent ſi tertiò ab Epiſcopo ſuo moniti emendare contempſerint amittunt priuilegium huius text.*

19 *Artem ignominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu ioculatoris, aut buffonis per annum exercens ipſo iure perdit omnia priuilegia clericalia, quin etiam ante annum, ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionem non reſipiſcat.*

20 *Lanionis aut cauponis officiū publicè exercentes, an & quādo clericalia priuilegia amittāt, oſtēditur.*

21 *Monachi appellatione in præſenti materia comprehendantur omnes vtriuſque ſexus Religioſi.*

22 *Mulieres percutiens intrantes canonicè monaſteria, in quibus Religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excommunicationem incurrunt.*

23 *Conuerſi, ſeu conuerſæ Religioſorum,*
24 *Nouitij,*
25 *Tertiarij collegialiter viuentes,*
26 *Eremitæ in congregatione viuētes,*
27 *Equites Sancti Ioannis Hieroſolymitani,*
} *Priuilegio huius Canonis gaudent.*

28 *Manus violenta dicitur deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod alteri ſolet inferri vis iniurioſa, & ita his verbis ſignificatur in præſenti quæuis iniurioſa, ſeu contumelioſa actio contra Eccleſiaſticam perſonam immediatè conſiſtens in facto, & in opere.*

29 *Attentans percutere Clericum non incurrit excommunicationem, quando re ipſa illum non percutit.*

30 *Clericum detinens in cuſtodia publica, vel in loco priuato, vt in domo propria, ſeu aliena ex qua nō poſſit exire, excommunicationem non incurrit.*

31 *Iudex ſæcularis detinendo, vel curando Clericum de-*

tineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui Clericum exeuntem capiant, itaut Clericus non poſſit liberè exire, excommunicationem incurrit.

32 Aquam, aut aliquid ſuper Clericum effundens, ſeu in illum ſpuens, excommunicationem incurrit.

33 Eripiens aliquid per vim, & iniuriam de manibus Clerici, aut ſcindens eius veſtem, excommunicationem incurrit.

34 Marſupium Clerico præſcindens an, & quando incurrat excommunicationem, oſtenditur.

35 Clericum per cibum, vel potum veneno infectum occidens excommunicationem huius text. incurrit.

36 Clericum volentem, & conſentientem percutiens incurrit excommunicationem huius text.

37 Clericus ſe ipſum iniurioſè percutiens excommunicationem huius text. incurrit declarando, vt n. 38 & 39.

40 Mandans, vel conſulens verberari Clericum incidit in excommunicationem huius text. ſecus ſi reuocarit mandatum, cuius reuocatio fuit deducta ad notitiam mandatarij re integra, vt n. 41.

42 Mandatum reuocatur non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè.

43 Mandans percuti Clericum ſi moriatur ante manuum iniectionem non erit excommunicatus, quamvis deinceps poſt eius mortem mandatarius Clericum percuſſerit.

44 Ratamhabens percuſſionem Clerici etiam ſine ſuo mandato, nomine tamen ſuo factam, in excommunicationem huius text. incidit.

45 Percuſſionem Clerici qui potuit prohibere, & non prohibuit, afficitur huius text. excommunicatione, modo ex officio impedire deberet, vt n. 46.

47 Mortuum Clericum percutiens eſt excommunicatus.

48 Auxilium, & conſilium dans percutienti Clericum incidit in excommunicationem huius text.

49 Limita vbi quis præſtaret auxilium poſtquam delinquens manum iniecit in Clericum, niſi præceſſerit tractatus ante.

50 Clericum percutiens ignorans probabiliter ipſum eſſe Clericum, excommunicationem non incurrit.

51 Clericum Ioannem ſi quis exiſtimet ſe percutere cum ſit Clericus Iacobus, cenſuram excommunicationis non effugit.

52 Clericum certè ſi quis volens percutere, ab eo aberret, & caſu, ſiue præter intentionem percutiat alterum Clericum proximè aſtantem, talis excommunicationem non incurrit.

53 Excommunicationem omninò effugiet, qui percuſſerit Titium Clericum volens percutere Seium laicum.

54 Conſanguineum Clerici vulnerans non eſt excommunicatus, declarando vt ibi.

55 Percuſſio Clerici ex ioco, & non ex odio, vel inimicitia, ſiue indignatione, non facit quem incidere in excommunicationem.

56 Actus imperfectio non pertingentis ad culpam mortalem non facit incurrere excommunicationem huius text.

57 Clericum percutiens in neceſſariam defenſionem ſui, vel alieni corporis excommunicationem non incurrit.

58 Mulier ſi Clericum pudicitiam ſuam ipſo facto tentantem percutiat, excommunicationem huius textus non incurrit, niſi ſolis verbis eam Clericus aggrediatur.

59 Clericum cum vxore, matre ſorore, vel propria filia turpiter inuentum percutiens non incidit in excommunicationem huius text.

60 Turpiter inuentus cum vxore, matre, &c. qui dicatur, oſtenditur.

61 Matris ſororis, vel filiæ nomine in præſenti materia venit propria mater, ſoror, & filia quamvis illegitima, non tamen adoptiua, nec auia, neptis, &c.

62 Vxoris nomine in præſenti materia comprehenditur etiam ſponſa de præſenti, non tamen ſponſa de futuro.

63 Maritus ſi adulterum Clericum percutiat non mox, vt in crimine deprehenſus eſt, ſed interiecto temporis interuallo, vel data opera, excommunicationem incurrit.

64 Prælatus regularis diſciplinæ cauſa Monachum percutiens excommunicationem non incurrit.

65 Epiſcopus Clericos delinquentes per alium Clericum non laicum corrigere debet, niſi aliter habeat conſuetudo.

66 Præceptor, ſiue magiſter percutiens diſcipulos Clericos intuitu diſciplinæ, vel correptionis, non incurrit excommunicationem, modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira.

67 Pater an filium in ſacris conſtitutum ſine nota excommunicationis caſtigare poſſit oſtenditur, & num. 68.

69 Iudex laicus, ſeu etiam priuata perſona, quando videt Clericum præparatum ad iniuriam alterius, & non adeſt ſuus Prælatus, ſi ipſum Clericum aliàs compeſcere non poteſt, tunc ſine metu excommunicationis eum ligare valet, & capere, vt conſignet Epiſcopo ſuo ſuperiori.

70 Iudex laicus, vel eius familia quando reperit Clericum in flagranti delicto, poteſt illum capere ad effectum tranſmittendi ad ſuum iudicem, ſi de fuga ſit ſuſpectus.

71 Monachus ſi repertus fuerit in flagranti delicto, poterit à iudice ſæculari capi, vt ad ſuum ſuperiorem remittatur.

72 Remiſſio Clerici, vel Monachi à iudice ſæculari ad Eccleſiaſticum, ſeu ſuperiorem fieri debet ſine ignominia.

73 Fuga Clerici debitoris ex cauſa ciuili, vbi timetur, poteſt creditor, vel iudex talem debitorem capere abſque metu excommunicationis, dummodò eum quanto citius remittat ad ſuum ſuperiorem.

74 Violentia vbi facta fuerit Clerico propter recuperationem rei ablatæ, ſeu defenſionem rerum, nulla incurritur excommunicatio.

75 Officialis laicus ſi turbam arcendo iniicit manum in Clericum, non incidit in excommunicationem, niſi id faceret animo maligno.

76 Abſolui non poteſt, niſi à Summo Pontifice, in Clericum impias manus inferens.

77 Percuſſio Clerici vbi eſt leuis, poteſt Epiſcopus abſoluere.

78 Percuſſio modica, ſiue leuis, quæ dicatur in hac materia, oſtenditur.

79 Percuſſus in platea, vel in Eccleſia etiam leuiter dicitur atrox iniuriatus, & ſic percutiens non poteſt abſolui niſi à Papa.

80 Clerici in communi ſocietate viuentes, ſi ſe mutuo percutiant, ab Epiſcopo ſuo abſolui poſſunt, niſi facti atrocitas aliud exigat.

81 Regularis Regularem eiuſdem clauſtri percutiens non enormiter, à Prælato ſuo abſolui poteſt, ſi verò Abbatis diſcretio ad delinquentis correctionem non ſufficiat, adhibendus eſt Epiſcopus.

82 Regularis ſi percutiat Regularem ſub alio Prælato conſtitutum abſolui poteſt à proprio Prælato (ſi percuſſio enormis non fuit) præſente tamen Prælato percuſſi, vt iniuriam condonet.

83 Superior quando percuſſerit ſuum ſubditum poteſt ipſe ſecundum priuilegia abſolui ab alio Sacerdote

ſubdito

ſubdito ſuo electo ab ipſo in Confeſſorem, & ſi ſubditus, & Prælatus ſe ad inuicem percuſſerunt, & in ipſo Conuentu non ſit alius, qui eos valeat abſoluere, poſſunt adinuicem ſe abſoluere.

84 Nouitius, qui ante Religionis ingreſſum excommunicationem huius Can. incurrit, ab Abbate abſolui non poteſt.

85 Religioſus aliquis ſi manus violentas in clericum iniecerit ab Epiſcopo abſolui poteſt, eo in caſu, quo ſæcularis clericus poſſet, ſi alium clericum percuſſiſſet.

86 Monialis ſi Monialem, vel conuerſam, aut clericum percuſſerit, per Epiſcopum, in cuius diœceſi Monaſteria fuerint, abſolui poteſt.

87 Filij impuberes ab Epiſcopo abſolui poſſunt non ſolum ab excommunicatione leuis, ſed etiam mediocris, & enormis percuſſionis.

88 Ianitor, ſeu officialis, ſi turbam arcendo clericum percuſſerit animo maligno, poteſt ab Epiſcopo abſolui, niſi grauiter vulnerauerit.

89 Impedimentum legitimum habens, propter quod excommunicatus non poteſt Summum Pontificem adire ſine graui periculo vitæ, ab Epiſcopo poteſt abſolui, & quis dicatur quoad hoc impedimentum legitimum habere, oſtenditur, n.90.

91 Inops ſi clericum percuſſerit ab Epiſcopo abſolui poteſt.

92 Æger, ſeu valetudinarius ab Epiſcopo ſuo abſolui poteſt ab excommunicatione incurſa ob violentam manuum iniectionem in clericum.

93 Senex poteſt ab excommunicatione ob violentam manuum iniectionem in clericos ab Epiſcopo abſolui.

94 Seruus, & filiusfamilias, ſeu quivis alius exiſtens in poteſtate alterius, poteſt ab Epiſcopo abſolui ab excommunicatione, ob violentam manuum iniectionem in clericum.

95 Mulieres cuiuſcumque ſint ætatis, & conditionis poſſunt per Epiſcopum abſolui ab excommunicatione, de qua in hoc text.

96 Sacerdos quilibet ſimplex poteſt conſtitutos in mortis articulo, quamvis ſint excommunicati, denuntiati etiam ob hæreſim, abſoluere.

97 Articulus mortis quis dicatur, oſtenditur.

98 Sacrilegium eſt de poteſtate Papæ, ſeu alterius Principis dubitare.

Cap. Si quis ſuadente. XXIX.

Innocentius II.

1 *SI quis ſuadente Diabolo in clericum, vel Monachum manus violentas iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat; & nullus Epiſcoporum præſumat illum abſoluere, niſi mortis vrgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandatum ſuſcipiat.*] Hæc ſunt formalia verba huius text. quem latè explicant Duen. reg. 99. Ioan. de Lignano in tract. de cenſuris Eccleſiaſticis, §.6. Nicol. Plot. in tractatu de excommun in princ. n.23. cum ſeq. Mantu dial. 125. Nauar. in man. c. 27. n.75. cum ſeqq. Molin. de iuſtit. tract. 3. diſp. 50. & 51. Sayr. de cenſur. lib. 1. c.26. & 27. Soarez in ſimili tract. tom. 5. diſp. 22. ſect. 1. Auila in eodem tractatu, p. 2. c. 5. diſp. 3. dub. 12. Bonacin. eodem tract. diſp. 1. q. 4. punct. 1. Rayn. in catalogo cenſurarum, & irregul. tit. de excommunic. extra Bullam, cap. 9. pag. 128. cum ſeqq. Belles. diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de fauore clericorum Canonis, Carol de Graſſis de effectibus cleric. effectu 9. per tot. Paul. Layman. in Theologia morali, lib. 1. tract. 5. p. 2. c. 5. Ioan. Bapt. Coſta de facti ſcient. & ignor. cent. 2. dist. 13. Card. Tuſch. tom. 6. lit. P. concluſ. 274. per tot. Portel. in dubiis Regular. verbo manus violenta, nouiſſimè Ioan. Honor. in ſum. iuris Canon. ad tit. de immunitate Eccleſ. ex n. 14. & alij plures citati per Cened. ad Decretum collect. 24.

Si quis. Hæc particula vniuerſalis comprehendit omnes vtriuſque ſexus, ac dignitatis perſonas, quæ excommunicationis capaces ſunt, adeò vt etiam ipſi Prælati Eccleſiaſtici ſi clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrant, ita ſentiunt Molin. d. tract. 3. diſp. 51. Layman. d. c. 5. n. 3. verſ. vocula, & demùm quòd comprehendat hic tam viros, quàm fœminas, reſoluunt gloſſ. in præſenti communiter approbata, Nauar. dict. cap. 27. n.76. Sebaſt. Medic. in ſumma peccatorum, p. 2. tit. 9. q. 78. n. 39. Auiles ad c. 1. Prætor. in gloſſ. de ninguna perſona, n.8. Ioan. Garc. reg. 209. n. 4. Gabr. commun. lib. 6. tit. de verborum ſignific. concl. 6. n. 5. Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloſſ. 9. n. 177. Bellet. d. tit. de fauore cleric. Canon. §. 1. n. 23. & 24. Carol. de Graſſ. d. effect. 9. n. 2. cum aliis citatis à Cened. d. collect. 24. n. 2. 2

Excipiuntur tamen pueri, & alij, qui non ſunt capaces malitiæ, ſeu nec habent iudicium ad peccandum, ſicuti aduertunt Nauar. d. n. 76. & Rayner. dict. c. 9. notab. 1. Bonacin. de cenſur. diſp. 1. q. 1. punct. 3. à princ. Henriquez in ſum. lib. 13. cap. 11. §. 3. Farin. fragm. crim. p. 1. lit. E, n. 12. Carol. de Graſſ. d. effectu 9. n. 13. & citati per me in collect. ad c. 1. n. vlt. de ſentent. excommun. 3

Excipiuntur etiam qui non ſunt baptizati, & ideò in Iudæis non habere locum huius text. diſpoſitionem probat expreſsè cap. poſtulaſti 14. de Iudæis, & reſoluunt Socin. in cap. peruenit, num. 28. cum ſeqq. verſ. ſeptimò principaliter, de ſent. excommun. Brunus in tract. ſtantibus maſculis, art. 6. num. 58. Marquard. de Iudæis, p. 2. tit. 5. c. 5. ſub n. 5. lib. 1. Carol. de Graſſ. d. effectu 9. n. 290. Vgolin. in tract. de cenſuris Pontifici reſeru. p. 1. c. 9. ſub n. 2. verſ. hinc Iudæus, Anton. Ricciul. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib. 2. c. 4. n. 3. 5

Suadente Diabolo.] Hæc verba ſignificant ad incurrendam huius Canonis cenſuram; requiri grauem iniuriam, adeoque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegij, cum hoc ſit proprium obiectum Eccleſiaſticæ huius pœnæ, ita Caietan. verbo excommunicatio, c. 10. notando 6. dict. 4. Nauar. d. c. 27. n. 76. verſ. ſecunda, ſubdens non ſufficere, vt iniectio ſit mortalis, niſi fiat ſuadente Diabolo, licèt id rarò contingat, Layman. d. c. 5. n. 5. adiiciens vtrumque requiri ad excommunicationem huius Canonis contrahendam, vt animi effectus, ſeu internum lædendi peccatum mortale ſit, & vt externa iniuſta violentia grauis ſit, vel in corpore, vel ſaltem in honoris læſione. 6

In clericum. Sub nomine clerici in præſenti materia intelliguntur quicumque ſaltem prima Tonſura initiati, ſicuti docent Duen. reg. 99. ampliat. 2. Nauar. d. c. 27. n. 79. Angl. in florib. theolog. in quæſt. de excommun. pag. 54. verſ. omnes, & verſ. clerici, Pariſ conſ. 40. n. 21. vol. 4. Bellug. in ſpeculo Princip. rub. 11. §. videndum, n. 5. verſic. & certè, & ibi. Camill. Borrel. in addit. lit. C, Rayner. d. cap. 9. notab. 2. Bonacin. dict. quæſt. 4. punct. 1. n. 1. Portel. d. verbo manus violenta, n. 3. Paulus Layman. dict. cap. 5. num. 4. Carol. de Graſſis d. effectu 9. à n. 68. Card. Tuſch. d. lit. P, concluſ. 274. num. 1. 7

Vtrum autem huiuſmodi clericus Tonſuratus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus ad hoc, vt huius Canonis priuilegio gaudeat, Eccleſiaſticum bene- 8

ficium habere, aut clericalem habitum, & Tonſuram deferre ſolitus alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi deſeruire, aut in aliqua ſchola, vel Vniuerſitate cum licentia Epiſcopi, quaſi in via ad maiores Ordines verſari debeat, prout ad priuilegium fori acquirendum requiri definiuit Concil. Trid. *ſeſſ.23. de reform. c.6.* quæſtio eſt controuerſa, in qua Felician *de cenſibus, lib.2.cap. vltim.n.14.* Bañes *2.2. q.12. artic.1. circa finem*, Suarez *dict. tom.5. de cenſuris, diſp.22. ſect.1.n.11.* Ægidius de Coninck *de cenſuris, diſp.14. dub.15. num.163.* exiſtimant ſupradicta requiſita ad priuilegium fori neceſſaria, requiri quoque in volente huius Canonis priuilegio gaudere, quia licet Concil. Trident. ſolum loqui videatur de priuilegio fori, inde tamen neceſſariò colligitur idem ſenſiſſe de priuilegio Canonis, quia illud primum maiori difficultate amittitur, quàm hoc ſecundum, ex Abb. *in c.1.num 6 de apoſtat.* Suarez *lib.4. defenſionis fidei Catholicæ, c.27. num.24.* Socin. *conſil.12. num 10. vol.1.* Roland. *conſ.4.n.30.vol.1.* Bellet. *d.tit. de fauore clericorum Canon.§.1.num.44.* qui rationem huius reſolutionis eam eſſe dicunt, quia priuilegium Canonis ex humano iure prouenit, priuilegium verò fori ex diuino.

9 Contrarium nihilominus, immo quòd clericus Tonſuratus, vel in minoribus Ordinibus conſtitutus gaudere debeat priuilegio huius Canonis, quamvis non ſeruet requiſita neceſſaria ad priuilegium fori, verius eſt, quia quoad hoc Concilium Tridentinum nihil innouauit, nec iuri communi derogauit, & ideò ſic declaraſſe ſacram Congregationem Concilij Tridentini referunt Bellet. *diſquiſit. clerical. p.1. tit. de fauore clericorum perſonali, §.8. n.19* Gonzal *ad regulam 8. Cancellariæ, gloſſ 5.§.5 n.7. cum ſeqq.* Nauar. *conſil. 24. de priuileg. in nouis*, Molin. *d. tract. 3. diſp. 54. n.9.* Clar. *§ fin. q. 36. n.10.* vbi tamen teſtatur diuerſas eſſe in hac re conſuetudines, Auil. *de cenſur. p.2. c.1. diſput.2. dub.9. concluſ.3.* Molfei. *in ſumma Theologiæ moralis, tract. 2. c. 3. num. 18.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici, decis. 627. in 1. edit.* aliàs *reſolut. 531. n.7. in 2. edit.* Nicol. Garc. *de benefic. p.2. c.2. n.20.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.2. alleg.12. num.32.*

10 Ex quibus infertur eum ſubiacere huic excommunicationi, qui percutit clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum, adhuc enim dicitur percutere clericum, quia iſte talis per irregularitatem, ſuſpenſionem, interdictum, ſiue excommunicationem non amiſit nomen clerici, aut priuilegium Canonis, *cap dictum, & ibi gloſſ. fin. 81. diſtinct.* Abb. *in cap. Eccleſiæ, n.8. de immunitate Eccleſ.* Clar. *§. fin. q.77. verſ. ſed nunquid*, Molin. *d. tract. 3. diſp. 56. n.12.* Farin. *in praxi crimin. p.1. q.28. n.40.* Bellet. *dict. tit. de fauore clericorum Canon. §.1. num.41.* Bonacin. *dict punct. 1. n.4.* Cotinlan. *de caſibus reſeruatis, p.2. caſu 10. de iudic. Regular. §.10. num.26.* vbi reddit rationem, quia excommunicatus retinet Ordinem, ratione cuius inducta eſt immunitas, Carol. de Graſſis *d. effectu 9. num.120.* Tuſch. *d. concl. 274. num.15.*

11 Deinde infertur eum affici excommunicatione, qui percutit clericum degradatum verbaliter tantùm, hic enim gaudet priuilegio Canonis, quamvis ſecus ſit in percutiente degradatum realiter, *c. degradatio, de pœnis, lib.6.* Hippol, *ſingul.107. n.1. & ſing.179. n.4.* Clar. *§. fin. q.77. num.10.* Plac. *de delictis, cap.6. num.6.* Henriquez *in ſumma, lib.13. c.55. §.3.* Nauar. *in man. c.27. n.81.* Valent. *tom.4. d.7. q.19. puncto 4.* Menoch. *de arbitr. caſu 415. num.5. & 9.* Galet. *in margarita caſuum conſcient. verbo degradatio*; Carol. de Graſſ. *de effectibus clericalibus, effectu 1. num.817.* Bonacin. *dict. punct. 1. num.3.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.3. alleg.110. n.3.* Portel. *vbi ſup. num.3.*

12 At de percutiente clericum hæreticum videtur quòd non ſit excommunicatus, cùm hæreticus perdat priuilegium huius text. ſecundùm Carrer *in tract. de hæret. num.148.* Decian. *tract. crimin. lib.5. c.41. n.12. ante finem, verſ. duodecimo, & c.42. n.2. in princ.* quos refert, & ſequitur Farinac. *de hæreſi, q.189. num.33.*

13 Aliqui tamen clerici priuilegio huius Canonis priuati ſunt, & primò bigami, qui omni priuilegio clericali nudati eſſe dicuntur *in c.1. de bigam. lib.6.* vbi latè dixi, quod tamen *ibi* gloſſ. *verbo bigamus*, de iis ſolùm intelligendum eſſe ait, qui prima Tonſura, vel minoribus tantum Initiati cum duabus, vel cum vna vidua, aut ab altero corrupta matrimonium contraxerunt, & conſummarunt, non item de iis clericis, qui in ſacris Ordinibus conſtituti inualidè contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt, quia tales verè bigami eſſe non poſſunt, ſicut habetur *in c. nuper, & in c. à nobis, de bigam.* Sayr. *d. c.27. n.31.* Bonac. *d puncto 1. n.5.* Layman. *d.c.5. n.4.* Ægid. de Coninck *d diſp.14. dub.15. n.157.*

14 Et à fortiori clericum coniugatum cum vnica, & virgine incedentem in habitu clericali, & Tonſura, priuilegio Canonis gaudere, cùm bigamus non ſit, reſoluunt Sayr. *d. lib.3. c.26. n.4.* Bellet. *d. tit. de fauore clericorum Canon. §.1. n.36.* Bonac. *d punct. 1. n.2.* nam clericus coniugatus vt gaudeat priuilegio Canonis, deferre debet habitum, & Tonſuram clericalem copulatiuè ſecundùm Cou. *pract. c.31. n.7. verſ. aut incedit*, Guid. Pap. *deciſ.128.* Clar. *§. fin. q 36. n.7.* Bellet. *d. p.1. tit. de fauore clericorum perſonali, §.8. n.8.* Et an hoc caſu vxor illius gaudeat priuilegio huius Canon. vide

15 Tiraq. *de legib. connub gloſſ. 2. n.61.* Perez *l.1. verſ. eſt & aliud clericis, tit.3. lib.1. Ord. pag.58.* Auil. *in proœm. Prætor. n.28.*

16 Secundo, qui ſe enormitatibus immiſcet, non tantum perdit priuilegium fori, ſed etiam priuilegium Canonis, Alex. de Neun *conſ. 59. n.14. cum ſeqq.* Molin. *tract. 3. diſp. 54. n.6.* Bonac. *d. q.4. punct. 4. n.8.* Bellet. *d. tit. de fauore cleric. perſon. §.7. n.2.* Layman. *d c.5. n.4. verſ. 4. in fine.*

17 Dicitur autem clericus ſe immiſcere enormitatibus, quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & huiuſmodi in populo, *cap. perpendimus*, & *ibi* Abb. *n.3. & 6. de ſentent. excomm.* Bellet. *d. tit. de fauore cleric. Canon §.2. n.42.*

18 Tertiò, clerici etiam in minoribus conſtituti, qui dimiſſo habitu, & Tonſura negotiis ſæcularibus ſe immiſcent, ſi tertiò ab Epiſcopo ſuo moniti emendare ſe contempſerint, amittunt priuilegium Canonis, iuxta *c. in aduentu, c. contingit 2. de ſentent. excomm.* vbi dixi, Layman. *loco proximè citato*, Auil. *d p.2. c.5. d.3. dub.13. caſu 4.* Carol. de Graſſ *de effect. cleric. effect. 9. n.126.* Bonac. *d.2. q.4. punct. 4. n.6.* vbi ſubdit talem clericum non amittere priuilegium Canonis per ſolam dimiſſionem habitus clericalis, niſi ter fuerit ab Epiſcopo ſuo monitus.

19 Quartò clericus, qui per annum exercet artem ignominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu ioculatoris, aut buffonis, ipſo iure perdit omnia priuilegia clericalia, quin etiam ante annum ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionem non reſipiſcat, *cap. vnic de vita, & honeſtate clericorum, l.6.* Bellet. *d p.1. tit. de diſciplina clericali, §.23. n.1.* Layman. *d.c.5. n.4. verſ.6.* Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. n.208.*

20 Quintò, clerici exercentes publicè officium lanionis,

nis, aut cauponis ſi coniugati ſint, vel habitum Clericalem dimiſerint: aut ter moniti ab Epiſcopo ſuo non deſtiterint, vel poſtquam deſtiterunt, idem officium reaſſumant, priuantur omni clericali priuilegio: ſi autem coniugati non ſint, & habitum clericalem retineant, amittunt priuilegia quoad res tantum, itavt inſtar laicorum tributa, & vectigalia ſoluere cogantur, non item quoad perſonas, circa quas gaudent priuilegio fori, & Canonis, ita habetur *in Clement. 1. de vita, & honeſtate Clericorum*, Layman. *d. c. 5. n. 4. verſ. 5.* Molin. *d. tract. 3. diſp. 54. n. 7.* Bonac. *d. q. 4. punct. 4. n. 9.*

21 *Vel Monachum.*] Nomine Monachi *in præſenti*, comprehenduntur omnes vtriuſque ſexus Religioſi approbatam à Sede Apoſtolica Religionem profitentes, ſicuti docent Bonacin. *d. puncto 1. num. 6. cum ſequentibus*, Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. à n. 68. & 73.* Layman. *d. c. 4. num. 4. verſ. nomine Monachi*, Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de fauore Clericorum Canonis*, §. 1. *n. 31. cum ſequentibus*, & plures per me plena manu citati *in tractatu de appellatiua verborum*
22 *vtriuſque iuris ſignificat. verbo Religioſus.* Vnde percutientes mulieres intrantes canonicè monaſteria, in quibus Religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excommunicationem incurrunt, Rot. *deciſ.... in antiq.* aliàs 167. Aofrer. *de poteſtate ſecul. regul. 3. num. 3.* Bellet. *vbi ſupra*, §. 2. *num. 35.*

23 Vnde primò infertur conuerſos, ſiue conuerſas Religioſorum, quia veri Religioſi ſunt, gaudere priuilegio huius Canonis, reſoluunt Nauar. *in man. c. 7. n. 79.* Soar. *d. tom. 5. diſp. 22. ſect. 1. à n. 19.* Paulin. Berti. Lucenſ. *in praxi crimin. Regul. tit. 1. c. 3. num. 2.* Bonac *d. punct. 1. n. 6.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. q. 29. art. 3.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcop. p. 2. alleg. 12. n. 38.* addo Carol de Graſſ. *d. effect. 9. n. 70.* Layman. *loco proximè citato.*

24 Secundò infertur nouitios cùm ſint in via ad Religionis ſuſceptionem, gaudere priuilegio huius Canon. *cap. Religioſo, de ſentent. excommun. in 6.* vbi dixi Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxorem*, §. 38. *verſ. quamvis autem*, Plac. *de delictis, c. 42. n. 24.* Mandoſ. *in tract. de priuileg. ad inſtar, gloſſ. 7. n. 36.* Bellug. *in ſpeculo Princip. rub. 11. §. videndum, verſ. & ſimili modo*, Dec. *lib. 6. c. 17. n. 9.* Layman. *vbi proximè*, Barth. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 11. dub. 10. ſub n. 1.* Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. n. 72.* Portel. *vbi ſuprà, n. 5.*

25 Tertiò infertur Tertiarios collegialiter viuentes ſub habitu, & voto aliquo expreſſo, gaudere priuilegio Canonis, & aliis omnibus, quibus Fratres Ordinis, cuius tertiæ Regulæ habitum geſtant, potiuntur, & gaudent; ſecus autem ſi in propriis domibus habitent, vt per Fr. Emman *tom. 2. quæſt. Regul. q. 65. art. 5.* Layman. *d. c. 5. n. 4. verſ. dubitatur autem primo de Tertiariis*, & plures alios per me citatos *d. allegat. 12. n. 41.* Bonacin. *d. punct. 1. n. 8.* Portel. *vbi ſuprà n. 8.*

26 Quartò infertur Eremitas, qui in Communitate, ſeu Congregatione ſub aliquo Prælato edito voto paupertatis, vel alia ſuſcepta obligatione ex tacita, vel expreſſa Summi Pontificis voluntate viuunt, priuilegio huius Canonis gaudere, vide Nauar. *d. c. 27. n. 70.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom 2. q. 62. art. 4.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus, p. 1. lib. 2. c. 18. n. 27.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom. 1. lib. 1. n. 214.* Molin. *d. tract. 3. diſp 51. n. 4.* Soar. *d. diſp. 22. ſect. 1. n. 22.* Ægid. de Coninck. *d. diſp. 14. dub. 15. n. 164.* Bonac. *d. punct. 1. n. 10.* Layman. *d. n. 4. verſ. ſecundo dubitatur.*

Quintò infertur equites, qui veri ſunt Religioſi, prout equites Sancti Ioannis, qui in communi viuunt, & votum ſolemne caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt, gaudere priuilegio Canonis, vt ſuſtinent Molin. *d. diſp. 50. num. 5.* Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom. 1. lib. 4. c. 16. num. 11.* & plures alij per me citati *d. tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificatione, verbo Religioſus*, Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de fauore clericorum Canonis*, §. 1. *num. 37.* Carol. de Graff. *d. effectu 9. num. 131.* imo & alios equites S. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ priuilegio Canonis gaudere reſoluunt Nauar. *conſ. 11. de Regularibus*, Mat. Anton. *var. reſol. lib. 1. reſol. 112. caſu 63.* Bonac. *de cenſur. diſp. 4. q. 4. punct. 1. num. 7.* Filliuc. *tom. 1. tract. 15. cap. 1. quæſt. 4. num. 14.* Carol. de Graſſis *dicto effectu 9. num. 131.* Barthol. Gipt. *de caſibus reſeruat. c. 3. num. 15.* 27

Sextò infertur Religioſum conuerſum, & omnino Ordine ſacro carentem expulſum & eiectum ab Ordine gaudere adhuc priuilegio huius Canonis, maximè ſi porter habitum & tonſuram clericalem, quia adhuc eſt verè Religioſus in ſubſtantia, vt per Fr. Emman. *in addit. ad ſum. tom. 3. c. 99. concl. 5.* Laurent. de Portel. *in dubiis Regular. verbo manus violenta, n. 3. verſ. quid ſi Religioſus.* 28

Manus violentas iecerit.] Significatur his verbis quævis iniurioſa, ſeu contumelioſa actio contra Eccleſiaſticam perſonam immediatè conſiſtens in facto, & in opere, ſiue actio ſit manibus, ſiue pedibus; dicitur autem manus violenta deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod alteri ſolet inferri vis iniurioſa, vide Nauar. *d. c. 27. num. 77.* Pedraza *in ſumma, tit. excommunicationes Papales, verſ. contra los que ponen, fol. 135.* Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, p. 1. caſu 46.* Soar. *d. diſp. 22. ſect. 1.* Auil. *p. 2. cap. 5. diſput. 3. dub. 12.* Sayr. *de cenſur. lib. 3. c. 26. num. 11.* Bonac. *in ſimili tract. diſp. 2. quæſt. 4. punct. 1. n. 11.* Bellet *d. tit. de fauore Clericorum Canonis*, §. 1. *num. 3. verſ. quod non ſolum*, Paul. Layman. *in Theolog. moral. lib. 1. tract. 5. de excommun. part. 2. cap. 5. ſub num. 5. verſ. manus.* 29

Vnde aliqui ex ſupradictis, & præcipuè Bonac. *citato loco*, inferunt actionem, per quam incurritur hæc excommunicatio, debere ipſam perſonam Eccleſiaſticam aliquo modo contingere, ac proinde excommunicationem non incurri ab eo, qui attentat percutere Clericum quando re ipſa illum non percutit, & ab eo, qui tantùmodo verbis contumelioſis afficit Clericum abſque percuſſione, de quo vltimo vide Conat. *var. lib. 1. c. 11. à n. 5.* Sebaſt. Medic. *in ſum. peccator. p. 2. tit. 9. q. 78. n. 39.* Petr. Plaz *de delictis, c. 1. à n. 28.* 30

Hinc primò fit conſequens detinentem Clericum in cuſtodia publica, vel in loco priuato, vt in domo propria, ſiue aliena, ex qua non poſſit exire, excommunicationem huius Can. incurrere, *c. nuper*, & *ibi gloſſ. 1.* Abb. *n. 1. & 2.* & Felin. *n. 1. de ſentent. excommun.* Bellet. *d. tit. de fauore clericorum Canon.* §. 1. *n. 4.* Paul. Layman. *loco proximè citato.* Sicuti etiam incurrit iudex ſæcularis detinendo, vel curando Clericum detineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui Clericum exeuntem capiant, itavt Clericus non poſſit liberè exire. ita Sayr. *d. lib. 3. c. 26. n. 13.* Bonac. *d. punct. 1. n. 16.* qui tamen ſubdunt illum non eſſe excommunicatū, qui per metum abſque vlla vi, vel tactu cogit Clericū exire à fundo, 31

non enim dicitur manus violentas in Clericum iniicere, cum ſolis verbis illum terreat, & ſimiliter qui obſidet caſtrum, aut domum non vt faciat iniuriam Clerico ibi exiſtenti, ſed vt iuſte obtineat illam. Vtrùm autem verbis tantum detinens Clericum contra eius voluntatem incurrat excommunicationem, de qua in hoc canone? Duos caſus in hac quæſt. diſtinguare oportet, primum, quando Clericus verbis tantum detinetur, v.g. quando aliquis dicendo verba contumelioſa, ipſis verbis ei metum infert, vt eum detineat; ſecundum, quando ipſa verba concomitatur aliqua actio violenta eius perſonæ, v.g quando quis vltra verba contumelioſa detinet Clericum obſidendo eum in domo, vel in caſtro, non permittendo exitum, vel quando eum detinet vt veſtibus ſpoliet ſine aliquo corporis nocumento. In primo caſu non incurritur excommunicatio, Tolet. *in ſumm. lib.* 1. *c.* 31. *n.* 5. Soar. *de cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 23. 30. *&* 31. Ægid. de Coninck *de Sacram. diſp.* 14. *dub.* 15. *n.* 165. *verſ. tunc non ſufficit.* In ſecundo caſu incurritur excommunicatio, Soar. *d. n.* 30 *ad fin. &* *n.* 31. *ad med.* Nau. *in man.* c. 27. *n.* 77. quatenus inquit incurrere excommunicationem, qui vi includunt Clericos aliquo loco, vnde egredi ſine pudore non poſſint, & ita requiritur vis, quæ verbis ſolis non fit, Ægid. de Coninck *d. n.* 165. *verſ. idem dicendum.*

32 Secundò fit conſequens ſpuentem in Clericum, ſeu aquam, aut aliud ſuper eum effundentem incidere in excommunicationem huius Can. gloſſ. *hîc verbo manus, gloſſ.* 1. *in cap. ſi quis pulſatus, de pœnit. diſt* 1. Innoc. & Card. quos refert, & ſequitur Bellet. *d. tit. de fauore clericorum Canon.* §. 1. *n.* 4. *verſ. & in ſpuente.*

33 Tertiò fit conſequens eripientem aliquid per vim, & iniuriam de manibus Clerici, vel corpore eius, puta librum, pileum, aut veſtem, & ſimilia, aut illam ſcindentem, ſiue frangentem, aut detinentem Clericum per veſtem, & non permittatur abire, ſeu capientem frænum equi, in quo Clericus inſidet, incurrere excommunicationem huius Canon. ita Nau. *d.* c. 27. *n.* 77. Honded. *conſ.* 103. *n.* 1. *cum ſeqq. &* *n.* 24. *vol.* 1. Hippol. *ſing.* 188. Bernard. Diaz *reg.* 95. Ioan. Garc. *reg.* 175. *n.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 389. *n.* 17. Bonacin. *d. punct.* 1. *n.* 12. Bellet. *d.* §. 1. *n.* 5. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 88. *&* 95. Paul. Layman. *citato*
34 *loco.* Secus verò eſt ſi nulla vi adhibita clam, & per fraudem marſupium Clerico præſcindatur, aut veſtes in lecto iacentes, ſine directa eum in loco concludendi intentione auferantur, quia tunc excommunicatio hæc minimè incurritur, ſicuti docent Soar. *d. diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 32. Molin. *d. tract.* 3. *diſp.* 51. Ægid. de Coninck *d. diſp.* 14. *dub.* 15. *n.* 166. Contrà S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 24. *c.* 1. §. 1.

35 Quartò fit conſequens illum in excommunicationem huius Canon. incidere, qui occidit Clericum per cibum, vel potum veneno infectum; nam huiuſmodi actio ita eſt violenta, vt diſſoluat compoſitum, & eſt magis violenta, & iniurioſa, quàm ſit iniectio alapæ, aut pulueris, vel ſaliuæ, ita Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 5. *ſect.* 1. *n.* 15. *verſ. addo quæſtionem*, Sayr. *eod. tract.* 3. *lib.* 3. *c.* 26. *n.* 11. 12. *&* 17. expreſsè Portel. *in dubiis Regular. verbo manus violenta*, *n.* 1. ex Ludou. Beja, & Molin. reſoluit Bonacin. *d. punct.* 1. *num.* 13. contra Fr. Emman. *in ſumm. p.* 1. c. 81. *concl.* 13. Auil. *p.* 2. *c.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 12. Secus verò dicendum videtur de Moniali grauida, quæ ſibi propinat potionem mortiferam fœtui; nam iſta actio cenſetur violenta fœtui, non ipſi Moniali, nec videtur iniurioſa ſtatui Eccleſiaſtico, ſecundùm Molin. *d. diſp.* 51. *n.* 4. Sayr. *d. lib.* 3. c. 23. Auil. *d. dub.* 12. Eodem modo procurans abortum Monialis, eique potum propinans ea conſentiente non incurrit excommunicationem, ſecundum Sayr. *lib.* 5. c. 19. *num.* 4. Portel. *d. verbo manus violenta*, *n.* 2.

36 Quintò fit conſequens excommunicationem huius Canon. incurrere illum, qui Clericum volentem, & conſentientem percutit, quia Clericus ad hoc conſentire nequit, cum iniuria fiat toti Ordini clericali, vt Doctores communiter deducunt ex *cap. contingit* 36. *de ſentent excommun.* & explicant Mantua *dialog.* 35. Iacob. de Graſſ. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 2. c. 49. *n.* 6. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. c. 16. *à n.* 52. Soar. *d. diſp* 22. *ſect.* 1. *à n.* 57. Sayr. *d. lib.* 3 *c.* 26. *n.* 18. Bellet. *d. tit. de priuileg. cleric. canon.* §. 1. *n.* 10. Auil. *d. dub.* 12. Bonacin. *d. diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 2. *n.* 1. Paul. Layman. *d.* c. 5. *n.* 5. *in fine*, *verſ. his adde*, Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9 *n.* 77. *cum ſeqq.*

37 Hinc etiam prouenit Clericum, qui ſe ipſum iniurioſè percutit, ſcilicet irato animo, vel vitæ tædio, aut ex alia irrationabili cauſa, excommunicationem huius Canon. incurrere, vt poſt Panorm. ſcribunt Nauar. *d. c.* 27. *n.* 88. *in fine*, Iaſ. *in l.* 1. *n.* 8. *C. de ſeruis fugit.* Clar. §. *fin. q.* 77. *n.* 3. Mant. *ſing.* 1. *n.* 4. Grammat. *deciſ.* 44. *n.* 2. *cum ſeqq.* Menoch. *d. caſu* 284. *num.* 37. Gutier. *d. c.* 16. *n.* 54. Soar. *d. ſect.* 1. *n.* 59. Sayr. *d. c.* 26. *n.* 20. Auil. *d. dub.* 12. *circa med.* Bellet. *d.* §.... *n.* 11. Layman. *vbi proximè*, Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 82. *& ſeqq.*

38 Contra hanc tamen reſolutionem non leuiter obſtat, quòd hic Canon expreſsè requirit ad hoc, vt excommunicatio ipſo iure incurratur, quod iniectio manuum ſit violenta, vt patet ex verbis huius text. & meliùs ex *c.* 1. *de ſentent. excom.* ibi, *non poteſt in ipſis iniectio manuum violenta notari*, quæ particula non conuenit percutienti Clericum volentem, & conſentientem, iuxta *reg. ſcienti*, *de regul. iur. lib.* 6. cum ſimilibus, & fatetur ipſe Pontifex in eodem *c. contingit*, ibi, *huiuſmodi manuum iniectio etiamſi non violenta, &c.* & magis in deciſione, quæ habetur *in verſ. ideò*, quatenus ſolum prohibet, vt de cætero illud fiat, vt Clerici ſe percutiendos laicis ſubiiciant, minimè autem percutientibus volentem Clericũ excommunicatio præſcribitur, ſed Clericos ſic ſe percuſſioni ſubiicientes poſt tempora illius cap. excommunicandos eſſe conſtituit, atque ita ex his fundamentis non defuerunt plures, qui contra communem ſententiam ſcripſerint, negantes percutientes Clericum volentem excommunicationem huius Canonis incurrere, quod aliqui ex meis præceptoribus Conimbricenſis Academiæ probabile cenſent ante *d. cap. contingit*, non ita poſt illud, quia putant ibi expreſsè probari iſtos eam excommunicationem incurrere, de qua in noſtro Can. quaſi inepta eſſet eius allegatio, niſi Pontifex intelligeret ad hanc cenſuram pertinere percuſſionem Clerici iniurioſam, licèt violenta non ſit; tum quia magis fauet ordini clericali, in cuius fauorem dicit text. *in eod. cap. contingit*, canonem illum fuiſſe promulgatum, tum denique quia conſtantiſſimo ſcribentium conſenſu recepta eſt huiuſmodi traditio. Veruntamen minimè hæc diſtinctio defendi poteſt, ſi enim rationes, quas pro ea conſiderant, veræ ſunt: concludunt nihil de nouo Pontificem *ibi* ſtatuere, ſed potius ſecundùm ius antiquum reſpondiſſe, nam ſi propterea excommunicationem incurrit percutiens Clericum volentem, quia priuilegium huius Canon. toti Ordini conceſſum eſt, non verò in ſingulorum priuatum fauorem, rectè ſequitur ſecundum ius antiquum, & ordinarias regulas nihil prodeſſe conſenſum priuatorum, vt percutiens excommunicationem euadat, iuxta *reg. l. ius publicum, ff de pact.* & *reg. c. ſi diligenti, de foro comp.* cum ſimilibus

Digitized by Google

libus: deinde ſi Pontifex interpretatur hunc Can.
ſtatuere excommunicationem non ſolùm ob percuſ-
ſionem violentam, ſed etiam ob iniurioſam, fruſtrà
inter nouum ius, & antiquum fit diſtinctio; ſic de-
nique auctoritas Doctorum, & receptiſſima ſenten-
tia perſuadere debet, nemo enim ea tempora diſtin-
xerat, vt illi volunt.

39 Quare licèt raró, & difficulter à receptis Docto-
rum ſententiis recedere conſueuerim, nunquam ta-
men huic, de qua agimus potui acquieſcere, ſed ſem-
per conſtanter exiſtimaui, & exiſtimo neque ante,
neque poſt *d.cap. contingit*, probari iure noſtro quòd
percutiens clericum volentem excommunicationem
hanc ipſo iure incurrat, ex prædictis rationibus. Nec
obſtat quòd priuilegiis conceſſis ratione honeſtatis,
& reuerentiæ perſonarum ipſi renuntiare non poſ-
ſunt, vt ſentiunt Couar. *in cap. quamuis pactum, p.2.*
initio, n.8 Ioan. Garc. *reg. 333. n.8.* Anton. Gom. *l.50.*
Tauri, n.49. Baëça *de inope debitore*, c.15. *n.14.* Reſ-
pondetur enim omiſſis variis ſolutionibus, de qui-
bus D. Barboſ. *in l. alia, §. eleganter, n.11. ff. ſoluto ma-*
trimon. concedendum eſſe antecedens, negamus ta-
men priuilegium aliquod dari Clericis quando vo-
lentes percutiuntur, cùm potiùs contra ſolos iniicien-
tes manus violentas conceſſum fuerit. Ad illud
quod Pontifex aliàs ineptè conſideraret verba huius
Can. applicando ad caſum percuſſionis Clerici vo-
lentis, quaſi Canon. hic non ſolùm puniat percuſſio-
nem violentam, ſed etiam iniurioſam, fruſtràque con-
ſiderare Canonem editum in fauorem totius Ordinis
ſi caſus ipſe non pertinet ad cenſuram hoc Canone
ſtatutam, reſpondetur hæc omnia ſatis conueniri,
& adaptari probationi, de qua *in verſ. ideò*, nam ſi
percuſſio violenta non eſſet, neque etiam iniurioſa,
nulla prohibitione opus erat, ſed potiùs actus licitus
cenſeri debebat, quemadmodum Doctores reſoluunt
de illis, qui cauſa diſciplinæ percutiuntur, vt *in d.*
c. 1. de ſentent. excommun. aut cauſa deuotionis ſe per-
cutiunt, eo quòd pertinet alia ratio, vt hic Canon
latus ſit in fauorem totius Ordinis, nam ſi ſolus reſpi-
ceret fauorem priuatorum, eadem percuſſio non re-
dundaret in opprobrium totius Ordinis, quia ſup-
ponimus ipſum non tangere; ergo benè Pontifex ad
effectum, vt illicita, & prohibita cenſeatur talis per-
cuſſio, conſiderat iniuriam toti Ordini illatam, quam
ſinguli ſuo conſenſu remittere non poſſunt, minimè
inde ſequitur excommunicationem huius Can. ipſo
iure incurrere.

40 Sextò fit conſequens mandantem, vel conſulen-
tem verberari Clericum, ſi ſequatur percuſſio, incide-
re in excommunicationem, vt probat text. *in cap. mu-*
lieres 6. §. vlt. de ſentent. excommun. & reſoluunt Soar.
d. diſp. 22. ſect. 1. n.55. Auil. *p.2. c.5. diſp.3. dub.6.* Sayr.
d. lib.3. cap.15. n.10. Bonacin. *d. quæſt.4. puncto 5. n.1.*
Ægid. de Coninck *de ſacram. & cenſur. tom.2. diſp.15.*
n.27. cum ſeq. Farin. *in praxi crimin. p.5. q.129. n.57.*
Molin. *dict. tract. 3. diſp. 52. num.2.* Bellet. *d. tit. de fauore*
clericorum Canonis, §. 1. *num. 6.* Paulus Layman. *d.*
cap. 5. num. 6. Carol. de Graſſ. *diſt. effectu 9. à*
num.16.

41 Quod verum eſt, quamvis mandans pœnitentia
ductus reuocauerit mandatum, quæ tamen reuoca-
tio non fuit manifeſtata mandatario, quia etiam tunc
ſequuto mandati effectu huiuſmodi mandans præ-
dictam excommunicationem incurreret, licèt cu-
rauerit reuocationem mandati innoteſcere mandata-
rio, cui re ipſa non innotuit, ſicuti docent gloſſ. *verbo*
auctoritate, verſ. ſed pone, in dict cap. mulieres, Molin.
d. diſp. 52. num. 3. Leſſi. *de inſtit. lib.2. cap. 13. dub.3.*
num.17. Ægid. de Coninck *d. dub. 15. num. 183.* Auil.
p.2. c.5. diſp.3. dub.7. concl.1. Bonac. *d. punct. 3. num. 2.*
Carol. de Graſſ. *de effectibus clericalib. effectu 9. n.30.*
Layman. *d. c.5. n.7. verſ. ſed quæſtio.* Secus verò ſi reuo-
catio mandati fuerit deducta ad notitiam mandatarij
re integra, vt ſentiunt gloſſ. *verbo iurare, verſ. ſed quid*
ſi Dominus, in c. ſibi Domino 63. diſt. & verbo manda-
to, in c. cum quis, de ſentent. excomm. lib.6. Anton. Gom.
variar. tom.3. c.3. n.30. Menoch. *d. caſu 352. n.7.* Deci.
in tract. criminal. lib.9. c.36. n.32. Iacob. Ayter. *in tract.*
de homicid p.2. c.48. Bellet. *d. §.1. n.6. verſ. quod autem*,
latè Farin. *d. p.5. q.135. n.174. cum ſeqq. & num.175.*
ſubdit mandatum reuocari non ſolùm expreſsè, ſed 42
etiam tacitè, veluti quando mandans contraxit pa-
rentelam, vel fecit pacem cum ſuo inimico, &
n.178. ſubiicit quòd mandato reuocato, & reuoca-
tione intimata mandatario, mandans ampliùs non te-
netur, etiam quòd talis reuocatio non fuerit intimata
occidendo. Vnde fit quòd ſi mandans moriatur ante 43
manuum iniectionem, tunc non erit excommunica-
tus, quamvis deinceps poſt eius mortem mandata-
tius Clericum percuſſerit, prout obſeruant Sayr.
lib.1. de cenſur. c.8. n.12. Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.5.*
c.26. q.2. verſ. ſed dubia quæſtio eſt, Carol. de Graſſis *d.*
effectu 9. num.40. Bellet. *d. §.1. n.6. verſ. qui tamen*, vbi
intelligit ſi conſtiterit eum ante mortem pœnituiſ-
ſe, morte enim mandantis tacitè cenſetur reuoca-
tum mandatum, *l. inter cauſas, §.1. ff. mandati, cap. re-*
latum, cap. licèt, de officio deleg. Farinac. *dict. q.135.*
n.180.

44 Septimò fit conſequens eandem excommunica-
tionis ſententiam incurrere, qui ratam habet percuſ-
ſionem Clerici etiam ſine ſuo mandato, nomine ta-
men ſuo factam, vt probat *cap. cùm quis, & ibi gloſſ.*
verbo ſuo nomine, de ſentent excomm. lib.6. Decian. *l.6.*
c.18. n.5. Bellet *d. tit. de fauore cleric Canon. § 1. n.7.*
vbi ſubdit quòd cùm per exteriora ſigna apparere
non poſſit quòd ratam habuerit huiuſmodi percuſ-
ſionem, ſed illam habet ratam tantùm in corde, tunc
talis ligatus eſt ſolùm quoad Deum, non tamen quo-
ad Eccleſiam militantem, Soar. *d. diſp. 22. ſect. 1. n.55.*
Sayr. *d. lib.3. c.26. n.52.* Molin. *d. tract. 3. diſp. 52. n.4.*
Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. n.55. cum ſeqq.* quia rati-
habitio retrotrahitur, & mandato comparatur, *c. rati-*
habitionem, de regul. iuris, lib.6. cum concordantiis *ibi*
adductis.

45 Octauò fit conſequens in eandem excommunica-
tionem incidere, qui potuit prohibere percuſſionem
clerici, & non prohibuit, *cap. quanta, & ibi gloſſ. verbo*
interpretant, de ſentent. excommun. Soar. *d. diſp. 22. ſect.1.*
num. 56. Ludouic. Beja *reſponſ. caſuum conſcient. p.1.*
caſu 60. Sayr. *in clauis Regia, lib.10. tract.2. c.14. n.2. &*
de cenſur. lib.3. cap.26. n.24. Couar. *in Clem. ſi furioſus,*
p.2. §.2. n.7. Bellet. *d. §.1. n.8.* Ioan Baptiſta Coſta *de*
retrotract. cap.2. n.8. Carol. de Graſſ. *d. effect. 9. n.61.*
cum ſeq.

46 Quod licèt communis ſententia intelligeret mo-
dò ex officio impedire deberet, ſecundùm Nauar.
d. cap. 27. num.78. Auil. *d. p.2. c.5. diſp.3. dub.8.* Ægid.
de Coninck *d. diſp.14. dub. 15. num.174.* Layman.
d. c.5. num.6. & alij, quos refert, & ſequitur Bonacin.
d. quæſt. 4. puncto 3. num.5. tamen hoc idem verum eſſe
credo non ſolùm in eo, qui habet poteſtatem, & iu-
riſdictionem in verberante, vt ſunt iudices, poteſta-
tes, & Præfecti, ſed etiam in eo, qui licèt non habeat
ex officio talem poteſtatem, dolosè non prohibet,
Hoſtienſ. *in dict. cap. quanta, num.5.* Abb. *num.7.* &
Felin. *num.3.* Bellet. *dict. §.1. num.8. verſ. quod intel-*
ligitur, vbi ſubdit cum Abb. *citato loco*, quòd ſi talia
non dolosè, ſed ex negligentia, vel quia non vult
ſe immiſcere rumoribus aliorum, non prohibeat cle-

rici percuſſionem . tunc non incidet in excommunicationem.

47 Nonò fit conſequens percutientem clericum mortuum eſſe excommunicatum , vt per Felin. *in cap. à nobis,il.2. n.4. verſ.nunquid percutiens, de ſentent.excommun.* Boër. *deciſ.*316. *n.*12. Duen. *reg.*99. *ampl.*6. Dec.*in cap.hæc , n.*24. *de priuileg.* mortuo enim iniuria fieri poteſt , Sebaſt. Medic. *in tractat. mors omnia ſoluit , p.*3 *n.*61.Bajard.*ad Clar.§.fin. q.*77.*n.*16. Dec. *lib.*6.*c.*17.*n.*19. Carol. de Graſſ.*d. effectu* 9.*num.*140. *cum ſeqq.*

48 Decimò fit conſequens in hanc excommunicationem incidere illum , qui auxilium , & conſilium dat percutienti clericum , *d.cap.quanta* , & *ibi* Hoſt.*n.*1. Abb.*n.*3.& Felin.*n.*1.Bellet.*d.§.*1.*n.*19.item & illum, qui clericum inſequutus eum impellit vt cadat , & lædatur per gloſſ. *verbo inſecutione , in cap. felicis , de pœnis,lib.*6. vide latè Mantu. *ſing.*515. Bellet *vbi proximè , n.*21.Carol.de Graſſ.*d effectu* 9.*n.*86.

49 Limitatur tamen hæc decima illatio vbi quis præſtaret auxilium poſtquam delinquens manum iniecit in clericum , quia is non erit excommunicatus ex tali auxilio poſtea præſtito , ſicut nec poteſt puniri aliqua pœna temporali de auxilio ,præſtito poſt delictum,niſi præceſſerit tractatus ante , quia talis non dicitur proprie dediſſe opem delicto , vt per Boët. *deciſ.*167. *n.*4. *in fine* , Menoch *de arbitr. caſu* 349. *n.*24. & alios , quos refert , & ſequitur Carol. de Graſſ. *d.effectu* 9.*n.*48. vbi *n.*50. limitat etiam vt non procedat in dantibus fauorem , vel auxilium de iure, veluti Aduocando , vel procurando , & *n.*52.limitat quoque in eo, qui delicto aſſiſtit , vel dat auxilium, vel fauorem , qui tamen neſcit verberandum eſſe clericum.

50 Porrò ab huius Canonis cenſura aliquæ excuſationes in iure reperiuntur. Prima eſt propter ignorantiam , quia percutiens clericum ignorans probabiliter eum eſſe clericum excommunicationem non incurrit , vt probat *cap. ſi verò* 4. *de ſentent.excomm.* & ſentiunt Couar.*in c.alma mater , p.*1.§.10.*n.*15. Soar. *d.diſp.*22. *ſect.*1. *n.*53. Maſcard. *de probat. concl.*848. *n.*4.*cum ſeqq.* Paul.Comitol.*reſp.moral.lib.*5.*q.*3. Ægid. de Coninck *d.diſp.*14.*n.*197.Sayr.*de cenſur.lib.*1.*c.*27. Mar. Alter.*in ſimili tract. tom.*1.vbi *de excomm. lib.*2. *c.*3.*verſ.qua in re* , Bonacin.*eod.tract. diſput.*1.*quæſt.*2. *puncto* 1.*num.*16.*cum ſeqq.* Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. effectu* 9. *num.*189. Bellet. *d.tit.de fauore clericor. Canon.*§.2.*n.*14. Paul. Layman.*d.tract.*5.*p.*2. *cap.*5. *num.*8. Sanch. *de matrimon. lib.*10. *diſput.*32. *num.*41. vbi ſubdit huiuſmodi percuſſorem clerici non excuſari ex lata culpa , & craſſa ignorantia , de quo etiam latè Merol. *tom.*1. *diſputat. diſput.*1. *cap.*2. *num.*243.

51 Cæterùm ſi quis exiſtimet eſſe Ioannem clericum quem percutit , cùm ſit clericus Iacobus , cenſuram excommunicationis non effugiet.Ratio eſt, quia tam intentio , quam opus externum eſt iniurioſum ſtatui clericali, propter cuius reuerentiam impoſita fuit excommunicatio ; tum quia nulla ignorantia excuſat in hoc caſu, cùm habeat intentionem percutiendi clericum,& re ipſa percutiat hunc clericum,quamvis credat eſſe alium clericum , ita Conar. *d.* §.10.*n.*15. Veg.*tom.*1 *ſum.c.*85.*caſu* 107. Sanch.*d.diſp.*32 *n.*27. Bonacin. *d. diſp.*1.*q.*2. *puncto* 1. *num.*20. Farinac. *in praxi crimin. p.*5. *q.*125. *num.*164. Layman. *vbi proximè.*

52 Contrà verò dicendum ſi quis volens percutere hunc clericum ab eo aberret,& caſu , ſine præter intentionem percutiat alterum clericum proximè adſtantem , talis enim excommunicationem non incurrit , ſicuti rectè docent Soar.*d diſp.*22.*ſect.*1.*num.*54. Ægid.de Coninck.*d.dub.*15.*n.*197.Ratio diſcriminis eſt,quia in priori caſu voluntariè percutit hominem, quem ſcit clericum , in quo tota ratio conſiſtit ob quam huius Canonis excommunicatio lata eſt ; in poſteriore autem caſu voluntariè non percutit hominem quem ſcit eſſe clericum,ſi quidem,vt ponimus, à clerici intenta percuſſione aberrauit , alium autem hominem,qui fortè diſtabat , & clericus erat, præter intentionem , ac inuoluntariè percuſſit.

Vnde fit excommunicationem omninò effugere, qui percuſſerit Titium clericum volens percutere Seium laicum,ſecundùm Conar.*d.n.*15.*verſ.*12.Iacob. de Graſſ.*in deciſion.aureis , p.*1.*l.*4.*c.*9. *n.*43. Sanch.*d. diſp.*32.*n.*28.Farin.*d.q.*125.*n.*164. 53

Et per hoc conſtat non eſſe veram doctrinam Romani *in rub.de receptis arbitr.col.* 24.*verſ.quid autem ſi compromiſſum* , dicentis vulnerantem conſanguineum clerici eſſe excommunicatum,ſicut ſi immediatè vulneraſſet clericum, nam licèt metus illatus conſanguineis clerici cenſeatur illatus clerico, *cap.ſciant cuncti, de elect.l.*6.gloſſ.*verbo quomodolibet , in Clem.*2 *de ſentent. excommun.* tamen huiuſmodi iniurias inferentes ipſo facto excommunicationis ſententia innodati non ſunt , niſi quando in contemptum, & iniuriam libertatis Eccleſiaſticæ,& Prælatorum,ſeu iudicum Eccleſiaſticorum , conſanguinei eorumdem , vel aliorum clericorum carcerantur,percutiuntur , eorum bonis, gradibus, & dignitatibus ſpoliantur,ſiue aliàs iniuſtè contra illos fit percutio,& grauamen , vt probant *d. cap.ſciant* , & *ibi* gloſſ.*verbo conſanguineo,in d.Clem.*2. & vide Felin.*in cap.Eccleſia S.Maria,n.*99.*ad med.de conſtitut.*Hippol.*ſing.*204.*n.*1. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 51. *n.*74. *apoſtil. ad Dec. in l.in omnibus , n.*18. *lit.B.ff de regul iuris.* 54

II. Percuſſio cum ioco,& non ex odio,vel inimicitia,ſiue indignatione , *c.*1.& *ibi* Abb.*n.*4.*de ſentent. excomm.*gloſſ.*verbo de familia , in cap.cum voluntate,§. fin.*vbi Hoſt.*n.*12.*eod.tit.* Beller.*d. tit.de fauore clericorum Canonis,*§.2.*n.*1. Coriolan. *de caſibus reſeru. p.*2. *caſu* 10.*de iudic. Regul.*§.10. *n.*23. Carol. de Graſſ.*d. effectu* 9.*n.*306.*cum ſeqq.* 55

III. Imperfectio actus non pertingentis ad culpam mortalem,putà ob ſubitam paſſionem iræ,animo non plenè aduertente ad id,quod agitur , vel ob circumſtantias perſonarum, &c. minuentes culpam , vt explicat Layman.*d.c.* 5.*n.*8.*verſ.altera.* 56

IV. Qui in defenſionem ſui , vel alieni corporis clericum aggreſſorem detinet , vel percutit , excommunicationem non incurrit , dummodò modus defenſionis notabiliter non excedatur , & ex incontinenti aggreſſionem ſubſequatur , ita probat text. *in cap.ſi vero , d.*1.vbi Abb.*n.*14. *de ſentent. excommun.* & ſentiunt Couar.*in Clem.ſi furioſus , p* 3.§. *vnic.n.* 5. *in princip.* Anton. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 3.*n.*20. *ad med.* Clar.*in* §.*homicidium , n.*23. *verſ. præterea.* Vgolin. *de cenſur.p.*2.*c.*11.§.*propoſuimus,n.*1.*&* 2. Iacob. Ayer.*de homicid.neceſſario , p.*1.*n.*63.Farin.*in praxi crimin.p.*5. *q.*125. *num.*23. Carol. de Graſſ. *de effectib. clerical. effectu* 9.*n.*196.*cum ſeqq.* Bellet.*d.tit. de fauore clericorum Canonis ,* §.2.*num.*2. Layman.*proximè , n.*8. *verſ. tertia.* 57

V Mulier ſi clericum pudicitiam ſuam ipſo facto tentantem percutiat,excommunicationem huius Canonis non incurrit , ſecus tamen ſi eam clericus ſolis verbis aggrediatur , tunc enim ſufficit etiam verbis repellere, niſi valdè moleſtus ſit , vt mulier ſe aliter ab eo liberare non poſſit , quàm fuſte , aut verbere, ſicuti docent Soar.*d. diſp.*22. *ſect.*1. *num.*35. Ægid. de Coninck *d. dub.*15 *num.*194. Aul.*part.*2.*c.*5. *diſp.*3. *dub.*13. 58

Digitized by Google

*dub.*13.*caſu* 18. Bellet. *d.tit. de fauore cleric. Canonis*, §.2.*n.*13.Eodem modo puer,qui in clericum ſe de ſodomiæ vitio tentantem violentas manus iniecit, ab excommunicatione huius Canonis excuſatur, vt per Bajard.*ad Clar. verbo ſodomia*, Homobon. *de caſibus reſeru.p.*2.*caſu* 4. *& in reſp.quæſt.moral.p.*2.*reſp.*152.

59 VI. Qui in clericum cum vxore, matre, ſorore, vel propria filia turpiter inuentum manus violentas incontinenti iniecerit, licèt peccet,huius tamen Canonis excommunicationem non incurrit, vt probat text.*in d.c ſi verò.il.*1. vbi gloſſ.*verbo turpiter*, reddit rationem, quia iuſtum talem dolorem compeſcere difficillimum eſt, & vnanimi voto ſentiunt Cou. *de ſponſalib.p.*2.*c.*7.§.7.*n.*12. Nauar.*in man.c.*17. *num.*84. Clar.§.*homicidium,n.*48.*& lib.*5.§.*fin.q.*77.*n.*9. Perez *l.*4. *gloſſ. ſu hija*, *tit.*13. *lib.*8. *Ord.pag.*268. Anton. Gom.*l.*8.*Tauri*, *n.*55. Henriquez *in ſum.lib.*12. *c.*14. §.1.*lit. E*, Ceuall.*commun.contra comm.q.*833.*num.*30. Farin.*in praxi crimin.p.*5.*q* 121.*n.*6.*& n.*73. Molin.*d. tract.*3. *d.*7. *n.*3. *& diſp.*55. *n.*6. Sayr. *de cenſur. lib.*3. *c.*27. *num.* 23. Soar. *d. ſect.*1. *n.*33. Intrigl. *de caſibus conſcient.cent.*1.*caſu* 9.*n.*18. Carol.de Graſſ.*de effectib. clerical. effectu* 9. *num* 186. Bonac. *de cenſur.diſp.*2. *quæſt.*4. *puncto* 4. *n.*5. Ægid. de Coninck *d. diſp.*15. *num.*194. Bellet. *dict. tit. de fauore Clericorum Canon.* §.2 *num.*9. Layman.*vbi proximè*, *verſ. quarta*, nouiſſimè Homobon. *in reſp. quæſtion. moralium*, *part.*4. *reſp.*29.

60 Turpiter autem inuentus dicitur,qui actum quemcumque impudicum cum huiuſmodi perſona exercet, veluti oſculando,amplexando, vel ſi reperiatur ſolus cum ſola in loco ſuſpecto, & apto ad turpes actus exercendos, ſicuti docent Couar. *de ſponſal. p.*2.§.6. *n.*3. Soar.*d.ſect.*1. *n.*37. Bonac. *d. n.*5. *verſ.rogabis ſecundò*, vbi ſubdit ſufficere vt maritus percutiat clericum loquentem cum ſua vxore, abſque alio turpi actu, quando illum prius ter admonuerat, & ipſe noluit deſiſtere, Beller.*d.*§.2.*n.*9.*verſ.item ſi clericus*, vbi limitat ſi deoſcularetur eaſdem mulieres in publico ſecundum conſuetudinem patriæ, prout fit in Gallia, in Sabaudia, & in Polonia.

61 Matris verò, ſororis, vel filiæ nomine in præſenti venit propria mater,ſoror,& filia,quamvis illegitima, non tamen adoptiua,nec auia, neptis, &c. quia verba *d.cap.ſi verò*,propriè ſunt accipienda, præſertim cùm ſimus in materia pœnali,& odioſa reſtringente priuilegia clericorum, vt reſoluunt Molin. *dicto tract.*3. *diſp.*55.*ad fin.* Ægid. de Coninck *d. diſp.*14. *n.*196. Bonac.*d.n.*5.*verſ.rogabis primò.*

62 Vxoris nomine in præſenti materia venit etiam ſponſa de præſenti, ſecundùm Couar.*p.*1. *de ſponſalibus*, *c.*1.*n.*8.Clar.§.*homicidium*, *n.*49.Perez *l.*1.*gloſſ.*1. *verſ.hinc etiam*, *tit.*1.*lib.*5.*Ordin.pag.*5.Farin.*in praxi crimin.p.*3.*q.*121.*n.*73. Sanch.*de matrim. lib.*1. *diſp.*1. *n.*6. Ægid.de Coninck *d.diſp.*14.*n.*196.*verſ.per vxorē*, Bonac.*d.n.*5.*verſ. reſpondeo nomine vxoris.* Non tamen venit ſponſa de futuro, prout obſeruant Gutier. *de matrim.c.*1.*n.*13.*cum duobus ſeqq.* Aloyſ. Ricc.*in praxi aurea*, *reſolut.*228.

63 Porrò excuſatio hæc ab excommunicationis cenſura locum non habet ſi maritus adulterum non mox,vt in crimine deprehēſus eſt,ſed interiecto temporis interuallo,quo dolor iuſtus ſedari potuerit, occidat, item ſi data opera in loco occulto ſe abſconderat, vt deprehenſum occidere poſſet, ſicut tradit Layman.*d.verſ.quarta*, *propè fin.* Beller.*d.*§.2.*n.*9.*verſ. non effugie*, dum ait maritum non effugere excommunicationem,qui procuraret,quod clericus vocaretur, vt eum verberare poſſet, cùm huiuſmodi, perſuaſio ſit doloſa, & fraudulenta.

VII. Prælatus,Præceptor, Pater ſi bono zelo ductus diſciplinæ, & correctionis cauſa clericum percutiat, à cenſura huius Canon. immunis eſt. De Abbate Prælato loquitur text.*in cap. vniuerſitatis* 24. *de ſentent.excomm.*vbi decernitur vt Abbas per ſe ipſum non per alium regularis diſciplinæ cauſa Monachum percutiat, vel ſi neceſſitas poſtulet per aliquem clericum, vel Monachum (ſub quo comprehenduntur omnes verè Religioſi, etiam quos vocant *Conuerſos*, vt contra aliquos benè notat Soar. *d. diſp.*22. *ſect.*1. *num.*42. (non per laicum) niſi fortè neceſſitas exceſſet, vt aduertit Soar.*d.ſect.*1.*n.*43.) id fieri iubeat. Alioquin tam qui tales verberari præcipit, quàm illi qui verberant, quamvis ob delictum excommunicationis ſententiam incurrunt, & ita obſeruant Layman. *vbi ſuprà*, *verſ. porrò*, & alij citati per me ad *d. c. vniuerſitatis*, *num.*2. Alia ratio eſt de Epiſcopo à cuius dignitate alienum eſt aliquem propriis manibus verberare, *cap.non licet*, 86. *diſt.* & ideo clericos delinquentes per alium clericum corrigere debet, niſi per conſuetudinem fuerit introductum, (vt in Galliis,& aliis locis) vt clerici, ſi ita commeriti ſint, per laicos torqueantur,aut verberentur,prout teſtantur Clar.*lib.*5.§.*fin.quæſt.*64.*num.*25.Sayr.*d.lib.*3.*c.*27. *num.*26. Nauar. *commento* 3.*de Regularib. circa fin. & conſ.*28. *de ſentent.excommun.in nonis*, Ægid. de Coninck *d.diſp.*14.*n.*191. *in fine*, Auil.*d.p.*2.*c.*5. *diſp.*3. *dub.*12. Laym. *loco proximè citato*, vbi poſt Auil. *de cenſur. p.*4. *diſp. vnic. dub.*1. ſubdit ex ſimili ratione excuſari præfectum nauis, aut illum, qui ab eo poteſtatem habet, ſi clericum verbaliter degradatum,& ad triremes damnatum perinde ac alios nauigantes percutiat. 64

De Præceptore,ſiue Magiſtro loquitur text.*in dict. cap.*1.*de ſentent. excommun.* dum probat illum percutientem diſcipulos clericos intuitu diſciplinæ, vel correctionis non incurrere excommunicationem, modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira, ſicuti reſoluunt Soar *d.diſp* 22.*ſect.*1.*num.*49. Molin. *d. tract.*3.*diſp.*56 *num.*10. Auil. *de cenſur. p.*2. *cap.*5. *diſp* 3.*dub.*13. Ægid.de Coninck *d.diſp.*14.*num.*192. Bonacin.*d.quæſt.*4.*puncto* 4.*num.*4.Bellet.*d.tit.de fauore clericorum Canon.* §.2.*n.*4. Layman. *vbi ſuprà, verſ. quinta*, ſubdens magiſtrum ius habere caſtigandi clericos, etiam in maioribus Ordinibus conſtitutos, modò caſtigatio moderata ſit habita ratione culpæ, & perſonæ tum percutientis, tum eius, quæ percutitur, alioquin ſi percuſſio valdè indecens ſit, aut exceſſus notabilis, cenſura excommunicationis non euitabitur. 65

De patre ſolet dubitari, an filium in Sacris conſtitutum ſine nota excommunicationis caſtigare poſſit; vna ſententia tenet affirmatiuam partem ex ea ratione, quia pater non minorem, ſed potius maiorem in filium poteſtatem habet, quàm Magiſter in diſcipulum,atqui *in d.c.*1.*& in cap.ex tenore, de ſent.excomm.* abſolutè, & ſine reſtrictione ſignificatur Magiſtrum ab excommunicatione immunem eſſe, ſi diſcipulum correctionis cauſa percutiat; ergo idem de patre ſentiendum eſt erga filium, quare ita ſentiunt S. Antonin. *part.*3.*tit.*24. *cap.*1.§.2.*caſu* 12. Sylueſt. *verbo excommun.*6.*caſu* 8.Nauar.*d.c.*27.*n.*82. Soar. *d.ſect.*1. *num.*49.Auil.*part.*2.*cap.*5. *diſp.*3. *dub.*13. Et eſt probabilis. 66

Altera verò ſententia negatiua probabilior eſt, quia ſacer Ordo liberat à poteſtate patris ſaltem quoad percuſſionem, vt dicit Abb. *in d.cap.cum voluntate*, *num.*8. & Hoſt. *num.*11. & quoad ſpiritualia liberat à patria poteſtate, idem Hoſt. *in cap. indecorum*, *num.*5. *de ætate*, *& qualit.* & ideò ſic reſoluunt 67

gloſſ.

gloſſ. verbo inferiorum, in d cap. cùm voluntate. Bellet. d. tit. de fauore cleric. Canon. §. 2. num. 6. Molin. de iuſt. tract. 2. diſp. 228. in 6. effectu, & tract. 3. diſp. 59. Paul. Layman. vbi ſuprà verſ. de patre, & reſpondet contrariis, me citato Homobon, in reſp. quæſt. moral. p 4. reſp. 31.

69 VIII. Index laicus, ſeu etiam priuata perſona quando videt clericum præparatum ad iniuriam alterius, & non adeſt eius Prælatus, ſi ipſum clericum aliàs compeſcere non poteſt, tunc ſine metu excommunicationis eum ligare valet, & capere vt conſignet Epiſcopo ſuo Superiori, ita Innoc. in d. c. ſi verò, il. 1. & ibi Abb. n. 6. & Alciat. n. 58. de ſent. excomun. Abb. in cap. cùm non ab homine, de iudic. n. 11. & 12. vbi Felin. n. 1. & Dec. n. 36. Boſſi. in tit. de captura, num. 39. Menoch. de arbitr. caſu 180. n. 20. quos refert, & ſequitur Bellet. dict. tit. de fauore cleric. Canon. §. 2. num. 24.

70 IX. Index laicus, vel eius familia quando reperit clericum in flagranti delicto, poteſt illum capere ad effectum tranſmittendi, vel ducendi eum ad ſuum iudicem ſi de fuga ſit ſuſpectus, ita gloſſ. in poſitione caſus in c. ſi iudex, de ſentent. excommun. lib. 6. gloſſ. 1. in d. cap. cum non ab homine, vbi Abb. n. 11. & 12. Hoſt. n. 4. Dec. n. 41. cum ſeqq. idem Abb in cap. vt fama, n. 6. de ſentent. excommun. Angel. conſ. 128. col. 1. in fin. Clar. in §. fin. q. 28. verſ. ſi verò loquimur, Oliban. de iure fiſci, c. 14. n. 140. vbi ſubdit retentionem perſonæ clericorum in Aragonia eſſe limitatam ad 24. horas, Nauar. in man. c. 27. n. 83. Menoch. de arbitr. caſu. 180. n. 23. Auendan. de exequend mand p. 1. c. 22. num. 2. verſ. item, Azeued. l. 9. n. 4. tit. 1. lib. 1. & l. 5. n. 9. & 11. tit. 3. lib. 4. nouæ recopil. Mart. de iuriſd. par. 4. caſu 42. Farin. in praxi crim. p. 1. q. 21. num. 141 cum multis ſeqq. Camill. Borrel. de præſtantia Regis Catholici, c. 71. num. 185. & ſeq. & in ſum. omnium deciſ. tit. 43. de foro compet. n. 126.

71 Idem in Monacho dicendum eſt, nam ſi ille repertus fuerit in flagranti delicto, poterit etiam à iudice ſæculari capi, vt ad ſuum ſuperiorem remittatur, ſecundùm Nauar. in cap. non dicatis 12. q. 2. num. 96. cum ſeqq. & plures citatos à Cened. ad Decretal. collect. 861 num 4.

72 Hæc remiſſio fieri debet ſine ignominia clerici, vel Monachi, quia ſi remitteretur cum ignominia, eſſet iudex puniendus, & committeret vim publicam, l. lex Iulia, vbi Bart. & Alex. ff ad leg. Iul. de vi publica, Carauit. ſuper rit. M. Curiæ, rit. 235. Bellet. tit. de fauore cleric. Canon §. 2. n. 29. vbi n. 28. quærit an huiuſmodi remiſſio fieri debeat expenſis eiuſdem clerici, an iudicis laici capientis, an verò inſtigatoris.

73 X. Fuga clerici debitoris ex cauſa ciuili vbi timetur, poteſt creditor, vel iudex talem debitorem capere abſque metu excommunicationis, dummodò eum quantò citiùs remittat ad ſuum Superiorem, ita Innoc, in cap. vt fama, vbi Abb. n. 6. de ſentent. excomm. Idem Abb. in d. cap. cùm non ab homine, n. 11. in fine, & n. 17. & Felin. ibi n. 4. ac Dec. n. 48. Boſſ. in tit. de captura, n. 27. Bellet. d. §. 2. n. 30. vbi cum Bald. in dict. cap cùm non ab homine, n. 7. ſubdit hunc clericum non poſſe detineri vltra viginti horas quin conſignetur iudici Eccleſiaſtico, & excommunicationem eo caſu non euitari ſi clericus offerat cautionem idoneam, & debitor illam acceptare nolit, ſed eum ducere malit ad iudicem.

74 XI. Violentia vbi facta fuerit clerico propter recuperationem rei ablatæ, ſeu defenſionem rerum, excommunicatio nulla incurritur, ex Innoc. in cap. nuper, vbi Felin. n. 9. de ſentent. excomm. vbi dicit quòd ſi clericus emphyteuta non vult ſoluere canonem, poteſt dominus armata manu eum expellere abſque metu excommunicationis, dummodò non tangat perſonam, refert Bellet. d. §. 2. n. 32.

75 XII. Officialis laicus ſi turbam arcendo iniicit manum in clericum, non incidit in excommunicationem, d. cap. ſi verò, il. 1. de ſent. excommun. Sayr. d. lib. 3. c. 28. n. 27. Ægid. de Coninck d. tom. 2. diſp. 14. n. 193. Bonac. d. diſp. 2. q. 4. n. 2. verſ. ſecundus, Bellet. dict. tit. de fauore cleric. Canon. §. 2. n. 34. & §. 3. n. 28. adiicientes quòd ſi talis officialis, puta oſtiarius, id faceret animo maligno, ex propoſito ſcilicet intendens clericum verberare ſine ſufficienti neceſſitate, incurret excommunicationem, ſed ſoli Epiſcopo reſeruatam, à quo abſolui poterit niſi clericum grauiter vulneraſſet.

76 *Vt nullus Epiſcoporum ipſum abſoluere præſumat.*] Ergo in clericos impias inferens manus, non poteſt abſolui niſi à Summo Pontif. ſicuti reſoluunt citati à Carol. de Graſſ. d. effectu 9. à n. 148. Plures tamen enumerantur in iure caſus, in quibus Epiſcopi ab excommunicatione contracta pro violenta manuum iniectione in clericum abſoluere poſſunt quos omnes in vnum redegi de officio, & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 41. per totam, & nunc breuiter eos recenſere operæ pretium duxi.

77 Primus igitur caſus, quo Epiſcopis abſoluere permittitur, eſt quando percuſſio fuerit leuis, vt probat c. peruenit, de ſentent. excommun. & reſoluunt Iacob. de Graff. in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 49. n. 51. cum ſeqq. Bonac. de cenſur. diſp. 4. q. 4. punct. 5. Bellet. diſquiſit. cleric. tit. de fauore cleric. Canon. §. 3. à n. 33. Carol. de Graſſ de effectib. cleric. effectu 9. à n. 173. Paul. Layman. in Theologia morali, lib. 1. tract. 5. p. 2. c. 5. n. 10. vbi le-

78 uem percuſſionem illam reputat, quæ nullam maculam, aut lacerationem carnis, nec membri mutilationem dentium euulſionem, multorum capillorum extractionem, nec ſanguinis immodicam effuſionem attulit, neque ex circumſtantiis aggrauata eſt, & Portel. dict. verbo manus violenta, in addit. n. 2. verſ. percuſſio. Denique quæ dicatur modica, ſiue leuis percuſſio, quæ autem grauis, ſiue enormis, viri prudentis, etiam Confeſſarij iudicio diſcerni debet, non ex ſola percuſſione læſionéve, ſed etiam ex circumſtantiis perſonarum percutientis, ac percuſſi, loci, temporis, ſequuti ſcandali, & c. vt per Nauar. in man. c. 27. n. 91. Couar. in c. alma. p. 1. §. 9. num. 2 Molin. d. tract. 3. diſp. 57. Sayr. d. l. 3. c. 28. num. 34. Bellet. d. §. 3. num. 34.

79 Vnde percuſſus in platea, vel in Eccleſia etiam leuiter, dicitur atrox iniuriatus, propter quod ſic percutiens non valet per Epiſcopum abſolui, quia hæc percuſſio non poteſt dici leuis, ex quo eſt notoria, ita gloſſ. verbo mutilationem, in c. cùm illorum, de ſentent. excommun. vbi Abb. num. 9. Iacob. de Graff. d. c. 49. n. 56. Bellet. d. §. 3. à n. 36. Bonac. d. q. 4. punct. 5. n. 2. verſ. mediocris.

80 Secundus caſus eſt. Si clerici in communi ſocietate viuentes ſe mutuò percutiant, ab Epiſcopo ſuo abſolui poſſunt, niſi facti atrocitas aliod exigat, c. quoniam, de vita, & honeſt. cleric. Layman. d. c. 5. num. 10. verſ. 11. Bonac d. punct. 5. n. 3. in princip. Nauar. d. c. 27. n. 91. in princ. Bellet. d. §. 3. n. 5.

81 Tertius. Regularis Regularem eiuſdem clauſtri percutiens non enormiter, à Prælato ſuo abſolui poteſt; ſin verò Abbatis diſcretio ad delinquentis correctionem non ſufficiat, adhibendus eſt Epiſcopus, cap. Monachi, cap. cùm illorum, cap. canonica, de ſentent. excommun. Nauar. Bonac. & Bellet proximè citatis locis, Laym. d. n. 10. verſ. 11 Carol. de Graſſ. d. effectu 9. num. 171. Fr. Emman. quæſt. Regul. tom. 1. q. 20. art. 12.

vbi

vbi ſubdit quòd verba *d.cap. Monachi*, ibi, *in clauſtro*, non ponuntur quaſi innuant quòd ſi extra clauſtra ſe percuſſerint, ab Epiſcopo, & non à ſuo Prælato debeant abſolui, ſed quia hoc crebriùs in clauſtro contingit, & *art.* 19. notat quod ſi Prælatus Regularis non ſit Sacerdos, & nullus alius ſit Sacerdos Regularis in Conuentu, vel ſi ſit excommunicatus, aut aliter impeditus, poteſt eius ſubditus abſolui ab Epiſcopo à minori Clerici læſione.

82 Si autem Regularis percutiat Regularem ſub alio Prælato conſtitutum, abſolui etiam poteſt à proprio Prælato (ſi percuſſio enormis non fuit) præſente tamen Prælato percuſſi, vt iniuriam condonet, ac pœnam in ſatisfactionem deſtinat, ſicut colligitur ex *d.cap. cum illorum*, *§. ſi verò clauſtralis*, vbi Hoſt. *n.* 14. & Abb. *n.* 13. Layman. *loco proximè citato*.

83 Quando verò Superior percuſſerit ſuum ſubditum, poteſt ipſe ſecundùm priuilegia abſolui ab alio Sacerdote ſubdito ſuo electo ab ipſo in Confeſſorem, & ſi ſubditus, & Prælatus ſe adinuicem percuſſerint, & in Conuentu non ſit aliquis, qui eos valeat abſoluere, poſſunt adinuicem ſe abſoluere, vt reſoluunt Fr. Emman. *d.q.* 20. *art.* 12. Coriol. *de caſibus reſeruatis*, *p.* 2. *caſu* 10. *de iudic. Regul.* §. 10. *num.* 17. *verſ. nam licet*, vbi aduertit quòd licèt de iure communi excommunicatus maiori excommunicatione non poſſit alium pariter excommunicatum abſoluere, ex notatis *in cap. audiuimus* 24. *q.* 1. in caſu tamen neceſſitatis vbi non eſt alius Religioſus, qui poſſit eos abſoluere, poteſt excommunicatus alium excommunicatum abſoluere.

84 Nouitius, qui ante Religionis ingreſſum excommunicationem huius Canon. incurrit, ab Abbate abſolui non poteſt, ex Taraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloſſ.* 8. *n.* 31. quicquid dicant Bonac. *d. diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 5. *num.* 1. *propè fin.* Layman. *d. cap.* 5. *in fine*, *verſ. exterùm*.

85 Si Religioſus aliquis manus violentas in Clericum iniecerit ab Epiſcopo abſolui poteſt eo in caſu, quo ſæcularis Clericus poſſet, ſi alium Clericum percuſſiſſet, videlicet ſi percuſſio leuis fuit, iuxta *cap. Religioſi*, *de ſent. excomm. lib* 6. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 20. *art.* 12. Molin. *tract.* 3. *diſp.* 60. *in fin.* Layman. *vbi proximè*, & tetigi *d. p.* 2. *alleg.* 41. *n.* 18.

86 Quartus. Monialis ſi monialem, vel conuerſam, aut Clericum percuſſerit per Epiſcopum, in cuius diœceſi Monaſteria fuerint, abſolui poteſt, *cap. de Monialibus*, vbi *gloſſ. fin.* & DD. *de ſentent. excommun.* Syluest. *in ſumma*, *verbo abſolutio* 4. *n.* 3. *Belles. d.* §. 3. *n.* 4. qui hoc procedere aſſerunt tam in exemptis, quàm non exemptis.

87 Quintus. Filij impuberes ab Epiſcopo abſolui poſſunt non ſolùm ab excommunicatione leuis, ſed etiam mediocris, & enormis percuſſionis factæ tempore impubertatis, *c. vlt de ſentent. excomm.* Beller. *d.* §. 3. *n.* 20. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 172. Bonac. *d. n.* 3. *verſ. quintus caſus*.

88 Sextus. Ianitor, ſeu Officialis ſi turbam arcendo Clericum percuſſerit animo maligno, & ex propoſito ſcilicet intendens Clericum verberare ſine ſufficienti neceſſitate, poteſt ab Epiſcopo abſolui, niſi fortè grauiter vulnerauerit, *cap. ſi verò*, *il.* 1. *de officialis*, *de ſent. excomm.* Sayr. *d. lib.* 3. *c.* 28. *n.* 27. Ægid. de Coninck. *d. diſp.* 14. *n.* 193. Bonac. *d. diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 5. *n.* 3. *verſ. ſecundus*, Beller. *d. tit. de fauore cleric. Canon.* §. 3. *num.* 22.

89 Septimus. Impedimentum legitimum habens, propter quod excommunicatus non poteſt Summum Pontificem adire ſine graui periculo vitæ, ab Epiſcopo abſolui poterit, *cap. de cætero*, *de ſentent. excommun.* Henriq. *in ſumm. lib.* 6. *de pœnit. c.* 11. *n.* 5. Soar. *tom.* 4. *diſp.* 30. *ſect.* 3. *n.* 4. Molin. *d. tract.* 3. *diſp.* 63. *n.* 2. Sayr. *lib.* 3. *c.* 28 *n.* 39. Hieron. de Monte *q.* 15. *n.* 29. & 30. Zambran. *de caſibus in articulo mortis*, *c.* 4. *dub.* 4. *n.* 14. Beller. *d. tit. de fauore cleric. Canon.* §. 3. *n.* 12. Bonac. *d. punct.* 5. *n.* 3, *verſ. tertius*, Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *à n.* 181. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 13. *num.* 9.

Impedimentum iuſtum habet is, qui ire non poteſt, licèt mittere valeat pro abſolutione, ſecundùm Henriq. *d. lib.* 6. *c.* 9 §. 7. & *lib.* 13. *de excommun. c.* 29. §. 3. Vgolin. *de cenſur. Pontifici reſeruat. p.* 3. *c.* 2. *verbo niſi in mortis articulo*, §. 4. *n.* 1. *verſ. item habet locum*, & *de cenſur. tab.* 1. *c.* 4. *n.* 13. *in fine*, Sanch. *d. c.* 13. *n.* 41. Exemplificando in habente curam animarum ſi timet eas ob ſuam abſentiam damnum notabile accepturas, niſi tamen idoneum Vicarium conſtituere poſſit: & in habente vxorem, & filios, quos in extrema neceſſitate relictos eſſe agnoſcat, illos enim ab Epiſcopo abſolui poſſe reſoluit Sayr. *d. c.* 28. *n.* 8. Idem dicendum eſſe de eo, qui propter capitales inimicitias non poſſit Romam adire, etiamſi eas ex culpa contraxerit, *d. c. de cætero*, ibi, *capitales inimicitias*, vbi ego ipſe *in collect. n.* 2. Sayr. *d. c.* 28. *n.* 16. Zambran. *de caſibus in articulo mortis*, *c.* 4. *dub.* 4. *n.* 14. Carol. de Graſſis *d. effectu* 9 *n.* 158. Beller *d.* §. 3. *n.* 14. & 18. Bonac *d n.* 3. *verſ. tertius*, Sanch. *d. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 9. Quæ dicantur capitales inimicitiæ vide quæ dixi *de offic. & poteſt Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 41. *n.* 10. *cum ſeqq.* 90

Octauus. Inops, id eſt, tanta paupertate grauatus, quòd Romam pro abſolutione accedere non valet, ſi Clericum percuſſerit, ab Epiſcopo abſolui poteſt, *c. quod de his*, *cap. quamuis*, *de ſent. excomm.* Hieron. de Monte *d. q.* 15. *à n.* 6. Carol. de Graſſis *d. effectu* 9. *n.* 164. Aluarez de Velaſco *de priuileg. pauperum*, *p.* 2. *q.* 65. §. 1. *n.* 177. *pag.* 42. Beller. *d.* §. 3. *n.* 14. vbi cum Hoſt. *in d. cap. quod de his*, *n.* 1. & Abb. *in cap. ea noſcitur*, *n.* 5. *de ſentent. excomm.* reſoluit hoc habere locum in eo paupere non mendicante, ſed viuente ex ſuo artificio, de quo etiam Azeued. *l.* 2. *n.* 46. *tit.* 18. *lib.* 4. *noua recop.* 91

Nonus. Æger, ſiue valetudinarius, aut quacunque corporis impotentia impeditus, & fortiori membrorum deſtitutus, ab Epiſcopo ſuo abſolui poteſt ab excommunicatione incurſa ob violentam manuum iniectionem in Clericus, etiam ſi infirmitas temporalis ſit, putà in febre tertiana, quartana, vel podagra, ita Abb. & Innoc. per text *ibi in d cap. quod de his*, Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 162. Sayr. *d. c.* 28. *n.* 24. Beller. *d.* §. 3. *n.* 25. Infirmi autem, & valetudinarij dicuntur ex conſilio medicorum, Roland. *conſ.* 22 *n.* 20. *ad fin. lib.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 60. Farin. *in praxi crim. p.* 1. *q.* 76. *n.* 90. 92

Decimus. Senex poteſt ab hac excommunicatione per Epiſcopum abſolui, quamvis fortis ſit ad ambulandum, *cap. ea noſcitur* 12. *de ſentent. excomm.* vbi ego ipſe *n.* 3. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *à n.* 160. Sayr. *d. c.* 28. *n.* 25. Beller. *d.* §. 3. *n.* 26. Qui autem ſenes dicantur, arbitrio iudicis relinquitur, ex Menoch. *de arbitr. caſu* 59. & *de præſumpt. l.* 6. *præſ.* 46. *n.* 25. Flamin *de reſign. benef. lib.* 5. *q.* 6. *à n.* 4. Farin. *in praxi criminn. p.* 3 *q.* 92. *n.* 22. vbi refert ſenem dici de anno 50. perfecto vſque ad annum 70. 93

Vndecimus. Seruus, & filiusfamilias, ſeu quivis alius exiſtens in poteſtate alterius, poteſt ab Epiſcopo abſolui ab excommunicatione de qua *hic*, modò Dominus graue damnum inde patiatur, abſque ſua culpa ex ſerui abſentia, *cap. mulieres* 6. *de ſentent. excommun.* Carol. de Graſſis *d. effectu* 9. *num.* 167. 94

Bonacin.

Bonae.*d.q.4.puncto 5.n.3.verſ.ſeptimus*, Bellet. *d.§.3. num.29.*

95 Doodecimus. Mulieres cuiuſcunque ſint ætatis, & conditionis, poſſunt ab Epiſcopo abſolui ab excommunicatione, de qoa *hic*, cùm illis periculoſum ſit peregrè proficiſci, & ſe virorum cœtibus immiſcere, *d.c.mulieres, d.cap.ea noſcitur*, Naoar.*d c.17.n.*88. Tiraq.*l.10.connub gloſſ.1 p.10. n.33.* Sayr. *d.lib.3. c.28. n.18.verſ.tertius caſus*, Hieronym.de Monte *q.15.n.6.* Carol.de Graſſ. *d.effectu 9. n.159.* Bellet. *d.§.3.n.17.* Bonac.*d.n.2.verſ.ſextus.*

96 *Niſi mortis vrgente periculo.*] Eo enim caſus nullus eſt caſus reſeruatus, immò quilibet ſimplex Sacerdos poterit conſtitutos in articulo mortis, etiam ſi ſint excommunicati, & denuntiati etiam ob hæreſim, vel aliud quodcunque delictum, & habentes peccata etiam enormia, & reſeruata abſoluere, per Concil. Trident.*ſeſſ.14.de ſacram pœnit.cap.7.verſ. vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis*, per quod ita reſoluunt Sot. *in 4.diſt.18.q.4.art.4.* Gerald.*ſing.12.* Couar.*in c.alma mater p 1.§.11.n.8. verſ. quod ſi mortuus*, Cordub. *in tract.caſuum conſcientiæ, q.18.verſ.el ſegundo punto es*, Nauar.*in princ.de pœnit.diſt.6. n.73.* Gut. *canon. lib.1. c.1. n.58. & 59.* Auil. *de cenſur. part.2. cap.6. dub.3. diſput.4.concluſ.4.* Sayr. *in ſimili tract. lib.2. c.18* Bonacin *eodem tract. diſp.1. q.2.puncto 3. n.3. & diſp 2. puncto 2.§.4.n.2. verſ. ſecunda*, Valent. *tom.4. diſp.7. q.10 puncto 2.* Viuald.*in candel.aureo tit.de abſol.n 59.* Soar.*tom.4.de pœnit.diſp.16.ſect.4. & tom.5. diſp.11. ſect.1.n.14.* Anton.Fernandez *in exam. Theolog moral. p.2.cap 9.§.18.& p.3.c.6.§.9.à n.19.* Paul. Comitol. *reſponſ.mor.lib.1.q.21.n.1.& q.22. n.2. & lib 5.q.14. n 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.1. à n.58.* Coriol.*de caſibus reſeru. part.1.ſect.2.art.16.* Hieronymob. de Bonis *de humana vita ſtatib. part.1.cap. 16. verſ. porrò*, Ledeſma *in ſum part.1. de ſacram. vbi de pœnit. cap.14.* Ægid de Coninck *de ſacram.& cenſur.tom.1. diſp.8.num.90. cum ſeqq.* Sanch. *in præcept Decalog. tom.1.lib.2 c.13.* Campan.*in diuerſ. iuris Canon.rub.1. n.110.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.10.p.4.* Sanch.*in præcepta Decal. tom.1. l 2.c. 3.* Ioan. Valer.*de diff.inter vtrumque forum, verbo excommunicatio, differ.23. & verbo pœnitentia, differ.9.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, p.2. lib.7. c.1. à n.716.*

97 Articolus mortis in præſenti materia dicitur non ſolum periculum mortis proueniens ex infirmitate, ſed quodlibet probabile periculum mortis quod contingit quando adeſt probabile periculum de morte, quæ vt plurimum ſoleat in illo euentu contingere, colliges hæc ex reſolutis per Viuald. *in candel. aureo, tit.de abſolut. n.60.* Zerol. *in praxi de pœnit. c.15. q.7.* Vaſq *de pœnit. q.91. art.1. dub.5.n.1.* Fr. Emman. *in explic. Bullæ Cruc. §.9. dub.3.* Molfeſ. *in ſum. Theol. moral. tract.7. c.15. n.77.* Coriol. *de caſib.reſeru. p.1. ſect.2.art.16 à num.2.* Franc.Molin. *de ritu nupt.lib.1. compar.18. n.18.* Ioan. Valer. *dict. verbo Pœnitentia, differ.23.*

98 *Aut qui de principali iudicio, &c.*] Sacrilegium enim eſt de poteſtate Papæ, ſeu alterius Principis dubitare, gloſſ.*verbo iudicare, in c.patet 9. q.3.* Iaſ. *in l. Barbarius, ff.de officio Prætor.n.35.& in l.1.ff de conſtit. Princip.n.3.* Dec. *conſ.602.n.1. & conſ.603.num.1. & conſ.588.n.2.cum ſeqq.* Cran. *conſ.297. n.3. verſ.venio nunc, vol.* Ioan.de Roias *in epitome ſucceſſ.c.23.n.67. cum ſeq.* Affl & *deciſ.255 n.61.cum ſeqq.* Lambert.*de iurepatr.in 4 art.8.q... princ.1.p. lib.1. n.2.* Ferdin.de Mendoç.*diſp iur.Ciuil.lib 1.c.5.n.1.* Hieron.de Monte *var.iuris. q.6.n.48.cum ſeqq.* Lancel Conrad.*in templo omnium iudicum, l.1.c.1.§.1.q.2.n.9.fol.3.& §.4.tit.de præſt. & petent. Imper. vero Imperator habet dominium vniuerſ.num.4.fol.64.* Burg. de Pace *in proœm. legum Tauri, n.347.* Sebaſt. Medic.*de legib.& ſtatut.p.1.q.8. in princ.* Matien.*l.6.gloſſ.2.n.4.tit.10.lib.5. nouæ recop.* Menoch.*conſ.103.vol.1.* Dionyſ.Paul.Lopys.*in tract.de vera quatuor Patriarchal.Sedium erect.c.10.n.83.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, aut hi, qui ex Iudæis ſunt, officia publica nullatenus appetere poſſunt.*

2 *Iudæus an poſſit eſſe arbiter, Aduocatus, vel Procurator inter Chriſtianos, remiſſiuè.*

3 *Infidelis de nouo factus Chriſtianus contra fidelem teſtimonium dicere non poteſt, ſed contrarium verius, vt n.4.*

5 *Neophyti ad publica officia promoueri non poſſunt.*

Cap. Conſtituit. XXXI.

Ex Toletano Concil.

IVdæi, aut hi, qoi ex Iudæis ſunt, officia publica 1
nullatenos appetere poſſunt, nec ea exercere permitti debent, quod ſi quis fieri permiſerit, veluti ſacrilegus anathematizetur, & Iudæus publicis cædibus depellatur, vt per Bobadil.*in ſua politica.lib.1.c.4. n.29.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2.c.28. n.15.* de intellectu latè agit Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib.1.c.4.* vbi dicit textum *in præſenti* agere & tractare de Iudæis, qui in obſeruatione legis Iodaïcæ perſeuerant, ita vt illa verba text. *vt iudæi*, intelligantur de Iodæis, & filiis Iudæorum, & de his, qui Iodæi origine ſunt: illa verò, *aut ij, qui ex Iudæis ſunt*, de iudæis, qui ritu, & obſeruatione ſont Iodæi, nempe de iis, qui cum Gentiles eſſent, ad Iudaïſmum tranſierunt.

De materia huius text. latè agit D. Anton. Ricciul. 2
ſuo tract.de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent.lib.2.c.22 per tot.& c.23. tractat an Iudæus poſſit eſſe arbiter inter Chriſtianos, & *c.24.* an poſſit exercere officium Adoocati, & *c.25.* an poſſit adipiſci grados Doctoratus, & *c.26.* an poſſit eſſe Procurator, & *c.27.* an poſſit eſſe Notarius.

Aut hi qui, &c.] Per hunc text. tenent Doctores 3
infidelem etiam de nouo factum Chriſtianum contra fidelem teſtimonium dicere non poſſe, vt in ſpecie tenent Roman. *ſing.669* Hippol. *ſing.107.* idem in eff ecto ſequitur Felin. *in cap.cum tc, verbo infidelitas, n.12.* Dec.*n.6* Rip.*n.30.de reſcrip.* Iaſ. *in rub.à princip. ff.de inſtit.& iure* Pro quibus etiam facit quia Baptiſmus ſicut criminis præcedentis accuſationem noo tollit, ſecundum *gloſ.vlt.* communiter receptam *in cap. gaudemus, de diuort.* ita ſimiliter non tollit maculam, quæ ab extrinſeco, non verò à peccato proueniens contracta eſt, arg.text.*in cap acutius 28. q.3. & in c.ſi quis viduam, 34. diſtinct.* ac ſubinde cùm prohibitio teſtificandi reſpectu infidelis fundetur in macola perſonæ cohærenti, & aliunde prooueniente, vtique dicendum videtur per Baptiſmum non extingui talem effectum, ſed ſtante illo nouiter conuerſum ad teſtimoniom non admitti.

Verùm contraria ſententia nobis verior videtur, 4
& tenenda quo ad habilitatem perſonæ, licèt de teſtimonio illius aliquid in fide diminui poſſit, in qua ſpecie videtur poſſe procedere ſententiam de qoa *ſuprà.* Ratio huius opinionis fundamentalis illa eſſe videtur, quia licèt labij defectus, & maculæ ab

extrin

extrinſeco prouenientes in baptizato retineantur, vt ſupradicti Doctores probare intendunt, nihilominus negandum non eſt per illum ceſſare infidelitatem hominis facti Chriſtiani, quia ceſſante apertè ceſſat fundamentum, in quo legis prohibitio fundatur. ac proinde cùm eiuſdem legis ratio tantùm infidelem reſpiciat, immo de illo apertè loquatur, nihil mirum ſi ceſſare videatur in baptizato, & nouiter conuerſo, qui per Baptiſmum non iam infidelis, ſed fidelis exiſtit. Accedit, quia infidelis per ſuum baptiſmum, non ille, qui antea erat, ſed alius nouus homo reputatur, iuxta illud Domini: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto*, habetur *in cap. debitum, de Baptiſmo*; facit illud *Ezech. c. 36.* ibi: *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundamini*, &c. quæ verba de Baptiſmo intelliguntur, prout interpretatur Sot. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 1.* Qua retenta opinione non obſtant fundamenta in contrarium, & in primis ad hunc text. reſpondetur nihil probare in fauorem contrariæ ſententiæ, ſiquidem tantummodò dicit ad officia publica tales non eſſe admittendos, quod longè diuerſum eſt, & in alia longe diuerſa ratione fundatur, prout conſiderat Iaſ. & Felin. *dictis locis*. Ad poſterius fundamentum ſatisfit ſi dicas quòd licèt fateamur plures maculas in baptizato remanere, putà infamiam, & aliàs, quæ non ex peccato, ſed aliunde proueniunt, nihilominus negandum non eſt ceſſare infidelitatem, & conſequenter maculam illam, quæ ex eadem infidelitate reſultat, & ſic cùm legis prohibitio reſpiciat tantùm infideles, & in eadem infidelitate fundetur, non habebit locum in illo, qui talis non eſt per Sacramentum Baptiſmi.

5 In gloſſ. *Qui ex Iudæis*, ibi, *vel loquitur de Iudæis de nouo ad fidem conuerſis*. Notatur ad hoc quòd neophyti ad publica officia promoueri non poſſunt, vt per Roman. *ſing. 679.* incip. *Nunc veniamus*, Felin. *in c. eam te, de reſcript. ſub n. 12. verſ. limita ſecundo*, vbi Dec. *n. 31.* Ripa *n. 30. & 31.* Lambert. *de iurepatronat. lib. 1. p. 1. q. 7. art. 3. n. 31.* Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, limit. 12. n. 11. & de pœnis temper. cauſa 91. num. 19.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ, tit. diſpenſatio cum neophytis*. Couar. *in Clement. ſi furioſus, p. 1. §. 2. num. 8. verſic. quarta concluſio*, Caſtald. *de Imper. q. 75. n. 5.* Rouit. *in rub. de Iudæis, num. 4.* Perez *l. 9. tit. 1. lib. 1. Ordinam. pag. 34.* & diſtinguit Ant. Ricciul. *in tract. de neophytis, c. 5 à princ.* Et quid ad Eccleſiaſtica beneficia, vide quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 1. tit. 2. gloſſ. 17. à n. 21.*

Cap. Vxor. XXXIII. *Gelaſius.*

1 Collige ex text. obligatum ad reddendas rationes gaudere immunitate Eccleſiæ, vt per Nau. *in man. c. 24. n. 19. in fine*, Decian. *in tract. crimin lib. 6. c. 29. n. 28.* vbi loquitur de obligatis ad ratiocinia publica, concluditque eos gaudere debere immunitate Eccleſiaſtica.

SVMMARIVM.

1 *Bona confugientis ad Eccleſiam non poſſunt exinde extrahi, nec aliud quodcunque nocumentum inferendum eſt ad hoc vt ab Eccleſia egrediatur.*

2 *Confugiens ad Eccleſiam poteſt extra illam tutus exire ad exonerandum corpus, modò ſtatim redeat.*

3 *Iudex Eccleſiaſticus an teneatur conſignare iudici ſæculari confugientem ad ſuam Eccleſiam etiam ob caſus non exceptos recepta ab eo iurata promiſſione, vel cautione de non puniendo delinquentem corporaliter, oſtenditur.*

4 *Confugientibus ad Eccleſiam de expenſis quis prouidere debeat, remiſſiuè.*

Cap. Diffiniuit. XXXV.

Ex Concil. Tolet. XII.

AVt quodcunque nocibilitatis, &c.] Notatur ad hoc, quòd ad Eccleſiam confugienti nec bona auferri poſſunt, nec aliud quodcunque nocumentum ſibi inferri ad hoc vt ab Eccleſia egrediatur, vt per Archid. *poſt n. 1. in verbo damni, & in verbo ſpolij*, & Turrecr. *in ſummario*, vbi generaliter dicit quod perſonis, aut rebus fugientium ad Eccleſiam nulla debet iniuria inferri, Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 12. n. 3.* 1

Qualiter ad requiſita naturæ vſum, &c.] Ex hoc text. vulgò colligitur quòd extra Eccleſiam, & Eccleſiæ immunitatem poteſt quis exire ad exonerandum corpus modò ſtatim redeat, vt per Mantu. *conſ. 60. poſt n. 17.* Decian. *in tract. criminal. lib. 6. c. 27. n. 6. in fine*, Mari. Ital. *de immunit. Eccleſ. lib. 1. c. 4. §. 7. n. 12. verſ. ratio autem, & c. 6. §. 2. n. 26.* vbi tamen declarat ſi intra fines Eccleſiæ non fuerit alius locus opportunus ad id perficiendum. 2

Ipſos autem, qui ad Eccleſiam, &c.] Notatur ad hoc, quòd iudex Eccleſiaſticus tenetur conſignare iudici ſæculari confugientem ad ſuam Eccleſiam etiam ob caſus non exceptos recepta priùs ab eo iurata promiſſione, vel cautione de non puniendo delinquentem corporaliter, nam relato decreto Concil. Tolet. de quo *in præſenti*, quo prohibentur confugientes ad Eccleſiam, vel reſidentes in ea inde extrahi (& ſic loqui videtur in caſibus non exceptis,) ſubditur poſtea quòd ſi Eccleſiæ Sacerdos ſæculari iudici petenti, & inſtanti confugientem præſtito iuramento de impunitate non conſignauerit, & ab Eccleſia non abſtraxerit, ſi delinquens, qui ad Eccleſiam confugit, fortè aufugerit, tenetur idem Sacerdos ad damna, & ſic *in hoc text.* videtur probari Eccleſiæ Rectorem teneri reddere ad eam confugientem iudici illum petenti præſtito iuramento prædicto, vt per gloſſ. *verbo diffiniuit, in verſ. ſi verò dato Sacramento*, Archid. *num. 4. in verbo Sacerdoti*, Turrecrem. *num. 4. eodem verbo, in præſenti*, Alexand. *conſ. 145. n. 3. verſ. etiamſi ſit delictum graue, lib. 7.* Villag. *de extenſ. leg. cap. fin. ex n. 8. vſque ad n. 14.* vbi pluribus nititur probare, quando iudex ſæcularis promittit reum non punire corporaliter, & ſi opus fuerit cautionem præſtiterit, tunc iudex Eccleſiaſticus tenetur confugientem ad Eccleſiam illi conſignare, non diſtinguendo inter caſus exceptos, & non exceptos, Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 13. poſt n. 3.* vbi dicit quòd ſi iudex Eccleſiaſticus habet à iudice ſæculari ſecuritatem prædictam, poteſt dare licentiam extrahendi, & Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 9. q. 10.* quæ omnia hodie non procedunt ſtantè conſtitutione Gregorij XIV. 3

In gloſſ. *Defendatur*, ibi, *Sed quis prouidebit iſtis interim in expenſis? reſpondeo Eccleſia*. Vide Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſolent, num. 46. ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de alim. tit. 1. q. 73.* 4

SVMMARIVM.

1 *Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate etiam Epiſcopo mortuo, vel abſente, niſi fuiſſet alteri locatum.*

2 *Confugiens ad Eccleſiam puniri poteſt ad damna, & intereſſe paſſa per eum in quem deliquit.*

3 *Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate, qua gaudet Eccleſia, etiam quòd non ſit intra confines, ſed ab Eccleſia diſtet.*

Cap. Id conſtituimus. XXXVI.

Ex Concil. Aurel. I.

1 Vel *domo Epiſcopi*, &c.] Notatur ad hoc quòd confugiens ad domum, ſeu palatium Epiſcopi, inde inuitus extrahi non poteſt, non aliter ac ſi ad Eccleſiam confugiſſet, vt per Anaſt. Germ. *de ſacrorum immunit. lib. 3. c. 16. n. 45. cum ſeqq.* Villag. *de extenſ. legum, cap. fin. n. 37.* Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiepiſc. Neapol. c. 22. n. 10. in 1. edit.* aliàs *c. 17. n. 10. in vltim. correcta impreſſ.* Ambroſ. *de immunit. & libertate Eccleſ. c. 10. n. 7. in princip.* Mari. Ital. *de immunit. Eccleſia, lib. 1. c. 4. §. 9. n. 1.* vbi *n. 4.* ampliat etiam Epiſcopo mortuo, vel abſente, & *n. 12.* ampliat quoque in palatio Epiſcopi, quando per ſuam diœceſim moratur in viſitatione, & *n. 6.* limitat quando Sedes Epiſcopalis aliò tranſlata fuerit, & *n. 8.* etiam limitat quando Epiſcopo mortuo, vel abſente palatium Epiſcopi fuiſſet alteri locatum.

2 In gloſſ. 1. in figuratione caſus, ibi, *componi, ideſt, damnum reſarciri, vel debitum reddi.* Notatur ad hoc quòd confugiens ad Eccleſiam puniri poteſt ad damna, & intereſſe paſſa per eum, in quem deliquit, ciuili tantum pœna pecuniaria ad ſatiſfactionem partis, vt per Archid. *n. 1. ad med. in verbo compono,* Bellam. *n. 4. ad finem,* & Turrecrem. *n. 1. ante finem in præſenti,* Mari. Ital. *d. lib. 1. c. 6. §. 3. in diſcurſu,* vbi voluit quòd confugiens ad Eccleſiam, nec etiam pœna exilij puniri poſſit, ſed tantùm ad damna, & intereſſe.

3 In gloſſ. *Vel domo,* ibi, *idem tamen priuilegium habet, ſi eſt extra iſtos paſſus.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopi palatium gaudet eadem immunitate, qua gaudet Eccleſia, etiam quòd non ſit intra confines triginta, & quadraginta paſſus, ſed ab Eccleſia diſtet, vt per Archid. *n. 3.* & Bellam. *n. 5. in fine verſ. in prima gloſſ. & n. 6. in præſenti,* Nauar. *in man. c. 25. n. 18.* Baiard. *ad Clar. §. fin. q. 30. n. 10.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. c. 16. n. 45. cum ſeqq.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. verbo Eccleſia, concluſ. 9. n. 11. & concl. 10. n. 8. & verbo immunitas, concl. 59. n. 24.* Azor. *inſtit. moral p. 1. lib. 9. c. 8. q. 5.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 1. c. 13. n. 14.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 10. ſub n. 9.* Mar. Ital. *d. lib. 1. c. 4. §. 9. n. 1 cum ſeqq.* vbi reſpondet ad fundamenta Deciani *d. lib. 6. c. 25. n. 14.* contrarium tenentis. Gambacurt. *de immun. Eccleſ. lib. 4. c. 3. n. 5. & 7.* Ludou. Correa *in repet. cap. inter alia, p. 2. n. 19. de immunit. Eccleſ.*

Cap. Si quis ſeruum. XXXVIII.

Ex Concil. Martini.

1 Ex hoc text. tam in 1. quàm in 2. colligit Azor. *inſtit moral. p. 1. lib. 11. c. 16. q. 8.* non licere ſeruis aliquid Deo pollicere, quod debitum domino obſequium vel ex toto, vel ex parte perturbet. Vide quæ dixi ad *cap. ſi quis incognitus 17. q. 2.*

Cap. In venditionibus. XL.

Ex Concil. Agathenſi.

Ex Concilio Agathenſi c. 56. relato *in hoc text.* colligitur quòd ſine licentia Epiſcopi quicquid Abbas vendiderit in irritum deducitur. Vide Menoch. *conſ. 73. n. 1.* Rot. *dec. 597. n. 1,* apud Farin. *in 1. collect. nouiſſ.* aliàs *p. 4. diuerſ.* 1

Cap. Quicunque vult. XLIII. & vlt.

Auguſtin.

Auguſtinus *in ſerm. 2. de vita clericorum*, relatus *in hoc text* ait non eſſe exhæredandum filium, vt Eccleſia inſtituatur, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 189. n. 121.* vbi addit fortiorem eſſe præſumptionem pietatis paternæ erga filios, quàm erga cauſam piam, Tiraq *de pia cauſa in præfat. verſ. quin etiam;* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 8. dub. 2. n. 1.* Vnde hinc ſolet deduci, quòd fauor filiorum præponderat piæ cauſæ, vt per Sutd. *de alim. tit. 9. q. 9. n. 15.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 32. n. 31.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 20. princ. n. 42. ad fin.* 1

In gl. *Non reddere,* ibi, *nam ſi aliquis liberto ſuo,* &c. Notatur ad hoc quòd *l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat.* habet locum in donatione, quam facit patronus liberto, vt per Tiraq. *in eadem l. ſi vnquam, verbo libertis, n. 40. & n. 82.* per hanc gloſſ. tenet illam legem pariter locum habere in donatione facta Eccleſiæ, de quo etiam Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. voluntatum, lib. 10. tit. 7. n. 7.* 2

CAVSA XVIII.

Quæstio I.

SVMMARIVM.

1 *Regulares obſeruantias an & quando teneatur obſeruare Religioſus factus Epiſcopus, oſtenditur.*

2 *Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem euectus, omninò abſoluitur etiam quoad culpam ab iis Religionis obſeruantiis, quæ officio Epiſcopali obſtant, ab aliis verò obſeruantiis, quæ per ſe nec promouent perfectionem, nec impediunt, poteſt talis Epiſcopus ſecum diſpenſare pro ratione loci, temporis, & perſonarum.*

3 *Religioſus factus Epiſcopus ſub peccato minimè obligatur, ſed tantùm ex quadam honeſtate, ad obſeruantias Regulares, quæ Pontificium munus non impediunt, nec dignitatem dedecent.*

4 *Compaternitatem contrahere licitum eſt Religioſo facto Epiſcopo.*

5 *Religioſus creatus Epiſcopus nullatenus peccat, ſed poteſt licitè carnibus veſci feria ſexta, in qua Natale Domini incidit.*

6 *Religioſus ex Fratribus Minimis ad dignitatem Epiſcopalem euectus poteſt carnibus veſci.*

7 *Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur diuinum officium iuxta ſuæ Religionis ritum perſoluere.*

8 *Priuilegiis Religionis non gaudet Religioſus factus Epiſcopus.*

9 *Voto caſtitatis tenetur Religioſus Epiſcopus, ſicut antea tenebatur.*

10 *Obedientiæ votum per aſſumptionem Religioſi ad Epiſcopalem*

n

Epiſcopalem dignitatem non relaxatur, ſed limitatur quodammodo, cum aſſumpta illa dignitate à ſui Prælati ſubiectione eximatur, ſoliqus Romano Pontifici ſubdatur.

11 *Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem promotus manet obſtrictus obtemperare Pontifici non ſolum generali obedientia, ſed etiam peculiari eius voto.*

12 *Religioſus ad Epiſcopalem dignitatem euectus non abſoluitur à paupertatis voto, nec efficitur Dominus redditnum Eccleſiaſticorum, ſed ſolum adminiſtrator,* & n. 13.

14 *Religioſus Epiſcopus creatus quicquid acquirit, etiam ex donatione, propria induſtria, aut labore, ſua Eccleſia, non autem Monaſterio acquirit.*

15 *Religioſus ex familia Fratram Minorum factas Epiſcopas ius ſuccedendi parentibus, & agnatis, adminiſtrandique bona vndecunque acquiſita recuperat, & ipſi mortuo ſua ſuccedit Eccleſia.*

16 *Religioſus Epiſcopus titularis acquirit Pontifici.*

17 *Religioſus factas Epiſcopas incipit acquirere ſua Eccleſia à tempore confirmationis, poſſeſſionéque ſua Eccleſia accepta, licèt nondam ſit conſecratus.*

18 *Religioſus factus Epiſcopas eximitur ab obedientia Prælatorum Regalariam à die confirmationis.*

Cap. Statutum. Vnic.

1 *QVEM Canonica electio à iugo regula monaſticæ profeſſionis abſoluit.*] Intellige quoad obſeruantias Regulares ex regulæ præcepto debitas, & pœnas tranſgredientibus impoſitas, hoc enim minime conuenit Magiſtris perfectionis, quales ſunt Epiſcopi, ſed diſcipulis ſolis Prælato ſubiectis. Sicut enim diſcipulum cùm iam præceptor effectus eſt, decet quoque ſtudere, ac meditari inſtar diſcipulorum, & non ita, vt ſi id non præſtet, ſit more ipſorum vapulaturus; ſic Epiſcopum Religioſum, qui ratione ſtatus ex diſcipulo in Magiſtrum tranſiit, decet quoque obſeruationes Regulares ſeruare, non tamen ita vt inſtar aliorum Religioſorum puniendus ſit pœnis, quæ in illarum tranſgreſſores indicuntur: quare ita reſoluunt Caiet. 2.2.*q.*185.*art* 8.*dub.*2. Conar.*in c.*1. *de teſtam.n.*18. Valent.2.2.*diſp.*10.*q.*3.*punct.*8.*col.*2. Fr. Emman.*in ſumm.tom.* 2.*c.* 10.*n.*4. Azor.*inſtit.moral.p.*1. *lib.*12.*c.*7.*q.*4. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *lib.*6.*c.*6. *n.* 17. Barth. à S. Fauſto *in theſaur. Relig. lib.*6.*q* 192. Et procedere in quocunque Religioſo Epiſcopo etiam titulari, vel munus Pontificium deponente multis comprobat Sanch.*d.c.*7.*n.* 27.& 28.

2 Quod adeò verum eſt, vt Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem euectus omninò abſoluatur, etiam quoad culpam ab iis Religionis obſeruantiis, quæ officio Epiſcopali obſtant, aut eius dignitati non congruunt, qualia ſunt ſolitudo, clauſura, ſilentium, & alia huiuſmodi; ab aliis verò obſeruantiis, quæ per ſe nec promouent perfectionem, nec impediunt, ſed in caſu ſolum iuxta varias circumſtantias, poteſt talis Epiſcopus ſecum diſpenſare pro ratione loci, temporis, & perſonarum, cum quibus agit, ſicut potuiſſet Prælatus diſpenſare cum illo, ſi adhuc ſubditus maneret, vt per D. Thom. 2.2.*q.*185. *art.*8. Fr.Emman. *quæſt. Regul. tom.*2.*q.*58. *art.*3. Fulu. Pacian. *conſ.*132.*n.*31. *vol.*1. Sanch.*d.c.*6.*n.*18. Bart.à S. Fauſto *d.lib.*6.*q.*193.

3 Quoad cæteras denique obſeruantias, quæ Pontificium munus non impediunt, nec dignitatem dedeceat, ſed per ſe, vel in caſu magis iuuant ad perfectionem vitæ, dicendum eſt ipſum ſub peccato minimè obligari, ſed tantùm ex quadam honeſtate, ac decentiæ debito. Ratio eſt, quia vt obſeruantia Regularis obliget aliquem ſub peccato, neceſſe eſt talem ſubiectum eſſe regulæ, & Prælatis, lex enim obligat tantùm ſubditum: at Religioſus factus Epiſcopus liberatur à iugo regulæ, vt probat text. *in præſenti*; ergo tranſgrediens in nullam incidit culpam: quare ita tenent Nau.*conſ.*15.*n.*11.*de Regular.in antiq. aliàs conſ.*6.*n.*11.*de donat.in noa.* Valent.*d.q.*3.*punct.*8. Azor.*d.c.*7.*q.*4. Leſſ *de Iuſtit.lib.*2.*c.*40.*dub.*14.*n.*113. Sanch.*d.c.*6.*n.*19. Barth.à S. Fauſto *d.lib.*6.*q.*194.

Ex quibus primò infertur Religioſo facto Epiſ- 4
copo licitum eſſe tenere in Baptiſmo, & ſic cum compaternitatem contrahere, licèt Monachis id eſſet interdictum *in cap.non licet, sl.* 1. & *in cap. Monachi, de conſecrat. diſt.*4. ita reſoluunt gloſſ. *verbo abſoluit, in præſenti text.* vbi Turrecr.*n.*6. Greg. Lop.*l.*65. *verbo maioral, tit.*5. *p.*... Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.*2.*q.*58. *art.* 3. Sanch.*d. c.*6. *n.*24. qui omnes afferunt exemplum Gregorij, qui ex religione promotus in Cardinalem, factus eſt Mauritij Imperatoris compater.

Secundò infertur nullatenus peccare, ſed poſſe li- 5
citè carnibus veſci feria ſexta, in qua Natale Domini incidit, Religioſum creatum Epiſcopum, cui iuxta ſuæ Regulæ conſtitutiones is eſus interdictus erat, per ea, quæ dixi *in collect.ad cap.vltim.n.*4. *de obſeru. ieian.*

Tertiò infertur Religioſum ex Fratribus Minimis 6
ad dignitatem Epiſcopalem euectum poſſe carnibus veſci, vt dixi *in collect.ad d.cap. vlt.n.*4.

Quartò infertur non teneri Religioſum creatum 7.
Epiſcopum diuinum Officium iuxta ſuæ Religionis ritum perſoluere, quia ea obligatio ex regulæ præſcripto inſurgit, à quo liber eſt Epiſcopus, tum etiam, quia debet ſuæ Eccleſiæ ritum ſequi, & ideò ita tenent Azor.*d c.*7.*q.*4. Sanch. *d.c.*6.*n.*25. Barthol. à S. Fauſto *d.lib.*6.*q.*194.*n.* 3.*in fin.*

Quintò infertur Epiſcopum Religioſum priuile- 8
giis ſuæ Religionis non gaudere cum liber ſit ab omnibus regulæ obſeruantiis, iugoque monaſticæ diſciplinæ, vt per Mandoſ. *de priuileg. ad inſtar, gloſſ.* 3. *n.*11. Fr.Emman.*tom.* 2.*quæſt.Regul.q.*58.*art.*4. Sanch. *d.lib.*6.*c.*6.*n.*33. Barth.à S.Fauſto *d.lib.*6.*q.*197.

Vtrùm autem Religioſus factus Epiſcopus à tribus 9
Religionis votis ſit liber, non erit abs re inueſtigare, & in primis tenendum eſt illum non abſolui à voto caſtitatis, ſed eo teneri, ſicut antea tenebatur. Quoad 10
votum verò obedientiæ minimè ab illo abſolui dicendum eſt, ſed quodammodo limitari, cùm aſſumpto eo ſtatu à ſui Prælati ſubiectione eximatur, ſolique Romano Pontifici ſubdatur, vt optimè reſoluunt Fr. Emman.*in ſumm.tom.*2. *c.*10.*n.*4. Henriq. *lib.*10.*de ſacram. Ordinis*, *c.* 32. §. 5. & *c.*33. *in fine*, Vaſq.1.2.*q.*96.*art.*4.*diſp.*165.*c.*8. *n.*93.*in fine*, Azor. *d c.*7.*q.*1. Leſſ.*de Iuſtit.lib.*2.*c.*40.*dub.*14.*n.*113. Fulu. Pacian.*conſ.*132.*n.*56.*vol.*1. Sanch.*d lib.*6.*c.*6.*num.*2. Barth.à S.Fauſto *d. lib.*6.*q.*189. Vnde infertur Reli- 11
gioſum ad dignitatem Epiſcopalem promotum manere adſtrictum obtemperare Pontifici non ſolùm generali obedientia, qua omnes Chriſti fideles tenentur ei obedire, & alia peculiari debita ratione iuramenti obediendi ipſi, quod omnes Epiſcopi præſtant, ſed etiam peculiari voto obedientiæ, quod omnes Religioſi in ſolemni profeſſione emittunt, vt poſt Henriq.*d.c.*33.*in fine*, & Soar.*de Relig tom.*2. *tract. de vots*, *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 10. tradunt Sanchez *d. c.*6.*num.*3. Barthol. à S. Fauſto *d.lib* 6.*q.*189.*num.*6. & *num.* 7. ſubdit hinc poſſe Pontificem virtute illius

voti præcipere Religioſo ad Epiſcopatum promoto ea omnia, quæ ſunt ſecundùm Religionis illius regulam, ſicut ea potuiſſent præcipere ſuperiores Religionis antequam ad dignitatem Epiſcopalem aſcenderet, poſſeque illum ad Religionem reducere.

12 Quoad votum paupertatis totum eſt controuerſiæ diſſidium, quidam enim tenent Religioſum ad Paſtoralem dignitatem euectum eximi à paupertatis voto, efficique verum dominum redditunm Eccleſiaſticorum inſtar Epiſcoporum ſæcularium, ex quorum numero ſunt Sot. *lib. 7. de Iuſtit. q. 4. art. 2. ad vlt. & lib. vlt. q. vlt. col.* 4. Mich. à Metina *de ſacrorum hom. continent. lib. 5. c. 26. col.* 2. Vaſq. 1. 2. *q. 96. art. 4. diſp.* 165. *c. 8. n. 91. ad finem, & n.* 104. nouiſſimè R.P. Dominicus Puero *tom. 2. inſtitutionum de Regularium ariſtocratia, c. 9. n.* 51.

13 Cæterùm alij meliùs tenent eum non abſolui à paupertatis voto, nec effici dominum redditunm Eccleſiaſticorum, ſed ſolum adminiſtratorem, quia huius voti obligatio eſt de intrinſeca natura Religionis, vt probat text. *in cap. cum ad Monaſterium, de ſtatu Monach.* à qua non abſoluitur Religioſus per Epiſcopatum, nec deſinit eſſe Religioſus: tum quia vota, quæ talis in Religione emiſit non laxantur, neque limitantur, niſi quatenus eorum obſeruantia officio Epiſcopali obſtat tanquam maiori bono, cui minimè obſtat abdicatio omnis dominij, dummodò talis Epiſcopus habeat plenam adminiſtrationem omnium bonorum Eccléſiaſticorum, qualem iura illi permittunt, tum ad ſuam ſuſtentationem, tum ad cauſas pias; quare ſic reſoluunt Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. q.* 58. *art.* 3. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 3. c. 19. n.* 87. Tapia *in authent. ingreſſi, verbo ſua, c. 6. n.* 85. *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Surd. *de aliment. tit.* 8 *priuil.* 79. *n.* 96. Azor. *inſtitution. moral. p. 1. lib. 12. c. 7. q. 2. verſ. profectò hac quamvis,* Leſſi. *de Iuſtit. lib. 2. c. 40. dub.* 14. *n.* 113. Sanchez *d. lib. 6. c. 6. n.* 8. Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 6. q.* 190.

14 *Sed quicquid acquiſierat*, &c.] Notatur ad hoc quòd quicquid acquirit Religioſus Epiſcopus creatus, acquirit ſuæ Eccleſiæ, cui præeſt, non autem monaſterio, vt per D. Thom. 2. 2. *q.* 188. *art.* 8. *ad* 3. & Sot. *lib. 10. de Iuſt. q. vlt. art. vlt.* quod eſt veriſſimum, etſi iure hæreditario ea bona poſt Epiſcopatum acquiſita ſint, quòd ſatis apertis verbis indicat text. *in præſenti,* & reſoluunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. q.* 58. *art.* 7. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 140. *in fin.* Sanch. *d. tom. 2. lib. 7. c. 32. n.* 63. atque idem dicendum eſt de acquiſitis donatione, propria induſtria, aut labore, Couar. *ad c. 1. n. 19. de teſtam.* Azor *d. lib.* 12. *c. 10. q.* 6. Leſſi. *d. lib. 2. c. 41. dub.* 21.

15 Quod quidem procedit, licèt Religioſus ille ad Epiſcopatum promotus ſit ea familia Fratrum Minorum, quia is factus Epiſcopus ius ſoccedendi parentibus & agnatis, adminiſtrandique bona vndecunque acquiſita, dum vixerit, recuperat, quare ipſi mortuo ſuccedit ſua Eccleſia, ſicut de aliis Epiſcopis Religioſis diximus, ita Tapia *in authent. ingreſſi, verbo ſua, c. 6. n.* 87. *C. de ſacroſanctis Eccleſ.* Azor *d. lib.* 12. *c.* 10. *q. 6. & c.* 15 *q.* 3. Molin. *d. diſp.* 140. *verſic. quando Religioſus minor*, Sanch *d. tom. 2. lib. 7. c. 32. n.* 64. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum*, *lib. 8. q.* 52.

16 De Religioſo Epiſcopo titulari facto, cuinam acquirat, ſolet ab aliquibus in dubium reuocari; quidam exiſtimant eum acquirere Monaſterio, vt ſunt Sot. *lib. 10. de iuſtit. quæſt vlt. art. vlt. ad* 3. Emman. Sà *in ſumm. verbo Religio*, *n.* 52. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 69. art. 4. in fin.* Alij verò meliùs ſentiunt eum acquirere Pontifici, quia ſolutus eſt omninò à Religionis obedientia, ſubeſtque immediatè Pontifici, ex quorum numero ſunt Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib.* 12. *cap. 7. quæſt.* 7. Sanch. *in præcept. Decalog. tom. 2. lib. 7. c. 32. n.* 68. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Relig. lib. 8. q.* 53.

Duo remanent dubia, primum à quo tempore Religioſus factus Epiſcopus deſinat acquirere Monaſterio, incipiátque Eccleſiæ acquirere? Secundum à quo tempore eximatur ab obedientia Prælatorum Regularium, & à debito legali obſeruantiarum Religionis? Ad primum reſpondeo quòd licèt nonnulli exiſtimarent à tempore conſecrationis incipere acquirere Eccleſiæ, & vſque tunc acquirere Monaſterio, tamen alij multò meliùs ſuſtinent eum incipere acquirere ſuæ Eccleſiæ à tempore confirmationis poſſeſſionéque ſuæ Eccleſiæ accepta, licèt nondum ſit conſecratus, ita gloſſ. *in ſumma huius cauſæ, verbo prima quæſtio,* Bero. *in ſuis quæſt. q.* 81. *n.* 1. Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua, c. 6. n.* 83. Sanch. *dict. lib. 7. cap. 32. n.* 66. Barthol. à S. Fauſto *dict. lib. 8. q.* 54. 17

Ad ſecundum reſpondeo eximi à die confirmationis, nam licèt text. *in præſenti,* dicat eum per electionem canonicam liberari à iugo regulæ, debet intelligi confirmatam à Papa, vt optimè ait Leonard. Leſſi. *lib. 2. de iuſtit. c. 40. dub. 14. n.* 113. quem refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 6. c. 6. n.* 32. 18

QVÆSTIO II.

CAP. Abbatem. j. III. & ſeq.

VVlgò allegantur hi text. ad hoc quòd electio Abbatis actiuè, & paſſiuè pertinet ad Monachos, ſeu Congregationem illius Monaſterij, de cuius Prælati electione agitur, vt per Nauar. *commento 3. de Regularib. n. 2. & conſ. 2. nu. 3. de elect. in nouis*, Rot. *dec. 65. n. 4. & 5. p. 1. recent.* & inter deciſiones impreſſas Reuerendiſſ. Domini Coccini *deciſ. 296. n.* 5. Soar. *de Relig. tom. 4. tract 8. lib. 2. c. 6. n.* 19. Tambur. *de iure Abbatum*, *tom. 1. diſp. 5. quæſ. 1. à princip.* vbi *n.* 3. obſeruat quòd licèt de iure communi votum ſit Abbatum tam Generalium, quàm localium electionem ſpectare ad Religionem, ſiue Conuentum, de cuius Prælati electione agitur, nihilominus hodie Abbates locales apud Monaſticas, & etiam Canonicorum Regularium Congregationes ferè omnes non amplius à Religioſis illius Conuentus, cui præficiendus eſt Prælatus, ſed per ſuffragia Generalium, vel Prouincialium, & ſuorum Diffinitorum eliguntur, vt patet ex vſu, & videre eſt ex ſpecialibus ipſarum Congregationum conſtitutionibus. 1

SVMMARIVM.

1 *Monaſteria Regularia non fuerunt exempta à poteſtate Ordinariorum per Gregor. I. ſed multò poſt per eius ſucceſſores.*
2 *Religioſi ſuperior ſi non iuſta cauſa ductus, deneget illi licentiam, vt ſuæ electioni conſentiat, eſt cogendus per ſuum ſuperiorem ad prædictam licentiam dandam.*
3 *Abbatis licentia exigitur, vt Religioſus conſentire poſſit promotioni de ſe ad ſummum Pontificatum factæ, ſed contrarium verius, vt n. 4.*

CAP.

Cap. Quàm ſit neceſſarium. V.

1 EX hoc text. aliqui colligunt Regularia monaſteria à Gregorio I. fuiſſe exempta à poteſtate Epiſcoporum, cùm eius ſuperſcriptio concipiatur à Gratiano, *Item Gregorius omnibus Epiſcopis de libertate Monachorum*. Sed fallontur, quia multò poſt per eius ſucceſſores hæc exemptio illis fuit attributa, & auctoritas Gregorij mendosè in hoc textu refertur, originaliter enim reperitur apud Regeſtum D. Gregorij *lib. 7. epiſt. 1. & epiſt. 19.* ſub longè diuerſa ſubſcriptione, nempè, *Gregorius Epiſcopo Rauennati, priuilegium dat monaſterio Sanctorum Ioannis, & Stephani.* Vnde ſatis conſtat Gratianum in ſuperſcriptione huius text. in tribus erraſſe. primò dum inquit epiſtolam Gregorij ad omnes Epiſcopos fuiſſe directam, cùm tamen ex originali conſtet ad ſolum Epiſcopum Rauennaten. miſſam. Secundò dum ſubdit de libertate Monachorum generaliter, cùm tamen Gregorius *ibidem* libertatem ſeu priuilegium dederit vni tantùm monaſterio Sanctorum Ioannis, & Stephani, vt conſtat ex verbis, quæ habentur in originali, & ex tenore ipſius epiſtolæ, ibi, *& ideò quia monaſterium*, &c. & ibi, *prædicti monaſterij*, &c. Tertiò, dum in plurali retulit in hoc textu verbum *monaſterium*, quod tamen in originali reperitur tantùm in numero ſingulari. Ex quibus, & aliis ſatis conſtat text. *in præſenti* citari non poſſe in eum ſenſum, quòd Gregorius Magnus generaliter exemerit omnes Monachos à iuriſdictione Epiſcoporum, cùm tamen vnicum ſolummodo monaſterium per priuilegium in nonnullis liberauerit, ita tenui *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. allegat. 105. n. 11.* vbi ſigillatim de omnibus ferè Religionum exemptionibus memini, *ſecundum Lugdunenſem impreſſionem.*

2 In gloſſ. *Ad ordinandum*, ibi, *ſi tamen monachus ſit neceſſarius, per ſuperiorem cogitur*, &c. Notatur ad hoc quod ſi ſuperiur Religioſi non iuſta cauſa ductus deneget licentiam illi, vt ſuæ electioni conſentiat, eſt cogendos per ſuum ſuperiorem ad prædictam licentiam dandam, vt per Hoſtienſ. *n. 8.* Ioan. Andr. *n. 14.* Abb. *n. 12.* Henriq. *n. 5. ad finem. in c. quod Dei timorem, de ſtatu monach.* Anchar. *in c. ſi Religioſus, n. 4. de elect.* & Domin. *in princ. n. 9.* Gambar. *de auctorit. Legati à latere, lib. 8. c. vlt. n. 23.* Lambertin. *de iure patronat. lib. 2. p. 1. q. 7. art. 19. n. 13.* Roch. *in ſimili tractatu, verbo honorificum, q. 4. n. 13.* Anton. Cuch. *lib. 1. inſtit. maior. tit. 1. n. 154.* Greg. Lop. *l. 25. verbo Igleſias, tit. 7. p. 1.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 34. art. 5. in princ.* Leſſi. *de inſt. lib. 2. c. 41. dub. 12. n. 9.* Et quamvis hæc gloſſ. Anch. & Gàmb. videantur dicere ſolam neceſſitatem Eccleſiæ ſufficere ad hanc coactionem, tamen dicendum eſt ſufficere neceſſitatem vel vtilitatem, vt benè docent Abb. Greg. Lop. Roch. Fr. Emman. & Leſſi. *citatis locis.*

3 In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi monachus ſit factus Papa*, &c. Tenet hæc gloſſ. exigi licentiam Abbatis, vt Religioſus conſentire poſſit promotioni de ſe ad Summum Pontificem factæ, vt per Abb. *in d. c. quod Dei timorem 2.* Domin. *in c. 2. n. 2. diſt. 58.* Bonif. *in Clem. fin. n. 30. & 31. de elect.* Bertachin. *in ſuo repert. verbo licentia, in fine,* Lambertin. *de iurepatr lib. 2. p. 1. q. 7. art. 19. n. 22.* Roch. *in ſimili tractatu verbo honorificum, q. 4. n. 13.* Villadieg. *de origine, & dignitate Cardinal. q. 5. n. 33.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 3. c. 20. n. 1.* Ant. Faber. *in ſuo Cod. tom. 1. lib. 1. tit. 3. de Epiſcopis, & cleric. ad fin. 33.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 34. art. 5. in princ.* Hieron. Roder. *in compendio quæſt. Regul. reſol. 15. n. 54.*

Verùm probabilius duco nulla illum indigere licentia, vt huic electioni conſentiat: ratio eſt, quia, vt habetur *in cap licet, de elect.* contra Pontificem à duabus Cardinalium partibus electum nulla exceptio præter hæreſim opponi valet: ergo nec defectus licentiæ ſuperiorum. Nec obſtat Religioſum non habere conſenſum, quia id eſt ex iuris fictione, conſenſum enim naturalem habet, qui ad hoc ſufficiens eſt, eò quòd reliqua iuris impedimenta ſubdita ſint: tum quia electio in Pontificem eſt ipſius confirmatio, & ſic abſoluit eum à iugo monaſticæ profeſſionis: quare ita tenent Card. *in dicto cap. licèt, num. 12. q. 28. & in Clem. fin. q. 2. n. 6. eod. tit. de elect.* vbi Anchar. *num. 2. notab. 2.* Barbat. *de præſt. Cardin q. 1. n. vlt.* Pacian. *de probat. lib. 2. c. 34. n. 112.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 7. c. 29. n. 58.* 4

Cap. Luminoſo. VI.

NEc audeat ibi cathedram collocare Epiſcopus.*] 1 Collige ex textu iuncta declaratione gloſſ. *verbo collocare*, dum addit, *vt ibi exerceat iudicia*, Epiſcopum in loco exempto pro tribunali ſedere, aut iura reddere minimè poſſe, vt per Vant. *de nullit. tit. ex defectu iuriſd. Ordin. num. 108.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 45. n. 180. cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ. 113. n. 3 in addit.* Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub. 11. c. 23. n. 151. verſ. limitatur.* Ratio eſt, quia iudex erigere nequit tribunal extra ſuam diœceſim, in qua haberetur vt priuatus, *cap. notandum 2. q. 3. cap. Epiſcopum 9. q. 3.* Borgaſ. *in tract. de irregul. p. 6. q. 2. fol. 452.* Vant. *d. num. 108.* ſed locus exemptus, & locus extra diœceſim iudicantur à pari ſecundùm Henriq. *in ſumm. lib. 7. c. 15. §. 4. iuncto commento, lit. F,* Azeued. *l. 1. num. 104. tit. 16. lib. 8. noua recop.* Gonzal. *d. gl. 43, n. 182.* Igitur, &c.

Cap. Nullam poteſtatem. IX. *Pelagius.*

AN & quando de iure communi monaſteriorum Prælati deberent eſſe perpetui, diſputat Soar. *de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. c. 7. à n. 2.* vbi ſæpiùs hunc text. ponderat. 1

Ex hoc text. colligitur ad ſolum Abbatem ſpectare adminiſtrationem bonorum Conuentus, præterquam in arduis, Abb. per text. *ibi in cap. edoceri, n. 7. de reſcript.* idem Abb. *conſ. 44. n. 2. lib. 2.* Federic. de Senis *conſ. 123. n. 2.* Rot. *deciſ. 554. n. 7. p. 1. diuerſ. & in Gerunden. adminiſtrationis 13. Maij 1630.* coram R.P.D. Veroſpio.

Ad quem poteſtas tota pertinere conuenit.] Ergo probare videtur Abbates in Monachos habuiſſe olim plenam poteſtatem, ſed contrarium ſuadetur ex eo, quia conſtat attento iure communi omnes Monachos propriis Epiſcopis fuiſſe ſubiectos, in quorum diœceſibus Monaſteria ſita erant, ad not. per Sylueſt. *in ſumm. verbo Religio 3. §. 4.* Nauar. *in cap. non dicatis 12. q. 2. n. 63. verſ. addo ſecundò,* Cabed. *diuerſ. iuris argument. lib. 3. c. 18. in princ.* Verùm Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. q. 63. art. 1. ad fin.* benè reſpondet text. hunc in præcitatis verbis ſolùm probare Monachos eſſe in poteſtate Abbatis cumulatiuè in iis, quæ concernunt ſuam profeſſionem, & regulæ obſeruantiam, vt ſatis deprehenditur ex verbis antecedentibus, ibi: *Ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem eiuſdem Monaſterij*, & aduertit optimè Nauar. *in d. c. non dicatis, n. 63. in princ.*

Cap. De Monachis. XII.

Ex Agathenſi Concil.

1 IN Concilio Agathenſi *c.* 27. relato *in hoc text.* legitur, vt nullus ſine permiſſione Epiſcopi Monaſterium præſumat incipere, aut fundare, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 3. *q.* 2. & latè dixi *de officio, & poteſt. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 26. *per totam, & de iure Eccleſ. lib. . c.* 2. *à princ.*

SVMMARIVM.

1 *Apoſtatas, & fugitiuos à Religione poteſt Abbas cum omnibus per ipſos acquiſitis vendicare, licèt diu ſteterint in libertate.*

2 *Apoſtata Regularis ſecundum Motum proprium Gregorij XIII. non acquirit Religioni, ſed Cameræ Apoſtolicæ, quæ extra Monaſterium, & ſtatum Regularem comparat.*

3 *Religioſus, qui mutando ſtatum tranſiuit illegitimè ad illam Religionem, poteſt reuocari ab Abbate ſuo cum omnibus bonis per ipſum acquiſitis.*

4 *Religioſus illegitimè ad aliam Religionem tranſiens poſteriori bona fide poſſidenti acquirit eodem modo, quo ſeruus acquirit domino putatiuo.*

5 *Eiecti à Religione cui acquirant, remiſſiuè.*

Cap. Abbates. XVI.

Ex Concil. Aurel. I.

1 PRobat hic text. quòd apoſtatas, & fugitiuos à Religione poteſt Abbas cum omnibus per ipſos acquiſitis vendicare, vt per Hoſtienſ. *in cap. fin. n.* 3. *de Regular.* vbi Ioan. Andr. *n.* 2. Butr. *n.* 6. Card. *n.* 5. *q.* 1. Anchar. *n.* 10. Anan. *n.* 8. & Henric. *n.* 3. Syluest. *in ſum. verbo apoſtata, q.* 9. *n.* 12. Tapia *in authent. ingreſſi, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, verbo ſua, c.* 7. *n.* 2. Cabed. *Luſit. deciſ. p.* 1. *deciſ.* 196. *n.* 1. Nauar. *in cap. non dicatis, n.* 64. *& in c. ſtatuimus, n.* 24. Menoch. *de ſucceſſion.* 6. 18. *n.* 9. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 140. *col.* 12. *verſ. Religioſus etiam,* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 33. *à princip.* vbi *n.* 5. id intelligit etiam ſi huiuſmodi Religioſi diu ſteterint in poſſeſſione libertatis, & *n.* 6. ampliat procedere etiam ſi Religioſi illi apoſtatæ interdicente Monaſterio acquirant, & *num.* 9. poſt Nauar. *conſil.* 17. *num. vnic. de ſtatu Monach. in nouis* ſubdit, attento Motu proprio Gregor. XIII. incip. *Officij noſtri,*
2 regularem apoſtatam non acquirere Religioni, ſed Cameræ Apoſtolicæ, quæ extra Monaſterium, & ſtatum Regularem comparat, de quo etiam Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 6. *q.* 166. vbi quòd ille Motus proprius loquitur de bonis quomodocumque acquiſitis, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue induſtria Religioſorum parta ſint, ſiue quouis alio modo acquiſita.

3 Amplia omnia ſupradicta non ſolùm procedere vbicunque Regularis apoſtata, aut fugitiuus relicto habitu, vel cum illo extra Religionem vagatur, ſed etiam ſi mutando ſtatum tranſiuit illegitimè ad aliam Religionem, quia etiam hoc caſu reuocari poterit ab Abbate ſuo cum omnibus bonis per ipſum acquiſitis, ſic docent Nauar. *commento* 4. *de Regularib. n.* 54. *verſ. undecimo,* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 15. *q.* 2. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 144. *col.* 33. *verſ. quando Religioſus poſt emiſſam profeſſionẽ,* Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 2. *q.* 79. *art.* 2. *& tom.* 3. *q.* 52. *art.* 17. Tapia *in authent. ingreſſi, C. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo ſua, c.* 6. *n.* 20. vbi limitat, niſi Religioſus contemplatione poſterioris Monaſterij aliquid acquiſiuiſſet, & *num.* 22. *&* 23. meritò reſoluit Religioſum hunc acquirere Mona- 4
ſterio poſteriori bona fide poſſidenti eodem modo, quo ſeruus acquirit domino putatiuo bona fide poſſidenti: ſed ita diſtinguendum eſt, ſi Religioſus hic acquirat ex ſolis Monaſterij putatiui rebus, vel ex illis ſimul cum operis ſuis, acquirit Monaſterio putatiuo, quia in actu acquiſitionis magis æquiparatur Religioſus ſeruo, quam filio; ſi verò acquirat aliunde, videlicet ex donatione, ſucceſſione, &c. vero Monaſterio acquirit, ita Azor. *d. lib.* 12. *c.* 10. *q.* 1. Sanch. *d. c.* 33. *n.* 14. *cum ſeqq.*

In gloſſ. *Quæ acquiſierit,* ibi, *ſed ponamus quòd aliquis ſæpius deliquit,* &c. Cui autem acquirant eiecti à 5
Religione, vide Azor. *d. l.* 12. *c.* 16. *q.* 9. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 140. *col. penult. verſ. quoad votum,* Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 15. *n.* 112. latè Sanch. *d. lib.* 7. *c.* 33. *n.* 22. *cum ſeqq.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 6. *q.* 245. *cum ſeq.*

Cap. Monaſteria. XVII.

Ex Arelatenſi Concil.

EX Concilio Arelatenſi refert Gratian. *in hoc text.* 1
quòd Monaſteria, vel Monachorum diſciplina ad eum pertinent Epiſcopum, in cuius ſunt territorio conſtituta, colligunt Petr. Rebuff. *de congrua portione, n.* 121. Quintil. Mandoſ. *de ſignatura gratiæ, tit. exemptiones ab Epiſcopis, verſ. omnes Eccleſiæ.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 8. *n.* 9. quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 87. *n.* 4. Quo autem tempore cœperunt Religioſi per Summos Pontifices eximi ab Epiſcoporum poteſtate, dixi latè *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 105. *ſub n.* 11. *ſecundum Lugdunenſ. impreſſ.* vbi de exemptionibus omnium ferè Religionum memini.

Cap. Peruenit. j. XX.

PRobat hic textus Monachis interdictum eſſe cõpaternitatem contrahere, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 6. *n.* 24. ſecus ſi facti eſſent Epiſcopi, vt dixi *ad cap. vnic.* 18. *q.* 1. *n.* 4. 1

CAVSA XIX.

QVÆSTIO I.

Cap. Clerici. Vnic.

QVIA *meliorem vitam ſequi cupiunt.*] Ergo ſtatus Monachorum perfectior eſt ſtatu Clericorum, de quo tamen vide Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 24. *quæſt.* 4.

Liberos eis ab Epiſcopis in Monaſteriis. &c.] Nota 1 2
olim attento iure communi omnes Monachos propriis Epiſcopis fuiſſe ſubiectos, in quorum diœceſibus Monaſteria ſita erant, ita vt Epiſcopi veloti generales Monachorum quoſdam ad profeſſionem admittere,

tere, alios repellere potuiſſent, vt per Syluest. *verbo Religio 3.§.4.* Nauar. *in cap. non dicatis 12.q.1.n.63.verſ. addo ſecundò*, Cabed. *diuerſ. iuris argum. lib.3.c.18. in princ.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.2.q.63.art.1.& 3.* Hodie verò cùm Epiſcopus ſuperior Religioſorum non ſit (omnes enim illi priuilegium exemptionis habent) nullum poterit propria auctoritate ad profeſſionem Monaſticam admittere, ſicut docent Nauar. *conſ.6. à n.2. de Regularib. in antiq. alias conſ.40. à n.2. ſub eodem tit. in nouis*, Anton. Cuch *lib.3. inſtit. maior. tit.1.n.62.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.3.q.17.art.11.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.12.c.5.q.4.* Sanch. *in precepta Decalogi, tom.1. lib.5.c.4.n.74.*

QVÆSTIO II.

CAP. Duæ ſunt. II.

Vrbanus II.

1 DE vi, & effectu inſpirationis, aut reuelationis cœleſtis, vide S. Auguſt. *lib.12. de ciuitate Dei, cap.10. & de conſenſu Euangeliſtar. c.28. cum ſeqq.* Ioan. Marq. *in gubernat. Christiano, c.25. pag.129. cum ſeqq.* Sim. Maiol. *in diebus Canicul. tom.2. colloq.2. pag.89. cum ſeqq.* Rutil. Benzon. *de anno Iubil. lib.6. c.19. & 25.* Bened. Pereira *lib.2. de magia, lib.5. comment. ſuper Daniel. q.4.* Franc. Picum Mirandul. *lib.2. pranot. c.4.* Martin. Delri. *diſquiſit. magic. lib.4.c.1. & 2.* Torreblanc. *de magia diuinat. lib.1.c.1.n.30. cum ſeqq.* Fr. Thom à Ieſo *de procur. omnium gentium ſalute, lib.3. c.3. pag.131.* latè Raphaël de la Torre *in 2.2. tom.2. q.95 art.3. diſput.2 per tot. pag.170. cum ſeqq.* Suar. *de fide, diſput.1. ſect.1. num.2. & diſp.3. ſect.2. & 3.* P. Roſſignol. *de diſciplin. Chriſt. Relig. lib.3. cap.13. cum ſeqq.*

QVÆSTIO III.

CAP. Nullus Abbas, & ſeq.

Ex Concil. Educenſi.

1 REGVLARES Canonicus non poſſe tranſire ad Ordinem Monachorum per hos text. tradunt Nauar. *commento 1. de Regularib. num.2.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.12.c.14.q.1.* Ribadeneira *de Religione Soc. IESV, c.2.* Sanch. *in præcepta Decalog. tom.2. lib.6. c.7. ſub n.20.* Ratio eſt, quia licèt ſtatus Monachorum ſit arctior, *cap. quod Dei timorem de ſtatu Monachorum*, ſtatus tamen Canonicorum eſt altior, quatenus finis inſtitutionis eorum, qui eſt actio myſteriorum Eccleſiæ publicorum, eſt ſublimior, cùm illis clericatus eſſentialiter competat, S. Thom. *2.2.q.189. art.8. in reſp. ad 2. argumentum*, S. Antonin. *p.3. ſumm. tit.16. c.4. verſ. de tranſitu*, Hugo de S. Victor. *lib.2. de Sacram. p.3.c.3.* Monachis verò per accidens, quia ex eorum origine ſunt laici, *c. generaliter 16.q.1.* cum alijs citatis *in alleg.* Scipionis Lanceloti, olim Sacræ Aulæ Conſiſtorialis Aduocati poſtea Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, pro Canonicis Regularibus Ordinis S. Auguſtini Congregationis Lateranenſis, contra Monachos S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis, impreſſa per Tambur. *de iure Abbatum, tom.1. diſp.25. q.1.n.69. cum ſeqq.* faciunt plura adducta in relatione Illoſtriſſ. & Reuerend. D. Ioan. Baptiſt. Cicadæ, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, impreſſa per eundem Tamburin. *d.q.1. à n.291.* & præcipuè *in verſ. Monachi verò.*

CAP. Quæ ſemel. IV.

GLoſſ. *verbo maneant, in præſenti text.* tenet quòd ſi Monaſterium deſtruatur, locus remanet ſacer; 1
ſed an & quando in materia immunitatis hoc verum ſit, vide Decian. *in tractatu crimin. lib.6. cap.24.n.27.* vbi declarat, an illo caſu, quo Eccleſia diruta reficitur, opus ſit noua conſecratione. *& cap.25.n.22.* vbi declarando dicit, quòd ſi Eccleſia eſt diruta, & deſtructa ſine auctoritate ſuperioris, vel etiam ſi ſubſit ſpes refectionis, & tunc ad eam confugiens erit tutus, ſecus ſi auctoritate ſuperioris fuiſſet deſtructa, vel nulla adeſſet refectionis ſpes, Cardinal. Tuſch. *practic. concluſ. verbo Eccleſia, concl.9.n.10.* vbi quòd Eccleſia deſtructa gaudet immunitate, ſi adeſt ſpes eam reædificandi, Villag. *de extenſione legum, cap. fin. num.38.* vbi quòd Eccleſia deſtructa ſine auctoritate Epiſcopi, vel cum ſpe reædificationis, vel quando fuit vnita alteri Eccleſiæ gaudet immunitate, ſecus ſi deſtructa fuerit cum auctoritate Epiſcopi, vel ſi nulla adſit ſpes reædificationis, vel alteri non fuerit vnita, Alexand. Ambroſin. *de immunitate Eccleſiæ c.1.n.3.* vbi pariter dicit, quòd Eccleſia deſtructa gaudet immunitate, niſi fuerit deſtructa auctoritate Epiſcopi, & ſine ſpe reædificandi, Mari. Itali *de immunitate Eccleſ. lib.1. cap.4.§.3. num.13.* vbi facit eandem diſtinctionem.

SVMMARIVM.

1 *Nouitij non ſolùm quibuſcunque ſacris Ordinibus, ſed nec etiam prima Tonſura initiari valent: at contrarium verius, vt* n.2.

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Nouitius à quo Epiſcopo initiari valeat, oſtenditur, &* n.5.

CAP. Monaſteriis. VI.

GRegorius Fortunato Epiſcopo Neapolitano *lib.8.* 4
q.23. ſcribit, vt Monaſterijs omnibus diſtrictius interdicat ne eos, quos ad conuerſionem ſuſceperint priuſquam biennium in conuerſione compleant, tonſurare audeant, prout refertur *in hoc textu*, ex quo multi colligunt nouitios nec ad primam Tonſuram promoueri poſſe, vt per Syluest. *in ſumm. verbo Religio 5 q.10.* Roſel. *verbo nouitius, n.31.* Lambertin *de iure patronat. lib.2.p.1.q.7.art.14.n.14.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.12.c.2.q.13.*

Cæterum verius exiſtimo poſſe nouitium non ſo- 2
lùm prima Tonſura, ſed etiam quibuſcunque ſacris Ordinibus initiari, prout melius reſoluunt Henriq. *in ſumm. lib.7. de Indulgent. cap.22.§. vlt. in commento lit. L. & lib.10. de ſacram. Ordinis, c.23.§.3. & lib.14. de irregul. cap.9.§.2. iuncto comment. lit. F.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.1. quæſt.13. art.4. in fine*, Suar. *tom.5. de cenſur. diſput.50. ſect.5. num.13. & tom.3. de Relig. lib.5.c.16.n.17.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.6. cap.10.n.19.* Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſput.11. dub.8. num.1.* qui benè reſpondent text. *in præſenti*,

nullatenus loqui de Ordinibus accipiendis, ſed de receptione ad habitum profeſſorum, & Tonſuram Monachalem, vt ante eos explicauerat Turrecrem. *hic num.* 1.

3 Difficultas tamen eſt à quo Epiſcopo nouitius debeat ordinari. Vna ſententia tenet id ſpectare ad Epiſcopum, in cuius diœceſi domicilium habebat quando ingreſſus eſt Religionem, ea ratione, quia per nouitiatum non cenſetur acquiſitum domicilium in eo loco probationis, ac mutatum prius, cùm nouitius non habeat animum perpetuæ habitationis in loco Religionis, ſed experiendæ regulæ, eaque experta ſtatuendi an ibi permanſurus ſit, an potiùs ad priſtinum domicilium reuerſuros; & ideo hanc partem ſuſtinent Henriq. *d. lib.* 10. *de Sacrament. c.* 23. §. 3. *in comment. lit. F,* Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 12. *n.* 9. *& tom.* 3. *lib.* 5 *c.* 16. *n.* 17. & eſt probabilis.

4 Altera verò ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, tenet poſſe nouitium Ordinibus initiari ab Epiſcopo, in cuius diœceſi eſt in probatione, quia nouitius ex parte ſua animum perpetuò habitandi habet, quo quidem animo affecti omnes ingrediuntur, quamvis in nouitiatu ſint ad experiendam Religionis auſteritatem, & ſi ferre non potuerint, liberum ſit egredi, ideò non poteſt dici dubius circa perſeuerantiam; tum quia dedicatio nouitij eſt pura, & non conditionalis, quamvis mutabilis, & reſoluenda in euentum conditionis, ſi Religio non placuerit, ergo per hanc nouitij dedicationem acquiritur domicilium, & ideò ita meritò reſoluunt Franch *in cap. eum nullus, in fine, de tempor. ordin. lib.* 6. vbi Anchar. *n.* 4. Anton. Cuch. *inſtit. maior. tit.* 1. *n.* 94. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 9. *c.* 3. *n.* 3. Alovſ. Ric. *in deciſ. Curia Archiepiſcopalis Neapol. p.* 4. *deciſ.* 118 *num.* 6. Sanch. *d. c.* 10. *n.* 21. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 8. *n.* 2. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 4. *n.* 63.

SVMMARIVM.

1 Cap. 1. de teſtament. *falſo tribuitur Gregorio IX. cum deſumptum ſit ex Gregorio I.*

2 *Nouitiis liberè licet teſtamenta conficere etiam non petita Superioris Religionis licentia.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Quia ingredientibus. VII.

1 In hoc text. refert Gratianus initium *c.* 2. *de teſtam.* cuius pars eſt *hic*, de quo *in præſenti*, deſumptum ex D. Gregorio I. *lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 7. licèt *dictum, c.* 2. *in vulgaribus Codicibus*, falsò tribuatur Gregorio IX. vnde non potui non admirari, quòd cum plures ex antiquis, & nouioribus textum illum ſatis diligenter perlegerint, nullus tamen ſuprascriptionis falſitatem adnotarit.

2 De materia vide quæ latè dixi *in collect. ad dictum c.* 1. Illud verò addendum duxi quod licèt ex hoc text. dum habet ingredientibus Monaſterium nullam eſſe teſtandi facultatem, colligi videatur nouitio vti Religionem ingreſſo integrum non eſſe de ſuis bonis teſtari, vt tenent Archid. *in cap. nunc autem, num. vnic. ad finem hac eadem cauſa, & quæſtione*, & Xuar. *allegat.* 20. *n.* 29. tamen abſque dubio tenendum licere nouitiis liberè teſtamenta conficere etiam nulla petita ſuperioris Religionis licentia, ex eo quod ille ſimpliciter eſt adhoc ſui iuris cum libera exeundi poteſtate, nullibique reperitur ipſi interdictum conficere teſtamentum, & ideo merito hanc partem ſuſtinent gloſſ. *verbo in indiciis, in c.* 2. *de Regular. lib.* 6. Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloſſ.* 8. *n.* 29. Couar. *in d. c.* 2. *n.* 5. Nau. *comment.* 2. *de Regular. num.* 49. Craſſ. §. *teſtamentum, q.* 54. *n.* 3. *in fine*, Menoch. *de præſump. lib.* 6. *præſumpt.* 84. *n.* 12. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 9. *n.* 5 2. alt. Molin. Theolog *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 139. *column.* 5. *verſ. his ita conſtitutis*, Gutier. *canon. lib.* 2. *c.* 1. *num.* 25. Carol. de Tabia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, verbo ſua, c.* 2. *n.* 14. *in fine, & verbo ideóque nec de his, c.* 1. *n.* 15. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 2. *in fin. & c.* 6. *q.* 5. Theſaur. *lib.* 2. *quæſt. forenſ. q.* 56. *num.* 2. Giouagnon. *reſp.* 85. *n.* 7. *lib.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 3. *n.* 3. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 8. *dub.* 10. *n.* 1.

Non obſtat text. *in præſenti*, vt *ſuprà* ponderatus, 3
quia intelligendus eſt ſecundùm *ſuprà* citatos; de ingreſſu irreuocabili; ſaltem ex parte ingredientis, & ita de profeſſione, vel expreſſa, vel tacita, non autem de ingreſſu tempore Nouitiatus, cum tempus illud indulgeatur à iure, tum vt nouitius aſperitatem, & ſtatuta Religionis experiatur, tum vt Religio ipſa periculum ſubeat de nouitio, an expediat retinere, vel repellere, non vero indulgetur, vt ingrediens ſtatim ante annum elapſum efficaciter obligetur.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de materia huius text. agentes.*

2 *Nouitius non tenetur in teſtamento aliquid relinquere Monaſterio.*

3 *Auth.* ſi qua mulier, C. de Sacroſanctis Eccleſiis, *vim in foro Eccleſiaſtico ſortitur, ex eo quod tacitè ſit à Pontificibus approbata.*

4 *Filiis illegitimis, & legitimatis an, & quando locum habeat auth.* ſi qua mulier, C. de Sacroſanctis Eccleſiis, *oſtenditur.*

5 *Aſcendentes præferuntur Monaſterio in ſua legitima deſcendente in eo profitente.*

6 *Monachus ſi acquiſiuit bona Monaſterio ex hæreditate patris, aut alterius iure ſanguinis ſibi obueniente, & poſtea moriatur viua auia, illa non poteſt priuari legitima, & Monaſterium tantum ſuccedet in tertia.*

7 *Pater vbi inter filios diuidit ſtatim à tempore, quo profitetur, eis debetur legitima, non ſpectata ipſius parentis morte naturali.*

8 *Profeſſus quando decedit non facta diuiſione inter filios, ſuccedit Monaſterium capax ſuccedendi in omnia illius bona, præterquam in filiorum legitimam.*

9 *Religio quando eſt ſuccedendi incapax debetur ſtatim à die profeſſionis legitima parentis filiis, & è contra.*

10 *Teſtamentum factum ante ingreſſum Religionis, in quo non eſt inſtitutum Monaſterium, rumpitur ſequuta profeſſione in Religione capace ſucceſſionis, ſed licet alij diſtinguant, vt n.* 11. *contrarium eſt verius, vt n.* 12.

13 *Vſusfructus paternus; in aduentitia filij bona extinguitur profeſſione patris, & ex tunc pertinet, ad filium. ſed melius tenent alij, quod pertineat ad Monaſterium toto paterna vita tempore, vt n.* 14.

Cap.

Cap. Si qua mulier. IX.

Ex Authenticis.

1 DE materia huius text. qui deſumptus eſt *ex auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſanctis Eccleſiis*, vide Coſtam *in cap. ſi pater, p. 2. verbo teſtatorem, n. 7. cum ſeqq. de teſtam. lib. 6.* Auendan. *ad l. 44. Tauri, gloſſa 7. n. 2. & 3.* Molin. *de Iuſtitia, tract. 2. diſp. 131. verſ. in auth.* Nauar. *commento 2. de Regularibus, n. 45. cum ſeqq.* Molin. *de primogen. lib. 2. c. 9. n. 55. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 1. quaſt. vlt.* nouiſſimè Hieron. Roder. *in compendio, quaſt. Regul. reſol.* 89.

2 *Et intrauerit Monaſterium.*] Intellige ſequuta profeſſione, vt obſeruat Ribadeneira *in libro pro Soc. Ieſu, c. 15.* licèt de ingreſſu purè loqui hunc text. minus benè aſſerat Mart. *de iuriſdict. p. 4. caſu 95. n. 9.* & ideò nouitius non tenetur in teſtamento aliquid relinquere Monaſterio, Bero. *in cap. in præſentia, n. 219. de probat.* Nauar *commento 2. de Regularibus, n. 49.* Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo ſua, c. 2. n. 14. in fine, & verbo ideóque nec de his, c. 1. n. 15.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 3. n. 8.*

3 *Sed ſi perſona liberos habens*, &c.] Diſponitur in ſequenti deciſione qualiter profeſſis habentibus deſcendentes teſtari, ſeu diuidere liceat inter eos. Circa quam diuiſionem dubitari ſolet à Doctoribus an authentica illa potuerit hoc diſponere, & omiſſa ſententia Gutier. *canon. lib. 2. c. 1. n. 89.* aſſerentis neminem ſanæ mentis poſſe dubitare, quin lex ciuilis potuerit in hoc diſponere, quòd ſucceſſiones ſint de iure Ciuili, cùm illa auth. vtpote de Religione ſpecialiter diſponens, non habeat vim, nec per Summum Pontificem ſit approbata, ex Nauar. *conſ. 2. n. 53. de Regularibus*; omiſſa item aliorum opinione exiſtimantium eam vim habere non quatenus eſt diſpoſitio iuris Ciuilis, ſed quia eſt approbata de iure Canonico *in hoc textu*, ex quorum numero ſunt Molin. *de primogen. lib. 2. c. 9. n. 54. verſ. in tertio caſu*, Redoan. *de ſpoliat. Eccleſiaſt. q. 8. in princ. num. 72.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 6. q. 4.* quia leges Ciuiles in hoc Decreti volumine inſertæ à Gratiano ſolam iuris Ciuilis vim retinent, vt obſeruant citati *in proœm. huius Decreti, n. 10.* Dicendum igitur eſt illam authent. & ab ea textum *in præſenti* deſumptum vim ex eo ſortiri quòd tacitè ſit à Pontificibus approbata, vt benè notant Molin. *de inſtit. tract. 2. diſp. 141. column. 2. verſ. hinc in Regno*, Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom. 3. q. 69. art. 2.* Leſſi. *de inſtit. lib. 2. c. 41. dub. 10. n. 82.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 9. n. 7.*

4 *Liberos.*] Idem dicendum ſi vnicum filium habeat, ſecundùm Nauar. *commento 2. de Regularib. n. 47.* Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom. 2. q. 80. art. 2.* Sanchez *d. c. 9. n. 12. & 15.* vbi etiam tenent quòd in locis, in quibus iuxta eorum leges, & conſuetudines filij illegitimi ſuccedunt parentibus ex teſtamento, & ab inteſtato, deficiente prole legitima integrum erit parenti habenti ſolos tales filios illegitimos hanc diuiſionem inter illos facere, ſecus quando non ſunt illi hæredes neceſſarij. Immo eandem diuiſionem permitti parenti profeſſo habenti ſolos filios legitimatos tradunt Nauar. & Fr. Emman. *citatis locis.* Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo, ideóque nec de his, c. 1. n. 11.* Sanch. *d. c. 9. n. 17.* vbi *n. 12.* idem dicendum eſſe ait, ſi nullum filium habeat, ſed alios deſcendentes, vt nepotes, aut pronepotes, cùm liberorum appellatione omnes deſcendentes veniant.

Ex rationis paritate extenditur quoque ad aſcen- 5
dentes, ita vt illis debeatur ſua legitima, in illáque præferantur Monaſterio, ſicut reſoluunt Nauar. *d. commento 2. n. 46.* Greg. Lop. *l. 17. verbo deſcendieſen, tit. 1. p. 6.* Aſcan. *Clem. de patria poteſt. cap. vlt. n. 76.* Molin. *de primogen. lib. 2. c. 9. n. 64. & 65.* Mencb. *de ſucceſſ. creat. lib. 2. §. 20. num. 284.* Auendan. *l. 6. Tauri, gloſſ. 8. n. vnico, & l. 40. gloſſ. 4. n. 23.* Azeued. *l. 1. n. 47. tit. 8. lib. 5. noua recopil.* Tapia *in d. auth. ingreſſi, verba ideóque nec de his, cap. 1.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 1. num. 95. & 96.* Valaſc. *conſ. 24. à num. 5. tom. 1.* Benedict. Ægid. *in l. Titia ſi non nupſerit eo. p. 1. n. 50. in fin. ff. de condit. & demonſtr.* Caſtill. *de vſufructu, lib. 1. cap. 65. n. 2.* Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom. 2. q. 80. art. 2. & q. 128. art. 2.* Molin. *de Iuſtitia, tract. 2. diſp. 140. col. 5. verſ. hoc tamen illorum*, Leſſi. *in ſimili tract. lib. 2. c. 41. dub. 10. n. 83.* Sanchez *d. lib. 7. cap. 9. num. 19.*

Vnde ſi Monachus acquiſiuit bona Monaſterio ex 6
parte, aut alterius iure ſanguinis ſibi obueniente, & poſtea moriatur viua auia, illa non poteſt priuari legitima, & Monaſterium tantùm ſuccedet in tertia, vt benè reſoluunt Fr. Emman. *d. q. 128. art. 2.* Valaſc. *d. conſult. 24. ad finem*; Ceuall. *commun. contra communes, q. 806. num. 36. cum ſeqq.* Sanch. *d. cap. 9. num. 21. & num. 22.* id benè intelligit non procedere in bonis acquiſitis poſt profeſſionem tanquam à Monacho, veluti ſi profeſſus ſuis operibus aliquid compararet, aut hæres legatariúſve inſtitutus eſſet in aliquo teſtamento ab extraneo etiam ante profeſſionem, ſi poſt illam delata ſit hæreditas, quia de his bonis nequit profeſſus ille diſponere, nec quicquam in illa habent aſcendentes, vel deſcendentes, cùm ea non acquirantur vt à parente, aut à filio, ſed tanquam à Monacho.

Et quod eis non dedit Monaſterio competet.] Ergo 7
vbi parens inter filios diuidit, ſtatim à tempore, quo profitetur, eis debetur legitima, non ſpectata ipſius parentis morte naturali, ita Anton. Cucb. *in tractatu de legitima, in rub. legitima an augeatur aucto patris patrimonio, n. 17. verſ. veruntamen*, Augul. *de meliorat. l. 1. gloſſ. 3. n. 23. & 26.* Bened. Ægid. *in repet. l. 1. p. 4. §. 2. n. 8. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Sanch. *d. lib. 7. c. 10. num. 7.*

Sed ſi poſt ingreſſum moriatur, &c.] Notatur ad 8
hoc quòd quando profeſſus decedit non facta diuiſione inter filios, ſuccedit Monaſterium capax ſuccedendi in omnia illius bona præterquam in filiorum legitimam, vt per Franch. *in rub. de teſtam. in 6. n. 65.* Nauar. *comment. 2. de Regular. n. 50.* Sanch. *d. lib. 7. c. 9. n. 39.* vbi ſubdit, quòd in Regno Caſtellæ ſuccedet in ſolam quintam bonorum partem, & *c. 10. n. 1.*
reſoluit quando Religio eſt ſuccedendi incapax, de- 9
beri ſtatim à die profeſſionis legitimam parentis filiis, & è contra.

In gloſſ. *Non extantibus*, ibi, *ſed quid ſi primò facit* 10
teſtamentum, &c. Notatur ad hoc quòd teſtamentum factum ante ingreſſum Religionis, in quo non eſt inſtitutum Monaſterium, rumpitur ſequuta profeſſione in Religione capace ſucceſſionis, quaſi agnatione poſthumi, niſi aliquid Monaſterio in eo teſtamento relictum ſit iure inſtitutionis, quamvis ſit vnus denarius, vt per Cyn. Odofred. Abb. antiq. Hoſtienſ. & alios quos refert, ſed non ſequitur Sanchez *d. lib. 7. c. 3. n. 24.*

Alij verò hoc ipſum admittunt, dum quis teſtatus 11
eſt, non cogitabat de Religionis ingreſſu; ſecus verò reſoluunt ſi cogitabat, ex ea ratione, quia in priori caſu cenſetur mutare priorem voluntatem, & ſic

teſtamen

teſtamentum illud eo ipſo quòd ſe, ſuáque bona Monaſterio dedicat, in poſteriori autem euentu nulla noua voluntas ex profeſſione conſurgit, cùm tempore teſtamenti facti adfuerit cogitatio profeſſionis; & illa non obſtante teſtamentum præterito Monaſterio in fauorem extranei conditum ſit; quare hanc partem ſoſtinent Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, de teſtam. verbo mortuo itaque teſtatore, il. 1. n. 297.* Couar. *in c. 2. n. 5. de teſtam. & in cap. quamvis pactum, p. 3. §. 2. num. 5.* Mench. *de ſucceſſ. creat. lib. 2. c. 20. n. 29.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 6. rub. n.* Humad. *l. 7. gloſſ. 3. n. 3. tit. 7. p. 1.* Fr. Emman *quæſt. Regul. tom. 3. q. 16. art. 2. & q. 69. art. 11.* Craſſ. *de ſucceſſion. ab inteſtat. §. teſtamentum, q. 34. n. 1.* Gutier. *canon. lib. 2. c. 1. à n. 9.* Ceuall. *commun. contra communes, q. 121, à n. 2.* Valaſc. *de partit. cap. 16. num. 17.*

12 Ego tamen cenſeo teſtamentum illud firmum omninò manere, ſiue tempore teſtamenti cogitatum ſit de ingreſſu, ſiue non, ex eo quia omnia iura concedunt liberam teſtandi facultatem ante Religionis ingreſſum, *authent. nunc autem, C. de Epiſc. & cleric. §. illud, in auth. de Monachis*, tum quia licèt ingrediens cenſeretur voluntatem contrariam priori teſtamento demonſtrare, illa non ſufficeret etiam expreſſa ad prioris teſtamenti reuocationem, ſed opus eſt alia diſpoſitione contraria; & ideò ita meritò tenet Nauar. *d. commento 2. n. 51.* Sarmien *ſelect. lib. 8. ſuper §. ex, cui in tempus, num. vlt.* Clar. *§. teſtament. q. 28. n. 4. & 5.* Matheat. *de legat. lib. 2. c. 1. n. 15.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 9. n. 44.* Angul. *de meliorat. l. 1. gl. 3. n. 20.* Boër. Epo *c. 2. n. 14 de teſtam.* Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ideóque nec de his, c. 1. n. 65.* Fachin. *controuerſ. lib. 6. c. 14. verſic. poſtrema igitur,* Cald. Pereira *de nomin. e phyt. q. 6. n. 10. & 16.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 2. quæſt. vlt. & c. 6. q. 5.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 139. dub. vlt.*

13 In eadem gloſſ. ibi, *Sed quid ſi ingrediens Monaſterium habuit vſumfructum bonorum, nunquid Monaſterium poteſt vti fructibus illo viuente,* &c. Quæſtio hæc eſt multum difficilis ſi loquamur de vſufructu paterno in aduentitia filij bona, in qua vna ſententia tenet eum vſumfructum extingui profeſſione patris, & ex tunc pertinere ad filium, quam ſuſtinent Bernard. *reg. 794. num. vnic.* Mieres *de maior. p. 2. q. 3. n. 14. in 1. edit.* Morquech. *de diuiſ. bonorum, lib. 4. c. 4. n. 32.* Fachin. *d. lib. 6. c. 12. verſ. ego puto.* Mendez à Caſtro *in l. cum oportet, C. de bonis quæ liber. p. 2. n. 131.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 64. à n. 8.* Caſtil. *controuerſ. lib. 1. de vſufruct. c. 64. à n. 8.* Benedict. Ægid. *in reper. l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ. p. 4. §. 2. n. 11. cum ſeqq.* & eſt probabilis.

14 Alij verò multò meliùs tenent vſumfructum nequaquam extingui, nec diminui, ſed totum pertinere ad Monaſterium toto paternæ vitæ tempore, ex quorum numero ſunt Nauar. *d. commento 2. n. 38.* Mench. *de ſucceſſ. progreſſu, lib. 1. §. 1. num. 46.* Pinel. *in l. 1. p. 1. à num. 49. C. de bonis matern.* Spin. *de teſtam. gloſſ. 4. rub. n. 16. & gloſſ. 12. princip. n. 22.* Marienſ. *l. 9. gloſſ. 2. n. 2. lib. 5. noua recopil.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, à n. 14. C. de in integr. reſtitut. minor.* Tapia *in auth. ingreſſi C. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo ſua, c. 17. n. 7.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 140. colum. 4. verſ. an verò vſusfructus*, Leſſi. *in ſimili tract. lib. 2. cap. 41. dub. 10. n. 83.* Azor *inſtit moral. p. 1. lib. 12. c. 8. q. 2. & p. 2. lib. 2. c. 2. q. 1.* Sayr. *in claui Regia, lib. 9. c. 7. n. 9.* Rebell. *de oblig. iuſtitia, p. 1. lib. 1. q. 7. ſect. 2. num. 21. & p. 2. lib. 1. q. 8. ſect. 6. n. 64.* apud quos videbis huius partis fundamenta.

15 In gloſſ. *Diuidere*, ibi, *ſed qualiter teſtator*, &c. Ergo hæc diuiſio inter liberos, eſt teſtamentum, vt per hanc gloſſ. tenent plures, quos refert, ſed non ſequitur Sanchez *d. lib. 7. c. 9. num. 9.* vbi *num. 10.* ait verius teſtamentum non eſſe, ſed diuiſionem quandam, quam profeſſus ille efficit, non vt dominus, ſed vt adminiſtrator à iure conſtitutus ad hunc effectum, & *num. 11.* ſubdit effectum magnum eſſe noſſe, an diuiſio illa ſit teſtamentum nuncupanda, an ſolum diſtributio quædam, quia ex teſtamento oritur actio, ex diuiſione autem non, *l. diuiſionis placitum, ff. de pactis.*

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd ingrediens Religionem non ſuccedat an valeat? remiſſiuè.*

2 *Filius Monachus à patre exhæredari non poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſa ante profeſſionem.*

3 *Retrahens malo animo à Religione ſine fraude, aut vi ingreſſurum eam, vel iam ingreſſum, ſed nondum profeſſum, lethaliter peccat, ſed non tenetur ad vllam reſtitutionem faciendam.*

4 *Religioni quod damnum reſarcire teneatur ille, qui vi, metu, aut fraude, ſeu mendacio adduxit quempiam à propoſito ingrediendi Religionem, vel emittendi in ea profeſſionem? remiſſiuè.*

5 *Excommunicationem incurrunt retrahentes mulieres ab ingreſſu Religionis.*

Cap. Non liceat. X. & vlt.

Ex Nouell. CXXIII.

Ab hæreditate repellere Monachos factos.] An valeat ſtatutum, quòd ingrediens Religionem non ſuccedat? vide Rebuff. *ad leges Galliæ in proœm. gloſſ. 5. n. 21.* Peregr. *var. lib. 6. n. 77.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 32. conſid. 2.* Sanch. *in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 12. num. 18. & 19.* Hieronym. Roderic. *in compend. quæſt. Regul. reſol. 72. num. 3.* 1

Quamvis dum laici fuerant, in cauſam ingratitudinis inciderint.] Notatur ad hoc, quòd non poteſt filius Monachus à patre exhæredari ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem, vt per Hippol. de Marſil. *ſing. 413. num 6. & in rub. de fideiuſſorib. n. 116.* Roman. *ſing. 485.* Guillelm. Benedict. *in c. Raynutius, de teſtam. verbo in eodem teſtamento, il. 2. n. 37.* & *ibi,* Couar. *n. 20.* Ioan. Garc. *reg. 199. n. 25.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 20. princ. à n. 64.* Emman. à Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, p. 3. n. 295. cum ſeqq.* Tiraq. *de priuileg. piæ cauſæ, priuileg. 30.* Surd. *de aliment. tit. 7. q. 1. n. 30. cum ſeqq.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. q. 77. art. 2.* Sanch. *in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 5. c. 5. n. 32.* Hieron. Roder. *in compend. quæſt Regul. reſol. 72. n. 2.* Et quamvis Vaſq. *de ſucceſſ. creat. lib. 3. §. 10. n. 646.* allegatis multis Doctoribus dicat per Monachatum abſtergi dumtaxat ingratitudinem reſpicientem filium, qui ingreditur Monaſterium, non verò eam, quæ principaliter lædit patrem, nihilominùs dicendum eſt per Religionis profeſſionem deleri ingratitudinem præteritam, cuius cauſa filius profitens exhæredari poterat, vt meritò docent Panorm. *conſ. 27. n. 2. vol. 2.* Syluest. *verbo Religio 6. q. 2. ad fin.* Tabien. *eodem verbo, num. 43.* Laurent. de Palat. *in tract. de ſtat. excluſiuo fœminarum, num. 108.* Surd. *d. q. 1. num. 39.* 2

Mart. *de iuriſdict. p. 4. caſu* 26. *n.* 18. & 19. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 176. *dub. vlt.* Duard. *in Bullam Cœna, lib.* 2. *canon.* 15. *q.* 17. *n.* 7. Merlin. *de legitima, lib.* 4. *tit.* 1. *q.* 7. *n.* 1.

3 *Abſtrahere de monaſteriis.*] Nota quòd qui mala fide, vel animo malo retrahit à Religione ſine fraude, aut vi ingreſſurum eam, vel iam ingreſſum, ſed nondum profeſſum, lethaliter peccat, ſed non tenetur ad vllam reſtitutionem faciendam diſſuaſo, aut Religioni, eo quòd contra iuſtitiam non deliquit, ſed quia contra charitatem peccat, tenetur conſulere damno illato eidem diſſuaſo, reducendo eum pro viribus ad primum propoſitum. Colliges hæc ex Soto *de Iuſtit. lib.* 4. *q.* 6. *artic.* 3. *in ſolut.* 2. *argum.* Nauar. *in man. c.* 12. *n.* 44. Petr. Nauar. *de reſt. lib.* 2. *c.* 2. *poſt princ.* Stunica *de voto, q.* 4. *num.* 24. Vaſq. *in opuſc. de reſtitut. c.* 8. *dub.* 2. *n.* 34. & 35. Molin. *de Iuſtit. tract.* 4. *diſp.* 51. *n.* 2. Azor. *Inſtit. moral p.* 3. *lib.* 5. *c.* 2. *verſ. in hac re*, & *verſ. ad hac omnia*, Sayr. *in clau. Regia*, *lib.* 11. *c.* 1. *n.* 28. & 29. Fr. Ludouic. Miranda *in man. Pral. tom.* 1. *q.* 16. *art.* 3. *concl.* 2.

4 Quòd autem damnum teneatur Religioni reſarcire ille, qui vi, metu, aut fraude, ſeu mendacio abduxit quempiam à propoſito ingrediendi Religionem, vel emittendi in ea profeſſionem? vide Vaſq. *n.* 38. Molin. *n.* 10. *concl.* 6. Azor. *verſ. quartò qua hactenus, citatis locis*, Leſſi. *de Iuſtit. lib.* 2. *c.* 8. *dub.* 3. *num.* 15. Bonac. *de reſtit. diſp.* 2. *q.* 1. *puncto* 1. *n.* 3. Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 9. *n.* 10. Sayr. *d. c.* 1. *n.* 13.

5 Per Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regularib. c.* 18. excommunicantur retrahentes mulieres ab ingreſſu Religionis, de quo vide Soar *de cenſuris*, *tom.* 5. *diſp.* 23. *ſect.* 7. *à n.* 8. & *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 9. Soar. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 4. *per tot.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 14. *art.* 3. & *q.* 17. *art.* 19. Filliuc. *tract.* 14. *c.* 6. *q.* 5. *n.* 89. dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 104. *per tot.* vbi *n.* 6. aſſero parentes prohibentes filios ne Religionem ingrediantur, non incidere in illam excommunicationem.

CAVSA XX.

QVÆSTIO I.

1 GLos. *in ſumma, verbo intra annos*, citat Diuum Gregorium referentem *in dialog.* de quodam puero nouem annorum, qui nutricem ſuam grauidauit, qui id narrat *lib.* 4. *c.* 19. teſtatur etiam D. Hieronym. *in epiſt. ad Vitalem Preſbyterum* ſe audiſſe puerum quendam in decimo anno grauidam feciſſe eius nutricem, vbi ſubdit Salomonem in decimo anno genuiſſe Roboam, Achaz etiam in anno ætatis vndecimo Ezechiam procreaſſe, de quo, & aliis exemplis puerorum, qui nono anno, decimo, & vndecimo generauêre, vide Tiraq. *l.* 6. *connub. n.* 37. Corraſ. *lib.* 6. *miſcel. c.* 23. *num.* 4. Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 5. *n.* 4. Sot. *in* 4. *diſt.* 35. *q. vnica*, *art.* 5. *verſ. quod ſi rurſus*, Ioan. Franc. Fara *in tract. de eſſent. infantis*, *c.* 19. *n.* 9. Boër. *deciſ.* 318. *n.* 4. Anton. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 1. *n.* 59. *cum ſeqq.* Petr. Mozz. *de contract. tit. de nupt.* §. *qui poſſunt contrahere ſponſalia*, *n.* 4. *poſt medium*, Alphonſ. Mendoz. *in quodlib. quæſit.* 4. *poſit.* 4. §. 3. *pag.* 363. Menoch. *de arbitr. caſu* 57. *n.* 33. Greg. Lop. *l.* 9. *verbo que no podria, tit.* 1. *p.* 7. Perez *ad tit.* 15. *lib.* 8. *Ordinam. pag.* 310. Farinac. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 92. *n.* 80. Coſta *in cap. ſi pater*, *de teſtam. lib.* 6. *p.* 1. *verbo impuberes*, *num.* 10. Ioſeph. Ludon *Lucenſ. deciſ.* 17. *n.* 70. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 104. *n.* 29 vbi ſubdit Nauar. *conſ.* 39. *num.* 13. *de ſponſalib. in antiq. alias conſil.* 4. *num.* 13. *de ſponſ. impub. in nouis*, atteſtari ſe audiuiſſe à viris magna fide dignis quandam puellam decem annorum ante paucos annos peperiſſe in Regno Neapolitano.

CAP. Addidiſtis. II. *Gregor.*

VVlgò colligitur ex verbis huius text. ibi, *in infantia annis ſub regulari tradiderint diſciplina*, &c. puerum in prima infantiæ ætate conſtitutum poſſe à parentibus Religioni offerri, & ipſam Religionem poſſe illum admittere, ſeu recipere, vt per D. Antonin. 2 *part. tit.* 11. *c.* 2. §. 8. *notab.* 4. Palud. *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 4. *art.* 3. *n.* 36. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 18. *n.* 8. Soarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 1. *c.* 1. *num.* 10. Fr. Bartholom de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis*, *diſp.* 2. *dub.* 6. *n.* 2. vbi ſubdit, filium ſic Religioni oblatum, quatenus Religioſus fiat, non poſſe à memoratis parentibus reuocari, vide *infrà ad cap.* 1. *hac cauſa, quæſt.* 2. 1

SVMMARIVM.

1 *Abbatiſſa, ſeu Prioriſſa officium habere non poſſunt quacunque virgines non ſunt, ſed contrarium verius, vt n.* 3.

2 *Conſecratio, ſeu benedictio dupliciter Abbatiſſis olim dabatur, & quomodo.*

4 *Veli nigri quintuplicis mentio in iure inuenitur, & quibus locis declaratur.*

5 *Abbatiſſa in qua ætate deberet olim eſſe conſtituta ſecundùm temporum varietates oſtenditur.*

6 *Abbatiſſa nulla, vel Prioriſſa hodie eligitur minor annis quadraginta, & qua octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, ſuper qua ætate Epiſcopus diſpenſare non poteſt.*

CAP. Iuuenculas. XII.

EX hoc text. vulgò colligitur ab Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ officio excludi quaſcunque, quæ virgines non ſunt, vt per Mandoſ. *de ſignatura gratia*, *tit. diſpenſatio pro corrupta, ſtatim in princ.* & *in addit. ad Lap. allegat.* 60. *lit. N.* Borgaſ. *de irregul. p.* 3. *concl.* 4. *de caſibus, in quibus ſolus Papa diſpenſat*, *num.* 40. *in fine*, Maiol. *de irregul. lib.* 1. *c.* 29. *n.* 13. Selua *de benef. p.* 4. *q.* 7. *n.* 7. Viuald *in candel. aureo*, *p.* 3. *c.* 5. *n.* 13. *in* 2. *edit.* Fr. Emman. *qq. Regular. tom.* 2. *q.* 54. *art.* 3. & *tom.* 1. *q.* 64. *art.* 4. 1

Verùm nullo iure hæc ſententia probatur, immo eo attento tenendum Monialem viduam, ſeu non virginem poſſe eligi in Abbatiſſam cum Fr. Emman. *tom.* 3. *ſumm. cap.* 3. *num.* 9. Portel. *in dub. Regul. verbo Abbatiſſa*, *n.* 10. Soar. *de Relig. tom.* 4. *lib.* 2. *c.* 6. *n.* 16. Hieron. Roder. *in compendio quæſt. Regul. reſol.* 2. *n.* 26. & vt vera appareat, & genuinus huius text. ſenſus præſtari poſſit, ſciendum eſt quòd conſecratio, ſeu benedictio dupliciter Abbatiſſis olim dabatur, primo modo cum velo profeſſionis omnibus monialibus communi, & hæ communes Abbatiſſarum benedictiones non exigebant virginitatem, vt bene docent Palud. *in* 4. *diſt.* 21. *q.* 3. *art.* 2. *num.* 60. & D. Antonin. *p.* 3. *tit.* 17. *cap.* 22. §. 1. *ad fin.* prout nec hodie Abba- 2

tiſſæ

tiſſæ communes, quæ triennales ſunt, ſolent aliqua benedictione conſecrari. Nauar. *conſ.4. n.3.de Regul. in antiq.aliàs conſ.2.n.3.de ſtatu Monach. in nouis.* Fr. Emman.*quæſt.Regul.tom.1.q.12.art.3.in fine.* Secundò modo dabatur Abbatiſſis benedictio ſpecialis Virginum propria, ſeu conſecratio, qua nulla Monialis, quæ non fuerit Virgo, ſeu quæ vllo modo fuerit corrupta etiam occulta, conſecrari poterat, vt benè probat Fr. Ludou. Miranda *de ſacris Monialibus, q.7. art.8.concl.1.*

3 Quibus præhabitis iam patet intellectus ad hunc text. interdicentem non Virginem velari, vt non loquatur de quocumque Prælationis velo, ſeu de velo profeſſionis omnibus Monialibus communi, ſed de ſolito dari ſolis virginibus conſecratione quadam, & benedictione propria characteris Epiſcopalis, atque ita explicant Archid.*hic n.2.*Bellam.*num.vnic.* Turrecrem. *in fine*, quos refert, & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2.lib.5.c.5.n.22.*

4 Similiter ad huius text. & aliorum iurium intelligentiam ex Palud.*in 4.diſt.38.*& Syluest.*in ſum.verbo conſecratio, n.1.* notat Miranda *d.art.8.in princ.* quintuplicis veli nigri mentionem haberi in iure. Primum dicitur velum profeſſionis, quod fœminis dabatur olim in duodecimo ſuæ ætatis anno completo, quando faciebant profeſſionem, iuxta *cap. puella 20. q. 3.* & hoc velum in Religionibus portant hodie omnes Moniales profeſſæ, ſiue virgines, ſiue viduæ, licet iuxta Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de Regul. c. 16.* iam non profiteantur, niſi in 16. ætatis anno completo. Secundum velum eſt, quod dabatur olim 25. ætatis anno, iuxta *cap. placuit, hac ead.cauſ. & quæſt.* quod eſt Concilij Carthaginen. III. *c. 4.* vbi ſequentia verba habentur: *Placuit vt ante 25. annum ætatis neque Diaconi ordinentur,nec Virgines conſecrentur.* Tertium velum eſt ordinationis, quod dabatur anno 40. iuxta *cap.Diaconiſſam 27.q.1.*quod eſt Concilij Carthaginenſis III. vbi ſtatutum fuit, quòd ſanctimoniales ante 40. annum non velentur, dabatur illis quædam benedictio, ex qua accipiebant beneficium inchoandi horas in choro, & legendi homilias, quod aliis facere non licebat. Quartum velum erat Prælationis, quod dabatur Abbatiſſis ſexageſimo ætatis ſuæ anno, vt habetur *in hoc text.* Quintum, & vltimum velum dicebatur continentiæ, & obſeruationis, quod erat viduarum, iuxta *cap. vidua 27.q.1.* ſed poterat etiam dari virginibus, licèt virginale non poſſet dari viduis, etiam ex diſpenſatione Epiſcopi, iuxta *cap. deuotis, hac ead. cauſa, & quæſt.* vbi ſequentia verba habentur: *Viduas autem velare Pontificum nullus attentet*, quæ quidem verba iuxta communem expoſitionem intelligenda ſunt de velamine Virginum, quod eſt dicere, quòd quamvis Virgines velari poſſint velo continentiæ, & obſeruationis (quod erat viduarum) non tamen è contra viduæ velari poterant velamine Virginum.

5 Ex quibus vltra varias veli ſpecies colligitur magna in annorum computatione varietas, pro quorum cognitione aduertere oportet cum gloſſ.*verbo viceſimum, in cap. indemnitatibus, de elect.lib.6.* quòd olim Abbatiſſa eſſe debèbat non minus quàm ſexagenaria, vt conſtat ex hoc text. vbi gloſſ. *verbo ſexagenariam*, eſſe dicit conforme doctrinæ Apoſtoli Pauli *ad Timoth.* & ea de re agens inquit, vt vidua non eligatur minor ſexaginta annorum, quod & refertur *in cap. quomodo 31. q.1.* At hoc poſtea moderatum fuit in Concilio Carthaginen. III. & in Concilio Agathen.*c.19* & ſtatutum, vt Abbatiſſæ eſſent ſaltem quadragenariæ, vt *in d. cap. ſanctimoniales, hac ead.cauſa, & quæſt.*Addit demum prædicta gloſſ.*verbo triceſimum, in d.cap. indemnitatibus*, quòd ſupradicta iura ablata ſunt per *cap.cùm in cunctis, §. inferiora, de elect.* vbi ad omnia inferiora miniſteria animarum curam habentia non expoſcebatur, niſi tempus annorum 25.

Hodie *in Concil. Trident. ſeſſ.25. de Regular.c.7.* expreſsè habetur quòd nulla Abbatiſſa, vel Priorſſa, & quocumque alio nomine præfecta, vel præpoſita appelletur, eligatur minor annis 40. & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, ſuper qua ætate Epiſcopum diſpenſare non poſſe tenent Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra, lib.1.tit.18.l.7.de Epiſcopis, n.102.* Azor.*inſtit. moral. p.2.lib.6.c.5.q.9.* Sigiſm.à Bonon.*de elect. dub.62.n.6.* Nicol.Garc.*de benef. p.5.c.4.n.71.* Aluyſ. Ricc.*in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol. p.4. deciſ. 309. n.9.* Subiungit idem Concil. Trid. quòd ſi id incommodum ſuperiori, qui electioni præeſt, videatur, ex iis, quæ in eodem Monaſterio annum triceſimum exceſſerint, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem rectè vixerint, Epiſcopo, vel alio ſuperiore conſentiente, eligatur. 6

Cap. Deuotis. XI. *Gelaſius.*

Gelaſius Papa *in epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniam c.15.* relatus *in hoc text.* admonet ne viduas velare Pontificum vllus attentet, quod nec auctoritas diuina delegat, nec Canonum forma præſtituit, eadem fermè refert Tributienſe Concil.*c.25.* & habetur *in cap.viduas 8.infrà 27.q.1.* Et licèt huius decreti occaſione motus Loayſa *in notis ad Canonem Concily Toletani IV.* exiſtimauerit diuerſitatem in Eccleſia fuiſſe pro temporum, aut etiam regnorum diuerſitate, viduáſque velari ſolitas apud aliquos, apud alios verò non, tamen dubitari non poteſt illas religioſa veſte indutas, earúmque capita velari conſueta fuiſſe, vt conſtat ex dicto Concilio Toletano IV. *c. 56. & ex cap. vit. hac eadem cauſa, & quæſt. & ex cap. viduas, cap. omnes fœminæ, cap. vidua 27. q. 1.* & expreſsè ex antiquiſſimo ordine Romano, tam in ordine Diaconæ faciendæ, quæ plerumque ex viduis aſſumebantur, quàm in conſecratione viduæ caſtitatem profeſſæ. 1

2 Quid autem velit Gelaſius *in præſenti*, dum admonet ne viduas velare vllus Pontificum attentet, noſtri eſt muneris inueſtigare, pro cuius decreti vero intellectu ſciendum eſt, quòd velamen quandoque ipſæ ſibi propria ſponte imponebant etiam in priuatis domibus, vt apparet ex Concil. Pariſien.ſub Gregorio IV. *lib.1.c.44.* & Triburien.*c.25.* & Toletano X.*c.5.* quandoque autem ſibi imponebant in Eccleſia, non tamen imponebatur ab Epiſcopo, ſicut ſacris Virginibus, ſed ipſæ viduæ illud publicè accipientes ab Altari ſibi imponebant, vt conſtat in primis ex ordine Romano; nam in ordinatione faciendi Diaconiſſam hæc habentur: *Tunc ponat Epiſcopus coram omnibus in collo eius, dicens: Stola iucunditatis induat te Dominus, ipſa autem imponat velamen capiti ſuo palam omnibus de Altari acceptum cum antiphona,* &c. & poſtea in conſecratione viduæ habetur etiam: *Tunc imponat ipſa velamen capiti ſuo.* Cùm tamen in conſecratione Virginis hæc habentur: *Benedictione expleta, & ad interrogationem Epiſcopi de obſeruatione ſacri velaminis illa coram profeſſa Epiſcopus mittat velamen ſuper caput ipſius Virginis,ita dicens: Accipe velum ſacrum puella*, &c.

3 Quibus præhabitis iam patet in velandis viduis, & Virginibus differentiam magnam conſtitui, illæ enim velamen ſibi ipſi imponebant, ab Epiſcopis non

non conſecratum, immo id expreſsè Epiſcupis interdictum erat, vt hic text. inſinoat, hæ verò non ita, ſed ab Epiſcopis accipiebant, non alia, vt credo, ratione niſi vt maior virginibus ſacris bonor deferetur, qou excellentior virginalis præ viduali ſtatu oſtenderetur; quod & optimè probat Pariſienſe Concil. can. 40. ſub Gregorio IV. *lib.* 1. cuius hæc ſunt formalia verba: *Comperimus quòd quidam Preſbyterorũ incautè, & extraordinariè velum viduarum inconſultis Epiſcopis ſuis conſecrarent, & ob id eidem Religioni macula ingerebatur, quia eiſdem velatis per diuerſa vagandi occaſio præbebatur. Vt autem nullus Epiſcopus viduas velare attentet, canonica auctoritas inhibet. Quod vero Preſbyters inconſultis Epiſcopis ſuis velum viduarum conſecrare non præſumant, prorſus interdicimus. Quòd ſi quiſpiam Preſbyterorum huius conſtitutionis contumaciter tranſgreſſor extiterit, canonicæ correptionis pœnas luet.*

Qvæstio II.

Cap. Si in qualibet. I.

1 Nota pro intelligentia huius text, & lorinm ſimilium puerum in infantiæ, & pueritiæ ætate conſtitutum poſſe offerri à parentibus Religioni, ſecundùm Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 18. *n.* 8. Soar. *de Relig. tom.* 3. *lib.* 5. *c.* 1. *n.* 10. & tunc ante annos pubertatis ſua voluntate egredi non poteſt, quia in illa ætate non tam ſua, quàm patris voluntate cogendus eſt, nec à parentibus ampliùs reuocari valet, quia iam ceſſerunt iuri ſuo, & quantum in ſe erat, donationem filij fecerunt Religioni, vt tradunt Syluest. *in ſum. verbo Religio* 2. *q.* 10. & 11. Soar. *d. c.* 13. *n.* 33. vbi ſubdit Religionem infra præfatum pubertatis tempus poſſe memoratum puerum expellere, ſi ita ſibi expedire cenſuerit, quia pro nullo tempore ſe obligauit ad illum retinendum. Præfata verò pubertatis ætate expleta liberum eſt ei, vel perſeuerare in Religione donec profeſſionem expreſſam, aut tacitam emittat, vel ad ſæculum redire, vt expreſsè habetur *in cap. ſignificatum, & in cap. cum ſimus, de Regularib.* vbi dixi, prout etiam liberum eſt ei tunc Religionem adire inuitis etiam parentibus, aut curatoribus, qui iam poteſtatem reuocandi illum non habebunt, ſicuti ex hoc text. colligunt D. Antonin. 2. *p. tit.* 11. *c.* 2. §. 6. *col.* 1. Panorm. *in c.* 2. *n.* 2. *de Regul.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.* 2. *dub.* 6. *n.* 14.

Svmmarivm.

1 *Puella, quæ ex ſe ſponte abſque oblatione parentum fuit ingreſſa Religionem vſque ad annos* 12, *paternæ voluntatis ſubiacebit arbitrio.*
2 Cap. 2. de Regul. *ſuppletur per text. in præſenti.*
3 *Monaſterium ſi adeò remotum ſit, vt intra anni, & diei tempus parentes filium abſque eorum oblatione Religionem ingreſſum reuocare nequeant, concedendum erit eis longius temporis ſpatium, prout loci diſtantia poſtulauerit.*
4 *Annus de quo in hoc text. computandus eſt à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habita per parentes.*

Cap. Puella. II. *Ex Concil. Triburienſ.*

1 Allegatur hic text. ad hoc quòd vſque ad annos 12. paternæ voluntatis ſubiacebit arbitrio puella illa, que ex ſe ſponte abſque oblatione parentum fuit ingreſſa Religionem, ſi verò per annum, & diem diſſimulantes conſenſerint, eo tempore tranſacto illam reuocare non poterunt, de quo vide Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 4. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 1. *num.* 12. & *cap.* 5. *num.* 3. & *cap.* 10. *n.* 23. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſput.* 2. *dub.* 6. *n.* 5. *cum ſeqq.*

2 *Atſi annum, & diem.*] Quamvis *in c.* 2. *de Regularib.* dicatur, *ſi infra annum non reclamauerint*, ſupplenda eſt in eo text. dies, vt definitur in hoc, de quo *in præſenti*, ſic notant Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 10. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 6. *num.* 11.

3 In gloſſ. *Atſi annum*, ibi, *Niſi ita longè ſit monaſterium*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi remotum ſit monaſterium, vt intra illud anni, & diei tempus, parentes filium abſque eorum oblatione Religionem ingreſſum reuocare nequeant, concedendum erit eis longius temporis ſpatium, prout loci diſtantia poſtulauerit, vt per Hoſt. *in ſum. tit. de Regularibus*, *n.* 9. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 6. *ſub n.* 12.

4 In ead. gloſſ. ibi, *Sed à quo tempore currit annus iſte*, &c. Notatur ad hoc quòd hic annus computandus eſt à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes, aut tutores, vt per. D. Antonin. 2. *p. tit.* 11. *cap.* 2. §. 6. *col.* 2. Roſel. *verbo nouitius*, *num.* 1. Syluest. *verbo Religio* 2. *q.* 12. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 6. *ſub num.* 12. vbi etiam poſt Soar. *de Relig. tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 8. ſubdit hunc annum neceſſariò includi debere intra annos pubertatis, itavt ſi impubes propè pubertatem inſciis parentibus, aut tutoribus ſtatum ſuſcipiat Religioſum, conceditur illis ad eum reuocandum id ſolum tempus, quod ſupereſt vſque ad pubertatem, quo expleto eum amplius reuocare nequeunt.

Qvæstio III.

Cap. Præſens. IV. *Nicol.*

1 *Monaſtico habitu violenter eſt indutus.*] De profeſſione ob vim, metúmve nulla, & an, quando, & quomodo de illo conſtare, & qualis eſſe debeat, vide per me citatos *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.* 3. *allegat.* 104. *n.* 10. *cum ſeqq.* quibus addo Bonac. *de clauſura, & pœnis eam violantibus impoſitis, q.* 2. *puncto* 10. Sanctarel. *var. reſolut. q.* 48. *per tot.* Fr. Barth. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 13. *dub.* 12.

2 In gloſſ. *Patrem*, ibi, *Item habes hic quòd timor patris impedit matrimonium ſpirituale*, &c. Tenet hæc gloſſ. metum reuerentialem ſolùm ſufficere ad profeſſionem Religionis annullandam, in hac differentiam conſtituens inter matrimonium carnale, & ſpirituale, vt illud ſolus metus reuerentialis abſque minis minimè irritet, hoc autem bene irritet, ſequuntur Hippol. *ſing.* 347. *incip. Matrimonium*, Menoch. *illuſtr. lib.* 2. *c.* 35. *n.* 17. *iuncto n.* 19. Campeg. *de dote*, *p.* 3. *q.* 88. *n.* 2. & 3. Nauar. *in manual. c.* 22. *n.* 51. *verſ. octauum*, & *commento* 1. *de Regular. num.* 31. & *num.* 67. *verſ. addo decimotertio*, & *conſ.* 84. *num.* 2. *de Regular. in antiq. aliàs conſ.* 36. *num.* 2. *de ſponſalib. in nouis*, & *conſ.* 3. *num.* 2. *de conuerſ. coniug. aliàs*, *conſil.* 10. *num.* 6. *de his, quæ vi*, Iacob. de Graſſis *in aureis deciſionib. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 55. *num.* 17. & 18. Borſat. *conſ.* 72. *num.* 21. *vol.* 1.

3 Verùm probabilior tenet ſententia nil diſtare in hoc inter matrimonium, & profeſſionem, & ſic metum ſolum reuerentialem non annullare profeſſionem, ſicut nec annullat matrimonium, ita tenet Con. *de ſpenſal. lib. p. 2. c. 3. §. 6. n. 7. & 8.* Matienſ. *in dialogo, relat. p. 3. c. 20. n. 4.* Padil. *in l. interpoſitas, n. 17. C. de tranſact.* Salzed. *ad Bernard reg. 253. ampl. 1.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. de matr. c. 9. §. 5.* Beltramin. *in annot. ad deciſ. 385. Gregory XV.* Sanch. *de matrim. lib. 4. diſp. 6. n. 18.* Sayr. *in clauu Regia, lib. 6. c. 4. n. 18.* Soar. *de Relig. tom. 3. lib. 6. c. 4. n. 16.* Fr. Barth. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admit. ad Religionis ſtatum nouis. diſp. 13. dub. 12. n. 11.* vbi *n. 12.* poſt Henriq. Sayr. Soar. *n. 17. citatis locis*, & Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 17. c. 5. q. 9.* Sanch. *in præcepta Decal. tom. 1. lib. 4. c. 3. n. 26.* ſubdit quòd quando præceſſerunt minæ, vel verbera, & filius metu reuerentiali emiſit profeſſionem, tunc talis profeſſio cenſetur inualida, eo quòd adeſt metus, ſeu timor cadens in conſtantem virum. Et ad indicandum hoc attendenda eſt ætas, vt ſi ſenex, vel puer ſit, cui metus incutitur, ſimiliter eius fortitudo, & fragilitas, vt in metu reuerentiali firmarunt Marc. Ant. Cuch. *l. 5. inſtit. maior. tit. 12. n. 133.* Menoch. *conſ. 152. n. 24.* & in alio quocunque coactiuo Barbat. *conſ. 60. n. 4.* Socin. *conſ. 97. lib. 2.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 50. n. 31.* Sanch. *de matrim. l. 4. diſp. 3. num. 4. & diſp. 17. n. 2.* Gutier. *eod. tract. c. 77. n. 3.* Farin. *in fragm. crimin. p. 2. verbo, metus, num. 74.* Soar. *de Relig. tom. 3. lib. 6. cap. 4. num. 11.* Gregor. XV. *deciſ. 326. num. 24. & 26.*

SVMMARIVM.

1 *Monachi priuantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, quem dolo ad profeſſionem incitarunt.*

2 *Dolus debet dare cauſam ingreſſui, ita vt eo ceſſante ille ingreſſus non ſequeretur.*

3 *Religioſi comparandi bona intuitu aliquem doloſè ad profeſſionem incitantes priuantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, ſecus ſi intuitu familiaritatis.*

4 *Abbatis ſolius dolus ſufficit, vt incurratur pœna amiſſionis ſucceſſionis, de qua in hoc text.*

5 *Profeſſio ex errore, vel dolo emiſſa non eſt irrita, quamuis deceptio, & error ſit cauſa finalis.*

6 *Profeſſio per errorem, vel dolum circa ſubſtantialia emiſſa eſt inualida.*

Cap. Conſtituit. V. & vlt.

Ex Moguntino Concil.

1 Concilium Moguntin. relatum *in præſenti text.* qui eiſdem ferè verbis habetur etiam *in c. pen. 16. q. 7.* decidit propter profeſſionem dolo Monachorum factam in pœnam doli, priuandos eſſe ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi; cuius deciſionis ea eſt ratio, quia bonorum oblatio ex profeſſione conſurgens ſapit naturam contractus bonæ fidei, teſte Bart. *in l. 1. C. de plus petit.* & in his dolus dans cauſam contractui vitiat illum ipſo iure, vt notant ſcribentes *in l. eleganter, ff. de dolo*, quam rationem tradunt Archid. *hic n. 1. & 2.* & Bellam. *ſtatim in princ.* Bero. *in c. in præſentia, n. 105. de probat.* Tapia *in auth. ingreſſi, verbo ſua, c. 11. n. 16. C. de ſacroſ. Eccleſ.* latè & eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 34. per tot.* vbi *n. 11.* ſubdit hunc text. quàuis ſit ex Concilio Prouinciali deſumptus, obligare eo quòd ſit tacitè ab Eccleſia admiſſus.

Tres conditiones exiguntur, vt deciſioni huius 2
text. ſit locus. Prima eſt vt is dolus cauſam ingreſſui dederit, ita vt eo ceſſante ille ingreſſus non ſequeretur, ita Archid. *hic num. 1. in fine*, & Bellam. *ſtatim in princ.* Beroi. *in d. c. in præſenti, n. 103.* Sanch. *d. c. 34. n. 3.*

Secunda vt decipiens comparandi bona intuitu 3
ductus fuerit, ſecus ſi intuitu familiaritatis quam cum ingreſſuro habebat, aut aliarum dotium, quibus præditus erat, duceretur, vt colligitur ex hoc text. ibi, *ſed in auaritiam & turpe lucrum inhiantes*, ita Nauar. *commento 2. de Regularib. n. 31.* Tapia *in d. authent. ingreſſi, verbo ſua, c. 11. in fine*, Azor. *inſtit. moralium p. 1. lib. 12. c. 20. q. 1. in fine*, Sanch. *d. c. 34. n. 4.*

Tertia conditio, vt ſi is dolus non à ſolo Abbate 4
proceſſerit, ſed ab ipſo cum maioris partis Conuentus conſenſu, quia cùm non ſit ſolius Abbatis ad profeſſionem admittere, ſed cum maiori parte Conuentus, dolus ſui Abbatis non debet Conuentui in hac acquiſitione obeſſe, ita Beroi. *conſ. 28. n. 11. vol. 1.* Læl. Zechi. *de Republ. Eccleſiaſt. tit. de Regular. cap. 3. n. 14. limit. 1.* Tapia *d. verbo ſua, c. 11. num. 10.* Verùm hæc conditio non eſt admittenda, ſed tenendum ſufficere dolum ſolius Abbatis, quia text. *in præſenti* de ſolo Abbatis dolo loquitur, tum quia hic non agitur de bonis monaſterio quæſitis, vt quando expellitur profeſſus à ſolo Abbate, ſed agitur de bonis acquirendis, in quibus ſolus Prælatus poteſt Eccleſiæ præiudicare, & ideò meritò hanc partem ſuſtinent *in d. cap. in præſentia*, Dec. *n. 33. in noua edit.* Bero. *n. 110.* & Ferret. *n. 22. & 23.* Nauar. *d. n. 51.* Azor. *d. p. 1. lib. 12. c. 10. q. 1. in fine*, Sanch. *d. c. 34. n. 6.*

In gloſſ. *Cogantur.* Nota profeſſionem ex errore, 5
vel dolo emiſſam non eſſe irritam, quamuis deceptio & error ſit cauſa finalis, id eſt, quòd Religioſus non emitteret profeſſionem ſi de errore, aut dolo habuiſſet notitiam, de quo vide plures citatos à Sanch. *de matrim. lib. 10. diſp. 9. num. 20.* quibus addo Leſſi. *de Iuſt. lib. 2. c. 40. dub. 2. n. 12. verſ. ex his patet*, Soar. *de Relig. tom. 3. lib. 6. c. 5. n. 3.* Bonac. *de legibus, d. 4. q. 2. puncto 3. §. 2. n. 4. verſ. dixi per errorem, & n. 5. verſ. dixi votum ſimplex*, Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouis. diſp. 13.*
dub. 13. n. 4. qui etiam *n. ſeqq.* reſoluunt profeſſionem 6
per errorem, vel dolum circa ſubſtantialia emiſſam eſſe inualidam. At quando tantus eſſet dolus, vt conſenſum auferret, tunc matrimonium irritaret, Abb. *in cap. cum dilectus, num. 13. de iis quæ vi*, Curt. *in repet. l. interpoſitas, n. 7. verſ. fallit primò, C. de tranſact.* Syluest. *verbo matrimonium 8. q. 1.* Petr. Franc. de Rauenna *conſ. 64. n. 14.* inter matrimon. Ziletti, Perez *l. 1. tit. 1. lib. 5. Ordin.* Gutier. *de matrim. cap. 89. n. 5.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 1. tit. 9. num. 35.*

Qværtio IV.

Cap. Virgines. I.

Vulgò colligi ſolet ex hoc text. moniales de vno 1
monaſterio ad aliud transferri, vt per Sylu. *in ſum. verbo Religio 4. q. 16.* Soc. *conſ. 27. l. 2.* Greg. Lop. *l. 9. verbo religioſas tit. 7. p. 5.* Franc. Marc. *dec. 967. n. 4. p. 1.* Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccl. verbo ingreſſi, cap. 9. num. 37.* latè Decian. *conſ. 20. num. 13. lib. 1.* latè etiam Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. l. 8. cap. 5. per tot.* Quod locum habere etiam hodie ſtante noua diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 5.* & conſtitut. Pij V.
quibus

qnibus prohibetur monialibus egreſſus à ſeptis monaſterij, tradunt Nauar. *in cap. ſtatuimus* 19. *q.* 3. *notab.*4.*n.*48. *& conſ. n.* 2. *verſ. ſecundò quod non pridem*, *& num.*6.*de ſtatu monach.* Fr. Emman.*q Regul. tom.*3. *q.*52. *art.*6. Sanch. *in precepta Decal. tom.*2. *lib.*6.*c.*5.*ſub n.*6. quicquid ſcripſerit Azor. *inſtit. moral.p.*1.*lib.*13.*c.*8.*q.*8.

2 Verùm licèt ſtricto iure hæc tranſlatio monialis fieri poſſit ex auctoritate Epiſcopi, & Superioris monaſterij, vt notant Nauar. *conſ.*5. *de ſtatu monach.& conſ.*57.*n.*6.*de Regularib.*Fr.Emman.*d.ar.*6.& Sanch. *ſub d.n.*6. Sacra tamen congregatio ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium præpoſita, nun ſemel cenſuit ad eam in caſu huiuſmodi tranſlationis eſſe recurrendum, & quando ad illam faciendam licentiam concedit, id non niſi ſequentibus adiectis conditionibus ſtatuit. Prima vt antequam à primo monaſterio monialis egrediatur aliud ſit paratum, in quo beneuolas habeat receptrices, quodque in eo capitulariter per ſecreta ſuffragia recipiatur. Secunda vt dotem à cæteris monialibus præſtari ſolitam perſoluat. Tertia vt ſpes illi auferatur ad priſtinum monaſterium redeundi. Quarta vt tranſlatio fiat comitantibus matronis conſanguineis grauibus ab vno ad aliud monaſterium, recta via, abſque diuerticulo, ac nullibi pernoctetur niſi cauſa hoſpitij, idque nonniſi apud honeſtas perſonas, vt pluries obſeruatum extitit ab eadem S. Congreg. & ſignanter *in vna Nannaten.*16. *Ianuar.*1615.*& in Redonen.* 1.*Ianuar.* 1617.

S V M M A R I V M.

1 *Monacho non licet votum vouere ſine conſenſu Abbatis ſui, ſi autem vouerit, frangendum erit.*

2 *Nouitiorum vota non poſſunt directè ab Abbatibus irritari, niſi opera Religionis, vel ordinem illarum impediant, quia tunc poterunt ſuſpendi per ſuperiorem quoad executionem pro illo probationis tempore.*

3 *Vota quæ vnà cum Religionis operibus à nouitio obſeruari nequeunt, ipſo iure ſuſpenſa, & quaſi ſopita pro eo probationis tempore erunt.*

Cap. Monacho. II.

1 M*Onacho non licet votum vouere ſine conſenſu Abbatis ſui; ſi autem vouerit, frangendum erit.*] Hæc ſunt formalia huius text. verba, pro cuius intellectu vide Azor. *inſtit. moral p.*1.*lib.*11.*c.*16.*q.*4. Sayr. *in claui Regia*, *lib.*6. *c.*5. *n.*18. Leſſi. *de Iuſtit. lib.*2. *c.*40.*dub.*13.*n.*73. Soar. *de Relig. tom.*2.*tract.de voto, lib.*3.*c.*5.*n.*4.

2 At nouitiorum vota non poſſe directè ab Abbatibus irritari, tenent Nauar.*in manuali,c.*12.*n.*65. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittend. ad Religionis ſtatum nouit.diſp.*10.*dub.*6.*n.*1. niſi opera Religionis, vel ordinem illarum impediant, aut nimium Religionis onus aggrauent, quia tunc ſi ſint perſonalia, tam ante quàm poſt ſuſceptum probationis habitum emiſſa, poterunt per Superiorem ſuſpendi quoad executionem pro illo probationis tempore, ita Soar. *tom.* 2.*de Relig.lib.*6.*de voto*, *c.*7.*n.*12. *& c.*11.*n.*8. Leſſi.*d.c.*40.*dub.*13.*num.*80. *& dub.*16. *n.*107. Sanch.*in precept. Dec.tom.*1.*l.*4.*c.*13.*n.*32. Fr.

3 Barth. de Vechis *d. diſp.*10.*dub.*4. *n.*2. Immo ſi vna cum Religionis operibus obſeruari nequeant ipſo iure ſuſpenſa, & quaſi ſopita pro eo probationis tempore erunt, vt bene docent Fr. Emman. *in ſumma, tom.*2.*c.*91.*n.vlt. & q. Regul.tom.*1.*q.*25. *art. vltim.* Soar.*tom.*3. *de Relig.lib.*6. *c.*14.*n.*21. Fr. Barthol. de Vecchis *d.dub.*5.*n.*5.

C A V S A X X I.

Q V Æ S T I O I.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſias duas in perpetuum commendatas, vel vnam iure tituli collatam, alteram commendatam in perpetuum non poteſt quis habere de iure nouiſſimo Concil. Trid.*

2 *Beneficium ad tempus commendatum poteſt quis habere cum alio iure tituli ſibi collato.*

3 *Parochialem habens, & monaſterium in commendam ad vitam, cui cura imminet animarum, alterum dimittere non tenetur.*

Cap. Qui plures. III. *Leo IV.*

POſſe quemvis duas habere Eccleſias, vnam iure tituli collatam, alteram commendatam in perpetuum, ſcribit Leo IV. relatus *in hoc tex.* ſed du- 1
bitatur ab aliquibus, an hodie hoc verum ſit ſtante noua diſpoſitione Concil. Trid *ſeſſ.*7.*de reform.c.*4 ſic ſtatuentis: *Quicunque de cætero plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica, ſiue per viam vnionis ad vitam, ſeu commenda perpetua, aut alio quocunque nomine, & titulo contra formam ſacrorum Canonum, & præſertim conſtitutionis Innocentij III. quæ incipit: De multa, recepta, in ſimul retinere præſumpſerit, beneficiis ipſis, iuxta ipſius conſtitutionis diſpoſitionem, ipſo iure etiam præſentis Canonis vigore priuatus exiſtat.* Et *ſeſſion.*24.*de reformat.c.*17. ſtatuitur vt qui plures Parochiales Eccleſias, aut vnam Cathedralem, & Parochialem obtinent, cogantur omninò quibuſcunque diſpenſationibus, ac vnionibus ad vitam non obſtantibus, vna tantùm Parochiali, vel ſola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere. Sunt qui ſentiant hiſce Concilij decretis eſſe prohibitum, ne quis plura ſimul beneficia incompatibilia habeat commendata, non tamen vetitum eſſe ne quis habeat vnum nomine, & iure tituli, alterum commendatum etiam in perpetuum, ita Alphonſ. Huieda *de incompatibil. benefic. part.*2. *cap.*4. *num.*18. vbi declarat dummodò illa conceſſio beneficij curati in commendam perpetuam ſimile habenti fiat à Papa, ſubditque ſic eſſe intelligendum Nauar. *in man. cap.*25. *num.*126. Verùm communis Doctorum ſententia eſt in contrarium, qui aſſerunt nec duo beneficia commendata in perpetuum, nec vnum iure tituli, alterum commendatum in perpetuum poſſe ſimul haberi, quando alioquin ſunt ipſo iure incompatibilia, ita Azor. *inſtit. moral.p.*2.*lib.*6.*c.*10 *q.*11. *verſ. verum dubia, & c.*13. *q.*1. Gunzal.*ad regul.*8.*Cancel.gloſſ.*5.§.8.*n.*20. Gom. *in reg.de infirm.ſignant. q.*13.*in fine*, Proſper de Auguſtin.*in addit. ad Quarant. in ſumma Bullarij. verbo beneficiorum reſignationes*, *noua cauſa*, *verſ. ſecundò limita.*

Limita vt non procedat in beneficio ad tempus 2
commendatum ſecundùm Savt. *in florib.deciſ.ſub tit. de præb. deciſ.*32. quem refert Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.collect.* 474.*in med.*

Limita deinde in habente Parochialem, & Mo- 3
naſterium in commendam ad vitam, cui cura imminet animarum, illum enim alteram dimittere non

teneri reſoluunt Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.5.§.8.n.65.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.2. verbo Parochia 5.* Nicol.Garc. *de benefic.p.4.cap.4.n.35.* Armendar. *in addit.ad recop.legum Nauarra, lib.7.tit.7.de benefic. incompatib.n.78.*

Qvæstio II.

Cap. Cyprianus. IV.

Ex Epiſtola Cypriani.

1 PRobat hic text. clericos tutores teſtamentarios, aut datiuos etiam volentes eſſe non poſſe, vt per Montan.*de tutel.c.35.reg.1.n.195.* Anaſtaſ.Germon. *de ſacror.immunit.lib.2.c.15.n.13.*Carol.de Graſſis *de effectibus clericalib. effectu 16.per totum,* & præcipuè *n.3.*id ampliant *n.4.* etiam ſi clerico iſta conditione vt filiorum teſtatoris tutelam ſuſcipiat, legatum relictum ſit, quia ea non obſtante & legatum conſequi, & à tutela ſe poterit excuſare, eandem ſententiam tenuerunt Vincent.Carot.*deciſ.17.n.18.& 19.* Borgnin.Caualcan.*dec.19.n.15.p.3.*Marta *voto 129. n.1.* Paul. Montan.*d.reg.1.n.193. cum ſeq.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.221.n.10.* Gutier. *de tutel. p.1.c.1. n.28.verſ.neque eſſe,*& in Religioſis probant Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2.lib.6.cap.14.n.21.* Azor. *inſtit. moral. p.1.lib.12.c.11.q.3.* legitimam verò tutelam, vel curam poteſt clericus, ſi velit,non tamen cogitur, acceptare, *l.Preſbyteros, l.generaliter, C.de Epiſcop.& cleric.auth.de ſanctiſſimis Epiſcopis, §.Deo autem amabiles,collat.9.c.generaliter 16.q.1.*Bertrand. *conſ.116.n.1. lib.2.* Viuian.*deciſ.111. n.7.* Iacob. de Graff.*in aureis deciſ.p.2.lib.3.c...n.13.*Borgnin.Caualcan.*de tutore,n.288.& d.deciſ.19.n.15.*Anton.Piagg. *de tutore,& curat.q.3.n.3.* Ioan.Gutier.*d.c...num.26.* Molin.*d.n.10.* Paul. Montan. *d.reg.1.num.195.*Paul. Gualter.*in praxi tutel.p.1.rub.2.cap.vt perſonam ſuam inſpiciat,num.13.* Card.Tuſch. *practic. concluſ. lit.T, concl.415.n.1.* Carol.de Graſſis *d.effectu 16.n.19.* & hoc eſt ſingulare in clericis,& ideo non extenditur ad Monachos, & Epiſcopos propter generalitatem *d.auth. de ſanctiſſ.Epiſcopis, §.Deo autem,* vt notant Greg.*l.14.*per text.*ibi gloſſ.1.tit.16.p.6.*Gutier.*d.c.1. n.30.*Carol.de Graſſis *d.effectu 16. n.6.*

Pauperum autem, miſerabiliumque perſonarum fauore datiuam, aut teſtamentariam tutelam, vel curam poſſe clericos in ſacris conſtitutos gerere probat *cap.fin.86.diſt.& c.1.88.diſt.*& ad id per iudicem Eccleſiaſticum compelli poſſe, ſi alius idoneus non reperiatur,concludunt Rebuff.*ad conſtit.Galliæ,tit.de ſentent.prouiſ.art.3.gloſſ.vlt.num.24.* Paul.Fuſc.*in ſuis ſingul.lit.C,n.113.* Anton. Piagg. *de tutore,& curat. q.3.n.4. & 5.cum ſeqq* Iacob.de Graff *d.p.2.lib.3.c.2. num.12.*Scradet.*in tract. de feudis,p.10.ſect.10.n.23. verſ.præterea,* Gutier. *d.c.1.n.31.* Paul. Gualter.*d.p.1. rub.2.num.13.col.2.verſ.quod verò diximus,* Carol de Graſſis *d.effectu 16.n.17.* Paul.Montan.*d.c.35.n.197.* vbi ait ita eſſe intelligendum text. *in præſenti.*

Ac ſi quis hoc feciſſet,&c.] Collige ex his verbis quòd pro illis,qui filiis ſuis clericos tutores datiuos, vel teſtamentarios relinquunt, vota,precesve offerri non debent,vt per Anton.Piagg.*d.q.1.n.1.& 2.* Gutier.*d.c.1.n.28.*Carol.de Graſſis *d.effectu 16.n.1.*

Qvæstio IV.

IN tota hac quæſt. Gratianus Sanctorum Patrum 1 auctoritatibus adductis oſtendit, quibus veſtibus clerici vti debeant,de qua materia egimus *in collect. ad cap.clerici 15.num.12.cum ſeqq. de vita, & honeſt. cleric.& de offic.& poteſt.Epiſc.p.2.alleg.9. per tot.*

In gl.ſummæ, *Quod verò,* ibi, *Poſſunt ergo clerici ſecundum conſuetudinem,* &c.Notatur ad hoc, quòd valet conſuetudo quòd clerici poſſint vti veſtibus pretioſis,vt per Cou.*practic.c.31.n.7.verſ.4.*Burg.de Pace *conſ.22.n.4.* Pacian.*de probat.lib.2.c.34.n.38.*

CAVSA XXII.

Qvæstio I.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum eſt aliàs per ſe licitum.*
2 *Intellige vbi concurrunt tres illi comites, nempè veritas, iudicium, & iuſtitia.*
3 *Declaratur* cap.etſi Chriſtus,de iureiur.*ibi,*quod amplius eſt à malo eſt.
4 *Declaratur auctoritas Chriſti Matth.* 5. Nolite iurare omnino,&c.

Cap. Non eſt. II. *Auguſt.*

VVlgo colligitur ex hoc text. iuramentum eſſe 1 actum per ſe licitum, conſonant *cap. in nouo, cap.vt noueritis, cum aliis, hac eadem cauſa, & quæſt.* tradunt D.Thom.2.2.*q.89.art.2.& 4.*Bonauent.*in 3. diſt.39.art.2.q.1.*Angel.*verbo iuram.11.*Sylueſt. *eod. verbo 1.q.1.* Sot. *de Iuſtit.lib.8.q.1. art.2.* Nauar. *in man.c.22.n.2.* latè Couar.*in cap.quamvis pactum, p.1. §.6.n.1.cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.11.c.2. q.2.cum ſeqq.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Sayr.*in claui Regia,lib.5.c.3. à princip.*

Intellige vbi concurrunt tres illæ circumſtantiæ, 2 ſiue comites, nempè veritas, iudicium, & iuſtitia, quia nullo caſu abſque illis licitum eſt iurare, vt apertè colligitur ex illo Hierem.5. *Et iurabunt,viuit Dominus in veritate, in iudicio, & iuſtitia.* & refertur *in cap.& iurabunt, hac ead.cauſa, & quæſt. & in cap. animaduertendum 22.q.2. & in cap. etſi Chriſtus, in verſ.Iacobus,de iureiur.* reſoluunt D.Thom. *d. q.89. art.3.* Nauar. *d.c.12.n.3.*Sot.*d.q.1.art.3.*Angel.*verbo iuramentum 3.§.8.*Couar *d.§.6.n.4.*Sayr.*d.lib.5.c.4.à princ.*Cuius rei ratio eſt,quia per iuramentum Deus adducitur in teſtem qui ſumma veritas eſt, & ſumma iuſtitia; neceſſariò igitur fuit ad eius reuerentiam vt id,quod iuratur, primò ſit verum,deinde iuſtum,& tandem neceſſarium,vt non paſſim nec leuiter,ſed maturò iudicio,& præuia deliberatione iuretur,nec enim ad iurandum debet quempiam ſpontanea voluntas inducere, ſed neceſſitas trahere importuna, *d.cap.etſi Chriſtus, verſ. Iacobus,* iunctis reſolutis *ad d.c.animaduertendum.*

Non obſtat auctoritas Chriſti Matth. 5. relata *in* 3 *dict. cap. etſi Chriſtus,*ibi, *quod amplius eſt à malo eſt,* quia *ibidem* reſpondet Innoc. III. iuramentum non eſſe malum, nec Chriſtum Dominum id dixiſſe, ſed procedere à malo, non quidem culpa ipſius iurantis, quippè qui ſi debitæ concurrant circumſtantiæ licitè, & aliquando laudabiliter iurat, ſed à malo

malo pœnæ exigentis iuramentum, vel propter illius incredulitatem, vel propter ingenium & conditionem mortalium, quibus poſt primi parentis peccatum non eſt facilè adhibenda fides in rebus occultis, iuxta illud Pſalm. 15. *Omnis homo mendax*, & ideo ille non peccat, qui ex iuſta cauſa iuramentum ad maiorem confirmationem ab altero exigit, ita poſt alios tradunt Cou. *d. §. 6. n. 1. cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 1. de iuram. c. 2. n. 15.*

4 Nec etiam obſtat quòd Chriſtus Dominus apud Matth. *eod. c. 5.* prohibuiſſe iuramentum videtur, dum ibi dicit: *Nolite iurare omninò*, &c. quia ſimiliter reſpondetur Chriſtum Dominum non prohibuiſſe indirectè, nec omni caſu iurare, ſed tantùm prohibuiſſe frequentiam iuramenti, & ne quis pro quibuſcunque rebus indiſtinctè, & abſque neceſſitate iuraret, vt per Soar. *d. c. 2. à princ.* & præcipuè *num. 15.* & ita Chriſtus Dominus non prohibuit iuramentum in forma debita præſtitum, quod ex ſe licitum, & honeſtum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum factum per creaturas referendo eas in creatorem, & ita cum relatione in Deum, verum eſt iuramentum.*
2 *Iuramentum definitur vt ſit actualis, ſiue virtualis inuocatio Dei in teſtem ad confirmandam dictorum veritatem.*
3 *Lapis quamvis per ſe minimi ſit valoris, iuramentum per illum factum verum eſt iuramentum, dum tamen deducatur cum relatione ad Deum.*
4 *Iurari poteſt per creaturas dupliciter.*
5 *Declaratur auctoritas Chriſti Domini Matthæi 6.* Nolite iurare omninò, neque per cœlum, neque per terram, &c. *& n. 6.*
7 *Declaratur text. in præſenti.*
8 *Declaratur text.* in cap. ſi quis per capillum, hac eadem cauſa, & quæſt.

Cap. Clericum per creaturas. IX.

Ex Conc. Carthagin. IV.

1 DOctores communiter reſoluunt iuramentum factum per creaturas referendo eas in creatorem, & ita cum relatione in Deum, verum eſſe iuramentum; & probant, quia iuramentum inter alias definitiones adductas per Couar. *in cap. quamvis pactum, p. 1. in initio, n. 1.* Gutier. *de iurament. confirmat.*
2 *p. 1. in præfat. n. 1.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 1. n. 4.* non incongrue definitur, vt ſit actualis, ſiue virtualis inuocatio Dei in teſtem ad confirmandam dictorum veritatem, at qui per creaturas iurans cum relatione in Deum virtualiter inuocat ipſum Deum in teſtem, iuxta illud, *propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, de quo *in auth. multo magis, C. de ſacr. Eccleſ. Clem. vnic. in princ.* vbi gl. *verbo profectò, de reliq. & venerat. Sanct.* Igitur, &c. & ideò ita reſoluunt D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 6.* Abb. per text. *ibi in c. etſi Chriſtus, de iureiur. notab. 3.* Angel. *in ſum. verbo iuramentum 1. §. 2.* Syluest. *verbo iuramentum* 10. *q. 4.* Sot. *lib 8. de Iuſtit. q. 1. art. 6.* Couar. *in c. quamvis pactum, p. 1. §. 1. num. 5.* Nauar. *in manual. c. 12. n. 5* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 3. c. 2. à n. 10.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 3. q. 5.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 1. n. 14. & c. 3. n. 13. cum duobus ſeqq.* Sic ſanè ſi quis iuret per menſam, dicens per hoc altare Dei, ſeu etiam iuret per hunc panem, per iſtum ignem, per iſtam lucem, per hanc aquam Dei, verè iurat, illud enim nomen Dei in obliquo poſitum facit, vt Deus illarum rerum conditor ſaltem virtualiter in teſtem addocatur, iuxta ſupracitatos. Sic etiam 3 quamvis lapis per ſe minimi ſit valoris, dum tamen iuramentum deducitur cum relatione ad Deum, eo ipſo ſanctus putandus, & iuramentum per illum factum manet verum iuramentum, quatenus enim iurans ſub eo lapide Deum eius creatorem veneratur, ex illius intentione lapis diuino cultui dedicatur, ac ſubinde ſicut diuino cultui applicata ſancta dicuntur, *cap. nulli liceat 12. num. 1.* D. Thom. 2. 2. *quæſt. 81. art. 8.* ita idem de lapide in iuramentum deducto dicendum eſt, vt probat difficilis text. *in c. ecce 2. 2. quæſt. 5.*

Verùm quia ſupradictis omnibus obſtat text. *in* 4 *præſenti*, dum hic clericus iurans per creaturas acerrimè punitur, *& c. ſi quis per capillum, inf. hac ead. cauſa, & q.* vbi grauiſſimè punitur iurans per capillos, aut per caput Dei, & maxime auctoritas Chriſti Domini Matth. 5. relata *in cap. etſi Chriſtus, verſ. licet enim, de iureiur.* quo loco Dominus ait: *Nolite iurare omninò, neque per cœlum, neque per terram*, &c. ideo aliqui conſtituunt dupliciter poſſe iurari per creaturas, vel conſtituendo in illis iuramenti finem, & exhibendo eis reuerentiam, nulla in Deum facta relatione: vel rurſus poſſe iurari per creaturas referendo eas in creatorem; priori quidem modo aiunt nullum conſtitui iuramentum, etiamſi verum ſit quod iuratur, cùm enim nec virtualis ſaltem detur Dei inuocatio, non poteſt dari iuramentum, quia mortaliter iurans in ſpeciem idololatriæ, & blaſphemiæ incurrit exhibendo reuerentiam creaturæ, quæ ſoli Deo debetur; poſteriori vero modo verum manet iuramentum ſupra dictam reſolutionem, & ſecundùm priorem ſenſum dicunt Chriſtum Dominum prohibuiſſe iuramentum fieri per creaturas, nempè quando fit nulla in Deum facta relatione, ſic illum locum interpretantur Hier. & alij, teſte Cou. *d. n. 5. verſ. non oberis*, ſequitur Sayr. *d. lib. c. 3. n. 14.* Sed hic intellectus quamvis in ſe veriſſimus ſit, nequaquam tamen poteſt accommodari prædictæ auctoritati, repugnat enim *d. c. etſi Chriſtus, ver. & quamvis:* etenim poſtquam dictum fuit non eſſe iurandum per creaturas, inquit, ſi tamen iuretur per illas, tale iuramentum eſſe obſeruandum; ſic planè apte ſignificans iuramentum illud fuiſſe factum cum relatione in Deum, alioquin non haberet vim iuramenti, iuxta modò dicta, nec per conſequens ad ſuam obſeruantiam obligaret. Nec huic argumento ſatisfaciet qui reſponderit Summum Pont. non dicere iurantem per creaturas teneri ſeruare iuramentum non ex vi ipſius, ſed ex vi promiſſionis, quia manifeſtam facit violentiam verbis textus, ait enim iurantem per creaturam teneri ſeruare quod iurauit, & reddit rationem, quia teſte veritate, qui iurant in cœlo, iurant per Deum, qui in cœlo eſt, ac ſubinde quemadmodum iurans per Deum tenetur ſeruare, quod iurauit ex vi iuramenti, ita iurans per creaturas in Deum, vnde aptè probatur Chriſtum Dominum, & *d. c. etſi Chriſtus*, prohibuiſſe iuramentum per creaturas facta relatione ad Deum.

Reiecto igitur prædicto intellectu, omiſſis variis 5 explicandi modis ſatis probabilibus, quos præſtant D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 2. ad 1.* Caſtr. *aduerſus hæreſes, verbo iuramentum*, Sot. *lib. 2. de Iuſt. q. 4. art. 3. & lib. 8. q. 1. art. 2.* Ianſen. *in concordia Euangelior. cap. 40. verſ. iterum audiſtis, cum ſeqq.* Cou. *d. n. 5. & §. 6. n. 1.* Azor. *d. part. 1. lib. 11. cap. 3. q. 5.* Dicendum mihi videtur Chriſtum Dominum prohibuiſſe iuramentum per

creaturas, etiam cum relatione ad Deum, iuxta ſuprà reſoluta, non tamen indiſtinctè, nec ſimpliciter, nec omni caſu, nec, vt aiunt, in omnibus, & per omnia, nec illa particula, *omnino*, id importat, ſed tantum prohibuiſſe frequentiam iuramenti, & ne pro quibuſcunque rebus indiſtinctè, & abſque neceſſitate iuretur, non tamen exinde ſequitur quòd regulariter non ſit licitum iurare per creaturas cum relatione ad Deum data neceſſitate, & interuenientibus his, quæ ſunt neceſſaria ad iuſtitiam iuramenti, quem intellectum colliges ex gl. *verbo omninò, in d.cap.etſi Chriſtus*, & eſt de mente D.Th.Ianſ.& aliorum, licèt reprehendatur ab Hoſt.& Abb. *ibi n.6.* Quòd ſi aduerſus hunc intellectum replices, & quidem fortiter, ne Chriſtum Dominum, nec *d.c.etſi Chriſtus*, intellexiſſe de iuramento per creaturas cum relatione ad Deum, quia eo caſu verum eſt dicere non auferri reuerentiam debitam Deo ad eam creaturis exhibendam, qui enim ſic iurat per creaturas, iurat per ipſum Deum, iuxta *ſuprà* reſoluta, & tamen text. dicit non eſſe iurandum per creaturas, & ſubiungit rationem, ne ſcilicet per huiuſmodi iuramentum transferretur ad creaturam honorificentia creatoris. Sic planè ſignificans iuramentum per creaturas non fuiſſe factum cum relatione ad Deum; poteris reſpondere Chriſtum Dominum, & *d.c.etſi Chriſtus*, prohibuiſſe frequentiam iuramenti per creaturas etiam relatas in Deum, quia poteſt dari periculum, vt iuretur per ipſas creaturas in ſe, nulla facta ad creatorem relatione, & ita ſenſus eſt ne transferretur, &c. ne ſcilicet contingat transferri. Sic aliàs quamvis iuramentum ſit bonum, prohibetur tamen, quia ex frequenti iuratione periurium ſæpè contingit, vt inquit *d. c. etſi Chriſtus, ante fin. verſ. ſic & iuramentum.* Item & alia ratione prohibitum fuit iuramentum per creaturas à Chriſto Domino, quia exiſtimabant Phariſæi mendaciter iurare per creaturas non eſſe lege prohibitum, & inde inferebant ſi quis per creaturas iuraſſet etiam relatas in Deum non peccare, & ſi quid iureiurando per creaturas promiſerat, minimè præſtare teneri, vt optimè notat Azor.*d.q.5.*

6 Si verò ſecundò, & fortius ita replices: Si Chriſtus Dominus, & *d. c. etſi Chriſtus*, prohibuerunt iuramentum factum per creaturas cum relatione ad Deum, ſequitur quod Chriſtus etiam in prædicta auctoritate prohibuit iurare per ipſum Deum, quia qui iurat per creaturas relatas in creatorem, iurat per ipſum creatorem, iuxta *d.c.etſi Chriſtus*, ibi, *qui iurat in cælo*, &c. & tamen ipſe text. interpretatus eſt Chriſtum Dominum in Euangelio non prohibuiſſe iurare per creatorem, ſed per creaturas, ergo nequaquam auctoritas Chriſti, & *d.c.etſi Chriſtus*, poſſunt intelligi de iuramento per creaturas cum relatione ad Deum. Sed poterit reſponderi fatendo communem eſſe ſententiam Theologorum, vt patet ex D.Thom. Sot.Cou.Azor.& cæteris *ſupra* citatis, Chriſtum Dominum non ſolum in eo loco prohibuiſſe frequentiam iuramenti per creaturas, ſed etiam per ipſum Deum, quia prohibens iuramenta per creaturas in Deum relatas, prohibet à fortiori iuramenta per ipſum Deum, vt copiosè explicans prædictam auctoritatem probat Sot. *d.lib.8 q.1.art.2.* Couar. *d.num.5. verſ.non dixi*, & cæteri *ſupra* citati. Verum nobis iuris Pontificij profeſſoribus videtur explicationi Summi Pont. adhærendum, qui expreſsè ait *in verſ. licet enim*, quòd licet iuramentum prohibuiſſe Dominus videatur, nuſquam tamen per creatorem, ſed per creaturam iurare prohibuit, & hæc fuit ſententia D.Hieronym.*in cap conſidera, hac ead.cauſa, & quaſt.* quam Pontifex ſequutus fuit. Vt tamen & Theologos, & Pontificem ad concordiam reducere poſſimus, videtur dicendum Chriſtum Dominum quoad effectum ne contingeret incurri in aliquam ſpeciem idololatriæ prohibuiſſe frequentiam iuramenti per creaturas etiam facta in Deum relatione, quia propter frequentiam iurandi per illas poterat dari periculum idololatriæ, & ex hoc capite inquit Pontifex Chriſtum Dominum prohibuiſſe ſolum iuramentum per creaturas, non verò per creatorem, quia iurando per illum etiam frequenter non datur periculum, nec occaſio idololatriæ, non tamen negat Pontifex Chriſtum Dominum prohibuiſſe etiam frequentiam iuramenti per creatorem, non propter prædictam rationem, quæ in hoc caſu ceſſat, ſed propter alias, quia ſcilicet frequenter, & ſine neceſſitate iurare per Deum eſt illicitum, & poteſt ad periurium peruenire, & in hunc ſenſum poteſt intelligi ſententia Theologorum aſſerentium quod quando Chriſtus prohibet iuramentum per creaturas, à fortiori prohibet per ipſum Deum, vt patet ex Sot. & aliis *dictis locis.*

Ad text. *in præſenti*, reſpondent communiter DD. illum eſſe intelligendum de clerico iurante per creaturas nulla in Deum facta per eum relatione, quo caſu eùm blaſphemus ſit, puniendus ſine dubio eſt, & ita interpretantur D. Thom.2.2.*q.89. art.6. ad 2.* D.Anton.*part.2.tit.30.cap.4.* Sot.*lib.8. de iuſtit. q.1. art.6.ad 2.*Abb.*n.6.& communis in dict.c.etſi Chriſtus.* 7
Verùm hic intellectus licet in ſe ſit veriſſimus, iuxta *ſupra* dicta, nihilominus diuinatorius eſt, nulla enim proponitur coniectura, vnde colligatur clericum iuraſſe blaſphemè. & in dubio taliter iurans cenſendus eſt iuraſſe Catholicè, ſcilicet cum relatione in Deum, ſicut in ſpecie *cap.ecce 25. quæſt.5.* iuuat *l. merito, ff. pro ſocio.* Nec ſatisfacit alius intellectus, quem præſtat gloſſ.*verbo per creaturas, in dict.cap.etſi Chriſtus*, cui ſimilis *in cap.ſi aliqua, hac ead.cauſa, & quæſt.* dum ait regulariter non eſſe per creaturas iurandum, iuxta hunc text. at verè prædictam reſolutionem eſſe intelligendam in caſibus à iure expreſſis, quia hæ gloſſæ nullam reddunt differentiæ rationem inter caſus iure expreſſos, & non expreſſos, vt benè aduertit Abb. *dict. num. 6.* Quare pro reſolutione obſeruandum eſt duo admodum inter ſe diuerſa *in præſenti* quæri poſſe. Primum vtrùm, iuramentum per creaturas relatas in Deum ſit validum, alterum vtrùm ſit licitum. Quoad primum, indiſtinctè dicendum eſt iuxta ſupradictam principalem reſolutionem iuramentum factum per quamcumque creaturam etiam vilem, & abiectam, eſſe validum, ſi fiat cum relatione in Deum. Quoad ſecundum vero dicendum eſt iuramentum factum per creaturas ſacras, ſiue non ſacras, nobiles tamen, & excellentes, licitum eſſe, dummodo detur iurandi neceſſitas, frequenter tamen, & ſine cauſa per creaturas iurare eſt illicitum, iuxta *d. c.etſi Chriſtus*, & in hoc caſu poteſt intelligi text. *in præſenti.*

Poteſt etiam, & fortaſſe meliùs, intelligi in iurante per creaturas prophanas, & ſimul viles, & abiectas, veluti per ocreas, per veſtes, per lapides, & ſimilia, quo caſu illicitum eſt iuramentum, & dignum reprehenſione; nam per creaturas licitum eſt iurare, quatenus referuntur in Deum, hoc eſt, quatenus in eis excellentia diuina manifeſtatur; & elucet iuxta *ſupra* reſoluta; at vero creatura quo vilior eſt, eo minus in ea diuina excellentia manifeſtatur, ac proinde non ſolùm iuramento, ſed etiam diuinæ Maieſtati, quæ inuocatur, videtur fieri non parua irreuerentia, quæ peccatum ſaltem veniale graue importat, & mortale ſi detur conſuetudo, & conſenſus, quo caſu

eſt

eſt intelligendus text.*in præſenti.* Colliguntur hæc in effectu ex Hoſt. *in ſum. de iureiurand. §. quodammodo cenſeatur, n.6.* Abb. *d.n.6.* Richard. *in 3.diſt.39.art.1. q.2.* vbi etiam Bonauent. *art.2.q.2.* & Gabr. *q.1.art.2. concl.3.* Alex.de Ales *p.3.q.21 membr.3.art.3.§.1.*

8 Ad *cap. ſi quis per capillum, hac eadem cauſa, & quæſtione*, reſpondetur agere de iurante per capillos, vel caput Dei, quo caſu quamvis ſit iuramentum, ſi ita velit Deum in teſtem innocare, eſt tamen ſimul maxima blaſphemia, etenim ſi quis iurat per capillos, ſeu membra Dei quatenus eſt Deus, grauiter mentitur, & blaſphemat, quia Deus membris, & capillis caret: ſi quis autem iuret per membra Chriſti inhoneſta, & pudenda, etſi iuramentum ſit, eſt etiam grauiſſima blaſphemia, licèt enim Chriſtus verè membra illa habeat, vt quilibet alius verus, & integer homo, & ideò nominans minimè mentiatur, nihilominus tamen dum illa in Chriſti ignominiam, & dedecus nominat volens ex ipſo actu iurandi innuere aliquid eſſe in Chriſto ignominioſum, & vituperabile, verè blaſphemus eſt, & grauiſſimè peccat, & acerrimis pœnis affici debet, iuxta *d. cap. ſi quis per capillum*, quod in his duobus caſibus rectè procedit, & text. *in authent. vt non luxurietur contra naturam*, & idem dicendum eſt in iurante per membra inhoneſta Sanctorum ob eandem rationem. Si verò quis iuret per membra Chriſti, vel Sanctorum honeſta, vt per caput, manus, oculos, &c. regulariter loquendo, non erit mortale, ſed veniale, id enim etiam præſefert quandam irreuerentiam, quod quidem intelligendum eſt, dummodò non detur contemptus, nec conſuetudo iurandi, aliàs enim blaſphemus erit cenſendus, & quoties ſic iurauerit, peccabit mortaliter. Tandem ſi quis iuret per prædicta honeſta Chriſti, vel Sanctorum membra interueniente debita reuerentia, & aliis comitibus iuramenti, nullum videtur peccatum incurri, & ita ſi præſente ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramento, aut aliquibus Reliquiis Sanctorum iuraret quis per corpus Chriſti, vel per illa ſancta oſſa, non videtur peccare, quia nec Chriſtum, nec Sanctos videtur iniuria afficere: quam reſolutionem colliges ex Gabr. *in 3. diſt. 39.q.1.art.1. concl.3.* S. Antonio. *p.2. tit.10.c.4.* latè Couar. *d.§.1. n.6.* Azor. *inſtit. moral. p.1.l.7.c.18.q.1.* Sayr. *in claui Regia, lib.5.c.3.n.15.* Farin. *in praxi crimin. p.1.q.20. num.18. & 62.*

SVMMARIVM.

1 *Iurans per falſos Deos ſi non ſeruat fidem, in duobus peccat, & quia iurauit per falſos Deos, & quia non ſeruauit fidem.*

2 *Obligationem aliquam inducere non poteſt illud, quod non eſt.*

3 *Declaratur text.in præſenti,* & n.4. & 5.

6 *Conſcientia erronea vim obligandi habet ſub ea ratione, ſub qua concipitur.*

7 *Declaratur locus ille Pauli ad Romanos 14.* Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

8 *Iuramentum factum per falſos Deos obligat ad illius obſeruantiam ſi ea obligatio procedat ex erronea iurantium conſcientia, ſecus aliàs.*

9 *Peccatum grauius eſt iurare verum per Deum falſum, quàm falſum per Deum verum.*

10 *Declaratur text.in præſenti, ibi*, minus malum eſt per Deos falſos veraciter iurare, quàm per Deum verum fallaciter.

11 *Peccatum non incurrit ille, qui ad ſuum bonum, v.g. ad confirmandam ſimplicem conuentionem cum infideli celebratam, ab eo iuramentum petit, quem ſcit per falſos Deos iuraturum.*

12 *Peccato voluntario alterius vti licitum eſt vnicuique etiam priuata perſona ad bonum ſuum, & ita petere illud, quod alter cum peccato eſt præſtiturus, tribus concurrentibus.*

13 *Differentia conſtituitur inter illum, qui petit ab infidele, vt iuret per falſos Deos, & inter illum, qui ab eodem exigit, vt iuret ſimpliciter, & abſolutè*, & n.14.

15 *Chriſtianis captiuis coactis licitum eſt contra Chriſtianos remigare.*

16 *Peccatum committit ille, qui petit à malefico, vt vtatur maleficio ſuo ad tollendum aliud, vel à ſe, vel ab alio, quamvis maleficus eſſet paratiſſimus ad artem illam exercendam, cum directo conſentiat in peccato malefici.*

17 *Maleficus ſi poſſet abſque nouo maleficio diſſoluere prius maleficium, licitè peti poteſt in particulari, vt modo licito, & ſine vſu pacti cum dæmone illud deſtruat.*

Cap. Mouet. XVI.

AVguſtinus ad Poblicolam *epiſt. 154.* relatus *in* 1
hoc text. ait, quòd iurans per falſos Deos, ſi non
ſeruat fidem, in duobus peccat, & quia iurauit per
falſos Deos, & quia fidem non ſeruauit, ſed ſi ſerua-
uit fidem, laudabile eſt, ita colligunt Doctores com-
muniter, vt conſtat ex infrà citandis.
Verùm obſtat maximè, quia iuramentum per fal- 2
ſos Deos factum, nec verum, nec proprium eſt iu-
ramentum, cùm ſubſtantia iuramenti conſiſtat in
actuali, ſeu virtuali Dei in teſtem innocatione, quæ
quidem in iuramento per falſos Deos innocatio non
datur in hoc caſu, quia non verus, ſed falſus Deus in
teſtem innocatur: igitur verè, & propriè non poteſt
dici iuramentum, ac proinde illud quod non eſt, non
poteſt aliquam obligationem inducere, arg. *l. eius qui, ad fin. verſ. quoniam, ff. ſi certum petatur*, cum aliis ci-
tatis ab Ant.Gom. *tom.1. var.c.1. n.6. & 9.* Corrobo-
ratur hæc difficultas, quia obligatio iuramenti prouc-
nit ex virtute Religionis, qua Deum veneramur, re-
cognoſcendo illum eſſe ſummam veritatem, & ſum-
mam iuſtitiam, & inſuper noſtrorum cordium ſcruta-
torem, quod quidem ſolùm conuenit vero Deo; *cap. erubeſcant*, ibi, *ſecretorum Deus cognitor, 32.diſt.* inſu-
per profitemur illum habere perfectam omniũ rerum
cognitionem, iuramentum autem per falſos Deos ni-
hil habet à vera Religione, vt patet. Igitur, &c.
Quare Turrecrem. *hic art.1.* & S. Antonin. *p. 2.* 3
tit. 10. c. 14. in princ. aiunt prædictum iuramentum
obligare ratione fœderis, & pacti, ac fidei humanæ,
iuxta *cap. qualiter, de pactis, l.1. ff. illo tit. l.1. ff. de conſtit. pecun.* & ita ſic iurantem non manere obliga-
tum ad promiſſum adimplendum ratione iuramenti,
ſed tantùm ratione fidei, & promiſſionis humanæ,
quo pacto intelligendum putant text. *in præſenti.* Ve-
rùm huiuſmodi intellectus nullo modo eſt admitten-
dus, repugnat hic text. ſi enim in eo iurans per falſos
Deos aliquid facere, non peccaret ratione iuramenti
non adimplendo promiſſum, ſed tantùm ratione
violatæ fidei humanæ, fruſtra ibi poſtularetur iura-
mentum ab infideli, imò peccaret, qui illud poſtu-
laret, quia ſine fructu offerret alteri occaſionem
peccandi, quòd autem tale iuramentum ab infideli
petens non peccet, probat hic text. igitur cùm pec-
cat non ſeruando promiſſum, non ſolùm peccat pec-
cato promiſſionis humanæ violatæ, ſed etiam pec-

cato periurij, & ita hoc fundamento opinionem
Turrecrem. & S. Antonin. optimè conuincit Soarez
de Relig.tom.2.tract.de iuram.lib.2.c.5.n.5.ad fin.
4 Ideò noſtri Canoniſtæ, prout ſunt Innoc. Abb.
n.13. & alij *in cap. etſi Chriſtus, de iureiurand.* in ea
ſunt ſententia, vt exiſtiment iuramentum per falſos
Deos obligare, quia illud eſt verum, & proprium in
ſua ſubſtantia iuramentum, ſufficit namque vt ſit ta-
le, quod verè procedat ex intentione iurandi, quam-
vis ex errore illa mentio applicetur ad falſum Deum.
Verum tamen hæc ſententia omninò eſt explodenda,
confunditur enim apertè ex iis, quæ ſuprà notaui-
mus; nam vbi verus Deus in teſtem non innocatur,
nec veritas infallibilis interponitur, non poteſt ve-
rum, & proprium conſiſtere iuramentum.
5 Reiectis igitur his, atque aliis reſolutionibus di-
cendum nobis eſt cum Sot.*de Inſtit. lib.8. q.2. art.3.*
Conat.*in cap. quamvis pactum, p.1.§.1.n.10. verſ. ego
ſanè*, Sayr. *in clau Regia, lib.5.c.3.n.11. & c.6. n.1.*
Soar. *d. c.5. n.6.* nouiſſimè Ioan. de Valboa *in annis
Academicis prælectionibus Salmanticenſ. ad c. 26. de
iureiur. n. 6.* quòd ſcilicet quamvis iuramentum per
falſos Deos re ipſa, & vi ſua nullam producat obli-
gationem, obligat tamen ipſum iurantem ex con-
ſcientia erronea, quatenus ſcilicet exiſtimauit ſe
per verum Deum iuraſſe, & ita reſpectu talis con-
ſcientiæ tenetur adimplere promiſſum, quod ſi non
fecerit, peccabit peccato periurij, iuxta text. *in præ-
ſenti*, ſic aliàs intelligendum, cuius rei illa eſt ratio,
6 quia conſcientia erronea vim obligandi habet ſub
ea ratione, ſub qua concipitur, de quo Henriq.*quod-
lib.1.art.8.* Alex. de Ales *p.2. q.120.membr.3. art.1.*
S. Thom. 1. 2. *q.19. art.4. & 5. & quodlib.3.art.26.
& 27.* Syluest. & Summiſtæ *verbo conſcientia*, S. An-
tonin. *p.1.tit.3.c.10.§.4.* Sayr. *in clau Regia, lib.1.
c.4.à n.3.* adeò vt dicat Cajet. *in ſumm. verbo conſcien-
tia*, quòd in tantum obligat conſcientia erronea vt ſi
conſcientia alicuius dictaret eſſe peccatum mortale
conſpuere in Eccleſia, & tamen contra perſeueran-
tem talem conſcientiam conſpueret, peccaret mor-
taliter, quia quantum in ſe fuit formaliter in pecca-
tum conſentit, Nauar.*in man. prælud.9. n.9. & c.25.
n.280.* atque ſecundum hunc ſenſum explicandus eſt
7 locus Pauli ad Roman.14. *Omne quod non eſt ex fide
peccatum eſt*, de quo *in cap. vlt. vbi gloſſ. 1. de præ-
ſcript.* quaſi dicat, omne id, quod non eſt ex con-
ſcientia, ſiue ſecundùm conſcientiam, & ita contra
illam eſſe peccatum, non tamen vbi conſcientia recta
eſt, & vera, ſed etiamſi falſa ſit, & erronea, vel de-
nique dubia, vt declarat Pont. *in cap. literas 13. verſ.
porrò*, ibi, *quoniam omne, &c. de reſtit. ſpol. cap. per
tuas 36.de ſimon.cap.inquiſitioni.44.verſ.in ſecundo. de
ſentent. excomm. cap. omnes, §.illud 28. q.1.* reſoluunt
D.Thom & cæteri modò citati. In hoc autem iura-
mento interuenit conſcientia erronea, qua illud pu-
tatur verum, & validum iuramentum pertinens ad
honorem Dei putati veri, & ad Religionem putatam
veram, ergo rectè ſequitur talem conſcientiam dicta-
re huiuſmodi iuramentum obligare, & per conſe-
quens obligat ex erronea conſcientia, & periurium
ſi non verè, & propriè, ſaltem quoad illorum opi-
nionem contrahitur, ſecundùm *ſuprà* citatos. Sic
ſanè dum S.Thom.2.2.*q.98.art.1.ad* 1.vocat illud iu-
ramentum peruerſum, non exiſtimat eſſe verum iu-
ramentum, ſed tantùm putatiuum, item dum Theo-
logi ſupponunt *in 3.diſt.39.* vbi Bonauent.*art.1. q.3.*
Innoc. Abb. & alij *in d. cap. etſi Chriſtus, de iureiur.*
Sclu. *de iureiur. p.1.q vlt.* Alex.*in l.3.§.iurari, ff.de iu-
8 reiur.* Syluest. *verbo iuramentum, 4.q.4.* iuramentum
factum per falſos Deos obligare ad illius obſeruan-
tiam, bene dicunt ſi intelligant eam obligationem
procedere ex erronea iurantium conſcientia, ſecus
aliàs ſecundum ſupradicta.

Minus malum eſt per Deos falſos veraciter iurare, quàm per Deum verum fallaciter.] Imò communis 9
Doctorum opinio vnanimiter aſſerit grauius pecca-
tum eſſe iurare verum per Deũ falſum, quàm falſum
per verum Deum, cùm enim iuramentum præſti-
tum per falſos Deos pertineat ad idololatriam, &
blaſphemiam, vt *ſuprà* diximus & iuramentum fal-
ſum per Deum verum importet periurium, ſequitur
illud hoc grauius eſſe, quia idololatria opponitur
confeſſioni fidei, quæ eſt fundamentum totius Chri-
ſtianitatis, & vt talis refragatur primo Decalogi
præcepto; cùm tamen periurium ſit contra ſecun-
dum; peccatum autem, quod opponitur primo præ-
cepto, grauius eſt illo, quod aduerſatur ſecundo,
ſicuti tradunt Sayr. *in clau Regia, lib. 4.c.4.n.9.* &
Suar. *d.tract. de iurament. lib.3. c.3. num.10.* Quibus
& aliis fundamentis hanc ſententiam tenet Sotus
*de cauendo iuramentorum abuſu, p.3.c.6. & lib. 8. de
Inſtit.q.2.art.3.*Cou.*in cap.quamvis pactum, p.1.§.10.
in fine, verſ. his omnibus*, & alij, quos refert, & ſe-
quitur Sayr.*in claui Regia, lib.5. c.3. n.17.* & Soar. *d.
c.3. num.6.*

Ad præcitata verò verba huius text. omiſſis variis 10
ſolutionibus, quas tradit Soar.*de Relig.tom.1.tract.3.
lib.1. c.6. n. 13. & ſeq.* reſpondetur S. Auguſtinum
ibi ſolùm conſideraſſe peccatum periurij, quod qui-
dem datur in iuramento falſo per verum Deum, non
autem datur in iuramento vero per falſum Deum
iuxta D. Thom.2.2. *q.98. art.1.ad* 2. Sot. & Couar.
vbi ſuprà, & hoc reſpectu minus malum eſt iurare
verum per Deum falſum, quàm falſum per Deum
verum; quatenus verò tale iuramentum per falſos
Deos includit crimen idololatriæ grauius peccatum
eſt iurare verum per falſos Deos, quàm falſum per
Deum verum, iuxta ſupradicta, quod non eſt dicen-
dum Auguſtinum negaſſe, ita ex ſententia ſupradi-
ctorum reſpondet, & illum defendit Sayr. *d. cap.3.
n.18.* & Soar *d.n.6.*

Ac per hoc qui vtitur fide illius, &c. Notatur ad 11
hoc quòd non peccat ille, qui ad ſuum bonum, v.
g. ad confirmandam ſimplicem conuentionem cum
infideli celebratam, vel ob aliam ſimilem cauſam ab
illo iuramentum petit, quem ſcit per falſos Deos iu-
raturum, vt per D. Thom.2.2.*q.78. art.4. & q.98.
art..* Alex.de Ales *p.3.q.31.memb.2.art.6.§.2.* Syluest.
d.q.8. Sot. *lib.8. de Inſtit. q 2. art.3.* Cou. *d. §.1.n.6.
& 10.* Nau. *in c.1. §.ſacerdos, à n.6. de pœnit. diſt.6.*
poſt alios, quos refert, & ſequitur Sayr. *in claui
Regia, lib.3.c.3.num.16.* latè Soarez *d. lib.3.c.13.* Ex
eo, quia licitum eſt vnicuique etiam priuatæ per-
ſonæ vti peccato voluntario alterius ad bonum ſuum,
& ita petere illud, quod alter cum peccato eſt præ-
ſtiturus, dummodò tamen tria concurrant requiſi-
ta. Primum quòd petat licitum. Secundum quòd
petat ab eo, qui ſine peccato illud præſtare poteſt.
Tertium quod ipſa præſtatio etſi cum peccato fiat,
ad aliquod bonum petentis ordinetur. Colligitur
hæc doctrina in effectu à D. Thom.*q.98.art.4.ad* 4.
Sot *d.q.2.art.4.* & cæteris *ſuprà* citatis planè iſta tria
requiſita concurrunt in iuramento, de quo agimus;
in primis circa primum conſtat illum, qui ab alio
petit vt iuret, & pactum, ſeu conuentionem
celebratam iuramento confirmet, petere rem lici-
tam, & honeſtam, vt conſtat; neque enim qui pe-
tit iuramentum, petit vt iuret per falſos Deos, tunc
namque rem intrinſecè malam exigeret, ſed tantùm
petit, vt iuret. Secundum item interuenit in hoc
iura

iuramento, quia infidelis poterat, imò tenebatur, per verum Deum iurare, & ſic ſi per falſos Deos iurat, culpa eſt ipſius iurantis, non autem iuramentum exigentis, quia is, qui exigit, id petit, quod alter, ſi vellet, facere poterat licitè, & ſine peccato. Tertium tandem etiam in præſenti datur, quia maximè intereſt iuramentum exigenti fidem ſibi datam aliquo religionis vinculo vero, ſeu putatiuo confirmari. Cùm igitur prædicta requiſita in hoc iuramento interueniant, rectè ſequitur illud licitè exigi poſſe ab infideli per falſos Deos iuraturo, iuxta text. *in præſenti*, quem ſic interpretantur Doctores *ſuprà* citati. Idem etiam confirmari poteſt exemplo Iacob, prout legitur *Gen.* 31. qui petiit à Laban ſocero ſuo homine idololatra vt fœdus, quod cum illo pepigerat iuramento firmaret, alia exempla ex ſacra pagina ſumpta vide per Soar. *d. c.* 13. *n.* 3.

13 Non obſtat quòd petens ab alio, vt faciat id, quod ſine peccato facere non poteſt, conſentit iniquitati alterius, inducendo illum ad peccatum, ex reg. *quod agentes, & conſentientes*, &c. habetur *in c.* 1. *de offic. deleg.* inſuper incurrit peccatum ſcandali, quia præbet alteri occaſionem ruinæ ſpiritualis, planè iuramentum per falſos Deos eſt intrinſecè malum. & ſic iurans idololatriæ peccatum incurrit; quia reſpondetur diſtinguendo inter illum, qui petit ab infideli, vt iuret per falſos Deos, & inter illum, qui ab eodem exigit, vt iuret ſimpliciter, & abſolutè: priori caſu graue peccatum incurrit ſic petendo, cùm tunc alterum inducat ad peccandum, ac per conſequens illius peccato cooperatur, nec dicas hunc infidelem eſſe paratiſſimum ad iurãdum per falſos Deos, quinimò nullo modo debet iurare, quamvis ab eo id enixis precibus poſtuletur; igitur videtur eſſe peccatum petere ab eo, vt iuret per falſos Deos, eſſe intrinſecè malum, ac proinde nullo caſu licitum eſſe illud petere ſub ea forma etiam à paratiſſimo ſic iurare, cùm ex parte petentis nulla omnino debet dari peccandi occaſio. Sic alias, qui ab vſurario etiam paratiſſimo, & qui aliter nollet mutuare, peteret ſub vſuris, dicens: Mutua mihi ſub vſuris, vel aliter eundem induceret ad vſuras, peccaret tanquam conſentiens, & participans peccato illius, vt ad hoc propoſitum reſoluit D. Thom. & *ibi* Caiet. *d. q.* 78. *art.* 4. Conrad. *de contract. q.* 47. *verſ. tertia concluſio*, Cou. *d.* §. 1. *n.* 10. Sot. *de Iuſtit. lib.* 6. *q.* 1. *art.* 5. Nau. *in man. c.* 14. *n.* 39. adeo vt nec ad redimendam vitam captiui liceat petere mutuum ſub hac forma, vel aliter inducere vſurarium etiam paratiſſimum, idque propter prædictam peccandi occaſionem, quam ei præbet mutuatarius, iuxta textum ſecundum verum intellectum *in cap. ſuper eo, de vſuris.*

14 In poſteriori vero caſu licitè petitur iuramentum ab infideli, quia petens nulla ratione intendit, vt per falſos Deos iuret, ſed tantùm vult, vt pactum iuramento confirmet, quod quidem licitum eſt, habent enim ius contrahentes ad petendum, vt pacta iuramento firmentur, & ita ſic petendo peccato infidelis per falſos Deos iurantis non conſentiunt, iuxta noſtrum *cap. monet*, quod ſi dixeris petentem iuramentum aliqualem occaſionem peccandi præbere infideli, dum ab eo exigit iuramentum, ſi enim illud non exegiſſet, non iuraret per falſos Deos, & ſic non peccaret, reſpondebitur ex actu petitionis iuramenti pro ſe non ſequi ruinam ſpiritualem infidelis, qui potuit non iurare per falſos Deos, & ita ſcandalum magis accipitur ex malitia eiuſdem, quàm detur ab eo, qui petit, cum rei licitæ operam indulgeat, vnde qualis occaſio non data, ſed accepta merito eſt contemnenda, *reg. qui ſcandalizauerit, in antiq.* & in ſpecie comprobant D. Thom. & cæteri ſupracitati. Sic aliàs licitè ad redimendam propriam vexationem datur pecunia eam illicite extorquenti *c. dilectus* 28. *de ſimon.* Sic etiam ob eandem cauſam li- 15
citũ debet cenſeri Chriſtianis captiuis coactis contra Chriſtianos remigare, ex *reg. l. is damnum* 130. *ibi, eius verò nulla culpa, ff. de reg. iur. cap. quod culpatur in fine*, 23. *q.* 1. quicquid dicat Nau. *in c. ita quorundã, n.* 11. *not.* 11. *de Iuda.* Sic tandem licite vſuræ ſoluuntur exigenti eas cum peccato, *c. debitores, de iureiur.*

Nec obſtat quod peccat ille, qui petit à malefico, 16
vt vtatur maleficio ſuo ad tollendum aliud, vel à ſe, vel ab alio, quamvis maleficus eſſet paratiſſimus ad artem illam exercendam, cùm directo conſentiat in peccato malefici, ſicuti docent D. Thom. *in* 4. *diſp.* 34. *q.* 1. *art.* 3. Caſtr. *lib.* 1. *de iuſta hæret. punit. c.* 15. Couar. *in d. cap. quamvis pactum, p.* 1. §. 1. *n.* 10. Sayr. *in claui Regia, lib.* 4. *c.* 6. *à n.* 26. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 2. *c.* 18. quia reſpondetur negando ſimilitudinem inter petentem à malefico, vt vtatur maleficio ſuo, etiam ad bonum petentis, & inter petentem iuramentum ab infideli, etenim priori caſu petitur id, quod ſine peccato mortali nullo pacto poteſt præſtari, nempe vt maleficus vtatur maleficio ſuo, vnde neceſſario dicendum eſt petentem peccare, dum inducit alterum ad peccandum, nec petens excuſabitur, quod maleficus erat paratiſſimus ad maleficium operandum ad cuiuſcumque petitionem, quia etſi paratus eſſet, nullatenus tamen hoc particulare maleficium fuiſſet operatus, niſi ab eo peteretur, vnde euidenter apparet talem petitionem cauſam fuiſſe proximam, vt maleficus illud maleficium in ſpecie committeret. Iuuat, quia qui petit à meretrice parata ad cuiuſcumque inſtantiam, peccat, quamvis enim illa parata eſſet, non tamen hunc actum meretricium in particulari commiſiſſet, niſi ab illo inducta fuiſſet, qui actus cùm ſit de ſe malus, ſicut actus maleficij, nec aliquo caſu licite fieri poſſit, ſequitur nunquam licitum eſſe ad illum inducere, quod ſecus eſt in iuramento poſtulato ab infideli, quod ille ſi voluerit poteſt, imo tenetur, recognoſcendo verum Deum, iuramentum per illum præſtare, & ſic petitur illud, quod ſine peccato præſtari poteſt, vt optimè expendunt Couar. Sayr. & Soar. *locis proximè citatis.* Vnde ſi conſtet maleficum opti- 17
me poſſe abſque nouo maleficio diſſoluere prius maleficium, licite ab eo peti poteſt in particulari, vt modo licito, & ſine vſu pacti cum dæmone, illud deſtruat, quia talis petitio non eſt inductio ad opera magiæ exercenda: quo fit, vt ſi quis ſciret maleficium factum conſiſtere in laqueo tali loco alligato, licitum eſſet rogare maleficum, vt illam ligaturam ſoluat, ſicut etiam licitum eſt eundem rogare etiam ei data pecunia, vt illas ligaturas, quas forte habet ſepultas, ſuſpenſas, & occulte conſeruatas, inde dimoueat, quia hic nulla interuenit opera diabolica, ſed humana tantùm actio, quàm quilibet alius efficere poſſet, ſi ſciret vbi eſſent illæ ligaturæ, ita Nau. *in man. c.* 11. *n.* 19. Sot. Syluest. & alij, quos referunt, & ſequuntur Sayr. *d. lib.* 5. *c.* 6. *n.* 27. & Soar. *d. c.* 18. *num.* 9.

QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, in foro conſcientiæ nullam obligationem contrahit.*

2 *Verba*

2 *Verba non aliter ſuam habent efficaciam, niſi in quantum ſunt ſigna mentis.*

3 *Verba apta ad matrimonium ſi quis proferat, ſi tamen in rei veritate nullum habuit animum contrahendi, nullum in rei veritate datur Matrimonium.*

4 *Declaratur text.* in cap. maiores, §. item quæritur, de Baptiſmo.

5 *Iurans fictè, & cum dolo, licet non teneatur ex vi iuramenti in foro conſcientiæ, tenetur tamen ratione ſcandali vitandi, quod poſſet oriri, ſi iuramentum non ſeruet.*

6 *Iurans fictè ſine animo non iurandi peccatum mortale committit, cum pernicioſo vtatur mendacio.*

7 *Iurans per metum grauem ſe aliquid daturum, ſi nullam habuit iurandi intentionem peccat mortaliter.*

8 *Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, in forò exteriori cogendus eſt adimplere quod ſic iurauit.*

9 *Iuramento vniuſcuiuſque ſtatur in dependentibus ab animo, quando iuris præſumptio adeſt contra eum, de cuius animo agitur.*

10 *Iurans ſe aliquid facturum, vel daturum cum animo & intentione iurandi, abſque animo tamen promittendi, & ſe obligandi, non ſolum in foro exteriori, verum etiam in interiori manebit obligatus, ſed peccatum mortale committit, vt* num. 11.

Cap. In dolo. I.

1 IN hoc text. ſedet materia fictè iurantis, cum dolo ſcilicet fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, illum enim in foro conſcientiæ nullam obligationem contrahere probant D. Th. & *ibi* latè Caiet. 2. 2. *q.* 89 *art.* 7. *ad* 4. Sot *lib.* 8. *de Inſtit. q.* 1. *art.* 7. *in reſp. ad* 4. Greg. de Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 4. §. *quarto modo.* Cou. *in cap. quamvis pactum, p.* 1. 6. 5. *n.* 2. Fr. Ludou *in inſtruct. conſcient. p.* 1. *c.* 42. *propè finem*, Sayr. *in claui Regia, lib.* 5 *c.* 9. *n.* 9. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 2. *q.* 3. *n.* 5. *in prima propoſit.* Ioan. Valet. *de differ. inter vtrumque forum, verbo iuramentum, differ.* 10. *verſ. in foro verò conſcientia.* Ratio eſt, quia iuramentum definitur vt ſit Dei in teſtem inuocatio, at prædicta inuocatio non poteſt fieri ſine conſenſu, ex reg. *l.* 3. *ff. de rebus dub. c.*
2 *intelligentia, de verb. ſignif.* & inſuper verba non aliter ſuam habent efficaciam, niſi in quantum ſunt ſigna mentis, *l. Labeo,* §. *idem Tubero, ff. de ſupellect. leg.* 1. §. *Diuus, ff. ad leg. Cornel. de ſicar.* Rot. *dec.* 130. *n.* 3. *p.* 1. *recent.* cum aliis per me adductis ad *reg. vlt. de regul. iur. lib.* 6. Igitur ſi ſine conſenſu verba proferantur tanquam ficta, & nugatoria, non ſufficiunt ad conſtituendum in rei veritate iuramentum.

3 Sic aliàs quamvis aliquis proferat verba apta ad matrimonium, ſi tamen in rei veritate nullum habuit animum contrahendi, nullum in rei veritate datur matrimonium, vt probat text. *in cap. tua* 26. *de ſponſalib.* & idem dicendum eſt ſupradicta ratione in omnibus aliis obligationibus, vt ſcilicet in rei veritate illæ non obſtringant, ſi voluntas obligandi deficit, ex reg. *l.* 1. & 2. *ff. de action & oblig.*

4 Non obſtat text. *in cap. maiores,* §. *item quæritur, verſ. propter quod,* ibi. *ſicut is, qui fictè ad Baptiſmum accedit,* &c. *de Baptiſmo,* vbi apertè ait Pontifex quòd ſuſcipiens fictè Baptiſmi Sacramentum inter baptizatos eſt cogendus ad obſeruantiam fidei Chriſtianæ, cùm tamen is, qui ſic fictè ad Baptiſmum acceſſit, nullam voluntatem habuerit ſuſcipiendi illum, quia reſpondetur veriſſimum quidem eſſe quòd ad Baptiſmi validitatem eſt omninò neceſſaria voluntas vera, vel interpretatiua, ex *d.* §. *item quæritur verſ. ille verò,* nec dictum, §. *item quæritur,* in præcitatis verbis, ibi, *ſicut & is,* &c. oppoſitum docet, etenim ibi baptizatus acceſſit ad Sacramentum Baptiſmi fingens ſe credere in tali Sacramento, cùm tamen in rei veritate non crederet; non autem finxit ſe velle baptizari, quia à parte rei volebat ille aqua aſpergi, credens inibi nullum dari Sacramentum, & ita fictio ibi non ad voluntatem baptizandi, ſed ſolùm ad fidem Sacramenti, quam ille ore profitebatur, corde tamen negabat eſſe referenda.

Intellige tamen primò, quod quamvis ſic iurans 5
non teneatur ex vi iuramenti in foro conſcientiæ adimplere, quod iurauit, tenetur tamen ratione ſcandali vitandi, quod poſſet oriri ſi iuramentum non ſeruet, arg. *c.* 2. *de reſcrip.* quo fit, vt ſi quis in publico, & ſolemniter iurauerit, quamvis fictè ſe aliquid facturum ſi perſuadere non poſſit ſe non verè iuraſſe, tenetur ratione ſcandali ſub peccato mortali iuramentum ſeruare; item ex alio capite, nempè ratione doloſæ deceptionis, tenebitur iuramentum ſeruare, v. g. ſi quis mulieri iuret ſe eam in coniugem accepturum, abſque animo tamen iurandi; & ſequitur copula, tenebitur tali promiſſioni ſtare non ex vi iuramenti, ſed ex lege iuſtitiæ, vt reſoluunt Sot. Fr. Ludou. & Sayr *citatis locis*; prædictis verò ceſſantibus iurans abſque animo iurandi poteſt ſine peccato non adimplere, quod finxit ſe iurare.

Intellige ſecundò ſic fictè iurantem ſine animo 6
non iurandi, peccatum mortale committere, cùm pernicioſo vtatur mendacio in graue diſpendium actionum humanarum, ad quarum confirmationem ſunt inuenta iuramenta, & ideò ſi is, à quo iuramentum exigitur ad alicuius actus confirmationem non habet animum iurandi, publicæ vtilitati, & humanis commerciis illudit deinde, diuinam Maieſtatem offendit, quippe qui actu exteriori diuinū inuocat teſtimonium, actu verò interiori à prædicta inuocatione diſſentit, quod nihil aliud eſt, quàm quædam diuini numinis illuſio, quæ omnia colliguntur ex Caiet. *d. art.* 7. Cou. *d. n.* 2. Fr. Emman. *in ſum p.* 1. *c.* 192. *concl.* 4. Sayr. *d. c.* 6. *n.* 11. & idem peccatum dicendum 7
eſt illum contrahere, qui per metum grauem iurat ſe aliquid daturum, nullam tamen habuit iurandi intentionem, neque enim ob quemcunque metū poteſt quis illudere Deo, inuocando eius teſtimonium verbis exterioribus, non tamen mente, & ita etiam manifeſtè mentitur, quod nullo caſu licitum eſt, *c. ſuper eo, de vſur.* quam ſententiam tenuerunt Caiet. Couar. & Fr. Emman. *dictis locis*, licet diſtinguant plures, quos refert. & ſequitur Sayr. *d. n.* 11.

Intellige tertiò principalem reſolutionem proce- 8
dere in foro conſcientiæ, vt innuimus, non ſic in foro exteriori præſumitur in dubio animum habuiſſe iurandi, ne ſcilicet aliàs in eo peccatum præſumatur, contra reg. *l. merito, ff. pro ſocio,* cum ſimilibus, & ideò ratione iuramenti cogendus eſt adimplere quod iurauit, quod in omnibus actibus humanis, qui à contrahentium conſenſu pendent, dicendum eſt, & is, qui actum interuenientibus neceſſariis requiſitis celebrauit, non erit poſtea audiendus ſi dicat, & cum iuramento aſſerat, ſe tali actui nullatenus conſenſiſſe in ſua mente, nec habuiſſe animum talem actum faciendi, aliàs enim nullus contractus humanus in foro exteriori tutus eſſet, quod probatur in muliere profitente, & poſtea iurante ſe fictè velū aſſumpſiſſe *in c. vidua, de Regularib. & in cap. qui interrogaſti* 27. *diſt.*

diſt. quod idem probatur *in cap. humana aures*, 22. *q.* 5. & patet ex illo Regum 16. *Homo videt ea, quæ apparent, Deus autem intuetur cor*, faciunt quæ Con. *de ſponſal. p.* 1. *c.* 4. §. 2. *n.* 2. & 9. quare ita ſuſtinent Bonauent. *in* 3. *diſt.* 39. *art.* 3. *q.* 1. & dicit id neminem inficiari Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 2. *q.* 3. *n.* 5. *in prima propoſ.* quem refert Ioan. Valet. *d. verbo iuramentum, differ.* 10. *n.* 1.

9 Non obſtat quòd in dependentibus ab animo ſtatur iuramento vniuſcuiuſque, gloſſ. *verbo non probatur, ad finem*, ibi, *ſed qualiter*, &c. *in cap. propoſuiſti* 82. *diſtinct.* cum aliis per Abb. *in c.* 2. *n.* 9. *de conſtit.* Con. *pract. c.* 32. *n.* 7. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 3. *à n.* 26. Hippol *in rub. de probat. à n.* 122. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 7. *n.* 56. quia reſpondetur hanc doctrinam procedere, quando iuris præſumptio adeſt contra eum, de cuius animo agitur, vt ſtatim explicat gloſſ *ibi*, & communis *in d. cap. propoſuit*, ſequitur Iaſ *in* §. *ſed iſte quidem, corol.* 27. *Inſtit. de actionib.* Alciat. *de præſumpt. reg.* 1. *præſ.* 16. *n.* 2. Menoch. *de arbitr. caſu* 186. *n.* 2. Conſtat autem quòd quando aliquis facit aliquem actum exteriorem, præſumimus quòd etiam illum fecit in mente ſua, ne ſcilicet in eo illuſionem, & ita peccatum præſumamus, iuxta *ſuprà* reſoluta. Nec item obſtat *c.* 1. *de iis, quæ vi*, vbi mulier non cogitur redire ad monaſterium eo quod ſimulatè, & fictè profeſſionem fecit, quia ille text. procedit in muliere per metum profitente, quem apertè probauit, vt patet ex ſerie eiuſdem text. illa mulier proteſtata eſt ſe non habere animum, neque intentionem profitendi, quinimò ſi id faceret, ſe metu coactam facere, quæ quidem proteſtatio in omnibus actionibus adeò vtilis eſt, vt onus probandi contrarium in aduerſarium proiiciat, ex doctrina gloſſ. *verbo non timore*, ibi, *ſed qui hoc allegat*, &c. vbi Abbas *n.* 20. *in d. c.* 1.

10 Ex quibus colligitur longè aliter dicendum in eo, qui iurat ſe aliquid facturum, vel daturum cum animo, & intentione iurandi, abſque animo tamen profitendi, & ſe obligandi, is enim non ſolùm in foro exteriori, verum etiam in interiori manebit obligatus ratione iuramenti ad promiſſa adimplenda, vt meritò reſoluunt Caiet. 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *in reſponſ. ad* 4. Sot. *lib.* 8. *de Iuſtit. q.* 1. *art.* 7. *in reſponſ. ad* 4. Couar. *in cap. quamvis pactum, p.* 1. §. 5. *n.* 8. Fr. Emm. *in ſumm. p.* 1. *c.* 198. *concl.* 4. Petr. de Aragon. Greg. de Valent. & alij, quos refert, & ſequitur Sayr. *d. lib.* 5. *c.* 6. *n.* 8. *verſ. alij vero.* Ratio eſt, quia iſte iurauit ſe aliquid facturum, vel daturum, & habuit intentionem iurandi, vt ſupponimus: ergo ex hoc iuramento manet obligatus ad faciendum, vel dandum. Quòd ſi replicetur non habuiſſe animum promittendi, nec intentionem ſe obligandi, ac proinde ſine ſuo conſenſu non potuit obligari in foro conſcientiæ, ex *cap. humanæ aures*, ibi, *digna verò iudicia, &c.* 22. *q.* 5. in quo conſiſtit fundamentum Bonau. Richard. Gabr. Scot. & aliorum contrarium aſſerentium, reſpondebitur quòd eo ipſo quòd voluit iurare, voluit quoque neceſſariò promittere, & ſe obligare ratione iuramenti, quia ex iuramento, ſi materia ſit licita, ſtatim oritur quædam obligatio illud ſeruandi, quæ eſt effectus naturalis, & intrinſecus illius, ſicut ignis calefacere, & ita non poteſt, quamvis vellet, animum iurandi ſeparare ab obligatione adimplendi promiſſum, quinimò ſub animo iurandi neceſſario includitur obligatio ex ipſo iuramento procedens ad eius obſeruantiam, ſufficit enim cauſam eſſe volitam, quanquam effectus virtualiter volitus ſit. Non obſtat quòd iuramentum non extenditur ad incogitata ex gloſſ. recepta *in cap. penult. de iureiurando*, quia reſpondetur hoc non procedere in incogitatis, quæ veniunt in conſequentiam iuramenti, quia hæc potius cogitata, quàm incogitata dicuntur, arg. *l. Imperatores, ff. de iure fiſci*, quæ omnia ex ſupradicta ratione ſecundùm præcitatos, procedunt etiam in iurante per dolū, aut metum.

Intellige autem prædicto modo iurantem cum animo iurandi, non tamen ſe obligandi, nec promittendi, peccatum mortale committere, cuius rei ratio eſt, quia ſic iurans efficit falſam veritatem exteriorem, quam iuramento confirmat, & quantum in ipſo eſt Deum fallacem facit, qui enim iurat ſe aliquid facturum, virtualiter promittit, & ſe obligat ad faciendum, quinimo illam promiſſionem iuramento confirmat, vnde cùm iuret ſe facturum, & non habeat animum promittendi, nec ſe obligandi, iam iurat falſum, ex ſupradictis, & notat Sayr. *d. c.* 6. *n.* 7. in quibus terminis intelligi debet text. *in præſenti.* 11

Cap. Animaduertendum. II.

Hieronymus.

Hieronymus *ſuper Hierem. lib.* 1. *ad c.* 4. relatus *in hoc text.* ſic ait: *Animaduertendum eſt, quod iuſiurandum hos habeat comites, veritatem, iudicium, atque iuſtitiam. Si iſta defuerunt nequaquam erit iuramentum, ſed periurium.* Cuius reſolutionis vera vt pateat intelligentia, aduertere oportet, quod licèt deficiente aliquo ex prædictis tribus comitibus periurium contrahi dicatur iuxta hunc textum, vel enim falſo, vel temerariè, vel turpiter quis iurat, ac per conſequens irreuerenter diuinum inuocat teſtimonium, ſecundùm Cou. *in cap. quamvis pactum. p.* 1. §. 6. *n.* 4. Nau. *in man. c.* 12. *n.* 3. Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 4 *à princ.* propriè tamen, & verè tunc verum periurium contrahitur, quando deficit veritas, ex D. Thom. 2. 2. *q.* 98. *art.* 1. Cou. *d.* §. 6. *n.* 5 & 9. Sayr. *d. c.* 4. *n.* 7. ob defectum tamen iudicis, ſeu iuſtitiæ iuramenta, & incauta, ſeu turpia, & iniqua cenſentur, *cap. ſicut* 12. *cap. tua nos* 24. vbi gloſ. *de iureiurand.* & lato modo, & impropriè, & ſecundum quid dicuntur periuria, provt in ſpecie *cap. ſicut* 27. 6. 1. *illo tit. c.* 1. *verſ. neque enim, de iis, quæ fiunt à maiori parte capit.* cum aliis quo fit, vt quamvis huiuſmodi iuramentum, in quo deficit veritas indiſtinctè, & in quacunque materia, ſiue magna, ſiue parua peccatum ſit mortale, & directè aduerſetur ſecundo præcepto Decalogi, de non aſſumendo nomen D*i in vanum, dummodo ad iurandum interueniat actio deliberata, ex D. Thom. *d. q.* 3. *ad* 2. Nauar. *d. c.* 12. *n.* 6. & 7. Sot. *l.* 8. *de Iuſtit. q.* 1. *art.* 3. *concl.* 2. Fr. Emman. *in ſum. p.* 2. *c.* 94. *concl.* 3. Couar. *in cap. quamvis pactum, p.* 1. §. 1. *n.* 4. & §. 6. *n.* 5. poſt multos Sayr *d. c.* 4. *ex n.* 14. *vſque ad n.* 31. & *c.* 9. *n.* 1. & 2. qui omnes iuxta communem Theologorum ſententiam affirmant periurium iocoſum eſſe peccatum mortale, quinimo ille, qui ex lapſu linguæ falſum iurat, dūmodo tamen aduertat ſe iurare, & falsū eſſe, quod iurat, non excuſatur à mortali, ex D. Thom. *d. art.* 3. *ad* 1. Nihilominus tamen iuramentum, in quo interuenit veritas, quamvis deficiat aliquis ex duobus comitibus, non ſemper eſt mortale, ſi enim deficiat iuſtitia, erit mortale ſi id, quod iuramento aſſeritur, vel promittitur crimen ſit mortale, non ſi obſeruantia huiuſmodi iuramenti, vel factum, quod iuratur, eſt peccatum mortale: idem peccatum committitur, quando iuramentum præſtatur, provt in ſpecie *cap. cum quidam*, §. *illi verò*,

verò, de iureiurando. Si verò id, quod iuramento aſſeritur, vel promittitur, ſolum eſt peccatum veniale, iuramentum etiam ſolum erit veniale; ſi autem deficiat neceſſitas, quamvis nullum detur mendacium, & ſimul iuſtum ſit, quod iuratur, erit nihilominus regulariter peccatum veniale, quia ſi id faceret in contemptum Dei, ad quem aliquando inducit frequens vſus iurandi, aut eſſet aſſuetus iurare, & ita exponeret ſe periculo peierandi, erit peccatum mortale. Colliges hæc ex Conat. *dict. 9. 6. n. 4. cum ſequentib.* Sayr. *dict. c. 4. à n. 32.* Azor. *inſtitutionum moralium p. 1. l. 11. c. 5. q. 1. verſ. deinde, & verſ. præterea.*

Cap. Homines. III. & ſeq. *Auguſt.*

1 AVguſtinus *de verbis Apoſtoli ſermone 28 aliàs* 30. relatus *in hoc textu. & in enchirid. c. 21.* relatus *in ſequenti textu*, de eo agit, qui iurat falſum, quod putat verum; in qua materia ſciendum eſt, quòd vbi quis præuia adhibita deliberatione, & exigente neceſſitate aliquid iuramento firmauit credens probabiliter verum eſſe, quod tamen à parte rei erit falſum, nullum peccatum contrahitur, quia veritas, vel falſitas iuramenti non tam ex re iurata, quam ex conſcientia, & mente iurantis attenditur; ſi tamen per contrarium nullam adhibuit diligentiam ad hoc, vt ſciret, eſſetne falſum, an verum id, quod iuramento firmauit, quamvis putaret eſſe verum, ſi tamen erat falſum, peccauit mortaliter: ſi tandem aliquam adhibuit diligentiam, non tamen ſufficientem, neque eam, quam debuit adhibere, tunc venialem culpam committet. Ita reſoluunt Abbas *n. 4. & ibi gloſſa penult. in c. tua 11. de iureiurando*, Angelus *verbo periurium*, §. 1. Nauar. *in man. c. 12. n. 7. verſic. 6.* & alij plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 4. n. 28.* Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 3. de iuramento, c. 5. 3. cum ſeqq* vbi *n. 2.* poſt D. Thom. Sot. Sylueſt. & alios, ſubdit, quòd iurans verum putans eſſe falſum, ſemper peccat mortaliter, ratione periurij, talis enim formaliter iurat falſum, & mentitur, quia formaliter loquitur contra mentem, & inde ſumit actus malitiam.

Cap. Beatus Paulus. V. *Gelaſius.*

1 AN verum ſit quòd Beatus Paulus Apoſtolus venerit ad Hiſpanos, diſſerunt Philip. Bergom. *in ſupplemen. chronic. in vita Claudij, lib. 8. fol. 126.* Vaſæ. *in chronico Hiſpaniæ, tom. 1. anno Chriſti 67. fol. 17.* Taraph. *de Regibus Hiſpaniæ, anno 43.* Ambroſ. de Morales *lib. 9. chronic. Hiſpaniæ, c. 11.* Vſuard. *in martyrolog. die 12 Decembris*, Petrus Galeſin. *in annot. ad martyrologium 12. Kalend. Februarij. fol. 43.* Anton. Beuter. *prima part. hiſtor. c. 13.* Martinus Martini *lib. 1. hypotypoſ. c. 12. col. 65. cum ſequentibus*, Illeſc. *in hiſtoria Pontific. p. 1. fol. 22. col. 3.* Hieronymus Roman, *de Republica Chriſtiana, lib. 1. c. 3. fol. 79.* Ludouicus Ponz. *in lib excellentiarum Tarracona, c. 37.* Fr. Ioan. à Ponte *de conuent. vtriuſque Monarch. lib. 2. cap. 13. pag. 162.* Maluenda *de Antichriſto, lib. 3. c. 6. pag. 116. & ſeq. verſ. Paulum quoque*, Ioan. Solorzan *de Indiarum iure, lib. 1. c. 14. num. 37.* Ioannes Pineda *in monarchia Eccleſ. p. 3. l. 1. c. 33. §. 2. pag. 76.* Ferdinand. del Caſtill. *in chronica S. Dominici, p. 1. lib. 1. cap. 1. verſ. pues tambien eſtuuo en ella*, Mariana *lib. 4. hiſtor. Hiſpaniæ, cap. 3.* Cardin. Baron. *tom. 1 annalium Eccleſ. anno Chriſti 61. c. 3. pag. 705. & in addit. ad martyrologium Roman. die Martij 22. pag. 124.* Nauar. *in cap. nouit, de iudic. notab. 2. n. 3.* Soar. *de Relig. lib. 2. c. 9. n. 13. cum ſequentib.* optimè Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ, c. 6. n. 16.* vbi in hæc verba.

Poſt Beati Iacobi in Hiſpania prædicationem illa tuba cœleſtis gentium Doctor, vas electionis Paulus Apoſtolus concionator inſignis extitit in hoc Regno: animum enim Hiſpanias adeundi patefecit, *c. 15. ad Romanos*, ſcribens ad eos: *Cupiditatem autem veniendi ad vos ex multis iam præcedentibus annis cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quòd præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, ſi vobis primum ex parte fruitus fuero.* Et iterum; *Hoc igitur cùm conſummauero, & aſſignauero eis fructum hunc per vos, proficiſcar in Hiſpaniam.* Et quanquam aliqui opinantur non perfeciſſe iter, nec applicaſſe ad Hiſpaniam, quia via cœpta, dum Romæ, vt pollicitus erat, viam agens, maneret à Nerone captus, carceri mancipatus fuit, & iter peragere non potuit, vt Gelaſius Papa, & Innocentius I. in quibuſdam decretis. *cap. Beatus 22. q. 2. cap ſi quis neſciat, diſtinct. 11.* videntur ſignificare. Nam *cap Beatus Paulus 22. p. 2. in decreto Gratiani*, dum inquit: *Quoniam cùm ad Hiſpanos ſe promiſiſſet iterum, diſpoſitione diuina maioribus occupatus ex cauſis implere non potuit.* Non enim Gelaſius negat aliquando ad Hiſpaniam perueniſſe Paulum, ſed tunc eum promiſit, ſtatim non valuit adimplere propter ærumnas, quas à Iudæis Hieroſolymis, & Romæ à Nerone paſſus eſt, & rectè aduertit Card. Baron. *1. tomo annalium, anno 61.* Innocentius autem I. *cap. quiſquis neſciat, diſt. 11.* dum enim ait: *Præſertim cùm ſit manifeſtum in omnem Italiam, & Galliam Hiſpaniam, & Africam, atque Siciliam, Inſuláſque interiacentes, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus, aut ſucceſſores eius conſtituerunt*, Hæc Innocentius, quæ vera quidem, & certa ſunt, non tamen inde ſequitur, quòd ſolus Petrus in Occidente prædicauit, quia ab eo miſſi prædicarunt, & inſtituerunt Eccleſias, vt ipſe *ibidem* apertè ſcribit, ſed Paulus, & Iacobus, qui Hiſpanias adierunt, à Petro vt capite Eccleſiæ, & Pontifice vniuerſali miſſi fuerunt, & eius auctoritate Eccleſias inſtituerunt, & ita Innocentius non repugnat ſententiæ, quod Paulus ad Hiſpanos peruenerit, ſed ſolùm probat omnes vnam fidem profeſſos, qui Hiſpanias adierunt, & licèt Gelaſius aſſertor eſſet eius rei, cum id non decidat vt Pontifex, ſed per tranſennam, & in exemplum adducat, decipi potuit vt doctor, & pro vno Gelaſio plures ſunt ei, eruditione literatum, & lectione hiſtoriæ non impares, &c. Hactenus Valdeſ. Diuum etiam Petrum Apoſtolorum Principem Hiſpaniam noſtram ſuo aduentu, & prædicatione illuſtraſſe expreſsè teſtatur S. Innocen. Papa I. *in epiſt. ad Decentium Epiſcopum*, quem refert Ioan. Solorzan. *d. c. 23. n. 37. verſ. quinimò.* De aduentu quoque S. Iacobi atteſtantur plures Doctores, quos plena manu citauit *de officio, & poteſtate Epiſc. p. 1. tit. 3. c. 8.* quibus addo Thom. Bozz. *lib. 4. de ſignis Eccleſ. c. 1. pag. 123.* Ioan. Bellet. *in explicat. diuin. offic. c. 140.* Ioſeph. Stephan. Valenti. *in l. de poteſtate coactiua Romani Pont. c. 8.* Maluenda *de Antichriſto, lib. 3. c. 6. pag. 115. & ſeq.* Fr. Ioan. de Ponte *de conuent. vtriuſque Monarch. lib. 2. c. 14 & 15.* Caliſt. Ramirez *de lege Regia, in initio, n. 42. & ſeq. pag. 10. & 11.* Ioan. Briz. Martinez *in hiſtoria S. Ioan de la Penam, pag. 569.* Salaz. de Mendoça Canonicus Toletan. *de origine dign. Hiſpan. lib. 1. c. 1. fol. 5.* Solorzan. *d. c. 14. à n. 34.*

Diximus *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat. 11.* Apoſtoli appellatione Paulum comprehendi, vt ex Læl. Zech. colligit Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Parochial. Sedium erect. c. 17. num. 12.* 3

*n.*12. & rationem aſſignat D. Dominicus de Puero-nib. *tom.*2. *inſtit. de Regul. ariſtocratia*, *c.*3.*n.*33. dum ait Paulum antonomaſticè vocari Apoſtolum, quia omnium maximè Eccleſiæ proficua vberrimam de ſuæ prædicationis ſemine ſegetem videns, Apoſtolico excellenter eſt munere functus; & Apoſtoli antonomaſia decuit eius ſcripta citari, qui inter Apoſtolos ſapienter plura conſcripſerit.

4 In gloſſ. *Diuina*, ibi, *vel ſacramento intelliguntur huiuſmodi generales conditiones, ſi Deus voluerit*, &c. Notatur ad hoc quòd conditio illa, *ſi Deus voluerit*, non ſuſpendit, nec reddit matrimonium conditionale, cùm ſit generalis, & tacitè inſit, vt per Brunel. *de ſponſalibus*, *concluſ.*33.*n.*1. Antonium Cuch. *inſtitut. maior. lib.*5.*tit.*12.*n.*48. Petrum Sot. *lect.*3. *de matrim.* §. *quartò denique infertur*, Henriquez *in ſumma*, *lib.*11. *de matrimon.c.*12.§.2. & alios plures, quos refert Sanchez *de matrimonio*, *lib.*5.*diſp.*1.*n.*9.

rogatum ab illius hoſte, vbi ſit ille, quem proſequitur, iuſte poſſe reſpondere, non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum, *eſt*, comedit, contra communem verbi intelligentiam: quamvis enim verbum, *eſt*, ſignificet, *comedit*, cùm deſcendat à verbo, *edo*, ſecundùm tamen communem intelligentiam talis reſponſio eſt præſentis temporis deſcendens à verbo *ſum*, *es*, *fui*. Vide Soar. *de Relig. tom.*2.*lib.*3.*de iuram. c.*9. *num.*8. Sayr. *in claui Regia*, *lib.*12.*c.*17. *num.*21.

Notatur etiam ad hoc quòd verba interpretantur potius in non delictum, quam in delictum etiam quòd in aliquo modo impropriarentur, vt per Hippol. de Marſil. *conſil.*2.*num.*9. *verſ. ſic adduci poteſt*, Anton. Gabr. *commun. lib.*7.*concl.*2. *num.*10. & 15. Bertazol. *conſil.*76.*n.*21.*lib.*1. Maſcard. *de probation. concl.*1003. *num.*7. Farinac. *in praxi crimin. part.*3. *queſt.*85. *num.*17. 4

SVMMARIVM.

1 *Mentiri non licet pro tuenda vita propria, vel alterius.*

2 *Veritatem in iudicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob euitandam mortem, an & quando liceat reo etiam cum iuramento à iudice interrogato, remiſſiuè.*

3 *Is, in cuius domum aliquis refugit, interrogatus ab illius hoſte, vbi ſit ille, quem proſequitur, iuſtè poteſt reſpondere non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum*, eſt, *comedit.*

4 *Verba interpretantur potius in non delictum, quam in delictum, etiam quòd in aliquo modo impropriarentur.*

Cap. Ne quis arbitretur. XIV.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus *in quinto Pſalm. ad verſ. Perdet omnes qui loquuntur mendacium*, relatus *in hoc text.* ait pro tuenda vita propria, vel alterius mentiendum non eſſe, prout illum citat Sanch *de matrim. lib.*4. *diſp.*2. *n.*2. & nouiſſimè Homobon. de Bonis *in reſp. quæſtio-*
2. *num moral. p.*2.*reſp.*184.*propè fin.* An autem & quando veritatem in iudicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob euitandam mortem liceat reo etiam cum iuramento à iudice interrogato? Vide Sot. *lib.*5. *de Iuſtit. q.*6.*art.*1. Couar. *lib.*1.*var.c.*2.*n.*2. Nauar. *in man.c.*18. *n.*57. & *c.*25.*n.*35. Ægid. Boſſ. *in praxi crimin. tit. de periur.n.*3.*cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.*3.*var.c.*12.*n.*5. Petr. Martin. *in c. afferte*, *de præſumpt. in verbo afferto*, *p.*2.*ex num.*18. Anton. Cordub. *in q.*63. Bartholom. Homad. *l.*22.*gloſſ.*3.*à princip. tit.*21.*p.*2. Petr. Sanchez *p.*1. *hiſtor. moral. tit. de la vida de Platon*, §.9. *verſ. y lo que tambien*, latè Salzed. *ad Bernard. in pract. c.*126. *aliàs* 129. *lit. A*, *in nouiſſ. impreſſ.* Petr. à Nauar. *de reſtitut. tom.*1.*lib.*2. *c.*4.*n.*136. *cum ſeqq.* Ioan. Segura Daualos *in direct. iudicum Eccleſiaſt. p.*2.*c.*14. *ex n.*29. Ludouic. Beia *reſp. caſuum conſcient. p.*1.*caſu* 32. Gutier. *canon. lib.*1.*c.*11.*n.*39. & 40. Salon. *de Iuſtit. q.*62.*art.*2. *controuerſ.*15. Sayr. *in claui Regia*, *lib.*12.*c.*2.*ex n.*5.*cum ſeqq.* & *c.*16.*n.*4.

3 In gloſſ. *Non occiditur*, ibi, *vel per æquiuocationem cautè deludat interrogantem dicendo*, *non eſt hic*, &c. Hanc gloſſam ſolemnem, & receptam dicit Nauar. *in comment. ad cap. humanæ aures* 22. *q.*5. *in q.*2. *num.*10. dum ait eum, in cuius domum aliquis refugit inter-

SVMMARIVM.

1 *Interrogatus iuridicè, ac proinde ſeruato iuris ordine cum iuramento tam aſſertorio, quam promiſſorio tenetur vti verbis planis, & iurare debet ad intentionem illius, cui iuratur.*

2 *Declaratur text.* in cap. humanæ aures 22.q.5.

3 *Amphibologia vti licitum eſt in iuramento, etiamſi quis iuſtè, & legitimè interrogetur, quando datur rationabilis caſus non reddendi in mentem interrogantis.*

4 *Peſtis tempore interrogatus aliquis à cuſtodibus, an veniat ex certo quodam oppido, quod falsò eſſet infectum, & interrogatus certò ſcit non eſſe infectum, poteſt iuramento reſpondere ſe non venire ex tali oppido, intelligendo peſte infecto.*

5 *Iudex quando non iuridicè, nec ſeruato iuris ordine interrogat, & ita irrationabiliter exigit iuramentum, & quando aliquis cogitur iurare extra iudicium à perſona priuata per metum, dolum, vel nimiam importunitatem, tunc non peccat ille, qui verbis ambiguis vtitur.*

6 *Latro ſi ita compellat viatorem:* Iurate mihi numeraturum centum aureos, *licebit viatori reſpondere hoc verborum artificio*, Iuro, *intelligendo tibi iuro me poſtea numeraturum pecuniam, non tibi, ſed mihi.*

7 *Vxor, quæ adulterium commiſit interrogata à marito, impulſáque iurare, an illud commiſerit, poterit reſpondere, quòd non, intelligendo ſe non feciſſe adulterium tali menſe, vel tali die.*

8 *Amphibologia abſque mendacio vſi fuerunt multi Sancti viri.*

9 *Amphibologia vti licitum eſt per nominis æquiuocationem.*

10 *Amphibologia, quæ conſiſtit in factis, quæ propriè dicuntur ſimulata, ob cauſam rationabilem vti licet.*

11 *Dux poteſt facto fugam ſimulare, ita vt hoſtes ipſum inſequentes in aliquas inſidias eis paratas occidat.*

12 *Simulatio, qua vſus eſt Dauid* 1. Reg. *c.*21. *licita fuit.*

Cap. Vtilem ſimulationem. XXI.

Hieronymus.

AN, & quando licitum ſit vti amphibologia in iuramentis ſiue aſſertionis, ſiue promiſſionis 1

abſque præindicio veritatis ad iuramentum requiſitæ, quæſtio eſt dubia, per Doctores diffusè admodum pertractata, quæ vt ad compendium reduci poſſit, ſequentes caſus conſtituere oportet. Primus ſic, quòd in iuramento tam aſſertorio, quam promiſſorio ſi quis iuridice, & ſeruato iuris ordine interrogetur, tenetur vti verbis planis, & iurare debet ad intentionem illius, cui iuratur, ſiue is ſit iudex competens Eccleſiaſticus, ſiue ſæcularis, ſiue ſit perſona priuata, cui ratione contractus teneatur iurare, alioquin peccat mortaliter, etiamſi quod iurat verum ſit ſecundùm ſuam intentionem, vt reſoluunt Abulen. q. 261. S. Thom. 2. 2. & *ibidem* Caiet. *q. 89. art. 7. ad* 4. Syluest. *in ſumma, verbo Iuramentum* 2. *q.* 2. Nauar. *in man. c.* 12 *n.* 8. *verſ.* 9. Sot. *lib.* 8. *de Iuſt. q.* 1. *art.* 7. *ante finem*, Fr. Ludouic. *in inſtr. conſcientiæ, p.* 1. *c.* 42. plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *in clau. Regia, lib.* 5. *c.* 6. *n.* 12. Cuius ſententiæ ea eſt ratio, quia cùm exigens iuramentum ius habeat ad illud exigendum, & illud iuridicè petat, aliter ſi contra ius, & iuſtitiam dolo in iuramento vtatur, cùm enim iuramentum ſit inuentum ad confirmationem veritatis, & cùm iurans non habeat legitimam cauſam verbis vtendi ambiguis, & dubiis, meritò ſequitur illum mortaliter peccare detorquendo iuramentum in alium ſenſum, quem cœpit is, qui iuridicè interroganti iurat, quam reſolutionem probat text. *in cap. quacumque arte* 22. *q.* 5. vbi verba illius, qui iurare intendit, ſunt intelligenda non ſecundùm mentem iurantis, ſed illius, cui iuratur, & ita in illum ſenſum, quem communiter verba ſignificare ſolent, quinimò ſi iuramentum ſit promiſſorium, tenetur etiam in foro conſcientiæ illud adimplere ſecundùm mentem illius, cui iurauit, vt docent *ſuprà* citati, & Couar. *in cap. quamuis pactum, p.* 1. §. 5. *n.* 1. quod ex eadem ratione dicendum eſt non ſolùm in eo, qui vocatus ad iudicium venit, ſed etiam in eo, qui proprio motu ſe offert ad
2 iurandum in iudicio. Nec ſupradictis obſtabit *cap humana aures*, ibi, *digna verò iudicia, & c.* 22. *q.* 5. vbi habetur quoad Deum, & ita in foro conſcientiæ eſſe attendendam mentem iurantis, ſeu verbum aliquod proferentis, ac ſubinde in foro ſaltem conſcientiæ ſecundùm ſuam intentionem iuramentum tenetur adimplere, non verò ſecundùm intentionem illius, qui iurat, quia reſpondetur *d. c. humana aures*, procedere quando abſque dolo, & artificio aliquis iurat, tunc enim iuramentum ſecundùm ſuam intentionem erit accipiendum, ſecus verò quando fraudulenter, & dolosè iurat, prout in noſtro caſu, tunc enim obtinet *d. c. quacumque arte*, propter regulam text. *in c. intelleximus, de iudic. cum ſimilibus*, ita Sanch. *in præcepta Decal. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 10. *n.* 11.

3 Secundus caſus ſit, quamvis iuſtè, & legitimè aliquis interrogetur, licitum tamen erit amphibologia vti, quando datur rationabilis cauſa non reddendi in mentem interrogantis, v.g. ſi ſcholaſtici vniuerſitatum oppoſitionis tempore alloquantur oppoſitores Cathedratum de rebus, quæ ad ſubornandum minimè faciunt, & poſtea ſub iuramento interrogentur, vtrùm cum illis fuerint loquuti; licitè poſſunt ſub eodem iuramento negatiuè reſpondere, intelligendo de rebus, quæ contra mentem ſtatuti fuiſſe videantur, hanc enim amphibologiam rationabilis illa cauſa excuſat, ne ſcilicet à ſuo iuſto ſuffragio excludantur,
4 ita Nauar. *in man. c.* 12. *n.* 19. Similiter quando tempore peſtis interrogatur aliquis à cuſtodibus, an veniat ex certo quodam oppido, quod falsò eſſet infectum, & interrogatus certò ſcit non eſſe infectum, poteſt iuramento reſpondere ſe non venire ex tali oppido, intelligendo peſte infecto, nec per tale oppidum tranſiſſe, nempe peſte infectum, ita Nauar. *vbi proximè*, qui tamen nobis non placet in altero exemplo ab eo adducto, quòd quando interrogatus credit probabiliter nec ſe, nec ſua eſſe peſte contaminata, quamvis ex contaminato oppido veniat, poſſit tamen cum iuramento licitè affirmare ſe ex tali oppido non venire, cùm verum aſſerat ſecundùm interrogantis intentionem præcipuam, quamvis remotam, inquam, quia cuſtodes ius habent, vt à periculo vrbem tueantur; periculum verò ſubeſt ſi eam ingrediantur, qui ex oppido infecto veniunt, quamvis probabiliter credant nec ſe, nec ſua eſſe infecta, cum vt plurimum contingat, & res aliter ſe habeat quam vt ingreſſuri credunt. Et rurſus facilè poſſet contingere, vt aër infectus, quem ſecum, vel in ſuis rebus fortè deferunt, ipſis non noceat, maximè verò habitatoribus loci, quem volunt ingredi. Item poteſt quis amphibologia vti, quando rogatur iuſtè, v.g. poteſt quis iurare ſe non habere rem, quam alius petit ſibi dari, mutuari, commodari, aut vendi, cùm ipſe ad eam dandam, mutuandam, commodandam, vel vendendam non teneatur, tunc enim ſi intelligat eam non habere, ſcilicet ad dandum, vel mutuandum, &c. non peccat, vtendo prædicta amphibologia ex cauſa, quia v.g. timet ne in odium alterius, vel querimoniam, aut aliud quodcumque malum incurrat, ita Nauar. *d. c.* 12. *n.* 18.

Tertius caſus eſt, quando iudex non iuridicè, nec 5
ſeruato iuris ordine interrogat, & ita irrationabiliter exigit iuramentum, & quando aliquis cogitur iurare extra iudicium à perſona priuata *per metum*, dolum, vel nimiam importunitatem, quo caſu dicendum non peccare illum, qui verbis ambiguis vtitur, & iterum ſecundùm ſuam intentionem verum iurat, quamvis non ſecundùm intentionẽ extorquentis iuramentum, nec tenetur illud adimplere in mentem alterius, dummodò tamen talis deceptio fiat *per* verborum artificium abſque mendacio, & erronea conſcientia. Quòd non peccet, probatur, quia verum iurauit, quamvis non illud verum, quod alter volebat, quòd ſibi imputare debet, quòd deceptus ſit, cùm ſine iuſta cauſa alterum ad iurandum coëgit. Quod non teneatur adimplere iuramentum ſecundùm mentem alterius probatur, quòd non fuit iuramento confirmatum id, quod alter intellexit, ſed quod intellexit iurans, & rationabiliter potuit iuramentum ad ſuum proprium ſenſum accommodare, quo
fit, vt ſi latro compellat viatorem his verbis: *Iura* 6
te mihi numeraturum centum aureos, licebit viatori reſpondere hoc verborum artificio, *iuro*, intelligendo ſcilicet, tibi viro, me poſtea enumeraturum pecuniam non tibi, ſed mihi. Item poteſt cogentem decipere per conditionem tacitè ſubintellectam, v.g. ſi quis dicat, Iuro me tibi daturum centum, tacitè ſubintelligendo, ſi poſtea mihi placuerit, vel ſi tibi eos debeo, ita reſoluunt Adrian. *de correct. fraterna, poſt* §. *aſcendo ad* 3. *argum.* Nauar. *in man. c.* 12. *num.* 8. 14. *& 18. & in cap. humana aures, q.* 1. *num.* 9. Sayt. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 6. *num.* 11. quinimò quòd magis eſt, ſi latro ſub iuramento interrogauerit, an vtatur amphibologia in pronuntiatione facienda, licèt etiam tunc illa vti in iurando, v.g. iurare ſe neque vti, neque vſurum amphibologia, intelligendo intra ſe ad dicendum tibi, cùm enim totum hoc verum ſit, non committit mendacium, nec committit periurium. Item vxor, quæ adulterium commiſit, interrogata à marito, compulſaque iurare, an illud commiſerit, poterit reſpondere quòd non, ſecundùm ſuam mentem non autem interrogantis, v.g. ſi intelligat ſe non feciſſe adulterium tali die, vel menſe, ita Nau. *d. c.* 12. *num.* 18.

num. 18. ſecundùm quem ſimilitet *n.9.verſ.9. in fine*,
& Fr. Ludou. *part.1. inſtr. Confeſſ. c.*42.ſi mulier ha-
bens impedimentum occultum, tatione cuius non
poſſit cum marito cohabitare, & propterea excom-
municationis ſeutentiam pariatur, provt in ſpecie *cap.*
inquiſiuit, de ſentent. excommun. in princ. ſi poſtea vt
abſoluatur à Confeſſore eogatur iurare ſe cum marito
innćturam, tunc poteſt, & debet iurare ſe id facturam,
concipiendo intra ſe conditionem illam, ſi id ſine
peccato fieri poſſit, nec erit periutij rea, ſi poſtea
ad maritum nequaquam redierit, propterea licebit,
vti hac verborum amphibologia, dicendo, neſcio,
non memini, non vidi, non audiui, non feci, ſubin-
8 telligendo ad dicendum. Quæ omnia confirmantur
ex Sacris literis, vbi legimus viros ſanctos amphi-
bologia vſos fuiſſe abſque mendacio, vt patet ex illa,
qua vius eſt Abraham *Geneſ.*12. *&* 20. cum vxorem
ſuam alloquens, dicit ei, Dic quòd ſoror mea ſis,
ſignificauit enim quandam veritatem, illa enim erat
conſanguinea ſua, & in ſacra Scriptura conſangui-
neus, & conſanguinea vocantur fratres, & ſorores, &
tacuit aliam, nempè quòd erat vxor, ita in effectu ex-
plicat D. Thomas 2.2.*q.*7.*art.*1. Item Iacob. Gen. 27.
vſus eſt illa *Ego ſum filius tuus primogenitus Eſau*, ſicut
optime eam declarat D. Ambroſ. *lib.*2. *de Iacob. &*
*vita beata, c.*2. *&* 3. Sic ſimiliter fertur Beatum Fran-
ciſcum, qui rogatus an tranſiiſſet illac quidam ho-
micida, qui verè tranſierat, manus per manicas emit-
tens, reſpondit non tranſiiſſe illac, vt teſtatur Nauar.
*d.cap.*12. *num.*8. Quinimò Chriſtus Dominus etiam
amphibologia vſus eſt, dum à Iudæis interrogatus,
an eſſet Samaritanus, non negauit ſe eſſe talem, cùm
enim duo ei fuiſſent propoſita, vnum negando, alte-
rum tacendo conceſſit, ex *c. nonne, de præſumpt.* iuuat
reg. *l. cùm prætor, ff. de iudic.* cùm Chriſtus Dominus
non fuerit Samaritanus, vt conſtat ex *Ioan. cap.*4.
ibi *Quinimò tu Iudæus cum ſis, bibere à me poſcis, quæ*
ſum mulier Samaritana; quia verò Samaritanus etiam
ſignificabat cuſtodem, in eum ſenſum Chriſtus Do-
minus confeſſus eſt ſe eſſe Samaritanum, id eſt, cu-
ſtodem, vt notat Abb. *in d.cap. nónne, notab.*2. Syluest.
9 *verbo mendacium, quæſt.*6. Licitum eſt etiam vti am-
phibologia per nominis æquiuocationem, v.g. ſi quis
interrogatus an Petrus quempiam occiderit, lice-
bit ei reſpondere Petrum id non feciſſe, intelligen-
do alium Petrum, ita gloſſ. *in cap. ne quis, hac ead.*
cauſa, & quæſt. quibus non refragatur *dict. cap. qua-*
cumque arte 22.*quæſt.*5. dum docet eſſe iurandum ſe-
cundùm intentionem illius, cui iuratur, quia proce-
dit quando is, cui iuratur, iuſtè & legitimè interrogat,
provt in primo caſu, non verò quando iniuſtè, provt
in hoc tertio.

10 Quartus tandem, & vltimus modus ſit circa am-
phibologiam, quæ conſiſtit in factis, quæ propriè di-
cuntur ſimulata, illa enim ob cauſam rationabilem
vti licet, vt tradit Syluest. *verbo ſimulatio, in princip.*
Vnde quamvis non poſſim dicere hoſtibus, vt ad il-
lum locum accedant promittendo ſecuritatem, &
poſtea ſi acceſſerint eos occidere, ex D. Thom. 2.2.*q.*4.
quia fides data etiam hoſti ſeruanda eſt, *c. noli* 23.*q.*1.
quinimò neque ad proximi vitam ſaluandam licitum
eſt mentiri, *cap. ſuper eo, de vſur.* iuuat reg. *cap. non eſt*
11 *putanda* 1. *quæſt.*1. nihilominus tamen poteſt dux fa-
cto fugam ſimulare, itavt hoſtes ipſum inſequentes
in aliquas inſidias eis paratas occidat, *c. dominus*, ibi,
cùm autem bellum iuſtum ſuſcepit, *&* c.23.*q.*2. Probatur
item ex illo *Ioſue* 8. vbi Dominus precepit Iſraelitis,
vt ponerent inſidias, & ſimularent ſe fugere, & iuxta
hanc doctrinam eſt intelligendus text. *in l.*1.§. *non*
fuit, ibi, *maximè ſi aduerſus hoſtem ff. de dolo*, quia te-
licta intelligentia Bart. *ibidem*, *& in l. conuentionum*,
ff. de pactis, aſſerentis fidem à priuato non eſſe ſeruan-
dam hoſti, contra *d.cap. noli*, quod generaliter tam in
iudice, quam in priuato intelligendum eſt, vt tradit
Dec. *in l. eſt natura, num.*8. *ff. de regul. iuris.* Planiùs in-
telligitur cum Dec. *d.n.*8. iuxta ſuprà poſitam diſtin-
ctionem, vt ſcilicet text. agat de ſolertia, ſeu machi-
natione, quæ conſtat in facto, non autem in verbo,
quia ibi de fide data nullum verbum eſt.

Ea quibus omnibus iam colligitur licitam fuiſſe 12
ſimulationem, qua vſus eſt Dauid 1. *Regum cap.*21.
cùm ſe inſanum finxit, idque abſque vllo peccato, vt
ſignificat D. Thom. & D. Hieronym. *in c.*2. *ad Galat.*
& refertur *in hoc text.* defendit Abulenſ. *q.*26. *in c.*5.
Matthæi. Sic etiam cautè, & prouidè Epiſcopus, de
quo *in cap.*1. *de iis, quæ vi*, velum mulieri impoſuit
fingendo, & ſimulando, quòd ipſa Religionem pro-
fiteri volebat, vt ita illam ab imminentis mortis peri-
culo liberaret, quinimò & ipſe Chriſtus Dominus
Lucæ vlt. finxit ſe longiùs ire. Alia ſimilia iura in qui-
bus eſt licita huiuſmodi ſimulatio, citat gloſſ. *verbo*
*ſimulauit, in d. cap.*1. cui ſimilis *verbo fingunt*, *in c. vt*
clerici, de Regularib. Couar. *lib.*1. *var. c.*2. *num.*16. vbi
etiam laudat in hanc rem notiſſimum illud Salomo-
nis factum, quod ſcribitur 3. *Regum cap.*3. & refertur
in cap. afferte, de præſumpt.

Cap. Quæritur. XXII. & vlt.

Auguſtinus.

QVomodo Abraham excuſetur à mendacio, qui 1
Saram ſororem ſuam eſſe dixit *Geneſ. c.*20. & Ia-
cob *Geneſ. cap.*27. dum Patri dixit: *Ego ſum primoge-*
nitus tuus Eſau, grandis eſt inter Doctores alterca-
tio; text. enim *in cap. gaudemus, de diuort.* Patres illos
excuſat per diuinam reuelationem; Nauar. verò *in*
c. humanæ aures 22.*q.*5. *in* 3. *quæſ. n.*7. intelligit eoſdem
excuſari, quia ex iuſta cauſa aliud ſubintelligebant.
Alij aliter, qui omnes licèt bonum ſenſum habere
videantur, oportet tamen quis ille ſit, explicare.

Quare reſoluendum eſt ſuppoſita diuina reuela- 2
tionem, neque Abraham, neque Iacob fuiſſe formali-
ter mentitos, & conſequenter diuinam reuelationem
non conſiderari ad effectum, vt formaliter mentien-
tes non peccarent, vt volebant nonnulli, quos con-
futat Cano *de locis theologicis, lib.*2. *cap.*4. *poſt princip.*
ſed potiùs ad hoc ne mentiti ſint. In primis enim
Abraham dum Saram ſororem ſuam dixit, licèt Regi
occultauerit veritatem, quod vxor ſua eſſet, quia eam
pro eo tempore profetre non tenebatur, vt vitam
ſuam, & vxoris pudicitiam ſeruaret, mentitus tamen
non eſt, dum ſororem dicit, erat enim Sara filia Aaram
fratris eiuſdem Abrahami, vt conſtat ex *Geneſ. c.*11.
& planum eſt in ſacra Pagina filios fratris, fratres,
& ſorores nuncupari *Geneſ. cap.*11. *&* 13. & paſſim
in Euangelio, vt colligitur ex multis locis, quibus de
fratribus Domini mentio fit *Matth. cap.*12.13. *&* 18.
vt ex Hieron. notat Cardin. Bellarm. *tomo* 2. *de ma-*
*trimon. cap.*28. & faciunt quæ latè ſcribit Cano *de locis*
*theolog. lib.*11. *cap.*5. *ad* 2. & conſequenter non impro-
priè *Geneſ. cap.*20. dicit idem Abrahamus, verè ſo-
ror mea eſt filia patris mei, & non mulieris meæ,
id eſt, attinentis ex parte patris, vt eleganter inter-
pretatur Auguſtinus relatus à Gratiano *in præſenti*,
quẽ referunt, & ſequuntur D. Thom. 2.2.*q.*110. *art.*3.
ad 3. Sot. *de Iuſtit. lib.*2. *q.*3. *art.*8. *ad fin. & in* 4. *diſt.*40.
*art.*4. *col.*4. Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *c.*6. §.10. *n.*5.
Henriq. *in ſum. lib.*12. *c.*8. §. *iuncta lit. P. & ſeq.* Sayr.
*in claui Regia, lib.*11. *cap.*2. *num.*9. Sic etiam ex diuina

reuelatione dicendum eſt Iacob patri ſuo Iſaac dixiſſe ſe eſſe eius primogenitum Eſaü, non quòd diuina reuelatio operetur, vt mentiens non peccauerit, ſed ne id pronuntians mentitus ſit, quamvis enim ſecundùm carnem Eſaü eſſet primogenitus, ipſe tamen Iacob primogenitus erat ſecundùm ius, & dignitatem ſibi diuinitus traditam ad deſignandum myſterium illud, quòd minor populus, id eſt, gentilis ſubſtituendus erat in locum primogeniti, & antiquioris populi Iſraëlitici, atque vel ex priuata reuelatione ſibi facta, vel ex inſtitutione Rebeccæ matris, quam diuinitus edoctam fuiſſe conſtat *Gneſ.c.25.* potuit Iacob ſine mendacio dicere, ego ſum primogenitus, non ſcilicet in perſona, & natiuitate, ſed in iure primogeniture diuinitus ſibi datæ, & ab Eſaü venditæ, atque ita poſt Ang. *in præſenti, verſ. item opponitur*, explicant D.Thom. & reliqui omnes *proximè citatis locis.*

Qvæstio IV.

Svmmarivm.

1 *Iuramentum promiſſorium de actu, qui ſine peccato mortali fieri non poteſt, nullam inducit obligationem.*

2 *Iuramentum Dauidis de occidendo Nabal cum tota familia in rei veritate non obligauit Dauid, iuxta* c. ſi aliquid, hac ead. quæſt. *dicitur tamen in præſenti obligatorium habito reſpectu ad mentem ipſius Dauid iurantis, qui fortè putabat ſe tali iuramento eſſe adſtrictum.*

3 *Razias maluit nobiliter mori, quàm ſubditus fieri peccatoribus,* 2. Machab. cap. 14. *intelligitur iuxta opinionem ipſius Razia, qui in ea re deceptus fuit.*

Cap. Iurauit. IV. *Ambroſius.*

1 COlligi videtur ex hoc text. iuramentum Dauidis de occidendo Nabal cum tota familia fuiſſe obligatorium, cuius contrarium expreſſis verbis aſſerit *cap. ſi aliquid, hac eadem cauſa, & quæſt. in fine*, ibi: *Neque aliquid culpa ſe tali periculo contraxiſſe doluit*, iuramentum enim promiſſorium de actu, qui ſine peccato mortali fieri non poteſt, nullam inducit obligationem, ſicuti docet Pont. *in c. ſi verò*, ibi, *niſi talo ſit*, &c. *de iureiur.* Nauar. *in man. c. 12. n. 15. verſ. 16.* Fr. Lud. Lop. *in inſtruct. conſcient. p. 1. c. 14. §. 4. reg. 1.* & plures, quos refert, & ſequitur Sayt. *in claui Regia, lib. 5. c. 6. n. 2. & c. 7. n. 2.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de iuramento, lib. 2. c. 14. per totum.*

2 Quare omiſſa Archidiaconi ſolutione *in præſenti* ſentientis iuramentum illud aliquo modo fuiſſe obligatorium, facillimè reſpondetur, quòd licèt tale iuramentum in rei veritate non obligauerit Dauid, vt expreſſè probat *dict. cap. ſi aliquid*, nihilominus tamen obligatorium dicitur *in hoc text.* habito reſpectu ad mentem ipſius Dauid iurantis, qui forte putabat ſe tali iuramento eſſe adſtrictum, ſic ſanè dum *hic text.* ait quod Dauid de duobus peccatis minimum elegit, intelligitur quod alterum ex illis, nempè non ſeruare iuramentum, non erat peccatum in rei veritate, ſed opinione tantùm Dauid, vt notat gloſſ. *hic verbo peccatit.* Sic etiam intelligitur *cap. duo mala*, vbi optima gloſſ. *verbo peierare, 13. diſtinct.* Sic etiam intelligendum eſt verbum *peierandum*, de quo *in d. c. ſi aliquid.*

3 Sic aliàs dum dicitur in Scriptura 2. *Machab. c. 14.* quod Razias maluit nobiliter mori, quàm ſubditus fieri peccatoribus, intelligendum eſt iuxta opinionem ipſius Raziæ, qui in ea re deceptus fuit, non autem in rei veritate, quia ſecundùm D. Thom. 2. 2. *q. 64. art. 5. ad 5.* Sot. *lib. 5. de Iuſtit. q. 1. art. 5. ad 4.* Syluest. *in ſum. verbo homicidium 1. q. 1. in fine*, & alios citatos à Sayr. *d. c. 9. num. 10.* Razias peccauit ſe occidendo, ac per conſequens non cum fortitudine, ac nobilitate vera, ſed cum fragilitate, & languore animi mortuus eſt.

Svmmarivm.

1 *Promiſſiones malæ, & turpes validæ ſunt ex ſe, & in illis fides præſtatur. Intellige in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, vt n. 3.*

2 *Periurium non poteſt dari in tranſgreſſione iuramenti promiſſorij, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute.*

3 *Obligatio nulla oritur ex malis promiſſis, quæ ex ſe, & in ſui ſubſtantia talia ſunt, ſecus in malis promiſſis, quæ ex ſe talia non ſunt, ſed ſuppoſita turpitudine acceptantis.*

4 *Materia quando reputetur mala, vt iuramentum deobliget, oſtenditur.*

Cap. In malis. V. *Iſidorus.*

IN *malis promiſſis reſcinde fidem.*] Ergo promiſſiones malæ, & turpes validæ ſunt ex ſe, & in illis fides præſtatur, & accipitur, ac obligationem producit, id enim important verba illa, *reſcinde fidem.* arg. *l. decem 116 ff de verb. oblig. & c. ad diſſoluendum, de deſponſ. imp.* & optimè colligitur ex hoc text. ſi benè expendatur, cum enim retuliſſet ille duas impium promiſſionum claſſes, alteram illarum, quæ inter homines fiunt, alteram vero earũ, quæ Deo præſtantur, prout ſunt turpia vota, in prima inquit hic text. *illam reſcinde*; in ſecunda vtitur alia phraſi, ſcilicet, *muta decretum, quod incautè vouiſti ne facias*; igitur vt thematis mutatio aliquid operetur, dicendum videtur quod licèt promiſſiones de re turpi factæ Deo nullam producant obligationem, in his tamen, quæ fiunt hominibus, ſecus dicendum eſt. 1

Verum obſtat quod non poteſt dari periurium in tranſgreſſione iuramenti promiſſorij, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute, cum enim huiuſmodi tranſgreſſiones non alio ex capite ſint periuria, quàm ob violatam fidem præſtitam, ac ſubinde cum non ſit dabilis fidei violatio in iis, quæ deuiant à virtute, fides enim eſt virtus, ſecundum D. Thom. 2. 2. *q. 80. art. 1. ad 3.* rectè fit quod quicquid deuiat à virtute, nequit eſſe actus fidei, immo ceſſet caſu eiuſdem fidei violatio, & conſequenter periurium. 2

Quare omiſſis his quæ tradunt Abb. *in cap. vlt. de pactis*, Rip. *in l. ſi plagy, ff. de verb. oblig.* Iaſ. *in l. generaliter, ff. eod. tit.* D. Thom. 2. 2. *q. 88. art. 2. ad 2.* reſpondetur regulam huius text. & ſimilium procedere in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, nõ autem promittentes, videlicet per dolum, metum, vel ſimilem modum peccaminoſum, licet enim huiuſmodi promiſſiones valeant mero iure, iuxta text. *in princip. Inſtit. de except.* ibi, *Palam eſt te iure Ciuili obligatum eſſe*; non tamen expedit Reip. fidem datam obſeruari, vnde meritò promiſſoribus iure ſuccurritur per exceptionem, vel alia opportuna remedia, iuxta *d. princip.* ibi: *Sed iniquum eſt te commendari*, & ita in forma reſpondemus, quod quamvis verũ ſit nullam obligationem oriri ex malis promiſſis, quæ ex ſe, & in ſui ſubſtantia talia ſunt, veluti promiſſio de homine occidendo, vel de mentiendo 3

Digitized by Google

ſciendo, aut ſimilis, & in his nulla dabilis ſit fidei violatio, iuxta ſupradicta præmiſſa; ſecus tamen dicendum eſt in malis promiſſis, quæ ex ſe talia non ſunt, ſed ſuppoſita turpitudine acceptantis, in quibus tamen licet mero iure fides data valeat, expedit tamen illam non ſeruari, iuxta *reg. in malis, de regulis iuris in 6.* & text. *in præſenti.*

4 Illud aduertere oportet non ſolùm materiam reputari malam, vt iuramentum deobliget, quando eſt de actibus, qui ſecundùm ſe ſunt peccata, ſed etiam quando eſt de actibus, ad quos obligari eſt culpa, id eſt, quando talis eſt materia, vt omnis obligatio, ſiue promiſſionis, ſiue iuramenti illi repugnet, etiamſi talis actus alias ſpontè factus non ſit materia, at ſi fiat ex vi promiſſionis, etiam iuratæ, eſt malus, id enim ſufficit vt iuramentum non obliget, ita Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 2. de iuram. c. 22. n. 8. & c. 24. n. penult. & vlt.* Sanch. *in præcepta Decalog. tom. 1. lib. 3. c. 9. n. 35.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum non adimplere tolerabilius eſt, quàm quod turpe eſt facere.*
2 *Periurium non datur in tranſgreſſione iuramenti promiſſorij, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute.*
3 *Fides eſt virtus.*
4 *Iurans habitare in aliqua domo ſi in ea detur periculum fornicationis, ſeu alterius peccati, non tenetur quis tali iuramento ſtare.*
6 *Ebrij promiſſio non tenet.*
7 *Metus reuerentialis per ſe ſolum ſufficit ad reſciſſionem contractus.*

Cap. Vnuſquiſque. VIII.

Ambroſ.

1 TOlerabilius eſſe iuramentum non implere, quàm, quod turpe eſt facere, ait, & exemplis confirmat D. Ambroſ. *de offic. lib. 3. c. 12.* quem refert Gratian. *in*
2 *præſenti*, non poteſt enim dari periurium in tranſgreſſione iuramenti promiſſorij, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute, patet hoc ſi expendas has tranſgreſſiones non alio ex capite eſſe periuria, quàm ob violatam fidem ſub iuramento præſtitam, ac ſubinde cùm non ſit dabilis fidei violatio in his,
3 quæ deuiant à virtute, fides enim eſt virtus, D. Thom. *2. 2. q. 80. art. 1. ad 3.* latè Caiet. etiam *2. 2. q. 113.* rectè ſit quòd quicquid deuiat à virtute, nequit eſſe actus fidei, imò ceſſet eo caſu eiuſdem fidei violatio, & conſequenter periurium. Non obſtat *reg. in malis, de regul. iuris in 6. & in c. in malis 22. q. 4.* quibus iuribus probatur promiſſiones malas, & turpes validas eſſe ex ſe, in illis fidem præſtari; quia procedunt in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, non autem promittentis, prout latè explicauimus *ad d. cap. in malis.*

4 Vnde ſi in domo, in qua quis habitare iurauit, detur periculum fornicationis, ſeu alterius peccati, non tenetur quis tali iuramento ſtare, ex Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 7. n. 8. verſ. his.* Iuuat *cap. præcipimus 22. q. 1.* & illud Euangelij: *Si oculus tuus ſcandalizat te*, &c. Regula enim eſt generalis, vt qui promittit aliquid abſolutè, ſi contingat poſtea aliquid, quod faciat obſeruantiam malam, non eſt promiſſum adimplendum, quia licèt ſic promiſerit, intelligitur tamen ſi obſeruantia non vergat in diſpendium animæ, vnde ſi iuret

quis ſe daturum alicui quicquid peteret, vt fecit Herodes, licet iuramentum hoc poſſet eſſe à principio licitum, intellecta debita conditione, ſcilicet ſi peteret licitum, ſi tamen petat aliquid illicitum, non eſt adimplendum iuramentum, quod Herodes adimplere non tenebatur, cum ab eo petitum fuit caput Ioannis Baptiſtæ, imò adimplendo promiſſum grauiter peccauit, iuxta text. *in præſenti.*

Et poſt pauca de Iepte, &c.] Vide quæ latè dixi *ad cap. ſi non licet 23. q. 5.* 5

In gloſſ. *Quod ebrius*; ibi, *Ergo promiſſio ebrij non tenet.* Vide Tiraq. *de pœnis temper. c. 6. n. 8. & de iure marit. gloſſ. 8. n. 83.* Maſcard. *de probat. concl. 579. n. 2.* 6

In gloſſ. *Saltantium*, ibi, *& ea, quæ ob reuerentiam alicui promittuntur non ligant.* Ergo ſolus metus reuerentialis ſufficit ad reſciſſionem contractus, ſecúdum Campeg. *de dote, p. 3. q. 88. in fine*, Peralt. *in l. Titia cum teſtamento, §. qui in vita, n. 1. ff. de legat. 2.* Cou. *de ſponſalib. p. 2. c. 3. §. 6. n. 5.* Mench. *controuerſ. lib. 1. c. 35. n. 21.* Anton Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 12. n. 131.* Matien. *in dial. relat. p. 3. c. 20. n. 5.* Azeued. *lib. 9. n. 28. tit. 1. lib. 5. nouæ recop.* Sed contrarium verius eſt, vt poſt multos comprobant Sanch. *de Matrim. lib. 4. diſp. 6. n. 36.* Gaſp. Anton. Theſaur. *quæſt. forenſ. l. 1. q. 51. à n. 1.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 13. dub. 12. ſub n. 18.* 7

Cap. Non obſeruandum. XIII.

Iſidorus.

NOn implere Sacramentum.] Iuramentum dicitur Sacramentum tam iure Ciuili, vt *in l. milites 13. §... verſ. ignominioſam, ff. de re milit. auth. Sacramēta puberum, C. ſi aduerſus vendit. l. vlt. C. de veterum, l. 12.* quam iure Canonico, text. *in præſenti, cap. quo Sacramento, hac ead. cauſa, & quæſt. cap. paruuli 22. q. 5. c. querelam*, ibi, *interpoſito Sacramento, de iureiur.* notant D. Thom. *p. 3. q. 60. art. 1.* Couar. *in cap. quamvis pactum, p. 1. in princip. n. 2.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 1. n. 2.* Merito autem ſic appellatur, quia iuramentum aliquid religioſum eſt, & actus latriæ, ſiue Religionis, D. Thom. *2. 2. q. 89. art. 4.* iurans namque Deum in teſtem inuocando recognoſcit illum habere perfectam rerum cognitionem, & infallibilem veritatem, atque ei debitum honorem perſoluit, in quem ſenſum *Deuteron. 6.* dicitur: *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, & per nomen illius iurabis*, & *Pſal. 62. Laudabantur omnes, qui iurant in eo.* Huc ſpectat illud Hieron. *lib. 2. offic. Iuſiurandum*, inquit, *eſt affirmatio religioſa*, reſoluunt D. Thom. *d. art. 4.* Sot. *de Iuſtit. lib. 8. q. 1. art. 4.* Nauar. *in man. c. 12. n. 2.* Couar. *d. n. 2.* 1

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium metu contractum ſi firmetur iuramento redditur validum; ſed contrarium communiter tenent Doctores citati*, n. 4. *quæ contrariæ opiniones componuntur*, n. 3.
2 *Iuramentum quantumvis graui metu extortum ſi abſque peccato ſeruari poteſt, obligat.*
3 *Iuramentum vbi adiicitur actibus aliàs inualidis iure diuino, vel ſaltem humano, ex ipſo iuramento datur obligatio.*
6 *Iuramento promiſſorio duplex reperitur obligandi ratio.*
7 *Iuramentum aſſertorium nullam in ſe continet obligationē, ſed dicta, aut facta confirmat prout ſunt.*

8 *Declaratur multipliciter text. in præſenti*, & n.9. 10.11.12. & 13.

14 *Iuramentum fœderis Ioſuè cum Gabaonitis factum contra præceptum diuinum* Deuter.6. *quare fuerit obligatorium, remiſſiuè.*

Cap. Inter cætera. XXII.

1 Auguſtinus ſcribit Seuero Mileuitano Epiſcopo conſulenti de quodam Hubaldo, qui à conſanguineis cuiuſdam pellicis coactus fuerat iurare ſe illam ducturum in coniugem, vt Hubaldus habeat illam in coniugem, quam iurauit, cùm matrimonium hoc ſit in Deo fixum, & ſtabile, prout refertur *in hoc text.* ex quo colligi videtur matrimonium metu contractum, ſi firmetur iuramento, reddi validum, ſicut viſus eſt tenere Richard. *in 4. diſt. 29. art. 2. q. 3.* & quòd ſaltem ex vi iuramenti cogendus ſit matrimonium contrahere, vel contractum ratum habere, qui per metum coactus fuit, tenent Abb. poſt Card. *in cap. Abbas, n.8. de iis, quæ vi,* Fortun. Garc. *vltimo fine, illat.* 21. aſſerentes quòd licèt matrimonium non valeat, iuramentum tamen obligat. Mouentur vltra deciſionem text. *in præſenti*, ex eo quòd iuramentum
2 quantumvis graui metu extortum, ſi abſque peccato ſeruari poteſt obligat, *cap. ſi verò, c. verùm, de iureiur.* vbi id fatentur omnes, D. Thom. 2.2. *q. 89. art. 7.* Sot. *de Iuſtit. lib. 8. q. 1. art. 6. verſ. tertium argumentum*, Cou. *in c. quamvis pactum, p. 1. §. 5. n. 3.* Hoc autem iuramentum ſeruari poteſt abſque peccato, ergo obligabit. Ac-
3 cedit quod vbi iuramentum adiicitur actibus aliàs inualidis iure diuino, & humano, ſaltem ex ipſo iuramento datur obligatio, *cap. debitores, cap. cum contingat, de iureiur. cap. quamvis pactum, de pactis, lib. 6.* Ergo licèt matrimonium non valeat, iuramentum tamen ſeruandum erit. Vltimò expendit Fortun. doctrinam D. Thom. *in 3. diſt. 39. art. 3.* dum ait in hac ſpecie matrimonium non valere, quia perficitur libero conſenſu, iuramentum verò obligare, quia ex diuino præcepto ſuam habet obligandi vim immediatè.

4 Contrarium verò, imò huiuſmodi matrimonium non effici validum iuramento, probat expreſsè text. *in c. 2. de eo, qui duxit in matrim.* vbi habetur eum, qui poſt matrimonium metu contractum, & iuratum aliam duxit, permanſurum cum ſecunda, priuſque matrimonium fuiſſe inualidum, tradunt *ibi* gloſſ. *verbo tanta*, Butr. *n. 3.* Abb *n. 5.* Alex. de Neuo *n. 5. & 6.* Sot. *in 4. diſt. 29. art. 3, verſ. vtrum verò*, Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 3. §... à princip.* Padil. *in l. interpoſitas, num. 6. C. de tranſact.* Fulu. Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 3. n. 56.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib. 4. diſp. 20. num. 12.* Probatur, quia iuramentum diuinis, aut humanis legibus directè contrarium non obligat, *l. non dubium, C. de legib.* Accedit quòd iuramentum eandem habet interpretationem, quam recipit actus, cui apponitur, *cap. quemadmodum, de iureiur. l. vlt. C. de non numer. pecun.* neque enim iuramentum pertinet ad obligationem natura ſua faciendam, ſed ad factorum, dictorumque veritatem confirmandam, vnde ſi principale non valet, ex iuramento vires recipere non poteſt, quod expreſsè docet gloſſ. *in auth. ſi qua mulier, C. ad Velleian.* quam poſt alios exponit Hyppolit. *in l. pen. n. 77. ff. de quæſtion.* Roland. *conſil. 57. n. 55. lib. 2.* Confirmatur, quia eodem metu, quo matrimonium factum fuit, iuramentum factum cenſetur, vt per Innocent. communiter receptum *in cap. ſuper hoc, de renuntiat.* & lex naturalis, & humana, quæ tale matrimonium non patiuntur, ex eiſdem cauſis videntur prohibuiſſe omnia, quæ eodem metu ad illum actum confirmandum adiiciuntur ex *reg. cum quid, lib. 6.* aliàs enim non fuiſſet huic malo ſufficienter cautum.

Has tamen contrarias opiniones fœdere diſtinctionis ad concordiam reducendas eſſe arbitror in hunc modum: Vel contractum eſt per metum matrimonium de præſenti, & iuramento confirmatum, vt ſi quis dicat: Accipio te in meam, & ſic iuro per hæc ſacroſancta Euangelia, & iſto caſu neque matrimonium neque iuramentum obligationem continent; & ſic procedit ſecunda opinio, de qua *ſupra.* Ratio eſt, quia obligationem matrimonij metus impedit, iuramentum verò, quoniam aſſertorium eſt, nullam in futurum obligationem producit, ſed affirmauit tantum matrimonium contrahi, quod ſi eo modo, quo contractum eſt, fieri non potuit propter metum, iuramentum nihil præſtat. Vel contracta ſunt ſponſalia de futuro adhibito iuramento, & tunc promiſſio quidem propter metum non valebit, iuramentum vero per ſe obligabit propter reuerentiam Deo debitam, quia poteſt ſine diſpendio ſalutis æternæ adimpleri, cum neque ex parte iurantis, neque ex parte materiæ aliquod detur impedimentum, & ideò tenebitur metu depoſito conſentire, aut petere abſolutionem à iuramento, quam facilè obtinebit, iuxta text. *in c. 2. & in c. ſi verò, de iureiur.* aliàs mortaliter peccabit, & ita procedit prima ſententia Richard. Abb. & Fortun. quæ planè deſumitur ex præcitata Theologorum doctrina: nec enim probabilis ratio reddi poterit, quare propter reuerentiam iuramenti teneatur omnia bona temporalia perdere, vt Theologi aiunt: matrimonium verò non teneatur contrahere cum ſine peccato poſſit: quinimo licet D. Thom. Durand. & Sot. *locis infrà citandis*, dicant non dari in foro exteriori remedium ex iuramento per metum extorto, vt per Syluest. *verbo metus, q. 4.* verius tamen eſt mero iure dari in foro Ciuili donec propoſita exceptione elidatur intentio petentis, vel per actionem quod metus cauſa actio mero iure competens reſcindatur, iure verò Canonico compelletur, qui iurauit quouſque abſolutionem obtineat, & ſi ſoluerit repetere poterit in aliis debitis temporalibus, matrimonium verò ſi propter promiſſionem iuratam contraxerit ſine metu, vt iuramentum ſeruet, firmum erit, ſicut colligitur ex text. *in præſenti*, iuxta verum ſenſum de quo *infrà.*

Neque huic concordiæ obſtabunt argumenta, quæ 6
pro prima opinione adduximus, ea enim omnia concludunt, vbi iuramentum promiſſorium ſponſalibus adiectum eſt, nam in iuramento promiſſorio duplex reperitur obligandi ratio: altera, quæ prouenit ex promiſſione, cui iuramentum accedit: altera vero, quæ prouenit ex ipſo iuramento per ſe, & reuerentia debita Deo. Prior obligandi ratio deficit cum per iniuriam graui metu aliquis promittit, & iurare compellitur, tum quia ex defectu conſenſus, per quem promiſſionis obligatio fit, ipſa impeditur, tum etiam, quia iniquum eſt, vt ei, qui talem metum intulit, ex ſuo delicto acquiratur obligatio, contra *c. 1. de eo qui duxit.* Poſterior verò ratio obligandi manet in ipſo iuramento, cuius ſubſtantia poſita eſt in inuocatione diuini nominis, & propter reuerentiam Deo debitam diuinæ, humanæque leges ſeruari iubet, vbi neque ex parte iurãtis, neque ex parte materiæ aliquod datur impedimentum; oportet enim, vt aiunt Theologi potius omnium bonorum temporalium iacturam pati, quàm contra reuerentiam Deo debitam aliquid agere, & hæc obligandi ratio nõ tollitur propter metum, vnde cum iuramentum non eſt de illis actibus, quorum vinculum libero conſenſu efficitur, ſed ex

diuino

diuino præcepto, ideò non inſpicitur humana voluntas principaliter, ſed diuinum mandatum in hac obligatione, vt expreſsè docent D. Thom. 2.2.q.89. *art.7, in corpore*, Scot. *in 3. diſt.39. queſt. vnic.* & *ibi* Durand. *q.2.n.5.*

7 Contraria verò pro ſecunda opinione *ſuprà* adducta procedunt vbi iuramentum aſſertorium adiectum fuit Matrimonio de præſenti, vel vbi ſola promiſſionis ratio expenditur, quia huiuſmodi iuramentum aſſertorium nullam in ſe continet obligationem, ſed dicta, aut facta confirmat prout ſunt; cùm enim obligatio ſit vinculum, quo aliquis in futurum adſtringitur, *l. obligationum ſubſtantia, ff. de action. principum, Inſtit. de obligat.* fieri non poteſt vt is, qui iureiurando aliquid affirmat eſſe, vel fuiſſe, eo ipſo obligatus maneat, atque ideò licet aliqua obligatio antecedat huiuſmodi iuramentum, quia ſcilicet tenetur verum iurare, nulla tamen ſubſequitur. In promiſſorio autem iuramento aliter ſe res habet, quia antecedit & ſubſequitur obligatio; antecedit, quia tenetur iurare animo faciendi quod iurat: ſubſequitur quia tenetur poſtea ex vi iuramenti adimplere ſi ſine diſpendio ſalutis æternæ fieri poteſt, ita D. Thom. Scot. & Durand. *locis proximè citatis*, Sot. *lib. 8. de Inſtit. q.1. art.7.* quod non ſatis videtur percepiſſe Conar. *in d. cap. quamvis pactum, in princ. n.3.*

8 Ad text. verò *in præſenti gloſſ. hìc, verbo matrimonium*, varias aſſignat ſolutiones. Prima eſt metum fuiſſe leuem, eo quòd non erat veriſimile mortem comminantes eam illaturos, eodem modo ſoluit gloſ. *verbo coactus, in d. c. 2. de iis, quæ vi*, & ibi Butr. *n.7. in fine*, ac Abb. *n.8.* etiam *in fine*. Sed nullo modo placere poteſt hæc ſolutio, quia text. *hic* dicit, *timore necis*, & aſſignat rationem, *quia non eſt peccatum contrahere cum illa*, quæ ratio etiam procedit in metu graui.

9 Secunda ſolutio eſt, vt intelligatur hic text. quando poſt matrimonium illud commixti ſunt carnaliter, iuxta *cap. veniens, el. 2. de ſponſalib. & d. c. 2. de eo, qui duxit*; ſic explicat d. gloſſ. *verbo Matrimonium in præſenti*. Sed minus placet, quia abſque aliquo fundamento diuinat interfuiſſe copulam; item quia tunc impertiens eſſet ratio, quam text. aſſignat ibi, *quia verò quam prius concubinam habuerat non eſt peccatum in coniugem accipere*. Nam eſſe peccatum, necne, nihil confert ad Matrimonij valorem.

10 Tertia ſolutio eſt, vt loquantur conſulendo, non præcipiendo, ita glòſſ. *eod. verbo Matrimonium, in præſenti, & verbo coactus, in d. c. 2.* Sed ſimiliter diſplicet, quia ea verba: *Matrimonium ſit in Deo fixum, & ſtabile*, non videntur eum ſenſum habere, & ſæpè non eſt ſanum conſilium concubinam ducere.

11 Quarta ſolutio eſt vtriuſque gloſſæ, & Antonij, *n. 7.* ac Abb. *n. 8. in d. c. 2.* aſſerentium metum non fuiſſe probatum. Sed vaticinantur, nullaque probabili coniectura ducuntur, nec ratio in textu tradita congruit.

12 Quinta ſolutio eſt, vt dum D. Auguſt. *hic* ait, *Matrimonium ſit fixum, & ſtabile*, non loquatur aſſertiuè, ſed ex hypotheſi, quaſi dicat, eſto daremus id iuramentum confirmare Matrimonium, & obligare, non ſequitur iuramentum negandi parentibus alimenta obligare, quia illud eſt de re licita, hoc autem de illicita. Sed hæc ſolutio quamvis admitti poſſit, non tamen ex omni parte ſatisfacit.

13 Sexta & vera interpretatio eſt, quam tradit Fortun. *d. ill. 21.* Conar. *d. c. 3. §. 5. n.8. in hoc text.* poſt iuramentum ceſſante cauſa metus Matrimonium contractum fuiſſe, & duo fuiſſe ab Auguſtino interrogata *hìc*. Prius, vtrùm valeret Matrimonium contractum cum ea, quam concubinam habuerat? & reſpondet nihil obſtare quominus Matrimonium firmum ſit, neque enim propter metum volebat homo ille à matrimonio recedere, ſed dubitabat, vtrùm licitè contraheret, quod planè colligitur ex illis verbis: *Matrimonium ſit in Deo firmum*, & ex eo, quia non proponitur *ibi* matrimonium fuiſſe contractum, & iuratum per metum, ſed ſola proponitur promiſſio de contrahendo, ratione cuius ſine metu poſtea matrimonium contractum fuit. Poſterius, fuit interrogatum vtrùm aliud iuramentum metu factum de expellenda matre obligaret, & reſpondet Auguſtinus non eſſe ſeruandum, atque ideò text. iſte prædictis nihil obſtat, refert & ſequitur nouiſſimè Ioan. de Valboa *in annuis Academicis n. prælectio Salmantic. ad c. 3. de iureiur. n.52.*

Sed cum his omnibus, &c.] Dubium eſt quare iuramentum fœderis Ioſuë cum Gabaonitis factum contra præceptum Diuinum *Deut. 6.* vt refertur *in præſenti*, fuerit obligatorium, vt conſtat *Ioſuë 9.* contra reg. *cap. ſi aliquid. hac ead. cauſa, & quæſt. & ſi verò*, ibi, *niſi tale ſit*, &c. *& cap. ſicut 13. cum ſimilibus, de iureiur.* Dupliciter reſpondet gloſſ. *verbo decepti, in præſenti*, aliter Sot. *lib.9. de Iuſtit. q. 1. art. 7. in reſponſ. ad 2.* quas omnes, & alias ſolutiones aſſignat Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 2. de iuram. c.18. n. 3. cum ſeqq.* Ego verò dicendum puto Ioſuë meritò potuiſſe dubitare an illud iuramentum foret obſeruandum, quoniam licet contra illud adeſſet præceptum Diuinum *Deut. 7.* de delendis ſcilicet habitatoribus illius terræ, in fauorem tamen iuramenti maximè vrgebat quòd præceptum illud erat diuinum affirmatiuum, & vti tale non obligabat ſemper, & ad ſemper, prout negatiuum, ſed tantùm pro loco, & tempore, ex D. Th. 2. 2. *q. 33. art. 2.* & ſic ſtante hoc dubio Ioſuë tutiorem partem ſequutus detulit iuriſiurandi religioni, quia quando dubitatur an aliquod iuramentum ſit licitum, an illicitum, & ita in dubio non eſt propria auctoritate contra illud temerè veniendum, vt docet text. opt. ſic intelligendus adducens hoc Gabaonitarum exemplum *in cap. per venerabilem 34. propè fin. verſ. idem etiam*, vbi gloſſ. *verbo venire, de elect.* facit etiam text. *in cap. innocens, in princ. inf. hac ead. cauſa, & quæſt.* aduertit Soar. *d. c. 18. n. 2.* 14

Cap. Innocens. XXIII. & vlt.

GRatianus in fine huius text. ibi, *nulla tamen auctoritate ſeruari prohibetur*, videtur tenere iuramentum, quo quis iurauit Religionem non ingreſſurum, vel ſacros Ordines non ſuſcepturum, eſſe obligatorium, prout exiſtimauit Maior. *in 4. diſt. 38. q. 1. col. 4.* Quod eſt contra communem Doctorum reſolutionem reſoluentium illa iuramenta non eſſe obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiua, & ita ſi promittat aliquis ſe non facturum aliquod melius bonum, licèt ſine peccato omittat, laudabilius tamen eſt facere, quàm omittere, & non obligabitur iuramento, vt reſoluunt D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 7. ad 2. quodlib. 5. art. 27. & quodlib. 12. art. 22.* Abb. *in cap. ſi verò, n.3. de iureiur.* Conar. *in cap. quamvis pactum, p. 1. §. 6. n.7.* Gom. *in §. item ſi quis poſtulante, num. vlt. Inſtit. de action.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 5. c. 7. n. 3.* Soar. *de Relig. tom. 2. l. 2. de iuram. c. 17. n. 7. cum ſeqq.* 1

Sed reiecta reſponſione, quòd ſcilicet text. iſte cùm ſit Gratiani, negari poſſit, vt reſpondet Palud. *in 4. diſt. 38. q. 1. num. 28.* & ſentire videtur Azor. *inſtitut. moral p. 1. lib. 11. c. 5. quæſt. 1. verſ. quares.* Dicendum 2

mihi videtur Gratianum aliud longè diuerſum intendere, nempè illud iuramentum licitè poſſe ſeruari, vt aduertit Archid. *hic n.2.* & Palud. *vbi proximè*, & eſt veriſſimum, quaſi dicat Gratianus quòd ille, qui iurauit non ingredi Religionem, non ſuſcipere ſacros Ordines, non audire Miſſam die non feſtino, non dare eleemoſynam eatra caſum neceſſitatis, ſeu denique non facere aliud quodcunque opus, quod vocant conſilij, poteſt licitè prædictam materiam in iuramento contentam ſeruare abſque vllo tamen reſpectu ad iuramentum, cùm non ſit turpis, nec illicita de ſe, imo licita, & hæc obſeruantia iuramenti vocatur materialis, de qua loquitur Gratianus *in præſenti*, qui non negat, nec negare potuit, quòd ſi iurans non ingrederetur Religionem, aut fieret Clericus, ſeu non faceret aliud quodcunque melius bonum, ex eo quia iurauit ſupradicta non facere, & ita animo adimplendi iuramentum, & illud formaliter obſeruandi non peccaret ſaltem venialiter, quia hoc ipſo facit irreuerentiam Deo, quem concludit fuiſſe teſtem talis iuramenti, vt reſoluit Sot. *lib.8. de Iuſtit. q.2. art.7. verſ. ex his*, iuxta quem etiam ſenſum explicandus eſt D. Thom. *d. art.7. ad 2.* cuius verba refert Couar. *d. n.7.* dum ait poſſe taliter iurantem ſeruare iuramenta ſine peccato, vt ſcilicet intelligatur de obſeruantia iuramenti materiali, non verò formali, iuxta ſupradicta.

3 In gloſſ. *Confirmauit*, ibi, *Argum. eſt hic quòd qui iurat rem illicitam propria auctoritate, non poteſt venire contra iuramentum illud*, &c. Verùm hoc non obſtante dicendum eſt iuramentum rei illicitæ nulla indigere relaxatione, ſed poſſe iurantem propria auctoritate ei contrauenire, vt per Nau. *in man. c.12. n.16. & 17.* Gutiet. *de iuram. confirm. p.1. c.72. à n.5.* D. Barboſ. *in l. alia, §. eleganter, n.28. & 29. ff. ſolut. matrim.* Sayr. *in claui Regia, lib.5. c.8. n.13.* Sanch. *in præcepta Decaleg. tom.1. lib.2. c.9. n.13.*

Hæc igitur mentis, &c.] De intellectu vide Ioan. de Valboa *in annuis Academ. prælect. Salmant. d.3. de iureiur. à n.96.*

QVÆSTIO V.

CAP. Qui compulſus. I. *Pius.*

1 PIVS Papa relatus *in hoc text.* ait quòd qui peierare compellit, & qui compellitur, periurus vterque probatur, refert Soar. *de Relig. tom.2. lib.3. de iuram. c.14. n.14.*

2 *Et legitimas ferias pœniteat.*] Benè gloſſ. *verbo legitimas, in præſenti*, tres vbique legitimas ferias interpretatur, ſecundam, quartam, & ſextam, vt refert Couar. *var. lib.4. c.20. n.8. ad fin.*

3 In gloſſ. *Tres quadrageſimas*, ibi, *vnam ante feſtum Natalis, aliam ante Paſcha, tertiam ante feſtum S. Ioannis.* Vide Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7. c.16. q.5.*

CAP. Si quis coactus. III.

Ex Pœnitentiali Theodori.

1 ALlegari ſolet hic text. ad hoc quòd ratione coactionis mitigatur pœna, vt per Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 36. n.4.* Sanch. *de matrim. lib.9. d.31. n.4.* Nam ad pœnam voluntas coacta voluntas non eſt, *cap. ſacris*, & *ibi* Scriben. *de his quæ vi, l. velle non creditur, ff. de regulis iuris*, & *ibi* gloſſ. *in fine*, vbi Dec. & Cagnol. vterque *n.1. l. ſcientiam, §. qui cùm aliter, ff. de liber. cauſ.* Menoch. *de arbitr. lib.2. caſu 354. n.8. cum ſeqq.* Fatin. *in praxi crimin q.97. n.16.* quamvis voluntas coacta voluntas ſit, vt oſtendimus *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. Axiom. 230. n.8.*

CAP. Ille qui. & ſeq.

Auguſtinus.

EX hoc text. & ſequenti, incipit, *Qui exigit*, vulgò colligitur non licere priuatæ perſonæ petere iuramentum ab eo, quem certò, vel probabiliter ſcit peieraturum, vt per D. Thom. *2.2. q.98. art.4.* Cardin. *in Clem vnic. de iureiur.* D. Antonin. *p.2. tit.10. c.7. §.3.* Sot. *de iuſtit. lib.8. q.2. art.4.* Syluest. *verbo iuramentum 2. q.9.* Nauar. *in man. c.12. num.20.* Couar. *in cap. quamvis pactum, p.1. §.6. n.2.* Sayr. *in claui Regia, lib.5. c.3. n.19.* latè Soar. *de Relig. lib.3. de iuram. c.14. per tot.* 1

Intellige text. *in præſenti*, & *in d. cap. qui exigit*, procedere in eo, qui determinatè petit ab alio, vt iuret id quod falſum eſſe ſcit, quia hoc nullo modo licet, cùm determinatè illum ad periurium inducat, v.g. ſi cùm aliquis ſciret alium talem pecuniam accepiſſe, & determinatè petat ab illo, vt iuret ſe illam non accepiſſe, tunc grauiſſimè peccabit, cùm ſit directa periurij cauſa. Verùm quando petitur iuramentum terminatè, v.g. Iura an hoc feceris, vel an hoc ſcias, vel iura te impleturum huiuſmodi contractum, tunc interueniente iuſta cauſa petendi, ſcilicet neceſſitate, vel vtilitate petentis, licita erit talis petitio, quamvis alter ſe non offerat ad iurandum, immo compellatur iurare, prout latè proſequitur Soar. *d. c.14. ex n.12. vſque ad n.18* Exemplum ſit in aliquo contractu inter partes celebrato, nam licèt ſciam alterum contrahentem non impleturum quod iurat, immo nec iuraturum cum animo implendi, poſſum ab illo petere iuramentum, vt contractus in exteriori foro firmior maneat, & vt habeam actionem ex iuramento contra illum, iuxta *cap. cùm contingat, de iureiur. cum ſimilibus.* 2

Dixi *in principio, priuata perſona*, quia in iudice aut alio publico miniſtro dubium non eſt, cùm ex neceſſitate aut præcepto legis, ſeu ratione officij iuxta iuris ordinem iuramentum deferre poſſit ei, quem putat peieraturum, quia vtitur iure ſuo, & malo alterius ad bonum ſatisfaciendi ſuo muneri, & parti petenti, & Reipubl. vt bene aduertunt D. Thom. *d. q.98. art.4.* Sot. *lib.8. de Iuſtit. q.2. art.4.* Couar. & Nauar. *citatis locis*, Sayr. *d. lib.3. c.14. n.13.* non enim tanti eſſe debet periculum timor ille periurij, vt propter illud deferendum non ſit iuramentum à iudice, vel publica perſona, quando fuerit neceſſarium, vt reſoluunt Nauar. *d. n.20.* Couar. *d. n.2. in fine*, Soar. *d. c.14. n.10.* Intellige quando non adſunt alia remedia æque accommodata ad finem prætenſum aſſequendum, quia ſi adeſſent, tunc magis otioſum, quàm neceſſarium eſſet iuramentum, vt aduertit Soar. *d. c.14. num.17. & 18.*

CAP. Quacunque arte. IX.

Iſidorus.

DE eo, qui calliditate verborum iurat, & aliter facturus eſt, quàm promittit, vide quæ dixi *ad cap.1. & ad cap. vtilem ſimulationem, 22. q.2.* vbi latè de materia huius text. de qua etiam ſpecialiter agunt Nauar. *in cap. humana aures, hac ead. cauſa, & quæſt.* 2

*quaſt. q.2. num.*2. Direct. Inquiſit. *p.*3. *commento* 20. *pag.*426. latè Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*11. *c.*4 *q.*5. Sanch. *de matrim. lib.*1. *diſp.*9. *n.*10. vbi intelligit text. *in præſenti*, dum quis iurat animo ſe obligandi, non tamen implendi, vel quando iurat aſſertoriè rogatus iuridicè contra mentem petentis iuramentum, & in præcepta Decalogi *tom.*1. *lib.*3. *c.*10. *n.*5. *&* *n.*12. Sayr. *in clam Regia, lib.*5. *c.*6. *n.*12. *&* *c.*8. *n.*2. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*2. *q.*3. *n.*2. Soar. *de Relig. tom.*2. *lib.* 2. *de iuram. c.*8. *n.*7. *&* *lib.*3. *c.*9. *n.*3.

Cap. Ecce dico. X.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus *ſerm.*30. *de verbis Apoſtoli*, relatus *in hoc text.* ait periurium eſſe, qui ſuper lapidem falſum iurat. Ratio vero illa eſſe poteſt, quia licet lapis per ſe minimi ſit valoris, tum tamen in iuramentum deducitur cum relatione ad Deum, eo ipſo ſanctus putandus, & iuramentum per illum factum manet verum iuramentum, nam quatenus iurans ſub eo lapide Deum eius creatorem veneratur, ex illius intentione lapis diuino cultui applicata ſancta dicuntur, *cap. nulli liceat* 12. *q.*2. D. Thom. 2. 2. *q.*81. *art.*8. ita idem de lapide in iuramentum deducto dicendum eſt, ſecundum hunc text. aliàs difficilem, vbi iuxta ſenſum ſancti Auguſtini nihil aliud eſt dicere quod iurans per lapidem putabat eundem lapidem ſanctum, quàm quod iurabat cum relatione ad Deum, & ita iurantes falſum prædicto iuramento, & modo ſunt periuri, vt patet ex hoc text. ibi, *prorſus periurus eſt*, &c. Vide varios intellectus, quos præſtat Sot. *de iuſtit. lib.*8. *q.*2. *art.*3. *col.*4. Conar. *in cap. quamvis pactum, p.*1. §. 1. *n.*18. vbi *in verſ. alterum*, reponit veram literam huius text.

Cap. Humanæ aures. XI.

Gregorius.

1 GRegorius *lib.*26. *moral. c.*7. relatus *in hoc text.* ait humanas aures talia verba noſtra iudicare, qualia foris ſonant, Deum autem qualia ex intimis proferuntur, circa quem text. commentarium edidit D. Nauar. *tom.*2. *ſuorum operum*, & aliqua tradunt Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*11. *c.*4. *q.*5. Sayr. *in claui Regia*, *l.*5. *c.*6. *n.*8. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 2. *q.* 3. *n.*4.

2 Vnde bene D. Thom. *in* 3. *diſt.*39. *quaſt.*1. *art.*3. *quæſtiunc.*3. dicit iuramentum ex ipſa iuramenti, vt iuramentum eſt, ratione, non obligare niſi iuxta iurantis intentionem, & faciunt quæ Fortun. *de vltimo fine, illat.*22. *n.*477. *& ſeq.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.*110. *n.*16. Gutier. *de iuramento confirmat. p.*1. *c.*57. *n.*20. bene Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.*1. *lib.*3. *c.*10. *n.*11. vbi ait quod quando iurans fuit in bona fide, doloque caruit, vtens prudenti amphibologia, nullam irrogans iniuriam ei, cui iuratur, iuramentum tunc non obligabit in ſenſu, quem præcipit ille, cui iuratur, ſed quem iurans intendit, quia tunc non obligatur ex iuſtitia, cum ſic iurando caruerit dolo, nullamque iniuriam irrogauerit, etiam ex iuramenti religione, additque in foro externo, eo quod intentio latitat, ſtandum eſſe communi, ac proprio verborum intellectui, quem ſignificatione ſua oſtendunt. Vide dicta *in collect. ad cap. vtilem ſimulationem, q.*2. *n.*2.

3 *Quia non debet intentio verbis deſeruire, ſed verba intentioni.*] Ita Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis*, *à n.*47. *ff. de reuocand. donat. & de retract. lig.*6. 32. *gloſſ.*1. *n.*34. *&* 35. Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.*2. *dubit.*2. *ſolut.*1. *à n* 280. *inuſto n.*215. Brunor. à Solę *in locis communibus, verbo verba*, *n.*20.

Cap. Paruuli. XIV.

1 PEriuros excludi à iuramento in iudicio præſtando, probat hic text. cuius deciſionem quidam intelligunt de omnibus periuriis notoriis notorietate facti, quamvis in iudicio non conuictis, ſi iuramentum id notorium fuerit quantum ad verba, deliberationem, & factum; quia nimirum eiuſdem eſt euidentia facti illum dixiſſe verba iuriſiurandi, & bene deliberaſſe, & cognouiſſe ſe iuraſſe falſum, ita docent Valent. 2. 2. *diſp.*6. *q.*7. *puncto* 3. *colum.*4. *verſ. diſputat verò*, Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*11. *c.*11. *q.*6.

2 Cæterum verius eſt oportere ad hanc pœnam incurrendam eſſe in iudicio conuictum, & condemnatum, vt bene reſoluunt Syluest. *verbo periurium*, *q.*5. Sot *de Iuſtit. lib.*2. *q.*1. *art.*10. *col.*2. Aragon. 2. 2. *q.*86. *art.*10. *paulo poſt princip.*

3 Non obſtat text. *in præſenti*, dum in eo interdicitur periurum etiam in ſua cauſa ad iurandum admitti, quia intelligitur de iuramento purgationis, ita vt à ſuſpicione contra ſe orta nequeat ſe proprio iuramento purgare, at iuramenta, quæ ſunt potius oneris quam honoris, bene præſtabit.

Cap. Pueri. XV.

Ex Concil. Eliberitano.

1 PVerum nullum ante quatuordecim annos cogendum eſſe iurare ſtatuit Eliberitanum Concilium, quod citat Gratian. *in præſenti*, & referunt Sayr. *in claui Regia*, *lib.*5. *c.*3. *n.*8. *&* 9. Soar. *de Relig. tom.*2. *lib.*1. *de iuram. c.*14. *n.*5. Sanch. *in præcep. Decal. tom.*1. *lib.*3. *c.*3. *n.*5. *&* 6.

Cap. Honeſtum. XVI.

Cornelius.

1 COrnelius Papa relatus *in hoc text.* decreuit vt à ieiunis iuramenta præſtentur, conſonat *c.*1. vbi *gloſſ. vlt. de teſtib.* quos textus procedere de honeſtate, & conſilio exiſtimant Bald. & Anan. *n.*4. Imol. *à n.*2. *in d. c.*1. & eſt communis ſententia ex Myſing. *in eodem c.*19. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*11. *cap.*11. *q.*9. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.*1. *lib.*3. *c.*3. *n.*4. Sed hæc communis explicatio licet defendi valeat, nequaquam tamen placere poteſt; conuincitur enim in primis ex verbo *dicant*, de quo *in d c.*1. quod quidem verbum prolatum à lege non conſilium, ſed præceptum importare cenſetur. Conuincitur rurſus, quia text. ille *in eod. c.*1. non magis reprobat teſtes pretio conductos, vt infideles, quàm non ieiunos, immo in ſua deciſione omnes æqualiter determinare videtur, vnde neceſſario dicendum eſt text. omnes pariformiter determinare, iuxta *regul. text. in l. nam hoc iure, ff. de vulgari.*

2 Quare nobis videtur dicendum prædictam ieiunij ſolemnitatem in teſtimoniis ex præcepto deſiderari, ita vt aliter attento iure idoneus teſtis non cenſeretur, quemadmodum aliæ ſolemnitates, putà vt iuramenta in Eccleſia propè Altare teſtibus præſtarentur, prout tradunt

tradunt D. Thom. 2. 2. *queſt.* 89. *artic.* 10. Sot. *lib.* 8. *de Iuſtit. q.* 1. *art.* 10. *colum.* 2. Couar. *in cap. quamuis pactum, p.* 1. §. 1. Syluest. *in ſumm. verbo iuramentum* 2. *q.* 4. Angel. *eod. verbo* 3. *q.* 13. quæ quidem ſolemnitates per conſuetudinem antiquatæ ſunt, vt in ſpecie fatetur Felin. *in d. c.* 1. *n.* 3.

Cap. Decreuit. XVII.

Ex Concil. apud S. Medardum habito.

1 Diſpoſitio huius text. quatenus prohibet iurare ſolemniter à Septuageſima vſque ad octauam Paſchæ, & ab Aduentu vſque ad octauam Epiphaniæ, & aliis temporibus, de quibus *hîc*, antiquata eſt, quatenus verò agit de diebus Dominicis, ſeu aliis ſolemnibus, adhuc hodie eſt in viridi obſeruantia, ita Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 2. *n.* 26. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *puncto* 3. *colum.* 5. *verſic iam ex parte modi*, Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 3. *n.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Clericus pro crimine læſæ maieſtatis degradandus eſt, ſed contrarium verius, vt* n. 2.

3 *Crimen læſæ maieſtatis propriè committere non dicitur niſi ille, qui Principis offenſi ſubditus eſt.*

4 *Declaratur text. in præſenti, &* in cap. admoneant 26. q. 7.

5 *Declarantur text.* in cap. ſi quis Sacerdotum, 11. q. 1. & in cap. ſtatuimus 11. q. 1. & in cap. clericus 3. q. 4.

Cap. Si quis laicus. XIX.

Auguſtinus.

1 Ex hoc text. colligi videtur clericum pro crimine læſæ maieſtatis degradandum eſſe, ita in ſpecie Abb. *in cap. at ſi clerici, in princ. in finalibus verbis, n.* 39. *de iudic.* Couar. *var. lib.* 2. *c.* 20. *n.* 7. refert alios, & ſequitur Clar. *in* §. *crimen læſæ maieſtatis, n.* 7. *&* §. *fin. q.* 36. *n.* 27. Boſſ. *in pract. crimin. tit. de foro compet. n.* 137. Cabed. *Luſit. deciſ.* 83. *n.* 4. *p.* 2. qui Doctores licèt loquantur in depoſitione, tamen in degradatione expreſsè firmant, Roman. *conſ.* 36. *a n.* 1. *& ſing.* 701. Albertin. *in c.* 1. *de hæretic. lib.* 6. *q.* 11. *&* 13. Menoch. *de ſucceſſ. creat.* §. 2. *n.* 53. contendentes propter grauitatem criminis, etiamſi in iure expreſſum non ſit, clericum tradendum eſſe Curiæ ſæculari, quamvis non proponatur incorrigibilis.

2 Contrariam tamen ſententiam tenent Barbat. *conſ.* 22. *dub.* 1. *lib.* 3. Curt. *conſ.* 154. *n.* 1. Roland. *conſ.* 4. *lib.* 1. Gig. *de læſa maieſt. q.* 63. dicit communem Clar. *vbi ſuprà*, & plures alij, quos refero, & ſequor ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 110. *ſub n.* 12. *verſ. vtrùm autem, ſecundum Lugdun. impreſſ.* Quæ ſententia & communis eſt, & tanquam verior attento iure ſequenda, quicquid inter voluntatem, & obligationem tradendi Curiæ ſæculari faciat differentiam Clar. *d. n.* 27. *in fine*, & cogitandum relinquat Cabed. *d. dec.* 83. Pro qua ſententia facit primò quia certum eſt clericum Curiæ ſæculari tradendum non eſſe niſi in caſibus à iure expreſſis, ita vt maioritas, vel minoritas rationis ad hoc faciendum non conſideretur; conſtat autem inter caſus à iure expreſſos, qui tantummodo tres ſunt, non reperiri expreſſum crimen læſæ maieſtatis, quamvis diuinæ mentionem faciat, ad effectum, vt clericus hæreticus ſæculari Curiæ tradatur, vt *in c. excommunicamus, il.* 1. §. 1. ibi, *à ſuis Ordinibus degradatus, de hæret.* nihilominus tamen lex aliqua non datur, quæ de crimine læſæ maieſtatis humanæ expreſſam faciat mentionem ad talem traditionem faciendam. Secundò facit quia clericus datis terminis habilibus habet priuilegium exemptionis, ne ſæcularis poteſtas de ſuo crimine cognoſcere, & illud punire poſſit, iuxta reg. text. *in c.* 2. *de foro compet.* cum multis aliis id paſſim aſſerentibus, & non eſt dicendum quod clericus ipſo iure tali priuilegio debeat priuari niſi in caſibus, in quibus lex id apertè definiuit, iuxta doctrinam *gloſſ. fin. in c. vlt. de iurepatr.* receptam ex Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.* 248. *C. de reuocand. donat.* Sic aliàs licèt in minoribus criminibus pœna confiſcationis ipſo iure imponeretur per leges, nihilominus tamen in crimine hæreticæ prauitatis fuit neceſſarium, vt eadem ipſo iure imponeretur, per text. *in cap. cum ſecundum, de hæretic. lib.* 6. vbi Pontifex ex maioritate rationis argumentatur ad legem de nouo conſtituendam, qua non facta contrarium erat dicendum non obſtante prædicta maioritate rationis circa confiſcationem faciendam ipſo iure, arg. text. *in cap. vergentis* 10. ibi, *ſtatuimus, de hæret.* Denique facit quia crimen læſæ maieſtatis propriè committere non dicitur niſi ille, qui Principis offenſi ſubditus eſt, vt videtur probare text. *in Clem. paſtoralis,* §. *rurſus,* vbi gloſſ. *de re iudic.* Cabed. *d. deciſ.* 83. *n.* 1. qualis non cenſetur clericus reſpectu propriæ perſonæ, quæ vt talis exempta eſt, iuxta tradita per Doctores *in c. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. & in cap. fin. de rebus Eccleſ.* ac proinde videtur dicendum tanquam propriè committentem crimen læſæ maieſtatis clericum non eſſe puniendum, prout in ſpecie fatetur Clar. *in d.* §. *læſæ maieſtatis crimen, num.* 7. & in puncto iuris eſſe probabiliorem opinionem dicit Cabed. *vbi ſuprà, n.* 2. licèt negandum non ſit pro illo crimine tanquam pro graui verbaliter eſſe deponendum clericum, iuxta reg. text. *in cap. tua, de pœnis,* & grauiſſimis pœnis impoſitis in remotiſſimum exilium detrudendum. 3

Qua quidem opinione retenta reſpondetur, verbum, *degradetur*, de quo *in hoc text.* non eſſe intelligendum de actuali degradatione, prout importat executionem ſententiæ latæ depoſitionis verbalis, de qua agit text. *in c.* 2. *de pœnis, lib.* 6. ſed ſolummodo de verbali depoſitione, per quam mediante ſententia clericos non ſolum à beneficio, ſed etiam ab Ordinibus remouetur in totum, id enim ſuadet materia ſubiecta, eo quòd cùm diſpoſitio huius text. pœnalis ſit, & verbum, *degradatio*, multoties de depoſitione verbali intelligatur, vtique verbum illud ita interpretari debemus, vt de minori pœna, quam ſub ſe etiam comprehendit, veluti diſpoſitio odioſa intelligitur, iuxta reg. *in pœnis* 49. *de regul. iur. lib.* 6. Sic aliàs eodem modo explicatur text. *in cap. admoneant,* ibi, *clericus degradetur,* 26. *q.* 7. prout in ſpecie conſiderat Bernard. *in pract. cap.* 107. *aliàs* 110. *num.* 2. *in princip. ſecundum nouiſſim. impreſſ.* Vel rurſus etiam reſpondetur textum procedere in Epiſcopo, vel clerico, qui iuramentum fidelitatis, vel homagium præſtitit Principi temporali, patet ibi, *quod Regi, & domino ſuo iurat*, tunc enim cùm ratione homagij cenſeatur committere crimen læſæ maieſtatis, non erit mirum, ſi in hoc caſu degradatio actualis admittatur Curiæ ſæculari, vt tanquam ſubditus puniatur. Iuuat ſententia illorum, qui aſſerunt propter crimen læſæ maieſtatis poſſe iudicem non ſpectato iudicio Eccleſiæ punire clericum, eò quòd propter tale crimen di- 4

dicitur

citur amittere priuilegium clericale, prout eſt Guid. *dec.* 401. & alij relati à Clar. *d. q.* 36. *n.* 27.

5 Nec obſtat text. *in cap. ſi quis Sacerdotum*, 11. *q.* 1. ibi, *Curia tradatur*, dum ait clericum eſſe deponendum, & actualiter degradandum, Curiæque tradendum propter conſpirationem factam aduerſus ſuum Epiſcopum; ergo à fortiori, &c. quia reſpondent aliqui textum illum eſſe intelligendum de clerico, qui in crimine, de quo *ibi*, incorrigibilis eſt, iuxta terminos text. *in cap. cum non ab homine*, *de iudic.* non verò quando abſque prædicta incorrigibilitate aliquod ea illis criminibus ſimpliciter commiſerit, prout *gl. fin. ibid.* intelligit, & *in d. cap. cum non ab homine*, vbi communis. Alij verò multò meliùs reſpondent textum illum non agere de traditione, quæ fiebat Curiæ, ſeu Congregationi Eccleſiaſticæ, vel clericorum, cui delinquens ſeruire tenebatur, & cogebatur. patet ex eo, quia text. agit de illa Curia, de qua agit text. *in cap. ſtatuimus* 11. *q.* 1. ibi: *Curia tradatur, cui vita ſua omnibus diebus ſeruiat*, cuius auctor eſt Fabianus Papa, qui floruit circa annum 250. & *in cap. clericus* 3. *q.* 4. ibi: *Curia tradatur ſeruiturus*, cuius auctor eſt Stephanus Papa, qui floruit circa annum 254. quæ quidem verba nequaquam conueniunt traditioni Curiæ ſæcularis, cui clericus nunquam traditur ſeruiturus, ſed potiùs, periturus, vel ſaltem, vt pœnam corporis afflictiuam patiatur, ſecundùm quod tempus loquutus fuit Pontifex Pius I. auctor illius text. *in d. cap. ſi quis Sacerdotum*, ſolebant enim antiquis temporibus clerici ſub poteſtate Epiſcopi exiſtere in congregatione quaſi in diſciplina Regulari, vt probat text. *in cap præter* 32. *diſt.* quæ Congregatio Clericorum Curia appellabatur, prout importat etiam locum, in quo clerici ad facienda, & curanda negotia Eccleſiaſtica conueniunt.

CAVSA XXIII.

QVÆSTIO I.

CAP. Noli exiſtimare. III. & ſeq.

Auguſtinus.

1 DE bello, & an, & quando iuſtè inferri poſſit, & quomodo in eo capta ſint capientium, & de reſtitutione damnorum inde ſequutorum, vide Con. *in reg. peccatum, p.* 2. §. 9. 10. & 11. Sebaſt. Medic. *in ſumma peccatorum*, *p.* 1. *tit.* 4. *q.* 74. *cum ſeqq.* Ludouic. Lopez *p.* 1. *inſtruct. conſcient. c.* 61. Olam. *in antinom. iuris, lit. B, ex n.* 26. & *lit. C, ex n.* 1. Victor. *in relect. de iure belli*, Mencb. *de ſucceſſ. creat.* §. 17. *n.* 13. & *illuſtr. c.* 9. *n.* 14. Læl. Zechi. *de caſibus reſeruat. caſu* 13. *verſ. ſexto fallit, cum ſeqq.* Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib.* 1. *q.* 39. Azeued. *l.* 8. *n.* 9. *cum ſeqq. tit.* 9. *lib.* 3. *noua recopil.* Matienſ. *l.* 3. *gloſſ.* 7. *n.* 3. *cum ſeqq. tit.* 10. *lib.* 5. *noua recopil.* Petr. à Nauar. *tom.* 1. *de reſtit. lib.* 2. *c.* 3. *ex n.* 258. Bannes 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 2. *de homicid. c.* 7. Petr. Fabr. *lib.* 2. *ſemeſt. c.* 3. & 4. Cardin. Tuſch. *tom.* 1. *lit. B, concl.* 39. *cum duabus ſeqq.* Camill. Borrel. *de præſtantia Regis Catholici*, *c.* 47. *n.* 335. Caliſt. Ramirez. *de lege Regia*, §. 26. *n.* 64. & §. 30. *num.* 55. Melch. de Valencia *illuſtr. tract. iuris tract.* 2. *c.* 5. *n.* 14. & *ſeqq.* Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure, tom.* 1. *c.*... *per tot.* Seraphin. de Freitas *de iuſto Imper. Aſiatico, c.* 9. *n.* 11. Balthaſ. Ayla *de iure, & officio belli, lib.* 1. *c.* 2. Molin. *de iuſtit. diſp.* 99. Ioan. Baptiſt. Valençuela *in monit. contra Venetos. p.* 7. *n.* 60. 61. 65. 120. & *ſeqq.* Et in diſcurſu ſtatus & belli, Maiol. *in diebus canicul. tom.* 3. *colloq.* 2. *de bellor. euentib. ex pag.* 359. Cenall *commun. contra commun. tom.* 4. *q. vlt. ex n.* 117. Ioan. Marq. *in gubern. Chriſtiano, lib.* 2. *c.* 35. *p.* 369. *cum ſeqq.*

Vtrùm Rex poſſit ex opinione minus probabili gerere bellum contra alium Regem? Vide Victor. *in relect. de Indiis Inſulanis, dub.* 3. *n.* 27. Valent. 2. 2. *diſp.* 3. *q.* 16. *puncto* 2. Fr. Emmanu. *in ſum. tom.* 1. *c.* 125. Bannes 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. *dub.* 5. Veg. *p.* 1. *c.* 121. *caſu* 3. Ledeſm. *in ſumm. tom.* 2. *tract.* 3. *de charit. c.* 13. *concl.* 14. *cum ſeqq.* Maldon. *de virt. q.* 40. *art.* 1. *dub.* 3. & 4. Lorc. 2. 2. *ſect.* 3. *diſp.* 33. Salas 1. 2. *q.* 21. *tract.* 8. *diſp. vnica, ſect.* 15. *n.* 121. *cum ſeq.* Monteſin. 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 29. *q.* 5. *n.* 217. Anton. Perez in *Laurea Salamantina*, *certam.* 10. *c.* 3. *n.* 98. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 21. *n.* 92. *cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tom.* 1. *diſp.* 103. Vaſq. 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 64. *c.* 3. Torres 2. 2. *tom.* 1. *diſp.* 90. *dub.* 2.

CAP. Quid culpatur. IV.

C*Ertum eſt, vel vtrùm ſit certum non eſt*, &c.] Notatur ad hoc quòd quilibet tenetur obedire Principi, & exequi vbi ſit dubium an præceptum ſit iuſtum, vel iniuſtum, ea quo in dubio præceptum præſumitur iuſtũ, & iuſta cauſa factũ, vt per Abb. *conſ.* 84. *n.* 7. *p.*..., Cephal. *conſ.* 110. *n.* 31. & *ſeq. lib.* 1. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 10. *n.* 24. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 96. Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 97. *num.* 44. Sayr. *in claui Regia*, *lib.* 1. *c.* 12. *num. vlt.* & *c.* 13. *num.* 37. & 40. nouiſſimè Aluarez de Velaſc. *de priuileg. pauperum*, *p.* 2. *q.* 65. *ex num.* 81. latè & eleganter Ioan. Sanct. *in ſelectis, & practicis diſputationibus*, *diſp.* 43. *per tot.* vbi adducit plura ad praxim maximè neceſſaria, quia referuntur caſus in quibus homo dubius de aliquo præcepto poſſit ſua vti libertate.

CAP. Militare. V. *Auguſt.*

EX hoc text. colligitur Regem, vel Principem de propriis expendere tam pro bellis gerendis, quàm pro ſubditorum paupertate ſubleuanda habere neceſſe, vt per Barthol. Cæpol. *de Imperatore militum deligendo, verſ. dimitiis, n.* 1. *cum ſeq.* Iacob. de Ayello *in tract. de iure adhoa, releuij, atque ſubſidij, n.* 4. inter tractatus Doctorum *tom.* 12. *fol.* 170. latè Camil. Borrel. *de Magiſtrat. edit. lib.* 1. *c.* 15. *n.* 3. *cum ſeqq.* Et non ſolùm pro militum, vel Capitaneorum ſtipendiis, & ſalariis, ſed etiam magiſtratuum, & iudicum, Luc. de Peña *in l. annonas, C. de erogat. milit. annon. l.* 12. Roland. à Valle *conſ.* 1. *n.* 55. & 56. *lib.* 2.

QVÆSTIO II.

CAP. Dominus noſter. II. & vlt.

Auguſtinus.

SANCTVS Auguſt. *quæſt.* 44. *in Num.* relatus *in hoc text.* belli per Moyſen aduerſus Amorrhæos illati iuſtificationem in eo conſtituit quod filios Iſraël ad terram ſibi à Deo promiſſam per regiones ſuas tranſire non paterentur, vnde colligitur infidelibus iuſtum bellum indici

dici poſſe ſi Prædicatoribus impedimento ſint ne per ſuas prouincias tranſitum faciant ad alias, in quibus Fidei myſteria annuntiare, & proponere velint, quoniam aliter Euangelij aditus præcluderetur, quod Chriſtus Dominus per vniuerſum terrarum Orbem prædicari, & propagari præcepit, ita Victor. *in relect. de Indis, relect. 2. concl. 2.* Sot. *de Iuſtit. lib. 5. q. 3. art. 5 in fine*, Couar. *in reg. peccatum. p. 2. §. 9. n. 4. verſic. quintò etiã*, Balth. de Ayala *de iure, & officio belli, l. 1. c. 2. n. 51. in fine*, Carol. Sigon. *lib. vlt. de rebus Italic.* vbi ſcribit hac ratione Genuenſes Venetis bellum feciſſe, Valent. *2. 2. diſp. 3. q. 16. puncto 2.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 10. n. 4.* Camill. Borrel. *de præſtantia Regis Cathol. c. 46. ex n. 10. & c. 47. ex n. 69.* Nebriſſenſ. *lib. 1. de bello Nauarræ, c. 1.* Marquez. *in gubernat. Chriſtiano, lib. 1. c. 27. pag. 160. cum ſeqq.* Hieron. Surita *in ſuis annalib. lib. 10. c. 9. & 10.* Gregor. Lopez Madeira *de monarch. Hiſpaniæ, c. 9. pag. 66.* Seraphin. de Freitas *de iuſto Imperio Aſiatico, c. 1. & 2.* Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib. 2. c. 20. n. 57. cum ſeq.*

QVÆSTIO III.

SVMMARIVM.

1 *Proximum ab offenſa, & iniuria defendere quilibet tenetur.*

2 *Defendere vitam, ſeu alia bona proximi, etiam vſque ad occiſionem iniuſti aggreſſoris, tenetur quis regulariter in conſcientiæ foro cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando aliter illa defenſio expediri non potuerit, vt* n. 6.

3 *Proximum defendere ab iniuria, ſiue in perſona, ſiue in bonis, aut honore nullus regulariter tenetur cum damno proportionabiliter notabili.*

4 *Reuelare proximo damnum imminens quilibet tenetur vt ab eo auertatur, quando illum defendere non potuerit, & quando in hoc caſu fraterna admonitio præmitti debeat, oſtenditur,* n. 5.

CAP. Non in inferenda. VII.

Ambroſius.

1 EX hoc text. quem iuxta verum Ambroſij Auctoris literam expurgatis aliquibus verbis vitioſis, referunt emẽdati Codices Gratian. & Nauar. *in manual. c. 24. n. 15.* communiter colligitur quemlibet poſſe, & teneri ab offenſa & iniuria proximum defendere; dum enim probat vitium eius, qui non repellit iniuriam à proximo æquiparant vitio ipſiuſmet iniuriantis, conſequenter oſtendit, quòd prout iſte non facere, ita & ille repellere tenetur, ne idem vitium quaſi particeps incurrat, in idem eſt text. *in cap. fortitudo, & in cap. qui poteſt, & in cap. vlt. hac eadem cauſa, & quæſt. & in cap. negligere 2. q. 7. & in cap. error, diſt. 83. & in cap. facientis, diſt. 86. in cap. dilecto, verſ. & quidem, de ſent. excomm. lib. 6 & in cap. ſicut 6. §. illi etiam, de homicid.* accedunt & text. *in l. ſcientiam 46. in princip. ff. ad leg. Aquil. & in l ſi quis 7 in fine, ff. de furtis, & in § alia, Inſtit. de publicis iudic.* obſeruant Archid. Bellam. Turrecrem. *in præſenti*, Couarru. *in Clem ſi furioſus, p. 3. §. vnic. num. 5. & in reg peccatum, p. 2. §. 3. ſub num. 4. 5. & 6.* Clar. *in practic. §. homicidium, num. 27. & 28.* Gom. *var. tom. 3. cap. 3. num. 22.* Gregor. Lop. *l. 3. tit. 8. p. 2.* Sylueſt. *verbo homicidium in 1. num. 5. in fin.* Card. Tuſch. *tom. 2. lit. D, concluſ. 131. num. 1.* Soarez *de cenſur, diſp. 22. ſect. 1. n. 39.* Farin. *in praxi crimin. p. 4. q. 125. n. 301. cum ſeqq.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 137.* Molin. *de Iuſtit. tom. 4. tract. 3. d. 18. à n. 1.* Leſſi. *in ſimili tractatu, lib. 2. c. 9. à n. 87.* Rebel. *de oblig. iuſtit. p. 1. lib. 3. q. 12. n. 2.*

Vnde infertur non ſolùm poſſe quemlibet regulariter in conſcientiæ foro ac iure poſitiuo, & naturali cum moderamine inculpatæ tutelæ defendere vitam, ſeu alia bona proximi etiam vſque ad occiſionem iniuſti aggreſſoris, quãdo aliter illa defenſio expediri non potuerit, iuxta illud Eccleſiaſt. 17. *Vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo*, & illud Prouerb. 14. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos, qui trahuntur ad interitum liberare non ceſſes*, cum omnibus iuribus ſupracitatis, & ſic obſeruant Claud. *in repet. l. vt vim, n. 125. ff. de iuſtit. & iure*, vbi Curt. *n. 49.* Bolognet. *n. 75.* & Hippol. Riminald. *n. 75. 379. cum ſeqq.* Anton. Gom. *d. c. 3. n. 21.* Clar. *d. §. homicidium, n. 27. & 28.* Molin. *d. diſp. 18. n. 1.* Farin. *d. q. 125. n. 267. cum ſeqq.* ſed etiam teneri in eodem conſcientiæ foro ſub peccato ex ſuo genere mortali defendere vitam, aut bona alia proximi hanc defenſionem volentis, & ea indigentis ſi commodè, & abſque notabili damno, quod alioquin ex alia particulari obligatione ſuſtinere non teneatur, id facere poſſit, ſicuti præter Ordinarios *in præſenti*, bene docent Syluest. *in ſum verbo homicidium in 1. n. 10.* Sot. *de ratione tegendi, memb. 2. q. 6. col. 13. ante med.* Couar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 3. ſub n. 4. & 5.* Claud. *in repet. d. l. vt vim, ſub n. 127.* vbi etiam Cort. *in repet. n. 19.* Bologn. *n. 79.* & Riminald. *ſub n. 391.* Vgolin. *de cenſur. p. 2. c. 15. §. propoſuimus, n. 5. in fine*, Farin. *d. q. 125. n. 306.* Molin. *de iuſtit. tom. 4. tract. 3. diſp. 18. n. 2.* Flores de Mena *var. q. 18. & n. 9. & 10.* hinc eorum plures 3
deducentes neminem regulariter teneri cum damno proportionabiliter notabili proximum defendere, ab iniuria, ſiue in perſona, ſiue in honore, fama, aut bonis externis, ac proinde nec pro defenſione vitæ proximi etiam parentis quemlibet teneri ſuam exponere cum probabili periculo, quippe quod poſſumus vitam noſtram diligere præ vita alterius priori ex ordine charitatis, niſi fuerit ex illis, qui ex officio, & conſequenter ex lege iuſtitiæ conſtituti ſunt, & abſolutè aſſumpti ad omnem etiam rigoroſam, & periculoſam aliorum defenſionem, ſicuti inter illos bene intelligunt Couar. *d. §. 3. ſub n. 4.* Nauar. *in man. cap. 24. ſub num. 17.* Claud. *in d. l. vt vim, num. 130.* vbi etiam Curt. *num. 60.* & Bologn. *num. 85.* Farin. *d. q. 125. n. 327.* Molin. *d. c. 18. n. 18.* Leſſi. *de iuſtitia, lib. 2. c. 9. num. 90.*

Si autem quilibet non potuerit, vt *ſuprà*, defendere 4
proximum, & ab eo auertere damnum imminens, adhuc tenebitur in foro conſcientiæ illud ei reuelare, vt per eum auertatur, prout concluditur ex reg. huius text. & ſimilium, de quibus *ſuprà*, & in terminis reſoluunt Abb. *in c. 1. ſub n. 9. colum. 2. ante med. de reſtit. ſpoliat. & in c. nouit, n. 44. de iudic.* Beto. *in c. 1. n. 75. de offic. delegat.* Menchaca *Inſt. lib. 1. c. 16. n. 5.* Menoch. *de arbitr. caſu 355. à n. 1.* Flores de Mena *d. q. 18. n. 44. cum ſeqq.* Couar. *in reg peccatum, p. 2. §. 3. ſub n. 5.* Nauar. *in man c. 25. num. 33. & c 27. ſub num 213. & c. 17. ſub num. 134.* Gutier. *canon lib. 1. cap. 11. à num. 48. 74. & 75.* Ex Theologis Caiet. *1. 2. q 33. art. 7.* Sot. *de ſecreto tegendo, memb. 2. q. 4. concluſ. 2. & de iuſtit. l. 5. q. 3. art. 1. ad 3.* Sylueſt. *verbo reſtitutio 3. n. 6. colum. 1. in med* Fr Emman. *in ſumm. tom. 2. c. 7. ſub n. 6. colum. 2. ante med.* Molin. *d. diſp. 18. à num. 2.* Rebello *d. p. 1. lib. 1. q. 14. ſect. 8. num. 55. cum ſeqq.* Leſſi. *d. lib. 2. c. 15. à n. 57.* quæ quidem reuelandi obligatio ita eſt in- 5
telligenda,

5 intelligenda, vt prius præmittatur fraterna admonitio, & inductio facienda iniuſto aggreſſori, quod à damno deſiſtat, ſi ſpes eſt eam profuturam, vt ita eius fama conſeruetur, quoad fieri poſſit nec prodatur ſi ipſe pœnituerit, & damnum reſarciuerit, vel illud non inchoauerit, prout bene aduertunt Nau. *ſub d. n.*134. Mench. *d.c.*16.*n.*4. Gutier. *d.c.*11.*n.*51. & 73. Sot. & Fr. Emman. *locis proximè citatis*, Leſſ. *d.c.*11. *n.*60. oppoſitum cum aliis reſoluentes, vbi crimen occultum verſerit in damnum Reip. prout eſt hæreſis, & proditio, & crimen læſæ Maieſtatis, & ſimilia, quippe quod in iis adeſt periculum in mora, & vt plurimum non poteſt per hominem priuatum, & eius admonitiones eorum contagio ſufficienter impediri.

6 Quæ omnia adeo vera ſunt non ſolùm in foro conſcientiæ, ſecundùm quod hucvſque loquuti fuimus, ſed in foro etiam externo, ita vt eo attento quilibet de iure naturali, & diuino poſitiuo, & de iure humano gentium, poſſit impunè proximum etiam extraneum defendere in perſona, & in bonis, & ſi opus fuerit interficere iniuſtum eius aggreſſorem, ſeruato in omnibus moderamine inculpatæ tutelæ, & eſt communis, & ferè ab omnibus recepta ſententia, vt teſtantur, Iaſ. *in d.l. vt vim*, *n.*29. Dec. *ibidem ſub n.*32. Claud. *in eius lect. n.*83. Curt. *à n.*49 Mantu. *n.*9. Bolognet. *n.*75. & alij congeſti à Farin. *d.q.*125. *à n.*267. immò etiam de iure Canonico & Ciuili aliquãdo ex præcepto Iuſtitiæ commutatiuæ, aliquando verò ex ſola charitatis lege id quoque licere apud omnes in confeſſo eſt, quod attinet ad ius Canonicum probatur ex hoc text. *d.c. dilecto, verſ. & quidem, de ſentent. excom. lib.*6. & eſt communis ſecundum Meneh. *d. c.*16.*n.*5. Boërt. *deciſ.*83.*n.*7. Clar. *§. vlt. q.*87. *ſub num.*3. Couar. *in reg. peccatum, p.*2.*§.*2. *ſub n.*4. Flores de Mena *d.q.*18.*n.*26. Menoch. *dict. caſu* 355.*n.*6. Farin. *d.q.*125. *n.*304. Quod verò attinet ad ius Ciuile probatur ex text. *in l. culpa caret* 50. & *in l. nullum crimen* 109. *ff. de reg. iuris*, per argumentum à contrario ſenſu, & tenet Dec. *c.*1.*n.*8. *in fine, de offic. deleg.* Fortun. Ioan. Ign. & alij, quos refert, & ſequitur Couar. *ſub d. n.*4. & *in Clement. ſi furioſus, p.*2.*§.*2. *ſub n.*7. Menoch. *d. caſu* 355.*n.*7. Flores de Mena *dict. q.*18.*n.*43. refert etiam, licèt non ſequatur, Farin. *d.q.*125.*n.*301. *in fine*, eandem concluſionem ampliantes quoad obligationem detegendi, & denuntiandi crimina impendentia in damnum proximi, præmiſſo tamen proportionabiliter ordine in hac reuelatione aſſignato: quicquid oppoſitum, immò quod de iure Ciuili non teneamur proximum extraneum defendere, ſed ſolùm nobis coniunctum, aut aliter ſubiectum, vel cui natura ſubiecti ſumus, vel quando nobis ſubiectus fuerit offendens, & proinde attento iure Ciuili, etiamſi poſſem iuuare offenſum extraneum clamando, & non feci, non tenear, nec ſi tacui, dum ſcirem quod Titius vult occidere Seium, crediderim minus bene, *gloſſ.*1. *in d.l. culpa caret*, Claud. *in d.l. vt vim*, *n.*86. & *in repet. eiuſdem text. num.*127. Curt. *ibidem num.*54. & 55. Angel. *de malefic. in verbo & dictus Titius ſe defendendo, num.*5. Clar. *ſub n.*3. Mench. *d. cap.*16. Buer. *dicta deciſ.*183. *num.*6. Vgolin. *de cenſur. p.*2.*c.*11.*§. propoſuimus, num.*5. *in fine*, & alij quos refert, & ſequitur Farinac. *dict. quæſt.*125. *num.*300. & 329.

Qvæstio IV.

Cap. Cùm in lege. XVI.

GLos. *verbo, & odio, in præſenti text.* inſinuare videtur repudium non tanquam licitum fuiſſe Hebræis conceſſum, ſed tantum permiſſum, quod & ſatis ſuadetur ex illo *Matth.* 19. & *Marc.* 10. vbi ait Chriſtus Dominus repudium fuiſſe illis permiſſum propter duritiem cordis eorum, reſoluunt Abb. & alij *in cap. gaudemus de diuort.* communis, vt per Couar. *de ſponſalibus, p.*2.*c.*7.*§.*4.*n.*4. Sot. *in* 3. *diſt.*53. *q.*2. *art.*2. Conan. *comm. iuris Ciuilis, lib.*8.*c.*12. *num.*5. Tiraq. *l.*9. *connub. n.*5. D. Barboſ. *ad rub. ff. ſolut. matrim. p.*2.*n.*2. plures quos refert, ſed non ſequitur Sanch. *de Matr. lib.*10. *diſp.*1.*n.*5. 1

Verum longe probabilius eſt repudium olim fuiſſe licitum, & conceſſum diſpenſante Deo in lege naturali, cui repudium aduerſabatur, non enim eſt par credere Deum per tantum tempus illud repudium tanquam illicitum permiſiſſe, vt populus ille tunc temporis electus tam diuturna ignorantia laboraret, imò par credere eſt eum permiſſurum, vt aliquis Propheta illum populum reprehenderet, ſicut alia illius ſcelera carpere Prophetæ ſolebant, & ideo hanc ſententiam tenent Scot. *in* 4. *diſt.*33. vbi reſpondet ad argumenta partis oppoſitæ, & ſatis D. Thom. *ibid. q.*2. Medin. *de cælibatu, lib.*4. *contr.*1.*c.*10. Specul. *coniug. p.*2. *art.*10. plures, quos refert, & ſequitur Sãch. *d. diſp.*1. *n.*17. Nec *auctoritas Chriſti Domini*, de qua *ſuprà* contrarium euincit, fatemur enim verum eſſe libellum repudij fuiſſe Hebræis conceſſum à Deo ob duritiem cordis eorum, vt Chriſtus Dominus prædictis locis teſtatur, verumtamen ea permiſſio, ſeu conceſſio non fuit minoris mali, ſed potius minoris boni, Dominus enim conniuens populi illius fragilitati, ac cordis obſtinationi, diſpenſauit, vt liceret illis repudium. Nec item obſtat *d. cap. gaudemus, verſ. qui autem, de diuort.* vbi habetur Chriſtum Dominum reprobaſſe repudium antiquum; ergo nunquam licitum, quia reſpondetur textum eſſe intelligendum, vt Chriſtus Dominus reprobauerit repudium inſpecto ſtatu legis Euangelicæ, in quo iam prædictum repudium omnino ceſſauit. 2

Cap. Guiliſarius. XXX.

Syluerius.

QVamvis iudex in propria cauſa nemo eſſe poſſit iuxta rubrum & nigrum, *C. ne quis in ſua cauſa iudicet*, tamen hoc limitatur ex hoc text. in iniuria publicè illata, cùm iuriſdictio læditur, vt per Dec. *in tract. crim. lib.*2.*c.*22.*n.*14. Farin. *in praxi, p.*1.*q.*17. *n.*44. & 45. Vide *ſuprà tom.*4. *in cap. Romana, de ſent. excom. in* 6.*n.*19. 1

Cap. Duo iſta. XXXV.

Auguſtinus.

VVlgo allegatur hic text. ad hoc quod homines, quia peccatores, nunquam ſunt defendendi, intelligendo, vt per Becan. *de Fide, c.*15.*q.*9. Sanctar. *de hæreſi, c.*42. *ſub n.*17. *verſ. obiicies.* 1

Cap. Qui peccat. XL.

1 AVguſtinus contra literas Petiliani *lib. 1. c.79.* relatus *in hoc text.* ait, quod qui peccat, non peccat legis auctoritate, vnde colligit Adrian. *in quodlib.9. col.1. in princ.* quod nemo à iure compellitur ad peccandum, & ideo falſum carpitur docuiſſe Dec.*in l.inuitus,ad fin. ff. de reg.iuris*, quem ſequitur Anton. Seap. *de iure non ſcripto, lib.1. c.54.n.4.* dum dicit meretricem compellendam eſſe ad fornicandum ratione officij; nam licet meretrix publicè meretricium fuerit profeſſa, cogi non poterit corpus proprium ad coïtum inuita alicui exhibere, tametſi aliis id commune fecerit. Deinde meretrix non tenetur quemquam ad coitum admittere, quod probatiſſimum eſt, cùm non teneatur mortale crimen cum quolibet committere, ac proinde conſequens eſt non poſſe eam inuitam compelli ad coïtum, carnaléve commercium cum quolibet habendum, vt tradunt Neuizan.*in ſylua nupt.lib.4.§.eſt nubendum, n.16.verſ. propterea credo*, Petr.Palaç.*de delict.c.24.n.9.* Io.Roias *de ſucceſſionib.c.10.ex n.29.* Con.*var.lib 3.c.14.num.2.* Perez *l. 2.verſ. faciunt,d.tit.13. lib.2. Ordin. pag.434.* Caballin. *milleloq.993.add.ad Matheſian. ſingul.101. n.9.* Menoch.*de arbit.caſu 291.n.5.*

Cap. Debet homo. LIII.

1 GLoſſ. *verbo hominem, in præſenti text.* tenet licitum eſſe offerre munera,ea lege, & pacto,vt is, cui offeruntur, efficiat aliqua opera ſpiritualia, & exemplificat,vt recipiat Baptiſmum, & alij vt ingrediatur Religionem, Sacramenta frequentet, aut à peccatis recedat, dummodo non dentur in pretium illius operis ſpiritualis, ſed ad inducendum ad illa, ita Sylueſt.*in ſum.verbo gabella 5.q.2.* Molin.*de inſtit. tr.2.diſp.39 concl.4.* Sanchez qui plures refert,& ſequitur, *de matr.lib.1 diſp.39.n.4.* vbi *in verſ.ſexto*, citat hanc gl.Leſſ.*de Iuſtitia, l.2.c.35.dub.12.* Soar.*tom. 2.de Relig.l.4.de ſimon.c.16.n.11.cum ſeqq.* vbi tamen declarat promiſſionem alicuius rei temporalis factam hoc pacto, & conditione, vt alter maneat obligatos determinatè ad ingrediendum Religionem, eſſe illicitam, & vitio ſimoniæ non carere, quod & ſtrictius exponit *tom.3. de Relig. lib.5.c.9 n.15.* & poſt illos Bart.de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.1.dub.2.*

Quæstio V.

Cap. Circumcelliones. I.

Auguſtinus.

1 DIfficilis reputatur hic text. dum in caſu illius Comes Marcellinus tribunus ſæcularis cognoſcit de criminibus clericorum contra text.& *ibi*, notata *in c.at ſi clerici, in fin.de indic.* In primis gl.*verbo confeſſos, in præſenti*, & Alciat. *in c.1.n.100. de officio Ordin.* intelligunt textum agere de clericis hæreticis, putà Donatiſtis, vt patet tam ex ſupraſcriptione, quam ex principio text.ibi, *partis Donati*, quo caſu cùm priuilegium clericale amiſerint, *c.ad abolendã 9. § præſenti, c.excommunicamus 13.§.damnati, c. pen.in fine princ. de heret. gloſſ. vlt. in c. cum non ab homine 10.de iudic.gloſſ.verbo tradatur, in c.nouimus 27.de verborum ſign.* non mirum ſi confeſſi crimen coram iudice laico, ab eodem iudicentur, & puniantur.

Sed hic intellectus non placet, quia tempore huius tex.clerici hæretici non admittebant priuilegium clericale,quippe cum multo poſtea Lucius III. *in d. §.præſenti*, illam pœnam priuationis contra hæreticos nouè ſtatuerit,vt ſatis deprehenditur ex *d.§.ibi, præſenti ordinatione ſancimus*, &c. Minus placet illorum intellectus, qui putant text. *in præſenti*, agere de criminibus mixti fori, in quibus etiam ſæcularis index competens eſt, Doctores communiter *in d.c.1.* vbi Alciat.*n.119.* Bart.& communis *in authen.de ſanctiſſ. Epiſcopis, §.ſi verò crimen, collat.9.* Confutatur enim facillimè, quia text. agit de homicidio, & aliis criminibus commiſſis ab ipſis clericis, quo caſu ſaltem ratione perſonæ clericorum crimen non mixti fori,ſed Eccleſiaſticum eſt, quamvis non merè,prout ſunt omnes cauſæ Eccleſiarum, & clericorum tam ciuiles,quàm criminales, quæ licet ſua natura temporales eſſent, & ideo ad ſæculares iudices ſpectaſſent,poſtea tamen vel priuilegio Imperatorum, *Auth. vt clerici apud proprios Epiſcopos, auth.ſtatuimus, C.de Epiſcopis, & Clericis*, vel Pontificum reſeruatione, aut legitima conſuetudine ad forum Eccleſiaſticum pertinent, *c.2.de iudic.c.2. de excepe.lib.6.* 2

Quare alij multo melius intelligunt hunc text. de hæreticis iam pœnitentibus, & reconciliatis, tempore tamen antiquiſſimo, quo adhuc clerici nullum fori priuilegium habebant, ſed indiſtinctè apud ſæculares iudices conueniri, & condemnari poterant, in idque grauiter laborant circa perquirendas Pontificum, & Imp.computationes, vt ita oſtendant D. Auguſtinum, qui auctor fuit huius text. moltò ante floruiſſe quàm Imperatores, qui priuilegium fori clericis conceſſerunt, *d. authent.ſtatuimus*, vndè cùm adhuc tempore illius text. nullum fori priuilegium clericis competeret, non mirum ſi apud Marcellinum tribunum ſæcularem clerici de criminibus confeſſi iudicari potuerint, & condemnari. 3

Ego tamen ſi aliquem difficilem text.reperio & à DD. diuerſimode intellectum, ſemper,& omnino, quantum fieri poteſt, ad originale recurrere curo, ibi enim vt plurimum multo faciliori negotio veritas aſſequitur, ſanè text, *in præſenti*, habetur originaliter apud D. Auguſtinum ad Marcellinum tribunum *de corripiendis hæreticis Donatiſtis,epiſt.158.tom.2.* intercedit Auguſtin.pro eiſdem, non quod ſint pœnitentes, & reconciliati, nec quod mereantur clementiam, ſed quod ita conuenit Eccleſiæ manſuetudini, vt manifeſtè deprehenditur ex ſupraſcriptione epiſtolæ,& ex eadem epiſtola ibi, *ſceleſtis hominibus*, & ibi, *vrentibus flammis*, cum aliis, quæ ſatis demonſtrant illos, nec pœnitentes, nec reconciliatos eſſe, itaque Auguſtinus totus eſt in deprecando Marcellino, vt non obſtante pernicioſa impiorum hæretica prauitate in eoſdem clementiam exerceat, ſicut iam antea pro Donatiſtis fuerat deprecatus apud Dulcium tribunum *epiſt. 61. de coercendis hæreticis, tom. 2.* Inſuper *in epiſt. 158.* reperies Marcellinum non ex vi ſuæ poteſtatis de criminibus illorum clericorum cognouiſſe, ſed ex vi commiſſionis, per quam cauſæ Eccleſiaſticæ ſibi ſpecialiter fuerunt iniunctæ, poteſtaſque data inquirendi malefactores, patet expreſſe ex verbis eiuſdem epiſtolæ *ad fin.* ibi: *Scio quidem cauſas Eccleſiaſticas excellentiæ tuæ potiſſimum iniunctas*, & ibi, *poſtremo pro Eccleſiæ vtilitate miſſus es*, & ibi, *diligentiam,quam in ipſa inquiſitione ſeruaſti.* Quibus præhabitis quoad intentum reſpondetur hic ſæcularem magiſtratum non cognouiſſe ex vi ſuæ poteſtatis de criminibus clerico- 4

rum

rum, ſed ex vi delegationis, vt patet ex prædictis verbis. Si verò vlterius perquiras à quonam facta fuerit delegatio, termini habiles ſupponendi erant, iuxta doctrinam gloſſ. *verbo ab omnibus, in c.1. de conſtit.* D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem 23. in princ. n.10. ff. ſolut. matrim.*

Cap. De occidendis. VIII.

1 Auguſtinus ad Publicolam *epiſt.* 154. relatus *in hoc textu* ait non eſſe peccatum ex officio hominem occidere, refert Sayr. *in claui Regia, lib.7.c.10. num.*13.

2 In gloſſ. *Pro ſe*, ibi, *non poteſt eſſe Aduocatus in propria cauſa*, &c. Notatur ad hoc quòd nemo poteſt eſſe Aduocatus in ſua cauſa, vt per Valaſc *conſult.*25. *n.*5. Bernard. Græuæ, *ad pract. Camera Imper. l.1. concl.* 151. *conſid.*1. *n.*14. vbi atteſtantur in Regno Portugaliæ eſſe receptum. Contrarium tamen de iure verum videtur, cum eo probibitum non inueniatur, vt obſeruat hæc gl. *in fin.* & ideo admittitur Aduocatus in propria cauſa, ſed illi ſalarium non computatur, ſicuti tradunt Boër. *deciſ.*210. *n.*13. Tiraq. *de retract. lig.* § 29. *gl.* 4. *n.*5. & 6. Menoch. *de arbitr. caſu* 154. *n.*5. & 6. Azened. *l.*1. *n.*20. *tit.*22. *lib.*4. & *l.*25. *n.*7. *tit.*16. *lib.*2. *noua recop.* Bernard. Græuæ *d. concl.*151. *conſid.*1. *n.*4. niſi petat ab aduerſario condemnato in expenſis tanquam lucrum ceſſans ſecundum Abb. *in cap finem litibus, n.*30 *col. antepen. de dolo, & contum.* Surd. *de aliment. tit.*9. *q.*39. *n.*11. Stephan Gratian. *diſcept. forenſ. c.*35 *n.*46. & *c.*56. *n.*41 & 42 D. Barboſ. *in l. cum, qui temerè, n.*160. *cum ſeqq ff de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Occidere ſeipſum nulli licet etiam credendo ſe rem iuſtam facere, vt æternam conſequatur gloriam.*

2 *Abraham, qui voluit filium nequaquam ſceleratè, ſed obedienter occidere, non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine, ſed etiam laudandus eſt nomine pietatis.*

3 *Sampſon excuſatur ab homicidio ob diuinam reuelationem.*

4 *EleaZarus dum ſe occidit, vt liberaret populum ſuum, excuſatur.*

5 *Razias ab homicidio non excuſatur, quia ſeipſum occidit mollitudine animi, ne ad manus hoſtium perueniret.*

6 *Iephte, qui filiam occidit, an excuſetur, oſtenditur.*

7 *Charitas bene ordinata incipit à ſeipſo.*

Cap. Si non licet. IX.

1 Vulgò allegatur hic text. ad hoc quod nulli ſe ipſum occidere licet, etiam credendo ſe rem iuſtam facere, vt æternam conſequatur gloriam, vt per Plaç *de delict. lib.1. c.23. n.*5. Franc. Mar. *deciſ.*770. *n.*3. *p.*2. Baiard. *ad Clar.* §. *fin. q.*68. *n.*114. Dec. *in tract. crimin. lib.*9. *c.*1. *n.*48. Farin. *in praxi crimin p.*5. *q.*28. *n.*33. Sayr. *in claui Regia, lib.*11. *c.*3. *à n.*19.

2 Quaſdam exceptiones ipſa diuina fecit auctoritas, vt liceat hominem occidi, vt ait D. Auguſt. *lib.*1. *de ciuitate Dei, c.*17. & 18. relatus in hoc textu, inter quas primo loco enumerat illam Abrahæ, qui non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine, verùm etiam laudatus eſt nomine pietatis, qui voluit filium nequaquam ſceleratè, ſed obedienter occidere, D. Ribera *in epiſt. ad Hebraos, c.*11. *n.*89. Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib.*2 *c.*12. *n.*80. de quo vide quæ diximus ad *c. occidit* 23. *q.*8. vbi etiam diſputauimus, an in præceptis Decalogi dari poſſit humana, vel etiam diuina diſpenſatio.

Nec Sampſon aliter excuſatur, &c.] Sampſonem 3
excuſari diuina reuelatione, qua ſuppoſita homicidiũ indebitum non erat, interpretatur Auguſt *d. loco*, & Pontifex *in c. gaudemus, verſ. nec vlli, de diuort.* Colligunt autem diuinam reuelationem ex auctoritate Iudicum *cap.*16. vbi legimus Sampſonem orationem ad Deum præmiſiſſe, vt ſibi priſtinam fortitudinem in coma latentem reſtitueret, & ſic oſtenditur totum illud diuinitùs factum fuiſſe, explicant D. Th. 1. *q.*64. *art.*5. *ad* 4. Victor. *in relect.* 10. *de homicid. in fine*, Sot *de Iuſtit. lib.*1. *q.*3. *art.*8. & *lib.*5. *q.*1. *art.*5. *in fine*, Fr. Ludou. Lopez *in inſtruct. conſcientia, part.*1. *cap.*65. *in fine*, Petr. à Nauarra *de reſtit. lib.*2. *c.*1. *num.*31. Sayr. *in claui Regia, l.*7. *cap.*9. *num.*8. Plaç. *de delictis, cap.*23. *num.*2. Leſſ. *de Iuſtitia, lib.*2. *c.*9. *num.*33. Gomez de Ameſcua *in tract. de poteſtate in ſeipſum, lib.*1. *cap.*8. *num.*28. Torreblanc. *de magia, diuin. l.*4. *c.*31. Ioan. de Solorzao *d. lib.*2. *c.*3. *n.*11. qui omnes ſecundo reſpondent ſine aliqua ſpeciali Dei reuelatione factum Sampſonis poſſe excuſari, quia non ſe interfecit ea intentione, ſed vt hoſtes opprimeret in bonum Reip. ſi enim ſe ſaluo illos poſſet perdere, id potius optaſſet, nemo verò dubitat poſſe licite ſtrenuum militem, vel ducem certum de morte, maximum aliquod facinus aggredi, ex quo in patriam magnum bonum, in hoſtes vero detrimentum
videat redundare. Atque ita ſecundum hanc poſte- 4
riorem ſolutionem iidem Auctores Eleazarum *Machab.*1. *c.*6. ſolent excuſare, eundem fortitudinis encomio celebrantes, quia pro patriæ ſalute, elephantis, quem gladio occidit, ruina oppreſſus, felicem mortem ſibi parauit, vt proſequitur D. Ambroſ. *lib.*1. *de offic. cap.*40. & videtur ſacram Paginam eodem loco notaſſe, dum ſcribit Eleazarum ſe occi-
diſſe, vt liberaret populum ſuum. Non ita tamen Ra- 5
zias excuſatur 2. *Machab. c.*1. quia ſeipſum occidit, non vt patriam liberaret, ſicut Sampſon, & Eleazarus, ſed mollitudine animi, ne ad hoſtium manus perueniret, vt ait D. Thom *d. art.*5. *ad* 5. ſequuntur alij communiter, vt per Sot. Nauar. Fr. Ludou. Lopez, Sayr. *num.*10. & alios *d. locis*, licet excuſare nitatur Nicol. de Lyra, cuius ſententiam probabilem dicit Victor. *præcitato loco*. De Phinee vide ad *cap. occidit* 23. *quaſt.*8.

Quod Iephte filiam, &c.] De facto Iephtes, qui cum 6
ſe immolaturum Deo id vouiſſet, quod ei redeunti de prælio victor primitus occurriſſet, filiam, quæ ei occurrit, an occiderit, magna eſt dubitatio. Quidam enim factum excuſant ex diuina reuelatione, vt dubitans ſentit Auguſt. *hic*, pro qua interpretatione faciunt verba *Iudicum* 11. *verſ.*29. ibi: *Factus eſt ergo ſuper Iephte Spiritus Domini*, ſed diuerſa ratione locum interpretatur, & Iephte excuſare nititur Nicolaus de Lyra, inquiens, Iephte nequaquam filiam ſuam occidiſſe, ſed votum, quod fecerat de immolando Deo quicquid ſibi victori occurriſſet, impleuiſſe, filiam primò occurrentem immolando Deo non corporaliter occidendo, ſed includendo, vt perpetuò virginitatem ſeruaret innupta, expendens tum plura alia, tum verba eiuſdem fœminæ eo loco, *& plangam virginitatem meam*, quam ſolutionem ſibi probandam eſſe ex Rabinis, niſi obſtaret communis Patrum auctoritas, ſcribit Azor. *inſtitutionum moral. part.*1. *lib.*11. *cap.*19. *q.*2. & Mendoça *in*

quodlibet.q.4.expoſitiua,§.9. cum quibus recedendum non eſt à communi Patrum ſententia, qui docent Iephtem in vouendo fuiſſe temerarium, & in ſoluendo inhumanum, ita D. Ambroſ. *in cap. vnuſquiſque* 32. *q.4.* & ex D. Hieron. tradit D. Thom. 2.2. *q.88. art.2. ad* 2. & plures alij, quos refert Azor. *citato loco.*

7 In gloſſ. *Semetipſo*, ibi, *vnde quilibet primò ſibi faciat eleemoſynam, deinde proximo.* Quia bene ordinata charitas incipit à ſeipſo, vt per Flamin. Patiſ. *de reſignat. lib.9. quaeſt.17. n.117.* & plures, quos plena manu citaui *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. verbo Charitas, Axiom.* 42. quibus adde Botrel. *de Cathol. Regis praeſt. cap.18. num.19. & cap.60. num.24.*

SVMMARIVM.

1 *Aggreſſorem iniuſtum licitum eſt cum moderamine inculpatae tutelae occidere, ſi aliter non poſſit mors vitari.*

2 *Aggreſſus iniuſtè non tenetur ſe defendendo cum moderamine inculpatae tutelae aggreſſorem occidere, ſed poterit periculo ſe exponere ſubmittendo colla percutienti.*

3 *Membrorum ſuorum nemo eſt dominus.*

4 *Vitam ſuam, aut propria membra nullus tam in foro interno, quàm externo poteſt impunè diſſipare, & iactare ſine legitima cauſa.*

5 *Clericus ſibiipſi membrum iniuſtè amputans incurrit excommunicationem.*

6 *Vitae, & membrorum administrationem à Deo quilibet habet in bonum honeſtum vt ipſe ſcilicet vita, & membris vtatur, fruaturque ad varias functiones in finem conſeruandae ſpiritualis, & temporalis vitae neceſſarias.*

7 *Occiſio ſuiipſius nunquam poteſt eſſe medium neceſſarium ad ſaluandum aliquid in homine ipſo praeſtantius vita.*

8 *Bannito non licet impunè ſeipſum occidere.*

9 *Vitam, & membra propria poteſt quis exponere pro tuenda vita, aut membris, aut aliis externis bonis proximi.*

10 *Vitam propriam exponere pro defenſione proximi non licet perſonae, cuius vita multum Reip. intereſt in ſpiritualibus, vel in temporalibus. Vel vbi ſequeretur maximum detrimentum familiae defendentis, vt n.11.*

CAP. Non eſt noſtrum, XI.

Hieronymus.

1 DIuus Hieronymus *in Ionam Prophetam ad c.1. non longè ad fin.* relatus à Gratiano *in praeſenti,*
noſtrum non eſſe ait mortem arripere, ſed illatam ab
aliis libenter excipere, ex quibus verbis colligunt
communiter DD. quòd licet alioquin regulariter licitum
ſit cum moderamine inculpatae tutelae occidere
aggreſſorem, ſi aliter non poſſit mors vitari, ex reg.
l. vt vim. ff. de iuſtit. & iure, cum ſimilibus, per me ci-
2 tatis *ad Clem. ſi furioſus, de homicid.* tamen regulariter
ad id non tenetur aggreſſus, imò poterit licitè vitae
periculo ſe exponere ſubmittendo colla percutienti,
& in eo exercebit opus maioris perfectionis, & charitatis
non ſolùm quando infecerit ne iniuſtus aggreſſor
ſimul cum vita corporali amittat ſpiritualem,
ſed etiam vt ſolam corporalem conſeruet, ſicuti
bene reſoluunt D. Thom. *in lib. de regimine Principum, cap.6.* Caiet. 2.2. *q.64. art.7. col.2.* Syluſ. *in ſum. verbo Bellum 2. n.5.* Petr. Nauar. *de reſtit. tom.1. lib.2. c.3. num.62.* Mexi. *in tract. taſſa panis, concluſ.6. n.135.* Molin. *de Iuſtit. tom.4. tract.3. diſp.14.* Leſſ. *in ſimili tract. lib.2. cap.9. num.55. iunctis praecedentibus à num.41.*

Nam licet ipſe aggreſſor, vel eius defenſor non 3
habeat dominium vitae, & membrorum ſuorum, vtpote
ſoli Deo reſeruatum, iuxta illud ſacrae Paginae
Sapient. 16. *Tu es Domine, qui vitae, & mortis habes
poteſtatem*, & Deuteron. c.32. *Ego occidam, & ego
viuere faciam*, ac proinde quilibet noſtrum nequeat 4
tam in foro externo, quàm in interno vitam ſuam,
aut propria membra impunè diſſipare, & iactare ſine
cauſa legitima, iuxta regul. text. *in l. liber homo*, ibi:
*Quoniam dominus membrorum ſuorum nemo videtur, ff.
ad legem Aquiliam, iuncto toto tit. ff. & C. de bonis eorum,
qui ante ſententiam ſibi mortem conſciuerunt.* cum
traditis per D. Thom. 2.2. *q.64. art.5.* Clar. *in pract.
lib.5. §. fin. q.68. n.37.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter
virum, §.70. n.2. cum ſeqq.* Couar. *lib.1. var. c.2. a n.8. &
lib.3. c.1. n.11. col. vlt.* Simanch. *de Catholic. inſtit. c.18.
ex n.11.* Anton. Gom. *tom.3. var. cap.3. n.13.* Tiraquell.
de nobilit. c.31. n.159. cum ſequentibus, Roland. *conſ.20.
volum.3.* Petr. Royaz Maureum *Lituan. deciſ. 1. à n.14.*
Mandoſ. *in praxi tit. de ingratitud. c.128. verſ. omnium
autem ſibi ingratiſſimus eſt*, Perez *l.19. in gloſſ. que ſe
matare, tit.19. l.8. Ordin.* Molin. *d. tract. 3. diſp.1.* Leſſ.
d. lib.2. cap.9. à n.98. & ſub num.101. Menoch. *de
arbitr. caſu 284.* vbi *n.20.* reſpondet ad text. *in l. ſi quis
filio, §. eius, verſ. quod ſi, ff. de iniuſto rupto.* Abb.
in cap. contingit, n.6. de ſent. excomm. Nauar. *in man. c.15.
n.11.* Fr. Emman. *in ſumma, tom.1. c.80. num. 2.* inde 5
conſequenter reſoluentes, quod clericus ſibiipſi
membrum iniuſtè amputans incurrit excommunicationem.

Tamen idem aggreſſus habet à Deo adminiſtra- 6
tionem, & cuſtodiam vitae ſuae, & membrorum, ſunt enim haec donum quoddam à Deo conceſſum homini in bonum honeſtum ipſius, & aliorum, vt ipſe vita, & membris vtatur, fruaturque ad varias functiones in finem conſeruandae ſpiritualis, & temporalis vitae neceſſarias, vnde vti poterit vita ſua, & membris, & de illis diſponere ad omnia, quae in eundem finem recta ratio poſtulauerit, arg. text. *in l... ff. vſufructuarius quemadmodum caueat*, docent Molin. *d. diſp.1. n.4.6. & 7.* Leſſ. *d. c.9. n.101.* & hac vitae, & membrorum adminiſtratione reſoluentes poſſe hominem periculis exponere temporalem vitam, ac membra, quando id recta ratio poſtulauerit, veluti nauigando, vel iuſto bello Rempubl. defendendo, vel iuuando Principem proprium, aut alienum, vel tuendo vitam propriam, ac proinde ad eam, vel extera membra conſeruanda, poſſe ſibi abſcindere membrum, vt partem in ordine ad totum, ſiue ea abſcindendi neceſſitas veniat ab intrinſeco, veluti à morbo, ſiue ab extrinſeco, veluti ex iuſſu tyranni alioquin mortem illico illaturi, vt per varia exempla proſequitur Molin. *dict. num.6.* & contra Sot. *de Iuſtit. lib.5. quaeſt.1. art.2.* firmat Leſſ. *dict. num.101.* ſubdens oppoſitum fore reſpectu occiſionis ſuiipſius, quia ſcilicet haec nunquam poteſt eſſe medium neceſſarium ad ſaluandum aliquid in homine ipſo praeſtantius vita, & ideo nullo caſu licitum eſſe priuata auctoritate ſe interficere, quae obſeruatio cum dicta ſui ratione inſeruit etiam ad probandam illam ſententiam, quam poſt alios tenuit Menoch. *dict. caſu 284. num.21. cum ſeqq.* notabiliter reſoluens quòd nec etiam bannito licet impunè ſeipſum occidere, nec ad hanc ſuiipſius occiſionem eam con-

ſide

ſiderari poſſe, vt legitimum miniſtrum legis, & iudicis eundem ad mortem condemnantis, & cuilibet eum occidenti impunitatem concedentis, quicquid oppoſitum crediderit minus bene Dec. *in cap. quæ in Eccleſiarum, n.14. verſ. quartus caſus, de conſtit.* cuius fundamentis ſatisfacit idem Menoch. *vbi proximè*, ſecundum quam reſolutionem notabiliter explicandus eſt text. *in præſenti, & in d. l. liber homo*, vt videlicet eorum prohibitio, & inſuper conceſſio & facultas ad exponendam periculo vitam, & membra, ſit accipienda pro modo defectus, ſeu pro modo concurſus iuſtæ cauſæ in eorum adminiſtratione, iuxtà *suprà* reſoluta.

9 Quæ omnia cum ita procedant ex vi prædictæ adminiſtrationis homini à Deo conceſſæ circa vitam, & membra propria corporalia, conſequitur quòd ex eadem vi poterit quilibet eandem vitam, & membra exponere pro tuenda vita, aut membris, aut aliis externis bonis proximi, cum id recta ratio poſtulet, ex eò quod vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo, *Eccleſiaſt.* 17. & ideò ita reſoluunt Mulin. *d. n.6.* Leſſi. *d. c.6. n.90.* quicquid contrarium, immò quod non poſſit licite priuatus homo pro defenſione vitæ proximi exponere vitam propriam corporalem, tenuerit inaduertenter Fr. Emman. *d. c.* 137. *n.* 4. deceptus ex eo quòd credidit id concludi ex defectu dominij, quòd homo non habet in vita, & membris ſuis, & non aduertens quòd licet dominium huiuſmodi non habeat iuxta ſupradicta, tamen habet eorum adminiſtrationem ſufficientem vt illi periculo poſſit illa ex-

10 ponere. Quod tamen limitatur niſi defendens proximum ſit perſona, cuius vita multum Reipublicæ intereſſet in ſpiritualibus, vel in temporalibus, tunc etenim nó poteſt vitã propriam exponere pro defenſione proximi, non valde vtilioris Reipublicæ, ſic enim poſtulat recta ratio adminiſtrandi vitam propriam in ordine ad conſeruandum totum corpus myſticum eiuſdem Reipublicæ, cuius pars, & membrum eſt huiuſmodi defenſor, ob quam rationem hoc idem in ipſomet aggreſſo reſoluit Molina *d. tract. 3. diſp. 14. concl. 1.* iuncta *concl. 2.* conſtituens non poſſe in his terminis vitam propriam exponere, immò in ordine ad eam defendendam, & Rempublicam conſeruandam teneri ſi poteſt iuſtum aggreſſorem non valde vtilem ipſi Reipublicæ interficere, ſic limitans textum *in præſenti*, ibi, *ſed ab aliis oblatam*, &c. quod adeò verum eſt, vt nec etiam famam, & honorem proprium poſſit licitè pro ſaluanda corporali vita proximi exponi ab eo, cuius fama, & honor plus expedirent bono communi, quam illa vita proximi hominis fortaſſe infimæ notæ, vt benè reſoluit idem

11 Molin. *d. tract. 4. diſp.* 18. *n.* 8. Limitatur etiam ne procedat vbi ex propria defendantis morte ſequeretur maximum detrimentum familiæ, veluti vxori, & filiis, quos alere teneretur. ſic enim concluditur proportionabiliter ex eadem adminiſtrationis norma, ſuadente vt prædictum detrimentum euitetur, vt potiùs conſeruetur vita patrisfamilias in ordine ad bonum familiæ ſuæ, vt alioquin in ipſomet aggreſſore ſcilicet poſſit in his terminis omittere defenſionem ſuam, & propriam vitam exponere præferendo vitam iniuſti aggreſſoris, vt tenet Molin. *dicta diſp.* 14. *conclus.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura Eccleſiaſtica ſepeliendi non ſunt ij, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt, nec pro eis commemoratio in Altari fieri debet.*

2 *Mortuus in puteo repertus, vel laqueo ſuſpenſus, non debet priuari Eccleſiaſtica ſepultura, niſi conſtiterit, quod ſeipſum interfecerit, vel præcipitauerit.*

Cap. Placuit. XII.

Ex Concil. Bracharenſi I.

Concilium Bracharenſe I. *c.* 34. quod refert Gratianus *in præſenti*, ſtatuit non dabere fieri commemorationem in Altari pro iis, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt, nec Eccleſiaſtica ſepultura ſepeliendos eſſe, vt per Clar. §. *fin. q.68. n.37.* Couar. *lib.2. var. c.1. n.11.* Nauar. *conſ.6. aliàs 7. de ſepult.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub eod. tit. deciſ.6.* Roman. *ſing.* 264. vbi dicit hunc text. ſingularem, Menoch. *de arbitrar. caſu* 284. *n.* 15. *cum ſeqq.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.3. q.61. art.1. verſic.11.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.9. c.31. q.5.* Sayr. *in claui Regia, lib.7. c.9. n.1.* Farin. *in praxi crimin. p.5. q.128. n.16.* latè Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.1. tit.2. c.11. n.28. cum ſeqq.* Vide circa hunc text. Anton. Gom. *tom.3. var. cap. vlt. n.8.* Ioan. Sanct. *in ſelectis & pract. diſp.36. n.2.* 1

Illud tamen aduertere oportet, quòd licèt ſeipſum occidens non ſit in Eccleſia ſepeliendus, vt probat hic text. tamen ſi reperiatur aliquis mortuus in puteo, vel laqueo ſuſpenſus, non debet priuari Eccleſiaſtica ſepultura, quia vbi non conſtat, quòd ſeipſum interfecerit, vel præcipitauerit, non eſt præſumendum, cùm potuerit per inſidias, aut in puteum proiici, vel ſuſpendi, aut ex furore, ſeu mentis alienatione id facere, nemo enim in dubio delinquere præſumitur, *l. meritò, ff. pro ſocio*, cum concordantiis per me citatis *in tract. Axiom. Iuris vſufrequent. verbo delictum, Axiomate* 68. *n.* 14. quare ita tenent Marian. Socin. *conſ.* 51. *vol.2.* Mar. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neapol. c.* 61. *n.* 10. Iul. Lauor. *d. c.* 12. *n.* 31. *& ſeq.* 2

Cap. Miles. XIII.

Ex hoc text. colligi videtur occidentem, vulnerantem, ſeu quomodolibet delinquentem de mandato Principis, aut alterius ſuperioris minantis mortem, niſi mandatum exequatur, excuſandum eſſe, ſi huiuſmodi mandato obediat, vt ſuæ vitæ periculum imminens effugiat, ita Carrer. *in pract. in 3. tractatu de homicid. & aſſaſſ. §. ſequitur ex quibus cauſis excuſetur mandatarius, n.4. &* 19. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 36. n.2.* Iacob. Port. Imolen. *conſil.94. n.6.* Viui. *opin.226. condemnatus, n.13.* Menoch. *de arbitrar. caſu* 354. *num.1. cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. p.3. q.67. num.11.* 1

Intellige, vt ſcilicet talis occidens, ſeu delinquens, metu Principis, & Superioris minantis mortem excuſetur à pœna ordinaria, non autem ab extraordinaria, vt per Couar. *de ſponſal. p.2. c.3. §.4. num.7.* Tiraq. *dicta cauſa 36. n.3. & ſeq.* Clar. §. *finali, q.68. verſic. ſolet dubitari*, Iacob. de Graſſ. *in aureis deciſionibus, lib.2. c.64. n.11. verſ. ſed an excuſetur à pœna homicidij, p.1.* Flamin. Carthar. *de exequut. ſentent. c. final. n.* 358. Farin. *d. q.97. n.23.* 2

Cap. Cùm homo. XIX.

Gloſſ. *verbo ſupplicium, in præſenti textu*, probat 1 conſuetudine, & moribus induci poſſe quòd in-

nocens ſe ipſum obliget, & aſtringat pro alterius crimine ad corporis pœnam, vt per Roman. *conſ.* 15. *& ſingul.* 128. Hippol. *in rub. de fideiuſſor. q.* 29. Dec. Felin. & Roch. quos refert *lib. 2. var. c. 8. n. 8.* vbi tamen reprobat Anton. Gom. 3. *var. c. 9. n. 8.* Menoch. *de præſumpt. lib. 1. præſ. 7. n. 12. & de arbitr. caſu* 303. *n.* 16. *&* 35. *& caſu* 304. *n.* 2.

Cap. Regum officium. XXIII.

Hieronymus.

1 Circa Regis officium, & qualis debeat eſſe Rex, plura tradunt Lancel. Conrad. *in templo omnium iudic. lib. 1. c. 2. § incip. de officio Regum*, Coſm. *in pragm. ſanction. in proœm. verbo Rex, in § inſcrutabiles, in gloſſ. verbo tuetur*, Roias *de ſucceſſionibus, c.* 34. *ex num.* 8. Corſet. *de poteſtate, & excellentia Regum, quæſt.* 32. Mexia *in tract. taſſa panis, concl.* 5. *n.* 138. Perez *l.* 1. *gl.* 1. *&* 2. *tit.* 1. *lib.* 2. *Ordinam.* Azeued. *l.* 1. *à princ. tit.* 1. *nouæ recop.*

Notatur ad hoc quòd poteſtas cognoſcendi per viam violentiæ eſt de Regularibus & de reſeruatis Principi ſuperiori in ſignum ſupremæ poteſtatis, vt per Camill. Borrell. *de Regis Cathol. præſtant. c.* 5. *n.* 9. Salgado *de protect. Regia, p.* 1. *c.* 1. *præl.* 3. *n.* 97.

2 *Et liberare de manu calumniatorum vi oppreſſos.*] Circa abuſum illum recurrendi ad iudices laicos ad hoc vt vim comprimant iudicum Eccleſiaſticorum, eoſque compellant ab ea inferenda ceſſare, latè dixi *in collect. ad cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. n.* 7. *cum ſeq.* vbi *n.* 16. nuncupatim egi de intellectu huius text. *& cap. Principes, hac eadem cauſa, & quæſt.* Ex quibus non ſunt audienda, quæ auctoritate huius text. immeritò circa iuſtitiam horum recurſuum tradunt Couar. *pract. c.* 35. *n.* 3. Nauar. *in cap. cum contingat, de reſcript. in* 1. *remed.* Gregor. Lopez *l.* 13. *gl. ni fuerça, tit.* 12. *p.* 2. Oſaſch. *deciſ.* 30. Auendan. *de exequend. mand. p.* 1. *c.* 1. *n.* 32. Menoch. *remed.* 3. *retin. n.* 356. *cum ſeqq.* Perez *l.* 6. *verſ. ratio eſt quia, tit.* 13. *l.* 3. *Ordinam. pag.* 718. *& l.* 5. *in gl. pueden conocer, tit.* 1. *lib.* 2. *Ordin. pag.* 196. Viuald. *in candelabro aureo, in explicatione Bullæ Cœnæ, caſu* 14. *ex n.* 102. *& c.* 16. *n.* 15. Homad. *in l.* 13. *gloſſ.* 4. *in verbo ni fuerça, ex n.* 1. *tit.* 13. *p.* 2. Ioannes Segura Dauolos *in direct. iudicum Eccleſiaſt. p.* 2. *c.* 13. *num.* 51. Salzed. *ad Bernard. in practica, c.* 102. *aliàs* 105. *lit. A, in nouiſſim. impreſſ.* latè Azeued. *l.* 2. *per tot. tit.* 6. *lib.* 1. *nouæ recop.* Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 2. *n.* 26. *& pract. lib.* 1. *q.* 30. Soarez de Pace *in pract. tom.* 2. *c.* 6. *§.* 1. *à n.* 34. Cur. Philip. *p.* 1. *§.* 5. *n.* 34. Cened. *practic. & canon. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 45. Mich. Agia. *de exhibendis auxiliis, in* 27. *fundam. verſ. erga oppreſſos.* Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 2. *q.* 14. *n.* 5. Ioſeph. de Seſſe *de inhibit. c.* 8. *§.* 3. *n.* 25. Valaſc. *conſ.* 79. Cabed. *Luſit. deciſ.* 76. *p.* 1. *& deciſ.* 71. *p.* 2. Bernard. Græuæ *ad practic. Cameræ Imperat. lib.* 1. *concluſ.* 17.

Cap. Non ſolùm. XXVII.

1 Notatur hic text. ad hoc quòd dæmonibus quandoque à Deo data eſt poteſtas vexandi corpora humana propter vindictam furoris, & iram Dei, vt per Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 5. *quæſt.* 6. *num.* 96.

Cap. Ad fidem. XXXIII.

Auguſtinus.

Vide quæ dixi *ad cap. de Iudæis,* 45. *diſtinctione.*

Cap. Rex. XL. *Cyprianus.*

Gloſſ. *verbo peierãtes, in præſenti textu,* tradit quòd cùm *hic* habeant periurum puniri pœna capitis, intelligendum de teſte, qui fert falſum teſtimonium in cauſa criminali, ſecus ſi in ciuili, de quo vide Couar. *var. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 1. *in fine, & in cap. quamvis pactum, p.* 1. *§.* 7. *n.* 6. Duen. 17. *ad finem.* Qui verò ob paupertatem promiſſa cum iuramento non adimpleuit, à pœnis periurij immunis exiſtit, vt per Afflict. *deciſ.* 163. *n.* 3. *in fine.* Hieron. Gras. *reſp.* 121. *n.* 4. *lib.* 1. Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuitis, p.* 2. *q.* 4. *n.* 36. Couar. *in cap. quamvis pactum, p.* 2. *§.* 5. *n.* 4. Perez *l.* 1. *verſ. ex quo infertur, tit.* 6. *lib.* 8. *Ordin.* Franc. Viui. *deciſ.* 38. *n.* 3. *& deciſ.* 168. *n.* 1. *&* 2. Fului. Pacian. *de probat. lib.* 1. *c.* 54. *n.* 68. Tiber. Decian. *tract. crimin. lib.* 6. *c.* 11. *n.* 17. *& ſeq.* Seraph. *de priuileg. iuram. priuil.* 74. *n.* 142. Farin. *in praxi crimin. q.* 160. *n.* 13c. Olvvad. *in Donel. enucl. lib.* 22. *c.* 9. *lit. L. pag.* 271. *column.* 2. *ad fin. verſ. quin nec periurus.* 1

Cap. Omnium. XLVI.

Nicolaus.

Probat hic text. quod cœleſte Regnum meretur, qui moritur in certamine, quod contra Infideles geritur, de quo latè Iacob. Grethſer *de Cruce ſancta, tom.* 3. *in apologia pro cruciatis, c.* 4. *pag. mihi* 200.

Cap. Remittunt. XLIX.

Ambroſius.

Pluribus exemplis probatur *in præſenti*, ad peſſimos interdum, & crudeliſſimos tyrannos imperia transferri, non quod Deus illos eligat, ſed quod in ſui numinis vltionem illorum electionem, & dominationem permittat, ſcelera ſceleribus puniens, & atrocia delicta atrocibus pœnis etiam per manus ſuorum inimicorum rependens, vt per Simon. Maiol. *in diebus Canicul. tom.* 2. *colloq.* 2. *pag.* 106 *& tom.* 3. *colloq.* 2. *pag.* 371. Fer. Ioan. à Torquemad. *in Monarchia Indor. lib.* 6. *c.* 8. Mart. *de iuriſdict. p.* 1. *c.* 24. *ex n.* 37. Petr. Malferit. *conſ.* 769. *n.* 66. *&* 67. P. Pineda *in comment. ſuper Iob, c.* 34. Maluendam *in tract. de Antichriſto, lib.* 6. *cap.* 1. *pag.* 314. latè explicantem illud Iob *d. c.* 34. *Facit Deus regnare hypocritam propter proteruitatem populi.* 1

Quæstio VI.

Cap. Iam verò. IV.

Gregorius.

Per hunc text. Archid. *ſub n.* 4. Præpoſ. *ſub n.* 2. *verſ. non obſtat. in præſenti.* Marquard. *de Iudæis, p.* 2. *c.* 1. *verſ. quadam eſt coactio,* Greg. de Valent. *tom.* 3. *diſp.* 1. *q.* 10. *art.* 6. *pag.* 410. Acoſta *de procur. Indorum,* 1

Sal.

Sal.*lib.*3.*c.*13.Azot.*tom.*1.*lib.*8.*c.*24.*verſ.quaret.* Soar. *de Fide, diſp.*18.*ſect.*3.*n* 8.& 9.Ioan.Solorz.*de Indiarum iure, lib.*2.*c.*18.*n.*48.tenere videntur licitum eſſe Iudæos penſionibus,ſiue vectigalibus extraordinariis grauare,vt illis tædio affecti ad Baptiſmum perducantur.Sed contrarium verius eſt, vt in ſpecie probat D. Greg.*lib.*4. *Regeſti, epiſt.*50. *ad Cyprianum Diaconum Rectorem patrimonij Sicilia*, Aloyſ.de Leo *in l.*1.*n.*65. & 66.*C.de Iudais*, latè Anton. Rice. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib.*2. *c.*31. *n.*21. *cum ſeqq.*vbi *ſub n.*23.*in verſ.ſed vt idemmet*, reſpondet poſt gloſſ.*in præſenti*, quòd Ruſticus ille,de quo D.Gregor. loquitur *in præſenti*, erat Chriſtianus baptizatus, & in hæreſim lapſus, vel aliàs contumax,& in delicto perſiſtens, & propterea ex hoc text. non bene deſumi argumentum ad infidelem non baptizatum, cùm illum Eccleſia cogere poſſit, & debeat, *c.*1.2. & 3.23.*q.*6. hunc verò cogere nullatenus debeat, *cap.de Iudais* 45.*diſt.*cum aliis *ibi*, citatis.

QVÆSTIO VII.

CAP. Si de rebus. II. *Auguſt.*

1 EX hoc text. iuncto *cap. quemadmodum, hac eadem quaſt.* colligi videtur Deum ipſum propter peccata, iniquitates, & iniuſtitias præcipuè vbi diuturna,& iterata ſunt, imperia euertere, mutare, & ab aliis in alios,etiam impios,transferre ſolitum eſſe,iuxta illud *Eccl.c.*10.*n.*8. & *Matth.*21.& re ipſa oſtendit hiſtoria Nabuchodonoſor & Balthaſaris Regis, *Dani.c.*4. & 5.Saülis,1.*Regū c.*15.Amorrhæorum, *Deuter.c.*21. & parabolæ vineæ.*Marci c.*12.& alia innumera exēpla, quæ ab omni antiquitate petita recolunt Palat.Rub.*de iuſta obtent.Regni Nauarra*, *p.*5.§.4.& 9. Simaneh.*lib.*3.*de Republ.c.*9.*n.*11.Thom.Bozzi.*de ſignis Eccleſ.in pratermiſſ.ad lib.*24.*c.*3.*pag.*627.& *de ruinis gent.lib.*2.*c.*15.*pag.*199.Petr.Greg.*ſyntag.iuris lib.*18. *c.*1.& *de Rep.lib.*4.*c.*2. & *lib.*21.*p.*1. Petr. Fab.*lib.*3. *ſemeſt.c.*8.*pag.*101.& *c.*20.*pag.*308.Rutil.Benzoni.*de anno Iubilai,lib.*6.*c.*17. Sim. Maiol. *in diebus Canicul. tom.*3.*colloq.*2.*de bellorum euentib.pag.*341. Caliſt.Ramirez *in tract. de lege Regia.*§.8.*n.*22.P.Ioan.Pined.*in Iob.c.*34.*verſ.*24.& *de rebus Salomonis*, *lib.*7.*c.*2.*n.*1. *pag.*482.Ribadeneira.*in Principe Chriſtiano,lib.*2.*c.*4. *pag.*513.

QVÆSTIO VIII.

CAP. Nimium. I. & ſeq.

Ioannes VIII.

1 CLERICOS arma deferre non poſſe, per text.*in præſenti*,& *in cap.cùm à Iudæis*, & *in cap.non pila*,& *in cap.clerici*, & *in cap.quicunque,hac eadem cauſa*, & *quaſtione*, tradit Bellet. *diſquiſit. cleric.p.*1. *tit.de diſciplina clericali*, §.17.*n.*7. & Azor. *inſtitutionum moralium, p.*2.*lib.*7.*c.*15.*in principio.*

2 Quid ſi de facto arma prohibita deferant, an poſſint illis ſpoliari per iudices ſæculares, vide Gregor. Lop.*l.*46.*tit.*6.*p.*1. Couar. *lib.*2.*var.c. fin.num. vlt.*& *pract.c.*33.Palat.*in repet. cap. per veſtras*, *not.* 2.§.1. *n.*13.Anton.Gom.*l.*45.*Tauri.num.*48.Clar §.*fin.q.*26. *num.*26.Plac.*de delict.lib.*1 *c.*8. Sarmien.*lib.*7.*ſelectar. c.*13. Menoch. *de arbitr. caſu* 394. *num.* 20. *cum ſeqq.* Salzed.*ad Bernard.c.*53. *verſ. ſi tamen clericus*, Perez *l.*1. *verſ. tum etiam*, *tit.*1.*lib.*4.& *l.*2.*verſ. quaramus*, *tit.*14.*lib.*2. *Ordin.* Mexia *in tract.taſſa panis,concl.*5. *n.*58.& 60.Soar.de Pace *in pract.tom.*1 *p.*8.*cap.vnico*, *n.*7.& 10.Ioan.Garc. *de nobilit.gloſſ.*9.*num.*53.Camil. Borrell.*de Bellugam.in ſpeculo Princip.rub.*11. §. *dubitatur*, *verbo armorum*, & *praſtantia Regis Catholici*, *c.*71.*n.*45. *cum ſeqq.*& *de magiſtratuum edictis*, *lib.*3. *c.*17. *ex n.*41. & *in ſum. deciſ. tit.*43. *de foro compet. n.*135.Sayr.*ſub tit.de ſentent.excom. deciſ.*45.Azened. *l.*5.*tit.*4.& *l.*9.*tit.*3.*lib.*1.*noua recop.* & *l.*4.& 6.*tit.*6. *lib.*6.& *l.*10.*n.*12.*tit.*2.*lib.*8. Dec.*in tr.crim.tom.*1.*l.*4. *c.*9.*n.*140.& *tom.*2.*lib.*8 *c.*3.*n.*23. Cenéd. *ad Decret. collect.*7.Gutier.*pract lib.*1.*q.*12.Farin.*in praxi crimin. p.*1.*q.*8 *n.*96.& *p.*3.*q.*108.*ex n.*21.*cum ſeqq.*Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo clericus,n.*33.*cum ſeqq.*Bobadil. *in ſua politica, lib.*1.*c.*13.*n.*87.& *lib.*2.*c.*18.*n.*66.Cur. Philip.*p.*3.§.3.*num.*9.Mart.*de iuriſd.p.*4.*cent.*1.*caſu* 7. Steph.Gratian.*diſcept.forenſ.c.*139.*n.*25.

Armorum appellatione quid veniat diximus latè *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo Arma, appell.*25. 5

CAP. Omni timore. IX. *Leo.*

VVlgò colligitur ex *hoc text.*& *duobus ſeqq.* poſſe clericos in bello iuſto, ſiue offenſiuo, ſiue defenſiuo pro defenſione Eccleſiæ, vel Reipublicæ,vel Fidei abſque periculo irregularitatis hortari, conſulere, & incitare milites ad pugnandum, quamuis ſequantur ex vtraque parte homicidia, mutilationes vt per Bellet.*diſquiſit.cleric.p.*1.*tit.de diſciplina clericali*, §.5.*n.*141.*cum ſeqq.*vbi declarat Cabed.*Luſit.dec.*44, *n.*1.*p.*2.vbi *n.*9.per *cap.igitur,in fine, ſuprà hac eadem quaſtione*, tenet poſſe quoin cogi ire ad bellum,quando inimici inuadunt Regnum. 1

CAP. Diſpar. XI.

Alexander II.

DVm text. iſte docet iuſtè pugnari aduersùs Saracenos, qui Chriſtianos proſequuntur, & ex vrbibus, & propriis ſedibus pellunt, videtur à contrario ſenſu colligi non poſſe iuſtè bellum moueri Saracenis ſi quiete,& pacificè viuant, & nihil occupent,vt per Oldrad.*conſ.*264.incipit:*Illa videtur probabilior.* Sed contrarium verius videtur, videlicet aduersùs Saracenos quantumuis in pace degentes ſemper, & quolibet modo ſine aliqua noua cauſa iure optimo bellum indici, quoniam ſunt perpetui, & infeſti Chriſtiani nominis hoſtes, & detinent prouincias, quæ olim fuerunt Chriſtianorum, ita Gam. *Luſit.deciſ.*335.Boët.*deciſ.*178.*n.*10. Gail.*lib.*1. *de pace public.c.*2.*n.*40. Card.Bellarm. *lib.*3. *de laicis*, *c.*16. Molin. *de Iuſtit. tract.*2.*diſp.*99. & Cenall.*communium. contr. commu. tom.*4. *quaſt. fin. ex n.*110. Matt. *de iuriſd.p.*1.*c.*24. *ex n.*22. Lorca *in* 2.2.*ſect.*3. *diſp.*52. *num.*8.Iacob.Bleda *in hiſtor. Maur.lib.*8. Seraphin.de Freitas *de iuſt. Imper. Aſiat. c.*9. *num.*10.& 11. Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure*, *lib.*2.*cap.*19.*num.*36.*cum ſeqq.* 1

SVMMARIVM.

1 *Decalogi præcepta an ſint diſpenſabilia oſtenditur.*

2 *Decalogi in præceptis, vel conſideratur ratio iuſtitiæ, quam in ſe continent, & ratio deformitatis, quæ in actibus contrariis reperitur, & tunc ſunt omninò indiſpenſabilia; vel conſideratur præceptum ipſum quoad determinationem ad ſingulos actus, in particulari ſub certis circumſtantiis, & tunc non inconuenit, quod licitum fiat id, quod per præceptum in communi vetitum erat.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Abrahamus ſi filium ſuum Iſaac mandato Domini occidiſſet indebitum, & iniuſtum non eſſet homicidium.*

Cap. Occidit. XIV.

Ioan. Chryſoſt.

1 *Occidit Phinees hominem, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, Abraham verò non ſolùm homicida, ſed etiam parricida (quod certè grauius eſt) effectus magis Deo, magiſque complacuit*, vt ex Ioan Chryſoſt. *ſuper Matth. hom.* 17. *ad c.* 5. refert Gratian. *in præſenti*, ex quo loco, & aliis ſimilibus contendunt nonnulli in Decalogi præceptis aliquam dari poſſe humanam, vel etiam diuinam diſpenſationem, vt conſtanter tuetur Occhan. 2. *ſent. diſt.* 19. reſoluens non ſolum præcepta Decalogi eſſe diſpenſabilia, verùm etiam poſſe Deum contraria præcipere. Scot. verò *in* 3. *diſt.* 17. licèt in præceptis primæ tabulæ Occhano contradicat, quia inquit ſtrictiſſimè eſſe de lege naturæ, & ideò in eis nullam poſſe dari diſpenſationem eam tamen admittit in præceptis ſecundæ tabulæ, quia inquit non eſſe principia neceſſaria, neque concluſiones, quæ habeant præciſam neceſſitatem ad conſequendum finem; quæ autem ſint præcepta primæ, vel ſecundæ tabulæ, explicant citati à Sayr. *in clau. Regia, lib.* 4. *c.* 2. *n.* 6. *&* 7. Aliter etiam diſtinguit Durand. *in* 1. *diſt.* 47. *q.* 4. vt ſingulas opiniones referens explicat Sot. *de Iuſtit. lib.* 2. *q.* 3. *art.* 8. vbi tandem concludit veram, & receptam eſſe ſententiam negatiuam, quam tradit D. Thom. 1. 2. *q.* 100. *art.* 8. quem alij communiter *ibi* ſequuntur, vt comprobat Henric. de Erpis *de præceptis diuinæ legis, ſerm.* 3. *præambulo, q.* 3. Couar. *in reg. peccatum, p.* 1. *in init. n.* 4. *verſ.* 6.

2 Pro vera igitur præſentis materiæ intelligendæ obſeruandum eſt in iis præceptis Decalogi, atque in aliis legis naturæ, quæ ad iſta reducuntur, vel conſiderari rationem Iuſtitiæ, quam in ſe continent, & rationem deformitatis, quæ in actibus contrariis reperitur, vt eſt iniuria, quæ indebitè proximo infertur, homicidium, furtum, & ſimilia, vel conſiderari præceptum ipſum quoad determinationem ad ſingulos actus in particulari cum hac, vel illa circumſtantia ſecundùm primam conſiderationem, id eſt, rationem iuſtitiæ, quam iſta præcepta in ſe continent, ſunt omninò indiſpenſabilia, dum enim in eis permanet ratio iuſtitiæ, vel in actibus contrariis deformitatis, repugnat bonitati Dei Optimi Maximi, vt id præcipiat, quod ordini, & rationi iuſtitiæ repugnat. At verò ſecundùm poſteriorem, id eſt, applicationem ad caſus particulares ſub certis circumſtantiis, non inconuenit quòd licitum fiat id, quod per præceptum in communi vetitum erat. Exempla vtrumque membrum fiet manifeſtiſſimum, homicidium enim quinto præcepto prohibetur quatenus indebitè vita proximo aufertur; ſi ergo ponamus circumſtantiam, ſub qua debitè eidem vita auferatur, quia reus eſt criminis capitalis, licèt materialiter ſit hominis occiſio, non tamen eſt homicidium illud indebitum, quod quinto præcepto damnatur, nam *Exod. c.* 22. vbi Decalogus traditur, ſtatim ſubiungitur: *Maleficos ne patieris viuere*, explicat text. *in cap. legi* 23. *q.* 8. In ſeptimo præcepto idem apparet, furtum enim illicitum eſt, quia res aliena inuito Domino iniurioſè contrectatur; ſi ergo aliqua ponatur circumſtantia, quæ concludat rem alienam non eſſe, vel contrectari non iniurioſè, non manet furtum, & quod in communi erat illicitum, ex tali circumſtantia licitum fit. Sic etiam in ſexto adulterij deformitas conſiſtit in acceſſu ad non ſuam; ſi ergo ponamus eam, quæ vxor non erat, vxorem fieri, neque adulterium erit, neque ſextum offenditur præceptum, nec conſequenter datur vlla diſpenſatio, quæ conſiſtat in relaxatione vinculi legis obligantis, ex doctrina gloſſ. *in cap. requiritis, verſ. niſi* 1. *q.* 7.

Vnde iam patet intellectus ad text. *in præſenti*, 3 quod licet Scot. *in diſt.* 15. *q.* 3. *verſ. de ſecundo*, voluerit quinto Decalogi præcepto prohiberi quamcunque hominis occiſionem etiam delinquentis, & publica auctoritate, aut in propriam defenſionem, contrarium tamen eſt veriſſima, ac receptiſſima omnium ſententia, quæ expreſsè probatur Exodi *c.* 22. *Maleficos ne patieris viuere*, & hiſtoria Petri *Actor.* 5. ex quibus, & aliis comprobant D. Thom. 2. 2. *q.* 64. *art.* 2. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.* 2. *c.* 72. Sot. *de Iuſtit. lib.* 5. *q.* 1. *art.* 2. Caſtr. *de iuſta hæret. punit. l.* 2. *c.* 12. latè Sayr. *in claui Regia, lib.* 7. *c.* 8. *à n.* 2. *cum ſeqq.* conſtat autem *Num. c.* 25. Phineen auctoritate publica Moyſis, qui iudex loco Dei ad vlciſcendum conſtitutus erat, zelo diuini nominis fornicantem occidiſſe, atque ita locum illum interpretatur Conc. Colonien. *in explicat. quinti præcepti*, §. *aliqui*, plures quos refert Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib.* 2. *c.* 3. *n.* 15.

Quo verò ad Abraham aduertendum eſt, Deum 4 non ſolum ſupremum eſſe iudicem, ſed etiam vniuerſalem Dominum rerum omnium, quas creauit, iuxta illud Pſalmi 27. *Domini eſt terra, & plenitudo*, atque vitæ, & mortis ſingulorum, omnes enim animæ ſuæ ſunt, *Ezech. c.* 18. & Deut. 22. *Ego occidam, ego viuere faciam*, & Sap. 16. *Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes poteſtatem, deducis ad portas mortis, & reducis.* Qua ratione, & diuina ſuppoſita voluntate Abrahamus ſi filium ſuum Iſaac mandato Domini occidiſſet, indebitum, & iniuſtum non eſſet homicidium, ſicque magis ipſius Dei laudatur miſericordia, qui innocentis necem noluit executioni demandari, quàm eſſe iniuſtitiæ arguendus, ſi eam fieri permiſiſſet, atque ita interpretantur, D. Thom. Sot. Cou. & alij *ſuprà* citati.

De Iephte, & de Sampſone vide quæ dixi *ad cap.* 5 *non licet* 23. *q.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Arma Clericorum ſunt lachrymæ, & orationes.*

2 *Metus iuſtus, & cadens in conſtantem virum dicitur, quando Princeps, ſeu Dominus ſubditis iubet vt aliquid faciant. Intellige, vbi Princeps ſolet malè tractare ſibi non obtemperantes, vt n.* 3.

Cap. Conuenior. XXI. *Ambroſ.*

Ambroſius ad Marcellinam ſororem *epiſtol.* 33. 1 relatus *in hoc text.* ita ait: *Lachrymæ meæ meæ*

arma

arma ſunt, vnde colligunt Doctores arma clericorum eſſe lacrymas, & orationes, vt per Franc. Marc. dec. 455.n.53.p.1. Nauar.conſ.8.ſub tit.de iis,quæ vi, n.10. Cephal.conſ.151.n.6.lib.2. Rendin. de Principis maieſtate, verbo non armis,in 2.p.n.173. Menoch. de arbitr.caſu 364.n.32. Beller. diſquiſit.clerical. p.1.tit de diſcipl.clericali, §.18.n.9. Vide ad intellectum huius text.ſuprà ad c.ſi tributum, 11.q.1.

2 In gloſſ. *Merere*,ibi, *argument.ex eo quòd Princeps præcipit aliquem eligi, quòd non valet electio, quia eſt iuſta cauſa timoris.* Notatur ad hoc quod metus iuſtus, & cadens in conſtantem virum dicitur quando Princeps,ſeu dominus ſubditis iubet, vt aliquid faciant, iuſſus enim, & præceptum Principis eſt iuſta cauſa timoris, vt per Bald.conſ.142. Dominantibus magnificis,n.2 verſ.ſolutio,lib.1. Angel. conſ.215. Reperitur in quadam colum.penult.in princ.verſ. item præmitto, Fulgoſ conſ.191. Tu:m iuſſus, Albert. Brun. inter conſilia feudalia,conſ.14.n.386. Barbat. conſ.60.n.4. volum.1. Roland.conſ.100.n.129. & ſeq. lib.4. vbi quòd metus Principis eſt quodammodo vis præciſa, quæ omnem tollit conſenſum, Maſcard.de probat. concl.1051.n.4. & num. 55. vbi facit concluſionem quæ ſimplex præceptum Regis iuſtum metum inducit, Menoch.de præſumpt.l.3.præſ.126. n.12. vbi plures allegat dicentes ex contractu Principis cum ſuis ſubditis argui metum.

3 Intellige, & declara hoc procedere quando Princeps ſolet male tractare ſibi non obtemperantes, vt per Capye.dec.159.n.14. Decian.conſ.18. n.127.lib.1. Maſcard.d.concl.1051.n.6.&c. Menoch.de præſumpt. lib 3.præſ.4.n.19.& præſ.1.6.n.3 Sanch de matr.lib.4. diſp.7.n.1.verſ.ex his intelligenda venit gl.

Cap. Tributum. XXII.

Vrbanus.

1 HVius text.deciſio, & aliorum ſub hac quæſtione contentorum adduci poteſt pro reſolutione illius controuerſæ quæſtionis, vtrum bona, quæ antea laicorum erant, & ad clericos, & Eccleſias pertinentur, gaudeant priuilegio exemptionis à tributis, & gabellis; quamvis enim huiuſmodi bona in poteſtate laicorum exiſtentia tributis, & oneribus eſſent ſubiecta, mutatione perſonæ ſtatus quoque rerum mutatus videtur, & conſequenter ab illis immunia, & libera manent, iuxta reg.text. in l. Paulus aliàs procuratorem, ff. de acquir.hered.ibi, caſtrenſia eſſe mutatione perſonæ deſierunt, cum ſimilibus, quæ adducit Tiraq. in tract.ceſſante cauſa,p.1,n.217. & poſt Anch. Card. Tuſch. tom.5. lit. M, concl.436. hoc ipſum ſuadetur etiam ex multis,quæ pro hac parte DD. ſolent adducere, præcipuè ex l.ſancimus,Cod.d.ſacroſ. Eccl.& c.ſanciũ, hac ead.cauſa,& quæſt.vnde ſumitur c.1.de cenſib. & text.in c.1.de immun.Eccleſ.l.6. Ex quibus hãc eſſe communem ſcribentium ſententiam poſt Feſtaſ. de collectis,à num.437.teſtatur Card. Tuſch.tom.3.lit. E, concl.13.à n.45.plenè Card.Alban.in tract.de immunit. Eccl.& Suar.de defenſione Fidei contra Anglicanæ ſectæ errores,lib.4.c.20.à n.6.& 12.& à princ.cũ multis ſeqq.

2 Verùm quia in contrarium multa allegantur, ex quibus tributa realia ab Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis ſunt ſoluenda, vt ex variis locis colligunt ſcribentes,præcipuè ex l.placet, ibi, præter canonicam illationem,& ex l.ſacroſancta,verſ.nec, C.de ſacroſanct. Eccleſ.l.de his,C.de Epiſc.& Cleric.cap.ſi tributum,cap. ſancimus,hac ead.cauſa.& quæſt. neceſſaria videtur reſolutio eorũ qui diſtinguunt inter onera quæ debentur ratione contractus,atque ita ex voluntate,& conuentione dominorum ipſis rebus inhærentia & in his procedat poſterior ſententia, & inter illa, quæ ex vi legis, & Regiæ iuriſdictionis generaliter bonis imponuntur,veluti gabellæ, & in his procedat prior ſententia, & ita quòd ab illis liberæ cenſeantur Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ, ad quas talia bona deuenerunt, quam diſtinctionem ex Perez, Martienſ. & aliis tradit, & legibus Caſtellæ confirmat Gutier. pract. lib.1. q.3. num 17. explicat multiplici ratione confirmans; & contrariis rationibus ſatisfaciens Sot. vbi proximè, & cum ea conciliantur plura, quæ ad vtramque partem tradunt ſcribentes, & vltra ordinarios dictis locis,Nauar. in man. cap.17. à n.200. & cap.27. à num.115.& alij, de quibus Valaſc.de iure emphyt.q.7.à num.6. Azeued.l.11.n.8.tit.3. lib.1. nouæ recopil.Molin.de iuſtit.tract.2.diſp.458.& 662.Cabed. Luſit. dec.64. p.2. Card. Tuſch. d.lit. E, concl.32. cum ſeqq.

3 *Quia de exterioribus*, &c.] Ergo Eccleſiæ, & clerici videntur teneri ad ſoluenda imperialia tributa ex debito iuſtitiæ, ſed veritas eſt in contrarium ex vulgaris iuribus; ad hunc text. verò reſpondet Ioan. de Valboa in annuis Academ.prælect.Salmanticenſ.ad c.1. n.155. de iudic. illud tribuendum Vrbano I. quem credit loquutum fuiſſe iuxta morem illius temporis quando Imperatores erant Gentiles,& idololatræ, & Eccleſia nondum ſibi libertatem ab huiuſmodi tributis vendicauerat.

SVMMARIVM.

1 *Pœna, quæ ſit infligenda pluribus vulnerantibus vnum, ſi ex vno, vel pluribus vulneribus mortuus ſit, remiſſiuè.*

2 *Irregulares ſunt omnes, qui in rixa interuenerunt,& vulnerarunt illum, qui poſtea mortuus eſt,etiamſi non appareat, ex quo vulnere occiſus obierit.*

3 *Irregularis quis non efficitur ex ſola intereſſentia homicidij, niſi probetur participatio.*

Cap. Siquatuor. XXIV.

& vlt.

1 QVæ pœna ſit infligenda contra plures vulnerantes vnum, tam in rixa, quàm ſedato animo, ſi vel ex vno, vel ex pluribus vulneribus ſequuta ſit mors, vide gloſſ.verbo plures percuſſerit,in l.item Mela, §.ſed ſi plures.ff.ad legẽ Aquil.Hippolyt.de Marſil.ſing.217. incip.Ter,vel quater, Alex.conſ.15.à n.1.& conſ.30.n.7. vol.1.Ægid.Boſſ.in praxi,tit. de homicid.ex n.26. Zaz. l.2.ſing.intellect.c.6. Gondiſalu.de Villadiego de irreg. c.6.ex n.45.Petr. Plac.de delictis, c.12 à princ. Clar.§. homicidium,ex n.37.Couar.in Clem.ſi furioſus,p.2.§.2. n.3. Tiraq.de pœnis temper.cauſa 63.ex n.1. Carres. in praxi, tit.de homicid.§ quinque quæro, ex n.6. Olan.in antinom. lit.P,n.82.Ioſeph.Ludou.Lucenſi dec.16.n.5. & ex n.8. Anton. Gom.tom.5. var.c.3.n.36. Roland. conſ.63.à princ.vol.2.Menoch.de arbitr.caſu 362.

2 Ex hoc text.vulgò colligitur omnes eſſe irregulares qui in rixa interuenerunt, & vulnerarunt illum, qui poſtea mortuus eſt, etiamſi non appareat ex quo vulnere occiſus obierit, ita Couar.in Clem. ſi furioſus,p.2.§.2.n.5.verſ.quoad irregularitatem, Didac. Perez in addit.ad Villadieg.in tract.de irregul.c.6.n.45. verſ. idem ex prædictis, Maiol. de irregul. lib.5. c.48. §.4.n.9. Viuald.in candelabro aureo, p.2.tit.de irregul.

operâ

opem, vel auxilium dantis, *n.*291. Mich. Salon.2.2.*q.*64.*art.*8.*controuerſ.*3,*verſ.ex quibus*, Farin. *in praxi crimin.q.*96. *n.*25. *cum ſeqq. & fragmentor.crimin.p.*2. *lib.*1.*n.*449.*cum ſeqq.* Sayr. *de cenſ.lib.*7.*c.*4 *n.*13.*verſ. alij vero rectius docent*, Auila *in ſimili tract. p.*1. *d.*6. *ſect.*3.*dubit.*3.*verſ.hinc ſequitur*, Rota *in Curzolen. Canonicatus* 25.*May* 1601.coram bonæ mem. Corduba, impreſſa per Farin *dec.*44.*n.*3. *p.*2. *recent.* & per Nicol.Garc.*de benef.p.*7.*c.*11.*ſub n.*8.

3 *Sed tantùm adfuerunt*, &c.] Notatur ad hoc quòd irregularis quis non efficitur ex ſola intereſſentia homicidij, niſi probetur participatio, vt per Innoc. *in cap.ſententiam,n.*1.*in fine, verſ.interſit, ne cleric.vel Monachi*, Abb.*in cap.Petrus,n.*1.*verſ.ſecus videtur, de homicid.* Felin.*in cap.ſicut,n.*6.*verſic.& omnia iſta,eod. tit.* Federic. de Senis *conſil.*168. *in princip.* latè Pariſ. *conſ.*152. *num.*30. & 31. *lib.*4. quos refert, & ſequitur Rot. *dec.*260. *num.*1. apud Farinac. *part.*1. *recent.*

4 In gloſſ. *Volentes.* Vide Menoch. *de arbitrar. caſu* 470.

CAVSA XXIV.

QVÆSTIO I.

1 GLos. *in ſum. verbo quod autem*, *in fine*, notabiliter reſoluit non eſſe reputandum ſchiſmaticum, neque extra Eccleſiam cenſeri, qui probabili errore ductus credidit aliquem Antipapam eſſe verum Paſtorem, & Pontificem, vt per Abb *in rub.de ſchiſmat & in cap.quia diligentia,n.*2.*de elect.* Alphonſ. de Caſtro *de iuſta heretic.puni.lib.*1.*c.*9. *circa princip.* Simanch.*de Cathol inſtit.tit* 58.*de ſchiſmat.n.*58. Rojas *de heret p.*1.*n.*507. Franciſc.Mar.*q.*949.*in fine*, Anton. Ricciul. *de iur. perſon. extra gremium Eccleſia exiſt, lib.*9.*c.*2.*n.*32.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus alium excommunicare non poteſt.*
2 *Sententia lata à iudice excommunicato nullius eſt momenti.*
3 *Excommunicatus occultè poteſt validè excommunicare.*

CAP. Audiuimus. IV.

Alexand. II.

1 VVlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd excommunicatus alium excommunicare non poteſt, vt per Victor.*de Clauibus,n.*15. Perez *ad tit.*4.*lib.*8. *Ordinam.pag.*94. Maſcard.*de probat.concl.*648.*n.*39. Paul.
2 Comitol.*reſponſ.moral.lib.*6.*q.*58.*n.*11. & ideo ſententiam latam a iudice excommunicato nullius eſſe momenti, per hunc text. reſoluunt Gemin.*in c.*1.*col pen. verſ. in ea gl. de officio Vicar.lib.*6. & *ibi* Franch. *n.*7. Socin.*in c.ſacris,n.*264.*de ſentent.excom.* Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſt. lib.*4. *c.*18.*n.*4.

Sin autem ex corde ſuo, &c.] Collige ex text. hæreticum occultum minimè eſſe euitandum, aut de Eccleſia eiiciendum, vt per Reuerend. Patrem Dominicum Puetonem *tom.*2. *inſtitutionum de Regnatium ariſtocratia*, *c.*6.*n.*12.

In gl. *Non potuit*, ibi, *vel ibi de occulto*, &c. Notatur ad hoc quòd occultè excommunicatus poteſt validè excommunicare, vt per Con. *in c. alma mater*, *p.*1. §.11.*n.*4. Anton. Gabr.*tom.*3.*commun.opinion.lib.*1.*tit. de probat.concl.*8.*n.*36. Maſcard. *d.concl.*648.*ſiue* 649. *n.*42. plures quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib.*3.*diſp.*22.*n.*34.*verſ.caterum*, & ita ſententiam excommunicati occulti valere, quia talis non erat de neceſſitate vitandus, reſoluunt Socin.*in d.c. ſacris*, *n.*267.*de ſentent.excom.* Anton. Ricc.*d.c.*18.*n.*14. 3

In gl. *Abſoluendo*, ibi, *id eſt, abſolutos eſſe oſtendendo*, &c. Vide Soar.*de Relig.tom.*2.*lib.*2.*de iuram.c.*15.*n.*7. 4

SVMMARIVM.

1 *Clauium poteſtas eſt in Eccleſia.*
2 *Clauium poteſtas an ſit in tota Eccleſia, eiuſque corpore, an verè potius penes Prælatos, ſingulareſque Epiſcoporum perſonas, oſtenditur*, n.ſeqq.
4 *Papa eſt ſuprà Concilium.*
5 *Papa à nemine in terris poteſt iudicari cum nullam habeat in terris ſupra ſe poteſtatem.*
6 *Declaratur text.in præſenti.*
7 *Declaratur auctoritas Chriſti Matthæi* 18. Dic Eccleſiæ, &c.
8 *Papa mortuo, an Clauium poteſtas ſit in Eccleſia, vel penes aliū remaneat, oſtēditur*, & n.9.10.11.& 12.
13 *Clauium poteſtas eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi, non verò oſtendendi, ſeu declarandi ligatum, vel ſolutum.*
14 *Peccatum ſeparat Chriſtianum à Deo, & charitate, ac communione illa, quam Doctores omninò internam vocant.*
15 *Excommunicatio ſeparat ab externa communione, & à communione ſuffragiorum, & ſacrificiorum Eccleſia.*
16 *Declaratur text.* in cap.verbum, de Pœnit. diſt.1.

CAP. Quodcunque. VI.

Auguſtin.

AVguſtinus *ſuper Ioan. tract.*60. *ad c.*12. relatos à Gratiano *in præſenti*, optimè probat Clauium poteſtatem eſſe in Eccleſia, quod bene etiam deducitur ex eo quòd certiſſimum eſt pleniſſimam Ordinis, & iuriſdictionis poteſtatem ſummo Pont. competere in vniuerſum Orbem, plenam verò Epiſcopis in ſuis diœceſibus, Sacerdotibus verò omnem Ordinis exceptis pleriſque quam quidem perfectiſſimam, & excellentem gubernandi rationem, atque ita monarchicum regimen Chriſtus Dominus legiſlator prudentiſſimus in Eccleſia ſua reliquit, & eſſe voluit, ſed tam Pontifex Romanus, quàm Epiſcopi, atque Sacerdotes miniſtri ſunt Eccleſiæ, & propter ipſam conſtituti; iuxta elegantem eiuſdem Auguſtini auctoritatem *de Paſtoribus*, *c.*1. dum inquit: *Quod Chriſtiani ſumus, propter nos eſt, quòd præpoſiti ſumus, propter vos eſt*, refert & explicat Card. Bellarm. *tom.*1.*contr.*3.*lib.*2.*c.*12.*ver. nos ergo.* Igitur ſi Prælati ſunt propter Eccleſiam, poteſtatemque Eccleſiaſticã habere conſtet, ſequitur neceſſariò hanc Clauium poteſtatem in Eccleſia eſſe, comprobat D. Thom. *ad* 3.*p.q.*17. *art.*1. & alij, dum tenent Clauium poteſtatem à Chriſto Domino fuiſſe Petro, atque aliis Prælatis conceſſam non temporaliter, ſed perpe- 1

tuò,

tuò, & vſque ad conſummationem ſæculi duraturam, iuxta illud Chriſti Domini, *Matth.* 28. ad fin. *Ecce ego vobiſcum ſum*, &c. probat *Extrauag. vnam ſanctam, de maior. & obed.* Et ratione confirmatur, cùm enim Eccleſia non minus hodie Paſtore egeat, quam tempore Apoſtolorum, imò plus, cùm plures ſint Chriſtiani, & longè deteriores, ne dicamus Deum Opt. Max. Eccleſiæ ſuæ in neceſſariis defuiſſe, fateri oportet poteſtatem, quam Petro commiſit, non perſonaliter datam, ſed tanquam Eccleſiæ capiti in eadem perpetuò permanſuram, cum multis aliis, quæ latè reſoluit Torrecrem. *de poteſt. Eccleſ. lib.* 2. *c.* 55. *& ſeq.*

2 Magna, & ardua eſt difficultas, an huiuſmodi poteſtas ſit in tota Eccleſia, eiúſque corpore, an verò potiùs penes Prælatos, ſingularéſque Epiſcoporum perſonas? Eſſe in tota Eccleſia videtur primò ex modò dictis comprobari, & fortiùs ex hoc text. ibi: *Petrus quando Claues accepit Eccleſiam ſanctam ſignificauit*, iuncta magis propria acceptione nominis Eccleſiæ, dum accipitur pro congregatione omnium fidelium, vt colligitur ex iis Pygh. *de Eccleſ. hierarchia, lib.* 1. *c.* 1. *à princ.* Cano *in locis Theologicis, lib.* 4. *c.* 2. Card. Bellarm. *tom.* 1. *controuerſ.* 4. *l.* 3. *c.* 2. Bannes *in* 2. 2. *q.* 1 *art.* 1 *dub.* 1. Secundò facit, quia quemadmodum Chriſtus Dominus, *Matthæi* 16. omnes Diſcipulos interrogauit: *Vos autem quem me eſſe dicitis*, ita nomine omnium Petrus reſpondit: *Tu es Chriſtus*, atque etiam nomine omnium audiuit ipſe Petrus: *Tibi dabo Claues*, & per conſequens nomine omnium, ſeu Eccleſiæ poteſtatem accepiſſe dicendum videtur. Tertiò confirmatur, quia non minus eſt propter Eccleſiam ipſa poteſtas Eccleſiaſtica, quàm etiam propter rem temporalem ciuilis poteſtas, & conſtat totam poteſtatem ciuilem eſſe penes rempublicam, ita vt ab ea Reges, & Imperatores ſuam accipiant poteſtatem, vt conſtat ex *l.* 1. *ff. de conſtit. Princip.* & ex diſcurſu Iureconſ. *in l.* 2. *§. deinde cùm eſſet, & §. nouiſſimè, cum ſeqq. ff. de origine iuris*, explicat Duaren. *lib.* 1. *diſput.* ... *c.* 19. & latè Couar. *pract. c.* 1. *n.* 2. *&* 3. Tandem adducitur auctoritas Matth. 18. *Dic Eccleſiæ*, habetur *in cap. nouit. de iudic.* ex quibus & aliis hanc partem tenuerunt Doctores Pariſienſes, & omnes ferè Galli, vt teſtatur Nauar. *in cap. placuit, n.* 17. *de pœnit. diſtinct.* 6. & pro viribus tuentur Lutherus, Caluinus, & alij noſtri temporis hæretici, vt refert Card. Bellarm. *d. tom.* 1. *controuerſ.* 3. *lib.* 1. *cap.* 12. *à princ.*

3 Verùm in contrarium ſe habet veritas Catholica, & latè contra ſupradictos hæreticos defendunt Torrecrem. *de poteſt. Eccleſia, lib.* 2. *c.* 70. *cum ſeqq.* & Card. Bellarm. *loco proximè citato*, quorum præcipuum fundamentum eſt, quia non Eccleſiæ, ſed certis ſuppoſitis atque expreſſis perſonis Chriſtus Dominus hanc permiſit, & conceſſit poteſtatem Petro *Matth.* 16. *& Ioan. vlt. & Luc.* 22. Confirmatur deinde, quia ſi dicamus poteſtatem Clauium eſſe in Eccleſia prout importat omnium fidelium Congregationem, atque ita in eiuſdem corpore, iam ſequeretur Pontificem ab Eccleſia poteſtatem ſuam accipere, quod eſt contra veriſſimam ſententiam, quam *ſuprà* explicauimus, ſequeretur præterea eſſe in terris aliquam poteſtatem
4 ſupra Romanum Pontif. ac proinde Papam non eſſe ſupra Concilium; cuius tamen contrarium definiuit Concil. Lateran. *vlt. ſub Leone X. ſeſſ.* 11. ibi: *Solum Romanum Pontif. tanquam ſuper omnia Concilia poteſtatem habentem*, & multis comprobant Pygh. *lib.* 6. *c.* 2. *cum ſeq.* Con. *lib.* 4. *var. c.* 16. *n.* 6. *verſ. item Decretalis.* latè R.P. Dominicus Puero *tom.* 2. *inſtitutionum de Regul. ariſtocratia, c.* 6. *per tot.* & eſſe communem noſtrorum, atque Theologorum, aſſerit Card. Bellarmin. *tom.* 2. *controuerſ.* 4. *generali, lib.* 2. *c.* 14. vbi in ſequentibus ſatisfacit contrariorum argumentis, & hinc prouenit vt Summus Pontif. à nemine in terris 5
poſſit iudicari, cùm nullam habeat in terris ſupra ſe poteſtatem, vt probant text. *in cap. fuit ſemper, & in cap. nemo, in cap. aliorum, cum multis ibid.* 9. *q.* 2. explicat ex Sanctis Patribus, & latè ſequitur Card. Bellarm. *d. controuerſ.* 3. *lib.* 2. *c.* 26. adeò vt neque ſi velit poſſit Summus Pontif. ſe ſubiicere ſententiæ, & iudicio coactiuo Conciliorum, vt comprobat idem Card. Bellarm. *d. controuerſ.* 4. *lib.* 2. *c.* 18. hinc denique ſit licitum non eſſe à Papa ad Concilium appellare, vt probauit Gelaſ. Papa *in cap. cuncta per mundum* 9. *q.* 3. cum multis aliis, quæ latè adducit Abb. *q.* 1. *à n.* 18. Card. Bellarm. *vbi proximè, c.* 17. *verſ. probatur quartò.* Et tandem ſi dicamus poteſtatem Clauium eſſe in Eccleſia, iam daremus in ſingulis de populo, atque in fœminis reperiri Clauium poteſtatem, æquè atque in Sacerdotibus, contra ea, quæ reſoluunt Doctores per text. *ibi in cap. in noua, de pœnit. & remiſſ.* ne igitur hoc, atque alia ſequantur inconuenientia, oportet fateri poteſtatem Eccleſiaſticam penes ipſum Pontificem principaliter, & immediatè reſidere.

Qua retenta ſententia non obſtant in contrarium 6
adducta, nam ad primum ex noſtra reſolutione fatemur poteſtatem Clauium eſſe in Eccleſia, ita tamen, vt non in tota, ipſiúſque corpore, ſed principaliter reſideat in perſonis, quibus eam Chriſtus communicauit, atque ita quia poteſtas illa in capite, & aliis membris Eccleſiæ reperitur, meritò in Eccleſia eſſe dicitur. Ad text. verò *in præſenti*, ibi, *Eccleſiam ſanctam ſignificauit*, reſpondetur Auguſtinum velle reprehendere eorum ſententiam, qui putabant perſonalem fuiſſe conceſſionem, & promiſſionem Clauium factam Petro, itavt eo mortuo iam in Eccleſia non remanſerit, & concludit Petrum ita Claues accepiſſe, vt Eccleſiam ſanctam in ipſius perſona Chriſtus Dominus ſignificauerit, quia eas acceperit non vt particularis perſona, ſed tantum vt caput Eccleſiæ, & eiuſdem fundamentum, & patet ex præcitatis auctoritatibus, quem intellectum latè ſequitur, & exornat Torrecrem. *d. lib.* 2. *c.* 73. *&* 75. *verſ. ad* 1. vnde facilis prouenit ſolutio ad illud, quo probauimus nomine omnium Petrum Claues accepiſſe, ſicut nomine omnium reſpondit: *Tu es Chriſtus filius Dei*, fatemur enim nomine omnium Petrum reſpondiſſe, ſed tamen non vt præconem, vel nudum miniſtrum, ſed potiùs tanquam Principem, & caput Apoſtolorum reliquis Petri Confeſſionem ſilentio approbantibus, quemadmodum ſolus Petrus reſpondit, & cæteri ſilentio aſſentierunt, ita ſoli Petro tanquam capiti, & Principi Apoſtolorum Chriſtus Claues promiſit, & tradidit, cæteris tamen communicandas, explicat eleganter Pygh. *de Eccleſ. hierarch. l.* 3. *c.* 10. *verſ. hac quatenus.* Ad tertium de Republ. ciuili reſpondetur longam eſſe differentiam inter ſpiritualem, & ciuilem poteſtatem, nam hæc poteſtas naturalis eſt, & iure naturali dictante oportet fateri in ciuili ſocietate oportere gubernatorem aliquem eſſe, qui aliorum actus dirigat ad bonum totius communitatis. At verò poteſtas ſpiritualis ſingulari Dei beneficio ſupernaturaliter data eſt non Eccleſiæ, ſed Prælato, aliiſque Prælatis, vt abundè patet ex dictis, & explicat latè Couar. *in reg. peccatum, p.* 2. *§.* 9. *n.* 6. *& pract. cap.* 1. *concl.* 1. *&* 2. Ad vltimum ex verbis Domini, ibi: *Dic Eccleſiæ*, ſunt qui dicant nomine Eccleſiæ hîc intelligi Prælatos cum ſenioribus, vt ex Tertull. confirmat Ianſen. *in concord. Euangel. cap.* 72. *col.* 3.

Sed

Sed facilior, & receptior interpretatio eſt nomine Eccleſiæ intelligi eo loco Epiſcopos, Prælatos ſeu Præſides Eccleſiarum, vt comprobat latè Turrecrem. *d.lib.2.c.4. à princip.* & omnino *in verſ. tertium verò*, deindéque confirmatur ex verbis *d.cap.nouit.* ibi, *dic Eccleſiæ*, iuncto, ibi, *nos qui ſumus*, &c.

8 Vtrum autem mortuo Papa Clauium poteſtas in Eccleſia, vel penes alium remaneat, ardua quæſtio eſt, ex dictis enim neceſſariò dicendum videbatur in Eccleſia manere dum reſoluimus poteſtatem hanc Petro, & ſucceſſoribus datam fuiſſe vt in Eccleſia vſque ad conſummationem ſæculi permaneret, neque credibile Chriſtum vnquam Eccleſiam ſuam ſine Paſtore deſeruiſſe, vt probat text. *in c.1. de homicid. lib.6.* quo præcipuè argumento penes Romanam Eccleſiam Claues, carúmque poteſtatem remanere, ita vt Cardinales earum habeant exercitium, probat Hoſt. *in c.1. cum ex eo, col.5. verſ ſed penè, de pœnit.* cuius ſententiam ſequitur gloſſ. *verbo vacante, in c.1. de ſchiſmat. lib.6.* illud præterea adducentes fundamentum, quia mortuo Prælato, ſeu Epiſcopo Capitulum ſuccedit in omni iuriſdictione, iuxta reg. text. *in cap. cùm olim, de maiorit. cum ſimilib.* Cardinalium autem Conciliis aſſiſtunt Romani Pontif. ideò vnum corpus cum ipſo, ſeu magis pars corporis eiuſdem dicuntur, *cap. felicis, de pœnis, lib.6.* videbatur rectè præcitatos concludere mortuo Papa penes Collegium Cardinalium poteſtatem remanere.

9 Verùm hanc Hoſt. ſententiam reprobatam fuiſſe per tex. *in Clem. ne Romani, in princ. de elect.* narrat gl. *ibi, verbo, non conſonant,* recepta ea Imol. *ibi, n.12.* & ſatis conuincunt verba ipſius text. Nec quicquam obſtat argument. ex reg. *d.c. cum olim*, negamus enim Cardinales cum Pontifice vnum corpus conſtituere cum vniuerſali Eccleſia, vnde penes Eccleſiam vniuerſalem hanc poteſtatem remanere docet latè Capiſtran. *de auctorit. Papæ, & Concilij 4.p.2. princ. q.4. princ. pag.132. & ſeq.*

10 Sed adhuc obſtat, nam clauium poteſtas ſoli Petro eiúſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus, atque Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis permiſſam, & traditam fuiſſe conſtat; ergo mortuo Pontif. minimè in Eccleſia permanet niſi quatenus Epiſcopis, & aliis Prælatis inferioribus communicata reperitur, quo fundamento tenet, & docet Card. Bellarm *d. contron.3. lib.1. c.1 a. obiect.5.*

11 Vrget adhuc ſi aduertas Paparum dignitatem eſſe, quæ nunquam moritur, ſicut nec Sedes Apoſt. *cap. ſi gratioſè, de reſcript. in 6.* vnde videbatur mortuo Papa dignitatem ipſam, & poteſtatem in Sede Apoſt. conſeruari, quod conſtanter poſt Archid. Ioan. Monach. atque alios, quos refert, tenet Turrecrem. *d.l.2.c.39. verſ. tertiò*, At contra iſtam reſolutionem vrget, quia ſi Papalis iuriſdictio maneret in Sede Apoſt. poſſet illa gerere ea, quæ ad Papæ poteſtatem pertinent, quod tamen eſt contra *d. Clem. ne Romani*, & quæ proſequitur Auguſt. Triumph. *q.3. art.9. in præcedentibus, & ſeq. q.4.*

12 Quare vt articulus ſanè difficilis plenè reſoluatur, aduertere oportet quòd vel quærimus an mortuo Papa in Eccleſia maneat aliqua poteſtas; vel rurſus quærimus de poteſtate Papali, ſeu plenitudine illa, quam ſoli Petro, & ſucceſſoribus communicatã oſtendimus. Quoad primum reſoluendum eſt aliquando poteſtatem Eccleſiaſticam formalem, ſcilicet in Epiſcopis, & aliis Prælatis remanere, vt bene ex Card. Bellarmin. *ſuprà* tetigimus; ſi autem quærimus de ſecundo, hoc eſt, iuriſdictione Papali, & poteſtatis plenitudine, de duobus poteſt eſſe quæſtio, alterum eſt de auctoritate ipſa, & poteſtate formali, alterum de poteſtatis exercitio. Quoad primum dicendum eſt mortuo Pontifice poteſtatem illam Papalem, eiúſque plenitudinem non expirare, vt pote quia à Chriſto Domino conſtituta eſt in æternum, vſque ad conſummationem ſæculi duratura, ita tamen vt neceſſarium non ſit fateri manere formaliter in ipſius Eccleſiæ corpore, neque in Cardinalium Collegio, iuxta *d. Clem. ne Romani*, & modò reſoluta, ſed penes ipſum Chriſtum, qui primum eſt, ac principale caput Eccleſiæ, cuius vices gerit ipſe Romanus Pontiſ. ita vt ab ipſo Chriſto ſucceſſor Papæ mortui Claues, & poteſtatem dicatur accipere non noua cõceſſione, ſed antiqua inſtitutione, vt explicat Card. Bellarm. *proximè citato loco.* Quod verò ad ſecundum attinet, ſecus è dicendum eſt mortuo Pontifice exercitium illius plenitudinis poteſtatis in Eccleſia non remanere niſi ad nouam Pontificis electionem faciendam, vel quatenus alias ſacris Canonibus conceſſum reperitur, vt probat *d. Clem. ne Romani*, & Turrecr. *d.c.79. à princ.* & omninò *verſ. alio modo*, Triumph. *d. art.9.* notantes hoc modo neque in Chriſto manere huiuſmodi exercitium, cùm Chriſtus poſt reſurrectionem de communi lege eo vſus non ſit, niſi mediante Papa, cui aſcendens ad Patrem oues ſuas committit ſecundum prædictas auctoritates, iuxta quas intelliguntur ſcripta per Canar. *de locis Theologic. l.4. cap. vlt. in reſol. arg.12.* Quòd ſi obiicias manere inconueniens quòd vacante Sede maneat Eccleſia ſine illius poteſtatis exercitio, occurrit Turrecr. *vbi proximè*, inteſim notabile detrimentum Eccleſiam non pati, cùm ſufficienter ei prouideatur per ſacros Canones, Collegium Cardinalium, & inferiores Prælatos, iuxta formam à iure præſcriptam.

Tales nec à vinculis peccatorum abſoluunt, &c.] Ex his verbis colligitur Paſtorem Eccleſiæ hæreticum poteſtatem abſoluendi amittere, quod declarat S. Thom. 2.2. *quæſt.39. art.3.* dicens, ab hæreticis atque ſchiſmaticis poteſtatem Sacramentalem non deperdi quoad ſubſtantiam, ſed tantùm quoad eius legitimum vſum, at verò iuriſdictionem non per conſecrationem, ſed ſolùm per commiſſionem attributam in ipſo facto ab huiuſmodi amitti, nouiſſimè refertur à R. P. Dominico Puctone *tom.2. inſtitutionum de Regularium ariſtocratia, c.6.n.6.*

In gloſſ. *Facit Eccleſia*, ibi, *Sed tantùm oſtendit ligatum, vel ſolutum.* Collige ex gloſſ. poteſtatem Clauium ſolum oſtendere, vel declarare ligatum, vel ſolutum, & in hoc commendatur ab Abb. Felin. & aliis, de quibus Nauar. *in cap. ita quorundam, de Iudæ. gloſſ. vlt. n.7. & ſeq. & in man. cap.27. num.2. verſ. diuiditur.* Verùm hæc ſententia falſa eſt, & conuincitur, quia poteſtas Clauium eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi, ex Magiſt. *in 4. diſt.18.* quem ſequuntur Scholaſtici omnes, D. Thom. *ad 3.p.q.17. art.2.* & colligitur ex *Extrauag. quia quorundam, col.4. de verb. ſignific. Ioan. XXII.* ſed qui declarat ligatum, vel ſolutum, neque ligat, neque ſoluit, iuxta reg. text. *in l. heredes palàm, §. ſi quid, ff. de teſt.* & facit in terminis text. opt. *in c. paſtoralis 52. §. verùm, de appell.* ibi, *excommunicatus per denuntiationem amplius non ligatur*, Igitur, &c. Confirmatur præterea, quia conſtat Eccleſiaſticos miniſtros in poteſtate Clauium verè iudices conſtitui, vnde cenſuras ferri non poſſe niſi ab habentibus Eccleſiaſticam iuriſdictionem, paſſim colligitur ex *cap. quærenti, de verb. ſignific.* comprobat Nauar. *in cap. cùm contingat 1. cauſa nullit. n.25. de reſcript.* Inde etiam Sacerdotes in foro pœnitentiali non nudum miniſterium exercere, ſed actum iudicialem, & tanquam iudices abſoluere, docet Conc. Trident. *ſeſſ.14. de Sacrament. Pœnit. can.6. & can.9.* 13

comprobat

comprobat Sot. *in 4. diſt. 18. q. 2. art. 1. concl. 2.* cùm ergo is, qui ſolam habet declarandi poteſtatem, index non ſit, ſed potiùs nudus miniſter, vt notant ſcribentes *in cap. vlt. §. 1. de officio deleg.* probat text. *in cap. nouit,* ibi, *non edidit, ſed potius publicauit, de appell.* faciunt quæ Couar. *lib. 5. var. c. 10 num. 5. verſ. primò,* Nauar. *d. c. 27. n. 45.* meritò ſequitur fatendum eſſe Clauium poteſtatem verè, & propriè eſſe poteſtatem ligandi, & ſoluendi, ex quibus, atque aliis huius gloſſ. meminit, eamque reprehendit Nau. *in cap. fratres, n. 43. de pœnit. diſt. 5. & d. n. 45.* Couar. *in cap. alma, in princ. n. 9. verſ. quinto,* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 4. cap. 1. n. 21.*

14 Non obſtat fundamentum quo mouetur gloſſ. *in præſenti,* & qui eam ſequuntur, quòd ſcilicet excommunicatio ferri non poſſit abſque mortali culpa, *cap. nemo, cap. nullus 11. q. 3.* Vnde cùm in aliquem profertur, iam is per peccatum à Deo, & ab Eccleſia ſeparatus eſt, & per conſequens excommunicatio nihil aliud agit, quam declarare, ſed facile reſpondetur peccatum ſeparare Chriſtianum à Deo, & charitate, ac communione illa, quam Doctores omninò inter-

15 nam vocant; at verò per excommunicationem ſeparari ab externa communione, & à communione ſuffragiorum, & ſacrificiorum Eccleſiæ, itavt licèt per fidem membrum ſit Eccleſiæ, ab ea tamen in reliquis omnibus ſeparatus eſt, vt optima ſimilitudine declarat text. *in cap quemadmodum 27. q. 7.* notant, & proſequuntur late Sot. *in 4. diſt. 22. q. 1. art. 1.* Couar. *d. n. 6.* Iacob de Graff. *à n. 10. vbi proximè,* & plures alij, de quibus Viuald. *in candel. aureo, p. 2. tit. de excommun. à num. 5.*

16 Ad text. verò *in d. cap. verbum, de pœnit. diſt. 1.* quem hæc gloſſ. adducit, facilis eſt ſolutio, præmiſſa diſtinctione triplicis Clauis, auctoritatis ſcilicet, per quam ſolus Deus auctoritate propria peccata remittit, iuxta auctoritates in argumento adductas: excellentiæ per quam Chriſtus Dominus quatenus homo peccata remittebat: & tandem miniſterialis per quam Sacerdotes tanquam Chriſti, & Sacramenti Pœnitentiæ miniſtri remittũt peccata, vt poſt antiquiores explicat Syluest. *in ſum. verbo Claues in 1.* optimè Iacob. de Graff. *p. 1. lib. 1. c. 13. n. 3.* & paſſim alij. Vnde patet ſenſus prædicti *cap. verbum,* dum enim inquit quòd Sacerdos nullius poteſtatis iura exercet, quaſi velit non remittere Sacerdotem peccata in Sacramento Pœnitentiæ, facilè procedit ſi intelligas non remittere auctoritate propria, & per Clauem auctoritatis, quod ſolius Dei eſt, vt text. habet *in princ.* non tamen negat in eo Sacramẽto Sacerdotem iudicem eſſe, immo planè fatetur ibi, *Sacerdos eſt iudex,* neque etiam negat per Clauem miniſterialem eum effectum peccata remittendi operari, iuxta prædicta, quod apertè docuit Concil. Trid. *ſeſſ. 14. c. 16.* dum inquit quòd licèt abſolutio alieni beneficij diſpenſatio ſit, non tamen eſt nudum miniſterium.

Cap. Rogamus. XV. *Marcellus.*

1 Ex hoc text. *in verſ. ipſe eſt,* colligitur Summum Pontificem eſſe caput totius Eccleſiæ, vt latè comprobant Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part. 4. conſid. 7.* D. Antonin. *part. 3. tit. 22. c. 4. §. 1.* Palat. Rub. *de iuſta obtentione Regni Nauarræ, part. 2. §. 4.* Lancel. Conrad. *in templo omnium iudicum, lib. 2. cap. 1. verſ. Relig. Chriſti obſeru. num. 3.* Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib. 2. c. 24.* Sebaſt. Medic. *in ſum. omnium hæreſum, p. 1. verbo Papa,* Selu. *de benef. p. 2. q. 2. n. 14.* Simanch. *de Catholicis inſtit. c. 45. à n. 2. & à n. 24.* Alph. de Mendoz. *in quodlib. q. 4. ſcholaſtic. ex verſ. ſi verò,* *pag. mihi 273. ſive 301.* Cordubà *in quæſt. Theolog. lib. 4. q. 1. prop. 8.* Gaſp. Caſal. *lib. 3. de Cœna, & Calice Domini, c. 18.* Peña *ad direct. Inquiſit. p. 1. ſchol. 17.* Bañes *2. 2. q. 1. art. 10. col. 129. verſ. pro deciſione,* Mich. Añinion. *de vnitate ouilis, & Paſtoris, c. 21. & 22.* nouiſſimè Dominic. de Pueronib. *tom. 2. inſtit. de Regularium ariſtocratia, c. 3. per tot.*

Iubente Domino Romam tranſlata, &c.] Ergo Sedes Apoſtolica ex neceſſitate diuini præcepti debet Romæ reſidere, ac proinde è Roma aliò transferri non poteſt, de quo tamen vide Abb. *in cap. per venerabilem, n. 18. qui filij ſint legit.* Coſm. *in pract. ſanct. cic. de collation. in gloſſ. verbo Curiam, §. cui rei,* Conrad. *in templo omnium iudic. lib. 1. c. 1. §. 1. q. 1. ex num. 2.* Turrec. *lib. 2. ſum. c. 40. ad fin. verſ. ad tertiam,* Sot. *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 5. in fine,* Palat Rub. *de iuſta obtent. Regni Nauarræ, p. 2. §. 4. col. 3.* Iacobat. *in tract. de Concil. lib. 8. art. 6. n. 25.* Rodulph. Cupers *de ſacroſ. Eccleſia, ad cap. oportebat, 79. diſt. in §. Papa Roma magis,* Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib. 1. c. 32.* Selu. *de benef. p. 3. q. 8. n. 12.* Simanch. *de Cathol. inſtit. c. 24. n. 15.* Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 4. q. 1. propoſ. 8. ex pag. 237. verſ. ſed vtrum Sedes iſta,* Rebuff. *in concord. tit. de mandatis Apoſtolic. §. 1. in princ. in gloſſ. Romanus Pontifex,* Melchiorem Cano *de locis Theologic. lib. 6. c. 8. verſ. deinde illud,* latè Alphonſ. Mendoza *in quodlibet. q. 4. ſcholaſt. per tot.* Petr. Magdalen. *de numero teſtium, p. 1. c. 2. ex n. 83.* Mich. Añinion. *de vnitate Ouilis, & Paſtoris, c. 18. à princip.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 4. c. 11. q. 2.* Card. Baron. *in addit. ad Martyrolog. die 18. Ianuarij, pag. mihi 30.* Card. Bellarm. *tom. 1. de Romano Pontif. lib. 4. c. 4. verſ. ſecundo hoc idem,* Dioniſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. c. 12. à n. 56.* 2

Cap. Omnis, qui recedit. XXIV.

Beda.

Ex hoc text. colligitur hæreticum extra Eccleſiam eſſe, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 4. c. 7. q. 1. verſ. in hac quæſt.* latè Ant. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ, exiſtent. lib. 5. c. 12. per tot.* 1

In gloſſ. *Balneas,* ibi, *& ita non debemus lauari cum hominibus alienæ ſectæ.* Notatur ad hoc quòd non eſt licitum Chriſtiano ſimul cum Iudæo in balneum ingredi, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 31. n. 11. & 25.* Ant. Ricc. *d. tract. lib. 2. c. 41. n. 23.* 2

Cap. Quæ dignior. XXVI.

Ambroſius.

Vitanda hæreticorum communio, fugienda Synagoga, &c.] De prohibita communione cum Iudæis, & Infidelibus latè agit Ant. Ricc *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. c. 38.* 1

Cap. Qui contra. XXXII.

Liberius.

Ex hoc text. vulgò colligitur nobiles minori pœna afficiendos eſſe quam ignobiles, de quo vide Tiraq. *de nobilit. c. 8. n. 3. & 11. & 108. & de pœnis temper. cauſa 31. à princ.* Farin. *in praxi crim. p. 3. q. 98. n. 122.* 1

In gl. *Priuati,* ibi, *dicuntur priuati illi, qui non ſunt præditi aliqua dignitate.* Vide Tiraq. *de nobilit. c. 8. n. 3.* 2

3 In gloſſ. *Ignobiles*. De materia huius gloſſ. vide Tiraq. *de nobilit. c.* 20. *num.* 125. *& c.* 27. *n.* 1. *& de pœnis temper. cauſa* 31. *n.* 27.

Cap. Schiſma. XXXIV. *Pelag.*

1 SChiſma vox Græca eſt, quæ Latinè ſciſſuram ſignificat, vt habetur *in hoc text.* & notant Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 36. *n.* 1. Anton. Ric. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 9. *c.* 1. *n.* 1. Schiſmaticos omninò extra Eccleſiam eſſe, & ab eius vnitate disiunctos, per *cap. pudenda, hac ead. cauſ. & quæſt.* tradunt Iacobat. *de Concil. lib.* 7. *art.* 1. *ad tertium dub.* Port. Imol. *conſ.* 164. *n.* 17. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 67. *n.* 20. Card. Bellarm. *lib.* 3. *de Eccleſia militante, c.* 5. Farin. *de hæreſi, q.* 174. *§.* 2. *n.* 45. Et peculiariter Dei hoſtes reputantur, *cap. alienus, hac eadem cauſa, & quæſt.* necnon cenſentur in ſtatu perditionis, *cap. quicunque, ibid.* ac deteriores iudicantur paganis, *cap. non afferamus, ibid.* veluti qui tunicam Domini inconſutilem, quam neque ſatellites diuidere auſi ſunt, ipſi ſcindere, & lacerare præſumunt, *cap. aduocauit, hac eadem cauſa, & quæſt.*

2 In gloſſ. *Magis eſt*, ibi, *aliter enim magis viderentur hæretici, qui ex induſtria peccant, quàm qui ex ruſticitate*, &c. Notatur ad hoc, quòd ruſtici, & idiotæ errantes per ſimplicitatem in rebus Fidei non excuſantur à peccato hæreſis, vt per Albert. *in repet. rub. de hæretic. in* 6. *q.* 13. *n.* 14. *&* 24. Sed quòd excuſantur, tenent Dec. *in tract. crim. lib.* 5. *c.* 37. *n.* 11. Sanctar. *de hæreſi, c.* 1. *n.* 29.

Cap. Cœpit Hermenigildus. XLII. & vlt.

Gregorius.

1 EX B. Gregorio *lib.* 3. *dialog. cap.* 31. refert Gratianus *in præſenti*, B. Hermenigildi Martyris iuuenis adhuc intrepidam conſtantiam, qua nolebat Arrianorum hæreſi conſentire, propter quod fuit à patre ſuo in carcere relegatus. Superueniente autem Paſchali die Reſurrectionis miſit pater Epiſcopum Arrianum ad Hermenigildum, vt de manu eius Communionem acciperet, & ſic patri reconciliaretur, quod cùm facere nollet, pater ſtatim fecit eum ab apparitoribus ſuis occidi, vt habetur in officio Breuiarij, quod dicitur in feſto huius Sancti die 13. Aprilis, & eſt inter Officia propria Sanctorum Hiſpanorum, narrat hiſtoriam Ambroſ. de Morales *in chronicis Hiſpan. p.* 2. *lib.* 11. *cap.* 65. & tangunt Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 10. *q.* 2. *& p.* 2. *lib.* 3. *c.* 48. *q.* 12. Ludon. Beia *reſponſ. caſuum conſcient. p.* 4. *caſu* 6.

2 Vide quæ argumento huius text. tradunt Conar. *in c. alma mater, p.* 1. *§.* 2. *n.* 9. *verſ.* 3. Victor. *de Sacram. n.* 84. *& de Clauib. n.* 17. Tiraq. *de iure primog. q.* 33. *in prine.* Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 72.

3 In gloſſ. *Rex*, ibi, *Argum. quòd filius Regis Rex vocari debeat, licèt regnum non habeat.* Vide Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p.* 5. *conſid.* 40. Perez *l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 2. *Ordinam. pag.* 198.

Qvæstio II.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici poſt mortem non propriè excommunicantur, ſed potius declarantur excommunicatos deceſſiſſe.*
2 *Librorum hæreticorum retentio an, & quando quem de hæreſi ſuſpectum reddant, remiſſiuè.*
3 *Iudæis, & infidelibus aliquid teſtamento relinquere non licet Chriſtianis.*
4 *Dipiycha quæ dicantur, remiſſiuè.*

Cap. Sanè profertur. VI. & vlt.

QVI *dicunt oportere poſt mortem hæreticos anathematizari.*] Intellige hæreticos poſt mortem non propriè excommunicari, ſed potiùs declarari excommunicatos deceſſiſſe, quia ſcilicet viuentes crimen commiſerunt, cui à iure impoſita eſt ſtatim excommunicatio, vt conſtat ex text. *in cap. excommunicamus, de hæretic.* iunctis iis, quæ circa intellectum huius text. dixi *in addit. ad collect. cap. à nobis* 28. *n.* 4. *in fine, de ſent. excom.* 1

Vel ordinatores eorundem librorum fuiſſe traditores, &c.] An, & quando retentio librorum hæreticorum, quem de hæreſi ſuſpectum reddat? vide Zanchin. *de hæret. c.* 7. *n.* 7. vbi Campeg. *in addit. lit. A*, Simanch. *de Cathol. inſtit. c.* 38. *ex n.* 23. *& in enchirid. tit.* 39. *ex n.* 2. Ioan. Roias *ſing.* 124. Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 31. *n.* 7. Sebaſt. Medic. *in ſum. omnium hæreſ. p.* 1. *q.* 10. *verſ. decimus quando*, Rebuff. in *praxi benef. in explicat. Bullæ Cœnæ, in verbo legentes, & in verbo retinentes, & reſp.* 198. Felic. *de cenſur. tit. depoſit. ac degradat. c.* 13. *verſ. item quicunque libros*. Sarmien. *lib.* 1. *ſelect. c.* 1. *n.* 10. *verſ. ſic etiam*, Camil Bortel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum, in rub.* 11. *§. viſo, lit. I. verſ. quid autẽ de eo*, Roland. *conſ.* 45. *n.* 40. *vol.* 1. Burſat. *conſ.* 7. *n.* 50. *cum ſeqq. vol.* 1. Hieron. de Monte *var. q.* 11. *n.* 5. *& q.* 12. *n.* 2. 5. *&* 18. Ioan. Garc. *reg.* 55. *n.* 31. latè Maſcard. *de probat. concl.* 862. Menoch. *de arbitr. caſu* 374. *n.* 11. 2

Qui ſuas facultates hæreticis reliquerunt.] Notatur ad hoc quòd non licet Chriſtiano teſtamento aliquid relinquere Iudæis, & infidelibus, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 22. latè Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 5. *c.* 44. *per tot.* & licèt Bertrand. *conſ.* 88. *n.* 8. *&* 9. *vol.* 1. *p.* 1. *& conſ.* 145. *n.* 2. *vol.* 3. *p.* 1. Marquard. *de Iudæis, p.* 2. *c.* 5. *num.* 24. & alij id intelligant, vbi legatur vniuerſitati Iudæorum, quaſi ſecus ſit de ſingulis, tamen bene aduertit Sanch. *citato loco*, id vniuerſitati nunquam licere, at ſingulis aliquando, nimirum ſi extremam, vel multum arctam neceſſitatem patiantur, & non aliàs, etiamſi fratres teſtatoris ſint. 3

In gloſſ. *Diptychis*, ibi, *Diptycha ſunt tabulæ*, &c. Vide Maſcard. *de probat. concl.* 399. *n.* 4. *&* 5. 4

Qvæstio III.

Cap. Si quis non recto. IV.

Hieronymus.

VLgò notatur hic text. ad hoc quòd apud Deum ſententia excommunicationis non aliter afficit, quàm ſi ritè, & rectè feratur, vt per Roman. *conſ.* 369. *n.* 11. Con. *in c. alma mater, p.* 1. *§.* 7. *n.* 5. *verſ. prima concluſio*, vbi obſeruat Gratianum falsò tribuere hunc textum Hieron. cùm ſit Origen. *homil.* 14. *ad c.* 24. *Leuit.* Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 4. *ſub n.* 34. Anton. Ricc. *de iure perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 14. *verſ. principalis concluſio limitatur primò.* 1

Cap.

Digitized by Google

Cap. Certum. IX.

Ex V. Synodo.

1 QVamvis *anathema* aliquando in bonam partem accipiatur, ſcilicet pro donariis, quæ ſuſpenduntur Deo in templis, vt etiam hodie fieri videmus, frequentiùs tamen ſonat in malam partem, quaſi idem ſit ac ſeparatio à Deo, vt ex quinta Synodo refert Gratianus *in præſenti*, & comprubant Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.* 21. *c.* 8 *à n.* 2. Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 8. *n.* 6. Vgolin. *de cenſuris, tab.* 1. *c.* 33. §. 1. *à n.* 3. Soar. *tom.* 5. *diſp.* 8. *ſect.* 2. *à n.* 4. latè Mari. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 1. *diſp.* 2. *c.* 1. *verſ. ſed quid*, ſic explicantes auctoritatem Pauli 1. *ad Corinth.* 12. *in fine: Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſit anathema maranatha*, vnde eundem loquendi vſum mutuatus eſt Pontiſex Sylverius ſcribens ad Amatorem Epiſcopum relatus *in cap. Guiliſarius* 23. *q.* 4. explicat eleganter Card. Baron. *tom.* 1. *annalium Eccleſia, anno Chriſti* 57. *c.* 135. & ſit anathema, ideſt, ſit ab omnium commercio ſeparatus, & ſegregatus, maranatha, ideſt, quia iam Dominus venit, ſecundùm Hieronymum, & Athanaſium, vel vſque ad ſecundum aduentum Domini ſecundùm Auguſtinum, quem noſtri communiter ſequuntur ex Felin. *in cap. Rodulphus, n.* 58. *de reſcript.* Vgolin. *d.* §. 1. *n.* 4. atque alij, quos refert Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *c.* 20. §. 3. In quem ſenſum dicitur etiam anathema quaſi deteſtatio, ſeu maledictio, dicebatúrque de illis ſacris hominibus, quorum caput alicui Deorum apud Gentiles deuouebatur, & cum execrationibus vniuerſus populus precabatur, vt omnia ciuitatis mala in eum incumberent, vt ex Macrob. *lib.* 3. *Saturn.* proſequitur Budæ. *in annot. reliquis ad Pandectas ſuper l.* 2. *ff. de pœnis*; ſicque multi intelligunt auctoritatem Pauli *ad Roman.* 9. *Optabam anathema eſſe à Deo pro fratribus meis*, nam ſecundùm Hieronymum optabat Paulus Chriſtum ſuum imitari, & fieri maledictio (licèt fieri non poſſet) ſanguinémque ſuum effundere pro fratribus ſuis. Inter excommunicationem autem & anathema quæ ſit differentia, tradit Ioan. de Valboa *ad c.* 10. *de iudic. n.* 47.

Cap. Reſecandæ. XVI.

1 REſecandas eſſe putridas carnes, & ſcabioſam ouem à caulis repellendam, ait Hieronym. *in epiſt. ad Galat. c.* 5. relatus in hoc text. quem ad hoc referunt Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. *in initio, n.* 9. Ribadeneira *in libro pro defenſione Soc. IESV, c.* 13.

Ex hoc text. vulgò colligitur, ſi numerus, & potentia hæreticorum id expoſtulet, poſſe aduersùs illos bellum indici, vt funditus extirpetur, & ne eorum peſſimo exemplo, prauiſque ſuaſionibus Chriſtiana Reſp. maius in dies nocumentum accipiat, ita Palat. Rub. *de iuſta obtent. Regni Nauarra, p.* 4. §. 4. Villadieg. *in tract. de hæret. q.* 6. Albert. Brun. *in ſimili tract. lib.* 3. *c.* 3. Couar. *lib.* 2. *var. c.* 10. *n. fin.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 33. *c.* 6. *n.* 4. Victor. *in relect. de Indis, p.* 1. *n.* 8. *& ſeq.* Decian. *tract. crim. lib.* 5. *c.* 11. *n.* 16. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 45. *&* 46. Sim. Maiol. *in dieb. Canicul. tom.* 1. *colloq.* 20. *pag.* 449. *& ſeqq. & colloq.* 7. *pag.* 191. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpania, c.* 19. *n.* 6. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 13. *q.* 8. Bañes *in* 2. 2. *q.* 10. *art.* 10. *col.* 515. Arag. *ibidem pag.* 294. *&* 297. plures quos refert Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib.* 2. *c.* 19. *n.* 50. *cum ſeqq.*

Cap. An non diſtricta. XIX.

Nicolaus.

NIcolaus Papa Lothario Regi duas vxores de facto habenti ſcribit quòd vltione diſtricta ſit feriendus, cùm adulterium Lamech poſt LXXVII. generationes fuerit punitum, & Caïn fratricidium ſeptima generatione in diluuio ſit deletum, refert Gratian. *in præſenti*, & explicat Pined. *lib.* 1. *monarchia Eccleſiaſt. c.* 14. §. 3. *pag.* 42. 1

Cap. Inter hæreſim, & ſchiſma. XXVI.

Hieronymus.

SChiſma propriè dicitur inobedientia Papæ, quæ habet annexam rebellionem in eum, non ex parte rei præceptæ, ſed ex parte officij ipſius Pontificis, nempe quando quis recuſat ſubeſſe Pontifici, vti capiti Eccleſiæ, & ſic ratione officij, quo fungitur, ita D. Thom. 2. 2. *q.* 39. *art.* 2. *ad* 3. Valent. 2. 2. *diſp.* 3. *q.* 15. *puncto* 1. Vgolin. *de cenſur. Papa reſeru. p.* 2. *c.* 1. *verſ. necnon ſchiſmaticos*, §. 1. *n.* 4. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 20. *q.* 4. Sanch. *in præcepta Decal. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 36. *ſub n.* 3. 1

Cap. Hæreſis. XXVII.

HIeronymus *in epiſt. ad Galat c.* 5. relatus *in hoc text.* tradit vnde dicatur hæreſis, cuius dictum refert Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſt. lib.* 5. *c.* 1. *n.* 5. & Farin. *de hæreſi, q.* 178. *n.* 51. 1

Cap. Hæreticus. XXVIII. *Auguſt.*

QVis propriè dicatur hæreticus oſtendit Auguſt. *in lib. de vtilitate credendi, c.* 1. relatus *in hoc text.* & latè tradunt Sanch. *in præcept. Decalog. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 7. Anton. Ricc. *de iure perſon. extra gremium Eccleſia exiſtentium, lib.* 5. *c.* 1. *cum multis ſeqq.* 1

Cap. Dixit Apoſtolus. XXIX.

AVguſtinus relatus *in hoc text.* ſcribens Glorio, & Eleuſio, & aliis, *epiſt.* 162. ait hæreticos non eſſe, qui non ſua audacia, ſed aliena ſeducuntur in errorem, corrigi tamen parati, vt per Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 26. *n.* 5. Anton. Rice. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtentium, lib.* 5. *c.* 7. *n.* 4. vbi *n.* 11. per hunc text. tenet de hæreſis ſubſtantia eſſe pertinaciam, nec ſufficere ſolum errorem, vide quæ dixi *in collect. ad cap.* 2. *n.* 3. *cum ſeqq. de Summa Trinit. in Decretalib.* & ibi citatis addo nouiſſimè R.P. Dominicum Pueronem *tom.* 2. *inſtitutionum de Regularium ariſtocratia, c.* 6. *n.* 11. 1

At ſimplices ruſtici non ſunt ita de facili præſumendi hæretici ex quo animo pertinaci ſuum errorem defenderint, ſed Eccleſiæ ſe ſubmitterent, vt per Albert. *de agnoſc. aſſert. c.* 23. *n.* 6. *&* 7. Simanch. *in enchirid. c.* 47. *n.* 17. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 37. *n.* 62. Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 98. *n.* 42. 2

Cap. Qui aliorum. XXXII. *Vrban.*

VRbanus Papa relatus *in hoc text.* ait quòd errante damnabilior eſt, qui eius defendit errorem, refert Sayr. *in claui Regia, lib.* 10. *tract.* 2. *c.* 11. *n.* 3. 1

CAVSA. XXV.

QVÆSTIO I.

CAP. Diuinis. II.

1 SVPERSCRIPTIO huius text. vitioſa eſt, dum eius auctorem facit Leonem Papam, cùm eſſet Gregorius Papa IV. vt obſeruat Cardinalis Baronius *annalium Eccleſiæ tom.9. anno Chriſti* 839. *pag. mihi* 607.

SVMMARIVM.

1 *Papæ diſpenſatio non admittitur in legibus diuinis, contra citatos*, n.4.

2 *Diſpenſatio ab inferiore facta circa legem ſuperioris iuſtam cauſam neceſſario requirit, vt valeat.*

3 *Cauſa iuſta nulla poteſt dari in lege diuina à Deo condita ob quam diſpenſatio fiat.*

5 *Papa leges diuinas declarare poteſt, vt propter cauſas occurrentes in aliquibus caſibus non obligent.*

6 *Declaratur* §. ſed & naturalia, Inſtit. de iure naturali.

7 *Papa declarando diſpenſans in iis, quæ ſunt iuris diuini, ſine iuſta cauſa, inualidè diſpenſat.*

8 *Legis naturalis præcepta prima, & communia licet deficere non poſſint, quia perpetuam habent iuſtitiam, concluſiones tamen ab ipſis deducta aliquando deficiunt.*

9 *Papa an poſſit diſpenſare contra Apoſtolum, remiſſiuè.*

CAP. Sunt quidam. VI. *Vrbanus.*

1 IN legibus diuinis non admitti Pontificis diſpen-
ſationem probat Vrbanus Papa relatus *in hoc text.*
cui ſimilis *in cap contra ſtatuta, hac ead. cauſ. & quæſt.*
cap.literas, de reſtit.ſpoliat.cap.cùm ad monaſterium, in
2 *fine, de ſtatu monach.* Ratio eſt, quia cùm diſpenſatio ab
inferiore facta circa legem ſuperioris iuſtam cauſam
neceſſariò requirat, vt valeat ſecundùm ea quæ dixi *de*
3 *officio, & poteſtate Epiſcopi p.2.alleg.34.n.1.* & in lege
diuina à Deo condita nulla poſſit dari cauſa iuſta, ob
quam diſpenſatio fiat, quoniam Deus Opt. Max. omnes
vidit caſus, & cauſas, quæ ſub illa lege diuina cadere
debebãt, & diuina voluntas, à qua huiuſmodi lex
proficiſcitur, ſit omninò immutabilis; ideò planè ſequitur,
quòd ſi aliquo caſu voluit legis præceptum
manere, iuſtiſſimum eſt, vt maneat, & iuſtum eſſe non
poteſt, vt auferatur ab inferiore, ac per conſequens
propriè diſpenſatio, quæ vinculum legis tollit, circa
præcepta diuinæ legis à Summo Pont. fieri non poteſt.
Quare ita reſoluunt D. Thom. *quodlib.4.art.3. in corpore,
& ad 1. & in 4.diſt.15.q.3.art.2. & 1.2.q.97.art.4.
ad 3.* Sut. *in 4.diſt.18.q.1.art.5. & diſt.21.q.2.art.2. &
lib.1.de Iuſtit.q.vlt. art. vlt.* Vigner. *de inſtit. c.5.§.5.
verſ.14. & c.15.in princ.verſ.2. & 3.* Conar. *de ſponſalib.
p.2.c.6.§.9.n.4.* Syluest. *in ſumma, verbo Papa, q.15.
& 16.* Nauar. *conſil.39 n.16. de ſponſal. in antiq. aliàs
conſ.4.n.16. de deſponſat. impub in nouis*, Valent. *1.2.
diſp.7.q.4. puncto 6. verſ. & quod ad priorem, & q.8.
puncto 4. verſ. diſpenſatio autem, & 2.2. diſp.10.q.3.
puncto 5. colum.4. verſ. certum eſt*, Suar. *tom.3. vbi de
Euchariſtia, q.74.art.2. diſp.43.ſect.4. verſ. tertia ſententia,
& verſ. quintò poteſt*, Magdalen. *de numero
teſtium, p.3.c.3.n.225.cum tribus ſeqq.* D.Barboſ. *in rub.
ff. ſoluto matrim.p.2.n.104.* Alphonſ. Hoied. *in tract. de
clericis, & eorum exempt.p.2.ampl.32.à n.42. & de benef.
incompatib.p.1.c.19. à n.13.* Menoch. *de arbitr.
caſu 421.* Petez *l.1.verſ.facit, tit.9.lib.8. Ordin.* plures
apud Sanctarel. *var.reſolut.q.1.n.5.*

Quamvis iuris Interpretes affirment poſſe Ponti- 4
ficem in legibus diuinis ex cauſa diſpenſare, ex quorum
numero ſunt gloſſ. *verbo exemptus, in cap.à nobis,
de decim.* vbi Abb. *n.4.* Doctores *in cap.propoſuit, de
conceſſ. præbenda,* Beroi. *in cap. quæ in Eccleſiarum, n.37.
& 89. de conſtitut.* & *ibi* Felin. *n.19.* & Dec. *n.13.* Pinel.
in rub.de reſcind.vendit.p.1. c.2. n.6. Mil. *in repert.lit.
D.n.22. & verbo diſpenſatio, verſ. diſpenſare poteſt Papa,*
Mench. *illuſtr.c.25.n.18.cum multis ſeqq.* & alij plures,
quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimon. lib.8.
diſp 6. n.5.* eorum enim ſententia nullo bono nititur
fundamento, nec aſſerenda eſt, cùm naturalis ratio
dictet ſubditum non poſſe legem Superioris etiam in
caſu particulari tollere, *cap.cùm inferior, de maiorit. &
obed.* & eadem ſit vel minor propoſitio Pontificis ad
leges diuinas, quàm habent inferiores præpoſiti ad
leges humanas, vt patet; inferiores autem Prælati in
legibus humanis Superiorum non diſpenſant, ob eam
ſolam rationem quòd inferiores ſunt, *Clem.ne Romani,
de elect.* ergo nec Pontifices in diuinis; accedit quia
diſpenſatio relaxat vinculum legis obligantis in eo
caſu ex cauſa, nulla autem dari poteſt, vt lex diuina,
quæ ſemper iuſta eſt, & æqua eo caſu, quo obligat,
relaxetur; ergo in ea diſpenſatio Pontificis admittenda
non eſt.

Poteſt tamen Summus Pontif. leges diuinas de- 5
clarare, vt propter cauſas occurrentes in aliquibus caſibus
non obligent, cùm ſcilicet ex earum obſeruatione
maius præceptum offenditur, aut bonum impeditur;
licèt enim diſpenſandi poteſtas circa ius diuinum
non ſit Summo Pontif. concedenda, poteſtas
tamen interpretandi neganda non eſt, aliàs enim non
dediſſet Dominus ſufficientem poteſtatem ad gubernationem
ſuæ Eccleſiæ, quod eſt abſurdum, & ita
interpretationem, non diſpenſationem concedunt
Theologi *dictis locis*, & latè probant D. Thom. *2.2.
q.54.art.5.* ibi, *non tollitur lex naturalis humana lege, ſed
declaratur*, Almain. *de poteſtate Eccleſ. c.13.* Hoied.
de incomp. benefic.p.2. c.12, num.5. Turrec. *in ſum.
de Eccleſ. lib.2. c.7. & lib.3. c.53.* poſt alios Syluest.
d. q.16. in fine, Vignet. *d. verſ.3. in princip.* Nec re-
fert quòd iura naturalia immutabilia ſunt, *§. ſed & 6
naturalia, Inſtit. de iure natur.* intelligitur enim de
primis principiis per ſe notis, & de primis præceptis,
quæ habent intrinſecam malitiam, aut incommutabile
bonum, ex occurrentibus neceſſitatibus, &
cauſis aliquando deficiunt, oportet enim, vt leges
hominibus datæ iuxta humanam conditionem, &
neceſſitatem aliquam mutationem patiantur, nec
enim Deus ſummè bonus, & iuſtus ſuis legibus
obligare vult, cùm aut maius bonum impediunt, aut
ex earum obſeruatione aliquid ſequitur iniquum, &
quia ad Deum recurſus non eſt, vt legis interpretatio
petatur, oportet vt apud eius Vicarium hæc poteſtas
relinqueretur. Quo fit vt quando Pontifex aliquid
concedit, quod prima facie diuinis præceptis videtur
aduerſari, prout eſt in votis Religionis ad matrimonium
contrahendum, in conſanguinitate primi
gradus collateralium, in reſidentia Prælatorum, in
beneficiorum pluralitate, & aliis huiuſmodi, in aliquo
caſu licèt ſub diſpenſationis nomine id cõcedat, vera,
& propria declaratio ſit, quã licet non faciat expreſſis
verbis,

verbis, facto tamen conceſſionis declarat generale præceptum legis diuinæ in eo caſu non habere locum, & in hunc ſenſum accipiendi ſunt Doctores noſtri aſſerentes Summum Pontif. & Principes in iure diuino diſpenſare, non de propria diſpenſatione, prout eſt relaxatio legis obligantis, ſed de impropria, prout eſt declaratio.

7 Vnde conſequitur quòd ſi ſine iuſta cauſa talis declaratio fiat, ſeu impropria diſpenſatio in iis, quæ ſunt iuris diuini, non valebit, illi enim, quibus diſpenſandi facultas conceditur, ad diſſipandum poteſtatem non habent, quia omnis diſſipatio extra adminiſtrationem conceſſa eſt, *l. vlt. ff. de curat. furioſi*, & generalis commiſſio ad perdendum nihil prodeſt, *l. filiusfam. ff. de donat.* cùm ergo Romani Pont. diſpenſatores ſint, vt ex dictis patet, ſequitur quòd ſi ſine iuſta cauſa in iis, quæ ſunt iuris diuini diſpenſationem declarando concedant, non valebit, nec reddet tutum diſpenſatum in conſcientia, ſi intelligat cauſam eſſe iniuſtam, quod Syluest. Sot. & nouiores *ſuprà* obſeruant, & ex eo euidentiùs patet, quia cùm in diuinis præceptia Summus Pontif. non poſſit propriè diſpenſare auferendo vinculum, ſed declarare ex cauſa occurrente legem diuinam deficere, ſi iuſta cauſa non eſt, apertè ſequitur præceptum manere, & iuxta hoc intelligendi ſunt S. Antonin. *p. 1. tit. 17. cap. vlt. §. vlt.* Sylueſt. *verbo beneficium, q. 4.* Abb. *in cap. non eſt, de voto*, Doctores *in d. cap. qua in Eccleſiarum*, vbi Dec. *n. 25.* dum aiunt diſpenſationem à Pontifice factam in lege diuina ſine cauſa non valere, & plures, quos refert Couar. *vbi ſuprà n. 4.* Hoied *d. c. 19. n. 17.* & procedunt prædicta omnia non ſolùm circa impedimenta matrimonij, quæ legis naturalis ſunt, ſed

8 in omnibus aliis iuris diuini præceptis. Licèt enim prima, & communia præcepta legis naturalis deficere non poſſint, quia perpetuam habent iuſtitiam, concluſiones tamen ab ipſis deductæ, aliquando deficiunt, vel quia malum prohibitum aliquo caſu poteſt reddi bonum, vel quia bonum receptum aliquando amittit rationem boni, vt explicant D. Thom. 1. 2. *q. 100. art. 8.* Durand. *in 1. diſt. 47. q. 4.* Sot. *de Iuſtit. lib. 2. q. 3. art. 8.*

9 In gloſſ. *Apoſtoli*, ibi. *Hic videtur quòd Papa non poſſit diſpenſare contra Apoſtolum*, &c. De hoc vide Turrect. *lib. 3. ſum. c. 54. & ſeq.* Auguſt. Triumph. *de poteſtate Eccleſiæ, q. 60.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. c. 15 q. 4.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 10. n. 6.* & faciunt quæ Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 86. n. 5. & 6.* Matt. *de iuriſdict. p. 1. c. 14. n. 40.* Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib. 2. c. 11. n. 25.*

Cap. Contra ſtatuta. VII.

Zozimus.

1 ZOzimus Papa relatus *in hoc text.* aſſerit Romanum Pontif. nil poſſe contra Patrum ſtatuta ſancire, quod Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 9. n. 5.* intelligendum eſſe ait, quatenus illa ſtatuta ius naturale, vel diuinum referunt, ſic etiam intelligit Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 5. c. 14. q. 4. verſ. ſi obiicias*, vbi ita reſpondet *ad cap. violatores, cap. primà ſalui, cap. qua ad perpetuam, cap. nulli fas; cap. à ſanctis, hac ead. cauſa, & quæſt.* quatenus Papa dicit ſe debere inſtituta Patrum vſque ad animam, & ſanguinem tueri, vt id locum habeat in his, quæ ſunt fidei, & iuris diuini, Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 10. n. 6.*

Qvæstio II.

1 GLoss. *in ſumma huius quæſt. verbo quod autem, in verſ. in dubio autem*, ait in dubio ſemper præſumi priuilegium potius perſonale, quam reale, refert D. Barboſ. *in l. quia reale, n. 4 ff. ſoluto Matrim.* Quod autem dicatur priuilegium perſonale, & quod reale, dixi *ad reg. priuilegium, de reg. iuris lib. 6.*

2 In ead. gloſſ. ibi, *Idem in dubio potiùs præſumo non reuocatum prius priuilegium, quàm reuocatum.* Ita Alciat. *reſp. 19. n. 4.* Pariſ. *conſ. 61. num. fin. lib. 1.* Feder. de Senis *conſ. 133. prope fin. verſ. itē in dubio*, & alij, quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 9. §. 1. n. 29.*

Cap. Inſtitutionis. VII. *Gregor.*

1 S*Iue quæ ſcripto decreuimus, ſiue quæ in noſtra præſentia videntur eſſe diſpoſita.*] Ergo non eſt neceſſaria ſcriptura ad ſubſtantiam, & valorem gratiæ, ſed ſtatim, ac conceſſa eſt per verbum, *fiat*, valida eſt in ſe, & perfecta quoad ſubſtantiam, vt per Caſſad. *dec. 4. n. 2. de cauſa poſſeſ.* Ludou. Gom. *in reg. Cancell. de non iudicando, iuxta formam ſupplicationis, q. 1. n. 8.* Caſtil. *l. 41. Tauri, n. 4.* & *ibi*, Anton Gom. *n. 2.* Reboff *in praxi benef. tit. de diſpenſat. ad plura beneſic. num. penult. & tit. gratia rationi congruit, n. 2. & tit. de ſignatura gratiæ, p. 2. n. 15. & in concord. rub. de mandatis Apoſt. §. 1. verbo literas*, Nauar. *conſ. 1. n. 1. de priuileg. in nouis, & in cap. accepta, oppoſit. 8. n. 30. de reſtit. ſpoliat.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 8. n. 55.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 1. c. 13. n. 51.* Auend. *l. 43. Tauri, gloſſ. 1. n. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 845. n. 20.* Gutier. *conſ. 9. n. 6.* Azeued. *l. 2. n. 11. & 12. tit. 7. lib. 5. noua recop.* Matien. *eadem l. 2. gloſſ. 3. n. 1.* Molin. *de Iuſtit. tom. 3. diſp. 599. n. 1.* Brun. à Sole *in locis communibus, lit. G verbo perficitur, & lit. L. verbo literæ Apoſt.* Sayr. *de Pœnitentia, c. 22. n. 3. in fine*, Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 29. n. 2.*

Cap. Ita nos. XXV. *Gelaſ.*

1 GElaſius Papa relatus *in hoc textu* ſcribit ciuitatem, quæ proprium Epiſcopum occidit, priuari dignitate Epiſcopali, vt per Clar. *§. fin. q. 77. à n. 36.* Couar. *lib. 2. var. c. 8. n. 10. verſ. his omnibus*, Menoch. *de arbitr. caſu 356. n. 55.* Farin. *in praxi crim. p. 5. q. 112. inſpect. 3. n. 131.*

2 Intellige quando is Epiſcopus erat iam conſecratus, vt per Couarr. *vbi ſuprà*, Mandoſ. *ad regul. 16. Cancellariæ, q. 19. n. 13.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellariæ, gloſſ. 9. §. 5. n. 27.* Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib. 3. c. 7. n. 9.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 57. n. 237. ſecundum Lugdunenſ. impreſſ.*

CAVSA XXVI.

Qvæstio I.

Cap. Sortilegi, vnic. *Iſidor.*

1 ISIDORVS *lib. 8. etimolog. cap. 8.* relatus *in hoc text.* definit, qui ſint ſortilegi, de quo, & latè de materia ſortilegiorum, vide Paul. Grilland. *in ſpeciali tractat. de ſortileg.* Tiraq. *de iure prim.*

*q.17.opin.1.n.*84.Sayr.*in claui Regia, lib.*4.*c.7.num.*7. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo ſortilegium*, Martin. Delri. *diſquiſit.magic.lib.3.p.1.q.1. cum ſeqq. & lib.4. c.4.q.1.* Azor.*inſtit.moral.p.1.lib.9.c.21.* Soar.*tom.1.de Relig.lib.2. de ſuperſtit. c.38. ex n.56.* Leſſi. *de Iuſtit. lib.2.c.43.dub.9.* Sanch. *in pracepta Decalogi, tom.1. lib.2.c.38.ex n.56.* Hortenſ.Canalcan.*de brachio Regio, p.1.n.*84.Fai in.*in praxi crimin.p.1.q.20. à n.72. & de hareſi, q.*181.

Qvæstio II.

Cap. Sors. I. *Auguſt.*

1 VLgò allegatur hic text. ad hoc quòd ſortes diuiſoriæ ſunt licitæ in caſibus, in quibus ius humanum eas non interdicit, vt per Felin. *in cap. licet cauſam, ad fin. de probat. & in cap. capitulum,n.21.verſ & pre doctrina, de reſcript.* Soar.*tom.1. de Relig.lib.2.de ſuperſtit.c.12.à n.3.* Sanch.*in pracepta Decalogi, tom.1.lib.2.c.38.n.57.*

Cap. Non ſtatim. II.

Hieronymus.

1 HIeronymus *ſuper Ioannem,c.1.* relatus *in hoc text.* ſcribit quòd exemplo Ionæ, & Matthiæ non oportet ſortibus credi, vt per Sayr. *in claui Regia, lib.4.c.7.n.7.* Et vide quæ latè dixi *in collect. ad c.3.de ſortileg. in Decretal.*

Cap. Illud. VI. *Auguſt.*

1 SCribentes anxiè torquentur, Samuël ſuſcitatus per Pythoniſſam, vt cum Saüle loqueretur, ſicut 1.*Reg.c.*28.narrat hiſtoria, fuerit ipſius Samuëlis anima, an potiùs phantaſma quoddam, & illuſio imaginaria Diaboli machinationibus facta, de quo vide D.Auguſt.*lib.2.de doctrina Chriſt.c.23.& lib..de mirabilibus ſacra Scriptura,c.11.& lib 2.ad Simplicium, q.3.* Iſidor.*lib.8.etymolog.c.9.* Dionyſ.Carthuſ. *ſuper 1. Regum c.28.art.47.* D.Thom.*p.1.quaſt.98.art.8.ad 1. & 2.2.q.174.art.5.ad 4.& in addit.ad 3.p.q.69.art.3.* Victor. *in relect. de arte magica, n.18.* Benzon.*lib.2. c.45.* Alphonſ.à Caſtro *de iuſta hereticorum punit.lib.1. c.14. ex colum.* 1131. Alphonſ. Mendoza *in quodlib. Theolog.q.5.ſcholaſt §.8.* Mich.Bettendorp.*de apparit. Spirituum,c.11.ex concl.*202.Petr. Caniſ.*de Maria Virgine, lib.5.c.21.* Gaſp.Caſal.*lib.4. Axiomat.diſp.1.c.3.* Petr. Sanch. *in quadrangulo virtutum, tit. de Iuſtitia, art.3.* Ioan.de Lucena *in vita Sancti Franciſci Xauerij, lib.8. c.26.* Peni. *in direct. Inquiſit. p.2. comment. 68. lit.H.* Martin.Delr.*diſquiſit.magicar.lib.2.q.1.pag.mihi 54.& quaſt.6.pag.62.& q.26.pag.115.cum ſeqq.* Soar. *tom.1.de Relig. lib.2. de ſuperſtit. c.16.n.15. cum ſeqq.* Petr.Leloyher *lib.4.ſpectror.c.1.* Raph.de la Torre *in 2.2.D.Thom.tom.2.q.95.art.3.diſp.3. de Necromantia, in princ.* Comitol.*reſponſ.moral.lib.6.q* 5. Iul. Lanor.*de Iubilao,& Indulgent.p.2.c.29.n.98.& 99.* Torreblanc. *de Magia,lib.2.c.17.ex n.31.* vbi ait ſibi videri probabilios fuiſſe veram animam Samuëlis, quæ Saüli apparuit, exercente quidem Pythoniſſa artem ſuam, ſed non eius artis vi, & potentia, ſed iuſſu Dei, atque Imperio, vt impio Regi finem vitæ renuntiaret.

Et quòd ſæpè dæmones appareant fingentes ſe eſſe animas defunctorum, vt videntes in errorem inducant, tradunt Sot.*lib.8.de Iuſtit.q.1.art.2.col.4.verſ.ſed rogas*, Pedraza *in ſumma, in 1.pracepto*, §.10.Martin. Delr. *diſquiſit. magic.q.26.ſect.7.* Sanch. *in pracepta Decalogi, tom.1.lib.2.c.38.n.23.* repugnat enim naturæ animarum huiuſmodi apparitiones, quia, vt ait S.Th. *p.1.q.117.art.4. Non poteſt anima ſeparata naturali virtute mouere aliquod corpus, cùm enim ſit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi ſecundum locum, niſi corpus quod informat,& viuificat, quare anima defunctorum neque aſſumere corpora, nec eam illis ad viues venire poſſunt.* Dæmon autem miraculum vllum facere non poteſt. S. Thom.*d.p.1.q.110.art.4. ad 1.* Mich. Medin. *lib.1. de recta in Deum fide, c.7.* Maiol.*tom.2. dierum canicul.colloq.3.* & ideo eius poteſtati repugnat hoc efficere, quia Beatorum animæ in manu Dei ſunt, & ſoli Deo obediunt, damnatorum autem, vt quæ perpetuis (diuino iudicio) ſunt addictæ ſupplicijs ſine eius permiſſione nequit Diabolus ſinere egredi: quæ autem ſunt in Purgatorio, vt quæ peſſimo carceri à Deo ſunt emãcipatæ, abſque eius licentia exire non poſſunt, vt docent S. Auguſt. *in lib.de cura pro mort.c.16.* Petr. Thyræ.*lib.1. de apparit.ſpirit.c.11.* Petr. Binsfeld. *in confeſſ. malefic.dub. 2. concl.2.* Vnde apparitiones,& reſurrectiones mortuorum, quæ nobis dæmones & magi obtrudunt, non animas, ſed ſpectra & phantaſmata eſſe tradunt Tertull.*lib.de anima,c.fin.* S.Thom.*d.p.1.q.117.art.4.* Sot. *in 4.diſt.34.q.1.art.3.* ac proinde quæ dæmonis miniſterio reuiuiſcũtur pacto finito in fœtida oſſa redeũt, vt exemplis comprobant Guillel.Pariſien.*in ſumm.de vniuer.p.fin.* Cæſar.*lib.12. miracul.c.3.* Splna *de ſtrigibus, c.7.* aliquando enim ille vt quæ vera cadauera ſunt, fingit viuere, ipſéque illa ſubingreditur,& ſicut nauta ſolet mouere nauim, ſic ipſe illa mouet, non aliter quàm motor intus exiſtens, & viuentium ſimilia cogit actione, geſtúque imitari, vt tradit Spreng *in mall.p.1.q.3.& p.2.q.1.c.4.*

Cap. Illos planetarios. VIII.

AVguſtinus *confeſſionum lib.4. c.3.* relatus *in hoc text.* ait Chriſtianam, & veram pietatem planetarios expellere, & damnare, de quibus vide Mart. 1
Delr.*diſquiſit magicarum, lib.4.c.3.q.1. pag.mihi* 295. Soar.*tom.1. de Relig.lib.2.de ſuperſtit.c.11.n.14.* Ioan. Orozeo de Conar.*in tractatu de vera. & falſa prophetia, lib.2.c.29.fol.134.col.1.* latè Torreblanc.*de magia, lib.1.c.5.per tot.* vbi multa de cometis,& *n.33.* ait quòd ſtella noua Chriſti natiuitate apparuit, & *n.34.*& 35. quòd ſtella Magorum vera fuit & non meteorologica, licèt curſum aliarum habuerit.

Qvæstio III. & IV.

Cap. Igitur genus diuinationis. I.

DE multiplici genere diuinationis, vide 1
Vmbert. *in indic. Inquiſit. verbo diuinationes*, Petr. Greg. *ſyntag.iuris, lib.34. c.3.& c.15.* Petr.Binsfeld.*de confeſſ.maleſic.prал.15.cauſa 3.verſ.diuinatio.* Læl. Zechi *in ſumma,tit.de fide, cap.15.de ſuperſtit. diuinatiua, & cap.22. de diuinat.* Iacob. de Graff *in deciſ. aureis, lib. 2. cap. 3. à num.6.* Gregor. de Valent. *2.2. quaſt.95. diſp.6. q.12.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.9.cap.24.* Martin.Delri.*diſquiſit.magic.lib.4.cap.2. quaſt.1.*

q. 1.4.5.6.& 7. Soarez *tom.1.de Relig.lib.2.de ſuperſtit. c.7.8.& 10.* Leſſi. *de Iuſtit. lib.2.c.43.dub.3.* Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.2.c.38.à n.12.*

Geomantia.] Olim in terra ſtyli punctatione fiebat, hodie in abaco, vel tabula ſexdecim figurarum technica depungit, ſexdecim additis punctorum coordinibus ſingulis ſignis reſpondentibus; quibus futura rimantur, vt docent Magus Oliuerius, & Gaſpar. Peucerus *in librit, de ipſa editis*, Torreblanc. *de magia, lib.1.c.20.n.16.& 17.* qui ex aliis fatetur illi diſquiſitioni nullam prorſus rationem, nullam veri ſpeciem ſubeſſe.

Hydromantia.] Captabatur ex aquæ inſpectione, in qua dæmon futuros caſus, & euentus repræſentabat, & hæc fiebat vel in aqua æſtiua coniectis lapillis, & eorum obſeruatis gyris, vel in vaſculo aquæ pleno, & annulo filo ſuſpenſo ex conſtitutis ad latera ictibus, vel in olei guttula aquæ infuſa à dæmone, caſus & euenta repræſentabantur, vt docent Martin. Delr. ad Senec. *in trag.* Raph. de la Torre *tom.2.de vitiis oppoſ. Relig. q.95.art.3. diſp.3.* Torreblanc. *d.c.20. ex n.5.* vbi ex *num.11.* declarat illud *Geneſ. c.44.* vbi Ioſeph. ait: *An ignoratis quòd non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia.*

Pyromantia.] Dicitur à voce Græca πῦρ, quæ ignem ſignificat, eo quòd ignem captarent, & illum maximè, quem de Cœlo deſcendiſſe cognouerant, vt ſunt fulgura, fulmina, & ſimiles ignes elementares, ita Orozco de Conar. *lib.2.de falſa prophetia, c.7.* Torreblanc. *d.lib.1.c.19.per tot.*

Arioli.] Dicuntur illi qui circa aras idolorum diuinabant, quorum proprium fuit munus, de quibus vide Orozco de Conar. *de vera & falſa prophet. lib.2. c.31.* Torreblanc. *d.lib.1.c.17.per tot.*

Haruſpices.] Sic dicti ab obſeruandis horis in ſacrificio, de quibus Torreblanc. *d.lib.1.c.18.*

Nam auſpicia ſunt, &c.] Ita Torreblanc. *d.lib.1. c.21.n.5.cum ſeqq.*

2 *Hi ſunt qui vulgò mathematici vocantur*, &c.] Vide Ioan. Orozco de Conarr. *in tract. de vera, & falſa prophetia, lib.2.c.29.fol.134.col.1.* Martin. Delr. *d.lib.4. c.3.q.1.pag.mihi 295.*

3 *Salitores vocati ſunt*, &c.] Vide Ioan. Orozco de Conarr. *d.tract.lib.2.c.8.ad fin.*

Cap. Sciendum. II.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus *in lib.de diuinat. dæmonum, c.3.* relatus *in hoc text.* ſcribit quot modis dæmones futura prænoſcant, in qua re latè Delri. *diſquiſit. magic. lib.4. c.1.q.2.* Pereira *lib.3.de Magia, c.5.n.35.* Valent. *2.2. diſp.6.q.12.puncto 3.col.1.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2.c.38.n.7.* bene tractantes docent quòd dæmon, ſi futura contingentia ſint, quandiu non habent cauſam certam, & determinatam, nequit ea certò prædicere, vt gubernationes, ac Regnorum mutationes, & ea, quæ à libero arbitrio pendent. At poteſt multa probabiliſſimè coniectans prædicere. Cùm enim ingenio Angelico, & tam exacta omnium naturalium cognitione, ac tam longa experientia præditus ſit, ſagaciſſimus eſt ad præſentienda ex his futura. Præterea cùm omnium hominum temperamenta, affectùſque optimè notis, & quod ex ipſis oriri ſoleat, poteſt ex his pendentia à libero arbitrio probabiliſſimè coniectare, atque ita contingit, vt ſæpè vera annunciet. Poteſt etiam ex clandeſtinis conſiliis, verbis, ſcriptis, deliberationes hominis futuras ſolertiſſimè conlicere. Poteſt etiam certò futura noſſe, qui diuinatores edocet ex reuelatione Dei per Angelum ſibi facta: ſæpè enim Deus ad malum pœnæ inferendum vti ſolet dæmonis miniſterio, atque ita id damnum, & durationis tempus ei reuelat, & ideò tunc dæmon initium, & finem eius mali certò prædicere valet.

Quare dæmon cognoſcere nequit euentus liberos, ſiue exemptos à cauſalitate rerum temporalium, aut futuros non neceſſarios, ſed contingentes, vt docent S. Aug. *lib.3. Trin. & in lib.de natura dæmon.* S. Thom. *2.2.q.95.art.6.& 7.* Caſtro *de iuſta hæret. punit. lib.1. c.14.* Griland. *de ſortileg. q.10.n.2.& q.11 ex n.1.* Farin. *in praxi crimin. p.1.q.20.ex n.79.* quos refert & ſequitur Torreblanc. *de magia, lib.1.c.30.ex n.14.* vbi multa de materia huius text. In aliis autem, quæ ex cauſis neceſſariis dependent, quæ ab aliis naturalibus nequeunt impediri, vt Solis eclypſes, aſtrorum coniunctiones, & ſimilia, non tantùm coniectatione, ſed certò dæmon prædicere poteſt veluti rerum naturalium peritiſſimus, Griland. *de ſortileg. q.6.ex n.3.* Medina *lib.2. de recta in Deum fide, c.1.* Petr. Binsfeld. *in rub. C. de maleſic. & mathem. notab.10.* Peñia *in directo. Inquiſ. p.2. commento 67.*

Accipiunt etiam poteſtatem, & morbos immittere, &c.] Morbos à dæmone inferri multis ſacræ Scripturæ locis probat Torreblanc. *de magia, lib.2.c.40.ex n.9.* Nam cùm ſanitas conſtet ex conuentione, diſpoſitione, & adæquatione humorum, poterit Diabolus ea perturbare per ſe, vel per cauſas naturales latenter immiſſas; per ſe enim aut intus operando in faciendo aerem circumſtantem, quem homo reſpirando attrahit, & ſic morbum, aut mortem inducere, vt in tempore peſtis docet Franc. Valleriola *lib.2. locorum commun. c.2.& lib.3.c.18.*

Quæstio V.

SVMMARIVM.

1 *Arioli quid ſit, remiſſiuè.*
2 *Phylacteria quæ dicantur, oſtenditur.*
3 *Phylacteriis vtentes excommunicantur.*
4 *Excommunicatio comminata in quoſcunque diuinatores, vel incantatores, ac aduerſùs clericos ſortibus diuinatoriis vtentes, eſt latæ ſententiæ, ſed contrarium verius, vt n.5.*

Cap. Si quis ariolos. I.

ARIOLI quid ſit explicat Ioan. Orozco de Conar. *in tractatu de vera & falſa prophetia, lib.2.c.31.* 1

Aut phylacteriis.] Optimè Couar. *lib.4. var. c.57. n.12.* ſic ait: Phariſæi olim apud Iudæos Decalogum in membranulis ſcribere conſueuerunt, & in fronte ligare, vt Religionis intimæ ſpecimen præberent, dicebantúrque hæ membranulæ *Phylacteria*, quaſi cuſtodientia in memoriam ſanè, quòd præcepta illa cuſtodire tenebantur, & veluti in cuſtodiam, & monimentum ſui haberent, ſicut in Matth. *c.23.* explicatunt Hieronymus, Chryſoſtomus, & alij. Iuſtinus item Martyr *in dialogo cum Tryphone aduerſus Iudæos, pag.34.* Idque faciebant Phariſæi prauè intelligentes mandata legis à Domino data per Moyſen *Deuteron. c.9.* Hæc igitur dicebantur Phylacteria, id eſt, conſeruatoria, ad quorum ſimilitudinem, & exemplum arioli, & excantatores ad ſeducendos ſim- 2

plices animos quaſdam membranulas potius ſcriptas à dæmone quàm ab Angelia exhibebant Chriſtianis, quaſi hæc Phylacteria forent illis admodum vtilia in tutelam corporis, & animæ. Quæ quidem præter Gelaſium omninò prohibet Gregorius III. *in Concilio Romano præſidens, c.12.* Apud Gratianum *in cap. ſi quis ariolos*, &c. Hactenus Couat.

3 Phylacterlis igitur vtentes *in præſenti text.* anathemate feriuntur, & *in cap. non oportet, infrà hac eadem cauſa, & quæſt.* clerici eis vtentes eiici ab Eccleſia iubentur, vt per D. Anton. 2. *p. tit. 12. c. 1. §. 13.* Simanch. *de inſtit. Cathol. tit. 63. n. 19.* Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib. 3. p. 2. q. 4. ſect. 3.* Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 2. c. 40. n. 29.*

4 *Anathema ſit.*] Ergo excommunicatio comminata in quoſcunque diuinatores, vel incantatores, ac aduerſus clericos ſortibus diuinatoriis vtentes, eſt latæ ſententiæ, vt per Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 19. n. 5.* Martin. Delri. *diſquiſit. magic. lib. 4. c. 2. q. 7. ſect. 4.* vbi probat ex *cap. ſi quis Epiſcopus, & cap. aliquanti, infra hac eadem cauſa, & quæſt.* & faciunt Doctores per me citati *in tract. de dictionib. vſufreq. d. 374. n. 1.* aſſerentes verbum, *ſit*, importare canonem latæ ſententiæ.

5 Cæterùm verius eſt nullam eſſe excommunicationem in hoc latam, ſed tantùm ferendam, quia text. *in d. cap. ſi quis Epiſcopus*; nihil de excommunicatione tractat, & *in d. cap. aliquanti*, cùm vtatur verbo futuri temporis, *habeatur*, continet ſententiam ferendam. Verba autem illa, *anathema ſit*, contenta *in hoc textu*, quamvia importare videantur latam excommunicationem, hoc tamen intelligitur niſi proferantur in materia, in qua conſtat ex aliis textibus non imponi excommunicationem latam, ſed ferendam, vt multis comprobat Sanchez *de matrim. lib. 5. diſp. 12. n. 2.* quod in hoc caſu contingit, ſunt enim multa alia iura declarantia hanc ſententiam eſſe ferendam, vt *in c. 2. 3. & cap. non oportet, hac eadem cauſa, & quæſt.* Quare ita tenent Azot. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 26. q. 3.* Leſſi. *de Iuſtit. lib. 2. c. 43. dub. 5. n. 29.* Sanchez *d. lib. 2. c. 38. n. 91.*

Cap. Qui diuinationes. II.

Ex Conc. Ancyrano.

1 IN ſubſcriptione textus ibi, *Item ex Concil. Ancyrano*, vide latè Martin. Delri. *diſquiſit. magicarum, lib. 5. ſect. 12. pag. mihi* 411.

Cap. Non liceat Chriſtianis. III.

Ex Concil. Martini.

1 DE materia huius text. vide Martin. Delri. *diſquiſit. magicar. lib. 4. c. 3. q. 1. pag. 295.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 26.* Sayr. *in claui Regia, lib. 4. c. 6. n. 6. & c. 7. num. 1.*

Neque in collectionibus herbarum, &c.] Notatur ad hoc quòd vana & ſuperſtitioſa obſeruatio eſt credere herbas in aliquo die habere virtutem efficaciorem, vel addere circumſtantias inutiles, cùm ad hoc cauſa naturalis non ſubeat, nec diuina, vt per Torreblanc. *de magia, lib. 1. c. 27. ex n. 8.* vbi *n. 10.* ait quòd naturalis ſe non extendit vltra naturales effectus, vt apud agricolas in plantatione & inſertione arborum, apud fabros in inciſione lignorum, apud paſtores in contuſione vellerum, & imprægnatione ouium, eo quòd ex Cœli influentia, Lunæ conformatione, & terræ diſpoſitione meliores in vno quàm in alio euentus experiantur, vt tradit Petr. Ciruelo *lib. 4. de aſtrolog. Chriſtiana, c. 1. & 3.*

Cap. Contra idolorum. X.

Gregorius.

FEruenti comprehendere zelo te volumus.] Notatur ad hoc quòd poteſt iudex Eccleſiaſt. qui alioqui iure de crimine cognitionem habet, laicum reum capere, & in carcerem mittere, vt per Român. *ſing. 66.* & alios citatos à Couar. *pract. c. 10. n. 2. paulò poſt princip.* 1

SVMMARIVM.

1 *Anquirenſe Concilium quando fuit celebratum, remiſſiuè.*
3 *Strigum nocturni conuentus an ſint imaginarij, oſtenditur*, & n. 4.
5 *Declaratur text. in præſenti.*
6 *Strigum conuentus nocturni ſubitò pronuntiato nomine Ieſu euaneſcunt.*
7 *Doctores referuntur de lamiis agentes.*

Cap. Epiſcopi. XII.

Ex Concil. Anquirenſi.

IN ſuperſcriptione text. ibi, *Item ex Concilio Anquirenſi, c. 1.* vide latè Martin. Delri. *diſquiſit. magicar. lib. 5. ſect. 12. pag. 411. cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia, lib. 4. c. 6. n. 13. in fine*, Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 2. de ſuperſt. c. 9. n. 26.* latè Turreblanc. *in tract. de magia, lib. 2. c. 36. ex n. 5.* vbi circa inueſtigandum huius text. auctorem multum elaborat, & tandem concludit, dum certiora haberi non poſſunt, Concilio Ancyrano tribuendum, cùm in eo veniant Burchard *lib. 10. c. 1.* & Iuo *p. 11. c. 30.* necnon Gratianus Canonum compilator in eius epigraphe, ſed ea lege in Concilio tantum tribuamus, quæ ſolùm in eius actis contenta ſunt, videlicet ex illo, *Epiſcopi, eorumque Prælati*, vſque ad illud, *à tali peſte mundari debet Eccleſia*, quæ habentur in Concilio Ancyrano *can. vlt.* & referuntur ad literam *in cap. qui diuinationes 26. q. 10.* cætera autem minoris ſunt auctoritatis non ſolùm Auguſtino, aut Damaſo indigna, verùm & Concilio Ancyrano, aut quovis alio Canonico auctore. 1

Ex parochiis ſuis penitùs eradicent.] Vide Soarez *d. lib. 2. de ſuperſtition. c. 19. n. 13.* 2

Illud etiam non eſt omittendum, &c.] Ex hoc textu colligunt aliqui, nocturnos ſtrigum conuentus eſſe imaginarios, nec alia in loca ipſas verè tranſuehi, ſed ſola cogitatione, & diabolica illuſione illis conuentibus intereſſe, illúcque transferri, ac proinde Nauar. *in man. c. 11. n. 38. verſ. 32.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 7. n. 9* aiunt peccare mortaliter id credentes. 3

Verùm quamvis ſæpè accidat ſtriges ſola imaginatione deferri, non tamen negandum eſt nonnunquam verè transferri à dæmone de loco in locum, vt tradunt Patres orthodoxi S. Gregor. *lib. 1. Dialog. c. 4. lib. 2. in Iob. c. 9.* S. Epiphan. *lib. 1. contra hæreſes, c. 36.* S. Auguſt. *lib. 2. ad Simplic. q. 3. & de ciuit. Dei, Lib. 2. cap. 23. & lib. 7. cap. fin. & lib. 8. cap. 29. & lib. 10. c. 9. & lib. 18. cap. 17. & lib. 21. c. 7.* Item Theologi tam veteres, quàm recentiores, S. Thom. 2. 2. *q. 92. & 93. & lib. 3. contra Gentes, c. 104. & 105.* Ioan. Maior. 4

in

Digitized by Google

in 2.ſent.diſt. 14.*q.*3. Toſtat. *in Matth.*4.*q.*47. Caiet. 2.2.*q.*96. Alphonſ.à Caſtro *de iuſta haret. puuit.lib.*1.*c.*16. Victor.*in relect.de magia,q.*7. Albert. *de agnoſc. aſſert.q.*24. Franc. Tolet.*in inſtruct.Sacerd.lib.*4.*c.*15. Caiet.2.2.*q.*95.*art.*3.Valeot. 2.2*diſp.*6.*q.*12. *puncto* 2. Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*9.*c.*25.*quaſt.*3.Martin.Delri. *diſquiſit.magicar.lib.*2.*q.*16.Soar.*tom.*1.*de Relig.lib.*2. *de ſuperſtit.c.*16.*n.*23.*cum ſeqq.*Leſſ.*de Iuſtitia*, *lib.*1. *c.*44.*dub.*3.*n.*15.*&* 16. Emman.de Valle *de incaut.& enſalm. ſect.*3.*c.*5.*num.* 5. Sanch. *in pracepta Decalogi, tom.*1. *lib.*2. *c.*40. *n.*6. vbi ſubdit explicate Delriom huiuſmodi lamias de loco ad locum vehi à dæmone in forma hirci, vel alterius animalis,vel in arundine vera, aut veto ſcoparum baculo equitantes, quæ à dæmone aguntur, & ſubleuantur, atque adeo tunc conoentibus nefariis verè corporaliter intereſſe. Denique intiſpetiti Damhaud.*in praxi c.*61.*ex n.*134. Medic.*in ſum.hares.p.*1.*q.*9. Simancb. *de Cathol.inſtit. tit.*37. *ex n.*6. Nicol Remig. *lib.*1.*de monol c.*14.24. *&* 29. quas quidem tranſlationes lamiæ ipſi tam in aculeis, quàm ſpontanea confeſſione iureiurando veras eſſe fatentur, & ſe ad conuentus corporaliter deferri affirmant nota ſibi pinguedine inunctæ,vel etiã ſine vnctione inſidentes aliquando ſcopa, arundine, baculo, etiam veto, à dæmone tamen ſubleuato, vt enarrant Nicol.Remig.*d.lib* 1.*c.*74. Griland.*de fortileg.q.*4.*ex n.*26.Petr.Binsfeld.*in confeſ.malefic.memb.*1. *concl.*12.quod experientia comprobatur eatum, quæ intercepto itinete, vel ſoluta impia ſocietate diuino quodam iudicio, in paramis, & campeſtribus locis nudæ repertæ ſunt clara luce ſupina,itavt pedibus ad patriam redire cogantur, prout obſeruant Griland. *de fortileg. q.*7. *n* 27. *&* 28. Spreng. *in mall. p.*1.*q.*3. Ioan. Cælat.*lib.*10.*miracul.c.*1. Nicol. Remig *d.lib.*1. *c.*14.Spin.*de ſtrigib.c.*17.*cum ſeqq.*Binsfeld.*vbi ſuprà. pral.*6.

5 Ad textum verò in præſenti reſpondent Martin. Delri.Soar.Azor.Leſſi. & Sanch.*citatis locis*, intelligi de credentibus cum illis modis in hoc text. narratis, nempe vt huiuſmodi lamiæ conoiventur cum Dea Diana, & cum Dea Herodiade, &c.

6 Non obſtat quòd conuentus illi ſubitò prononciato nomine Iesv euaneſcunt, quod fieri non poſſet ſi vera eſſent corpora, quia reſpondet bene Martin. Delri.lamias non ſubitò tunc euaneſcere, ſed præſtrictis intuentium oculis à dæmone celerrime aſportari, & ſic dici euaneſcere, id eſt, deſinere videri.

7 Plura de lamiis, ſeu ſtrigibus ſi quis ſcire copiat, conſulat Lucern.Ioquiſit.*verbo ſecta ſtrigiarum*, Sot. *de Iuſtit. lib* 8. *q.*3. *art.*2. Alphonſ.de Caſtro *de iuſta hereticorum punit.lib.*1.*c.*16. Ioan. Bodin. *de magorum damonomania, lib.*2.*c.*5.*cum ſeqq.* Bernard. Comenſ.*in ſpeciali tractatu de ſtrigibus*,Simanch.*in enchirid.tit.*11. Peniam *in direct. Inquiſit.p.*2.*ſcholio* 50.*verſ.ſed à maligno ſpiritu*, Ioan. Pined. *p.*1. *de la agricoltura Chriſtiana, dialog.*4.§.32.Pedrazain *in ſumma*, *in* 1.*praeceptum Decalogi, verſ.*11. *ſi cree.*

8 *Quis enim non in ſomniis*, &c.] De diuinatione per ſomnia dicam ad *cap.non obſeruetis*,26 *q.*7.

Quiſquis credit, &c.] Notatur ad hoc quòd transformationes de vna in aliam ſpeciem abſque Dei permiſſu à dæmone fieri non poſſunt, nam hæ non minus quàm eorum creatio & productio ad abſolutam Dei poteſtatem pertinent, ac proinde dæmoni, & magis omnibus deneganrur, S.Thom.*lib.*3. *contra gentes,cap.*103. Anan. *lib.*4. *de natura damon.* Remig. *lib.*1.*damon.cap.*15.Binsfeld. *in confeſſ. malefic.concl.*3. Petr.Tyræ.*lib.*1.*de apparit ſpirit.ex c.*15.*vſque ad* 24. Non obſtat quòd legimus Nabuchodonoſor in bouẽ conuerſum, *Dani.c.*4.& vxorem Loth conuerſam in ſtatuam ſalis,*Geneſ.c.*19.quia hæc Diuina potentia & virtute facta ſunt, & quamvis de Nabuchodonoſore plerique negent, Regem hominis corporis effigiem induiſſe, ſed duntaxat mente abalienatum vt ſe bouẽ crederet, Pereira *lib.*5.*in Dani.*Medin.*lib.*1.*de recta in Deum fide, c.* 7. tamen verius eſt Regem in beſtiam transformatum fuiſſe,ſenſúſque & formam accepiſſe bouis, vt pecudum more quadrupes incederet, & fœno veſceretur,& homines fugeret, & ſub dio degeret, vt docet S. Gregor. *lib.*5. *moral. c.*8. Molin.*in S. Thom.p.*1.*q.*111. De vxore Loth nullus dubitauit ipſam tranſmutatam, & conuerſam fuiſſe,quia vt habetur Geneſ.*d.c.*19.*Reſpiciénſque vxor eius poſt ſe verſa eſt in ſtatuam ſalis*, quæ vſque in præſens perdurat in Segor, & aqua non reſoluitur, nec igne crepitat, nec ruit ventis, nec mutilatione fraudatur, nam ſi quis aduena aliquid ei de corpore diminuerit,ſtatim redintegratur,& patitur menſtrua quaſi eſſet viua,vt optimè recolit Maiol.*tom.*1.*dier. canicul. colloq.*18. quem refert Torreblanc.*de Magia, lib.*2.*c.*16.*n.*8.*&* 9. vbi *n.*11.*cum ſeqq.* agit de pluribus,quorum transformationes celebrauit antiquitas, licèt verè transformati non eſſent.

Cap. Quicunque. XIII.

Ex Concil. Tolet. XIII.

PLerique etiam Sacerdotes,&c.] Vide Farin.*in praxi* 1 *crim.p.*1.*q.*20.*n.*106.*& ſeq.*

Exilij perpetuo ergaſtulo relegentur] Vide Emman. de Valle *de enſalm.& incant.ſect.*3.*c.*5.*n.*35.

SVMMARIVM.

1 *Pharaonis magi an veros ſerpentes,ſeu potiùs apparentes ope damonis apparere fecerint, oſtenditur.*

2 *Necromantici, qui dicantur, remiſſiuè.*

3 *Hydromantici, qui dicantur, remiſſiuè.*

4 *Auguria obſeruantes ex cantu, & volatibus auium, qua pœna puniantur. remiſſiuè.*

5 *Pythoniſſam quomodo Samuelem Prophetam ſuſcitaſſe narret Scriptura, remiſſiuè.*

Cap. Nec mirum. XIV.

VErtentes virgas in dracones.] Magi Pharaonis 1 *Exodi* 7.Ope dæmonis veros ſerpentes apparere fecerunt. quod ex D.Auguſtino, & aliis contingere poſſe ait Martin Delri. *diſquiſit. magic.lib.*2.*quaſt.*6. vel auferente dæmone clam magorum virgas, & aliunde aſportantes ſerpentes ita celeriter,& occulte, vt videntes crederent virgas in ſerpentes conuerſas, vel potuit dæmon breuiſſimè efficere, vt virgæ illæ putreſierent, & ex illis putrefactis ſerpentes illi producerentur, vtpote qui ex putrefactione generarantur; nam quod ſolus calor multis diebus efficere potuit, id dæmon exiguo tempore poteſt, applicando actiua, quæ ad hoc efficaciora nouit. Alij credunt ſerpentes illos non eſſe veros, ſed apparentes, obiiciente dæmone occultè phantaſticas corporum ſimilitudines, quæ vera corpora apparent, vel aliquando nec vera corpora, nec corporum ſimilitudines obiiciente dæmone ſenſibus externis, ſed illis illudendo, itavt homo ſe videre exteriùs credat quòd nec videt, nec extat, quod dæmon operatur commouens humores, qualiter id humorum commotio in

phreneticis,

phreneticis, & ſomnlantibus operatur. Vel poteſt id fieri, ſi dæmon virtute alicuius rei naturalis occultæ ſpectantium oculos ita inficiat, aut perturbet vt videatur illis eſſe quod non eſt, vel non eſſe quod eſt, ſicut æger ob palati corruptionem dulces cibos iudicat amaros, ita eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 40. *n.* 4. Torreblanc. *de magia, lib.* 2. *c.* 10. *ex n.* 18. Aliquandò etiam à profanis, & flagitioſis hominibus vera miracula fiunt, ſed non niſi Diuina virtute, & ad confirmationem veræ fidei, vel Dei laudem, & voluntatem oſtendendam. Vide Bapt. Fulgoſ. *lib.* 1. *memorab. c.* 6. *de miraculis*, Petr. Gregor. *lib.* 13. *de Republ. c.* 24. *&* 25. Æneæ Roberti *lib.* 1. *rerum iudic. c.* 5. *fol.* 18. Camil. Borrel. *de præſtantia Regis Cathol. c.* 55. Simon. Maiol. *in diebus Canicul. tom.* 2. *colloq.* 2. *pag.* 111. Rutil. Benzon. *de anno Iubil. lib.* 6. *cap.* 24. Maluend. *de Antichriſto, lib.* 6. *c.* 1. *q.* 5. *cum ſeqq. & lib.* 7. *c.* 15. *cum ſeqq.* Torreblanc. *de magia diuin. lib.* 1. *c.* 11. *&* 26. Soar. *de Fide, diſp.* 4. *ſect.* 3. *n.* 8. *& ſect.* 4.

2 *Necromantici ſunt*, &c.] De Necromanticis, vide repert. Inquiſit. *verbo necromantia*, Læl. Zech. *in ſumm. tit. de fide, c.* 19. *de necromanticis*, Benedict. Pereira *de magia, lib.* 1. *c.* 11. *de necromantia.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 20. Martin. Delri. *diſquiſit. magicar. lib.* 2. *q.* 26. *ſect.* 1. *cum ſeqq.* Raph. de la Torre *tom.* 2. *in* 2. 2. *D. Th. q.* 95. *art.* 2. *diſp.* 5. *de necromantia.*

3 *Hydromantici*] De his agit Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *cap.* 14. *verſ. ſolum igitur*, & meminit Ordin. Regia Luſit. *lib.* 5. *tit.* 3. §. 2. vbi notat parens meus *n.* 6.

4 *Auguria autem auium*, &c.] De auguriis, & diuinatione ex cantu, & volatibus auium, vide D. Thom. 2. 2. *q.* 95. *art.* 7. Læl. Zech. *in ſumm. tit. de Fide, cap.* 15. *n.* 8. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.* 34. *c.* 3. *n.* 7. Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *c.* 17. *verſ. item obſeruantes auguria*, Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 12. *puncto* 3. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 4. *c.* 1. *q.* 7. *ſect.* 1. *&* 2. Leſſi. *de Iuſtit. lib.* 2. *c.* 43. *dub.* 7. Sanch. *d. lib.* 1. *c.* 38. *n.* 38. *cum ſeqq.* Torreblanc. *de magia, lib.* 1. *c.* 21.

Elementa concutiunt.] Intellige non de elementis in totum, ſed de parte aliqua, quam à dæmone concuti non negamus, vt imbres, grandines, fulgora, tonitrua, atque alia meteorologica excitentur, nimbos, pluuias, tempeſtatéſque ſonantes, vt probatur ex Iob *cap.* 1. *&* 2. Nam, vt ait text. *in cap. ſciendum*, 26. *q.* 3. *dæmon in aëris affectione ſibi nota nobis ignota futuras præuidet tempeſtates*, & ideo obtenta Dei licentia poſſe dæmonem ea omnia præſtare probant Theologi 2. *ſent. diſt.* 7. *&* 8. Caſtr. *lib.* 1. *de hæret. c.* 16. Spreng. *in mall. p.* 2. *q.* 2. *c.* 7. Pereira *lib.* 1. *de magia, c.* 6. Griland. *de ſortileg. q.* 6. Nicol. Remig. *lib.* 1. *dæmon. c.* 25. *&* 29. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 34. *c.* 11. *&* 13. Petr. Binsfeld. *in l. eorum, C. de malef. & mathem.* Torreblanc. *de magia, lib.* 1. *c.* 12.

5 *Præterea quidam quærendum putant quomodo Scriptura narret Pythoniſſam Samuëlem Prophetam ſuſcitaſſe*, &c.] De hoc vide DD. per me citatos *ſup. ad cap. illud* 26. *q.* 2.

Qvæstio VI.

Cap. Qui recedunt. VII.

Ex Concil. Arauſico.

1 AMANTIBVS *etiam*, &c.] Nota quòd amentibus, qui antè dignè viuebant, vel dederunt ſigna contritionis, poſſe Sacramentum Euchariſtiæ adminiſtrari, nam cenſetur adeſſe ſufficiens intentio ad ſuſcipiendum Euchariſtiæ Sacramentum; vt per D. Thom. *p.* 3. *q.* 80. *art.* 9. Sot. *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 9. Chamerot. *de Euchariſt. c.* 9. *dub.* 7. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 29. *n.* 79. & alios citatus à Bonacin *de Sacram. diſp.* 4. *q.* 6. *puncto* 1. *n.* 5. vbi ſecus dicunt de iis, qui nunquam rationis vſum habuerunt, quia non cenſentur in neceſſitate Euchariſtiæ, nec eam cenſentur periiſſe implicitè, vel explicitè, cùm vſu rationis ſemper caruerior. Veg. *en eſpeio de Curas, tom.* 1. *c.* 10. *n.* 145. Zambran. *de caſibus in articulo mortis occurrentibus, c.* 3. *dub.* 4. Filliuc. *in quæſt. moral. tom.* 1. *tract.* 4. *c.* 7. *n.* 188. Ioan. Sanc. *in ſelectis diſputationibus, diſp.* 38. *n.* 2.

Cap. Is, qui pœnitentiam. VIII.

AN, & quando exiſtens in mortis articulo loquelam amiſit, ſi contritionis oſtendat ſigna, poſſit ſacramentaliter abſolui, aut ſacratiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, vel Extremæ-Vnctionis recipere? 1
Vide Syluestr. *in ſumm. verbo confeſſor*, 1. §. 3. *n.* 16. *verſ. & ſi iſta*, Sot. *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 9. Anton. Bernard. *in ſumm. cap.* 29. *n.* 2. Alcoçer *in ſumm. c.* 11. Nauar. *in man. c.* 26. *n.* 28. Vioald. *in candelabro aureo, tit. de abſolut. n.* 70. *cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo abſolutio*, 6. 3. Cordub. *lib.* 1. *de Indulgent. q.* 39. Soar. *de pœnit. diſp.* 23. *ſect.* 1. §. *de eo qui Confeſſionem petit*, Tolet. *in ſumm. lib.* 3. *c.* 8. *n.* 2. *in fine*, Card. Bellarm. *lib.* 2. *de pœnit. c.* 7. *in fine*, Valent. *tom.* 4. *diſp.* 7. *q.* 11. §. 1. *&* 2. Henriq. *in ſumm. lib.* 5. *c.* 2. §. 7. *& lib.* 4. *cap.* 9. *in fine*, Fr. Emman *in explicat. Bullæ*, §. 9. *dub.* 6. Rutil. Benzon. *in ſpeculo, lib.* 1. *diſp.* 5. *q.* 5. §. *vlt.* Pitigian. *p.* 2. *diſp.* 17. *quæſt. vnic. art.* 8. *concl.* 4. Peſant. *in add. ad* 3. *p. de integ. Confeſſ. q.* 10. *diſput.* 11. Sà *verbo abſolutio, n.* 10. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 8. *c.* 3. *n.* 28. Ægid. *de Sacram. tom.* 2. *diſp.* 7. *dub.* 10. *num.* 99. Bonacin. *in ſimili tract. diſp.* 5. *q.* 5. *n.* 7. Sanch. *de Matrim. lib.* 2. *diſp.* 36. *n.* 8. Baſil. Pont. *eod. tract. lib.* 4. *cap.* 25. *n.* 8. Monteſin. *t.* 2. *diſp.* 29. *q.* 5. *n.* 176. Zambran. *de caſibus in articulo mortis occurrentibus, cap.* 4. *dub.* 2. Anton. Raguc. *in Lucerna Parochorum, tit. de abſolutione, q.* 97. *fol.* 307. Ludou. de ſan Ioan *in ſumm. p.* 1. *tractat. de pœnit. q.* 5. *art.* 19. *pag.* 443. Coriolan. *de caſibus reſeruat. part.* 1. *ſect.* 3. *n.* 7. *pag.* 294. Filliuc. *in quæſt. moralib. tract.* 7. *c.* 3. *n.* 120. Anton. Fernandez *en la inſtruccion de Confeſſores, docum.* 4. *n.* 31. *&* 32. *fol.* 16. Chapeauil. *de caſibus reſeru. c.* 10. *diffic.* 3. *q.* 1. Poſſeuio *de officio Curati, c.* 7. *num.* 86. Fagondez *in quinque Eccleſ. præcepta, præc.* 2. *lib.* 3. *c.* 1. *n.* 16. metipſum *de officio, & poteſt. Parochi, c.* 26. *n.* 46. *&* 47.

Qvæstio VII.

Cap. Tempora. II.

Leo.

GLOSS. ſingularis, *verbo tuo iudicio, in præſenti text.* tenet poſſe Epiſcopum imminuere, ſeu mutare pœnitentiam impoſitam à Papa, de quo, & an, & quando verum ſit, vide Roman. *ſing.* 460. *& ſing.* 492. *num.* 7. Hyppolit. *ſing.* 182. *num.* 3. Nauar. *in man. cap.* 26. *num.* 22. Dec. *in cap. at ſi clerici*, §. *de adulteriis, n.* 30. vbi Felin. *n.* 21. *in fin. de iudic.* Cardin. *in Clem.* 2. §. *ad hæc, num.* 22. *de pœnit. & remiſſ.* Tiraq. *de pœn. temper. in præfat. n.* 26. *cum ſeqq.* Henriq. *in ſumm. lib.* 2. *de pœnitent. cap.* 22. §. 1. 1

§.2. iuncto commento, lit. H. Meneh. illuſtr. lib. 1. c. 25. n. 5. Salzed ad Bernard. reg. 371. verſ. ſextò amplia, Menoch. de arbitr. caſu 391. n. 7. & conſ. 90. n. 34. Fr. Emman. in explicat. Bulla Cruciata, in addit. ad §. 9. n. 102. Soar. tom. 4. de pœnit. diſp. 38. ſect. 10. n. 14. Zerol. in praxi Epiſcop. verbo pœnitentia, pag. 397. Beia reſponſ. caſuum Conſcientia, p. 1. caſu 15. n. 25. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum, verbo diſpenſatio, different. 5. Nota etiam quòd poteſt Confeſſarius mutare pœnitentiam ab alio etiam Superiore iniunctam eiſdem criminibus, etiam reſeruatis auditis in confeſſione, non poteſt enim Superior ita ſemper reſeruare, quòd etiam poſtquam à ſe abſoluta ſint ſemel, non poſſint ab alio abſolui: ſic docent Hippol. ſingul. 182. n. 3. Soar. de pœnit. diſp. 38. ſect. 10. num. 15. Peſant. in addit. ad 3. p. q. 28. diſp. 2. concl. 1. Valent. tom. 4. diſp. 7. q. 14. puncto 4. ante fin. Vaſquez in tom. de pœnit. q. 94. art. 2. dub. 3. n. 9. Zerol. in praxi de pœnit. c. 15. q. 10. §. dico ſecundò, Bonacin. de Sacram. diſp. 5. q. 5. ſect. 3. puncto 3. n. 6. Chapeauil. de caſibus reſeruat. c. 12. in fine, pag. 106. Anton. Fernand. en la inſtrucion de Confeſſores, docum. 7. n. 4. latè Ioan. Sancius in pract. & ſelectis diſp. 14. n. 13. Dixi, auditis in confeſſione, quia opus eſt ad mutationem pœnitentiæ confiteri pœnitentem eadem peccata ſaltem grauiora ob quæ credimr probabiliter fuiſſe iniunctam; qui enim commutat pœnitentiam, antiquam auferendo, nouam imponit, at implicat partem Sacramentalem confici abſque toto Sacramento. Ita Iacob. de Graff. in aureis deciſ. p. 1. lib. 1. c. 31. à n. 11. & tom. 1. conſil. lib. 1. conſ. 2. n. 8. & 14. Peſant. in addit. ad S. Thom. q. 18. diſp. 2. concl. 2. Vaſq. tom. de pœnit. q. 94. art. 2. dub. 3. n. 7. Soar. d. diſp. 38. ſect. 10. n. 4. Ægid. de Sacram. diſp. 10. de ſatisfact. dub. 12. Valer. Reginald. in praxi de prudentia Confeſſarij, c. 20. in fine, pag. 422. Beia p. 3. caſu 1 pag. 12. Bonacin. vbi ſupr. n. 7. Poſſeuin. de officio Curati, c. 7. n. 106. Pilliuc. in quæſt. moralib. tom. 1. tract. 8. c. 2. n. 50. Alij non improbabiliter tenent eam extra confeſſionem poſſe commutari, ſi peccatorum ob quæ fuit iniuncta, cognitionem habeat Confeſſarius, ex quorum numero ſunt Nau. in man. c. 26. n. 22. & conſ. 26. de pœnit. Chapeau. de caſib. reſeru. c. 12. in fine, Coriol. in ſimili tract. p. 1. ſect. 2. art. 21. n. 2. Villar. in ſum. tr. 9. & plures ab eis citati.

Cap. Sacerdos. VI.

Ex Concil. Carthag. IV.

1 Die autem Dominico non ieiunent, &c.] Olim ieiunium die Dominica interdictum erat ob Manichæorum hæreſim dicentium illud neceſſarium eſſe in contemptum Reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, propter quod id ieiunium condemnant text. in præſenti, & in c. ſi quis tanquam, & in c ſi quis Presbyter, diſt. 30. & in cap. ne quis ieiunet, de conſecrat. diſp. 3. D. Thom. 2. 2. q. 147. art. 15. ad 3. ac proinde illud inter ſuperſtitioſum ſuperfluum enumerant, Nauar. in man. c. 11. n. 41. Sayr. in claui Regia, lib. 4. c. 4. n. 2.

2 Cæterùm cùm iam hodie cauſa illa à Manichæis data omninò ceſſet, licitum eſt die Dominica ieiunare, ſiue ieiunio exultationis, ſiue afflictionis, ſi id non fiat cum ſcandalo, aut ex errore aliquo, aut contumacia, quaſi improbando Eccleſiæ conſuetudinem, ſed propter aliquem bonum finem, vt peculiarem deuotionem, profectum ſpiritualem, domationem carnis, &c. probat D. Hieron. epiſt. 28. ad Lucinium, relatus in cap. vtinam 76. diſtinct. dum hoc ieiunium approbat, & dicit Apoſtolos illud ſeruaſſe, & tradunt Metin. in C. de ieiunio, quæſt. quando neceſſe eſt ieiunare; Martin. Ledeſm. 2 p. 4. q. 17. art. 4. Valent. 2. 2. diſp. 9. q. 2. punct. 4. dub. 2. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 26. quæſt. vlt. Soar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 4. n. 6. Leſſ. de Inſtit. lib. 4. c. 2. dub. 9. n. 68. latè Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 37. n. 11, cum ſeqq. vbi n. 16. poſt Soar. tom. 2. de Relig. tract. de voto, lib. 3. c. 6. n. 21. in fine, ſubdit, quòd votum ieiunandi ordinariè diebus Dominicis eſt irritum, non verò quando fuerit de ieiunando aliquibus diebus Dominicis ob bonum aliquem finem, ſecluſo ſcandalo, ac vano ſingularitatis ſtudio, & n. 17. quærit quid in ea quæſt. ſentiendum ſit, an vouens ieiunare die, in qua incidit feſtum aliquod, vt Annuntiationis, ſi id incidat in Dominica, teneatur die Dominica ieiunare, vel poſſit id ieiunium ad ſabbatum præcedens transferri.

Cap. Si quis Kalendas. XIV.

Zacharias.

Hvius text. & eius deciſionis meminit Cardin. Baron. annal. Eccleſiæ, tom. 9. anno Chriſti 743. pag. mihi 716, & Torreblanc. de magia, lib. 1. c. 27. ex num. 15. 1

Anathema ſit.] Vide quæ dixi ad c. 1. propè fin. 26. q. 1. 2

Cap. Admoneant. XV.

Auguſtinus.

Vulgò allegatur hic text. ad hoc quòd infirmitatibus hominum incantationes nihil remedij præſtant, de quo vide Martin. Delri. diſquiſit. magic. lib. 6. c. 2. ſect. 1. pag. mihi 486. Emman. do Valle de incantat. & enſalm. opuſc. 1. ſect. 2. c. 5. n. 24. De ſalutatoribus an tanquam ſuperſtitioſi ſint condemnandi, ſeu in aliquibus approbandi, vide Citeul. de ſuperſtit. p. 3. c. 7. Veracruc. lib. 2. de anima, ſpecul. 2. Martin. Delr. diſquiſit. magic. lib. 1. c. 3. q. 4. lit. F, verſ. dico tertiò, Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 8. c. 25. q. 2. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 40. n. 45. cum ſeqq. Victor. in relect. de magia. n. 28. Petr. Binsfeld. in confeſſ. malefic. prælud. fin. Mercado tom. 1. lib. 2. claſſ. 3. q. 168. art. 4. Thom. Fieno de viribus imag. q. 24. latè Torreblanc. in tract. de magia, lib. 2. c. 49. per tot. & præcipuè ex n. 53. ait quòd huiuſmodi ſalutatores vt plurimum ſunt ſuſpecti, nam licèt aliqui, qui in his rebus cauſam phyſicam exquirunt, ipſis vocibus, contactibus, afflatibus, oſculis, & ſimilibus vim tribuant, ex quorum numero ſunt Griland. de ſortilog. q. 8. Petr. Leloyher. lib. 1. ſpectror. cap. fin. & lib. 4. c. 4. & alij imaginationi, Medin. lib. 2. de recta in Deum fide, c. 7. Marſil. Ficin. lib. 13. Theolog. Platon. tamen hos omnes modos vt merum delirium damnarunt, Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 13. puncto 2. Vayr. lib. 2. de faſcin. c. 9. Anao. lib. 4. de natura dæmon. quia viſio ſola, vel etiam cum imaginatione nuda ad vulnera ſananda ſatis inefficax eſt, Vayr. d. lib. 2. c. 9. Boxel. lib. de phylatr. c. 1. Bapt. Codron. lib. 2. de morbis venef. c. 2. Contactus autem per ſe ad id non minus eſt inidoneus, Vayr. vbi ſupra, lib. 3. c. 6. Verba verò nulla poſſunt eſſe, ſiue voce prolata, ſiue literis concepta, quæ hanc vim naturalem vulnera, vel morbos ſanandi, vel noxas alias pellendi valeant elargiri, S. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. Cireul. d. p. 3. c. 3. Griland. de ſortileg. p. 3. Vellea de ſacra Philoſoph. c. 3. 1

Clericus degradetur.] Vide Soar. de Relig. tom. 1. lib. 2. de ſuperſtit. c. 5. n. 8. 2

SVM

SVMMARIVM.

1 *Dies obſeruare an, & quando ſuperſtitioſum ſit, & peccatum mortale, oſtenditur.*

2 *Aſtrologiæ materiam qui Doctores tractent, referuntur.*

3 *Somnia obſeruare, ſeu illis credere, an & quando ſuperſtitioſum ſit, remiſſiuè.*

4 *Herbarum in collectionibus nulla vana obſeruantia adhibenda ſunt, ſed Oratio Dominica, & ſymbolum recitari debent.*

Cap. Non obſeruetis. XVII.

Auguſtinus.

1 AD ſuperſtitionem pertinere obſeruationem dierum, quaſi dies quidam ſint fauſti, quidam verò infauſti, probat hic text. *& in c. ſeq.* docet D. Thom. *2.2. q. 96. art. 3. in corpore*, & id eſſe mortale aſſerunt Nauar. *in man. c. 11. n. 38.* Alcoç. *in ſum c. 14. ad finem*, Circul. *de ſuperſtit. p. 3. c. 6.* Orozen *de falſa prophetia, lib. 2. c. 16.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 40. n. 15.* vbi intelligit quando hoc efficaciter, & certò creditur, nec excuſat ignorantia, & *num. 16.* ex Martin. Delr. *diſquiſit. magicar. lib. 3. p. 2. q. 4. ſect. 6. in fine*, plura adducit ſuperſtitionis diariæ exempla, veluti ſi aliqui tangant certis diebus olera ſcopis, ne à cyniphibus, erucis, aut aliis inſectis lædantur, vel nolint die Veneris vngues præſcindere, vel die Sabbati nere in honorem Beatiſſimæ Virginis, cùm tamen alia ſeruilia tunc exerceant, vel ſeruauerint oua, quæ in die Paraſceues gallinæ pariunt, eo quòd in ignem iniecta vim illius extinguendi habere credunt, & *n. 17.* ſubdit vacare ſuperſtitioni, obſeruare menſes, dies, & annos, quibus conuenientior ſit cœli diſpoſitio ad negotia aggredienda, latè Torreblanc *tract. de magia, lib. 1. c. 27. per tot.* vbi ex *n. 27.* refert quòd apud Rabinos varij fuerunt dies ominoſi, ſcilicet dies lunæ aliquorum menſium, & ex his alter erat, quia crediderunt in eo natum fuiſſe Caïn, apud Athenienſes nefaſtus fuit dies Martis, apud Medos dies Mercurij, apud Phrygios dies Iouis, apud Troianos dies Veneris, apud Perſas Saturni, itavt ſi omnium nationum dies computentur, quos prò ominoſis habuerunt, omnes omnino anni dies obſcœni, & ominoſi fuiſſent, vt tradit Alex. ab Alex. *lib. 4. dierum genial. c. 20.*

2 *Aut Lunæ, Soliſque curſum*, &c.] De Aſtrologia latè tractant Blaſ. Aluarez Mirabal *de la conſeruacion de la ſalud, c. 82.* Benedict. Pereira *de magia, lib. 1. c. 1. cum ſeqq.* Ioan. de Torres *en la Philoſophia moral de Principes, lib. 6. c. 6.* Sayr. *in claui Regia, lib. 4. c. 5. n. 2.* Salas *1.2. q. 12. art. 5. diſp. 2. ſect. 8. n. 79.* Barth. Valent. *in el repertorio del mondo, lib. 2. c. de Aſtrologia*, Raph. de la Torre *in 2.2. D. Thomæ tom. 2. q. 95. art. 5. pag. 231.* Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 20. n. 11. & de hereſi, q. 181. n. 55.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 2. de ſuperſtit. c. 11. à n. 8.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 11.* Martin. Delri. *diſquiſit. magic. lib. 4. c. 3. q. 1.* Leſſi. *de iuſtitia, lib. 2. c. 43. dub. 6. à n. 31.* Sanch. *in præcepta Decal. tom. 1. lib. 2. c. 38. n. 27. cum multis ſeqq.*

3 *Siue qui attendunt ſomnialia*, &c.] Somnia obſeruare, ſeu illis credere an, & quando ſuperſtitioſum ſit, & plura alia de ſomniorum materia tradunt Petr. Binsfel. *in comment. ad l. 3. C. de malefic. & mathemat. q. 2.* Circul. *de ſuperſtit. p. 1. c. 6.* Benedictus Pereira *de magia, lib. 2. q. 1. cum ſeqq. & lib. 1. in Daniel. q. 3. cum ſeqq.* Gregor. de Valent. *2.2. q. 95. art. 6. q. 12. diſp. 6. puncto 3. verſic. tertio quoad ſomnia*, Mart. Delr. *diſquiſit. magicarum, lib. 4. c. 3. q. 6. de coniectatione ex ſomniis*, Soarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. de ſuperſtit. c. 13.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 17.* Raph. de la Torre *d. q. 95. art. 6.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. c. 43. dub. 8.* Sanch. *d. lib. 2. c. 38. à n. 49.*

Aut in collectionibus herbarum, &c.] Notatur ad hoc quòd in collectionibus herbarum nullæ vanæ obſeruantiæ adhibendæ ſunt, ſed Oratio Dominica, & Symbolum recitari debent, vt per D. Thomam. *2.2. q. 96. art. 4. in fine, in corpore*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 26. q. 7.* Sanch *d. lib. 2. c. 40. n. 3.* Torreblanc. *de magia, lib. 1. c. 27. ex n. 8.* 4

Cap. Dæmonium. XVIII. & vlt.

Hieronymus.

DÆmonium ſuſtinenti licere petras, vel herbas habere ſine incantatione, ait text. *in præſenti*, quem Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 42. n. 10. in fine*, procedere dicit, quia petræ, vel herbæ illæ applicantur non quaſi vim habeant contra dæmonem, ſed ad minuendum, vel auferendum prauum corporis humorem, quo dæmon vexat; eodem modo explicat illud *1. Regum c. 16.* vbi narratur Saülem à dæmone obſeſſum eo liberatum Dauide pulſante cytharam, dicens tunc non ita Saülem à dæmone vexatum, non quia ſonus cytharæ haberet vim fugandi dæmonem, ſed ex eo quòd eo pulſu Saül refocillabatur, ſicque dæmonis moleſtias minus ſentiebat, vt ſentire quoque videtur Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 26. q. 2. verſ. illud verò*, & ideò concludit Angel. *in ſumm. verbo ſuperſtitio, n. 6.* quòd ſi herba aliqua, vel res aliqua corporalis aliquid poſſit in ſpiritum, id eſſet ex ſuperſtitione, quia cùm dæmon ſpiritualis ſit, pati nequit à re aliqua corporali, ac proinde ea nullam vim habere ad dæmones expellendos, ipſóſve affligendos concludunt Thyræ. *de dæmoniacis, c. 48. per tot.* Azor. *d. q. 2. à princip.* Martin. Delri *diſquiſit. magic. lib. 2. q. 30. ſect. 3. & lib. 6. c. 2. q. 3. ſect. 1.* Sanch. *d. n. 10. in princip.* Fatentur tamen omnes ſupradicti Doctores applicatis aliquibus naturalibus medicamentis energumeno vexationem dæmonis ſedari, atque ita etſi directè, & proximè res corporales nihil in dæmones operentur, at operantur indirectè, & mediatè iuuando, vt eorum vexationes placentur, quod maximè conducit ad intellectum huic noſtro textui *ſuprà* præſtitum. 1

CAVSA XXVII.

QVÆSTIO I.

Cap. Sicut bonum. I.

Ex Concil. Carthag. IV.

COncilium Carthaginenſe IV. *cap. vlt.* cuius eſt inſcriptio: *De viduis, quæ continentiã profeſſæ præuaricatæ ſunt*, multa ſtatuit contra viduas, quæ religioſo habitu abiecto nuptias egerint, ad cuius intellectum percipiendum, ſcire oportet olim etiam viduas, & non tantùm virgines ad vota continentiæ admiſſas, & inter ſacratas fœminas enumeratas 1

eas fuiſſe, quæ tunc ad gradnm, ſiue ſtatum vidualem coaptari dicebantur, vt conſtat ex auctoritate Clementis Romani *lib. 3. conſt. c. 1. & lib. 8. c. 25.* non minoris ætatis, quàm annorum ſexaginta, vt qnodammodo propter ætatem ipſam pm raro, & ſtabili habeamus carere ipſas ſuiceptione nubendi iterum, vt obſeruat idem Clemens Roman. *d. c. 1.* ſubiungens *c. 2.* vt de cætero adolcſcentiores viduæ in gradum vidualem eooptentur ne excuſando non poſſe continere feruorem adoleſcentiæ, aliquando iterum nubentes in negotio ſint. Nihilominus tamen cogebantur, ſi in minoribus annis conſtitutæ ſe deuouiſſent, veſteque laicali abiecta pnfeſſæ eſſent continentiam, vt conſtat ex text. *in præſenti*; non ſtatim à mnrte viri ad vidnalem gradum adſciſcebantur, vt apud Clement. Romanum *lib. 8. c. 25.* inquit Apoſtolus Thadæus: *Vidua non ordinetur, ſed ſi iam diu virum amiſit*, & Conc. Pariſ. ſub Greg. IV. *anno* 829. *lib. 1. c. 44.* idem ſtatutum erat: *Et abhinc ab omnibus obſeruandum ſtatuimus, vt huiuſmodi vidua amiſſis viris repentè non velentur*, &c. Nec eligebantur ab Eccleſia, niſi vitæ, ac morum examine longo præmiſſo, cùm enim illæ viduæ Eccleſiæ opibus alerentur, æquum non erat in illis alendis fidelium oblationes, eleemoſynáſque inſumi, quæ turpi vita ignominiam pareret Eecleſiæ: *Vidua*, inquit Paul. 1. *ad Timoth. 5. eligatur, quæ non ſit minor ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor, in operibus bonis teſtimonium habens*, &c. & Clemens Romanus *l. 3. Conſtitutionum Apoſt. c. 3.* Veræ autem viduæ ſunt, quæ vni nupſerunt, quibus plures honeſtarum actionum teſtimonium præbent, & veræ viduæ temperantes, pudicæ, religioſæ, fideles, quæ liberos honeſtè educarunt, quæ hoſpites exceperunt laudabiliter, quibus opitulari oportet tanqoam Deo dicatis. Quo pacto autem Religioſæ fièrent, dixi ad *c. deuotis* 20. *quæſt. 1.*

2 In gloſſ. *In minoribus annis*, ibi, *ſed quare*, &c. Notatur ad hoc, quòd minor non reſtituitur eitea Religionis pnfeſſionem, vt per Conar. *var. reſol. lib. 1. c. 5. n. 1. in fine*, Maurit. *in tract. de reſtit. in integrum, c. 246. n. vnico*, Sfort. Odd. *in ſimili tract. p. 2. q. 6. art. 4. n. 23.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum, n. 28. C. de in integr. reſtit. minor.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 3. q. 7. n. 17.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 37. in med.*

Cap. Neque viduas. III.

Gelaſius.

1 TExtus iſte repetitnr *in epiſt. 5. Symmachi Papæ, n. 5.* vt aduertunt Decreti Gregoriani cenſores, cuius *cap. ea ſumma eſt*, vt tam virgines, quàm viduæ, quæ longo tempore, aut in ſancto propoſito continentiæ perſeuerauerint, aut in Monaſterio annis plurimis vitam peregerint, ſeruare compellantur continentiam, nec ad nuptias tranſire permittantur, vt ex eo colligit Baſil. Pont. *de impedimentis matrimonij, c. 5.* quod totum in explicatione huius text. conſumit, & aliqua tradit Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 1. n. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Text. hic & qui proximè ſequitur minimè ad rem, de qua Gratianus agit, pertinent.*
2 *Amplexus, & oſcula libidinoſa ſunt mortalia, vbi in eis amor caſtus deſideratur.*
3 *Obſtetrices non requiruntur nobiles.*
4 *Adulterij violenta ſuſpicio non inducitur ex ſolis oſculis, & amplexibus quando alia adminicula non concurrunt.*

Cap. Nec aliqua. IV. *Cyprianus.*

TExt. iſte, & qui proximè ſequitur ex Cypriani epiſtola ad Pomponium *de Virginibus* deſumpti minimè ad rem, de qua Gratianus agit, pertinent, ſed inutiliter adducuntur; nam cum Gratianus agat de matrimonio cum iis, quæ voto caſtitatis in Religione tenentur, iſta pars epiſtolæ Cypriani de illis agit Deo dicatis, quæ extra matrimonium ſoluto concubitu miſcebantur, vt legenti Cyprianum manifeſtiſſimum erit; nam in proximè præcedentibus conſilium dederat Cyprianus, vt ſi ſe continere non poſſent, nuberent, nec ſcandalum fratribus generarent, vt bene obſeruat Baſil. Pont. *de impedim. matrimonij, c. 6. §. 1. in princ.* quod totum *iuncto* §. 2. conſumit in horum iurium explicatione. 1

Ipſe complexus, ipſa confabulatio, & oſculatio, &c.] Ergo amplexus, & oſcula libidinoſa ſunt mortalia, vbi in eis amor caſtus deſideratur, vt per Doctores, quos plena manu refert Sanch. *de Matrim. lib. 9. diſp. 46. n. 7.* 2

In gloſſ. *Obſtetricum*, ibi, *ſi enim duæ, vel tres nobiles*, &c. Ergo obſtetrices debent eſſe nobiles, vt ſuſtinuiſſe quendam cauſidicum refert Alex. de Neuo *in c. 1. n. 9. de frigid. & malefic.* ſed ipſe meritò recedit ab hac ſententia *num.* 10. ſubdens hanc gloſſam non probare opinionem illius cauſidici, ſed ſolum obiter dicere duabus, aut tribus matronis nobilibus aſſerentibus fœminam eſſe cognitam, ſtandum eſſe earum teſtimonio, & non dicere illis non eſſe credendum, ſi nobiles minimè ſint, refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 113. n. 3.* 3

In gloſſ. *Concubitus*, ibi, *hic enim eſt caſus, quo per exteriora interior voluntas*, &c. Licet aliqui ex *hac gloſſ.* colligant oſcula, & amplexus efficere ſuſpicionem violentam, ita vt ex eis plenè probetur adulterium, ex quorum numero ſunt Burſat. *conſ. 218. n. 3. vol. 2.* Maſcard. *de probat. concl. 57. n. 5. & concl. 64. à n. 1.* & fauet Cou. *de ſponſalib. p. 2. c. 7. §. 6. n. 3.* dum dicit mulierem reddi valdè ſuſpectam ex oſculo, ita vt prudentis arbitrio ſuſpicio hæc pro indubitata, & violenta haberi poſſit. Tamen verius eſt non induci violentam ſuſpicionem adulterij ex ſolis oſculis, & amplexibus, quando alia adminicula non concurrunt, quia ex hoc textu tantum probatur illa oſcula eſſe indicia deprauatæ voluntatis adulterandi, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 41. n. 28. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. 2. p. 1. n. 73. ff. ſoluto matrim.* & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib. 10. diſp. 12. n. 47.* 4

Cap. De viduis. VII.

Ex Concil. Tolet. IV.

GLoſſ. *verbo propriis, in præſenti textu*, firmare videtur, quòd in iis Religionum Ordinibus, in quibus multa cœnobia ſubiiciuntur Præfecto Prouinciali, & omnia totius Ordinis cœnobia Præfecto Generali, tunc Religioſi non acquirunt ei peculiari Monaſterio, in quo profeſſi ſunt, ſed toti Ordini, & Generali incumbet huic, vel illi Monaſterio applicare, quia Religioſus non ita profitetur regulam Religionis, vt ita fiat filius, & Monachus illius cœnobij, in quo profeſſionem emiſit: ita 1

Azot. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 10. q. 4.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 32. n. 53.*

Cap. Viduas autem velare. VIII.

Ex Concil. Martini.

1 DE intellectu huius text. dixi latè *in cap. deuotis 20. q. 1. pag. 370.*

Cap. Hi ergo. XIII.

Ex Concil. Tribur.

1 COllige ex text. quòd qui ſcienter contrahunt cum Monialibus, ſeparari debent ab eis, & ampliùs non debent contrahere, refert Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 6. n. 18.*

Cap. Virginibus. XIV.

1 GLoſſ. *verbo inceſta, in præſenti text.* agit de grauitate criminis acceſſus ad ſacras Virgines ſecum plures alias aliorum criminum deformitates inuoluentis, inceſtus ſcilicet, adulterij, & ſtupri, de quo Felician. *in Decalog. prae. 6. c. 7.* Tolet. *in ſum. lib. 5. c. 12. n. 5.* Decian. *tract. crimin. lib. 6. c. 20.* Sayr. *de cenſur. lib. 8. c. 5. n. 21. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 2. c. 26.* Perez *ad tit. 15. lib. 8. Ordin. pag. 126.* Menoch. *de arbitr. caſu 389. n. 22.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. q. 29. art. 1.*

Cap. Si quis ſacro. XVII.

Ex Concil. Aurelian.

1 V*Nde & verbo Domini*, &c.] Ergo votum ſolemne profeſſionis ex vi ſua, ac iure naturali diuino vim habet matrimoniũ poſtea initum irritandi, ſecluſo quocunque iure Eccleſiaſtico, vt per Cou *de ſponſalib. p. 2. c. 7. §. 4. n. 7.* Petr. Sot. *lect. 5. de matrim. c. 5. §. 2. in fin. & §. 3. in princ.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 70. lib. 5. noua recop.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 2. n. 98.* Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 26. n. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Diaconiſſa ante annos 50. non ordinatur.*
2 *Fæminæ ipſo iure diuino incapacce ſunt eorum, quæ ſunt Ordinis.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Diaconiſſæ ita appellabantur propter officium, quòd gerebant, legendi, non autem quòd fuerint ſpeciali ritu conſecratæ.*
5 *Diaconiſſæ dicebantur conſtitutæ in miniſterium mulierum ſolum propter reuerentiam ſi opus fuerit, balnei gratia, aut viſitationis.*
6 *Diaconiſſæ in hoc text. dicuntur vxores viduæ Diaconorum.*
7 *Diaconiſſæ in aliquibus Canonibus antiquis quare ordinari dicantur, oſtenditur*, & n. 8.

Cap. Diaconiſſam. XXIII. *Ex Conc. Chalced.*

1 COncilium Chalcedonenſe *c. 15.* relatum *in hoc text.* præcipit, ne Diaconiſſa ante annos quadraginta ordinetur, pro quo diligens fiat probatio, quod ſi ordinationem ſuſceperit, & quantocumque tempore obſeruauerit miniſterium, & poſtea ſe nuptiis tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei, anathema ſit, cum eo, qui in nuptiis ipſius conuenerit, idem tradit Imp. *in authent. quomodo oport. Epiſc. in §. quanta, & in auth. de ſanctiſſ. Epiſc. §. Diaconiſſam, & in l. generali, C. de ſacroſanctis Eccleſiis*, referunt Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr. 11. c. 2. n. 3. verſic. primam*, latè Baſil. Pont. *de impediment. Matrimonij, c. 10.* nouiſſimè Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tit. 4. c. 24. num. 31. & 32.*

Vnde ex hoc text. iuncto *cap. Preſbyter, & c. mulieres 32. diſtinct.* Preſbyteram mulierem memorantibus, non defuerunt peruerſi homines, qui deprehenderent fœminis licuiſſe ordinari, cùm Diaconiſſæ, & Preſbyteræ mulieris textus hic, & Canones illi meminerint. Verùm hoc quàm falſum ſit latè docent Catholici omnes, notantes fœminas ipſo iure diuino incapaces eſſe eorum, quæ ſunt ordinis, vt argum. text. *in cap. in noua, de pænit. & remiſſ.* comprobant D. Thomas *in addit. ad 3. part. q. 39. art. 1.* Victor. *relect. 2. de poteſtate Eccleſiæ, q. 2. num. 3.* Sotus *in 4. diſtinct. 25. q. 1. art. 2. concl. 1.* Angl. *in floribus Theolog. quæſt. de Clauibus, art. 1. diffic...* Maiol. *de irregul. lib. 1. c. 28.* Henriquez *in ſumma, lib. 1. c. 21. §. 2. lit. N. & lib. 6. cap. 2. §. 3. & lib. 10. cap. 16. §. 1. lit. A,* Campan. *d. rubr. 12. c. 2. à princ.* Iul. Lauor. *d. cap. 24. num. 34.* 2

Quare ad textum *in præſenti*, reſpondetur Diaconiſſam *hic* non ita appellari tanquam illo Ordine initiatam, ſed aliis ex cauſis, & rationibus. Primò propter officium, quod Diaconiſſæ gerebant legendi, v.g. Homilias, vel Euangelia in choro, ad quod deſtinabantur certis quibuſdam benedictionibus, non autem quod fuerint ſpeciali ritu conſecratæ, vt obſeruant Henriquez *d. c. 21. §. 2. lit. P.* Campan. *d. c. 2. n. 4. in princ.* 3 4

Secundò dicebantur Diaconiſſæ conſtitutæ in Monaſterium mulierum ſolùm propter reuerentiam, ſi opus fuerit balnei gratia, aut viſitationis, aut inſpectionis corporum, ſicuti animaduerterunt Epiphanius *lib. 3. contra hæreſes, tom. 2.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris, lib. 16. c. 7. num. 12.* Iul. Lauor. *d. tit. 4. cap. 24. à n. 30.* 5

Tertiò ſecundùm VValdenſ. *de Sacrament. tit. 7. c. 58. n. 7.* Diaconiſſæ in hoc text. dicuntur vxores viduæ Diaconorum, quemadmodum conſtat Preſbyteras dici vxores Preſbyterorum, vt apertè probat textus *in c. vlt. 32. diſt.* Et ſe huius rei veritatem ab hominibus nonnullis, & Græcis expetiiſſe, qui omnes reſponderunt Sacerdotis vxorem apud eos ita appellari, refert Campan. *d. 6. 2. num. 5.* ita vt ſenſus ſit huiuſmodi viduas Diaconorum profeſſionis velum ſuſcipere non poſſe ante annum quadrageſimum, vt pro regula ponit text. *in cap. ſanctimoniales 20. quæſt. 1.* 6

Non obſtat quòd Diaconiſſæ in Canonibus antiquis ordinari dicuntur, vt præter auctoritatem huius tex. ibi, *ordinari ſtatuimus*, optime probat Clem. Roman. *lib. 8. conſtitut cap. 26.* his verbis: *De Diaconiſſis ego Bartholomæus conſtituo, ô Epiſcope, impones eis manus Preſbyteris, Diaconis, & Diaconiſſis, & dices Deus æterne Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui viri & mulieris auctor es, qui Mariam, Deboram, Annam, & Holdam Spiritu ſancto impleuiſti, qui non duxiſti indignum, vt Filius tuus vnigenitus ex muliere naſceretur, qui in tabernaculo teſtimonij, & in templo cuſtodes fœminas ianuis tuis præeſſe feciſti; ipſe etiam nunc reſpice hanc ancillam electam ad miniſterium, & da* 7

ei

ei Spiritum ſanctum, & mundam effici ab omni inquinatione carnis, vt opus ſibi impoſitum dignè perficiat ad gloriam, & laudem Chriſti tui. Extat etiam earum ordinatio in antiquo libro, qui ſcribitur, *Ordo Romanus.*

8 Reſpondetur enim quòd hæc earum ordinatio, quaſi benedictio quædam tantum erat, ſicut velatæ & quæ Religionis habitum aſſumunt hodiè benedicuntur, fuſis etiam precibus; nulláque illis Ordinis poteſtas conferebatur, vt optimè aduertunt Baſil. Pont. *d.c.* 10. *verſ. ſed cum in Diaconiſſa*, Iul. Lauor. *d.c.* 24. *num.* 33. Quam quidem ordinationem inſolentibus forſan Diaconiſſis, ac maiora conantibus, prout innata eſt fœmineo ſexui ambitio, repulerunt Patres, declarantes nullam eam benedictionem eſſe, nec quicquam Ordinis conferre, vt colligitur ex Concil. Arauſicano I. *c.* 26. *Diaconiſſa omnimodè non ordinandæ, ſi quæ iam ſunt, benedictioni, quæ populo impenditur, capita ſubmittant.* Epaunen. *c.* 21. *Viduarum conſecrationem, quas Diaconas vocant, ab omni religione noſtra penitus abrogamus.* Aurelian. II. ſub Syluerio Papa *c.* 18. *Placuit, vt nulli poſtmodum fœmina Diaconalis benedictio pro conditionis huius fragilitate credatur*, referunt Baſil. Pont. *cit. loc.* & Iul. Lauor. *d.c.* 14. *n.* 36. vbi *n. ſeq.* oſtendit adhuc poſt Arauſicanum I. mentionem fieri de Diaconiſſarum ordinatione.

Cap. Quotquot virginitatem. XXIV.

Ex Synodo Ancyrana.

1 VVlgò notatur hic text. ad hoc quòd ſimilitudinariam bigamiam incurrit ille, qui poſt votum ſolemne caſtitatis emiſſum in profeſſione Religionis, vel in ſacrorum Ordinum ſuſceptione, matrimonium celebrat cum aliqua, eámque carnaliter cognoſcit. Ratio eſt, quia adſtrictus voto ſolemni cenſetur ſpirituali quodam matrimonio coniunctus cum Chriſto, & Eccleſia, & deinde volens carnaliter cum alia coniungi per matrimonium, cenſetur celebrare duo matrimonia, quamvis autem ſecundum, carnale ſcilicet, inualidum ſit per impedimentum procedens à voto ſolemni, vel ſacro Ordine, quia tamen adeſt effectus intentionis cum opere ſubſecuto, indicatur bigamus ſimilitudinariè propter ſimilitudinẽ ad verè bigamum. Ita Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 195. *verſ. ſimilitudinaria, & conſil.* 1. *n.* 7. *verſ. ex quibus, de bigam. in vtraque edit.* Couar. *in Clem. ſi furioſus, p.* 1. §. 2. *num.* 2. *verſ. tertiò,* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 5. *q.* 3. *num.* 190. Vgolin. *de officio Epiſcopi, c.* 56. §. 3. *num.* 4. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 85. *n.* 8. Bonac. *de cenſur. diſp.* 7. *q.* 2. *punct.* 5. *n.* 2. *verſ. bigamia*, Nicol. Garc. *de benefic. p.* 7. *c.* 6. *n.* 15. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr.* 11. *c.* 6. *n.* 12. Beller. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina clericali,* §. 6. *n.* 40.

SVMMARIVM.

1 *Monialis, quæ ſe cognoſci paſſa eſt, detruditur in aliud diſtrictius Monaſterium virginum in pœnitentia.*
2 *Laicus, qui rapuerit Monialem, excommunicatur.*
3 *Clericus Monialem carnaliter cognoſcens beneficiis priuatur, & in Monaſterium detruditur.*

Cap. Si qua Monacharum. XXVIII.

Gregorius.

IN aliud diſtrictius Monaſterium Virginum, &c.] Notatur ad hoc quod Monialis, quæ ſe carnaliter cognoſci paſſa eſt, detruditur in aliud diſtrictius Monaſterium Virginum in pœnitentia, vt per Dec. *tract. crimin. lib.* 6. *c.* 20. *n.* 6. *in princ.* Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 146. *n.* 12. 1

Communione priuetur ſi laicus eſt.] Notatur ad hoc, quòd laicus qui rapuerit Monialem, excommunicatur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 389. *n.* 24. Decian. *dict. lib.* 6. *c.* 20. *n.* 6. *in princip.* Farinac. *dict. quæſt.* 146. *num.* 24. 2

Si verò dicamus, &c.] Notatur ad hoc, quòd clericus Monialem carnaliter cognoſcens beneficiis priuatur, & in Monaſterium detruditur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 360. *n.* 37. *& caſu* 389. *n.* 24. Dec. *d. lib.* 6. *c.* 20. *num.* 6. *poſt princ.* Farinac. *d. q.* 146. *num.* 26. 3

SVMMARIVM.

1 *Rapientes, ſollicitantes, vel corrumpentes ſacras Virgines, quas pœnas incurrant, remiſſiuè, &* n. 3.
2 *Monialis raptor ex ſolo conatu pœnam ordinariam ſubibit quacunque ex cauſa, raptus, ſeu copula non ſit ſubſequuta.*
4 *Religioſus ad aliam Religionem tranſlatus ad pœnitentiam peragendam, cui Religioni acquirat vſumfructum bonorum priori Religioni acquiſitorum, oſtenditur, &* n. 5.

Cap. Si quis rapuerit. XXX.

Ex Nouellis Iuſtiniani.

DE pœnis, quas committunt ſacras virgines ſollicitantes, rapientes, vel corrumpentes, & de huius criminis grauitate ſecum aliorum criminum deformitates inuoluentes, vide Decian. *in tractatu crimin. lib.* 6. *cap.* 20. Felician, *in Decalog. præcept.* 6. *c.* 7. Azor. *inſtitut. moral. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 26. Menoch. *de arbitr. caſu* 436. *n.* 18. *&* 19. Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 145. *n.* 21. *cum ſeqq. & quæſt.* 146. *n.* 12. 24. *&* 26. Pradil. *in ſum. legum pœnalium, part.* 1. *cap.* 6. Mart. *de iuriſdictione, part.* 2. *cap.* 26. 1

Illud verò aduertere oportet, quòd raptor Monialis ex ſolo conatu pœnam ordinariam ſubibit quacunque ex cauſa raptus, ſeu copula non ſit ſubſequuta, vt per Cou. *in Clem. ſi furioſus, p.* 1. *in initio, n.* 8. Menoch. *caſu* 291. *in addit. n.* 35. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 12. *n.* 18. *in fine,* Farinac. *d. q.* 145. *n.* 10. 2

Ipſi autem capitali periculo ſubiiciantur.] Ita Clar. §. *fornicatio, n.* 17. Menoch. *de arbitr. caſu* 384. *& caſu* 389. *n.* 42. *& caſu* 502. *n.* 41. Farinac. *in praxi criminal. q.* 146. *à n.* 3. Marta *d. p.* 2. *c.* 16. *n.* 7. 3

In gl. *Cautiori.* Collige ex gl. quod vbi religioſus transfertur ad aliam religionem, non vt ibi profiteatur, ſed quod delictorum ſuorum pœnitentiam agat, tunc vſusfructus bonorum priori monaſterio acquiſitorum reddendus poſteriori, dum in illo religioſus permanſerit, ne monaſterio poſteriori, cui deſeruit, ſed in illo incluſus eſt, oneroſus ſit; proprietas in priori monaſterio remanebit, cum qua conſolidabitur vſusfructus mortuo, aut reſtituto illo religioſo, vt per Couar. *in cap.* 1. *num.* 20. *de reſt.* Tapia 4

in authent. ingreſſi, Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo ſua, c.6.n.37. Molin. *de iuſtit. tract. 1. diſp. 140. col. 2. verſ. quando Religioſus*, Fr. Emman. *q. Regul. tom. 3. q. 5. art. 5. & in ſum. tom. 2. c. 31. in fine*, Azor. *inſtit. moral. p. 1, lib. 12. c. 15. q. 3.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 32. n. 46.*

5 Intellige de non integro eorum bonorum vſufructu, ſed de ea quantitate, quæ ad victum, & veſtitum, reliquaque illius religioſi alimenta neceſſaria ſunt, vt per Archid. *hic n. 2.* Nauar. *comm. 4. de Regularibus, n. 24. verſ. 11.* Menoch. *de arbitr. caſu 436. n. 18.* Fr. Emman. *q. Regul. tom. 2. q. 79. art. 2. & tom. 3. q. 52. art. 27. in fine.* Quantitas autem hæc arbitrio prudentis relinquitur quanta debeat eſſe ſecundùm Menoch. *d. caſu 436. n. vlt.* Fr. Emman. *d. art. 27. in fine*, Sanchez *d. c. 32. n. 47. in fine*, vbi *n. 48.* ſupradictam reſolutionem pariter intelligit quando Religioſus is poſteriori Monaſterio eſſet inutilis, ſecus ſi illi deſeruiret, itavt obſequia præſtita alimentis æquiualerent.

SVMMARIVM.

1 *Monacho non licet in monaſterio orarium habere, neque Zonas.*

2 *Orarium nonnulli ex eo dictum putant, quòd oratoribus, id eſt, prædicatoribus tantum concedatur.*

3 *Preſbyteris tantum concedebatur orario vti, nonnunquam Leuitis, Subdiaconis autem minimè.*

4 *Zonæ nomen quid ſignificet in hoc text. oſtenditur.*

Cap. Monacho. XXXII.

Ex Aurel. Concil. I.

1 IN Concilio Aurelian. I. *c. 22.* vnde ſumptus eſt hic text. ſtatuitur ne Monacho liceat in monaſterio orarium habere, neque zonas. Pro cuius explicatione inquirendum à nobis eſt quid in eo ſignificet orarium, & quid zonæ.

2 Circa orarium nonnulli ex eo dictum putant quod oratoribus, id eſt, Prædicatoribus tantùm concedatur, ita Alcuin. *in lib. de diuinis Offic. cap. quid ſignificent veſtimẽta*, ſequitur Raban. Maur. *lib. 1. de inſtit. clericor. c. 19.* Amalar. Fortunat. *lib. 2. c. 20.* Azor. *inſtit. moral. p. 1.*
3 *lib. 10. c. 18. q. 10.* Conc. Tolet. IV. *c. 40.* vbi dicit Leuitam oportere orarium geſtare ſiniſtro humero, eo quod orat, id eſt, prædicat. Preſbyteris tantũ eo vti concedebatur in Conc. Moguntino ſub Carolo Magno *c. 28.* ibi, *Vt preſbyteri ſine intermiſſione vtantur orariis propter differentiam Sacerdotij dignitatis*, & optimè conſtat ex Conc. Bracharen. III. *c. 4.* vbi orario vtrunque humerum Sacerdotis ambiendum, & eius vſum, quoties accedit, Miſſarum ſolemnia, aut pro ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut Sacramentum corporis, & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus. Anton. Auguſt. *in epitome, lib. 6. tit. 37. de veſtib. Sacerd. c. 5.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 298. n. 54. cum ſeqq.* Concedebatur etiam orarium Leuitis, Subdiaconis autem minimè, vt colligitur ex Laodiceno Conc. *c. 22. & 23. c. non oportet, cum ſeqq. 22. diſt.* & ex Conc. Bracharen. I. *c. 9.* vbi prohibet orarium à Diacono portari abſconditum infra tunicam, eo quod nihil differre à Subdiacono videatur, non ergo Subdiaconi geſtabant orarium, item hoc ipſum colligitur ex dicto Conc. Tolet. IV. *c. 40.* vbi Leuita vno tantum non duobus vti iubetur orariis, eoque auro, aut coloribus ornato.

Zonæ vero nomen nonnulli exiſtimant hoc loco 4
non accipi pro cingulo, quo vſos Monachos dubitari non poteſt, ſed pro Marſupio ad nummos, itaque prohibetur ne Monachus crumenas nummis plenas haberet in monaſterio; in monaſterio, inquam, nam in itinere prohibitum non erat nummos deferre. Zonas enim apud veteres crumenas dici cauſa aſſeruandi nummos fabricatas ex Suetonij, Apulei, Lampridij, Spartiani, Iuuenalis, & aliorum teſtimoniis probat Sabellic. *ad lib. 2. Horatij, epiſt. 2.* cui adde Gell. *lib. 15. c. 12.* & auctoritatem Matth. 10. *Neque pecuniam in Zonis veſtris.* Sed hæc expoſitio non videtur congruere alteri verbo *orarium*; quid enim zonis crumeniſque commune cum orario? niſi dicamus ex aliquorum, ſi bene memini, correctione, pro *orarium* legendum eſſe *aurum*, itavt huius text. ſenſus ſit in eo prohiberi Monacho aurum, & zonas nummis plenas poſſidere, cui paupertas in voto eſt, atque hæc probabilis ſatis interpretatio eſt, quam præſtat Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 28. q. 11.* Sed probabilior eſt inter ſacras veſtes cingulum recenſeri, ſiue zonam, de qua, & eius ſignificatione myſtica plura congerit Stephan. Durant. *de ritibus Eccl. lib. 2. c. 9.* ac proinde vel text. *in præſenti* velle diuerſas eſſe veſtes Monachi à veſtibus Clerici ſæcularis, & ne vtantur orario, cinguloque veſtibus ſcilicet conceſſis, Monachis enim erant propria indumenta, quo à ſæcularibus diſtinguerentur, vt palam eſt: vel prohibere Monachos vti ſacris veſtibus, orario ſcilicet, & zona, vt non quæcunque zona illis interdicatur, ſed quæ inter ſacras veſtes computatur; idque optimè, tum quia Monachis eo tempore non erat conceſſum prædicandi munus, tum etiam, quia inter monachos primis illis ſæculis clerici non erant, ſed aliunde ab Epiſcopis deſtinabatur Preſbyter, qui apud illos ſacra faceret, id quod etiam tempore Gregorij I. qui Conc. Aurelian. I. ſubſequutus eſt, in vſu fuiſſe conſtat ex eius epiſtolis non ſemel *lib. 3. epiſt. 18. lib. 5. epiſt. 41. & 46. lib. 6. epiſt. 74. lib. 7. indict. 3. epiſt. 15. 36. & 54.* & alibi ſæpè, quod adeo verum eſt, vt qui ex Monachis aſſumerentur ad Clerum, è Monaſterio ab Epiſcopo educerentur, ne vlteriùs inter Monachos habitarent, vt ſcribit Greg. *l. lib. 7. epiſt. 18. Quiſquis autem ex Monaſterio ad Eccleſiaſticum Ordinem peruenerit, vlterius illic nec poteſtatem habeat, nec licentiam aliquam habitandi.*

Cap. Viduitatis. XXXV.

Ex Concil. Aurofico.

COllige ex text. profeſſionem viduitatis coram 1
Epiſcop. factam poſt habitum ſuſceptum nulli violare permitti, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. q. 63. art. 1.* Ribaden. *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu, c. 15.*

Cap. Vt lex. XL. *Innocent. II.*

PRobat hic text. per Ordinem ſacrum dirimi Ma- 1
trimonium poſtea initum, vt per Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 28. n. 2.* & alios citatos *in collect. ad Extrau. antiqua de voto Ioan. XXII.*

Cap. Nuptiarum bonum. XLI.

AVguſtinus *in lib. de bono viduitatis ex cap. 9.* re- 1
latus *in hoc text.* aſſerit poſt vota Religioſorum valere coniugia, quod à veritate aberrare toto cœlo videtur, cùm certiſſima fide tenendum ſit matrimonium

nium ſubſequens ſolemnem Religionis profeſſionem eſſe irritum, vt ex pluribus Conciliis, & auctoritatibus firmat Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 26. à princip.* & eſt veritas definita in Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. can. 9.* & vnanimi conſenſu tradunt Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 5. §. 2. lit. I. & §. 9. in princ.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 13. c. 12. q. 10. verſ. quanquam,* Card. Bellarm. *lib. 2. de Monachis, cap. 22. cum ſeqq.* Gutier. *de Matrim. c. 94. à n. 5.* Farinac. *in praxi crimin. p. 6. q. 138. n. 95.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. l. 31. n. 120.* Bonacin. *de Matrim. q. 3 puncto 4. num. 2.* Iodoc. Cocc. *tom. 2. theſauri Cathol. l. 8. art 6.* Ægid. de Coninck *de Sacram. tom. 2. diſp. 31. n. 66.* Fernandez *in examine Theolog. moral. p. 3. c. 16. §. 1. ſect. 5. verſ. dico ſecundò, & ſect. 8.* Molfeſ. *in ſumm. Theolog. moral. tr. 4. c. 9. n. 35. & 37.*

2 Quare dubia redditur hæc Augustini auctoritas, & ad eam variæ explicationes, & ſolutiones adhiberi ſolent. In primis non defuerunt, qui librum illum de bono viduitatis Auguſtini non eſſe liberiùs affirmarent, ſed Iuliani cuiuſdam Pelagij hæretici ſectatoris, ex quorum numero fuit Oſius Card. *in ſua docta Catholica fidei profeſſione c. 56. de matrimonij impedimentis*; ſed contrarium oſtendunt veterum omnium teſtimonia, quæ librum iſtum, vt Auguſtinianum fœtum agnoſcunt, quæ quamvis deeſſent, ſatis eſſet Poſſidonius, qui in indiculo operum Auguſtini hunc librum ponit.

3 Secundo loco dicunt alij Auguſtini verba intelligenda eſſe de voto ſimplici, nuptias autem poſt huiuſmodi votum validas eſſe, non verò agere Auguſtinum de voto ſolemni, ſed hoc difficultatem non tollit, fatemur enim Auguſtinum loqui etiam de nuptiis poſt votum ſimplex; nam votum caſtitatis priſcis illis temporibus fuiſſe votum ſimplex, non verò ſolemne.

4 Tertio loco nouam aliam iniit viam Ferdinand de Mendoça *lib. 2. de conf. Concil. Illiberit. c. 20.* Auguſtinum ſcilicet non agere de matrimoniis earum fœminarum, quæ contrahunt poſt votum ſimplex, aut ſolemne, ſed de ſecundis nuptiis, quas nonnulli parum conſideratè damnarunt; ſed hæc ſolutio adeò apertè pugnat cum his quæ Auguſt. *citat. loc.* dicit, vt ferè refutatione non egeat.

5 Denique Card. Bellarm. *lib. 2. de Monachis, c. 24.* affirmat dici poſſe Auguſtinum in hac eſſe ſententia de validitate matrimonij poſt emiſſa Religioſorum vota, tamen ignoraſſe legem Eccleſiaſticam irritãtem eiuſmodi coniugia. Sed potiùs certè dicere debuiſſet Auguſtini ætate eiuſmodi legem non extitiſſe, quàm Auguſtinum duarum maximarum Religionum in Latina Eccleſia erectorem iſtam legem latuiſſe.

Cap. Si quis votum. XLIII. & vlt.

Theodorus.

1 GLoſſ. 1. *Statim in princip.* hic tenet votum ſimplex caſtitatis dirimere matrimonium, quando vterque contrahens eo voto ligatus eſt. Sed contrarium, immò validum eſſe matrimonium ab his contractum, eſt verius, quia vterque non obſtante eo voto poteſt dominium ſui corporis validè transferre, & ſemel eo translato, licèt neuter poſſit petere, at reddere tenebitur, & ideò ita tenent Nauar. *in man. c. 22. num. 73.* Verac. *in ſpecul. coniug. p. 5. art. 15. dub. 3.* Matien. *ad rub. tit. 1. gloſ. 1. n. 152. l. 5. noua recop.* Sanch. *de Matrim. l. 7. diſp. 11. n. 10.*

In eadem gloſſ. ibi, *Sed quid ſi vouit quòd nunquam redderet debitum, ſi vxorem contingeret eum ducere? ſi poſt ducat, non tenetur tale votum ſeruare,* &c. Reprobatur communiter hæc gloſſ. in hac parte, vt per quãplures, quos plena manu refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. l. 9. diſp. 33. n. 5.* vbi *n. 3.* eam citat.

Qvæstio II.

Cap. Sufficiat. II. *Nicol.*

VLcò allegatur hic text. ad hoc quòd mutuus contrahentium conſenſus eſt neceſſarius ad matrimonium, vt per Sanch. *de Matrim. lib. 2. d. 25.* Pined. *in vita S. Ioan. Baptiſta, §. 28. pag. 160.* Surd. *conſ. 368. num. 18.* Menoch. *de præſumpt. l. 4. præſ. 189. n. 55.* Beja *reſponſ. caſuum conſcient. p. 2. caſu 9.* Gutier. *de Matrim. c. 46. n. 1.* Baſil. *eod. tract. l. 2. c. 1. cum ſeqq.* qui præcipuè duo vltimo loco citati probant conſenſum huiuſmodi debere eſſe liberum, & ad probãdum defectum conſenſus pro nullitate matrimonij teſtes admittuntur, qui aliàs non admitterentur, Alex. *conſ. 156. n. 15. l. 5.* Honded. *conſ. 29. n. 24. lib. 1.* Monald. *conſ. 5. n. 96.* Rot. *deciſ. 147. n. 4. & 10. p. 1. recent.* & apud Farin. *l. 2. crimin. deciſ. 260. n. 21.* 1

In gloſſ. 1. ibi, *Verba enim tantùm neceſſaria ſunt ad probationem*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſufficit conſenſum matrimonialem ſignis exprimi, & non deſiderantur neceſſario verba, vt per Couar. *de ſponſalib. p. 2. c. 4. in initio, n. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 1014. n. 2.* Matien. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 22. lib. 5. noua recop.* Spin. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. num. 3. & 13.* Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 31. n. 5.* 2

SVMMARIVM.

1 *Text. iſte in Auguſtini operibus minimè reperitur.*
2 *Virginitas non fuit in opprobrio olim apud Iudæos.*
3 *Beatiſſima Virgo emiſit virginitatis votum, eamque Domino conſecrauit antequam deſponſaretur Ioſeph.*
4 *Votum virginitatis Deiparæ fuit abſolutum, & nequaquam conditionatum.*
5 *Matrimonium verum fuit inter Beatiſſimam Virginem & Ioſeph, & reſpondetur contrariis, n. ſeqq.*

Cap. Beata Maria. III.

QVamvis text. iſtum ex Auguſtino deſumpſiſſe Gratianum illius inſcriptio oſtendat, tamen cõfictus ab illo eſt, & in Auguſtini operibus minimè reperitur, ſed ne hac occaſione videar illius difficultatem effugere, aliqua circa verum eius ſenſum dicere operæ pretium duxi, & in primis ſcire oportet olim 1
in lege veteri apud Iudæos virginitatem non fuiſſe 2
in opprobrio, vt ſentiunt Supplem. Gabr. *in 4. diſt. 30. q. 2. art. 2.* & recentiores ferè omnes cum Abulen. *in c. 30. Numer. q. 12. & 22.* Gabr. Vaſq. *tom. 2. in 3. part. diſp. 124. c. 2.* Card. Baron. *in apparatu annalium*, qui teſtimonio Ioſephi docet apud Hebræos virginitatem non prohibitam, ſed in pretio habitam: cuius oppoſitum rectè ſcio ſenſiſſe D. Thomam, qui exiſtimauit pro tempore legis Moſaïcæ potiores eſſe nuptias cælibatu, *p. 3. q. 28. art. 4. ad 1.* & apertiùs *in 4. diſt. 30. q. 2.* quem ſequuntur *ibi* Caiet. & Sot.

Cumque virginitas illo tempore licita eſſet, & in 3
honore, & gloria, meritò, & laudabiliter B. Virgo emiſit virginitatis votum, eámque Domino conſe-

ſtauit antequam deſponſaretur Ioſepho, vt docet Auguſt. *lib. de ſancta virgin. c. 4.* & Nyſſ. *orat. in ſanctam Chriſti natiuitatem*, ex illo, *quoniam virum non cognoſco*, infert Beatam Virginem non filiorum cauſa cum Ioſepho nupſiſſe, immo neque eo fine nubere licuiſſe, & Rupert. *lib. 2. in Cantica, circa fin.* Quia *votum*, inquit, *egregium Deo, prima vouiſti votum virginitatis, attamen ſponſi nomen admiſiſti, deſponſari viro non renuiſti.* Idem expreſsè aſſerit Hugo Victorinus *lib. de virginit. B. Maria, c. 1.* eóque ſuppoſito diſputat quo pacto potuerit poſtea inire coniugium cum Ioſepho, de quo nos *infra*.

4 Ex quibus ſic breuiter prælibatis facilè colligitur votum virginitatis Deiparæ fuiſſe abſolutum, & nequaquam conditionatum, id quod hac conſideratione explicatur, & confirmatur ſimul. Illud dicitur eſſe votum abſolutum, cuius obligatio ſtatim locum habet, nullo pacto ſuſpenditur, ſed executioni ſtatim mandatum eſt. Votum verò conditionatum illud eſt, cuius executio differtur, & quaſi ſuſpenſa relinquitur pro aliquo tempore. In eo autem differunt votum emiſſum de re, & ſecundùm ſe, & eo tempore licita, à voto de re eo tempore, & loco prohibita, quòd illud prius ſtatim obligare incipit, poſterius verò minimè, ſed ab eo tempore, quo deſinit præceptum prohibere. v. g. ſi quis vouit rem ſibi non licitam, vt contingatur aliquis conſummato matrimonio cuſtodiam caſtitatis inconſulta vxore, eius obligatio ſuſpenditur, donec impedimentum ceſſet, neque aliter vouere poteſt, niſi pro eo tempore, optans ſcilicet, vt impedimentum auferatur, quòd id, quod vouit, licitè fieri poſſit: huiuſmodi ſunt vota Religioſorum, quæ ſunt contra regulam, v. g. peregrinationes, ac ſimilia. At ſi quis voueat rem ſibi licitam, vt ingredi religionem nullis exiſtentibus impedimentis, ſtatim obligatur voto. Accommodemus doctrinam iſtam inſtituto noſtro. Si virginitas tempore legis Moſaïcæ prohibita erat, & præceptum extabat de generatione liberorum, vt nonnullos ſenſiſſe diximus; plane votum de ſeruanda virginitate debuit eſſe conditionale, *ſi Deus*, ſcilicet, *facultatem concederet*, ſuſpenſaque maneret eius executio, donec Deus ſuam prohibitionem auferret, ſicut de votis Religioſorum contra Regulam dicebamus. At ſi virginitas eo tempore licita erat, & in honore, & gloria, votum de ſeruanda virginitate fuit abſolutum, & eius obligatio ſtatim cœpit. Neque enim exiſtimandum eſt ideò conditionale eſſe, quia ibi intelligitur conditio, *ſi Deus aliud non decreuerit*: hæc enim conditio, quæ in omni voto, etiamſi non exprimatur, intelligitur, cum res aliqua abſolutè bona eſt, & alterius comparatione perfectior, non ſuſpendit effectum, neque reddit conditionale votum. Neque enim eandem vim habet iſta conditio in voto de re ſecundùm ſe, & eo tempore licita, & in voto de re tunc vouenti prohibita: nam in priori voto non ſuſpendit obligationem eius, quia res eſt licita, & melior; ergo ſtatim obligat: at in poſteriori ſuſpenditur executio vſque ad illud tempus quo Deus prohibitionem auferat, vt exemplo deſiderij explicari facilè poteſt, Ergo cùm virginitas fuerit eo tempore licita, & in honore, ac laude, & Deipara antequam deſponſaretur virginitatem vouerit, planum eſt votum abſolutum fuiſſe, non conditionale; ea enim conditione, *niſi Deus aliud iuſſerit*, etiamſi expreſsè apponeretur voto (cùm tamen nil magis efficiat, quam tacitè ſubintellecta) non redderet illud votum conditionale, ita eleganter Gabr. Vaſquez *in 3. part. diſputat. 124. cap. 1. num. 4. & cap. 4. num. 69.*

5 Quo autem pacto inter Beatam Virginem, atque Ioſephum matrimonium celebrari potuerit, teſtat nunc vt oſtendamus, & in primis præmiſſis illis omnibus per nos eleganter ponderatis ad *cap. inſtitutum, hac eadem cauſ. & quæſt.* ſecure tenendum inter Beatiſſimam Virginem, & Ioſephum verum fuiſſe matrimonium, nam ſi ad primam, & eſſentialem perfectionem ſolum requiritur mutua obligatio ad indiuiduam vitam, quæ expreſſo conſenſu contrahentium perficitur, in quo ineſt implicita, & virtualis obligatio ad vſus matrimonij, nunquam verò aut actus, aut expreſſus, ſeu etiam tacitus actualis conſenſus ad copulam deſideratur, vt *in d. cap. inſtitutum*, probauimus, & in hoc ſanctiſſimo coniugio reperitur mutua obligatio, & implicitus ille conſenſus, ſequitur quòd licet Beata Virgo ob firmiſſimum virginitatis propoſitum nihil de matrimonij conſummatione cogitauerit, verum fuit illud coniugium. Probatur *Matth. c. 1.* ibi: *Ioſephus autem vir eius*, & ibi: *Accipe Mariam coniugem tuam*, & ibi: *Coniugem ſuam*; ſtant pro hac ſententia Patres, Baſil. *homil. de humana Chriſti generatione*, Hieronym. in illud Matth. *cùm eſſet deſponſata*, Chryſoſt. *homil. 4. in Matth.* explicans illud, *antequam conuenirent*, Ambroſ. *l. de inſtit. virgin. c. 6. lib. 2. in Lucam in princip.* Bernard. *ſerm. 2. de laudibus B. Mariæ*, D. Thom. *3. p. q. 29. art. 2.* D. Antonio. *p. 4. tit. 4. c. 6. §. 3.* & latè comprobant Palud. & Sot. *in 4. diſt. 30. q. 2. art. 2.* Maior. *ibid. art. 2. q. 2.* Viguer. *inſtit. c. 20. §. 9.* Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 1. à num. 4.* Soarez *p. 3. q. 29. art. 3. diſp. 2. ſect. 1.* Sanchez *de Matrim. lib. 2. diſp. 28. num. 1.*

Non obſtat quòd nonnulli Patres indicant non fuiſſe matrimonium inter Virginem, & Ioſephum, quidam enim ex illis non audent concedere Beatam Mariam fuiſſe Ioſephi coniugem vere & proprie, ex quorum numero ſunt Hilarius *Matth. 1.* Chryſoſt. *hom. 4. in Matth.* explicans illud, *Ioſeph fili Dauid*, Hieron. *in c. 1. Matth.* in illud, *virum Mariæ*. Deinde quia Gregor. Nyſſen. non audet dicere matrimonium, illud ſponſalium rationem egreſſum, *orat. in die natalis Chriſti, colum. 6.* qui etiam cùm Bernard. *homil. 2. de laudibus Mariæ*, ſuper, *Miſſus eſt*, negant, Ioſephum virum proprie dici; alij quoque negant Beatam Mariam eſſe veram vxorem, ſed tantùm ſponſam, hi ſunt Tertul. *lib. de velandis Virginibus, c. 6.* Epiphan. *hæreſ. 78.* Gregor. *homil. 26. in Euangelia*, & habetur *cap. ſi quippe, hac eadem cauſa, & quæſt.* Petr. Chryſol. *ſerm. 175.* ſolo nomine eſſe maritum dicit non conſcientia. 6

Reſpondetur enim prædicta omnia Patrum teſtimonia facili negotio, explicari, ſi attendamus nomen coniugis, vel vxoris, vel etiam viri, apud illos non tantùm ſignificare eos, qui legitimo matrimonio iuncti ſunt, ſed etiam corruptos, & qui conſummarunt matrimonium, & in eo ſenſu negaſſe Virgini, & incorruptæ nomen coniugis, vel vxoris, & ſponſam appellaſſe, non quod verum matrimonium non fuerit, ac ratum; ſed quia conſummatum non fuerit, ita Tertull. & cæteri Patres poſt eum citati. 7

Nec etiam obſtat auctoritas Hieronym. *in cap. genuit*, & Gregor. *in cap. ſi quippe, in princ. hac eadem cauſa, & quæſt.* qui videntur affirmare inter Beatam Virginem, & Ioſephum nuptias non fuiſſe, quia reſpondetur nuptias aliquando accipi pro ipſo contractu matrimonij *l. nuptias 1. de regul. iuris*; aliquando vero pro ſolemnitate, & pompa, qua mulier ad domũ viri traducitur ad conſummationem matrimonij vt colligitur ex *l. mulierem 5. ff. de ritu nupt. iuncta l. Seia 57. ff. de don. inter vir. & vxor. l. ſi donationem 22. l. ſancimus 22. C. de nupt.* & hoc poſteriori modo accipitur hoc verbum in prædicta auctoritate. 8

CAP.

Cap. Si quis deſponſauerit. XI.

1 AGit hic text. de impedimento publicæ honeſtatis orto ex Matrimonio rato, de quo latè Sanch. *de mat. lib. 7. diſp. 70. per tot.* & dixi *de officio, & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 51. n. 174. cum ſeqq.*

Cap. Non eſt dubium. XVI.

1 DEclaratur *in collect. ad cap. inſtitutum, hac eadem quaſt. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium conſummatum ſignificat indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam.*

2 *Societas quadam in bonis acquirendis contracta cenſetur inter maritum, & vxorem.*

3 *Societas qua contracta cenſetur inter virum, & vxorem, non eſt vera, itavt habeat priuilegia omnia ſocietatis omnium bonorum.*

Cap. Cùm ſocietas. XVII. *Leo.*

1 PRobat hic text. matrimonium conſummatum ſignificare indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam, vt per Conar. *de ſponſal. p. 2. c. 7. §. 4. n. 14.* Sanchez *de matr. lib. 2. diſp. 13. n. 1.* Ratio eſt, quia ſicut propter corporum commixtionem deſignat illam admirabilem, & indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per naturam, qua ſcilicet Verbum caro factum eſt, *cap. debitum, de bigam.* Sot. *in 4. diſtinct. 26. q. 2. art. 1.* ita planè vinculum ſacramenti in eodem matrimonio omnino manet indiſſolubile. Magnum eſt enim diſcrimen inter triplex matrimonium, quia matrimonium infidelium, quod non ratum dicitur, ſolo naturali vinculo conſtat; matrimonium autem ante copulam præter vinculum naturale, habet quoque vinculum Sacramenti, licet diſſolubile. Matrimonium denique fidelium poſt copulam præter naturale vinculum, habet vinculum ſacramenti omnino indiſſolubile. Vnde prouenit quod licet matrimonium ſolo conſenſu perfectum ſit, *cap. ſufficiat, ſup. hac ead. quaſt.* quoad ſignificationem tamen ſacramenti non omnino perfectum eſt, patitur enim defectum reſpectu ſignificationis, vt optimè aduertit Caiet. *in opuſculo 27. q. 25. verſ. quoad 1.* iuxta quem ſenſum accipiendi ſunt textus, *in præſenti, & in cap. non dubium, hac eadem quaſt.* dum negare videntur matrimonium eſſe perfectum abſque carnis copula, quicquid Sot. *in 4. diſt. 26. q. 2. art. 4. col. penult.* aliter interpretetur.

2 In gloſſ. 1. ibi, *Sic matrimonium ſe habet ad inſtar ſocietatis.* Notatur ad hoc quod inter maritum, & vxorem ſocietas quædam in bonis acquirendis contracta cenſetur, vt per Conar. *de ſponſalibus, p. 2. c. 7. §. 1. n. 5.* Non tamen eſt vera, & propria, itavt habeat priuilegia omnia ſocietatis omnium bonorū, vt per Pyrrhum *in conſuetud. Aurelian. de ſocietate inter virum, & vxorem, c. 1.* Caſſan *in conſuetud. Burgund. rub. 4. §. 2. n. 16.* Ioan. Garc. *de expen. c. 12. n. 14. & in tract. de coniugali acqueſtu, n. 30. cum ſeqq.* Mart. *in votis nouiſſ. deciſ. voto 93. n. 14.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſolut. matrim. p. 1. n. 34. & 38.* Valaſq. *de partitionibus, c. 5. n. 3. cum ſeqq.*

Cap. Lex diuinæ. XVIII.

Benedictus.

NEque *oſculum parit propinquitatem, quod nullam facit ſanguinis commixtionem.*] Notatur ad hoc quòd copula, per quam vna caro efficiuntur coniuges, debet eſſe carnalis per ſeminis emiſſionem intra clauſtrum fœminæ, vt per Sanch. *de matr. lib. 2. d. 21. n. 5. verſ. probatur primò.* Vnde ex ſola vaſis fœminei penetratione non emiſſo intrà virili ſemine, minimè oriri affinitatem, tenent idem Sanch. *lib. 7. diſp. 64. n. 8. & 10.* & plures per me citati *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 51. n. 167. cum ſeqq.* 1

Cap. Sunt, qui dicunt. XIX.

Gregorius.

SI *verò vtriſque conueniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accuſare?*] Notatur ad hoc, quòd licitum eſt votum ſimplex caſtitatis à coniugibus mutuo conſenſu emiſſum, vt per Sot. *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 4. verſ. at verò citra mortem.* Petr. de Ledeſm. *de matr. q. 64. art. 4. dub. 1. concl. 5.* Sanch. *de matrim. lib. 9. d. 37. n. 17. & eod. lib. 9. diſp. 4. n. 5.* per hunc text. tradit poſſe coniuges mutuo conſenſu ſeparari quoad thorum duplici concurrente moderatione, altera eſt dummodo legitima adſit cauſa, vt amor continentiæ ſeruandæ, ſecus quando odio, aut indignatione ducti coniuges communi conſenſu ſeparātur, altera ne patiatur vterque aut alteruter incontinentiæ periculum. 1

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio coniugis de licentia ſpontanea alterius emiſſa valida eſt, etiam quando coniux manens in ſæculo nullum votum emiſit.*

2 *Adulterium quando committitur ab vno coniuge, poteſt alius religionem ingredi, & profiteri inuito altero.*

3 *Spoliatus ſua vxore ante omnia eſt reſtituendus quando agit iudicio poſſeſſorio, ſecus ſi agat petitorio, quia tunc ſtatim reſtituetur, ſed audietur exceptio viri profeſſi allegantis adulterium vxoris.*

4 *Vxori adultera petenti non eſt reſtituendus vbi de eius licentia, licet minus legitima, innocens tranſiret ad Religionem, Ordinéſve.*

5 *Adulterium ſufficit eſſe notorium, ne reuocetur innocens à Religione, vel ab ordine ſacro ſuſcepto ad vſum coniugalem.*

6 *Profeſſus vir reuocatus ab vxore manente in ſæculo; tenetur illi debitum reddere, non verò huic reuocato petenti reddere tenetur.*

7 *Profeſſus inualidè, quia reuocatus fuit ab vxore, ea mortua poteſt validè aliud matrimonium inire, licet culpam lethalem incurrat tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis.*

Cap. Agathoſa. XXI.

NE *fortè cum eius voluntate conuerſus ſit,* &c.] 1
Notatur ad hoc quod valida eſt coniugis profeſſio de licentia ſpontanea alterius emiſſa, quando coniux manens in ſæculo nullum votum emiſit,

ponderando Greg. *in præſ.* loquutum fuiſſe diſtinctiuè nimirum ſi vxor conſenſum præſtitit, aut pariter conuerſa eſt, nam in quocunque illorum euentuum valida eſt profeſſio: ita Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 15. §. 9. A. or. *inſtit. moral p.* 1. *lib.* 11. *c.* 1. *q.* 6. *verſ. ſi quæras*, Barthol à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *q.* 67. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 33. *n.* 4.

2 *Nec quoddam fornicationis crimen*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vbi alter coniugum committit adulterium, innocens poteſt religionem ingredi, & profiteri altero inuito, vt per Sanch. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 11. *n.* 2. *cum ſeqq.* Barthol. à S. Fauſto *in Theſauro Relig. lib.* 5. *q.* 49. *verſ. ſecundus*, Nauar. *conſ.* 8. *de Regular. in antiq. aliàs conſ.* 7. *de conuerſ. coniug. in nouis.* Sayr. *in floribus dec. ſub tit. de Regul. dec.* 11. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 101. *n.* 24.

3 In gloſſ. *Non quondam*, ibi. *hîc petitorio agebatur, & ideo ex cap. de fornicatione alias primo reſtitueretur.* Notatur ad hoc, quòd ſpoliatus ſua vxore ante omnia eſt reſtituendus, quando agit iudicio poſſeſſorio, allegans ſcilicet ſpolium, & petens ſe reſtitui; ſi enim agat petitorio, non ſtatim reſtituetur, ſed audietur exceptio viri profeſſi allegantis adulterium vxoris, vt per
4 Sanch. *de matr. lib.* 10. *diſp.* 12. *n.* 18. Intellige niſi de licentia vxoris, quamvis minus legitima, innocens tranſiret ad religionem, Ordinéſve, tunc enim non eſſet reſtituendus vxori adulteræ petenti, licet adulterium ſit occultum, ſed exceptio illius debet audiri, & eo probato abſoluendus eſt, quia tunc non eſt ſpoliatio cùm vxor conſenſum præſtiterit. ita Nau. *conſ.* 5. *in fine, de conuerſ. coniug. in antiq. aliàs conſ.* 14. *in fine, eod. tit. in nouis*, Sanch. *d. lib.* 9. *diſp.* 11. *n.* 6.

5 In gloſſ. *Fornicationis*, ibi, *publica* Notatur ad hoc quòd ſufficit adulterium eſſe notorium, ne reuocetur innocens à Religione vel ab Ordine ſacro ſuſcepto ad vſum coniugalem, vt per Nau. *conſ.* 16. *n. vnico*, Barthol. de Ledeſma *de matr. dub.* 64. *poſt* 3. *concluſ.* §. *ſciendum eſt ſecundò*, Nauar. *d. conſ.* 14. *in fin.* quos refert Sanch. *d. lib.* 9. *diſp.* 11. *n.* 8. vbi declarat, & *diſp* 12. *n.* 12. refert multos per hanc gloſſ. tenentes ſufficere coniugi innocenti ad diuortium, quoad habitationem propria auctoritate celebrandum, ſi adulterium ſit notorium, quod tamen ipſe certis concluſionibus declarat.

6 In gloſſ. *Debeas*, ibi, *Sed nunquid iſte redditus vxori poterit ab ea exigere debitum*, &c. Notatur ad hoc, quòd vir profeſſus reuocatus ab vxore manente in ſæculo tenetur illi debitum reddere. vt per Scot. Palud. & Palac. quos refert, & ſequitur Bartholom. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 65. *in fine, &* *q.* 69. reſoluit hunc reuocato petenti debitum, alterum reddere non teneri; & *q.* 70. tenet hunc reuocatum non poſſe debitum petere.

7 In eadem gloſſ. ibi, *ſed nunquid ea mortua*, &c. Notatur ad hoc quòd vir inualidè profeſſus, & reuocatus ab vxore ea mortua poteſt validè matrimonium inire, licet culpam lethalem incurrat tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis, vt per Nauar. *in man. c.* 12. *n.* 60. *& conſ.* 4. *n.* 4. *aliàs conſ.* 5. *n.* 4. *de conuerſ. coniug.* D. Barboſ. *in rub ff ſoluta matrim. p.* 2. *n.* 101. Henriq. *lib.* 12. *de matrim. c.* 5. §. 10. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 1. *q.* 3. *verſ. ſi quæras*, Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 34. *num.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi ſine licentia viro, & vxori cauſa Religionis diuertere non licet.*

2 *Epiſcopi licentia requiſita vbi vir, & vxor cauſa Religionis diuertunt non eſt neceſſaria ad profeſſionis valorem.*

3 *Verba*, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, *non inducunt præceptum.*

4 *Coniux ſi eſt profeſſus de licentia alterius non intrantis Religionem, nec vouentis continentiam, poterit reuocari, quamvis ex Epiſcopi licentia id effectum ſit; ſi verò alterum fecit, non poterit reuocari, quamvis Epiſcopi licentia defuerit.*

Cap. Si vir, & vxor. XXIII.

Eugenius II.

EVgenius Papa II. *in Synodo Romana*, *c.* 36. relatus *in hoc text.* ait ſine Epiſcopi licentia viro, & 1
vxori cauſa Religionis diuertere non licere, refert Mainl. *de irregul. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 5. dum tenet ad coniugum conuerſiones validandas decretum Epiſcopi requiri, & *n.* 7. ſubdit deficiente huiuſmodi Epiſcopi decreto nudum coniugis conſenſum non ſufficere.

Cæterùm optimè Sanchez *de matr. lib.* 7. *diſp.* 32. 2
n. 3. explicat poſſe eam licentiam eſſe ad tria requiſita. Primum eſt ad valorem profeſſionis: ſecundum, vt rectè fiat, quia ſub præcepto ſit ea petenda: tertium ne coniux quamvis legitimè profeſſus poſſit reuocari ad coniugem manentem in ſæculo, ſicut reuocari poteſt quando coniux manens in ſæculo non vouit continentiam, at conceſſit licentiam. Quantum ad primum cenſeo eam Epiſcopi licentiam non eſſe neceſſariam ad profeſſionis valorem, quia in hoc text. vbi ea licentia petitur, nõ irritatur profeſſio aliter facta, idque apertè colligitur ex *c.* 1. *de conuub. coniug. in fine*, à contrario ſenſu. vbi dicitur virum, qui ignorante Epiſcopo de licentia vxoris profeſſus eſt, reuocandum non eſſe, ſi vxor vouerit caſtitatem; *ſentit* ergo text. ex defectu licentiæ Epiſcopi nil officî profeſſioni. Ita tenent *in præſenti* Archid. *n.* 1. Bellarm. *n. vnico*, & Turrecrem. *n. vnico*, Ioan. Andr. *in d c.* 1. *n.* 1. Butr. *n.* 5. Abb. *n.* 3. & Cardin. *q.* 2. Sot. *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 4. *col.* 15. *paulò ante verſ. id autem*,

Quoad ſecundum videntur verba illa huius text. 3
Nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, inducere præceptum; at dicendum eſt non eſſe præceptum, ſed de honeſtate deſiderari licentiam Epiſcopi, vt docent *hic* Archid. *n.* 1. *ſuper verb. fiat*, & *ibi* Bellar. *n. vnico*, Ioan. Andr. *in d. c.* 1. *n.* 1. & *ibi* Cardin. *q.* 2. qui duo vltimo loco citati aſſerunt conſuetudine receptum eſſe, vt ea licentia non petatur.

Quoad tertium exiſtimo nihil ad rem facere de- 4
fectum licentiæ Epiſcopi, aut interueniſſe quoad reuocationem: & ita ſi coniux eſt profeſſus ex licentia alterius non intrantis Religionem, nec vouentis continentiam, poterit reuocari, quamvis ex Epiſcopi licentia id effectum ſit; ſi verò alterum fecit, non poterit reuocari, quamvis Epiſcopi licentia defuerit, quod clarè ſentit Hoſt. *in d. cap. ſtatim, in princip. ſuper verbo ignorante*, explicat, id eſt, maximè Epiſcopo ignorante, quaſi dicat idem eſſe ſi ſciente, atque ita ſcientiam eius, vel ignorantiam nihil conferre, & melius Butr. *ibi n.* 5. vbi ait ſi nondum facta eſſet profeſſio, poſſe Epiſcopum reuocare, donec cognoſcat an legitimus fuerit ingreſſus; ſentit ergo facta profeſſione non eſſe reuocationi locum, quod Epiſcopi auctoritas in ingreſſu deſiderata ſit.

Cap.

Cap. Si tu abſtines. XXIV.

Ioan. Chryſoſt.

1 Colligi videtur ex hoc text. quod quando vir adulterij cauſam dedit negando debitum coniugale, tunc ob vxoris adulterium non permittitur ei diuortium, vt per D. Th. *ad Corinth. quæſt. ſect. 4. paulo poſt princip.* Angel. *verbo debitum, n. 7. in fine*, Barthol à Ledeſm. *dub. 65. de matr. ad finem, §. alij addunt*, & dicit eſſe probabilem Ludou. Lop. *de inſtruct. conſcient. p. 2. tr. de matr. c. 54. vbi de diuortio quoad habitationem, colum. 4. verſ. præterea aliud.*

2 Cæterùm contrarium, immo tunc permitti viro diuortium, verius exiſtimo, quia hæc cauſa adulterandi eſt remota, & potius occaſio, cum eo non tendat, vt fœmina fornicetur, & ideo Chryſoſt. relatus *in hoc text.* nomine licentiæ occaſionem intelleait, vt explicat gloſſ. *in præſenti verbo licentiam*, tum quia vrgentior eſt occaſio, quando vxor è domo expellitur alimentiſque priuatur, tunc enim debito, cohabitatione, & alimentis defraudatur, & tamen ea non obſtante dimitti poteſt vxor fornicans, vt bene tradunt Gaët. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 217.* Caſtro *lib. 2. de lege pœnali, c. 4. paulò ante §. vt igitur.* Sot. *in 4. diſt. 36. quæſt. vnic. art. 1. verſ. ſecundus caſus.* Quare hanc partem melius ſuſtinent D. Anton. *p. 4. tit. 1. c. 21. §. 6. caſu 7.* Syluest *in ſumma, verbo diuortium, q. 9. in fine*, Veracr. *in ſpeculo coniug p. 3. art. 1. concl. 3. caſu 2.* Iacob. de Graff *in aureis deciſ. p. 2. lib. 1. c. 12. n. 75.* Vega *tom. 1. ſumma, c. 13. caſu 18. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Continentiæ vota non licet vxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir eius elegerit.*

2 *Monaſterium non ſuccedit in Regnum, Comitatum, vel Ducatum.*

3 *Comes origine ſi poſtea fiat clericus, ſiue Epiſcopus non per hoc deſinit eſſe comes.*

4 *Nobilitas, & aliæ prærogatiuæ, ſiue iura ſanguinis non tranſeunt in monaſterium.*

Cap. Scripſit nobis. XXVI.

Nicolaus.

1 Vulgò allegatur hic text. ad hoc quod continentiæ vota non licet vxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir eius elegerit, de cuius materia agunt, Gom. *l. 40. Tauri, n. 66.* Molin. *de primogen. lib. 1. c. 13. n. 80.* D. Barboſ. *in l. cum prætor, §. vlt. n. 22. ff. de iud.* Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 13. num. 7. verſ. poſterior obiectio eſt.*

2 In gloſſ. *Dignitate*, ibi, *& eſt argumentum quod ius Regni non tranſit ad monaſterium*, &c. Notatur ad hoc quod monaſterium non ſuccedit in Regno, Ducatu, vel Comitatu, vt per Bald *in cap. cùm in magiſtrum, n. 3. de elect. & in l. fin. §. hoc etiam, n. 4. C. de Epiſc. & cleric. & in l. data opera, n. 44. C. qui accuſare non poſ.* Paul *in auth. ingreſſi, n. 10. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & *ibi*, Alb ric. *n. 3* Felin. Barbat. Roman. quos refert, & ſequitur Tiraq. *de nobilit. c. 26. n. 3.* Molin. *d. c. 13. n. 81.* Gregor. Lopez *l. 2. verbo ſiendo, tit. 13. p. 2.* Ciſuentes *l. 40. Tauri, q. 6.* Anton. Gom. *n. 66.* Gam. *Luſit. dec. 6. n. 3.* Sanch. *in præcepta Decal. tom. 2. lib. 7. c. 15. n. 12. in princ.*

3 Illud tamen aduertere oportet quod licet hoc procedat in monacho, tamen ſecus eſt in eo, qui ad clericatum promouetur, Comes enim origine, ſi poſtea fiat clericus, ſiue Epiſcopus, non per hoc deſinit eſſe Comes, & ideo non amittit Comitatum, etiamſi habeat ipſum in feudum ab Imp. ſicut tradunt Bald. *in cap. inter dilectos, n. 5. de fide inſtrum* Cephal. *conſ. 1. vol. 1.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit de bonis clericorum, §. 19. n. 16.*

4 In ead. gloſſ. ibi, *Sed ad ſucceſſores ſanguinis*, &c. Notatur ad hoc quod nobilitas, & aliæ prærogatiuæ ſiue iura ſanguinis non tranſeunt in monaſterium, vt per Felin. *in c. in præſentia, n. 44 de probat.* Afflict. *deciſ. 320. n. 7.* Bellet. *dicto tit. de bonis cleric. §. 22. n. 2.*

Cap. Decreta. XXVIII.

Gregorius.

1 Collige ex text. vinculum matrimonij rati omnino dirimi ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi, vt per Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 18. n. 3.* & alios per me citatos *in Remiſſ. ad Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. matr. can. 6.*

Matrimonium reputatur ratum, & non conſummatum ad effectum vt vnus ex contrahentibus alio contradicente poſſit ingredi religionem, ſi poſt illum contractum coram Parocho, & teſtibus copula non interceſſit, quamvis prius non ſemel etiam cum promiſſione de contrahendo fuerint fornicati, ita S. Congr. Concil. *ſub die* 18. *Nouembris* 1618.

Matrimonium ratum non conſummatum, licet per ingreſſum Religionis diſſoluatur, tamen fallit quoad Ieſuitas, qui ſi ingrediantur Congregationem poſt dictum matrimonium, quia poſt longum tempus emittunt profeſſionem non diſſoluitur, ne vnus diu expectare cogatur, ita eadem S. Congreg. Concil. 26. *Aprilis* 1621.

Cap. Quod autem. XXIX.

1 Gloſſ. *verbo probare, in præſenti text.* tenet potius credendum eſſe vxori neganti copulam, quàm viro affirmanti, ſi vxor per aſpectum probet, vt per Syluest. *in ſum. verbo diuortium, q. 18. num. 21.* Anton. Cuch. *lib. 3. inſtit. maior. tit. 12. n. 264.* Franch. Marc. *Delph deciſ. 677. n. 1.* Fulu. Pacian. *de probat. lib. 2 c. 2. num. 15. & 16.* Sanchez *de Matrim. lib. 7. diſp. 109. num. 6.*

Cap. Qui dormierit. XXX.

Ex Concil. Aurel.

1 Gloſſ. *verbo, qui dormierit, in præſenti text.* tradit inceſtuoſum coniugem cum conſanguinea alterius coniugis non poſſe ab ea debitum petere, at teneri reddere, ſubdens quod hic text. dum decidit nefas eſſe hunc inceſtuoſum reddere debitum, intelligendum eſſe, id eſt, petere, & ſequitur Sanch. *de Matr. lib. 9. diſp. 27. n. 1.*

Cap. Quidam deſponſauit. XXXI.

Ex Concil. Triburien.

1 Gloſſ. *verbo ſed mœchus, in præſenti text.* reſoluit adulterium cum ſponſa de futuro non committi, vt per Con. *de ſponſal. p. 1. c. 1. n. 38.* Ant. Gom. *l. 80.*

Digitized by Google

*l.*80. *Tauri, n.*47.*verſ.dubium tamen eſt*, Clar.§. *adulterium, verſ.ſed hac omnia*, Anton. Coch. *lib.*5.*inſtit. maior.tit.*10.*n.*4.Perez *l.*1.§.*item deducitur, tit.*1.*lib.*5. *Ordinam.* Azeued.*l.*3. *num.*5.*tit.*20. *lib* 8.*noue recop.* Henriq.*lib.*11.*de matrim.c.*13. §.4. Sanch. *de matrim. lib.*1.*diſp.*2.*n.*2. quicqoid dicat Farin.*in praxi crimin.*
2 *p.*5.*q.*141.*n.*52. Cum ſponſa verò de præſenti, quæ à proprio viro nondum cognita ab alio poſt huiuſmodi ſponſalia fornicata eſt, committitur adulterium, ſicut reſoluunt Palat. *in repet.rub.de donat. inter virum, & vxor.*§.20.Cald.*d* §.*adulterium, n.*9. D Barboſ.*in l.*2.*p.*1.*n.*133.*ff.ſolut.matrim.*Perez *l.*2.*gloſſ.*2.*tit.*20.*lib.*5.*Ordin.*

Cap. Raptor. XXXIII.

1 COllige ex text.iuncta expoſitione gloſſ.*verbo noluerit, in præſenti*, iuſtam cauſam diſſoluendi ſponſalia eſſe ſi ſponſa vi præeiſa cognita ſit, vt per Cou.*de ſponſal. p.*1.*c.*5.*in init.n.*62. Nau.*in man.c.*21.*n.*27.*verſ.nono*, Barthol. à Ledeſma *de matrim.d.*13.*caſu* 7. Viuald.*in candel.aureo, p.*1.*de ſponſal.c.*5 *n.*33. Henriq.*in ſumm. lib.*11.*de matrim. c.*14.§.6. Fr. Emman.*in ſum.tom.*1.*c.*243.*n.*7. Sanch.*de matrim.lib.*1.*diſp.*55.*n.*6.

Cap. Statutum. XXXIV.

Ex Concil. Tolet.

1 PRobat hic text.raptorem alienæ ſponſæ nec cum rapta, nec cum quacunque alia poſſe matrimonium inire, vt per Palud. *in* 4. *diſt.* 34. *q.* 1. *art.* 2. *n.*13. Palat.*in* 4.*diſt.*34. *diſp.*2. *col.*12. *verſ. autem raptus*, Caiet.2.2. *q.*154. *art.*7.*ad fin.* Veracrue. *in ſpeculo coniug.p.*1.*art.*15.*concl.*2. Matienſ. *ad rub. tit.*1. *gloſſ*... *n.*142. *lib.*5.*noue recop*. Sot.*in* 4.*diſt.*37. *quaſt. vnic.art.*1. *col.*4. *verſ. de raptore*, vbi reddit rationem quod qui alienum matrimonium perturbare auſus eſt iure proprio contrahendi merito priuetur, vt in quo deliquit puniatur, refert, & ſequitur Sanch. *de matrim.lib.*7.*d.*12.*n.*43.

2 *Et ipſa eidem crimini conſentiens*, &c.] Ergo à contrario ſenſu nec ipſa ſponſa rapta ſi poſtmodum aſſenſum raptui præbeat, poterit alio matrimonio copulari, vt per Palat.*citato loco*,Verac.*d.art.*15.*concl.*1. Sanch.*d.d.*12.*n.*44.

3 Non explicant tamen clarè Doctores an hic text. intelligatur de raptore ſolios ſponſæ de præſenti, an etiam de futuro,nam gloſ.*hic verbo rapuerit*,& Hugo, ac Arcbid. *ſtatim in princ.* Bellam. *num.vnic.* & Turrecrem.*num.etiam vnic.*hunc text. de raptu vtriuſque ſponſæ videntur intelligere. At Palud. *in* 4. *diſt.*34. *q.*1.*art.*2.*n.*13. explicans hoc impedimentum, ita ait, *raptus aliena ſponſa, id eſt, vxoris aliena*, & ita videtur innuere ſolum intelligi de raptu alienæ ſponſæ de præſenti, quod ſibi placere ait Sanch.*d. diſp.* 12. *n.*45.vbi ſubdit ex Palat. Verae. *citatis locis*, habere locum huiuſmodi impedimentum ſiue ſponſa illa ſit Virgo, ſiue corrupta.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non eſſe verum, & perfectum ante conſummationem tenuit Gratianus, ſed contrarium verius*, vt n.4.
2 *Matrimonij præcipuus finis eſt bonum prolis.*
3 *Sacramentum eſt ſacra rei ſignum gratiam conferēs.*
5 *Perfectio cuiuſcunque actus eſt duplex, altera eſſentialis, altera accidentalis.*
6 *Copula reſpectu matrimonij dupliciter poteſt conſiderari, vel quoad obligationem, & poteſtatem, vel quoad actum.*
7 *Proles licet ſit præcipuus finis matrimonij, quæ niſi per copulam obtineri non poteſt, non ſequitur eſſe de eſſentia, quia finis rei intentione quidem primus eſt, executione vltimus.*
8 *Matrimonium eſt inſtitutum in officium naturæ, & ita ſecundum ſe conſideratur, cui Sacramentum aduenit.*
9 *Matrimonium ſignificat duplicem vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam.*
10 *Conditio appoſita contra bonum prolis non ideo eſt contra ſubſtantiam, quia impedit actum, & executionem, ſed quia opponitur obligationi, & potentiæ.*
11 *Impotentes ideo non ſunt habiles ad matrimonium quia ſuppoſita perpetua impotentia iam in eo matrimonio non reperitur obligatio, & poteſtas ad vſus ipſius.*
12 *Declaratur text.* in cap. non dubium, & in cap. cum ſocietas 27.q.2.

Cap. Inſtitutum. XXXIX.

GRatianus *in hoc text.verſ.poteſt, & in cap. ſi quippe, verſ. illud, hac eadem cauſa, & quaſt.* multis 1
auctoritatibus concludit non eſſe verum, & perfectum matrimonium ante conſummationem, ſed tunc matrimonium verè inter virum, & fœminā celebrari, & contrahi cum inuicem ex affectu commiſcentur, vt conſtat ex *cap. quod autem, hac eadem cauſ. & quaſt.* nonnihil ab his diſceſſit ex recentioribus Mich. de Medin.*lib.*5.*de continentia ſacrorum hominū, c.*61.vbi non eſſe perfectum,ac verum matrimonium ſine copula docet,atqoe ideo inter Ioſephum,& Virginem non fuiſſe verum matrimonium in eo tamen differre ſe dicit à Gratiano, quod Gratianus aſſerat matrimonium non contrahi niſi cùm conſummatur: at Medina etiàm ante conſummationem contrahi dicit, non tamen eſſe verum, nec perfectum ſine conſenſu in copulam. Id ipſum ſenſerunt nonnulli hæretici, quos confotat VValdenſ. *tom.* 2. *qui eſt de Sacram.c.*130. pro quibos multa argumenta confici ſolent. Primum eſt ad finem matrimonij, nam cùm 2
præcipuus eius finis ſit bonum prolis, vt probant D. Thom. *p.*3.*q.*99.*art.*3.Durand.*in* 4.*diſt.*31.*q.*2.*n.*6.& *ibid.*Sot.*art.*2.finis autem hic ante conſummationem obtineri non poſſit, fit conſequens vt ad eſſentiam matrimonij obtineri videatur. II. Matrimonium verum Sacramentum eſt, ſed non videtur perfectum Sacramentum ante copulam: ergo neque perfectum Matrimonium, maiorem probant D. Paul. *ad Epheſ. cap.ad abolendam,de hæretic.* Concil. Trident. *ſeſſ.*24. *de reform.matrim.can.*5.minor verò ex eo patet,quoniam eſſentiale eſt omnibus Sacramentis, vt ſignificent,atque ideò diffiniuntur ab Auguſt.*lib.*1. *de Ciuitate Dei, c.*3. vt ſit ſacræ rei ſignum gratiam conferens, refertur *in cap.ſacrificium, de conſecrat. diſt.*4. probant Magiſt.& omnes Theologi *in* 4. *diſt.*1.*q.*1. Matrimonij vero integra,& perfecta ſignificatio eſt, vt ſignificet omnem vnionem, quæ eſt inter Chriſtum, & Eccleſiam per carnis aſſumptionem, quæ tantum reperitur in matrimonio conſummato, vt probat *cap.debitum, de bigam.*Hugo *de Sacram. lib.*2. *p.*2. Sot. *in* 4. *diſt.*26. *q.*2. *art.* 4. conſequentia bona eſt. III. Si copula ad eſſentiam matrimonij non pertineret, conditio per quam impeditur neque eſſet contra

contra ſubſtantiam, neque vitiaret matrimonium, ſed vtrumque facit, ergo ad eſſentiam pertinet. Maior patet. Minor probatur *in cap. vlt. de condit. appoſ.* conſequentia bona eſt. Confirmatur magis hoc argumentum ex eo quòd non aliter valere poteſt matrimonium quàm ſi conſenſus ſaltem virtualis ad copulam præſtetur, vt probant omnes Theologi *in 4. diſt. 31. q. 1.* ergo ſequitur matrimonium perfectum non eſſe niſi conſummatum. IV. Niſi hæc pars vera eſſet impotentes valerent contrahere, vt patet, ſed iſtorum matrimonium non valet, vt conſtat ex *tit. de frigidis, & malef.* Igitur, &c. V. & vltimò adduci ſolent in hanc ſententiam veluti expreſſæ auctoritates Auguſtini *in cap. non dubium, 27. q. 2.* dum ait non eſſe dubium illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commiatio ſexus non docetur fuiſſe, ſimilis auctoritas Leonis, quæ habetur *in c. ſocietas,* & Ambroſij *in cap in matrimoniis, ead. cauſ. & q.* quæ auctoritates mirandum in modum torſerunt Theologos, & noſtros, vt videre licet ea Sot. *d. art. 4.* & Cou. *de ſponſal p. 2. c. 7. §. 4. 13.*

4 His tamen non obſtantibus veritas, & Catholica ſententia eſt in contrarium, quam in primis probant D. Chryſoſt. relatus *in cap. matrimonium,* Ambroſ *in cap. cum initiatur*, Iſidor. *in cap. coniuges 27. quæſt. 2.* Auguſt. *lib. 10. de bono coniug.* D. Thom. *3. p. q. 48. art. 1.* Durand. Sot. & omnes *d. diſt. 31. q. 1.* Sot. *d. art. 4.* Viguer. *de inſtit. cap. 16. §. 7. verſ. ergo, imped. 1.* Doctores noſtri *in rub. de ſponſal.* Bart. & Socin. *in l. cum fuerit, ff. de condit. & demonſtr.* Dec. & Cagnol. *in l. nuptias, ff. de regul. iuris,* Alexand. *conſ. 149. in princip. lib. 5.* Salicet. *in princip num. 15. Inſtit. de patria poteſt.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 1. §. vnic. in princ.* Catechiſm. Rom. *tit. de matrimon. verſ. ex his, in fine*, cum aliis citatis à Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſp. 28.* Quæ ſententia vltra Sanctorum auctoritates probatur à iureconſ. Vlpiano *in d. l. cùm fuerit 15. & in d. l. denique 6. ff. de ritu nupt.* Paul. *in l. ideoque 7. ff. eod.* dum ait dotem, & donationem de dote, quæ perfectum matrimonium præſupponunt, iuxta *l. 1. ff de iure dotium,* virgini poſſe competere, idem probat *d. l. nuptias,* & ex Summis Pontif. Nicol. *in cap. ſufficiat 27. q. 2. cap. cùm apud, cap. tua, de ſponſal. c. pen. & vltim. de ſponſa duorum.* Sunt etiam pro hac parte manifeſtiſſimæ rationes, & argumenta, quorum primum deſumitur ex definitione, & ſubſtantia matrimonij ſubſiſtentis in mutua obligatione ad indiuiduum, quæ planè reperitur ante copulam, deinde conſtat veriſſimum fuiſſe matrimonium inter Beatiſſimam Virginem, & Ioſephum, vt probat, *c. Beata 27. q. 2.*

5 Pro reſolutione verò argumentorum, & perfecta rei cognitione duo præmittere oportet. Primum quòd perfectio cuiuſcunque actus eſt duplex, altera eſſentialis, altera accidentalis: eſſentialis eſt illa, per quam actus ſecundùm ſuam eſſentiam ſubſiſtit, vt in homine rationabilitas, in venditione conſenſus de re, & pretio: accidentalis verò eſt illa, quæ conſiſtit in operationibus, & executione actus iam facti, & accidit rei iam exiſtenti prout eſt in naturalibus hominem actualiter ratiocinari, & ſentire, & in contractibus traditio quæ non pertinet ad primam perfectionem, ſed ad conſummationem, *§. cum autem, Inſtit. de empt.* quod ipſum in matrimonio reperitur, etenim eſſentialis perfectio conſiſtit in mutua obligatione, accidentalis verò in conſummatione, & aliis operationibus, quod bene docet D. Th. *3. p. q. 42. art. 4.*
6 Sot. *vbi ſuprà.* Secundò præmittendum eſt copulam reſpectu matrimonij dupliciter poſſe conſiderari, vel quoad obligationem & poteſtatem, vel quoad actum: priori modo obligatio, & poteſtas ad copulam eſſentialiter pertinet ad matrimonium, & conſenſus, vel mutua illa obligatio, quæ efficitur ad indiuiduam vitæ conſuetudinem virtualiter, & implicite continet obligationem, & poteſtatem ad copulam, D. Thom. *3. p. q. 48. art. 1.* Durand. & Sot *dictis locis*; poſteriori verò modo, ſcilicet actus copulæ, non pertinet ad primam, & eſſentialem perfectionem matrimonij, ſed ad ſecundam accidentalem.

Quibus ſuppoſitis optimè contrariæ, ſeu diuerſæ 7
Sanctorum Patrum, & Doctorum auctoritates conciliantur, qui videntur diſſentire, & defenditur Gratian. *in præſenti*, & in aliis text. concordantibus, & argumenta omnia ſuprà adducta facilè reſoluuntur. Nam ad primum dicendum eſt, quòd licèt proles ſit præcipuus finis matrimonij, quæ niſi per copulam obtineri non poſſit, non ſequitur eſſe de eſſentia, quia finis rei intentione quidem primus eſt, executione vltimus, vt patet ex D. Thom. *d. q. 44. art. 3. ad 1.* & ideò ſemper eſt extra rem. Idem D. Thom. *1. 2. q. 100. art. 9.* Durand. *2. ſentent. diſt. 29. q. 4.* Sot. *de Iuſtit. lib. 2. q. 4. art. 4.* Couar. *var. lib. 4. c. 19. n. 11. & 12. & cap. 20. num. 12.*

Ad ſecundum reſpondetur primo ex ſententia D. 8
Thom. *vbi ſuprà*, matrimonium eſſe inſtitutum in officium naturæ, & ita ſecundum ſe conſiderari, Sacramentum vero eidem adueniſſe, & ideo ſignificationes prædictæ ad eſſentiam matrimonij per ſe non pertinere. Deinde reſpondetur eſſentiale eſſe quidem ſacramento, vt ſignificet, ſed aliquæ ſignificationes in ipſo continentur, aliquæ vero ſignificationes non continentur. Priores pertinent ad eſſentiam, prout eſt in Baptiſmo interna ablutio, quæ per extraneam ſignificatur, in matrimonio indiuidua coniunctio, quæ per externam pactionem oſtenditur, vt habetur *in cap. in omni, hac ead. cauſa, & quæſt.* ſignificationes vero non contentæ ſunt aliæ fere omnes, vnde cum illa ſignificatio vnionis inter Chriſtum, & Eccleſiam per carnis aſſumptionem non contineatur in matrimonio per ſe, plane non eſt de eſſentia. Vltimò reſ- 9
pondetur matrimonium ſignificare duplicem vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam: alteram per charitatem, & dilectionem, iuxta illud Pauli *ad Epheſ. 5. Diligite vxores veſtras ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam*; explicat eleganter Magiſt. *in 4. diſt. 26. cap. 1.* & *ibi* omnes Theologi, vt refert Sot. *q. 2. art. 4.* Couar. *de ſponſalib p. 1. c. 10. n. 9. & c. 7. §. 4. n. 3.* & hæc ſignificatio reperitur in matrimonio quæ ſola ſufficit ad perfectionem primam: alia verò accidentalis eſt, ſine qua verum eſt Sacramentum.

Ad tertium reſpondetur negando ſequelam, quia 10
conditio, quæ ponitur contra bonum prolis, non ideo eſt contra ſubſtantiam, quia impedit actum, & executionem, ſed quia opponitur obligationi, & potentiæ, is enim, qui talem adiicit conditionem, non vult ſe obligare ad copulam, & bonum prolis, & cùm ea obligatio virtualiter contineatur in ſubſtantia matrimonij, ſequitur quod contraria pactio, & conditio rectè dicitur contra ſubſtantiam, vt bene docet D. Thom. *2. q. 48. art. 1. ad 3.* Durand. & Sot. *vbi ſuprà*, & alij *d. 26. q. 2.*

Ad quartum patet reſponſio ex proximè dictis *in* 11
reſp. ad 3. quoniam ideo impotentes non ſunt habiles ad matrimonium, quia ſuppoſita perpetua impotentia iam in eo matrimonio non reperitur obligatio, & poteſtas ad vſus ipſius; nam cùm impoſſibilis obligatio nulla ſit, & impotentia eam faciat impoſſibilem, planè eſt nulla, atque ideo ſubſtantiam offendit, non ſolùm actum, ſicut reſpondet Durand. *in 4. diſt. 34. q. 1.* & *ibid.* Richard. Palud, & Sot. *art. 2.* Specul. *coniug. par. 1. art. 30.* & eſt ab omnibus receptum.

Ad

12 Ad quintum, & vltimum ex auctoritate Auguſtini, & Leonis, reſpondet ex aliis Conat. *d. num.* 13. corrigendo literam, aliter verò poſt D. Thom. intelligit Sot. *d. art.* 4. dum ſit quòd verbum, *commixtio, ibidem*, non intelligitur de coniunctione carnali, ſed de fœdere matrimonij; vel illa verba ad matrimonium non pertinere, quæ in prædictis auctoritatibus leguntur, intelligenda eſſe de matrimonio omninò perfecto ſecundum perfectionem etiam accidentalem. Alij reſpondent text. *in d. cap. non dubium*, apud Auguſtinum non extare, vt aduertunt Decreti Gregoriani cenſores, extare tamen apud Leonem *d. c. cum ſocietas*, quod correctum habetur *epiſt.* 90. *&* 92. *Leonis I. ad Rusticum*, addúntque eundem Pontif. Leonem I. illis verbis ſolùm contendere vnitatem Chriſti cum Eccleſia perfectè repræſentari in coniugio conſummato, non verò ante conſummationem. Vnde bigamus qui propter defectum Sacramenti reiicitur ab Ordinibus ſuſcipiendis, ille dicitur qui duo conſummauit matrimonia; qui verò ſecundis nuptiis copulatus eſt, & altera ex vxoribus obiit ante conſummationem, bigamus non eſt, *cap. Valentino clerico*, 34. *diſt. cap. debitum, de bigam. non ordin.* quo modo intelligi poſſunt *cap. cum initiatur, cap. in omni, & cap. quapropter, & cap. ſi quis* 27. *q.* 2. dum dicunt matrimonium conſummatione perfici, in ordine ſcilicet ad myſterium, vt dicit Innoc. *in d. cap. debitum.* Quidam autem modernus non abs re nouam affert ad prædictum Leonis locum interpretationem, nam cùm ibi ageret de coniunctione cum concubina, & ancilla, cum qua permanente in ſtatu ſeruitutis verum coniugium eſſe non poterat, vt oſtendimus *ad cap. non omnis* 32. *q.* 1. inquit etiam inter patronum, & concubinam ex eo non poſſe eſſe repræſentationem coniunctionis Chriſti cum Eccleſia, quia non eſt inter illos matrimonium, non intercedit autem matrimonium, quia non præceſſit nuptiale myſterium, ideſt, nuptiæ celebratæ non ſunt. Nuptiæ enim, vt *ibi*, inquit Leo, ſunt inter ingenuos, & æquales. Quæ quidem interpretationes licèt defendi poſſint, proprietatem aliquatenus offendunt, atque ideò facilè dici poteſt prædictas auctoritates agere de muliere impotente, quæ matrimonio apta non eſt ex ſupradicta ratione.

SVMMARIVM.

1 *Religionis ingreſſu,*
2 *Receſſu ad remotam regionem,*
3 *Lepra, ſeu alia corporis deformitate,*
4 *Fornicatione,*
5 *Abſolutione mutua.*
6 *Matrimonio cum alia contracto,*

} *Sponſalia diſſoluuntur.*

Cap. Si quippe. XLV.

Gregorius.

1 GLoſſ. ſingularis *verbo quæritur vtrùm, in præſenti textu*, enumerat plures cauſas, quibus ſponſalia diſſoluuntur, & primo loco per ingreſſum in Religionem, tam ex parte ingredientis, quàm ex parte manentis in ſæculo, vt per Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *de matrim. cap.* 14. §. 3. *in commento*, Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 41. *a.* 5. Gutier. *eod. tract. cap.* 25. *a.* 1. Bonacin. *in ſimili tract. q.* 1. *puncto* 5. *a.* 1.

2 In ead. gloſſ. ibi, *Secundus caſus ſi alter recedit ad remotam regionem*, &c, Vide Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 54. *per tot.* Gutier. *eod. tract. cap.* 3. Valer. Regini *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 261. Rebell. *de obligat. iuſtitia, p.* 2. *lib.* 4. *q.* 8. *ſect.* 3. *num.* 15. Bonacin. *d. q.* 1. *puncto* 6. *in fine.*

In ead. gloſſ. ibi, *Tertius caſus ſi alter incurrit lepram, vel aliquam deformitatem corporis*, &c. Vide Sanchez *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 57. *per tot.* Gutier. *eod tract. c.* 32. *num.* 3. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 272. *num.* 4. *&* 5. Bonacin. *d. q.* 1. *puncto* 8. *num.* 9. Idem ſi animi, vel exiſtimationis notabilis deformitas ſponſorum alteri ſuperueniat, vt docet Anton. Cuch. *lib.* 5. *inſtitut. moral. tit.* 10. *n.* 63. Sanch. *d. diſp.* 57. *num.* 2. *circa fin.* Aluarez de Valaſco *de priuileg. pauperum, p.* 1. *q.* 14. *n.* 6. vbi per totam illam quæſtionem diſſerit an ſponſalia de futuro propter ſuperuenientem alterius ex ſponſis paupertatem diſſoluantur. 3

In ead gloſſ. ibi, *Quartus ſi fornicetur*, &c. Vide Sanch. *d. lib.* 1. *diſp.* 55. *per tot.* Menoch. *de arbitr. caſu* 455. *n.* 5. Rebello *d. q.* 8. *ſect.* 2. *a.* 8. Gutier. *de matrim. cap.* 31. *num.* 1. Vslet. Reginald. *d. lib.* 31. *n.* 262. Coninch. *de matrim. diſp.* 23. *dub.* 7. Bonac. *d. q.* 1. *puncto* 8. *à num.* 1. 4

In eadem gloſſ. ibi, *Quintus ſecundùm quoſdam eſt ſi mutuò ſe abſoluerint.* Ita Nald. *verbo ſponſalia, n.* 4. Coninck *de matrim. diſp.* 23. *dub.* 1. *n.* 2. Sanch. *d. l.* 1. *diſp.* 52. *n.* 8. Gutier. *de matrimon. c.* 24. Leſſi. *de Iuſtit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 12. *n.* 57. Bonacin. *d. q.* 1. *puncto* 10. *a.* 1. 5

In eadem gloſſ. ibi, *Sextus ſi contraxit cum alio per verba de præſenti.* Vide Sanch. *d. lib.* 1. *diſp.* 48. Leſſi. *d. lib.* 2. *c.* 40. *a.* 74. Menoch. *de arbitr. caſu* 455. *n.* 9. Gutier. *de matrimon. c.* 17. *a.* 1. Coninch. *d. diſput.* 23. *dub.* 4. *a.* 28. Bonacin. *d. q.* 1. *puncto* 7. *à n.* 1. 6

CAVSA XXVIII.

Qvæstio I.

Cap. Si quis Gentilis. II.

Ex decreto Eutychiani.

SANCHEZ *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 73. *num.* 4. referens verba huius text. videlicet: *Si quis gentilis vxorem dimiſerit ante Baptiſmum, in poteſtate eius erit eam habere, vel non habere*, illum ita eſſe intelligendum ait, Si dimiſſa eſt per repudium, & noluit ad fidem conuerti, poteſt conuerſus cum illa habitare, ſi poſſit abſque periculo, vel non habitare. 1

Cap. Vxor legitima. IV.

Auguſtinus.

PEr hunc text. tenet Bartholom. à Ledeſma *de matrimon. p.* 56. *ſtatim in princ. fundament.* 3. integrum eſſe coniugi ad fidem conuerſo prius matrimonium diſſoluere, ac ad aliud tranſire, vbi alter adhuc infidelis habitare non vult ſine pertractione ad peccatum mortale, ſubdens non exigi ad hoc motionem violentam, quaſi homo dicatur cogi ad peccatum, ſed ſatis eſſe ſuggeſtionem, aut ſuaſionem: Verùm probabilius videtur pertractionem ad peccatum mortale non dici, quando infidelis ſuggerit fideli, vel leuiter ſuadet aliquod peccatum mortale, quia *c. quantò, & cap. gaudemus, de diuort.* expreſsè dicunt, quando infidelis 1

infidelis pertrahit fidelem ad peccatum mortale attractio motionem, quandam violentam importat, & præpoſitio illa, *per*, petit conſummationem; quare deſideratur talis perſuaſio, vt vim aliquam inferat, in Verac. *in ſpeculo coniug. p. 2. art. 31. concl. 1. 5. & 3.* Petr. de Ledeſma *de matr. q. 59. art. 5. dub. vnico, concl.* 2. Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 74. n. 7.* vbi ait textum *in præſenti* non probare illud, quod ex eo colligere intendit Barthol. à Ledeſma *citato loco*, quia intelligitur, quando iis verbis aliquid pertractionis ad peccatum ineſt, iuxta *d. cap. quarto, & d. c. gaudeamus*, & idem Sanch. bene ſubdit pertractionem hanc eſſe, quoties fidelis attenta propria fragilitate periculo lapſus exponitur, ſiue monitione leui, ſiue quodammodo violenta, & importuna, aut ſuggeſtione infidelis, vnde dicit periculum hoc non æqua lance in omnibus librandum eſſe; fœmina enim faciliùs habetur, & inter ipſas fœminas, ſeu viros quidam aliis prouiores ad ruinam in peccatum ſunt, facilè autem periculum hoc coniectabimus, cùm infidelis recens conuerſus facillimus ad ruinam, vtpote qui neque in fide, neque in bonis moribus radices egerit, ſed peſſimos imbiberit, illiſque aſſuefactus ſit.

S V M M A R I V M.

1 *Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi.*

2 *Diuortium licitum eſt ob adulterium ſpirituale.*

3 *Coniux Catholicus tenetur diuertere ab hæretico nolente reſipiſcere etiam propria auctoritate.*

4 *Crimen ob nullum aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licet coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum.*

Cap. Idololatria. V.

1 IDololatriæ crimen quàm execrabile ſit, & Deo Opt. Max. ſemper infeſtum, & alia de idolorum vanitate vide Tertull. *in peculiari libro de idololatria*, S. Cyprian. *in orat. contra idola*, S. Anaſtaſ. *in tract. de vanitate idolorum*, Petr. Nani. *in polyanthea, verbo idololatria*, S. Th. 1. 2. q. 94. art. 1. *cum ſeqq.* S. Antonin. *p. 1. cap. 2. tit. 2. §. 7.* Abulenſ. *cap. 1. in Exodum q. 7.* Pereira *ibid. diſp. 7.* vbi tradunt Hæbræos propter idololatriam, quam inter Ægyptios didicerant, & exercuerant, tot diuinis ſuppliciis afflictos; Maſquard. *de Iudæis, p. 3. c. 1. n. 53. & ſeqq.* Petr. Creſpet. *in ſum. Fidei, verbo idololatria*, Cordub. *lib. 1. q. 57. dub. 5. pag. 500.* Anton. Puſſeuin. *in bibliotheca, tom. 1. lib. 10. c. 5. pag. 431.* Anton. de Herrera *in hiſtor. generali Indiarum, decad. 3. lib. 2. c. 15. pag. 85.* vbi docent quid ſit idololatria, vnde proueniant, & quos effectus operetur, Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. 31.* vbi de materia, & pœnis idololatriæ, Azor. *inſtit. moral. p. lib. 9. c. 11. cum ſeqq.* vbi quid ſit idololatria, Matt. *de iuriſd. p. 1. cap. 24. ex n. 59.* vbi quod licitum ſit idololatras debellare, Thom. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 5. c. 37.* Matt. Dett *in adag. ſacris tom. 1. adag. 855. pag. 461.* vbi concludit idolum inde dictum, quòd cultoribus nihil niſi dolorem, & turbelam afferat, & Deum ad iram prouocet, Ludou. à Paramo *de origine S. Inquiſit. lib. 1. tit. 3. c. 2. per tot.* vbi curioſè recenſet eos omnes, qui idololatriæ crimen in mundo commiſerunt, Fr. Raph. de la Torre *in 2. 2. S. Th. tom. 5. q. 94. art. 3. ex pag. 98. vſque ad* 124 vbi quod idololatria continet odium Dei, & blaſphemiam, & eſt grauior infidelitate, Fr. Thom. Maluenda *de Antichriſto lib. 1. cap. 3. pag. 6. & 7.* vbi quod Belial fuit princeps idolorum, & *lib. 7. cap. 3. pag. 349.* vbi quod Antichriſtus idola auferet, & alia de grauitate huius criminis, Sim. Maiol *in diebus Canicularibus, tom. 2. colloq. 2. per tot. præcipuè pag. 55. & 53* vbi de vanitate, & abominatione idolorum, Card. Bellarm. *lib. 1. de verb. Dei, c. 13. pag. 17. & lib. 4. de Rom. Pont. c. 19. pag. 340.* vbi de idololatriæ punitione, Franc. Torreblanc. *de magia, lib. 1. cap. 17. & 18.* Torquemada *in Monarchia Indorum, lib. 6. cap. 5. & cap. 33.* vbi de Idololatria diuerſarum nationum.

Et vir vxorem dimittere, & vxor virum.] Notatur ad hoc, quod coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera vxore diuertere, ita è contra vxor innocens à viro adultero, vt per Cou. *de ſponſalibus, p. 2. cap. 7. §. 5. n. 8.* Roland. *conſ. 50. num. 5. & 6. vol. 1.* Ruinas *ſing. 214. in fine*, Barthol. à Ledeſma *dub. 68 de matr. concl. 1.* Petr. de Ledeſma *de matr. q. 62. art. 4.* Philiarch. *de officio Sacerdotis, tom. 1. part. 2. lib. 2. c. 17. §. ſed dubium eſt*, Iacob. de Graff. *in aureis dec. p. 2. lib. 2. cap. 15. num. 55.* Henriq. *in ſum. lib. 11. de matr. c. 16. §. 3.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 240. n. 5.* Burſat *conſ. 218. num. 8. vol. 2.* Perez *l. 5. ad fin. tit. 15. lib. 8. Ordin.* Gaët. *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. § 4. num. 205.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 2. n. 3.* Sanch. *de mat. lib. 10. diſp. 3. n. 6.* 2

Veluti ſi aliquem cogat vxor ſacrificare idolis.] Notatur ad hoc quod licitum eſt diuortium ob adulterium ſpirituale, quare eſt hæreſis, vel apoſtaſia à fide, in qua alter coniux labitur, dum in ea lapſus criminis non reſipiſcit, vt per Sanchez *de matr. lib. 10. diſp. 15. n. 3.* vbi *n. 4.* declarat quoad omnia, id eſt, mutua obſequia, habitationem, & debitum, eſſe licitum diuortium, & *n. 5. & 6.* ſubdit teneri coniugem Catholicum diuertere ab hæretico nolente reſipiſcere etiam propria auctoritate, nec concedi reſtitutionem hæretico ſpolium allegandi obiecta ſibi hæreſis exceptione. 3 4

Ex quo intelligitur quòd propter illicitas concupiſcentias, &c.] Ergo diuortium conceditur inter coniuges ob alia crimina adulterio paria, de quo vide Sanch. *dict. lib. 10. diſp. 17. n. 3.* at *n. 2.* concluſionem firmat ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licere coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccatum, & *num. 15.* reſpondet textum *in præſenti*, procedere quando coniux illis criminibus implicitus, nititur alterum ad ea peccata pertrahere, nam iſto caſu licitum eſſe coniugi diuertere, tenet gloſſ. *hic verbo ſacrificare*, & reſoluunt Nauar. *in man. cap. 22. n. 52. verſ. 25.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. l. 2. c. 17. initio*, Petr. Scot. *lib. 12. de matr. ad fin.* Hieron. Llamas *methodo curationis. part. 3 cap. 12. §. 1. in fine*, Henriquez *in ſum. lib. 11. de matr. c. 17. §. 7.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 2. num. 30.* Sanchez *d. lib. 10. diſp. 17. n. 5.* 5

Cap. Non ſolùm. V.

VVlgo colligitur ex hoc text. virum teneri ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, quia ſcandali maximam anſam præberet, cum omnes merito, ac iure optimo ſuſpicari poterunt, ipſum virum criminis vxoris conſcium, ipſi conniuere, patrocinarique, ipſumque lenonem eſſe. Quare ita docent D. Th. *in 4. diſt. 35. q. vnica. a. 5.* Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 5. §. 5. num. 4.* Nauar. *in man. cap. 16. num. 28.* Clar. *§. adulterium, verſic. caueat etiam*, Perez *l. 2. verſ. quæritur vlterius quanto tempore, tit. 15. l. 8. Ordinam.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 62.* 1

quaſt.62.art.2. concl.2. Mantienſ. *in rub.tit.1.gloſſ.1. n.101.lib.5.§.non recop.* D. Barboſ. *in l.2.p.1.in princ. n.102 ff ſolut matr.* Sanch. *de matr.lib.10.diſp 13.n.4.* vbi *num.ſeqq.* concluſionibus quinque hoc exponit.

Cap. Si infidelis. VII.

Auguſtinus.

1 GLoſſ. *verbo libertatem, in præſenti textu*, tenet quod ſtatim ac infidelis renuit legitime habitare cum fideli coniuge, diſſoluitur matrimonium, minimè expectato tranſitu fidelis ad aliud matrimonium, vt per Ang. *in ſum. verbo matrimonium 3. impedim.10.n.3.* Ant.Cuch. *lib.5.inſtit.maior.tit.12. n.100.* Fr.Emman *in ſum.tom.1.cap.230.in fine.*

2 Cæterùm contra opinionem huius gl. receptum eſt non diſſolui prius matrimonium, donec fidelis ad alias nuptias tranſeat, vt multis comprobant Couar. *de ſponſalibus, part.2.cap.7 § 4.n.5* Nauar. *in man. cap.22.num 49.& conſ.1.num.6.& 9.& conſ.2.num.5 de conuerſ.infidel.in antiq.aliàs conſ.1. num.5.& conſ. 3.num.6.& 9.in nouis ſub eodem tit.* Lancel. *in inſtitut. iuris Canon. lib.2. tit. de diuort. §. quod ſi conuerſum, verbo compelletur.* Barthol.a Ledeſma *dub.56 de matr. concluſ.3.* Viuald. *in can.del. aureo part.1. vbi de matr. num.22* a Petr.de Ledeſma *de matr. q.59.art.5. dubio vnico, concl.5.* Valent *tom.4.diſp.10 puncto 7.col.2.& in ſuis contr. lib. vnic. de indiſſolubilitate matrimonij, cap.2.* Henriq. *in ſum.lib.11 cap.8.§.4.* late Sanchez *de matr.lib.7.diſp 75.num.4.* vbi *num.ſeqq.* multipliciter declarat.

Cap. Iam nunc. VIII. cum ſeqq.

Ambroſius.

1 NOtari vulgò ſolet hic text.ad hoc quòd coniux conuerſus ad fidem, non tenetur amplius cum infideli cohabitare, ſed poteſt petere thori ſeparationem, vt per Angel. *in ſum. verbo matrimonium 3. imped.10.num.3.* Syluest. *eodem verbo 8.quaſt.10.diſt. 5.* Couar. *de ſponſalib part.2.cap 6.§.11.num.1.& cap. 7.§ 4.num.5.* Matien. *ad rub.tit.1.gloſſ.1.num.160 lib. 5.noua recop.* Gaët. *in repet.cap ad limina 30.quaſt.1.§. 4.quaſt.171.num.425.* latè Sanchez *de matrimon.lib. 7.diſput.73.n.7.* Anton. Rieciul *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent lib 2.c.2.n.30.* adiicientes tempore primitiuæ Eccleſiæ fuiſſe conſilium traditum à D.Paul.1. *ad Corinth.7.* ne in hoc euentu diuerteret fidelis.

SVMMARIVM.

1 *Iudeorum vxores ad ipſis ſeparari debēt, niſi ab Epiſcopo admoniti fidem ſuſcipere Iudæi voluerint.*

2 *Apoſtolorum tempore, & ſexcentis poſtea annis permittebatur habitatio coniugis ad fidem conuerſi cum infideli propter ſpem eius conuerſionis, quando habitare volebat abſque Dei contumelia.*

3 *Toletana Synodo, de qua in hoc textu, decretum fuit ne vxores fideles habitare permitterentur cum Iudæis, fidem admittere renuentibus, & de aliis infidelibus nihil ibi ſtatutum eſt, eo quod non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent.*

4 *Eccleſiæ conſuetudine iam receptum eſt, ac præceptum inductum, ne coniux ad fidem cōuerſus permittatur cū infideli cuiuſcumque ſectæ habitare.*

5 *Coniugi alterutri fidem profitenti hodie ne licet permanere in conſortio coniugis infidelis, ſed tenetur ab eo nolente ad fidem conuerti, diuertere.*

6 *Infidelis monitio, ſeu interrogatio, an velit conuerti, neceſſaria eſt, vt poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & aliud inire.*

7 *Pater, vel mater Iudæa ad fidem conuerſa poteſt petere communem ſobolem altero parente Iudæo inuito, ad Baptiſmum reduci.*

8 *Filij vt debeant baptizari, ſufficit, vt vnus tantùm ex parentibus ſit fidelis.*

9 *Matre Iudæa inuita baptizari poteſt paruulus, ſi defuncto eius patre, fuerit auus, qui petat eum baptizari.*

Cap. Iudæi. X.

Ex Concil. Tolet. IV.

COllige ex text. vxores Iudæorum ab ipſis ſeparari debere, niſi ab Epiſcopo admoniti fidem ſuſcipere Iudæi voluerint, vt per Sanch. *de matr.lib. 7.diſp.73.n.11.* vbi ait gl. *in præſenti, verbo Iudæi*, ad hunc text. diuerſas tradere expoſitiones. Prima eſt hunc text. loqui, quando mulier ſola conuertitur, vnde diuerſum eſt, quando vir ſolus conuerteretur, quia cum mulieres faciliores ſint, ac magis ſubditæ viris, multo magis præſentaneum peruerſionis periculum ipſis imminet ex viri infidelitate, quam è contra. Secunda expoſitio eſt, vt intelligatur, quando Iudæus habitare nequit abſque creatoris contumelia, vel ſi vniuerſaliter intelligatur eſſe correctum per *c quando, de diuort.* quòd multo poſt tempore in lucem editum eſt. Tertia eſt, vt intelligatur quando tempore contractus matrimonij vterque coniux fidelis erat, & mox vir à fide apoſtata effectus tranſiit ad Iudæorum ſectam. Quarta expoſitio poſſet eſſe, hic ſermonem non eſſe de vniuerſis infidelibus, ſed de ſolis Iudæis, qui obſtinatiores ſunt in ſua perfidia, & ideo hic text. non videtur extendendus ad reliquos infideles, in quibus non militat eadem ſeparationis ratio. Quare dicta gl. manifeſte eſt eius ſententiæ, vt hodie liberum ſit infidelem relinquere, aut cum illo habitare, quando infidelis abſque Dei contumelia, & attractione ad peccatum, eligit habitationem, quod etiam expreſse tenet ſequens ſecundam expoſitionem Monald. *in ſum vbi de matr.tit.de diſpari cultu, verſ.item ſicut notauit.* vbi ſubdit non eſſe diſcrimen inter infideles quoſcumque, & Iudæos ſi velint cum conuerſo ad fidem coniuge habitare abſque creatoris contumelia: idem ſequitur Abulen.1. *Reg.8. q 81.* ſequens ſecundam expoſitionem, idem tenet Verac. *in ſpeculo coniug p.2. art.32. concl.3.* & in fine totius articuli amplectitur vltimam expoſitionem traditam.

Cæterùm verius eſt tria ſæcula eſſe diſtinguenda. 2
Primum eſt ab Apoſtolorum tempore, & ſexcentis poſtea annis, quo ſpatio frequens erat conuerſio, & Iudæorum, & quorumuis aliorum infidelium, atque ideo eo tempore permittebatur iuxta conſiliū Diui Pauli 1. *ad Corinth.7.* habitatio coniugis ad fidem conuerſi cum infideli propter ſpem eius conuerſionis, quando habitare volebat abſque Dei contumelia, nec pertrahens fidelem ad peccatum, & eo ſeculo floruit D. Auguſtinus relatus *in c. ſi enim, ſup. hac ead.cauſa, & q.* & ita tenuit hanc partem.

Secundum ſeculum ſubſequutum eſt, quo rariſſime Hebræi ad fidem reducebantur, erantque pertinaciores in ſua perfidia, quo tempore edita eſt Synodi Toletanæ conſtitutio *in præſenti textu* relata, qua decretum eſt, ne vxores fideles habitare permit- 3

teren

mitterentur cum Iudæis fidem admittere renuentibus; at de cæteris infidelibus nihil ibi ſtatutum eſt,
4 quod non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent, vt meritò eorum conuerſio deſperanda eſſet. Tertium tandem ſeculum ſucceſſit, quo Eccleſiæ conſuetudine receptum eſt, ac præceptum inductum, ne coniux ad fidem conuerſus permittatur cum infideli cuiuſcumque ſectæ habitare: eo quòd ſucceſſu temporis experientia docuerit non modicum peruerſionis periculum imminere coniugi alteri fideli ex infidelis conſortio. Nec hic Eccleſiaſticus mos aduerſatur in aliquo cõſilio D. Pauli, quia nõ dum conſilia, ſed etiam præcepta poſſunt tractu, vel ſucceſſu temporis neceſſitate id ſua dente variari, vt *in cap. non debet, de conſang. & affin. & in c quia ſancta §. verum 63. diſtinct.* Couar. *in c alma mater, part. 2. in initio n. 2.*

5 Quare hodie non licet alterutri coniugi fidem profitente permanere in conſortio coniugis infidelis, ſed tenetur ab eo nolẽte ad fidem conuerti, diuertere, quantumuis poſſit abſque Creatoris contumelia habitare. Et ratio diuerſitatis huius eſt, quòd initio naſcẽtis Eccleſiæ tam efficax gratia, & effectus ad fidem in tyronibus fidei erat, vt formidanda minimè eſſet eorũ peruerſio, quin potiùs probabiliſſimè ſperanda infidelis coniugis conuerſio ex fidelis conſortio; quæ refrigeſcente poſtea charitate, ac feruore mutata ſunt: adde in principio magnam fore tranquilli ſtatus Reipublicæ perturbationem, ſi, quando tanta erat infidelium copia, non liceret coniugi ad fidem reducto habitatio cum infideli, valdéque à ſuſcipienda fide deterrerentur infideles præcepto impoſito dimittendi coniuges infideles, & ideò ita meritò tenent D. Thom. *in 4. diſt. 39. q. vnica art. 3. ad 2.* Syluest. *verbo matrimonium 8. quæſt. 10. dict. 5. in fine,* Bartholom. à Ledeſma *de matr. dub. 55. poſt. 3. concl.* Henriquez *in ſumm lib. 11. cap. 15 § 11.* Fr. Emman. *etiam in ſum tom. 1. c. 230. num. vltim* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. cap. 2. n. 30* latè & eleganter Sanchez *de matrimon lib 7. diſp. 73. n 11. & 12* ex quo loco omnia ferè ſupradicta deſumpſi, cum alibi meliùs reperiri, nec à b vllo componi poſſint.

6 *Quòd ſi admoniti fuerint, & noluerint, ſeparentur.*] Collige ex text in his verbis neceſſariam eſſe monitionem infidelis, aut interrogationem an velit conuerti, vt poſſit fidelis matrimoniũ diſſoluere, & aliud inire, vt per Archid. *num. 2.* Bellam. *paulò poſt princip.* Turrecr. *art. 3. num. 3 in præſenti,* Syluest. *verbo Matrimon. 3. imped. 10. dict 8.* Armil. *eodem verbo n. 38.* Nauar. *conſil. 2. num 4. aliàs conſil. 1. num. 4. de conuerſ. infidel.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtitut. maior. tit. 12. n. 103.* Caiet. *in repet. cap. ad limina, 30. q. 1. § 4. q. 176. n. 410.* Barthol. de Ledeſma *dub. 59. de matrimon. ſtatim in princip fundam. 2.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 59. art. 4 in fine, in ſolut. ad 4.* Henriquez *lib. 11. de matrimon. c. 8. §. 5. in commento lit. S.* Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. c. 230. in fine,* Sanchez *dict. lib 7. diſp. 74. n. 12.* vbi *num. 13.* hoc benè temperat, niſi aliunde moraliter conſtet obſtinatio infidelis, quia tunc monitio non deſideratur.

7 *Filij autem, qui ex talibus, &c.*] Notatur ad hoc, quòd vbi pater, vel mater Iudæa ad fidem conuerſa eſt, poteſt petere communem ſobolem altero parente Iudæo inuito ad Baptiſmum perduci, vt per Azor. *inſtitutionum moralium part. 1. lib 8 c. 25. quæſ. 3.* vbi ampliat hoc procedere etiam quòd vterque parens tam infidelis, quàm fidelis, prohibeat filium baptizari, adhuc enim contra eorum voluntatem Eccleſia habet ius cogendi, vt baptizetur, refert, & ſequitur Farinac. *fragment. crimin. part. 2. verbo Iudæi n. 631.*

Et quòd ad effectum, vt poſſint filij baptizari, ſufficiat 8 vt vnus tantum ex parentibus ſit fidelis, tradit Sot. *diſt. 5. quæſt. vnica, art. 10. concluſ. 1. in 4. argum.* Vrſil *ad Afflict. deciſ. 151. num. 6.* Bertazol. *conſ. 250. num. 8. lib. 1.* Paſcal. *de patria poteſtate part. 1. cap. 7. n 8.* Quod procedit, ſiue parens ſit immediatus, ſiue mediatus, vt reprobata opinione Nauar *conſil 4. de conuerſ. infid.* fuiſſe in Curia reſolutum teſtantur adſtantes ad eundem *citato loco,* vbi inuita matre Iudæa 9 fuit Baptizatus paruulus, propterea quòd defuncto eius patre, aderat auus paternus, qui petebat illum baptizari, refert Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2 c. p. 31. num. 23. cum ſequentib.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæi filios adhuc in Iudaiſmo permanentes habent poteſtate, ſicut habent Chriſtiani.*

2 *Filij infantes Iudæorum ipſis inuitis non poſſunt cogi ad Baptiſmum antequam ad annos diſcretionis perueniant.*

3 *Infans quã ætate dicatur habere vſum rationis, remiſſiuè.*

4 *Filij ad fidem conuerſi per Baptiſmum eximuntur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui iuris quoad actus ſibi præiudiciales.*

Cap. Iudæorum. XI.

GLoſſ. 1. *in præſenti text* firmat Iudæos habere fi- 1 lios adhuc in Iudaiſmo permanentes in poteſtate, ſicut habent Chriſtiani, vt per Natt. *conſ. 610. n. 8. in fine,* Tiraquel. *de iure primog quæſt 66. n. 2* Maſquard. *de Iudæis cap. 3. num. 10.* Paris. *conſ. 2. n 9 lib. 4.* Roland. *conſ. 35. num 27. cum ſequentibus, lib. 1.* Vrſill. *ad Afflict. deciſ. 151. in princip.* Buriat *conſ. 120. num. 6 lib. 1.* Vim. *opin. 391. num. 1.* Maſcard *de probat. concl. 944. n. 24.* Card. Thuſch. *verbo Iudæus concl. 171. num. 25. cum ſeqq.* Surd. *de alimen. tit. 1. quæſt. 8. n 6.* Philip. Paſchal *de patria poteſtate part. 1. c. 7. n 4.* Anton Ricciul. *de iure perſonarum lib. 2. c. 29. n 1.* & ideò 2 ipſis Iudæis inuitis eorum filij infantes antequam ad annos diſcretionis deueniant, non poſſunt cogi ad Baptiſmum, ſicut reſoluunt Calder. *conſil. 3. de iudæis* Paris. *conſ. 2 num. 38. & 41. lib. 4.* Vim. *opin. 393. n. 1. cum ſeqq.* Reſtaur. *de Imperat. q. 110 caſu 315.* Natt. *conſil 434. Quædam puella, lib. 2.* Iacob. Port. Imola *conſ. 4. n. 34.* Buriat. *conſ. 152. n. 11. & 70.* Maſquard. *de Iudæ. part. 3. cap. 2 n 6.* Aſcan. *Clement. in tractatu de patria poteſt. effect. 7. n. 6.* Philip. Paſchal *in ſimili tract part. 1. cap. 2 ſub num. 3.* Nauar. *conſ 4. de conuerſ. infid.* Cornel. Benincaſ. *in tract. de paupert. in 5 ſpec. in iud. num 8.* Cuch. *inſtitut. maior. lib. 5 tit de Baptiſmo num 130.* Mench. *illuſtr. lib. 1. cap 8 n. 12.* Perez *l. 12. verbo tornar alla Fe Catholic. tit. 3. lib 8 Ordinam.* latè Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 1. c. 32 per tot & c 33.* diſputat quã 3 ætate infans dicatur habere vſum rationis ad hoc, vt poſſit inuitis parentibus baptizari Soar. *tom. 1. de Sacram. diſput. 25. ſect. 3. verſ. ſecundò infertur, & ſect. 4.* Vaſq. *tom. 2. de ſacram. Baptiſmi diſp. 155. c. 2.* Petr. de Cabrera *de Sacram q. 68. art. 10. diſp. vnica concl. 4 §. 7.* Barthol ab Angel. *in exam. conf. dial. 2. §. 27.* Hẽriq. *in ſum. lib. 1. cap. 15.* Matthin. *in ſua Theolog. moral. de ſacram. Baptiſmi quæſt. 14.* Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 8 c. 25. quæſt. 2.* Molfeſ. *in ſum Theolog. moral tom. 1. tr. 4. c 1. n. 50.* Petr. de Ledeſma *in ſum. p. 1. de Sacram vbi de ſacrã Bapt. c. 8. à concl. 10.* Poſſeuin. *de officio Curati*

c.6.n.14. Bonac. *de Sacram diſp.1.q.2 punclo 6.* Zambran. *in ſuis deciſ. caſ. conſcient. in artic. mortis c.1. dub. 51.* Limitant tamen aliqui, niſi paruulus ſit in extremo mortis periculo, tunc enim baptizari poterit, præſertim ſecretò & occultè, cum iam videatur parens moraliter amiſiſſe ius in filium, quia quod parum diſtat, nihil diſtare videtur. Soar. *d. ſect. 3. verſ. ex his autem,* Vaſq. *d. diſp. 115. cap. 3 n. 22. & cap. 4 n. 49.* Limitant etiam Soar. *d. ſect. 4. verſ. dico ſecundò,* & Vaſq. *d. diſput. 155. cap. 4. n. 46.* ſi infideles ſint ſerui Principis Chriſtiani, vel alterius particularis, tunc eius filij licitè poſſunt baptizari inuitis parentibus, nam domini tenentur ſua mancipia baptizare, & Chriſtianè educare. Soar. *d. diſp. 25 ſect. 6.* Ægid. de Coninch. *quæſt. 68. n. 87.* Henriq. *in ſum. lib. 2. de Baptiſmo c. 25.* Acoſta *de procur. Indor. ſalute lib 6. cap. 3. pag. 574.* Card. Toler. *in ſum lib. 2 c. 21. n. 5.* Viu. *lib. 5. opin. 151.* Emman. Soar. *in theſauro commun. opin. verbo Iudæorum libelli,* Seuaill. *commun. contra commun. q. 753. n. 1. & 7. tom 2. & quæſt fin. num. 188 tom. 4.* Cardoſ. *in praxi iudicium, & aduocat. verbo Sacramentum n. 25.* Marq. *in gubernat Chriſt. lib. 1 cap. 2. pag. 8.* Nald. *in ſum. verbo Baptiſmi q 6.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 658.* Soar. *in 3. part. tom. 3. diſp. 25 ſect. 3. cum tribus ſeqq.* Gabr. Vaſq. *tom. 2 in 3. part. diſp. 155. c. 5.* Azor. *inſtit. moral part. 1 lib. 8. c 25. quæſ. 11.* Ludou. Torres *de fide diſput. 53. art. 12. dub. 1 col. 646.* Lorca *in 2. 2. ſect. 1. diſp. 37* Fr. Thom. à Ieſu *de procur omn. gent. ſalute lib. 5 part. 1. dub. 6. pag. 510.* late & eleganter Sulorzan. *de Indiarum iure lib. 2 cap. 17. num. 23. cum ſeq.*

Filij verò ad fidem conuerſi per Baptiſmum eximuntur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui iuris quoad actus ſibi præiudiciales, vt expreſsè tenet hæc gloſſ. & reſoluunt Abb. *in cap. fin. num. 3. de hæretic.* Felin *in cap. Iudæi il 2 ſub num. 6. verſ. ſed per conuerſionem, de Iud.* Vrſil. de *Afflict. deciſ. 151. num. 9.* Aſcan. *Clem. de patria poteſtate effect 77. à num 55* Surd. *dict. tit. 1. quæſt. 18. num. 4.* Ricciul. *dict. lib. 2. cap. 59. num. 5.*

Cap. Sæpè malorum. XII.

1 DE prohibita communione cum Iudæis agit Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent lib. 2. cap 38.* Illud aduertere oportet, quòd quamuis liceat Chriſtianis ſeruum Iudæum habere, vt conſtat *ex cap. etſi Iudæi, de Iudæis.* non tamen debere cum eo morari, itavt eum habeat familiarem, ſicut per hunc text. docent Angel. *verbo Iudæus num. 3.* Armil. *n. 7.* Tabien. *quæſt. 1. n 4* Syluest. *quæſt. 3. dub. 1.* vbi reddit rationem, quòd Iudæi obſtinatiores ſint, & difficiliùs ad fidem redeant, ac ſint ad ſubuertendum peritiores, refert Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 11. n. 6.*

2 Ex hoc text. vulgò colligitur, quòd conuerſatio praua bonos mores corrumpit, vt per Camil. Borrel. *de Regis Catholici præſt. c 69. n. 23.* & eſt elegans auctoritas Senecæ *de ira lib. 3.* qui ita ait: *Sumuntur à conuerſationibus mores, & mores, & vt quædam in contactis corporibus vitia tranſiliunt, ita animus mala ſua proximis tradit.* Et malorum conſortia ſæpè bonos corrumpont, Tiraquel. *l. 5. connub. gloſſ. 1. part. 5. n. 29.* Camil Borrell. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Princip. rub. 21. §. viſo, lit. C. verſ. item hæreticus,* hinc Seneca *de tranquillitate vitæ tit. de exercit. anim.* ait: *Serpunt enim vitia, & in proximum quemquam tranſiliunt, & contactu nocent.*

S V M M A R I V M.

1 *Azymis Iudæorum veſci interdictum eſt Chriſtianis niſi in caſu extremæ neceſſitatis.*

2 *Azymos panes non licet Chriſtiano accipere à Iudæo, ſi hæc acceptio fiat, vt detur aliqua ſignificatio Paſchalis ſolemnitatis, quæ ab eis celebratur.*

3 *Chriſtianis non licet aliquid miniſtrare Iudæis ea intentione, vt illud in cultum Iudaicæ religionis expendatur.*

4 *Chriſtiano nullatenus licet dare, vel vendere Iudæo agnum hac intentione, vt immoletur, vel ramos, aut aulæos, vt deſeruiant ad Synagogæ ornatum.*

5 *Habitare ſimul cum Iudæis interdictum eſt Chriſtianis.*

6 *Medicos Iudæos accerſere ad medendum morbis Chriſtianorum eſt interdictum, niſi in caſu neceſſitatis.*

7 *Medicinam à Iudæo accipere quando ſit interdictum Chriſtiano, oſtenditur.*

8 *Balnea intrare ſimul cum Iudæo, an & quando liceat Chriſtiano, oſtenditur.*

Cap. Nullus. XIII.

Ex ſexta Synodo.

AZyma Iudæorum manducet, &c.] Notatur ad 1
hoc quod azymis Iudæorum veſci interdictum eſt Chriſtianis, vt per Syluest. *verbo Iudæus quæſt. 1. dict. 3.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. c. 32. num. 7 in princip.* vbi explicant etiamſi ſeorſum à Iudæis comedantur à fidelibus, & limitant in caſu extremæ neceſſitatis. Quod adeo verum eſt, vt nec 2
etiam liceat Chriſtiano accipere à Iudæo panes azymus, ſi hæc acceptio fiat, vt detur aliqua ſignificatio Paſchalis ſolemnitatis, quæ ab eis celebratur, quia hoc eſſet cū eis iudaïzare, ſecundùm Anton. Ricciul. 3
d. lib. 2. cap. 39. num 50. Vnde etiam prouenit, vt nec liceat Chriſtianis aliquid miniſtrare Iudæis ea intentione; vt illud in cultum Iudaïcæ religionis expendatur, hoc enim eſt directè in eorum cultu communicare, vt per D. Thom *2 2. c. 169. art. 1. ad 4.* Valent. *2. 2. diſput. 2. q. 10. puncto 5.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 340. col. penult. verſ. quando aliquid.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. c. 7. n. 1.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 8. cap 22. q. 4.* Anton. Ricciul *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. c 29. à princ. p.*
hinc inferentes, præcipuè tres vltimo loco citati, nul- 4
latenus licere Chriſtiano dare, vel vendere Iudæo agnū hac intentione vt immoletur, vel ramos, aut aulæos, vt deſeruiant ad Synagogæ ornatum, aut cedros à ſpinis non tactos, quos ipſi vocant immaculatos, hac intentione, vt eis vti poſſint in eorum ſacrificiis.

Aut cum eis habitet.] Notatur ad hoc quod inter- 5
dictum eſt Chriſtianis ſimul cum Iudæis habitare, vt per Alphonſ. Aluar. Guerrero *in ſpeculo iuris Pontif. tit. de Iudæis, & eorum ritibus,* Sanchez *dict. lib. 2. c. 31. n. 5.* Anton Ricciul. *dict. lib. 5. cap. 41. num. 5. cum ſequentib.*

Aut aliquem eorum in infirmitatibus ſuis vocet.] 6
Notatur ad hocquod interdictum eſt accerſere medicos Iudæos ad medendum morbis Chriſtianorum, vt per Aloyſ. de Leo *in l. 1. ſub numer. 15. C. de Iudæis,* Maſquard. *de Iuda. part. 3. cap. 2. num. 10.* Anton. Ricciol *dict. lib. 2. cap. 41. à num. 8. cum ſeqq.* Sanchez *dict. lib. 5. cap. 31. num. 8.* vbi poſt Roſel. *verbo Iudæus 1. n. 1,* Angel. *verbo Iudæus num 8.* Armill. *eodem verbo num. 9.* Syluest. *quæſt. 5. dict. 4.* id limitat in caſu neceſ-

ſitatis

tatis, qualis eſſet, vbi non adeſſet alius medicus, vel non fuiſſet ſufficienter peritus pro præſenti morbo, eundem quoque neceſſitatem iudicat, ſi morbi grauitas multis medicis indigeret, & non eſſet copia Catholicorum, quia tunc perinde eſt ac Catholicos non
7 eſſe ſufficientes pro eo morbo, Anton. Ricciul. *dict. c.41 à n.19.*

Aut medicinam ab eis percipiat.] Nutatur ad hoc quod prohibetur Chriſtianis accipere medicinam à Iudæo, quod aliquibus placet intelligendum, quando emuntur à Iudæo præparatæ, quia recipiendo præparatas contrahitur quædam familiaritas cum eo, ita ſentire videtur gloſſ. *in præſenti, verbo percipiat,* & expreſsè tenent Angel. *verbo Iudæus* 7. Armill. *eod. verbo num.*9. Tabien. *quæſt.*5. *num.*6. Sanchez *d c.*35. *num* 9. Ricciul. *d. lib.*2. *cap.*41. *num.*11. Vnde clarè ſentiunt non interdici quamcumque aliam acceptionem medicinæ, quando Iudæus eam non applicat, ſeu præparat, quidquid dicat Azor. *inſtitut. moralium part.*1. *lib.*8. *cap.*22. *quæſ.*5. dum tenet licere nobis emere etiam medicinas præparatas, dummodo non ſint ſponte oblatæ, nam illum optimè carpit Sanch. *d. num* 9.

Aut cum eis in balneo lauet, &c] Intellige quando Chriſtianus ſimul accederet cum Iudæo, vel propter Iudæum, tunc enim acceſſus eſſet ex cauſa familiaritatis, quæ proprie interdicitur in hoc textu, ſecus ſi neceſſitas eogat, veluti ſi quis cauſa ſanitatis ingrediatur balneum, in quo Iudæi quoque ſimul ingrediuntur, immo et ſi cauſa ſolùm recreationis foret, dummodo Catholicus non accedat cum Iudæo, nec propter Iudæum, nec ei in balneo ſe familiarem exhibeat, quia text. *in præſenti* tantùm interdicit Catholicum ſimul cum Iudæo in balneo lauari, quo vitetur inter eos familiaritas; at non dicuntur ſimul lauari, itavt familiaritas aliqua contrahatur, quando prædicto modo ſe in eodem balneo lauant, ita Philiarch *de officio Sacerdot tom* 1. *part.*2. *lib.*3. *cap* 21. *ad finem*, Sanchez *dict. lib.*2. *cap.*31. *num.*11. Anton. Ricciul *dict lib.*2. *cap.*41. *num.*23 vbi *num* 24. ſubdit arguendos eſſe, qui neceſſitate ceſſante ſimul cum Iudæis ad natandum accedunt, quando hoc fit ex antecedenti conſilio.

SVMMARIVM.

1 *Conuiuia Iudæorum petere, vel ad conuiuia Iudæos inuitare, prohibitum eſt Chriſtianis.*

2 *Iudæus, & Catholicus in eodem diuerſorio reperti, poſſunt in eadem menſa manducare.*

3 *Manducare cum Iudæis poſſunt miſſi ad conuerſionem eorum, ſeu infidelium procurandam.*

4 *Cap ad menſam* 11. *quæſt.*3. *intelligitur de illis, qui conuerſionis gratia cum infidelibus manducant.*

5 *Loqui cum Iudæis, & infidelibus non eſt prohibitum, comedere autem cum eis maximè, quia maior familiaritas eſt in cibo ſumendo, quàm in colloquendo, & faciliùs quis decipitur inter epulas.*

6 *Peccatum eſt facere contra errantem conſcientiam.*

Cap. Omnes deinceps. XIV.

Ex Concil. Agathenſi.

1 COllige ex textu prohibitum eſſe Chriſtiano inuitare ad conuiuium Iudæos, vel ad eorum conuiuia accedere, vt per Follet. *in conſtit. Neapol. tit. de Iudæis num.*12. Alphonſ. Aluar. Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij tit. de conuerſatione fidelium cum infidelibus, pag. mihi* 159. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib* 2. *cap* 41 *num.*15. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.*1. *lib.*2. *c.*41. *n.*12. vbi intelligit non ſolùm quando Iudæi cibos diſcernunt aliquos reſpuentes, vt arbitrantur Roſel. *in ſum. verbo Iudæus* 1. *num* 1. Angel. *eodem verbo num.*1. Tabiena *etiam in ſum. eod. verbo quæſt.*2. *num* 2. Armil. *num.*4 Azor *inſtitutionum moralium part.*1. *lib.*8 *cap.* 22. *quæſt.*3. Sed etiam quando ſine vllo ciborum delectu manducant, vt bene tradit Syluest. *verbo Iudæus quæſt.*1. *dict.* 2. ex ea ratione, quia non ſola diſcretio ciborum eſt huius prohibitionis cauſa, ſed vitatio familiaritatis cum Iudæis, ex qua peruerſionis periculum creatur, ſecundùm Antonium Ricciulum *dict. c.*41. *n.*17.

Declara tamen huius textus deciſionem, ne ſcili- 2
cet procedat, ſi caſu Iudæus, & Catholicus in eodem diuerſorio reperti manducarēt in eadem menſa, quia text. *in præſenti* tantùm iubet, vt Iudæorum conuiuia fideles vitent, nec Iudæos ad conuiuia excipiant, at Iudæus nullus in hoc euentu conuiuium Catholico facit, nec Catholicus Iudæo, & ideo ſic reſoluunt Philiarch. *de offic Sacerd. tom* 1. *part.*2. *lib.*3 *cap* 12. *in fin.* Sanch. *dict. lib.*2 *cap* 31. *num.*13. Anton. Ricciul. *dict cap* 41. *n.*29. vbi dicit opinionem Turrecrem. *in cap. nullus, hac eadem cauſa, & quæſtione,* contrarium tenentis, procedere poſſe, quando Iudæi ſimul, & Chriſtiani recreationis cauſa intrarent cauponam, vt ſimul comederent, in quo caſu Chriſtianos à peccato non excuſat.

Declara etiam, & excipe ab hac prohibitione 3
miſſos ad conuerſionem Iudæorum, ſeu infidelium procurandam, qui cum illis manducare poſſunt, vt familiaritate cum eis contracta faciliùs valeant eos ad veram fidem attrahere, ita eis cōceditur *in c quam ſit, de Iudæis,* vbi Hoſt. *in princip* Butr. *num.*6. Abb. *num.*2 & Socin *num.*1. Sanchez *dict. lib.*2. *cap* 31. *n.*26. Anton. Ricciul. *dict lib* 2 *cap.*41. *num.*30. & ideo Chriſtus Dominus cum publicanis, & peccatoribus manducare, & bibere dignatus eſt, quia ad illorum cōuerſionem venerat, *c. infideles* 23 *quæſt* 4. Vnde iam
conſtat quod licet text. *in cap ad menſam* 11. *quæſt.*3. 4
videatur concedere ſimpliciter licentiam manducandi cum infidelibus, debet tamen intelligi de illis qui conuerſionis gratia cum infidelibus manducāt, prout intelligunt Turrecrem. *ſub n.*5. & Præpoſ. *num* 6. *eodem cap. ad menſam,* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij tit. de Iudæis, & eorum ritibus, pag mihi* 159. quod eſt intelligendum, dummodo cibi allati edantur vt res à Deo creatæ, ſecus ſi edantur tanquam res idolo conſecratæ, quia tunc fame mori magis debemus, quàm illis veſci, ad notata *in c. ſicut ſatius* 32. *q* 4.

In gloſſ. *Iudæorum* ibi, *ſed quare loquimur cum eis,* 5
cùm nec comedamus cum eis, &c. Aſſignat hæc gloſſa rationem, quare non eſt prohibitum loqui cum Iudæis, & infidelibus, & eſt prohibitum comedere cum eis, quia ſcilicet maior familiaritas eſt in cibo ſumendo, quàm in colloquendo, & faciliùs quis decipitur inter epulas. Sequuntur Hoſtien. *in dict. cap. quam ſit, numer.*3. *de Iuda.* & *ibi* Ioannes Andreas *num.*5. ac Abbas *num.*3. Turrecrem. *in cap. nullus num.*4. *hac eadem cauſa, & quæſtione,* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij tit. de conuerſatione fideliū cum infidelibus, pag mihi* 159. Quam periculoſum ſit cū Iudæis conuerſari, grauiſſima, & impiiſſima crimina & ſacrilegia, quę quotidie in opprobrium Chriſtianorum committunt, oſtendunt, quorum deteſtanda exempla referūt Decian. *in tract. crim.*

Digitized by Google

lib.5.cap.10.num.30.& 31.& cap.12.ex num.4. Sim. Maiol. *in tract. de perfidia Iudæorum*, Camill. Borrel. *de præſtantia Regis Cathol. cap.69 n.32.* Iac. Iacob. Grettet. *in lib. de Cruce tom.2.lib.1.cap.98.& in horto S. Crucis p.1 pag.92. & ſeqq.* vbi inter alia referunt propter ſacrilegia in Crucem à Iudæis illata, & infantes in ludibrium Paſſionis Chriſti Domini in illa mactatos, grauiſſimas pœnas de eis ſumpſiſſe Philippum Auguſtum Regem Galliæ, & Benedictum Papam. Vnde Ferdinandus & Eliſabetha Reges Catholici è Caſtellæ Regnis, & Emmanuel Portugaliæ Rex è ſuo Regno Iudæos exulare iuſſerunt, eo quòd Baptiſmi optionē ſibi oblatam recipere recuſarũt, vt referunt Simanch. *de Cathol inſtit.tit. 35.num.8.* Illeſcas *in hiſtoria Pontificali p.2 lib.6 cap.28 §.2.* Sim. Maiol. *in colloq. de perfidia Iudæorum pag.188.* Fr. Ioan. à Ponte *in conuent. vtriuſque Monarchiæ lib.1. cap.8. pag.47. & 50. & lib.3. cap 3. pag.21.& 22.* Greg. Lopez Madeira *in Monarch. Hiſp cap 6 fol.41.* Fr. Iacob. Bleda *in hiſtoria Maurorum lib 5. cap.27.* Bernard. de Aldrete *de antiq. Hiſpan. lib. 3.cap.28 pag. 464.* Camill Borrell. *d. cap 69. num.44.* Ferdin. Nauarrete *in diſcurſ Politicis diſc 2.* Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure lib.1. cap.19. num.89.* Et hac tempeſtate Philippus III. videns de Maurorum moribus, perfidia, & proditione aliqua incommoda, vel pericula Chriſtianis imminere, iuſſit è tota Hiſpania exire Maurorum reliquias, licet omnes iam Baptiſmali inundatione luſtratas, quarum numerus ad quingenta vel ſexcenta millia peruenifſe narratur, vt conſtat ex peculiaribus commentariis, quos de hiſtoria, iuſtitia, & laudibus huius expulſionis ſcripſerũt peculiariter, Fr. Iacob. Bleda, Marcus Guadalaſaia, Petr. Aſnarius, & Fr. Damianus Afonſeia, Paſchal *in tract. de viribus patriæ poteſt p.1. cap.7. num 25.* Bernard. Aldrete *de antiq Hiſpan. lib.4.cap.18 pag.570.* Did. de Guxman *in lib. de vita & exitu Margaritæ Reginæ Cathol p.2.cap 20.* Fr Thom à Ieſu *de procur. omnium gent. ſal. lib. 10. in præfat pag. 643.* Marquez *in gubernat. Chriſt. lib.1.cap. 3.pag.16.* Salazar de Mendoza *de origine dignit. Hiſpan. lib.4. cap.vlt.§.6. pag.183.* Fr. Ioan. de Salazar *in Politica Hiſpanica prop.1.§.2.pag. 31.* Petr. Fernandez Nauarrete *in ſuis politicis diſcurſ. c.7.* Caliſt. Ramirez *de lege Regia, §.32.n.12.& 13.*

6 In gloſſ. *Conſcientiam.* ibi, *ſed dico quòd nec contra conſcientiam erroneam eſt faciendum*, &c. Notatur ad hoc, quòd eſt peccatum facere contra errantem conſcientiam, vt per Azor *inſtit moral p.1.lib.2.c.8 q.3.* Sayr. *in clauis Regia lib.1.c.4.n.2.*

SVMMARIVM.

1 *Gratianus nonnunquam vel memoria lapſu, vel ſcriptorum vitio, ſeu quòd codices, ex quibus opus hoc concinnauit, innumeris mendis ſcaterent, nimis ſuccinctè, ac deprauatè aliorum dicta refert.*
2 *Matrimonium fidelis cum Iudæo, ſeu alio infideli eſt vetitum.*
3 *Matrimonium inter baptizatum, & catechumenam eſt irritum.*
4 *Catechumenus non eſt fidelis.*
5 *Indulgentiarum capax non eſt catechumenus.*
6 *Excõmunicationis vinculo non ligantur catechumeni.*
7 *Catechumeni Eccleſiaſticis conſtitutionibus minimè ligantur.*
8 *Catechumeni non tenentur præcepto* c. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.
9 *Catechumenum ſi contingat ad priorem ſectam reuerti, non poterit apoſtaſiæ pœna damnari.*

CAP. Caue. XV.

Ambroſius.

GRatianus in referendis Sanctorum Patrum auctoritatibus hoc aureo Decretorum libro inſertis, aliàs diligentiſſimus, nonnunquam vel memoriæ lapſu, vel ſcriptorum vitio, ſeu quòd codices, ex quibus opus hoc concionauit, innumeris mendis ſcaterent, nimis ſuccinctè, ac deprauatè aliorum dicta retulit, ſic *in hoc text.* Ambroſij verba reperiuntur ab eodem tranſcripta, vt plane percipiamus pleniſſimũ Ambroſij ſenſum apud Gratianum deficere, niſi ad originale recurramus, ex quo textum *in præſenti* ſuæ integritati reſtituit Couar. *de ſponſal. p.2. cap.6 §.11. n.2.* in hæc verba. *Caue Chriſtiane Gentili, aut Iudæo filiam tuam tradere: Caue, inquam, Gentilem, aut Iudæam, atque alienigenam, hoc eſt, hæreticam, & omnem alienam à fide tua vxorem accerſas tibi. Prima coniugij fides, caſtitatis gratia eſt, ſi idola colat, quorũ prædicantur adulteria, ſi Chriſtum neget, qui præceptor, & remunerator pudicitiæ, quomodo poteſt diligere pudicitiam. Si Chriſtiana ſit, non eſt ſatis, niſi ambo initiati ſitis Sacramento Baptiſmatis. Simul ad orationem nocte vobis ſurgendum eſt, & coniunctis precibus obſecrandus Deus.* Hactenus Ambroſ. relatus *in præſenti*, ſed ſuæ integritati reſtitutus, vt refert Couar. *citato loco.* 1

Collige ex text. & duobus ſequentibus, matrimonium fidelis cum Iudæo, ſeu alio infideli eſſe vetitum vt per Couar. *d §.11. in princ.* Marquard *de Iudæis p.3. cap.3. ſub num 13. verſ quid autem ſi fidelis.* Mozz. *de contractibus tract. de matrimon. tit. qui poſſunt contrahere matrimoniũ, ſub n.35. verſ. aliud & tertium caput eſt.* Sanch. *de matrimon. lib.7. diſp 71 à princ.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.8. cap.11. q.5. & p.2. lib.5. cap.2. q.1.* Ludou. Beſa *reſponſ. caſuum conſcientiæ p.4. caſu 30.* Paul. Comitol. *reſp moral. lib.1 q.117.* Farin. *in praxi crim p.5. q.139. num.36.* Anton Ricciul. *de iure perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.2.c.2.n.8 verſ. tertia concluſ.* 2

Si Chriſtiana ſit, &c] Notatur ad hoc, quòd matrimonium inter baptizatum & catechumenam eſt irritum, ſecundum gloſſ. *verſ. verbo ſi Chriſtiana. in præſenti*, quæ explicat. id eſt, *catechizata*, & ita docent Syluest. *verbo matrimonium 3. imped 10. in ꝑ it* Nauar. *in man c.22.n 46.* Anton. Cuch. *inſtit maior. lib. 1. tit. 12. n.92.* Gaet *in repet. c ad limina 30. q.1 §.4. q.169. n.42;* Henriq. *in ſumm. lib.11. cap.13.* Paul. Comitol *reſpon. moral. l.1. q 117. in fin.* Sanch. *d l. lib.7 diſp. 71. ſub n.7.* Anton. Ricciul. *d. lib 2.c 2.n 9.& lib.3 c.4. num.7.* 3

In gloſſ. *Si Chriſtiana.* ibi, *& ita eſt argum quòd catechumenus non eſt fidelis.* Ita Diuus Chryſoſtom. *in Ioannem homil. 24.* vbi ait catechumenum alienum eſſe à fideli, & nihil habere cum eo. D. Gregorius Nazianzen. *in orat. in S. Laurentium*, vbi ſcribit catechumenum eſſe in veſtibulo pietatis, nec adhuc vocari fidelem, & faciunt adducta per Menoch. *de arb. caſu 290.n.17. cum ſeqq.* Steph. de Gaëta *in repet. c. ad limina 30.q.15. n.209.* Mari. Alter. *de cenſur. tom.1. l.5.c 2. pag.462. ſub litt. D, verſic. illud quoque*, Sanch. *in præcepta Decalogi tom.1. lib.4.c.37. num.36. & 37.* Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.3.c.4.n.7. cum ſeq.* 4

Vnde infertur primò catechumenũ indulgentiarum capacem non eſſe, vt per Diuum Antonin. *p. 3. tit.11. cap.5. §.6.* Auguſtin. de Ancona *de poteſtate Eccleſ. quæſt. 33. art.2.* Soar. *tom.4. de pœnit. diſput. 53. ſect.4. num.8.* Sanchez *d. lib.4. cap. 37. num. 36. & 37.* Anton. Ricciul. *d. lib.3. cap.1. per tot.* vbi tribus concluſio 5

cluſionibus materiam declarat. Quamuis contrarium velint Nauar. *in comment. de Iubil. not.* 31. *num* 48. *&* *notab.* 32. *n.* 10 Henriq. *in ſum. l.* 7. *de Indulg. c.* 20. §. 8.

6 Secundo infertur catechumenos non ligari vinculo excommunicationis. vt per Nauar. *in man c.* 27. *num.* 11. Vgolin. *de cenſur tab.* 17 § 5. *n.* 3 *& de cenſur. Pontifici reſeruatis p.* 3. *cap.* 9. *num.* 3. Mari. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 3. *cap* 4. *pag.* 398. *lit. A.* Ant. Ricciul. *d. lib.* 3. *cap* 4. *n.* 26.

7 Tertio infertur catechumenos Eccleſiaſticis conſtitutionibus minimè ligari, vt per Menoch. *de arb. caſu* 290. *num.* 17. *&* 18. Azor. *inſtit. moral. p. lib.* 7. *cap.* 18. *q.* 3. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 14. *in fine*, Mari. Alter *de cenſuris tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 1. *lit. D. verſ. ſequitur ſexto. pag.* 462. Anton. Ricciul *d. lib.* 3. *cap* 4. *num.* 23. vbi 25. poſt Scot. *in* 4. *diſt.* 181. *q* 1. *art.* 3. *concl.* 1. Stephan. de Gaëta *in repet.*
8 *dicti c. ad limina* § 5. *n.* 209. ſubdit præterea catechumenos non teneri præcepto *cap. omnis vtriuſq; ſexus, de pœnit. & remiſſ. &* *n.* 33. ex hoc pariter infert vota catechumenorum non poſſe diſpenſari per Prælatos.

9 Quarto infertur, quod ſi contingat catechumenum ad priorem ſexum reuerti, non poterit apoſtaſiæ pœna damnari, vt per Simanch. *de Catholic. inſtit tit.* 31. *de hæret. num* 6 Farin. *de hæreſi q.* 117. *n.* 31. Anton Ricciul. *d. lib.* 3 *cap* 4. *n.* 28. Contra Alphonſ. de Caſtro *de iuſta hæreticorum punitione lib.* 1. *cap* 8. Vgolin *de cenſuris Pontifici reſeruatis p.* 2. §. 1. *ante n.* 4 Mari. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 1 *pag.* 263. *lit. D. verſ. illud quoque.*

Cap. Non oportet. XVI.

Ex Concil. Agathenſi.

1 GLoſſ. *verbo hæreticis, in præſenti textu*, ait, quod licet infidelis matrimoniũ cõtrahere cum Chriſtiana prohibeatur, contractum tamen tenet Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap* 2. *quæſt.* 2. quia non eſt irritum, nec iure naturali diuino, vt tenet Turrecrem. *in cap. ſi quis ſub n.* 2. *hac eadem cauſa, & quæſtione.* Couar. *de ſponſal. lib p.* 2. *cap.* 6. §. 11. *n.* 1. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremiũ Eccleſiæ exiſtent. lib.* 1. *c.* 2. *num.* 8. nec iure diuino: ſic reſoluunt Couar. *dict.* §. 11. *num.* 1. Moz. *de contractibus tract. de matrimon. tit qui poſſint matrimon contrahere num.* 27. Vgolin *de Sacrament. tit. de matrimon. cap.* 19. *num.* 6. Matien *ad rub tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 159. *lib.* 5. *noua recopil.* Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſput* 71. *num.* 7. *verſ. & ideo huius ſententiæ*, Anton. Ricciul. *dict. cap* 2. *n.* 18. nec denique lege aliqua Eccleſiaſtica, quia nulla reperitur expreſſa, quæ contractum irritet, ſecundum Cardin. Bellarmin. *in controuerſ. de matrimon. l.* 1. *c.* 23. *ante tertiam propoſitionem, verſic. iam vero, quod non ſit cultus.* Veracr. *in ſpeculo coniug. part.* 1. *ar.* 32 *dub.* 1. *concluſ.* 4. Henriquez *in ſumma lib.* 12. *cap.* 23. §. 3. *in fine*, Sanchez *dicta diſp.* 71. *ſub num.* 8. Anton Ricciul. *dict cap.* 2. *num.* 21. vbi tamen *num.* 22. ita ait, *Matrimonium inter fidelem, & Iudæum, vel infidelem non baptizatum, licet non ſit irritum certa, & expreſſa lege Eccleſiaſtica, eſt tamen irritum moribus, & conſuetudine Chriſtiani populi, quæ vim legis habet*, vt communi conſenſu firmant omnes Doctores modò relati.

Cap. Si quis Iudaïcæ XVII. & vlt.

Ex Concil. Vrbanen.

1 VVlgò notatur hic text. ad hoc, quod Iudæus contrahens matrimonium cum Chriſtiana ſeparari ſtatim debet, vt per Maſquard. *de Iud. part.* 2. *cap.* 3. *à num.* 1. Decian. *in tractatu crimin. lib* 5. *c.* 12. *num.* 23. *in princip.* Farinac. *in praxi criminal. part.* 5. *q.* 139. *n.* 36. Anton. Ricciul *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2. *cap.* 2. *à princip.*

Qvæstio.

Svmmarivm.

1 *Matrimonium infidelium quantumuis conſummatum poteſt diſſolui, ſi alter coniux ad fidem conuertatur, alter autem in infidelitate pertinax aut omninò cohabitationẽ reſpuat, aut habitare nolit abſque Creatoris contumelia, vel abſque eo quod coniugem fidelem ad peccatum lethale pertrahat.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & concordatur cum c ſi infidelis, immediatè ſequenti.*

Cap. Si quis habuerit. I. & ſeq.

Ex Concil. Meldenſi.

TExt. iſte dum probat non poſſe quem poſt Baptiſmum alteram ducere viuente ea, quæ ante Baptiſmum ſibi fuerat copulata aduerſari videtur *c. ſi infidelis*, immediatè ſequenti, dum tenet, quod ſi conuerſus ad fidem vxorem habuit infidelem, quæ odio Chriſtianæ fidei noluerit morari cum ipſo, licitè poteſt ſe alij copulare Quæ in re certiſſima eſt concluſio, matrimonium infidelium quantumuis conſummatum poſſe diſſolui, ſi alter coniux ad fidem conuertatur, alter autem in infidelitate pertinax, aut omnino cohabitationem reſpuat, aut habitare nolit abſque Creatoris contumelia, vel abſque eo quod coniugem fidelem ad peccatum lethale pertrahat, & tunc integrum eſt conuerſo ad alias nuptias migrare. Probatur ex teſtimonio D. Pauli *ad Cor.* 7. *Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat, non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater, aut ſoror in huiuſmodi.* Quem locum ita intelligit D. Ambroſ. *ibidem* & Innoc. III. *in c. quanto, de diuort.* his verbis. *Si alter infidelium coniugum ad fidem Catholicam conuertatur, altero, vel nullo modo vel non ſine blaſphemia diuini nominis. vel vt eum pertrahat ad peccatum mortale ei cohabitare volẽti, qui relinquitur ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit. Et in hoc caſu intelligimus quod ait Apoſtolus. Si infidelis diſcedat, frater enim, vel ſoror non eſt ſeruituti ſubiectus in huiuſmodi, & Canonẽ in quo dicitur: cõtumelia Creatoris ſoluit ius matrimonij circa eum, qui relinquitur.* Idemque definit idemmet Pontifex *in cap. gaudemus, verſ. qui autem, de diuort* & conſtat: iis intellectis quippe, ſi infideli diſcedẽte aut nolẽte legitimè habitare, fidelis ita alligatus eſſet eo matrimonio, vt non poſſet ad aliud tranſire, ſeruituti ſubiectus eſſet propter infidelis malitiam contra Pauli teſtimonium. Vnde poſſe diſſolui matrimonium in his euentibus non eſt ex iure aliquo Pontificio, matrimonium enim conſummatum non poteſt iure Pontificio diſſolui, quamuis in infidelitate initum ſit, ſaltem lege generali, ſed diſſoluitur ex priuilegio Chriſti id in fidei fauorem concedentis, quod priuilegium explicuit in verbis allegatis ita intellectis ab Eccleſia: & ita haberi hoc ex Chriſti priuilegio docent Galleg *de cognat. ſpirit. cap.* 3 *num.* 71. Veracr. *in ſpeculo coniug. part.* 2 *art.* 18. *concl.* 2. *& col. antepenult.* Petr. de Ledeſ. *de matrimon. quæſt.* 59. *art.* 5. *concl.* 4. Bartholom. à Ledeſma *dub.* 56. *de matrim. poſt.* 1. *concluſ.* Sanchez *de matrimon lib.* 7. *diſput.* 74. *n.* 4. vbi plures rationes refert huius pri-

uilegij, ac diſpenſationis Chriſti in matrimonij indiſſolubilitate.

2 Iuxta quam reſolutionem patet intellectus ad textum *in præſenti*, vt ſcilicet procedat, quando conuerſus ad fidem, vxorem habuit infidelem volentem ſecum habitare; at verò text. *in cap ſi infidelis*, intelligitur iuxta interpretationem Pontificiam *in d. cap. quanto, & in d. cap. gaudemus, de diuort.* nempe quando infidelis aut omninò recidit, aut habitare vult cum Creatoris contumelia, aut pertrahendo ad peccatum, ita Sot. *in 4. diſt. 39. q. vnica art. 4. col. 5. verſ. propter canonem*, Sanchez *d. diſp 74. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Text. iſte falsò tribuitur D. Gregorio, non enim apud ipſum reperitur.*

2 *Fidelis dicitur relinqui ab infideli nolente habitare ſine Dei contumelia, vel ſine pertractione ad peccatum.*

3 *Infidelis quando conuerti renuit, vult tamen habitare ſine contumelia Creatoris, & ſine pertractione ad peccatum, non licet alteri ad Fidem conuerſo matrimonium illud diſſoluere, nec aliud inire, ſed contrarium verius, vt num. 4.*

5 *Matrimonium illis caſibus, quibus licet fideli diſſoluere, & ad aliud tranſire, non diſſoluitur ſtatim, niſi poſtquam fidelis ad alias nuptias tranſierit.*

6 *Infidelis ſi ante matrimonium à fideli contractum tranſeat ad alias nuptias, illa erunt irrita.*

7 *Sententia iudicis non deſideratur, vt infideli renuente conuerti, poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & ad aliud tranſire.*

8 *Infideli licet, diſſoluto ſemel fidelis matrimonio, ad aliud tranſire.*

CAP. Si infideles. II. & vlt.

Gregorius.

1 FAlsò hic text. tribuitur D. Gregorio, non enim apud ipſum reperitur, vt atteſtatur Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput. 74. n. 4. paulò poſt princ.* de cuius materia, & intellectu egi *ſupra ad cap. 1. hac eadem cauſa, & quæſtione.*

2 *Contumelia quippè creatoris ſoluit ius matrimonij, circa eum, qui relinquitur.*] Dicitur etiã fidelis relinqui ab infideli nolẽte habitare ſine Dei contumelia, vel ſine pertractione ad peccatum, quippe quod tũc verè dicitur infidelis diſcedere, quia etſi non recedat corpore, cogit tamen fidelem recedere: nam fidelis tunc tenetur recedere ab infidelis conſortio, atque ita præbens cauſam neceſſariæ fugæ, ipſum fugat, ac conſequenter infidelis dicitur recedere à fideli, quem fugat, ita Sanch. *d. diſp 74. num 4.*

3 *Non tamen illa viuente alteram ducere poterit, &c.*] Notatur ad hoc, quod quando infidelis conuerti renuit, vult tamen habitare ſine contumelia Creatoris & ſine pertractione ad peccatum, non licet alteri ad Fidem conuerſo matrimonium illud diſſoluere, nec aliud inire, vt per Siluest. *verbo matrimonium 8. q. 10. dicto ſexto*, Nauar. *in man c. 22. num. 49. Philiarch. de officio Sacerdot tom. 1. part. 2. lib. 2 cap. 5. in fine*, Petr. de Ledeſma *de matrimon q. 59. art. 4 dubio 2. concluſ vnica*, Gaeta *in repet cap. ad limina, 30. queſt. 1. §. 4. q. 175. num 429.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſ. 1. num. 160. lib. 5. nouæ recop.*

4 Cæterùm verior ſententia illa eſt, quæ dictat quod quamuis tempore primitiuæ Eccleſiæ, quo licebat fideli habitare cum infideli volenti habitationem abſque Creatoris contumelia, & ſine pertractione ad peccatum, non poſſet diſſolui matrimonium volente infideli ita habitare, etſi conuerti ad Fidem renueret: at poſtquã iam non licet talis habitatio, niſi infidelis conuerti eligat ad Fidem, poteſt dirimi vinculum prioris matrimonij, & ad aliud tranſiri, quoties infidelis conuerti reſpuit, quamuis pacificè habitare velit ſine Dei contumelia, nec pertrahit fidelem ad peccatum. Ratio eſt, quia iuxta Pauli teſtimonium *1. ad Corinth. 3.* tunc fidelis non eſt ſubiectus ſeruituti prioris matrimonij ſed liber eſt ad aliud ineundum, quoties infidelis diſcedit, ac relinquit fidelem, tunc autem dicitur fidelis relictus, ac deſertus ab infideli recedente, quoties vel infidelis omnino recedit, vel eam cohabitationem eligit, quæ fideli illicita eſt. Cum ergo hodie illicitum ſit fideli habitare cum coniuge infideli infidelitate pertinaci, etſi velit ſine Dei contumelia, & pertractione ad peccatum habitare, infidelis nolens conuerti dicetur re vera recedere, & fidelem relinquere, & conſequenter integrum erit fideli id matrimonium diſſoluere, & ad aliud tranſire, vt latè ratiocinatur Sanch. *d. diſp 74. num. 9.*

In gl. *Ius*, ibi, *immo etiam prius credo ſolutum*, &c. 5
Tenet hæc gloſſ. quod illis in caſibus, quibus licet fideli matrimonium diſſoluere, & ad aliud tranſire, ſtatim diſſoluitur matrimonium non expectato tranſitu fidelis ad aliud matrimonium, vt per Abbat. *in cap gaudeamus, de diuort. num. 15.* vbi Præpoſ. *§ qui autem num 4.* Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 12. n. 100.* Fr. Eman. *in ſumma tom. 1. cap 230. in fine.* Sed communis ſententia melius ſuſtinet non diſſolui prius matrimonium, donec fidelis ad alias nuptias tranſeat, ita vt generatio vnius ſit corruptio alterius; quare ſi fidelis nunquam mutet ſtatum, perſeuerabit prius matrimonij vinculum, & quotieſcumque infidelis conuerſus fuerit ad Fidem, tenebitur fidelis illum tanquam verum coniugem admittere. Ratio eſt, quia *in cap. quanto, de diuort.* declarauit Innocentius III. textum *in præſenti*, decidentem contumeliam Creatoris ſoluere ius matrimonij circa eum, qui relinquitur, vt intelligatur tunc fas eſſe fideli ad alias nuptias trãſire: ſentit ergo Pontifex tũnc non eſſe ipſo facto diſſolutum prius matrimonium, ſed ius eſſe fideli ad illud diſſoluendum, alio matrimonio inito, & ideo hanc partem tenet Syluest. *in ſumma verbo matrimonium, 8. q. 10 dicto 6.* Sot. *in 4. diſt. 29. q vnica art 4. colum 6 verſ nihilominus.* Nauar. *in man. cap. 22 n 49. & conſ. 2. num 6. & 9. & conſ 2. num 5. de conuerſ. infidel. in antiq alias concil. 1. num 5. & conſ. 3. num 6. & 9. eod. tit. in nouis*, Valent *p. 4 diſp. 10. q 1 punct. 7. col num 2. & in ſuis controuerſ. lib. vnic. de indiſſolubilit. matrimonij cap. 2.* Henriq *in ſumma lib. 11. de matrim. cap. 8. §. 4.* Vmald. *in candel aureo p. 2. vbi de matrim. num. 221.* Barthol. à Ledeſma *dub. 56. de matrimon. concl. 3.* & plures alij quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 7. diſp. 75. num. 4.*

Vnde infertur, ſi ante matrimonium à fideli con- 6
tractum tranſeat infidelis ad alias nuptias, eas fore irritas, & ita ſi poſtmodũ ad Fidem conuertatur, eſſe eum ab illis ſeparandum, & reddendũ coniugi prius conuerſo: quia priuilegium hoc diſſoluendi matrimonium prius per alias nuptias ſequentes, non conceſſum eſt à Chriſto infideli, ſed fideli in fauorem Fidei, vt expreſsè probat text. *in præſenti*, & quamuis matrimonium claudicare nequeat quoad vinculum, ſed eo diſſoluto ex parte vnius coniugis, diſſoluatur quoque ex parte alterius, tamen claudicare

poteſt

poteſt quoad effectum, & obligationem, vt altero coniuge ſolo adultero claudicat matrimonium, quoad obligationem cohabitandi, cum ſoli innocenti diuertere liceat; & ideo ita tenent Sot. *in 4. diſt. 39. q. vnica art. 4. colum 7. paulò ante verſ. ad verbum*, Nauat. *conſ. 1. num. 10. in ſolut. ad 2. in antiq. aliàs conſ. 3. eodem num. 10. ſub tit. de conuerſ. infidel.* Veraerue. *in ſpeculo coniug. p. 2. art. 34.* Petr. de Ledeſm. *de matrim. q. 59. art. 5. in corol. illato ex 5. concl.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 75. num. 6.*

7 In gl *Soluit*, ibi, *Eccleſia tamen debet ſentẽtiare*, &c. Hæc gloſſ. non approbat primam opinionem ab ea relatam, ac proinde innuit nullam iudicis ſententiam deſiderari, vt in fideli renuente conuerti, (ſeu iuxta aliam opinionem) habitare ſine Dei contumelia, vel pertractione ad peccandum, poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, ad aliudque tranſire, quia *in hoc text.* habetur, contumeliam creatoris ſoluere ius matrimonij circa eum, qui relinquitur, & hunc liberum eſſe ad alias nuptias migrare, non ergo deſideratur ſententia aliqua iudicis; & ideo ita tenent Sot. *in 4 diſt. 39. q. vnica art. 3. colum. 6. verſ. nihilominus*, Nauat. *conſ. 2. num. 5. in antiq aliàs conſ. 1. num. 5. in nouis ſub tit. de conuerſ. infidel.* Veraeruc. *in ſpeculo coniug p. 2. art. 33. concl. 3.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 74. n. 11.*

In gloſſ. *Et in matrimonium*, ibi, *ſi illud contrahat poſtquam conuerſus cum alia contraxit*. Notatur ad hoc quod licet infideli diſſoluto ſemel fideli matrimonio ad aliud tranſire, vt per Verae. *d. p 2 art. 34. concl. 2.* Viguer. *lib. inſtit. cap. 16. §. 7. verſ. 9. impedim. 10.* Henriq *in ſum lib. 11. cap. 8. §. 5. in fine*, Sanch. *d. lib. 7. diſp. 77. num 6.*

QVÆSTIO III.

CAP. Oportet. I. & ſeq.

1 IN his duobus Capitulis referuntur ſententiæ Hieronymi, & Auguſtini adinuicem ſe contrariantium in illa quæſt. vtrum bigamus ſit reputandus, qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum alteram; de qua dixi latè ad *cap vnius vxoris 1. ſup. 26. diſt. pag 103.*

CAVSA XXIX.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum per errorem perſonæ, vel conditionis minimè valet.*
2 *Error excludit conſenſum.*
3 *Conſenſu deficiente actus non tenet.*
4 *Error perſonæ dirimit iure naturæ matrimonium.*
5 *Error circa qualitatem, quæ refunditur in perſonæ errorem, matrimonium dirimit.*

1 EX principio huius quæſtionis vulgo colligitur matrimonium contractum per errorem perſonæ, vel conditionis minimè valere, vt per Couar. *de ſponſal. part. 2. cap. 3. §. 7. in princip.* Petr. de Ledeſma *de matrimonio quæſt. 50. artic. 2. dub. 2.* Sanchez *eod. tract. lib. 7. diſp. 18.* Gutier. *eodem tractat. cap. 89.* Bonacin. *in ſimili tract. quæſt. 3. punct. 2.* Valer. Reg. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 92.*

His ita reſpondetur, &c.] Notatur ad hoc quod error excludit conſenſum, de quo Pariſ. *conſ. 150. n. 22. vol. 4.* Bertazol. *in tractatu clauſul. inſtrum. clauſ. 11. gl. 3. n. 1.* Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib. 1. reſol. 2. n 6.* Surd *conſ. 66 num. 122.* Seraphin *deciſ. 1290. n. 2.* Anton. Monach. *deciſ. 59. n. 10.* Cardin. Tuſch. *tom. 2. litt. C. concl. 754.* 2

Notatur etiam ad hoc quod conſenſu deficiente actus non tenet, vt per Bald. *in l. fin. n. 3 C. ad Macced.* Gom *in reg. de impetrant. benefic. per ob. cum. famil.* Cardin. *q 11. ſub num. 2. verſ. nam ex quo conſenſus.* Gonzal. *ad Regul octauam Cancellariæ gl. 47 n. 3.* 3

In gloſſ. *Quod autem*. ibi *nam ſimiliter*, &c Tenet hæc gloſſ. quòd error perſonæ dirimit ſolo iure Eccleſiaſtico matrimonium, ac proinde ſubdit integrum eſſe Pontifici ſtatuere, vt is error non dirimat. Verũ omnino dicendum eſt iure naturæ dirimere, quippe quod error libertatem, & conſenſum aufert, *l. ſi per errorem, ff. de iuriſd. omnium iudic.* & errãtis nullus eſt conſenſus, nec voluntas, *l. cum teſtamentum, l. non idcirco, C. de iuris, & facti ignor.* & ideò hanc partem ſuſtinet Syluest. *in ſumma, verbo matrimonium 6. q. 1. verſ. error perſonæ.* Brunel. *de ſponſalib. concl. 32. num 2.* Veraerue. *in ſpeculo coniug p. 1. art. 29. paulo poſt princ. concl. 2.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. § 4. n 312. 321. 328. & 382.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. q 51. art. 2. dub. 2. concl. vnica*, Viuald. *in candel. aureo p 1. vbi de matrim. num. 127.* Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub. 36 concl. 1* Henriquez *in ſumma lib. 11. c. 10. §. 3 & lib. 12. cap. 4 §. 1.* Sanchez *d. lib. 7 diſp. 18. n. 12.* vbi *num. 51* poſt Gaet. Veraerue & alios *ſuprà* citatos contra hanc gloſſ. tenet non poſſe Eccleſiam ſtatuere ne error perſonæ dirimat matrimonium, quia nequit efficere, vt abſque conſenſu matrimonium conſiſtat, quem error perſonæ tollit. 4

In ead. gloſſ. ibi, *niſi prius habita notitia*. &c. Collige ex gl. quod ſi qualitas illa in qua erratur, deſignat indiuiduam perſonam, tunc error circa qualitatem refunditur in perſonæ errorem, ac matrimonium dirimit, etiamſi nulla præuia habeatur notitia perſonæ illius indiuiduæ circa quam erratur, quia ſatis eſt ea notitia perſonæ cum qua initur matrimonium, quæ concipitur eo tempore, quo de matrimonio contrahendo conuenitur, vt circa illam poſſit errari, & parum videtur ad id referri, an antea, an potius tũc habita ſit notitia, ſiquidem in vtroque euentu habetur iam ante matrimonium. Intellectus enim apprehendit eo modo, quo ſenſus repræſentat obiectum, ac proinde ſi tempore, quo præſtatur conſenſus, repræſentat ſenſus, vt talis Regis filium, ita apprehẽdit intellectus, ac voluntatem ducit, vt in perſonam illam indiuiduam filij talis Regis conſentiat, quare ità tenet Tolet. *lib. 7. ſumma cap. 3. num. 2. d. 3.* Viuald. *in candelabro aureo p. 2. vbi de matrim. n. 117.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 18. n. 18.* Contra Nauar. *in man. cap. 22. num. 32.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. § 4. num. 326.* Greg Lopez *l. 10. verbo filio tit. 1. part. 4.* exiſtimantes illam præuiam notitiam deſiderari. Vnde colligitur errorem eſſe perſonæ, ſi fœminæ ſcienti quempiam multos filios habere, quorum nullus eſt ſibi notus, aliquis eorum mentiatur dicens ſe eſſe illius primogenitum, verè enim fœmina errore ducta illi nubit, exiſtimans eſſe perſonam illius primogeniti quam apprehendit, & in maritum eligit, vt per hanc gloſſ. tenet Greg. Lopez *l. 10. verbo è veneſſe tit. 1. p. 4.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gl. 1. n. 154. lib. 5. nouæ recop.* Sanch. *d. l. 7. diſp. 18 n. 29.* Nec refert, ſi primogenitus ille, cui conuentum erat fœminam nupturam, ſi poſt conuentionem vita functus, ac ſecundo genitus qui tũc primogenitus eſt, ſupponatur fœminæ igno- 5

rauti,

ranti, erit enim error perſonæ, quia conſenſus fertur in priorem, cum quo pactum initum fuerat, qui qualitate illa primogenituræ tempore pacti iudicabatur; nec minus eſt error perſonæ, quamuis perſona circa quam erratur, iam obierit, & ideo ſic docent gloſſ. *verbo putatur, in præſenti*, Sot. *in 4. diſt. 30. q. 1. art. 1. paulo ante ſolut. ad argum. verſ. reſpondetur* Bartholom. à Ledeſ. *de matrim. dub. 30 poſt. 3. concl.* Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. cap. 123. concluſ. 2. num. 3.* Sanch. *lib. 7. diſp. 18. num 30.*

QVÆSTIO II.

1 GLoſſ. *verbo ſecunda. propè fin. in ſumm. huius quæſt.* referens opinionem Hugonis dicentis valere matrimonium liberæ cum adſcriptitio, ait leges contradicere; atque ita videntur ſentire legibus contrarium decidentibus ſtandum eſſe: Ius enim Ciuile non permittebat matrimonium liberæ cũ adſcriptitio alieno. *auth. de nup. §. adſcriptitio collat. 4* vbi additur id non eſſe matrimonium. Cæterùm verius eſt quod quando ſeruitus non eſt vera, ſed adſcriptitia, vel originaria, eius error non dirimit matrimonium, vt melius ſuſtinent Ordinarij ferè omnes *in cap. 2. de coniug. ſeru.* vbi Ioan. Andr. *num. 3.* Ancharan. *num. 2.* Butr. *num. 4.* Abb. *num. 5.* Card. *num 2 quæſt. 2.* Præpoſ. *num. 6. q. 5.* Alexand. de Neuo *num 7.* Henric. *num. 3.* Brunel. *de ſponſalib. concluſ. 32. num. 3. caſu. 3.* Anton. Cuch *lib. 5. inſtit. maior. tit. 1. a. n. 55.* Gaet *in repet. cap ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 332.* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſp. 19. n. 9.*

CAP. Omnibus. I.

Iulius.

1 GLoſſ. *verbo legem, in præſenti text.* ait irregularem effici, qui cum ſerua contrahit, vt per Syluest. *in ſum. verbo irregularitas, q. 16.* Nauar. *in man. cap. 27. num. 196.* Maiol. *de irregul. lib. 3. cap. 1. num. 5.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 158 n. 3.* Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 19. num 14.*

CAP. Si quis liber. II.

Zacharias.

VVlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd ſeruitus non præſtat naturale impedimentum matrimonio ineundo, ac proinde validum eſt matrimonium ſeruorum inter ſe, & matrimonium liberi cum ancilla, vel liberæ cum ſeruo non ignorata ſeruitutis conditione, ita Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 19. n. 15.* vbi *in fine* poſt gl. *in præſenti* Sot. *in 4. diſt. 35. quæſt. vnica art. 1. col. 3 verſ. contra hanc.* Syluest. *verb. matr. 8 quæſt. 2. dicto. 1.* & alios, ſubdit iure Canonico, quod in hac re præualet, corrigi *l. cum ancillis, C. de inceſt. nup.* decidentem non poſſe conſtare matrimonium inter liberum, & ſeruum.

SVMMARIVM.

1 *Seruus conſequitur libertatem, & matrimonium conſiſtit, cùm illud init cum perſona libera ignara ſeruitutis domino tradente in matrimonium, vel ſciente, & tacente ſeruitutem.*

2 *Ingenuus ſi ducat ſeruam ignarus ſeruitutis, poterit cognita ſeruitute reſilire, at ſi ſerua velit, inuito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio.*

3 *Princeps ſecularis fidelibus ſuis ſubditis non poteſt aliquot matrimonij impedimenta ſtatuere.*

CAP. Si quis ingenuus. IV.

Ex Concil. apud Vermeriam.

GLoſſ. *in præſenti text. verbo faciat, in verſ. ſed ſi dominus eius*, tenet ſeruum conſequi libertatẽ, & matrimonium conſiſtere cum illud init cum perſona libera ignara ſeruitutis domino tradente in matrimonium, vel ſciente, & tacente ſeruitutem, vt per Sot. *in 4. diſt. 35. q. vnica art. 2. colum. 3. verſ. ex his colligitur*, Anton. Cuch. *lib. 5 inſtit maior. tit. 11. num* 48. Veracruc. *in ſpeculo coniug. part. 1. art. 30. verſ. ſed eſt dubium circa hoc*, Bartolom. à Ledeſma *de matrimon. dub. 31. concl. 6.* Petr. Ledeſma *de matrimon. quæſt. 52. art. 1. dub. vlt* Henriquez *in ſum. lib 11. de matrimonio cap. 10. §. 4. verſ. 4. & 5.* Fr. Emman *etiam in ſumm. tom. 1. cap. 223. n. 4. concl* 4. Sanch *de matrimon lib 7. diſp 20. num. 14.* 1

In ead. gloſſ. ibi *ſed pone quod libera contrahit, &c.* Notatur ad hoc quod ſi ingenuus ducat ſeruam ignarus ſeruitutis, poterit cognita ſeruitute reſilire, at ſi ſerua velit inuito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio, vt reſoluunt DD *in c. fin. de coniug. ſeruor.* & præcipuè Butr. *in fine*, Ancharan. *num. 4. verſ quærit gloſſ.* & Abb. Alexand. de Neuo *in fine.* D. Anton *2. p. tit. 1. cap. 2. in princ* Syluest *in ſum. verbo, matrimonium, 8. q. 2. dicto* 8. Nauar *in manuali cap. 22. num 43.* Anton. Cuch. *inſtit. maior lib. 5 tit. 12. num. 51.* Henriq *in ſum lib. 11. cap 10. §. 5.* Sanch. *de matrim. lib. 4. diſp. 15. num. 4 verſ. quintò probatur.* vbi ſubdit, quod licet hi Doctores non ſatis expiicent in hoc caſu matrimonij inter ingenuum, & ſeruam, an decipiens teneatur ante compulſionem ſtare matrimonio, ſolum enim dicunt cogendum eſſe ab Eccleſia, credit tamen teneri decipientem ante omnem iudicis ſententiam, ac compulſionem ſtare illi contractui ſi deceptus velit, quia iura non compellunt ad id in pœnam doli, ſed naturali quadam æquitate, & quia bono communi ita expedit. 2

In gloſſ. *Habeat.* ibi, *ſed illud ſecundum leges non tenet. ſed ſecundum Canones tenet, qui matrimonia mepoli reguntur.* Collige ex gloſſ. non poſſe Principem ſecularem fidelibus ſuis ſubditis aliquot matrimonij impedimenta ſtatuere, vt reſoluunt Ordinarij per text. *ibi in cap. 1. de ſponſalib* & præcipuè Butr *n. 12* Abb *num. 9.* Alexand de Neuo *num 21. & 22.* Præpoſit. *num 7.* & Felin. *num 10. & 11.* Turrecrem *in cap. 1. 30. quæſt. 3 art. 6. in ſolut. ad 1. num. 17* Couar. *de ſponſalib q. 2. cap. 6 §. 10. num. 16.* Sot *in 4. diſt. 42. q. 2. art. 3. ad. 2.* Brunel. *de ſponſalib. concl. 19. num. 1.* Peguer. *in quæſt crimin. cap 42. num. 2.* Contra gloſſ. *verbo & legibus, in c. ſi quis ancillam*, immediatè præcedenti Victor. *in relect. de matrim. 1 p. 2. partis n. 12.* Petr. Sot. *lect. 4. ad fin. de matrimon.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. q. 50. art. dub. 1.* Bartholom. à Ledeſma *dub. 29. de matrimon. concl. 1. in fine*, Heriquez *in ſum. lib. 12. de matrimon. cap. 1. §. 4.* & alios, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib. 7. d. 3. n. 2.* 3

SVMMARIVM.

1 *Dubitans probabiliter de ſeruitute vxoris, tenetur ei reddere debitum, etiam iudice non præcipiente, nullùmque præiudicium ex hoc ſibi infert, vt n. 2.*

2 Con

3 *Coniux de nullitate matrimonij litem mouens, ea pendente, tenetur alia alimenta vxori præbere, quæ ante litem tenebatur.*

Cap. Cuius rei. VI.

Gregorius.

1 GLoſſ. *verbo nouiſſimè, verſ. nam pendente accuſatione, in præſenti textu*, tenet quod probabiliter dubitans de ſeruitute vxoris tenetur ei reddere debitum. Similis gloſſ *verbo audiuit, in cap. 3. de coniug. ſerui*, vbi Hoſtienſ. *ſuper eod. verbo*, Ioan. Andr. *in fine*, Butr. *num. 6.* Anchatan. *etiam n. 6* Henriq. *n. 10. num. ſeq.* & Alexand. de Neuo *num.* 11. D. Anton. *3. p. tit. 1. c. 3. §. 2.* Sylueſt. *in ſumma verbo matrimonium 8. q. 3. dicto 2. 4. & 5.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 45. art. 1. dub. 2. ad vltim. prima ſententia*, Cordub. *lib. 3. quæſtionarij q. 8. fol. 183. column. 1. verſ. ex ſupradictis.* Contra D. Thom. *in diſt. 36. in fine in expoſit. litteræ*, Scot. *de ſecreto memb. 3. q. 2. poſt primam concl. verſ. reſpondetur, quod Prælatus*, Abb *in d. cap. 2. n. 6.* Præpoſ. *num. 10. verſ. venio ad ſecundam partem gloſſæ*, Angel. *verbo matrimonium 3. imped. 4. num. 8. & 9.* Gregor. Lopez *l. 4. verbo de partur. tit. 5. par. 4.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 7. §. 2. in fine*, Nouar. *in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt. 7. num. 84.* Henriquez *in ſumma lib. 11. de matrimon. cap. 10 §. 5. & cap. 1. §. 14. & lib. 12. c. 6. §. 7.* Bartholom à Ledeſma *de matrim. dub. 20. concl. 1. in fine*, exiſtimantes non teneri hunc reddere, quamuis Eccleſia percipiat.

2 Dubium tamen eſt inter Doctores, qui ſequuntur huius gloſſ. ſententiam, an teneatur hic reddere debitum, quamuis Eccleſiæ præceptum non conſtringat illum: nam hæc gl. & alia *d. verbo audiuit*, Hoſt. Ioan. Andr. Butr. Henriq. & Alexand. de Neuo *citatis locis*, dicunt ſibi præiudicare, ſi ſponte, nec eo præcepto compulſus reddat, & conſequenter ſentiunt non teneri reddere, vt euitet illud damnum. Alij verò docent non tantum poſſe, ſed etiam teneri coniugem in hoc dubio reddere debitum, etiam iudice non præcipiente, nec ſibi præiudicium inferre, quam ſententiam probabiliorem dicit Sanch. *de matr. lib. 2. diſp. 43. num 7.*

In ead. gloſſ. ibi, *& pendente cauſa non negabit ei alimenta*, &c. Notatur ad hoc quod coniux de nullitate matrimonij litem mouens, ea pendente tenetur illa alimenta vxori præſtare, quæ ante litem tenebatur, vt per Butr. *in d. c. 2. in fine*, Ioan. Andr. *etiam in fine*, Abb. *n. 6.* Alexand. de Neuo *num. 12.* & alios, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matr. lib. 2. d. 41. num. 51.*

Cap. Perlatum. VII.

Ex Concil. Tribur.

1 GLoſſ. *verbo Diuortij, verſ. item quæritur, in præſenti text.* tenet non eſſe integrum viro ſe venundare inuita vxore, vt per Angl. *in floribus Theolog. p. 1. vbi de matr. q. 10. de errore conditionis, art. 3. concl. 1.* Cæterùm verius eſt integrum eſſe viro ſe venundare renitente vxore, quia vir ſubditur vxori in iis ſolis, quæ ad debiti redditionem pertinent, atque in cæteris eſt ſui iuris; at venditio hæc non vergit in præiudicium debiti coniugalis, eſto vir in eius fraudem ſe venundaret, tenetur enim vxori ad omnia quæ lex matrimonij petit, à quibus retrahi nequit domini præcepto: igitur, &c. Et ita docent *in præſenti*, Archid. & Bellam. vterque *num. vnico*, Turrecr. *art. 1. num. 1. & 2. in ſolut. ad 1.* D. Antonin. *3 part. tit. 1 cap. 3. §. 1.* Sylueſt. *in ſumma, verbo matrimonium 8. quæſt. 2. in fine.* Scot *in 4. diſtinct. 35 quæſt. vnica ar. 3. concl. vnica*, Petr. de Ledeſma *de matrimonio, quæſt. 52. art. 3. concl. vnica*, Viuald. *in candelabro aureo, part. 1. vbi de matr. num. 121.* Henriquez *in ſumma, lib. 11. de matrimon. cap. 10. §. 5.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimonio, lib. 7. diſp. 23. num. 2.* vbi *n. 3.* Poſt Petr. de Ledeſma *d. art. 3. in ſolut. ad vltim.* ſubdit etiam venditionem abſque iuſta cauſa factam non vacare culpa lethali, eo quod in dedecus graue vxoris, & familiæ, ac iniuriam redundet nulla iuſta cauſa præponderante, & *num. 5.* reprobato Henriquez *citato loco*, tenet quod non præbebit iuſtam diuortij cauſam, ſi vir in vxoris fraudem ſe venundet.

In gloſſ. *Secundum ſecularem.* ibi, *ſecundum quam non illa vxor, vel filij rediguntur in ſeruitutem*, &c. 2
Notatur ad hoc quod vxor venditioni mariti conſentiens, non redigitur ob id in ſeruitutem, vt per Turrecrem. *hic art. 3. n. 4.* Scot. *in 4. diſtinct. 35 quæſt. vnica. art. 3. ad 2.* & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. lib. 7. diſp. 23. num. 7.*

Cap. Dictum eſt. VIII. & vlt.

Ex Concil. Cabilon. II.

ET *per voluntatem dominorum.*] Ergo à contrario 1
ſenſu videtur integrum non eſſe ſeruis contra domini voluntatem matrimonium contrahere. At certa res eſt poſſe ſeruos inuitis dominis matrimonio copulari, vt reſoluunt Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 21. num. 3.* Gutier *eodem tract cap. 92.* Henriquez *in ſimili tract. quæſt. 3. puncto 3. num. 7* Et ad hunc text. reſpondendum eſt cum gloſſ. *hic verbo voluntatem*, ſupplendum eſſe, *maximè*, atque ita ſenſus eſt nunquam ea matrimonia diſſoluenda eſſe, præſertim autem quando domini conſentiere, refert Sanchez, *d. diſp. 21. num. 19. in princ.*

In gloſſ. *Habeat*, ibi, *ſed quid ſi domini ſint in diuerſis prouinciis, crede alterum compellendum, vt vendat reliquo*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi vterque coniux ſeruus ſit diuerſi domini, & diuerſa loca inhabitantis, ita vt mutuo conuenire nequeat obſequiis dominorum ſatisfaciendo, tunc vt euitetur fornicationis periculum, cogendus eſt alter dominus per Eccleſiam vendere alteri volenti emere, vt per Turrecrem. *in præſenti, num. 3.* Roſell. *verbo ſeruus 3. num. 2.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 22. num. 16.* 2

CAVSA XXX.

Qvæstio I.

SVMMARIVM.

1 *Coniux, qui abſque neceſſitate proprium filium baptizauit, aut tenuit tanquam patrinus in Baptiſmate, vel Confirmatione, ſeparari debet, & priuatur iure exigendi debitum.*
2 *Exorciſmo cognatio ſpiritualis non contrahitur.*
3 *Fidelis baptizans, vel tenens in Baptiſmo filium infidelis, ex parte ſua contrahit cognationem cum parentibus infidelibus illius pueri, qui baptizatur, quamuis illi non contrahant, ſed contrarium verius, vt num 4.*

Cap.

Cap. Peruenit ad nos. I.

Deuſdedit

1 COLLIGI videtur ex hoc text.quod coniux qui abſque neceſſitate proprium filium baptizauit, aut tenuit tanquam patrinus in Baptiſmo, vel Confirmatione, ſeparari debet,ac proinde priuatur ratione illius cognationis,nimirum compaternitatis ortæ inter illum, & alterum coniugem,iure exigendi debitum,ita etiam ex ratione text.*in c.ſi vir.de cognat.ſpirit.* tenent gloſſ. *verbo non fraudentur, in cap. noſſe, inf. hac eadem cauſa, & quæſt.*vbi ait quod ille qui leuat filium ſuum de ſacro fonte,perdit ius exigendi,ſi verò petat,licet petendo peccet, debet tamen vxori reddere. Omnes *in dict. cap ſi vir*, & præcipuè Hoſtienſ. *n.3.ſuper verbo patrocinari*,Ioan. Andr.*n.5*.Butr *n.6*.Abb.*n.5*. Alexand. de Neuo *num* 8.& Henriq. *num.3*.Syluest. *in ſumm. verbo matrimonium* 8.*quæſt.7.d.1.&* 2.Nauar.*in man. cap 16.num.34*.Gaët.*in repet.cap.ad limina 30.quæſt. 6.§.4.num.*349 Mantienſ. *ad rub.tit.1.gloſſ.1.n.143. lib.5.nouæ recop*.Philiarch. *de offic.Sacerd tomo 1.p.2. lib.2.cap.11. ad fin.* Petr. de Ledeſma *de matrim.56. art.1.dub.4.concl.2*. Iacob.de Graff. *in aureis dec p.2. lib.1.cap 5.num 31*. Viuald. *in candelabro aureo. p.1. vbi de matrim num.149*. Henriquez *in ſumm lib.11. de matrim. cap.15.§.11. lib.3.de Confirmat. cap.3. in fine*,Fr.Emman.*in ſumm tom.1. cap.143. n.10*. Sanch. *de matrim.lib.9 diſp.26.num.7*. vbi fatetur in rigore hanc ſententiam nullo text.probari,eum text.*in præſenti*,& omnes de hac re agentes,præcipuè *c noſſe.& c.ad limina*, cum aliis, *hac ead.cauſa,& quæſt.* corrigantur per *d. cap ſi vir* , & concludit quod ad hanc ſententiam amplectendam mouetur , quia vniuerſi Doctores Iuriſperiti , atque omnes ferè Theologi antiqui,& neoterici illam ſequuntur.

A primo pabulo &c.] Ergo per exorciſmum cognatio ſpiritualis non contrahitur , vt colligit Pa-
2 lud *in 4 diſt.42.q.1.art.1.num.7*.Cæterum dicendum eſt per ſolùm catechiſmum contrahi, *c.2. de cognat. ſpirit.cap.2.ead.tit in 6*.D.Thom *in 4.diſt.42.quæſt.1. art.2.in corpore*,& *ibi* Durand.*quæſt.1. art 2. num 7*. Verac.*in ſpeculo coniug art.22.dub.3*. Bartholom. à Ledeſma *de matr. dub.46.§.penul.in fine*, Henriq. *in ſumma,lib.2.de Baptiſmo,cap.15.§.4. in commento lit. M*.Matienſ.*ad rub. tit.1.gloſſ.1.num.249.lib.5. nouæ recopil*. Sanch.*de matrim.lib 7. diſput.10.num 5*. vbi cum Durand. *citato loco* , ait non obſtare textum *in præſenti*,quia verba eius proximè relata vſque ad finem copulatiuè, & non diſiunctiuè accipienda ſunt, itaut per omnia illa contrahatur cognatio, ſed quaſi initium ſumat in ipſo exorciſmo.

In gloſſ.*Ex lauacro*.ibi.*H tamen,& R.dicunt quod*
3 *inter me, & Iudæam, cuius filium de ſacro fonte ſuſcipio , contrahatur compaternitas* , & notatur ad hoc quod fidelis baptizans , vel tenens in Baptiſmo filium infidelis , ex parte ſua contrahit cognationem cum parentibus infidelibus illius pueri , qui baptizatur, quamuis non contrahant, ac proinde non poteſt conſiſtere matrimonium inter parentes illos poſtea baptizatos cum fideli , qui eorum filium baptizauerat,aut ſuſceperat:ita Archid.*hic n.3. & in cap.1.n.1.de cognat ſpirit.lib.6*.Syluest *in ſumma verbo matrimonium 8 quæſt 7.dub.1*. Verac.*in ſpeculo coniug.p.1.art.56.concl.5*.Gaët.*in repet.cap.ad limina,hac ead.q.§.4.q.1;1.n.398*. Viuald. *in candelabro aureo.p. 2. vbi de matr. num.163*. Henriquez *lib.12. de matr. cap.21.§.3.in fine*,Matienſ.*ad rub. tit.1.gloſſ.1.n.169. lib.5.nouæ recop.*

Cæterùm verius eſt contra hanc gloſſ.tenere infi- 4
delem incapacem eſſe cognationis ſpiritualis non ſolùm actiuæ , ſed etiam paſſiuæ, itaut ſiue infidelis baptizet, aut leuet filium fidelis, ipſe non contrahat cum baptizante, ſiue leuante cognationem ſpiritualem. Ratio eſt, quia cùm cognatio ſpiritualis conſiſtat in quadam relatione perſonarum , neceſſario requirit quod adſit perſona , cui poſſit relatio fieri,*l.1. ff. de tutel. l.1.ff. de his,qui ſunt ſui , vel alieni iuris*, quo fit vt ſi conſiſtere poteſt ex parte alterius, quia deſtructo vno ex correlatiuis,deſtruitur,& aliud, ex adductis per me *tract. Axiom.iuris vſufreq.axiom.61. num.1*. & ideo hanc partem ſuſtinent Scot.*in 4 diſt. 42 q.1. art.3. col.pen. verſ. pen. verſ. poſtremo ex his* Galleg.*de cognat ſpirit.c 8 n.11*.Petr. de Ledeſma *de matr.q 56.art.3.in fine* , Barthol.à Ledeſma *de matr. dub.46.poſt.2.concluſ.notab.1*. Fr. Emman.*in ſumma, tom.1.cap.226.num vlt*.Sanchez *de matrimonio,lib.7. diſput.60.num.14* Anton.Ricciul.*de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium lib.2.cap.4. n 8*.

In gloſſ.*In archiuis*. ibi, *ab archa dictum eſt archi-*
uium,vbi ſcilicet reponuntur libri,& per tales ſit fides. 5
Ita Maſcard.*de probat concl.399 n.1*.

SVMMARIVM.

1 *Filium ſuum leuans de ſacro fonte perdit ius exigendi,ſi vero petat,licet petendo peccet,debet tamen vxor ei reddere.*

2 *Ius exigendi debitum ipſo facto perditur , ſtatim quod pater leuat filium de ſacro fonte , licet per ſententiam Eccleſiæ non ſit ablatum.*

3 *Debiti petitio interdicitur vtrique coniugi cognationis,affinitatiſve impedimento innodato.*

4 *Coniux quando communi voto caſtitatem vouerit, altero eorum fornicante,an iudex Eccleſiaſticus ex officio poſſit compellere eos ad habitandum quo incontinentiæ conſulat,oſtenditur.*

Cap. Noë III.

GLoſſ.notabilis *hic verbo non fraudentur,verſ.ſed* 1
nunquid, tenet quod ille qui leuat filium ſuum de ſacro fonte,perdit ius exigendi: ſi vero petat, licet petendo peccet,debet tamen vxor ei reddere , vt per DD.quos plena manu citaui *ſupra* ad *cap 1. hac ead.cauſa.& quæſt.*

In ead. gloſſ. ibi,*Tu dicas quod ſtatim in ipſo facto* 2
perditum eſt ius exigendi,licet per ſententiam Eccleſiæ non ſit ablatum,&c. ita Sanchez *de matrimonio,lib.9 diſp.30.num.2*

In ead.gloſſ.ibi,*item ſi vterque leuauit filium ſuum* 3
de ſacro fonte,neuter habet ius petendi,&c.Collige ex gloſſ. vtrique cognationis, affinitatiſve impedimento innodato interdici debiti petitionem , cùm enim delictorum compenſatio hac in re locum minimè habeat , delictum alterius coniugis alterum non releuabit, vt per Abb. *in cap. ſi vir, num 5. de cognat. ſpirit.* vbi Alexand. de Neuo *n.7*. Hoſtienſ.& Ioan. Andr.*in fine*,Nauar.*in man.c.17.n.34* .Petr. Scot.*lect. 11. de matrim. §. ſecundum de hac cognatione*, Barth. à Ledeſma *dub.44.de matrim. verſ.de vſu verò*, Gaët. *in repet.c.ad limina,inf.hab ead.cauſa,& q.§.4.n.379*. Iacob.de Graff.*in aureis dec p.1.lib.2.cap.83. in fine*, Petr.de Ledeſma *de matrimon. quæſt.56.art.1.dub 5*. Matienſ.*in rub.tit.2.gloſſ.1.num.143.lib.5.nouæ recop.* Sanch. *de matrim.lib.9. diſp.28.num.3*. vbi ait quod licèt quatuor DD. vltimo loco citati , loquantur

quando

quando per fraudem,& malitioſè, vt ſe defraudent, id coniuges efficiunt, ipſe tamen indiſtinctè tenet vtrũque coniugem in hoc caſu arceri à debiti petitione ſiue fraudulenter, & malitioſè, ſiue abſque dicta malitia cognationem, aut affinitatem culpa ſua contraxerit; ſubditque idem dicendum eſſe, ſi alter ſolus id cognationis, aut affinitatis impedimentum incurrerit, aut interueniente culpa alterius, qui conſenſum præſtitit.

4 In ead. gloſſ. ibi, *Reſp. quòd non poteſt petere, ſed Eccleſia coget reliquum reddere debitum*, &c. Notatur ad hoc quòd quando vterque coniux communi voluntate caſtitatem vouit altero eorum fornicante, licèt alter à voto non eximatur, nec fas ſit petere coniugis reſtitutionem, poteſt tamen iudex Eccleſiaſticus ex officio compellere eos ad cohabitandum, quo incontinentiæ conſulat, vt per Hoſtienſ. *in cap. tua il 2. n. 2. ſuper verbo commorari, de iureiur.* vbi Ioan. Andr. *in fine*, Anchar. *num.* 4. Bellam. *r.* 4. Sed hanc ſententiam merito reprobant Abb. *in c. charisſimus n. 7. de conuerſ. coniug.* Alea. de Neuo *in c ex litteris n. 7.* & *ibi* Præpoſ. *n. 5. de diuort.* Greg. Lopez *l. 8. ad fin. tit. 2. p. 4.* quia *d. cap. ex litteris*, quod hæc gloſſ. pro ſe allegat, loquitur vbi abſque voto matrimoniũ ob alterius adulterium ſeparatum fuit, tunc enim ſi innocens in adulterium labatur, compenſatione hincinde facta ad priſtinum ſtatum matrimonium reſtituitur; ſecus vbi obligatio eſt Deo per votum acquiſita Et diſparitatis ratio eſt, quia in priori caſu ſeparatio fuit in fauorem innocẽtis, quo nocente effecto ceſſat fauor, atque delicta cõpenſantur; in poſteriori autem fuit in cultum Dei, cui caſtitas dicata eſt, ac proinde nulla eſt compenſatio. Et ideo Sanchez *de matrimon. lib 9. diſp. 17. num* 12. ſequens Alea. de Neuo *in d. cap tua n. 9. &* 10. ſentit minimè poſſe hos cogi ad cohabitandum, ſed aliis mediis, aut procurata voti diſpenſatione illi incontinentiæ periculo ſubueniendum eſſe.

Cap. De eo. V.

Ex Concil. Moguntin.

1 Concil Moguntinenſe *cap.* 10. in clauſtro Sancti Albani habitum, relatum *in hoc text.* ſtatuit quòd ſi alter coniux, vel ambo filium ſuum ea induſtria de ſacro fonte ſuſceperint, ad priuãdum ſcilicet alterum coniugem debito coniugali, vel eodem animo inſidiandi matrimonio, qui ſuperuixerit, ſi præuaricator, ſiue inſidiator eſſet, de cætero contrahere non poterit, ita colligunt Veracr. *in ſpeculo coniug. p. 1. cap. 26. concl.* 1. Maiol. *lib. 3. de irregul. c. 25. n. 16. verſ. criminum impedientia.* Vgolin. *de matrim. cap.* 20. *n.* 4. Viuald. *in candel. aureo p. 1. vbi de matrim. n.* 104. Matienſ *ad rub. tit. 1. gl. 1. n. 143. lib. 5. nouæ recop.* quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 6 num.* 8. vbi ſubdit quod ſic leuans ſi diſſoluto matrimonio aliud inierit, erit validum, Bonac. *in ſimili tract q. 3. puncto 14 n.* 17. idem reſoluentes ſi fiat patrinus filij alter coniux tenens eum in Confirmatione eodem animo inſidiandi matrimonio.

SVMMARIVM.

1 *Baptizandi opus laicis fidelibus iuxta canonicam auctoritatem, ſi neceſſe fuerit, facere liberè conceditur.*
2 *Baptiſmus eſt Sacramentum maximæ neceſſitatis.*
3 *Baptiſmum à laico, fœmina, vel etiam infideli collatum extra neceſſitatem, validum eſt, quamuis conferens mortale peccatum committat.*
4 *Pœnitentiæ miniſter etiam in neceſſitate eſſe non poteſt quilibet homo, ſed ſolum Sacerdos.*
5 *Reſpondetur cuidam obiectioni.*
6 *Cognationem ſpiritualem cum baptizato, c. iiſq; parentibus, contrahunt laici in neceſſitate baptizantes.*
7 *Coniugi in neceſſitate baptizanti filium communem, nimirum ſuum, & alterius coniugis, minimè interdicitur petitio debiti.*
8 *Coniux non dicitur in neceſſitate baptizare filium in abſentia Sacerdotum, ſi quilibet alius adeſſet, qui poſſet, & vellet baptizare.*
9 *Parens ſi in caſu neceſſitatis quando nullus adeſt, qui patrinus ſit, id munus obeat erga communem filium, aut ſolius alterius coniugis, an priuetur petitione debiti, oſtenditur.*

Cap. Ad limina. VII. *Ioan. VIII.*

1 Ioannes Papa VIII. Anſelmo Lemouicinæ Eccleſiæ Epiſcopo, ſcribens ait baptizandi opus laicis fidelibus iuxta canonicam auctoritatem ſi neceſſe fuerit, facere liberè concedi, vt refert Gratian *in præſenti*, conſonant *cap. ſuper quibuſdam 30 q. 3. & c. in neceſſitates, & in c a quodam Iudæo, de conſec. diſt* 4. cum multis aliis, quæ adducunt citati à Viuald. *in candel. aureo p. 1. tit. de Baptiſmo n.* 39. & à Bonac. *de Sacr. diſp. 2. q. 2. puncto 5. n.* 4. eam rationem communi- 2 ter afferentes, quia Baptiſmus eſt Sacramentum maximæ neceſſitatis, ideoque conuenientiſſimum fuiſſe, vt in materia communi, aqua ſcilicet, quæ vbique facile reperitur, & in ſimpliciſſima actione, atque verbis inſtitueretur, & præterea vt miniſter communis eſſet, eiúſque miniſterium cuilibet concederetur, ad ſimile autem de ſacramento Pœnitentiæ, quod etiam neceſſitatis eſt, reſpondent non eſſe tantæ neceſſitatis, cùm conſtet per contritionem ſuppleri poſſe defectum abſolutionis ſacramentalis, at vero in Baptiſmo ſaltem paruulorum non ita, iuxta illud Chriſti Domini, *niſi quis renatus*, &c. refertur *in cap. debitum, de Baptiſmo.*

3 Non obſtat quod ſupradicta recepta ſolutio concludere videtur ſolùm ſuppoſito articulo neceſſitatis, non ita eo ceſſante, cùm tamen apud omnes conſtet etiam extra neceſſitatem Baptiſmum à laico, fœmina vel etiam infideli collatum validum eſſe, quamuis conferens mortale peccatum committat, quod deducitur ex *d. cap. à quodam, & ex cap. Romanus, de conſec. diſt.* 4. faciunt elegantiſſima verba Auguſtini *lib. 2. contra Armen. cap.* 13. dum inquit, ſed etſi nulla neceſſitas vſurpetur, & à quolibet detur, quod datum fuerit, non poteſt dici non datum, quamuis rectè dici poſſit illicitè datum Comprobat Conc. Trid. *ſeſſ. 7. de Baptiſmo canon.* 4 D. Tho. *3. p q. 67. art. 3 ad* 1. Nau *in man. c. 22. n.* 7. Soar. *de Sacram. diſp 23. ſect.* 1. Quia reſponderut ex communi ſenſu, & traditione Eccleſiæ ſemper intellectum fuiſſe Chriſtum Dominum ita ſacramentum Baptiſmi inſtituiſſe, vt validè à quolibet ſemper præſtaretur, quod Apoſtolica facta declararunt: Ananias enim, qui laicus fuiſſe creditur, Saulum baptizauit *Act. cap. 9. &* 10. Petrus iuſſit familiam Cornelij à fratribus, qui ſecum venerunt, baptizari, & Athanaſius puer adhuc nonnullos baptizauit, vt latè proſequitur Soar. *vbi proximè*, comprobans id in hoc Sacramento præ cæteris congruentiſſimum fuiſſe; quamuis enim Pœnitentiæ ſacramentum ſit neceſſarium, non tamen tãta in eo reperitur neceſſitas non ſolùm quoad vltimam ſalutem, ſed etiam quoad alios effectus diuinæ gratiæ, cùm Baptiſmus ianua ſit, & fundamentum omnium Sacramentorum, iuxta text. *in c. vlt. de Presbyt. non baptiz.* Vnde etiam ea ſtante non

4 poteſt pœnitentiæ miniſter eſſe quilibet homo, ſed ſolùm Sacerdos; neque etiam in qualibet neceſſitate, ſed ſolùm in extrema, & deinde quia Baptiſmus non poteſt iterari, pœnitentia ſic; vnde in pœnitentia nullum eſt periculum ſi non valeat ex eo, quòd non erat tanta neceſſitas quanta requiritur, Baptiſmus verò non eſt iterabilis, & ita oportebat, vt omnia certa ſint, quæ ad illud conficiendum pertinebant, vt his poſitis ſtatim valeat, ſiue ſubſit neceſſitas, ſiue non, quòd latiùs explicat Soar. *ſect.* 1.

5 Ex quibus omnibus non poſſum non mirari Caluini inſaniam, qui cum doceret omnes Chriſtianos etiam laicos pariter omnium Sacramentorum idoneos eſſe miniſtros, de Baptiſmo tamen agens negat illud etiam in neceſſitatis articulo miniſtrari poſſe, niſi ab illis, qui muneri ſunt Eccleſiæ ad hoc inſtituti, contra quem late ſcribit Soar. *d. ſect.* 1. Neque obſtat præcipuum quo Caluinus mouetur fundamētum, ex auctoritate Chriſti Domini *Euntes*, &c quo loco Apoſtolos ſolos videtur Chriſtus inſtituiſſe huius Sacramenti miniſtros, ſed reſpondetur bene Apoſtolica facta declaraſſe mandatum illud, vt ſuprà oſtendimus, manet igitur ſtante neceſſitate laicum, vel etiam hæreticum, aut fœminam validè. & licitè baptizare, ſeruato tamen ordine, vt praeſente clerico non laicus neque præſente fideli infidelis, neque præſente viro fœmina baptizet. ſi autē prætermiſſo hoc ordine, vel ex neceſſitate laicus, aut infidelis, aut fœmina ſeruata Eccleſiæ forma baptizent, Baptiſmus valet, illi tamen peccant mortaliter ſic miniſtrantes, vt reſoluunt Nauar. Sot. & Soar. *dictis locis*, & plures alij, quos refert, & ſequitur Bonac. *de Sacram diſp.* 2. *q.* 1. *puncto* 5. *n* 9.

6 Huiuſmodi autem laici in neceſſitate baptizantes contrahunt cognationem ſpiritualem ſubſequens matrimonium dirimentem cum baptizato, eiuſque parentibus, vt bene reſoluunt Greg. Lop. *l.* 1. *verbo clerico, tit.* 7. *p.* 4. Cou. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 6 § 4 *n.* 4. Galleg. *de cognat. ſpirit c.* 11. *n* 5. Gaet *in repet huius cap.* §. 4. *q.* 144 *num.* 38 *ſ.* Philiarch *de offic. Sacerd. tom* 1 *part.* 2. *c.* 11. Bartholo. a Ledeſma *de matrim. 10. dub.* 4. *ad fin* Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim c.* 1 . §. 1 Matiē. *ad rub tit.* 1. *gloſſ* 1. *n.* 170 *l. b.* 5. *noua recopil.* Nau. *in man. c.* 16. *n.* 34 *in fine & c.* 22. *n.* 40. *in fine, & conſ.* 53. *n.* 2. *de ſponſalib. in antiq alias conſ.* 5. *n.* 2. *de cognat. ſpirit. in nouis*, Petr. de Ledeſma *de matrim. q* 56. *art.* 1. *dub.* 2. Llamas *in methodo Curat.* 3. *p. c.* 8. §. 19. *in fine*, Viuald. *in candel. aureo p.* 1. *vbi de Baptiſmo n.* 42. *& vbi de matrim. n.* 155. Fr. Emman. *in ſum. tom* 1. *c.* 216. *n.* 11. *concl.* 5. & 6. Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 62. *n* 10. vbi *n.* 11. cum quinque Doctoribus vltimo loco citatis ſubdit ideò patrem, qui in neceſſitate filium ſuæ concubinæ baptizauit non poſſe eam ducere.

7 Quamuis autem inter ipſos coniuges oriatur etiam cognatio ſpiritualis, quæ ſi matrimonium præcederet, ipſum dirimeret, vbi eorum alter in neceſſitate baptizauerit filium communem, nimirum ſuum, & alterius coniugis, minimè tamen interdicitur petitio debiti, vt expreſsè deciditur *in hoc text.* in quo ea ratio præſtatur, quia non eſt æquum coniugem, qui culpæ immunis fuit, ſoæque ſatisfecit obligationi, baptizans prolem ne in æternum periret, id damnum ſentire, vt ſibi interdicatur debiti petitio, quæ pœna eſt delicti, & quamuis hic text. loquatur de eo, qui proprium filium, & vxoris ſuæ ſimul baptizauit: at ratio in eo ſubiuncta militat etiam in caſu, quo coniux baptizat filium ſolius alterius coniugis in neceſſitate, atq; ideò dicendum eſt, nec tunc arceri à debiti petitione: quare ita tenent Sot. *in* 4. *diſt.* 42. *q.* 1 *art.* 1. *concl.* 5. Petr. de Ledeſma *de matrim q* 56. *art.* 1. *dub.* 4. Nauar *in man. c.* 22. *n.* 40. *ad fin.* Henriquez *in ſum. lib.* 2. *de Baptiſmo c.* 18 §. 3. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſput.* 26. *n* 3. vbi ſubdit cum Henriquez *citato loco*, eadem ratione idem dicendum eſſe, ſi coniux iam ad fidem conuerſus vxorem, quam infidelitatis tempore duxerat, baptizet occurrenti eadem neceſſitate.

Abſentia Sacerdotum nimia neceſſitate cogente baptizauit.] Ergo videtur non incurri priuatio petendi debitum, quamuis alius adeſſet, qui poſſet, & vellet baptizare, ſi is non eſſet Sacerdos. Cæterùm dicendum eſt tunc non occurrere dictam neceſſitatem, atque ita incurri prædictam pœnam ex ea ratione, quia text. hic ponderat patrem rectè feciſſe, & ne infans abſque Baptiſmo decederet, at dum adeſt alius volens baptizare, pater non eſt culpæ immunis, nec puer eam patitur neceſſitatem decedendi abſque Baptiſmo, ſi à parente ſuo non baptizetur; quare rectè ea neceſſitas tunc intelligitur eſſe, quando nullus adeſt, qui id munus obeat, atque ita periculum eſſet, vt proles abſque Baptiſmo obiret, ita explicant Hoſt. *in cap. ſi vir num.* 3. *ſuper verb. ſi ex malitia, de cognat. ſpirit.* vbi Ioan. Andr. *n.* 4. Præpoſ *etiam num.* 4. & Henric. *n.* 3. Brunell. *de ſponſalib. concl.* 2 *n. n.* 13. plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. num.* 2. vbi ſubdit quòd quando infans cenſetur eſſe in præſentiſſimo mortis periculo, parens verò miſeratione commotus ne abſque Baptiſmo decedat, pene indeliberato accurrit, quamuis adeſſent alij, qui id munus præſtare poſſent, non priuatur iure debitum petendi, quia tantum abeſt, vt delinquat, quin potius mereatur. 8

9 Vtrum autem idem dicendum ſit, ſi in caſu neceſſitatis quando nullus adeſt, qui patrinus ſit, parens id munus obeat erga communem filium, aut ſolius alterius coniugis? Pars negatiua probari videtur ex eo, quia ratio huius text. ne infans abſque Baptiſmo decedens pereat in æternum, non habet locum in hoc euentu, cum patrinus non ſit de Baptiſmi neceſſitate, & ideò hanc partem ſuſtinet Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. c.* 15 § 11. *& lib.* 2. *de Baptiſmo c.* 18. *in fine.* Verum pars affirmatiua verior eſt, quia licet ad valorem Baptiſmi non ſit neceſſarius patrinus, eſt tamen in præcepto; & vbi nullus adeſt, qui id præſtet, rectè facit parens id præſtando, & quamuis in Baptiſmo priuato id neceſſarium non ſit, tamen vt ſeruetur Sacramenti ſignificatio, præſtantius eſt patrinum adhiberi; quare text. hic loquens de baptizante, intelligendus eſt de concurrente ad Baptiſmum, vt ille rectè adminiſtretur, prout communis Doctorum ſententia reſoluit, & hanc affirmatiuam partem ſuſtinet Sanchez *d diſp* 26. *n.* 3. vbi *n* 4 ſubdit ſe illud veriſſimum putare, nempe patrem, qui non vt ſuſceptor, & intendens exercere cæremoniam Eccleſiæ, ſed materialiter teneret, vt poſſet eſſe infans, qui baptizatur, in matris vlnis, vel in lecto, aut humi nullatenus arceri a debiti petitione, quia non eſt verus ſuſceptor, nec contrahit cognationem ſpiritualem, nec culpæ eſt reus.

Cap. Omnes. VIII. *Symmach.*

Symmachus Papa, relatus *in hoc text.* ait quòd ille, qui recipit pœnitentiam à Sacerdote, ita eſt filius eius ſpiritualis, ſicut ille, quem emergit, vel ſicut ille, quem ſuſcepit de ſacro fonte. Vnde colligunt D. Thom. *in* 4. *diſt.* 42. *quaſt.* 3. *art.* 2. *ad* 8. Turrec. *in ſum huius cauſa, & quaſt. art.* 2. *n.* 4. Palud. *in* 4. *diſt.* 42. *q* 1. *art.* 1 *concl.* 2. *num.* 7. Viguer. *inſtit. cap.* 16. § 7. *verſ.* 9. *impedim.* 8. *in fine*, Galleg. *de cognat. ſpirit c.* 10 *n.* 13. eſſe graue ſcelus accedere ad filiam Confeſſionis, ſicut ad filiam Baptiſmi, & addit Galleg. eſſe inceſtum cum ſacrilegio, quæ circumſtantia cum notabiliter 1

liter aggrauet, eſt proinde neceſſariò facienda, vt benè reſoluuot Barth. à Ledeſma *de ſacramento Pœnitentiæ, vbi de Confeſſione dub.* 10. *col. pen.* Viuald. *in candel. aureo par.* 1. *vbi de Confeſſ. n.* 50. Henriquez *in ſum. lib.* 11. *de matrimon. c.* 11. §. 1. Fr. Emmanu. *etiam in ſum. tom.* 1. *cap.* 209. *num.* 1.

Cap. Si quis. IX. & ſeq. *Cæleſtin.*

1 EX *hoc text. & cap. ſequenti*, quod incipit, *non debet, vlt.* vulgo colligitur Presbyterum carnaliter cognoſcentem filiam ſpiritualem, cuius ſacram confeſſionem audiuit, crimen admittere depoſitione dignum, vt per Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 40. *n.* 15. Nauar. *conſ.* 1 *n.* 6. *aliàs conſ.* 2. *n.* 6. *de hæret.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *quæſt.* 26. *art.* 1. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 7. *quæſ.* 13. Farinac. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 137. *n.* 17. Bernard. & Salzed. *in pract. cap.* 85. *per tot. in nouiſſ. impreſſ.* Seraphin. ad Freitas *in addit. ad Illuſtri. D. Roderic. à Cunha in tractat. de ſollicitantibus mulieres in confeſſion. q.* 24. *n.* 39 Ioan. Sancti. *in practicis diſputation. diſp.* 11. *n.* 2. *verſ. alij vero, in med.* vbi addit quod iã ex conſuetudine talis non infligitur pœna. Et licèt contra Confeſſores ſollicitantes pœnitentes ad turpia, & inhoneſtos actus in confeſſione, tãquam de hæreſi ſuſpectos ioquin, & multis pœnis puniri præcepiſſent Pius IV. *conſtit. ſua incip. Cùm nuper*, & Paulus V. *alia conſtit. incip. Dilecte fili, ſub dat.* 16. *Septemb.* 1608. & Gregorius XV. *alia conſtit. incip. Vniuerſi Dominici gregis, ſub dat.* 30. *Auguſti* 1622. quarum memini *in meo tractat. de officio, & poteſt. Parochi, c.* 19. *n.* 48. tamen in eaſdem non incidet ſollicitans ad venerea extra confeſſionem filiam ſuã ſpiritualem ratione pœnitentiæ, ſi ſollicitauit alia occaſione, quàm occaſione ſeu prætextu, vel ſimolatione confeſſionis, vt ſi mulieré trãſacta confeſſione domi ſuæ viſitauit vt eam prouocaret ad peccatum, aut ſi eam litteris, vel internunciis ad libidinem prouocauit, ita Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 12. *c.* 48. *num.* 16. *& de caſibus reſeruatis lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 29. Sanctarel. *de hæreſi cap.* 44. *n.* 1. Illuſtriſſ. D. Roderic. à Cuncta *de ſollicitantib. mulieres in confeſſione, q.* 5. *num.* 15. quos refero *d. cap.* 19. *num.* 51. vbi *num.* 53. reſoluit Confeſſorem, qui carnaliter cognouit pœnitentem, non teneri in confeſſione hanc circumſtantiam exprimere.

2 Vtrùm Confeſſarius habens copulam cum filia confeſſionis, teneatur confiteri illam circunſtantiam Vide Nauar. *conſ.* 2. *num.* 6. *de hæret.* Simanch. *de inſtit. Cathol. tit.* 40. *n.* 15. Bermond. *de publicis concub. rub. de inceſtis, num.* 23. Galleg. *de cognat. ſpirit. c.* 10. *n.* 13. Decian *in tract. crimin. lib.* 6. *c.* 23. *num.* 1. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *quæſt.* 17 *art.* 1. *& in ſum. tom.* 1. *c.* 209. *n.* 1. *in* 2. *edit.* Scot. *in* 4 *d.* 41. *quæſt.* 1. *art.* 2. *col.* 3. *verſ. quòd ſi Canonem*, Henriquez *in ſum. lib.* 4. *c.* 14. §. 4 *& lib.* 5. *cap.* 7. §. 6. *& lib.* 12. *c.* 11. §. 1. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2 *lib.* 1. *cap..* *num.* 32. *& tom.* 1. *lib. conſ.* 1. *num* 13. Bened. Ægid. *de priuileg. honeſt. art.* 11. *n.* 18. Param *de origine Inquiſ. in diſput. de ſollicitat. mulieris in confeſſione, n.* 3. quæ habetur *in fine libri*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. l.* 31. *n.* 148. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 55. *per tot.* Nugn. *in addit. ad* 3. *part. tom.* 2. *q.* 9. *ar.* 2. *dub.* 3. *in fine*, Illuſtriſſ. D. Roder. à Cuncta *d. tractat. de ſollicitantibus mulieres in confeſſione, q.* 5. *n.* 52. *&* 53. latè Ioan. Sanct. *in practicis diſputat. diſp.* 11. *per tot.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. p.* 1. *tract.* 5. *c.* 11. *q.* 75. Raguc. *in Lucerna Parochorum*, vbi de ſacrament. Pœnitent. *q.* 43 Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 35. metipſum *de officio, & poteſt. Parochi, c.* 19 *n.* 53.

Quæstio II.

GLoss. *verbo ſponſalia, in ſum. huius quæſt.* tenet matrimonium eſſe irritum, quando pubes non eſt potens ad copulam coniugalem habendam, vt per Verae. *in ſpeculo coniug. part.* 1. *art.* 39. *concl.* 2. Verùm id matrimonium valere contra hanc gloſſ. meritò ſuſtinent omnes ferè *in cap. puberes, n.* 5. *de ſponſat impub.* vbi Innoc. *in fine*, Hoſtienſ. *num.* 5. Ioan. Andr. *num.* 8. *in fine*, Butr. *n.* 3. Anchar. *n.* 5. Alex. de Neoo *num.* 8. Cardin. *n. vnico*, & Præpoſ. *ad fin.* Syluest. *in ſum. verbo matrimon.* 5. *q.* 7 Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 5. *in initio n.* 2. Nauar. *conſ.* 39. *n.* 14 *de ſponſalib. in antiq. & conſ.* 4. *n.* 14. *de deſponſat. impub. in non.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 889. *num.* 10. Henriquez *in ſum lib.* 11. *cap.* 13. §. 10. *in commento lit. E. & lib.* 12. *cap.* 7. §. 1. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 104 *num.* 15.

Cap. Vbi non eſt. Vnic.

GLoſſ. *verbo nihil, in præſenti text.* tenet, quòd promittens matrimonium pro abſente, & inſcio etiam præſtito iuramento non eſt periurij reus, ſed tenetur bona fide, & abſque fraude, & fictione adhibere omnem diligentiam, quam rei qualitas expoſcit quòd ſi alter adhuc nolit, liber manet, ita Scot. *in* 4. *diſt.* 29. *q.* 1. *art.* 4. *ad* 3. Cou. *in c. quamuis pactum, p.* 2. §. 5. *num.* 1. Marant. *diſp.* 7. *n.* 19. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 43. *art.* 2. *dub. vlt concl.* 1. Gutier. *de iuram. confirmat. p.* 1. *c.* 44. *n.* 2. Sanchez *de matrim. lib.* 1 *diſp.* 24. *num.* 11. An & quando promiſſio facti alieni valida ſit, fuit eleganter reſolutum *in Rota vna Anconitana pecuniaria* 20. *Iunij* 1613. *coram bona memor. Buratto*, vbi bona adnotatio D. mei Ioannis Franciſci Ferentili in Romana Curia Aduocati. 1

Quæstio. III.

Summarium.

1 *Patri ſpirituali non minor reuerentia, & dilectio debetur, quam carnali.*
2 *Patrem ſpiritualem interimens non minus puniendus eſt, quàm qui carnalem interfecit.*
3 *Pater ſpiritualis tenetur alere filium ſpiritualem.*
4 *Pater ſpiritualis non poteſt à filio ſpirituali in ius vocari abſque venia.*
5 *Teſtis an poſſit eſſe filius ſpiritualis in cauſa patris ſpiritualis, remiſſiuè.*
6 *Filius ſpiritualis an faciat deficere conditionem fideicõmiſſi, ſi gratus ſine liberis decederet oſtenditur.*
7 *Filius ſpiritualis an poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vendicare, remiſſiuè.*

Cap. Ita diligere. I. *Nicol.*

NICOLAVS Papa reſpondens ad conſulta Bulgarorum *cap.* 2. relatus *in hoc text. ſtatim in princ.* dicit quod ita diligere debet homo eum, qui ſuſcipit de ſacro fonte, ſicut patrem, vnde vulgò colligi ſolet patri ſpirituali non minorem reuerentiam, & dilectionem deberi quàm carnali, vt per Alexand *conſ.* 143. *n.* 6. *vol.* 2. Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, n.* 27. *C. de reuocand. donat. & de pœnis temper. cauſ.* 21. *n.* 1. Salzed. *ad Bernard. in pract. cap* 85. *lit. B, in nouiſſ. impreſſ.* 1

Ex quibus primò infertur, illum qui interemit pa- 2

trem ſpiritualem non minus puniendum eſſe, quàm qui carnalem, gloſſ. *verbo parentem, in cap. aut factam, de pœnit. diſt.* 1. Alex *in addit. ad Bart in l. Diuus*, vbi Hippolyt. de Marſil. *in fine, ff. de parricid.* Carrer. *in praxi tit. de homicid. §. nono quæro, num.* 10. Plaça *de delictis, cap.* 22. *num.* 18. *& cap.* 40. *num.* 11. *verſ. tertio ſuffragatur*, Rolas *de ſucceſſionib. cap.* 28. *n.* 9. Tiraquell. *de pœnis temper. cauſa* 21. *num.* 2. Salzed. *loco citato*, Baiard. *ad Clar. §. parricidium num.* 1. Decian. *in tract. crimin. lib.* 9. *cap.* 9. *n.* 6. Farinac. *in praxi crimin. q.* 120. *num.* 16. vbi ſubdit hoc non reperiri iure fulcitum, ac propterea exiſtimat occidentem patrem ſpiritualem grauius puniendum quam ſimplicem homicidam, propter qualitatem ſpiritualis coniunctionis, non autem, vt parricidam.

3 Secundò infertur patrem ſpiritualem teneri alere filium ſpiritualem, Tiraquell. *dicta cauſa* 21. *num.* 9. *& dicto verbo ſuſceperit liberos, num.* 31. Roias *de ſucceſſionibus cap.* 21. *n.* 32. *& c.* 28. *n* 6. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis in princip. num.* 19. *ff. de liber. agnoſc.*

4 Tertio infertur patrem ſpiritualem non poſſe à filio ſpirituali in ius vocari ſine venia, Tiraquel. *dicto verbo ſuſceperit liberos, num.* 18. *&* 36. Duen. *reg.* 351. *ampl.* 2. Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part.* 11. *conſider.* 16. *verſ. & non ſolum*, Alcan. *Clem. de patria poteſt. effectu* 3. *ſub num.* 7. Franc Viui. *deciſ.* 230. *num.* 18.

5 An autem filius ſpiritualis poſſit eſſe teſtis in cauſa patris ſpiritualis, dixi *ſup. ad cap. ſi teſtes* 4. *quæſt.* 2. *num.* 21.

6 An etiam filius ſpiritualis faciat deficere conditionem fideicommiſſi, ſi grauatus ſine liberis decederet; negatiue reſpondet Card. Mantic. *de coniectur. vltim. voluntat. lib.* 11. *tit.* 8. *num.* 14. Alexand. Trentacinq. *de ſubſtitutionib. part.* 4. *cap.* 7. *num.* 19. Surd. *de aliment. tit.* 1 *quæſt.* 11. *num.* 4. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 81. *in fine*, Intrigl. *de ſubſtit. centur.* 3. *quæſt.* 61. *num.* 2. Bernard. Græu. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 136. *num.* 36. Fuſar. *de fideicommiſſ. ſubſtit. quæſt.* 412.

7 An denique filius ſpiritualis poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vendicare, vide Plac. *de delict. cap.* 40. *num.* 11. Clar. *§. fin. quæſt.* 14. *num* 25.

8 *Et eos, qui adoptione filij ſunt*] Plura de cognatione legali, quæ ex adoptione prouenit, & qualiter contrahatur, & vtrùm impediat matrimonium, tractant Doctores, quos plena manu citaui ad *rub. & tit. de cognat. legali, in Decretal.*

Cap. Pitacium. II.

1 GLoſſ. notabilis *verbo ſororis, in præſenti text.* tenet in nullo impedimento iure diuino naturali matrimonium dirimente poſſe Pontificem diſpenſare, vt per de D. Antonin. 3. *part tit.* 1. *cap.* 11. *§.* 1 *ſtatim in princip. & cap.* 14. *§.* 2. *concl.* 3. Syluest. *verbo Papa quæſt.* 17. Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib.* 1. *art.* 45 *lit. A. & ar.* 46. *lit. B.* Scot. *in* 4. *diſt.* 40 *quæſt. vnic. ar.* 3. *col.* 3. *verſ. in cap. ergo*, Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap* 6. *§.* 10. *num.* 10. Nauar. *in man. cap.* 22. *num.* 81. Molin. *de primogen. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 12. *verſ. ſi impedimentum procedebat* Caet. *in repet. c. ad limina* 30. *quæſt.* 1. *§.* 4. *q.* 134. *num.* 361. Menoch. *conſ.* 17. *num.* 1. *&* 9. Sanchez *de matrimon. lib.* 8. *diſput.* 6. *num* 10

2 In gloſſ. *Multo magis*, ibi *pater ſpiritualis eſt magis diligendus, quam carnalis.* Vide quę dixi ad *cap. ita diligere. in princip. hac eadem cauſa, & quæſt.* & in ſpecie hanc gloſſ. dicunt in hoc ſingularem Barbat. *in lib.* 2. *col.* 7 *ff. de verborũ ſignific. & in repet. l. cùm acutiſſimi, col.* 117. *C. in fideicom.* Salzed *ad Bernard. in practic c.* 85 *litter. A, B. in nouiſſ. impreſſ.*

Quæstio IV.

Cap. Quod autem. VI. & vlt.

Vrbanus. II.

INTERDICTVM eſſe vxorem ſimul cum viro filium alicuius in Baptiſmate ſuſcipere, per hunc text. tenet Galleg. *de cognat. ſpirit. c.* 9. *n.* 8. & ſaltem eos peccare venialiter cum materia ſit leuis, affirmat Suarez 3. *par. q.* 67. *art.* 8. *col.* 3. *verſic. ſecundo explicat.* Verùm nullam eſſe culpam melius aſſerit Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 57. *num.* 5. vbi ex pluribus Doctoribus antiquis probat attento iure antiquo poſſe vtrumque coniugem ſimul eo munere fungi, licet non ita decens ſit. Poſt Concilium verò Trid. id abſque dubio licere, ac proinde virum, & vxorem minimè peccare ſuſcipientes alienum puerum in Baptiſmo, reſoluunt Nauar. *in man. cap.* 22. *n.* 39. Sanchez *dict. n.* 5. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ l.* 4. *tit.* 15. *l.* 1. *de matrim. n.* 84. Bonacin. *de matrimon. quæſt.* 3. *puncto* 5. *§.* 2 *num.* 5 Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 32. *num* 57. Et poſſe patrinum matrimonium contrahere cum ea, cum qua ſimul alienum filium ſuſcepit, declarauit, ſ.m. Pius V. *in ſua Bulla incip. Cùm illius vicem, ſub dat* 4. *Kalend. Decemb.* 1566. vt atteſtantur Sanchez *d. lib.* 7 *diſput.* 54 *n.* 12. Bonacin. *d §.* 2 *n.* 6. 1

Quæstio V.

Cap. Aliter. I. *Euariſtus.*

DE intellectu vide Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib.* 1. *cap.* 5. 1

Et à parentibus, & propinquioribus ſponſetur, &c.] Euariſtus Papa ſcribens Epiſcopis Africæ *epiſt.* 1. relatus *in hoc text.* teſtatur pro nupta non haberi puellam, quam pater non deſponſat, & ſimile ſtatuit Leo Pontifex *in cap. qualis, hac eadem cauſ. & quæſt.* & D. Ambroſ. cuius dictum refertur *in cap honorantur* 32 *quæſt.* 2 ait non eſſe virginalis pudoris maritum eligere, ſed iudicium parentum expectare, multáque S. Scripturæ exempla ad hoc confirmandum affert Cardin Bellarm *lib.* 1. *de matrim. c.* 19. *prop.* 3. quem citat Sanchez *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 23. *n.* 9. *verſ.* 3. Vnde cùm in hoc teneantur filij obedire parentibus, eo quòd res ſit grauis, erit peccatum lethale ſi filius inuitis parentibus inierit matrimonium ſecundùm Scot *in* 4. *diſt.* 28. *quæſt.* 1. *a.* 1. *in fine*, Nauar. *in man. c.* 14 *n.* 15. Verac. *in ſpeculo coniug p.* 3. *art.* 20. *concluſ.* 3. Salon. 2. 2. *poſt q* 61. *& q.* 5. *de dominio art.* 5. *concl.* 1. *pag.* 525. Henriq *in ſum. lib.* 11 *de matrim. c.* 7. *§.* 6. Philiarch. *de officio Sacerd. tom* 1 *par.* 2 *lib.* 4. *c* 21. Petr. de Ledeſma *de matrim q.* 47. *art.* 6. *dub.* 2. Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 56. *n.* 19. Fr. Emman. *in ſumma tom.* 1. *cap.* 14. *num* 2. & hanc ſententiam eſſe probabiliſſimam aſſerit Sanchez *de matrimon. l.* 4. *diſput.* 23. *num* 9. quamuis *num.* 10. probabilius credat teneri filios ſub culpa lethali conſilium parentum circa matrimonium petere, non tamen illud ſequi. 2

A Sacerdote benedicatur, &c.] Ergo eſt præceptum recipiendi benedictiones nuptiales, de quo vide Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſput* 82. *num* 6. 3

In gloſſ. *Contubernia* ibi, *quandoque tamen præſumit canon pro matrimonio*, &c. Vide Menoch. *conſ.* 199. *n.* 48. *& de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 1. *num.* 68. 4

Cap.

Digitized by Google

Cap. Noſtrates. III. *Nicol.*

1 EX hoc text. *in verſ. peccatum*, vulgò colligitur culpam lethalem non eſſe matrimonium conſummare ſiue petendo, ſiue reddendo ante benedictiones Eccleſiæ ſi deſit contemptus, ita docent Nauar. *in man. cap. 22. num. 83.* Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 2. num. 2.* Vitald. *in candelabro aureo part. 1.* vbi de matrimon. *cap. 39. verſ. deinde diſceptari ſolet*, Fuſc. *de viſitat. lib. 2. cap. 3. num. 21.* Perez *l. 1. verſic. quæri poteſt tit. 1. lib. 5. Ordin.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num 98. lib. 5. noua recopil.* Petr. de Ledeſma *de matr. q. 45. art. 5. puncto 3. dub. 1. & in ſumma p. 1. de Sacrament.* vbi de ſacramento matrimonij *c. 6 concl. 7. propè fin.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 15. princ. num. 18.* Cened. *ad Decretal. collect. 49. num. 3. & pract. ac canonic. qq. lib. 1. q. 30. propè fin.* Henriquez *in ſumm. lib. 11. cap. 5. §. 7. in fine, & cap. 7. §. 3. & cap. 16. §. 3.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 2. q. 7. num. 2.* Ægid. de Coninck *de Sacrament. tom. 2. diſput. 27. num. 71. cum ſeqq* Sanchez *de matrimon lib. 3. diſp. 12. n. 4.* Gutier. *eod. tract. cap. 48. num. 3. & cap. 109. num. 13.* Bonacin. *in ſimili tract. q. 4. puncto 6 num. 1. in fine, & n. 4. verſ. rogabis quartò*, Baſil. Pont. *de impediment. matrim. c. 26. § 2. verſ. ex quibus.* Ergo ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi p. 2. alleg. 32. n. 181.*

2 In gloſſ. *Inuitatis.* Notatur ad hoc, quòd teſtes in matrimonio non exiguntur rogati, vt per Greg Lop. *l. 1. verbo ſin teſtigos, tit. 3. p. 4.* Nauar. *conſil. 20. num. 1. de ſponſalib. in antiq aliàs conſ. 11. num. 1. de clandeſt. deſponſat. in nouis*, Segula Daualos *in direct. iudic p. 2. cap. 15. num. 53.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. cap. 3. §. 9.* Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 41. num. 7.* Gutier. *eod. tract. cap. 55. in fine*, Bonacin. *in ſimili tract. q. 2. puncto 8. num. 44.* Poſſeuin. *de officio Curati cap. 10. n. 22. verſ. quæres metipſum de offic. & poteſtate Epiſcopi p. 2. alleg. 32. n. 139.*

Cap. Nullum. VI.

Ex Concil. Arelatenſi.

1 VVlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd matrimonium ſine dote regulariter non ſolet contrahi, vt per Surd. *deciſ. 62. n. 14.* cùm pauci, nullive ſint, qui ſine dote vxores ducere velint, *l. ſi donaturus, §. 1. de condict. cau ſa data, l. 4. §. ſed etſi mulier. ff. de doli mali except. l. 1. ff. ſolut. matrim.* nouiſſimè Aluarez de Valaſco *de priuilegiis pauperum p. 1. q. 17. n. 49.*

In gloſſ. *Dos. ibi, ex hoc dicunt quidam quòd ſemper aliquid dandum eſt in dotem, & ſi nimia paupertas cogat, ſaltem dabis vnum denarium, quod non concedo, & hoc eſt conſilium.* Vide Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi p. 8. conſid. 40.* Tiraq. *de nobil. c. 20. n. 163.*

Cap. Fœminæ. VII.

Iſidorus.

1 GLoſſ. *verbo annulus, verſ. vel niſi ſit de conſuetudine loci in præſenti text.* tenet quòd ſi conſuetudo loci ſit, vt annuli traditio ſignificet ſponſalia, vel matrimonium, præſumitur iuxta loci conſuetudinem, vt per Butr. *in c. fin. num. 8. de deſponſat. impub.* vbi Abb. *num. 7.* Alexand. de Neuo *num. 12.* & Cardin. *quæſt. 1.* Couar. *de ſponſ. lib. p. 2. cap. 4. in initio n. 3* Veracruc. *in ſpeculo coniug. p. 1. art. 16. dub. 3.* Barthol. à Ledeſma *dub. 9. de matrim.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 2. n. 6.* Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 22. n. 2.*

Cap. Nec illud. VIII.

Ambroſius.

GLoſſ. *verbo vxor, verſ. ſed quid dices, in præſenti text.* innuit olim iure antiquo attento, matrimonium per epiſtolam celebratum validum fuiſſe vt per Couar. *de ſponſalib. p. 2. c. 4. in initio num. 11. in fine.* Perez *l. 1. verſ quid autem ſi in matrimonio, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 2.* Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 12. n. 1.* vbi ſubdit quòd ſi antequam perueniat epiſtola, ad alium contrahentem, reuocatus ſit conſenſus ſiue tacitè, ſiue expreſsè, dicendum eſt idem, quod ipſe tradiderat *diſp. præcedenti à num. 6. vſque ad num. 14.* dum egerat quando matrimonium contrahitur per procuratorem. 1

Verùm autem poſt Concilium Tridentin. *ſeſſ 24. de reform matrim. c. 1.* validum ſit matrimonium per epiſtolam celebratum, ſolet ab aliquibus in dubium reuocari, & valere probabilius exiſtimo, quia plures Doctores, qui poſt Tridentinum ſcripſere, indiſtinctè aſſerunt matrimonium contractum per epiſtolam validum eſſe, quod tamen minimè aſſererent, ſi Tridentinum illud annullaſſet, hi ſunt Nauar. *conſ. 2. num. 9. in antiq. aliàs conſil. 6. num 9. in nouis, ſub tit. de cognat. ſpirit.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ 1. n. 32. lib. 5. noua recopil.* Vega *lib. 4. ſummæ caſu 264.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 254. in princ.* tum quia in propriis terminis explicantes caſos in quibus celebrato per epiſtolam matrimonio poteſt vtriuſque conſenſus corã eodem Parocho, & teſtibus præſtari, hoc ipſum clare tradunt Henriquez *in ſumma lib. 11. de matrim. c. 2. §. 6.* Sanchez *d. lib. 1. diſp. 11. num. 3.* Quamuis contrarium, immo poſt Concil. Trident. validum non eſſe matrimonium per epiſtolam celebratum, teneant Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 45. art. 3. dub. vlt. ad primum*, Bartholom. à Ledeſma *dub 18. de matrimonio*, Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. c. 116. n. 1. & cap. 220. num. 3.* 2

CAVSA XXXI.

QVÆSTIO I.

Cap. Nullus. I. cum ſeqq.

Leo.

HOc in cap. & ſequentibus agitur, an & quando adulterio polluta poſſit à ſuo corruptore duci, & an crimen machinationis mortis alterius coniugis dirimat matrimonium, in quibus reſoluendis immorandum non eſt, cùm de illis late dixerim *tit. de eo, qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, in Decretalib.* 1

Cap. De his, qui. VIII.

Ex Neocæſar. Concil.

IN Concil. Neocæſarienſi *cap. 3. & 7.* quod refertur *in hoc text.* legitur imponendam eſſe pœnitentiam his, qui ſæpiùs nubunt, & Presbyterum conuiuio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere, ex quo deduci videtur ſecundas nuptias illicitas eſſe contra Catholicam veritatem, & plura Sanctorum Patrum teſtimonia, de quibus *cap. ſeq.* 1

2 Gloſſ. igitur *in præſenti*, *verbo dicunt*, exiſtimat textum illum intelligendum de illis, qui ſimul non ſucceſſiuè plures accipiunt vxores, ſed hæc interpretatio ipſo textu refellitur, indicaretur enim illo probari duo matrimonia ſimul, cùm talis leuis imponatur pœnitentia, nec ſeparari iubeantur, nec oſtenditur cur præciperetur Presbyteris, ne eorum nuptiis intereſſent, & non fidelibus omnibus, cùm ſecundæ nuptiæ primis conſtantibus nullæ ſint, & damnatæ.

3 Quare Cardin. Bellarmin. *lib. 2. de Concil. cap. 8. argum 4. & 8. & lib. 1 de matrim. cap. 9.* reſpondet huc text. non prohiberi ſecundum matrimonium, ſed ſolemnitatem ſecundi, cui ſolemnitati propriè competit nuptiarum nomen. Celebritas enim nuptiarum tantùm ſemel in Eccleſia Dei fieri conſueuit, teſte Iſidor *lib. 1. de offic. cap. 9.* & probatur *in cap. capellanum, de ſecundis nupt.* ac proinde ait text. *in præſenti* prohibere ne Presbyter celebritati ſecundi matrimonij interſit, quin potiùs pœnitentiam iniungat his, qui contra morem Eccleſiæ ſecundo matrimonio ſolemnitatem adhibuerint, ſic explicans Laodiceni Concilij canonem *argument.* 8.

4 Verùm licet hæc explicatio bene conueniat ſenſui, & verbis huius text. commodior tamen videtur interpretatio Cardin. Baron *annalium Eccleſiæ tomo 3. anno 314. num. 91* dum inquit, quòd ſicut Laodicenum Concilium *citato loco* propter commiſſum incontinentiæ ſignum certi temporis pœnitentiam iniungit, ita hic text. a bigamis pœnitentiam requirit, non quòd ſecundum matrimonium contrahendo peccent, ſed quòd ſuam incontinentiam manifeſtent, & bigamiam, quæ in humanæ imbecillitatis remedium inſtituta eſt, licentius vſurpent. Non itaque ſecundæ nuptiæ probantur, ſed ob incontinentiam, quam præ ſe ferunt, aliqua pœnitentia præſcripti temporis puniuntur, ſequitur Sanchez *de matrim lib. 7. diſp. 81. num. 4. in princip.* Id quod etiam multò poſt Laodicenum, & Neocæſarienſe Concilium ſtatuit in ſua Eccleſia Baſil. *ad Amphilochium cap* 4. in quo bigamis annum pœnitentiæ, trigamis autem tres, & quatuor anni præſcripti, & apud nonnullas Eccleſias conſuetudine dicit receptum, vt trigamis quinquennij ſegregatio deſignetur, ita tamen vt inter audientes, hoc eſt, catechumenos, numerentur, & poſtea in congregatione fidelium eſſe permittantur.

CAP. Hac ratione. IX. & ſeqq.

Ioan. Chryſoſtom.

1 CHryſoſtomus relatus *in hoc textu*, & Hieronym. *in c. quomodo, immediatè ſequenti*, videntur aſſerere ſecundas nuptias illicitas eſſe, dum ille eas ſecundùm veritatis rationem vere ſcortationem eſſe affirmat, & hic dum ait à Paulo permiſſas eſſe ob incontinentiæ periculum.

2 Cæterum à Catholicis mentibus alienum debet eſſe hanc ſententiam aſſeruiſſe ſanctiſſimos, & doctiſſimos illos Patres, quibus perſuaſum ſemper ſecundas nuptias defuncta prima vxore licere aduerſùs antiquum Montani errorem, vt videre eſt apud D. Chryſoſt *homil. 20. in epiſt. ad Epheſ.* & D. Hieron. *in apologia contra Iouinianum*, & refertur *in c. aperiāt hac ead. cauſa, & quæſtione, & epiſtol. 11. ad Ageruchiam c. 3* Extat etiam aperta Apoſtoli doctrina *1. ad Cor. 7. quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt à lege viri, cui vult nubat, tantùm in Domino.* Conſtat quoque eadem veritas ex Concilio Illibertano *cap. 72. & Nicæno c. 8.* Carthagin. IV. *cap. 1.* Tolet. III. *cap. 10.* & ex aliis adductis per Sanchez *de matrimon. lib 7. diſp. 81. à num. 2.*

3 Quibus non obſtat Chryſoſtomus, & Hieronymus relati *in hoc text. & in dicto cap quomodo* nam omiſſa reſponſione Illuſtriſſ. Cardin. Bellarm. *lib. 1. de matrimon cap. 9.* aſſerentis ea teſtimonia tanquam hæretici, aut ab hæreticis corrupta, non Chryſoſtomi eſſe, tentari poteſt ſanctiſſimus, & doctiſſimos illos Patres adeò continentiam commendatam voluiſſe, vt ſecundas nuptias, quibus ineſt aliquod incontinentiæ ſignum exaggerando minus probaſſe videantur, itaque illa per amplificationem, & exaggerationem quandam continentiæ dicta accipienda ſunt, quo pacto Sanchez *d. diſp. 81. num. 4.* reſpondens ad plura iura per eum citata *num. 1.* quibus probari videbatur ſecundas nuptias minime eſſe binas, ob idque ſecundum matrimonium contrahentibus imponendam eſſe pœnitentiam, ait in omnibus iuribus, auctoritatibus, & teſtimoniis non damnari ſecundas nuptias quòd illicitæ ſint, nec per ſe reprobari, ſed per accidens ob nimiam concupiſcentiam, & intemperantiam, ex quibus illarum repetitio proficiſcitur, atque ob illam intemperantiam imponi pœnitentiam.

In gloſ. *Hac ratione.* ibi, *ſicut Moyſes permiſit dare libellum repudij, vt vitaretur homicidium.* Vide quæ dixi *ad c. cùm in lege 23. quæſt. 4.*

CAVSA XXXII.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Vir tenetur ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, ac proinde abſtinere à copula coniugali, ſiue petendo, ſiue reddendo.*

2 *Coniux innocens copulam habens cum coniuge adultero etiam occulto, ſed ſibi conſcio, ſiue petendo, ſiue reddendo debitum, cenſetur condonare adulterij iniuriam, niſi reddiderit compulſus Eccleſiæ præcepto.*

3 *Coniugi innocenti licet quoad habitationem propria auctoritate ab adultero diuertere vbi adeò notorium ſit adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit.*

CAP. Sicut crudelis. I.

Ioan. Chryſoſtomus.

EX hoc text. vulgo colligitur, virum teneri ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, ac proinde abſtinere à copula coniugali, ſiue petendo, ſiue reddendo, in idem citantur *cap. dixit Dominus, cap. ſi quis vxorem il 1. & 2. hac eadem cauſa, & quæſt.* tradunt Cou. *de ſponſalib. p. 2 cap. 7. §. 2 num 4.* Nau *in man. cap. 16. num. 28.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. p. 1. lib. 2. cap. 84. num. 6.* Perez *l. 2. verſ. quæritur vlteriùs quanto tempore tit. 15. lib. 8. Ordin. pag. 308.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 62. art. 2. concl. 2.* D. Barboſ. *in l. 2. ff. ſoluto matrimon. p. 1. in princ. num. 102.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſ. 1 num. 101 lib. 5. nouæ recopil.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. q. 141. n. 4.* latè Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 13. n. 4.* vbi *numeris ſeqq.* ſuper hac re aliquas conſtituit concluſiones. 1

In

2 In gloſſ. *Patronus* 1.ibi, *ego conſulo quod non reddat, niſi ad mandatum Eccleſiæ, ne videatur approbare mores eius.* Notatur ad hoc quod cooiux innocens copulam habens cum coniuge adultero etiam occulto, ſed ſibi conſcio, ſiue petendo, ſiue reddendo debitum, cenſetur condonare adulterij iniuriam, niſi reddiderit compulſus Eccleſiæ præcepto, quia tunc non videtur remittere, ac proinde minimè amittit ius diuortij, & accuſandi criminaliter, aut ciuiliter. Ratio eſt, quia hæc condonatio proficiſci debet ex liberali innocentis voluntate, at in neceſſitate nemo liberalis exiſtit, *l. rem legatam. ff. de adimen. leg.* & ideo ita tenent D. Thom. *in 4. diſtinct. 35. q. vnic. art. 5. in corpore,* Syluestr. *verbo diuortium q. 8. n. 11. ad fin.* Petr. a Ledeſma *de matrimon. q. 62. art. 3. notab. 2.* Barthol. à Ledeſma *dub 65. de matrim. poſt. 5. concl. caſu 6. & dub. 67. concl. 3.* Gaët. *in repet. cap ad limina 30. q. 1. § 4. num. 216.* Henriquez *in ſumm. lib. 11. de matrimon. cap. 17. §. 5. caſu 6.* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 14. num 13.* vbi *num. 15.* ſubdit condonationem ſimiliter non eſſe quando vxor reddit debitom viro, qui adulterij reus eſt, graui eius metu perculſa, & *num. 21.* ſubiungit eam conditiooem iuniti præſumptioni, ac proinde ſi ſit animus non condonandi adulterium per copulam, aut aliquos condonationis actus, reuera non erit in foro conſcientiæ condonatio, quamuis in foro externo, quod contrarius geſtis animus latitat, iudicabitur vera condonatio.

3 In eadem gloſſ ibi, *niſi publico,* &c. Notatur ad hoc quod coniugi innocenti, licet quoad habitationem propria auctoritate ab adultero diuertere, vbi adeo notorium ſit adulteriom, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit, nulluſque inficiationi ibi locus, vt per Sot. *in 4. diſt. 36. q. vnica art. 3. concluſ. 2.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 7. §. 3. num. 12.* Iacob de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 84. num. 9.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. q. 62. art. 3. in fin.* Barthol. à Ledeſma *de matrimon. dub. 67. concl. 2.* Henriq. *in ſumm. lib. 11 de matrim. cap. 17. §. 2. iuncto commento litt. l.* Ludouic Lopez *in inſtruct. conſcient p. 2. de matrim. c. 54. vbi de diuort quoad habitationem, colum. 2.* Gaet. *in repet cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 216.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. cap. 240. n. 4.* D Barboſ. *in rub. ff ſoluto matr p. 2. n. 16.* quorum Sot. Gaët. Barthol. à Ledeſm. Henriq. Iacub. de Graff & Ludou. Lopez exemplom apponunt, quando coniux publicè moratur cum adulterante, & hæc gloſſ. & Couar. quando coniux eſt conuictus per ſententiam de adulterio, vel ſi iudici coniux fatſus ſit ſpoote adulterium.

Cap. Dixit Dominus. II.

Hieronymus.

1 *VBicumque eſt igitur fornicatio, vel fornicationis ſuſpicio,* &c.] Intellige violenta, hæc enim deſideratur, vt coniux innocens poſſit in foro cooſcientiæ ab adultero diuertere, eique debitum denegare, ita vt non ſufficiat quęcumque ſuſpicio probabilis, ita D. Thom. *in 4. diſt. 35. q. vnica art. 3. ad 4.* Sot. *in 4. diſt. 36 q. vnica art. 5. poſt 5. concluſ verſ. circa ſingula,* Barthol. à Ledeſma *dub. 67. de matrim. in notab. poſt 1. concluſ.* Gaëta *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 215.* Camera *in quæſt. crimin. cap. 4. num. 52.* Heoriquez *in ſumm. lib. 11. de matrimon. cap. 17. num. 2.* Maſcard. *de probat. concl. 17. num. 6.* Sanchez *de matrimon. lib. 10. diſput. 12. num. 41.* vbi *num 45. ex cap. litteris, de præſumpt.* declarat quando dicatur ſuſpicio violenta ſufficiens ad diuortij ſententiam, & *num. ſeqq.* oſtendit ex quibos iudicatur.

Liberè vxor dimittitur.] Notatur ad hoc quod coniux adulterij ſui cōiugis conſcius poteſt in foro conſcieotiæ ſecluſo ſcandalo ab eius habitationè diuertere, quamuis adulterium ſit occultum, nec ad id aliqua iudicis ſententia deſideratur, quod probatur ex illa particula, *liberè*, quæ denotat nullam requiri licentiam, & ſententiam, ex latè adductis per me *in pract. de dictionib. vſufreq. dict. 190. à princ. ſecundum Lugdun. impreſſ.* & ideo ita reſoluunt Nauar. *in man. cap. 22. num. 25. in fine, & conſ. 5. in fine, alias conſ. 14. in fine, de conuerſ. coniug.* Henriq. *d. lib. 11. cap. 17. §. 2.* D. Barboſ. *in rub ff ſoluto matrim. p. 2. num. 26.* Sanch. *d. lib. 13. diſp. 12. num. 32.* 4

SVMMARIVM.

1 *Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrando.*

2 *Vxor innocens an teneatur diuertere à viro in adulterio perſiſtenti, ſicut tenetur ipſe vir vxorē adulterā pertinacem dimittere, oſtēditur, & n. 3. & 4.*

Cap. Si quis vxorem. III.

SImiliter ſi virum vxor ſuum inuenerit adulterum, non ad imparia iudicatur.] Notatur ad hoc quod conioges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrando, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera vxore dioertere, ita econtra, vxor innocens à viro adultero, vt per gloſſ. *hic verbo ad imparia,* Couar. *de ſponſalib p 2. cap. 7. §. 5. n. 8.* Philiarch. *de officio Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 2. cap 17. §. ſed dubium eſt,* Perez *l. 2. ad fin. tit. 15. lib. 8. Ordinam.* Gaët. *in repet. cap ad limina, 30. q. 1. §. 4. num. 2105.* Roland. *conſ. 50. num. 5. & 6. volum. 1.* Bartholom. à Ledeſma *dub 68 de matrimon. concl. 1.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 62. art. 4.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. 2. num. 5.* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 3. num. 6.* 1

Vnde per hunc text. quidam arbitrantur vxorem innocentem teneri diuertere à viro in adolterio perſiſtenti, ſicut tenetur ipſe vir vxorem adulteram pertinacem dimittere, quos refert Sanchez *dict. lib. 10. diſp. 13. n. 27.* Alij vero exiſtimant regulariter, & vt plurimum, non teneri ad hoc vxorem, quoniam cum ſit viro ſubdita, non eſt moraliter ſpes correctionis viri, ſed timor peioris exitus, ſi ab vxore dimittatur, teneri tamen vbi eſſet ſpes emendæ ex ea dimiſſione conſequuturæ, quia præceptum correctionis fraternæ ipſam obligat, qoo media ſibi poſſibilia adhibeat, vt vir ab adulterio reſipiſcat. ſic Nauar. Barth. à Ledeſm. Petr. de Ledeſma, Philiarch. & alij, quos refert Sanch. *d. diſp. 15. num. 28.* 2

Sed reiectis huiuſmodi ſententiis verior illa eſt opinio, quæ habet nuoquam vxorem adſtringi hoc præcepto dimittendi viri adulteri pertinacis, aut abſtinendi ab acto coniugali. Ratio eſt, quia quoad hoc inter virum, & vxorem diuerſa datur, nam obligatio viri ad dimittendam adulteram pertinacem naſcitur ex ſolo præceptu vitandi ſcandali, ne vir cenſeatur conniueos, & patrocinans vxoris adulterio, ex adductis per Sanchez *dict. lib. 10. diſput. 13. à num. 8.* quod in vxore non dimittente virum, nec ei debitum negante ceſſat prorſus, tum quia ſi vir obligatur præcepto dimittendi ad hoc, vt incertitudinem prolis caueat, ſicut aliqui non improbabiliter volunt, ea ratio deficit in vxore reſpectu viri adulterantis, vxor enim ſemper certus edit partos; dum adultera non eſt. Quare hanc partem merito ſuſtinent D. Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 10. §. 9.* Sot. *in 4. diſt. 36.* 3

q. vnica, artic. 2. poſt. 1. concluſ. verſ. altero vero membro, Iacob. de Graſſ. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 2. cap.* 84. *num.* 7. Gaët. *in reper. cap. ad limina* 30. *quaſt.* 1. §. 4. *num.* 218. Henriquez *in ſum. lib.* 11. *de matrimon. c.* 17. §. 3. *in commento lit.* Q. Matienſ. *ad rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 101. *lib.* 5. *noua recop.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 240. *num.* 6. & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib.* 10. *diſput.* 13. *num.* 29.

4 Qua quidem ſententia retenta non obſtat text. *in præſenti*, quia intelligendus eſt quoad facultatem diuortij celebrandi ratione adulterij, non autem quoad obligationem; vt bene conſiderat Sanchez *d. n.* 59.

S V M M A R I V M.

1 *Vxorem vir poteſt recipere poſt pœnitentiã adulterij.*
2 *Cautionis appellatione venit ſola cautio abſque pignore, & fideiuſſore.*
3 *Caluati quaſi deboneſtati, & tonſurati dicuntur.*
4 *Iuramentum ſi vir timeat, ac ſubinde eo præſtito ſatis conſulatur vxoris incolumitati, non eſt opus alia cautione.*

Cap. De Benedicto. V.

Pelagius.

1 Pelagius Papa relatus *in hoc text.* Malleo Subdiacono ſcribẽs ei præcipit, vt Benedictum vxorem alienam illicitè detinentem, ac ipſam punire non differat, caluatos ab inuicem ſeparando, quam ſi eius maritus recipere voluerit, ſub cautela recipiat; ſin minus, in monaſterium detrudatur, de cuius materia vide Clar §. *fornicatio num.* 30. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon part.* 1. *num.* 2. *cum ſequentib.* Farinac. *in praxi crimin part.* 5. *quæſt* 143. *num.* 53.

2 *Sub cautela recipiat.*] Etiam abſque pignore, & fideiuſſoribus; cum enim hic text. agens de cautione præſtanda ex ſolo iudicis officio, cautionis meminerit, nulla particula addita, ſat erit ſola cautio abſque pignore, & fideiuſſore, iuxta ea, quæ *in tractatu de appellatiua verbòrum vtriuſque iuris ſignif. verbo cautio*, & in noſtris terminis ita ſentiunt gloſſ *in præſenti, verbo ſub cautela*, Felin. *in rub. de treuga, & pace n.* 10. *declar.* 2. Syluest. *in ſum. verbo matrimonium* 10. *quæſt. vlt.* Plac *de delict. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 2. *verſ.* 3. Gaët. *in repet. cap. ad limina* 30. *quæſt.* 1. §. 4. *n.* 243. ex quibus gloſſ. Syluest. & Gaët. *citatis locis*, aiunt nudam promiſſionem in his terminis ſufficere. Verùm hac in re nihil certum firmari poteſt, immo totum hoc negotium arbitrio iudicis eſt relinquendum, qui eò ſpectare debet, vt coniux incolumem vitam tranſigat, ſiue ad partis inſtantiam, ſiue ex officio procedat, eam tenetur cautionem exigere, qua intentum hoc comparandum exiſtimauerit; ac proinde ſi ſat ſit iuratoria, ea contentus eſſe debet, ſin minus, vlteriorem poſtulabit, vt optimè reſoluit Sanchez *de matrimon. lib.* 10. *diſput.* 18. *num.* 14.

In gloſſ. *Et caluatos*, ibi. *Pannis abſciſſis, id eſt, de-*
3 *boneſtatos. & tonſuratos*, &c. Vide Tiraquel. *l.* 13. *connub. num.* 12. Farin. *in praxi crimin part.* 5. *quæſt.* 140. *num.* 19.

In gloſſ. *Sub cautela*, ibi, *vel etiam iuramentum, ſi*
4 *fortè illud magis timet vir.* Notatur ad hoc quod ſi vir iuramentum timeat, ac ſubinde eo præſtito ſatis conſulatur vxoris incolumitati, non eſt opus alia cautione, vt per Syluest. *in ſum. verbo matrimonium* 10. *quæſt. vlt.* Burſat. *conſ.* 207. *n.* 57. *vol.* 2. Sanchez *d. lib.* 10. *diſput.* 10. *num.* 41.

Cap. Quod autem. VII.

Auguſtinus.

Qvis non intelligat debere maritum ignoſcere, &c] 1
intellige de honeſtatis debito, vir enim innocẽs minimè tenetur vxorem adulteram etiam emendatam, & peracta pœnitentia ad ſuam priſtinam amicitiam reuocare, vt per Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 61. *art.* 6. *concluſ.* 1. Petr. Sot. *lect.* 5. *de matrimon. col. penult.* Henriquez *in ſumm. lib.* 11. *de matrimon. c.* 17. §. 2. & 3. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 21. *num.* 7. & 8. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon p.* 2. *num.* 20. & 25. & plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 13. *num.* 1. Non obſtat quod charitatis lege remittenda eſt venia petenti, & reſipiſcenti, quia reſpondet Sanchez *vbi proximè*, id verum eſſe quoad odium animi, & aliqua externa beneuolentiæ ſigna, ſecus quoad pœnas delicto debitas in iudicio exigendas.

In gloſſ. *Pœnitentis*, ibi, *ſed poſt Baptiſmum*, &c.] 2
Notatur ad hoc, quod crimina quoad exterioris, & iudicialis fori accuſationem minimè tolluntur per Baptiſmum, vt per Dec *in cap. quæ in Eccleſiarum n.* 83. & 84. *de conſtit. & conſ.* 130. Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 10. *num.* 4. Clar. §. *fin. q.* 51. *n* 19. Tiraq *de pœnis temper. cauſa* 25. *num.* 2. & 3. Gam. *de Sacramentis præſtand. vltimo ſupplicio damnatis q.* 3. *num.* 3. Farinac *in praxi crimin p.* 3. *quæſt.* 98. *num.* 145. Anton. Ricciul *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 4. *cap.* 68. *num.* 17.

S V M M A R I V M.

1 *Confeſſionem ſuam incontinenti poteſt quis mutare.*
2 *Iurans ſoluere an teneatur ex vi iuramenti ſoluere die prorogato, oſtenditur, & num. ſeqq.*
3 *Prorogatio cenſetur facta cum omnibus clauſulis, & qualitatibus, quæ intrant contractus, vel termino prorogato.*
4 *Excommunicatio, quæ per lapſum termini fuerat incurrenda, ſi terminus prorogetur, incurretur in fine illius ſpatij quod per prorogationem adiectum eſt.*
5 *Fideiuſſores dati ad aliquam delegationem, non extenduntur, neque cenſentur dati ad illius prorogationem.*

Cap. Apud miſericordem. X.

Gregorius.

Gloſſ. *verbo reuertatur, verſ. item & hic eſt argu-* 1
mentum, in præſenti textu, tenet, quod confeſſionem ſuam incontinenti poteſt quis mutare, vt per Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 13. *num.* 8. Tiraq. *de retract. tit.* 2. §. 1. *gl.* 5. *n.* 14. Menoch. *de arbitrar. caſu* 108. *num.* 5. Maſcard. *de prob concl.* 350. *n.* 10.

In eadem gloſſ. ibi, *ſi iuraui me ad diem certum ſo-* 2
luturum pecuniam, &c. Dubium eſt, an qui iurauit ſoluere, teneatur ex vi iuramenti ad ſoluendum die prorogato? in quo Cardin. *in Clem.* 1. §. *nos itaque q.* 5. *de iureiurand* Bald. *conſ.* 436. *lib.* 1. Dec. *in c. de cauſis num.* 7. *de offic. deleg.* reſoluunt periurium non committere, quia alia fieret extenſio iuramenti ad tempus prorogatum ab eo, qui iurauit non comprehenſum, & ita ad euentum incogitatum, contra *reg. l. cum Aquiliana, & l. qui cum tutoribus, 9. in princ & §. 5 ff. de tranſact. cum ſimilibus.*

Contrariam

Contrariam ſententiam tenent Felin. *in c.1. col.2. de iuretur.* & *in c.2. n.34. de ſponſalib.* communis, vt per Dec. *vbi ſuprà num.7. verſ. ſed aduertendum*, Beroï. *num.32.* & alij, *in d. cap. de cauſis*, Couar. *in c. quamuis pactum, de pactis lib 6 p.1. in initio num.6. verſ. quinto*, Gutier. *de iuramen. confirm. p.2. cap.49. num.20.* quæ quidem opinio multò probabilior eſt ex eo, quia qui iurauit creditori ſoluere intra menſem, duo iurauit, nem, è, & ſolutionem, & eam non differendam vltra menſem: vnde quamuis tempus fuerit prorogatum, nihilominus ad iuratam ſolutionem ex vi iuramenti manet obligatus, quod quidem confirmatur ex *l.*
3 *Celſus 48. § 1. verſ. ſed ipſa, ff. de dolo.* Facit deinde, quia prorogatio cenſetur facta cum omnibus clauſulis, & qualitatibus, quæ inerant contractui, vel termino prorogato, ex *l. lege, C. locati*, docet poſt alios Couar. *d. n.6. in princ.*

4 Sic ſane idem dicendum eſt in excummunicatione, vel cenſura aliqua, quæ per lapſum termini fuerat incurrenda: etenim ſi terminus prorogetur, eadem incurretur in fine illius ſpatij quod per prorogationem adiectum eſt, vt reſoluunt Berol. *n.31. cum ſeq. in d. c. de cauſis*, Gutier. *d. cap.49. num 11.* & alij citati à Couar. *d. n.6.*

5 Non obſtat illud quod pro confirmatione primæ ſententiæ *ſuprà*, adduximus, quia reſpondetur illud tempus prorogatum ſaltem virtualiter à iurante fuiſſe comprehenſum, & cogitatum, quia ſi ille iurauit ſoluere intra menſem, à fortiori iurauit ſoluere poſt menſem, caſu quo propter difficultatem ex ſua parte ad ſoluendum intra menſem vltra illum fieret prorogatio à creditore. Nec obſtat text. *in l. Labeo, §. fin. ff. de arbitr.* & *in l. item quæritur 14. §. qui impleto, ff. locati*, vbi habetur fideiuſſores datos ad aliquam delegationem non extendi, nec cenſeri datos ad illius prorogationem, ac proinde quòd prorogatio facta per creditoré debitori liberat fideiuſſorem, qui obligatus erat, vt reſoluunt ſpecul. *tit. de fideiuſſoribus, §. 1. verſ. illud*, Bald. & alij, de quibus per Blanch. *de compromiſſ. quæſt.7. num.17. in fine*, Tiraquel. *in l. boues, §. hoc ſermone in regul. à num.128 ff. de verborum ſignificatione*, Couar. *d. num.6.* Gutier. *d. cap.49. num.15.* Anton. Gom. *tom.2. variar. cap.3. num.17. column. vlt.* & *cap.13. num. vlt. verſ. ſexto*; ergo ſimiliter eadem prorogatio liberabit debitorem à iuramento. Reſpondetur enim negando conſequentiam, cuius rei ratio eſt, quia prorogatio debet ſolum nocere, vel prodeſſe illis, qui in ea conſenſerunt, & ſic non debet nocere fideiuſſoribus, qui nullum præſtiterunt conſenſum prorogationi, vt illa iura probant, nos verò agimus de ipſo debitore, qui iurauerat, & qui eidem prorogationi à creditore ſibi factæ conſenſit, ita reſoluunt Couar. *d. num.6.* & cæteri mndò citati, quibus adde Anton. Gabr. *commun. tit. de dilation. concl.2. num.24.* Franc. Marc. *deciſion.538. num.4.* Capell. & addit. *deciſ.181.*

Cap. Nuptiæ. XII.

Ambroſius.

1 V*Nde & in arca Noe, &c.*] De forma, capacitate, deſcriptione, & figura arcæ Noë agit latiſſimè Ioan. Buteor. *in ſua geometria in princip. pag.5.* & Fr. Ioan. Pineda *in Monarchia Eccleſiaſtica lib.1. cap.16. §.1.* vbi *cap.16.* tractat ad longum de diluuio.

Cap. Non eſt culpandus. XIV. & vlt.

Hieronymus.

CIrca excuſandum Oſeam fornicariam habentem vxorem, *Oſea cap.1.* laborant Theologi; quidam enim aiunt quòd Deus non diſpenſauit cum Propheta, vt poſſet licitè fornicari, ſed eam ei dediſſe vxorem, quod videtur deduci ex verbis eiuſdem *cap.1.* ibi, *accipe vxorem*, &c. ita vt quæ antea fornicaria, & meretrix erat, vxor eſſe inciperet, ita interpretari videtur D. Hieron. *ſuper Oſeam cap.1. lib.1.* relatus à Gratiano *in præſenti*, dum inquit Prophetam non perdidiſſe pudicitiam fornicariæ copulatum, ſed fornicariam aſſumpſiſſe pudicitiam, quam antea non habebat, ita etiam colligitur ex D. Thom. *2.2. q.154. art.2. ad 2.* & latiùs Victor. *relect.7. de matr p.1. n.4.* Sayr. *in claui Regia lib.8. cap.2. n.5.* 1

Sed obſtant verba ſequentia eiuſdem *cap.1.* dum 2 poſtquam Deus Oſeæ dixit, *Vade accipe tibi vxorem fornicariam*, addit, *& fac filios fornicationum*, vnde videtur colligi non ſolùm antea fuiſſe fornicariam, ſed etiam coïtum cum ea fornicarium fuiſſe, & illicitum, ſubindéque filios inde ſuſceptos fornicationis filios, & illegitimos eſſe, ex iis, quæ notantur *in l. filium definimus, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iuris.* Confirmatur, quia vt fornicaria illa fieret legitima vxor Oſeæ, neceſſarius erat vtriuſque conſenſus, ex reg. *l. nuptias, ff de regulis iuris, c. ſufficiat*, ibi, *qui ſolus ſi defuerit*, & *cap.27. q.2.*

Quare alij varias adducunt interpretationes, non 3 defuerunt enim qui exiſtimauerint fornicationem manẽte ipſius deformitate per Deum diſpenſabilem. At verò Nicol. de Lyra inquit, dici illam mulierem fornicariam, quia gentilis erat.

Verum retenta priori illa communi interpretatio- 4 ne, ad primum reſpondetur filios fornicationis appellari, non quia ex fornicatione nati ſint, ſed propter turpitudinem ſtatus, in quo erãt ante matrimonium, vt interpretatur Scot *in 4. d.27. q.1. art.2. col.2 ad 2.* & *de inſtit. lib.5. q.1. art.8. ad fin.* omiſſa controuerſia illa, & grauiſſima diſputatione, an poſſit Deus matrimonium inter duos ſine ipſorum conſenſu efficere de qua *ſuprà* citati, & plenè Sanchez *de matrim. lib.2. diſput 26.* ad noſtrum propoſitum dicendum eſt, inter Oſeam, & fornicariam matrimonium non perfeciſſe ſine eorum conſenſu, ſed potius cùm omnia diſponat ſuauiter interno affectu eos induxiſſe, vt conſenſu, verbo, aut ſigno aliquo exprimerent, quemadmodum etiam de matrimonio inter primos parentes probabilis eſt ſententia, vt de vtroque poſt D. Thom. explicant Victor. & Scot *dictus locis*, Henriq. *in ſum lib.11. cap.1. §.3.* Sanch. *d. diſp.26. n.4. & 5.*

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus per temporum incrementa quotidie diſcit.*
2 *Cardinales Rauennaten. ſunt abuſiuè Cardinales ad inſtar Regis Scacherum, qui non propriè dicitur Rex, ſed abuſiuè.*
3 *Cardinalium appellatione non veniunt niſi S. R. E. Cardinales.*

Cap. Pudor. I. *Ambroſ.*

GLoſſ. *verbo falleret, in fine hic*, ait, quòd diabolus 1 per temporum incrementa quotidie diſcit, cuius

meminit

meminit Ioan. de Otozco. Couar. *in tract. de vera, & falſa prophetia lib. 1. cap. 14. ante fin.*

2 In gloſſ. *Principem Mundi*, ibi, *ſicut dicitur Rex Scachorum, vel Cardinales Rauennæ.* Notatur ad hoc quod Cardinales Rauennaten. ſunt abuſiuè Cardinales ad inſtar Regis Scachorum, qui non propriè dicitur Rex, ſed abuſiuè, ita Ludouic. Gom. *in reg. de annali q. 47. num. 5.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloſſ. 24. num. 162.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 3. cap. 29. quæſt. 3. verſ. quæſtio igitur eſt, & lib. 4. cap. 1. q. 1. prope finem.*

3 Et ideo appellatione Cardinalium non veniunt Cardinales Rauennates, Compoſtellani, & ſimiles, ſed tantùm Illuſtriſſimi S. R. E. Cardinales, vt per Abb. *in cap. accedentes n. 2. & ibi* add. *in verbo Cardinales, de præſcript.* Ioan. Vaſæ. *in chronic. Hiſpaniæ c. 21. verſ. Compoſtellanus*, Stephan. de Gaëta *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. in proœm. n. 13.* Andr. Gammar. *in Extrauag. Iulij II. de ſimoniaca Papæ elect. n. 70. & ſeq.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. num. 13. & ſeq.* Anton. Scap. *in reſponſo de birreto rubeo dando S. R. E. Cardinalibus Regularibus n. 3.* quos citaui *in meo tractatu de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. verbo Cardinalis.*

SVMMARIVM.

1 *Coniugalis actus licitus eſt relatus in bonum prolis, aut in fidei bonum.*

2 *Coniux vtens matrimonio, nec expreſſè intendens, nec excludens prolem, ſed illius immemor, intendénſque ſolùm copulari coniugi tanquam coniugi, minimè peccat.*

3 *Coniux peccat venialiter petendo debitum eo fine, vt vitet in ſe ipſo incontinentiæ periculum, maximè quando poteſt conuenienter alio modo ab incontinentia abſtinere.*

4 *Coniugalis actus ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonij tranſgrediens, eſt culpa venialis.*

Cap. Quidquid. III.

Auguſtinus.

1 GLoſſ. *verbo ab adulterio, in princ. hîc*, ait actum coniugalem licitum eſſe relatum in bonum prolis, aut in fidei bonum nempe dum exerceretur gratia prolis habendæ, aut ſeruandæ fidei alteri coniugi, reddendo ei debitum, & ita tenere cum hac gloſſ. vniuerſos Theologos, & omnes vtriuſque iuris profeſſores, teſtatur Sanch. *de matrimon. lib. 9. diſp. 8. num. 1.* vbi *num. 2.* obſeruat minimè ſufficere, quod actus coniugalis, culpæ venialis immunis ſit ex finis circumſtantia, ipſum referre ad bonum prolis; nam ſi in prole ſiſtatur, deſiderióque habendi ſucceſſorem ea intendatur, culpa venialis eſt, ſed proles intendi debet ad cultum Dei amplificandum, & *num. 3.* ſubdit, non eſſe opus in actu ipſo coniugali alicuius ex finibus licitis, ſed ſufficere ſi habitu referatur ad illos, ac proinde ſufficere ſi à principio coniuges matrimonium inierint propter hos fines, nec intentionem in ipſo actu contrariam habeant, vt actus coniugalis
2 in ipſos relatus cenſeatur, & *num. 4.* ex dictis infert coniugem vtentem matrimonio, nec expreſſè intendentem, nec excludentem prolem, ſed illius immemorem, intendentémque ſolùm copulari coniugi tanquam coniugi, minimè peccare.

3 In ead. gloſſ. ibi, *item cauſa incontinentiæ, cùm ſcilicet eſt præuentus à voluptate, tunc veniale peccatum.* Notatur ad hoc quod coniux peccat venialiter petendo debitum eo fine, vt vitet in ſeipſo incontinentiæ periculum, vt per D. Thom. *in 4. diſt. 31. quæſt. 2. art. 2. ad 2.* Turrecrem. *hîc num. 3. verſ. ſexto*, Petr. Sot. *lect. 16. de matrimon. verſ. quia igitur.* Quod ſaltem procederet quādo poteſt conuenienter alio modo ab incontinentia abſtinere, ac proinde culpam non incurri, quando adhibitis aliis mediis nequit carnis ſtimulos ſedare, bene tenent Gregor. Lop. *l. 9. verbo el otro, tit. 2. p. 4.* Sylueſtr. *in ſumm. verbo debitum q. 11. in fine, & q. 12. verſ. quarto*, Veracruc. *in ſpeculo coniug. p. 2. art. 16. concl. 1.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 49. art. 5. dub. 3.* Bartholom. à Ledeſma *de matrim. dub. 18. concl. 2.* Henriquez *in ſumm. lib. 11. de matrim. cap. 15. § 4. iuncto commento litt. Q.* Marienſ. *ad rub. tit. 1. gl. 1. num. 106. in fine lib. 5. nouæ recopil.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 9. num. 4.*

Vnde actum coniugalem ſolius voluptatis gratia 4
exercitum nec fines matrimonij tranſgredientem eſſe culpam venialem, tenent communiter Doctores, & aliqui ex hac gloſſ. colligunt, videlicet Turrecrem. *hîc num. 3. verſ. quarto*, Gregor. Lopez *d. l. 9. in fine*, Perez *l. 1. verſ. quarta concluſio, tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Steph. de Gaëta *in repet. c. ad limina 30. q. 1. § 4. num. 178.* & plures Theologi, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. lib. 9. diſp. 11. num. 4.*

Cap. Aliquando. VII.

AVguſtinus *de nuptiis, & concupiſcentia lib. 1. c. 15.* 1
relatus *in hoc text.* agit de procurantibus ſterilitatem ne fœtus concipiatur, ad quod propoſitum Maiol. *in tract. de irregularit. cap. 48. § 1. n. 3. verſ. ad hoc homicidij genus*, reſoluit irregularitatem incurri ab eo, qui potionem, vel cibum ad inducendum ſterilitatem in muliere præbet, ſeu etiam viro medicinam ne generare poſſit, ſubminiſtrat. At verius eſt in iſto caſu nullam incurri irregularitatem, ſicuti meritò tenent Nauar. *in manuali cap. 27. num. 222.* Villadieg. *in tract. de irregularit. cap. 6. verſ. ſed contrarium n. 56.* Auil. *de cenſur. p. 7. diſp. 6. ſect. 3. dub. 2.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 7. cap. 3. num. 5.* vbi expreſſè reprobat Maiol. *citato loco*, cuius tamen opinio procedere poterit, quando ex poculo ſterilitatis ſequitur mors recipientis illud, prout tenet idem Maiol. *d. cap. 48. § 3. num. 14. ſub verſ. huc quoque ſpectat.*

Cap. Quod verò. VIII.

GLoſſ. *verbo nec animatum, in præſenti text.* ait 1
quòd anima non infunditur antequam formata lineamenta corporis habeat, de quo vide Tiraq. *in l. 15. connub. gl. 1. p. 15. n. 153. & in l. ſi vnquam, in princ. num. 17. C. de reuocand. donation.* Quando autem dicatur fœtus animari inter noſtros, & medicos, non bene conſtat, nam Luſitan. Roderic. à Caſtro, Medicus eximius *lib. 3. de natur. mul. cap. 6.* animam rationalem non ante tertium, vel quartum menſem infundi concludit. Verùm Paul. *in l. ſuum hæredem, num. 2. ff. de acquirend. hæred.* & alij quos refert, & ſequitur Cacheran. Pedem. *deciſ. 59. num. 3.* indifferenter de quocunque conceptu dixerunt, quòd quadrageſimo die & formatus, & animatus ſit. Menoch. vero *de arbitr. caſu 356. num. 6.* quem refert Paul. Zach. *in quæſtione medico-legal. lib. 1. tit. 2. q. 2. num. 44.* tenet quod fœtus mas quadrageſimo, fœmina vero ſexageſimo die anima rationali dotatur. At poſt Alciat. & Quarant. nouiſſimè Homobon. *in reſponſ. quæſt. moral. p. 4. reſp. 129.* exiſtimat fœtum eſſe anima rationali præditum in maſculo die quadrageſimo, in

fœmina

fœmina verò octuageſimo, & in dubio eredendum marem eſſe,& fœtum eſſe animatum. Denique hac in re ſecurior mihi videtur illorum opinio, quos *ſuprà* retuli *in princ. d.5. num.2.* vbi vide.

CAP. Moyſes. IX.

1 COllige ex textu teneri vt homicidam,qui abortui fœtus iam animati cauſam dederit, vt per Couar.*in Clem.ſi furioſus,p.2.§.3.n.3.n.1.* Cacheran. *Pedem.deciſ.59.n.2.* Farinac. *in praxi crimin. part.5. q.122.n.149.*Paul Zich.*in quæſtionib. medico-legalib. lib.1.tit.2.q.9. n.2.* vbi *n 9.* ſubdit, quod interimens abortu animatum fœtum,hominem occidiſſe dici debet. Et ideo irregularitatem incurrere illum, qui abortui fœtus iam animati cauſam dederit, non ita ſi nondum animatus fuerat, reſoluunt S. Thom 2. 2. q.64.art.8.ad 2. Cour.*d.num.*1. Fr. Emman. *in ſum. tom.1.cap.174.num. 4.verſ.y el que dubdare,* Sanchez *in præcepta Decalogi tom.1.lib.1.cap.10.n.43.*Portel. *in addit.ad dubia Regul.verbo abortus num.*1.Hieron. Roderic.*in compendio quæſt. Regul.reſol.4. n.9.* Sayr. *de cenſur.lib.7.cap.1.num.12.& cap.2.num 5.* Auil. *in ſimili tract.p.7.diſp.6.ſect.4.dub.1,* Soar. *eod. tractat. diſp.44. ſect.2. num.13.* vbi aduertit conſtitutionem Sixti V. volentem iſto caſu irregularitatem intrare, etiam quod fœtus non eſſet animatus,eſſe correctam, & ad viam iuris redactam per Gregorium XIII.

2 Quando autem fœtus dicatur animatus, & in dubio non conſtito, an fœtus fuerit animatus, vel inanimatus,quid præſumendum,dixi *in ſumm.diſt 5. num.2 & 5.& ad cap.quod verò,ſup.hac eadem cauſa, & quæſt.*

SVMMARIVM.

1 *Concordatur text.in præſenti cum cap. ſi quis 33. diſt.& cap.ab omnibus,34.diſt.& num. ſeqq.*
2 *Leo in hoc text. aliter accepit nomen concubinæ, quàm Patres Concilij Toletani I ſecundum Cardin. Bellarminum.*
3 *Concubinam, & ancillam ſtatu ſeruitutis manentem, cum qua rem habet patronus, pro eodem vſurpaſſe Leonem in hoc decreto conuenientius eſt dicere.*
4 *Cōnubia inter impares minus legitima exiſtimātur.*

CAP. Non omnis. XII. *Leo.*

1 LEo Papa ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum *epiſt.*90.aliàs 92.*cap.*4. relatus *in hoc text.* totus eſt in probando legitimo matrimonio copulari,illam, quæ concubinam habenti traditur, ac proinde planè ſentiens coniunctionem cum concubina matrimonium non eſſe,quod ex diametro videtur eſſe contra illa,quæ notatij ad *c ſi quis 33.diſt. & ad c. omnibus, 34.diſt.* & expreſſam deciſionem Concilij Toletani I.*in c.is qui,ead. diſt.* dum eum,qui concubinam habuerit pro vxore, non repellit à Communione.

2 Cardin. igitur Bellarmin, *lib. 2. de Concil. cap. 8. argument.11.* reſpondet Leonem aliter accepiſſe nomen concubinæ, quàm Patres Concilij Toletani I. Leo enim concubinam vocat eam,quæ aſſumitur ad conſortium thori ſine mutuo conſenſu perpetuo viuendi; Concilium autem vocat concubinam eam, quæ dicitur cum eo conſenſu,ſed priuatim expreſſo, non per publica inſtrumenta, concubinæ enim nomen variæ ſignificationis eſt, pro loco, & tempore commodè interpretandum.

Verùm licèt hæc interpretatio ſufficiens videatur, 3
conuenientiùs tamen eſt dicere in iſto decreto Leonem pro eodem vſurpaſſe concubinam, & ancillam in ſtatu ſeruitutis manentem,cum qua rem habet patronus,id enim in primis conſtat ex illis verbis huius decreti,*aliud eſt vxor,aliud concubina, ſicut aliud ancilla, & aliud libera*, & ad id probandum adducit quod dictum eſt in Geneſi ad Abraham,*Eijce ancillam,& filium eius,non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ*; idem etiam illa verba oſtendunt,*niſi fortè illa mulier ingenua facta,& dotata legitimè.& publicis nuptiis honeſtata videatur* & hoc ipſum colligitur ex *cap.ancillam,hac ead.cauſa,& quæſt. Ancillam à thoro eiicere,& vxorem certæ ingenuitatis acquirere, non eſt plicatio coniugij, ſed profectus potius honeſtatis.* Cum autem inter alia media, quibus ancilla ſtatum ingenuitatis acquirit,illud principale ſit,quando patronus eam ducit in vxorem,ita vt ſi ille carnaliter ancillam cognoſcens nolit eam ingenuam fieri,ſed in ſeruitute manere,clarum exinde præbeat ſignum ſe non velle cum illa matrimonium contrahere; ſi enim vellet copula maritali cum illa coniungi,eam certe ad ingenuitatis ſtatum eueheret abſque dubio. Ideo, inquit Leo, nuptiarum fœdera inter ingenuos ſunt legitima,inter æquales: dicit itaque concubinam, id eſt, ancillam, quando ingenua facta copulatur patrono, vxorem non eſſe, ſed ſeruam, atque ideo eum, qui tradit nuptui filiam concubinam habenti, id eſt, habenti ancillam, cum qua permanente in ſeruitute miſcetur,non tradere illam coniugato,quia coniungi maritali affectu,& illam in ſeruitutis ſtatu permanere fieri nequit ex ipſa natura matrimonij.Quod mihi optimè probat D. Ambroſ *ſerm.65. Mulier igitur tua ſi talibus moribus prædita eſt,vt mereretur conſortium, mereatur & nomen vxoris: præſta concubinæ tuæ libertatem, & nomen vxoris, ne tu adulter ſis potius quam maritus.*

Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos legitima 4
ſunt.& inter coæquales.]Connubia inter impares minus legitima exiſtimari ex hoc text. colligunt Tiraq. *l.5.connub gloſſ.1 p.5.n.16 cum ſeqq.& l.6.gloſſ.1.p.6.* vbi etiam indicat locum vnde ſumatur hic text.Menoch.*conſ.385.num.5.& de præſumpt.lib.2 præſumpt.10.num.40.* Sanchez *de matrimon.lib.2. diſp.16. n.2.* Vnde Cleobolus vnus ex ſeptem Sapientibus aiebat, *Par pari iugato coniux, quod impar eſt diſſidet.* Et Ouid. *in epiſtol. Deianira ad Herculem,*

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

Non enim erit hæres filius ancillæ, &c.] Declara 5
cum Couar.*de ſponſal.p.2.cap.8. §.4. num.15.* Duen. *reg.366. verſ. amplia ſecundo.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium verum eſt Sacramentum nouæ legis, & gratiam confert.*
2 *Simonia eſt pro Sacramento matrimonij pecuniam accipere.*
3 *Dos datur pro matrimonio,quatenus contractus eſt, quo ſe coniuges obligant ad obſequia, & onera temporalia.*
4 *Sponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus à patre contracta valida ſunt.*

CAP. Honorantur. XIII. *Ambroſ.*

GLoſſ. *verbo honoratur, in præſenti text.* ait lici- 1
tum eſſe pro ſacramento matrimonij pecuniam recipere,huius erroris fundamentum illud adducens, quod

quod ſacramentum matrimonij non confert gratiam. Similis gloſſ. verbo ſpiritualia 1. q. 1. & in cap. vendentes 1. q. 3. & verbo benedictionibus, in cap cum Eccleſiæ, de ſimon. & verbo Sacramentis in c. alma mater, de ſent. excommun. lib. 6. & videntur tenere Hoſtienſ. in ſumm. de ſacrament. non iter. Præpoſ. in cap. de illis il t. de condit. appoſ. Durand. in 4. diſt. 26. q. 3. Verum falſa eſt hæc ſententia, & hæreticum fundamentum. Probatur, quia ſimonia eſt pro Sacramentis pecuniam recipere, prout tenere communiter Doctores reſoluit Bonacin. var. tract. tit. de ſimonia q. 4 § 1. n. 1. Sed matrimonium verum eſt Sacramentum nouæ legis, & gratiam confert, ſicut de Fide definitum eſt in Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reformat. matrim. can. 1. & tradunt Couar. de ſponſalib. p. 2. cap. 1. §. vnico num. 2. Nauar. in man cap. 22. num. 10. Perez l. 1. gloſſ. quo es el paraiſo pag. 20. tit. 1. lib. 5. Ordin. Iodoc Cocc. in theſauro Catholico tom. 2. lib. 9. art. 2. Sanchez de matrimon. l. 2. diſp. 10. Gutier eodem tract c. 41. Bonac. in ſimili tract. q. 2. puncto 1. num. 2. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 2. different. 18. num. 5. Rebell. de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 2. q. 3. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib 31. cap. 1. à num. 2. Ægid. de Coninck de Sacrament. tom. 2. diſp. 24. dub. 2. à num. 5. Fernandez in examine Theologiæ moralis p. 3. cap. 18 num. 1. & 7.

2 Ergo neceſſario dicendum eſt ſimoniam eſſe pro ſacramento matrimonij pecuniam accipere, vt bene contra hanc gloſſ reſoluunt Syluest. in ſumma verbo ſimonia q. 8. Sot. lib. 9. de iuſtit. q. 6. art. 1. in fine, Soar. de Relig. tom. 1. lib. 4. de ſimon. cap. 10. num 10. & ſeq. Rip. in tractat. de ſimonia p. 1. art. 2. num 10. Filliuc. tract. 45 cap. 3. quæſito 3. Azor. inſtit. moral. p. 3. lib. 12.
3 vbi de ſimonia, cap. 3 Bonacin. citato loco. Non obſtat quod pro matrimonio dos datur, quia reſpondent Doctores citati quod matrimonium licet ſit verum Sacramentum inter Catholicos, eſt tamen verus contractus, quo ſe coniuges obligant non ſolum ad indiuiduam vitam, ſed etiam ad alia obſequia & onera temporalia, quæ nihil commune habent cum Sacramento, pro quibus pecunia recte datur, l. pro oneribus, C. de iure dot. cap ſalubriter, de vſuris.

4 In gloſſ. Non de ſponſalibus. Notatur ad hoc, quod parens ſi contrahat ſponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus, illa valida ſunt, etiamſi nullum aliud ſignum concurrat, quia præſentia, & taciturnitas filiorum iure optimo conſenſus reputatur, vt per Nauar. in man cap. 22. num. 10. verſ. immo interdum. & num. 21. Sanch. de matrimon. lib. 1. diſp. 23. num. 3.

SVMMARIVM.

1 *Vota omnia tam realia, quam perſonalia filiorum impuberum pater ad libitum reuocare poteſt.*

2 *Votum Religionis ante pubertatem emiſſum poteſt à patre, ſeu tutore irritari.*

3 *Vota, & iuramenta ſtatim irritari debent, vbi primum venerint in notitiam illorum, qui ea irritare poſſunt, aliàs cenſebuntur confirmata.*

Cap. Mulier. XIV.

1 COllige ex text. poſſe patrem vota omnia tam realia, quam perſonalia filiorum impuberum ad libitum reuocare, vt per D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 9. Syueſt. in ſum. verbo votum 5. q. 6. & verbo votum 4. q. 2. Nauar. in manual. cap. 12. num. 64. Sot. de iuſtitia lib. 7 q. 3. art. 2. Ludou Lopez inſtr. conſcient. part. 1. cap. 47. cum ſeq. Sayr. in claui Regia lib. 6. cap. 10. n. 23. & 28. Soar. de Relig. tract. de voto lib. 6. cap. 6 per tot. 2
Leſſi de iuſtit. lib. 2. cap. 40. dub. 14. n. 81. inter quos omnes receptum eſt etiam votum Religionis ante pubertatem emiſſum poſſe à patre, ſeu tutore irritari, immo ipſos impuberes huius voti, & aliorum poſſe petere irritationem, idem in iuramentis prædictorum reſoluunt Suarez lib. 2. de iurament. cap. 38. num 9. Leſſi. d. lib. 2. cap. 41. num 61. verſ. impuberum, licet contradicat Sanch. de matrimon. lib. 6. diſp. 38. n. 17. Omnia autem ſupradicta procedunt in filio familias exiſtente in poteſtate patria, non vero in iis, qui ſunt emancipati, & iam ſui iuris effecti, ita vt ſuorum bonorum iam habeant adminiſtrationem, ſicut aduertit Soarez d. lib. 6 cap. 5. num. 1.

Illud maximè aduertere oportet, quod prædicta 3
vota, & iuramenta ſtatim debent irritari vbi primum venerint in notitiam illorum, qui ea irritare poſſunt, aliàs cenſebuntur confirmata; ita vt poſt illorum confirmationem non poſſint amplius ſine cauſa licitè irritari, ſi tamen irritentur, erit valida irritatio, & ſubditus tenetur obedire, & iuramentum non exequi, quia confirmatio non ſoluit ius ſubiectionis, ita optimè Sayr. d. lib. 5. cap. 8. num. 6. verſ. illud autem, faciuntque Soarez d. l. b. 6. cap. 4. num. 19. & ſeq.

In gl. 1. ibi, cum poteſt, &c. Singularis eſt hæc gloſſ. ſecundùm Nauar. in man. cap. 12. num. 25. quod tanta deliberatio ſufficit vt quis per votum ſe obliget Deo, quanta requiritur vt ſe obliget diabolo per peccatum, idque tanquam certiſſimum obſeruant Antonin. p. 2. tit. 11. cap. 2. Caiet. 2. 2. q 88 art. 1. Syluest. verbo votum 2. num. 13. Sot lib. 13. de inſtit. quæſt. 1. art. 2. colum 4. Sed profecto hæc gloſſ. non agit de deliberatione, ſed de iudicio rationis, quo ipſa deliberatio perficitur, quod longè aliud eſt, nec illa Doctorum ſententia in ſe eſt vera. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, nullum actum hominis eſſe voluntarium, niſi ex voluntate deliberata procedat, S. Thom. 1. 2. q. 1. art. 1. & q. 18. art. 9. Voluntas autem deliberata quæ ſit vt ſciatur, eſt notandum quod quando quis vult facere aliquod opus, ratio, ſeu intellectus (idem enim vtrumque ſignificat) præmittit inquiſitionem de mediis congruis ad illud opus, eademque media intra ſe confert, hæc mediorum inquiſitio, & collatio eſt actus rationis, qui appellatur conſilium, S. Thom 1. 2. q 1. art. 1. & tunc incipit deliberatio, mox ratio ipſa iudicat hoc, vel illud remedium eſſe preferendum, & hic actus dicitur iudicium in quo deliberatio ipſa perficitur, Sot. lib. 7. de iuſtit. q. 1. art. 2. colum. 4. poſt iudicium autem rationis, & ſic poſt perfectam deliberationem voluntas, quæ altera potentia eſt animi, eligit medium illud, quod ratio ſibi proponit præferendum, S. Thom. vbi ſuprà, vnde actus hic dicitur electio, in quo quidem actu propoſitum conſtat, Scot. vbi ſuprà colum penult. Sciendum eſt rurſus, actus noſtros dupliciter procedere ex voluntate deliberata, vel enim procedunt directè, & per ſe, quales ſunt omnes actus, qui ab agente præcogitantur, & hi actus dicuntur voluntarij per ſe, vel procedunt indirectè, & per accidens, quales ſunt actus, qui cùm poſſent, & debuiſſent ab agente præcogitari, ex paſſione tamen, ſeu ignorantia craſſa non fuerunt præcogitati; & hi actus ſunt voluntarij per accidens: ſic ſanè tota differentia inter actus voluntarios per ſe, & per accidens in eo conſiſtit, quod priores conſtant ex voluntate deliberata actualiter, poſteriores autem ex voluntate deliberata virtualiter Colligitur hæc diſtinctio actuum voluntariorum ex S. Thom. 1. 2. q. 6. art 3. & iterum q. 77. art. 7. idem colligitur ex Gratiano dum diſtinguit inter peccata

ex

ex voluntate, & peccata ex infirmitate, *in ſumma* 15. *q.* 1. intendit Iureconſ. *in l.* 1. ibi, *delictorum, quæ tam ſponte, quàm ignorantia contrahuntur, ff. de legibus.* His præmiſſis eſt reſoluendum contra prædictos Doctores, multò maiorem deliberationem requiri, vt quis per votum ſe obliget Deo, quàm vt per peccatum ſe obliget Diabolo, conſtat ſiquidem, quòd licet peccatum non ſit voluntariũ, ea Auguſt. relato à Gratiano *vbi ſuprà*, ſufficit tamen quòd ſit voluntarium per antecedens, *cap. ſæpe* 50. *diſt. l. ſi putator* 31 *ff. ad leg. Aquil.* & ſic ſufficit deliberatio virtualis; contra verò votum non dicitur niſi per ſe ſit voluntarium, *cap. ſicut tenor*, ibi, *ſpontanea voluntate*, *de Regular.*

Qvæstio IV.

Cap. Nemo blandiatur. IV.

Ambroſius.

1 Gloſſ. *verbo tolerabilier*, *in præſent. text.* probat crimina facta palam, eſſe occultis grauiora, de quo Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 44. *num.* 53. & *cauſa* 57. *à princip.*

Svmmarivm.

1 *Coniux quando ita voluptate captus ad ſuam accedit, vt paratus ſit ad accedendum, quamuis ſua non eſſet, eſt culpa lethalis.*

2 *Coniugalis actus ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonij tranſgrediens, eſt culpa venialis.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Amator vehemens dicitur, qui tantum vxorem diligit, vt apud ſe diſponat, quod ſi ipſa eſſet fortè vxor alterius, non minus carnaliter ſe cum ea commiſceret.*

5 *Aborſus periculum eſt ſi ad mulierem, quæ recens concepit, vir accedat.*

6 *Equa ſola inter animalia tempore prægnationis appetit concubitum.*

7 *Coniugali actu vti tempore prægnationis quando ſit peccatum, remiſſiuè.*

Cap. Origo. V. *Hieron.*

1 A*Dulter eſt in ſuam vxorem amator ardentior.* Ex his verbis colligunt aliqui, actum coniugalem ob libidinem explendam exercitum, culpam eſſe mortalem, ſed hanc materiam duabus explicat concluſionibus Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 11. *num.* 4. quarum prima eſt, quòd quando voluptas limites matrimonij excedit, quia ſcilicet coniux ita voluptate captus ad ſuam accedit, vt paratus ſit ad accedendum, quamuis ſua non eſſet, eſt culpa lethalis; ſecunda verò concluſio habet, quòd quando actus coniugalis ſolius voluptatis gratiâ exercetur, nec fines matrimonij tranſgreditur, eſt culpa venialis, & *n.* 8. intelligit text. *in præſenti* vocari adulterum illum, qui in ſuam vxorem eſt amator ardentior, non reatu criminis, ſed ſimilitudine adulterinæ libidinis: ardet enim is coniux in vxorem more adulteri in concubinam. Vel fortè meliùs dici poteſt intelligendum eſſe hunc text. vbi voluptas matrimonij terminos excedit, ſecundùm Durand. *in* 4. *diſt.* 31. *q.* 4. *num.* 5. & *ibi* Richard. *art.* 5. *quæſt.* 3.

2 In gloſſ. *Amator.* ibi, *Vehemens amator dicitur, qui tantum vxorem diligit, vt apud ſe diſponat, quòd ſi ipſa eſſet fortè vxor alterius, non minus carnaliter ſe cum ea commiſceret.* Ita Sayr. *in claui Regia lib.* 8. *cap.* 3. *ad fin.*

5 In gloſſ. *Non perdant.* ibi. *Perit enim partus ex frequenti concuſſione.* Vide Tiraquel. *l.* 15. *connub. n.* 141. vbi ex Hippocratis, ac aliorum medicorum ſententia probat periculum eſſe aborſus, ſi ad mulierem, quæ recens concepit, vir accedat, & quàm deteſtandum id ſit multis teſtimoniis, vſque *ad num.* 146. confirmat, atque *l.* 9. *connub. num.* 85. probat multis adductis inter animalia ſolùm equam tempore prægnationis appetere concubitum, refert Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 22. *n.* 2. vbi diſputat, an & quando vti actu coniugali tempore prægnationis, ſit peccatum.

Cap. Obiiciuntur. VII.

Auguſtinus.

1 DE polygamia, ſeu pluralitate vxorum ſanctorum Patrum legis Veteris agunt Doctores latè diſputantes, an illi culpæ immunes fuiſſent; pro cuius quæſtionis ſolutione, omiſſa eorum opinione, qui negant eſſe contra legem naturalem huiuſmodi pluralitatem, quia loquuntur expreſsè contra text. *in cap. gaudemus, de diuort.* ad quem nullam etiam reddunt reſponſionem, niſi quòd Pontifex in ratione errauerit, vt ſcribit Abulen. *lib.* 1. *Regnum cap* 8. *q.* 27. & alij quos improbant *infrà* referendi, dicendum eſt ſuppoſita diuina reuelatione, ſeu diſpenſatione, polygamiam licitam fieri, & conſequenter diſpenſationem non cadere neque verſari circa ſextum Decalogi præceptum, ſed circa aliud, quo vxorum pluralitas vetita eſt, quod quidem licet naturale ſit, non tamen deducitur ex primis principiis per conſequentias adeò proximas, vt diſpenſatione diuina licitum fieri non poſſit, ea auctoritate D. Auguſtini *de bono coniug. cap.* 16. probat Colonien. Concil. *de ſacr. matrim.* §. *cæterùm*, *fol.* 177. ſimilitudinem adducens, quòd quemadmodum non repugnat naturali rationi quòd plures vno domino ſeruiãt, quamuis repugnet vnum ſeruum duobus ſeruire dominis, ita non repugnat plures vxores vno viro ſociari, ſuppoſita prædicta diuina reuelatione, licèt repugnaret vnam vxorem pluribus viris copulari, vltra generalem etiam rationem multiplicandi populum, alia fuit prædictæ diſpenſationis tẽpore, ſcilicet in lege Veteri, myſtica ſignificatio, agebatur enim vt ſignificaretur in Chriſto ſynagogam ſimul, & gentium multitudinem eſſe coniungendam, ideoque plures vxores Patriarchis concedebantur, non tamen quòd vna vxor plures haberet viros; quare cùm iã hodie in lege gratiæ ceſſet huius ſignificationis ratio, minimè iam pluralitas vxorum licita eſt, explicant latè Colonien. Concil. *d. loco*. Sot. *in* 4. *diſtinct.* 33. *quæſt.* 1. *art.* 2. Couar. *de ſponſal. ib. p.* 2. *cap.* 7. §. 3. *à n.* 1. Henriquez. *in ſumm. lib.* 12. *cap.* 6. §. 2. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 7. *à num.* 31. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 8. Menoch. *de arbitr. caſu* 420. *n.* 2. *cum ſeq.* Gotier. *de matrim. c.* 106. Baſil. Pont. *de impedim. matrim. cap.* 13. & *in ſuo nouiſſ. tract. de matrimonij ſacramento lib.* 7. *cap.* 49.

2 Vnde iam patet intellectus ad text. *in præſenti*, vbi D. Ambroſius, ſeu veriùs D. Auguſtin. *lib.* 22. *contra Fauſtum cap.* 47. & 48. hanc vxorum pluralitatem ex conſuetudine licitam fuiſſe tradit; obſtat enim, quia cùm huiuſmodi pluralitas legi naturali repugnet, *d. cap. gaudemus*, atque etiam diuinæ inſtitutioni in vno Adamo, ac Eua, *Geneſ.* 2. nunquam conſuetudine licita reddi potuit, ex reg. *cap. vlt. in princip. de conſuetud.* Quare ex dictis interpretandus eſt Auguſtinus,

quòd loqnatur ſuppoſita diuina diſpenſatione, ſeu reuelatione, de qua *in d.c.gaudemus*, fuit enim Abrahamo, Iacobo, & aliis antiquis Patribus expreſſa Dei reuelatione vxorum pluralitas conceſſa, illorumqoe exemplo eadem diſpenſatio per reliquos poſteros deriuata eſt, tum ex dictis rationibus, tum etiam, vt populus ille, qui tunc verum Deum colebat, & exiguus erat, multiplicaretur iuxta diuinam promiſſionem, & per conſequens ſemper mos ille fundamentum habet in diuina reuelatione, ſeu diſpenſatione, vt bene explicant D.Thom. D.Antonin. Driedon. & alij, quos refert, & ſequitur Couar. *d.§.3. n.1. & 2.* Sanchez *d.lib.7. diſput.80. num.16.*

3 Ex dictis etiam interpretanda veniunt omnia ſacræ paginæ loca, quibus ſanctos Patres concubinas habuiſſe legimus, prout *Geneſ. cap.25. Iudicum cap.19. 2.Regum cap.3. & 16.* cum concordantibus, quòd ſcilicet concubinæ illæ dicebantur vxores minus principales, quæ ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuij per ſeptem dies, de quo Lyra intelligit illud Geneſ. cap. 29. *Imple hebdomadam dierum huius copulæ*, iuncta auctoritate Iudicum cap.14. *Vxor Samſon ſeptem diebus conuiuij flebat*, vt poſt Magiſtr. & Lippom. *Geneſ.cap.22.* explicant Gutier. *d c.7.num.32.* & Henriquez *d.cap.6.§.2.lit.S.* Couar. *de ſponſalib part. 2. c.4. in princip. num.9.*

Cap. Sicut ſatius. VIII.

1 AVguſtinus *de bono coniugali cap. 16.* relatus *in hoc text.* ait quòd melius eſt fame mori, quàm idolothytis veſci, citius dictum communiter Doctores intelligunt quando formaliter eduntur, ideſt, vt ibi idolo conſecrantur in eius cultum, ita Syluest. *in ſum.verbo Iudæus, q.1 dicto 2.* Roſell. *eodem verbo 1. n.1.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom.1.lib.2.cap.31. num.7.* Anton.Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.2.cap.41. num. 35.* quod ex eo patet, quia ceſſante ſcandalo, & iniuria Saluatoris, eſto adhuc præceptum illud Apoſtolorum perſeueraret, licitum eſſet in extrema neceſſitate carnibus illis veſci, quia cùm præceptum de conſeruanda vita ſit de iure naturali, & prohibitio illa ſolùm eſſet de iure poſitiuo, quando duo præcepta ſimul concurrunt, quorum vnum eſt de iure naturali, & alterum de iure poſitiuo, iuri naturali, quod præualet, eſt ſtandum, vt per Molin. *de iuſtit. tractat. 3. diſp. 62. in fine*, Ægid. de Coninx *in tract. de Fide, diſp.15. num.54. & 64.*

Cap. Liberorum. XIV. *Hieron.*

1 HVnc text. quatenus probat voluptates, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in vxore damnatas eſſe, intelligit gloſſ. *verbo damnatæ, hic*, de veniali culpa, quam ſequuntur Tiraquell. *l.2. connub. gloſſ.1. part.2. num. 66.* Sanchez *de matrimon. lib. 9. diſput.11. num.4.*

SVMMARIVM.

1 *Partus ſequitur conditionem matris.*
2 *Fœmina in conceptione eſt pars debilior.*
3 *Libera vt ſit ſoboles, ſufficit vt per minimum temporis ſpatium à conceptione vſque ad partum mater libera fuerit.*
4 *Fœmineus ſexus debilior eſt quoad honores.*

Cap. Liberi. XV. & vlt.

EX hoc text. in illis verbis, ibi, *ſemper qui naſcitur deteriorem partem ſumit*, iuncta explicatione gloſ. *hic verbo deteriorem*, vulgò colligitur partum ſequi conditionem matris, vt per Sanch. *de matrim. lib 7. diſp.24. num. 8.* vbi ait citata verba huius text. dum 1
innuunt vt filij ex matrimonio habiti ſequantur deteriorem partem, eſſe ſic intelligenda, ideſt, debiliorem, qualis eſt fœmina, quam expoſitionem apertè colligi ex hoc text. ſubiungit, quia prius in eo dicitur filios ex libero, & ancilla habitos eſſe conditionis ſeruilis. & ſtatim adiungitur, *ſemper enim qui naſcitur, deteriorem partem ſumit*. Vide Sayr. *in claui Regia lib.9. cap.6. num.26.* 2

In gloſſ. *Deteriorem partem ſumit*, ib, *& ſufficit ſi per momentum fuit in libero ventre*. Notatur ad hoc quòd ſufficit, vt per minimum temporis momentum à conceptione vſque ad partum mater libera fuerit, vt ſoboles libera ſit, ita tenent Doctores *in cap fin. de ſeruis non ordinand.* vbi Hoſt *num.1.* Ioan. Andr. *n.7.* Butr. *num.2.* Abb. *num.vnica*, Cardin *num.vnico oppoſit.1.* Sot. *in 4.diſtinct. 35.quæſt.vnica, art. 4. colum. 2. immediatè ante verſ. addit verè*, Molin. *de iuſtit. tr.2. diſp.33.ad fin.* vbi bene ſubdit id in fauorem libertatis conſtitutum eſſe, natura rei poſtulante: potiùs ſolius partus tempus ſpectandum, refert Sanchez *d. lib.7.diſp.24. n.10.* vbi *n.11.* intelligit quando ex vi natalium, & ſtatus matris eſt futura ſoboles libera, aut ſeruituti ſubdita, tunc enim ſatis eſt libertas matris minimo temporis momento, quo fœtus fuit in vtero, vt liber ſit; ſecus autem quando non iure ſequelæ ſtatus materni futurum eſt vt fœtus ſit ſeruus. 3

In ead. gloſſ. ibi, *vel dic verius deteriorem, ideſt, debiliorem, quia fœmineus ſexus debilior eſt quoad honores*. Vide Tiraq. *de nobilit. cap.18. num.21. & l.1 connub gl.1.p.1 num.57.*

QVÆSTIO V.

Cap. Propoſito. IV. *Auguſt.*

AVGVSTINVS *de Ciuitate Dei lib.8.cap.8.* relatus *in hoc text.* oſtendit quòd ſicut virgo, quæ propoſuit ſe deceptori ſuo ſupponere, mente eſt corrupta, ſed integra corpore; ſic, quæ inuita patitur violentiam hoſtis, eſt integra mente, etſi corpore corrumpatur, quod probat exemplo Lucretiæ, cuius dictum referunt Sayr. *in claui Regia lib. 2. cap.2. num.4. & lib. 3. cap.4. num.6.* Sanch. *de matrimon.lib.10.diſp.5 .n.13. cum ſeq.* 1

In gloſſ. *Vnus admiſit*, ibi, *immo & ipſa, niſi abſolutè fuerit coacta.* Ergo adulterium commiſſum ab vxore metu cadente in conſtantem virum oppreſſa, non debet ei imputari ad diuortij, & dotis amittendæ pœnam, vt colligi videtur ex *hoc text.* vbi Auguſtinus Lucretiam excuſat ab adulterio, dicens ſolum accedentem ad ipſam fuiſſe adulterum, eo quòd coacta ſit, ita Abb. *conſ.4. num.3. volum.1.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ.p.2.lib.1.cap.12 num.2. caſu. 2.* & dicit fortè verum Gregor. Lopez *l.7. verbo por fuerça, tit.9. part.1.* & hanc ſententiam probabilem aſſerit Sanch. *d.lib. 10. diſp. 5. num. 15.* Cæterùm probabilius eſt metum non excuſare quin liceat viro diuortium facere, quia re vera non excuſat à culpa mortali adulterij, & fidei fractæ, quæ cauſa diuortij ſunt; & ad aliam culpam mortalem Canones attendunt; vnde cautè hæc gloſſ. & illam ſequentes Archid. & Bellam. 2
dixerunt

dixerunt excuſare metum à pœna legali adulterij, quę dolum deſiderat, at ſecundùm Canones eſſe adulterium, quaſi ſenſerint, non excuſare a pœnis Canonicis, quæ culpam conſiderant, quales ſunt diuortium, & dotis amiſſio, & ideò hanc partem ſuſtinent Cou. *de ſponſalib p.* 1. *cap.* 5. *initio num.* 3. Gaet. *in rep. cap. ad limina* 35. *q.* 1. §. 4. *num.* 217. Barthol. à Ledeſma *dub.* 65. *de matrimon. poſt* 3. *concluſ. caſu* 5. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. cap.* 17. §. 5. Azeued. *l.* 1. *n.* 22. *tit.* 20. *lib.* 8. *noua recep.* & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 5. *n.* 16.

Cap. Si Paulus. XI. *Hieron.*

1 Colligitur vulgò ex hoc text. quod quis mores, quos in alio reprobat, in ſe approbare nō debet, ſimilis tex. *in l. arenam, C. de inoffic. teſtam. c. ſignificaſti, de adulter.* Ioan. Mari. Nouar. *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 104. *num.* 15. vt enim Tullius *in Salluſt.* ait, carere debet omni vitio, qui in alium paratus eſt dicere.

2 *Cum omnia poſſit Deus, ſuſcitare Virginem non poteſt poſt ruinam.*] Vide Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 20. *n.* 12. Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſta lib.* 3. *c.* 3. §. 2. *pag. mihi* 270. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 4. *c.* 3. *dub.* 16. *n.* 116.

3 Vnde vulgò colligitur nec D.O.M. facere poſſe vt factum infectum ſit, prout tenent Alexand. de Ales *lib.* 1. *ſent. diſt* 42. *& p.* 1. *ſua ſum. q.* 21. *membr.* 5. *art.* 4. Alphonſ. Modit *in* §. *lex eſt, Inſtit. de iure naturali, diſ.* 100. *num.* 2. *cum tribus ſeqq.* Et Plini. *lib.* 2. *naturalis hiſteria, cap* 7. *in fine.* ſic ait. *Imperfecta verò in homine natura præcipua ſolatia, nec Deum quidem poſſe omnia, namque nec ſibi poteſt mortem conciſcere, ſi velit.* Et paulò poſt. *Nec facere vt qui vixit, non vixerit, qui honores geſſit, non geſſerit, nullúmque habere in præterita ius, præterquam oblinionis.* Et Plinios quoque iunior *in panegyrico ad Traian.* ſic dicit. *At in præteritum ſubuenire, nec Dij quidem poſſunt.*

Cap. Nec ſolo, XII. *Auguſt.*

1 *Nec ſolo tactu, ſed affectu quoque, & aſpectu appetitur, & appetit fœmina.*] Circa tactum ſciendum eſt illum de ſe, & intrinſecè non eſſe malum, ſed indifferentem, quia formaliter nomine tactuum expreſſa eſt quædam actio ſenſus, quæ de ſe mala non eſt, & poteſt fieri licitè ſi cauſa eſt honeſta, & illicitè ſi inhoneſta ſit, ſecundùm D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 154. *art.* 4. quem omnes ſequuntor. Vnde eſſe peccata mortalia tactus ob delectationem veneream habitos inter ſolutos, ſicut & ipſam copulam, reſoluit Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 46. *n.* 4. *cum ſeqq.*

2 Sic etiam aſpectus obiecti turpis mortales eſſe, ſicut & tactus ob delectationem, reſoluunt Tabien. *in ſumm. verbo cogitatio, q.* 8. *num.* 9. Armil. *verbo impudicitia, n.* 1. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 75. *num.* 10. *& cap.* 78. *num.* 16. Nauar. *in c. ſi quis, de pœnit. diſt.* 1. *num.* 9. & alij quos refert Sanch. *d. diſp.* 46. *n.* 21. vbi dicit ſatis probabilem, ſed *n. ſeq.* ait diſcrimen eſſe inter viſum, & tactum.

Cap. Si vxorem. XVIII.

1 *Excepta fornicatione.*] Ex his verbis colligit Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 17. *num.* 3. quod ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali, licet coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum.

2 Item idem Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 18. *num.* 18. colligit ex hoc text. ob nullum infortunium eſſe coniugem dimittendum, niſi exiſtente graui periculo, quia intelligitur hic text. quando id periculum non imminet.

3 In gloſſ. 1. Vtrum coniux ſanus teneatur cum leproſo habitare, vide latè Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſput.* 24. *n.* 26. *cum ſeqq.*

4 In ead. gloſſ. ibi, *quod autem dicitur extr. eod. c.* 1. *quod non cogitur ſequi, poteſt intelligi in eo caſu, quando reliquus hoc non petit, nam ſi peteret, bene teneretur ſequi.* Ita Alexand. de Neuo *n.* 11. & Præpoſ. *num.* 4. *in eodem cap.* 1. *de coniug. lepros.* Sanch. *diſp.* 24. *num.* 32. *in fine.*

Cap. Præcipit. IX.

Hieronymus.

1 Ex hoc text. vulgò colligitur coniuges eſſe pares in diuortio cauſa adulterij celebrando, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera vxore diuertere, ita è contra vxor innocens à viro adultero, vt per Roland. *conſ.* 50. *num.* 5. *&* 6. *vol.* 1. Burſat. *conſ.* 218. *n.* 8. *vol.* 2. Gaet. *in repet. cap. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *num.* 205. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 12. *art.* 4. D. Barboſ. *in rub ff. ſoluto matrim p.* 2. *n.* 3. quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 3. *n.* 6.

Cap. Apud nos. XX.

Qvod non licet fœminis, æquè non licere viris, ex hoc text. colligit Tiraq. *l.* 15. *connub. n.* 168. Sayr. *in claui Regia lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 1. 1

Cap. Chriſtiana. XXVIII. & vlt.

Innocent.

Probatur in hoc cap. quod vxor poteſt æquè accuſare virum ſuum, ſicut è conuerſo poterit vir vxorem, de quo vide Farin. *in praxi crimi. p.* 6. *quæſtion.* 141. *n.* 105. Sayr. *in claui Regia lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 1. Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcient. p.* 2. *caſu* 27. 1

Qvæstio VI.

Cap. Nihil iniquius. I.

Auguſtinus.

Ex hoc text. colligi videtur viro adultero licitum non eſſe vxorem adulteram in foro etiam conſcientiæ criminaliter accuſare, cum Auguſtinus relatus in præſenti text. dicat nihil iniquius eſſe quàm virũ eodem vitio laborantem accuſare adulteram de eodem crimine. Sed contrariũ verius eſt, & expreſsè docent Petr. de Ledeſma *de matrim. q* 62. *art.* 1. *dub.* 3. Bartholom. à Ledeſma *dub.* 68. *ad fin. de matrim.* Henriq. *in ſum. lib.* 11. *cap* 17. §. 3. *ad fin.* Conſtat enim, viro accuſante vxorem adulteram criminaliter, minimè admitti exceptionem ſimilis adulterij, quia in hac accuſatione ſunt diſpares, ſecundum Sot. *in* 4. *diſt.* 37. *q. vnica, art.* 3. *ad fin. corporis*, Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 7. §. 6. *n.* 5. Petr. de Ledeſma *de matr. q.* 62. *art.* 1. *dub.* 1. Perez *lib.* 1. *verbo tres vic. es, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 21. & quoad accuſationem criminalem non compenſari adulteria coniugum, reſoluunt plures, quos plena manu refert Cened. *ad Decret. collect.* 166. *n.* 4. *verſ. ex quibus reſolue.* intelligenda igitur venit auctoritas Auguſtini *in præſenti*, & iura 1

ſimilia quoad pœnas ciuiles, videlicet ſeparationis thori, amiſſionis dotis, & bonorum adulteræ, & donationis propter nuptias: in his enim mutua adulteria compenſari reſoluunt Couar. *de ſponſal. p.2 c.7. §.6.n.5* Rojas *ſing.214.in fine*, Queſad. *in ſuis qq. iuris c.18.n.vnic.caſa 5.* Garc. *reg.596.n.9.* Azeued. *l. .n.24. & l.4.a.30.tit.20.lib.8.noua recop.* Philiarch. *de officio Sacerd.tom.1.part.2.lib.4.c.19.§.quartò peccat*, Sutd. *de aliment.tit.7.q.16.n.74.* Cened. *d. collect.166.a.4.* D.Barboſ. *in l.2. in princip.p.1.n.97.& 99. & l.viro atque vxore 40. num.ff.ſoluto matrim.*

Cap. Non mœchaberis. V. & vlt.

1 EX hoc text. vulgò colligitur maritum caput eſſe vxoris, vt per Nouar. *quæſt.forenſ.lib.1.quæſt.133. num.2.* Vnde mariti radiis illuſtrari vxorem probat *l. fœmina 8.l.nuptiæ 12.ff de ſenatorib.l.mulieres 6.C.de incol. lib 10. l.mulieres 13. C. de dignitat. lib.12.* Pichard. *in diſp. de nobilit. communicat. inter virum & vxorem,num.15. cum ſeq.*

Qvæstio VII.

Cap. Interueniente. I. *Auguſt.*

1 NOTARI ſolet hic text. ad hoc quod propter adulterium fit inter coniuges ſeparatio thori, vt per Sanch. *de matrim. lib.10. diſp.3 num.1.verſ.prima*, Farinac. *in praxi crimin. part.5.quæſt.143.num.9.cum ſeqq.* Et mulieri, quæ de adulterio accuſatur, litis ſumptus debentur, & alimenta, ad eaque maritus tenetur, vt per Cornel. Benincaſ. *de priuileg pauper. ſpec.2.in iudicio, n.5.* Ioſeph Ludou. *deciſ.46.n.4.* Palat. *in repet.c.per veſtras, §.39.num.1 & 5.* Clar. *§.adulterium.num.17.* Thom. Triuiſan. *deciſ.16. n.6.lib.2.* D.Barboſ. *in l.1.part.1. num.58.ad fin.ff.ſoluto matrimon.* Valaſc. *conſ.1.n.4.* Coſta *de remed.ſubſidiar. remed.100.n.12.* Gutier. *canon.lib.1.q.24. n.7.* Alex.Trentacinq. *var.reſol.lib.1. tit.de aliment.reſol.1.n.37.* Ceuall. *commun.contra commun quæſt.734.num.22.cum ſeq.* Sebaſt. Guazin. *de defenſ. reorum lib.1. defenſ.6. circa priuilegia carceratorum,c.1.a.1.* Fontanel. *de pactis nuptialib.tom.2. clauſ. 6. part.4. gloſſ.2. num.66. & 67.*

SVMMARIVM.

1 *Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrando.*

2 *Actio nulla acquiritur coniugi adultero, vt repetat innocentem, qui poſt diuortij ſententiam adulteratus eſt; integrum tamen erit iudici, vt eos conciliet, ex officio illos cogens, quo fornicationis periculo conſulatur.*

3 *Vir fornicans poſt diuortij ſententiam, quæ tranſiit in rem iudicatam, minimè tenetur admittere vxorem ob adulterium à ſe derelictam.*

Cap. Apoſtolus III.

1 AVguſtinus *ſuper epiſtola 1. D. Pauli ad Corinth. cap.7.* relatus, *in hoc text.* probat coniuges eſſe pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera vxore diuertere, ita è contrà vxor innocens à viro adultero, vt per Roland. *conſ.50.num 5.& 6.volum.1.* Gaet. *in repetit. cap.ad limina 30. quæſt.1. §.4. num. 205.* D. Barboſ. *in rub.ff.ſoluto matrim.part.2. num.3.* & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimon. lib.10. diſput.3. num.6.*

2 In gloſſ. *Viro.* Collige ex gloſſ. nullam actionem acquiri coniugi adultero, vt repetat innocentem, qui poſt diuortij ſententiam adulteratus eſt, atque ita ea delicta minimè compenſari; integrum tamen eſſe iudici, vt eos conciliet, ex officio ſuo illos cogens, quo fornicationis periculo conſulatur, vt per Archid. *n.vnic.ſuper gloſſ.mulieri*, Bellam. *n.2.* & Turrec. *art.1. n.1.in præſenti*, Philiarc. *de officio Sacerd.tom.1 part.2. lib.1. c.17. ad fin.* Petr.de Ledeſma *de matrim. q.62. art.6.dub vnico,concl.2.* Barthol.à Ledeſma *dub.70.de matr.ad fin.* Henriq. *in ſum.lib.11.de matrim.c.17.§.3.* Sanch. *de matrim. lib.10. diſp.9. n.30.* vbi intelligit quando ſententia illa diuortij tranſiit in rem iudicatam, eo quod decennium appellationi conceſſum ſit tranſactum, vel ſi fuerint tres ſententiæ latæ.

3 Ex hac gloſſ. etiam colligunt præcitati Doctores, virum fornicantem poſt diuortij ſententiam, quæ tranſiit in rem iudicatam, minimè teneri admittere vxorem ob adulterium à ſe derelictam, prout eos refert Sanchez *d.diſp.9.n.32.*

Cap. Omnes. VII. *Hieron.*

1 GLoſſ. *verbo ſodomia, in præſenti text.* diſputat adeò obſcurè quæſtionem illam, vtrum peccatum ſodomiæ ſufficientem cauſam diuortio inter coniuges præbeat, vt neſciatur cum qua opinione remaneat, quicquid ſit, illa verior eſt, ſodomiam ſufficere ad diuortium, vt per Sot. *in 4.diſt.36.quæſt.vnica, art.1.verſ.vtrum verò*, Petr.Sot. *lect.12.de matrimon. col.penult.verſ.tertium eſt*, Iacob.de Graff. *in aureis deciſ.part.1.lib.2.cap.84.n.15.* Petr.de Ledeſma *de matrim.quæſt.62.art.1.dub.4.* Barthol.à Ledeſma *dub.64. de matrimon.concluſ.2.* Franc.Marc. *deciſ.529.num.7. p.1.* Couar. *de ſponſalib.part.2.c.7.§.1.n.6.* Clar. *§.Sodomia, verſ.penult.* Gaet. *in repet.c. ad limina 30. q.1. §.4. num.206.* Menoch. *de arbitr. caſu 286.n.15.* D. Barboſ. *in rub.ff.ſolut. matrim. part.2.n.30.* Farinac. *in praxi crim.quæſt.143.num.83.* latè Sanchez *de matrim.lib.10.diſp.4.n.3.cum ſeqq.* vbi *n.9.* poſt multos, quos refert, & ſequitur, tenet per hanc gloſſ. non ſatis eſſe ad diuortium pollutionem extraordinariam habitam cum tertia alia perſona.

Cap. Offerebat. XII.

1 AMbroſius *de Patriarchis lib.1.de Abraham,c.6.* relatus *in hoc text.* factum Loth à culpa vendicat, qui, vt refertur *Geneſ.19.* ſodomitis libidine furentibus abutendi hoſpitibus, quos domi exceperat, proprias filias ſtuprandas obtulit, illum etiam a culpa excuſant Caiet. *2.2.quæſt.78.art.4.notab.3. ad fin.* idem Caiet. Honcal. & Oleaſter Colluſitanus noſter *in dictum locum Geneſ.19.* Couar. *de ſponſalib. p.1. c.4. in initio,n.vlt.ad fin.* Valent. *2.2.diſp.5.q.21. puncto 4. col.2.verſ.& hoc ipſum*, Molin. *de iuſtit.tr.2.diſp.335. in fine*, Aragon. *2.2.quæſt.62.art.7.col.15.in ſolut.ad 2.* Carbon. *de reſtitut.q.69.poſt 3.concl.* at in modo excuſandi diſcrepant; nam D. Ambroſ. Aragon. & Carbon. excuſant, quod minus delictum ſit ſecundùm naturam coire, quàm contra naturam delinquere. Alij verò, quod Loth non ſuaſerit filiarũ ſtuprum, ſed materiam minoris mali obtulerit; ſic Caiet. Oleaſt. Cou. Valentia nuper allegati. Alij denique eũ excuſandi modum explicant, vt Loth minimè obtulerit filias ea mente, vt ſodomitæ illis abuterentur, ſed quo ea ſubmiſſione illius deflexi, ab hoſpitum ſodomitico abuſu temperarentur,

ratentor,vt ſi quiſpiam iu ſe vehementer indignanti
pugionem offerat,dicens,Me enecea,non eo animo,vt
is mortem inferat, ſed vt ea ſubmiſſiooe placatus
itam ſedet.ſic Caiet.& Oncal.*in eundem locum Geneſ.
cap.*19. Molina *proximè citato loco.* Vide quæ *ſuprà*
dixi *ad cap. duo mala* 13.*diſt.num.*12.*&* 13.

2 *Hoſpitalem gratiam*,&c.]De hoſpitalitatis iure, &
vtilitate agunt Cæl.Rhodigin. *lib.*19.*lect.antiq.c.*26.
*& lib.*18.*cap.*5.Alex.ab Alexand.*lib.*4.*dierum Genial.*
*cap.*10.Ioan.Buſ. *in virid.Chriſt. virt. verbo hoſpita-*
litas,Matul.*de memorab.lib.*1.*c.*7.Anton. Sabelic.*l.*7.
*cap.*6. Theatrum vitæ hum. *vol.*4. *lib.*1.*ex pag.*2897.
Thom.Bozi.*de ſignis Eccleſ. Dei lib.*23. *cap.*14. *circa*
fin. Decian. *reſp.*66. *num.*37.*vol.*3. Rutil.Benzoni. *d.*
*anno Iubil.lib.*6.*c.*6.*ex pag.*622.Marquez *in gubernat.*
*Chriſtiano lib.*1.*c.*27.*pag.*161.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo loci excuſat delinquentem à pœna.*
2 *Intellige in iis,quæ ſunt prohibita de iure poſitiuo,ſe-*
cus in prohibitis de iure naturali, vel diuino.
3 *Conſuetudo excuſat à pœna temporali, non verò à*
pœna peccati, vel æternali.

Cap. Flagitia. XIII. *Auguſt.*

1 GLoſſ.*verb.quaſi omnes,in præſenti text.*tenet cõ-
ſuetudinem loci excuſare delinquentem à pœ-
na, ſimilis gloſſ. *verbo migraſſe,in fine, in c.tùm vene-*
rabilis,de conſuetud.& verbo antiqua,in c.ſanè,de tem-
*porib.ordinat.*tradunt Franc.Cremenſ. *ſing.*150.*incip.*
mos puerorum,Petr.*ſing.*83.*n.*4.Marc.Anton.*ſing.*13.
*num.*2.*&* 3.Tiraquell.*de pœnis temperan.cauſa* 42.*n.*1.
cum ſeqq. Anton.Gabr. *commun. opin.lib.*7.*tit.de cri-*
*minalib.concl.*8. *num.*19.*&* 25.*in fine.* Octau. Cache-
ran. *conſ.*66.*n.*37.*&* 38.*in fine*, Ludou. Peguera *deciſ.*
*criminal.*34.*num.*1. Bertazol. *conſ.*132.*n.*1.*cum ſeqq.*
Menoch. *de arbitr.caſu* 400.*poſt num.*9.
2 Intellige in iis,quæ ſunt prohibita de iure poſitiuo,
ſecus autem in prohibitis a iure naturali, vel diuino,
vt ex hac gloſſ.colligunt Tiraq.*de pœnis temper. cauſa*
42.*n.*15.Ludou.Peguera *d.deciſ.crim.*34.*n.*3.*&* 5.
3 Declara conſuetudinem excuſare à pœna tempora-
li,non vero à pœna peccati,& æternali,vt per Gram-
mat. *deciſ.*50.*num.*3.*& ſeq.*Tiraquell. *d.cauſa* 42.*n.*2.
*cum ſeqq.*Roland.*conſ.*75.*n.*47.*lib.*1.Farinac.*in praxi*
*crimin. quæſt.*95. *num.*42.

SVMMARIVM.

1 *Adulterij crimen eſt damnabile, & grauiſſimum.*
2 *Adulterium grauius eſt inter omnia crimina, quæ*
contra proximum committuntur.
3 *Adulterij crimen eſt adeò exoſum, vt bruta etiam*
animalia illud deteſtentur.
4 *Homicidium grauius eſt adulterio.*
5 *Declaratur l.codicillis, aliàs l.Lucius* 88. §. *matre,*
*ff.de legat.*2.
6 *Declaratur l.tranſigere, C.de tranſact.*

Cap. Quid in omnibus. XVI.

Ex epiſt. 1. *Clementis.*

1 EX hoc text. colligitur adolterium crimen eſſe
damnabile,& grauiſſimum,vt per Farinac.*in pra-*
xi crimin.part 5. *q.*141.*n.*3. *cum ſeqq.* vbi hunc text.
Barboſ. Collect. Tom.V.

citat, & inter omnia crimina, quæ contra proximum 2
committuntur, illud grauius aſſerunt D. Thom.2. 2.
*q.*73.*art.*3.Couar.*de ſponſalib.part.*2.*c.*7.§.7.*n.*16. Ti-
raquell.*de nobilit.c.*23.*n.*10. Spin. *in ſpeculo teſtam gl.*
16.*princip. n.*8. Menoch. *de arbitr.caſu* 290.*à princ.* 3
quod adeò exoſum eſt, vt bruta etiam animalia illud
deteſtẽtur,vt cõmemorant Tiraq. *l.*13.*connub.à prin.*
Menoch.omnino videndus *de arbitr.caſu* 419.*à prin-*
cip. Leſſi. *de iuſtit.lib.*4.*c.*4.*dubitat.*10.*n.*71.
In gloſſ.1. Probat hæc gloſſ. homicidium grauius 4
eſſe adulterio, quia illud eſt contra primum manda-
tum ſecundæ tabolæ,hoc verò contra tertium, quam
ab omnibus receptam, quoad hoc prædicant Nauar.
in cap.inter verba 11.*q.*3.*concluſ.*4. *ſub num.*23. Bart.
*in l.tranſigere,num.*2.*C.de tranſact.*vbi Padil.*num.*76.
D.Thom.1.2.*q.*100.*art.*6.*in corpore,ad finem*, Sot. *de*
*iuſtit.lib.*5.*q.*1.*art.*3.Cotraſ.alios referens *lib.*2.*miſc.*
cap. 1. Quibus primò non obſtat generalitas huius
text. quia latè reſpondent ſupradicti Doctores. Se-
cundò non obſtat tex *in l.codicillis,alias l.Lucius* 88. 5
§.*matre,ff.de legat.*2. ibi. *Et alius mihi deteriora fecit,*
iunctis præcedentibus verbis,in quibus agitur de ho-
micidio, & iuncto etiam intellectu aliorum de adul-
terio intelligentium verbum illud,*deteriora*, quos re-
fert Dec.*in cap.at ſi clerici,de iudic.*§.*de adulteriis,n.*5.
poſt alios Tiraq.*d.l.*13.*connub.n.*27.Padil. *vbi proxi-*
*mè,n.*72.quia reſpondetur,quod in eo text.nec conſtat
dictum verbum, *deteriora*, agere de adulterio,cùm
poſſit intelligi de aliis criminibus homicidio grauio-
ribus, vt benè aduertit Nauar. *d.n.*23. nec ſi id con-
ſtaret ex littera eiuſdem text.adhuc concluderet adul-
terium de ſe,& ſecundum æſtimationem communem
moralem eſſe grauius homicidio, cùm dictum ver-
bum,*deteriora*, & alia *ibidem* contenta in eadem ora-
tione non ſint Iureconſulti, aut Legiſlatoris, ſed cu-
iuſdam priuati, nempe teſtatoris ex priuata tantùm
opinione,& domeſtico dolore pluris ſibi æſtimantis,
& ægriùs ferentis adulterium vxoris, quàm occiſio-
nem filij,de qua *ibi*, cùm tamen hæc illo grauior ſit
de ſe, vtpote priuans bono externo maiori, & magis
neceſſario ad conſeruationem ſpeciei, & omnino ir-
reparabili ſecundum legem ordinariam, vt in termi-
nis reſoluunt Cortaſ. & Padil. *dictis locis.* Tandem 6
non obſtat text.*in d.l.tranſigere*:nam licèt ibi tranſa-
ctio,quæ ſuper homicidio,& aliis grauiſſimis crimi-
nibus pœnam ſanguinis inferentibus admittitur, re-
probetur in adolterio,tamen id non contingit ex eo,
quod adulterium ſit grauius homicidio,vt minus be-
ne exiſtimarunt alij poſt gloſſ. *in rub.ff.ad legem Iu-*
*liam de adulter.*quos meritò ex dictis improbat Bart.
*in dict. l. tranſigere,n.*2. ſed potiùs contingit ex aliis
rationibus, quæ facilè videri poſſunt apud eundem,
& apud Paul.*ibi num.* 4. & alios communiter, vt per
Fulgoſ. *num.*5.& Padil.*n.*77.*ibidem*, & Clar.*in pract.*
*lib.*5.§.*final. q.*58.*ſub n.*11.Cabed.*Luſitan.deciſ.*113.
*n.*7.*part.*1. Sanchez *de matrim.lib.*10. *diſp.*6 *à n.*10.
de qoa etiam ee agit remiſſiuè D. Barboſ. *in l.*2. *in*
*princ.part.*1.*num.*115.*ff.ſoluto matrimon.*Cuiac. *lib.*6.
*obſeruat.c.*6.*ad fin.*& alij plures,vt per Cened.*ad De-*
*cretum collect.*12.*ſub n.*6.

Cap. Vxor à viro. XVII.

Ambroſius.

AMbroſ. *in comment.ad* 1 *Corinth.*7. ex quo loco 1
deſumitur hic text.illi,qui ob adulterium dimit-
tit vxorem, nuptias permittit, quo teſtimonio con-
tra veritatem Catholicam tot Conciliorum decretis,
& Pontificum conſtitutionibus approbatam, de qui-

bus Sanchez *de matrimon.lib.7.diſp.80.à princ.* vtuntur hæretici, nec hæretici ſolùm, ſed Catholici, videlicet Catherinus, Ioan. Arboreus *lib.2.Theoſoph.c.35.* Couar. *de ſponſalib.part.2.cap.7.§.7.num.12.* & recentiores in Gregorianum decretum adnotationes eandem ſententiam Ambroſio tribuerunt.

2 Quare nonnulli huius text. difficultate oppreſſi commentaria illa in Paulum non eſſe Ambroſij ſcripta, ſed Ambroſio potiùs adſcripta aſſeruerunt; at Caſſiodor. *de diuinis lection c.8.* Ambroſium in Paulum commentarios edidiſſe teſtatur; alij maculatos ab hæreticis, & illi inſertam, aut intruſam potiùs eſſe ſententiam exiſtimant.

3 Verùm placet Ambroſium dum docet vxorem non poſſe adulterum maritum dimittere, & alij nubere, poſſe tamen maritum, rationem habuiſſe legis Iuliæ, & Imperatorum, ac forenſis iudicij ſuo tempore receptiſſimi, non verò Chriſti, atque cœleſtis; cùm enim de diuina egit, ſemper docuit æquam viri, & mulieris eſſe rationem, vt conſtat *ex lib. de Abraham cap.4. & 7. & in Lucam cap.* 16. & ideò cum *in hoc text.* dicit Ambroſ. *Non enim permittitur mulieri, vt nubat ſi virum ſuum cauſa fornicationis dimiſerit, quia inferior non omninò hac lege vtitur, quia potior*, de permiſſione ciuili, & lege loquitur, quæ potiorem habet cauſam viri, quàm vxoris, vt & Auguſtinus teſtatur *lib. de adulter. coniug. cap.*8. & Chryſoſt. *in ſermone de bello repudij.* Cùm autem ad finem de viro ſubdit, *Quia viro licet ducere vxorem ſi dimiſerit vxorē peccantem, quia non ita lege conſtringitur vir ſicut mulier*, veriſſimum eſt de ciuili lege, quam optimè nouerat Ambroſ. Iuriſprudentiæ ſtudijs ab ineunte ætate deditus, eo loci loquutum fuiſſe, quam interpretationem tetigit Franciſc. Turrian. *lib.5. pro epiſtolis Pontificum. cap.* 12. ſibiquè olim placuiſſe dicit, & eam multis exornauit Ferdinandus de Mendoza *lib. 2. de confirmat. Concil. Illiber. cap. 20. per totam.*

Cap. Quod propoſuiſti. XVIII.

Gregorius III.

1 GRegorius III. cum quæreretur à Bonifacio Epiſcopo, quid faciendum viro eſſet, cuius vxor infirmitate correpta non poterat reddere debitum, reſpondit *epiſt.*54. vt aliam ducat, prioris tamen curam non abiiciat, ſicut habetur *in hoc text.* vbi Gratianus iſtud caput Gregorij non ſolum ſacris Canonibus, ſed etiam Apoſtolicis, & Euangelicis doctrinis aduerſari dicit, quas refert Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſput.80. à princip.*

2 Sed ne cum Gratiano Gregorium de imperitia ſacrorum Canonum parum modeſtè arguamus, vno è duobus modis diuinans potius illum interpretari poſſe cenſeo; ſi enim nacti eſſemus epiſtolas, aut conſultationes Bonifacij, quibus ille reſpondet, faciliùs legitimam eius text. interpretationem aſſignare poſſemus. Dico ergo vel intelligendum cum Archidiacono, Turrec. & Cardin. Bellarmin. *lib.4. de Romano Pontif. cap.* 13. & aliis, de fœmina infirmitate arctationis correpta, idest, quæ ita arcta erat, vt à viro cognoſci non poſſet; meritoque dicit Pontifex, bonum viro, ſi ſic permanſerit; ſolebant enim, quas vt vxores habere non poterant, retinere vt ſorores, ideſt, ſine copula maritali, & actibus, vt oſtendi ad *c.*1. 33. *quæſt.*1. & in effectu Sot. *in 4. diſt.*33. *quæſt.*1. *art.*2. *in fine corporis*, Menoch *de arb. caſu* 420. *n.*95. Bellarm. *lib.*1. *de matrimon. cap.*11 *in fine*, quos refert Sanchez *dicta diſp.* 80. *num.*16. *verſ. ad* 5. tenent priorem non fuiſſe legitimam vxorem ob impedimentum perpetuum, idque ſolum declaraſſe Pontificem. Quod ſi obiicias non videri iudicare prius matrimonium nullum, cum dicat non debere virum à priore vxore debitum ſubſidium auferre, reſpondebitur cum gloſſ. *hic, verbo nubat*, intelligi de dote reſtituenda, aut ſi de alio ſubſidio accipiatur, eſſe conſilium. In hunc ferè explicandi modum coincidit alius, quem præſtat Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.5. cap.5. quæſ.3. verſ. octauò obiicitur*, dum ait, Gratianum fuiſſe deceptum, quòd putauerit huiuſmodi Gregorij decretum locum habere in vxore, quæ poſt matrimonium contractum infirmitate correpta viro ſuo debitum reddere non potuit, cum tamen, vt rectè gloſſ. annotat *in cap. de libellis* 20. *diſt.* Gregorius locutus fuerat de ea, quæ ante matrimonium per infirmitatem inepta erat, & inhabilis ad copulam coniugalem, quæ in Schola Theologorum, & iuris Canonici Interpretum dici ſolet arcta, hoc enim modo loquutus eſt etiam Gregorius I. *in epiſtol. ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum*, & refertur *in c. requiſiſti* 33. *quæſt.*1. Dico etiam explicari poſſe de fœmina nondum cognita, & de matrimonio rato non conſummato, qua in grauem aliquem morbum incidente, eúmque perpetuum, coniux volebat ad ſecunda vota tranſire, idque indultum à Gregorio. Aliquando enim Pontifices in matrimonio nondum conſummato diſpenſarunt; forſamque cum olim ferè omnes diſpenſationes, quæ nunc Pontifici reſeruatæ ſunt, penes Epiſcopos eſſent, nonnullique in diſſoluendis matrimoniis non conſummatis ex infirmitate accedente poteſtate abuterentur, vel nonnulli ſeculares ea diſſoluere propria auctoritate licere ſibi exiſtimarent, id vetuit Concilium Purelianen. II. *cap.*11. *Matrimonia contracta, infirmitate accedente nulla voluntatis contrarietate ſoluantur.* Ex quo ſuſpicari poſſumus, iudicaſſe nonnullos ſicut ſponſalia ob morbum ſuperuenientem diſſoluuntur, diſſolui etiam matrimonium, cuius oppoſitum declarat Concilium; non tamen inde colligi poteſt duo ſimul conſtitiſſe matrimonia, ſed vno diſſoluto, aut quod diſſolutum iudicabant, alterum contractum.

Cap. Si quis viduam. XX.

PRobat hic text. inceſtum cum conſanguineis propriæ vxoris matrimonio ineundo impedimentum præſtare, vt per Sanchez *de matrimon. lib.7. diſp.*15. *à princip.* & quamuis omnes textus *toto tit. de eo qui cognouit conſanguineam vxoris*, vbi id impedimentum ſtatutum eſt, de ſolo viro cognoſcente vxoris conſanguineam loquantur, tamen abſque dubio idem prorſus impedimentum incurretur ſi è contra vxor inceſtum committat cum conſanguineis viri, cùm eadem prorſus ſit ratio, prout reſoluunt Sarmien. *lib.7. ſelect. cap.10. ſtatim in princ.* Verac. *in ſpeculo coniug. p.*1. *art.* 23. *concl.*2. Gaet. *ad c. ad limina* 30. *q.*1. §.4. *n.*295. Gutier. *canon. lib.*1. *c.*23. *n.*5. & 21. Matienz. *ad rub. tit.*1. *gl.* 1. *n.*1. & 7. *lib.5. nouæ recopil.* Sanchez *d. diſp.*15. *n.*2. 1

Et poſtea cum filiaſtra ſua, &c.] Notatur ad hoc, quod inceſtus cum proprijs conſanguineis matrimonio contrahendo impedimentum præſtat, vt per Doctores citatos *in gloſſ. fin. cap. de inceſtis* 35. *quæſt.*3. vbi probabilius reputo huiuſmodi inceſtum minimè impedire matrimonium. Ad text. *in præſenti* reſpondent Caſtro *lib.*1. *de lege pœnali, c.7. ante fin.* & Sanchez *d. diſp.*15. *n.*17. *in princip.* non de omni coniugio loqui, ſed de ſolo coniugio inceſtuoſo inter ipſos conſanguineos contracto, & iubetur id matrimonium ita ſeparari, vt ampliùs ad talem copulam inceſtuoſam non veniant. 2

Cap.

Cap. Qui dormierit. XXII.

1 GLoſſ. *verbo neutram, verſ. nec diſtinguo, an fuerit occultus*, in præſenti text. inſinuat ex inceſtu etiã occulto admiſſo à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris matrimouio ineundo impedimentum conſurgere, vt per Caſtr. *lib. 2. de lege pœnali, cap. 5. verſ. rurſus quinto argumento*, Gutier. *canon. lib. 1. cap. 23. num. 8.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 15. n. 13.* vbi reprobat Fr. Lud. Lop. & Emman. Sà contrarium tenentes. Affinitas enim æquè contrahitur ex copula occulta, ac ſi publica eſſet, & ex inceſtu quantumuis occulto oritur priuatio debiti petendi, vt per Sot. *in 4. diſt. 37. q. vnica, art. 2. verſ. ſecunda concluſ.* Sanchez *d. tract. de matr. lib. 9. diſp. 27. n. 3.*

Cap. Si quis cum nouerca XXIV.

Ex Concil. Tribur.

1 ALlegatur hic text. ad hoc, quòd inceſtas nuptias contrahentes non poſſunt cum aliis contrahere matrimonium, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 502. n. 89. & 106.* Petr. Gregor. *ſyntag. iuris lib. 9. c. 11. n. 4.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 149. n. 142.*

Cap. Hi qui. XXV.

Nicolaus.

1 PRobat hic text. matrimonium non dirimi propter infirmitatem, ſeu quamcumque aliam impotentiam ſuperuenientem, de quo vide citatos per Sanch. *de matrimon lib. 7. diſput. 102. n. 3.*

Cap. Neque Furioſus. XXVI.

Fabianus.

1 VVlgò allegatur hic text. ad hoc quòd furioſi matrimonium contraherere non poſſunt, vt per Gregor. Lopez *l. 6 verbo el que fueſſe tit. 2. p. 4.* Couar. *de ſponſal. lib. p. 2. cap. 2. num. 8.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 2. cap. 12. num. 27.* Henriq. *in ſum. lib. 12. de matrimon. cap. 4. §. 3.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. compar. 3. n. 79. & 80.* Sanchez *de matr. lib. 1. diſp. 8. n. 15.* vbi ſubdit, textum in præſenti intelligendum eſſe de matrimonio contracto ante furorem, vt ſenſus ſit, furioſum nullo modo poſſe contrahere matrimonium furoris tempore, ſed ſi contraxerit (videlicet ante furorem) ſeparandum non eſſe matrimonium propter furorem ſuperuenientem, & *num. 16.* intelligit quando furioſus perpetuo furore laboraret; ſi enim dilucidis interuallis gaudeat, poteſt eo tempore ſponſalia & matrimonium contrahere, quia tunc rationis vſus particeps eſt.

2 *Sed ſi contractum fuerit, non ſeparentur.*] Notatur ad hoc quòd impedimentum furoris ſuperueniens vinculum matrimonij non diſſoluit, vt explicant Theologi *in 4. diſt. 34.* vbi D. Thom. & Sot. *art. 4.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 2. num. 5.* Socin. *conſ. 47. n. 4.* Oroſ. *in l. patre furioſo, num. 12. ff. de his, qui ſunt ſui*, Buĕt. *deciſ. 29. n. 69.* Anton. Gomez *l. 3. Tauri, num. 6.* qui etiam exactè tractant quomodo furor, vel amentia probentur.

CAVSA XXXV.

QVÆSTIO I.

GRATIANVS *in ſum. verſ. verum*, in ea eſt opinione, vt exiſtimet impotentiam perpetuam ſuperuenientem matrimonio nondum conſummato, illud dirimere, cuius tamen contrarium communi Doctorũ calculo recipitur, & tenent Verac. *in ſpeculo coniug. p. 1 art. 38. concl. 2.* Valent. *p. 4. diſp. 10. q. 5. puncto 3. vbi de impotentia, verſ. dixi autem*, Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. queſt. 1. §. 4. q. 118. n. 329. & q. 234. n. 537.* Vnald. *in candelabro aureo part. 1. vbi de matrimon. num. 436.* Bartholom. à Ledeſma *de matrim. dub. 48. concl. 4.* Henriquez *in ſumma. lib. 11. de matrim. cap. 16. §. 7. & lib. 12. c. 8. §. 3.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gl. 1. n. 192. lib. 5. noua recop.*

SVMMARIVM.

1 *Impotentia perpetua ad copulam, ſiue ex natura, ſiue ex accidenti proueniat, ſiue ſit reſpectu omnium, ſiue vnius tantùm, iure naturali impedit matrimonium, ita vt contractum non valeat.*

2 *Declaratur cap. requiſiſti hac eadem cauſa, & queſt.*

3 *Declaratur l. ſi ſerua 46. §. vlt. ff. de iure dot.*

Cap. Quod autem. I. cum ſeqq.

Gregorius.

COllige ex text. perpetuam impotentiam ad copulam, ſiue ex natura, ſiue ex accidenti proueniat, ſiue ſit reſpectu omnium, ſiue vnius tantùm, iure naturali impedire matrimonium, ita vt contractum non valeat. Ratio eſt, quia matrimonium inſtitutum eſt in officium naturæ, in remedium concupiſcentiæ, media autem à natura, & ipſius auctore Deo in aliquem finem ordinata, omnia aptiſſimè, & maximè conſentanea eſſe debent, ſed non aliter remedium matrimonij eſt medium opportunum ad illum finem, niſi in contrahentibus detur potentia, vt patet. Igitur ab ipſo fine neceſſarium eſt agnoſcere non poſſe ab eo matrimonium contrahi, qui impotentiam habet perpetuam. Rurſus conſenſus matrimonialis includit eſſentialiter obligationem ad copulam, quia eſt contractus quidam, quo ſe mutuò coniuges obligant ad debitum reddendum, vt docet D. Thom. *in 4. diſt. 28. q. 1. art. 4. & in addit. ad 3 part. q. 98. art. 1.* Scot. S. Bonauent. & Ricard. *in 4. diſt. 31. q. 1. & 2.* Sed is, qui potentiam non habet, non poteſt ſe ad id obligare, quod præſtare non poteſt, quia impoſſibilium obligatio non eſt, *reg. impoſſibilium, de regulis iuris lib. 6.* Igitur fieri non poteſt, vt valeat matrimonium ab illo contractum, qui perpetuam impotentiam habet. Quibus rationibus ita reſoluunt D. Thom. *in 4. diſt. 34. q. vnic. art. 2. ad 1.* & *ibi* Bonauent. *art. 2. q. 1.* Syluest. *verbo matrimonium 6. q. 5. ad 3.* Henriquez *in ſumm. lib. 12. cap. 7. §. 5.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 15. in princ. num. 99.* plures quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 98. num. 2.*

Non obſtat *cap. requiſiſti, infrà hac eadem cauſa, & queſt.* cui ſimilis eſt *in cap. conſultationi, de frigidis, & malefic.* quatenus habent, quòd illi, qui nubunt impotentibus, debent habere vt ſorores, quas non poſſunt 2

tanquam vxores,ac proinde matrimonium inter illos videtur ſubſiſtere, quia reſpondent gloſſ. *verbo pro vxore, in d. c requiſiſti, & gloſſ.vltim.* ab omnibus recepta *in d cap.conſultatione*, vbi Abb. *n.*4. & Præpoſ. *num* 1.procedere illa iura ex conſilio, non ex præcepto. Verùm non videtur hæc interpretatio ex mente Pontificum, neque conuenit verbis illorum iurium, primò, quia text.*in d.cap. conſultationi*, inquit quòd Eccleſia Roman.conſueuit in ſimilibus iudicare,quæ verba important præceptum,non conſilium. Secundò,quia non erat opportunum conſilium illud quòd abſque vlla cauſa iuſta manifeſtum inde continentiæ periculum ſuadebat. Tandem, quia illa iura non diſtinguunt inter ſcientes,& ignorantes,vt DD.faciunt. Quapropter longè verius eſt reſpondere antiquoa Pontifices propter rei difficultatem, quia probationes huius impedimenti incertæ ſunt, & incertum Eccleſiæ iudicium de illis, propter quod ſæpe cõtingebat,vt ſeparati coniuges propter hoc impedimentum poſteà habiles repetirentur,vt conſtat ex *c. fraternitatis, de frigid.*item ſæpè coniuges hac occaſione attepta inlegitimum matrimonium conſpirabant, ſicque vera & rata coniugia ſæpè dirimebantur, in hoc dubio antiqui Canones iudicabant ſatius eſſe,vt coniuges ſic manerent, & eas haberent vt ſorores, quamuis diſſolutio matrimonij vinculo efficeret, vt aliquando legitimum coniugium dirimatur, quia videbatur minus periculum matrimonium ſub ea forma retinere, quam per errorem ſoluere. Poſtea verò nouiores Pontifices animaduertentes graue periculum eſſe matrimonium retinere dato impedimento, conſtituerunt vt ſi perpetua impotentia probari poſſet, aut per veras & concludentes probationes, aut per coniecturas,matrimonium iudicio Eccleſiæ dirimeretur,vt probat *d.cap fraternitatis, cap.vlt.de frigidis, & malef.* idque cùm alter, vel vterque reclamaret: quòd ſi ambo conſentiant,adhuc poſſint in eodem conſortio permanere tanquam fratres,vt probat *cap. laudabilem, eod. tit.* ibi, *quod ſi ambo conſentiant, dummodo non appareat eos non ſeruare fraternam continentiam:* quia tunc ſeparati debent etiam inuiti, ſi de impedimento conſtiterit,iuxta *cap.2 infr. hac cauſa, & quæſt.*

3 Nec etiam obſtat *l.ſi ſerua 46.§. vlt.ff. de iure dot.* vbi matrimonium a ſpadone contractum valet, cùm tamen generare non poſſit, *l.ſed eſt quæſitum,ff.de liber.& poſthum* quia reſpondetur ſpadonis nomen generale eſſe,& fractum ſignificare,atque ideò comprehendere omnes,qui vel à natura,vel per accidens fracti ſunt, prout ſunt caſtrati,eunuchi,& ſimiles,ſiue poſſint coire, non tamen generare; ſiue neutrum,vt probat text.*in l.ſpadonum genera* 128.vbi Alciat.*ff. de verb. ſignific* iuxta quæ dicendum eſt, ſpadones, qui poſſunt habere copulam,matrimonium rectè contrahere, quamuis non valeant generare, quia ad validitatem non requiritur potentia ad generandum, ſed tantùm ad copulam.& ita procedit text.*in d.§.vltim.* ſi autem ſpadones ſunt caſtrati,aut omninò ad copulam inhabiles,non valet matrimonium, iuxta noſtrã reſolutionem,quæ diſtinctio colligitur ex text.*in d.l. ſed eſt quæſitum*,& optimè explicatur per Sot.*in 4.q. vnic.art.2. in fine.* Quæ quidem ratio adhibenda eſt circa ſenes, vt ſi ſint adeò decrepiti, vt nec valeant coire,non valeat ab ipſis contractum matrimonium; ſi autem poſſint habere copulam,quamuis nequeant generare,matrimonium valeat; qua ratione conſtituti in articulo mortis validè contrahunt,quia naturalem habent potentiam,quamuis actus eo tempore ſit impeditus, nec certum eſſe poteſt iudicium medicorum circa conualeſcentiam.

SVMMARIVM.

1 *Separatione facta ratione frigiditatis prioris matrimonij, ſi frigidus ad ſecunda vota tranſeat, conſummetque, inſurgit præſumptio iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio dimiſſionis prioris vxoris ex odio*

2 *Viro impotenti licitum eſt proclamare aduersùs matrimonium, vt illud diſſoluatur, propriam frigiditatem allegando.*

3 *Impotentia mulieris quando non eſt euidens, ſemper opus eſt iuramento ſeptima manus propinquorum.*

4 *Teſtes plures requiſiti in hoc text. vbi inueniri non poterunt, ſufficient pauciores arbitrio iudicis.*

5 *Iuramentum ſeptima manus propinquorum non exigitur quoties fama aſſertionem coniugum adiuuat.*

6 *Impotentia ſpeciem, aut cauſam non tenentur coniuges allegare, ſed ſufficit generaliter allegare impotentiam.*

CAP. Requiſiſti. II.

1 DE intellectu. huius text. iam dixi *ad cap. 1. ſup. hac ead.cauſa.& quæſt.*

In gloſſ. *Patet.*Hæc gloſſ.dum ait ſeparatione facta ratione frigiditatis prioris matrimonij,ſi frigidus ad ſecundum matrimonium tranſeat, eſſe præſumptionem iuris, & de iure,contra quam non admittitur probatio dimiſſionis prioris vxoris ex odio, intelligenda eſt, quando legitimè conſtat conſummatio huius poſterioris matrimonij; ſolus enim contractus præſumptionem aliquam fraudis generat, at nõn concludentem, donec probetur conſummatio: ita Sanchez *de matrim. lib.7. diſp.99. n.*13.

2 In gloſſ. *Idcircò*, ibi, *quid ſi vir petat diuortium,vt pater fiat,non audiretur*,&c. Notatur ad hoc quòd viro impotenti licitum eſt proclamare aduerſus matrimonium,quia ſua intereſt ipſum diſſolui, ne compellatur ad onera matrimonij irriti ſuſtinenda, vt per Abb.*num.*1.*notab.*1.Alexand.de Neuo *num.*1.& Præpoſ.*n.*4.*in c.*1. *de frigid.& malef.*D.Antonin. 3.*part.* tit.1.*c.*22.§ 1. Palud.*in 4.diſt.*34. *q.* 2.*art.*1. *concl.*3. *n.*9. *in fine*,quos refert,& ſequitur Sanch. *de matrim. lib.7.diſp.*114.*num.*2. vbi *n.*3.hoc declarat,ſi vir propriam frigiditatem alleget, vt id matrimonium diſſoluatur,ac eximatur ab eius oneribus ſuſtinendis, & *num.*4. declarat quoque licere viro proclamare ſuam impotentiam allegando, quando illius ignarus fuit tempore matrimonij.

3 In gloſſ *Septima manu*,ibi,*Hoc intellige*,&c. Notatur ad hoc, quod quando mulier per aſpectum reperitur virgo,non eſt opus iuramento ſeptimę manus propinquorum,ſed verum indicium eſt per matronarum, & ipſorum coniugum iuramentum,vt per Fulu, Pacian.*de probat.lib.*1.*c.*2.*num.*29.Cæterùm verius eſt ſemper hoc iuramentum deſiderari, quando impotentia non eſt euidens, vt hic contingit; nam ſæpe oculi, ac manus obſtetricum falluntur, eo vel maximè,quod fœminæ multis fraudibus vtantur, quibus virgines apparent,ita gloſſ.*in cap.fin.in fine,de frigid. & malef.* vbi Hoſt. Ioan. Andr. & Anch. Sanch. *d. lib.7.diſp.*108. *num.*8.

4 In ead. gloſſ.ibi,*& notat quod ſufficerent in caſibus huius cap.duo, ſi ſeptem haberi non poſſunt.* Notatur ad hoc quòd vbi teſtes in hoc text. requiſiti haberi non poſſunt,ſufficerent pauciores arbitrio iudicis,vt duo, ita tenent *in præſenti* Archid. *num.*6. Bellam. *num.* 3. & Turrecr.*num.*8.Gregor.Lop.*l.*5,*verbo ſiese, tit.* 8. *part.*1,

part.1.Maſcard.de probat.concl.816.num.12.& concl. 886.num.7.Sanchez diſp.108.num.12.

5 In ead.gloſſ.ibi, item eis ſolis crederetur ſi de hoc fama eſſet. Notatur ad hoc, quòd iuramentum ſeptimæ manus, propinquorum non exigitur quoties fama aſſertionem coniugum adiuuat, vt per Archid. hic n.6. & Bellam. num. 3. Sed ab his meritò recedunt in d. cap.1. de frigid.& malef. Innocent.num 4. Ioan.Andr. num. 11. Hoſtienſ. num. 4. Præpoſ. num. 8. verſ. ſed quaro, quos refert, & ſequitur Sanchez d.diſput. 108. num.10.

6 In gloſſ. Acceperit, notatur ad hoc quòd non tenentur coniuges allegare impotentiæ ſpeciem, vel cauſam, ſed ſufficit generaliter allegare impotentiam, quia ad matrimonij diſſolutionem, quam petunt, quodcunque impotentiæ perpetuæ genus ſufficit, prout in cap. fin. de frigid. & malef. tenent Hoſt. num.1. verbo impotentiam. Ioan.Andr. h. 2. Butr. n.9. Abb.num.4. & 7. Anchar. n.1. notab.3. Card ſtatim in princ. Alexand.de Nevo num 6 & Præpoſ. num.1. & 2. Brunel. de ſponſalib. concl.28.num.24. At Sanch. d.diſp.108.num.20. ait hos Doctores fortè intelligere, vt coniux potens audiatur, non oportere ſpeciem impotentiæ, ac cauſam allegare, ſed dum iudex eam allegationem examinauerit, tenetur niti noſſe ſpeciem impotentiæ, ac cauſam ipſius, & ipſi tenentur iuxta interrogata declarare.

SVMMARIVM.

1 *Vxor quando per aſpectum probat ſe non cognitam à viro, tunc magis creditur eidem vxori neganti copulam, quàm viro affirmanti.*

2 *Impotentia vbi non eſt certa, ſemper deſideratur triennium experientiæ conceſſum.*

3 *Frigiditas vnius ex contrahentibus matrimonium eſt cauſa ſufficiens ad illud dirimendum alio frigido volente.*

Cap. Si quis acceperit. III.

Ex Concil. apud Compendium habito.

1 GLoſſ. verbo tempore, in verſ. ſed ſi fuit virgo, in præſenti text. ait quòd quando vxor per aſpectum probat ſe non cognitam à viro, vt quia reperitur virgo à matronis illam inſpicientibus, tunc potiùs creditur vxori neganti copulam, quam viro affirmanti, vt per Franc. Marc. Delphin. deciſ. 677.n.1. Anton.Cuch.lib.3.inſtit. maior. tit.12. n.264. Fuin. Pacian de probat.lib.2.cap.2.n 15.& 16 & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanch. de matrim. lib. 7. diſp.109.num.6. vbi num.7. recedit ab hac gloſſ. dum requirit ad hoc, vt fœminæ potiùs credendum ſit, quàm viro, quòd matronæ fœminam atteſtantes eſſe virginem per aſpectum, ſint peritiſſimæ.

2 In ead.gloſſ.ibi, ſed ſi vterque fatetur, quòd non interceſſit commixtio, tunc expectabitur per triennium. Notatur ad hoc, quòd vbi impotentia non eſt certa, deſideratur ſemper triennium experientiæ conceſſum in cap. laudabilem, de frigid. & malef. ad experiendum, an impotentia ſit vera, ac perpetua, vt per Franc. Marc Delphin deciſ.677.num.2 Gart.in repet. cap ad limina, § 4.q.221 num.521. Vgolin. de matrim. cap.19.num.1. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanchez d.lib.7. diſp 108. num.5.

2 In eadem gloſſ. ibi, ſed quid ſi mulier ſciebat, &c. Notatur ad hoc, quòd frigiditas vnius ex contrahentibus matrimonium, eſt cauſa ſufficiens ad illud dirimendum, alio non frigido volente, vt per Menoch. de arbitr.caſu 519.num.14. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. gl.56.num.74.

SVMMARIVM.

1 *Separatus ratione maleficij, ſi ad alias nuptias tranſierit, non eſt reſtituendus priori coniugio, ſed in poſteriori relinquendus: ac contrarium ſuadetur ex dictis num.2. referantur aliquorum ſententia num.3. & componuntur n.4.*

5 *Sententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam, ex nouis probationibus an reſcindi poſſit, quando agitur de vinculo contracti matrimonij, & de impedimento contrahendi oſtenditur, & n.6.*

7 *Impedimentum licèt cenſeatur perpetuum illud quod tolli poteſt per diuinum miraculum, non ita ſi per Eccleſiæ exorciſmos.*

8 *Impotentia ex maleficio conſurgens, ſi illud ſit perpetuum, dirimit ſubſequens matrimonium.*

9 *Maleficium qui procurauit, non poteſt petere ratione illius diſſolutionem.*

10 *Matrimonium inſtaurandum eſt ſi vir eandem vxorem, cum qua maleficiatus erat, & à qua ratione maleficij diſiunctus fuerat, fornicari cognoſcat.*

Cap. Si per ſortiarias. IV. & vlt.

MAnifeſtè ſentit hic text. ſeparatum ratione maleficij, ſi ad alias nuptias tranſierit, non eſſe reſtituendum priori coniugio, ſed in poſteriori relinquendum, quamuis potentia concumbendi ceſſante maleficio ſit ei reſtituta, iuuat quòd poſt rem iudicatam ex nouis probationibus non reuocatur ſententia, cap.cùm inter, de re iudic.l.3.& 4.C. eod. Anton. Gom. var.tom.3.de delict.cap 13.num.16.& viget pro hac parte ſubornationis, & falſitatis timor, de quo in cap.fraternitatis, de teſtib.& in Clem.2.eod.tit. facit etiam text. difficilis in cap. ſi. ut illo, de teſtib. vbi poſt contractum ſecundum matrimonium non recipiuntur teſtes ad probandum prius valuiſſe, ſi ſententia in rem iudicatam tranſierat. 1

Verùm contrarium expreſsè decidit text. in cap. fraternitatis, §.quamuis, de frigid.& malefic. quatenus habet, quòd ſi is, qui propter impotentiam ſeparatus fuit, alteri nubat, cogendus eſt ad primum matrimonium redire: idem probat cap. laudabilem, in fine, eod. tit.cap.requiſiſti, in fine, hac ead.cauſa & quæſt. Probatur, quia diximus ad cap.1. ſuprà hac cauſ.& quæſt. impedimentum hoc tunc vitiare cùm perpetuum eſt, quando autem is, qui impotens iudicatus fuit, ad ſecundas nuptias habilis reperitur, iam conſtat impedimentum perpetuum non fuiſſe, ac per conſequens matrimonium valuiſſe; ergo non obſtante ſententia diuortij cogendus erit ad primum matrimonium redire, vt habet text. in d.cap.fraternitatis, quod ibidem Doctores omnes obſeruant, & docent D.Thom. in 4. diſt.34. quæſt.vnic. art.2. Palud. & Sot. eodem art.2. Richard. art.3.q.2. Bonau.ibid.in princ.n.6.& q.1.ad fin. D.Antonin.p.3.tit.1.c.12.§.1. Angel.in ſumm.verbo matrimon.3.imped.16. Sanchez de matrimon.lib.7. diſp.99. num.20.cum ſeqq. 2

In hac controuerſia Innoc. in cap.1.num.2.& in d. cap.laudabilem, n.vnic.ad fin.verſ. ſeparentur, & Carr. lib.5. de ſponſal. cap.18. affirmant indiſtinctè eſſe reſoluendum, retinendum eſſe prius matrimonium, ſi is qui propter impotentiam fuit ſeparatus, reperitur habilis ad ſecundum, ac proinde ſine diſtinctione ſeruandum 3

tiandum eſſe, quod a t. xt *in d. cap. fraternitatis*, reſpondentque textum *in præſenti* non habere auctoritatem. Sed audiendi non ſunt, tum quia Hoſt.enſ. Goffred. & omnes antiqui Doctores, quos refert Archid.*ibid.* contrarium volunt, & gloſſ. *verbo ſimili*, Antonin.& Abb. *num.* 20. *in d. cap. fraternitatis*, teſtatur communem Præpoſ. *ibid. num.* 12. tum etiam quia contra Innocent. ſequens eſt text. *in d. cap. fraternitatis, verſ. vlt. & verſ. quamuis*, in illis verbis, *cuius ſimili commiſcetur*, quibus text. innuit, quòd ſi non erat ſecundus ſimilis primo, non eſſet reſtituendus: tum etiam, quia textus *in præſenti* vim habet quoad hoc, nec eſt correctus iure aliquo, ac proinde eius deciſio ſeruanda eſt ſano modo intellecta, quamuis etiam hic text. non ſit ex aliquo Pontifice aut Concilio generali deſumptus, ſed ex Archiepiſcopo, ac proinde ex hac parte vi Canonici decreti deſtituatur, at communi Eccleſiæ vſu, & approbatione receptus eſt quoad hoc, & ideò vim deciſionis canonicæ habet.

4 Quare communis concordia eſt, quòd ſi impedimentum erat generale reſpectu omnium, prout eſt frigiditas, ſeu arctatio, is qui reperitur habilis ad ſecundum matrimonium, reſtituitur primo, quia eo ipſo apparet impedimentum quoad ſecundum perpetuum non fuiſſe, & hoc modo procedit text. *in d. cap. fraternitatis, in princ.* vt colligitur ex illis verbis, *cognoſcibilis erat*. Si autem impedimentum non fuerit generale reſpectu omnium, ſed vnius, prout regulariter eſt maleficium, tunc etiamſi is, qui iudicatus eſt impotens ad primum matrimonium, reperiatur habilis ad ſecundum, non reſtituitur primo, quia ex eo non conſtat minimè fuiſſe impedimentum perpetuum reſpectu primi, & in hoc caſu procedit text. *in præſenti*; quam concordiam in effectu probant gl. *verbo reparare, in cap.* 1. & *verbo ſeparentur, in cap. laudabilem*, & *verbo cognoſcendi, in cap. vlt. de frigidis, & maleſ.* Butr. *num.* 17. Abb. *in fine*, Alexand. de Neuo *num.* 10. Præpoſ. *num. vltima in d. cap.* 1. Syluest. *verbo matrimonium* 8 *q.* 16. *dict.* 8. D.Thom. *in* 4. *diſt.* 35. *q. vnic. art.* 3. *in corpore*. Sot. *ead. q. vnic. art.* 3. *concl.* 3. *ad fin.* Lanc. Marc. *deciſ.* 677. *num.* 14. Petr. Sot. *lect.* 5. *de matrimon. pag.* 2. *verſ. dubitatur*. Petr. de Ledeſma *de matrimon. q.* 58. *art.* 2 *paule ante* 1 *dub.* Vgolin. *de matrim. q.* 19. *num.* 1. Barthol. m. de Ledeſma *etiam de matrimon. dub.* 49. *concl.* 3. Philiarc. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 10. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 2. *cap.* 235. *concl.* 3. *num.* 3 Henriq. *in ſumma lib.* 12. *cap* 8. §. 3. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 99. *num.* 22. vbi *num. ſeqq.* tripliciter temperat. Vnde fit, vt ſi quis vel propter maleficium, vel propter diſparitatem, aut aliquid ſimile reperiatur perpetuò impotens reſpectu vnius, ita vt ſi cum illa maneret, nunquam matrimonium conſummaret, non valebit matrimonium, quod is poſtea illa per ſecundum matrimonium fiat habilis ad primum, quo pacto intelligenda ſunt verba huius text. *in fine*, quæ gloſſ. & Doctores ibi non perceperunt, vel etiam poſſunt rectè explicari ſi illud verbum, eis, non referatur ad pr ..tes coniuges, ſed ad ipſoſmet, qui propter maleficium fuerunt ſeparati; quod veriſimilius videtur, & omnem difficultatem tollit.

5 Non obſtant, quæ pro prima ſententia *ſuprà* adducebamus, reſpondent enim Doctores, quòd licèt in aliis cauſis non reſcindatur ſententia quæ tranſiuit in rem iudicatam ex nouis probationibus, diuerſum eſt in matrimonio, iuxta *cap. lator, & cap. conſanguinei, de re iudic.* quando ſcilicet agitur de vinculo matrimonij, & de impedimento contrahendi: rationem diſcriminis illam eſſe putant, quòd in aliis negotiis nullum datur vitium, aut periculum per partes irremiſſibile, in matrimonio verò datur, quoniam partes mutuo conſenſu efficere non poſſunt, vt vel legitimum matrimonium dirimatur, vel exſtante impedimento validè contrahatur, ita Doctores *dictis locis*, quorum doctrinam declarant Beroi. *in cap. ex literis, n.* 27. *de in integ. reſtitut.* Cou. *vbi ſuprà num.* 14. Dec. *in cap. iurauit, ad finem de probat.* Hippol. *in l.* 1. §. *ſi quis vltrò, num* 56. *de quæſtion.* Gregor. Lop. *ad l.* 30 *tit.* 4. *par.* 7. Quæ ſententia defendi non poteſt, quia nullo iure probatur, quæ enim ab ipſis adducuntur, ſpeciales habent rationes, ob quas res iudicata reſcinditur, deinde quia inepta eſt illa ratio diſcriminis deſumpta ex partium conſenſu; cùm enim res iudicata in publicam vtilitatem introducta ſit, vt probat text. *in l.* 1. *C. de iure iudic.* parum ad rem facit partium conſenſus tacitus, aut expreſſus, etenim ipſis reclamantibus, niſi ſtatuto tempore appellent, res iudicata ſuam habebit auctoritatem. Confunditur etiam ex eo, quòd non ſolum illa ſententia tranſit in rem iudicatam, à qua appellatum non eſt, ſed etiam illa, à qua appellari non poteſt, vel propter auctoritatem iudicis, vel quia tertia eſt ſententia iam conformis, quo caſu nulla poteſt excogitari partium voluntas, aut remiſſio; ſequeretur etiam tutum eſſe in conſcientia, qui iniuſtâ ſententiam ſcienter obtinuit, propter partium remiſſionem, vt falsò docet Dec. *in d. cap. iurauit*, & contra receptam doctrinam Innoc. *in c. plerique, ad fi. eod. de immun. Eccleſ.* Felin. *in c. quoniam contra, num.* 30. *de probation.* Adrian. *quodlibet.* 6. *art.* 1. Sot. *lib.* 5. *de iuſtit. q.* 7. *art. vlt.* Cou. *vbi ſuprà, num.* 10.

Quare omiſſis Doctorum opinionibus reſoluendum eſt, quòd ſi agatur de matrimonio coniungendo, & de ſolo conſenſu præſtito dubitetur, ſiue pro, ſiue contra matrimoniū feratur ſententia, quoad omnes effectus tranſit in rem iudicatam, & idem eſt ſi per ſententiam impediatur matrimonium contrahendum quacunque ratione, vt probat *d. cap. iurauit*, & omnes DD. fatentur. Ratio eſt, quia in hoc caſu nullū datur periculum ſpirituale. Sin autem per ſententiam vinculum matrimonij contracti dirimatur, diſtinguendum eſt, vtrum res ſit integra, quia neutet ad ſecundas nuptias conuolauit; an non ſit integra, quia ſecundum matrimonium contraxit: priori caſu poteſt reuocari res iudicata ex nouis probationibus teſtium aut inſtrumentorum, maioribus tamen, aut efficacioribus, quàm fuerint illæ per quas ſententia lata fuit, & adhibita circa hoc cauſæ cognitione, & diligenti examine, vt docet Bald. *in d. cap. iurauit, num.* 8. Felin. *in d. c. lator, n.* 6. in his terminis procedit ille text. & vulgaris Doctorum opinio, quæ habet ſententiam latam ſuper cauſa matrimoniali non tranſire in rem iudicatam. Poſteriori verò caſu non reuocabitur ſententia ex nouis probationibus teſtium aut inſtrumentorum, vt colligitur ex *cap. ſicut* 9. *de teſt.* in quo vtrumque membrum huius diſtinctionis probatur. Ratio diſcriminis eſt, quia priori caſu datur tantum periculum ſubornationis, quod maxima ex parte poteſt ex qualitate probationum euitari; poſteriori verò caſu vltra hoc periculum datur aliud maius, ſ. tempe diſſoluendi ſecundum matrimonium legitimè contractum, & ideò non oportebat cum tanto periculo rem iudicatam, & ſecundum matrimonium ſimul reſcindere, quæ eſt vera ratio ad *d. c. ſicut*, quamuis gloſſ. & *ibidem* Doctores circa eius intellectum nimium laborent. Neque his obſtat *cap conſanguinei, de re iudic.* vbi mulier ſecundum matrimonium contraxerat, & nouæ probationes admittuntur: reſpondetur enim textum illum procedere ſecundùm ordinarias iuris regulas, quia mulier, quæ accuſauerat, & ſententiam diuortij 6

obti

obtinnerat, confeſſa fuit in iudicio ſententiam eſſe iuiuſtam, & ex falſis probationibus latam, quo caſu in omni materia res iudicata reuocatur, iuxta doctrinam Innoc. *in d.cap.quia plerique,col.*1.quam omnes ſequuntur *ibid.* Cott. *in memorab verbo ſententia,quæ tranſiuit*, Rebuff. *ad leges Galliæ tom.*3 *tit.de ſentent.execut.art.*87.*num.*6. quinimò ſola taciturnitas partis ſufficit.ex Bellon.*conſ.*3. & Gam. *Luſit.decaſ.*354.*n.*2. Vbi tamen de errore ſententiæ per rei euidentiam conſtat, quia ceſſat omne periculum etiam poſt ſecundum matrimonium, reuocabitur, & ita procedit text. *in d.cap.fraternitatis*,quod etiam in aliis negotiis obſeruabitur, præſertim ſi ex probationibus incertis prior ſententia lata fuit,vt Doctores *ibidem* obſeruant, & latè Iaſ. *in l.admonendi,*§*vtraque lectura, num.*46.*ff.de iureiur.* Padil. *in l.error, num.*4.*C.de iuris, & facti ignor.*

7 *Et per exorciſmos.*] Notatur ad hoc, quòd licèt cenſeatur perpetuum impedimentum illud, quod tolli poteſt per diuinum miraculum, non ita ſi per Eccleſiæ exorciſmos, vt per Sanch. *d. lib.*7. *diſput.*94. *n.*10. quia non cenſetur miraculum per exorciſmos tolli, idem Sanch. *d.lib.*7. *diſp.*93.*n.*8.

8 *Separari valebunt.*] Notatur ad hoc, quòd impotentia ex maleficio conſurgens,ſi illud ſit perpetuum, dirimit ſubſequens matrimonium, vt per Veracruc. *in ſpeculo coniug.p.*1.*art.*60.*concl.*1. Petr. de Ledeſma *de matrim.quæſt.*58.*art.*2.*paulò poſt princip.* Bartol. à Ledeſma *dub.*49.*de matrim.concl.*3.Nauar.*in manuali cap.*22.*num.*59.Gaet. *in repet. cap. ad limina* 30.*q.*1. §.4.*q.*235 *num.*537.*& ſeq.* Petr. Gregor.*ſyntagm.iuris lib.*34.*cap.*9.*num.*4.*& lib.*9.*cap.*12.*num.*6. Iacob. de Graff.*in aureis deciſ.p.*1.*lib.*2.*cap.*85.*n.*25. Philiarch. *de officio Sacerdot.tom.*1.*p.*2.*lib.*2.*cap.*10. Henriq. *in ſumm.lib.*12.*de matrim.cap.*8.§ 2.Anton.Cuch.*inſtit. maior.lib.*5 *tit.*12.*numer.*266. Vgolin. *de Sacrament. cap.*19.*de matr.n.*1. Matienſ. *ad rub.tit.*1.*gl.*1.*n.*102. *& ſeq. lib.*5. *nouæ recop.*

9 In gloſſ. *Separari*, ibi, *niſi ipſa vxor dicatur procuraſſe maleficium*, &c. Notatur ad hoc quòd ille, qui procurauit maleficium, non poteſt petere ratione illius diſſolutionem matrimonij, vt per Gaet. *in repetit.d.cap.ad limina*,§.4. *q.*234.*num.*538. & alios citatos à Sanch. *d.lib.*7.*diſp.*94.*num.*13. vbi hoc non approbat.

10 In gloſſ.*Concumbendi.* ibi, *cum aliis, non cum prioribus*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi vir eandem vxorem,cum qua maleficiatus erat,& à qua ratione maleficij disiunctus fuerat, fornicari cognoſcat, tunc inſtaurandum eſt matrimonium cum illa, eo quòd experientia ipſa docuerit Eccleſiam diſſoluentem matrimonium deceptam eſſe,dum impotentiam illam ex maleficio ortam iudicauit perpetuam, vt per Syluest. *in ſum.verbo matrimonium* 8.*quæſt.*16.*dicto* 8.Gregor. Lop. *l fin.verbo tornar,tit.*8. *part.*4. Petr.de Ledeſma *de matrimon.quæſt.*58.*art.*2.*paulò ante dub.*1. Bartholom.à Ledeſma *de matrim.dub.*49.*concl.*3. Sanch. *d. lib.*7. *diſp.*99. *num.*25.

QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Vxoricidium impedit, non tamen dirimit matrimonium, non ſic viricidium.*

2 *Adulteram vxorem interficientes minimè cenſendi ſunt homicidij rei.*

3 *Vxorum interfectoribus ſi iuuenes ſint,non conceditur, vt aliud matrimonium inire poſſint, ſed vt faciliùs cum eis diſpenſetur.*

CAP. Interfectores. V.

Nicolaus.

PROBAT hic text. vxoricidium impedite, non tamen dirimere matrimonium, vt per Sanchez *de matrimon. lib.*7. *diſput.*16. *num.*1. Gutier. *eodem tractat.cap.*88.*num.*4. Bonacin. *in ſimili tractat.q.*3.*puncto* 13. Sayr.*in claui Regia lib.*7.*cap.*10.*num.*10. & licèt hoc impedimentum ab aliquibus extendatur etiam ad viricidium, vt per Sot.*in* 4.*diſt.*37.*q.vnica,art.*1.*verſ.ſimi lex.*Nauar. *in manuali cap.*22. *num.*74. Henriq. *in ſumma lib.*11. *cap.*2.§.1.*ad fin.* Philiarc. *de offic.Sacerdot.tom.*1.*p.*2. *cap.*4.Viuald. *in candelabro aureo p.*1. vbi *de matrim. num.*102. Gutier. *d.num.*4. tamen contrarium verius eſt,quia hic text. & ſimiles non loquuntur de homicidio viri patrato ab vxore, ſed tantummodo de homicidio vxoris patrato à viro,& ideò poſt Tolet. Veracruc. & alios hanc partem meritò ſuſtinent Sanch. *d.diſp.*16.*n.*6. & Bonac. *d.n.*14. 1

Cùm non addis, adulterarum.] Ergo rei homicidij illi minimè cenſendi ſunt, qui adulteram vxorem interficiunt, de quo tamen vide quæ dixi *infrà ad cap. inter hæc, ead. cauſa. & quæſt.* 2

Exceptis adoleſcentibus.] Nota in hac exceptione non concedi interfectoribus vxorum, ſi ſint iuuenes, vt aliud matrimonium inire poſſint, ſed vt faciliùs cum eis diſpenſetur, ob incontinentiæ periculum, ſicut bene intelligit Sanchez *d.lib.*7.*diſp.*17.*n.*2. 3

CAP. Inter hæc. VI.

NIcolaus I. relatus *in hoc text.* ſcribens Albino Archiepiſcopo, dicit non licere ſecundùm eccleſiaſticas leges vxorem adulteram interficere, vnde Doctores communiter colligunt maritum propria auctoritate adulteros in delicto repertos occidentem, lethalem homicidij culpam admittere. Ratio huius reſolutionis eſt,quia D. Auguſt. *lib.*2.*de adulter. coniug. cap.*15. vocat rem nefariam ſic adulteram occidere, tum quia leges ſolùm permittunt impunè occidere, parcentes vehementiſſimo dolori,quo concitatus vir iniuriam ſibi irrogatam adulterorum interfectione vindicat: at leges permittentes aliquid impunè fieri, minimè à culpa excuſant, vt latè tradit, & exemplis confirmat Tiraq. *l.*9. *connub.n.*1. *cum ſeqq.* tum denique,quia iniuſtum eſt parte non audita concedere generalem facultatem occidendi reum; leges ergo, quæ id concedere videntur, potiùs permittunt impunè id fieri, quàm facultatem ſic faciendi concedant; ac ſubinde maritus illarum auctoritate adulteros in delicto comprehenſos interficiens, homicidij culpa minimè vacabit. Quare ita tenent ex noſtris Iurisperitis Garc. Fortun. *de vltimo fine,illat.*11.*n.*129. Duen. *reg.*68.*limit.*2. Hippol. *in l.patre, vel marito, num.*9. *ff. de quæſtionib.* Syluest. *in ſumma verbo homicidium* 1. *quæſt.*2. *dicto* 6. *& verbo lex, quæſt.* 10. *dicto* 4. *& verbo matrimonium* 7. *in fine*, Plaz. *de delict. lib.*1.*cap.*36. *num.*13. Oroſ. *in l. vt vim, num.*5. *& 6. ff. de iuſtit. & iure*, Couarr. *de ſponſalib part.*2. *cap.*7. §.7. *num.*9. Nauarr. *in man. Hiſpan. capit.*15. *num.* 3. *in fine*, Tiraquell. *l.* 9. *connub. num.* 4. *& l.*13.*num.*15. Martin. Delr. *in l. tranſigere, part.*2. *num.*97. *cum ſeqq. C. de tranſact.* Ioann. Martin. de Olano *in antinom. litt. M. num.*12. *& in epiloge legum correct. num.*135. Ciſuentes *l.*82. *Tauri. dub.*4. Tello *l.*9.*Tauri,num.*13.Villalob.*commun.opin.lit.M. num.*23. 1

*num.*23.Decian.*in tractat.crimin.lib.*9.*cap.*15.*in fine*, Spin. *in ſpeculo teſtam.gl.*19.*princ. num.*4.Gaet.*in repet.cap.ad limina* 30.*q.*1.§.4.*num.*421. Viuald.*in candelabro aureo,tit.de irregul. ex homicid.n.*217.*cum ſeq.* Menoch.*de arbitr.caſu* 420. *num.*22.*&* *caſu* 482.*n.*3. *&* 4.Gutier. *pract.lib.*2.*q.*2.*num.*22. Perez *tit.*3.*lib.*5. *Ordin. pag.*149.*&* *l.*2.*tit.*15.*lib.*8. *pag.*292. *cum ſeq.* Matienl. *l.*6.*gloſſ.*1. *num.*11.*tit.*8.*lib.*5.*nouæ recopil.* Farin.*in praxi crimin.p.*5.*q.*121. *num.*55.*&* *num.*90. *&* 93.D.Barboſ.*in l.ſi ab hoſtibus*, § *fin.n.*43.*&* 44.*ff. ſoluto matrim.*Mart.*de iuriſd.p.*3.*cap.*8.*n.*24.

Ex Theologis D. Thom. *in* 4. *diſt.*37.*q.*2. *art.*1.*in corpore*, vbi Bonau. *art.*2. *q.*1. D.Antonin. 2.*p.tit.*7. *cap.*8 §.2. *notab.*2. Neuiſ. *in ſylua nupt.lib.*1.*ex n.*83. Mediu.*in C.de reſtit.q.*3.*in* 4.*cauſa, verſ.ex dictis vna oritur dubitatio*, Victor.*in ſumma de matrim.num.*292. Gabr.*in* 4.*diſt.*37.*q.vnica,art.*3.*dub.*2.vbi Sot.*quæſt. vnica,art.*3.*concl.*1.*&* *de iuſt.lib.*5.*quæſt.*1.*art.*3.*ad* 1. Martin.de Ledeſma 2.4 *q.*62.*art.*2.*in fine*, Veracruc. *in ſpeculo coniug.p.*3.*art.*4.*concl.*1.*in fine*, Angl. *in florib.theolog.p.*1.*de matrim. q.*11.*de impedimento Ordinis,art.*2. *diffic.*2. Pediaza *in ſumm. præcepto* 5. §.1. Salon. 2.2.*q.*64.*art.*3. *controu.*2. Gregor. de Valent. *tom.*3.*diſp.*5.*q.*8.*puncto* 3. Batholom. à Ledeſma *de matrim.dub.*57.*concl.*1.Petr.de Ledeſma *de matrimon. q.*60.*art.*1.*dub.*1.Ludouic.Lopez *in inſtruct.conſcient. p.*1.*cap.*291.*verſ pro faciendo*, Petr.Nauar.*de reſtitut. tom.*1.*lib.*2. *cap.*3.*ex num.*220.*aliàs dub* 8.*num.*206. *ſecundùm nouam impreſſ.* Philiarc. *de officio Sacerd. tom.*1. *p.*2.*lib.*4.*cap.*8. *verſ.dicimotertiò*, Fr. Emman. *in ſum.tom.*1.*cap.*206.*num.*9. Azor. *inſtitut.moral.p.*1. *lib.*5.*cap.*20.*q.*1. *verſ. dubitatur igitur*, *&* *p.*3.*lib.*2. *cap.*2.*de nece malefactorum,q.*8.*&* 9.Sayr. *in claui Regia lib.*7.*c.*6.*cum ſeq.*& Molin. *de iuſtit.tom.*4.*tract.*3. *diſp.*7.*à num.*2 *&* *diſput.*99.*per tot.* Bonacin. *de reſtit. diſp.*2.*q vlt.puncto* 2.*num.*5.remiſſiuè,Rebell.*de oblig. iuſtit.p.*1.*lib.*3.*q.*10.*num.*13. quorum plures bene reſoluunt,maritum adulteros interficientem ſententia iudicis ſibi traditos, vt eos ſi velit, necet, nullius culpæ reum eſſe, ſi non liuore vindictæ, ſed iuſtitiæ zelo id efficiat.

Quamuis contrariam opinionem, immò licitè in foro conſcientiæ virum vti poſſe conceſſione legis permittentis adulteros in crimine repertos propria auctoritate necare, dummodò non liuore vindictæ, ſed iuſtitiæ zelo perimat, teneant Caſtill.*l.*82.*Tauri, num.*6. *in fine*, & *ibi* Anton. Gom. *num.*52. *in fine, &* *l.*76.*in fine*, Mench. *de ſucceſſ.creat.*§.7. *num.*22. *&* *vſufreq.cap.*8. *&* *illuſtr. cap.*94. *num.*4 *cum ſeqq.* Clar. §.*homicidium,verſ.ſed hac quidem*, Azeued. *l.*1. *in fine,tit.*20.*lib.*8. *nouæ recop &* *l.*1.*n.*21.*tit.*10.*lib.*4. *etiam nouæ recop.*

Cætera autem ad hanc materiam ſpectantia inuenies *in collectan. ad l.Gracchus*, *C.ad legem Iuliam de adulter.*

SVMMARIVM.

1 *Criminis ratione aliquando quis priuatur nomine.*

2 *Alimenta ſibi excipiens, excipit quoque vxori.*

3 *Maritus occidens propria auctoritate vxorem adulteram, an lucretur eius dotem, remiſſiuè.*

4 *Adulterij pœnitentia facta, adhuc poteſt vxor accuſari.*

5 *Accuſandi ius de adulterio, quoad pœnam criminalem, & ciuilem præſcribitur quinquennio.*

6 *Accuſandi ius quoad diuortium petendum nunquam præſcribitur; ſed integrum eſt, quantocumque tempore tranſacto, illud petere.*

Cap. Admonere. VIII.

Stephan. V.

Gloſſ. *verbo dicit,in præſenti text.* ex eo colligit, quem priuari nomine ratione criminis, vt per Tiraq. *de retract.lig.*§.1.*gl.*8.*n.*28. *&* *in l bones*,§. *hoc ſermone, ſtatit.*1.*n.*9.*ff.de verb ſign.* Cott.*in memorab. verbo vidua,pag. mihi* 912. 1

In gloſſ. *Patrem.* Nota excipientem ſibi alimenta, 2 excipere quoque vxori, vt per Surd.*de aliment.tit.*1. *q.*38.*n.*17.*&* *tit.*4.*q.*24.*&* *tit.*8.*priuil.*76. *n.*3. *&* 11. Sanch. *de matrim.lib.*7.*diſp.*47.*n.*2.

In gloſſ. *Prado.* Vtrùm maritus occidens propria 3 auctoritate vxorem adulteram, lucretur eius dotem; vide Couarr. *de ſponſalib p.*2.*cap.*7.§.7. *num.*7. Clar. § *homicidium,num.*22.*verſ. &* *hæc concluſio.* Roland. *de lucro dotis quæſt.*61.Anton.Gomez *l.*8.*Tauri,n* 65. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis.* §.*idem iudex, n.*42.*ff.de liberis agnoſc.*Matienſ.*l.*6.*gloſſ.*1.*n.*10.*tit.*8. *lib.*5.*noua recopil.*

In gloſſ.*Pœnitentia*, ibi,*Argum.quòd poſt peractam* 4 *pœnitentiã,& crimen purgatum poteſt quis accuſari.*&c. Notatur ad hoc quòd pœnitentia adulterij facta poteſt vxor accuſari, vt per Archid.*in cap.nihil.*32.*q.*6. *num.*2. Bellam.*num.*1.& Turrecrem.*num.*2. Petr.Sot. *lect.*12.*de matrim.column.penult.* Petr. de Ledeſma *de matrim q.*62.*art.*6.*concluſ.*1. Surd. *de alim.tit.*7.*q.*21. *num.*7.*&* 8 Henriquez *in ſumma lib.*11. *cap.*17.§.2. *&* 3. D.Barboſ. *in rub ff ſoluto matr. p.*2. *n.*20. *&* 25. Non obſtat quòd charitatis lege remittenda eſt venia petenti, ac reſipiſcenti, quia reſpondetur id verum eſſe, quoad odium animi, & aliqua externa beneuolentiæ ſigna, ſecus quoad pœnas delicto debitas in iudicio exigendas.

In ead. gloſſ.ibi, *ſed nomine præiudicat ſibi maritus* 5 *tacendo*, &c. Notatur ad hoc quod quamuis accuſandi ius de adulterio quoad pœnam criminalem, & ciuilem præſcribatur quinquennio, *l.adulter* 5. *C.ad legem Iuliam de adulter.* quoad diuortium tamen petendum nunquam præſcribitur, ſed integrum eſt quantocunque tempore tranſacto illud petere, vt per Aym.*de antiquit.tempor.p.*4.*ſect.materia iſta ſingularitatis teſtium, n.*88. Farin. *in praxi crimin. p.*1. *q.*10. *n.*20. Sanch. *de matr.lib.*10.*diſp.*3.*n* 9.

In ead. gl. ibi. *Hugo dicit quod vſque*,&c.Notatur 6 ad hoc quòd in foro canonico, etiam poſt 20. annos poteſt formari inquiſitio, & admittitur accuſatio; hanc gloſſ. ad hoc extollunt Felin. *in cap. cum nobis, num.*13.*de præſcript.&* *in cap. teſtimonium,num fin.de teſtibus, &* *in cap. latores.*16. *de re iudic.* Dec.*in cap. cum venerabilis,num.*33.*de except.* Balb. *de præſcript. p.*4 *princ.quæſt.num.*4. Gom.*in* §.*pœnales,n.*11 *Inſtit. de action.* quos refert D.Barboſ. *l.ſicut* 3.*n.*229.*Cod. de præſcript.*30.vbi *num.*232. intelligit in foro pœnitentiali, quia peccata quoad Deum non præſcribuntur.

Cap. Si quod verius. IX.

Auguſtinus.

AVguſtinus *de adulterinis coniug. lib.* 2. *cap.* 15. 1 relatus *in hoc text.* ei, qui decreuerat vxorem necare, vt aliam duceret, conſulit vt potius adulterij reus ſit, aliud viuente vxore matrimonium ineundo, quàm vxoricidij, ex quo themate vulgò colligitur, licitum eſſe conſulere minus malum gratiâ vitandi maioris, quando is, cui conſulitur, conſtitutum apud ſe habebat, maius illud malum perpetrare; &

alia

alia via à malo propoſito reuocari nequit, vt latè dixi ad *cap.duo mala 31.diſt.num.11.cum ſeqq.*& *ibi* citatis addo Iacob.de Graff. *in aureis deciſ.p.2.lib.2. cap. 127.num.11.* Petr.Nauar. *de reſtit lib.3. cap.4. vbi de iuſſione,& concilio,notab.4.n.23.in noua edit.* Salon.2.2. *q.62.art.7.controu.7.& q.78.art.4.contr.1.col.4.* Arag. a.2. *quæſt.62.art.7.col.15.in ſolut.ad 2.& q.78.art.4. col.8.verſ.hoc tamen non obſtante,* Carbon.*de reſtitut. quæſt.69.concl.2.*Marienſ.*ad rub.tit.1.gloſſ.1.num.152. lib.5.noua recop.*

2 Et quamuis gloſſ.*in præſenti,verbo adulter*, explicet hunc text. vt loqoatur non conſulendo, ſed permittendo, ita vt ſenſus ſit potiùs eſſe permittendum minus malum, & eodem modo explicet Turrecrem. *hic num.vnic.* explicat enim *faciat*, id eſt, tolerabilius erit. At verè text. non permiſſionem, ſed conſilium continet, quòd clarè ſonant ea verba, *iam faciat adulterium.* Alij autem volunt hunc text. minimè fauere ſupradictæ ſententiæ, ſed potiùs contrariæ, eo quòd *hic* D. Auguſtinus ſubdat non eſſe licitum pro illicito faciendum, concludens ſi vtrumque nefarium ſit, alterum pro altero perpetrandum minimè eſſe, ſed vtrumque vitandum, ita G br.*in 4.diſt.15. quæſt.11. art.3.dub.14.*Emman. Sà *verbo peccatum, num.8.* Pereyra *in cap.19.Geneſ.diſp.1.num.9.*Sed meliùs Abb. *in cap ſuper eo,in fine,de vſur.*& *ibi* Anan.*num.3.*Gutier. *lib.2.canon.cap.23.n.43.& ſeq.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.335. verſ. hac tamen concluſione*, explicant hunc text. vt verè D. Auguſtinus conſulat id minus malum, quia quamuis ille dicat neutrum crimen eſſe perpetrandum, neque alterum pro altero eligendum, ac proinde eligentem minùs dignum eſſe culpæ obnoxium, at expreſsè quando delinquens ab vtroque abſtinere renuit, conſulit illi, vt minus malum exequatur.

Cap. De his XII. *Syricius.*

1 PRobat hic text. pœnitentiam ſolemnem impedire ne contrahatur matrimonium, vt per Durand. *in 4.diſt.37.quæſt.2.art.2.num.6.* vbi Sot.*quæſt.vnica, art.1.col.3.verſ.de ſolemniter pœnitentibus,* Emman.Sà *verbo matrimonium,vbi de impediment.non diriment. num.10.*Bonacin.*de matrim.quæſt 3.punct.14.num.19.* Sanchez *in ſimili tract.lib.7. diſp.6. num.10.* qui omnes id intelligunt quandiu pœnitentia illa durat, quia cùm id tempus luctui, & pœnitentiæ deſtinatum ſit, dedecent tunc nuptiæ. Hodie verò cùm pœnitentia ſolemnis non ſit in vſu, ceſſat hoc impedimentum, vt ex Armil.*verbo matrimonium,num.59.impedim.10* & Barthol.de Ledeſma *dub.59.de matrim.verſ.his additur,* obſeruat Sanch.*citato loco.*

Cap. Latorem. XV. *Nicol.*

1 GLoſſ.*verbo conuerſionem,in præſenti text.*ait poſſe Epiſcopum cauſa cognita relaxare de pœnitentia, quam Papa impoſuit, ita Roman *ſing.460.*Hippol *ſing.182.*Zerol.*in praxi Epiſcop. p.1.verbo pœnitentia,§.2.*Azor.*inſtit.moral.part.2. lib.3.cap.52.q.1. in princ.* vbi tenent contra hanc gl.Nau.*in man.c.26. n.22.*Henriq.*in ſum.lib.2.de pœnit.c.22.§.1. in commento lit. H.* declarando prout latè dixi, *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.3.allegat.50. n.278. cum ſeqq. ſecundum Lugdun. impreſſ.*

Cap. Si quis cum duabus. XVI.

1 EX hoc text. *& cap.ſi quis cum matre*, immediatè ſeq. vulgò colligitur inceſtum cum affine nullo

ſubſiſtente matrimonio præſtare impedimentum perpetuum matrimonio contrahendo, vt per Nauar. *in man.c.22.n.74.* Petr.de Ledeſma *de matrim.quæſt.58. art.4.dub.2.§.tertiò arguitur,* Sanch.*in ſimili tractat. lib.7.diſp.15.num 7.* Farinac. *in praxi crimin. part.5. q.149.num.36.*

In gloſſ.*Pœnitentiam.* Hæc gloſſ. dum tacito nomine refert, nec improbat quorundam opinionem, aſſerentium inceſtum admiſſum à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris, impedire, & dirimere matrimonium, reprobatur à Sanch.*d.diſp.15.num.1.* vbi tenet impedire tantum, & non dirimere. 2

Qvæstio III.

De Pœnitentia.

Distinctio I.

Cap. Solicitatores. XV.

PRobat hic text. quòd ſi quis ſolicitat, vel interpellat vxorem alterius, vt ſecum coeat, vel vt ei nubat, etſi non ſequatur effectus, tamen punitur, vide Menoch.*de arbitr.caſu 360.n.49.cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin.p.5.q.141.n.103.* 1

Cap. Conuertimini. XXXIV.

PEr ſacramentum Pœnitentiæ, & Clauium poteſtatem propriè culpam non remitti, ſed ſolùm remiſſam declarari, multis probat Gratian.*in præſenti, & in cap.omnis,verſ non ergo,hac eadem diſt.*& tenuit Magiſt.*in 4.diſt. 16. & 18.* quos ſequuntur Alex. de Ales, Gabr.Maior. atque alij, quos referunt *infrà* citandi. 1

Verùm hæc ſententia falſa omninò eſt, & conuincitur ex verbis Chriſti Domini Ioan. 20. *quorum remiſeritis peccata*, quæ verba in ſua propria ſignificatione ſonant abſolutam, & veram remiſſionem peccati quoad culpam, non verò quoad ſolam pœnam, vel declarationem, iuxta vulgatem reg. text. *in l.hæredes palam, §.ſi quid poſt, ff.de teſtam.* ibi, *nihil enim tunc dat*, &c. Deinde ex metaphora Clauium per quam deſignatur aperiri Regnum Cœlorum, quod culpa peccati claudebat, & quia non ſolet clauis dari ad ſignificandum oſtium eſſe clauſum, vel apertum, ſed ad claudendum, vel aperiendum. Tandem confirmatur, quia hoc ſacramentum à Chriſto Domino noſcitur inſtitutum, vt lapſi poſt Baptiſmum Deo reconciliarentur, iuxta illud Pauli *2.ad Corinth.5. poſuit in nobis miniſtrum reconciliationis*, Conc. Trid. *ſeſſ.14. cap. 1.* quæ ſanè reconciliatio non fit niſi remiſſa culpa, & inimicitia Dei. Quibus, atque aliis rationibus in ſacramento Pœnitentiæ Sacerdotes propriè peccata remittere, non verò ſolum declarare, definit Conc.Trid.*ſeſſ.14.can.9.*& Magiſtri, ac Gratiani *in præſenti*, ſententiam reprehendunt Theologi communiter poſt D.Thom.*in 4.diſt.19.q.1.art.9.* vbi Sot.*q.3.art.1.concl.4.& diſtinct.20.q.2.art.1.*Victor. *in ſumm. num.181.* Nauar. *in præſenti text. num.1.& in man.cap.1.num.42.verſ.tertiò,* Cardin. Bellarm. *de pœnitent.lib.3.cap.1.§.tria ſunt,*Henriquez *lib. 4. cap. 12.§.1.iuncta lit.M.& cap.13.§.4* Soar.*tom.3.diſp.13. ſect.2. à num.5.* Viuald.*in candelabro aureo,vbi de pœnit.à num.32.* 2

Qua ſententia retenta non obſtant fundamenta, 3

quibus mouentur Gratianus *in præſenti*,& cæteri, qui illum ſequuntur. I. Quòd ſolus Deus peccata poteſt remittere,& per conſequens non Sacerdos. II. Quòd ſacramentum Pœnitentiæ ſupponit contritionem, atque ideò iam per eam peccatum eſſe remiſſum, idque à Sacerdote declarari; ſed prima ratio facilem habet ſolutionem ſi aduertas Sacerdotes peccata remittere non tanquam cauſam principalem, ſed inſtrumentaliter, & tanquam miniſtros ipſius Dei, iuxta ea quæ reſoluit Henriq. *in ſumma lib.4.c.12.§. 1. litt. D. & litt. F.* Secunda verò ratio facilè ſoluitur, cùm ad validitatem huius Sacramenti, & vt peccatorum remiſſionem operetur, ſufficiat attritio, licèt hominem diſponat ad Dei gratiam in hoc Sacramento impetrandam, per ſe tamen ſine Sacramento non ſufficit, Concil. Trident. *ſeſſ.14.cap.4.* atque ita falſum eſt dicere quòd ſemper Sacramentum,& poteſtas Sacerdotis ſupponat peccatum, & culpam eſſe remiſſam per contritionem, immo ſingularis apparet, & inſignis huius Sacramenti prærogatiua,& plenitudo Gratiæ data per Chriſtum Dominum in Lege Euangelica, Concil. Trident. *ſeſſ.6. cap.* 2. nam in lege naturæ, atque etiam ſcripta, vt lapſus poſſit reparari, oportebat habere contritionem charitate perfectam cum omnibus illis qualitatibus, ſeu conditionibus ad huius Sacramenti validitatem in lege Gratiæ neceſſariis: at verò in lege Euangelica quamuis perfectè contritus non ſit, accedente ſacramento fit contritus,& peccatorum remiſſionem conſequitur. Quòd ſi arguatur, ergo ſaltem quando adeſt perfecta contritio, Sacramentum poſtea accedens non remittit, ſed declarat remiſſam culpam, reſpondetur hoc per accidens contingere, quia pœnitens non habet peccata, vt etiam contingit quando confitetur ea, quibus iam erat abſolutus, quod non impedit quatenus Sacramentum, & Clauium poteſtas de ſe potens ſit, & ſufficiens ad peccata remittenda, ſi fortè adeſſent, notat bene ex aliis Henriq. *d. lib.4. cap.12. §. 2 lit.R.& præced.*

4 Ad exemplum, quo præcipuè mouetur Gratian. *in præſenti*, ſumptum ex hiſtoria Lazari *Ioan.* 11. vbi Chriſtus Dominus priùs Lazarum ſuſcitat, deinde Apoſtolis ſoluendum tradidit, reſpondet Nauar. *hic d. num.* 5. ad ſummum concludere aliquos conſequi remiſſionem peccatorum antequam ſacramentaliter abſoluantur, quia ſcilicet perfectam habuerunt contritionem, quod nobiſcum non pugnat ex modò dictis. Sed meliùs explicat Cardan. Bellarmin. *d. lib.* 3. *verſ. quinta figura, vſque ad fin.* quòd per mortuum ſignificatur peccatum, & ſtatus peccatoris; per ſuſcitationem ipſius conuerſio, per egreſſionem è monumento Confeſſio, per vincula peccata, per ſolutionem eorum remiſſio, atque ideò verba illa; *ſoluite illum*, propriè ſignificant veram abſolutionem à peccatis, eorúmque vinculis, quod totum magis confirmat noſtram veriſſimam reſolutionem; quamuis enim Deus ipſe principalis cauſa ſit conuerſionis, quæ per ſuſcitationem ſignificatur, miniſtris tamen ſuis committit, vt ſoluant vincula, & peccata remittant, in quem ſenſum locum iſtum explicat Auguſtinus relatus à Sot. *d. diſt.* 18. *quæſt.* 3. *art.* 1. & vide multos, quos circa eundem locum refert Henriq. *d.c.12.§.1. litt.C.*

5 Ad illud verò quod Gratian. adducit *in præſenti*, de Sacerdotibus Legis veteris, qui lepram non curabant, ſed curatam declarabant, omiſſis ineptiis hæreticorũ, quas optimè,& latè refellit Card. Bellar. *d.c.3.verſ.2. figura*, reſpondetur cum eodem poſt Chryſoſt. Sacerdotium Euangelicum longè eſſe perfectius, poſtquam ſcilicet venit plenitudo Gratiæ promiſſa, & data per Chriſtum filium Dei, Conc. Trid *ſeſſ.6.c.2.*

Cap. Serpens. XLVII.

Ambroſius.

NOli eſſe nimium iuſtus,&c.] Summum enim ius, ſumma iniuria eſt, vt per Gonzal. *ad reg.8. Cancel.gloſſ.43.n.67.* Donel. *comment. iuris Ciuilis lib.26. cap. 2. colum. 1. ante fin.* Dionyſ. Gothofred. *in. C. per text. ibi in l.placuit, C.de iudic.* faciunt plura, quæ latè adduxi *de officio,& poteſtate Epiſcopi, part.1.tit.2. gloſſ.12.num.13.* Et ſanguinem elicit qui nimis emungit, *Prouerb c.30. cap denique 6. diſt.6.* Sigiſm. Scacc. *de commerc.& camb.§.1.q.1.n.18.* Hunc locum bene explicat Ioan. Sanc. *in ſelectis, & pract. diſputat. diſp. 40. num.9. ibi.* Et ſanè alienum minimè eſt à iudicibus piè erga reos procedere intra iuſtitiæ ex præcepto præſtandæ limites: in quo decepti ſunt plures iudicum arbitrantes ſe miniſtrorum iuſtitiæ nomen non mereri, niſi ſummum ius ſeruent, rigorem nudum, & miſericordia alienum oſtentent, obliti omnino illius Eccleſiaſtis 7. *Noli eſſe iuſtus multum.* In cuius explicationem rectè aduertit Lyran. ſuper illum locum, iuſtitiam corrumpi tam per exceſſum, quàm per defectum, ſicut & liberalitas per prodigalitatem excedendo, & per auaritiam deficiendo. In liberalitate tamen defectus, qui eſt per auaritiam, peior longè eſt, quàm exceſſus per prodigalitatem, vt ait Philoſoph. 4 *Ethic.* Et ratio euidens eſt. Nam qui auarus eſt, ſibi & proximo nocet per auaritiam, cùm nullum beneficentiæ actum erga proximum exequatur, nec erga ſe: è contra per prodigalitatem beneficium prodigus proximis impendit, licet virtutis nec ſic actus, nec illius mereatur nomen beneficium per prodigalitatem impenſum. Sic in virtute iuſtitiæ exceſſus peior eſt, quia vergit ad puſillanimitatem, per quam minùs læditur reus puniendus, quàm per crudelitatem caſtigaretur. Hæc igitur intuens Eccleſiaſtiæ auctor, Salomon videlicet, vt inducat ad actum iuſtitiæ circa mala punienda, retrahit ab exceſſu, qui peior eſt, dicens, *Noli eſſe iuſtus multum*, acriter videlicet puniendo. Et quia hoc communiter procedit eo quòd aliquis de ſua iuſtitia nimis ſentit, vt bene aduertit Lyranus, ideò ſubditur ſtatim, *nec plus ſapias*, ſcilicet de tua iuſtitia, *quàm neceſſe eſt; nec obſtupeſcas, ne impiè agas multum*, crudelem videlicet ſententiam dando, & non iuſtam. Ob id ſummum ius ſumma iniuria conſueuit appellari, vt explicat gloſſ. interlinearis *ibi*, & communiter Doctores. Nec ideò dicitur eſſe ſummum ius, quia intra iuſtæ rei limites ſummum & extremum illius attingatur; nam hoc eſſet ſummam iniuriam non poſſe apellari, ſed dicitur ſummum ius, quia exceſſus in virtute iuſtitiæ inuenitur, cúmque ille zelo virtutis iuſtitiæ ſeruandæ occultetur, ius appellatur, quod tamen re vera tale non eſt, ſed potiùs iniuria,& contra ius. 1

SVMMARIVM

1 *Poteſtas remittendi peccata ſolis Sacerdotibus cõpetit.*
2 *Declaratur cap. 1. in princ. de pœnis diſt 6.*
3 *Declaratur cap. Sanctum, de conſecrat. diſt.4.*
4 *Declaratur cap.2. de furtis.*

Cap. Verbum LI. *Ambroſ.*

POteſtatem remittendi peccata ſolis Sacerdotibus competere, probat expreſſe text. *in præſenti*, ibi, *ius enim ſolis permiſſum eſt Sacerdotibus*, & de Fide definiuit 1

definiuit Coneil. Trid. *ſeſſ. 14. de pœnitent. can. 10.* & ideò meritò Leo X. in ea Bulla celeberrima, qua errores Lutheri damnauit, inter alios eum recenſet, quo docebat, vbi non eſt Sacerdos, abſoluere poſſe quemquam Chriſtianum, etiamſi mulier, aut puer eſſet, atque ita iam liquet veriſſimam eſſe ſententiam laicum etiam in mortis articulo, & deficiente Sacerdote à peccatis ſacramentaliter abſoluere non poſſe, docet gloſſ. *verbo præterquam, in fine, in cap. præterea, de offic. Ordin.* quam memorabilem dicit, & comprobat Nauar. *in c. 1. in princ. à num. 79. de pœnitent. diſt. 6.* & ſumma fide tenendum ſcribit Victor. *in ſum. de Sacram. num. 143.* Sot. *in 4. diſt. 18 q. 4. art. 1. concl. 2. & 3.* citati à Cened. *ad Decret. collect. 42. n. 3.*

2 Non obſtat text. *in d. cap. 1. in princ. de pœnit. diſt. 6.* ibi, *ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo*, reſpondet enim *ibi* Nauar. *num. 76.* verba illa referenda eſſe ad potentiam, quaſi eo caſu quando Sacerdos deficit, poſſit laico confiteri propter aliquas vtilitates, maiorem ſcilicet verecundiam, & ruborem, maiorémque dolorem peccatorum ad contritionem perficiendam, non verò quòd poſſit laicus ſacramentaliter abſoluere, proſequitur Henriquez *in ſumm. lib. 1. cap. 2. §. 7. innixa lite O.*

3 Nec etiam obſtat text. *in c. ſanctum, de conſec. diſt. 4.* vbi Auguſtinus laudat factum cuiuſdam naufragi, qui in eo periculo confeſſus eſt laico, quem recenter baptizauerat, reſpondetur enim factum laudari non eo quòd laicus poſſit ſacramentaliter abſoluere, ſed propter alios effectus proximè notatos.

4 Nec denique obſtat text. *in cap. 2. de furtis*, dum admittit confeſſionem Diacono fieri poſſe, quia reſpondet Sot. *d. art. 1. ad fin. verſ. ad ſecundum*, text. illum agere de eo, qui erat in pœnitentia ſolemni, cuius reconciliatio deficiente Sacerdote ad Diaconum pertinebat.

Cap. Importuna. LVIII. *Auguſt.*

1 QVibuſdam veniam denegari, aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officij colligit Gratian. *in præſenti*, ex auctoritate Ioan. *epiſt. 1. cap. 5.* ibi, *eſt peccatum ad mortem, quis orabit pro eo?* qua auctoritate ductus Armacan. exiſtimauit propter aliqua ingentia crimina non poſſe hominem veniam impetrare, cuius tamen reſolutionem confutauimus *ad cap. talis, de pœnit. diſt. 3.* vbi in hunc locum reſeruauimus verum illius auctoritatis ſenſum, & intelligentiam quàm in primis S. Auguſtin. *in cap. ſi Sacerdos, hac eadem diſt.* intelligit de peccato finalis impœnitentiæ, quem poſt alios magis ſequitur Soarex *tom. 4. diſp. 8. ſect. 1. num. 22.* Sed diſplicet Soto, Cardin. Bellarmin. *locis infrà citandis*, atque aliis, qui aduertunt non conuenire eum ſenſum litteræ illius auctoritatis, in qua apparet agere Apoſtolum de peccato, quod in vita cognoſci poteſt.

2 Quare huc intellectu, atque aliis omiſſis, quos referunt præcitati, facilior, & litteræ conuenientior ſenſus eſt, quòd Ioannes non inquit peccatum ad mortem eſſe irremiſſibile, & ideò pro eo orandum nõ eſſe, ſed ſolùm non eſſe facile orandum, neque quemlibet obligari orare pro eo peccato, in quo aliquis eſt adeò obſtinatus, vt nulla ſpes ſit quòd reſipiſcat, & ita verbum illud, *non dico, vt pro eo oret quis*, idem eſt ac non iubeo, non præcipio, quia quando ad mortem eſt, id eſt, tale, vt vix & difficiliter quis ab eo reſipiſcat, non eſt oratio fundenda Deo, nec ipſe eam ſolet exaudire, iuxta illud Ierem. 7. *Noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam te*, conſonant verba præcedentia *eodem cap. 5. ſcit fratrem ſuum peccare non ad mortem, petat, & dabitur ei vita*, vt ſit ſenſus quòd quando peccatum eſt de illis, quæ facilè remittuntur, facilè, & quemlibet audit Deus orantem pro eo, non ita ſi de illis fuerit, quæ difficilè remittuntur, quia tunc non quilibet, ſed vir ſanctus orare debet, atque ita hanc interpretationem ex D. Hieronymo tradit, & ſequitur Card. Bellarm. *de pœnitent. lib. 2. c. 16. in fine*, & ante eum Sot. *in 4. diſt. 15. quæſt. 1. artic. 1. verſ. hæc ergo.*

Cap. Si Sacerdos. LIX.

BLaſphemiam in Spiritum ſanctum neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittendam Dominus in Euangelio aſſerit *Matth. 12. & Lucæ 12.* refertur à Gratiano *in præſenti*, qua auctoritate ductus Armacanus exiſtimauit propter aliqua ingentia crimina non poſſe hominem veniam impetrare, etiamſi ex parte ſua fecerit quicquid potuerit; contra quem tamen latè ſcripſimus ad *cap. talis, de pœnitent. diſt. 3.* vbi illius auctoritatis verum, & genuinum ſenſum in hunc locum reſeruauimus, circa quam non ſatis inter Doctores conſtat quodnam dicatur peccatum in Spiritum ſanctum, variis enim modis explicant D. Thom. *2. 2. q. 14. art. 1.* Petr. Sot. *de pœnit. lect. 5.* Dominic. Sot. *in 4. diſtinct. 15. art. 1.* Card. Bellarm. *de pœnitent. lib. 2. c. 15.* Henriq. *in ſumma lib. 4. c. 13. §. 6.* latè Sanctarel. *de blaſphemia cap. 9. dub. 3. à num. 3.* Paul. Comitol. *reſponſor moral. lib. 4. quæſt. 9. cap. 10. num. 23.* In primis gloſſ. Turrecrem. & ſcribentes omnes *in præſenti*, explicant peccatum in Spiritum ſanctum dici finalé impœnitentiam, quando ſcilicet quis in peccato vſque ad mortem impœnitens perſeuerat, ſed bene aduertit Sot. non conuenire hanc ſolutionem litteræ, agitur enim *ibi* de ſpeciali quodam peccato quoad ſpeciales deformitates, quod neque in hoc, neque in futuro ſæculo remiſſibile eſt: impœnitentia verò finalis magis eſt circumſtantia quædam, & ideò hunc intellectum pluribus refellit Card. Bellarm. *d. lib. 2. c. 16. verſ. altera ſententia.* 1

Quare alij explicant peccatum in Spiritum ſanctum dici omne illud, quod quis committit ex malitia, ex ipſa ſcilicet electione mali, quando per contemptùm abiicit illud, quod mali electionem poterat impedire, ſcilicet ſpem, eligendo deſperationem, vel timorem eligendo præſumptionem, diciturque ſpecialiter in Spiritum ſanctum quia Spiritui ſancto attribuitur bonitas, quemadmodum Patri tribuitur omnipotentia, & Filio ſapientia; qui ergo ex malitia peccat, dicitur peccare in Spiritum ſanctum, quemadmodum peccat in Patrem, qui peccat ex infirmitate, & in Filium qui peccat ex ignorantia, & in hunc ſenſum dicitur peccatum in Spiritum ſanctum irremiſſibile, non quòd omninò remitti non poſſit, ſed quia difficilè tollitur, eo quod difficilè eſt hunc ſic diſpoſitum concipere dolorem, & pœnitentiam, ita explicat D. Thom. *d. q. 14. art. 2.* cum quo conſentiunt reliqui omnes, Turrec. *hic n. 5.* Scot. & Card. Bellarm. *dictis locis*, Soar. *tom. 4. d. 8. ſect. 1. à n. 14.* Vaſq. *1. q. d. 97. c. 1*, quem refert Sanctarel. *in tract. de blaſphemia, c. 9. dub. 3. n. 5.* 2

Aduertere tamen oportet cum Bellarmin. quem Soar. ſequitur, atque etiam Henriquez *vbi ſuprà*, ſenſum magis receptum à ſacris Patribus, & qui magis conuenit literæ, & intentioni Chriſti Domini, illum eſſe quod peccatum contra Spiritum ſanctum ſit veritatem cognitam, & manifeſtam ex malitia improbare, & tanquam dæmoniacum, & deteſtabile calumniari: agebat enim Chriſtus Dominus de peccato Phariſæorum, qui dicebant Chriſtum ipſum in Beelſebuth eiicere dæmonia, & ita ſcientes ipſum Chriſtum 3

miracula operati virtute diuina, principi dæmoniorum id tribuebant, & hoc peccatum etiam dicitur irremiſſibile in prædictum ſenſum, quia difficile poterat remitti propter duritiem cordis eorum, non verò quod omninò fuerit irremiſſibile: quare non immeritò dicit Chryſoſt. vt refert Soar. *num.28. vbi proximè*, fortaſſe multos ex Phariſæis, quos Chriſtus reprehendebat, veniam poſteà fuiſſe conſequutos illius peccati, quia per eiuſdem Chriſti, vel Apoſtolorum prædicationem conuerſi ſunt.

Cap. Secunda poſt naufragium. LXXII.

1 ELegans metaphora illa eſt, ſecundùm quam pœnitentia dicitur ſecunda tabula poſt naufragium, vt ex D. Hieronym. refert Gratian. *in præſenti*, & Concil.Trid. *ſeſſ...cap.14.* cùm enim ad remittendum originale peccatum Baptiſmus fuerit inſtitutus, pro his, qui poſt illum ſuſceptum in peccata labuntur, inſtitutum eſt pœnitentiæ ſacramentum, vt per illum poſſent reparari. ideóque non ineptè ſecunda tabula dicitur poſt naufragium, ita vt prima tabula dicatur Baptiſmus, qui hominem liberat à primo naufragio vniuerſæ humanæ naturæ in communi parente Adamo. Secunda verò dicatur pœnitentia, quia nos liberat à naufragio peccatorum, quæ poſt acceptam iuſtificationis gratiam in Baptiſmo committuntur, vt docere videtur Concil. Trid. *d.cap.14.* Nec multùm diſcrepat alius explicandi modus, quòd ſcilicet prima tabula ſit innocentia baptiſmalis, in qua homo nauigat velut naui integra; ſecunda verò ſit pœnitentia, quæ relinquitur facto naufragio per mortale peccatum commiſſum poſt Baptiſmum, vt explicat D. Thom. *in addit. ad 3.p.q 84.art.6.* Soar. *tom.4.diſp.1. ſect.1.num.4.* & alij, de quibus Henriq. *in ſumma lib.1. cap.4.§.2. litt.L. & ſeq.* atque ita hanc Baptiſmi, & Pœnitentiæ differentiam de fide retinendam eſſe decidit Concil. Trident. *d.c.14. & ſeſſ.14.c.2. & can.2.* explicat latè Cardin. Bellarmin *de pœnitent.lib.1.c.12. & ſeq.* Soar. *tom.4. diſp.17. ſect.1.* vbi multas explicant Baptiſmi, & Pœnitentiæ differentias.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum proprium propria cuiuſque voce declarari oportet.*
2 *Vox propria non requiritur ad eſſentiam ſacramenti Pœnitentiæ, data iuſta cauſa.*
3 *Confeſſionem facere poteſt per nutum mutus, & ægrotans, cui morbus abſtulit loquelam.*
4 *Confeſſio ſacramentalis fieri non poteſt abſenti Sacerdoti.*

Cap. Quem pœnitet. LXXXVIII.

1 MVltis rationibus Auguſtinus *hic* apud Gratianum probat propria voce proprium cuiuſque peccatum declarari oportere, cùm ſit modus hic maximè conueniens ad mentis ſenſus, ſeu conceptus explicandos, & Pœnitentiæ ſacramento omninò adæquatus, ad peccata, eorúmque circumſtantias pleniùs explicandas, ita D.Thom. *in addit. ad 3. p. q 9. art.3. & quodlib.1 art.10.* Sot. *in 4.diſtinct.18.quæſt.2. art.6. verſ. primum ergo*, Couar. *lib.3.variar. cap.13. num.6. verſ. hic obiter*, refert multos, quos ſequitur Henriquez *lib.5.cap.2. §.6. iuncta litt. H.* Soar. *tom.4.*
2 *diſp.21.ſect.3.num.4.* non tamen intelligas propriam vocem requiri ad ſacramenti eſſentiam; data enim iuſta cauſa licitè nutibus, vel ſcriptura præſenti Sacerdoti confeſſionem fieri poſſe inter omnes proximè citatos receptum eſt, veluti in muto, & ægrotante, cui morbus abſtulit loquelam, vel quando linguæ ignarus confitetur per interpretem, vt conſtat ex multis, quos adducit Henriquez *d.cap.2. §.6.* quibus adde Sà *in aphoriſm. verbo Confeſſio, num.15.* & Couar. *citato loco*, nec dicas modum illum in muto eſſe neceſſarium, quem excogitauit Caiet. *in ſumm. verbo Confeſſio, §.11.* vt ſcilicet ſi mutus aliquando audiuit, & legere ſciat, habeat ſcripta omnia peccata, quæ homines ſolent committere in vna charta, in altera verò numerum, & deinde digito peccata in quæ incidit, poſtea numerum oſtendat: licèt enim ingenioſam ſolertiam laudent, neceſſariam tamen non putant Victor. *in ſum. §.173.* & Sot. *vbi ſuprà.* 3

Vnde abſenti Sacerdoti ſacramentalem Confeſſionem fieri non poſſe, veluti per nuncium, aut epiſtulam, clarè probat Auguſtin. *in præſenti*, & eſt communis Theologorum ſententia, ſecundùm Victor. *num.171.* Sot. *verſ. ſecundum membrum*, Viuald. *n.23.* Sà *num.14.* Suar. *ſect.4. dictis locis*, quam regulam abſolutè, & ſimpliciter extra caſum neceſſitatis, vel ſine iuſta cauſa facilè omnes prædicti admittunt: ſtante verò cauſa iuſta confeſſionem abſenti Sacerdoti per ſcriptum, vel nuncium fieri poſſe, & ab eodem abſente præſtari poſſe abſolutionem, tenuerunt Palud. *in 4. diſt.17. q.2. num.7.* Petr.Sot. *de confeſſ. lect.11. verſ.3.* Nauar. *in præſenti num.4. & in manual. cap.26. num.14.* conſtanter Viuald. *in candel. aureo, vbi de confeſſione, n.23.* & alij, quos refert, & ſequitur Henriq. *d.cap.2. §.7. lit. X.* Sed ex prædictis facilè conuincitur, & expreſſè à Sede Apoſtol. damnata eſt, vt conſtat ex ſequenti decreto. 4

Die 20. menſis Iunij, anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti 1602. in generali Congreg. S. R. & vniuerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſt. in monte Quirinali coram S. D. N. D. Clemente diuina prouidentia Papa VIII. propoſita quæſtione, an liceat per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere? Sanctiſſimus D. N. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis DD Cardinalibus contra hæreticam prauitatem generalibus Inquiſitoribus maturè, ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem, ſcilicet licere per literas, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus vtì falſam, temerariam, ſcandaloſam damnauit, ac prohibuit; præcepitque ne deinceps iſta propoſitio publicis, priuatiſque lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, néve tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur; quòd ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam diſputatiuè tractauerit (niſi forſan impugnando) vel ad praxim directè, ſeu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat, & à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quocumque, etiam dignitate fulgente, etiam S. R. E. maiori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontif. abſolui, aliis etiam pœnis arbitrio infligendis ſubiaceat. Refert Ioann. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo Pœnitentia, different. 9. in fine.* 5

Tanta, &c.] Videtur hîc ſignificari in articulo mortis, ſi non adſit copia Sacerdotis, faciendam eſſe confeſſionem ſacramentalem laico, idem prorſus dicitur *in cap.1. in fine, hac ead. diſt.* Sed hoc eſt falſum, vt aduertit. Mar. Alter. *de cenſ. tom.1. lib.4 diſp.5. c.1. per totum*, vbi *in verſ. ad hanc difficultatem* ait hunc text.

non

non eſſe intelligendum de confeſſione ſacramentali, ſed de confeſſione vt eſt actus virtutis, qua ſe ipſum quis accuſat, vt hoc medio exciter ſe ad dolorem peccatorum, & humilitatis actum exerceat, & Papa in hoc text. vult indicare potentiam confitendi, non præceptum & obligationem, vt inquit Nau. *in c. 1, in princ. n. 76. hac eadem diſt.* additque idem Nar. Alter. *d. c. verſ. ſecundo reſpondendum*, quòd licèt olim hic mos confitendi laico tempore neceſſitatis frequentior eſſet, hæc tamen conſuetudo hoc tempore videtur penitus extincta, quia communiter plus detrimenti, quàm vtilitatis afferre poteſt.

Qvæstio II.

Cap. Principium. XLV.

Gregorius.

Omnis *creatura ſub vitio eſt, non quòd omnis peccauerit, ſed quia nulla eſt, quæ peccare non poſſit.*] Vide Menoch. *conſ. 75. n. 37. cum ſeqq. & conſ. 108. n. 14. & conſ. 158. n. 22 & 23.* Menoch. *illuſtr. c. 27. n. 1, & c. 51. n. 65.*

Distinctio III.

Cap. Pœnitentia I. *Ambroſ.*

1 Pœnitentia, quatenus virtus, eſt & mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere, ita ex Ambroſ. in quodam ſermone Quadrageſimæ definit Gratian. *in præſenti*, & latè *hic* explicat Nauarr. & ante eum D. Thom. *in addit. ad 3 p. q. 85. art. 1. & ſeq.* Petr. Sot. *de pœnit. lect. 1.* Henriq. *in ſum. lib. 4. c. 1. §. 6.* latè Soar. *tom. 4. diſp. 1. per totam.*

2 Pœnitentiæ verò ſacramentum varie definiunt Doctores, aliter Scot. quem refert, & latè improbat Sot. *in 4. diſt. 14. q. 1. art. 1.* aliter. Henr. *d. c. 1. §. 3.* aliter alij, meliùs Nau. *in man. c. 22. n. 11.* quem ſequitur Viuald. *in candelabro aureo, vbi de pœnit. n. 20.* quòd ſit Sacramentum abſolutionis, quo Sacerdos ſibi ſubditum, & confitentem legitimè ſua peccata cum iuſto dolore, & propoſito ſatisfaciendi, abſoluit ab eis. Breuiùs tamen Sot. *d. q. 1. art. 1.* quòd ſit Sacramentum remittendi peccata, quæ poſt Baptiſmum committuntur, colligitur ex Conc. Trid. *ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſſ. 14. c. 1.* ibi, *ſacramentum pœnitentiæ, quo lapſis poſt Baptiſmum*, &c. Sacramentum ponitur loco generis, hoc enim vnum eſt ex ſeptem de quibus Concil. Trid. *ſeſſ. 7. de ſacrament. in genere, can. 1.* Dixi *remittẽdi peccata*, quia hæc eſt eſſentialis differentia, per quam hoc Sacramentum diſtinguitur ab aliis, quæ in remiſſionẽ peccatorũ inſtituta non ſunt, vt eſt Confirmatio, per quam ad perfectum ſtatum, & robur ſpirituale perducimur, Euchariſtia, qua tanquam cibo ſpirituali nutrimur, & ſuſtentamur, Extrema Vnctio, qua reliquiæ peccatorum auferuntur, Ordo, quo conſulitur Reip. ſpirituali de miniſtris, matrimonium ad propagationem generis humani, & concupiſcentiæ remedium, vt ſingula Sacramenta proſequentes explicant D. Thom. *3. p. q. 61. art. 1.* Petr. Sot. *de Sacram. in genere, lect. 7.* Dom. Sot. *in 4. diſt. 1. q. 6. art. 1.* Bellarm. *to. 2. de Sacram. in genere, lib. 2. c. 27.* & alij de quibus Hẽriq. *in ſum. lib. 1. c. 7. §. 4. cum ſeqq.* Dixi, *quæ poſt Baptiſmum committuntur*, vt ſignificarem ad Pœnitentiæ ſacramentum non pertinere peccatum originale, hoc enim per ſolum Baptiſmum remittitur, ex proximè dictis, iuncto Concil. Trident. *ſeſſ. 5. in Decreto de peccato orig. can. 3.* quare originale peccatum materiam non eſſe ſacramenti Pœnitentiæ, reſoluunt Theologi communiter, vt per D. Thom. *3. p. q. 84. art. 2. ad 3.* Sot. *in 4. diſt. 14. q. 1. art. 2. verſ. tertiò arguitur*, explicat Soarez *tom. 4. diſp. 2. ſect. 1. à numer. 12.* atque etiam vt excluderem peccata commiſſa ante Baptiſmum, hæc enim per hunc remittuntur, nec ad Pœnitentiæ ſacramentum pertinent, cùm enim in nullo Sacerdos ſit iudex, Concil. Trid. *ſeſſ. 14. c. 6. & can. 9.* & non baptizati ſint extra Eccleſiam, de illis iudicare non poteſt, iuxta illud Pauli *1. ad Cor. 5. Quid enim mihi de his qui foris ſunt, iudicare?* refertur *in cap. gaudemus, de diuort.* & quia Baptiſmus ianua eſt, & fundamentum omnium Sacramentorum, ſine quo aliud ſuſcipi non poteſt, *c. vlt. de presbyter non baptiz.* & denique quia Deus totum hominem ſaluum facit, & opus imperfectionis non nouit, & per conſequens remittens per Baptiſmum culpam originalem, neceſſarium eſt dicere, quòd remittit etiam actualia, vt inquit text. *in cap. maiores, §. ſed adhuc, de Baptiſmo*, atque ita per Baptiſmum cum dolore interiori de præteritis ſine Sacramento Pœnitentiæ, vel Confeſſione Sacramentali remitti non ſolùm originalem culpam, ſed etiam peccata actualia, reſoluit D. Thom. *3. p. q. 68. art. 6.* communis Theologorum ex Sot. *in 4. diſt. 5. quæſt. 1. art. 6.* refert multos Viuald. *in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo, num. 63.* Henriq. *in ſum. lib. 2. cap. 16. §. 3. iuncta lit. O, & ſeqq.* Soarez *tom. 3. diſp. 28. ſect. 2.*

Cap. Reperiuntur. II.

Ambroſ. *lib. 2. de vnica pœnit. cap. 10.* relatus à Gratiano *in præſenti*, reprehendit quoſdam, qui pœnitentiam ſæpiùs agendam putant, eo quòd ſi veram pœnitentiam agerent, nunquam iterandam putarent, & tandem concludit, quia ſicut vnum eſt Baptiſma, ita & vnica pœnitentia; ex quo loco quidam colligunt peccata ſemel tantùm per veram pœnitentiam, & Clauium poteſtatem remitti poſſe, id ipſum deſumentes ex auctoritate Pauli *ad Hebr. 6. Impoſſibile eſt enim eos qui ſemel illuminati*, &c. *& prolapſi ſunt, iterũ reuocari ad pœnitentiam*; item ex pluribus auctoritatibus, quibus probatur non pœnitentem, ſed irriſorem eſſe pœnitentiæ, qui iterum committit, quod pœnitet, ſicut canis, qui ad vomitum redit, & ſus lota in volutabro, & ſicut ille qui laterem lauat crudum, vt inquit text. *in c. pœnitentiam, & in c. ille. & in c. irriſor, hac ead. diſt.* 1

Verùm contrarium, immò peccata non ſemel tantùm, ſed ſæpiùs per veram pœnitentiam, & Clauium poteſtatem remitti poſſe, tenendum eſſe veritas docet, tum quia Deus ipſe pollicetur nolle ſe mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat, *Ezech. 18. & 33.* atque etiam ex Matth. 18. *non ſolùm ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties*, quam in hunc ſenſum adducit Hieronym. relatus *in cap. ſepties, hac eadem diſtinct.* tum quia facit indiſtincta illa loquutio Chriſti Domini, *quorum remiſeritis peccata*: tum quia non fecit Chriſtus ipſe deteriorem, & imbecilliorem viam conſequendi remiſſionem peccatorum in lege Gratiæ per Sacramentum Pœnitentiæ, quàm antea erat; & tamen conſtat antea ſemper, & in quacunque hora peccator ingemuiſſet, à Deo exaudiri, *Ezechiel. dicto cap. 33.* tum denique quia Sacramentum hoc inſtitutum fuit, vt lapſus, qui iuſtificationis gratiam amiſit, iterum poſſet reparari 2

Concil. Trident. *ſeſſ. 6. cap.* 14. ſed conſtat hominem ſæpiùs labi; ergo ſæpiùs per pœnitentiam poterit reparari: quibus atque aliis rationibus poſſe lapſos poſt Baptiſmum, & ſæpiùs reparari per veram pœnitentiam, comprobat Concil. Trident. *ſeſſ. 14. cap. 1.* iuncto text. *in cap. 1. de ſumma Trinit.* reſoluit D. Thom. *3 p. q. 48. art.* 10. explicat latè Sot. *in 4. diſt. 18. q. 1. art.* 10. multi de quibus Henriq. *in ſummn lib. 4. cap.* 24. *§. 4. cum ſeqq.* Soar. *diſp. 8. ſect. 5. à num. 11. & diſput. 18. ſect. 4. à num 4.*

3 Qua tenenda ſententia non obſtant quæ pro contraria *ſuprà* adduximus, & in primis ad text. *in præſenti* facile colligitur ſolutio ex originali eiuſdem Ambroſij, ex quo conſtat agere *ibi* de pœnitentia publica, & ſolemni, nam poſt illa verba, *ſicut vnum Baptiſma, ita & vnica pœnitentia*, addit Ambroſ. quæ tamen publicè agitur; hanc verò iterari non poſſe pluribus rationibus Doctores confirmant, vt per Sot. *in 4. diſt. 19. q. 2. art. 5. ad 3.* Prima eſt ex ipſius ſolemnis pœnitentiæ ſignificatione, eſt enim figura quædam eiectionis Adami de paradiſo, probat *cap. in cap. 50. diſt.* ſemel verò eiectus eſt Adamus. Alia ratio eſt, ne ſolemnis pœnitentia ſi ſæpius permittatur, vileſcat, & timeri deſinat. Neque contemnẽda eſt ratio eorum, qui deſiderant hanc publicam pœnitentiam fieri adhibitis certis benedictionibus, quæ iterari non poſſunt, *cap. 1. & 3. de ſecund. nupt.* cum ſimilibus. Aduerte etiam cum D. Thom. *d. art. 10. ad 5.* quòd longè diuerſa ratio eſt in Baptiſmo, quàm in Pœnitentiæ ſacramento quoad præſentem effectum. nam vltra rationem characteris, qui imprimitur in Baptiſmo, non verò in pœnitentia, habet Baptiſmus rationem generationis ſpiritualis, iuxta illud, *niſi quis renatus fuerit*, &c. ſemel autem tantùm ſtatutum eſt hominibus & naſci, & mori, at verò pœnitentia eſt ſub ratione medicinæ.

4 Ad auctoritatem verò Pauli *ad Hebr. 6.* variis modis reſpondent ſupracitati: quidam enim interpretantur quòd ſolus Paulus inquit impoſſibile eſſe pœnitentem ex ſe ſine diuino auxilio renocari ad pœnitentiam, vt intellexit Vgo de S. Victore, quem refert, & laudat Petr. Sot. *de pœnit. lect. 5. verſ. ex his.* Sed verior, & magis litteralis ſenſus eſt, quòd ſolùm Paulus voluerit negare peccata commiſſa poſt Baptiſmum, non poſſe per alium Baptiſmum remitti, quatenus verò de pœnitentia meminit, intelligitur de illa pœnitentia, quæ Baptiſmum debet præcedere; quæ ſanè interpretatio ſatis colligitur ex illo verbo, *illuminatos*, & verbo *renocari*, & ex verbis, *iterum crucifigentes filium Dei*, quæ omnia magis conueniunt Baptiſmo, vt explicat D. Thom. *proximè citato loco*, & ex Chryſoſt. Ambroſ. & aliis Patribus Cardin. Bellarm. *d. lib. 2. c. 16. verſ. ad 2.*

3 Ad illud verò quod Doctores adducunt ex auctoritate text. *in cap. charitatis, cum ſeqq. de pœnit. diſt. 2.* reſpondetur ſolùm probare, quòd charitas de ſe perpetua eſt, & ſemper poteſt hominem præſeruare a peccato, & per contrarium, quòd non eſt charitas, quæ de ſe poteſt excidere, veluti quia homo vidit non eſſe duraturam; non tamen hoc tollit quod charitas, quæ ſemel fuit perfecta ex mutatione ſubiecti, & libero arbitrio, poſſit amitti, & homo iterum peccare, vt definit Concil. Trident. *ſeſſ. 6. can.* 23. & ideò ita interpretatur D. Thom. *2. 2. q. 24. art. 11. ad 2.*

Cap. Talis XXVIII. *Ioan. Chryſoſt.*

1 Ioannes Chryſoſtom. *de reparat. lapſi epiſtol. 5. ad Theodorum lapſum*, totus eſt in oſtendendo talem erga homines eſſe Dei pietatem, vt nunquam ſpernat pœnitentiam, ſi ei ſincerè, & ſimpliciter offeratur, etiamſi ad ſummum quis perueniat malorum, prout refert Gratianus *hic*, ex quo loco communiter colligitur, nullum eſſe peccatum adeò graue, quòd per perfectam pœnitentiam, & Clauium poteſtatem Sacerdotibus datam in hoc Sacramento remitti non poſſit, conſonant text. *in cap. inter hac*, & exempla de quibus Hieronym. *in cap. 1. importunè, de pœnitent. diſtinct.* 1. & probatur ex indiſtincta illa loquutione Chriſti Domini, *quorum remiſeritis peccata*, &c. & manifeſtiùs ex auctoritate Ezechiel. *cap. 18. & 33. omnium iniquitatum eius non recordabor*, & Pſalm. 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*, & eſt elegans teſtimonium Deuter. 4. *ſi ad cardines cœli fueris diſſipatus, inde retrahet te Dominus Deus tuus*; & deinde ratione oſtenditur, quia qui contrarium dixerit, vel negat virtutem gratiæ, quæ omnibus ſemper ſufficienter parata eſt, vel negat libertatem arbitrij, vel denique negat miſericordiam Dei, aut merita Paſſionis Chriſti, quod aſſerere impietas eſt manifeſta, quare meritò reprehenditur Cain *Geneſ. 4.* quòd dixerit, *maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear*, refertur *in cap. voluiſſent, §. denique, de pœnit. diſt. 1.* Ex quibus hanc regulam, ſeu concluſionem tenet, & contrarium erroneum eſſe aſſerit D. Thom. *p. 3. quæſt. 86. art. 1.* Petr. Sot. *de pœnitent. lect. 5.* Sot. *in 4. diſt. 15. q. 1. art. 1.* Cardin. Bellarm. *de pœnitent. lib. 2. cap. 15. cum ſeqq.* multi de quibus Henriq. *in ſumm. lib. 4. cap. 13. §. 4. lit. O.* Soar. *tom. 4. diſp. 8. ſect. 1. à n. 14.* qui omnes reprehendunt Armacanum aſſerentem propter aliqua ingentia crimina non poſſe hominem veniam impetrare, etiamſi ex parte ſua fecerit quicquid potuerit.

Non obſtant igitur nonnulla argumenta, quibus deceptus videtur Armacan. nam ad primum ex auctoritate Chriſti *Matth.* 12. *& Luca* 12. dum inquit blaſphemiam in Spiritum ſanctum non remitti in hoc ſæculo, neque in futuro, reſpondetur prout dixi ad *cap. ſi Sacerdos, de pœnit. diſt.* 1. Ad ſecundum ex auctoritate Ioannis *epiſt. 1. cap. 5.* ibi, *eſt peccatum ad mortem, non dico vt oret quis pro eo*, reſpondetur prout dixi *ad cap. importuna, in fine, de pœnit. diſt.* 1. Ad tertium ex auctoritate *Ioan.* 12. ibi, *propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias, Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum*, &c. facilè reſpondetur ſi duo breuiter obſeruentur, primum eſt quod Deus non eſt cauſa poſitiua obdurationis, ſed negatiua, permittendo ſcilicet, & non miſerendo, vt ex verbis Auguſtini *epiſt. 105. ad Sixtum* patet, dum habet, *non obdurat Deus impartiendo malitiam, ſed non impartiendo miſericordiam*, cum multis aliis, de quibus per Sot. *de pœnit. lect. 5. verſ. ſolet*, & latè Cardin. Bellarm. *tom. 3. controuerſ. 2. generali, lib. 2. cap.* 14. Secundò obſeruari debet, quod licet Deus ſæpiſſimè auxilium efficax, ſeu efficacem gratiam iuſtis rationibus non concedat peccatoribus, nihilominus ſufficientem gratiam, & ordinarium auxilium nulli denegat, Matth. 10. *Venite ad me omnes*, Apocalyp. 3. *Ego ſto ad oſtiũ, & pulſo*, Sapient. 11. *Miſereris omnium, quia omnia potes*, cum aliis, quæ copiosè adducit Cardin. Bellarm. *d. tom. 3. contron. 3. generali, lib. 2. cap. 5. cum ſeqq.* Soar. *tom. 3. diſp. 8. ſect. 2. à n. 6.* quibus adde quæ magiſtraliter reſoluit Sot. *d. art. 1. verſ. contra hanc nutem*; quibus ſuppoſitis facilè reſoluitur argumentum, non enim Deus poſitiuè indurat, neque etiam negat auxilium ſufficiens, & per conſequens non concludit auctoritas illa eſſe peccatum aliquod, quod per pœnitentiam remitti non poſſit, quod erat intentum. 2

Distinctio V.

1 GLoss. *verbo in pœnitentia, in princip. huius diſtinct.* exiſtimat præceptum legis diuinæ de confitendo peccata obligare ſtatim poſt commiſſum peccatum, ſequuntur Archid. *in cap. ille Rex, n.1. de pœnitent. diſtinct.* 3. Petr. Sot. *de pœnis. lect.* 13. Guillel. Pariſienſ. Angel. Bonauent. Syluest. & alij, quos refert Soar. *tom.4. diſp.15. ſect.5. n.1. & diſp.35. ſect.3. à n.2.* qui plura pro hac parte adducunt fundamenta, primò ex auctoritate *Eccleſiaſt.5. Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Secundò, quia licet præceptum hoc in ſui figura affirmare videatur, in ſubſtantia tamen negat, dum præcipit ne quis in odio Dei permaneat, ac ſubinde ſemper, & ſtatim obligat, iuxta præcepti negatiui naturam, vt in ſimili Eccleſię pręcepto reſtitutionis reſoluit D. Thom. 2.2. *q.62. art.8. ad* 1. ac ſubinde ſub noua culpa obligat quoties quis aduertens, & potens non reddit alienum, quod retinet, *cap. ſæpè, de reſtit. ſpoliat. c. ſi res aliena, in princ.* 14. *q.6.* Tertiò ſumitur ex ſimilitudine morbi corporalis, ſi enim vnuſquiſque tenetur ſuccurrere corporali morbo adhibitis opportunis medicinis, vt docet Pont. *in princ. 83. diſt.* maiori ratione data opportunitate tenetur, & debet occurrere morbo ſpirituali, cùm longè ſit peior, & periculoſior, iuxta illud *Pſalm. 33. Mors peccatorum peſſima.*

2 Contrariam verò ſententiam tenent Doctores communiter, vt per D. Thom. *in 4. diſtinct. 17. quæſt. 3. art. 1. quæſt. 4.* vbi etiam Scot. Gabr. Palud. Durand. Riccard. & Sot. *diſtinct. 18. q. 1. art. 4.* latè Medin. *in C. de pœnit. q.6.* & multi de quibus Henriquez *in ſua lib.4. cap.3. §.2. iuncta lit. R.* Viuald. *in candelab. aureo, vbi de contrit. n.20. & de confeſſ. à n.11.* latè Soar. *diſp.15. ſect.5. & 6. & diſp.35. ſect.3.* Nauar. *hic 3. p.* gloſſ. *n.5. cum ſeqq. & in man. c.1. n.27.* Couar. *in c. alma mater, part.1. §.1. num. 6.* qui multiplici confirmant fundamento, & primò, quia de præcepti affirmatiui natura eſt, quod licèt ſemper obliget, non tamen obligat ſtatim, & ad ſemper, ſed pro loco, & tempore determinato, vel ex materia rei, vel Eccleſiæ conſtitutione, vt docet D. Thom. 2.2. *quæſt.33. art.2. in corpore,* & alibi paſſim, ſed conſtat præceptum hoc ſecundùm ſui formam, & naturam totum affirmatiuum eſſe, *Pœnitentiam agite, confitemini alterutrum,* &c. Secundò, quia Eccleſia determinauit tempus eſſe ſemel in anno, *cap. omnis, de Pœnit.* quæ ſanè determinatio inutilis eſſet, & diminuta, ſi ſtatim poſt commiſſam culpam lex diuina obligaret ſacramentaliter confiteri. Tertiò, quia duriſſima eſſet lex, quæ ſub noua culpa mortali obligaret Chriſtianos omnes ſtatim poſt culpam commiſſam adire Sacerdotes, contra illud Chriſti Domini Matth.11. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue,* oſtenditur enim difficultas, nam ſi ſemper, & ſtatim præceptum obligat, ſemper & continuò peccat, qui aduertens contra illud facit, non agens pœnitentiam, quod quidem eſt contra vſum omnium pœnitentium, qui in confeſſione nunquam curant id exprimere, neque de eo a doctiſſimis Confeſſariis interrogantur: deinde quia ſi præceptum illud de non permanendo in odio Dei ſemper obligat, fit conſequens peccare eos, qui aduertentes peccata ſibi non eſſe remiſſa, non habent ſtatim perfectam contritionem, ſed ſolam attritionem; ſiquidem hæc non eſt ſufficiens ad peccata remittenda, quod tamen eſt contra Concil. Trid. *ſeſſ.14. cap.4.*

3 Quare hac retenta ſententia non obſtant, quæ pro contraria *ſuprà* adduximus, ad primum enim ex auctoritate Eccleſ. *Ne tardes,* &c. reſpondetur conſilium, non præceptum ibi contineri, vt oſtendunt verba ſequentia ibi, *ſubitò enim venit ira Dei,* & vt ſunt pleraque alia, quæ in illo libro continentur, notat poſt Alex. de Ales, Nauar. *d. n.7. & d. p.3. n.15.* & ante eum Medin. *vbi ſuprà verſ. ad* 21

Ad ſecundum verò reſpondetur, quod licèt præceptum illud de non exiſtendo in odio Dei, concludat reſpectu odij actualis, ſi vel actu concipiatur, vel de nouo complaceat, minimè tamen ſub ratione nouæ culpæ obligat ad ſtatim habituale illud, quod remanet, tranſeunte actu peccati, vt optimè oſtendit Medin. *d. quæſt.6. verſ.4.* Nec quicquam facit ſimilitudo de præcepto reſtitutionis, omiſſis enim multis, de quibus controuertunt circa reſtitutionem, & vim illius præcepti de reſtituendo, vt poſt antiquiores explicant Sot. *de iuſtit. lib.4. q.7. art.4.* Nauar. *in man. c.17. numer.54.* Fr. Ludou. Lopez *in inſtruct. conſcient. p.1. c.113.* Cou. *in reg. peccatum, 1. p. in princ.* omiſſis etiam multis, quæ circa differentiam præcepti de reſtituendo, & præcepti de pœnitentia agenda multis relatis proſequuntur Henriquez *lib.4. c.6.* latè Soar. *d. diſp.15. ſect.5. à num.6.* breuiter reſpondetur in præcepto reſtitutionis reperiri ſpecialem quandam rationem deformitatis præ cæteris affirmatiuis præceptis, quæ dantur de aliis actibus virtutum, per quodcumque enim momentum, quo quis alienum retinet inuito domino, iuſtitiam offendit commutatiuam, & domino nouum nocumentum infert, & nouam iniuriam, dum cogitur carere re ſibi vtili, vel neceſſaria, vt ex aliis bene conſiderant Cou. *& proximè citati.* Quare præceptum iuſtitiæ commutatiuæ non ſolum obligat ad non accipiendum alienum, ſed etiam ad non retinendum, quia in vtroque eadem deformitas reperitur, quod non contingit in præcepto de pœnitentia, tranſeunte enim actu peccati, ſi nouam non ponas complacentiam, ſed ſolùm habituale illud odium conſideres, non datur ibi noua aliqua deformitas, neque nocumentum aliquod ex dilatione infertur Deo, vnde de vno ad alterum præceptum non rectè procedit argumentum. 4

Ad tertium ex ſimilitudine morbi corporalis, omiſſa ſolutione, quam poſt Medin. ponit Nauar. *d. p.3. à n.14.* reſpondetur neminem teneri ſtatim ſibi conſulere ſub culpa mortali, adhibendo medicinam corporali morbo, ſed tunc demum ſi extrema, vel grauis vrgeat neceſſitas, vel periculum grauioris mali, quod etiam in præcepto pœnitentiæ concedimus, quando imminet periculum mortis, vel ſimilis neceſſitas, atque ita poſt D. Tho. difficultatem reſoluunt Medin. *verſ. ad 4.* Soar. *n.17. dictis locis.* 5

Distinctio VI.

Cap. I.

DECLARATVR *in collect. ad c. verbum, de pœnit. diſt. 1. n.2.*

Svmmarivm.

1 *Secretum aliunde non cognitum, niſi in confeſſione ſacramentali, in ordine ad eam ita indubitanter conſeruandum eſt, vt nullo caſu, etiam iubente Summo Pontifice, reuelandum ſit inuito pœnitente.*

2 *Sigillum confeſſionis propriè non contrahitur quando*

alicui etiam Sacerdoti committitur aliquid etiam in ſecreto, vt aiunt, Confeſſionis, ſine ſacramentali peccatorum Confeſſione in ordine ad ſacramentalem eorum abſolutionem.

3 *Secretum ſacramentale oritur etiamſi pœnitens non mereatur abſolutionem, nec etiam à Sacerdote conſequatur.*

4 *Confeſſor non poteſt reuelare peccatum per pœnitentem ſibi confeſſum, aliàs in damnum Reipubl. committendum, tenetur tamen ſuppreſſo nomine pœnitentis alia vtilia remedia quærere, vt huiuſmodi notabili damno obuiet.*

5 *Confeſſor nunquam poteſt reuelare perſonam delinquentis confeſſi, & legitimè non conſentientis, etiamſi nullum aliud remedium, niſi ſola eiuſdem perſonæ expreſſio ſufficiat ad eam, v. g. hæreſim fugandam, aut quodlibet aliud notabile damnum auertendum.*

6 *Confeſſores peccata pœnitentium reuelare præſumentes, quas pœnas incurrant, remiſſiuè.*

Cap. Sacerdos. II. *Gregor.*

1 N*Eque, quod abſit, pro aliquo ſcandalo, &c.*] Secretum igitur aliunde non cognitum, niſi in Confeſſione ſacramentali in ordine ad eam, ita indubitanter conſeruandum eſt, vt nullo caſu, etiam iubente Summo Pontifice, reuelandum ſit inuito pœnitente, etiam pro ſalute, & ſcandalo Regni totius, nedum pro auertendo damno priuati impendente ex crimine patrando ab ipſo etiam pœnitente, qui illud Confeſſori ſacramentaliter reuelauerit, etiam ſine propoſito emendæ, vt probatur tum ex generalitate huius textus, tum etiam ex ea ratione, quia nullum malum occurrere poteſt adeò graue, quod non ſit leuius malo, quod Eccleſiæ Chriſtianæ inſurgeret ex detectione Confeſſionis ſacramentalis, ſi ea permitteretur in aliquo caſu, abſque iuſta, vtili, & honorifica licentia ipſius pœnitentis. Tum perinde eadem Confeſſio Chriſtianis redderetur moleſta, exoſa, & abominabilis, & iugum quoddam importabile contineret, contra illud Domini Matth. 11. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*; vnde meritò ex hac, & aliis rationibus ſic reſoluunt communiter Theologi *in 4 ſentent. diſt.* 21. vbi Gabr. *q.* 1. *concluſ.* 3. D. Thom. 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. *ad* 2. Sot. *de iuſtit. lib.* 5. *q.* 7. *art.* 1. *ad* 1. *& de ratione tegendi membr.* 2. *q.* 7. *concl.* 4. *col.* 2. *poſt princip.* Cordub. *in ſuo quæſt. lib.* 1. *q.* 43 *pag.* 347. *verſ. tertiò*, Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 7. *n.* 8. Molin. *de iuſtit. tract.* 4 *diſp.* 5. *n.* 6. *ad fin. & n.* 9. Leſſ. *in ſimili tract. lib.* 2. *c.* 30. *n.* 45. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 16 *q.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 3. *n.* 15. Martin. Delr. *diſquiſ. magicar. lib.* 6. *ſect.* 3. *verſ. quoad ſecundam*, Onuph. *de ſacro ſigillo ſect.* 2. *q.* 2. *dub.* 2. *verſ. ſequitur quartò, & ſect.* 4. *quæſt.* 6. *verſ. ſequitur ſecundo*, Bonacin. *de Sacrament. diſp.* 5. *q.* 6. *ſect.* 5. *puncto* 4. *n.* 19. ex noſtris idem reſoluunt Couar. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 8. §. 12. *n.* 10. Nauar. *in præſenti cap. n.* 117. *cum ſeqq.* Cened. *ad Decretum collect.* 60. *n.* 5. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 49. 50. & 74. Maſcard. *de probationib. lib.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 51. Salzed. *ad Bernard. in tract. cap.* 109. *lit. A, verſ. eris autem clericus*, Zerol. *de pœnit. cap.* 20. *quæſ.* 9. Flores de Mena *var. lib.* 2. *quæſt.* 18. *num.* 46. Mart. *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 194. *num.* 3. *cum ſeqq.* vbi *part.* 2 *cap.* 14. diſputat an idem dicendum ſit de confeſſione facta laico in extrema neceſſitate, quorum plures, & cæteris latiùs Nauar. *hic num.* 116. *cum ſeqq.* reſpondent ad plura iura, quibus in aliquibus caſibus particularibus videbatur permitti ſecretum Confeſſionis detegere, nempe ad text. *in cap. officiis, de pœnit. & remiſſ. & in cap. ſignificaſti, de adulter. & in cap. Matthæus, & in c. nemo, de ſimon. & in cap. exhibita, de homicid. & in cap. lecta, de renunciat.*

2 Non obſtat quòd contrarium tenuerit Panor. *in d. cap. omnis vtriuſque ſexus, num.* 24. & alij communiter ib. reſoluentes Sacerdotem in his terminis debere crimen committendum ſibi taliter confeſſum reuelare ei, cui prodeſſe poſſit, & non obeſſe, & ex ea ratione, quia huiuſmodi Confeſſio, quod attinet ad dictum peccatum impendens confeſſum, abſque propoſito emendæ, nulla eſt, & non meretur abſolutionem ſacramentalem, vtpote in his terminis deficiente pœnitentia neceſſaria ad validitatem Confeſſionis ſacramentalis, iuxta text. *in cap. quod quidam, de pœnitent. & remiſſ.* ac proinde quòd nec ſecretum eiuſdem Confeſſionis videtur obligare prædicto modo, prout ſanè non obligaret ſic ſtricte, ſi extra illam committeretur fidei alterius; quod quidem fundamentum ex eo fit fortius, cùm euitari non poſſit, ſi quis replicet, & conſideret, quòd in hac criminis committendi Confeſſione præmittatur ſignum Crucis, & Confiteor genibus flexis, cùm adhuc huic replicationi videatur occurri ex iis, quæ alióquin traduntur à Doctoribus, inter quos conſtat hæc præambula non inducere ſigillum Confeſſionis ſacramentalis, ſed ſolùm ſigillum ſecreti ſecularis quando alicui etiam Sacerdoti committitur aliquid etiam in ſecreto, vt aiunt, Confeſſionis, ſine ſacramentali peccatorum Confeſſione in ordine ad ſacramentalem eorum abſolutionē, vt poſt Sot. & Caiet. firmat Nauar. *in man. cap.* 8. *n.* 18. *& in hoc text. ſub. num* 39. Sot. *de ratione tegendi memb.* 2. *q.* 7 *ſub concl.* 4. *colum.* 2. *ante med.* Viuald *in candelab. aureo tit. de ſigillo Confeſſionis n.* 15 *poſt med. & n.* 37. Cened. *d. collect.* 60. *n.* 4. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 13. *n.* 6. Sayr. *in claui Regia lib.* 12. *c.* 16. *n.* 15. Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1 *concl.* 190. *conſil.* 2. *n.* 13. Bonacin. *d. quæſt.* 6. *ſect.* 7. *puncto* 2. *n.* 2.

3 Reſpondetur enim fatendo quidem confeſſionem criminis committendi per ipſummet pœnitentem in damnum Reipub. aut proximi, non mereri abſolutionem ſacramentalem, nec illam ei poſſe impendi ſine ſacrilegio, & nullitate, negando tamen illam confeſſionem non eſſe ſacramentalem quoad effectum ſigilli, & ſecreti ſacramentalis: nam ipſa ſupponitur facta Sacerdoti non quatenus amico, & perſonæ priuatæ, ſed potius quatenus miniſtro publico eiuſdem Confeſſionis in ordine ad ſacramentalem peccatorũ abſolutionem, vel concedendam, ſi pœnitens legitimè diſpoſitus eſſet, vel modo negandam ex defectu prædictæ diſpoſitionis, ſicque per huiuſmodi Sacerdotem vt iudicem, & miniſtrum publicum, & per hunc pœnitentem vt partem & reum exerceri etiam in his terminis verum iudicium, & forum ſacramentale, & pœnitentiale, in quo Sacerdos ſicut audit vt iudex, miniſter, & Vicarius Dei, & cognoſcit peccatum alioquin legitimè confeſſum, id eſt, cum dicta animi obſtinatione manifeſtatum, vt condemnet, & liget negando eius abſolutionem, cum eidem Sacerdoti partius eſſe Dominus voluerit & ligandi, & ſoluendi, iuxta illud *Ioan.* 20. & text. *in cap. verbum, de pœnit. diſt.* 1. & in terminis bene obſeruat Nauar. *hic à n.* 121. *& ſub n.* 125.

4 Illud tamen quoad hæc peccata committenda, & confeſſa obſeruandum eſt, teneri ſcilicet Confeſſorem, ſuppreſſo tamen nomine pœnitentis, alia vtilia remedia quærere, vt obuiet notabili damno Reipub. aut proximi, videlicet monendo Epiſcopum, Præſidem, vel aliũ, cui hoc munus incubuerit, vt inuigilet

ſuper

ſuper gregem ſuum, eo quòd lupus rapax tentat eum inuadere, ſic enim vtrique obligationi Confeſſor ſatisfaciet, nempe illi, qua tenetur Rempubl. aut proximum ab iniuſto damno defendere, & rurſus illi, qua omninò adſtringitur ſigillum Confeſſionis ſacramentalis conſeruare, etiam quoad huiuſmodi peccata, ſicut in his terminis obſeruat Nauar. *hic n.124.* & alij, quos refert, & ſequitur Cened. *collect.60. ſub n.5.* & ſatis deducitur ex text. *in c.2.* cum *ibi* notatis, *de offic. Ordin.*

5 Dixi, *ſuppreſſo tamen nomine pœnitentis*, vt intelligatur nunquam à Confeſſione poſſe reuelari perſonam delinquentis confeſſi, & legitimè non conſentientis, etiamſi nullum aliud remedium, niſi ſola eiuſdem perſonæ expreſſio, ſufficiat ad eam v.g. hæreſim fugandam; vel ad illud proximi homicidium, aut quodlibet aliud notabile damnum auertendum, aut ad alia delicta reprimenda, vt benè reſoluunt Theologi, de quibus *ſuprà*, ſequuntur citati à Cened. & Nauar. *vbi proximè*, & efficaciter colligitur ex *dict. cap.2.* per quem idem confirmat ex noſtris Couar. *d. n.10.* poſt alios Menoch. *de arbitr. caſu 414. num.10. cum ſeqq.*

6 *Nam ſi hoc fecerit, deponatur*, &c.] De pœnis, quibus afficiuntur Confeſſores peccata pœnitentium reuelare præſumentes, agunt Doctores, quos plena manu citaui *ad dict. cap. omnis vtriuſque ſexus, n.15.* quibus addo Molin. *de inſtit. tract.4. diſput.5. num.6. cum ſeqq.* & Leſſ. *in ſimili tract. lib.2. cap.30. num.45.* ſimulque obſeruantes Sacerdotem ſic iniuſtè peccata ſibi confeſſa reuelantem, committere ſacrilegium, qua parte in hac manifeſtatione offendit virtutem religionis reſultantem ex lege diuina poſitiua, hoc ſecretum Confeſſionis ſacramentalis indicente, atque etiam committere peccatum iniuſtitiæ qua parte violat fidem in eadem confeſſione, tacitè per eum datam, & ab ipſo pœnitente acceptatam de non reuelando peccato confeſſo, ac proinde eundem Sacerdotem teneri ad reſtitutionem omnium damnorum tam famæ, quàm cæterorum bonorum, quæ ex eadem reuelatione ſequerentur, & ipſi pœnitenti obuenirent.

Cap. Placuit. III. & vlt.

Vrbanus II.

1 EX hoc text. *in verſ. niſi pro ignorantia*, videtur colligi, licere confiteri alieno Sacerdoti propter proprij imperitiam, vt tenet gloſſ. *in præſenti, verbo pro ignorantia, & in cap. omnis vtriuſque ſexus, verbo proprij, de pœnit. & remiſſ.* Sed ex S. Th. *in 4. diſt 17. quæſt.3. art.3. ſub quæſt.4. art.3. & diſt.21. in gloſſ. vlt.* videtur quòd adhuc in iſto caſu concernente tantùm diſcretionem proprij Sacerdotis, non debet adiri alius abſque licentia proprij Sacerdotis, aut ſuperioris, conſonant Palud. Albert. Magn. Innoc. Marſil. & alij quamplures ex Martino de Frias *de arte & modo audiendi Confeſſ. p.2. c.3. fol.38. verſo*; de intellectu vide Soar. *de pœnit. diſp.27. ſect.2. num.12. cum ſeqq. & ſect.4. n.16. cum ſeqq.*

Distinctio VII.

Cap. Si quis poſitus. II.

1 ISte text. & ſimilis *in c. ſi quis autem, & in cap. idcircò, hac ead. diſt.* declarantur *in collect. ad c. ſeq. num.2. & 3.*

Svmmarivm.

1 *Pœnitentia agi poteſt de peccatis præteritis in vltimo vitæ momento.*
2 *Declaratur text. in cap. ſi quis potius, & in c. ſi quis autem, hac eadem diſt.*
3 *Declaratur text. in cap. idcircò, hac eadem diſt.*
4 *Purgatorium inſtitutum eſt pro decedentibus ſine mortali, ſed tantùm cum venialibus, & cum reatu pœnæ temporalis.*
5 *Purgatorij locus certus eſt lege Dei ordinaria.*
6 *Purgatorij quæcumque pœna grauior eſt, & acerbior quacumque alia, etiam grauiſſima, huius vitæ.*
7 *Purgatorij pœna quantum durare poſſint, oſtenditur, & num.8.*

Cap. Nullus expectet. VI. & vlt.

Auguſtinus.

AVguſtinus *in lib. de pœnit. cap.17.* relatus *in hoc text.* auctoritate *Ezech.33.* probat in vltimo vitæ momento de peccatis præteritis pœnitentiam agi poſſe, & peccata per ſacramentum Pœnitentiæ, & Clauium poteſtatem remitti, quod & docet eleganter Leo Papa relatus *in cap. nemo, hac ead. diſtinct.* inquiens quòd nemo deſperandus eſt dum in hoc corpore conſtitutus eſt, ex quibus atque aliis latè confirmant Petr. Sot. *de pœnit. lect.3. verſ. his proximum*, Sot. *in 4. diſt.19. quæſt.2. art.6.* multi, de quibus Henriquez *in ſum. lib.4. cap.6. §.6. iuncta lit. X.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſumpt.94.* 1

Ad auctoritates verò, quæ in contrarium adducuntur à Gratiano *in cap. ſi quis poſitus, & in cap. ſi quis autem, hac eadem diſt.* reſpondetur Auguſtinum *ibi* non docere deſperandum eſſe de ſalute eorum, qui in vltimo fine vitæ agunt pœnitentiam, ſed ſolùm non audere promittere ſecuritatem, & meritò poſſe dubitari, patet ibi, *pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem non poſſum*, cum aliis, quæ ſequuntur, & quidem propter ea quæ in eo ſtatu graue afferunt periculum, perturbatur enim ratio, & magis timor pœnæ vrget, quàm dilectio, deinde amor mundi, filiorum, & ſimilia, quæ rectè notat Gratian. *hic* & latiùs ex Scoto, Petr. Sot. *citato loco*. Facit quia iuſtè in morte Deus ſuam denegat gratiam illis, qui in vita eam contempſerunt, iuxta illud Prouerb. 1. *Quia vocaui, & renuiſti, &c. ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo*, & ibi, *Tunc inuocabunt me, & non exaudiam* Iuuat, quia ſi exemplum vnius latronis nos in ſpem erigit, alter meritò deterret, qui iuxta latus Chriſti crucifixus veniam conſequutus non eſt, quare non eſſe deſperandum, meritò tamen timendum in hoc articulo, monent Sancti Patres. 2

Ad auctoritatem verò Cypriani *in cap. idcircò, hac ead. diſt.* dum inquit negandam eſſe pœnitentiam illi, qui in vltimo infirmitatis periculo eam cœpit deprecari, omiſſis aliis de quibus Nauar. *ibi*, reſpondetur cum eodem agere Cyprianum de illis, quos conſtat in mortis articulo non veram, ſed fictam agere pœnitentiam, vt patet ex littera, ibi, *Pœnitentiam non agentes*, &c. 3

Nam prius purgandus eſt igne purgationis, &c.] Pro decedentibus ſine mortali, ſed tantum cum venialibus, vel cum reatu pœnæ temporalis purgatorium inſtitutum eſt, vt animæ purgatæ dignæ fiant diuino conſpectu, ſicuti docent Henriquez *in ſum. lib. vlt. cap.25. §.3.* Valent. *tom.4. diſp.11. quæſt.1. puncto 1. §.1.* Soar. *tom.4. diſp.45. ſect.1. cum ſeqq.* 4

Quamuis

5 Quamuis autem Card. Bellarm. *lib. 2. de Purgat. cap. 7.* probabile exiſtimet certum & limitatum non eſſe locum Purgatorij, ſed aliquando aliquas animas detineri extra illum locum ignis, & mitiùs cruciari, motus ex hiſtoria Bedæ *l. 5. hiſtoria Anglicana c. 13.* dum refert cuidam animæ, quæ poſtea ad corpus rediit, oſtenſum fuiſſe præter Infernum, & Purgatorium, & Regnum Cœlorum, pratum quoddam florentiſſimum, lucidiſſimum, odoratum, & amœnum, in quo degebant animæ, quæ nihil patiebantur, ſed ſolùm detinebantur donec aptæ fierent viſione Dei: verius eſt & receptius lege Dei ordinaria definitum eſſe certum locum, vt comprobant Petr. Sot. *de Purgator. lect. 2.* & alij *ſuprà* citati. Ad viſiones autem illas reſpondent Doctores communiter intelligi de lege extraordinaria, Petr. Sot. *vbi proximè*, Nau. *hic n. 16.* Henriq. *d. §. 3.* ſed meliùs Soar. *d. diſp. 45. ſect. 1. n. 3.* & omninò *n. 7.* ex multis oſtendit ſuſpectas ſibi videri viſiones illas, vt comprobat *n. 11.* tandem concludit, quòd ſi veræ ſunt, intelligi debent non ad litteram, ſed ſecundùm aliquam metaphoram, hoc eſt, ſignificando per locum illum amœnum conſolationes ſpirituales, quas animæ percipiunt ex certitudine ſuæ ſalutis, & ex ſpe, quam habent exeundi ab illo loco pœnarum.

6 Vnde conſequenter dicendum eſt quamcumque pœnam Purgatorij grauiorem eſſe, & acerbiorē quacumque alia etiam grauiſſima huius vitæ, vt ait August. *in præſenti*, ibi, *excedit omnem pœnam.* Et deinde ratione oſtenditur, quia pœna damni priuat ſummo bono, quod eſt Deus, & quod animæ illæ ſummo deſiderio deſiderant, cognoſcuntque corpore ſeparatæ clarius, & perfectius bonum, quo priuantur. Deinde pœna ſenſus, tam ratione potentię, quæ rationalis eſt, ac ſubinde capacior doloris quàm animalis, quàm etiam ratione obiecti ignis ille Purgatorij longè acerrimus eſt quàm naturalis, cùm à diuina iuſtitia ſolum ad torquendum inſtitutus ſit, & ideò meritò ſic tradit D. Tho. *in 4. diſt. 20. q. 1. ar. 2.* ſequuntur Doctores communiter, vt per Sot. *diſt. 19. quæſt. 3. art. 2. concl. 2.* Card. Bellarm. *d. lib. 3. c. 14.* Valent. *d. punct. 2. aſſert. 4.* latè Soar. *d. diſp. 146. ſect. 3.* Henriq. *d. c. 25. §. 3. lit. L.* Lauor. *de indulg. p. 2. c. 29. n. 56. & 57.*

7 Iam verò de pœnarum Purgatorij duratione inter ſcribentes controuertitur, Sot. *in 4. diſt. 20. q. 1. art. 2. in fine*, credit nunquam in Purgatorio animam aliquā poſt decem annos, vel ad ſummum poſt viginti permanſuram, ſequuntur Viuald. *in candelab. aureo, vbi de Purgator. n. 19.* Fr. Emman. *in explicat. Bullæ Cruciatæ §. 7. num. 7.* Mouentur ea ratione, quia cùm exiſtentes in Purgatorio ſint in charitate, & amicitia Dei, credibile non eſt quòd velit Deus eas acerbiſſima pœna diutiùs cruciari.

8 Sed verius eſt in particulari certam regulam tradi non poſſe, neque æqualem quoad omnes animas, cum enim non omnes cum æquali reatu, & æqualibus peccatis venialibus ab hac vita decedant, iuſtitiæ æqualitas poſtulat, vt pœna in omnibos æqualis non ſit, ſed potius quòd pro qualitate, & numero peccatorum pœnæ durent, & minuantur, iuxta reg. text. *in c. non afferamus, in fine 24. quæſt. 1.* & illud Apocalypſ. 18. *quantum ſe glorificauerit, & in delitiis fuerit, tantum date illi de tormentis.* In communi verò certum eſt vltra diem vniuerſalis iudicij pœnas Purgatorij minimè duraturas, vt docet Aug. *lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 16. Purgatorij*, inquit, *pœnas nullus futuras opinetur, niſi ante illud vltimum, tremendumque iudicium*, & probatur ex auctoritate *Matth. c. 25.* vbi duos tātum ordines legimus, eorum ſcilicet, quibus Dominus dixit, *Percipite Regnum*, & aliorum quibus dixit, *Ite maledicti in ignem æternum.* Verius eſt etiam vſque ad diem iudicij poſſe durare pœnas Purgatorij, immò de facto duraturas in aliquibus, conſtat ex multis reuelationibus Sanctorum, quas refert Cardin. Bellarmin. *d. lib. 2. cap. 9.* Soar. *d. ſect. 3. n. 4.* Valent. *d. punct. 2. aſſert. 5. verſ. ſecundò autem.* Henriquez *in ſum. lib. 7. c. 6. §. 4. in fine.* Ad rationem verò factam pro Sot. eleganter reſpondet Bellarm. *dict. cap. 9. propè finem*, ſcilicet in vita eſſe tempus miſericordiæ, poſt mortem verò iuſtitiæ, vt optimè probatur ex *Pſalmo 100.* ibi, *miſericordiam, & iudicium cantabo tibi*, vt explicat Auguſtinus: inueniamus modò tempus miſericordiæ, futurum autem tempus iudicij, ideóque quamuis viuens potuerit ex miſericordia Dei ſatisfacere per opera leuiſſima, ieiunium, orationes, & ſimilia, non ita poſt mortem, quando diuina iuſtitia pœnas exigit diuinæ maieſtatis offenſæ: quòd vero peccata breui durauerint, pœnæ autem ſint maximæ, non refert, quia non attenditur duratio peccati, ſed offenſio ſummi boni.

Qvæstio IV.

Gloſſ. *verbo quòd autem, in ſum. huius quæſtion.* diſſerit an liceat tempore orationis vacare coniugali operi in exigendo, de quo commodiùs dicam *ad c. quotieſcumque, infrà hac eadem cauſa, & quæſt.* 1

In eadem gloſſ. ibi, *nam, vt præmiſi ſemper exactus tenetur reddere debitum*, &c. Notatur ad hoc, quòd quocumque die quantumuis ſolemni, debitum exigatur, tenetur coniux reddere, vt per D. Antonin. *3. par. tit. 1. c. 20. §. 7.* Caiet. *in ſumma, verbo Matrimonium, cap. vlt. de peccatis in vſu matrimonij, §. primus eſt, in fine*, Turrec *in c. ſciatis 33. quæſt. 4. art. 4. num 6.* Vig. *inſtit. cap. 16. §. 7. verſ. 10.* Ludouic. Lopez *in inſt. caſ. conſcient. c. 83. in initio, & c. 79. verſ. peccat etiam*, Gaet. *in repet. c. ad limina 30. quæſt. 2 §. 4. num. 174.* Petr. Sot. *lect. 16. de matrim. verſ. ſequuntur circ. inſtantia*, Tiraq. *l. 15. connub. num. 111.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 12. num. 7.* 2

Cap. Sciatis. I.

Ex hoc text. vulgo colligitur venialiter delinquere illum, qui debitum exigit die, qua Euchariſtiam ſumpturus eſt, vt per Sot. *in 4. diſt. 32. quæſt. vnica, art. 3. poſt 2. concl. verſ. vnum tamen*, Verac. *in ſpeculo coniug. p. 3. art. 17. concl. 2.* Petr. Sot. *lect. 16. de matrim. verſ. ſequuntur circumſtantiæ*, Barthol. à Ledeſma *de matrim dub. 71. verſ. de temporibus autem ſacris*, Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 67. art. 7. notab. 2.* Viuald. *in candelab. aureo par. 1. vbi de matrimonio, num. 263.* Matienſo *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. num 11. lib. 5. noua recop.* Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 13. num. 2.* qui id bene intelligunt de exigente debitum coniugale ex nimia carnis concupiſcentia, & voluptatis capiendæ gratia. At vero ſi debitum fuerit petitum recto fine, vt cauſa prolis, vt vitandi periculum incontinentiæ, nulla eſt culpa ad Euchariſtiam ea die accedere, S. Thomas *part. 3. quæſt. 80. art. 7. ad 2.* Syluest. *in ſum. verbo Euchariſtia 3. quæſt. 11. §. 13.* Sot. *in 4. diſt. 12. q. 1. art. 7. verſ. ſecundum enim argumentum*, Nauar. *in man. c. 21. n. 51.* Soar. *tom. 3. in 3. p. q. 80. art 8. diſt. 68. ſect. 2. ad fin. verſ. nihilominus*, Sanchez *d. diſp. 13. n. 5.* adducens rationem, quia licèt in copula coniugali intercedat voluptas, & corporalis immunditia, cum hæc accedant ad bonum prolis, præponderant, & licitè fiunt. Sed hæc ſententia quamuis in ſe vera ſit, non probatur 1

probatur in hoc text. vbi indiſtinctè fit prohibitio abſque aliqua venialis, aut mortalis peccati ſpecificatione, & ideo bene D. Thom. *in 4. diſt. 32. q. vnica, art. 1. ad 1.* ait ſermonem hic eſſe de Eccleſiæ miniſtris coniugatis, quales ſunt Græci, quibus interdictum eſt celebrare die, qua ad vxores accedunt, latè & eleganter Ioan. Sanc. *in ſelect. & pract. 2. diſputat. 23. per totam.*

Cap. Quotieſcunque. III.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus *ſerm. 2. de tempore, id eſt, de ſecunda Dominica Aduentus*, relatus *in hoc text.* ait à coniugali coitu in Sanctorum ſolemnitatibus eſſe abſtinendum, vnde aliqui colligunt culpam eſſe lethalem his diebus debitum exigere, prout ſunt gloſſ. *verbo quod autem, in ſumma huius quæſt.* Butr. *in rubr. de ſponſalib. num. 15.* vbi Alexand. de Neuo, *num 24.* Abulenſ. *in cap. 5. Matth. quæſt. 238. iuncta quæſt. 240.* Stephan. de Gaeta *in rep. c. ad limina 30. q. 1. §. 4. num. 181.* Sed hoc nec in ſe verum eſt, nec in hoc text. probatur, quia Auguſtinus hic loquitur de conſilio, nec in omnibus æquiparátur acceſſus coniugalis, concubinariúſque, vt explicat Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 12. n. 8. in princ.* Quare alij tenent culpam eſſe venialem debiti exactionem diebus feriatis ſupplicationum publicarum ſolemnium, vt rogationum, ieiuniorumque ab Eccleſia præceptorum, ita per text *in c. propoſuiſti 82. diſtinct. c. fratres, c. ſi cauſa, & c. ſi Chriſtiano, hac eadem cauſa, & quæſt.* docent Verací. *in ſpeculo coniug. p. 3. art. 17. concl. 1. & 2.* Petr. Sot. *lect. 16. de matrim. verſ. ſequuntur circunſtantiæ.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 2. c. 12. n. 18.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 112. lib. 5. noua recop.* Sed nec hæc ſententia iure probatur, nam ad *d. c. propoſuiſti*, reſpondetur cum gloſſ. *ibi*, verbum *præcepit*, capi pro perſuaſit, & *ad d. c. fratres*, reſpondetur cum *gloſ. vnic.* ibi eſſe conſilium, & *ad c. ſi cauſa*, idem reſpondetur cum gloſſ. *ibi, verbo conceſſum*, & *ad cap. Chriſtiano*, reſpondetur cum gloſſ. *ibi, verbo non licet*, capi non licere, pro non expedire.

2 Verior igitur ſententia (licet ſupradictæ ſint valde probabiles) ait ſolùm eſſe conſilium quibuſvis diebus à copula coniugali abſtinere, ac proinde omni culpa vacare tunc exigere, vt ex citatis gloſſis apertè colligitur, & ſuſtinet expreſſè Pedraza *in ſum. præc. 6. §. 18.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 94. art. 7. notab. 1.* Barthol. à Ledeſma *de matrim. q. 94. art. 7. notab. 1.* Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. c. 213. num. 18.* Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 12. n. 5.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 1. c. 2. quæſt. 8.*

Cap. Si cauſa. IV. *Ambroſ.*

1 QVamuis ex hoc text. aliqui colligant lethale eſſe vti actu coniugali tempore prægnationis, etiam ceſſante abortus periculo, omnes ferè Doctores conueniunt minimè eſſe lethalem culpam etiam exigere tunc debitũ, tum quia nulla inuenitur prohibitio acceſſus in eo tempore, quia text. hic & alia ſimilia iura intelligenda ſunt loqui de conſilio, vel vbi eſſet veriſſimè abortus periculum; tum etiam, quia matrimonium nõ ſolùm eſt inſtitutum in officium naturæ, ſed etiam in concupiſcentiæ remedium, quod minimè præſtaret, immo ferè maximum, ſi tanto tempore coniugibus abſtinendum eſſet, & ideò ita docent D. Thom. *in 4. diſt. 31. in fine, in expoſitione litteræ.* Alex. de Neuo *in rub. de ſponſalib. num. 21. caſu 3.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 64. art. 1. dub. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 22. num. 3.* Quod adeo verum eſt, vt nec culpa aliqua venialis in ea debiti exactione inueniatur, ſicuti tradunt Verac. *in ſpeculo coniug. p. 3. art. 17. concl. 3.* Henriq. *in ſum. lib. 11. de matrim. c. 15. §. 7.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. num. 110. lib. 5. noua recopil.* Sanchez *dict. diſp. 22. num. 6.*

Cap. Vir cum propria. VII.

Gregorius.

EX hoc text. *in verſ. ſi quis ergo*, vulgò colligitur quod ſi debitum petitum ſit recto fine, vt cauſâ prolis, nulla eſt culpa ad Euchariſtiam ea die accedere, ſed ſolùm eſt conſilium abſtinere, ſuoque iudicio coniux eſt relinquendus, vt pro ratione impedimenti, aut ſpiritualis effectus, quem ipſe ſenſerit, aut communicet, aut abſtineat, vt per Martin. Ledeſma *1. p. 4. quæſt. 21. art. 7. dub. 4. in fine.* D. Thom. *3. p. q. 80. art. 7. ad 8.* D. Antonin. *3. part. tit. 14. c. 16. §. 10.* Syluſt. *in ſum. verbo Euchariſtia 3. q. 11. §. 13.* Angl. *in floribus Theolog. p. 1. de matrim. q. 6. de obligat. ſoluendi debitũ, art. 1. poſt 5. diffic. dub. 2.* Ant. Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 5. n. 115.* Barthol. à Ledeſma *dub. 24. de Euchariſtia, concluſ. 2. ad fin.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 13. n. 5.* latè & eleganter Ioan. Sanc. *in ſelect. & pract. diſp. 13. per tot.* 1

In gloſſ. *Quod defleant*, ibi, *ſed ſi cauſa incontinentiæ venialis, &c.* Vide quæ dixi *ad c. quicquid, num. 432. quæſt. 2.* 2

In gloſſ. *Hinc etiam*, ibi, *& ſolemnes traductiones, &c.* Secundùm primam huius gloſſæ opinionem meritò reſoluunt aliqui ſolam ſolemnem traductionem ſponſæ in ſponſi domum prohiberi, quia nimia mentis euagatio deducens illius temporis ſanctitatem minimè reperitur in traductione abſque ſolemnitate, & feſtiuis vanæ lætitiæ ſignis, ita Nauarr. *in man. c. 22. num. 71.* Philiarc. *de officio Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. c. 4.* Caet. *in repet. c. ad limina 30. quæſt. 1. §. 4. n. 549. in fine.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 2. c. 85. num. 28.* Card. Bellarm. *lib. 1. de matrim. c. 31. ad fin.* Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 7. num. 18.* vbi *num. 17.* ſubdit nomine traductionis ſolemnis prohibitæ eo tempore intelligi conuiuio, & aliis vanæ lætitiæ ſignis comitatam traductionem, & *num. 18.* diſſerit quale peccatum ſit hiſce diebus vxorem traducere, conuiuia ſolemnia facere, aliqua ſæcularis lætitiæ ſigna exhibere. 3

Cap. Non licet. IX.

Ex Concil. Martini Bracharenſ.

GLoſſ. *verbo natalitia, in præſenti text.* notabiliter ait à Chriſtianis fieri Martyrum, & Sanctorum memorias eo die, quo mortem obiere, quia illo die naſcuntur Sancti viri ad gloriam, & vitam æternam, vt per Corſet. *in ſingularib. verbo feſtum.* Panorm. *in c. 3. de feriis*, Couarr. *lib. 4. var. c. 19. n. 9.* faciunt quæ tradit Tiraq. *de nobilit. c. 31. n. 5.* 1

Cap. Non oportet. X.

Ex Concil. Illerd.

IN Concil. Illerdenſi relato *in hoc text.* pluribus anni temporibus interdicebatur aliquam duci in vxorem, nempe ab Aduentu ad Epiphaniam, à Septuageſima ad octauam Paſchæ, à diebus Rogationum ad 1

octauam

octauam Pentecoſtes, & tribus hebdomadibus aote feſtiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ, de quibus meminit Sanchez *de matrimon.lib.7.diſput.7.num.1.* ſubdens ex Syluestr.*verbo matrimon.7.q.12.* olim noo modicam difficultatem fuiſſe an vltimi dies octauarum Epiphaniæ, & Pentecoſtes comprehenderentur.

2 Quam qoidem prohibitionem temperans Concil. Trident.*ſeſſ.24.de reform. matrim.cap.10.* ſolùm interdixit ab Adoentu ad Epiphaniam, & à feria quarta Cinerum, vſque ad octauam Paſchatis, referunt Sanchez *d.diſp.7.num.1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.31.num.188.* Poſſeuin. *de officio Curati, cap.10.num.55.verſ. quæritur.* Molfeſ.*in ſumm. Theologia moralis tract.4 cap.11.n.10.cum ſeqq.* Fernandez *in examine Theologia moralis p.3.c.17.§.2.n.9.& 10.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.1.alleg.32.num.193. cum ſeqq.* Quibus temporibus ſi quis contrahere audeget, peccabit mortaliter, ob id tamen non dirimitur matrimoniom, ita Matienſ.*in rub.tit.1.gloſſ.1.num.147.lib.5.noua recop* Cened. *in Decretal. collect.22.num.2.* Sanch.*d.diſp.7.à num.3.* Bonacin *de matrim.quæſt.3.puncto.14.n.4.* Armendar.*in addit.ad recop.legum Nauarra lib.1a.tit.15.l.1.de matrim.n.10.* Aloyſ.Riccius *in deciſ.Curia Archiepiſc.Neapol. deciſ.8 n.3 p.4.* Ego ipſe *d. alleg.32.n.196.*

3 *Quod ſi factum fuerit, ſeparentur.*] Sponſi igitur id præceptum tranſgredientes ſont in delicti pœnam ſeparandi, & gloſ.*hic verbo ſeparentur,* ait ad tempus, idémque docent Syluest. *verbo matrimonium 7. q.2. dict.6.* Gregor.Lopez per text.*ibi,l.18.verbo en la manera,tit.2.p.4.* Gaet.*in repet.c.ad limina 30.q.1.§.4.num.159.in fine.* Sanch. *d.diſp.7.n.5.* vbi temperat niſi eſſet periculum incontinentiæ in alterutro coniuge, quia tunc à ſeparatione prædicta abſtinendum eſſet, aliaque pœna iniungenda.

Cap. Apoſtolus. XII.

Auguſtinus.

1 GLoſſ.*verbo fraudare, in præſenti text.* tenet in Eccleſia coniugale debitum reddendum non eſſe, vt per Victor.*in ſumm.de matrimon.num.267.in fine,* Nauar.*in manu.l.c.16.n.25.* Turrectem.*in c.ſciatis, ſup.hac eadem cauſa, & q. art.5.n.8.* Steph.de Gaeta *in repet.c.ad limina 30.q.1.§.4.n.179.* Sanchez *de matrim.lib.9.diſp.15.n.8.*

Qvæstio V.

Cap. Notificaſti. II.

Alexander II.

1 GLoſs.*verbo, licentiam, in hoc text.* probare videtur in matrimonio cootrahendo requiri omnimodam libertatem, ita vt conſenſus ſit cum qualitate libertatis, aliàs matrimonium ipſo iure non tenet tanqoam metu contractum, cum per eum tollatur illa qualitas libertatis in matrimonio contrahendo requiſita, etſi metus habeat conſenſum, non tamen ſpontaneum, vt per Panormit. *in cap.Abbas.num.8.quod metus cauſa.* Boet.*conſ.10.num.38.in fine,cum ſeqq.* Gregor.XV.*deciſ.316.n.31.* & ideo vt matrimonium dicatur non metu contractum, non ſufficit ſimplex conſenſus, ſed requiritur plena ſecuritas, & libertas, vt teneot Nauar. *conſ.3.ſub num.3.de ſponſal.* Hippol.Rimin. *conſ.77.n.14.* inter matrimonialia Zilleti, Fortun. Garc. *in tract.de vltimo fine,num.188.189.& 429.* Paul. Pariſ.*conſ.61.num.31.lib.4.* Fachinæ.*lib.3.controuerſ.cap.28.verſ. ad ſecundum reſpondeo,* Rot.*deciſ.643.num.9.part.1.recent.*

In eadem gloſſ.*verbo cum feſtinatione, vltim.ad fin. in præſenti text.* ait videri ex hoc text. elici fas eſſe coniugi abſque licentia profeſſo reſilire propria auctoritate, ſimilis gloſſ. *verbo corrigenda, in cap vna ſola, hac eadem cauſa, & quæſt.* ita Archid & Bellam. *in fine hic,* Abbas *in c. accedens,num.3.de conuerſ.coniug.* Sanch.*de matrim.lib.7.diſp.34.num.15.* vbi multis fundementis hanc gloſſarum ſententiam ſuſtinet, contra Syluest. *in ſumm. verbo diuortium.q.14 ſtatim in princip.* Nauar. *conſ.3.n.3.& 4.de conuerſ.coniug.in antiq.aliàs conſ.6.num 3.& 4.eod.tit.in nouis,* Henriq.*in ſumm.lib.11.de matrim.cap 5.§.10.* Fr.Emman. *in ſum. tom.1.cap.239.num.3.* & alios exiſtimantes minimè licere coniogi ſine licentia profeſſo propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente. 2

In eadem gloſſ. ibi, *ſi nec exigere poteſt.* Notatur ad hoc quòd coniux reuocatus non poteſt petere debitum, teoetur tamen reddere, vt per Hoſt. *in c.accedens de conuerſ.coniug.n vnico, ſuper verbo exhibeat.* Sanch. *d.lib.7.diſp.35.n.2.* 3

In eadem gloſſ.ibi, *ad monaſterium tamen non cogitur redire,* &c. Notatur ad hoc quòd coniux non tenetur ad Religionem redire poſt mortem coniugis reuocantis, vt per Sanch.*d.lib.7.diſp.35.n.4.* vbi ſubdit ſe credere, nec in foro conſcientiæ teneri. 4

Cap. Mulier. III.

Ex Concil. apud Compendium.

PRobat hic text. poſſe virum, ſi ei placuit, recipere iterum ad coniugium vxorem ſuam, quæ ſine eius licentia velum in caput miſerit, de quo vide Tiraqu *de retract.lignag §.26.gl.2.n.10.& in l.1.connub.gl.1.p.1.n.21.* 1

In gloſſ. *Coniugium.* ibi, *ſed pone quòd mulier,* &c. Notatur ad hoc quòd coniuge, ſine cuius licētia profeſſio facta eſt, conſenſum præſtante illi profeſſioni, amplius ſic profeſſo non licebit exitus, ſequuntur Turrecrem. *hic num.1.* Henriq. *in cap. vxoratus, n.8.de conuerſ.coniug.* Nauar. *conſ.3.numer.3.& 4.de conuerſ. coniug.in antiq. aliàs conſ.6.num.3.& 4.in nouis, ſub eod.tit.* Henriq.*in ſumm.lib.11.de matrimon.cap.6.in commento fin.* Fr.Emman. *in ſumm. tom.1.cap.239.num.3.* 2

SVMMARIVM.

1 *Coniux, qui de licentia alterius vouit caſtitatem, tenetur ſub culpa mort. alteri reddere debitum, vt num.2.*

3 *Coniux vterque quando communi voluntate vouit caſtitatem, neuter ſub culpa mortali poteſt petere, aut reddere.*

4 *Vir non poteſt irritare votum caſtitatis vxoris.*

5 *Votum ſimplex caſtitatis licitum eſt inter coniuges mutuo conſenſu emiſſum.*

6 *Vxor d. viri ſui aſſenſu votum continentia emittens tam de veſte, quàm de rebus dotalibus, debet ſe regere arbitrio viri.*

7 *Vxor ſine viro an poſſit de re eleemoſynaria diſponere, remiſſiuè.*

Cap.

Cap. Quòd Deo. IV.

Auguſtinus.

1 *Q Vod te non exhortarer, niſi*, &c.] Dum Auguſtinus *in præſenti text.* relatus virum, qui vxore conniuente caſtitatem vouerat, eam omninò ſeruare monet, videtur probare mortaliter delinquere coniugem, qui de licentia alterius vouit caſtitatem, ſi alteri reddat debitum, vt per Sylueſt. *verbo votum* 5. *q.*2. Nauar. *in man. c.*12. *n.*59. *& c.*16.*n.*31. Fr. Emman.*in ſum.tom.*2.*c.*90.*n.*5. Veg.etiam *in ſumm.tom.*2. *c.*129. *caſu* 77.

2 Cæterùm probabilius eſſe hunc non peccare, imò teneri ſub culpa mortali reddere ſuſtinent Verac. *in ſpeculo coniug. p* 1.*art.*15.*in fine*, *& in append.art.*15. *ad fin. fol.*124. Henriq.*in ſum.lib.*11.*de matrim. c.*15. §. 8. Barthol. à Ledeſma *dub.* 20. *de matrim. lib.* 9. *diſp.*36.*n.*11.vbi *n.*12.*in princ.*reſpondet Auguſtinum *in præſenti*, expreſsè loqui, quando vterque coniux communi placito vouit.

3 *Perſeueranter vſque in finem reddere ambo debuiſti.*] Notatur ad hoc quod quando vterque coniux communi voluntate caſtitatem vouit, neuter ſub culpa mortali poteſt petere, aut reddere, vt per Syluest. *verbo votum* 5.*q.*2.*in fine*, Turrecrem.*hic n.* 2.Sot.*in* 4. *diſt.* 27.*q.*1.*verſ.id autem*, Nauar.*in man.c.*12. *n.*59 *& c.*16.*n.*31. Brunel. *de ſponſal.concl.*20.*n.*14. Arag.2.2. *q.*88.*art.*8.*dub.vltim.* Philiarc. *de officio Sacerd.tom.*1. *p.*2.*lib.*3.*c.*4.*verſ.excipitur in concluſione*, Petr. de Ledeſma *de matrimonio*, *q.*53. *art.*1. *dub.*1. quod monet poſt 2 dub. principale, Vgolin.*de matrim c.*10 *n.*3.*in fine*. Henriq.*in ſum.lib.*11.*de matrim c.*15.§.8. Anton. Gom.*ſuper Bullam Cruciata,clauſ.*10.*n.*66. Stunic. *de voto*, *q.*3.*n.*64.Azor.*inſtit.moral. p.*1.*lib.*11.*c.*21.*q.*5. Sanch. *de matrim.lib.*9.*diſp.*37.*n.*10.

4 Nec tunc poteſt vir irritare votum illud caſtitatis vxoris, vt multis comprobat idem Sanch. *d. lib.* 9. *diſp.* 40. *n.* 20. ſubdens hinc fieri virum emiſſo hoc mutuo voto accedentem ad vxorem inuitam non ſolùm peccare aduerſùs religionem voti, ſed etiam contra iuſtitiam, frangendo pactum cum ea initum.

5 *Tantò ſanctius*, &c.] Notatur ad hoc, quòd licitum eſt votum ſimplex caſtitatis inter coniuges mutuo conſenſu emiſſum, vt per Victor. *in ſum. de matrim. n.*280. Sot.*d.q.*1.*art.*4.*verſ.at verò*, Petr. de Ledeſma *de matrim.q.*64.*art.*4.*dub.*1.*concl.*5. Sanch. *d. diſp.* 37. *num.*17.

6 *Nil ergo de tua veſte*, &c.] Notatur ad hoc, quod vxor de viri ſui aſſenſu votum continentiæ emittens, tam de veſte, quàm de rebus dotalibus debet ſe regere arbitrio viri, de quo vide Tiraq. *de iure mariti*, *gloſſ.*8. *n.*1. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*4. *q.*24. *num.* 3.

7 In gloſſ. *Hunc.* An vxor ſine viro poſſit de re eleemoſynaria diſponere? Vide Tiraq. *de iure mariti*, *gloſſ.*5.*n.*218.Cordub.*in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi quis ex his*, *n.*249 *ff.de liber.agnoſc.* D.Barboſ.*in l.*1. *ff. ſoluto matrim. p.*1.*n.*29.

SVMMARIVM.

1 *Vota omnia vxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda poteſt vir irritare ſi abſque eius licentia facta ſint.*

2 *Vota ſi vir irritet de licentia ſua ab vxore emiſſa, valida erit irritatio.*

3 *Vota debito coniugali præiudicantia non poteſt vir abſque vxoris conſenſu emittere, ſicut nec vxor abſque viri licentia.*

Cap. Manifeſtum. XI.

IN ſubſcript. ibi, *Item Auguſt. in queſtion. Numerorum*, *q.*59. Vide Tiraquel.*l.*1.*connub. gloſſ.*1.*p.*1. *num.* 7.

Vulgò colligitur ex hoc text. poſſe virum irritare 1
omnia vota vxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda, ſi abſque eius licentia facta ſint, in idem citantur, *cap.noluit*, *cap.vlt.hac eadem cauſa*, *& quæſt.* & reſoluunt Abul. *ad c.*30. *Numerorum*, *q.*84. Sot.*lib.*7.*de iuſt.q.*3.*art.*1. *verſ.at verò ſicuti*, Stunic.*c. de voto*,*q.*3.*n.*74. Arag. 2.2.*q.*88.*art.*8.*pag.*1020.Petr. de Ledeſm.*de matrim.q.*64.*art.*4. *dub.* 2.*concl.* 2. Sanchez *de matr.lib.*9.*diſp.*39.*n.*4. Azor.*inſtit.moral. p.*1. *lib.*11.*c.*16.*q.*10.Sayr.*in claui Regia.lib.*6.*c.*5.*n.*8.*&* 15.

Si autem conſenſu alterius, &c. Notatur ad hoc, quòd 2
ſi vir irritet vota de licentia ſua ab vxore emiſſa, valida eſt irritatio, & quamvis peccet vir abſque cauſa iuſta irritans, at vxor immunis eſt culpæ non ſeruando votum, quod ſemel iam irritatum non ampliùs obligat, vt per Caiet. 2.2.*q.*38.*art.*8. *dub.* 2. Sot.*lib.*7. *de iuſtit.q.*3.*art.*2. *verſ.maiores autem*, *& in* 4.*diſt.* 27. *q.*1.*art.*4.*verſ.id autem*, Stunic.*de voto*, *q.* 3. *num.*62. Barth.à Ledeſm.*dub.* 20 *de matrim.concl.*1. Valent 2.2. *diſp.*6.*q.*6.*de voto*, *punct.*6.*q.*3. Sanch.*d.lib.*9.*diſp.*40. *n.*4.*&* 7. reſoluit peccate lethaliter virum irritantem votum vxoris de ſua licentia emiſſum, niſi iuſta cauſa intercedat.

In gloſſ. *Niſi Auctor.* Ex hac gloſſ. colligitur non 3
poſſe virum abſque vxoris conſenſu vota emittere debito coniugali præiudicantia, ſicut nec vxorem abſque viri licentia, vt per Greg. Lop. per text.*ibi in l.*3.*verbo el marido*, *tit.*8. *p.* 1. Syluest. *verbo votum* 5. *q.*1. Fr. Emman.*in ſum.tom.*2.*c.*90.*n.* 3. Sanch.*d.lib.*9. *diſp.*42.*n.*2. vbi etiam reſoluit, quòd quamvis vxori non ſit permiſſum omnia viri vota irritare, eo quòd non eſt caput viri, ſed ipſius imperio ſubeſt, at poteſt omnia & ſola viri vota abſque ſua licentia facta irritare, quæ ipſi præiudicant quoad moderatam debiti redditionem, aut mutuam cohabitationem, & *n.* 3. ſubdit vota ea viri irritata ab vxore non reuiuiſcere, ſed remanere perfectè irritata, & extincta.

Vnde colligitur virum abſque vxoris conſenſu mi- 4
nimè vouere poſſe abſtinentias, vigilias, preces, quæ debito coniugali moderatè reddendo obſtent, ſicut nec vxor inconſulto viro eadem promittere poteſt, quia neuter coniux poteſtatem ſui corporis habet quoad debitum coniugale perſoluendum, ita per hanc gloſſ tradunt Archid. *hic num. vnic.* & Turrecr. *n.*3. Nau. *in man.c.*12. *n.*61. Stun. *de voto*, *q.*3. *n.*32. Philiarc. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.*2. *lib.* 3.*c.*18. §.11. Fr.Emman.*d.c.*90. *n.*9. Sanch.*d.lib.*9. *diſp.*3. *n.*7. vbi ſubdit contra aliquos virum, & vxorem non eſſe in hoc omnino pares, nam licet parificentur in hoc quòd neuter altero inuito poteſt in præiudicium debiti coniugalis aliquid vouere, & quòd quantum ad debitum coniugale ſunt æquales. Quia tamen vir eſt caput mulieris, iuxta Apoſt. 1. *ad Corinth.*11. *& cap. cùm caput*, *hac eadem cauſa*, *& quæſt.* poteſt vir inconſulta, & retinente vxore, ea vota abſtinentiæ emittere, quæ debito coniugali perſoluendo minimè nocent, vxor autem tanquam ſubdita nullum abſtinentiæ votum poteſt diſſentiente viro facere.

Cap. Eſt ordo. XII.

1 AVguſtinus *lib. quæſtionum Geneſis quæſt.*153. relatus *in hoc text.* ait quòd eſt ordo naturalis in hominibus, vt ſeruiant fœminæ viris, filij parentibus, quia nulla iuſtitia eſt, vt maior ſeruiat minori, de quo vide Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part.* 11. *conſider.* 4. *verſ. ſecunda ratio*, D. Barboſ. *in l. maritum, n.* 54. *ff. ſoluto matrim.*

Cap. Hæc imago Dei. XIII.

1 AVguſtinus *in quæſtionibus veteris, & noui Teſtamenti, ex vtroque mixtim, cap.* 106. relatus *in hoc text.* probat triplici ratione vxorem debere eſſe viro ſubiectam, quarum prima eſt, quia vir ad imaginem Dei formatus eſt, & non mulier; circa cuius explicationem Doctores cinciantur, vt videre eſt apud Albert. Trot *de vero, & perfecto cler. co, lib.* 2. *c.* 3. *n.* 4. *cum ſeqq.* Selu. *de benefic. p.* 1. *q.* 5. *n.* 54. *in princ.* Sebaſt. Vant. *de nullit. tit. de nullit. ex defectu iuriſd. deleg. n.* 71. Nauar *in man. prælud.* 3. *n.* 17. vbi poſt D. Thom. 1. *part. q.* 93. *art.* 4. ait Auguſtinus *hic* non agi de imagine Dei principali, quæ conſiſtit in eſſentia hominis, ſed de alia minùs principali, quæ cõſiſtit in productione, & proceſſione; nam quoad hanc vir dicitur ſimilis Deo, ex eo quòd ſicut ille à nullo alio, ita vir ex nullo alio homine proceſſit, mulier autem proceſſit à Deo ſumente illam ex homine; & *in c. illa anima, de pœnit. diſt.* 2. *num.* 3. aſſerit illud Apoſtoli 1. *ad Corinth.* 10. *Mulier non eſt imago Dei*, non intelligi de imagine creationis, quæ eſt ſecundùm naturam intellectualem, ſed de illa, qua vir eſt ſimilis Deo, quatenus ſicut ex Deo procedunt omnia, & omnia ſunt propter ipſum, ita ex viro proceſſit mulier, & propter ipſum facta eſt, Petr. Moz. *de contractib. tit. de nupt. in princ. ex num.* 2. *fol.* 166. ait quòd in quantum habetur *in hoc text.* quòd mulieres velatæ incedere debent, cùm imaginem Dei non habeant, quòd non per hoc infertur mulierem non eſſe factam ad imaginem, & ſimilitudinem Dei reſpectu rationis, & intellectus, cùm dicatur Geneſ. cap. 2 *Faciamus adiutorium ſimile ſui*, & Eccleſ. cap. 17. *Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi, conſilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis.* Ideò intelliguntur ſupradicta, vt mulier imaginem Dei non habeat, ſed vir, quia vir, habet dominium, & imperium in mulierem, & in cætera animantia, & in hoc eſt ſimilitudo, ſed mulier eſt ſubdita viro, & ſic non eſt ad ſimilitudinẽ Dei, & hac de cauſa mulieres velatæ, & cum ſubmiſſione incedere debent.

Cap. Nolite itaque. XVI.

1 VVlgò colligitur ex hoc text. *in verſ. ita etſi adhuc innupta*, &c. poſſe virum irritare vota vxoris ante matrimonium emiſſa, vt per Syluest. *in ſum. verbo votum* 4. *quæſt.* 2. *dicto* 1. Nauar. *in manual. c.* 12. *n.* 65. *in fine*, Stunic. *de voto, quæſt.* 3. *n.* 75. Philiarc. *de officio Sacerdot. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 4. *verſ. ſed maior difficultas*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 45. Valent. 2. 2. *diſput.* 6. *quæſt.* 6. *de voto, puncto* 6. *quæſt. vltim. de votis ſubditorum*, Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 17. *quæſ.* 2. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 60. *num.* 10. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 8. *& cap.* 10. *num.* 19. Ludouic Beja *reſponſor. caſuum conſcientiæ, parc.* 4. *caſu* 13. Sanchez *de matrimon. lib.* 9. *diſp.* 14. *num.* 23. vbi *n.* 26. excipit vota realia emiſſa ab vxore ante matrimonium, & *n.* 17. *&* 28. excipit quoque votum caſtitatis, & Religionis ab vxore ante matrimonium emiſſum.

In gloſſ. *conceſſerat*, ibi, *argument. quòd Abbas poſſit reuocare votum Monachi, quod etiam emiſit ante monachatum.* Ita Sayr. *d. c.* 10. *n.* 11.

Cap. Nec illud. XX. & vlt.

Ambroſius.

VIde de materia huius text. quæ dixi ad *c. manifeſtum, & ad cap. quod Deo, ſup. hac eadem cauſa, & quæſt.* 1

In gloſſ. *Coſta*, ibi, *non de pede, ne omninò videretur famula, nec de capite, ne videretur domina, ſed de coſta, vt collateralis videretur.* Vide Tiraquell. *lib.* 8. *connub. gloſſ.* 1. *p.* 8. *n.* 12.

CAVSA XXXIV.

QVÆSTIO I. & II.

Cap. Cùm per bellicam. I. *Leo.*

COLLIGES ex text. quòd ſi compertum fuerit mulierem habere duos viros, tunc primo viro reſtituenda eſt, & ſi ad eũ redire denegauerit, excõmunicationis vinculo innodari debet, donec redeat, vt per Roland. *conſ.* 93. *n.* 12. *lib.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 420. *n.* 129. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 80. *n.* 14. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 140. *n.* 31. 1

Nec tamen culpabilis, &c.] Ex his verbis colligunt aliqui ſatis eſſe probabilitatem moralem de alterius coniugis morte haberi, vt ſuperſtes poſſit aliud matrimonium inire, ita Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub.* 56. *ad fin.* Ludou. Lop. *in inſtruct. conſcient. parc.* 2. *vbi de matrim. cap.* 55. *pag.* 1171. Piliarc. *de officio Sacerdot. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 9. reſpondentes ad text. *in cap. in præſentia, de ſponſalib.* qui petit certum nuntium, vt intelligatur quando Eccleſia facultatem concedit aliud ineundi matrimonium, quia ob eius auctoritatem maior ad hoc deſideratur certitudo. 2

Cæterùm probabilius eſt requiri eandem certitudinem, per certum nuntium ſcilicet, ſiue per teſtes non ſolùm vbi Eccleſia contrahendi facultatem conceſſerit, ſed etiam vt poſſit aliquis propria auctoritate; ita per text. *in d. c. in præſentia* ſuſtinẽt Sot. *in* 4. *diſt.* 37. *q. vnic. art.* 3. *verſ. de hac verò certitudine*, Con. *de ſpõſalib. p.* 2. *c.* 7. §. 3. *n.* 3. Roland. *conſ.* 93. *n.* 8. *vol.* 3. Ant. Cuch. *inſtit. maior. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 231. Ioſeph. Ludou. Peruſ. *dec.* 12. *n.* 7. *p.* 1. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 235. *n.* 2. *&* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 240. *n.* 126. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 46. *n.* 6. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 8. *n.* 4. *& ſeq.* 3

Non obſtat text. *in præſenti*, cui ſimilis *in cap. quoniam*, §. *porrò, verſ. ſi autem, vt lite non conteſtata*, quia reſpondet Gutier. *d. quæſt.* 8. *num.* 4. *verſ. non obſtat*, huiuſmodi textus correctos eſſe per *d. cap. in præſentia*. Sed hoc reprobat Sanchez *d. diſput.* 46. *num.* 9. quia cùm ſit contra ius naturale ſecundum inire matrimonium, abſque mortis prioris viri debita certitudine, & ita certitudo hæc non pendeat à iure humano, Eccleſia ſtatuens qualis certitudo deſideretur, non procedit diſponendo, ſed tantum declarando ius naturale, quale dicendum non eſt olim declaraſſe minorem certitudinem exigi. Quare omiſſa hac ſolutione, Hoſt. *in d. c. quoniam frequenter, ſuper verb. veriſimile*, quem refert, & ſequitur Sanch. *d. num.* 9. *verſ. quare*, dicendum eſt eos textus intelligendos eſſe iuxta 4

d. cap.

d c. in præſentia, vt ea veriſimilis præſumptio, & exiſtimatio mortis ſit per certum nuntium, vel alias probationes æquiualentes.

Cap. Si quis neceſſitate. IV.

Ex Concil. apud Vermerias.

1 Vide quæ dixi *ad cap. vnaquaque* 13. *q.* 2. *num.* 1. *&* 2.

Cap. Si Virgo. V. *Auguſt.*

1 SAnchez *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *n.* 12. per hunc text. reſoluit quòd ſi coniux credens probabiliter alium coniugem mortuum, fornicetur, non poteſt à coniuge ratione illius fornicationis dimitti, quia excuſante iſta matrimonij ignorantia, fornicatio illa vacat culpa adulterij, nec tale eſt formaliter, ſubditque ſe concedere non eſſe cauſam, vt legitimus vir ab ea vxore diuertat, ſi exiſtimans eum eſſe mortuum, aliiſque nuptiis celebratis fornicetur, quia quamvis non excuſetur à culpa adulterij in ordine ad poſteriorem virum putatiuum, cùm exiſtimet poſterius matrimonium eſſe legitimum; at reſpectu prioris viri, cuius matrimonio ſe ſolutam eius morte probabiliter exiſtimat, non eſt ea rea adulterij.

2 *Si virgo nupſerit neſciês*, &c. In hoc text. ſumi ſcientiam pro certitudine aſſerit Syloeſt. *in ſum. verbo præſcript.* 1. *q.* 5. *d.* 3. & ideo ex eo colligit Sanch. *de matr. lib.* 2. *diſp.* 44. *n.* 3. coniugem probabiliter opinantem nullum eſſe matrimonium, teneri reddere non obſtante ea opinione nullitatis, donec ita certus ſit, vt pa-rum dubij remaneat.

Cap. In lectum. VI. *Ex Concil. Tribur.*

1 COllige ex text. ignorantiam excuſare ab inceſtu, vt per Couar. *in c. alma mater*, *p.* 1. §. 10. *n.* 17. *verſ. hinc infertur, in fine*, vbi dicit hunc text. optimum Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 419. *n.* 161. Baiard. *ad Clar.* §. *inceſtus*, *n.* 4. Menoch *de arbitr. caſu* 502. *à n.* 82. qui id intelligunt de ignorantia, ſeu errore facti iuſto, & probabili.

Cap. Si quis cum duabus. VIII. & ſeq.

1 VVlgò colligitur ex hoc text. quem non puniri pœna inceſtus, ſi operam fornicationi exhibens cognouerit conſanguineam, aut affinem ex ignorantia, vt per Cou. *in c. alma mater*, *p.* 2. §. 10. *n.* 17. *verſ. illud ſanè*, Sayr. *in clau. Regia*, *lib.* 2. *c.* 9. *n.* 16.

CAVSA XXXV.

QVÆSTIO II. & III.

Cap. De propinquis. III. *Fabius.*

1 VVLGO colligitur ex hoc text. contrahentes inceſtas nuptias non poſſe cum aliis contrahere matrimonium, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 502. *num.* 86. *&* *n.* 106. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 9. *c.* 11. *n.* 4. *verſ. ſed iure*, Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 149. *num.* 142.

Cap. De inceſtis. VIII.

Ex Conc. Agathen.

EX hoc text. *in verſ. inceſtuoſos verò*, colligunt communiter Doctores inceſtum cum propriis conſanguineis impedimentum præſtare matrimonio contrahendo, vt per Sot. *in* 4 *diſt.* 37. *quæſt. vnic. art.* 1. *paulò poſt* 1. *concl.* Greg. Lopez per text. *ibi, in l.* 13. *verbo con ſu parienta, in fine, tit.* 2. *p.* 4. Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 74. *verſ. contrarium verò, & conſ.* 17. *n.* 2. *de ſponſalib. in antiq. aliàs conſ.* 1. *n* 2. *de eo, qui cognouit conſang. in nouis*, Anton. Cuch. *lib.* 5. *inſtit. maior. tit.* 52. *n.* 27. Philiarc. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 4. Steph. Gaët. *in repet. c. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *n.* 295. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 58. *art.* 4. *dub.* 2. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 229. *concl.* 3. *n.* 3. 1

Cæterum contrarium, immo huiuſmodi inceſtum non impedire matrimonium, ſuſtinent Couarr. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 6. *in init. n.* 4. Verac. *in ſpeculo coniug. p.* 1. *art* 23. *ſtatim in princ. concl.* 1. Barthol. à Ledeſma *de matrim dub.* 50. Viuald. *in candelab. aureo*, *p.* 1. *de Sacram. vbi de matrim. n.* 95. Matienſ. *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 138. *lib.* 5. *noua recop.* Henriquez *in ſum. lib.* 11. *de matrim. c.* 2 §. 4. *in princip.* & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr lib.* 7. *diſp.* 15. *n.* 16. 2

Qua ſententia retenta non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondet Caietan. 2. 2. *q.* 154. *art.* 9. *col.* 2. *verſ. ad ſecundam obiectionem*, quòd ſola coniugia inceſtuoſa *hic* reprobantur, nimirum cum conſanguineis, vel affinibus; dicitùrque non poſſe hos veniam impetrare, niſi ab his coniugiis ſeparentur, atque ita in fine ſubiicit hic text. *Sanè quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugij libertatem*, refert Sanchez *d diſp.* 15. *n.* 5-. vbi reſpondet ad alia iura, quæ in contrarium facere videbantur. 3

Cap. De his. IX. *Ex Conc. Illerd:*

NOtatur hic text. ad hoc quod laicus inceſtum committens eſt excommunicatus, vt per Duen. *reg.* 150. *in* 1. *ampliat.* Clar. §. *inceſtus*, *n.* 7. *verſ. præterea.* Menoch. *de arbitr. caſu* 502. *n.* 100. *&* 104. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 149. *n.* 39.

Cap. Extraordinaria. XI.

Vrban. II.

GLoſſ. *verbo impedire vlt. in præſenti text.* tenet ex ſola vaſis fœminei penetratione, non emiſſo intus virili ſemine, minime oriri affinitatem, ad eam enim contrahendam requiritur ea copula, quæ ſit ſufficiens ad generationem, vel qua efficiatur ſanguinis commixtio, ſeu qua vir, & fœmina vna caro efficiantur, vt per Archid. *in præſente n.* 3. & Bellarm. *n.* 2. Philiarc. *de offic. Sacerdot. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 12. *verſ. affinitas eſt.* Stephan. de Gaët. *in repet. c. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *q.* 212. *n.* 501. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 64. *n.* 8. *&* 11. Valer. Regio. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 546. Gutier. *de matrim. c.* 87. *n.* 15. meipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *allegat.* 51. *n.* 167. 1

In gloſſ. *Sæpius*, ibi, *ſecus autem eſſet fortè ſi in non naturali membro tunc impediret propter enormitatem criminis.* Ex hoc text. à contrario ſenſu colligunt hæc gloſſ. & alij, quòd quamvis non ratione affinitatis 2

contractæ cum conſanguineis eius, cum quo copula ſodomitica eſt habita, impediatur matrimonium, nulla enim exinde orta eſt, impediatur tamen propter criminis enormitatem, ita Archid. & Bellam. *hic*, vterque *n.1.* Lambertin. *de iurepatron. lib. 2. p. 1. q. 9. art. 16. n. 9.* Cæterùm contrarium, immo potiùs nullum oriri impedimentum, tenet Sanch. *d. diſp. 64. n. 14.* aduertens, text. *in præſenti*, pro hac parte facere cùm expreſſe decidat in eo ſolo euentu pollutionem impedimento eſſe matrimonio contrahendo cum conſanguineis alterius, quando in vaſe naturali recipitur ſemen; ſecus ergo eſt quando in vaſe præpoſtero, & contra naturam.

CAVSA XXXVI.

QVÆSTIO I.

1 GRATIANVS tota hac cauſa agit, qui dicantur raptum committere, & qua pœna puniendi ſint raptores, & qualiter rapta poſſit copulari raptori, ad cuius materiæ plenam diſcuſſionem vide Concil. Trid. *ſeſſ. 14. de reformat. matrim. c. 6.* Nauar. *conſ. 32. de ſponſalib. & conſ. 3. n. 7. de conſang. & affin. in antiq. aliàs conſ. 2. & 4. de raptorib. in nouis*, Perez *l. 2. verbo fuere deſpoſada, tit. 15. lib. 8. Ordin.* Matien. *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 142. verſ. hodie vero, lib. 5. noua recopil.* Peguer. *deciſ. 42 a princip.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 1. n. 101.* Ant. Theſaur. *deciſ. 217. n. 6.* Barard. *ad Clar. §. 8. verbo raptus, à n. 35.* Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 14. §. 4 & 5.* Cancer. *var. reſolut. lib. 3. c. 11. n. 12. cum ſeqq.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 232.* Zerol. *in praxi Epiſcop p. 2. verbo Raptus*, Petr. de Ledeſma *in ſumma, p. 1. de Sacram. vbi de ſacram. Matrimony, c. 26.* Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 96.* Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 12.* Gutier. *eod. tract. c. 86.* Bonac. *in ſimili tract. q. 4. puncto 18.* Card. Tuſch *pract. concl. tom. 6. lit. R. concl. 5. & 6.* Fernandez *in examine Theologia moral. p. 3. c. 16. §. 3. n. 1.* Aloyſ. Rice. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 911. & in deciſ. Curia Archiep. Neapol. deciſ. 342. p. 4.* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis, tract. 4. c. 11. n. 28. cum ſeqq.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 4. c. 3. dub. 9. n. 68. cum ſeqq.* Baſil. Pont. *de impedim. matrim. c. 39.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp. 10. n. 31. cum multis ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtitia, p. 2. lib. 3. q. 11.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 22. n. 28. cum ſeqq. & lib. 31. à n. 164.* Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſur. tom. 2. diſp. 31. a n. 46.* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra, lib. 4. tit. 15. l. 1. de matrim. fol. 198. verſo*, Vgolin. *de offic. Epiſcopi, c. 8. §. 3. num. 2.* Farin. *in praxi criminali, p. 5. q. 141. n. 121. cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Raptores cum rapta ad Eccleſiam confugientes illius immunitate gaudent.*

2 *Raptor virginis ſi per violentiam id fecit, conuictus in iudicio fit ſeruus raptæ in pretium pudicitiæ eius, ſi aliàs non habet vnde ſatisfaciat, & ſe redimat.*

3 *Filiæ ante 25. ætatis annum nubentes ſine conſenſu parentum, vel turpem vitam eligentes, an & quando poſſint à parentibus exhæredari, remiſſiuè.*

CAP. De raptoribus. III.

Ex Concil. Aurel.

VVlgò colligitur ex hoc text. raptores cum rapta ad Eccleſiam confugientes illius immunitate gaudere, vt per Gutier. *pract. lib. 3. q. 5. per tot.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. c. 16. n. 5.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 11. n. 17.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 9. verſ. quid verò, de raptoribus*, Mari. Ital. *de immun. Eccleſ. lib. 1. c. 3. §. 2. n. 8.* Farin. *de immun. Eccleſ. n. 88.* vbi *n. 91.* ſubdit in hoc non eſſe attendendam diſpoſitionem iuris Ciuilis *in auth. de mandatis Principum, §. neque autem*, dum habet raptores, & adulteros non gaudere immunitate Eccleſiæ. 1

Aut ad ſeruiendum ſubiectus ſit, &c.] Notatur ad hoc quòd raptor virginis ſi per violentiam id fecit, conuictus in iudicio, fit ſeruus raptæ in pretium pudicitiæ eius, ſi aliàs non habeat vnde ſatisfaciat, & ſe redimat, vt per Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo Pœna, differ. 6. à princip.* vbi *n. 6.* poſt D. Anton. *in ſum. 3. part. tit. 3. c. 4. §. 4.* obſeruat huiuſmodi pœnam ſeruitutis non habere locum in foro conſcientiæ. 2

In gloſſ. *Excuſata*, ibi, *pater tamen bene poteſt eam exhæredare*, &c. Hanc gloſſ. falſam dicit Couar. *de ſponſalib. p. 2. c. 3. §. 8. n. 5.* dum tenet poſſe à patre exhæredari filiam, quæ turpi, & indigno ante 25. annum nupſit ſine patris conſenſu. Sed an & quando filiæ ante 25. ætatis annum nubentes ſine conſenſu parentum, vel turpem vitam eligentes, poſſint exhæredari; vide Greg. Lopez *l. 10. verbo pueda la desherdar, tit. 1. p. 4. & l. 5. verbo à furto, tit. 3. p. 4. & l. 5. verbo que non queria, tit. 7. p. 6.* Clar. *§. teſtamentum, q. 41. n. 4. & lib. 5. §. fin. q. 81. ſtat. 3. n. 5.* Cortaſ. *lib. 5. miſcel. c. 17.* Mieres *de maior. p. 1. q. 50. n. 7.* Sarmien. *lib. 1. ſelect. c. 12. n. 8.* Meneh. *de ſucceſſ. lib. 1. §. 10. à n. 623.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 18. n. 17.* Perez *l. 1. verbo y ſi qualquier deſtos, verſ. nec filia contrahens, tit. 15. lib. 8. Ordin.* Petr. Gregor *ſyntagm. iuris, lib. 9. c. 3. n. 24.* Cancer. *variar. reſolut. lib. 1. c. 24. n. 2.* Craſſ. *§. teſtamentum, q. 42. n. 5.* Anton. de Petra *de poteſtate Principis, c. 13. n. 38.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 14. princip. n. 80.* Borg. de Pace *conſ. 20. n. 7.* Menoch. *de arbitr. caſu 453. à n. 10. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 189. n. 58. 76. & 82. cum ſeqq. & conſ. 69. n. 1.* Matien. *l. 2. gloſſ. 4. n. 49. tit. 1. lib. 5. noua recop.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 5. n. 17. & q. 6.* Franc. Viu. *deciſ. 523. n. 3.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 20. & pract. lib. 2. q. 1.* Baptiſtaus Coſt *de facti ſcientia, & ignor. reg. 11.* Valdeſ. *in addit. ad Xuar. tit. de los caſamientos, pag. 50.* Cenall. *commun. contra commun. q. 5.* Pichard. *in princip. Inſtit. de nupt. n. 6. & 11. & in princip. Inſtit. de inoff. teſtam. n. 6.* Garc Maſtril *Sicilia deciſ. 163.* Mart. *de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſu 70.* Bernard. Græuæ *ad pract. Camera Imper. lib. 2. conc. 95.* D. Barboſ. *in l. 1. p. 4. n. 27. 32. & 35. ff. ſoluto matrim.* Benedict. Ægid. *in repet. l. Titia, p. 3 à n. 30. ff. de condit. & demonſtr. & in tract. de iure, & priuileg. honeſt. artic. 7.* fere per tot. Molin. *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 176. verſ. dubium circa*, Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 47. num. 2.* optime Rebello *de obligat. iuſtitia, p. 2. lib. 2. q. 14. ſect. fin. per tot.* 3

Qvæstio II.

Cap. Si quis virginem. V.

Gregorius II.

1 Ex hoc text. & ex *cap. de puellis, cap. ſi autem, cap. placuit, hac eadem cauſa, & quaſt.* apparet iure Canonico antiqoo conſtare matrimonium inter raptorem, & raptam, cùm in eis nullum verbum appareat per qood tale matrimonium denotetur fuiſſe irritom, quamvis commoniter Doctores dicant fuiſſe irritum, & qoicquid ſit habemus ios Canonicum nouius *in cap. fin. de raptoribus*, qnod inter raptorem & raptam matrimoniom concedit, vt benè obſeruat Sauch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 12. n. 41.* Sed attenta nouiſſima diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. c. 6.* inualidum erit matrimonium celebratum inter raptorem, & raptam, dum rapta manſerit in poteſtate raptoris, quod ad ſponſalia extendunt Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 232. n. 3.* Sanch *d. lib. 7. diſp. 13. n. 17.* Gotier. *de matrim. c. 86. n. 24.* Bonacin. *in ſimili tract. q. 4. puncto* 18. *n. 10. verſ. tertia.*

2 An raptor contrahens matrimonium cum rapta ſit omninò liberandus, qoæſtio eſt dubia, affirmatiuam partem ſuſtinent Marſil. *conſ.* 63. Cæpol. *conſ.* 57. Boſſi. *in pract. crim. tit. de raptoribus mulier. n. 17.* Aoton. Gom. *l. 8. Taurs, n. 7. cum ſeq.* Baiard *ad Clar. §. raptus, n. 36.* Decian *in tract. crim. lib. 8. c. 13. n. 48. ad fin.* Cancer. *var. lib. 3. c. 11. n. 19. & 20.* & qooad pœnam infamiæ admittunt, ex ea ratione, quia aliàs rapta cogeretur nobere, infami, Heoriq. *in ſum. lib. 12. c. 14. §. 4. verſ ſi ducat, non ita ſit*, Fr. Emman. *d. c. 232. n 4. verſ. lo ſexto*, Petr. de Ledeſma *in ſumm. p. 1. de Sacram. matrim. c. 26. dub fin.*

Contrarium verò, immo raptorem contrahentem matrimonium com rapta puniendum eſſe pœna delicti ordinaria, tenet Andr. antiqous *Neapolitanarum conſtitutionum gloſſator, in conſtit. capitalem*, qui refert ſuo conſilio Hiſpaniarum olim Regem raptorem, qui raptam duxerat, ad mortem condemnaſſe, ſequitor Matth. de Afflict. *in conſtit. ſi quis raptore, q. 6.* ambos refert Carrer. *in pract. crimin. §. circa tertium, n. 14.* latè Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. compar. 10. num. 40. cum multis ſeqq.* & qnoad pœnam infamiæ agnoſcunt Sanch *d. diſp. 13. n. 1. verſ. ab hac autem infame pœna*, Leſſi *de iuſtit. lib. 4. c. 3. dub. 9. n. 69.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 145. n. 14. & 102.* 3

Mihi tamen æqua videtur illorum opinio, qni tenent raptorem pœnas mortis vitare, & ſic fore mitius puniendum, quoties raptam vxorem ducit in facie Eccleſiæ, vt multis comprobant Peguer. *deciſ. 42.* & Theſaur. *Pedem. deciſ. 217. n 6.* 4

Illud demum aduertere oportet raptorem ſiue matrimonium contrahat, ſiue non, teneri ad decenter dotandam raptam arbitrio iudicis, Conc. Trid *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. c. 6. in fine*, Henriq. *d. cap. 11. §. 5.* Farinac. *in praxi crim q. 145. n. 57.* Bonacin *de Matrim. q. 4. punct. 18. n. 10. verſ. ſecunda*, Sanch. *d. diſp. 13. n. 3. & 4* vbi *n. 1. verſ. raptorem*, reſoluit quòd in ſententia iudicis conſtituentis hanc dotem, attendenda maximè eſt raptoris, & raptæ qoalitas perſonarum, & quòd requiratur ſententia iudicis, vt eam teneatur dotare, tradont Ægid. de Coninck *de Sacram. tom. 2. diſp. 31. n. 48.* Valer. Reginald. *in praxi for. pœnit. lib. 22. n. 31. verſic. de dotatione.* 5

AD TERTIAM PARTEM DECRETI.

DE CONSECRATIONE.

DISTINCTIO I.

CAP. Omnes Baſilicæ. III.

Hygin.

1 COLLIGE ex text. Eccleſiarum conſecrationem fieri non debere ſine Miſſa, vt per Fr.Ludou. Miranda *in man. Prælator.tom.2.q.39. art.1. concl.3. in fine,* Azot. *inſtit. moral. p.1. lib.9. c 4. q.2.* metipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 2.alleg.27. n.10.* obſeruantes quòd ſi aliter fiat, licèt non careat culpa, factum tenet.

CAP. Certum eſt. VII.

Gelaſius.

1 P*Roceſſionem publicam.*] Nota publicas proceſſiones eſſe, quæ fiunt in Litaniis maioribus, vt in feſto S.Marci, & in minoribus, vt in triduo antecedente Aſcenſionem Domini, cuius orationes appellantur ab Eccleſia Rogationes, vel quæ fiunt pro bono publico ratione occurrentis neceſſitatis, vt imminente peſte, alióque flagello, vel in aduentu noui Epiſcopi, vel in feſto Sanctiſſimi Corporis Chriſti, & quæ Epiſcopo videbuntur. Collige ex Zerol. *in praxi Epiſcop.p.1. verbo proceſſione*, §.1. vbi §.4. meminit huius text. Proſp.de Auguſt. *in addit.ad Quarant. in ſumma Bullarij, verbo præcedentia*, Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, p.1.c.20. §.2. n.6.* Campan. *in diuerſ. iuris Canonici, rub. 12.c.13.n.118.* Aloyſ.Ricc. *reſol.308.n.7.in 2.edit.& in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.39. n.3. p.4.* metipſo *de iure Eccleſiaſtico, lib.1.c.43.de ſtatu, & vita Regular. verſ.decimoquarto.*

2 Huiuſmodi autem publicas proceſſiones indicere nemo valet niſi Ordinarius ſit, vt reſoluunt Campan. *d.n.118.* Bellet. *diſquiſit.clerical. p.1.de fauore clericorum reali, §.2.n.5.* Franc.Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.4.c.2.n.141.* Aloyſ. Ricc. *reſolut.308. n.7.* ſubdens quòd Epiſcopo competit decernere Eccleſias, quæ adiri debeant, nam proceſſiones publicas dirigendas eſſe quò voluerit Epiſcopus cum Conſilio Capituli, referunt à Sacra Congregatione, deciſum Franc. Leo *d.p.4.c.2.n.145.* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib.1.tit.24.c.28.§.31.de proceſſionibus, n.1. & 21.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiepiſc. Neapol. deciſ.379.n.4. p.4.* & ſic declarauit S. Congr. Rit. *in Elboren.14. Ianuar.1617.* de conſilio tantùm Capituli, non autem conſenſu, *in eadem 28.Martij 1128.* non obſtante immemoriali conſuetudine, eadem S. Congreg. Rit. *in Camerin.29.Auguſti 1619.* ita vt Epiſcopus ſolus ſine conſenſu Capituli edicere, & dirigere eas non poſſit, idem Armend. *d.loco n.4.* vbi *n.3.* ſubdit abſente Epiſcopo idem poſſe Vicarium generalem, S.Congreg.Rit. *in Vigilien.28.Septemb.1630.*

CAP. Eccleſia. VIII. *Nicolaus.*

NIcolaus Papa electo, & clero Nonenſis Eccleſiæ ſcribens, relatus *in hoc text.* Eccleſiam deſcribit, quòd ſit Catholicorum collectio, referunt Azor. *inſt. moral.p.2.lib.5.c.10.q.2.* Ouid. de Amicis *in rep. cap. potuit, de locato in princ.text.n.5.cum ſeqq.* D. Roder. à Cunha *in comment.ad cap vidua vlt.n.1.diſt.8.* Cardin. Tuſch. *tom.3.lit. E, concl.2.* Ludou. Correa *in rep. cap. inter alia, de immun. Eccleſ.p.1.à n.7.* Rot. *in Cæſarauguſtana Cathedralitatis 1. Mart.1610.* coram R.D.meo Coccino Decano *verſ.vade, vt ſuiretur.* Ego ipſe *de iure Eccleſiaſt.lib.2.c.1.verſ.nunc verò.* Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.1. c.3. per tot.* vbi reiecta Turrecr. definitione *lib.1. de Eccleſia, c.1.circa med.* qui Eccleſiam ſic diffiniri poſſe cenſuit, vt ſit fidelium vniuerſitas, quæ vnica veri cultus, vel Fidei profeſſione conueniat; amplectitur aliam Card.Bellarm. *lib.3.de Eccleſia, c.1.* illam definientis, vt ſit cœtus hominum eiuſdem Chriſtianæ Fidei profeſſione, & eorumdem Sacramentorum communione colligatus ſub regimine legitimorum Paſtorum, ac præcipuè vnius Chriſti in terris Vicarij Romani Pontificis.

CAP. Nemo. IX. *Ex Concil. Aurel.*

1 Q*Va ad luminaria, & ad cuſtodiam*, &c.] Ædificans Eccleſiam quam dotem aſſignare teneatur, oſtendunt Abb. *conſ.89.n.6.& 7.p.2.* Bellet. *diſquiſit. clerical.p.1.tit.de clerico debitore, §.15.n.4.* Azot. *inſtit. moral p.2.lib.9.c.3.q.7.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.3. allegat.64.n.3. & in tract. de iure Eccleſiaſt.lib.2.c.2.verſ.debet, cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Miſſas celebrare extra Eccleſiam, & loca ab Epiſcopo conſecrata prohibetur.*

2 *Epiſcopus poterat attento iure communi licentiam concedere, vt intra ſuam diœceſim extra locum ſacrum in Altari portatili quis celebraret. Sed an hodie id ei liceat poſt Concil.Trid. oſtenditur, n. 3.* & ſeq.

CAP.

Cap. Miſſarum. XII.

Ex Concil. Tribur.

1 S*Ed in locis ab Epiſcopo conſecratis.*]Prohibitum eſt igitur extra Eccleſiam, & loca ab Epiſcopo conſecrata Miſſas celebrare, vt per Petr. de Ledeſma *in ſum. p. 1. de ſacram. Euchariſtia, c. 2.* Henriq *etiam in ſum. lib. 9. c. 27. §. 1.* Soar. *tom. 3. diſp. 81. ſect. 3. & 5.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 26. q. 1.* Chamerot. *de ſacram. tract. 4. de Euchariſtia, tit. de ſacrificio Miſſa, dub. 15.* Piaſec. *in praxi Epiſc. p. 2. c. 3. n. 21. in fine*, Bonacin. *de Sacram. diſp. 4. q. vlt. punct. 9. n. 9. & 10.* Ludou Mirand. *in man. Prælat. tom. 1. q. 41. art. 9. concl. 2.* Aloyſ. Ricc. *in deciſion. Curiæ Archiepiſc. Neapol. deciſ. 78. p. 4.* Nald. *verbo Miſſa, n. 31.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. tract. 4. q. 137.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, different. 1. in princip. verſ. Miſſa.* Raguc. *de Miſſa in Eccleſia, quæſt. 57. in princ.* Fernandez *in examine Theologiæ moralis, p. 3. c. 5. §. 10.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 1. lib. 3. c. 13. n. 1.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. alleg. 23. n. 1. cum ſeqq.* Mar. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 1. diſp. 10. c. 6. verſ. quamuis.*

2 *Vel vbi ipſe permiſerit.*]Ex his verbis iunctis aliis, quæ referuntur *in c. hic ergo, infrà hac eadem diſt.* vulgò colligitur potuiſſe Epiſcopum concedere, vt in ſua diœceſi extra locum ſacrum in Altari portatili quis celebraret, & hanc fuiſſe ante Concil. Trid. receptam omnium traditionem fatentur Gutier. *canon. lib. 1. c. 30. n. 25.* Nauar. *in man. c. 25. n. 81.* Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 25. §. 8.* Fagund *in quinque Eccleſiæ præcepta, præcept. 1. lib. 3. c. 13. n. 6.*

3 Magna eſt apud Doctores controuerſia an huiuſmodi facultas celebrandi extra Eccleſiam, quæ ab Epiſcopo iuxta ſuprà dicta concedi poterat intra ſuam diœceſim, ſit reuocata per Concil. Trid. *ſeſſ. 22. de obſeruandis in celebrat. Miſſæ.* Reuocatam eſſe abſolutè tradunt Nau. *d. n. 81.* Fuſc. *de viſit. lib. 1. c. 21. n. 8.* Gutier. *d. c. 30. n. 25.* Ccned. *pract. & canon. quæſt. lib. 1. q. 44. à n. 9.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 26. q. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. n. 176.* Mirand. *in man. Prælat. tom. 1. q. 40. art. 9. concl. 3. in fine*, Fagund. *d. præcept. 1. lib. 3. c. 13. à n. 8.* referentes verba Concilij *citato loco*, quæ abſolutè præcipiunt Epiſcopis ne permittant extra Eccleſiam, & Oratoria ad diuinum tantùm cultum dedicata, & ab eiſdem deputata Ordinariis, & viſitanda, hoc ſanctum Sacrificium fieri.

4 Verùm per decretum Concilij Tridentini *citato loco* prædictæ poteſtati concedendi has licentias Epiſcopis iure communi competenti derogatum non eſſe tuentur Henriquez *dict. lib. 9. c. 27. §. 1.* Nauar. *conſ. 5. n. 2. de priuileg. in nouis*, Sà *verbo Miſſa, n. 20. in fine*, Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcient. p. 4. caſu 33. verſ. tertio dico*, cum quibus conſentire videtur Soar. *tom. 3. diſp. 81. ſect. 3. verſ. addit verò*, quē ſequitur Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 43. art. 6.* & non diſſentit Aloyſ. Ric. *in praxi reſol. 460. n. 2.* Raguc. *de Miſſa in Eccleſia, q. 57.* Bonac. *de Sacram. diſp. 4. q. vlt. punct. 9. num. 10.* Piaſec. *in praxi Epiſc. p. 1. c. 5. n. 8. pag. 77. & part. 2. c. 3. num. 25. in fine*, Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo Miſſa, differ. 2. verſ. vno tamen in caſu.* Mouentur præcitati Doctores, quia Concil. loquitur de communi modo celebrandi, non verò abſtulit Epiſcopis poteſtatem rationabiliter diſpenſandi ſtante iuſta cauſa, maximè cùm moraliter fuerint neceſſariæ: & quia Concil. intendit ſolùm tollere abuſus in celebratione Miſſarum, non autem caſus licitos. Ex quibus ego has contrarias opiniones diſtinctione conciliari poſſe probabiliùs cenſeo, vt ſcilicet prior, quæ hanc poteſtatem Epiſcopis de iure conceſſam, attento nouiori Concil. Trident. decreto eis negat, procedat neceſſitate, vel iuſta cauſa deficiente; poſterior verò, quæ eandem poteſtatem facit Ordinariis, locum habeat neceſſitate, vel iuſta cauſa exiſtente, ſicut obſeruaui *d. alleg. 28. n. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſemel cõſecrata non eſt ampliùs conſecranda.*
2 *Intellige in rebus conſecratis verè, & propriè.*
3 *Sacramenta nouæ legis, quæ characterem non imprimunt, quare reiterari poſſint, non autem conſecratio olei ad ipſum Sacramentum Extremæ-Vnctionis conficiendum, oſtenditur.*
4 *Eccleſiæ parietes ſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, ex eo execrata cenſetur ipſa Eccleſia.*
5 *Eccleſia non polluitur per ſeminis effuſionem in ſomnis intra eam habitam.*
6 *Coniugalis coitus intra Eccleſiam habitus illam non polluit.*

Cap. Eccleſiis. XX.

Ex Concil. Nicano.

1 VVlgò notatur hic text. ad hoc quòd Eccleſia ſemel conſecrata non eſt amplius conſecranda, vt per Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib. 1. c. 6. n. 31.* Nauar. *in man. c. 25. n. 83.* Palud. *in 4. diſt. 13. quæſt. 2. art. 4.* vbi Sot. *art. 3.* Henriquez *in ſum. lib. 9. c. 17. cum ſeq.* Soar. *tom. 3. quæſt. 83. art. 5. diſp. 81. ſect. 5. lit. D.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 2. alleg. 27. n. 12. & de iure Eccleſiaſt. lib. 2. c. 2. verſ. conſecrata.*

2 Intellige procedere in rebus conſecratis verè, & propriè, prout ſunt illa, quæ in eum finem conſecrantur, vt reddantur apta diuinorum miniſteriorum vſibus, ſicut videre eſt in Eccleſia, Altari, veſtibus, & vaſis ſacris, quæ ſimiliter ad vſum Diuinorum, & præcipuè ad Miſſæ ſacrificium legitimè, & cum debita reuerentia celebrantur ab Eccleſia inſtituta, in quem finem conſecrantur, & ſaltem benedicuntur. Vnde fit vt ex Sacramentis Eccleſiæ ſolum ſacramentum Ordinis in hunc ſenſum contineat veram, & propriam conſecrationem, de qua agimus, quatenus per illud is, qui ordinatur, præficitur diuinis miniſteriis peragendis, & ideo merito clericus dicitur in ſortem Domini vocatus, *cap. cleros, 21. diſtinct.* dicitur etiam res ſacra, ac proprie ſacrilegium committere, qui manus violentas in eum intulerit, notant DD. quos plena manu citaui *in collect. ad c. ſi quis ſuadente, 17. q. 4.* Alia vero Sacramenta licet ſimiliter gratiam conferant ex opere operato, & ideo multo magis ſanctificent, quàm conſecratio, de qua agimus, non tamen per illa fideles proprie conſecrantur ad vſum Diuinorum. Quæ quidem reſolutio ſine dubio procedit quoad ipſa Sacramenta, non vero quoad præparationem materiæ, reſpectu cuius propria datur conſecratio, de qua agimus, ſicut videre eſt in aqua, dum prius vngitur, benedicitur, cæteriſque cæremoniis, nempe exorciſmis, deprecationibus, quibus Eccleſia vtitur, ſanctificatur, vt ſic magis apta reddatur ad vſum ſacramenti Baptiſmi; quod etiam videri poteſt in conſecratione olei, ſeu Chriſmatis ad Confirmationis, Ordinis, & Extremæ-Vnctionis Sacramenta celebranda, in quibus omnibus vera datur conſecratio.

Digitized by Google

3 Vnde iam infertur vera ratio, quare ſcilicet Sacramenta nouæ legis (exceptis tribus, quæ characterem imprimunt) reiterari poſſint, nempe Sacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & Extremæ-Vnctionis, cùm tamen reiterari non poſſit conſecratio olei ad ipſum ſacramentum Extremæ-Vnctionis conficiendum, contra regul. quod propter vnumquodque tale, & illud magis, de qua *in auth. multò magis, C. de ſacroſ. Eccleſ. Clement. ſi dominus. de reliq. & vener. Sanctar.* Vera igitur ratio ea eſt quòd in Sacramento ipſo non propria datur conſecratio, hoc eſt, ſpecialis dedicatio ad vſum Diuinorum ex parte ſubiecti, nempe infirmi, cui idem Sacramentum confertur, cùm tamen proprie detur in præparatione materiæ, olei ſcilicet, tunc conſecratæ ad vſum eiuſdem Sacramenti, cuius ideo conſecratio reiterari nequit.

4 *Niſi aut ab igne exuſta.*] Notatur ad hoc quòd ſi Eccleſiæ parietes igne deeruſtentur intus, & exteriùs Eccleſia ex eo execrata cenſetur, vt per gloſſ. *hic, verbo exuſta*, Piaſec. *in praxi Epiſc. p. 1. c. 5. n. 24. verſ. ſecundo*, Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 2 q. 39. art. 4. concl. 1.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 27. n. 18.*

5 In gloſ. *Semine.* ibi. *nam ſi per ſomnum*, &c. Notatur ad hoc quod Eccleſia non polluitur per ſeminis effuſionem in ſomnis habitam intra eam, vt per Nau. *in man. c. 27. n. 252.* Gambarupt. *de caſib. reſeru. c. 15. caſu 7. n. 11.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 5. q. 3.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 3. lib. 2. c. 47. n. 24.* Mari. Alteri. *de cenſur. tom. 2. diſp. 3. de interdicto, c. 1. verſ. tertio*, Fr. Ludou. Miranda *d. q. 39. art. 5. concl. 1. verſ. ſecundus caſus eſt.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, c. 59. §. 3. verſ. excipitur tamen*, quos refero ego ipſe *d. alleg. 27. n. 43.*

6 In ead. gloſ. ibi. *vel coitum cum vxore*, &c. Notatur ad hoc quòd coitus coniugalis intra Eccleſiam habitus illam non polluit, de quo vide Doctores per me citatos *in collect. ad c. vnic. de conſecr. Eccleſ. lib. 6. & d. alleg. 27. n. 47.*

Cap. De fabrica. XXIV.

Vigilius.

1 Iſte text. cum ſuis gloſſis decidere videtur duo dubia de Eccleſia quondam conſecrata, an deberet denuo cõſecrari, ſi eius fabrica diruta fuerit, in qua materia illud certum eſt quod quando totum ædificium ſiue caſu fortuito, ſiue conſulto in totum deſtruitur, & corruit quoad tectum, & parietes, aut maiori parte, ita vt oporteat eos nouiter ſimul reficere, minimè retinent antiquam conſecrationem, quæ ideo de nouo eſt illis adhibenda, ita gloſſ. *in præſenti, verbo innouata*, quatenus diſtinguit inter eum caſum quando in ſimul, & in totum deſtructa eſt Ecclaſia, & quando per partes reficitur à primis fundamentis, ita Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 27. §. 5. in fine*, Vgol. *de poteſt. Epiſc. c. 28. n. 4. verſ. ſecundò*, Piaſec. *in praxi Epiſcap. p. 1. c. 5. n. 4.* Fr. Ludou. Mirand. *in man. Prælat. tom. 2. q. 39. art. 4. concl. 2.* Mari. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſp. 3. cap. 1. verſ. ſexta cauſa.*

2 Verùm quando Eccleſia non ſimul, & in totum, ſed paulatim, ſeu per partes deſtruitur, & ſic à primis fundamentis ſucceſſiuè reficitur, tunc pars habita per modum acceſſionis etiam conſecrata habebitur, vnde etiamſi curſu temporis vniuerſa materia, quæ antea erat, modo non extet; ſed noua in totum ſuperueniat, adhuc non erit Eccleſia iterum conſecranda; ſed ad ſummum aquæ tantùm benedictæ aſperſione exorcizanda, vt per Sylueſt. *in ſumm. verbo conſecratio 2. q. 3. verſ. tertius eſt*, Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib 9. cap. 4. quæſ. 6.* Mari. Alter. *dicto c. 1. verſ. quando autem.*

Cap. Eccleſiam. j. XXVII. & ſeq.

Ex Concil. Aurel.

Probat hic text. Eccleſiam, in qua infidelis ſepultus fuit, pollutam cenſeri, ac proinde reconciliandam eſſe, vt per Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta; præc. 1. lib. 3. c. 14. num. 57.* Ludou. Miranda *in manual. Prælat. tom. 2. quæſt. 39. art. 5. concl. 1. verſ quartus caſus*, vbi addit in hoc caſu non ſolum eſſe reconciliandam Eccleſiam, verum etiam & illius parietes abradendos, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. cap. 26. quæſt. 13. verſ. quarta modo, & part. 2. lib. 9. c. 5. quæſ. 1. verſ. quinto, & ſeq.* Sayr. *de cenſur. lib. 5. c. 6. num. 15. cum ſeq.* vbi aſſerit locum habere etiamſi infantes infidelium ſint, qui ſepeliantur, Vgolin. *de poteſt. Epiſc. c. 29. §. 5.* vbi excipit quando catechumenus in Eccleſia ſepelitur, eum vi charitatis coniunctus nobis ſit, & ſeparari à nobis non debeat in ſepultura, de quo etiam Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſp. 2. de interdicto, c. 1. verſ. ſed poſtulabitur*, refero ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 28. n. 53.* 1

Cap. Concedimus. XXX.

Ex Concil. Tribur.

Gloſſ. *verbo in capellis, in præſenti text.* capellam dici putat à caprarum pellibus, ait enim olim fuiſſe capellas tuguria pellibus caprarum contecta. de quo vide Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 8. q. 2.* Cardin. Baron. *in addit. ad Martyrologium Romanum, die 11. Iunij*, metipſum *in tract. de iure Eccleſiaſt. lib. 2. c. 8. de oratoriis & capellis, verſ. capella.* 1

Cap. Altaria ſi non fuerint lapidea. XXXI.

Ex Concil. Epaunenſi.

Collige ex text. Altare lapideum debere eſſe, non autem ligneum, vt per Paul. Fuſc. *de viſit. lib. 1. c. 21. num. 9.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 27. quæſt. 2.* Vgolin. *de officio. & poteſt. Epiſcopi, c. 30. num 1.* metipſum *in ſimili tractat. p. 2. alleg. 27. num. 24. & in tract. de iure Eccleſiaſtica, lib. 2. c. 7. de Altaribus, poſt princip.* vbi refero ſacram Congregationem Rit. *in Caietana 10. Nouembris 1612.* cenſuiſſe Altare ligneum cum ara lapidea permitti debere, non obſtante conſtitutione ſynodali. 1

Cap. Corpora Sanctorum. XXXVII.

Ex Concil. Moguntin. I.

Concilium Moguntinenſe I. *cap. 15.* relatum *in hoc text.* ſtatuit, vt nullus corpora Sanctorum de loco ad locum transferre præſumat ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum, ſanctæque Synodi licentia, ſuper quo Nauar. *conſ. 5. de ſepultur. in antiq. aliàs conſ. 9. eod. tit. in nouis*, conſultauit quod corpora, & reliquiæ Sanctorum, quæ perpetuæ ſepulturæ traduntur, nec, de vna Eccleſia ad aliam, nec de vno loco Eccleſiæ ad alium eiuſdem Eccleſiæ locum ſine legitima auctoritate mutari, aut transferri poſſunt; ideóque nec reliquiæ, & partes Sanctorum, quæ ſunt legitimè Altaribus ad illorum conſecrationem inclusæ 1

cluſæ ſine licentia de illis ad alia mutari queunt, eo quòd Altari illi perpetuò ſunt incluſæ; quæ verò ſepulturæ perpetuò non ſunt traditæ, ſed extra ſepulturam in Sacrario, vel aliis locis manent, aliunde ad proceſſiones, vel Miſſas, vel alias deuotiones ſine licentia transferri poſſunt, Azot. *inſtit. moral p.1.lib.9. cap.8.q.9.* vbi ſubdit ſacrilegij crimen non committere illum, qui facultate Epiſcopi, vel eius, cui Eccleſia commiſſa eſt, reliquias, aut illarum particulas extulerit, quia id, quòd ſtatuitur *in hoc text.* locum habet in eo, qui furtim reliquias affert, & aliò deportat, non autem in eo, qui facultate, ſiue auctoritate, vel conſenſu eius Eccleſiaſtici Præfecti, cui Reliquiarum locus ſacer, vnà cum ipſis Reliquiis commiſſus eſt. id facit, Anton. de Siguenca *in hiſtoria ciuitatis Abulenſis, lib.3.c.11.* Fr. Emman. *qq. Regular. tom.3.q.55. art.2.q.62. art.1.& 11.* latè Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2.cap.40.n.27.& n.28.& c.43.n.25.* vbi agit de materia gloſſ. *verbo Principis, in præſenti.*

Cap. Ligna Eccleſiæ. XXXVIII.

Higynus.

1 Vlgò colligitur *ex hoc text.* in vſus laicorum non conuerti licere ligna Eccleſiæ, vt per Azor. *inſtit. moral. p.2.lib.9.c.3.q.11.* Zerol. *in praxi Epiſc. p.1. verbo viſitatio, pag. mihi* 346. Soar. *tom.1. de Relig. tract. de ſacrilegio, lib.3.cap.8.num.5.* lapis Altaris profanatus poteſt licitè vendi, & emptor poteſt illum licitè retinere, dummodo in loco decenti, & honeſto, ita S. Congreg. Rituum *in Reatina 9. Maij* 1606.

Cap. Veſtimenta, cum ſeqq. XLII.

Stephanus Epiſcopus.

1 Collige ex text. ſacrilegium committi ſi irreuerenter tractentur res ſpeciali vnctione, ſeu benedictione conſecratæ vtendo ſcilicet illis in menſis, & ad profanos vſus, vel in ludis, & larvis, vel nuptiarum ornatu, vt exemplo vltionis in Balthaſarem Regem ſacra nos docet Pagina *Dan. cap.5.* explicat latè Conrad. Brun. *de ceremon. cap.2. per. tot.* elegantem adducens Concilij Bracharen. III. auctoritatem, & poſt Mantuam, notat Decian. *in tractat. crimin. lib.6. cap.30.num.39.* Azor. *inſtit. moral. p.1.lib.9.c.27.q.8. & ſeq.* Leſſi. *de iuſtit. lib.2.cap.45. de ſacrileg. num.16.* & multis adductis Henriquez *in ſumm. lib.9.cap.28. §.3.* & nemine citato Soar. *tom.1. Relig. tract. de ſacrileg. lib.3.cap.5. num.5.* Quod notabiliter ampliatur, vt procedat etiamſi res huiuſmodi ſacræ eſſe deſierint, veluti ſi Eccleſia diruta ſit, adhuc enim cœmenta ſcilicet, & ligna ad humanos vſus transferri non poſſunt, ſed vel ad religioſa opera eiuſdem, vel alterius Eccleſiæ, vel potiùs comburi debent, vt decidit text. *in cap. ligna ſup. hac. ead. diſt.* quod etiam de palliis, & veſtimentis ſacris nimia vetuſtate conſumptis vel corroſis iubet text. *in cap. Altaris, cum ſeqq. hac eadem diſtinct.* vbi notarunt Archid. Turreer, & alij communiter, Syluest. *verbo benedictio, num.7.* latè Pechi. *in reg. ſemel Deo dicatum, lib.6. à n.3.* Brun. *d.c.2.* Decian. *d.c.30. à n.41.*

Cap. Nocte ſancta. XLVIII.

Teleſphor. VII.

1 Teleſphori Papæ decreto, de quo *in præſenti*, ter Miſſæ ſacrificium fit in die Natiuitatis Domini ſicuti referunt Barthol. ab Angel. *in examine Confeſſor. dial.5 de Miſſa, §.648. cum ſeq.* Azor. *inſtitut. moral. p.1. lib.10.cap.24.q.8. verſ. excipiunt*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.3.cap.4.num.63.* Aloyſ. Rice. *in praxi rerum fori Eccleſ. dec.351. in 1. edit. aliàs reſol. 301. verſ. & inter legitimas, in 2. edit.* Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.1. quæſt.40. art.8. concl.2.* dummodo non ſumatur ablutio, niſi in vltima Miſſa, nam ſi Sacerdos, qui in celebratione primæ Miſſæ ſumpſit ablutionem, aut lambendo digitos aliquid aquæ, aut vini tranſmiſit ad ſtomachum, non poteſt illa die aliam Miſſam celebrare, cùm dicatur ieiunium naturæ perfregiſſe, vt per Bonacin *de ſacrament. diſp.4.q.6. puncto 2.num.6. ante verſ. dixi*, Vgolin *de officio Epiſcopi, cap.16. in princip. num.5.* Barthol. ab Angelo *d. dial.5.§.217.* vbi *§ ſeq.* reſoluit Sacerdotem in feſto Natiuitatis Domini non teneri de præcepto celebrare tres Miſſas.

Harum trium Miſſarum ſignificationem eleganter exponit Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib.6.c.13.n.17. cum ſeqq.* ſubdens id ſic fuiſſe ſtatutum, ad oſtendendum quod Chriſti natiuitas ſaluauit patres trium temporum, ſcilicet patres ante legem, ſub lege, & poſt legem. Prima Miſſa canitur de media nocte ad oſtendendum quod illi, qui fuerunt ante legem, non fuerunt illuminati aliqua lege, & ambulabant in tenebris. Secunda cantatur in diluculo in exordio diei, quando Chriſtus in cunabulis adoratus eſt à Paſtoribus ad oſtendendum, quod ſancti Patres, & Prophetæ, qui fuerunt ſub lege ſcripta, aliquantulam cognitionē Dei habuerunt, ſed non tantam, quantam nunc habemus. Tertia Miſſa, quæ die clara horâ tertia quando illuxit nobis dies redemptionis noſtræ feſtiuiùs celebratur, ad tempus refertur gratiæ, in quo deſcendit lux magna de cælo, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Prima ergo Miſſa eſt de genitura. Secunda eſt de promiſſione antiquis facta, vnde cantatur: *Lux fulgebit in domo Domini*, non dicitur *fulſit*, vel *fulget*. Tertia eſt de veritate nobis exhibita. Vnde cantatur: *Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.* 2

Vtrùm Sacerdos poſſit has tres Miſſas ante auroram celebrare, quæſtio eſt inter Doctores admodum controuerſa, vna ſententia negat, ex eo quia ita in rubr Miſſalis ſtatuitur, tum quia in ipſo Canone dicitur: *Communicantes, noctem ſacratiſſimam celebrantes*, pro prima Miſſa; pro aliis vero duabus dicitur, *& diem ſacratiſſimam celebrantes*; quare ita tenent, Angel. *verbo Miſſa, §.40.* Syluest. *eod. verbo 1. quæſt.4. & 7.* Barthol. ab Angel. *d. dialog.5. de Miſſa, §.649.* Nauar. *in man. cap.25. num.5.* Didac. Nugn. *in 3.p.tom.1.q.83. art.2. verſ. ſed eſt dubium, pag. mihi* 504. Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.1.q.40.art.8.concl.2.* Vgolin. *de poteſtat. Epiſcopi, cap.16. num.5.* Fernandez *in examine Theolog. moral. p.1.cap.5.§.7.num.3.* Villalob. *in ſumm. p.1. tractat.8. difficult.22.num.3.* Iuan. de la Cruz *in direct. conſcient. p.3. de ſacrific. Miſſa, q.2. dub 1. concl.3.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, tract.1. lib.3.cap.16. num.3.* Acoſta *in expoſit. Bullæ Cruciatæ, q.32.* Bonacin. *d.q. vlt. puncto 9.n.9.* 3

Contraria verò ſententia mihi probabilior videtur ex eo ſolùm, quia *in hoc text.* abſolutè conceditur vt nocte Natiuitatis Miſſæ celebrentur ſine vlla diſtinctione, & ideo ſic reſoluunt Zanard. *in direct. Theolog. p.1. de Euchar. cap.9.q.7.* Scott. *de ſacrific. Miſſæ, lib.2. cap.15.n.5.* Vaſq. *in 3.p.tom.3.diſp.232.c.3.n.32.* Soar. *in 3.p tom.3.diſp.80. ſect.4.* Molfeſ. *in ſumm. Theolog. moral. tom.1. tract.3.cap.10. num.22.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.9.n.134.* Layman. *in Theolog. moral;* 4

Digitized by Google

moral. lib.5. tract.5. cap.3. num.2 Nec obſtat quòd rubricæ Miſſalis aliter ſtatuunt, quia intelligendæ ſunt de Miſſis conuentualibus, & ſolemnibus. Nec etiam obſtat quòd in prima Miſſa dicatur, *communicantes, & noctem ſacratiſſimam celebrantes*, non idem in duabus reliquis, *ſed communicantes, & diem ſacratiſſimum celebrantes*, quia in diuini Officij recitatione verba non referuntur ſemper ad tempus, in quo dicuntur, ſed ad illud pro quo repræſentando, & commemorando dicuntur. Vnde etiamſi in prima Miſſa dicatur, *& noctem ſacratiſſimam venerantes*, nemo tamen negat quin talis Miſſa priuata dici poſſit in plena diei luce.

5 Quid ſi Sacerdos nolit celebrare omnes tres Miſſas, ſed vnam tantùm, & credit Gauant. *in comment. ad rubr. Miſſalis, tom.1. p.4. tit.3. num.6.* tene dicendam eſſe vel primam, vel tertiam, & potiùs tertiam, cuius oratio cum officio concordat. Sed probabilius eſt poſſe dici quælibet ex dictis tribus Miſſis, quam quis magis voluerit, ita Zanard. *d.c.9.q.7.* Vgol. *d.c.16. num.5.* Petr de Ledeſma *in ſumm.tom.1.vbi de Sacram. Euchar.c.19.poſt 9.concl.* Villalob. *in ſumm.p.1.tract.8. diffic.22.a.3.*

6 Præcepto de audienda Miſſa ſatisfacit, qui in die Natiuitatis Domini, vnam ex iis tribus audit, ſicuti bene reſoluunt Syluest. *in ſum.verbo Miſſa 2.n.1.verſ....* Nauar. *conſ.1.de celebr.Miſſar.* vbi ſubdit ſic nec ſacerdotem teneri illas tres Miſſas celebrare, Henriquez *in ſumm.lib.9. de Miſſa,c.25.§.3.* Barthol. ab Angelo *dialog.5.§.801.* Nald. *in ſumm. verbo Miſſa,n.10.* Bonacin. *de Sacram.diſput.4.q.vlt. puncto 11.n.10.* Paul. Layman. *in Theolog.mor.lib.5.tract.5.c.4.n.6.*

7 Aduerte ex conſuetudine antiqua in Hiſpania vigente licere omnibus in hac nocte refectiunculam ſumere vſque ad ſaturitatem ex fructibus, ſiue conſeruis, & non ex rebus ad cœnam deſeruientibus, ita Medin. *in ſumm. prac.3. §.10.* Alphonſ. Chiacon. *in tr.de ieiunio. §.de ieiunio in vigiliis*, Petr.de Ledeſma *in ſumm.p.2.tract.27. verſ. digo lo ſegundo*, Llam. *3.p. methodi,cap.5.§.25.* Azor. *inſtit. moral.p.1.lib.7. cap.8. q.8.* Cened. *in practicis,q.41.* Filliuc. *in q. moral. tom.2. tract.27.cap.1. num.34.* Ludou.de S. Ioan. *1.p. ſumm. tract.de ieiunio,art.12.fol.694.* Baſil.Pont. *de matrimon. lib.5.c.8.n.2.*

Cap. Sacramenta Altaris. XLIX.

Ex Concil. Africano.

1 Collige ex text. quòd ſuſcepturus ſacroſanctam Euchariſtiam ieiunus debet eſſe ieiunio non ſolùm Eccleſiaſtico, ſed etiam naturali, quatenus ſcilicet importat abſtinentiam à qualibet re, etiam modica comeſtibili per modum cibi, aut potus, vt per Syluest. *in ſumma, verbo Euchariſtia,il.3.num.8.* S. Thom. *3.p.q.80.art.8.* Dominic. Sot. *in 4 diſt.12.q.1.art.8.* Sebaſt. Medic. *in ſum. Decreti de conſecr. diſt.2. art.52.* Læl.de Zanchis *de priuileg. Eccleſiaſt.priuil.128.n.21. cum ſeqq & priuil.158. ex n.1.* Pedraza in *3. præcept. Decalog fol.28.verſ.octauo*, Conrad. Brun. *de ceremon. Eccleſiaſt. lib.6.cap.1.* Boëi. *deciſ.4.* Stephan.de Gaëta *in repet.cap.ad limina 30.q.1.§.6. num.116. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr caſu 406.* Azor. *inſtitut. moral.p.1. lib.10. cap.30.q.2.* Cened. *ad Decretal. collect.149. à princip.* Farinac. *fragment.criminal.p.1.litt. C.num.161.* Bonacin. *de Sacram.diſp.4.q.6. puncto 2.n.5. cum ſeqq.* Vaſquez *de Euchar. diſput.211. cap.3.* Suar. etiam *de Euchar.diſp.68.ſect.4.* Ægid. de Coninck. *de ſacram. q.80.art. 8.n.46.* Valer. Reginad. *in praxi fori pœnit. lib.29. num.118.* Anton. Ragoc. *in Lucerna Parochorum*, vbi *de Euchar. q.26.* Torres *de iuſtit.diſpat.22. dub.1.n.6.* Vegam *en ſpeio de Curas,p.1.c.10.a.160.* Anton. Fernandez *en la inſtruccion de Confeſſores, p.3. mand.3. col.15.* Henriquez *in ſumm. lib.8.cap.49.§.2.* Filliuc. *in q.moral.tom.1.tract.4.c.8.n.134.* Ioan. Sanchi. *in ſelectis, & pract.diſputat.diſp.51.n.1.*

2 *Excepto vno die anniuerſario*, &c.] Aduertendum eſt pro intelligentia huius exceptionis quam text. *in præſenti* facit, olim fuiſſe quarundam Eccleſiarum morem, in quibus fideles die Cœnæ Dominicæ cœnabant, & poſt cœnam ſacrum Chriſti corpus ſumebant exemplo, & imitatione Chriſti, qui eo die ſuum Corpus, & Sanguinem poſt Cœnam Diſcipulis impertiuit, quem deinde morem Corinthios retinuiſſe fertur, & longo poſt tempore ſeruarunt Eccleſiæ Alexandrinæ, Ægypti, & Thebaidis; quam tamen exceptionem abrogauit Trullana Synodus *canon.15.* Concil. Bracharen. 1. *canon.16.* refert Azor. *d.lib.10. c.30.q.2.verſ.obycies id,quod habetur.*

Cap. Solent plures. L.

Ex Concil. Cabilon.

1 Sanctus Th. *1.2.q.187.art.7.* & cæteri Theologi communi omnium conſenſu per hunc text. exiſtimarunt horam prandij vnici ieiunantibus nonam fuiſſe præſcriptam, quem latè explicat Couar. *var.lib. 4.c.20.n.14.*

2 *In Quadrageſima*, &c.] Sunt qui putent argumento huius text. eſſe præceptum audiendi Miſſæ ſacrum tempore quadragenarij ieiunij, quod proximè ante Paſcha ſuſcipitur. Sed meliùs gloſſ. & Ordinarij *in præſenti*, ac Syluest. *verbo Miſſa 1.q.1.* tradiderunt id, quod *in hoc text.* dicitur, eſſe vſu, & conſuetudine abrogatum, præſertim cùm mens Concilij tantum fuerit mores improbare, qui quadragenarij ieiunij tempore ante horam debitam cœnantes ieiunium ſoluebant, & ideo inquit: *Nullatenus ieiunare credendi ſunt, ſi ante manducauerint quàm veſperarum celebretur officium*, quod olim hora nona fiebat, id eſt, tertia poſt meridiem, hodie vero hora ſexta, id eſt, paulo poſt meridiem. Deinde vero Synodus conſilium præbet iis, qui ad horam præſcriptam ieiunia ſeruare non poterant, ita Azor. *inſtit.moral. p.1.lib.7.c.4.quæſ.1.*

Cap. Sufficit. LIII. *Alex. II.*

1 Ex hoc text. vulgo colligitur Sacerdotem regulariter vnicam tantum Miſſam die vna poſſe celebrare, vt per S. Thom. *3 part.quæſt.83.art.2.ad 5.* S. Antonin. *3.part. tit.13. c.6.§.5.* Sot. *in 4. diſt.13. quæſt.2.art.2.* Victor. *de Euchar.§.95.* latè Barthol. ab Angelo *de examine Confeſſ. dial.5. de Miſſa, §.214. cum ſeqq.* Nauar. *in man.c.27.num.87.* Syluest. *in ſumm. verbo Miſſa,il.2.num.4.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.3. princ.num.54.* late Menoch. *de arbitr. caſu 407.* [illegible]c. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt.p.3.c.4. num.62.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.10. c.24. quæſ.8.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.351.in 1.edit. aliàs reſolut.301. in princ.in 2. edit.* Farinac. *fragm. crimin. p.1.lit.C.num.309.* Bernard. & Salzed. *in pract. c.35. in nouiſſima edit.* Bonacin. *de Sacram. diſp.4. quæſt. vlt. puncto 7.n.9.*

2 Quibus autem caſibus eodem die Sacerdoti iterum celebrare liceat, tradunt D. Antonin. *3.p.tit.13. cap.6.§.4.* Syluest. *in ſum.verbo Miſſa.2.§.7.* Sot. *in 4. diſt.13.quæſt.2. art.2.* Nauar. *in man.cap.25.num 87.* Azor. *d.q.8. verſ. excipiunt*, Henriquez *in ſum. lib.3. cap.30.*

Digitized by Google

c.30.§.7. Hieron. Llam. *in methodo curat.p.3.c.5.§.17.* Soar. *tom.3.de Sacram.diſp.*80.*ſect.* 3. Franc. Leo *d.c.4.n.64.* Aloyſ. Riec. *d.reſol.*301. *verſ. & inter logitimas cauſas*, Bonacin. *d.puncto 7.n.*10. Fr. Ludouic. Mirand. *in manuali Pralat.tom.*1.*q.*40. *art.*8. *concl.*2. Barth. ab Angelo *d.dial.5.ex §.*216.

3 *Qui verò pro pecuniis*, &c. Nullo iure indicta reperitur pœna aliqua contra clericum vno die plures Miſſas celebrantem, niſi quòd text. *in praſenti*, ait ſe non æſtimare euadere damnationem illum, qui pro pecuniis, aut ſæcularium adulationibus pluries celebrauerit vna die, quod magis pœnam æternam, quàm temporalem videtur reſpicere, ſecundùm Bernard. *d.c.35.n.*1. quare iudex pro facti qualitate, & populi ſcandalo, pœnam, quam ſibi malit plures Miſſas eodem die celebrātibus infligere poterit, vt poſt Marol. *de irregul.lib.3.c.15.n.6.* & Menoch. *in addit.ad lib.2. de arbitr.caſu* 407. concludit Aloyſ. Ricc. *d.reſol.*301. *in fine*, Poſſeuin. *de ſacrific.c.2.n.7.*

Cap. Nullus Epiſcopus. LVII.

Zachar.

1 Svbſcriptio huius text. concipiebatur, Macharius, emendata nunc eſt ex aliquibus vetuſtis Codicibus, Zacharias Papa *in Synodo Romana, c.*13.*&* 14. vt aduertit Card. Baron. *annal. Eccleſ.tom.9.anno Chriſti* 743.*pag.mihi* 116.

2 *Nullo modo audeas data oratione recedere.* De pœna Clerici Miſſam ſacram inceptam relinquentis, vide S.Th. *tom.3 p.q.*84.*art.6.ad* 1. Syluest. *in ſumm.verbo Miſſa*, §.1. Tabien. *eod.verbo* 1.§.19.*&* 31. Barthol. ab Angel. *in examine Confeſſor. dialog 5.de Miſſa*, §.558. Salzed. *in pract.c.46.à princ. in nouiſſ. impreſſ.* Fr. Emman. *qq. Regul. tom.3.q.4.art.*4 Azor. *inſtit.moral.p.*1. *lib.*10.*c.*22.*q.*1.*cum ſeq.* Villalob. *p.1.ſum.tract.8.difſic.*15.*n.*8. Hieron. Rodetic. *in compend.quaſt.Regul reſol.*25. *n.*20. Et de Sacerdote Miſſam inchoatam interrumpente, vide Nauar. *in man.c.*25.*n.*86. Poſſeuin *de ſacrific.c.2.n.*11. & alios citatos à Bonacin. *de Sacram. diſp.4.q.vlt.puncto* 10.*n.*24.

Cap. Hocquoque. LXI.

Soter.

1 HVgo huius text. deciſione permotus duos ſentit oportere præſentes adeſſe in Miſſæ ſacrificio miniſtros. Sed Hoſtienſ. Gloſſ. & communis opinio Theologorum, & Canonici Iuris interpretum, ac Summiſtarum docet vnum ſufficere præſentem, qui reſpondere queat, & hoc iam vſus comprobauit, nam Sacerdos non rarò aliquando ſacrificat, vno tantùm miniſtro adſtante, ita Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*10. *c.*29.*q.*1.

2 Ad text. verò *in praſenti*, ex Sotere Papa deſumptum variè reſpondent Doctores, in primis S.Th. 3.*p.q.*83. *art.* 3. *ad* 12. putat hoc Soteris decretum intelligi de Miſſa publica, & ſolemni, non priuata. Sed Innoc. III. *lib.2.de myſter.Miſſa,c.*25. ſic ait: *Aliud eſt neceſſitatis articulus, & aliud religionis contemptus, hoc eſt ex decreto Soteris, nullus enim ex contemptu celebrare debet vno tantùm adſtante, at dum vrget neceſſitas, Sacerdos miniſtro vno praſente celebrare poteſt.* Alexand. verò 4. *p. q.*36.*n.*5. *Quadam*, inquit, *antiquitùs ſtatuta erant ob reuerentiam tanti myſterij, qua poſtea ob vtilitatem, vel neceſſitatem antiquata ſunt.*

In gloſſ. *Ipſe tertius*, ibi, *immò & incluſus Miſſam ſolus cantare poteſt.* Notatur ad hoc quòd incluſus aliquis, vt putà Eremita, ſolus Miſſam celebrare poteſt; vt per Palud. *in 4. diſt.*13. *q.*2. *art.*1. vbi Sot. *art.*5. Azor. *d.c.*29.*q.*3. pariter reſoluentes quòd ſi grauis neceſſitas premat, Sacerdos ſacrificare ſolus poteſt. 3

Cap. Miſſas. LXIV.

Ex Concil. Agathen.

QVamvis in hoc Concilij Agathenſis decreto relato *in praſenti*, ſolius diei Dominici facta ſit mentio, ac proinde probare videatur præceptum audiendi Sacrum diebus tantùm Dominicis iure nobis eſſe datum, Eccleſia tamen hic appellatione diei Dominici vniuerſos dies omnes feſtos intelligit, idque apertè docet communis Eccleſiæ traditio, & conſtat Chriſtianorum conſenſio, ita Soar. *tom.3. diſp.*88. *ſect.*4. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.7.q.*1.*verſ.tria verò*, Bonac. *de Sacram.diſp.4.q.vlt.puncto* 11.*n.*6. latè Colluſitanus noſter Ferdinand. Paéz, qui ſuper hunc text. elegantem edidit repetitionem. 1

Totas audire. Ex hoc verbo, *totas*, non defuerunt, qui docuerint omnia Miſſarum ſacra, quæ in die feſto in aliqua Parochia fiunt, debere ſingulos Parochianos audire, vbi commodè poſſint; ſed horum opinio meritò ab omnibus confutatur. Alij dixerunt omnia Sacra, quæ in templo fiunt, debere audiri ab iis, qui ſunt in illud ingreſſi, ſi id fieri commodè queat, quod quidem omnium etiam conſenſu refellitur. Quare alij melius vocabulum, *totas*, interpretantes dicunt nihil aliud ſignificare, niſi audiendum eſſe ſacrum Miſſæ verbum, in quo duæ Miſſæ continentur, nimirum Miſſa Catechumenorum, quæ à principio vſque ad Euangelij finem protenditur, tunc enim voce Diaconi omnes Catechumeni foras excluduntur, & Miſſa fidelium inchoatur, in qua Chriſti corpus conficitur, offertur, & ſumitur, quæque ab Euangelij fine, vſque ad exitum Miſſæ producitur: ita Azor. *inſt. moral.p.*1. *lib.*7. *c.*3. *q.*1. vbi ſubdit ſibi probabilius videri, & communi conſenſu approbari, audiri oportere Miſſas totas, id eſt, integras, ita vt ſinguli ſingula Miſſæ ſacra in totum, ſiue in integrum audire debeant. Verùm hoc nō intelligitur mathematico more, vt nulla omittatur particula, ſed debet intelligi moraliter, vt ciuilitas habet humana: ita Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſ.dial.5.de Miſſa*, §.776. 2

Is verò id præſtat, qui partem Miſſæ notabilem non omittit, at contra qui omittit, minimè creditur Miſſæ ſacrum audire, ac proinde mortaliter peccat ex ſuo genere, ita Nauar. *in man. c.*21. *n.*2. Barthol. ab Angelo *de Miſſa, dialog.*5. §.777. Azor. *d. c.*3. *q.*2. Bonac. *de Sacram. diſp.4.q. vlt. puncto* 11.*n.*15. Soar. *tom.3. de Sacram. diſp.*88. *ſect.*2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*19.*n.*24. Ludou. Beja *reſp.caſuum conſcient. p.1.caſu* 20. vbi ſubdit non minus peccare, qui omittit partem notabilem Miſſæ, quàm qui totam Miſſam omittit, Fagundez *in quinque Eccleſia pracepta, prac.1.lib.2.c.6.à princip.* 3

Illa autem pars Miſſæ notabilis haberi debet, quæ includit totum Miſſæ principium, vnà cum Epiſtola, & Euangelio, quam ſi quis prætermiſerit, mortaliter peccare, non autem ſi ab initio Euangelij vſque ad Miſſæ finem audierit, tenent Syluest. *in ſumm. verbo Miſſa* 2.*q.*1. Azor. *d.c.*3.*q.*2. Coninck *de Sacram.q.*83. *art.6.n.*285. Quamvis omittentem vſque ad Epiſtolam incluſiuè dici omittere partem notabilem, ac proinde mortaliter peccare, exiſtimauerint Nauar. 4

Henriq

Henriquez, Iacob. de Graff. Soar. Nugn. & alij, quos refert, & ſequitur Bonacin. *d. q. vlt. puncto* 11. *n.* 16. Barthol. ab Angel. *d. dial.* 5. *de Miſſa*, §. 779.

Cap. Epiſcopus nullum. LXVII.

Ex Concil. Carthag. IV.

1 IN hoc text. fit mentio de Miſſa Catechumenorum, qui exinde videtur inſinuare pro eis licere Miſſam celebrare; cùm tamen in contrarium ſit conſtans Doctorum omnium reſolutio aſſerentium, non licere nobis pro Catechumenis Miſſam celebrare, prout illa conſtat conſecratione, oblatione, & ſumptione Corporis, & Sanguinis Chriſti, ita Nauar. *in tract. de Iubilae, notab.* 31. *col. pen. verſ. tertiò dici poteſt*. Steph. Durand. *de ritibus Eccleſiæ Catholic. lib.* 1. *c.* 23. *ſub n.* 14. *verſ. ſanè pro his*, Azot. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 22. *q.* 2.

2 Quia ſententia retenta reſpondetur antiquitus dici Miſſam Catechumenorum illam partem Miſſæ, quæ incipiebat à principio, vſque ad Offertorium, vt explicat Turrecrem. *in præſenti*. Poterant enim Catechumeni intereſſe Miſſæ, quovſque inciperent ſacra Myſteria, nempe vſque ad lectionem Euangelij, qua peracta mittebantur foras clamante Leuitico: *Si quis Catechumenus eſt, exeat foras*, à qua quidem Catechumenorum miſſione nonnulli Miſſam dictam putant, vt teſtantur Raban. Maur. *lib.* 1. *inſtit. cleric. c.* 32. Remig. *lib.* 1. *de offic. Miſſa*, Stephan. Durand. *de ritibus Eccleſiæ Catholicæ, lib.* 2. *c.* 1. *n.* 1. & 2.

Cap. Omnis Chriſtianus. LXIX.

Gregor. VII.

1 GLoſſ. *verbo vacuus, in præſenti text.* ait quòd ſi parochiani pauperi Parocho oblationes non præſtent, poterit Parochus diuina Officia illis denegare, eam notabilem dicit Dec. *in cap. cum inter, n.* 54. & 55. *de except.* id procedere addens, licet Preſbyter ſuis manibus victum quærere poſſit, quem ſequuntur relati à Gutier. *canon. lib.* 2. *c.* 21. *n.* 152. & ab Aluarez de Valaſco *de priuileg. pauper. p.* 2. *q.* 28. *n.* 2. Et an, & quando oblationes ſint debitæ à Parochianis, de cuius materia vide Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 60. *n.* 2. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 366. *n.* 21. metipſum *de officio, & poteſt. Parochi, c.* 24.

Distinctio II.

Cap. Cùm omne. VII.

Iulius.

1 INTER plures errores, quos aliqui ſacrificando committebant, Iulius Papa reprobat morem illorum, qui intinctam Euchariſtiam populo porrigebant pro complemento Communionis, quo quidem decreto Valent. *tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 8. *puncto* 4. §. 9. *verſ.* 10. *obſeru.* & Card. Bellarm. *tom.* 2. *de ſacram. Euchariſtia, c.* 26. *verſ.* 19. aiunt ſolùm damnari opinionem eorum, qui exiſtimabant Sacramentum hoc habere omnimodam perfectionem in altera tantùm ſpecie, ſubindéque perfectè, & complectè omni modo in altera tantùm confici, & adminiſtrari contra prædictam Chriſti Domini inſtitutionem, & ſecundò addunt textum *in præſenti* editum fuiſſe, quo tempore liberum erat omnibus communicare ſub vtraque ſpecie, ac ſubinde eodem tempore illicitum erat volentibus vtramque ſumere, præſtare tantum panem intinctum ſanguine, non verò concludit non potuiſſe Eccleſiam iuſtis adductam rationibus præcipere, vt laicis altera tantùm præſtetur, vt optimè definit Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 3. conducunt quæ dixi *ad cap. comperimus, inf. hac ead. diſt.*

Cap. Relatum. XI.

Ex Tolet. Concil. XII.

IN Conc. Toletano XII. *c.* 5. relato *in hoc text.* fuit ſtatutum vt quiſque Sacerdos quoties Miſſam celebrat, toties ſacram Communionem percipiat; ita S. Thom. *in* 4. *ſentent. diſt.* 12. *q.* 3. *art.* 2. *q.* 2. & *in* 3. *p. q.* 82. *art.* 4. Sylueſt. *in ſumma, verbo Euchariſtia* 3. §. 17. Tabien. etiam *in ſumma, verbo Communicare*, §. 11. Barthol ab Angel. *in examine Confeſſor. dialog.* 5. *de Miſſa*, §. 586. 1

Cap. Comperimus. XII. *Gelaſ.*

COmmunionis Sacramenti myſterium diuidere, qui accepta tantummodo ſacri Corporis portione à Calice ſacrati cruoris abſtinent, ex Gelaſio Pont. refert Gratianus *in præſenti*, & ex hoc loco, ac aliis *infrà* citandis, naſcitur calumnia hæreticorum aſſerentium errare Eccleſiam, quatenus laicis ſacram Communionem ſub altera tantùm ſpecie tribuit, & vſum Calicis negat, quod optimis rationibus ſancinit Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *c.* 1. *cum ſeqq.* & multi diſſerunt, qui ea de re latè ſcripſerunt, ex quibus vide Sot. *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 12. Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſor. dialog.* 4. *de ſacram. Euchar.* §. 152. *cum ſeq.* Valent. *tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 8. *puncto* 5. Card. Bellarm. *tom.* 2. *de ſacram. Euchariſt. c.* 20. *cum ſeqq.* Henriq. *in ſumm. lib.* 8. *c.* 44. Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſiæ, lib.* 2. *c.* 41. *n.* 6. *cum ſeqq.* 1

Sed prædicta Concil. Trident. ſanctione firma remanente, reſponderi poterit ad hunc text. vel cum communi agere Gelaſium de Sacerdotibus conficientibus Sacramentum, vt ſatis inſinuant verba ſummarij, ibi: *Sacerdos non debet accipere*, hi enim cum ſub vtraque ſpecie debent conficere, ita etiam ſub vtraque ſpecie debent communicare, itaque ſic interpretantur gloſſ. & Turrecrem. *hic n.* 2. *in fine*, D. Thom. *p.* 3. *q.* 80. *art.* 12. *ad* 1. Sot. *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 12. Caſtr. *aduerſus hæreſes, verbo Euchariſtia, hær. vlt.* Vel etiam reſpondetur Gelaſium reprehendere eorum errorem, qui vinum damnabili ſuperſtitione deteſtabantur tanquam fel principum tenebrarum, quem errorem tribuit Seuero Caſtr. *verbo vinum*, & alij Manichæis, adeò vt exiſtimarent ſpeciem vini ad huius Sacramenti rationem nullo modo pertinere etiam ante eius vſum, ſed ſub vna tantum ſpecie panis eſſe conficiendum contra apertiſſima verba Chriſti Domini ſub vtraque ſpecie illud inſtituentis, qui intellectus colligitur ex verbis text. ibi: *Neſcio qua ſuperſtitione*, &c. & tradit Valent. *d. puncto* 4. §. 9. *verſ. vndecima obſeruatio*, Card. Bell. *c.* 26. *verſ. vndecimò*, ſed prior magis conuenit verbis, & rationibus huius text. 2

Varia verò argumenta, quæ hæretici colligunt ex Patribus, & ſacra Pagina ad ſupradictam calumniam adſtruendam, ad ſaturitatem reſoluunt Doctores *ſuprà in principio text.* citati, & præcipuè ad auctoritatem 3

tem

tem Chriſti Domini Ioan.c.6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, reſpondent vim huius præcepti in re, non in modo conſiſtere, ſed magis placuit Concil. Trid.*d.loco* verba illa non coniunctiuè, ſed diſiunctiuè, vt ſit ſenſus, *niſi manducaueritis carnem*, &c. vel *niſi biberitis ſanguinem*, &c. qui ſenſus ſatis confirmatur ex verbis ſequentibus, vbi ſeparatim de ſola manducatione dicitur, *qui manducat hunc panem, viuet in æternum*. Ad aliam vero auctoritatem Matth.16. *Bibite ex hoc omnes*, reſpondetur non ad omnes fideles, ſed ad certum perſonarum genus, ſcilicet Apoſtolos, & Sacerdotes eſſe referenda, vt optimè confirmatur ea auctoritate Marci c.14. *Biberunt ex eo omnes*, quæ verba reſpondent prædictis Matthæi verbis, & tamen certum eſt referenda eſſe ad ſolos Apoſtolos, qui cum Chriſto præſentes erant in vltima Cœna.

Cap. Quotidie. XIII.

Auguſtinus.

1 Auguſtinus *de Eccleſiaſticis dogmatibus*, c.53.relatus *in hoc text.* ait nec reprehenſione, nec laude dignum eſſe illum, qui Euchariſtiæ Communionem quotidie accipit, de quo vide Sot.*in 4. ſentent. diſt.*12. *q.*1. *art.*10. Barth. ab Angel.*in examine Confeſſ. dial.*4. §.102.Victor.*de Sacram. n.*76. Ioſeph.Angl.*in floribus Theolog. vbi de ſuſcept. Euchariſt.concl.*2. *pag.mihi* 333. Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.*3.*princ.n.*53. Vtrùm licitum ſit quotidie ſacram Euchariſtiam ſuſcipi à laicis? vide Sylueſt.*in ſumma, verbo Euchariſtia* 3. *in fine*, Nauar.*in man.c.*21.*n.*59. Valent.*tom.*4. *diſp.*6.*q.*8. *punct.*4. *verſ. ſextò enim hæc*, Petr.Sot.*lect.*9.*de Euchar.* Vaſq.*de Euchar.diſp.*214.*c.*3.*n.*27.Soar.*tom.*3.*in* 3. *p.diſp.*69.*ſect.*4. Henriq.*in ſum.lib.*8.*c.*53. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*29.*n.*69.Bonac.*de Sacram.diſp.*4.*q.*4.*punct.*2. *n.*16.Ludou.de San Iuan *p.*1. *ſum. tract. de Euchar. q.*7. *art.*12. *pag.*178. *cum ſeq.*Filliuc.*in quæſt. moral.tract.*4. *c.*7.*n.*199 Poſſeuin.*de officio Curati*, *c.*8.*n.*10. Anton.de Literat.*in ſumma ſummarum*, *p.*2.*c.*22.*n.*9. Villalob.*in ſum.tract.*7.*diffic.*41.latè Ioan. Sanct. *in ſelectis, & practicis diſputat.diſput.*22. *per tot.* Celebrare autem quotidie conſultius eſt exemplo Zachæi, qui gaudens Chriſtum excepit in domum ſuam, quàm exemplo Centurionis, qui dixit: *Domine non ſum dignus*, &c. *Matth.c.*16. ob reuerentiam abſtinere, niſi ex frequenti ſumptione ſentiret in ſe minorem reuerentiam huius Sacramenti, quia tunc monendus eſt, vt quandoque abſtineat. Vide Nauar. *in man.c.*23.*n.*88. Soar. *tom.*3.*de Sacram.diſp.*80.*ſect.*2.Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.*1.*lib.*2.*c.*39.*n.*12. Barthol. ab Angelo *dialog.*4. *de Sacram. Euchariſtia*, §.96. & *dialog.*5. §.232. Azor. *inſtit.moral. p.*1.*lib.*10.*c.*24. *q.*3. Coninck. *de Sacram. q.*83.*art.*2.*dub.*2. qui excipiunt aliquos dies in quibus Miſſa non celebratur.

Cap. Omnis homo. XXI.

Ex Concil. Eliberit.

1 In Concilio Eliberitano relato *in hoc text.* dicitur quod debet homo ante Communionem à propria vxore abſtinere tribus, aut quatuor, aut octo diebus: at hoc non fuiſſe præceptum, ſed tantùm conſilium, ac proinde non obligare, poſt gloſſ.*in præſenti*, tenent S. Antonin. *p.*3.*tit.*13.*c.*6.§.10. Sylueſt.*in ſumm. verbo Euchariſtia* 3.§.43.Sot.*in* 4.*ſent.diſt.*12.*q.*1.*art.*7. Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſor. dialog.*4. *de Sacram. Euchariſtia*, §.231. quamvis Alex. de Neuo poſt Butr.*in rub de ſponſalib.n.*28.teneat textum *in præſenti*, obligare ſub mortali peccato. Conuenientiſſimum tamen erit poſt copulam coniugalem abſtinere ea die à Communione, niſi adſit aliqua iuſta cauſa, vt bene aduertunt Soar.*tom.*3. *de Sacram. q.*80.*art.*8. *ſect.*2. *in fine*, Sanch.*de matrim.lib.*9.*diſp.*13.*n.*4.

Gloſſ.*verbo abſtinere, in præſenti text.* concludit minimè eximi coniugem à debiti reddendi obligatione, eo quod illa die Euchariſtiam recepturus ſit, cùm non ſit præceptum, quod *in hoc text.* continetur, ita Turrecrem.*hic n.*3. Alex. de Neuo *in rub.de ſponſalib.n.*18. Dom.Sot.*in* 4.*diſt.*32.*quæſt.vnic.art.*3. Petr.Sot.*lect.*16. *de matrim.verſ.ſequuntur circumſtantia*, Henriq.*in ſum. lib.*8.*de Euchariſtia*, *c.*51. §.3. Sanch.*de matrim. lib.*9. *diſp.*13.*n.*9. a

Cap. Tribus gradibus. XXIII.

Clemens.

Gloſſ. *verbo miſcere, in præſenti text.* differit an Chriſtus deſcẽdat in ſtomachum ſumentis ſacroſanctum Sacramentum Euchariſtiæ, de quo vide Palud.*in* 4.*diſt.*9.*q.*1.*n* 25 Sylueſt. *in ſum. verbo Euchariſtia*, *il.*3.*n.*3.*cum ſeqq.*Angel.*eod.verbo*, *il.*3.*n.*9.Steph.de Gaët.*in repet.cap.ad limina* 30. *q.*1. §.6. *n.*109. Sebaſt. Medic.*in ſumm.omnium hæreſum*, *verbo hoſtia*, Læl. de Zanch.*de priuileg. Eccleſ. priuil.*129. *n.*3. Rebuff.*in repet.cap. omnis vtriuſque ſexus*, *de pœnit. & remiſſ. verſ. immo dicunt quidam*, *pag.mihi* 569.Viuald.*in candel.aureo*, *tit.de Sacrament. Euchariſtia*, *n.*37.& 131. 1

Cap. Si per negligentiam. XXVII.

Ex decreto Papæ Pij.

Agitur *in hoc text.* qualiter debeat puniri Presbyter, vel miniſter ſi per eorum negligentiam aliquid de ſanguine Chriſti ſtillauerit ſuper terram, vel ſuper Altare, de quo vide Barth.ab Angelis *in examina Confeſſorum*, *dialog.*5.*de Miſſa*, §.723.S. Thom.*in* 3.*p. q.*83.*art.*6 *ad* 7.Bernard. *in pract. Canon.c.*42.*in nouiſſ. impreſſ.* vbi aſſerit quod pœna ſtatuta *in præſenti text.* cum ſit Canonis antiqui, & quæ magis videtur pœnitentiæ foro quàm iudiciali prouidere, ſi caſus occurrit, vt in iudicium deducatur, tunc iudex attenta facti qualitate, & adſtantis populi notitia, vel ſcandalo, & Sacerdotis culpa, vel negligentia, pœnam moderabitur, vel augebit, prout æquius ſibi viſum fuerit, Capell. Tholoſan. & *ibi* Aufrer. *deciſ.* 218. *incip. Item fuit quæſitum qua pœna*, Perez *ad tit.*8. *lib.* 8. *Ordin.pag.*210.Menoch.*de arbitr.caſu* 409. 1

Cap. Si quis per ebrietatem. XXVIII.

Ex Pœnitentiali Bedæ Presbyt.

De pœnitentia euomentis Euchariſtiam ob ebrietatem, ac voracitatem agit text. *in præſenti*, quem latè interpretantur S. Antonin. 3. *p.tit.*13.*c.*6.§.3. Barthol. ab Angel. *in examine Confeſſ. dial.* 5. *de Miſſa*, §.724. Bernard. *in pract. Canon. c.*41. *in nouiſſ. impreſſ.* Stephan. Aufrer. *in addit. ad Capell. Tholoſan. q.* 218. Menoch.*de arbitr.caſu* 405.Farin. *fragment.crimin. p... lit.C*, *n.*260. 1

Cap. Inſtitutio. XXXI.

Ex Concil. Gerundenſ.

1 VIde dicta *ad cap. de his, ſuprà 12. diſt.*

In gloſſ. *Inſtitutio*, ibi, *ſolet quæri quare inſtituta fuerunt Sacramenta Eccleſiaſtica cum abſque eiſdem Deus poſſet humano generi vitam æternam gratis donare.* Ex his verbis colligitur Sacramentorum inſtitutionem non vtique fuiſſe abſolutè neceſſariam, vt ſine ipſis quiſquam ſaluari nequiuiſſet, vt per Ioſeph. Angl. *in floribus Theolog. p. 1. q. 2. de inſtit. n. 1.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Sacram. in genere, c. 22. verſ. ſi igitur,* quamvis neoterici Theologi putauerint eam neceſſariam fuiſſe neceſſitate conſequentiæ, quia ſic Deus ordinauerat, quorum ſententiam refellunt Gabr. *in 4. ſent. diſt. 1. q. 1.* & Sot. *eadem diſtinct. q. 2. art. 1.* prout eos citat Campan. Epiſcopus Laqoedonenſis *in diuerſor. iuris Canon. rub. 1. n. 8.* vbi *n. 9.* plures cauſas inſtitutionis Sacramentorum refert.

Cap. Liquidò apparet LIV. *Aug.*

1 AVguſtinus *in lib. reſponſionum ad Ianuarium, c. 6.* relatus *in hoc text.* admonet vt Sacramentum corporis Chriſti non niſi ieiuni debeamus accipere, de quo Victor. *de Sacram. n. 73.* Azor. *inſtit. mor. p. 1. lib. 10. c. 30. q. 2.* Barth. ab Angel. *dial. 4. §. 203. & dial. 5. de Miſſa, §. 198.* Bonac. *de Sacram. diſp. 4. q. 6. punct. 2. n. 5. cum multis ſeqq.* Zambr. *de caſibus in art. mortis, c. 3. dub. 1. n. 1.* Paul. Layman *in Theolog. moral. lib. 5. tract. 4. c. 5. n. 3.* metipſum *de offic. & poteſt. Parochi, c. 20. n. 37.*

Cap. Scenicis. XCVI.

Ex Concil. Carthag. III.

1 VIde Barth. ab Angelo *in examine Confeſſariorum, dial. 4. de Sacram. Euchariſt. §. 57.* vbi ex hoc text. colligit quòd tam publicis, & notoriis peccatoribus, quàm publicis excommunicatis poteſt in articulo mortis Euchariſtia exhiberi.

Cap. In Altari. XCVII. & vlt.

Ex Concil. Vrbico.

1 DEcidit hic text. vt in Altari, in quo Epiſcopus Miſſam cantauit, Presbyter eodem die aliam celebrare non præſumat, de quo Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 27. q. 10.* Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 28. §. 1.* Bonac. *de Sacram. diſp. 4. quæſt. vlt. punct. 9. n. 15.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 1. lib. 3. c. 22. n. 5.* vbi intelligit de Miſſa ſolemni, & Pontificali, quem refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 24. n. 1. ante verſ. Sacerdos, ſecundum Lugdun. impreſſ.*

Distinctio III.

Cap. Rogationes. III.

Ex Concil. Aurel.

1 COncilium Aurelianenſe I. c. 29. relatum *in hoc text.* ſtatuit, vt triduo ante Aſcenſionem Domini, quo Litaniæ fiunt debeant homines ieiunare, & vti cibis quadrageſimalibus, at Durand. *in ration. diuinorum, lib. 6. c. 105. n. 7. ad fin.* & Syluest. *in ſum. verbo ieiunium, n. 5. in fine,* aduertunt ieiunium his tribus diebus Rogationum indici ex conſilio, & non præcepto Eccleſiæ, Couar. autem *lib. 4. var. c. 20. n. 16. ad fin.* ait, ieiunium horum dierum Rogationum moribus ſublatum eſſe. In Luſitania verò huiuſmodi triduanum ieiunium non in deſuetudinem abiit, ſed pro quodam religionis ſtudio colitur, & obſeruatur, maximè in priuilegio Aſcenſionis Dominicæ, & in aliis duobus diebus à carnibus abſtinetur, quod de aliquibus Prouinciis Hiſpaniæ, Galliæ, & Germaniæ atteſtatur Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 7. c. 15. quæſt. 4.*

2 *Et ancillæ ab opere relaxentur.* Nota quòd olim tres Rogationum dies qui proxime diem Aſcenſionis Dominicæ præcedunt, dies feſti habebantur, ac proinde ſerui, & ancillæ cogebantur ab operibus, & omni labore ceſſare; ſed poſtea ij dies conſuetudine feſti eſſe deſierunt, & ſic nemo amplius hiſce diebus rem diuinam audiendi tali lege tenetur, ita Azor. *d. p. 1. lib. 7. c. 4. quæſt. 2. verſ. quæres an tribus*, Ferdinand. Paez *in repet. cap. Miſſas, de conſecr. diſtinct. 1. n. 36. cum ſeqq.*

3 De origine, & inſtitutione harum Rogationum, qui plura ſcire cupit, conſulat Guillelm. Durand. *in ratione diuinorum Offic. lib. 6. c. 102.* Lap. *alleg. 20.* Polydor. Virgil. *de inuentor. rerum lib. 6. c. 2.* Alciat. *lib. 9. Parerg. c. 11.* Conrad. Brun. *de cærem. Eccleſiæ, lib. 5. c. 1. verſ. ad eandem etiam rationem*, Cou. *var. lib. 4. c. 20. n. 16.* Fr. Hieron. Roman. *lib. 5. de Republ. Chriſtiana, art. 12. pag. 247.*

Cap. Sabbato. XIII. *Innoc.*

1 INnocentius Papa *epiſt. 1. ad Decretum, c. 4.* relatus *in hoc text.* ait quòd ob reuerentiam ſepulturæ Dominicæ Sabbato ieiunare debemus, de quo vide Cou. *lib. 4. var. c. 20. n. 8.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 45. art. 3.* Sayr. *in claui Regia, lib. 7. c. 1. n. 6.*

2 *Vt traditio Eccleſiæ habeat, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Eccleſiæ traditio habet, Sacerdotes non debere celebrare biduo, quod proximè Paſcha antecedit, videlicet die Paraſceues, & Sabbato ſancto, vt per Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 39. n. 13.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 30. n. 35. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 24. q. 3.* Bonac. *de Sacram. diſp. 4. q. 7. punct. 2. num. 17.*

3 De die Paraſceues prohibitio hæc omni, & quocumque caſu procedit, quia illa die Paſſio Domini ab Eccleſia recolitur, prout realiter geſta eſt, & ideo non repræſentatur myſticè per conſecrationem huius Sacramenti, vt per Durand. *in rationali diuinorum, lib. 6.* c. 79. Soar. *tom. 1. de Sacram. diſp. 80. verſ. ſecundus dies,* Vaſq. *tom. 3. diſp. 232. c. 2. n. 17. &* 18. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. c. 9. n. 170.* de Sabbato autem non eſt tam præciſa, quia multi exiſtimant non eſſe peccatum mortale eo die priuatim celebrare, quia iam hæc prohibitio abrogata eſt, & ideo per ſe licere ſecluſo ſcandalo, reſoluunt Sot. *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 2. verſ. ſecundò agitur,* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 245. concl. 3.* Petr. Ledeſm. *in ſum. p. 1. vbi de Sacram. Euchariſt. c. 19. dub. 3.* Gutier. *d. c. 1. n. 36.* Ægid. de Coninck *de Sacram. q. 83. art. 2. dub. 2. n. 210.* Soar. *d. diſp. 80. ſect. 2. in fine.* Verùm id minimè licere per hunc text. tenent Nau. *in man. c. 25. n. 88.* Franeol. *de horis can. c. 10. n. 8. & 9.* Vaſq. *d. tom. 3. diſp. 223. c. 2. n. 23.* Valer. Regin. *d. lib. 29. c. 9. n. 170.* Quare in hoc ſtandum eſſe conſuetudini locorum receptæ, tradunt Azor. *d. c. 24. q. 4.* & Bonac. *d. punct. 2. n. 18.*

Do

Digitized by Google

De feria quinta Hebdomadæ ſanctæ nullus dubitat poſſe in ea ſecutè Sacerdotes celebrare, quamvis prudens conſilium ſit ſecretò, & abſque concurſu populi id facere. Sot. *d. art. 2. verſ. ſecundo arguitur*, Nauar. *d. n.* 88. Gutier. *d. cap.* 30. *n.* 36. *in princ.* Sà *verbo Miſſa, n.* 3. Soar. *d. diſp.* 80. *ſect.* 2. *verſ. ſupereſt*, Regin. *d. lib.* 29. *n.* 170. Ægid. *d. q.* 82. *art.* 2. *n.* 210. Azor. *d. c.* 24. *q.* 5. Vaſq. *d. tom.* 3. *diſp.* 232. *c.* 2. *ex n.* 14. vbi ſubdit, eo die ſolum licere celebrare antequam Miſſa ſolemnis ſit finita.

Cap. Ieiunia, XVI.

Ex Dictis S. Apollonij.

1 QVarta, & ſexta feria ſeruanda eſſe ieiunia decidit text. *in præſenti*, qui reperitur apud Palladium *in vita Apollonij Abbatis*, ſed hoc neceſſitatis fuit illo tempore primitiuæ Eccleſiæ, hodie verò eſt conſilij, vide Couar. *lib.* 4. *var. c.* 20. *n.* 8. Fr. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana, lib.* 5. *c.* 10. Soar. *de Relig. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 6.

Cap. Crucis. XIX. *Euſeb.*

1 DE feſtiuitate inuentionis Dominicæ Crucis agit hic text. de qua latè Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 26. *à princ.* Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 7. *n.* 10.

Cap. Aquam. XX. *Alex. V.*

1 QVare ſit inſtitutum, vt aqua ſale conſperſa ſanctificetur, oſtendit Alexander Papa V. à Petro *epiſt. c.* 5. relatus *in hoc text.* quem citat Paul. Fuſc. *de viſit. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 3. Plura de vi, & effectibus ſalis eleganter congerit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 179.

De aquæ benedictæ quatuor generibus, & eius effectibus, antiquoque vſu in Eccleſia contra dæmones, vide Doctores, quos plene citaui *in collect. ad c. aqua* 9. *de conſec. Eccleſ. vel Altaris.*

Cap. Noſſe. XXI. *Pius IX.*

1 PIus Papa IX. à Petro Apoſtolo *in primo ſuarum Decretalium*, relatus *in hoc text.* ſtatuit ob Reſurrectionem Dominicam, quæ ipſo die Dominico contigit, Paſcha à Chriſticolis celebrandum eſſe Dominico die, ita referunt Cou. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 1. *col.* 5. *verſ. item illud*, Azor. *inſtit. moral p.* 2. *lib.* 1. *c.* 3. *q.* 4.

Cap. In Celebritatem. XXII.

Victor XIII.

1 VIctor Papa XIII. à Petro *in primo Decretali ſuo*, ſtatuit vt feſtum Dominicæ Reſurrectionis celebretur ſolemniter primo die Dominico ſequenti poſt decimam quartam lunam primi Hebræorum menſis, ſicuti referunt Euſeb. *lib.* 5. *Eccleſiaſt. hiſtoriæ, c.* 22. Couar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *num.* 1. *col.* 5. *verſ. item illud*, Azor. *inſtit. moral p.* 2. *lib.* 1. *c.* 3. *q.* 4. Soar. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 3. & 5. ex quibus Couar. *citato loco*, hoc accipiẽdum eſſe ait, vt à decimaquarta luna ad vigeſimamprimam die Dominico Paſcha noſtrum celebretur, & modò dies is Dominicus, non contingat, nec decimaquarta, nec decimaquinta luna, quòd ſi contigerit, ad ſequentem diem Dominicam differtur iſthæc ſolemnitas, ex D. Auguſtino, qui hoc ipſum eleganter explicat *in quæſt. ex nouo Teſtamento, cap.* 84. *tom.* 4. & Anſelmo *lib.* 2. *de imagine mundi, cap.* 24. nam à decimaquarta luna ad veſperam, vſque ad decimamquintam lunam peractam dies hic ſolemnis agebatur, & ideò ne ipſos Iudæos Chriſtiani imitemur, hoc ab antiquis Patribus piè, & catholicè inſtitutum eſt.

Alia diuinarum. Notatur ad hoc quòd ius Canonicum lato quodam dicendi modo diuinum ius aliquando dici ſolet, vt per Couar. *pract. c.* 31. *num.* 2. *verſ. tertia.*

Distinctio.

Cap. Per Baptiſmum. II. *Auguſt.*

COncordat Concil. Trid. *ſeſſ.* 5. *de peccato originali*, ibi, *manere autem in baptizatis concupiſcentiam*, &c. vide Henriquez *in ſumma, lib.* 2. *cap.* 16. §. 2. & 7. Ægid. de Conink *de Sacram. tom.* 1. *q.* 69. *art.* 3. *num.* 6. Iul. Lauor. *de Indulg. p.* 2. *cap.* 3. *n.* 22. & 23. 1

Nota Baptiſmum de facto non auferre pœnalitates in hac vita, vt experientia docet, habere tamen virtutem eas auferendi, & ipſius virtute auferendas eſſe reſpectu iuſtorum in Reſurrectione, quando mortale hoc induet immortalitatem, vt per Philiarc. *de officio Sacerd. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 9. Valer. Reginald. Soar. Coninch. & alios, quos refert, & ſequitur Bonac *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 7. *n.* 7. vbi præmittit ad ſupradictorum intelligentiam poſt peccatum Adami remanſiſſe in homine quoſdam defectus contractos per peccatum originale, qui defectus appellantur pœnalitates, quales ſunt concupiſcentia inordinata, mors, ægritudines, & ſimilia. 2

Cap. Firmiſſimè. III. *Auguſt.*

SAnctus Auguſtinus *in lib. de Fide ad Petrum Diaconum, c.* 29. relatus *in hoc text.* ait, quod omnes homines per concubitum viri & mulieris conceptos cum peccato originali ab Adam deriuato naſcuntur; quam ſententiam exornat latè D. Ferdinandus de Hoieda nobilitate & ſcientia apprimè præditus *in peculiari relect. ad hunc text.* quam pro ſua benignitate, dum Matriti eſſem, ad me miſit, in cuius poſteriori parte agit de præſeruatione dicti peccati in immaculata, & puriſſima Beatæ Mariæ conceptione, de qua latè egimus *in coll. ad Concil. Trid. ſeſſ.* 5. *de peccato originali*, ideo ad illum locum lectorem remittimus. 1

Cap. Ex quo inſtituta. VI.

NOta gratiam in Baptiſmo productam non ſolùm remittere peccatum originale, ſed etiam peccata actualia, quæ commiſſa ſunt ante Baptiſmum, vide Barbol. ab Angel. *de Baptiſmo, dialog.* 2. §. 156. Petr. de Ledeſma *in ſum. p.* 1. *de Sacram. vbi de Baptiſmo, c.* 19. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Baptiſmus, n.* 24. Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 7. *n.* 4. 1

An autem, & quando ſuſceptio ſancti Baptiſmi liberet quem à pœna ſpirituali, vel etiam à pœna temporali, vide S. Thom. 3. *part. q.* 69. *art.* 2. Dec. *conſ.* 130. *incip. Proponitur quod Iudæus*, Clar. §. *fin. q.* 51. *num.* 10. Couar. *lib.* 2. *var. c.* 10. *ſub n.* 4. Auil. *ad cap.* 25. *Prætor. in gloſſ. la pragmatica, n.* 21. Angl. *in floribus Theolog. q.* 4. *de effectu Baptiſmi, art.* 1. *concl.* 2. latè Brun. à Sole *in quæſt. legalib. quæſt.* 18. Petr. de Ledeſma *d. cap.* 19. *verſ. tercera concluſion.* Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 45. Sanchez *de matrim. lib.* 10. *diſput.* 3. *n.* 5. Farin. 2

*in praxi crimin.p.3.q.98.n.150.*Bonacin.*d.puncte 7.n.3.* Iul. Lauor.*de indulgent.p.2.c.3.n.12.* Anton Ricciul.*de iure perſenarumextra gremium Eccleſia exiſtentium,lib.4. c.58.n.17.*

Ad ſignificationem. Vide Sayr. *de Sacram. in genere lib.5.c.2.art.3.pag.438.*

Cap. Illud. VII.

1 AVguſtinus *de libere arbitrio, lib.1.c.23.* relatus *in hoc text.* ait quòd prodeſt Baptiſmus paruulis, qui moriuntur ante tempus diſcretionis, qui ſaluantur in fide offerentis, & Concil. Trid. *ſeſſ.7. de Baptiſme, can 13.* anathematizat illos, qui dixerint paruulos, eo quòd actus credendi non habent, ſuſcepto Baptiſmo inter fideles computandos non eſſe, ac propterea cùm ad annos diſeretionis peruenerint, eſſe rebaptizandos, vide Iodoc. Cocc. *tom.2. ſui theſauri Catholici lib.5. art.6.* Balduin. iun. *ſuper opera controuerſ.* Bellarm. *p.2. lib.2.c.2. verſ.de prima quaſt.* Ægid. de Coninck *de Sacrament.tom.1 q.68.art.9.n.18.* Valer. Reginald.*in praxi fori pœnitent.lib.27.n.34.* Pagan. Gaudent. *de dogmat,& ritibus veteris Eccleſ.c.50.*

Cap. De Catechumenis. XV. & ſeqq.

Ex Gerund. Concil.

1 EX Concil. Gerund.*c.4* refert Gratianus *in præſenti,* Baptiſmum Catechumenis ſolemniter eſſe conferendum in ſolemnitate Paſchali, & Pentecoſtes, latè Anton. Ricciul.*de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent.lib.3.c.3.per tot.* vbi declarat diuerſimodè, vt ſcilicet non procedat in pueris, & in caſibus neceſſitatis, vel quando baptizandi apparent perfectè inſtructi in Fide.

Cap. Conſtat. XIX. *Iſidor.*

1 ISidor *de offic.lib.2.cap.24.* relatus *in hoc text.* oſtendit miniſtrum Baptiſmi ex officio eſſe Sacerdotem, & tradunt S. Thom. *3.p.q.67.art.5.* Henriq. *in ſum.lib.1. c.28.§.1.* Philiarc.*de offic.Sacerd.p.2.lib.1.c.8.* Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.27.c.6.n.37.* Bonac *de Sacrament.diſp.2.q.2.puncte 5.n.2.* Paul. Layman *in Theolog.morali,lib.5.tract.2.c.7.n.2.* Ego ipſe *de officio,& poteſt.Parochi,c.18.ex n.1.*

Cap. In neceſſitate. XXI. *Auguſt.*

1 AVguſtinus ad Fortunatum relatus *in hoc text.* tradit etiam laicos neceſſitate cogente baptizare poſſe, vide Valent.*tom.4.diſp.4.puncto 1. verſ. tertij generis*, Bartho.ab Angelo *de examine Confeſſar. dialogo de Baptiſmo,§.139.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.2. lib.1.c.1.n.29.* Chamer.*de Baptiſme,c.4.dub.2.* Sayr. *de Sacram in genere lib.2.c.8.q.2.art.1.* Bonac. *de Sacram. diſp.2.q.2.puncte 5.n.4.*

Cap. Romanus Pontifex. XXIII.

Iſidorus.

1 COllige ex text. paganum poſſe validè conferre Baptiſmum modò intentionem habeat baptizandi, vt per Victor.*de Sacram.Baptiſmi.n.24* Sayr.*de Sacram. in genere, lib.2.c.5.art.3.* Bonacin.*de Sacrament. diſp.2. q.2.puncto 5.n.6.* vbi ſubdit peccare adultum recipientem Baptiſmum à pagano propter periculum illum non recipiendi defectu intentionis, aut propter periculum ſcandali.

Cap. A quodam Iudæo. XXIV.

Nicolaus.

NIcolaus ad conſulta Bulgarorum *cap.104.* relatus *in hoc text.* definit, ſi in nomine Chriſti aliquis baptizetur, non debere iterum baptizari, quod eſt dicere Baptiſmum in nomine Chriſti miniſtratum ratum eſſe, ac firmum, contra id, quod habetur *in cap. multi, & in c.ſi re vera, & in c.in ſynodo, hac ead.diſt.* quæ iura probant inualidè baptizare, qui baptizat in nomine Chriſti, ſeu in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis, & per ea ſic reſoluunt Victor.*de Baptiſmo,concl.16.* Henriquez *in ſum.lib.3.c.8.num.1. & c.11.n.1.* Soar. *tom.3.diſp.11.ſect.3. concl.1. & ſect.4. verſ.in hac re,* Chameroi.*de Baptiſme,c.3.dub.7.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Bonac.*de Sacram. diſp.2.q.2.puncte 4. num.7.* 1

In primis aliqui citati à Valent. *tom.4. diſp.4. q.1. puncto 3.* explicant hoc modo baptizatos à Pagano ſub nomine Trinitatis, vel Chriſti tantùm non eſſe rebaptizandos abſolutè, ſed ſub conditione. 2

Alij verò meliùs, vt ſunt Sot.*in 4.diſt.3.q.vnic.art.6. ad fin.* Henriq. *in ſumm.lib.2. cap.10.§.2. & 3.* Soar. *tom.3.in 3.p.diſp.21.ſect.1.num.3.* Bonacin. *d.puncte 4. ſub num.8. verſ. reſpondeo ex reſponſione*, textum in præſenti dum habet baptizatos à Pagano non eſſe rebaptizandos, ſi baptizati ſint in nomine Trinitatis, eſſe intelligendum, expreſſo ſcilicet nomine Trinitatis, Patris, Filij & Spiritus ſancti, aut tantùm in nomine Chriſti; videlicet loco Filij expreſſo Chriſti nomine, ſic dicendo: Ego te baptizo in nomine Patris, & Chriſti, & Spiritus ſancti. Qui quidem explicandi modus neceſſariò tenendus, ac Nicolaus I. *in hoc text,* ita eſt exponendus, ſicut intelligitur S. Ambroſius, prout ipſe inſinuare videtur; Sanctus autem Ambroſius nunquam dixit valere Baptiſmum in nomine Trinitatis, non expreſſis perſonis, ſeu nominibus Trinitatis, aut tantùm in nomine Chriſti, ſed ſæpiùs *in lib. de ſanctis Sacramentis* dixit hanc eſſe formam: *Ego te baptiZo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Ergo eodem modo dicendum eſt intellexiſſe Nicolaum, qui eundem Ambroſium pro ſe allegat, & profitetur ſic expoſuiſſe. Doctoris enim dictum eſt intelligendum ſecundùm doctrinas, & auctoritates, quas allegat, ad not.per Bart.*in l. non ſolum, §. ſi liberationis verba,n.7.ff.de liberat.leg.* Alex.*conſ.31.n.9.vol.4.* Surd. *conſ.177.n.21. & dec.126.ſub n.12.* Anton. Monach. *Florentina dec.49.n.10.& Bononien. deciſ.40. puncte 7. num.44.* 3

Verùm quamvis hic vltimus explicandi modus ſit probabilis, & defendi poſſit, probabilior tamen eſt ille, quem adducit Azor. *inſtit.moral.p.2.lib.5.c.5.q.3. verſ. quartò obiicitur*, dum ait Nicolaum *in præſenti*, reſpondiſſe ad quæſtionem ſibi propoſitam, an baptizatus à Pagano, vel Iudæo verum Baptiſmi ſacramentum ſuſcepiſſet, verè baptizatum fuiſſe ſi in nomine Chriſti baptizatus fuit Baptiſmo Chriſti, non igitur definiuit valere Baptiſmum nomine Chriſti datum, ſed ratum eſſe Baptiſmum, ſiue à Pagano, ſiue à Iudæo collatum, dummodo is Paganus, vel Iudæus baptizauerit Baptiſmo Chriſti, & non Baptiſmo Ioannis, vel alicuius alterius, & ideò rationem reddidit Nicolaus, quia Baptiſmus, inquit, non eſt illorum, qui baptizant, ſed Chriſti, cuius auctoritate

ritate inſtitutus eſt Baptiſmus, & cuius virtutem habet, & ideo dicit, ſicut *in actibus Apoſtolorum* legitur, ſignificans Baptiſmum valere virtute Chriſti datum, ſicut valebat cùm Apoſtoli baptizabant in nomine Chriſti, hoc eſt, cùm conferebant Baptiſmum Chriſti auctoritate inſtitutum, & eius virtute vim habentem.

Cap. Sanctum. XXXVI.

Auguſtinus.

1 DEclaratur *in cap. verbum, de pœnitent. diſtinct. 1. num. 3.*

Cap. Tunc valere. XLII.

1 AVguſtinus *lib. 1. de Baptiſma, cap. 21.* relatus *in hoc text.* tractat quando proſit Baptiſmus ei, qui ficte illum accepit, de quo Victor. *de Sacram. vbi de Baptiſmo, num. 19.* Conat. *in cap. alma mater, p. 1. §. 4. n. 9. & 13.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. quaeſt. 19. num. 4.*

Cap. Ante Baptiſmum. LV.

Rabanus.

1 PRobat hic text. quod catechiſmus conuenienter debet præcedere Baptiſmum, vt per D. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 2.* vbi Durand. Bonau. & Sot. *q. 2. art. 1.* Syluest. *in ſum. verbo Catechiſmus, verſic. quartò quæritur*, latè Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. lib. 3. c. 2. per tot.* vbi *n. 4.* per *cap. baptizandos, & cap. non liceat, hac ead. diſt.* obſeruat vt catechumenus admittatur ad Baptiſmum, non eſſe opus quòd diſcat in particulari omnia, quæ ſunt fidei, ſed ſatis eſſe ſi ſumma quædam capita intelligat, & principia communia, veluti Symbolum Apoſtolorum, legis Decalogum, Orationem Dominicam, Chriſti aduentum, Paſſionem, iudicium futurum, & cætera huiuſmodi, & *num. 5.* per *cap. ante viginti, hac ead. diſt.* aduertit ſatis eſſe ſi per viginti dies ante Baptiſmum ſpecialiter inſtruantur in fide, & deinde admittantur ad Baptiſmum.

De catechiſmo vide Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 11. à princ.* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcientiæ, p. 2. caſu 16.*

Cap. Non plures. CI.

Ex decreto Leonis.

1 QVamvis priſca Canonum ſtatuta, de quibus *in hoc text. & in cap. quod autem, ſup. 30. q. 4.* voluerint quòd in Baptiſmo vnus tantùm patrinus adhiberetur, tamen ad ſummum, vnum ſcilicet virum, vnámque fœminam adhiberi poſſe cenſuit Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. c. 2.* explicant Poſſeuin. *de officio Curati, c. 6. n. 32.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg. 30. n. 40.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 57.* Cuius præcepti tranſgreſſionem adhibendo plures patrinos eſſe peccatum mortale, tenent Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 226 n. 1.* Bonac. *de matrim. q. 3. puncto 5. §. 2. n. 32.* & deciſum refert. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib. 4. tit. 15. l. 1. de matrim. n. 84.* Ego ipſe *d. alleg. 30. n. 44.* quicquid dicat Sanchez *d. lib. 7. diſp. 57. n. 6.* Si tamen de facto plures duobus ſuſcipiant baptizatum de Baptiſmo, cum omnibus contraheretur cognatio ſpiritualis, ſicuti tradunt Sayr. *in floribus deciſ. ſub tit. de cognat. ſpirit. deciſ. 4.* Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. c. 25. §. 5.* Armendar. *d. l. 1. de matrim. n. 82.* Ego ipſe *d. alleg. 30. n. 45.*

Et cùm Epiſcopus ſuper Conciliari diſpoſitione facultatem diſpenſandi non habeat, ideò meritò diſpenſare non poterit, vt duo viri, vel duæ fœminæ ſimul ſuſcipiant, vt benè reſoluunt Sanchez *dict. lib. 7. diſp. 57. n. 7.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Baptiſmus, §. 4.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. in append ad lib. 4. n. 89.* Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 154.* Bonac. *d. §. 2. n. 33.* Fernand. *in examine Theolog. moralis, p. 3. c. 2. §. 6. n. 2.* Armendar. *d. l. 1. de matrim. n. 75.* vbi *n. 80.* deciſum refert quòd vnus procurator, qui ſit viri, & alter qui ſit procurator mulieris baptizatum de ſacro fonte ſuſcipere poſſunt, ſed non duo viri, nec duæ mulieres, vnuſquiſque tamen proprio nomine, vir loco mulieris, vel mulier loco viri; & hoc caſu cognatio contrahitur à mittente, non verò à procuratore, vt cenſuit S. Congr. Conc. *in Tudertina 16. Martij 1630.* cuius memini *in tract. de officio, & poteſt. Parochi, c. 18. n. 25.* 2

Cap. In baptiſmate. CII.

Ex Concil. Moguntino.

PRobat hic text ſuſceptores in Baptiſmo debere eſſe baptizatos, & in Confirmatione iam confirmatos, aliàs ex tali ſuſceptione nullam contrahi cognationem, ita Nauar. *in man. c. 22. n. 36. & conſ. 3. n. 1. de Baptiſma, in antiq. aliàs conſ. 1. n. 1. de cognat ſpirit in nouis*, Henriquez *in ſum. lib. 12. c. 3. §. 4.* plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim lib 7. diſp. 60. num. 7.* quibus addo Vgolin. *de officio Epiſcopi. c. 25. §. 1. n. 2.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 3. q. 6. n. 6. & 7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 15*... Fernand. *in examine Theologia moralis, p. 3. c. 2. §. 9. n. 4. & §. 10. num. 4.* Ægid. de Coninch. *de Sacram. tom. 2. diſp. 12. n. 25.* Baſil. Pont. *de impedim. matrim. c. 24. §. 1. verſ. illud*, Bonac. *de matrim. q. 3. puncto 5. §. 2. n. 19.* metipſum *de officio, & poteſt. Parochi, c. 18. n. 27.* 1

Cap. Non licet Abbati. CIII.

Ex Concil. Antiſiod.

COllige ex text. Abbates, vel Monachos commatres habere non poſſe, nec de Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſcipere filios, vt per Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 60. n. 21.* Poſſeuin. *de officio Curati, c. 6 n. 27. verſ. ſecundà*, Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo Religioſus, pag. 225. in fine*, Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 3. q. 6. num. 10.* Valer. Regin, *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 157. verſ. quartò*, Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 43. art. 1. in concl. iuxta med.* Bonac. *de matrim. q. 3. puncto 5. §. 2. n. 23.* Baſil. Pont. *de impedim. matrim. c. 24. §. 1. verſ. excluſi*, Paul. Laym. *in Theolog. moralis, lib. 5. tract. 2. c. 9. n. 3. in princ.* Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 2. diſp. 4. q. 2.* metipſum *de offic. & poteſt. Parochi, c. 18. n. 31.* 1

Limita in Abbate, ſeu Religioſo facto Epiſcopo, 2 vt per Gregor. Lopez *l. 65. verbo maioral, tit. 5. part*.... Fr. Emman. *quaeſt. Regul. tom. 2. q. 58. art. 3.* & alios, quos refert, & ſequitur Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 6. num. 24.* qui omnes afferunt exemplum Gregorij, qui ex religione promotus in Cardinalem factus eſt Mauritij Imperatoris compater, refero *d. cap. 18. num. 32.*

Cap. Placuit. CXI.

Ex Concil. Carthag. III.

1 GLoſ. *verbo teſtentur*, *in præſenti text.* reſoluit quod teſtimonium vnius creditur in Baptiſmo, ſequuntur Maſcard. *de probat. concl.* 163. Farin. *in praxi crim. q.* 63. *n.* 24. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 5. Et in conſecratione Eccleſiæ, Maſcard. *de probat. concl.* 415. *n.* 4. Azor. *inſtit. moral p.* 1. *lib.* 10. *c.* 26. *q.* 11. *in med.*

Cap. Qui in maternis. CXV.

Iſidorus.

1 PRobat hic text. exiſtentem in vtero matris non poſſe baptizari, quia ſubiectum Baptiſmi eſt homo natus, & non poteſt per Baptiſmum renaſci, qui nondum eſt corporaliter natus, vt per S. Thom. 3. *p. q.* 68. *art.* 11. *ad* 1. Victor. *de Sacram. vbi de Baptiſmo*, *n.* 28. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit lib.* 27. *n.* 28. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 13. Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 6. *n.* 7. vbi *n.* 8. obſeruat quòd ſi mater moriatur, & filius in ipſius vtero exiſtens credatur viuere, aperienda eſt mater, vt infans extrahatur, & baptizetur, & *n.* 9. pariter obſeruat quòd ſi mater grauida per iudicis ſententiam damnetur ad mortem, differenda eſt executio ſententiæ donec mater pepererit. Ante totalem tamen aggreſſionem baptizari poteſt infans in capite, manu, vel pede iam emiſſo, ita Soar. *tom.* 3. *de Sacram. in* 3. *p. q.* 68. *diſp.* 25. *art.* 11. Illuſtriſſ. D. Roder. à Cunha *in comment. ad c. baptizari* 3. *n.* 1. *diſt.* 5. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Parochi*, *c.* 18. *n.* 37. *in fine.*

Cap. Qui bis. CXVII.

Ex Pœnitentia Theodori.

1 PRobat hic text. rebaptizatum, aut rebaptizantes ex iuſta ignorantia irregularitatem incurrere, ac proinde ordinari non poſſe, vt per Henriq. *in ſum. lib.* 14. *c.* 5. §. 3. Auil. *de cenſur. p.* 7. *diſp.* 7. *dub.* 2. *concl.* 4. cuius tamen deciſionis contrarium meritò tuentur Sot. *in* 4. *diſt.* 6. *q.* 8. Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 49. Anton. de Corduba *in ſum. caſuum conſcientiæ*, *q.* 37. Conar. *in Clem. ſi furioſus*, *p.* 1. *in initio*, *n.* 8. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *c.* 8. *n.* 10. Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 25. *lit.* C. Bonac. *de cenſur. diſp.* 7. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 3.

2 Ad text. verò *in præſenti* reſpondent communiter Doctores illum non eſſe Pontificis, nec Generalis, nec Prouincialis Concilij, ſed cuiuſdam Theodori Archiepiſcopi Cantuarienſis, ita S. Antonin. *in* 3. *p. tit.* 28. *c.* 6. §. 3. Conar. & Sayr. *citatis locis*, Bonac. *d. punct.* 3. *n.* 2. *verſ. neque obſtat.* Salzed. *d. lit.* C. *verſ. nec refragatur*, vbi poſt Alber. Trot. *de vero*, *& perfecto clerico*, *lib.* 2. *c.* 14. *n.* 1. aduertit quòd licèt de iure rebaptizatus etiam iuſta ignorantia, abſque vlla diſpenſatione ad ſacros Ordines promoueri poſſit, illam tamen ad maiorem cautelam debebit ab Epiſcopo obtinere.

Cap. Eos quos. CXVIII.

Felix III.

1 COllige ex text. irregularem effici illum, qui metu etiam cadente in conſtantem virum compulſus rebaptizatus fuerit, vt per Syluest. *in ſum. verbo irregularitas*, *q.* 4. Maiol. *de irregul. lib.* 3. *c.* 14. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *c.* 8. *n.* 19. Henriq. *in ſumm. lib.* 14. *c.* 4. §. 3. Auil. *de cenſur. p.* 7. *diſp.* 7. *dub.* 14. Bonac. *in ſimili tract. diſp.* 7. *q.* 3. *puncto* .... *num.* 7. Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 15. *lit.* A, *verſ. & non ſolum*, vbi ſecus aſſerit ſi per vim coactiuam.

Cap. Si quis de alio. CXXII.

Ex Conc. Lugd.

COllige ex text. non eſſe licitum extra neceſſitatem baptizare adhibito Chriſmate alterius anni, vt per Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 74. Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo Chriſma*, *pag. mihi* 102. Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 7. *n.* 20. Poſſeuin. *de officio Curati*, *c.* 9. *n.* 2. & faciunt per me reſoluta *in tract. de officio*, *& poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 31. *n.* 17. 1

Cap. Non regenerabantur. CXXXV.

Auguſtinus.

AVguſtinus *in enchirid. c.* 49. relatus *in hoc text.* ait quod in Baptiſmo Ioannis non erat peccati remiſſio, concordat Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Baptiſmo*, *can.* 1. vbi anathematizantur, qui dixerint Baptiſmum Ioannis habuiſſe eandem vim cum Baptiſmo Chriſti, docent Cyril. Alex. *lib.* 2. *in Ioan c.* 26. *&* *lib.* 2. *c.* 57. Tertullian. *lib. de baptiſmo*, *c.* 10. Iſidor. Hiſpalen. *de officio Eccleſiaſt lib.* 2. *c.* 24. Anſelm *ad c.* 3. *Matthæi*, *verſ. Baptiſmus Ioannis*, Hug. Victor. *tract.* 5. *de Baptiſm. c.* 1. *& de Sacram. Fidei*, *lib.* 2. *p.* 6. *c.* 6. Magiſt. *in* 4. *ſent. diſt.* 2. vbi Durand *q.* 4. & Palud. *q.* 1. *art.* 3. S. Thom. *p.* 3. *q.* 38. *art.* 4. Iodoc. Cocci. *tom.* 2. *theſauri Catholici*, *lib.* 5. *art.* 5. Balduin iun. *ſuper opera contron. Bellarmini*, *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 3. *propè fin.* Fernand. *in examine Theologiæ moral. p.* 3. *c.* 2. §. 1. *n.* 2. Molfeſ. *in ſum. Theolog. moral. tract.* 4. *c.* 1. *n.* 98. *in fin.* Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *de Baptiſmo*, *in princ. verſ. ſed prius explicandum eſt.* 1

Cap. Regenerante. CXXXVI.

DE materia huius text. agunt Doctores, quos citaui ad *c. ex quo inſtituta*, *ſup. hac ead. diſt.* 1

Cap. Nulla præter. CXLII.

AVguſtinus *de peccatorum meritis*, *& remiſſ. lib.* ... *c.* 25. relatus *in hoc text.* ait quod præter Baptiſmã Chriſti paruulis nulla ſalus promittitur, vide Conar. *in c. alma mater*, *p.* 2. §. 2. *n.* 8. Tiraquell. *in l. ſi vnquam*, *C. de reuocand. donat. verbo reuertatur*, *n.* 153. Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ*, *lib.* 3. *art.* 1. *c.* 2. §. 246. *pag.* 65. 1

Vnde Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Baptiſmo*, *can.* 5. anathematizat illum, qui dixerit Baptiſmum non eſſe neceſſarium ad ſalutem, explicant Paol. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 1. Sayr. *de Sacram in genere*, *lib.* 6. *c.* 4. *q.* 1. *verſ. eſt quidem Baptiſmus*, Ægid de Coninck *de Sacram. tom.* 1. *q.* 68. *n.* 6. Valer. Reginald *in praxi fori pœnit lib.* 27. *n.* 7. Henriquez *in ſum. lib.* 2. *c.* 7. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 2. *de Sacrament. Baptiſmi*, *n.* 116. *&* 128. Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 2. *n.* 3. 2

DISTIN

Distinctio II.

Cap. Omnes. I. *Vrban.*

1 GLoss. *verbo omnes*, in illis verbis, ibi: *Præter Vnctionem infirmorum, quæ non ita propriè dicitur Sacramentum*, videtur inſinuare Vnctionem propriè non dici Sacramentum, ſed & ipſam verè, & propriè Sacramentum eſſe de Fide definit Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *de Extrema-Vnctione, c.*... & docent Soarez *tom.* 4. *diſp.* 39. *ſect.* 1. & 2. Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 3. *q.* 79. *art.* 1. Ægid. de Coninck *de Sacram. tom.* 2. *diſp.* 19. *dub.* 1. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 4. *c.* 11. *q.* 1. *ſtatim in princip.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 28. *n.* 4. Bonac. *de ſacram. diſp.* 7. *q. vnica, puncto* 1. *n.* 1. & 3. Fernandez *in examine Theologiæ moralis, p.* 3. *c.* 1. ... *n.* 13. Maldonat. *tom.* 2. *controuerſ. tit. de Extrema-Vnctione, q.* 1. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moralis, tract.* 4. *c.* 3.

Cap. Spiritus ſanctus. II.

Melchiades.

1 CVm ſacramentum Confirmationis ſit adeò vtiliſſimum, vt ſancti Doctores dicant certo modo non eſſe perfectè Chriſtianum, qui non eſt confirmatus, & quia in eo deſcendit ſeptiformis gratia Spiritus ſancti cum omni plenitudine, ſanctitatis, ſcientiæ, & virtutis, & anima maiorem perfectionem, & gratiam recipit, ex D. Thom. *in* 3. *p. q.* 72. *art.* 11. licèt, regulariter loquendo, neceſſitatis non ſit, eſt tamen complementum Baptiſmi, per illud enim baptizatos pleuè fieri Chriſtianos dicit Vrbanus Papa *in c.* 1. *proximè præcedenti*, & alij ſancti Patres, quos refert Henriquez *in ſumm. lib.* 3. *c.* 3. §. 2. *iuncta lit. H*, & iuxta ſanum ſenſum contra hæreticos benè explicat Soar. *tom.* 3. *diſp.* 34. *ſect.* 2. non quòd prima gratia per Confirmationis ſacramentum conferatur, & ante Confirmationem Baptiſmus culpam originalem non remittat, qui eſt peruerſus Raymundi Lupi error, ſed quia per Confirmationem Baptiſmatis gratia roboratur & confirmatur ad bene operandum, conſtanterque credendum, & Fidem Chriſtianam fortiter confitendum, ita ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 30. *n.* 7. & 8.

Cap. Manus. VI. *Euſeb.*

1 EVſebius Papa *epiſt.* 3. *ad Epiſcopos Tuſciæ, & Campaniæ*, relatus in hoc *text.* ſcribit non ab aliis, quàm ab Epiſcopis manus impoſitionis Sacramentum perfici poſſe, & de fide definitum eſt in Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de ſacram. Confirmat. can.* 3. docent Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij, t.* 1. *de Confir. pag. mihi* 179. Couar. *var. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 4. & 6. Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 8. *verſ. dixi Epiſcopus*, Henriquez *in ſumm. lib.* 3. *de Confirm. c.* 6. §. 1. Iodoc. Coccius *tom.* 2. *theſauri Catholici, lib.* 5. *art. vlt.* Chamer. *de Sacram. tract. de Confirmat. c.* 3. *de miniſtro Confirmat.* Piaſec. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *c.* 3. *de Confirmat. n.* 1. Ægid. de Coninch *de Sacram. tom.* 1. *quæſt.* 72. *num.* 97. & 105. Balduin. iun. *ſuper opera controuerſ. Bellarm. p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 6. *propè fin. verſ. Catholici omnes*, Miranda *in manual. Prælat. tom.* 1. *q.* 44. *art.* 1. *concluſ. vnic. in fin.* Bonacin. *de Sacram. diſp.* 3. *q. vnic. puncto* 2. *n.* 3. Vgolin. *de poteſt. Epiſcopi, c.* 25. *num.* 2. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 4. *num.* 110. Filliuc. *qq. moral. tom.* 1. *tractat.* 3. *num.* 13. Fernandez *in examine Theologiæ moralis, part.* 2. *cap.* 3. §. 3. *num.* 2. Molfeſ. *in ſumm. Theolog. moralis, tract.* 4. *cap.* 2. *n.* 16. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 30. *num.* 1.

Vtrùm autem ex delegatione Summi Pontif. ſimplices Sacerdotes hoc ſacramentum Confirmationis adminiſtrare poſſint, latè dixi *ſuprà ad c. peruenit,* 95. *diſtinct.* a

Cap. Vt ieiuni. VI.

Ex Concil. Aurel.

EMman. Sà *in aphor. verbo Confirmatio, num.* 1. per hunc text. tenet Confirmationem dandam eſſe, & accipiendam à ieiunis. Contrarium tamen verius eſt, cùm ieiunium non ſit de præcepto in hoc caſu, ſed ſolum de conſilio, & ideò hanc partem meritò ſuſtinent Henriquez *in ſumm. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 6. & *cap.* 6. *num.* 7. Barthol. ab Angelo *de Sacrament. dial.* 3. §. 35. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 12. & 14. Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo Chriſma, verſ.* 3. Bonac. *de Sacrament. diſp.* 3. *q. vnic. puncto* 2. *num.* 14. *verſ. ſecundo*, Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 30. *num.* 12. 1

Perfectæ ætatis.] Quamvis Confirmationis ſacramentum pueris nondum rationis vſum habentibus conferri poſſit, meliùs tamen erit illis conferri poſtquam ad rationis vſum peruenerint, vt recordentur ſe hoc Sacramentum recepiſſe, ne iterum recipiant, ita Henriq. *d. lib.* 3. *c.* 5. §. 2. Bonac. *d. q. vnica, puncto* 4. *n.* 5. Marc. Anton. Genuenſ. *in man. Paſtorum, c.* 54. *n.* 3. & alij citati per me *d. alleg.* 30. *n.* 17. quibus adde Bartholom. ab Angelo *in examine Confeſſariorum, dial.* 3. §. 30. *cum ſeqq.* 2

Vt moneantur confeſſionem facere.] Licèt non ſit præceptum præmittere confeſſionem ante Confirmationis ſuſceptionem, quia text. iſte monet, non autem præcipit, debet tamen, qui ſuſcipere vult, eſſe in gratia, vel putare ſe eſſe in gratia, de quo Epiſcopus adultos præmonere debet antequam miniſtret, ita citati per Bonac. *d. q. vnic. puncto* 4. *n.* 26. quibus addo Nauar. *de pœnit. diſt.* 5. *in princ. p.* 3. *in gloſſ. n.* 26. metipſum *d. alleg.* 30. *num.* 18. 3

Cap. Dictum. VIII.

Ex Concil. Tarracon.

EX hoc text. colligunt nonnulli illum, qui bis Confirmationis ſacramentum ſuſceperit, vel contulerit, irregularitatem contrahere, quia cum *in præſenti*, æqualiter iterati prohibeantur Baptiſmatis, & Confirmationis ſacramenta, & Baptiſmum iterantes, hoc eſt baptizati, & rebaptizantes, irregularitatem incurrant, iuxta Doctores citatos *in cap. qui bis, & cap. ſeq. de conſecr. diſt.* 4. mirum non eſt ſi quoad irregularitatem eadem fiat æquiparatio, & ideò hanc partem ſuſtinent Ioan. Maior. *in* 4. *diſtinct.* 7. Albert. Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.* 2. *c.* 14. *requiſ.* 9. *in princ.* Maiol. *de irregul. lib.* 3. *c.* 15. S. Antonin. 3. *p. tit.* 28. *c.* 6. 1

Verùm contrariam ſententiam meritò tuentur Palud. *in* 4. *diſt.* 7. *q.* 2. *colum.* 1. Couar. *in Clement. ſi furioſus, p.* 1. *in initio, num.* 8. Vgolin. *de irregul. cap.* 35. §. 4. Soar. *de cenſur. diſp.* 4. *ſect.* 4. *num.* 6. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 7. *cap.* 8. *num.* 28. Auila *eod. tractat. p.* 7. *diſp.* 7. *dub.* 5. Bonacin. *in eodem tract. diſp.* 8. *q.* 3. *puncto* 3. *n.* 8. Valent. *tom.* 4. *diſp.* 5. *q.* 1. *puncto* 4. *propè fin.* & *diſp.* 7. 2

Digitized by Google

quaſt.19. puncto 3. ad fin. Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.15. lit. B. verſ. quaſtionis etiam eſt*, quorum fundamentum eſt, quia irregularitas nullo caſu conſtituenda eſt, niſi expreſſa reperiatur in iure, *cap. is qui, de ſentent. excomm. lib.6.* cum *ibi* per me citatis, ſed Pontificio iure expreſſum non eſt quòd irregularitatem incurrat ille, qui bis etiam ſcienter ſacramentum Confirmationis ſuſceperit, aut contulerit. Igitur, &c.

3 Ad text. *in praſenti*, reſpondetur quòd licèt hic ſacramenta Baptiſmi, & Confirmationis iterari prohibeantur, non tamen inde ſequitur, quòd eadem pœna imponatur Confirmationem iteranti, quæ Baptiſmum repetenti infligitur, eo maximè, quia hæc irregularitatis materia grauiſſima, & pœnalis eſt, ideo non ſolùm iura extendenda non ſunt, ſed ſtrictiſſimè interpretanda, ex vulgatiſſimis iuribus.

Cap. Quadrageſima XVI.

Ex homil. Gregor.

1 De obſeruatione ieiunij quadrageſimalis vide Honcal. *in tract. de ieiuniorum obſeruat. ex col. 2. verſ. iam verò*, Alphonſ. Caſtro *lib. 8. aduerſus hæreſes, verbo ieiunium in 2. hæreſi, verſ. nam de quadrageſima*, Conar. *lib. 4. var. cap. 20. num 6. & 7.* Arnald. Pontac, *in annot. ad Euſeb. column. mihi* 612. Petr. Caniſ. *in doctrina Christiana, tit. de ieiunio, num. 20. cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, p.1. lib.2. cap.18. num.9.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 1. pag. mihi* 583. Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 23.* Sayr. *in Claui Regia, lib. 3. cap. 6. num. 12.* & alios citatos à Cened. *ad Decretum collect. 53.*

Cap. Non mediocriter. XXIV.

Hieronymus.

1 Hieronymus relatus *in hoc text. verſ. cùm igitur*, dum habet nihil minus accipi, dum Pſalmus pro multis recitatur, quàm dum pro ſingulis decantatur, videtur inſinuare orationem pro pluribus oblatam æquè ſingulis prodeſſe, ac ſi pro vno tantummodo funderetur. Cæterùm in contrarium eſt veritas, quia ſi eius pondus, & orantis affectus, ac voluntas ſpectetur, finiti eſt fructus, & pretij; ergo fructus eius, dum in partes diuiditur, fit minor in ſingulis, & hoc locum habet in quolibet orationis effectu ſiue de merito ſiue de ſatisfactione, ſiue de impetratione ſit ſermo, quoniam generaliter omnis effectus orationis ex parte eius, qui orat, finitus eſt, vt ipſius ponderi, & dignitati, & orantis ſtudio, & affectui reſpondeat. Et ideò hanc partem ſuſtinent ferè omnes Theologi, & Canonici iuris interpretes, vt per Conar. *in cap. alma mater, p.1. §.5. n.9.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 2. princ. n. 58.* latè Medin *in C. de Orat. c. de valore orationis pro multis fuſa.* Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. q. 42. n. 13. cum ſeq.* Sayr *in claui Regia, lib. 7. cap. 9. n. 32.* Azor *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 33. q. 7.* vbi reſpondet textum *in præſenti* ſolùm loqui de merito, quòd oratio cuiuſlibet habet; mens ergo eius eſt non minus mereri nos cùm pro pluribus orationem fundimus, quàm ſi pro vno tantùm eam funderemus. Deinde reſpondet orationis impetrationem, prout ſola Dei liberalitate, & munificentia nititur, non eſſe minorem, ſi oratio pro pluribus offeratur, nam æquè facilè eſt bonum quodlibet impetrare pro centum, ac pro vno ſolo, ſi non ex ipſius orationis pondere, ſed ex Dei liberalitate rem metiamur.

2 Sic eodem modo licèt Miſſæ valor extenſiuè, ſeu indeterminatè, vel vt aiunt, ſyncategorematice acceptus, infinitus ſit, hoc eſt, non tantum prodeſt, quin magis poſſit prodeſſe, ſiue non tantum fructum exhibet, quin poſſit maiorem, ita vt non pro tot, quin etiam pro pluribus, & in maiori gradu applicari, & prodeſſe poſſit, tamen dum Sacerdos, vt cauſa proxima ſpecialiter vnam miſſam offert pro ſeipſo, aut pro alio reſpondentem oblationi Sacerdotis, etiam nihil offerente, habet non ſolùm effectum finitum, ſed virtutem, efficaciámque & valorem ſimpliciter finitum, qui effectua in plures diuiſus, minus vtilis eſt ſingulis, & ita qui Miſſam pro multis offert, non tantundem ſingulis prodeſt ac ſi pro vno ſolo diceretur, de quo vide Nau. *in man. c. 25. n. 91. & 111. verſ. 35. & conſ. 8. n. 2. & conſ. 9. n. 2. de celebrat. Miſſar. in nouis*, Petr. Nauar. *de reſtitut. lib. 2. c. 2. à n. 262.* Hieron. Llamas *in 3. p. methodi, c. 13. §. 17.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 6. n. 77.* Dym. *in tract. de Purgat. c. 37. per totum*, Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 19. §. 5.* Soar. *tom. 3. q. 79. ſect. 12. & tom. 4. diſp. 48. ſect. 6.* Valent. *tom. 4. diſp. 6. q. 11. puncto 1. §. 25.* Petrum Ledeſma *in ſum p. 1. de Sacrament. vbi de Euchar. c. 17. concl. 23.* Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 10. c. 21. quaſt. 1.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Miſſa, §. 4.* Ludou. Miranda *in man. Pralat. tom. 1. q. 41. art. 19. & 20.* latè Fagundez *in quinque Eccleſia praecepta prac. 1. lib. 3. c. 8. n. 7. cum ſeqq.* Fraxinel. *de obligat. Sacerdot. ſect. 3. pranot. 4. §. 7.*

Ad text. verò *in præſenti*, optimè reſpondet Conar. *in c. alma mater, p. 1. §. 5. n. 9. ad fin.* quòd dum inquit: *Cum Pſalmus, vel Miſſa pro cunctis animabus dicitur, non minus, quam ſi pro vnoquoque diceretur, accipitur*, illud tantum ex hoc deducitur Miſſam dictam pro multis eundem valorem habere, ac ſi pro vno dicta fuiſſet, nec inde ſequitur, quòd ille tantus valor vnicuique ex illis multis inſolidum applicetur. 3

Cap. Diſcipulos. XXVI.

Ex dictis Apollony.

Ex hoc text. vulgò colligitur eum, qui paupertatis, miſericordiæque ſuæ leuandæ cauſa furtum committit, excuſari, & tam à peccato, quàm ab infamia, aliiſque pœnis immunem eſſe, vt per Hoſtienſ. *in ſumma de furtis, §. 1. verbo in caſu tamen non tenetur*, addition. ad Abb. *in c. ſi quis propter, n. 5. lit. T. de furtis*, Cornel. Benincaſ. *de paupert. ſpec. 9. in iudicio, n. 20. cum ſeq.* Conar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 1. n. 3. verſ. hinc verò*, Hieron. Buecaron. *de different. inter iudicia ciuilia, & criminal. different. 100. n. 2.* Nec modò in extrema, ſed in graui neceſſitate conſtitutum poſſe rem alienam abſque mortali peccato accipere, ſi aliter graue illud malum auertere nequeat, ex Angel. *in ſumm. verbo furtum, §. 37.* Nauar. Ioan. de Medina, & aliis, ex quibus probabiliorem dicit Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. c. 12. n. 17. verſ. reſpondetur.* 1

Ex gloſſ. verò *in præſenti* colligitur paupertatis, famiſve ratione licere patri filium vendere, idem tenent Cornel. Benincaſ. *ſpec. 5. in contract. n. 15.* Cooar. *lib. 3. c. 14. n. 4.* Gerard. *ſing. vlt. n. 16.* Hippol. *ſing. 101.* Mantu. *ſing. 77. & 547.* Molin. *de primog. lib. 4. c. 5. n. 13.* Aſcan. Clem. *de patria poteſt. c. 5. effectu 1.* Philip. Paſchal. *de viribus patria poteſt. c. 1. n. 6. cum ſeqq. p. 1.* Vincent. Carot. *de remed. contra præiudic. ſentent. except. 25. num. 10.* Carol de Graſſis *de effectibus cleric. effectu 43. à princ.* vbi limitat in filio clerico. 2

Cap.

Cap. Nunquam XXXIII.

Hieronymus.

1 SEmper *Diabolus inueniat te occupatum*, &c.] Plura in deteſtationem otioſitatis, vide per Hector. Pintum *in dialogis, p.1. dialog. de iuſtitia*, *c.1. pag.*79. Gabr. del Toco *in libro theſauri miſericordia*, *c.*37. *cum ſeqq.* Caſſan. *in catalog. gloria mundi, p.*11. *in princ.* Flamin. *de reſignat. lib.*5. *q.*3. *n.*211. *cum ſeqq.* Bobadil *in ſua politica lib.*2. *c.*13. *pag.*681. Steph. Grat. *diſcept. forenſ. in præfat. n.*75. *cum ſeqq.* Et de diligentia, vide Rebuff. *in auth. habita, verbo diligenti*, *C. ne filius pro patre*, *pag. mihi* 574. Perez *l.*1. *tit.*14. *lib.*8. *Ordinam. pag.*272. Et de labore, vide Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.*4. *n.*17.

2 *Texantur & lina capiendis piſcibus*, &c.] Collige ex text. permiſſum eſſe clericis, vt victum, & veſtitum quærant, exercere opera ruſticalia, puta lina texere pro capiendis piſcibus, caniſtra viminibus plectere, ſarrere humum, areolas æquo limite diuidere, in quibus cum olerum iactata fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ, inſerere infructuoſas arbores, apum aluearia fabricare, proprias vineas putare, vel fodere, & his ſimilia, vt per Bellet. *diſquiſit. cleric. p.*1. *tit. de diſciplin. cleric.* §.2. *n.*13. & 14. Farinac. *fragm. crim. p.*1. *lit. C, n.*164. *cum ſeqq.*

Cap. Non oportet. ij. XXXVI.

Ex Concil. Laodicen.

1 PRobat hic text. clericos non debere intereſſe ſpectaculis, quæ aut in nuptiis, aut in ſcenis, aut in aliis locis exhibentur, vt per Bellet. *diſquiſit. cleric. p.*1. *tit. de diſcipl. cleric.* §.23. *n.*5. Parlad. *lib.* 2. *rerum quotid. c.*7. *n.*2. Gutier. *canon. lib.*1. *c.*7. *à princ.* Sanch. *de Matr. lib.*9. *diſp.*46. *n.*41. vbi cum Caiet. *in ſumm. verbo clericorum peccata*, *ad fin.* ſubdit diſpoſitionem huius text. non obligare ſub mortali ceſſante ſcandalo, & contemptu.

Cap. Fucare pigmentis. XXXVIII.

Auguſtinus.

DE fuco fœminarum, an, & quando liceat mulieribus vnguentis, & coloribus ſe fucare, & an eis ſine peccato vendi poſſit? vide Honcal. *in opuſc. tract. de fuſco mulierum, pag.*118. *cum ſeq.* Abb. *in c.*1. *ne Clerici, vel Monachi, n.*11. S. Antonin. *in ſumm. p.*2. *tit.*4. *c.*6. §.7. Syluest. *in ſum. verbo ornatus.* Tabien. *eod. verbo*, Caſſan. *in catalogo gloria mundi, p.*2. *conſid.*32. Tiraq. *l.*3. *connub. à princip. & præcipuè à n.*14. Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, de teſt. verbo cuidam Petro tradidit, n.*32. *cum ſeqq.* Neuiz. *in ſylua nupt. lib.*2. *n.*86. *verſ. quod maximè procedit.* Mich. de Palac. *lib.*2. *de contractib. cap.*9. *verſ. at quæret, pag.*159. Benedict, Canopbil. *in repet. c.*1. *de conſtit. num.*83. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.*3. *lib.*3. *c.*30. *q.*7. Pharaon. *in prompt. animæ, tract.*2. *ſeſſ.*11. *caſu* 2. Sebaſt. Medic. *in ſumm. peccatorum, p.*1. *tit.*2. *q.*26. Læli. de Zaneh. *de priuil. Eccleſ. priuil.*132. *ex n.*6. *in fin.* Ioan. Pined. *p.*2. *de la agricultura Chriſtiana, dialog.*21. *ex* §.9. & *in vita D. Ioan. Baptiſtæ, lib.*3. *art.*2. *c.*2. *pag.*156. Ioan. Pined. *Soc. IESV, in Iob tom.*2. *c.*42. *verſ.*14. *pag. mihi* 965. Hieron. Roman. *de Repub. Gentilica, lib.*8. *c.*20. Henriq *in ſumm. lib.*8. *c.*56. §.4. *lit. X*, Ioan. Mallara *p.*1. *cent.*10. *refran.*51. Sebaſt. de Cou. Orozco *en el theſoro de la lengua Eſpañola, verbo afeite*, Bobadil. *in ſua politica, lib.*2. *c.*17. *n.*148. Lodouic. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, p.*2. *caſu* 18. Sayr. *in claui Regia, lib.*8. *c.*6. *n.*4. Leſſ. *de Iuſtit. lib.*4. *cap.*4. *dub.*14. Filliuc. *in qq. moral. tom.*2. *tract.*30. *c.*10. *q.*9. *n.*220. Homobon. *in reſp. quæſtionum moral. p.*3. *reſp.*24. tractat an liceat Monialibus ſe ornare? 1

De ornatu autem mulierum, vide Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ, lib.*3. *art.*1. *cap.*5. *pag.*79. *cum ſeq.* Ioan. de Orozco *lib.*1. *parad.*4. *pag.*51. Card. Baron. *tom.*1. *annal Eccleſ. anno Chriſti* 57. *cap.*71. *pag. mihi* 529. Et de veſtimentis, vide Blaſ. Aluarez Mirabal *nel trattado de ſalud, c.*52. & 53. Mallara *part.*1. *cent.*7. *refran.*34. Fray Diego de Yſtella *p.*1. *de la vanidad del mundo, cap.*40. 2

ADDITIO

ADDITIONES,

Quæ ad nos iuſto tardiùs delatæ, ſuo quæque loco, ne quid deſideretur, inſerendæ.

Ad Distinctionem I.

Cap. Ius gentium. IX. *n.* 8. *in fine*, *pag.* 13.

Legatorvm *non violandorum religio.*] Notatus ad hoc, quòd Legati Sancti appellantur, itavt etiam ab hoſtibus miſſi fido & ſecuro hoſpitio recipi debeant, & grato ac beneuolo vultu audiri, & expediri, quod omnium gentium conſuetudo approbat, & veluti religio obſeruatur ex ipſius naturæ humanæ legibus hauſta, quæ vbi violatur, legitimam belli cauſam aduersùs violantes inducit. Vide Duaren. *lib.* 1. *diſp.c.* 37. Conan. *lib.* 2. *comment.c.* 1. *n.* 6. *&* 7. Emman. Soar. *lib.* 1. *obſeru.c.* 10. *&* 15. Petr. Fab. *lib.* 2. *ſemeſtr.cap.* 1. *pag.* 10. Balthaſ. Ayala *de iure, & officio belli, lib.* 1. *c.* 9. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 33. *c.* 14. *n.* 4. Decian. *in praxi crimin. lib.* 1. *c.* 20. *n.* 4. *& lib.* 7. *c.* 5. *à n.* 11. Petr. Crinit. *de honeſt. diſcipl. lib.* 7. *c.* 3. Chriſtnph. Beſold. *in differ. iurid. polit. de Legatis, c.* 5. Marq. *in gubernat. Chriſtiano, lib.* 1. *c.* 27. *& lib.* 2. *c.* 37. *pag.* 376. Salas *de legib. q.* 95. *diſp.* 7. *ſect.* 2. *n.* 19.

Ad Distinct. IV.

Cap. Denique. VI. *poſt n.* 1. *ibi, caſu* 380. *n.* 3. *pag.* 25.

His *diebus.*] Quadrageſimalibus ſcilicet, vnde Doctores magis communiter deducunt iure communi eſſe prohibitum ouorum, & lacticiniorum vſum in Quadrageſima ob reuerentiam ſacrati temporis, ita S. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 8. *ad* 3. *& in* 4. *diſt.* 15. *q.* 3. Henriq. *in ſumm. lib.* 7. *c.* 11. §. 8. Azor. *inſtit. moral p.* 1. *lib.* 7. *c.* 10. *q.* 1. Beja *p.* 1. *caſu* 45. *fol.* 207. Leſſi. *de inſtit. lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 2. *n.* 8. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 4. *c.* 11. *n.* 52. Villalob. *in ſumm. tract.* 23. *diffic.* 2. *n.* 7. Ioan. de la Cruz *præc.* 3. *art.* 4. *concl.* 4. optimè Ioan. Sanct. *in ſelect. diſp.* 51. *n.* 18. vbi *n.* 19. contra Vaſq. & Villalob. tenet abſtinentiam ab ouis, & lacticiniis in vigiliis, & quatuor anni temporibus in Regno Caſtellæ eſſe in præcepto. Non defuerunt tamen, qui exiſtimauerint prohibitionem huiuſmodi locum habere in diebus ieiunij Quadrageſimæ, & ſic non in Dominicis, quibus non ieiunatur, ex quorum numero videntur eſſe Llam. 3. *p. method. c.* 5. §. 26. *in fine*, Anton. Gom. *in explicat. Bullæ, clauſ.* 7. *n.* 7. ſed veritas eſt in contrarium, quia licèt Dominica non ſit dies ieiunij, eſt tamen dies abſtinentiæ à carnibus, ratione cuius prohibuit ius comedi illud quod ſementinam originem trahit à carnibus, ita Fr. Emman. *in explicat. Bullæ,* §. 6. *n.* 8. Vega *p.* 1. *cap.* 14. *caſu* 29. Henriq. *in ſumm. lib.* 7. *c.* 13. §. 10. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 4. *c.* 11. *n.* 51. Villalob. *tract.* 23. *diffic.* 8. *n.* 1. *& tract.* 27. *clauſ.* 6. *n.* 11. Ioan. Sanct. *d. diſp.* 47. *n.* 25. vbi *n.* 27. reſoluit duplici labe inquinari edentem carnes, & oua in die quadrageſimali, abſque legitima cauſa, & *n.* 28. quòd nec ſexagenarij exempti à ieiunio poſſunt abſque Bulla comedere oua, & lacticinia.

Ad Distinct. VI.

Cap. Teſtamentum I. *poſt n.* 1. *pag.* 27.

Circa pollutionem an ſit intrinſecè mala, aut indifferenter, eſt admodum inter Doctores controuerſum, nullos ex iis, quos vidi, melius hoc ipſum declarat quàm Ioan. Sanct. *in ſelect. & practicis quæſtion. diſp.* 21. *n.* 35. vbi ita eleganter. Porrò pollutionem vt ſic non eſſe intrinſecè malam, conſtat primò ex *cap. teſtamentum, diſt.* 6. vbi diſtinguens D. Gregor. aliquando pollutionem ex crapula venire, aliquando ex ſuperfluitate, vel infirmitate, concludit, quòd quando ex infirmitate, vel naturæ ſuperfluitate euenerit, timenda non eſt, ac ſi dicat malam non eſſe, quia hanc animus neſciens pertulit, magis dolendus eſt quàm feciſſe, quaſi dicat potius intelligitur tunc pati quàm facere, vt *ibi* explicat gloſſ. & ex *cap. penſandum eſt, ead. diſt.* docet D. Thom. Theologorum princeps 2. 2. *q.* 154. *art.* 5. vbi ait quòd ſi pollutio nocturna conſideretur ſecundùm ſe, non habet rationem peccati: at pollutio nocturna ſub pollutione vt ſic comprehenditur tanquam ſpecies ſub genere, & idem docet *in* 4. *diſtinct.* 9. *art.* 4. quod idem docet Caiet. *ibi, & in ſumm. verbo pollutio, & tom.* 1. *opuſcul. tract.* 12. Ludouic. Lopez 1. *part. inſtruct. cap.* 74. vbi ait quòd pollutio nocturna ex ſe non eſt actus humanus, ſed eſt ſicut ſudor, aut fluxus ſanguinis: & inferius aſſignans differentiam inter homicidium in ſomnis ſequutum, & pollutionem, ait quod homicidium eſt ſecundùm ſe peccatum, non ſic pollutio, Ledeſma 2. *p. ſum. tract.* 27. *cap.* 16. Sylueſt. *verbo pollutio*, & adducit exemplum in patientibus fluxum ſeminis, in quibus talis fluxus non eſt peccatum, Angel. *verbo pollutio*, *num.* 3. Armil. *n.* 3. Tabien. *verbo communicare, q.* 38. Roſel. *verbo pollutio*, *num.* 31 Raymund. *in ſumm. verbo luxuria*, *fol.* 497. qui omnes ex inſigni Religione Dominicana filij ſunt, qui ſuis ſcriptis lucem futuris ſæculis emiſère, Tolet. *lib.* 5. *cap.* 13. *num.* 8. Nauar. *in ſumm. cap.* 16. *num.* 7. vbi ait pollutionem vt ſic non eſſe in ſe peccatum ſecundùm omnes, Leſſi. *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 14. *num.* 94. 101. 105. *&* 106. Valent. 2. 2. *diſp.* 9. *q.* 3. *puncto* 3. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 30. *n.* 151. Vaſq. 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 115. *num.* 7. *&* 9.

&

& opuſc. de reſtit. c. 3. §. 2. n. 24. Sanch. lib. 9. de matrim. diſp. 45. n. 5. & in ſumm. lib. 1. c. 2. n. 18. 19. & 20. dicens pollutionem vt ſic inſtar aliarum euacuationum naturalium prouenientem non eſſe ex ſe peccatum, ſicut peccatum ex ſe eſt homicidium, & fornicatio, Salas 1. 2. tom. 1. tract. 7. diſp. 6. ſect. 8. n. 59. dicens quòd pollutio in ſe nullam habet malitiam, niſi quatenus eſt voluntaria, Lucius in ſumma ſummarum, prac. 6. nota 4. in fine, Llam. in ſumm. 3. p. c. 8. fol. 610. & 632. Auila de cenſur. p. 7. diſp. 6. ſect. 1. dub. 14. fol. 370. Azor. tom. 3. lib. 3. c. 24. dicens hanc eſſe communem opinionem, Moure in ſumm. p. 4. c. 2. §. 4. n. 3. Coriolan. de caſibus reſeruat. p. 2. caſu 9. Bonacin. de matrim. diſp. 4. puncto 10. n. 3. & 5. Ioan. de la Cruz in direct. prac. 6. dub. 10. Et ob id fas eſſe deſiderare ſimplici voluntate pollutionem quatenus illa proficua eſt ſaluti, vel moleſtas carnis tentationes ſedat, docet bene Sanch. in ſumm. lib. 1. c. 2. num. 18. plures adducens. Et quamvis num. 28. diximus pollutionem voluntariam eſſe intrinſecè malam, intelligendum eſt, quando eſt voluntaria in ſe, vel in cauſa illicita per ſe ordinata ad illam, quæ nullum aliam habeat effectum, vel ſi apponatur quæcunque cauſa ex intentione pollutionem conſequendi, vt rectè Vaſq. 1. 2. tom. 1. diſp. 115. num. 9. Sanch. de matrim. lib. 1. diſp. 45. num. 17. &c. Hactenus Ioan. Sanctius.

Ad Distinct. VI.

Cap. Non eſt, vlt. n. 17. in fine, pag. 31.

GRegor. de Valent. tom. 3. diſp. 1. q. 10. punct. 6. verſ. tertiò certum eſt, & q. 16. Card. Bellarm. lib. 5. de de Romano Pont. c. 2. in fine, Salmeron. tom. 12. tract. 37. Becan. in ſumm. Theolog. tom. 2. c. 13. q. 4 Fr. Emman. quæſt. Regul. tom. 3. q. 32. art. 4. Ludou. de Torres de Fide, d. 51. dub. 1. col. 638. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 8. c. 26. q. 2. Lorca in 2. 2. ſect. 3 diſp. 52. num. 10. Fr. Thom. à Ieſu de procur. omn. gent. ſal. lib. 4. 1. p. c. 1. pag. 123. verſ. at hiſce, Ceuall. commun. contra communes, tom. 4. q. fin. n. 184. cum ſeqq. Soar. de Fide, diſp. 18. ſect. 1. n. 9. & ſect. 3. n. 4. cum ſeqq. Seraphin. de Freitas de iuſto Imperio Aſiatico, c. 9. n. 5. & 6. & c. 12. per tot. Ioan. Solorzan. de Indiarum iure, lib. 2. c. 17. per tot. Non enim infideles ob ſolam infidelitatis cauſam bellis infeſtari poſſunt, aut dominio & iuriſdictione ſuarum rerum, & prouinciarum priuari, Innoc. in cap. quod ſuper, de voto, Balth. Ayala de iure, & officio belli, lib. 1. c. 2. num. 29. Carol. Tapia in rub. de conſtit. Princip. cap. 1. num. 54. Azor. p. 1. lib. 8. cap. 24. q. 6. Lorca d. diſp. 52. num. 10. Ludou. Turrian. de Fide, diſp. 52. dub. 1. col. 645. Sayr. in claui Regia, p. 2. lib. 9. cap. 4. ex num. 10. Fr. Ioan. Pineda in monarch. Eccleſ. lib. 16. c. 34. §. 17. Ioſeph. Acoſta lib. 2. de procur. Indor. ſal. cap. 2. Ceuall. d. q. fin. num. 188. cum multis ſeqq. Ioan. Salas de legib. diſp. 7. ſect. 15. num. 72. Soar. eod. tract. lib. 3. cap. 10. in defenſ. Fidei contra Anglicanæ ſectæ errores, lib. 3. cap. 4. num. 8. & in tract. de charitate, diſp. 13. ſect. 5. ex num. 1. Garc. Maſtrill. de magiſtratib. lib. 1. cap. 9. Melch. de Valentia illuſtr. tract. iuris tract. 2. cap. 5. num. 22, & ſeqq. Verùm licet infidelium debellationem non omnino probent Doctores ſuprà citati, ob id tantùm quòd Fidem audire recuſent, bene tamen ipſi atque alij infrà citandi admittunt, quòd ſi nobis prædicationem impedirent, aut alios volentes illam audire, & forſan Fidem ſuſcipere, ad nos accedere prohibent, ne ſinerent Prædicatores loqui verbum Dei ſine vi, ac fraude nolentibus audire, iure poſſumus eorum violentiam etiam armis propulſare, & bello ſi opus eſſet illato acriter coërcere. Ita Sot. in 4. diſt. 5. q. vnic. art. 1. pag. 267. verſ. ſecunda cōcluſio, Caſtro de iuſta hæret. punit. lib. 2. c. 14. verſ prima igitur, Greg. Lop. l. 2. tit. 23. p. 2. Couar. in reg. peccatum, p. 2. §. 10. n. 13. verſ. quarto licitum, & §. 11. n. 5. verſ fateor planè, Salmeron. tom. 12. tract. 38. verſ. deinde, pag. 323. Valent. tom. 3. diſp. 1. q. 10. puncto 6. col. 410. Bannes 2. 2. q. 10. art. 10. col. 528. verſ. tertia & quarta concluſio, Victor. in relect. 1. de Indis, ex n. 36. & relect. 2. à n. 1. Vaſq. in 1. 2. q. 76. diſp. 120. cap. 3. & c. 5. in princ. Cordub. in quæſt. lib. 1. q. 57. dub. 4. verſ. tertia pars, & dub. 6. verſ. quartum dictum, Petr. de Ledeſma in ſumm. tom. 2. tract. 1. c. 5. Ioſeph. Acoſta lib. 2. de procur. Indor. ſal. c. 13. Molin. de iuſt. tract. 2. diſp. 105. Salon. in 2. 2. tom. 1. tract. de dominio, q. 3. art. 1. Azor. inſtit. moral p. 1. lib. 8. c. 26. q. 7. Lorca in 2. 2. art. 8. q. 11. ſect. 3. Torres de Fide, art. 8. diſp. 51. dub. 2. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 1. n. 4. Soar. de Fide, diſp. 18. ſect. 2. num. 8. Seraphin. de Freitas de iuſto Imperio Aſiatico, c. 9. n. 6. & 7. Vnde dicit Suar. de Fide, diſp. 18. ſect. 1. ex num. 1. quòd Eccleſia habet ius tuendi, & defendendi ſuos Prædicatores.

Ad Distinct. X.

Cap. Quoniam. VIII. n. 3. in fin. pag. 38.

FR. Ioan. à Ponte de conuent. vtr. Monarch. lib. 1. c. 6. §. 1. pag. 20. vbi reſoluit Papam poſſe, ſi velit, Imperium à Romanis ad Hiſpanos transferre; refert, Ioan. Solorzan. de Indiarum iure, lib. 1. c. 22. n. 21.

Ibidem n. 5. in fine. Paleoth. de ſacro Conſiſt. in concluſione operis, membr. 5. pag. 363. lit. B. Camill. Borrel. de præſtantia Regis Cathol. c. 47. ex n. 42. Franc. Torreblanc. lib. 3. de Mag. à c. 4. per totum, & c. 26. n. 31. cum ſeqq. Garc. Maſtrill. de magiſtrat. lib. 1. c. 2. per totum, & præcipuè n. 18. Valençuela in monit. contra Venet. p. 4. ex n. 178. & p. 5. n. 216. & p. 7. ex n. 12. latè Solorzan. d. c. 22. à n. 17. Anaſtaſ. Germon. de ſacrorum immunit. lib. 3. c. 13. n. 27. cum ſeqq. Azor. inſtit. moral. p. 2. lib. 10. c. 6. verſ. ad hæc omnia, & lib. 11. c. 5. q. 8. Morl. in emporio iuris, p. 1. tit. 2. q. 4. num. 9. Param. de origine S. Inquiſ. lib. 3. q. 1. opin. 4. Ceuall. commun. contra commun. tom. 4. q. fin. ex n. 102. Caliſt. Ramirez de lege Regia, §. 2. ex n. 30. Soar. de defenſione Fidei, lib. 3. c. 5. & c. 21. cum ſeqq. & in tractat. de Fide, diſp. 20. ſect. 3. à num. 21. & diſp. 22. ſect. 6. num. 2. & 7. & in tract. de charitate, diſp. 13. ſect. 2. num. 5. & ſect. 5. ex num. 4. Salas de legibus, q. 95. diſp. 7. ſect. 1. num. 7. in fine, & ſect. 4. num. 29. cum ſeqq. Cald. Pereira de manu Regia, tom. 1. c. 3. Bened. Ægid. ad l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, tom. 1. c. 3. n. 16. Seraphin. de Freitas de iuſto Imperio Aſiatico, c. 6. n. 58. cum ſeqq.

Ad Distinct. XXV.

Cap. Vnum orarium. III. num. 2. in fine, pag. 86.

IOan. Sanctius in ſelectis, & practicis diſput. diſp. 17. num. 3. ibi, Pro explicatione tamen obſeruandum eſt peccatum veniale tripliciter poſſe conſiderari. Vnum quod ex ſuo genere ſit tale, vt mendacium iocoſum, vana gloria, &c. Aliud ex paruitate materiæ, vt furtum rei leuis. Tertium ex imperfectione libertatis, quod quamvis circa materiam grauem

verſetur

verſetur, & ſit contra præceptum ex ſe obligans ad mortale, & non violatur tamen ſimpliciter hoc præceptum ob defectum conſenſus, vel deliberationis, &c.

Ibidem num.4. in fine. Refert illum Ioan. Sanctius *in ſelectis, & practic. diſput. diſp.53. num.2.* ſed ei non adhæret, dum putat forte eſſe veniale anteuertere per ſemihoram. Horam autem comedendi ad non frangendum ieiunium vndecimam ſat eſſe puto, tam in hyeme, quàm in æſtate, & tam laicis, quàm Religioſis, ita Vega *in ſumm. p.1. cap.14. caſu.13.* Fr. Emman. *in explicat. Bullæ §.6. in princ.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.1. lib.2. c.37. num.35.* Villalob. *in ſumm. tract.22. diffic.9. num.1.* Fernandez *in medulla caſuum conſcient. p.2. cap.8. §.2. num.4.* Ioan. de la Crux *prac.3. art.4. pag.27.* Ioan. Sanctius *d. diſp.53. num.1.* vbi aduertit particularem patriæ conſuetudinem magnam vim habere in hoc, ita vt obſeruanda ſemper ſit, & allegat Medin. *Cod. de ieiunio, q.1. in fine, & q. de hora refectionis, fol.139.* Lod. de ſan Iuan *in ſum. p.1. tract. de ieiunio, art.12. fol.696.* Idem Ioan. Sanctius *citato loco, num.3.* reſoluit quòd ſi horologia diuerſa ſint, ad pulſationem primi poterit refectio fieri, ſicut enim in odioſis ad vltimam poteſt appellari, & inde poſſunt comedentes poſt horam duodecimam noctis ab vno horologio deſignatam craſtino Euchariſtiam ſumere, ſi aliud horologium ſonuiſſe conſtet eſu expleto, & *n.1.* addit dubitanti an hora vndecima diei ſonuerit, nefas eſſe prandere. Diximus ſuprà cum Azorio licitum eſſe ob iuſtam cauſam ante horam conſuetam comedere, ob iter ſcilicet agendum, aut hoſpitibus inſeruiendum, ſed dubitari poteſt, an iſte ob id comedens teneatur ieiunare? Teneri affirmant Vinald. *de ieiunio, cap.15. num.59.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.2. q.100. art.2.* Vega *p.1. ſumm. c.14. caſu 33.* Beja *in reſponſ. caſuum conſcient. p.1. caſu 45.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.4. num.183.* Fernandez *d. cap.8. §.2. num.5.* Sed contrarium, immo non teneri ieiunare, docent meliùs Caiet. *2.2. q.147. art.7.* Syluest. *verbo ieiunium, q.8. num.21.* Leſſi. *de inſtit. lib.4. cap.2. dubit.3. num.18.* Villalob. *tract.23. diffic.6. num.6.* Ioan. Sanct. *d. diſp.53. num.5.*

Ad Distinct. XLVII.

Cap. Sicut. VIII. *n.2. in fine, pag.124.*

QVoniam exiſtenti in extrema neceſſitate quilibet tenetur opem ferre, Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. etſi impubes, n.37. ff. de liber. agnoſc.* Petr. Roiz. *Lituan. deciſ.1. num.296.* Caliſt. Ramirez *de lege Regia, §.30. n.23.* quos refert & ſequitur Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib.2. c.13. n.81.*

Ad Distinct. LXVIII.

Cap. Hadrianus. XXII. *n.8. in med. ibi.* Soar. *de legib. lib.3. c.7. n.9. pag.147.*

IOan. Garc. *de expenſ. c.9. num.68. & 69. & de nobil. in ſcript. n.25.* Humad. *in add. ad Gregor. Lopez, l.49. tit.6. p.1.* Camil. Borrel. *de præſt. Regis Cathol. c.47.48. & 53.* Ant. Petra *de poteſt. Princip. c.3. q.4. n.15.* Ang. Matheac. *de via, & ratione iuris, lib.1. c.30. n.13.* Greg. Lop Madera *in excell. Monarch. Hiſp. c.2. per tot.* Mariana *de reb. Hiſp. lib.9. c.5.* Valdeſ. *de dig. Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ, c.18.* Ioſeph. de Roſtleit *in comm. ad l. cum anus, de cond. & demonſt. lib.5. c.10. n.33. & 34.* Zamalloa *lib.11. hiſt. Hiſp. c.8.* Garc. Maſtrill. *de magiſtr. lib.1. c.4. ex n.15.* Fr. Ioan à Ponte *de conuenien. vtriuſque Monarc. lib.3. c.12. §.4. pag.79.* Molin. *de pactis nupt. lib.1. c.2. n.8.* Salat *de legib. q.95. tract.14. diſp.7. ſect.8.* Ludou. Rodolphin. *in tract. de origine dignitatis, & poteſtatis Ducum Italiæ, n.59. cum ſeqq.*

Ibid. n.10. in fin. pag.148. Roland. *conſ.88. n.7. vol.1.* Mantu. *in enchirid. rerum ſing. lib.9. c.220.* Mendoç. *de pactis, lib.1. c.5. n.25.* Mandel. *conſ.62. n.20. vol.1.* Vacon. *lib.2. declar. c.106.* Petr. Greg. *de Republ. lib.6. c.13. à n.14.* Ant. Roſei. *lib.1. memor. c.3. n.5.* Gail. *lib.2. obſer.55. & 56.* Cuiac. *lib.15. obſeru. c.30.* Greg. Lop. Mader. *de excell. Hiſp. Monarch. c.2. fol.10.* Ceuall. *commun. contra commun. tom.4. q. fin. n.25. cum ſeqq.* latè Ioan. de Solorzan. *de Indiarum iure, lib.2. c.21. per tot.*

F I N I S.

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM,
quæ in Decreto Gratiani continentur.

Primus numerus paginam, alter eiuſdem paginæ columnam ſignat; tertius eſt marginalis.

A

ABBAS non poteſt cogi, vt eat ad Synodum, niſi aliqua rationabilis cauſa ſubſit. 63.2.med.
Intellige vt ibi.
Abbates an, & quando teneantur accedere ad Synodum Diœceſanam. 66.1.poſt med.
Abbates attento iure communi poterant minores Ordines conferre ſibi ſubditis non ſolum monachis, ſed etiam laicis, in quos ordinariam Eccleſiaſticam habebant iuriſdictionem. 154.2.1
Abbates hodie ſecundùm Concil. Trid. diſpoſitionem, cuiquam, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel minores Ordines conferre non poſſunt. ibid.2
Abbates an hodie poſſint Tonſuram, & minores Ordines conferre aliis Regularibus, vel ſæcularibus, qui dimiſſorias ſuorum ſuperiorum habuerint, remiſſiuè. 153.1.3
Abbatis benedictio ad Epiſcopum ſpectat. ibid.4
Abbates cùm antiquitus eſſent laici, tunc temporis præſtabant obedientiam Oſtiario, & aliis in maioribus ſacris Ordinibus conſtitutis. 179.1.5
Abbates non omnes oportet conſecrari, ſed eos tantùm, qui ſuæ Eccleſiæ more conſecrari ſolent. 243.2.8
Abbates dicuntur etiam ante benedictionem. ibid.2
Abbates non conſecrantur, ſed propriè benedici dicuntur. ibid. 2.3
Abbates, & Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo, vel Confirmatione. 261.1.8
Abbas ſicut poteſt dare ſubditis licentiam obeundi munus procuratoris, ita & ille poteſt ipſum obire. 263.1.11
Abbas quidquid vendiderit ſine licentia Epiſcopi, in irritum deducitur. 190.2.8
Abbatis ſolius dolus ſufficit, vt incurratur pœna amiſſionis ſucceſſionis, de qua in hoc text. 302.1.4
Abbates, & Monachi non poſſunt habere commatres, nec de Baptiſmo, aut de Confirmatione ſuſcipere filios. 425.2.8.fin.
Limita in Abbate, ſeu Religioſo facto Epiſcopo. ibid.2
Abbatiſſa, ſeu Prioriſſæ officium habere non poſſunt quæcunque virgines non ſunt. 299.2.1
Sed contrarium eſt verius, vt 300.1.3
Abbatiſſa in qua ætate deberet olim eſſe conſtituta ſecundùm temporum varietates, oſtenditur. ibid.3
Abbatiſſa nulla, vel Prioriſſa hodie eligitur minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, ſuper qua ætate Epiſcopus diſpenſare non poteſt. ibid 2.6
Aborſus periculum eſt ſi ad mulierem, quæ recens concepit, vir accedat. 385.2.5
Abortiui fœtus iam animati cauſam dans tenebatur vt homicida. 383.1.1
Abrahamus ſi filium ſuum Iſaac mandato Domini occidiſſet, indebitum, & iniuſtum non eſſet homicidium. 132.2.4
Abrahamum, & eius nepotem Loth multis opibus cumulauit Deus, cùm ipſi in egenos eſſent benigniſſimi. 120.1.2
Abraham quomodo excuſetur à mendacio, qui Saram ſororem ſuam eſſe dixit. Gen.20. 315.2.1
Abraham, qui voluit filium nequaquam ſcelestè, ſed obedienter occidere, non ſolùm non eſt culpatus crudelitatis crimine, ſed etiam laudandus eſt nomine pietatis. 327.1.2
Abſens non poteſt excommunicari. 240.1.1
Intellige vt ibi, remiſſiuè.
Abſolui non poteſt, niſi à Summo Pontifice, in clericum impias manus inferens. 286.2.76
Acceſſus coniugalis in Eccleſia extra caſum neceſſitatis eſt lethalis. 133.2.5
Accuſandi ius de adulterio, quoad pœnam criminalem, & ciuilem præſcribitur quinquennio. 396.2.5
Accuſandi ius quoad diuortium petendum nunquam præſcribitur, ſed integrum eſt, quamcunque tempore tranſacto, illud petere. ibid.6
Acolyti Græcè, Latinè Ceroferarij. 74.2.14
Acolytus cùm ordinatur, ab Epiſcopo quidem docetur, qualiter in officio ſuo agere debeat, ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo. 81.1.fin.
Acolytæ munus quod. 82.2.pen.init.
Acta per iudices recuſatos fient nulla ipſo iure abſque alia appellatione. 106.2.1
Actio nulla acquiritur coniugi adultero, vt repetat innocentem, qui poſt diuortij ſententiam adulteratus eſt, integrum tamen erit iudici, vt eos conciliet, ex officio illos cogens quò fornicationis periculo conſulatur. 388.2.2
Actus nomine Andreæ Apoſtoli, apocryphi. 56.2.init.
Actus nomine Philippi Apoſtoli, apocryphi. ibid.
Actus nomine Thomæ Apoſt. apocryphi. ibid.
Actus imperfectio non pertingentis ad culpam mortalem non facit incurrere excommunicationem huius text. 284.2.56
Actus coniugalis ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonij tranſgrediens, eſt culpa venialis. 385.1.2
ab Actu coniugali quando abſtinendum ſit. 407.1.1.2
Et an tempore prægnationis, etiam ceſſante aborſus periculo. ibid.1.ante fin.
An die, qua acceditur ad Euchariſtiam. ibid.2.1
Adminiſtratio bonorum conuentus ad ſolum ſpectat Epiſcopum, præterquam in Ordinis. 293.2.poſt med.
Aduenæ an obligentur legibus loci in quo morantur. 33.2.init.
Adulteram vxorem interficientes minimè cenſendi ſunt homicidij rei. 395.1.2
Adulterij violenta ſuſpicio non inducitur ex ſolis oſculis, & amplexibus, quando alia adminicula non concurrunt. 349.2.4
Adulterium quando committitur ab vno coniuge, poteſt alius Religionem ingredi, & profiteri inuito altero. 356.1.2
Adulterium ſufficit eſſe notorium ne reuocetur innocens à Religione, vel ab Ordine ſacro ſuſcepto ad vſum coniugalem. ib.5
Adulterium committitur cum ſponſa de futuro. 357.2.fin.
Secus cum ſponſa de præſenti, quæ à proprio viro nondum cognita ab alio poſt huiuſmodi ſponſalia fornicata eſt. 358.1.init.
Adulterio polluta, an, & quando poſſit à ſuo corruptore duci, & an crimen machinationis mortis alterius coniugis dirimat matrimonium. 377.2.ante fin.
Adulterium commiſſum ab vxore metu cadente in conſtantem virum oppreſſa, non debet ei imputari ad diuortij, & dotis amittendæ pœnam, 386.2.ante fin.

Index Rerum, & Verborum

Adulterium propter ſeparationem thori fieri inter coniuges. 388.2.med.

Adulterij crimen eſt damnabile, & grauiſſimum. 389.1.2

Adulterium grauius eſt inter omnia crimina, quæ contra proximum committuntur. ibid.1.2

Adulterij crimen eſt adeò exoſum, vt bruta etiam animalia illud deteſtentur. ibid.3

Adulterij pœnitentia facta adhuc poteſt vxor accuſari. 396.2.1

Adulto in extrema neceſſitate conſtituto an liceat pecuniam dare ſacrilego Sacerdoti, qui aliter eum non vult baptizare, oſtenditur. 191.1.1.5

Aduocatus cauſam clientuli ſumma fidelitate debet defendere. 175.1.3

Aduocatis quod præmium debeatur pro labore, quem patiuntur, remiſſiuè. 232.2.4

Aduocatis debetur ſalarium quamvis conſulant ſine labore, & librorum reuolutione. ibid.5

Aduocatus pro ſalario habet tacitam hypothecam in bonis ſuorum clientum, & præfertur aliis creditoribus. ibid.6

Aduocatus non debet immodicum ſalarium extorquere. ibid.7

Aduocati pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur gratis patrocinium præſtare, & ad id inuiti cogi poſſunt. 235.1.8

Aduocati peccant mortaliter ſi ſalarium petant à pauperibus. ibid.10

Aduocatus in propria cauſa ſibimet patrocinium præſtare non debet. ibid.11.& 329.1.2

Contrarium vide ibid.

Aduocatus in propria cauſa aduocans, ſi in ea fuerit victor, an expenſas recuperet à parte ſuccumbente, oſtenditur. ibid.12

Aduocatum, ſeu procuratorem gratuitum habens repetit expenſas taxandas per iudicem in medietate, vel in tertia parte arbitrio iudicis. ibid.13

Æger, ſeu valetudinarius ab Epiſcopo ſuo abſolui poteſt ab excommunicatione incurſa ob violentam manuum iniectionem in clericum. 287.2.92

Τὸ *Æqualis mos*, importare ſimilitudinem poteſtatis quoad iura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas dicentur nonnulli. 152.1.5

Ætas omnis hominum poſt peccatum primi parentis ad malum cœpit eſſe. 19.1.2.& 235.1.5

Ætas ſenilis futuræ incontinentiæ ſuſpicionem aufert. 104.2.fin.

Affinitas minimè oritur ex ſola vaſis fœminei penetratione non emiſſo intus virili ſemine. 411.2.1.fin.

Agapes, de conuiuiis Chriſtianorum quæ pauperibus exhibentur. 120.1.2

Aggreſſorem iniuſtum licitum eſt cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere, ſi aliter non poſſis mors vitari. 328.1.1

Aggreſſus iniuſtè non tenetur ſe defendendo cum moderamine inculpatæ tutelæ aggreſſorem occidere, ſed poterit periculo ſe exponere ſubmittendo colla percutienti. ibid.2

Alexander II. electus, & conſecratus fuit, nulla accedente Imperatoris auctoritate. 79.2.3

Alexandrum de Franciſcis in Hebraiſmo natum, & alium ad Epiſcopatum Forolîuienſem aſſumpſit Clemens VII. 185.2.3

Alienare res Eccleſiæ an aliquando liceat Epiſcopis. 204.1.ante fin.

Alienari poſſunt res Eccleſiæ ad redimendos captiuos. 245.1.4

Alimentorum loco an ſuceſſerit legitima oſtenditur. 81.1.37

Alimentorum cauſa, dicitur cauſa pia. 245.1.3

Alimentorum cauſa, & redemptionis è pari procedunt. ibid.6

Alimenta ſibi excipient, excipit quoque vxori. 396.2.2

Altare debet eſſe lapideum, non autem ligneum. 416.2.1

Amator vehemens dicitur, qui tantum vxorem diligit, vt apud ſe diſponat, quòd ſi ipſa eſſet fortè vxor alterius, non minus carnaliter ſe cum ea commiſceret. 385.1.4

Ambroſius quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.1.10

Amentibus, qui antè dignè viuebant, vel dederunt ſigna contritionis, adminiſtrari poteſt Sacramentum Euchariſtiæ. 346.1.fin.

Amphibologia vti licitum eſt in iuramento, etiamſi quis iuſtè, & legitimè interrogetur, quando datur rationabilis cauſa non reddendi in mentem interrogantis. 314.1.3

Amphibologia abſque mendacio vſi fuerunt multi Sancti viri. 315.1.8

Amphibologia vti licitum eſt per nominis æquiuocationem. ibid.9

Amphibologia quæ conſiſtit in factis, quæ propriè dicuntur ſimulata, ob cauſam rationabilem vti licet. ibid.10

Amphilochius, Iconij Epiſcopus. 60.2.med.

Amplexus, & oſcula libidinoſa ſunt mortalia, vbi in eis amor caſtus deſideratur. 349.2.2

Anaſtaſius II. minimè conſenſit Achatij erroribus, nec illum à Felice III.& vt hæreticum mortuò damnatum vnquam reuocauit. 68.2.1

Τῆς *Anathematis* ſumptio. 339.1.1

Ancillam ducens irregularis fit. 106.1.8

Ancillam ſuam in vxorem ducens iure communi attento minimè facit liberam. ibid.2

Animæ in Purgatorio igne cruciantur ad tempus. 86.2.2

Animæ Purgatorij quomodo memores eſſe poſſint beneficiorum eis collatorum per ſuffragia, oſtenditur. 149.1.1

Animæ beatæ quandoque è Paradiſo Deo permittente egrediuntur. 150.2.3

Animæ ex Purgatorio ſæpiùs, & frequentiùs apparere ſolent viuis. ibid.4

Animæ damnatæ ex inferno quare permittantur aliquando egredi, & nobis apparere. ibid.5

Anima non infunditur antequam formata lineamenta corporis habeat. 382.2.8

Animus prauus in facienne iudicatur vbi aliquid iure prohibitum committitur, vel mali ſpeciem habet. 196.2.14

Annuli traditio, vt ſignificet ſponſalia, vel matrimonium, oportet eſſe loci conſuetudinem. 377.1.fin.

Annus probationis in Religione quomodo complendus ſi fuerit biſſextilis, oſtenditur. 135.2.4

Annus interſtitiorum non eſt mathematicè computandus, ſed Eccleſiaſticè, & iuxta ritum Eccleſiæ. 160.2.7

Annus de quo in hoc text. computandus eſt à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes. 302.2.4

Antichreſis an & quando ſit licita, vel illicita, ſeu vſurarius contractus potiùs cenſenda. 251.2.2

Antiochia fuit prima B.Petri ſedes, ibidémque primùm Chriſtianorum nomen accepit initium. 78.1.7

Antiſtes Sacerdos dictus eſt quòd antè ſtat. 74.1.18

Antonius Roſellus, & Abbas Panormitanus ob aliquas captas occaſiones in Pontificium honorem aliquando irruere non erubuerunt. 70.2.15

Apoſtatas, & fugitiuos à Religione poteſt Abbas cum omnibus per ipſos acquiſitis vendicare, licèt diu ſteterint in libertate. 294.1.1

Apoſtata Regularis ſecundùm Motum proprium Gregor.XIII. non acquirit Religioni, ſed Cameræ Apoſtolicæ, quæ extra monaſterium, & ſtatum Regularem comparat. ibid.2

Apoſtoli parem cum Petro acceperunt poteſtatem Eccleſiaſticam in totum Orbem, & in omnes ad quos Petrus habebat. 74.2.1

Apoſtolis Chriſtus quædam conceſſit tanquam pertinentia ad communes, & maximis Eccleſiæ commoditates, in quibus ſucceſſerunt Apoſtolis, alia verò conceſſa ſunt eiſdem tanquam priuilegia perſonalia, & in iis tantùm. 75.1.5

Apoſtolus quî dicatur diuinus. 111.2.4

Apoſtolorum tempore, & tercentis poſtea annis permittebatur habitatio coniugis ad fidem conuerſi cum infideli propter ſpem eius conuerſionis, quando habitare volebat abſque Dei contumelia. 362.2.2

Appellari non poteſt à Papa. 283.1.4

Aquam, aut aliquid ſuper clericum effundens, ſeu in illum ſpuens, excommunicationem incurrit. 282.1.34

Aqua cur ſale conſperſa ſanctificanda ſit. 453.1.med.

Aquæ benedictæ quatuor genera, eius effectus, antiquùſque vſus in Eccleſia contra dæmones. 423.1.2.med.

Arbitros veuire ſub appellationis iudicum. 106.1.1

Arbiter non poteſt eſſe Monachus, ſiue quiuis alius Religioſus, niſi concurrant licentia Superioris, & vtilitas Monaſterij. 262.1.3

Arbitri ſine licentia Abbatis poſſunt eſſe Monachi ſimplices habentes aliquam adminiſtrationem, ſeu Prioratum. ibid.7

Arbitrator poteſt eſſe Religioſus ſine licentia Superioris. ibid.4

Arca Noë forma, capacitas, deſcriptio & figura, remiſſiuè. 381.1.fin.

Archidiaconi officium quod. 85.2.2

Archidiaconi habent iuriſdictionem ordinariam. 86.1. poſt init.

Archiepiſcopus in Concilio Prouinciali præeſt omnibus Epiſcopis. 64.1.init.

Archiepiſcopus non debet petere aliquid à Prælatis venientibus ad Concilium Prouinciale. 65.1.4

Archiepiſcopus, & Metropolitanus an idem ſint, oſtenditur. 73.1.6

Archiepiſcopus dicitur Princeps Epiſcoporum. 74.1.14

Archiepiſcopus Mediolanen. prærogatiuam ſedis habet ante Rauennatenſem. 182.2.5

Archipresbyteri officium quod. 85.2.3

Archipresbyter, vel Decanus, aut Archidiaconus non niſi Diaconus ordinetur. 142.2.fin.

Arioli. 343.1.med.

Arioli quid ſint, remiſſiuè. 343.2.1

Arma non poſſunt deferre Clerici. 331.1.fin.

Armorum appellatione quid veniat, remiſſiuè. 331.2.3

Arma clericorum ſunt lachrymæ, & orationes. 358.2.1

Arriana hæreſis in Nicæno Concilio I. damnatur, & Arrius eijcitur. 55.1.22

Arrius cum Epiſcopatum fruſtrà, & impotenter ambiuiſſet, ab Eccleſia diuertit, eam impugnans dignitatem, quam conſequi non potuit. 181.1.2

Artem ignominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu ioculatoris, aut buffonis per annum exercens ipſo iure perdit omnia priuilegia clerica

clericalia, quin etiam ante annum, ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionem non reſipiſcat. 280.2.19
Artificium quod dicatur, oſtenditur. 177.1.3
Articulus mortis quis dicatur, oſtenditur. 288.1.97
Aſcendentes præferuntur monaſterio in ſua legitima deſcendentis in eo profitente. 197.2.5
ante *Aſcenſionem* Domini, quo Litaniæ fiunt, triduo ieiunandum eſt. 422.1.fin.
Aſſectus obiecti turpis mortales eſſe, ſicut & tactus ob delectationem. 387.1.2.poſt med.
Aſtrologia materiam qui Doctores tractent, referuntur. 348.1.2
Athanaſius quo tempore floruerit, & quæ claré geſſerit. 53.2.3
Attentans percutere clericum non incurrit excommunicationem, quando re ipſa illum non percutit. 285.2.29
Atteſtationi ſeruorum tunc credendum eſt vbi veritas aliter haberi non poteſt. 212.1.12
Auguria obſeruantes ex cantu, & volatibus auium, qua pœna puniantur, remiſſiué. 346.2.4
Auguſtino magis credendum in diſputationibus, quàm Hieronymo, & Gregorio. 35.1.med.
Auguſtinus quo tempore floruerit, & quæ claré geſſerit. 54.1.11
Auguſtinus, vel Hieronymus ſi dicat aliquid, exiſtens auctoritate noui, vel veteris Teſtamenti; illi eſt magis credendum quàm Papæ. 72.1.4
Auguſtinus in patria ſua petitus ad conuiuium nunquam ire voluit. 108.1.4
Auguſtini auctoritas, Multorum corpora honorantur in terris, quæ torquentur in gehenna, declaratur. 116.1.31
Auguſtinus quomodo menſa vtebatur frugali, & parca, oſtenditur. 119.2.3
Auguſtinus in patria ſua ad conuiuia nunquam ire voluit. 122.1.2
Auth. ſi qua mulier, C de ſacroſanctis Eccleſiis, vim in foro Eccleſiaſtico ſortitur, ex eo quòd tacité ſit à Pontificibus approbata. 297.1.3
Auxilium, & conſilium dans percutienti clericum incidit in excommunicationem huius text. 284.1.48
Limita vbi quis præſtaret auxilium poſtquam delinquens manum iniecit in clericú, niſi præceſſerit tractatus ante. ibid.49

B

BAnnito non licet impuné ſe ipſum occidere. 328.2.8
Baptiſmi quatuor præcipui aſſignantur effectus. 87.2.init.
Baptiſmi Sacramentum ſatius eſt ab hæretico ſumere, quam in æternum perire. 98.1.2
Baptiſmus tollit omnem irregularitatem, ſiue ex licito, ſiue ex illicito homicidio, aut mutilatione prouenientem. 127.1.4
qui Baptiſma ab hæreticis accipiunt, confirmantur per manus impoſitionem. 190.2.8
Baptiſmi Sacramentum ſi nullus miniſtrare velit paruulo in vltimo vitæ termino conſtituto, an tunc licitum ſit pecunia vexationem redimere, oſtenditur. 191.1.295
Baptiſmus eſt Sacramentum maximæ neceſſitatis. 373.1.2
Baptiſmum à laico, fœmina, vel etiam infideli collatum extra neceſſitatem, validum eſt, quamvis conferens mortale peccatum committat. ibid.3
Baptiſmus eſt prima tabula poſt naufragium. 400.1.1
Baptiſmus de facto non aufert pœnalitatem in hac vita. 423.2.poſt init.
Baptiſmi ſuſceptio an, & quando liberet quem à pœna ſpirituali, vel etiam à pœna temporali. ibid.fin.
Baptiſmus prodeſt paruulis, qui moriuntur ante tempus diſcretionis, qui ſaluantur in fide offerentis. 424.1.2
Baptiſmus Catechumenis ſolemniter eſt conferendus in ſolemnitate Paſchali, & Pentecoſtes. ibid.1.med.
Baptiſmus in nomine Chriſti miniſtratus ratus eſt, ac firmus. 424.2.1
Baptiſmus quomodo proſit ei, qui ficté illum accepit. 425.1.poſt princip.
in Baptiſmo ad ſummum vnus vir, vnaque fœmina adhiberi poſſunt. ibid.fin.
in Baptiſmo teſtimonium vnius creditur. 426.1
in Baptiſmo Ioannis non erat peccati remiſſio. 426.2.1.med.
Baptizandi opus laicis fidelibus iuxta canonicam auctoritatem, ſi neceſſe fuerit, facere liberé conceditur. 373.2.3
Baptizare non licet extra neceſſitatem adhibito chriſmate alterius anni. 426.2.1
Baptizari non poteſt exiſtens in vtero matris. 426.1.poſt init.
Baptizatos à Pagano ſub nomine Trinitatis, vel Chriſti tantùm, non eſſe rebaptizandos abſoluté, ſed ſub conditione. 424.2.2
Intellige vt. ibid.3
Baſilica Martyrum. 120.1.fin.
Baſilicæ omnes ad eum pertinent Epiſcopum, in cuius territorio poſitæ ſunt. 270.2.fin.
Baſilius quo tempore floruerit, & quæ claré geſſerit. 53.2.5
Bellum iuſtum dici poteſt quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex iuſta cauſa. 252.2.6

Bellum an poſſit eſſe licitum ex vtraque parte, oſtenditur. 253.1.7
Bellum, an & quando iuſté inferri poſſit, & quomodo in eo capta fiant capientium, & de reſtitutione damnorum inde ſequutorum. 323.1.med.
in Bello iuſto, ſiue offenſiuo ſiue defenſiuo, poſſunt Clerici, pro defenſione Eccleſiæ, vel Reipubl. vel fidei abſque periculo irregularitatis hortari, conſulere, & incitare milites ad pugnandum, quamvis ſequantur ex vnaquaque parte homicidia & mutilationes. 331.2.med.
Bellum iuſté moueri non poteſt Sarracenis ſi quieté, & pacificé viuant, & nihil occupent. ibid.poſt med.
Contrarium vide. ibid.
Benedictiones nuptiales recipiendi præceptum. 376.2.3
Beneficium præter ius conceditur, & ideò diſtinguitur à priuilegio quod contra ius commune datur. 17.2.4
Beneficia Eccleſiaſtica ſunt de iure Canonico, non Diuino inſtituta. 76.2.2
Beneficiorum in prouiſionibus ſemper eſt anteponendus ille, qui eſt de gremio Eccleſiæ. 144.1.2
Beneficij collatio facta bigamo eſt inualida. 105.2.3
Beneficia potius conferri debent Clericis naturalibus, incolis, & indigenis, quàm forenſibus, peregrinis, & extraneis. 144.1.6
Beneficium quantumvis exiguum obtinens eſt obligatus ad recitandum diuinum Officium. 177.1.4
Beneficiorum permutatio abſque Superioris auctoritate prohibetur. 193.2.8
Beneficia vendens ab officio eſt ſuſpendendus. 197.2.2
Beneficium non poteſt conferri niſi ab Eccleſiaſtica perſona, Epiſcopo, vel Prælato, non veró à laico. 271.1.1
Beneficium ad tempus commendatum poteſt quis habere cum alio iure tituli ſibi collato. 303.2.2
Beſtia interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit. 258.2.1
Beſtialitatis propter crimen quando animal alicuius interficitur, quis illius pretium ſoluere debeat, oſtenditur. ibid.2
Doctores referuntur de beſtialitatis crimine agentes. ibid.3
Bigamia impedimentum ad Ordines ſuſcipiendos non inducit Eccleſia in alicuius delicti pœnam. 87.1.4
in Bigamia quis diſpenſare poſſit. 106.2.1.med.
Bigamiæ irregularitas incurritur etiam à Iudæo, vel alio infideli. 127.1.1
Bigamus probatur, qui ante Baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum alteram. 87.1.3
Bigamus non poteſt promoueri ad Ordines. 87.2.med.
Bigamus dicitur, qui ducit illam quam credebat virginem, & tempore conſummationis matrimonij ab alio corruptam inuenit. 99.2.2
Bigamus cenſetur qui duobus ſolemnibus matrimoniis copulatus fuerit, vel alterum ſolemne, alterum cum concubina, id eſt, minus ſolemniter contraxerit. 101.1.2
Reprobatur Ferdinandus de Mendoça hunc text. de concubina turpi intelligens. 101.2.3
Reiicitur interpretatio Couarr. quam ad hunc text. præſtat. ibid.4
Bigamus dicitur ille, qui virginem duxit, & poſt adulterium ab ea vxore commiſſum eandem etiam ignoranter carnaliter cognouit. 105.1.2
Bigamus excluditur à clericatu. 105.2.2
Bigamus prohibetur Eccleſiaſtica conſequi beneficia. ibid.2
Bigamus quis. 106.2.fin.
Bigami veré qui cum duabus, vel cum vna vidua, aut ab altero corrupta matrimonium contraxerunt, & conſummarunt, omni priuilegio clericali nudati ſunt, non ita illi, qui in Sacris conſtituti inualidé contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt. 280.2.13
Bigamos inter reputari qui virginitatem præuaricantur pollicitam. 351.1.med.
Blaſphemia in Spiritum ſanctum neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittenda. 399.2.5
Bonorum Eccleſiaſticorum primæua natura quomodo mutari potuerit per diuiſionem de illis factam in quatuor partes, oſtenditur. 238.1.18
Declaratur auctoritas Chriſti Luc. 22. & numeris ſeqq.
Bona confugientis ad Eccleſiam inde extrahi non poſſunt. 274.2.2
Bona confugientis ad Eccleſiam non poſſunt exinde extrahi, nec ei aliud quodcunque nocumentum inferendum eſt ad hoc vt ab Eccleſia egrediatur. 289.2.2
Bona quæ antea laicorum erant, & ad clericos, & Eccleſias peruenerunt, an gaudeant priuilegio exemptionis à tributis, & gabellis. 333.1.5
Bonus, vel malus quis præſumitur propter natiuitatem, vel patriam. 85.2.8
Boni, & damnati apparere nobis poſſunt corporibus aſſumptis in habitu, quo prius vtebantur. 149.2.2
Bulgari quare reprehenſibiles, ac improbi vocantur, qui cùm eſſent Presbyteri habebant vxores, oſtenditur. 92.2.6

Index Rerum, & Verborum

Bulla conceſſionis Hadriani I. factæ Carolo Magno eligendi Pontificem aſſeruatur Pariſiis inter præcipuos Regni theſauros. 147.1.3

C

Cadauera ne intra vrbes ſepelirentur lege 12. Tabularum cautum fuit. 147.1.1
Caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ an poſſit Prælatus, vel beneficiarius ſolus remittere. 268.2.8
Carus non poteſt fieri Clericus. 126.1.2
Calix vacuus cum patena Subdiacono in eius ordinatione porrigitur, cuius traditione perficitur ordinatio. 81.1.2
Calix licèt conſecratus non ſit, Subdiacono validè in eius ordinatione porrigitur. ibid.3
Caluati quaſi dehoneſtati, & tonſurati dicantur. 380.1.8
Canon Græcè, Latinè regula nuncupatur. 16.1.8
Canon propriè dicitur id, quod ſtatuitur in vniuerſali Concilio. ibid.2
Canon largo modo continet etiam alias Eccleſiaſticas conſtitutiones quàm Concilij generalis. ibid.3
Canones ſacri ſuggerente Spiritu ſancto conſcripti fuerunt. 17.1.8
Canones Trullani quam auctoritatem habeant, oſtenditur. 50.2.19
Canones Apoſtolorum, an & quot ſint Canonici, vel apocryphi cenſendi, oſtenditur. 57.2.1.8
Canones ſextæ Synodi non Adrianus, ſed Tharaſius Conſtantinopolitanus Patriarcha recipit, & approbat. 58.2.8
Canones Trullani non ſunt Canonici, & authentici, nec ſextæ Synodi. 59.1.4
Canones Pontificij, ac Conciliorum generalium habent vim ad cauſarum deciſionem. 71.2.8
Canon, ex quo deſumptus eſt textus in præſenti, fuit ſuppoſitus, adulterinus, ac falſus, ac proinde nullius auctoritatis exiſtit. 77.2.3
Canon de octoginta Nicæni Conc. ex Arabico habitus refertur. 78.2.4
Canones, qui Trullani dicuntur, nulla Pontificis auctoritate probati fuerunt. 79.1.7
Canones inter ſe pugnantes poſſe quatuor conſiderationibus ad concordiam reduci. 92.2. poſt med.
Canon, *Nos qui præſumus*, d.40. non eſt alicuius Pontificis, vel Concilij generalis, neque alicuius ex primæ claſſis Eccleſiaſticis Scriptoribus. 113.c.1
Canonizatio Sanctorum quamvis aliquo modo pendeat ex probationibus, eſt tamen quaſi profeſſio, & proteſtatio Fidei. 116.1.30
Canonicis Pontificum legibus inductum eſt impedimentum, quo ab Ordinibus, & beneficiis, & aliis ſpiritualibus repelluntur illegitimi. 142.2.8
Canonicus vnus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra eiuſdem Eccleſiæ Canonicos. 251.1.6
Capella etymon. 416.2.med.
Capitulum Cathedralis Sedis vacantis debet de neceſſitate ad Concilium Prouinciale vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato. 66.1.7
Capti in bello iuſto ex parte capientium, iniuſto verò ex parte aduerſariorum quando ad ſuos fugere poſſint, oſtenditur. 14.1. init.
Captiuorum redemptio eſt cauſa pia, & maximè fauorabilis. 245.1.5
Cardinales ſunt cauſa vt Pontifex, quem eligunt, poteſtatem habeat, ſed ipſa à Chriſto immediatè dimanat. 77.1.8
Cardinales olim tempore huius text. non omnes eligebant Summum Pontificem, ſed triplex eis conſtituebatur cœtus. 79.1.6
Cardinalis aſſertioni atteſtantis de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ, aut de mente Summi Pontificis creditur. 187.1.8
Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum plena fides adhibetur, licèt literas ſui mandati non oſtendat. 187.2.3
Cardinales Rauennaten. ſunt abuſiuè Cardinales ad inſtar Regis ſcacchorum, qui non propriè dicitur Rex, ſed abuſiuè. 382.1.2
Cardinalium appellatione non veniunt, niſi S. R. E. Cardinales. ibid.3
Carnium appellatione veniunt illæ, quæ ſunt animalium, quæ extra aquam diu naturaliter viuere queant. 25.1.4
Carnium vſu prohibito prohibetur vſus ouorum, lactis, & aliorum huiuſmodi, quæ à carne originem trahunt. 25.2.1
Carolus Magnus laudanda, & Principe Chriſtiano digna in Eccleſia fecit ſeruitia. 147.1.8
Carolo Magno conceſſit Hadrianus I. poteſtatem eligendi Pontificem, Sedemque Apoſtolicam ordinandi, & inueſtituram Epiſcopis concedendi. ibid.2
Carolus Magnus non acceptauit, ſed potiùs repudiauit conceſſionem ſibi factam ab Hadriano I. de eligendo Pontifice, ſecundùm aliquos. 147.2.6
Sed probabilius eſt quod renunciauit ſequentes Imperatores. ibid.7
Carolus Molinæus impius auctor, fuit homo parum modeſtus erga Sanctæ Apoſtolicæ Sedis maieſtatem. 189.1.2
Caſtitas olim apud Latinos aſſumptis ad Ordines ſacros, & coniugatis, & non coniugatis iniuncta fuit. 88.1.8
Caſtratus ob ægritudinem de conſilio medicorum ſine vlla diſpenſatione ad Ordines ſacros ab Epiſcopo ſuo promoueri poteſt. 137.11
Caſtratus ſua culpa, ob morbum ſcilicet Gallicum, non poteſt fieri clericus. ibid.3
Caſu aliquem interficiens non debet cenſeri irregularis, niſi hoc minus diligenter fecerit. 129.1.2.med.
Catechiſmus conuenienter debet præcedere Baptiſmum. 405.1.8
Catechumenus non eſt fidelis. 366.2.4
Catechumeni Eccleſiaſticis conſtitutionibus minimè ligantur. 367.1.7
Catechumeni non tenentur præcepto *cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnis & remiſſ.* ibid.8
Catechumenum ſi contingat ad priorem ſectam reuerti, non poterit apoſtaſiæ pœna damnari. ibid.9
Catechumenorum Miſſa quid. 410.1.1.2
Cathedraticum, quod ob honorem Cathedræ Epiſcopalis ſic vocatur, Epiſcopi licitè exigunt. 224.2.1
Cathedratici taxa quæ. ibid.
Cauſa Epiſcoporum depoſitionem, & quæſtiones articulos Fidei, & mores Eccleſiæ vniuerſalis reſpicientes ad Prouinciale Concilium deferri non poſſunt. 64.1.5
Cauſæ minores Epiſcoporum criminales in Concilio Prouinciali terminari poſſunt, etiam ibi non exiſtentibus duodecim Epiſcopis. ibid.7
in Cauſis ſpiritualibus, vt in matrimonio, vtendum legibus Imperialibus, remiſſiuè. 183.1.3
in Cauſa ſtatus non conſtituitur procurator, niſi ille, qui conſtituit, ſit in poſſeſſione libertatis. 206.2.med.
Cauſa iuſta nulla poteſt dari in lege diuina à Deo condita ob quam diſpenſatio fiat. 340.1.3
Cautionis appellatione venit ſola cautio abſque pignore, & fideiuſſore. 380.1.8
Cenſurarum effectus ſunt iuris humani. 178.1.2
Cenſuras ferendi poteſtas eſt in Eccleſia iure Euangelico. 229.2. fin.
Cenſuræ ferri poſſunt in eos, qui Eccleſiæ, & foreoſi poteſtati fuerint ſubiecti. 242.1.2
Charitas bene ordinata incipit à ſe ipſo. 328.1.7
Chorepiſcopi ab aliquibus numerantur inter Epiſcopales gradus, eo quòd Subdiaconum, & minores Ordines conferebant. 154.1.1
Intelligitur de illis, qui Epiſcopalem conſecrationem accipiebant. ibid.3
Chorepiſcopi à χώρα dicitur, quod Græcè pagum, ſeu villam ſignificat, quaſi in pagis, & villis loco Epiſcoporum ad Epiſcopalia munia obeunda conſtituti ſint. 154.1.2
Obiicitur, contra concluſionem text. ibid.4
Chorepiſcopi ex Eccleſiæ inſtitutione nihil aliud fuerunt, quàm Presbyteri. ibid.6
Chorepiſcopi idem olim fuerunt, qui Parochi hodie dicuntur. 154.2.8
Chriſtiano nuſquam licitum eſt catholicam fidem negare, imo tenetur ad confitendum ſe talem quoties id exigit honor Dei. 329.1.3
Chriſtiano non licet verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, quamvis corde fideliter credat. 233.2.1
Quamvis faciat metu, vel vi tormentorum. ibid.2
Amplia, etiamſi negatio fiat ſimulatè. 234.1.3
Et non ſolùm quando negatio fit verbis expreſſis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium. ibid.4
Chriſtianis captiuis coactis licitum eſt contra Chriſtianos remigare. 309.2.15
Chriſtiano ſimul cum Iudæo in balneum ingredi non eſt licitum. 317.2. poſt med.
Chriſtianiſſimus titulus Imperatorum vt genuinus, & Imperio naturalis. 187.1.8
Chriſti Domini auctoritas Luc. 22. *Ego oraui pro te, &c.* declaratur. 113.2.4
Chriſtus an deſcendat in ſtomachum ſumentis Euchariſtiam. 421.2.1.med.
Circumſtantiæ plures, & grauiores concurrunt in homicidio, quàm in periurio. 46.1.32.
Citare milites ad pugnandum, quamvis ſequantur ex vtraque parte homicidium, & mutilationes. 331.2.med.
Ciuis appellatione comprehendi ciuem priuilegio factum 37.2. init.
Ciuitates fuerunt ante legem Euangelicam, & Chriſti Domini aduentum. 164.1.8
Ciuitas vt conſtruatur non eſt opus aliqua Principis licentia, cùm hoc de iure Gentium vnicuique populo competat. ibid.2.8

Ciuitas

Ciuitas an detur ſine Epiſcopo, oſtenditur. 165.1.4.5.6

Ciuitas quælibet debet habere Aduocatum pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum. 233.1.9

Ciuitas Toletana vrbs Romana nuncupata fuit. 292.2.11

Ciuitas, quæ proprium Epiſcopum occidit, priuatur dignitate Epiſcopali. 341.2.8

Intellige vt ibid.2

Claudus non poteſt ad Ordines promoueri, ſi eum oporteat cum baculo ad Altare accedere. 126.1.3

Claudus an, & quando poſſit primò promoueri, aut ad cæteros Ordines aſcendere, vel in ſuſceptis miniſtrare, remiſſiuè. 137.2.fin.

Ligneo pede incedens non poteſt promoueri ad Ordines. 138.1.2

Clauium poteſtas eſt in Eccleſia. 334.2.1

Clauium poteſtas an ſit in tota Eccleſia, eiuſque corpore, an verò potius penes Prælatos, ſingulatéſque Epiſcoporum perſonas, oſtenditur. 335.1.2.& ſeq.

Clauium poteſtas eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi, non verò oſtendendi, ſeu declarandi ligatum, vel ſolutum. 336.2.13

Clauſula, De Fratrum noſtrorum conſilio, decentiæ magis eſt, quàm neceſſitatis. 115.1.22

Clemens IV. tempore promotionis ſuæ duas habebat filias. 89.2.5

Clemens VIII. quid ſtatuerit circa Epiſcoporum examen, oſtenditur. 111.1.3

Clementia, & benignitate potius quàm ſeueritate vtendum eſt in delictis puniendis. 123.1.4

Clericatus ad Ordinem nullos debet aſſumere illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos. 108.2.1

Clericatui reſtituuntur qui raſuras fecerint. 124.1.8

Clerici ſeptem hebdomadibus ante Paſcha à carne, & delicijs abſtinebant ex decreto Teleſphori, quod deinde contraria conſuetudine abrogatum fuit. 24.2.1

Clerici comam nutrire prohibentur. 85.2.poſt med.& ſeq.in fin.

Clerici caput in modum ſphæræ radant. ibid.

Clerici comam non nutriant. 84.2.med.

Clerici debent portare capillos ita tonſos, vt aures pateant. ibid.

Clericus in Sacris conſtitutus ſi vxorem duxerit, aut concubinam habuerit, Eccleſiaſtico beneficio, & officio careat. 89.2.med.

Clericus veſte vtatur ſecundùm conſuetudinem regionis. 95.1.3

Clerici concubinarij, ſeu fornicarij notorij ſuſpenſi ſunt à Diuinis. 98.1.1

Clericus in Sacris matrimonium contrahens priuatur officio ſi quod habet. 99.2.2

Clerici non debent habere in domo mulieres ſuſpectas. 100.1.fin.

Clericus aleator. 107.1.1

Clericus ebrietati deſeruiens. ibid.2

Clericus quando dicatur publicus aleator, & pœnas aleatorum incurrat. ibid.5

Clericis ignominioſum eſt eſſluere epulis inter quas difficulter poteſt ſeruari pudicitia. 107.2.3

Clericus quem ebrium fuiſſe conſtiterit, 30. diebus à communione abſtineat. 108.1.fin.

Clericorum officium eſt docere, & paſcere populum, & ab errore eum reuocare. 110.2.5

Clerici debent honeſtam parſimoniam ſeruare. 119.1.1

Clerici honeſtis veſtibus, & non fulgidis, ac pomposis vti debent. ibid.2

Clericus ſicut vti non debet veſtibus nimis fulgidis, & pomposis, ita nec etiam nimis vilibus, aut ſordidis. ibid.5

Clerici, niſi neceſſitate coacti, non conuiuentur in Eccleſiis. 121.1.1.2

Clericus conuiuia vitare debet. 121.2.1

Clericum ſummopere dedecet, vt eas violenter manus alicui iniiciat, quæ Deo ſolemni ritu conſecratæ ſunt. 122.2.2

Clericus etiam non ſuam arborem incidens, ſed alienam cum peccato ſi ex inciſione aliquis occiſus fuerit ipſo acclamante, vt gentes præcauerent, irregularitatem non incurrit. 129.2.3

Clerico promouendo nocet confeſſio, vt non promoueatur, non autem vt puniatur. 130.2.5

Clericus fieri poteſt, qui non ſponte, ſed caſu fuerit ſectus, vel caſtratus, & ſi iam ſit in ſuſceptis Ordinibus, miniſtrare poterit. 136.2.1

Clericus non fieri poteſt ille, cui fuerint abſciſſa virilia adultero à marito vleiſcente iniuriam, quia ipſum inuenit cum ſua vxore coire. 137.1.4

Clerici non poſſunt eſſe, qui ſe caſtrauerunt, ſeu permiſerunt ſponte ſe caſtrari, vt castè viuerent. 137.2.1

Clerici à Religioſis in electionibus Epiſcoporum fuerunt ſeparati, & conſtitutum fuit, vt Religioſi ſuorum Abbatum, & ſuperiorum, Canonici verò ſuorum Epiſcoporum faciant electionem. 145.2.7

Declaratur. ibid.8

Clericus extraneus ſine commendatitiis literis ſui Epiſcopi ſuſcipi non debet. 157.2.1

Clericus peregrinus ſi literas commendatitias non habuerit, poteſt admitti ad celebrandum, ſi fidem fecerit de ſua ordinatione. ibid.3

Clericus peregrinus non faciens fidem de ſua ordinatione poteſt, ſecluſo ſcandalo celebrare. ibid.

Clericus conuictus de adulterio, aut illud confeſſus depoſitus ab officio in monaſterium toto tempore vitæ ſuæ detrudatur. 169.2.fin.

Quòd ſi ita ſit publicè concubinarius, vt nulla tergiuerſatione poſſit ſuum crimen celare, maneat ipſo iure ſuſpenſus. 170.1.1

Clerici omni Eccleſiaſtico honore priuandi, qui incontinentiæ dediti Eccleſiaſticis præceptis voluptatem præponendam iudicant mulieribus ſe commiſcendo. 171.2.2

Clericus de rigore pro ſimplici fornicatione deponendus eſt. ibid.fin.

Clerici venari non poſſunt. 173.2.3

Clericus in Sacris conſtitutus venationi incumbens ſequuto homicidio an, & quando irregularis fiat, oſtenditur. 174.1.4

Clerici diſcordes denuncientur, vel reuocentur ad concordiam. 175.2.fin.

Clericus non prohibetur aliquod artificium facere manibus ſuis operando, etiam ſine neceſſitate. 177.1.1

Intellige modò clericus à Diuinis, & à debito eius officio propter artificium non deſiſtat, & non ſe ſubtrahat. ibid.2

Clerici digniores ſunt Monachis, & illos præcedunt. 179.1.6

Clericis oſtiatim mendicare non licet. 179.2.3

Clerici ante omnem humanam legem fuerunt exempti à iuriſdictione ſæculari. 183.2.1

Clericos iudicandi facultas fuit apud Principes ſæculares poſt aduentum Chriſti, hoc extitit de facto, & ex vſurpatione, quia Eccleſia non poterat reſiſtere. ibid.2

Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram iudice ſæculari abſque licentia ſui Epiſcopi. 225.2.8

Clericus ſuo inobediens Epiſcopo, depoſitus curiæ tradatur. ibid.

Clericus, vel laicus qui clericum conuenit & trahit coram iudice ſæculari excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet non ipſo iure, ſed per ſententiam. 227.2.1.3

Amplia etiamſi actor, qui trahit clericum coram ſæculari, ſit victus. ibid.2

Clericus excommunicatus pro crimine notorio, ſi celebrare præſumpſerit in excommunicatione, priuatur beneficiis. 228.1.poſt med.

Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis priuari. 230.1.1

Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert priuationem ipſo iure, in aliis verò, quæ inferunt priuationem per ſententiam, veniret priuandus. ibid.2

Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax poſt annum poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam. 230.2.4

Clericis omnibus eſt communis vita ſeruanda. 235.1.poſt init.

Clerici dicuntur res ſacroſanctæ, & ſpirituales. ibid.med.

Clerici an dominium habeant in redditibus, & diſtributionibus ratione beneficij acquiſitis. 235.2.1

Clericos dominos non eſſe, ſed ſolummodo diſpenſatores redditυum beneficialium tenuerunt nonnulli. ibid.2.3

Clericos redditus ſuorum beneficiorum ita proprios facere, vt de illis eodem modo diſponere valeant, quo de patrimonialibus, ſuſtinet verior ſententia. 236.1.4

Clericos aliquando vſurarios ſolummodò, aliquando tam in vita, quàm in morte vſufructuarios faciunt aliqui Doctores. 236.2.7

Clericis approbatiuè fuit permiſſum tertio tempore, vt parentum patrimonia, vel bona aliunde quæſita habere poſſent. 237.1.10

Clericorum bona an præſumantur eſſe intuitu Eccleſiæ acquiſita. 239.2.fin.

Clericus occidens in furore non peccat, ſed officium exercere non poteſt. 259.1.2

Clericorum domus an, & quando gaudere debeant Eccleſiæ immunitate, oſtenditur. 277.1.8

Clerici ſub nomine quoad hanc materiam intelliguntur quicumque ſaltem prima tonſura initiati. 279.2.7

Clericus tonſuratus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus ad hoc, vt huius text. priuilegio gaudeat an debeat obtinere requiſita ad priuilegium fori neceſſaria, oſtenditur. ibid 8.9

Clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum percutiens ſubiacet excommunicationi huius text. 280.1.10

Clericus coniugatus cum vnica, & virgine incedens in habitu clericali, & Tonſura, priuilegio huius text. gaudet. 280.2.14

Clericus enormitatibus ſe commiſcens non tantùm perdit priuilegium fori, ſed etiam Canonis. ibid.16

Clericus dicitur ſe immiſcere enormitatibus, quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & huiuſmodi in populo. ibid 17

Clerici etiam in minoribus conſtituti, qui dimiſſo babitu, & Tonſura negotiis ſæcularibus ſe immiſcent, ſi tertiò ab Epiſcopo ſuo moniti emendare contempſerint, amittunt priuilegium huius text. ibid.18
Clericum detinens in cuſtodia publica, vel in loco priuato, vt in domo propria, ſeu aliena, ex qua non poſſit exire, excommunicationem non incurrit. 281.2.50
Clericum per cibum, vel potum veneno infectum occidens excommunicationem huius text. incurrit. 282.1.55
Clericum volentem, & conſentientem percutiens incurrit excommunicationem huius text. 282.2.56
Clericus ſe ipſum iniurioſè percutiens excommunicationem huius text. incurrit. ibid.57
Declara vt ibid 58.& 59
Clericum percutiens ignorans probabiliter ipſum eſſe clericum, excommunicationem non incurrit. 284.1.50
Clericum Ioannem ſi quis exiſtimet ſe percutere cùm ſit clericus Iacobus, cenſuram excommunicationis non effugit. ibid. 51
Clericum ſi quis volens percutere, ab eo aberret, & caſu, ſine præter intentionem percutiat alterum clericum proximè aſtantem, talis excommunicationem non incurrit. ibid.52
Clericum percutiens in neceſſariam defenſionem ſui, vel alieni corporis, excommunicationem non incurrit. 284.2.57
Clericum cum vxore, matre, ſorore, vel propria filia turpiter inuentum percutiens non incidit in excommunicationem huius text. 285.1.59
Clerici in communi ſocietate viuentes, ſi ſe mutuo percutiant, ab Epiſcopo ſuo abſolui poſſunt, niſi facti atrocitas aliud exigat. 286.2.80
Clerici quibus veſtibus vti debeant. 304.2.1.& ſeq.
Clericus pro crimine læſæ Maieſtatis degradandus eſt. 322.1.8
Sed contrarium verius. ibid.8
Clericus ſibi ipſi membrum iniuſtè amputans incurrit excommunicationem. 328.2.5
Clerici non poſſunt deferre arma. 331.1.fin.
Clericus Monialem carnaliter cognoſcens beneficiis priuatur, & in Monaſterium detruditur. 351 2.3
Clerici non debens intereſſe ſpectaculis, quæ aut in nuptiis, aut in ſcenis, aut in aliis locis exhibentur. 429.1.med.
Cleros ſors Latinè vel hæreditas dicitur. 73.1.4
Coadiutor habet plenam, & liberam adminiſtrationem. 256.1. med.
Cœmeteria pro fidelium mortuorum corporibus ſepeliendis ab ipſis naſcentis Eccleſiæ primordiis inſtituta fuerunt. 247. 1.2
Cognationem ſpiritualem cum baptizato, eiúſque parentibus, contrahunt laici in neceſſitate baptizantes. 574.1.6
Coitus damnatus dicitur ille, qui aliqua pœna temporali per legem, aut conſtitutionem iuris imponitur. 26.1.4
Comes origine, ſi poſtea fiat clericus, ſiue Epiſcopus, non per hoc deſinit eſſe Comes. 397.2.3
Commemoratio in Altari, non debet fieri pro iis, qui aliquo modo mortem ſibi inferrent. 329.2.1
Committere minus malum non licet, vt alter euitet maius malum. 47.2.init.
Communio quare deneganda non ſit illi, qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam, oſtenditur. 104 1.2
Communione priuetur, qui decimas, vel oblationes extra Epiſcopi conſcientiam retere voluerit. 264.2 fin.
Communio cum Iudæis prohibetur. 364 1.med.
Communio Sacramenti ſub vna, vel vtraque ſpecie diſcutitur. 420.2.1.med.
ante Communionem à propria vxore quiſque contineat. 421.1. fin.
Comœdias, tragœdias, aut ſatyras repræſentans, non poteſt ad ſacros Ordines promoueri. 102.1.6
Compaternitatem contrahere licitum eſt Religioſo facto Epiſcopo. 291.2.4
Compaternitatem contrahere interdictum eſt. 294.1. poſt med.
Compenſatio admittitur in criminibus 47.2 init.
Conatus ſolus in delicto beſtialitatis, an puniatur? remiſſiuè. 258. 2 4
Conciliorum diuiſio in quot ſpecies fiat, oſtenditur. 48.1.1.2
Concilia vniuerſalia in duo membra diſtinguuntur. ibid 2.3
Concilia localia in varias ſpecies ſubdiuiduntur. ibid.4
Concilia generalia à ſolo Romano Pont. poſſunt congregari, localia verò inferiores Prælati, Prouincialia Metropolitanus, Epiſcopalia, ſeu Synodalia Epiſcopus congregare poſſunt. ibid.6
Conciliorum generalium auctoritas ad vniuerſum Orbem ſe extendit, Nationalia vero extra Regnum, Prouincialia extra Prouinciam, Epiſcopalia extra diœceſim non extenduntur. ibid.7
Concilia vniuerſalia à principio naſcentis Eccleſiæ pro grauioribus quæſtionibus congregari conſueuerunt. 49.1.9
Concilia localia errare poſſunt. ibid.12
Concilia generalia à Pontifice confirmata, vel præſentibus Legatis ipſius ſpecialem habentibus inſtructionem in decretis Fidei, vel morum, errare non poſſunt. ibid.2.13
Concilia generalia in Spiritu ſancto dicuntur congregata. ibid. 14
Concilium Ariminenſe non fuit ab aliquo ſummo Pont. congregatum, ſeu confirmatum, ac proinde inter opera damnata recenſetur. 50.1.16
Concilium Conſtantinopolitanum congregatum ſub Leone III. Iſaure. Imper. & eius filio, quia ſine Papæ auctoritate fuit congregatum, conciliabulum eſt. ibid.17
Concil. Epheſinum II. quare inter reprobata annumeretur, oſtenditur. 50.2.18
Concilium Baſileenſe ſub Eugen. IV. infelicem habuit exitum, & illegitimè fuit finitum. ibid.20
Concilium Nicænum I. celebratum fuit ſedente Syluestro, Conſtantino imperante ab anno CCCXXVII. 51.1. 21
Concilio Nicæno I. 318. Epiſcopi interfuerunt. ibid.25
Concilij Nicæni I. decreta in magna fuerunt æſtimatione. 51. 2.25
Concil. Conſtantinopolitanum I. fuit celebratum anno Domini 381. auctoritate Damaſi Papæ, & fauente Theodoſio Imp. ſeniore, & conuenerunt in eo Epiſcopi 150. ibid.26
Concilium Epheſinum I. auctoritate Cœleſtini Papæ petente, & fauente Theodoſio iuniore Imp. fuit congregatum anno Domini 431. 52.1 28
Concilium Conſtantinopolitanum II. ſeu quinta Synodus generalis. ibid.29
Concilium Chalcedonenſe I. auctoritate Leonis Papæ, inſtante Martiano Imp. congregatum fuit anno 450. ibid.30
Concilium Quiniſextum, in quo Canones Trullani continentur, celebratum fuit anno 692. 59.1.2
Concilium Gangrenſe non multo poſt Nicænam Synodum Gangris, Paphlagoniæ oppido celebratum eſt. 59.2.fin.
Concilium generale legitimè congregatum auctoritate Pontificis ante eiuſdem confirmationem errare poteſt. 62.1.2
Concilia omnia antiquiſſimo Eccleſiæ vſu, ſemper à Summis Pontificibus confirmationem petierunt. ibid.2
Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus eius Legatis de facto aliquando errauit. ibid.3
Concilium generale perfectam Eccleſiam vniuerſalem repræſentat, quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem, non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt. ibid.4
Concilium auctoritate Papæ vbi eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum. 63. 1.6
Concilium Prouinciale celebrari debet temporibus, quibus abſtinentiæ, ſeu contemplationi eſt vacandum. 64.1. poſt init.
Concilia Prouincialia olim bis ſingulis annis cogi debebant, nunc quolibet ſaltem triennio. 64.2.1
Concilium Prouinciale cognoſcit de omnibus cauſis Eccleſiaſticis totius Prouinciæ. ibid.2
Concilium Prouinciale adire poſſunt omnes, qui ſe læſos eſſe exiſtimant, pro iuſtitia conſequenda. ibid.3
Concilium Prouinciale non poteſt formare proceſſum in cauſis criminalibus grauioribus contra Epiſcopum ad effectum tranſmittendi illum ad Summum Pontificem. ibid.6
Concilium Prouinciale conuocare ſpectat ad Metropolitanum. ibid.8
Concilium Ancyranum licèt Prouinciale fuerit, approbatum tamen & receptum eſt. 90.1.2
Concilij Nicæni primi tempore non erat Patriarcha Conſtantinopolitanus, nec Conſtantinopolis ciuitas ædificata. 152. 1 3
Concilium Chalcedonenſe, & Vrbanus voluerunt irritas & inanes eſſe ordinationes eorum, qui ſine certo titolo promouentur. 155 1.1
Concil. Trident. an duorum Canonum de quibus in præſenti, & iratur in c. cùm ſecundum, de præbend. an verò alicuius ex illis pœnas innouet, oſtenditur. 155.2.3.4.5
Concilium generale legitimè congregatum recuſari non poteſt. 213.1.7
Concilium Anquitenſe quando fuit celebratum, remiſſiuè. 344. 2.1
Concilium Sardicenſe celebratum fuit anno 347. 61.2.init.
Concionator tenetur publicè veritatem docere. 121.1.fin.
Concubina clerici ſortitur forum ipſius clerici quoad delicta commiſſa cum clerico. 99 2.3
Concubina in hoc text. non dicitur ea cum qua vagus, ac ſolutus fit concubitus, ſed vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, cum qua matrimonialis coniunctio fiebat. 101.1 1
Concubinæ nomine in hoc text. non venit ea cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus. 102.1.5

Concubinæ

Digitized by Google

Concubinæ nomine ſæpè ſignificatur vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua vera matrimonialis coniunctio erat. 103.2.2

Concubina in hoc text. dicitur, quæ ducebatur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, & ita ceſſantibus iuris ſolemnitatibus, & legalibus inſtrumentis, ſed tamen coniugali affectu. 104.1.3

Concubinæ olim ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuij per ſeptem dies. ibid.5

Concubinæ nomen aliter accipitur à Leone, quàm à Patribus Concilij Toletani I. 383.1.2

Concubinam, & ancillam in ſtatu ſeruitutis manentem, cum qua rem habet patronus, pro eodem vſurpaſſe Leonem in hoc decreto conuenientius eſt dicere. 383.2.3

Concubinarios, ſeu fornicarios Clericos etiam in Sacris notorios hodie vitare non tenemur, niſi per iudicem fuerint publicati, & denunciati. 97.2.2

Condemnatio nulla quamvis ſit ad perpetuos carceres, non ſe extendit ad priuationem beneficij niſi exprimatur. 139.2.3

Condemnatus ad mortem ſi aufugiat à manibus Satellitum, & amplectatur Sacerdotem portantem ſacratiſſimam Euchariſtiam per vicos, & plateas ad infirmos, nunquid ſit liberandus ac ſi confugiſſet ad Eccleſiam. 250.1.fin.

Condere qui poteſt, poteſt & ſoluere. 21.1.14

Conditio appoſita contra bonum prolis, non ideò eſt contra ſubſtantiam, quia impedit actum, & executionem, ſed quia opponitur obligationi, & potentiæ. 359.2.10

Confeſſarius habens copulam cum filia confeſſionis, an teneatur confiteri illam circumſtantiam. 375.1.8

Confeſſio in iudicio ex abrupto facta poteſt quandoque reuocari, etiam non docto de errore. 92.2.ante fin.

Confeſſionem ſuam inconuenienti poteſt quis mutare. 380.2.1

Confeſſionem facere poteſt per nutum mutus, & ægrotans, cui morbus abſtulit loquelam. 401.1.3

Confeſſio ſacramentalis fieri non poteſt abſenti Sacerdoti. ibid.4

Confeſſio an ſtatim poſt commiſſum peccatum facienda ſit. 403. 2.1.2.& ſeqq.

Confeſſor non poteſt reuelare peccatum per pœnitentem ſibi confeſſum aliàs in damnum Reipubl. committendum, tenetur tamen ſuppreſſo nomine pœnitentis alia vtilia remedia quærere, vt huiuſmodi notabili damno obuiet. 404.1.4

Confeſſor nunquam poteſt reuelare perſonam delinquentis confeſſi, & legitimè non conſentientis, etiamſi nullum aliud remedium, niſi ſola eiuſdem perſonæ expreſſio ſufficiat, ad eam, v.g. hæreſim fugandam, aut quodlibet aliud notabile damnum auertendum. 405.2.5

Confeſſores peccata pœnitentium reuelare præſumentes quas pœnas incurrant, remiſſiuè. ibid.6

Confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus, ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis, ſi verò fuerit maior, & Cathedralis, intra quadraginta paſſus. 274.1.1

Confirmatio non eſt neceſſaria in electione Summi Pontificis. 80. 1.11

Confirmationis Sacramentum conficere poſſunt ſimplices Preſbyteri ex delegatione, ſeu priuilegio Pontificis. 180.1.1

Confirmatio eſt complementum Baptiſmi. 427.1.med.

Confirmatio danda eſt, & accipienda à ieiunis. 427.2.1

Confiteri alieno ſacerdoti propter proprij imperitiam, licitum eſt. 405.1.poſt med.

Confugiens ad Eccleſiam ſæculari iudici, etiam in quibuſcunque caſibus exceptis, non conſignabatur, niſi ab eo recepto iuramento, & etiam cautione, ſi iudici Eccleſiaſtico viſum fuerit, de non puniendo ipſum corporaliter. 275.2.1

Contrarium de conſuetudine ſeruatur. ibid.

Confugiens ad Eccleſiam, licet inde extrahi non poſſit, poterit tamen pecuniaria pœna puniri. ibid.2

Confugiens ad Eccleſiæ atrium ſeu porticum, immunitate gaudet, ac ſi ad Eccleſiam confugeret. 276.1.med.

Confugiens ad Eccleſiam poteſt extra illam tutus exire ad exonerandum corpus, modò ſtatim redeat. 289.2.2

Confugientibus ad Eccleſiam de expenſis quis prouidere debeat, remiſſiuè. ibid.4

Confugiens ad Eccleſiam puniri poteſt ad damna, & intereſſe paſſa per eum in quem deliquit. 290.1.2

Coniuges mutuo conſenſu ſeparantur quoad thorum. 355.2. med.

Coniux ſi eſt profeſſus de licentia alterius non intrantis Religionem, nec vouentis continentiam, poterit reuocari, quamvis ex Epiſcopi licentia id effectum ſit; ſi verò alterum fecit, non poterit reuocari, quamvis Epiſcopi licentia defuerit. 356. 2.4

Coniux inceſtuoſus cum conſanguinea alterius coniugis, non poteſt ab ea debitum petere, at tenetur reddere. 357.2.fin.

Coniugi ad fidem conuerſo an integrum ſit prius matrimonium diſſoluere, ac tranſire ad aliud, vbi alter adhuc infidelis cohabitare non vult ſine pertractione ad peccatum mortale. 360. 2.fin.

Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi. 361. 2.1

Coniux Catholicus tenetur diuertere ab hæretico nolente reſipiſcere etiam propria auctoritate. 361.2.3

Coniux conuerſus ad fidem, non tenetur amplius cum infideli cohabitare ſed poteſt petere thori ſeparationem. 362.2.med.

Coniugi alterutri fidem profitenti hodie non licet permanere in conſortio coniugis infidelis, ſed tenetur ab eo nolente ad fidem conuerti, diuertere. 363.1.5

Coniux de nullitate matrimonij litem mouens, ea pendente tenetur illa alimenta vxori præſtare, quæ ante litem tenebatur. 371.1.3

Coniux ſi vterque ſeruus ſit diuerſi domini, & diuerſa loca inhabitantis, ita vt mutuo conuenire nequeant obſequiis dominorum ſatisfaciendo, tunc cogendus eſt alter dominus per Eccleſiam vendere alteri volenti emere. 371.2.2

Coniux qui abſque neceſſitate proprium filium baptizauit, aut tenuit tanquam patrinus in Baptiſmate, vel Confirmatione, ſeparari debet, & priuatur iure exigendi debitum. 372.1.1

Coniux quando communi voto caſtitatem vouerit, altero eorum fornicante, an iudex Eccleſiaſticus ex officio poſſit compellere eos ad cohabitandum quò incontinentiæ conſulat, oſtenditur. 373.1.4

Coniugi in neceſſitate baptizanti filium communem, nimirum ſuum, & alterius coniugis, minimè interdicitur petitio debiti. 374.1.7

Coniux non dicitur in neceſſitate baptizare filium in abſentia Sacerdotum, ſi quilibet alius adeſſet, qui poſſet, & vellet baptizare. ibid.2.8

Coniux innocens copulam habens cum coniuge adultero etiam occulto, ſed ſibi conſcio, ſiue petendo ſiue reddendo debitum, cenſetur condonare adulterij iniuriam, niſi reddiderit compulſus Eccleſiæ præcepto. 379.1.2

Coniugi innocenti licet quoad habitationem propria auctoritate ab adultero diuertere, vbi adeò notorium ſit adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit. ibid 3

Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi. 379. 2.1

Coniux adulterij ſui coniugis conſcius poteſt in foro conſcientiæ, ſecluſo, ab eius habitatione diuertere. ibid.2

Coniux vtens matrimonio, nec expreſſe intendens, nec excludens prolem, ſed illius immemor, intendenſque ſolùm copulari coniugi tanquam coniugi, minimè peccat. 382.1.2

Coniux peccat venialiter petendo debitum eo fine, vt vitet in ſe ipſo incontinentiæ periculum, maximè quando poteſt conuenienter alio modo ab incontinentia abſtinere. ibid.3

Coniux quando ita voluptate captus ad ſuam accedit, vt paratus ſit ad accedendum, quamvis ſua non eſſet, eſt culpa lethalis. 385.1.1

Coniux ſanus an teneatur habitare cum leproſo, remiſſiuè. 387. 2.3

Coniuges pares eſſe in diuortio cauſa adulterij poſſunt. ibid.poſt med.& ſeqq.

Coniux tenetur debitum reddere, quocunque die, quantumvis ſolemni exigatur. 406.2.2

Debitum ſi exigat die, qua Euchariſtiam ſumpturus eſt, delinquit venialiter. ibid.1.ante fin.

Coniux reuocatus non poteſt petere debitum, tenetur tamen reddere. 408.2.3

Coniux non tenetur ad Religionem redire poſt mortem coniugis reuocantis. ibid.4

Coniux qui de licentia alterius vouit caſtitatem, tenetur ſub culpa mort. alteri reddere debitum. 409.1.1

Coniux vterque quando communi voluntate vouit caſtitatem, neuter ſub culpa mortali poteſt petere, aut reddere. ibid.3

Coniugalis actus licitus eſt relatus in bonum prolis, aut in fidei bonum. 382.1.1

Coniugalis actus ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonij tranſgrediens, eſt culpa venialis. 382.2.4

Coniugali actu vti tempore prægnationis quando ſit peccatum, remiſſiuè. 385.2.5

Coniugalis coitus intra Eccleſiam habitus illam non polluit. 416. 1.6

Connubia inter impares minus legitima æſtimantur. 383.1.4

Conſanguineorum maleficia in nullo clericis obſunt, niſi conſcij fuerint. 201.2.2

Conſanguineum clerici vulnerans non eſt excommunicatus, declarando vt ibi. 284.2 54

Conſcientia erronea vim obligandi habet ſub ea ratione, ſub qua concipitur. 308.1.6

Conſecratio Epiſcopi quomodo fieri debeat. 80.2.fin

Ad ſubſtantiam Conſecrationis non pertinere vt Epiſcopi teneant Euangelij codicem ſuper caput Epiſcopi, qui conſecratur. 81.1.init.

Conſecrationis Presbyteri materia & forma quæ. ibid.poſt init.

Index Rerum, & Verborum

Conſecratio Epiſcopi regulariter die Dominica fieri debet. 158.1.ante fin.

Conſecratio ſeu benedictio dupliciter Abbatiſſis olim dabatur, & quomodo. 199.2.2

Conſecratio Eccleſiarum non debet fieri ſine Miſſa. 414.1.1

Conſenſu deficiente actus non tenet. 369.2.3

Conſilium præbens in materia theologica ſpeculatiua, vel practica pretio accepto, non peccat peccato ſimoniæ. 200.2.3

Conſtantinopolis noua Roma & interdum Roma ſimpliciter fuit appellata. 242.2.9

Conſtantinopolitani Epiſcopi Imperatorum freti potentia, contendebant ſe non eſſe inferiores Romano Pontifice. 188.2.3

Conſtantinus primus conceſſit licentiam vt publice, & liberè celebrarentur Concilia. 49.2.10

Conſtantinus Imper. inſignem, ac munificentiſſimam donationem fecit S. Syluestro Papæ I. 184.1.1

Conſtantini donationis tenorem refert de verbo ad verbum Albesic. de Roſate. ibid.2.2

Conſtantini donationem ab hæreticorum, & quorundam cauillationibus defendunt quamplures. ibid.3

Et reſpondetur fundamentis contrariæ opinionis. ibid.5. & ſeqq.

Conſtantinum Imp. magno honore affectum dicit Chryſoſtomus, eò quod eius corpus pro foribus Piſcatoris ſepulturæ mandatum fuerat. 247.2.4

Conſtitutiones Principum pertinent ad Monarchiam. 14.2.4

Conſtitutio eſt quam Reſpubl. vel Imp. conſtituebat. 15.2.fin.

Conſtitutio Sixti V. contra malè ordinantes, & ordinatos reducta fuit per Clementem VIII. ad terminos ſacrorum Canonum, & Conſtitutionis Pij II. 155.2.6

Conſuetudo eiuſdem eſt pœnæ cuius eſt lex. 3.2.fin.

Conſuetudo eſt ius quoddam moribus institutum, quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex. 4.2.1

Conſuetudo, & mos differunt. ibid med.

Conſuetudo ex vi, & efficacia ſua poteſt legem abrogare. 5.1.2

Conſuetudo non valet contra ius naturale. ibid.3

Conſuetudo loci facit de illicito licitum, excuſátque à pœnia temporalibus delinquentes. 25.2.2

Conſuetudo praua excuſat à pœna exteriori, non autem à peccato, & culpa. ibid.3

Conſuetudo praua in coniugibus eſt, vt filios ſuos, quos gignunt, matres nutrire negligant, eóſque ad nutriendum aliis mulieribus tradant. 26.2.2

Conſuetudine nulla agere licet aduerſùs ius naturale. 33.1.fin.

Conſuetudo pernicioſa radicitus extirpanda. 33.2.med.

Conſuetudo quælibet veritati poſtponenda eſt. ibid.fin.

Conſuetudo veritati fruſtrà opponitur. 34.1.init.

Conſuetudo præſumitur iuſta, ac ſanctè, & magna cum ratione introducta. ibid.

Conſuetudo attenditur in præcedentiis, in ſoluendis gabellis, in decimis, in locationibus, in emphyteuſi, & in teſtamentis. ibid.3

Conſuetudo debet obtineri in contradictorio iudicio. ibid.4

Conſuetudo requirit ſcientiam, & conſenſum Principis. ibid 5

Conſuetudo requirit pro ſubſtantia totius, vel ſaltem maioris partis populi conſenſum. ibid.6

Conſuetudo vniuerſalis perinde ligat ac lex vniuerſalis, & conſuetudo particularis, ac lex particularis. 38.2.med.

Conſuetudo parem vim habet cum lege. ibid fin.

Conſuetudo immota permanet, quæ nihil fidei Cathol. contrarium vſurpare dignoſcitur. 39.1.1

Conſuetudine Metropolitano Eccleſiæ diuiantes puniri poſſunt à Metropolitano. 39.2.fin.

Conſuetudo quamvis minimè approbata, poteſt introducere impedimentum impediens matrimonium contrahendum. 200.1.2

Conſuetudo vbi permitteret minores Ordines, & primam Tonſuram vnica die conferri, ſeruanda eſt. 160 1.3

Conſuetudo efficere poteſt vt vnius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicuius cauſæ. 216.2.2

Conſuetudo valet quòd decimæ prædiales non ſoluantur ſtatim, ſed certo tempore. 263.2.3

Conſuetudine & moribus induci poteſt quòd innocens ſeipſum obliget, & adſtringat pro alterius crimine ad corporis pœnam. 329.2 fin.

Conſulere, aut inducere an poſſit quis aliquem ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit ad auertendum maius malum à parte rei tale, oſtenditur. 42.1 10.11

Conſulens paratum occidere clericum adulterum in adulterio cum ſua ſorore deprehenſum, vt mutilet, non incurrit irregularitatem, aut excommunicationem. 47.1.6

Conſulens illicitè homicidium irregularis eſt. 127.1.2

Continentia ſolo iure Eccleſiaſtico annexa eſt Ordinibus ſacris. 88.1.fin.

Continentiæ votum. 88 2.3

Continentia in non coniugatis ad ſacros Ordines aſcendere cupientibus cœpit iniungi, & ita ſacro Ordini eſſe annexa ex inſtitutione Siricij Papæ anno 338. ibid.2

Continentiam promouendi ad ſacros Ordines cogebantur antiquitus expreſſè polliceri. ibid.3

Continentia annexa eſt Ordinibus ſacris ſolo iure Eccleſiaſtico. 89.1.5

Continentiam an vellent profiteri olim apud Græcos in ordinatione dabatur optio, quam ſi ſemel profiterentur, non ampliùs licebat impunè vel inire coniugia, vel contractis vti. 90.1.2

Continentiæ vota non licet vxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir eius elegerit. 357.1.2

Contractus iracundiæ calore celebrati nulli ſunt, & inualidi. 204.2.med.

Contractus iracundiæ calore celebrati, ſunt nulli, & inualidi, niſi ſint ad pias cauſas. 274.1.2

Declara vt ibi.

Contradictio Salomonis apocrypha. 37.2.med.

Contrahens cum habente votum caſtitatis peccat mortaliter. 273.1.ſub fin.

Contrahentes ſcientes cum Monialibus, ſeparari debent ab eis, & ampliùs non debent contrahere. 350.poſt init.

Conuentiones illæ in ſpiritualibus prohibentur, in quibus temporale datur, retinetur, aut promittitur. 193.1.6

Conuerſatio clericorum qualis eſſe debeat, remiſſiuè. 80.2.med.

Conuerſatio praua bonos mores corrumpit. 364.1.2

Conuiuiis honeſtis, quæ fiunt gratia charitatis, & dilectionis, ſeu in anniuerſariis defunctorum poſſunt Clerici intereſſe. 122.1.3

Conuiuia non prohibentur in exequiis mortuorum, ſi fiant intuitu pietatis. ibid.

Conuiuium benedictione ſiue precatione inchoari debet, & finiri gratiarum actione. 122.2.1

Conuiuia Iudæorum petere vel ad conuiuia Iudæos inuitare, prohibitum eſt Chriſtianis. 365.1.2

Copula per quam vna caro efficiuntur coniuges, debet eſſe carnalis. 355.2.1

Copula reſpectu matrimonij dupliciter poteſt conſiderari, vel quoad obligationem, & poteſtatem, vel quoad actum 359.1.6

Corde, non voce tantùm Deum laudare debemus. 177.2.med.

Corpore vitiati, & literas ignorantes ordinari non poſſunt. 105.2.5

Corpore vitiati, ſeu minuti ad clericatus Ordinem promoueri non poſſunt. 109.1.7

Corpora Sanctorum nemo transferre præſumat de loco ad locum, ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum, ſanctæque Synodi licentia. 416.2.fin.

Corrupta per vim non conſecratur inter Virgines. 27.1.7

Criminum aſſiduitas puniunt magis. 86.1.ante fin.

Crimen omne capitale Epiſcopi, Presbyteri, aut Diaconi iuris rigore depoſitionem meretur. 127.1.1

in Crimine quo quis deprehenditur, vtrum & quando ſufficiat vt abſque alia conuictione condemnari & puniri valeat. 128.2.2

Crimen, pro peccato graui, accuſatione & damnatione digniſſimo. 169.2.1

Crimina digna depoſitione quæ ſunt, remiſſiuè. ibid.2

Criminalibus in cauſis nec accuſator niſi per ſe aliquem accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur. 213.2.1

Crimen ſiue ſis magnum, ſiue paruum, nunquam eſt excommunicandus aliquis niſi ſis contumax. 218.1.fin.

Crimen læſæ maieſtatis propriè committere non dicitur niſi ille, qui Principis offenſi ſubditus eſt. 352.2.2

Crimen nullum aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licet coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum. 361.2.4

Crimina quoad exteriora, & iudicialia fori accuſationem minimè tolluntur per Baptiſmum. 380.2.2

Crimina ficta palàm, occulta ſunt grauiora. 385.1.poſt init.

Criminis ratione aliquando quis priuatur nomine. 396.2.1

Culpa propriè non remittitur per ſacramentum Pœnitentiæ, & Clauium poteſtatem, ſed ſolùm remiſſa declaratur. 397.2.med.

Contrarium vide. ibid.2

Curia oblati quandiu in eius officiis eidem ſunt obligati ordinari prohibentur. 106.1.init.

Curiales ordinari prohibentur. 105.2.6

Cyprianus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.1.2

Cyrillus Alexandrinus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.1.8

D

D*æmonibus* quandoque à Deo data eſt poteſtas vexandi corpora humana propter vindictam futuris. 330.1.fin.

Dæmones ſæpe apparere fingentes ſe eſſe animas defunctorum, vt videntes in errorem inducant. 342.2.fin.

Dæmones quot modis futura prænoſcant. 343.1.fin.

Nequeunt

Nequeunt cognoſcere euentus liberos, ſiue exemptos à cauſalitate rerum temporalium, aut futuros non neceſſarios, ſed contingentes. ibid.2.init.
Damoniaci perpetuò ab Ordinum ſuſceptione excluduntur, & promoti ſuſceptos Ordines adminiſtrare non poſſunt. 102.2.1
Damonium ſuſtinenti licet petras, vel herbas habere ſine incantatione. 348.2.8
Dalmaticarum inſtitutio, & etymon. 81.2.mit.
Damnatorum pœnæ non mitigantur viuentium ſuffragiis. 148.2.2
Datia, aut receptio temporalium pro ſpiritualibus vbi cernitur, & an data ſit gratis, aut pro ſpiritualibus neſcitur, tunc hoc ex datæ rei quantitate, perſonarum qualitate, & temporum circumſtantia colligendum eſt. 196 2.25
Datum iudici vt iuſtam ferat ſententiam, an poſſit repeti. 131.2.1
Debitum petere de tempore, quo mater ſobolem lactat, nulla culpa eſt. 26.1.2
Debitum petere de tempore, quo re vera durat immunditia illa corporalis poſt partum, nulla eſt culpa. 26.2 4
Debitum tempore purgationis, vel menſtrui reddi non debet, niſi immineret periculum fornicationis. ibid.6
Debitum reddere in Eccleſia petenti nullo modo tenetur alter coniux. 153.2.4
Debiti petitio interdicitur vtrique coniugi cognationis, affinitatiſve impedimentu innodatu. 372.2.3
Debitum coniugale non eſt reddendum in Eccleſia. 408.1.med.
Decalogi præcepta an ſint diſpenſabilia, oſtenditur. 332.2.2
Decalogi in præceptis, vel conſideratur ratio iuſtitiæ, quam in ſe continent, & ratio deformitatis, quæ in actibus contrariis reperitur, & tunc ſunt omninò indiſpenſabilia; vel conſideratur præceptum ipſum quoad determinationem ad ſingulos actus, in particulari ſub certis circumſtantiis, & tunc non inconuenit, quod licitum fiat id quod per præceptum in communi vetitum erat. ibid.2
Decemviri qui, remiſſiuè. 31.2.6
Decima debentur Eccleſiæ baptiſmali. 263.2 poſt med.
Decimas non perſoluant Abbates & Epiſcopi de propriis prædiis. ibid.fin.
Decimas de propriis laboribus ſoluere minimè coguntur Monachi, & Canonici. 264.2.2
Decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt. 265.1.1
Decimæ Sacerdotibus ſunt tradendæ. ibid.
Decimæ prædiales ſoluendæ ſunt de illicitè acquiſitis. ibid.2
Decimæ perſonales regulariter debentur ſolùm in fine anni. 265.2.3
Decimas in horrea Eccleſiæ an deferre debeant ruſtici, oſtenditur. ibid.4
Decima non ſoluitur ex legato, vel hæreditate, ſiue ab inteſtato, ſiue in extraneum, ſiue in legitimum hæredem perueniat. ibid.4
Decima non poteſt retineri Sacerdotibus ex eo quòd ſint malæ vitæ. 268.2.1
Decimæ à laicis poſſideri non poſſunt. ibid.fin.
Decimæ ex quibus rebus perſoluendæ ſint, oſtenditur. 269.2
Decimandi ius tanquam ſpirituale non poteſt competere laicis. 266.1.med.
Decimationum prouentum priori Eccleſiæ auferre non poterit, qui res ſuas alicui delegauerit. 263.1.fin.
Decretales epiſtolæ ſunt omnium veneratione recipiendæ. 54.2.15
Decreti volumen compilauit Gratianus Bononiæ tempore Eugenij III. ſub anno 1150. 1 2.3
Decreti volumen authenticum non eſſe affirmant aliqui. ibid.4
Decreta Conciliorum generalium an & quando ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandari poſſint, oſtenditur. ibid.5
Decreti volumine reperiuntur quatuor ſpecies auctoritatum. 1.2.6
Decreta Pontificum omnimodam habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum. 16.2.4
Decretum Sacræ Congregationis Concilij refertur. 142.1.3
Defendere vitam, ſeu alia bona proximi, etiam vſque ad occiſionem iniuſti aggreſſoris, tenetur quis regulariter in Conſcientiæ foro cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando aliter illa defenſio expediri non potuerit. 324.2.2.6
Defenſorum munus. 161.1.2
Degradatus Clericus ſemper retinet characterem. 127.2.5
Degradatus ſi ex aliqua iuſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri. ibid.2
Degradatum clericum percutiens an incidat in *can. ſi quis ſuadente 17. quæſt.* 4. remiſſiuè. ibid.3
Degradatum verbaliter clericum percutiens afficitur excommunicatione huius text. ſecus ſi percuteret degradatum realiter. 280.1 12
Delegatus ab Epiſcopo ad aliquem actum debet in illo actu præferri etiam in ſedendo in loco delegantis. 280.1.2
Delegato creditur abſque exhibitione mandati delegatorij, quando eſt perſona excelſæ dignitatis, & non agitur de præiudicio tertij, ſed ſolùm de negotio, & facto ipſius delegantis. 187.1.2
Delicta cognoſcit, ac examinat non ſolùm ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum Concilium Prouinciale. 84.2.4
Delictum ratione dignitatis perſonæ delinquentis an augeatur, remiſſiuè. 67.2.3
Delictum quotieſcumque eſt graue, poteſt quis beneficio priuari, ſi exprimatur à iure. 139.2 4
Delicta ſine voluntate non committuntur, nec puniuntur commiſſa. 258.1.fin.
Delinquere nemo præſumitur. 171.2.5
Depoſitio clerici teſtificantis abſque licentia ſui Prælati coram iudice ſæculari valet, licèt malè faciat. 225.2.3
Diabolus per temporum incrementa quotidie diſcit. 381.2.1
Diaconiſſa ante annos 50. non ordinatur. 350.1.1
Diaconiſſæ ita appellabantur propter officium, quod gerebant, legendi, non autem quòd fuerint ſpeciali ritu conſecratæ. 350.2.4
Diaconiſſæ dicebantur conſtitutæ in miniſterium mulierum ſolùm propter reuerentiam ſi opus fuerit, balnei gratia, aut viſitationis. ibid 5
Diaconiſſæ in hoc text. dicuntur vxores viduæ Diaconorũ. ibid 6
Diaconiſſæ in aliquibus Canonibus antiquis quare ordinari dicantur, oſtenditur. ibid 7.8
Diaconi Græcè, Latinè miniſtri dicuntur. 74.2.10
Diaconi non vtuntur Dalmaticis. 81.1.fin.
Diaconus qualiter ordinari debeat. 86.1.med.
Diaconi debent abſtinere ab vxoribus. 100.2.1
Diaconus vnde dicatur, & qualiter ordinetur, & de eius officio in Eccleſia. 179.1.ante fin.
τὰ *Dic Eccleſiæ, &c.* Matthæi 18. declarantur. 336.1.7
Dies duo pro vno cedunt in menſe biſſextili in fauorabilibus, ſecus in odioſis. 135.2.1
Dies biſſextus computatur vbi fit mentio dierum, & non menſium. ibid.3
Dies obſeruare an, & quando ſuperſtitioſum ſit, & peccatum mortale oſtenditur. 348 2.2
Dies Dominici appellatione in vniuerſum omnes dies feſtos intelligi. 419.1.1
Differentia conſtituitur inter illum, qui petit ab infideli, vt iuret per falſos Deos, & inter illum, qui ab eodem exigit, vt iuret ſimpliciter, & abſolutè. 309.1.13 14
Digiti partem alteri abſcindens non incurrit irregularitatem. 136.2.2
Dignitatem omnem, ac poteſtatem, quam habent omnes Patriarchæ ſimul, habet ipſe ſolus dominus Papa. 78 2.3
Dignitas Epiſcopalis à patria poteſtate liberat. 134.2.3
Dignitas Epiſcopalis eiuſdem eſt meriti inter omnes Epiſcopos. 179.2.2
in Dignitate conſtituti grauius peccant, & puniuntur. 288.1.1
Digni de gremio Eccleſiæ ad illius beneficia poſthabito digniore extraneo eligi poteſt. 144.1.3
Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus. 60.2.init.
Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus cum Eutyche, tanquam eius defenſor, damnatur. 52.2.init.
Diptycha quæ dicantur, remiſſiuè. 338.2.4
Diſciplina cum lenitate & miſericordia miſceri debet. 123.2.1
Diſpenſandi poteſtas in generali commiſſione non cenſetur delegata. 205.1.2
Diſpenſare vbi ius non præcipit, ſed Ordinarij conſcientiæ relinquit, an expediat, non poteſt ad diſpenſandũ cogi iure actionis, ſed officio iudicis. 228.2.2
Diſpenſatio à ſuſpenſione incurſa ab illo, qui per ſaltum, præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, obtineri poteſt, dummodo cautè ſuppleatur, quod incautè fuit omiſſum. 138 2.2
Diſpenſatione Apoſt. indiget, qui ſaltuatim Ordinibus inſignitus miniſtrauerit. ibid.4
Diſpenſatio exiſtente iuſta cauſa non ſemper eſt debita, ſed quandoque eſt gratia. 203.1.fin.
Diſpenſatio quando ſit debita. ibid.
Diſpenſatio vbi eſt debita, ſi Imperator non diſpenſet, peccabit mortaliter. 203.2.1
Diſpenſatio ad plura beneficia non extenditur ad licentiam non reſidendi in vtroque, ſed in ſolo altero. 218.2.2
Diſpenſatio ab inferiore facta circa legem ſuperioris iuſtam cauſam neceſſariò requirit, vt valeat. 340.1.2
Diſpoſitio fauorabilis eſt, per quam reuertimur ad ius commune. 407.1.1
Diuinationis genus multiplex, remiſſiuè. 342.1.fin.
τὰ *Diuinus*, & *diuinatio* in ſacris literis pro ipſa inſpiratione & prophetia vſurpatur. 121 2.4
Aliquando etiam pro ſcientia à Deo hominibus infuſa. ibid.
Diuites, tempore magnæ neceſſitatis non poſſunt iure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandum, niſi per officium iudicis, aut per viam denuntiationis

tionis Euangelicæ. 224.2.2
Diuortium licitum eſt ob adulterium ſpirituale. 361.2.2
Diuortium concedi inter coniuges ob alia crimina adulterio paria. ibid.
Doctor creatus examine rigoroſo præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus. 63.2.2
Doctor creatus à Papa, vel Principe præcedit alios in quibuſcunque Collegiis graduatos. ibid.4
Doctor ſimul & miles, ſi actus quos exercet, ſunt militares, debet vti veſtibus militaribus: ſi autem Doctorales, doctoralibus vti debet, niſi aliud obtinuerit conſuetudo. 81.2 antè fin.
Doctor in collatione beneficij, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, et quo notus promoueri poteſt abſque examine. 124.2 1
Dolus debet dare cauſam ingreſſui, ita vt eo ceſſante ille ingreſſus non ſequeretur. 302.1.2
Domeſtici quando ſint idonei teſtes, remiſſiuè. 213.1.35
Dominiorum diuiſio an ſit de iure naturali, vel ad ius gentium, aut humanum pertineat, oſtenditur. 8.1.17.18
Dominiorum diſtinctio an cognita fuerit de iure naturali, oſtenditur. 12.1.46
Dominium rei depoſitæ reſtituendæ deponenti eſt de iure naturali. ibid.fin.
Dominium quæſitum iure gentium an tolli poſſit à Principe, remiſſiuè. 12.2.8
Dominium ille habere dicitur, qui habet ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente. 236.2.6
Dominium maximum eſt ſolius Dei, quippe qui ſolus habet plenum, & abſolutum rerum omnium dominium. 237.2.15
Dominium medium, ſeu ſubalternum eſt ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente. 238.1.16
Dominium infimum eſt illud, quod Principes in ſuis ſubditis, & in bonis illorum habent. ibid.17
Dominus defendere ſeruum ſuum accuſatum criminaliter ad mittitur. 214.1.3
Donationem factam à Conſtantino Eccleſiæ Romanæ, ſi quis dicat non eſſe veram, non procul erit ab hæreſi. 184.2.4
Donatio cauſa mortis reuocabilis eſt vſque ad extremum vitæ ſpiritum, & tamen ſi iuramento confirmetur fit irreuocabilis, & ratio præſtatur. 246 2.2
Donatio cauſa mortis an confirmetur morte ciuili, & profeſſione in Religione. 261.2.5
Dos datur pro matrimonio, quatenus contractus eſt, quo ſe coniuges obligant ad obſequia, & onera temporalia. 384.1.3
Dubitans probabiliter de ſeruitute vxoris, tenetur ei reddere debitum, etiam iudice non præcipiente, nullúmque præiudicium ex hoc ſibi infert. 371.1.1.6
Dux poteſt facto fugam ſimulare, vt ſi hoſtes ipſum inſequentes in aliquas inſidias ei paratas occidat. 315.1.11

E

EBrietas quot malorum origo ſit. 107.1.fin.
Ebrietas an, & quando excuſet à delicto, irregularitate, aut peccato, remiſſiuè. 258.2.fin.
Ebrij promiſſio non tenet. 317.2.6
Eccleſia Rom. tanquam magiſtra in omnibus eſt ſequenda. 39.1. init.
Eccleſia Romana dicitur Apoſtolica. 77.1.4
Eccleſia Romana Patriarchalis à principio fuit, quia ad eam iubente Domino ex Antiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus. 78.1.5
Eccleſia Alexandrina ideò Patriarchalis inſtituta fuit, quia B. Petri nomine à Marco Euangeliſta eius diſcipulo conſecrata eſt. ibid.6
Eccleſia Alexandrina, quare præcedat Antiochenam, oſtenditur. ibid.8
Eccleſia de occultis non iudicat. 99.2.1
Eccleſia Romana cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra. 124.2 10
ad Eccleſias Cathedrales aſſumendus in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio debet eſſe conſtitutus ex Concilio Trident. an verò attenta conſtitut. Gregor. XIV. oportet omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe. 143.1.2
Eccleſiæ fauor verſatur ne emeritis, & antiquis, noui, rudéſve, aut extranei præponantur. 144.2 5
Eccleſia Conſtantinopolitana fuit appellata mater Chriſtianorum Orthodoxæ Religionis. 152.1.6
Eccleſia ſemel conſecrata non eſt iterum conſecranda. 153.2 1
Eccleſia polluitur per coitum coniugalem in ea habitum. 154. 1.6
in Eccleſia non ſolùm voce, ſed animo & corde canendum eſt. 177.2.med.
Eccleſiæ amplitudo, dignitas, & maieſtas hac tempeſtate fulget. 185 2 8
Eccleſia qua pactione conſecretur. 201.2.2
Eccleſiæ primitiuæ tempore neque Eccleſia, neque Chriſtiani tam clerici, quàm laici, neque in communi, neque in particulari, bona propria poſſidebant. 237.1.6
Eccleſiæ bona ſunt in patrimonio Chriſti. 240.2.2
Eccleſia Conſtantinopolitana, Romana aliquando appellabatur. 242 2.10
Eccleſiæ aurum, & argentum quibus ex cauſis capi, & alienari, ſeu pignorari poſſit? remiſſiuè. 244.2.2
Eccleſiæ res alienari poſſunt pro pauperum alimentis. 245.1.2
Eccleſiæ antiquiores nec decimis, nec vlla poſſeſſione priuentur. 263.2.1
Eccleſiam ſolus Papa erigit, & conſtituit in cathedralem. 264. 2.med.
Eccleſiæ baptiſmales plures eſſe non poſſunt in vna terminatione. ibid.poſt med.
Eccleſia patronum alere debet quando ille in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia ſupereſt. 278.2.2
Eccleſia non tenetur alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit viuere. ibid.3
Eccleſiarum violatores iudicantur per Epiſcopos. 275.2.fin.
Eccleſiæ immunitas non ſe extendit intra triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum. 277.1 7
Eccleſias duas in perpetuum commendatas, vel vnam iure tituli collocatam, alteram commendatam in perpetuum non poteſt quis habere de iure nouiſſimo Concilij Tridentini. 303.2.1
Eccleſiæ & Clerici an teneantur ſoluere imperialia tributa ex debito iuſtitiæ. 333.2.3
Eccleſiæ conſuetudine iam receptum eſt, ac præceptum inductum ne coniux ad fidem conuerſus permittatur cum infideli cuiuſcumque ſectæ habitare. 363.1 4
Eccleſia quid. 414.2.2
Eccleſiam ædificans quam dotem aſſignare debeat. ibid.ante fin.
Eccleſia ſemel conſecrata non eſt ampliùs conſecranda. 415.2.2
Intellige in rebus conſecratis verè, & propriè. ibid 2
Eccleſiæ parietes ſi igne decruſtentur totus, & exteriùs, ex eo execrata cenſetur ipſa Eccleſia. 416.1 4
Eccleſia non polluitur per ſeminis effuſionem in ſomnis intra eam habitam. ibid.5
Eccleſia quondam conſecrata, an debeat denuo conſecrari ſi eius fabrica diruta fuerit. ibid med.
Eccleſia, in qua infidelis ſepultus fuit, cenſetur impolluta. 426. 2. 2
Eccleſiarum ſerui gaudent priuilegio fori. ibid.&ſeq.
Eccleſiaſticorum Prælatorum, gradus D. Petrus ordinauit ad imitationem Gentilium, eorúmque Flaminum, & Archiflaminum ſecundùm aliquos. 164.2.2
Sed magis pium eſt dicere ad cœleſtis hierarchiæ ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe. ibid.2
Eiecti à Religione cui acquirant, remiſſiuè. 294.2.5
Eleazarus dum ſe occidit, vt liberaret populum ſuum, excuſatur. 327.2.4
Electio, & ſuaſio, minoris mali poteſt fieri vbi præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & in indiuiduo. 43. 2.17.
Electione ſemel facta ab exempto de Metropolitano, in cuius Synodo Prouinciali intereſſe poſſit, ad illam accedere tenetur, eiúſque electio ligat ſucceſſores. 66.1.6
Electio tota Pontificis poſt diſpoſitionem huius text. redacta fuit ad ſolum Cardinalium Collegium. 80.1.7
Electio in quo loco fieri debeat, remiſſiuè. ibid.12
Electio Epiſcoporum penes omnes Clericos, & Religioſos diœceſis remanſit poſt abrogatam laicis poteſtatem circa eam faciendam. 146.2.6
Electionis Canonicæ per Capitula faciendæ de Epiſcopis vetus conſuetudo viget tantùm in Germania. 146 1.12
Electio Romani Pont. pertinet ad ius Imperatoris. 149.1 1 2
in Electione Epiſcoporum Principis deſideratur aſſenſus 149.2.2
Electio Rom. Pontificis debet fieri præſentibus Legatis Imperatoris. 150.2.med.
Electio ad Prælaturas de digno valet omiſſo digniore. 220.2. med.
Electio facta ad aliorum impulſum, non valet. 274.1.6
Electio Abbatis actiuè & paſſiuè pertinet ad Monachos, ſeu Congregationem illius monaſterij, de cuius Prælati electione agitur. 292.2.med.
Eligendi Pontificem ius Cardinalibus conceſſum erat, habita tamen & populi, & Imperatoris aliqua ratione. 79.2.2
Eleemoſyna quam vim, & affectum habeat, remiſſiuè. 120.1.7
Eleemoſyna an omnibus pauperibus bonis, & malis ſit elargienda indifferenter, oſtenditur. ibid.8
Eleemoſynæ præceptum an adimpleatur in foro conſcientiæ ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quo quis extremè eget, oſtenditur. 125.1.4.5
Emolumenta ex eleemoſyna quot acquiramus, oſtenditur. 129.2.2
Energumeni etymon. 83.1 4
Epiſcopalis ſtatus eſt perfectior ſtatu Religionis. 172.2.4
Epiſcopale munus tam honor eſt, quàm onus. 220.2.1

Epiſcopalis

Epiſcopalis dignitas, vide *Dignitas*.
Epiſcopatus duos in vnum redigere Apoſtolica valet auctoritas. 364.2.1
Epiſcopus nec à Patriarcha abſque ſpeciali mandato deponi, aut priuari poteſt. 33.2.ante fin.
Epiſcopus non poteſt condemnari niſi à ſolo Papa. 39.1.med.
Nec reſtitui niſi per eundem. ibid.
Epiſcopus ſecundùm ordinationis ſuæ tempus, ſiue ad conſedendum in Concilio, ſiue ad ſubſcribendum in eo, loca attendit. 63.2.1
Epiſcopi in Concilio Prouinciali ſe exercere debent in meditatione Euangeliorum, & Canonicorum præceptorum. 65.1.2
Epiſcopus vt non teneatur venire ad Concilium requiritur grauis neceſſitas, & tunc tenetur mittere nuntium ad recipienda ſtatuta edita in Concilio Prouinciali. ibid.ante fin.
Epiſcopus non veniens ad Synodum poteſt probare impedimentum per vnicum teſtem. 65.2 poſt init.
Epiſcopus vocatus ad Concilium Prouinciale ſi moriatur, & eo mortuo fuerit prouiſum de alio ante inchoatum Concilium ex illa citatione non arctatetur ſucceſſor. 66.1.2
Epiſcopus nondum conſecratus ſi ſit electus, & confirmatus, ac poſſeſſionem Epiſcopatus adeptus, poteſt intereſſe Concilio, ac proinde de neceſſitate ad illud eſt vocandus. ibid.3
Epiſcopi, qui nulli Archiepiſcopo ſubiiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel debent, in cuius Synodo Prouinciali interſit. ibid.5
Epiſcopus, qui impedimento canonico ceſſante, non venit ad Concilium, debet priuari communione aliorum Epiſcoporum vſque ad futurum Concilium. 66.1.9
Epiſcopus priuatus communione aliorum Epiſcoporum, à quibus cenſeatur prohibitus, oſtenditur. ibid.10
Epiſcopi immediatè à Summo Pont. accipiunt iuriſdictionem. 68.1.1
Epiſcopi vox Græca, Latinè Speculatores dicuntur. 74.1.16
Epiſcopus cur aliquando nuncupetur Pontifex Max. oſtenditur. ibid.17
Epiſcopi in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt. 75.1.3
Epiſcopus parem poteſtatem habere cum Papa non eſt dicendum, ibid.4
Epiſcopum Conſtantinopolitanæ ciuitatis habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum. 77.2.1
Epiſcopis Conſtantinopolitanis priuilegium Patriarchatus conceſſit Innoc. III. in generali Concilio Lateranen. 78.1.10
Epiſcopus quomodo examinandus ſit, & quibus qualitatibus & virtutibus præditus eſſe debeat remiſſiuè. 80.2.poſt init.
Epiſcopus nullus per ſe ſolum conſecrat electum, ſed omnes tres ſimul. ibid.fin.
At verius eſt vnum Epiſcopum totam conſecrationem efficere, alios verò eſſe adiutores. ibid.
Epiſcopi ne vtantur Dalmaticis. 81.1.fin.
Epiſcopus debet à latere ſuo eligere Sacerdotes, & alios prudentes viros, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, & inſtitutionem inueſtigent. 85.1.3
Epiſcoporum munus eſt in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam præ cæteris in titulum ordinandi inquirere. 83.2.7
Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum Clerico in Sacris conſtituto viduam ducente quoad officium, ſecus in beneficio. 91.2.1
Epiſcopus tempore quo Epiſcopatum conſequitur, tenetur facere inuentarium illarum rerum, quas ipſe ex patrimonio, vel alio titulo comparauit. 93.2.poſt init.
Epiſcopus, vel presbyter vxorem propriam à cura ſua non abiiciat. 95.2.2
Epiſcopi debent abſtinere ab vxoribus. 100.1.2
Epiſcopus propter neceſſitatem vel vtilitatem Eccleſiæ poteſt cum ſolemniter pœnitentibus ad ſuſcipiendos minores Ordines diſpenſare. 102.1.9
Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ordinando ſi aliquod principium Grammaticæ habuerit, aut modicum quid ſciat, & oſtendat ſpem addiſcendi in futurum. 109.1.6
Epiſcopus qua doctrina, & quo ſcientiarum genere præditus eſſe debeat, remiſſiuè. 109.2.3
Epiſcopus debet habere ſcientiam veteris, & noui Teſtamenti, & iuris Canonici. 111.1.1
Epiſcopus attento iure Concilij Trident. debet antea in Vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel iure Canonico promotus eſſe, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus renuntiatus. ibid.2
Epiſcopus duo extrema cauere debet ne exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus quæ foris debet proximis non impendat. 111.1.3
Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habere debet. 119.1.1
Epiſcopus an excuſetur ſi ordinet extraneum bona fide ſub ratihabitione proprij Epiſcopi. 122.1.1.2
Epiſcopum non oportet ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, vt percutiat cùm debeat eſſe patiens. 122.2.1
Epiſcopus tenetur ex debito officij delicta & errores ſubditorum corrigere. 122.2.3
Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare cum promotis, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter per ſaltum, ſi non miniſtrauerint. 133.1.3
Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum etiam poſtquam miniſtrauerit, ſi delictum occultum ſit. ibid.5
Epiſcopus ordinans in Diaconum, ſeu presbyterum ſeruum alienum ſcienter, tenetur pretium eius domino in duplum reſtituere, ſeruo libero manente. 134.1.2
Epiſcopus cum illegitimis an, & quando ad Ordines, & beneficia diſpenſare poſſit, remiſſiuè. 138.2.4
Epiſcopus promouens Regularem abſque dimiſſoriis ſui ſuperioris Regularis incurrit pœnam, vt à reliquorum communione ſeiunctus ſuæ tantummodo plebis communione ſit contentus. 141.2.1
Epiſcopus nullus eſt eligendus, niſi in ſacris Ordinibus religiosè viuens fuerit inuentus. 143.1.1
Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Neophyto bene inſtructo, & confirmato in fide, vt promoueatur. 143.1.3
Epiſcopus nullus inuitis detur ſubditis de aliena Eccleſia. 144.1.1
Epiſcoporum electiones olim Apoſtolis vita functis totius Cleri, & populi auctoritate fiebant. 145.1.1
Epiſcopum vt Clerus eligeret, populus deinde conſenſiſſet, ſtatutum reperitur. 145.2.2
Epiſcopo eligendi poteſtas in Capitulis & Canonicis durauit vſque ad tempora Bonifacij VIII. & Clem. V. 146.1.9
Epiſcopus, cuius ſubditus ab alieno Epiſcopo fuit ad ordines promotus, ratam habere poteſt talem promotionem. 149.2.5
Epiſcopi cuiuſlibet conſecratio à tribus Epiſcopis facienda eſt. 142.1 med.& 353.1.1
Epiſcopus non eſt ordinandus ſine conſilio, & præſentia Metropolitani, & comprouincialium etiam Epiſcoporum. 151.2.1
Epiſcopus Hieroſolymitanus tempore Nicæni Concil. verè Patriarcha non erat ſed ſubditus Metropolitano. 152.2.1
Epiſcopo nulli licet clericum alterius ciuitatis ordinare ſine conſenſo Epiſcopi ipſius. 156.1.1
Epiſcopus proprius poteſt ratam habere ordinationem ſui ſubditi factam ab alieno ſine ſua licentia, & ſic ordinatus habebit executionem. ibid.2
Concil. Trid ſeſſ.23 de reform. cap 8. refertur. ibid.3
Epiſcopus ordinans alterius ſubditos ſine licentia, literis dimiſſoriis quam pœnam incurrat remiſſiuè. 156.1.6
Epiſcopo nulli licet alieno Presbytero facultatem concedere celebrandi in ſua diœceſi niſi de promotione conſtet, vel commendatitias literas à proprio Ordinatio portet. 157.1.2
Epiſcopus extraneus an poſſit ordinare laicum de alterius Epiſcopatu, oſtenditur. ibid.5
Epiſcopus ſit ipſo iure per annum à celebratione Miſſæ ſuſpenſus, ſi inuito homini confert Tonſuram. 157.2.med.
Epiſcopus cui ſpectat in interſtitiis diſpenſare, eſt Diœceſanus ordinandi, non verò Ordinator. 160.2.8
Epiſcopus, aliquem ſcienter intra interſtitiorum annum ad quemlibet ex ſacris Ordinibus tacitè aſſumens in illis cum eo diſpenſare videtur, ſecus ignoranter. 165.1.21
Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus ordinandi debent eſſe ſine crimine. 169.2.poſt init.
Epiſcopi qui ordinationibus Apoſtolicis ſubiacent ſingulis annis limina Apoſtolorum viſitent. 178.2.med.
Epiſcoporum, & Presbyterorum gradus ex diuina inſtitutione diſtincti ſunt ad certa illa miniſteria, quibus Epiſcopi præſunt. 180.2.2
Epiſcopum, ac Presbyterum idem eſſe impij contendunt hæretici. 181.1.1
Epiſcopi tam in poteſtate iuriſdictionis, quàm in poteſtate Ordinis Sacerdotibus, ſeu Presbyteris ſuperiores ſunt. 181.2.4
Epiſcopi, & alij Prælati inferiores poſſunt tantum laicis delegare cauſas pecuniarias, & merè ciuiles. 185.2.4
Epiſcopi dicuntur ſummi Sacerdotes. 188.1.2
Epiſcopus degradatus propter hæreſim, non poteſt conferre Ordines. 190.2.fin.
Epiſcopus in ſua diœceſi beneficia ibidem conſiſtentia conferre poteſt. 205.2.fin.
Epiſcopus coadiutores dare cum futura ſucceſſione, an & quando, & quibus liceat, remiſſiuè. 217.1.1
Epiſcopi duo auctoritate, & poteſtate pares Romani Pontificis conceſſu in vna ciuitate iuſta de cauſa inſtitui poſſunt. 217.2.5
Epiſcopus, qui Monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet. 218 2 ante fin.
Epiſcopus non poteſt deſerere Eccleſiam ſuam propter perſonale periculum ſibi imminens. 219.1.2
Epiſcopi Græcè, Latinè ſuperintendentes dicuntur. 220.2.2
Epiſcopo nulli licet Pontificalia in alterius Diœceſi exercere. 221.2.1
Epiſcopus qui inuitatus accedit ad aliam Diœceſim pro ordinandis Clericis, debet habere expenſas. 222.2.5
Epiſcopus proprius poteſt diſpenſare cum promoto ab alieno

abſque

Index Rerum, & Verborum

abſque eius licentia. ibid. 4
Epiſcopus nulli ſit oneroſus cùm diœceſim viſitat. 265.1.med.
Epiſcopus ſi vna die duas parochias viſitaret, vnam tantùm habebit procurationem. ibid. fin.
Epiſcopi, & alij Prælati Papæ, id eſt, Patres, Græca voce appellabantur. 242.1.8
Epiſcopus hæredem non habens, non aliam quàm Eccleſiam ſibi hæredem inſtituat. 241.2.1
Epiſcopus poteſt abſque ſolemnitate alienare rem immobilem paruam tribus copulatiuè concurrentibus. 244.1.1
Epiſcopus teſtari validè poteſt de bonis, quæ ante Epiſcopatum acquiſiuit. 245 2.1
Epiſcopi, & omnes etiam Eccleſiaſtici à iurgio & litigio temperandi ſunt. 250.2.1
Epiſcopi non poſſunt decimas à ſuis ſubditis redimere, etiamſi ab eis in earum ſolutione iniuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint. 269 2.1
Declaratur. 270.1.6.7
Epiſcopus in aliena diœceſi non poteſt Eccleſiam conſecrare abſque proprij Epiſcopi permiſſione. 271.1.1
Epiſcopus prouidere debet, vt conſecrandæ Eccleſiæ facta ſit competentis dotis aſſignatio ſi hoc prius in eius conſtructione factum non ſit. ibid. 2.2
Epiſcopi de iure communi habent fundatam intentionem in iure conferendi omnia beneficia Eccleſiaſtica in ſuis diœceſibus exiſtentia. 271.1 1
Epiſcopus clericos delinquentes per alium clericum non laicum corrigere debet, niſi aliter habeat conſuetudo. 285 2.65
Epiſcopus pro tribunali ſedere, aut iura reddere minimè poteſt in loco exempto. 293.1.poſt init.
Epiſcopus nullum poterit propria auctoritate ad profeſſionem monaſticam admittere. 295.1.init.
Epiſcopus quòd poſſit imminuere, ſeu mutare pœnitentiam impoſitam à Papa an, & quando verum ſit, remiſſiuè. 346.1 fin.
Epiſcopi ſine licentia viro, & vxori cauſa Religionis diuertere non licet. 356.1.1
Epiſcopi licentia requiſita vbi vir, & vxor cauſa Religionis diuertunt, non eſt neceſſaria ad profeſſionis valorem. ibid. 2
Epiſcopus cognita cauſa relaxat de pœnitentia. 397.1.ante fin.
Epiſcopus poterat attento iure communi licentiam concedere, vt intra ſuam diœceſim extra locum ſacrum in Altari portatili quis celebraret. 413.4.2
Sed an hodie id ei liceat poſt Concil. Trid. oſtenditur. ibid. 3. & ſeq.
Epiſcoporum ordinationes, vide *Ordinationes*.
Epiſcopi conſecratio, vide *Conſecratio*.
Epiſtola I e ſ u ad Abagarum apocrypha. 57.2.med.
Epiſtola Pontificia aliquod dubium interpretantis cenſenda eſt decretalis. 67.1.1
Epiſtola Principis ad iuris declarationem promanans conſtituit legem generalem. ibid. 2
Epiſtolas decretales Scripturis diuinis annumerandas eſſe. 68.1. poſt init.
Epiſtolæ Decretales an Canonibus Conciliorum ſint exæquandæ. 72 1.1
Equa ſola inter animalia tempore prægnationis appetit concubitum. 385.2.5
Eremitæ priuilegium habent clericorum. 261.2.1
Authoris opinio. ibid.
Eremita, aut incluſus ſolus Miſſam celebrare poteſt. 419.2.3
Eripiens aliquid per vim, & inuitam de manibus clerici, aut ſcindens eius veſtem, excommunicationem incurrit. 280.1.33
Errans ſine copia Doctoris ex ignorantia inuincibili putans vtranque dubitationis partem æquè peccatum eſſe, poteſt minus malum eligere. 41.2 7
Errans in fide, & redire volens ad Eccleſiam Cath. tenetur agnoſcere, & confiteri in ſpecie & indiuiduo hæreſes, de quibus conuictus exiſtit. 76 1,med.
Errante damnabilior eſt qui eius defendit errorem. 339.2.fin.
Errores quot reperiantur in hoc Decreti volumine, oſtenditur. 1 2.5
Error excludit conſenſum. 369.2.2
Error perſonæ dirimit iure naturæ matrimonium. ibid. 4
Error circa qualitatem, quæ refunditur in perſonæ errorem, matrimonium dirimit. 369.2 5
Eſaü non venaretur niſi peccator fuiſſet, dum venator permanſit. 173.2.1
Eucharistia adminiſtratur amentibus, qui antè dignè viuebant, vel dederunt ſigna contritionis. 346.1.fin.
Euchariſtiam ſuſcepturus ieiunus eſſe debet ieiunio non ſolùm Eccleſiaſtico, ſed etiam naturali. 418.1 fin.
Euchariſtiam quotidie ſuſcipi an ſit licitum. 421.1.med.
Euchariſtia tam publicis, & notoriis peccatoribus, quàm publicis excommunicatis adhiberi poteſt in articulo mortis. 415.1.med.
Euangelij ſufficiens promulgatio quo anno facta cenſeatur, oſtenditur. 29.2.9
Euangelium dicitur Græco nomine, quaſi bonum, optatum, ſeu fauſtum afferens nuntium. 30.1.12
Euangelij ſacroſanctus Codex in Concil. Nicæno I. ſede Regia in medio conſeſſus Epiſcopalis collocatus fuit. 51.2.24
Euangelium nomine Thadæi, apocryphum. 56.2.med.
Euangelium nomine Barnabæ, apocryphum. ibid.
Euangelium nomine Bartholomæi, apocryphum. ibid.
Euangelia quæ falſificauit Iulianus, apocrypha. ibid.
Euangelia quæ falſificauit Hicerius, apocrypha. ibid.
Euangelizantibus neceſſaria ſubtrahẽs ſeipſum condẽnat. 266.1.1
Euomentis Euchariſtiam ob ebrietatem, ac voracitatem pœnitentia quæ, remiſſiuè. 421.2 fin.
Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus, qui & Pamphili dictus. 55.2. poſt init.
Euſtachius licèt venator fuerit, ſanctus tamen peracta pœnitentia euaſit. 173.2 2
Eutyches Archimandrita, Abbas Conſtantinopolitanus, damnatur. 52.1.fin.
& cum Eutyche, tanquam eius defenſor, Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus. ibid. 2.init.
Examen fidei qualiter faciendum à promouendo in Epiſcopum, oſtenditur. 109.2.8
Exceptio ſpoliatoris eſt dilatoria, ac proinde ante litis conteſtationem proponenda. 104.2.1
Excommunicandi, & abſoluendi poteſtas poteſt eſſe penes laicum. ibid. 1
Excommunicandus eſt, qui duas ſimul vxores habere præſumit. 339.c.1
Excommunicari poteſt, ac debet non ſoluens decimas cum teneatur. 269.1.med.
Excommunicatio minor vnica priuat paſſim Sacramentorum communione. 65.2.init.
Excommunicatio lata ad certum tempus, vel ſub conditione, tranſacto termino, vel impleta conditione, an tollatur ſine alia abſolutione. 156.2.2
Excommunicatio maior à fidelium ſeparat communione, minor verò à ſola perceptione, ſeu participatione Sacramentorum. 208.2 3
Excommunicationis minoris vna tantùm fuit ſpecies olim ſecundùm antiquiorem Eccleſiæ vſum, vnúſque illius effectus. 209 2 3
Excommunicatio minor ſignificatur aliquando nomine excommunicationis ſimpliciter. 219 1 2
in Excommunicationem non incidit Pontifex ſi communicat cum excommunicato. 229.2.ante fin.
Excommunicationis publicandæ modus & forma ponitur. 234. 2 fin.
Excommunicationis pœnam incurrit extrahens ad Eccleſiam confugientes, & ab illa abſolui non poteſt, niſi exactum reſtituat. 275.1.4
Excommunicationem omnino effugiet, qui percuſſerit Titium clericum volens percutere Seium laicum. 284.2.53
Excommunicationem incurrunt retrahentes mulieres ab ingreſſu Religionis. 299.1 5
Excommunicatio ſeparat ab externa communione, & à communione ſuffragiorum, & ſacrificiorum Eccleſiæ. 337.1.15
Excommunicatio comminata in quoſcunque diuinatores, vel incantatores, ac aduerſùs clericos ſortibus diuinationis vtentes, eſt latæ ſententiæ. 344.1.4
Sed contrarium verius, vt ibid.
Excommunicationis vinculo non ligantur catechumeni. 367.c.6
Excommunicatio, quæ per lapſum termini fuerat incurrenda, ſi terminus prorogetur, incurretur in fine illius ſpatij, quod per prorogationem adiectum eſt. 381 1 4
Excommunicatus non poteſt pecunia, vel quouis munere temporali abſolutionem ab excommunicatione redimere. 192.1.med.
Excommunicatus eſt qui excommunicatis communicat. 228.2. med.
Excommunicatorum nomina publicè annuntientur. 219.2.med.
Excommunicatus ab alio Epiſcopo vitetur à proprijs ſubditis. ibid. 2
Excommunicatus ex cauſa ciuili perſiſtens in excommunicatione per annum, neque priuatur beneficijs ipſo iure, nec poteſt priuari per ſententiam. 200.2.3
Excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax ſi poſt annum probauerit ſuam innocentiam ſuper crimine, an poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit priuatus, remiſſiuè. 230.2.5
Excommunicatus alium excommunicare non poteſt. 334 2.1
Excommunicatus occultè poteſt validè excommunicare. 334.c.3
Exemptio clericorum an ſit iuris diuini, oſtenditur. 183.2.3.4.5
Exorciſmorum liber in ordinatione Exorciſtæ traditur pro materia, & pro forma, verba ab Epiſcopo proferenda. 82.2.2
Exorciſmo cognatio ſpiritualis non contrahitur. 372.1.2
Exorciſta Græcè, Latinè adiurantes. 74.2.25
Exorciſta cùm ordinatur accipit de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi. 80.2.4
Exorciſtæ officium quod ſit, oſtenditur. ibid. 3
Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone iocentur. 83.1.4

Expenſa

Expenſa cum infante, aut ſeruo expoſito factæ, an & quando repeti poſſint remiſſiuè. 175.2.4
Expoſito ſuccedit hoſpitale excluſo fiſco. ibid.5
Extractus ab Eccleſia, eidem Eccleſiæ reſtituendus eſt. 275.1.1
Extrahentes ab Eccleſia confugientes ad eam, poſſunt puniri pœna arbitraria. 276.1.2
Extrauag. Ad euitanda, eſt vſu recepta cum ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore, non verò cum exceptione de nominatim excommunicato. 98.1.3

F

Factum alienum quis promittere non poteſt. 176.2.2
Factum vt ſit infectum nec D.O.M facere poteſt. 387.1.3
Falſitas reperta in vno capitulo inſtrumenti, non tollit in totum fidem in aliis capitulis diuerſis, & ſeparatis. 35.2.2
Falſitas reperta, & commiſſa per Notarium viriat inſtrumentum totum, quando illa reſpicit ſolemnia, ſeu ſubſtantialia inſtrumenti, non autem ſecus. ibid.3
Falſitas vbi nullo modo reſpicit negotium, de quo agitur, non vitiat inſtrumentum in totum. ibid.4
Falſitas quando conſiſtit circa rem, cuius veritas aliunde demonſtratur, vel in re leui, & modica, vel in aliquo acceſſorio, non vitiat inſtrumentum in totum. 36.1.3
Falſum committit qui interrogatus veritatem occultat. 233.2.med.
Fama à nemine negligenda eſt. 230.2.fin.
Fatuus eſt, qui fatua loquitur. 179.2.2
Fauorabilior eſt cauſa rei, quam actoris. 171.2.6
Felix II. verus fuit Pontifex, & ſanctus. 70.1.9
Ferdinandus de Mendoça reprobatur hunc text. interpretans de vago concubitu. 104.1.7.8.9
Feſtum Dominicæ Reſurrectionis celebretur ſolemniter primo die Dominico ſequenti poſt decimam quartam lunam primi Hebræorum menſis. 424.1.1.fin.
Fictio ſolum poteſt operari effectus poteſtati, ex qua procedit adæquatos. 146.2.5
Fideiuſſores dati ad aliquam delegationem, non extenduntur, neque cenſentur dati ad illius prorogationem. 381.1.5
Fidelis dicitur relinqui ab infideli nolente habitare ſine Dei contumelia, vel ſine pertractione ad peccatum. 368.1.2
Fidelis baptizans, vel tenens in Baptiſmo filium infidelis, ex parte ſua contrahit cognationem cum parentibus infidelibus illius pueri, qui baptizatur, quamuis illi non contrahant. 372.1.3
Sed contrarium verius, vt. ibid.4
Fides bona non requiritur ad præſcribendum aduerſus legem ſi Princeps ſciens toleret, ſecus ſi ignoret. 24.2.18
Fidei quæſtiones neque aliæ maiores cauſæ poſſunt deferri ad Concilia localia. 49.1.11
Fidem negans metu tormentorum, licèt peccatum grauiſſimum committat, non tamen dicitur hæreticus, cùm non fecerit pertinaciter. 75.1.3
Fidei quæſtiones ad ſolum iudicium Papæ pertinent. 113.2.5
Fides eſt virtus. 317.1.3
Filia ante 25 ætatis annum nubentes ſine conſenſu parentum, vel turpem vitam eligentes, an & quando poſſint à parentibus exhæredari, remiſſiuè. 411.2.5
Filius Imperatoris poteſt immediatè eligi in Imperatorem poſt mortem patris 59.1.med.
Filios habens non poteſt in Epiſcopum promoueri. 89.2.1
Sed contrarium verius. ibid.2
Filius peccabit mortaliter ſi Religionem ingrediatur parentibus in graui neceſſitate conſtitutis. 93.1.2
Filius etiamſi votum Religionis habeat, adhuc tenetur parentes neceſſitate oppreſſos non deſerere, vt illam ingrediatur, donec ceſſet eorum neceſſitas. 93.1.3
Filius ingrediendo Religionem poteſt deſerere parentes neceſſitate oppreſſos, ſi ſpem probabilem non habet ſubueniendi eorum neceſſitatibus, vel ſi pater, aut mater, habet alios filios, vel alium modum. ibid 4
Filius, quem ipſimet parentes ad peccandum prouocant, vel in ſæculo moram nequit abſque proximo lethaliter peccandi periculo, poteſt Religionem ingredi, relictis parentibus neceſſitate oppreſſis. ibid.5
Filij tenentur honorare parentes. ibid 6
Filij habentes parentes Iudæos, vel aliter infideles in neceſſitate conſtitutos, non poſſunt eos deſerere cauſa adeundi Religionem. ibid.7
Filij clericorum ſi de facto contrahunt, ſtatim cùm naſcuntur efficiuntur ſerui, & mancipia Eccleſiæ. 99.1 med.
Filiis concubinatorum olim loco ventris habitatorum, non debebatur hæreditas, non æqualis honor, non ſacerdotium, non primogenitura munera tantùm recipiebant, mutua ſe charitate complectebantur, & ſeſe iuuabant. 104.1.6
Filij legitimi Presbyterorū an poſſint ſuccedere patri in beneficio, quod ipſe poſſedit nulla perſona mediante, remiſſiuè. 138.2.2
Filij eorum, qui committunt crimen læſæ maieſtatis humanæ contra Principes ſæculares non priuantur beneficiis obtentis ante parentum delictum. 130.1.11
Filij committentium crimen læſæ Maieſtatis humanæ in Principes temporales redduntur inhabiles ad beneficia in poſterum conſequenda, ſi tempore delicti parentum nondum erant clerici. ibid.2.3
Filij ſolent eſſe imitatores paternæ incontinentiæ. 140.1.2
Filius eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris. ibid.3
Filius vnde dicatur oſtenditur. ibid.4
Filiorum expoſitorum materia vbi tractetur, oſtenditur. 175.1.2
Filium exponens an impediatur tantùm ab acquirendo vſufructu, an etiam acquiſitum amittat, remiſſiuè. ibid 3
Filij committentis crimen læſæ Maieſtatis quas pœnas incurrant. 215.2.2
Filij naturales, & ſpurij an incurrant pœnas ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ Maieſtatis. ibid.3
Filius natus ex coitu clerici, & fœminæ liberæ, ſub ſpecie tamen matrimonij ſcienter contracti, ſeruus efficitur Eccleſiæ. 260.1.1
Filius non ſuccedit matri, vbi ex parte matris coitus non fuerit reprobatus, & punibilis. ibid.3
Filius clerici in Sacris conſtituti ſuccedit matri. 260.1.6
Sed referuntur plures contrarium tenentes. ibid.7
At concordantur. ibid.8
Filij impuberes ab Epiſcopo abſolui poſſunt non ſolum ab excommunicatione leuis, ſed etiam mediocris, & enormis percuſſionis. 287.1.87
Filius non eſt exhæredandus, vt inſtituatur Eccleſia. 290.2.poſt init.
Filiis illegitimis, & legitimatis an, & quando locum habeat auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, oſtenditur. 297.1.4
Filius monachus à patre exhæredari non poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem. 298.2.2
Filij infantes Iudæorum ipſis inuitis non poſſunt cogi ad Baptiſmum antequam ad annos diſcretionis perueniant. 363.2.2
Filij vt debeant baptizari, ſufficit, vt vnus tantùm ex parentibus ſit fidelis. 363.2.8
Filij ad fidem conuerſi per Baptiſmum eximuntur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui iuris quoad actus ſibi præiudiciales. 364.1.4
Filium ſuum leuans de ſacro fonte perdit ius exigendi, ſi verò petat, licèt petendo peccet, debet tamen vxor ei reddere. 372.2.1
Filium ſpiritualem, & pœnitentialem violaturo par pœnitentia indicitur. 374 2.fin.& ſeq.
Filius ſpiritualis an faciat deficere conditionem fideicommiſſi, ſi grauatus ſine liberis decederet, oſtenditur. 376.1.6
Filius ſpiritualis an poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vindicare, remiſſiuè. ibid.7
Flamines, & Archiflamines qui remiſſiuè. 72.2.1
Fœminas Ordinis clericalis eſſe incapaces. 84.1.med.
Fœminæ ipſo iure diuino incapaces ſunt eorum, quæ ſunt Ordinis. 350.2.2
Fœmina in conceptione eſt pars debilior. 376.2.2
Fœminam non tactu ſolo, ſed aſpectu quoque, & aſpectu appeti. 387.1.med.
Fœmineus ſexus debilior eſt quoad honores. 386.2.3
Fœtus in maſculo dicitur animatus poſt 40. dies, in fœmina verò poſt dies 80. 26.1.2
Fœtus an animatus, vel inanimatus in dubio præſumatur, oſtenditur. ibid.3
Fœtus quando dicatur animatus, & in dubio conſtito an fœtus fuerit animatus, vel inanimatus, quid præſumendum ſit, remiſſiuè. 383.1.2
Formoſi Pont. cum Stephano VI. & Sergio III. magna diſſenſio & inimicitia. 70 2.12
Formula denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, remiſſiuè. 85.1.2
Formula licentiæ danda per Epiſcopum clerico, vt deponat coram iudice ſæculari, refertur. 225.2.3
pro *Fornicatione* ſimplici Presbyter deponi nō debet. 169.2.med.
Fornicationis crimen. 387 1.fin.
Frigiditas vnius ex contrahentibus matrimonium eſt cauſa ſufficiens ad illud dirimendum alio non frigido volente. 393.1.3
Fucus fœminatum, & an & quando liceat mulieribus vnguentis, & coloribus ſe fucare, remiſſiuè. 429.2.1
Fuga clerici debitoris ex cauſa ciuili, vbi timetur, poteſt creditor, vel iudex talem debitorem capere abſque metu excommunicationis, dummodò eum quantò citius remittat ad ſuum ſuperiorem. 286.1.73
Furis pœna quæ? remiſſiuè. 240.2.1
Fur non ſolùm in maioribus, ſed etiam in minoribus iudicatur cùm non id, quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attenditur. 257.2.1
Furari licet rem propriam cùm aliter conſequi non poteſt. 13.2.9

Furioſus ſemel in dubio præſumitur talis in furtum. 280.1.3
Furioſus non poteſt reſignare beneficia quæ obtinet. 217.2.fin.
Furor quo pacto probetur, remiſſiuè. 280.1.2
Furor probatur per teſtes ſingulares, & domeſticos, & qui etiam non interrogati reddant rationem dicti ſui. ibid.2
Furtum commiſſum in re minima, quando puniatur, remiſſiuè. 240.2.3
Furtum committis qui inuentum non reddit. 255.1.1
Furtum non commiſerunt filij Iſraël quando præcepto tulerunt Ægyptiorum vaſa, & ſpolia. 255.2.1
Furtum an & quando in re minima committatur, ſitque peccatum, & pro ea furti actio competat remiſſiuè. 257.2.3
Furtum minimum ſæpius iteratum quando inducat peccatum mortale, remiſſiuè. 258.1.4
Furtum paupertatis cauſa commiſſum accuſat. 418.2.1.med.

G

GAzophylacium quid ſit. 276.1.3
Gelaſius conceſſit quibuſdam Monachis, vt poſſent clericari in defectum clericorum, remanentibus tamen ſaluis antiquis inſtitutis. 179.1.3
de *Genere* quæ prædicantur, prædicari debent de ſingulis ſpeciebus. 20.2.11
Genus ordinandorum inueſtigandum eſt, an ſcilicet ex Catholicis parentibus, vel pro ditione damnatis, aut matre ſerua nati ſint. 85.2.4
Generali in ſermone non comprehenditur perſona loquentis. 188.2.3
Gennadius Epiſcopus, ſiue Patriarcha Conſtantinopolitanus. 60.2.poſt med.
Geomantia. 343.2 init.
Gibboſi ab Ordinibus tanquam corpore vitiati repellendi ſunt. 126 2.5
Gladium deponens penes aliquem ſi fiat furioſus, & illum repetat, recta ratio exigit, ne reddatur in ipſius deponentis euidens periculum. 8.1.16
Gradus duos, Epiſcoporum ſcilicet, & Presbyterorum Chriſtus Dominus ſolum inſtituit. 154 2.5
Græci, & Orientales clerici more Græcorum viuentes, an teneantur Canonicis Latinorum conſtitutionibus, remiſſiuè. 71.1.4
Græcis nunquam licuiſſe poſt ſacrum Ordinem nuptias contrahere, exiſtimarunt nonnulli. 90.2.3
Alij aliter dixerunt. ibid.4
Græcis licuit vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerant. 92.1.2
Contrariis reſpondetur. ibid.3.4
Græcis Diaconis licuiſſe olim matrimonium inire, ex hoc texto ſumpſit Sotus. 96.2.1
Gratia quando ſit debita. 103.1.fin.
Gratia in Baptiſmo producta non ſolùm remittit peccatum originale, ſed etiam peccata actualia. 423.2.1 fin.
Gratianus voluminis Decreti compilator natus fuit ex adulterio. 2.1.1
Gratianus vir Religioſiſſimus in monaſterio S. Felicis Bononien. Ordinis S. Benedicti, in ſacris, & diuinis literis eruditiſſimus. ibid.2
Gratiani compilatoris Decreti auctoritas à nullo hactenus Pontif. reperitur approbata, nec eſt authentica. 2.1.8
Gratianus falsò citat Trullanos Canones tanquam Canonicos, & Eccleſiaſticos, & à ſexta Synodo conſtitutos. 59.2.5
Gratianus reprobatur. 71.1.2
Gratianus defenditur. 72.2.2
Gratianus nonnunquam vel memoriæ lapſu, vel ſcriptorum vitio, ſeu quòd codices, ex quibus opus hoc concinnauit, innumeris mendis ſcaterent, nimis ſuccincta, ac deprauatè aliorum dicta refert. 366 2.1
Gregorio magis credendum in moralibus, quàm Hieronymo & Auguſtino. 35.1.med.
Gregorius Nazianzenus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.2.4
Gregorius Taumaturgus Neocæſareæ Ponti Epiſcopus. 60.2.poſt init.
Gregorius Nyſſeni Epiſcopus. ibid.
Gregorius VII. conſecrationem non admiſit, priuſquam miſſis ad Henricum Legatis illius quoque voluntatem exploratam haberet. 79.2.4
S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad menſam adhibebat. 120.1.5
Gregorius X. ex Archidiacono, Eugen. III. ex Abbate ſimplici, & Cœleſtinus V. cùm nec in ſacris adhuc eſſet, fuerunt in Pontifices electi. 163.1.2
Gregorius Monachis conceſſit, vt poſſent clericari, & de obitis viuere. 179.1 4
Gregor. Papa humilitatis ergò noluit ſe vniuerſalem appellare. 189.1.2
Et quare. ibid.6
Gregorius Papa inſignis humilitatis profeſſor extitit. 189.1.5
Gubernationis omnis ratio, vel eſt monarchia, vel Ariſtocratia, vel Democratia, vel regimen ex prædictis commixtum. 14.2.2

H

HAbitantes perpetuò ſoli obligantur legibus ciuitatis. 53.2. init.
Habitus Regularis à nouitio deferendus eſt hodie de eſſentia atque ſubſtantia anni probationis. 135.1.3
Habitum Regularem ſuſcipiens debet attenta diſpoſitione Concilij Trid. per annum in probatione ſtare, alias profeſſio antea facta ſit nulla. ibid.4
Hæredes eius, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum, aut eius maiores. 172.1.2
Secus reſpectu collatorum ab aliis. ibid.2
Hæreſim ſentire videtur, qui à ſententia Papæ ad Chriſtum appellat. 223 1 6
Hæreſis etymon. 339.2.med.
Hæreticum eſt aſſerere Papam non eſſe Prælatum, ac ſuperiorem cæterorum Patriarcharum. 79.1.6
Hæreticorum impudens mendacium, qui Petrum Romam veniſſe, vel ibi Cathedram conſtituiſſe negant, conuincitur. 114.1.18
Hæretico ad meliorem vitam conuerſo, & in foro conſcientiæ ab excommunicatione, in quam ob hæreſim inciderat abſoluto, diſpenſatione conceditur vt poſſit ſacris Ordinibus initiari, & creari Sacerdos. 202.2.1.
ab Hæreticis redeuntes ordinandi ſunt. 203.2.med.
Hæreticum clericum percutiens non eſt excommunicatus. 280.2 12
Hæreticus eſt extra Eccleſiam. 337.2.med.
Hæreticorum communio vitanda. ibid.ante fin.
Hæretici poſt mortem non propriè excommunicantur, ſed potiùs declarantur excommunicatos deceſſiſſe. 338.2.2
Hæreticus propriè quis. 339.2.med.& ſeqq.
Haruſpices. 343.1 med.
in *Heli* vindicta diuina quæ. 210.1 2.3
Herbas in aliquo die habere virtutem efficaciorem vana & ſuperſtitioſa obſeruatio eſt. 344 1 fin.
Herbarum in collectionibus nullæ vanæ obſeruantiæ adhibendæ ſunt, ſed Oratio Dominica, & ſymbolum recitari debent. 348.2 4
Hieronymo magis credendum in hiſtoriis & tranſlationibus, quàm Auguſtino & Gregorio. 35.1.med.
Hieronymus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit 54.1.12
Hieronymus Pauli, & Hilarij vitas ſcripſit. 55.1 16
Hieroſolyma fuit variis pro tempore nominibus appellata. 153.1.3
Hilarius Pictauienſis quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54 1.9
Hiſpaniæ Regna auxilio diuino, & virtute propria, non autem Imperatoris ſe in libertatem vendicarunt à manibus, & tyrannide Maurorum, ac proinde à Romano Imperio exempta ſunt. 147.1.2
Hiſtoria de Conſtantini donatione vbi approbetur, oſtenditur. 55.1.17
Hiſtriones qui dicantur, & qualiter ipſi peccent qui eorum ſpectaculis & conuiuiis aſſiſtunt. 173.2.1.med.
Homines feruntur, ſeu inclinantur à natura ipſa in duo genera actionum, quarum alteræ ſunt hominibus communes cum reliquis animantibus, aliæ verò ſunt ſolis hominibus propriæ. 61.1.11
Homo nouus per Baptiſmum quis fit. 87.1.2
Homines, quia peccatores, nunquam ſunt deſerendi. 325.2.fin.
Homines omnes per concubitum viri, & mulieris concepti naſcuntur cum peccato originali ab Adam deriuato. 423.2.1 med.
Homicidium eſt peccatum grauius periurio. 45 1.25
Contrarium vetus. ibid.2 27
Componitur. ibid.3 8
Homicidium grauius eſt adulterio. 389.2 4
Honorius I. Sergij hæreſi non conſenſit. 70.1.10
Oroſius Presbyter Hiſpanus vir eloquens, & eruditione inſignis. 55 1.23
Hoſpitalitatis ius & vtilitas. 289.1.2
Humanum genus aut natura, aut moribus regi quomodo dicatur. 3.1.1
Humilitas non habet locum, vbi adeſt pompa. 219.1 3
Hydromantia. 343.1.poſt.init.
Hydromantici, qui dicantur, remiſſiuè. 346.1.3
Hyperberetæus, menſis October apud Macedones. 64.1.fin.
Hypocriſis vitium. 88.1 med.
Hypodiaconos Græcè, quos nos Subdiaconos dicimus. 74 2.26

Iacob

Digitized by Google

I

Iacob quomodo excuſetur à mendacio dum patri dixit, *Ego ſum primogenitus tuus Eſau*: Gen. 27. 555.2.1

Ianitor, ſeu oſtiarius, ſi turbam arcendo clericum percuſſerit animo maligno, poteſt ab Epiſcopo abſolui, niſi grauiter vulnerauerit. 187.1.88

Ieiunandi neceſſitas per contrariam conſuetudinem tolli poteſt. 25.1 4

Ieiunantem die Dominico peccare mortaliter. 94.1 3

Ieiunare in 50. diebus poſt Paſcha Reſurrectionis, & in diebus Dominicis non eſt peccatum. 157.2.med.

Ieiunare licet die Dominica, ſiue ieiunio exultationis, ſiue afflictione, ſi id non fiat cum ſcandalo, aut errore aliquo, aut contumacia. 347.1.fin.

Ieiunij horam debitam, qui ſine cauſa præuenit, qualiter peccet oſtenditur, 86.2.5

Ieiunium die Dominico non eſt ſemper prohibitum. 94 1.2

Ieiunia quibus temporibus celebrari debeant. 159.1.med.

Ieiunia non ſuntes obſeruanda à die Dominicæ Reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes. 159.1.fin.

Ieiunium nullum iure communi eſſe ſanctum in peruigilio Pentecoſtes. 159.2.init.

Ieiunia eſſe ſeruanda quarta, & ſexta feria. 423.2.e

Ieiunij quando generalis obſeruatio. 428.1.med.

Iephte, qui filiam occidit, an excuſetur, oſtenditur. 317.2.6

Ignorantia eſt mater omnium errorum. 180.2.1

Ignorantia probatur iuramento etiam allegantis. 171.2.4

Ignorantia excuſat ab inceſtu. 431.2.med.

Illegitimus per ingreſſum Religionis aptus fit ad Ordines. 138.2.med.

Illiterati penitus non poſſunt fieri clerici. 108.2.2

Illiterati penitus ſunt irregulares. 109.1.3

Immunitate Eccleſiæ gaudet obligatus ad reddendas rationes. 189 1 ante fin.

Impedimentum legitimum habens, propter quod excommunicatus non poteſt Summum Pontificem adire ſine graui periculo vitæ, ab Epiſcopo poteſt abſolui, & qui dicatur quoad hoc impedimentum legitimum habere, oſtenditur. 187.1.89 90

Impedimentum licèt cenſeatur perpetuum illud, quod tolli poteſt per diuinum miraculum, non ita ſi per Eccleſiæ exorciſmos. 395.2.7

Imperatorum conſtitutiones ſuper rebus Eccleſiaſticis non valent, niſi confirmatæ ſint ab Eccleſia. 33.1.3

Imperatori vel cuiquam alij non licèt aliquid contra diuina mandata, præſumere, nec quidquam, quod Euangelicis, Propheticis, aut Apoſtolicis regulis obuiat, agere. 37.1.med.

Idem eſt in prohibitis à iure naturali, in quibus non eſt obediendum Principi. ibid.

Imperatoris filius poteſt immediatè eligi in Imperatorem poſt mortem patris. 59 2.med.

Imperatores duos fuiſſe ſimul. 76 2.med.

Imperator an in Subdiaconatus Ordine conſtitutus ſit oſtenditur. 146.2 1.2

Imperator laicus eſt. ibid.

Imperator, & eius Principes licèt inungi, & conſecrari dicantur, non tamen propriè, & ſtrictè conſecratio eſt. ibid.

Imperator dominus Mundi dicitur, ſed nec de iure, aut de facto dominium totius Orbis habuit. 148.1.10.11

Imperatores antiqui, exceptis iis Prouinciis quæ ipſis legitimo aliquo titulo ſubiiciebantur, reſpectu aliarum potius erant tyranni, quàm legitimi ſucceſſores. 148 1.12

Imperator nec iura Pontificis, nec Pontifex iura regia vſurpet. 183.1.1

Imperatorem non habere gladium à Papa, remiſſiuè. ibid.2

Imperatori tributum Eccleſiæ denegari non debet. 216.1.fin.

Imperatorie ſedes, vide Sedes.

Imperium an à ſolo Deo habeatur, vel à Papa pendeat, oſtenditur. 38.1.3 4

Imperia interdum ad peſſimos, & crudeliſſimos tyrannos transferri pluribus exemplis probatur. 330.1.poſt.med.& 331.1.med.

per *Importunitatem* obtenta dicuntur fieri inuito dante. 220.1.1

Impotentes ideo non ſunt habiles ad matrimonium, quia ſuppoſita perpetua impotentia iam in eo matrimonio non reperitur obligatio, & poteſtas ad vſus ipſius. 389 1.11

Impotentia vbi non eſt certa, ſemper deſideratur triennium experientiæ conceſſum. 391.1.2

Impotentia perpetua ad copulam ſiue ex natura, ſiue ex accidenti proueniat, ſiue ſit reſpectu omnium, ſiue vnius tantùm, iure naturali impedit matrimonium, ita vt contractum non valeat. ibid.&ſeq.

Impotentiæ mulieris, quando non eſt euidens, ſemper opus eſt iuramento ſeptimæ manus propinquorum. 92.2 3

Impotentiæ ſpeciem, aut cauſam non tenentur coniuges allegare, ſed ſufficit generaliter allegare impotentiam. 395.1.6

Impotentia ex maleficio conſurgens ſi illud ſit perpetuum, dirimit ſubſequens matrimonium. 395.1.8

Incantationes nihil remedij præſtant infirmitatibus hominum. 347.2.med.

Inceſtus cum conſanguineis propriæ vxoris matrimonio ineundo impedimentum præſtat. 390.2.1.& 391.1.1

Inceſtus cum affine nullo ſubſiſtente matrimonio præſtat impedimentum perpetuum matrimonio contrahendo. 397.1.fin.

Inceſtus admiſſus à viro cum conſanguinea ſuæ vxoris impedit, & dirimit matrimonium. 397.2.2

Inceſtus cum propriis conſanguineis impedimentum præſtat matrimonio contrahendo. 411 2 8

Incontinens præſumitur ille, qui patrem incontinentem habuit. 140.2.1

Indignum eſt dare Deo, quod dedignatur homo. 116 2.2

Indulgentiarum capax non eſt catechumenus. 366.2.5

Infamia omnis per Baptiſmum tollitur. 87.1.3

Infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto, ad quod ſua facultas extenditur. 128.1.3

Infames de iure ciuili, regulariter ſunt quoque infames de iure Canonico, niſi expreſsè ius Canonicum illam infamiam tollat. 215.1.1

Infamis redditur excommunicatus per excommunicationem. 215 1.2.fin.

Infans expoſitus à patre, vel ab alio eo ſciente, & ratum habente ſtatim liberatur à patria poteſtate. 171 1.2

Infans qua ætate dicatur habere vſum rationis, remiſſiuè. 363.1. 3

Infideles bello compelli non debent ſuſcipere Euangelium cùm non inuiti, ſed volentes Chriſtianam fidem ſuſcipere teneantur. 31.2.57

Infidelis de nouo factus Chriſtianus contra fidelem teſtimonium dicere non poteſt. 188.2.5

Sed contrarium verius, vt. ibid 4

Infidelis ſtatim ac renuit legitimè habitare cum fideli coniuge, diſſoluitur matrimonium. 361 1.2

Contrarium vide. ibid.4

Infidelis monitio, ſeu interrogatio, an velit conuerti, neceſſaria eſt, vt poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & aliud inire. 363 1 6

Infidelis quando conuerti renuit, volt tamen habitare ſine contumelia Creatoris, & ſine pertractione ad peccatum, non licet alteri ad Fidem conuerſo, matrimonium illud diſſoluere, nec aliud inire. 368.1.3

Sed contrarium verius, vt. ibid.4

Infidelis ſi ante matrimonium à fideli contractum tranſeat ad alias nuptias illæ erunt irritæ 368.1.6

Infideli licet diſſoluto ſemel fidelis matrimonio ad aliud tranſire. 369.1 8

Ingenuus ſi ducat ſeruam ignarus ſeruitutis, poterit cognita ſeruitute reſilire, et ſi ſerua velit inuito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio. 370 2.2

Inhabilis eſt ad beneficia conſequenda ordinatus ſine literis dimiſſoriis ſui Ordinarij. 156.2.5

Inimicitiæ ſignum eſt quando is, qui ſalutare conſueuerat, non amplius ſalutat. 150.2.1

Iniuriam remittere videtur offenſus in foro exteriori, qui familiariter conuerſatur cum iniuriante. ibid.3

Iniuriæ quamuis facta ſit remiſſio ab aliquo in foro conſcientiæ, non propterea cenſetur ſublatum ei ius accuſandi, & exercendi actiones iniuriarum, & expenſarum in foro contentioſo. 376.1 fin.

Iniuria grauis requiritur, adeòque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegij, ad incurrendam huius text. cenſuram. 279.2.6

Innocentius IV. interrogatus, an vellet, quæ in iure Pontificio ſcripſit, pro lege teneri, reſpondit id ſe minimè velle, quia ea non vt Pontifex, ſed vt Doctor priuatus ſcripſerat. 117.1.38

ex *Inobedientia* præſumitur inimicitia. 118.2.1.med.

Inops ſi clericum percuſſerit ab Epiſcopo abſolui poteſt. a 87.2.91

Inquiſitio ad emendationem principaliter fit, accuſatio verò ad punitionem, & ideò mitius agitur per inquiſitionem, quàm per accuſationem. 198 1.3

Inquiſitores an fidei fauore ſint iudices competentes omnium cauſarum ciuilium, & criminalium. 226.2.2

Inſania eſt ſignum ſi quis ad rem non reſpondet. 179.2.3

Inſpirationis, aut reuelationis cœleſtis vis, & effectus, remiſſiuè. 295.1.med.

Inſtitutio pro titulo hîc accipitur. 85.2.6

Inſtrumentum quantumcunque ſit authenticum, ſi tamen de ipſo aliquid in dubium reuocatur, ſemper exhibendum eſt illud, à quo ducit originem. 35.1.med.

Inſtrumentum præſumitur falſum, ex quo originale non reperitur. ibid.

Index Rerum, & Verborum

Inſtrumentum in parte falſum, reputetur falſum in totum. 35.2.8

Inſtrumenti partes quando conſtet ex confeſſione partis eſſe veras, falſas in vna non vitiat illud totum. 36.2.5

Inſtrumentum publicum faciens mentionem de alio inſtrumento, non facit fidem niſi exhibeatur. 67.1.7

Intentio in priuilegiis eſt attendenda, & verbis preferenda. 81.2.28

Interrogatus iuridicè ac proinde ſeruato iuris ordine cum iuramento tam aſſertorio, quàm promiſſorio tenetur veri verbis planis, & tenere debet ad intentionem illius, cui iuratur. 313.2.6

Interuallum quod interuenire debeat de vno minori Ordine ad Alium, oſtenditur. 160.1.8

Inteſtina die ſabbati veſci poſſunt illi, qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamvis eo loci oriundi ſint, in quibus talia non veſcuntur. 39.2.3

Inuaſores rerum quæ ſunt in dominio Eccleſiæ ſacrilegium committunt. 274.5.8

Inuentionis Crucis Dominicæ hiſtoria. 95.1.18

Inuentionis Dominicæ Crucis feſtiuitas. 423.1.med.

Inuentor alicuius rei, qui præmia diligenti inquiſitione non potuit ſcire quis ſit rei inuentæ Dominus, an teneatur illam dare pauperibus pro anima Domini. 255.1.2

Inuitus quod quis patitur, nullum ei debet parare præiudicium. 27.1.7

Inuitus aliquis non eſt ad Epiſcopatum pertrahendus, 157.2.1

Ioan. Chryſoſtomus quo tempore floruerit, & quæ claré geſſerit. 55.2.6

Ioannes XXIII. liberatur ab impoſture hæreſis. 70.2.18

Irregularem in foro conſcientiæ ſe reputare debet, ille qui dubitat ſe lethaliter vulneraſſe. 120.2.9

Irregularis non eſt quando conſtat de facto in dubio. 120.2.10

Irregulares ſunt, qui ob timorem faciunt actum aliquem exteriorem fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant. 129.1.8

Irregulares fiunt qui iniuſto bello pugnantes manu propria occidunt. 131.1.4

Irregularis fit qui ſeipſum abſcidit. 135.2.fin.

Irregularis eſt ille, qui ſibi ipſi digiti partem volens abſciderit. 136.1.3

Irregularis non eſt qui per hominum inſidias eunuchizatur. 137.2.fin & ſeq.

Irregulares ſunt omnes, qui in rixa interuenerunt, & vulnerarunt illum, qui poſtea mortuus eſt, etiamſi non appareat, ex quo vulnere occiſus obierit. 333.2.2

Irregularis quis non efficitur ex ſola intereſſentia homicidij, niſi probetur participatio. 334 2.3

Irregularis efficitur qui cum ſerua contrahit. 370.1.med.

Irregularis efficitur qui metu etiam cadente in conſtantem virum compulſus rebaptizatus fuerit. 426.1.fin.

Irregularitas omnis per Baptiſmum tollitur. 87.1.5

Irregularitas vt incurratur à viro carnaliter cognoſcente vxorem adulteram, an requiratur vt vxoris adulterium ſit euidenter probatum, oſtenditur. 105 1.2

Irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam. 127 1.3

Irregularitatem incurrit incidens arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, niſi acclamauerit, vt tranſeuntes præcaueant. 129.2.1

Irregularitas non incurritur ex homicidio ſequuto ex eo quod quis rei licitæ operam dabat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, ne homicidium ſequatur, aliàs ſecus. ibid.2

Irregularitatem operatur publica pœnitentia, pro crimine tantùm inflicta. 150.1 2

Irregularitas an contrahatur ex mutilatione digitorum, quibus, à Sacerdote Euchariſtia contractatur, oſtenditur. 136.2 3 5

Irregularitas an incurratur ab eo, qui aliquem percutit, & vulnerat ſine mutilatione, & abſciſſione membri ſi percuſſus ita deformis remaneat, vt quia irregularis ad Ordines promoueri nequeat, oſtenditur. ibid.4.5

Irregularitatem non incurrit magiſter moderatè corrigens diſcipulum, & verberans, etiam quòd mors inde ſequatur. 219.1. poſt med.

Irregularitas an incurratur ab eo, qui potionem, vel cibum ad inducendum ſterilitatem in muliere præbet, ſeu etiam viro medicinam ne generare poſſit, ſubminiſtrat. 381.2.med.

Irregularitatem contrahunt, à quibus Confirmationis ſacramentum ſuſceperit. 427.2.1 ante fin.

Is, in cuius domum aliquis refugit, interrogatus ab illius hoſte, vbi ſit ille, quem proſequitur, iuſtè poteſt reſpondere non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum, *eſt*, comedit. 323.1 3

Iſidorus magnus etymologiarum magiſter dicitur. 73.1.2

Iudæi legibus Romanorum, & iure communi vtuntur, quia dicuntur & ipſi de populo Romano, ſubditique ſunt illius Principis, & ciuitatis in qua morantur. 241.2

Iudæi ligantur ſtatutis & conſuetudinibus illius ciuitatis, in qua morantur. ibid 3

Iudæi ſunt de populo ciuitatis, quamvis non ſint de populo Eccleſiæ. ibid 4

Iudæus effectus Chriſtianus minimè puniri poteſt de delictis ante Baptiſmum commiſſis. 87.1.5

Iudæi inuiti ad fidem compellendi non ſunt. 123.2.1

Iudæus baptizatus per vim cauſatiuam, vel conditionalem recipit characterem, ſecus ſi vis eſſet præciſa. ibid.2

Iudæus ſi ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, poterit compelli. ibid.3

Iudæi ſi illatam vim in Baptiſmo per longum temporis ſpatium patiantur, non contradicendo, ſed approbando per actus poſitiuos, recipiunt characterem. ibid.4

Iudæo cupienti venire ad Baptiſmum, ſed timenti paupertatem inter Chriſtianos, licitum eſt pecuniam promittere. 192.2.2

Iudæi gaudent diſpoſitione text. in *auth. bona damnatorum, C. de bon. proſcript.* præterquam in crimine læſæ Maieſtatis. 202.2. med.

Iudæi non tenentur ad decimas perſonales. 265.2.3

Iudæus poteſt præſcribere rem Chriſtiani. 267.2.1

Iudæus clericum percutiens non incidit in excommunicationem huius can. 279.2.5

Iudæi aut hi qui ex Iudæis ſunt, officia publica nullatenus appetere poſſunt. 288.2.1

Iudæus an poſſit eſſe arbiter, Aduocatus, vel Procurator inter Chriſtianos, remiſſiuè. ibid.2

Iudæos licitum eſſe penſionibus, ſiue vectigalibus extraordinariis grauare, vt illis tædio affecti ad Baptiſmum perducantur. 338.1.init.

Iudæis, & infidelibus aliquid teſtamento relinquere non licet Chriſtianis. 358.2.3

Iudæorum vxores ab ipſis ſeparari debent, niſi ab Epiſcopo admoniti fidem ſuſcipere Iudæi voluerint. 362.2.2

Iudæi filios adhuc in Iudaiſmo permanentes habent in poteſtate, ſicut habent Chriſtiani. 363 2.1

Iudæus, & Catholicus in eodem diuerſorio reperti poſſunt in eadem menſa manducare. 365.2.2

Iudæus contrahens matrimonium cum Chriſtiana ſeparari ſtatim debet. 367.1.fin.

Iudex, maximè Eccleſiaſticus ſit peritus. 71.2.5

Iudicis licentia iuſtam excuſationem præſtat. 149.2.2

Iudicis iuſſus, & auctoritas in illicitis excuſat à dolo. ibid.2

Iudicis iuſſus liberat ſoluentem ab omni obligatione. ibid.3

Iudex vendens iuſtitiam, ſiue bene, ſiue malè aliàs faceret, non committit ſimoniam in naturalibus, vel politicis. 200.2.8

Iudicum appellatione veniunt arbitri. 206 1.5

Iudex & teſtis nemo eſſe poteſt in eadem cauſa. 206.1.fin.

Iudex non poteſt recipere pretium pro ſententia ferenda. 232.2.2

Doctores referuntur de peccato & turpitudine iudicis iudicium vendentis. ibid.2

Iudices delegati an poſſint à litigantibus recipere munera ſiue ſportulas, remiſſiuè. ibid.3

Iudici dans aliquid temporale, vt pro ſe iuſtam ſententiam ferat, poteſt repetere. 236.1.1

Iudici pecuniam dans, vt pro ſe iuſtem ferat ſententiam, non committit turpitudinem, & peccatum, quando imminet periculum certum, aut omninò veriſimilius futurum, quòd euidens litigantis iuſtitia ab eodem iudice iniquè alioquin iudicaturo peruertatur. ibid.2

Iudici quando aliquid datur, non quidem determinatè in fauorem dantis, ſed ſimpliciter, & determinatè vt eum expediat, prout iuſtitia poſtulauerit, tunc de iure Digeſtorum danti concedebatur actio ad repetendum, ſecus de iure Authenticorum. ibid.2 4

Idem dicendum ſi iudici aliquid datum fuerit determinatè, vt pro ipſo dante ſententiam iuſtam ferat, nulla præcedente certitudine de ſententia iniuſta ab eodem alioquin pronuntiande. 237.1.5

Iudici determinatè aliquid dare ex parte ipſius litigantis licitum eſt, vt pro ſe ferat ſententiam iuſtam, etiamſi interuenerit futuræ iniquitatis certitudo, & læſio iuris euidentis. ibid 6

Iudex Eccleſiaſticus, qui alioquin iure de crimine cognitionem habet, poteſt laicum reum capere, & in carcerem mittere. 476.81

Iudex ſæcularis detinendo, vel curando clericum detineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui clericum exeuntem capiant, itavt clericus non poſſit liberè, exire, excommunicationem incurrit. 281 2 31

Iudex laicus, ſeu etiam priuata perſona, quando videt clericum præparatum ad iniuriam alterius, & non adeſt ſuus Prælatus, ſi ipſum clericum aliàs compeſcere non poteſt, tunc ſine metu excommunicationis eum ligare valet, & capere, vt conſignet Epiſcopo ſuo ſuperiori. 286.1.89

Iudex

Iudex laicus, vel eius familia quando reperit clericum in flagranti delicto, poteſt illum capere ad effectum tranſmittendi ad ſuum iudicem, ſi de fuga ſit ſuſpectus. ibid.70

Iudex Eccleſiaſticus an teneatur conſignare iudici ſæculari confugientem ad ſuam Eccleſiam etiam ob caſus non exceptos recepta ab eo iurata promiſſione, vel cautione de non puniendo delinquentem corporaliter, oſtenditur. 289.2.3

Iudex quando non iuridicè, nec ſeruato iuris ordine interrogat, & ita irrationabiliter exigit iuramentum, & quando aliquis cogitur iurare extra iudicium à perſona priuata per metum, dolum, vel nimiam importunitatem, tunc non peccat ille, qui verbis ambiguis vtitur. 324.1.5

Iudex in propria cauſa nemo eſſe poteſt. 323.2.ante fin.

Limita in iniuria illata publice. ibid.

ad Iudices laicos recurrendi vſus vt vim comprimant iudicum Eccleſiaſticorum, eóſque compellant ab ea inferenda, ceſſat. 330.1 2

Iudex Eccleſiaſticus, qui alioquin iure de crimine cognitionem habet, poteſt laicum reum capere, & in carcerem mittere. 344 2.8

Iudicium plurimorum firmius. 72.1.1

Iudicium humanum quot peruertatur modis. 233.1 med.

Iuniores docti præferendi ſunt iunioribus indoctis. 262.1.2

Iuramentum de non acceptando Epiſcopatum an validum cenſeatur, oſtenditur. 172.2.1.& ſeqq.

Iuramenta non ſunt obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiua. ibid.2

Iuramentum de non ingrediendo Religionem non valet. ibid.3

Iuramentum calore iracundiæ emiſſum non valet. 274.1.5

Iuramentum eſt aliàs per ſe licitum. 304.2.1

Intellige vbi concurrunt tres illi comites, nempè veritas, iudicium, & iuſtitia. ibid.2

Iuramentum factum per creaturas referendo eas in creatorem, & ita cum relatione in Deum, verum eſt iuramentum. 305.1.1

Iuramentum factum per falſos Deos obligat ad illius obſeruantiam ſi ea obligatio procedat ex erronea iurantium conſcientia, ſecùs aliàs. 308 1 8

Iuramento vniuſcuiuſque ſtatur in dependentibus ab animo quando iuris præſumptio adeſt. contra eum, de cuius animo agitur. 311.1.4

Iuramentum promiſſorium de actu, qui ſine peccato mortali fieri non poteſt, nullam inducit obligationem. 316.2.1

Iuramentum Dauidis de occidendo Nabal cum tota familia in rei veritate non obligauit Dauid, iuxta cap.ſi aliquid, hac ead. cauſ. & quæſt. dicitur tamen in præſenti obligatorium habito reſpectu ad mentem ipſius Dauid iurantis, qui fortè putabat ſe tali iuramento eſſe adſtrictum. ibid.2

Iuramentum non adimplere tolerabilius eſt, quam quod turpe eſt facere. 317 2.1

Iuramentum dicitur Sacramentum tam iure ciuili, quàm iure Canonico. 317.2.1

Iuramentum quantumvis graui metu extortum ſi abſque peccato ſeruari poteſt, obligat. 318.1 2

Iuramentum vbi adiicitur actis aliàs inualidis iure diuino, vel ſaltem humano, ex ipſo iuramento datur obligatio, ibid 3

Iuramento promiſſorio duplex reperitur obligandi ratio. 318. 2 6

Iuramentum aſſertorium nullam in ſe continet obligationem, ſed dicta, aut facta confirmat prout ſunt. 319.1.7

Iuramentum quo quis iurauit Religionem non ingreſſurum, vel ſacros Ordines non ſuſcepturum, eſt obligatorium. 319.2.1

Iuramentum fœderis Ioſue cum Gibeonitis factum contra præceptum diuinum Deuteron.6. quare fuerit obligatorium, remiſſiuè. ibid.4

Iuramentum non licet priuatæ perſonæ petere ab eo, quem certò, vel probabiliter ſcit periuraturum. 320.2.1

Iuramenta præſtentur à ieiunis. 321.2. poſt med.

Iuramentum ſi vir gimeat, ac ſubinde eo præſtito ſatis conſulatur vxoris incolumitati, non eſt opus alia cautione, 380 1 4

Iuramentum ſeptimæ manus propinquorum non exigitur quoties fama aſſertionem coniugum adiuuat. 393.1 5

Iurans non reuocare teſtamentum, aut alium actum ſua natura reuocabilem, periurium incurrit reuocando. 246.2.3

Iurans per falſos Deos ſi non ſeruat fidem, in duobus peccat, & quia iurauit per falſos Deos, & quia non ſeruauit fidem. 307. 2 1

Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, in foro conſcientiæ nullam obligationem contrahit. 310.1.1

Iurans fictè & cum dolo, licet non teneatur ex vi iuramenti in foro conſcientiæ, tenetur tamen ratione ſcandali vitandi, quod poſſet oriri, ſi iuramentum non ſeruet. 310.2.5

Iurans fictè ſine animo non iurandi, peccatum mortale committit, cum pernicioſo vitatur mendacio. ibid.6

Iurans per metum grauem ſe aliquid daturum, ſi nullam habuit iurandi intentionem peccat mortaliter. ibid 7

Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, in foro exteriori cogendus eſt adimplere quod ſic iurauit. ibid 8

Iurans ſe aliquid facturum, vel daturum cum animo, & intentione iurandi, abſque animo tamen promittendi, & ſe obligandi, non ſolum in foro exteriori, verum etiam in interiori manebit obligatus. 318.2.10

Sed peccatum mortale committit. 318.2.11

Iurans falſum quod putat verum. 322.1.1

Iurans habitare in aliqua domu ſi in ea detur periculum fornicationis, ſeu alterius peccati, non tenetur quis tali iuramento ſtare. 317 1.4

Iurans calliditate verborum, & facturus aliter, quàm promittit. 320.2.fin.

Iurans ſoluere an teneatur ex vi iuramenti ſoluere die prorogato, oſtenditur. 380 2.2.& ſeqq.

Iurari poteſt per creaturas dupliciter. 305.2 4

Iurare puer nullus ante quatuordecim annos cogendus eſt. 321.2 med.

Ius naturale quomodo intelligatur eſſe illud, quod in lege, & Euangelio continetur. 3.1.4

Ius vnde dicatur, & quas habeat ſignificationes, remiſſiuè. 3.2.fin.

Ius naturale eſt illud, quod natura omnia animantia docuit, 5.2.1

Iuris gentium duplex caput apparet ex duplici iuris naturalis capite. 6.1.4

Ius naturale hominibus proprium deſcribitur quod ſit lex à natura hominum mentibus inſita. 7.1.8

Iure naturali communis erat omnium poſſeſſio. 10.1.32

Iuris naturalis duplex caput oſtenditur. ibid.35

de Iure Ciuili, eius origine, cauſa & diuiſione, remiſſiuè. 12.1.fin.

Ius gentium alij primæuum, alij ſecundarium dixerunt. 12.2.2

Sed reprobantur. ibid.3

Ius gentium aliud propriè naturale eſt, quod ſcilicet naturalis ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes gentes conſtituit. 13.1.3

Ius gentium aliud humanum dicitur, quod ſcilicet non naturalis ratio conſtituit inter homines, ſed homines ipſi & gentes neceſſitatibus exigentibus ſibi conſtituerunt. ibid.4

Ius gentium quod naturalis ratio conſtituit, ex primis principiis iuris naturalis proximè, & immediatè deducitur, alterum verò, quod humanum dicitur, non ita proximè, & immediatè deducitur, ſed longius à dictis principiis diſtat. ibid.5

Ius gentium primæuum eſt immutabile, licèt in rebus ipſis, circa quas verſatur, aliquando mutatio contingat, aliud vero ſecundarium quamvis ex parte, in totum tamen mutari non poteſt. ibid.6

Ius gentium ſecundarium ex iuſta cauſa aliquo caſu per Principem, vel conſuetudinem mutari poteſt. ibid.2

Ius Ciuile ſcriptum in quinque partes diuidit Papinianus, & in ſex Iuſtinianus. 14 2.1

Ius Canonicum componitur ex Decretis Pontificum, vel Conciliorum, vel Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, vel tantùm ex dictis Sanctorum Patrum, vbi in contrarium nulla adeſt Canonica auctoritas. 16.1.3

Iuris Canonici origo nedum à Papa, ſed à Chriſto Domino procedit. 16.2.6

Ius Canonicum plerumque ius diuinum appellatur. 17.1.7

Ius ſingulare, de quo in l.ius ſingulare, ff. de legibus, an idem ſit quod priuilegium, oſtenditur. ibid.9

Ius dicitur, quia ſemper iuſtum eſt, & æquum. 22.2.25

Iuris naturalis materia vbi tractetur, oſtenditur. 26.1.1

Ius conſuetudinarium ab eo tempore exordium habuit, ex quo Caïn ciuitatem ædificaſſe legitur. 31.2.fin.

Iuri ſuo renuntians, illud non poteſt repetere. 216.2.fin.

Ius ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum poteſt quis redimere qualibet munere temporali. 269.1.0

Ius exigendi debitum ipſo facto perditur, ſtatim quod patre leuat filium de ſacro fonte, licet per ſententiam Eccleſiæ non ſit ablatum. 372.1.2

Ius Canonicum lato quodam dicendi modo quandoque dicitur ius diuinum. 423.1.2

Iuriſdictionem Epiſcopalem habentes vltra Epiſcopos vocandi ſunt ad Concilium prouinciale. 66.1.4

Iuſiurandum quos comites habere debeat. 311.1.1

Iuſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimum modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione. 278. 2.3

Iuuencus Presbyter Hiſpanus quatuor Euangelia Hexametris verſibus penitus ad verbum transferens ſcripſit. 55.2.25

Iuuenis coniugatus ſi voluerit ordinari, requirenda eſt vxoris voluntas. 161.2.1

L

LAbor ſine mercede eſſe non debet, nemo mercede ſtandandus eſt. 319.1.med.
Lacedæmonij & Meſſagetæ communes olim habebant vxores. 7.2.13
Laicus, qui rapuerit Monialem, excommunicatur. 35 2.2
Laici an poſſint prædicare. 84.1.fin.
Laicus committens aliquod crimen fiat ſeruus. 99.1.med.
Laicus luſor. 207.1.3
Laicus, in Rom. Pontificem poteſt eligi. 164.1.3
Laicis nulla datur facultas diſponendi de Eccleſiis, & de rebus Eccleſiaſticis, ſiue in temporalibus, ſiue in ſpiritualibus. 182. 2.3
Laicus poteſt excommunicare ex delegatione Papæ. ibid.4
Laico non licet accuſare quemlibet Clericum. 206.2.med.
Laici Chriſtiani poſt primitiuam Eccleſiam cœperunt bona propria retinere, clerici verò & Eccleſiæ adhuc communem vitam agebant. 237 1 9
Laicus inceſtum committens eſt excommunicatus. 411.2.med.
Laici etiam neceſſitate cogente baptizare poſſunt. 424.1.1.poſt med.
de *Lamiis*, ſeu ſtrigibus, remiſſiuè. 345.1.7
Lanionis aut cauponis officium publicè exercentes, an & quando clericalia priuilegia amittant, oſtenditur. 280.2.20
Lapis quamuis per ſe minimi ſit valoris, iuramentum per illum factum verum eſt iuramentum, dum tamen deducatur cum relatione ad Deum. 303.2.3
Larua dæmonum. 322.1.4
Latro famoſus quis dicatur. 240 2.2
Latro publicus non gaudet immunitate Eccleſiæ. 274.2.3
Latro ſi ita compellat viatorem. Iura te mihi numeraturum centum aureos, licebit viatori reſpondere hoc verborum artificio, Iuro intelligendo, tibi iuro me poſtea numeraturum pecuniam, non tibi, ſed mihi. 354.2.6
Lectores à legendo dicuntur. 74.2.13
Lectoris ordinatio, & officium. 83.1.med.
Lectores aut vxorem ducant, aut continentiam profiteantur. 98. 2.fin.
Legati Sancti appellabantur. 430.1.init.
Legitima portio, ſiue ſucceſſio in bonis parentum iure naturæ debita eſt filiis, ſecundùm vnam ſententiam. 9.1.23
Legitima filiorum lege, vel conſuetudine mutari poteſt. 9 2.31
Declaratur. 31 2.40
Legitima originaliter pertinet ad legem naturalem, quoad quotam, & quantitatem pertinet ad legem humanam. 20.1.33
Et declaratur. ibid.2.36
Legitima in totum tolli non poteſt, licèt poſſit in parte minui. 10.1.34
Legitimati à ſæculari Principe minimè admittuntur ad Eccleſiaſticam emphyteuſim. 132.2.6
Legitimorum, & illegitimorum differentia an lege ipſa naturali, & principio cognita fuerit, oſtenditur. 11.2 41
Leonis epiſtola ad Flauianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum celebratur contra Eutychetis perfidiam, & errorem. 54.2.14
Leuitas materiæ excuſat à mortali. 86 1.3
Leuitæ, & ſacerdotes cum vxoribus ſuis miſceri non debent. 95.2.1
Leges ciuiles inſertæ in hoc Decreti volumine iuris Canonici vim non habent. 2.2.10
Lex in quatuor membra diſtinguitur, videlicet in legem æternam, naturalem, diuinam, & humanam. 3.1.2
Lex aut eſt diuina, aut humana. ibid.3
Lex, de lege Moyſis. 3.2.init.
Leges diuinæ natura, humanæ moribus conſtant S. Iſidoro. ibid. med.
Lex diuina quotuplex ſit, & quando cœperit obligare, remiſſiuè. ibid.
Legis humanæ variæ ſpecies, remiſſiuè. ibid.
Lex an ſit dabilis, cuius ratio ſit ſola voluntas legiſlatoris. 4.1.init.
Lex vnde dicatur, remiſſiuè. 4.2.6
Lex vbi deficit recurrendum eſt ad conſuetudines, & leges Regni viciniores, & ſecundùm eas iudicandum. 5.1.4
Lex hominum mentibus naturaliter indita eſt illa conſcientia, quæ ab iniuria arcet improbos, & in ſolitudine malè vexat etiam tyrannos non iudiciis, ſed continuis mentis cruciatibus. 7.1.9
Legis naturalis attributum eſt primum quòd vna, eadémque omnibus ſit mortalibus. 7.2.11
Lex naturalis eſt immutabilis quoad prima principia, quoad concluſiones verò, quæ ex illis proximè deducuntur, poteſt mutari aliquando in particulari propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſeruantiam præcepti. ibid. 15
Lex illa dicitur, quam populus Romanus Senatorio Magiſtratu interrogante ferebat. 14.2.3
Lex Papia Poppæa quæ Iſidoro. 15.2.med.
Lex Satyra. ibid.fin.
Legis de ratione eſt, quod in communia feratur, non in ſingulos. 17 2.5
Lex omnis præceptum continet. 17.2.6
Legis officium quadruplex eſt Iſidoro. 18 1.init.
Legis virtus eſt quòd ſubditos non ſolùm metu pœnarum, verùm etiam præmiorum exhortatione bonos efficiat. 19.1.1
Lex vetus quomodo aliquando ceſſauerit cùm à Deo data ſit, qui immutabilis eſt, & eam vt æternam ſtabiliuit, oſtenditur. 19.2.10
Lex humana ciuilis inter legitimos, & illegitimos induxit differentiam. 242.1.2
Lex humana quam poteſtatem habeat ad impediendas vtilitates ſubditorum neceſſarias, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex iuſta ratione boni publici, remiſſiuè. 270. 1.5
Legis naturalis præcepta prima, & communia licet deficere non poſſint, quia perpetuam habent iuſtitiam, concluſiones tamen ab ipſis deductæ aliquando deficiunt. 241.1.8
Legis conditiones, ſiue proprietates quæ ſint remiſſiuè. 19.2.2
Lex debet eſſe honeſta. 20.1.2
Lex vt iuſta ſit, ſeruata æqualitate proportionis ſubditis ſecundum eorum vires, & facultates propoſita eſſe debet. ibid 3
Lex dicitur iniuſta, quando ſubditis onus inæqualitas imponitur, vel quando repugnat legi & præcepto diuino, item quando aduerſatur bono communi, & quando tranſcendit, & excedit poteſtatem legiſlatoris. ibid.4
Lex debet eſſe poſſibilis ſecundùm naturam. ibid. 5
Lex debet eſſe loco, temporíque conueniens. ibid.6
Lex non debet in priuatum commodum alicuius inſtitui, ſed in communem, ſiue Reipublicæ vtilitatem cedere. ibid.7
Leges aliquando continent bonum commune primò, & principaliter, aliquando ſecundariò. ibid.2.8
Lex à priuilegio in quo differat, oſtenditur. ibid 9
Lex debet eſſe clara. ibid. 10
Legibus in communi quæ conueniunt, omnéſque effectus, qui eis tribuuntur, priuilegiis etiam conuenire certum eſt. ibid.12
Lege requiruntur quatuor cauſæ, efficiens, ſcilicet, materialis, formalis, & finalis. 21.1.13
Lex extra territorium conſtituentis non obligat. ibid.15
Legis de ratione eſt quòd ſit ordinatio rationis. 22.1.24
de Legibus non eſſe iudicandum, ſed ſecundum ipſas decidendum 22.2.init.
Legis ad eſſentiam requiritur, vt promulgata, ſiue Communitati denuntiata ſit. ibid.2
Legis de conditione eſt, vt ſit vſu recepta, ſeu acceptata. 23. 1. 4
Legis vis, & ſubſtantia an à populi acceptatione dependeat, oſtenditur. ibid. 5.6
Lex tunc vſu recepta, & acceptata dicitur, quando non vnus, vel duo eam recipiunt, ſed maior pars Communitatem eam recipit. ibid 7
Lex recepta non ſit necne in dubio pro ipſa præſumendum eſt, vt qui illam in fauorem ſuæ cauſæ allegat, onus probandi in aduerſarium reiiciat, qui legem receptam negat. ibid.2.8
Lex ſi quandoque ſeruetur, & quandoque non, an cenſeatur vſu recepta, an verò abrogata, oſtenditur. ibid 9
Lex ſeu conſtitutio Principis vſu non recepta, ſubditos non ligat. ibid. 10
Lex, quæ non eſt vſu recepta, vt non obliget, an requiratur vt Princeps ſciat legem non eſſe vſu receptam, & tolleret ipſius non vſum oſtenditur. ibid.11.12.13
Lex promulgata, ſed à maiori populi parte prætextu rationabilis cauſæ non recepta, cenſetur ſpatio decem annorum per non vſum abrogata. 24.1.14
Lex Eccleſiaſtica vt aboleatur via præſcriptionis requiritur ſpatium 40 annorum. ibid.15
Lex, ſeu conſtitutio vbi per contrariam conſuetudinem legitimè præſcriptam abrogata cenſetur, non requiritur Principis ſcientia. ibid.2.16
Lex noua dicitur ſcripta non quòd in lapideis tabulis, vt vetus, vel atramento ſcripta ſit, ſed in cordibus hominum. 30. 1.2.13
Reſpondetur aliquibus obiectionibus. ibid.
Lex Euangelica ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, at verò lex vetus per Angelos ordinata eſt. ibid. 2.14
Lex vetus ad tempus duratura data eſt, Euangelica verò vſque ad finem mundi. 31.1.15
Lex vetus pro ſolo populo Iſraëlitico data eſt, lex verò Euangelica non ſoli populo illi, ſed vniuerſo mundo, omnique creaturæ data eſt. ibid.16
Lex vetus ſenſibile, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat; lex verò Euangelica bona ſpiritualia. 31.2.18
Lex vetus onus graue, & importabile, lex noua ſuaue dicitur continere. ibid 19

[illegible]rum iuſta præcepta quis primus gentes docuis non bene con[illegible]. 32.5.r
Leges de rebus Diuinis, & Sacris primus explicauit Moyſes. ibid.3
Leges XII. tabularum, remiſſiuè. 32.2.fin.
Lex informans per conſuetudinem abrogari poteſt. 34.1.2
Leges ſæculares veluti inferiores ſacris Canonibus famulantur. 36.1.1
Legi, aut Principi ſæculari nulla competit poteſtas in materia ſpirituali, & inter perſonas Eccleſiaſticas. ibid.2.2
Lex Canonica præualet ſæculari in materia peccati nutritiua. ibid.3
Lex ſimilis inter laicos in ſuo foro debet obſeruari ſi materia temporalis ſit, nec ſubſit ratio peccati. ibid.4
Legis appellatione quando veniat conſuetudo, remiſſiuè. 38.2.fin.
Lex humana ciuilis non poteſt eligere minus malum, vt maius euitet. 41.1.3
Ac verius vt 44.1.22
Leges ciuiles deficiente Canonum auctoritate ſi reperiantur contrariæ Sanctorum Patrum dictis, vtrùm potiùs ſtandum ſit legibus, an Sanctorum Patrum ſententiis, oſtenditur. 71.2.3
Leges eædem non omnibus communitatibus, & Rebuſpubl, conueniunt, vel vtiles ſunt. 91.2.fin.
Libera vt ſit ſoboles, ſufficit vt per minimum temporis ſpatium à conceptione, vſque ad partum mater libera fuerit. 386.2.3
in Liberalitate quæ ſeruanda ſint. 174.2.init.
Libertas donata ſeruo à domino debet ipſam præſentationem & ordinationem antecedere. 131 1.1.med.
Libri an, & quando poſſint licitè communicare parentibus excommunicatis. 234.2.3
in Libris corrigendis præferuntur ſeniores. 35.1.med.
Libri apocryphi numerantur. 56.1.vſque ad fin.diſt.
Liber de infantia Saluatoris, apocryphus. 56.1.ante fin.
Liber de natiuitate Saluatoris, apocryphus. ibid.fin.
Liber de ſancta Maria, apocryphus. ibid 2 init.
Liber qui appellatur Paſtoris, apocryphus. ibid.
Libri omnes quos fecit Lentius, apocryphi. ibid.
Liber qui appellatur Fundamentum, apocryphus. ibid.
Qui appellatur de Filiabus Adæ, apocryphus. ibid.med.
Qui Nepotis, apocryphus. ibid.
Liber Prouerbiorum, qui ab hæreticis conſcriptus, & B. Ambroſij nomine præſignatus, apocryphus. ibid.
Liber qui appellatur tranſitus B.Mariæ, apocryphus. 56.2.ante fin.
Liber Gorgiæ, nomine Gigantis, apocryphus. ibid.fin.
Liber qui appellatur Teſtamentum Iacob, apocryphus. 57.1.init.
Qui Pœnitentia Origenis, apocryphus. ibid.
Qui Pœnitentia S. Cypriani, apocryphus. ibid.
Qui Pœnitentia Iamnis, & Mambre, apocryphus. ibid.
Qui Sortes Apoſtolorum, apocryphus. ibid.
Liber Phyſiologus, apocryphus. ibid.
Librorum hæreticorum retentio an, & quando quem de hæreſi ſuſpectum reddat, remiſſiuè. 358.1.2
Liberius non conſenſit Conſtantino hæretico. 69.1.7
Liberius an tædio exilij aliquando victus fuerit, & hæreſis particeps? oſtenditur. ibid.8
Licentiam obtinens ab Inquiſitoribus Luſitaniæ ad legendos libros prohibitos, ea vti non poteſt in Hiſpania. 25.1.17
Licentia Abbatis ſaltem tacita obtenta requiritur, vt Monachus poſſit procurare, ſeu aduocare. 263.1.10
Ligna Eccleſiæ in vſus laicorum conuerti non licet. 4.7.21
Lingua Græca de omni fœmina vate. 110.1.fin.
Lippitudo continua, quæ horrorem inſpicientibus affert, impedit ad Ordines promoueri. 126.2.6
Literæ quibus modis falſæ dicantur. 67.2.poſt init.
Literarum ſacrarum oportet Epiſcopum habere peritiam. 109.1.1
Literæ dimiſſoriæ nulli præſtentur, niſi eodem petente. 157.2.fin.
Literæ formatæ quæ, & cur ita dictæ. 157.2 init.
Literati ratione ſcientiæ, qua ſunt decorati, præſumuntur abſtinere à vitiis. 110.2.3
Literatura In clericis requiritur de iure diuino. 109.1.4
Illiteratus penitus dicitur, qui prima Grammaticæ rudimenta non didicit. ibid.5
Locus non ſanctificat hominem, ſed homo locum. 118.2.fin.
Locumtenenti debitus eſt honor, locus, & prærogatiua quæ debetur principali. 180 1.1
Loqui cum Iudæis, & infidelibus non eſt prohibitum, comedere autem cum eis maximè, quia maior familiaritas eſt in cibo ſumendo, quàm in colloquendo, & faciliùs quis decipitur inter epulas. 365 2.5
Loth an peccauerit in filiarum proſtitutione minus malum continente, oſtenditur. 42.2.12.13

M

MAcedonij Epiſcopi Conſtantinop. hæreſis condemnata eſt in Concil. Conſtantinop. 1. 51.2.27
Magiſtri non petant collectam à diſcipulis vt libentius veniant ad ſcholas. 65.1.med.
Niſi pro docendi laborioſo munere publicum, & ſufficiens ſalarium non percipiant. ibid.
Magiſtros & Doctores Epiſcopi congruis locis conſtituant. 110.1.med.
Magiſter moderatè corrigens diſcipulum, non incurrit irregularitatem, etiam quòd mors inde ſequatur. 159.1.poſt med.
de Maioratus renuntiatione, remiſſiuè. 216.1.fin.
Maledici regnum Dei non poſſidebunt. 75.2.poſt med.
Maleficium qui procurauit, non poteſt petere ratione illius diſſolutionem. 395.1.9
Maleficus ſi poſſet abſque nouo maleficio diſſoluere prius maleficium, licitè peti poteſt in particulari, vt modo licito, & ſine vſu pacti cum dæmone illud deſtruat. 309.2.17
Malum minus in comparatione maioris, quomodo dicatur habere rationem boni, & deſinere eſſe peccatum, oſtenditur. 41.2.6
Malum minus ſuadere poſſumus ad maius auertendum, quando ſuaſio minoris mali facta fuerit abſque præiudicio tertij, niſi ille moleſtè non ſuſcipiat, vel alioquin obligatus fuerit ad illud ſuſcipiendum. 43 1.16
Mali minoris ſuaſio etiam damno tertij in particulari fieri poteſt, ſi tertius damnum moleſtè non ſuſciperet. 43.2.18
Malum minus ex duobus eſt eligendum, non ſolùm in malis pœnæ, ſed etiam in malis culpæ. 42.1.8
Intellige etiam vt 44.2.21
Mali ab Eccleſia ſunt eliminandi. 339.1.med.
Mancipia Chriſtiana à Iudæis comparata ad libertatem perduci. 133.1.med.
Secus ſi huiuſmodi ſerui fuerint deſertores fidei, & apoſtatæ. ibid.2
Mancipia Chriſtiana eorum qui in Tribunali S. Inquiſitionis de crimine hæreſis, aut apoſtaſiæ à fide damnantur, an maneant libera. 134.2.3
Mandans vel conſulens verberari clericum incidit in excommunicationem huius text. 283.1.40
Secus ſi reuocauit mandatum, cuius reuocatio fuit deducta ad notitiam mandatarij re integra, vt ibid 41
Mandans percuti clericum ſi moriatur ante manuum iniectionem non erit excommunicatus, quamvis deinceps poſt eius mortem mandatarius clericum percuſſerit. 283.2.43
Mandatum reuocatur non ſolùm expreſſè, ſed etiam tacitè. ibid.42
Manducare cum Iudæis poſſunt miſſi ad conuerſionem eorum, ſeu infidelium procurandam. 365 2.3
Manus violenta dicitur deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod alteri ſolet inferri vis iniurioſa, & ita his verbis ſignificatur in præſenti quævis iniurioſa, ſeu contumelioſa actio contra Eccleſiaſticam perſonam immediatè conſiſtens in facto, & in opere. 281.1.28
Manus impoſitio non ab aliis, quàm ab Epiſcopis perfici poteſt. 417.1.fin.
Marcellini & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria an veritate fulciatur? remiſſiuè. 69.1.6. & 75.2.1
Marcellini hiſtoria licèt veritas eſſet indubitata, non tamen inde concluditur eum fuiſſe hæreticum. 76.1.2
Marcus ex humilitate ſibi pollicem præcidit, ne fieret Sacerdos. 136.1.3
Maris, & fœminæ coniunctio omnibus animantibus etiam brutis eſt iure naturali communis. 9.1.18
Maritus duarum poſt Baptiſmum matronarum in clericum ordinandus non eſt. 101.2.1
Maritus cognoſcens vxorem adulteram etiam Eccleſia præcipiente, vel tempore, quo lis pendet, incurrit irregularitatem. 105.1.3
Maritus poteſt vxorem temperatè caſtigare, non tamen acriter verberare. 218 1.ante fin.
Maritus ſi adulterum clericum percutiat non mox, vt in crimine deprehenſus eſt, ſed interiecto temporis interuallo, vel data opera, excommunicationem incurrit. 285.1.63
Maritus caput eſt vxoris. 388.1.1
Maritus occidens propria auctoritate vxorem adulteram, an lucretur eius dotem, remiſſiuè. 396 2.3
Maritus occidens adulteros in delicto repertos, lethalem homicidij culpam admittit. 396.1.med.
Quin potiùs reus ſit adulterij, aliud viuente vxore matrimonium ineundo, quàm vxoricidij, ex conſilio Auguſtini. ibid.fin.
Marſupium clerico præſcindens an, & quando incurrat excommunicationem, oſtenditur. 281 2.14

Digitized by Google

S *Martinus* Turonenſis Epiſcopus adhuc Catechumenus opem ferebat miſeris, egenos alebat, & nudos veſtiebat. 120.1.6
Matres ſi ex iuſta cauſa filios ſuos alijs nutriendos tradūt, nullum peccatum contrahunt. 26.2.3
Matris, ſororis, vel filiæ nomine in præſenti materia venit propria mater, ſoror, & filia quamvis illegitima, non tamen adoptiua, nec auia, neptis, &c. 185.1.6
Matre Iudæa inuita baptizari poteſt paruulus, ſi defuncto eius patre, fuerit auus, qui petat eum baptizari. 363.2.9
Materia quando reputetur mala, vt iuramentum deobliget, oſtenditur. 317.1.4
Matrona nomen quid ſignificet, oſtenditur. 101.1.2
Matrimonium pertinet ad ius naturale ſecundi capitis. 6.2.3
Matrimonium ex ipſa Dei inſtitutione inter ipſos communes parentes Adamum & Euam incepit. ibid.6
Matrimonium non eſt naturale quaſi ea propriis naturæ procedens, ſed naturale eſt, id eſt, ex inclinatione naturali proueniens. 9.1.22
Matrimonium quatenus Sacramentum non poteſt vendi. 80.2. ante fin.
Matrimonia ante Baptiſmum inita non efficere contrahentem bigamum, & irregularem, qui teneant, reſeruntur. 86.2.2
Sed contrarium verius. ibid.
Matrimonium ex accidenti malum fieri atque culpabile. 88.1. init.
Intellige vt ibi.
Matrimonium inire nunquam licuit ſacro Ordine præditis in Eccleſia ſiue Latina, ſiue Græca. 96.2.2
Matrimonium contrahens cum ea, quam prius fornicariè violauerat, & corruperat, efficitur bigamus, ac proinde irregularitatem incurrit. 99.2.20
Sed contrarium verius. ibid.
Matrimonium metu contractum ſi firmetur iuramento, redditur validum. 318.1.3
Sed contrarium communiter tenent Doctores citati. ibid.4
Quæ contrariæ opiniones componuntur. ibid.5
Matrimonium ſubſequens ſolemnem Religionis profeſſionem eſt irritum. 353.1.init.
ad Matrimonium veruris contrahentium conſenſus eſt neceſſarius. 353.2.1
Sufficit conſenſum matrimonialem ſignis exprimi. ibid.2
Matrimonium verum fuit inter beatiſſimam Virginem, & Ioſeph. 354.1.5
Matrimonium conſummatum ſignificat indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam. 355.2.1
Matrimonij rati vinculum omnino dirimitur ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi. 357.2.3
Matrimonium reputatur ratum, & non conſummatum ad effectum vt vnus ex contrahentibus altero contradicente poſſit ingredi Religionem. ibid.med.
Matrimonium ratum non conſummatum, licet per ingreſſum Religionis diſſoluatur, tamen fallit quoad Ieſuitas. ibid.
Matrimonium non eſſe verum, & perfectum ante conſummationem tenuit Gratianus. 358.2.1
Sed contrarium verius vt 359.1.4
Matrimonij præcipuus finis eſt bonum prolis. 359.2.2
Matrimonium eſt inſtitutum in officium naturæ, & ita ſecundùm ſe conſideratur, cui Sacramentum aduenit. ibid.8
Matrimonium ſignificat duplicem vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam. ibid.9
Matrimonium fidelis cum Iudæo, ſeu alio infideli eſt vetitum. 366.2.2
Matrimonium inter baptizatum, & catechumenam eſt irritum. ibid.3
Matrimonium infidelis licèt contrahi cum Chriſtiana prohibeatur, contractum tamen tenet. 367.1.med.
Matrimonium infidelium quantumvis conſummatum poteſt diſſolui, ſi alter coniux ad fidem conuertatur, alter autem in infidelitate pertinax aut omnino cohabitationem reſpuat, aut habitare nolit abſque Creatoris contumelia, vel abſque eo quòd coniugem fidelem ad peccatum lethale protrahat. 367.2.1
Matrimonium in illis caſibus, quibus licèt fideli diſſoluere, & ad aliud tranſire, non diſſoluitur ſtatim, niſi poſtquam fidelis ad alias nuptias tranſierit. 358.2.5
Matrimonium contractum per errorem perſonæ, vel conditionis minimè valet. 369.1.1
Matrimonium ſeruorum validum eſt inter ſe, & matrimonium liberi cum ancilla, vel liberæ cum ſeruo non ignorata ſeruitutis conditione. 370.1.med.
Matrimonium an ſit irritum, quando pubes non eſt potens ad copulam coniugalem. 375.2.1
Matrimonium promittens pro abſente, & inſcio, etiam præſtito iuramento non eſt reus periurij ibid.med.
Matrimonium conſummare ſiue petendo, ſiue reddendo ante benedictionem Eccleſiæ ſi deſit contemptus non eſt culpa lethalis. 377.2.2
Matrimonium ſine dote regulariter non ſolet contrahi. ibid. med.
Matrimonium an ſit validum celebratum per epiſtolam. 377.2.2
Matrimonium verum eſt Sacramentum nouæ legis, & gratiam confert. 383.2.1
Matrimonium non dirimi propter infirmitatem, ſeu quamcunque aliam impotentiam ſuperuenientem. 391.1.med.
Matrimonij vinculum non diſſolui impedimento futuris ſuperuenientis. ibid.2
Matrimonium inſtaurandum eſt ſi vir eandem vxorem, cum qua maleficus erat, & à qua ratione maleficij diſiunctus fuerat fornicari cognoſcat. 395.1.10
in Matrimonio contrahendo libertas omnimoda requiritur. 408.1.fin.
Matrimonium inter raptorem, & raptum, an ſit validum. 413.1.1
Medici peritia quomodo cognoſci debeat. 92.2.fin.
Medicus incurrit irregularitatem, ſi eius imperitia, aut negligentia ſequatur homicidium, aut mutilatio. 137.1.3
Medicus ab irregularitate erit immunis ſi in nulla fuerit culpa ſubſequutæ mortis, omnemque ne ægrotus moriatur diligentiam adhibuerit. ibid.6
Medici tenentur gratis curare ægrotos pauperes. 172.1.1
Medicus poteſt petere ſalarium quamvis curauerit infirmum inuitum. ibid.2
Eſt in culpa ſi infirmo, etiam inuito non dederit medicamenta. ibid.
Poteſt repetere expenſas etiamſi ægrotus deceſſerit. ibid.3
Mediocritatis laus. 119.2.5
Membrum aliquod ſui corporis voluntate propria amittens, incurrit irregularitatem. 101.1.4
Membrorum ſuorum nemo eſt dominus. 328.2.3
Mendacia non admittuntur in Scripturis canonicis. 35.1.init.
Mens in lege verbis præfertur. 21.2.20
Menſtrui tempore prohibetur commiſceri cum vxoribus ob prolis damnum. 26.2.5
Mentiri non licet pro tuenda vita propria, vel alterius. 313.1.8
Meretrices permittuntur ad nefandam libidinem auertendam. 18.2.4
Meretrix quæ. 106.2.1.2
Meretrices publicæ non poſſunt offerre oblationes. 176.1.5
Meſſagetæ & Lacedæmonij communes olim habebant vxores. 72.1.3
Metropolitanus poteſt punire deuiantes à conſuetudine Metropolitanæ Eccleſiæ. 39.2.fin.
Poteſt ſuſpendere, & excommunicare ſuum ſuffraganeum. 40.1.2
Metropolitanus per literas Comprouinciales Epiſcopos ad Concilium inuitare debet, qui ita ſeu per edictum generaliter vocati ire tenentur. 66.1.1
Metropolitanus dicitur à Matrice ciuitate. 74.1.15
Metus reuerentialis per ſe ſolum non ſufficit ad reſciſſionem contractus. 317.1.7
Metus iniuſtus, & cadens in conſtantem virum dicitur, quando Princeps, ſeu dominus ſubditis iubet, vt aliquid faciant. 333.1.1
Intellige, vbi Princeps ſolet malè tractare ſibi non obtemperantes, vt ibid.3
Tà Meum, & ſuum, ſpectant ad dominium. 33.1.1
Meum dicitur quod ex re mea prouenit. ibid.2
Minima qui furatur, animo tamen furandi, & nocendi grauiter, & notabiliter, peccat mortaliter. 157.2.2
Miniſter Baptiſmi ex officio eſt Sacerdos. 424.1.1.med.
Minor à maiore benedicitur. 57.2 poſt med.
Minor non reſtituitur circa Religionis profeſſionem. 349.1.2
Miſſam nullus audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere. 97.2.1
Miſſam, qui inceptam reliquit, incurrit ſententiam excommunicationis. 218.1.1
Sed contrarium verius. ibid.
Miſſas celebrare extra Eccleſiam, & loca ab Epiſcopo conſecrata prohibetur. 415.1.2
Miſſæ ſacrificium ter fieri in die Natiuitatis Domini. 417.1.fin.
Miſſæ quot miniſtri præſentes eſſe debeant. 419.1.fin.
Miſſa cathecumenorum quid. 420.1.12
ad Miſſarum ſolemnia ſemper aliquid offerendum eſt. ibid. med.
Monachus non ordinatur clericus niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus. 140.2.1
Monachus abſque dubio ad Epiſcopatum aſſumi poteſt. 142.2.3
Monachi olim Clerici non erant. 179.1.1
Monachi in ſtatu laicali fuerunt vſque ad tempora Euſebij, Zozimi, & Syricij. ibid.2
Monachi omnes olim Epiſcoporum iuriſdictioni ſubiecti erant. 260.2.8

in Collectaneis Decreti.

Monachus an poſſit eſſe Aduocatus, arbiter, & iudex, remiſſiuè. 262.1.1
Monachus poteſt ab Epiſcopo, cum conſenſu tamen Abbatis Vicarius creari. ibid.2
Dummodò non ſit illegitimus. ibid.3
Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſæculare. 261.2.3
Monachi etymologia quæ? remiſſiuè. ibid.4
Monachus de licentia ſui Abbatis eo caſu Aduocatus, vel Procurator eſſe poterit, cùm id munus ſuſcipit pro miſerabilibus perſonis tuendis. 262.1.2
Monachi, & clerici debent eſſe ſcientia ornati, ſed minor requiritur in Monachis. 263.1.1
Monachi appellatione in præſenti materia comprehenduntur omnes vtriuſque ſexus Religioſi. 282.1.21
Monachus ſi repertus fuerit in flagranti delicto, poterit à iudice ſæculari capi, vt ad ſuum ſuperiorem remittatur. 186.1.71
Monachis compaternitatem contrahere interdictum eſt. 294.2.med.
Monachus ſi acquiſiuit bona monaſterio ex hæreditate patris, aut alterius iure ſanguinis ſibi obueniente, & poſtea moriatur viua auia, illa non poteſt priuari legitima, & Monaſterium tantum ſuccedet in tertia. 297.2.6
Monachi priuantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, quem dolo ad profeſſionem incitarunt. 302.1.1
Monacho non licet votum vouere ſine conſenſu Abbatis ſui, ſi autem vouerit, frangendum erit. 303.1.1
Monacho non licet in monaſterio oratium habere, neque zonas. 352.1.1
Monaſterij ingreſſus tollit irregularitatem conſurgentem ex defectu natalium quoad Ordines tantùm. 138.2.3
Monaſterium nullus præſumat incipere, aut fundare ſine permiſſione Epiſcopi. 394.1.init.
Monaſteria, & Monachorum diſciplina ad eum pertinent Epiſcopum, in cuius ſunt territorio conſtituta. 294 2.med.
Monaſterio deſtructo, locus ſacer remanear. 295.2.1
Caſu quo Eccleſia deſtructa reficiatur, an opus ſit noua conſecratione. 295.2.med.
Monaſterium ſi adeo remotum ſit vt intra anni, & diei tempus parentes filium abſque eorum oblatione Religionem ingreſſum reuocare nequeant, concedendum erit eis longius temporis ſpatium, prout loci diſtantia poſtulauerit. 301.2.3
Monaſterium non ſuccedit in Regnum, Comitatum, vel Ducatum. 357.1.2
Moniales de vno monaſterio ad aliud transferri poſſunt. 302.2.1
Monialis quæ ſe cognoſci paſſa eſt, detruditur in aliud diſtrictius Monaſterium virginum in pœnitentia. 351.2.1
Monialis raptor ex ſolo conatu pœnam ordinariam ſubibit quacumque ex cauſa raptus, ſeu copula non ſit ſubſequuta. ibid.2
Monialis ſi Monialem, vel conuerſam, aut clericum percuſſerit, per Epiſcopum, in cuius diœceſi Monaſteria fuerint, abſolui poteſt. 187.1.86
Monothelitæ hæretici. 59.2.med.
Monothelitæ etymon. ibid.
Morbo caduco laborantes ſunt irregulares cùm impediuntur promoueri ad Ordines, & promoti ſuſpenduntur. 202.1.2
Morbo caduco laborans eſt inhabilis ad beneficia obtinenda, & collatio illi facta eſt ipſo iure nulla. ibid 3
Morbos à Dæmone inferri. 345.1.med.
Moriens in certamine contra infideles cœleſte regnum meretur. 330 2.med.
Mortem ſibi voluntariè per ferrum, venenum, ſuſpendium, vel præcipitium inferentes ſepulturæ Eccleſiaſticæ tradendi non ſunt, nullàque oratio pro eis facienda eſt. 294.1.3
pro Mortem ſibi inferente non debet fieri commemoratio in Altari. 329.2.1
in Mortis articulo exiſtens, & loquelam amittens, an & quando, ſi contritionis oſtendat ſigna, poſſit ſacramentaliter abſolui, aut ſacratiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, vel Extremæ-Vnctionis recipere. 346.2.1
Mortui ſacrificiis, & eleemoſynis ante diem iudicij iuuandi ſunt. 248.2.1
Mortuos lugere ex puſillanimitate contingit. 249 2.1
Mortuum clericum percutiens eſt excommunicatus. 184.1.47
Mortuus in puteo repertus, vel laqueo ſuſpenſus, non debet priuari Eccleſiaſtica ſepultura, niſi conſtiterit, quod ſeipſum interfecerit, vel præcipitauerit. 329 2.2
Mos eſt longa conſuetudo Iſidoro. 4.2.med.
Mos & conſuetudo differunt. ibid.
Mores, quos in alio reprobas, in ſe approbare non debet. 386.1.1
Mulieres non debere comam ſibi datam à Deo ad velamen, & memoriam ſubiectionis comportare. 99 1.med.
Mulier ſubintroducta quæ, remiſſiuè. 103.1.2
Mulieres extraneæ vel ancillæ Clericorum in conſortio demorantes, auferantur, & venundentur, clericis etiam pro tempore ad pœnitentiam peragendam relegatis. 172.1.1
Mulier, quæ plures viros habuit, ſepelienda eſt in ſepulchro vltimi. 346.1.3
Mulieri in publico iudicio non permittitur quemquam accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum proſequatur iniuriam, & niſi in criminibus, in quibus ei ſpecialiter eſt conceſſum accuſare ſine inſcriptione. 259.1.fin.
Mulier commiſcens ſe cum clerico ſæculari ſacris Ordinibus inſignito non committit ex parte ſua inceſtum, ſed ſimplicem tantùm fornicationem. 260.1.5
Mulieres percutiens intrantes canonicè monaſteria in quibus Religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excommunicationem incurrit. 281.1.22
Mulier ſi clericum pudicitiam ſuam ipſo facto tentantem percuſſit, excommunicationem huius reatus non incurrit, niſi ſolis verbis eam clericus aggrediatur. 284.2.58
Mulieres cuiuſcumque ſint ætatis, & conditionis poſſunt per Epiſcopum abſolui ab excommunicatione, de qua in hoc text. 288 1.95
Mulier ſi compertum fuerit habere duos viros, tunc primo viro reſtituenda eſt, & ſi ad eum redire denegauerit, excommunicationis vinculo innodari debet, donec redeat. 410.2 1.med.
Si credens probabiliter alium coniugem mortuum fornicetur, non poteſt à coniuge ratione illius fornicationis dimitti. 411.1.1.poſt init.
Mulierum fucus. 429 2.1
Ornatus. ibid.2
Multitudini in delictis parcitur. 25 2.4
Multitudini parcendum. 203.1.ante fin.
Munera offerre ea lege & pacto, vt is, cui offeruntur, efficiat aliqua opera ſpiritualia, eſt licitum. 326.1.med.

N

N*Aſi* paruitas, magnitudo, vel tortuoſitas impedit quemvis ad Ordines promoueri, ſi deformitatem pariat. 126.2.4
Natus ex coniugato, & ſoluto an matri ſuccedat, oſtenditur. 260.1.8
Neceſſitate in extrema conſtitutus poteſt licitè & abſque peccato rem diuinam accipere, qua ſubleuet ſuam egeſtatem. 125 1.8
Necromantici, qui dicantur, remiſſiuè. 346.1.2
Negligentia, & diſſimulatio in Prælato eſt peccatum mort 121.2.2
Nemo probus niſi diutiùs illius mores probati fuerint. 273.2.1
Neophyti in Epiſcopos ordinari non debent. 125.2.1
Neophytos aliquando Summi Pontifices ad Epiſcopatus promouerunt. ibid.2
Neophytus ad Epiſcopatum ne promoueatur, pronuntiauit Apoſtolus tanquam Eccleſiæ Doctor, non vti præcipiens nomine Chriſti. ibid.4
Neophytus is dicitur, qui à reprobata Religione conuerſus de recenti Chriſtianæ militiæ nomen dedit. 126.1.6
Neophyti nuncupati non debent ij, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtaniſmum ſunt conuerſi. ibid.7.
Neophytus de recenti conuerſus prohibetur ordinari, ne fortè contingat eum ex ſuperbia extolli. 143.2.1
Neophytus poteſt minoribus, & ſacris etiam Ordinibus initiari, ſi tranſactum ſit biennium à ſua conuerſione. ibid.2
Neophyti ſi humiles inueniantur benè poſſunt ordinari. 143.2.4
Neophyti ad publica officia promoueri non poſſunt. 189.1.5
Nepotes an incurrant pœnas iure ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ Maieſtatis. 215.2.4
Neſtorij hæreſis damnata in concilio Epheſino I. 51.1.29
Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus damnatur in Synodo Epheſina. ibid.2 med.
Nicolaus I. conſultus à Bulgaris, quid reſponderit refertur. 92.1.1
Nobiles minori pœna afficiendi, quàm ignobiles. 337.2.fin.
Nobilitas, & aliæ prærogatiuæ, ſiue iura ſanguinis non tranſeunt in monaſterium 357.2.4.
Tò *Nolite iurare omninò*, &c. Matth. 5. declarantur. 305.1.4
Tò *Nolite iurare omninò neque per cœlum, neque per terram*, &c. Matth 5 declarantur. ibid.5
Notario prohibetur quicquam temporale percipere antequam abſolutum ſit Ordinis miniſterium, poſtea verò gratis datum permittitur. 193.1.5
Notarius non committit veram ſimoniam ſi antequam ſit abſolutum Ordinis miniſterium quicquam recipiat temporale, ſed quoad illum ſola eſt humana prohibitio, quæ diuerſis pœnis illum afficit. 196.2.6
Notario prohibetur etiam gratis datum ante Ordinis miniſterium abſolutum accipere, non quia ab eo ſpirituale aliquid vendatur, niſi temporalem operam, ſed quia iudicium adhibetur, quod magis liberalibus donis corrumpitur. 198.1.8
in *Notoriis* nullus ordo, & ſolemnitas obſeruari ſolent. 204.2.1
Notorium probatur per duos teſtes. ibid 2.fin.
Nouitium tempore probationis habitum ſuæ Religionis induere, eſt de ſubſtantia nouitiatus. 132.1.4.

Noui

Index Rerum, & Verborum

Nouitiam induere habitum nouitiorum ab habitu profeſſorum diſtinctum non eſt de ſubſtantia anni probationis. ibid.5

Nouitij olim non ſtatim ad habitum Religionis admittebantur, ſed geſtare ſolebant ſæcularem veſtem toto probationis tempore. 134.2.5

Nouitium à ſuo Prælato habere debere facultatem, & literas dimiſſorias quatenus legitimè ordinetur, oſtenditur. 141.1.4

Nouitius non indiget licentia ſuperioris Religionis, vt ad Ordines ſe promoueat. ibid.5

Nouitius ſi ad Ordines accederet abſque ſui Superioris Religionis aſſenſu, ſufficiens iudicium præberet ſe velle Religionem deſerere. 141.2.6

Nouitius, qui ante Religionis ingreſſum excommunicationem huius Can. incurrit, ab Abbate abſolui non poteſt. 287.1.84

Nouitij non ſolum quibuſcumque ſacris Ordinibus, ſed nec etiam prima Tonſura initiari valent. 295.2.1

At contrarium verius vt ibid.

Nouitius liberè licet teſtamenta conficere etiam non petita Superioris Religionis licentia. 296.1.2

Nouitius à quo Epiſcopo initiari valeat, oſtenditur. 296.2.2.5

Nouitius non tenetur in teſtamento aliquid relinquere monaſterio. 297.1.5

Nouitiorum vota non poſſunt directè ab Abbatibus irritari, niſi opera Religionis, vel ordinem illarum impediant, quia tunc poterunt ſuſpendi per ſuperiorem quoad executionem pro illo probationis tempore. 303.1.2

Nubentes poſt votum non eſſe ad inuicem ſeparandos. 87.2.1

τὸ *Nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat*, non inducunt præceptum. 356.2.3

Nuptiæ ſecundæ quòd ſint licitæ. 378.1.fin.

Nuptias contrahentes inceſtas non poſſunt cum aliis contrahere matrimonium. 391.poſt init.

Nuptiæ contrahendæ quo tempore ſint interdictæ. 407.2.fin.

Nuptias inceſtas contrahens non poteſt cum aliis contrahere matrimonium. 411.2.fin.

O

O*Beliuatia* votum per aſſumptionem Religioſi ad Epiſcopalem dignitatem non relaxatur, ſed limitatur quodammodo, cum aſſumpta illa dignitate à ſuo Prælati ſubiectione eximatur, ſolique Romano Pontifici ſubdatur. 591.2.10

Obedientia Principi debetur, vbi eſt dubium an præceptum ſit iuſtum, vel iniuſtum. 323.2.5

Obediri non debet dominus, vel Princeps præcipiens aliquid iniuſtum. 234.1.med.& ibid.2.med.

Oblationes non poſſunt auferri à publicis meretricibus. 276.1.5

Oblationes fratrum diſſidentium recipiendæ non ſunt ab Eccleſia. ibid. & ſeq.

Oblationes quæ ſacris Imaginibus deferuntur, debentur Epiſcopo ſecundum aliquos. 223.2.1

Sed melius ſpectare ad Parochos tenent alij, vt ibid.2

Oblationes factæ in Eccleſia Cathedrali ſpectant non ad Epiſcopum, ſed ad Archipresbyterum, qui curam animarum ibi exercebat. ibid.3

Oblationes in certum vſum, ſeu finem ex priorum offerentium voluntate deſtinatas non poteſt Parochus in proprium vſum conuertere, ſed debet fideliter diſpenſare. ibid.4

Oblationes Eccleſiarum ſub laicorum dominio non detineantur. 224.1.1

Poteſt tamen oblationum adminiſtratio committi laico, quoties illas non conuertit in proprios vſus. ibid.2

Et laici qui oblationes intra Eccleſiam factas de Eccleſiis auferunt, & ſibi vſurpant, incurrunt excommunicationem. ibid.3

Obligatio, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non conſurgit immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis. 89.1.6

Obligationis clericorum in recitando Officio diuino materia vbi tractetur, oſtenditur. 6.2.1

Obligationem aliquam inducere non poteſt illud, quod non eſt. 307.2.8

Obligatio nulla oritur ex malis promiſſis, quæ ex ſe, & in ſui ſubſtantia talia ſunt, ſecus in malis promiſſis, quæ ex ſe talia non ſunt, ſed ſuppoſita turpitudine acceptantis. 316.2.3

Obligatus naturaliter poteſt denunciari in foro conſcientiæ. 155.1.7

Obligatus ad aliquid agendum poſt religionis ingreſſum non tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, licèt non ſit cum religione incompatibilis. 131.2.3

Obligati ad ratiocinia non ſunt ordinandi niſi poſt redditas rationes. 131.1.8

Obligatus ad reddendas rationes gaudet immunitate Eccleſiæ. 280.1.ante fin.

Obſtetrices non requiruntur nobiles. 249.2.3

Occidens, vulnerans, ſeu quomodolibet delinquens de mandato Principis, aut alterius ſuperioris minantis mortem, niſi mandatum exequatur, excuſandus eſt. 329.2.med.

Intellige vt ibid.2

Occidere ſe ipſum nulli licet etiam credendo ſe rem iuſtam facere, vt æternam conſequatur gloriam. 327.1.2

Occidere hominem ex officio non eſt peccatum. ibid.

Occiſio ſui ipſius nunquam poteſt eſſe medium neceſſarium ad ſaluandum aliquid in homine ipſo præſtantius vita. 328.2.7

Oculus cui eruitur non ſunt præſtanda iura Sacerdotij. 238.1.med.

Officia publica non ſunt committenda Iudæis, ſeu infidelibus. 134.1.1

Officialis laicus ſi turbam arcendo iniicit manum in clericum, non incidit in excommunicationem, niſi id faceret animo maligno. 286.2.79

τὸ *Omne quod non eſt ex fide*, peccatum eſt, Rom.14.declaratur. 308.1.7

Opera mala quomodo ſolùm in liberum hominis arbitrium, bona verò, & ſupernaturalia, in Dei gratiam refundantur, remiſſiuè ....

Opuſcula Sanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur, recenſentur. 53.1.1. & ſeqq.

Opuſcula Tertulliani, apocrypha. 57.1.med.

Opuſcula omnia Fauſti Matthæi, apocrypha. ibid.

Opuſcula alterius Fauſti Manichæi, apocrypha. ibid.

Opuſcula Caſſiani Presbyteri Galliarum, apocrypha. ibid.

Opuſcula Victorini Pictauienſis, apocrypha. ibid.fin.

Opuſcula Fauſti Rhegienſis, apocrypha. ibid.2.init.

Opuſcula Frumentij, apocrypha. ibid.

Orare quare debemus verſus Orientem. 38.1.med.

Orarium pro ſtola. 84.2.poſt med.

Orarium nonnulli ex eo dictum putant, quòd oratoribus, id eſt, prædicatoribus tantum concedebatur. 352.1.2

Oratio Eccleſiæ in qua petimus ne defunctos abſorbeat Tartarus, & liberentur à pœnis inferni, quomodo intelligenda. 249.1.5

Ordinandorum nullus ex conſtitutione Martini Papæ tenetur continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè. 88.2.4

Ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis. 130.1.5

Ordinans aliquem ſine titulo, & eius ſucceſſores tenentur ſic Ordinato prouidere donec ipſe Eccleſiaſticus ſit aſſequutus beneficium. 155.2.2

Ordinari nullus debet ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Presbyteratus ante vigeſimumquintum ætatis ſuæ annum. 161.1.2

Ordinationes Epiſcoporum quomodo, & qua hora fieri debeant. 158.1.1

Ordinatio Epiſcoporum vltra tres menſes non eſt differenda. ibid.fin.

Ordinationis tempora. 158.2.fin.

Ordinatio non poteſt appellari quæ fit ab excommunicato. 221.1.fin.

Ordinatio proprij Epiſcopi ſi extra territorium fiat, valida erit licèt puniri poſſit. 222.1.2

Ordinator Epiſcopus dum Curiales, & hoc text. contentos initiauit, pœnam inferendam à iudice tantùm incurrit. 130.2.1

Ordinatus ſacris Ordinibus etiamſi ignorauit votum Ordini annexum, tenetur omninò continere, nec poteſt validè matrimonium inire. 92.1.2

Ordinatus ſine literis dimiſſoriis ſui Ordinarij à ſuſceptorum Ordinum executione eſt ſuſpenſus. 156.1.4

Ordinatus conditionali adductus coactione recipit characterem. 158.1.2

Secus ſi abſoluta coactione compulſus fuerit. ibid.3

Ordinatus, vi metúve qui in conſtantem virum caderet, ſi eo ſuſcipiat Ordinem, continentiæ voto non tenetur. ibid.4

Ordinati ante legitimam ætatem quas pœnas incurrant, remiſſiuè. 161.2.3

Ordo Epiſcopalis vnus tantùm eſt. 73.1.5

in Ordinibus ſacris conſtituti non ducant vxores, & ſi duxerint, ſeparentur. 88.1.med.

Ordines minores nullum prorſus impedimentum præſtant matrimonio. 97.1.2

Ordinis ſacramentum ab excommunicato collatum licèt imprimat characterem, tamen ſic ordinatus non habet Ordinis executionem, donec ſubſequatur diſpenſatio, ſiue ignorans, ſiue ſciens ordines ſuſceperit. 98.1.3

Ordinibus minoribus initiatos ſi abſque iuſta cauſa retrocedant ducentes non virginem, ac binas nuptias contrahentes peccare mortaliter, tenuit Caietanus. 100.1.2

Sed contrarium verius. ibid.2.2

Ordinis Epiſcopalis collatio valida erit, etiamſi ſacerdotium non præceſſerit. 143.1.3

Ordo Chorepiſcoporum damnatus eſt ab Eccleſia. 154.2.7

Ordines minores per temporum interſtitia conferendi ſunt, niſi

aliud

Digitized by Google

aliud Epiſcopo expedire magis videbitur. 160.1.1
Ordinibus minoribus initiati non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus ad ſacros Ordines promoueri debent. 160.1.4
Ordines minores cum Subdiaconatu ſimul conferre poterit Epiſcopus vbi vigeret conſuetudo. ibid.a 5
Ordo collatus ab occultè excommunicato, vel ſuſpenſo valet, non tamen confertur recipienti Ordinis executionem. 181.2.1
Contrarium aſſeritur. ibid.2
Ordo charitatis in diſtributione facienda inter pauperes omnium ſeruandus eſt. 271.2.1
per Ordinem ſacrum dirimitur matrimonium poſtea initum, 352.2.ante fin.
Ordo naturalis in hominibus eſt, vt ſeruiant fœminæ viris, filij parentibus. 410.1.1
Origenis quæ opuſcula in Eccleſia Catholica recipiantur. 55 1.22
Origenes ſe eunuchū fecit vt liberiùs prædicaret fœminis. 236.1.3
Originem à Iudæis trahentes non ſunt ab ordinatione excludendi. 85 2.5
Originarij qui ſint. 153.1.1.fin.
Ornamenta Altaris, & vaſa ſacra, an & quando poſſint tangi à laicis, ſeu fœminis. 84 2 ante fin.
Oſtiarius idem & ianitor. 70.2.26
Oſtiarij ordinatio, & officium. 83.1.fin & ſeqq.
Otho I. Theutonicorum Rex obtinuit à Leone Papa VIII. poteſtatem eligendi Pontif. 147 1 4
Otioſitatis vitium, ac deteſtatio. 429.1.5
Oua & caſeum quando liceat comedere, licet etiam veſci ſanguine. 72.1.2
Ouorum, & lacticiniorum vſus in Quadrageſima prohibitus. 430.1.med.

P

PActio, & conuentio omnis in ſpiritualib. ceſſare debet. 192.2.3
Declaratur. ibid.4.& 5.cum ſeqq.
Pactiones tacitæ in ſpiritualibus an poſſint efficere ſimoniam legibus humanis prohibitam, oſtenditur. 194 1.9
Pactum illicitum eſt de dando Iudæo, ſeu infideli pecuniam, vt ad Chriſti fidem conuertatur. 192.1.1
Paganus poteſt validè conferre Baptiſmum, modò intentionem habeat baptizandi. 424.1.fin.
Pagina ſacra eas fœminas, quas ſancti Patres propter proprias vxores carnaliter cognouerunt, eóſque in contubernio, veluti vxorum ancillas retinebant, promiſcuè appellabat vxores, vel concubinas, veras tamen vxores nunquam concubinas, nominauit. 104.1 4
Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate etiam Epiſcopo mortuo, vel abſente, niſi fuiſſet alteri locatum. 290.1.1
Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate, qua gaudet Eccleſia, etiam quòd non ſit intra confines, ſed ab Eccleſia diſtet. 290.1 3
Palea quis fuerit, & auctoritate ſuorum Capitulorum in hoc Decreti volumen inſertorum. 2.1 9
Pallium eſt proprium inſigne Papæ, Metropolitanorum, Patriarcharum, & Primatum. 189.2 1
Pallio vtuntur aliqui Epiſcopi ex ſpeciali priuilegio Papæ. ibid.2
per Pallium conceditur Archiepiſcopo iuriſdictio Archiepiſcopalis. ibid.4
Papa quicquid vel cum Cardinalium conſilio, ſeu per ſe ſtatuit, lex eſt, firmámque habet auctoritatem. 16.2.5
Papæ tolerantia, quæ ſolùm permittit, & non approbat actum, non facit eum licitum. 25.2.fin.
Papa ſolus Epiſcopatus diuidit. 37.1.7
Papa etiam inuito Epiſcopo poteſt Epiſcopatum diuidere. ibid.8
Papa quandoque vtramque poteſtatem ſibi aſſumit. 38.1 5
Papam non habere poteſtatem condendi canones ſi quis crediderit non ſolùm dicitur ſchiſmaticus, ſed etiam hæreticus. 67 2.1
Papa nullus fuit qui in Fide etiam vt priuatus errauerit. 69.1.2
Papa poſſit ne Concilio ſe ſubmittere. 71.1.57
Papa ordinauit, & inſtituit in primordio Orientalis Eccleſiæ dignitates, & alia beneficia Eccleſiaſtica. 76.2 1
Papa iuris poſitiui conſtitutiones ad libitum tollere poteſt. ibid.3
Papa in beneficialibus tanquam dominus beneficiorum poteſt quidquid voluerit immutare, corrigere, & priuare. ibid.4
Papa immediatè à Chriſto poteſtatem ſuam accipit. 77.1.1
Papa eſt ſuperior aliorum Patriarcharum. 78 2 1
Papa non habet ſolùm prælationem ratione loci aliorum Patriarcharum, verùm etiam veram maioritatem, ſupremámque poteſtatem. 79.1.5
Papæ de electione vbi latè dictum ſit, oſtenditur. 79.2.1
Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper forma, & ratione obſeruanda in electione ſui ſucceſſoris. ibid.5
Papa vbi depoſitus à Concilio, tunc ab eo deponente fit electio. 80.1 9
Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligendus eſt, ſi reperiatur idoneus. ibid.10
Papa poteſt mero Laico delegare cauſas ſpirituales, ac certis caſibus ei concedere iura ſpiritualia. 98.1 3
Papa non poteſt delegare mero Laico omnes cauſas ſpirituales, nec cauſas Ordinibus annexas. ibid.4
Papa conſideratur vel tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor, vel tanquam priuata perſona. 113.1 2
Papa conſideratus tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor in definiendis iis, quæ ſunt Fidei, habet infallibilem auctoritatem. ibid.3
Papæ infallibile eſſe iudicium de Fide eſt, itaut contraria doctrina hæreſis ſit. 114.1.12
Papam errare poſſe in iis, quæ ſine Concilio vniuerſali decernit, eſt temerarium dicere. ibid.13
Papa ſi eius ſolam perſonam conſideremus, homo eſt, & humanis infirmitatibus ſubiectus, ſicut alij homines. 114.2.15
Papa licet vt homo errare poſſit, non poterit tamen ſi ponamus diuinam prouidentiam, & Chriſti promiſſionem. ibid.16
Papa quare peccare poſſit, & in alia vitia incidere, non ita errare in Decretis, quæ tanquam Pontifex edit, oſtenditur. ibid.17
Papa in decidendis cauſis fidei, aliiſque arduis petit conſilium Cardinalium. ibid.18
Papa errare non poteſt in deciſionibus quæſtionum Fidei ſi ſolus ipſe definiat, debet tamen non contemnere media humana, & ordinaria ad illum finem aſſequendum. 115.1.19
Papa etiam in quæſtionibus fidei, ac reliquis arduis, non tenetur Cardinalium conſilium exigere de neceſſitate. ibid.21
Papa in decretis morum, quæ ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectant, errare minimè poteſt. ibid.23
Papa, in iis, quæ vt Summus Paſtor decernit, & neceſſaria ſunt ad ſpecialem ſtatum omnium ſalutem, infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ex Chriſti Domini promiſſione iuuatur, & gubernatur. ibid.24
Papa in decretis, quæ non totius Eccleſiæ ſtatum, ſed certas perſonas, vel certam Eccleſiam reſpiciunt, an errare poſſit, oſtenditur. ibid.2 25.27
Papa errare poteſt circa quæſtiones facti, quæ ex probationibus dependent. ibid 26
Papa errare non poteſt in alicuius Sancti canonizatione. ibid. 28.29
Papa an errare poſſit in approbandis, vel confirmandis Religionibus oſtenditur. 116.2.32.33
Papæ aliquando tanquam priuati, & particulares Doctores reſponderunt. ibid.34
Papa quatenus perſona an in fide errare, atque atque ita hæreticus eſſe poſſit, oſtenditur. ibid.35
Papa vt homo eſt naturaliter erroribus, & ignorantiæ, aliiſque humanis infirmitatibus ſubiectus. 117.1.36
Papa errare poteſt vt priuata perſona, quando ſcilicet doctrinam aliquam tradit, quam non vult vt vniuerſale decretum apud omnes, cenſeri, ſed tanquam particularis Doctor docet, & ſcribit. ibid.37
Papa ſi detur caſus, in quo hæreticus eſſe poſſit, ſtatim per ſe deſinit eſſe Papa, & vt talis poteſt ab Eccleſia declarari, & verus Pontifex eligi. ibid.39
Papam etiam tanquam priuatam perſonam non poſſe errare in fide. 117.2.40
Papa poteſt à nemine iudicari. 118.1.42
Si autem committat crimen notorium, & ſcandalizetur Eccleſia per factum eius, an poſſit accuſari de tali crimine, controuertitur. ibid.43
Poteſt accuſari de hæreſi occulta. ibid.2.44
Non poteſt condere legem, quod ipſe non poſſit accuſari de hæreſi. ibid.45
Papa qui deponit Imperatorem aut Regem, an poſſit id facere ſine auctoritate Concilij, remiſſiuè. ibid.
Papa eo ipſo quod promouet Neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare. 125.2.5
Papa prouidet hodie omnes Epiſcopales Eccleſias, niſi vbi Principes ex eiuſdem Papæ conceſſione, poteſtatem nominandi Epiſcopos in ſuis Regnis & dominiis habent. 146.1.10
Papa ſuperſtite eo inconſulto de electione futuri Pontificis nemo loqui audeat. 162.2.1
Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligi debet, extra Collegium verò electus, cùm in Romana Curia non inueniatur idoneus, valebit electio. 163 1.1
Papa cum excommunicato nulla etiam cauſa ſubſiſtente communicans in humanis, vel in Diuinis, vel alio modo cenſuras Eccleſiaſticas violans, non incurrit pœnas contra violatores cenſurarum iure præſcriptas. 177.2.1
Papa an ſine iuſta cauſa communicans cum excommunicato peccet mortaliter, oſtenditur. 178.1.4.5
Papa poteſt tollere priuilegium fori vni Clerico, vel Clerici certi Ordinis. 185.2.2
Papa poteſt delegare laicis iuriſdictionem ſpiritualem. ibid.4
Papa ſummus Sacerdos appellatur. 188.1 1
Papa non eſt Patriarcha, ſed Princeps Patriarcharum. ibid.2.2
Papa verè eſt vniuerſalis, & talis poteſt appellari. ibid.4

Papa

Index Rerum, & Verborum

Papa quando committit aliis cauſam ſuorum Clericorum, ne ipſe ſuſpectus habeatur, iudices non ſuſpectos de honeſtate date debet. 105.2.med.
Papæ duo in Eccleſia eſſe non poſſunt. 217.2.7
Papæ an liceat ſibi eligere ſucceſſorem? oſtenditur. 219.1.1.2.3
Papa tenetur ad confeſſionem, quæ Sacerdotibus ſecretè fit in omnibus illis caſibus, quibus ea iure diuino eſt inſtituta. 222.2.ante fin.
Papa eſt Ordinarius Ordinariorum. 223.1.3
Papa eſt Epiſcopus vniuerſalis Eccleſiæ, & habet pro propria diœceſi totum Orbem. ibid.2
Papa concurrit cum omnibus Ordinariis. ibid 3
Papa Chriſti Domini noſtri Vicarius eſt, & vnum, idémque tribunal, & conſiſtorium cum Chriſto facit. ibid.5
Papa nulli humanæ poteſtati eſt ſubiectus. 242.1.3
Papa nec excommunicari, nec aliis cenſuris ligari poteſt. ibid.4
Papa propter hæreſis crimen poteſt excommunicari ſecundùm aliquos. 241.2.2
Declaratur. 24 1 6
Papa an poſſit facere vt Indulgentiæ, & ſuffragia Eccleſiæ meritoria proſint illis, qui ſunt in inferno, remiſſiuè. 249.1.7
Papa eſt ſupra Concilium. 335.1.4
Papa à nemine in terris poteſt iudicari cùm nullam habeat in terris ſupra ſe poteſtatem. ibid.2.5
Papa mortuo, an Clauium poteſtas ſit in Eccleſia, vel penes alium remaneat, oſtenditur. 336.1.8.9.10.11.12
Papæ diſpenſatio non admittitur in legibus diuinis, contra citatos. 304.1.2
Papa leges diuinas declarare poteſt, vt propter cauſas occurrentes in aliquibus caſibus non obligent. 340.2.5
Papa declarando diſpenſans in iis, quæ ſunt iuris diuini, ſine iuſta cauſa, inualidè diſpenſat. 341.1.7
Papa an poſſit diſpenſare contra Apoſtolum, remiſſiuè. ibid.9
Papam nil poſſe contra Patrum ſtatuta, intellige vt. 441.1.fin. Vide *Pontifex*.
Paphnutij hiſtoria, qui diſſuaſit Concilio ne legem ſtatueret, qua Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos iuberet ab vxoribus antea ductis abſtinere, vera eſt. 95.2.1
Parentes neceſſitate oppreſſos qui deſeruerint occaſione diuini cultus, anathematizantur in Concilio Gangrenſi. 93.1.2
Parentum perfidia filios obeſſe non debet. 301.1.med.
Parentum peccata non imputari filiis, quæ poſt eorum natiuitatem committuntur. 301.1.fin.
Parentes admittuntur in probanda ætate filiorum. 212.2.22
Parens ſi in caſu neceſſitatis quando nullus adeſt, qui patrinus ſit, id minus obeat erga communem filium, aut ſolius alterius coniugis, an priuetur petitione debiti, oſtenditur. 373.2.9
Paria ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis. 274.1.3
Parietes Eccleſiæ ſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, erit iterum Eccleſia conſecranda. 153.2.2
Parochia quarto tempore ſunt diuiſæ, ſingulæque ſingulis Presbyteris Eccleſiæ aſſignatæ, bonáque Eccleſiarum quoad redditus in quatuor partes diſtributa. 237.1.21
Parochialium in collatione examen præciſè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod notoriè quis dignus ſit. 124.1.2
Parochialium in concurſu dignus de gremio Eccleſiæ poſtponitur digniori extraneo. 144.1.4
Parochialem habens, & monaſterium in commendam ad vitam, cui cura imminet animarum, alterum dimittere non tenetur. 313.2.3
Parochus non poteſt abeſſe ab Eccleſia niſi per duos, aut tres menſes, & id ea licentia Epiſcopi, & electo Vicario idoneo ab ipſo Ordinario approbando. 228.1.med.
Partus ſequitur conditionem matris. 386.2.1
Paruulis nulla ſalus promittitur præter Baptiſma Chriſti. 426.2.1.fin.
Paſcha à Chriſticolis celebrandum die Dominico. 423.1.poſt med.
Paſſio Gregorij apocrypha. 57.2.med.
Paſſus habet quinque pedes, pes autem quindecim digitos 275.1.5
Paſtor Eccleſiæ hæreticus diuinitus ipſo facto dignitate ſpoliatur. 286.2.ante fin.
Patri infideli, & malo potius ſubueniendum eſt, quàm alicui fideli ſancto. 94.1.8
Pater hæreticus egens præferendus eſt extraneo Catholico in eleemoſyna à filio eroganda. ibid.9
Pater tenetur neceſſaria præbere filiis. 94.2.fin.
Pater qui non curauit filium in aliqua arte erudiri, non alitur à filio. 110.1.1
Pater an filium in Sacris conſtitutum ſine nota excommunicationis caſtigare poſſit, oſtenditur. 285.2.67.68
Pater vbi inter filios diuidit ſtatim à tempore, quo profitetur, eis debetur legitima, non ſpectata ipſius parentis morte naturali. 297.2.7
Pater, vel mater Iudæa ad fidem conuerſa poteſt petere communem ſobolem altero parente Iudæo inuito, ad Baptiſmum reduci. 363.1.7
Patri ſpirituali non minor reuerentia, & dilectio debetur, quàm carnali. 375.2.1
Patrem ſpiritualem interimens non minus puniendus eſt, quàm qui carnalem interfecit. ibid.2
Pater ſpiritualis tenetur alere filium ſpiritualem. 376.1.3
Pater ſpiritualis non poteſt à filio ſpirituali in ius vocari abſque venia. ibid.4
SS. Patrum teſtimonia in Decreti volumine inſerta ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſtatuti Canonici robur obtinent, dummodo in contrarium aliqua Pontificia diſpoſitio non appareat. 1.2.6.7
Patrum ſcripta an & quando pro lege ſuſcipienda ſint. 34.2.fin.
Patrum ſanctorum auctoritas in hoc volumine Decreti allegari poteſt ad deciſionem cauſarum vbi Pontificia diſpoſitio contraria non apparet. 74.1.12
Patres Societatis Ieſu habent priuilegium mittendi ſuos ſubditos ad quoſcumque Epiſcopos cauſa ſuſcipiendi Ordines. 142.2.7
Patriarcha Græca lingua ſummus Patrum interpretatur. 73.2.9
Patriarcharum in iure vbi fit mentio veniunt tantùm quatuor principales. 74.1.12
Patriarchæ ad Summum Pontificem ſic ſe habent ſicut radij ad Solem ſluuij ad fontem, & rami ad radicem. 78.2.2
Patriarcha Hieroſolymitanus aliquando venit appellatione Romani. 151.2.2
Patriarcharum nomine ſtrictè, & propriè non continentur Patriarchæ. 187.2.8
Patriarchis, & Primatibus duo diſtincta reperiuntur, Epiſcopalis ſcilicet Ordo omnibus communis ex ipſius Chriſti inſtitutione, & regimen Prælationis, & Apoſtolorum ordinatione. 188.1.6
Patriarchalis dignitas eſt iuris poſitiui. ibid.5
Patriarchatus diuiſos fuiſſe in primo Conſtantinopolitano Concilio, qui teneant referuntur. 77.2.2
Patriarchatus Hieroſolymitanus quando inſtitutus fuit, oſtenditur. 152.2.2
Patronum ſi ad inopiam perueniat qualiter Eccleſia alere debeat, remiſſiuè. 271.2.1
Patronus ſemper poteſt ſe opponere ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur. 272.1.3
Patronus Eccleſiaſticus poteſt videre, & ſe informare quomodo expendantur prouentus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere. ibid 4
Patronus non poteſt cuſtodem, vel œconomum opponere niſi habeat ex particulari priuilegio Papæ. ibid.5
S. *Paulinus* cùm mandaſſet vnum, qui ſuperetat, panem, vt pauperi daretur, naues annona, & vino onuſtæ ad eum aliunde delatæ ſunt. 120.1.4
Paulus ciuem Rom. ſe appellat, quia pater eius ſocietatem contraxerat cum Romanis, & in ſignum ei data fuit penula. 37.1.fin.
B. Paulus cur venerit ad Hiſpanos. 312.1.poſt med.
Pauperibus dare cibos delicioſos peccatum veniale eſt. 86.1.4
Pauperibus, & indigentibus in conſcientia ſuccurrere tenentur de ſuperfluis habentes plura, quæ ſuperſunt ſtatui, quem profitentur. 154.2.1
Pauperi exiſtenti in extrema neceſſitate non tenetur officio iudicis, vel per viam Euangelicæ denuntiationis, ſubuenire dando, ſed ſufficit, vel commodando, vel mutuando. ibid.3
Pauper actionem habet ad petendum panem quem auarus detinet. 203.2.2
Pauperes ne miſerabiles in iudiciis diuitibus præferri. 204.1.2
Paupertatis fauore conceſſum eſt iudicis officio compelli poſſe diuites, vt pauperibus ſubueniant. 203.2.2
Paupertas ſola in foro pœnitentiali ſufficiens cauſa eſt, vt quis à reſtitutionis obligatione liber ſit donec ad pinguiorem fortunam deuenerit. 254.1.3
Peccantem non peccare legis auctoritatem. 316.2.1
Peccatum nullum quantumuis minimum poteſt liberè aliquando eligi ſecundùm rectam rationem. 41.1.4
Peccata contra præcepta primæ tabulæ, in genere ſuo, & ſecundùm ſpecificam malitiam grauiora ſunt, quam ea, quæ aduerſùs præcepta ſecundæ tabulæ admittuntur. 45.2.19
Peccatum contra aliquod præceptum ſecundæ tabulæ ratione circumſtantiarum in indiuiduo aliquando eſt grauius eo, quòd offendit præceptum aliquod primæ tabulæ. 46.1.30
Peccatum eſt nullum adeo veniale, quòd non fiat criminale, dum placet, declaratur. 86.1.1
Peccata quæ poſt hanc vitam purgantur. 86.2.2
Peccatum mortale incurrit, qui diſſimulat ſe eſſe Catholicum, licèt corde confiteatur eſſe talem, quamuis metu mortis iuſto id faciat. 159.1.2
Peccatum leuius eſt copulari cum propria vxore poſt mutuum caſtitatis votum, quàm ſi alter ad ſolutam fœminam ſolutumve virum accedat. 170.2.5

Peccata

Digitized by Google

Peccata quæ ſunt maioris, ac pernicioſioris exempli, eo grauiora reputantur, atrociúſque puniuntur. 218.1.2
ob Peccatum citius quis moritur. 228.2.2.& 235.1.2
Peccatum maius an committat ille, qui peccat cum muliere formoſa, quam qui cum deformi muliere fornicatur? remiſſiuè. 258.1.6
Peccatum actuale ſine voluntate committi non poteſt. ibid.fin.
Peccatum grauius eſt iurare verum per Deum falſum, quàm falſum per Deum verum. 308.2.9
Peccatum non incurrit ille, qui ad ſuum bonum, v. g. ad confirmandam ſimplicem conuentionem cum infideli celebratam, ab eo iuramentum petit, quem ſcit per falſos Deos iuraturum. ibid.11
Peccato voluntario alterius vti licitum eſt vnicuique etiam priuatæ perſonæ ad bonum ſuum, & ita petere illud, quod alter cum peccato eſt præſtiturus tribus concurrentibus. ibid.12
Peccatum committit ille, qui petit à malefico, vt vtatur maleficio ſuo ad tollendum aliud, vel à ſe, vel ab alio, quamvis maleficus eſſet paratiſſimus ad artem illam exercendam, cum directò conſentiat peccato malefici. 309.2.16
Peccatum ſeparat Chriſtianum à Deo, & charitate, & communione illa, quam Doctores omninò internam vocant. 337.1.14
Peccatum eſt facere contra errantem conſcientiam. 366 1 6
Peccatum in Spiritum ſanctum quod. 399.2.2
Peccatum proprium propria cuiuſque voce declarari oportet. 400.1.1
Peccata non ſemel tantùm, ſed ſæpiùs per veram pœnitentiam, & Clauium poteſtatem remitti poſſunt. 401.2.2
Peccati venialis triplex conſideratio. 431.2.fin.
Pecuniam amare an, & quando ſit peccatum mortale, remiſſiuè. 8..2.med.
Pecuniæ nomine intelligitur quicquid poſſidetur. 298.2.1
Pecunia, vel aliud munus vbi datur iudici ſimpliciter non expreſſa cauſa dationis, in dubio, dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum iudici in malum. 257.2.7
Penſio eſt onus reale, & cohærens beneficio. 263.2.1
Percuſſionem clerici qui potuit prohibere, & non prohibuit, afficitur huius text. excommunicatione. 283.2.45
Modò ex officio impedire deberet. ibid.46
Percuſſio clerici ex ioco, & non ex odio, vel inimicitia, ſiue indignatione, non facit quem incidere in excommunicationem. 284.2 55
Percuſſio clerici vbi eſt leuis, poteſt Epiſcopus abſoluere. 286. 2 77
Percuſſio modica, ſiue leuis quæ dicatur in hac materia, oſtenditur. ibid.78
Percuſſus in platea, vel in Eccleſia etiam leuiter dicitur atrox iniuriatus, & ſic percutiens non poteſt abſolui niſi à Papa. ibid.79
Peregrini ceſſante ſcandalo tenentur ſeruare leges, vel conſuetudines loci, in quo per modum tranſitus reperiuntur, quando illæ in ſuo domicilio non obligant. 39.2.1
Peregrini non tenentur legibus ſui territorij dum per alia loca peregrinantur. ibid.2
Perfectio cuiuſcunque actus eſt duplex, altera eſſentialis, altera accidentalis. 359.1.5
Periurium, quod non cedit in præiudicium alicuius, etiamſi deliberatè fiat, in foro exteriori non punitur, ſed tantùm in foro animæ. 215.2.1
Periurium non poteſt dari in tranſgreſſione iuramenti promiſſorii, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute. 316.2.2.& 317.1.2
Periurus vterque probatur, qui peierare compellit, & qui compellitur. 310.1.1.ante fin.
Periurus eſt qui ſuper lapidem falſum iurat. 321.2.1
Periuri excluduntur à iuramento præſtando in iudicio. 322.2.1
Periurum puniri pœna capitis, quomodo intelligendum. 330. 2.1.poſt init.
Permiſſa non approbantur. 18.2.5
Permiſſio inter præcipuas legis virtutes connumeratur. 18.2.1
Perplexitas alia eſt abſoluta, alia ſecundum quid. 46.2.1
Perplexitas abſoluta dari nequit. ibid.2
Perplexitas ſecundùm quid prouenit ex erronea conſcientia ipſius operantis. ibid.3.4
Perplexitas ſecundùm quid dari poteſt. 47.1.5
Perplexus accidentaliter, & ſecundum quid inter duo, quorum alterum neceſſariò eſt facturus, vtrumque arbitratur eſſe peccatum, iuſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videbitur minus, vt maius euitet, 40.1.1
& ratio redditur. 41.1.5
Perplexus inter duo mala poteſt eligere quod ſibi videbitur minus, ſi habuerit conſcientiam inuincibilem vtriuſque mali exiſtimati. 44 1.23
Perplexus inter duo mala ſi minus iuſtè eligit, excuſatur à peccato in foro conſcientiæ, non verò à pœna per legem humanam impoſita ipſi operi, quod ille eligit in ratione minoris mali. 44.2.24

Perſæ etiam filiarum ſuarum matrimonio vtebantur. 7.2.14
Perſona ineligibilis poteſt conſuetudine fieri eligibilis. 39. 1.2
Perſonæ, non genus hominum perpendendum eſt. 258.3.fin.
Perſonæ informes quid. 215.1.1
Pes hieroglyphicè ſoliditatem innuit. 114.1 9
Peſtis tempore non requiritur licentia Prælati, vt clericus coram iudice ſæculari teſtimonium ferre poſſit. 265.2.2
Peſtis tempore interrogatus aliquis à cuſtodibus, an veniat ex certo quodam oppido quod falsò eſſet infectum, & interrogatus certò ſcit non eſſe infectum, poteſt iuramento reſpondere ſe non venire ex tali oppido, intelligendo peſte infecto. 314 2.4
Petrus Alexandrinus Epiſcopus in Ægypto. 60.2.init.
Petrus illo tempore, quo Chriſtum negauit, nondum erat Pontifex. 66.1.3
Petrus negando Chriſtum Fidei confeſſionem amiſit, non autem ipſam Fidem. ibid.4
Petrus quare à Paulo reprehendatur quòd Gentes cogebat iudaïzare, remiſſiuè. ibid 5
Petrus ſuper reliquos Apoſtolos Primatum, & principatum habuit, aliorúmque poteſtas Petri auctoritati ſubordinata fuit. 74.2.2
D. Petrus vxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam. 89.2 3
Petri pes in lotione poſitus ſupra manus Domini Primatus ſoliditatem, ac perpetuitatem ſignificauit. 113.2 8
Pharaonis magi an veros ſerpentes, ſeu potius apparentes ope dæmonis apparere fecerint, oſtenditur. 345.2.8
Phylacteria quæ dicantur, oſtenditur. 343.2.6
Phylacteriis vtentes excommunicantur. 344 1.3
Piæ cauſæ quicquid promittitur, Deo promittitur. 203.1. med.
Piæ cauſæ promiſſum, vel relictum quid, remiſſiuè. ibid.
Planetarios Chriſtiana & vera expellit pietas, & damnat. 342. 1.1
Platina tentans aliquando à Paulo II. ad futurum Concilium appellare, in compedes, teterrimúmque carcerem coniectus fuit. 70 2.14
Plebiſcita dicuntur quæ ſola plebs ſciuit. 25.3.med.
Quando vim legis habere cœperint. ibid.25
Plebiſcita pertinent ad Democratiam, quæ ſcilicet plebs plebeio Magiſtratu interrogante conſtituebat. 25.1.8
Pœna falſificantis Papæ literas remiſſiuè. 67.2.poſt init.
Pœna ex cauſa etiam abſque culpa diuino, & humano iudicio infligitur. 79.1.9
Pœnæ patris committentis crimen læſæ maieſtatis humanæ non imponuntur filio clerico. 139.2.3
Pœnam *l. ſi quis in tantam, C. vnde vi*, an incurrant
Abbas. 202.1.2
An Prælatus Eccleſiæ. ibid.3
An minor. ibid.4
An prodigus. ibid.1.5
An furioſus. ibid.6
An fœmina. ibid.7
An miles. ibid.8
An debitor, qui eripuit pignus à creditore. ibid.9
An vſufructuarius. ibid.10
An beneficiatus violenter capiens poſſeſſionem beneficij. ibid.11
Pœnæ *l. ſi quis in tantam, C. vnde vi*, hodie receſſerunt ab aula, & eorum loco ſucceſſit pœna arbitraria. ibid.12
Pœna ſtatuta contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis an extendatur ad conceptos, & natos ante crimen patris. 215.2.5
Pœna ſtatuta pro crimine læſæ maieſtatis an comprehendat clericos. 216.1.6
Pœnam non debet ferre canonicam, in quem canonica non fertur ſententia. 231.1 fin.
Pœna legalis etiam ipſo iure, vel ipſo facto impoſita, non debetur in foro conſcientiæ ante latam ſententiam criminis declaratoriam. 240.2.4
Pœna Clerici alienantis rem Eccleſiæ abſque cauſa permiſſa, vel abſque ſolemnitate requiſita. 241.1.1
Pœna mitigatur ratione coactionis. 310.2.fin.
Pœna, quæ ſit infligenda pluribus vulnerantibus vnum, ſi ex vno, vel pluribus vulneribus mortuus ſit, remiſſiuè. 333. 2.1
Pœna inceſtus non punitur ſi operam fornicationi exhibens cognouerit conſanguineam, aut affinem ex ignorantia. 411. 1.1.poſt med.
Pœna contra clericum vno die plures Miſſas celebrantem quæ. 419.1.3
Pœna Clerici Miſſam ſacram inceptam relinquentis quæ. ibid.2
Pœnitentes publicè prohibentur ordinari. 102.1.9
Pœnitentes an & quando ordinari poſſint, remiſſiuè. 103.2.4
Pœnitentes ſolemniter ordinari non poſſunt. 129 21

Index Rerum, & Verborum

Pœnitentes, qui à iudice Eccleſiaſtico per ſententiam propter aliquod crimen Eccleſiaſticum ſunt damnati ad agendum pœnitentiam, an & quando poſſint à iudicibus ſæcularibus, cum ſint laici, ob alia crimina puniri, & ad punitionem capi. 226. 2.1

Pœnitentia publica peracta, dummodo non ſit ſolemnis, poteſt quis ordinari. 102.1.8

Pœnitentia ſolemni etiam peracta prohibetur quis ordinari, ſecus poſt publicam pœnitentiam. 130.1.3

in Pœnitentia ſolemni quæ ſeruanda ſint. 130.1.1.med.

Pœnitentia ſolemnis ſolis prophanis conceditur. 130.1.1.fin.

Pœnitentia noua toties eſt imponenda, quoties quis fornicatus eſt cum eadem muliere. 225.1.poſt init.

Hæc in foro pœnitentiali, ſecus in foro exteriori. ibid.2

Pœnitentiæ miniſter etiam in neceſſitate eſſe non poteſt quilibet homo, ſed ſolum Sacerdos. 374.1.4

Pœnitentia imponenda his qui nubunt ſæpius. 377.2.fin.

Pœnitentia ſolemnis impedit ne contrahatur matrimonium. 397.1.med.

Pœnitentia, ſecunda tabula poſt naufragium dicta. 400.1.c

Pœnitentiæ Sacramenti definitio. 401.1.1.2

Pœnitentia agi poteſt de peccatis præteritis in vltimo vitæ momento. 405.2.1

Pollutionis, vel illuſionis nocturnæ materia, & an & quando poſt illam valeat Sacerdos Miſſam celebrare, remiſſiuè. 17.1.c

Pollutio quoties ſequitur præter intentionem ex cauſa aliqua neceſſaria, vel conuenienti corpori, tunc nulla eſt culpa non deſiſtere à cauſa illa, quamvis in ea prauideatur pollutio inde ſequenda. ibid.2

Pollutio præuiſa in gula veniali non obſtat ſumptioni Euchariſtiæ, & an obſtaret ſi gula eſſet mortalis. ibid.2 3.4

Pollutio an ſit intrinſecè mala, aut indifferenter, controuertitur. 430.2.med.

Polygamia ſanctorum Patrum diſcutitur. 385 2.1.& ſeq.

Pontifices prauas animi paſſiones ſequentes aliquando in hoc, aliquando in illud peccatum incidere poſſunt. 76.2.13

Pontifex nuncupatur Epiſcopus Apoſtolicus. 77.1.4

Pontifices, Cardinales, Epiſcopi, aliique clariſſimi viri ſpurij referuntur. 138.2.ante fin.

Pontifex nec iura Regum, nec Imperator iura Pontificis vſurpet. 183 1.1

Pontifex in nullo impedimento iure diuino materiali matrimonium dirimente diſpenſare poteſt. 376.1.ante fin.

Pontifex eſt caput totius Eccleſiæ, 377.1.fin.

Vide *Papa*.

Populus docendus non ſequendus. 144.2.1

Portio canonica Epiſcopis debita. 225.1.1

Poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quemlibet hominum conſtitutatum violenter inuadens ante euentum iudicialis arbitrij, quam pœnam incurrat, remiſſiuè. 202.1.c

Poteſtas legis humanæ ad permittenda minora mala, vt impediantur maiora, quæ & vnde originem habeat, oſtenditur. 18 1.2

Poteſtas leges condendi immediatè à Chriſto Domino in lege Euangelica data fuit Petro, & reliquis Apoſtolis. 19.1.3

Poteſtas duplex reperitur diſtincta, ſpiritualis ſcilicet à Chriſto Domino in lege Gratiæ ſupernaturaliter data, & temporalis a Deo naturâque ipſa naturaliter data in finem naturalem. 37.2.1.2

Vbi reſpondetur contrariis.

poteſtas omnis, quæ ad politicam Eccleſiæ gubernationem ſpectat in Summo Pont. veluti in fonte repoſita eſt, & ab eo immediatè ad alios deriuatur. 68.1.2

Poteſtas laicis conceſſa eligendi Epiſcopos, vel eorum electioni conſenſum præſtandi abrogata omnino fuit. 145.2.5

Poteſtas duplex eſt, alia Eccleſiaſtica, quæ ſpiritualibus, laicalis alia. 183.2.2

Poteſtas omnis regiminis, ſeu iuriſdictionis in Epiſcopis immediatè prouenit ab ipſa Eccleſia. 187 2.4

Poteſtas cognoſcendi per viam violentiæ eſt de Regalibus & de reſeruatis Principi ſuperiori in ſignum ſupremæ poteſtatis. 330.1.1

Poteſtas remittendi peccata ſolis Sacerdotibus competit. 398.2.1

Præcepta naturalia in duplici notantur differentia, vel dicuntur prima principia, quæ ſunt propoſitiones quædam de ſe notæ, & quibus aſſentimus, abſque aliquo rationis diſcurſu, vel ſunt concluſiones, quæ ex illis primis principiis deducuntur. 7.1.10

Præcepta à principio naſcentis Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolis tradita ſunt. 19.1.4

Præcepta omnia Legis veteris vel ſunt moralia, vel iudicialia, vel cæremonialia. 28.1.c

Præcepta moralia Legis veteris adhuc durant, & immutabilia ſunt, quia ſcilicet naturalia erant, & vt talia hodie obligant. ibid.2 2

Præcepta iudicialia, & cæremonialia per aduentum Chriſti Domini, & Legis Euangelicæ promulgationem omnino ceſſarunt. ibid.3

Præcepta iudicialia mortua ſunt, quia non habent vim obligandi, non tamen mortifera, quia per legem humanam ſuſcitari non inconuenit. ibid.4

Præcepta cæremonialia, qua talia, & mortua ſunt, quia non obligant, & mortifera, quoniam per legem humanam ſuſcitari non poſſunt. ibid 5

Præcepta cæremonialia, quæ non figurabant aduentum Chriſti, ſed ad deuotionem pertinebant, licitè lege Euangelica retinentur. ibid.6

Præcepta cæremonialia quo tempore cœperunt eſſe mortifera, oſtenditur. 29.1.8

Præcepta mortalia veteris legis non expirarunt à paſſo Chriſto. 31.2.fin.

Præceptis Apoſtolicis à nemine reſiſti ſuperbè debet. 39.c.init.

Præceptor, ſiue magiſter percutiens diſcipulos clericos intuitu diſciplinæ, vel correptionis, non incurrit excommunicationem, modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira. 285. 2.66

Præcipitans ſe de muro, ſi præſumis euadere mortem, non peccat mortaliter, licèt moriatur, niſi murus eſſet altus. 47.1.fin.

Prædicare, pro legere. 86.2.4

Prælati tempore Concilij Prouincialis non debent intendere conuiuiis, nec ludis. 65.1.3

Prælati inferiores non poſſunt diſpenſare in legibus ſuperiorum, & in pœnis earum. 75.2.med.

Prælati Eccleſiarum Principes. 208.1.6

Prælatus diſpenſare tenetur ſub peccato, quoties ſubeſt iuſta cauſa. 158.2.1

Prælatus poteſt alienare res Eccleſiæ pro remuneratione meritorum in Eccleſiam collatorum. 244.2.med.

Prælatus ſi aliquid negligit acquirere Eccleſiæ cùm poſſit, obligatur ad reſtitutionem. 245.1.fin.

Prælatus, & Abbas poteſt induci in teſtem pro Eccleſia ſua. 251.2.7

Prælati tenentur bona, & patrimonium Eccleſiæ repetere ab iniquis poſſeſſoribus, & ea illæſa ſeruare. 265.1.8

Prælatus Eccleſiæ præiudicare poteſt in quærendis, non in quæſitis. 268.2.1

Prælatus an poſſit repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, remiſſiuè. ibid.2

Prælati Eccleſiaſtici ſi clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrunt. 279.2.2

Prælatus regularis diſciplinæ cauſa Monachum percutiens excommunicationem non incurrit. 285.2.64

Prælati monaſteriorum, an & quando de iure communi debeant eſſe perpetui. 293.2.med.

Prærogatiuam habentes maiorem, debent eſſe digniores ratione temporis promotionis ad officium, aut dignitatis adeptionem. 63.1.ante fin.

Prærogatiua maioris dignitatis arguit loqui priùs in Synodo. 182.2.5

Præſcribi poteſt res Chriſtiani à Iudæo. 267.2.1

Præſcriptio introducta eſt de rigore iuris contra æquitatem naturalem. 4.1.init.

Præſcriptio introducta naturali æquitate ſuggerente propter bonum publicum. 4.1.init.

Præſcriptio vt currat aduersùs legem ſuperioris non requiritur eius ſcientia, & tacitus conſenſus. 14.2.17

Præſcriptio triennalis contra Eccleſias olim admittebatur, hodie verò quadragenaria requiritur. 266.1.1

Declarantur multa iura hac de re loquentia. ibid.2

Præſcriptio quadragenaria in rebus Eccleſiæ inuenta fuit à Iuſtiniano, quæ tamen cùm tunc eſſet Canonibus contraria non fuit recepta. 266.2.3

Præſcriptio dormit dum viuit Prælatus ille, qui rem Eccleſiæ temere alienauit. 267.c.1

Præſcriptio centenaria requiritur in rebus pertingentibus ad Romanam Eccleſiam. 267.1.1

Præſumptio iuris, & de iure radicatur, non deſideratur iure exprimi ne admittatur probatio, in contrarium, ſed ſatis eſt ita ſua præſumptione inniti. 134.1.2.med.

Preces habitæ apud aliquem Prælatum, vt beneficium conferat alicui, an & quando inducant ſimoniam. 226.1.c

Presbyteri, & Diaconi Legati Epiſcoporum, legitimè impeditorum veniunt ad Concilium Prouinciale, & in eo definiendi auctoritatem habent. 66.1.8

Presbyter Græcè, Latinè ſenior dicitur. 74.1.19

Presbyter ducens vxorem ab ordine deponatur. 92.1.init.

Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam vxorem. 91.2.med.

Presbyter quomodo ordinandus ſit. 161.1.med.& ſeq.

Presbyteri debent abſtinere ab vxoribus. 100.1.c

Presbyteri intereſſe non debent conuiuiis, choreis, & ſaltationibus. 106.2.1

Presbyterorũ filij ad ſacra Officia non ſunt admittendi. 138.2.1

Presbyter non ordinetur, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur. 140.2.1

Presby

Presbyteri, & Leuitæ, qua hora ordinandi ſint. 158.2.med.
Presbyteri ſolùm ex Eccleſiaſtica determinatione conſtant. 180.2.8
Presbyter, vel Diaconus, ſi per tres ſeptimanas defuerit ab Eccleſia, triennio ab officio ſuſpendatur. 218.1.med.
Presbyteris tantum concedebatur orario vti, nonnunquam Leuitis, Subdiaconis autem minimè. 352.1.3
Presbyter conuiuio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debet, 377.2 fin.
Presbyter, vel miniſter qualiter puniri debeat, ſi per eorum negligentiam aliquid de ſanguine Chriſti ſtillauerit ſuper terram. 421.2.med.
Presbyter in altari miſſam non celebret, in quo eadem die Epiſcopus celebrauit. 422.1.poſt med.
Presbytera quid ſit. 801,1.1
Presbytera ob ætatem quandoque vidua ſenior dicitur. ibid.
Presbyteratus ad Ordinem aſſumendi in Diaconatu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur) adminiſtrare debent. 160 2.9
Primas lato ſumpto vocabulo idem eſt, quod Patriarcha. 187.2.1
Primatus fuit à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus. 75.2 6
Primatus Romanæ Eccleſiæ eſt ſuper omnes alios. 76.2.7
Primatus, & Papatus annexus eſt Romanæ Eccleſiæ. 113.2.6
Primatus à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus fuit. ibid.7
Primatum, & Archiepiſcoporum maiores Prælationes ad ius diuinum referendas eſſe tenuerunt nonnulli. 187 2 3
Primatum Papæ in Patriarchas negauit impius auctor Molinæus. 188 2.1
de Primatu remiſſiuè. 217.1.3
Primicery officium quod. 86.1.4
Princeps quod placuit legis habet vigorem, quod intelligitur non de quacunque Principis voluntate, ſed tantùm de deliberata, & ſecundùm rectam rationem regulata. 14.2.3
Principem, ſeu aliquam ſuperiorem poteſtatem in vnaquaque Republ. eſſe oportet, cui reliqui parère debeant. 32.2.3
Principum poteſtas in ferendis legibus quare ad legem diuinam referatur, oſtenditur. ibid.6
Principem legibus ſuis obtemperare iuſtum eſt. 34.2.1
Princeps ſaltem directiuè propria lege tenetur. ibid.2
Princeps ſuis legibus quoad vim coactiuam, & pœnas in foro exteriori ſolutus eſt. ibid.3
Principi quis dicere auderet, cur ita facis. ibid.4
Princeps facta pace cum hoſtibus non poteſt bona illis remittere, quæ ſubditi ſui tempore belli acquiſierunt abſque illorum ſubditorum conſenſu. 34.2.4
Principes ſæculares directè, vel indirectè ad ſpiritualia ſubditos ſuos legitimare non poſſunt. 142.1.0
Princeps non poteſt efficere, quòd is, qui extra matrimonium, vel ex matrimonio non legitimo ortus eſt, ex matrimonio legitimo ortus ſit, ſed ſolùm efficit, vt habeatur ac ſi à principio ex legitimo matrimonio naſceretur. 142.2.4
Principum ſæcularium auctoritate electio, & nominatio Epiſcoporum olim fiebat. 145.2.3
Principibus ſæcularibus conceſſum extitit, vt electio à Clericis facta valida non ſit, niſi eorum accederet conſenſus. ibid.4
Principes ſupremi in his, quæ iuris humani ſunt, quoad vim coactiuam non obligantur. 178.1.8
Principes laici aliquando noluerunt ſe dominos appellare. 189.1.3
Principes laici vniuerſalis titulo nonnunquam vtebantur, & ideo titulus ille hominum malitia ſuperbus, & profanus effectus eſt. ibid.4
Princeps vbi litigat cum ſubdito, cauſam de honeſtate delegare debet. 268.1.fin.
Princeps ſæcularis fidelibus ſuis ſubditis non poteſt aliquot matrimonij impedimenta ſtatuere. 370.2.3
Priuati qui. 216.1.7.& 337.1.fin.
Priuati non dicuntur milites. ibid.
Priuilegij ad eſſentiam, & ſubſtantiam non pertinet, nec eſt neceſſarium, vt ſit ſcriptum. 4 1.5
Priuilegiis neceſſaria eſt ſcriptura quoad probationem. ibid.
Priuilegia ſunt leges priuatorum, quaſi priuatæ leges, eo quòd in priuato ferantur. 17.1.1
Priuilegium definitur, quòd ſit lex priuata, ſeu ius ſingulare contra ius commune indultum. ibid.2
Priuilegio partes quando renuntiare non poſſint. 17.1.7
Priuilegium extra Epiſcopi concedentis diœceſim, vel Principis extra ſuam Prouinciam prodeſſe non poteſt. 21.1.16
Priuilegium conceſſum ratione certi loci, vel certæ rei extincta re extinguitur, nec prodeſt reſpectu alterius. 21.2.18
Priuilegij ad rationem perfectam conſtituendam ſcriptura neceſſaria non eſt. ibid.19

Priuilegiorum pro interpretatione non ad alium, quàm ad concedentem erit recurrendum. 21.2.22
Priuilegium quomodo dicatur ordinari ad bonum commune, oſtenditur. ibid 23
Priuilegium confirmandi fratres in fide per Chriſtum Petro ſoli non autem vniuerſæ Eccleſiæ, nec omnibus Apoſtolis ſimul conceſſum fuit. 114 2.14
Priuilegio meretur carere, qui permiſſa ſibi poteſtate abutitur. 231.1.1
Priuilegio, Canonis, ſi quis ſuadente, 17.q.4. gaudent:
Conuerſi, ſeu conuerſæ Religioſorum. 281.1.23
Nouitij. ibid.24
Tertiarij collegialiter viuentes. ibid.25
Eremitæ in congregatione viuentes. ibid.26
Equites S. Ioannis Hieroſolymitani. 281.1.27
Priuilegiis Religionis non gaudet Religioſus factus Epiſcopus. 291 2.8
Priuilegium potius perſonale, quàm reale ſemper in dubio præſumitur. 341.2.1
Priuilegium perſonale, & reale quod, remiſſiuè. ibid.
Probationis tempus in Religionibus initio naſcentis Eccleſiæ non erat definitum, ſed apud quaſdam longius, apud alias breuius. 134 2 2
Proceſſiones publicæ quæ. 414.1.med.
& quis illas indicere valeat. ibid.2
Procurator vbi fuerit à iudice in criminalibus admiſſus, ſi pars non oppoſuit, proceſſus non cenſetur nullus 214.1 4
Procurator non dicitur fines mandati excedere quoties facit contigua, & vicina mandato. 220.2.med.
Procuratoris munus an, & quando Religioſus obire poſſit, remiſſiuè. 261.1.1
Profeſſio ob vim, metúmve nulla, an, quando & quomodo de illo conſtare, & qualis eſſe debeat remiſſiuè. 301.2.8
ad Profeſſionem Religionis annullandam metus reuerentialis ſolùm ſufficit. 301.2.2
Contrarium vide. 302.1.3
Profeſſio ex errore, vel dolo emiſſa non eſt irrita, quoniam deceptio, & error ſit cauſa finalis. ibid.5
Profeſſio per errorem, vel dolum circa ſubſtantialia emiſſa eſt inualida. ibid 6
Profeſſio coniugis de licentia ſpontanea alterius emiſſa valida eſt, etiam quando coniux manens in ſæculo nullum votum emiſit. 353.2.8
Profeſſus quando decedit non facta diuiſione inter filios, ſuccedit monaſterium capax ſuccedendi in omnia illius bona, præterquam in filiorum legitimam. 297.2.8
Profeſſus vir reuocatus ab vxore manente in ſæculo, tenetur illi debitum reddere, non verò huic reuocato petenti reddere tenetur. 356 1.6
Profeſſus inualidè, quia reuocatus fuit ab vxore, ea mortua poteſt validè aliud matrimonium inire, licèt culpam lethalem incurrat, tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis. ibid 7
Profeſſo amplius non licebit exitus, ſi coniux, ſine cuius licentia profeſſio facta eſt, conſenſum præſtiterit illi profeſſioni. 408.2.2
Proles habita ex parentibus coniugatis voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis an ſit legitima, oſtenditur. 370.2.1.2
Proles licèt ſit præcipuus finis matrimonij, quæ niſi per copulam obtineri non poteſt, non ſequitur eſſe de eſſentia, quia finis in intentione quidem primus eſt, executione vltimus. 359.2.7
Promiſſiones malæ, & turpes validæ ſunt ex ſe, & in illis fides præſtatur. 316.2.0
Intellige in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius cui fiunt, vt. ibid.8
Promittens perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio iuramento ſe obligaſſet. 138.1.8
Promittens interiorando perſonam ſuam alicui cauſa ſcribendi, aut quid ſimile faciendi vnà cum obligatione iuſtitiæ, ratione iniuriæ, vel damni dati, ſeu debiti facti, non poteſt ingredi religionem non adimpleta promiſſione. ibid.2
Promittens ſe facturum, & curaturum excuſatur ſi fecit quicquid potuit, licèt effectum non habuerit. 176.2.3
Promittens ſe facturum cum effectu liberatur faciens quod in ſe eſt. ibid 4
Promulgatio in priuilegiis neceſſaria non eſt, niſi dentur per viam legis. 22.2.2 3
Propheta, de Prophetis veteris Teſtamenti. 8 2.init.
Prorogatio cenſetur facta cum omnibus clauſulis, & qualitatibus quæ inerant contractui, vel termino prorogato. 381.1.3
Proſperus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.2.18
Prouincia dicitur, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates. 116.1.med.

Proximum occidere volenti iuſtè poſſumus ſuadere, quòd prius ſpoliet eius domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum ſubducere valeamus. 43.1.15
Proximum ab offenſa, & iniuria defendere quilibet tenetur. 324.1.2
Proximum defendere ab iniuria, ſiue in perſona, ſiue in bonis, aut honore nullus regulariter tenetur cum damno proportionabiliter notabili. 324.2.3
Pſalmiſta à Pſalmis canendis vocatur. 74.2.82
Pſalmiſta, eiuſque officium quod. 83.2.med.
Puella, quæ ea ſe ſponte abſque obligatione parentum fuit ingreſſa religionem vſque ad annos 12. parentum voluntatis ſubiacebit arbitrio. 301.1.3
Puella à patre deſponſanda eſt. 376.2.med.
Pueri dicuntur intra 14. annum. 292.1.1.poſt init.
Puer ſi ordinetur in ſacris Ordinibus, bene recipit characterem. ibid.2
Pueri ad Ordines ſacros promoti nulla ratione adſtringuntur ad continentiam. ibid.8
Pueri, & alij, qui non ſint capaces malitiæ, ſeu doli, & non habent iudicium ad peccandum, non incurrunt excommunicationem huius text. 879.1.4
Puer in prima infantiæ ætate conſtitutus poteſt à parentibus Religioni offerri, & ipſa Religio poteſt illum admittere. 299.2.2
Purgatorium inſtitutum eſt pro decedentibus ſine mortali, ſed tantùm cum venialibus, & cum reatu pœnæ temporalis. 405.2.4
Purgatorij locus certus eſt lege Dei ordinatus. 406.2.5
Purgatorij quæcunque pœna grauior eſt, & acerbior quacunque alia etiam grauiſſima huius vitæ. ibid.6
Purgatorij pœnæ quantum durare poſſint, oſtenditur. ibid.7.8
Pyromantia. 343.1.med.
Pythoniſſam quomodo Samuëlem Prophetam ſuſcitaſſe narret Scriptura remiſſiuè. 146.2.5

Q

Quadragenarium ieiunium non iure diuino, ſed Apoſtolica traditione, & iure Canonico celebratur. 25.1.2
Quadrageſima, & omnibus diebus, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ ieiunare tenemur, ab eſu carnium eſt omnino abſtinendum. ibid.3
Quæſtiones maiores ad vniuerſale Concilium deferri debent. 49.2.8
Quæſtio ſuperueniens in materia immunitatis Eccleſiaſticæ, potius ſummorum Pont. decretis, quàm Imperatorum legibus decidi debet. 275.1.7
Τὰ *Quandoquidem, & Epiſcopo Romano parilis mos eſt*, ſuppoſita fuiſſe ab hæreticis tenent aliqui. 258.2.4
Quaternaria in Canone opportunè apparent. 56.1.4
Τὰ *Quod ſupereſt*, &c. Luc. 11. declarantur. 838.2.19 & ſeqq.

R

Rapientes, ſollicitantes, vel corrumpentes ſacras virgines quas pœnas incurrant, remiſſiuè. 351.2.1.3
Raptor alienæ ſponſæ nec cum rapta, nec cum quacunque alia poteſt matrimonium inire. 358.1.med.
Raptores cum rapta ad Eccleſiam confugientes illius immunitate gaudent. 411.2.1
Raptor Virginis ſi per violentiam id fecit conuictus in iudicio ſit ſeruus raptæ in pretium pudicitiæ eius, ſi alias non habet vnde ſatisfaciat, & ſe redimat. ibid.8
Raptor contrahens matrimonium cum rapta an ſit omnino liberandus. 413.1.2
Raptor contrahens matrimonium cum rapta puniendus eſt pœna delicti ordinaria. 413.2.3
Authoris opinio. ibid.4
Raptor ſiue matrimonium contrahat, ſiue non, tenetur ad decentur dotandam raptam arbitrio iudicis. ibid.5
Ratum habens percuſſionem clerici etiam ſine ſuo mandato, nomine tamen ſuo factam, in excommunicationem huius text. incidit. 883.2.44
Ratio æquiualet canoni. 35.1.init.
Ratio debet corrigere quod furore promulgatum eſt. 831.2.med.
Ratiocinijs publicis, ſeu priuatis obnoxij à Religionis ingreſſu excluduntur. 531.2.2
Razias maluit nobiliter mori, quàm ſubditus fieri peccatoribus, 2. Machab. cap. 14. intelligitur iuxta opinionem ipſius Raziæ, qui in ea re deceptus fuit. 316.1.3
Razias ab homicidio non excuſatur, quia ſeipſum occidit mollitudine animi, ne ad manus hoſtium perueniret. 329.2.5
Rebaptizati non admittuntur ad ſacros Ordines. 130.1.2.fin.
Rebaptizatur, aut rebaptizans ex iuſta ignorantia incurrit irregularitatem. 426.1.med.
Receptus à maiori ſemper præfertur. 63.1.3
Recuſari poteſt iudex, qui differt partem ſalutare, prout antea ſolebat. 150.2.2
Regiminis œconomici ex aptitudine, & dexteritate ſumitur iudicium de aptitudine ad regimen politicum, & Eccleſiaſticum. 115.2.2
Regna Portugalliæ, Caſtellæ, Nauarræ, Aragoniæ & Franciæ ex Sedis Apoſt. priuilegiis habent, vt beneficia in eis ſita nulli niſi oriundis conferantur. 144.2.7
Regnum vni tantùm Regi deferendum. 218.2.3
Regula dicta quòd regat, vel quòd rectam viuendi normam præbeat. 86.2.med.
Regulares ordinandi ſunt ab Ordinario loci in quo ſitum eſt monaſterium, quod inhabitant, accedentibus tamen literis dimiſſoriis ſuorum Regularium ſuperiorum. 142.1.2
Regularis nec Canonicatus, nec alicuius beneficij ſimplicis ſæcularis eſt capax. 142.2.4
Regulares in minori ætate, quàm à Concilio Tridentino ſtatuta eſt, virtute quorumcumque priuilegiorum ordinari non poſſunt. 163.2.2
Regularis Regularem eiuſdem clauſtri percutiens non enormiter à Prælato ſuo abſolui poteſt, ſi verò Abbatis diſcretio ad delinquentis correctionem non ſufficiat, adhibendus eſt Epiſcopus. 286.2.82
Regularis ſi percutiat Regularem ſub alio Prælato conſtitutum abſolui poteſt à proprio Prælato (ſi percuſſio enormis non fuit) præſente tamen Prælato percuſſi, vt iniuriam condonet. 287.1.82
Regulares obſeruantias an, & quando teneatur obſeruare Religioſus factus Epiſcopus, oſtenditur. 291.1.1
Regulares Canonici non poſſunt tranſire ad Ordinem monachorum. 295.1.poſt med.
Reintegrationi vt locus ſit debet exiſtere extremum neceſſarium agenti interdicto recuperandæ, quod eſt poſſeſſio, & poſſeſſionis priuatio. 807.2.5
Reintegratio ceſſat vbi quis auctoritate iudicis ritè procedentis à poſſeſſione ſua ceciderit. ibid.10
Reintegratio non dicitur facta niſi totaliter quis ſit reſtitutus. ibid.11
Religionem ingredi non prohibetur ille, qui ſecundùm prudentis viri præſumptionem ſine lite, aut magno grauamine, vel diſtractione poteſt rationes reddere. 532.2.3
Religionis Superior nullius indiget licentia, vt arbiter ſit. 262.2.6
Religio quando eſt ſuccedendi incapax debetur ſtatim à die profeſſionis legitimæ parentis filiis, & è contra. 297.2.9
Religioni quod damnum reſtituere teneatur ille, qui vi, metu, aut fraude, ſeu mendacio adduxit quempiam à propoſito ingrediendi religionem, vel emittendi in ea profeſſionem? remiſſiuè. 299.1.4
Religioſi licet peccent ſi in Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſceptores ſint, veri tamen ſuſceptores erunt. 261.1.2
Religioſus Epiſcopus poteſt eſſe arbiter. 262.2.5
Religioſus aliquis ſi manus violentas in clericum iniecerit ab Epiſcopo abſolui poteſt eo in caſu, quo ſæcularis clericus poſſet, ſi alium clericum percuſſiſſet. 287.1.85
Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem euectus, omnino abſoluitur etiam quoad culpam ab iis Religionis obſeruantiis, quæ officio Epiſcopali obſtant, ab aliis verò obſeruantiis, quæ per ſe nec promouent perfectionem, nec impediunt, poteſt talis Epiſcopus ſecum diſpenſare pro ratione loci, temporis, & Perſonarum. 291.1.2
Religioſus factus Epiſcopus ſub peccato minimè obligatur, ſed tantum ex quadam honeſtate, ad obſeruantias Regulares, quæ Pontificium munus non impediunt, nec dignitatem dedecent. ibid.3
Religioſus creatus Epiſcopus nullatenus peccat, ſed poteſt licitè carnibus veſci feria ſexta, in qua Natale Domini incidit. 291.2.5
Religioſus ex Fratribus Minimis ad dignitatem Epiſcopalem euectus poteſt carnibus veſci. ibid.6
Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur diuinum officium iuxta ſuæ Religionis ritum perſoluere. ibid.7
Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem promotus manet obſtrictus obtemperare Pontifici non ſolum generali obedientia, ſed etiam peculiari eius voto. ibid.11
Religioſus ad Epiſcopalem dignitatem euectus non abſoluitur à paupertatis voto, nec efficitur dominus reddit000 Eccleſiaſticorum, ſed ſolùm adminiſtrator. 291.2.12.13
Religioſus Epiſcopus creatus quicquid acquirit, etiam ex donatione, propria induſtria, aut labore, ſuæ Eccleſiæ, non autem monaſterio acquirit. 292.2.14
Religioſus ex familia Fratrum Minorum factus Epiſcopus ius ſuccedendi parentibus, & agnatis, adminiſtrandique bona vndequaque acquiſita recuperat, & ipſi mortuo ſua ſuccedit Eccleſia. ibid.15
Religioſus Epiſcopus acquirit Pontifici. ibid.16
Religioſus factus Epiſcopus incipit acquirere ſuæ Eccleſiæ à tempore

Digitized by Google

tempore confirmationis, poſſeſſionéque ſuæ Eccleſiæ recepta, licèt nondum ſit conſecratus. ibid.2.17
Religioſus factus Epiſcopus eximitur ab obedientia Prælatorum Regularium à die confirmationis. ibid.18
Religioſus, qui mutando ſtatum tranſiuit illegitimè ad aliam Religionem, poteſt reuocari ab Abbate ſuo cum omnibus bonis per ipſum acquiſitis. 294.1.3
Religioſus illegitimè ad aliam Religionem tranſiens poſteriori bona fide poſſidenti acquirit eodem modo, quo ſeruus acquirit domino putatiuo. 294.2.4
Religioſi quo tempore cœperint per ſummos Pontifices eximi ab Epiſcoporum poteſtate, remiſſiue. ibid.med.
Religioſi comparandi bona intuitu aliquem doloſè ad profeſſionem incitantes priuantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, ſecus ſi intuitu familiaritatis. 301.1.3
Religioſus ad aliam Religionem tranſlatus ad pœnitentiam peragendam, cui Religioni acquirat vſumfructum bonorum priori Religioni acquiſitorum, oſtenditur. 351.2.4
Intellige, vt. 352.1.5
Remedium reintegrandæ magis generale eſt, & vtilius inter omnia remedia poſſeſſoria. 107.1.2
Remedium reintegrandæ conceditur illis, quibus poterat competere interdictum, Vnde vi. ibid.3
Remedium reintegrandæ competit laico pro rebus profanis. ibid.4
Remedio reintegrandæ non ſuccurritur illi, qui ſua culpa poſſeſſionem amiſit. 207.2.7
Remedium reintegrandæ datur etiam pro quaſi poſſeſſione rerum incorporalium. ibid.12
Remedium reintegrandæ intentare poteſt:
Vſufructuarius. 208.1.13
Commodatarius. ibid.14
Hæres. ibid.
Remedium reintegrandæ quanto tempore præſcribatur, oſtenditur. ibid.16
Remiſſio clerici, vel Monachi à iudice ſæculari ad Eccleſiaſticum, ſeu ſuperiorem fieri debet ſine ignominia. 286.1.72
Rempublicam magis expedit optimis legum præceptis, quàm optimo Principe gubernari. 32.2.4
Repudia cur Iudæis permiſſa. 57.2.fin.
Repudium non tanquam licitum fuit Hebræis conceſſum, ſed tantùm permiſſum. 325.2.1
At probabilius, repudium olim fuiſſe licitum, & conceſſum diſponente Deo in lege naturali. 325.2.2
Rerum diuiſio quo iure introducta. 33.1.init.
Res conſecratæ vendi poſſunt ratione materiæ, ſiue ſint artificiales, vt vaſa, ſiue naturales, vt oleum. 398.2.1
Res Eccleſiæ licitè impenduntur pro redemptione captiuorum. 241.1.3
Res ſpeciali vnctione, ſeu benedictione conſecratæ, ſi irreuerenter tractentur ſacrilegium committitur. 417.1.med.
Amplia, vt procedat etiamſi res huiuſmodi ſacræ eſſe deſierint. ibid.ante fin.
Reſignatio beneficij debet fieri in ſcriptis. 217.1.poſt init.
Reſignatio beneficiorum non poteſt fieri à furioſo. ibid.1.fin.
Reſignatio dolo facta eſt nulla. 218.2.fin.
Reſponſa prudentum quæ fuerint, oſtenditur. 15.1.7
Reſponſa & auctoritas prudentum quæ remiſſiuè. 15.2.init.
Reſponſio interrogationi accommodanda eſt. 87.1.2
Reſtituere vbi quis tenetur in foro cõſcientiæ ſi non reſtituat, licèt ad id non teneatur in foro iudiciali, poteſt Eccleſia adiri, vt per denontiationem Euangelicam compellat. 125.1.6
Reſtitutio ſpolij quamuis ante omnem litis conteſtationem facienda ſit, ſæpe tamen differri poteſt ratione ſcandali vitandi. 203.2.fin.
Reſtitutio in integrum non delegatur per generale mandatum. 205.1.2
Reſtitutio quàm citò facienda eſt, & ad tempus mortis minimè differenda, ne raptor habens vnde reddat ſi moriatur ſit condemnetur. 254.1.1
Reſtitutio in quibus caſibus licitè poſſit ad hæredes remitti. ibid.2
Retrahens malo animo à Religione ſine fraude, aut vi ingreſſurum eam, vel iam ingreſſum, lethaliter peccat, ſed non tenetur ad vllam reſtitutionem faciendam. 398.1.3
Reuelare proximo damnum eminens quilibet tenetur, vt ab eo auertatur, quando illum defendere non potuerit, & quando in hoc caſu fraterna admonitio præmitti debeat, oſtenditur. 314.2.4.5
Reuelatio, quæ appellatur Pauli, apocrypha. 56.2.med.
Quæ Thomæ, apocrypha. ibid.
Quæ Stephani, apocrypha. ibid.
Reges & alij Principes, atque etiam Imperatores, iure communi exemptionis priuilegium à poteſtate Ordinariorum non habent, & niſi ſpeciali priuilegio muniti fuerint ab Epiſcopis excommunicari poſſunt. 183.1.8
Rex an poſſit ex opinione minus probabili gerere bellum contra alium Regem, remiſſiuè. 323.2.init.
Rex, vel Princeps de proprijs expendere, tam pro bellis gerendis quàm pro ſubditorum paupertate ſubleuanda habere neceſſe eſt. 323.2.poſt med.
Regis officium, & qualis eſſe debeat. 330.1.1
Rogationum origo, & inſtitutio. 422.2.3
Romæ nulla fœmina ſedit. 163.1.3
Romulus legum initium poſuit, editis ſcilicet Legibus Curiatis, Numa verò multa addidit, quæ legibus Romuli deerant. 32.1.2
Ruben an iuſtè ſuaſerit fratres volentes occidere Ioſeph, vt mitterent in ciſternam, & ibi ſinerent mori fame, oſtenditur. 43.1.14
Ruffinus Aquileienſis Eccleſiæ Presbiter claruit ætate Hieronymi Græcæ, & Latinæ linguæ eruditiſſimus. 55.1.20
Ruſtici, & idiotæ errantes per ſimplicitatem in rebus Fidei an excuſentur à peccato hæreſis. 338.1.2

S

S*Abbato* cur ieiunandum ſit. 451.2.1
Sacerdotes debent vti Orariis. 81.1.med.
Sacerdotes, ac Leuitæ cum vxoribus ſuis miſceri non debent. 93.1.2
Sacerdos debet eſſe contentus moderatis epulis. 108.1.4
Sacerdotibus quæ ſint neceſſaria ad diſcendum. 110.2.1.fin.
Sacerdotes prohibeantur ne conuerſentur cum mulieribus, excepta duntaxat matre, ſorore, vel vxore, quæ caſtè regenda eſt. 170.2.1
Sacerdos poteſt præſente Epiſcopo in Miſſa benedictionem populo dare, eam ab Epiſcopo petendo. 182.1.1
Sacerdotes boni, & mali æque corpus Chriſti conficiunt, modo omnia ſeruent eſſentialia. 190.2.2
Sacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. 204.2 ante fin.
Sacerdotes, vel alij inferiores quando ſunt deponendi requiritur vnanimis iudicantium ſententia. 216.1.1
Sacerdotes ſinguli debent habere proprias Eccleſias. 245.2.1
Sacerdos quilibet ſimplex poteſt conſtitutos in mortis articulo, quamvis ſint excommunicati denuntiati, etiam ob hæreſim, abſoluere. 288.1.96
Sacerdos regulariter vnicam tantùm Miſſam die vna celebrare poteſt. 418.2.ante fin.
Quibus autem caſibus eodem die Sacerdoti iterum celebrare liceat, remiſſiuè. ibid.2
Sacerdos quoties Miſſam celebrat, toties ſacram communionem percipiat. 410.2.poſt init.
Sacerdotes non debent celebrare biduo, quod proximè Paſcha antecedit. 422.2.1.ante fin.
De die Paraſceues quid. ibid.3
Quid de feria quinta Hebdomadæ. 423.1.4
ad *Sacerdotium* non niſi per diſtinctos gradus quiſquam aſpiret. 159.2.fin.
Sacramenta miniſtranti ſiue antè, ſiue poſt, ſiue incontinenti, ſiue ex interuallo vbi temporalia dantur, ſtante tamen re dubia, quia ex vtraque parte ſtant æquales boni, aut mali coniecturæ, non eſt iudicanda ſimoniaca, ſed honeſta datio. 195.1.3
Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum gratiam conferens. 358.1.3
Sacramenta nouæ legis, quæ characterem non imprimunt, quare reiterari poſſint, non autem conſecratio olei ad ipſum Sacramentum Extremæ-Vnctionis conficiendum, oſtenditur. 416.1.3
Sacramentorum inſtitutio non vtique fuit abſolutè neceſſaria, vt ſine ipſis quiſquam ſaluari nequiuiſſet. 422.1.1
Sacramentum corporis Chriſti non niſi ieiuni debemus accipere. ibid.1.med.
Sacrarium ingredi Subdiaconis non licèt. 84.1.med.
Sacrificium Deo offerentes à quibus vitiis debeant eſſe immunes, remiſſiuè. 126.1.1
Sacrilegium committunt qui res Eccleſiæ inuadunt, & propria auctoritate occupant. 240.1.fin.
Sacrilegium committunt inuaſores rerum ſiue mobilium, ſiue immobilium, quæ in dominio ſunt Eccleſiæ. 274.2.5
Sacrilegium eſt rei ſacræ violatio. 276.1.1
Sacrilegium ratione rerum inuaſarum non committitur, niſi vbi iniuria rebus ſacris infertur, vel quia aufertur ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro. ibid.2.2.3
Sacrilegium eſt de poteſtate Papæ, ſeu alterius Principis dubitare. 288.1.98
in *Sacro* faciendo idem eſt valor boni, quàm mali Sacerdotis. 126.2.1
Sampſon excuſatus ab homicidio ob diuinam reuelationem. 327.2.3
Sanctimonialem ſe eſſe quæ finxerit, nubere non valet 28.1.med.
Sanctorum dicta ad cauſarum deciſionem magni ſunt facienda, vbi deficiunt Canones Pontificij, ac Conciliorum generalium. 71.2.2
Sanctus omnis eſt Sacerdos, intellige vt. 318.2.fin.
Sanguinis effuſione polluitur Eccleſia. 253.3

Index Rerum, & Verborum

Sapientia ab ignorantia tantum differt, quantum lux à tenebris. 110 2.4

Satana duobus modis aliquis traditur. 229.2.fin.

Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares ſunt. 526 2.7

Schiſma vox Græca, latinè ſciſſuram ſignificat. 338.1.2

Schiſma propriè quid. 339.2.poſt init.

Schiſmaticum non eſſe, nec extra Eccleſiam cenſeri, qui probabili errore ductus credit aliquem Antipapam eſſe verum Paſtorem, & Pontificem. 334.2.med.

Schiſmatici ſunt omnino extra Eccleſiam, & ab eius vnitate disiuncti. 338.1.5

Peculiariter Dei hoſtes reputantur. ibid.

Cenſentur in ſtatu perditionis. ibid.

Deteriores iudicantur paganis. ibid.

Tunicam Domini, inconſutilem, quam neque ſatellites diuidere auſi ſunt, ipſi ſcindere, & lacerare præſumunt. ibid.

Scientia eſt mater virtutum. 120.2.2

Scientia pro certitudine ſumitur. 411.3.2

Scripta de inuentione capitis S. Ioannis Baptiſtæ, quæ fuerint, & quis eorum auctor extiterit, remiſſiue. 55.2.19

in Scriptis cùm quis fatetur aliquid, deliberatè id dixiſſe præſumitur. 204.2.med.

Scriptura an requiratur ad ſubſtantiam, & rationem legis, oſtenditur. 41.1.2

Scriptura neceſſaria eſt in priuilegiis quoad probationem. 4. 2.5

Secretum ſibi commiſſum an & quando quis reuelare teneatur, oſtenditur. 214.1.1

Secretum aliunde non cognitum, niſi in confeſſione ſacramentali in ordine ad eam, ita indubitanter conſeruandum eſt, vt nullo caſu etiam iubente Summo Pontifice reuelandum ſit inuito pœnitente. 404.1.1

Secretum ſacramentale oritur etiamſi pœnitens non mereatur abſolutionem, nec eam à Sacerdote conſequatur. 424.2.3

Sedes Patriarchales veræ, & præcipuæ quatuor ſunt. 73.2.10

Contrariis reſpondetur. 74 1.12 13

Sedes Imperatoria ad Byzantium tranſlata, illud nomine ſuo, pluribúſque priuilegiis Conſtantinus exornauit, & non ſolùm Conſtantinopolim, ſed etiam nouam Romam appellari voluit. 78.1.9

Sedes Apoſt. ſi vacauerit tempore, quo generale Concilium legitimè fuerit congregatum, non ad ipſum Concilium, ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Collegium pertinet electio Papæ. 80.1.8

Sedes Apoſtolica ex neceſſitate diuini præcepti debet Romæ reſidere, ac proinde è Roma aliò transferri non poteſt. 337. 2.2

Sedulius Presbyter Scotus opus in fine iuxta ſeriem Euangelij carmine ſcripſit. 55.2 24

Senatusconſulta erant illa, quæ Senatus iubebat, & conſtituebat. 15.1.6

Senectus excuſat ab oneribus. 65.2.fin.

Senes ad teſtificandum inuiti cogi non poſſunt. 212.1.12

Senex poteſt ab excommunicatione ob violentam manuum iniectionem in clericos ab Epiſcopo abſolui. 287.2 95

à *Senſu* communi non eſt recedendum ſine lege, vel ratione efficaci. 71.2 2

Sententia non præcipitanter ferenda. 204.1.med.

Sententia excommunicationis per iracundiam lata valet. 223. 2.med.

Sententia excommunicationis iniuſta afficit excommunicatum donec abſoluatur, &c. 227.2.fin.

Sententia Paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt. ibid.

Sententia Paſtoris timenda, etſi iniuſtè liget. 259.2.1

Sententia lata à iudice excommunicato nullius eſt momenti. 334. 1.4

Sententia excommunicationis apud Deum non aliter afficit, quàm ſi ritè, & rectè feratur. 338 2 fin.

Sententia iudicis non deſideratur, vt infideli renuente conuerti poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & ad aliud tranſire. 368. 1.7

Sententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam, ex nouis probationibus an reſcindi poſſit, quando agitur de vinculo contracti matrimonij, & de impedimento contrahendi oſtenditur. 394. 1.5.6

Separatione facta ratione frigiditatis prioris matrimonij, ſi frigidus ad ſecunda vota tranſeat, conſurgit præſumptio iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio dimiſſionis prioris vxoris ex odio. 392.2.3

Separatus ratione maleficij ſi ad alias nuptias tranſierit, non eſt reſtituendus priori coniugio, ſed in poſteriori relinquendus. 393 2 2

Ac contrarium ſuadetur ex dictis. ibid.2

Referuntur aliquorum ſententiæ. ibid.3

Ex componuntur. 394.2.4

Sepeliri intra Eccleſiam antiquitùs ſtrictè prohibitum erat. 247. 2.3

Sepulchrum, ſeu monumentum factum non interueniente Epiſcopi auctoritate vendi & alienari poteſt. 247.1.med.

pro *Sepultura* nihil muneris exigendum eſt. ibid.2

Sepulturæ intra Eccleſiam honor Epiſcopis deferri cœpit, & aliis perſonis inſignibus. 247.2.5

Sepultura intra Eccleſiam omnibus, ſiue clericis, ſiue laicis vltimo conceſſum extitit. ibid.6

Sepultura in Eccleſiaſtica ſepeliendi non ſunt ij, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt, nec pro eis commemoratio in Altari fieri debet. ibid. & ſeq.

Sequeſtratio conceditur appellatione pendente, ſi depopulentur fructus. 206.1.med.

Seruitus an fuerit contraria de iure gentium inducta, vel iuri naturali contraria, oſtenditur. 8.2.20

Seruitus aliqua an iure naturali inducta, remiſſiuè. 12.1.med.

Seruitus ex ebrietate inducta. 108.2.2

Seruus, vel captiuus fugiens à domino ſuo, cùm furtum ſui ipſius faciat, tenetur in conſcientia. 13.2.10

Serui facti Diaconi contradicentibus dominis, & neſcientibus Epiſcopo ordinante, &c. ipſis dominis in ſeruos reſtituuntur. 133.2.2

Seruus non poteſt admitti in Religionem. 133.2.med.

Seruos inter, & originarios nulla eſt differentia. 133.2.1.med.

Serui an & quando poſſint communicare dominis excommunicatis reſpectu poteſtatis dominicæ. 234 2.4

Serui Eccleſiarum gaudent priuilegio fori. 244.2.poſt med.

Seruus teſtamentum facere non poteſt. 246 2.fin.

Seruus ſi Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei reddendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & quid ſi intra id triennium dominus non repetierit. 273.2.2

Seruum fugientem ad Eccleſiam non poteſt dominus propria authoritate ab ea inuitum extrahere. 276.1.poſt init.

Seruus, & filiusfamilias, ſeu quivis alius exiſtens in poteſtate alterius, poteſt ab Epiſcopo abſolui ab excommunicatione, ob violentam manuum iniectionem in clericum. 287.2.94

Seruis non licet aliquid Deo polliceri, quod debitum domino obſequium vel ex toto, vel ex parte perturbet. 290.1.fin.

Seruus conſequitur libertatem, & matrimonium conſiſtit cum illud init cum perſona libera ignara ſeruitutis domino tradente in matrimonium, vel ſciente, & tacente ſeruitutem. 370. 2.1

Seruis an ſit integrum contrahere matrimonium contra voluntatem domini. 371.2.2

Seruum dominus repetere non poteſt abſque ſua licentia in Religione admiſſum, elapſo triennio, quamvis nondum ſit profeſſus. 373.2.4

Seruus ſi profeſſionem emittat intra triennium, caſu quo à domino reuocari poteſt, inualidè profitetur. ibid.5

Sibyllarum prædictiones. 130.1.fin.

Sigillum Confeſſionis propriè non contrahitur quando alicui etiam Sacerdoti committitur aliquid etiam in ſecreto, vt aiunt, Confeſſionis, ſine ſacramentali peccatorum Confeſſione in ordine ad ſacramentalem eorum abſolutionem. 404. 2.2

Sibera ex rapto olim videbant. 72.1.2

Simonia in beneficiis ſolum eſt de iure poſitiuo prohibita. 76. 2.6

Simoniæ crimen poteſt cadere in ſummum Pontificem. 163. 2.1

Simoniæ vitium vocatur ſimoniaca hæreſis. 190 1.2

Simonia largo modo, & non propriè hæreſis dicitur. ibid.2

Simoniæ crimen dicitur piaculare flagitium, quia comparatur ei, quod morte expiatur. ibid.3

Simonia de ſe mala eſt, nec poteſt aliqua circunſtantia cohoneſtari. 191.1.3

Simonia non committitur quando intentio dantis in aliquam honeſtam cauſam immediatè dirigitur, quæ ab ipſis ſpiritualibus diſtingui poteſt. 191 2.6

Simonia eſt dare & accipere beneficium ſpirituale propter obſequia & beneficia temporalia. 192.1.2

Simoniæ præſumptio ceſſat quando temporalia dantur miniſtro poſt ſuſcepta Sacramenta, aut ex interuallo. 194.2.3

Simonia non præſumitur ſi non appareat an velut pretium, an verò cauſa honeſta datum ſit temporale miniſtro ſpirituali, ſi cauſa aliqua honeſta in eo acta reperitur. 195.1.2

Simonia non committitur dum pro obligatione actionis ſpiritualis accipitur aliquid, titulo ſuſtentationis. 196.1.12

Simonia eſt difficilis probationis, ac proinde coniecturis, & minus legitimis probationibus indicatur. 196 2.13

Simoniæ in crimine aliquando ciuiliter, aliquando criminaliter proceditur. 179 2.2

Simoniam an incurrat qui res Eccleſiæ propter proprium lucrum vendit, oſtenditur. 199 2.2

Simoniam

Simoniam committit, qui vendit laborem ſine quo opus ſacrum, & ſpirituale non fit. 199.1.2
Simonia non committitur docendo Theologiam practicam, vel ſpeculatiuam, ſeu ſcholaſticam pro pretio. 200.2.2
Simonia non committitur ſine conuentione. 221.2.med.
Simonia non committitur in modico, ſicut in magno. 258.1.5
Simonia eſt pro Sacramento matrimonij pecuniam accipere. 384.1.2
Simoniaca prauitatis radix, & fundamentum ab auaritia, & cupiditate procedit. 199.2.3
Simoniaca appellatur hic omnis venditio cuiuſvis rei Eccleſiaſticæ temporalis, ſi propter commodum proprium venditionis facta ſit. 200.1.7
Simplex penitus, & omnino ſæcularium negotiorum imperitus eſt in Epiſcopum ordinandus. 115.2.1
Simulatio, qua vſus eſt Dauid, 1. Reg. cap. 21. licita fuit. 315.2.52
Sobrietas ſpecialiter indicenda eſt Epiſcopis, & aliis Eccleſiæ miniſtris. 107.2.2
Societas quædam in bonis acquirendis contracta cenſetur inter maritum, & vxorem. 355.1.2
Societas quæ contracta cenſetur inter virum, & vxorem, non eſt vera, itavt habeat priuilegia omnia ſocietatis omnium bonorum. ibid.3
Sodomia peccatum an cauſam ſufficientem diuortio præbeat inter coniuges. 388.2.med.
Sollicitans, vel interpellans vxorem alterius, vt ſecum coeat, vel vt ei nubat, & ſi non ſequitur effectus, puniendus eſt. 397.2.1
Somnia obſeruare, ſeu illis credere, an & quando ſuperſtitioſum ſit, remiſſiuè. 348.1.3
Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus eſt omnino reprobatus. 73.1.2
Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus tunc licitus cenſebitur quando ſors mittatur inter perſonas, quas dignas eſſe conſtat. ibid.3
Sortes diuiſoriæ ſunt licitæ in caſibus, in quibus Ius humanum eas non interdicit. 341.1.1
Sortibus non oportet credi. ibid.med.
Sortilegi qui. 341.2.fin.
Spiritualium perceptionis tempore licitum eſt temporalia dare pacto, & conuentione ceſſante, quia liberalis donatio præſumitur. 195.1.4
Spiritualia alia ſunt quæ aliquod examen de perſonis ac rebus admixtum habent, vel ſaltem illud requirunt, & alia quæ nullum examen, aut iudicium admixtum tenent, & ponderantur inter vtraque differentiæ rationes. 196.2.7
Spiritualia ſi miniſtrentur à Prælato, cui iure incumbunt, & aliquid temporale recipiat nulla habita certitudine an pio, ſeu prauo animo id receperit, in dubio iudicabitur ſimonia, ſi pactio, conditio, taxatio, aut exactio interueniant. 196.2.12
Spoliatus is dicitur, qui ſemel poſſedit. 207.2.6
Spoliatus vbi quis reperitur, debet ante omnia reintegrari. ibid.8
Spoliatus auctoritate iudicis de facto, & non ritè procedentis, non agit remedio reintegrandæ. ibid.9
Spoliatus, & deinde reſtitutus antequam ſpoliatus ſuper cauſa domini audiatur, tandiu remanere debet in poſſeſſione, quandiu fuerit ſpoliatus. 208.2.1
Spoliatus debet reſtitui vſque ad minimum quadrantem tam quoad poſſeſſionem, quàm quoad fructus, damna & intereſſe. ibid.med.
Spoliatus ſua vxore ante omnia eſt reſtituendus quando agit iudicio poſſeſſorio, ſecus ſi agat petitorio, quia tunc non ſtatim reſtituetur, ſed audietur exceptio viri profeſſi allegantis adulterium vxoris. 356.1.3
Spolium quamvis ante omnem iuris contentionem reſtituendum ſit, ſæpe tamen eius reſtitutio differri poteſt ratione vitandi ſcandali. 203.2.fin.
Sponſalia diſſoluendi iuſta cauſa eſt, ſi ſponſa vi præcita cognita eſt. 358.1.1
Sponſalia diſſoluuntur:
Religionis ingreſſu. 360.1.1
Receſſu ad remotam regionem. ibid.2
Lepra, ſeu alia corporis deformitate. ibid.2.3
Fornicatione. ibid.4
Abſolutione mutua. ibid.5
Matrimonio cum alia contracto. ibid.6
Sponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus à patre contracta valida ſunt. 384.1.4
Status Monachorum ſtatu clericorum perfectior. 294.2.fin.
Statutis Romanæ Eccleſiæ non obediens ex fragilitate humana licèt grauiter peccet, non tamen eſt hæreticus. 67.2.2
Statutum laicorum an valeat in quærendis in præiudicium Eccleſiæ. 268.2.4
Statutum quòd ingrediens Religionem non ſuccedat an valeat? remiſſiuè. 298.2.1
Stella in Chriſti natiuitate apparuit. 341.2.ante fin.
Stella Magorum vera fuit, & non meteorologica, licèt curſum aliarum non habuerit. ibid.
Stipendia non accipiat ab Eccleſia, qui ſumptibus propriis ſuſtinere poteſt. 197.2.1
Contrarium latè defenditur. ibid.2
Strigum nocturni conuentus an ſint imaginarij, oſtenditur. 344.2.3.4
Strigum conuentus nocturni ſubitò pronuntiato nomine Ieſu euaneſcunt. 345.1.6
Suadens, & inducens electionem minoris mali non peccat. 42.1.9
Suaſio ſtupri filiarum facta à Loth impiis Sodomitis, vt maius malum euitaret, ei vertitur ad culpam. 40.1.2
Suaſio minoris mali fieri poteſt etiam cum damno tertij in particulari, vbi tertius fuerit alioquin obligatus ad illud ſuſcipiendum. 43.2.19
Suaſio minoris mali fieri poteſt quando alter in actu iam paratus fuerit patrare maius malum, non verò quando ad id promptus fuerit ſolum in potentia. 44.1.20
ad *Subdiaconatum* acceſſuri continentiam profiteantur. 90.1.poſt init.
Subdiaconatus primis propagatæ poſt Apoſtolos Eccleſiæ temporibus non fuit inter ſacros Ordines computatus. 143.2.4
Subdiaconatus Ordine inſigniti ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittuntur. 160.2.6
Subdiaconus cùm ordinatur, patenam de manu Epiſcopi accipit vacuam, & calicem vacuum. 81.2.1
Subdiaconus non accipit impoſitionem manus. 82.1.ſub fin.
Subdiacono vxorem ducere non licet. 97.2.1
Subditi abſoluuntur à fidelitate, & debito obſequendi domino excommunicatis. 259.2.med.
Subditi ſub excommunicationis ſententia, an impetrent latam ſententiam, remiſſiuè. 149.2.4
Subrogato debetur honoris præeminentia prout principali. 105.2.3
Subuenire alteri cum alterius detrimento non licet. 253.1.fin.
Succeſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas quòd ea iure Ciuili proueniat quæ Doctores teneant, refertur. 9.2.29
Succeſſio inteſtati iuris Ciuilis eſt. ibid.30
Supellex Epiſcopi nihil aureum, aut argenteum, vel ſericum continere debet. 115.2.2
Superior actio noſtra eſt inſtructio. 239.2.1
Superior quando non poteſt defendere ciuitatem, vel non eſt in apparatu ad faciendum, poteſt talis ciuitas alteri ſubdere, vt eam defendat. 147.2.9
Superioribus ſemper & feſtinanter obediendum eſt. 178.2.poſt init.
Superior quando percuſſerit ſuum ſubditum, poteſt ipſe ſecundùm priuilegia abſolui ab alio Sacerdote ſubdito ſuo electo ab ipſo in Confeſſorem, & ſi ſubditus, & Prælatus ſe adinuicem percuſſerunt, & in ipſo Conuentu non ſit alius, qui eos valeat abſoluere, poſſunt adinuicem ſe abſoluere. 267.1.8
Suſceptores in Baptiſmo debent eſſe baptizati, & in Confirmatione iam confirmandi. 415.2.1.med.
Suſpenſionem ab executione ſuſceptorum Ordinum incurrit ille, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit. 131.2.1
Suſpenſus per menſem ſi incipiat menſis Februarij biſſextilis, poteſt celebrare vltima Februarij die. 17.2.2
Synagoga fugienda. 337.2.ante fin.
Synodus Ariminenſis Arrianorum Conciliabulum fuit. 55.2.26
Synodus ſexta, quæ ſub Agathone, & tempore Conſtantini IV. celebrata fuit, nullos Canones edidit, ſed poſt quinque annos ab ea diſſoluta conuenerunt aliqui Epiſcopi Græci, qui Canones plures ſub nomine ſextæ Synodi illegitimè ediderunt. 59.1.3
Synodus Ancyrana anno 314. coacta. 59.2.med.
Synodus Neocæſarienſis anno 314. celebrata. ibid.ante fin.
Synodus Antiochena anno 335. coacta. 60.1.init.
Laodicenſis anno 364. ibid.
Sardicenſis anno 300. ibid.
Carthaginenſis anno 348. ibid.fin.
Synodus Sardinenſis. 61.1.med.
Africana V I 3 3. celebrata anno 397. 61.1.med.3
Arelatenſis I X. coacta anno 314. ibid.
Arelatenſis X coacta tempore Syluestri Papæ I. ibid.
Arelatenſis X I I remiſſiuè. ibid.
Arauſicenſis X I V. remiſſiuè. ibid.fin.
Synodus diœceſana quotannis celebrari debet ex Conc. Trid. 66.2.med.
Niſi neceſſitas poſtulaſſet in anno celebrari ſæpius. ibid.
Synodus an maior Papa. 75.1.16
Synodi Conſtantinopolitanæ primæ tempore tres tantùm erant Patriarchales Eccleſiæ, quas B. Petrus fundauerat. 78.1.4
Synodo Toletana, de qua in hoc textu, decretum fuit ne vacantes fideles habitare permitterentur cum Iudæis, fidem ad-

Index Rerum, & Verborum

mittere tenuentibus, & de aliis infidelibus nihil ibi ſtatutum eſt, eo quòd non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent. 263.2.3

T

TAbula prima poſt naufragium, de Baptiſmo. 400.1.1
Tabula ſecunda poſt naufragium, de pœnitentia. ibid.
Temperantia clerici cur accuratè colenda ſit ex multis caſibus oſtenditur. 107.2.1
Tempus breue ſpatium trium hebdomadarum dicitur. 218.1.med.
Tempus ad nouitiorum probationem eſt arbitrarium. 293.1.1
Temporalia quotieſcunque dantur ſpiritualium miniſtris in aliquo actu vbi honeſta dandi, & recipiendi cauſa viget, ex data & recepta iudicandum eſt. 196.1.10
Temporalia gratis data ſi lex recipi prohibeat, vel eo caſu, quo nulla iuris committitur ſimonia, niſi aut ex verbis, aut ex titulo contrarium colligatur, non ſimoniæ, ſed inobedientiæ crimen incurritur. 167.1.16
Terrula quæ dicantur, & quæ res exigui valoris, oſtenditur. 144.2.3
Teſtamentum non fit irreuocabile quamuis teſtator iuramento promittat non reuocaturum. 247.1.1
Teſtamentum factum ante ingreſſum Religionis, in quo non eſt inſtitutum monaſterium, rumpitur ſequuta profeſſione in Religione capace ſucceſſionis. 297.2.10
Sed licet alij diſtinguant, vt ibid.11
Contrarium tamen eſt verius, vt 298.1.12
Teſtimonium falſum qui dixerit, punitur depoſitione, & detruditur in monaſterium ad pœnitentiam peragendam. 127.1.2
Teſtimonium clericorum præualet teſtimonio laicorum. 262.1.3
Teſtimonium per ſcripturam dici non poteſt, ſed neceſſariò dicendum eſt per propriam vocem teſtificantis. 210.2.1
Teſtimonium falſum in vna parte, videtur eſſe vitiatum in reliquis. 211.2.1
à Teſtimonio repellitur inimicus. 211.2.7
Teſtimonium ferre non poſſunt cogi ſocer & ſocrus aduersùs ſuum generum, & è contra. 212.1.9
Teſtimonium dicere non poteſt cogi contra priuignum, & è contra. ibid.10
ad Teſtimonium perhibendum cogi non poſſunt abſentes cauſa Reip. 212.1.13
Teſtimonium ferre non poteſt Aduocatus in cauſa in qua patrocinatur propter præſumptam affectionem. ibid.14
Vbicunque verò conuenerit de ſalario, ſed patrocinari non cœperit, poteſt in ea cauſa teſtimonium ferre. ibid.15
Teſtimonium vnicum Epiſcopi efficit plenam probationem. 216.2.1
Teſtimonium verum omnino quis dicere tenetur ad liberandum proximum ab iniquo damno ex lege charitatis. 234.1.1
Teſtimonium dicere poſſunt ſinguli de Communitate in cauſa criminali, quando illa non eſt ipſius Communitatis, ſed potiùs alicuius de eadem. 251.1.4
Teſtes præferendi ſunt qui pro reo deponunt. 172.2.2
Teſtibus duobus affirmantibus magis creditur quàm longè pluribus negantibus. ibid.3
Teſtibus affirmantibus non magis creditur quàm negantibus in criminalibus ad defenſionem reorum. ibid.4
quot Teſtibus Epiſcopus, vel presbyter, vel reliqui clerici ſint conuincendi. 205.1.fin.
Teſtis eſſe non poteſt accuſator contra accuſatum. 209.2.1
Teſtes eſſe non debent litigantes. ibid.med.
Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur quàm deponentibus de inſania. 210.1.4
Teſtibus peritioribus maior fides adhibetur. 211.1.1
Teſti nobili plus creditur quàm ignobili. ibid.2
Teſtibus Clericis magis creditur quàm laicis. ibid.3
Teſtibus maſculis plus creditur quàm fœminis. ibid.4
Teſti vario, & ſibi ipſi contrario non eſt fides adhibenda. ibid.5
Teſtis pauper non eſt idoneus. ibid.6
Teſtis non poteſt eſſe amicus in cauſa amici quando amicitia talis eſt, quòd inter eos eſt vnum velle, & vnum nolle. 211.1.8
Teſtes eſſe non poſſunt:
Homicidæ. 209.2.c
Malefici. ibid.2
Adulteri. ibid.3
Criminoſi. ibid.4
Domeſtici. ibid.5
Teſtes eſſe non poſſunt parentes in cauſis filiorum. 212.1.16
Auus in cauſis nepotum. ibid.2.17
Pater pro cattaneo in cauſa in qua filius eſt procurator. ibid.18
Adoptiuus filius ſi ſit in poteſtate patris. ibid.19
Filij legitimi, naturales, ſpurij, & inceſtuoſi pro patre. ibid.20
Teſtis poteſt eſſe filius ſpiritualis in cauſa patris ſpiritualis. 212.1.21
Teſtes eſſe poſſunt parentes pro & contra filios:
Hæreſis in crimine. 213.1.23
Maieſtatis læſæ in crimine. ibid.24
Matrimoniali in cauſa. ibid.25
Religionis in cauſa. ibid.26
Status in cauſa. ibid.27
Patris de conſenſu. ibid.28
Inſtrumento. ibid.29
Cauſæ vbi agitur inter duos filios. ibid.30
Teſtamento filij militis. ibid.31
Teſti vnico quando credatur, remiſſiuè. 213.1.32
Teſtis tenetur teſtificari indiſtinctè etiam de iis, quæ ſibi ſub fide ſecreti dicta ſunt ab ipſo etiam litigante, quando huiuſmodi teſtis legitimè interrogetur à iudice. 214.2.2
Teſtibus ditioribus plus creditur, quàm pauperibus. 339.2. poſt med.
Teſtes ſinguli de Communitate eſſe poſſunt non in cauſa criminali eiuſdem Communitatis. 250.2.1
Teſtes, & probationes dilucidæ requiruntur in criminalibus. ibid.2
Teſtis an poſſit eſſe filius ſpiritualis in cauſa patris ſpiritualis, remiſſiuè. 376.1.5
Teſtes plures requiſiti in hoc text. vbi inueniri non poterunt, ſufficient pauciores arbitrio iudicis. 391.2.4
Theodoſij Imp. excommunicatio, nulla præcedente citatione, nec monitione facta cur. 183.1.3
Theophilus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.1.7
Theſauri omnes dignitatum Eccleſiaſticarum reconditi ſunt in Summo Pont. 76.2.5
Tiberium Cæſarem eo quòd fuit in pauperes liberaliſſimus duplici theſauro cumulauit Deus. 120.1.3
Timotheus Alexandrinus Epiſcopus. 60.2.med.
τῦ *Totus* notio. 419.2.2
Traditio Apoſtolica quæ. 38.2.med.
Tranſactio pro bono pacis inter colitigantes in ſpiritualibus, in quibus datur temporale, veram non continet ſimoniam contra ius diuinum. 193.2.7
Triennium numeretur à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſerui in Religione. 275.2.3
Tunc, extremitatem temporis ſignificat. 180.1.3
Turpiter inuentus cum vxore, matre, &c. quis dicatur oſtenditur. 285.1.60
Turpitudinem propriam detegere nemo tenetur. 239.1.5
Tutelam datiuam, aut teſtamentariam, pauperum, miſerabiliumque perſonarum fauore, poſſunt clerici in ſacris conſtituti gerere. 304.1 poſt med.
Tutor an, & quando poſſit eſſe Monachus oſtenditur. 261.1.8
Tutores teſtamentarij, aut datiui etiam volentes eſſe non poſſunt clerici. 304.1.1

V

V*Alentia* olim Roma fuit appellata. 242.2.12
Valerius B. Auguſtinum eo & quomodo coadiutorem, & ſucceſſorem ſibi elegerit, oſtenditur. 217.1.1.& ſeqq.
Vaſa Altaris ſacra portare cuilibet ex Lectoribus non licet. 84.2.poſt init.
Vaſa ſacra tangere Subdiacono non licet. 84.2.med.
τὰ *Vbicumque fuerint duo*, &c. Matth.18. declarantur. 49.2.15
Veli nigri quintuplicis mentio in iure inuenitur, & quibus locis, declaratur. 300.1.4
Venari quare clericis prohibeatur, & non piſcari, remiſſiuè. 174.1.5
Venationes, & ſyluaticæ fatigationes cum canibus, & falconibus clericis prohibitæ ſunt. 103.2.1
Venatio tempore feſti, ieiunij, & Quadrageſimæ prohibita eſt laicis, ſi tamen eo tempore illam exerceant, licet male agant, non tamen tenentur ad reſtitutionem eorum, quæ per venationem habuerint. 174.1.med.
Venator nuſquam legitur ſanctus. 103.1.1
Venia quibuſdam denegatur, aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officij. 399.1.med.
Verbo generali omnia debent comprehendi. 66.1.3
Verba generalia intelligenda ſunt ſecundùm ea quæ præcedunt. ibid.4
Verba generalia reſtringuntur ad habilia, & non includunt caſus inſolitos. ibid.5
Verba generalia reſtringuntur, ne abſurdi, aut iniqui quicquam ſequatur. ibid.6
Verba non aliter ſuam habent efficaciam, niſi in quantum ſunt ſigna mentis. 310.1.2
Verba apta ad matrimonium ſi quis proferat, ſi tamen in rei

veritate

veritate nullum habuit animum contrahendi, nullum in rei veritate datur matrimonium. ibid.3

Verba interpretantur potiùs in non delictum, quàm in delictum, etiam quod in aliquo modo improperarentur. 313.2.14

Verba noſtra apud Deum, non ex ore, ſed ex corde procedunt. 321.1.med.

Veritatem in iudicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob euitandam mortem, an & quando liceat reo etiam cum iuramento à iudice interrogato, remiſſiuè. 313.1.8

Veſtimenta altaris, & vaſa ſacrata mulieres tangere prohibentur. 84.1.poſt init.

Veſtibus ſericis clerici vti non debent. 119.1.4

Vexationem redimere licet quando is à quo redimitur, de facto nocet, prodeſſe verò de iure non poteſt. 191.1.4

Vgolinus reprobatur dum aſſerit varias eſſe minoris excommunicationis ſpecies. 209.1.2

Via eſt admittenda per quam reditur ad ius commune. 207.1.1

τὸ *Videlicet*, declaratoria eſt eiuſdemmet rei. 73.2.7

Viduas violare nullus Pontificum attentet. 300.2.1

Viduitatis profeſſionem coram Epiſcopo poſt habitum ſuſceptum nulli violare permittitur. 352.2.poſt med.

Violentia vbi facta fuerit clerico propter recuperationem rei ablatæ, ſeu defenſionem rerum, nulla incurritur excommunicatio. 286 1.74

Vir ſi abſque licentia vxoris ad ſummum eueheretur Pontificatum, poteſt ab ipſo reuocari. 163.2.2

Viros illuſtres occidentes quam pœnam incurrant? remiſſiuè. 215 2 1

Viri, & fœminæ clericos percutientes in hanc excommunicationem incidunt. 279 2.3

Vir quando adulterij cauſam dedit negando debitum coniugale, tunc ob vxoris adulterium non permittitur ei diuortium. 357. 2 1

Contrarium verius. ibid 2

Vir tenetur ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere. 361.1.fin.

Viro an ſit integrum ſe vendendare inuita vxore. 371.1.fin.

Vir tenetur ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, ac proinde abſtinere à copula coniugali, ſiue petendo, ſiue reddendo. 378 2.1

Vir fornicans poſt diuortij ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam, minimè tenetur admittere vxorem ob adulterium à ſe derelictam. 388.2.7

Viro impotenti licitum eſt proclamare aduerſus matrimonium, vt illud diſſoluatur propriam frigiditatem allegando. 398. 2.2

Vir, ſi ei placuerit, poteſt recipere iterum ad coniugium vxorem ſuam, quæ ſine eius licentia velum in caput miſerit. 408.2. med.

Vir non poteſt irritare votum caſtitatis vxoris. 409.1.4

Vir poteſt irritare vota vxoris ante matrimonium emiſſa. 410. 1.1

Virginitas non fuit in opprobrio olim apud Iudæos. 353.2.2

Virginibus ſacris ſe ſocians, à ſacra communione priuandus eſt. 350 1.ante med.

Virginem nubendo non peccare, ex Hieronymo. 83.1.init.

B.Virgo emiſit virginitatis votum, eamque Domino conſecrauit antequam deſponſaretur Ioſeph. 354.1.3

Vim vi repellere an ad ius naturale, vel gentium pertineat, oſtenditur. 6.2.7

Vita humana ex bonis temporalibus ſummum eſt. 45.2.56

Vitam ſuam, aut propria membra nullus tam in foro interno, quàm externo poteſt impunè diſſipare, & iactare ſine legitima cauſa. 328.2.4

Vitæ & membrorum adminiſtrationem à Deo quilibet habet in bonum honeſtum, vt ipſe ſcilicet vita, & membris vtatur, fruaturque ad varias functiones in finem conſeruandæ ſpiritualis, & temporalis vitæ neceſſarias. ibid.6

Vitam, & membra propria poteſt quis exponere, pro tuenda vita, aut membris, aut aliis externis bonis proximi. 329.1.9

Vitam propriam exponere pro defenſione proximi, non licet perſonæ, cuius vita multum Reipubl. intereſt in ſpiritualibus, vel in temporalibus. ibid.10

Vel vbi ſequeretur maximum detrimentum familiæ defendentis, vt ibid.11

Vnctio verè & propriè eſt Sacramentum. 427 1.1

Vniendi duas diœceſes, vel Eccleſias modi tres. 264.1.med.

Vniuerſitas accuſat, & accuſatur per procuratorem. 214.1 2

Vnus pro alio pœnis Eccleſiaſticis puniri non poteſt. 139.1.2

Vni perſonæ duo non committuntur officia. 175 2.med.

Vocatus ad Concilium ſi negligat venire, non ſtatim puniendus eſt. 64.1.1

Vocatus ad Concilium à Metropolitano ſi eodem tempore vocetur à Rege, ad quem potius accedere debeat, remiſſiuè. 66.1. 11

τὸ *volo* ad actum licitum & permiſſum, non autem ad actum regulatum ex voluptate correpta, referendum eſt. 3.1.med.

Voluntas puniri poteſt ab Eccleſia. 87.2.ſub fin.

Voti, & diei feſti violatio inducit peccatum contra ſecundum & tertium præceptum primæ tabulæ, & tamen peccata ex hoc prouenientia minora ſunt homicidio, & adulterio pertinentibus ad ſecundum, & tertium præceptum ſecundæ tabulæ. 46 1. 1.3

Votum ſimplex minimè dirimere matrimonium initum. 87.2.1

Votum continentiæ. 83.2.2

Votum an ſolo animi propoſito perfici queat. 273.1.1

Votum per importunitatem, & impulſum aliorum immiſſum tenet, ſecus ſi proprio quodam animi impulſu. 274.1.1

Votum calore iracundiæ emiſſum non valet. ibid.4

Voto caſtitatis tenetur Religioſus Epiſcopus, ſicut antea tenebatur. 291.2.9

Vota quæ vnà cum Religionis operibus à nouitio obſeruari nequeunt, ipſo iure ſuſpenſa, & quaſi ſopita pro eo probationis tempore erunt. 303.1.3

Vota precéſque offerri non debent pro illis, qui filiis ſuis clericis tutores datiuos, vel teſtamentarios relinquunt. 304.2.fin.

Vota omnia vxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda poteſt vir irritare ſi abſque eius licentia facta ſint. 309. 2.1

Vota ſi vir irritet de licentia ſua ab vxore emiſſa valida erit irritatio. ibid.2

Votum ſolemne profeſſionis vim habet matrimonium poſtea initum irritandi, ſecluſo quocunque iure Eccleſiaſtico. 350.1. med.

Votum ſimplex caſtitatis an dirimat matrimonium quando vterque contrahens eo voto ligatus eſt. 353.1.fin.

Votum virginitatis Deiparæ fuis abſolutum, & nequaquam conditionatum. 354.1 4

Votum ſimplex caſtitatis à coniugibus mutuo conſenſu emiſſum eſt licitum. 355.2.med.

Vota omnia tam realia, quàm perſonalia filiorum impuberum, pater ad libitum reuocare poteſt. 384.1.1

Votum religionis ante pubertatem emiſſum poteſt à patre, ſeu tutore irritari. ibid.1.2

Vota, & iuramenta ſtatim irritari debent, vbi primùm venerint in notitiam illorum, qui ea irritare poſſunt, aliàs cenſebuntur confirmata. ibid.3

Votum ſimplex caſtitatis licitum eſt inter coniuges mutuo conſenſu emiſſum. 409.1.5

Vota omnia vxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda poteſt vir irritare ſi abſque eius licentia facta ſint. 409. 2.1

Vota ſi vir irritet de licentia ſua ab vxore emiſſa, valida erit irritatio. ibid.2

Vota debito coniugali præiudicantia, non poteſt vir abſque vxoris conſenſu emittere, ſicut nec vxor abſque viri licentia. ibid 3.4.5

Vox propria non requiritur ad eſſentiam Sacramenti Pœnitentiæ data iuſta cauſa. 400.1.2

Vrbes ante aduentum Chriſti Domini erant, non ita Epiſcopi. 164.2.3

de *Vſura* conuictus inhabilis eſt ad ſacrorum Ordinum ſuſceptionem. 102.1.5

Vſuræ centeſimæ quid, & cur ita nominentur. 251.2.poſt med.

Vſura eſt quicquid ſorti accedit. 251.2.1

Vſuras ab illis exigere poſſumus, aduerſus quos licitè, & iuſtè bellum gerere valemus. 252.1.1

Vſus & mos differunt. 4.2.med.& 38.2.init.

Vſus primus ratione ſuperatur & lege. 38.2.init.

Vſus non excuſat in iis, quæ de ſui natura mala, & deteſtabilia ſunt. ibid.

Vſusfructus paternus in aduentitiis filij bona extinguitur profeſſione patris, & ex tunc pertinet ad filium, ſed melius tenent alij, quòd pertineat ad monaſterium toto paternæ vitæ tempore. ibid.14

Vtilitas Eccleſiæ, ac neceſſitas ſimul interuenire debent iudicio Epiſcopi probandæ, vt cum aſſumendo ad Presbyteratus Ordinem ille valeat in interſtitiis diſpenſare. 261.1.10

Vtilitas Monaſterij nomine quid veniat ad hoc, vt Monachus procuratoris officium agere poſſit, oſtenditur. 263.1.9

Vtilitas, vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbet regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum, vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc vexationem requiſitis. 269.1.4

Vxor, cuius licentia, vel diſſimulatione vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita tenetur ad caſtitatem, vt viro defuncto nequeat validum matrimonium inire. 91.1.2

Amplia ad vxorem, quæ nec expreſsè conſenſit, nec diſſenſit, ſed conſcia promotionis viri, ad Ordines diſſimulauit. ibid. 2

Vxor, quæ conſcia promotionis viri, ac potens commodè reclamare, nec conſenſum, nec diſſenſum præſtitit, ſed diſſimulando tacuit, poteſt virum repetere. ibid.

Vxorem qui ducere voluerit, faciat hoc ante ordinem Subdiaconatus. 98.2.1

Vxor clerici in minoribus constituti fruitur priuilegio fori vt maritus, etiamsi habitauerit seorsum à viro, qui vouit continentiam solemniter. 99.1.5

Vxor, mortua & extincta persona clerici eius viri, non fruitur priuilegio fori. 99 2.2

Vxor, quæ voto castitatis emisso licentiam concessit viro Ordinis sacri assumendi, redditur inhabilis matrimonio ineundo post viri obitum. 100.2.4

Vxores usque defunctis concubinam habentes, non admittuntur ad Clerum. 102.2. fin.

Vxorem non habenti quomodo fiat licitum vnicam habere concubinam. 104.1.4

Vxor an & quando possit communicare viro excommunicato. 234 2.2

Vxor quando per aspectum probat se non cognitam à viro, tunc magis creditur eidem vxori neganti copulam, quàm viro affirmanti. 53.2.1

Vxor tenetur sequi virum aliò migrantem, vt transferat domicilium. 246 1.1

Vxor tenetur sequi virum non habentem certam sedem, sed hinc inde vagari solitum si id sciebat, secus verò si ignorabat ibid.2

Vxor non est præferenda filiis in accusatione mortis patris. 259.2.init.

Vxor clerici an gaudeat priuilegio huius textus, remissiuè. 280.2.15

Vxoris nomine in præsenti materia comprehenditur etiam sponsa de præsenti, non tamen sponsa de futuro. 283.1.62

Vxor, quæ adulterium committit interrogata à marito, impulsaque iurare, an illud commiserit, poterit respondere, quod non, intelligendo se non fecisse adulterium tali mense, vel tali die. 314.2.7

Vxori adulteræ petenti non est restituendus vir vbi de eius licentia, licet minus legitima, innocens transiret ad religionem, Ordinéſve. 356.14

Vxori neganti copulam potius credendum, quàm viro affirmanti. 357. post med.

Vxor simul cum viro filium alicuius in baptismate non suscipiat. 376.2.1

Vxor innocens an teneatur diuertere à viro in adulterio persistenti, sicut tenetur ipse vir vxorem adulteram pertinacem dimittere, ostenditur. 379.2.3

Vxorem vir potest recipere post pœnitentiam adulterij. 38[illegible]. 2.1

Vxor non potest dimittere maritum adulterum. 390.1.5

Vxor cùm infirmitate correpta non poterit reddere debitum quid viro agendum esse. ibid. med.

Vxorem adulteram occidere viro non licet. 395.2 med.

Vxorum interfectoribus, si iuuenes sint, non conceditur, vt aliud matrimonium inire possint, sed vt faciliùs cum eis dispensetur. ibid. 3

Vxor de viri sui assensu votum continentiæ emittens tam de veste, quàm de rebus dotalibus debet se regere arbitrio viri. 409.1.6

Vxor sine viro non possit de eleemosynaria disponere, remissiuè. ibid 7

Vxor debet esse subiecta viro. 410 3. post init.

Vxoricidium impedit, non tamen dirimit matrimonium, non sic viricidium. 395.2.2

VV

Vvicleph hæreticus cùm Episcopatum Vigoriensem impotenter appeteret, Episcopalem dignitatem, quam obtinere non potuit, impugnare ausus est. 182.1.3

Z

Zona quid significet in hoc textu ostenditur. 352.2.4

F I N I S.

INDEX
LEGALIS AVCTORVM;
Materias ex profeſſo tractantium.

EX BIBLIOTHECA

Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. IOANNIS BAPTISTÆ COCCINI, Rotæ Decani, & Sacræ Pœnitentiæ Regentis.

COLLECTORE

FELICE CONTELORIO I. V. ET S. THEOLOGIÆ Doctore, & in Romana Curia Aduocato.

T, Tomum. P, Partem. F, Folium indicat nouorum tractatuum Venetiis 1584. *impreſſorum.*

A

ABBATVM iure. *Aſcanij Tamburini.*
Ablatorum reſtitutione in foro conſcientiæ. *Petri à Nauarra.*
Abbreuiatus, ſeu modus legendi Abbreuiaturas. *Incerti.*
Abſoluta Principis poteſtate. *Ludouici Rodolphini.*
Abſolutione à iuramento. *Antonij Cornei. Io. Camilli.*
Acceptilationibus. *Sebaſtiani Medices, tom.6 part.2. fol.*400
Accreſcendi iure. *Franciſci Duareni, t.*8 *p.*1.*fol.*428. *Emmanuelis Gomez Cardoſi. Ioan. Sueuij.*
Accuſationibus, & inquiſitionibus. *Bonincontri Bononienſis, t.*11.*p.*1.*f.*5
Accuſationibus publicorum iudiciorum. *Placentini, t.*11 *p.*1.*f.*2
Acquirenda, vel repudianda hæreditate. *Io. Dilect. Durantis, t.*8.*p.*1.*f.*141
Acquirenda, conſeruanda, & amittenda poſſeſſione. *Sebaſtiani Medices.*
Acies diſputationum politicarum. *Reinhardi Konig.*
Actibus iudicialibus iuratis. *Ioan. Gutierez, t.*2.*p.*1.*f.*383
Actuarium practicæ Ciuilis. *Ioan. Baptiſta Caballini.*
Actis Concilij approbandis per Papam. *Iacobi Nauclanti.*
Actionibus. *Antonij Olibani. Arnoldi ab Herſolte. Reinhardi Bachouij.*
Actione, & eius natura. *Baptiſta de S Blaſio, t.*3.*p.*2.*f.*43
Actionibus, & exceptionibus, quæ ad praxim Curiarum, maximè in Francia vigentem faciunt. *Incerti.*
Actionibus ædilitiis. *Gaſparis Caballini, tom.*6.*p.*1.*f.*97
Actionibus perſonalibus. *Placentini, t.*3.*p.*2.*f.*39
Actionum ceſſione, & Iuris fienda. *Ioan. de Graſſis, t.*3.*p.*2.*f.*72
Actionum ceſſione. *Ioannis à Sande.*
Actionum varietate. *Placentini, t.*3 *p.*2.*f.*35
Adhoæ iure, Releuij, atque ſubſidij. *Iacobi de Aiello, t.*12.*f.*169
Adiectio. *Bennenuti Straccha, t.*5 *p.*1.*f* 383
Adipiſcenda poſſeſſione iuxta l. fin. Cod. de Edicto Diui Adriani tollendo. *Achillis Perſonalis, t.*3.*p.*2.*f.*246
Aditione cum inuentario. *Baldi de Peruſio, t.*8.*p.*2.*f.*323
Adoratione pedum. *Ioan. Stephani, t.*13.*p.*2.*f.*50
Aduocati officio. *Lancelloti Politi, t.*3.*p.*1.*f.*362
Aduocato, & Cauſidico Chriſtiano. *Ioan. Petri Ala.*
Aduocatiis feudalibus. *Eraſmi à Chokier.*
Aduocatia armata, ſiue clientulari patronorum, iure, & poteſtate, clientúmque officio. *Martin. Mageri.*
Aduerſariorum ſubſeciuorum. *Petri Pithai.*
Adulteriis. *Flaminei de Rubeis.*
Ædilitiis actionibus. *Gaſparis Caballini, t.*6. *p.*1. *f.*97
Æquitate, lege, & iure diſputationis. *Alberti Bologneti, t.*1.*f.*289
Æquitate, & rigore. *Hortenſij Caualcani.*
Æquiuocis, & analogis. *Alexandri Raudenſis.*
Æſtimo, & collectis. *Nicolai Feſtaſij, t.*12.*f.*173
Affinitate, vide *Conſanguinitate.*
Agron, ſeu practica iudicialium. *Bartholom. Brunatij.*
Agoniſticon, ſeu de Athletica. *Petri Fabri.*
Agnoſcendis aſſertionibus Catholicis & hæreticis. *Arnaldi Albertini, t.*11.*p.*2.*f.*52
Alcauala, ſeu de decima venditionis, & permutationis. *Ignatij Laſarte.*
Alienæ rei diſtractione. *Adriani Pulnai, t.*6.*p.*2.*f.*333
Alienatione prohibita. *Roberti Maranta.*
Non Alienandis rebus Eccleſiæ. *Guillelmi Redoani, t.*15 *p.*2.*f.*393
Alienatione rerum Eccleſiæ. *Martini Nauarri. Petri Rebuffi.*
De rebus Eccleſiæ non ritè Alienatis recuperandis, & in integrum reſtituendis. *Alphonſ. Villagut.*
Alienatione iudicij mutandi cauſa facta. *Adriani Pulnai, t.*3.*p.*1.*f.*375

Alie

Index Legalis Auctorum,

Alſenandis rebus fideicommiſſo ſubiectis. *Paſqualis Sauly.*
Alimentis. *Ioan. Baptiſta Pontani, tom.8.p.1.f.445. Ioannis à Lignano,t.12.f.227.Ioannis Petri Surdi, Bartoli de Saxoferrato. Martini Coleri.*
Alluuionum iure vniuerſo. *Baptiſta Aymonis.*
Alluuionibus. *Cornely Benincaſij.*
Alluuionibus, ſeu practica numerorum, menſurarum, & alluuionis. *Antony Maria Vicecomitis.*
Alphabetum. *Petri de Rauenna.*
Ambiguitates iuris. *Iacobi Renardi.*
Amortizatione deciſionis. *Ægidy Magiſtri, t.13. p.2.f.433*
Amortizatione bonorum. *Petri Pecky, tom.11.p.1. fol.316*
Amortizationibus, ſiue remiſſiones iuria Regis Galliæ in bona Regni. *Ægidy Magiſtri Equitis, t.13.p.2.f.434*
Analogis & æquiuocis. *Alexandri Raudenſis.*
Anchora titulorum vtriuſque iuris. *Iacobi Gerardi.*
An, & quando filij poſiti in conditione cenſeantur vocati. *Ioſephi de Ruſticis.*
Annales caſus. *Quintiliani Mandoſij.t.12.f.208*
Analyſis methodica iuris Pontificij *Dan. Venatorij.*
Annatarum materia. *Antony Maſſa Galleſij.*
Annatarum inſtitutione,& earum definitione. *Thoma Campegij, t.15.p.2.f.537*
Iure exigendi medios fructus, quos Annatas vocant. *Ferdinandi Cordubenſis.*
Annua præſtatione. *Iacobi Veneti,t.6.p.2.f.245*
Annuis,& menſtruis redditibus. *Gaſparis Roderici.*
Anniuerſariis,& Capellanis. *Ildephonſ. Perez de Lara.*
Antichreſi. *Henrici Canſij.*
Antichriſto. *Thoma à Malauenda.*
Antiquitate temporum. *Aymonis Crauetta, tom.12. fol.121*
Antiquæ formulæ. *Incerti.*
Antinomia iuris. *Ioan. Baptiſta à Villalobos.*
Antinomia iuris feudalis *Huberti Giphany.*
Apea vrbanæ. *Leonis Alaty.*
Aphoriſmi Iuriſprudentiæ. *Ioan. Brechai.*
Aphoriſmi Inquiſitorum. *Anton. de Souſa.*
contra Apoſtatas quomodo procedatur. *Authoris Innominati, tom.11.f.408*
Apophthegmata, ſiue ſingularia. *Marci Mantua.*
Apoſtolicæ Cancellariæ taxæ. *t.15.p.1.f.368*
Apologeticon ſtatuti vrbis. *Balthaſaris Torini.*
Apologia de iuribus principalibus. *Ioan. de Roa.*
Apologia boni publici, vide in verbo *Cautionibus Cornelij Beniacaſij.*
Apologia pro lege diuina prohibente Clericis mercaturam. *Franciſci Dominici Granelutij.*
Apoſtaſia à Religione. *Antonij Santarelli.*
Apoſtolicis mandatis. *Leobini Dallerij, tom.15. p.1. f.220*
Apoſtolicis reſcriptis. *Ioannis de Graſſis, tom.3. p.2. f.31*
Apparatus notularum. *Petri de Vnzola.*
Appellationib. *Benincontri, t.5.f.45. Federici Schenk, t.5.f.55. Ioan. Ferrarij, t.5.f.62. Sigiſmundi Scaccia. Petri Gregory Brederodij. Petri Gregorij Tholoſani. Iulij Caſaris Ruginelli.*
Appellationibus temporũ diuerſis. *Alberici Gentilis.*
Appellationibus Eccleſiæ Africanæ ad Romanam Sedem. *Marci Antonij Capella.*
Prouocatione à Pontifice ad Concilium. *Boëtij Eponis.*
Appellatione à Vicario ad Epiſcopum. *Ioannis Narbona.*
Appellatiua verborum. *Ioan. Petri Molignati, Auguſt. Barboſa.*
Appetitione Epiſcopatus. *Hieronymi Regij.*
Aquiliæ legis ſecundo capite, & ſubſtitutionibus, *Claudij Ghiſlerij.*
Arbitris. *Lanfranci de Oriano, t.3 p.1.f.206*
Arbitris,& arbitrantibus. *Baptiſta de S. Blaſio, tom.3. p.1.f.296. Petri Iacobi à Montepeſſulano, t.3.p.1. f.308*
Arbitris,& compromiſſis. *Ioan. Baptiſta Peruſini, t.3. p.1.f.224*
Arbitrariis Iudicum. *Iacobi Monachij.*
Arbor conſanguinitatis. *Prosdocimi de Comitibus, t.3. p.1.f.224*
Arbor Iuriſdictionum. *Ioannis de Graſſis, t.9.f.540. Guillelmi Lunerani, t.3.p.1.f.18*
Argumentorum loci. *Nicolai Euerardi.*
Argumenta iuris. *Gonçalus Mendoz. de Cabedo.*
Argumentandi modus. v. *Logica iuridica.*
Ariſtocratia Chriſtianæ Ciuitatis. *Ioannis Quintini, t.16.f.91*
Armonia titulorum vtriuſque Iuris. *Theodori Straitmanai.*
Arreſtatione, ſeu iure ſiſtendi,& manuum iniectione. *Petri Pecky, t.3.p.2.f.155*
Arreſtis,ſeu manuum Iniectionibus. *Andrea Gaill.*
Arte Iuris. v. *Iuris arte.*
Arte cudendi monetam. v. *Moneta.*
Arte Notariatus. *Incerti.*
Arte Notariatus, ſeu de ſyntaxi, & fide inſtrumentorum. *Nicolai Homemij.*
Arte legal para eſtudiar la Iuriſprudencia. *Franciſci Bermudez.*
Arte teſtandi,&c. *Ioannis Dilecti Durantis, t.8. p.1. f.109*
Aſiatico iuſto Imperio. *Seraphini de Freitas.*
Aſſeſſore,ſeu Conſiliario generali. *Antonij Vvinteri.*
Aſſecurationibus. *Beneuenti Straccha, t.6.p.1 f.357*
Aſſecurationibus,& ſponſionibus mercatorum. *Petri Santerna, t.6.p.1.f.348*
Aſſertionibus Catholicis, & hæreticis agnoſcendis. *Arnaldi Albertini, t.11.p.2.f.52*
Attentatis appellatione pendente. *Franciſci Herculani, tom.5.fol.254. Hieronymi Manfredi, tom.5. f.226*
Attentatis, & innouatis. *Roberti Lancelloti, tom.5. f.286*
Auctoritate Conciliorum ſacrorum. v. *Concilij Thoma Campegy, t.13.p.1.f.398. Nicolai Archiepiſcop. Iadrenſis.*
Auctoritate, & præeminentia magni Concilij, & Parlamentorum ipſorum. *Ioannis Montague, t.16. f.263*
Auctoritate Conſilij, & Parlamentorum Galliæ. *Nicolai Boëry.*
Auctoritate Gloſſarum. *Antonij Corſetti, tom. 18. f.186*
Auctoritate Prudentum. *Iacobi Renardi.*
Auctoritate Legati à latere. *Nicolai Boërij, tom.13. p.2.fol.142. Petri Andrea Gambari, tom.13. p.2. f.150*
Auctoritate Pontificis. *Franciſc. Varga, t.13.p.1.f.113.* v. *Poteſtate.*
Auctoritate Pontificis contra Lutherum. *Chriſtophori Marcelli.*
Auctoritate Papæ, & Concilij, v. *Concilij Iacobi Nauclanti.*
Auctoritate Romanæ Sedis. *Lalij Iordani, t.2.p.2. fol.2*
Auctoritate iuſta Reip. Chriſtianæ in Reges impios & hæreticos. *Guillelmi Roſſai.*
Auctoritate Eccleſiæ. *Iacob. Almani. B. Io. à Capiſtrano. Vincenty Ciagauld.*

Aucto

Materias ex profeſſo tractantium.

Auctoritate, & loco Romani Pontificis in Eccleſia, & Conciliis. *Staniſlai Hoſij.*

Aucupio, venatione, & piſcatione. *Sebaſtiani Medices, t.12.f.396*

Augmento, & diminutione monetarum. *Alberti Bruni, t.12.f.207*

Collegij Papienſis conſ.t.12.f.218.v. *Moneta.*

Augmento monetæ. *Gaſparis Antonij Theſauri.*

Augmento, rebuſque additis. *Alberti Bruni, t.17. fol.347*

Augmento, & decremento auri, & argenti. *Ioannis Bodini.*

Auxilio, ſeu brachio implorando per iudicem Eccleſiaſticum, vel è contra. *Martini de Fano, t.11. p.2.f.409*

Auxiliis exhibendis, ſeu de inuocatione vtriuſque brachij. *Michaelis Agia.*

Axiomata iuris vſufrequentiora. *Auguſtini Barboſa.*

B

BAnnitis. *Iacobi de Arena, t.11.p.1.f.355. Nelli à S. Geminiano, t.11.p.1.f.357*

Pro Barbis Sacerdotum defenſio. *Pierij Valeriani.*

Baronum iure, officio, & poteſtate. *Ioannis Franciſci Capiblanci.*

Baſſanellus, ſeu Dialogi 200. iuris. *Marci Mantua.*

Bello. *Ioannis à Lignano, t.16.f.371. Martini Garrati, t.16.f.324. Henrici Boceri.*

Bello, & eius prærogatiuis. *Petri Rebuffi.*

Bello, & bellatoribus. *Ioannis Lupi, t.16.f.320*

Bello exulum. *Ioannis de Grandis.*

Bello, & eius iuſtitia. *Franciſci Arias, t.16.f.325.v. Re militari.*

Bellum Legale. *Alphonſi Vinaldi.*

Benedictorum lib. quatuor. *Marci à Lyclama.*

Benedictionibus. *Floriani Canalis.*

Beneficiis. *Ioannis de Selua, t.15.p.1.f.2. Ioannis Corraſij, t.15.p.2.f.287. Nicolai Garzia, Ioannis Lacqueſtot, Ioannis Nicolai Gimontai, Lalij Zecchy, Petri Gregorij Tholoſani, Gabrielis Vaſquez, Melchioris Lotterij.*

Beneficiis, & ad ea pertinentibus. *Franciſci Duareni, t.15.p.1.f.2*

Beneficiis, eorumque acquiſitione, & amiſſione. *Chriſtophori Ruffianacci, t.15.p.2.f.245*

Beneficiorum commendis. *Thoma Campegij, t.15. p.1.f.536*

Beneficiorum congrua portione. *Petri Rebuffi, t.15. p.2.f.240*

Beneficiorum incompatibilitate. *Alphonſi Hoieda, t.15.p.1.f.112*

Regalibus, vel iure Principis in beneficiis Eccleſiaſticis. *Boetij Eponis.*

Beneficiorum permutatione. *Ægidij Bellamera, t.15. p.1.f.190. Federici de Senis cum Lapi annot. t.15. p.1.f.187. Petri Andrea Gambari, tom.15.p.1. f.208. Petri de Vbaldis, t.15.p.1.fol.183. Ioannis à Cockier.*

Permutationis Beneficialis, & triangularis Saturnino iure. *Boetij Eponis.*

Pluralitatis Beneficiorum deteſtatio. *Nicolai Archiepiſcopi Iadrenſis.*

Beneficiorum pluralitate. *Ioannis à Lignano, t.15. p.1.f.110. Dominici Soto. Thoma Campegij, t.15. p.2.f.532. Thoma de Vio Caietani.*

Beneficiorum reſeruationibus. *Gaſparis de Peruſio, t.15.p.1.f.244. Thoma Campegij, t.15.part.2. fol.535*

Bibliotheca materiarum. *Ioannis Molani.*

Bigamia. *Ioannis Montaigne, t.9.f.122*

Birretto rubeo Cardinalibus dando reſponſa. *Antonij Scapij.*

Blaſphemia, ſeu Canonicæ, & practicæ quæſtiones de blaſphemia. *Petri Ant. Lazarij.*

Blaſphemia. *Antonij Sanctarelli.*

Bonæ fidei iudiciis. *Antonij Maſſa Galleſij, tom.3. p.1.f.101*

Boni publici apologia, vide in verbo, *Cautionibus, Cornelij Benincaſij.*

Bonis lucratis conſtante matrimonio. *Didaci à Segura, Didaci Perez, Roderici Suarez, Ioannis Friderici Solis.*

Bonis maternis. *Scipionis Gentilis.*

Bonorum amortizatione. *Petri Peckij, tom.1. p.1. fol.216*

Bonorum ceſſione. *Matthæi Bruni, t.3.p.1.f.129*

Bonorũ excuſſionibus. *Iacobi de Arena, t.3.p.2.f.141*

Bono ſummo. *Conſtantij, t.3.p.2.f.2*

Brachio, ſeu auxilio implorando per Iudicem Eccleſiaſticum, vel è contra. *Martini de Fano, t.11. p.2.f.409*

Brachio ſæculari, & Eccleſiaſtico implorando. *Ludouici Rodolphini.*

Brachio Regio *Hortenſij Caualcani.*

Brachio ſæculari Eccleſiæ præſtãdo. *Franciſci Molini.*

Brachilogos totius iuris Ciuilis. *Incerti Authoris.*

Brauiis. *Antonij Corſetti, t.12.f.324*

Breuibus. *Ludouici Gomez.*

Brocardis. *D. Damaſi, t.18.f.506*

C

CAballo, ſeu equo. *Hippolyti Bonacoſſa, t.6.p.1. fol.108*

Cœlibatu Sacerdotum non abrogando. *Marquardi de Suſannis.*

Cæremoniis Eccleſiæ, & officio Epiſcopi. *Guibertini de Tornaco.*

Cambiis. *Fabiani Genuenſis, t.6.p.1.f.410. Seraphini Razzij, Ioannis de Salas, Thoma de Vio Caietani, t.6.p.1.f.405. Sigiſmundi Scaccia, Ioannis Baptiſta Corradi, Marci Antonij Ferarduttij, Ioannis Baptiſta Cauatij, Romualdi Coli.*

Dialogo nel quale ſi ragiona de cambij, & altri contratti de merci. *Incerti.*

Continuatione de cambij di. *Fernardo Giuſtiniano.*

Cambiis, marcharumque differentia pro Lugduno. *Hieronymi de Luca, t.6 p.1.f.408*

Cameralis obligationis formula. *Antonij Maſſa Galleſij, t.6.p.2.f.349*

Cancellariæ Apoſtolicæ taxæ. t.15.p.1.f.268

Canone Pœnitentiali. *Ioannis à Capiſtrano, t.14. f.398. Antonij Auguſtini.*

Canonica Epiſcopali, & Parochiali. *Petri de Vbaldis, t.15.p.2.f.198*

Canonica portione, & de quarta. *Lapi de Caſtellione, t.15.p.2.f.193*

Canonicis horis, v. *Horis.*

Canonicæ quæſtiones. *Ioannis Guttierrez.*

Canonicæ quæſtiones, ſeu de monitoriis ad effectum reuelandi. *Petri Antonij Lazarij.*

Canonicis, & Dignitatibus. *Auguſtini Barboſa.*

Canonizatione Sanctorum. *Troili Maluetij, t.14. f.97. Angeli Roccha, Iacobi Caſtellani manuſcripti, Felicis Contelorij.*

Capella Regia. *Vincentij Tarturetti.*

Capellaniis, & Anniuerſariis. *Ildeph. Perez de Lara.*

Capitulatione Cæſarea, ſeu lege Regia Germanorum. *Benedicti Carpzonij.*

Index Legalis Auctorum,

Capitulis matrimonialibus. *Ioannis Petri Fontanella.*
Capituli officio, & poteſtate Sede vacante. *Ioannis Franciſci de Panninis, t.13.p.2.f.467*
Capiatutia voluntate. *Roderici Suarez.*
Carceratorum relaxatione. *Pauli Grillandi Caſtellionei, t.1.p.1.f.347*
Carceribus. *Baldi de Peruſio, t.11.p.1.f.200*
Cardinalatu. *Hieronymi Albani, t.13.p.2.f.105*
Cardinalibus. *Hieronymi Manfredi, tom. 13. p. 1. f.86. Martini Garrati, t.14. p.1. f.59*
Cardinalibus Legatis à latere. *Andrea Barbatia, t.13.p.2.f.131*
Cardinalium origine, dignitate, ac poteſtate. *Gondiſalui Villadiego, t.13. p.2.f.57*
Cardinalis dignitate, & officio. *Flaminij Plati.*
Cardinalium præſtantia. *Andrea Barbatia, t.13.p.2. fol.63*
Cardinalium Sacroſancto Collegio. *Hieronymi Manfredi, t.13. p.1. f.96*
Bitetto rubeo dando Cardinalibus Regularibus reſponſa collecta per *Antonium Scappum.*
Caſibus fortuitis. *Sebaſtiani Medices, t7.f.195*
Caſibus reſeruatis. *Bartholomai Gypſij, Franciſci Longi à Coriolano, Petri Belloeby, Luca Horoni, Lalij Zecchij, Horatij Gimbarupta.*
Caſus in quibus iudex ſæcularis poteſt manus in perſonas Clericorum, ſeu mero excõmunicationis imponere. *Bernardi Laurentij, t.11. p.1.f.320.*
Declaratio decreti caſuum reſeruatorum. *Emmanuelis Rodriguez.*
Caſtellanis, & Caſtris. *Martini Garrati, t.16. f.278*
Caſtellanis, & eorundem officio. *Petri Rebuffi.*
Catalogus legum antiquarum. *Ioannis Vdalrici Zaſij, t.1.f.252*
Catalogus gloriæ mundi. *Bartholomai Caſſanei.*
Catholica fide. *Franciſci Epiſcopi Squillacenſis, t.14. fol 2*
Catholicis, & hæreticis aſſertionibus agnoſcendis. *Arnaldi Albertinis, t.11. p.2 f.52*
Catholicis inſtitutionibus. *Iacobi Simancha, tom.11. p.2.f.110*
Cauſis maioribus ad Papam deferẽdis. *Lalij Iordani.*
Cauſis ad Papam, & Concilium deferendis. *Franciſci Cordubenſis.*
Cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis, & inter perſonas Eccleſiaſticas. *Hieronymi Cuallos.*
Cauſis, in quibus emphyteuta iure ſuo priuatur. *Aurelij Corbuli.*
Cautione de non offendendo. *Franciſci Herculani.*
Cautione de non offendendo, & treuga, & pace. *Sebaſtiani Guzzini.*
De non conſtituẽdo conſanguineos eorũ pro bannitis de non offendẽdo cauere. *Cornelij Benincaſij.*
Cautelæ. *Incerti Authoris, Hippolyti Bonacoſſa, Laurentij Tennini, Bartholomai Capolla, Thoma Ferrarij.*
Cauſis corruptorum iudiciorum, & remediis. *Drodori Tuldeni.*
Cenſibus. *Benedicti Bonij, t. 6. p. 2. f. 162. Nicolai Intriglioli, Seraphini Rahhij, Feliciani Solis, Ludouici Cencij, Gaſparis Antonij Theſauri, Virgilij Boccacij, Roderici Valaſquez de Auendagno, Ioannis Baptiſta Madij, Henrici Caniſ. Ioannis de Salas, Petri de Gregorio, & addentes ad ipſum, Romualdi Cols,* & nouiſſime *Duardi.*
Cenſuum iure, ſeu annuorum redditũum. *Friderici Martini.*
Cenſuariis contractibus. *Petri Follerij, t.6.p.2.f.110*
Cenſurarum contra Venetos latarum iuſtitia, & validitate. *Ioannis Franciſci Fagnani, Ioannis Baptiſta Valenzuela, Ioannis Philippi Mainardi.*
Cenſuris. *Martini Bonacina, Ægidij de Coninck, Gaſparis Hurtado.*
Cenſuris enchiridion. *Feliciani Epiſcopi Scalenſis.*
Cenſuris in genere. *Raphaelis Raſtelly.*
Cenſura Eccleſiaſtica. *Ioannis à Lignano, t.14.f.307. Bartholomai Vgolini.*
Cenſuris Romano Pontifici reſeruatis. *Bartholomai Vgolini.*
Cenſurarum Pauli V. Validitate, & Iuſtitia. *Bartholomai Vgolini.*
Centuriæ cauſarum. *Franciſci de Claperiis.*
Certamine ſingulari. *Andrea Alciati, t.12.f.293*
Ceſſante cauſa ceſſat effectus. *Andrea Tiraquelli.*
Ceſſione actionum. *Iacobi de Arena, tom. 13. p. 2. f.74. Ioannis à Sande.*
Ceſſione bonorum. *Matthai Bruni, t. 3. p. 2.f 379*
Ceſſione iuris, & actionum fienda. *Ioannis de Graſſis, t.3.p.2.f.72*
Ceſſionibus. *Authoris innominati.*
Ceſſo debitore. *Sfortiæ Oddi.*
Charitatiuo ſubſidio. *Bartholomai Bellencini, t.15. p.2.f.147. Remigij de Gonny, t.15.p.2.f.169*
Citationibus. *Lanfranci ab Oriano, t.3.p.2.f.58*
Citatione reali. *Peregrini Ianninij.*
Ciuilium magiſtratuum ſchedulare, v. *Magiſtratus ciuiles.*
Ciuili facultate. *Adoardi Gualandri.*
Ciuitatis Chriſtianæ Ariſtocratia. *Ioannis Quintini, t.16 f.91*
Clauium portarum ciuitatis cuſtodia. *Nicolai Boerij, t.16.f.281*
Clauſulis. *Celſi Vgonis, t.18. f.490. Vitalis de Cambanis, Auguſtini Barboſa, Marta.* Sed verè eſt plurium Aduocatorum Romanæ Curiæ, & eſt inſertus Ioan. Baptiſta Coſta.
Clauſularum radix. *Georgij Barſchamp.*
Clauſula codicillari. *Fabij Turretti.*
Clauſulis inſtrumentorum. *Bartholomai Bertazzoli, Saluſtij Tiberij, Incerti Authoris cum practica notariorum.*
Clauſulis conuentionalibus. *Ioannis Baptiſta Coſta.*
Clauſula Monialium. *Martini Bonacina.*
Clericatus effectibus. *Caroli de Graſſis.*
Clericali diſpoſitione. *Ioan. Maria Belletti.*
Clericorum Regularium, & ſæcularium ſucceſſione ab inteſtato, *Nicolai de Vbaldo, t.8. p.1.f.351*
Clericorum inſtituto. *Ioan. Belomeque.*
Clericorum & Sacerdotum excellentiis floſculus. *Dionyſij Pauli Lopis.*
Clericorum præſtantia. *Antonij Prati.*
Clericorum vita, & honeſtate. *Sebaſtiani Facinſa.*
Clypeus paſtoralis. *Antonij de Pratis, t.13.p.2.f.262*
Clientulari patronorum iure, & poteſtate, clientumque officio, ſiue aduocatia armata. *Martini Mageri.*
Coadiutore Epiſcoporum. *Thoma Campegij, t. 15. p.2.f.539*
Codex de Moſaïco, & veteri iure enucleando. *Nicolai Mongeorgij.*
Codex legum antiquarum. *Incerti.*
Codex canonum Eccleſiæ Africanæ. Codex canonum Eccleſiæ vniuerſæ. *Chriſtophori Iuſtelli.*
Codicillis. *Rolandini Paſſagerij, t.8.p.1.f.198. Ioannis Gail.*
Codicillorum iure. *Nicolai Reuſneri.*
Cœlibatu, & coniugio Sacerdotum. *Franciſci Agricola.*
Cœlibatu. *Gregorij de Valentia, Roberti Arboricenſis.*

Cogni

Materias ex profeſſo tractantium.

Cognitione librorum iuris Canonici. *Bartholomei Capolla, t.1.f.181*

Cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis, & inter Eccleſiaſticas perſonas. *Hieronymi Ceuallos.*

Coïtus illiciti pœnis. *Pauli Grillandi, tom. 11. p. 2. fol.298*

Collatione bonorum. *Stephani Forcatuli.*

Collationibus. *Ioannis Sporta, t.8.p.1.f.461.Vitalis Nemauſenſis, t.8.p.1.f.456*

Collatio veterũ numiſmatum. *Didaci Couarruuiæ.*

Collectanea, ſeu reportata. *Bernardini Alphani.*

Collectanea ad Ius Canonicum. *Petri Cenedi, Auguſtini Barboſa.*

Collectanea, ſeu remiſſiones iuris Ciuilis. *Raphaelis Scilerij, Auguſtini Barboſa.*

Collectis. *Pauli de Vbaldis, t.12. f.96. duo Conſilia einſdem in eadem materia, t.12.f.99. Chriſtophori VVintzleri.*

Collectis, ſeu muneribus patrimonialibus. *Ægidij Thomaſij, t.11.f.110.*

Collectis, & æſtimo, v. *Æſtimatio.*

Collectio Cardinalium, v. *Cardinalibus.*

Collectio, & compilatio priuilegiorum Mendicantium. *Emmannelis Roderici, Incerti.*

Collectio veterum Legum 12. tabularum. *Antonij Contij.*

Collegium politicum. *Chriſtiani Lubentali.*

Collegium iuridicopoliticum. *Ioannis Henſleri.*

Commendatione Eccleſiarum. *Franciſci Torrentis.*

Commendis beneficiorum. *Thoma Campegij, t.15. p.2.f.536*

Commentaria in rubricas Miſſalis, & Breuiarij. *Bartholomei Gauanti.*

Communitatum, ſiue ciuitatum Legatis Papæ, Regum, & Principum. *Petri Rebuffi.*

Commiſſionibus vtriuſque Signaturæ. *Ioan. Baptiſta Marcheſani, Quintiliani Mandoſij.*

Commiſſionibus, & commiſſariis. *Rutgeri Rulant.*

Communes concluſiones, &c. *Ioſephi Ludouici.*

Communes opiniones contra communes. *Hieronymi Ceuallos.*

Communes opiniones. *Franciſci Turzani. Iodoci Dambonderij, Laurentij Kirchouij, Michaelis Craſſi, Maceagnani de Azzeguidis, Antonij Maria Corraſij, t.2. f.222. Franciſci Viuij. Baptiſta Villalobos, Matthai Iuriſconſulti, Iulij Clari, Ioannis Fichardi, Ioannis Belloni, Emmannelis Soarez.*

Communes concluſiones. *Nicolai Caluoli, Pauli Granutij.*

Comœdiis, & bacchanalibus. *Fructuoſi Biſbè in lingua Hiſpanica.*

Commerciis illicitis, v. *Vſuris.*

Commerciis, & cambiis. *Sigiſmundi Scaccia.*

Commiſſariis. *Iacobi de Arena, t. 8. p. 1. fol. 194. Rutgeri Rulant.*

Communes criminales opiniones vſu receptæ. *Hippolyti Bonacoſſa.*

Commutationibus vltimarum voluntatum. *Ioannis Petri Moneta.*

Compenſationibus. *Sebaſtiani Medices, t. 6. p. 1. f.258. Tindari, t.6. p.2.f.250*

Competentia fori, vide in verbo *Iudiciis.*

Comprehenſorium feudale. *Ioannis Raynaudi.*

Compromiſſis, & arbitris, v. *Arbitris, Camilli Borrelli.*

Compromiſſis inter coniunctos, & de exceptionibus. *Marci Antonij Blanci, t.13. p.1.f.138*

Compromiſſi oppoſitione, & eius forma. *Iacobi Butrigarij, t.2.p.1.f.106*

Compulſoriis literis. *Guidonis Papa, tom. 3. part. 2. fol.70*

Computationibus, & ratiociniis adminiſtratorum. *Franciſci Mugnoz de Eſcobar.*

Conceſſione feudi. *Petri de Gregorio Meſſanenſis.*

Concilio. *Dominici Iacobatij. tom.13. part.1. f.190. Reginaldi Poli, Marcel. Mantua, t.13. p.1.f.182. Nicolai Heremitanni.*

Concilij, & Papæ auctoritate. v. *Auctoritate, Iacobi Nauclanti. B. Ioan. à Capiſtrano, Nicolai Archiepiſcopi Iadrenſis.*

Concilij, & Papæ poteſtate. *Ioannis Franciſci Poggij, Ioannis Hieronymi Albani.*

Concilij actis approbandis per Papam. *Iacobi Nauclanti.*

Concilio œcumenico. *Clementis Moriliani Card. de Aracali.*

Concilij generalis celebrandi modo. *Guillelmi Durandi, t.13.p.1.f.154*

Concilij celebrandi ordine. *S. Iſidori.*

Concilio Prouinciali. *Stephani Quaranta.*

Concilij Baſileæ tranſlatione. *Cataldini de Boncompagnis, t.13. p.1.f.15*

Concilio, & poteſtate Eccleſiaſtica, & prima Orbis Sede. *Cypriani Beneti.*

Conciliorum authoritate. *Thoma Campegij, t. 13. p.1. f.398*

Concilij, & parlamenti præeminentia. *Ioannis Montaigne, t.16 f.272*

Concilij, & parlamentorum Galliæ authoritate. *Nicolai Boerij.*

Concordia, & titulorum recapitulatio. *Gregorij Primaticij.*

Concubinariis publicis. *Bermundi Chaueronij, t.11. p.1.f.145*

Conditione furtiua. *Antonij Mercatoris.*

Conditionalibus, & modis impoſſibilibus. *Pauli Duran. nunc Rota Auditoris.*

Conditionibus, & demonſtrationibus. *Leandri Galganetti.*

Conditionibus. *Philiberti Bruſellij.*

Confeſſionibus. *Lanfranci ab Oriano, t.4.f.47*

Confeſſionibus. *Vincentij Mancini.*

Confeſſariis ſollicitantibus. *Roderici à Cunha.*

Confeſſariorum iuridica poteſtate. *Claudij Soleri.*

Confœderatione, & pace, & conuentionibus Principum. *Ioannis Lupi, t.16.f.303. Martini Garati, t.16.f.302.*

Confœderationibus, & eorum priuilegiis. *Petri Rebuffi.*

Coniecturæ Iuris Ciuilis. *Antonij Fabri.*

Confiſcatione bonorum. *Sebaſtiani Guazzini, Petri Rebuffi.*

Coniecturis vltimarum voluntatum. *Franciſci Mantica.*

Coniunctionibus. *Antonij Fumai, t.18.f.278*

Coniugio, & cœlibatu Sacerdotum. *Franciſci Agricola.*

Concordia gloſſarum. *Chriſtophori Nicelli, tom. 18. fol. 187*

Confidentia beneficiali. *Flaminij Pariſij.*

Congrua portione. *Petri Rebuffi.*

Coniugio cum relicta fratris. *Thoma de Vio Caietani.*
Inter Coniunctos compromiſſis. *Marci Antonij Blanci, t.3. p.1.f.138*

Connubiorum iure. *Barnaba Briſonij, t.9.f.103*

Connubiali conſenſu, v. *Conſenſu.*

Conſanguinitate, & affinitate. *Gregorij Rhamuſij, t.6. f.178. Hieronymi Mangiaria, t. 9. f.158. Ioannis Andrea, t.9.f.136*

Declaratio poteſtatis Eccleſiæ ſuper gradus conſanguinitatis, & affinitatis Diuina lege prohibitos. *Spina.*
Concluſiones communes. *Ioſephi Ludouici.*
Concluſiones ciuiles de ſucceſſione conuentionali & anomali, ſeu de ſucceſſione in genere prohibita. *Incerti.*
Concluſiones reſpondentes ad obſeruationes Andreæ Gail. *Bernardini Grauai.*
Conclnſiones contrnuerſæ. *Theodori Pratai.*
Concluſiones de contractibus, indiciis, vltimis voluntatibus, criminalibus commonibus. *Ioannis Donati à Fina.*
Concluſiones. *Ioan. Ludouici Benderi.*
Concluſiones practicæ. *Card. Dominici Tuſchi.*
Concluſiones practicabiles. *Matthia Berlichy.*
Concluſiones ſtatutariæ. *Alderani Maſcardi.*
Concluſiones. *Antony Gabrielis.*
Concluſiones in materia delictorum *Roderici Suarez. Ioannis Cintholtz, t. 9. f. 145. Proſdocimi de Comitibus, t. 9. f. 140. Stephani Coſta. t. 9. f. 132*
Concordata Galliæ cum commentariis. *Petri Rebuf.*
Concordata Germaniæ cum notis. *Henrici Caniſij, Georgij Branden.*
Conſcientiæ foro, & contentioſo. *Hieronymi de Zannettinis, t. 3. p. 1. f. 405*
Conſcientiæ ſpeculum. *S. Ioan. à Capiſtrano, t. 1. fol. 323*
Conſenſu connubiali. *Didaci de Madrano.*
Conſenſu præſtando in contractibus mulierum. *Ioannis Campegy.*
Conſecratione Epiſcopi. *Staniſlai Socolouij.*
Conſeruatoribus Iudicibus. *Ioan. Petri Moneta.*
Conſiliariis Principum. *Martini Garati, t. 16. f. 212. Petri Rebuffi.*
Conſiliariis generalibus, ſiue aſſeſſoribus. *Antonij VVinteri.*
Conſiliis habendis ſecundùm Bartolum, *tom. 3. p. 1. fol. 330.*
Conſiliis Prouincialibus. *Michaëlis Thomaſij.*
Conſiſtorij conſultationibus. *Gaſparis Paleotti.*
Conſilio ſapientis in forenſibus cauſis adhibendo. *Pacis Scala, t. 3. p. 1. f. 321*
Conſortibus eiuſdem rei. *Hieronymi Portoles.*
Conſtantinus, ſeu de legibus Conſtantini Imperatoris. *Franciſci Balduini.*
Conſtituto. *Baldi de Vbaldis, t. 6. p. 1. f. 18. Andrea Tiraquelli.*
Conſtitutionibus. *Alberti Bruni, Cornelij Benincaſij.*
Conſuetudine. *Petri Rauennatenſis, t. 2. fol. 381. Rocchi Curtij, Alberti Bruni.*
Conſuetudine, & vſu. *Petri Salazar.*
Conſuetudine & iure. *Antonij Piagij.*
Conſuetudinis, & iuris ſcripti proceſſu. *Petri Terminai.*
Contentioſo foro conſcientiæ. *Hieronymi de Zannettinis, t. 3. p. 1. f. 405*
Conteſtationis litis effectibus. *Petri Rebuffi.*
Continuo tempore, & vtili. *Marci Antonij Bardi, t. 5. f. 210*
Continuatio de cambij, v. *Cambij.*
Contractibus in genere, & de emptione, & venditione. *Fabiani de Monte, t. 9. p. 1. f. 36. Conradi Summenhart. Nicolai Muzzij, Martini Bonacina, Henrici Boceri, Ioan Stephani Lamberthengi, Rodulphi Schraderi, Pauli Comitoli, Ludouici Lopez, Antonij Gomez, Ioannis Medina, Michaëlis de Palatia.*
Contractibus mercatorũ. *Ioannis Nider, t. 6. p. 2. f. 279*
Contractuum formularium. *Incerti.*
Contractibus cenſuariis. *Petri Follerij, tom. 6. p. 1. fol. 119*
Contractu liuellario. *Caſaris Manenti.*
Contractibus ſine certa ſolemnitate non valituris. *Dominici Pici ad Statutum Vrbis, c. 151*
Contractibus iuratis. *Ioannis Guttierres, t. 6. p. 2. f. 35*
Contractibus ſimulatis. *Bartholomai Capolla, t. 2. f. 2*
Contractibus illicitis. *Ioannis Baptiſta Lupi.*
In Contractibus minorum, aliorumve his ſimilium, decretis, cæteriſque ſolemnitatibus adhibendis. *Octauij Simoncelli, t. 6. p. 2. f. 284*
Contradictiones Iuris Canonici cum ciuili. *Baptiſta de S. Blaſio, tom. 1. f. 185*
Contrarietates Bartoli, ſunt cum tract. *de Statutis.*
Controuerſiæ Iuris. *Andrea Fachinai, Antony Merenda.*
Controuerſiæ Iuris electæ. *Petri Pauli Flaminij.*
Controuerſiæ illuſtres. *Ferdinandi Vaſquez Menck.*
Controuerſiæ Iuris quotidianæ. *Ioannis Caſtillo.*
Controuerſiæ quotidianæ de coniecturis, & interpretationibus vltimarum voluntatum. *Euſdem.*
Controuerſia ſucceſſionis inter patruum, & patris præmortui filium. *Franciſci Hottomanni.*
Controuerſiæ Theologicæ. *Alphonſi de Mendoza.*
Contributione. *Chriſtophori VVintzleri.*
Controuerſiæ forenſes. *Raphaelis Fulgoſij.*
Conmibatoribus, ſeu decoctoribus, v. *Decoctor.*
Conuentionibus, & confœderatione, & pace Principum. *Ioannis Lupi, t. 16. f. 303. Martini Garrati, t. 16. f. 202*
Corona quæſtionum iuridicarum Ciuilium, & Criminalium. *Franciſci Perſonalis.*
Correlatiuis. *Baptiſta de S. Blaſio, t. 18. f. 260*
Creditorum, & decoctorum pacta. *Benevenuti Stracchа, t. 16. p. 1. f. 321*
Creditorum priuilegiis. *Petri Vanderani, tom. 18. f. 110. Amatoris Roderici.*
Criminibus in genere. *Bartholomai Taegij, tom. 11. p. 1. f. 10*
Crimine læſæ Maieſtatis. *Authoris Innominati inter tractatus criminales, t. 2. Henrici Boceri, Hieronymi Gigantis, t. 11. p. 1. f. 33. Martini Garrati, tom. 11. p. 1. f. 22. Petri Rebuffi.*
Criminales quæſtiones. *Franciſci Caſoni, tom. 11. p. 1. f. 455*
Criminalibus controuerſiis forma procedendi extraordinariè. *Antony Columbani, tom. 11. p. 1. fol. 341*
Curatore bonis dando. *Odofredi Beneuentani, tom. 8. p. 2. f. 405. t. 12. f. 232*
Curatore, & tutore, v. *Tutor. Borguini Caualcani.*
Curati officio. *Ioan. Baptiſta Bernardini.*
Curia Eccleſiaſtica para los ſecretarios de Prelados. *Franciſci Ortiz.*
Curia Piſana, & origine decurionum. *Licentiati da Piſa.*
Curia Philippica. *Iuan. de Heuca Volano.*
Cuſtodia clauium, portarum, ciuitatum, caſtrorum, aut aliorum locorum fortalitiorum. *Nicolai Boerij, t. 16. f. 281*
Cynoſura Aduocatorum, & Patronorum. *Ioan. Baptiſta Mangonij.*

D

DAndis bonis in ſolutum, & bonis ad haſtam vendendis. *Iulij Caſaris Gluſiani.*
Debitore ceſſo, ſeu ad l. 3. C. *de nouationibus, Sfortia Oddi.*
Debitore inope. *Gaſparis Baëtij, t. 3. p. 3. f. 204*

Materias ex profeſſo tractantium.

Debitore ſuſpecto, & fugitiuo. *Ioannis Baptiſtæ Caccialupi, t. 3. p. 2. fol. 148*

Decimis. *Andreæ Hiſpani, t. 16. p. 2. f. 142. Petri Rebuffi, t. 15. p. 1. f. 125. Tindari, t. 15. p. 2. f. 113. Henrici Caniſij, Ioan. Petri Monetæ, Aurelij de Iſtaria Sarba, Ioſephi Iuſti Scaligeri de Decimis in lege Dei, cum opuſculis.*

Decima vẽditionis, & permutationis. *Ignatij Laſarte.*

Deciſiones de amortizatione. *Ægidij Magiſtri, t. 3. p. 2. f. 433*

Deciſiones caſuum conſcientiæ occurrentium tempore mortis. *Melchioris Zambrani.*

Declaratio decreti caſuum reſeruatorum. *Manuelis Rodriguez.*

Declaratio arboris exceptionum. *Petri Rebuffi.*

Decoctoribus, ſeu conturbatoribus. *Beneuenuti Straccha, t. 6. p. 1. f. 315*
Et quomodo procedendum ſit contra eos, *ibid. fol. 323*
Et qui potiores in bonis eorum habeantur. *ibid. fol. 322*

Decoctorum, & creditorum pacta. *Beneuenuti Stracchæ, t. 6. p. 1. f. 321*

Decretis. *Albertini Bruni.*

Decretis, cæteriſque ſolemnitatibus in contractibus minorum, aliorumve his ſimilium. *Octauij Simoncelli, t. 6. p. 2. f. 284*

Decreto primo, & ſecundo. v. *Primo.*

Decretum Iuonis Epiſcopi Carnotenſis.

Delegationibus. *Ioan. Baptiſta Schwartzenthaler.*

Dictionibus. *Auguſtini Barboſæ, Antonij Angeli Giati.* Singularia de dictionibus. *Petri Cenedi.*

Dictionarium verborum feudalium. *Franciſci Hotomani.*

Decurionum origine. *Licentiati de Piſa.*

Defenſione. *Franciſci Roanetti.*

Defenſorium reorum. *Iacobi Nouelli, t. 12. p. 1. f. 16*

Defenſorium Montis pietatis. *Bernardini de Buſte.*

Defenſorium Ioris. *Ioannis Monachi, t. 3. p. 2. f. 122*

Defenſoris, & procuratoris poteſtate in cauſis criminalibus. *Ioannis Antonij Rubei, t. 11. p. 1. f. 301*

Defenſio pro Sacerdotum barbis. *Pierij Valeriani.*

Defenſio pro libertate Eccleſiæ Gallicæ aduerſus Romanam aulam. *Franciſci Duareni.*

Defenſio ſtatuti Toletani. *Didaci Velaſquez.*

Definitionibus. *Sebaſtiani Medices, t. 18. f. 282*

Definitiua ſententia, & interlocutoria. *Franciſci de Acceptantibus, t. 5. f. 3*

Delictis, & quaſi delictis, & reſtitutione. *Ludouici Molina.*

Delictia mentalibus, & actualibus. *Iacobi Gagliardi, Antonij Gomez.*

Demonſtrationibus, & conditionibus. *Leandri Galganetti.*

Dialogi, &c. *Ioannis de Arnono.*

Dialogus relatoris, & aduocati. *Ioannis Matienſe.*

Diatribæ, ſeu exercitationes ad ius Ciuile. *Hieronymi Heleni.*

De minore in delictis excuſando. *Vincentij Caroccij.*

Denuntiatione Euangelica. *Hieronymi Manfredi.*

Depoſito. *Vincentij Caroccij.*

Dialectica iuris Ciuilis. *Danielis Othonis, Nicolai Vigelij.*

Dialectica iuris Ciuilis ſponſaliorum, & matrimonij quotidianæ materiæ. *Laurentij Neideceri.*

Diminutione & deterioratione. *Alberti Bruni, t. 12. fol. 270*

Dies ſeſſionum qui dicantur. *Iacobi Reuardi, t. 3. p. 1. fol. 37.*

Differentiis legum, & Canonum, ſeu iuris Ciuilis, & Canonici. *Galuani, tom. 1. f. 189*

Differentiis inter iudicia ciuilia, & criminalia *Hieronymi Buccaronij, Hieronymi Zametteni, tom. 1. f. 197. Proſdocimi de Comitibus, tom. 1. f. 190*

Differentiis, quas ius Romanorum inter maſculos, & fœminas introduxit. *Friderici Pruckmanni.*

Differentiis inter arbitrum, & arbitratorem. *Baptiſtæ à ſancto Blaſio, t. 3. p. 1. f. 296. Petri Iacobi, t. 3. p. 1. f. 390*

Differentiis Iuris. *Matthiæ Vbneri.*

Differentiis Iuris Romanorum, & Longobardorum. *Iulij Camilli Ferretti.*

Differentiis indiuiduorum vtriuſque Iuris. *Leandri Galganetti.*

Differentiæ inter Ius commune vtrumque, & Ius Regni. *Ioannis de Arnono.*

Differentiæ inter vtrumque forum. *Ioannis Valerij.*

Differentiis vſucapionum. *Iacobi Reuardi.*

Dignitatibus. *Petri Rebuffi.*

Dignitate. *Martini Garrati, t. 16. f. 1*

Dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ, & honoratiori loco eis, ſeu eorum legatis à Conciliis, & Romana Sede Iure debito. *Iacobi Valdeſij.*

Dignitate Cardinalium. *Gundiſſalui Villadiego, t. 13. p. 2. fol. 57*

Dignitate equeſtri. *Petri Calefati, t. 18. f. 27*

Dignitate, & poteſtate legati. *Ioannis Brunelli, t. 13. p. 2. fol. 230*

Dignitate Iuriſprudentiæ Principiis, & vſucapionibus. *Hieronymi Ghebardi.*

Dilationibus. *Lanfranci ab Oriano, t. 3. p. 2. f. 112*

Dilectione inimicorum, vide, *Repacificatione.*

Diœceſis Epiſcopi Romani, & ſuburbiis regionibus. *Hieronymi Alexandri.*

Directorium Conſcientiæ. *Ioannis de la Cruz.*

Directorium Confeſſariorum. *Michaëlis Zanardi.*

Directorium inquiſitionum. *Nicolai Emerici.*

Directorium iudicum. *Ioannis Segura Dauales.*

Directorium electionũ. *Petri de Baiſio, t. 15. p. 1. f. 280*

Directorium viſitatorum, & viſitandorum cum praxi. *Lucæ Antonij Reſtæ.*

Diſcurſus feudales, vide in verbo. *Feudales.*

Diſcurſus de iure publico. *Dominici Frumai.*

Diſcurſus hiſtoricopoliticus iuridicus ſuper electione Regis, & Imperatoris Romanorum. *Auguſtini Viſcheri.*

Diſceptationes forenſes. *Stephani Gratiani.*

Diſceptationes ſcholaſticæ Iuris. *Hermanni Vulteij.*

Diſceptationes de Rege Romanorum. *Maximiliani Sandei.*

Diſcuſſionibus. *Benedicti de Plumbino, aliàs de Barzis, t. 3. p. 2. f. 141*

Diſpenſationibus. *Bonaguidæ de Areno, t. 14. f. 173. Ioan. Raudei, t. 14. f. 167. v. Formula diſpenſationum.*

Diſpoſitionibus dubiis, vide *Dubiis.*

Diſputationes feudales, vide *Feudales.*

Diſputatio de reuocatione feudi, vide *Feudum.*

Diſputationes ad proceſſum iudiciarium. *Iliconis Vimmij.*

Diſputationes. *Baldi Ioannis Drezeleri, Petri Belloni.* Vide etiam *Quæſtiones.*

Diſputationes anniuerſariæ. *Timaei Fabri, Franciſci Duareni, Ioan. Borcholten.*

Diſputationes Iuris Ciuilis. *Ferdinandi à Mendoza, Ant. Contij, Abbatis Panormitani, Georgij Obrechti, Hieronymi Treutleri, Vincentij Caroccij.*

Diſputationes practicæ. *Antonij Pichardi.*

Diſputationes ſelectæ ad Ius Ciuile Iuſtinianæum. *Hieronymi Treutleri.*

Diſputatio de monetis. *Henrici Hermanni.*

Index Legalis Auctorum,

Diſputationes, & commentaria in quibus cauſi criminaliter procedi non poſſit. *Ioannis Baptiſta Cauaty.*
Diſputationes miſcellaneæ Ioris, ſeu Romanæ lucubrationes. *Hieronymi Fernandez de Otero.*
Diſputationum politicarum acies. *Reinhardi Koning.*
Diſquiſitionibus, & examine Eccleſiaſtico comment. *Homoboni de Bonit.*
Diſquiſitio clericalis. *Ioan. Maria Belletti.*
Diſſertationes iuridicopoliticæ. *Chriſtophori Beſoldi.*
Diſtractione rei alienæ. *Adriani Pulnas, tom. 6. part. 2. fol. 333.*
Diſtributionibus quotidianis. *Ioannis Petra Moneta.*
Diuerſorium Iuris argumentorum libri tres. *Gonzali Mendez de Vaſconcellos & Cabedo.*
Diuerſorium Iuris Canonici. *Ioan. Hieronymi Campanilli.*
Diuiduis, & Indiuiduis obligationibus. *Eguinary Baronis, t.6.f.367. Polydori Ripa.*
Indiuiduorum differentiis, *Leandri Galganeti V. Indiuiduis.*
Diuortio. *Roberti Cenalis, Georgij Mor.*
Docendi ratione. *Franciſci Duareni t.1.fol.183.*
Doctorum, & militum præcedentia, V. *Præcedentia.*
Doctorum priuilegiis. *Petri Lenanderij, t.18.fol.23.*
Doctrina Catholica. *Ioannis Bellarini.*
Doctrina Aduocatorum. *Ioannis de Deo.*
Dolo. *Celſi Bargali.*
Domanio Franciæ. *Ioan. Bacqueti, Rhenati Coppini.*
Dominio. *Valentini Guglielmi Forſteri.*
Domus ſupplicationis Curiæ Luſitanæ. *Incerti.*
Donatione Conſtantini. *Hieronymi Albani, t.15.f.566. part. 2.*
In Donatione Conſtantini Praxis. *Henrici Bucellij.*
Donatione Conſtantini, & iuriſdictione Eccleſiaſticorum temporali. *Boerij Eponis.*
Donationibus. *Henrici Boceri.*
Donatione mutua inter virum, & vxorem. *Ioan. Pyrrhi, t.9.f.474.*
Donationibus cauſa mortis. *Rolandini Paſſagarij, t. 6. p.1.f.199.*
Dotalibus priuilegiis. *Baptiſta à ſancto Blaſio, tom. 9. fol. 450.*
Donationibus inter patrem & filium. *Martij Cutelli.*
Dotali fundo. *Pardulphi Prateij t.9.f.474.*
Dotario. *Ioannis Bernardini Pardi, t.9.f.460.*
Dote. *Conſtantij Rogerij, tom.9.fol.325. Euſdem in l. ſi cum dotem, ff. ſolut. matrim. Iacobi Butrigary, t. 9. f. 148. Franciſci Hotomani. Ioannis Campegij, tom.9.f.274. Vincentij Paleotti, t.9.fol.404. Odofredi, Ioan. Friderici Solis.*
Dote, ſeu patre dotante filiam ex quibus bonis cenſeatur dotare. *Vincentij Caroccij.*
Dotibus, & earum iuribus & priuilegiis. *Antonij Gerberti, t.9.f.395. Baldi de Bartolinis, ſeu Nouelli, t.9.f.185.*
Dotis fructibus. *Ioannis Copi, t.12.f.248.*
Dotis lucro. *Phanutij, tom. 9. fol. 408. Rolandi à Valle, t.9.f.351.quæſt. Ioan. Friderici Solis.*
Dubiis rebus, vide *Rebus dubiis.*
Dubitationes, & reſolutiones Iuris. *Alphonſi Moditij.*
Duello. *Andrea Alciati, t.12.f.295. Antonij Peregrini, Antonij Maſſa Galleſij, t. 12. f. 313. Iacobi de Ceſtello, aliàs de Villa ſancta, tom. 12. fol.284. Ioan. à Lignano, t.12.f.284. Iulij Ferretti, t.12. f.308. Henrici Boceri.*
Duelli prohibitione. *Luca Floroni.*
Duobus Fratribus. *Franciſci de Porcellinis, tom.6.p.1. f.173. Petri de Vbaldis, t.6.f.114.*
Duodecim tabularum legibus, v. *Legibus 12. tabul.*

E

Eccleſiæ authoritate. *Iacobi Almani, B. Ioan. à Capiſtrano.*
Eccleſiæ poteſtate. *Stephani Aufrerij, t.3. p. 1. f. 126. Ioan. Antonij Delphini, Alex. de S. Elpidio.*
Eccleſiæ, & Cardinalium authoritate. *Petri de Alliaco.*
Eccleſiæ poteſtate cauſa immediata. *Petri de Palude.*
Eccleſiæ rebus non alienandis. *Guillelmi Redoani, tom.15.p.2.f.393.V. Alienatione.*
Eccleſia vniuerſali, ſeu in cap. oportebat, 79.diſt. *Rodulphi Cupers.*
Eccleſiarum immunitate, vide in verbo, *Immunitate.*
Eccleſiæ Catholicæ ritibus. *Ioannis Stephani Duranti.*
Eccleſiarum ſtatus mutatione. *Petri de Peruſio, tom. 14. fol.175*
Eccleſiarum vnione, v. *Vnione.*
Eccleſiæ cæremoniis, & officio Epiſcopi. *Guiberti de Tornaco.*
Eccleſiaſtica cenſura. *Ioan. à Lignano, tom.14.f.307*
Eccleſiaſtica hierarchia. *Sebaſtiani Caſaris.*
Eccleſiaſtica iuriſdictione. *Petri Bertrandi.*
Eccleſiaſtica libertate. *Ioannis Lupi, t. 13. p.1.f.2*
Eccleſiæ libertatis propugnaculum. *Ioannis Beltrani.*
Eccleſiaſtica penſione. *Pauli de Roma, t.15.p.1. f. 309*
Eccleſiaſticis redditibus. *Franciſci Sarmienti, t.15.p. 2. f.369. Marſilij Marci Antonij Columna, tom. 15. p.2.f. 340*
Eccleſiaſticis ſpoliis. *Guillelmi Redoani, t.14.f.213*
Eccleſiaſticis officiis. *Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi.*
Eccleſiaſtico interdicto, v. *Interdicto.*
Eccleſiæ miniſteriis, ac beneficiis. *Franciſci Duareni.*
Eccleſiaſticorum Prælatorum miniſterio, & præſidentia. *Franciſci Cordubenſis.*
Eccleſiaſticis exemptionibus. *Ioannis Lomeda.*
Eccleſiis reparandis. *Petri Peeby.*
Edictum perpetuum. *Saluij Iuliani.*
Effectibus Clericatus. *Caroli de Graſſis.*
Effectibus amicitiæ. *Eiuſdem.*
Effectibus litis conteſtatæ. *Petri Rebuffi.*
Electione, ſiue directorium electionum. *Petri de Baiſio, t.15. p.1.fol.280*
Electione, confirmatione, & poſtulatione. *Luca Caſtellini, Sigiſmundi à Bonouia.*
Eligendi iure miniſtros Eccleſiæ, præſertim ſummum Pontificem. *Taurini, 1572. N.*
Electionem nonorum Prælatorum. *Guillelmi de Mandagoto, t.15.p.1.fol.407*
Electionis Regis, & Imperatorum Romanorum diſcurſus hiſtoricopoliticus Iuridicus. *Auguſtini Viſchieri.*
Electione opinionum. *Matthai Matheſilani, tom. 18. fol.231*
Electione, & variatione fori. *Ioannis Maria Nouaria.*
Eleemoſyna. *Gabrielis Vaſquez, Ioſephi Angles.*
Eleemoſynæ præcepto. *Thoma de Vio, Card. Caiet.*
Eligere an poſſit Romanus Pontifex Gallorum Regem. *Gregorij Picea.*
Elucubrationes. *Bernardini Porri.*
Emendatione. *Antonij Auguſtini, Elbertini Leonini.*
Emporium quæſtionum vtriuſque Iuris. *Petri Auguſtini Morla.*
Emphyteuſi, ſiue Emphyteoticis contractibus. *Alexandri Raudenſis, Aluari Valaſci.*
Emphyteotico Iure, v. *Iure emphyteotico. Franciſci de Caldas Pereira, Ouidij de Amicis, Guidonis de Suzaria, tom.6. p.2.fol.189*
Emphyteuta ex quibus cauſis iure ſuo priuatur. *Antonij Corbuli.*

Emptione

Materias ex profeſſo tractantium.

Emptione, & venditione. *Ioannis de Salas, Franciſci de Caldas Pereira*

Emptione, & venditione, ac de omnibus contractibus in genere. *Fabiani de Monte ſancti Saccini, t.6.p.1. fol.39*

Emptione cum ſolutione, ſeu paga anticipata. *Romualdi Coli.*

Enchiridion vſuum feudalium. *Bernardini Racdani, &c.*

Enchiridion appellationis. *Ioannis Millai.*

Enchiridion de Eccleſia, & vnitate fidelium. *Marci Antonij Luciani.*

Enchiridion Epiſcoporum. *Bartholomæi Gauanti.*

Enchiridion Iudicum Eccleſiaſticorum *Incerti.*

Encyclopædia Brunonici Imperij. *Andreæ Knichen.*

Eo quod intereſt. *Andreæ Alciati, t.1.f.7. Antonij Fumei, t.6.f.14. Gaſparis Caballini, t.5.f.17*

Epiſcopalis dignitatis excellentia. *Mauritij de Alzedo.*

Epiſcopatus appetitione. *Hieronymi Regij.*

Epiſcopi Romani diœceſis, & ſuburbicariis regionibus *Hieronymi à Leandri.*

Epiſcopi officio, & poteſtate. *Bartholomæi Vgolini, Auguſt. Barboſa*

Epiſcopis, Parochis, Confeſſariis, &c. *Alphonſi de Madrigal.*

Epiſcoporum inſtitutione. *Iacobi Nanclanti.*

Epiſcopali, & Parochiali canonica. *Petri de Vbaldis, t.15.p.2.f.198*

Epiſcoporum ſpeculum. *Emilii Benzonis.*

Epiſcopalibus penſionibus. *Camilli Cantij, t.15.p.2. f.524*

Epiſcopis. *Ioan. Bertachini, t.13.p.2.f.301*

Epiſcopi conſecratione. *Staniſlai Socolonij.*

Epiſcoporum coadiutore. *Thomæ Campegij, t.11. p.2. f.539*

Epiſcopis promouendis. *Sebaſtiani Medices.*

Epiſcoporum iuriſdictione, vide in verbo, *Antonij de Pratis, t.11.p.2 f.361*

Epiſcoporum reſidentia, v. *Reſidentia. Hieronymi Gigantis, t.13.p.2.f.537. Thomæ Campegij, t.15.p.1. f.532*

Epiſcoporum ordine, iuriſdictione, ac reſidentia. *Antonij Pagani.*

Epiſcoporum officio, v. *Officio.*

Epiſcoporum ſtatutis ſynodalibus, v. *Synodo.*

Epiſcoporum maioribus cauſis ad Papam deferendis. *Lelij Iordani.*

Epitome fideicommiſſorum. *Franciſci Marzarij.*

Epitome delictorum. *Petri à Plaza.*

Epitome delictorum in quibus interuenit inuocatio dæmonis. *Franciſci Torreblanca.*

Epitome operum, &c. *Iacobi Cuiacij.*

Epitomata. *Ioan. de Arnono.*

Equeſtri dignitate. *Petri Caleſati, t.18.f.22*

Equo, ſeu Caballo. *Hyppoliti Bonacoſſa, t.6.p.1.f.108*

Erroribus pragmaticorum, & interpretum iuris. *Antonij Fabri.*

Erroribus laudemialibus. *Antonij Fabri.*

Erroribus pragmaticorum. *Euardi Caldeira.*

Eremitarum vita, & ſtatu. *Nicolai Boerij, t.13. p.2. f.432*

Erotemata iuris Canonici. *Ægidij Caffarelli.*

Eſſentia infantis proximi infantiæ, & proximi pubertati. *Ioan. Franciſci Fara, t.8.p.2.f.388*

Euictionibus. *Gaſparis Caballini, t.6.p.1.f.82*

Examinatione teſtium. *Nicolai Leſcul. t.4.f.231*

Examine Eccleſiaſtico, & diſquiſitionibus commentarij. *Homoboni de Bonis.*

Examine Epiſcoporum. *Hieronymi Veneroy Leyua.*

Excellentia, & veritate Legalis ſcientiæ. *Petri Andreæ Gammari, t.1.f.132*

Exceptionibus. *Innocent. IV. t.3.p.3.f.103. Lanfranci ab Oriano, t.3.p.2 f.104. Nepotis de Monte Albano, t.3.p.2.f.105*

Exceptionibus, & actionibus, quæ ad praxim Curiarum maximè in Francia vigentem faciunt. *Petri Rebuffi.*

Declaratio arborij exceptionum. *Petri Rebuffi.*

Exceptiones, quæ oriri poſſunt tam ab inteſtato, quàm ex teſtamento. *Pauli Æmilij Galli.*

Exceptiones forenſes. *Nicolai Vigilij.*

Exceptionibus impedientibus litis ingreſſum. *M. Antonij Blanci, tom.3.p.138. Martini de Fano, t.3.p.2. f.101*

Exceptionibus iudicij, & reprobationibus teſtium. *Bagarotti.*

Excommunicatione. *S. Antonini Archiepiſcopi Florentini, t.14.f.366. Franciſci de Platea, t.14.f.387. Iacobi de Belniſio, t.14.f. 387. B. Ioan. à Capiſtrano, t.14.f.388. Bartholomæi Vgolini.*

De vitanda excommunicatorum communicatione, & de reconciliatione lapſorum. *Bernardi Preſbyteri.*

Excuſandis parentibus à muneribus publicis ob numerum filiorum. *Ferdinandi Paez, t.12.f.197*

Excuſatore. *Antonij de Canario.*

Excoſſionibus bonorum. *Iacobi de Arena, t.3.p.2.f.141. Vincentij Carocij.*

Excuſſionibus pignorum. *Bartoli à Saxoferrato, t. 3. p.2.f.140*

Executione inſtrumentorum. *Anton. de Canario, Alberti Bruni.*

Executionis. *Ioan. Baptiſta Aſinij.*

Executione rei iudicatæ. *Federici Schenk, t.5.f.28*

Executione ſententiæ, & iis, quæ habent executionem paratam. *Amatoris Rodriquez.*

Executione priuilegiata, ſeu guarentigiata. *Ioſeph. de Seſſe.*

Executione bonorum in ciuilibus, & criminalibus cauſis. *Vincent. Carocij.*

Executione in veſtibus. *Anton. Monachi.*

Executore, ſeu mandat. *Anton. de Canario, t.11.p.1. f.108*

Executoribus vltimarum voluntatum. *Ioan. Iacobi à Canibus, t.8.p.1.f.185. Ioan. Iuriſconſulti, t.8.p.1.f.196. Ioan Oldendorpij.*

Iure Exequendi teſtamenta. *Boëtij Eponis.*

Exequendis mandatis Regiis. *Petri Nunez de Auendano.*

Exegeſis iuris Ciuilis, Canonici, & feudalis. *Matthiæ Stephani.*

Exemptionibus. *Baldi de Periglis, t.12.f.195*

Exemptione, & nobilitate Hiſpanorum. *Ioannis Garciæ.*

Exemptione Canonica. *Philippi Nigri.*

Exemptione Eccleſiaſtica. *Ioan Lomeda.*

Exemptione Clericorum. *Robertini Bellarmini.*

Exercitationes Iuriſperitorum. *Anton. Maſſa Galleſij, t.1.f.168*

Exercitationes contra Fabrum. *Reinhardi Bachouij.*

Exercitationes iuris. *Andreæ Kohl. Conſtantij Landij.*

Exercitationes Iuris Ciuilis, ſeu diatribæ. *Hieronymi Heleni.*

Exercitationes Iuſtinianeæ. *Thomæ Lindemanni.*

Exhibendis auxiliis, ſeu de inuocatione vtriuſque brachij. *Michaëlis Agia.*

Exorciſmis, ſeu maleficiis, v. *Maleficiis.*

Expectatiuis gratiis. *Ioan. Staphilai, t.25. p.1. f.264. Ludouici Gomeſij, t.15.p.1.f.302*

Index Legalis Auctorum,

Expenſis. *Lanfranci ab Oriano, t.3.p.2.f.396*
Expenſis, & melioramentis. *Ioannis Garcia, tom.12.f.257*
Expenſis ſtudiorum. *Ioan. VVolfrangi.*
Expenſis in iudicio ſactis. *Federic. Schenck.tom.3.p.2.f.397.Iacob.de Arena,t.3 p.2 f.394*
Explantatio, actionum, & exceptionum forenſium. *VVendecini Schelling.*
Extenſionibus. *Petri Andreæ Gammari, t.18.f.247*
Extenſione legum. *Alphonſi Villagut.*
Extraneitate,& Suitate. *Ioan.Raynaudi,t.8.p.2.f.155*

F

FActi ſcientia, & ignorantia. *Ioan. Baptiſt. Coſtæ.*
Facultate ciuili. *Adoardi Gualandi.*
Fallentiæ ad Regolam ſpoliatus ante omnia reſtituendus. *Anton.Corſetti,t.3.p.2.f.325*
Fama *Thom.de Piperata, t.11.p.1.f.8*
Famulis, vel ſeruis. *Hyppoliti Bonacoſſæ, tom.6. p.1.f.121*
Faooribus liberationis, libertatis, & pupillorum. *M. Mantuæ, t.8.p.1.f.286.& 287*
Feſtis Chriſtianorum contra Hæreticos. *Iacobi Gretſeri.*
Feudis. *Franciſci Sonſbekij, tom.10.p.1.f.123.Franciſci Curtij iunioris, t.10. p.2.f.43. Iacobi de ArdinZone, t.10.p.1.f.225.Iacobini de S.Georgio,t.10.p.1.f.179. Ioan Baptiſt.Caccialupi,t.10.p.1.f.10.Petri de Bellapertica,t.10.p.1.f.2 Petri Rauennatis, t.10.p.2.f.10. Vldarici Zaſij,t.20.p..f.304.Marini Freccia, Matthæi VVeſembecij, Gerardi Nigri, Franciſci Duareni, Oberti de Orto,Henrici Roſental.Marcelli Boni,Franciſci de Amicis, Nicolai Intriglioli, Ludolphi Schraderi, Petri Nicolai Mozzi, Nicolai Baratetrij, Stephani Forcatuli.*
Feudi recognitione. *Laurent. Siluani, t.10.p.1.f.70*
Feudi conceſſione. *Petri Gregorij Meſſinenſis.*
Feudi in cauſa quis ſit iodex. *Amadæi à Ponto, t.10.p.2.f.195*
Feudalibus ſeruitiis, & de ſubſeudis. *Andreæ Kolb.*
Feudis, hominiis, & vaſalibus. *Ægidij Megiſtri Equitis,t.13.p.2.f.436*
Feudorum generibus, & qualitate. *Ioan. Thomæ de Marinis, t.10.p.1.f.112*
Feudorum iure. *Guillelmi Hannettonij,t.10.p.1.f.162. Petri Gondeli, Hermanni Vulteij, Franciſci Hottomanni.*
Feudorum vſibus. *Martini de Silimani cum Baldi addit.t.10.p.1.f.2*
Feudorum præludia. *Guerini Piſonis, tom. 10. p. 1. f.97*
Feudorum declaratio. *Petri Rebuffi, tom. 10. part.1. f.229*
Feudorum epitome. *Ioan.Blanchi,t.10.p.1.f.263*
in Feudorum vſus collectanea. *Ioan. Ferrarij, t.1.p.2. f.93*
Feudales quæſtiones maioratuum, & meliorationum. *Melchioris Palaèz à Metis, t.10.p.1.f.337*
Feudale comprehenſorium. *Ioan. Raynaudi.*
Feudorum quæſtiones. *Ioan Andreæ, t.10.p.2.f.42*
Feudalium ſucceſſione. *Ioſeph.Cumiæ.*
Feudo ex pacto,& prouidentia, & hæreditario. *Caroli à Kirchberg.*
Feudorum ſpeculum. *Claudij Seidellij.*
Feudales diſcurſus. *Iacob.Alemanni.*
Feudales diſputationes. *Ioan. Schoneri.*
Feudi reuocatione male alienati. *Ioan.de Anania.*
Fide,treoga,& pace. *Nicol. Moroni,tom.31.p.1.f.418. Octauian.Vulpellij,t.1.p.1.f.406*
Fide hæreticis ſeruanda. *Heriberti Roſuueydi, Roberti Snuerti.*
Fide Catholica. *Franciſci Epiſcopi Squillacenſis. t.14. fol.2*
Fide, & prodoctione inſtrumeotorum. *Lanfranci ab Oriano, t.4.f.29*
Fidei bonæ iudiciis. *Antonij Maſſæ Galleſij, t.3. p.1. f.101*
Fideicommiſſis per alienationis prohibitionem inducendis. *Sfortiæ Oddi.*
Fideicommiſſorum traoſmiſſione. *Nicolai Noalis.*
Fideicommiſſis, & legatis. *Angeli Matthæacij.*
Fideicommiſſorum iure, & ſuſtitutionibus. *Claudij Ghiſlerij.*
Fideicommiſſis. *Petri Antonij à Petra, Marci Antonij Peregrini.*
Fideicommiſſorum epitome. *Franciſci MarZarij.*
Fideicommiſſo legali, ſeu de conſortibus. *Hieronymi Portoles.*
Fiduciaria tutela. *Alcibiadis Lucarini.*
Fideiuſſoribus. *Petri Mauri, Valentini Franchi, Antonij Heringij, Hippolyti de Marſiliis.*
Fideiuſſore io cauſa criminali. *Roderici SuareZ.*
Filiis non legitimè oatis,ſeu nothis,ſpuriiſque. *Benedicti de BarZis,t.8.p.2.f.24. Gabrielis Paleotti, t.8. p.2.f.35*
Filiorum legitima. *Marci Mantuæ,t.8.p.1.f.440*
An, & quando liberi in conditione poſiti cenſeantur vocati. *Ioſephi de Ruſticis.*
Fine vltimo iuris Ciuilis, & Canonici. *Fortunij Garçia, t.1.f.106*
Finibus humanorum actuum. *Martini Nauarri.*
Finibus regundis. *Hieronymi de Monte.*
Firma defenſio contra inſidias inimicorum. *Vincentij Ferrarotti.*
Fiſco. *Martini Garati, t.12.f.1*
Fiſco, & eius priuilegiis. *Franciſci Lucani, t.16.f.6. Marci Antonij Peregrini.*
Fiſci iure. *Antonij Olibani.*
Fiſco, & bonorum confiſcationibos. *Petri Rebuffi.*
Fiſcalis officio, & eius priuilegiis. *Franciſci de Alpharo.*
Floſculi beneficiales. *Incerti.*
Floſculus de Clericorum, & Sacerdotum excellentiis, & aliis, quæ ad eorum vitam, ſtatum, & hooorem pertinent. *Dionyſij Pauli Lopis.*
Flores Canonicarum deciſionum. *Auguſt.Barboſæ.*
Flores Legum. *Thomæ de Thomaſetti.*
Fœnore Iudæorum. *Sixti de Medices.*
Flagellum dæmonum. *Hieronymi Menghi.*
Fori variatione, & electione. *Ioan.Baptiſtæ Nouariæ.*
Fori ordine, vide *Ordine.*
Fori competentia, vide *Iudiciis.*
Forenſia. *Guillelmi Budæi.*
Formandis libellis, vide *Libellis.*
Formæ libellandi. *Doctoris Infantis.*
Forma Inuentarij conficiendi, v. *Inuentario, Guidonis Papæ.*
Forma procedendi extraordinariè in controuerſiis criminalibus. *Anton. Columbani, tom.11. part.1. f.241*
Formulæ ſolemnes priſcæ publicorum, & priuatorum Iudiciorum. *Incerti.*
Forma procedendi contra inquiſitos de hæreſi. *Authoris incerti, cum additione Franciſci Pegnæ, t.11. p.1.f.410*
Formula Cameralis obligationis. *Anton.Maſſæ Galleſij, t.6.p...f.349*
Formulis teſtamentorum. *Ludouic. Lanæ, tom.8. p.1. f.180*

Forma

Materias ex profeſſo tractantium.

Forma, & ſolemnitate. *Albertini Bruni.*

Formulis, & ſolemnibus populi Romani verbis. *Barnaba Briſſonij.*

Formulæ actuum iudicialium. *Birracini.*

Formula commiſſionum. *Quintiliani Mandoſij.*

Formulæ antiquorum. *Marculphi Monachi cum not. Hieronymi.*

Formula ad quam viſitatio intra diœceſim Colonienſem exigitur. *Incerti.*

Forma viuendi Canonicorum, Vicariorum, & aliorum Presbyterorum ſæcularium. *Incerti.*

Forma, & modo videndi proceſſum. *Amatoris Rodriq.*

Formularium diuerſorum contractuum.

Formularium in lingua Hiſpanica, id eſt, *las notas del Relator. N.*

Formularium contractuum iuxta ſtylum Florentinum. *Incerti.*

Formularium Epiſcopale. *Auguſt. Barboſa.*

Formularium inſtrumentorum. *Petri Dominici de Maſſis.*

Foro conſcientiæ, & contentioſo. *Hieronymi de Zanettinis. t. 3. p. 1. f. 405*

Fortuitis caſibus. *Sebaſtiani Medices, t. 7. f. 195*

Fructibus *Ioan. Copi, t. 17. f. 236. Petri Gilkeny, Petri Rebuffi.*

Fratribus duobus. *Franciſci de Porcellinis, t. 6. p. 1. f. 137. Petri de Vbaldis, t 6. p... f. 133*

Fuga *Ioan. Pierij, t. 11. p. 1. f. 240*

Fundo dotali. *Pardulfi Prateij. t. 9. f. 474*

Furtis *Ioan. Bonifacij, Proſperi Farinacij.*

Furtorum pœnis. *Henrico Boceri.*

Furtiuæ rei prohibita vſucapione. *Adriani Pulnei, t. 12. f. 216*

Furtis, ſeu re furtiua penes tertium reperta. *Vincent. Carocij.*

Fuſtis dæmonum. *Hieronymi Menghi.*

G

GAbellis. *Ioan Gutierrez. Rodobaldi Parini, Franciſci Perſonalis.*

De decima venditationis, & permutationis. *Ignatij Laſarta.*

Gabellis, publicanis, muneribus, & oneribus. *Iuly Ferretti, t. 12. f. 76*

Gabellis, tributis, ac vectigalibus. *Ioan. Bertachini, t. 21. f. 51*

Ganerbiis Caſtrorum, ſeu de Arcium pluribus communium condominis. *Iacobi VVernheri.*

Geminatis verbis. *Anton. Corſetti, t. 18. f. 266*

Gerundiis. *Andrea Cioffi, t. 18. f. 273*

Gloſſarum concordia. *Anton. Nicelli, t. 18. f. 187*

Gloſſis contrariis. *Dini Mugellani, t. 18. f. 187*

Gloſſarium, ſeu interpretationes rerum, vocumque difficilium, & obſcuriorum. *Incerti.*

Graduum vtriuſque fori Ordine, v. *Ordine.*

Gradibus conſanguinitatis, & affinitatis. *Anton. Contij.*

Gratis expectatiuis. *Ioan. Staphilai, t. 15. p. 1. f. 264. Ludouici Gomeſij, t. 15. p. 1. f. 302. Ioannis Nicolai Gimontei.*

Guarantigiis. *Benedicti de Barzi, t. 6. p. 2. f. 340*

Guarantigiato inſtrumento. *Guidonis de Suzaria, t. 6. p. 2. f. 148*

Guarantigiata executione, & priuilegiata. *Ioſephi de Seſſe.*

H

HAbilitatibus. *Anton. Vipara.*

Habitu & tonſura. *Alphonſi Vinaldi.*

Hæreditatibus, quæ ab inteſtato deferuntur. *Valentini Guillelmi Forſteri.*

Hæreditatibus ab inteſtato venientibus. *Maturini Montani, t. 8. p. 1. f. 384*

Hæreditatibus, & bonorum poſſeſſionibus. *Anton. Contij.*

Hæredibus inſtituendis. *Ioan. Dilecti Durantis, t. 8. p. 1. f. 141*

Hæreditatis aditione cum inuentario, v. *Inuentario.*

Hæreſi. *Ambroſ. Vignata cum Franciſci Begna addit. tom. 11. p. 2. f. 2. Proſperi Farinacij, Anton. Sanctarelli.*

contra Hæreſeos inquiſitos procedendi forma. *Innominati cum Pegna addit. t. 11. p. 1. f. 410*

Hæreticæ prauitatis Inquiſitorum lucerna. *Bernardi Comenſis, t. 11. p. 2. f. 333*

Hæreticis fide ſeruanda. *Heryberti Roſueydi, Robert. Suuerſi.*

Hæreticis, & Catholicis aſſertionibus cognoſcendis. *Arnaldi Albertini, t. 11. p. 2. f. 42*

Hæreticorum iuſta punitione. *Alphonſi à Caſtro.*

Hæreticorum malleus. *Georgij Ederi.*

Hæreticus. *Corradi Bruni, t. 11. p. 2. f. 271. cum addit. Pegna, Gundiſſalui de Villadiego, tom. 11. p. 2. f. 32. Ioan. à Royas, tom. 11. p. 2. f. 208. Ioan. Nicolai Arelatani, t. 11. p. 2. f. 29. Ludouici Carrerij, t. 11. p. 2. f. 42. Pauli Grillani, t. 11. p. 2. f. 2.. Zanchini Vgolini, t. 11. p. 2. f. 234*

An Papa poſſit dirimere matrimonium de hæreticis contractum. *Thom. Campegij t. 9. f. 113*

Hiſtoria iuris ciuilis. *Aymari Riccallij, t. 1. f. 3. Valentini Forſteri, t. 1. f. 25*

Hiſtoria fori Romani. *Franciſci Polletti, Philippi Brodai.*

His, quæ vi, metúſve cauſa fiunt. *Balthaſaris Mogelloni.*

Homagiis. *Iacobini de S. Georgio, t. 10. p. 2. f. 172*

Homicidij indiciis. *Marci Antonij Blanci, t. 11. p. 1. f. 160*

Homicidij omni genere. *Petri Caballi.*

Homicidiorum triplici genere, neceſſarij, voluntarij, & inuoluntarij, ſeu caſualis. *Iacobi Ayreti.*

Hominiis, feudis, & vaſallis. *Ægid. Magiſtri Equitis, t. 12. p. 2. f. 436*

Sacra Homicidio amittenda immunitate. *Franciſci Molini.*

Horarum Canonicarum tempore. *Marcelli Francolini.*

Horis Canonicis. *Alberti de Ferrariis, t. 15. p. 2. f. 559. Ioan. de Lignano, t. 15. p. .. f. 564. Nicolai Plouij, t. 15. p. 2. f. 564. Martini Nauarri, Martini Bonacina.*

Horarum Canonicarum inſtitutione, obligatione, ac recitatione. *Oliuerij Bonartij.*

Hoſpitalitate. *Lapi de Caſtellia, t. 14. f. 163*

Hypothecis, & pignoribus. v. *Pignoribus.*

Humanæ vitæ ſtatibus. *Homobono de Bonis.*

I

IEiunio. *Iacobi Zocchi, t. 14. f. 159. Ioſephi Angles.*

Ieiuniis, & varia eorum apud antiquos obſeruantia. *Alphonſi Ciacconi.*

Illegitimis. *Ioan. Baptiſta Lupi.*

Illicitis commerciis. v *Vſuris.*

Illicitis contractibus. *Ioan. Baptiſt. Lup.*

Immunitate Eccleſiarum, & de perſonis confugientibus ad eas *Hieronymi Albani, tom. 13. p. 2. f. 18. Ioan. de Viſchis, tom. 3. p. 1. f. 11. Remigij de Gonny, t. 13. p. 1.*

Index Legalis Auctorum,

Immunitate Eccleſiorum. *Marij Italia, Alixandri Ambroſini.*

Immunitate Eccleſiaſtica. *Auguſtini Vagiaui, Laurentij Orſi, Proſperi Farinacij.*

Immunitatio Eccleſiaſticæ iure. *Boëtij Eponis.*

Immunitate Eccleſiaſtica homicidio amittenda. *Franciſci Molini.*

Immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ aſſertio. *Anaſtaſ. Germon.*

Imperatore. *Reſtauri Caſtaldi, t.16.f.30*

Imperatore militum deligendo, &c. *Bartholomai Capolla, t.16.f.308*

Imperatoris, & Romani Pontificis poteſtate. *Anton. de Roſellis.*

Imperio, & iuriſdictione. *Iacobi Menochij, Franciſci Duareni, Marta, Franciſci de Claperiis, v. Iuriſdictione.*

Imperio Romano, & eius iuriſdictone. *Franciſci Zoanetti, t.16.f.10*

Imperio, & imperio contrario. *Leonis Cimitij.*

Imputationibus, & detractionibus in legitimam, & Trebellianicam, & aliis quartis. *Anton. Mangily.*

Incantationibus, & Enſalmis. *Emmanuëlis de Valle.*

Incompatibilitate beneficiorum, v. *Beneficiis.*

Indagine iuris. *Raynaldi Corſi, t.1.f.279*

Indemnitatibus mulierum. *Aymonis Cravetta, t.6.p.1.f.181*

Indiana Monarchia. *Ioan. à Terquemadá.*

Indiarum iure. *Ioan. Solorzani.*

Indiarum hiſtoria generali. *Anton. de Herrero.*

Indorum origine. *Fr. Gregor. Garcie.*

Indorum hiſtoria morali. *Ioſephi Acoſta.*

Indorum ſalute procuranda. *Ioſephi Acoſta.*

Indiciis homicidij. *Marci Anton. Blanca, t.11.p.1.f.260*

Indiciis, & tortura. *Anton. de Roſellis, t.11.p.1.f.290. Franciſci Bruni, t.11.p.1.f.246. Franciſci Caſonis, t.11.p.1.f.311. Guidonis de Suzario, t.11.p.1.f.241. Franciſci Perſonalis, Proſperi Farinacij.*

Indiuiduis, & diuiduis. *Polydori Ripa.*

Indiuiduis, & diuiduis obligationibus. *Eguinarij Baronis, t.6.p.2.f.365*

Indiuiduorum differentiis. *Leandri Galganetti.*

Induciis, pace, & promiſſione, de non offendendo. *Octauij Vulpelli.*

Indulgentiis. *Anton. Roſelli, t.14.f.147. Gregor. de Valentia, Ludou. Bolognini, t.14.f.141. Didac. Nugnez in 2.2.q.20. Martin. Nauarri. Anton. Cordubenſis, Gaſparis Sciopij, Iſidori Valſerani, Iacobi Nauclanti, Ioan. Baptiſt. Pauliani, Robert. Bellarmini, Thom. de Vio Caietani, Iul. Lauor.*

Indulgentia plenaria. *Felini Sandai, t.14.f.157*

Indulgentiis generalis controuerſia. *Valentini Laurentij.*

Indultis Apoſtolicis. *Anaſtaſ. Germon.*

Infantis eſſentia proximi infantiæ, & proximi pubertati. *Ioan. Franciſci Fara, t.8.p.2.f.388*

Infidelibus, & Iudæis, vide in verbo *Iudæis.*

Infirmitate, & eius priuilegiis. *Thom. Actij.*

Informatio neceſſaria, ſeu potius notæ in Reinhardum Bochouium, & Helfricum Hunnium. *Hermanni Goehanſan.*

Inhibitionibus. *Quintiliani Mandoſij, t.5.f.86. Ioſephi de Seſſe.*

Inimicorum remiſſione, vide in verbo *Repacificatione.*

Iniuriarum remiſſione, vide in verbo *Repacificatione.*

Iniuſtitia, & iuſtitia. *Guillelmi de Reuille, t.1.f.371*

In ius vocando. *Federici Schenck, t.3.p.2.f.37*

Innouatis, & attentatis. *Roberti Lancellotti, tom.3.f.286*

Inquiſitionibus, & accuſationibus. *Bonincontri Bononienſis, t.11.p.1.f.5*

Inquiſitorum hæreticæ prauitatis lucerna. *Bernardi Comenſis, t.11.p.2.f.333*

de l'Inquiſitione practica, ò vero ſacto arſenale è practica della Santa Inquiſitione. *Incerti.*

Inſinuationibus. *Anton. de Canario, t.6.p.2.f.119*

Inſtitutio, & praxis viſitandorum. *Michaelis Timothei.*

Inſtitutione, obligatione, & Religione votarum Canonicarum. *Oliuerij Bonartij.*

Inſtitutione Confeſſariorum. *Marcelli Megala.*

Inſtrucion politica, y prattica iudicial conforme al eſtilo de los Conſejos, Audiencias, y Tribunales de Corte, y otros ordinarios del Reyno. *Alphonſo de Villadiego.*

Inſtrumento guarantigiato. *Guidonis de Suzaria, t.6.p.2.f.338*

Inſtrumentorum executione. *Anton. de Canario, t.5.f.39*

Inſtrumentorum fide, & productione. *Lanfranci ab Oriano, t.4.f.29*

Inſtrumentorum formularium. *Petri Dominici de Muſſis.*

Inſtrumentorum reaſſumptione. *Paridis de Puteo, t.4.f.36*

In integrum reſtitutione. *Ioan. Mauritij, t.5.f.114.* v. *Reſtitutione.*

Inſulis. *Ioan. Gryphiandri.*

Interdicto. *S. Auſonini, t.14.f.338*

Interdicto Eccleſiaſtico. *Ioan. Calderini, t.14.f.315. Ioan. de Lignano, t.4.f.335. Nicolai Puluai, t.14.f.337. Bartholom. Vgolini.*

Interdicto poſſeſſorio ſummariiſſimo. *Chriſtophori de Paz.*

Interdicto vti poſſidetis. *Virginij de Boccariis, t.3.p.2.f.100*

Interdictis, & actionibus. *Ioan. Zuccardi.*

Interdictis. *Frederici Mindani.*

Interdictio ciuitatis, caſtri, vel alterius loci, & de iis, quæ ſeruari in ipſo debent. *Ioan. Andrea, t.14.f.344*

Interdicti in Venetos iuſtitia. *Rutilij Benzonij.*

Intereſſe. *Dyni Mugellani, t.5.f.6*

Schematiſmi ſuper intereſſe breuis declaratio. *Petri Rebuffi.*

Eo quod Intereſt, v. *Et quod intereſt.*

Interitu, & peremptione. *Alberti Bruni, t.17.f.379*

Interlocutoria ſententia, & definitiua. *Franciſci de Acceptantibus, t.5.f.3*

Interpretatione iuris. *Conſtantij Rogerij, tom.1.f.386. Valentini Guillelmi Forſteri.*

Interpretationibus vltimarum voluntatum. *Simonis de Pratis.*

Interpretatione trium verborum, ſcilicet poſſeſſione, acquirenda, admittenda. *Franciſci Zoannetti.*

Interpretatione legum. *Stephani de Fridericis, t.1.f.208*

Interpretatione. *Benedicti Pinelli, Odonelli Marcandilli.*

Interrogationibus, ac propoſitionibus. *Franciſci Curtij, t.4.f.10*

Intruſo. *Hieronymi Gigantis.*

Inualiditate profeſſionis ante legitimam ætatem profitentium. *Remigij Scrofa.*

Inuentario. *Angeli de Vbaldis, tom.8.p.2.f.155. Ioannis Corraſij, t.8.p.2.f.265. Phanutij de Phanucciis, tom.8.*

Digitized by Google

tom.8.p.1.f.265. *Sebaſtiani Monticuli*, tom.8.p.2.f.200
Inuentarij confectione, ſeu conficiendi forma. *Franciſci Porcellini*, t.8.p.2.f.156. *Guidon.Papa*, t.8.p.2.f.313. *Roland.à Valle*, t.8.p.2.f.106
Aditione cum Inuentario. *Bald.de Peruſio*, t.8.p.2.f.323
Inueſtituris. *Marini Freccia.*
Inueſtitura feudi. *Henrici Boceri*, *Anton.Capicij.*
Inuocatione vtriuſque brachij. *Burgeri Rolandi.*
Irregularitate. *S.Antonini*, t.14.f.403. *Nicolai Paluai*, t.14.f.400. *Bartholomai Vgolin.* *Pauli Borghaſij.*
Irregularitatis enchiridion. *Feliciani Epiſcopi Scalenſis.*
Irregularitatibus, & aliis Canonicis impedimentis. *Simonis Maioli.*
Iubilæo. *Rutilij Benzonij*, *Antonij Sanctarelli*, *Angeli Pientini*, *Hieronymi Gratiani*, *Martini Nauarri*, *Ioan.Bapt.Pauliani*, *Iulij Lauorij*, *Thom.Zerola*, *Andrea Victorelli*, qui potiùs pertinet ad hiſtoriam.
Iubilæi & indulgentiarum iure. *Boet.Eponis.*
Conſiderationi ſopra il Giubileo. *Caſare Bottoni.*
Iudæis, & aliis infidelibus. *Maynardi de Suſannis*, t.14.f.27
Iudæorum fœtore. *Sixti Medices.*
Iudæorum regimine. *S.Thom.eſt in t.12.oper.*
contra Iudæos. *Iſidori Epiſcopi Hiſpalenſis*, tom.14.f.23
Iudicibus ſæcularibus in perſonas Eccleſiaſticas certis caſibus cognoſcentibus. *Petri Rebuffi.*
Iudex ſæcularis in quibus caſibus poteſt imponere manus in perſonas Clericorum ſine metu excommunicationis. *Bernardini Laurentij*, tom.15.p.1.f.228
Iudicibus conſeruatoribus *Ioan.Petri Moneta.*
Iudicatæ rei executione. *Friderici Schenz*, t.5.f.38
Iudicatarum rerum. *Annea Roberti.*
Iudicis ſententia, & re iudicata. *Didaci Milliani.*
Iudiciali miſſione in poſſeſſionem. *Simon.Vincentini*, t.3.p.2.f.135
Iudicialibus actibus iuratis. *Ioan.Petri Gutterij*, t.3.p.1.f.383
Iudicibus, & conſulibus mercatorum. *Beneuenti Straccha*, t.6.p.1.f.383
Iudicis officio in cauſis capitalibus, v.*Officio.*
Iudice ſuſpecto. *Ioan.Iacobi Laurentij.*
Iudicum præceptis, v.*Praceptis.*
Iudicum arbitrariis caſibus. *Iacob.Menochij.*
Iudice Regularium. *Franciſci Ghiſlerij.*
Iudicum ſpeculum. *M M.Rauandi*, t.3.p.1.f.84
Iudicum directorium Eccleſiaſtici fori. *Ioan.Segura Danalos.*
Iudicia, & vota. *Franciſci Suntali.*
Iudiciis, & iuriſdictionis protogatione, foro, competentia, præuentione, iure reuocandi domum, reuocatione, & eorum tranſmiſſione. *Anton.de Matthaeis*, tom.5.p.1.f.105. *Mariani Socini*, t.3.p.1.f.96. *Placentini*, t.3.p.1.f.92
Iudiciis. *Ioan.Bapt.Coſta*, *Ambroſ.Luij.*
Iudiciis bonæ fidei. *Anton.Maſſa Galleſij*, tom.3.p.1.f.101
Iudiciorum Ordine, v.*Ordine.* *Guillelmi Hannatonij.*
Iudiciorum publicorum accuſationibus. *Placentini*, t.11.p.1.f.2
Iudicij alienatione. mutandi cauſa facta. *Adriani Paluai*, t.8.p.1.f.375
Iudiciorum arbore. *Ioan.de Graſſis*, t.3.p....f.22
Iudiciis criminalibus. *Sigiſmundi Scaccia.*
Iudicio in rebus exiguis ferendo. *Andrea Tiraquelli.*
Iuramento, & eius priuilegiis. *Anton.Corſetti*, tom.4.f.359. *Seraph.de Seraphinis.*
Iuramenti virtute, & viribus. *Marci Anton.Baueria*, t.4.f.364
Iuramento, eiuſque vi, & effectu. *Vincent.Mancini.*
Iuramenti abſolutione. *Anton.Cornet*, *Ioan.Camilli Belocta.*
Iuramento litis deciſorio. *Vincent.Carocij.*
Iuratis contractibus, ſeu iuramento confirmatorio. *Ioan.Guttierrez*, t.6.p.2.f.35
Iureiurando propter calumniam dando. *Franciſci Curtij*, t.3.p.2.f.130
Iuramento calumniæ. *Anton.del Re.*
Iureiurando. *Ioan.de Selua*, t.4.f.347
Iureiurando in litem. *Phanucij de Phanuciis*, t.3.p.2.f.358
Iure, lege, & æquitate. *Albertini Bolognetti*, t.1.f.189
Iure Abbatum cæterorumque Prælatorum tam ſæcularium, quàm Regularium Epiſcopis inferiorum. *Aſcan.Tamburini.*
Iure accreſcendi. *Franciſci Duareni*, t.8.p.1.f.428. *Ioan.Sueuij*, *Eammanuel.Gomez.Cardoſo.*
Iure adhoæ, releuij, atque ſubſidij. *Iacobi de Aiello*, t.12.f.169
Iure codicillorum. *Nicolai Reuſneri.*
Iure conſtituti poſſeſſorij. *Andrea Tiraquelli.*
Iure cœnobitarum, & Monaſticorum. *Renati Copini.*
Iure diuino, & naturali Eccleſiaſticæ libertatis. *Thom.Bozij.*
Iure, & commodo domini, & iure vaſſalli. *Henrici Boceri.*
Iure ciuili in artem redigendo. *Ioan.Corraſij*, tom.1.f.36
Iure conſuetudinis. *Anton.Diagij.*
Iure Collectarum. *Henrici Boceri.*
Iure exigendi medios fructus, quos annatas vocant. *Ferdinandi Cordubenſie.*
Iure eligendi, v. *Eligendi iure.*
Iure Feudorum. *Guillelmi Hannatonij.*
Iure cenſuum, ſiue annuorum redituum. *Friderici Martini.*
Iure connubiorum. *Barnaba Briſſonij*, t.9.f.103
Iure exequendi teſtamenta. *Boetij Eponis.*
Iure emphyteutico. *Guidonis de Suzaria*, tom.6.p.1.f.189. *Ioan.Ferrarij*, *Franciſci Caldas*, *Aluari Valaſci*, *Elberti Leonini*, *Iul.Clar.* *Ouid.de Amicis*, v. *Emphyteoſi.*
Iure fiſci, & eius priuilegiis. *Marci Anton.Peregrini*, *Antonij Olibani*, v.*Fiſci.*
Iure hominis. *Andrea Dalueri.*
Iure immunitatis Eccleſiaſticæ. *Boetij Eponis.*
Iure liberorum. *M.Vetratti Mauri*, t.8.p.2.f.2
Iure, & poteſtate Romanorum Pontificum. *Alphonſi Aluarez Guerrero.*
Iure, & priuilegiis militum. *Claudij Coterai*, tom.16.f.420. *M.Mantua Patanini*, t.16.f.425
Iure, & priuilegiis honeſtatis. *Benedicti Ægidij.*
Iure monetarum. *Henrici Boceri.*
Iure manium. *Iacobi Gutheri.*
Iure non ſcripto. *Anton.Scappi.*
Iure, & re nauali. *Iulij Ferretij*, t.12.f.325
Iure patronatus. *Caſaris Lambertini*, *Ioan.Nicolai Gimontei*, *Rocchi de Curte*, *Pauli de Cittadinis*, *Claudij Tutij.*
Iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium. *Anton.Riccinli.*
Iure primogenitorum. *Andrea Tiraquelli*, *Ludouici Molina.*
Iure principatuum. *Pauli Cierra.*

Iure

Digitized by Google

Iure prothimiſeos. *Baldi de Vbaldis, t.12.f.18. Iacobi Nouelli, t.12.f.20. Matthæi de Afflictis, t.12.f.2. Bruni, Anton.Bardi, Proſperi Rendella.*
Iureperitis. *Catelliani Cotta, tom.12.f.137. Ioan.Bertrandi.*
Iure publico. *Leandri Galganetti*, & de eo diſcurſus academici. *Domini Arumei.*
Iure Regaliæ. *Arnulphi Razai tom.12.f.357. Philippi Probi, t.12.f.389 Ægid.Magn.*
Iure ſtatus, ſeu libertate Eccleſiaſtica. *Thom.Bozij.*
Iure teſtandi promiſcuo, ſeu communi. *Boetij Eponit.*
Iuribus, & priuilegiis Regni Francorum. *Ioan.Ferald. t.16.f.274*
Iuribus Parochialibus. *Hieron.Caracia.*
Iuribus principalibus apologia. *Ioan.de Roa.*
Iure quæſito per Principem non tollendo. *Petri à Petra.*
Iure reuocandi domum, v. *Iudiciis.*
Iure ſequeſtrationis. *Andrea Cludij.*
Iure ſiſtendi, & manuum iniectione, ſiue arreſtatione. *Petri Pekij, t.3.p.2.f.155*
Iure territorij. *Andrea Knichen.*
Iure vniuerſitatum. *Nicolai Loſai.*
Iure veteri, & Moſaïco enucleando Codex. *Nicolai Mongiorgij.*
Iuris arte. *Ioachimi Opperi, t.1.f.81. Matthia Stephani.*
Iuris feudalis antinomia. *Huberti Giphanij.*
Iuris antinomia. *Ioan Bapt. à Villalobos.*
Iuris ambiguitate. *Iacobi Reuardi.*
Iuris argumenta. *Gonçali Mendez de Cabedo.*
Iuris Ciuilis historia. *Amati Riualli, t.1.f.3. Valentini Forſterij, t.1.f.25*
Iuris Ciuilis fontes, ac riui. *Henrici Stephani.*
Ius Ciuile. *Ioan.Imberti.*
Ius Camerale. *Incerti, Petri Penaiſij.*
Iuriſconſultus, ſiue de principiis, & rationibus iuris. *Ioan.Andrea Beroi.*
Iuriſconſulto perfecto, & Epiſcopo. *Andrea Schotti.*
Iuris Eccleſiaſtici vniuerſi libri tres. *Auguſt.Barboſa.*
Iuris Pontificij analyſis methodica. *Dan.Venator.*
Iuriſprudentiæ aphoriſmi. *Ioan Brochai.*
Iuridica poteſtate Confeſſariorum. *Claudij Soleri.*
Iuriſta Romanocatholicus. *Cornelij à Rhintelen.*
Iuriſdictione. *Iacobi Menochij. Henrici Boceri, Ioan. Zanardi, Anton.Goueani, Hieron.Muſcorni, tom.3. p.1.f.15. Ioan.Giletti, t.3.p.1.f.2*
Iuriſdictione Adiunctorum. *Ludouici à Sarania.*
Iuriſdictione Epiſcoporum. *Anton. de Pratis, t.13. p.2.f.361*
Iuriſdictione Romana. *Valentini Guillelmi Forſterij.*
Iuriſdictione, & temporali Eccleſiæ Monarchia. *Franciſci Bozij.*
Iuriſdictione Eccleſiaſtica. *Petri Bertrandi.*
Iuriſdictione Romani Imperij. *Franciſci Zoannetti, t.16.f.20. Tobia Peurmeiſteri.*
Iuriſdictione omnium Iudicum. *Iacobi Gagliardi.*
Iuriſdictionis origine. *Petri Bertrandi, t.3.p.1.f.29. Durandi de S.Porciano.*
Iuriſdictione, & variis generibus poteſtatum publicarum, Iudicúmve. *Ludouici Molini.*
Iuriſdictione Ordinarij in exẽptos. *Eraſmi à Cockier.*
Iuriſdictionum arbor. *Guillelmi Lunerani, t.3.p.1.f.18*
Iuris Canonici, & Ciuilis contradictione. *Baptiſt. à S.Blaſio, t.1.f.175*
Iuris Canonici, & Ciuilis fine vltimo. *Fortunij Garcia, t.1.f.106*
Iuris Canonici librorum cognitione. *Bartholomæi Capolla, t.1.f.181*
Ius Ciuile artem eſſe, & ſcientiam. *Ludouici Pellei, t.5.f.193*
Iuris, & actionum ceſſione fienda. *Ioan.de Graſſis, t.3. p.2.f.72*
Iuris, & eminentia iuris Canonici, *Ioan. de Arce Solachano.*
Ius feudale. *Nicolai Vigelij.*
Iuris indagationes. *Raynaldi Corſi, t.1.f.279*
Iuribus Principatuum. *Celſi Mancini.*
Iuribus inter dominos, & ſubditos. *Thom.Maulei.*
Iuribus ad Imperatoris Romanothonici maieſtatem pertinentibus, ſeu de Regalibus. *Conradi Von.*
Iuris meri laudo. *Hieronymi Garzanonij, t.1.p.1.f.310*
Iuriſperitorum executione. *Anton.Maſſa, t.1.f.168*
Iuris interpretatione. *Conſtantij Rogerij, t.1.f.386*
Iuris defenſorum. *Ioan. Monachi, t.3.p.2.f.122*
Iuriſconſultorum vitis. *Bernard.Rutilij, t.1.f.109. Ioan. Fichardi, t.1.f.156. Marci Mantua, t.1.f.160*
Iuſtinianeæ tractationes. *Valentini Guillelmi Forſterij.*
Iuſtitia, & iniuſtitia. *Guillelmi de Reuille, t.1.f.171*
Iuſtitia in forum reducenda. *Bartholomæi Agricola.*
Iuſtitia Pontificij interdicti in Venetos. *Rutilij Benzonij.*
Iuſtitia, & iure. *Ludouici Molina, Dominici Bagnes, Petri de Aragona, Dominici Soto, Luyſij Turriani.*
Iuris ſupputationes. *Nicolai Belloni.*
Iuris variæ ſententiæ. *Ariſmini Tepati.*
Iuriſprudentiæ Romanæ à Iuſtiniano compoſitæ. *Hermanni Vultei.*
Iuriſprudentiæ Romanæ ſtudio. *Ioan. Caluini.*
Iuriſprudentia. *Petri Gilcherij, Sebaſtiani Derieri.*
Iuriſprudentiæ Romanæ ſuſpenſa hædera. *Nicolai Vigilij.*
Iuriſprudentia media. *Parduphi Prateij.*

L

Laberinto de Comercio terreſtre, y naua. *Iuan.de Heuia.*
Læſæ Maieſtatis crimine. *Hieronymi Gigantis.* Vide *Crimine læſa Maieſtatis.*
Lamiis. *Franciſci Ponzinibij, t.11.p.2.f.350. Bartholomæi Spina, t.11.p.2.f.375*
Laudemiis. *Ioan.Argentre, Marij Burgij.*
Laudemiales quæſtiones. *Amadei à Ponte, t.10.p.2. f.180*
Laudemiorum locorum. *Franciſci Solſona, t.10.p.2. f.199*
Laudo meri iuris. *Hieron.Garzonij, t.3.p.1.f.310*
Legalis ſcientiæ veritate, & excellentia. *Petri Andrea Gambari, t.1.f.132*
Legato. *Gundiſſalui Villadiego, t.13.p.2.f.258. Ioan.à Cockier.*
Legati dignitate, & poteſtate. *Ioan.Brunelli, t.13.p.2. f.230*
Legato, eiuſque iure, dignitate, & officio. *Hermanni Kirchneri.*
Legatis perpetuis, & aliis relictis Fratribus D.Franciſci de Obſeruantia. *Pauli Glomonenſis.*
Legatis, & Papæ reſeruatis. *Ænea de Falconibus, t.15. p.1.f.248*
Legatis Papæ, & Regum, Principum, & Communitatum, ſiue Ciuitatum. *Petri Rebuffi.*
Legatis à latere Cardinalibus. *Andrea Barbatij, t.13. p.2.f.131*
Legati à latere officio, & authoritate. *Nicolai Boërij, t.13.p.2.f.142. Petri Andrea Gambari, t.13.p.2.f.150*
Legatis Principum. *Martini Garrati, t.16.f.212*
Legatis. *Ioan.Dilecti Durantis, t.8.p.1.f.127*
Legatorum exequutione. *Alexandri Turamini.*
Legatis, & fideicommiſſis. *Angeli Matthæaccij.*
Legatorum tranſmiſſione. *Nicolai Noalis.*

Le

Materias ex profeſſo tractantium.

Lege, Iure, & Æquitate. *Alberti Bolognetti, t.1.f.289*
Lege Regia Germanorum, ſeu capitulatione Cæſarea. *Benedicti Carpzonij.*
Legibus. *Ludouici Carbonis. Martini Bonacina. Chriſtophori de Anguiano. Sebaſtiani Medices. Antonij Auguſtini. Franciſci Suarez. Ioannis de Salas. Alexandri Turamini. Durandi de S. Porciano, Chriſtophori Anguiani.*
Legibus connubialibus. *Andreæ Tiraquelli.*
Lege Salica. *Ioannis Pirri.*
Legis pœnali poteſtate. *Alphonſi à Caſtro.*
Legis humanæ præſertim Eccleſiaſticæ poteſtate. *Gregorij de Valentia.*
Legis potentia. *Conſtantij Rogerij, t.1.f.305.*
Legum antiquarum Catalogus. *Vldarici Zaſij.*
Legū interpretatione. *Steph. de Federicis, t.1.f.208*
Legibus 12. tab. *Franciſci Balduini, t.1.f.225. Iacobi Renardi, t.1.f.244. Ludouici Charondæ, t.1.f.267 Iacobi Cuiacij, in tit.29. Vlpian. l.1.f.271. Martini Schicnhardi.*
Legum veterum 12. tabularum collectione. *Antonij Contij.*
Leges, hoc eſt, origines, ac germanæ authoritates, v. *Origines.*
Legitima. *Mercurialis Merlini.*
Legitima filiorum. *Marci Mantuæ, t.8.p.1.f.440. M. Antonij Cucbi.*
Legitima, prælegatis, & donationib. *Andr. Anguli*
Legitimo contradictore. *Cæſaris Argeli.*
Legitimatione *Antonij Roſelli, t.8.p.2.f.75. Martini Garrati, t.9.p.2.f.90.*
Legitimatione perſonæ. *Antonij de Virgilio.*
non Legitimis filiis. *Benedicti de Barzis, t.8. part.2. f.24. Gabrielis Paleothi, t.8.p.2.f.45.*
Legitimis nuptiis. *Ioan. Bruſchæi, t.8.f.15.*
Le mort ſaiſit le vif. *Andreæ Tiraquelli.*
Libellis formandis. *Hermanni Barenſis, t.3.p.2.f.89. Odofredi Beneuentani, t.3.p.2.f.79.*
Libellandi forma. *Doctoris Infantis.*
Libellis, ſeu poſitionibus. *Beneuenuti Straccha, t.6. p.1.f.333.*
Liberi in conditione poſiti quando cenſeantur vocati. *Ioſeph de Ruſticis.*
Libertate Eccleſiaſtica, ſeu de iure ſtatus. *Th. Bozij.* pro libertate Eccleſiaſtica reſponſum. *Collegij, Bononienſis.*
Libertate Eccleſiaſtica. *Ioannis Lupi, tom.13.p.2.f.2. Octauiani Vulpellij.*
Libertate & immunitate Eccleſiaſtica. *Alexandri Ambroſini.*
Libertatis Eccleſiaſticæ propugnaculum. *Ioannis Beltrani.*
Liberationis fauoribus. *Marci Mantuæ, t.8.p.2.f.2*
Liberorum numero excuſantur parentes à muneribus publicis. *Ferdinandi Paez, t.12.f.197.*
Liberorum iure. *Marci Vetrarij. Mauri, t.8.p.2.f.2*
Liberis naturalibus, & eorum ſucceſſione. *Ludouici à Sardis, t.8.p.3.f.29.*
Librorum Iuris Canonici cognitione. *Bartholomæi Capollæ, t.1.f.181.*
Libris rationum. *Antonij de Matthæis.*
Liquidationibus inſtrumentorū. *Franciſci Antonij.*
Litigatorum remiſſionibus. *Herculis Seuerolæ, tom 3. p.1.f.378.*
Litis conteſtationis effectibus. *Petri Rebuffi.*
Litteris compulſoriis. *Guidonis Papæ, t.3.p.2.f.70.*
Litteræ Apoſtolicæ quando noceant patronis Eccleſiarum. *Felini Sandei.*
Litteris gratiæ. *Ioan. Staphilæi. Ioan. Nicolai Gimontii. Ludouici. Gomez*

Litteris remiſſorialibus. *Herculis Seuarolæ. Virginij de Boccaciis.*
Litteris Canonicis. *Gerardi Rodolfi.*
Litteratū ſtudioſis quæ ſunt neceſſaria. *Petri Rebuffi.*
in Litem iurando. *Ioan. Baptiſtæ Plotti.*
Liuellis. *Cæſaris Manenti.*
Loci argumentorum legales. *Nicolai Euerardi.*
Loca communia argumentorum Iuris. *Auguſtini Barboſæ.*
Loco, & authoritate Romani Pontificis in Eccleſia & Conciliis. *Staniſlai Hoſij.*
Locato, & conducto. *Vincentij Carrocij.*
Logica iuridica, hoc eſt, præcepta, & modus argumentandi. *Martini Schickardi.*
Lucerna Inquiſitorū. *Bern. Comenſis, t.11.p.2.f.333*
Lucerna parochorum. *Antonij Ragucij.*
Lucerna Iudemiorū. *Franciſci Solſonæ, t.10.p.2.f.199*
in Lucernā cauſidicorū notæ, id eſt, annotationes in Iuriſprudentiā Romanā. *Hieronymi Treuoleri*
Lucidarium poteſtatis Papalis. *Antonij Poli.*
Lucubrationes Romanæ, ſeu miſcellaneæ diſputationes. *Hieronymi Ferdinandez de Otero.*
Lucro dotis. *Phanucij de Phanuciis, t.9.f.408. Rolandi à Valle, t.9.f.351. Ioan. Frederici Solis. V. Dotis.*
Ludo. *Ioannis Baptiſtæ Caccialupi, t.7.f.155. Paridis de Puteo, t.7.f.151. Stephani Coſtæ, tom.7. fol.161. Io. de Salas.*
Ludo Scacchorum. *Thomæ Actij, t.7.f.168.*

M

Magiſtratibus Romanis. *Ioan. Pirri, t.1.f.135. & t.16.f.202.*
Magiſtratuum Ciuilium ſchedulare, *Guilielmi de Monte, t.16.f.184.*
Magiſtratibus. *Garziæ Maſtrilli.*
Magiſtratuum edictis. *Camilli Borrelli.*
Magiſtratibus Municipalibus. *Guidonis Panciroli.*
Maieſtate Principis. *Ioan. Rodin. t.16.f.145.*
Maieſtate, politica & ſummo Imperio, eiuſque functionibus, *Iacobi Bornitij.*
Maieſtate militantis Eccleſiæ. *Iſidori Moſconij.*
Maieſtatis læſæ crimine. *Hieronymi Gigantis*, vide *Crimine læſæ maieſtatis.*
Maioribus cauſis ad Papā deferendis. *Lælij Iordani*
Maioratu & præcedentia. *Ioan. Rodulphi.*
Maioratibus bonorumvè externorum vinculo. *Ludouici Molinæ. V. Primogeniis.*
Quæſtio vtrum in bonis Maioratus pater habeat vſumfructum. *Roderici Soarez.*
Maleficiis. *Franciſci Caſoni, tom.11.p.1.f.281. Angeli Aretini. Bonifacij de Vitalinis. Ioan. Nider. Alberti de Gandino.*
Maleficiis, ſeu modo di cognoſcere, è ſanere li maleficiati. *Floriano Canale.*
Malleus maleficarum. *Iacobi Sprenger.*
Mādatis Apoſtolis. *Leontini Dallerij, t.15.p.2.f.220.*
Mandata iuriſdictione. *Ioan. Antonij Belloni.*
Manu Regia. *Gabrielis Pereira & Caſtro.*
Excuſatore ſine mandato. *Antonij de Canario, t.11. p.1.f.308.*
Mandato de prouidendo. *Ludouici Gomez.*
Mandato rei iudicatæ. *Federici Schenck, t.5.f.38.*
Manuum iniectionibus, & areſtis. *Andreæ Gaill.*
Manuum iniectione, & Iure ſiſtendi, ſeu arreſtatione. *Petri Pechij, t.3.p.2.f.155. Andreæ Gail.*
Manutentione, ſiue interdictio vti poſſidetis. *Virgilij Boccacij.*
Manuale Prælatorum. *Ludouici Miranda.*
Manuale viſitatorum. *Feliciani Epiſcopi Comenſis.*
Manuale Paſtorum. *Marci Antonij Genuenſis.*
Margarita Decretalium. *Alberti Galeotti.*

Index Legalis Auctorum,

Margarita caſuum Conſcientiæ. *Franciſci Galleti.*

Marcharum differentiis in cambiis pro Lugduno. *Hieron.de Luca,t.6.p.1 f.408.*

Mariti,& vxoris donatione,& teſtamento,v. *Donatione,& teſtamento.*

Maſtix fallitorum. *Danielis Sauterij.*

Matrimonio *B.Io.à Capiſtrano,t.9 f.77. Thomæ Sanchez. Petri de Ledeſma. Ioan.Gutierrez. Baſily Ponty,& Gaſparis Hurtado.*vide *Sponſalibus.*

Matrimonij & ſponſaliorum quotidianæ materiæ. *Laurenty Neidcueri.*

Refutatio trium tractatuum,ſeu quod cauſæ matrimoniales ſpectant ad Iudices eccleſiaſticos. *Henrici Canſij.*

Matrimonio ab hæreticis contracto, & an dirimi poſſit à Papa. *Thomæ Campegij,t.9.f.113.*

Matrimoniis clandeſtinis irritãdis. *Iacobi Nauclanti.*

Matrimoniis clandeſtinis, ſeu ad edictum Henrici II.de matrimonio clandeſtino. *Antonij Conty.*

Matrimonij impedimentis. *Baſilij Poncij.*

Matrimonij indiſſolubili vinculo *Greg. de Valentia.*

Conſenſu connubiali. *Didaci de Mendrano.*

Matrimonij Sacramento. *Iacobi Nauclanti. Martini Bonacina.*

Meliorationibus & expenſis. *Io.Garzia, t.17.f.257.*

Memorialia. *Caſtellani Cotta.*

Menſuris, & cuius authoritate fiant. *Ioan. Regnaudi, t.12.§.223.*

Mentali ſimonia. *Guilielmi Rodoani, t.15.p.2.f.291.*

Mercatura, ſeu mercatore. *Beneuenti Straccha, t.6. p.1.fol.284.*

Apologia pro lege diuina prohibente clericis Mercaturam. *Franciſci Dominici Granulletij.*

Mercatorum in cauſis quomodo ſit procedendum. *Beneuenti Straccha,t.5.p.1.f.279.*

Mercatorum contractibus *Ioan.Nider,t.6.p.1.f.279.*

Mercatorum iudiciibus, & conſulibus. *Beneuenti Straccha,t.6.p.1.f.332.*

Mercatorum ſponſionibus,& aſſecutoribus. *Beneuenti Straccha, t.6.p.1.f.357. Petri Santerna, t.6. p.1.fol.310.*

Methodus de feudis. *Antonij Centij.*

Methodus iuris feudalis. *Ioannis Rudingeri.*

Methodus ac ratio ſtudendi. *Matthæi Gribaldi.*

Methodus legendi abbreuiaturas. *Incerti.*

Methodus corrigendi Regulares. *Octauiani ſpatarij.*

Metu. *Cabreiros.*

Metu, ſeu de his, quæ vi, metúve cauſa fiunt. *Balthaſſaris Megallon.*

Melliloquium. *Gaſparis Caballini.*

Miſcellanea de oratione. *Martini Nauarri.*

Militia rogata,& armata. *Henrici Breuleri.*

Minore in delictis excuſando. *Vincenty Caroccij.*

Militari re,& bello,v. *Re militari.*

Militaribus priuilegiis,v. *Priuilegiis.*

Milite. *Martini Garrati,t.16 f.456.*

Militiis ex caſu. *Lælij Taurtlli,t.12.f.321.*

Militum iure,& priuilegiis. *Claudij Cotarei, t.16.fol. 428. Marci Mantuæ,t.16.f.457. Acacij Enenkelij. Petri Rebuffi.*

Militum,& Doctorum præcedentia, v. *Præcedentia.*

Minimis. *Antonij Corſetti,t.18.f.269.*

Minorum, pupillorum.prodigorum bene gubernatorum gratiarum actione, & intereſſe. *Iodoci Damhouderij, t.8.p.2.f.385.& 379.*

Miſſæ ſacrificio. *Nicolai Plouei,tom.14.f.91. Thomæ de vio Caietani, v. in Indice Theologico.*

Sacerdotum obligationibus ad Miſſas pro aliis ex iuſtitia celebrandas. *Pauli Praxinelli.*

Miſſione iudiciali in poſſeſſionem. *Simonis Vincentini,tom.3.part.2.fol.135.*

Modus procedendi in cauſis Regularium. *Victorini Manſii.*

Modo ſtudendi in vtroque Iure. *Ioannis Baptiſtæ Caccialupi.*

Modis impoſſibilibus,& conditionibus. *Pauli Durandi.*

Modo & forma videndi proceſſum. *Amatoris Rodriquez.*

Modus,ſeu methodus egẽdi abbreuiaturas. *Incerti.*

Modo procedendi ex abrupto. *Mauri Burgij.*

Modo articulandi,& probandi. *Marcelli Calacà.*

Modo viuendi in diebus quadrageſimalibus. *Ludouici Rodulphini.*

Molendinis. *Ioannis Herengij.*

Momento temporis. *Lazari Fænutij.*

Monetis. *Franciſci Curtij,t.12.f.205. Ioan.Regnandi, tom. 12.f.206.* num inſpici debeat valor tempore contractus ſolutionis, vel monetæ. *Martini Garrati,t.12.f.203. Antonij Sola. Iacobi de Puteo.*

Monetarum augmento, & diminutione. *Alberti Bruni,t.12.f.207. Collegij Papienſis,t.12.f.218*

Monetarom augmento. *Gaſparis Antonij Theſauri.*

Monetarũ mutatione. *Didaci Couarruuias,t.12.f.218*

De arte cudendi Monetam. *Reneri Budelij.*

Quæſtiones Monetariæ,ſeu de re nummaria, & monetis. *Incerti.*

Vtilitate,& poteſtate Monetarum. *Ioan.Aquilæ*

Priſcorum nummorum æſtimatione. *Biribaldi Pirchubeymeri.*

Priſcæ monetæ ad huius noſtri temporis diuerſas aliquot nationum monetas ſupputatio. *Mamerani.*

Diſputatio monetarum. *Henrici Kornmanni.*

De re nummaria,hoc eſt,c.3.lib.6.de Republica. *Ioannis Bodini.*

Paradoxa de monetis. *Domini de Maleſtroeti.*

De augmento, & decremento auri, & argenti. *Bodini Ioan.*

Valor monetæ quo tempore ſit inſpiciendus. *Ioan.Regnaudi, t.12. f.206.*

Reſolutio cauſæ in quali pecunia debitum ſolui debeat. *Arrigonis Selſeri.*

Monetarum poteſtate,& vtilitate. *Gabriëlis Biel.*

Quæſtiones xi. in materia monetarum. *Incerti.*

Nummis in Republica percutiendis, & conſeruandis *Iacobi Borniſij.*

De variis nummariorum debitorum ſolutionibus. *Antonij Fabri.*

de Monetis conſilia diuerſorum. *Aretin. conſ.11.& 12. Henrici Petrai. Ant.Rubei conſ.148. Ludouici Romani conſ.123. Nicolai Eurerardi conſ.78.& 105. Iacobi Menochij conſ. 48.& 138. Elberti Leonij conſ. 31. Ioan. Cephali conſ. 31. Mariani Soccini conſ.145.& 298. Henningij Gœden.conſ.77. Aymonis Crauetta cum tr. Gaſparis Belletia cum tract.*

Monialibus. *Ludouici Miranda.*

Monitoriis. *Quintiliani Mandoſij,t.3.p.2.f.59.*

Monitoriis, ſeu canonicæ quæſtiones de monitoriis ad effectum reuelationis. *Petri Antonij Lazarij.*

Monitorij contra Vrnetos publicati defenſio. *Ioan. Baptiſtæ Valenzuela.*

Monte pietatis. *Thomæ de Vio Caietani.t.6.p.1.f.419*

Quæſtio circa montem pietatis. *Iacobi Nauclanti.*

Moræ diuerſis generibus. *Antonij Centij.*

Mora,& eius effectibus. *Amilij Ferroti,t.6.p.1.f.414 Bartholomæi de Saliceto,t.6.p.2.f.411. Ioan.Saporta. t.6.p.2.f.417. Marci Antonij Bauerij,t.6.p.2.f. 405. Steph. Forcatuli,t.6.p.2.f.422. Dom.Arumæi.*

Mota

Mota,& eius commiſſione. *Antony Pichardi.*
Motibus Pariſiorum. *Rhenati Coppini.*
Mots omnia ſoluit. *Sebaſtiani Medices.*
Moratoria præſcriptione. *Marci Antonij Cucchi, t. 12.f.200.*
Mortis pœna in quibus caſibus à lege eſt impoſita *Gulielmi Bonti, t.11.p.1.f.328.*
Muliere tranſeunte ad ſecunda vota an honeſtè, & caſtè viuat. *Nicolai.t.5.f.121*
Mulierum indemnitatibus. *Aymonis Crauetta, t.6.p.2.f.281.*
in Mulierum contractibus conſenſu præſtando. *Ioannis Campegij.*
Multiplici alienatione prohibita. *Roberti Maranta.*
Mundi regimine. *Michaelis Vlcurini, t.16 f.103*
Muneribus. *Gulielmi de Cuneo, t.15.f.17. Petri Antibols, t.12.f.19.*
Muneribus,& oneribus, gabellis,& publicanis. *Iulij Ferretti, t.12.f.76.*
Muneribus,& prærogatiuis Regum, & Principum. *Petri Rebuffi.*
Muneribus patrimonialibus, v. *Collecti.*
Munerum publicanorum excuſatione parentum ob numerum filiorum. *Ferdinandi Paez, t.12.f.197.*
Mutatione monetarum. *Didaci Couarrunias, tom.12. fol.220.*
Mutatione ſtatus Eccleſiarum. *Petri de Peruſio, t.14. f.175.*
Mutatione ſtatus perſonarum. *Eiuſd. t.14 f.172.*
Mutatione teſtamenti. *Ioannis Dilecti Durandi, t.8. p.1.f.140.*
Mutatione,& transformatione, t.12.f.389.
Mutuo,& rebus creditis. *Ioannis Gæddai.*

N

NAturalibus liberis,ac eorum ſucceſſione. *Ludouici à Sardis, t.8 p.2.f.29.*
Naturalibus fructibus. *Ioannis Cophi, t.12.f.237.*
Natura iurium maieſtatis, & Regalium. *Matthia Borty.*
Nauali iure, & te. *Iulij Ferretti, t.12.f.315.*
Nautis,nauibus,& nauigatione. *Beneuenti Straccha, t.6. p.1.f.306.*
Necyomantia. *Stephani Forcatuli.*
Negatiua probanda. *Franciſci Herculani, tom.4.f.15. Martini de fano, t.4.f.12.*
Negotij,è contracti de mercanti. *Tomaſo Mercato.*
Negotiationibus. *Ludouici Lopez.*
Nobilitate. *Boni de Curtils, t.16.f.3. Andrea Tiraquelli. Ioan. de Hollandero.*
Nobilium ciuili ſtatu. *Ioſſa Nolden.*
Nobilitate ciuili. *Matthia Stephani.*
Nobilitatis inter virum, & vxorem communicatione. *Antony Pichardi.*
Nobilitate,& exemptione Hiſpanorum. *Ioannis Garzia.*
Nobilitate Hiſpaniæ. *Ioan. Orbe ab Otalora, tom.16. f.213.*
Nocturno tempore. *Polydori Ripa.*
Nominationibus. *Petri Rebuffi, t.15.p.2.f.301.*
Nominibus Cardinalium. *Hieronymi Manfredi.*
Nomothesia publica decreti Spirenſis. *Iuſti Ritenberg.*
Nothis, ſpuriiſque filiis, *Benedicti de Barzis, t.8.p.2. f.24 Gabrielis Paleotti, t.8.p.2.f.45.*
Notorio. *Antonij de Butrio, t.14.f.50.*
in Notariorum exceſſus,errores,atque peccata. *Antonij Taſſira.*
Notariatus arte. *Incerti.*
Notariatus arte ſeu de ſynæxi, & de fide inſtrumentorum. *Nicolai Hontemij.*
Ad Marculphum Monachum de formulis. *Hieronymi Pignory.*
Notas del Relator, ſeu formularium inſtrumentorum. *N.*
Notæ ad Amodæum à Ponte in quæſtiones laudemiales. *Caroli Antonij Blancardi.*
Notæ in Crauettam, & de bonorum poſſeſſione. *Camilli Plautij.*
Notæ ad praxim Ciuilem. *Iodochi Damhouderij. Nicolai Tuldeni.*
Notæ ad diſpenſationes Hieronymi Treutlerl. *Reinardi Bachouij.*
Nouationibus. *Sebaſtiani Medices, t.6.p.2.fol.388. Ioannis Baptiſta Schwarzenthaler.*
Nubentium ſecundo remediis, & pœnis. *Ioannis Garroni, t.9.f.115.*
Nubere volentibus. *B.Bernardini, t. 9.f.153.*
Nucleus diſcurſuum de iure publico. *Incerti.*
Nullitatibus proceſſuum,ac ſententiarum. *Sebaſtiani Vantij, t.4.f.371.*
Nullitate matrimonij ex defectu conſenſus tutoris. *Franciſci Antonij Oliuerij.*
Numero liberorum excuſatione à muneribus publicis. *Fernandi Paez, t.15.f.197.*
Numero teſtium in teſtamentis requiſito. *Petri Dominici Magdaleni.*
Nummis in Republica percutiendis, & conſeruandis. *Iacobi Bornitij.*
Nuptiis. *Valentini Gulielmi Forſteri.*
Nuptiarum ritu. *Barnaba Briſſony, t.9. f.97. Franciſci Molini.*
Nuptiis legitimis. *Ioannis Boſchai, t.9.f.85.*
ad Nuptias ſecundas mulier tranſiens an honeſtè,& caſtè viuat. *t.9.f.121.*
Nuptiis ſecundis. *Scipionis Gentilis.*
Nux feudalis. *Arnodi Baert.*

T

OBlationibus. *Mariani Socini, t.14.f.122. Troili Maluetij, tom.14.f.136. Henrici Caniſij. Vincentij Caroccij.*
Obligationibus, mutuo, indebito, commodato, pignore, depoſito. *Ioan. Harpprehti.*
Obligationibus clericorum. *Pauli Squillante.*
Obligatione camerali. *Antonij Maſſa Galleſij, t.6, p.2.f.349 & Siluestri Zacchia additiones.*
Obligationibus diuiduis, & indiuiduis. *Eguinarij Baronis, t.6.p.2.f.365.*
OEconomia iuris, ſiue expoſitio methodica. *Huberti Giphanij.*
OEconomiæ Canonica. *Petri de Bello.*
OEconomia Inſtitutionum. *Georgij Obrechti.*
Obſeruationes practicæ. *Andrea Gail. Ioachimi Mynſingeri Alcibiades Lucarini.*
Obſeruationes legales. *Marci Mantua.*
Obſeruationes. *Emundi Merilli.*
Obſeruationes practicabiles. *Ioannis Copetti.*
Obſeruationes. *Dominici Franciſci Omnezij.*
Obſeruationes ſucceſſiuæ. *Valentini Forſteri.*
Obſeruationes Senatus Cathaloniæ. *Sigiſmundi de Synciol.*
de non Offendendo cautione. *Franciſci Herculani.*
de Offendendi iure quæſtiones. *Ludouici Morotij.*
de non conſtituendo conſanguineos cogi pro bannitis de non Offendendo cauere. *Cornelij Benincaſij.*
Officialibus dominorum. *Martini Garrati, t.16.fol. 279. Petri Rebuffi.*
Officio Aduocati. *Lancelotti Politi, tom.3.part.1.fol. 162*
Officio Curati. *Ioannis Baptiſta Bernardini.*

Index Legalis Auctorum,

Officio Eccleſiaſtico Canonico. *Bernardini de Sandoual.*
Officio, & poteſtate Capituli Sede vacante. *Ioannis Franciſci de Pauinis, t.13. p.2.f.407.*
Officio iudicis. *Candij Cantiuncula, tom.3.p.1.fol.72. Matthai Stephani. Padulphi Pratai.*
Officio iudicis in cauſis capitalibus. *Ioannis Rogerij, t. 3.p.1.f.158.*
Officio atque authoritate Legati à latere. *Nicolai Boërij, t.13.p.2.f.142. Petri Andrea Gammari, t. 13.p.2.f.150.*
Officiis diuinis, ſeu ordinis Romani. *Albini Flacci Alcuini.*
Officiis diuinis. *Almalarij.*
Officiis Eccleſiaſticis. *Iſidori Hiſpalenſ. Epiſc.*
Officio hæredum. *Michaelis Graſſi.*
Officio Gubernatoris, & Procuratoris generalis Regni Aragonum. *Incerti.*
Officio, & poteſtate Epiſcopi, v. *Epiſc. Officio. Bartholomai Vgolini. Auguſtini Barboſa.*
Officio, & poteſt. Parochi. *Auguſtini Barboſa.*
Officio, & poteſtate Confeſſoris. *Eiuſdem.*
Officio Epiſcopi. *Gaſparis Contareni. Guiberti de Tornaco.*
Officio Fiſcalis, & eius priuilegiis. *Franciſci de Alphaeo.*
Officio Caſtellani. *Petri Rebuffi.*
Officio, & poteſtate Vicarij. *Iacobi Sbrozzij.*
Officio Parochi. *Franciſci Ingoli.*
Officio Baronum, v. *Baronibus.*
Officio quatuor Prælatorum. *Vgonis Soleſt. ad tom. 13.p.2.f.289.*
Officio Sacerdotum. *S. Thoma eſt in tom.12.op.*
Oneribus, & muneribus, gabellis, & publicationibus. *Iulij Ferretti, t.12.f.76.*
Opera ſacra, iuridica, hiſtorica, miſcellanea. *Petri Pitheri.*
Opinione communi. *Ant. Maria Coraſij, t.18.f.222*
Opiniones communes variorum Authorum.
Opinionū electione. *Matt. Mattheſilani, t.18.f.211*
Opinione deligenda in controuerſiis quæſtionibus *Petri Antonij Lazarij.*
Oppoſitione compromiſſi. *tom.3.p.1.f.448*
Optione Canonica. *Ioannis Petri Moneta.*
Opuſculum de inualiditate profeſſionis. *Remigij Scopiera..*
Oratione miſcellanea. *Martini Nauarri. Ioſephi Angleſ.*
Ordinandis teſtamentis. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8. p.1.f.112.*
Ordine, & præcedentia graduum vtriuſque fori. *Nicolai Boërij, t.16.f.165.*
Ordine iudiciario. *Ludouici Miranda.*
Ordine iudiciorum. *Guidonis de Suzaria, t.3.p.1.fol. 34. Iacobi Gentilis, t.3.p.2.fol.41. Odofredi Beneuētani, t.3.p.1.f.32. Tancredi de Cornetto, t.3. p.1.f. 44.* Ordo iudiciarius proceſſus. *Henningij Gaden.*
Ordine, & vſu iudiciorum. *Antonij Pompa.*
Ordo iudiciarius. *Ioannis Andrea.*
Ordo iudiciarius fori Eccleſiaſtici. *Ægidij Fuſcarij.*
Ordine Canonicorum Regularium. *Ioannis Trulli,*
Ordine celebrandi Concilij. *Iſidori Hiſpalenſis.*
Ordine Clericorum. *Syluij Tinti. Martini Fornarij.*
Ordinis Sacerdotalis, & Epiſcopalis diſcrimine. *Gregorij de Talentia.*
in Ordinationem iudicij Cameriæ Imperialis. *Incerti.*
Ordinatione Clericorum. *Syluia Tinti.*
Origine Cardinalium. *Gundiſſalui Villadiego, t.13. p.1.f.57.*
Origine iuriſdictionum. *Durandi.*
Origine iuriſdictionis, ſeu de duabus poteſtatibus ſpirituali, & temporali. *Petri Bertrandi, t.3.f.29. t.12.f 408.*
Origine linguæ latinæ. *Bernardi Aldrete.*
Origine dignitatis Hiſpaniæ. *Salazar de Mendoça.*
Origine dignitatis, & poteſt. Ducum Italiæ. *Ludouici Rodolphini.*
Origine Romanæ Sedis, & authoritate. *Laly Iordani, t. 13.p.2.f.2.*
Origine iuris, & magiſtratuum. *Georgij Chorlini.*
Origine, poteſtate, & dignitate Ducem Italiæ. *Ludouici Rodolphini.*
Origine, & authoritate rerum iudicatarum. *Petri Ærodij.*
Ouili, & paſtoris vnitate. *Michaelis de Aninion, t. 13. p. 2. f. 23.*

P

Pace, confœderatione, & conuentionibus Principum. *Ioannis Lupi, t.16.f. 303. Martini Garrati, t. 16.f.302.*
Pace, fide, & treuga. *Nicolai Moroni, t.11.p.1.f.418*
Pace, inducijs, promiſſionibus de non offendendo. *Octauiani Vulpellij, t. 11. p.1.f.306.*
Pace publica. *Andrea Gail.*
Pace, & treuga, & de cautione de non offendendo. *Sebaſtiani Guaſini.*
Pacificatione, v. *Repacificatione.*
Pacificis poſſeſſoribus. *Petri Rebuffi, t.15.p.1.f. 539*
Pacis priuilegiis. *Antonij Corſetti, t.12.f.224.*
Pactis. *Andrea ab Exea, t.6.2.f.2. Valentini Gulielmi Forſteri. Baldi de Vbaldis, tom.6.p.1.f.2 Franciſci Duareni, t.6.p.1.f.13. Georgij Natta, tom.6.p.2.f.19 Io. Baptiſta Caccialupi, t.6 p.1.f.8. Matthai Canonis. Helfrici. Vlrici Hunnij. Petri Alphani.*
Pactis conuentis inter decoctores, & creditales. *Benuenuti Straccha, t. 6.p.1.f.321.*
Pactis & promiſſionibus pro obtinenda gratia, vel iuſtitia. *Virginij de Boccaſis. Martini Nauarri.*
Pactis francandi. *Nicolai Mongiorgij.*
Pactis futuræ ſucceſſionis. *Antonij Contij.*
Pactis nuptialibus, ſeu capitulis matrimonialibus. *Ioannis Petri Fontanella.*
Pœnitentiali Canone. *Beati Ioannis de Capiſtrano t. 14. f. 198.*
Papa an poſſit accuſari de hæreſi. *t.13.p.1.f. 30.*
Papa an poſſit eligere Gallorum Regem. *Greg. Picha.*
Papa an poſſit incurrere labem ſimoniæ. *Thoma Campegij, t. 15. p.2.f.531.*
Papa an poſſit matrimonium contractum ab hæreticis dirimere. *Thoma Campegii, t.9.f.113.*
Papæ, & Concilij, ſiue Eccleſiæ authoritate. *Beati Ioannis à Capiſtrano. Ioannis Franciſci Pogii.*
Papæ, & legatis. *Ænea de Falconibus, t.15.p.1.f.248*
Papæ poteſtate, v. *Poteſtate.*
Paradiſo. *Thoma à Maluenda.*
Paradoxæ diſputationes. *Ioannis Baſii.*
Iuris Ciuilis. *Petri Granicani.*
Paralleli Ethicorum & iuridicorum. *Vincentij Turturetti.*
Paratitla inſtitutionum feudalium. *Ioannis Tillenij.*
Parentibus excuſandis à muneribus publicis ob numerum filiorum. *Ferdinandi Paez, t.12.f.197.*
Parentibus, & fratribus, & filiis in tract. de legitima. *Claudij de Battandier.*
Parergon. *Barnaba Briſſonij.*
Parricidij crimine diſputatio. *Ioannis de Solorzano Pereira.*
Parlamentis, & collatione parlamentorum. *Ioannis Montaigne, t. 14. f.282.*

Materias ex profeſſo tractantium.

Parlamentorum Gallæ,& Concilij authoritate. *Nicolai Boërij.*

Parochis,& eorum officio. *Franciſci Ingoli.*

Parochi officio. & poteſtate. *Auguſtini Barboſa.*

Parochiali,& Epiſcopali canonica. *Petri de Vbaldis, t.15.p.2.f.198.*

Parochum lucerna. *Antonij Raguccij.*

Partitionibus. *Aluari Valaſci.*

Partitionibus communibus inter virum, & vxorem & hæredes eorum. *Antonij Ayrna de Ayora.*

Partitiones iuris feudalis. *Corradi Ritterhuſij.*

Partu. *Alphonſi Carranza.*

Paſtoralis clypeus. *Antonij de Pratis,t.13.p.2.f.362*

Paſtoris, & ouilis vnione. *Michaelis de Aninon, t. 13.p.2.f.23*

Patria poteſt. *Aſcanij Clementis, t.8.p.1.f.98.Sebaſtiani Monticuli,t.8.p.2.f.117*

Patriarchali præſtantia. *Matthia Vgonii, tom.13.p.2. f.182*

Patrimonialibus muneribus, v. *Collectis.*

Patrocinio pupillorum. *Iodoci Damhouderij,t.8.p.2. f.351*

Patrocinium pupillorum. *Ioannis Michelij.*

Paupertate, & eius priuilegiis. *Cornelij Benincaſij, t. 18.f.148.*

Paupertate Religioſa. *Hieronymi Cenedi.*

Pedum adoratione. *Ioſephi Stephani,t.13.p.2.f.50.*

Penſione Eccleſiaſtica. *Pauli de Roma,t.13.p.1.f.309*

Penſionibus. *Hieronymi Gigantis,tom.15.p.1.f.331. Ioannis Baptiſta Caccialupi,t.15.p.1.f.320. Thoma Campegij,t.15.p.2.f.533. Lelij Zecchij.*

Penſionibus Epiſcopalibus. *Camilli Cautij, tom. 15. p.2.f.534.*

Pœnis delictorum. *Ioannis Vela.*

Pœnis furtorum. *Henrici Boceri.*

Pœnis,& remediis ſecundo nubentium. *Ioannis Garoni, t.9.f.113*

Pœna mortis in quibus caſibus eſt à Lege impoſita *Guilielmi Boni, t.11.p.1.f.328*

Pœnis omnifariam coitus illiciti. *Pauli Grillandi, t.11.p.2.f.298.*

Pœnis temperandis, aut remittendis. *Andra Tiraquelli.*

Pœnitentia. *Martini Nauarri.*

Pœnitentiæ Sacramento. *Hieronymi Pharaonis Petri Fay Philippi Fabri.*

Percuſſionibus. *Odofredi.*

Peremptione, & interitu. *Alberti Brunit,t.17.f.379*

Perfecto Cardin.S R.E. *Hieronymi Manfredi.*

Prælato. *Eiuſdem.*

Permanentibus, ſeu perſeuerantibus in eodem ſtatu. *Alberti Bruni,t.17.f.395.*

Permutatione beneficiorum. *Ioannis à Cockier,v.Beneficiorum perm.*

Permutationis decima. *Ignatij Laſarte.*

Perſonæ legitimatione. *Antonij de Virgilio.*

Perſonalibus actionibus. *tom.3.p.2.f.39.*

Perſonarum ſtatus mutatione. *tom.14.f.177.*

Peſte,& eius priuilegiis. *Hieronymi Preuidelli, t.13. f.171. Ioannis Franciſci Ripa.*

Petitionibus. *Llanfranci ab Oriano,t.13.p.2.f.333*

Siue libellis. *Bonauent. Stracche, t.6.p.1.f.333.*

Petitorij diſputatione. *Philippi Franchi,t.3.p.2.f.326*

Pietatis monte. *Thome de Vio Caietani, t.6.p.1.f.419*

Pignoribus,& hypothecis. *Anton.Neguſantij,t.6.p.1. f.194. Franciſ.Balduini,t.6.p.1.f.168. Hugonis Donelli, t.6.p.1.f.158. Andrea Gail. Gabrielis Mudai. Gabrielis Vaſq. Ioan. Baptiſta Schvvarzenthaler.*

Pignorum excuſſionibus. *Bartoli de Saxoferrato,t.3. p.2.f.140.*

Piis teſtamentis. *Ioannis Molani.*

Piſcatione, venatione, & aucupio. *Sebaſtiani Medices,t.17.f.396*

Pithanon,ſeu veriſimilium. *Ludouici Caronda.*

Pithonico contactu. *Thoma Murner.*

Plagiariis, & ſcriptorum alienorum compilatoribus *Franciſci Duareni.*

Pluralitate beneficiorum, v. *Beneficiorum pluralitate.*

Politia,& immunitate Eccleſiaſtica. *Laurentij Ortiz.*

Politica para Corregydores,y Señores de Vaſſalos, *Caſtillo de Bobadilla.*

Polleitationibus, & pactis. *Pyrrhi Alphani.*

Pontifex Romanus. *Abrahami Bzouij.*

Pontificia poteſtate. *Petri Albiniani Tretij,t.13.p.1. f.301. Alexandri Carrerij. Antonij de Roſellis.*

Pontificis auctoritate, v. *Poteſtate Papa, & Papa poteſtate. Franciſci Vargas,t.13.p.1.f.113.*

Pontificis Romani locos & authoritate in Eccleſia, Conciliis. *Staniſlai Hoſij.*

Pontificis Romani poteſtate ſuprema in Eccleſiam, *Andrea Duualij.*

Portarum ciuitatis clauium cuſtodia. *Nicolai Boerij, t.16.f.281*

Portione Canonica, & quarta congrua. *Lupi de Caſtellano,t.13.p.2.f.193.v.Benefic.*

Rota. *Ioannis Baptiſta Coſta.*

Portionibus legitimis. *Claudij Chiſlerij.*

Et ſubſtitutionibus. *Eiuſdem.*

Poſitionibus. *Iacobi de Arena,t.4.f.3. Odofredi, t.4.f. 2. Vberti de Bobio,t.4.f.7.*

Poſitionibus,& interrogationibus, *Franciſci Curtij. t.4.f.10*

Poſſeſſione acquirenda,& conſeruanda,& amittenda. *Sebaſtiani Medices.*

Poſſeſſione adipiſcenda. *Achilles Perſonalis,t.3.p.2. f.146*

Poſſeſſione reuocanda, ac de reſtitutorio interdicto *Horatij Barbati.*

Mentiente circa poſſeſſionem. *Marci Antonij Cucchi,t.3.p.1 f.539*

Poſſeſſoris remediis. *Conſtantij Rugerij,t.1.f.395*

Poſſeſſione continuanda in hæredes, ſeu le mors ſaiſit le vif. *Petri Rebuffi.*

Poteſtate Capituli Sede vacante. *Franciſci de Paulinis,t.13.p.1.f.497.*

Poteſtate Cardinalis, v. *Card.*

Poteſtate coactiua. *Ioſephi Stephani.*

Poteſtate Eccleſiæ. *Stephani Aufrerij,t.13.p.1.f.126 Ioannis Antonij Delphini.*

Poteſtatis Eccleſiaſticæ cauſa immediata, *Petri de Palude.*

Poteſtate Eccleſiaſtica propria Vrbis ſede, & Concilio. *Cypriani Beneti.*

Poteſtate Epiſcoporum, Abbatum, & aliorum Prælatorum. *Stephani de Aluin.*

Poteſtate eorum, quæ incontinenti fiunt, vel ex interuallo. *Pauli Belloni.*

Poteſtate, & officio Epiſcopi, *Bartholomai Vgolini. Auguſtini Barboſa.*

Poteſtate,& officio Vicarij *Iacobi Sbrozzij.*

Poteſtate, & vtilitate monetarum. *Ioannis Aquila Gabriel Biel.*

Poteſtate in ſeipſum. *Balthaſſaris Gomeſij.*

Poteſtate Imp.& Pontificis. *Antonij de Roſellis.*

Poteſtate iuridica Confeſſariorum. *Claudij Soleri*

Poteſtate,iure,& officio Baronum. *Ioannis Franciſci Capiblanci.*

Poteſtate Legati. *Ioannis Brunelli,t.13.p.1.f.230.*

Poteſtate Legati à latere. *Nicolai Boerij,tom.13.p.2. f.242.*

Index Legalis Auctorum,

Poteſtate legis humanæ, præſertim Eccleſiaſticæ. *Gregorij de Valentia.*
Poteſtate legis pœnalis. *Alphonſi Caſtro.*
Poteſtate Papæ. *Bartholomæi de Spina, t.13.p.1. f.24. Hieronymi Albani, t.23. p.1.f.66. Petri Albiniani, t.13.p.1.f.130. Antonij Poli.*
Poteſtate Papali, & Regali. *Ioannis Pariſienſis. Herue. Innominati.*
Poteſtate Papæ ſupra Concilium. *Pauli Fabuletti.*
Poteſtate Papæ, & Concilij. *Beati Ioannis à Capiſtrano, t.13.p.1.f.32. Ioannis Franciſci Pogij. Ioannis Hieronymi Albani.*
Poteſtate patria, v. *Patria.*
Poteſtate Pontificis. *Gaſparis Contareni. Thomæ Caietani. Thomæ Illirici.*
Speculum in quo demonſtratur Poteſtas Summi Pontificis. *Chriſtophori Silueſtrani.*
Pontificij iuris Sanctuariũ, in quo de poteſtate Pontificis in tẽporalib. diſputatur. *Odeardi VVeſtoni.*
Poteſtate Proregis. *Ioannis Franciſci à Ponte.*
Poteſtate procuratoris, & defenſoris in cauſis criminalibus. *Ioannis Antonij Rubei, t.11.p.1.f.201.*
Poteſtate Principis ſæcularis, ſeu ad l. Princeps, ff. de legibus. *Franciſci Topij.*
Poteſtate Principis abſoluta. *Ludouici Rodolphini.*
Poteſtate Regia. *Antonij Corſeti, t.16 f.130.*
Poteſtate ſæculari ſuper Eccleſiis, ſeu Eccleſiaſticis perſonis. *Bernardi Laurentij, tom.16.f.301. Stephani Aufrerij, t.11.p.1.f.329. & t.15.f.286.*
Poteſtate Summi Pontificis in temporalibus. *Roberti Bellarmini.*
Poteſtate ſuprema Romani Pontificis in Eccleſiam. *Andreæ Duuallij.*
Practicabilia Eccleſiaſtica. *Marci Antonij Genuenſis.*
Practicabilium iudiciorũ tractatus. *Bernardi Rocha.*
Practica criminalis inſtrumentaria. *Ioannis Pauli Gualterij.*
Practica forenſis. *Nicolai Vigelij.*
Practica, ſeu praxis iudiciorum. *Ioannis Baptiſtæ Aſinij. Ioannis Baptiſtæ Caballini*, ſeu Actuarium practicæ ciuilis, *Iulij Clari, Crim. cum addit. Ioan. Montealegere Ioannis Millei, Crimin. Ioan. Petri de Ferrariis Ciuil. Ioannis Emerici Crimin. Ioannis Andr. Ciuil. Ioannis de Arnono. Petri Follerij Crim. Petri Raceba Ciuil. Proſperi Farinacij Crim. Mar-Antonij Bianchi. Manſueti. Antonij Olibani. Alexandri Stiatici. Abbatis Panormitani. Lanfranci de Oriano apoſtilla Bened. Vadi. Ludouici à Peguera, Crim. Roberti Marantæ. Birracini. Baldi cum apoſtilla. Celſi Vgonis. Claudij de Battandier. Flaminij Cartarij, Crim. Franciſci Caſoni. Dionyſij Gothofredi, Ciuil. Hippolyti de Marſiliis, Crim. Octauiani Veſtrij Ciuil.*
Practica iuris. *Ioannis Barberij.*
Practica, & Agon. iudicialium. *Bartholomæi Brunaſij.*
Practica Luſitaniæ. *Emmanuelis Mendez.*
Practica de Notarios. *Diego de Ribera.* In lingua Hiſpanica, *Iean Papon.* In lingua Gallica.
Practica della ſanta Inquiſitione, ô ſacro Arſenale. *Incerti.*
Practica magnæ Curiæ Vicariæ. *Nuntij Tartaglia.*
Practica numorum, menſurarum, & Alluionis. *Antonij Mariæ Vicecomitis.*
Practica practicarum, ſeu ſumma. *Nicolai Carbonis.*
Practica terminorum Rotæ. *Mariani Maringi.*
Practica terminorum Rotæ. *Incerti Authoris.*
Practicæ concluſiones. *Illuſtriſſimi Cardinalis Tuſchi*
Practicæ concluſiones de teſtib. *Rodulphi Volemari.*
Practicæ obſeruationes. *Hartmanni Hartmanni. Pauli Matthiæ Vvinberi. Bernardini Vvintſeri Chriſtophori Schvvamanni.*
Practicæ quæſtiones. *Didaci Couarruuias. Ioannis Gutierez. Flores Diaz de Mena. Iulij Cæſaris Ruginelli Nicolai Perenotti. Petri à Syria.*
Practicæ reſolutiones. *Alexandri Trentacinquij.*
Præcedentia Doctorum, & militum. *Chriſtophori Lanfranchini, t.18.fol.21. Signoroli de Homedeis, tom.18.f.23.*
Præcedentia, & ordine graduum vtriuſque fori. *Nicolai Boërij, t.16.f.265.*
Præcellentia Epiſcopalis dignitatis. *Mauritij de Alzedo.*
Præceptis Iudicum. *Iacobi de Arena, t.3.p.2.f.34.*
Præceptis teſtatorum variis. *Ioannis dilecti Durantis, t.8.p.1.f.137.*
Prædiorum ruſticorum, & vrbanorum ſeruitutibus. *Bartholomæi Capollæ, t.6.p.2. f.209. & 176.*
Præfecto prætorio. *Marci Antonij Surgentis.*
Præferentiis creditorum. *Hermanni Mettier.*
Præiudiciis. *Iacobi Renardi.*
Prælato præfecto. *Hieronymi Manfredi.*
Prælatorum nouorum electione. *Guilielmi Mandagoto, t.15.p.1.f.407.*
Prælatorum quatuor officia. *Vgonis Sylſtad. t.13.p.2. f.189.*
Prælegato, donatione, & legitima. *Andreæ Anguli.*
Præludia optimi Iuriſconſulti. *Petri Greg. Tholoſani.*
Præludia de monetis, v. *Moneta.*
Præeminentia Concilij, & Parlamenti. v. *Concil.*
Præeminentia ſacræ Theologiæ. *F. Bartholomæi de Spina, t.11.p.2 f.369.*
Præpoſitionum, aduerbiorum, & coniunctionum ſignificatione. *Octauiani Vulpellij.*
Præpoſitionibus. *Alberti de Pergamo, t.18.f.273.*
Prærogatiuis Principum. *Petri Rebuffi.*
Prærogatiuis Regis Franciæ. *Einſdem.*
Præſcriptione moratoria. *Marci Antonij Cucchi, t.17.f.200.*
Præſcriptione ſtatutaria Vrbis. *Ioannis Baptiſtæ Bonis, t.17.f.176.*
Præſcriptionibus diuerſi temporis, & vſucapionibus. *Petri Giluenij.*
Præſcriptionibus. *Andreæ Tiraquelli, Dyni, t.17.f.50. Azonis. Rogerij, tom.17.f.48. & 49. Ioannis Franciſci Baldi, t.17.f.52. Oldendorpij. Hoſtienſis.*
Præſcriptione triginta. *Petri Barboſæ.*
Præſentatione inſtrumentorum. *Martini Freccia.*
Præſtantia Cardinalium, v. *Cardinalium.*
Præſtantia Patriarchali. *Matthiæ Vgonis, tom.13.p.2 f.282.*
Præſtantia Regis Catholici. v. *Regis.*
Præſtatione annua. *Iacobi Venetij, t.6.p.2.f.243.*
Præſumptionibus. *Hippolyti Bonacoſſæ Iacobi Menochij Andreæ Alciati, t.4.f.304. Guidonis Papæ, t.4.f.300.*
Prætorium, & Curiale Breuiariũ. *Lancelloti Corradi.*
Præuentione, v. *Iudicij.*
Praxis Archiepiſcopalis Curiæ Neapolitanæ. *Marci Antonij Genuenſis.*
Praxis Auditoris Cameræ. *Saluſtij Tiberij.*
Praxis beneficialis. *Petri Rebuffi.*
Praxis Cancellariæ. *Hieronymi Pauli.*
Praxis Ciuilis ſacri Regij Conſilij magnæ Curiæ, Vicariæ, & Regni Neapolitani. *Bernardini Muſcatelli.*
Praxis Cæremoniarum. *Andreæ Caſtelli.*
Praxis Commiſſionum. *Quintiliani Mandoſij.*
Praxis Conſilij Neapolitani. *Iulij Cæſaris Galluppi.*
Praxis Conuentualis, ſeu de ſtipulationibus, & de clauſulis conuentionalibus. *Ioannis Baptiſtæ Coſtæ.*

Praxis

Digitized by Google

Materias ex profeſſo tractantium.

Praxis Criminalis Canonica. *Ioan. Bernardi Diaz, cum comment. Ignat. Lopez de Salzedo. Petri Follerij. Franciſci de Pitigianis. Alphonſi Villagut.*

Praxis ſæcularium, & regularium. *Paulini Berti Lucenſis.*

Praxis de diuiſione bonorum. *Petri Sanz Morquechi.*

Praxis Eccleſiaſtica, & ſæcularis. *Gonzalus Suarez de Paz.*

Praxis Epiſcopalis. *Pauli Piaſecij.*

Praxis, & commentaria ſuper quatuor literis arbitrariis. *Babij Monteleonis.*

Praxis, & theoria cauſarum criminalium. *Iacobi Nouelli.*

Praxis fori Capitolini. *Luca Peti.*

Praxis fori Mediolanenſis. *Ioannis Antonij Ezauatarij.*

Praxis in donationem caſtri Conſtantini. *Henrici Bacellij.*

Praxis habendi concurſum. *Ioan. Ant. Maſſobrij.*

Praxis Iudicum, & Aduocatorum. *Anton. Cardoſi.*

Praxis iuriſpatronatus. *Iuliani Viuiani.*

Praxis obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum Nouitiis. *Bartholomai de Vecchis.*

Praxis officialium Regiorum, & Baronalium Regni Neapolitani, *Ioan. Franciſci de Leonardis.*

Praxis partitionum. *Aluari Valaſci.*

Praxis Regularium. *Thoma Triaſani. Victorini Manſi.*

Praxis criminalis de religioſa diſciplina tuenda. *Horatij Barbati.*

Praxis rerum fori Eccleſiaſtici. *Ioan. Aloyſij Riccij.*

Praxis Sacramenti Pœnitentiæ. *Thoma Zerola.*

Praxis, ſeu tractatus electionis, & variationis fori. *Ioan. Maria Nouarii.*

Praxis, ſeu Theoripraxis. *Leonis Crimini.*

Praxis, ſiue tribunal Religioſorum de modo corrigendi Regulares. *Ioſephi de ſancta Maria, in lingua, Hiſpanica*

Praxis tutelaris. *Ioan. Pauli Gualterii.*

Praxis ſignaturæ gratiæ. *Quintiliani Mandeſii.*

Praxis viſitandi. *Pauli Salodii.*

Primatu primogeniti Regum. *Franciſci Zoanetti.*

Primitiis. *Henrici Caniſii.*

Primo, & ſecundo beneficio, ſeu de reſtitutione. *Iulij Caſaris Imbriani.*

Primo, & ſecundo decreto. *Guidonis Papa, tom. 3. p. 2. f. 139. Iacobi de Beluiſio, Guidonis de Suzario. Odefredi Beneuentani, t. 3. p. 2. f. 136.*

Primogenitis Hiſpanorum. *Ludouici Molina.*

Primogeniorum iure. *Andrea Tiraquelli.*

Primogenitura. *Iacobi à Sua, t. 10. p. 1. fol. 324. Ioannis Lecirier, tom. 10. p. 1. f. 18. Martini Garrati, tom. 10. p. 1. f. 16.*

Principe, maieſtate, & priuilegiis eius. *Ioannis Calmini.*

Principia Iuris Pontificij. *Boëtii Eponis.*

Principia, & loca communia vtriuſque Iuris. *Ioannis Vaz Barboſa.*

Principibus. *Martini Garrati, t. 16. f. 104.*

Principiis, & dignitate Iuriſprudentiæ, & vſucapionibus. *Hieronymi Gibhardi.*

Principiis Iuris. *Benedicti Vinileri. Chriſtophori Ehemij, Georgii Obrechii. Martini Schichardi.*

Principis Maieſtate. *Ioan. Lapi, tom. 16. f. 303. Martini Garrati, t. 16. f. 302.*

Principum conſiliariis. *Martini Garrati, t. 16. f. 212.*

Principum Legatis. *Eiuſdem, t. 16. f. 212.*

Principum muneribus, & prærogatiuis. *Petri Rebuffi.*

Priſcis nummis, v. *Moneta.*

Priuata reconciliatione. *Raynaldi Corſi, t. 12. f. 245*

Priuilegio. *Martini Garrati, t. 18. f. 2.*

Priuilegiatis. *Feliciani Epiſcopi Scalenſis.*

Priuilegiis. *Garcia Gironda.*

Priuilegiis, & reſcriptis. *Petri Rebuffi.*

Priuilegiis ad inſtar. *Horatij Mandoſij, t. 18. f. 124*

Priuilegiis Clericorum. *Pauli Squillante.*

Priuilegiorum collectio, v. *Collectio.*

Priuilegiis confœderatorum. *Petri Rebuffi.*

Priuilegiis creditorum. *Petri Vanderam, t. 18. f. 110*

Priuilegiis Doctorum. *Petri Leanderij, t. 18. f. 3*

Priuilegiis dotalibus. *Baptiſta de S. Blaſio. t. 9. f. 430*

Priuilegiis Eccleſiaſticis pro defenſione cenſurarum contra Venetos latarum. *Ioan. Philippi Maynardi.*

Priuilegiis fiſci, & Iure. *Franciſci Lucani, tom. 12. f. 6. Marci Anton. Peregrini. Anton. Olibani.*

Priuilegiis, & iure honeſtatis, *Benedicti Ægidij.*

Priuilegiis Iuriſconſultorum. *Iacobi Benij.*

Priuilegiis iuramenti. *Ant. Corſeti, t. 4. f. 359. Seraphini de Seraphinis.*

Priuilegiis militaribus. *Claud. Cotarei, t. 16. fol. 468. Marci Mantua, t. 16. f. 457.*

Priuilegiis militum, & militiæ. *Georgii Accacii. Petri Rebuffi.*

Priuilegiis pacis. *Anton. Corſeti, t. 12. f. 224.*

Priuilegiis parentum, & libertorum. *Georgij Hsacij.*

Priuilegiis paupertatis. *Cornelij Benincaſij, t. 18. f. 242. Velaſquez.*

Priuilegiis peſtis. *Hieronymi Preuidelli, t. 13. f. 171. Ioan. Franciſci Ripa.*

Priuilegiis piæ cauſæ. *Andrea Tiraquelli.*

Priuilegiis Regni Franciæ. *Ioannis Feraldi, tom. 16. fol. 174.*

Priuilegiis ruſticorum. *Ronnati Coppini, t. 18. f. 90*

Priuilegiis ſcholarium. *Horatij Lucij, t. 18. f. 67. Petri Rebuffi, t. 18. f. 32.*

Probanda negatiua, v. *Negatiua.*

Probatione ſpirituum. *Ioan. Gerſonis.*

Probationibus. *Federici Schenck, t. 4. f. 29. Lanfranci ab Oriano, t. 4. f. 33. Ioſephi Maſcardi. Fulaij Paciani.*

Problemata. *Ioannis de Arnono.*

Proceſſibus Cameræ Imperialis. *Chriſtophori Schvvanmanni.*

Proceſſibus executiuis. *Matthia Coleri.*

Proceſſionibus, & ſupplicationibus Eccleſiæ Catholicæ. *Iacobi Gretſeri.*

Proceſſus, ac ſententiarum nullitatibus. *Sebaſtiani Vantij, t. 4. f. 371*

Proceſſus iudiciarius. *Ioan. Ferrarij Montani. Ioann. Pels Hieronymi Treutleri.*

Proceſſus iudiciarius ad praxim fori ſpiritualis Regni Poloniæ. *Iacobi Ianidlouij.*

Procuratoris, & defenſoris poteſtate in cauſis criminalibus. *Ioannis Antonij Rubei, tom. 11. part. 1. f. 201*

Procuratoris ſubſtantialibus. *Ioannis de Graſſis, t. 3. p. 1. f. 366*

Prodigorum, minorum, & pupillorum bene gubernatorum gratiarum actione, & intereſſe. *Iodoci Damhauderij, t. 8. p. 2. f. 385. & 379*

Productione, & fide inſtrumentorum. *Lanfranci ab Oriano, t. 4. f. 29*

Præmiis in Republica decernendis, déque eorum generibus, & differentiis, & mutationibus. *Iacobi Bornitij.*

Profeſſionis inualiditate ante legitimam ætatem profitentium. *Remigij Scrofa.*

Prohibitione duelli. *Luca Florini.*

Prolium

Prolium vnione, v. *Vnione.*
Promiſſionibus de non offendendo. v. *Pace.*
Promptuarium Iuris Ciuilis. *Baltaſſaris Klammer.*
Promptuarium Iuris ciuilis, & humani. *Ioannis Montelborij.*
Promptuarium receptarum ſententiarum. *Scipionis Rendina.*
Pronomiæ, ſeu priuilegia vniuerſitatum, Collegiorum, ſcholaſticorumque, & Bibliopolarum, ac omnium, qui in iſtis miniſtrant. *Petri Rebuffi, t. 58. fol. 37.*
Propoſitiones Iuris Pontificij. *Brunori à Sole.*
Propugnaculum de iure Belli Romani Pontificis. *Io. de Carthagena.*
Propugnaculum Eccleſiaſticæ libertatis. *Io. de Beltran de Guenara.*
Propugnaculum Canonici ordinis, & relationes trium Cardinalium in cauſa præcedentiæ inter Canonicos Lateranen. & Monachos S. Benedicti. *Celſi Veronenſis.*
Protogatione iuriſdictionis, v. *Iudic.*
Proteſtatione. *Conſtantij Rogerij, t. 17. f. 221. Ioan. de Aguſollis, t. 17. f. 121. Martini de Vè, t. 17. f. 219*
Protomiſeos iure, vide in verbo. *Iure Prothomiſeos.*
Pro tribunalium, & de indiciis. *Iacobi Renardi.*
Prouocatione à Pontifice ad Concilium. *Boëtij Eponis.*
Prudentum aothoritate. *Eiuſdem.*
Proxeneris, & proxeneticis. *Bonauent. Stracchæ, t. 6. p. 1. fol. 337*
Publicanis, gabellis, muneribus, & oneribus. *Iulij Ferretti, t. 12. f. 76.*
Publicis concubinariis. *Bermundi Chouerronij, t. 15. p. 1. f. 145.*
Pupillorum minorum, prodigorum benè gubernatorum gratiarum actione, & intereſſe. *Iodici Damhouderij, t. 6. p. 2. f. 385. & 379.*
Pupillorum fauoribus. *Marci Mantuæ, tom. 8. part. 2. f. 386.*

Q

QVæſtiones. *Abbatis Panormitani*, ſeu diſputationes.
Ægidij de Mondelbertis.
Aymonis Cranetta, ſuper ſtatuto Ferrarienſi de indemnitate mulierum.
Alexandri de Imola, ſiue diſputationes.
Amodei de Ponte, laudemiales.
Andrea Racububari.
Angeli de Peruſio.
Antonij Guberti.
Antonij Queſada.
Auguſtini Beroi.
Baldi de Peruſio.
Bartoli de Saxoferrato.
Bartholomai Brixienſis, dominicales, & veneriales.
Benedicti de Plumbino, ſeu diſputationes.
Brunori à Sole.
Bulgarini, ſeu diſputationes.
Chriſtophori de Caſtellione.
Chriſtophori Lacther.
Didaci Cantera practicæ criminales.
Didaci Salon de Pace.
Emmanuelis Rodriguez, Canonicæ & Regulares.
Franciſci Cuſani, criminales, *t. 15. p. 1. f. 455*
Franciſci de Caldas Pereira, Forenſes ciuiles.
Franciſci Curtij, ſuper ſtatuto quod extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant.
Franciſci Hottomani, Illuſtres.
Gaſparis Anton. Theſauri, Forenſes.
Guilielmi Onciati, Iuris Philoſophicæ.
Hartmanni, & Simonis Piſtoris.
Henrici Boceri, de Iure ſuccedendi in feudum.
Hieronymi Fernandez de Otera.
Hieronymi à Monte Brixiano.
Hieronymi Pantzſchmanni. practicæ.
Hieronymi Zannettini, ſeu diſputationes.
Hippolyti Benaceſſa, criminales.
Iacobi Concennatij, ſingulares.
Iacobi Schultes, Practicæ iuris Ciuilis, & Saxonici.
Ioannis de Anania, de alienatione feudi.
Ioannis Galli.
Ioannis Guttierrez, practicæ, & canonicæ.
Ioannis Mariæ Nouarij, practicæ, quotidianæ, & forenſes.
Ioannis Stephani Duranti.
Ioannis Vandi.
Iulianni Britanni.
Incerti de Maretis.
Ludou. Moroſij, de iure offerendi.
Ludouici Peguera, criminales.
Ludouici Rodulphini.
Ludouici Schraderi, ad titulum de rerum diuiſione.
Matthiæ Stephani, Illuſtres.
Modeſtini Piſtoris, Illuſtres.
Nicolai Picolominei.
Nicolai Vigelij.
Octauij Corſetti. ſuper ritu magnæ Curiæ Regni Siciliæ.
Pauli de Eleazario.
Pauli Turretini, ſeu diſpoſitiones.
Pauli Zacchia, medico legales.
Petri à Syria, practicæ forenſes.
Petri Auguſtini Morla, quæſtionum emporium.
Petri Cenedi, Canonicæ practicæ.
Petri Heigy, Iuris Ciuilis, & Saxonici.
Petri Ioannis Ancharrani, familiares.
Petri Paulini, criminales, regulares, & ſeculares.
Pilei Modicenſis.
Philippi Franchi, in materia peritorij.
Reneri Bodelij, Monetariæ.
Roffredi Beneuentani, ſabatinæ.
Rodulphi Volcmars, Illuſtres.
Roberti Maranta, Legales.
Sichei Spannochij, ad titulum de operis noui nuntiatione.
Vincentij Herculani.
Quæ Iura, & quas præeminentias habeat Delphinus Franciæ, & alij primogeniti. *Ioannis de Terra rubea.*
Quæſtionibus in Iure controuerſis, vide *Rebus dubiis.*
Quæſtio de ſtrigibus, & apologia pro lamiis. *Bartholomai Spinai.*
Quando litteræ Apoſtolicæ noceant patronis Eccleſiarum. *Felini Sandai.*
Quarta Canonica. *Lapi de Caſtellionio, tom. 15. par. 2. fol. 193*
Quarta funerali. *Archangeli Caraccia.*
Quartarum materia. *Bartholomai de Hucio, tom. 8. p. 5. fol. 437*
Querela inofficioſi teſtamenti. *Antonij Rubei.*
Quæſtionibus. *Antonij de Canario, t. 11. p. 1. fol. 195. Iacob. de Arena, t. 15. p. 2. f. 291*
Amberti de Antramonſa, t. 11. p. 1. f. 306

Baldi de Periglis, tit.11.p.1.f.192
Pauli Grillandi, t.11.p.1.f.294
Henrici Boceri.
Ioannis Zangeri.

Quibus modis Ordinarius efficiatur delegatus. *Ludouici Rodulphini.*

Quotidianæ controuerſiæ, hoc eſt de coniecturis, & interpretationibus vltimarum voluntatum. *Ioannis Caſtillo.*

R

RAdis clauſarum, vide *Clauſularum.*
Rata portione. *Ioannis Baptiſta Coſta.*
Ratiociniis adminiſtratorum, & computationibus. *Franciſci Mugnos de Eſcobar.*
Ratione docendi, diſcendique Iuris. *Franciſci Duareni, t.1.fol.183*
Ratione ſtudendi. *Matthæi Gribaldi.*
Ratione tegendi, & detegendi ſecretum. *Dominici Soto.*
Reaſſomptione inſtrumentorum. *Paridis de Puteo, t.4.f.36*
Re beneficiali. *Melchioris Lotterij.*
Rebus creditis, & mutuo. *Ioannis Gœddai.*
Rebus dubiis, & quæſtionibus in Iure controuerſis. *Nicolai Valla, t.18.f.317*
Rebus, ſeu diſpoſitionibus dubiis. *Alberti Bruni, t.18.f.349*
Rebus Eccleſiæ non alienandis. *Guillelmi Redoani, t.15.p.2.f.193*
Rebus Eccleſiæ non ritè alienatis recuperandis. *Alphonſi Villagut.*
Recenationes Iuris. *Caroli Vallongi.*
Reconciliatione priuata. *Raynaldi Corſi, t.12.f.242*
Reconuentione, & retentione. *Ioannis Petri Moliguati.*
Receptæ ſententiæ. *Franciſci de Caldas Pereira,* vide *Communes opiniones.*
Rectè iudicialiter patrocinandi ratione. *Ioannis Baptiſta Mingony.*
Recuſatione. *Franciſci de Oriano, t.3.p.1.f.359. Stephani Aufrery, t.2.p.1.f.255*
Redditibus Eccleſiaſticis, & dicti tractatus defenſio. *Franciſci Sarmiento, t.15.p.2.f.369. Marci Antony Marſily Columna, t.15.p.2.f.340. Gabrielis Vaſquez.*
Redditibus beneficiorum Eccleſiaſticorum. *Martini Nauarri.*
Redditibus annuis, & menſtruis. *Gaſparis Roderici.*
Reformatione Religioſorum. *Ioannis Nider.*
Re furtiua penes tertium reperta. *Vincenty Caroccij.*
Refutatio trium tractatuum, ſeu quod cauſæ matrimoniales ſpectant ad Iudices Eccleſiaſticos. *Henrici Canſij.*
Reformationes ſtatutorum loquentium de dotibus. *Incerti.*
Refectione. *Alberti Bruni, t.17.f.385*
Regalibus, v. *Iuribus ad Imperatoris.* &c.
Regaliæ Iure. *Arnulphi Rufas, t.12.f.387. Philippi Probi, t.12.f.389*
Regalibus, vel vniuerſo iure Principis in beneficiis Eccleſiaſticis. *Boety Eponis.*
Regalibus. *Henrici Boceri, Nicolai Pfoch, Regneri Seſtici.*
Regalis. *Ægidij Magiſtri equitis, t.53.p.2.f.437*
Ad quem Rege amente Regni regimen attineat. *Ioannis de Terra rubea.*
Regia poteſtate. *Anton. Coſetti, t.16.f.130*
An Romanus Pontifex poſſit eligere Gallorum Regem. *Gregorij Picca.*

Regimine mundi. *Michaëlis Vlcurini, t.16.f.203*
Regimine Reipubl. *Auguſtini Caputi.*
Regimine ſæculari. *Theodori Reinetagi.*
Regni Francorum priuilegiis. *Ioannis Feraldi, t.16.fol.174*
Regno Chriſti. *Franciſci Penia.*
Regreſſuum reſeruatione. *Thomæ Campegij, tom.15.p.2.f.533*
Regali, & Papali poteſtate. *Ioan. Pariſienſis, Hermæ Innominati.*
Regis Catholici præſtantia, regalibus Iuribus, prærogatiuis. *Camilli Borelli.*
Regum ſucceſſione. *Guillelmi de Monferrat, tom.16.fol.178*
Regum, & Principum muneribus, & prærogatiuis. *Petri Rebuffi.*
Regis Franciæ muneribus, & prærogatiuis. *Eiuſdem.*
Regum & Principum conſiliariis. *Eiuſdem.*
Regularibus. *Martini Nauarri.*
Regularia dubia. *Laurentij à Portel.*
De modo corrigendi Regulares, vide *Praxis Regularium.*
Modus procedendi in cauſis Regularium. *Victorini Manſi.*
Regulæ Iuris. *Antonij Coſetti, Antonij Contij, Antonij Nicellij, Andreæ Tiraquelli, Bartholomæi Soccini, Benedicti Capra, Damaſi, Franciſci Turzani, Ioannis Bernardi Diaz, Petri Duegnas, Pauli Carrariæ, Sebaſtiani Medices.*
Regulæ expectatiuarum. *Alphonſi Gomez.*
Regulæ in materia ſubſtitutionum. *Leonardi Aleſmij.*
Regundis finibus. *Hieronymi de Monte, t.3.p.2.fol.311*
Rei alienæ diſtractione. *Adriani Puluei, tom.6.p.2.fol.333*
Rerum Eccleſiaſticarum alienatione, vide *Alienatione.*
Rei furtiuæ probibita vſucapione. *Eiuſdem, tom.12.fol.216*
Re integra. *Ioannis Baptiſta Coſta.*
Reintegratione feudorum. *Paridis de Puteo.*
Rei iudicatæ executione. *Federici Schenek, t.5.f.38*
Re iudicata, & ſententia. *Eiuſdem, t.5.f.2*
Rerum iudicatarum. *Æneæ Roberti.*
Relaxatione carceratorum. *Pauli Grillandi, tom.11.p.1.f.347*
Releuij, ſubſidij, atque adhoæ iure. *Iacobi de Aſello, t.12.f.169*
Religione. *Franciſci Suarez.*
Religioſis ſectis, eorumque authoribus. *Raymundi Fraguier, t.14.f.103*
Religioſorum hominum ſtatu, & votis. *Gregorij de Valentia.*
Religioſa pobreza. *Iuan Cenedo.*
Religioſa diſciplina tuenda. *Ioannis Aldreta.*
Religioſus ſubditus. *Laurentij de Peyrinis.*
Reliquiarium, ſiue de colloquiis. *Ioannis Baptiſta Signij.*
Remediis, & pœnis ſecundo nubentium. *Ioan. Garoni, t.9.f.215*
Remediis poſſeſſoriis. *Conſtantij Rogerij, t.3.p.2, f.245. Iacobi Menochij, Roberti Maranta.*
Remediis ſubſidiariis. *Ioannis Baptiſta Coſta.*
Remediis contra præiudiciales ſententias. *Vincentij Caroccij.*
Re militari. *Paridis de Puteo, t.16.f.386*
Re militari, & de bello. *Petri Beeli, t.16.f.339*
Remiſſione Iniuriarum, v. *Repacificatione.*
Remiſſione Iuris. *Petri Pechij.*
Remiſſionibus litigatorum. *Herculis Seuaroli, t.3.p.1.f.378, Virginij Boccacij.*

Index Legalis Auctorum,

Remiſſiones Doctorum, in Ordinationes Regias Luſitanorum. *Emmanuelis Barboſa.*
Remiſſiones Doctorum in varia loca Concilij Trid. *Auguſtini Barboſa.*
Remiſſiones Doct. de diction. & clauſulis, *eiuſdem.*
Remiſſoria tabella. *Ioan. à Lignano, t. 12. f. 336*
Re nauali, & iure. *Iulij Ferretti, t. 12. f. 325*
Re nummaria. *Dominici de Maleſtroic.*
Renuntiationibus Iuris. *Iacobi Butrigarij, tom. 6. p. 1. fol. 404*
Renuntiationibus filiarum. *Bartholomai Muſculi.*
Renuntiationibus. *Petri Gallerati, Huberti Gyphani,*
Renuntiationibus variorum Iuriũ. *Andrea Dalneri.*
Renuntiandi recepto more, modóque. *Henrici Breulai.*
Reorum defenſionibus. *Iacobi Nonelli, t. 11. p. 1. f. 216*
Reorum tranſmiſſione, v. *Indice.*
Repacificatione, dilectione inimicorum, iniuriarum remiſſione. *Ludouici Carboni, t. 12. f. 249*
Repræſaliis. *Ioan. Iacobi à Cambus, t. 12. f. 275. Martini Garrati, t. 12. f. 279*
Reprobatione ſententiæ Pilati. *Ludouici Montalti, t. 14. f. 8*
Reprobatione teſtium, v. *Teſtium repr.*
Reprobationibus, & ſaluationibus teſtium. *Petri Rebuffi.*
Repudianda, vel acquirenda hæreditate. *Ioan. Dilecti Durantis, t. 8. p. 1. f. 141*
Repulſa. *Iulij Caſaris Imbriani.*
Republica. *Petri Gregorij Tholoſani, Ioannis Bodini.*
Republica Christiana. *Lelij Zecchij.*
Republica Eccleſiaſtica. *Paduani de Graſſis.*
Repertorium. *Butrij, p. 2. manuſcr. Bartholomai Brixienſis, Dominici Cardinalis Tuſchi, Alberici à Roſate, Ioannis Bertachini, Nicolai Vigelij.*
Repertorium de teſtibus. *Ioannis Maria Monticelli.*
Repertorium Regularum, & concluſionum Iuris. *Sebaſtiani Hermoldi.*
Reportata, ſeu Collectanea. *Bernardini Alphani.*
Repetitio actionum. *Sebaſtiani Sturioni.*
Repræſentatione. *Robles de Salzedo.*
Rerum æſtimatione in dotem datarum. *Helfrici, Vlrici Onij.*
Rerum quotidianarum. *Ioannis Ynonnes Parladorij, Franciſci Zoannetti, Thoma Herbai.*
Reſcriptis. *Guidonis Papa, tom. 3. p. 2. f. 28. Martini Nauarri.*
Reſcriptis, & priuilegiis. *Petri Rebuffi.*
Reſcriptis vtriuſque ſignaturæ. *Ioan. Baptiſta Marcheſani.*
Reſcriptorum ſubreptione. *Ioan. Baptiſta Leonelli.*
Reſcriptis Apoſtolicis. *Ioan. de Graſſis, t. 3. p. 2. f. 35*
Reſeruatione fructuum. *Thoma Campegij, t. 15. p. 2. fol. 533*
Reſeruatione Regreſſuum. *Thoma Campegij, t. 15. p. 2. f. 533*
Reſeruationibus beneficiorum. *Iacobi Simonetta*, vide *Beneficiis.*
Reſeruatis Papæ, & Legatis. *Ænea de Falconibus, t. 15. p. 1. f. 248*
Reſignatione beneficiorum. *Flaminij Pariſij.*
Reſidentia, & miniſterio Eccleſiaſticorum Prælatorum. *Franciſci Cordubenſis.*
Reſidentia Paſtorum. *Thoma Card. Caietani.*
Reſidentia Epiſcoporum. *Hieronymi Gigantis, t. 13. p. 2. f. 369. Iacobi Nauclanti, Leonardi Veneti, Ambroſij Catharini, Antonij Pattani, Bartholomai Carranza, Dominici Soto, Franciſci Torrentis, Thoma Campegij. t. 15. p. 2. f. 557*
Antipologeticus pro ſuo libro de Reſidentia Paſtorum. *Franciſci Torrentis.*
Reſolutiones criminales. *Hieronymi de Federitis.*
Reſolutiones. *Marij Antonini Maceratenſis.*
Reſolutiones caſuum Conſcientiæ. *Alphonſi Rhegij.*
Reſolutiones morales. *Antonini Diana.*
Reſolutiones variæ, v. *Varia.*
Reſtitutione dotis. *Odofredi Beneuentani, t. 9. f. 472*
Reſtitutione, delictis, & quaſi delictis. *Ludouici Molina.*
Reſtitutione In integrum. *Ioannis Mauritij, t. 5. f. 114. Iacobi Cuiatij, Sfortia Oddi, Anton. Gomez, Franciſci Caldas Pereira, Roberti Lancelloti.*
de Rebus Eccleſiæ non ritè alienatis recuperandis, & in integrum reſtituendis. *Alphonſi Villagut.*
Reſtitutione. *Martini Nauarri, Ludouici Carbonis, Ioan. Medina, Michaelis de Palatio.*
Reſtitutione ablatorum in foro Conſcientiæ. *Petri à Nauarra.*
Reſtitutionibus, & releuamentis. *Petri Rebuffi.*
Reſtitorio interdicto, an renouanda poſſeſſione. *Horatij Barbati.*
Retrouenditionis pacto in emptione, & venditione. *Franciſci Zoannetti, t. 6. p. 1. f. 67*
Retractu municipali, & conditionali. *Andrea Tiraquelli.*
Retrotractationibus, ſeu fictione tranſlatiua. *Ioannis Baptiſta Coſta.*
Reuocatione vnionum. *Petri de Peruſio, tom. 25. p. 1. fol. 242*
Reuelatione Confeſſionis. *Vincentij Caroccij.*
Reuocandi domum iure, v. *Iudiciis.*
Rigore, & æquitate. *Hortenſij Caualcani.*
Ritibus Eccleſiæ Catholicæ. *Ioan. Stephani Duranti.*
Ritus Iudiciales Præſulatuum Gallicorum. *Ioannis Fucherij.*
Ritu nuptiarum. *Barnaba Briſſonij, t. 9. f. 97*
Ritu nuptiarum, & pactis in Matrimonio conuentis. *Franciſci Molini.*
Romanæ Sedis origine, & authoritate. *Lelij Iordani, t. 13. p. 2. f. 2*
Romanis Magiſtratibus, v. *Magiſtratibus.*
Romano Imperio, & eius Iuriſdictione. *Franciſci Zoannetti, t. 16. f. 20*
Romana Iuriſprudentia recuperanda. *Nicolai Vigelij.*
Ruſticorum prædiorum ſeruitutibus. *Bartholomai Capolla, t. 6. p. 2. f. 209*
Ruſticorum priuilegiis. *Renati Coppini, t. 18. f. 90.*

S

SAcerdotum cœlibatu non abrogando. *Marquardi de Suſannis, t. 14. f. 104*
Sacerdotum officio. *S. Thoma in t. 12. operum.*
Sacerdotum, & Clericorum excellentiis floſculum. *Dioniſij Pauli Lopis.*
Sacerdotum coniugio. *Staniſlai Hoſij.*
Sacerdotum cœlibatu, & coniugio. *Franciſci Agricola.*
Sacerdotum obligationibus ad Miſſas pro aliis ex iuſtitia celebrandis. *Pauli Fraxinelli.*
Sacrorum immunitatibus. *Anaſt. Germonij.*
Sacris Ordinibus. *Caſaris Madij.*
Sacris, & religioſis peregrinationib. *Iacobi Gretſeri.*
Sacro ſigillo. *Hieronymi Onuphrij.*
Sacra Epiſcoporum authoritate. *Ioannis Fileſaci.*
Sacrarum reliquiarum cultu, & veneratione. *Dominici Anfoſſij.*
Sacrarum electionum iure, & neceſſitate. *G. Genebrardi.*
Sacramentis præſtandis damnatis vltimo ſupplicio. *Ant. à Gama.*

Materias ex profeſſo tractantium.

Sacramento Ordinis. *Martini Fornarij.*

Sacramento Extremæ Vnctionis. *Andreæ Victorelli.*

Sacramentis, & eorum adminiſtratione. *Nicolai Pleue, t.14. f.77*

Sacramentis *Ægidij de Coninck, Petri Cabrera, Gregorij Sayri, Ioannis Rockzana, Thomæ Cardinalis Caietani, Didaci de Arroio.*

Sacramentis ſeptem. *Guillelmi Pariſienſis, Ioan. Maldonati, Ioannis Baptiſtæ Bizozori.*

Sacramento Matrimonij. *Iacobi Nanclanti, Martini Bonacinæ.*

Sæculari Iuriſdictione, v. *Iudex ſecularis.*

Sæculari poteſtate, v. *Pot. ſecul.*

Saluationibus, & reprobationibus teſtium. *Petri Rebuffi.*

Saluo conductu, & ſecuritate. *Gregorij de Magalottis, t.11.p.1.f.231*

Sanctorum canonizatione. *Troili Maluetij, t. 14. f.97. Iacobi Caſtellani manuſc. Angeli Roccha.*

Sanctuarium Iuris Pontificij, in quo de poteſtate Papæ in temporalibus diſputatur. *Odeardi Vnſtoni, Pauli Marcheſij, Bartholomæi Scapucci, Statelij Pacifici.*

Sapientis conſilio in forenſibus cauſis adhibendo. *Petri Scala, t.3.p.1.f.131*

Satiſdationibus, quæ in iudicio præſtantur. *Friderici Schenck, t.3.p.2.f.135*

Satiſdationibus iudicio ſiſti. *Antonij Priardi.*

Saxonico non prouocandi iure. *Andreæ Kuchen.*

Scacchorum ludo. *Thomæ Actij, t.7.f.168*

Schedula Magiſtratuum Ciuilium. *Guillelmi de Monte, t.16.f.184*

Scholarium Pariſienſium Priuilegiis. *Horatij Lutij, t.18. f.67. Petri Rebuffi. t.18 f.32*

Scientiæ legalis Veritate, ac excellentia. *Petri Andreæ Gammari, t.1.f.232*

Scriptura priuata. *Nicolai Genuæ.*

Sectis Religioſis, eorumque auctoribus. *Raymundi Franginer, t.14 f.103*

Ratione legendi, atque detegendi Secretum. *Dominici à Soto.*

Securitate. *Guillelmi de Cuneo, t.12.f.242*

Securitate, & ſaluo conducto. *Gregorij de Magalottis, t.11. p.1.f.231*

Secundis nuptiis. *Ioannis Ripa à Garronibus.*

Sedis Romanæ origine, auctoritate. *Lælij Iordani, t.13.p 2.f.2*

Seditioſis. *Conradi Bruni, t. 11. p. 1. f. 98. Nicolai Boerij, t.11.f.89*

Selectæ & practicæ diſputationes circa Sacramentum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ. *Ioannis Sancij.*

ad Senatuſconſultum Macedonianum. *Placentini, t.1.f.134*

Semeſtria. *Petri Fabri, Iani Langlei.*

Sententia, & re iudicata. *Friderici Schenck, t.5.f.2. Sigiſmundi Scaccia.*

Sententia diffinitiua, & interlocutoria. *Franciſci de Acceptationibus, t.5.f.3*

Sententiæ Pilati reprobatione. *Ludouici Montalti, t.14.f.8*

Sententiarum, ac proceſſuum nullitatibus. *Sebaſtiani Vantij, t.4.f.375*

Sententiæ receptæ. *Iulij Clari.*

Sententiarum receptarum promptuarium. *Scipionis Bendinæ.*

Sententiæ Iuris. *Ariſmini Tepati, Ioannis Roberti Aureliani.*

Sententiis, quæ pro eo, quod intereſt proferuntur, *Antonij Conti.*

Sententiarum ſpeciebus, earumque differentiis. *Ioan. Barboſ. Collect. Tom. V.* *Ioannis Baptiſtæ Marcheſani.*

Sententiæ executione. *Amatoris Rodriquez.*

Selectæ ex Iure Ciuili antiquitates. *Barnabæ Briſſonij.*

Diſputationes Selectæ ad ius Ciuile Iuſtinianæum. *Hieronymi Trentleri.*

Selectæ ſententiæ. *Ludouici Damhouderij.*

Sepulturis. *Ioannis Dilecti Durantis, t.8.p.1.f.139. Sebaſtiani Medices.*

Sepulturis, & earum ſeruitutibus, ſiue de Iure Manium. *Iacobi Gutherij.*

Sequeſtrationibus. *Iacobi de Arena, t.3.p.2.f.143*

Sequeſtris. *Angeli de Peruſio, t.3.p.2.f.142. Franciſci Curtij, t.3.p.2.f.143. Ioan. Roman. Vincentij Caroccij.*

Seruis, vel famulis. *Hippolyti Bonacoſſæ, t.6.p.1.f.125*

Seruis, ſeu hominibus proprijs. *Friderici Huſmani.*

Seruis, & eorum miniſteriis. *Laurentij Pignorij.*

Seruitutibus prædiorum ruſticorum, & vrbanorum. *Bartholomæi Capollæ, t.6.p.2. f.209. & 176*

Seruitutum controuerſa materia. *Petri Caſenij.*

Seruitutibus. *Petri Rebuffi.*

Seruitiis feudalibus. *Andreæ Kolx.*

Seſſionum dies, qui dicuntur. *Iacobi Reuardi, tom. 3. p.1.f.8*

Silentio in officiis diuinis. *Martini Nauarri.*

Sigillo ſacro. *Hieronymi Onuphrij.*

Silua memorabilium Iuris. *Nicolai Antonij Blaſchi.*

Simonia. *Ioannis Carapha, t.15 p.2.f.116. Thomæ de Vio Card. Caietani, Franciſci Ripa, Martini Bonacina.*

Simonia mentali. *Guillelmi Redoani, t.15.p.2.f.28*

Simonia mentali, & conuentionali. *Bartholomæi Vgolini.*

in Simoniæ labem an poſſit incurrere Papa. *Thomæ Campegij, t.15.p.2. f.531*

Symphonia Iuris. *Fremonij.*

Simulatis contractibus. *Bartholomæi Capollæ, t.7.f.2*

Syndicatu. *Amodei Iuſtini, t.7.f.332. Antonij Bondinelli, Angeli de Peruſio, t.7.f.226. Auguſtini Dulceti, t.7.f.160. Baldi de Peruſio, t.7.f.284. Cataldini de Boncompagnis, t.7.p.2.f.349. Paridis de Puteo, t.7.f.227. Ioſephi Cumiæ.*

Syndicatus ſingularia officialium Regni Neapolitani. *Franciſci Carrabbæ.*

Singulari certamine. *Andreæ Alciati, tom.12.f.293.* v. *Duello.*

Singularia. *Antonij Corſetti.*
Aloyſij de Albertis.
Amanelli de Claris Aquis.
Abbatis Aſſaldi.
Andreæ de Capua.
Andreæ de Iſernia.
Antonij Columbetti.
Baldi de Vbaldis.
Blaſij de Marcona.
Bartoli de Saxoferrato.
Bartholomæi de Capua.
Dyni de Mugello.
Franciſci Cremenſis.
Franciſci de Celeſia.
Guidonis Papæ.
Georgij Nattæ.
Guillelmi de Luda.
Henrici Bouerij.
Hippolyti de Marſiliis.
Ioannis Vincentij de Anna.
Ioannis de Arnono.
Ioannis Antonij Trigonæ.
Innocentij.
Ioannis Petruccij.

Ioannis Bauari.
Ioannis Grilli.
Ioannis Marie Nouarij.
Ludouici Romani.
Matthei Matheſilani.
Marci Manne.
Marcelli Boni.
Nicolai Vander Goach.
Nicolai Ruffi.
Petri Cenedi.
Petri Gerardi.
Petri de Rauenna.
Petri Antonij del Bene.
Pauli Fuſchi.
Pamphilij Molli.
Rayneri de Ferolinio.
Vincentij Caroccij.
Singularia ſyndicatus officialium Regni Neapolitani. *Franciſci Carabbe.*
Singulares loci, & res. *Martini de Caratis.*
Singulares obſeruationes. *Polydori Ripa.*
Singularia in materia matrimoniali. *Hier. Gigantis.*
Singularia ex ſacræ Rotæ Romanæ deciſionibus ſelecta. *Theodoſij Rubei.*
Siſtendi iure, & manuum iniectione, ſiue areſtatione. *Petri Pechij, t.3.p.2.f.155*
Synopſis feudalis. *Henrici Roſenthal, Benedicti Carpzouij.*
Synopſis methodica cautelarum. *Ioannis Chirodoti.*
Synopſis theſium, ſeu axiomatum. *Dethardi Horſtij.*
Syntagma communium opinionum, v. *Communes opiniones.*
Syntagma antiquitatũ Eccleſiaſticarũ. *Boëtij Eponis.*
Syntagma Iuris vniuerſi. *Petri Gregorij Tholoſani.*
Syntaxi, & fide inſtrumentorum, ſiue de arte notariatus. *Nicolai Honthemij.*
Synodia Vgonia. *Matthei Vgonij.*
Syſtema Iuriſprudentiæ feudalis. *Ioannis Steckij.*
Societatibus. *Angeli de Periglis, t.6. p.1.f.130. Hectoris Felicij.*
Societatibus officiorum. *Syluestri Zacthia, Virginij Boccarij, Franciſci Caſtracanij.*
Soliloquia. *Ioannis de Arnono.*
Solutione monetarum. *Bartholomai Tolemari.*
Solutionibus, & liberationibus. *Barnaba Briſſonij.*
Sortibus. *Troili Maluetij, t.11.p.2.f.398. S. Thome de Aquino, in t.17.oper.ſuorum.*
Sortilegiis. *Pauli Grillandi, t.11.p.2.f.481*
Speculum Iuris. *Guillelmi Durandi.*
Speculum confeſſariorum, & pœnitentium. *Bartholomai à S. Fauſto, Nicodemi de Florentia.*
Speculum conſcientiæ. *B. Ioannis à Capiſtrano, tom.1. f.323*
Speculum aureum. *Roberti Maranta.*
Speculum iudicum M.M. *Ranaudi, t.3.p.1.f.84*
Speculum Principum. *Petri Belluga.*
Speculum iuris Pontificij, & Cæſarei. *Alphonſi Aluarez Guerrero.*
Speculum communium opinionum. *Hieronymi Ceuallos.*
Speculum Minorum, ſeu firmamentum trium Ordinum. *Incerti Authoris.*
Speculum feudorum. *Claudij Seyſelli.*
Speculum teſtamentorum. *Didaci à Spino.*
Specimen linguæ profeſſoriæ. *Reinceri Vlrici.*
Spolio. *Ioannis Baptiſta Pontani, t.14. f.270*
Fallentiæ ad regulam, Spoliatus ante omnia reſtituendus. *Antonij Corſeti, t.3.p.1.f.125*
Spoliis Eccleſiaſticis. *Guillelmi Redoani, t.14. f.213*
Spoliis clericorum. *Martini Nauarri.*
Sponſalibus, & Matrimonio. *Alexandri Carrerij, t.9. f.61. Antonij Gaberti, t.9.f.47. Ioannis Andrea, t.9. f.2. Ioannis Gutierrez, Ioannis Brunelli, t.9.f.3. Thadei Piſoms, V. de matrimonio.*
Sponſaliorum, & matrimonij quotidianæ materiæ. *Laurentij Nerdeceri.*
Sponſalitia largitate. *Ioannis Friderici Solis.*
Sponſionibus. *Beneuenti Stracha, t.6.p.1.f.303*
Sponſionibus, & aſſecurationibus mercatorũ. *Eiuſdem, tom.6. p.1. fol. 397. Petri Santerna, tom. 6. p.1.f.348*
Splendore, ô vero dichiaratione del vero cenſo riformato ſecondo la Bolla de Pio V. *Giouane Batiſta Ferrari.*
Statu, & vita Eremitarum. *Nicolai Boërij, t.13. p.2. fol. 432*
in Stato eodem permanentibus, ſeu perſeuerantibus. *Alberti Bruni, t.12.f.395*
Statu, & voto Religioſorum hominum. *Gregorij de Valencia.*
Spuriis, v. *Filiis non legitimis.*
Status mutatione Eccleſiarum. *Petri de Peruſio.*
Status mutatione perſonarum. *Eiuſdem, t.14.f.178*
Statu nobilium. *Ioſia Nolden.*
Statutaria Vrbis præſcriptione. *Ioannis Baptiſta Bouij, t.17.f.176*
Statutis. *Alberici à Roſate. t.2 f.2. Alberti Bruni, t.2. f.165. Eiuſdem conſilium in eadem materia, t.2. f.245. Baldi Peruſini, t.2. f.86. Eiuſdem regula, t.2. f.155. Bartoli Regula Statutorum, t.2. f.158. Gregorij Nauta. t.2.f.247. Ioannis Campegij, t.2. f.263. Lancelloti Gallia, de non legando vxori vltra certam ſummam, t.2. f.283. Lauri de Palatiis, t.2. f.272. Petri Rauennatis, ſiue de conſeruatione, t.2. f.345. Sebaſtiani Medices.*
Statutis ſynodalibus. *Henrici Boſtai, t.13.p.1.f.377*
Statuto continuante poſſeſſionem in hæredem, ſeu tract. le mort ſaiſit le vif. *Andrea Tiraquelli.*
Statu, & munere Epiſcopali. *Lalij Zecchij.*
Statu Religionis. *Ioannis de Cruce.*
Stemmatum militiæ ac iuriſprudentiæ honoris tractatus. *Scipionis à Trigona.*
Stylo Curiæ Auditoris Cameræ. *Ioan. Iacobi Bucca.*
Stylo Romanæ Curiæ. *Incerti.*
Strigibus. *Bartholomai à Spina, t.11.p.2.f.356. Bernardi Comenſis, t.11.p.2.f.356.v. Lamiis.*
Strigimagarum, dæmonumque mirandis. *Sylueſtri Prieratis.*
Studioſis literarum quæ ſunt neceſſaria. *Petri Rebuffi.*
Studio literarum rectè inſtituendo. *Guillelmi Budai.*
Subfeudis. *Marini Fratcia, Andrea Kohl.*
Subhaſtationibus. *Iodoci Damhouderij, t.6.p.6.f.72*
Subreptione reſcriptorum. *Ioannis Baptiſta Leonelli.*
Subſidij. releuij atque adhoæ iure. *Iacobi de Aiello, t.12.f.169*
Subſidio charitatiuo. *Bartholomai Bellencini, t.15. p.2.f.147. Remigij de Gonny, t.15.p.2.f.169*
Subſtantia, natura, & accidentalia feudi, & de qualitate, & differentiis feudorum. *Henrici Roceri.*
Subſtantialibus procuratoris. *Ioannis de Graſſis, t.3. p.1.f.366*
Subſtitutionibus, ſeu de vulgari, & fideicommiſſaria ſubſtitutione. *Gratiani de Garzateribus.*
Subſtitutionibus, ſed ad ſtatutum Catholoniæ. *Franciſci Ferrer.*
Subſtitutionibus. *Antonij Fumai, tom.8. p.1. f.221. Alexandri Trentacinquij, Sfortia Oddi, Nicolai Intriglioli, Angeli Peruſini, Vincentij Fuſarij, Leonardi Aleſmij, Baldi de Vbaldis, t.8.p.1.f.202. Bartoli de Henrico, t.8.p.1.f.211. Ioannis Dilecti Durantis,*

Digitized by Google

ris, t.8.p.1.f.120. Lancelloti Politi, t.8.p.1.f.224. Pauli Leonij, t.8.p.1.f.277. Vdalrici Zaſij, t.8.p.1. f.263. Pauli Ghiſlerij, Valentini Guillelmi Forſteri, Vincent. Fuſarij.

Subſtitutionum regulæ. *Leonardi Aleſinij.*

Suburbicariis regionibus, & diœceſi Epiſcopi Romani. *Hieronymi Aleandri.*

Cenſura ſcriptoris Anonymi de ſuburbicatione regionibus Eccleſiaſticis. *Iacob. Sirmondi.*

Succeſſione liberorum naturalium. *Ludouici à Sardis, t.8.p.2.f.19*

Succeſſione Regum. *Guillelmi de Monteferrato, t.16. f.178*

Succeſſione tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato. *Michaelis Graſſi, Franciſci de Barry.*

Succeſſionis controuerſiæ inter patruum, & patris præmortui filium. *Franciſci Hottomanni.*

Succeſſione conuenienti, & anomala, ſeu de ſucceſſione in genere prohibita. *Bartholomæi Muſculi.*

Succeſſionibus ab inteſtato. *Anton. de Roſellis, t.8.p.1. f.357. Cyni Piſtorienſis, t.8.p.1.f.319. Didac. Conarruuias, t.8.p.1.f.382. Dini Mugellani, t.8.p.1.f.318. Dini Piſtorienſis, Guillelmi Ranchini, Conſtantini Caprioli, Martini Montani, Matthæi Mattheſilani, t.8.p.1.f.321. Oliuerij Textoris, t.8.p.1.f.371. Rolandini Paſſagerij, t.8.p.1.f.355*

Succeſſionibus ab inteſtato Clericorum Regularium, & ſæcularium. *Nicolai de Vbaldis, t.8.p.1. f.351*

Succeſſionibus ex teſtamentis. *Philippi de Caſalis, t.8.p.1.f.102*

Succeſſionibus teſtati, ac inteſtati. *Franciſci de Barry.*

Succeſſione legali. *Marta.*

Succeſſionum epitome ex teſtamento, & ab inteſtato. *Ioan. de Roias, t.8.p.1.f.191*

Quòd in ſucceſſione fideicommiſſi proximitas non attendatur teſtatoris, ſed defuncti vltimo loco. *Gratian. de Garzatoribus.*

Succeſſionis creatione, progreſſione, actione, & reſolutione. *Ferdinandi Vaſquez.*

Succeſſione feudalium. *Ioſeph. Cumia.*

Suitate. *Angeli de Periglis, t.8.p.2.f.138*

Suitate, & extraneitate. *Ioan Raynaudi, tom. 8. p.1. f.153*

Suitate, cohæreditate per fictionem tranſmittenda. *Ioan. Pyrrhi, t.8.p.2.f.154*

Summo bono. *Conſtantij Rogerij, t.3.p.2.f.2*

Summa, ſeu praxis Iudicum. *Anton. Cardoſi.*

Summa de todas las leyes penales. *Franci de la Pradilla.*

Summa criminalium. *Cyrilli Fulgentij.*

Summa Bullarij *Stephan. Quaranta.*

Summæ ad Ioannem Petrum de Ferrariis. *Ioannis Riccij.*

Superſtitionibus. *Martini de Arles, t.11.p.2.f.402*

Supplicationis domus Curiæ Luſitanæ. *N.*

Supputationes Iuris. *Nicol. Belloni.*

Supputatione ad diuerſas monetas. *Momerani, &c.*

Suſpenſione. *S. Antonini Archiepiſcopi, t.14.f.342. Bartholomæi Vgolini.*

Synodo Epiſcopi, & de Epiſcoporum ſtatutis Synodalibus. *Henrici Botthei, t.13.p.1.f.277. Ioan. Ant. Maſſobrij, Bartholomæi Gauanti.*

Synodorum differentia. *Incerti Authoris, Thomæ de Vio Card. Caietan.*

T

TAbellionibus. *Bald. de Perufio.*

Tabula remiſſoria. *Ioan. à Lignano, t.14.f.356*

Tabularum duodecim legibus. v. *Legibus.*

Tacitis, & ambiguis conuentionibus. *Franciſci Card. Mantica.*

Tempore vtili, & continuo. *Marci Anton. Baldi, t.5.f.210*

Tempore nocturno. *Polydori Ripa.*

Temporum antiquitatibus. *Aymonis Crauetta, t.17. f.121*

Tenuta. *Chriſtophori de Pax.*

Termini cauſarum Romanæ Curiæ. *Incerti.*

Templum omnium Iudicum. *Lancellot. Conradi.*

Tertiis Hiſpaniæ. *Ioan. Caſtillo.*

Teſtamentis, & vltimis voluntatibus. *Angeli de Gambellionibus, t.8.p.1.f.31. Didac. Conarruuias, t.8. p.1.f.98. Iul. Clar. t.8.p.1.f.80. Roland. Paſſagerij, t.8.p.1.f.1. Ioan Danth. Michaelis Graſſi, Gabrielis Vaſquez.* Vide *Vltimis voluntatibus.*

Teſtandi iure promiſcuo, ſeu communi. *Boëtij Eponis.*

Teſtamentis, & ſucceſſionibus. *Philipp. de Caſalis, t.8. p.1.f.107*

Iure exequendi teſtamenta. *Boëtij Eponis.*

Teſtamentis, & codicillis. *Ioan Gail.*

Teſtamentariis ſucceſſionibus, & quomodo ex pacto hæreditaria acquirantur. *Hieronymi Meyer.*

Teſtamentis mariti, & vxoris coniunctiuè, vel ſeparatim factis. *Petri Pechij, t.8.p.1.f.146*

Teſtamentis ordinandis. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8. p.1.f.112*

Teſtamenti mutatione. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8. p.1.f.140*

Teſtamenti tutore, & executore. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8.p.1.f.136*

Teſtamentorum formulis. *Ludouici Lanæ, t.8.p.1. f.180*

Teſtamentorum ſpeculum. *Didac. à Spino.*

Teſtandi arte. *Ludouici Lanæ, t.8.p.1.f.109. Ioan. Dilecti Durantis.*

Teſtatorum præceptis variis. *Eiuſdem, t.8.p.1.f.137. Bartholomæi Romulei.*

Teſſera legum. *Laurent. Ramirez.*

Teſtibus. *Alberti de Malletis, t.4.f.164*

Andreæ Barbatiæ, t.4.f.130

Angeli de Vbaldis, t.4.f.76

Ægij Boſſij.

Baldi de Perufio, t.4.f.71. cum add. Aug. de Peri.

Bartoli de Saxoferrato, t.63

Benedicti de Vadis.

Celſi Vgonis.

Federici Schenck, t.4.f.72

Franciſci Curtij, t.4.f.125

Hortenſij Caualcani.

Iacobi Ægidij, t.4.f.73

Iacobi Butrigarij, t.4.f.60

Iacobi Damhouderij.

Ioannis Campegij, t.4.f.88

Ioannis Crotti, tom.4. fol.199. cum apoſtilla Petri de Moncada.

Lanfranci de Oriano, t.4.f.179. cum add. Benedict. de Vadis.

Ludouici de Vadis.

Mariani Socini, t.4.f.189.

Nelli à S. Geminiano, t.4.f.79

Nepotis à Montealbano, t.4.f.57.

Nicolai Perenotti.

Petri Rebuffi.

Proſperi Farinacij.

Roberti Maranta.

Stephani Aufrerij, t.4.f.110

Sindaci, t.4.fol.147

Index Legalis Auctorum,

Thoma Diplouatarij.
Teſtium repertorium. *Ioan. Maria Monticelli.*
Teſtium rheorica,& practica. *Hortenſij Caualcani.*
Teſtium numero in teſtamentis requiſito. *Petri Dominici Magdaleni.*
Teſtium examinatione. *Nicolai Leſcut,t.4.f.231*
Teſtium reprobatione. *Bagaroti, t.4. f.297. Bartoli, t.4.f.73.Iacobi Ægidij, t.4.f.73.Angeli de Peruſio cum addit.t.4.f.75*
Theologia Iuriſconſultorum. *Ioan.Paul.VVindeck.*
Theologici, & Canonici tractatus. *Lelij Zecchij.*
Theologiæ præeminentia. v. *Praeminentia.*
Theorica, & praxis interrogandorum reorum. *Flaminij Cartharij.*
Theoriphaxis. *Leonis Cimitij.*
Theorica, & practica de teſtibus. *Hortenſij Caualcani.*
Theorica, & practica. *Iacob.Nouelli, Anton.Fabritij Bienyani.*
Theſaurus iuris. *Amoldi de Royger.*
Theſaurus dictionum, & ſententiarum ex Bartholo. *Cornelij Brederodij.*
Theſaurus, ſiue ſpeculum aureum. *Adami Kelleri.*
Theſaurus de augmento monetarum. *Gaſparis Ant. Theſauri.*
Theſauros fori Eccleſiaſtici. *Ioan. Franciſc. Leonij.*
Theſaurus religioſorum. *Batholomas à S. Fauſto.*
Theſaurus Pontificalis, ſeu manuale perſonarum Eccleſiaſticarum. *Nicolas Archiepiſcop. Iadrenſis.*
Theſaurus practicantium. *Simonis Guntheri.*
Tiberiade. *Bartoli de Saxoferrato cum annot.* Claudij *Tibaldi.*
Titulorum vtriuſque Ioris auchora. *Iacob.Geraldi.*
Titulorum vtriuſque Iuris harmonia. *Theodori Straitmanni.*
Tormentis, ſiue indiciis,& tortura. v. *Indic. & quaſtionibus.*
Tortura. *Petri Pellecia.*
Tranſactionibus. *Ioan. Baptiſt. Caccialupi, tom.6.p.1. f.30*
Transformatione,& mutatione. *Alberti Bruni, t.17, f.189*
Tranſlatione ſacri Concilij Baſileæ. *Cataldini de Boncompagnis, t.13.p.1.f.15*
Tranſmiſſione reorum. v. *Iudic.*
Tranſmiſſione fideicommiſſi, legati, & aliorum. *Nicolai Noalis.*
Tractatus criminalis. *Ægid.Boſſij, Barthelom.Tegai, Claudij de Battandier, Ioan.Aloyſ. Catani, Tiberij Deciani.*
Tractatus cui incumbat onus probandi. *Fuluij Paciani.*
Tractatus de mora. *Æmilij Ferretti.*
Tractatus feudalis. *Anton. Borrinij, Helfrici, Vlrici, Vmnij.*
Tractatus ad criminales cauſas. *Barthelom.Fargij.*
Tractatus iudiciarij ordinis. *Ioan. Bapt.Schnnartzenthaler.*
Tractatus cantelatum. *Barthelom.Capella, Thom.Ferrarij.*
Tractatus reatorum iuxta forenſium, ac pragmaticorum vſum *Godofredi à Bauo.*
Tractatus præcipuarum rerum Iuris Pontificij. *Hieronymi Fernandez.*
Tractatus ſynopticus de actionibus. *Incerti.*
Tractatus ſynopticus *Laurent.Beyerlinck.*
Tractatus, ſiue quæſtiones variæ. *Petri Nugnez.*
Tractatus maioratuum, & meliorationum Hiſpaniæ. *Melchior Pelacz.*
Tractato circa li Cambij mercantili. *Marci Antonij Berardutij.*
Tractato de Traffichi. *Tomaſo Boninſegni.*
Trattato della proprietà, à peculio de Regolari, *Vincenzo Puccino.*
Treuga, & pace,& fide. *Nicolai Moroni, tom.11.p.1. fol.418, Octauiani Vulpelly, t.11.p.1.f.206*
Treuga, pace, & cautione de non offendendo, *Sebaſtiani Guazzini.*
Tribunal Religioſorum. *Ioſephi de S. Maria.*
Tributis, gabellis,& vectigalibus. *Ioannis Bertachini, t.12.f.51*
Tributis,& vectigalibus. *Iulij Caſaris Bulengeri.*
Tribunalibus Vrbis,& corũ præuentionibus. *Marta.*
Trias iodicial ſecond Notaire. v. *Practica de Notari.*
Tutamen pauperum. *Luca Matthai de Apicella.*
Tutelares vindiciæ, ſeu de tutela legitima. *Ioannis Teſchlini.*
Tutore & Curatore. *Antonij Piagij, tom.8.p.2.f.325. Pauli Montani, Borgnini Caualcani, t.8.p.2.f.334*
Tutorum,& Curatorum liberatione. *Iodoci Damhouderij, t.8.p.2.f.372*
Tutorum, & Curatorum ratione, tempore, modo, atque forma. *Eiuſdem, t.8.p.2.f.385*
Tutorum, & Curatorum rationis iuſtificatione. *Eiuſdem, t.8.p.2.f.376*
Tutorum, & Curatorum rationis iuſtificatione. *Eiuſdem, t.8.p.2.f.376*
Tutore,& executore teſtamenti. *Ioannis Dilecti Durantis, t.8.p.1.fol.136*
Tutelis, & curis. *Ioannis Gutierrez, Marcelli Conuerſani,* &c.

V

VArietate actionum. *Placenti, t.3.p.4.f.35*
Vaſallis, feudis, & hominiis. *Ægid. Magiſtri, tom.13.fol.436*
Variatione fori. *Ioannis Baptiſta Nouaria.*
Variæ reſolutiones vltimarum voluntatum. *Thadai Piſonis.*
Variæ lectiones vtriuſque Iuris. *Guidonis Panciroli, Ludouic. Vitalis, Guillelm. Ranchini.*
Variis ſolutionibus. *Anton.Fabri.*
Variis ambiguitatibus. *Iul.Caſaris Coſta.*
Variarum lucubrationum. *Iul. Lauerij.*
Variorum iurium renuntiationibus. *Andrea Dalueri.*
Variæ quæſtiones. *Ioſeph.Gonzal.Florez.*
Vectigalibus, tributis, & gabellis. *Ioan. Bertachini, t.12.f.51*
Vectigalium iure. *Henrici Glock.*
Venatione ferarum. *Petri Molignati.*
Venatione, piſcatione,& aucupio. *Sebaſtian. Medices, t.11.f.396*
Venatione duplici. *Franciſci Zoanetti.*
Venditione, exemptione, ac de omnibus contractibus in genere. *Fabiani de Monte, tom. 5. part.2. f.39*
Venditione,& emptione ad terminum. *S. Thom. eſt in t.17.oper.*
Venditione,& emptione ſub pacto retrouenditionis. *Franciſc.Zoannetti, t.6.p.1.f.67*
Venditione, & emptione. *Ioan.de Salas.*
Venditione ad tempus. *Romualdi Coli.*
Venditionis decima. *Ignat. Laſarte.*
Veneficiis. *Lambert. Danai.*
Velitatio legalis. *Claudij Dauidis.*
Verbis geminatis. *Anton.Corſeti t.18.f.266*
Verborum ſignificatione. *Camilli Gallinij, Ant.Contij, Barnaba Briſſonij, Nicolas Rigalti.*

Verbo

Digitized by Google

Materias ex profeſſo tractantium.

Verborum appellatiua. *Ioan. Petri Melignati.*
Verborum Iuris. *Franciſci Hottomanni.*
Verborum obligationibus. *Camilli Gallinij.*
Vera Iuriſprudentia. *Ioachimi Hopperi.*
Veritate, & excellentia legalis ſcientiæ. *Petri Andrea Gammari, t.1 f.132*
Veterum numiſmatum collatio, & Moneta, vide *Moneta.*
Inueſtituratum pactionibus. *Andrea Knichen.*
Vindiciæ tutelares, ſeu de tutela legitima. *Ioannis Teſchlini.*
Vetito alearum luſu. *Angeli Roccha.*
Viridarium Iuridicum. *Ludouici Gilhauſen.*
Viri, & vxoris, donatione, vide *Donatione, & teſtamento.*
Viris illuſtribus, v. *Iuriſconſultorum vita.*
Vi, & poteſtate legum humanarum. *Claudij Carnini.*
Viribus patriæ poteſtatis. *Philippi Paſchalis.*
Viatorum Iuris. *Ioan. Barberij.*
Viſitationibus. *Ioan. Franciſci de Pauinis, t.14. f.178. Mariani Soccini*, eſt cum eius op. *in 2. Decret.*
Viſitatione Regularium. *Thome* à IeſuMaria.
Viſitatorum, & viſitandorum directorium. *Luca Antonij Reſta.*
Viſitandorum praxis. *Petri Pauli Salodij.*
Viſitatione, & regimine Eccleſiarum. *Pauli Fuſchi.*
Vita, & ſtatu Eremitarum. *Nicolai Boerij, t.13. p.2. f.432*
Vita, & honeſtate Clericorum. *Sebaſtiani Fatiuta.*
Vltimo fine Iuris Ciuilis, & Canonici. *Fortunij Garcia, t.1. f.106*
Vltimis voluntatibus. *Ioan Guttierij, t.8. p.1 f.174. Ant. Gomez, Thoma Maulij, v. Teſtamento.*
Vltimarum voluntatum executoribus. *Ioan. Iacobi à Canibus, t.8. p.1. f.185. Ioannis, t.8. p.1. f.196*
Vltimarum voluntatum interpretatione. *Simonis de Pratis.*
Vltimarum voluntatum commutationibus. *Ioan. Petri Moneta.*
Vnione Eccleſiarum. *Petri de Peruſio, Thom. Campegij, t.15. f.536*
Vnione, ſeu pariatione prolium diuerſi matrimonij ad ſucceſſionem. *Bartholomai Muſculi.*
Vnione prolium. *Iacobi Richij, t.6. p.6. f.15*
Vnionibus. *Ioan. Baptiſta Caccialupi, t.15. p.1. f.230*
Vnionum reuocatione. *Petri de Peruſio, t.15. p.1. f.242*
Vnitate ouilis, & paſtoris. *Michaëlis de Aninyon, t.13. p.2. f.23*
Vniuocis. *Alexandri Raudenſis.*
Vniuerſo iure emphyteutico. *Franciſci de Caldas Pereira.*
Vocabularium Iuris. *Anton. Nebriſſenſis.*
Vocabularium Luſitanicolatinum. *Auguſtini Barboſa.*
Voluntatibus vltimis, v. *Vltima voluntate ex teſtamento.*
Voluntate captatoria. *Roderici Suarez.*
Voce Canonicorum in Capitulo. *Anton. Ragutij, Thome de Vio Caietani.*
Voto paupertatis. *Alexandri Archirota.*
Voto, & ſtatu Religioſorum hominum. *Gregor. de Valentia.*
Vota. *Matth. Vklacheri.*
Vrbanorum prædiorum ſeruitutibus. *Bartholom. Capolla, t.6. p.2. f.176*
Vrbis præſcriptione ſtatutaria. *Ioan. Baptiſt. Bouij, t.17. f.176*
Vſibus feudorum. *Martini de Silimanis* cum addit. *Baldi, t.11. p.1. f.2*
Vſucapione rei furtiuæ prohibita. *Adriani Puluai, t.12. f.216*
Vſucapionum differentiis, ſeu Tribonianus. *Iacob. Renardi.*
Vſucapionibus, & diuerſi temporis præſcriptionibus. *Petri Gilekenij.*
Vſucapione. *Bartholomai Capolla. Ieronymi Gebhardi.*
Vſu, & conſuetudine. *Petri Salazar.*
Vſu maris. *Roderici Suarij.*
contra Vſum duelli. *Anton. Maſſa Galleſij.*
Vſufructu. *Ioan. de Caſtillo.*
Vſufructu mulieri relicto. *Borgnini Caualcani.*
Vſuris, ſeu commerciis illicitis. *Ambroſ. de Vgnato, t.7. f.50*
Vſuris. *Anton. de Roſellis, t.7. f 66. S. Antonini, t.7. f.78. Guidonis Papa, t.7. f.71. Guilielmi Bono. tom.7. f.74. Ioan. Baptiſt. Lupi, t.7. f.113. Laurent. de Rodulphis, t.7. f.15. Romualdi Coli, Alphonſi Villagut. Chriſtophori Binderi, Laly Zecchij. Petr. Gregor. Tholoſani, Henrici Caniſij, S. Thom. t.17. op. Thom. de Vio Card. Caietan. Conradi Pauli.*
Vtili tempore, & continuo. *Marci Anton. Bardi, t.5. f.10*
Vtilitate, & poteſtate monetarum. *Ioan. Aquila.*
Vtroque retractu municipali, & conuentionali. *Andrea Tiraquelli. Nicol. Vigelij.*
Vtriuſque Iuris concors diſcordia. *Caroli à Manſfeld.*
Vxoris, & viri donatione, & teſtamento, vide *Donatione.*

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible] by Google